Universidad de Deusto
Biblioteca

MEDINA

IN D. THOMAM.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

EXPOSITIO IN TERTIAM D. THOMAE PARTEM VSQVE AD QVÆSTIONEM sexageſimam, complectens tertium librum Sententiarum.

AVTHORE F. BARTHOLOMEO A MEDINA,
Ordinis Prædicatorum, primariæ Theologorum Cathedræ apud Salmaticenſes præfecto.

Cum Indice copioſiſſimo, ac locupletiſſimo.

In hac ſecunda editione ſumma cura, peruigiliq; diligentia à mendis omnibus expurgata, atque quam ſolerter excuſa.

Cum Priuilegijs SVMMI PONTIFICIS, REGIS FRANCIAE, ac Illuſtriſsimi SENATVS VENETIARVM, & omnium Potentatuum Italiæ.

FACULTAD DE TEOLOGIA Univ. de Deusto BILBAO

VENETIIS, MDXC.
Apud Bernardum Baſam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ILLVSTRISS. AC REVER. S. R. E. CARDINALI ALEXANDRINO,

Totius Ordinis Prædicatorum Vniuersali Protectori.

F. Petrus Gonzales S. P. D.

PLANE diuino ore, Cardinalis amplissime, id is certè mihi protulisse videtur, qui viris bonis felicitatem, atque adeo Beatitudinem omnem literis impertiri sacris, improbis vero pestem, laqueum, atq; perniciem importari prædicauit. Et quidem certe si dictitauit, nihil est religione vtilius, vt quæ beatam, æternamq; vitam vna largiatur, quantam ijs gratiam, habere debemus, qui omnem suam industriam, studium, operam in id solum conferunt, vt hæresibus, ac nouis opinionibus confutatis, atque explosis, veritatem ipsam suo doctrinæ lumine ita patefaciant, atque collustrent, vt à nemine iam nisi verè impio vocari in controuersiam possit? Hinc est quòd per totum orbem D. Thomæ Aquinatis ex Ord. Præd. Fratrum doctrina peruagata omnes hæreses deiecit, catholicam veritatem fortissimis, doctissimisq; editis monumentis muniuit, ac roborauit. Ipsius enim vi, & doctrinæ veritate ex eo tempore, quo inter Cœlestes Ciues est assumptus, quæ deinceps exortæ sunt hæreses deuictæ, & dissipatæ sunt. Id quod antea sæpe, & liquido nuper in sacris Tridentini Concilij Decretis apparuit. Cuius quidem memoriam, ob eius merita, quibus vniuersus orbis à pestiferis quotidie erroribus liberatur, PIVS V. sanctiss. Pont. Opt. ac Max. auunculus tuus colendam voluit. Sanxit enim, quòd, vt Sanctorum quatuor Doctorum Ecclesiæ festi dies celebrantur, sic S. Thomæ Aquinatis in perpetuum festum diem Christiani omnes & celebrent, & venerentur. Quamobrem laudandi quidem sunt ij, qui eius scripta nouis commentarijs illustrant, atq; ad communem omnium vtilitatem, in medium afferunt: neque ea latere in tenebris, aut pauciss imis impertiri patiuntur, sed in omne æuum peruulgari omni cura, atque opera enituntur. Is præter cæteros vnus fuit magister Bartholomæus de Medina Theologus Hispanus Ord. F. Præd. vir doctissimus, & iudicij propè singularis, cuius nunc opus edendum, ac tibi dicandum, & id quidem optimis rationibus mihi faciendum constitui. Neque enim his calamitosis temporibus quicquam aut melius, aut vtilius fieri potest, quàm si ea in lucem proferantur quibus corruptæ hominum mentes ab inanibus, prauisq; auctoribus amoueantur, & ad sacrarum rerum lectionem, virorum doctorum, piorumq; scriptis alliciantur. Tanta enim est hac nostra tempestate hæreticorum prauitas, atq; perfidia, vt non cuniculis solùm, & aperto marte pro viribus enitantur optimum Christianæ Reipub. statum, & sanctissimas Christi leges labe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

factare, sed omnem etiam securitatem perturbare, sanctos mores corrumpere, traditiones Patrum peruertere, decreta Pontificum negligere, vniuscuiusque salutem, caput, fortunas oppugnare, aris focisq; vastitatem inferre, templa, sacraq; omnia funditus euertere. Cui sanè teterrimo morbo, cum latius is indies serpere videatur, virusq; suum diffundere, nisi his sanctis, doctisque scriptis occurratur, prædicando, monendo, illustrando, & in apertum proferendo ea, quæ non ita facilia captu videantur, non video (nisi Deus omnipotens cœlesti beneficio fieri aliter statuerit) quænam hæresis extirpandæ alia sit ratio. Reliquum est, vt cur hos libros nulli alij dicandos decreuerim, quàm tibi, aperiam. Ipse enim vnus es (Cardinalis amplissime) sacri Ord. nostri Protector augustissimus, ipsiusq; Ordinis prius filius, quàm pater, prius sectator, quàm informator, & Præses. Ipse vnus es, qui curas, vt imminutus nonnullis in locis huius Ordinis obseruantiæ cultus iuxta maiorum instituta in veterem integritatem, & splendorem restituatur: PIO V. cuius gloria, ac Christianæ Reip. decus nunquam intermorietur, arctissima necessitudine coniunctus, es rebus præclarè gestis valde insignis, clarus virtutum splendore, quibus ab ineunte ætate animum excoluisti, hinc admirabilis morum integritas, a cilla diuino consilio clarissima totius Christiani orbis administratio, quam vigilantissimus Pontifex tibi soli credidit: hinc illa æquitas, liberalitas, fortitudo, atque in rebus gerendis prudentia, quo factum est, vt de maximi momenti rebus, ac de fœdere inter Christianos Principes feriendo, ac confirmando contra immanes Turcas, quorum tam magna classis fœderatorum virtute deleta est, te Pontifex delegerit, principemq; tu locum inter cæteros purpuratos patres obtinueris, ad tuendamq; & augendam Rom. Ecclesiæ, necnon totius Christianæ Reipub. dignitatem ad tres potentissimos Reges, Hispanum, Lusitanum, & Gallum sis profectus maxima populorum lætitia, qui tanquam hominem cœlo delapsum susc ipiebant, prædicabant, & colebant. Quo factum est, vt penè occidentem Rempublicam sustinueris, hostes profligaueris. Non omittam quibus modis studia literarum, præsertim theologicarum foueris, religiosis omni tempore patrocinio fueris, indigentes tuis opibus sustentaueris, superioriq; anno cum cœli inclementia multos mortales repentino quodam morbo oppressisset, tu vnus fuisti, qui pauperes domum tuam aduentantes, atque eos etiam, qui domo exire nequibant, medicatis aquis ad huius generis pestem expellendam ingenti pecunia, esculentis, & poculentis subleuaueris, ac id genus planè sexcenta præstiteris, ac quotidie præstes. Sic vt de te, ac de tuis laudibus nullæ vnquam historiæ, nulla vnquam monumenta, nulla vnquam posteritas conticesc et. Restat, vt summis te precibus suppliciter rogem, atque obsecrem, & si licet, ac fieri potest, astringam: vt tam auctoris opus, cui maximam habere gratiam mortuo debemus, quàm meam in edendo diligentiam, in expurgando à multis mendis, studium, & operam, cum nullum mihi laborem in his detrectandum putarim, tua præstanti fide, atque auctoritate ab omni externa iniuria defendere, tuoque firmissimo præsidio munire non graueris. Vale.

Venetijs, VII. Kal. Febr. MDLXXXII.

NOS

NOS Frater Seraphinus Caualli Brixiensis Sacræ Theolgiæ Professor, ac totius ordinis Prædicatorum humilis Generalis Magister, & seruus, eis potissimum quos in vinea Domini, vt strenuos operarios continuo laborare cognoscimus, ac talenta sibi à Domino donata in Christi obsequium, religionisque nostræ decus gloriosè, & feliciter negotiari, & suis tum priuatis, tum publicis studijs Rempublicam Christianam mirum in modum iuuari posse compertum habemus, ne dum quæ penes nostram sint potestatem lubenter impertiri debemus; prout libentissimè impartimur; sed etiam laborum suorum vberrimos fructus vt in lucem producant in proximorum vtilitatem (cum non nobis nati simus) plurimum satagere debemus: ea de causa, tenore præsentium, nostri autoritate officij tibi admodum R. P. Magistro F. Bartolomæo Metinensi eiusdem ordinis in celeberrimo studio Salmanticensi Primariæ Cathedræ Regenti, in virtute Spiritus sancti, & sanctæ obedientię, sub formali præcepto mandamus, vt quàm primum potueris impressioni ac prælo mandes, & in lucem emittas aureas expositiones in Primam Secundæ D. Thomæ ac alias lucubrationes tuas, quas in omnes D. Thomæ partes paratas habes, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen. In contrarium quibuscunque non obstantibus. Datum Toleti die vij. Octobris. MDLXXVII.

Frater Seraphinus,
qui suprà manu propria.

Frater Ludouicus Vgocinus Ariminensis
Prouincialis terræ Sanctæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SERENISSIMO PRINCIPI, ET ROMANAE ECCLESIAE Cardinali Auguſtiſsimo.

D. D. ALBERTO AVSTRIÆ,

Frater Bartholomæus à Medina S. P. D.

ETSI Theologica ſtudia, quæ à diuina ſapientia in homines emanarunt, clariſsime Princeps, tanta cæteris præſtent celsitate, & magnitudine, vt ad eorum ornamentum nulla fieri poſsit acceſsio; tamen minimè negandum eſt, quin permagnum momentum habeat, vt apud populum in pretio ſint & honore, ac ſummoperè commendata, quod principes ſplendidiſsima mundi lumina in ſacras literas incumbant, & ad Theologiam omni ſtudio ſibi enitendum putent. Ac ſi res à noſtra memoria propter vetuſtatem remotas ex literarum monumentis repetere inſtituamus, intelligemus profecto Chriſtianam religionem iam inde ab initio magna ſtabilitatis ſuæ præſidia comparaſſe, cum Reges, ac Imperatores ad fidem Chriſti confluerent. Idipſum ſanè de Theologia, quæ à fide ſumpſit exordium, licet coniicere, nimirùm eam innumeros ſectatores habituram, ſi viri Regia maieſtate excellentes tantam in eius ſtudijs curam, operamq; ponant, vt omnibus rebus poſthabitis, totos ſe in exquirenda diuina ſapientia collocaſſe videantur. Habent enim Reges mirabilem quandam virtutem ad mortalium animos impellendos, & huc atque illuc flectendos. Nam ita natura comparatum eſt, vt vniuerſi id valde decorum ſibi cenſeant & honorificum, ſi Regum imitatores exiſtant, & quaſi eorum veſtigia perſequantur. At qui veriſsima eſt illa ſententia peruulgata, Honos alit artes, omneſque incenduntur ad ſtudia gloria, iacentq; ea ſemper quæ apud quoſque improbantur. Quocirca à Catholico Regi noſtro Philippo maximæ ſunt habendæ gratiæ, cùm te nobilitatis eximiæ Principem Romanæ Eccleſiæ Cardinalem conſtitutum à diſciplinis humanis, vtiliſsimis quidem illis, ſed quæ nonnihil perſonæ tuæ dignitatem dedecorarent, à teneris annis auocauerit, & ad

& ad cœleſtem ſapientiam traduxerit. Præſagit animus futurum deinceps, vt generoſi viri, magnatumq; filij admirabili ac propè diuino Regis noſtri conſilio commoti & perſuaſi, canonum & ciuilium legum literaturam deſerant, & ſe ad ſtudia Theologiæ conferant, quæ ad agnitionem animi pulcherrima ſunt, & ad moderandam religionem neceſſaria. Etenim iſthæc cœleſtis diſciplina, vt eſt emanatio claritatis æternæ, ita ad ſe vocat & allicit animos ingenuos, nobilitate inſignes, ſplendore maiorum commendatos: qui cùm ſint impellente natura ab artificijs & quæſtibus ſordidiſsimis alieniſsimi, ità decet, vt ſe ſe fingant & accomodent, quò diuinam Philoſophiam virtutis ac iuſtitiæ Chriſtianæ indagatricem, vitiorumque expultricem facilius hauriant, & in mentibus impreſſam atque inſculptam habeant. E domo Auſtrica toto terrarum orbe florentiſsima tanquam ex equo Troiano Principes & duces eximij Romani Imperij moderatores prodierunt. Inter quos quantopere excelluerint Carolus Quintus, & Ferdinandus fratres ambo & Imperatores, à quibus tu Princeps clariſsime originem ducis, quamq; admirabiles extiterint, minime in præſentia dicam, ne oratione parum elaborata & inculta pulcherrima facta extenuem. Illorum ſanè res pace belloq; geſtæ ita celebrantur, non ſolùm noſtris, ſed penè omnium gentium literis atque linguis, vt trophæis monumentiſque eorum nulla ſit vnquam ætas finem allatura. Tantorum facinorum gloria efflorescet, quotidie magis vigebit memoria ſæculorum, eam poſteritas alet, ac æternitas ſemper intuebitur. Ad hæc tam eximia & innumerabilia Auguſtiſsimæ familiæ ornamenta maximus tuis ſtudijs cumulus acceſsit: nam ineunte adoleſcentia, quæ lubrica eſt, & cui ſolet ineſſe imbecillitas conſilij, diuino numine afflatus, totam vim bene viuendi in contemptione ac deſpicientia rerum humanarum ponens, ad Theologiam aſpiraſti, in qua tantos progreſſus habes, vt ſperemus te breui apicem diuinæ ſapientiæ conſecuturum. Gratulandum eſt ætate noſtra Auſtricæ domui, cùm non ſolùm duces potentiſsimos Romanæ Eccleſiæ propugnatores, verumetiam Cardinales diuinarum literarum cognitione decoratos pepererit, ac procreauerit. Perſpicere iam mihi videor tuis monumentis ex literatura Theologica redundantibus hæreſes, Catholicæ veritati inimicas atque contrarias, mirabiliter conuelli, infringi, labefactari, euerti. Quæ quidem victoria expugnationi vrbium, depulſioni tyrannorum, amplificationi dominatus multis nominibus anteponetur. Interim tamen dum ad pugnam contra hæreticos com-

 mittendam

Universidad de Deusto
Biblioteca

mittendam Eccleſiæ vtiliſsimam, tibi verò maximè decoram, litteratis exercitationibus atque aſsiduis ſtudijs te paras & inſtruis, commentaria noſtra in Tertiam Sancti Thomæ partem tibi offerenda exiſtimaui, tum vt in ea tanti Principis amplitudine ac celſitate decus & ornamentum redundaret, tum etiam vt obſerua-tiam erga te Prædicatorum ordinis, vel hoc obſequio teſtificarer. Etenim ſi Sanctus Thomas, cuius doctrinam illuſtrandam ſuſcepimus, ſpectetur, innumeros Scholaſticos ſine controuerſia ſuperat & rerum copia, & iudicij ſanitate perſpicua, & mirabili diſſerendi dexteritate. Quæ verò à nobis proferuntur, quanuis non ità ſint enucleata & expolita, quin ſapientium iudicium reformident, è fontibus diuinarum litterarum hauſta fuiſſe, ortodoxis concilijs, Sanctorum documentis conſentanea exiſtere ſine arrogantia affirmauerim. Ex meis autem vigilijs & lucubrationibus abundè magnum fructum me comparaſſe exiſtimabo, ſi commentationes noſtræ tibi (clariſsime Princeps) placebunt, atque tuis ſtudijs nonnihil emolumenti conferre videbuntur. Dominus noſter Ieſus Chriſtus amplitudinem tuam diu ſeruet incolumem, doniſque cœleſtibus magis, ac magis amplificet. Vale ex noſtro Conuentu Sancti Stephani Salmaticenſi.

ADMO-

ADMONITIO
Ad Lectorem.

IN his noſtris commentarijs, Chriſtiane Lector, nonnulla ſunt, quorum admonitione aduerſus varias calumnias præmunitum te eſſe volui. Primum quod ad ſtylum attinet, ſi ſimplicior,& impolitior tibi videatur, ſanctos Patres certè, & Doctores Scholaſticos, qui veritatem rerum, non verborum ornatum magnopere curant, ſecuti ſumus. Sane, vt mulieres ob hoc ipſum beneolent, quia nihil olent, & in quibuſdam cultus neglectus delectat, ita Theologica oratio hoc ipſo videtur ornatior, quia ornamenta negligit. Si vero offendaris, quòd non Græcas, aut Hebræas voces in noſtris annotationibus inuenias, ſunt enim huius ætatis adeò curioſa ingenia, vt niſi ad græca, vel Hebræa redeat oratio, vt putidam, & abſurdam contemnant, contra, ego ſciens & prudens ab his ſuperſedendum cenſui. Quanuis enim linguæ Hebraicæ, ac Græcæ ſim ſtudioſiſſimus, easque in veneratione habeam, & ſuſpiciam; ferre non poſſum noſtrates quoſdam Theologos, qui nec Græcè ſciant neque Hebraicè, nec Latinè, eſſe tamen glorioſiſſimos: quibus ſi quaſdam voculas adimas, nihil omnino Hebræum, aut Græcum habeant. Iſtos videas & Græcę, & Hebraicæ orationis inculcatores eſſe, & in ore ſemper habere illud, vt habetur Græcè, vt habetur Hebraicè, pro vocula ſi quam inuenerint ineptam: quaſi Babylonias ceperint, ita geſtiunt, exultant, triumphant, quaſi diuina Theologia in voculis aucupandis, & non potius in rerum peritia conſiſtat. Voculas aucupari Grammaticorum eſt, rerum cognitionem exactè tradere, hoc opus verè ſapientis eſt. Quid enim retulerit ſcire, hanc vocem, amor, vt exemplum adducam, quomodo efferatur, Græcè, Hebraicè, Latinè, Gallicè, Hiſpanicè, Arabicè, Germanicè, adde etiam Sarmaticè, vt vim amoris & eius efficaciam demonſtrem? certè parum, aut nihil prorſus. Deſinant ergo iſti græciſſantes, atque Italograeci, & Latinohebræi nobis obſtrepere. Sed & illud te admonere neceſſe eſt, ne fortaſſis impudenter

grauiuſq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

grauiuſq; offendaris, nos editionem vererem Latinam ſacrorum librorum pro authentica, irrefragabili, planeque diuina iuxta decreta ſacri Concilij Tridentini, habere, atque ſuſcipere. Neque vnquam ab ea latum vnguem diſcedimus. Verùm enimuero cùm aliquando ſanctos Patres Græcos neceſſum fuerit in medium producere, oportuit etiam, ſanctas ſcripturas eodem modo citare atque ipſi citant, qui plerumq; ſeptuaginta editionem in ſuis elucidationibus ſequuntur. Vltimò illud te ſcire volui, nos in commentarijs Primæ Secundæ ſummam textus D. Thomæ poſuiſſe tantùm, idque bonis rationibus adducti. Nunc verò viri in primis graues clamitant, non ſatisfactum eſſe niſi textus D. Thomæ integer adhibeatur, quòd ſi ſumma tantum habeatur, neceſſum ſit lectori ad alium codicem D. Thomę recurrere, quod eſſe moleſtum nemo eſt, qui non intelligat. Victus ergo illorum autoritate, textum integrum D. Thomæ cum noſtris comentarijs adhibendum curauimus, eademque figura, & forma reliqua volumina, quæ in Diui Thomæ partes typis cudere in animo eſt, ſi id expeti videbimus, deinceps dabimus. Vale Lector optime.

ARGV-

ARGVMENTVM OPERIS.

SACRA Theologorum ſcientia hæc docet in vniuerſum. In primis Deum, quo nihil maius, aut melius, ſapientiusve, excogitari valet, in eſſentia quidem, ſeu natura diuina vnum, & ſimplicem, in perſonis verò tribus eſſe diſtinctum, vt alius ſit Pater, alius ſit Filius, alius Spiritus ſanctus. Pater eſt qui ſuum ab æterno generat filium, Filius ex patris genitus ſubſtantia, Spiritus ſanctus vtriuſque amor: iam hi tres vnum ſunt, hoc eſt vnus, verus, æternus, immenſus, & incomprehenſibilis Deus. Hac tractant diuini Theologi in primo Sententiarum libro.

Cæterùm in ſecundo libro hæc inueſtigant. Præcipuè Deum eſſe, qui propter bonitatem ſuam cuncta creauit, viſibilia & inuiſibilia, à quo omnia procedunt, ſine quo nihil quicquam eſt, iuſtum, & miſericordem. Quique omnia operatur in omnibus ſecundum voluntatem ſuam, cui non licet dicere, quare ſic, vel ſic faciat: omnia enim operatur ſecundum propoſitum voluntatis ſuæ, quod ſemper rectum, & ſanctum eſt. Hunc creaſſe Adam ad imaginem & ſimilitudinem ſuam, Dominumque conſtituiſſe omnium creaturarum in terra, inuidiaque diaboli, & Adæ inobedientia peccatum in hunc mundum intraſſe, & per peccatum mortem, omnesque in Adam, & per Adam peccatores eſſe. Promiſſum verò Chriſtum Ieſum Saluatorem ipſi Adæ, Abrahæ, & reliquis patribus, qui credentes fide viua in ipſum liberaret à peccatis, & tyrannide diaboli, cui ſubijciebantur omnes per Adam. Interim autem dum expectabatur promiſſa ſalus, datam legem à Deo, qua cognoſcerent homines peccatum, & ſe eſſe peccatores, quo fieret, vt ardentius ſitirent Chriſti aduentum, qui ipſos à peccatis redimeret. Hæc in ſecundo libro tractant Theologi.

Verùm in tertio libro docent Chriſtum illum promiſſum tandem miſſum à Patre, eo tempore, quo conſtituerat apud ſe, eo inquam tempore, quo abundabat omnis iniquitas: miſſum autem non propter bona cuiuſquam opera: nam omnes erant peccatores, ſed vt veras abundantes gratiæ ſuæ diuitias, quas promiſerat, exhiberet. Ieſus igitur Chriſtus verus Deus, & verus homo, ex anima rationali & humana carne ſubſiſtens, verus agnus & vera hoſtia venit, vt nos patri reconciliaret, pœnas peccatis noſtris debitas

Universidad de Deusto
Biblioteca

bitas in cruce persoluendo, & liberaret à seruitute diaboli, in filiosque Dei adoptaret credentes in ipsum per fidem viuam. Venit præterea, vt nos per ipsum purificati à peccatis, & Deo Patri sanctificati, siue consecrati, abnegatis operibus carnis liberè seruiremus ei in iustitia, & sanctitate omnibus diebus nostris per bona opera, quæ præparauit Deus, vt ambularemus in illis, expectantes beatam spem, & aduentum magnum Saluatoris nostri Dei, qui post interfectum spiritu oris sui hominem peccati, sedebit in maiestate sua omnes iudicaturus, & redditurus vnicuique propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum. Et tunc finis erit, regnumque Deo, & patri tradet. Hæc dogmata, vt cognoscamus, traditus est nobis tertius liber Sententiarum. Hæc eadem docet tertia pars D. Thomæ, quam nunc exponere aggredimur: vt cognoscamus, inquam, & credamus Dominum nostrum Iesum Christum, vtque credentes vitam habeamus in nomine eius. Præter hoc fundamentum, nemo aliud potest ponere, vt inquit Paulus, quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia, ipsi honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Postremò in quarto libro agunt diuini Theologi de sacrosanctis sacramentis, quæ Christus Dominus in salutem, & consolationem animarum instituit, deque vltima retributione bonorum & malorum. Hæc docent scripta Theologica vniuersa: nostri verò instituti est tertiam partem huius operis accuratè, & diligenter exponere.

ARGVMENTVM ALIVD
breuiore sermone explicatum.

EXPONIT hic liber quid sit Christus, & beneficia per ipsum humano generi præstita: & quomodo nobis applicentur, vt prosint ad salutem æternam, vitam Domini, conuersationem eius in terra cum hominibus, doctrinam, & prædicationem, miracula stupenda, passionem eius, & mortem, sepulturam, descensum ad inferos, resurrectionem ex mortuis, ascensum in cœlum, descensum eius ad iudicandum, regnumque eius, & triumphum perfectissimum, in quo regno Deus erit omnia in omnibus. Hæc, vt cognoscamus, hic liber scriptus est.

DE

DE DIVO THOMA
autore huius libri elogium.

AVTOR huius libri est D. Thomas, qui inter doctissimos sanctissimosq; viros meruit Sanctus Doctor per anotomasiam appellari. Quosdam enim excellit doctrina, sanctitate quosdam, vtroq; innumeros. Virginali lilio insignitus, & mortalis peccati expers, quod de paucissimis Sanctorum Doctorum verè dici potest. Huius solis ortu errorum nebulę effugatæ sunt, quidquid scrupuli pullulat in Ecclesia, Thoma iudice statim euanescit. Omnia Ecclesiæ dogmata Thomæ doctrina firmatur. Quis æuo nostro Theologus euasit, qui non doctrinæ huius viri auxilium implorauerit? quis concionator suggestum ascendit, qui non à Thoma mutuetur quæ populum doceat? Quis cathedram de sapientiæ rebus ascendit verba facturus, qui non prius Thomam consuluerit? Quis scholasticum certamen adoritur, qui nō se prius Thomæ armis accinxerit? Thomæ doctrinā Christus approbat, Virgo laudat, Petrus & Paulus commendant, vniuersitas Parisiensis miris effert præconijs, Vrbanus Papa omnibus amplectendam proponit.

Oranti Thomæ & de sua doctrina solicito, ore crucifixi Christus respondet, Bene scripsisti de me Thoma. Cum vellet illum Pontifex sanctorum cathalogo ascribere dubitantibus de numero miraculorum an esset sufficiens, quid, inquit Pontifex, de numero miraculorum estis soliciti? quot articulos composuit, tot miracula edidit. Præclara certè vox, & tali viro digna sententia: nullus enim est articulus in D. Thoma, qui non aureis literis scribi dignus sit.

Innocentius Papa in sermone de eius laudibus, illum cum Salomone in sapientia confert, imò prefert, & proprietate verborum, ac veritate sentētiarum post scripturas Canonicas collocādum putat. Et vt Syxtus Senensis præclare scribit, D. Thomas quatuor inter se implacabiliter pugnantia, sempiterno fędere coniunxit, videlicet copiam, breuitatem, facilitatem, & securitatem; quas nulli vnquā literarum professori vel ante, vel post eum contigit simul potuisse cōnectere. Ac primum tanta inest ei rerum omnium copiosa vbertas, vt nihil ferè ex vniuerso Theologiæ ac Philosophię ambitu desiderari queat, quod non ipse ditissimis scriptis suis fuerit copiosissima varietate complexus. Breuitas deinde, cuius exiguis angustijs copiæ amplitudo contineri non potest, ea est, vt quæ tot veteres ac

recentes

Universidad de Deusto
Biblioteca

recentes autores vix innumeris ac immensis voluminibus comprehendere potuerunt, hic intra vnius strictæ epitomes, hoc est, summę Theologiæ compendium, locupletissima breuitate plenissimè strictissimeque concluserit. Breuitati verò, quæ obscuritatis mater est & comes indiuidua, ita facilitatem, omni secluſa difficultate, copulauit, vt ordinis dispositione, sententiarum perspicuitate, & verborum splendida claritate, omnes scriptores longo post se reliquerit interuallo. Et quod multo admirabilius est, cum in scriptis Ecclesiasticis multorum magni nominis patrum caute ac suspenso pede legentibus progrediendum sit, ne in sententias quasdam parum tutas imprudenter impingant, huic vni verè diuino viro tanta assertionum sententiarumque securitas diuinitus obtigit, vt in lectione eius lector, omni suspicione erroris liber, citra vllam offensam tutus & securus expedito gradu expatiari possit, veluti per viam regiam, communi Ecclesiasticorum patrum incessu tritam, longè à deuijs illis particularium sectarum semitis, ac diuerticulis, quæ sæpè incautos abducunt in ambages inextricabiles, & errores irremeabiles. Hæc Sixtus Senensis.

Plinius lib. 7. naturalis historiæ c. 29. & 30. disputat quisnam ingenij laudem inter scriptores primam promeritus sit. Et quāquam asserat esse difficillimum ingeniorum gloriæ agere delectum, per tot disciplinarum genera, & tantam rerum operumq; varietatem: nihilominus dicit quosdam hanc felicitatem tribuisse Homero, alios vero Aristoteli summo Philosopho, sunt qui hanc concedant Platoni, Virgilio alij, Ciceroni non pauci.

Sed quo piaculo te taceam ô Thoma diuinissime? cuius operibus si opera prędictorum autorum conferantur, nugæ sunt non res seriæ. Certè D. Thoma docente omnis Philosophorum schola lucem habuit, & ab innumeris erroribus fuit expurgata. D. Thomas primus ausus est totum Aristotelis textum explicare, & lumine fidei dirigente melius intellexit Aristotelem, quàm ipse se se intellexit. Ipse est qui Theologię scholam aperuit, & cœlestia dogmata exactissime patefecit, in quibus enucleandis instar omnium est. Nullum tam abditum & reconditum Theologię mysterium est, quod ipse non tetigerit, manu contrectauerit, & expositum dederit. Nullus scripturę locus est, qui difficultatem habeat à principio Geneſis vsque ad Apocalypsis vltimum caput, qui in D. Thomę commentarijs non inueniatur expositus. Diui Thomę ingenium omnes hęretici

retici fugiunt, in cuius doctrina mille clypei pendent, omnis armatura fortium ad destruendam omnem scientiam extollentem se aduersus scientiam Dei.

Salue ò Thoma Theologiæ magister, omnium triumphorum lauream adepte maiorem, quanto plus est ingenio remp. Christianam quàm armorum viribus locupletasse.

AVTORES PER QVOS PROFECIMVS, QVOSQVE SECVTI SVMVS IN HOC OPERE.

OMnes libros sacros euoluimus Christiane Lector, omnes traditiones Apostolicas, omnia sacra concilia, omnes definitiones Ecclesiæ, omniumque patrum decreta, quæ de mysterio incarnationis Dominicę loquuntur (absit arrogantia verbo) vt dogmata in hoc libro asserta confirmaremus. Quod si cui hæc per hyperbolen & excessum dicta esse videbuntur, legat librum & inueniet verum esse nostrum testimonium, & ideo non est necesse elenchum aut indicem autorum componere.

Scias tamen, lector candide, me potissime secutum fuisse D. Augustinum, & Diuum Thomam, quos pro magistris in omni ætate mea habeo: hos lego, hos memoria teneo, in manibus gesto, in pectore & in corde, cum illis mihi semper colloquium dulce: hi mei magistri in corde semper, in ore frequenter, in lectionibus sæpissimè, nihil scio, quod ex Diuo Augustino, aut ex D. Thoma non hauserim. Hi enim indagatores veritatis acutissimi, assertores fortissimi, pollentes ingenio, doctrinam sapientię & disciplinæ scribentes, qui renouauerunt sapientiam de corde suo. Beatus qui in horum scriptis versatur, sapiens erit semper, & ad omnia valebit; quia lux Dei est in illis.

Sed & peccatū esset inexpiabile, inter eos autores per quos profecerim, non numerare, In primis doctissimum Patrem Fratrem Franciscum à Victoria ordinis Prędicatorum, in Hispania lumen præclarum. Hic nanque ad supremum eruditionis gradum & dignitatis, quæ ex studiorum laboribus sperari potest, fastigium euectus, diuinam Theologiam cum maximo auditorum, & totius catholicę Ecclesię fructu, omniumque doctissimorum virorum summa admiratione, in celebri Academia Salmaticensi in Primaria Cathedra professus est, atque adeo profundissimas Theologiæ latebras

Universidad de Deusto
Biblioteca

tebras penetrauit, vt huic vni docendi palma omnium iudicio facilè tribueretur.

Ex huius autoris albeolis manu scriptis nostros commentarios locupletauimus. Sed neque solius huius viri ope sumus adiuti. Siquidem adiuti sumus & quidem non parum, ex annotationibus, quas imperfectas, & quasi immaturos fructus reliquerunt viri doctissimi, Pater F. Dominicus de Soto, P.F. Melchior Cano, P.F. Mantius, de corpore Christi, P. F. Petrus de Sotomaior, P.F. Ioannes de la Penna, P.F. Ioannes Gallo ordinis Prædicatorum omnes eximij magistri: quæ quidem non erant propria manu scriptæ, sed à discipulis in scholis excerptę: ex quibus tamen horum virorum eruditionem singularem, & ingeniorum magnitudinem intelligere facile poterimus.

Sed & subsidiaria opera vsi sumus aliquorum, qui hoc æuo Theologiam profitentur, quorum nomina libenter referrem, nisi intelligerem, illis fore ingratum, adhuc viuentes laudibus efferri. Si igitur nec immeritò maxima his gratia olim habita fuit, & immortalis gloria semper data, qui philosophorum, aliorumque Ethnicorum libros, nihil aut parum admodum ad veram felicitatem pertinentes, summa diligentia custodiri, conseruarique curarunt; non absque ratione sperabo, hoc meum studium viris beneuolis probatum iri, qui non Ethnicorum libros, sed Christianorum sacras lucubrationes, maximè quæ in nostro ordine Prędicatorio, vel tinearum corrosione, vel iniuria temporum interirent, vel quas fures effoderent, & furarentur, vndiq; conquiro, & posteritati tradere summopere studeo.

REVERENDI P. F. BARTHOLOMÆI MEDINAE,

IN TERTIAM PARTEM D. THOMAE AQVINATIS Angelici Doctoris expositio.

INTRODVCTIO IN MATERIAM INCARNATIONIS.

In qua tres quæstiones disputantur. Prima, Vtrùm de hoc mysterio scientia haberi possit? Secunda, Vtrùm sit possibile? Tertia, Vtrùm iam sit factum?

OCerte vir Theologus intentionem, & propositum dirigit, vt veram Dei, diuinarumque rerũ notitiam succinctè comprehensam habeat. Theologia nãque est Dei, rerũq; diuinarum scientia, Deus verò cõsideratur secundũ qđ in se est, & vt est principiũ & finis rerũ omniũ, iuxta illud Apoc. 1. Ego sum Alpha & Omega, principium, & finis, ab ipso. n. tãquã à principio progredimur, & ad eũ regredimur, vt in finẽ. De Deo secundum se. & vt est principiũ rerum omnium, tractauit D. Thomas prima parte suæ summæ: in reliquis agit de Deo, vt est finis noster, & quia ad talem finẽ peruenitur per actus humanos & per Christi beneficia. In secunda parte agit de fine vltimo, & de actibus humanis. In tertia verò vberrimè disserit de Saluatore nostro Iesu Christo, deque eius ingẽtibus beneficijs, & innumerabilibus meritis, quæ per se generi humano præstitit: inuestigat etiam de Sacramẽtis, quæ ipse idem instituit, & dedit Ecclesiæ suæ, vt eius vulnerata membra curentur, vt sanitatem adipiscantur. Vltimò de vltima retributione bonorum & malorum, quam partẽ beatissimus Thomas propter immaturam mortem imperfectam reliquit. De Christo verò incarnato quinquaginta nouẽ disputat quæstiones, quas sic disposuit, eoq; ordine digessit, vt seipsum excessisse videatur. Nam D. Thomas cùm cæteros alios excedat, in ordine & dispositione se ipsum superauit (mirabile dictu) ita minutatim & sigillatim incarnationis mysterium persequitur, vt videatur testis omnium fuisse oculatus. Hoc mysterium pro captu nostro exponere aggredimur, si non ingenio & magna eruditione, certe magno conatu, diligentia. & studio. Agitur ergo in hac Tertia parte de incarnationis mysterio, & de Deo incarnato prout ducit nos in Deum, qui est finis & beatitudo nostra. His constitutis sequitur pro introductione prima quæstio.

Apocal. 1.

Christus dominus subiectũ huius libri.

Sũma eorũ quæ in Theologia tractantur.

Quæstio introductionis prima.

VTrùm de hoc mysterio scientia haberi possit? & videtur profecto quòd non possit esse vera scientia, vel si est, quòd sit vana, vt Cornelius Agrippa libro de vanitate scientiarum Theologis obijcit. In primis de singularibus non est scientia, præcipuè si sint

Prim. arg.

Universidad de Deusto
Biblioteca

contingẽtia, vt docet Aristot. in multis locis: sed omnia, quæ de isto mysterio traduntur, singularia sunt & contingentia, vt quòd Deus sit incarnatus mortuus, &c. Deinde de ijs quæ superant captum humanum & omnem rationis cõprehẽsionem, non potest haberi scientia, quæ humanitus acquiratur, iuxta illud: Altiora te ne quæsieris, & illud. Scrutator maiestatis opprimetur à gloria. cui consonat illud: Nõ plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatẽ. sed oĩa, quæ traduntur de mysterio diuinę incarnationis, superant omnẽ captum rationis humanæ, ergo de his scientia haberi nõ potest. Sed & tertiũ argumentũ obijciũt nobis Lutherani cõtra Theologiam scholasticam, inquientes, q̃ hæc terrena sit, animalis, diabolica, quam cõdemnat D. Iacobus in sua epistola cap. 3. eo quòd cõtentiosa sit & certaminibus comparetur. Pro euidentissimo etiã argumento ducunt, quòd Theologia nostra inanis sit Philosophia, quam condemnat D. Paulus, cùm inquit ad Coloss. 2. Videte ne quis vos decipiat per Philosophiam, & inanem fallaciam. Quintum argumẽtum, opponunt nobis, aientes sanctum Paulum mulierem in Ecclesia non permittere loqui, eo q̃ rixosa sit, q̃ proinde Theologiam scholasticam designat, rixis & contẽtionibus refertam. Sed non quiescunt Grammatici, & obijciunt nobis, quòd in huius mysterij explanatione, vocabulo prorsus barbaro, & in lingua Latina inusitato vtamur, cuiusmodi est hoc nomẽ, Incarnatio, cui adsimile est, incarnari, vocabula prorsus incognita. Ad hæc argumenta dicendum est. Ad primum dicitur copiosè. 1. par. q. 1. ar. 2. Sed breuiter & distinctè nunc respondeo, quòd de Deo incarnato possunt formari & cõsti tui propositiones necessariæ, vt quòd Christus qui Deus & homo est, sit immortalis, & sit mortalis, q̃ habeat voluntatẽ diuinam. & humanam, de quibus proinde rebus potest haberi vera scientia: vel dicito, quòd hæc singularia & contingentia, prout subsunt diuinæ scientiæ & reuelationi, necessaria sunt & infallibilia. Certè scientiæ vniuersæ humanitus acquisitæ sunt de necessarijs & incorruptibilibus propter veram certitudinem, sed tãta est & maior certitudo in rebus reuelatis, sicut in ijs quę reuelantur per lumen rationis naturalis, de his ergo poterit haberi vera scientia. Sed & alia solutione proposita, obiectio cõfutatur à D. Tho. loco citato dicente, quòd in diuina Theologia præcipuè de Deo, deque proprietatibus diuinis inuestigatur, de his verò singularib' & contingentibus secundario, & minùs principaliter, quatenus ducunt nos in cognitionẽ deitatis. Ad secundum argumẽtum dicat Theologus, q̃ de hisce rebus nõ audemus inuestigare nostris viribus freti, sed adiuti lumine diuinitus infuso, de quo dictum est, multa supra sensum hominis ostẽsa sunt tibi. Et Paulus inquit, Deus nobis reuelauit per spiritum suum, vt sciamus quę à Deo nobis donata sunt. Illud tamen sciat Theologus, q̃ mysterij dominicę incarnationis cognitio perneccessaria est, tum vt cognoscamus Christum Iesum, in cuius cognitione nostra beatitudo cõsistit. Vnde Paulus 1. Corinth. 2. Non iudicaui me scire inter vos, nisi Iesum Christũ & hunc crucifixum: tũ verò vt intelligamus rectè diuinas scripturas, quæ de hoc mysterio passim loquuntur: tũ deinde vt iuxta D. Petrum. 1. canonica cap. 5. Simus parati semper ad satisfactionẽ omni poscẽti nos rationẽ de ea q̃ in nobis est fidẽ & spe. Tum quartò, vt ab improbis hæreticis veritatem huius mysterij defendamus. Tum vltimo, vt habeamus diuitias plenitudinis intellectus in agnitione Christi Iesu, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi, vt scribit Paulus ad Colossen. cap. 2. Sed obijciunt nobis Grammatici & Lutherani, quòd ad huius mysterij explicationẽ languẽt Theologi circa quæstiones & pugnas verborum, quos propter ea damnat Apostolus. 1. ad Timo. 6. Quo in loco reprehẽdit Apostolus studia inutilia & quæstiones futiles. Atqui Lutherani existimãt hanc Pauli reprehensionem pertinere ad commẽtarios ab scholasticis in sententias Magistri sententiarum cõscriptos, in quibus spinosa & barbara verborũ perplexitate disputant. Vtrum potuerit Deus assumere creaturam irrationabilem, num lapidem, num cucurbitam? num tres personæ possent assumere eandem naturam humanam: in his & similibus quæstionibus omnem ætatem consumunt, de Christo & eius Euangelio verbum nullum facientes. Certè non sunt Theologi, neque tanto nomine digni, qui quæstiones frigidas & inanes in Theologiam inuexerunt, & in his disputandis cõsenescunt. Qui enim hos condemnant me ipsum suffragatorem habent. An nõ est ab hominibus cõdemnandus Theologus, & diris omnibus deuouendus, qui pro sana doctrina & sermone fideli ad cõsolandos eos qui abiecto sunt animo, & redarguẽdos eos qui cõtradicunt, paradoxa q̃dã, & noua proferri, quo sit admirationi populo inanium rerum semper admiratori? an non exsibilãdus est Theologiæ magister qui quæstiones frigidas & valde implexas disputat, ostẽdens, quãtum in palęstra literaria profecerit, has tãtum vt subtiles, & quæ doctoris explicatione indigent pertractans, quæ verò ad charitatem & pietatem conducunt, tãquam peruia & exposita negligẽs? si quid explicandum est ex D. Paulo, aut verò ex sacro eloquio videtur in alium mundum trãslatus, si de instantibus si de hæcceitatibus, de relationibus, originibus, circunsessionibus (nomina prorsus incognita) velis aliquid, plura dabit, quàm quæ tribus onerarijs nauibus vehi possint. Hi sunt sanè de quibus dicit Apostolus Paulus, quòd languẽt circa quæstiones & pugnas verborum, quòd conuersi sunt in vaniloquium, & volentes esse legisdoctores non intelligunt nec quę dicunt, neque de quibus affirmant. Sanctus Hieronymus inter quæstiones frigidas illas numerat, quot ne annos vixerit Mathusalem: quoto ętatis suę anno Salomon sortitus est coniugium. D. Augustinus recensẽt subsequentes: Vbi & quomodo sit in cęlo corpus dominicum: quid faciebat Deus antequã faceret cęlum & terram? an corpus cœleste sit sphęra, an stet cœlum, an moueatur, ego verò, inquit Augustinus, si ab amico essem de rebus huiusmodi interrogatus, aut dissimulanter præterirem, aut apertè etiam responsa negarem. Neque enim eas dignas quæstiones cẽserem, quibus vel tantillum temporis impartirer. Cum his quæstionibus, si eas, quas toto agmine, & omni contentione disputant Theologi nonnulli, conferre velis, illas esse grauissimas & ponderosissimas, nostras verò vanissimas, stramineas, & nullius põderis assereres, quas cõmemorare nõ volo, ne pudore suffundam eos, qui eisdẽ explanandis omnes ingenij neruos intendunt. Dicẽdum est

Scęti arg.

Eccle. 3. Prou. 23. Rom. 12.

Tert. arg.

Iaco. ca 3. Quar. arg.

Ad Col. 2.

Quin. arg.

Sext. arg.

Solu. arg.

Ad 1. arg.

Ad 2. arg.

2. Cor. 3.

Vtilitas huius scię tiæ.

1. Cor. 2.

1. Pet. 3.

Coloss. Grãmaticorũ cho. 1. Tim.

Solutio

Theologorũ fundamenta riola vanitas.

Nota

D. Hier.

D. Aug.

est igitur, quòd is erit Theologus, tam admirabile nomine dignus, qui de rebus diuinis, & de ea quæ in nobis est fide, & gloria spei paratus est responsa dare, & quæ audiuit à patribus suis committere fidelibus hominibus, qui idonei sunt alios docere, qui rectè tractat verbũ veritatis operarius inconfusibilis, qui nunquã sit in sermone adulationis aut vanitatis, neq; prętextu auaritię, qui non quærat gloriã ab hominibus, qui sit doctor ad perfectionem sanctorum, ad opus ministerij, ad ædificationem corporis Christi, vt exhibeat omnem hominẽ perfectum in Christo, & hunc pleno ore apello Theologũ. Qui verò de rebus inanibus aut inutilibus quæstiones serit, eũ Theologastrum libere pronuncio. Sed hoc ad abusum hominum pertinet, non ad condemnandam artem. Ad tertium respondeo, Theologia scholastica certaminibus & disputationibus vtitur, exercitatione cõparatur, conflictu addiscentium obtinetur, sed in veritatibus per argumentationes & certamina persuasis, summa est concordia. In his disputationibus Theologi humillimi sunt, captiuantes intellectum in obsequium Christi. Quapropter hæc scientia desursum est à patre luminum, mansueta est, pudica est. Sed vt illustretur quomodo Theologia scholastica de sursum est descendẽs à patre luminum, honesta, pudica, mansueta, bonis consentiens: libet hic explicare quam scientiam condemnet Diuus Iacobus in illa sentẽtia, quam reprehensores Theologiæ à se proferunt. An quam habent Theologi? An verò quam iactãt Grammatici? Imprimis ostendit Iacobus, quod qui zelum amarum, & cõtentiones in cordibus suis habent, nõ est cur glorientur nomine Theologiæ, aut sapiẽtiæ diuinę, qua in sententia vitium hominum condemnat, non facultatem scientiæ, quin potius cõdemnat omnes Grãmaticos, omnes Lutheranos, qui nostræ Theologiæ insultant. Hi enim sunt, qui constant ex felle & amaritudine, qui plaustra contumeliarũ afferũt, qui rabiosè doctis omnibus maledicunt, antiquos patres spernunt, Hieronymũ, Augustinum, Gregorium, & cæteros Ecclesiæ heroas præ se despiciunt, & libros Prophęticos, & Apostolicos contumelia afficiunt. Hi sunt qui semper inter se sunt discordes, furiosè inter se dimicant, resistunt contumaciter, suaque pestifera, & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defendere persistũt, qui Catholico sensui repugnãt, qui terminos quos maiores nostri nobis posuere audacter transiliunt, qui antiquitatem contumelia afficiunt, Catholicum sensum non venerantur, contendunt omnia certa incerta reddere, conantur omnia in ambiguo relinquere, vel saltim laborant virgula censoria arrepta de omnibus iudiciũ vsurpare, de sacris cęremonijs, Pontifice, sacerdotibus, consuetudinibus, traditionibus iudicium ferre. Hi sunt qui ex contentionibus nati sunt, & mendaces aduersus veritatem, nam ex proprijs loquuntur, & ideo mendacium dicunt. Is enim ex proprijs loquitur, qui non hoc sequitur quod omnium est, quod Catholicũ est, quod orbis totius Christiani consensu receptum est & approbatum, sed in eo libentius acquiescit, quod vni alicui lunatico nonnunquam visum est, vel quod sibi per spiritum suum malè sanum, verũ apparet. In hoc albo ponas Lutheranos, numeres Grammaticos, Et. simum, Vallam tanquam onagros liberos, & nulli legi subiectos, nullis sententiæ addictos, horum sapientia non est desursum descendens à patre luminum, sed terrena, id est, ex affectu terrenorum deriuata. Hoc affectu laborant qui illotis (vt aiunt) manibus ad tractandum verbum veritatis accedunt, qui eodem spiritu sacros libros & canonicos legunt, quo Homerum, Virgilium, Terentiũ interpretantur. At impudentior est audacia, nam hos sine magistro, sine cõmentarijs non legunt, illos verò sine magistro, sine patrum annotationibus interpretari præsumunt. Hi sunt qui voluptatibus mancipati cùm nolunt credere, omni veneratione digna irrident veritatem, tanquã barbariem habentes ludibrio. Hi sunt de quibus dicit Paulus, quod quærunt sapientiã aduersus crucem Christi. Horum sapientia animalis est, quę non percipit quæ Dei sunt, quæ diuina mysteria non spiritualia spiritualibus comparando, sed ad Homerum, aut Virgilium referendo examinat, & expendit. Hæc dictiunculas venatur, in nominum delectu, & certa dictionum cõpositione & connexione versatur, suos discipulos cicadis facit loquaciores, verbis elegantibus demulcentes, ad linguam aspicientes, & dulcia verba loquentes. Hæc eruditus Erasmus, hæc linguam Vallæ armauit. Ex hac, tanquã ex equo Troiano exierunt Lutheranorum mortiferæ pestes. Sed & illorum sapientia dæmoniaca est, id est, superba, nulli subiecta, nulli addicta. Pluris æstimant voculas Homeri, quàm Pauli viuum sermonem: ob hãc ergo artem dæmonum, homines Grammatici se offerentes in omni loco sublimi, & sub omni ligno frondoso, prosternuntur meretrices, fabricantur lupanar in capite omnis viæ, & diuaricãt crura omni transeunti, & multiplicant fornicationes suas, id est, simul vt videt collem aliquem sublimem, aut lignum frondosum, hoc est, simul vt quempiã conspexerint, qui scientiæ habet opinionẽ, qui inflexis verbis ornatis praua dogmata edisserat, statim illi adhærent. Initio sublimis illis visus est collis Erasmus, & lignũ valde frondosum, illico sub eo prosternabantur, Ecclesiam, antiquitatem, maiorum statuta deridentes. Non tamen multò ante extitit Valla, visus est collis magis sublimis, & lignum magis frondosum, ac mox sub eo quoq; prosternabantur, sanctas scripturas & eorũ translatores, & patrũ traditiones, & explicationes cõemnentes. Quorsum autem attinet omnes numerãdo recensere? coram quolibet Grammatista, qui sciat dicere, secus habetur in Græco, secus in Hebræo legitur, se prostrauerunt, & verbum illius tanquã verbum Dei adorauerunt, illum solum scire, cæteros barbaros, & nihil scientes, & languentes circa quæstiones Thomisticas, Scoticas arbitrantur. Cum his rogo conferas nostros Theologos, quos isti infamant. Theologi qui per Dei gratiam sunt Catholici, sin minùs erudite saltem timidè cum q; reuerentia sacras literas tractant. Et quò magis cõstet esse sapientes, a sapientia moniti, non innituntur prudẽtiæ propriæ, nõ loquuntur visiones cordis sui, nõ solitariã, aut domi suæ natã, aut vnius opinionẽ sequuntur, memores illius, quod ab eodẽ Sapiente scriptũ est: Vidisti hominẽ qui sapiens sibi videbatur, spes est de stulto, quã de eo longè maior, sed orthodoxorũ qui præcesserunt vestigijs inhærẽt, in eorũ interpretationibus acquiescunt. Ab eius, quę columna & firmamẽtũ est veritatis, Ecclesiæ decretis discedere nõ audent, atq;

Theologus verus.

Ad tertiũ argum. De Theologia scholastica.

Quã scię tiam cõdemnat D. Iacob. in sua epistola ca. 3.

Hæretico rũ & Grãmaticorũ scientia.

Exponitur optimè locus Ier. c. 2. & Ezec. 16.

Theologorũ scię tia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ita quod vniuerſis viſum eſt vnanimiter hoc dicere ſcripturam, hoc eſſe verbū Dei credunt, neq; ab eo vlla ratione dimoueri patiuntur, etiam ſi millies per membra ſua Sathanas occinat, quod ipſum aliquando ceciniſſe legimus. Scriptum eſt enim. Rhetores verò & Grāmatici noſtræ Theologiæ reprehenſores violenter irrumpūt, & ſubmotis omnibus quod volūt, & ſuis ſentētijs cōmodum eſt, hoc ſentire ſcripturam contendunt, & ſic rem gerunt quaſi non interpretes, ſed Domini ſanctarum ſcripturarum exiſterent, & criticī iudices ſederent. Hanc tyrannidem ferre non poſſumus, & quod dixit aliquādo Paulus, obſtrepentibus nos dicere poſſumus, an à vobis verbū Dei proceſſit, aut in vos ſolos peruenit, & vobis ſolum ſenſus ſanctarum ſcripturarum aperuit. Taceant igitur Grāmatici, Sacrā Bibliā relinquāt Theologis, in ſuas latebras redeant, & ad Grammaticorum ſodalitatem ineundam reuertantur, Theologis ſacra myſteria enarrare permittant, ſacros libros nec attingant quidē, ſed humana humilitate adorent, maiorū ſtatuta nec conuellant, neq; eorum terminos tranſgrediantur, putridas chartas Terētij, Suetonij & voculas in eis repertas addiſcant, explicāt, in eo laborēt, crucientur, ſpiritū emittant, ſacras literas ſacris doctoribus tractandas dimittāt. Sin minus, intelligant ſe hā bere ſapientiā terrenā, animalē, dæmoniacam, quæ de ſurſum nunquā deſcenderit. Ad quartū reſpondetur, eo in loco certè non eſt ſermo de Theologia ſcholaſtica. Nec verò in ea ſententia condemnat Paulus oēm Philoſophiam, ſed Epicuræam quæ tollit prouidentiam, in deorum numerum referens voluptatem, condemnat Philoſophiam, quæ aduerſus ſcientiam Dei ſe extollit, quę ſequitur hominum traditionem nō veram, & à Deo datam lucem, quæ adorat elementa huius mundi, ſecundum quam Diogenes quidem aerem, Thales verò aquam. Hippaſus verò ignē adorant & colunt. Et, vt vno verbo dicā, damnat Philoſophiam quæ diuinæ ſapiētiæ non ſit ſubiecta: verum naturalis Philoſophia conſentanea ſacræ doctrinæ & Deum eſſe aſſerit, & educit prouidentiam vſque ad ſingularia, & ſempiternam Dei virtutem oſtendit, & homines in naturæ diuinæ admirationem trahit, & Dei donum diuinitus datum exiſtit. Cum autem dicit, Videte ne quis vos decipiat per inanem fallaciam Philoſophiæ, vt iam ſum præfatus, non condemnat omnem Ppiloſophiam, neq; verò præcipit quòd ſophiſmata & captiones ſyllogiſmorum nō intelligamus, quin potius præcipit, quòd in hac re diligenter laboremus, ne præſtigijs harum artiū decipiamur. Quamobrē alibi dicit, Propterea oro, vt dilectio veſtra adhuc magis ac magis abundet in agnitione, & omni ſenſu, vt probetis potiora. Rurſum cum ait ſacrum eloquium, Non ſis multum apud alienam, nō condemnat Philoſophiā, ſed immorari & permanere in doctrina ſeculari, verbo enim Domini præparat. Et quemadmodū rationi diſſentaneum eſt, vt quidam ancillarum ineſcati amatorijs, contemnāt Philoſophiam vere dominam, & ex ipſis alij conſenuerunt in Muſica, alij verò in Geometria, alij autem in Grammatica, plurimi autem in Rhetorica, ita ab omni ſenſu penitus abhorret, quòd in Philoſophia naturali, & in Ariſtotele, & Platone Theologi conſeneſcant, & per totam vitam commorentur, & dominam, ſcilicet, ſapientiam rerum diuinarum

Ad quartum arg.

contemnant, quod & cōdemnat maximè ſancta ſcriptura, nā Sarra erat olim ſterilis, q̄ cum Abrahamo nō pareret, permiſit illi ancillam ſuam nomine Agar Ægyptiam ad liberorū ſuſceptionē. Sapientia ergo quæ cum fideli cohabitat, erat in principio ſterilis, & ſine liberis in illa generatione. Quapropter permittit viro fideli, vt priùs cū Agar, id eſt, cum ſapientia ſecularī congrediatur. Sed poſtea cum Sarra, id eſt, ſapientia diuina, æmularetur Agar, quæ erat in maiori quàm ipſa exiſtimatione, reſpondit Abraham, hoc eſt, vir fidelis: Ecce (inquit) ancilla in manibus tuis eſt, vtere ea vt lubet. Quaſi diceret, ſecularē amplector doctrinā, & vt ancillam, & vt cōſeruā, ſcientiam autem cęleſtem vt dominam, vt principem honoro & colo. Et afflixit eam Sarra, quod perfide eſt, & correxit, & admonuit. Sed videamus iterum, quam inanem Philoſophiam in commemoratis verbis damnet Apoſtolus. Nolo.n. hinc diſcedere quoaduſq; conuincam graui conſtantiq; oratione, Grāmaticos, & Rhetores hic damnari, inanem Philoſophiam & captiones vaniſſimas, appellare Paulum Philoſophiam garrulā, & improbam, & phantaſticā, quæ funiculos trahit, & nihil texit, inanem laborem ſuſtinens, quā impoſturam, & aſtutiam appellauit Paulus. Hæc eſt quæ dictiunculas tanquam quædam ornamenta proponit. Quam condemnat ſcriptura cum dicit: Nō multum verſeris in verbis. Et admodum rectè nos admonet Paulus, ne verbis contendamus, & horum ſapientiū cognouit Dominus cogitationes, quoniam vanæ ſunt. Et alio in loco dicit, q̄ ſapientes euanuerunt in cogitationibus ſuis, id eſt, in argutijs ſuis. Aduerſus hos dicit Paul⁹: vbi ſapiēs? vbi ſcriba? vbi inquiſitor huius ſeculi? Aduerſus illos inuehitur ſapientes qui ſe erigunt, & dictiunculas venantur, puſillarū quarundā artium æmulatores, litigatores, & iurgiorum conſarcinatores, omni veneratione dignam veritatem tanquā barbariem habentes ludibrio. Contra illos inſurgit, qui in linguis diſcendis tota vita laborant cicadis loquaciores.

Quā Philoſophiā damnet Paulus ad Coloſ. 2.

Paulus.

¶Ad quintū aio, quòd ille eſt hæreticus, & mulier adultera, & meretrix impudens, apud quam nullus ſit legitimus torus, ſed vagi ſunt concubitus, & crura diuaricat omni tranſeunti, apud quā nulla conſtans cōfeſſio, nulli ſunt ritus perpetui, ſed in annos propè ſingulos mutat virū, & omnia. Cōtra, doctrina noſtra matrona eſt honeſtiſſima, quę poſteaquàm ſemel fidem Chriſto deſpōdit, nunquā in huius ſponſi cubile quenquā alienum admiſit, ſed illi fidem inuiolatam ſeruat, ad extremum vſque ſpiritum conſeruatura: Hæc eſt rixoſa, nō aduerſus ſponſum & maritum ſuum, ſed aduerſus procos adultero ſoſ, qui fidē ſponſi ſui labefactare & adulterari conatur. Hoc habeat à me Lutherus argumenti reſponſum.

Ad quintum arg.

¶Ad ſextū reſpondetur, & dico certè hoc vocabulum non eſſe repertum apud veteres, Latinos, Gentiles. Neque mirum cum res non fuerit quòd vocabulum non fuiſſet. Nec verò in ſacris ſcripturis tale reperitur vocabulum. Sed quoniam Ioannes dixit, Verbum caro factum eſt, ſancti patres aptiſſimè ad explicandā vnionem admirabilem naturæ diuinæ cum humana, vſi ſunt hoc vocabulo incarnationis. Nominatim Lactantius Firmianus libro quarto diuinarum inſtitutionum, capit. 11. Cyprianus libro ſecundo, contra Iudæos capit. 2. Hieronymus

Ad ſextū.

Lactāti⁹. Cyprian⁹. Hieronym.

Ambroſ. mus ſupra primum caput Marci in illud: Cuius non ſum dignus corrigiam ſoluere. Ambroſius libro tertio de Spiritu ſancto, cap. 12. & in opuſculo de incarnationis dominicæ Sacramento.

Auguſt. Auguſtinus libro decimo, de ciuitate ca. 24. Item Eccleſia in ſymbolo: Et incarnatus eſt. Quin &

Cicero. Cicero lib. 1. Academicarum quæſtionum libr. 2. de finibus, ſcribit ſemp licuiſſe, ſemperq; licere nouis adinuētis rebus, noua adinuenire vocabula. Sed & ſacra Cōcilia ad res nouas explicandas noua excogitauere vocabula. In Concilio Niceno inuenta eſt illa vox ὁμούσιον. ad explicandum quomodo pater, & filius, & Spiritus ſanctus ſint vnus Deus eiuſdem eſſentiæ. Et in Concilio Epheſino primum omnium audita eſt illa vox,

Homouſion.

Theotocon. θεοτόκον. id eſt, Deipara. Atque in Concilio Lateranenſi, ſub Innocentio III. inuenta eſt illa vox, tranſubſtantiatio, ad explicandum quemadmodum in Sacramento Euchariſtiæ conuertatur ſubſtantia panis in ſubſtantiā corporis Chriſti. Hæc dicta ſunt, quoniam in huius myſterij explicatione cogimur vti vocabulis, quę Ciceroniana non ſunt. Auguſtinus ſuper Ioannem tractatu 2. in illud: Qui nō ex ſanguinibus, inquit, nō timeamus Grammaticorum ferulas, dum tamen ad veritatem ſolidam cognoſcendam perueniamus. Et libro tertio de doctrina Chriſtiana cap. 3. Sic, inquit, mallem cum barbariſmo dicere, non eſt occultatum oſſum meum, &c. quàm os meū, vt ſit minus apertum, quia magis Latinum eſt. Et lib. 4. capit. 11. Quid prodeſt clauis aurea, ſi aperire quod volumus, non poteſt, aut quid obeſt lignea, ſi poteſt? Sed vt ad propoſitum reuertamur, incarnatio ſignificat aſſumptionem carnis humanæ. Et vt rectè admonet Caietanus in primo articulo huiⁿ quæſtionis, incarnari plùs ſignificat, quàm exprimat. explicat ſiquidem nihil aliud eſſe, quàm carnem aſſumere, vel carnem fieri, ſignificat autem hominem fieri ſecundum carnem. Profectò ſi Deus vſqueadeo ſemetipſum exinaniuit, vt conuenienter caro fieret humana, multo magis conueniens eſt, quod ſit factus homo ſecūdum animam & humanitatem integrā. Vnde meritò Theologi hāc diuinam exinanitionem vocabulo incarnationis ſignificant. Quam Diuus Ioannes Euāgeliſta, propter dictam rationem eodem docuit vocabulo dicens: Et Verbum caro factum eſt: quanquā Diuus Auguſtinus in pluribus locis admonet, hic carnem poſitam eſſe pro homine, partim vt excluderetur error Apollinarij, qui negabat in Chriſto animam fuiſſe humanā, partim, vt euidentius myſterium patefiat vnito verbo Dei carni, quæ eſt hominis pars viliſſima & craſſiſſima. Idq; factū eſt idiomate ſermonis Hebraici, qui hominē ipſum carnis appellatione ſæpiſſimè denotat, vt in illo Geneſis. 6. Nō permanebit ſpiritus meⁿ in homine quia caro eſt. Et iterum ibidem, Omnis quippè caro corruperat viam ſuam. Et Romano 3. Non iuſtificatur ex operibus legis omnis caro coram illo. Et hoc ſit ſatis de prædicta obiectione. Hæc longiùs fortaſſis, quàm par fuit. Sed ſemel reſpondēdum fuit Grammaticis iuxta ſtultitiā ſuam, ne ſibi ſapientes eſſe vdeantur. Sed antequam ab introductione huius materiæ diſcedamus, operepretium erit explicare, quid nam ſit Chriſtus Dominus, & Deus incarnatus, ſine cuius rei prænotione non poterit Theologus quidpiam de articulis Diui Thomæ comprehendere. Eſt enim Deus

D. Augu.

Caieta.

Chriſtus dominus quid ſit.

incarnatus, ſiue Chriſtus Dominus huius libri ſubiectum, quod in limine huius ſcientiæ oportet exponere, & ob oculos conſtituere, vt ſciat Theologus, de qua re ſit ei diſſerendum. Hæc autem fides recta eſt, vt credamus & cōfiteamur, quòd Dominus noſter Ieſus Chriſtus, Deⁿ & homo eſt. Hanc autem Chriſti definitionem authoritate diuina tradente fatemur. Dicitur enim Ioan 1. Verbum caro factum eſt, &c. Et Apoſtolus Phili. 2. dicit, de filio Dei loquēs, Cum in forma Dei eſſet, nō rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualē Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Hoc etiam ipſius Domini Ieſu verba manifeſtè oſtendunt, cùm de ſe quandoq; loquatur humilia & humana, vt eſt illud: Pater maior me eſt. Et, Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem: quæ ei ſecundum humanitatem conueniunt aſſumptam: quandoq; verò ſublimia & diuina, vt eſt illud, Ego & pater vnū ſumus, & omnia quæ pater habet mea ſunt. Quæ certū eſt ei ſecundū naturam diuinam competere. Oſtēdunt etiā hoc ipſius Domini facta, quæ de ipſo leguntur. Quòd enim timuit, triſtatus eſt, eſuriuit, mortuus eſt, pertinent ad humanam naturam: quòd propria poteſtate infirmos ſanauit, q̄ mortuos ſuſcitauit, & elementis mundi efficaciter imperauit, quòd dæmones expulit, quòd peccata dimiſit, quòd à mortuis cum voluit reſurrexit, q̄ denique ad cœlos aſcendit, diuinam in eo virtutem demonſtrant.

Ioan. 1. Philip. 2.

Secunda quæſtio.

Quæſtio de poſſibilitate incarnationis.

Argumēta pro parte negatiua quæſtionis. Primum.

SEcunda quæſtio perdifficilis, eſt de poſſibilitate incarnationis. Nam q̄ non ſit poſſibilis, hiſce argumentis ſuadetur. Principio ex hoc myſterio ſequitur euidens cōtradictio, ergo poſſibile non eſt. Conſecutio argumenti inde probatur. Nā illud quod inuoluit & cōtinet contradictionē impoſſibile eſt ex ſuffragio omniū Theologorū & Philoſophorū. Fieri. n. nequit, vt idē ſit & non ſit ſimul: quia id continet euidentē contradictionē. Antecedens verò ſic oſtenditur. Nam ex hoc myſterio ſequitur, quòd Chriſtus Deus & homo ſit mortalis, ſiquidem homo eſt, & ſit ſimul immortalis, ſiquidem Deus eſt: hæc autem eſt euidens contradictio: Nam mortale & immortale contradictionem habent.

Secundū argum.

¶Præterea ex hoc myſterio ſequitur Deū mutari, at Deum mutari eſt omnino impoſſibile: ſiquidem Deus eſt omnino immutabilis, ergo hoc myſterium eſt impoſſibile. Quòd ex hoc myſterio ſequatur Deū mutari, ſic oſtendo. Tum quoniam acquirere de nouo aliquā naturam ſubſtantialem, aut accidentariam mutari eſt, at Deus in hoc myſterio acquirit de nouo naturam ſubſtantialem, nempe humanam, ergo mutatur. Tum deinde, quoniam fieri hominem de nouo, aut equum, mutari eſt, ſed Deus in hoc myſterio de nouo fit homo, ergo mutatur. Tum tertio. Nam id quod generatur ex tēpore mutatur, generatio enim quæ fit in tempore mutatio eſt, ſed Deus in hoc myſterio generatur ex tempore ex beata Virgine, ergo mutatur. Tum vltimò quoniā denominatio realis præcipuè ſi ſit abſoluta, nō pōt alicui aduenire de nouo ſine ſui mutatione, at Deus

Universidad de Deusto
Biblioteca

in mysterio incarnationis verè & realiter denominatur homo, & id quidē de nouo quādo suscepit carnem ex Maria Virgine, ergo mysteriū incarnationis fieri non potest sine Dei mutatione.

Tertium argum.

¶Hæc omnia confirmantur tertio argumento principali. Omne vnibile est mutabile, ergo si Deus est vnibilis naturæ humanæ, Deus existit mutabilis. Antecedens probatur. Nam vnibile ante vnionem est in potentia ad illam, ergo potest reduci de potentia ad actum, & hoc est mutari. Profectò vnire est agere, ergo vniri est pati, sed Deus pati non potest, ergo vniri non potest.

Quartū argum.

¶Quartò, ea q̄ maximè distāt vniri nō possunt (albedo enim & nigredo propter distātiā vniri nō possunt, nec copulari) sed Deus & caro in infinitū distant (vt planè constat) ergo vniri non possunt.

Quintam argum.

¶Præterea ex pluribus entibus in actu nunq̄ fit vnum per se, sed vnū per aggregationē (vt habet omniū Philosophorū prouerbiū) ergo ex deitate & humanitate nō cōstituitur vna persona per se.

Sextum argum.

¶Postremò, sicut repugnat summæ bonitati malitia, sic repugnat summo spiritui caro & summę maiestati miseria, sed Deus (quia summè bonus est) nō potest assumere malitiam, ergò Deus (cum summus spiritus sit) non potest assumere carnem, & cum maiestate immensus sit non potest miseriam sibi copulare.

Ioan.1.

¶In contrarium est illud Ioan.1. Verbum caro factum est. In quo apertè ostenditur mysterium verbi incarnati iam esse factum, & opere completum, ergò possibile est vt fiat.

Prima cō cluſio.

¶Ad huius quæstionis expositionem statuitur prima cōclusio. Mysteriū Dominicæ incarnationis possibile est. Hæc cōclusio demonstratur efficaci argumento ex diuinis oraculis desumpto. Nam hoc mysteriū iam est factū, & opere cōpletum, ergò possibile est vt fiat. Antecedens huius argumenti esse verū authoritate diuina cogimur fateri. Dicit Ioānes Euangelista: In principio erat verbum, & verbū erat apud Deum, & Deus erat verbum, & statim subiecit dicens: Et verbū caro factum est. Confiteamur ergo verbum Dei incarnatum fuisse, quod apertè & sine circuitione asserit D. Ioan. magnus Theologus. Sed & D. Paul. ad Rom. c. 1. idem mysteriū esse factū explicatissimè ostēdit dicēs: Paulus seruus Iesu Christi vocatus Apostolus, segregatus in Euangelium Dei, qd̄ antea promiserat per Prophetas suos in scripturis sanctis de filio suo, q̄ factus est ei ex semine Dauid f̄m carnem, qui prædestinatus est filius Dei in virtute f̄m spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Dñi nostri Iesu Christi: quibus verbis ostendit euidēter Christum Dñm esse verum Deum & verum hominē. Nam in eo q̄ dicit, q̄ est filiꝰ Dei, vtiq; naturalis & proprius, designat esse verū Deū. In eo verò q̄ subdit, qui factus est ei f̄m carnem ex semine Dauid, significat quòd iuxta humanam naturam ortum cœperit ex stirpe Dauid, & fuerit factus homo ex Maria Virgine. Sed & illud qd̄ sequitur, qui prædestinatus est filius Dei in virtute secūdum spiritum sanctificationis, sic explicāt omnes Græci authores (id est) ipse, qui factus est ex semine Dauid secundum carnem, quem proinde cōstat fuisse hominē, declaratus est, ostensus, & probatus fuisse filius Dei naturalis & verus, ex virtute quæ apparuit in operibus ipsius & miraculis, in spiritu sanctificante, & ex resurrectione ex mortuis. Et c. 9. eiusdem epistolæ scribit, quòd Christus Iesus secundum carnē ex patribus Iudæis natus est, qui est super omnia Deus benedictus in sęcula. In eo quod dicit, q̄ est ex patribus secundum carnem, demonstrat esse illi aliam generationem æternā ex Deo. Vnde ait, qui scilicet Christus est super omnia benedictus Deus (id est) laudādus & prædicādus in sæcula Amen. & ad Phil. c. 2. euidētius idem demonstrat sic inquiēs, Qui cùm in forma Dei esset non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiēs, in similitudinem hominum factus & habitu inuentus vt homo. (id est) Cum in forma Dei esset, poterat quidem in ea manere cum naturaliter filiꝰ Dei esset & Deus, neq; arbitratur esse rapinam id quod habebat, verum cum quæreret nostra magis quā sua, voluit ipse se dimittere ad humilitatē nostram, accepta forma serui & similis nostri factus (nempè) verꝰ homo, & figura formaq; nostra inuentꝰ humiliauit semetipsum, &c. nō timuit (ait Chrysostomus) descendere à sua dignitate. Non enim arbitratur diuinitatem, quam habebat esse rapinam. Neque metuebat ne quis illam sibi eriperet, quā natura habebat: metuunt enim tyranni, qui vi imperium aliquod inuaserūt. Hęc ille, & multò his plura. Idem mysterium quod ex Virgine verbū humanitatē assumpserit, expressè declarat ad Gal. 4. his verbis: Quādo venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factū ex muliere, factū sub lege, vt eos, q̄ sub lege erant redimeret, vt nos reciperemus adoptionem filiorum. Quibus verbis, si rectè expēdantur, ostenditur apertè quid sit Christus (nimirum) est filius Dei verus proprius ante omnia sæcula genitus, factꝰ homo ex tēpore, & ex muliere propter nos homines, & nostrā salutem, vt nos à pœnis, quæ lege erant statutæ redimeret, & à seruitute peccati liberaret. Sed longum esset in infinitum diuinas scripturas coacteruare, in quibus asseritur verbum incarnatum nō in apparentia, sed in veritate. Nunc verò expectet Theologus tēpus doctrinæ, & habebit euidentiores demonstrationes. Nam in sequētibus & cōtra Paganos, & cōtra Iudæos, atq; etiam cōtra hæreticos huius mysterij veritatē fortiter defendemus. Ex veteri testamento afferunt multa testimonia contra Iudæos D. Aug. 18. de ciuit. Dei ca. 28. & deinceps: D. Cyprian. lib. 2. cōtra Iudæos. In vniuersis ferè Conciliis à Niceno & deinceps, hęc veritas definita est, & in symbolis fidei cōstituta, vt credamus & cōfiteamur, quia Dñs noster Iesu Christus Deus & homo est. Vide pulchram expositionem de duabus naturis vnitis in Christo 1. p. Cōcilior. in fine in edicto fidei Iustiniani Et Concilium Hispalēse 2. Item Concilium Toletanum 6. Sed nos demonstratum habemus, quòd Deū incarnari erat possibile. Sed nunquid potest ratione euidenti & demonstratiua hoc mysterium ostendi esse possibile? Videtur certè quòd possit. Nam euidenter ostenditur hoc mysterium esse credibile, ergò euidenter ostenditur esse possibile. Id enim quod est impossibile incredibile est. Antecedens augumē tū ostenditur à D. Tho. 2. 2. q. 1. art. 4. ad 2. & 3.

Rom. 1

Rom 9.

D. Augu. Cyprian

Nū possit ratione euidēti demōstrari incarnationis possibilitas. Primū argum.

¶Deindè demōstratio eurdens demōstrat hoc mysterium non esse impossibile, ergò esse possibile. Possibile enim & non impossibile idem valet. Sed antecedens probatur à D. Tho. authoritate in 2. 2. loco dudū citato & 1. p. q. 32. ar. 1. & 1. contra Gentes ca. 7. in his locis scribit D. Tho. quòd Theologus euidenter demōstrat mysteria nostrę fidei

Secundū.

Tertium.

fidei non esse impossibilia.

¶Præterea euidenter constat Deum esse omnipotentem, & posse facere quicquid creatura facit, sed rationalis anima cum sit creatura tribuit suum esse alienæ naturæ, scilicet corpori, ergo Deus (quæ sua omnipotentia est) potest tribuere suum esse naturæ humanæ, ex qua admirabili vnione resultare poterit dominicæ incarnationis sacramentum. Amplius miracula à Christo domino potenter effecta demonstrant euidenter illum esse Deum (vt constantissime docet D. Thom. 2. 2. q. 5. art. 2. & 3. par. quæst. 47. art. 5. & de veritate. quæst. 14. art. 9. ad 4.) ergo euidenter ostendebant illum non posse mentiri, sed aiebat sæpissime se esse verum Deum & verum hominem, constat ergo euidenti demonstratione hoc mysterium esse verum, ac subinde possibile.

Quartū.

Quintū.

¶Vltimo, Angelus euidenter cognouit hoc mysterium esse iam factum, ergo euidenter cognouit esse possibile. Antecedens sic ostenditur. Nam angelus euidenter cognouit humanitatem Christi non existere propria existentia (siquidem in humanitate Christi non erat propria & naturalis existentia) quod si in ea persisteret, Angelus id cognosceret euidenter, ergo cognouit humanitatem Christi existere aliena existentia, & non creata, ergo increata. Ex quo cōsequens est, quòd cognouerit euidenter dominicæ incarnationis sacramentum. Cuius veritas in hoc consistit, quòd humanitas & diuinitas in Christo sic copulentur, vt habeant idem esse, & eandē personalitatem.

Secunda cōclusio.

¶Ad huius rei expositionē statuitur secunda conclusio. Mysterij huius possibilitas non potest demonstratiue & euidenter probari. Sed ex solis diuinis oraculis & reuelationibus efficaciter probatur. Hanc cōclusionem constituunt omnes Theologi in 3. sententiarū in principio. Et probatur ex illo Isa 64. Vtinam diuumperes cęlos & descenderes, a facie tua montes defluerent, &c. Et post pauca, descendisti, a facie tua montes defluxerunt, a sęculo nō audierūt, nec auribus perceperunt Deus absque te, &c. In his verbis loquitur Propheta de mysterio incarnationis, de quo dicit, quòd a solo Deo potest comprehendi. Et ad Ephes. cap. 3. Hac de causa appellat Paulus hoc mysteriū inuestigabiles diuitias Christi, & mysterium absconditum a sæculis in Deo. Augustin. in epistola ad Volusianum sic scribit. Hic si ratio quæritur non est mirabile, si exemplū exposcitur non est singulare, demus ergo aliquid Deū posse, quod nos fateamur inuestigari non posse, in his enim rebus tota ratio facti est potentia facientis. Et D. Chrysost. ho. 2 in Matthæum sic loquitur: Humana Christi generatio, quæ testibus in terra facta est, adeo mirabilis est, vt nequeat satis explicari, non ergo te exigua putes audire, sed horresce audiens Deum super terram visum, cum hominibus cōuersari, Deum filium Abraham, imo & peccatorum hominum & feminarum quę de aliquo virio celebratę sunt, vt re faceret filiō Dei, filius hominis factus est. Seruum accepit in patrem, vt tuum dominum, tuum faceret patrem. Et paucis interpositis. O admirabile cōmerciū, vidisti dona, quę in ipso mysterio dominicæ incarnationis statum refulgent. Sed & vniuersi ferè patres exponunt illud Isaię 53. Generationē eius quis enarrabit? referuntq; ad diuinā & humanā generationem. Cyrillus in Euangelium Ioannis

Ephes. 3.

D. Augu.

D. Chryſ.

Isaiæ 53. Cyrillus.

lib. 5. ca. 2. Augustin. hom. 36. explicans illū locum Isaiæ (& ascendit sicut virgultū.) Athanasius de incarnatione verbi lib. 1. Iustinus martyr aduersus Triphonem. Tertullianus in libro aduersus Iudæos de claritate gentium in Christo Iesu. His accedunt optimæ rationes, quarū prima est. Nam demonstratio naturalis procedit ex principijs, & ex causis naturæ, sed in tota natura non est causa, aut principium vllum huius mysterij ineffabilis, ergo demonstrari nō potest. Probatur minor. In natura est tantū potentia obedientialis & supernaturalis ad hoc mysterium: siquidē esse quod suscipit natura per incarnationē est supernaturale, ergo potentia ad suscipiendum tale esse, supernaturalis est, & nullo modo naturalis. Quoniam potentia specificatur penes actum ad quem ordinatur. Confirmatur etiam. Naturę lumen non se extendit vltra naturę facultatem, sed hoc mysterium est maximum omnium miraculorum quæ supra naturæ facultatē fieri possunt, ergo demonstrari non potest.

August. Athanas. Iustinus martyr. Tertullia.

Probatur cōclusio rationib⁹. Prima.

¶Secunda ratio est. Quæ per naturam de Deo cognosci possunt, ab effectis ipsius Dei cognoscuntur (vt inquit Paulus ad Rom. 1.) at nullus omnino effectus naturalis potest nos ducere in huius mysterij cognitionem, ergo demonstrari non potest.

Secunda. Rom. 1.

¶Tertio argumentor ducens ad impossibile. Sequitur primo ex opposita sententia quòd resurrectio mortuorū possit demonstrari possibilis per naturam, cum tamen omnium Philosophorū sententia sit, a priuatione ad habitum impossibilem esse regressum. Item sequitur quòd possit demonstrari per naturā esse possibile, quòd Deus sit trinus & vnus, imo de facto trinitas ipsa. Quoniam in perpetuis idem est esse, & posse secundum naturæ lumen. Probatur vero sequela. Quoniā incarnatio Dei magis est super naturā, quàm mortui resurrectio, & iustificatio, & quàm beatificatio, ac rursus trinitas non implicat contradictionem, & est euidenter credibilis sicut incarnatio. Imo sequitur Angelum posse incarnari esse demonstrabile per naturam, quod consequens ostendemus falsum infra quæst. 3. artic. 1. Ostendam namq; etiam per diuinam potentiam fieri non posse, vt Angelus incarnetur, etiam supposita fide. Sequela probatur. Quoniā militant adhoc probandum rationes, supra factæ pro parte affirmatiua huius dubij.

Tertia. Quarta.

¶Demum non est infirmum argumentum ad comprobandum hanc cōclusionem quòd Ethnici quantumuis sapientes reputarunt, & reputant hoc mysterium impossibile.

Tertia cō cluſio.

¶Tertia conclusio non potest euidenter, & demonstratiue probari incarnationem esse impossibilem. Probatur Nam falsum non potest demonstrari, & sciri (vt habeat Arist. 1. Post.) Sed est falsum hoc mysterium esse impossibile, ergo nō potest euidenter, & demonstratiue probari incarnationem esse impossibilem. Secundò, verum vero consonat, sed hoc mysterium verum est, ergo ex veris non potest inferri hoc mysterium esse impossibile. Præterea, lumen rationis naturalis de se nunquā inclinat ad falsum, aliquin Deus, qui est autor immediatus huius luminis, & inclinationis, inclinaret ad falsum, quod est alienū a vera Theologia, ergo non potest inclinare ad istam falsitatem, Deus non potest incarnari. Probatur antecedens. Deus loquitur nobis, tum per lumen

fidei,

Universidad de Deusto
Biblioteca

fidei, tum per lumen naturale, ergo lumen naturale nō potest dicere falsum. Quòd Deus loquatur nobis per lumen fidei, testatur diuina scriptura. Quod autem loquatur nobis per lumen naturale testatur Paulus Roma. 1. cum inquit: Rom. 1. Deus illis reuelauit. Et statim subiungit? Inuisibilia enim ipsius à creatura mundi per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur. Ratio huius rei potissima hæc est. Quoniam ratio naturalis debilis est & deficiens, & ideo ad hoc mysteriū inuestigandum non conscendit, propter quod non iudicat de eius possibilitate magis quàm cæcus de coloribus, & quam visus de spiritualibus rebus. Ex hoc eliciuntur duo documenta.

Duo documenta. Primum.

¶Primum documentum, quòd ratio naturalis de se non iudicat hoc mysterium esse possibile. Non enim continetur intra suum regnum, neq; intra suam cognitionem. Sed contra: nam possibile, & impossibile sunt contradictoria, ergo inter ea medium non datur, ergo iudicat ratio esse possibile, aut impossibile. Respondetur, possibile & impossibile est contradictoria. Cæterum istæ propositiones, iudicat esse possibile, iudicat esse impossibile, non sunt contradictoriæ. Nam vtraque est affirmatiua. Istæ verò contradicunt, iudicat esse possibile, nō iudicat esse possibile, & negatiua est vera, quia ratio naturalis neutram partem indicat.

Secundū documentum.

¶Secundum documentum verum est, quod asserunt Theologi mysteria Christianæ fidei nō esse contra naturam, nec contra rationem, sed esse supra naturam, & supra rationem. Hoc explicat D.Tho. 1. contra Gentes cap. 7. & explicatur hoc exemplo. Nam ratio naturalis docet Virginem non posse parere naturaliter, fides vero docet supernaturaliter posse parere. Hæc vero non est contradictio. Nam contradictio est de eodem respectu eiusdem.

Quarta cōclusio.

¶Quarta conclusio. Rationibus probabilibus & congruentibus potest hoc mysterium comprobari, præsertim suppposita fide. In his rationibus excogitandis laborauerūt egregie doctores scholastici. Scotus, Durandus, Palude, Gabriel, & sūmissime omnium Marsilius in 3. quæst. 1. artic. 1. Durādus. Palude. Gabriel. Marsilius. Prima ratio hæc est. Nam hoc mysterium nō repugnat ex parte Dei, neq; ex parte creaturæ, ergo possibile est vt fiat: quod non repugnet ex parte Dei patet. Nam habet infinitam virtutem, & omnia potest. Quod nō repugnet ex parte creaturę, sic ostenditur, nam natura humana sustentatur a Petro, ergo multo melius sustentabitur a Deo, qui est fortius & perfectius suppositum. Secunda ratio, sustentare alienam naturam per inhærentiam sicut subiectum sustentat accidentia, imperfectio est. Nam subiectum perficitur per formā accidentariam. Cæterum sustentare alienam naturam, non per inhæsionem magna perfectio est. Explicatur hoc diligentius. Nam Deus est infinitus, ergo habet omnem perfectionem possibilem & imaginabilem: sed sustentare alienam naturam modo supradicto, dicit perfectionem, ergo Deo competere potest. Tertio probatur, natura prius est saltim ordine naturæ, quàm suppositum, ergo per Dei omnipotentiam potest a proprio subiecto separari. Omne enim prius potest à posteriori separari. Quarta ratio. Tam naturale est accidenti esse in subiecto, & nō esse per se, quàm naturale est substantię esse per se, & non esse in alio subiecto, sed Deus efficit in sacramento Eucharistiæ, quòd accidens sit sine subiecto, ergo potest efficere quòd humanitas sit in alieno supposito. Certè difficilius est quod accidens conseruetur sine subiecto, quam quod separetur a proprio subiecto, & in alieno constituatur, ergo Deus potest efficere quòd humanitas separetur à proprio supposito, & quòd in alieno constituatur. Vltima ratio. Si hoc mysterium est impossibile Deo, maxime quia dicit imperfectionem, sed supra ostensum est dicere maximam perfectionem, vel ex eo quia est nobis prorsus in intelligibile, sed hoc pertinet ad maximam arrogantiam & stultitiam existimare Deum non posse plura facere, quàm nos possimus inuestigare, ergo non est cur existimetur esse impossibile. His constitutis respondetur ad argumenta proposita. Et in primis ad illa argumenta, quæ probabant hoc mysterium esse impossibile.

Ad arg. Ad primum.

¶Ad primum argumentum, negatur quòd ex hoc mysterio sequatur euidens contradictio. Et ad probationem dicendum est, quòd istæ propositiones non contradicunt: Christus est immortalis, Christus est mortalis. Nam contradictio est affirmatio eiusdem de eodem respectu eiusdē, sed Christus est immortalis ratione deitatis, estq; mortalis ratione humanitatis, non est ergo contradictio.

Ad secundum.

¶Ad secundum nego maiorem. Nam hoc mysterium non fit per hoc quòd Deus mutatur, sed per hoc quod natura humana mutatur. Fit enim per hoc quòd Deus tribuit suum esse & suā personalitatem naturæ humanæ. Hoc vero non infert in Deo mutationem, sed in natura humana. Cum enim dicitur in argumento fieri hominem de nouo est mutari. Respondetur ex domino Caie. infra. quæst. 16. art. 6. circa 2. argumentum. Quod licèt fieri hominem de nouo absolutè importet mutationem in subiecto acquirente naturam humanam (puta in materia) cæterum personam diuinam fieri hominem, non importat mutationem in persona assumente naturam humanam. Ratio diuersitatis est: nam subiectum quod fit homo, per sui mutationē acquisiuit esse substantiale, verū persona diuina fit homo, per hoc duntaxat quòd tribuit suam personalitatem naturæ humanæ. Quod si cui videtur hoc mirabile, meminerit Deum fieri hominē esse miraculū supra omne miraculum. Ad probationes excepta vltima respondendum est, quòd Deus habet aliquam perfectionem sibi vnitam, sed non perficitur per illam. Nam esse Deum hominem non est perfectio Dei, sed hominis, qui acquisiuit esse diuinum & diuinam personalitatem. Nec est eadem ratio de Angelo, qui si assumeret naturam humanam mutaretur & perficeretur. Nam angelus de se non habet illud esse substantiale, nisi per humanitatē, Deus vero habet omnem perfectionem in se sine humanitate deductis omnibus imperfectionibus. Ex quo sequitur quòd Deus non est factus melior post incarnationis mysterium quamquam fortasse potest concedi, quòd sit perfectior extensiue. Ex eodem documento sequitur, quòd verbum incarnatum non est magis diligibile quàm verbum simpliciter. Ex eodem sequitur, quòd quamuis vnio incarnationis sit facta in vna persona, & nō in alia, nō est consequens, quòd vna persona sit magis diligenda quàm alia. Hæc est doctrina D.Thom. quęstione de vnione verbi incarnati articulo primo

Caietan. Explicatur quo modo Deus nō ... tet in ... sterio ... carnatio ... nis, & ... accurate explicatio.

Sequit. ...

Sequit. ...

Sequit. ...

mo ad nonum. Sed instat Theologus dicens: Aut Deum esse hominem, est perfectio infinita, aut finita & secundum quid, si infinita ergo competit Deo ab æterno, omnis enim perfectio infinita fuit ab æterno, si finita est & secundū quid, ergo Deus non est formaliter homo, sed tantum eminenter. Respondetur quòd Deum esse hominem, nō est perfectio Dei, sed hominis, vt antea dictum est. Rursus dico ꝙ humanitati tributum est esse diuinū, quod est perfectio infinita, & fuit ab æterno. Ad illud verò quod additur in confirmationem huius argumenti, ꝙ denominatio realis non potest aduenire alicui sine sui mutatione. Respondet D. Thomas infra quæst. 16. loco citato. Et Marsilius in 3. quæst. 1. ad 1. & est communis solutio, quam approbat Magister in 1. dist. 30. ꝙ denominatio realis absoluta nō potest aduenire alicui sine sui mutatione. Non enim albedo, aut magnitudo potest aduenire alicui sine sui mutatione, hoc est, sine hoc quod mutetur ad albedinem, aut ad magnitudinē, sed denominatio relatiua potest aduenire alicui sine eius mutatione per mutationem alterius extremi. Sicut aliquis efficitur dexter, aut similis, per motum alterius, qui fit siniſter aut similis. Esse autem hominem cōuenit Deo ratione vnionis, quæ est veluti proprietas relatiua, & ideo prædicatur de nouo, de Deo, sine Dei mutatione, per hoc quod natura humana mutatur, & assumitur ad personalitatem diuinā. Quòd si arguat Theologus esse hominem, non est proprietas relatiua, sed absoluta, ergo non potest aduenire Deo, sine Dei mutatione. Respondetur, quòd hæc proprietas conuenit Deo, vt dictum est, ratione vnionis, vnio verò est proprietas veluti relatiua. Propter quod Deus in mysterio incarnationis non acquirit nisi nouam relationem vnionis, sed natura humana est quæ mutatur, & quæ perficitur acquirendo diuinam personalitatem. Et hoc satis est, vt Deus dicatur factus homo. Sed adhuc videtur, ꝙ in hoc mysterio Deus sit mutatus. Nam Deus de nouo voluit incarnari, alioquin ab æterno fuisset incarnatus, si ab æterno voluit incarnari, ergo habuit aliquam perfectionem de nouo. Velle namq; in Deo perfectio est. Respondetur, ꝙ ab æterno voluit incarnari pro tempore quo incarnatus est. Ab æterno enim definitū est tempus in quo erat carnem assumpturus. Sed contra hanc solutionē fiunt argumenta non inualida. ¶Nam ex hac solutione sequitur, quòd Deus ab æterno habuit aliquam perfectionem quam potuit nō habere, scilicet, volitionem incarnandi, quam potuit nō habere, fuit enim libera volitio non necessaria. Sequitur secundo, ꝙ aliquid est Deus, qđ potuit non esse Deus. Probatur sequela. Nam hæc volitio incarnandi est Deus, & potuit non esse Deus. Nam potuit nō esse, ergo aliquid est Deus, quod potuit non esse Deus. Tertiò sequitur, quod non quicquid est Deus necessario est Deus. Respondetur, quòd hæc argumēta procedūt etiā de volitione creandi, quæ proinde cōfutantur in prima parte, quæst 19 art. 2. quo in loco scribit Caietanus non esse inconueniens, ꝙ aliqua perfectio libera possit deesse Deo. Sed hæc sententia reprobatur ab omnibus, cuius reprobationis causas in loco citato recensuimus. Magister sententiarū in primo, dist. 35. Verſat eandem difficultatem de præscientia Dei. Dicendum est ergo, ꝙ in volitione incarnandi includuntur duo, vel dicit duo, ipsum velle diuinum, quod est Deitatis substantia, & respectum ad creaturas. Quantum ad primum necessariò competit Deo, & non potest nō esse in Deo. Quantùm ad secundum, potest non esse in Deo, sicuti creans necessariò est Deus, id est, res quæ est creans necessariò est Deus, sed non necessariò creat. Sic volitio incarnandi necessariò est Deus, id est, res quæ est volitio incarnandi, necessariò est Deus, sed non necessario voluit incarnari. Itaque dicat Theologus ad argumenti cōfutationem, quòd illa perfectio, quæ est volitio incarnandi, necessariò fuit in Deo, & nō potuit non esse in Deo. Ad aliud vero argumentum, quo probatur quòd aliquid est Deus, qđ potuit non esse Deus, negatur sequela argumenti. Et dico probationem non esse legitimam. Nam mutatur ad aliquid in quid. Nam in antecedenti fit sensus, quòd volitio cum respectu ad creaturas potuit non esse in Deo. In consequenti verò fit sensus, quòd aliquid entitatis quod est Deus, potuit non esse Deus. Ex illo argumento solum sequitur, ꝙ fuit in Deo volitio cum aliquo respectu, & potuit esse sine illo ad creaturas. Simile vitium cōmittitur in hac argumentatione. Creans est Deus, & potuit non esse creans, ergo aliquid est Deus, quod potuit non esse Deus.

D. Thom. Marsilius Magister sentent.

Argumēta seiu di gua.

Respōsio.

Ad tertiū arg.

¶Ad tertiū argumentū pr ncipale respōdetur, ꝙ vnibile per potentiā passiuā mutabile est, sicut materia potest vniri formæ, & subiectū accidenti copulari, & omne perfectibile cum sua perfectione, sed vnibile per potentiā actiuam mutabilē non est. Nam hoc nihil aliud est, quàm posse suam existentiā, & personalitatē alteri conferre. Vniri verò licèt secundū regulas Graminaticorū sit vox passiua, passionem tamen non significat, Nam Deum vniri humanitati nihil aliud est, quàm dare illi suam personalitatē & existentiā, & vnire eam sibi ad vnitatem personæ.

Ad quartum.

¶Ad quartum argumentum, negatur maior, imò ea quæ maximè distant facillimè vniuntur. Albedo enim & dulcedo magis distant, quàm albedo & nigredo, at illa vniuntur, hæc verò minime. Substantia & accidens magis distant quàm duæ substantiæ, sed illæ possunt vniri, hæc verò nequaquā. Certè materia & forma magis distāt inter se, quàm duæ formæ, equi & leonis, sed illa vniuntur facilè, hæc vero nusquā. Item respondetur, ꝙ ea quæ maximè distant, non possunt sic vniri, & copulari, vt vnum transeat in alterum, cæterùm certissimè copulantur, sic quod habeāt idem esse, & eandem personalitatē. Ad eundem modum in mysterio incarnationis diuinitas nō transit in humanitatem, nec è contra, copulantur tamen sic, vt ambo habeant idem esse, & eandem existentiam & personalitatem.

Ad quintum.

¶Ad quintum argumentū respondetur, ꝙ ex duobus entibus in actu nō fit vna natura per se, & ita in mysterio incarnationis ex diuinitate, & humanitate non resultat vna natura, alioquin esset naturarum cōfusio, quòd est alienum a fide Catholica, sed resultat vna persona habens duas naturas. Vel dicendum est, quòd natura humana in Christo non habet propriam existentiam. Et ideo natura diuina & humana in Christo, nō conficiunt duo entia existentia in actu.

Ad sextū.

¶Ad vltimum argumentum respondetur, decēre quidem diuinā maiestatem sic assumere carnis infirmitatem, vt ab ea deprimeretur & minueretur. Sed hoc non contingit in mysterio incarna-

Universidad de Deusto
Biblioteca

carnationis. Nã veriſſimũ eſt, quod aſſerit Leo Papa i primo ſermone de Natiuitate Chriſti. Tã to fędere vtramque naturam cõſeruit, vt neque inferiorem conſumeret glorificatio, neque ſuperiorẽ minueret aſſumptio. Item dico, verſari maximum diſcrimen inter infirmitatem naturę humanæ, & malitiam. Nã infirmitas carnis humanæ bonum quoddam eſt diuinæ bonitati conſonũ, & ideo fieri poteſt, vt Deo copuletur, & cõiungatur. Sed malitia repugnat ſummæ bonitati, & eſt auerſio a Deo. & ideo fieri non poteſt, ꝙ Deus malitiam aſſumat: Nam tũc auerteretur a ſeipſo. Ex hoc cõfutatur argumentũ difficile, qđ tale eſt: Sicut repugnat Deo mori, ſic repugnat Deo peccare, ſed non poteſt peccare in aliena natura, ergo non poteſt mori in aliena natura. Reſpondetur rationẽ differentiæ in hoc conſiſtere, ꝙ poſſe mori eſt bonum diuinæ bonitati conſentaneum, & ideo non repugnat quòd Deo copulatur, ſed poſſe peccare, malum eſt repugnans diuinæ bonitati. Quapropter fieri non poteſt, ꝙ Deo coniungatur & copuletur. Sed legitima huius argumenti confutatio hæc eſt, ꝙ Chriſtus Deus & homo ex eo moritur, ꝙ in aliena natura demoritur, non ratione deitatis, ſed ratione humanitatis. Sed ex eo ꝙ Chriſtus peccet, etiam ſi addat Theologus, in natura aſſumpta, efficaciter cõclu detur, quòd Deus ipſe peccet. Nam Deus approbat, vult, & operatur malum. Sed iam tempus eſt vt diſſoluamus alia argumenta quæ probabant eſſe euidens, quòd hoc myſterium ſit poſſibile.

Ad alia argumenta.

¶ Ad primum neganda eſt cõſequentia. Nam multa ſunt falſa probabiliora veris. Quòd.n. res ſit poſſibilis, vel impoſſibilis, ex rebus ipſis iudicandũ eſt, ꝙ ſit vero credibilis ex teſtimonio aſſerentium expendendum eſt. Certè in hac cõtro uerſia, vtrùm Deus poſſit facere infinitum, vtraque pars eſt ꝓbabilis, ſed altera a parte rei eſt impoſſibilis. Rurſus in illa quæſtione, vtrùm quãtitas diſtinguatur a re quanta, vtraque pars probabilis eſt, ſed altera a parte rei eſt impoſſibilis.

Ad ſcđm.

¶ Ad ſecundum argumentum reſpondetur, ꝙ Theologus ſuppoſita fide demonſtrat euidenter hoc myſterium eſſe poſſibile, ſed abſolutè nõ demõſtrat, ſicut Aſtrologus, ſuppoſitis epiciclis & eccentricis demõſtrat apparitiones ſiderum rectè conuenire, ſed non abſolutè demonſtrat, imò ſuppoſito, ꝙ terra moueatur, demonſtrat apparitiones ſiderum rectè quadrare, ſed non abſolutè demonſtrat, nam illud principium falſiſſimũ eſt.

D. Thom.

Hæc eſt ſolutio Diui Thomæ, 1. parte, quæſtione 32. articulo primo ad ſecũdum, vel dicatur, quòd Theologicæ demonſtrationes oſtendunt euidenter, quòd in natura nulla eſt ratio, quæ demonſtrat euidenter hoc myſterium eſſe impoſſibile.

Ad tertiũ.

¶ Ad tertium argumentum reſpõdetur, illam argumentationem eſſe euidentem. Rurſus cõceditur maiorem eſſe notam lumine naturali, ſed dico minorem eſſe veram, ſed non eſt euidens, & ideo concluſio euidens non eſt.

Ad quartum.

¶ Ad quartum argumẽtum reſpõdetur, quod natura, quæ eſt pars, verum eſt, quòd poteſt tribuere ſuũ eſſe alienæ naturæ, cæterùm quòd natura pfecta, qualis eſt humanitas, nõ habeat propriã exiſtentiam, aut perſonalitatem, ſed alienã, hoc ignorat ratio naturalis. Item, fugit noſtrum intellectũ, quòd Deus, qui non eſt corporis forma, tribuat eſſe corporeæ naturæ. Ad quintum reſpondetur, nõ eſſe inconueniẽs cõcedere, quòd

Ad quintum.

ex miraculis Chriſti Domini euidenter oſtenda tur hoc myſterium eſſe verum, ſed hęc probatio ex miraculis educta non eſt naturalis, ſed ſupernaturalis & diuina. Vel dicendum eſt, quòd euidentia in atteſtante non repugnat fidei, ſicut dictum eſt in 2.2. propoſitum autem argumentum tantum demonſtrat euidentiam in atteſtante. Nos verò tantùm docuimus quòd ex principijs naturæ non poteſt colligi euidens ratio ad hoc myſterium inueſtigandum.

¶ Ad ſextum argumentum reſpõdetur, quòd Angelus cognouit euidẽter humanitatem Chriſti habere exiſtentiam alienam, & quòd nõ erat creata, ſed increata, ſed non cognouit euidenter hoc myſterium, quia nõ cognouit vtrùm humanitas ſic exiſteret vt vniretur Deo hypoſtaticè, an vero a Deo ſuſtentaretur, & manu teneretur. Deindè dato quòd cognoſceret vniri Deo hypoſtaticè, nõ eſt conſequens, quod cognouit hoc myſterium, ſcilicet, Deum eſſe hominem. Nã ſanguis Chriſti Domini vnitur Deo hypoſtaticè, at Deus nõn eſt. Item, rationalis anima in triduo vniebatur Deo hypoſtaticè, at anima Deus nõ erat. Premebatur ergo Angelus rei magnitudine, ne eam penitus intelligeret. Ad id vero, quod de anima Chriſti Domini adducitur, illam, ſcilicet, cognouiſſe euidẽter hoc myſterium, dicendum eſt, qđ Chriſtus Dominus per ſciẽtiam infuſam, nõ per ſcientiam naturalem cognouit hoc myſteriũ euidenter, potuitque huius myſterij euidentiã tradere ex miraculis, & ex doctrina diuina, ſed non ex principijs naturę. Ex dictis patet quẽadmodũ hoc myſteriũ ſit poſſibile. Sed hęc definitio paruã de ſe mouet dubitationẽ, quid eſt, qđ Diuus Thomas quæſtionem hãc difficilem de incarnationis poſſibilitate non inueſtigauerit? Videtur certè, quod ordinem doctrinæ nõ ſeruaue it. Nã doctrinæ ordo expoſcebat quidem, vt primùm omnium exquireretur, num incarnatio ſit poſſibilis? Deindè, vtrùm facta ſit? Ac demùm, vtrũ conuenienter facta? Præſertim cùm maxima huius rei difficultas in poſſibilitate demonſtranda conſiſtat. Gentiles enim & mundi huius ſapientes hoc myſterium eſſe impoſſibile, ſemper iudicant, contra quos viro Theologo ſemper eſt dimicãdum. His accedit quòd Methodus doctrinæ expoſcit, vt ab vniuerſalioribus & cõmunioribus exordiendum ſit, vt docet Ariſt. 1. Phyſicorum, at poſſibile communiùs & vniuerſaliùs eſt, q̃ conueniens, vnde a poſſibilitate exordiũ erat ſumendũ, non a conuenientia, ſi ordo doctrinæ ſeruãdus erat. Hæc dubitatio varias habet explicationes. Prima eſt, quòd in diuina Theologia articuli fidei non probantur, ſed pręſupponuntur, & pręcognoſcũtur, & Deum eſſe hominem, articulus fidei eſt, & ideo non demonſtratur ſed iter pręcognita numeratur. Sed hęc explicatio proba ri non poteſt. Nã eadem ratione non eſſet inquirẽdum de conceptione Chriſti, natiuitate, reſurrectione, & cæteris id g nus, ſiquidẽ articuli fidei ſunt. Secũda explicatio eſt, quod nulla ſcientia demonſtrat ſuũ ſubiectum eſſe, ut docet Ariſto. 1. Poſt in principio, ſed præſupponit illud: cũ igitur Deus incarnatus ſit huius libri ſubiectũ, nnn pertinet ad doctrinæ Methodum, vt poſſibilitas Dei incarnati demõſtretur. Hæc explicatio non mihi placet. Nam Diuus Thomas. 1. parte. quæſt. 2. demonſtrauit Deum eſſe, rametſi Deus ſit diuinæ Theologiæ ſubiectum. Quid eſt ergo quod

Ad ſextũ Angelus nõ cognouit euidẽter myſteriũ incarnationis per ſua naturalia.

Dubiũ circa ordinẽ doctrinæ

Quid eſt quod D. Thom. de poſſibilitate Libere cę incarnationis nõ diſputauerit?

Solutio.

quod Diuus Thomas in hoc libro, non adhibet demonſtrationes ad oſtendendũ Deum eſſe incarnatum, & tale myſterium eſſe factum, nedum poſſibile? Præſertim cum ſit officium ſapientiæ (quod nomen ſola Theologia promeretur) non ſolùm concluſiones, ſed etiã principia declarare, & exponere. Tertia explicatio eſt, quòd quanquã diuina Theologia ſua principia quandoq; explicet, id tamen præſtitit vberrime D. Tho. in 2.2. vbi egit de veritate & poſſibilitate articulorum fidei, & authoritate ſcripturę, & Eccleſiæ irrefragabili, & ideo non fuit neceſſe eundẽ ſermonem hic repetere. Vera & legitima huius dubitationis explicatio hęc eſt, vt dicamus, quod dum D. Thomas huius myſterij conuenientiã oſtendit, admirabili artificio oſtendit ſimul eius poſſibilitatẽ. Huius rei tres aſſignantur cauſæ. Prima eſt, ꝙ huius myſterij poſſibilitas ex principijs naturalibus demonſtrari nõ poterat, ex ſcripturis diuinis facillime. Et ideo diuinus doctor ſtatuit ex ſcripturis diuinis myſterium iam eſſe factum, vt oſtendat eſſe poſſibile. Secunda cauſa eſt. Nam quãquã ſi poſſibile & conueniens ad cauſas creatas referantur, nõ ſunt penitùs idem, neq; cõuertuntur. (Latiùs enim patet poſſibile quàm cõueniens.) Eſſe enim cœcum hominẽ poſſibile eſt, at cõueniens nõ eſt. At verò ſi hæc ad diuinã potentiã referantur, penitùs ſunt idẽ & conuertuntur. Itaq; quidquid poſſibile eſt Deo, cõueniens eſt. Ratio huius eſt. Nam cauſæ particulares ex eo ꝙ deficientes ſunt, poſſunt quandoq; producere monſtra naturis rerum minime cõuenientia: at Deus maximus & omnipotens, cùm deficere in actione non poſſit, quidquid per ſeipſum immediate producit, ſicut eſt poſſibile, ita naturę diuinæ cõueniẽs eſt, imò monſtra quæ producit mediis cauſis ſecundis, quãuis ſi cõferantur ad cauſas ſecundas incõmoda ſint & inconuenientia, in ordine tamen ad ipſum Deum primã cauſam indeficientem conuenientia ſunt, & ex intentione ipſius Dei producta. Propter quod dicitur Geneſis primo: Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona. Sed adhibeamus iam tertiã huius rei cauſam. Certe hæc doctrina de Dei incarnatione, viſa eſt hominibus ſuperbis, & ſapiẽtibus huius mundi ſtulta & inſana. Stultum aũt aliquid dicitur nõ modò quia impoſſibile ſit, ſed quia indecorum, & indignũ. Oportuit ergo dire ẽte ex animis ſuperborũ hanc opinionẽ euellere, & illis oſtendere, decere diuinã & ſummã bonitatem, ꝙ verbum caro fiat, & cõſequenter huius etiam myſterij poſſibilitatem demonſtrare. Vnde Diuus Thomas in ſolutionibus ad argumenta in hoc articulo diluendo argumẽta obiecta oſtendit, hoc myſterium non eſſe impoſſibile. Idem agit in ſequentibus dum quærit, vtrùm perſona diuina potuerit aſſumere naturam humanam, atq; hactenus de ſecunda quæſtione.

Vera ratio.

Gen. 1.

Tertia q̃ſtio vtrùm hoc myſteriũ ſit iam factum?

Deinceps explicemus, Vtrùm hoc myſterium iam ſit factum & opere completum. Cuius quæſtionis definitio in ſuperioribus leuiter & ſtrictè oſtenſa eſt. Nam oſtenſum eſt ex ſcripturis diuinis, ex verbis ipſius Chriſti Domini, & ex factis quæ in medio terræ operatus eſt, iam eſſe factum & opere completum. Sed vt copioſiùs & diligentiùs idem oſtendatur, ſciendũ eſt, quòd Gentiles contradicunt, & aiunt non eſſe poſſibile Deum hominem fieri. Iudæi verò nolunt Chriſtum recipere, atq; inquiunt nondum veniſſe Meſſiam.

Gentiles.

Iudæi.

Hæretici vero de incarnatione Chriſti varias habuerunt opiniones, & errores: quidã enim ſcripturarum ſenſum deprauantes, circa Domini noſtri Ieſu Chriſti diuinitatem & humanitatẽ errauerunt. Ebion, & Cherintus, & poſtea Paulus Samoſetanus, & Fotinus in Chriſto ſolùm humanã naturam confitentur, diuinã verò nõ per naturam, ſed per quandã excellentẽ diuinæ gloriæ participationem, quam per opera meruerat. Auſi enim ſunt dicere, non Deum, vt ita dicam, humanatum, ſed hominem quendã deificatum. Manichæi vero dixere, Dei filium nõ verum corpus, ſed phantaſticum aſſumpſiſſe, vnde nec verus homo eſſe potuit, ſed apparens. Valentinus auſus eſt dicere, ꝙ Chriſtus non terrenum corpus habuit, ſed de cœlo attulit. Quocirca nihil accepit de matre, ſed per eam quaſi per aquæductum tranſiuit. Apollinaris dixit, ꝙ corpus Chriſti non fuit de Virgine aſſumptum, ſed quod eſt magis impium, aliquid verbi dicit in carnẽ Chriſti fuiſſe conuerſum. Occaſionem autem huius ſumpſit ex eo quod dicitur, Verbum caro factũ eſt, quod interpretabatur, id eſt, verbũ in carnẽ eſt cõuerſum, ſicut cùm dicitur Ioannis ſecũdo. Vt guſtauit Architriclinus aquam vinũ factam, intelligitur, id eſt, aquam conuerſam in vinum. Arrius aiebat, cui etiam conſentit Apollinaris, in Chriſto non fuiſſe animam, ſed ſolùm carnem fuiſſe aſſumptam, cui diuinitas loco animę fuit. Aſſumpſit autem pro ſuo errore hoc ꝙ dicitur, Verbum caro factum eſt, vbi de carne ſola, non autem de anima fit mentio. Sed Apollinaris, cùm priùs ſecutus fuiſſet Arrium, conuictus diuinæ ſcripturæ teſtimonijs, poſtea cõfeſſus eſt, in Chriſto animam ſenſitiuam fuiſſe ſine intellectu & mente, dixitq; illi animæ verbũ Dei fuiſſe loco intellectus & mentis. Prædicti vniuerſi vocetenus confitebantur Dominicæ incarnationis myſterium, at re ipſa negabant. Cùm autem multæ ſint huiuſmodi cõtradictiones, & diuerſimodæ pugnę, agẽ, per Dei grãtiam ſingula diſſoluamus, & in primis contra Paganos & Gentiles oſtendamus Chriſtũ Dominũ eſſe verũ Deum. Nam eſſe verum hominẽ pro nobis crucifixum, ipſi non negant. De hac re ꝙ Chriſtus ſit verus Deus, & eius religio vera ſit, varias demonſtrationes excogitauerũt Sancti Patres, tùm Græci, tùm Latini, ſed præcipuè Græci in hac re egregia poſuerũt operam. Chryſoſtomus homilia, quod Chriſtus ſit Deus. Euſebius libris de pręparatione Euãgelica, præcipuè libro primo, capitulo tertio, & libris de demonſtratione Euãgelica, præcipuè libro tertio, capitulo tertio, & quarto Theodoretus in libris de Euãgelicæ veritatis cognitione, ſiue de Græcarũ affectionũ curatione, ſignanter lib. 9. circa finẽ. Inter Latinos D. Auguſtinus lib. de vtilitate credẽdi ad finem libri, libro contra Epiſtolã fundamenti cap. 4. lib. 18. de ciuitate Dei cap. 21. vſque ad 23. & lib. 22. a cap. 5. vſque ad 10. libro de videdo Deũ ad Paulinã cap. 3. & 4. & lib. 12. & 13. contra Fauſtum, libro de fide rerũ inuiſibilium cap. 5. 6. 7. & D. Thomas lib. 1. cõtra Gentes cap. 6. Inter Neothericos elegantiſſime, & locupletiſſime Hieronymus Sauanarola libro de triumpho crucis, & in alio libro cui titulus, Solatiũ itineris mei. Scripſit etiã de hac re Ludouic⁹ Viues, quinque libros de veritate fidei Chriſtianæ. Nouiſſime ſcripſit elegãter de iſta materia Spiritus Roterus frater ordinis Prædicatorum.

Demon-

Hæretici.

Ebion.

Cherint⁹.

Fotinus.

Manichęi.

Valẽtinus.

Apollinaris.

Arrius.

Apollinaris.

Chriſtũ eſſe verum Deũ ſancti patres multis probauerunt.

Chryſoſt.

Euſeb.

Theodor.

D. Auguſt.

D. Thom.

Hiero. Sauanarola.

Ludouicus Viues.

Spiritus Roterus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Demonstrationes quòd Christus Deus sit.

QVanquam nonnulli antiqui & nostræ ætatis viri doctissimi, validissimas rationes scriptis mandauerint, vt ostenderēt Paganis & Gentilibus Christum seruatorem nostrum verum esse Deum, minimè tamen alienum putaui, si probationes aliquas afferrem ad idem demonstrandum. Principium autem accommodatissimum nostræ institutioni istud erit. Dicet vtique Gentilis, vndè manifestum est, ꝙ Christus sit Deus? Idē rogabit Christianus, qui tenebris peccatorum exæcatus, veritatem religionis non cognoscit, sed antiquatā, & senescentē & lapsantem in lubrico fidem habet. Ante omnia igitur hoc præstituere oportet, & facilè sequentur alia omnia, at nō ex cœlo petenda est demonstratio, nec ex sanctarum scripturarum penetrabilibus, neq; ab alijs id genus. Nam si ad Gentilem dixero, creauit cœlum, & terram, mareq́; & omnia, quæ terræ & cœli ambitu continentur, nō me feret. Incredulus enim est. Sin dixero, mortuos excitauit, cœcos curauit, dęmones expulit, neq; hoc accipiet. Denique si dixero, quòd regnum & ineffabilia promiserit, hoc non solùm nō credet, sed etiam ridebit. Aduersus idiotam Christianum, hæc quæ commemorauimus non multùm proderunt. Nam cùm sit addictus rebus terrenis, vim vigoremq́; mētis extinctum habeat, ab intellectu rerum diuinarum longè abest, mortuaq́; fide & lumine verbi diuini in corde fere extincto mysteria supernaturalia percipere nō potest. Animalis enim homo nō percipit ea, quæ Dei sunt, quoniā spiritualiter examinatur. Vnde igitur homines instituemus, & demonstrationes veras ac Catholicæ fidei exordiemur? nō aliunde quàm ab ijs, quæ ab omnibus confessa sunt, & quæ in dubiū reuocari nequeunt. Quæ igitur sunt illa, quæ ab omnibus explorata sunt, & quibus nulla ratione cōtradici potest? Quòd Christus Iesus à Iudæis fit crucifixus, ꝙ pro Deo à cunctis gentibus habitus atq; susceptus. Hæc enim omnia tam fidelibus, quam infidelibus nota sunt ac manifesta, & omnibus theatris veluti proposita. Quod hæretici, Iudæi, ac infideles omnes, & omnium hominum linguæ confitentur, & ab initio perpetua successione eum ad hæc vsq; tempora Christiani pro Deo colunt, venerantur augustè sanctèq́;. Libri quoq; de ipso Christo, ac de ea, quam plantauit Ecclesia omnium hominum linguis descripti, crebrissimum nobis perhibent testimonium. Nulla tam remota regio, nullus orbis angulus inueniri potest, in quo Christianæ Ecclesiæ monumenta non extent, nec aliquis inuenitur in orbe locus, in quo vel Iesus Christus crucifixus pro Deo non adoretur, colaturq́;, aut antiquis temporibus non fuerit adoratus. Res notæ, testatæ, manifestæq́; sunt, quòd plantauit Christus Christianorū genus, ꝙ omnes vndiq; Ecclesias orbis Christus fundauerit, quòd nō solùm Romanos, sed & Persas, Indos, & omne barbarū genus ad se cōuerterit. Insuper quòd hæc confecit, nullis vsus armis, nullos faciens sumptus, nullos mouens exercitus, nulla prælia committens, sed per vndecim viros principio ignobiles, viles, rudes, idiotas, pauperes, nudos, persuasit toti hominū tribubus, idque nō præsentibus solum, sed & futuris. Quid? quòd leges subuerterit patrias, aboleuit cōsuetudines inueteratas, euellit stirpes tantoperè radicatas, & pro illis suas alias plantauit. Abduxit ab eis in quæ propensi eramus, & in ardua, & difficilia induxit. Cumq; hæc faceret, infestabatur ab omnibus hominibus, & crucem ipse ignominiosissimū supplicij genus sustinuit. Nihil hic contradicent, atq; etiā notum est Apostolos fuisse crucis Christi præcones, & ante eos, Hebræi populi Prophetas & Patriarchas, hinc martyres, & sacros Ecclesiæ Doctores, infinitam quoq; monachorum, clericorum, religiosorum, & secularium multitudinem Christum inuiolabiliter confitentium in hunc vsq; diem, Præcessisse tyrannos quoq; & Philosophos, atq; oratores constat cōtra Ecclesiam, ac religionem Christianam acerrime pugnasse, ex prædicatione etiam crucis Iesu prostrata deorū simulachra, mundi sublatos errores. Hæc & his similia apud omnes confessa sunt, & in dubium reuocari nequeunt. Neminem enim sanæ mentis putamus talia negaturum, quæ nō coniectura, sed oculis, ac manibus tenentur. Apertum namq; est non solùm populo Christiano, qui nō paruam orbis partem possidet, verùm etiā à plerisq; latissimarum regionum populis, licèt varijs inuoluantur erroribus, in India & alijs mundi partibus pene omnia hæc indubitata fide, humanaq́; veneratione coli, & quotidie renouari. Quinimò Mahumetani, gens innumerabilis, apud quos certa extant fidei nostræ argumenta, certe Christum proculdubio apud se regnasse, mirabiliaq́; multa fecisse apertissime testantur, & eum modo colunt ac venerantur: nec enim eum impune blasphemant. Si ergo dementis est ea negare, quæ cunctis perspicua sunt, & oculis ac manibus tenentur, profectò quæ diximus negare nemo poterit, nisi oēm prorsus neget, abiiciatq́; veritatē, eiq́; impudenter, ac insipienter obsistat. Hoc cōstituto principio sequuntur demonstrationes.

Mahumetani.

Cōmunis omniū cōsensus.

Progressus victoriæ Christi.

Prima demonstratio.

NOtissimum est, atq; exploratissimum, miracula magna in huius veritatis corroborationem fuisse facta, quæ scilicet a solo Deo fieri possunt: Deus autem non potest esse testis, & approbator falsitatis, ergo hæc fides sinceriss ima veritas est. Certe cum Deus sit increata & prima veritas, fieri nequit, vt testis sit & approbator falsitatis, illius maxime, quæ diuinitati iniuriam, totiq; mundo posset inferre perniciem. Vnde liquido patere potest, si Christus se dicens filium Dei mentitus fuisset, aut verò magus, aut vsurpator diuinitatis extitisset, nunquā diuina veritas tantū mendacium, tot signis mirandisq́; operibus naturæ totam potētiā supergredientibus approbasset, & cōfirmasset. Atqui si Christus verax non erat, neq; missus a Deo, quomodo illius discipuli solo eius nomine inuocato insanabiles morbos curassent, mortuos suscitassent, dæmonia eiecissent, serpentes abstulissent, totq; signis ac prodigijs mundum repleuissent? si falsam ingerebant doctrinam, quomodo Deus verax, & non volens iniquitatē, suæ potentiæ miraculis fauebat ipsorum de Christo assertionibus? Hac demonstratione vsus est Dominus, Ioan. 5. aduersus

Prima demōstratio ex miraculorum efficacia.

Ioan. 5.

Ioan. 5. aduersus peruicaces Iudæos inquiens: Ego habeo testimoniū maius Ioanne. Opera enim, quæ dedit mihi pater, vt perficiam ea, ipsa testimoniū perhibent de me, quia misit me pater. Et alio in loco, Opera quæ ego facio in nomine patris mei, ipsa sunt quæ testimoniū perhibent de me, sed vos non creditis, quia non estis ex ouibus meis, si nō vultis mihi credere, operibus credite, vt cognoscatis & credatis, quia pater in me est, & ego in patre. Et iterū, Si nō veniissem, & opera non fecissem quæ nemo alius fecit, peccatū non haberent, nunc autē excusationē non habent de peccato suo. Negare autem fuisse facta miracula in confirmationē huius doctrinæ, impudentissimum est, sed negādo facta fuisse miracula, idem nostram magis cōfirmant. Maius enim miraculum est, quòd sine miraculis totus mundus ad vitæ asperitatem à delitijs, & ad verum Deum ab idolis, & ad tam difficilia creditu a facilibus subitò sit conuersus, quàm si factis miraculis per illa esset reductus. Hoc enim esset miraculorum omnium maximū, & victoria summa verbi Dei. Porrò si voluero enumerare omnia miracula, quæ Christus Dominus fecit, immensum esset opus. De his sic dicit Ioannes capite vltimo: Si omnia opera Domini enarrāda essent per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scriberentur libros. Exsuscitauit à mortuis nliū viduæ, filiam Archisinagogæ, Lazarum fratrē Marthæ, & Magdalenæ & seipsum (quod omnia miracula superat) à morte ad vitam reduxit. Examen miraculorum, tribus (quòd aiunt) verbis explicauit Dominus Ioannis discipulis dicens, Cœci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, mortui resurgunt, &c. & Euangelistæ, ne longi essent in enarrandis tōt miraculis dicunt, ꝙ ex omni parte afferebantur infirmi, & curabat eos, quia virtus de eo exibat, & sanabat omnes. Fuit autem tanta miraculorum multitudo, vt etiam dæmones eorum efficacia potuissent conuerti, nisi obstinati essent. Certè inimici Domini miraculorum multitudine & efficacia stupefacti, dixerunt, Quid facimus? quia hic homo multa signa facit, mundus omnis post ipsum abijt, si dimittimus eum omnes credent in eum.

Ioan. 5.

Ioan. 15.

Ioan. vlti.

Secunda demonstratio.

VAlidissimum fidei nostræ argumentum est vetus testamentum, in quo inuenimus omnia, quæ ad nostram fidem pertinent multis modis a Prophetis fuisse prædicta. Hinc est illud a sacro Euangelista relatum Lucæ. 24. & incipiens a Moyse, & omnibus Prophetis interpretabatur illis in omnibus scripturis, quæ de ipso erāt. Certè nihil Christus gessit, nihilq; cum illo gestum est, nō priùs præuisum, oreq; Prophetarum prænunciatum. Clara vtique sunt vaticinia de Christi cōceptione, de Virgine, de eius Natiuitate, prædicatione, cōuersatione, passione, resurrectione, Gentiū vocatione, Ecclesiæ fundatione, ex quo liquidò cōcluditur ista neq; a casu, neque subitò cōtigisse, sed ex ordinatione Dei, qui solus futura cōtingētia cognoscit. Nec putes paucos annos prætерijsse post denunciationem antequā fuerint facta. Nam alij prædixerūt ea ante quingentos, alij aūt ante mille annos, quidam autē ante duo millia, vel tria, & quatuor annorum millia hæc prænūciauerūt. Vnde patet quòd solo instinctu Dei,

Secūda demōstratio ex cōcordia veteris & noui testamenti. Lucæ. 24.

hæc prædicere potuerunt. Vera igitur sunt quę dicimus, cùm fuerint tāto tempore antè prænūciata. Ista demōstratione, vt euidenti, vsus est Dominus in Euangelio, cùm inquit Ioan. 5. Scrutamini scripturas, ipsę enim testimonium perhibēt de me. simile argumētū persequuntur sacri Euangelistæ cùm dicut, Hoc factum est, vt adimpleretur quod dictum est per Prophetas: idem fecit D. Paulus cùm inquit Romanorū. 1 Paulus seruus Iesu Christi vocatus Apostolus segregatus in Euangelium Dei, quod antea promiserat per Prophetas in scripturis sanctis.

Ioan. 5.

Tertia demonstratio.

DVodecim homines piscatores, illiterati, rudes, ignobiles, vniuersum mundum ad adorandum hominem crucifixū, & vt eum pro Deo haberent, conuerterunt, cum contra essent arma ti dæmones, sapientes huius mundi, Philosophi, Rhetores, Dialectici, potentes huius seculi, cùm contra essent parati gladij acuti, bestiarū dentes, caminiignis, sartagines, equulei contra eos, qui hoc nomen profiterentur. Ex his demonstrationem facio; nam Apostoli in hac stupenda mundi renouatione, aut edidere miracula, aut nulla fecere miracula. At nulla edidere miracula dixerit aliquis: sed tunc magis increduli seipsos pudefaciūt: nam hoc ipsum miraculū est, absque miraculis orbē terrarū accurrere, a duodecim pauperibus & illiteratis attractum. Neq; opulēcia diuitiarum, neque sapientia dicendi, neque alia re simili vicerunt piscatores, ut iam vel inuiti fateantur homines in illis diuinā fuisse virtutem. Nam impossibile erat, vt vnquā res tanta horum viribus conficeretur. Hoc argumentum amplificabat D Paulus. 1. Corinth. c 1. dicens, Videte fratres vocationem vestram, ꝙ non multi potentes secundum carnē, nō multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt cōfundat sapiētes, & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia, & ignobilia mūdi, & cōtēptibilia elegit Deꝰ, & ea quæ non sunt, ut ea quę sunt destrueret: vnde insultat Paulus sapientibꝰ huius mūdi dicēs; Vbi sapiens? vbi scriba? vbi inquisitor huius seculi? omnes victi sunt & superati per sapientiā crucis. Sed forte quis obijciat nobis, ꝙ etiam post Christū Mahometus hoc fecit, & vsq; in hodiernum diem secta eius perseuerat. Hoc autē nihil obstat: etenim Mahometus armis & violētia, nō in paupertate illos populos oppressit, vt ex historijs notissimum est, deditq; illis præcepta facilia, legemq; præscripsit, quæ doctrinæ omniū Philosophorū rectè sentientiū aduersatur & contradicit, quæ insuper inducit hoies ad voracitatē & libidinē, ad quæ duo, vulgus facilè inclinat, neq; arduos articulos prædicauit, & accessit ad hoies rudes, & bestiales, quos Deus tradidit in reprobum sensum propter infinita eorum peccata.

Tertia demōstratio ex efficacia prædicationis.

1. Cor. 1.

Obiectio.

Quarta demonstratio.

VIde obsecro quid dicamus, dilucidiorē sermonem & demōstrationem facere tentabo. Aedificauit Christus Ecclesiā, fundauit Christianorum genus, & rempublicam, aduersus quam portæ inferi nunquā prævalebunt: nā nō solùm hoc est miraculū, & opus diuinæ virtutis, quòd ædificauit eā per totū mundū, sed quia inuictam

Quarta demōstratio ex victoria Ecclesiæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fecit & insuperabilem, licèt bella tot ac tanta insurgant. Impugnauit eam vniuersus orbis armatus, potens, diues, ac ferocissimus, pauperem, inermem, infirmam corpore, mansuetam sicut agnus, & tamen ipsa plùs potuit moriẽdo, quàm mundus eam occidendo. Quotidiè Christiani crudeliter occidebantur, & indies magis, ac magis crescebat eorum numerus, qui libenter pro Christo moriebantur. Denique Roma, quæ vniuersum orbem subiugauerat, non potuit sponsam Christi pauperculam subiugare, quinimò & ipsa cum omni imperio subiecit colla dulci iugo, & piscatori Petro iam subiectus est Imperator Romanus. Nonne hic manifestè apparet virtus Dei? crede igitur firmissimè, illa omnia vera esse, quæ fides prædicat.

Quinta demonstratio.

Quinta demõstratio ex Synagogæ subuersione.

VIdimus iam magnam & inffabilem Christi Domini virtutem, & potentiam in eo, ꝙ Ecclesiam fundauit, defendit, auxit. Videamus iam nõ minorem virtutẽ in eo ꝙ sinagogã humiliauit, destruxit, & radicitùs subuertit. Nunquã enim in vniuerso terratum orbe templum simile visebatur, atq; templum Iudaicum florens tunc, & vndequaq; fulgidum auro, cõspicuumq; tam pulchritudine, quàm ædificiorum magnitudine, atq; alia omnigena magnificentia, non solùm artificio, sed & materia, cultu, & ceremonijs sacris venerabile ac maximè insigne. De quo sic vaticinatus est Dominus Matt. 22. Amen dico vobis, nõ manebit lapis super lapidem. Quibus verbis prædixit subuersionem, desolationem, interitũ, ac ruinam, quæ postmodũ in Hierosolymis subsequuta est. Omnia enim ædificia, quamuis fulgida & præclara corruerũt, vnum verbum Christi omnia illa obscurauit, & quasi puluerẽ è medio eiecit. Certè hoc templum quamuis magni, & potẽtes viri reædificare conati sunt, nusquã prævaluerunt. Dicit enim D. Chrysostomus, quòd Rex, qui sua ætate omnes alios impietate præcellebat, & facultatẽ dedit, & cooperatus est, vt templum illud iteratò consurgeret. Sed neq; in minimo profecerunt Iudęi: nam ignis a fundamentis exiliens, omnes ipsos fugauit. nã obsistebat Christi verbum dudum cõmemoratum. Profectò virtus Christi Dei omnipotentis, quę ædificauit Ecclesiam destruxit templum: ędificauit Ecclesiam, & nullus eam destruere potuit. Destruxit templũ & nullus illud ædificare poterit: Ab eo tempore, quo morti per Iudæos traditus est Christus: cecidit Iudaicæ gentis corona, totaq; gloria, factaq; est desolata generatio Iudaica, profuga, deiecta infrà omnes nationes, nullũ templũ, sacerdotẽ, regem, iudicem, terram, ciuitatem propriam habens. Qui neq; oppidulum vnum, in quo dominetur in Europa, Asia, aut Africa possident, sicq; odit eos & abhorret vniuersus orbis terrarũ, vt vagi, profugi transeant de gente in gentem, & de regno ad populum alterum: hinc nimirum perseuerat, persequiturq; eos Dei indignatio, quia occiderunt Christũ, & dixerunt; Sanguis eius super nos, & super filios nostros. Huius calamitatis Iudæorũ causam Oseas prædixerat cap. 9. Abijciet Dominus eos, qui non audierunt eum, & erunt vagi in nationibus. Itẽ Danielis capite. 9. Et post septuaginta hebdomadas, inquit, occidetur Christus, nõ erit eius populus, qui eum negaturus est, & ciuitatẽ, & sanctuariũ dissipabit populus cum duce venturo, & finis eius vastitas, & post finem statuta desolario. Sed & sacerdotũ templum, sacrificia Iudæorum esse finienda, Malachias Propheta prædixerat, repudiumq; Sinagogæ, vocationẽ gentium, Eucharistiæ sacrificiũ, sic inquiẽs, Non est mihi voluntas in vobis dicit Dominus, nec vltra suscipiam munus de manu vestra. Ab ortu enim Solis vsque ad Occasum magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.

Chryſoſt.

Matt. 24.

Oſeæ. 9.

Daniel. 9.

Malac. 1.

Sexta demonstratio.

Sexta demõstratio ex idolorũ destructione.

HÆc sola demonstratio sufficit euincere doctrinam, religionemq; Christianam nõ potuisse humano spiritu excogitari, sed a solo Dei spiritu prodijsse. Nam cultũ idolorũ falsorumq; Deorum in toto orbe terrarum sic radicatum, & perscriptũ, vt impossibilis videretur huius tã antiqui erroris exterminatio, sola Christiana fides per Apostolos decantata deiecit, totũq; mundũ ab hoc errore purgauit. Hoc grande opus tantaq; orbis immutatio Christo reseruatur, fuitq; vna præcipuarum causarum, cur Deus descẽderit de cœlo ad terras, hominemq; induerit, vt scilicet principem huius mundi foras eijceret, quẽ nulla poterat creata potẽtia, aut sapiẽtia à tamdiu decepta gentilitate depellere. Vnde Ioannes Euangelista sic ait: In hoc apparuit filius Dei, vt dissoluat opera diaboli. Atqui dæmonũ, & idolorũ cultus per Christũ Dominum esse exterminandos, per prophetas sapiùs esse prædictũ, manifestissimè apparet. Isaię capite secundo habetur præclarissimum vaticiniũ. Et idola penitus conterentur, inquit Vates diuinus, & cap. 21. idem persequitur. Et alius Propheta, Prævalebit, inquit, Dominus aduersus eos, & exterminabit omnes Deos gentium terræ, & adorabunt eũ, vnusquisq; de loco suo omnes insulæ Gentium. Cùm igitur Christiana doctrina prorsus Satanæ aduersetur, ipsiusq; Satanæ regnũ, idololatriæq; cultũ è toto eliminauerit orbe, fieri nequit, vt fauente diabolo inuenta, aut prædicata fuerit, sed ex spiritu Dei processisse confiteamur.

Ioanne.

Eſa. 2. & 21.

Sopho.

Septima demonstratio.

Septima demõſtratio ex ruinam Imperij euerſione D. Auguſt.

SAtis, superq; demonstratum existimo Christi Dei virtutem, & excellentiã: sed ad retundendam hominum peruicaciam, aliã demonstrationẽ ex Romani Imperij cõuersione in mediũ producam. Hoc tanquã fortissimo argumẽto D. Augustinus Iudæorum, omniũq; incredulorũ frontes percutit in oratione contra infideles in hunc modum: Cùm constet, inquit, Romanum Imperium, vniuersumq; orbem tot potentibus viris, Philosophis, oratoribus refertum, Christi doctrinæ ante repugnantem, & aduersum, ad eam postmodùm fuisse conuersum: quæro an virtute signorum, & prodigiorum, necne ab antiquis ritibus, diuq; obseruata religione, in hanc nouã, & inauditã sit hæc facta mutatio? Si fateberis mundum ad hanc persuasionem tractum fuisse vi miraculorum, quibus contradicere nequaquàm poterat, fateri oportebit a Deo autore miraculorũ, & qui facit mirabilia magna solus, religionem hanc processisse, & comprobatam fuisse, sin autẽ negas vllis miraculis mundum ad hãc recipiendam

dam fidem fuisse prouocatum, negando miracula, ingens miraculũ ingeris. Quid enim dici potest mirabilius, quàm Romanum Imperium, totamq; Gentilitatem, religionem quã tam acriter impugnabant, subuertereq; moliebantur, desertis paternis ritibus, nullis visis signis, mirandisq; operibus, sponte susceptisse, & in ea retinẽda tam cõstantes fuisse? Quid egregius Domini Vates prædixerat fremituras gentes, & populos inania meditaturos, & reges terræ conuenturos, aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. Subiungit tamen Christum omnes aduersarios tanquã vas figuli contriturum, postulaturumq; gentes in hæreditatẽ suam, & possessionem suã terminos terræ. Quod vaticinium, Romanum Imperium, gentesq; ad Christi disciplinã accurrentes testantur, euidenter completum. Hoc ipsum prænunciauit Isaias capit. 26. sic inquiens: Ciuitatem sublimem, videlicet, Romam conculcabit, humiliabit eam pes pauperis, Christi scilicet, & gressus egenorum, Petri videlicet, & Pauli, quos Roma occidit, sed nunc vt præcipuos suos tutelares, ac patronos veneratur, ac colit.

Eſaiæ. 26.

Octaua demonstratio.

Octaua demõstratio de martyrum & Sanctorũ Patrũ confessione. D. Hiero.

PRætereà nos in fide confirmat excellentissimorum virorum cõstantissima eiusdem fidei confessio, cum quibus, vt ità loquar, malo errare, quàm cum cæteris dirigi. Tot enim Martyres, tum ex Iudæis, tum ex Gentibus omnis ordinis, ætatisq; nobiles, docti, Philosophi, & in dignitatibus constituti, sanguine suo fidei Christianæ subscripsere, vt D. Hieronymus refert in Epistola ad Heliodorũ, se euoluisse Romanorũ Pontificũ annalibus inuenisse martyrũ, qui pro fide Christi asserenda, morte passi fuerant, in tantũ excreuisse numerum, vt singulo quoq; anni die posset Ecclesia trium millium Martyrum memorias, & festa celebrare. Hæc est certè gloria insignis fidei Christianæ, quòd pro illius sustinenda veritate, nõ modo temporales facultates, verùm etiã sanguinem proprium, & vitam exposuere innumerabiles testes, nec recusauere in testimonium veritatis pro ea omnium tormentorum sponte tolerare genera. Vnde D. Augustinus rectè concludit, Massa, inquit, Martyrum ex omni gente tribu, & lingua, ex vtroque sexu collecta est. Veneremur igitur fidem nostrã, cui tot illustres athletæ sanguine subscripserunt, morte iurauerunt. Dionysius Areopagita, vir omnium Græcorum doctissimus & multi alij in sapientia consimiles, vsque ad tormenta crudelissima fidem hanc defensarũt. Quid de Hilario, Basilio, Athanasio, Hieronymo, Ambrosio, Augustino, Thoma nostro Aquinate, & cæteris penè innumerabilibus, qui hac fide illuminati omnia reliquerunt, vt pauperem Christum sequerentur. Certè isti nõ sustinuissent tot passiones, cùm essent doctissimi, & perspicacissimo ingenio prædĩti, nisi veritatem fidei certissimè cognouissent. Quis autem potest asserere istos in hac re fuisse deceptos? Quæ enim æquitas, quę prouidẽtia esset in Deo, si viros istos, qui seipsos, & omnia sua pro eius honore exposuerũt, permitteret in fide decipi, & a vero abduci cum perpetuæ damnationis periculo. Nunquid credibile est, ꝙ Deus non diligat eos, a quibus ipse super omnia diligitur?

D. Auguſt.

Nona demonstratio.

Nona demõſtratio ex virtute Christi adnuranda.

CErtè Christum Iesum esse Deũ alia demonstratione concludo: nemo enim vnquã mortalium ad credendũ, & peragendum difficiliora vnquã, quàm Christus ipse proposuit. Præcepit enim, & voluit, vt Deum esse trinum & vnum indubitata fide teneremus, videlicet mandauit Patrem, & Filium & Spiritum sanctũ vnum Deũ in tribus personis distinctũ a Christiano populo coli, adoratiq;. Vult etiam credi, se esse Deum, Dei filium, vnum cum Patre, & Spiritu sancto, ipsumq; esse hominẽ, Virginis Mariæ filiũ, quam pariter vult adorari, vt veram Dei matrem, ac genitricem. Crucem quoq; olim reorum, & sceleratorum infame supplicium in summo honore, & veneratione haberi, tanquã signum nostræ salutis potissimũ. In suprema insuper cœna perpetuo testamento mandauit, vt exigui panis buccella, & modicũ vini post verba cõsecrationis, quæ instituit, in ipsius corpus, & sanguinẽ transmutentur, non variatis accidentibus, vtque hæc sacramenta sanctissimè adorẽtur, & in cibũ potumq; sumamus, velut cęleste viaticum, per quod vitam æternã est nobis pollicitus. Neminem quoq; nisi renatũ ex aqua, & Spiritu sancto regnũ Dei ingredi posse. Præcepit etiã, vt scripturæ suæ, omni hæsitatione exclusa, infallibili fide crederentur, non obstantibus multis, quæ humano intellectui difficillima, & minimè consentanea videbantur. Et hæc omnia nisi quis fideliter, firmiterq; crediderit saluari nõ posse. Nec satis est horũ mysteriorũ firma, ac cõstans assertio, ac veneratio, sed prætereà, vt inuisibilia diligentes visibilibus contemptis, quæuis persequutiones æquo animo sustineamus: In patientia enim vestra, inquit, possidebitis animas vestras. Idem suis sectatoribus, & discipulis promisit in hac vita mortali nõ diuitias, non honores, non dignitates, quinimo contraria omnia, paupertatẽ, ignominiam, abiectionem, insultus, verbera, exilia, carceres, agones, atq; horrenda supplicia, quibus ipsius gratia toleratis, & exantlatis ineffabilẽ, & indicibilẽ promisit beatitudinẽ, gloriam in cœlo cum Angelis, corporisq; resurrectionẽ, & immortalitatẽ, & quod oculus non vidit, &c. Quis audiuit vnquã talia his ita se habẽtibus cõsequutus est, quicquid voluit, pugnante cõtra eum toto terrarum orbe? Nam ex hominum omniũ genere, & conditione innumeri hæc ita susceperunt, vt vitam potius quàm Christi doctrinam, & persuasionẽ deserere maluerint. Reges quoq; & Principes eiusdem religionis iugo colla submisere, & infimis eius ministris paruerunt. Hæc itaq; dogmata in toto orbe terrarum persuadere nõ puri hominis esse virtutem, clarius est, q̃ vt demonstrari sit opus.

Decima demonstratio.

Decima demõſtratio ex eadem virtute Christi Domini.

POnamus ante oculos Christum pauperem, abiectũ, mẽdicũ, quẽ plæriq; fabri filiũ existimabant, & omnino despectũ habebant, & quid animo reuoluat, eũ interrogemus, & ad hũc modum respondentẽ faciamus. Ego, inquit, pauper, mendicus, ac mũdi veluti inquilinus, vniuersum orbẽ meis legibus inuertere, ac mutare statui, ea intentione, vt homines me veluti verũ Deũ, vnũ cũ patre, & Spiritu sancto sanctissimè colãt, atq; venerentur, vtq; eruce, in qua inter latrones me-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dius miserãdo supplicio cofixus moriar, in summa veneratione habeatur, eiq; diuin⁹ cultus deferatur. Atq; post mortem hãc turpissimam omnia tormentorum meorum instrumẽta, vestigiaque summa cum reuerentia obseruẽt deosculenturque, & cunctis prælata thesauris charissimẽ, ac honorificentissimè recondant, faciamq; vt infinita multitudo hominum ad me adorandum conuertatur, & propter meam dilectionem tormẽta, & martyria crudelissima pro me patiatur, & mortuis, & occisis innumeris, alij pro eis insurgãt parati pro me mille mortes subire, vt appareat, ꝙ sanguis martyrũ in terra effusus sit veluti semen, ex quo nascãtur fideles, & mei dilectores; tantaq; erit virtus, & potentia, vt ego Petrũ hominem piscatorem caput Ecclesiæ Romanæ cõstituam, primariumq; in orbe terrarum, cui oẽs Imperatores subdãtur, & summa reuerentia inclinati eius pedes exosculentur. Et vltra hæc subjungeret: omnia hæc, quæ intendo facere omni dubio procul exequutioni mandabuntur, eroq; in omnibus voti compos, & victor euadã, & nemo hominũ, nec Demonum quidẽ contra me prualebit: Nec verò cõtra Rempublicã, quam sum fundaturus, quippè quæ in æternum est duratura. Certè quando hæc homines considerassent, judicassent quidẽ nõ posse effici ab homine paupere, & abiecto, crucique affixo. Verum neque ab vniuersis hominibus simul in vnũ collectis, neq; ab vniuersa potentia naturæ neq; cælorum influxibus, sed solum Dei omnipotentiæ esse reseruata. Cum ergo exploratum sit hæc omnia, quæ ꝓdiximus fuisse per Christum adimpleta, quis inficiari poterit isthæc esse opera diuinitatis, doctrinamq; Christi verã esse, nisi sit mentis, sensuq; cõmunis expers? Sed & illud diuinã Christi virtutẽ demonstrat, ꝙ crux Christi, quæ ante eius passionẽ fuit omnibus ad terrorem, & maledictionem, nunc habeat cœlestem amorem, & omnia benedicat, sitque adorata in oĩbus mundi partibus, & ꝓdicata & glorificata. Reges positis diadematib. crucem suscipiũt, mortis infame symbolũ, in purpuris crux, in diadematib. crux, in precibus crux, in armis crux, in mensa crux, in toto orbe crux, & super solem fulget crux.

Vndecima demonstratio.

Vndecima demõstratio ex eisdẽ principijs deducitur.

IN his quæ apparent, rerum naturis & substantijs, quædam causæ sunt necessariæ, vt orbes cælestes: quædam, vt in plurimum, quæ dã verò indifferentes, non dissimiliter, in argumentationibus quæ ad intellectum pertinent, quædam sunt necessariæ, quæ intellectum conuincunt rerũ euidentia, quæ demonstrationes proindè vocãtur, quædam autem dialecticæ argumentationes vocantur, quę licèt intellectum non conuinçant, & cogant, plerunque tamẽ intellectum inclinant ad assentiendum. Alię verò sunt ità infirmæ, & debiles ratiocinationes, vt vix tenuem assensum inducãt. Quamuis ergo in rebus infimis, vt in mathematicis, innumerę sint demonstrationes, in naturalibus verò rarissimę inueniuntur, at in rebus eminentissimis, atq; in moralibus ferè nullę demõstrationes fiunt, ꝓpter ingenij nostri tenuitatẽ. Sicut enim oculus noctuę ad lumẽ solis, ità intellectus noster ad ea, quę sunt in natura eminentissima. Arduũ igitur opus est intellectum hominis in moribus, & officijs virtutum stabilire, multoq; magis in rebus metaphysicis, hoc est, ã materia, & corpore, seperatis, sed difficillimũ est, intellectum simul cõuertere, & affectũ ad se trahere, & a vitijs, & eorum tyrannide ad virtutes mutare. Cũ enim spiritui, & rationi aduersetur, operosum est valde, vt intellectum sequatur affectus, omnium verò difficillimum, vtrunq; tãta in cõcordia tenere, vt bonorum operum fructus inde proueniat, & ad extremum, & finem vitę sine crimine perseueret. In omni enim Philosophorum dogmate quot capita, totidem videmus opiniones, eorumq; paucissimos id amare, quod docent, sed eorum ferè neminem bonis operib⁹ incorruptũ vsq; ad mortẽ vacasse. Quod si quis apud eos talis inueniatur, pro miraculo habetur. Si ergo Philosophorum ꝓcipui non valuerunt hominis intellectum firmare, ac stabilem reddere ad ea credenda, quę ratio dictat, nobisq; sunt naturaliter indita, vt Deum esse, rerumq; humanarum habere prouidentiam, & bonum virtutis esse sectandum, malum fugiendum, quantò minus id præstare poterunt in ijs, quæ omnem rationem excedunt? At ipsius Christi discipuli sola prædicatione intellectum simul & affectum infinitæ ferè multitudinis euicerunt, & clauis quodammodò ferreis figentes ad ea credenda, & diligenda traxerunt, ad quæ nõ modo euidens demonstratio, sed neq; vlla humana ratio peruenire potest, vt terrena omnia tanquam stercora vilissima propter regni cœlorum promissionẽ reputauerint, nullis defatigati in agẽdo laboribus, non blanditijs, ac minis, non tormentis a proposito reuocati. Qua ergo virtute piscatores, ac literarum rudes, & expertes hoc effecerunt? non humana, sed certè diuina.

Duodecima demonstratio.

Duodecima demõstratio ex operibus Christi deducta.

ILlud fidẽtissimè dico, christianis temporibus, quænam religio sit tenẽda, & quæ ad veritatẽ, ac beatitudinẽ via est, minimè esse dubitandum. Si enim Philosophi omnes viuerent, & interrogarentur, verùm si quispiã existeret vir magnus, atque diuinus, qui talia populis persuaderet credẽda, vt inuisibilia diligentes, contemnerent visibilia, & animam virtute purgatam vni Deo subiungarent, atq; subijcerent, & alia virtutum officia, quæ in superioribus diligenter cõmemorata sũt, num eum diuinis honoribus dignum iudicarẽt? responderent, credo, illi, nõ posse ab homine fieri, nisi quem fortè ipsa Dei virtus, atq; sapientia intima illuminatione illustratum tanta honestaret gratia, tanta firmitate roboraret, tanta demiq; maiestate subuehere, vt omnia cõtemnẽdo, quæ praui homines cupiunt, & omnia perpetiendo, quæ horrescunt, & omnia faciendo, quæ mirantur, genus humanum ad tam salubrem fidẽ summo amore, atque autoritate conuerteret. De honoribus vero eius frustra se consuli, cũ facile possit existimari, quantum honoris debeatur sapientiæ Dei, qua gestante, & gubernante ille pro vera salute generis humani, magnũ aliquid propriũ, & quod supra homines esset, mereretur. Quæ si facta sunt, sicut re vera facta sunt per Christum Dominum, & eius discipulos, liquidum est, Christum diuinos promeruisse honores.

Deci-

Decimatertia demonstratio.

Decimatertia demõstratio ex doctrina planè diuina.

DOctrina Christiana nulla potest inueniri sapientior, neq; ad consequendum summum bonũ, veramq; felicitatẽ aptior. Nam quod Philosophi oẽs veritatis indagatores, tanto studio, tantisq; disputationibus, & cõtentionibus inquirebant, neq; inuenire poterãt, in qua re scilicet, cõstituendum esset summũ bonũ, collocãdusq; finis vltimus humanæ vitæ, essetq; tãta de hac re incertitudo controuersiaq; vt prouerbium esset Athenis, Facilius omnia horologia, quã Philosophorum capita in cõstituendo summo bono cõuenire: hanc rem tam necessariã, tam occultam Christi doctrina, vel pueris notã fecit, demõstrãs simul, & media quib⁹ vera beatitudo & felicitas ab hominibus posset acquiri. Nam nequaquã in hac mortali vita summum bonum, sed in æterna Dei visione consistere docuit Christus. Felicitatẽ verò humani generis esse apertam Dei visionem argumentis præclaris demõstratur, tum quoniã certa ratione cõstat felicitatem ac beatitudinem nostrã in cõtemplatione summæ veritatis sitam esse, at non consistit in cõtemplatione primæ, ac summæ veritatis, quæ ꝑ effecta, & creata obtineri potest, ergo in cõtemplatione, & aperta Dei visione collocanda est: nam ꝙ nõ consistit in contemplatione Dei, quæ ꝑ effectus indagatur, manifestum est. Si enim mens nostra effectus primę causæ, & rectoris omniũ cognoscit, aut perfecta cognitione, aut verò imperfecta. Si imperfecta, ergo desideriũ nostrũ non satiabitur, neq; enim habebimus quod desideramus, ac subinde beati non erimus. Omnia enim imperfecta suam perfectionem desiderant, sicut materia formam, indecorum pulchrum. Itaq; cupiditas sciendi non explebitur, quod ex hominum patet studio, quorum intellectus in cognitione rerum imperfecta minimè quiescẽs obnixè ad perfectã cognitionẽ peruenire contendit. Sin verò perfectam, & omnium effectuum cognitionem habeamus, continuo eorum causas cognoscere desiderabimus. Omnes enim homines natura ducimur ad sciendum, scire verò est rerum causas cognoscere, & cum omnis motus naturalis in fine vehementior sit, ꝙ in principio, tãto vehementius mens nostra cognitionẽ causæ desiderabit, quanto perfectius effecta cognoscit, naturale igitur nẽtis desiderium nisi viso Deo nõ explebitur. Quod etiã patet manifesta experiẽtia. Cernimus namq; nulla re finitã nostri intellectus capacitatẽ expleri posse. Cũ enim intellectus noster quodcunque finitum vi mentis comprehẽderit, aliquid vltra inteligere desiderat, vnde præintellecta qualiber linea perfecta, numeroq; finito præconcepto, nunquam superaddendi facultas in animo terminatur. Cùm igitur omnis substantia infra Dei fastigium sit finita, intellectus noster donec diuinã, & primã veritatem viderit satiari non poterit. Rationi ergo consentaneum est, summum bonum, ac felicitatem in Dei faciali visione esse constitutam, &c. Ipsum verò Deum esse vltimũ, in quo anima cõquiescit luce clarius est, omnis enim inclinatio naturalis, atq; propensio, in aliquẽ pergit vltimũ finem, atq; scopũ, ad quem cum peruenerit, quiescit. Cum ergo infra Deũ nulla substantia humani cordis desiderium exaturare possit, cõficitur manifestè ꝙ solum quando Deum de facie ad faciem intuebitur, tũc demũ verè quiescet. Quando quidẽ, cum Deo nihil sit maius, nihil prorsus ad satietatis cumulũ accedere potest, neq; inferiorum desiderio afficietur, tũ quia penitus ea pro nihilo ducet, eo ꝙ finitum ad infinitũ nulla sit proportio, tũ verò quia nihil est in effectis, & rebus creatis, quin excellẽtius in prima causa inuenian tur. Quare quod ampli⁹ desideret nihil omnino habebit. Tum præcipuè quoniam intellectus noster exactissimè, & nobilissimè perficietur, eleuabiturq;, nam cum ad summũ intelligibile euehitur, proculdubio cætera intelligibilia facillimè apprehẽdit. Quãuis enim excellẽs sensibile sensum corrumpat, intelligibile verò excelliẽs intellectũ perficit. Nunc totam rationem summi boni, ac humanæ felicitatis circunscriptione breui signemus, ex Christi Domini admirabili sapientia, & doctrina. Ideo mundus factus est, vt nascamur, ideo nascimur vt agnoscamus factorẽ mũdi, ac nostri Deũ, ideo cognoscimus, vt colamus, ideo colimus, vt immortalitatẽ pro laborum mercede capiamus, quoniã maximis laborib⁹ cultus Dei præstat, ideo præmio immortalitatis afficimur similes Angelis effecti, vt summo patri, ac Domino in perpetuũ præsentes, seruiamus in cõspectu eius in charitate, & simus æternum Deo regnũ. Hæc summa rerũ est, hoc mysteriũ Dei, hoc arcanum mundi, hęc sapientia Christi, à qua alieni sunt, qui sequentes præsentium voluptatẽ, terrestribus se, & fragibilibus bonis addixerũt, & animas ad cœlestia genitas, suauitatibus mortiferis, tanquã luto, cœnoue demerserunt. Fines igitur humanæ vitæ, quãtũ ex doctrina Christi colligitur, est Deũ cognoscere, vt illũ colamus, colere, vt illũ videamus, media verò opportuna ad hũc finem cõsequendum, cordis puritas est, & animi purgatio. i.a sensibilibũ cupiditate, & implicatione ad inuisibiliũ abductio, & amor extasis, & eleuatio. Cõcludo igitur demonstrationẽ: sapientissimus est, qui vltimum finẽ humanæ vitæ cognoscit, & media illuc definit, & errata, quibus a vero fine auertimur demonstrat, at Christus Dominus hæc vniuersa sapientissime præstitit, ergo sapientissimus est.

Decimaquarta demonstratio.

Decimaquarta demõstratio ex sapientia Christi deducta.

EVidens, atq; exploratũ argumentum sapientis est docere posse, cũ. n. quis ad perfectionẽ scientiæ peruenerit, in promptu est alios erudire, veluti cum quis ad perfectã ætatẽ peruenerit pọt filios generare, sed nullus alius Deus, vel homo a sæculo inuẽtus est, qui tã proficuã sapientiã, qualis Christiana est, mortalibus attulerit, quiq; simul eã tã facile docuerit. Philosophorũ nãq; doctrina obscura & magnis difficultatib⁹ inuoluta, & infinitis errorib⁹ perplexa, & lõgo tpe percepti bilis, & nõ oĩbus hominibus cõis, quib⁹ difficultatib⁹ vel ipsi præceptores incerti, & anxij valde torquentur, sicut de diuina prouidentia, de animæ immortalitate, de fine humanæ vitę vltimo. At postquã sapientissimus magister ac Saluator mundo apparuit, nõ multo temporis interuallo vniuersus mundus, de prouidentia, de bonitate Dei, de animæ immortalitate, de finẽ ac felicitate hominis, de medijs illuc ducentibus, & de alijs quamplurimis, quę ad verã rerum diuinarum cognitionẽ pertinebãt, adeò fuit illustratus, vt etiã in pueris ac imbecilla ætate vtrusq; sexus Christiani clarius hæc intelligãt, quam præclari Phi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

losophi indefessō labore cognouerint, in hacq; doctrina ita immobiles fiunt, atq; constantes, vt mille ad mortem vsq; tormenta perpeti mallent, quàm minimum Christianæ doctrinę documentum negare. Certè si hominū quempiam eorū, qui agricultura apud Christianos viuunt, & ligone & aratro confectum interroges, de dogmate, de quo infinita quærentes externi Philosophi, & sermones multos impendentes nihil sanū dicere potuerint, sedulò ad cuncta cum multa respondebit sapientia. Etenim quòd animam habemus immortalem, quod omnium quæ hic geruntur rationem reddere debemus, & tremendo assistere tribunali, & in mente sibi persuaserunt, & vitā omnem ad hanc spem constituerunt, & omni humana opinione superiores redditi sunt, & à diuina eruditi scriptura, q; vanitas vanitatum, & omnia vanitas, ad nihil eorum, quę videntur esse pręclara, anhelant. Hi de Deo hæc philosophari norunt, quæ Deus mādauit, quos si in comparatione Philosophorum discutias, videbis quanta sit horum quidē sapientia, quanta verò illorum dementia. Cum enim ipsorum quidā, nullam esse in rebus prouidentiam dicāt, neq; a Deo creatū esse mundum, neq; virtutē sibi sufficientē esse, sed opus esse pecunijs, & generositate, & multa alia his magis ridicula: Agricolæ verò nostri & de prouidentia & de iudicis sequentibus, & de Dei creatione, q ex his, quę nō erant omnia produxit, & de alijs omnibus philosophentur, nihil omninò de peregrina scientes disciplina, quis nō illicò Dei potentiā & sapientiam discat, quæ illiteratos & idiotas multū in sapiētia gloriantibus tāto sapientiores demōstrauit, quāto paruis puerulis viros præstantes cernere datur? Erubescant igitur Gentiles, absc̄dātur, & in suis demergantur philosophijs, & in sua sapientia. Apud ipsos enim, Philosophi per tempus, quo viuebant, vix paucos & facilè numerabiles dogmata sua docere potuerunt, & vel exiguo deprehendēte periculo hos perdiderunt. At Christus Magister de cœlo paucis annis totum mundū ad veritatem conuertit, & innumeris nascentibus periculis, non tantum non est extincta doctrina, sed tunc maximè floruit, & incrementa suscepit.

Decimaquinta demonstratio.

Decimaquinta demōstratio de Christi Domini admirāda sapientia.

NOn est opus arduum, neq; magnæ, & excellentis sapiētiæ sapiētes efficere homines docili, acutoq; ingenio præditos, & a natura rectè dispositos. At docere philosophari homines rudes, & agricolas, & inter armenta versantes, stultos, paruulos, hebetes, quin & mulierculas, & peccatores grauissimis peccatis inquinatos, meretriceſq; subito ad sapientiā & vitæ rectitudinē trahere, humani ingenij vires exuperat. Verùm Iesus noster non minus ex prædictis omnib⁹ innumeros, quā ex prudentissimis, & acutissimis, repēte, & ferè solo nutu mira quandā cordis compunctione mutauit, & quotidiè ab huiusmodi nō cessat effectu. Quod non alius deorum homi numq; vnquam effecit, Christi ergo sapientia, & doctrina omnibus est præferenda.

Decimasexta demonstratio.

Decimasexta demōstratio

ILlud etiam demōstrat sapientię Christi infinitam virtutē, nam signum infinitę, immensæq; virtutis est absque vllo naturali instrumento posse omnia naturę opera efficere, & quolibet instrumento, posse quæcunq; libuerit, vel etiam illi cōtraria educere. Non enim magnæ virtutis est in rebus naturalibus per media quæ a natura præstituta sunt, aliquid efficere, vt si admoto igne cōburas domum, non arduum fecisti opus, atsi per contrarias causas, putà ex glacie aut niue ignem elicias, ex eaq; incendium struas, sane admirabile opus censeretur. Docere itaq; sapientiā per media, ingenio & naturæ humanæ cōsentanea, quod Philosophi fecerunt, non eximię admiranda eſq; virtutis opus est. Sed per stultitiam mundi, ideſt, per ea, quæ apud homines stultissima existimantur, tradere summam, & ineffabilem sapientiam, & stultissima mundi conuertere in diuinæ sapientiæ instrumēta, maximamq; in eis sapientiam collocare, difficillimū sanè opus, & diuinū tantummodò iudicandum. Quod si crucis horror, & opprobrium vna cum subsannationibus, sputis, alapis, verberibus, tormentisq;, quæ passus est Christus, considerantur, nihil hac cruce magis tetrum, aut stultū antequā Christus cruci figeretur, poterat inueniri: per ipsam verò Christus orbi terrarum maximam contulit, & indidit sapiētiam, vt omnis Christiana professio docet, & experientia quotidiana testatur. Diuina est igitur Christi præceptoris nostri sapientia, & omnibus modis admiranda.

Decimaseptima demōstratio.

Decimaseptima demōstratio ex comparatione sapientię Chri, ad alias omnium philosophorum scientias.

SApientia est rerum diuinarū sciētia, ac cognitio, ea igitur diuinior atque præstantior est, quæ de diuinis rebus exactius atq; perfectius instruit, sed nulla id magis peregit, quàm Christi sapientia, ea igitur est omnibus alijs præferēda. Quod in cōparatione Christi cæteri nihil sapiāt, euidens est ex scripturis, ante Christi aduentum & extra eius doctrinā editis, quæ si Christianorum libris, monumentisq; comparentur, ridiculæ, insanæq; videntur. Non enim Philosophorū scientia quamlibet exacta, Deum esse statuebat, sed Æsculapio, Herculi, Ioui, sceleratis hominibus diuinos honores tribuebāt, de Dei prouidētia, de immortalitate animæ, de bonorum ac malorum finibus, de creatore rerum miserè hallucinabantur. De quibus omnibus agricolæ, & mulieres nostræ diuinè philosophantur. Quinimò ad augendā philosophiam naturalem, plurimū contulit doctrina Christiana, quæ rerū diuinarū cognitionē, & peritiam adeò per vniuersum orbem diffudit, vt ferè nunc omnes Christū confitentes, ea sciant, ac doceant, quæ a summis philosophis vix percipi poterāt. Deinceps post Apostolorū prædicationē, detectis, & propalatis erroribus non secus erubuerunt magni philosophi, ac se purgare cōtenderunt, quasi nocte in stercora, cœnumq; immersi essent, superinfusa desuper luce immunditia suæ doctrinę conspecta, pudore ac cōfusione correpti, eam abstergere curarunt. Nam & Philosophi, & Poetæ idolorū cultum, & aniles fabulas ac turpia deliramenta erubescentes, inducta luce Christi, ad quam præ nimio fulgore caligauerūt, conati sunt mendaciū fulcire mendacio, allegoricos sensus cōmiscentes cum viderent, se aliter Deorū suorum turpitudinē, ac pleraq; flagitiosissima ipsis quoq; hominibus nefaria, cælare, & honestare non posse.

Deci-

Decimaoctaua demonstratio.

Decimaoctaua demōstratio ex modo procedēdi diuinæ sapientiæ.

MVnus ac officium sapientis est, non modo facilia, sed difficilia quoque cognoscere, eaq; docere posse, ab aduersarijsq; defendere. De rebus verò diuinis difficilliora nemo proposuit, neq; faciliùs deduxit, quàm Christus, neque paucos tantum discipulos, sed vniuersum penè orbem instruxit, ab infinitis quoque impugnatoribus dogmata sui magistri defendunt, vt quisquis, eorum libros, rationesq; legerit, hanc vnam perennem, & incomparabilē sapientiam esse, nullo modo dubitare possit. Neque verò contra eam syllogisticis modo contentionibus, sed improperijs, minis, gladioq; ad necem vsq; acerrimè pugnatum est, ea quæ inuicta, & insuperabilis de his omnibus triumphauit. Profecto si aduersus philosophos, principes, ac Tyranni, quemadmodum contra Christianos, tormentis certassent, illos existimo, vel prima principia, ipsis sensibus euidentia negaturos. Christus, verò magister noster, ea proponens, quæ ratione naturali indagari non valent, illa tamen & ab ipso gladio, & ab omni Philosophorum sapientia, iniuriaque defendens, solido in perpetuum robore confirmauit.

Decimanona demonstratio.

Decimanona demōstratio quæ ostendit Christum omnium hominū esse sapientissimum.

DOctrina seruatoris nostri aut vera est, aut cōmentitia, si vera est, ea est vera sapientia, si cōmentitiam dixeris esse, vel inde demonstratur Christum Dominum fuisse omnium sagacissimum, ac sapientissimum, qui tam difficilia, & ardua exquisiuit, eaque mortalibus ita persuasit, vt nulla vel diuina, vel humana ratione, aut potestate infringi, destruique potuerint. Christiani namque Doctores ipsi etiam Philosophi scientiam profitentur, & ea quæ docuit Christus quāquam rationem exuperent, Philosophis tamen non repugnare, quin potius scientias omnes eis seruire ostendunt, nec quemadmodum quidam rudes ac superstitiosi philosophiam, & veras scientias reijciunt, & contemnunt, sed omnia quæ benè dicta sunt, in ius suum tanquam ab iniustis possessoribus sibi vendicant. At quis adeò vel sapiens, vel astutus inueniri poterat, qui figmenta, mendacia, ac deliria aduersus omnes sapiētes tueretur, & cuilibet philosophiæ consona esse demonstraret? Profecto verum vero consonat, & falso omnia dissonant. Si ergo Philosophi difficulter ab aduersarijs verum illæsum seruare ac protegere potuerunt, quanto minus falsum viribus proprijs infirmum à violenta, & callida impugnatione defendent? Itaque constituto doctrinam hanc esse cōmentitiam, necesse est concludere Christum fuisse omnium sapientissimum, sagacissimumque, qui per obscurissima atque ardua documenta homines ad se alliciens traxerit, & sacro quodam spiramine impulerit ad bene, beateq; viuendum. Sed cum pugnantia inuicem stare nequeant, vt falsa & vera concordent, ac per ea homines ad vitam studiosam & beatam dirigantur, oportet vtique Christi fidem, ac doctrinā veram asserere, ipsumq; Christum cunctorum esse Deorum, hominumq; sapientissimum confiteri.

Vigesima demonstratio.

Vigesima demōstratio, de sapiētię christi diuina perfectione.

MAximè sapientis virtus apparet, quando ad finem, & ad vltimam perfectionem omnium scientiarum, suos discipulos per quàm breui via perducit, sed solus hoc effecit Christus, ipse ergo solus maximè sapiens est iudicandus. Vniuersa enim scientia aut rationalis est, aut realis, rationalis est Dialectica, Rhetorica, & Poesis, quarum scientiarum finis est ratiocinari, disserere, persuadere, exhortari. Ad istum finem breuissimo tempore Christus perduxit suos piscatores, qui virtute verbi Dei & prædicationis operati sunt in mundo id quod sapientia humana nunquam fuit consequuta. Scientia realis aut est practica, aut speculatiua, si de practica sermo sit, Christus eam docuit adeò perfectè, vt sui discipuli in nullo opus habeant, vt à philosophis doceantur. Si de speculatiua agimus, de ea nimirum, quæ de rebus diuinis inuestigat, eam sic excellenter, & supereminenter docuit, vt Christianæ doctrinæ omnia dogmata philosophorum comparata, nugæ sint, & nihilum. Ex his ergo consequens est Christum Dominum fuisse sapientissimum, quippè qui tam facile, & breuissimo tempore discipulos suos conduxit ad omnium scientiarum perfectionem.

Vigesimaprima demonstratio.

Vigesima prima demōstratio ex sanctitate mandatorū legis Christi.

DEmonstrationem quoq; præbet euidenter, quòd nostra doctrina à Christo fundata vera sit, sanctitas mandatorum legis Christi, lege enim Euangelica nulla potest dari sanctior, neq; ad consequendum summum bonum, veramq; felicitatem aptior. Hæc doctrina tenebras errorum fugat, lucem diuinæ veritatis affert, à cordibus hominum voluptates, cupiditateſq; eradicat, impresſoq; amore cœlestium suos auditores diuinos efficit. De sanctitate Christianæ doctrinæ D. Chrysost. in serm de cruce sic inquit, Superba Roma, & fortes Gentilium animi magis legis nostræ sanctitate, Patrumq; nostrorum exemplis, quam miraculorum magnitudine ad Christi iugum adducti sunt. Denique lex Domini immaculata, conuertens animas, fidelis, sapientiam præstans paruulis, recta, lætificans corda, lucida, illuminans oculos, vera, iustificata in semetipsa, dulcior super mel & fauum, & in custodienda illa retributio multa, ergo est omni fide, & omni acceptione dignissima. Præter hæc sunt alia testimonia interna, quæ nemo nouit, nisi qui accipit, iuxta illud Ioan. 6. Nemo potest venire ad me, nisi pater, qui misit me, traxerit eū. Et iterum, omnis qui audit à patre, & discit venit ad me. Est etiā illud Psal. 4. Signatum est super nos lumen vultus tui Domine. Quod cōmodius de lumine supernaturali, quàm de naturali intelligitur. Et Malac. 3. Conuertimini, & videbitis, quid sit inter iustū, & impium, notate verbū, videbitis, id est, per experientiam cognoscetis, & per gustum. Huc etiam pertinet illud. Qui fecerit voluntatem patris mei, cognoscet de doctrina mea an ex Deo sit, cognoscet inquam, & gustabit, & dicet, quam dulcia faucibus meis eloquia tua, &c. Ad idem pertinet illud: Testimonia tua credibilia facta sunt nimis, a mādatis tuis intellexi.

Lex Domine immaculata.

Psal. 4.

Malac. 3.

Ioan. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lexi. Et illud: lucerna pedibus meis verbum tuum, &c. Et iterum: præceptum Domini lucidum illuminans oculos. Et huiusmodi sunt innumera in sanctis scripturis, quibus significatur, quòd testimonia Domini credibilia facta sunt nimis.

Vigesimasecunda demonstratio.

Vigesimasecũda demonstratio ex efficacia & occultâ energia diuinarũ scripturarum.

ILlud etiam est magnum fidei nostræ argumentum, quod scripturæ sanctæ, quibus potissimè fides nostra innititur, non potuerunt nisi à Dei spiritu inspirari, si quidem legentem eas & earum dilectorem, & studiosum vehementissimè inflammant amore diuino, & ad cœlestia rapiũt, ita vt per eas homines efficiantur quasi Dij, terrena tanquâ stercora relinquentes, & ad Dei speciem anhelantes, nihilq; in hoc mundo appetentes, & nihil pertimescentes, vnanimiter in quodâ rerum vertice sæculo superiores stantes. Hoc igitur non potest esse nisi à Deo. Deus autem non est testis falsitatis. Ex dictis igitur efficaciter cõcluditur Christum esse verum Deum, & verum hominem, sicut fides catholica docet. Et hæc sufficiant de demonstrationibus, quę cõtra Gentiles afferri solent. Nunc cõtra Hæbreos disputationem instituamus.

Breuis demonstratio ex sanctis Scripturis contra Iudæos, quod Messias iam venerit, & quod is sit Iesus Nazarenus Deus benedictus.

Quod Messias iam venerit contra Iudæos.

VT verò argumenta huius demonstrationis rectè procedant, duo principia sunt statuenda, ex quibus demonstratio euidens apparebit. Primum igitur statuendũ est pro certo Deum designasse Messiam in illo Deut. 18. Propheta suscitabo eis de medio fratrum suorũ similem tui, & ponam verba mea in ore eius, loqueturq; ad eos omnia, quæ præcepero illi. Qui autem verba eius, quæ loquetur in nomine meo audire noluerit, ego vltor existam, &c. Deinde statuendum est, quòd Deus diligenter, & exactè prædixit conditiones, quas habiturus erat Messias, quem vult, & præcipit ab omnibus audiendum, ne cum venerit ignoretur, & in re tanti momenti deceptio contingat. Indicat planè tempus natiuitatis, locum, modum nascendi, dignitatem nascentis, viram, doctrinam, & prædicationẽ, virtutem, modum moriendi, mortem, sepulturam, & ea, quæ post eius mortem sunt euentura. Si igitur omnia hæc inueniremus in vno homine concurrere secundum illũ ordinẽ, quem Deus prædixit, euidens vtique erit, quod ille est Messias, quem Deus in populi liberatorem, & redemptorem promisit. Alioquin enim Deus hominum deceptor esset, sed illa omnia cõcurrũt in Iesu Nazareno: ergo ipse est Messias promissus. De tempore natiuitatis euidens est, quia Iesus tempore Hærodis alienigenæ regis natus est, quo tẽpore Messias fuit à Deo promissus. Gen. 49. Vbi ait Dominus, nõ auferetur sceptrũ de Iuda, & dux de fœmore eius, donec veniat, qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium. Et multò euidentiùs pro nostra fide veritas Hebraica sic habet: non recedet sceptrum de Iuda, & scriba, siue legumlator de medio pedũ eius, donec veniat Silo, id est, Messias, & ille erit cõgregatio populorũ, id est, gentium. Hoc vaticinium varijs modis conantur subuertere Iudæi. Quidam enim de Saule, quidam de Dauide, alij de Nabuchodonosor Babylonis rege interpretantur. Sed quamquã contra Iudæos multa possint afferri ad probandũ solũ de Messia locum illum esse intelligendũ, illud tamen satis erit cõtra eos adducere, nam translatio Chaldaica, quam appellant Targum, quę apud eos tantæ est authoritatis, vt nullus vnquã contradicere ausus sit, sic legit. Non auferetur habens potestatẽ de domo Iuda, nec scriba de filijs filiorum eius vsq; in sæcula donec veniat Messias, cuius est regnũ, & ipsi congregabuntur gentes, siue populi. Expresse hæc authoritas loquitur de Messia, & probat quod desideramus, & nõ solũ probat, sed etiã respondet Iudæis dicẽtibus cõtra nos, quod sequeretur Messiam ante tempora Herodis venisse, quia ante hoc tẽpus fuit ablatũ sceptrũ de Iuda, maximè tempore captiuitatis Babylonicę, nam etsi tunc nõ habuerunt reges, tamen habuerunt duces, & habentes potestatẽ super populũ, sicut patet in Esdra, & in libris Machabæorũ, & in alijs historijs. Sed obiiciet forsitan aliquis, quia tempore Machabæorũ fuit ablatũ sceptrũ, vel habens potestatẽ de Iuda, nam tempore Machabæorum tribus Leui, id est, sacerdotes regebant. Cui obiectioni satisfaciendũ est, vel dicendo, q̃ tribus Leui, & tribus regia, siue Iuda erant permixtæ, & ideo istæ duę simul mixtim regebãt populum Dei. Vel dicat Theologus, Machabæis existẽtibus ducib⁹ fuisse iudices quosdã ex tribu Iuda, penes quos summa iudicandi, ac decernendi potestas resideret, Qui Hebraice, Zanedrin, Latinè verò Senatus, vt apud Romanos appellabatur. Vnde illud est, populus qui est Hierosolymis, senatusq;, & Iudas, &c. Sed dicet Theologus, quamobrẽ Propheta nõ dixit, donec veniat Messias, sed donec veniat Silo. Nõ ab re, pfectò sic loquutus est Propheta, in hoc enim apertè innuere voluit, Messiam à matre absque patre nasciturum, siue de matris materia absque virili semine cõcipiendum fuisse. Porrò donec veniat Silo, id est, filius eius exponit, & est prophetia de Messia, deriuatur q; Silo à vocabulo Silya, quod est facculus quidã, in quo manet infans in vtero matris, qui aliquãdo in scriptura pro embrione in matrice ponitur, vnde Silo in prædicta pphetia, idẽ est, q̃ filius mulieris. Ex quo pala est ideo Prophetã dixisse, donec veniat Silo, vt ostenderet Messiam ipsum de matre absque patre nasciturum esse. Liquet quoq;, q̃ in aduentu Messiæ regni Iudaici sceptrũ omnino deficere debebat, quo tempore Christus natus est. De hoc tẽpore etiam habemus aliud vaticiniũ ex Daniele. ca. 9. Septuaginta, inquit, hebdomades abbreuiatæ sunt super populũ tuũ, & sup vrbem sanctã tuã, vt consummetur præuaricatio, & finem accipiat peccatũ, & deleatur iniquitas, & adducatur iustitia sempiterna, & impleatur visio, & propheta, & vnga-

Conditiones, quas habiturus est verus Messias.

Deut. 18.

Gen. 49.

Quomodo conditiones prædictę adesse Messiæ Christo conueniunt.

Translatio Chaldaica.

De tempore Natiuitatis Christi.

Sceptrum de Iuda quomodo nõ fuerit ablatum tempore Machabæorũ ponitur.

Silo quid significet in scripturis.

Daniel 9

Hebdomada quo modo accipiatur ī sacris literis.

Leuit. 23.

Leuit. 25.

Vt infra fol. 434. b

& vngatur Sanctus sanctorum. Quod vaticiniũ nõ pot exponi, nisi de Christo, & ita ab antiquissimis Hebræorũ exponitur. Certè hebdomadæ in sacris eloquijs nõ nisi dupliciter accipi solent, vno quidem modo pro septem dierum spatio, vt patet Leui. 23. Quòd septem hebdomadæ sunt à festo Paschæ accipiendæ, quæ quadraginta nouẽ dies efficiũt, & qui quagesima die festũ est Pentecostes. Altero modo accipiũt diuinæ scripturę pro septem annorum spatio, vt est illud Leui. 25. Numerabis septem hebdomadas annorũ, qui faciunt annos quadraginta nouem, & quinquagesimus annus immediatè sequens Iubileus esse præcipitur, qui apud Iudæos remissionis erat annus. Cum igitur alius ab his duobus non inueniatur modus, quo hebdomada accipiatur in sacris literis, nec possit in prædictis Danielis verbis hebdomada pro septem dierũ spatio accipi, quia sic tota Danielis prophetia infra annum, & dimidium completa fuisset, pro septem igitur annorum curriculo accipiatur necesse est: cum igitur hoc tempus annorum, & hebdomadarum iam transierit, vt manifestũ est, quia est tempus solum quadringentorum nonaginta annorũ, patet quòd Iudæi non debent amplius expectare Messiam suũ. Patet rursum, quomodo hoc tempus indicat planè tempus natiuitatis Iesu Nazareni. Nam, vt ex historijs constat, hoc tempus habuit finẽ circa tempora Herodis, q̃ Christus natus est, passus est, & resurrexit. Verũ est tamen, quòd Iudæi faciũt longiores hebdomadas, videlicet, septẽ centenariorum, seu decadum. Sed hoc sine ratione, & sine scripturarum authoritate faciunt, sequitur q; ex eorum assertis, & inuentionibus, quòd prædictę hebdomadæ essent incertæ, & sic ,pphetia nihil nobis certi diceret, quod est inconueniens. Si enim pro libito quis referat hebdomadas ad centenariorũ hebdomadas, vel longiores faciat pro suo cerebro, perit omnino prophetiæ certitudo. Et idcirco Iudæi extorquẽt, & destruunt scripturas in propriam damnationẽ. Quam enim scripturam non possunt homines proterui malè torquere, & exponere, quando ex malitia, & proteruia peccant? Hæc de tẽpore sufficiãt, cætera prosequamur. Certè Iesus Nazarenus in Bethlehem natus est, at in hoc loco oriundum esse Messiam palam testatur Michæas, cap. 5. inquiens: Et tu Bethlehem Effrata paruulus es in millibus Iuda, ex te mihi egredietur, q̃ sit dominator in Israel, & egressus eius ab initio à diebus æternitatis.

De loco vbi Christus natus est.

De modo nascendi. Esaiæ. 53.

Psal. 2.

Psal. 109.

Esaiæ 7.

De modo nascẽdi scriptura diuina apertè docet, q̃ debet esse mirabilis, nã Isaias. ca. 53. ait: Generationẽ eius q̃s enarrabit? Et ideo alibi dicitur, quòd est filius Dei, iuxta illud Psal. 2. Dixit Dñs ad me, filius me⁹ es tu, ego hodie genui te. Id est, æternaliter, & in Psal. 109. ex vtero ante luciferũ genui te. Aliquando de eo scriptũ est, quòd erit filius virginis, vt patet in illo Isa. 7. Ecce virgo cõcipiet, & pariet filiũ, & vocabitur nomen eius Emanuel, quod nomen interpretatum sonat, nobiscum Deus. Hoc aũt de Iesu Nazareno vbique prædicatũ fuit, & signis, & prodigijs cõfirmatũ.

De dignitate Christi.

De dignitate eius habemus planè ex sacris eloquijs, q̃ Messias esset verus Deus & homo, sicut de Iesu fuit prædicatũ, & miraculis, & prodigijs contestatũ. Nam Michæas in prædicta authoritate sic loquitur: Egressus eius à diebus æternitatis, dum enim dicit, egressus eius à diebus æternitatis, planè significat substantiã, quę ante sęcula fuit. Cum autẽ dicit, egredietur dux qui regat populum meum Israel, natiuitatẽ secundum carnem docet. Dicit Propheta, egressus eius in numero multitudinis, quia sunt duo Messiæ egressus, vnus est diuinitatis, quæ est eterna, & ideo dicitur à diebus æternitatis, alter humanitatis secundũ quam natus est tẽporaliter. Alius Prophęta nempe Isaias. ca. 9. sic ait, Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est principatus super humerũ eius, & vocabitur nomen eius, admirabilis consiliarius, Deus fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis. Hæc de puro homine nemo dicat: nam nullus hominũ vnquã etiã ab ipso sęculo dictus est Deus fortis, sicut nec pater futuri sęculi, nec princeps pacis. Huic concinit Hier. cap. 23. In diebus illis saluabitur Iuda, & Israel habitabit cõfidenter, & hoc est nomen, quod vocabũt eum, Dominus iustus noster, vbi Hebraica veritas habet nomẽ Dei tetragrammaton. Explicat idẽ mysteriũ Baruc. cap. 3. suæ prophetiæ his verbis, Hic Deus noster, nõ cõferetur alius ad illũ, inuenit oẽm viam scientiæ, & dedit ipsam Iacob puero suo, & Israel dilecto suo, post hæc in terra visus est, & cum hominibus conuersatus est. De vita eius, & modo quo inter homines conuersatus est, planè habetur in diuinis eloquijs: nam vita eius secundũ scripturas loquẽdo de primo aduentu debet esse in paupertate iuxta illud Zachar. 9. Ecce Rex tuus veniet tibi iustus, & saluator: ipse pauper ascendẽs super asinam, & super pullum filiũ asinæ. Vita etiam Iesu fuit in paupertate, & etiam ingressus est in Hierusalẽ super asinam, & pullum. De doctrina aũt eius fuit prophetatũ q̃ prædicabit remissionẽ peccatorũ, & apertionem regni cœlorum, Isa. 61. Spiritus Domini super me, eo q̃ vnxerit me, ad annunciandum mansuetis misit me, vt mederer contritis corde, & prædicarem captiuis indulgentiam, & clausis apertionem, &c. Hoc etiã expresse fecit Iesus, & quotidie facit eius Ecclesia. Doctrina autem eius in nulla re discordat cum Prophetis. De virtute autem eius, q̃ multa miracula faciet, iuxta illud Isa. 35. Tunc, inquit, aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt. Tunc saliet sicut ceruus claudus, & aperta erit lingua mutorum. Miracula etiam quæ fecit Iesus quot, & quanta fuerint, totus mundus nouit, ita, vt dubitari non possit, quòd ipse fuerit verus Messias. De passione Domini expressius, & euidentius loquuntur scripturæ diuinæ, & vt à principio exordiamur, libet illud repetere, quod erat prædictũ à Zacharia, asino illum in ciuitatem ingressurũ Zacharia sic dicẽte, Gaude valde filia Sion, prædica filia Hierusalẽ: Ecce rex tuus venit mansuetus ascendẽs super subiugalem, & pullum nouũ. Et ecit vendentes columbas, & nummularios, faciens hoc zelo domus Dei, & ostendens q̃ non sit contrarius Deo, idem sentiendo quod pater: vnde & iustè vindicabat, quia facta erat domus Patris, domus negotiationis. Cuius rei conscius Propheta, mentem, qua faciebat, prædixit in hũc modum: Zelus domus tuæ comedit me. Quid hoc euidẽtius dici potuit? Tradẽdus erat a participe mensæ suæ proditorẽ agente. Vide quomodo ait, panem meum, magnificauit super me calcaneum. Considera item, quàm consonet Euangelium: Qui intinxit, ait, mecum manum suam in catinum, ille me tradet. Erat autẽ illum traditurus

Esa. 9.

Hiere. 23.

Baruc. 3.

De vita Christi.

Zach. 9.

De doctrina Christi Domini. Esa. 61.

De virtute & miraculis Christi. Esa. 35.

De passione Dñi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rus nō ſimpliciter, ſed vendens ſanguinem pretioſum, & pro illo pecuniam accipiens. Et neque hoc ſubticuit Propheta, demōſtrans conſona, & impudentia illorū cōſilia, ac ſermones, quos inter ſe conferebant. Nam ille dicebat: Quid vultis mihi dare, & ego vobis illum tradam? Illi verò reſpondebant; Triginta argenteos. In ęnigmate dicit: Os peccatoris, & doloſi ſuper me apertū eſt. Proditor ille damnans ſeipſum ob peccata, quæ fecerat, argenteos abiecit, & ad laqueum currens vitam finiuit, fecitq; vxorem ſuam viduam, & filios orphanos, & domū deſertam. Vide ergo quo modo & hāc tragicam calamitatem Propheta annunciat, dicens; Fiant filij eius orphani, & vxor eius vidua. Cōmoueantur vſquequo eijciantur à ſcrutātibus domus eorum. Et poſt illum factus eſt Apoſtolus quidam Mathias; & iſtud ipſum ēt præcinuit, dicens; Epiſcopatū eius accipiat alter. Tradito Ieſu, & cōprehenſo voluntarie, coactū eſt concilium iniquitate plenum cōuenientibus Iudæis, & Gentibus, Vides quomodo etiam hoc prædixerit Propheta, dicens. Quare fremuerunt gentes, & populi: vſq;, abijciamus à nobis iugū ipſorum. Quæ vox eſt eadem cum illa, quam clamauerūt cum Pilato dicentes, Regem veſtrū crucifigam? reſpōderunt, Nos regem nō habemus niſi Cæſarem. Ad hæc quoq; prędixerunt & multos alios ſermones, & accuſationes, quas interim miſcebant. Silebat Ieſus, & ſilentiū quoq; Iſaias dixit; Sicut ouis ad occiſionē ductus eſt, & ſicut agnus coram tondente mutus, ſic non aperuit os ſuum. Poſtea corruptam ſententiā monſtrans, in humilitate ſua iudicium illius ſublatum eſt, ait: hoc eſt, nullus illi iuſta iudicauit. Poſtea & cauſam cædis dicit: nam ſuorū peccatorū gratia nō eſt paſſus, quæ paſſus eſt. Immaculatus enim, & innoxius erat, ſed pro mundi malis traditus eſt. Vide, quomodo duo hæc aperuerit, cum dixit; Peccatū non fecit, neq; inuentus eſt dolus in ore eius. Cuius ergo gratia occiſus eſt? Pro iniquitatibus populi ad mortē venit. Quid lucri à cruce, & morte illa? Bona, quibus nunc gaudemus, peccati interitus, vulnerū animæ emēdatio, cura & medicina mirabilis, ac rara. Quod & ipſum quomodo prædicat, vide, dicit enim, Oēs ſicut oues errauimus, vnuſquiſq; in viā ſuā aberrauit, & diſciplina pacis noſtræ ſup eū, liuore eius nos curati ſumus. Adhæc, & Iudæi pœnas daturi erāt pro flagitijs ſuis. Vide quomodo hoc manifeſtauit, dicens. Dabo malos pro ſepultura eius, diuites pro morte eius: quod Dauid cum dixiſſet, Abijciamus à nobis iugum ipſorū, adijcit: Qui habitat in cęlis irridebit eos: tūc loquetur ad eos in ira ſua, & in furore ſuo cōturbabit eos. Quibꝰ ſignificat diſperſionē eorū in oēs gentes in toto orbe. Quod & in Euangelijs declarans, dicebat. Eos autē qui me ſuper ſe regnare nolebant, adducite huc, & occidite eos ante me. Præterea, qui prænunciauerunt mortem, neque mortis genus ſiluerunt, ſic dicentes. Foderunt manus meas, & pedes meos, dinumerauerunt omnia oſſa mea. Inſuper & aliam poſt crucifixionē iniquitatē nō tacuerunt, dicentes, Partiti ſunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem. Conſequenter ſepeliendus erat, quod ſic manifeſtatū: Poſuerūt me in lacu inferiori, in tenebris, & in vmbra mortis. Funeris quoq; pompam nō tranſiuerunt ſilentio: nempè, ꝙ mulieres attulerunt myrrhā, guttā, & caſſiam. Audi quid dicat Propheta; Myrrha, & gutta, & caſſia à veſtimētis tuis: ex quibus lætificauerūt te filiæ regum in honore ſuo. De ſepulchro autem eius Iſaias cap. 9. Vbi loquitur de Meſſia, ſic ait, In die illa radix Ieſſe, qui ſtat in ſignum populorū, ipſum gentes deprecabuntur, & erit ſepulchrū eius glorioſum. Quàm fuerit autē glorioſum ſepulchrum Ieſu, Ioſeph nobilis, & Nicodemꝰ declarāt, & adoratio omniū populorum, qui ab extremis finibus mūdi profecti ſunt ad adorandū ſepulchrū Ieſu Nazareni. De his aūt quæ ventura erāt poſt eius mortem multa ſanè ſunt, ſed non expedit omnia enarrare, ne longitudo faſtidiū generet. Sufficiat autē pauca de multis patefacere. Primo, exaltatio crucis iuxta authoritatē prælegatam Iſaiæ. Stat, inquit, ſignum populorū. Et hoc figuratum fuit in ſerpēte, quē exaltauit Moyſes in deſerto: & in littera, Thau, de qua loquitur Ezech. ca. 17. Ezech 9. Ita, vt poſſit dici illud, quod dicitur. ca. 17. eiuſdē Ezechielis. Ego Dominus humiliaui lignum ſublime, & exaltaui lignum humile. Secundo, reprobatio Iudæorum in multis locis præſertim Oſeæ. ca. 3. Dies multos, inquit, expectabis me. Oſee 3. Nō fornicaberis, & nō eris viro, ſed & ego expectabo te. Quia dies multos ſedebunt filij Iſrael ſine Rege, & ſine Principe, & ſine ſacrificio, & ſine altari, & ſine Ephod, & ſine Teraphin. Patet autē etiam nūc hoc eſſe impletū. Quia iam præterierunt pluſquā mille, & quingenti anni, ꝙ ſic iacēt deſpecti. De vocatione verò Gentiū Iſaias vbique plenꝰ eſt, & liber Pſalmorū, & alij quoq; Prophetæ multa de hac vocatione gentiū prædixerunt. Vnde Malach. ca. 1. dicitur, Non eſt mihi Malac. 1. voluntas in vobis dicit Dominus exercituū, & munꝰ nō ſuſcipiā de manu veſtra. Ab ortu enim Solis vſq; ad occaſum, magnum eſt nomen meū in gentibus, & in omni loco ſacrificatur & offertur nomini meo oblatio mūda, quia magnum eſt nomen meum in Gētibus, dicit Dominus exercituum. Quis autem non videt, quòd temporibus noſtris prophetia hæc impleta eſt? In ipſo quoq; noui nominis Chriſtianitatis appellatio prędicta fuit. Iſa. c. 62. vbi ait: Et vocabitur tibi nomen nouum, quod os Domini nominauit. Cum omnia iſta, quæ diximus in Ieſu cōcordent, patet, quòd Ieſus eſt ver Meſſias, & ſic fides noſtra uera eſt, & Iudæi ſunt in errore. Sed operæ pretiū erit cōfutare argumenta, quæ Iudæi obijciunt aduerſus nos, volentes probare, quòd Ieſus Nazarenus nō fuerit Meſſias, cum Meſſias ipſe nōdum venerit. Primùm ſic argumētantur, cum Iſaias dicat c. 2. Erit in nouiſſimis diebus. manifeſtē loquens de aduentu Meſſiæ, conſequens eſt, Meſſiam in fine dierum venturum, ſed Ieſus nō venit in fine dierum, cùm multi dies poſt eius aduentum tranſacti fuerint: ergo non fuit ipſe Meſſias. Deinde verò ipſe idē Propheta ait. Et erit præparatus mōs domus Domini in vertice montium. Hoc certè, inquiunt Iudęi, nondum accidit, adhuc enim nō videmus mōtē templi Domini ſupra capita montium eleuari. Tertiò ſic, cū Propheta ait: Et fluēt ad eum omnes gentes, aperte indicat omnes gentes ad Meſſiam fluxuras, cū igitur ad Ieſum Nazarenum non omnes gentes confluxerint: nō. n. Sarraceni, nō Tartari, non alij multi ad eius fidē concurrunt, ergo Chriſtus Ieſus non eſt Meſſias. Præterea, cum inquit Propheta. Et conflabūt gladios ſuos in vomeres, & lanceas ſuas in falces, nō leuabit gens cōtra gentem gladium, nec exercebuntur

buntur vltra ad prælium. Ex his, inquiunt Iudæi, patet, ꝙ tanta pax in diebus meſſiæ futura erat, vt homines arma bellica in agriculturæ inſtrumenta cōuerterent, & ꝙ gens in gentē non leuaret vltra gladium, & per conſequens pax illa ſine fine duratura erat. Cum igitur nihil tale hactenus fieri contigerit, immo poſtquā Chriſtus Dominus venit, ita geſtū ſunt bella ſicut antea, & fortaſſis multo plura, multoq; maiora prælia exarſerūt rigitur ipſe nō fuit Meſſias. Adducūt ſubindē cōtra nos & illa eiuſdē Iſaię verba, cum 11. ca. Iſaiæ. 11. ſic iterum ait, Et egredietur virga de radice Ieſſe. & flos de radice eius aſcendet, & requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini, ſpiritus ſapiētiæ, & intellectus, ſpiritus cōſilij, & fortitudinis, ſpiritus ſcientię, & pietatis, & replebit eum ſpiritus timoris Domini. Non ecundum viſionē oculorum iudicabit, neq; ſecundū auditum auriū arguet: ſed iudicabit in iuſtitia pauperes, & arguet in æquitate pro manſuetis terræ. Et percutiet terrā virga oris ſui, & ſpiritu labiorū ſuorū interficiet impium. Et erit iuſtitia cingulum lumborū eius, & fides cinctorium renum eius. Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit. Vitulus, & leo, & ouis ſimul morabuntur: & puer paruulus minabit eos. Vitulus, & vrſus paſcetur, ſimulq; requieſcent catuli eorum. Leo quaſi bos comedet paleas, & delectabitur infans ab vbere ſuper foramina aſpidis, & in cauerna reguli, qui ablactatus fuerit, manū ſuā mittet: at hoc nō eſt impletū. Aiunt præterea Iudæi, ꝙ tēpore Meſſiæ ſolus Iſrael eſt ſaluandus, quia dicitur Iſa. ca. 60. Iſaiæ. 60. Ecce tenebræ operient terrā, & caligo populos, ſuper te autē orietur Dominus, & gloria eius in te videbitur. Hoc autē non eſt impletū, ergo nō venit Meſſias. Dicunt etiam, ꝙ tempore illo totus Iſrael eſt ſaluandus, quod non eſt factū: nam Mich. 2. Michææ. c. 2. dicitur: Cōgregatione cōgregabo Iacob totū, & in vnū conducam reliquias Iſrael. Deut. 30. Et Deut. ca. 30. Si ad cardines cœli fueris diſſipatus, inde te retrahet Dominus Deus tuus, &c. Item dicunt, ꝙ tempore Meſſiæ, gentes non aſſumentur ad eandem dignitatē, ad quam ipſi ſunt aſſumendi, ſed erunt ſerui Iudæorū, & ancillæ: Eſa. 14. quia Iſaias. ca. 14. dicit: Adiungetur aduena ad eos & adhærebit domui Iacob. Et ſubdit, & poſſidebit eos domus Iſrael ſuper terrā Domini in ſeruos, & ancillas, &c. Adducunt etiā contra nos illud Hieremiæ. 3. ca. In tempore illo, inquit, vocabunt Hieruſalem ſolium Domini, & cōgregabuntur ad eam omnes gentes in nomine Domini in Hieruſalem. Quod adhuc non videtur eſſe completum. Aiunt etiam, ꝙ Chriſtus debet tempore ſuo auferre oēm poteſtatem, ita, vt ipſi ſoli detur omnis honor, & gloria, vt patet Danielis ca. 7. Præterea dicunt, quòd lex mutari nō debet tempore Meſſiæ, quia frequenter dicitur in lege. Legitimū ſempiternū erit vobis. Et alia huiuſmodi verba, quæ indicit legem ſemper duraturam. Item dicunt, ꝙ antequam veniat Meſſias præcedet Elias, iuxta illud Malachiæ vltimo, Ecce ego mittam vobis Eliam Prophetam, antequā veniat dies Domini magnus, & horribilis. Dicūt quoq; quòd Ieſus non potuit eſſe Meſſias, quia prædicauit Trinitatem faciens tres Deos, quos ignorauerunt patres noſtri, contra illud quod dicitur Deut. 13. Si ſurrexerit in medio tui prophetes, aut qui ſomnium vidiſſe ſe dicat, & prædixerit ſignū, atq; portentū, & euenerit quod loquutus eſt, & dixerit tibi: Eamus, & ſequamur Deos alienos, quos ignoras, & ſeruiamus eis, non audies verba Prophetæ illius. Obiiciunt præterea Iudæi contra nos, & contra Dominum noſtrum verum Meſſiam aliud argumentum ob ea, quæ de Gog, & Magog in ſacris literis leguntur, & præſertim apud Ezec. ca. 38. Cùm enim Gog non Ezec. 38. ſit interemptus, & Magog nondum expugnatus, videtur quòd Meſſias adhuc nō venerit. Vltimò obijciunt nobis ꝙ Ieſus Nazarenus non fuerit verus Meſſias, quia non reliquit poſt ſe ſemen, nec habuit filios. Nam de vero Meſſia dicitur apud Iſa. 53. ca. Videbit ſemen longæuum, &c. Eſa. 53. Et Pſal. 88. Et ponam in æternum ſemen eius, & Pſal. 88. thronum eius tanquā dies cœli. Ad hæc obiecta Iudæorum, breui ſermone ſatisfaciendum eſt.

¶Ad primum dicimus, ꝙ nulla ratio aut ſcriptura cogit per ſinem, vel nouiſſimū dierum in ſupradictis verbis finem mundi, vel hominum deſignari. Nam & Gen. 49. nouiſſimos dies legimus, conuocante Iacob filios ſuos, atq; dicente: Venite, vt annunciem vobis, quid futurum ſit in nouiſſimis diebus: poſtea ad Iudam, de cuius ſemine ortus eſt Chriſtus dixit: Non deficiet princeps ex Iuda, nec dux de fœmore eius, donec veniat cui repoſitū, & ipſe erit expectatio Gentiū. In his nouiſſimis diebus erit hora nouiſſima de qua Ioannes Apoſtolus loquitur: Filioli mei nouiſſima hora eſt. Tempus itaq; Chriſti nouiſſimū, & vltimū tempus eſt, ad Chriſtū enim ſpectat omnis prophetia, immo ſecundū Hebræos, vbi in Prophetis inuenitur, in nouiſſimis diebus, id de tempore Meſſiæ intelligendū eſſe exiſtimāt. De nouiſſima hora ſcripſit Auguſt. Epiſto Augu. epiſto. 78. lam vnā ad Heſychium, qua quid per nouiſſimā horam in ſcripturis intelligatur, multis verbis docet. Dicunt etiam Hebræi, ꝙ fines dierum, de quo Prophetæ loquuntur, eſt ſecundi templi tempus, & ſtatus, in quo & omne eorum bonū euanuit, & omne irreuocabile malū ſuper eos venit. Tunc enim finita die venit veſperum, quod finis eſt diei, ſolq; eorum occidit, ceciderunt ſuper eos tenebrę, quia Meſſiam Domini negauerunt. De qua expoſitione videndus eſt Galatinus li. 5. Galatin⁹. de arcanis catholicæ veritatis. ca. 2.

¶Ad ſecundum obiectum dicendum eſt, quòd Ad 2. arg. per montem ſecundū interpretationē Sanctorū Patrū Hieronymi, Auguſtini, Cypriani, Baſilij, Gregorij, Tertulliani intelligitur Chriſtus Dominus, ſine manibus præciſus, implens omnem terram, apud Danielem oſtenſus, excelſus inuentus ſuper omnes ſanctos. Vel per montem Domini intelligitur Eccleſia, quæ collocabitur in cacumine montium, id eſt, erit altiſſima, & exaltabitur ſupra colles alios: plura ſiquidem ſigna in ea ædentur, quàm in Synai, quam Eccleſiam Sion infra Hieruſalem Propheta appellat. Prædicit ergo his verbis Iſaias Eccleſiam Chriſti ex gentibus in magnam congregandam eſſe multitudinem, idq; prædicatione nouæ legis.

¶Ad tertium obiectum Auguſt. de ciuit. Dei Ad 3. arg. lib. 10. ca. 32. ex hoc loco probat, Euangelium nō Auguſt. vnius gentis eſſe, ſed vniuerſarū gentium, & verbum Domini nō manſiſſe in Sion, nec in Hieruſalem, ſed ſe per omnes gentes diffudiſſe, & hoc eſſe quod Dominus dixit, oportuiſſe cōpleri quę ſcripta ſunt in lege, & Prophetis, Chriſtū pati, & reſurgere, & prædicari in nomine eius pœnitentiam in oēs gentes, incipientibus Apoſtolis prædica-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Origenes. dicationem ab Hierusalem. Origenes cõtra Celsum lib.5. In hanc domum Dei, hoc est, in Ecclesiam gentes omnes conueniemus, & gentes tam multæ ambulabimus, & ad diuinum cultum, qui per Iesum nobis illuxerit, nos hortabimur. Et hom.5.in diuersos, hoc esse putat q̃ Dominus dixit: Dico vobis, q̃ multi ab Oriẽte, & Occidente veniẽt, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob. Et cum illo: Alias oues habeo, quę nõ sunt ex hoc ouili. Sed vt euidentius hoc obiectum refellamus, sciendũ est, q̃ hæc dictio, omnis, in sanctis scripturis sæpenumero nõ pro omnibus, ac singulis, sed pro multis, & quã plurimis accipitur. Qua de re multa in sancta scriptura reperiẽtur exempla: quæ quidẽ loquẽdi forma à cæteris omnibus seruari solet. Cùm enim pars hominũ magna alicuius ciuitatis ad spectaculũ aliquod vadit, totam ciuitatẽ, aut omnes homines ipsius, vel etiam totum mundũ eo cõcurrisse dicimus, q̃ autem hoc in loco similis sit loquutionis formula, ita vt sensus sit, fluent ad eum oẽs gentes, id est, quamplurimæ, ex ipsius Isaiæ verbis patenter ostenditur, nam cũ dixisset, Et fluent ad eum omnes gentes, statim seipsum, quasi exponens, subiecit: Et ibunt populi multi. Hinc Michæas, Micheę.4 qui eodem tempore cum Isaia prophetauit, hæc eadẽ verba referens, Isaiam ipsum ita hoc sensu fuisse loquutũ ostendit, in quarto capite dicens, Et fluent ad eum populi, & ibunt gentes multæ. Ex his igitur, quæ dicta sunt, apertè liquet hoc Isaiæ vaticinium, quod Iudæi nobis opponunt, Et fluent ad eum oẽs gentes, in Saluatore nostro fuisse completũ, cùm nullus quantumcunq; peruersus inficiari possit populos multos, genteſq; innumeras ad eum gressibus fidei conniuxisse.

Ad 4. arg. ¶Ad quartum obiectum dicendum, q̃ in his verbis prædicit Isaias pacẽ, quam allaturus erat Christus orbi terrarũ, quam quia nõ intelligunt Iudæi, obiiciunt perpetuò hunc locum Christianis, quando, scilicet, tempore Christi nostri impletus fuerit, præsertim cùm post eius aduentũ plura, & maiora bella in mundo fuerint, quam antea. Sed horũ obiectio facile cõfutatur per id, quod Propheta dicit, docebit nos vias suas, ideo qui docti fuerint à Christo, illi nõ belligerabunt, nec discent vltra prælium, præsertim in re sua & priuata, cum & pallium auferenti, tunicã etiam parati sint tradere, & obuertere maxillam dextram percutienti finistrã. Gestat tamen nihilominus magistratus gladium, sed ad defensionem eorum, qui ab iniquis opprimuntur. Itaq; de spirituali pace loquitur Propheta præcipuè, sed etiã de temporali intelligit quæ fuit tempore Christi vsq; ad destructionem Hierusalem.

Ad 5 arg. Eusebius. ¶Ad quintum obiectũ respondetur, q̃ Euseb. Cæs. lib.2. de demonstra. Euãg. ca.41. de Gẽtibus, quæ vocatæ sunt ad fidem, hæc explanat, quæ in scriptura bestiæ, & belluæ nominantur, & serpentes venenatę, & ibi satis fusè hunc locũ explanat. Et lib.3.ca.2. docet hoc loco prædici à Propheta feros gentium mores, recepta fide, mutandos in mores mansuetissimos. Et lib.7. demonstrat.8. Hæc allegoria, inquit, significat Gentium mores efferos, & agrestes, Christi prædicatione mutandos. Et per allegoriam hæc dicta sunt, vt radix Iesse, virga, flos, cingulũ iustitiæ, & veritatis, qd aliter intelligi nisi per allegoriã nullo modo possint. Quæ omnia dicit Eusebius, & quæ in hoc loco prædicuntur, signa sunt aduentus Christi.

Vnũ enim signũ erat, oriturũ Dominũ de radice Iesse, secundũ, Spiritum sanctũ descensurum, & mansurum super Christũ, quod secundũ signum datum est D. Ioanni, vt Christum agnosceret, tertium signum, nõ iudicaturum homines pro gloria, & pro fastu. Quod completũ est, cum diceret; Væ vobis scribæ, &c. vt obiurgaret Iudæos in defensione discipulorum suorum, & reliqua quę diximus. Ideo, vt Orig. ait hõ.4. Pentarc.c.2. Iudęi postulabant hæc signa compleri, vt lupus habitaret cum agno, vitulus & taurus simul pascerẽtur, & cum nihil horum gestum esse secundum historiam videret, in quibus præcipua signa aduentus Christi obseruanda credebant, nõ recepere Christum, quin illum affecere cruce: sic autem hoc dictum esse docet Orig. in Gen. ca.6. hom.2. vt illud quod dictum est Petro in illa visione, in qua omnia quadrupedia, & bestiæ terrę intra vnum fidei linteum cõtinebãtur, quatuor Euãgeliorũ initijs alligatũ, quibus significabatur homines agrestes, & feris moribus, qui nihilo distabant à serpentibus venenatis, à belluis immanibus, mutandos in sanctos viros. Idem ait D. Hierony. & refellit Iudæos eisdẽ rationibus quibus Eusebius Procopius, in Ecclesia, inquit, vitulus, leo, & pardus mutatis ferinis moribus simul pascentur, eiusdẽ spiritualis escæ participes, id est, Reges & Principes viri, dimisso illo fastu, & fœritate simul cum pauperibus versabuntur. Ambr. in Psal.118. in illud, Et respondebo, &c. Lupi, inquit, sunt pseqvutores, sancti agni: lupus erat Paulus, Apostolus factus est. Quis cũ hoc lupo nõ gaudeat versari?

¶Ad sextum obiectum dicendum est illud vaticinium impletum esse, quando Iesus natus est vsq; ad publicationem Euangelij, quia tunc gentes in tenebris fuerunt. Verùm ex hoc non sequitur, q̃ solus Israel sit saluandus. Postmodum enim prædicato Euangelio discussa est erroris nebula, & dissolutæ sunt tenebræ, quæ omnes nationes occupauerant. Vnde statim subditur: Et ambulabunt gentes in lumine tuo, &c.

¶Ad septimum obiectum dicendum est, quòd in vaticinio Micheæ per totum Iacob intelligẽdi sunt electi, sicut solemus dicere: Tota ciuitas hoc fecit, quando principaliores de ciuitate fecerunt, alioqui scriptura sancta fallax esset, quę in multis locis prædicit impugnationem Iudæorũ aduersus Christum & eorum reprobationem. Vnde in Psal.68. dicitur: Extraneus factus sum fratribus meis, & peregrinus filijs matris meæ, deleantur de libro viuentiũ, &c. Illud autẽ quod adducitur ex Deut. facilè habet explicationem, intelligitur enim si præcepta diuina seruauerint, vt patebit textum intuenti. Vel dicatur, & hæc est verior solutio, quòd textus sacer loquitur de Iudęorũ cõgregatione, & reditu ex Babylonica captiuitate. Tempore enim Neemiæ, & Esdræ, nutu Dei Iudæi à Cyro Rege Persarũ redeundi facultate accepta congregati fuerunt, reuersiq; sunt ad terrã suam, quicunque reuerti voluerũt, vt habetur in fine Paralip. & in principio Esdræ, de qua etiã cõgregatione, & reditu fit euidẽs sermo Ezech.39. Sed instant Iudæi dicentes, quòd Ezechielis capite iam citato dicit Dominus: Et congregabo eos super terrã suam, & nõ relinquam ex eis quempiam ibi: cum igitur, inquiunt, non omnis Israel tempore Esdræ ad terram suam congregatus fuerit, palam liquet Prophetiam hanc nondũ impletam esse, sed Iudæos in hoc & falsiloquos esse, &

Deo

Deo ingratos. Esdras ipse apertè ostẽdit in fine secũdi capitis libri sui, & in principio tertij capitis.

Ad 8.arg. ¶Ad octauum obiectũ breuiter respondeo, q̃ autoritas cõmemorata ad literam nõ exponitur de Messia, sed de liberatione à captiuitate Babylonica, & de destructione Regni Chaldæorum.

Ad 9.arg. ¶Ad nonum dicendum est, quòd si prædictũ vaticiniũ exponimus de Messia, necesse est secundum scripturas per Hierusalẽ intelligi Ecclesiam Christi, siquidẽ post aduentũ Messiæ prædicitur destructio materialis Hierusalẽ, vt patet ex illo

Daniel 9. Danielis 9. & post hebdomadas sexaginta duas occidetur Christus, & non erit eius populus, qui eum negaturus est, & ciuitatem, & Sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo. Et subdit. Et vsq; ad cõsummationem, & finem perseuerabit desolatio. Ad eundem modum potest dici, q̃ templũ quod promittitur tempore Messiæ ædificandum Ezechiẽ.41. intelligitur spiritualiter, &

Ezech.46. idem dicendum est ad id quod opponunt nobis

Zacha.6. Iudæi ex Zach.ca.6. sic dicente: Sic dixit Deus exercituum, germen est nomen eius, &c. & ædificabit templum Dei.

Ad 10.argum. ¶Ad decimum respondetur, illud vaticinium Danielis adimplendũ esse in secundo aduentu, alioquin scriptura sibi ipsi aduersaretur, cum alibi dicat Christum venturum pauperem, & ignominiosè moriturum.

Ad 11.argum. ¶Ad vndecimũ respondetur, quòd impudenter Iudæi obijciunt nobis, legem mutari non debere tempore Messiæ, cùm apertè dicatur Hiere

Hiere.31. miæ 31. Ecce dies veniẽt, dicit Dominus, & feriã domui Israel, & domui Iuda fœdus nouũ, nõ secundũ pactũ, qd pepigi cum patribus vestris, &c. igitur dicendum est, q̃ sempiternum accipitur pro longo tempore: sicut dicuntur montes ęterni: vel quia in sempiternum non debet mutari, nisi Deus aliter ordinet: vel dicendum est, quòd non est mutata, sed exposita, & meliùs intellecta, & obseruata, quam priùs, quantò sensus spiritualis est melior literali.

Ad 12.argum. ¶Ad duodecimum dicendum euidens esse, q̃ in illa prophetia commemorata sermo sit de secundo aduentu, non de primo.

Ad 13.argum. ¶Ad decimumtertiũ dicimus breuiter, & confitemur, q̃ Trinitas est vnus Deus, & nõ tres Dij, & non alius Deus ab eo, quem Patres eorum prædicauerunt, de quo vberiùs tractant Theologi in materia sanctissimæ Trinitatis.

Ad 14.argum. ¶Ad decimumquartum, in quo dicunt Iudæi, q̃ Messias adhuc non venerit, quia nõdum Gog interemptus est, neq; Magog expugnatus, dicendu est breuiter, q̃ quidã ex Hebræis, dicũt Gog esse Regis nomẽ, qui Magog imperat, id est, Scythis. Veritas tamẽ est, q̃ Gog, & Magog designant in sacris literis Antichristum, & eius membra. De spirituali igitur Gog hæc intelligenda sunt, hoc

Hierony. est, de hominibus a pietate alienis, & hypocritis, qui Christianos affligere, & perdere solet, & tandem ipsi perdũtur. Hierony. in quęst. Heb. super Gen.c.10. Scio, inquit, quendam Gog, & Magog tam de præsenti loco, q̃ de Ezechiel, ad Gothorum nuper in terra nostra vagantium historiam retulisse: quod vtrùm verũ sit, præsij ipsius fine monstrabitur. Et certè Gothos, omnes retrò eruditi, magis Getas, quam Gog, & Magog appellare consueuerant. Ioannes verò Lucidus lib.2.c.4.

Ioan. Lucidus. dicit, Magogum filium Iaphet cõdidisse in Celestria vrbem sui nominis. de qua Plin. lib.5.cap.23. &

ad hanc loqui Propheras. Ioan. Carrion in suo libello Chronicorũ fol.84. intelligit ad literã hic, & Apoc.20. per Gog, & Magog (quæ secundũ opinionẽ multorũ, gentes sunt Scythiæ trans Caucasum, & Mœotidem, & propè Caspium mare ad Indiam vsque) potentiam Turcarum notari, qui inde habuerunt originem. Ioan. Carrion.

¶Ad vltimũ obiectũ, in quo Iudæi obijciunt Ad vlt. arg.
quòd Iesus Nazarenus non fuerit verus Messias, quia nõ reliquit post se semen, nec habuit filios, de quo apud Isaiã 53. de Messia dicit ita: Vide- Isa.53.
bit semen longæuum, & voluntas Dei in manu eius prosperabitur. Et illud quoq; quod Psal.88. Psal.88.
sic de eodem scribitur: Et ponam in æternum semen eius, & thronum eius tanquam dies cœli. Cum igitur (inquiunt) Iesus vester filios non habuerit, nec semen filiorũ post se reliquerit, Messias minimè esse potuit. Ad quod respondetur, q̃ etsi Dominus noster Iesus filios carnales non habuerit, habuit tamẽ infinitos spirituales. Non. n. soli Apostoli, cæteriq; eius discipuli ab ipso immediatè edocti, filij eius sunt nuncupati, verum etiã & reliqui omnes Christiani, qui eius doctrinam sequuntur, atq; obseruãt. Quare semen longæuum, quod post se reliquit, non corporale, sed spirituale est. Quod absque mysterio factum nõ est. Quemadmodũ enim ipse de semine non corporali, sed spirituali descendit, ita & semen non corporale, sed spirituale habere debet.

Disputatio contra Hæreticos, q̃ Christus sit verus Deus, & verus homo.

RECtè intelligatur mysterium Dominicæ Incarnationis, exponendum est diligẽter, quomodò Christus sit verus Deus, & verus homo: nam si huius rei indagatio tractatum de Incarnatione Dñica non præcedat, incerta erit ratio disputandi, & inutilis erit noster labor, qui huic veritati tanquã fundamento firmissimo innitatur, & incumbat. Quęritur ergo, Vtrùm Christus sit verus Deus, & verus homo? & in primis Arrius Hæresiarcha au- Arrius.
sus est asserere, Christũ esse creaturã & facturã, & nõ verum Deũ, cuius pestilentissimi hominis hæresis in eam angustiã redegit Ecclesiã catholicam, vt in tribus tantum Episcopis assertio veræ fidei cõsistere videretur, teste D. Hieronymo; scilicet, in Athanasio Alexandrino, Hilario Pictauiensi, & Liberio Romano Pontifice. In huius Prima obiectio.
hæresis confirmatione hæreticus ille varia addu- Arrij.
cebat diuinarum literarũ testimonia. Primùm, Prouer.8.
quod ferè semper in ore habent Arriani, est illud Eccl.24.
Prouer.8. Dominus creauit me in initio viarum suarum: cui consonat illud Eccle.24. Dixit mihi creator omnium, & qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo. Et infrà: ab initio, & ante sæcula creata sum, & paulò inferiùs: Ego ex ore altissimi prodij primogenita ante omnes creaturas. Et D. Paulus ad Colos. 1. Appellat filium Dei primogenitum omnis creaturæ. ¶Hæc est prima Prima obiectio.
obiectio, quam Arriani amplificant, suam impietatẽ autoritate cõfirmatã credentes, dum apertè sanctæ scripturæ prædicant filium Dei esse creaturam. ¶At secunda ex his est, quæ isti pro maximis, & inuictis habent. Nam apud Apostolũ ad Secunda obiectio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Heb.1. & 3. Hebræos primo scribitur: tantò melior Angelis effectus, quantò differentiùs præ illis nomen hęreditauit. Et iterum capit.3.considerate Apostolum,& pontificē confessionis nostræ Iesum Christum, qui fidelis est ei, qui fecit ipsum. Et in Actibus Apostolorum sic habetur: Sciat igitur omnis domus Israel, quia Dominū ipsum,& Christū fecit Deus hūc Iesum, quē vos crucifixistis. Ex quibus testimonijs efficaciter videt colligi, ꝙ Christus inter creaturas, & facturas sit numerandus.

Act.2.

Tertia obiectio. ¶Sed & tertium cōmemorant argumentum ex illo Ioan.14. Pater maior me est. Ex quo liquidò

Ioan.14. constat, ꝙ filius sit minor patre. Recitant etiam aliud testimoniū ex epistola prima ad Cor.ca.15.

1.Cor.15. Cum subiecta fuerint illi omnia, tunc & ipse filius subiectus erit patri, nemo autem negare poterit minus esse, quod subijcitur, eo qđ subijcit, & imperat, ergò filius non est æqualis patri.

Ioan.17. Item aliud telum contorquent, ex illo Ioan.17. Hęc est vita æterna, vt cognoscant te solum verū Deum,& quem misisti Iesum Christum. Cui cōsonat illud ex 1.epi.ad Timo.c.vlt. Præcipio tibi

1.Tim.6. coram Deo, qui viuificat omnia,& Christo Iesu, qui confessus est sub Pontio Pilato bonam cōfessionē, vt serues mandatū sine macula irreprehensibile vsq; in aduentū Domini nostri Iesu Christi, quem suis temporibus ostendet beatus,& solus potens Rex Regum, & Dominus Dominantium, qui solus habet immortalitatem. Testatur ergò diuina scriptura, ꝙ solus Pater est Deus, ergo; filius non est Deus. ¶ Sed iam ponatur alia

Quarta obiectio. obiectio ex illo Matt.24.& Mar.13. De die illa,& hora nemo scit, neq; Angeli in cœlo, neq; filius,

Matt.24. Mar.13. nisi pater, ergò, filius Dei aliquid ignorat, ergò nō est verus Deus. Alijs triū testimonijs triumphant Arriani. Primū est ex epist.ad Ro.c.1. Vbi

Rom.1. Christus asseritur, qđ sit pdestinatus in filiū Dei, ergò non est filius per naturā, sed per gratiā, prędestinatio siquidem tantum est eorum, quæ fiūt per gratiam. Secundum testimonium scribitur

Ioan.17. Ioan.17. vbi Christus orat pro suis discipulis dicens. Pater serua eos in nomine tuo, vt sint vnū sicuti nos. In quo vnum non significat vnitatem naturæ, aut essentię, sed vnitatē consensus,& concordiam animorum, ergo in illo loco significat Christus, non quòd sit vnum cum patre in essentia, sed vnum in cōcordia animorum. Tertiū te-

Ioan.10. stimoniū est Ioan.10. Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus est, quem pater sanctificauit,& misit in mundum, vos dicitis, blasphemas, &c. Quo loco videtur Dominus significare quòd sit Deus per participationē,& ex dono gratiæ, alias probatio Christi nō esset authentica. Quæ enim probatio est hæc, illi ad quos sermo Dei factus est vocantur dij per participationem, ergo, non est blasphemia, ꝙ me appellem filium Dei naturalē?

Quinta obiectio. ¶Sed proximū est, vt iam summam obiectionū refera mus, in qua infinita ferè argumenta Arrianorum sunt cōprehensa. Iesus, inquiunt, habet omnia a patre, audit a patre, pater demōstrat omnia filio, & audiebat illū, roga patrē, habet mādatum a patre, est obediens patri, clarificatur, & exaltatur a patre, proficiebat sapiētia,& ætate, & gratia apud Deū, & apud homines, quæ omnia pugnāt cum veritate diuinitatis. Nam si filius est verus Deus, est æqualis patri,& eiusdem potentię cum patre. ¶ Demum argumentantur Arriani ex

Sexta obiectio. eo, ꝙ Dei filius Deum seipsum nunquam nominauerit, vt patet ex vniuersa serie sanctarū scripturarum. Hæc sunt argumenta Arrij, sed deinceps videamus argumenta aliorum hæreticorū, qui veritatem humanæ naturæ in Christo negarunt, Manichæi enim dixerunt Dei filium non verum corpus, sed phantasticū assumpsisse, vnde nec verus homo esse potuit, sed apparens, neque ea, quæ secundum hominem gessit, sicut ꝙ natus est, ꝙ comedit, bibit, ambulauit, passus est,& sepultus, in veritate fuisse, sed in quadam assimilatione,& sic patet, ꝙ totum incarnationis mysterium ad quandam fictionem reducant. Vtuntur autem in huius erroris confirmationē his argumentis. In primis adducunt illud Romanorū 8.

Manichæorum error de vero corpore Domini Iesu Christi.

Rom.8. Misit Deus filium suum in similitudinem carnis peccati. Deinde adducunt illud ad Philippen.2.

Phil.2. In similitudinem hominum factus,& habitu inuentus vt homo, ergò, verè non habuit naturam humanam, sed tantum in quadam similitudine,& specie. His etiam hæreticis Valentinus proximè accessit dicens, quòd Christus nō terrenum

Valentini error eo- corpus habuit, sed de cœlo corpus cęleste secum dem. traxit, & quòd nihil de virgine matre accepit, sed per eam, quasi per aquæductum transiuit. Occasionem autem sui erroris ex quibusdam scripturis perperàm intellectis accepisse videtur. Dicitur enim Ioan.3. Nemo ascendit in cœlum,

Ioan.3. nisi qui de cœlo descendit filius hominis qui est in cœlo, qui de cœlo venit super oēs est,& Ioā.6.

Ioan.6. dicit Dominus. Descendi de cœlo, vt faciā volūtatē eius, qui misit me.& 1.ad Corin.15. Primus

1.Cor.15. homo de terra terrenus, secundus homo de cœlo cęlestis. Quæ omnia sic intelligebat Valentinus, vt Christum de cœlo etiam secundum corpus descendisse existimauerit. Apollinaris etiā dixit,

Apollinaris error. Christum non assumpsisse carnem ex Virgine,& quod est magis impium aiebat aliquid verbi in carnē Christi fuisse conuersum. Probabatq; suū errorem ex illo Ioan.1. Verbum caro factum est,

Ioan.1. quod sic intelligendum putauit, quasi ipsum verbum sit conuersum in carnē, sicut & intelligitur illud Ioā.2. Vt gustauit Architriclinus aquam vinum factā, quod ea ratione dictum est, quia conuersa est aqua in vinum. Fuerunt etiā alij hæretici asserentes, ꝙ in Christo nō fuit anima, sed so-

Ioan.2. lum carnem fuisse assumptam, cui diuinitas loco animæ fuit. In hūc errorem lapsus est Arrius, assumpsit autē pro suo errore hoc, quod dicitur, Verbum caro factum est, vbi de carne sola, non autem de anima fit mentio. Apollinaris quoq;, quem supra cōmemorauimus, circa animā Chri-

Errores de anima Christi Domini. Arrius. Apollinaris. sti turpiter errauit, dixit enim animā sensitiuam fuisse in Christo, sed sine intellectu,& mente, dixitq; illi animæ verbum Dei fuisse loco intellectus,& mētis: fuit insuper alius error Origenis, animam Christi ante mundum fuisse creatam. Hi ergo omnes, quos enumerauimus, hæretici cōuenerunt in vnū aduersus Dominū,& aduersus Christū eius, quoniā illi omnes etsi diuersis vijs incedant ad hūc tamen scopum omnes tendunt, vt Christum verum Deum, & verū hominem negent. Contra hos ergo omnes simul pugnare operæpretiū erit,& pro veritatis Catholicæ defensione est prima cōclusio. ¶ Ex sanctis scripturis efficaciter comprobatur Christum filium Dei esse verum Deum. Primum testimonium ad hoc probandū est illud Ioan.1. In principio erat verbum,& verbum erat apud Deū,& Deus erat verbū. Omnia per ipsum facta sunt,& sine ipso factum est nihil. Subdit,& verbum caro factum

Origenes.

1.Conclusio. Christum esse verū Deum ex scripturis demōstratur.

Ioan.1. est,

est,& habitauit in nobis, & vidimus gloriā eius gloriam quasi vnigeniti à patre plenū gratię,& veritatis. Et Ioānes testimoniū perhibet de ipso, & clamat dicēs, H c erat, quē dixi. qui post me vēturus est, ante me factus est, qa prior me erat, nō quidē natiuitate ex Virgine, qm̄ per illam iunior erat Ioanne sex mensibus, Lucę primo. Sed natiuitate, qua natus erat ex patre ante sæcula,& de plenitudine eius nos oēs accepimus. Hucusq; Ioānes: indubiē per verbū nō aliud intelligens, quā æternū Dei patris filium postea natum ex Virgine Maria. Neq; istud minus expresse dicitur primę Ioānis vltimo,& scimus, quoniam filius Dei

1.Ioā.vlt. venit,& dedit nobis sensum vt cognoscamus verum Deū,& simus in vero filio eius. Hic est verus Deus,& vita æterna, hic, s.filius. Idē quoque constat clarissimē ex cōfessione beati Thomę exclamātis ad Christū, Dns meus, & Deus meus,

Ioan.20. Ioānis 20. In diuo Paulo sūt apertissima testimonia de diuinitate Christi,& illud irrefragabile ad

Rom.9. Rom.9. Ex quibus est Christus secundum carnē, qui est super omnia Deus benedictus in ęcula.

Gal.1. Amen.& ad Galatas.1. Paulus Apostolus non ab hominibus, nec per homines, sed per Dominum nostrum Iesum Christū, in quo Paulus testificatur Christum non esse purum hominem, sed etiā

Phil.2. verum Deum. Et ad Phil.c.2. est insigne testimoniū de Christi diuinitate. Dicitur enim de Christo. Qui cum in forma Dei esset, nō rapinam ar-

Titum.2. bitratus est se esse æqualē Deo. Et ad Titum c.2. Apparuit gratia Saluatoris nostri Dei. Et in Act.

Act.20. Apost.c.20. sic scribitur. Attendite vobis,& vniuerso gregi, in quo vos posuit Spiritus sanctus Epos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo. Ecce Chr stus Deus est, qui sanguine

2.Ioan.3. suo nos Deo acquisiuit.& 1. Io.c.3. In hoc cognouimus charitatem Dei, quoniam ille animā suā pro nobis posuit. Ecce ille, qui posuit animā suā pro nobis, Christus scilicet, Deus est. Sed non est

Leo Papa ptereunda illa sentētia D. Pauli in epist.ad Cori. Si cognouissent, nunquā Dñm gloriæ crucifixissent. Quem locū versans Leo Papa huius nominis primus in epist.10. c. 5.de diuinitate Christi intellectū voluit, vnde colligit hanc ppositionē esse concedendā. Deus est crucifixus. Ex epist.ad

Heb.1. Heb. varia citātur testimonia ad istam veritatem cōprobandam, mihi vnus locus est instar oium. Nam in ca.1. sic scribitur de filio Dei. Qui cū sit splēdor glorię,& figura substantiæ Dei, portásq; omnia verbo virtutis suę, per semetipsum purgationem peccatorum faciens, &c. Quo loco quatuor aduerte de Christo encomia, quæ diuinitatis eiusdem sunt aperta testimonia.

2. Conclusio Christus in diuinis literis se nominauit verum Deum. Ioan 8. Erasmus.

¶ Secunda cōclusio. Christus in diuinis literis & Euāgelicis se nominauit verum Deum. In huius rei cōfirmationem adduc illud Ioan. 8. Nā interrogatibus Iudæis Christū, tu quis es? respōdit, principiū qui & loquor vobis. At esse principium solius diuinitatis est. Porrò testimoniū hoc non valde probat diuinitatem Christi apud plerosq;. Erasmus, nāq; in annotationibus ad eūdē locum cōstanter affirmat non esse hoc loco principium nomē, sed aduerbium. Et interpretatur, vt sit sensus, in primis, id est, omnino hoc ipsum sum, quod iā a principio dixi, lux, scilicet,& salus mundi. Eādem interpretationem amplectuntur Laurētius Vallēsis, Vatablus, & cæteri iuniores. At verò Aug.10.de ciuit.Dei.c.23.&.24. Nomen esse censuit hoc loco principium, vt diuinitatem

Laurētius Vallensis. Vatablus. August.

Christi ex isto probet loco. Idem docet Ambros. in exameron.li.1.c.2. Et certè hoc in tpe editioni vulgatę adhęrendum esse certum est, cū in Concilio Trident. pro authētica,& irrefragabili sit approbata. Et ex his, quæ Euāgelista subdit in manifesto, est, ꝙ Christus ijs verbis suā diuinitatē indicauit. Dicit.n. Euāgelista, & nō cognouerunt, quia patrem eius dicebat Deum, & profectò suā diuinitatē nullis alijs expresserat verbis, nisi prefatis, principium qui & loquor vobis. Secundus locus pro huius rei confirmatione legitur apud Ioan.c.10. Ego,& pater vnum sumus. Nō dixit, vnus, id quod vnitatis erat personalis, sed unum id quod naturæ vnitatē haud dubium denotat. Quanquam nō me latet Erasmum Rotterodamū in annotationibus ad Catholicas Ioa.1.c.5. Locū hunc ad vnitatem volūtatis referendū censuisse, vt sensus hic sit. Ego & pater vnum sumus, id est, sumus cōcordes,& in cunctis vnanimes. Itidē & locū Ioānis, tres sunt qui testimoniū dāt in cęlo, pater, verbum,& Spiritus sanctus,& hi tres vnū sunt, quem putat aditum esse epistolæ prædictæ Ioan.& non esse de textu sacro, quia hūc locū nō inuenit in multis exemplaribus venerādæ vetustatis, nihilominus eundē quoq; retulit ad vnanimitatē patris, & filij, aut ad contestationis vnionem itaq; sunt pater,& filius vnum in testificando,& sibi vī non incōcinnā esse interpretationē hāc, quandoquidē in codicibus plerisque Græcis nō scribitur, & hi tres vnū sunt, & hoc modo, & hi tres in vnū sunt. vt Laurētius Valla ēt anno tauit in annotationibus suis ad eū, quē versamus locū. Rursus ad firmādam suā opinionē & alium indicat locū Ioan.17. Sicut tu pater in me,& ego in te, vt & ipsi ī nobis unū sint. Et paulo post: dedi eis, ut sint unū, sicut & nos unū sumus, q locꝰ vī planè vnitatem amoris,& charitatis denotare. Nāq; Apostolis,& discipulis Dns nō pcabat unitatē naturę sed pacis,& charitatis: & demū illam existimat esse unitatē, quā in scripturis nō raro legimus iuxta illud Acto.4. Erat cor credentium unū,& aia una. Et ut paucis Erasmicā aperiā mētē, hæc uniuersa inuexit, ut doceat hmōi testimonia inducta, etiam si orthodoxorum corroborēt fidem, at Arrianā non posternunt pertidiā, quia Arrianis refugiū est, aut subterfugiū de unitate amoris illa interpretari. Potrò autē ego Erasmo parem eloquētiæ optarim Theologiam, & ut est humanarum scientiarum scientissimus, uellē ita diuinarū, aut vt est eloquētissimus, ita esset Theologiæ addictissimus, arbitror autē testimonia ꝓducta unitatē diuinæ naturæ planè indicare patris,& filij eius Iesu Christi Domini nostri, si quidem tu fateris unitatē consensus patris arq; filij uerba Domini significare, tunc quærendū restat hęc cōsensus vnitas vnde est patri & filio, aut hęc sit ex natura diuinitatis, quę una est patri,& filio? aut hæc unitas cōsensus, seu unanimitas nō hinc proficiscitur ex naturę vnitate, sed tantū quia patris & filij uoluntates sunt cōcordes, ut de credē tibꝰ primitiuis Lucas ī Apostolicis gestis memoriæ prodidit, ut dudum indicabam? Quod si primum fateris, manifestè confutatur Ariana vęcordia. sin uerò secundum dixeris, id quod Erasmus autumat, obserua textus sacri seriem, & videbis neutiquā de hac unitate unanimitatis, sed potiꝰ naturali, uerba Domini esse audienda. Subdit.n. Sustulerunt ergo lapides Iudæi, vt lapidarent eum, & Domino increpante illorū temerariam

Ambros.

Erasmus.

Ioan.10.

Ioan.17.

Acto.4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

audaciã, reſpondẽt, de bono opere, nõ te lapidamus, ſed de blaſphemia, & quia tu homo cum ſis facis teipſum Deũ. Clarè ergo Iudæi verba Domini prædicta ad vnitatẽ naturæ diuinæ Chriſti cum patre retulerunt, & Dominus ſe eſſe verum Deum continuò indicans, verba Pſal. 81. patefecit, vt facile admoneret Iudæos ſe non probro affeciſſe patris gloriam, atq; maieſtatẽ dicendo, Ego & pater vnũ ſumus. Quòd ſi vnitatẽ aliam metaphoricã, quę eſt voluntatis, & amoris Iudæi intellexiſſent, non de blaſphemia, aut diuinitatis conuicio (id quod eſt læſæ maieſtatis crimen) Dominũ arguerent. Mitto verba Domini antecedentia Pater, air, quod dedit mihi maius omnibus eſt. Quippè in huiuſmodi verborũ lectione varietas eſt, nam Græcis vt Chryſoſtomo, & Theophilacto alia lectio eſt, pater qui dedit mihi, maior omnibus eſt, vel maximus omniũ eſt. Chryſoſt. Theoph.

Fatemur demum patrem, & filiũ ſibi in cunctis cõſentire mutuò, nempè quia vnicam, & indiuiſam prorſus deitatẽ habent, quæ vera eſt vnitas, & non metaphorica, quæ eſt animorum. Et demum mittens Dominus Apoſtolos orbi prædicaturos illis dixit: Ite, & docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. En tibi haſce perſonas tres eſſe æqualis gloriæ, & maieſtatis, namq; ſi diſpar eſſet illarum maieſtas, nõ diceret Dominus, in nomine earum celebrandũ aut miniſtrandum baptiſma, & ſi vnum eſt nomen trium, vnum eſt numen trium, namq; conſeſſum eſt, hæc tria diſtincta eſſe nomina Pater, Filius, & Spiritus ſanctus. Si tria ſunt nomina cur præcepit, baptizantes gentes in nomine? vtique quia tres perſonæ iſtæ vnius, eiuſdemq;, atq; ſempiternæ ſunt maieſtatis, neq; Filius aut Spiritus ſanctꝰ creaturæ ſunt. 1. Cor. 1. Etenim 1. ad Cor. 1 Paulus Corinthijs indignatur, q̃ in nomine creaturarum baptiſma donabant, id eſt, in nomine Pauli, & Cephæ, & Apollo. Baptiſmus ergo ſi iubetur à Chriſto ſub nomine trium perſonarum exhiberi, tres perſonæ vnus ſunt creator, & nulla illarum creatura eſt.

3. Concluſio. ¶Tertia concluſio. Ex operibus Chriſti, & epithetis, quę in diuinis literis Chriſto Domino attribuuntur, efficaciter cõprobatur Chriſtũ eſſe Deum. Primò, ſi Chriſtus verus filius Dei eſt, neceſſe eſt q̃ ſit verus Deus, quia non poteſt verè filius dici quod ab alio gignitur, etiam ſi de ſubſtantia generantis naſcatur, niſi in ſimilẽ ſpeciem generantis procedat, ſed Chriſtus eſt verus filius Dei, ergo eſt Deus. Certè quod natũ eſt ex homine homo eſt, quod natum eſt ex animali animal, quod natũ eſt ex carne caro, q̃ natũ eſt ex ſpiritu ſpiritus eſt. Sequitur ergo optima conſequentia, quòd natũ eſt ex Deo Deus eſt. Igitur qui credit Chriſtum genitum ex patre Deo, is nõ poteſt nõ credere Chriſtũ non eſſe Deum. Secundo, Chriſtus habet in ſe totã plenitudinẽ diuinæ bonitatis, vt patet ad Coloſ. 2. vbi dicit Apoſt. in ipſo habitat omnis plenitudo diuinitatis. Ergo eſt verus Deus. Patet cõſequẽtia, quia nulla creatura recipit totam plenitudinẽ diuinæ bonitatis. Tertiò, intellectus Chriſti non deficit in cognitione ab intellectu diuino, cũ dicatur ad Colo. 2. Quod in Chriſto ſunt omnes theſauri ſapiẽtiæ, & ſcientiæ abſconditi. Ergo eſt Deus. Quartò omnia quæ habet pater ſunt filij, vt habetur Ioã. 16. Omnia, quę habet pater mea ſunt, & Ioan. 17. Chriſtus loquens ad patrem, ait: Mea omnia tua ſunt, & tua mea ſunt. Ergo eſt eadẽ eſſentia, & natura patris, & filij. Ergo Chriſtus eſt Deus. Probatur prima cõſequẽtia, quia quicquid habet Deus in ſeipſo, eſt eius eſſentia. Quinto, filius eſt patri æqualis, q̃m, vt patet ex narratione Ioãnis Euãgeliſtę c. 5. Iudæi Chriſtum perſequebantur, quia dicebat ſe eſſe æqualẽ Deo; dicitur enim ibi: Quærebant eum Iudæi interficere: quia non ſolum ſoluebat Sabbathum, ſed & patrẽ ſuũ licebat Deũ, æqualem ſe Deo faciẽs. Non eſt aũt dubiũ Chriſtiano verũ eſſe, qd Chriſtꝰ de ſe dixit, cũ & Apoſtolus dicat Philip. 2. Non fuiſſe rapinam, q̃ æqualẽ ſe eſſe patri arbitratus eſt. Ergo eſt Deus. Probatur cõſequentia, quia nihil creatũ poteſt eſſe æquale Deo. Sexto, Chriſtus perfectã ſui ſimilitudinem ad patrem oſtendit etiam viuendo, dicitur enim Ioan. 5. Sicut pater habet vitam in ſemetipſo, ſic dedit & filio vitã habere in ſemetipſo. Ergo Chriſtus eſt Deus. Probatur cõſequẽtia, quia perfecta ſimilitudine nõ legitur eſſe ſimilis aliquis Deo, vt patet in Pſal. 88. cum dicitur: Quis ſimilis erit Deo in filijs Dei? Et alibi: Deus quis ſimilis erit tibi? Septimò, filius repreſentat patrem, quantũ ad eius eſſentiã. Nam Col. 1. dicitur, q̃ eſt imago inuiſibilis Dei. Et quòd ſit pfecta imago eſſentiã Dei repræſentans, per quam poſſit cognoſci de Deo quid eſt, oſtẽditur Heb. 1. cum dicitur: Cum ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantię Dei. Ergo Chriſtus eſt Deus. Probatur cõſequẽtia, quia nulla ſubſtãtia creata pfecte repræſentat Deũ, quãtũ ad eius ſubſtãtiã. Octauò, filius Dei eſt vniuerſalis cauſa creaturarũ, vt patet Ioã. 1. Omnia per ipſum facta ſunt. & Prou. 8. dicit ſapientia genita: Cum eo eram cõponẽs omnia, & Apoſt. dicit ad Col. 1. In ipſo condita ſunt vniuerſa in cęlo, & in terra, ergo eſt Deus, & nõ ex genere creaturarũ. Probatur cõſequẽtia: quia nihil qd eſt in aliquo genere, eſt cauſa vniuerſalis eorũ, quæ ſunt in genere illo, ſicut vniuerſalis cauſa hominũ non eſt aliquis homo, alioquin idẽ eſſet cauſa ſui ipſius. Nonò, Dei filius Ieſus Chriſtus eſt cauſa Angelorũ eos in eſſe producẽs, vt patet ex Apoſtolo dicente. Siue throni, ſiue dominationes, ſiue principatus, ſiue poteſtates, omnia p ipſum, & in ipſo creata ſunt, ergo eſt Deus. Probatur cõſequẽtia, quia Angeli nõ poſſunt aliter fieri, quã per creationẽ, & nulla ſubſtãtia creata põt creare, vt oſtendit D. Tho. in 2. contra Gent. Sed ſolus Deus ergo, &c. Decimò, proprię actiones Dei cõueniunt filio, ſicut creare, cõtinere, & cõſeruare omnia in eſſe, & peccata purgare, quod eſt propriũ Dei, vt patet ad Col. Quòd omnia in ipſo cõſtant. Et ad Heb. 1. dicit, q̃ portat omnia verbo virtutis ſuæ purgationẽ peccatorum faciens, ergo eſt Deus. Probatur cõſequẽtia. Nulli cõuenit propria operatio alicuius rei, cui nõ cõpetit illius rei natura. Si dicatur, quòd hęc filius facit, nõ per propriam virtutẽ, ſed per virtutẽ principalis agentis, cuius eſt inſtrumentum. Contra arguitur. Quia Ioã. 5. dicitur, q̃ quæcunq; ille fecerit, hæc & filius ſimiliter facit. Vndecimò, beatitudo noſtra in Dei filio eſt, ſcilicet, obiectiuè, vt patet Ioan. 17. Hęc eſt vita æterna, vt cognoſcant te, ſcilicet, patrem, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum. & 1. Ioan. vlt. dicitur de filio, quòd eſt verus Deus, & vita æterna. Eſt etiã in eo ſpes noſtra, iuxta illud Iſaię ab Apoſtolo introductũ: Erit radix Ieſſe, & qui exurget regere gentes; in eum gẽtes ſperabunt. Eſt & illi honor latriæ exhibendus, dicitur enim Pſal. 71.

Ioan. 16. Ioan. 17. Col. 2. Col. 1. Heb. 1. Ioan. 5. Ioan. 17. 1. Ioã. vlt. Pſal. 17.

Ioan. 5. Pſal. 96. Et adorabunt eum omnes reges, oẽs gentes ſeruient ei. & Ioan. 5. dicitur. Omnes honorificent filium, ſicut honorificant patrem. Et iterum in Pſalm. 96. dicitur: Adorate eum omnes Angeli eius, quod de filio Apoſtol. introducit Hebr. 1. ergo Chriſtus eſt Deus. Probatur conſequentia, quia illa ſoli Deo conueniunt, vt planè conſtat.

Quarta cõcluſio. ¶Quarta concluſio. Ex ſcripturis veteris teſtamenti efficaciter cõprobatur Chriſtum eſſe Deũ. Hæc concluſio demonſtratur eſſe vera à D. Paulo in Epiſt. ad Heb. c. 1. multis teſtimonijs, quorum primũ eſt ex Pſal. 1. Dñs dixit ad me, filiꝰ meꝰ es tu, ego hodie genui te. Hũc verſum citat Apoſt. ad comprobandum quomodo Chriſtus ſit filius Dei, nõ quomodo Prophetæ, aut iuſti filij dicuntur, ſed filius naturalis. Vt autẽ intelligatur, quid roboris habeat probatio, ſtatuatur pro certo hũc Pſalmum cõſcriptum eſſe de Meſſia, ſiquidẽ aliò aptè & verè referri non poteſt, licèt rumpantur Rabbini, qui poſt Chriſtũ ſcripſere. Contuner. nhic Pſalmus Prophetiã coniurationis Iudæorũ, & gentiũ aduerſus Chriſtũ, vt ex Act. Apoſt. c. 4. manifeſtè liquet. Sic enim credẽtium collegium dicit. Dñe tu es, qui Spiritu ſancto per os Dauid patris noſtri dixiſti. Quare fremuerũt gentes, & populi meditati ſunt inania? Aſtiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduerſus Dñm, & aduerſus Chriſtum eius. Mox ſubiecit: Conuenerũt enim verè in ciuitate iſta aduerſus ſanctum puerum Ieſum quem vnxiſti, Herodes, & Pontius Pilatus cũ gentibus & populis Iſrael, facere q̃ manus tua, &c. Locus eſt valde inſignis, & præter hoc, quòd docet quò pertineat Pſalmus etiam rationem nominis Chriſti eleganter exprimit, dum ait: quẽ vnxiſti. Chriſtus enim Græcis, hoc eſt, quod Latinis vnctus. Aduerſus hunc, verum ſcilicet Meſſiam, gentes, populi, reges terræ cum tumultu, & fremitu cõglobati ſunt. Hoc. n. ſignificat vox Hebręa Racheſou. Hi dicũt, diſrũpamus vincula eorum, id eſt, Domini, & Chriſti eius. Pater per filiũ vult innectere nos vinculis, & inijcere nobis iugũ, rumpamus vincula, abijciamus iugum, non imperet nobis. Sic illi. Hoc ita cõſtituto videamus, quomodo probatio Pauli ſit legitima. Nã profectò videtur inefficax, tum quoniã Rabbini plæriq; qui poſt Chriſtum ſcripſere ad Dauid referunt, non ad Chriſtum hunc Pſalmum; tum verò quoniam nomen filij in ſcriptura alijs tribuitur, nempè iuſtis, & his ad quos ſermo Dei factus eſt; tum deindè, nam de populo Iſrael dixit Dominus. Primogenitus meus Iſrael. Exod. 4. Tum tertiò, nam illam particulam: Ego hodie genui te, ad reſurrectionem Chriſti refert Paulus Actorum. 13. dicens in hũc modum: Annunciamus vobis eam, quæ ad patres noſtros repromiſſio facta eſt, quoniam hãc Deus adimpleuit filijs veſtris, reſuſcitans Ieſum, ſicut & Pſal. 2. ſcriptũ eſt: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Et certè iſte verſus ad hũc modum expoſitus parum facit ad probãdum Chriſtum eſſe naturalẽ Dei filium. Nihilominus tamen probatio Diui Pauli legitima eſt. Pro cuiꝰ explicatione obſeruãdum eſt, ex Diuo Thoma explicante illum locũ Pauli, tria hic eſſe cõſideranda. Primum, modus originis. Secundum, ſingularitas filiationis. Tertium, eius excellentia. Modus originis non eſt carnalis, ſed ſpiritualis, & intellectualis. Deus. n. ſpiritus eſt, vt dicitur Ioan. 4. Ob idq; non generat carnaliter, ſed ſpiritualiter. Intellectus autẽ dicendo generat verbum, quod eſt mentis conceptus, & dicere eſt proferre verbũ, & ideo ſignanter dicit ſcriptura: Dominus dixit ad me, id eſt, pater ad filium, & dicere intellectus patris nihil aliud eſt, quàm in corde verbum concipere. De quo dicitur in Pſalmo: Eructauit cor meum verbum bonum. Et Iob. 33. ſemel loquitur Deus, & ſecundo idipſum non repetit. Et Eccleſiaſt. 24. Ego ex ore altiſſimi prodij. Sed iã videamus, quomodo hæc generatio, ſiue filiatio ſit ſingularis. Quod colligitur ex illo: Filius meꝰ es tu, quaſi diceret. Et ſi multi alij filij dicuntur, tamẽ eſſe filiũ naturalẽ eſt tibi proprium. Alij dicũtur filij Dei, quia ſunt participes verbi Dei, iuxta illud Ioannis decimo. Illos dixit Deos, ad quos ſermo Dei factus eſt. Sed Chriſtus eſt ipſum verbum. Vnde Mat. 17. dicitur: Hic eſt filius meꝰ dilectus. Explicatur etiã in illo verbo: Ego hodie genui te, ęterna generatio, quia in æternitate nec præteritum quidquam eſt, quaſi iam præterierit, nec futurũ, quaſi nondũ ſit, ſed præſens tantũ. Quia quicq; æternum eſt, ſemper eſt. Dicendo enim, ego hodie genui te, ſignificat, quòd non heri, hoc eſt, in præterito, ſed hodie, hoc eſt, in ęternitate neſcientę præteritum, aut futurũ. Oportuit autẽ adiungere genui cũ hodie, quia quæ apud nos ſunt generationes, ſi ſunt in præſenti nõ ſunt adhuc perfectæ, & ſuis numeris abſolutæ. Et ſi ſunt perfectæ non ſunt præſentes, ſed præteritæ. Chriſti aũt filij Dei natiuitas ſemper eſt perfecta, & ſemper eſt præſens, & propterea ſignificatur per illud verbum: Ego hodie genui te. Vt ſit ſenſus. Perfectus es filius, cum tamen generatio tua æterna ſit, & ſemper à me genereris. Sicut lumen in aere perfectum eſt, & tamen ſemper procedit à ſole. Vnde Michęæ. 5. Egreſſus eius à principio à dieb⁹ ęternitatis. Hæc eſt explicatio legitima illius primæ ſententiæ, quam adducit Diuus Paulus ad comprobandum Chriſtum eſſe verum Deum. Neq; obiecta contra iſtam veritatem aliquid probant. Quod enim obiicitur Rabbinos referre iſtum Pſalmũ ad Dauidẽ, friuolum eſt omnino, & ineptum. Quãdo enim dictũ eſt ad Dauidem: Poſtula à me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ? Quando Dauid cõſtitutus eſt iudex regũ omniũ? Quãdo reges, & principes monuit Dominꝰ, vt ex amore ſubeant iugum Dauidis, tum ex metu ęterni interitus, tum ex ſpe beatitudinis æternæ? Certè hæc omnia nõ Dauidi, ſed Meſſiæ quadrare poſſunt. Ad ſecũdum obiectum in quo dicitur, quòd alij multi vocantur filij Dei, & ab eo geniti iam ſatis cõfutatũ exiſtimo. Ad tertium obiectum de intelligẽtia illius loci, Ego hodie genui te, ſciendũ eſt q̃ hunc locũ varię exponunt interpreres. Auguſtinus, vt ante dictum eſt, refert ad æternã generationẽ, & rationẽ huius rei iam ſupra demonſtrauimus ex arcanis diuinę Theologiæ. Sed hęc expoſitio nõ oĩbus probatur. Nam D. Auguſtinus, nulla adducit loca ex veteri teſtamẽto, ex quibus doceri poſſit illud aduerbium, hodie, ſignificare ęternitatem. Diuus Athanaſius explanãs verſum hunc Pſalmi, Appropriat, inquit, ſibi pater natiui tatẽ filij ſecundũ carnẽ. Nam de ea ſermonẽ eſſe, illud, hodie, iudicat. Eſt tertia expoſitio, de qua paulo ante diximus, q̃ refert hunc locũ ad Chriſti ex mortuis reſurrectionem, vt ſenſus ſit: Ego hodie reſurrectionis vitam, quam depoſueras, reddidi tibi, & ad immortalitatem corporis ge-

Ioan. 4. Exod. 4. Act. 13. Pſal. 2. Col. 1. Heb. 1. Ioan. 5. Ioan. 17. Pſal. 88. Col. 2. Heb. 1. Pro. 8. Col. 1. Ioan. 5. Iob 33. Eccl. 24. Ioan. 10. Matt. 17. D. Aug. D. Atha.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nui te. Hęc est expositio Hilarij, immo sic intelle
xit istum locum Diuus Paulus Actorum decimo
tertio, vt ex dictis constare potest. Sed iam restat
difficultas, quomodo versus iste ad hūc modum
expositus faciat ad institutum Pauli, qui proban-
dum sumpsit, Christum esse naturalem filiū Dei.
Hanc difficultatem quidam exponunt dicentes,
quòd hic locus Psalmi habet tres expositiones li
terales, quas iam commemorauimus, & ex qua-
libet potest sumi argumentum efficax ad proban
dum, ex sensu enim literali efficax probatio desu
mi potest. Sed exactius erit responsum, si de-
monstrauerimus ex hoc loco, licèt exponatur de
die resurrectionis, validum sumi argumentū ad
probandam diuinitatem filij. Pro quo sciendum
est, quòd persona Messiæ, quę introducitur allo-
quens mundum dum dicit: Dominus dixit ad
me, Filius meus es tu, est duarum naturarum, di
uinæ scilicet, & humanæ, & secundum diuinam
naturam terminauit dicere patris ab æterno, se-
cundum humanam naturam terminauit alterū
dicere. Nam ab initio conceptionis Christi in
vtero matris loquutus est Deus animæ Christi
per visionē beatam. Ex eo enim, ꝙ verbum caro
factū est, audiuit Deū dicentē sibi: Filius meus
es tu. Et hoc non vacat mysterio, quia eiusmodi
dicere diuinum, non solum est dicere, sed face-
re, & ideo per hoc ad literam significatur, quòd
Deus non solum verè appellauit me filium, sed
effecit, quatenus effecit vt ego essem filius Dei.
Simul siquidem fecit Deum filium suum esse ho
minem, & hominem esse filium suum, quando
verbum caro factum est. Et idem effecit, quādo
ex suscitauit filium suum ad vitam immortalē,
effecit namq; vt homo esse filius Dei naturalis,
in triduo namq; mortis homo non erat. Secun-
dum testimonium, quod adducit Paulus ad pro-
2 Reg. 7. bandam diuinitatem filij, est illud. 2. Regum. 7.
Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium.
Quem locum quidam totum ad Salomonem re
ferunt, sed certum est quædam maiora esse in eo
quàm vt Salomoni conuenire possint. Quare si
in eo capite velimus agnoscere Salomonem, co-
gimur dicere vetus testamentū mirabiliter mi-
scere mentionē typi, & rei per typum significa-
tæ: nihil tamē est, quod cogat nos agnoscere Salo
monē, immo si bene inspiciam' caput, videbim'
vix locū esse Salomoni, sed omnia de Christo di
ci. Quia tu Dauid ita addictus es cultui meo, fa-
ciam, vt ex posteritate tua nascatur Christus. Hic
enim post mortē Dauid de vtero eius natus est,
non Salomon. Et firmabo regnū eius. Hoc quid
sit, exponit membrū sequentis periodi, vbi dici-
tur, Stabiliam thronum regni eius vsque in sem-
piternum, quod certum est grandius esse, quàm
vt Salomoni possit aptari, Sequitur. Ego ero in pa
trem. Quod Erasmus vertit. Ego ero illi loco pa-
tris, & ipse erit mihi loco filij, id est, habebo illū
pro filio. Ad quem modum etiā interpretantur,
qui ad Salomonē referunt. Sed si hoc modo in-
telligamus, frigidissima erit ꝓbatio Pauli. Verus
sensus hic est. Eū, qui nascetur ex tua posteritate,
assumam ad vnionē naturalis filij mei, id est, fa
ciā, vt homo ille subsistat in hypostasi increata,
ęterna & diuina. Est hoc, qd dicitur apud Luc. 1.
Quod nascetur ex te sanctū, vocabit filius Dei.
Quod si inique aliqd gesserit. Et hoc ad Christū
pertinet. Sed meminisse oportet regulæ Tyconij
de Christo, & corpore eius, secundum quam, ea
quæ capitis sunt, corpori tribuuntur, & quæ cor-
poris ipsi capiti. Sensus est, si Christiani malè vi-
xerint, corrigā eos, sed in virga virorū, id est, hu-
maniter, quomodo homines solent corrigere fi-
lios suos. Hunc esse sensum discimus ex Psal. 88. Psal. 88
Vbi quod hic singulariter dicitur, plurali nume-
ro effertur, hoc modo: Si dereliquerint filij eius
legem meam, &c. Visitabo in virga iniquitates
eorum, &c. Sequitur 2. Reg. 7. Et fidelis erit do 2. Reg. 7
mus tua, & regnum tuum vsq; in æternum ante
faciem tuam. Hoc mirabiliter dictum est, sensus
est. Tu videbis etiā defunctus, quod domus tua
firma erit, & regnum tuum stabile vsque in æter-
num. Quod certum est ad Christum pertinere,
& nō ad Salomonem, & de Christi regno etiam
à vulgo prophetia hæc tēpore Pauli intelligebatur. Discimus hoc nō solùm ex isto loco Apostoli, vbi simpliciter citat de Christo, nulla alia adhi
bita declaratione, sed etiā ex c. 11. Euāgelij secū- Marc. 11
dum Marcum, ea parte qua scribitur. Multi vesti
menta sua straurunt in via, alij frondes cædebāt
de arboribus, & qui præibant, & qui sequebatur
clamabant, Osanna, benedictus, ꝙ venit in nomi
ne Dñi, benedictum quod venit regnū patris no
stri Dauid. Est planè vulgus, & turba quæ clamat.

¶Tertium testimonium adducit Paulus ex illo
Psalm. Et adorent eum omnes Angeli Dei. Sanè
in præcedētibus ostēderat Paulus Christum esse
filium Dei, excellētiorem Angelis ex ipso nomi-
ne, nunc ex hoc testimonium declarat ipsum esse
præstantiorem ex adoratione. Et ad propositum
adducit testimonium allegatū ex Psal. 96. cuius Psal. 96
initium est. Dominus regnauit. Cuius hic est sen
sus: hactenus in mundo regnauit diabolus, post
hac regnabit Messias, cuius regnum quaquauer-
sus dilatabitur. Proinde lætetur terra, & lętentur
remotissimi populi, de quib' Iudæi vix per famā
aliquid audierūt, quos insulares voco. Nubes, &
caligo in circuitu eius. Quia enim Deus in mon
te Syna apparuit in nube & caligine, propterea
Prophetæ hac forma loquutionis vtuntur, dum
exprimere volunt diuinitatem. Itaq; sensus est,
Messias erit verus Deus. Quod cōfirmat ex illo,
quod subditur. Et adorent eum omnes Angeli
eius, vt per hoc testentur, ipsum non esse purum
hominem, sed etiam verum Deum.

¶Quartum testimonium insigne adducit, ex
Psal. 44. in hæc verba. Thronus tuus Deus in sæ- Psal. 44
culū sæculi, virga æquitatis, virga regni tui. Dile-
xisti iustitiā, & odisti iniquitatē, propterea vnxit
te Deus, De' tu', oleo exultationis præ participi-
bus tuis. In hoc testimonio cōsideranda sunt sin
gula verba. In primis dicit Vates regius. Thron'
tuus Deus hoc est, ò Deus, in quo fatetur Messiā
esse verū Deum, per thronum regnum intelligi-
tur, & sensus est: Regnum tuū ò Christe, quē nūc
Deum voco, æternum est. Virga æquitatis, virga
regni tui, id est, iustissimè semper iudicas, & pote
stas regni tui est ad rectitudinem faciendam, &
administrandam. Per quod significatur id, quod
impossibile est humano cuiq; ingenio, & regno,
videlicet, reducere oia ad æquitatē, & rectitudi-
nem. Hoc facit sceptrū Christi, dū merita omnia
rectificat per premia, & culpas oēs recto subijcit
ordini. Sequitur in Psalm. Dilexisti iustitiam, &
odisti iniquitatē, propterea vnxit te Deus Deus
tuus oleo lætitiæ, &c. Hæc de Christo dicuntur
secundum assumptum hominem, secundum. n.
diuinitatem vnctus non est. Vocabulum, Deus,
priori loco vocandi casus est, vt sit sensus: prop-
tereà vnxit te ò Deus Deus tuus. Oleum exul-
tationis interpretatur Petrus Act. 10. cum ait.
Act. 10. Quem vnxit Deus Spiritu sancto.
Psal. 101. ¶Quintum testimonium est illud ex Psal. 101.
Et tu Domine in principio terram fundasti, &
opera manuum tuarum sunt cœli, ipsi peribunt,
tu autem permanebis, & omnes vt vestimentum
veterascent, & velut amictū mutabis eos, & mu-
tabuntur. Tu autem idem ipse es, & anni tui nō
deficient, id est. Tu Domine qui Dauidi promis-
sus est, iecisti fundamenta terrę, & opera manuū
tuarum, id est, potentiæ tuæ sunt cœli. Ex hoc do
cet diuinitatē Christi, docet enim ꝙ Messias est
ille Deus, qui creauit mundum. Sed in sequenti
versu. Ipsi peribunt, &c. Declarat diuinitatem
Messiæ ab immutabilitate, describendo eius im-
mutabilitatem. Vnde dicit. Tu autem permanes,
scilicet, immutabilis, & anni tui non deficient.
Annos posuit pro duratione. Ex quibus ostendit
Vates regius Christi potentiam, immutabilita-
Psal. 109. tem, & æternitatē. Aliud testimoninm producit
D. Paulus ex Psal. 109. Quo efficaciter probatur
Christi diuinitas, sic habet testimonium. Dixit
Dominus Domino meo, sede à dextris meis,
quoadusq; ponā inimicos tuos scabellū pedum
tuorū. Illud quod dicit. Sede à dextris meis, me-
taphora est, qua exprimitur æqualitas honoris,
sensus est, sis æqualis mihi in honore, honor diui
Act. 2. nus in te cōpetit verè. Petrus Apostolus Actor. 2.
Ephes. 1. & D. Paulus Eph. 1. Testantur hoc impletum esse
post Christi resurrectionē a mortuis, & ipsius in
cœlos ascensionē. Quod si quæratur, an Christus
ante resurrectionē fuerit æqualis patri, dicendū
quod erat omnino, sed non agnoscebatur talis.
Sensus igitur huius est. Sede a dextris meis, iam
volo vt per prædicationē Apostolorū innotescat
mundo, quod verè sis Deus, æqualis mihi in ho-
nore. Rabbini, qui post Christū scripsere, Psalmū
hunc aliò referunt: quidam interpretantur. Dixit
Dominus Domino meo, id est, Abrahamo. Alij,
dixit Dominus Domino meo, id est, ipsi Zoro-
babel. Alij rursus, dixit Dominus Domino meo,
id est, Dauid: sede a dextris meis, id est, sit tibi
maxima potestas. Verùm hæc expositio perfida
est, & violēta. Certè Iudæi cùm viueret Christus,
Psalmū hunc de Messia intelligebāt, licet ignora
rent qua ratione diceretur Messias filius Dauid,
Matt. 22. & eiusdem Dominus. Ignorabant enim duas na-
turas in Christo. Vide ca. 22. Matthæi circa finē.
His testimonijs accedunt alia, quæ passim inue-
niuntur in sancta scriptura, quibus non obscurè
Psal. 24. significatur Christum veraciter esse Deum, nam
Psal. 24. dicit Psalmista sub persona Ecclesiæ ad
Psal. 61. Messiam: Dirige me in veritate tua, & doce me,
Esa. 35. quia tu es Deus Saluator meus. Et rursum Ps. 61.
Ipse Deus meus, & Saluator meus. Item Isa. 35. c.
Sopho. 3. Cōfortamini, inquit, & nolite timere, ecce Deus
vester, ipse veniet, & saluabit vos. Et Soph. 3. ca.
sue prophetię dicit, Dominus Deus in medio tui
fortis, ipse te saluabit. Accedit & illud vaticiniū
Isaiæ, quod in suo Euangelio repetit Euange-lista
Matthæus, videlicet, Ecce virgo concipiet, & pa-
riet filiū, & vocabitur nomē eius Emanuel, quod
interpretatū est, nobiscū Deus. Ad idem proban
Hier. 23. dum valet illud Hier. 23. Ecce dies veniunt, dicit
Dominus, & suscitabo Dauid germen iustum, &
regnabit rex, & sapiens erit, & faciet iudicium, &
iustitiam in terra, in diebus eius saluabitur Iuda,
& Israel habitabit confidenter, & hoc est nomen,
quod vocabunt eum, Dominus iustus noster.
Hanc Prophetiam de Messia intelligi Iudæi ne-
gare non possunt, tum quia prisci Talmudistæ ip
sam de Messia exponunt, tum etiā propter Chal-
daicam translationem, quę patenter de Messia lo
quitur, in qua prophetia non solū duplex Messiæ
natura exprimitur, diuina scilicet, & humana,
verum ipsum quoq; Messiam nomine Dei tetra-
grammaton vocandum fuisse apertè ostenditur,
cum dicitur: Et hoc est nomen, quod vocabunt
eum, Deus tetragrammaton iustus noster. Est &
aliud testimonium Isa. 9. ca. his verbis. Paruulus Esa 9.
natus est nobis, & filius datus est nobis, cuius im
perium super humerum eius, & vocabitur no-
men eius admirabilis, consiliarius, Deus fortis,
pater futuri sæculi, princeps pacis. Quæ nomina
nulli à Deo cōpetere possunt. Alia permulta de
Christi Domini diuinitate in hūc locum afferri
poterant, quæ ne præsens opus prolixiùs, quàm
decet, redderetur, omittere placuit.

¶Vltima conclusio. Christus Dominus verus, Quinta
& perfectus est homo. Hęc cōclusio ex quam plu cōclusio.
rimis veteris, & noui testamēti poterat cōfirmari
sententijs, sed satis fuerit pro veritatis Catholi- Ostēditur
cæ assertione paucas hic commemorasse. Prima efficaciter
est illa, in qua asseritur Christum esse ex semine Christum
Abrahæ, sic enim habetur Gen. 22. Per memetip- esse verū
sum iuraui, dicit Dominus, quia fecisti hāc rem, hominē.
& nō pepercisti filio tuo vnigenito, benedicam ti Gen. 22.
bi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas cęli,
& velut arenam quæ est in littore maris. Possi-
debit semen tuum portas inimicorum tuorum.
Et benedicentur in semine tuo omnes gētes ter-
ræ, quia obedisti voci meæ. Vt autē de intellectu
horum verborum non contendamus, audiamus
Apostolū, qui in Epist. ad Galat. illa verba ad hūc
modū declarat. Abrahę dictę sunt promissiones,
& semini eius. Non dicit seminibus eius, quasi in
multis, sed quasi in vno, & semini tuo, q. est Chri
stus. Secunda scriptura est Rom. 1. Sic enim ait Rom. 1.
Apost. Paulus seruus Iesu Christi, vocatus Apo-
stolus, segregatus in Euangelium Dei, quod ante
promiserat per Prophetas suos in scripturis san-
ctis de filio suo, qui factus est ex semine Dauid.
Vides hic expresse Christū iuxta Apostoli senten
tiam, factū esse ex semine Dauid. In eo aūt quod
addidit, secundū carnē, innuere voluit aliam esse
Christi naturā, nempe diuinā, secundum quam
sit factus ex semine Dauid. Nam si sola fuisset in
Christo humana natura, sufficiebat dicere, qui fa
ctus ex semine Dauid. Verum ne quid simile opi
nandi præbuisset occasionē, dixit: Qui factus est
ex semine Dauid secundum carnem, vt per hoc
daret intelligere aliam esse in Christo naturam,
secundum quam nō est factus ex semine Dauid.
Si ergo Christus est semen Abrahæ, & factus est
ex semine Dauid secundū carnē. Ergò Christus
veram carnē habuit contra Cerdonem, & Mani- Cerdo,
chæum, & non de cœlo, vt Valentinus dixit, aut Mani-
ex elementis, vt Apelles, quoniā si de cęlo traxit, chæus,
aut ex solis elementis conflauit, nō ergo de semi Valētinus
ne Abrahæ, aut Dauid. Prætereà B. Matt. Euange Apelles
lista, humanā Christi generationē edisserens sic impugnā
ait. Liber generationis Iesu Christi, filij Dauid, tur.
filij Abraham. Abraham genuit Isaac, &c. Sequi-
tur infra. Iacob autem genuit Ioseph virum Ma-
riæ de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus.
Si Christus carnem veram non habuit, vt dixit
Cerdon,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cerdon, aut carnē phantasticā habuit, vt mentitus est Manichæus, aut de cęlo traxit, vt somniauit Valentinus, aut de solis elementis conflauit, vt fabulatus est Apelles, quomodo Christus erit filius Dauid, & filius Abrahæ, si carnē nō habuit deriuatā ab illis? Præterea, si Christus nihil accepit ex Virgine Maria, sed per eam, vt ait Valentinus, quasi per fistolam transijt, quādo verū erit, quod ait Mattheus, de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus? Et quod ait Angelus Mariæ Virgini, iuxta Lucam: Ecce cōcipies, & paries filiū, & vocabis nomen eius Iesum? Filius si quidem substantiā carnis accepit à matre. Alioquin nec de ea nasci dicetur, nec filius ei⁹ iure vocabitur. Quòd si solus per illā trāsitus sufficeret, vt filius illius dicatur, vocabimus eadē lege & menstruū mulieris filium eius, & vrinam, aliaq; superflua, quæ mulier ex se emittit, hæc aūt fateri apertissima esset ineptia. Christus ergò, q & natus est de Virgine gloriosa, & filius eius vocatur, substantiā carnis habuit ex ea. Sed clariùs Apostol⁹ Paulus
Galat.4. in ea, quę est ad Galatas Epist.c.4. Hos hæreticos reijcit dicēs: Cum venit plenitudo tęporis, misit Deus filium suum factū ex muliere. Si factus est ex muliere, ergò nō ex cęlesti materia, aut ex elementorū adunatione corpus accepit, sed ex ipsa muliere, ex qua factus est. Accedit ad hoc, q sæpissimè sanguinē Christi audimus nominatum in Nouo testamento, quòd verè dici non posset,
Ephes.2. niū Christus veram carnis substantiā habuisset. Paulus enim ait in Epist.ad Ephes ca.2. Vos qui eratis longè, facti estis propè in sanguini Christi.
Heb.9. Et ad Heb.ca.9. Si enim sanguis hircorū, & taurorū, & cinis vitulæ aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationē carnis, quantò magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostrā ab operibus mortuis ad seruien
1.Pet.1. dum Deo viuēti? Beatus etiā Petrus ait 1.Pet.1. Non corruptibilibus auro, & argento redempti estis de vana vestra conuersatione paternę traditionis, sed precioso sanguine, quasi agni inconta
1.Ioan.1. minati, & immaculati Christi. Et B.Ioannes 1. Ioā.1. dicit: Sanguis Iesu Christi filij Dei emundat ab omni peccato. Necesse est ergò, vt verā carnis substantiā habeat, qui verū dicatur sanguinē habere. Deindè, ipsius Christi opera apertissimè veram carnis substantiam testantur, esurire, sitire lassari, dormire, tristari, dolere, pati, crucifigi, mori, resurgere, euidenter humanum est. His autem omnibus Christum fuisse obnoxium clariùs est, quàm vt testimonio aliquo egeat, quod nunc in mediū afferri oporteat. Præterea, cum passio sua instaret, ex tædio, & horrore illius dixit. Spiritus promptus est, caro autem infirma. Quibus verbis apertissimè testatus est se carnē habere, cuius infirmitas in passionis tolerantia declarata est. Post resurrectionē etiam ob nullā aliam causam, quadraginta dierum spatio in terris demoratus est, & cum discipulis conuersatus est colloquens, coambulans, cōuescens, quàm vt ostēderet verā carnis substantiam, & eundē quem crucifixum, & mortuum viderāt, resurrexisse cognoscerent,
Act.1. Vnde Luc.Act.1.ait, Quibus & præbuit seipsum viuum post passionem suam in multis argumentis per dies quadraginta apparens eis, & loquens
Ioan.20. de regno Dei. Hac de causa dicit Ioā.20. Thomæ de resurrectione incredulo, Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis. Vulnus lateris, fixuras clauorū, & omnia recentissimæ passionis signa monstrabat, & palpāda præbebat, vt per hoc veritatē carnis post resurrectionē agnoscerēt, quam moriendo cognouerant. Manifestissimis ergo scripturæ sacræ testimonijs ostenditur Christum veram carnē habuisse. Eos autem, qui illam in Christo negant B.Ioannes Euāgelista vocat Antichristos. Omnis
1.Ioan.4. spiritus (inquit 1.Ioan.4.) qui non confitetur Iesum Christum in carne venisse, ex Deo nō est, & hic est Antichristus. Sed iam tempus est, vt argumenta hæreticorum confutemus. Et in primis ad argumenta Arrianorum satisfaciendum est.

Ad primā obiectionē, quæ ex locis importantibus creationem desumitur, Respōdetur, q filius Dei procedit à patre processione quadam ineffabili, propter quod sacra scriptura vtitur vocibus ad significandā huiusmodi processionem, quæ secundū proprietatē filio Dei perfectè conuenire non possunt, eò q importent aliquā imperfectionē quæ vocibus illis significatur, sed ponuntur ad excludendas alias imperfectiones, & quæ magis deficiūt ab ista similitudine processionis ineffabilis. v.g. Heb.1. Appellatur filius Dei, splēdor patris, ad significandū q quemadmodū splendor procedit ex sole, sine corruptione solis, sic filius Dei procedit ex patre sine aliqua patris corruptione, quod in generationibus rerum corporaliū non solet euenire, cum semper generans generando mutetur, deficit tamen similitudo, propter rei sublimitatem, nam splendor differt à sole secundū substantiā. Similiter cum Prouer.8. & Eccl.24. dicitur de Dei sapientia quòd sit creata, sensus est, q quemadmodū in creatore nulla est mutatio aut passio, quādo res ex nihilo producit, sic in Deo genitore nulla est mutatio aut passio quando generat. Item ad ostendendum, q quemadmodum Deus loquendo, & dicendo, producit creaturas iuxta illud, Ipse dixit & facta sunt, &c. Sic etiam producit verbum æternū dicendo. Possunt etiā ista loca scripturæ explicari de filio Dei, ratione humanę naturę assumptę, sic explicat D.Augustt.lib.1.de Trinitate.c.11.& 12. & D.Hierony.in Epistola ad Cyprianum, dicit. Neminem moueat q Dei sapientia appellatur creata, nam in Hebræo non habetur, bara, quæ est creatio sed possessio, & sensus est, ab initio & ante sæcula possessa sum, vel præuisa sum, creaturæ vniri, vt explicat Diuus Thom.4.contra gentes.ca.8. Quod verò filius dicitur primogenitus creaturæ, non est ex hoc quòd filius Dei sit in ordine creaturarum reponendus, sed quia filius est a patre, & a patre accipit esse, a quo sunt, & accipiunt creaturæ, sed filius accipit a patre eandem naturam non autem creaturæ. Vnde & filius nō solùm primogenitus dicitur, sed etiam vnigenitus propter singularem modum accipiendi.

¶Ad autoritates in secunda obiectione adductas vbi Christus dicitur factus. Respondetur, Christū Dominū dici factū, tum ratione humanæ naturæ quæ re vera facta est, iuxta illud ad
Rom.1. Romanos 1. Qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem. Tum ratione vnionis ineffabilis naturæ humanæ ad diuinam in tempore factæ, secundum quam ille homo Christus Iesus dicitur filius Dei, & melior omnibus Angelis.

¶Ad prima duo testimonia tertiæ obiectionis, in quibus videtur significari, quòd filius sit minor

minor patre, & subiectus patri, respōdetur, quòd
Heb.1. Christus est verus Deus, & est verus homo, qua parte est homo, est minor patre, subiectus & obediens patri, nec est mirùm si secundū hanc rationem dicatur minor patre, cum etiam ab Angelis eum minoratum Apostolus dicat, Hebręo. secundo. Eum, qui modico ab Angelis minoratus est, vidimus Iesum propter passionē mortis, gloria, & honore coronatū. Et verò ex eo quòd Christus
Phil.2. est verus Deus, habet eandem essentiā perfectionem & potestatem cum patre, iuxta illud ad Philippenses secundo. Cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo. Ad alia loca eiusdem obiectionis vbi insinuari videtur, quòd solus pater sit Deus. Respondetur primo, quòd illa dictio, solus, excludit deos fictitios & ab hominibus fabricatos, non verò filium vel
Euaristus. Spiritum sanctum: ita Euaristus Papa in epistola
Basilius. prima, & Diuus Basilius libro secundo cōtra Eu-
Cōcilium nomium, & Concilij Syrmiense. Itaque, sensus
Syrmiēse. est, pater est Deus, & nulla res alterius naturæ, q pater est Deus. Secundò respōdetur, quòd illa dictio, solū, nō excludit prædicata essentialia, quandoquidem vna persona est eiusdem essentiæ cum alia, quare tota Trinitas est vn⁹, & solus Deus, & quod hic sit sensus scripturæ Catholicus & ver⁹,
Apoc.19 patet ex contextu eiusdē scripturæ, nam & quod filius sit Rex Regum, & Dominus Dominantiū, sicut pater, ostenditur Apocalyp.29. Vbi dicitur, vestitus erat veste aspersa sanguine, & vocabatur nomen eius verbum Dei, & postmodum subditur, & habet in vestimento & in fœmore suo scriptum, Rex Regum & Dominus Dominantium. Nec ab hoc quod subditur, qui solus habet immortalitatem, excluditur filius, cum & sibi credentibus immortalitatem cōferat. Vnde dicitur
Ioan.11. Ioā.11. Qui credit in me, nō morietur in ęternū. Vtrùm verò hæc propositio sit concedenda, solus
D.Tho. pater est Deus, vel solus filius est Deus, discutitur à Diuo Thoma.1.parte, quęstione 31.artic.4. Et tandem concludit locutionem hanc ex vi sermonis esse falsam, nā re vera facit istum sensum, pater est Deus & nullus alius a patre est Deus. Subiungit tamen qd si hæc locutio in aliqua scriptura canonica reperiatur, non est extendēda sed piè interpretāda. Ad testimonia quartę obiectionis, quibus cōtenditur ignorantiam esse in Christo, respondetur primò, quòd illud verbum Mat-
Ad quartam obiectionem. Matt.24. Mar.13. thæi 24. & Marci 13. Neque filius hominis, additū est ab Arrianis, ita Diuus Ambrosius lib.5. de
Ambros. fide, cap.8. & Hieronymus, Matthæi 24. Secundò
D.Hiero. respondetur, quòd filius quatenus Deus est, eandem habet scientiā, & eiusdē perfectionis cum pa-
Gregor. tre, ignorat verò aliqua quatenus homo, ita Gregorius Nazianzenus libro secundo suæ Theologiæ ad finē, & Cyrillus libro 9. thesau. capitulo 4.
Cyrillus. & Concilium 6. Constantinopoli. actione 4. Sed hæc expositio videtur aduersari doctrinæ Theologorum. Qui vno consensu determinant Christum Dominum ab instanti suę conceptionis vidisse omnia in verbo, quæ Deus videt scientia visionis, sed Deus scientia visionis cognoscit diem iudicij, ergò etiam cognoscitur a Christo. Tertia explicatio est, q filius Dei dicitur nescire, quia habuit se ad modū nescientis, nam pluries interrogatus de illo die, non respondit, quinimo voluit nos illum diem latere, ita Diuus Augustinus
Augustt. Basilius. Psal.6. & libro 1. de Trinitate, capitulo 13. & Basilius libro secundo contra Eunomium. Communiis explicatio est, quòd nesciuit secundū facultatem humanæ naturæ. Ad aliud testimonium respondetur, Christum Dominum esse prædestinatum filiū Dei: aliter explicari a doctoribus Græcis, aliter à Latinis. Græci sic interpretantur. Christus Dominus est prædestinatus filius Dei, id est, declaratus, ostensus, & manifestatus, ex virtute sanctificandi, & resurrectionē mortuorū. Latini verò sic explicant, Christus Dominus secundum carnem est prædestinatus & prædefinitus fore filium Dei, ita Diuus Thomas infra, quęstione 24. D.Thom.
articulo 1. & 2. Secundum quam explicationem, argumentum Arrianorum procedere videtur. Pro cuius cōfutatione notandū, q aliud est disputare de hypostasi Christi, quare sit Deus, & aliud de homine Christo, quare sit Deus, nam prima quæstio quærit de natura diuina respectu hypostasis, & respondendū est, quòd hypostasis Christi est Deus, non ex dono gratiæ, sed ex natura & generatione æterna. Secunda quæstio quærit de indiuiduo humanę naturæ respectu naturę subsistentis in hypostasi diuina, & respondendum est, quod ex dono gratiæ vnionis personalis, & non ex natura habet homo quòd sit Deus, nam quamuis sit naturale personæ filij Dei quod sit Deus, sed non secundum naturam humanam, secundū quam est Deus per gratiam vnionis. Ad aliud testimonium ex Diuo Ioanne capit.17. respondeIoan.17. tur, quòd ex eo efficaciter conuincitur patrem & filium esse vnū eo modo, quo oportebat discipulos esse vnum, nimirum per vnitatē amoris, sed hæc vnio non excludit vnitatem in eadem essentia, quinimo eam maximè confirmat. Ad vltimū testimonium ex Diuo Ioanne cap.10. respondetur ex illo testimonio euidenter conuictos esse Iudæos, qui dixerant Christū Iesum blasphemasse, eò quod dixerit hominē esse Deum, nam blasphemia constabat in hoc qd homo esset Deus. Quod autem hæc non essent verba blasphemiæ conuincitur nō solum ex sacris literis, vbi homo sæpenumero nominatur Deus, sed etiā argumento a minori. Etenim si homo ex minori dono sine aliqua blasphemia nominatur Deus, nulla erit blasphemia eū nominari Deū, quē pater singularissimo dono sanctificauit, & misit in mundum. Ad omnia alia argumenta Arrij respondetur, in Christo Domino esse duplicē naturam, alterā diuinā, quam accepit a patre cum omnibus suis perfectionibus, cum omni sapientia & virtute, alterā humanā diuinitate inferiorē, secundū quam Christus est subiectus patri, audit à patre, clarificatur & exaltatur à patre, proficit sapientia & ætate. ¶Ad argumenta Manichæi, quibus conatur in Christo labefactare veritatem humanæ naturæ, asserendo Christū Dominū nō habuisse verum corpus sed phantasticum. Respondetur, quòd quando Diuus Paulus Romanorū 8. dicit Rom.8.
filiū Dei missum in similitudinē carnis peccati, & ad Philippenses 2. In similitudinē hominum Phil.2.
factum, q ibi similitudo nō accipitur pro similitudine apparentiæ, sed pro vera similitudine peccati, sicut omnes homines dicuntur similes specie. De huius erroris confutatione legendus est Diuus Thomas 4. libro contra Gentes, cap.29. D.Tho.
Vbi ostendit huius erroris falsitatem procedere ex ignorantia sacrarum literarum, & rationum, quę ex sacris literis, & ex fidei doctrina deducuntur. ¶Ad testimonia scripturarum, quibus vtitur Valentinus hæreticus ad ostendendū Christum Dominum

FACULTAD DE TEOLOGIA Univ. de Deusto BILBAO

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dominum non habuisse corpus terrenum, sed cęleste, respondetur, quòd Christus descendit de cęlo, non secundum corpus aut animam, sed secundum diuinitatem, quod ex ipsis verbis Domini accipi potest: nam cum diceret Ioannis 3. Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cęlo, subiunxit, Filius hominis qui est in cęlo, in quo ostendit se ita descendisse de cęlo, quòd tamen in cęlo esse nō desierit, cum sit proprium deitatis, vt ita in terris sit, quòd & cęlū impleat, secundum illud Hierem. 23. Cęlum & terrā ego impleo. Nec verò competit filio Dei, in quantum Deus est, descendere de cęlo secundum motum localem, nam quod localiter mouetur, sic ad vnum locum accedit, quòd ab altero recedit. Dicitur igitur filius Dei descendisse secundum hoc quòd terrenam substantiam sibi copulauit, sicut & Apostolus eum exinanitum dicit, in quantum formam serui accepit, ita tamen quòd diuinitatis naturam non amisit. Ad testimonium quod adducit Appollinaris hereticus ad probandum Christum non assumpsisse carnem ex Virgine, sed quòd aliquid verbi diuini in carnem fuerit conuersum, respondetur, quòd ille locus Ioannis 1. Verbum caro factum est, non est sic intelligendus, quasi verbum diuinum sit conuersum in carnem, sed quia carnem assumpsit, vt cum hominibus cōuersaretur; & eis visibilis appareret. Vnde & ibidem additur, Et habitauit in nobis, & vidimus gloriam eius quasi vnigeniti à patre. Et Baruch 3. dicitur. In terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. In alijs erroribus supra recensitis, non est cur immoremur. Videatur Diuus Thomas 4. libro contra Gentes, capitulo 32. & 33. Vbi multis ostendit qualiter in Christo fuerit anima rationalis à verbo diuino distincta, & quòd verbum non fuerit loco animæ, sed quòd habuerit naturam humanam perfectam ex omnibus suis partibus, sicut & cæteri homines.

Ioan. 3.

Hier. 23.

Ioan. 1.

Baruch. 3.

D. Thom.

FINIS INTRODVCTIONIS.

EXHORTATIO. ET NORMA D. Thomæ ad tirunculum circa diuina studia literarum. Opus. lxviij.

VIA quęsiuisti à me in Christo, mi charissime Io. qualiter te studere oporteat in thesauro scientiæ acquirendo: tale à me tibi super hoc traditur consilium, vt per riuulos non statim in mare eligas introire: quia per faciliora ad difficiliora oportet deuenire. Hæc est ergo monitio mea, & instructio tua. Tardiloquum te esse iubeo: & tarde ad loquutorium accedentem: conscientiæ puritatem amplectere: orationi vacare non desinas: cellam frequenter diligas, si vis in cellam vinariam introduci: omnibus te amabilem exhibe: nihil quære penitus de factis aliorum: nemini te multum familiarem ostendas: quia nimia familiaritas parit contemptum, & subtractionis à studio materiam subministrat: & de verbis, & factis sæcularium nullatenus te intromittas: discursus super omnia fugias: sanctorum, & bonorum imitari vestigia non omittas: non respicias à quo audias, sed quicquid boni dicatur memoriæ recommenda. Ea quæ legis & audis, fac vt intelligas. De dubijs te certifices: & quicquid poteris in armariolo mentis reponere satage, sicut cupiens vas implere. Altiora te ne quæsieris. Illa sequens vestigia frondes, & fructus in vinea domini Sabaoth vtiles quandiu vitam habueris, proferes ac produces. Hæc si sectatus fueris, ad id attingere poteris, quod affectas.

Vale.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMAE

THEOLOGICAE SANCTI THOMAE Aquinatis, DOCTORIS ANGELICI, PARS TERTIA.

Proœmium.

VIA Saluator noſter Dominus Ieſus Chriſtus, teſte Angelo, populum ſuum ſaluum faciens à peccatis eorum, viam veritatis nobis in ſeipſo demonſtrauit, per quam ad beatitudinem immortalis vitæ reſurgendo peruenire poſsimus, neceſſe eſt, vt ad conſummationem totius Theologici negotij, poſt conſiderationem vltimi finis humanæ vitæ, & virtutum ac vitiorum, de ipſo omnium Saluatore, ac beneficijs eius humano generi præſtitis, noſtra conſideratio ſubſequatur.

Circa quam primò conſiderandum occurrit de ipſo Saluatore Secundò, de ſacramentis eius, quibus ſalutem conſequimur. Tertiò, de fine immortalis vitæ, ad quam per ipſum reſurgendo peruenimus.

Circa primum duplex conſideratio occurrit. Prima eſt de ipſo Incarnationis myſterio, ſecundum quod Deus pro noſtra ſalute factus eſt homo. Secunda de his, quæ per ipſum Saluatorem noſtrum, ideſt, Deum incarnatum ſunt acta & paſſa.

QVAESTIO PRIMA.

De conuenientia Incarnationis, in ſex articulos diuiſa.

CIRCA primũ tria cõſiderãda occurrunt. Primò quidem de conuenientia incarnationis Chriſti. Secundò, de modo vnionis Verbi incarnati. Tertiò, de his, quæ conſequuntur ad hanc vnionem.

Circa primum quæruntur ſex.

¶ Primò, vtrùm cõueniens fuerit Deũ incarnari.
¶ Secundò, vtrùm fuerit neceſſarium ad reparationem generis humani.
¶ Tertiò, vtrùm ſi non fuiſſet peccatum, Deus incarnatus fuiſſet.
¶ Quartò, vtrùm principalius ſit incarnatus ad tollendum originale peccatum, quàm actuale.
¶ Quintò, vtrùm conueniens fuerit Deum incarnari à principio mundi.
¶ Sextò, vtrùm eius incarnatio differri debuerit vſque in finem mundi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum conueniens fuerit Deum incarnari.

3.di.1.q.1. art.2. & 4. cõtra gen. ca. 40.49. 53. 54. & 55. Et op. 2.c. 5.& 6. & op.3.ca. 207.& 208.

AD primum sic proceditur. Videtur quòd non fuerit conueniens, Deum incarnari. Cùm enim Deus ab æterno sit ipsa essentia bonitatis, sic optimum est ipsum esse sicut ab æterno fuit: sed Deus ab æterno fuit absque omni carne. Ergo conuenientissimum est, ipsum non esse carni vnitum. Non ergo fuit conueniens, Deum incarnari.

¶ 2. Præterea, Quæ sunt in infinitum distantia, inconuenienter iunguntur. sicut inconueniẽs iunctura esset, si quis pingeret imaginem, in qua humano capiti ceruix iũgeretur equina: sed Deus & caro in infinitũ distant, cùm Deus sit simplicissimus, caro autem maximè composita, & præcipuè humana. Ergo incouueniens fuit, quòd Deus carni vniretur humanæ.

¶ 3. Præterea, sic distat corpus à summo Spiritu, sicut malitia à summa bonitate. Sed omnino inconueniens esset, quòd Deus, qui est summa bonitas, malitiam assumeret. Ergo non fuit conueniens, quòd summus Spiritus increatus corpus assumeret.

¶ 4. Præterea, Incõueniens est, vt qui excedit magna, cõtineatur in minimo: & cui imminet cura magnorum, ad parua se transferat: Sed Deũ, qui totius mũdi curam gerit, tota rerũ vniuersitas capere non sufficit. Ergo videtur incõueniẽs, quòd intra corpusculum vagientis infantiæ lateat, cui parùm putatur vniuersitas: & tandiu à sedibus suis absit ille Regnator, atque ad vnum corpusculum totius cura mundi transferatur, vt

epi. 2. post mediũ illi* tom. 2. inter opera Aug.

Volusianus scribit ad Augustũ. †

SED CONTRA, illud videtur esse conuenientissimũ, vt per visibilia monstrẽtur inuisibilia Dei: ad hoc enim totus mũdus est factus, vt patet per illud Apost. Rom. 1. Inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt intellecta, conspiciuntur: sed

Lib. 3. ortho. fid. ca. 1. in medio illius.

sicut Damasc. dicit in principio tertij lib. * per Incarnationis mysterium mõstratur simul bonitas, & sapientia, & iustitia, & potentia Dei vel virtus. Bonitas quidem, quoniam nõ despexit propri plasmatis infirmitatem. Iustitia verò, quoniam homine victo, nõ alio quàm homine fecit vinci tyrannum, neque vi eripuit ex morte hominem. Sapientiam verò, quoniam inuenit difficillimi pretij decentissimam solutionem. Potẽtia verò siue virtus infinita, quia nihil est maius, quàm Deum fieri hominem. Ergo conueniens fuit Deum incarnari.

5.di.1.q.1. art.3.ad 3. & q.2.art. 2.1. Et dist. 4.q.1.ar.1. quæstio. 1. co. & 2. ca.1.a medio illius.

RESPONDEO dicendum, quòd vnicuique rei cõueniens est illud, quod cõpetit sibi secundum rationem propriæ naturę: sicut homini cõueniens est ratiocinari, quia hoc cõuenit sibi, in quantum est rationalis secundum naturã suã. Ipsa autẽ natura Dei est essentia bonitatis, vt patet per Dionysium 1.c. de diui. no. † Vnde quicquid pertinet ad rationem boni, conueniens est Deo. Pertinet autem ad rationem boni, vt se alijs communicet: vt patet per Dionysium, quarto ca. de diui. no. * Vnde ad rationem summi boni pertinet, quòd summo modo se creaturæ cõmunicet: quod quidem maximè fit p hoc quòd naturam creatã sic sibi coniungit, vt vna persona fiat ex tribus, scilicet, verbo, anima, & carne: sicut dicit August. 13. de Trini. † Vnde manifestum est quod conueniens fuit Deum incarnari.

ca. 4. circa principiũ.

Lib. 15. c. 17. nõ pon. cul a Prin. to. 3. inde. q. 2. art. Et 3. dist. q. 1. ar. 1.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd Incarnationis mysteriũ non est impletum per hoc, quòd Deus sit aliquo modo à suo statu immutatus, in quo ab æterno fuit, sed per hoc, p nouo modo se creaturæ vniuit; vel potius eã sibi. Est autem cõueniens, vt creatura, quæ secũdum rationem sui mutabilis est, nõ semper eodẽ modo se habeat. Et ideo sicut creatura incepit esse, cum priùs nõ esset, ità cõuenienter, cùm priùs nõ esset vnita Deo in persona, postmodum ei fuit vnita.

AD SECVNDVM dicendum, p vniri Deo in vnitate personæ, non fuit conueniens carni humanæ secundum cõditionem suæ naturæ, quia hoc erat supra dignitatem ipsius; conueniẽs tamen fuit Deo secundum infinitam excellentiam bonitatis eius, vt sibi eam vniret pro salute humana.

AD TERTIVM dicendum, p quælibet alia conditio, secundũ quam creatura quæcunq; differt a creatore, à Dei sapientia est institura, & ad Dei bonitatem ordinata: Deus enim propter suam bonitatem, cùm sit increatus, immobilis & incorporeus, produxit creaturas mobiles & corporeas. Et similiter malum pœnæ à Dei iustitia est introductum propter gloriam Dei: malum verò culpæ cõmittitur per recessum ab arte diuinę sapientiæ, & ab ordine diuinæ bonitatis: & ideo Deo conueniens esse potuit assumere naturam creatam, mutabilem, corpoream, & pœnalitati subiectam: non autem fuit ei conueniens assumere malum culpæ.

Est epist. aliquanto lũ a prin. tom. 2.

AD QVARTVM dicendum, p sicut August. respõdet in epistola ad Volusianum, * non habet hoc Christiana doctrina, p ita sit Deus infusus carni humanæ, vt curã gubernãdæ vniuersitatis vel deseruerit, vel amiserit, vel ad illud corpusculum quasi contractam tãstulerit: hominũ enim est iste sensus, nihil nisi corporea valẽtium cogitare. * Deus autem non mole, sed virtute magnus est: vnde magnitudo virtutis eius, nullas in angusto sentit angustias. Non est incredibile, si verbum hominis transiens, simul auditur à multis & à singulis totum, p verbum Dei pmanens, simul vbique sit totum. Vnde nullum inconueniens sequitur Deo incarnato.

In ead. epist. ca. 11. dium.

SVMMA TEXTVS.

CONclusio est affirmatiua, cuius duæ sunt probationes. Prior est. Nam illud videtur esse conueniẽtissimum, vt per visibilia mõstrentur inuisibilia Dei: ad hoc enim

enim totus mundus est factus, vt patet per illud Apostoli Roma. 1. Inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur; sed sicut Damascenus dicit in principio. 3. lib. per incarnationis mysteriũ monstratur simul bonitas, & sapientia, & iustitia, & potẽtia Dei vel virtus. Bonitas quidem quoniam non despexit proprij plasmatis infirmitatem: iustitia verò quoniam homine victo, non alio quam homine fecit vinci tyrannum, neque vi eripuit ex morte hominem: sapientia verò quoniam inuenit difficillimi pretij decentissimam solutionem: potentia vero siue virtus infinita, quia nihil est maius quam Deum fieri hominem, ergò conueniens fuit Deum incarnari. Altera probatio est. Nam vnicuique rei conueniens est quicquid conuenit illi ratione suæ naturæ, ergo Deo conueniens est quicquid conuenit secundum rationem boni, ergò conueniens est summo modo se communicare creaturæ, ergò conueniens fuit Deum incarnari. Antecedens manifestatur ex hoc quod ratiocinari conuenit homini; quia secundum rationem suæ rationalis naturæ competit. Prima verò consequentia probatur. Quia ipsa natura Dei est essentia bonitatis, vt Dionysius dicit. Secunda autem cõsequentia probatur. Quia ad rationem summi boni spectat summo modo se communicare creaturæ: quod probatur: quia ad rationem boni spectat se communicare aliis. Tertia denique consequentia probatur. Quia hoc, quod est summum bonum, seu Deum summo modo se communicare creaturæ maximè fit per hoc, quod naturam creatam sic sibi coniungit, vt ex verbo, anima & carne, vna fiat persona, vt Augustinus dicit.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Dubiũ circa q. articuli. Prim. arg.

QVæstio de cõuenientia incarnationis, quam disserit Diuus Thomas in articulo, apparet vana, & superflua. Nam quicquid Deus facit conuenienter & optimè facit, ergò satis fuerit pro demonstratione huius conuenientiæ, quòd hoc mysterium iam sit a Deo factum. Deus namque solus iure optimo dicere potest, sic volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas. Hoc modo dissoluunt

Arguit cõtra rõnem D. Thom.

grauissimas nostræ fidei difficultates Grammatici & Hæretici. Item videtur quod ratio Diui Thomæ in articulo non sit efficax. Etenim Diuus Thomas statuit pro certo esse conueniens Deo quicquid pertinet ad rationem boni, sed hoc principium est falsum. Nam rectè ratiocinari, vel videre pertinet ad rationem boni, & hæc perfectio non potest Deo competere, ergò non quicquid pertinet

Secundũ.

ad rationem boni, conuenit Deo. ¶ Item Diuus Thomas statuit pro certo, quod communicare se creaturæ, pertinet ad rationem boni, quod falsum esse ostenditur. Nam communicare se creaturæ nullam dicit perfectionem, alioquin aliqua perfectio deesset Deo ab æterno, siquidem ab æterno non se cõmunicauit creaturæ, ergò communicare se creaturæ non pertinet ad ratiionem boni.

Tertium.

¶ Item, id quod pertinet ad rationem boni competit Deo naturaliter & necessario, sed communicare se creaturæ non conuenit naturaliter, sed liberè, ergò non pertinet ad rationem boni. Imò illud etiam difficultatem ingerit in probatione Diui Thomæ. Nam procedit ad liberam & voluntariam proprietatem summi boni a naturali illius proprietate. Ex eo enim quòd ad rationem summi boni, naturaliter pertineat se summo modo communicare, tantùm sequitur quòd se summo modo communicet naturaliter in cõmunicatione, qua suam essentiam communicat filio, de qua dicitur Esaiæ cap. vlt.

Esa. vlt.

Si ego qui generationem cæteris tribuo sterilis ero? cæterum ex naturali proprietate boni, non sequitur libera boni communicatio, ergo transit Diuus Thomas de genere in genus. ¶ Deinde sic argumentor. Si argumentum Diui Thomæ esset efficax, sequitur quòd Deus assumeret carnem humanam, etiam homine non peccante, cuius contrarium docet Diuus Thomas infra articulo tertio. Probatur sequela. Nam totus iste discursus Diui Thomæ innititur in summa Dei bonitate, quæ etiam homine non peccante immobilis permaneret,

Quartam.

¶ Vltimò ratio Diui Thomæ non plus probat de homine quam de Angelo. Nam tantùm probat esse conueniens Deo, quòd se summo modo communicet. Pro solutione argumentorum reuocandum est in memoriam id, quod dicit Aristoteles 2. metapho. textu 15. & 1. Ethic. capitulo tertio. Non esse discipliinati ingenij eandem certitudinem in omnibus materijs exquirere. Quapropter cum rationes Diui Thomæ in hoc mysterio non possint esse demonstrationes, sed solùm sint probabiles congruentiæ, non sunt ad vnum resecandæ, sed sufficit, quod vim aliquam habeant ad probabilitatem efficiendam & confirmandam veritatem. Quo fundamento constituto, respondetur, quod si hæc ratio adducatur contra Paganos non admittentes fidei veritatem, satis apparenter probat non dedecere summam bonitatem, vt Deus fiat homo. Si verò eadem afferatur viro Christiano, qui lumine fidei illustratus credit Deum hominem factum, præbebit vim intellectui illius, vt non solum credat istam veritatem, sed etiam aliquo modo eius causas cognoscat, quæ sumuntur ex conuenientijs, quæ in hoc mysterio comparent. Nam secundum documentum Diui Augustini, Theologiæ diuinæ tri-

Vltimum.

Aristot.

D. August.

buitur quòd per eam fides salubertimè gignitur, nutritur, roboratur & defenditur. ¶ Vnde ad primum argumentum respondetur, proposito argumento efficaciter probari incarnationis conuenientiam. Nam rectè sequitur. Fides docet hoc mysterium a Deo esse factum, ergò fides docet conuenienter esse factum. Omnia enim quæ a Deo sunt, ordinata sunt (vt dicit Paulus Romanorum decimotertio.) Et quidem in huius mysterij explicatione semper oportet recurrere ad illud. Ita pater, quoniam ita placitum est ante te. Et ad illud. O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei. Et ad illud. Quis cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit. Sed Theologi munus non tantum est probare hoc mysterium esse cõueniens, quia Deus voluit & fecit illud, sed quia suapte natura est maximè conueniens & decens. Sapientia enim Diuina attingit a fine vsque ad finẽ fortiter, & disponit omnia suauiter, Sapiẽtię octauo. Et alibi. Omnia in sapientia fecisti. Dicendum est ergo, quòd Deus alios modos multos cognouit reparandi genus humanum, sed non ita congruos & conuenientes, sicut Deum fieri hominem. Deum namque incarnari, quomodolibet esset factum, de se conuenientissimũ est, sicut patrem communicare suum esse filio, de se conuenientissimum est, licèt non fiat per voluntatem. Sed ex hoc nascitur quæstio, an sit aliquis operatio, in qua nulla sit alia ratio bonitatis, quam quòd Deus voluerit eam efficere. Et videtur quòd sic. Nam nulla apparet repugnantia in hoc. Cur enim non licebit Deo dicere, sic volo, sic iubeo? Et illud. An non licet de meo facere quod volo. Respondetur, Deus nil vult, aut facit, quod in se bonum non sit, aut congruum. Nam obiectum voluntatis est bonum, ergo semper vult Deus, quia iudicat esse bonum, & prius origine desinit esse bonũ, quam vt illud velit. Nam quanquam diuina voluntas sit prima causa, & radix bonitatis & pulchritudinis, quæ in rebus creatis inuenitur, semper tamen id, quod Deus vult, in se bonũ & pulchrum est. Itaque est bonum & pulchrum, quia in se habet bonitatem, & pulchritudinem, quòd apertè significatur in his verbis scripturæ, Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona. Quòd si in contrarium obiicias diuinam prædestinationem, cuius nulla datur causa, sed tantum diuina voluntas, quæ cuius vult miseretur. Respondetur facilè ex parte nostra nullam profectò assignari causam, ex parte vero Dei legitima ratio est ad ostendendas diuitias gloriæ suæ (vt docet Paulus ad Roma. 9.) Superest soluere argumenta, quæ militant contra rationem D. Tho. Pro quorum solutione est animaduertendum rationem D. Thom. in hoc articulo esse acutissimam. Nam procedit a priori & ex propria causa, ex diuina, scilicet, bonitate. Aliæ vero rationes quæ ad eandem conclusionem ostendendam afferuntur, procedunt a posteriori ex effectibus ipsius incarnationis, & ex beneficiis, quæ ex hoc sacramẽto hominibus prouenũt.

Ad primũ.

Prædestinationis ex parte Dei.

Rom. 9.

Ratio Diui Thomę est a priori.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deinde hæc ratio considerat verbum ipsum incarnatum secundum quod in se est bonum quoddam substantiale & infinitum,& persona quædam in duabus naturis subsistens. Aliæ verò rõnes hoc ipsum verbum incarnatũ cõsiderant,non in se ipso,sed potius in beneficijs ab eo exhibitis:ergo ratio D. Tho. profundissima est,quippè quę demonstrat primam rationem & causam ob quam Deus de mysterio incarnationis in salutem nostram cogitaue rit. Ea est summa Dei bonitas & gratia appetentissima (vt ita dixerim)communicandi se creaturis summo mõ. Vnde est illud D. Pauli de hoc mysterio loquentis toties repetitum. Apparuit gratia Dei, apparuit benignitas & humanitas Saluatoris nostri Dei. Et illud: Secundum ꝓpositum voluntatis suæ, vt ostenderet diuitias gloriæ & gratiæ suæ, id est, clemẽtiæ & bonitatis suę. Sed libet hãc rationem latiùs explicare. Volens omnipotens Deus suã ostendere bonitatem,& diuitias gratiæ suæ, quæ cũ infinita sit,non potest in vna creatura manifestari, creauit orbem vniuersum variis creaturis distinctum,& ornatũ, tum corporalibus,tum spiritualibus. Quòd si quis interroget, quid est, quòd Deus vniuersitatem creaturarum condiderit,non pót alia causa demonstrari, quàm si dicamus,quòd id fecerit propter bonitatem suã. Ipse enim summè bonus existens,& per se sufficiens,nullius creaturę indigens,voluit creare mundum, vt suam bonitatẽ diffunderet,& manifestaret creaturis vniuersis,vt essent perfectę, & participes perfectionis,& felicitatis diuinę. Ob idque fecit diuersos creaturarũ gradus, vt vna esset pulchrior, & perfectior altera, vt intellectus noster ex cognitione rerum inferiorum ad cognitionem superiorum conscendens,& in eis gloriam Dei considerans,ad cognitionem diuinę bonitatis perueniat. Sed quoniam vniuersæ creaturæ non admodum perfectè diuinam bonitatem nobis manifestabant, voluit Deus,quia summè bonus est, creare humanitatem Christi, & illi suum esse personale communicare,sic adeo, vt Deus esset homo, & homo Deus,in quo mysterio omnes thesauros gratiæ suę,& bonitatis diffudit, & nobis manifestauit. Ex hoc discursu si rectè expendatur, facile cõstabit efficacia ꝓbationis D. Thomæ,referentis hoc mysterium tanquam in primam causam in summam Dei bonitatem. Sed hoc ipsum potest rursus confirmari. Nil tam decet diuinam liberalitatem, quam impendere beneficia, imò summa beneficia. Deus autem est summa liberalitas, ergo nil ita illum decet,quam hoc incarnationis mysterium. Probatur minor. Ad summam liberalitatem spectat,vt nõ propter commodũ quod ex donatione expectatur, sed propter ipsam liberalitatis bonitatem aliquid in alterius cõmodum conferatur (vt Aristo. docet. 4. Ethi. ca. 2.) at solus Deus in donatione sua habet hoc, vt nihil omnino acquirat sibi ex donatione sua,ergo,&c. Hęc ꝓbatio minoris desumpta est ex D. Tho. 1. contra gentes cap. 93. quòd autem in hoc mysterio contulerit summum beneficium, infrà est demonstrandum. ¶ Ad primum contra probationem D. Tho. respondetur quòd D. Tho. tantum docet Deo conuenire quod pertinet ad rationem boni absolutè & simpliciter, non quod pertinet ad rationem talis boni:& quoniam cõmunicare se est bonũ absolute & simpliciter, efficaciter cõcluditur ꝙ Deo sit maximè conueniens, siquidem Deus est ipsamet ratio bonitatis. Pro huius tamen maiori explicatione notandum quòd bonum sumitur dupliciter. Vno modo sumitur bonum in tali genere,sicut dicitur,bonum hominis,bonum leonis. Alio modo dicitur bonum simpliciter & sine aliqua limitatione,sicut viuere & intelligere. Eadem distinctio adhiberi communiter solet de perfectione. Est enim vna perfectio limitata & in tali genere, sicut est perfectio hominis,& leonis. Alia verò pfectio est absoluta & simpliciter,quæ de se nullam importat imperfectionem,& huiusmodi perfectio est maximè conueniens Deo. ¶ Ad secundum varias proferunt solutiones discipuli D. Thom. in primis dominus Caieta. in hoc articulo respondet, quòd communicare se creaturæ vt dicit actionem, quæ est perfectio agentis,perfectionem denotat,& hoc quidẽ in Deo est ab æterno & substantia Dei. Cæterum vt dicit illationem effectus ad extra,nõ dicit perfectionem communicantis, sed eius cui fit communicatio. Sed hæc solutio qm̃ procedit ex sententia illa,quæ asserit actionem esse in agente,non admittitur ab omnibus. Aliam solutionem assignat Caiet. meliorem,& dicit, quòd cõmunicare se creaturæ non est perfectio Dei cõcantis, sed eius cui fit communicatio. Nam Deus qui summè bonus est, non sic se cõmunicat creaturæ,vt inde aliquã perfectionẽ acquirat,sed vt eam beneficiat & perficiat. In quo eui denter ostenditur Deũ esse maximè liberalẽ, qui beneficia sua ita cõicat creaturæ, vt nullã inde vtilitatẽ adipiscatur. Alij respondent ꝙ communicare se creaturę dicit perfectionem Sed non sequitur ex hoc quòd aliqua perfectio adueniat Deo ex tẽpore. Nam hæc perfectionẽ habuit in se eminẽter ab æterno. Sicut dicũt Theologi aggregatũ ex Deo & vniuerso non esse aliquid perfectius quàm Deum solum, qm̃ perfectio vniuersi est in Deo eminenter. ¶ Vltimò respondetur & meliùs, ꝙ esse cõmunicatiuũ est perfectio in Deo infinita, & hæc fuit in Deo ab æterno, sed actu se communicare perfectio est sed nõ noua, sicuti in igne calefactiuum est perfectio, de nouo tamen calefacere non est noua perfectio. Et ideirco dicit D. Tho. Hanc communicationem esse conuenientem bono, ac summo bono, sed non dicit superuenire bono, ¶ Ad tertiũ, & quartum respondetur quod ad agẽs pertinet se cõmunicare eo modo, quo agens est. Si agit naturaliter,communicat se naturaliter. Si agit liberè,liberè se communicat: & quoniã Deus in generatione ad intra & spiratione agit naturaliter,cõmunicat se naturaliter Filio & Spiritui sancto. At verò qm̃ in creatione rerum libere agit, libere se cõicat creaturis. Dicendum est itaque quòd ad rationem boni pertinet seipsum cõicare secundum rationẽ perfectionis quam habet. Si est bonũ cõmunicat se. Si melius bonum,melius se cõicat. Si summum bonum,summo mõ se communicat. ¶ Ad quintũ respondetur, quòd licèt Deus destinauerit innumera beneficia generi humano per Incarnationem Christi conferre,hęc tamẽ sic decreuit,vt ordinauerit ad generis humani redemptiõnem. Quapropter si redẽptio nõ fuisset necessaria,Deus non incarnaretur. Dico itaq; ꝙ summũ bonum summo modo se communicat creaturę quando oportet,& quomodo oportet, & secundum alias circunstantias. Et ideirco scribit Paulus,Quando venit plenitudo tpis,misit Deus filiũ suũ. ¶ Ad vltimum respondetur, quòd in hoc mysterio nõ solum Deus se cõicat homini, sed vniuersis creaturis. Nam in vniuersitate creaturarũ quatuor gradus entiũ reperiuntur. Primus est non habẽtiũ vitã,vt lapides. Secundus est habentiũ vitam sine sensu tamen,vt plantę & virgulta. Tertius est viuentiũ vitã sensitiuã,vt bruta. Quartus est viuentiũ vita intellectuali,vt angeli & homines. Hi omnes gradus inueniuntur in homine, & ideo à Philosophis Michrocosmus, id est, minor mũdus, vel abbreuiatus mundus appellatur: & à D. Gregorio super illud Marci vltimo: Prædicate Euãgelium oi creaturæ, Homo ipse, nomine omnis creaturæ intelligitur. Volo dicere,quòd per hoc mysterium Incarnationis Dominicę omnium creaturarũ gradus in diuina persona eleuantur. Nã si Deus assumpsisset naturam angelicam,non eleuaret naturã corpoream. Et si cęlestẽ naturam sibi copulasset, non eleuaret naturã vegetabilẽ. Si arborem assumpsisset,non eleuaretur natura sensitiua. Si leonem,non eleuasset naturam intellectualẽ. Assumẽdo vero naturã humanam, quod significat incarnatio, omnes creaturas euexit & sublimauit. Propter quod Ioan. 3. dicitur, Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. Etenim hoc modo totus mundus in diuinam celsitudinem eleuatur. Sed notandum quòd in hoc mysterio Deus summo modo se communicat creaturę intẽsiuè nõ extensiuè. Nam certè si Deus assumeret oẽs creaturas, maior esset cõmunicatio extensiuè. Dicitur verò maxima cõmunicatio extensiuè,quoniã in hoc mysterio cõicat Deus creaturę suã personalitatẽ, & suũ esse substantiale,quo nihil melius,aut excellẽtius, excogitari potest. Et hinc est, quòd quãdo fit mentio in sacris literis de hoc mysterio,semper asscritur, ꝙ in eo ostendit

Aristot.

D. Thom.

Ad primũ contra rationem D. Thomæ.

Bonũ dupliciter.

Alia solutio.

Esse cõmunicatiuum est perfectio Deo.

Ad 3. &

Ad quintũ

Ad vltimum.

Hæc summa communicationis intensiuæ

Ad Titũ 3. dit Deus diuitias gratiæ suæ,vt in illo ad Titum 3. Apparuit benignitas,& humanitas Saluatoris nostri Dei. Quibus verbis insinuatur ꝙ cætera beneficia, si cũ isto conferantur, minima sunt. Etenim in hoc mirabili incarnationis sacro Deus non secus se gessit, atq; artifex, qui oẽm suæ artis perfectionẽ in quadã pulcherrima imagine depingẽda vult ostẽdere. Quapropter D. Paulus. ad Colo. 2. dicit de Christo, quod in eo sunt abscõditi oẽs thesauri sapientiæ & scięntiæ Dei. Et certè in hoc mysterio effudit Deus oẽm sapientiã suam. Ipsum probatur ex testimonio Augustini non solùm. 13. de Trini. c. 10. qui est locus allegatus a D. Thoma, verùm ẽt 20. de ciuitate Dei c. 29. dicit. n. Gratia Dei non potuit gratiùs commendari, q̃ qđ filius Dei manens immutabiliter induereтur hoĩem. Et lib. de prædest. Sanct. c. 15. Prædestinata est naturæ humanæ,tãta,tam summa subuectio,vt quò attolleretur altiùs non haberet, sicut ipsa diuinitas quousq; se deponeret humiliùs non habuit, q̃ suscepita natura hoĩs cũ infirmitate carnis,vsq; ad mortem Crucis. Pro cuius maiori explicatione notãdum, quòd Deus quatuor modis se cõicat creaturæ: per creationẽ dando esse naturale: per iustificationem tribuendo gratiam, per quam homo fit consors diuinæ naturæ: per beatitudinem tribuendo visionẽ Dei claram: per vnionem hypostaticam, ex qua resultat, vt Deus sit homo,& homo Deus, qua dignitate nihil sublimius cõcipi potest. Qm̃ in aliis cõicat se Deus donando perfectiones creatas & finitas, siue naturales, siue supernaturales. Cæterum in hoc incarnationis mysterio cõicat se donando suam subsistentiam personalem, quæ infinitum bonum est. Ex his facilè colligitur solutio illius quæstionis, Vtrùm Deus possit facere aliquid excellentius humanitate Christi? hæc inquam quæstio tribus conclusionibus absoluitur. Prima, Deus non põt facere aliquid melius,& excellentius Christo Dño, nam Christus est verus Deus. ¶ Secunda conclusio, Deus non põt eleuare naturã humanã ad melius & sublimius esse, q̃ in hoc mysterio fuerit euecta, nã fuit eleuata ad esse diuinũ substantiale, quo nihil dignius intelligitur. ¶ Tertia conclusio. Deus potuit facere aliquid excellentius humanita te Chri, vt Angelos, & alias creaturas perfectiores. Patet: nã humanitas Chri est creatura, & quacũq; creatura demonstrata põt Deus aliã meliorẽ efficere. Hæc de hoc articulo. Nã annotationes diui Caietani in solutionibus argumentorum D. Thomæ legenti facilè patebũt: & aliud dubiũ, quod solet moueri in hoc articulo, q̃ nam sit legitima explicatio illius sententiæ, bonũ est diffusiuum sui ipsius, expositum est a nobis diligenter. 12. q. 1. art. 4.

Quatuor modis se cõicat creaturis.

Vtrũ fieri possit aliquid excellentius humanitate Christi.

1. Conclu.
2. Conclu.
3. Conclu.

Ad Col. 2.

D. August.

Putat ad pœnam actum peccati, ita imputare debet ad meritum actum contrarium. Non ergo fuit necessarium ad reparationem humanæ naturæ, verbum Dei incarnari.

¶ 3. Præterea, Ad salutem hominis præcipuè pertinet, vt Deum reuereatur: vnde dicitur Malachiæ 1. Si ego pater, vbi honor meus? si Dñs, vbi timor meus? Sed ex hoc ipso hoies Deum magis reuerentur, ꝙ eũ considerant super oĩa eleuatũ, & ab hoĩum sensibus remotum: vnde in Psalm. 112. dicitur, Excelsus super oẽs gẽtes Dominus, & super cœlos gloria eius: & postea sub dic. Quis sicut dñs Deus noster? Quod ad reuerentiã pertinet. Ergo vt non conuenite humanę saluti, quod Deus nobis similis fieret per carnis assumptionẽ.

Sed contra, Illud, per quod humanum genus liberatur a perditione, est necessarium ad humanam salutem: Sed mysterium diuinæ Incarnationis est huiusmodi: secundum illud Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret, vt omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternã: ergo necessarium fuit ad humanam salutem, Deum incarnari.

Respondeo dicendum, ꝙ ad finem aliquẽ dicitur aliquid esse necessarium † dupliciter. Vno modo, sine quo aliquid esse nõ potest: sicut cibus est necessarius ad cõservationem humanæ vitæ. Alio modo, per quod melius & conuenientius peruenitur ad finem: sicut equus necessarius est ad iter. Primo modo, Deum incarnari non fuit necessarium ad reparationem humanæ naturæ. Deus enim per suam omnipotentem virtutem, poterat humanam naturam multis alijs modis reparare. Secundo autem modo necessarium fuit Deum incarnari ad humanæ naturæ reparationem. Vnde Augustꝰ dicit 13. de Trin. c. 10. Verum etiam ostendamus non alium modum possibilem Deo defuisse (cuius potestati omnia æqualiter subiacent) sed fanandæ miseriæ nostræ conuenientiorem alium modum non fuisse.

Et hoc quidem considerari põt quantum ad promotionem hoĩs in bonum. Primò quidem, quantum ad fidẽ, quæ magis certificatur ex hoc, ꝙ ipsi Deo loquẽti credit. Vnde Aug. dicit 11. de Ciui. Dei, *Vt homo fidẽtius ambularet ad veritatem, ipsa veritas Dei filius hoĩe assumpto constituit atque fundauit fidem. Secundo, quantum ad spem: q̃ per hoc maximè erigitur. Vnde Aug. dicit 13. de Tri. † Nihil tam necessarium fuit ad erigendam spem nostram, q̃ vt demonstraretur nobis quãtum diligeret nos Deus: quid verò huius rei isto indicio manifestius, q̃ quòd Dei filius naturæ nostræ dignatus est inire consortium? Tertiò, quantũ ad charitatem: quæ maximè per hoc excitatur. Vnde Aug. dicit in lib. de Catechizãdis rudibus. * Quæ maior est causa aduẽtus Dñi, nisi vt ostenderet Deus dilectionem suam in nobis? Et postea subdit: † Si amare pigebat, saltem redamare non pigeat. Quartò, quantũ ad rectam operationẽ: in qua nobis exemplũ se præbuit. Vnde

Arist. 5. metaphy. tex. 6. com. 5.

Lib. 13. ca. 10. nõ longe a princ. to. 5.

Li. 11. c. 2. à med. to. 5

Lib. 13. ca. 10 nõ procul a prin. tom. 5.

c. 4. ĩ prin. to. 4. eod. lib. & c. 4 nõ procul a prin. tom. 4.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum necessarium fuerit ad reparationem generis humani, verbum Dei incarnari?

2. 3 di. 4. q. 3. art. 1. ad 3. Et 4. di. 10. art. 1. ad 3. Et dist. 43. ar. 2. quæst. 2. ad. 2. Et 4. conclus. ca. 55. 2. Et Psalm. 45. co. 6. P. p q. 4 ar. 1. & 2.

AD secundum sic proceditur. Videtur, ꝙ non fuerit necessarium ad reparationem humani generis verbum Dei incarnari. Verbo. n. Dei, cùm sit Deus perfectus (vt in primo habitum est*) nihil virtutis per carnẽ assumptam accreuit. Si ergo verbum Dei incarnatum humanam naturam reparauit, etiam absque carnis assumptione eam potuit reparare.

¶ 2. Præterea, Ad reparationem humanæ naturæ, quæ per peccatum collapsa erat, nihil aliud requiri videbat, quàm quòd homo satisfaceret pro peccato. Sed homo, vt videtur, satisfacere potuit pro peccato: non. n. Deus ab hoĩe plus requirere debet, quàm possit: & cum pronior sit ad miserendum, quàm ad puniendum, sicut homini im-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aug.dicit in quodam sermone de Nati.Domini: Homo sequēdus nō erat,qui videri poterat.Deus sequēdus erat,qui videri nō poterat. Vt ergo exhiberetur homini, & q̄ videretur ab homine,& quem homo sequeretur: Deus factus est homo.

In ser. 9. circa prin. illius:& est serm.13.in ordin. to. 10.

Quintò, quantum ad plenam participationē diuinitatis:quæ vera est hominis beatitudo,& finis humanæ vitæ: & hoc collatum est nobis per Christi humanitatem.Dicit enim Augu. in quodam sermone de Nat.Domini.* Factus est Deus homo,vt homo fieret Deus. Similiter & hoc vtile fuit ad remotionem mali.

Li.3. c.17. circa prin. tom.3.

Primò enim per hoc homo instruitur, ne sibi diabolum præferat, & eum veneretur,qui est auctor peccati.Vnde Aug.* dicit 13.de Tri.Quandoquidem sic potuit Deo coniungi humana natura,vt fieret vna persona,superbi illi maligni spiritus non ideo se audeant homini pponere, quia non habent carnē. Secundò,per hoc instruimur quanta sit dignitas humanæ naturæ,ne eā inquinemus peccando.Vnde Aug.dicit in lib.de Vera religio. † Demonstrauit nobis Deus q̄ excelsum locū inter creaturas habeat humana natura,ſ hoc q̄ hoibus in vero homine apparuit. Et Leo Papa dicit in sermone de Nati.*Agnosce ò Christiane dignitatem tuam: & diuinæ consors factus naturæ, noli in veterem vilitatem degeneri conuersatione redire.Tertiò,quia ad præsumptionem hominis tollendā, gratia Dei in nobis nullis meritis præcedentibus in homine Christo cōmendatur, vt dicitur in 13.de Trin.† Quartò,quia superbia hominis,quæ maximè impedimento est,ne inhæreatur Deo, per tantam Dei humilitatem redargui potest atque sanari, vt dicit Aug. ibid. *

ca. 16.non proc.a pri. tom. 1.

In serm. 1. post mediū illius,incipit hic ser. Saluator noster.

Lib.13. ca. 13. ad medium.to.3. eod. lib. & c. habetur post mediū illius. lib. 13.de trin. c.13. to.3.

Quintò,ad liberandum hoiem a seruitute peccati:quod quidem,vt Aug.dicit 13.de Tri.† fieri debuit sic, vt diabolus iustitia hoīs Iesu Christi superaretur: quod factum est Christo satisfaciente pro nobis.Homo aūt purus satisfacere non poterat pro toto humano genere:Deus aūt satisfacere non debebat: vnde oportebat Deum & hominem esse Iesum Christum.Vnde & Leo Papa dicit in sermone de Nati. * Suscipitur a virtute infirmitas,a maiestate humilitas:vt quod nostris remedijs congruebat,vnus atq; idem Dei & hominum mediator,& mori ex vno,& resurgere posset ex altero.Nisi enim esset verus Deus, non adferret remedium,nisi esset verus homo,non præberet exemplum. Sunt autem & aliæ plurimæ vtilitates,quæ consequutæ sunt,supra apprehensionem sensus humani.

In serm 1. post mediū illius.

Ad primum ergo dicendum, quòd ratio illa procedit secundum primum modum necessarij, sine quo ad finem peruenire non potest.

Ad secundum dicendum, q̄ aliqua satisfactio pōt dici dupliciter sufficiens. Vno modo perfectè: quia est condigna per quandā adæquationē ad recompensationē culpę commissæ:& sic hoīs puri satisfactio sufficiens esse nō potuit pro peccato.Tum quia tota humana natura erat per peccatum corrupta; nec bonū alicuius personæ, vel ēt plurium poterat per æquiparantiam,totius naturæ detrimentum recompensare. Tum ēt,quia peccatum contra Deum commissum, quandam infinitatē habet ex infinitate diuinæ maiestatis: tanto.n.offensa est grauior,quanto maior est ille, in quē delinquitur. Vnde oportuit ad condignā satisfactionem,vt actus satisfacientis haberet effi caciam infinitam, vtpote Dei & hoīs existens. Alio modo potest dici satisfactio hominis esse sufficiens imperfectè,scilicet secundum acceptationem eius,qui est ea contentus,quamuis non sit condigna.Et hoc modo satisfactio puri hominis est sufficiens. Et quia omne imperfectū præsupponit aliquid perfectum, a quo sustentetur: inde est q̄ omnis puri hominis satisfactio efficaciam habet a satisfactione Christi.

Ad tertium dicendum, q̄ Deus assumendo carnem,suam maiestatem nō minuit:& per consequens non minuitur ratio reuerētiæ ad ipsum, quæ augetur per augmētum cognitionis ipsius. Ex hoc autem, quòd nobis appropinquare voluit per carnis assumptionem,magis nos ad se cognoscendum attraxit.

SVMMA TEXTVS.

Prima clusio.

PRima conclusio. Non fuit necessarium simpliciter ad reparationem generis humani incarnari Deum. Hanc conclusionem ostendit D. Tho. ex omnipotentia diuinæ virtutis, secundum quam poterat humanam naturam multis alijs modis reparare.

2. Conclu. Augusti.

¶ Secunda conclusio. Deum incarnari fuit necessariū tanquam melius, & conuenientius ad humani generis reparationem.Hæc ostenditur in primis auctoritate Augusti. decimoterrio.de Trinit. cap. decimo,vbi sic loquitur. Verūm etiam ostendamus non alium modum Deo defuisse, cuius potestati omnia æqualiter subiacent, sed sanandæ miseriæ nostræ conuenientiorem alium modum non fuisse. Deinde probatur ex triplici capite. Tum quoniam per Christi incarnationem multò melius eriguntur, & confirmantur in nobis virtutes diuinitus infusæ, fides, spes, charitas: & Christus proponitur nobis exemplar, & specimen bonorum operum, & per eum eleuamur in plenam participationem diuinitatis, quæ est vera hominis beatitudo, & finis. Tùm vero quoniam per Christi incarnationem liberamur a seruitute diabolicæ potestatis, a propria detectione, a nimia præsumptione, qua fidimus nostris viribus, a superbia, qua erigimur contra Deum, & ab ipsamet seruitute peccati. Tùm vltimò ex multis alijs vtilitatibus, quas esset infinitum recensere. Ex his conclusionibus suboritur maior & difficilior quæstio, an purus homo potuerit satisfacere pro delicto generis humani? quam exponit D. Thom. in solutione secundi, ponens primò distinctionem, quòd aliqua satisfactio potest dici sufficiens dupliciter. Primo modo perfectè, quia est condigna secundum quandam adæquationem, & recompensationem culpæ commissæ. Secundo modo dicitur sufficiens imperfectè,scilicet, secundum acceptationem eius,qui ea contentus est,quamquam non sit condigna. Hac distinctione posita statuit D.Tho.quatuor conclusiones. ¶ Prima est, purus homo non potuit satisfacere Deo primo modo. Ratio huius est duplex.Vna est,quia tota natura humana erat infecta, & corrupta per peccatum. Altera est,q̄ peccatum commissum contra Deum habet quandam infinitatem ex infinitate maiestatis,quæ offenditur. ¶ Secunda est,quòd Christus Deus, & homo satisfecit perfectè primo modo. ¶ Tertia est, omnis satisfactio

Satisfactio sufficiens duplex est.

Prima est clu. ad secundum.

2. Conclu.

3. Conclu.

4. Conclu. tisfactio hominis habet efficaciam satisfaciendi ex Christi Domini satisfactione. ¶ Quarta est,purus homo potuit satisfacere imperfectè secundo modo. Istę conclusiones sunt a nobis diligenter examinandæ.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Dubiū circa primam conclusionem.

CIrca primam conclusionem quæritur, an fuerit simpliciter necessarium ad reparationem generis humani Deum incarnari? & videtur pars affirmatiua. Nam

1. Argum. iniustus est omnis, qui non reddit Deo quod debet, sed

2. Argum. purus homo non potest reddere Deo quod debet, ergo non potest coram Deo iustificari, nisi per hominem Deum,qui de rigore iustitiæ satisfaciat. ¶ Secundò.Deus dixit, & promisit se suscepturum carnem humanam, & mentiri non potest, ergo non potuit nō sumere carnem

3. Argum. humanam, necessaria ergo fuit Dominica incarnatio. ¶ Tertiò.Deus est summè iustus,& suæ iustitiæ derogare non potest, oportuit ergo condignam satisfactionem ab homine postulare, sed hanc non potuit exhibere nisi Deus homo, ergo fuit necessarium. Propter hoc argumentum quidam Theologi videntur docere, quòd fuerit necessarium simpliciter ad reparationem generis humani Deum incarnari.Ita videtur sentire D.Anselmus li

D.Anſel. bro 1.cur Deus homo.ca.24.& 25.lib.2.c.5.& 15. & 16.

Scotus. Cuius verba refert latissimè Scotus in 3. d. 20. q. vnica. Sed cuiuscunque hæc sententia sit,ego dico esse temerariam & similem illi errori, in quem quidam Philosophi lapsi sunt dicentes, quòd Deus non potest facere res aliter quam facit, nec meliores quam fecit. De quo videndus est D.Tho.1.p.q.25.art.5.& 6. Et Magister Sentent.

D. Thom. Magister. in 1.dist.44.cuius rei istæ sunt demonstrationes. Prima, Deo ex assumpta humanitate nihil virtutis,aut potentię accrescit, vt planè constat, ergo si verbum Dei incarnatum humanam naturam reparauit, etiam absque carnis assumptione eam potuit reparare. Secunda. Vbi nullus est iniustum patiens, nullus est iniustum faciens, sed si absq; aliqua satisfactione natura humana repararetur, nullus esset iniustum patiens, non creatura, quia ab ea nihil aufertur quod sit ei debitum, nec Deus, quia nullus patitur iniustum volens, vt habetur. 5.Ethicorum,& est veluti prouerbium ore omnium decantatum. Tertia. Eadem est ratio dona gratis dandi, & debita remittendi, sed quilibet potest absque præiudicio iustitiæ id quod suum est alteri gratis conferre, ergo pari ratione potest culpam aduersus se commissam gratis condonare, neque hoc est contra debitum iustitiæ, sed est opus misericordiæ. Quarta. Fides docet, quod etiam nunc post redemptionem Christi gratis iustificatur homo, quod est ex parte sua. Vnde Romano. 3. dicitur,

Rom.3. Iustificati gratis per gratiam ipsius. & hoc quidem, quia Deus gratis applicat homini Christi Domini redemptionem, potuit ergo Deus gratis iustificare hominem sine Christo: quod enim potest Deus per instrumentum, se solo potest. Certè ex voluntate reparandi genus humanum non sequitur necessario, quod Deus eligat hoc medium, vel illud. Nam cum sint plura media, & Deus sit liberi arbitrij, non necessitatur diuina voluntas ad hoc medium vnicum incarnationis Dominicæ. Hoc ipsum docet Augusti. 13. de Trinita. cap. de-

Augusti. Magister. cimo,& Magister in 3. distinct. 20. Et omnes Doctores illic idem constanter sentiunt. Ad D. Anselmum di-

Ad D. Anselmum. cendum est, quod loquitur suppositā diuina ordinatione, vel quod loquitur de satisfactione perfecta ad æqualitatem iustitiæ, quam solus Deus, & homo Christus Iesus potuit exhibere, prout in sequentibus demonstrabitur.

Explicat Augusti. ¶ Ad eundem modum exponendus est Augustinus, qui explicans illud Pauli, ex epistola ad Hebræos, De-

D.Ambro. cebat eum, propter quem omnia, &c. inquit, Nisi Christus moreretur, homo non redimeretur, & non redemptus periret. Et Diuus Ambrosius elucidans illud ad Hebr. nono. Et ideo nouī testamenti mediator est, scribit,tantum fuit peccatum nostrum, vt saluari non possemus, nisi vnigenitus filius Dei moreretur. Intelligit Diuus Ambrosius suppositā diuina ordinatione, qua statuit Deus filium suum mittere, vt nos a peccato redimeret.

Ad argumenta. ¶ Ad argumenta in contrarium facilè respondetur, nam ad primum dicendum, quod is, qui debet & non soluit,iniustus est, nisi ei debitum gratis dimittatur, aut nisi verus Dominus imperfecta satisfactione sit contentus.

Ad primū.

Ad secūm. ¶ Ad secundum dicendum, quod Deus potest nunquam promisisse. Nam licèt, quod Deus promiserit sit propositio de præterito,dependet tamen ex vna de futuro,quæ mere contingens est, & ideò postquam promisit se suscepturum carnem humanam, potuit non suscipere. Sed & illud solet afferri in huius argumenti confutationem,quòd inter Deum & hominem non oritur tanta obligatio, quanta inter hominem & hominem, Deus enim propriè nulli debet,vt docuimus in prima secundę ad finem. Sed istæ solutiones,& aliæ similes mihi non probantur,quanquàm sunt Altisiodorensis in 3. tract. 1. cap.8. Vera solutio est,quod hic tantummodo quæritur, an sit simpliciter necessarium Deum fieri hominem ad reparandum genus humanum, non quia Deus dixit, aut promisit,cuius promissio fallax esse non potest. Oportet ergo disputare quæstionem, atque si tunc quæreretur quando Deus decreuit, & dixit. Certè quando Deus id decreuit, cognouit optimè se posse humanum naturam multis alijs modis reparare.

Ad tertiū. ¶ Ad tertium argumentum iam satis patet, quid dicendum sit. Nam sine præiudicio diuinæ iustitiæ potuit Deus vel culpam gratis dimittere, vel satisfactione imperfecta esse contentus.Hæc dicta sint in explicationem primæ conclusionis.

Dubia circa secundā conclusionem attic. ¶ Nunc secundam conclusionem consideremus. Et videtur certè quòd vera non sit.

1. Argum. ¶ Primò, quoniam Deo conuenientior est operatio maioris & excellentioris virtutis, sed misericordia est maxima virtus in Deo, quod patet ex illo Psalmi 144. Miserationes eius super omnia opera eius. Patet etiam Psal. 144. ex doctrina D.Thomæ in 2.2.q.30.articul.4. Vbi docet, D. Thom. quòd maxima virtutum in Deo est misericordia:quia ad eam spectat omnem subleuare miseriam, ergo cōuenientior, & melior modus esset gratis condonare offensam generi humano.

2. Argum. ¶ Deinde apud homines liberalius,& nobilius iudicatur, cum quis offensus remittit iniuriam nulla petita satisfactione,ergo ēt in Deo nobilius esset,& liberalius remittere offensam sine satisfactione. Certè Deus præcepit, vt dimittamus debita debitoribꝰ nostris gratis,vt passim habetur in Euangelio, ergo conuenientissimum est, vt Deus remittat debita nostra non exigendo satisfactionē.

3. Argum. ¶ Præterea. Ex sola Dei misericordia sumus predestinati ad gloriam,vt habet sana doctrina,ergo per solam Dei misericordiam reparandum erat genus humanum: consequentia inde probatur,quia conueniens videtur satis, quòd effectus correspondeat suæ causæ, reparatio siquidem generis humani effectus est diuinæ predestinationis.

4. Argum. ¶ Deinde. Ex mysterio incarnationis sequitur limitatus effectus, nempè glorificatio pauciſſimorum hoīum, ergo non decuit,quòd tanta causa,quāta est Christus,sic præparata ad effectum tam exilem,& tenuem. ¶ Ad hæc.

5. Argum. cum ait D. Thomas ex Augusti. sanandæ nostræ miseriæ nullum modum esse meliorem, aut conuenientiorem, quàm Deum fieri hominem,videtur certè, quòd limitet & finiat infinitam Dei virtutem, cuius infinita potentia in hoc consistit, q̄ possit facere res & modos rerum meliores quàm facit. Potuit ergo Deus alio meliori & conuenientiori modo genus humanum reparare. ¶ Vltimò. Contra æquitatem & iustitiam esse videtur,vt innocens occidatur,ergo non congruit Deo date filium suū innocentē,vt occidatur pro reo, & nocente Præsertim cū sit prodigalitatis opus vitā filij Dei naturalis preciosissimā pro vili hoīum vita profundere. ¶ Ad huius rei expositionem est prima conclusio. Filius Dei venit in mundū non

Vltimū argumen.

1. Conclu. Christꝰ venit,vt magister, & Redēptor. solùm,vt esset magister doctrina, & exemplo, & legislatione,verum etiam,vt esset redemptor,& generis humani

Universidad de Deusto
Biblioteca

ni reparator. Prima pars huius assertionis habetur in scripturis sacris, plurimis in locis. Esaiæ 55. Ecce testem populis dedi eum, ducem, ac præceptorem gẽtibus. & Io. 3. Esaiæ. 55. Scimus quia à Deo venisti magister. Hoc insinuat verba Ioan. 3. patris cœlestis Matth. 17. Hic est filius meus dilectus, ipsum audite: qui verbo, & opere præcipuè docuit, vt testatur Lucas in Actis Apostolicis cap. 1. inquiens: cœpit Iesus facere & docere. Huc pertinet quod dicit Dominus Matth. 17. Actor. 1. Io. 13. Exemplum dedi vobis, &c. quod verbum, vt rectè admonet D. Thomas, non est limitandum ad illud peculiare factum lotionis pedum, sed ad omnia opera Christi extendendum. Itaque Christus Dominus est exemplar absolutum & perfectum sanctitatis ac doctrinæ. Secũda pars assertionis patet ex illo Matt. 20. Filius hominis venit dare animam suam in redemptionem pro multis. & ad Ro. 3. quem proposuit Deus propitiatorem, ideſt, conciliatorem, & pacatorem inter se, & humanum genus. & 1. ad Corinth. 1. Qui factus est nobis iustitia, sanctificatio, & redemptio. & cap. 6. Empti estis pretio magno, & 1. ad Timo. 1. Iesus venit in hunc mundum, vt peccatores saluos faceret. Et huiusmodi sunt diuinæ scripturæ testimonia innumera. Vtramq; partem huius assertionis definit planè Concilium Tridentinum Sess. 6. can. 21. sub his verbis: Si quis dixerit Christum Iesum a Deo datum hominibus in redemptorem, cui fidant & non in legislatorem, cui obediant, anathema sit. Pelagiani enim negabant Christum fuisse redemptorem, aiebant verò fuisse legislatorem. Lutherani vero è contra negant fuisse legislatorem, cui obedire teneamur, verumtamen aiunt fuisse tantum redemptorem. Vtrosq; condemnat Esaias c. 33. dum inquit: Dominus iudex noster, Dominus legifer noster, Dominus Deus noster ipse veniet & saluabit nos. ¶ Secunda conclusio. Ad reparationem generis humani nullus modus conuenientior, & melior excogitari potest, quã filij Dei incarnatio. Sic docet D. Thomas, sic Augustinus, vt patet in litera. Sed omninò legendus est Aug. 13. de Tri. c. 10. vsq; ad 19. Vbi admirabilem instituit disputationem de conuenientia Dominicæ incarnationis. Et probatur ista conclusio. Ille modus est maximè conueniens ad reparãdum genus humanum, in quo Deus maximè perfectionẽ suã ostẽdit, & natura humana maximè subleuatur, eiusmodi est incarnatio filij Dei, illa est ergo modus conuenientior humano gñi reparando. Probatur maior. Nã in mysterio incarnationis, Deus in summo gradu ostendit, & misericordiã, & iustitiam: Misericordiam quidem, qm̃ impendit nobis summum beneficium ad sublenandam summam miseriam: iustitiam verò, qm̃ in Christo recompẽsatum est peccatum cum rigore iustitiæ. Præterea in hoc mysterio natura humana euehitur, tùm quoniam verbum caro factum est, tùm ẽt quoniam ex efficacia vnius hominis reparatur tota natura. Infinitum denique esset persequi vtilitates, quę consequuntur incarnationẽ. Vnde Sanctus Thomas inquit in fine huius articuli. Sunt ẽt alię plurimę vtilitates supra apprehensionem sensus humani, quæ consequutæ sunt ex incarnatione filij Dei. Et in 4. contra gentes cap. 54. asserit Sanctus Doctor, quòd piè considerãti mysteriũ incarnationis, semper magis ac magis mirabiles cõgruentiæ, & rationes sese offerunt. Ex hoc habuit ortum illa exclamatio ecclesiastica in benedictione cerei paschalis, fœlix culpa, quæ talem ac tantum meruit habere redemptorem, ò certè necessarium Adæ peccatum, qd Christi morte deletum est. Hæc conclusio secunda vsque adeò vera est, vt contrarium docete sit error, vel certè magna temeritas. Dicitur enim Io. 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret, &c. & Io. 10. Ego veni, vt vitam habeant, & vt abundantiùs habeant. & Io. 15. Maiorem hac dilectionẽ nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis. & ad Roma. 5. Commendat autem charitatem suam Deus in nobis, quòd cum adhuc inimici essemus, secundum tempus Christus pro nobis mortuus est. & ad Ephes. cap. 2. Deus, qui dives est in misericordia, propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, conuiuificauit nos in Christo Iesu. & Lucæ 1. Per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos

Secunda conclusio responsiua qõnis. Augusti. Esai. 33. Ioan. 13. Ioan. 10. Ioan. 15. Roma. 5. Ephes. 2.

oriens ex alto. Certè ex his testimonijs liquidò constat, Deum ostendisse in hoc mysterio suminam misericordiam, & charitatem erga genus humanum. Quocirca sine erroris nota dici non potest, fuisse alium modum ad reparandum genus humanum conuenientiorem. Sed & hæc conclusio affertur summa consensione ab vniuersis patribus. Legatur Diuus Ambrosius libro de incarnationis Dominicæ sacramento capitulo 6. & super Epistolam primam ad Timoth. capitulo primo. Diuus Augustinus libro de incarnatione. & libro 13. de Trinitate loco citato. libro 11. de ciuitate, capitulo 2. Et libro de Catechizandis rudibus capitulo quarto: libro de vera religione capitulo 16. epistola. 33 & 42. Diuus Anselmus, libro de incarnatione verbi, & in duobus libris, cur Deus homo. Hugo de Sancto Victore de verò diuini efficacia. Damascenus libro tertio suæ Theologiæ capitulo primo: Diuus Thomas 4 contra gentes capit. 54 & 55. Sed libet hic breuiter & in summa vtilitates aliquot commorare, quæ ex hoc sacramento consequuntur. Certè ex hoc mysterio fides magis certificatur, atque roboratur, spes erigitur, charitas excitatur, dux & antesignanus ad rectè operandum nobis proponitur, euehitur natura humana ad summum celsitudinis gradum, & ad diuinitatis plenam participationem, deprimitur hominum superbia, & arrogantia. Valet etiam hoc mysterium, vt homo Deus plenè & perfectè satisfaciat Deo pro delictis generis humani. Certè cum Deus maximè cuperet amari ab homine, propter bonum hominis omnia tentauit, nullum non mouit lapidem, vt ab homine amaretur. Primò quidem tentauit minis, & terroribus fugitiuum hominem ad se reducere, faciendo terribilia iudicia contra peccatores. Nam mundum propter peccatum obruit aquis diluuij, illas quinque ciuitates subuertit, & igne & sulphure, & fulminibus concremauit: Aegyptios currus in mare inuoluit: & alia terribilia fecit, si fortè timore auerteret homines a peccatis, & ad se ipsum reduceret. Non tamen est conuersus homo, sed amplius est induratus. Rursus tentauit alio modo, promissionibus, & beneficijs. Contulit populo illi Iudaico se colenti pluribus beneficia, eduxit potenter de Aegypto, pluit manna, duxit per desertum, pugnauit pro eo, destruxit gentes, & populos, & reges, dedit illi terram promissionis lacte & melle manantem, & alia innumera: si fortè reliqua omnis gentilitas aduerteret, & inuideret populo seruienti Deo, & sic ad Deum suum rediret, qui sic præmiat, fouet, & defendit seruos suos: sed nec sic homo cõuersus est ad Deum, sed omnes obturantes oculos magis auersi sunt ab eo, etiã illi, quibus tot, ac tanta contulerat beneficia. Quid igitur restabat homo nec timore coercetur, nec beneficiis allicitur. Inuenit sapientia diuina modum, quo hominis duritiam penitus superaret. Scio, inquit, scio, nihil est quod magis excitet amorem, quam amare. Ait Seneca: noli quærere veneficos, ego tibi amatorium ostendam, vis amari, ama, amor enim cõtis, vt calor, aliud cor statim inflãmat, & corda sibi intus in vtero respondent. Vt ergo Deus parefaceret mundo qua dilectione ipsum diligebat, filium suum misit in similitudinem carnis pẽccati, vt pro mũdo immortalis moreretur, æternus nasceretur, & impassibilis pateretur. O admirandum opus ardentissimæ charitatis. hinc meritò ait Ioan. Diligamus Deum, quoniam ipse prior dilexit nos, nec vtcũque dilexit, sed cum dilexisset suos, qui erãt in mundo, in finem dilexit eos, id est, vsque ad vltimum de potentia, & cum potentia illius sit infinita, infinitè dilexit, omnia arduna rumpens, omnia difficilia præteriens, quia fortis est vt mors dilectio, vt dicitur Canticorum. 8. Hęc fecit tam admirabilem vnionem inter Deum & hominẽ, vt non solùm perfecerit, vt Deus homini offensam condonarit, eumque in suam gratiam reconciliauerit, atque etiam concordem & vnanimem in amorem fecerit, verum etiam quod excedit omnem excessum, & omnem hyperbolen, tam admirabilem, & diuinam fecit vnionem inter hominem & Deum, vt in creaturarũ vniuersitate nihil tam vnum, quam Deus & homo: siquidem Deus & homo vnus sunt, non tantum amoris consen-

D. Ambr. D. Aug. D. Anse. Hugo. Damasc. D. Thom. Vtilitates ex incarnatione verbi diuini. 1. Ioan. 4. Ioan. 13. Cant. 8.

sione,

sione, sed vnitate personæ; sic vt Deus sit homo, & homo sit Deus, tantamq; celsitudinem humana natura ex hoc est consequuta, vt vniuersa, quæ fecit Deus verè & proprie dicantur facta ab homine, & vniuersa quæ passus est homo, verè & propriè dicatur, quòd passus est Deus, & hoc ideo quia Deus est homo, & homo Deus. ¶ Ad argumenta in principio posita. Ad primum dicendũ est, quod confirmat præcipuè nostrã sententiã. Nam licèt opus in quo Deus ostendit suam misericordiam sit perfectum, & eximium. At excellentius opus est in quo Deus ostendit simul summam misericordiam, & summam iustitiam: eiusmodi est incarnationis mysteriũ. Nam in hoc ostenditur summa misericordia, & in summo gradu, atque etiam summa iustitia, vt paulò antè ostensum est. Deus namq; & est pater misericordiarum, & est rectissimus iudex, propter quod excogitauit supremum artificium diuinæ misericordiæ, & iustitiæ, vt summam misericordiam cum summa iustitia conciliaret, & inuenit difficillimi pretij solutionem, vt ait Damascenus 3. lib. ortho. fidei cap. 1. Vnde D. Paulus considerans exuberantiam misericordiæ & iustitiæ, exaggerat hoc mysterium ad Rom. 5. dicens: Non solum hoc, sed & gloriamur in Deo per Iesum Christum, id est, gloriamur quod habemus Christum, qui pro delicto generis humani de omni rigore iustitiæ satisfecit. Vt verò hæc solutio meliùs intelligatur, sciendum est cum D. Thoma 1. par. quæst. 11. artic. 4 quòd in omnibus operibus Dei est misericordia, & iustitia, quod probat ex illo Psal. 24. Omnes viæ Domini misericordia & veritas. Ex quo efficaciter concluditur illud opus esse perfectissimum, & omnibus numeris absolutum, in quo splendent simul summa misericordia, & summa iustitia. ¶ Ad secundum argumentum respondetur, inter homines rem ita se habere: quoniam homo, qui efflagitat satisfactionem, aliquam vtilitatem inde auspicatur, & aufert aliquid ab eo, qui satisfacit: sed Deus in Christo donat nobis vnde satisfaciamus diuinæ iustitiæ, & tamen nihil vtilitatis ex nostra satisfactione sibi accrescit, iuxta illud Esaiæ 57. Propter scelus populi mei percussi eum, & in persona Christi dictum est: quæ non rapui tunc exoluebam. Et D. Gregorius in benedictione cerei Paschalis ait, ò mira dignatio charitatis, vt seruum redimeres, filium tradidisti. Vel dicendum est, versari discrimen inter priuatam personam & iudicem, qui habet in officio promouere bonum cõmune: Nam priuatam personam decet remittere offensam sine satisfactione, sed iudex sic debet misericordiam ostendere, vt iustitiæ non obliuiscatur, ne detur occasio impunè peccandi. Deus autem noster & est pater misericordiarum, & est iudex rectissimus, quapropter sic remisit offensam hominibus gratis, atq; si esset priuata persona, sic exegit satisfactionem à Christo, atq; si esset seuerissimus iudex. ¶ Ad tertium duæ solutiones adhiberi solent. Vna est, quòd sicut Christus est causa meritoria nostrę prædestinationis, sic est causa meritoria nostræ reparationis. Quando etiam dicunt Theologi, quòd prædestinamur ex sola Dei misericordia, & non ex meritis, non excludunt merita Christi, sed merita nostra. Sed de hac solutione dicemus infrà quæst. 24 artic. 4. Altera solutio est, quòd ex hoc quod prædestinamur gratis, non concluditur, quòd reparemur gratis sine meritis Christi. Nam vt optimè docet Sanctus Thomas 1. par. quæst. 23. artic. 5. in prædestinatione vnus effectus est causa alterius. Prædestinamur namq; ad gloriam per merita, effectus vero prædestinationis eatenus habent proportionem cum prædestinatione, quòd vniuersi ordinantur ad vitam æternam, ad quam prædestinamur, non tamen in hoc, quòd si prædestinatio est mera gratia, effectus prædestinationis sit mera gratia. ¶ Ad quartum respondetur, quòd incarnatio Domini de se est sufficiens remedium pro infinitis hominibus saluandis, quòd verò pauci saluantur ex malitia hominum proficiscitur. Imò dico quòd licèt comparatione ad reprobos pauci salui fiant, tamen renera multi saluantur. Dicit hoc expresse Ioannes Apoc. 7. Vidi turbam magnam, &c. His accedit, quòd illud bonum, quod consequuntur, qui saluantur, est amplissimum & infinitum bonum, excedens omnem conditionem naturę humanę, ac proinde requirens infinitam virtutem, & infinitam misericordiam, pœnalitates verò peccati originalis tandem in futuro sæculo per Christi incarnationem tollentur: non decuit autem, vt in præsenti tollerentur propter rationes, quas affert D. Thomas infra quæst. 69. artic. 3. Sed dices, negari non potest, quòd ostenderetur magis diuina misericordia, si omnes homines saluarentur, vel plures, quàm salui fiũt, ergo conuenientiori modo potuit reparari genus humanum. Respondetur quòd quando dicunt Theologi nullum modum conuenientiorem excogitari posse, intelligunt nullum modum distinctũ, at si Deus saluaret omnes homines per Christum, ostenderet suam misericordiam, nõ alio modo, sed eodem ad plures se extendente. Secundò respondetur, non tantùm luceret diuina misericordia in electis, si omnes saluarentur, vel quam plurimi saluarentur. Nam diuina misericordia magis relucet in electis ex eo, quod multis damnatis & reprobatis, paucissimi sunt qui à damnatione sunt erepti. Nam ita cõparatũ est, q̃ donum pluribus cõcessum ab vnoquoq; recipientium, nõ tanti æstimatur, atq; si fibi soli ex peculiari prærogatiua sit concessum. Hanc solutionẽ videor mihi colligere ex D. Paulo ad Rom. 9. vbi docet Deum reprobasse vasa apta in interitum ad ostensionẽ gloriæ gratiæ suæ in vasa misericordiæ, vt. i. ex cõparatione seuerissimi iudicij sui contra reprobos, cõmendationẽ efficeret suam misericordiam erga electos: Ad quintum respondetur, q̃ sicuti humanitas Christi ex vnione hypostatica ad Deũ est nobilissima, & non potest acquirere nobilius esse: sic reparatio per Christũ, quia est reparatio Dei & hominis, nobilissima est, sic adeo q̃ nulla melior excogitari valeat. Quando verò dicunt Theologi, q̃ quocunq; modo dato potest Deus facere meliorẽ, intelligendi sunt, quando ille modus nõ habet infinitatem ex comunctione ad diuinitatem. Ad vltimum respondetur, q̃ occidere innocentem, si tradatur ab eo, qui non habet imperium vitæ & mortis, malũ de se est: sed si tradatur à Deo, qui habet dominiũ vitæ & mortis, malum non est, præsertim quòd agnus innocentissimus non est traditus morti, vt ab ea absorberetur, sed vt deuicta morte resurgeret immortalis. ¶ Sequitur graue dubium circa primum & secundum dictum D. Thomæ in solutione ad secundum, vtrum purus homo possit satisfacere perfectè ad æqualitatem pro delictis coram Deo? à parte affirmatiua sic arguitur, Perfecta satisfactio est redditio æquiualentis pro æquiualenti, sed hanc potest exhibere purus homo, ergo poterit perfectè satisfacere: minor probatur, nam quantũ malum est auersio à Deo per peccatum, tantum bonum est conuersio ad Deum per charitatem, ergo potest reddere æquiualens. Secundò. Quantũ bonum natum est inesse actui meo, tantum bonum est ablatum per peccatum, & non ampliùs, sed tantũ bonum potest inesse actui meo, præcipuè quando habeo actum charitate informatũ, ergo reddo æquiualens. Tertiò, Deus de potentia absoluta potuisset dare peccatori post attritionem, tanquam dispositionẽ & meritũ de cõgruo, gratiã, per quam motus eius fieret contritio, & sic per satisfactionẽ æquiualentẽ deleuisset peccatum: quia per illum actum redderetur Deo æquiualens illi bono, quod abstulit peccatum, ergo. Quarto, constituamus, q̃ homo peccator habet attritionem, quãdo alioquin nõ tenetur ex præcepto eã habere, quæ, vt est probabilis opinio, est meritoria de congruo primæ gratiæ: & constituamus, q̃ Deus confert illi gratiam, tunc conficitur tale argumentum. Hæc attritio est perfectè satisfactoria, ergo homo potest Deo perfectè satisfacere. Probatur antecedens. Nam hæc attritio per gratiam efficitur æquiualens, & ex aliàs indebitis est, vt constat ex hypothesi: ad perfectam verò satisfactionem satis est q̃ sit redditio æquiualentis ex indebitis, ergo. Propter hæc argumenta Scotus in 4. dist. 15. q. 1. tenet, quòd purus homo potest perfectè ad æqualitatẽ satisfacere Deo pro delicto, præcipuè in casu tertij argumenti. Qua in re non queo satis mirari huius hominis ingenij negãtis Christũ Dominũ satisfeciſſe Deo pfecta satisfactione,

Ad argumenta. Ad primũ. Misericordia & iustitia conueniũt in incarnatione verbi. Damasc. Roma. 5. D. Thom. Psalm. 24. Ad secundum. Esaiæ. 57. D. Grego. Ad tertiũ. D. Thom. Ad quartum. Apoc. 7. D. Thom. Obiectio. Notãda solutio. Ad quintum. Adultimũ. Dubium de satisfactione puri hoĩs. Primũ argumentũ. Secundũ. Tertium. Quartum. Scotus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctione, asserentis verò hominem purum posse perfectè satisfacere. Sed pergit Scotus, & probat, quòd ratio Diui Thomæ, qua vtitur ad probandum purum hominem nõ posse perfectè satisfacere; quia offensa fuit infinita, sit prorsus inualida. Nam ex hac probatione sequitur satisfactionem Christi non fuisse perfectam: siquidem fuit bonum finitum & creatum, & solùm finitè acceptum à Deo. Quod si dicas fuisse infinitam satisfactionem, & infinitè Deo gratam, ergo infinitè amat illam. Rursus ergo Deus est latus amando illam, imò sequitur quod non plus suam essentiam amet. Hocipsum confirmatur. Nam satisfactio Christi vel fuit infinitè placens Deo, & quod aiunt Theologi infinitè grata, vel finitè: si primum dederis, ergo bonum increatum est. Nihil enim est infinitè gratum, nisi bonum increatum: si finitè grata fuit, ergo non fuit æquinalens ad offensam, quæ auctore D. Thoma infinita est. Præterea. Infinitas offeniæ non est infinitas simpliciter, sed solùm secundum quid, ergo sat est satisfactio infinita secundum quid, sed hanc purus homo habere potest, siquidem amor Dei ex gratia & charitate procedens infinitus est secundum quid, ergo purus homo per actum charitatis potest reddere æqui ualens. Hactenus Scotus. Dominus Caietanus hoc in loco videtur concedere, quòd homo purus habens gratiam, & charitatem Dei, potest reddere æquiualens Deo pro peccato contra Deum commisso. Et ostendit, quòd cum D. Thomas dicit, quòd purus homo non potest satisfacere ad æqualitatem, per purum hominem intelligit hominem sine gratia, vt excludat hominem Christum, & misericordiam Dei acceptantem: alioquio, inquit ille, si accipiatur pro homine in gratia, qui non est Deus, bene potest reddere æquialens. Neq; in hac re dissentit D. Thomas ab Scoto. Nam D. Thomas in 4. d. 15. q. 1. art. 2. ad. 1. dicit apertè, quòd sicut offensa habet quãdam infinitatem ex infinitate diuinæ maiestatis, ita & satisfactio habet quãdam infinitatem ex infinitate diuinæ misericordiæ acceptantis. Et probatur non inualidis argumentis, quòd hæc sententia vera sit. ¶ In primis. Si Petrus donet Paulo ex liberalitate centum, ex quibus postmodum Paulus soluat cidẽ Petro quinquaginta, aut centum, quę mutuo acceperat ab eodem, citra dubium satisfacit illi perfectè ad æqualitatẽ, & ex toto rigore iustitię, quamuis soluat ex gratuitò datis, ergo similiter iustus quamuis soluat, & satisfaciat ex his, quæ à Deo accepit per gratiam, & liberalitatem, satisfaciet tamen perfectè. ¶ Secundò sic argumentor. Operationes hominis, si iustus sit, sunt eusdẽ speciei cũ Christi operationibus, sed Christi operationes satisfaciebant perfectè, & erant actus iustitiæ commutatiuæ, ergo operationes hominis iusti satisfaciunt perfectè, & sunt actus iustitiæ commutatiuæ. ¶ Tertiò sic argumentor. Deus per Christi merita iustis hominibus cõmunicata efficit, vt iusti ipsi satisfaciãt ex rigore iustitiæ, ergo Deus ipse sine Christo potest illam efficaciã & virtutem tribuere puro homini, iusto tamen, quãdoquidẽ quidquid potest per causam efficientẽ secundam, potest se solo. ¶ Vltimo Homo in gratia constitutus potest in satisfactionem sui peccati reddere Deo contritionem, & pœnitentiam, sed pœnitentia est æquiualẽs peccato, ergo potest reddere Deo æquiualens. Minor sic ostenditur. Nam pœnitentia est quædam vindicatiua iustitia ex charitate procedens, cuius actus tam bonus est, quantum malum peccatum fuit. Sicut enim peccatum est auersio à Deo infinito bono, sic pœnitentia per charitatem est conuersio ad Deum summum, & infinitum bonum. Certè sicut peccatum mortale constituit hominem inimicum Dei, sic pœnitentia constituit eum Dei amicum. ¶ Ad huius rei expositionem sciendum est, quòd satisfactio hominis coram Deo potest comparari ad Christum Dominum, & ad purum hominem sine gratia, & ad purum hominem cum gratia, & ad purum hominem vt participat Christi Domini merita. De his omnibus inuestigandum est quid valeat homo ad satisfactionem coram Deo. ¶ Illud etiam obseruandum est, quòd satisfactio contingit quando datur æquale ei quod debetur, vel quando datur minus, dùm tamẽ creditor ea satisfactione sit contentus. Rursus cũ datur æquale, vel datur ex propriis vel datur ex alienis, & ex alias debitis. Si datur & exoluitur æquale ex propriis, tunc est vera satisfactio condigna ad æqualitatem iustitiæ, cùm verò exoluitur minus vel ex alienis, aut verò ex eis, quæ alio titulo sunt debita, est satisfactio imperfecta, quippè quæ non fundatur in rei æqualitate & iustitia, sed in creditoris benuolentia, & grauita acceptatione, quam proinde ex iustitia acceptare non tenebatur. ¶ Denique considerandum est, quòd in hac disputatione nomine puri hominis intelligimus hominem, qui Deus non sit, siue sit constitutus in puris naturalibus, siue in peccato mortali, siue gratia iustificatus. Et quidem D. Caietanus in hoc loco primo dubio docet, quòd per purum hominem non solùm intelligitur homo qui Deus non sit, verùm etiam qui non habeat gratiam & charitatem: & admodum se torquet, vt ostendat, quod hæc fuerit D. Thomę mens, & sententia. Sed re vera fallitur Caietanus. Nã D. Thomas hic asserit apertè, quòd purus homo potest satisfacere Deo imperfectè, & quòd omnis puri hominis satisfactio habet efficaciam ex satisfactione Christi, sed certum est, quòd homo purus sine gratia non potest satisfacere Deo nec perfectè, nec imperfectè, & æquè certum est, quod huius hominis satisfactio nõ habet efficaciã ex passione Christi. Intelligitur ergo purus homo in sensu iam expositò, in quo sensu vniuersi Theologi disputant propositam quæstionẽ de satisfactione puri hominis. Nominatim Scotus, Durandus, Capreolus, in 4. dist. 15. His cõstitutis est prima cõclusio. Nulla pura creatura sine gratia, & auxilio Dei potest ex viribus suæ naturæ propriis satisfacere Deo perfectè, vel imperfectè pro peccato suo vel alieno. Hæc conclusio demonstratur fusissime in 1. 2. in materia de gratia. Sed nunc paucissimas demonstrationes afferamus. Prima sumitur ex sanctis scripturis. Oseæ 13. Perditio tua ex te tantummodo in me auxiliũ tuũ. Iob. 14. capite, Quis potest facere mundũ de immundo conceptum semine? nonne tu, qui solus es? Rom. 3. Omnes peccauerunt & egent gloria Dei 1. Corinth. 13. per totum vbi habetur illa memorabilis sententia, Si charitatẽ nõ habuero nihil sum, nihil mihi prodest. 2. Cor. 3. Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, &c. infinitum denique est persequi auctoritates D. Pauli, in quibus asseritur, quòd ex operibus suis non iustificatur omnis caro coram Deo, sed per gratiam Iesu Christi. Vbi obiter adnotandum est, q̃ quando dicit Paulus q̃ ex operibus legis non iustificatur omnis caro corã Deo, duplex sensus est: primus est, ex operibus legis non iustificatur omnis caro, quia nemo est, qui ea præstet: secundus est D. Augustini. Opera legis non iustificare etiam si maximè præstentur, quia sine Dei gratia, nulla opera sunt accepta coram ipso ad redemptum in gratiam cum illo, vt explicatur in sequenti demonstratione. ¶ Secunda demonstratio. Etiam si homo sine gratia existens, exhibeat Deo omnia, quę viribus naturę præstare potest, non tenetur Deus acceptare satisfactionem, sed secundum legem statutam, In quacunq; die comederis ex eo morte morieris, potuit homines in æternum damnare, non ergo potuit homo ex viribus naturę Deo satisfacere, ita vt satisfactionem acceptare teneatur. ¶ Tertia demonstratio. Doctrina diuinitus reuelata tantummodò docet Deum esse hominum iustificatorem, & reconciliari cum peccatoribus per veram pœnitentiam: quæ doctrina ratione naturali comprehendi nõ valet, at si homo ex viribus naturę, potest Deo pro peccato satisfacere, & cum eo redire in gratiam, certè hoc potuit ratione naturali comprehendi, at non potest comprehendi, vt iam probatum est, ergo fieri nõ potest, vt fiat talis satisfactio. Alias duas probationes adducit hic D. Thomas in huius rei confirmationem. Vna est, quia tota natura humana est corrupta & indigna, & minimè placens Deo, & ex consequẽti opus eius nõ erit Deo acceptũ. Vndè etiam si homo sine gratia efficeret aliquod bonũ opus tam bonum, atq; fuit malũ offensa Dei, nõ proinde Deo satisfaceret. Nam Deo nõ reddit, nec exoluit debitum, & Deus non acceptat. Altera probatio est. Quoniã offensa Dei est infinita,

Arguit Scotus contra factionẽ D. Thom.

Caietan⁹.

D. Thom.

Primũ argum.

Secundũ argum.

Tertiũ argum.

Vltimũ argum.

Explicatio ſitionis.

Satisfactionis natura & essentia.

Purus homo quis dicatur.

Caietan⁹

Prima conclusio.

Osee 13.
Iob. 14.
Rom. 3.
1 Cor. 3.

2. Corin. 3.

Quomodo ex operibus legis non iustificatur omnis caro coram Deo.

nita, opus autem, quod perficitur ab homine sine gratia, licèt aliquam bonitatem habeat, finitum est: siquidem non excedit vires naturales. Sed quomodo offensa Dei sit infinita inferius explicandum est. Hinc sequitur, q̃ si Deus non elevasset hominem ad finem supernaturalem per gratiam & virtutes infusas, non exigeret ab illo satisfactionẽ pro peccato sicut modo, quoniam impossibile erat illam præstare, nunc verò exposcit satisfactionem, quoniam per gratiam & charitatem possibile est vt fiat. ¶ Secunda conclusio. Purus homo, hoc est, qui non est Deus, habens tamen gratiam Dei, non potest perfectè satisfacere Deo pro peccato, siue proprio, siue alieno. Hæc conclusio militat contra Scotum, & quantum videtur contra D. Caietanum. Sed probatur ex illo Iob ca. 9. Verè scio ita esse, quòd non iustificabitur homo compositus Deo, si voluerit contendere cum eo, non respondebit vnum pro mille: & iterum, Si habuero quidpiam iustũ non respondebo ei, sed meum iudicem deprecabor. & Roma. 11. Quis prior dedit illi, & retribuetur, quoniam ex ipso, & per ipsum sunt omnia. & 1. Corint. 4. Quid habes, quod non accepisti? & si accepisti quid gloriaris quasi non acceperis? De hac re legendus est Augustinus lib. de fide & Symbolo. Et Leo III. Sanctissimus in sermone primo de Natiuitate Domini sic scribit. Si non esset verus homo, non præberet exemplum, si non esset verus Deus, non afferret remedium. Loquitur de remedio sufficienti & perfecto ad æqualitatem iustitię. Secundò. Omnis valor, & omne premium talis satisfactionis est ex gratia, & misericordia Dei accipientis, qui ea satisfactione contentus est, & potuit maiorem exigere, ergo non est satisfactio perfecta de rigore iustitiæ. Tertio sic. Talis satisfactio nõ est ex propriis, sed ex iis, quæ accepimus ex dono Dei, ergo non est perfecta ad æqualitatem iustitię: consequentia argumenti ex annotationibus præstitutis manifesta est, antecedens verò sic probatur. Nam voluntas, pœnitentia ipsa, vniuersa denique studiosa operatio est donum Dei: nam quanuis studiosa operatio ex libero arbitrio procedat, simul etiam est donum Dei ab ipso dependens in fieri, & in esse, & conseruari, qui iuxta D. Paulum operatur in nobis, & velle, & perficere pro sua voluntate. His accedit alia euidentior demonstratio. Nã nunc temporis etiam post Christi Iesu rigorosam satisfactionem homo peccator gratis iustificatur, vt patet ex illo Roma. 3. Iustificati gratis per gratiam ipsius. ergo homo peccator non satisfacit perfectè, & de iustitia pro culpa commissa. Consequentia inde probatur. Nam est euidẽs contradictio, quòd peccator adiutus diuinitus satisfaciat de rigore iustitiæ pro suo peccato, & quòd Deus gratis remittat peccatum, & iustificet impium. Item est alia euidens contradictio, quòd satisfaciat ex gratia, & quòd satisfaciat perfectè. Profectò hęc ratio conuincit sententiã nostram esse conclusionem fidei, & oppositum esse errorem. Cõfirmatur etiam. Nam si homo purus per gratiam Dei potuit satisfacere perfectè pro suis delictis, ergo non fuit necessarium Deum fieri hominem ad genens humani reparationem, & sic Christus gratis mortuus est. Certè in satisfactione hominum pro suis delictis verum habet illa sententia D. Augustini celebrata, Quid mereberis, ò peccator? quid mereberis? vide si tibi occurrat nisi pœna; vide si tibi occurrat nisi supplicium? Istam sententiam docent vniuersi Doctores. Durandus in 3. d. 20. q. 2. in 4. d. 15. q. 1. Albertus Magnus in 3. dist. 20. art. 3. Bonauentura. q. 3. Paludè ibidem. Altisiodorensis in 3. tractatu primo capitu 8. Alexander Alensis. 3. parte q. 1. membro 6. art. 2. Driedo tractatu. 2. ca. 1. p. 4. de captiuitate, & redẽptione generis humani, neque aliquis Doctorum sentit oppositum. Nam Scotus per satisfactionem ad æqualitatem non intellexit satisfactionem de rigore iustitiæ, & Caietanus, qui in principio huius commentarij videtur concedere, quòd homo habens gratiam satisfaciat Deo perfectè ad æqualitatem iustitię, postmodum respondens Scoti argumentationibus dicit expresè esse euidentem contradictionem, quòd satisfactio præsupponat gratiam Dei acceptãris, & quòd sit satisfactio perfecta de iustitia. Verum verò homo peccator, quãdo ex gratia Dei habet veram pœnitentiam satisfaciat de iustitia imperfectè pro culpa commissa, inferius examinandum est. ¶ Nunc ad argumenta Scoti tria, quæ primo loco posita sunt vnica solutione respondendum est, quòd semper præsupponitur gratia Dei acceptantis illam satisfactionem, & ideo neque est ex propriis, nec potest esse perfecta ad æqualitatem iustitiæ. Sed præstat respondere ad argumenta Scoti in particulari. ¶ Ad primum dicitur, quod totum verum est supposita gratia, sed cum præsupponitur gratia, iam nõ est satisfactio perfecta, vt paulò ante dictum est. ¶ Ad secundum dicendum, quòd actus meus, vt meus est, maius bonum natus est tollere, quam ponere, siquidem peccatum priuat gratia, quam nullus actus meus, vt meus est, potest restituere. ¶ Ad tertium dicendum, quòd talis satisfaceret, sed talis satisfactio resoluitur vltimatè in misericordiã Dei cõferentis illam gratiam, & sic non est satisfactio perfecta. Dicendum est namque quòd illa satisfactio ex parte Dei acceptantis satisfactionem est, nõ ex parte hominis. Satisfactio perfecta, p culpa debet habere gratiam, amorem, placationem Dei pro termino, non pro principio. Vndè per satisfactionem debent acquiri charitas, & gratia, & quòd virtute illius redeãt homines in gratiam, & reconcilientur Deo, & non est præsupponẽda gratia. Vndè dicere, quòd homo potest satisfacere pfectè ad æqualitatẽ, & quòd hoc potest per gratiam, est euidens contradictio. ¶ Ad quartum argumentum respondetur, quòd talis amor non est acceptus Deo, neq; placet, siquidem est actus inimici: vndè opera extra gratiam non sunt satisfactoria coram Deo, neque aliquo modo meritoria, neque etiam de congruo, vt dictum est in 1. 2. ad finem. Dicit enim Paulus? Si ex operibus iam non est gratia: & in alio loco: Non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, saluos nos fecit. & iterum: Non sunt cõdigne passiones huius temporis ad futuram gloriam, q̃ reuelabitur in nobis, nempè ex se se, & ex natura, & valore operum nisi per gratiam Dei eleuentur. & Lucæ. 17. Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, serui inutiles sumus, & Esaiæ. 64. Omnes iustitiæ nostræ sicut pannus menstruatæ, id est, nullius valoris, nullo modo meritoriæ nec satisfactoriæ. ¶ Ad argumentum ergo respondetur, sophisma esse. Solùm enim probat de perfectione, & bonitate essentiali, quam actus sortitur ab obiecto, & hæc nullo modo est infinita; quia actio finita non est capax bonitatis infinitę sui obiecti, secus est de amore infinito summi boni, quo amatur quantum amabile est. Verum est, quod cæteris paribus actus de obiecto meliori, est melior essentialiter, & in hoc sensu vera est illa sententia, quòd quanto actus est de meliori obiecto, tantò melior est, alias falsa est. Vel dicatur ad argumenti cõfutationem, quòd dato, quòd actus esset bonus infinitè secundum quid, non est cõsequens, quòd sit satisfactorius ad æqualitatem, quoniam requiritur, vt actus ille natura sua tantum placeat Deo, quantum peccatum displicuit, & quòd tantum boni afferat Deo de se, quantum malũ de se affert peccatum. Peccatum enim mortale, vt infra videbimus, de se destruit Deum, & constituit alterum Deum. Præterea requiritur, quòd reddat tantundem non debitum, alias & de suo. Omnis autem actus est debitus Deo, & vniuersa sunt Dei, pœnæ, vis operandi, ipsa operatio, concursus ad operandum. ¶ Iam respondeamus ad alia argumenta Scoti, quibus conabatur subuertere probationem D. Thomæ de infinitate offensæ contra Deum commissę. ¶ Ad primum argumentum negatur sequela. Et ad probationem dicendũ est, quòd actiones Christi humanę, scilicet, amare Deum & voluntarie pati, & huiusmodi, habent duas conditiones, altera est, quòd sunt res quædam creatæ, & sic sunt finita entia simpliciter, nõ enim sunt Deitas. Altera est, quod sunt operationes personæ diuinæ, vt propriũ suppositi, cuius sunt, & sic sunt infinitę efficaciæ in tali genere, puta meriti seu satisfactionis. Caietanus vocat infinita entia personaliter ex hoc ipso, quòd sunt opera ipsius Dei, vt propriæ personæ exercentis opera illa. Dicẽdum est ergo, quòd ex eo, q̃ Christus satisfecit p delicto generis humani, satisfactio eius fuit infinita modo iã exposito, ac per hoc adequat offensam

Soluuntur argumẽta Scoti.

Ad primũ.

Ad secundum.

Ad tertiũ.

Ad quartum.

Lucæ 17.

Esaiæ 64.

Ad argumẽta contra probationem D. Thom. Ad primũ. Actiones Christi duplicem habent cõditionem. Caietan.

Universidad de Deusto
Biblioteca

offensam infinitam & offensas omnium hominum, & omnia beneficia collata à Deo tum suæ humanitati, tum omnibus creaturis, & offensas & peccata infinitorum hominum: quoniam quantò maior est satisfactor, aut gratiarum actor, tantò efficacior est. Si ergo infinitum excedit omnes peccatores, & omnes creaturas, cõsequens est, quòd sufficiat pro omnibus, & excedat omnia. Ex hac doctrina, quæ planè diuina est, facilè confutatur argumẽtũ Scoti primum, & declaratur apertè quomodo satisfactio Christi licèt infinita sit in genere satisfactionis, nõ tamẽ infinitè est grata Deo, nec tam amabilis sicut diuinitas.

Ad secundum.

¶ Ad secundum argumentum dicendum est, quòd offensa contra Deum commissa non est infinita simpliciter in genere entis, non enim est ens infinitum, cęterum est infinita in genere mali. Est enim malum infinitum, vt linea infinita est quantitas infinita. Si hoc appellet Scotus infinitum secũdum quid, nihil moror. Et cùm dicitur, quòd actus charitatis adęquaret illam infinitatem, cõcedatur. Quo circa si homo ex propriis viribus posset talem actũ habere, posset vtique perfectè satisfacere, sed quia nulla creatura potest gratiã, aut charitatem ex viribus naturæ adipisci, ideò non potest adęquare infinitatem illã, quam habet offensa cõtra Deum commissa. Sed obseruet Theologus, quod offensa, & auersio à Deo nõ est propterea infinitum malum, quia est ab obiecto infinito. Nam etiam est veniale peccatum habens Deum pro obiecto, vt iumentum vanum, vel motus subitus infidelitatis, sed quia est auersio à Deo, id est, contra amicitiam, & charitatẽ Dei. Vndè etiam fornicatio est auersio à Deo, licèt non habeat Deum pro obiecto. Et similiter non omnis dilectio Dei est conuersio in Deum, sed illa solùm, quæ procedit ex amicitia, vel est conformis amicitiæ, quæ nunquam potest esse cum peccato mortali. Et certũ est, quòd nullus actus propriè potest dici conuersio in Deum, nisi etiam Deus sit conuersus ad nos, iuxta illud, Cõuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Sed libet hic commemorare causas, propter quas offensa ad uersus Deũ sit infinita. In primis quod sit infinita ab effectu colligimus.

Quare offensa Dei dicitur infinita.

Nam punit eam Deus pœna infinita extensiuè, nempè, cruciatu ignis æterni. Aſſerunt Theologi, quòd punit citra condignum. Deinde punit priuatione summi boni, quæ videtur esse infinita quodammodo: quia tantò maior est priuatio boni, quantò est maius bonum, quo priuat. Cum igitur peccatum mortale priuet quantumcunque de se est bono infinito, quodammodo infinitum malum est. Idem colligitur ex comparatione: quia grauius & peius est offendere Deum quã omnes simul creaturas. Item quia est maius malum quocunque malo naturali & simul omnibus. Ad hæc, quantum in se est tollit Deum, constituit enim alterum finem vltimum, & quodammodo alterum Deum. notissima enim est illa Theologorum sententia, quòd qui peccat mortaliter, cõstituit vltimum finem in creatura. Amplius. Tantò maior est offensa, quã tò persona, quæ offenditur, & contẽnitur dignior est, ergo, si persona, quæ offenditur, & contemnitur habet infinitam dignitatem, & excellentiam, offensa infinita erit. Demùm. Peccatum Adæ infinitum dicitur, quia infecit totum naturam, & nocuit infinitis hominibus si mundus æternum duraret, & si nascerentur semper noui homines, omnes infiiceret. ¶ Sed iam tempus est, vt argumentis, quæ fecimus pro sententia domini Caietani satisfaciamus. Ad auctoritatem D. Thomæ ex 4. sententiarũ respondetur, quòd licèt ipsa Dei misericordia, & acceptatio ex gratia habeat quandam infinitatẽ, & reddat æquale, æqualitas tamen illa nõ prouenit ex parte ipsius satisfactionis, sed ex misericordia Dei, & per consequens nõ ita perfectè satisfacit etiam homo cum gratia, imò nec propriè satisfacit pro culpa. Explicatur hoc euidentius. Nam, vt satisfactionis infinitas faciat satisfactionẽ perfectam & æqualem ad infinitam offensam, necessarium est, quòd talis infinitas sumatur ex infinitate satisfaciẽtis, non autem ex parte eius, cui fit satisfactio, alioquin non erit ex propriis ipsius satisfacientis. Volo dicere, quòd peccatum & offensa infinita erat, huius autem infinitatis causa efficiens erat sola hominis voluntas ex propriis ipsius peccãtis: sic sanè infinita satisfactio ex parte satisfacientis sumenda erat. Ex his facilè intelligitur, quàm immeritò Dominus Caietanus ex citatis verbis D. Thom. in 4. sibi persuadeat hominem iustum satisfacere pfectè pro peccatis, cum ex illis verbis potius oppositũ colligatur. ¶ Ad primum argumentum dicendum est, quòd quãquam homo sit Dominus gratiæ, & bonorũ supernaturaliũ, quæ de manu Domini liberaliter accepit. (Vndè cum peccat, & hæc bona disperdit, non peccat contra iustitiam, vt dictum est in superiori libro, cum de dominio disputaremus) nihilominus tamen dependet homo totus in vsu gratiæ, & bonorũ supernaturalium ab ipso Deo. Licèt enim talis vsus & operatio studiosa procedat à libero arbitrio nostro, nihilominus tñ multò magis est ipsius Dei, quam nostra. Et ideo ex ijs, quæ sunt ipsius Dei satisfacimus, iuxta illud. 1. Paralip. vltimo: q̃ de manu tua accepimus, reddimus tibi: accepimus autem non solum bona supernaturalia, gratiã, charitatem, & cætera id genus, sed etiam vsum gratiæ, & bonorũ supernaturalium; quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. ¶ Ad secundum argumentum, vt quidam Doctores respondeant, mouent magnam quæstionẽ vtrum satisfactio Christi, & satisfactio hominis puri differãt specie? sed non admodum refert ad argumenti confutationem, vero similius est, quod differant specie. Nam satisfactio Christi est actus iustitiæ cõmutatiuæ reddens Deo æqualẽ: satisfactio verò nostra, nõ est actus iustitiæ commutatiuæ reddens æquale Deo, ergo differunt specie. Propter quod cõcedendum videtur in anima Christi fuisse habitum iustitiæ commutatiuæ erga Deum, qui in creatura esse non potest. Confirmatur etiam: nam satisfactio puri hominis pertinet ad religionem, si debitum reddat Deo pro acceptis beneficijs, vel ad pœnitentiam, si reddat debitum Deo pro offensa commissa, satisfactio verò Christi pertinet ad iustitiam commutatiuam, vndè differt specie. Ieiunium itaque Christi & alterius hominis vt pertinent ad temperantiam sunt eiusdem speciei, cęterum in genere satisfactionis, & iustitiæ differũt specie. Sed licèt specie non discriminarentur, argumentum propositum inane est, & inualidum. Nam dato quòd actus procedens ex gratia in puro homine esset ita meritorius, sicut in Christo, tamen aliter Christus habebat gratiam, & aliter purus homo: quia Christus habet gratiã à se ipso, & non ab alio, & ex propriis viribus suæ propriæ personæ, cęteri vero homines solum ex liberalitate Dei gratiam donantis. Certè charitas Christi, & hominis puri eiusdem speciei sunt, at charitas hominis puri nõ valet exęquare valorem, & efficaciã charitatis, quę est in Christo Iesu. Dicamus igitur, quòd licèt operationes Christi & nostrę factæ in gratia sint eiusdẽ speciei, tamẽ operationes Christi habent infinitatem, quam non habent nostræ. Et ratio est, quoniã ab alio principio sumitur natura operis, & ab alio valor ipsius: nã natura operis sumitur ex obiecto, valor autem quandoque ex circunstantia personæ. Nam si persona humilis, & Rex eãdem operationem humilitatis secundum naturam exerceant, maioris valoris est humilitas regis, quàm humilitas personę infimæ propter circunstantiam personæ. Similiter dico, quòd cum persona Christi sit infinitę dignitatis, & infinite grata, eleuat suas operationes, & communicat illis valorẽ infinitum. ¶ Ad tertium argumentum dicẽdum est, quod fortassis antecedẽs argumẽti falsum dicit, de quo in sequẽtibus videbitur. Sed dato, quòd antecedens verum sit, cõsequentia argumenti neganda est. Nam licèt omnes cõcursus in genere causę efficiẽtis puræ possint à solo Deo per se ipsum suppleri: Cæterum quando actio dicit ordinem ad principium producẽs in genere causę formalis, nõ potest suppleri à Deo solo, vt aduertere licèt in actione videndi, quæ per nullam potẽtiam exerceri potest sine oculis: est enim actio vitalis, de cuius essentia est, vt à principio intrinseco vitali prodeat. Cum ergo satisfactio infinita, & de rigore iustitiæ dicat ordinem ad hominẽ Deum, qui solus eam præstare potest, impossibile fuerit, quòd per vllam potentiam satisfactio rigorosa exerceri possit sine supposito diuino. Sed distinctius, & euidentius confutabitur

Ad 1. arg.

1. Par. vlt.

Ad 2. arg. Satisfactio Christi & puri hom. differunt specie.

Ad tertiũ.

Quicquid Deus potest cum causa secũda, potest se solo, quomodo intelligatur.

confutabitur argumentum si dicamus, tantum probare, quòd possit homo iustus sine Christo per Dei omnipotentiam facere vniuersam operationem, quam fecit per merita Christi. Quod enim Deus potest facere per Christum potest facere sine Christo, sed non eodem modo: sicut Deus potest facere se solo actionem merendi, sed non potest meren. Mereri enim includit modum, quòd sit inferior & obediens qui meretur. ¶ Ad vltimum argumentum, quoniam difficile est per nonnullas propositiones respondent Theologi necessarici. Prima est. Secundum fidem catholicam asserẽdum est, quòd gratis iustificamur, & simul per redemptionem, quæ est in Christo Iesu. Patet hęc conclusio ex illo ad Roman. tertio. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu.

Quæstio grauis dẽ satisfactione puri hominis imperfecta tamen.

Prima conclusio.

¶ Secunda conclusio. Homo cũ iustificatur per veram pœnitentiam satisfacit imperfectè pro ipsa culpa aduersus Deum commissa, & non tantum pro pœna. Probatur hæc conclusio ex D. Thoma 3. p. q. 85. artic 3. Vbi dicit, quòd pœnitentia est iustitia vindicatiua, per quam vindicamus offensas aduersus Deum cõmissas. Ex quo consequens est, quòd actus pœnitentiæ est compensatio pro culpa, imperfectè tamen: quia fundatur in gratia, & nõ est ex propriis. Quem locum elucidans Caietanus scribit, quòd pœnitentia est recompensatiua tam pro culpa, quam pro pœna. Eandem sententiam habet in 4. distinctione. 15. quæstione prima, articulo. 2. & in prima parte quæstione. 21. artic. 4. ad primã asserit, quòd in iustificatione impij est misericordia, & iustitia. Misericordia quidem, quoniam gratis & sine meritis impius iustificatur: iustitia verò, quoniam per pœnitentiam emanantẽ a charitate fit compensatio delicti. Iuxta illud Lucæ 7. Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Et certè hoc in loco in solutione secundi apertè docet, quòd homo purus potest imperfectè satisfacere pro culpa. His autoritatibus accedunt optimæ rationes. Prima ratio. Virtus pœnitentiæ per contritionem compensat offensam Deo factam, ergo satisfacit. Antecedens probatur. Nam virtus pœnitentiæ per contritionem facit, quòd homo qui debitor erat ante per culpam, iam non sit debitor, excludendo omnem offensam, & oẽ peccatum. Secunda probatio. Tantum bonum restituitur per veram pœnitentiam, quantum ablatum erat per peccatum, ergo æqualitas constituitur per pœnitentiam inter Deum & hominem. Probatur antecedens: nam per peccatum abstulimus Deo honorem, quem per pœnitentiã restituimus, vindicantes in nobis Dei offensam. Ex hac conclusione inferunt prædicti Theologi, quòd homini satisfacienti pro culpa per veram pœnitentiam debetur de iustitia imperfecta remissio peccatorum, & reconciliatio cum Deo.

Secũda cõclusio.

D. Tho.

Caietan.

Lucæ 7.

Primum arg.

Secũdum argum.

Tertia cõclusio.

¶ Tertia conclusio. Peccator cùm iustificatur, nullo modo meretur remissionem peccatorum, nec reconciliationem cum Deo. Probatur. Nam meritum est id, cui correspondet merces, sed actui pœnitentiæ non respondet remissio culpæ tanquam merces, & præmium, sed tanquam effectus, qui consequitur ex vi actus præsupposita gratia Dei: ergo actus pœnitentiæ non est remissionis culpæ meritorius. Maior argumenti est Diui Thomæ expressa doctrina. 12. quæstione. 114. articulo. 1. & explicatur hoc modo. Nam semper id, quod redditur tanquam præmium, non est effectus operis meritorij in genere causæ efficientis, sed efficitur à Deo, Verbi gratia, per opus meritorium meremur augmentum gratiæ, & gloriæ, hęc autem à Deo nobis donantur, iuxta illud, Gratiam & gloriam dabit Dominus. Minor autem argumenti probatur à D. Thoma infrà q. 85. artic. 2. ad 3. vbi dicit, quòd pœnitentia effectiuè expellit peccatum. Confirmatur etiam. Nam D. Thomas. 1. p. q. 62. ar. 4. cõstituit hanc differentiam inter actum meritorium, & illum per quẽ effectiuè aliquid producitur: quia id, quod sequitur ad actum meritorium excedit virtutẽ illius: id autem, quod effectiuè ab illo producitur, non excedit virtutem ipsius actus. Cùm ergo autore D. Thoma in loco citato. 3. parte, actus pœnitentiæ excludat peccatum efficienter, consequens est, quòd actus pœnitentiæ non promereatur expulsionem & remissionem peccati. Sed & alio modo explicatur, quemadmodum licet remissio peccati debeatur pœnitenti de iustitia imperfecta, non tamẽ remissio peccati cadit sub merito. Vt tollatur nãque discrimen apertum inter satisfactionem, & meritum. Satisfactio enim in eo tota posita est, vt prospiciatur honori, & commodis eius, cui fit satisfactio. Itaque satisfactionis terminus, & scopus est ille, qui passus est iniuriam, & creditor appellatur, principium autem satisfactionis est qui offendit, & in crimine tenetur. Contrà verò, meritum totum positum est in prospiciendo commodis ipsius meritis, quamuis retributionem & commodum expectet ab altero. Hoc discrimen significatur hisce verbis: Qui satisfacit, satisfacit alteri, qui meretur, meretur sibi ab altero. Ex hoc discrimine intelligitur quomodo non rectè consequitur, homo per veram pœnitentiam satisfacit pro delicto, ergo meretur culpæ remissionem. Certè si filius vnicè dilectus à patre, vt iniuriam patri inferat in conspectu patris sibi mortem inferat, nullum in eo qui mortuus est manet principium ad satisfaciendum patri, nec ad viuificandum seipsum: Sic in peccatore non manet principiũ ad satisfaciendum Deo, nec ad viuificandam animam, sed Dei omnipotentia & virtute hæc fiunt, dum iustificatur impius, & impius satisfacit Deo dũ iustificatur per veram pœnitentiam, quam ex dono Dei habet, & eiusdẽ Dei gratia suscitatur. Cęterum offensa Dei, quę compensatur in iustificatione, est propria materia satisfactionis, quoniam offensę compensatio tota est ordinata ad Dei honorem, & non ad cõmodum per se ipsius satisfaciẽtis, ac proinde non est materia meriti, quoniam meritum ordinatur ad merentis commodum. At viuificatio animę, quę fit per gratiæ infusionẽ, & per remissionem peccati, non est neque satisfactionis materia, quoniã est in commodum satisfaciẽtis ordinata: sed neque est materia meriti, quoniam omne meritum est effectus ipsius gratiæ, & remissionis peccatorum. Explicatur hoc euidẽtius. Nam si quispiam comiserit crimen læsæ maiestatis contra regem, rex autem clementissimus velit condonare tale primò ea lege, vt supplex reus veniam petat, certe iste reus nũquam promeruit talem remissionem a rege, at sine dubio satisfacit regi pro offensa. Ad eũdem modum Deus pro sua clementia acceptat tanquam sufficiẽtem satisfactionem pro peccato cor contritum, & humiliatum, cæterum cor contritum nunquam promeruit remissionem peccati. Ex his conclusionibus facilè respondent ad argumentum propositum dicentes, quòd homo peccator per veram pœnitentiam satisfacit Deo de iustitia pro offensa, sed hæc satisfactio perfecta non est, quia non est ex propriis, & fundatur in Dei gratia, cuius donum est vera pœnitẽtia. Mihi vero hæc sententia, quãquam est doctissimorum hominum, nũquam probatur, tùm quoniam continet euidentem cõtradictionem, tùm verò quoniam nõ rectè explicat, quomodo homo gratis iustificatur, & reconciliatur cum Deo. Ego sic statuo secundum fidem Catholicam, quòd remissio peccatorum, & iustificatio impii fiant omnino gratis. Hoc asserit Diuus Paulus frequentissimè in epistola ad Romanos, & in epistola ad Galatas. Pro cuius confirmatione est illud insigne testimonium Romanorum tertio. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu. & ad Romanos capitulo quarto, Ei qui operatur, hoc est, ei qui meretur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum: ei vero, qui non operatur, hoc est, ei, qui non meretur, credenti autem in eum, qui iustificat impiũ, reputatur fides eius ad iustitiam secundum propositum gratiæ Dei, sicut & Dauid dicit, beatitudinem hominis, cui Deus accepto fert iustitiam sine operibus, hoc est sine meritis. Et si quæratur à Diuo Paulo, vbi Dauid istam sententiam expresit, subdit locũ Paulus. Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorũ tecta sunt peccata. Ecce quemadmodum idẽ est apud Paulum hominẽ iustificari, & remitti ei peccata. Hęc veritas definita est in Cõcilio Milcuitano, Arausi, Tridẽti, cõtra Pelagiũ. Certè in

Huius sententiæ impugnatio.

Remissio peccatorũ & iustificatio impii fiunt omnino gratis. Rom. 3. Rom. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Concilio Tridentino planè asseritur, quòd in iustificatione impij includuntur ista quatuor, infusio gratiæ, motus liberi arbitrij in Deum per fidem & charitatem, motus etiam pœnitentiæ in peccatum, & tandem remissio culpæ, quæ omnia dantur gratis sine merito. Ex hoc principio Catholico sequitur statim, quòd remissio peccatorum datur gratis. Deinde sequitur, quòd non datur ex meritis. Tertiò sequitur, quòd non debetur pœnitenti de iustitia. Sed probatur hoc euidentius. Nam si reconciliatio, & remissio peccati debetur homini pœnitenti ex iustitia, ergò debetur homini ex iustitia, quod redeat cum Deo in gratiam, ex quo consequens est, q̃ prima gratia non datur homini gratis. Ad hæc. Si reconciliatio cum Deo debetur homini pœnitenti, & satisfecit pro culpa de iustitia, consequens est, quòd mereatur de iustitia, vt Deus reconcilietur illi, & condonet iniuriam, hoc autem asserere planè hæreticum est: quòd rectè sequatur patet euidenti ratione. Nam illud opus est meritorium coram Deo de iustitia, cui debetur aliquid de iustitia ex ordinatione diuina, sed pœnitenti, vt prædicti autores affirmãt, debetur de iustitia, & ordinatione diuina reconciliatio cum Deo, ergò ex meritis reconciliatur peccator cum Deo. Certè gloria hac de causa cadit sub merito bonorum operum, quia debetur homini operanti ex iustitia, & ordinatione diuina, si ergò reconciliatio cum Deo debetur pœnitenti ex iustitia, consequens est, vt cadat sub merito. Hoc ipsum confirmatur. Quia meritum bonorum operum ex sanctis scripturis præcipuè colligitur ex illis sentẽtijs, Tu reddes vnicuique iuxta opera sua. Et ex illo, Quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex. sed vt isti existimant reconciliatio peccatoris debetur homini pœnitenti iuxta opera sua de iustitia, quam reddet Dominus ex iustitia ranquam iudex, ergò cadit sub merito pœnitentiæ. Præterea. Quòd homo habeat gratiam Dei, & efficiatur illi gratus, nõ debetur homini peccatori ex iustitia, ergò neque remissio peccatorum, & cum Deo reconciliatio: consequentia inde probatur euidenter. Nam si habet gratiam Dei, & est illi gratus, iam intelliguntur peccata remissa, & condonata. Explicatur hoc argumentum euidentius. Nam si homini pœnitenti debetur de iustitia reconciliatio cum Deo, (siquidem satisfacit de iustitia pro culpa) vel præsupponitur, quòd iam sit homo gratus, vel fit gratus per opus pœnitentiæ, si intelligitur gratus Deo, & id quidem merè gratis, ergò iam intelliguntur peccata esse remissa, & iniuria cõdonata, alioquin nõ esset Deo gratus: si verò dicas, quòd fit Deo gratus per opus pœnitentiæ, consequens est, quòd gratia debeatur ex iustitia pœnitenti, q̃ est dogma planè pestiferum. Demum. Si opus pœnitentiq̃ est tantæ virtutis, quòd ei debeatur ex iustitia reconciliatio cum Deo, & condonatio iniuriæ, certum est, quòd procedit ex gratia. Nam opus quòd non procedit ex gratia, nihil valet coram Deo de iustitia, si ergò procedit ex gratia, iam ergo præsupponuntur peccata dimissa, & iniuriam esse condonatam, ergo impossibile est, quòd ex iustitia debeatur homini pœnitenti condonatio iniuriæ.

Argumẽti difficile.

Propria sententia.

Dicendum est ergò, quòd Deus remittit, & cõdonat culpam gratis per satisfactionem Christi applicatam nobis pro sua misericordia, hæc autem applicatio in homine adulto non fit, nisi per veram pœnitentiam, quę non meretur remissionem peccatorum, sed est præparatio ad illam habendam. Cùm ergò dicit Diuus Thomas, quòd homo per pœnitentiam satisfacit pro culpa, sensus est, quòd concurrit suis operibus ad suam iustificationẽ, non quòd mereatur illam, neque, quòd de iustitia ei debeatur. In eũdem sensum Diuus Paulus dixit, quòd per fidem iustificamur. Rursum, cùm dicit Sanctus Thomas, quòd in iustificatione impij inuenitur quidam modus iustitiæ, verissime dicit. Tùm quoniam Deus statuit, vt qui ex adultis non operatur, non iustificetur, tùm verò quoniam iustificatur homo ex iustitia non nostra, sed Christi, vt supra expositum est. Cæterùm quoniam iustificatio est opus gratię operantis, & non cooperantis, omnino tribui debet Deo, & non nostris operibus. Ex dictis ergò si benè expendantur facilè colligitur, quòd homo iustus per veram pœnitentiam, nullo modo satisfacit de iustitia pro culpa, satisfacit tamen pro pœna temporali, ad quam post peccati remissionem sæpenumero manet obligatus. Potest etiam dici, quòd pœnitentia est actus iustitiæ vindicatiuæ, ad istum sensum, quòd homo pœnitendo, & vindicando scelera, quæ commisit, facit actum iustitiæ debitum, per quem conatur quantum potest recompensare iniuriam Deo factam. Verumtamen non sic est actus iustitiæ, quòd Deus ex iustitia reconcilietur peccatori pœnitenti: quin potius gratis acceptat talem satisfactionem ab homine, quem Deus in barathrum inferni poterat deiicere. Atque hæc dicta sint de satisfactione hominis puri. Multò plura disputantur à doctoribus in materia de pœnitentia cum de satisfactione pertractant.

Explicant testimonia.

D. Thom.

¶ Est alia quæstio longè difficilior circa tertium dictum Diui Thomæ, Vtrum Christus Dominus satisfecerit pro delictis generis humani perfecta satisfactione de omni rigore iustitiæ? Pro parte negatiua sunt varia in infinitum argumenta, quæ proinde in prædicamenta quatuor sunt distribuenda. In primo constituentur argumenta ex parte satisfactionis, in secundo ex parte offensæ, quæ infinita est, in tertio ex parte Christi satisfacientis, in quarto ex parte Dei acceptantis satisfactionem.

Vtrũ Christi satisfactio sit de rigore iustiæ.

¶ Argumenta primi ordinis sunt ista. In primis. Satisfactio Christi non habet rationem iustitiæ, neque potest habere, ergo non est perfecta de rigore iustitiæ antecedens probatur. Nam iustitia est ad alterum, vt habet omnium Philosophorum doctrina, sed Christus Dominus satisfecit sibi ipsi, siquidem satisfecit Deo, ergo non est vera ratio iustitiæ.

Argum. ex parte satisfactionis. Primum.

¶ Quòd si dicas satisfecisse patri æterno, vt sacra scriptura sæpè indicat. Contra, inter patrem & filium non est vera iustitia, vt docet Aristoteles quinto Ethicorum, capitulo sexto, ea de causa, quoniam filius est aliquid patris, sed filius æternus habet idem esse cum patre, & habet à patre esse, essentiam, & omnia, ergo minus inuenitur ibi ratio iustitiæ.

Secundũ.

¶ Vltimò. Christus Dominus proptiè non satisfecit, neque meruit apud semetipsum, ergo neque apud patrem: consequentia inde probatur. Nam est euidens contradictio, quòd soluatur aliquid vni personæ in diuinis, & non soluatur alteri: nam opera Trinitatis ad extra sunt indiuisa. Antecedens probatur. Nam eiusdem ad seipsum non est propriè satisfactio, neque meritum.

Vltimum.

¶ Argumenta secundi ordinis sic procedunt. Debitum erat infinitum, satisfactio vero Christi Domini finita, ergo non est æquialens: minor probatur, nam omnia, quę obtulit Christus patri erant finita, & ipsa oblatio finita erat, siquidem erant res creatæ.

Argum. ex parte offensæ. Primum.

¶ Confirmatur. Nam satisfactio Christi vel erat finita, vel infinita, si primum, habeo quod desidero, si secundum, ergò erat Deus. Nihil enim est infinitum nisi solus Deus.

Cõfirmat.

¶ Deinde, prouerbium est, & verissimum quidem, quòd peccatum mortale quantum de se est destruit Deũ, & constituit alterum Deum, & alterum finem vltimum, sed satisfactio Christi non potest constituere Deum, nã est creatura, ergò non est æqualis ad refarciendum damnum, quod peccatum intulit.

Secũdum.

¶ Præterea. Homo peccator propter offensam aduersus Deum commissam, debet pœnam infinitam extensiuè, & intensiuè, sed satisfactio Christi, neque extensiuè, neque intensiuè fuit infinita, ergò non fuit æqualis. Quòd homo peccator mereatur pœnam infinitam extẽsiuè patet ex illo: Ite maledicti in ignem æternum: quòd intẽsiuè, asserunt doctores Parisienses in primis graues, inter eos Gerson nobilis autor.

Tertium.

¶ Vltimò. Esse hominem Deum est infinitum beneficium omnibus modis, collatum generi humano, sed satisfactio Christi non est infinita omnibus modis, nã est creatura, ergò non est æquialens. Explicatur hoc. Esse diuinum,

Vltimum.

diuinum, quod Deus contulit humanitati est infinitum omnibus modis, nam est Deus, sed satisfactio Christi nõ est infinita omnibus modis, ergo.

Argumenta ex parte Christi satisfacientis. Primum.

¶ Argumenta tertij ordinis hæc sunt. Opera Christi Domini sunt sactisfactoria ex eo quòd sunt opera Dei & hominis, sed quòd Christus sit Deus & homo est gratia, ergò satisfacit ex gratia, & non de rigore iustitiæ. Minor probatur ex illo Romanorum primo. Prædestinatus filius Dei in virtute, in quo significatur, quòd ex gratia prædestinationis definitum est, quòd Deus esset homo & homo Deus. Et Diuus Augustinus de prædestinatione sanctorum capitulo decimoquinto scribit, quòd splendidissimum exemplar prædestinationis, & gratiæ est Christus Dominus: nam quibus obsecro meritis ad hoc peruenit, vt Deus esset homo? Explicatur hoc. Nam opera Christi Domini erant satisfactoria: quia procedebant ex gratia & charitate, sed gratiam dedit Dominus animæ Christi merè gratis, ergò eius satisfactio fundatur in gratia.

Augustinus.

Secundũ.

¶ Secundò. Christus Dominus non satisfecit ex propijs, ergo non satisfecit de rigore iustitiæ. Probatur antecedens, nam omnia, quæ habuit anima Christi Domini erant dona diminutis collata, ipsa gratia vnionis, & gratia capitis, ipsa vita & operatio.

Tertium.

¶ Tertiò. Non satisfecit ex aliàs indebitis, sed ex debitis aliqs titulis in gratiarum actionem, præcipuè pro beneficio vnionis hypostaticæ, cui consonat illud Aristotelis octauo Ethicorum: Dijs & parentibus non possumus reddere æquale.

Aristo.

Quartum.

¶ Quartò Christus Dominus satisfecit per humanitatem, non per Deitatem, id est, humanitas fuit principiũ elicitiuum satisfactionis, ergò non fuit infiniti valoris. Probatur consequentia. Nam omnis operatio proportionatur principio elicitiuo, sed humanitas Christi est finita, ergò eius satisfactio non fuit infinita. Explicatur hoc. Nam Christus Dominus satisfecit in quantùm homo, sed in quantùm homo erat minor patre, creatura subiecta Deo, ergò non satisfecit de rigore iustitiæ. Certè si Christi satisfactio fuit sufficientissima, quomodo quadrant ea, quę dicit Diuus Paulus ad Colossenses primo: Adimpleo ea, quæ desunt passionũ Christi in carne mea pro corpore eius, quod est Ecclesia? & illud, quòd Christus orabat pro redemptione generis humani? Satisfactio siquidem de rigore iustitiæ non iniungitur precibus.

Col. 1.

Argumen. Lucheri.

¶ Item arguit Lutherus. S. satisfactio Christi fuit sufficientissima, quorsum a peccatoribus alia satisfactio ex postulatur.

Argumenta ex parte Dei acceptante satisfactionem. Primum.

¶ Argumenta ex parte Dei ista sunt. Deus gratuita beneuolentia acceptauit satisfactionem Christi, & non ex iustitia, ergò non fuit perfecta ex toto rigore iustitię. Probo antecedens: nam nullus in republica tenetur accepta re satisfactionem, nisi secundum leges statutas in republica, sed erat lex à Deo statuta contra hominem. In quacunque die comederis ex eo, morte morieris, ergò non tenebatur Deus acceptare aliam satisfactionem. Certè si rex Galliæ haberet ius ad puniendum hominem, tametsi rex Hispanię offerret satisfactionem illi, non teneretur acceptare illam, ergò cum Deus habeat ius ad puniendum hominem, quamuis Christus offerat satisfactionem, non tenetur acceptare.

Secũdum.

¶ Secundò. Deus nihil debet Christo, aut eius satisfactioni, ergò eius satisfactio non fuit de rigore iustitiæ: antecedens probatus, tùm ex illo D. Augustini, reddis debita nulli debens; tùm verò quoniam si Deus annihilaret humanitatem Christi, non faceret illi iniuriam, ergò si Deus non acceptaret satisfactionem Christi, non irrogaret illi: neque inferret iniuriam: tùm tertiò quoniam ille, qui debet de iustitia, si non soluit, iniustitiam committit, sed si Deus non acceptaret Christi satisfactionem nõ committeret iniustitiam, quod sic ostendo: nam Deus post satisfactionem Christi mansit Dominus vniuersaliomnium, humanitatis Christi, satisfactionis, beatitudinis, ergò etiam si vniuersa hæc annihilaret non committeret iniustitiam: sic enim definitur dominium: Est facultas vtendi re in omnem vsum sine iniuria alterius: tùm vltimò, quoniam ille, qui debet creditori, inferior est, ergò si Deus debet alicui eo inferior est, ergò Deus non est. Propter hæc argumenta Scotus in tertio distinct. decimanona, quæstione vnica, & distinctione vigesima, quæstione vnica, ad penultimum & vltimum argumentum tenet, quòd Christus non satisfecit perfectè de toto rigore iustitiæ, & parùm reuerẽter, & dignè loquitur de Christo. Consentit Durandus in eadem distinctione, quæstione secunda, & in quarto, distinctione decimaquinta, quæstione prima, & doctor Medina codice de pœnitẽtia, quæstio. prima de satisfactione.

Scotus.

Durandi.

Medina.

¶ Ad huius rei expositionem est prima conclusio. Christus satisfecit de iustitia propria non metaphorica. Patet ex illo Romanorum tertio. Quem proposuit propitiatorem per fidem ad ostensionem iustitiæ suæ: obseruandum est illud verbum, ad ostensionem iustitiæ suæ, quod emphasim habet. Et primæ Corinthiorum primo. Christus factus esto nobis iustitia, sanctificatio, & redemptio, non solùm satisfecit de iustitia, sed est ipsa plenitudo iustitiæ, à qua omnis iustitia nostra derivatur. Itẽ. Quilibet homo iustus meretur, & satisfacit coram Deo, ex vera & propria iustitia: vt patet ex illo secundæ ad Timotheum quarto. De reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus iudex iustus, ergò.

Explicatio q̃nis. 1. Conclu. Roma. 3.

1. Cor. 1.

2. Tim. 4.

¶ Secunda conclusio. Christus Dominus quantum ad sufficientiam satisfecit pro omnibus, quantum ad efficaciam verò pro ijs, qui salui fiunt tantùm. Vtraque pars huius conclusionis habetur expressè in sacris scripturis. Ioannis decimoseptimo. Non pro mundo rogo, sed pro ijs, quos dedisti mihi, quia tui sunt. Sermo est de oratione efficaci: nam quantum ad sufficientiam orauit pro omnibus; & primæ Ioannis secundo, dicitur: Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris tantùm, sed pro totius mundi. Prima pars in qua fit sermo de prædestinatis, intelligitur quantum ad efficaciam, secunda verò quantum ad sufficientiam: nam Christi remedium de se sufficientissimum est pro infinitis hominibus, & mundis si essent. Et primæ ad Timotheum quarto. Christus est Saluator omnium, maximè fidelium: prima pars intelligitur quantum ad sufficientiam, secunda verò quantum ad efficaciam: sermo enim est de fidelibus, qui habentes fidem, per charitatem operantur. Ex his facilè est intelligere sacras scripturas, quædam enim asserunt Christum Iesum esse Saluatorem omnium, & mortuum esse pro omnibus, vt primæ ad Timotheum secundo, & secundæ Corinthiorum quinto loquuntur quantum ad sufficientiam. Interdum verò asserunt, quòd Christus est mortuus pro multis, Matthæi vigesimo & vigesimosexto. Sensus est, quantum ad efficaciam. Potest etiam esse alius commentarius, quòd ibi multi accipiatur pro omnibus vniuersaliter ex phrasi scripturæ, vt Romanorum quinto, per vnius inobedientiam peccatores constituti sunt multi, id est, omnes. Legendus est pro ista conclusione Diuus Augustinus in libro in quo refellit articulos sibi falso impositos, articulo primo.

1. Conclu.

1. Tim. 4.

1. Ioan. 2.

Esa. 10.

Heb. 10.

Roma. 5.

D. Augusti.

¶ Tertia conclusio. Satisfactio Christi Domini fuit sufficiens perfectè, imò excedens peccata multa, & omnia debita omnium hominum, & id quidem ex toto rigore iustitiæ. Probatur ex sacris scripturis. Psalmus 129. Et copiosa apud Deum redemptio: cum dicitur copiosa redemptio significatur abundantia redemptionis & iustitiæ: si autem imperfecta est, & ex acceptatione diuina tantùm valorem habuit, quomodo copiosa est? & Isaiæ decimo. Consummatio abbreuiata inundauit iustitiam. Satisfactio Christi dicitur consummatio abbreuiata, quoniam vna oblatione sanctificauit electos, vt dicitur Hebræorum decimo: dicitur autem inundasse iustitiam, vt significetur abundantia iustitiæ, & satisfactionis, quæ est in Christo Iesu. Sed Diuus Paulus est totus in hac veritate demonstranda præcipuè Romanorum quinto, vbi ait, non sicut delictum, ità & donum: & iterum, vbi abundauit delictum superabundauit & gratia: rursus, si vnius delicto mors reguauit, per vnum multò magis

3. Conclu. responsiua quæstio.

Psal. 129.

Universidad de Deusto
Biblioteca

abundantiam gratiæ, & donationis, & iustitiæ accipientes in vita regnabunt per vnum Iesum Christum. Quibus verbis significat Paulus iusticiam, & satisfactionem Christi multò potentiorem, & efficatiorem esse, quàm fuerit delictum Adæ: & certè si delictum Adam de rigore iustitiæ iutulit tot dãna, & satisfactio Christi bona opposita non sic intulit, non adeò quadrat similitudo Pauli inter Christum & Adam, nec tantus est Christus in bono, quantus Adam in malo, & potentius fuit delictum Adæ, quam donum Christi, cuius oppositum testatur Diuus Paulus. Est aliud insigne

Heb.5. testimonium ad Hebræos quinto. Exauditus est pro sua reuerentia: quę sententia habet duplicem commentarium, vnus est, exauditus est pro sua reuerentia, quam semper exercuit erga patrem cęlestem. Secundus est. Exauditus est pro reuerentia, quæ filio Dei naturali debebatur, quæ infinitæ dignitatis est: & ad Hebræos capitulo decimo. Impossibile est sanguine taurorum & hircorum auferri peccata, propter quod ingrediens in mundũ dicit: Holocaustomata, & oblationes noluisti, corpus autem adaptasti mihi. Certè ex acceptatione diuina,

Heb.10. sanguine taurorum poterant auferri peccata, loquitur ergo de plena & rigorosa iustitia, & ait, quòd per satisfactionem Christi plenè & de iustitia auferuntur peccata: cur contonat illud ex capite nono, si sanguis taurorum & hircorum, & cinis vitulæ aspersus sanctificat coinquinatos ad mundiciam carnis, quantò magis sanguis Christi mundabit conscientias nostras ab operibus mortuis? & cæt. Quibus in verbis significatur elegantissimè valor sacrificij Christi Domini: in primis ex parte offerentis, qui erat verus Deus infinitè Deo gratus, & ideò dicit, quantò magis sanguis Christi, de quo scriptum est, Hic

1.Pet.1. est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Deindè ex parte rei oblatæ, & ideo subiunxit, semetipsum obtulit immaculatum. Tertiò, ex parte modi offerendi, & ideò subdit Paulus per Spiritum sanctum, nõ igne sicut cæteta sacrificia antiquæ legis, sed per spiritũ dilectionis & amoris. Tandem Diuus Petrus in prima epistola capite primo, Non corruptibilibus auro & argẽto redempti estis, sed pretioso sanguine agni immaculati. Sed si istud pretium imperfectum est, quomodò apud Diuum Petrum pretiosissimum est; Idem confirmatur

Clemens sextus. ex sententijs patrum. Clemens sextus in extrauganti, vnigenitus de pœnitentijs, & remissionibus, dicit, quòd vna gutta sanguinis Christi Domini propter vnionem hypostaticam sufficiebat pro redemptione generis humani. Et Diuus Augustinus decimotertio de Trinitate,

D. August. capitulo decimotertio & decimoquarto, dicit, necessariũ fuisse Deum fieri hominem, vt æquissimo iure & de rigore iustitiæ genus humanum redimeretur. Quæ quidem sententia falsa esset, nisi intelligeretur de perfecta, & rigorosa iustitia. Leo Papa in sermone primo de nativitate Christi sic ait. Si non esset verus homo non præberet exemplum, si non esset verus Deus non afferret remedium: loquitur de remedio sufficiente ad æqualitatẽ iustitiæ, alioquin illa sententia esset falsa. Diuus Anselmus in duobus libris cur Deus homo id præcipuè conatur ostendere, scilicet, in carnationem Dei fuisse necessariam, vt satisfaceret homo de iustitia pro delicto generis humani. Idem docent vniuersi sancti patres exponentes illud Romanorum quinto. Non sicut delictũ

Rom.5. ità & donum, Ambrosius, Chrysostomus, Theophylactus, Euthimius. Idem constanter sentiunt doctores scholastici in tertio distinctione vigesima. His autoritatibus accedunt rationes optimę Prima. Satisfactio Christi fuit infinita ex parte eius, cui fit satisfactio, sicuti delictum fuit infinitũ ex parte eius, contra quem fuit commissum, & fuit ex proprijs, & non ex alijs debitis, ergò fuit perfecta ex toto rigore iustitiæ: prima pars antecedentis patet, nam actus charitatis versatur circa Deum, qui est bonum infinitum, & satisfactio proficiscebatur ex charitate. Quod esset ex proprijs sic probo. nam gratia, & charitas, & cæteta charismata Spiritus sancti, erant propria & connaturalia verbo diuino, & ipsum verbum diuinum hæc contulit humanitati. Itaque si qua gratia facta est in his beneficijs communicandis, facta est humanitati non supposito diuino. Ex eodem principio sequitur, quomodo nõ satisfecit ex alijs debitis, hæc enim vniuersa illi erant propria, & connaturalia.

Scholastici. Probatur ratione cõclusio. Prima rõ.

¶ Secunda ratio. Si Christi Domini satisfactio fuit imperfecta, & fundatur in acceptatione diuina, ergò Christus gratis mortuus est: probatur consequentia, nam purus homo potuit satisfacere ex acceptatione diuina. Ad istum modum arguit Paulus ad Galatas capitulo secundo cum ait, Si per legem iustitia, ergò gratis Christus mortuus est, id est si lex naturalis, aut scripta potuit hominem iustificare, gratis Christus mortuus est: aut igitur probatio Pauli inualida est, aut nostra: euidenter demonstrat.

Secunda. Gal.2.

¶ Tertio. Satisfactio Christi fuit infiniti valoris, ergò fuit superbundans: antecedens probatur, tùm ex parte offerentis, qui erat Deus infinitus, tùm ex parte rei oblatæ, non enim tantum obtulit vitam suam, sed semet ipsum, tùm ex parte gratiæ, habuit enim infinitam gratiam, tùm habitudem, tùm etiam gratiam vnionis. Pro quo notandum est, quòd actiones non sunt formarum, sed suppositorum, forma est principium, quo operamur, suppositum est, quod operatur. Itaque verbum diuinum satisfaciebat & reconciliabat nos parti, scilicet quidditati non poterat satisfacere in natura diuina, quippe quę nõ erat inferior, assumpsit naturam humanam, vt in ea Deo satisfaceret. Hoc significat Paulus secundæ Corinthiorum quinto dicens. Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi. Itaque Deus reconciliabat & satisfaciebat, nõ homo infirmus, & purus: & quemadmodum natura humana ex vnione hypostatica ad Deum habebat infinitatem, qua melior excogitari non potest, sic operatio Christi humana ex coniunctione ad Deum, quia erat operatio Dei & hominis, habet quandam infinitatem, qua melior excogitari non potest.

Actiones sunt suppositorũ. 2. Cor.5.

¶ Item. Tantò operatio est gratior quantò subiectum operans est gratius: Iuxta illud Geneseos quarto. Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius, id est, prius respicit operantem, & deinde munera, sed Christus Dominus erat infinitè gratus Deo, ergò.

Quarta. Gen.4.

¶ Vltimò. Nostra sententia extollit dignitatem Christi, & consonat sacris scripturis, & opposita concedeat Christum, & sacras scripturas, ergò nostra est amplectenda. Ad argumenta in contrarium respondetur.

Vltima.

¶ Ad primum primi prædicamenti respondetur, quòd satisfactio Christi habet veram rationem iustitiæ. Tùm quoniam satisfecit alteri personæ, videlicet patri, tùm verò quoniam satisfecit sibi per aliam naturam. Itaque Christus quatenus habet Deitatem, acceptat satisfactionem, quam ipse offerebat per humanitatem, sed & Christus ratione humanitatis est sibi subiectus quatenus habet Deitatem, in qua superior est. Certè si ego haberẽ duas animas rationales, altera respectu alterius mereri posset, quamuis meritum non esset ad alterum, sed ad idem respectu alterius naturæ. Vel dicendum quòd hic non quæritur, Vtùm Christus meruit apud patrem æternum, vel apud Deum respectu præmij, quod promeruit: Sed est sensus, quòd si meritum Christi constituatur in vna statera, & peccata omnium hominum in altera, meritum illud maximè præponderaret. Vtùm verò obligauerit Deum, alia quæstio est inferius examinanda.

Ad primum. Ad Arg. primi ptis neris. Ad primũ.

¶ Ad secundum argumentum respondetur, quòd inter patrem & filium est vera ratio iustitiæ in quibusdam negotijs gerendis, vt dicitur secunda secundæ, quæstione quinquagesima septima, articulo quarto. Est etiã magnum discrimen: nam filius in humanis habet esse à patre tanquam à causa, & habet esse per voluntatem patris nam; & ob id est inferior, & non potest reddere æquale: sed Christus Dominus quanquam est genitus a patre, non est effectus a patre, nec habet esse per voluntatem patris, generatur enim per naturam, & ideò tam bonus est filius, quam pater suus, & sic potest reddere æquialens. ¶ Ad tertium ex dictis

Ad secundum. D. Thom.

Ad argum. secundi prædicamẽti. Ad primũ. Satisfactio Christi est infinita in genere satisfactionis.

Quæ sit infinitas in operatione Christi.

Ad secundum.

Augustin.

Ad tertiũ. Pœna persolutæ diuinę fuit maxima.

Ad Vltimum.

Ad Argũ. tertij prædicamẽti. Ad primũ.

dis patet, quid dicendum sit. Ad argumenta secundi prædicamenti. ¶ Ad primum concessa maiore, negatur minor: Dicendum namque est, quòd licèt satisfactio in genere entis fuerit finita, fuit namque producta ab anima Christi Domini: Cæterùm ratione suppositi, quia erat operatio Dei & hominis, erat infinita personaliter. Itaque erat infinita in genere satisfactionis, ex quo non sequitur, quòd sit Deus: nam non erat infinita simpliciter, sed in tali genere, sicut linea infinita Deus non esset. Sed oportet explicare quæ nam sit ista infinitas in operatione Christi, num est aliquid absolutum, an relatum? Substantia an accideus? Respondetur. Non oportet commentari, quòd à verbo diuino effluat aliquid positiuum in operatione humana Christi Domini, sed sat fuerit ad eius infinitum valorem, quòd sit operatio à verbo diuino elicita, & exercita, sicut in motu brachij artificioso, cùm pictor depingit imaginem, non est necessarium commentari, quòd effluat aliquid ab intellectu in brachio, sed sat fuerit, quòd dirigatur operatio ab intellectu artificis. Ex hoc facilè explicatur alia quæstio, quid est, quòd Deus produxit satisfactionem infinitam, & meritum infinitum intensiuè, & tamen non potest producere albedinem, aut calorem infinitum. Sed de hac re iterum redibit sermo.

¶ Ad secundum respondetur, quòd cum dicimus, peccatum mortale destruere quantum in se est Deum, & alterum Deum ponere, est loquutio metaphorica, & sensus est, quòd peccator præfert creaturam Deo, & pro nihilo habet illum. Secundo respondetur, quòd licèt esset verum in proprietate loquutionis, non solus Christus, sed quicunque habens Dei charitatem, quantum in se est desiderat ponere, & adiuuare bonum diuinum, nam non solum gaudet, quòd Deus fruatur bonis suis, sed etiam desideret, si possibile esset adiuuare, & promouere bonum diuinum. Ad hoc propositum solet citari sententia Augustini loquentis cum Deo, quam ego in illo non inuento. Si ego essem Deus, & tu Augustinus, inquit Augustinus, ego vellem quod tu esses Deus.

¶ Ad tertium respondetur, primò falsum esse, quòd peccator mereatur pœnam infinitam intensiuè, in qua re falluntur Parisienses, sed dato ita esse, maior fuit pœna passionis Christi, quia patiebatur persona diuina, quàm infinita pœna intensiuè omnium hominum & Angelorum: nam non debebatur pro infinita offensa vel minima pœna personæ diuinæ pro vno instanti. Volo dicere, quòd plus est minima pœna in persona diuina, quam infinita pœna hominum, Angelorum, & creaturarum imaginabilium.

¶ Ad vltimum respondetur, quòd satisfactio Christi fuit sufficiès in gratiarum actionem pro vniuersis beneficijs collatis à Deo, tùm suæ humanitati, tùm vniuersis creaturis: & ad argumentum dicendum est, quòd licèt esse diuinum fuerit collatum humanitati, non tamen fuit communicatum humanitati, vt esset Deus, sed quòd esset vnita diuinitati, ex quo habet dignitatẽ infinitam, quam etiam operatio Christi Domini habet: nam erat operatio Dei & hominis coniuncta diuinitati: vel dicendum, non esse incommodum concedere, quòd sicut Deum esse hominem non cadit sub merito, ità huius beneficij non datur æquialẽs satisfactio, est enim beneficium irreddibile. Quandò ergò diximus, quòd satisfactio Christi est sufficiens pro omnibus beneficijs, intelligitur pro omnibus alijs, non pro isto, quod est aliorum fundamentum.

¶ Ad argumenta tertij prædicamenti respondetur: & ad primum, quòd satisfactio Christi Domini præsupponebat quidem gratiam vnionis, quòd esset Deus homo, sed hæc gratia erat propria verbi diuini. Nam omnes tres personæ sanctissimæ Trinitatis hoc beneficium contulere humanitati, & ideo Christus non satisfaciebat ex aliena gratia, neque ex fauore aliundè emendicato. Secundò respondetur, licèt ad satisfactionem Christi præsupponatur gratia, quòd Deus velit acceptare satisfactionem, & quòd dederit nobis filium suum in propitiatorem, ex hoc non sequitur eius satisfactionem non esse condignam, nam suppositi hoc beneficio erat Deus & homo, qui debebat exaudiri pro sua reuerentia. Itaque hæc vnio non dedit personæ diuinæ aliquem valorem, vel efficaciam, quam antèà non habebat.

Ad secundum.

¶ Ad secundum negatur antecedens: nam gratia, & charitas, quæ collata sunt humanitati Christi, erant propria, & connaturalia verbo diuino, & ipsum verbum diuinum communicauit ea humanitati. Itaque gratia non est facta verbo diuino sed humanitati.

Ad tertiũ.

¶ Ad tertium ex prædictis in præcedenti solutione patet quid dicendum sit. Nam certè si satisfecit ex propijs, non satisfecit ex alijs debitis.

Ad quartum.

¶ Ad quartum respondetur negando consequentiam: nam humanitas Christi concurrit quantum ad substantiam operis meritorij, & satisfactionis, sed valorem, & pretium tribuit persona diuina, quæ eum infinita sit, tribuit, vt satisfactio sit infinita personaliter, ex dignitate personæ satisfacientis, sicut penicillus tantùm concurrit ad substantiam operis dipingendi, sed ars, quæ est in intellectu artificis concurrit quo ad modum, & ideo ei tribuitur operationis nobilitas, & excellentia: falsum est ergo quòd operatio solum proportionetur principio effectiuo instrumentario, præcipuè namque in dignitatem operantis referri debet.

Ad aliud argumen.

¶ Ad aliud, quia satisfecit in quantum homo, respondetur, adæquatè falsum esse; sed satisfecit in quantum Deus, & homo: nisi fortasse fiat sensus, quòd satisfecit per operationes, quas exercebat per humanitatem, quas etiam Deus exercebat. Certè argumentum hoc videtur præsupponere errorem intolerabilem, quòd in Christo erant duo suppositа, & duo operantes, & quod esset aliqua operatio humanitatis, quam Deus non exerceret. Ad aliud ex Diuo Paulo, Adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi. Respondetur, quod hæc sententia habet varias expositiones, duę mihi maximè probantur: prima est, quod patior pro vobis, nolo mihi acceptum referatis, sed Christo, qui in nobis, hoc est membris suis adhuc patitur: hoc enim vnum ei deesse poterat, nam in seipso pati amplius non potest. Altera explicatio est, Christus in corpore suo nõ omnia perfecit, nõ. n. sufficit passio ipsius ad conuersionem gentiũ, si non prædicetur Euangelium, quod ergò hic deest passionũ Christi, ego adimpleo docendo, & prædicando, & iniurias patiendo. Ad aliud, quia orauit Christus patrem pro redemptione, dicendum est, quòd debitum per iniuriam & offensam contractum per preces remitti solet, quæ ad satisfactionem & humiliationem potissimè valent, & sic fecit Christus. Ad aliud argumentum Lutheranorum respondetur, nos verè fateri quantum ad sufficientiam pro omnibus peccatis satisfecisse Christum, sed tamen dicimus eandem nobis satisfactionem, vel per sua sacramẽta, vel per nostra opera ex suo auxilio promanantia applicari, & sic virtute suę passionis satisfacimus, vnde totũ Christo redemptori nostro attribuimus. Ad argumenta quarti prædicamenti ex parte Dei. ¶ Ad ptimum, & ad secundum sunt duæ solutiones, vna est, vt concedamus, quòd Deus non tenebatur satisfactionem acceptare, sed suppositum quod satisfactione genus humanum erat reparandum, si Christus Dominus offerebat satisfactionem tenebatur acceptare: siquidẽ Deus erat & homo. Altera solutio est, quòd hoc habet proprium satisfactio Christi super omnes alias satisfactiones, q̃ nullus alius homo potest satisfacere de condigno pro peccato alterius, neque hoc exigit æquitas, aut iustitia, vt vni remittatur peccatum per satisfactionem alterius, Christus verò hoc potuit propter suam dignitatem, siquidem erat Deus, & homo. ¶ Ad vltimum argumentum respõdetur, quòd coniiciebat nos in magnam difficultatem, Vtrum Deus propriè debeat aliquid alicui? de qua re disputatur. 1. p. quæst 21. & 1. 2. quæst. vltima. Nunc pro certò statuatur ex doctrina Diui Thomæ, quòd Deus propriè nulli debet: & ad argumentum propositum dicendum est, quòd satisfactio, & meritum Christi est de rigore iustitiæ coram Deo: quia si Deus posset constitu-

Exponitur D. Paulus.

Ad aliud argum.

Ad argu. Lutheri.

Ad argu. quarti prædicamẽti. Ad primũ & secũdũ.

Differẽtia satisfactionis Christi & aliorũ.

Ad vltimum.

Deus propriè nulli debet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gi, & obligari, certè obligaretur. Cæterùm quia non est capax obligationis, nõ obligatur, neque dicitur propriè aliquid debere. Itaque meritum Christi, & eius satisfactio si considerentur in ordine ad præmium, æquale est, & superexcedens, si tamen considerentur in ordine ad Deum, apud quem promeruit, non constituit illum debitorem, neque obligat illum; quia non est capax obligationis. Hæc est doctrina domini Caietani. 12. quæst. vltima, articulo 1. Sed ex his, quæ diximus duæ paruę dubitationes restant. Prior est, vtrùm de potentia Dei absoluta potuerit purus homo satisfacere pro toto genere humanõ? respondetur, ex acceptatione diuina certè potuit. Hoc asserit Diuus Thomas in hac solutione ad secundum; quam examinamus: nam in ea loquitur de satisfactione, quæ requiritur ad reparandum genus humanũ per peccatum prolapsum, & inquit, q̃ purus homo potuit imperfectè satisfacere ex acceptatione diuina: & infrà quæst. 64. artic. 4 dicit, quòd Christus potuit communicare ministris potestatem excellentiæ, dando eis plenitudinem gratiæ, vt suo nomine instituerentur sacramenta, & homines sanctificarentur. Idem docent vniuersi doctores in 3. d. 20. & in 4. d. 15. & ratio est euidens. Nã Deus potuit absoluta potẽtia acceptare pœnitentiam Adæ, vel alterius hois pro salute generis humani, sed de potentia ordinatia id nunquam facit. Sed contra istã doctrinam sic argumẽtor. Nã Adamus meruit omnibus expulsionem a regno, vt habet sana doctrina, cur ergò non meruit reparationẽ pro omnibus? Deinde si Adam perseuerasset in gratia, ne tuisset omnibus cõfirmationem in illa, ergò purus homo potuit mereri omnium hominum salutem. ¶ Ad primum argumentum quidam doctores negant antecedens, & dicunt, quòd peccatum originale non contrahitur ex merito, sed ex naturali propagatione. Ego verò ad confutationem argumenti, nego consequentiam. Tùm quoniam homo plus potest in malo, quàm in bono, iuxta illud: Perditio tua ex te, tã tummodo in me auxilium tuum: tum verò quoniam peccatum illud fuit peccatum totius naturæ, pœnitentia verò Adæ fuit donum tantum personale, prout explicatur in materia de peccato originali. ¶ Ad secundum respondetur negando antecedens. Nã de lege ordinaria non fuit ita à Deo ordinatũ, vt optimè demonstrat Diuus Thomas. 1. p. quæst. 100. art. 2. de potentia verò absoluta concedo id fuisse possibile. ¶ Alia dubitatio est, quid possit homo cum gratia, vt induit merita Christi? Pro quo scito, quòd dupliciter Christus est causa nostræ sanctificationis. Primò est causans charitatẽ, & gratiam in nobis, qua nostra sanctificatio est accepta Deo, secundò, vt est perfecte satisfaciens pro delictis totius mundi. Secundò scito, quòd nostra satisfactio ex duobus habet efficaciam. Tùm ex gratia, quæ infunditur nobis desuper: qua nostra sanctificatio Deo accepta est, tùm verò quia innititur satisfactioni Christi: sed neutro modo est sufficiens simpliciter, sed secundum acceptionem, quia gratia tenet se ex parte Dei cui fit satisfactio, & communicatio satisfactionis Christi misericorditer nobis fit: propter quod eum dicit Diuus Thomas hic in hac solutione ad secundum, quòd satisfactio nostra habet efficaciam ex satisfactione Christi, non est intelligendum, quòd satisfactio Christi efficiat nostrã satisfactionẽ efficacẽ, & sufficientẽ ad æqualitatem simpliciter, sed solum significatur, quòd satisfactio nostra super satisfactionẽ Christi innitatur, & sit illius quædam participatio. Sic ergò dicendũ est, quòd homo satisfaciẽs virtute passionis Christi, potest dupliciter considerari. Vno modo capiendo satisfactionem hominis per se, id est, distinguendo cã à satisfactione Christi, licèt per gratiã Christi eam habeamus: & hoc modo nõ est satisfactio perfecta, quia gratia illa, & cõcatio non se tenet ex parte satisfacientis. Alio modo potest considerari, ve coniuncta sit satisfactio hominis satisfactioni Christi, & hoc modo satisfactio hominis est perfecta, & efficax, & de rigore iustitiæ. Quod explicat Caietanus ad finem articuli his verbis, Ex Christo, inquit, & nobis constituitur vna persona mystica, & ideo satisfactio mea cõiuncta satisfactioni Christi fit æqua

Caieta. Dubium.

D. Thom.

Prima obiectio.

Secunda.

Solutio primæ.

Ad secundum.

D. Thom. Dubium, quid possit homo cũ gratia vt induit merita Christi.

Satisfactio nostra ex duobus habet efficaciam.

Caietan.

lis simpliciter, vt est satisfactio mysticæ personæ imò & quandoque superexcedit, iuxta illud ad Colossen. 1. Adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi in carne mea, &c. Hęc sententia Caietani multis videtur & falsa, & dura, sed doctoribus videtur verissima. Omnes enim iusti cum suo capite Christo comparantur ad patrem, vt vnũ corpus perfectum, & sic Christus, & omnes cõsiderãtur, vt debitores. Christus enim debitum nostrum fecit suum, volens pro illo satisfacere. Vnde Psalm. 21. Longè à salute mea verba delictorum meorum: vocat sua pro quibus satisfacere decreuerat, & hoc modo satisfactio mea est de rigore iustitiæ, qm̃ ipse Christus est, qui offert patri satisfactionem meam tanquam suã propriam: vnde infrà quæst. 49. ar. 1. dicit Diuus Thomas, quòd sicut naturale corpus est vnum, ex membrorum diuersitate cõsistens, ita tota ecclesia computatur vt vna persona cum suo capite, quod est Christus. Verum est, quòd iste modus loquendi Caietani non est vsitatus, quare loquendum est, vt plures. Sed infert Caietanus, quòd si satisfaceret quis ex gratia habita aliundè, quàm ex passione Christi, imperfectior multò esset, quam nostra, quia solum inniteretur gratiæ, nostra verò iustitiæ. Hęc doctrina consentanea est primum omniũ sacris literis. Esaias, postquàm cap. 49. & initio quinquagesimi, captiuitatem. Ecclesiæ, & totius generis humani, & hostium potentiam describerat, ac Deinde Christi obedientiam, & passionem, per quam Deus redemit Ecclesiam suam, & genus humanum à captiuitate, cõcinuò subiecit, iuxta est qui me iustificat, quis contradicet mihi? stemus simul, qui est aduersarius meus? accedat ad me, ecce Dominus Deus auxiliator meus, quis est, qui cõdemnet? similia verba inquit Job ca. 17. Libera me, & pone me iuxta te, & cuiusuis manus pugnet contra me. D. Paulus Ro. 8. Si Deus, inquit, pro nobis, quis contra nos? explicat autem continuò modũ, quo Deus p̃ nobis est, qui proprio filio suo nõ pepercit, sed pro nobis tradidit illũ, certè vt vice oĩum nostrum puniretur, & mactaretur, qũo non etiam cum illo oĩa nobis donabit? & continuò, quis accusabit aduersus electos Dei? Deus qui iustificat: quis est qui condemnet? Christus Iesus, qui mortuus est, imò qui & resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis? volunt his locis Prophetæ, & Apostolus, Deum etiam ipsum teneri ex iustitia ad acceptãdam satisfactionẽ, neq; posse arguere, & condemnare hominem, si consideretur homo ipse secundum quòd à parte sua est Christus Dominus, & hoc volũt vocabula illa, iuxta est, simul, & pro nobis. Idẽ Apostolus 2. ad Chorinth. 5. Eum, qui non nouit peccatum, pro nobis peccatũ fecit, vt nos efficeremur iustitia Dei in illo. Quem locum explicãs August. in Enchirid. cap. 41. inquit. Ipse ergo peccatum, vt nos iustitia, nec nostra sed Dei, neq; in nobis, sed in Christo fiat, ipse peccatum non suum, sed nostrum, neque in se, sed in nobis. Quæ verba D. Augustini, quoniam Catholica non essent si intelligerẽtur ita, vt nobis nõ inesset formaliter iustitia qualiscunq; imperfecta, intelligẽda sunt citra dubium ad æqualitatem, & de toto rigore iustitię. Hæc enim iustitia non in nobis, vt in nobis est, sed vt in Christo capite nostro, & sic nos efficimur (vt ait Paulus) iustitia Dei, tùm quoniam talis iustitia est Dei p̃sonaliter, imò & nostra personaliter, secundum istã considerationem mysticæ personæ, tùm etiam qm̃ talis iustitia est sufficiens perfectè coram tribunali Dei. Dicitur autem à D. Paulo, Christus Dominus factus peccatum, quoniã fideiussor factus est pro peccatis, debitor pro eisdem, satisfactor pro peccatis, sacrificium, & victima pro peccatis: quo loco poterit quisque contemplari quid caput mẽbris, quid contrà, membra capiti communicemus. Ille nobis iustitiam dedit, membra capiti peccata humana. Deindè regula quædam est celebris Tychonij, quam inter alias refert & approbat D. Augustin. 3. de doctrina. capitu. 30. & 31. cum sequentibus ad explicandas sacras literas maximè vtilis: quæ regula habet quædam, quæ dicuntur de capite, in diuinis litteris verificari de membris, quædam contrà, quæ dicuntur de membris verificari in capite: legantur aliqua

Col. 1.

Psal. 21.

D. Thom.

Esa. 49.

21. Cor. 5.

August.

Quomõ Christus factus sit peccatum.

Regula Tychonij obseruãda. D. Augu.

D. August. Psa. 21.

Ephes. 2.

D. Thom.

M. Soto.

qua loca, quæ affert D. Au. pro re hac in allegato c. 31. solet afferri & illud Psal. 21. quod Christus dicit: Lõgè à salute mea verba delictorum meorum. Vbi Christus vocat delicta sua, delicta membrorum, & ad Ephes. 2. dicitur, Cum sedere nos fecit in cœlestibus in Christo, sedente ipso ad dexteram Dei patris. Ad eundem ergo modum satisfactio perfecta, quæ de Christo dicitur tanquam de capite, dicetur etiam de nobis tanquam de membris. Est etiam hæc conclusio nimis consentanea doctrinæ D. Tho. in multis locis: in hac solutione inquit. Quia omne imperfectũ supponit aliquid perfectũ, à quo sustentetur, inde est, quod omnis puri hominis satisfactio efficaciam habet à satisfactione Christi. Sed expressius hanc sententiam capitis, & membrorum, quantum ad meritum, & satisfactionem docuit infrà q. 48. ar. 1. inquiens: Opera Christi eo modo se habẽt tãm ad se, quàm ad sua membra, sicut se habent opera alterius hominis in gratia constituti ad ipsum. Et in art. 2. in solutione ad primum, Caput & mẽbra sunt vna persona mystica, & ideò satisfactio Christi ad omnes fideles pertinet, sicut ad sua membra. & q. 49. art. 1 idem docet, & adhibet simile, & exemplũ. Sicut, inquit, si homo per aliquod opus meritorium, quod manu exerceret, redimeret se à peccato, quod pedibus cõmisisset, sic satisfactio Christi atque si esset propria existimanda est. Quibus locis formalius, & profundius loqtur D. Tho. quam in 4. d. 15. q. 1. artic. 2. ad 1. imò quam in 1. 2. quæst. 114. artic. 3. vbi meritum, & satisfactionem nostrã refert in motionem, & auxilium diuinum, nihil curans de Christi satisfactione, & iuxta hanc doctrinam explicãdus est M. Soto in 4 dist. 59. quæst. 1. articu. 2. circa tertiã conclusionem inquiens: quia Christus de iustitia condigna pro nobis satisfecit eo ipso, quod eius efficimur mẽbra, ratio illa iustitiæ ex nostro in nos capite deriuatur. Probatur deinde ratione hæc conclusio. Totum Ecclesię corpus simul cũ capite Christo satisfecit de rigore iustitiæ, ergo quodlibet etiam membrum cum capite satisfacit de rigore iustitiæ. Sit similesi aliqua societas debeat aliquod debitum, si vnus socius illius societatis nomine totius societatis persoluat debitum, licèt alij socij nõ essent soluendo, certè tota societas, imò quilibet socius dicitur satisfecisse de rigore iustitiæ. Item, si exercitus habeat ducem strenuum, cuius opera & industria vicerit exercitus in bello, citrà dubium totus exercitus dicetur vicisse, imò quilibet miles dicetur victor, quamuis ducis diligentia, & fortitudo fuerit causa victoriæ.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

3. d. 1. q. 1. art. 3. & 4. di. 45. ar. 2. q. 1. 2. Et veri. q. 29. art. 4. ad 3. & 1. Ti. 1. co. 1. fin.

† li. 13. ca. 17. in prin cip. tom. 3. a arti. pce.

ADtertium sic proceditur. Videtur quòd si homo non peccasset, nihilo minus Deus incarnatus fuisset. Manente enim causa, manet effectus: Sed, sicut Aug. dicit 13. de Trinita. † alia multa sunt cogitãda in Christi Incarnatione præter absolutionem à peccato, de quibus dictum est †. Ergo etiã si homo nõ peccasset, Deus incarnatus fuisset.

¶ 2. Præterea. Ad omnipotentiam diuinæ virtutis pertinet, vt opera sua perficiat, & se manifestet per aliquem infinitum effectũ: Sed nulla pura creatura potest dici infinitus effectus; cùm sit finita per suam essentiam. In solo autem opere Incarnationis videtur pcipuè manifestari infinitus effectus diuinæ potentiæ (per quam in infinitũ distantia coniunguntur, in quantum factum est, quòd homo esset Deus) in quo etiã opere maximè videtur perfici vniuersum, per hoc quòd vltima creatura, scilicet homo, primo principio coniungitur, scilicet Deo. Ergo eitam si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

¶ 3. Præterea, Humana natura per peccatum non est facta capacior gratiæ: Sed post peccatum capax est gratiæ vnionis, quæ est maxima gratia. Ergo si homo non peccasset, humana natura huius gratiæ capax fuisset, nec Deus subtraxisset humanæ naturæ bonum, cuius capax erat. Ergo si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

¶ 4. Præterea, prædestinatio Dei est æterna: Sed dicitur Roman. 1. de Christo, Qui prædestinatus est filius Dei in virtute. Ergo etiã ante peccatum, necessarium erat filium Dei incarnari, ad hoc quòd Dei prædestinatio impleretur.

¶ 5. Præterea, Incarnationis mysterium est primo homini reuelatum: vt patet per hoc, quod dixit, Hoc nunc os ex ossibus meis, &c. qd Apostolus dicit esse magnum sacramentum in Christo & in Ecclesia: vt patet Ephes. 5. Sed homo nõ potuit esse præscius sui casus, eadem ratione qua nec Angelus: vt August. probat super Genes. ad literam †. Ergo etiam si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

Li. 11. c. 18. tom. 3.

Sed contra est quod Augustinus dicit in li. de verbis Domini *, exponens illud quod habetur Luc. 19. Venit filius hominis quærere & saluum facere quòd perierat. Ergo si homo nõ peccasset, Filius hominis non venisset. Et 1. ad Timoth. primo, super illud verbũ, Christus venit in hunc mũdum, vt peccatores saluos faceret, dicit glossa *, Nulla causa veniendi fuit Christo domino, nisi peccatores saluos facere. Tolle morbos, tolle vulnera, & nulla est medicinæ causa.

In ser. 36. & de verb. Apost. ser. 7. tom. 10.

Aug. ser. 9. d ver. apo. in prin. to. 10.

Respondeo, dicendum, quòd aliqui circa hoc diuersimodè opinantur. Quidam enim dicunt, quòd etiam si homo non peccasset, Dei filius incarnatus fuisset.

Alii verò contrarium asserunt. Quorum assertioni magis assentiendũ videtur. Ea enim quæ ex sola Dei voluntate proueniunt supra omne debitum creaturæ, nobis innotescere nõ possunt, nisi quatenus in sacra scriptura traduntur, per quã diuina volũtas nobis innotescit. Vnde cùm in sacra scriptura vbique Incarnationis ratio ex peccato primi hominis assignetur, conuenientius dicitur Incarnationis opus ordinatũ esse à Deo in remedium contra peccatum, ita quod peccato nõ existẽte Incarnatio nõ fuisset: quamuis potẽtia Dei ad hoc nõ limiretur: potuisset enim etiam peccato non existente Deus incarnari.

Ad primum ergo dicẽdum, quòd omnes aliæ causæ, quæ sunt assignatæ * pertinẽt ad remediũ peccati. Si enim homo nõ peccasset, pfusus fuisset lumine diuinæ sapientiæ, & iustitiæ rectitudine pfectus à Deo ad omnia necessaria cognoscẽda, & agẽda: Sed quia homo deserto Deo, collapsus erat ad corporalia, conueniens fuit, vt Deus carne assumpta etiam per corporalia ei salutis remedium

argu. 1. & ar. præcest.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tract.2.in Ioan.circa fi. tom.9.

medium exhiberet. Vnde dicit Aug.super illud Ioan.1 *.cap.Verbum caro factũ. Caro te obcæcauerat,caro te sanat:quoniã sic venit Christus, vt de carne,carnis vitia extingueret.

Ad secundum dicendum,quòd in ipso modo productionis rerũ ex nihilo,diuina virtus infinita ostenditur.Ad perfectionẽ etiam vniuersi sufficit,quòd naturali modo creatura ordinetur in Deum sicut in finem: hoc autem excedit limites perfectionis naturę, vt creatura vniatur Deo in persona.

Ad tertium dicẽdum, quòd duplex capacitas attẽdi potest in humana natura. Vna quidem secundum ordinem potentię naturalis, quę à Deo semper impletur,qui dat vnicuique rei secũdum suam capacitatem naturalem.Alia verò secundũ ordinem diuinæ potẽtię,cui omnis creatura obedit ad nutum: & ad hoc pertinet ista capacitas. Non autem Deus omnem talem capacitatem naturę implet: alioquin Deus non posset facere in creatura,nisi quod facit:quod falsum est,vt in primo * habitum est.Nihil autẽ prohibet ad aliquid maius humanam naturam productam esse post peccatum: Deus enim permittit mala fieri,vt inde aliquid melius eliciat. Vnde dicitur Rom.4. Vbi abundauit delictum,superabundauit & gratia.Vnde & in benedictione cerei Paschalis dicitur, O felix culpa, quę talem ac tantum meruit habere redemptorem.

3.p.q.105. art.6.

Ad quartum dicendum, quòd prędestinatio presupponit prescientiam futurorum: Et ideo sicut Deus prędestinat salutem alicuius hominis per orationes aliorum implendam, ita etiam prę destinauit opus Incarnationis in remedium humani peccati.

Ad quintum dicendum, quòd nihil prohibet alicui reuelari effectum, cui non reuelatur causa: potuit igitur primo homini reuelari Incarnationis mysterium , sine hoc quòd esset prescius sui casus.Non enim quicunque cognoscit effectum,cognoscit & causam.

SVMMA TEXTVS.

1.Conclu. PRima cõclusio.Possibile fuit, quòd Deus carnẽ assumeret,etiam si homo non peccasset. Patet hæc conclusio.Quia potentia Dei ad hoc non est limitata , quocirca potuit incarnari,etiam si peccatum non esset. ¶Secunda conclusio. Si homo non peccasset,probabilius est, & magis cõsonum sacris literis,& sanctis patribus,quòd Deus nõ fieret homo. Ita affirmat Diuus Augustinus de verbis Domini,exponens illud Lucæ. 19.Venit filius hominis quærere,& saluum facere, quod perierat.Ex quib' verbis infert Augustinus, ergò si homo non peccasset,filius hominis nõ venisset.Et sermone 9. de verbis Apostoli exponens illud. 1.ad Timoth.1. Christus venit in mũdum vt peccatores saluos faceret, dicit. Nulla causa veniendi fuit Christo Domino,nisi peccatores saluos facere,tolle morbos,tolle vulnera,& nulla est medicinæ causa. Sed & aliam probationem adhibet Diuus Thomas. Nam ea,quæ sola Dei voluntate proueniunt supra omne debitum creaturæ , nobis innotescere non possunt , nisi quatenus in sacra scriptura traduntur , per quam diuina voluntas nobis innotescit. Vnde cum in sacra scriptura vbique incarnationis ratio ex peccato primi hominis assignetur,conueniens dicitur , incarnationis mysteriũ ordinatum esse à Deo in remedium contra peccatum,ità quòd peccato non existente incarnatio non fuisset.

2. Conclu. August.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Dubium de veritate secũdæ exclusionis. Alexan.

QVæstio huius articu. celebris est inter scholasticos doctores. Nam apud veteres patres non admodũ controuersa est. Alexander Alensis.in 3.p.quæst.2.membro.13. tenet partem affirmatiuam quæstionis , & probat in primis ex Diuo Bernardo in sermone primo de aduẽtu,vbi dicit,quòd dæmon præuidens Deum futurum hominem,vt hoc impediret,tentauit Euam ad peccandum. In quo apertè significatur,quòd si Adam non peccasset, multò melius filius hominis venisset . Idem probat ex Augustino libro de spiritu,& anima , vbi scribit Deũ factum fuisse hominem , vt totum hominem beatificaret intus & extra. Scotus in 3.dist.7.quæstio. 3. & distin.19. quæst.1.& in reportatis super tertium.di.7.q.2.idem docet. ¶Probat primò: nam prædestinatio cuiuscunque sit,non præsupponit præscientiam peccati,vel damnationis hominis illius, ergo prædestinatio Christi non præsupponit præscientiam peccati,ergo non fuit prædestinatus in remedium peccati , ex quò consequens est , quòd etiam si peccatũ non esset,filius hominis veniret.Explicatur hoc. Nam Deus prædestinauit Christum antequã præuideret peccatum,ergò sine depẽdentia ab illo, prius enim non dependet à posteriori . ¶Secundò. Ordinatè volens prius vult finem,& id quod est magis propinquũ fini,sed gloria animæ Christi,& esse personale verbi incarnati est bonum maximè propinquum fini vltimo, videlicet Deo,ergo prius voluit dare gloriam animæ Christi,& vnionem hypostaticam humanitati conferre, quã præuiderit peccatum, & cuiuscunque damnationem.

Scotus.

Prim. arg.

Secũdum.

Tertium.

¶ Tertio. Maius bonum est gloria Christi,quàm redẽptio humana, imò dicitur incarnationem esse summum bonum in entibus,non ergo debuit esse propter reparationem humanam. ¶Quartò. Ex oppositа sententia sequuntur grauissima incommoda contra diuinam Theologiam. In primis sequitur , quòd mysterium dominicæ incarnationis sit bonum occasionatum , & ex occasione peccati excogitatum quod asserere absurdum est. Certè Origenistæ hac de causa cõdẽnantur ab vniuersis Theologis, quòd dixerint mundum istum visibilem fuisse conditum in carcerẽ,& exagustulũ creaturæ rationalis,quos eõiunxit diuini Theologi hac argumentatione. Quia sequeretur , quòd mũdus iste visibilis esset bonum occasionatum:de qua re videndus est D.Thomas 1.p.q.47 arti.2. Deinde sequitur aliud incommodum, quòd Deus prius prædestinasset Adam,quã Christum; siquidem autore D.Tom.Christus est prædestinatus I remediũ Adæ, & aliorum hominum.Prius ergo voluit dare remedium, & salutem Adæ,& aliis hominibus. ¶Sed & tertium incommodum sequitur ex prædicta sentẽtia,quòd prædestinatio Adæ fuit independens, Christi vero prædestinatio ex peccato pendens. ¶Sequitur vltimò, quòd prius Deus præuidit Adam casurũ,quã prædestinauerit Christum,quòd est absurdum;quod rectè sequatur , patet, nã prædestinatio Christi tãtum fuit propter redemptionem Adæ,& aliorum hominum, ergo nisi præuidisset redemptionem non prædestinasset,at redemptio sine peccato, & lapsu in peccatum intelligi non potest: quod autem, hoc cõcedere sit absurdum,patet, nam alioquin daretur magna occasio animæ Christi gaudẽdi de peccato Adę. Hactenus Scotus. Marsilius in 3.quæst.1.artic. 3 quanquam tenet sententiam D.Thomę,adducit nonnullas rationes probabiles in patrocinium Scoti. ¶In primis. Per incarnationem , Deus maximè manifestat potentiam suam,& sapientiam, & charitatem erga genus humanum.ergo etiam si homo non peccasset , filius hominis venisset.

Mursil. Prima ratio Marsilii pro opinione Scoti.

Secundã.

¶Deinde. Ecclesia, tametsi non esset peccatum , esset perfectum corpus non acephalum , ergo debuit habere caput homogeneum , quod influeret motum & vitam , hoc est, Deum & hominem. ¶Præterea . Incarnatio dominica existente peccato fuit necessaria,vt homo satisfaceret

Tertia.

ceret de ingore iustitię pro peccato generis humani,ergo etiam si Adam non peccasset fuisset necessaria, vt homo beatitudinem mereretur de rigore iustitiæ,& non ex gratia. Solus enim Deus homo potest mereri beatitudinem de rigore iustitiæ.

Quarta.

¶ Ad hæc. Omne per accidens debet reduci ad id quod est per se,vt habet Philosophorum prouerbium, sed homines sunt grati Deo per accidens,& non propter se,ergo oportet constituere vnum hominem , qui sit gratus Deo per se,hic est Christus Dominus , de quo scriptum est,hic est filius meus dilectus,in quo mihi bene complacui.Et Diuus Paulus ad Ephes. 1. Gratificauit nos in dilecto filio suo.

Ephes.1.

Quinta.

¶ Præterea Perfectiora secundum prudentiam non ordinantur ad imperfectiora: forma enim non ordinatur ad materiam, nec sanitas ad medicinam, sed gloria animæ Christi est maius bonum, quam salus omnium hominũ.

Sexta.

¶ Sed & aliud argumentum solet adduci ex ratione D. Thomæ in primo articulo: Decet, inquit, D. Thomas summum bonum, summo modo se cõmunicare creaturę,sed Deus est summum bonum, etiam si Adam nõ peccasset, ergo decet , summo modo se cõiungere creaturæ,qđ fit incarnationis mysterio.¶ Vltimo. Sacramentum matrimonii significat cõiunctionem Christi ad Ecclesiam, vt testatur Paulus ad Ephes.5. Sed matrimonium fuisset quãuis nõ fuisset peccatum,ergo quamuis non fuisset peccatum,fuisset cõiunctio Christi ad Ecclesiam. ¶Ad huius rei expositionem statuendum est pro certo secundum fidẽ Catholicam,quod Christus venit in redemptorem saluũ facere populum suum à peccatis eorum.Patet ex illo Luc.19.Filius hominis venit saluum facere quod perierat. & idem Matth.18.& Ioan 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in eum nõ pereat,sed habeat vitam æternam. Alia est auctoritas cuidam ad Galatas. 4. Misit Deus filium suum factum ex muliere , factum sub lege , vt eos qui sub lege erant redimeret.Et primæ ad Timoth.primo.Iesus venit in mundum peccatores saluos facere. Et huiusmodi sũt innumera testimonia in scripturis diuinis , ex quibus euidenter confutatur hæresis cuiusdam Petri Abaylardi asserentis Christum Dominum non venisse ad redimendum genus humanum , cuius hæresis meminit D. Bernardus ep ista 190.& Castro libro de hæresibus, verbo Christus, hæresi. 8. ¶Secundò statuendum est de fide Catholica , quòd Christus venit in hunc mundum , vt doctor veritatis, & vt exemplum omnium virtutum. Ioannis 18.Ego in hoc natus sum , & ad hoc veni,vt testimonium perhibeam veritati. Et ad Titum. 2. Apparuit gratia Dei Saluatoris nostri erudiens nos: & illud,Discite à me quia mitis sum , &c. & Ioannis 13. exemplum dedi vobis,vt quemadmodum ego feci,ita & vos faciatis. Et in Concilio Triden. Sessio. 6. sic definitur in canone. 21. Si quis dixerit Christum a Deo datum esse hominibus in redemptorem , cui fidamus , & non in legislatorem cui obediamus , anathema sit.

Vltima.

Ephes. 5.

Expositio quęstionis.

Mat. 18. Ioan. 3.

Galat 4. 1. Tim. 1.

Abaylard.

Castro Secũ. notã.

Ioan. 18. Tit. 2.

Ioan. 13.

Tert. nota. Status controuersiæ.

¶ Tertiò notandum quòd status controuersiæ in hoc consistit;virũ Christus venerit præcipuè in redemptionem generis humani,sic adeò quòd si nõ essemus in peccato Deus incarnatus non fuisset, neque in alterutra parte huius quæstionis asserẽda,est aliquid erroris,aut aperræ temeritatis. Partem affirmatiuam quæstionis , quòd venerit, tenet Alexander Alensis.3.p.quæst.2.memb.13. Albertus Magnus in 3.distinct.24.ar.4 Scotus vbi suprà. D.Bonauentura in 3.dist.20.dicit quòd pars affirmatiua est subtilior,& rationi humanæ conformior, sed negatiua est conformior fidei , quam ipse amplectitur cum Diuo Thoma.Et Marsilius vbi suprà Gabriel in tertia dist. secunda, quæstio vnica existimat, vtramque opinionem esse probabilem.Sed & Diuus Thomas hic in 3.distin.1. & super Paulum exponens illud , Iesus venit in mũdum peccatores saluos facere,idem tenet . Quapropter fallitur Vldericus quidam, vt dicit Dionysius in 3.di.1.q.2. qui asserit opinionem Diui Thomæ esse certam,& oppositam temerariam.

Alexander Alensis. Alb.Mag. Scotus. D Bonau. Gabriel.

D. Thom.

1.Conclu.

¶ His constitutis est prima conclusio. Opinio Diui Thomæ quam hic amplectitur , quòd si homo non peccasset , Deus incarnatus non fuisset , longè probabilior est, & verior. Huius rei sunt quatuor probationes. Prima est , quoniam ità asserunt vniuersi sancti patres. D. Augustin.sermone 29. de verbis Domini , &sermone 8.& 9.de verbis Apostoli, & super Psalmum. 26.in illud, Apud Dominum gressus hominum diriguntur, & in Psal 68.Infixus sum in limo profundi, & libro 1.de peccatorum meritis , & remissione capitu. 26. & 27. & 10. de Trinitate a capite 10. vsque ad 17. Idem Diuus Ambrosius,libro de dominicæ incarnationis sacramento capi.6.& Leo in sermone de natali Domini.Diuus Anselmus libro 1.cur Deus homo cap 1. & libro 2. capitulo 4. & 5.& Richardus de sancto Victore libro de verbo incarnato capitulo 8. & Ecclesia canit ad beatam Virginem Mariam.Peccatores nõ abhorres , sine quibus nunquam fores tãto digna filio.Et iterum: Felix culpa,quæ talem ac tantum meruit habere redemptorem. Et rursus: O certè necessarium peccatum Adæ , quod Christi morte erat delendum. In symbolo: Qui propter nos homines,& propter nostram salutem descendit de cęlis. Sed videamus quomodo tenentes oppositum respondeant ad auctoritates patrum. Respondent vtique quòd non venisset in carne mortali crucifigendus , sed in carne immortali & impassibili ad exaltationem naturæ humanæ. Sed hæc glossa est intolerabilis,& improbabilis:nam eadẽ glossa posset explicari Diuus Thomas quòd intelexerit de aduentu Christi in carne mortali. Secundò sequeretur , quòd etiam si scriptura diuina diceret apertè quòd non veniret in carne , nisi propter peccatum primi hominis,posset defendi,quòd veniret,& explicatur scriptura,quòd non veniret in carne mortali. Tertiò. Si omnes sancti dicerent , quòd nouo hominum saluatur sine pœnitentia , diceret oppositum est ingens temeritas , sed dicunt vniuersi patres , quòd si Adam non peccaret , Deus incarnatus non fuisset , ergo hæc glossa temeraria est & improbabilis . Secunda probatio. Ea quæ pendent ex sola Dei voluntate ex diuinis scripturis & ex oraculis nobis tantummodo innotescunt, vt dicit Paulus primæ Corinthiorum secũdo : Quæ sunt Dei nemo nouit nisi spiritus Dei , qui in ipso est, nobis autem reuelauit per spiritum suum. Sed in sacris scripturis vbique ratio incarnationis dominicæ ex peccato primi parentis designatur,ergo si peccatum non fuisset, Deus incarnatus non fuisset.Explicatur hoc euidentius. Hoc mysterium est absconditum a sæculis in Deo , quòd neque oculus vidit, neque auris audiuit , neque in cor hominis ascendit,itaque ratione humana est inuestigabile.sed reuelatio diuina nihil dicit , quod esset faciendum , si homo nõ peccasset.Ergo qui sic diceret non sequeretur veram scientiam, sed propriam imaginationem & sensum. Explicatur etiam ; nam qui vellet ratione humana hoc mysterium inuestigare insaniret profectò , sed quòd filius hominis venisset,tamen homo , non peccasset,tantum colligitur ratione humana,& non ex diuinis oraculis,ergo.

D. August. Ambrof. Leo. Anselmus. Ricardus de sancto Victore.

1.Cor. 2.

¶ Sed aduersus hanc probationem Diui Thomæ sunt duæ obiectiones:vna est,nam videtur docere Diuus Thomas,quòd ea,quæ pendent ex sola Dei, voluntate solùm ex diuinis scripturis nobis innotescunt;quod apertè falsum est.Nam multa dogmata fidei nostræ tenẽtur ex traditione Apostolica,vt paruulorum baptisma, imaginum cultus. Imò in hac re videtur Diuus Thomas fauere Lutheranis,qui aiunt nihil credi debere, nisi quod in sacris literis est expressum. ¶Secunda obiectio : Nam licèt in diuinis literis reddatur pro causa incarnationis humana redemptio,at non dicitur non fuisse aliam causam , nec excluditur alia causa,videlicet exaltatio humanę naturę & perfectio vniuersi. Certè argumẽtum negatiuũ ex diuinis literis est inane , & inualidum : non enim sequitur , non dicit scriptura,ergo non est verum.Sed probatio Diui Thomæ valida est,vt iam est declaratũ. ¶Vnde ad primam obiectionem dicendum, non latuisse Diuum Thomam multas veritates fidei cõstare nobis ex Apostolica traditione,sed volun significare,q̃ eum sanctæ scripturę explicant

Obiectiones. Prima.

Secunda obiectio.

Ad primã obiectionem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

explicant aliquod mysteriam a diuina voluntate depẽdere, debemus de illo philosophari secundum ea documenta, quæ in sanctis scripturis nobis traduntur. ¶Ad

Ad secundam.

Argum. ab autoritate negatiuè nõnũquã est efficax.

secundam obiectionem dicendum est, quòd cum sanctæ scripturæ designant causam incarnationis fuisse redemptionem generis humani, indicãt planè illam fuisse causam potissimã, alioquin diuina scriptura fuisset diminuta, quæ occultauit nobis potissimam causam incarnationis. Hoc genus argumenti efficacissimum est: nam hoc genere argumentationis colligitur tantum vnum mundum fuisse factum, & solum filium assumpsisse carnem humanã. Licèt non dicatur in sacra scriptura, alios mundos nõ fuisse factos à Deo, neque verò quod alia persona non assumpserit carnem humanam. Tertia probatio. Nomina in sacris litèris a Deo imposita semper demonstrant præcipuum officium, vt pater in Abraham, & in Petro, sed Christo impositum est nomẽ Iesus ex eo quod ipse saluum esset facturus populum suum a peccatis eorum, vt habetur Matth. 1. ergo istud est Christi Domini præcipuum officium. Quarta probatio. Sententia Diui Thomæ magis pia est, amplificat magis misericordiam erga genus humanum, & secundum eam redditur potissima ratio cur potius venerit in hoc tempore, quam in alio, cur potius assumpserit hominem, quam Angelum, & cur potius filius Dei assumpsit naturam humanam, quam Spiritus sanctus.

Mat. 1.

2. Cõclus. Christus fuit primꝰ prædestinatus.

Ephes. 1. Rom. 8.

¶Secunda conclusio. Christus Dominus fuit primus prædestinatus, in quo omnes prædestinati sunt electi. Patet hoc ex euidentibus scripturis, ad Ephes. 1. Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, & alio loco, prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Christum in ipsum, & ad Roman. 8. Quos præscijt, & prædestinauit cõformes fieri imagini filij sui. In quo significatur, quòd Christus Dominus non solum sit causa efficiens nostræ prædestinationis, sed exemplar omnium prædestinatorum, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Hæc cõclusio probabitur latius infra quæstione 24. articulo tertio & quarto.

3. Cõclus. Christus fuit prædestinatus in remedium peccati.

Rom. 3.

¶Tertia conclusio. Christus Dominus fuit prædestinatus in remedium peccati, & in propitiatorem, & redemptorem, itaque si non esset futura redemptio non fuisset prædestinatus. Hæc conclusio sequitur ex prima: & quòd ita fuerit de facto, asserit Paulus Romanorum 3. cum inquit. Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine, &c.

4. Conclu.

¶Quarta conclusio. Prædestinatio Christi præsupponit prælcientiam peccati. Ita asserit Diuus Thomas in solutione ad 4. & patet euidenter. Nam Christus fuit prædestinatus in remedium peccati, ergo prius Deus præuidit peccatum, in

Nota. 1.

euius remedium Christum prædestinauit. Pro cuius declaratione statuẽdum est pro certo ex prima parte, quæstione 14. & 19. Quòd in diuina cognitione nihil est prius, aut posterius, sed omnia vnico actu comprehendit, & amat, sed in ipsis rebus est ordo quidam, & dispositio, ità vt vnum sit propter aliud, propter quod Deus propriè dicitur velle vnum propter aliud, & cognoscere vnum propter aliud. Vult herbas propter bestias, & bestias propter homines, & gratiam propter gloriam, & media propter finem, & cognoscit omnia in sua essentia. Secundò notandum ex domino Caietano, quòd in rebus dispositis, & ordinatis a Deo est triplex ordo. Primus est ordo naturæ, in quo continentur omnes res naturales cum suis proprietatibus, & mala prout aduersantur naturæ, etiam peccata mortalia. Secundus est, ordo gratiæ, in quo cõtinentur gratia, & gloria, & peccata prout aduersantur gratiæ. Tertius ordo est gratiæ vnionis, in quo continentur vnio hypostatica naturæ humanæ cum verbo diuino, & gratia redemptoris, per quam efficaciter sumus destinati ad vitam æternam, & primus ordo præsupponitur in cognitione ad secundum: gratia enim præsupponit naturam. Et secundus præsupponitur ad tertium, nam tertius perficit primum & secundum. Tertiò considerandus est ordo, quem secundum doctrinam Diui Thomæ, & secundum veritatem contemplamur secundum nostrum modum intelligendi fuisse in Deo, cum prædestinauit Christum

Caieta. In reb' ordinatis est triplex ordo.

Ordo cõsiderandus in diuina cognitione.

In primis Deus cognoscens seipsum, qui est vniuersorum finis voluit suam gloriam manifestare, deinde cognouit creaturas, & voluit illis dare esse naturale, in quo etiam cognouit peccatum, vt aduertitur naturæ: tertio loco cognouit gratiam, & gloriam in communi, in quãtum voluit dare gloriam, & gratiam in communi, & in hoc etiam cognouit peccatum vt aduertitur gratiæ: tandem cognouit, & prædestinauit Christum in remedium peccati. Sed Scotus aliter sentit, docet namque q̃ Deus in primis prædestinauit Christum ad gloriam animæ. Deinde prædestinauit omnes electos, & sanctos in eo, deinde cognouit peccata, & tandẽ ordinauit vt Christus, qui iam erat prædestinatus, esset humani generis redemptor. Sed quòd nostra sententia sit probabilior ex dictis patere potest. Sed contra istam sententiam fiunt argumenta fortissima. ¶Primum. Illud est simpliciter prius, quod habet rationem finis, sed gloria animæ Christi est finis propter quem Deus permittit mala fieri, ergo Deus prius vult gloriam animę Christi, quam permittat mala fieri. ¶Secundò, & hoc est argumentum, quod facessit negotium viris doctissimis: si peccatũ fuit præuisum ante prædestinationem Christi, ergo fuit præuisum ante prædestinationem omnium & reprobationẽ, ex quo sequitur, quòd detur causa reprobationis, peccatum enim præuisum, est sufficiens causa reprobationis, cuius contrarium docetur 1. p. q. 23. ar. 3 & 6.

Scotus.

Argu. contra istã sententiam Primam. Secũdam.

¶Tertiò. Illud peccatũ fuit priuatio gratiæ, & iustitiæ originalis, ergo prius præuisus fuit Adã in gratia & iustitia constitutus, quàm quòd fit peccatum præuisum: nã habitus est prior priuatione, & priuatio cognoscitur per habitum, ex quo sic argumẽto. Petius est præuisus Adam gratus Deo, quàm quòd sit peccatum præuisum, sed omnis gratia hominibus collata est ex Christo, & ex eius incarnatione, ergo ante istam gratiam præuidetur Christi prædestinatio, & incarnatio. ¶Vltimò. Gratia in qua fuit Adam constitutus antè peccatum fuit ex meritis Christi, quod sic ostẽditur quoniam omnis gratia hominibus data est ex meritis Christi, tum verò quoniam illa gratia fuit effectus prædestinationis primi parẽtis, & primus parens fuit prædestinatus per Christum, vt antea dictũ est, ergo Christi prædestinatio præsita fuit ante illam gratiã, & illa gratia ante peccatum, ergo, &c.

Tertiũ.

Vltimum.

¶Ad hæc argumẽta respondetur, & ad primum, non esse inconueniens cõcedere, quòd in diuersis generibus causarum idẽ sit prius & posterius altero, & sic gloria animæ Christi in genere causæ finalis prior est, quã vniuersa entia creata siue sint naturalia, siue supernaturalia iuxta illud Psalmi, Omnia subiecisti sub pedibus eius, id est, sub humanitate, & 1. Corint. 3. Omnia vestra sunt, vos autẽ Christi, Christus autem Dei, & ad Hebræos capitulo 1. Quem constituit hæredem vniuersorũ, & in hoc genere ordo gratiæ est prior, quàm ordo naturæ. Natura enim est propter gratiam, sed in genere causæ materialis, & veluti occasionaliter præsupponitur peccatum, in cuius remedium Christus est prædestinatus.

Respondetur ad hoc argumẽtum. Ad primũ.

Psalm. 8. 1. Cor. 3.

Heb. 1.

¶Ad secundum argumentum respondetur, quòd habet varias solutiones, sed nulla videtur sufficiens. ¶Prima est non esse magnum incommodum cõcedere, quòd datur causa reprobationis, licèt non detur causa prædestinationis. Sic sentiunt viri doctissimi explicantes D. Thomam. 1. p. 23. arti. 5. sed hanc solutionem non oportet multis conuincere falsitatis, cum offensum sit ex D. Thoma vbi supra, nullã dari reprobationis causam ex parte nostra, sed in diuinam voluntatem referendam esse sicuti prædestinationẽ ipsam. ¶Alii vero dicunt, quòd peccatum præuisum ante reprobationem, est præuisum, vt pertinet ad ordinem naturæ, non vt est priuatio gratię, & sic impertinenter se habet ad prædestinationem & reprobationem. ¶Sed contra istam solutionem sic arguitur. Primò, quoniam vt probatum est in superioribus, ordo prædestinationis Christi supponit ordinem naturæ, & ordinem gratiæ, & quãtum ad gratiam ipsam, & quantum ad peccatum, quod gratiæ aduersatur, ergo falsum est asserere, quòd peccatum præsum ante prædestinationẽ Christi, pertineat solũ ad ordinem naturę. Deinde. Peccatũ quòd aduersatur ordini naturę meretur supplicium

Secũ. solu.

Argumẽ contra istã solutionẽ.

plicium æternum, & auertit à fine non solũ naturali, sed etiam supernaturali, ergo tale peccatum erit sufficientissima causa reprobationis, etiam si nõ pertineat immediatè ad ordinem gratiæ. ¶Tertia solutio est, q̃ Christus Dominus in genere causæ efficientis prius est prædestinatus, quàm vt intelligatur peccatum: nam prædestinatus est, vt causa expellens, & reparãs peccatũ, & causa prius intelligitur, quam effectus; cæterum in genere causæ materialis præsupponitur peccatũ, in cuius remediũ parata est medicina. Hæc tamen solutio falsa est, tum quoniam effectus prædestinationis Christi nõ est peccatum, sed potius peccati expulsio, ergo peccatum non solum in genere causæ materialis, sed absolutè, & simpliciter præcedit prædestinationem Christi. Cõfirmatur & explicatur hoc argumentum. Peccatum respectu prædestinationis Christi comparatur, vt materia præexistẽs circa quam destruẽdã operetur, sed omnis materia, circa quã præexistit omnibus actionibus transeũtibus, ergo peccatũ prius intelligitur simpliciter, quã Christi prædestinatio. Deinde. Prius intelligitur natura formaliter infecta per peccatũ, quàm Christi prædestinatio, vt asserit D. Thomas in articu. ergo ante prædestinationẽ Christi assignari potest sufficientissima reprobationis causa. ¶Quarta solutio est. Peccatum præuisum ante Christi, & nostrã prædestinationẽ, & quotcunque hominum reprobationem nullũ prorsus dicere ordinẽ ad reprobationem, neque causæ, neque effectus, sicut gratia præuisa ante Christi prædestinationẽ nullum prorsus ordinem dicit, neque causæ, neque effectus ad nostram prædestinationem: itaq; præuisa gratia, tũm etiã peccato præuiso ante Christi prædestinationẽ, processit nostro modo intelligendi Deus per solam, ac simplicem eius volũtatem ad prædestinandũ Christum, & in eo omnes sanctos, quos voluit, reliquos vero homines pro eadẽ simplici volũtate reprobauit. Acuta sanè solutio, & q̃ viris grauissimis placuit. Sed certè nõ satis explicat argumẽti difficultatẽ: nam sufficiens causa reprobationis est peccatum præuisum in homine. At hæc sententia admittit hominem peccato mortali infectum antequam præscirum, & reprobatum a Deo, ergo iuxta sententiam istam sufficiens causa reprobationis constitui posset. Cõfirmatur. Si Deus ita decerneret, vt homines peccato mortali infecti supplicio æterno punirẽtur, iustissimum cerneretur supplicium ex iustissima causa prouenions, sed iuxta istam sententiam homines prius conspiciuntur in peccato quàm sint præsciti, ergo in suam ipsorum culpam referri potest ipsorum reprobatio: neque est simile de gratia præuisa respectu prædestinationis, quoniam hæc gratia tota est dependens ex diuina volũtate, ex qua nostra prædestinatio originem trahitat: vero peccatum non in diuinam, sed in nostram voluntatem referendum est: & idcirco etiam si detur reprobationis causa ex parte nostra, non est consequens, quòd detur similiter causa prædestinationis. Quinta solutio, quæ mihi probatur est, quòd quando dicimus prædestinationem Christi præsupponere præscientiam peccati, non est sensus, quòd præsupponat peccatum iam cõmissum sed futurum. Ita docet D. Thomas hic ad quartũ. Itaque Deus præuidẽs Adam casurũ prædestinauit Christum in eius remediũ, sicut cum præuidentur morbi futuri paratur medicina, peccatum vero futurum nõ est causa reprobationis, sed peccatum iam cõmissum. Sed contra hanc solutionem est vna obiectio. Christi prædestinatio non fuit, vt homines à peccatis præseruarentur, sed ad tollẽdum peccatũ, quod gratiam re vera destruxit, ergo non solum peccatum futurum, sed peccatum præsens cognitum fuit ante Christi prædestinationem, & per consequens assignari similiter potest reprobationis causa. Respondetur tamen Christi prædestinationem non fuisse præordinatã à Deo, vt homines à peccatis præseruarentur: nã sic nullum esset peccatum in mũdo, sed omnes vel essent in gratia cõfirmati, vel diuina protectione tenerẽtur, ne labentur in peccatũ: sed destinata est à Deo talis prædestinatio in remediũ futuri peccati, quo re vera homines Dei gratia priuandi essent. Vidit itaque Deus hominem casurũ in peccatum, & diuina reparatione indigentem, per quã a

Tert. solu.

Impugnatur hæc solutio.

Quar. sol.

Hæc solutio nõ satis explicat rei difficultatem.

Quinta solutio propria.

D. Thom.

Obiectio.

Solutio.

peccatorum tenebris in lucem diuinæ gratiæ reuocaretur, & ad hoc prædestinatus est Christus, cuius gratia saluaretur per fidem in sanguine ipsius. Quod si talis ipsius ipsa futurus non esset, Christus procul dubio nõ venisset. ¶Ad tertium argumentum respondetur, quòd illud peccatũ fuit præuisum, vt pertinet ad ordinem naturæ, non vt fuit priuatio gratię. Vel dicatur, quòd intelligitur priuatio gratiæ non considerando, vtrum talis gratia sit ex meritis Christi, vel non. Ad cognoscendum enim perfectè peccatum, non est necesse considerare vndè venerit effectiuè. Sed & argumentum hoc confutatum est in præcedenti solutione.

Ad 3 argu.

¶Ad quartum argumentum respõdetur, quòd gratia Adæ collata ante peccatum, non fuit ex meritis Christi, gratia namque Christi Domini est gratia redẽptoris, & reconciliatoris, propter quod omnis gratia collata hominibus in remediũ peccati est ex gratia Christi & eius meritis: de quo dicetur abundantius infra quæst. 24. ¶Sed ad argumenta Scoti in principio posita in primis respõdeo, q̃ non habent tantum ingenium, nec sunt tàm acuta quantum apparẽt: nam imaginatio Scotica fundatur in duobus. Primum est, quòd prædestinatio hominum est ante præscientiam peccati. Secundum est, quòd id, quod prius est præuisum, & definitum à Deo, futurum est etiã si nihil eorum, quæ postea visa sunt, sit futurum. Primum fundamentum falsum est, vt ex dictis constat. Secundum est falsissimum: nam Deus prius præuidit gloriam Ioannis Baptistæ, quam eius merita; vel gratiam ipsius, cum eiusmodi sint merita ordinata ad gloriam, & tamen si non habuisset gratiam nunquam habuisset gloriam, & hoc verum est in quocunque homine, qui per meritum cõsequitur gloriam. Item arguitur ex verbis Scoti. Prius vidit Deus gloriam Petri, quam pœnitentiam ipsius, peccatum enim prius videtur quàm pœnitentia, & gloria quàm peccatum, & tamen si non egisset pœnitentiam, nõ habuisset gloriam. Donde. Si verum est quod ait Scotus, quòd Christus prædestinatus est absolutè sine respectu ad aliud, sequitur quòd etiam si nulla creatura foret, neque vniuersum, Christus adhuc veniret. Sequitur etiam ex probatione Scoti non solùm quòd secluſa reparatione adhuc venisset, sed quòd de facto non venit, vt repararet genus humanũ, quod omnino est falsum est & impossibile. Sic ergo consequentia Scoti adhuc nulla esset, Deus prius vidit gloriam Christi, quàm casum Adæ, ergo dato quòd Adam non peccasset, adhuc Christus venisset. Sed iam sigillatim ad argumenta dicendum est.

Ad quartũ Gratia collata Adæ ante peccatũ nõ fuit ex meritis Christi. Soluuntur argumẽta Scoti.

Arguitur cõtra Scotum.

¶Ad primum argumentum, nego antecedens, & nego consequentiam vltimam, & quàm rectè hæc omnia negentur ex dictis liquidum est.

Ad primũ Scoti.

¶Ad secundum argumentum cõfutandum multa affert Dominus Caietan', quę existimo nõ esse necessaria. Vndè breuiter dico, quòd ea quæ sunt propinquiora fini, Dsus nõ prius cognoscit, alioquin Deus nosset supernaturalia ante naturalia. Item dicatur, quod ea, quę sunt propinquiora fini magis sunt appetibilia, & amabilia, cæterum de facto non semper amantur, salus enim omnium hominum maius bonum est quàm salus paucorum, sed non est volita Deo. Dico igitur potuisse quidem Deum velle gloriam animæ Christi sine vllo ordine ad redemptionem humanam, tamen de facto non voluit gloriam animæ Christi, nec secundũ quòd erat coniuncta humanæ redemptioni, & hęc duo bona coniuncta perfectius bonum efficiunt, quàm gloria animæ Christi seorsum, quoniam hoc bonum ita coniunctum magis manifestat Dei bonitatem, quàm sola gloria animæ Christi. Consuluit autem Diuus Paulus ista bona ad Roma. 1. inquiens de Christo, qui prædestinatus est filius Dei in virtute secundum spiritum sanctificationis, id est, ad sanctificandos impios.

Ad secundum.

Ad Ro. 1.

¶Ex his patet solutio ad tertium, quamquã exploratum est etiã, quòd maius potest ordinari ad id, quod minus est, vt illud foueat, & conseruet tanquã causa ad effectum, secundum quem modum cęli ordinantur tanquã causæ ad effectus harum rerum inferiorum fouendos, & viuificandos: imò non est formidandum cõcedere, quod incar-

Ad tertiũ.

Quomodo maius ad minus ordinetur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

incarnatio Domini sic ordinata ad hominum salutem tāquā ad finem proximum, qui tamē finis proximus tandem ordinatur ad gloriam Dei & Christi, tāquā ad vltimum finem.

Ad quartum. Occasionatum dupliciter dicitur.

¶ Ad quartum argumentum negandū est, quòd ex sententia D. Thomæ aliquod inconueniens subsequatur. Et ad primum respondetur, occasionatum dici dupliciter: primò, id est, præter intentionem agentis, & hoc pacto incarnatio non est occasionata: secundo, id est, ordinatum ad tollendum malum, quod non est per se intentum ab agente, & hoc secundo modo incarnatio Christi est occasionata, & cū ea omnia bona inde subsequuta, vt verū sit illud, Vbi abundauit delictum superabūdauit & gratia, vt dicit Paulus ad Roman. 5. Nec simile est, quod dicebant Origenistæ de productione mūdi visibilis: nam isti aiebant fuisse productum in carcerem, & malum rationalis creaturę ex occasione peccatinos dicim? Christum Dominum fuisse prædestinatum in magnum bonum nostrū, Deus namque scit ex malo elicere bonū.

Roma. 5.

Ad secūdū incommodum.

¶ Ad secundum incommodum respondetur, quòd Deus prius præuidit peccatum generis humani, & statuit mittere Christum in remedium generis humani in communi, non prædestinando aliquem in particulari: velle namq; remedium præstare generi humano in communi non satis est ad prædestinationē. Deinde prædestinatio Christū, in quo, & per quem voluit remittere peccatum Adæ, & cuilibet homini in particulari, & sic fuit primus prædestinatus: Et licèt concedatur, Christum Dominum fuisse prædestinatum in remedium peccati Adæ in particulari, non sequitur, quòd Adā fuit primus prædestinatus. Nam Christus Dominus fuit prædestinatus vt causa gratiæ, & gloriæ Adæ, & ordinate volēs prius vult causam, quàm effectum.

Ad tertiū.

¶ Ad tertium incommodum ex dictis patet, non sequitur. Nam omnis prædestinatio hominum ex Christi prædestinatione dependet, non è contra.

Ad quartū

¶ Ad quartum incommodum respondetur non esse inconueniens quòd obiicitur pro incommodo. Neque propterea sequitur, quòd debeat gaudere anima Christi de peccato, sed de Dei bonitate, & misericordia. ¶ Ad argumenta Marsil. Ad primum respondetur, quòd satis ostēderetur Dei sapientia, & potentia in creatione, & gubernatione, maximè vbi lumē rationis non esset corruptum per peccatum. ¶ Ad secundum respondetur, quòd non oportet recurrere ad hominem per se gratum, sed satis est ad primum autorem gratiæ, qui Deus est.

Ad argumēta Marsil. Ad primū. Ad secūdū

¶ Ad tertium respondetur, quòd duplex est proprietas capitis, quod sit membrum, & quod influat in alia membra, si ergo non fuisset peccatum, Christus in quantum Deus fuisset caput Ecclesiæ secundo modo non primo.

Ad tertiū.

¶ Ad quartum dico non esse opus, vt de rigore iustitię habeat homo beatitudinem. Nec est simile de satisfactione pro peccato. Nam gratia, & gloria se tenent ex parte Dei, peccatum vero ex parte hominis, Quare vt fieret satis iustitiæ, necessū fuit, vt Deus homo satisfaceret: vel dico, quòd hoc argumentum probat dogma improbabile, quòd veniret Christus in carne mortali etiam si peccatum non esset, vt mereretur beatitudinem de rigore iustitię. ¶ Ad quintum iam satis dictum est à nobis, cum responderemus argumento tertio ab Scoto proposito, & nunc addendum est, nō esse incommodum maius bonū ordinari in minus, quando illud maius non perit, sed manet cum illo minori, sicut quis ordinat centum ad lucrū dum decem. ¶ Ad aliud argumentum ex probatione D. Thomę in primo articulo, ibidem satis vt arbitror respōsum est. ¶ Ad vltimū respondetur, quòd matrimonium significat vnionem Christi cum Ecclesia per charitatem, & per assumptionem humanę naturę, & si nō fuisset peccatum, solum primo modo significasset coniunctionem, & hoc sufficit. Sed dicet Theologus, Adam, vt hic docet D. Thomas ad vltimum habuit fidē ex diuina reuelatione Christi vēturi, ergo etiā si perseuerasset in fide & gratia, vniret. Fides enim non poterat esse falsa. respondetur quòd Deus infudit illi fidē Christi vēturi, quia præscierat Adam casurum, alioquin fidem talem non infudisset.

Ad quartū. Ad quintū. Ad vltimū. Obiectio. Solutio.

in Tertiam partem.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum principalius Christi incarnatio facta fuerit ad tollendum peccatum originale, quàm actuale?

AD quartum sic proceditur. Videtur quòd Deus principalius incarnatus fuerit in remediū actualiū peccatorū, quàm in remediū originalis peccati. Quantò.n.peccatū est grauius, tantò magis humanæ saluti aduersatur, ppter quā Deus est incarnatus: Sed peccatū actuale est grauius, quàm originale peccatū: minima enim pęna debetur originali peccato: vt August. dicit cōtra Iulianū †. Ergo principalius Incarnatio Christi ordinatur ad deletionem actualium peccatorum, quàm ad deletionem originalis peccati.

¶ 2. Præterea, Peccato originali non debetur pęna sensus, sed solùm pęna damni: vt in secūdo habitū est *. Sed Christus venit pro satisfactione peccatorum, pęnam sensus pati in cruce, non autem pęnam damni: quia nullum defectū habuit diuinæ visionis, aut fruitionis. Ergo principalius venit ad deletionē peccati actualis q̄ originalis.

¶ 3. Præterea, Sicut Chrys. dicit in 2. de compūctione cordis †. Hic est affectus serui fidelis, vt beneficia Domini sui, quæ cōmuniter omnibus data sunt, quasi sibi soli præstita reputet: quasi enim de se solo loquens Paulus ita scribit ad Gal. 2. Dilexit me, & tradidit semetipsum ꝓ me: Sed propria peccata nostra sunt actualia: originale enim est commune peccatū. Ergo hunc affectū debemus habere, vt existimemus eum principaliter propter actualia peccata venisse.

Sed contra est quòd Ioa. 1. dicitur, Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi: quod exponens Beda dicit †, Peccatum mundi dicitur originale peccatum, quod est commune totius mundi.

Respondeo dicendum, quòd certum est, Christum venisse in hunc mūdum non solùm ad delendum illud peccatum, quod traductum est originaliter in posteros: sed etiam ad deletionem omnium pecccatorum, quę postmodum superaddita sunt. Non quòd omnia deleantur (quod est propter defectum hominum, qui Christo non inhęrent, secundum illud Ioan. 3. Venit lux in mundum: & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem) sed quia ipse exhibuit quod sufficiens fuit ad omnium peccatorum deletionem. Vnde dicitur Roma. 5. Non sicut delictum, ita & donum: nam iudicium ex vno in cōdemnationem, gratia autem ex multis delictis in iustificationem. Tantò autem principalius ad alicuius peccati deletionem Christus venit, quāto illud peccatum maius est. Dicitur autem aliquid maius dupliciter. Vno modo intēsiuè: sicut est maior albedo, quę est intensior. Et per hunc modum

4 5. di. 1. q. 1. arti. 2. & opusc. 10. ar. 28. & opus. 12. ticu. 23. & opus. 3. ti. 21.

Ii. 5. cap. circa fi. 7.

Iib. 2. di. 33. arti. 2.

Iib. 2. fin. & dium

Ioan. 1.

Haber gl. ordi ria in loco.

Ioan. 1.

Rom. 5

Quæstio. I.

P.p. q. 82. arti. 1.

modum maius est peccatū actuale, quàm originale: quia plus habet de ratione voluntarij, vt in secundo habitum est. * Alio modo dicitur aliquid maius extensiuè: sicut dicitur maior albedo, quæ est in maiori superficie. Et hoc modo peccatum originale (per quod totum genus humanum inficitur) est maius quolibet peccato actuali, quod est proprium singularis personę. Et quantum ad hoc Christus principaliùs venit ad tollendum originale peccatum: in quantum bonum gentis diuiniùs & eminentiùs est, quàm bonum vnius, vt dicitur primo Ethic. †.

Ii. 1. ethic. ca. 2. circa finē to. 5.

Ad primum ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de intensiua magnitudine peccati.

Ad secundum dicendum, quòd peccato originali in futura retributione non debetur pęna sensus: pœnalitates tamen, quas sensibiliter in hac vita patimur, sicut famē, sitim, mortē, & alia huiusmodi, ex peccato originali procedūt. Et ideo Christus, vt plenè pro peccato originali satisfaceret, sensibilem dolorem pati voluit, vt mortem & alia huiusmodi in seipso consumeret.

Loco 1 arg. citato.

Ad tertium dicendum, quòd sicut Chrys. ibidem * dicit. Verba illa dicebat Apostolus, non quasi diminuere uolens amplissima & per orbē terrarum diffusa Christi munera: sed ut pro omnibus se solum indicaret obnoxiū, Quid.n. interest si & aliis præstitit, cùm quæ tibi sunt præstita, ita integra sunt, & ita perfecta, quasi nulli alij ex his aliquid fuerit præstitum? Ex hoc ergo quòd aliquis debet reputare sibi beneficia Christi præstita esse, non debet existimare, ꝙ non sint aliis præstita: Et ideo non excluditur quin principalius uenerit abolere peccatū totius naturæ, quàm peccatum unius personæ: Sed illud peccatum naturæ ita perfectè curatum est in unoquoque, ac si in uno solo esset curatum: Et ideo propter unionem charitatis, totum quod omnibus est impensum, unusquisque debet sibi adscribere.

SVMMA TEXTVS.

Prima cōclusio.

PRima conclusio. Christus venit non solum ad delēdum peccatum originale, sed etiam omnia actualia inde subsequuta, non quòd omnia deleātur, quod est propter defectum hominum, qui Christo non inhærent secundum illud Ioannis 3. Venit lux in mūdum, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem, sed quia ipse exhibuit quod sufficiens fuit ad omnium peccatorum deletionem. Vnde dicitur Romanorum 5. Nō sicut delictum ita & donum: nam iudicium ex vno in condemnationem, gratia autē ex multis delictis in iustificationem.

Ioan. 3.

Roma. 5.

¶ Secunda Conclusio. Christus principalius venit ad delendum peccatum originale. Est namque maius & grauius malum: siquidem infert omne genus humanum, & bonum gratis diuinius & eminētius est, quam bonū vnius, vt dicitur 1. Ethicorū. Sed obseruat D. Tho. quòd aliquid dicitur maius dupliciter. Vno modo intensiuè sicut est maior albedo quæ est intensior, secundum quem modum maius est peccatum actuale quàm originale, quia plus habet de ratione voluntarij vt habitum est in superiori libro. Alio modo dicitur aliquid maius extensiuè, sicut dicitur maior albedo, quæ est in maiori superficie, & hoc modo peccatum originale per quod totum genus humanū inficitur, est maius peccato actuali,

2. Conclu.

Maius dupliciter.

quod est propriū vnius personæ. Deinde probat D. Thomas conclusionem ex illo Ioan. 1. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi, quod exponens Beda dicit, peccatum mundi dicitur originale peccatum, quod est commune totius mundi.

Ioan. 1. Beda.

EXPOSITIO ARTICVLI.

PRima conclusio huius articuli est certa secundum fidem, & patet ex illo 1. Ioann. 1. Sanguis Iesu Christi emundat nos ab omni peccato, & ca. 1. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris & totius mundi. & Apoc. 1. Dilexit nos & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo, & Isaiæ. 54 Posuit in eo iniquitates omnium nostrum, & huiusmodi sunt innumera scripturæ testimonia, quæ adducta sunt diligenter in primo articulo ad ostendendum quòd Christus exhibuit sufficiens remedium ad omniū peccatorum deletionem. Sed est sciendum, quòd Origenes in variis locis suæ doctrinæ affirmat Christum venisse non solum pro peccatis hominum, sed etiam angelorum. Sed istam sententiam esse hęreticam affirmat D. Augustinus libro de hæresibus ca. 43. Propter quod D. Tho. sapientissimè docuit in articulo, quòd venit Christus ad delendum non solum peccatum originale, sed etiam actualia, quæ postmodum sequuta sunt. Quibus verbis indicat quod non est sermo de omnibus peccatis simpliciter, sed de omnibus peccatis hominum. Alij vero dixere Christum non venisse propter peccata hominum, qui fuerunt ante passionem. Hunc errorem quidam tribuunt Armenijs. Sunt qui dicant, quòd Christus Dominus non venit ad delēdum omnia peccata illorum etiam qui fuerunt post passionem, & probant de peccato in Spiritū sanctum, quod est irremissibile, ex illo 1. Ioan. 5. Est peccatū ad mortē, est non pro illo dico vt roget quis. Sed & quidam reuocant in dubiū an Christus Dominus sufficiens remedium præbuerit pro delictis hominum qui sunt in inferno damnati, & afferunt rationem dubitandi, quia non plus prodesse poterat illis Christi aduentus, quàm dæmonibus. Sed contra istorum omnium sententiam est iam veritas maximè stabilita, quòd Christus Dominus dederit sufficiens remedium ad delendum omnium hominum peccata, & sufficientem satisfactionem pro vniuersis delictis quæ ab initio mundi commissa sunt & quæ committentur vsque ad finem mundi, secus est de dæmonibus, qui nunquam potuerunt habere gratiam & virtutes in virtute Passionis Christi, neque enim pro illis vnquam venit Christus. ¶ Secunda conclusio videtur mihi omnino certa. Et probatur. Ioan. 1. Ecce agnus Dei, ecce quitollit peccatū mundi. Quod exponens Beda, iuquit, peccatum mundi dicitur peccatū originale quia est commune totius mūdi. Et August. 12. cōtra Faustum ca. 30. legit in singulari, peccatū mundi. Verum est tamē quòd editio vulgata legit peccata mundi: quæ lectio secundū præceptū Concil. Tridentini est defendenda. Nihilominus illa prima non est cōtemnenda, nec improbāda, sed licèt legatur in singulari numero, potest illud testimoniū intelligi de quocumq; peccato, siue actuali, siue originali: sed profundior intelligentia est, vt intelligatur de peccato originali. Nā hoc peccatū est solū peccatū mūdi, quod per omne genus humanū per modū naturę traſatur. Sed probatur rationibus. Primo, peccatū originale est maius, & grauius malum: nā inficit omne genus humanū. Secūdo hoc peccatū cōtrahitur sine consensu nostræ volūtatis, vnde magis videtur quòd sit tollendū, quā actuale, quod propria volūtate est cōmissum. Tertiò, nā hoc peccatū est magis commune, vt optimè dicit Caiet. Quartò, naturæ peccatum clausit vniuersaliter ianuas regni cęlorum: estq; radix omniū malorū, imo est infinita radix omniū peccatorū Propter qđ peccatū originale, in scripturis dicitur peccata in plurali, vt Psalm. 40. Ecce enim in iniquitatibus cōceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Itaq;, peccatū originale ī scripturis dicitur peccata in plurali, continet.n. in virtute oia peccata. Cōtra hāc cōclusionē fiunt argumēta non maximi momenti, tum qm̄ peccatū mortale actuale est grauius

Conclusio huius articuli est de fide. 1. Ioan. 1. Apoc. 1. Isaiæ. 35.

Origenes. Chs non venit ad reparādos angelos. D. August.

Quorundā errores.

1. Ioan. 5.

Secūda cōclusio D. Thom. est certa. Ioan. 1. Beda. August.

Pſal. 50.

Arguitur cōtra hæc. Primum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tecum.

Tertium.

originali, vt dicit vera doctrina. Tum ēt nam peccatum actuale regulariter est tam commune, quam peccatū originale, vt patet ex illo: si dixerimus, quòd peccatum non habemus ipsi nos seducimus. Item nam peccatum originale non potuit prœuideri ante Christi prædestinationē, ergo nō fuit p̄destinatus ad peccatū originale tollendū. Probatur antecedēs. Nam peccatū originale est priuatio gratiæ & iustitiæ, ergo prius debuit cognoscit gr̄a, & gratia est affectus Incarnationis, ergo prius est cognita incarnatio. Ad hæc argumēta rñdetur. ¶ Ad primum rñdetur peccatum actuale respectu personæ particularis esse gratius peccato originali, nō rñ respectu totius naturæ. Nā per peccatū originale vniuersa natura est infecta, & inuisa Deo, at vero Christus Dñs potius venit ad reparāda mala naturæ, quàm mala singularis personæ. ¶ Ad secundum respondetur, quòd peccatum originale per se, & ex natura sua est vniuersale totām naturam inficiens, at veto peccato actuali non hoc conuenit per se sed per accidens, eo quod dependeat ex singulari cuiuslibet hoīs voluntate. ¶ Ad tertium patet ex præcedenti articulo. Sed super istū articulum solent moueri variæ qōnes. Prima est, vtrum veniret Christus si tñ esset peccatum originale, vt si solus Adā peccasset. Secūda, quid si tantum essent peccata actualia, vt si soli filij Adæ peccassent? Tertia, quid si pauci filij Adæ peccassent? imo quid si vnus tantū peccasset? Vltima, quid si tantum essent peccata venialia, venisset ne Christus, ꝓpter illa? in harum quæstionum explicatione soleo vsurpare illud Isaiæ. 40 Quis adiuuit spiritum Domini, vel quis consiliarius eius fuit, & ostendet nobis? etenim cū de ijs mysterijs non possimus philosophari, nisi ex diuina reuelatione, & diuina reuelatio nō extat, melius est tacere, quàm aliquid incertum definire. Dicemus tñ, quæ probabilia sunt. ¶ Ad primam quę stionem rñdetur affirmatiuè. Nā vt cōstat, potissima causa aduētus Domini est originale peccatum, sed tūc esset originale peccatum, ergo veniret. ¶ Ad secundam qōnem respondetur. Existimo, quòd veniret. Nā vt ex prædictis constat causa aduentus Domini licēt non potissima, fuit peccata actualia tollere, veniret ergo, vt remediū iis peccatis afferret. ¶ Ad tertiam quęstionem dicendum est, qđ si pauci peccassent aut vnus duntaxat; nō veniret, sed alio modo liberaret. Quapropter non sunt audiendi prædicatores, qui exponentes Euāgelium de oue perdita, & dragmate, inflatis buccis prædicant, quòd veniret Christus ēt si vnus dūtaxat peccasset. Quod prudēter dici potest, est, quòd Deus habet infinitā misericordiā ad ignoscendum, & qđ ita pro vnoquoque venerit, atque si pro se solo veniret. Nihil n. ego minus participo de passione, quàm si pro me solo venisset. Quod optimè explicat D. Tho. in solutione tertij ex Chrysostomo. Verum est tamen, quòd erat lex statuta, quòd qui peccaret nō peruenire ad gloriam, nisi per passionem Christi. Sed si Deus scituisset solum vnum hominem peccaturum, fortassis aliam legem statuisset. ¶ Ad quartam quæstionem dicendum, quod certè non veniret. Nam ex sacris literis constat, Christum venisse, vt reconciliaret hominem cum Deo, & destrueret inimicitias inter Deum, & hominem, & eum ad Dominum suum conuerteret, at qui sunt in peccatis venialibus, neque sunt inimici Dei, neque ab eo auersi.

Solutio. Ad primū.

Ad scdm.

Ad tertiū. Pārua dubia. Primum. Secūdum. Tertiū, & quartum. Vltimum. Esai. 40.

Ad primū dubium. Chr̄s venit pp solum originale peccatum

Ad scdm. Ad tertiū. Chr̄s pp vnum peccatū actuale solū, vel ꝓpter pauca non venisset.

Antidotus prædicatorum.

Ad vltimū

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum conueniens fuerit Deum incarnari ab initio mundi.

3 2. 1. q. 98. ar. 6. co. Et 3. d. 1. q. 2. art. 2. Et 4. cont. c. 55. 9 Et Isa. 2. col. 1 & Gala. 4. col. 3. fin.

AD quintum sic proceditur. Videtur ꝙ conueniens fuisset Deum incarnari à principio humani generis. Incarnationis n. opus ex immēsitate diuinæ charitatis processit, secūdum illud Ephe. 2. Deus, qui diues est in misericordia, propter nimiā charitatem suam, qua dilexit nos, & cū essemus mortui peccatis, cōuiuificauit nos in Christo: Sed charitas nō tardat subuenire amico necessitatem patiēti: secundū illud Prouer. 3. Ne dicas amico tuo, Vade & reuerter, ecras, dabo tibi, cùm statim possis dare. Ergo Deus Incarnationis opus differre non debuit, sed statim a principio per suam incarnationem humano generi subuenire.

¶ 2. Præterea. 1. Timoth. 1. dicitur: Christus venit in hunc mūdum peccatores saluos facere: Sed plures saluati fuissent, si a principio humani generis Deus incarnatus fuisset: plurimi. n. ignorātes Deum, in suo peccato perierunt in diuersis seculis. Ergo conuenientius fuisset, quòd a principio humani generis Deus incarnatus fuisset.

¶ 3. Præterea, Opus gratiæ nō est minus ordinatum, quàm opus naturæ: Sed natura initiū sumit a perfectis: vt dicit Boet. in libr. de consol. * ergo opus gratiæ a principio debuit esse perfectum: Sed in opere Incarnationis consideratur perfectiò gratiæ secundum illud, Verbum caro factum est: & postea subditur, Plenum gratiæ & veritatis. Ergo Christus a principio humani generis debuit incarnari.

Sed contra est, qđ dicitur Gala. 4. At vbi venit plenitudo temporis, misit Deus filiū suum factū ex muliere, factum sub lege, Vbi dicit glo. † ꝙ plēnitudo temporis est, quod præfinitū fuit à Deo patre, qñ mitteret filium suum: Sed Deus sua sapiētia ōia definiuit. Ergo conuenientissimo tpe Deus est incarnatus. Et sic conueniens nō fuit, ꝙ a principio humani generis Deus incarnaretur.

Respōdeo dicendum, ꝙ cùm opus Incarnationis principaliter ordinetur ad reparationē humanæ naturæ per peccati abolitionem, manifestum est quòd non fuit conueniēs a principio humani generis ante peccatum Deum incarnatum fuisse: non enim datur medicina nisi iam infirmis. Vnde ipse Dominus Matt. 9. dicit, Non est opus valentibus medico, sed malè habentibus: non enim veni vocare iustos, sed peccatores.

Sed nec etiā statim post peccatum conueniēs fuit Deum incarnari. Primò quidem, propter conditionem humani peccati, quod ex superbia ꝓuenerat. Vnde eo modò erat homo liberādus, vt humiliatus recognosceret se liberatore indigere: Vnde super illud Galat. tertio. Ordinata per angelos ī manu Mediatoris, dicit glos. * Magno Dei consilio factum est, vt post hominis casum non illico Dei filius mitteretur. Reliquit. n. Deus prius hominem in libertate arbitrij in lege naturali, vt sic vires naturæ suæ cognosceret: vbi cùm deficeret, legem accepit, qua data inualuit morbus non legis, sed naturæ vitio: vt ita cognita sua infirmitate, clamaret ad medicum, & gratię quæreret auxilium. Secundò propter ordinem promotionis in bonum: secundum quem ab imperfecto ad perfectum proceditur. Vnde Apost. dicit 1. Corinth. 15. Non prius quod spirituale est, sed

Inf. q. 4 ti. 1. c. Et 43. ar. Et q. 4 ti. 3. co veri. q. art 4. ad

Glos. ibidem.

sed quod animale, deinde quod spirituale. Primus homo de terra terrenus: secundus homo de cœlo cœlestis. Tertiò propter dignitatem verbi incarnati: quia super illud Galat. 4. At vbi venit plenitudo temporis, dicit glos. * Quantò maior iudex veniebat, tantò præconum series longior præcedere debebat. Quartò, ne feruor fidei temporis prolixitate tepesceret: quia circa finem mūdi frigescet charitas multorum. Vnde Luc. 18. dicitur, Cum filius hominis veniet, putas inueniet fidem in terra?

Augu. tra. 31. in Ioā. ante med. tom. 9.

Ad primum ergo dicendum, quòd charitas non differt amico subuenire, saltem negotio rum opportunitate & personarum cōditione. Si enim medicus statim à principio ægritudinis medicinam daret infirmo, minus proficeret, vel magis læderet, quàm iuuaret. Et ideo eriam dominus non statim a principio incarnationis remedium humano generi exhibuit, ne illud contemneret ex superbia, si prius suam infirmitatem nō cognosceret.

Ad secundum dicendum, quòd Augustin. ad hoc respondet in li. de sex quæstionibus Paganorum, * dicens quæst. 2. quòd tunc voluit Christus hominibus apparere, & apud eos prædicari suā doctrinam, quando & vbi sciebat esse, qui in eū fuerant crediturī: his enim temporibus & his in locis, tales omnes in eius prædicatione futuros esse præsciebat, quales non quidem omnes, sed tamen multi in eius corporali præsentia fuerunt, qui nec in eū suscitatis ab eo mortuis credere uoluerunt. Sed hanc responsionem reprobans idē Augustin. * in lib. de perseuerantia dicit: Nunquid possumus dicere Tyrios & Sidonios talibus apud se virrutibus factis credere noluisse, aut credituros non fuisse si fierent: cùm ipse Deus attestetur eis, quòd acturi essent magnæ humilitatis pœnitentiam, si in eis facta essent diuinarum illa signa virtutum? proinde, vt ipse soluens subdit, sicut Apostolus ait: Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei, qui his, quos prœuidit, si apud eos facta esēt, suis miraculis credituros, quibus voluit subuenit: aliis autem non subuenit, de quibus in sua prædestinatione occultè quidem, sed aliud iustè iudicauit: ita misericordiam eius in his, qui liberantur, & veritatem in his, qui puniuntur, sine dubitatione credamus.

In epi. 49. quæ. 2. a medio, tom. 2.

Ad tertium dicendum, quòd perfectum quidem est prius imperfecto, in diuersis quidem tēpore & natura: (oportet enim quòd perfectū sit quod alia ad perfectionem adducit) sed in vno & eodem imperfectum est prius tempore, etsi sit posterius natura. Sic ergo imperfectionem naturæ humanæ, duratione præcedit æterna Dei perfectio: sed sequitur ipsam consummata perfectio eius in vnione ad Deum.

Cap. 9. nō Procul a fine tom. 7.

SVMMA TEXTVS.

PRima conclusio. Non fuit conueniens ab initio humani generis ante peccatum Deum incarnatū fuisse: quia valentibus non est opus medico sed malè habentibus. ¶ Secunda conclusio. Non fuisset conueniens statim post peccatum Deum incarnari. Primo quidem propter conditionem humani peccati, quod ex superbia prouenerat, vnde eo modo erat homo liberandus, vt humiliatus recognosceret se liberatore indigere, & in libertate arbitrij relictus in lege naturali vires naturæ suæ cognosceret, vbi cum deficeret accepta lege, & morbo non legis sed naturæ vitio inualescēte, cognita sua infirmitate clamaret ad medicum, & gratiæ quæreret auxiliū. Secundò propter ordinem promotionis in bonum, secundum quem ab imperfecto ad perfectum proceditur. Nā prius est quod animale deinde quod spirituale. Tertio propter dignitatem verbi incarnati, vt quanto maior rex venturus erat, tanto præconum series longior precedere debebat. Quarto ne feruor fidei temporis prolixitate tepesceret: quia circa finem mūdi refrigescet charitas, vnde dicitur Lucæ 18. Cum filius hominis veniet pntas inueniet fidem in terra?

Prima cōclusio.

2. Cōclus.

Lucæ 18.

EXPOSITIO ARTICVLI.

IN hoc articulo aduertendum est, quòd præter rationes, quas hic affert D. Th. possumus nos addere quin tam ex Domino Caietano, nimirum ex soliditate, & firmitate fidei. Nam si statim fuisset incarnatus fictio putaretur antiquorum, nunc verò post tam longam expectationem, Prophetarum oracula, & vaticinia intelligunt plane homines eiusmodi mysterium non esse figmentō, sed a diuina prouidentia præparatum & excogitatū, & scripturis prænunciatum. Et ideo ꝓ eo Paulus Romanorū 1. vt explicaret veritatem Euangelij, inquit, Euangelium promissum esse a Deo per Prophetas suos in scripturis sanctis. Et primę Corinth. decimoquinto, inquit, Christus mortuus est secundum scripturas, & resurrexit secundum scripturas. Quod quidem referendum est non solum in mysterium Resurrectionis, sed etiam in alia mysteria præcedentia. Illud etiam obseruandum est, quòd D. August. in Epistola. 49. de sex quæstionibus paganorum. q. 3. 2. aliam adhibet rationem dicens, quod voluit Christus apparere quando, & vbi sciebat homines esse in illū credituros. Eādem rationem designat D. Chrysostomus Homil. 65. super Matthæum. Sed hanc sententiam retractauit merito D. Augu. in libro de prædestinatione Sanctorum capitulo nono, & lib. de bono perseuerantiæ cap. nono, & 2. libro retractationum cap. 31. Et quod prædicta sententia mererētur retractationem ostendit efficaciter D. Thomas in solutione secundi, cuius responsio consistit in hoc, quod ratio ex pluralitate saluandorum non est efficax quia saluandi ex diuina prædestinatione sunt misericorditer saluandi, prout ipse magis hos, quam illos elegit, cuius nulla ratio est, nisi diuina voluntas. Sed dubium est, vtrum potuerit venire antea? videtur quòd non, saltem postquam Prophetæ prædixerunt. Nam diuina reuelatio nō potest esse fallax, neque vero promissio, ergo post promissionem, & prædictionem non potuit antea venire. Respondetur, quòd potuit antea venire. Exploratum namque est ex diuina Theologia, quòd non obstante reuelatione potuit Petrus non peccare, & quòd diuina reuelatio non imponit rebus necessitatem. Hinc est, quod non obstante diuina reuelatione orabant patres, rorate cæli desuper, & nubes pluant iustum. Esaiæ 45. & Psal. 30. Accede, vt eruas me. Esaiæ. 7. Accelera, spolia detrahe. Quomodo autem stante diuina reuelatione, & voluntate quòd aliquid sit futurum, sit potentia, vt non fiat, explicant interpretes D. Thomæ prima par. quæstione decimanona.

Ratio Caietani.

Roma. 1.

1. Cor. 15.

D. August.

Chrysost.

Dubium.

Esaiæ. 45. Psalm. 30. Esaiæ. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrùm incarnatio differri debuerit vsque ad finem mundi.

6 Locis supra ar. 5. citatis.

AD sextum sic proceditur. Videtur q incarnationis opus differri debuerit vsq; in finẽ mũdi. Dicitur enim in Psal. Senectus mea in misericordia vberi, id est, in nouissimo: vt glo.* dicit. Sed tempus incarnationis est maximè tempus misericordiæ secundum illud Psalm. Quoniam venit tempus miserendi eius. Ergo incarnatio differri debuit vsque in finem mundi.

Glos. ordi. sup illud, ab insurgẽtibus mi me.

Art. præce. ad 3. argu.

¶ 2. Præterea, Sicut dictũ * est, perfectum in eodẽ tpe, est posterius imperfecto: ergo illud qđ est maximè perfectũ, debet esse omnino vltimũ in tempore: Sed summa perfectio humanæ naturæ est in vnione ad verbum: quia in Christo complacuit, omnem plenitudinem diuinitatis inhabitare, vt Apost. dicit Col. 1. Ergo incarnatio differri debuit vsque in finem mundi.

¶ 3. Præterea, Nõ est conueniens fieri p duo quod per vnum fieri potest: Sed vnus Christi aduẽtus sufficere poterat ad salutem humanæ naturæ; qui erit in fine mundi. Ergo non oportuit, q̃ antea veniret per incarnationem. Et ita incarnatio differri debuit vsque in finem mundi.

Sed contra est quod dicitur Abac. 3. In medio annorum notum facies. Non ergo debuit incarnationis mysterium, per quod mundo innotuit, vsque in finem mundi differri.

Respondeo dicendum, q̃ sicut nõ fuit conueniens Deum incarnari à principio mundi, ita nõ fuit cõueniẽs, q̃ incarnatio differretur vsq; in finem mũdi. Quod quidẽ apparet, primo ex vnione diuinæ & humanæ naturę. Sicut. n. dictũ est, *

Art. præce. ad 3.

perfectum vno modo tpe præcedit imperfectũ; alio modo ecõuerso, imperfectum tempore præcedit perfectũ. In eo. n. q̃ de imperfecto fit perfectũ, imperfectum tempore præcedit perfectũ: in eo verò quod est causa perfectionis efficiens, perfectum tempore præcedit imperfectum. In opere autem incarnationis vtrumque concurrit, quia natura humana in ipsa incarnatione est pducta ad summam perfectionem. Et ideo nõ decuit quòd à principio humani generis incarnatio facta fuisset. Sed ipsum Verbum incarnatum est perfectionis humanæ naturę causa efficiens, secũdum illud Ioa. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Et ideo nõ debuit incarnationis opus vsque in finem mundi differri: sed perfectio gloriæ, ad quam perducenda est vltimo natura humana per Verbum incarnatum, erit in fine mundi. Secundò ex effectu humanæ salutis. Vt enim

Augu. li. 2. q. ex nouo test. qõ 83. circa prin. tom. 4.

dicitur in lib. de q. ve. & no. Testam. * in potestate dantis est, quando vel quantum velit misereri. Venit ergo quando & subueniri debere sciuit, & gratum futurum beneficium: Cum enim languore quodam humani generis, abolescere cepisset cognitio Dei inter homines, & mores immutarentur: eligere dignatus est Abrãham, in quo forma esset renouatæ notitiæ Dei & morum: & cũ adhuc reuerẽtia segnior esset, postea per Moysen legem literis dedit. Et quia eam gentes spreuerunt, non se subijcientes ei, neque hi, qui acceperunt, eam seruauerunt, motus misericordia Dominus, misit filium suum & qui data omnibus remissione peccatorum, Deo patri illos iustificatos offerret. Si autem hoc remedium differretur vsque in finem mundi, totaliter Dei notitia & reuerẽtia, & morum honestas abolita fuisset in terris. Tertiò apparet hoc fuisse conueniens ad manifestationem diuinæ virtutis: quæ pluribus modis homines saluauit, non solùm per fidem futuri, sed etiam per fidem præsentis & præteriti.

Ad primum ergo dicendum, quòd gloss. illa exponit de misericordia perducente ad gloriã: Si tamen referatur ad misericordiam exhibitam humano generi per incarnationem Christi, sciendum est, quòd sicut August. dicit in libro retractat.* tempus incarnationis potest comparari inuenturi humani generis, propter vigorem feruoremque fidei, quæ per dilectionem operatur: senectuti autem, quę est sexta ætas, propter numerum temporum, quia Christus venit in sexta ętate. Et quamuis in corpore non possit simul esse iuuentus & senectus, potest tamen simul esse in anima, illa propter alacritatem, ista propter grauitatem. Et ideo in libro 83. quæst. alicubi dicit August. * quòd non oportuit diuinitus venire Magistrum, cuius imitatione humanum genus in mores optimos formaretur, nisi tempore iuuentutis. Alibi autem dicit, † Christum in sexta ętate humani generis tanquam in senectute venisse.

Ad secundum dicendum, quòd opus incarnationis non solùm est considerãdum vt terminus motus de imperfecto ad perfectum, sed etiam vt principium perfectionis in humana natura, vt dictum est. *

Ad tertium dicẽdum, quòd sicut Chrys. dicit super illud Ioan. † Non misit Deus filium suum in mundum vt iudicet mundum: duo sunt Christi aduentus. Primus quidem vt remittat peccata: secundus, vt iudicet mundum: si enim hoc nó fecisset, vniuersi simul perditi essent; omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei. Vnde patet, q̃ non debuit aduentum misericordię differre vsque in finem mundi.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio est negans. Quod quidem apparet. Primo ex vnione diuinæ & humanæ naturæ, sicut enim dictum est, perfectum vno modo tempore præcedit imperfectum, alio modo econuerso, imperfectum tempore præcedit perfectum. In eo vero quod est causa perfectionis efficiens, perfectum tempore præcedit imperfectum. In opere autem incarnationis vtrumque cõcurrit; quia natura humana in ipsa incarnatione est perducta ad summam perfectionẽ. Et ideo non decuit quod à prin-

Conclus.

a principio humani generis incarnatio facta fuisset, sed ipsum verbum incarnatum est perfectionis humanæ naturæ causa efficiens, cũ de plenitudine eius omnes acceperimus, & ideo nõ debuit incarnationis opus vsque in finem mundi differri, sed perfectio gloriæ ad quam perducenda est vltimo natura humana per verbum incarnatum, erit in fine mũdi. Secundo ex effectu humanæ salutis; quia in potestate dantis est quando, vel quantum velit misereri. Venit ergo, & quando subuenire debuit, & gratum scinit futurum beneficium. Cum enim languore quodam humani generis abolescere cæpisset cognitio Dei inter homines, & mores immutarentur, elegit Abraham, in quo forma esset renouatæ notitiæ Dei & morũ. Cumque adhuc reuerentia Dei segnior esset, per Moysem legem literis dedit, & quia eam gentes spreuerunt, & Iudæi nõ seruauerunt, motus misericordia Deus, misit filium suum, qui data omnibus remissione peccatorum, Deo patri illos iustificatos offerret. Quòd si hoc remedium dilatum fuisset vsque in finem mundi, periisset notitia Dei, & morũ honestas abolita fuisset in terris. Tertiò apparet hoc fuisse cõueniens ad manifestationem diuinæ virtutis, quæ homines saluauit, non solum per fidem futuri, sed etiam per fidem præsentis, & præteriti.

Li. 1. c. non ante tom. 3.

Li 83. q. 44. dio. tom. Li. 1. 2. nes. c. Manich. 23. tom.

In corp.

Ho. 27 Ioan. in medio fin. tom.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Dubium.

1. Cor. 10. 1. Ioan. 2. Isaiæ. 2.

Videtur certè, quòd incarnatio Domini fuerit dilatãda in finem mũdi. Nam nos sumus in quos fines seculorum deuenerunt, vt asserit Paulus. 7. Corin. 10. & 1. Ioan. c. 2. Filioli nouissima hora est, & Isaiæ ca. 2. Erit in nouissimis diebus præparatus mõs domus Domini. Sed respõdetur, quòd hæc loca non intelliguntur de fine tẽporis naturalis, sed quòd iam nõ superest alia lex, vel alia immutatio sacramentorum, sed omnia hæc vsque in finem seculi durabũt. Vnde rectissimè Paulus Hebræorum

Solutio.

Hebræ. 10.

10. Voluntariè peccantibus nobis, &c. iam non superest hostia pro peccato. Cuius scripturę intelligentia non est, quòd iam non est remedium in Ecclesia pro peccato, sed quod ei, qui cum tot sacramẽtis infirmatur in Ecclesia, non relinquitur aliud remediũ nisi ignis inferni. Super quem locum loquitur diuinè D. Tho. qui proinde legendus est. Sed illud nõ est prætereundum, quod quidam dicũt, quòd venit in medio durationis mundi, & probant

D. Thom.

Abacuc. 3.

ex illo Abac. 4. Opus tuum in medio annorum, viuifica illud, in medio annorum notũ facies. Sed hæc sententia falsissima est, & adificat errorem intolerabilem. Nam tum sequitur, quòd possit sciri a nobis infallibiliter dies iudicii, quod est dogma hæreticum, Vera ergo illius loci intelligentia est, id est, populum tuum in medio horum annorum malorum, hoc est captiuitatis, viuifica.

QVAESTIO II.

De modo vnionis Verbi incarnati, in duodecim articulos diuisa.

Deinde considerandum est de modo vnionis Verbi incarnati. Et primò, quantum ad ipsam vnionem. Secundò, quantum ad personam assumentem. Tertiò, quantùm ad naturam assumptam.

Circa primum quæruntur duodecim.

¶ Primò, vtrùm vnio Verbi incarnati sit facta in natura.

¶ Secundò, utrùm sit facta in persona.

¶ Tertiò, vtrùm sit facta in suppposito vel hypostasi.

¶ Quartò, vtrùm persona vel hypostasis Christi post incarnationem sit composita.

¶ Quintò, vtrùm sit facta aliqua vnio animæ & corporis in Christo.

¶ Sextò, vtrùm natura humana fuerit vnita verbo accidentaliter.

¶ Septimò, vtrùm ipsa vnio sit aliquid creatum.

¶ Octauò, vtrùm sit idem quod assumptio.

¶ Nonò, vtrùm vnio duarum naturarum sit maxima vnionum.

¶ Decimò, vtrùm vnio duarum naturarum in Christo fuerit facta per gratiam.

¶ Vndecimò, vtrùm eam aliqua merita præcesserint.

¶ Duodecimò, vtrùm gratia vnionis fuerit hominis Christo naturalis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm vnio Verbi incarnati sit facta in natura.

7 Infr. art. 2. & co. co. & 12. ad 1. & qõ. 50. art. 2. Et 3. dis. 1. q. 2. ar. 1. & d. 5. q. 1. art. 2. & 3. Et 4. con. ca. 35. 37. & 41. Et ve ti. q. 20. ar ti. 1. co. Et vnio ar. 1. Et op. 3. c. 211. & 213. & 225.

AD primũ sic proceditur. Vt q̃ vnio Verbi incarnati sit facta in natura. Dicit enim Cyrillus, & inducitur in gestis concilij Chalcedo.* Non oportet intelligere duas naturas, sed vnam naturam Dei verbi incarnatam. Quod quidem non esset, nisi vnio fieret in natura. Ergo vnio Verbi incarnati facta est in natura.

* Actio. 1 post epist. Cyrilli ad Io. ep. Antioc. non multũ pro cul. Nazianzenus in epist. 1. ad Clidoniũ ante med.

¶ 2. Præterea, Atha. † dicit: Sicut aia rõalis, & caro vnus est hõ: ita Deus & homo vnus est Christus: sed anima rationalis & caro cõueniũt in cõstitutione vnius naturæ humanæ. Sic ergo Deus & homo conueniunt in constitutione alicuius naturæ: ergo vnio facta est in natura.

¶ 3. Præterea, duarum naturarum vna non denominatur ex altera; nisi aliquo modo inuicem transmutentur: Sed diuina natura & humana in Christo ab inuicem denominantur: dicit enim Cyrillus diuinam naturam esse incarnatam: & Greg. Nazanzenus * dicit humanã naturam esse deificatam, vt pater per Dam. * ergo ex duabus naturis videtur esse facta vna natura.

* Lib. 7. orthodi. fidei. c. 6. 9. a medio.

Sed contra est, quod dicit in determinatione Concilij Calcedonen. * Cõfitemur in nouissimis diebus filium Dei vnigenitum in duabus naturis inconfusè, immutabiliter, indiuisè, inseparabiliter agnoscendum, nunquam sublata differẽtia naturarum propter vnionem. Ergo vnio non est facta in natura.

In symbolo fidei ibi posito reperies id to. 1. conc. 4. generalium Coloniæ impressorum anno do. 1530.

Respondeo dicẽdum, quòd ad huius quæstionis euidentiam oportet considerare quid sit natura. Sciendum est ergo, quòd nomen naturæ à nascendo est dictum: Vnde primò est impositum hoc nomen ad significandum generationem viuentium: quæ natiuitas vel pullulatio dicitur, ut dicatur natura quasi nascitura. Deinde translatũ est nomen naturæ ad significandum principium huius generationis. Et quia principiũ generationis in rebus viuentibus est intrinsecũ, vlterius deriuatum est nomen naturæ, ad significãdũ quodliber principium intrinsecũ motus: secũdũ quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

Philosophus dicit in 2. Physic.* quòd natura est principiū motus in eo, in quo est per se & nō secūdum accidens. Hoc autem principium, vel forma est, vel materia: vnde quandoque natura dicitur forma, quandoque verò materia. Et quia finis generationis naturalis est in eo, quod generatur speciei essentia, quam significat diffinitio: inde est, quòd huiusmodi essentia speciei vocatur etiam natura. Et hoc modo Boetius naturam diffinit in lib.* de Duabus natu. dicens, Natura est vnamquamque rem informans specifica differentia: quæ scilicet complet diffinitionem speciei. Sic ergo nunc loquimur de natura, secundum quod natura significat essentiam, vel quod quid est, siue quidditatem speciei. Hoc autem modo accipiendo naturam, impossibile est vnionem Verbi incarnati esse factam in natura.

Lib. 2. Phy sic. tex. 3. tomo 2.

In 2. pagi. a prin. lib.

¶ Tripliciter enim aliquid vnum ex duobus vel pluribus constituitur. Vno modo ex duobus integris, perfectis remanentibus. Quod quidem fieri non potest nisi in his, quorum forma est cōpositio, vel ordo, vel figura; sicut ex multis lapidibus absque aliquo ordine adunatis, per solam compositionem fit acervus: ex lapidibus autem, & lignis secundum aliquem ordinem dispositis, & etiam ad aliquam figuram redactis, fit domus. Et secundum hoc posuerūt aliqui vnionem esse per modum confusionis, quę scilicet est sine ordine: vel per modum commensurationis, quæ scilicet est cum ordine. Sed hoc non potest esse. Primò quidem: quia compositio, vel ordo, vel figura non est forma substantialis, sed accidentalis. Et sic sequeretur quòd vnio incarnationis nō esset per se, sed per accidens: quod infra improbatur.* Secundò, quia ex huiusmodi non fit vnum simpliciter, sed secundum quid: remanent enim plura actu. Tertiò, quia forma talium non est natura, sed magis ars: sicut forma domus. Et sic non constitueretur vna natura in Christo, vt ipsi volunt.

Art. 6. huius quæst.

Alio modo fit aliquid vnum ex perfectis, sed transmutatis: sicut ex elemētis fit mixtum. Et sic aliqui dixerunt vnionē incarnationis esse factam per modum complexionis. Sed hoc nō potest esse. Primò quidem, quia natura diuina est omnino immutabilis, vt in prima Parte dictum est.† vnde nec ipsa potest conuerti in aliud, cùm sit incorruptibilis: nec aliud in ipsam, cùm ipsa sit ingenerabilis. Secundò, quia id quod est commixtum, nulli miscibilium est idem specie: differt enim caro a quolibet elementorum specie. Et sic Christus non esset eiusdem naturę cū patre, nec cum matre. Tertiò, quia ex his, quę plurimum distant, non potest fieri commixtio: soluitur enim species vnius eorum, puta si quis guttam aquæ, amphoræ vini apponat. Et secūdum hoc cum natura diuina in infinitum excedat humanam naturam, non potest esse mixtio: sed remanebit sola natura diuina.

P.p. q.9. articul.1.

Tertio modo fit aliquid ex aliquibus nō permixtis vel permutatis, sed imperfectis: sicut ex anima & corpore fit homo, & similiter ex diuersis membris vnum corpus constituitur. Sed hoc dici non potest de incarnationis mysterio. Primò quidem, quia vtraque natura est secundū rationem suā perfecta, diuina scilicet, & humana. Secundò, quia diuina natura & humana nō possunt cōstituere aliquid per modum partium quantitatiuarum, sicut membra constituunt corpus: quia natura diuina est incorporea. Neque p modū formę & materiæ, quia diuina natura non potest esse forma alicuius, præsertim corporei. Sequeretur enim quòd species resultans esset communicabilis pluribus: & ita essent plures Christi. Tertiò, quia Christus non esset humanæ naturæ, neque diuinæ naturæ. Differentia enim addita variat speciem: sicut vnitas numerum, sicut dicitur in 8. Metaph.†

Lib. 8. ad 10.

Ad primum ergo dicendum, quòd auctoritas illa. Cyrilli exponitur in quinta Synodo* sic: Si quis vnam naturam Verbi Dei incarnatam dicens, non sic accipiat, sicut Patres docuerunt, quia ex diuina natura & humana, vnione secundum subsistentiam facta: sed ex talibus vocibus naturam vnam siue substātiam diuinitatis & carnis Christi introducere conetur: talis anathema sit. Non ergo sensus est, quòd in incarnatione ex duabus naturis sit vna natura constitutа: sed quòd natura verbi Dei, carnem vniuit sibi in persona.

In Cōcil. Constā. can. 8. ad finem ci. 5. generale.

Ad secūdum dicēdum, quòd ex anima & corpore cōstituitur in vnoquoque nostrum duplex vnitas, naturæ & personæ. Naturæ quidē secundum quod anima vnitur corpori, formaliter perficiens ipsum, vt ex duobus fiat vna natura, sicut ex actu & potentia, vel materia & forma. Et quātum ad hoc non attenditur similitudo: quia natura diuina nō potest esse corporis forma, vt in primo probatum est.† Vnitas verò personę constituitur ex eis, in quantum est vnus aliquis subsistens in carne & anima. Et quantum ad hoc attenditur similitudo: vnus enim Christus subsistit in diuina natura & humana.

P.p. q.2. articul. 8.

Ad tertium dicendum, quòd sicut Damasc.* dicit. Natura diuina dicitur incarnata: quia est vnita carni personaliter: non quòd sit in naturam carnis conuersa. Similiter & caro dicitur deificata (vt ipse dicit) non per conuersionē, sed p vnionem ad Verbū, saluis suis proprietatibus naturalibus, vt intelligatur caro deificata: quia facta est Dei verbi caro, non quia facta sit Deus.

Libr. 3. tho. fidei pitu. 6.

SVMMA TEXTVS.

APte, & congruenter disponit D. Thomas ordinem doctrinæ. Nā postquam disseruit de incarnationis conuenientia, & necessitate, demonstrauitque eius scopum, & finem præcipuum, pergit tradere nobis exactam huius mysterij notitiam ex omnibus suis causis, & numeris. Et quoniam in quauis re, quæ ex pluribus per cōiunctionem, & vnionem resultat, quatuor præcipuè possumus considerare. Primum quid sit illud, quod ex vnione resultat.

Cōclusio. Tripliciter vnū ex duob⁹ vel tribus constituitur.

resultat. Secundum ipsa vnio qualis sit, & quæ sit eius causa. Tertiò considerātur res ipsæ, quę vniuntur, ac tandem cōsiderantur proprietates, quæ ex vnione sequūtur. Primum, & secundum explicat D. Tho. in hac quæstione Tertium q. 3. & 4. & 5. Quartum a q. 6. & deinceps. In quarum rerum expositione notitia huius mysterij plenissimè continetur. ¶ Conclusio primi articuli est, impossibile est vnionem verbi incarnati esse factam in natura sumendo naturam, prout significat essentiam, vel quidditatem speciei. Nam tripliciter aliquid vnum, ex duobus vel pluribus constituitur. Vno modo ex duobus integris remanentibus perfectis, quod quidem fieri non potest nisi in ijs, quorum forma est compositio, vel ordo, vel figura, vt ex multis lapidibus sine ordine adunatis p solam compositionem fit acervus. Ex lapidibus autem, & lignis secundum aliquem ordinem dispositis fit domus. Et hoc modo nō potest esse vnio incarnationis verbi. Primo, quia talis compositio, vel ordo, vel figura est forma accidentalis. Et sic sequeretur, quòd vnio incarnationis esset per accidens, quòd improbatur. Secūdo, ex talibus non fit aliquid simpliciter, sed secundum quid; quia remanent plura actu. Tertiò, quia forma talium nō est natura, sed magis ars, sicut forma domus. Vnde non constitueretur in Christo vna natura, vt ipsi hęretici volunt. Alio modo fit aliquid vnū ex perfectis sed trāsmutatis. Sicut ex elementis fit mixtum. Et sic aliqui dixerunt vnionem incarnationis esse factam per modū complexionis. Quod stare non potest. Primo, quia diuina natura est immutabilis, neque in aliud cōuerti potest, cum sit ingenerabilis. Secundo, quia quod miscetur nulli miscibilium est idem specie. Differt namque caro à quolibet elementorum specie, & sic Christus non esset eiusdē naturæ cum patre nec cum matre. Tertio, quia ex his, quæ maximè distant non potest fieri commixtio. Soluitur enim species vnius eorum, vt si quis guttam aquæ amphoræ vini apponat. Tertio modo fit aliquid ex aliquibus non permixtis, vel permutatis, sed imperfectis, sicut ex anima & corpore fit homo, & ex diuersis membris fit corpus, sed hoc dici non potest de incarnationis mysterio. Primo, quia vtraque natura diuina & humana secundum suam rationem est perfecta. Secundo, quia istę duæ naturæ non possunt constituere aliquid per modū partium quantitatiuarum, sicut membra cōstituunt corpus, cum diuina natura sit incorporea. Nec per modum formæ, & materiæ: quia diuina natura non potest esse alicuius corporis forma. Tertio hoc stare non potest, quia Christus non esset humanæ naturæ neque diuinæ, cùm differentia addita variet speciem sicut vnitas numerum. Hæc varietas confirmatur ex definitione Cōcilij Calcedon. prout habetur in articulo.

Conc. Cal.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Triplex sē sus q̄stionis.

QVæstio proposita in hoc articulo controuertitur à Theologis in triplici sensu. Primus sensus est, an natura diuina assumpserit humanitatem? in quo sensu disputatur a quibusdam Theologis in 3. d. 5. & a D. Tho. infra q. 3. Secundus sensus est, verum natura humana sit conuersa in diuinam, vel diuina in humanam? in quo sensu disputant hanc quæstionem veteres patres cōtra Apollinarem hæreticum: sed D. Thomas tractat illā in sensu in quo sancti, & concilia. Qui talis est, an ex duabus naturis in Christo sit facta vna natura, essentia, & quidditas. In hoc sensu exponit eam. Durandus quæst. 1. articulo 2. ¶ Secundo est aduertendum quòd circa hoc mysterium incarnationis maximè exagitata est Ecclesia ab hæreticis, qui variis erroribus conati sunt euellere istam veritatem. De quibus disputat D. Thom. in 4. contra gentes capitulo 28. vsque ad capitu. 38. Nos autem singulis in locis errores istos labefactabimus, vt se obtulerit occasio disputādi. Et eiusmodi errores vt docet August. 18. de ciuitate Dei capitulo 51. & in libro de Vera religione cap. 6.) exercent sapientiam Ecclesię. Sicuti tyranni exercent patientiā Ecclesiæ. Tertio est aduertendum, quòd circa vnionem filij Dei cum natura humana

Sensus qōnis verus.

Scāo notā dum.

D. Thom.

August.

quidam hæreticus nomine. Eutiches monachus Constātinopolitanus introduxit dogma stultissimum. Aiebat enim quòd Christus cōstabat ex duabus naturis, sed non in duabus naturis. Itaque secūdum ipsum ante vnionem præcesserunt duæ naturæ, veruntamē post vnionem cōflata est vna natura ex duabus. Quod ista fuerit mens Eutichetis colligitur ex Epistola Flauiani Episcopi ad Leonē primum cap. 3. quæ habetur in primo tomo Concilioram inter Epistolas præambulas ante Concilium Calcedonense. Idem explicatur ab ipso Leone Papa in Epistola 10. ad Flauianum ca. 6. & in Epistola. 11. ad Iulianum Episcopum Coensem. Itaque Eutiches quanuis Christū esse Deum & hominem verbis assereret, re ipsa negabat. Quoniam si Christus nō habebat nisi vnicam naturam, minimè poterat esse Deus simul & homo. Et ita etiam Eutiches hallucinabatur in asserēdo vero corpore Christi, aiebat enim aliquid diuinitatis conuersum esse in naturam corpoream, quæ quidem natura non erat consubstantialis corporibus nostris. Contra istam hæresim statuit D. Thom. primam conclusionem, quòd vnio non est facta in natura, sed in Christo post vnionem manent duæ naturæ perfectæ, humana & diuina. Probatur ista cōclusio; nam in sacris literis post vnionē dicitur Christus filius Dei, & filius hominis, ergo sicuti est consubstantialis patri per Deitatem, ita est consubstantialis matri per humanitatem. Veruntamen aliter est Christus cō substantialis patri, & aliter matri. Nam patri est consubstantialis, quoniam habet eandem naturam numero, quam habet pater, Iuxta illud Ioa. 10. Ego & pater vnū sumus. Attamen dicitur consubstātialis matri quoniam habet eandem naturam specificam cum ipsa. Iuxta illud Pauli ad Philip. 2. Semetipsum exinaniuit in similitudinem hominum factus. Loquitur ibi Apostolus de similitudine specifica. Et confirmatur, forma & natura, & essentia idem pollēt, sed in Christo post vnionē sunt duæ formæ, ergo sūt duæ naturæ. Probatur minor ex illo Pauli ad Philip. 2. Cum in forma Dei esset formam serui accepit, accepit formam serui, ergo habet illam. Rursus qui accepit formam serui erat in forma Dei, ergo manet in illa. Et confirmatur secundò, in literis Euāgelicis dicuntur de Christo contraria, nempè ea, quæ sunt portiæ diuinæ, & ea quę sunt infirmitatis humanę, sed impossibile est, ꝙ contraria dicantur de eodem suppositō secundū eandem naturam. igitur in Christo est alia, & alia natura. Hæc ratio est D. Thomæ 4 contra gentes cap. 39. vbi dicit, quòd in Christo, in suppositō, de quo dicuntur contraria nullam ponimus distinctionē, at ponimus distinctionem in naturis, propter quas illa cōtraria dicuntur. Iuxta illam sententiam celebrem Leonis in Epistola illa decima citata capi. 4. Vnum in Christo coruscat miraculis, aliud succumbit iniurijs. Præterea cōprobatur eadem veritas ex definitione Ecclesiæ. Nam in Concilio Ephesino I. in explicatione fidei Canone. 1. 6. & 13. definitum est, quòd Christus est vna persona subsistens in duabus naturis. Idem definitum est in Concilio Calcedonensi Sess. 5. in decreto fidei, vbi habetur definitio, quā hic citat D. Thom. Et hæc duo concilia sunt ex illis quatuor, quæ D. Gregor. veneratur, vt quatuor Christi Euangelia, vt patet ca. sicut 15. d. in decretis. Id ipsum definitum est in Concilio Cōstantinopolitano, quod est quintum inter generalia Canone. 2. 3. & 4. Idem decernitur in Cōcilio Constantinop. III. quod est sextum inter generalia actione. 12. & 13. & in Concilio Lateranēsi sub Innocētio III. & refertur in ca. firmiter de summa Trini. Et in Concilio Florentino in decreto fidei tradito Armenijs. Et in Cōcilijs Toletanis. 1. 6. 11. & in Symbolo Athanasij, perfectus Deus, perfectus homo, &c. Et infra, non cōuersione diuinitatis in carnem, sed assumptione humanitatis in Deum, vnus omnino non confusione substantiæ sed vnitate personę. Præterea inter alia, de quibus interrogatur Episcopus cōsecrandus, vnum est, Credis fi ris, & respondet cōsecrandus: credo tanquam fidei articulum. Tandem illa sententia confirmatur ex Epistola illa 10. Leonis, quæ quidem accepta est, & approbata tanquam

Eutiches.

Flauianus.

Leo Papa.

Conclusio D. Thomę contra Eutichem.

Io an. 10.

Ad Phil. 2.

Ad Phil. 2.

D. Thom.

Leo Papa.

Cōci. Eph.

Cocil. Cal.

Conc. Cōstantinop.

Conc. Lat.

Conc. Flo. Toletanū. Symbolū Athanasij.

Interrogatio Episcopi cōsecrandi.

Leo Papa.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tanquam catholica, vt patet ex Concilio Calcedonensi act.5.& ex capit. Sancta Romana. 15.distinct.in decreto. Vbi habetur, quòd nec minimũ iota huius epistolæ est reijciendum. In cuius Epistolæ cap.5.ita definit. Tenet vtraque natura in Christo sine defectu suam proprietatem,& sicut formam serui, Dei forma non adimit,ita formam Dei, serui forma non minuit. Quod quidem Leo dixerat in sermonc.1.de Natiuitate Christi, tanto fœdere vtramque naturam conseruit, vt neque inferiorẽ consumeret glorificatio,neque superiorem minueret assumptio. Vide pulchram expositionem de duabus naturis in Christo in 1.parte conciliorum in fine. Et in edicto fidei Iustiniani. Et in secunda parte conciliorum folio primo. Vide etiam Synodum Lateranensem sub Martino Primo,à Canone.4.usque ad 15.legendum est etiam Concilium Hispalense I I. Canone.13.legatur itidem Damascen.lib.3.fidei orthodoxæ capit.3.& D. Thomas.4.cõtra gentes capitu 35. Quibus in locis prædicti autores asserunt hãc hæresim ortũ habuisse ex ignorantia, qua Eutiches, & eius sequaces nescierunt distinguere inter naturam,& personam. Vt enim vnam personam contra Nestorium seruarent in Christo, dixerunt vnam etiam in Christo naturam esse,quamuis ante vnionem essent duę naturę distinctę,nõ valentes intelligerè quomodo si essent duæ naturæ,duæ personæ non essent. Sed vt rem iam finiamus,demonstratio euidentissima contra hanc hæresim est hęc. Nam post vnionem Christus Dominus est verus Deus, & simul verus homo, ergo habet simul naturam diuinam & humanam, sed natura diuina & humana simul non possunt esse vna natura, vt est euidens, & demonstrat D. Tho.in articulo, & est adeo perspicuum, vt dicatur in Concilio Calcedo. quòd qui illud dogma sequuntur,loquuntur insensate, & fabulantur. Sed iam tempus est,vt ꝓbationes D.Thomę examinentur, vtrũ rectè procedant. Nam veritas fidei satis confirmata est.

Iustinian. Cõc. Late.

Cõ. Hisp. Damasce. D.Tho.

Argumẽta cõtra processum D. Thomæ. Primum.

¶ In primis contra processum Diui Thomę sic disputo. Nam D. Thomas dicit assertionem suam esse de fide, cum tñ scriptura de hoc nihil loquat. ¶ Deinde probationes D.Thomę sunt merè naturales, ergo solum probant, quòd naturaliter sit impossibile, ergo non est hęreticum dicere, quòd supernaturaliter sit possibile. ¶ Præterea dicit D. Thomas in articulo, quòd natura humana non potest in Deitatem transformari, quoniam diuinitas est ingenerabilis. Hęc ratio videtur inualida. Nã panis modo in Eucharistiæ sacramẽto cõuertitur in verum Christi corpus, quod est ingenerabile,& incorruptibile. ¶ Præterea scribit, quòd ex pluribus integris perfectis remanẽtibus non fit vnum per se, & simpliciter. Quæ sententia videtur falsa. Nam domus, cuius exemplum adhibet D. Thomas in suæ sententiæ confirmationem, est vnum simpliciter, vt asserit Arist. 12. Metaphy. Vnde ponitur ī quarta specie qualitatis. Certè de domo potest esse scientia sicuti de homine, ergo est vnum per se. Nam de ente per accidens non est scientia. ¶ Confirmatur etiam. Nam numerus est vnum per se,& simpliciter,at constat ex pluribus integris perfectis remanentibus. ¶ Sed & illud, quod dicit D. Thomas quòd diuina natura nõ potest esse forma alicuius præfertim corporei, dubitationem habet. Nam diuina natura vnitur intellectui beati, vt forma intelligibilis, vt docet idem D. Thom. 1.p.q.12.arti. 2. &in 3.contra gent. ca.51. ¶ Vltimum dubium est de eo quod dicit D. Tho. quòd si natura diuina esset forma alicuius rei corporeæ, resultaret species communicabilis pluribus indiuiduis, & sic essent plures Christi. Hæc ratiocinatio videtur esse inanis: siquidem forma Solis vnitur corpori, at non est communicabilis pluribus, neque resultant plures soles. ¶ Ad hæc statim respondendũ est. Nam ad primam, & secundam obiectionem dicendum est, quòd conclusio D. Thomæ comprobatur ex omnibus diuinæ scripturæ testimonijs, quæ de mysterio incarnationis Dominicæ loquuntur, & ex ipsa fidei confessione, qua fidelium vniuersitas profitetur credere se in Deũ patrem omnipotentem, & in Iesum Christum filiũ eius vnicum Dominum nostrum, qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria virgine. His tribus sententijs vniuersa hæresis Eutichiana destruitur. Nã in his asserit planè Christum esse verum Deum & verum hominẽ. Ad eundem modum disputat contra hanc hæresim Leo Papa in cap.2.illius Epistolæ.10. superiùs commemoratæ. Et postmodum producit in huius hæresis destructionem, Christus est Deus & homo, ergo habet Deitatem & humanitatem, sicut euidens est, quòd habet animam rationalem. ¶ Ad tertiam obiectionem respondet Caietanus, quòd duplex est conuersio. Vna per transsubstantiationem, quando altera substantia integra in alteram trãsit. Altera per transmutationem, sicut cum nutrimentũ cõuertitur in substantiam aliti. Ait ergo Caietanus D.Thomam loqui de conuersione per transmutationem. Sed hæc solutio non plenè satisfacit. Nam secundum eam non sufficienter subuertitur hæresis Eutichetis. Nam dicetet ipse, quòd quamuis natura humana non transit in diuinam ex vi transmutationis, trãsit tamen ex vi transsubstantiationis. ¶ Dicendum est ergo, quod D. Thomas statuit pro certo, quãdam vnionem factam fuisse humanitatis ad verbum, quod concedunt etiam hæretici, quo concesso non superest alius modus vnionis præter illos, quos D. Thomas refert. Quia conuersio panis in corpus Christi per transsubstantiationem non dicit vnionem corporis Christi ad panem, neque ex corpore Christi & pane fit aliquid. Sed totus panis secundum substantiam desinit esse, non tamen est annihilatio, quia definit esse virtute verborum, vt sit subs illis speciebus corpus Christi, de quo infra q.75.ar. 3. Ad illud vero, quod obijciebatur, quòd diceret hęreticus per trãsubstantiationem humanæ naturæ in diuinam Deum factum fuisse hominẽ, respondetur, quod id nunquam quisquam hæreticorum dixit, & ideo contra hunc sensum nõ disputauit D. Thomas. Et certè hic modus facilius impugnaretur. Nã tunc Deus non esset verus homo, sed apparens, sicut corpus Christi panis nõ est. Vel dicatur, quòd quamuis quæcũque natura per diuinam potentiam possit in aliam trãssubstantiari, tamẽ natura creata non potest transubstantiari in diuinam. Et ratio colligitur ex D. Thoma infra q.75.ar.4. quod transsubstantiatio semper est inter duas res, quæ communicant entitatem transmutabilem. Deus autem est actus purus & natura ingenerabilis, & immutabilis. Vnde ex vi sacramenti non transubstantiatur panis in Deũ quatenus Deus, sed in corpus Domini. Quapropter quãdo D. Tho. reddit pro ratione Deum esse intransmutabilem in quamlibet aliam naturam, eo quòd est ingenerabilis, intelligendus est, id est, infactibilis per quamlibet mutationem, etiam per transubstantiationẽ. Et quando inquit, quòd est incorruptibilis, intelligendus est, id est, non potest desinere esse per quamlibet mutationem, ita vt incorruptibile, & ingenerabile comprehendat totum hoc, quod continetur in hoc quòd est immutabile, quòd paulò antèà in eadem ratione dixerat D. Thomas. ¶ Ad quartam obiectionem dicendum est, quòd nõ vacat in præsentia disputare, quomodo numerus, atque etiam domus sint vnum per se. Nunc pro confutatione argumenti satis est scire, quòd in genere substantiæ sunt multa simpliciter, & quòd eorum vnitas sit accidentaria non substantialis. ¶ Ad quintam obiectionem respondet Caietanus, D. Thomam in præsentia nõ instituere sermonem de forma secundum esse intelligibile secundum quem modum procedit argumentum. Et ideo D. Thomas addidit illud verbum præsertim corporei. Quoniam mihi verat quòd essentia diuina sit forma intelligibilis in intellectu beati. Veruntamen mihi non placet ista explicatio. Nã quamuis essentia diuina actuet intellectum beati, vt videat Deum, tamen non actuat informando. Actuare autem non informando corpus, etiã competit essentiæ diuinæ (vt patet.) Nam existentia filij Dei est actus purus prębens actualem existentiam corpori Christi tamen non informat ipsum. Itaque repugnat essentiæ Dei propriè, & verè informare siue corpus siue spiritum, non tamen repugnat quòd vtrumque actuet non informando. Ratio vero ex diuina Theologia quare Deus non possit informare spiritum neque corpus, hæc est, quoniam talis res, cuius forma esset Deus præstantior

Leo Pa

Ad ter Solum Caieta

Vera tio.

Ad qu tum.

Ad qu Caiet

Deus re nõ sit esse cuius forma

Quæstio. II. Articul. II. 33

Quartum.

Corsir.

Quintum.

Vltimum.

Ad 1. & 2.

D. Thom.

Ad vltimum. Arist.

Damasce.

istantior esset ipso Deo: quandoquidem totum præstantius est suis partibus. Sed & ratione euidenti id etiã probatur, quoniã Deo conuenit causalitas, quæ non habet aliquam imperfectionem annexam, at causalitas formæ habet imperfectionem annexam, scilicet, potentialitatẽ, ergo talis causalitas Deo conuenire non potest: probatur minor huius argumenti. Omnis causa formalis est alteri inexistens & faciens compositionem cum eo, ergo respectu totius, quod ex tali compositione resultat habet rationem potentialitatis. Vnde omnis forma recepta in aliquo subiecto siue corporali siue spirituali est limitata & finita, sed Deus nullo modo limitari potest cum sit infinitus secundum sui essentiam, & habeat esse irreceptum, ergo nullo modo potest esse forma alicuius subiecti. Vim huius demonstrationis ostendit D. Tho.1.p. q.7.art.1.& ibidem Dominus Caietanus. ¶ Ad vltimam obiectionem dicendum est, quòd assertum D. Tho fundatur in sententia Aristot.1.de cœlo textu 92.& 93. Vbi habet quòd omnis natura composita ex materia & forma est communicabilis pluribus indiuiduis. Eãdem sententiam approbat D. Damascenus lib.3. orthodo. fidei cap.3.& intelligenda est quantum est ex se nisi aliunde talis communicatio impediatur, impeditur autem quando natura illa composita ex materia & forma constat ex tota materia, quam informare naturaliter potest. Propter quod mundus, cœlum, Sol non possunt pluribus cõmunicari, quia constant ex tota materia sua, at Christus nõ cõstat ex tota materia humana, & materia eius est eiusdem rationis cum nostra, & sic probatio D. Tho. legitima est. Aliter & subtiliùs potest dici, quòd in rebus materialibus & corruptibilibus vnaquæque species ad sui cõseruationem requirit plura indiuidua, quia in vno non põt semper seruari, cum enim materia sit subiecta priuationi, appetit aliam formam, vnde prouenit quòd excludit eam quam habet. Ex qua doctrina rectè colligit D. Tho. quòd si diuinitas se haberet, vt forma humanitatis, esset forma rei corruptibilis. Non enim constaret ex materia cœli sempiterna. Vnde necessariò sequitur, quòd ad conseruationem talis speciei requirerentur plura indiui dua, & sic essent multi Christi, quod non sequitur de Sole, aut de Luna, quia eorum formæ non actuant materiã existentem in potentia ad alias formas. ¶ In solutione primi obseruandum est, quòd verba proposita in argumento habentur in Concilio Calcedon. act.1.& proposuit illa tanquam Cyrilli Dioscorus hæreticus. Quibus auditis reclamauere Catholici Episcopi dicentes, hæc verba non esse Cyrilli sed Eutichetis. Quare ad argumẽtum facilius respondebitur, quòd illa verba quantum ad priorem partem nõ sunt Cyrilli, imò ipse Cyrillus in Epistola illa fatetur in Christo esse duas naturas, sed quantũ ad alteram partem, vnam scilicet, naturam verbi esse incarnatam. Quæ verba explicantur hicà D. Tho.& in Cõcil. Constantinop.2.action.4.cap.8. Verba autem concilij integra quoniam in hac solutione apud D. Tho. habẽtur lacerata, hæc sunt. Si quis ex duabus naturis deitate & humanitate vnionem factam confitens & naturã Dei incarnatam dicens, non sic has voces intelligit, sicut patres acceperunt, quòd ex deitate & humanitate vnione secundum subsistentiam facta, id est, secundum hypostasim, vnus factus est Christus, sed ex huiusmodi vocibus introducere conetur vnam naturam deitatis & carnis, anathema sit. ¶ In solutione ad secundum nota cum domino Caietano, quòd cum dicitur similitudo Athanasij esse apta in hoc sensu, quòd sicut ex corpore & anima fit vna persona humana, ità ex diuinitate & humanitate fit vnum suppositum, vnus Christus, hoc est sanè intelligendum. Nam in hoc etiam est disparitas. Etenim ex corpore & anima fit taliter vnum suppositum, humanũ, quòd ex vi talis vnionis resultat personalitas simpliciter, cæterũm ex vnione verbi cum humanitate non resultat personalitas simpliciter. Volo dicere, quòd ex vi illius vnionis nõ fit persona simpliciter & absolutè, quoniam persona diuina est æterna in sua psonalitate, sed ex vi vnionis resultat, quòd humanitas assumatur ad eandem personalitatem verbi: & sic consequitur, quòd fit vnum suppositum sustentans humanam naturam, & hac in parte habet verum comparatio & similitudo Athanasij. ¶ In solutione ad tertium aduerte, quòd natura humana in Christo primò & per se dicitur vnita personæ, quoniam persona diuina est quæ assumit naturam, & illam terminat & cõplet. Cæterùm dicitur humanitas vnita diuinitati, non quia natura diuina assumat humanitatem, & illam terminet primo, sed quia est natura personæ diuinę, & ideireo diuinitas & humanitas vniuntur in eadem persona. Ex hoc sequitur primo, quòd cum dicitur natura diuina incarnata & humanata, est sensus, quòd natura diuina & natura carnis vniuntur in eadem persona, & non est sensus, quòd natura diuina sit conuersa in carnẽ. Simili intelligentia est accipiendum id, quod dicit sancti, quòd humanitas est deificata, quanquam hæc propositio potest intelligi, quòd humanitas dicitur deificata, quoniam est eleuata, vt sit instrumentum Dei ad operãdum. Circa hoc vide Damascenum lib.3. de fide orthodoxa cap.6.& 17. & Magistrum in 3.sententiarum, d.5. capit.2. vbi explicat huiusmodi locutiones sanctorum. Sed de hac re disseremus latiùs. q.3. ar.2.

Damasce. Magister.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm vnio Verbi incarnati sit facta in persona?

8 Locis supra arti.1. indutis.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd vnio Verbi incarnati nõ sit facta in persona. Persona enim Dei non est aliud à natura ipsius: vt habitũ est in primo †. Si ergo vnio non est facta in natura, sequitur quòd non sit facta in persona.

P.p.q.3.articc.8.

¶ 2. Præterea, Natura humana non est minoris dignitatis in Christo, quàm in nobis: Personalitas autẽ ad dignitatem pertinet, vt in primo habitum est †. Cùm ergo natura humana in nobis propriam personalitatem habeat, multo magis habuit propriam personalitatem in Christo.

P.p.q.29. artic.3.

¶ 3. Præterea, Sicut Boet. dicit in lib. de duab. nat.* Persona est rationalis naturę individua substantia: Sed verbum Dei assumpsit naturã humanam individuã, natura enim vniuersalis nõ subsistit secundum se, sed in nuda contemplatione cõsideratur: vt Damasc. dicit †. Ergo humana natura habet suam personalitatem in Christo. Non ergo videtur quòd sit facta vnio in persona.

Aliquãtulũ a prin. lib. videlicet in 3. pag. Li.3.c.11. & lib.1.c. 11.ad sensum saltẽ. Habetur ī concil.1. ephesin.in epist.syno di ad Nestorium: & ēt in loco citato art. præced. in arg. Sed cõtra. Ar.præce.

Sed contra est, quòd in Calced.* synodo legitur. Non in duas personas partitum aut diuisum, sed vnum & eundem filium vnigenitũ Deũ Verbum dominum nostrum Iesum Christum confitemur. Ergo facta est vnio Verbi in persona.

Respõdeo dicendum, quòd persona àliud significat, quàm natura. Natura enim, vt dictũ est, *significat essentiam speciei, quã significat diffinitio. Et si quidem his, quæ ad rationem speciei pertinent, nihil aliud adiunctum inueniri posset, nulla necessitas esset distinguendi naturam à supposito naturę, quod est individuum subsistens in natura illa: quia vnumquodque individuum subsistens in natura aliqua, esset omnino idem cum sua natura. Contingit autem in quibusdam rebus subsistẽtibus inueniri aliquid, quod nõ pertiner

Universidad de Deusto
Biblioteca

tinet ad rationem speciei, scilicet, accidentia & principia indiuiduantia(sicut maximè apparet in his, quæ sunt ex materia & forma composita) & ideo in talibus etiam secundum rem differt natura & suppositum: non quasi omnino aliqua separata: sed quia in supposito includitur ipsa natura speciei, & superadduntur quædam alia, quæ sunt præter rationem speciei: vnde suppositum significatur vt totum habens naturam sicut partem formalem & perfectiuam sui: & propter hoc in compositis ex materia & forma, natura non prædicatur de supposito: non enim dicimus, quòd hic homo sit sua humanitas. Si qua verò res est, in qua omnino nihil aliud est præter rationem speciei vel naturę suę (sicut est in Deo) ibi non est aliud secundum rem suppositum & natura, sed solùm secundùm rationem intelligendi: quia natura dicitur secundùm q̃ est essentia quędam: eadem verò dicitur suppositum secundùm quòd est subsistens. Et quod est dictum * de supposito, intelligendum est de persona in creatura rationali vel intellectuali: quia nihil aliud est p̃sona, quàm rationalis naturę indiuidua substantia, secundum Boetium. † Omne igitur, quod ineſt alicui personę, siue pertineat ad naturam eius siue non, vnitur ei in persona, si ergo humana natura verbo Dei nõ vnitur in persona, nullo modo ei vnitur: & sic totaliter tollitur incarnationis fides: quod est subruere totam fidem Christianam. Quia ergo Verbũ habet naturam humanam sibi vnitam, non autem ad suam naturam diuinam pertinentem: consequens est, quòd vnio sit facta in Verbi persona, non autem in natura.

In ſtomet art.

In lib. de dua. naturis, aliquãtulum à principio.

Ad primum ergo dicẽdum, quòd licèt in Deo non sit aliud secundum rem natura & persona: differt tamen secundũ modũ significandi (sicut dictum est*) quia persona significat per modũ subsistentis. Et quia natura humana sic vnitur Verbo, vt Verbum in ea subsistat, non autem vt aliquid addatur ei ad rationem suæ naturæ, vel vt eius natura in aliud transmutetur: ideo vnio humanę naturę ad Verbum Dei, facta est in persona, non in natura.

In corp. ar.

Ad secundum dicẽdum, quòd personalitas in tantum pertinet ad dignitatẽ alicuius rei & perfectionem, in quãtum ad dignitatem alicuius rei & perfectionẽ eius pertinet, quòd per se existat: quod in nomine personę intelligitur. Dignius autem est alicui, quòd existat in aliquo se digniori, quàm quòd existat per se. Et ideo ex hoc ipso humana natura dignior est in Christo quàm in nobis, quòd in nobis quasi per se existens propriã personalitatem habet, in Christo autem existit in persona Verbi. Sicut etiam esse completiuum speciei pertinet ad dignitatem formæ: tamen sensitiuum nobilius est in homine propter coniunctionem ad nobiliorem formam completiuam, quàm sit in bruto animali, in quo est forma completiua.

Ad tertium dicendum, quòd Verbum Dei non assumpsit humanam naturam in vniuersali, sed in atomo, id est, in indiuiduo (sicut Dam. dicit †) alioquin oporteret quòd cuilibet homini conueniret esse Dei Verbum: sicut cõuenit Christo. Sciendum est tamẽ, quòd non quodlibet indiuiduum in genere substãtiæ etiam in rationali natura habet rationem personæ: sed solùm illud quod per se existit, non autem illud, quod existit in alio perfectiori. Vnde manus Sortis quamuis sit quoddam indiuiduũ, non tamen est persona: quia nõ per se existit: sed in quodam perfectiori, scilicet, in suo toto. Et hoc etiã potest significari in hoc quòd persona dicitur substantia indiuidua: non enim manus est substãtia completa, sed pars substantiæ. Licèt ergo hęc humana natura sit quoddam indiuiduum in genere substãtiæ: quia tamen non per separatim existit, sed in quodam perfectiori, scilicet in persona Dei verbi, consequens est quòd non habeat personalitatem propriam. Et ideo facta est vnio in persona.

Li. 3. ortho fid. cap. 3.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio est affirmatiua. Quam probat Diuus Thomas. In primis ex Concilio Calcedonensi. Deinde quoniam si natura humana nõ vnitur verbo Dei in persona, nullo modo ei vnitur, ac fides est, quòd verbo Dei vnitur, ergò fides est, quòd vnitur in persona. Explicatur hoc, nam verbum habet naturam humanam sibi vnitã, non autem ad suam naturam diuinam pertinentem, vnde consequens est, quòd vnio sit facta in verbi persona, non in natura. Fũdamentum probationis Diui Thomæ, istud est, quòd omne, quòd inest alicui personæ, siue pertineat ad naturam eius, siue non, vnitur ei in persona, si ergò humana natura non vnitur verbo Dei in persona, nullo modo ei vnitur, & sic subuertitur totaliter incarnationis fides.

EXPOSITIO ARTICVLI.

In hoc articulo disputatio instituitur contra Nestoriũ hæreticũ, qui dicebat quòd Christus, & filius Dei erãt duæ personæ, altera humana, altera diuina, qui proinde negabat vnionem verbi incarnati esse factam in persona. Et quantum potest colligi ex introductione Concilij Ephesini primi, in quo damnatus est Nestorius. Et ex D. Tho. 4 contra Gentes c. 34 error Nestorij continebatur quinque propositiones. Prima erat, quòd anima humana, & humanum corpus naturali vnione conueniunt in Christo ad constitutionem vnius hominis eiusdem speciei & naturæ cum aliis hominibus, & quòd in hoc homine Deus habitauit sicut in templo suo, scilicet, per gratiam sicut in alijs sanctis. Vnde ipse dixit Ioan. 2 soluite templum hoc, &c. Et Euangelista quasi exponens subiungit Ille autem dicebat de tẽplo corporis sui, & Apostolus ad Col. 1. dicit, quòd in ipso complacuit omnem plenitudinem diuinitatis inhabitare. Secunda propositio Nestorij. Hæc inhabitatio diuinitatis in Christo Domino non importat nisi vnionem affectus. Secundum illud Ioan. 8. Ego non solus sum, sed pater mecum est, quoniam quæ placita sunt ei facio semper. Vnde talis vnio intelligitur, qualis est vnio, de qua Apost. dicit. 1. Cor. 6. qui adhæret Deo vnus spiritus est cum eo. Tertia propositio Nestorij, propter inhabitationẽ Dei, & vnionẽ affectus illi homini conueniunt diuina nomina, vt scilicet, dicat Deus, & Dei filius, & Dominus, & sanctus & Christus, sed quando dicitur Deus, intelligendum est per participationem, & per excellentem gratiam, non per essentiam. Quarta propositio Nestorij. Christus & filius Dei re vera sunt duæ personæ, q̃ si dicatur esse vna persona vtriusque,

Error Neſtorij.

D. Tho.

Ioan. 2.

Col. 1.

Ioan. 8.

1. Cor. 6.

vtriusque, hoc erit propter vnionem affectus prædictam: Sicut de muliere & viro dicitur, quòd iam non sunt duo, sed vna caro. Quinta propositio. Actiones Christi nõ possunt adscribi personæ filij Dei, neque econuerso actiones filij Dei possunt adscribi Christo. Quòd si quandoque dicitur Deus mortuus, vel crucifixus, intelligitur, quòd ille qui est Deus per excellentem gratiam est mortuus, & crucifixus. Ex quo infert Nestorius, quòd Virgo Maria non est dicẽda theotocos, id est, Dei para, sed Christotocos, id est, paries Christum. Ex eisdem principijs collegebat Nestorius, Christum esse tantum hominem, in quo Deus speciali quadam prærogatiua habitaret, propter quod Christum dicit vocari Emanuel, quòd interpretatur nobiscum Deus, non quia simul sit Deus & homo, sed quia in humanitate diuinitas habitaret. Hæc est hęresis Nestoriana, quam introduxit in Ecclesiam Nestorius Constantinopolitanus Episcopus. Post Nestorium iam defunctum, & in Concilio Ephesino cõdemnatum suscitauit eundem errorem Petrus Antiochiæ Episcopus, qui duas personas in Christo ponẽs, ausus est in Angelico hymno, qui trisagium à Græcis vocatur, quartam superaddere vocem dicens, Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus & immortalis, Sanctus qui crucifixus est, vt sanctum fortem, quo nomine filius Dei designatur, alium faceret ab eo, qui crucifixus est. Hic autem Petrus condẽnatus est in quinta (synodo Cõstantinopolitana. Hęc hæresis Nestoriana, satis confutata est ex ijs, quæ adduximus in introductione contra Arriũ ad ostendẽdũ, Christum esse verum Deum, & non solum purum hominem. Verum hoc in loco probandum est diligenter, eundem esse Christum, qui sit Deus, & qui sit homo, ità vt vnus & idem sit Deus, & homo. Ad huius rei confirmationem adducit D. Thom 4 cõtra Gentes loco citato. 27. demõstrationes, sed nos paucis ex multis adhibebimus, vt ostendamus, quòd vnio verbi incarnati sit facta in persona filij Dei, ita quòd vna persona numero est Deus, & homo verus. Prima demonstratio. Quãdo aliqua duo distinguũtur personaliter, vnum non prædicatur de altero, vt planè constat, sed Deus prædicatur de homine, & econuerso homo de Deo, ergò Deus & homo non distinguuntur personaliter in Christo. Probatur minor ex illo Ioan. 1. Verbum caro factum est, si ergò factum est caro, re vera caro est. Nam quòd sit album, album est, caro autẽ in hoc loco idem potest, quòd homo, secundum phrasim scripturæ. Secunda demonstratio. Hanc vnionem Dei & hominis Apostolus exinanitionem nominat dicens, Philip. 2 de filio Dei, Qui cum in forma Dei esset, exinaniuit semetipsum. Sed hoc non potest intelligi de homine illo, qui secũdum Nestorium erat filius adoptionis, quia si sit purus homo, nõ prius fuit in forma Dei, vt postmodum in similitudinem hominum fieret, ergò intelligitur de filio naturali, qui est verbum Dei, non est autem exinanitio Dei, quòd creaturam rationalem habitet per gratiã, alioquin pater, & Spiritus Sanctus exinanirẽtur, quia & ipsi creaturam rationalem inhabitãt per gratiam, vt passim testantur diuina eloquia, ergò vnio verbi Dei ad humanam naturam non est intelligenda secundum solam inhabitationem per gratiam, sed secundum quòd verbũ Dei vere factum est homo, & nostræ paritati copulatũ. Tertia demõstratio. Si homo Christus personaliter Deus non esset, non conuenirent illi voces diuinitatis propriè, præsumptuosissimè ergò dixisset, Ego & pater vnum sumus, &: Antequam Abrahã fieret, ego sum. Ego enim pro nam loquentis demonstrat, homo autem erat qui loquebatur, est igitur persona eadem Dei, & hominis. Quarta demonstratio. Nam de eodem, de quo dicitur, quòd sit mortuus, & passus prædicantur ea, quę sunt propria Dei, ergò est eadem persona Deus, & homo. Probatur antecedens Heb. 2. decebat enim, per quem omnia, & propter quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, autorem salutis eorum per passionem consummari. Ecce quèmadmodum de eodem de quo dicitur, quòd est mortuus, aut quòd per ipsum sunt omnia, quod est proprium Dei. Iuxta illud Ioan. 1. Omnia per ipsum facta sunt. Similiter proprium Dei est, vt propter ipsum sint omnia, iuxta illud Pro. 16. Omnia propter semetipsum operatus est Deus. Vltima demonstratio colligitur ex definitione Ecclesiæ. Nã in Cõcilio Ephesino. 1. congregato à Cœlestino Papa, damnatus est Nestorius tanquam hæreticus. Et in canone. 1. 2. 3. & 4 & 15. pronuntiatur anathema aduersus eum, qui duas personas introducit in Christo. Idem prorsus definitur in Concilio Calcedonensi actione 5. vbi habetur definitio, quã hic citat D. Thom. Et in Concilio 2. Constantinopolitano actione 4. can. 3. sic definitur. Si quis dixerit, alium filium hominis esse & alium filium Dei, anathema sit. Et idem can. 5. & in cap. firmiter, & in symbolo Athanasij. Vnus omnino non cõfusione substantiæ, sed vnitate personæ. Ex his omnibus sequitur, quòd Virgo Maria dicitur eum omni proprietate mater Dei. Quod probatur apertè, Quoniam iuxta doctrinã Pauli ad Rom. 9. patres antiqui sũt patres Christi, qui est Deus benedictus in sæcula, ergò a fortiori Maria debet dicit mater Dei. Item ad Galat. 4. habetur, quòd filius Dei est factus ex muliere, ergò est genitus ex muliere, ergò illa mulier est mater filij Dei. Item in Concilio Ephesino, in canone 1. fidei decretum habetur. Si quis non cõfiteretur Deum veraciter Emanuel, ac proinde Virginem Mariam Dei genitricem (peperit enim secundũ carnem verbum Dei carnem factum) talis anathema sit. Hæc de confutatione hæresis Nestorianæ dicta sufficiãt.

Prou. 16.

Cõci. Eph.

Cõc. Calc.

Constanti.

Virgo Maria dr̃ prię mater Dei.

Roma. 9.

Gala. 4.

¶ Sed iam superest examinare diligenter probationes Diui Thomæ, an rectè procedant. In primis Diuus Thomas ad probationem fidei statuit pro certo, quòd suppositum, & natura in rebus creatis distinguantur realiter. ¶ Contra hoc in loco argumentor. Nam multi Catholici, inter quos est Durandus in primo, distinct. 34. quæstione 1. Et omnes ferè nominales tenent, quòd suppositum & natura non distinguuntur realiter, sed tantum secundum rationem, at prædicti autores saluant veritatem fidei, scilicet, vnionem factam fuisse in persona, & non in natura, ergò ad comprobandam fidem non est opus multiplicare tot realitates. ¶ Secundò. Diuus Thomas statuit pro certo hanc probationem esse euidentem, vnio facta est, non in natura, ergò in persona, sed hæc probatio inualida est, quod ostendo euidenter. Nam vnio potuit fieri in hoc Deo, qui est communis tribus personis, & tunc non esset vnio in persona. Persona enim significat subsistens incommunicabile. ¶ Tertio, probatio Diui Thomæ habet aliud vitium. Nã illam maximam dimittit sine probatione, omne quod ineſt alicui, vnitur ei in persona, cum tamen non sit per se nota, & sic fundamentum totius discursus Diui Thomæ, & videtur falsa. Nam multa vniuntur Petro, & non in persona, vt quantitas per materiam, intellectio per animam, & intellectũ. ¶ Vltimò arguitur ad probandum, quòd vnio non sit facta in persona, & sunt argumenta Durandi in 3. distin. 5. quæst. 2. Nam terminus huius vnionis nõ est persona, ergò non est facta vnio in persona, sic quòd ex vnione resultauerit in vna persona. Probatur antecedens. Nam persona Christi erat ante vnionem, vt patet ex illo, Antequam Abraham fieret ego sum. Cõfirmatur etiam, nam terminus factionis non est ante factionem, si Petrus generatur, non est ante generationem, sed persona Christi erat ante vnionem, ergò non est terminus vnionis. Præterea, si ex hac vnione resultat p̃sona, aut diuina, aut humana, sed persona diuina non resultat, quia iam erat, nec verò humana, alioquin essent duæ personæ, vna diuina, & altera humana. Ad hæc argumenta suo ordine respõdendum est.

Examinãtur probationes D. Thom.

Prima obiectio.

Secũda obiectio.

Tertia obiectio.

Querta obiectio. Durand.

¶ Ad primum dicendum est tripliciter. Primum dictũ est, quòd de distinctione naturæ & suppositi infrà dicendum est, q. 4. art. 2. vbi hæc difficultas habet propriam sedem. Secundo dicendum est, quòd natura & suppositum in rebus creatis aliquo modo distinguuntur, & hoc asserendum est secundum fidem. Nam secundum fidem, verbum assumpsit naturã humanã, & non personam humanam, vtrùm vero distinguatur formaliter, an realiter, an verò per aliquid extrinsecum, hoc non pertinet ad fidẽ. Tertiò dicendum est, q̃ admissa tãi distinctione rõis inter naturam, & suppositum euidenter, & sufficienter saluatur

Ad primũ obiectionem. Natura & suppositũ in rebus creatis necessario distinguuntur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

uatur veritas fidei. Nam sufficeret, vt diceretur vnionem non esse factã in natura, sed in persona, diuersus modus significandi, sicuti sufficienter explicatur veritas fidei, ad asserendum vnionem factam fuisse in persona diuina & non in natura diuina, propter diuersum modum significandi. Nam in diuinis natura, & suppositum non distinguuntur realiter. Sed multo illustrius, & euidentius explicatur veritas fidei asserendo distinctionem realem inter suppositum & naturam in rebus creatis, prout infra explicabitur. ¶ Ad secundam obiectionem respondet hic Caietanus fusissimè. Nam ad finem commentarij instituit lõgam & ingeniosam disputationem, ad explicandam præsentem difficultatem, & præsupponit duo certissima mihi. Primum, quòd licèt in humanis conuertantur, & sint idem, hic homo, & hæc persona humana, in diuinis tamen non conuertuntur, neque idem pollent, hic Deus, & hæc persona diuina. Nam hæc persona diuina est incommunicabilis, hic vero Deus est communis omnibus tribus personis. Nam omnes tres personæ sunt vnus hic Deus, ergo hic Deus non dicit rẽ incommunicabilem. Explicatur hoc euidentius. Nam omne abstractum in diuinis habet suum concretum proprium, quoniam in diuinis abstractũ & concretũ nõ differunt secundum rem, sed in diuinis est hæc deitas cõmunis tribus personis, ergò hic Deus est communis tribus personis. Confirmatur etiam ex vniuersali fidei cõfessione. Nã confitemur nos credere in vnũ Deum patrẽ filium & Spiritum sanctum, ergò omnes tres personæ sunt hic Deus. Probatur consequentia. Nam vnus numero Deus, & hic Deus idem valent. Neque constituimus quaternitatẽ in diuinis. Nã hic Deus nõ ponit in numero cũ tribus personis, sicut vnus numero Deus non ponit in numero cum tribus personis. Secundò nota non esse dubium, quin sit possibile secundum Dei potentiam, q vnio fiat in hoc Deo singulari, qui est communis omnibus tribus personis, & tunc humanitas existeret p existẽtiam Dei absolutam, & ex vi illius vnionis, omnes tres psonæ essent vnus homo, sicut modo oẽs tres psonæ sunt vnus Deus. Quòd hoc verum sit infrà est probandum q. 3. art. 3. vbi docet D. Tho. quòd abstractis per intellectum personalitatibus Deus posset assumere humanam naturam. Idem docet Scotus in 3. d. 1. q. 2. His constitutis Caietanus ad propositum dubiũ respondet quatuor modis. Primò negat, quòd in diuinis præter hypostases reperiat hic Deus. Nã alioquin in diuinis constituerimus quaternitatem. Sed hęc solutio ex dictis confutatur euidentissimè. Secunda solutio est, quòd nullus est hic Deus præter patrem, filium, & spiritũ sanctũ, propter quòd si vnio fieret ad hunc Deũ determinarẽ, fieret ad patrẽ, filiũ, vel spiritũ sanctũ, & sic vnio fieret in psona. Sed hęc solutio falsa est. Nam demonstratum est ex autoritate D. Thom. & Theologorum, quòd abstractis personalitatibus p intellectum potest assumere hic Deus immediatè naturã humanam. Tertia solutio est, quòd loquitur D. Tho. de facto, & præsupposito articulo fidei, quòd solus filius assũpsit naturam humanam. Hoc suppositio est euidẽs argumentum. Nam filio soli humanitas est vnita, & non est vnita in natura, ergò est vnita in persona, alioqui filius Dei nõ esset homo. Hæc solutio ponitur à Caietano tertio loco, quanquã illi nõ placet, sed ꝓfectò est legitima. Et hic sensus est D. Tho. germanus, put infra demõstrabitur. ¶ Quarta solutio est, quòd persona hoc in loco capitur pro singulari subsistẽti in natura intellectuali, & in hoc sensu hic Deus est persona, licèt nõ sit persona completa. Nam de ratione personę cõplerę est, quòd sit rationalis naturæ individua substantia, id est, incommunicabilis, capiẽdo ergò personam ꝓ persona incõpleta, argumenta proposita non militant contra D. Thom. Sed hęc solutio nec videtur vera, nec ad mentem D. Tho. nã qñ dicit Caietanus, quòd hic Deus communis tribus personis est persona, vel accipit personã improprie, & sic non est persona verè, vel loquitur de persona propria licèt incompleta, & tunc videtur sequi illud incommodũ, quòd in diuinis sint quatuor personæ, vna incompleta, & tres completæ. Nec satis euacuatur difficultas, si dicat Caietanus, quòd hæc persona nõ ponit in numero. Nam in diuinis sunt quatuor relationes reales, vt pater in materia de Trinitate, at non sunt quatuor res. Deinde persona in hac disputatione vel abstrahit à communicabili, vel dicit tantum rem incommunicabilem, non primum vt planè constat, ergò secundum est asserendum. Tertiò, oẽs doctores in hac disputatione præmittunt definitionem Boetij. s. persona est rationalis naturæ individua substantia, id est, incommunicabilis. Item hæc sententia Caietani qua asseritur hũc Deum & hãc personam, propter nouitatem non videtur admittenda. Nam nec D. Tho. nec diuini Theologi hac locutione vtuntur. Quòd verò non sit ad mentem D. Thomę probatur. Quoniã D. Thomas illud ipsum, quod in Concilio decretum est, ratione manifestat, sed in Concilio tam Calcedonensi, quam Ephesino decernitur, quòd vnio est facta in persona complete, volo dicere, quòd facta est vnio in supposito incommunicabili. Et confirmatur ex ipso titulo quæstionis. Vbi dicitur, vtrum vnio verbi incarnati sit facta in persona? igitur sicut titulus designat præcisè vnionem filii Dei, ita resolutio quæstionis de eadem vnione est accipienda. Ité quoniam D. Tho. loquitur in præsenti de persona secundum definitionem Boetij libro de duabus naturis, vt patet in tertio argumento, & in eius solutione, Boetius autem definit personam incommunicabilem, vt patet ex eius definitione. Ex dictis sequitur, quòd tertia solutio, quam reprobat Caietanus, vera est, & amplectenda. Et si quis dicat, quòd est possibilis alia vnio, quæ terminetur ad hunc Deum, fateor quidem, sed illa vnio esset alterius rõnis ab ea, quæ modo est facta, & vi illius vnionis, vt dictum est, nõ solum filius esset hõ, sed oẽs tres personę. Sed ẽt si supponeremus, quòd facta est vnio ad hunc Deũ singularem, & non immediate ad aliquam personam, intelligeretur vnio facta in subsistẽte singulariter, & nõ in natura. Et tunc dicerẽmus, quòd Deus subsistens singulariter elebauit ad sui subsistentiam naturam humanam, & tamen illã natura non pertinet ad naturam Dei, neque deitas est in humanitatem transmutata. ¶ Ad tertiã obiectionem explicandam elucidandum est, quid sit vniri in persona. Pro cuius explicatione notandum est cum D. Thom. 4. contra gentes cap. 41. & quæst. vnica de vnione verbi incarnati, artic. 1. & 4. quòd vniri in persona nihil aliud est, quàm subsistere per subsistentiam personæ, & per eam sustẽtari. Itaque sicut vniri in natura nihil aliud est, quàm q ex vnione resultet vna natura, sic vniri in persona nihil aliud est quàm trahi, & assumi ad vnius personæ subsistentiã. Ex quo sequitur, q omnia accidentia, quæ ab intrinseco denominant subiectum, & actiones, aut passiones vniuntur in persona. Impossibile enim est, quòd albedo vniatur Petro, sic quòd vniatur naturæ ipsius, & non personæ. Item manus, pes, & cæterę partes integrales, imò & partes essentiales materia, & forma, & ipsa natura ex partibus constituta vniuntur in persona. Quod adeò verum est, quòd rationalis anima, quæ vẽdicat sibi ex sua natura subsistentiam, ita vt separata subsistere possit; non tamẽ habet subsistentiam speciei quæ completam, nisi in persona, quæ est totum compositum subsistens in natura completa. Quòd si obiicias, quòd anima vniitur in natura, quia ex illa componitur humanitas, ergò non vniitur in persona, neganda est consequẽtia argumenti, imò quidquid vniitur in natura, vniitur & in persona, non tñ econtra quidquid vniitur in persona fatim vniitur in natura, vt patet in accidentibus. Secundò est aduertendum, q ea, quæ vniuntur in persona, non in eodem gradu vniuntur. Nã quędã vniuntur in persona, quę formaliter subsistunt, & sustentantur per subsistentiam personæ, v. g natura humana vnitur in persona mea, q̃m natura mea formaliter subsistit per subsistentiã suppositi huius, neq; habet aliam subsistentiam, accidentia vero q̃ vniuntur in persona non subsistunt formaliter per eandem subsistẽtiam per quam persona, sed tñ causaliter, & veluti effectiuè. Nam habẽt suas existẽtias accidẽtarias, q̃ causantur à subsistentia substãtiali, & in ea sustentant. Doctissimus pater Victoria breuiter, & distinctè explicabat, quid esset vniri in psona. Nihil aliud (inquiebat) est quàm

Ad secundum. Caieta.

In diuinis hic Deus, & hęc persona diuina non ęquipollent.

Vnio potest fieri in hoc Deo immediatè.

D. Thom.

Scotus. Caiet.

Quarta solutio Caietani nõ est vera.

Boetius

Duplex ratio vniendi in genere

M. Victoria.

quam quòd natura humana est in persona diuina vnita; nam per hoc habetur, quòd Deus sit homo: vel intelligitur, quòd vniitur in persona verbi, id est, non in alia persona. Ex his patet quemadmodum omne, quod inest alicui, vniitur ei in persona, alioqui ei non vniretur, sed esset extrinsecum vt vestis.

Ad quartã

Terminus hui' vnionis ẽ Christus.

¶ Ad quartam obiectionem dicendum est nunc breuiter. Nam de termino huius diuinæ vnionis longa relinquitur nobis quæstio infra q. 7. & 8. dico igitur pro argumenti confutatione, quòd terminus, qui resultat ex diuina vnione est Christus, quia nunc est Christus, & antea non erat Christus. Sicut terminus albefactionis est album, quia nunc est album, & antea non erat album, quam quam Petrus, qui est albus ante fuerat. sic terminus huius vnionis est hic homo, hoc est, persona verbi in quantum homo, & in quantum humana persona, quanquam persona verbi ab æterno fuerat. Deinde dico non esse formidandum concedere, quòd resultauerit persona humana. Nam Christus est persona humana. Quod sic ostendo, tùm quoniam propriè est homo, tùm verò quoniam est persona habens humanitatem. Tùm tertio quoniam est persona in humana natura subsistens, ergo est persona humana.

Christus est psona humana.

Arguitur cõtra solutionem. Ad primũ.

¶ Circa solutionem ad primum dubium est, nam videtur non rectè procedere, quia argumentum de reali vnione procedit, & D. Thom. confugit ad diuersum modum significandi, qui sumitur à nostra consideratione. Confirmatur etiam, nam distinctio rationis non sufficit falsificare propositiones, sed hæc est vera, vnio facta est in persona diuina, ergo & verum erit factam fuisse in natura, siquidem persona diuina, & natura re ipsa non distinguuntur, sed solum ex modo significandi. Propter hoc argumentum Magistri in 3. d. 5 dicit posse concedi, vnionem factam fuisse, tum in natura, tum in persona ad sensum argumenti, sed non conceditur, quia à nullo sanctorum conceditur. Multò melius D. Thom. docet esse negãdam, quia non resultat ex vnione vna natura, & ad argumentum contra solutionem D. Tho. respondet optimè Caietanus, quòd est adeo profunda, & formalis, vt aptior excogitari non possit. Nam explicat causam propter quã vnio fuit facta in persona, & non potuit fieri in natura. Nam natura diuina habet rationem naturæ, persona vero habet rationem subsistentis, & vnio ista nihil addit rationi naturæ. Nam humanitas vnita non pertinet ad naturam Dei, nec deitas in naturam humanam est transmutata, at hæc vnio addit aliquid rationi personæ, quia addit subsistere in natura humana. Ideo enim humanitas vnitur personæ diuinæ, vt persona Dei subsistat in natura humana. Certè ex hac vnione nihil noui resultaut in natura, in persona vero resultaut, vt subsisteret i noua natura. Propter q̃ dicitur vnionem factam esse in persona, quia resultauit personam subsistere in humana natura. Ec ce ratio realis altissima, ad realem conclusionem compro bandam. Cum vero dicitur in confirmatione, quòd distinctio rationis non est sufficiens ad falsificandam propositionem, est intelligendum, quando illa distincta ratione adinuicem prædicantur. Secus est autem quando non prædicantur adinuicem, sed accommodatur diuersis prædicatis exprimentibus, vel importantibus in exercitio distinctionem ipsam inter illa. Nam tunc variabitur appellatio, seu applicatio prædicati ad subiectum, verbi gratia, quia patet, & essentia distinguuntur sola ratione, hæc est vera, pater est essentia, & essentia est pater. Cæterum si dicas, pater generat, verum dices, at vero ista propositio est hæretica, essentia generat, vt patet ex capitulo, damnamus de summa Trinitate, & fide Catholica. Similiter in præsenti hæ fuit veræ, natura est persona in Deo, & persona est natura, & tamen hæc est hæretica, vnio facta est in natura, hæc autem Catholica, vnio facta est in persona. Est etiam exemplum in humanis. Nam passiones entis non distinguuntur ab ente nisi sola ratione, & idcirco verè dicimus, bonum est verũ, & verum est bonum, at verò hęc est vera, bonum est obiectum voluntatis, hæc autem falsa, bonum est obiectum intellectus.

Magister.

D. Thom.

Caiet.

Distinctio rõnis aliquãdo falsificat propositiõẽ.

¶ In solutione ad secundum, magna se offerebat quæstio, vtrum ne humanitas in Christo appetitione naturali appetat propriam personalitatem, & ad illam inclinetur? Sed hæc quæstio habet propriam sedem q. 4. ar. 2. eo in loco commodius edisseretur. ¶ In solutione tertij asserit D. Tho. ex D. Damasceno, quòd verbũ Dei non assumpsit naturam humanam in vniuersali, sed in atomo, id est, in individuo, quæ sententia sine dubio verissima est, & a D. Tho. efficaci argumento confirmata. Sed quidã licentiatus Parisiensis, vt fertur, composuit librum intendẽs probare, q̃ assumpsit naturam humanam in vniuersali, & miratur dicẽtes oppositum. Et probat, nam Deus voluit oẽs homines beatificare copulando sibi naturam humanam, quod non fieret, nisi assumeret naturam humanã in vniuersali. Et cum interrogaretur hic autor, quomodo hoc esset possibile? respõdebat, quòd prius ordine naturæ erat natura humana, quàm individuaretur, & in illo priori potuit illam assumere ad nullum individuum determinatam. Confirmatur hoc. Nam si ego assumerem naturam diuinam (quod impossibile statuatur nunc disputationis gratia) non essem pater, aut filius, aut spiritus sanctus, quamuis essentia esset communis, ergo si Deus assumeret naturam humanam in communi, non est consequens, quòd esset quilibet homo. Sed certè istæ probationes sunt deliræ, & fabulosę, & ratio D. Tho. in solutione argumenti est euidens. Nam tunc verbum esset homo, & non plus iste, quam ille, ergo quilibet. Item Christus est Deus, quia habet naturam humanam vnitam Deo in ratione personæ, sed tunc quilibet homo haberet naturam humanam vnitam Deo, ergo esset Deus. Argumenta illius hominis non merentur confutationem.

Verbũ Dei assumpsit naturã in atomo. Insania cuiusdã Parisiensis.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum vnio verbi incarnati facta sit in supposito vel hypostasi.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd vnio Verbi incarnati non sit facta in supposito siue in hypostasi. Dicit enim Augustinus in Enchi.† Diuina substantia & humana, vtraque est vnus Dei filius, sed aliud propter Verbum, & aliud propter hominem. Leo Papa etiam dicit in epistola ad Flauianum *: vnum horum coruscat miraculis, aliud succumbit iniurijs: Sed aliud & aliud differt suppositio: ergo vnio verbi incarnati non est facta in supposito.

¶ 2. Præterea, hypostasis nihil aliud est, quam substantia particularis, vt Boe. dicit in lib. de Dua. nat. † Manifestum est autem, quòd in Christo est quædam alia substantia particularis præter hypostasim Verbi, scilicet corpus & anima & compositum ex eis. Ergo in ipso est alia hypostasis præter hypostasim Verbi.

¶ 3. Præterea, Hypostasis Verbi non continetur in aliquo genere, neque sub specie, vt patet ex his, quæ prima parte dicta sunt*: Sed Christus, secundum quòd est factus homo, continetur sub specie humana: dicit enim Diony. 1. cap. de Diuino. † Intra naturæ nostræ terminos venit, qui omnem totius naturæ ordinem supereminenter excedit. Non autem continetur sub specie humana, nisi sicut hypostasis quædam humanæ speciei. Ergo in Christo est alia hypostasis præter hypostasim verbi Dei. Et sic idem quod prius.

Sed contra est, quod Damasce. dicit in 3. lib.*

9 5. di. 6 q. 1. art. 1. & di stin. 7 q. 1. atti. 1. c. & di. 10. q. 1. arti. 2 q. 3. Et 4. cõ. c. 34. 38. & 39. Et vnio ar. 1. 2. & 3. ad 4. & 5. ad 9. Et quolibet 4. ar. 8. & quolibet 9. q. 2. ar. 1. & 3. ca. Et op*. i. c. 21. & 22. & opu. 2. ca. 217. 218. 219. & 220 † ca. 36. à medio. to. 3. * Est epi. 10. c. 4. paulo à princi. † Aliquantulũ à principio li scilicet in ter tia pagina. * P. p. q. 3. ar. 5. cap. 1. non multũ ante mediũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In domino Iesu Christo duas naturas cognoscimus, vnam autem hypostasim.

Li.3. orth. fid.ca.3 4. & 5.

Respondeo dicendum, quòd quidam ignorantes habitudinem hypostalis ad personam, licèt concederent in Christo vnam solam personam, posuerunt tamen aliam hypostasim † Dei, & aliam hominis, ac si vnio sit facta in persona, non hypostasi.

Infra ar.6. co.& q.16. ar.1.& 10.

Quod quidem apparet erroneum tripliciter. Primò ex hoc, quòd persona super hypostasim non addit nisi determinatam naturam, s. rationalem, secundum ꝙ Boet. dicit in lib.de Dua.nat.* ꝙ persona est rationalis naturæ individua substantia, & ideo idem est attribuere propriam hypostasim humanæ naturæ in Christo, & propriã personam. Quod intelligentes sancti Patres, vtrunque in concilio quinto apud Constantinopolim † celebrato damnauerunt, dicentes: Si quis introducere conetur in mysterio Christi. duas subsistentias, seu duas personas, anathema sit: nec enim adiectionem personæ vel subsistentiæ susceptæ sanctæ Trinitas, incarnato vno de sancta Trinitate Deo verbo. Subsistentia autem idem est, quod res subsistens, quod est propriũ hypostasis, vt patet per Boet.in lib. de Dua.nat.† Secundò, quia si detur, ꝙ persona aliquid addat super hypostasim, in quo possit vnio fieri, hoc nihil aliud est, quàm proprietas ad dignitatem pertinens: Secundum quod a quibuldam dicitur, quòd persona est hypostasis proprietate distincta, ad dignitatem pertinente. Si ergo facta sit vnio in persona, & nõ in hypostasi; consequens erit, ꝙ non facta sit vnio, nisi secundum dignitatem quandam. Et hoc est approbante synodo Ephesina damnatum a Cyrillo † sub his verbis: Si quis in vno Christo diuidit subsistentias post adunationem sola copulans eas coniunctione, quæ secundum dignitatem quandam, vel auctoritatem est, vel secundum potentiam, & non magis concursu secundum adunationem naturalem: anathema sit. Tertiò, quia tantum hypostasis est cui attribuuntur operationes & proprietates naturæ, & ea etiam quæ ad naturæ rationem pertinẽt in concreto: dicimus enim ꝙ hic homo ratiocinatur, & est risibilis, & est animal rationale. Et hac ratione hic homo dicitur esse suppositum: quia scilicet supponitur his, quæ ad hominem pertinent, eorum prædicationem recipiens. Si ergo sit alia hypostasis in Christo præter hypostasim verbi, sequitur ꝙ de aliquo alio quàm de verbo verificentur ea, quæ sunt hominis, puta esse natum de Virgine, passum, crucifixum, & sepultum. Et hoc etiam damnatum est approbante concilio Ephesi, sub his verbis: † Si quis personis duabus vel subsistentijs eas, quæ sunt in Euãgelicis & Apostolicis scripturis, partitur voces, aut de Christo a Sanctis dictas, aut ab ipso de se: & quasdam quidem velut homini præter illud ex Deo verbum specialiter intellecto applicat; quasdam verò velut Deo deciIn tertio pagina a prin.

In cõci. 2. Constanti. quod est 5. generale can. 5.to.1. concil.

In 3.pagina prin. libri.

In Ephesina 1. can. 3.to.1. cõcil.

In Ephesina synodo 1. can. 4 to. 1.cõcil.

biles, soli ex Deo patre verbo, anathema sit. Sic ergo patet esse hæresim olim ab Ecclesia damnatam, dicere ꝙ in Christo sunt duę hypostases, vel duo suppositа: siue ꝙ vnio non sit facta in hypostasi vel supposito. Vnde in eadem synodo legitur, † Si quis non confitetur carni secundum substantiam vnitum ex Deo patre verbum, vnumque esse Christum cum sua carne eundem, scilicet Deum & hominem, anathema sit.

In can. 2. Ephe. 1. Synodi ꝙ sint vna ex 4. principa.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ sicut accidentalis differentia facit alterum, ita differentia essentialis facit aliud. Manifestum est autem ꝙ alteritas, quæ prouenit ex differentia accidẽtali, potest ad eandem hypostasim, vel suppositum pertinere in rebus creatis: eo ꝙ idem numero potest diuersis accidentibus subesse: non autem contingit in rebus creatis, ꝙ idem numero subsistere possit diuersis essentijs vel naturis, sed vnus & idem Christus subsistit in duabus naturis. Vnde sicut quod dicitur alterum, & alterum in creaturis, non significat diuersitatem suppositi, sed solùm diuersitatem formarum accidentalium: ita ꝙ dicitur Christus aliud & aliud, non importat diuersitatem suppositi vel hypostasis, sed diuersitatem naturarum. Vnde Gregor. Nazianzenus dicit in epistola ad Didymum, † Aliud & aliud sunt ea, ex quibus Saluator est, non autem alius & alius: dico verò aliud & aliud ecõtrario, quàm in Trinitate habet: ibi enim alius & alius dicimus, vt non subsistentias confundamus, non autem aliud & aliud.

In epist. ad Clidonium inter principiũ & medium incipit Horandissimo.

Ad secundum dicendum, quòd hypostasis significat substantiam particulatem, non quocunque modo, sed prout est in suo complemento: Secundum verò quod venit in unionem alicuius magis completi, non dicitur hypostasis, sicut manus vel pes. Et similiter humana natura in Christo quamuis sit substantia particularis: qui tamen uenit in unionem cuiusdam completi, scil. certo tius Christi, prout est Deus & homo, non potest dici hypostasis uel suppositum: Sed illud completum ad quod concurrit, dicitur esse hypostasis uel suppositum.

Ad tertium dicendum, quòd in rebus creatis res aliqua singularis non ponitur in genere uel in specie ratione eius, quod pertinet ad eius indiuiduationem: sed ratione naturæ, quæ secundum formam determinatur: cum indiuiduatio magis sit secundum materias in rebus compositis. Sic ergo dicendum est, ꝙ Christus est in specie humana, ratione naturæ assumptæ, non ratione ipsius hypostasis.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio. Damasc. Cõcil. Cõstantinopol. Cõc. Ephesinum.

Conclusio, secundum fidem asserendum est, quòd vnio verbi incarnati est facta in supposito & hypostasi. Hæc conclusio probatur in primis auctoritate Damasceni libro tertio orthodoxæ fidei, & auctoritate Concilij secundi Constantinop. act. 4. can. 5. & Concilij Ephesini can. 3. & 4. Rationes verò ad hanc veritatem demonstrandam sunt tres apud Diuum Thom.

Prima

Prima est, nam persona non addit super hypostasim nisi determinatam naturam rationalem, vnde idem est attribuere propriam hypostasim humanæ naturæ in Christo, & propriam personam. Secũda ratio, si detur quod super hypostasim aliquid addat ꝑsona, in quo possit fieri vnio, hoc nihil aliud est quàm proprietas pertinens ad dignitatem, quare si facta esset sic vnio in persona, & non in hypostasi, consequens esset, quòd vnio non fuerit facta nisi secundum dignitatem quandam, quod à synodo Ephesina damnatum est Tertia ratio. Nam quãdo aliqua distinguuntur supposito, vnum non prædicatur de altero, vt planè constat, ergo si filius Dei, & Christus distinguũtur supposito, ea quæ sunt Dei non prædicantur de Christo, nec è diuerso, ea quæ sunt Christi prædicantur de Deo, cuius contrarium habetur planè in sanctis scripturis, vt constat ex præcedenti articulo.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Persona, suppositũ, & hypostasis sunt idẽ in rationali natura.

Quæstio huius articuli mouetur propter quosdam hæreticos, qui affirmabãt in Christo Iesu vnam personam, sed illum diuidebãt in duo suppositа, & duas hypostases, ignorantes propriã vocem, nam in rationali natura, siue intellectuali, idem valent prorsus, & sunt synonyma persona, & suppositũ, & hypostasis. Vnũquodque enim istorum nihil aliud importat, q̃ primam substantiam in rationali natura. Et certè est euidens, ꝙ si Christus, & filius Dei sunt duo suppositа rationalis naturæ, sunt vtique duæ personæ. Errabant etiam nõ solum errante, sed hæretico spiritu. Aiebant enim, quòd filius Dei esset vnum suppositum, & Christus esset aliud. Cæterum quoniam filius Dei inhabitabat in Christo per affectionem, & per peculiarem gubernationem, vocabant Christum Deiferum, quasi ferẽtem Deum in se inhabitãtem, & non vocabant ipsum Deum per essentiã. Vlterius commentabantur, quòd ex ista inhabitatione erat vnio secundum quandam dignitatem inter illa duo suppositа, & quoniam persona pertinet ad dignitatem, affirmabant vnionem factam fuisse in persona. Itaque filius Dei, & Christus erãt duæ hypostases, sed vna persona, quia Christus induebat personam, & dignitatem filij Dei, sicuti pretor induit personam, & dignitatem regis, cum tamẽ rex, & prætor sint duæ hypostases. Sed tamẽ isti hæretici quãuis dicant, Christum esse vnam personam cum filio Dei, tandem labebantur in errorem Nestorij, & ideirco Ecclesia vtrumque definit, & quòd Christus est vna persona, & quòd est vnum suppositum. Definitiones Ecclesiæ, & conciliorum commemoratæ sunt in litera D. Thom. Valent etiam ad confutandam hanc hæresim omnes demonstrationes, quas adduximus in superiori articulo ad hæresim Nestorianam destruendam. Vt vero hæc hæresis euidentius pateſiat, obseruandum est, quòd hoc nomen hypostasis de se non dicit nisi substantiam, vel naturam subsistentem, & ideo æquiuocum est ad personam, & naturam. Et hinc est quòd hæretici decipiebant in antiquo tempore Christianos huius nominis æquiuocatione. Vnde Diuus Thomas prima parte, quæstione 29. articulo tertio ad tertium scribit, quòd sub hoc nomine latebat venenum. Nam hæretici in sanctissima Trinitate fatebantur libẽter tres esse hypostases, id est, tres essentias, & decipiebant Catholicos existimantes, quòd assererent, esse tres personas, sicut Catholica Ecclesia concedit. Consimiliter in mysterio incarnationis dominicæ concedebant in Christo duas hypostases volentes diuidere Christum, Catholici vero in alio sensu hoc concedebant vsurpantes vocem hypostasis pro essentia. Sed ad eũdãs hæreticorum versutias vsu Theologorum, & definitione Ecclesiæ factum est, vt pro eodem capiatur hypostasis sicut persona. Hoc patet ex 6. lib. historiæ tripartitæ ca. 20. vbi habetur, quòd in synodo prouinciali Alexandrina hoc decretum est. Idem habet Hilarius in libro de synodis canone duodecimo, & certè Hebræ. primo, Vbi nos legimus, qui cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, Græcè habetur character hypostaseos ipsius. Vbi hypostasis quantum ego iudico pro persona patris accipitur. Vt sit sensus, quòd filius est imago personæ patris. De cuius loci explicatione videndus est Caietanus in commentarijs super istum locum. Sed & illud verum est, quòd hoc vocabulum hypostasis in Conciliis celebratis contra Nestorium, & Eutichem est multum celebre ad significandum suppositum, & personam. Et sic teneamus fidei confessionem, quòd vnio verbi incarnati sit facta in supposito & hypostasi.

Æquiuocũ est nomen hypostasis.

Historia tripartita.

Hilarius.

¶ In solutione primi primò notandum est, quòd hoc nomen, aliud, substantiuè acceptum distinguitur ab eo adiectiuè tento. Nam, aliud, adiectiue tentum significat alietatem quamcũque siue suppositi, siue naturæ, sed substantiuè significat præcise diuersitatem naturæ, & essentiæ. Et ita dicimus, quòd in Deo est alius pater, & alius filius, non tamen aliud, & aliud. Contra autem in Christo est aliud, & aliud essentialiter, nõ tamẽ Christus est alius & alius personaliter. Legatur de hac re D. Grego. Nazianzenus epistola. 1. ad Clidonium, vbi habentur verba, quę allegat hic Diuus Thomas. Secundò notandum, quòd illa epistola 10. Leonis Papæ, quę approbata est à toto Concilio Caleedonensi in fine actionis 2. folio 834 ingessit magnam difficultatem in illa sententia, vnum coruscat miraculis, aliud succumbit iniurijs. Quoniam videntur illa verba præferre distincta suppositа operantia. Cæterum postea facta consultatione, & consulris testimonijs Diui Cyrilli, qui aliquando est vsus illo modo loquendi, intellexit synodus, quòd in verbis Leonis non explicatur diuersitas personarum aut naturarum, sed diuersitas naturarum, quę sunt principia formalia operandi. Et ita reiecto hoc scrupulo oẽs acclamauerunt, Petrus per Leonem est locutus, anathema qui ità non credit.

Aliud aliter adiectiuè, aliter substãtiuè sumitur.

Epist. Leõ.

¶ In solutione ad secundum aduertendum ex Diuo Thoma in 3. sent. dist. 6. quæstio. 1. articulo 1. quæstiuncula prima, & in quolibeto 9. articulo 2. quòd hæc nomina singulare, particulare, indiuiduum accipiuntur, vt significent quodcunque singulare cuiusuis prædicamenti. Attamen ista nomina, persona, suppositum, & res naturæ accipiuntur præcise pro singulari perfecto prædicamenti substantiæ. Voco singulare perfectum, qđ habet vltimum complementum, ratione cuius per se separatim existit, & non sustentatur in alio perfectiori. Ex hoc sequitur, quòd licèt Diuus Thomas asserat hic, quòd humanitas Christi est substantia particularis, non tamen fatetur, quòd est suppositum, vel persona. In eadem solutione notandum est illud quod dicit Diuus Thomas scilicet, quòd humanitas Christi venit in vnionem cuiusdam completi, scilicet, totius Christi, prout est Deus & homo; quæ sententia ingerit difficultatem de compositione Christi, de qua in sequenti articulo inuestigabitur. Copiosiori autem disputatio de horum vocabulorum ratione habetur prima parte, quæstione 29 articulo secundo & tertio.

D. Thom.

Personaad dit supra naturã singularem.

¶ In solutione tertij docet Diuus Thomas id, quod verissimum est, quòd Christus Dominus continetur in genere substantiæ, & sub specie humana sicut cæteri homines. Et si dicat Theologus, si Christus ponitur in prædicamento substantiæ, & Christus est Deus, ergo Deus ponitur in prædicamento substantiæ. Dicendum est, quòd argumentatio non est necessaria: siquidem variatur sensus. Nam in consequenti fit sensus, quòd Deus ratione deitatis constituatur sub aliquo genere.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum persona vel hypostasis Christi post incarnationem sit composita.

10 3.d.6. q.2. ar.3.

Ar.2.

Ad quartum sic proceditur. Videtur, quòd persona Christi non sit composita. Persona enim Christi non est aliud quàm persona vel hypostasis Verbi: vt ex dictis patet*. Sed in Verbo, nõ est aliud ꝑsona & natura, vt patet ex dictis i

D 2 Prima

Universidad de Deusto
Biblioteca

p.p.q.3.ar. 3. p.p.q.3.ar. 7. & per to tam quæst.

Prima parte.† Cùm ergo natura Verbi sit simplex (vt in primo * ostensum est) impossibile est quòd persona Christi sit composita.

¶ 2. Præterea, Omnis compositio videtur esse ex partibus: Sed diuina natura non potest habere rationem partis: quia omnis pars habet rationem imperfecti. Ergo impossibile est, quòd persona Christi sit composita ex duabus naturis.

¶ 3. Præterea, Quod componitur ex aliquibus, videtur esse homogeneum eis: sicut ex corporibus non componitur nisi corpus. Si ergo ex duabus naturis aliquid sit in Christo compositū, consequens erit, quòd illud non erit persona, sed natura: & sic in Christo erit facta vnio in natura: qđ est contra prædicta*.

Ar. 2. Li. 3. orth. fid. ca. 3. 4. & 5.

Sed contra est, quod Damas. dicit in tertio li. †In domino Iesu Christo duas naturas cognoscimus, vnam autē hypostasim ex vtraque cōpositā.

Respondeo dicendum, quòd persona siue hypostasis Christi dupliciter potest cōsiderari. Vno modo secundum illud, quod est in se: & sic est omnino simplex, sicut & natura Verbi. Alio modo secundum rationem personæ vel hypostasis: ad quam pertinet subsistere in aliqua natura, & secundum hoc persona Christi subsistit in duabus naturis. Vnde licèt sit ibi vnum subsistens, est tamen ibi alia & alia ratio subsistendi, & sic dicitur persona composita, in quātum vnum in duobus subsistit.

Et per hoc patet rēsponsio ad primum.

Ad secundum dicendum, quòd illa compositio personæ ex naturis, non dicitur esse ratione partium, sed potius ratione numeri: sicut omne illud, in quo duo conueniunt, potest dici ex eis compositum.

Ad tertium dicendum, quòd nō in omni compositione hoc verificatur, quòd illud quod componitur, sit homogeneum componentibus, sed solum in partibus continui. Nam cōtinuum non componitur nisi ex continuis: animal verò componitur ex anima & corpore; quorum neutrum est animal.

SVMMA TEXTVS.

1. Conclu. PRima conclusio. Persona Christi secundum illud, qđ est in se, est omnino simplex, sicut ipsa natura verbi.

2. Conclu. ¶ Secunda cōclusio. Persona Christi secundum rationem personæ, vel hypostasis, ad quam pertinet subsistere in aliqua natura, composita est. Nam licèt sit ibi vnum subsistens, est tamen ibi alia, & alia ratio subsistendi, & sic dicitur persona composita in quantum vnum subsistit in duobus. Eandem sententiam probat D. Tho. ex autoritate Damasceni, scribit enim in 3. libro ca. 2. in Domino Iesu Christo duas naturas cognoscimus, vnā autem hypostasim ex vtraque compositam.

Damasce.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Vtrū verè & propriè persona Christi sit composita. IN hoc artic. est primum dubium satis difficile, vtrum verè, & propriè persona Christi sit composita, an potius ista cōpositio intelligatur impropriè? videtur certè q̄ verè, & propriè non sit composita. Nam compositum in omni compositione perfectius est singulis partibus componentibus, partes vero singulæ imperfectiores existunt, sed Christi persona non est perfectior diuina natura, ergo persona Christi non est composita ex diuinitate & humanitate. Nā alioquin sequitur, quòd Christus sit maius bonum, quàm natura diuina, quia totum semper est perfectius suis partibus.

¶ Confirmatur etiam. Nam si persona Christi est composita ex humanitate & diuinitate sequitur, quòd humanitas sit minus composita, & simplicior, quam Christus: componentia enim semper sunt simpliciora, ex quo consequens est, quòd quilibet nostrum esset simplicior Christo, ego siquidem non sum magis compositus, quàm humanitas mea. Cōfirmat.

¶ Præterea, D. Thom. 1. p. q. 3. ar. 8. euidenter demonstrat, quòd Deus non potest venire in aliorum compositionem, ergo ex deitate, & humanitate persona Christi non componitur. Secūdum D. Thom.

¶ Ad hæc, si Christus est persona composita ex deitate, & humanitate, hæc propositio vera esset, Christus est humanitas, & diuinitas, quæ est damnata tanquam erronea in Concilio Constantiensi, sessione 15. vbi in errore. 4. sic habetur: dicere quòd Christ⁹ est diuinitas & humanitas, error. Quòd rectè sequatur, patet. Nam iuxta veriorem doctrinam totum non distinguitur à suis partibus simul sumptis. Tertiam.

¶ Deinde hæc argumentatio est necessaria, Christus est persona composita, & Christus est persona diuina, ergo persona diuina est composita, sed consequens est falsum, & hæreticum, ergo aliqua præmissarum falsa est, non minor, ergo maior. Nec satis res explicatur, si dicamus, q̄ in argumentatione variatur appellatio, quoniam variatio appellationis tum perspicua est, quando ex parte subiecti ponitur abstractum, sicut cum dicimus, pater generat, pater est essentia, ergo essentia generat, at verò in argumentatione proposita semper subiectum est terminus connotatiuus, scilicet, persona. Quartum.

¶ Vltimò arguitur ex regula generali obseruāda in his, quæ Christo tribuuntur, ea est. Quando attributa sunt ꝓpria naturæ humanæ, & non conueniunt personæ nisi ratione humanæ naturæ, quin potius oppositum illorum conuenit personæ, vt inferius patebit de hoc, quod est esse creaturam, & incipere esse, hæc & alia huiusmodi nō prædicantur de Christo simpliciter, & formaliter, sed tantum secundum quid, & cum specificatione humanæ naturæ, ad hunc modum: Christus in quantum homo incipit esse. Ex hoc tale conficio argumētum. Compositio repugnat personę verbi, sicut inceptio, aut creatio, ergo nō potest prædicari de Christo simpliciter ac formaliter, sed secundum quid, id est, in quantum homo. ¶ In contrarium est, nam nobis nō licet de mysterijs reuelatis aliter loqui, quam Pontifices summi, & cōcilia, & sancti patres loquantur, sed in sacris concilijs, & in doctoribus sanctis Christus vocatur persona composita, ergo idipsum sine periculo possumus asserere. Probatur minor syllogismi. Nam in Cōcilio Constantinopolitano secundo, quod est generale quintum, actione quarta, canone quarto sic habetur. Sancta Ecclesia vnionem verbi Dei ad carnem secundum compositionem confitetur. Et canone 7. Christus habet duas naturas, ex quibus est compositus. Et in Concilio 6. generali, quòd est Constantinopolitanum 3. in actione. 4. in epistola Agathonis Papæ habetur, quòd Christus est compositus ex duabus naturis. Et in eodem Cōcilio actione 11. in epistola Sophronij Hierosolymitani dicitur, quòd Nestorius timore refugæ mentis, vbi nullus erat timor formidauit concedere Christum esse subsistentiam compositam, nos verò sensu viuido stantes super petram pietatis, fatemur Christum esse cōpositum. Et in hac epistola vbi eleganti simè explicatur dominicę incarnationis mysterium, sæpissime repetitur, Christum esse personam compositam. Idem habetur in eodem Concilio actione 13. canone 6. hoc ipsum asserunt sancti patres ferè vniuersi. Leo primus in epistola ad Iulianum inquit, Saluator noster constat ex tribus substantijs, verbo, anima, carne. Diuus Dionysius capitulo 2. de diuinis nominibus, dicit hanc compositionem esse ineffabilem. Vltimum. In oppos. Cōci. quia generale. Concil. 6. generale. D. Dion.

D. August. Damasce. D. Gregor.

bilem. Augustinus 13. de Trinitate capitu. 17. fatetur, quòd Christus resultat ex Deo, corpore & anima. Idem docet constanter tract. 78. super Ioannem. Damascenus lib. 3. cap. 3. 4. & 7. expresse fatetur personam Christi esse compositam. Consentit Gregorius homil. 38. in Euangelia. Certè huiusmodi sententiæ sanctorum non possunt infringi, nisi ponatur aliqua compositio in Christo. Secūdo arguitur in huius sententiæ confirmationem. Nam in Christo Domino verè, & propriè est vnio duarum naturarum, ergo & compositio. Probatur consequentia. Quoniam vbi est multorum vnio, necessum est, vt sit compositio. Tertiò, id quod conuenit alicui secundum suam rationem, & secundum quòd tale est, competit ei verè, & simpliciter, sed personæ Christi secundum rationem personæ & hypostasis competit, quòd sit composita, vt D. Thomas docet in secunda conclusione, ergo sic est assetendum.

Pri. opinio Scotus, Gabri. Marsil.

¶ De hac quæstione versantur tres opiniones celebres. Prima dicit hanc prædicationem esse falsam, persona Christi est composita. In hac sententia est Scotus in 3. distinct. 6. quæst. 3. Gabr. quæst. 1. Marsilius in 3. quæst. 6. articu. 3. & ad doctores, & sanctos, qui contrarium dicunt, respondent, quòd capiunt compositionem largo modo, idest, pro subsistenti in duabus naturis. Et Sanctus Thomas in 3. dist. 6. q. 1. videtur consentire. Dicit enim quòd non est propriè compositio, sed secundum quid.

Secun. opi. M. Victor.

¶ Secūda opinio dicit, q̄ verè & propriè persona Christi est composita. Hæc placuit doctissimo patri Victoria, & vniuersis interpretibus Diui Thomæ, qui post illum sunt secuti.

Tert. opin. Caietanus.

¶ Tertia opinio est domini Caietani in his commentarijs, dubio tertio dicentis, q̄ Christi persona formaliter non est composita, sed cum aliquo addito, & moderamine potest dici, quòd sit composita, ita vt dicatur, q̄ ista cōpositio est ineffabilis, quo designetur abesse omnem imperfectionem, & nō esse similem naturali compositioni. Possumus autem nos iuuare Caiet. sententiam, quoniam apud D. Tho. non inuenitur expressus locus vbi absolutè, & simpliciter cōcedat, quòd Christus est persona composita. Nam in 3. dist. 6. q. 1. ait, quòd ista non est simpliciter compositio sed secūdum quid. & q. 2. art. 3. ait, quòd nō est in vsu Theologorum appellare personam Christi cōpositam. Et quæst. vnica de vnione verbi incarnati art. 1. ad 6. ait, vnio non dicitur fieri in persona diuina, quasi ipsa constituatur ex duabus sibi inuicem vnitis. Denique hic semper loquitur cum addito, cū enim diceret, q̄ erat omnino simplex secundum illud, q̄ in se est, subiungit secundum rationem personæ subsistit in duabus naturis, non dixit autem, est composita. Deinde ait, est alia, & alia ratio subsistēdi, & sic dicitur persona composita, in quantum vnum in duobus subsistit, idest, cum hoc addito. Itē etiam in solutione ad secundum ait, quòd non est cōpositio ratione partium, sed potius ratione numeri. Quòd quidem nō ita intelligatur, quòd sicut numerus est compositus, ita & persona Christi. Sic enim esset vera compositio ex partibus, sicut numerus ex suis vnitatibus cōponitur, vt ex partibus suis, sed est sensus, quòd bis numeratur ipsa ratio subsistendi respectu duarum naturarum, & ideo comparatur numero. Et ibidē addit, quòd sicut omne illud, in quo duo conueniunt, dici potest ex eis cōpositum, ita persona Christi dicitur composita. Quare secūdum hunc modum possumus dicere, quòd subiectum est compositum ex multis accidentibus. Pomum, verbi gratia, ex odore, colore, & sapore, quia est subiectum respectu illorum, ita Christus est compositus ex duabus naturis, quia est suppositum respectu vtriusque. In huius quæstionis expositionem infinita congerunt, & coacerunt Theologi, nos breuiter, & distinctè rem absoluemus.

Expositio quæstionis. 1. Conclu. Christ⁹ est cōpositus ex corpore & anima.

¶ Prima conclusio, indubie tenendum est, q̄ Christus est compositus ex corpore, & anima rationali. Patet ex illo symbolo: perfectus homo ex anima rationali, & humana carne subsistens. Et in capitulo firmiter de summa Trinitate, habetur, quòd Christus est compositus ex anima rationali, & humana carne. Item probatur ex definitione Physica hominis, scilicet, homo est compositus ex corpore & anima rationali, sed Christus est homo vnitus cè nobiscum, ergo est compositus ex corpore & anima rationali. Sed est obseruandum versari maximum discrimē inter istas duas propositiones, Christus est compositus ex corpore & anima, & Deus est compositus ex corpore & anima. In priori enim fit appellatio ratione humanitatis, & ideo vera est. In posteriori vero fit appellatio compositionis ad suppositum diuinum, & ideo neganda est. Et si dicas in his non est appellatio ad suppositum diuinum ratione diuinitatis Deus est mortuus, passus, crucifixus, quomodo ergo est appellatio in hac, Deus est compositus? Respondendum est, hoc vocabulum compositus includere in se euidētem appellationem. Nā applicat suum significatum formale ad significatum formale termini, cui adiungitur. Et hinc prouenit, quòd hæc propositio sit vera, homo est cōpositus ex materia & forma, hæc vero falsa, materia & forma sunt cōpositæ, imo sunt cōponentes, licet homo sit materia & forma: Rursus hæc est vera, homo est compositus ex materia & forma rationali, hęc verò falsa, animal est cōpositum ex materia & forma rationali, licèt homo & animal sint idē. Ex hac expositione sequitur, quòd in quæstione huius articuli, quæ maxima est, non inuestigatur de compositione, quæ competit Christo ratione naturæ humanæ, sed de cōpositione quæ competit Christo secundum quòd subsistit in duabus naturis: quæ proinde quæstio haberet locum, etiā si verbum diuinum assumpsisset naturam Angelicam, in qua nō est compositio materiæ & formæ. Sensus ergo quæstionis est, vtrūm persona Christi sit composita ex diuinitate & humanitate. ¶ Pro quo sit secunda conclusio. Persona Christi verè & propriè est composita ex diuinitate & humanitate. Hæc conclusio probatur argumētis factis pro parte affirmatiua quæstionis. Et certe illud argumentum adductum ex definitione conciliorum & patrum, apud me habet magnum momentum, & pondus. Nam definitiones conciliorum & patrum, potissimè quæ celeberrimæ sunt, in ꝓprietate locutionis verę sunt, alioquin periret fides certitudo, quod enim non est propriè, verè non est, & quòd non est propriè homo, non est homo, vnde si persona Christi propriè non est composita, ergo verè nō est composita. Sed argumentis propositis alia tria adiungere libet. Primum est. Nam hæc prædicatio formalis est, & simpliciter vera, Christus in quantum subsistit in duabus naturis, est compositus, sed hoc ipsum formaliter significatur per illam propositionem, Christus est compositus, ꝓpter appellationem compositionis ad Christum, prout est Deus & homo, vt dictum est superius, ergo hæc propositio concedenda est. Item Christus secundum quòd Deus & homo dicit plura, quàm in quātum Deus, ergo vt sic est compositus, alioquin in quantum Deus & homo esset ita simplex sicut in quantum Deus, quòd vt absurdum. Præterea, solus Deus in quantum Deus Deus est simplicissimus, ergo prout Deus & homo est compositus. Sanè cum ex duabus naturis in Christo resultet vna persona, & duæ naturę constituant illam, non video quare non dicatur vera compositio. 2. cōclusio.

¶ Ad argumenta in principio posita. Ad primum respōdetur, quòd ea, quæ in hac mirabili compositione aduna tur non habent rationem partium, neque imperfectorū, propter quòd verissimè dicit D. Thomas. ad secundum: Quòd hæc compositio non est ratione partium, sed ratione numeri ad sensum iam expositum. Et ideo compositum in hac compositione non est perfectius, quàm diuinitas ex qua componitur. Aliqui Theologi concedūt, quòd Christus est extensiuè perfectior diuinitate, non autem intensiuè. Extensiuè quidem, quoniam habet aliquam perfectionem formaliter, quam antea nō habebat formaliter, sed nō intensiuè, quia omne bonum humanitatis erat eminenter in diuinitate. Nobis autem visum est in cōmentarijs super primam partem, quòd Deus, & homo nullo modo est aliquid perfectius, quam Deus solus. Vt autem solutio assignata euidentius pateat sciendum est, q̄ hæc compositio est ineffabilis, & nouus, & inauditus modus compositionis supra omnē ordinē naturæ, & est cōpositio, in qua omnis abest imperfectio, in qua ea, Obiectio. Solutio. Nomen cō positus appellatione importat. Ad pri. argum. Dignitas huius com positionis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ componunt non sunt partes, nec dicũ aliquam imperfectionem, cũ tamen sit compositio substantialis, estque compositio in qua compositum nõ est perfectius alterocomponente, in qua fallissimum est, & inopinabile, q̃ compositum prædicetur de componentibus, vt posteà videbimus. Certè huic compositioni quadrat illud D. Augustini, si exempium poscitur non est singulare: sicut ergo vnionis duarum naturarum substantialiũ in vna persona non datur exemplum, sic non potest demonstrari exemplum huius ineffabilis compositionis; & sicut concedimus, quòd Christus Dominus existit in Eucharistiæ sacramento, & tamen non possumus in naturalibus similem modum inuenire, sic nullus modus compositionis naturalis inuenitur similis huic compositioni admirabili, quæ consistit in hoc, q̃ duæ naturæ diuina & humana conueniunt ad constituendum, & componendam geminam rationem subsistendi; scilicet, in natura diuina & humana, sic adeo q̃ Christus sit persona diuina & humana, sublatis omnibus imperfectionibus, quæ in aliis compositionibus reperiri solent. Hæc sufficiant pro primi argumenti confutatione. ¶ Ad primam confirmationem dicendum est, q̃ Deus non venit in compositionem aliorũ, vt pars, bene autem potest componere personam Christi modo iam exposito. ¶ Ad secundam confirmationem respondet D. Tho. 4 contra Gentes c. 49. ad 6. & ad 10. & in quæstione de vnione verbi incarnati, quòd natura humana est simplicior quàm Christus Dominus, & quàm verbum inquantum homo. ¶ Ad secundum argumentum principale, vt respondeatur, sciendum est, quòd Gregor. Ariminensis in 1. dist. 28. q. 2. ad 18. concedit, q̃ Christus est humanitas, & diuinitas. Hoc modo loquendi vtitur D. Augu. tract. 78. in Io. inquiens, q̃ Christus est Deus, & corpus, & anima. Eandem locutionem admittit. 13. de Trinitate cap. 17. & in enchiridio cap. 38. & Leo Papa in epist. 11. ad Iulianum. Damascenus lib. 3. c. 19. Bernardus lib. 5. de consideratione post medium. Nihilominus tamen illa propositio est erronea, & probatur in primis, quoniã est damnata in Concilio Constantiensi, Sessione 15. & numeratur inter errores Ioãnis Hus. Deinde natura humana, & diuinitas non sunt vnũ cum patre, sed Christus est vnum cum patre, iuxta illud, ego & pater vnũ sumus, ergo Christus non est humanitas, & diuinitas. Deinde nulla diuinitas est diuinitas & humanitas, Christus est diuinitas, ergo non est humanitas & diuinitas. Præterea sequitur, quòd Christus non est diuinitas, ac subinde non est Deus. Probatur quod rectè sequatur. Nã diuinitas, & humanitas non est diuinitas. Rursus sequitur, q̃ Christus non fuit ab æterno, quia diuinitas & humanitas nõ sunt ab æterno. Tandem sequitur necessaria argumẽtatione, q̃ diuinitas sit humanitas & diuinitas, creator & creatura. Argumentatio necessaria hæc est. Christus secundum Gregoriũ est humanitas, & diuinitas; sed Christus est diuinitas, ergo diuinitas est humanitas & diuinitas, creator & creatura. Ad sanctos patres, qui prædictã propositionem concedere videntur, dicendum est, q̃ loquuntur in sensu causali, in quo sensu vera est illa propositio, quoniam vnitas personæ Christi cõstat ex diuinitate, anima rationali, & carne: at iste modus loquẽdi in sensu causali familiaris est, tum Philosophis, tum Theologis, secundũ quem sensum dicunt Philosophi, ira est accensio sanguinis circa cor, ideſt, consurgit ex tali accensione. Illud est etiam obseruandum, quòd tempore sanctorum patrum, quos commemorauimus, erant hæretici, qui in Christo Domino confundebant naturas, & aduersus istos hæreticos, sancti docebant, Christum esse illa tria, Deum, corpus, & animam, nihil aliud volentes statuere, quam q̃ in Christo essent illa tria distincta, & nimimẽ confata. Certè idem Augustinus lib. 3 contra Maximinum ca. 16. expressè ait, quòd Deus non est pars personæ Christi, quoniam aliàs Deus non esset perfectus & integer, sed crescere ex additione humanitatis. Sed dicet Theologus. Inciditur ergo Gregorius, in errorem damnabilem concedens talem propositionem. Respondetur, quòd suo tempore non erat celebratum Concilium Constantiense, vel dicatur, quòd non apertè constat in quo sensu Concilium damnauerit talem locutionem, forsassis damnat sumendo diuinitatem, & Gregorius intellexit, q̃ Christus est diuinitas & humanitas complexiue, & q̃ non distinguitur ab illis simul sumptus. ¶ Igitur ad secundum argumentum negatur sequela. Nam non omne compositum prædicatur de componẽtibus simul sumptis, neque omne compositum est componentia. Nam album est habens albedinem, sicut Christus est habens diuinitatem & humanitatem, at homo albus non est homo & albedo, & corpus & albedo non prædicẽtur de albo, licèt album componatur ex corpore & albedine, igitur illud axioma Philosophorum, q̃ compositum est componẽtia verum est in compositis ex partibus essentialibus, vel integralibus, & quantitatiuis, in aliis vero verum nõ dicit. ¶ Ad tertium argumentum dicendum est, q̃ argumentatio non est necessaria, quia variatur, vt iuprà dictũ est, appellatio. Sed vt hoc euidentius ostendatur obseruet Theologus, q̃ hæc propositio, persona filij Dei est composita, falsa est. Nam sit in tali propositione applicatio compositionis ad personam filij Dei, quæ simplicissima est. At vero si dicatur persona filij Dei, in quantum subsistit duabus naturis, aut si dicatur post incarnationem est cõposita, vera est propositio. Nam cum illo addito non denotatur compositio conuenire filio Dei rõne diuinitatis, sed ratione subsistentiæ in duabus naturis, & ideo talis propositio vera est. ¶ Ad quartũ argumentum duę adhibentur solutiones. Prior est, q̃ illa regula non semper vera est. Nã Deus simpliciter, & propriè dicitur mortuus, passus, & crucifixus, quamuis hæc prædicata conueniant Deo & Christo, ratione humanæ naturæ, & non possint conuenire personæ, nisi rõne humanæ naturæ. Posterior solutio est, quòd cum interuenit appellatio, bene põt aliquid prædicari de Christo, quãuis oppositum illius prorsus conueniat filio Dei, vt patet in hoc, quod est collocari prædicamento. Etenim Christus formaliter, & simpliciter dicẽdus est poni in prædicamento, cum tñ filij Dei oppositum conueniat omnino, & hæc sit falsissima, filius Dei ponitur in prædicamento. Imo illa prædicata, quæ collocantur in argumento, vt incipit esse, & est creatura, si ponatur in propositione aliquis terminus appellans supra humanitatem, concedenda sunt de Christo, vt dicatur, Christus in quantũ homo incipit esse, & est creatura. ¶ Aliud dubiũ mouet Caietanus de distinctione illa, s. persona Christi dupliciter potest considerari, vno modo secundum illud, quod est in se, alio modo secundum rationem personæ & hypostasis. Contra hoc arguitur, nam persona Christi secundum q̃ est in se, est persona, & contrarium non potest intelligi, & secundum rationẽ personę & hypostasis est id, quod in se est, ergo membra huius distinctionis coincidunt in suis rationibus formalibus. In huius dubij expositionem nulla congetit, & coarcetuat Caietanus, quę mihi non videntur necessaria. Nam id q̃ dicit D. Thomas, apertam habet intelligentiam. Et sensus distinctionis hic est, quòd persona Christi potest considerari secundum id quod est in se, ideſt, essentialiter, & intrinsecè ex generatione æterna. Alio modo consideratur secundum rationẽ personæ, ideſt, secundum quòd potest subsistere in aliqua natura, sicut re vera subsistit in duplici natura, diuina & humana. Vnde secundum illud, q̃ in se est, habet rõnem personę diuinę, vt argumentũ efficaciter probat, sed secũdum quòd in se est, non habet omnem rationem personæ, scilicet, non habet rationem personæ humanæ. Hanc enim appellationem habet ex eo, quod subsistit in natura humana. Prima consideratio est certè consideratio personę, sed determinatè, & definitè ad diuinam, secundum quod in natura diuina subsistit. Secunda vero consideratio, est consideratio personæ, sed amplissima, & vniuersalis comprehendens omnem rationem personæ, siue diuinę, siue humanę, siue angelicę, quarum omnium rationem potest habere verbi persona, ac de facto habet rationem geminam personæ diuinæ & humanę, & hac consideratione posteriori secundum quod de facto habet hanc rationem geminam dicitur a Diuo Thoma persona composita in conclusione secunda. ¶ Tertium dubium mouet Caietanus circa illud, quod dicit Diuus Thomas, quòd

Ad primã confirm.

Ad secũdã confirm.

Ad secũdũ principale.

Christus non est humanitas & diuinitas. Augustin. Leo. Damascen. Bernar.

D. Augu.

Vera solutio.

Ad tertiũ.

Ad quartũ

Aliud dubium.

Solutio.

Tertium dubium.

Vtrum in Christo sit duplex ratio subsistendi.

Prim. arg. Cõfirmat.

Secũdum.

Tertium.

Solutio.

Ad tertiũ.

Nota.

Dionysius Carthusian.

Ad primũ.

Ad secundum.

quòd in Christo est alia, & alia ratio subsistendi, licèt Christus sit vnum subsistens in duabus naturis, hoc videtur esse falsum, nam in Christo est tantum vna subsistentia, & Christus est tantum vna persona, ergo in Christo non est alia, & alia ratio subsistendi. Hoc ipsum confirmatur. Nam D. Thomas 4. contra Gentes c. 49. ad 3. & ad 5. expressè docet, q̃ humanitas in Christo nõ habet propriam subsistentiam, sed trahitur ad subsistentiam verbi. Deinde ratio subsistendi est personalitas, vt omnes Philosophi, & Theologi fatentur, ergo si in Christo Domino est alia, & alia ratio subsistendi, est alia, & alia personalitas, quod asserere a vera Theologia alienum est. Tãdem sic arguitur. Multiplicata ratione subsistendi multiplicari videtur subsistentia, sicuti multiplicata ratione albedinis multiplicatur & albedo, ergo si est in Christo alia, & alia ratio subsistendi, est alia, & alia subsistentia. Ad hoc dubium dicendum est, q̃ D. Thomas non ponit duas subsistentias, sed ponit duas rationes subsistendi, ex eo q̃ ratio subsistendi consideratur in ordine ad naturam in qua subsistit persona, & quia est gemina natura in Christo, diuina & humana, ideo in Christo est alia, & alia ratio subsistendi. Alia enim ratione dicitur Christus persona diuina, & alia persona humana. Dicitur enim persona diuina, quoniam subsistit in natura diuina, dicitur persona humana, quia subsistit in natura humana. Rursus dicitur persona diuina, quatenus ex substantia patris ante sæcula est genitus, dicitur verò homo quatenus ex vtero virginis in sæculo est natus. Tandem dicitur persona diuina propter generationem æternam, dicitur homo propter generationem humanam, & temporalem. Sed aduertendum est, q̃ istæ duæ rationes subsistendi in Christo Domino non sunt duæ res realiter distinctæ, sed ratio subsistendi in natura diuina est relatio realis, scilicet filiatio, per quam constituitur in esse filij. Ratio verò subsistẽdi in natura humana, est relatio rationis sicut & filiatio, per quam Christus dicitur filius beatissimæ Virginis Mariæ per natiuitatem temporalem, prout infrà docet D. Thomas q. 35. art. 5. Sed quicquid sit de hoc, Deus ex hoc, q̃ subsistit in natura humana nullam entitatem realem habet quam antea non habebat, sed tantũ esse suum communicat humanitati. Illud etiam est obseruandum, quòd qui diceret in Christo nõ esse geminam rationem subsistendi, non erraret in fide, dummodo fateretur, q̃ est Deus per naturam diuinam, & homo per humanam. Sic affirmat Dionysius Carthusianus. in 3. dist. 6. quæst. 8. Sed sententia D. Thomæ doctior est, & multo melior. ¶ Ad argumenta in contrarium, & ad primum nego consequentiam. Iam enim demonstratum est quemadmodũ in Christo est vna subsistentia, & est gemina ratio subsistendi in duplici natura. ¶ Ad secundum negatur antecedens. Nam in Christo Domino est duplex definitio personæ. Alia enim est definitio personæ diuinæ, & alia est definitio personæ humanæ, at non numeratur persona in Christo Domino. Consimiliter in vnoquoque nostrum est duplex definitio hominis, vna physica, altera metaphysica, at non numeratur homo. ¶ Ad tertium argumentum respondetur, quòd subsistentia est personalitas, & quoniã non numeratur subsistentia non numeratur personalitas. Hæc de isto articulo dicta sint.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrùm sit facta aliqua vnio animæ, & corporis in Christo.

11 Inf. q. 16. art. 1. c. Et 3. d. 6. q. 3. ar. 1. Et 4. contra 37. & 41. co. 2. Et op. 2. cap. 5.

AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd in Christo non fuerit vnio animæ & corporis. Ex vnione enim aiæ & corporis in nobis causatur persona, vel hypostasis hois. Si ergo anima & corpus fuerunt in Christo vnita, sequitur q̃ fuerit ex vnione eorum aliqua hypostasis constituta; non autem hypostasis verbi Dei, quę est ęterna. Ergo in Christo erit aliqua persona vel hypostasis præter hypostasim Verbi: quod est contra prædicta. *

Art. 2. & 3. præced.

¶ 2. Præterea, Ex vnione animæ & corporis constituitur natura humanæ speciei. Dam. autem dicit in 3. lib. † q̃ in Domino Iesu Christo non est communem speciem accipere. Ergo in eo non est facta animæ & corporis vnio.

lib. 3. orth. fid. c. 3. circa medium.

¶ 3. Præterea, Anima non coniungitur corpori, nisi vt viuificet ipsum. Sed corpus Christi poterat viuificari ab ipso verbo Dei, quod est fons & principium vitæ. Ergo in Christo non fuit vnio animæ & corporis.

Sed contra est, q̃ corpus non dicitur animatum nisi ex vnione animæ: Sed corpus Christi dicitur animatum, secundum illud, quod Ecclesia * cantat, Animatum corpus sumens, de Virgine nasci dignatus est. Ergo in Christo fuit vnio animæ & corporis.

In festo circũcis. Dñi in laudib*.

Respondeo dicendum, q̃ Christus dicitur homo vniuocè cum alijs hominibus, vtpote eiusdẽ speciei existens: secundum illud Apostoli Philip. 2. In similitudinem hominum factus. Pertinet autem ad rationem speciei humanę, q̃ anima corpori vniatur: non enim forma constituit speciem, nisi per hoc, quod fit actus materiæ, & hoc est, ad quod generatio terminatur, per quam natura speciem intendit. Vnde necesse est dicere, quòd in Christo fuerit anima corpori vnita, & contrarium est hæreticum: vtpote derogans veritati humanitatis Christi.

3. di. 2. q. 1. ar. 3. q. 3. & d. 7. q. 1. ar. 1. c. prin.

Ad primum ergo dicendum, q̃ ex hac ratione moti videntur illi, qui negauerunt vnionem animæ & corporis in Christo: ne per hoc scilicet cogerentur personã nouam vel hypostasim in Christo inducere: quia videbant, q̃ in puris hominibus ex vnione aiæ ad corpus constituitur persona. Sed hoc ideo in puris hominibus accidit, quia aia & corpus sic in eis coniunguntur, vt per se existant. Sed in Christo vniuntur adinuicem, vt adiuncta alteri principaliori, quod subsistit in natura ex eis composita: & propter hoc ex vnione animæ & corporis in Christo non constituitur noua hypostasis, seu persona, sed aduenit ipsum coniunctum personæ, seu hypostasi præexistenti. Nec propter hoc sequitur, quòd sit minoris efficaciæ vnio animæ, & corporis in Christo, quàm in nobis: quia ipsa coniunctio ad nobilius non admittit virtutem, aut dignitatem, sed auget: sicut anima sensitiua in animalibus cõstituit speciem, quia consideratur vt vltima forma, non autem in hominibus: quãuis in nobis sit virtuosior, & nobilior: & hoc propter adiunctionem vlterioris, & nobilioris perfectionis, scilicet animæ rationalis, vt etiam supra dictum est. *

Ad secundum dicendum, q̃ verbum Damasc. † potest intelligi dupliciter. Vno modo, vt referatur ad humanam naturã: quæ quidem non habet rationem communis speciei, secundum quod est

Ar. 2 huius q. ad 2. Citatũ in arg.

in

Universidad de Deusto
Biblioteca

in vno solo indiuiduo: sed secundū quod est abstracta ab omni indiuiduo, prout in nuda cōtemplatione consideratur: vel secundum q̄ est in omnibus indiuiduis: Filius autem Dei nō assumpsit humanam naturam, prout est in sola consideratione intellectus, quia sic non assumpsisset ipsam rem humanæ naturæ: nisi forte diceretur, q̄ humana natura est quædam idea separata, sicut Platonici * posuerunt hoīem sine materia: sed tunc filius Dei non assumpsisset carnem: contra illud quod dicitur Luc. vlt. Spiritus carnem & ossa nō habet, sicut me videtis habere. Similiter etiam non potest dici, quòd filius Dei assumpserit humanam naturam, prout est in omnibus indiuiduis eiusdem speciei: quia sic omnes homines assumpsisset. Relinquitur ergo, vt Damascē. * postea dicit in eodem lib. q̄ assumpserit naturam humanam in atomo, ideſt, in indiuiduo, nō quidem in alio indiuiduo, quod sit suppositum, vel hypostasis illius natura, quàm in persona filij Dei. Alio modo potest intelligi dictum Damasc. * vt non referatur ad naturam humanam, quasi ex vnione animæ, & corporis non resulter vna communis natura, quæ est humana: sed est referendum ad vnionem duarum naturarum, diuinę scilicet & humanæ, ex quibus non componitur aliquid tertium, quod sit quædam natura cōis: quia sic illud esset natū prædicari de pluribus: * & hoc ibi intendit. Vnde subdit: Neq; enim generatus est, neque vnquam generabitur alius Christus, ex deitate & humanitate, in deitate, & humanitate Deus perfectus, idem & homo perfectus.

Vt patet I Ari. 1. metaphy. tex. 6. & 25. per multos tex tus.

Li. 3. c. 11.

Li. 3. c. 11.

Lib. 3. c. 3. in medio.

Ad tertium dicendum, quòd duplex est principium vitæ corporalis. Vnum quidem effectuum: & hoc modo verbum Dei est principium omnis vitæ. Alio modo est aliquod principium vitæ formaliter: cum enim viuere, viuentibus sit esse (vt dicit Philosophus 2. de anima *) sicut vnumquodque formaliter est per formam suam: ita corpus viuit per animam. & hoc modo ponitur corpus viuere per verbum, quod non potest esse corporis forma.

Lib. 2. tex. 37. tom. 2.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio. Conclusio est affirmatiua, & probatur primo. Quoniam corpus non dicitur animatum nisi ex vnione animæ, sed corpus Christi dicitur animatū, ergo in Christo fuit vnio animæ & corporis. Deinde Christus dicitur, & est homo vniuoce cum aliis homoibus, vtpote eiusdem speciei existens, pertinet autem ad rationem speciei humanæ, quòd anima corpori vniatur, ergo in Christo anima corpori fuit vnita.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Conclusio articuli est de fide. Hæc conclusio est certa secundum fidem. Nam in Concilio I. Ephesino c. 13 definitur, q̄ Christus eam hominem animatam anima rationali sibi copulauerit. Ideni definitur in Concil. Calcedon. actione 5. Et in Concilio Constantinop. II. actione 4 c. 4. Et in sexto Concilio generali, quod est tertium Cōstantinop. actione 11. in Epistola Sophronij Hierosolymitani. Eadē fides renouatur in Concilio Lateran. sub Innocentio III. Et habetur definitio in capit. firmiter, &c. sub his verbis, Christus est compositus ex aīa rationali & humana carne. Et Athanasius in Symbolo, Perfectus homo ex aīa rōnali & humana carne subsistens. Idem definiuit Alexan. III. in c. cum Christus, de hæreticis. Et ratio D. Th. est euidens demonstratio in Theologia. Adducit aliàs rōnes D. Tho. 4. contra gent. c. 37. Sed nos addamus vnam duntaxat, ea est. Nam secundum fidem Christus est verè mortuus, & verè resurrexit, sed non pōt q̄ monstrari vera ratio, quare Christus sit mortuus, nisi quia aīa quæ erat coniuncta corpori ab eo est separata. Rursus nō pōt dari vera ratio quare resurrexit, nisi quia aīa, quæ à corpore fuit separata, iterum corpori fuit vnita, ergo ſm fidem in Christo fuit vnio animæ & corporis. Probatur minor. Nam ſm diuinam Theologiam diuinitas nūquam est separata ab aīa, aut a corpore. Quapropter verissimè dicit D. Tho. q̄ opposita ſnīa est hæresis execranda, damnata in antiquis temporibus a Concilio Ephesino I. Ex hoc sequitur lapsum esse in hac parte Magistrum in 3. dist. 6. qui numerat hanc ſnīam inter opiniones. Nec valet excusatio Scoti. q. 3. ibidem inquientis, q̄ post Magistri tempora damnata est hæc hæresis ab Alexan. in c. cum Christus. superius citato. Nā si vera sunt quæ diximus, ante Alexandri tempora damnata fuit in conciliis superius adductis. Ex definitione huius articuli, & probationib. D. Th. emergunt dubia quædam a nobis breuiter explicanda. ¶ Primum est, Vtrum Christus ratione huius compositionis, quę est a natura humana ex corpore & anima rationali, dicatur verè, & propriè compositus? Sed de hoc dubio satis dictū est in præcedenti articulo. ¶ Secundum dubium est, circa id quod dicit D. Tho. q̄ Christus dicitur homo vniuoce, & eadem ratione cum ceteris hominibus. Hoc videtur falsum. Nam subsistentia, qua Chr̄s est homo, & subsistentia, qua Petrus est homo, sunt diuersarum rōnum, siquidē subsistentia Christi est increata, subsistentia verò Petri est creata, ergo Christus non dicitur homo vniuoce, & ſm eandem rationem. ¶ Deinde Christi persona est relativa, siquidem est persona filij Dei, quæ est relativa, & non resultās ex vnione animæ & corporis, persona verò humana est absoluta, & resultans ex vnione animæ & corporis, ergo non conueniunt in vna rōne. ¶ Item de essentia ſtius hoīs est natura diuina & humana, & q̄ sit Deus & homo, hoc autem non est de essentia aliorum hoīum, ergo Christus non est eiusdem speciei, & rationis cum aliis hoībus. ¶ Vltimò de Christo hoc nomen homo dr̄ connotatiuè, & denominatiuè. de cæteris verò hominibus absolutè, ergo non vniuoce. Maior argumenti probatur. Nam potest ſupponere, & nō ſupponere pro eadem re ipsa manente, quæ est proprietas termini connotatiui. Patet hoc, nam in triduo verbum non erat homo, & antea erat homo. Idē patet ſi verbū nunc dimitteret humanitatē. Ad huius rei expositionem respondeo est, q̄ dr̄ vniuoce, aliquin non esset verus homo, & eiusdē speciei nobiscum. Probatur primò. Christus est verus homo eiusdē speciei cum cæteris hoībus, ergo habet vniuocam rōnem hoīs, aliàs enim non esset verus homo. Secundo probatur, ſm fidem Christus est animal rōnale, & hæc est definitio, & ratio hoīs conueniens omnibus hoībus, ergo dr̄ Christus homo ſm eandem rationem. Tertiò, Christus secundum fidem est compositus ex anima rationali & corpore, at hæc est definitio hoīs conueniens omnibus hominibus, ergo. Quartò, ſm fidem Christus est subsistens in humana natura, & hoc conuenit omnibus hoībus, ergo dr̄ homo secundum eādem rationem hoīsteum. Ex quo arguit: nomen est cōs, & ratio nomini accommodata eadem, ergo vniuocum. Vltimo quod generatur ex viuēte non pōt dici eius filius nisi procedat in eandem speciem. Non enim vermis dicitur filius animalis ex quo generatur, at Christus est filius Virginis Mariæ, vt est verum secundum fidem, ergo sunt in eadem specie. Huic veritati consonant scripturæ: ad Phil. 2. In similitudinem hoīum factus. Sermo est de similitudine specifica. Et Hebræos 2. debuit per omnia fratribus assimilari. Ex dialectica solent peti alia argumenta circa hoc, sed quæ ex Theologia adducta sūt, fortissima vñr. ¶ Ad argumenta, & ad primum

Athanas.

Alex. III.

D. Thom.

Magistri ſnīarum lapsus.

Primū dubium.

Secundum dubium.

Prim. arg.

2. Argum.

3. Argum.

Vltimum

Christ⁹ est homo vniuoce cum aliis hominibus.

Ad Phil. 2. Ad Hebr. 2.

Ad primū

mum respondetur, q̄ subsistentia & personalitas pertinēt ad rōnem indiuidui, & sunt extra essentiā speciei, & sic diuersa personalitas non tollit vnitatē specificā, nec vniuocationem, quæ sumitur ex forma, & natura. Non ex principio indiuiduationis. Doctrina est D. Th. supra ar. 3. ad tertiū, & per hoc patet solutio ad secundū facilè. ¶ Ad tertium respondetur, q̄ de rōne Christi in quantum homo, est q̄ sit animal rationale, sed in quātum hic homo est Deus & homo, & hoc pertinet ad rōnem indiuidui non ad rōnem naturæ humanæ specificæ. ¶ Ad vltimum negatur maior, & ad regulā dialecticorum dicitur, quòd omnino fallax, & deficiēs est, vt etiam ipsi dialectici concedunt. ¶ Tertiū dubium difficilius est, Vtrum diuinitas in Christo potuerit esse loco animæ, intellectus, & mentis, sic vt nō indigeret alia anima? A parte affirmatiua sic arguitur. Nam tam admirabile sactamētum est, quòd humanitas subsistat per esse diuinum in Christo, sicut q̄ viuat per vitam diuinā, sed humanitas Christi subsistit per esse diuinum, vt est certum secundum fidem, ergo potest viuere per vitam diuinam, & sic non indigebit alia anima, quæ præstet vitam. Secundò, si diuinitas esset albedo, & vnitetur humanitati, efficeret illā formaliter albam, at Deus est ipsa vita & infinita, ergo si vnitur carni facit illam formaliter viuam, & animatam. Tertiò, in hoc mysterio incarnationis Deus vnitur humanitati, & vt habet sana doctrina, personalitas diuina dat formaliter esse diuinum, & personalitas diuina dat formaliter humanitati personalitatem humanam. Hac de causa, quia esse diuinum est infinitum, sed vita diuina est infinita, ergo copulata carni dabit formaliter viuere. Ex quo sequitur, q̄ diuinitas in Christo habeatur loco animæ. Quartò, arguitur, essentia diuina vnitur intellectui beato in ratione speciei intelligibilis, vt est communis opinio Theologorum, quam explicat D. Th. 1. p. q. 12. ar. 2. ad 3. cuius hæc est ratio, quoniam Dr̄ est forma intelligibilis, Sed Deus est ipsa vita, ergo potest vniri in ratione vitæ, & animæ. Item si Deus separaret ab anima Christi intellectum, & voluntatem creatam, q̄ esse possibile vniuersi fere Theologi affirmant, tūc intelligeret Christus per intellectum increatum, & amaret per voluntatem increatam, ergo pōt diuinitas supplere vicem animæ & intellectus. Vltimò aīa rationalis secundum Platonem vnitur corpori non vt forma, sed vt motor, vt auriga, sed Deus potest supplere vicem cuiuscunq; motoris, ergo potest supplere vicē animæ. Huius qōnis expositionem sciendū est, quòd Arrius hæreticus dicebat in Christo non fuisse animam, sed carnem duntaxat assumptam, cui diuinitas erat loco aīæ. Rursus Apollinaris hæreticus aiebat fuisse in Christo aīam sensitiuam sine intellectu, & mente, cui diuinitas erat loco intellectus & mentis. Vtrunque errorem destruit D. Th. 4. contra gent. c. 32. & 33. & nos confutauimus euidenter in superioribus: ostendimus namq; , quòd Christus est perfectus Deus, perfectus homo, ex aīa rōnali, & humana carne subsistens. Itaq; de facto vtriusq; hæretici sententia est damnabilis, & execrabilis. Sed vtrū de potentia Dei absoluta hoc sit possibile, disputat copiosè Capreolus in 3. d. 5. q. 2. & d. 14. q. 1. Et demonstrat esse prorsus impossibile, cuius iſtæ sunt demonstrationes. Prima, Deus non potest supplere causalitatem formalem, non. n. potest efficere album sine albedine, sed anima rationalis est causa formalis hominis, ergo non potest facere hominem sine anima rationali. Secunda, Deus non potest mutare essentias rerum, non. n. potest facere hominem, qui non sit rōnalis, sed de essentia hominis est anima rationalis, ergo &c. Tertia, Deus non potest esse forma corporis, vt demōstrat euidenter D. Th. 1. p. q. 3. ar. 8. & 1. contra gent. c. 28. Sed verbum Dei est, Deus ergo nō potest esse forma corporis, ac subinde non poterit vniri carni vt anima. Quarta, subſtractio vel additio principij essentialis variat speciem, vt planè constat, sed de ratione hoīs præcipuè est rōnalis anima, ergo si subtrahas rationalem animam homo non erit. Vltimò, vniuersā sancti Patres a primordio Ecclesiæ vsq; ad nostra tempora pro euidenti habent, q̄ si Christus est homo habet aīam rationalem, & veram carnem, nō valentes intelligere quo

Ad ſcām.

Ad tertiū.

Ad vltim.

Tertiū dubium. Vtrum diuinitas potuerit esse loco aīæ? Primū argumentū.

Secūdum.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Vltimum.

Expositio Arrius.

Appollin.

D. Thom.

Capreol⁹.

D. Thom.

posset esse verus homo sine rationali anima, & vera carne. Et certè euidens est, q̄ nemo potest intelligere per intellectum alienum, & quòd nemo potest viuere per vitā alienam. ¶ Ad argumenta in contrarium. Et ad primum negatur consequentia. Nam vt Deus vniatur humanitati in ratione personæ non est necesse, q̄ inhæreat humanitati, aut q̄ sit forma intrinseca humanitatis, sed tantum est necesse, quòd trahat humanitatem ad suum esse, & sustentet humanitatem. Cæterùm vt vniatur humanitati in ratione animæ & vitæ, necessum est, quod inhæreat humanitati, & sit forma intrinseca humanitatis, quorum vtrumq; repugnat diuinitati. ¶ Ad secundum rīdetur, q̄ si Deus esset formaliter albedo, & vniretur humanitati, non faceret illam formaliter albam, nam non inhæret humanitati, neque esset forma intrinseca humanitatis, sed essent in vna persona, sicut Deus modo est formaliter sciētia, & vnitur intellectui cuiuscunq; hoīs, at non facit hominem formaliter intelligentem, quoniam non est forma inhærens intellectui. ¶ Ad tertium ex dictis in solutione primi patet quid sit dicēdum, & patet euidentius: Nam in triduo vita diuina erat vnita corpori Christi in sepulchro, nec tñ illud corpus viuebat per vitam diuinam, qñ non vniebatur illi per modū formæ intrinsecæ, sed tñ per modum sustentantis. ¶ Ad quartū negatur consequentia. Et dico non consistere similitudinem. Nam species cōcurrit ad intellectionē, vt principium effectiuum, & ideo Deus pōt supplere vicem speciei, sed aīa & vita concurrunt formaliter, & ideo non tenet similitudo. ¶ Ad quintum rīdetur, q̄ tunc fortassis anima nihil intelligeret per intellectum diuinum. Nam certo certius est, quòd nemo potest intelligere per intellectum alienū, nec per intellectionem, quæ est in alio intellectu. Et certè si anima intelligeret per intellectum diuinum, & per intellectionem, diuinam, esset æquè intelligens sicut Deus. Secundò rīdetur melius, q̄ tunc anima ipsa produceret intellectionem sine intellectu, & sic anima haberet vicē intellectus, non autem diuinitas. ¶ Ad vltimum respondetur, q̄ illa sententia Platonis est hæretica, & damnata ab Ecclesia in Clemen. vnica de summa Trin. & fide catho. ¶ In solutione ad primū aduertendum est, q̄ in hoc mysterio incarnationis, ita debemus loqui, vt dicamus, q̄ ex vnione corporis & animæ non resultauit noua hypostasis simpliciter, sed q̄ iſtæ partes sic vnitæ adiunctę sunt supposito existenti ab æterno, ex quo resultauit natura humana, & persona humana, non propter nouam personalitatem, sed quia natura humana de nouo adiūcta est supposito præexistenti. Vnde D. Th. contra gent. c. 49. ad 7. asserit, quòd persona verbi Dei quatenus est hic homo, ideſt, quatenus est persona humana, constituitur per humanitatem. ¶ In solutione ad secundum circa illam sententiam Damasceni, filius Dei assumpsit naturam humanam in indiuiduo, quæ habetur in 3. lib. de fide orth. ca. 11. aduerte, quòd possumus eandem dupliciter intelligere. Vno modo, vt illa particula in indiuiduo, determinet naturam, & sit sensus. Filius Dei assumpsit naturam in indiuiduo, hoc est singularem, & ista intelligentia est planissima, & nullam habet difficultatē. Et ita assumptioni præintelligitur natura singularis assumpta. Verumtamē alia est mens Damasceni, sumit. n. ibi indiuiduū, vt idem polleat, qđ hypostasis: sicuti Boetius personā appellat indiuiduā substantiā, i. substantiā per se separatim existentem, quæ non sustentat ab alia perfectiori, & tunc est dubium qūo verificetur, q̄ filius Dei assumpsit naturam in hypostasi. Nam vñr hæc verba præ se ferre, q̄ assumpsit personam in hypostasi, & sic præintelligitur assumptioni hypostasis. Sed dico, q̄ illa particula, in indiuiduo, nō determinat naturā, sed illud verbum assumpsit. Itaq; est sensus, filius Dei naturā ita assumpsit, vt ex assumptione resultaret persona humana, quæ quidē non est noua persona distincta a filio Dei, sed eadem quæ erat filius Dei, no uiter se habens per adiunctionem naturæ. Et hoc est, qđ S. Thomas dicit in litera, assumpsit naturā in indiuiduo non quidem in alio quod sit distinctum a filio Dei. Et ita explicat ſnīam Damasceni S. Tho. in q. 4. art. 2. ad 3. In eadem solutione, ad secundum aduerte, q̄ illa sententia

Ad primū in oppositum.

Ad ſcām.

Ad tertiū.

Ad quartum. Notādum discrimē.

Ad quintum.

Ad vltim.

Nota circa solutionē ad primū.

Quo filius Dei assumpsit in indiuiduo.

D. Thom.

D. Thom.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tia Damasceni, in Christo non est communem speciem accipere, habetur in 3. lib. de fide orthodoxa. c. 3. & 16. Et mens Damasceni legitima est, quam explicat. S. Tho. in secunda intelligentia, quòd ex natura diuina & humana non resultauit in Christo vna species. Et ratio huius est, quoniam si ex tali vnione resultaret vna species, illa esset multiplicabilis in indiuidua, & ex cõsequenti essent multi Christi. Tunc arguit Damascenus a destructione consequentis ad destructionem antecedentis: sed sic est, ꝙ neq; est, nec generabitur alius Christus, ergo sequitur, quòd in Christo ex vnione naturæ diuinæ & humanæ non resultauit communis species. Cæterum si Christus, qui est persona composita, vellet generare, produceret hominem purum similem in natura humana. Et ratio huius est, quoniam omne generans generat sibi simile in natura, per quam generat, Christus autem non generaret per naturam diuinam, sed per humanam, ergo filius genitus a Christo esset purus homo.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrùm natura humana fuerit vnita verbo Dei accidentaliter.

12 1.q.17.ar.3.c.Et 3.d.6.q.3.ar.2 Et 4.cõ.ca.37.41.& 49.Et vnio art.1.cr.& 13. Et op.2.ca.215. Et Phil.2. col.5.

AD sextum sic proceditur. Videtur quòd humana natura fuerit vnita verbo Dei accidentaliter. Dicit enim Apost. Philip. 2. de filio Dei, quòd habitu inuentus est, vt homo: Sed habitus accidentaliter aduenit ei, cuius est: siue accipiatur habitus, prout est vnum de decem prædicamentis, siue prout est species qualitatis. Ergo humana natura accidentaliter vnita est filio Dei.

¶ 2. Prætereà, Omne quod aduenit alicui post esse completum, aduenit ei accidentaliter: hoc enim dicimus accidens, quod potest & adesse & abesse alicui præter subiecti corruptionem. Sed natura humana aduenit ex tempore filio Dei, habenti esse perfectum ab æterno. Ergo aduenit ei accidentaliter.

¶ 3. Prætereà, Quicquid non pertinet ad naturam seu essentiam alicuius rei, est accidens eius: quia omne quod est, aut est substantia, aut accidens: Sed humana natura non pertinet ad essentiam vel naturam diuinam filij Dei: quia non est facta vnio in natura, vt suprà dictum est. * Ergo oportet, quòd natura humana accidentaliter filio Dei aduenerit.

Arti.1.huius quæst.

¶ 4. Prætereà, Instrumentum accidentaliter aduenit: Sed humana natura in Christo fuit diuinitatis instrumentum. Dicit enim Damas.* in tertio libro: ꝙ caro Christi instrumentum diuinitatis exiſtit. Ergo videtur ꝙ humana natura fuerit filio Dei vnita accidentaliter.

Li.3.art.fidei ca.15. post med.

Sed contra est, ꝙ illud, quod accidentaliter prædicatur, non prædicat quid, sed quantum vel quale, vel aliquo alio modo se habens. Si ergo humana natura accidentaliter adueniret, cùm dicitur, Christus est homo, non prædicaretur quid: sed quale, aut quantum, aut aliquo alio modo se habens. Quod est contra decretalem Alex. Papæ dicentis, Cum Christus sit perfectus Deus & perfectus homo, qua temeritate audēt quidā dicere, ꝙ Christus secundū ꝙ est homo, non est quid?

Respondeo dicendum, ꝙ ad huius quæstionis euidentiam sciendum est, ꝙ circa mysteriū vnionis duarū naturarū in Christo, duplex hæresis insurrexit. Vna quidem confundentiū naturas: sicut Euthicetis & Dioscori, qui posuerunt, ꝙ ex duabus naturis est cōstituta vna natura, ita quod cōfitentur Chm esse ex duabus naturis, quasi ante vnionē distinctis: non autē in duabus naturis, quasi post vnionē naturarū distinctione cessāte.

Alia verò fuit hæresis Nestorij & Theodori Mopsuesteni, separantiū personas: posuerunt.n. aliam esse personam filij Dei, & filij hois, quas dicebant sibi inuicem esse vnitas. Primò quidem, fm inhabitationem: inquātum. s. verbum Dei habitauit in illo hoie, sicut in templo. Secundò per vnitatem affectus, inquantum. s. voluntas illius hominis est semper conformis voluntati verbi Dei. Tertiò secundum operationem: prout. s. dicebant hoiem illum esse verbi Dei instrm. Quartò secundum dignitatem honoris, prout omnis honor, qui exhibetur filio Dei, coexhibetur filio hominis pp coniunctionem ad filiū Dei. Quintò secundum æquiuocationem, i. cõicationem nominum: prout. s. dicimus illum hominem esse Deū, & filium Dei. Manifestum est autem istos omnes modos accidentalem vnionem importare. Quidam autem posteriores magistri, putantes se has hæreses declinare, in eas per ignorantiam incidunt. Quidam.n. eorum concesserunt vnam Christi personam, sed posuerunt duas hypostases, siue duo suppositā, dicentes hominem quendā compositum ex corpore & anima a principio suæ cōceptionis, esse assumptum a Dei verbo. Et hæc est prima opinio quam Magister ponit in 6. dist. tertij lib. sententiarum. * Alij verò volentes seruare vnitatem personæ, posuerunt Christi animam non esse corpori vnitam: sed hæc duo separata ab inuicem, esse vnita verbo accidentaliter; vt sic non cresceret numerus personarum. Et hæc est tertia opinio, quam magister ibidem * ponit. Vtraq; autem harum opi. incidit in hæresim Nestorij. Prima quidem: quia idem est ponere duas hypostases, vel duo suppositā in Christo, qđ ponere duas personas, vt suprà dictū est. * Et si fiat vis in nomine personæ, cōsiderandum est, quòd etiam Nestorius vtebatur vnitate personę pp vnitatem dignitatis & honoris. Vnde ēt sexta Synodus definit anathema eum, * qui dicit vnam personam secūdum dignitatem & honorem, & adorationē, sicut Theodorus & Nestorius insanientes conscripserunt. Alia verò opinio incidit in errorem Nestorij, quantum ad hoc, ꝙ posuit vnionem accidentalem: non enim differt dicere, ꝙ verbum Dei vnitum est homini Christo secundum inhabitationem, sicut in templo suo (sicut dicebat Nestorius) & dicere ꝙ vnitum fuit verbum Dei homini secundum indutionem, sicut vestimento: sicut dicit tertia opin. quæ etiam

Dist.6.li.3.

In lit.d.t. &c.

Arti.3.huius quæst.

Habet in Synodo 6. Constan. can.4.

peius dicit aliquid, quàm Nestorius, scilicet ꝙ anima & corpus non sunt vnita. Fides aūt catholica medium inter prædictas positiones tenens, non dicit vnionem factam Dei & hominis secundum essentiam vel naturam, neq; etiam secundum accidens: sed medio modo secundū subsistentiam seu hypostasim. Vnde in sexta Synodo * dicitur. Cùm multis modis vnitas intelligatur, qui iniquitatem Apollinarij & Eutichetis sequunt, interemptionem eorum, qui conuenerunt tollentes (idest interimentes) vtranq; naturam, vnionē secūdum confusionem dicunt: Theodori autē & Nestorij sequaces, diuisione gaudentes, affectualē vnitatē introducunt. Sancta verò Dei Ecclesia, vtriusque perfidiæ impietatē reijciens, vnionem verbi Dei ad carnem secundum compositionem confitet: quod est secūdum subsistentiam. Sic ergo patet, ꝙ secunda trium opinionum, quas Magister. * ponit, quæ asserit vnam hypostasim Dei & hominis, non est dicenda opinio, sed sententia catholicæ fidei: similiter etiam prima opinio, quæ ponit duas hypostases, & tertia quę ponit vnionem accidentalem, non sunt dicendæ opiniones, sed hæreses in concilijs ab Ecclesia damnatæ.

Habet in cõc.2.Constat.can.4.

Lib.6.sent. dist.6.

Li.3.orth.fid.c.26.in fine.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ sicut Dam.* dicit in 3. lib. non necesse est omnifariam & indefectiuè assimilari exempla: quod.n. est in omnibus simile, idem vtiq; erit, & non exemplum, & maximè in diuinis: impossibile.n. est simile exemplum inuenire in omnibus, & in Theologia, i. in deitate personarum & in dispensatione, ideſt in mysterio Incarnationis. Humana ergo natura in Christo assimilatur habitui, ideſt vestimento, non quidem quantum ad accidentalem vnionē: sed quantum ad hoc, ꝙ Verbum videtur per humanam naturam, sicut homo per vestimentum. Et etiam quantum ad hoc, quòd vestimentum mutatur: quia scilicet formatur secundum figuram eius qui induit ipsum, qui a sua forma non mutatur propter vestimentum. Et similiter humana natura assumpta a verbo Dei est meliorata, ipsum autem verbum Dei non est mutatum: vt August. exponit in lib. * 83. quæst.

* 1.83.quæ q.73. non longe a fine to.4.

Ad secundum dicendum, ꝙ illud quod aduenit post esse completum, accidentaliter aduenit, nisi trahatur in cõionem illius esse cõpleti, sicut in resurrectione corpus aduenient animæ præexistenti non tñ accidentaliter, quia ad idem esse assumetur, vt. s. corpus habeat esse vitale per aiam, non est aūt sic de albedine: quia aliud est esse albi, & aliud est esse hominis, cui aduenit albedo. Verbum autem Dei ab æterno esse completum habuit secundum hypostasim, siue personam: ex tempore autem aduenit ei natura humana non quasi assumpta ad vnum esse, prout est naturæ, sicut corpus assumitur ad esse animæ, sed ad vnum esse, prout est hypostasis vel personæ. Et ideo humana natura non vnitur accidentaliter filio Dei.

Ad tertium dicendum, ꝙ accidens diuiditur contra substantiam. Substantia autem (vt patet 5. Met.*) dupliciter dicitur. Vno modo pro essentia siue naturā: alio modo pro suppositō siue hypostasi. Vnde sufficit ad hoc, ꝙ non sit vnio accidentalis, ꝙ sic facta vnio secundum hypostasim, licēt non sit facta vnio secundum naturam.

Li.5.metaphy.tex.10.to.3.

Ad quartum dicendum, ꝙ nō omne quod assumitur vt instrm, pertinet ad hypostasim assumentis, sicut patet de securi, & gladio; nihil tamē prohibet, illud quod assumitur ad vnitatem hypostasis se habere, vt instrm: sicut corpus hominis vel membra eius. Nestorius ergo posuit, ꝙ natura humana est assumpta a Verbo solum per modum instrumenti, non autem ad vnitatem hypostasis. Et ideo non concedebat, ꝙ homo ille verè esset filius Dei, sed instrumentum eius. Vnde Cyrillus dicit in Epistola ad Monacos Ægypti, Hunc Emmanuelem, i. Christum, non tanquàm instrumenti officio assumptum dicit Scriptura, sed tanquàm Deum verè humanum, ideſt hominem factum. Damasce. * autem posuit naturam humanam in Christo esse, sicut instrumentum ad vnitatem hypostasis pertinens.

Li.3.ort.fidei c.15.a medio.

SVMMA TEXTVS.

PRima conclusio est negatiua. ¶ Secunda conclusio, humana natura vnita est verbo Dei substantialiter. Has cõclusiones (reiectis erroribus Eutichetis & Dioscori dicentium duas naturas in Christo fuisse in vna confusas, similiter Nestorij & Theodorij asserētium duas esse personas simul vnitas accidentaliter) probat D. Th. Primò, quoniam illud quòd accidentaliter prædicatur, non prædicat quid, sed quantum vel quale, vel aliquo modo se habens: ergo si humana natura accidentaliter adueniret filio Dei, cùm dicitur, Christus est homo, non prædicaretur quid, sed quale vel quantum, aut aliquo alio modo se habens, quod est contra decretalem Alexan. Papæ, prout refert D. Tho. Secundò, quoniam catholica Ecclesia prædictas hæreticorum impietates reiiciens, vnionem verbi Dei, ad carnem secundum compositionem confitetur, quod est secundum subsistentiam, ergo humana natura vnita est verbo Dei substantialiter.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Vtrū hæc vnio sit accidētalis?

HActenus D. Thomas disputauit de termino, qui resultat ex admirabili vnione humanitatis ad verbū, deinceps aggreditur disputare de qualitate huius vnionis, an sit accidentaria? an substantialis? an aliquid increatum? an potius creatum? & videtur certè, quòd hæc vnio possit dici accidentaria sine hæresi notā.

Prim. arg.

¶ Nam quicquid aduenit enti in actu post esse completum, accidētarie ei venit, sed humanitas aduenit filio Dei existenti in actu & ab æterno in esse completo, & perfecto, ergo vnitur ei accidentaliter. Maior patet inductiuè in omnibus, minor verò est fides catholica.

Secūdum.

¶ Secundò, quicquid potest adesse & abesse subiecto præter subiecti corruptionem, accidentariè ei vnitur, vt patet ex definitione accidentis, at humanitas potest adesse, & abesse filio Dei absq; subiecti corruptione.

Tertium.

¶ Tertiò, accidit filio Dei, ꝙ hō sic. Nā non est de essentia filij Dei, ꝙ homo sit, ergo hæc vnio est accidentalis.

Quartum.

¶ Quartò, sacra scriptura nunq̄ vocat istam vnionem substantialem, ergo qui asseruerit istam vnionem esse accidentariam, non loqueretur contra scripturam.

Vltimum.

¶ Vltimò, si hæc vnio est appellāda substantialis maximè quia est vnio in persona diuina, sed hęc rō est nulla. Nam oīa accidentia intrinseca vniuntur in persona, at eorum vnio est accidentaria, ergo hęc ratio nihil probat.

1. Conclu.

¶ Pro huius intelligentia est prima conclu. Hæc vnio

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hæc vnio est substantialis. Contrium Ephesinũ.

secundum fidem dicenda est substantialis. Sic definitur in Concilio Ephesino I. Canone 2. Si quis nõ confitetur carni secundum substãtiam vnitum Dei patris verbum, anathema sit. Et Can. 13. habetur sic: Verbum substantialiter, ineffabiliter, incomprehẽsibiliter factus est homo. Idem definitur in 2. Concilio Constantin. quod est quintum generale, actione 4 Can. 4. & 5. Vbi habentur verba, quæ allegat D. Thom. ad finem articuli ex sexta generali Synodo. Idem definit Alexander III. in Epist. ad Remensem Episcopum, quæ habetur in secundo tomo Conciliorum, cuius fragmentum extat in cap. cum Christus, de hæreticis, vbi anathematizatur qui dixerit, Christũ non esse aliquid, i. substantiam: & sermo est non de humanitate, nam de illa non poterat dubitari, quin sit substantia, sed de vnione humanitatis ad verbum. Rationes verò ex Theologia adductæ sunt euidentes. Prima est, Christus est verus homo, & vniuocè secundum eandem rationem cum cæteris hominibus, sed si humanitas vniretur illi accidentaliter, nobis verò substantialiter, non esset homo vniuocè nobiscum. Nam nos dicimur homines substantialiter, Christus verò accidentaliter, substantia verò, & accidens non conueniunt in vna ratione vniuoca, ergo hæc vnio est substantialis. Secunda, terminus generationis temporalis Christi Domini, & terminus generationis aliorum hominũ sunt eiusdem rationis, sed si humanitas vniretur filio Dei accidentaliter, nobis verò substantialiter, termini differrent specie, & genere, nam formaliter terminus generationis aliorum hominũ est aliquid substantiale, terminus verò generationis Christi esset aliquid accidentarium, ergo hæc vnio est substantialis. Maior probatur, nam generationes sunt eiusdem speciei, & beata Virgo dicitur mater vniuocè cum alijs. Confirmatur. Nam vniuersæ mutationes, & motus habent speciem & denominationem ex termino ad quem, calefactio est accidentalis, quia terminatur ad accidens, generatio est substantialis, quia terminatur ad substantiam, sed terminus huius admirabilis vnionis terminatur ad substantiã, scilicet, esse hominis, ergo est substantialis. Confirmatur secundo: nã generatio Petri est substantialis, ergo etiam hæc vnio est substantialis. Probatur consequentia. Nam Christus tam verè, tam substantialiter est homo sicut Petrus, vt videbimus infra q. 16. Tertia ratio, id quod vnitur est substantia, & dat denotationem substantialem, s. esse hominis, ergo hæc vnio est substantialis. Certè vnio hominis & albedinis accidentaria est, quoniam albedo vnita accidens est, & dat denominationẽ accidentariã, s. album esse, rursus vestis vnitur nobis accidentaliter, nam licèt substantia sit, non tamen præstat denominationem substantialem, sed accidentariam, esse vestitum, esse cinctum, partes hominis vniuntur substantialiter, quoniam sunt substantiæ, & dant denominationem substantialem, quòd sit viuens, quòd sit animal, sed humanitas Christi est substantia, & præbet denominationem substantialẽ, scilicet, esse hominem, ergo &c. Vltimò, ea vnio constituenda est, quæ requiritur, vt filius Dei dicatur, & sit verè, & substantialiter homo, nam sanctæ scripturæ appellant filium Dei verum hominem, sed nulla vnio accidentaria ad hoc sufficit, ergo est vnio substantialis. Hæc latius fortassis dixi, quàm par erat. Nam multa iuniores nõ intelligunt istam vnionem esse substantialem, & mallẽt,

Durandus.

quòd diceretur accidentalis. Durand. in 3. d. 6. q. 4. existimat, posse dici, quòd hæc vnio quodammodo sit accidentaria non quòd humanitas sit accidens, sed quoniam aduenit enti in actu, post esse completum, tum verò quoniam potest adesse, & abesse filio Dei sine subiecti corruptione. Tum tertiò, quoniam accidit filio Dei, quòd sit homo, sicut accidit animali, quòd sit homo. Et vocat Durandus hanc vnionem accidentalem, quoniam pertinet ad accidens quinti prædicabilis, non verò quòd sit accidens, vt distinguitur contra substantiam.

ɔ. Conclu.

¶ Secunda conclusio, hic modus loquendi Durandi, q hæc vnio sit accidẽtaria non est vsurpandus a viro Theologo. Nam modus loquendi familiaris hæreticis, quo explicant dogma hæreticũ contra sanã doctrinam, non est admittendus a Theologis, quãuis patiatur aliquem sensum verum. Hac. n. de causa sancti Patres, licèt a multis concedatur hæc propositio, Christus est creatura, negant omnino illam, qm̃ illa locutione loquebatur, & vtebatur Arrius ad suam hæresim explicandam. Secundò, ille modus loquendi depellendus est ẽt ab scholis, nã erat Nestorij hæretici. Et profectò hic modus loquendi Durandi nõ consonat rectæ philosophiæ. Nam ex vnione accidentali non resultat substantia. ¶ Tertia conclusio verum est, q̃d humanitas aduenit filio Dei quodammodo accidentaliter in hoc sensu, qm̃ potest adesse & abesse præter subiecti corruptionem, & qm̃ non est de essentia filij Dei, neque eius propria passio. Probatur, nam filius Dei sine sui mutatione põt dimittere humanitatẽ, quam assumpsit, & eam iterum assumere, sed qui istam interpretationem amplectitur, sensum teneat, & linguã cohibeat, ne detur occasio errandi. ¶ Ad argumenta, & ad primum ridetur, q̃ id quod aduenit enti in actu aduenit accidẽtaliter nisi trahatur ad ipsum esse substãtiale, sicut in resurrectione corpus aduenit animæ iam præexistenti nõ rñ accidentaliter, sed substãtialiter, qm̃ assumetur ad idem esse substantiale, vt. s. corpus habeat esse vitale per aïam. Neque est similis ratio de albedine. Nam esse albi aliud est ab esse hominis, cui aduenit albedo. Non dissimiliter qm̃ humanitas trahitur ad esse filij Dei, non est vnio accidentaria, sed substantialis. ¶ Ad ẽm eadem solutione ridetur, alij verò dicunt, & verè, quòd si accidentaliter vsurpetur, vt pertinet ad quintum prædicabile, i. non essentialiter, vt sit sensus, q̃ humanitas non est de essentia filij Dei, neq; eius propria passio, sic humanitas vnitur filio Dei accidentaliter. Sed qui sic sentit linguam cohibeat, vt in conclusione admonuimus. Si verò accipiatur accidẽtaliter, vt distinguitur contra substantialiter, & vt accidens distinguitur contra substantiam, sic humanitas non vnitur accidentaliter sed substantialiter. ¶ Ad tertium ridetur, q̃ humanitas accidit verbo Dei, i. non est de essentia filij Dei, vt sit homo, cæterum nõ est accidens verbi Dei, qm̃ trahitur ad idem esse verbi substantiale. ¶ Ad quartum respondetur, q̃ sacra scriptura in eo, in quo dicit filiũ Dei esse hoẽm, testatur apertè hanc vnionem esse substantialem. Nã nulla vnio accidentaria humanitatis ad verbum diuinum sufficit, vt dicatur verè, & substantialiter homo. ¶ Ad vltimũ ridetur, q̃ quantũ colligitur ex doctrina huius articuli, potissime ex solutione tertij, aliud est vniri in persona, aliud vniri ẽm personam. Nam vniri in persona importat vnionem in hypostasi, siue sit substantialis, siue accidentalis. Vniri verò ẽm personam importat præcisè eam vnionẽ, in qua id, quod vnitur trahitur, vt subsistat formaliter per subsistentiam personæ, & talis vnio ex necessitate debet esse substantialis. Placet mihi hæc distinctio, quam approbat Caietanus hic. Nam licèt D. Tho. 4. contra gent. cap. 41. pro eodem reputet vniri in persona, & vniri ẽm personam, hic in solutione ad tertium subijt dicat differentiã dicens, sufficit vt non dicatur vnio accidentalis, qm̃ vnitur verbo Dei ẽm hypostasim, notate verbum ẽm hypostasim, & sic facilè cõstatur argumentum. ¶ Aliud dubium est, Vtrum sit aliqua vnio naturalis similis huic vnioni, per quam veniamus in cognitionem huius admirabilis vnionis? In hac re exponenda laborat egregij Doctores in 3. dist. 1. in princ. Et optime Marsil. q. 1. sed in huius rei expositione D. Tho. in hoc articulo breuiter exponit omnia exempla rerum naturaliũ, quibus hæc vnio assimilatur. Et in primis docet, q̃ hæc vnio non aptè explicatur per vnionem accidentis ad subiectũ. Nam quomodocunq; cõsideretur accidẽs, semper eius vnio cum subiecto est accidentaria, vnio verò humanitatis est substantialis. Deinde accidens nunquam est aptum natum esse per se, humanitas verò est apta nata esse per se, siquidem est substantia. Tertiò accidens inhæret subiecto, humanitas verò non inhæret verbo, qm̃ alioquin verbum Dei esset subiectum, & esset in potentia, non ergo quadrat hoc exemplum, licèt approbet illud Scotus in 3. d. 1. q. 1. & Gabriel ibidem. ¶ In solutione primi explicat D. Th. aliud exemplũ, quo vtitur Paulus ad Phil. 2. dicẽs de filio Dei, Habitu inuentus est, vt homo. Pro cuius expositione notandum est, quòd hæc sententia Pauli habet

D. Chrys. D. Ambr.

bet varias expositiones. D. Chrysi interpretatur habitum, pro specie & figura, vt sit sensus, q̃ Christus est nobis similis in specie & figura. D. Ambro. interpretatur habitum pro exteriori conuersatione, vt sit sensus, q̃ filius Dei ex exteriori conuersatione euidentibus argumentis compertum est, q̃ sit hõ. Hanc interpretationem amplectitur

D. Thom. Baruc. 3.

D. Tho. in commentarijs super Paulũ, cui consonat illud Baruc. 3. In terris visus est, & cum hoĩbus cõuersatus est.

D. Auguſt.

& Ioã 1. Verbum caro factũm est, & habitauit in nobis. D. Augu. lib. 83. qõnum. q. 73. interpretatur habitum pro vestimento, volens, q̃ humanitas verbo patris vnita assimiletur vestimento. Cuius duplicem rõnem assignat D.

D. Thom.

Tho. in argumẽto primo. Prima ratio est, q̃ quemadmodum hõ per vestimentum vr̃, ita verbum diuinum innotescit per humanitatẽ. Secunda quia quemadmodum vestimẽtum formatur ẽm figuram eius, qui induit ipsum, & in se mutatur ẽt si qui vestimento induitur non mutet, ita humana natura assumpta a verbo p ipsam assumptionem est meliorata, & maximam suscipit dignitatem, ipm vero Dei verbum nulla rõne est mutatum. ¶ In solutione ad secũdum exponit D. Th. aliud exemplum, quo aptissimè explicatur hæc unio admirabilis, qd ducitur ex unione aïæ & corporis, de quo scribit D. Tho. 4. contra gent. c. 41. quòd in rebus creatis nihil inuenitur magis simile huic vnioni, quàm vnio animæ & corporis. Hac similitudine vtitur Athanasius cum inquit, Sicut anima rõnalis & caro vnus est homo, ita Deus & hõ vnus est Christus. Eadem vtitur Leo I. in Epist. ad Iulianum. XI. Cyrillus in Epist. ad monachos Ægypti, in qua explicat Concilij Ephesinum. Iustinus Martyr in expositione de recta fidei confessione. D. Aug. lib. contra Felicianum, c. 12. Caietanus fusissimè, vt habetur in suis Opusculis in oratione ad Alex. VI. Nam certè unio accidentis cum substãtia, q̃ minimè quadret iam supra ostensum est. Similitudo verò de insitione, quam libenter amplectitur Marsil. 3. p. q. 1. ar. 1. quam accepit ex Leone I. in serm. de Natali Domini, non omnino quadrat. Nam ramus insitus, est ante vnionem, humanitas Christi non est ante vnionẽ. Rursus ramus insitus sicut differt specie a trunco, cui inseritur sic & differt numero, & supposito. Nam iuxta doctrinã Arist. 5. Metaph. tex. 12. ea quæ differunt specie differunt ẽt numero, & supposito, quamuis non econtra. Tertiò ramus insitus non vnitur toti arbori, humanitas vnitur toti verbo. Ex hac doctrina sequitur, q̃ falsò existimat Durandus, q̃ ramus insertus continuatur cum arbore præexistenti. Nam ea, quæ differunt specie, continuari non pñt. Quòd siquis arguat in fauorem Durandi, nam caro & ossa continuant, alioquin homo non esset vnum simpliciter, & tñ differunt specie. Rursus virga pro medietate viridis, & pro medietate sicca continuat, & tñ illæ partes differunt specie. Quòd si neges continuari: contra sequitur, q̃ sit diuisa in oẽm suam partẽ si continuè arcsit, nam in arefactione cõtinua oẽs partes sunt diuisæ. ¶ Respondetur ad primũ, quod illæ partes non differunt nisi accidentaliter, vñ informantur eadem forma substãtiali. Nam iuniores qui dñt, quòd in hoĩe sunt diuersæ formæ substantiales delirant. ¶ Ad ẽm ridetur, q̃ semper exsiccatur ẽm partes notabiles, vel dicatur, q̃ illa pars, quæ arefit est continua cum alia parte arefacta. Maneat ergo certũ, q̃ optima similitudo ex naturalibus est unio animæ & corporis, quę in hoc sita est. Nam sicut aïa rationalis vnitur corpori tanquam instro coniuncto, & trahit corpus ad suam subsistentiam, & ad suum esse, cui cõicat suum esse, sic filius Dei ab æterno existens, vnitur carni tanquã instro coniuncto, & trahit humanitatem ad sui existentiam. Quod vt euidentius intelligamus fingamus aïam existere ante corpus, sicut de facto animæ mortuorum existũt ante vnionem corporum in resurrectione faciendam, tunc anima aduenienti corpori dat suam existentiam, & resultat homo. Fingamus rursus, quòd anima dat esse humanitati non informando, sic certè verbũ diuinum dat esse humanitati non informando, sed sustentando, sed hoc exemplũ quamlibet aptũ sit, in nonnullis deficit. Nam aïa vnitur corpori tanq̃ forma. Item ex vnione aïæ & corporis non solum resultat vnus homo, sed vna natura. Tertiò, alterum de altero nõ prædicatur, in nostro vero proposito Deus est hõ, & homo est Deus, pp quod verissimè dicit Aug. in Epist. 3. ad Volusianum, si exemplum quæritur non est singulare. Idem dicit D. Damasc. ferè eisdem uerbis lib. 3. suæ Theologiæ c. 16. ¶ In solutione ad quartum D. Tho. exponit aliud simile, quod sumitur ex vnione insiti coniuncti ad causam principalem. Dicit. n. Damasc. lib. 3. suæ Theologiæ c. 15. Cãio Christi instũm extitit diuinitatis. Hoc exemplum explicat D. Th. eleganter in hac solutione pro cuius declaratione sciendum est, quòd instũ vnio deficit ab vnione, qua humana natura verbo Dei est vnita. Tum qm̃ instũ unio cuiuscunque, vt sic, vnio est formaliter loquendo in causando non in essendo, at unio hæc mirabilis, de qua modo agimus formaliter, & ut sic, unio est in essendo. Tum etiam deficit, qm̃ Christi humanitas non solum uniebatur uerbo, ut instũm solius uerbi, sed reuera per eõparationem ad totam Trinitatem, ad Patrem, uidelicet, & Spiritum sanctum ẽt habebat ueram instũi rationem. ¶ Secundò notandum, quòd humanitas per comparationem ad uerbum longè aliam instũi rationem habebat, quàm per comparationem ad Patrem & Spiritum sanctum. Etenim verbum non tñ cõicauit humanitati influxum ad operandum, quem ẽt cõicauit Pater & Spiritus sanctus, verum etiam cõicauit illi suam ipsius subsistentiam personalem, quam Pater, aut Spiritus sanctus non cõicauit. Et hinc est, quòd actiones immanentes ipsius humanitatis, ut orare, progredi, comedere, soli filio tribuantur formaliter loquendo, tanquam suppõito immediato naturæ, per quam exercebantur illæ actiones, Patri uero, aut Spiritui sancto non tribuebantur illæ actiones tanq̃ suppõsito, licèt cõcurrerent effectiuè ad eas producendas, & efficiendas, tñ non sustentabant eas tanquã suppõsita. Sustentare aũt tanq̃ suppõsitum naturam aliq̃ est prima radix & origo ad operandum actione talis naturæ, ita vt talis actio tribuatur formaliter operanti. ¶ Tertiò notandũ, q̃ quamuis ẽm rem quicquid unitur, ut instũm coniunctum uniatur ẽm subsistentiam, & hypostasim, quæ res fuit in causa, ut D. Tho. 4. contra gent. c. 41. declararet hanc unionẽ mirabilem naturæ humanæ cum uerbo per unionẽ instũi coniuncti. Cæterũ reuera ista declaratio a posteriori est, & a signo, a priori uerò contra res se habet. Itaq; idcò humanitas unita est uerbo Dei tanq̃ instũm coniunctum, quia unita est illi ẽm subsistentiam, & hypostasim, & in hac causalitate redditur ratio a priori, & pp quid a causis essendi. Qm̃ ut paulò ante dicebamus subsistentia est principium & origo actionis, q̃ conuenit instro ut sic, uniri ergo in subsistẽtia est causa unionis in operando, & in ratione instrumenti, uniri uerò, ut instũm etiam coniunctum, est effectus unionis in subsistentia. Hinc facilè conciliantur Cyrillus in allegata Epist. ad monachos Aegypti, & Damasc. lib. 3. orth. fidei c. 15. qui est locus allegatus a D. Thoma ad quartũ, quorum ille negat humanitatem esse assumptam, ut instrumentum, hic uerò concedit, & ita conciliat D. Tho. eos in præsentia. Ipse uerò D. Tho. multo profundius & altius loquitur in præsenti, quam olim in quarto: ibi siquidem loquitur a posteriori, hic uerò a priori.

D. Auguſt.

D. Damaſ. Explicatur exemplum de instrumento cõiuncto. Damasce.

Humanitas Christi aliter comparatur ad verbũ aliter ad Patrẽ & Spiritũ sanctũ.

D. Thom.

Concilian tur Cyrillus & Damasce.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrum vnio naturæ diuinæ & humanæ sit aliquid creatum.

AD septimum sic proceditur. Videtur, q̃ vnio naturæ diuinæ & humanæ, nõ sit aliquid creatum. Nihil enim creatum in Deo potest esse: quia quicquid est in Deo, Deus est: Sed vnio est in Deo: quia ipse Deus est humanæ naturæ vnitus. Ergo videtur, quòd vnio non sit aliquid creatum.

15 Infra. 8. c. & 3. d. 2. q. 3. art. 2. q. 3. 2. & a d. 5. q. 1. ar. 1. q. 1. & d. 7. q. 2. ar. 1. c. & 4. cõ. c. 39. & 41.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ 2. Prætereà, Finis est potissimum in vnoquoque: Sed finis vnionis est diuina hypostasis, siue persona, ad quam terminata est vnio. Ergo videtur, quòd huiusmodi vnio maximè debeat iudicari secundum conditionem diuinæ hypostasis, quæ non est aliquid creatum. Ergo nec ipsa vnio est aliquid creatum.

Poster. tex. 5. non bene a fine tom. 1.

¶ 3. Prætereà, Propter quod vnumquodque tale, & illud magis, vt dicit Philosop. Sed homo dicitur esse creator propter vnionem. Ergo multò magis ipsa unio non est aliquid creatum, sed creator.

Sed contra, Omne quod incipit ex tempore, est creatum: Sed vnio illa ab æterno non fuit, sed incepit esse ex tempore. Ergo vnio est aliquid creatum.

Respondeo dicendum, q̃ vnio de qua loquimur, est relatio quædam, quæ consideratur inter diuinam naturam & humanam, secundum quòd conueniunt in vna persona filij Dei. Sicut autem

P. 5. quæst. 13 ar. 7.

in prima parte dictum est, * omnis relatio quæ consideratur inter Deum & creaturam, realiter quidem est in creatura (per cuius mutationem talis relatio innascitur) non autem est realiter in Deo, sed secundum rationem tantum: quia non innascitur secundum mutationem Dei. Sic ergo dicendum est, quòd hęc vnio, de qua loquimur, non est in Deo realiter, sed secundum rationem tantùm: in humana autem natura, quæ creatura quædam est, realiter est: & ideo oportet dicere, quòd sit quiddam creatum.

Ad primum ergo dicendum, q̃ hęc vnio non est in Deo realiter, sed secundum rationem tantum, dicitur enim Deus vnitus creaturæ, ex hoc quòd creatura est realiter vnita Deo absque eius mutatione.

Ad secundum dicendum, q̃ ratio relationis sicut & motus dependet ex fine vel termino, sed esse eius depẽdet a subiecto. Et quia vnio talis nõ habet esse reale nisi in natura creata (vt dictum

In corp. ar.

est*) consequens est, quòd habeat esse creatum.

Ad tertium dicendum, quòd homo dicitur creator, & est Deus propter vnionem, inquantũ terminatur ad hypostasim diuinam: Non tamen sequitur quòd ipsa vnio sit creator vel Deus: ita quòd aliquid dicatur creatum, hoc magis respicit esse ipsius, quàm rationem.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio. Conclusio est: Vnio ista est aliquid creatum realiter in creatura existens, in Deo autem ſm rationem tantum. Primò, quia omne quod incipit in tempore est creatum, sed vnio illa ab æterno non fuit, sed incepit esse in tempore, ergo est aliquid creatum. Deinde vnio ista relatio quædam est, quæ inter diuinam & humanam naturam consideratur, prout conueniunt in vna persona filij Dei, sed omnis relatio considerata inter Deũ & creaturã realiter est in creatura per cuius mutationem innascitur talis relatio, in Deo autem secundum rationem tantum, cum non nascatur secundum Dei mutationem. Vnde vnio ista est aliquid creatum realiter in creatura existẽs, in Deo autem secundum rationem tantum.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Vnio varia significat.

IN expositione huius articuli notandum est, quòd hoc nomen vnio est variæ significationis. In primis vnio significat actionem per quam res aliquæ vniuntur, quæ solet appellari vnitio. Deinde significat vnitatẽ, quæ ex rebus vnitis resultat, & hæc vnitas est aliquid absolutum habens aliqñ esse accidentarium, aliquando verò substantiale. Tertiò sumitur vt importat relationem, quæ consequitur ex actionem, qua aliquę res vniuntur, & ex vnitate, quæ est terminus illius actionis. Certè in vnione animæ, & corporis est relatio vnionis inter corpus & animam, & est fundamentum huius vnionis, scilicet, vnitas substantiæ, & actio per quam anima corpori coniungitur, quæ nihil aliud est, quàm actio generantis. Generans. n. effectiuè vnit animam corpori. Non aliter in coniunctione humanæ naturæ ad verbum est relatio vnionis inter naturam diuinam & humanam, & est fundamentum huius vnionis, scilicet, vnitas substantiæ, & personalitatis, & est actio, per quam humanitas cõiungitur verbo Dei, quæ est communis Patri, Filio, & Spiritui sancto. Vnde

D. Thom.

D. Thom. in articulo sequenti ad secundum manifeste docet, quòd pater vnitur naturam humanam filio non sibi. De his omnibus diligenter differendum est. Et quidem facile patet, quòd actio, qua humana natura unita est filio Dei potest dupliciter considerari, uno modo ut est in Deo, alio modo ut est actio exterinseca extra Deũ. Tunc dico primo, actio illa, vt est in Deo, non distinguitur ab essentia diuina. Nam hæc actio est voluntas efficax vniendi naturam humanam cum filio Dei. Deus. n. operatur per intellectum & voluntatem, hæc autem volitio euidens est, quòd sit ipse Deus, siquidem est in Deo, sicut dicimus, quod creatio actiua non distinguitur ab ipso Deo. Secundò dico, hæc actio communicationis prout est extra Deum nihil est aliud, quàm Deum fieri hominem. Quemadmodũ enim generatio hominis extrinseca tunc intelligitur quando anima coniungitur corpori, ita sane intelligitur vnio in actu exercito quãdo humanitas coniungitur verbo Dei. ¶ Tertiò dico. Hæc actio coniunctionis prout recipitur in passo nihil aliud videtur esse, quàm subsistere increatum communicatum in tempore naturæ humanæ, per quam communicationem natura ipsa humana mutatur suscipiendo tale esse. ¶ Quartò dico. Actio coniunctionis prout ponit esse increatum communicari naturæ humanæ, & prout importat passionem in natura humana, est fundamentum unionis, quę est ratio inter naturam humanam & diuinam. Hæc facillima uidentur. ¶ Sed maior difficultas uertatur de unitate personali naturæ humanæ cum uerbo diuino, quæ est ter minus huius admirabilis coniunctionis, siue ut ita dixerim unitionis, de qua duę quæstiones inueſtigãdæ sunt. Prima est, utrum unitas personalis naturæ humanæ cum uerbo sit aliquid creatum? Secunda est, utrum hęc unitas personalis sit fundũ relationis creatæ inter naturam humanam & diuinam? Et ut a prima qõne exordiamur, uidetur certè, q̃ hæc unitas personalis sit aliquid creatum. Nam unitas personalis naturæ humanæ cum uerbo incepit esse in tempore, vt planè fatetur fides, ergo est aliquid creatum. Probatur consequentia. Nam omne quod incipit esse, creatum est. Hac argumentatione utitur D. Th. in argumento, sed contra ad probandum, q̃ unio humanitatis ad uerbum sit aliquid creatum. ¶ Secundò, terminus huius admirabilis coniunctionis, qui ex coniunctione resultat, est Deum esse hoiem, uel est quòd humanitas uniatur uerbo diuino ſm personam, sed uterq; terminus est aliquid creatum, quod sic probatur. Nam in symbolo dicitur de filio Dei, Qui incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine, & homo factus est. & Io. 1. Verbũ caro factũ est. Si factũ est, ergo creatũ. ¶ Tertiò, unitas personalis naturæ humanæ cum uerbo est fundũ relationis creatæ, quę uertatur inter naturã humanam & diuinam sibi inuicem unitas, ut docet D. Th. in articulo, sed Deus non potest esse fundũ relationis creatę, ergo illa unitas non est Deus, sed aliquid creatũ. ¶ Vltimò, uel relatio est idem cum fundamento, uel distinguitur ab illo tanq̃ res a re,

2. Conclu.

3. Conclu.

4. Conclu.

Vtrũ unitas personalis naturæ humanæ cum uerbo sit aliquid creatum. Prim. arg. Secũdum.

Tertium.

Vltimum.

a re, vt existimat Caieta. si est idem cum fundamento, & fundamẽtum est increatum, sequitur, q̃ res creata sit increata, quod est impossibile. Si verò dicas, q̃ distinguitur tanq̃ res a re, sequitur, q̃ Deus sit subiectũ accidentium. Nam relatio immediatè inhæret suo fundamẽto, & relatio vnionis accidens est, & aliquid creatũ. ¶ In huius rei expositionem est prima conclusio. Vnitas personalis naturæ humanæ cũ verbo est aliquid increatũ. Probatur, nã vnaquæque res per idipsum per quod est ens est vna, qđ patet inductiue in omni entitate, & vnitate, & patet euidenti ratione. Nã vnũ non addit aliquã naturã supra ens, sed personalitas verbi diuini est entitas increata, ergo & vnitas personalis est increata. Secundò, vnitas personalis verbi nõ est mutata de increata ad creatã ex eo, quòd est cõiugata naturæ humanæ, sed vnitas personæ secundum se est increata, ergo & post coniunctionem mansit increata. Explicatur hoc exemplo. Nam sicut esse aïæ rationalis, quod est substantiale id ipsum inuariatum cõiungitur corpori qñ homo generatur, sic qñ Christus generatus est homo, humanitas eius est vnita ad esse filij Dei inuariatum, & increatum, quod habebat ab æterno, & verè sic erat. Nam subsistere substantiale verbi, in quo subsistit natura diuina, & humana substantia, Deus est, quia verbum est. Subsistit enim verbum in natura diuina & humana eadem subsistentia omnino, in qua ambæ naturæ sunt indiuisæ, quia est cõis vtrique. ¶ Secunda conclusio. Hæc vnitas personæ verbi cœpit cõiungi naturæ humanæ in tempore non per mutationem Dei, sed naturæ humanæ, quæ suscepit illud esse. Explicat hoc Caie. eleganti exemplo. Si fingamus, q̃ anima rationalis fuit ab æterno, & vniretur corpori de nouo nõ acquireret nouum esse, nec nouam vnitatẽ, sed suum esse antiquum cõiungeret corpori. Sic sane verbum Dei patris ab æterno existens cõiungit de nouo suum esse humanitati, per quam cõiugationem non producitur aliquod esse personale, sed antiquum & æternum naturæ humanæ communicatur. ¶ Ad argumenta, & ad primum & secundum respondetur, quòd subsistere verbi diuini non incepit esse, sed humanitas incepit subsistere per illud esse diuinum, sicut si aïa rõnalis esset ab æterno, & nunc vniret corpori tribuens illi suũ esse, esse animæ rõnalis non inciperet esse, sed cõiugatio inciperet esse. Dico igitur distinctè, quod subsistere verbi, quod est vnum in natura diuina & humana in Christo, non incepit esse, sed cõiugatio incepit esse in tempore. ¶ In tertio & quarto argumento insinuatur secunda quæstio difficilis, Vtrum hæc vnitas personalis sit fundamentũ relationis creatæ, & pro parte negatiua præter argumenta posita sic argumentor. Nam vnio materiæ, & formæ, quæ relatio est, non fundatur in altera parte tantùm sed in vtraque vt est alteri cõiuncta, ergo vnio humanitatis ad verbum non fundatur in vnitate personali verbi tãtum, sed etiam in natura humana, vt est coniuncta verbo. Secũdò fundamentũ vnionis, quę est relatio, est effectus actionis diuinæ, per quã humanitas copulatur & coniungitur verbo, ergo impossibile est, q̃ sic aliquid increatum, aliogn Deus esset effectus. Tertiò fundamẽtũ cuiuscũq; relationis, siue remotũ, siue p̃ximũ est intrinsecũ rei, quæ refertur. Est. n. secundum Arist. vel quãtitas, vel actio, vel passio, vel ratio mẽsuræ, & mẽsurati, sed diuina personalitas non est intrinseca humanitati, quę realiter refertur, neq; est aliquid illorũ trium fundamentorum, quæ ab Aristo. sunt cõmemorata, ergo nõ est fundamẽtũ relationis creatæ. Quartò, D. Tho. in articulo, & in solutionib. argumẽtorum efficaciter colligit istã vnionẽ in humanitate esse aliquid creatũ, qm̃ existit in humanitate, ergo si fundat in personalitate diuina, est aliquid increatũ. ¶ Confirmatur. Nam relatio quæ est creaturæ ad Deum, fundatur in creatura, & non in Deo, at relatio vnionis in humanitate est relatio creaturæ ad Deum, ergo fundatur in creatura. Certè D. Tho. in solutione primi manifeste docet, qđ Deus dicitur vnitus creaturę, quia creatura est vnita Deo. Et in solutione secundi & tertij dicit, quòd habet suum esse à fundamento. Secundò confirmatur, nã vnitas personalis est terminus huius mirabilis vnionis. Nã vnio terminatur ad personalẽ vnitatẽ, ergo nõ est fundamẽtum.

Prima conclusio. Hęc vnitas est aliquid increatum.

2. Conclu.

Caietanus.

ad argumẽta ad primum, & secundum.

Secunda quæstio. Vtrum hęc vnitas sit fundamentũ relationis creatæ. Primum argu. Secũdum.

Tertium.

Quartum.

Confir. 1.

Cõfirm. 2.

Nã fundamẽtum hẽt rõnẽ principij non termini. De ista quæstione versant̃ tres opiniones. Prima est, quòd vnitas personalis verbi diuini est fundamẽtũ relationis creatæ quæ est vnio, & hæc opinio est Caietani. Et habet pro se tria argumẽta. Primũ est D. Tho. in initio articuli docet expresse, quod vnio hæc est relatio, quæ cõsideratur inter naturã diuinã & humanam prout cõueniũt in vna persona filij Dei, ecce vnitas personalis est fundamentũ, & rõ huius vnionis. Secũdò, istæ duæ naturæ in Christo, licèt distent, conueniunt tamen in vna subsistentia, & persona filij Dei, ergo vnitas subsistentiæ est ratio, & fundamentũ huius vnionis. Tertiò, illud est fundamẽtum huius vnionis in quo conueniunt duæ naturæ, & sunt indiuisę, sed sola subsistentia personalis verbi diuini est in qua conueniunt ambæ naturæ, & sunt indiuisæ, ergo est fundamentum huius vnionis. ¶ Secunda opinio est quæ placet doctissimis viris interpretibus D. Thomæ, quod fundamentum huius relationis est humanitas, nõ absolutè, sed vt ẽ assumpta & coniuncta verbo diuino, & susciꝑ esse diuinum. Itaque sicut natura humana in Christo nõ potest sustentare aliquod accidens, nisi prout subsistit subsistentia diuina, ita non potest sustentare hanc relationẽ creatam quæ est accidens nisi prout est coniuncta substantiæ diuinæ. Hæc opinio cõprobat argumẽtis factis in principio dubij, & vt esse expressa sentẽtia D. Tho. in solutionibus argumẽtorũ. ¶ Tertia opinio est Victoriæ, qui aiebat qđ natura diuina & humana sunt vnitæ in Christo, quia sunt indiuisæ, & habent vnum esse, iõ hæc vnitas non est relatiua, sed absolutа. Secundò, humanitas dicebatur vnita verbo Dei, quia fuit assumpta ad esse verbi Dei, & hęc assumptio passiua est fundamẽtũ relationis creatæ, quæ vocatur vnio, & ista distinctione cõfutabat omnia argumenta Caietani, & veritatem explicabat. Hæc opinio mihi maximè probatur, sed quoniam opinio Caietani probabilior habetur inter Doctores, necessum est vt argumẽta in oppositũ soluamus. ¶ Ad tertiũ argumẽtum præcedentis qõnis dicendum est, nõ esse incõmodum asserere quòd vnitas personalis verbi diuini sit fundamẽtũ principale relationis creatæ, quæ est in natura humana. Nam hac rõne dr̃ vnita verbo, qm̃ habet idem esse substantiale.

1. Opinio.

Caietan⁹. Primũ argumẽtum ꝑ ista opinione.

Secũdum.

Tertium.

2. Opinio.

3. Opinio M. Victo.

Ad tertiũ argumẽtũ præcedẽtis quæstionis.

¶ Ad quartum respondetur, quòd duplex est fundamẽtum relationis. Vnum est ratio fundandi, alterum est fundamentum principale V. g. in paternitate ratio fundandi est generatio actiua, in filiatione vero ratio fundandi est generatio passiua. Et istæ rationes fundandi existunt qñ primum resultant istæ relationes. Cæterum relationes ipsæ perſistunt, & perseuerant quandiu perseuerat homo, qui genuit, & qui genitus est, etiam si rationes fundandi desinant esse. Fundamentum vero principale est potentia generatiua, vel potius ipsa subsistentia. Sic similiter in nostro proposito ratio fundandi hanc vnionem est assumptio passiua humanitatis ad verbũ diuinum, sed fundamẽtũ principale est vnitas ꝑsonalis verbi diuini. Quibus positis dicẽdũ est, quod hæc relatio vnionis nõ distinguitur à fundamento, & fundatur in passione, si sermo sit de fundamẽto, vt est ratio fundandi. Nũc oportet respõdere ad alia argumẽta, quæ fecimus contra placitũ Caiet. Et ad primũ respondetur, quòd non erraret, qui diceret, quòd subsistẽtia subsistialis est fundamẽtum vnionis materiæ & formæ. Nã materia & forma hac rõne dicuntur vnitæ, qm̃ habent idem esse. Secũdò dico nõ cõsistere similitudinẽ. Nam ex materia, & forma in rebus creatis resultat noua subsistentia, sed in Christo ex diuinitate & humanitate vnitis nõ resultat noua existentia, & iõ non est ibi in quo fundetur vnionis relatio, nisi in existentia verbi diuini, quæ de nouo naturæ humanæ cõmunicat.

Ad quartũ

Ad primũ.

Ad secũdũ.

¶ Ad sedum respondetur, quòd fundamẽtũ vt est ratio fundadi est aliqd creatũ vt iã dictũ est, & tale fundamentũ est effectus actionis diuinæ, fundamẽtũ vero ꝑcipiale est aliquid increatũ, vt iã dictũ est, ſ psonalitas verbi diuini. ¶ Ad tertiũ respõdeꝫ, quòd existentia verbi diuini satis intrinseca est ipsi naturæ humanæ. Nã per illam existit natura humana, nec est necesse quòd sit intrinseca, sicut quãtitas, aut qualitas, imò est intrinseca maiori cõstitutione, ſ hypostatica. ¶ Ad quartũ respondetur D. Thom. ſſ

Ad tertiũ

Ad quartũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

caeiter colligere istam relationem humanæ naturæ esse aliquid creatum, ex eo quod est existens in natura humana tanquã in subiecto. Existentia verò verbi diuini non existit in natura humana tanquã in subiecto, sed existit in persona verbi incarnati rõne vnionis hypostaticæ, & ideo non est creata. ¶ Ad primam confirmationem rõdetur iam esse a nobis expositum quemadmodum sundũ, vel ratio fundãdi sit assumptio passiua humanitatis, quæ non distinguitur realiter ab ipsa humanitate, nec verò ab ipsa relatione, sed fundamentum principale est personalitas verbi diuini, prout communicatur naturæ humanæ. ¶ Ad secundam confirmationem respondetur, q vnitas personalis verbi diuini habet rationem principij & termini diuersa ratione. Principij quidem in quantum per illam subsistit natura humana, termini verò in quantum ad hypostasim diuinam refertur vnio humanitatis. Quemadmodum si duo corpora haberent eandem quantitatem, certè essent æqualia, sed huius æqualitatis fundamentum non distingueretur realiter a termino, sed sola ratione, sic existentia diuina prout est in natura humana est fundamentum, prout est in ipso verbo est terminus. Hæc respondent viri doctissimi, obscure quidem pro defensione Caiet. Nunc superest disputare de ipsa vnione, de qua Doctores primo quærunt, an hæc vnio sit relatio? Secundò verum natura humana & diuina vniantur per relationem, an per aliquid absolutum? quæ disputat Capreolus in 3.d.5.q.1.contra Aureolum. Et nota quòd licèt hæc vnio sit relatio, non sequitur, q Deus & homo sint vnum per relationem, vt putat Aureolus, sicuti similitudo præcisè est relatio, sed non dicimur similes per relationem, sed per albedinẽ. Sed & Capreolus docet, quòd in Christo Iesu est quædam vnitas absoluta, ex qua consequitur vnio, quæ est relatio, sed non quiescunt Theologi, & interrogant quomodo Deus realiter sit vnitus humanitati, & tu hæc vnio sit relatio rõnis, sed hanc quæstionem eleganter disputat D.Thom.1.p.q.13.art.7. Vbi demonstrat, quòd omnis relatio Dei ad creaturam est relatio rationis. Circa solutionem ad secundum est notandum differimen inter entia omnino absoluta, & inter ea, q̃ aliquo modo dñt relationem, siue sint de prædicamento relationis, siue sint transcendẽtaliter relatiua, q entia prioris generis ab intrinseco habent oẽm suam entitatẽ tam genericam quam specificã, vt substantia, & albedo: at illa, quæ dicunt relationem, licèt rationem genericam sumant ab intrinseco, tñ rõ specifica, & vltima differentia ab extrinseco sumitur, vt patet in habitibus, & virtutibus, quarũ specificatio ex obiecto extrinseco pẽsanda est. ¶ In solutione ad tertium ait D.Th. quòd homo est Deus pp vnionem in quãtum vnio terminatur ad hypostasim diuinam. Qua forma locutionis vtitur etiam infra q.16. art.1.ad 4.& artic.6. Sed vt falsa. Primò, quia falsum est, quòd vnum extremum sit aliud, quia unio terminat ad illud, alioquin corpus esset anima, qm̃ unio corporis terminatur ad aĩam. Secundò, quia si hoc uerum sit sequit, quòd homo est Deus nõ substantialiter, sed relatiuè, quia est Deus propter unionem, quæ est relatio, atque adeo sequitur, quòd est Deus propter creaturam, imò propter accidens creatum. Respondetur q hæc solutio D.Th. est verissima si accipiatur unio pro actione uniẽdi, quia hæc actio est ueluti uia per quam humanitas trahitur, & assumitur ad unionem hypostaticam, ac proinde sicut Petrus est homo propter generationem, quæ terminatur ad suppositum Petri, sic homo est Deus propter unionem, quæ terminatur ad esse substantiale uerbi diuini. Et hic sensus licèt uerus sit, non tamen uidetur intentus a D.Th. quia in hac solutione manifestè loquitur de unione, quæ est relatio. Hæc obiectio malè torquet Caiet. & uertit se in omne latus, ut explicet hanc sententiam de unione, quæ est relatio. Verum mihi uidetur, quòd sine causa turbatur Caieta. quia sensus est, quòd homo dicitur Deus, & econtra, propter unionem quæ est relatio, non quòd esse hominem competat Deo relatiuè, sed quoniam hęc unio aduenit Deo sine sui mutatione, quæ est proprietas relationum. Itaque & importat consequenter relationem, & habet proprietatem relationum.

Ad primã confir.

Ad secundam cõfir.

Qõnes de hac vnione.

Capreol⁹.

D. Thom.

Explicatur qũo Christus dicat Deus propter unionem.

Caietan⁹.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrùm vnio Verbi incarnati sit idem quod assumptio.

AD octauum sic proceditur. Videtur, q id ipsum sit vnio quod assumptio. Relationes enim sicut & motus specificantur secundum termiñ: Sed idem est terminus assumptionis & vnionis, s. diuina hypostasis. Ergo videtur quòd non differant vnio & assumptio.

¶ 2. Præterea, In mysterio Incarnationis idem videntur esse vniens & assumẽs, vnitum & assumptum: Sed vnio & assumptio videntur sequi actionem & passionem vnientis & uniti, vel, assumentis & assumpti. Ergo videtur idem esse vnio quod assumptio.

¶ 3. Præterea, Damasce. † dicit in 3. lib. Aliud est vnio, aliud incarnatio: nam vnio solam demonstrat copulationem; ad quem autem facta est copulatio, non adhuc: humanatio autem & Incarnatio determinant, ad quem sit facta copulatio. Sed similiter assumptio non determinat, ad quẽ facta sit copulatio. Ergo videtur vnio idem esse quod assumptio.

Sed contra est, q diuina natura dicitur vnita, non autem assumpta.

Respondeo dicendum, q sicut dictum est, * vnio importat relationem quandam diuinę naturæ, & humanæ secundum quod conueniunt in vna persona. Omnis autẽ relatio, quę incipit esse ex tempore, ex aliqua mutatione causatur: Mutatio autem consistit in actione & passione.

Sic ergo dicendum est, q prima & principalis differentia inter assumptionem & vnionem est, q vnio importat ipsam relationem: assumptio autem actionem, secundum quam dicitur aliquis assumens, vel passionem, secundum quam dicitur aliquid assumptum.

Ex hac autem differentia accipitur secundò alia differentia: nam assumptio dicitur sicut infieri, vnio autẽ sicut in facto esse: & ideo vniens dicitur esse vnitum, assumens autem non dicitur esse assumptum. Natura enim humana significatur, vt in termino assumptionis ad hypostasim diuinam, per hoc quòd dicitur homo. vnde verè dicimus, quòd filius Dei qui est uniens sibi humanam naturam est homo. Sed humana natura in se considerata, idest in abstracto, significatur vt assumpta: non autem dicimus, quòd filius Dei sit humana natura.

Ex eadem etiam sequitur tertia differentia, q relatio præcipuè æquiparantiæ non magis se habet ad vnum extremum, quàm ad aliud; actio autem & passio diuersimodè se habent ad agens & patiens, & ad diuersos terminos. Et ideo assumptio determinat terminum a quo, & ad quẽ: dicitur enim assumptio quasi ab alio ad se sumptio. Vnio autem nihil horum determinat: vnde indiffe-

In corp. at.

Lib.3. orthodoxæ fidei c.11.

Art. præced.

indifferenter dicitur, quòd humana natura est vnita diuinæ, & econuerso. Non autem dicitur diuina natura assumpta ab humana, sed econuerso: quia humana natura adiuncta est ad personalitatem diuinam, vt scilicet persona diuina in humana natura subsistat.

Ad primum ergo dicendum, q vnio & assumptio non eodem modo se habent ad terminum, sed diuersimodè; sicut dictum est. *

Ad secundum dicendum, quòd vniens & assumens non omnino sunt idem: nam omnis persona assumens est vniens, non autem econuerso. Nam persona Patris vniuit naturam humanam Filio, non autem sibi: & ideo dicitur vniens, non assumens, quasi ad se sumens: Persona autem filij, quæ sibi humanam naturam vniuit, subsistit vniens & assumens. Et similiter non est idem vnitum & assumptum: nam diuina natura dicitur vnita, & non assumpta.

Ad tertium dicendum, q assumptio determinat, cui facta est copulatio ex parte assumentis, inquantum assumptio dicitur quasi ad se sumptio, sed Incarnatio & humanatio ex parte assumpti, quod est caro vel natura humana. Et ideo assumptio differt ratione & ab unione, & ab Incarnatione, seu humanatione.

SVMMA TEXTVS.

CONclusio est. Vnio & assumptio tripliciter differũt. Primò, vnio importat relationẽ ipsam inter res vnitas, assumptio verò importat actionem secundum quam dicitur aliquis assumens, vel passionem secũdum quam dicitur aliquid assumptum. Hanc differentiam ostendit D.Th. in hoc mysterio incarnationis, vbi per assumptionem actiuam ipsius Dei, & passiuã humanæ naturæ consurgit vnio, quæ est relatio duarum naturarum. Secunda differentia est, q assumptio dicitur sicut in fieri, vnio verò sicut in facto esse. Hæc differentia explicatur ex eo, q vniens dicitur esse vnitum, hoc est, vnitum prædicatur de vniente dicendo, hoc est illud. Assumptum autem nõ prædicatur de assumente. Dicimus enim filius Dei, qui est vniens sibi naturam humanam, est homo, sed quia natura humana in abstracto significatur, vt assumpta, non dicimus filius Dei est natura humana. Tertia differentia est, q assumptio determinat terminum a quo, & ad quẽ ipsius actionis, vnio verò nihil horum determinat. Hoc patet, quoniam assumptio habet rationem actionis, & passionis, actio verò, & passio determinant vtrumq; terminum, & a quo, & ad quem, vnio autem importat relationem æquiparantię, quæ non magis determinat vnum extremum quam alterum. Quapropter indifferenter dicitur natura humana est vnita diuinæ, & natura diuina est vnita humanæ, non autem dicitur natura diuina assumpta ab humana, sed econuerso.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Verum terminus assumptionis fit aliquid absolutum, vel relatiuum. Prim. arg.

IN hoc articulo instituit D.Tho. Theologum, quemadmodũ debeat loqui de mysterio incarnationis Dominicæ per hæc nomina vnio, assumptio, incarnatio, humanatio. In cuius rei expositionem dominus Caietanus multa profert. Nos breuiter rem expediemus, explicabimusq; quid sit assumptio, & quomodo differat ab vnione & incarnatione. Est igitur dubium difficilè ad explicandum quid sit assumptio, quis est terminus huius admirabilis assumptionis, est ne aliquid absolutum, an aliquid respectiuum? & uidetur certè, q terminus sit relatio. Nam si esset aliquis terminus absolutus huius assumptionis maximè esse personale verbi diuini, sed istud esse non est terminus assumptionis, ergo nullus manet terminus absolutus assumptionis. Probatur minor. Nam terminus actionis nõ præexistit actioni, sed sequitur ad ipsam, sed esse personale verbi diuini præexistit ante assumptionẽ, ergo non est terminus assumptionis.

¶ Secundò, per assumptionem istam nihil acquiritur nisi relatio vnionis, ergo ipsa est terminus assumptionis. Consequẽtia inde probatur. Nam id est terminus actionis, quod acquiritur per actionem. Probatur antecedens. Nam per assumptionem istam non acquiritur humanitas, siquidem humanitas præintelligitur ante assumptionem, vt optimè demonstrat D.Tho. infra q.4.arti.2. & 3. non acquiritur esse personale Dei, nam istud esse non acquiritur per actionem temporalem.

Secũdum.

D. Thom.

¶ Hoc idem confirmatur, & explicatur. Nã per assumptionem istã non producitur persona verbi, vt planè constat, neq; verò humanitas, neq; rursus partes humanitatis ipsius, neq; aliquid substantiale, quod sit in humanitate. Nam humanitas Christi nihil habet substantiale amplius, quàm quæcunq; alia humanitas, ergo non restat quid producatur in Christo nisi sola vnionis relatio.

Cõfirmat.

¶ Vltimò terminus huius assumptionis non est verbũ, neq; humanitas. Nam neutrum per illam assumptionẽ producitur. Neq; verbum, & humanitas simul, aliquin verbum, & humanitas simul, essent aliquid productum & assumptum, quod asserere est alienum a vera Theologia. In hoc dubio Scotus in 3.d.1.q.1 tenet, quòd hæc assumptio terminatur ad relationem vnionis. Itaq; ex hac assumptione admirabili nihil aliud resultat, quàm vnio, idest, quòd humana natura sic vnita verbo. Quemadmodum, inquit, in resurrectione mortuorum actio diuina, quæ suscitat mortuos, non habet pro termino nisi relationem vnionis, s. quòd corpus animæ uniatur, & copuletur. Idem sentit Gabriel in eadem distin. q.1. eandem sententiam amplectitur Durandus in 3.dist.5.q.2. q.3. si conficias argumentum ex doctrina Arist. 5 Physico text.10. quòd actiones non terminantur ad relationes: Respondent isti Doctores id verum esse de relationibus intrinsecis, quæ collocantur in prædicamento relationis, sed non esse verum de relationibus extrinsecis. Nam ad ubi & ad habitum est per se motus, & operatio, & huiusmodi est relationis unio. Relatio intrinseca ab his autoribus appellatur quæ consequitur positis fundamento, & termino, huiusmodi sunt paternitas, similitudo &c. Illa verò est relatio extrinseca, quæ non necessario sequitur positis fundamento & termino. Nam posito Petro, & posito loco, non necessario consequitur respectus de prædicamento ubi. Non dissimiliter posita diuinitate, & humanitate nõ necessario sequitur unio, & ideo numeranda uenit inter relationes extrinsecas.

Gabri.

Durandus.

Duplex relatio. Itrinseca ex extrinseca.

¶ Pro expositione veritatis est prima conclusio. Secundum fidem Catholicam asserendum est terminum huius admirabilis assumptionis esse aliquid absolutum, & non respectiuum. Huius conclusionis istæ sunt demonstrationes. Primò, secundum fidem Catholicam, hæc assumptio terminatur ad substantiam, & est mutatio substantialis, ut demonstratum est a nobis, supra art.6. ergo secundum fidem Catholicam terminus huius assumptionis est aliquid absolutum, & non respectiuum. Probatur cõsequentia. Nam est euidens contradictio, q terminus sit substantia & homo substantialiter, & q sit aliquid relatiuum. Secunda demõstratio. Si terminus huius admirabilis assumptionis est aliquid respectiuum, sequitur quòd Christus in quantum homo non sit aliquid, neque substantia, sed ad aliquid, uel quale, uel quantum, uel alio modo se habens, consequens est anathematizatum ab Alexãdro Tertio in cap. cum Christus, de hæreticis. Quòd recte sequatur patet. Nã si terminus huius actionis, uel aliquid respectiuum, Christus, qui resultat in quantum homo ex hac assumptione erit aliquid relatiuum, & non substantialiter homo. Tertiò sequitur ex opposita sententia, quòd in Christo Domino sint duæ personæ, quod est hæresis Nestoriana. Probatur sequela, nam vt habet

1. Conclu.

Alexan. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

oppositæ sententiæ, terminus huius assumptionis non est personalitas verbi diuini, sed relatio vnionis, ergo ex vi huius assumptionis humanitas non habet personalitatẽ diuinam, ergo habet propriam, sunt ergo duæ personæ in Christo Domino. Quarta demonstratio, Qui dicunt assumptionem istam non terminari ad substantiam, sed ad relationem, verbis asserunt assumptionem esse substãtialem, sed re ipsa asserunt esse accidentalẽ, imò asserant esse duas personas in Christo, vt iã dictum est. Quintò, terminus huius assumptionis, & huius admirabilis actionis est Deum esse, & fieri hominem substantialiter non relatiuè. Nam si non esset homo substantialiter, non esset verus homo, esse namque hominem, non est esse relatiuum, sed esse animal rationale, & esse substantiam corpoream viuentem rationalem. ¶ Secunda conclusio, terminus huius admirabilis assumptionis est hic hõ Christus, hoc est, persona verbi in quantum est homo, & in quantum est persona humana. Hanc conclusionem docet Diuus Thomas hic ad finem articuli dicens, quòd natura humana assumpta est ad personalitatem diuinam, vt scilicet persona diuina subsisteret in natura humana, idest, fieret homo. Idem docet Damascenus libro tertio, cap. 11. inquiens, quòd filius Dei assumpsit naturam humanam in hypostasi. Quæ verba intelligi non possunt, quasi natura humana in hypostasi præintelligeretur assumptioni, sed sensus verus est, q̃ natura humana cõiuncta est ad hypostasim diuinam, vt hypostasis diuina subsisteret in natura humana, & fieret homo. Idem comprobatur euidenti argumento. Nam ex vi istius assumptionis, verbum caro factum est, vt dicitur Ioannis 1. Et hinc Dei factus est homo, vt dicitur in symbolo, ergo ex vi huius assumptionis filius Dei factus est persona humana, ac subinde terminus huius assumptionis est persona humana. Confirmatur hoc ipsum. Nam nunc est Christus, & antea non erat Christus, ergo incepit esse Christus, & non per aliam actionem, ergo Christus est terminus huius actionis. Ex hac conclusione euidenter sequitur, quòd terminus huius actionis non est relatiuum, sed absolutum. Nam dicere, quòd per incarnationem nihil absolutum est productum, & quòd verè verbum caro factum est, & factus est verè homo, est ignorare propriam vocem, & fidem conculcare incarnationis, & sentire cũ Nestorio, q̃ verbum Dei accidentaliter est homo, & secũdum esse relatiuum, & q̃ Christus in quantum homo nõ est aliquid, sed ad aliquid. Sed q̃ huius rei euidentiori declaratione sciendum est, quòd licèt filius Dei de nouo fit factus persona humana, non est hoc intelligendum per additionem nouæ personalitatis, sed per assumptionem nouę naturę ad antiquam personalitatem. Et hoc est, od dicit D. Thom. ad finem articuli, q̃ humanitas est assumpta ad personalitatem diuinam, vt scilicet persona diuina subsistat in natura humana. Explicatur hoc exemplo adhibito. Nam cum Petrus sit albus, fit de nouo induiduum accidentis, sed non per nouam individuationem suppositi, sed per assumptionem nouæ formæ ad antiquũ individuum. Illud etiam est sciendum, q̃ licèt verissimè concedamus filium Dei fieri personam in natura creata, nulla ratione concedendum venit fieri personam creatã, alioquin sequitur, quòd esset creatura. Item alioquin fieret personalitas creata, & sic in Christo essent duæ personalitates, quod est hæreticum. Dicendum est ergo, quòd eadem personalitas complectitur veramque naturam, deitatem, & humanitatem, deitatem per naturam, humanitatem per gratiam vnionis. His constitutis respondendum est ad argumenta facta.

1. Conclu.

D. Thom.

Damasce.

Ioan. 1.

D. Thom.

Ad primũ argum.

¶ Ad primum respondetur, quòd terminus huius assumptionis, qui est Deum esse hominem, non præexistit assumptioni, sed sequitur ad illam ex eo, q̃ suppositum diuinum ab æterno subsistens, in tempore incipit subsistere in natura humana, non per mutationem deitatis, sed humanitatis. Secundò respondetur, quòd terminus huius assumptionis est hic homo, & hæc humanitas. Hic homo est terminus præcipuus, qui ex assumptione resultat, humanitas verò est terminus quo. Nam ad hoc assumitur, vt existat. Et cum dicitur, quòd humanitas præintelligitur assumptioni, verum est si sumatur, vt quidditas quædam, cæterũ si consideretur, vt subsistens falsissimum est. ¶ Ad secundum respondetur, quòd per istam assumptionem acquiritur de nouo Deum esse hominem, & acquiritur humanitas. Nam ad hoc assumitur humanitas, vt subsistat. Sed licèt non acquireretur humanitas, nec fieret persona simpliciter, si tantum fieret persona humana, hoc satis fuerit, vt terminus huius actionis absolutum sit, non relatiuum, quemadmodum si esset albedo separata, & corpus sine colore, qui copularet albedinẽ corpori, licèt non faceret corpus, neque efficeret albedinem, causaret efficienter album, & eius actio terminaretur ad absolutum non ad relatiuum. Dico similiter, quòd si humanitas esset separata, & Deus copulatet eam sibi, licèt non efficeret humanitatem, nec verò personam, esset causa efficiens, quòd Deus esset homo, & eius actio terminaretur ad absolutum, non ad relatiuum. ¶ Ad tertium respondetur, quòd Deum esse hominem, neque est Deus absolutè, neque humanitas, neque tertia entitas distincta ab illis tanquã res a re, bene tamen formaliter. Quemadmodum Petrus, neque est anima, neq; corpus, neq; tertia entitas distincta ab illis tanquam res a re, bene tamen formaliter. Et quemadmodum non rectè sequitur, fit Petrus, ergo fit corpus, vel anima, ita nõ sequitur, factum est verbum esse hominem, ergo factum est verbum, vel humanitas. ¶ Sed contra hanc veritatem in duabus assertionibus constitutam, fiunt adhuc argumenta importuna. ¶ Primò, verbum esse hominem, est aliquid factum, vt dictum est, & esse factum est creatura, ergo verbum esse hominem est creatura, sed verbum esse hominem est verbum, ergo verbum est creatura, quod est hæreticum. ¶ Deinde terminus assumptionis est id, quod est assumptum & vnitum, vt planè constat, ergo si verbum esse hoiem est terminus huius assumptionis, consequẽs est, verbum esse hoiem, esse assumptum, & sic non sola humanitas est assumpta a verbo diuino, quod est dogma hæreticum. Tertiò sequitur ex nostris assertionibus, q̃ aliqua res absoluta verè facta, & verè producta sit Deus, & ex consequenti creatura erit Deus. rectè sequatur patet. Nam Deus est hic homo, demonstrato Christo, & hic homo est factus, & productus per assumptionem, ergo Deus est aliqua res absoluta, quæ verè facta est, & producta. ¶ Quartò, D. Thomas infra quæstione decimasexta, articulo primo, ad quartum manifestè docet, quòd hoc nomen homo dicitur de Deo ratione vnionis, quæ importat relationem, & ideò non sequitur regulam aliorum nominum, quæ dicuntur de Deo absolutè. Ecce Diuus Thom. expressè docet, quòd relatio vnionis est ratio, quare Deus homo dicatur, igitur terminus assumptionis, & incarnationis secundum D. Thom. relatiuum est, & non aliquid absolutum: & in articulo 6. ad 2. ad soluendum, quòd Deus sit homo sine sui mutatione expressè docet, quòd esse hominem conuenit Deo ratione vnionis, quæ relatio est, & ideo prædicatur de Deo ex tempore sine sui mutatione per mutationem humanæ naturæ. ¶ Item si esse hominem est esse absolutum, & aduenit Deo ex tempore, ergo non est incommodum asserere, quòd esse relatiuũ reale adueniat Deo ex tempore, & ex cõsequenti Deus erit capax nouæ relationis realis. ¶ Vltimò, verbum esse hominem est effectus in rerum natura productus de nouo, ergo est opus totius Trinitatis. Probatur consequentia. Nam opera diuinitatis ad extra, sunt indiuisa & inseparabilia. ¶ Confirmatur hoc, nam assumptio significat actionem ad extra, ergo cõuenit toti Trinitati & singulis personis. ¶ Ad hæc argumenta statim respondendum est. Ad primum, videtur negãda illa propositio, verbum esse hominem est verbum, quia verbum esse hominem est aliquid absolutum in compositione consistens, quod re vera factum est. Vel dicatur, & hæc est verior solutio, quã suprà iam indicauimus, q̃ licèt fieri hominem absolutè importet mutationem in subiecto acquirente naturam humanam videlicet in materia, verum personam aliquam fieri hoiem non importat mutationem in persona assumente naturam humanam. Et ratio diuersitatis est. Nam subiectum,

Ad secũ.

Ad tertiũ.

Argumẽta contra ea que dicta.

Primum.

Secundũ.

Tertium.

Quartum. D. Thom.

Quin. arg.

Vltimum.

Dubiũ de termino a quo huius assumptionis. Caieta.

Cõfirmat.

Ad primũ.

iectum, quod fit homo per sui transmutationem acquirit esse humanum, sed persona quæ fit homo ex eo duntaxat fit homo quoniam suam subsistentiam tribuit naturæ humanæ, tribuere vero suam personalitatem naturæ humanæ non est creari, aut mutari, sed subsistere nunc primo in illa. Et per hoc persona diuina acquisiuit esse substantiale naturæ humanæ, non esse relatiuum, & factus est substantialiter homo, & Deus ipse est subiectum huius admirabilis factionis, id est, personationis. Hoc enim fieri nihil aliud est, quàm personare modo naturã humanam. Ex hac doctrina facilè patet, quomodo hoc fieri non est mutari, neque creari. Rursus patet quemadmodum mutatio, quæ in hac factione inuenitur, tenet se ex parte humanitatis non ex parte deitatis, atque adeò patet solutio argumẽti, nam dicendum est, quòd factum isto pacto, non est creatum, prout amplius explicabitur in solutione ad tertium. ¶ Ad secundum concedeadum est verbum esse hominem, esse terminum huius assumptionis. Et cum infertur, ergo est assumptum, negatur cõsequentia, sed tãtum sequitur, quòd est factum per actionem quam significat assumptio. Vnde concedo, quòd ex assumptione humanitatis resultauit verbum esse hominem, sed non est assumptum, sed humanitas tantum. ¶ Ad tertium argumentum dicendum est, indubiè esse tenendum, quòd Deus factus est hic homo, & Christus. Et cum dicitur in argumento, quòd omne factum est creatura, intelligendum est de eo, quod fit simpliciter, & quamuis fieri hominem sit simpliciter fieri, in his omnibus in quibus humanitas incipit esse cum supposito de nouo creato, Deus tamen dicitur fieri homo, eo quòd natura humana incipit esse in supposito diuino, quòd erat ab æterno. Et ideo Deum fieri hominem, non est Deum fieri simpliciter. Et sicut non rectè sequitur, Petrus nunc est factus albus, ergo nunc est factus, sic non rectè sequitur, verbum factum est caro, ergo verbum est factum. Sed neque concedendum est, quòd iste homo, vel Christus factus est simpliciter. Nã hoc quod est, iste homo, vel Christus ab æterno fuit Deus, ergo nõ fuit simpliciter factus. Concedendum tamen est, quòd factus est iste homo, vel Christus, vt amplius explicatur q. 16. ¶ Ad quartum respondetur, quòd Deus est homo ratione vnionis fundamentalis, quia numirum natura diuina & humana habẽt idem esse, & hæc vnio fundamentalis habet quandã proprietatem relatiuorum, nam aduenit Deo sine sui mutatione. ¶ Ad quintum respondetur, non consistere similitudinem. Nam si hæc vnio realis, vel relatio realis adueniret Deo ex tempore, & ens reale, & accidentale adueniret Deo in tempore. Quomodo autem Deus acquirat esse substantiale humanæ naturæ sine sui mutatione iam suprà explicatum est. ¶ Ad vltimum respondetur, quòd Deum fieri hominem non est fieri simpliciter, neque causari. Nam si in hac re esset causalitas, esset communis toti Trinitati, causalitas enim ad extra est communis toti Trinitati, sed est personare, & terminare naturam humanam, & date illi propriam subsistentiam, quod tantum conuenit filio. Et quod terminare non sit agere patet. Nã vnum relatiuum terminat alterum, & tamen non causat illud, & centrum terminat motum lapidis cum nihil agat, & punctus terminat lineam, & illam nõ causat. Vel dicendum, quòd quicquid actionis inuenitur in mysterio incarnationis, cõpetit toti Trinitati, & singulis personis. Cæterum subsistere in natura humana tantum conuenit filio. ¶ Est aliud dubium, quis sit terminus à quo huius admirabilis assumptionis? Caietanus in hoc articulo pro euidenti habet, quòd humanitas est terminus a quo. Et suadetur hæc opinio tribus argumentis. ¶ Primo. Nam Diuus Thomas pro certo habet in articulo, quòd humanitas est terminus, & nõ est terminus ad quem, nam indubie terminus ad quem est verbum esse hominem, ergo est terminus à quo. ¶ Secundo. Terminus à quo in omni mutatione debet præcedere, sed in hac assumptione nihil præcedit nisi persona diuina, & humanitas, sed persona diuina non est terminus à quo, ergo humanitas. ¶ Tertiò. Tria possumus contemplari in hac assumptione, quæ possunt habere rationem termini à quo; primũ,

Ad secũ.

Ad tertiũ.

Ad quartũ

Ad quintũ

Ad vltimũ

Ad arg. cõtra ſniam Caiet.

1. Conclu.

Caieta.

personalitas propria, quæ secũdum ordinem naturæ erat debita humanitati; Secundum negatio personalitatis diuinæ, quę erat in natura humana, & propterea tracta fuit ad personalitatem diuinam: Tertium est ipsa humanitas. Sed primum non potest esse terminus à quo. Nam terminus à quo præcedit, hæc personalitas non præcedit, ergo. Deinde in omni mutatione subiectum prius est in termino à quo, quam sub termino ad quem, sed humanitas nunquam fuit sub propria personalitate. Rursus, secundum non potest esse terminus a quo; nam terminus à quo assumptionis est aliquid positiuum, quod patet ex eius definitione. Assumptio enim est ab alio ad se sumptio, restat ergo q̃ humanitas sit terminus à quo in hac admirabili assumptione. Hanc tamen sententiam Caiet. improbant viri docti his argumentis. Primo, subiectum mutationis non est terminus à quo, sed humanitas est subiectum assumptionis, ipsa enim est quæ assumitur, ergo non est terminus a quo. Secundo, humanitas habet rationem termini ad quem, ergo nõ est terminus à quo. Probatur antecedens: Nam humanitas assumitur, & eleuatur, vt subsistat subsistentia diuina. Tertiò, terminus à quo in omni mutatione deseritur, & acquiritur terminus ad quem, sed humanitas in assumptione non deseritur, quin potius acquiritur, ergo. Vltimò, terminus à quo est forma contraria, & opposita illi formæ, quæ acquiritur in termino ad quem, sed humanitas non est opposita forma illi termino, qui ex assumptione resultat. Nam resultat Deum homine esse. ¶ Sic ergo cõputata opinione Caietani dicũt viri docti, q̃ personalitas propria, quæ est debita naturæ humanæ, secundum conditionem naturæ, & quæ re vera inesset, si non præueniretur à personalitate diuina, est terminus à quo in hac assumptione diuina. Et probant duplici argumento. In primis assumptio est ab alio ad se sumptio, in qua definitione illa dictio, ab, designat terminum à quo, sicut illa dictio, ad, designat terminum ad quem, sed sic est, quòd natura humana à sua personalitate, quæ debebat illi inesse tracta est ad personalitatem diuinam, & ab illa est præuenta, ergo illa personalitas est terminus à quo huius admirabilis tractionis. Secundo terminus à quo, & terminus ad quẽ in omni mutatione sunt oppositi, & in assumptione sunt oppositi contrariè, & positiuè, vt iam expositum est, sed illa personalitas propria, quæ debebat inesse, est opposita ad personalitatem diuinam, ergo illa est terminus à quo huius admirabilis assumptionis. Quòd si obijciatur, quod hæc propria personalitas nunquam fuit, ergo non potuit esse terminus à quo. Respondetur, q̃ licèt nunquã fuerit, quia tamen debebatur naturæ humanæ secundum conditionem naturę, hoc satis fuerit, vt dicatur terminus à quo. Nam si Deus produceret pisces super aridam, possent aliquo modo dici assumptos esse ex aquis ad superficiem terræ, non quòd aliquando fuerint sub aquis, sed quoniam iste est locus suæ naturæ debitus, & consentaneus. Eadem forma locutionis dicũt Theologi satis piè, q̃ beatissima Maria fuit redempta, & liberata à peccato originali, non quidem q̃ habuerit peccatum originale, sed q̃ fuit præuenta ne haberet illud. Sed hæc sentẽtia parum mihi videtur differre à sententia Caietani. Nam Caietanus habet istum sensum, quòd humanitas ex sua natura tendens ad propriam personalitatem, tracta est ad personalitatem diuinam, & in hoc sensu dicit q̃ est terminus à quo. ¶ Vltimum dubium est, de differẽtia inter vnionem, & assumptionem, vtrum sit realis vel rationis? in cuius expositione sit prima conclusio. ¶ Vnio, actio, & passio, seu motus est eadem res cum assumptione, distinguuntur tamen formali ratione. Prima pars huius cõclusionis manifesta est. Secũda vero probatur. Vnio quomodocunque sumatur importat ordinem transcendentalem ad totam Trinitatem, quæ re vera est huius vnionis principium, assumptio vero solum importat ordinẽ ad filij personam, quæ sola assumit naturam, ergo saltim formaliter distinguuntur. Hinc sequitur deceptum fuisse dominum Caietanum, imò cautè legendum esse in hoc articulo dubio quarto dum asserit, q̃ assumptio passiua significat relationem causalitatis passiuæ, qua huma

Caieta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

na natura elenata est à tota Trinitate: intelligēdus est siquidem Caietanus de relatione transcendentali: sed falsum dicit dum inquit, ꝙ ista relatio est ad totam Trinitatē. Etenim humana natura in qua est assumptio passiua, à sola filij persona assumpta est. Ex quo tale colligitur argumentum, si assumptio actio est à sola filij persona, assumptio passio ad solam filij personam importat habitudinē. Deinde probatur eadem pars. Vnio etiam si accipiatur pro mutatione, habet pro termino à quo aliquid negatiuum. Est enim mutatio à non vnito in vnitum, cœteùm assumptio qua ratione mutatio est, habet pro termino a quo aliquid positiuum. Itaque terminus a quo mutationis, quæ est vnio, est negatio personalitatis diuinæ a natura humana, at terminus à quo assumptionis est personalitas propria ipsius naturæ assumptæ. ¶ Secunda conclusio, vnio pro relatione licèt sit eadem res cum assumptione distinguuntur tamen genere eo, ꝙ ad varia pertineāt 2. Conclu. 3. Conclu. prædicamenta. ¶ Tertia conclusio. Vnio si sumatur pro actione, vel passione, vel motu, & similiter assumptio sola ratione distinguuntur ab incarnatione, & humanatione, humanatio vero & incarnatio nulla ratione distinguuntur, quia caro, vt ostendimus in superioribus, idem pollet in præsentia, ꝙ homo. Hæc conclusio ostenditur à Diuo Thoma in hoc articulo ad tertium, & ex ijs, quæ dicta sunt manifestè probatur.

ARTICVLVS NONVS.

Vtrùm vnio duarùm naturarum in Christo sit maxima vnionum?

15 3.di.5.q.1. arti.1.q.1. & 4. cōtra cap.41.

DOnum sic proceditur. Videtur quòd vnio duarum naturarum in Christo non sit maxima vnionum. Vnitum enim deficit in ratione vnitatis ab eo, quod est vnum: eo quod vnitum dicitur per participationem, vnum autē per essentiam: Sed in rebus creatis aliquid dicitur simpliciter esse vnum: sicut præcipuè paret de vnitate ipsa, quæ est principium numeri. Ergo huiusmodi vnio, de qua loquimur, non importat maximam vnitatem.

¶ 2. Præterea, Quantò ea, quæ vniuntur, magis distant; tantò minor est vnio: Sed ea quæ secundum hanc vnionem vniuntur, maximè distant, scilicet natura diuina & humana: distant enim in infinitum. Ergo huiusmodi est minima vnio.

¶ 3. Præterea, Per vnionē fit aliquid vnum: Sed ex vnione animæ & corporis in nobis fit aliquid vnum in persona & natura; ex vnione autem diuinæ & humanæ naturæ fit aliquid vnum solū in persona. Ergo maior est unio animæ ad corpus, ꝙ diuinæ naturæ ad humanam: Et sic unio de qua loquimur, non importat maximam unitatem.

Sed contra est, quòd Augustinus dicit primo de Tri. *ꝙ homo potius est in Filio Dei, quàm Filius in Patre: Filius autem est in Patre per unitatē essentiæ, homo uero est in Filio per unionem incarnationis. Ergo maior est unio incarnationis, quàm unitas diuinæ essentiæ, quæ tamen est maxima unionum. Et sic per consequens unio Incarnationis importat maximam unitatem. *lib.1.cap.10.ante medium to.3.

Respōdeo dicēdum, ꝙ vnio importat coniunctionem aliquorum in aliquo vno. Potest ergo vnio incarnationis dupliciter accipi. Vno modo, ex parte eorum, quæ coniunguntur: Alio modo ex parte eius, in quo coniunguntur. Et ex hac parte, huiusmodi vnio habet præeminentiam inter alias vniones: nam vnitas personæ diuinæ, in qua vniuntur duæ naturæ, est maxima. Non autem habet præeminentiam ex parte eorum, quæ coniunguntur.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ vnitas diuinæ personæ est maior, quàm vnitas numeralis, quæ scilicet est principiū numeri. Nam vnitas diuinæ personæ, est vnitas increata, per se subsistens, non recepta in aliquo per participationem. Est etiā in se completa, habens in se quicquid pertinet ad rationem vnitatis: & ideo non competit sibi ratio partis, sicut vnitati numerali, quę est pars numeri, & quæ participatur in rebus numeratis. Et ideo quantum ad hoc, unio incarnationis præeminet unitati numerali, ratione scilicet unitatis diuinæ personæ, non autem ratione naturę humanę, quę non est ipsa unitas diuinæ psonæ, sed est ei unita.

Ad secundum dicendum, ꝙ ratio illa procedit ex parte coniunctorum: non autem ex parte personæ, in qua est facta unio.

Ad tertium dicendum, ꝙ unitas diuinæ personæ est maior unitas, quàm sit unitas & personę & naturæ in nobis. Et ideo unio Incarnationis est maior, quàm unio animæ & corporis in nobis.

Quia uerò illud quod in cōtrarium objicitur, falsum supponit, scilicet ꝙ maior sit unio Incarnationis quàm unitas personarum diuinarum in essentia: dicendum est ad autoritatem Aug.* ꝙ humana natura non est magis in filio Dei, quàm filius Dei in Patre, sed multò minus: Sed ipse homo quantum ad aliquid, est in Filio magis, quàm Filius in Patre: inquantum scilicet idem supponitur in hoc quod dico homo, prout sumitur pro Christo, & in hoc quod dico, filius Dei: non autem est idem suppositum Patris & Filij. * posita ꝙ arg. sed contra.

SVMMA TEXTVS.

PRima conclusio. Vnio ex parte personæ in qua duæ naturæ copulantur est maxima vnionū. Hanc ostendit D. Thomas in primis autoritate Augustini 1. de Trinitate ubi dicit, ꝙ homo potius est in filio Dei, quam filius in patre, filius autem est in patre per unitatem essentiæ, unio uero est in filio per vnionem incarnationis, ergo maior est inter omnes vniones unio incarnationis: si quidem excedit vnitatem essentiæ. Secundò, vnitas maxima est vnitas personæ, sed vnio duarum naturarum est in persona maximè vna, ergo est maxima unionum. 1. Concl.

¶ Secunda conclusio. Hæc vnio ex parte rerum quæ vniuntur non est maxima vnionum. Hæc conclusio non indiget probatione. ¶ Tertia conclusio in fine articuli. Vnio diuinarum personarum in essentia, est maxima vnionum simpliciter, licèt secundum quid vnio incarnationis sit maior. 2. Concl. 3. Concl.

EXPOSITIO ARTICVLI.

IN hoc articulo sciendum est, ꝙ hic non loquitur D. Thom. de vnione, quæ est relatio, sed de vnione, quæ est coniunctio aliquorum in aliquo vno. Patet hoc, nam Dīus

Diuus Thomas in initio articuli sic scribit, vnio importat coniunctionem aliquorum in aliquo vno. Idem patet euidēti ratione. Nam si sermo esset de relatione vnionis, vana esset, & ridicula quæstio: nam relatio nō est maxima, nisi ratione fundamenti. Ideo enim vnio materiæ & formæ est maior, quàm substantiæ & accidentis, quia fundamentum est magis indiuisum. Secundo notandum est, ꝙ hæc cōiunctio de qua loquimur est aliquid factum in natura rerum. Nam hæc coniunctio non est æterna, nec naturalis, sed temporalis facta per gratiam, sumendo gratiā pro gratuita Dei uolūtate. Quæritur ergo vtrùm hæc coniunctio in tempore facta sit maxima vnionum? Prim. arg. & pro parte negatiua sunt optima argumenta. ¶ In primis est argumentum contra definitionem D. Tho. nam coniunctio non solum expeudenda est ex parte personæ in qua fit coniunctio, aut vero ex parte vnitorum, sed præcipuè ex parte ipsius coniunctionis, ergo distinctio D. Tho. est insufficiens. & sic ruit eius doctrina. Explicatur antecedens. Nam in coniunctione corporis & animæ in Petro tria sunt cōsideranda, scilicet, persona Petri, partes quæ vniuntur, & ipsa coniunctio. ¶ Ex hoc se- Secūdum. cundum argumentum elicitur cōtra doctrinam D. Tho. Nam multa accidentia vniuntur in persona Christi quæ est maximè vna, & vnio ista non est maxima vnio, ergo hæc ratio D. Tho. nulla est. Explicatur hoc euidentius, nam vnitas creaturarum inter se non est maxima vnitas quamuis conueniant in vno Deo, rectore, & gubernatore, qui est maximè vnus. ¶ Tertiò, vnitas personæ filij Dei tam una est, & indiuisibilis, quam vnitas essentiæ diuinæ, ergo si ratio D. Thom. aliquid probat, probat subinde ꝙ hæc vnio sit tanta, quanta est diuinarum personarum vnio in essentia diuina, quod negat D. Tho. ad finem arti culi. ¶ Vltimum argumentum, illa est maior vnio in qua Vltimum. extrema magis, & intimius efficiuntur, vel efficiunt vnū, sed in vnione materiæ & formæ extrema magis, & intimius efficiunt, vel efficiūtur vnum: siquidem sunt vnum in essentia & persona, ergo ista vnio maior est. ¶ Confirmatur, nam materia & forma sic intime vniuntur, vt vna ab alia separari non valeat, at deitas potest ab humanitate separari, ergo illa vnio maior est. Probatur consequentia. Nam inseparabilitas maximè pertinet ad vnitatem, & indiuisionem. ¶ Propter hæc argumenta Durand. in 3 dist. 5. q. 3. tenet ꝙ ex intrinseca ratione vnionis multæ aliæ vniones sunt maiores quàm vnio duarum naturarum in persona uerbi, hæc autem vnio dicitur à sanctis maxima propter dignitatem, & excellētiam, quoniam ex vnione humanitatis ad verbum eleuata est humanitas ad tantam dignitatem, ut homo sit Deus, & ecō tra. Scotus in 3. d. 6. q. 1. tenet cum Durando, & in d. 2. q. 1. latius de hac re disputans scripsit, ꝙ quantum ad actum primum, scilicet, quantum ad esse, perfectior est unio hypostatica, quàm unio beatifica, quia melius est hominem esse Deum, quàm frui diuina uisione, sed quantum ad actum secundum, id est, quantum ad operationem perfectior est unio beatifica. Et tandem docet, ꝙ istæ uniones non possunt inter se computari, quoniam sunt diuersarum rationum: suaderur hæc sentēria. Nam animæ Christi eligibilius est uniri Deo per uisionem & amorem beatificum quàm per unionem hypostaticam, ergo illa unio perfectior est. Explicatur hoc, nā si daretur optio, utrum uellet magis carere diuina uisione, & diuino amore, quā unione hypostatica, eligeret certè unione hypostatica carere. Rursus explicatur, quia si daretur optio inter hæc duo, utrūm uellet potius carere unione hypostatica, an deserere Dei amicitiam, certè eligeret primū, ergo unio beatifica perfectior est. D. Thom. in hoc articulo ex sententijs patrum colligit unionem duarum naturarum in Christo esse maximam. Idque probat in primis autoritate Augustini 1. de Trinit. cap. 10. hoc ipsum docet D. Bernardus lib. 5. de consideratione parum post medium sub his uerbis. Arcem tenet unitas Trinitatis in qua tres personæ sunt una substantia, secundo loco illa præcellit in qua è diuerso tres substantiæ sunt una in Christo persona. Et merito hoc dicitur: nā ex hac unione resultat una persona plus una quàm esse resultans quacunque unione. Certè in mysterio dominicæ incarnationis tanta est unio inter Deum & hominem, quòd nō solum est unio amoris, & coniunctio amicitiæ, sed vnitas personalis, vt Deus sit homo, & homo Deus. Nihil, inquit D. Bernardus, est sublimius Deo, nihil vilius limo, ex quo homo formatus est, sed tanta humilitate descendit Deus ad limum, & tāta dignitate eleuauit limum ad Deum, vt omnia, quæ operatur Deus dicatur facere homo, & omnia quæ patitur homo Deus dicatur pati. Notissima est illa sententia Auerrois, ꝙ ex intellectu & intelligibili fit magis vnum, quàm ex materia & forma, quoniam intellectus in actu est intelligibile in actu, sed in hac vnione admirabili Deus est homo, & homo Deus, ergo tenet primas inter omnes vniones. Sed ex alio capite demonstratur eadem veritas. Nam etiam intercedente morte hæc vnio intercidi non potuit. Separatis enim carne & anima, quorum coniunctio erat naturalis, in morte Christi semper diuinitas mansit vnita carni, & animæ, nam verum est illud Theologorum prouerbium. Quod Deus semel assumpsit nunquam dimisit. Tandem hic argumentor in huius rei confirmationem. Natura diuina & humana in Christo vniuntur in una persona filij Dei substantialiter, & non accidentaliter sicut accidentia uniuntur in persona Christi. Rursus uniuntur substantialiter non sicut partes, ut pes, & manus, sed sicut naturæ perfectæ, & integræ secluſa omni imperfectione partium. Tandem uniuntur in unitate personæ simplicissima, & indiuisibili, ergo est unio maxima inter omnes uniones. ¶ Ad argumenta in principio respondetur, ad primum, hic dominus Caietanus respondet sed obscurè, meo tamen iudicio res est perfacilis. Vnde dico primo, ꝙ quādo D. Tho. hic distinguit coniunctionem in duo membra, non facit distinctionem generis in species, sed explicat distinctionem per causas coniunctionis, vt si diceremus albedo alia prouenit ex accidenti, alia prouenit ex naturali proprietate: dico similiter in nostro proposito, ꝙ coniunctio ipsa secundum se in præsentia considerator, & ideo non potuit esse membrum distinctionis, sed explicatur ex suis causis. Sensus itaq; est, ꝙ ipsa coniunctio considerator causari dupliciter, vel ex parte rerum, quæ coniunguntur, quæ se habent veluti res materiales in ipsa cōiunctione, vel ex parte rei, in qua copulantur, quæ se habet veluti formale coniunctionis. Secundo, dico ꝙ ipsæ res, quæ copulantur, non considerantur absolutè quasi non habeant ordinem inter se, sed vt habent ordinem inter se. Similiter illud in quo copulantur non est considerandum secundum se, sed prout in illo res diuersæ copulantur in vnitate personæ, subsistentiæ. Ex hac doctrina, si rectè consideratur, patet solutio omnium argumentorum. Auerrois. Ad primū argum. Caieta. Ad scēdm. Ad confir. Ad tertiū. Ad quartū
Nam ad primum iam satis constat, quomodo D. Tho. demonstrauit ipsam coniunctionem ex suis causis. ¶ Ad secundum, cum sua confirmatione ex eadem doctrina patet solutio. Nam dicendum est, ꝙ vnio accidentium in persona Christi non est maxima, tum quoniam nō vniuntur immediatè, sed mediatè, tum, quoniam eorum vnio est accidentalis, vnio verò humanitatis est substantialis. Vltimò quoniam accidentia in Christo habent suas proprias inexistentias. Humanitas verò, & deitas subsistunt eadem diuina subsistentia. ¶ Ad confirmationem respondetur, ꝙ licèt Deus qui regit vniuersa sit maximè vnus, non sequitur quòd creaturæ maxima vnione in illo cōiungantur. Quoniam Deus non confert creaturis illā suam summam vnitatem, quam soli humanitati communicat. ¶ Ad tertium negatur consequentia. Nam essentia diuina est quæliber persona cui vnitur, sed humana natura non est persona cui unitur. Deinde essentia diuina est simpliciter uerbo incarnato. Nam uerbū incarnatum post unionem est persona composita, ut dictum est articulo 4. Deinde personæ diuinæ secundum quòd vniuntur in essentia diuina sunt ens quoddam maximum, & perfectissimum, ergo sunt vnum maximum, & perfectissimū. Patet quia unitas est passio entis nihil reale addens supra ens. ¶ Ad quartum neganda est maior. Nam unitas Trinitatis est maxima unitas, at diuinæ psonæ neque efficiūt, nec efficiuntur unum, sed satis est, quòd sint unū in se uel

in

Universidad de Deusto
Biblioteca

in aliquo tertio. Secundò respondetur, argumentum Durandi tantum probare, quòd vnio materiæ & formæ sit maior extensiuè, nam ex ea resultat vnitas essentiæ & personæ, cæterum non probat, quòd sit maior intensiuè. Aliqui dicunt quòd hæc est maxima vnio naturarũ perfectarum, & completarum. Nam ea propriè dicuntur vniri, quæ possunt esse separata. ¶ Ad argumenta, quæ fecimus in fauorem Scoti. In primis dicendum est, quòd est eligibilius animæ Christi vniri verbo hypostaticè, quàm vniri per amorem, aut per visionem beatificam, nam melius est Deum esse hominem, quàm frui visione beatifica. Maximè quòd ex vnione hypostatica naturali consequentia sequitur vnio beatifica. Secundò respondetur, non esse dubium quin anima Christi eligeret potius carere vnione hypostatica, quàm deserere Dei amicitiã, & Deum offendere. Sed hoc non prouenit ex eo, q vnio per amicitiam sit melior, quàm unio hypostatica, sed ex eo quòd diuina amicitia non potest perdi, aut offendi sine peccato, quod nulla ratione committendum est. Sicut anima Christi eligeret potius carere vnione hypostatica, & annihilari, quàm peccare venialiter, & dicere mendacium, ex hoc tamen non infertur, quòd dicere veritatem sit melius, quam Deum esse hominem.

Ad argumẽta in fauorẽ Scoti.

ARTICVLVS DECIMVS.

Vtrùm vnio duarum naturarum in Christo sit facta per gratiam.

16 Inf.q.6.ar.6. Et veri: q.29.ar.2. Et 3.d.13.q.3.art.1. P.2.q.110. ar.2. & 3. Ar.6.huius quæst.

AD decimum sic proceditur. Videtur q vnio incarnationis non sit facta p gratiam. Gratia enim est accidens quoddam: ut in secunda parte habitum est.* Sed humanæ naturæ unio ad diuinam, non est facta per accidens: ut suprà ostensum est.† Ergo videtur quòd vnio incarnationis non sit facta per gratiam.

¶ 2. Præterea, Gratiæ subiectum est anima: Sed sicut dicitur Colo. 2. in Christo inhabitauit omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, ergo videtur q illa vnio non sit facta per gratiam.

¶ 3. Præterea, Quilibet Sanctus Deo vnitur per gratiam. Si igitur vnio Incarnationis fuit per gratiam, uidetur quòd non aliter dicatur Christus esse Deus, quàm alij Sancti homines.

Sed contra est, q Augustin. dicit in lib. 2. de Prædest.* Sanctorum, Ea gratia sit ab initio fidei suę homo quicunque Christianus, qua gratia homo ille ab initio suo factus est Christus: Sed homo ille factus est Christus per unionem ad diuinam naturam. Ergo unio illa fuit per gratiam.

c. 15. ante med. to. 7.

Respondeo dicẽdum, q sicut in secunda parte dictum est,* gratia dupliciter dicitur. Vno modo ipsa voluntas Dei gratis aliquid dantis: Alio modo ipsum gratuitum donum Dei. Indiget autẽ humana natura gratuita Dei volũtate ad hoc, q eleuetur in Deum, cùm hoc sit supra facultatẽ suæ naturæ: eleuat aũt humana natura in Deũ dupliciter. Vno modo per operationem, qua scilicet Sancti cognoscunt & amant Deum. Alio modo per esse personale. Qui quidem modus est singularis Christo: in quo humana natura assumpta est ad hoc, quod sit in persona filij Dei. Manifestum est autem quòd ad perfectionem operationis requiritur q potentia sit perfecta per habitũ: sed q natura habeat esse in suppposito suo, non fit mediante aliquo habitu.

3. di. 13. q. 3. art. 1. P. 5. q. 110. ar. 1.

Sic ergo dicẽdum est, q si gratia accipiatur ipsa Dei uoluntas gratis aliquid faciens, uel gratum seu acceptum aliquem habens, unio Incarnationis facta est per gratiam: sicut & vnio Sanctorũ ad Deum per cognitionem & amorem: Si uerò gratia dicatur ipsum gratuitum Dei donum, sic ipsum, quod est, humanam naturam esse unitam personæ diuinę, potest dici quędam gratia, in quã tum nullis præcedentibus meritis hoc est factũ, non autem ita quod sit aliqua gratia habitualis, qua mediante talis vnio fiat.

Ad primum ergo dicendum, q gratia, quę est accidens, est quædam similitudo diuinitatis participata in homine. Per Incarnationem autem, humana natura non dicitur participasse similitudinem aliquam diuinæ naturæ, sed dicitur esse cõiuncta ipsi diuinæ naturæ in persona filij: Maius autem est ipsa res, quàm similitudo eius participata.

3. d. 4. q. art. 2. & 2. Et col. Ic. 2, co.

Ad secundum dicendum, q gratia habitualis est solum in anima: Sed gratia, id est, gratuitum Dei donum, quod est vniri diuinæ personæ, pertinet ad totam naturam humanam, quæ cõponit ex anima & corpore. Et per hunc modum dicit plenitudo diuinitatis in Christo corporaliter habitasse, quia est vnita diuina natura non solũ animæ, sed etiam corpori: Quamuis etiam possit dici, q dicitur habitasse in Christo corporaliter, id est non umbraliter, sicut habitauit in sacramentis veteris legis, de quibus ibidem subditur, q sunt umbra futurorum, corpus autem est Christus, put scilicet corpus contra vmbram diuiditur. Dicunt etiam quidam, qd diuinitas dicitur in Christo habitasse corporaliter, id est, tribus modis, sicut corpus habet tres dimensiones. Vno modo p essentiam, præsentiam, & potentiam: sicut in cæteris creaturis: Alio modo, per gratiam, gratum faciẽtem: sicut in Sanctis; Tertio modo, per unionem personalem: quod est proprium sibi.

Vnde patet responsio ad tertium: quia scilicet vnio Incarnationis non est facta solùm per gratiam habitualem, sicut alij sancti uniuntur Deo, sed secundum subsistentiam siue personam.

SVMMA TEXTVS.

1. Concl. PRima conclusio. Si gratia accipiatur pro gratuita Dei voluntate, hæc vnio est facta per gratiam. Hanc conclusionem probat in primis Diuus Thomas ex Diuo Augustino, libro de prædestinatione sanctorum. Deinde unio sanctorum ad Deum per coniunctionem & amorem est ex gratuita Dei voluntate, ergò multò magis unio humanitatis ad uerbũ, quæ maior & excellentior est, erit ex gratuita Dei uoluntate. ¶ Secunda conclusio, si gratia sumatur pro gratuito Dei beneficio, hæc unio est maxima gratia. Probatur, Hæc unio non est facta aliquibus meritis præcedentibus, sed ex sola Dei uoluntate, ergo est gratuitum Dei beneficium. ¶ Tertia conclusio, hæc unio non fit mediante gratia habituali. Probatur, omnis gratia habitualis Christi, imò quælibet accidentalis

Augustin.

2. Concl.

3. Concl.

cidentalis perfectio supponit esse personale ipsius Christi ergo nulla gratia habitualis est media ad hoc, vt esse diuinum communicetur humanitati, in quo consistit ratio vnionis.

EXPOSITIO ARTICVLI.

COnclusiones huius articuli ità perspicuè explicantur à D. Thom. vt nihil fere superaddendum sit: Ve rumtamen circa primam conclusionem notare oportet, q gratuita voluntas accipitur in præsentia, non tantum pro uolũtate libera, & indifferenti ad vtrumlibet, verum etiam pro voluntate omnino liberali, quæ non respicit debitum iustitiæ siue in merito, siue in natura. Etenim contra has causas distinguitur gratia, & gratuita voluntas in hoc articulo, vt patebit in sequentibus. Nam volũtas Dei, qua coronat nostra merita, non dicitur gratuita, vt hic accipitur, neque uoluntas, qua res naturales in suo esse conseruantur, quia talis uoluntas debita est secundum naturæ ordinem, & conseretur miraculum nõ concurrere ad rerum conseruationem. Et in hoc sensu prima conclusio huius articuli est certa secundum fidem, vt patet ex ijs, quæ quæstione præcedenti dicta sunt. Videndus est etiam D. Augustlib. 2. de prædest. sanctorum cap. 13. & 15. de Trinitate cap. 19. Circa secundam conclusionem nota, donum Dei gratuitum dici illud, qd ex Dei voluntate impẽditur, & donatur, siue illud sit creatum, siue increatum, siue actus, siue auxilium Dei. Et de rebus creatis nulli est dubium, quin ex dono Dei gratuito deriuentur. De dono vero increato probatur. Quoniã ipsa Spiritus sancti persona donata est Apostolis, imò cuilibet iusto in sua iustificatione donatur, iuxta illud Ioan. 14. Ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis, & Rom. 5. charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Legendus est D. Leo Papa in sermone in festo Penthecost. vbi ostendit, q Spiritus sanctus datur non solum secundum virtutem, & operationem, sed etiam secundum præsentiam maiestatis. Legatur etiam D. Aug. 15. de Trinita. ca. 26. & tract. 74. in Ioan. & D. Thom. 1. p. q. 38. vbi explicat personale ac proprium nomen Spiritus sancti, esse donum. Item persona ipsa filij dicitur nobis data. Isaiæ 9. & Ioan. 3. sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. Secunda igitur conclusio D. Tho. sic explicata, est secundum fidem asserenda, siquidem eximium, & excellens donum fuit, q humana natura in diuinam hypostasim eleuaretur. Vtrum vero hoc donum fuerit creatum vel increatum non satis constat apud Theologos, nobis videtur creatum, & increatum dici posse. Sic enim loquitur D. Tho. ſæpiùs. Nam in hoc articulo in solutione ad primum censet increatum fuisse. Nam inquit, per incarnationem humana natura non dicitur participasse similitudinem aliquã diuinæ naturæ, sed natura dicitur coniuncta ipsi diuinæ naturæ in persona filij. Maius autem est ipsa res (hoc est, diuina natura in persona filij) quàm similitudo eius participata, & infrà q. 6. artic. 6. inquit, gratia vnionis est esse personale, quod gratis diuinitus datur humanæ naturæ in persona verbi. Quandoque vero D. Thom. dicit, hoc donum esse creatum, & factum, vt in prima conclusione huius articuli, & infra artic. 12. ad 3. argumentum. Cuius rei ratio hæc est, quoniam vnio, vt ostendimus supra, importat multa, quorum aliqua sunt creata, aliqua vero non. Relatio realis, quę consurgit ex hac vnione, & ratio fundandi talem relationem creata sunt. Terminus vero huius actionis vniendi, & ipsius vnionis principium increatum est, vt latè ostensum est suprà articul. 7. & videbimus amplius cum Caietano infrà q. 7. art. vltimo. Circa tertiam conclusionem obseruandum est, esse certum secundum fidem Catholicam, q vnio ista non est facta per solam gratiam habitualem, secũdum quem modum omnes sancti vniuntur Deo. Iuxta illud 1. Corin. 6. Qui adhæret Deo vnus spiritus est cum eo. Ratio huius est, quia talis vnio non est subsistantialis sed accidentalis, imò huiusmodi vnionem introducit Nestorius. Vtrùm vero gratia habitua-

D. Augustin.

Deum esse hominem. Vtrum sit beneficiũ creatũ an increatũ.

Ioan. 14. Rom. 5.

Leo Papa.

D. Augustin. D. Thom.

Esa. 9. Ioan. 3.

1. Corin. 6.

lis sit dispositio, per quam natura humana sit disposita ad unionem hypostaticam, disputabitur infrà q. 6. ar. 6.

ARTICVLVS VNDECIMVS.

Vtrùm vnionem Verbi incarnati aliqua merita præcesserint.

17 1. 2. q. 98. ar. 4. c. & 3. dist. 4. q 3. ar. 1. & Ro. 1. li. 3. col. 2. fi. & Hebr. 1.

AD Vndecimum sic proceditur. Videtur q vnio Incarnationis fuerit aliqua merita subsecuta: Quia super illud Psal. 32. Fiat misericordia tua super nos, quemadmodum, &c. dicit glos.* Hic insinuatur desiderium Prophetæ de Incarnatione, & meritum impletionis. Ergo incarnatio cadit sub merito.

* innuitur in glos. interlineari, ibid.

¶ 2. Præterea. Quicunque meretur aliquid, meretur illud, sine quo illud haberi non potest: Sed antiqui Patres merebãtur vitam æternam, ad quã peruenire non poterant, nisi per Incarnationem. dicit enim Greg.* in li. 13. mor. Hi qui ante Christi aduẽtum in hunc mũdum venerunt, quãtamlibet iustitiæ virtutẽ haberent, ex corporibus educti, in sinum cælestis patriæ statim recipi nullo modo poterant: quia nondum ille venerat, qui iustorum animas in perpetua sede collocaret. Ergo videtur q meruerint Incarnationem.

* li. 13. ca. 20. circa fi nem.

¶ 3. Præterea, De* beata Virgine cantatur, q Dominum omnium meruit portare. Quod quidem factum est per Incarnationem. Ergo Incarnatio cadit sub merito.

* in offic. illius ad mat.

Sed cõtra est, quod Augustinus dicit in libro.* de Prædestin. Sanctorum. Quisquis in capite nostro præcedentia merita singularis illius generationis inuenerit, ipse in nobis præcedentia merita multiplicatæ regenerationis inquirat: Sed nulla merita præcesserunt regenerationem nostram: secundum illud ad Titum 3. Non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos; sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit per lauacrum regenerationis. Ergo nec illam Christi generationem aliqua merita præcesserunt.

* c. 15. non procul à fi. tom. 7.

Respondeo dicendum, q quantum ad ipsum Christũ, manifestũ est* ex præmissis, q nulla eius merita potuerunt præcedere vnionem. Non enim ponimus, q ante fuerit purus homo, & postea per meritum bonæ vitæ, obtinuerit esse filius Dei, sicut posuit Photinus, sed ponimus q à principio suę conceptionis ille homo verè fuerit filius Dei, vtpote nõ hũs aliam hypostasim, quàm filij Dei, secundum illud Luc. 1. Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei. Et ideo omnis operatio illius hominis subsecuta est vnionem. Ergo nulla eius operatio potuit esse meritum vnionis.

* Ar. præc.

Sed neque etiã opera alterius cuiuscũque hominis potuerunt esse meritoria huius vnionis ex condigno. Primò quidem: quia opera meritoria hominis propriè ordinantur ad beatitudinẽ, quæ est virtutis præmium, & consistit in plena Dei fruitione. Vnio autem Incarnationis cum sit in

esse

Universidad de Deusto
Biblioteca

esse personali, transcendit vnionem beatæ mentis ad Deum, quæ est per actum fruentis. Et ideo nõ potest cadere sub merito.

2 Secundo, quia gratia non potest cadere sub merito: quia est merendi principium. Vnde multo minus incarnatio cadit sub merito, quæ est principium gratiæ: secundum illud Ioan. 1. Gratia & veritas per Iesum Christum facta est.

3 Tertiò, quia incarnatio Christi est reformatiua totius humanæ naturæ. Et ideo non cadit sub merito alicuius hominis singularis: quia bonum alicuius puri hominis non potest esse causa boni totius naturæ.

Ex congruo tamen meruerunt sancti Patres Incarnationem, desiderãdo & petendo: congruũ enim erat vt Deus exaudiret eos, q̃ ei obediebãt.

Et per hoc patet responsio ad primum.

Ad secundum dicendum, q̃ hoc est falsum, q̃ sub merito cadit omne illud, sine quo præmium esse non potest: quædam enim sunt, quæ non solum requiruntur ad præmium, sed etiam præexiguntur ad meritum, sicut diuina bonitas, & eius gratia; & ipsa hominis natura. Et similiter Incarnationis mysterium est principium merẽdi: quia de plenitudine Christi omnes accepimus, vt dicitur Ioan. 1.

Ad tertium dicendum, q̃ beata Virgo dicitur meruisse portare Dominum omnium: non quia meruit ipsum incarnari; sed quia meruit ex gratia sibi data illum puritatis & sanctitatis gradum, vt congruè posset esse mater Dei.

SVMMA TEXTVS.

1. Conclu. PRima conclusio. Certissimum est nulla Christi merita potuisse præcedere istam vnionem. Probatur, ille homo qui est Christus à principio suæ conceptionis fuit filius Dei, ergo nulla eius operatio potuit esse meritum vnionis. Probatur consequentia. Quia omnis operatio illius hominis supponit vnionem factam in persona. Antecedens vero ostenditur ex differentia, quæ est inter fidẽ, & hæresim Nestorij. Etenim Nestorius asserebat, quòd Christus ante fuit purus homo, postmodum vero per meritum bonæ vitæ obtinuit esse filium Dei. Fides vero asserit; quòd ab exordio suæ conceptionis ille homo habuerit esse personale filij Dei. Iuxta illud Luc. 1. Quod ex te nascetur sanctum vocabitur filius Dei. ¶ Secunda conclusio. Nulla merita alterius hominis meruerunt de condigno istam vnionem. Hęc conclusio probatur primo, vnio hæc superat omnem rationem meriti. Quòd sic demonstrari potest. Omne meritum ordinatur ad beatitudinem, quæ consistit in fruitione Dei tanquam ad eius finem, & terminum, sed vnio hæc excedit quamlibet vnionem beatificã, & Dei fruitionem, ergo non cadit sub merito. Secundò, hæc vnio est principium, & fons gratiæ, sed gratia non potest cadere sub merito, ergo neque vnio. Maior patet Luc. 2. concluſ. Ioan. 1. Ioã. 1. gratia & veritas per Iesum Christũ facta est. Minor probatur, principiũ meriti non potest cadere sub merito, sed gratia est principium meriti, ergo non cadit sub merito. Tertiò, incarnatio Christi est reformatio totius humani generis, sed hæc reformatio non potest cadere sub merito alicuius hominis, ergo neque incarnatio. Maior est certissima. Minor probatur. Vniuersale bonum, quale est reformatio totius naturæ, non cadit sub merito 3. Conclu. alicuius hominis singularis, ergo. ¶ Tertia conclusio. Patres veteris legis meruerũt de cõgruo incarnationẽ desiderando, petendo. Probatur, congruum est, vt vota & orationes supplicantium exaudiantur, sed patres antiquæ legis orationibus continuis iustabant, vt filius Dei mitteretur in carne, ergo meruerunt de cõgruo incarnationem.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Dubium. EST dubiũ, vtrũ sit certũ secũdum fidem Catholicã, q̃ Christus nõ meruerit vnionem hypostaticam. A parte negatiua arguitur in primis ex diuinis scripturis. Prima scriptura habet in Psal. 44. Dilexisti iustitiã, & odisti iniquitatem, propterea vnxit te Deus. &c. In qua sententia manifestè significatur, q̃ dilectio iustitiæ in Christo fuit causa meritoria propter quam Christus fuit vnctus à patre cœlesti, sed hæc vnctio nihil aliud est q̃ vnio hypostatica, vt videt interpretari Paul. ad Heb. c. 5. ergo meruit vnionem hypostaticam. Secunda scriptura est ad Philip. c. 2. Propter quod Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, qd est super omne nomẽ, idest, nomen filij Dei, ergo merito humilitatis, in cruce meruit, vt esset filius Dei. ¶ Secundò, unio hypostatica potest cadere sub merito, ergo Christus meruit illam. Antecedens probatur. Nã Christus meruit, quòd humanitas vniretur diuinitati post triduum, nam in triduo non erat humanitas. ¶ Tertiò, meritum Christi fuit infinitum, ergo meruit infinitam visionem. Ruisus ergo meruit comprehensionem, meruit ergo quòd esset Deus, nam comprehẽsio soli Deo debetur. ¶ Quartò Beatissima Virgo Maria, ut sentiunt viri docti, meruit de condigno esse Dei matrem, ergo meruit de condigno incarnationem filij Dei. Ruisus ergo Christus id promeruit. Nam omne meritum Mariæ ex Christi merito habuit vim, & efficaciam. ¶ Item præmium sæpenumero præcedit meritum. Quod ostendo efficaciter ex diuinis scripturis. Nam gratia quæ collata fuit patribus antiquis, secundum fidem Catholicam data est ex meritis Christi futuris præuiis, ut patet ex illo Romanorum tertio. Omnes peccauerunt, & egent gloria Dei, iustificati gratis per gratiam ipsius, & redemptionem, quæ est in Christo Iesu, quem proposuit propitiatorem per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem iustitiæ suæ propter remissionem præcedentium delictorum &c. ergo postquam Christus est incarnatus, potuit mereri incarnationem per merita subsequentia. Certè Magister sententiarum in secundo docet expresse, quòd Angeli sunt creati in beatitudine, quam postmodum promeruerunt per opera subsequentia. In cuius rei confirmationem adducit exemplum; Nam si dux daret militi equum, vt eo bene veteretur, & fortiter pugnando illum promereretur, tunc præmium præcederet tempore ipsum meritum. Ex quo liquido sequitur, quòd potest quis mereri per actum subsequentem id quod iam est præteritum. Et diuini Theologi constanter affirmant in materia de prædestinatione, quòd si bonus vsus gratiæ futuras esset ex nobis & ex meritis nostris, vnusquisque nostrum mereretur suam prædestinationem, sed usus bonus gratiæ in Christo erat ex Christo, & ex meritis Christi, ergo meruit suam prædestinationem, & vnionem hypostaticam. ¶ Item ad meritum satis est quòd præcedat ordine naturæ ipsum præmium, sicut in hominibus iustis apparet, qui cum mereantur augmentum gratiæ, & charitatis, simul tempore est meritum & præmium, imò multi Theologi tenent satis probabiliter cum domino Caietano, quòd Angeli in secundo instanti meruerunt beatitudinem, & eam sunt consecuti, sed anima Christi Domini in instanti unionis hypostaticę habuit actum dilectionis supernaturalem, vt docet Diuus Thomas, infra quæstione 34. qui fuit actus infinitè meritorius, ergo meruit vnionem hypostaticam. Explicatur hoc, nã Diuus Thomas in articulo tantum demõstrat, quòd Christus nullis meritis præcedentibus meruit unionem hypostaticã, sed non demonstrat, quòd non meruerit eã per opera subsequentia, & per opera quę simul tempore sunt. ¶ Vltimò, Christus Dominus satisfecit de omni rigore iustitię, pro omnibus beneficijs suę humanitati collatis, ut ostensum est in secundo articulo primę quęstionis, ergo satisfecit

Prim. 2. Psal. 44.
Heb. 5.
Phil. 2.
Secũdum
Tertium
Quartũ
Quintum
Sextum
Caietan.
D. Tho.
Vltimum
Magist.

tisfecit pro hoc singulari beneficio, quo humanitas est coniuncta diuinitati in vnitate personæ, potuit ergo mereri hanc dignitatem.

1. Conclu. ¶ Ad huius rei expositionem est prima conclusio. Christus non meruit diuinitatem, nec meruit vnionem hypostaticam. Hæc conclusio videtur mihi certa secundum fidem. Et probatur primò. Nam hoc mysterium in diuinis literis tribuitur diuinæ dilectioni, & summæ Dei liberalitati, vt patet ex illo Ioannis 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. Et Lucæ primo. Per viscera misericordiæ Dei nostri. Et ad Ephesios capitulo secundo, Propter nimiam charitatem, qua nos dilexit. Ad Titum 2. & 3. Apparuit benignitas, & humanitas apparuit gratia Dei, non ex operibus iustitiæ, &c. & huiusmodi sunt innumera testimonia in sacris scripturis. Secundo probatur, quoniam Diuus Augustinus libro de prædestinatione sanctorum capitulo 15. & libro de bono perseuerantiæ, cap. vltimo, & tract. 105. in Ioan. & in enchiridio capitulo 40. pro manifesto, & euidenti statuit, quòd Christus nullis meritis promeruit hanc ineffabilẽ excellentiam, vt esset filius Dei, Præclarissimum (inquit) lumen prædestinationis, & gratiæ, ipse Saluator est. Nam ille homo vt à verbo Dei patri coæterno in vnitatem personæ assumptus esset vnigenitus filius, vnde hoc meruit? & iterum, Humana merita hic conticescant, quæ perierunt per Adam, vt regnet gratia, quæ regnat per Dominum Iesum Christum. Tertiò probatur, quoniam ita sentiunt vniuersi Theologi in 3. d. 4. vbi istam disputãt quæstionem. Quartò probatur, nam qui dicunt Christum Dominum meruisse diuinitatem, & vt sit filius Dei incidunt in hæresim Fotinianam ab Ecclesia reprobatam, quę asserebat Christum Dominum per bona opera diuinitatem promeruisse, quam destruit Diuus Thomas 4 contra Gentes, capitulo 28. His testimonijs accedunt optimæ rationes. Prima est, nam nemo potest mereri, vt sit, & habeat esse, nam anteq̃ habeat esse nulla merita possunt intelligi, sed Christus est per vnionem hypostaticam, ergo non potuit mereri vnionem hypostaticam. Secunda, primum principium meriti non cadit sub merito, sed incarnatio & vnio hypostatica, est principium omnis meriti, ergo non potest cadere sub merito. Maior argumenti demonstratur. Nam hæc de causa gratia prima & ipsa natura nõ cadit sub merito, quoniam est principium omnis meriti. Minor vero probatur. Nam ex vnione hypostatica omne meritum dimanat. Explicatur hoc euidentius. Nam meritum est causa præmij, ergo si incarnatio Domini est præmium, meritum est causa illius, & incarnatio est causa omnis meriti, ergo meritum est causa suæ causæ, quod est absurdum. Vltimo loco accedit probatio Diui Thomæ, quam desumpsit ex Diuo Augustino. Omnis operatio Christi subsecuta est vnionem hypostaticam, ergo nulla eius operatio fuit meritum vnionis. Explicatur hoc. Nam Christus vel meruit vnionem hypostaticam in quantum Deus, vel in quantum homo, non in quantum Deus, vt planè constat, neque in quantum homo, nam ante vnionem non erat homo. Confirmatur hoc: nam esse, prius est quàm operari, sed Christus est per vnionem hypostaticam, ergo ante vnionem hypostaticam non potuit operari, neque vero mereri.

2. Conclu. ¶ Secunda conclusio. Christus Dominus potuit mereri, vt patet incarnaretur, aut Spiritus sanctus. Probatur sic, nam eius operatio erat infinitè meritoria ex parte vnionis, vt supra ostensum est, ergo potuit mereri infinitum præmium ex parte vnionis. Deinde si Christus Dominus suam orationem direxisset, vt pater æternus incarnaretur, certè exaudiretur pro sua reuerentia.

Ad primũ argumentum. ¶ Ad argumenta in principio. Ad primum, ex sanctis scripturis respondetur, quòd Christus meruit suam vnctionem, id est, meruit manifestationẽ suæ vnctionis, sic explicat Diuus Thomas, vel dicatur quòd illa dictio, propter, non semper dicit causam efficientem, & meritoriam, sed interdum dicit causam finalem, & in hoc loco commentarius est, propterea vnxit te Deus, id est, vnxit te Deus, vt odio haberes iniquitatẽ, & doceres iustitiam, & æquitatem. Ad secundam scripturam respondetur per regulam scripturis familiarem, explicandam esse, quòd dicitur aliquid fieri quando innotescit. Et sensus est, dedit illi nomen, id est, patefecit, & declarauit diuinitatem Christi, & nomen Dei, quod habuerat ab initio.

Ad secũdum. ¶ Ad secundum rñdetur, q̃ Christus Dominus indubiè meruit, q̃ humanitas post triduum iterum vniretur diuinitati, quia humanitas non erat, quamuis partes humanitatis persseuerarent, quemadmodum nos meremur corporum resurrectionẽ, & q̃ animę iterũ corporibus vniantur. Cæterùm non valet hæc argumentatio. Meremur resurrectionem corporum, ergo meremur creationem, quoniam creatio est principium omnis meriti. Non aliter in Christo, meruit certè Christus, q̃ humanitas post triduũ iterum vniretur diuinitati, quoniam hæc vnio est terminus operationis, & meriti Christi, sed non meruit, vt in principio vniretur diuinitati. Nam hæc vnio est principium omnis meriti Christi.

Ad tertiũ. ¶ Ad tertium argumentum respondetur, q̃ meritum Christi est infinitum ex modo merendi. Nam meruit coram patre æterno de omni rigore iustitiæ, vt supra expositum est, mereri autem de omni rigore iustitiæ coã Deo requirit infinitatem merentis & æqualitatem cum Deo, sicut producere aliquid ex nihilo requirit infinitam potentiam ex modo producendi. Deinde est infinitum hoc meritum, quia valet pro infinitis hominibus, & pro infinitis mundis si essent. Tertiò, est infinitum quia quacunque beatitudine signata adhuc perfectionem nobis meruit, sicut virtus Dei est infinita, non quòd producat creaturas infinitas, sed quoniam quacunq; data potest aliam & aliam multo meliorem producere. Vltimò est infinitum tali ratione. Nam si Christus applicasset suum meritum, vt pater æternus, vel Spiritus sanctus incarnaretur, meruisset illud, nõ tamen præmium Christi fuit infinitum simpliciter, sed modis iam expositis, nam est creatura, sicut & meritum, & ideò non potest esse simpliciter infinitum.

Ad quartum. ¶ Ad quartum argumentum dicendum est, quòd beatissima Virgo Maria non meruit esse matrem Dei de cõdigno, sed de congruo, vt bene annotat D. Thomas hic in solutione ad vltimum, quòd vberius explicabitur in sequenti dubitatione. D. Thom.

Ad quintum. ¶ Ad quintum argumentum respondetur, quicquid sit de assumpto, vtiũ aliquis possit mereri per actum subsequentem præmium ante concessum, hoc tñ verissimũ est, q̃ nullus põt mereri id, quod est primum principium merendi, alias daretur modus quo quis posset mereri primam gratiam, & suam creationem. Deinde dicendũ est, Christum Dñm causam fuisse gratiæ, quæ data est patribus antiquæ legis in genere causę finalis antequam esset Christus, sed postquã hæc vnio facta est, fuit causa illius in genere causæ efficientis influendo, & cõseruando illã gratiam, & tandem reducendo ad vltimum actum, introducendo sanctos ad beatitudinem, & ideo postquam semel facta est vnio, fuit causa meritoria illius gratiæ, quæ data erat patribus sub fideiussione Messiæ venturi, propter merita Christi futura. Ex quibus patet, q̃ gratia data patribus antiquæ legis non fuit primum principium meriti Christi, at vnio hypostatica fuit primum principium meriti Christi, & ideo non potuit cadere sub merito.

Ad sextũ. ¶ Ad sextum respondetur, non esse impossibile meritum & præmium esse simul tempore, vt argumenta efficaciter probant. Verum est prorsus impossibile, vt primum principium merendi cuiusmodi est vnio hypostatica, cadat sub merito, vt iam sæpius dictum est.

Ad vltimũ. Meritũ & satisfactio differunt. ¶ Ad vltimum argumentum neganda est consequentia. Nã est manifesta ratio discriminis. Satisfactio enim præsupponit beneficium iam impẽsum, pro quo fit satisfactio, meritum verò necessum est, vt antecedat præmiũ: siquidem est illius causa. Cùm igitur vnio hypostatica sit causa omnis meriti Christi, impossibile est, vt sub merito cadat. Cuius rei hæc est euidens demonstratio ex diuina Theologia. Nam si Christus inquantum homo meruit vnionem hypostaticam, & quòd esset Deus, conse-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quens est, quòd meritum Christi Domini, quod est operatio creata, esset tantum bonum sicut Deus, meritum enim est æquale præmio. Sequitur rursus, quòd Christus in quantum homo posset dicere Deo, ego meis meritis me feci Deum. Sicut dicebat Pelagius Deo, tu me fecisti hominem, sed ego me feci iustum: siquidem meis meritis iustitiam comparaui. ¶ Est aliud dubium de secunda conclusione, vtrum homines iusti ante incarnationem meruerint de condigno vnionem hypostaticam, & Christi Domini incarnationem à parte affirmatiua sic arguitur. Nam rationes D. Tho. quibus probare adnititur partem negatiuam facilè labefactantur, illud enim quod asserit in prima probatione, quòd merita ordinantur ad beatitudinem, & non ad vnionem hypostaticam, quæ transcendit beatificam vnionem, nihil probat. Nam non videtur cur non possit ordinari meritum nostrum ad vnionem hypostaticam ex ordinatione diuina, sicut ad beatitudinem. Id vero quod assumit in secunda probatione, quòd gratia non cadit sub merito cum sit merendi principiũ, & ideò multo minus incarnatio cadit sub merito, quia est gratiæ principium, parum probat, quoniam ideo non potest homo primam gratiam mereri, quia ante primam gratiam non est amicus Dei, sed ante incarnationem homines iusti erant amici Dei, ergo similitudo non consistit. Sed & tertia ratio D. Thom. leuis videtur. Nam non videtur impossibile, q. Deus potuerit conferre tantam gratiam primo parenti, aut Abrahamo, vt reformaret totam naturam humanam. ¶ Deinde arguitur, beata Virgo Maria meruit de condigno esse matrem Dei, ergo meruit, quòd Christus incarnaretur. Antecedens probatur à quibusdam Theologis ex eo quòd meruit gloriam, quæ maius aliquid est. Potest etiam probari, quoniam merito beatæ Virginis aliquid altius tribuendum est, quàm merito aliorum hominum. Et confirmatur, nam D. Th. in solutione ad vltimum apertè docet, q. beata Virgo ex gratia sibi collata illum puritatis & sanctitatis gradum meruit, vt congruè esset mater Dei. Et certè videtur loqui de merito de condigno, quo genere meriti iusti homines merentur augmentum puritatis, & sanctitatis.

Dubium. Vtrũ vnio hypostatica cadat sub merito de condigno.

Primũ argumentũ.

Secũdum.

In oppoſi.

¶ In contrarium est, quòd meritum cuiuscunque puri hominis est finitum in genere meriti, sed vnio hypostatica est aliquid infinitum & increatum, ergo impossibile est, quòd cadat sub merito puri hominis. ¶ Pro explicatione veræ doctrinæ est prima conclusio. De potentia Dei absoluta purus homo in gratia Dei existens potuit mereri de condigno incarnationem filii Dei, vt si Deus statuisset pactum cum Abrahã, aut cum alio iusto, si fecetis hãc rem ego polliceor tibi in præmium obedientiæ incarnationẽ, ac multò magis (vt antea indicatũ est) Christus Dominus mereri potuit, quòd pater æternus, aut Spiritus sanctus incarnaretur. Hanc conclusionem probat efficaciter argumentum primum, quod fecimus contra probationes D. Tho. Sed obseruãdum est, q. prædictũ meritum non esset tam propriè meritum de condigno sicut meritum sanctorum ad beatitudinem. Nam meritum sanctorum habet quandam æqualitatem cum beatitudine, vt ostendit Diuus Thomas 1. 2. quæstione vltima, articulo tertio, sed prædictum meritum non haberet æqualitatem cũ vnione hypostatica, haberet tamẽ vim ex institutione diuina. Veluti si rex ordinaret dare Petro regnum, si saltaret, non ideo mereretur regnum de condigno ad æqualitatem. ¶ Secunda conclusio. De lege ac potentia ordinaria non potuerunt puri homines quantumlibet iusti promereri de condigno incarnationem. Hanc conclusionem conatur probare Apostolus in epistola ad Romanos copiosè, & effusè satis ostendendo, quòd Iudæi non meruerunt incarnationem. Dauid etiam in Psal. 88. Si dereliquerint filij eius legem meam, &c. vsque ad illud, misericordiam autem meam non dispergam ab eo, &c. Probatur deinde conclusio. Quoniam de lege ac potentia ordinaria meritum tantum ordinatur, vt inquit D. Tho. in prima ratione, ad beatitudinem tanquam ad præmium. Ac rursus de lege ac potentia ordinaria incarnatio Christi est principium meriti, multo magis quã prima gratia, vt inquit D. Tho. in secunda ratione, quoniã prima gratia collata est hominibus per Christum, & sic patet ad primum. ¶ Tertia conclusio. Beata Virgo non meruit de condigno esse matrem Dei, hæc conclusio statuitur contra Gabrielem, & Almaynum in 3. di. 4. q. 1. asserentes, q. supposita incarnatione aliquando faciendã, beata Virgo ex tã merito condigni, meruit esse matrẽ Dei. Itaque non meruit simpliciter incarnationem Christi, quia potuit Deus de alia matre incarnari, sed supposito q. filius erat incarnandus, meruit q. ex ipsa carnẽ assumeret. Hæc sententia videtur mihi falsa & improbabilis. Nam meritum condigni præsupponit legem de mercede reddenda pro meritis, at nulla extat lex diuina de tali mercede reddẽda p. meritis cuiusque, ergo non est meritum condigni ad vnionem hypostaticam. ¶ Secundò, & hoc argumentum est necessariũ. Beata Virgo meruit de condigno esse matrem Dei, ergo meruit de condigno, quòd esset Deus filius eius. Quod argumentum sic necessarium patet. Nam consequens includitur intrinsece in antecedenti. Asserere verò beatam Virginem promeruisse de condigno esse Deum filium eius, alienum est à vera Theologia. Explicatur hoc euidentius. Nam si meruit de condigno vt esset mater Dei, ergo meruit de condigno vt Christus ex ea nasceretur, ac subinde meruit de condigno, q. Christus esset in rerum natura. Tertiò. Si beata Virgo meruit de condigno, quòd esset Deus filius eius, sequitur quòd meritum Virginis sit melius, & excellentius, quam meritum Christi. Nam Christus meruit sibi gloriam corporis, & exaltationem sui nominis, & meruit nobis remissionem peccatorũ, & vitam gloriæ, sed maius & excellẽtius est promeruisse, quòd Deus sit filius Virginis, ergò meritum beatę Virginis excellentius est Quartò. Beata Virgo in cãtico suo commemorans hoc beneficium, non refert illud in sua merita, sed in Dei gratiam, & summam liberalitatem. Sed & Paulus Roma. 4. de hoc beneficio verba faciens sic loquitur. Non enim per legem promissio Abrahæ & semini eius, vt hæres esset mundi, id est, promissio Christi ex semine Abrahæ venturi non facta est per circuncisionem, neque per legem, neque per merita operum, sed per gratuitam Dei benenolentiam concessam credentibus in eum. Et in tertio capite habetur insigne testimonium ad id probandum. Nunquid (inquit) incredulitas illorum fidem Dei euacuauit? absit. Est enim Deus verax. Cuius loci communis expositio est, duplex esse genus diuinarum promissionum. Alterum est certæ determinationis, quod propter merita hominum non variatur, aliæ sunt promissiones diuinæ, quæ respiciunt qualitatem, & conditionem hominum. Et istæ propter merita hominum variantur. Et de his nõ loquitur Diuus Paulus in præsenti loco. Prioris generis promissio fuit promissio Christi venturi ex semine Dauid, & ex beata Virgine. Et docet Diuus Paulus, quòd etiam si omnes Iudæi non credidissent, & nulla hominum essent merita, Deus impleßet promissionem suam, ergo non venit propter merita. Huic consonat quod iterum dicit Paulus Romanorum. 4. ideo ex fide, vt secundum gratiam firma sit promissio. Loquitur de promissione Christi venturi ex semine Dauid. Et sensus est, promissio hæc facta est non secundum merita hominum, sed secundum gratiam, & liberalitatem Dei, vt firma & rata sit promissio, & non ex peccatis hominum impediatur. Sed dices hæc argumenta non labefactare opinionem Gabriel. & Almay. Nam illi planè asserunt, quòd beata Virgo non meruit absolutè incarnationem, sed suppositã prædestinatione diuina, & conditionaliter meruit illam. Sed ego dico, quòd hæc defensio friuola est, & periculosa. Nam ex ea sequitur, quòd possemus dicere sine periculo Abraham meruisse de condigno, quòd Christus ex suo semine nasceretur. Et possemus explicare scripturam quæ sonat contrarium, quòd non meruit illud absolutè, sed conditionaliter suppositò quòd esset incarnandus. Rursus sequitur ex eadem doctrina, quòd quilibet prædestinatorum mereatur gratiam prædestinationẽ sibi concessam, & possumus explicare sacras literas, quæ sonant contrarium, quòd nõ mereamur prædestinationem absolutè, sed supposito quòd sumus prædestinati ad talem, & tantam gratiam. Vltimò, hæc numero incarnatio, & quòd Deus fiat hic homo filius Virginis fuit absque meritis, ergo beata Virgo non meruit de condigno, vt esset Dei mater. Antecedens patet, nam prædicti autores concedunt quòd prædestinatio incarnationis fuit gratis absque meritis, sed nulla fuit prædestinata incarnatio, nisi hæc numero ex Maria virgine, ergo hæc fuit sine meritis.

3. Cõclu. Beata Virgo ergo Maria nõ meruit de condigno esse matrem Dei. Gabriel. Almay.

Rom. 4.

Rom. 4.

Vltima cõclusio.

¶ Vltima conclusio. Patres antiqui & præcipuè beatissima Virgo meruerunt de congruo incarnationem petendo, & desiderando. Nam congruum est, vt Deus obedientes sibi exaudiat. Ita tenent omnes Theologi in 3. dist. 4. quanquam Gabriel negat sanctos, & antiquos Patres meruisse de cõgruo incarnationem, sed tantum accelerationem. Et arguitur in fauorem huius. Nam ex contrario sequitur, quòd Patres antiquæ legis meruerint de congruo primam gratiam; siquidem meruerunt incarnationem Christi, quæ est fons, & principium gratiæ. Certè qui meretur fontem lucis meretur subinde ipsam lucem. Sequitur etiam, quod meruerint suam prædestinationem: siquidem meruerunt Christum, qui est causa suæ prædestinationis. Sequitur præterea, quòd meruerint de congruo gratiam, & gloriam Christi: siquidem meruerunt incarnationem Christi, ex qua sequitur gratia, atque gloria Christi. Vltimo ideo prima gratia non cadit sub merito de congruo, quia est radix omnis meriti, sed incarnatio Christi est radix omnis meriti, ergo. ¶ Ad hæc argumenta dicendum est, ad primum, & ad secundum, negãda est consequentia duplici ex causa. Tum quoniam Christus non fuit causa efficiens gratiæ, quæ collata est patribus antiquæ legis, vt superius dictum est, & patet euidenti ratione. Nam causa efficiens non potest causare antequam sit, certum autem est quod gratia antiquorum fuit prior tempore, quàm Christi incarnatio, ex quo euidens est quod non meruerunt Christum, vt causam efficientem suæ gratiæ, & sic non meruerunt suam gratiam: tum deinde quoniã Patribus antiquis data est gratia ex meritis Christi præuisis, & id quidem gratis, sed postquam habuerunt gratiã meruerunt, vt venirent desideratus gentibus, qui multo ante erat promissus. ¶ Ad tertium negandum est, quòd Patres meruerint Christo gratiam, & gloriam. Quoniam hæc ex incarnatione non sequuntur necessario. Deinde quia deprecati sunt Deum pro incarnatione, & non pro gratia, & gloria. ¶ Ad vltimum dico duo: vnum est, non consistere similitudinem. Nam ante primam gratiam homo nõ est amicus Dei, ante incarnationem vero antiqui Patres erant amici Dei. Alterum est non omne meritum fundari in incarnatione exhibita, & ideo meruerunt, vt exhiberetur. ¶ Ad argumenta in principio dubitationis proposita. ¶ Ad primum dicendum, q. rationes D. Thomæ procedunt secundum legem ordinariam, & sic sunt euidentes. ¶ Ad secundum respondetur, q. beata Maria meruit de cõgruo incarnationem Christi multo melius, quàm Patres antiqui, meruit què illam ineffabilem dignitatem, qd esset mater Dei, meruit enã de cõdigno eũ puritatis, & sanctitatis gradũ, vt de cõgruo esset mater Dei.

Dubiores Scholastici. Prima obiectio. Secunda obiectio. Tertia obiectio. Vltima. Ad argumenta ad primũ & secundũ. Ad tertiũ argu. Ad vltimũ Ad argumenta in principio. Ad primũ respondetur. Ad 2dam.

Inf. q. 7. ar. 13. 2. & q. 34. ar. 3. 2. & 3. dist. 4. q. 3. ar. 2. q. 1. arti. 1. & 2. huius q.

ARTICVLVS DVODECIMVS.

Vtrùm gratia vnionis fuerit homini Christo naturalis.

AD duodecimum sic proceditur. Videtur quòd gratia vnionis non fuerit homini Christo naturalis. Vnio enim incarnationis non est facta in natura, sed in psona: vt dictũ est: sed vnũquodque denominatur à termino. Ergo gratia illa magis debet dici personalis, q. naturalis.

¶ 2. Præterea, Gratia diuiditur contra naturam: sicut gratuita quæ sunt à Deo, distinguũtur contra naturalia, quę sunt à principio intrinseco. Sed eorum, quæ ex opposito diuiduntur, vnum nõ denominatur ab alio. Ergo gratia Christi non est ei naturalis.

¶ 3. Præterea, Naturale dicitur quod est secundum naturam: Sed gratia vnionis non est naturalis Christo secundum naturam diuinam (quia sic conueniret etiam alijs personis) nec etiam naturalis est ei secundum naturam humanam: quia sic cõueniret omnibus hominibus, qui sunt eiusdem naturæ cum ipso, Igitur videtur, q. nullo modo gratia Vnionis sit Christo naturalis.

Sed contra est, quod Aug. dicit in Enchir.* in humanæ naturæ susceptione fit quodammodo ipsa gratia illi homini naturalis, qua nullum possit admittere peccatum.

c. 40. post med. to. 3.

Respondeo dicendum, quòd secundum Philosophum in quinto Metaphy. *natura vno modo dicitur ipsa natiuitas, alio modo essentia rei. Vnde naturale potest aliquid dici dupliciter: Vno modo, quod est tãtum ex principiis essentialibus rei: sicut igni naturale est sursum ferri: Alio modo dicitur esse homini naturale, quod ab ipsa natiuitate habet: secundum illud Eph. 2. Eramus natura filii iræ. Et sap. 12. Nequam est natio eorum, & naturalis malitia ipsorum.

Li. 5. meta. tex. 5. to. 3.

Gratia igitur Christi siue Vnionis, siue habitua lis non potest dici naturalis, quasi causata ex principiis humanæ naturæ in Christo, quamuis possit dici naturalis, quasi proueniẽs in naturam humanam Christi, causante diuina natura ipsius.

Dicitur autem naturalis vtraque gratia in Christo, in quantum eam à natiuitate habuit: quia ab initio cõceptionis fuit natura humana diuinę psonę vnita, & anima eius fuit munere gratię replera.

Ad primum ergo dicendum, quòd licet Vnio non sit facta in natura, est tamen causata ex virtute diuinæ naturæ, quæ est verè natura Christi: Et etiam conuenit Christo à principio suæ natiuitatis.

Ad secundum dicendum, quòd non secũdum idem dicitur gratia & naturalis: sed gratia quidẽ dicitur, inquantum non est ex merito: naturalis autem dicitur, inquantum est ex virtute diuinæ naturæ in humanitate Christi ab eius natiuitate.

Ad tertium dicendum, quòd gratia Vnionis non est naturalis Christo secundum humanam naturam, quasi ex principiis humanæ naturæ causata: & ideo non oportet, quòd conueniat omnibus hominibus. Est tamen naturalis ei secundum humanam naturam propter propriẽtatem natiuitatis ipsius: prout sic conceptus est ex Spiritu sancto, vt esset idem naturalis filius Dei & hominis. Secundum vero diuinam naturam est ei naturalis, inquantum diuina natura est principium actiuum huius gratiæ. Et hoc conuenit toti Trinitati, scilicet huius gratiæ esse actiuum principium.

SVMMA TEXTVS.

PRima conclusio, gratia Christi, siue vnionis, siue habitualis non fuit Christo naturalis quasi ex principijs

Prima cõclusio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cipijs naturæ humanæ causata. Hanc conclusionem tanquam manifestam sine probatione aliqua statuit Diuus Thomas. ¶ Secunda conclusio, vtraque gratia fuit Christo naturalis, tum quoniam vtraque gratia conuenit ei à natiuitate. Etenim natura interdum ipsam rei natiuitatē significat. Tum vero quoniam vtramque gratiā habuit Christus ex virtute diuina, quæ est idem cum natura diuina, quam Christus habet.

Secūda cōclusio.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Naturale dupliciter.

IN hoc articulo obseruandum est, quòd esse naturale à natiuitate, dupliciter potest intelligi. Tum concomitanter, tum vero ex vi natiuitatis. Dico ergo quòd Christo est naturalis gratia non tantum concomitanter, sed ex vi natiuitatis, & virtute principij actiui, quod est Spiritus sanctus, iuxta illud Lucæ. 1. Spiritus sanctus superuenict in te, ideoque quod nascetur ex te sanctum, &c. At vero gratia Angelis & Adæ collata fuit naturalis concomitanter solum, quia principium creationis desse non necessario debuit facere Adam, vel Angelum Deo gratum, Christus autem non poterat non esse gratissimus Deo ex vi suæ natiuitatis presuppositi Dei lege. Præterea sciendum est, quòd si beata Virgo fuit concepta sine peccato originali, gratia fuit illi naturalis a natiuitate concomitanter sed non causaliter Nam ex vi natiuitatis suæ nata est filia iræ, & priuilegium fuit quòd nasceretur in gratia. Denique notandum est, quòd non solum gratia vnionis, sed etiam gratia habitualis fuit Christo Domino naturalis. Nam iste homo ex definitione sua propria in quantum hic homo habet, quòd sit filius Dei, & Sanctus Sanctorum. Neque huic aduersatur quod vtraque gratia a diuina natura libere procedat. Nam sufficit ad hoc quòd dicatur naturalis, quod dimanet ab aliqua natura intrinseca ipsius Christi ipsum Christū, sicut motus animalis sursum est naturalis licet sit a principio libero, scilicet a uoluntate. Ex his sequitur quòd simpliciter loquendo, id est, sine addito, potest dici quòd simpliciter loquendo, id est, sine addito, potest dici quòd omnis gratia est naturalis Christo, sicut homini est naturale discurrere, quanquam libere discurrit.

Lucæ. 1.

QVAESTIO III.

De modo vnionis ex parte personæ assumentis, in octo articulos diuisa.

DEinde considerandum est de vnione ex parte personæ assumentis.
¶ Et circa hoc quæruntur octo.
¶ Primò, vtrum assumere conueniat personæ diuinæ.
¶ Secundò, vtrùm conueniat naturæ diuinæ.
¶ Tertiò, vtrùm natura possit assumere abstracta personalitate.
¶ Quartò, vtrùm vna persona possit assumere sine alia.
¶ Quintò, vtrùm quælibet persona possit assumere.
¶ Sextò, vtrùm plures personæ possint assumere vnam numero naturam.
¶ Septimò, vtrùm vna persona possit assumere duas numero naturas.
¶ Octauò, vtrùm magis fuerit conueniens de persona filii Dei, quòd assumpserit humanam naturam, quàm de alia persona diuina.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm personæ diuinæ conueniat assumere naturam creatam.

AD primum sic proceditur. Videtur quòd personæ diuinæ non conueniat assumere naturam creatā. Persona enim diuina significat aliqd maximè perfectum: Perfectum autem est, cui non potest fieri additio. Cùm igitur assumere sit quasi ad se sumere, ita quòd assumptum addatur assumenti: videtur quod personæ diuinæ nō conueniat assumere naturam creatam. 19 3.di.5.q.1 art.1.

¶ 2. Præterea, Illud, ad quod aliquid assumitur, communicatur quodammodo ei, quod in ipsum assumitur: sicut dignitas communicatur ei, qui in dignitatem assumitur: Sed de ratione personę est, quòd sit incommunicabilis: vt in prima parte dictum est *. Ergo personæ diuinæ non conuenit assumere, quod est ad se sumere.

¶ 3. Præterea, Persona constituitur per naturā: Sed inconueniens est, q̄ constitutū assumat constituens: quia effectus non agit in suam causam. Ergo personæ non conuenit assumere naturam. p. p. q. 29 art. 1.

Sed contra est quòd Augustinus dicit de fide ad Petrum *. Formā, id est, naturam serui, in suam accepit Deus, ille scilicet Vnigenitus, personam: Sed Deus vnigenitus est persona. Ergo personæ competit accipere naturam, quod est assumere. In li. de fide ad Petr. c. 2. à med. to.

Respondeo dicendum, quòd in verbo assumptionis duo importantur, videlicet principium actus, & terminus: dicitur enim assumere quasi ad se sumere. Huius aūt sumptionis, persona est, & principiū & terminus. Principium quidē, quia personę propriè competit agere: huiusmodi autē sumptio carnis per actionem diuinam facta est. Similiter etiam persona est huius sumptionis terminus: quia sicut supra dictum est *, Vnio facta est in persona non in natura. Et sic patet q̄ propriissimè competit personę assumere naturam. q. præc. art. 1. & 2.

Ad primum ergo dicendum, quòd cùm persona diuina sit infinita, non potest ei fieri additio. Vnde Cyrillus dicit in epist. synodali Ephe. *concl. Non secundum appositionem coniunctionis intelligimus modum. Sicut etiam in vnione hominis ad Deum, quę est per gratiam adoptionis, non additur aliquid Deo: sed illud, quod diuinum est, apponitur homini. Vnde non Deus, sed homo perficitur. In epist. Synod. Ephes. ad Nestor. circa med. illius.

Ad secūdum dicendum, quòd persona dicitur incommunicabilis, inquantum nō potest de pluribus suppositis predicari: nihil tamen prohibet plura de persona predicari. Vnde non est contra rationem personę sic communicari, vt subsistat in pluribus naturis: quia etiam in personam creatam possunt plures naturę concurrere accidentaliter: sicut in persona vnius hominis inuenitur quantitas & qualitas. Hoc autē est propriū

diuinæ personæ, propter eius infinitatem, vt fiat in ea concursus naturarum: nō quidem acciden taliter, sed secundum subsistentiam.

Ad tertium dicendum, q̄ sicut supra dictum est, * natura humana non constituit personam diuinam simpliciter, sed constituit eam secundum quòd denominatur a tali natura. Non enim ex natura humana habet Filius Dei, quòd sit simpliciter, cùm fuerit ab æterno: sed solum quòd sit homo: Sed secundum naturam diuinam constituitur persona diuina simpliciter. Vnde persona diuina non dicitur assumere diuinam naturam, sed humanam. q. 2. arti. 1.

SVMMA TEXTVS.

Prima cōclusio, D. August.

PRima conclusio, propriissimè conuenit personæ diuinæ assumere naturam creatam. Hanc conclusionem ostendit D. Tho primùm auctoritate D. Aug. lib. de fide ad Petrum c. 2. Deindè persona diuina est principium & terminus huius admirabilis assumptionis, ergo propriissimè conuenit personæ diuinæ assumere naturam creatam. Antecedens probatur. Tum quia assumere est agere, & actiones sunt suppositorum & personarum, tum verò quoniam vnio non est facta in natura, sed in persona, vt superius ostensum est. Consequentia verò probatur, quia in hoc quod est assumere, tria importantur, principium & terminus, & ipsemet actus assumendi.

2. Conclu. ¶ Secunda conclusio in solutione ad secundū proptriū est diuinæ personæ propter eius infinitatem, vt fiat in ea concursus naturarum secundum subsistentiam.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Vtrū persona creata possit subsistere in duabus naturis? Prim. arg.

IN hoc articulo est grauis & difficilis quæstio, Verum ita sit propriū diuinæ personæ assumere naturam creatam, vt sit prorsus impossibile, quòd persona creata subsistat in aliena natura, quam assumat in vnitatem personæ, & suppositi. Videtur certè q̄ hoc non sit impossibile. Nam non implicat contradictionem, quod Angelus subsistat in natura angelica & humana. Ex hoc enim non inferuntur duæ contradictoriæ, ergo hoc numerandum est inter possibilia.

Secūdum.

¶ Secundò, Deus potest eleuare corpus, vt agat in spiritum, ergo pōt eleuare suppositum creatum, vt subsistat in pluribus naturis substantialibus. Consequentia inde probatur, quia sicut ſm cursum naturæ suppositum creatum determinatur ad naturā propriā, ita naturaliter loquendo corpora determinātur, vt agant in corpora, & non in spiritus: sed antecedens probatur. Nam vt habet sana doctrina, sacra cum sint res corporeæ, agunt in animas iustificando eas, & ignis inferni corporeus cum sit, agit in angelicos spiritus cruciando, & affligendo illos.

Tertium.

¶ Tertiò, subsistere in humana natura non est effectus formalis animæ rationalis, nec verò humanæ naturæ. Alioquī Deus in mysterio incarnationis non posset dare subsistentiam humanæ naturæ. Non n. potest supplere effectum causæ formalis, ergo potest Deus efficere quòd humanitas subsistat in aliena subsistentia, absq; eo quòd vniatur sibi hypostaticè. Probatur consequentia. Nam omnem effectum, qui nō sit causæ formalis potest Deus supplere absque vnione hypostatica ad humanitatem.

Quartum.

¶ Quartò sequitur ex opposita sententia, quòd Angeli, & dæmones naturali facultate sui intellectus possint euidenter cognoscere mysterium Dominicæ incarnationis, quod asserere alienū est a vera Theologia. Quod sequatur patet, nā Angeli cognoscunt enidenter, q̄ humanitas Christi non subsistit per propriam subsistentiam. Nam nullam vident ibi propriam subsistentiam, ergo si est euidens, quòd non pōt subsistere in alieno supposito creato, euidens est quòd subsistit in supposito increato, quod est cognoscere mysteriū incarnationis. Explicatur hoc. Nam Angeli cognoscunt euidenter humanitatem Christi non subsistere subsistentia propria, ergo subsistere aliena, non creata, ergo increata.

Quintum.

¶ Præterea si suppositū creatum non pōt assumere alienam natutā in vnitatē suppositi, maximè qui assumete, & terminare alienam naturam exposcit infinitam perfectionem, quam rōnem insinuat D. Th. ad fm: sed hæc ratio nihil valet. Nam verbum Dei terminat humanitatem rōne proprietatis personalis, at hæc non dicit perfectionem, aliàs aliqua perfectio esset in filio, quæ non esset in patre, nam proprietas personalis filij non est in patre.

Confir.

¶ Confirmatur, nam si assumere actu alienā naturam est perfectio, ergo aliqua perfectio competit filio, quæ non competit patri, nam filius assumpsit naturam humanam non pater, imò sequitur, quòd verbum Dei ex tempore acquisiuit aliquam perfectionem.

Vltimum.

¶ Vltimò, secundum naturam rei tantum dependet accidens a subiecto, quantū natura a proprio supposito, sed Deus potest conseruare accidens sine proprio subiecto, vt patet in sacro Eucharistiæ, ergo pōt conseruare naturam in alieno supposito. In hac quæstione explicanda variāt Doctores. Tertullianus libro de carne Christi Dñi existimat, quòd Angeli cum assumunt corpora vniunt ea sibi hypostaticè in vnitatem personæ. Origenes docet Malachiam fuisse Angelum incarnatum, vt indicat D. Hiero. in præfatione super Malachiam, & in cōmentarijs Aggæi c. 1. Idem auctor in 2. tomo in Ioan. exponens illud, Hic venit in testimonium, &c. dicit plerosque Angelos olim fuisse incarnatos, & vnum ex ijs fortè fuisse Ioan. Baptistam. Scotus in 3. d. 1. q. 4. vbi exposuit istam difficultatem manet dubius, & tandem docet esse opinionē probabilem, q̄ virtute supernaturali potest suppositum creatum natura alienam assumere in vnitatem personæ. Hāc sniam amplectitur sine formidine Ocham ibidem q. 1. Sed Caiet. hic, & Durandus in 3. d. 1. q. 5. tenent vehementer non esse factibile, q̄ suppositum creatum subsistat in duabus naturis substantialibus. Sed pro expositione sit prima conclusio. Suppositum creatum potentia, & virtute naturali non potest assumere naturam creatam alienā in vnitatem suppositi. Hæc conclusio asseritur ab omnibus Theologis in 3. sententiarum in principio, & probatur primò. Nam aliàs non esset magnum & stupendum miraculum, q̄ verbum Dei copulauerit sibi naturam humanam in vnitatem personæ, at est miraculum supra omne miraculum. Secundò, nos supra q. 1. arti. 1. euidenter ostendimus non posse ratione naturali comprehendi, q̄ Deus possit esse homo, ergo multo minus potest comprehēdi ratione naturali, q̄ Angelus possit esse homo, ergo in Angelo non est potentia naturalis, vt fiat homo. Tertia probatio est, quam hic habet D. Tho. ad secundum. Ait enim proprium esse diuinæ personæ subsistere in duabus naturis substantialibus perfectis propter suam infinitatem, sed nullum suppositum creatum habet infinitam virtutem, vt apertè constat, ergo non potest subsistere in pluribus naturis substantialibus. Quarta probatio, subsistentia, & personalitas cuiuscunq; suppositi creati est determinata, & limitata in proprio genere, ergo non potest tribuere subsistentiam alienæ naturæ. Certè subsistentia humana limitata est ad certum genus, & ad certam speciem, ergo non potest dare subsistentiam equo, aut leoni, sicut esse albedinis, quia est determinatum, non potest dare esse nigredinis. Vltima probatio, Angeli, vt docet D. Tho. 1. p. q. 110. ar. 2. 3. & 4. non possunt immutare naturas rerum, neque materia obedit eis ad natum, nec possunt facere miracula, at si Angelus posset incarnari, mutaret naturas rerum, & faceret stupēdum miraculum. An non esset miraculum, quòd idem suppositum esset mortale, & immortale? spiritus & corpus?

2. Conclu. ¶ Secunda conclusio, non est factibile etiam de potentia Dei absoluta, quòd suppositum creatum assumat alienam naturam in vnitatem suppositi. Hanc sententiam videtur docere D. Th. hic ad secundum, inquit enim esse proprium diuinæ personæ propter suam infinitatem, vt in ea fiat concursus duarum naturarum secūdum subsi-

Prima cōclusio. D. Tho. Ocham. Durādus. Caietan⁹.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Explicatur ratio D. Tho.

stiriam, sed nulli creaturæ etiam supernaturaliter p̃ test esse infinita, ergo nulla creatura potest subsistere in duabus naturis. Hęc ratio D.Tho. est efficax si rectè expenda tur, & arguitur in eius explicationem, & confirmationē. Si suppositum creatum potest subsistere in duabus naturis, potest etiam subsistere in infinitis si essent, sed hoc expostulat infinitam virtutem, ergo subsistere in duabus naturis expoſcit infinitam virtutem, quæ creaturæ communicari non potest. Maior patet nam si semel admittatur, quòd suppositum creatum non determinatur ad propriam naturam, non potest demonstrari ratio, quare potius determinetur ad istam naturam alienam, quàm ad aliam, ad tres vel quatuor, quàm ad mille, Minor patet. Nam sustentare duas naturas maioris virtutis est, quàm vnam sustentare, & tres maioris virtutis est, quàm duas, & sic in infinitum. Item nulla creatura etiam de potentia Dei absoluta potest eleuari, vt sit causa creationis iuxta

D.Tho. doctrinam D. Tho. 1.p.q.45.art.5.ex eo quòd ad creandū requiritur virtus infinita in causando, sed ad assumēdum alienam naturam in vnitatem suppositi necessaria est infinita virtus in subsistendo, vt iam probatum est, ergo nō potest creaturæ communicari. Alia argumenta, quę solēt fieri in huius sententiæ confirmationem patum probare videntur, & ideo illis prætermissis ad argumenta in contrarium respondendum est. ¶ Ad primum argumentum

Ad argumenta in contrariū. Ad primū. nego antecedens, & ad probationem respondetur, quòd licēt non euidenter inferantur duæ contradictoriæ, inferuntur tñ satis probabiliter, nempè, quòd istud suppositū sit finitum, & infinitum. Primum est euidens: siquidem est creatura. Secundum verò colligitur optima argumentatione. Nam ad subsistendum in duabus naturis requiritur virtus infinita, vt dudum probatum est. Itaque hæc est contradictio, quòd subsistentia illius suppositi creati esset finita, & infinita. ¶ Ad secundum argumentum negatur consequentia, & est duplex ratio dissimilitudinis.

Ad secūdū. Notādum discrimen. Nam exempla adducta procedunt de eleuatione ad agendum, subsistere vero in aliena natura, non est agere sed dare suum esse alienæ naturæ, hoc verò præstare non potest nisi sit esse infinitum, & illimitatum. Secunda differentia est, nam cum res creatæ assumūtur vt instrumēta, vt agāt in spiritum, vel vt faciant miraculum, concurrunt tanquā causæ instrumentariæ, & minus principales. Deus verò vt causa principalis, sed si suppositum creatum subsisteret in natura aliena, præcipuum subsistens in natura aliena esset suppositum creatum, & non Deus. Tertiò dico, quòd hoc argumentum est simile ac si conficeretur tale argumentum. Deus potest eleuare creaturam vt faciat miraculum, ergo potest illam eleuare, vt creet. Argumentum nullum est: Nam ad creandum requiritur virtus infinita.

Ad tertiū. ¶ Ad tertium argumentum respondetur conuincere euidenter, quòd esse humanitatis in Christo non est effectus rationalis animæ, neque humanitatis. Rursus dico euidenter conuincere, quòd Deus potest conseruare humanitatem sine proprio esse, sicut fecit in incarnationis mysterio, sed ex hoc non sequitur, quòd possit sustentare humanam naturam per alienam subsistentiam creatam. Hoc enim implicat contradictionem. Pro cuius explicatione sciendum est, quòd Deus potest conseruare naturā humanam sine proprio esse, sed non potest efficere, vt exi stat sine existentia. Hęc enim est euidens contradictio: ex quo sequitur quòd si existit, & non habet propriam existentiam ex necessitate, debet habere existentiam increatam. Nam per existentiam alienam creatam existere non valer. ¶ Ad quartum respondetur, quòd de mysterio in

Ad quartū carnationis hæc possunt dęmones cognoscere naturaliter, & euidenter. In primis cognoscunt euidenter, q̃ humanitas Christi non existit per propriam existentiā. Rursus cognoscunt euidenter, quòd non subsistit aliena existentia creata, ex quo consequens est, quòd intelligāt eui denter existere per existentiam increatam, sed ex hoc nō sequitur, quòd intelligant euidenter mysterium incarnationis. Nam non intelligunt modum, quo humanitas existat per existentiam increatam, an supponendo, an cōseruando, vel alio modo. Et certè hoc argumentum non est euidens, hoc vnitur Deo hypostaticè, ergo est Deus. Nam

Dæmones quid cognoscunt circa mysterium incarnatiōis. sanguis secundum veram doctrinam vnitur Deo hypostaticè, at non est Deus. ¶ Ad quintum argumentum respondetur negando quòd assumere naturam creatam nō sit perfectio. Et ad argumentum respondetur, quòd licèt proprietas personalis filij sit infinita perfectio, non sequitur, quòd aliqua perfectio sit in filio quæ non sit in patre. Nam tanta perfectio est in patre paternitas, quanta in filio filiatio. Vel dicendum est, quòd eadem numero perfectio quę est in filio filiatio, est in patre paternitas, sicut eadem essentia, quæ est in patre paternitas, est in filio filiatio, & hoc argumentum nihil valet, filiatio est perfectio, filiatio non est in patre, ergo aliqua perfectio non est in patre, sicut non rectè sequitur, filiatio est essentia, filiatio non est in patre, ergo essentia non est in patre. In his argumentis variatur appellatio, & argumentamur à formali ad identicam negatiuè, vel (vt dicunt antiqui Theologi) mutatur ad aliquid in quid.

Ad quintū

Ad confir. Caietanus. ¶ Ad confirmationem respondet hic Dominus Caietanus in solutione primi, ostendens euidenter, q̃ ex hoc q̃ Deus assumpsit naturam humanam nullam adeptus est perfectionem, cum hoc tamen verum est, quòd posse sustentare alienam naturam infinita perfectio est, quòd vbe rius explicatum est in secūda quæstione introductionis.

Ad vltimū ¶ Ad vltimum argumentum respondetur, q̃ accidens dependet à subiecto in genere causæ efficientis, & conseruā tis, & hæc efficientia, & cōseruatio potest suppleri à Deo, sed suppositare alienam naturam est dare illi suum esse, quod non potest præstare nisi sit esse infinitum, & illimitatum. Secundò respondetur argumentum probare, quòd potest subsistere in alieno supposito, quod factum est in incarnationis mysterio.

Alia argumenta. Primum argu. Confir. ¶ Sed adhuc non quiescit animus, & videtur profecto, quòd suppositum creatum sæpenumero assumat alienam naturam in vnitatem suppositi. Nam Angeli assumūt corpora, vt constat ex sanctis scripturis, sed assumere, vt sępe dictum est, est ad suam hypostasim assumere, ergo vniunt corpora sibi assumpta hypostaticè. Confirmatur ēt, nam Angeli in corporibus assumptis loquūtur, comedūt, quæ sunt operationes vitales. Ergo corpora assumpta vniūtur Angelis hypostaticè. Nam viuunt per vitam Angelorū, nec enim habent aliam formam viuendi. ¶ Deinde suppo

Secūdum. situm creatum potest sibi vnire accidentia hypostaticè, & partes, vt manum, pedem, poterit ergo assumere alienam naturam, veluti cum ramus inseritur ramo.

Tertium. ¶ Tertio, sanguis vnitur homini hypostaticè, quod sic ostēdo ex vera doctrina. Nam sanguis vnitur Christo hy postaticè, & ob id est infiniti valoris, sed sanguis non vnitur homini tanquam pars: siquidem est inanimatus, & discontinuus, nec vero, vt suppositum, alioqui in homine essent plura suppositā, scilicet, sanguis, bilis, atra bilis, teli quum est, ut vniatur homini ueluti natura quædam, ergo homo subsistit in pluribus naturis, & in eo fit concursus duarum naturarum. ¶ Ad hæc argumenta dicendum est

Ad primū. D.Tho. breuiter. Ad primum respondetur ex doctrina D.Tho. 1. p.q.51.artic.2. ad secundum, quòd Angelus cum assumit corpus, nō assumit ad vnitatem suppositi, sed unitur ei ut motor, ut per ipsum repræsentetur. Itaq; manent duo supposita distincta: nec enim Angelus est corpus, aut homo. Neq; uero exercet operationes uitales in corpore assum pto, sed tantum similitudinarie. Vnde Tobiæ 12. habetur

Tobiæ.12. quòd dixit Angelus, cum essem uobiscum uidebar comedere, sed ego cibo inuisibili utor. Itaque uidebatur Angelus comedere, sed uerè non comedebat.

Ad secūdū ¶ Ad secundum respōdetur, quòd cum ex diuina Theologia asseritur, suppositum creatum non posse subsistere in duabus naturis, de perfectis integris discontinuis intelligendum est, contra quem sensum non militat argumentum, secundum illud vero, quod de infertis asseritur, in superioribus à nobis confutatum est. ¶ Ad tertium respon

Ad tertiū. detur, quòd de eius difficultate est magna dissensio inter Theologos, vt videbimus infra quæst. 5. articu 2. nūc breuiter dicendum est, quòd sanguis non est natura perfecta, sed est via quædam, quæ destinatur, & ordinatur ad naturam perfectam, & ad nutriendum corpus viuū. Ob idque non dicitur filius Dei assumpsisse plures naturas, quamuis

uis assumpsit sanguinē, & reliquos humores, & propter eandem causam non dr̃ homo subsistere in duabus naturis, sed in vna duntaxat. Vel dicendum est, & hęc est vera solutio, quòd sanguis est vera pars humanæ naturæ, & il li continuata, de qua solutione tractabitur diligentius in loco citato. Hactenus expositum est, quemadmodum sit proprium diuinæ personæ pp eius infinitatē, quòd subsistat in duabus naturis perfectis. Proximum est, vt exponamus quemadmodum diuinæ personę proprissimè cōueniat assumere naturam creatam, quod asserit D.Tho. in prima conclusione. Pro cuius rei intelligentia obseruandum est, q̃ persona in hac conclusione accipitur formaliter, vt distinguitur cōtra naturam, siue significatam in abstracto, vt Deitas, siue significatam in concreto, vt Deus. Nec verò sit sermo de persona considerando an in diuinis sit vna persona, vel plures, neque considerando an sit persona relatiua, vel absoluta. Secundò obseruandum est, q̃ personæ diuinæ proprissimè conuenit assumere naturam creatam. Quod demonstrat D. Th. euidēti argumento. Nam persona diuina est principium, & terminus huius admirabilis assumptionis, ergo diuinæ personæ proprissimè conuenit assumere naturam creatam. Ex hac demonstratione liquidò constat, quòd persona diuina terminat istam admirabilem assumptionem.

Explicat prima conclusio arti culi. Persona.

Arguitur contra cōclusionem D. Thom. Prim. arg. Secūdum. ¶ Sed contra hanc sententiam fiunt argumenta non inualida. Nam terminare naturam humanam dicit causalitatem ad extra, ergo prius conuenit naturæ diuinæ, quàm personis.

¶ Deinde terminare naturā dicit causalitatem ad extra, ergo conuenit vniuersis tribus personis. Consequentia probatur. Nam opera Trinitatis ad extra sunt indiuisa, & in actione ad extra nulla est distinctio diuinarum personarum in agendo.

Tertium. ¶ Tertiò, terminare naturā humanā est illam sustentare per subsistentiam verbi diuini, sed sustentare est operari, & causare ad extra, ergo competit tribus personis.

Quartum. ¶ Quartò, q̃ natura humana sustentetur a verbo diuino, est q̃ depēdeat a verbo diuino, dependentia aūt, vt sic est inter effectū, & causam, ergo sustētare, aut terminare naturam est causare. Difficultatē in his argumentis propositā exponunt Doctores in principio distinctionis pri

Expositio. mæ tertij sniarum, & summa cōclusione definiunt, quòd terminare naturam non est agere, neq; causare. Hoc ipsum docet Dñs Caiet. hic in suis commentarijs. Et patet euidenti ratione. Nam alioquin vna persona non posset assumere naturam creatam sine alia, quod est hæreticū. Vnde filiatio in filio potest esse ratio terminandi, sed nō causandi, & hinc est, quòd in diuinis relatio non est prin

Terminare naturā nō est agere. Caietan⁹. Relatio nō est agendi principiū. cipium agendi, nec ad intra, neq; ad extra. Pater n. non generat paternitate, nec verò creat, sed tātum dat esse personale, & incōcibile, & terminat, & complet rōnem personæ, & determinat naturam diuinam ad personalitatē, sicut personalitas Petri naturam humanam. Itaq; quemadmodum personalitas diuina ad intra constituit personam diuinam absq; aliqua causalitate, & efficientia, sic personalitas verbi diuini ad extra, constituit vnam personam in duabus naturis subsistentem absq; aliqua causalitate, & efficientia. Sed adhuc demonstratur exemplis

Scotus. adductis ex rebus naturalibus, q̃ terminare non sit agere, quod certè eleganter demonstrat Scotus in 3. dist. 1. in principio. Nam suppositum in rebus creatis terminat naturam, at secundum istam considerationem non agit in naturam, quin potius natura ordine naturæ præcedit suppositum, constituit namq; suppositum. Deinde punctus terminat lineam, at non causat re vera lineam. Vnum relatiuum terminat aliud relatiuum, at non causat illud. Filius enim patrem non causat, sed & centrum terminat motum, sed non causat motum.

Primū corollarium. D. Augusti. ¶ Ex his dictis sequitur quomodo sit intelligendum illud, quod dicit D. Augusti. libro de fide ad Petrum ca. 2. quòd licèt solus filius assumpserit carnem humanam, incarnationem tamen ipsam cum Patre, & Spiritu sancto operatus est.

Secūdū corollarium. ¶ Secundò sequitur, quòd aliud est facere incarnationem, & aliud incarnari, hoc est naturæ humanæ vniri. Nam primum conuenit vniuersis personis sanctissimæ Trinitatis, secundum verò soli filio competit.

Tertiū corollarium. ¶ Tertiò sequitur, q̃ ad assumptionem, vel incarnationem prout importat conditionem efficientis, producentis, vel conseruantis tota Trinitas concurrit, sed prout importat terminare naturam, & dare illi proprium esse, solus filius assumpsit humanam naturam.

Quartū corollarium. ¶ Quartò sequitur, q̃ nullus modus verbi specialis agendi reperitur in incarnatione Dominica, propter quē dicatur verbum sustentare naturā humanam, quo Pater, & Spiritus sanctus non dicantur sustentare illam, sed solum verbum Dei dr̃ sustentare humanitatem in hoc sensu, q̃m solum verbum terminat humanam naturam dando illi suum esse. Et in eodem sensu pōt cōcedi, q̃ solum verbum Dei terminat dependētiam humanæ naturæ, sed hæc dependentia non est causati a causa, sed est tantummodo dependētia in ratione terminandi. Item sequitur,

Verbū dupliciter cō paratur ad naturā humanam. q̃ cum verbum Dei cōpulauit sibi naturam humanam, potest comparari ad naturam humanam in ratione principij causantis, & in ratione suppositi terminantis, & tribuentis ei suum esse. Et in prima comparatione necessa

Notādum. tio communicant omnes tres personæ Trinitatis. Nam in Deo vna est natura, vnica est virtus per quam est causa omnium creaturarum. Sed secunda comparatio respicit aliquam personam distinctam. Nam licèt vna persona concumat cum alia in natura, & in virtute operandi, sed distinguitur ab alia in ratione suppositi, & in proprietate personali, & hinc est, quòd potest assumere vna persona naturam creatam sine alia.

D. Thom. ¶ Vltimò sciendum, q̃ personalitas verbi diuini est infinita in terminando. Itaque sicut Deitas continet eminenter, vel formaliter omnes perfectiones essendi, & causandi, & ob id potest supplere oēm causalitatem, & omnes vices cuiuscunque efficientis, sic personalitas verbi continet eminēter omnes personalitates creatas, & creabiles, & ob id potest supplere omnem rationem personalitatis, & terminare quamcunque naturam. Et hoc est quod dicit D. Tho. in solutione ad secundum, quòd verbum Dei propter suam infinitatem subsistit in duabus naturis. Ex his documentis facilè confutantur argumenta proposita, & articulus iste manet explicatus. Nam reliquæ annotationes, quas ponit Caietanus perfaciles sunt, & non egent nostra expositione.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum diuinæ naturæ conueniat assumere.

20 3.di.5.q.2. artic 2. at.præced.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd naturæ diuinæ non conueniat assumere: Quia, sicut dictū est*, assumere dicitur quasi ad se aliquid sumere: Sed natura diuina non sumpsit ad se humanam naturam, quia non est facta vnio in natura, sed in-pſona: sicut supra dictum est*. Ergo naturæ diuinæ non competit assumere naturam humanam. q.2.arti.1. & 2.

¶ 2. Prætereà, Natura diuina communis est tribus personis. Si ergo naturæ conuenit assumere, sequitur quòd conueniat tribus personis. Et ita Pater assumpsit naturam humanā, sicut & Filius: quod est erroneum.

¶ 3. Prætereà, Assumere est agere, Agere autem conuenit personæ, non naturæ, quæ magis significatur vt principium, quo agens agit. Ergo assumere non conuenit naturæ.

Sed contra est, quod Augu. dicit in lib. de Fide

ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cap. 2. inter prin. & me. c. 10. 3. tr. rec.

ad Per*. Illa natura, quæ semper genita manet ex Patre, id est, quæ est per generationem æternam accepta à Patre, naturam nostrã à matre sine peccato susceпit.

Respondeo dicendum, quòd sicut dictũ est *, in verbo assumptionis duo significatur, scilicet principium actionis & terminus eius. Esse autem assumptionis principium, conuenit naturæ diuinæ secũdam seipsam, quia eius virtute assumptio facta est. Sed esse terminum assumptionis non cõuenit diuinę naturę secundum seipsam: sed rationę personę, in qua consideratur. Et ideo primò quidem & ꝓpriissimè persona dicitur assumere, secundariò autem potest dici, quòd etiam natura assumpsit naturam ad sui personam. Et secũdum etiam hunc modum dicitur natura incarnata: nõ quasi sit in carnem conuersa, sed quia naturã carnis assumpsit. Vnde Damascenus dicit,* Dicimus naturam Dei incarnatam esse, secundum beatos Athanasium† & Cyrillum*.

Lib. 3. ort. fid. ca. 6. ad finem. † Athana. in symbo. suo fi. * Cyril. in cõci. Chal. act. 1. post epistо. Cyril. ad Ioã. episco. Antioch.

Ad primum ergo dicendum, quòd ly se, est reciprocum, & refert idẽ suppositũ. Natura autem diuina non differt suppposito à persona Verbi, & ideo inquãtum natura diuina sumit naturam humanam ad personã Verbi, dicitur eam ad se sumere. Sed quamuis Pater sumat naturam humanam ad personam Verbi, non tamen propter hoc sumit eam ad se: quia non est idem suppositum Patris & Verbi, & ideo non potest dici propriè, qd Pater assumat naturam humanam.

Ad secundum dicendum, quòd illud quod cõuenit naturę diuinę secundum se, conuenit trib. personis: sicut bonitas, sapiẽtia, & huiusmodi. Sed assumere conuenit ei ratione personę Verbi, sicut dictum est*. Et ideo soli illi personę conuenit.

In cor. art.

Ad tertium dicendum, quòd sicut in Deo idẽ est quod est, & quo est: ita etiam in eo idẽ est qd agit, & quo agit: quia vnumquodque agit inquantũ est ens: Vnde natura diuina est illud, quo Deus agit, & est ipse Deus agens.

SVMMA TEXTVS.

Prima cõclusio.

PRima conclusio. Esse principium assumptionis cõuenit diuinæ naturæ secundum seipsam. Probatur hæc, assumptio fit virtute diuina, ergo natura diuina secundum seipsam est huius assumptionis principium.

2. Conclu.

¶ Secunda conclusio, esse terminum assumptionis non conuenit naturæ diuinæ ẽm seipsam, sed rationę personæ. Hæc conclusio demonstrata est articulo præcedenti.

3. Conclu.

¶ Tertia conclusio, primò, & propriissimè diuina persona dicitur assumere, secundariò tamen dici potest, ꝙ natura diuina assumpsit naturam ad sui personam, secundum quem modũ natura diuina dicitur incarnata. Hæc conclusio colligitur ex duabus præcedentibus, & probatur auctoritate Damasceni.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Magister. Durãdus.

QVæstionem huius articuli scribit Magister in 3. d. 5. esse satis perplexam propter varia sanctorum Patrum testimonia. Quatuor sunt de ea celebres opiniones. Prima opinio est Durandi in 3. d. 1. q. 2. & confixit in tribus propositionibus. Prima propositio, personæ diuinæ conuenit terminare humanam naturam ratione essentiæ; & non econtrario. Secunda propositio, prius facta fuit hæc vnio ad naturã, quàm ad personam. Tertia propositio, immediatius natura diuina assumpsit naturam humanam, q̃ persona, sed non principalius. Sed vt fugeret Durandus periculum errandi, & non videretur cõcedere, ꝙ non magis filius est homo, quàm Pater, & Spiritus sanctus, dicit ꝙ hæc vnio vlterius facta est ad ea, quæ sunt propria filij. ¶ Ad stabandum hanc opinionem præmittit Durandus vnum fundm, ꝙ in diuinis est tm vnũ subsistere absolutum & essentiale, conueniens vniuersis personis ratione essentiæ, & hoc fundm esse verum probat multis argumentis. ¶ Primum, ex differentia, quæ est inter suppositum in creaturis, & suppositum in Deo: nam suppositum in creaturis ab eodem habet, ꝙ subsistat, & ꝙ sit singulare, & incõmunicabile, sed persona diuina per aliud formaliter subsistit, & per aliud est suppositum incommunicabile, nam subsistit per essentiam, est incommunicabile per relationem, ergo subsistere in diuinis essentialiter est & vnicum. ¶ Secundò, subsistere dicit perfectissimum modũ essendi, sed perfectior modus essendi est esse in se, quàm ad aliud, ergo subsistere diuinis personis conuenit ratione essentiæ, & non ratione relationis, quæ dicit ad aliud. ¶ Tertiò, relatio de se est nullius perfectionis, sed subsistere est maximæ perfectionis, ergo non conuenit ratione relationis. ¶ Quartò, subsistentia essentialis per quã Deus subsistit est infinita, ergo sufficit pro omnibus tribus personis, imò pro vniuersis, & infinitis personis si essent. Explicatur hoc. Nam hæc infinita subsistentia continet in se omnem rationem subsistendi, ergo non est necessaria alia subsistentia relativa, vt subsistat divina persona. ¶ Quintò, probatur idem fundamentum auctoritate D. Aug. 7. de Trinit. c. 4. inquientis, quòd vniuersa res ad seipsam subsistit, quanto magis Deus. Idem comprobatur ex documentis D. Thomæ: nam infra q. 17. manifestè docet, quòd in diuinis personis est tantum vnum esse, & 1. p. q. 40. art. 2. ad secundum scribit, quòd diuinæ personæ non distinguuntur in esse in quo subsistunt, sed solum ex eo quòd dicuntur ad aliquid. Et de potentia q. 2. art. 6. scribit, quòd in diuinis non est duplex esse essentiale, & personale. Persona namque non existit nisi per esse essentiæ. Et in q. 9. art. 5. ad 13. expressè docet, quòd proprietates personales habent, quòd subsistant ab essentia. Ex hoc fundamento verè & rectè constituto conficiuntur talia argumenta in fauorem Durandi. In primis per idem conuenit diuinæ personæ esse terminum assumptionis, per quod conuenit subsistere, sed subsistere conuenit ratione essentiæ, vt dudum probatum est, ergo esse terminum conuenit personæ ratione essentiæ.

Fundamẽtũ Durãdi.

Primũ argumẽtum ad probandum fundamentũ Durandi.

Secũdum.

Tertium.

Quartum.

Quintum. D. Augusti.

D. Thom.

Argumẽta pro sententia Durandi.

Primum.

¶ Deinde quòd filius terminet, & assumat naturam humanam ex eo habet, quòd suam subsistẽciam communicat naturæ humanæ, sed hæc subsistentia conuenit filio ratione essentiæ, ergo terminat ratione essentiæ.

Secũdum.

¶ Tertiò, essentia diuina prout est in patre est principium, & ratio generandi, non paternitas, aut proprietas personalis, ergo ad eundem modum subsistentia essentialis prout est in filio est ratio terminandi naturam humanam non filiatio, vt proprietas personalis.

Tertium.

¶ Quartò, filius cũ assumit ad se naturam humanã vel tribuit illi esse relatiuum, vel absolutum & essentiale, nõ esse relativum, ergo esse essentiale. Probatur minor. Nam esse relatiuũ non põt tribuere personalitatem absolutã, sed hoc esse tribuit personalitatem absolutam, nam constituit personam humanam, quæ est persona absoluta.

Quartum.

¶ Item aliàs sequitur, quòd filius diceretur persona diuina, & humana æquiuocè. Nam vt persona diuina subsistit per esse relativum, vt verò est persona humana est per esse absolutum, imò sequitur, quòd in Christo est duplex personalitas, vna relativa, alia absoluta. Hæc opinio Durandi est improbabilis, & periculosa (ne dicam) erronea. Ita pronunciat Capreolus in 3. dist. 1. q. 1. & probat ita esse. Nam Durandus constituit duas vniones in mysterio incarnationis, alteram immediatã, qua humanitas vnitur naturæ diuinæ, alteri à mediatam, qua vnitur filio, constituere verò duas vniones inauditũ est apud patres, & sacra concilia. Quòd si dicat Theologus cũ D. Thom.

Quintum.

Vltimum. Durãdi sẽtentia est periculosa.

Capreol*.

constituere duas vniones, vnã primariã qua vnitur personæ, alteram secundariam qua vnitur naturæ. Rñdetur id falsum esse. Nam licèt D. Th. dicat, ꝙ hæc vnio immediatè terminatur ad personã, & ex consequenti ad naturam tanq̃ ad terminum secundarium pp vnitatem suppositi cũ natura & essentia, nõ tñ constituit nisi vnã vnionem. Quemadmodum vnica est gñatio, qua Petrus generatur, licèt ex consequenti gñetur homo, animal viuens. Sed Durandus constituit euidenter duas vniones, alteram, quæ exigitur ad alteram. Quæ ꝓæexigitur est vnio naturæ humanæ cũ diuina essentia, viterior verò est vnio cũ ꝓprietate personali filij. Et docet Durandus, ꝙ ptior illa vnio nõ sufficit, vt potius dicat filius homo, quã Pater, aut Spiritus sanctus. Itaq; cõstituit duas vniones distinctas, quarum altera non necessario sequitur ex altera. Secũdò vix Durandus põt defendere, ꝙ Pater non sit hõ & Spiritus sanctus, qd est hæreticũ. Probatur sic, nam id qd conuenit essentiæ diuinæ ẽm seipsam, est cõmunibus tribus personis. Nec valet solutio Durandi, ꝙ postmodum natura diuina vniuit humanitatẽ filio. Nam ex hoc solũ sequitur, quòd humanitas est vnita filio duob⁹ modis cõiter, & singulariter, sed nõ sequitur, quòd non sit vnita patri. Tertio secundum Durandum, & ẽm veram Theologiam Deus immediatè potest assumere naturam humanam, ita quòd natura humana non potius terminaretur ad vnam personã, quàm ad aliam, & tũc pater esset homo, & constituamus, ꝙ postmodum hæc humanitas singulariter verbo vnita non mutando priorem vnionem, certè tunc pater maneret homo, ergo & modo manet homo ẽm opinionem Durandi. Nam apud Durandum res eodem modo se habet. Vltimò, sicut Deus est principiũ actũ huius assumptionis per essentiam, ita est terminus per essentiam, vt existimat Durandus, sed esse ptincipium huius admirabilis assumptionis competit omnibus tribus personis, ergo esse terminum conuenit omnibus personis, ergo pater terminat, ergo pater est homo. Et confirmatur. Nam his argumentis conuictus Durandus in eadem dist. q. 4. ausus est concedere, quòd pater in quantum Deus est homo, quæ sententia vel est hæretica, vel sapit hæresim.

Solutio.

Secta opinio Marsi.

¶ Secunda opinio est Marsilij q. 2. arti. 1. quæ consistit in tribus propositionibus. Prima propositio, persona diuina immediatè terminat hanc vnionem, secundario verò naturã diuina. Secunda propositio, ratio terminandi est subsistentia essentialis, non proprietas personalis. Tertia propositio, subsistentia essentialis est rõ terminandi prout est in filio, non prout est communis tribus personis. Quemadmodũ essentia diuina prout est in patre est principium generandi, non prout est communis tribus personis. Hæc sententia probatur in primis. Nam persona terminat ratione subsistentiæ, sed hæc subsistentia vnica est & essentialis, vt iam dictum est.

Argumẽta Marsilij.

Primum.

¶ Deinde filius eodem modo nunc subsistit, atque si solum in Deo esset vna persona, sed si esset tantum vna persona subsisteret per essentiam, ergo eodem modo nunc subsistit per essentiam.

Secũdum.

¶ Tertiò, Petrus subsistit per suam essentiam, ergo & verbum diuinum subsistit per suam essentiam.

Tertium.

¶ Vltimò, secundum documenta huius doctrinæ facilè explicatur mysterium incarnationis, quemadmodũ filius sit homo, & non Pater, nec Spiritus sanctus. Elucidatur præterea, quòd hæc argumentatio est oĩno infirma. Verbum terminat naturam humanam rõne essentiæ, ergo essentia terminat, sicut non valet, pater generat rõne essentiæ, ergo essentia generat. Et nõ sequitur paries est albus rõne albedinis, ergo albedo est alba. Hæc opinio est probabilis, & probatur auctoritate præclarissimorum virorum Victoriæ, & Soto qui illam sunt sequuti. Probatur deinde argumentis dudum factis, quæ probabilia vñr. Sed hæc sñia habet duo incommoda. Nam ex ea sequiẽ, quòd possemus dicere, quòd diuinæ personæ distinguuntur per absolutum, & per essentiam, quod asserere alienũ est a vera doctrina. Quòd rectè sequatur pater. Nam põt dicere Theologus, ꝙ pater distinguitur a filio per essentiam, non absolutè, sed prout est in patre. Nã prout est in patre est principiũ generandi, vt est in filio non est principium generandi. Deinde est aliud incommodum. Nam si filius terminat deitate, sicut pater generat deitate, sequitur, ꝙ sicut pater generando filium non communicat filio suam paternitatem, sed suam essentiam, ita filius terminando naturam non communicat illi suam personalitatem, sed illam subsistentiam absolutam. Ex quo consequens est, quòd humanitas non est vnita ad hypostasim filij.

Hæc opinio placuit Magist. Victoriæ, & Soto. Impugnat hæc sñia.

¶ Tertia opinio est Capreoli in 3. d. 1. q. 1. conclusione 3. & 4. docet iste auctor, quòd in diuinis personis est tantum vnum subsistere essentiale, quod proinde competit personis ratione essentię. Docet deinde, ꝙ humanitas habet duplicem dependentiam ad personam diuinã. Prima est tanquam id a quo, & in quo accipit existentiam. Secunda est tanquam id a quo, & in quo accipit suppositionem, & personalitatem. Prima, inquit, est ab essentia, & ad essentiam immediatè. Secunda verò est ratione personæ immediatè, & sic facilè explicat quemadmodum filius Dei sit homo, & pater non sit homo. Nam humanitas est vnita posito filij Dei, & non suppposito patris. Hæc sententia Capreoli valde probabilis est, & non videtur multum differre a sententia Marsilij.

Tertia opinio Capreoli.

¶ Quarta opinio est Caietani in his cõmentarijs, quæ complectitur mirabiles sententias. In primis statuit D. Caietanus, ꝙ cum hic inquiritur, an naturæ diuinæ conueniat assumere, per naturam non solum intelligitur deitas, sed etiam hic Deus, & quicquid non est personale in diuinis, vt insinuat D. Tho. ad secundum, & tertium. Secundo statuit Caietanus, quòd hæc quæstio est de facto, & de incarnatione iam facta, nam de possibili disputatur in art. sequenti. Tertiò dicit Caietanus, quòd cum quæritur vtrum naturæ diuinæ conueniat assumere, nõ quæritur de principio quo, sed de principio quod, id est, vtrũ natura diuina assumpserit.

Quarta opinio Caietani, & ꝓpria auctoris.

¶ His constitutis principijs est prima conclusio Caietani. Differentia est inter creaturas & Deum, ꝙ in creaturis idem est habens naturã, & suppositum, siue persona, sed in Deo est duplex habens naturam, s. hic Deus, qui est communis omnibus tribus personis, & persona.

Prima conclusio Caietani.

¶ Secunda conclusio, hic Deus formaliter subsistit deitate, persona verò proprietate personali. Et quòd persona subsistat proprietate personali sic ostenditur. Nam de ratione personæ est subsistere, sed relationes diuinæ constituunt personas, ergo dant subsistere. Deinde in diuinis secundum fidem Catholicam sunt tria subsistentia, sed si esset tantum vnicum subsistere, esset tantum vnum subsistens, ergo sunt tres subsistentiæ personales. Item D. Thom. 1 p. q. 40. artic. 3. apertè docet, quòd proprietates personales afferunt secum suas hypostases, & subsistentias.

2. Conclu. D. Thom.

¶ Tertia conclusio, hic Deus subsistit communiter, pater, vel filius subsistit singulariter. Hęc conclusio sequitur ex prædictis.

3. Conclu.

¶ Quarta conclusio subsistere magis est esse personale, q̃ essentiale formaliter loquẽdo. Nam personа distinctè & absolutè importat subsistẽtiam, natura verò minimè. Cuius indicium manifestarium est, ꝙ etiam natura diuina quando significatur per modum subsistentis significatur nomine personali, s. hic Deus. Sed dixit Caiet. formaliter, nam radicaliter omnis persona diuina habet subsistentiam a diuinitate, & ab essentia.

4. Conclu.

¶ Quinta conclusio, filius Dei terminat assumptionẽ immediatè rõne proprietatis personalis, & per subsistentiam personalem. Existimat. n. D. Caietanus, ꝙ in Deo est vna subsistentia essentialis absoluta cõis tribus personis, sed pręterea sunt tres subsistentiæ personales relatiuæ inter se realiter distinctæ. Itaque in diuinis non solum sunt tres subsistentes, sed etiam tres subsistentiæ personales, & vnicuique personæ sua propria conuenit subsistentia. Et ꝙ hæc sententia Caietani de tribus subsistentijs vera sit probatur auctoritate patrum, & conciliorum. Nam in Conc. 5. Constantinop. actione 4. Canone 1. sic definitur: Confitemur vnam naturam in tribus subsistentiis. Et in Conci. 6. Constantinopolitano actione 11. dicitur, quòd est Sabellij hęresis confundere tres subsistentias in vnam.

5. Conclu. In diuinis sunt tres subsistẽtiæ personales & vna essentialis. Conc. Constanti.

Idem

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ephesinū. Toletanū. Damasce.

Idem definitum est in Concil. Ephesino Canone 4. Idem habet apertè Cōcilium 6. Toletanum in assertione fidei. De qua re videndus est Damascenus libro 3. capitulo 10. Sed est aduertendum circa testimonia adducta, quòd si rectè expendatur parum fauent Dño Caietano. Nā subsistentia est nomen æquiuocum, & in prædictis definitionibus non significat existentiam, sed personam, & sensus fidei est, quòd in sanctissima Trinitate sunt tres personę, & tres hypostases. Sed vnicum est testimonium irrefragabile pro sententia Domini Caietani in Concilio quinto Constantinopolitano actione vndecima. vbi definitur, sanctissimam Trinitatem esse numerabilem tribus personalibus subsistentijs, in quo testimonio subsistentia non potest accipi pro persona, sed pro existentia. Alioquin fieret sensus, quòd numeratur sanctissima Trinitas tribus personis personalibus, qui sensus est incongruentissimus. His testimonijs accedunt optimæ rationes. Prima est, in diuinis sunt tres personæ, ergo tres personalitates, ergo tres existentiæ. Probatur consequentia ista vltima: Nam existentia est ratio, quæ complet definitionem personæ, & eius rationem, & ob id humanitas in Christo Domino non habet propriam subsistentiam, neque propriam personalitatem, quia non habet propriam existentiam. Secunda ratio, relationes diuinæ, vt habet sana doctrina, constituunt personas in quantum sunt subsistentes, ergo dant, & præbent rationes subsistendi diuersas atque distinctas. Tertia ratio, humanitas, atque diuinitas in Christo ob id constituunt vnum suppositum, quia habent idem esse, ergo si tres personæ diuinæ haberent idem esse, consequens est, quòd essent vnum & idem suppositum, quod est dogma hæreticum.

Cōcil. Constantinop.

Quarta ratio, si hoc modo res definiatur, facillimè explicatur Dominicæ incarnationis mysterium, videlicet, quid est quod filius sit homo, & pater, aut Spiritus sanctus non sit homo, est tamen sint vnus idemque Deus. Dicendum namque est, quòd humanitas in Christo habet esse filij, & non habet esse patris, & ideo filius est homo, & non pater. Si verò sentiamus, quòd pater, & filius, & Spiritus sanctus habent idem esse numero, cum magna difficultate hoc mysterium elucidatur. Vltima ratio, terminus assumptionis huius non dicit aliquam causalitatem, vt superiori articulo ostensum est, ergo per id terminat, quod non habet rationem causalitatis, ergo non terminat ratione essentiæ, sed ratione esse relatiui, quod non est principiū actionis, neque ad extra, neque ad intra. Hæc opinio Caietani videtur mihi vera, & omnino tenenda, propter quod ad argumenta in contrarium satisfaciendum est, & in primis ad argumenta, quibus Durandus probat fundamentum illud, quòd in diuinis est tantum vnum subsistere.

Ad primū fundamentū Durandi.

¶ Ad primum respōdetur, versari duplex discrimen inter suppositum creatum & increatum. Nam suppositum increatum subsistit per subsistentiam essentialem, & communem, & subsistit per subsistentiam personalem. Suppositum verò creatum tantum subsistit subsistentia personali. Item est aliud discrimen. Nam in rebus creatis habens naturā, & persona siue suppositum idem est prorsus, sed in diuinis, vt iam dictum est, est duplex habens naturam, scilicet hic Deus, & persona. Cum verò dicit Durandus, quòd persona diuina per aliud formaliter subsistit, & per aliud est persona, verum est si sic sermo de subsistentia essentiali, cæterum falsum est si fiat sermo de subsistentia personali. Nam per idem est suppositum per quod subsistit personaliter.

Suppositi creati & increati discrimen.

Ad scām.

¶ Ad secundum respondetur, quòd perfectissimus modus essendi est ad se, idest, non ad aliud in essentia, bene tamē ad aliud in persona, vel dicatur, & est vera solutio, quòd relatio diuina constituit personam, vt subsistens est, non vt refertur ad aliud. Propter quod dicit D. Tho. 1. par. q. 29. articu. 4. quòd persona diuina significat relationem vt subsistentiam, non vt relatam ad alterum, itaque relatio diuina dat subsistere incommunicabile, sed hæc doctrina explicata est a nobis diligenter in materia de Trinitate.

D. Thom.

Ad tertiū.

¶ Ad tertium respondetur, quòd quicquid sit de relationibus creatis, hoc est certissimum, & exploratum in diuina Theologia, q. diuinę relationes sunt infinitæ perfectionis, nam constituunt infinitas personas, quod est summæ & infinitæ dignitatis, & perfectionis. Deinde posse generare filiū æternum infinitæ perfectionis est, sed posse generare, relationem importat, quapropter soli patri competit. Præterea generare filium æternum infinitā perfectio est, sed generare, relationem denotat.

Relatio diuina spectat pfectionem.

¶ Ad quartum negāda est consequentia. Nam licèt subsistentia essentialis sit infinita, requiritur tñ subsistentia personalis, per quā vnaquęq; persona subsistat formaliter, & singulariter. Quemadmodum, licèt essentia diuina infinita sit, requiritur tamen proprietas personalis per quam persona existat singulariter. Pro cuius explicatione sciendum est, q. si in diuinis esset tantum vnum suppositum, subsisteret certè per suam essentiam: cæterum cum sint tria suppositā distincta, necessum est, q. habeant inter se oppositionem, & distinctionem. Ex quo consequēs est esse necessarium, quòd habeant inter se distinctas personalitates, & subsistentias.

Ad quartū

Explicatio. D. Aug. & D. Thom.

¶ Ad auctoritatem Augu. iam dictum est quemadmodum persona diuina per relationē subsistat ad se. Ad D. Tho. respondetur, quòd loquitur de esse essentiali. Vel dicendum, quòd aliud est esse, & aliud subsistere. Esse primò, & per se conuenit essentiæ, subsistere verò, vt ante dictum est, magis est personale, quam essentiale. Et ideo sequendo documenta D. Th. nunquam concedendum est, q. in diuinis est multiplex esse. Potest tamen verè concedi, q. in diuinis sunt tres subsistentiæ.

Ad argumenta Durandi, sedo loco appositā.

¶ Sed iam respondeamus argumentis Durandi, quæ colligebat ex prædicto fundamento.

Ad primū. Ad tertiū.

¶ Ad primum rndetur, q. verbum diminum terminat humanitatem per idem ipsum, per quod subsistit persona liter, nō aūt per illud esse, per quod subsistit essentialiter. Et sic facilè etiam confutatur secundum argumentum.

¶ Ad tertium respondetur, quòd exemplum non consistit. Nam pater generando filium non communicat filio suam proprietatem personalem, scilicet paternitatem, sed communicat illi suam essentiam, sed filius assumendo naturam humanam communicat illi suam proprietatem personalem. Secunda differentia est, quoniam generare est agere, essentia verò est principium actionis, sed terminare naturam non est agere, sed dare illi suam subsistentiā & personalitatem, vt sæpè dictum est.

Ad quartum.

¶ Ad quartum respōdetur, q. filius dat humanitati suā subsistere relatiuum, sed subsistere relatiuū in diuinis est subsistens per se, & relatiuum. Relatio namque diuina est subsistens per se, & hoc subsistere personale filij est infinitum in terminando, & ideo potest terminare omnes naturas creatas, & creabiles, absolutas, & relatiuas.

Ad quintum.

¶ Ad quintum negandā est sequelā: quandoquidem persona filij siue in diuina, siue in humana subsistat natura, semper importat subsistentiam relatiuam, vt expositum est.

Ad sextū.

¶ Ad sextum negatur, q. in Christo sit duplex personalitas, sed vna duntaxat, licèt sit ibi duplex ratio personæ prout in duabus naturis subsistit. ¶ Ad argumenta Matsilij, ad primum patet ex dictis solutio. ¶ Ad 2m respondetur, q. si in diuinis non esset nisi vna persona duntaxat, alio modo subsisteret verbum diuinum, atq; modo subsistit. Nam modo subsistit per esse relatiuum his oppositionem cum cæteris personis. ¶ Ad tertium negatur consequentia. Nam Petrus non est persona relatiua. ¶ Ad quartum respōdetur, quòd secundum documenta Marsilij vel rè explicatur mysteriū incarnationis, sed multo verius, & elegantius si sequamur Caietani documenta. Hæc de ista dubitatione.

Ad argumenta Matsilij. Ad 2am. Ad tertiū. Ad quartum.

Dubium. Natura diuina est incarnata, est vera positio. D. Thom. Magister. Damasce. Cyrillus. August. Athanas.

¶ Est aliud dubium de tertia conclusione, vtrum sint concedendę istæ propositiones. Natura diuina est incarnata, natura diuina est facta caro, siue homo, natura diuina est homo, natura diuina est nata de virgine, crucifixa, & passa. Primam propositionem concedit hic D. Tho. & Magister in 3. d. 5. & D. Damascenus lib. 3. cap. 6. D. Cyrillus, & habetur eius sententia in Concilio Chalcedonensi act. 1. D. Augūst. de fide ad Petrum capitu. 2. & allegant prædicti auctores Diuum Athanasiū idem sentientem. Et ratio suffragatur: nam natura diuina assumpsit verè humanitatem, ergo verè incarnata est,

Secundam

Secundam propositionem negat Magister in loco citato, & huius rei adducit duas rōnes. Vna est quoniam videtur significari in ea locutione, quòd natura diuina sic conuersa in carnem. Altera est quoniā hæc locutio non est consuetа apud sanctos Patres. Tertiam propositionem, natura diuina est homo, videtur negare Magister, sed concedit eam D. Th. in expositione textus Magistri in sensu identico non formali. Et certè in sensu identico hæc loquutio verum dicit. Nam hæc argumentatio est necessaria. Hic homo est Deus, Deus est Deitas, ergo hic homo est Deitas. Sed non inferat Theologus subinde, q. si natura diuina est homo, & non est ab æterno homo, q. sit facta homo. Nam in consequenti fit variatio appellationis, & sit sensus, quòd natura diuina immediatè copulauerit sibi naturam humanā, qui sensus falsus est. Quarta & quinta propositio omnino sunt negandæ propter eandem rationem, qua negatur, quòd essentia generet licèt Deus generet. De qua re legendus est D. Tho. infra q. 16. art. 5. ad primum. Et D. Damas. lib. 3. c. 6. sic scribit, naturam verbi passam carne non audiuimus, Christum carne passum edocti sumus. Ratio huius est, nam hæc adiectiua nata, mortua, &c. id genus appellant suum significatum formale, supra significatum formale huius nominis essentia. Et sit sensus, quòd natura diuina secundum se traxit originem a beatissima Virgine. Istæ verò propositiones, Deus natus est de Virgine, mortuus, & crucifixus concedendæ sunt. Nam hoc nomen Deus supponit pro persona, & applicant illa nomina adiectiua suum significatum formale ad personam, quæ secundum aliquam naturam mortua est.

D. Thom. D. Damas.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum abstracta personalitate per intellectum, natura possit assumere.

21 3. di. 5. q. 2. art. 3.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd abstracta personalitate per intellectum, natura non possit assumere. Dictum est * enim, quòd naturæ conuenit assumere ratione personæ: Sed quod conuenit alicui ratione alicuius, remoto eo, non potest ei conuenire: sicut corpus, quòd est visibile ratione coloris, sine colore videri non potest. Ergo abstracta personalitate per intellectum, natura assumere non potest.

ar. præced.

¶ 2. Præterea, assumptio importat terminum Vnionis, vt dictum est: * Sed Vnio non potest fieri in natura, sed solùm in persona. Ergo abstracta personalitate, natura diuina non potest assumere.

Ar. 1. huius quæst.

¶ 3. Præterea, In prima parte dictum est, * quòd in diuinis abstracta personalitate, nihil manet: Sed assumens est aliquid. Ergo abstracta personalitate, non potest diuina natura assumere.

P. P. q. 40. art. 3.

Sed contra est, q. in diuinis, personalitas dicitur proprietas personalis: quæ triplex est, scilicet paternitas, filiatio & processio: vt in Prima parte dictum est: * Sed remotis his per intellectum, adhuc remanet Dei omnipotentia, per quam est facta incarnatio: sicut Angelus dicit Lucæ primo, Non erit impossibile apud Deum omne verbum. Ergo videtur, q. remota personalitate, natura diuina possit assumere.

P. P. q. 30. art. 3.

Respondeo dicendum, q. intellectus dupliciter se habet ad diuina. Vno modo vt cognoscat Deum sicuti est: & sic impossibile est, q. circunscribatur per intellectum aliquid a Deo, & quòd aliud remaneat: quia totum, quod est in Deo, est vnum, salua distinctione personarum: Quarum tamen vna tollitur sublata alia, quia distinguuntur solis relationibus, quas oportet esse simul. Alio modo se habet intellectus ad diuina, non quidē quasi cognoscens Deum, vt est, sed per modum suum, s. multipliciter & diuisim, id quod in Deo est vnum. Et per hunc modum potest intellectus noster intelligere bonitatem & sapientiam diuinam, & alia huiusmodi, quæ dicuntur essentialia attributa, non intellecta paternitate vel filiatione, quæ dicuntur personalitates. Et secundū hoc abstracta personalitate per intellectum, possumus adhuc intelligere naturam assumentem.

In corp. ar.

Ad primum ergo dicendum, q. quia in diuinis idem est quo est, & quod est, quicquid eorū, quæ attribuuntur Deo in abstracto, secundum se considereretur aliis circunscriptis, erit aliquid subsistens, & per consequens persona: cùm sit in natura intellectuali. Sicut igitur nunc positis proprietatibus personalibus in Deo dicimus tres personas: ita exclusis per intellectum proprietatibus personalibus, remanebit in consideratione nostra, natura diuina, vt subsistens, & vt persona. Et per hunc modum potest intelligi, quòd assumat naturam humanam ratione suæ subsistentiæ vel personalitatis.

Ad secundum dicendum, q. etiam circunscriptis per intellectum personalitatibus trium personarum, remanebit in intellectu vna personalitas Dei, vt Iudæi intelligunt, ad quam poterit terminari assumptio, sicut nunc dicimus eam terminari ad personam Verbi.

Ad tertium dicendum, q. abstracta personalitate per intellectum, dē nihil remanere per modū resolutionis: quasi aliud sit quod subiicitur relationi, & aliud ipsa relatio: quia quicquid consideratur in Deo, consideratur vt suppositum subsistens. Potest tamen aliquid eorum, quæ dicuntur de Deo, intelligi sine alio, non per modum resolutionis, sed per modum iam dictum.

SVMMA TEXTVS.

Cōclusio. Cōclusio est affirmans. Primò, quoniam abstractis per intellectum proprietatibus personalibus permanet Dei omnipotentia per quam est facta incarnatio. Secundò, abstractis personalitatibus remanet in consideratione nostra natura diuina, vt subsistens, & vt persona, ergo optimè potest intelligi incarnatio, & assumptio etiā si personalitates abstrahantur.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Abstractio duplex.

IN expositione huius articuli sciendum est, quòd duplex est abstractio. Altera negatiua, in qua vnū negatur de altero, vt homo non est equus. Altera simplicis intelligentiæ, in qua vnum intelligitur non considerando aliud, & vocatur simplicis intelligentia, quoniam fit per primam operationem intellectus, quæ vocatur simplici-

cium

Universidad de Deusto
Biblioteca

cium apprehensio. De hac abstractione intelligitur illud Aristot. Aristot. 2. Physi. tex. 18. abstrahentium non est mendacium. Secundò nota, q̃ abstractione simplicis intelligentiæ aliquando abstrahitur ab aliquo id quod differt ab illo secundum rem, sicut albedo a subiecto, forma a materia, aliquando abstrahitur id, quod differt tantum secundum rationem, licèt hæc distinctio habeat fundamentum in re, quemadmodum abstrahitur genus ab specie, animal ab homine. Denique hoc genere abstractionis, aliquando abstrahitur id, quod differt sola ratione, & nullum in re habet fundamentum distinctionis, & hoc pacto abstrahimus vnum attributum diuinum ab altero, bonitatem a sapientia, &c. & etiam attributa diuina a proprietatibus personalibus. Etenim hæc a parte rei nullatenus distinguuntur, sed noster intellectus distinguit. Nam propter celsitudinem diuinæ naturæ noster intellectus non potest vno conceptu comprehendere infinitam illã perfectionem, & ideo multiplicat varios, & infinitos conceptus. Tertiò sciendum, q̃ titulus huius articuli potest bifariam intelligi. Vno modo q̃ fiat abstractio a personalitate per negationem. Et sic sensus vtrum si per impossibile Deus non esset tres personæ, sed vna tantum persona, sicut arbitrantur ethnici, & Iudæi, posset assumere naturam humanam? in hoc sensu disputatur hæc quæstio ab vniuersis ferè Theologis in 3. dist. 1. & definitur affirmatiuè. Nam posita illa fictione adhuc intelligeretur Deus omnipotens & infinitæ virtutis, ergo posset assumere naturam humanam. Quidam viri doctissimi existimant D. Tho. in hoc sensu inuestigasse, & definisse propositam quæstionem, idq; colligunt ex solutione secundi, in qua Primus sẽsus articuli. scribit D. Th. q̃ si maneret in Deitate vna persona, sicut D. Thom. existimant Iudæi, posset sibi vnire naturã humanã. Alius Secundus sensus. sensus est reconditus in diuina Theologia, vtrum abstractis personalitatibus non a Deo, sed ab actu incarnationis, id est, vtrum si persona non assumeret immediatè, natura diuina posset assumere immediatè? itaq; quæstio sic proponitur ad disputandum, vtrum hic Deus posset assumere naturam humanam non terminando illam per aliquam proprietatem personalem, sed per illam subsistentiam communem tribus personis, sicut dicimus, q̃ creat non ratione personarum sed ratione suæ essentiæ. Et pro Arguitur pro parte negatiua. parte negatiua, quòd hoc fieri non possit sic arguit. Nam assumere naturam creatam est proprium personæ subsistentis incõcabiliter, sed hic Deus non est persona subsistens incõcabiliter, ergo, Maior probatur, nam assumere naturam nihil aliud est quã illam sustentare per propriã personalitatem dando illi suum suppositũ. Secundò, non Secundo. põt intelligi, q̃ hic Deus assumat naturã humanam immediatè quin oẽs tres personæ eque immediatè assumãt, ergo non põt intelligi, q̃ hic Deus terminet naturam, quin oẽs tres personæ æquè immediatè terminent. Antecedens probatur. Nam hic Deus est idem cum tribus personis, imò hic Deus immediatè, & per se est tres personæ. Quod si dicat Theologus, quòd differunt ratione. Contra, nam sola distinctio rationis non sufficit falsificare propositionem, ergo hic Deus consideratus, vt distinguitur ratione a personis, non potest vnire sibi naturam, quin vniat personis æquè immediatè. Tertiò, visio beata non potest terminari ad naturam quin terminetur ad personas, sic adeo, q̃ asserũt Theologi in primis graues, esse prorsus impossibile, quòd beatus videat essentiam, & non videat personas, ergo assumptio non potest terminari ad hunc Deum, quin simul terminetur ad personas. De hac quæstione versantur tres opiniones. Prima est Capreolus Victoria. Capreoli in 3. dist. 1. q. 1. in solutionibus argumentorum contra quartam conclusionem asserentis hoc fieri non posse. Hanc sententiam sequutus est doctissimus Pater Victoria, & in eius confirmationem produxit optima argumenta.

Argumẽta p sẽtẽtia Capreoli.

¶ Primum, omnis vnio secundum D. Th. aut est in natura, aut in persona, sed talis vnio non est in natura, neque in persona, ergo fictio est. Primum.

¶ Deinde in nobis impossibile est, quòd aliquid vniatur humanitati, quin immediatè vniatur personæ, sed in Deo maior est identitas inter naturam & personas, ergo Secundũ. impossibile est, quòd aliquid vniatur naturę diuinę quin immediatè vniatur diuinis personis.

¶ Tertiò, si Petrus & Paulus essent omnino idem, fieri non posset, vt aliquid vniretur vni, quin vniretur alteri immediatè, sed maior identitas est in Deo naturę & personæ, ergo. Tertium.

¶ Præterea, si in Deo esset tantum vna persona, impossibile esset, quòd aliquid vniretur naturæ quin vniretur personæ immediatè, ergo nec nunc fieri potest. Probatur consequentia. Nam tanta est identitas nunc inter naturam, & personas quanta tunc esset. Quartũ.

¶ Vltimò Deus non põt supplere personalitatẽ propriã humanitatis assumptæ, ergo non põt illã assumere. Antecedens probatur. Nã hic Deus non habet personalitatẽ, ergo non põt supplere illã. Hæc argumenta procedunt ex parte naturæ assumẽtis, alia fiũt ex parte naturæ assũptæ. Vltimum.

Argumẽta ex parte naturæ assumptæ. Primũ, & secundum.

¶ Primum sic habet, tunc hic Deus esset homo, ergo vel iste, vel ille. Rursus ergo est persona. Nam hic homo est nomen suppositi, vel personæ. Præterea omnis homo est suppositum, & omne suppositum in natura rationali est persona, ergo omnis homo est persona, ergo iste homo est persona, ergo fit vnio ad personam. Tertiò, tunc illa humanitas nõ esset in supposito proprio, neque alieno. ¶ Item ex illa vnione non resultaret natura, neque persona. ¶ Vltimò ille homo Deus vel geueratet, vel nõ. Si primum, ergo est pater: si secundum ergo nõ est Deus. Nam bene sequitur. Est hic Deus, ergo generat. Cum Capreolo sentiunt antiqui Theologi. Alexand. Alensis. 3. p. q. 2. memb. 3. D. Bonauentura in 3. dist. 1. q. 1. Tertium. Quartum. Vltimum.

Alex. Alẽ. Bonauen. Scẽda opinio Caiet.

¶ Secunda opinio est Do. Caietani in his commentarijs asserentis hoc fieri posse, docetque quòd in eo casu quælibet persona esset homo. ¶ Tertia opinio est media sed vitiosa, quam sustinet Durandus in 3. di. 1. q. 4 docet hic auctor, q̃ de facto vnio humanitatis facta fuit cum hoc Deo, negat tamen, quòd pater aut Spiritus sanctus sit homo nisi cum addito in quantum Deus. Inter has opiniones sententia Domini Caietani mihi magis probatur, quæ hoc tempore magis communis est, & plausibilior, quam tenent multi Theologi. Scotus in 3. d. 1. q. 1. & 2. & d 5. q. 1. Durandus in di. 1. & 5. Richardus q. 4. Ocham q. 1. Gabriel q. 1. & quantum ego possum colligere ex discursu huius quæstionis, D. Thom. est in hac opinione. Nam in argumento, sed contra huius articuli, & in sequentibus articulis ex Dei omnipotentia multa concludit D. Thom. & inducit illud D. Augu. ex Epistola 3. ad Volusianum, quòd in mysterio incarnationis tota ratio facti est omnipotentia facientis, sed abstractis per intellectum proprietatibus personalibus adhuc verè intelligitur hic Deus subsistens omnipotens, ergo potest assumere naturam creatam. Deinde hæc res est digna tractatione, & inuestigatione Theologica, videlicet scire vtrũ hic Deus immediate possit assumere naturam humanã, sed hanc quæstionem in nullo alio articulo inuestigat D. Thom. ergo in hoc definiuit, alioquin eius doctrina esset manca, & deficiens. Vltimò D. Thomas in hac quæstione quæsiuit diligenter, vtrum vna persona posset assumere sine alia, & vtrum quælibet persona posset assumere, atque adeo vtrum omnes simul possent assumere, reliqua erat vna quæstio, vtrum hic Deus immediate possit assumere, quam non prætermisit D. Tho. ergo definiuit in hoc articulo affirmanter. Quæ sententia sic probatur. Nam hic Deus, vt habet sana doctrina immediate creat, & causat, diuinæ personæ mediate, & secundario, ergo hic Deus immediatè potest assumere naturam humanam, diuinæ vero personæ secundario, & mediatè. Consequentia argumẽti tenet ex euidenti similitudine. Secũdò, hic Deus secundum fidem Catholicam est communis tribus personis, & vt sic est omnipotens, ergo vt sic potest assumere naturam creatam. Tertiò, hic Deus, sic consideratus habet omnia requisita ad assumendum, ergo potest assumere. Probatur antecedens. Nam est per se subsistens, & infinitæ perfectionis, & habet esse illimitatum, & infinitum. Quartò, hic Deus sic consideratus habet, quicquid habet verbum, sed verbum põt assumere ergo hic Deus potest assumere. Probatur maior. Nã verbum

Sententia Caiet. est probabilior. Scotus. Durãdus. Richard. Ocham. Gabriel. D. Thom. D. Augu.

bum ratione relationis non potest assumere. Relatio est diuina non est principium alicuius operationis ad extra. Sed probandum est, quòd negat Durandus, q̃ quælibet persona esset homo. ¶ In primis ea quæ conueniunt naturæ diuinæ secundum se & immediatè, conueniunt vniuersis personis, sed in eo casu Deus immediatè assumit naturam humanam, ergo hoc ipsum conuenit vniuersis personis. Deinde arguitur argumento Scoti. Nam si albedo esset in superficie, & superficies esset in Petro, & in Ioãne, quilibet illorũ esset albus, ergo si humanitas est immediatè in natura diuina, & natura diuina in qualibet persona, euidens est quòd quælibet persona homo est. Tertiò, sicut modo de facto vna natura deitatis est communis tribus personis, ita positione illa facta vna natura humana esset communis tribus personis. Existeret namque per subsistentiam essentialem communem, ergo sicuti modo de facto quælibet persona est Deus, ita positione illa facta quælibet persona esset homo. Essentialia enim sunt communia omnibus personis. Vltimò, modo de facto quælibet persona creat, & causat, tametsi q̃ sit principium creationis, non conuenit personis propter proprietates personales, sed inquãtũ sunt hic Deus, sed in casu commemorato hic Deus terminat naturam humanam inquantum hic Deus, ergo idipsum conuenit uniuersis personis diuinis secundariò. Quòd vero dicit Durandus, quòd incarnatione iam facta, pater in quantum Deus est homo, hæreticum est, vel sapit hæresim, vt dictum est in præcedenti articulo. Probaturque peculiari ratione. Illud additum inquantum Deus, non importat conditionem diminuentem, & secundũ quid iuxta Durandi sentẽtiam, sed potius importat causam, & accipitur reduplicatiuè, etenim exponi debet illa propositio ad hunc modum. Pater est homo, & Deus est homo, & quia pater est Deus, pater est homo. Illud etiam sciendum est, quòd in casu commemorato, omnes tres personæ essent vnus homo. Nam omnes tres personæ sunt vnus Deus, quoniam habent vnam deitatem, ergo eadem ratione omnes tres personæ essent vnus homo, quoniam haberent eandem humanitatem. Sed aduertat Theologus, q̃ in eo casu hic homo non esset persona completa, nam esset communis ttibus personis. Vltimò sciendum, q̃ hæc vnio esset alterius rationis ab illa vnione, quæ facta est. Nam hæc terminatur ad subsistens communicabile, illa ad incommunicabile, hæc ad naturã diuinam immediatè, illa ad personam diuinam immediatè. Præterea hæc ad tres personas secundariò & mediatè, illa verò ad vnam personam tantum. ¶ His constitutis ad argumenta in contrarium respondetur, & ad primum nego maiorẽ. Dicendum namque est, quòd hic Deus potest immediatè vnire sibi naturam humanam per subsistentiam essentialem, & communem. Nam talis subsistentia est infinita & continet in se omnem perfectionem subsistentiæ creatæ, & creabilis. ¶ Ad secundum nego antecedens, & dicẽdum est, q̃ illo casu admisso ex necessitate oportet cõcedere, quòd vnio terminatur mediatè & secũdario ad personas diuinas, non autem primario, & cum dicitur in argumento, quòd distinctio rationis non sufficit ad faciẽdam istam diuersitatem, negandum est omnino vbi admiscetur appellatio aliqua, vt expositum est in superioribus, & ita fit in præsentia: Quoniã illa dictio terminus, & illa dictio, immediatus, important appellationem. Et etenim licèt totum & partes non distinguantur realiter, sed sola ratione, totum est terminus generationis nõ partes, rursus licèt Petrus & homo nõ distinguantur nisi sola ratione, Petrus est immediatus terminus generationis non homo. ¶ Ad tertium negatur consequentia. Nam natura diuina, & diuinæ personæ sub eadẽ ratione formali beatificant homines, scilicet, sub ratione summi, & primi boni. Sed alia & alia ratione Deus terminat naturã humanam, & personã. Nam Deus per subsistentiam essentialẽ, persona per subsistentiam personalem. Vel dicẽdum est, q̃ aliud est iudicium de visione, & intellectione beatifica, & aliud de assumptione reali. Nam res non põt videri quidditatiuè absque eo, quod est de eius essentia, cæterũ actio realis bene potest terminari ad aliquid, absque eo

Arguitur contra Durandum.

Ad primũ.

Ad secũm.

Ad tertiũ.

quod terminetur immediatè ad omne illud, quod est de eius essentia. Certè Petrus nõ potest intelligi sine homine, at generatio Petri immediatè terminatur ad Petrũ, & non ad hominem. ¶ Ad argumẽta doctissimi Victoriæ, quibus confirmabat sententiam Capreoli. ¶ Ad primum respondetur, quòd talis vnio est in natura, non quòd ex vnione resultet vna natura, sed ex eo quòd natura diuina dat suam subsistentiam humanæ naturæ. Vel dicendum, quòd vnio est in hoc Deo, qui habet rationem personæ quantum ad hoc quòd subsistit per se in natura intellectuali. ¶ Ad secundum negatur consequentia. Et ratio discriminis est. Nam in nobis natura non habet subsistentiam nisi a persona, in Deo vero è contrario. Vnde cum natura diuina sit subsistens per se, potest suã subsistentiam communicare alienæ naturæ, in nobis vero cùm natura non subsistat nisi ratione suppositi, non potest assumere nisi ratione suppositi. Vel dicendum, quòd in Deo est duplex subsistens, hic Deus, & hæc persona, & vtrumque infinitum, potest assumere alienam naturam, in nobis vero hic homo, & persona sunt penitus idem subsistens.

Argumẽta ex parte naturæ assumptæ. Ad argum. ex parte naturæ assumentis. Ad primũ. Ad secũm.

¶ Ad tertium negatur consequentia. Nam distinctio rationis sufficit, vt Deus dicatur immediatè terminare naturam humanam, & non persona immediatè, sicuti pater generat, & essentia nõ generat, cum tamen sola ratione distinguantur. Et certè si hoc argumentum aliquid probaret, etiam probaret, q̃ nũc in incarnatione iam facta, vnio terminaretur immediatè ad personam, & immediatè ad naturam diuinã, quod est absurdissimum. ¶ Ad quartum nego consequentiam, Nam si tantum esset vna persona in deitate, hic Deus esset persona. Nam esset subsistens incommunicabile, modo vero hic Deus non est persona, vt euidenter demõstratum est. ¶ Ad vltimum respondetur, q̃ Deus suppleret personalitatẽ humanæ naturæ per illam subsistentiam essentialem, quæ est infinitæ perfectionis. Sed est notandum, q̃ nõ dat personalitatem completam. Nam hic homo in casu commemorato non esset persona completa: siquidem esset cõmunis tribus personis. ¶ Ad alia argumenta ex parte naturę assumptę. Ad tertiũ. Ad quartũ. Ad vltim.

Ad argum. ex parte naturæ assumptæ. Ad primũ. Ad secũm. Ad tertiũ. Ad quartũ. Ad vltim.

¶ Ad primum respõdetur, quòd hic Deus esset homo. Rursus concedo, quòd esset iste homo demonstrato hoc Deo. Et cum infertur, ergo est persona, nego consequentiam. Nam hic homo est communis tribus personis, vt antea dictum est. ¶ Ad secundum negatur, quòd in eo casu omnis homo sit suppositum: ¶ Ad tertium respondetur, quòd humanitas in eo casu non est in supposito proprio, nec in alieno, sed est in hoc Deo subsistenti, qui habet rationem personæ, vt antea diximus. ¶ Ad quartum respondetur, quòd ex illa vnione resultat hic Deus homo subsistens in natura diuina, & in natura humana.

¶ Ad vltimum respondetur, quòd hic homo in quantum hic Deus generat, imò concedo, quòd hic homo est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, & in quantum pater generat, in quantum filius gignitur, & inquantum procedens est Spiritus sanctus. Hæc de isto articulo.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum vna persona possit sine alia naturam creatam assumere.

AD quartum sic proceditur. Videtur quòd vna persona non possit assumere naturam creatã, alia nõ assumente. Indiuisa enim sunt opera Trinitatis, vt dicit Aug. * in Ench. sicut autem trium personarum est vna essentia, ita & vna operatio: Sed assumere est operatio quædam. Ergo non potest conuenire vni personæ diuinæ, quin conueniat alii.

22 3. di. 1. q. 1. art. 1.

Ench. cap. 38. a medio to. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ 2.Præterea,Sicut dicimus personam Filij in carnatam,ita & naturam: tota enim diuina natura in vna suarum hypostasim incarnata est: vt dicit Dama.in 3.lib.* Sed natura communis est tribus personis:ergo & assumptio.

lib.3.orth. fidei.c.6.

¶ 3. Præterea, Sicut humana natura in Christo assumpta est à Deo,ita etiam & homines per gratiam assumuntur ab ipso, secundum illud Romano.14.Deus illum assumpsit: Sed hæc assumptio communiter pertinet ad omnes personas: ergo & prima.

Sed contra est, quòd Dionysius.2.capi.de Dui.no. *Incarnationis mysterium dicit pertinere ad discretam Theologiam: secundum quam scilicet aliquid distinctim dicitur de diuinis personis.

ca.2.p.t.2 medio & ante med.

Respondeo dicendum, quòd (sicut dictum est *) assumptio duo importat,scilicet actum assumentis,& terminum assumptionis. Actus autem assumentis procedit ex diuina virtute, quæ communis est tribus personis, sed terminus assumptionis est persona, sicut dictum est: * Et ideo id quod est actionis in assumptione,cõmune est tribus personis:sed id quod pertinet ad rationem termini,conuenit ita vni personæ, quòd non alij.Tres enim personæ fecerunt,vt humana natura vniretur vni personæ Filii.

ar.1.huius quæst.

ar.1.huius quæst.

Ad primum ergo dicendum, quòd ratio illa procedit ex parte operationis.Et sequeretur conclusio, si solam illam operationem importaret absque termino,qui est persona.

Ad secundum dicendum, quòd natura dicitur incarnata,sicut & assumens ratione personæ, ad quam terminata est vnio (sicut dictum * est) non autem prout est communis tribus personis. Dicitur autem tota natura diuina incarnata, non quia sit incarnata in omnibus personis, sed quia nihil deest de perfectione diuinæ naturæ personæ incarnatæ.

ar.2.huius quæst.

Ad tertium dicendum, quòd assumptio quæ fit per gratiam adoptionis, terminatur ad quandam participationem diuinæ naturæ secundum quandam assimilationem ad bonitatem illius:secundum illud 2.Pet.1. Vt diuinæ consortes naturæ,&c.Et ideo huiusmodi assumptio communis est tribus personis, & ex parte principij, & ex parte termini:Sed assumptio,quæ est per gratiam Vnionis, est communis ex parte principij, non autem ex parte termini.vt dictum est. *

ar.2.huius quæst.

SVMMA TEXTVS.

1.Conclu. PRima cõclusio. Id quod est actionis in assumptione commune est tribus personis.Probatur,quia id quod est actionis prouenit ex diuina virtute, quæ est communis tribus personis. ¶Secunda conclusio, id quod pertinet ad rationem termini in assumptione, ita conuenit vni personæ quòd non aliæ. Hæc conclusio probatur primo auctoritate Dui Dionysij c.2.de diuinis nominibus. Deinde id quod pertinet ad rationem termini est personalitas, sed non est eadem personalitas in omnibus personis,ergo.

2.Conclu.

D. Diony.

EXPOSITIO ARTICVLI.

PRima conclusio est certa secundum fidem Catholicam,& est definita in Concilio Lateranensi,& habetur definitio in cap. firmiter,de summa Trinitate, quæ sic habet. Vnigenitus Dei filius à tota Trinitate communiter est incarnatus. Idem definitur in Concilio sexto Toletano,& adducitur pro ratione euidẽti,quia opera Trinitatis ad extra sunt ꝯ separabilia. Idem habetur in Concilio Toletano 11. de qua re allegat testimonia Patrum Magister in 3.distinctio.1.& distinctione quinta. ¶Secunda conclusio similiter est de fide, & est definita in conciliis superius citatis.& in vniuersis fere conciliis,& in omnibus symbolis fidei nostræ: Et colligitur efficaci argumento ex sacris literis. Nam Ioãnis primo, & in aliis locis diuinarum scripturarum asseritur, quòd filius sit homo, & nunquam asseritur, quòd Pater, aut Spiritus sanctus sit homo. Et argumentum ab autoritate negatiuum in re tanti momenti est irrefragabile, & infallibile. Sed est sciendum,quòd quidam hæreticus, cuius meminit Anselmus libro de incarnatione capitulo primo,& est condemnatus in Concilio Rhemensi, argumentabatur ad hunc modum contra secundam conclusionem. Hic Deus est homo,& hic Deus est pater, ergo pater est homo, ergo non tantum filius est homo. Sed respondetur quòd hic paralogismus facilè confutatur, Medium namque non singularizatur complete, & ideo non est syllogismus expositorius. Simile vitium committitur in hoc argumento.Hic Deus est pater,hic Deus est filius,ergo filius est pater. Nam hic Deus semper manet communis tribus personis. Secundò sciendum est, quòd Gabriel in tertia distinctione prima, magnam difficultatem facit in hoc, quare operari sit commune tribus personis,& non terminare, & tandem docet,hoc ratione humana non posse comprehendi, sed tantum teneri autoritate scripturæ. Sed fallitur Gabriel, nam in primo articulo huius quæstionis euidẽter ostensum est, quomodo terminare non sit agere. Rursus in secundo articulo demonstratum est quemadmodum persona diuina ratione proprietatis personalis terminet naturam humanam,cum ergo quælibet persona habeat suam proprietatem personalem non est valde difficile ad intelligendũ,quòd vna persona possit assumere sine alia.Hanc rem explicant Theologi, non inepto exemplo de tribus hominibus,qui induunt vnum illorum, vbi omnes tres effectiuè vestiunt,at vnus tantum manet vestitus. Videndus est de hoc Diuus Augustinus primo de Trinitate capitulo decimotertio. ¶Sed arguumentabitur quis contra nostram conclusionem. Nam maior est vnio per assumptionem,quam per visionem beatificam, sed visionem beatificam non potest terminare vna persona sine alia,ergo neque assumptionem: respondetur negando consequentiam. Nam homo vnitur Deo per beatitudinem tanquam vltimo fini, & summo bono, quod competit Deo ratione suæ perfectionis, & ratione essentiæ, non autem ratione relationis, sed vniti Deo hypostaticè autore Diuo Dionysio capitulo secundo de diuinis nominibus pertinet ad discretam Theologiam, secundũ quã aliquid dicitur distinctum de diuinis personis. Hæc de isto articulo.

Vtraq; cõclusio est de fide.

Cõc. Late.

Cõc. Tolet.

Ioan.1.

Anselm. Cõc. Rhemense.

Gabri.

D. August. Obiectio.

Solutio.

D. Dionys.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrùm quælibet persona diuina potuerit humanam naturam assumere.

24 5.di.1.q.2. art.3.

AD quintum sic proceditur. Videtur,quòd nulla alia persona diuina potuerit humanam naturam assumere, præter personam Filij. Per huiusmodi enim assumptionem factum est, quòd Deus sit filius hominis.

nis. Sed inconueniens esset, quòd esse Filium hominis cõueniret Patri vel Spiritui sancto: hoc enim vergeret in confusionem diuinarum personarum.Ergo Pater vel Spiritus sanctus carnem assumere non potuit.

¶ 2.Præterea, Per Incarnationem diuinã, homines assecuti sunt adoptionem filiorum,secũdũ illud Ro.8.Non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed Spiritum adoptionis filiorũ: Sed filiatio adoptiua est participata similitudo filiationis naturalis,quę nõ cõuenit nec Patri, nec Spiritui sancto: vnde dicitur Rom.8.Quos præscíuit,& prædestinauit conformes fieri imaginis Filij sui. Ergo videtur, quòd nulla alia persona potuerit incarnari præter personam Filij.

¶ 3.Præterea,Filius dicitur missus & genitus natiuitate temporali, secũdum quod inarnatus est:Sed Patri nõ conuenit mitti, qui etiam est innascibilis: vt in Prima parte habitum est. * ergo saltem persona Patris non potuit incarnari.

P.p.q.43. art.4. & q. 32.arti.3.

Sed cõtra est,ꝙ quicquid potest Filius, potest Pater & Spiritus sanctus: alioquin nõ esset eadẽ potentia trium personarum:Sed Filius potuit incarnari.Ergo similiter Pater & Spiritus sanctus.

Ar.1.huiꝰ Quæst.

Respondeo dicendum, quòd sicut dictum. est,assumptio duo importat,scilicet ipsum actum assumentis & terminum assumptionis: principium autem actus est virtus diuina:terminus autem est persona. Virtus autem diuina communiter & indifferenter se habet ad omnes personas: eadem etiam est communis ratio personalitatis in tribus personis, licèt proprietates personales sint differentes. Quandocunque autem virtus aliqua indifferenter se habet ad plura, potest ad quodlibet eorum suam actionem terminare: sicut patet in potentiis rationalibus, quæ se habẽt ad opposita, quorum vtrumque agere possunt. Sic ergo diuina virtus potuit naturam humanã vnire personæ Patris vel Spiritus sancti,sicut vnit eam personæ Filij. Et ideo dicendum, quòd Pater vel Spiritus sanctus potuit carnem assumere,sicut & Filius.

Ad primum ergo dicendum, quòd filiatio temporalis, qua Christus dicitur filius hominis, nõ constituit personam ipsius,sicut filiatio æternaised est quiddam consequens natiuitatem tẽporalem. Vnde si per hunc modum nomen Filiationis ad Patrem vel Spiritum sanctum transferretur, nulla sequeretur confusio diuinarum personarum.

Ad secũdum dicendum,quòd filiatio adoptiua est quædam participata similitudo filiationis naturalis:Sed fit i nobis appropriate a Patre, quę est principium naturalis filiationis: & per donũ Spiritus sancti,qui est amor Patris & Filii: secundum illud Galat.4.Misit Deus Spiritum Filii sui in corda nostra clamantem,Abba pater. Et ideo sicut filio incarnato,adoptiuam filiationem accepimus ad similitudinẽ filiationis naturalis eius: ita Patre incarnato adoptiuam filiationẽ recipe-

remus ab eo, tanquàm a principio naturalis filiationis,,& à Spiritu sancto tanquam a nexu communi Patris & Filij.

Ad tertium dicendum, ꝙ Patri conuenit esse innascibilem secundum natiuitatem æternam: ꝙ nõ excluderet natiuitas temporalis. Mitti autem dicitur filius Dei secundum Incarnationem, eo quòd est ab alio, sine quo Incarnatio non sufficeret ad rationem missionis.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. COnclusio est affirmatiua, & probatur primo. In omnibus personis est equalis potentia,& infinita,ergo si vna potest assumere,& altera poterit assumere. Secũdò, quandocunq; virtus aliqua indifferenter se habet ad plura,potest ad quodlibet illorum suam virtutem determinare,sed virtus diuina indefferenter se habet ad omnes personas, ergò sicut virtus diuina vniuit naturam humanam personæ filij, ita potest vnire eam personæ patris, vel Spiritus sancti.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrùm plures personæ diuinæ possint assumere vnam numero naturam.

24 3.di.1.q.2. art.4.

AD sextum sic producitur. Videtur ꝙ duæ personæ diuinę nõ possint assumere vnam & eandẽ numero naturã. Hoc enim supposito, aut essent vnus homo,vel plures: Sed nõ plures:sicut enim vna natura diuina in psonis pluribus nõ patitur esse plures Deos, ita vna natura humana in pluribus personis nõ patitur esse plures homines.Similiter etiam npn possent esse vnus homo: quia vnus homo est iste homo, qui demonstrat vnam personam:& sic tolleretur distinctio trium personarum diuinarum: quod est inconueniens. Non ergo duæ aut tres personæ possunt accipere unam naturam humanam.

¶ 2.Præterea,Assumptio terminatur ad unitatem personæ: vt dictum est. * Sed non est una persona Patris & Filij & Spiritus sancti. Ergo non possunt tres personæ assumere vnam naturam humanam.

Art.2.huius quæst.

¶ 3.Præterea, Damascen. * dicit in 3. libro, & Augustin.in 1.de Trinit. * quòd ex incarnatione Filii Dei consequitur, quòd quicquid dicitur de filio Dei, dicitur de filio hominis, & è conuerso.Si ergo tres personæ assumerent vnam naturam humanam, sequeretur quòd quicquid dicitur de qualibet trium personarum, diceretur de illo homine: & è conuerso, quæ dicerentur de illo homine, possent dici de qualibet trium personarum. Sic ergo id quod est proprium Patris,scilicet generare filium ab æterno, diceretur de illo homine: & per consequens diceretur de filio Dei, quod est inconueniens. Non ergo est possibile, quòd tres personæ diuinæ assumant unam naturam humanam.

Dama.lib. 3.c.3.& 4. * lib.1.ex c.11.12.& 13. collig. tom.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sed contra, Persona incarnata subsistit in duabus naturis, diuina scilicet & humana: Sed tres personæ possunt subsistere in vna natura diuina: Ergo etiam possunt subsistere in vna natura humana, ita scilicet, quòd sit vna natura humana à tribus personis assumpta.

Respondeo dicendum, quòd sicut supra dictū est, * ex vnione animæ & corporis in Christo, nō fit neque noua persona, neque noua hypostasis: sed fit una natura assumpta in personam uel hypostasim diuinā. Quod quidē nō fit per potētiā naturæ humanę, sed per potētiā diuinæ personę. Est autem talis diuinarum personarum conditio, quòd vna earū non excludit aliā à communione eiusdē naturæ, sed solum à cōmunione eiusdē personæ. Quia igitur in mysterio Incarnationis tota ratio facti, est potētia facientis (vt Aug. dicit in Epistola * ad Volusianum) magis circa hoc est iudicandum secundum conditionem diuinæ personę assumentis, quàm secundum conditionē naturæ humanæ assumptæ. Sic ergo non est impossibile diuinis personis, vt duæ vel tres assumant vnam naturam humanam. Esset tamen impossibile ut assumerent vnā hypostasim, vel vnā personam humanam: sicut & Anselm.* dicit in lib. cur Deus homo, quòd plures personæ non possunt assumere vnum eundemque hominem: scilicet in vnitatem personæ.

q 2. arti. 5. ad 1.

Est epist. 3. non multū ante med. tom. 2.

libr. 2. cur Deus homo. c. 9. circa principium.

Ad primum ergo dicēdum, quòd hac positione facta, scilicet quòd tres personę assumerēt vnā humanam naturam, verum esset dicere, quòd tres personæ essent vnus homo, propter vnam naturam humanam. Sicut enim nunc verum est dicere, quòd tres personæ sunt vnus Deus propter vnam diuinam naturam, sic verum esset dicere quòd essent vnus homo propter vnam naturam humanam. Nec ly vnus, importaret vnitatē personæ, sed unitatem, in natura humana. Non enim posset argui ex hoc, quòd tres personæ sunt unus homo, quòd essent unus simpliciter: nihil enim prohibet dicere, quòd homines, qui sunt plures simpliciter, sint vnus quantum ad aliquid: puta vnus populus. Et sicut Augnst. * dicit 6. de Trini. diuersum est natura Spiritus Dei & spiritus hominis, sed inhærendo fit vnus Spiritus: secundum illud 1. Cor. 6. Qui adhæret Deo, vnus spiritus est.

lib. 6. ca. 3. ante med. tom. 3.

Ad secundum dicendum, quòd illa positione facta, humana natura esset assumpta in vnitate, non vnius personæ, sed in vnitatem singularum psonarū: ita scilicet quod sicut diuina natura habet naturalem vnitatem cum singulis personis: ita natura humana haberet vnitatem cum singulis per assumptionem.

Ad tertium dicendum, quòd circa mysteriū incarnationis fit cōcursio proprietatum pertinētium ad naturam: quia quæcunque conueniunt naturæ, possunt prædicari de persona subsistente in natura illa, cuiscunque naturæ nomine significetur. Prædicta igitur positione facta, de persona Patris potuerunt prædicari, & ea quę sunt humanæ naturę, & ea quę sunt diuinę: & similiter de persona Filij & Spiritus sancti. Non autem id quod conueniret personę Patris ratione propriæ personę, posset attribui personę Filij aut Spiritus sancti, propter distinctionem personarum, quę remaneret. Posset ergo dici, quòd sicut Pater est ingenitus, ita homo esset ingenitus, secundum quod sy homo supponeret pro persona Patris. Si quis autem vlterius procederet, Homo est ingenitus, Filius est homo, ergo Filius est ingenitus: esset fallacia figurę dictionis uel accidentis: Sicut & nunc dicimus Deum esse ingenitum, quia Pater est ingenitus: nec tamē possumus concludere, quòd Filius sit ingenitus, quamuis sit Deus.

SVMMA TEXTVS.

1. Concla.

PRima conclusio est affirmativa, & probatur primo. Tres personæ subsistunt in vna natura diuina, ergo poterunt subsistere in vna natura humana. Secundò, ex vnione aię & corporis in Christo nō fit noua hypostasis, neque persona, sed fit vna natura assumpta in diuinam personam, sed talis est conditio diuinarum personarum, q vna earum non excludit aliam à communione eiusdē naturæ, ergo ex diuina potentia fieri potest, vt plures personæ in eadem assumpta natura communicent. ¶ Secunda conclusio, impossibile est, q. plures personæ assumant vnam personam humanā. Hæc probatur ex Diuo Anselmo libro secundo,, cur Deus homo, capitulo 9.

2. Concla.

¶ Tertia conclusio ad primum, illa positione admissa omnes tres personæ essent vnus homo, propter vnam naturam humanā, non tamen essent vnus simpliciter. Probatur, plures personæ diuinæ sunt vnus Deus propter vnitatē naturæ diuinæ, ergo plures personæ esscnt vnus homo propter vnitatem naturæ humanæ.

3. Concla.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Dubitādus. Marsil. Capreol. Cabr. Caietan. Scotus.

QVestionem propositam in hoc articulo explicant doctores in 3. d. 1. & fere omnes conueniunt in prima cōclusione D. Tho. Durandus q. 3 Marsilius q. 2 Capreolus q. vnica Gabriel q. 1. dominus Caietanus in his commentarijs. Scotus vero quæst. 2. opinatur esse impossibile, q plures personæ immediatè assumant eandem naturam numero, sicut modo Verbum Dei assumpsit immediatè. Nam quòd tres personæ mediatè assumant non insiciatur Scotus. Quoniam si hic Deus assumeret immediatè naturam humanam, tres personæ eandem naturam assumerent, non quidem immediatè, sed mediatè, vt in articulo 3. expositum est. Et arguitur pro Scoti sententia. ¶ Nam diuina natura est in tribus personis, quia est infinita, & illimitata. Sed natura humana nō est infinita, ergo non potest esse in pluribus personis. Certè qua ratione natura humana potest esse in tribus personis, potest esse in infinitis si essent. ¶ Secūdum argumentum, vnum accidens non potest esse in pluribus subiectis, ergo vna natura non potest esse in pluribus personis. Antecedens statuitur pro certo, consequentia probatur. Nam sicut vnum accidens ex sua natura determinatur ad vnum subiectum, quia ab eo accipit esse, ita vna natura determinatur ad vnum suppositum, a quo habet esse. ¶ Tertiò, impossibile est, quòd vnum & idem dependeat simul a pluribus causis totalibus & essentialibus, sed natura assumpta dependet totaliter, & essentialiter à persona assumēte, ergo impossibile est, quòd vna numero natura a pluribus assumatur. Maior probatur. Nam impossibile est, & euidens contradictio, quòd hic numero calor producatur totaliter ab isto igne, & producatur totaliter

Arguitur pro sententia Scoti. Primum. Secūdum.

Quartum. totaliter simul ab alio igne. ¶ Quarto, si humana natura haberet propriam personalitatem & sibi natiuam, verbū Dei non posset assumere illam, ergò si humana natura habet personalitatem verbi diuini non potest pater æternus illam sibi assumere. Consequentia probatur. Nam multò perfectius est terminata, & vt ita dixerim persona ta per personalitatem verbi quàm per propriam personalitatem. ¶ Ad hæc argumenta continuò respondendū est. Nam sententia Diui Thomæ satis confirmata est autoritate Theologorum, &, argumentis, quæ adduxit D. Thom. in articulo. ¶ Ad primum respondetur, quòd cū natura ex virtute sua, & ex natura rei communicatur pluribus suppositis siue multiplicatione naturæ ostenditur infinita virtus ipsius naturæ communicatæ. Cæterūm q vna natura per omnipotentiam Dei sit in pluribus suppositis, non arguit infinitam virtutem ipsius naturæ, sed infinitam virtutem Dei omnipotentis. Priori autem modo communicatur natura diuina, posteriori vero communicatur natura humana. Hanc solutionem insinuat D. Thom. hic in corpore articuli. ¶ Ad secundum, in primis negatur antecedens: nam sicuti nunc in sacramento Eucharistiæ accidentia quæ manent sine subiecto eadem ante fuere in subiecto, sic per Dei omnipotentiam possunt collocari in alio subiecto, quis prohibet? Secundò negatur consequentia. Nam accidens individuatur ex proprio subiecto. Et si sint duo subiecta, non erit vnum accidens, sed duo, at humanitas non individuatur ex supposito, sed ex suis principijs essentialibus, scilicet ex materia & forma, & certè humanitas, quæ est in Christo eadem esset, etiam si à verbo Dei nō esset assumpta. ¶ Ad tertium, variæ sunt responsiones doctorum. Gabriel in loco citato negat maiorem argumenti. Neque enim videtur impossibile esse, quòd vnus & idem effectus dependeat totaliter à pluribus causis. Quare enim duo Angeli non possunt mouere cælum, sicut modo mouetur? Idem calor numero producitur à sole, & ab igne, & quidem totaliter. Nam solus Sol potest causare calorem, & solus ignis, ergo quilibet est causa totalis: siquidem quilibet sufficit se solo. Similiter idem effectus est a causa prima, & à causa secunda, & quælibet est totalis. Sed dicet Theologus, quòd hęc exempla nō quadrant. Nam procedunt de causis subordinatis. Sed dicendum, quòd si causæ subordinatæ possunt producere eundem effectum totaliter, multo magis diuinæ personæ, quæ habent virtutem infinitam, quæ non est minor in vna, quàm in omnibus simul sumptis. Adducūt etiā Theologi aliud exemplum. Si duo homines trahant nauim, quorum quilibet poterat per se solus trahere, quilibet illorum est causa illius tractionis, & tractio dependet totaliter, & causatur à quolibet illorū. Quòd si dicat Theologus, vnus non tanta velocitate trahit quanta ambo simūl, & sic adiuuant se, & non sunt causæ totales. Respōdetur, illud prius verum esse, & id prouenire quia nullus habet virtutē infinitā. Sed cōstituamus p impossibile, q quilibet illorum habet virtutem infinitam, tunc quilibet illorū esset causa totalis illius tractionis, sic in nostro p posito quælibet persona diuina habet virtutem infinitam terminandi, & ideo quælibet persona diuina terminat totaliter, Deinde dicit Gabriel, q illa maxima Scoti fortalsis dicit verum naturaliter, sed supernaturaliter vera non est. Nam Deus potest constituere vnum accidens in duobus subiectis, & ita à duabus causis totaliter dependeret. Tandem scribit Gabriel, q causa totalis potest intelligi dupliciter. Primò quòd causet per se, & q absque illa effectus causari non possit, & in hoc sensu vera est maior, sed nihil ad propositum. Secundò potest intelligi, quòd causa sit totalis, id est, quòd possit producere effectum secluſa quacunque alia, quæ aliàs vocatur sufficiens, & in hoc sensu maior Scoti est falsa, & irrationabilis. Hactenus Gabriel. Caietanus aliter soluit hoc argumentum, & dicit, quòd terminare non est agere, neque causare, vt antea à nobis dictum est. Vnde impropria est hæc locutio, quòd verbum Dei terminet dependentiam naturæ humanæ. Dependentia namque tantum est effectus ad causam. Nihilominus dependentia alitia conclusione, an in casu cōmemorato tres personę essent plures homines an vnus? Et videtur quòd essent plures, nam sunt tria suppositum humana, & tres humanitatē habentes, ergo tres homines. ¶ Deinde sunt homines, ergo sunt plures homines. Præterea sunt homo, & homo, ergo plures homines. Insuper si sunt vnus homo, ergo sunt vnum suppositum humanum, nam in eo casu omnis homo est suppositum humanum. ¶ Confirmatur, nā si sunt vnus homo vel iste, vel iste demonstrato patre, vel filio, consequens est manifestæ falsitatis. Nam tunc iste homo supponeret pro filio, & tunc verè filius esset pater, imò esset omnes tres personæ. ¶ Confirmatur, rursus sequitur, quòd nunc de facto pater vel Spiritus sanctus potest esse hic homo demōstrato Christo. Quòd recte sequatur patet. Nam pater potest assumere eandē humanitatem, quam habet Christus, & tunc esset idem homo, iuxta istam sententiam quam impugnamus, cum Christo. ¶ Vltimò, si tres homines haberent eandē albedinem non esset vnum album sed tria alba, vt est in confesso apud omnes, ergo si tres personæ habent eādem humanitatem non sunt vnus homo, sed tres homines. Consequētia probatur. Nā si in eo casu esset vnus homo maximè quia secundum doctrinam D. Tho. nomen numerale additum substantiuo numerat naturas, sed hoc fundamentum non est firmum quanquam docear illud D. Thom. 1. p. q. 39. arti. 3. quòd sic ostendo. Primùm ex exēplo adducto de albedine, nam tunc essent tria alba, licèt non esset nisi vna albedo. Deinde D. Thom. in artic. sequenti ad secundum docet apertè, quòd si vna persona diuina assumeret duas naturas, esset vnus homo pp vnitatem suppositi, quòd vnum possit ab altero separari, & sic contingit in Christo Domino. Nam humanitas in Christo non habet propriam personalitatem. Cæterum ex hoc non colligitur, quòd possit assumi natura suppositio non assumpto, sit suppositum permaneat. Nam ex hoc sequitur eundem contradictio, quòd esset vna persona, & non esset vna persona. ¶ Est aliud dubium graue de tertia conclusione, an in casu cōmemorato tres personę essent plures homines an vnus? Et videtur quòd essent plures, nam sunt tria suppositum humanum, nam in eo casu omnis homo est suppositum humanum. ¶ Confirmatur, nā si sunt vnus homo vel iste, vel iste demonstrato patre, vel filio, consequens est manifestæ falsitatis. Nam tunc iste homo supponeret pro filio, & tunc verè filius esset pater, imò esset omnes tres personæ. ¶ Confirmatur, rursus sequitur, quòd nunc de facto pater vel Spiritus sanctus potest esse hic homo demōstrato Christo. Quòd recte sequatur patet. Nam pater potest assumere eandē humanitatem, quam habet Christus, & tunc esset idem homo, iuxta istam sententiam quam impugnamus, cum Christo. ¶ Vltimò, si tres homines haberent eandē albedinem non esset vnum album sed tria alba, vt est in confesso apud omnes, ergo si tres personæ habent eādem humanitatem non sunt vnus homo, sed tres homines. Consequētia probatur. Nā si in eo casu esset vnus homo maximè quia secundum doctrinam D. Tho. nomen numerale additum substantiuo numerat naturas, sed hoc fundamentum non est firmum quanquam docear illud D. Thom. 1. p. q. 39. arti. 3. quòd sic ostendo. Primùm ex exēplo adducto de albedine, nam tunc essent tria alba, licèt non esset nisi vna albedo. Deinde D. Thom. in artic. sequenti ad secundum docet apertè, quòd si vna persona diuina assumeret duas naturas, esset vnus homo pp vnitatem suppositi, quòd vnum possit ab altero separari, & sic contingit in Christo Domino. Nam humanitas in Christo non habet propriam personalitatem. Cæterum ex hoc non colligitur, quòd possit assumi natura suppositio non assumpto, sit suppositum permaneat. Nam ex hoc sequitur eundem contradictio, quòd esset vna persona, & non esset vna persona. ¶ Est aliud dubium graue de tertia conclusione, an in casu cōmemorato tres personę essent plures homines an vnus? Et videtur quòd essent plures, nam sunt tria suppositum humana, & tres humanitatē habentes, ergo tres homines. ¶ Deinde sunt homines, ergo sunt plures homines. Præterea sunt homo, & homo, ergo plures homines. Insuper si sunt vnus homo, ergo sunt vnum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Prim. arg. p hæc sententia.

sic, nam omnes tres personæ sunt vnus Deus simpliciter propter vnitatem deitatis, quæ est in tribus personis, licèt sint tria supposita distincta, ergo tunc tres personæ essent vnus homo simpliciter propter vnam humanitatem, quæ est in tribus personis. ¶ Secundò, si hic Deus immediatè assumeret naturam humanam, tres personæ essent vnus homo, vt antea à nobis est explicatum, ergo & tunc essent vnus homo. Probatur consequentia: nam ut dicatur vnus homo parum refert, quòd eadem humanitas assumatur ab hoc Deo immediatè, a tribus vero personis mediatè vel è contrario. Nam in vtroque casu hic Deus est homo, & omnes tres personæ, & quælibet persona est homo. ¶ Tertiò in diuinis omnia sunt vnum, vbi non obuiat relationis oppositio, vt docet fides Catholica, sed hic non est oppositio relatiua, vt planè constat, ergo sunt vnus homo. ¶ Vltimò, in hoc casu non sunt plures homines simpliciter: siquidem habent vnam naturam humanam, ergo sunt vnus homo simpliciter. Probatur consequentia, nam vnum & multa sufficienter diuidunt ens in tota sua latitudine, vt tenet Durandus in 3. distinctione 1. quæstione 3. ad 3. & constituit hanc regulam. Pluralitas vel vnitas substantiæ ex parte naturæ sumenda est. Propter quod personæ diuinæ non sunt tres Dij, sed vnus Deus propter vnam deitatem. Tertia opinio est Caietani in his commentarijs, quòd tunc essent plures homines simpliciter, & vnus secundum quid: in quantum habent vnam naturam humanam. Hæc sententia videtur mihi vera, & sufficienter probata argumentis in principio dubitationis positis, & probatur diligentius. Nam si plures Angeli assumerent vnam naturam numero essent plures homines, ergo si plures personæ diuinæ assumunt eandem naturam, sunt plures homines. Consequentia argumenti euidens est. Antecedens probatur. Nam constituamus (disputationis gratia) quòd vnus Angelus assumit naturam humanam Salmanticæ, & alius eandem Romæ, tunc certè iste homo qui est Salmanticæ, non est iste homo, qui est Romæ. Secundò, si filius Dei & Michael assumerēt eandem naturam humanam, non essent vnus homo, ergo si plures personæ assumunt eandem naturam non sunt vnus homo. Antecedens probatur, & cōstituo, quòd Michael prius assumpsit naturam humanam, & postea filius Dei assumpsit eandem, tunc certè ille homo, qui est Michael, non est ille homo, qui est filius Dei. Nam ille homo, qui est Michael est pura creatura, homo verò ille, qui est filius Dei, non est creatura, sed Deus. Tertiò constituamus, quòd omnes tres personæ, & quælibet assumant hanc humanitatem, quam habet filius, tunc erunt homo, videlicet A, homo, secundum istam opinionem, quam impugnamus. Rursus constituamus, quòd crastina die omnes tres personæ assumant aliam humanitatem, & tunc erunt vnus homo, videlicet B, homo. Tunc sequitur euidenter euidens contradictio, quòd essent vnus homo, & non essent vnus homo. Quòd essent vnus homo patet. Nam secundum illam opinionem, omnes tres personæ sunt A, homo. Quòd verò non sint vnus homo ostenditur, nam sunt plura supposita humana, & sunt plures humanitates, ergò plures homines, & vnus homo. Sed hoc continet euidentem contradictionem. Nam plures simpliciter, & vnum simpliciter contradicunt. Vltimò constituamus, quòd pater assumpsit vnam naturam humanam, & quòd filius assumpsit aliam, item q̄ Spiritus sanctus accepit vtrāque, tunc interrogo, an essent vnus homo, vel non essent vnus homo. Certè videtur, quòd essent vnus homo. Nam Spiritus sanctus est illemet homo, qui est pater. Nam habet eandem naturam humanam, quam habet pater. Et eadem ratione est idem homo, qui est filius. Quòd verò non sint vnus homo liquidò constat. Nam sunt duo supposita, & duæ humanitates, sequitur ergò euidens contradictio. Sed iam respondeamus argumētis factis pro secunda opinione. ¶ Ad primum negatur consequentia, nam essentia diuina est per se subsistens, & idem secundum rem cum singulis personis, & cum omnibus personis, sed humanitas non est per se subsistēs, neque est idem secundum rem cum omnibus personis. Sicut modo humanitas non est idem cum Christo. Secundo respondetur, quòd in sanctissima Trinitate est vnus Deus numero communis tribus personis, sed in casu commemorato non est vnus homo numero cōs tribus personis. Deniq; est manifesta differentia. Nam humanitas aduenit filio Dei, sicut forma accidentaria, & in formis accidentarijs ita comparatum est, quòd cum numerātur supposita non numeratur forma accidētaria, vt patet in exēplo adducto de albedine. ¶ Ad 5m nego consequentiam. Nam si hic Deus assumit immediatè, conuenit illi esse hominē secundum se, & ideo cōuenit omnibus personis, sed si quælibet persona assumat immediatè, non conuenit illi esse hominem, nisi ratione personæ, & ideo cum sint tres personæ, sunt tres homines. ¶ Ad tertium respondetur, q̄ illud prouerbium intelligitur de iis, quæ competunt Deo ad intra. Vel dicatur, q̄ hic est oppositio relatiua. Nam pater assumit ratione proprietatis personalis, & filius etiam ratione proprietatis personalis, & istæ proprietates relatiuè opponuntur. ¶ Ad quartum nego, q̄ non sint plures homines simpliciter, vt iam expositum est. Hæc de isto articulo.

Tertium.

Vltimum.

Durandus.

Tertia opinio Caietani & autoris.

Ad argu. Ad pri. argum.

Ad secundum.

Ad tertiū.

Ad quartum.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrùm vna persona diuina possit assumere duas naturas humanas.

AD septimū sic proceditur. Videtur, q̄ vna persona diuina non possit assumere duas naturas humanas. Natura. n. assumpta in mysterio Incarnationis nō habet aliud suppositū præter suppositū personæ diuinæ: vt ex supradictis patet.* Si ergo ponatur esse vna persona diuina assumens duas humanas naturas, esset vnum suppositum duarum naturarum eiusdem speciei, quod videtur implicare contradictionē: non enim natura vnius speciei multiplicatur, nisi secundum distinctionem suppositorum.

25 3. di. 1. q. 2. artic. 5.

Art. præce. & art. 2. huius q. & q. 2. ar. 2. & 3.

¶ 2. Præterea, Hac suppositione facta, nō posset dici, q̄ persona diuina incarnata, esset vnus homo: quia non haberet vnam naturam humanā. Similiter etiam nō posset dici, q̄ esset plures: quia plures homines sunt supposito distincti, & ibi esset tantum vnum suppositum. Ergo prædicta positio est omnino impossibilis.

lib. 3. orth. fid. cap. 7.

¶ 3. Præterea, In incarnationis mysterio tota natura diuina est vnita toti naturę assumptę, ideſt cuilibet parti eius: est enim Christus perfectus Deus & pfectus homo, totus Deus & totus homo: vt Dam.* dicit in 3. li. Sed duæ humanæ naturæ non possent totaliter sibi inuicem vniri: qa oporteret quòd anima vnius esset vnita corpori alterius: & quòd etiam duo corpora essent simul quod confusionem induceret naturarum. Non ergo est possibile, quòd una persona diuina duas humanas naturas assumat.

Sed cōtra est, quòd quicquid potest Pater, potest Filius: Sed Pater post Incarnationē Filij potest assumere naturam humanam aliam numero ab ea, quam Filius assumpsit: in nullo enim per incarnationem Filij est diminuta potētia Patris vel filij. Ergo videtur quòd Filius post Incarnationem possit aliam humanam naturā assumere

præter eam, quam assumpsit.

Art. præce.

Respondeo dicēdum, q̄ illud quod potest in vnum, & nō in amplius, habet potentiam limitatam ad vnum. Potētia autem diuinæ personæ est infinita, nec potest limitari ad aliquid creatū. Vnde nō est dicendum, q̄ persona diuina ita assumpserit vnam naturam humanam, q̄ non potuerit assumere aliā. Videretur enim ex hoc sequi quòd personalitas diuinæ naturæ esset ita comprehēsa per vnam naturā humanam, q̄ ad eius personalitatem alia assumi nō possit, quod est impossibile: non enim increatum à creato comprehendi potest. Patet ergo q̄ siue cōsideremus personam diuinam secundum virtutem, quæ est principium vnionis, siue secūdum suam personalitatem, quæ est terminus vnionis, oportet dicere q̄ persona diuina præter naturā humanā, quam assumpsit, possit aliā numero naturam humanā assumere.

Ad primum ergo dicendum, q̄ natura creata perficitur in sua ratione per formam, quæ multiplicatur secundum diuisionem materiæ. Et ideo si compositio materiæ & formæ constituat nouū suppositum, consequens est q̄ natura multiplicetur secundum multiplicationem suppositorum: Sed in mysterio Incarnationis vnio formę & materiæ, id est, animæ & corporis, non constituit nouum suppositum, vt suprà dictum est.* & ideo posset esse multitudo secūdum numerum ex parte naturæ, propter diuisionem materiæ absque distinctione suppositorum.

Ad secundum dicendum, q̄ posset videri dicē dū, quòd prædicta positione facta sequeretur, q̄ essent duo homines propter duas naturas absq; hoc, q̄ essent ibi duo supposita: sicut è conuerso tres psonæ dicerentur vnus homo, ꝓpter vnā naturam humanā assumptam, vt suprà dictum est.* Sed hoc nō videtur esse verum: quia nominibus est vtēdum secundum q̄ sunt ad significandum impositā: quod quidem est ex considerātione eorū, quæ apud nos sunt. Et ideo oportet circa modum significandi & consignificandi cōsiderare ea, quæ apud nos sunt: in quibus nūquam nomē ab aliqua forma impositū pluraliter dicitur, nisi propter pluralitatem suppositorū. Homo enim, qui est duobus vestimentis indutus, non dicitur duo vestiti, sed vnus vestitus duobus vestimētis: & qui habet duas qualitates, dicitur singulariter aliqualis secūdum duas qualitates. Natura autem assumpta quātum ad aliquid se habet per modū indumenti licèt non sit similitudo, quantum ad omnia: vt suprà dictum est: * Et ideo si persona diuina assumeret duas naturas humanas, propter vnitatem suppositi, diceretur vnus homo, habēs duas naturas humanas. Cōtingit autem q̄ plures homines dicuntur vnus populus, propter hoc q̄ cōueniunt in aliquo vno: non autem propter vnitatem suppositi. Et similiter si duæ personæ diuinæ assumerent vnam numero humanam naturam, dicerentur vnus homo (vt suprà dictum est*) non vnitate suppositi, sed in quantum conueniunt in aliquo vno.

Art. præce. ad 1.

q. 4. arti. 6. ad 1.

q. 2. arti. 6. ad 1.

Ad tertium dicendū, q̄ diuina & humana natura nō eodem ordine se habent ad vnam personam diuinam, sed per prius cōparatur ad ipsam diuina natura, vtpote quæ est vnum cū ea ab eterno: Sed natura humana comparatur ad personā diuinā per posterius, vtpote assumpta ex tempore diuina persona: nō quidem ad hoc quod natura sit ipsa persona, sed quòd persona Dei in humana natura subsistat: filius enim Dei est sua deitas, sed nō est sua humanitas. Et ideo ad hoc, q̄ natura humana assumatur à diuina persona, requirit q̄ diuina natura vnione personali vniatur toti naturæ assumptæ, id est secundum omnes partes eius: Sed duarum naturarum assumptarum esset vniformis habitudo ad personam diuinam, nec vna assumeret aliam. Vnde non oporteret quòd vna earum totaliter alteri vniretur, id est omnes partes vnius omnibus partibus alterius.

SVMMA TEXTVS.

1. Conclu. COnclusio est affirmatiua. Quam probat D. Tho. in primis quoniam eadem est potentia patris & filij, sed pater post incarnationem filij potest assumere naturam humanam aliam numero, quam alius assumpsit, ergo filius post incarnationem potest aliam naturam assumere, deinde terminus huius assumptionis est personalitas diuina infinita, ergo non limitatur per assumptionē vnius humanæ naturæ, sed poterit plures naturas adhuc terminare. ¶ Secunda conclusio, in solutione secundi illa positione facta illa persona diuina esset vnus homo habens duas naturas. Nam nomē impositum ab aliqua forma nunquam pluraliter dicitur nisi propter pluralitatē suppositorum, sed in hoc casu non sunt plura supposita, ergo non sunt plures homines.

2. Conclu.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Scotus. Prim. arg. Scoti. SCotus in 3. di. 2. q. 3. argumentatur cōtra probationē huius argumenti in hūc modum. Sequitur (inquit) q̄ diuinæ personæ possunt dici tres dij, quia sunt tria supposita deitatis, quæ est forma significata hoc nomine Deus. ¶ Deinde arguitur contra secundam conclusionē? Nam vt aliquid dicatur vnus homo requiritur vnitas suppositi, & vnitas naturæ, siue formæ, sed in eo casu cōmemorato non est vnitas naturæ, neque formæ, ergo nō est vnus homo. ¶ Tertiò arguitur deducendo ad inconueniens. Si illa persona esset vnus homo, sequitur q̄ idem homo esset simul mortuus & viuus, vt si separetur anima ab vno corpore, & non ab alio. Sequitur secundo, q̄ vnus homo esset in duobus locis, & in vno loco prædicaret, & ī alio audiret, vel dormiret. Tertiò sequitur, q̄ idē homo nasceretur ex diuersis matribus secundum diuersas naturas. vt si assumeret naturā Sortis qui est pater, & Platonis, qui est filius. ¶ Ad hæc argumenta breuiter dicendum est. ¶ Ad primum respondetur, q̄ Scotus non rectè animaduertit dum obuicit hoc argumentum. Nam D. Thom. solum asserit, q̄ requiritur pluralitas suppositorum, sed non dicit, q̄ sufficiat, imò quando est nomen substantiale, vltra numerum suppositorum exigitur numerus formarum, & naturarum, vt rectè docet Diuus Thomas 1. p. q. 30. ar. 4. ¶ Ad secundum quidam dicitur, li D. Thom. dicunt, q̄ in tali casu illa persona non esset vnus homo simpliciter, neque plures homines, quia deest pluralitas suppositorum, sed esset vnus homo cui addito habēs duas naturas humanas, vt asserit Diuus Thomas in secunda conclusione, in qua retractat quod dixerat in 3. d. 1. quæst. 2. artic. 5. ad 2. & 5. q̄ essent plures homines. Ego verò sentio, q̄ essent vnus homo simpliciter.

Ad arg. respond. Ad primū.

D. Thom.

Ad scām.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nam si Petrus haberet duas albedines, vel duos Episcopatus, esset tantum vnum album, vel vnus Episcopus nō duo. Et regula D. Thom. quòd ad numerandum nomen cōcretum saltim requiritur pluralitas suppositorum, est euidens, & infallibilis. ¶ Ad tertium respondetur, quòd primum inconueniens ex necessitate est concedendum, videlicet, quòd ille homo in vna natura moreretur, & viueret in alia. Neque hoc est magnum inconueniens. Nā filius Dei in triduo erat viuus, & mortuus: Viuus secundum diuinitatem, mortuus secundum humanitatem. Et in eo casu docet dominus Caietanus, quòd si ille homo secundum primam naturam vocaretur Christus, & secundum aliam vocaretur Ioannes, mortuo Christo, non diceretur mortuus Ioannes, diceretur tamen mortuus filius Dei, vel Deus. Similiter viuo Ioanne tantum: non diceretur viuere Christus, diceretur tamen Deus, vel filius Dei viuere. ¶ Sed contra hanc doctrinam est argumentum. Nam rectè sequitur, vt videtur, filius Dei est mortuus, filius Dei est Ioannes, ergo Ioānes est mortuus. ¶ Respondetur, quòd argumentatio non est necessaria. Nam in consequenti sit sensus, quòd Ioannes sit mortuus in propria natura. Ad secundum inconuenies dico, esse concedendum, neque habendum pro inconuenienti de potentia Dei absoluta. Ad tertium incommodum idem respondendum est. Ad quartum dico non esse concedendum. Nam humana natura non est filia, neque pater.

Ad tertiū.

Obiectio.

Solutio.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrùm fuerit magis conueniens, quòd persona Filij assumeret humanum naturam, quàm alia persona diuina.

26 Infr. q. 59. art. 8. ad 3. & 3. dist. 1. q. 2. ar. 2. & 4. cōtra ca. 39. fi. & 42.

AD octauum sic proceditur. Videtur quòd non fuerit magis conueniēs filiū Dei incarnari, quàm Patrem, vel Spiritū sanctum. Per mysteriū enim Incarnationis, homines ad verā Dei cognitionem sunt perducti: secundum illud Ioa. 18. In hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeā veritati. Sed ex hoc, quòd persona filij Dei est incarnata, multi impediti fuerunt a verā Dei cognitione, ea quę dicuntur de Filio secundum humanam naturam referentes ad ipsam Filij personam, sicut Arrius, qui posuit inæqualitatem personarum propter hoc, quod dicitur Ioannis 14. Pater maior me est. Qui quidem error non prouenisset, si persona patris incarnata fuisset: nullus enim æstimasset Patrem Filio minorem. Magis ergo videtur fuisse conueniens, quòd persona Patris incarnaretur quàm persona filij.

¶ 2. Præterea, Incarnationis effectus videtur esse recreatio quædam humanę naturæ, secūdum illud Galat. vlum. In Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet, nec præputium, sed noua creatura: Sed potentia creandi appropriatur Patri. Ergo magis decuisset Patrem incarnari, quàm Filium.

¶ 3. Præterea, Incarnatio ordinatur ad remissionem peccatorum: secundum illud Matth. 1. Vocabis nomen eius Iesum: ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum. Remissio autem peccatorum attribuitur Spiritui sancto, secundum illud Ioan. 20. Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Ergo magis conueniebat personam Spiritus sancti incarnari, quā personam Filij.

Sed contra est, quod Damasc. dicit in 3. lib. * In mysterio Incarnationis manifestata est sapientia & virtus Dei: sapientiam quidem, quia inuenit difficillimi solutionem pretij quam decētissimā: virtus autem, quia victum fecit rursus victorem: Sed virtus & sapientia appropriantur Filio: secūdum illud 1. Corinth. 1. Christum Dei virtutem & Dei sapientiam. Ergo conueniens fuit personam Filij incarnari. * lib. 3. ca. 1.

Respondeo dicēdum, quòd cōuenientissimū fuit, personam Filii incarnari: Primò quidem ex parte vnionis. Conuenienter enim ea, quæ sunt similia, uniuntur. Ipsius autem personæ Filij, qui est uerbū Dei, attenditur uno quidem modo cō munis cōueniētia ad totam creaturam: quia verbum artificis, id est conceptus eius, & similitudo exemplaris eorū, quæ ab artifice fiunt. Vnde uerbum Dei, quod est æternus cōceptus eius, & similitudo exemplaris totius creaturæ. Et ideo sicut per participationē huius similitudinis creaturæ sunt in propriis speciebus institutę, sed mobiliter: ita per vnionē Verbi ad creaturā, non participatam, sed personalem, conueniens fuit reparari creaturam in ordine ad æternam & immobilem perfectionem. Nam & artifex per formā artis cōceptam, qua artificiatū condidit, ipsum si collapsum fuerit, restaurat. Alio modo habet conueniētia specialiter cum humana natura, ex eo quòd Verbum est conceptus æternæ Sapientiæ, a qua omnis sapientia hominum deriuatur. Et ideo p hoc homo in sapientia perficitur, quę est propria eius perfectio, prout est rationalis, quòd participat uerbum Dei: sicut discipulus instruitur per hoc quod recipit uerbum magistri: unde Eccl. 1. dicitur, Fons sapientiæ uerbum Dei in excelsis. Et ideo ad consummatam hominis perfectionem conueniens fuit, ut ipsum uerbum Dei humanæ naturæ personaliter uniretur.

Secundò potest accipi ratio huius congruētiæ ex fine unionis, q est impletio prędestinationis, eorum scilicet, qui pręordinati sunt ad hereditatem cęlestem, quę non debetur nisi filiis: secundum illud Rom. 8. Si filij, & heredes. & ideo cōgruum fuit, ut per eum, qui est filius naturalis, homines partici parent similitudinē huius filiationis secundum adoptionem: sicut Apostolus ibidem dicit, Quos pręsciuit, & prędestinauit conformes fieri imaginis filii sui. Tertiò potest accipi ratio huius congruentię ex peccato primi parentis, cui per incarnationem remedium adhibetur. Peccauerat enim primus homo, appetendo scientiam: ut patet ex verbis Serpentis promittentis homini scientiam boni & mali. Vñ cōueniēs fuit, ut per Verbū uerę sapientię homo reduceretur in Deum, qui per inordinatū appetitum scientię recesserat à Deo.

Ad

Ad primum ergo dicendū, quòd nihil est, quo humana malitia non possit abuti: quando etiam ipsa Dei bonitate abutitur, secundum illud Ro. 2. An diuitias bonitatis eius cōtemnis? Vnde etiā si persona Patris fuisset incarnata, potuisset ex hoc homo alicuius erroris occasionem sumere: quasi Filius sufficere non potuisset ad humanam naturam reparandam.

Ad secundum dicendum, quòd prima rerum creatio facta est à potentia Dei patris per Verbum. Vnde & recreatio per Verbum fieri debuit à potentia Dei patris, vt recreatio creationi responderet: secundum illud 2. Cor. 5. Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi.

Ad tertium dicendū, quòd Spiritui sancto primū est quòd sit donū Patris & Filij. Remissio autem peccatorum fit per Spiritum sanctum tāquam per donum Dei: Et ideo cōuenientius fuit ad iustificationem hominum, quòd incarnaretur Filius, cuius Spiritus sanctus est donum.

SVMMA TEXTVS.

CONclusio est affirmativa. Et probatur primo auctoritate Damasc. 3. libr. orthodoxæ fidei. Deinde quū persona filij & humana natura quandam similitudinem habent. Verbum enim Dei est exemplaris similitudo omnis creaturæ, & ideo sicut participationem huius similitudinis creaturæ sunt institutæ in propriis speciebus, sed mobiliter, ita per vnionem verbi ad creaturam non participatam, sed personalem cōueniens fuit reparari creaturam in ordine ad æternam & immobilem perfectionem. Cum etiam artifex per formā artis conceptam, qua artificiatum condidit, ipsum restauret si collapsum fuerit. Ad hoc additur, quòd verbum est conceptus æternæ sapientiæ à qua omnis sapientia hominum deriuatur. Vnde ad consummatam hominis perfectionem conueniens fuit ipsum Dei verbum humanæ naturæ personaliter uniri. Congruumque fuit, vt per eum qui est filius naturalis participarent homines similitudinem huius filiationis secundum adoptionem, vt dicit Apostolus ad Rom. 8. Vlterius sicut peccauerat primus homo appetendo scientiam inordinatè, sic conueniens fuit, q per verbum veræ sapientiæ reduceretur in Deum, quem reliquerat.

EXPOSITIO ARTICVLI.

D. Thom. D. August. D. Bernar. D. Damasc. D. Anfel. Mag. sent.

HVius articuli conclusio est obseruanda pro concionatoribus, quam colligit Diuus Thomas optimis argumentis, vel potius congruentiis, quas accepit ex Diuo Augustino libro de fide ad Petrum cap. 2. & ex D. Bernardo sermone primo in aduentu Domini, ex Dino Damasceno lib. 3. cap. 4. Anselm. libro de incarnatione c. 4. lib. 2. cur Deus homo ca. 9. & ex Magistro sententiarum in 3. in principio. Et præter congruentias commemoratas a Diuo Thoma, sunt aliæ duæ breues. Prior est ne sequeretur confusio diuinarum personarum. Nam si alia persona assumeret, iam essent duo filij inæquales in filiatione. Alter filius naturalis, alter filius hominis ex tempore. Posterior est, nam congruum est, vt alia persona, quæ sit homo mittatur à Deo, & mittat aliam in nostram sanctificationem, Pater autem, vt constat ex diuina Theologia mitti non potest, Spiritus autem sanctus non poterat mittere aliam personam, & sic solus filius missus est a patre, & misit nobis Spiritum sanctum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm natura humana fuerit magis assumptibilis a filio Dei, quàm aliqua alia natura.

AD primum sic proceditur. Videtur quòd humana natura non fuerit magis assumptibilis a filio Dei, quàm quęlibet alia natura. Dicit enim Augustinus, In rebus mirabiliter factis, tota ratio facti est potentia facientis: Sed potentia Dei faciētis Incarnationem, quæ est opus maximè mirabile, non limitatur ad unam naturam: cùm potentia Dei sit infinita. Ergo natura humana non est magis assumptibilis à Deo, quàm aliqua alia creatura.

27 3. di. 2. q. 1. arti. 1. & 4. contra ca. 53. tertiū & 4. In epist. 3. nō multū ante med. tom. 2.

¶ 2. Præterea, Similitudo est ratio faciens ad congruitatem Incarnationis diuinę personę: ut supra dictum est: * Sed sicut in creatura rationali inuenitur similitudo imaginis, ita in creatura irrationali inuenitur similitudo uestigii. Ergo creatura irrationalis assumptibilis fuit, sicut humana natura.

q. præced. artic. 8.

¶ 3. Præterea, In natura angelica inuenitur expressior

Universidad de Deusto
Biblioteca

Est hom. 34 in euã. ante med. illius.

pressior Dei similitudo, quàm in natura humana: sicut Grego. dicit in hom.* de centum ouibus, introducens illud Ezech. 28. Tu signaculũ similitudinis: Inuenitur etiam in Angelo peccatum, sicut in homine: secundum illud Iob. 4. In angelis suis reperit prauitatem: ergo natura angelica fuit ita assumptibilis, sicut natura hominis.

¶ 4. Præterea, Cùm Deo competat summa perfectio, tãtò magis est Deo aliquid simile, quãtò est magis perfectũ: Sed totum vniuersum est magis perfectum, quàm partes eius, inter quas est humana natura, ergo totum vniuersum est magis assumptibile, quàm humana natura.

Sed contra est, quod dicitur Prou. 8. ex ore Sapientiæ genitæ, Deliciæ meæ sunt esse cum filiis hominum. Et ita videtur esse quædam congruentia vnionis filij Dei ad humanam naturam.

Respõdeo dicendum, ꝙ aliquid assumptibile dicitur quasi aptũ assumi à diuina persona. Quæ quidem aptitudo non potest intelligi secundum potentiam passiuam naturalem, quæ nõ se extendit ad id quod trãscendit ordinem naturalẽ, quẽ trãscendit vnio personalis creaturæ ad Deũ. Vnde relinquitur ꝙ assumptibile aliquid dicatur, secũdũ congruentiã ad vnionem prædictam. Quæ quidem congruentia attenditur secundum duo in humana natura, scilicet secũdum eius dignitatem & necessitatẽ. Secũdum dignitatem quidẽ, quia humana natura, in quãtum est rationalis & intellectualis, nata est attingere aliqualiter ipsum Verbum per suam operationem, cognoscẽdo scilicet, & amando ipsum. Secundum necessitatem autẽ, quia indigebat reparatione, cùm subiaceret originali peccato. Hæc autẽ duo soli humanæ naturæ cõueniunt: nã creaturę irrationali deest congruitas dignitatis: naturæ autem angelicæ deest congruitas prædictæ necessitatis. Vnde relinquitur, quòd sola natura humana sit assumptibilis.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ creaturę denominãtur aliquales ex eo quod competit eis secũdum proprias causas: non autem ex eo quod cõuenit eis secundum causas primas & vniuersales: sicuti dicimus aliquem morbum esse incurabilem, non quia non potest curari à Deo, sed quia per propria principia subiecti curari non potest. Sic ergo dicitur aliqua creatura non esse assumptibilis, non ad subtrahendum aliquid potentię diuinę, sed ad ostendendum conditionem creaturę, quę ad hoc aptitudinem non habet.

Ad secundum dicendum, ꝙ similitudo imaginis attenditur in natura humana secũdum, ꝙ est capax Dei, scilicet ipsum attingendo propria operatione cognitionis & amoris. Similitudo autem vestigij attenditur solùm secundũ representationem aliquam, ex impressione diuina in creatura existentem: nõ autem ex eo quòd creatura irrationalis, in qua est sola talis similitudo, possit Deum attingere per solam suã operationem. Quod autem deficit à minori, nõ habet congruitatem ad id quod est maius: sicut corpus, quod nõ est aptũ perfici anima sensitiua, multò minus est aptũ perfici anima intellectiua. Multò autẽ maior & perfectior est vnio ad Deum secũdum esse personale, quã quæ est secũdum operationem. Et ideo creatura irrationalis, quæ deficit ab vnione ad Deum per operationem, non habet congruitatem, vt vniatur ei secundum esse personale.

Ad tertium dicendum, quòd quidam dicunt, angelum non esse assumptibilem: quia à principio suæ creationis est in sua personalitate perfectus, cùm non subiaceat generationi & corruptioni. Vnde non posset in vnitatem diuinæ personæ assumi, nisi eius personalitas destrueretur: quod neque conuenit incorruptibilitati naturæ eius, neque bonitati assumẽtis: ad quam nõ pertinet, quòd aliquid pfectionis in creatura assumpta corrumpat: Sed hoc non videtur excludere totaliter congruitatem assumptionis angelicæ naturæ: potest enim Deus producendo nouam angelicam naturam, copulare eam sibi in vnitate personæ: & sic nihil præexistens ibi corrumperetur: Sed, sicut dictum est, * deest congruitas ex parte necessitatis: quia etsi natura angelica in aliquibus peccato subiacet; est tamen eius peccatũ irremediabile, vt in Prima parte habitum est.*

In cor. ar.

P.p.q.64 art.2.

Ad quartum dicendum, quòd perfectio vniuersi, non est perfectio vnionis personæ, vel suppositi, sed eius quod est vnum positione vel ordine, cuius plurimæ partes non sunt assumptibiles, ut dictum est.* Vnde relinquitur, quòd sola natura humana sit assumptibilis.

In cor. ar.

SMMA TEXTVS.

Conclusio est affirmatiua, & probatur ex illo, quòd dicitur Sapien. 8. ex ore sapientiæ genitæ, Deliciæ meæ esse cum filijs hominum. Pro cuius maiori intelligentia notat D. Tho. ꝙ hæc conclusio non asseritur ad subtrahendum aliquid diuinæ potentiæ, cum absolutè omnia potuisset, sed ad ostendendam conditionem creaturæ, quæ ad hoc aliqualem habet aptitudinem, nã creatura irrationalis quæ deficit ab vnione ad Deum per operationem, quia non cognoscit, non habet congruitatem vt vniatur ei secundum esse personale: creatura vero angelica, etsi peccato subiaceat, eius tamen peccatum est irremediabile. Vnde relinquit quòd sola natura humana sit assumptibilis, nata est enim aliqualiter contingere ipsum verbum per suam operationem, videlicet cognoscẽdo & amando ipsum, per quòd aliqualem habebat dignitatem, habebat etiam necessitatem, quia indigebat reparatione, cum subiaceret peccato originali. Quare creaturis irrationabilibus deficit dignitas, Angelis autem malis necessitas, quia non reparantur.

Sap. 1.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Dubium. Vtrũ Deus potuerit assumere quamcunque naturam.

In hoc articulo est prima dubitatio, vtrùm Deus potuerit assumere quamcunque naturam. Et videtur pars negatiua vera inductione facta in creaturis vniuersis. ¶ In primis videtur, ꝙ non potuerit assumere naturã Angelicã. Nam in Angelis natura & suppositũ re ipsa non distinguuntur, ergo non potest natura Angelica assumi sine suppposito, sed suppositum assumi non potest, ergo nec natura. ¶ Deinde Angelus ex sententia omniũ Theologorum rectè sententium cum sit forma simplex & impartibilis non potest desinere esse nisi per annihilationem, at si Deus potest assumere naturam Angelicã Michaelis iam desineret esse Michael, sed non assumeret per annihilationem: siquidem eius natura manet, ergo.

Prim. arg.

Secũdum.

¶ Tertiò, si Deus potest quamlibet naturam hypostaticè assumere, posset assumere naturam dæmonis, & tunc diabolus diceretur Deus, & è conuerso, & Deus diceretur dãnatus, quòd tamen absurdissimum est, ergo Præterea probatur, ꝙ Deus non possit assumere creaturam irrationalem. Nam vnum quodque est propter suam operationẽ, sed creatura irrationalis non potest habere operationem supernaturalem intellectus vel volũtatis, ergo neque esse supernaturale. Certè esse supernaturale nunquam est sine operatione supernaturali. ¶ Item cui non potest cõmunicari minus, non potest communicari id quod maius est, sed maius est vnio hypostatica, quam visio beatifica, at creatura rationis expers non potest elevari ad visionẽ beatificam, ergo. Amplius, asserere ꝙ Deus possit assumere naturam bruti, aut lapidis, aut cucurbitæ, valde absurdum est, & indecorum, & piarum aurium offensiuum. ¶ Sed vltimus probatur, ꝙ non potuerit assumere partes naturæ, vt materiam, formam, caput. Et quidem de materia exploratum est iuxta D. Tho. opinionem, secundum quam materia per potentiam Dei absolutã non potest esse sine forma, ergo neque assumi potest sine forma. Verum conficiamus argumentum, quòd omnes partes substantiæ comprehendat. Nam Deus non potest esse anima, non digitus, non caput, neque verò capitatus, ergo non potest assumere partes ad vnitatem suppositi. Sed de accidentibus suadetur ꝙ nõ possint assumi a Deo. Tũ quoniam Deus neque potest esse albedo, neque albus per talem vnionem. Tum vero quoniam accidẽtia nõ possunt vniri Deo per inhæsionem cum Deus sit actus purus expers omnis potentiæ passiuæ. Neque Deus potest dare suam subsistentiam accidentibus, nam tota inexistentia accidentis sumitur per ordinem ad subiectum, ergo non possunt accidentia existere per subsistentiam diuinam, quæ est substantialis sine ordine ad subiectum.

Probat qd non possit assumi natura irrationalis.

Probat qd nõ possint assumi partes naturę.

Albertus Magnus.

Henricus. Ale. Alen. Picus Mirandula.

¶ De hac quæstione quam disputant Doctores in 3. d. 2. versantur varię opiniones. Albertus Magnus d. 2. q. 2 artic. 2. tenet, ꝙ natura Angelica non potest à Deo assumi in vnitatem personæ. Alij ꝙ natura irrationalis assumi non possit constanter affirmat. Hæc opinio placuit Henric. Gandauen quolibeto. 13. q. 5. & Alexand. Alens. 3. p. q. 11. & 12 memb. 1 art. 1. & Pico Mirandulano q. 4. suæ Apologiæ. Sunt qui dicant, ꝙ Deus non possit assumere materiam primam sine forma, alij vero contrarium affirmant. De accidentibus vero eadem est dissensio inter Doctores. Nobis vero placet hæc sententia, ꝙ Deus (quæ sua est omnipotentia) possit quamlibet naturam assumere excepta materia sine forma. Probatur in primis, quoniã hoc non implicat aliquid impossibile, aut inconueniẽs, ergo diuinæ potentiæ non est subtrahendum. Deinde diuina subsistentia est infinita, ergo potest personare quãlibet naturam, alioquin subsistentia diuinæ naturæ esset comprehensa per naturam humanam, si solam naturam rationalem potest assumere. Tertia ratio est, quia Deus in triduo suppositauit corpus, quod erat in sepulchro, quod tamen non erat rationale, & sicuti habuit illud vnitum per triduum, poterat & pro quantocunque voluisset tempore. Propter hoc argumẽtum male audiuit Romæ ille Picus Mirandulanus. Neque valet solutio, quam adhibet Henricus, ꝙ cadauer, & corpus illud ordinabatur, vt iterum vniretur animæ rationali in resurrectione. Hæc (inquam) solutio friuola videtur. Tum quia ille ordo erat supernaturalis. Nam à morte ad vitam nõ est regressus per naturam. Tum etiam quia licèt corpus illud ordinaretur ad animã rationalẽ, in actu tamen habebat formã rationis & sensus expertẽ, & planè irrationalem. Item sana & vera doctrina docet, vt postea videbimus, quòd Deus assumpsit sanguinem & alios humores, qui profectò non sunt animati. Demum negare, quòd Deus possit assumere naturam irrationalem prouenit ex falsa imaginatione, scilicet, quòd in aliqua natura sit aliquid ignominiosum, vel pudendum, vel non bonum etiã si absit peccatum, quod est falsum, vidit enim Deus cuncta quæ fecerat, & erãt valde bona. Certè Deus est in

Sententia autoris. Deus põt quamlibet naturã hy postaticè assumere.

qualibet re quantumcunq; humili per essentiam, & potentiam, & tamen ex illa coniunctione nihil detrimenti capit diuina maiestas, ergo neque ex assumptione. Tertul. libro de carne Christi columna. 4. elidit elegãter Marcionis vesaniam, qui negabat Christum verã carnẽ sumpsisse. Cuius potissimum argumentum erat, quia putabat indignissimum esse, vt diuina maiestas contaminaret se humanis sordibus. Tertulianus autem non hoc solũ, sed si lupus fieret nihil indignũ Deum passurum existimat. Ex his argumentis liquidò constat, quòd Deus possit assumere naturã irrationabilem. Sed probatur quòd possit assumere partes substantiæ. Quoniam fides docet animã rationalem vnitam fuisse Deo in triduo, ergo omnes aliæ formę substantiales poterant Deo vniri. Aliud etiam argumentum de sanguine, & reliquis humoribus, quos Deus sibi vniuit hypostaticè probat efficaciter potuisse etiam assumere reliquas partes integrales caput, digitũ. Sed iam progrediamur ad ostendendum, quòd possit assumere naturam accidentariam, cuius rei istæ sunt probationes. Prima, accidens est forma quædam, quę per potẽtiam Dei absolutam potest sine subiecto existere, quod nunc statuo pro certo, ergo poterit illi Deus communicare suum esse destructa ipsius accidentis propria inexistentia. Secunda ratio, suppositare, & sustentare accidens est perfectio, ergo potest Deo conuenire. Tertia, substãtia creata hoc facit, ergo id ipsum potest facere Deus. Itaque si hoc modo vniretur albedo haberet esse à persona diuina, vt modo habet à subiecto, excepto quòd non inhæreret. Postremò probatur quòd non possit assumere materiam sine forma. Nã est opinio probabilis D. Thomæ quòd non possit esse materia sine forma etiam de potentia Dei absoluta. Sed iam tẽpus est, vt respõdeamus argumentis factis in principio, & in primis ad illa argumenta, q̃ procedunt de natura Angelica. ¶ Ad primum dicendum est, esse certum, & exploratum, quòd in Angelis distinguitur realiter esse ab essentia, & natura à suppposito, & ideo potest Deus assumere essentiam Angeli sine ipso esse Angelico tribuendo esse personale diuinum. Sed etiã si cõsideremus, quòd natura Angelica, & suppositum nõ distinguerentur realiter, non est consequens, quòd non possit assumi natura sine supposito. Nam satis est vt possit assumi sine supposito, quòd de essentia naturæ Angeli non est per se existere, vnde quando per se exitit constituit suppositum, quãdo vero existit in alio nõ cõstituit suppositum. ¶ Ad secundum argumentum dicẽdum est, quòd Angelus si desineret per se, desineret esse per annihilationem, vt argumentum factum efficaciter probat. Cęterum quãdo desinit esse per hoc ꝙ Deus assumit eius naturã, vel per hoc ꝙ cõuertitur in corpus Christi, quod quidam Theologi arbitrantur esse possibile, non desinit esse per annihilationem. ¶ Ad tertium argumentum, Gabriel, Marsilius, & Almainus cõcedunt, quod si Deus assumeret naturam diaboli, diabolus esset Deus, & esset dãnatus ad infernum. Sed decipiuntur omnino. Nam si assumeret naturam dæmonis angelus esset, non diabolus, nec diceretur damnatus. Assumeret namque naturam diaboli, quæ bona est, non culpam, quæ mala est. Propter eandem rationem si assumeret humanitatẽ hominit peccatoris non esset peccator, nam statim natura illa esset grata Deo. ¶ Ad alia argumenta, quę procedunt de natura irrationali dicendum est. Ad primũ respondetur, quòd esse supernaturale non semper sequitur operatio supernaturalis, aliàs omnes potẽtiæ humanitatis Christi fuissent eleuatæ, ad operationes supernaturales, quod apertè falsum est. Certè sanguis ī Christo habebat esse supernaturale, sed non habebat operationem supernaturalẽ. Deinde sciendum est, quòd operari sequitur formam, & nõ esse, immediatè, & ideo quando solum eleuatur ad esse non oportet eleuari ad operationes. Denique dico, quòd natura irrationalis potest eleuari tanquam instrumentũ ad operationes miraculosas. ¶ Ad secundum dico, quòd non valet, non potest communicari minus, igitur neque maius, quando non sunt eiusdem ordinis, & rationis, vnde homini cõmunicatur intelligere & non volare, & alia potest recipere gratiã, & non albedinem, & homo potest producere

Ad tertiũ. Gabriel. Marsilius. Almayn.

Accidẽtia possunt assumi.

Materia nõ potest assumi sine forma. Ad argumenta. Ad primũ.

Ad scãm.

Ad argumenta quę procedunt de natura irrationali.

Ad primũ.

Ad secundum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad tertiū. Ad argumēta quæ procedunt in partibus substantię.

produ̇cere hominem & non asinum. ¶ Ad tertium argumentum iam dictum est quemadmodum Deus nihil indignum patiatur etiam si fieret lupus, aut leo. ¶ Ad argumenta alia, quæ procedunt de partibus substantiæ, quantum ad illud de materia prima iam satis responsum est, sed quātum ad id quod obijcitur de reliquis partibus respondetur, quòd Deus data illa vnione neque esset anima, neque digitus, neque caput, quoniam significantur per modum partis non per modum totius. Propter quam causam humanitas modo non prædicatur de Deo. Sed & illud sciendum est, quòd neque diceretur Deus in illo casu capitatus, aut animatus. Quoniam hæc significant compositum ex capite, & alijs partibus ex anima & materia, sed tantum diceretur persona diuina vnita capiti, vnita animę, sicut modo fides docet, quòd in triduo mortis verbum diuinum vnitum fuit animæ, non tamē erat animatum neque anima. Ad alia argumenta, quæ procedunt de accidentibus dicēdum est breuiter, quòd si Deus assumeret naturam albedinis, tunc persona diuina non esset albedo neque alba, sed albedini vnita, & sic albedo subsisteret per subsistentiā diuinā, quæ suppleret vicē suæ inexistentię, non tamen inhæreret, propter quod non faceret album, veluti si albedo esset separata. Sunt quidam Doctores non ignobiles, qui dicunt q̄ in tali casu Deus esset albedo, sed profectò decipiuntur, vt ex dictis patere potest. Nescio enim quare nō cōceditur ista, Deus est aīa, sit cōceditur, Deus est albedo. ¶ Est aliud dubium, vtrum si dignius vel maius assumi ad vnionem hypostaticam, quàm eleuari ad fruitionem, & visionem beatificam? hæc dubitatio in superioribus ex parte exposita est, sed nunc diligentius examinanda est. D. Tho. in solutione ad secundum proposità difficultatē breuiter dissoluit dicēs: quòd perfectior est vnio ad Deum secundū esse personale, quā quæcūq; alia vnio secundū operationem. ¶ Hæc sententia videtur falsa, quoniam D. August. libde sancta virginit. cap. 3. dicit expresè quòd melius est cōcipere Deum mente, quam carne. ¶ Deinde visio beatifica solummodo potest communicari creaturæ rationali, at vnio hypostatica potest communicari creaturæ irrationali, vt dudum dictū est, ergo illa est perfectior. ¶ Tertiò, visio beatifica est beatitudo, & status omniū bonorū aggregatione perfectus, ergo est eligibilior, & iucūdior quàm vnio hypostatica. ¶ Quartò, visio beata est appetibilior, quàm vnio hypostatica, ergo est magis bonū. Cōsequētia inde patet: nam appetibile, & bonum idem valent. Antecedēs probatur. Nam magis satiat nostrum appetitum, quàm vnio hypostatica: siquidem est finis vltimus vltra quem nihil desideratur, at anima quę esset vnita Deo, si nō videret Deum, desideraret vtiq; videre Deum. In hac q̄stione Scotus in 3. d. 2. q. 1. Durand. ibidem, sentiunt, quòd eleuatio naturæ ad visionem est melior quam ad vnionem. Imo Durandus docet, quòd si ista duo diuidantur vnio in persona, & vnio per gratiam, quòd maior bonum est creaturę vniti per gratiam, quàm in persona sine gratia, licet vtrumque coniunctum maius sit, sicut fuit in Christo. Mihi vero sententia D. Tho. ita probatur, vt habeam illā pro certa, & euidenti. In primis D. Paul. ad Hebr. ca. 1. & 2. multis argumentis concludit hominem constitutum esse super omnes angelos, & super omnia. Quoniam humo eleuatus est ad vnionem hypostaticam, vt sit filius Dei naturalis, tametsi Angeli sint eleuati ad gratiam & gloriam. Ad hoc pertinet illud argumentum ex cap. 1 cui enim dixit aliquando Angelorum, filius meus es tu? Et rursum ego ero illi in patrē, & ipse erit mihi in filiū. Certè hoc argumētū procederet etiā si anima Christi non videret Deū, ad idem pertinet illud, & adorent eū omnes Angeli Dei. Quibus verbis probat Christum præstantiorem esse Angelis ex adoratione, quam Angeli exhibere tenentur, quippe, qui sit filius Dei naturalis & vērus. D. August. 13. de Trinita. c. 9. apertè docet, q̄ summa gratia, quæ potest excogitari, fuit hominem esse Deum. Idem habet libro de prædestinat Sancto. c. 15. & in commentarijs in Ioan. elucidans illud, verbū caro factum est, sic scribit. Hoc maius & difficilius est, quā id quod similerat, dedit eis potestatem filios Dei fieri. D. Tho. in innumeris locis idipsum docet, signanter supra q. 2. art. 9. & art. 10. ad primum, & articul. 11 in corpore. & q. 50. arti. 2. & q. 25. ostendit D. Tho. humanitati Christi deberi propter vnionem hypostaticā adorationem latriæ, quæ est cultus soli Deo debitus. Sed prætermissis autoritatibus progrediamur ad argumenta. Primum, vnio hypostatica confert naturæ assumptæ ipsum esse substantiale, & personale Dei, ità quòd homo est Deus, at vnio etiam per visionem beatificam non confert ipsum esse substantiale, & personale Dei, sed quod ām participium & similitudi nē Dei, cum ergo ipsum esse substantiale Dei in infinitum sit præstantius, q̄ quæcūq; diuinitatis participatio: siquidem illud est increatum, hoc vero creatum, sequitur apertè quòd vnio hypostatica melior sit, & pfectior. Secundò, magnitudo & perfectio gratiæ attēditur ex magnitudine & perfectione doni, quod donatur, sed per vnionem hypostaticā datur persona diuina, at per quācumq; aliam vnionem id quod cōfertur est aliquid creatum, ergo illa est pfectior. Vltimo res est iudubia, & quæ probatione nō eget, esse dignius & melius esse filiū Dei naturalē, quā adoptiuū, at per vnionē hypostaticā homo est filius Dei naturalis, ergò dignius est eleuari ad vnionē hypostaticā, quàm ad quācumq; gratiā per quā homo sit filius Dei adoptiuus. ¶ Ad argumenta in contrariū, ad primū respondetur, q̄ maternitas corporalis etiam Dei quāquam est maxima dignitas non tamen constituit ipsam Christi matrē Deam. Cęterùm vnio hypostatica cōstituit Deum. ¶ Ad secundū argumētū negatur consequētia, & quòd rectè negetur patet euidēti exemplo. Nā causare gratiā est simpliciter perfectio, quæ proinde inuenitur in Deo formaliter, mereri vero minimè, at causare gratiam potest cōmunicari, imo de facto cōmunicatur rebus insensibilibus, aquæ, oleo: mereri vero non potest communicari nisi creaturæ rationali. Idē patet alio exēplo: nam videre perfectius est quàm peccare, cū tñ peccare solū possit cōpetere creaturę rationali, videre vero etiā irrationali. ¶ Ad tertiū argumētū respōdetur, q̄ ex ipsa vnione homo ille est beatus beatitudine increata sicut ex vnione est Deus, sed visio beata facit hominem beatū beatitudine creata; quod docet apertè D. Tho. infrà q. 9. ar. 2. ad 2. exploratū autem est, q̄ beatitudo increata sit perfectior creata. Sed & illud addendum est pro confutatione argumenti, quòd beatitudo est summum bonum, ideſt, est cōsecutio summi boni, sed melius est summū bonū esse, q̄ consequi summū bonum, atqui hoīem esse Deum est esse summū bonū. ¶ Ad quartū argumētū nego antecedens, & ad probationē videtur, q̄ stat habere aliquid melius, & nō frui illo, qm̄ ad fruitionē requiritur operatio. Vnde natura leonis vnita Deo haberet maius bonū, quā beatus, sed nō frueretur illo, cōtingit enim habere optimū panē, & non frui illo. ¶ Dubium aliud breue, an inter oēs naturas, quæ possunt assumi à Deo natura humana sit magis assumptibilis, D. Tho. videt affirmatiuè in hoc articulo. Sed videtur eius sńa falsa, & q̄ eius ꝓbatio nō rectè procedat. Nam assumptibile in prædicentia vel accipitur vt dicit potētiam naturalem vt assumatur, vel vt dicit potentiam obedientialem supernaturalem. Si in priori sensu accipitur, falsum dicit D. Tho. nam in creatura non est potentia naturalis ad res supernaturales cuiusmodi est vnio hypostatica. Maximè q̄ in natura humana non est potentia naturalis ad gratiā neque ad gloriam, ergo multo minus ad vnionē hypostaticā, q̄ perfectior est. Si vero sit sermo de potētia obediētiali omnes creaturæ æqualiter sunt in potētia obediētiali, ergo. ¶ Secunda probatio, D. Tho. habet euidens vitiū; nam sic ꝓcedit. Assumptibile aliquid dicitur quasi aptū natum, vt possit assumi à diuina persona, hæc autem aptitudo non potest intelligi secundum potentiam naturalem passiuam, ergo debet intelligi secundum cōgruentiā, quæ attenditur secundum duo, secundum dignitatē, & ām necessitatem, quæ conueniunt naturæ humanæ ex proprijs. Hoc argumētum videtur vitiosum. Nā potest dici aliquid assumptibile non secundum potentiā naturalem neq; secundum cōgruentiā, sed secundū potentiā obediētialem. ¶ Vltimò, hęc cōgruētia quę est in natura humana, vt assumatur vel est naturalis, vel supernaturalis, vel obedientialis, sed non est obedientialis tantum, nā hæc communis est omnibus naturis, nec supernaturalis, qm̄ hæc cōuenit naturæ humanæ ex propriis & naturali conditione, nec est naturalis, vt ipsemet D. Thom. fatetur in articulo, ergo non est talis congruentia.

Ad tertiū argumēta in contrariū. Ad primū. Ad secundum.

Ad quartum.

Dubium, vtrū natura humana sit magis assumptibilis.

Vltimum.

Solutio.

¶ Ad hoc dubium rńdetur, q̄ hæc doctrina D. Tho. est valde profunda. Pro cuius elucidatione nota, q̄ assumptibile hic denotat aliquod medium inter potentiam naturalem, & obedientialem. Hoc medium est congruentia, & quædam decentia naturalis, cui correspondet actus altioris ordinis, scilicet supernaturalis. Itaq; potentia naturalis semper ordinatur ad actū naturalem, potentia obedientialis semper ordinatur ad actum supernaturalem, congruētia verò naturæ aliquando ordinatur ad actum supernaturalem. Explicatur duobus exēplis adductis ex Theologia. Asserūt Theologi cum magistro, q̄ Angelis data est gratia ām capacitatem naturalem. Et in materia de gratia definiunt, quòd opera moraliter bona per vires naturæ exercita ponunt quandam congruitatem & decentiam in homine ad infusionem gratiæ, nō q̄ dignitas naturę, aut opera moraliter bona sint eiusdem ordinis cum gratia, aut propriè disponāt ad gratiam, sed quòd opera moraliter bona faciant subiectum minus ineptum, & minus sub contraria forma. Ad eundem modum dicendum est de congruentia naturæ humanæ quantum ad assumptionem. Ex hac doctrina facilè intelligitur, quàm aliena est a mente D. Tho. illa sententia, q̄ in homine est potentia naturalis, & appetitus videndi Deum per essentiam. Certè si Deus constitueret nostram beatitudinem in vnione hypostatica, eodem modo appeteremus illam supposita cognitione, sicut modo appetimus videre Deum, sed nullas sanæ mentis diceret, quòd in nobis est appetitus naturalis ad vnionem hypostaticam, ergo. Ex his patet ad argumenta in principio dubij.

Appositæ exempla.

Dubium, an sit maior gratia Deum fieri hoīem, quam dare se in Eucharistiæ sacramento.

¶ Est alia dubitatio, vtrūm sit summa gratia, qua maior excogitari non possit Deum esse hoīem, an verò sit maior gratia, q̄ Deus se nobis in potum, & cibum dederit in sacrosancto Euchatistiæ sacro? quæ quæstio solet moueri sub aliis verbis, nempè vtrum Dei charitas magis fuerit declarata in incarnatione, & passione, quàm in sacramento Eucharistiæ? A parte negatiua sic arguitur. Nā Io. 13. cum fieret sermo de institutione huius sacramenti D. Ioannes præmittit dicens: Cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos, id est, vsque ad summum, & vltimum potentiæ suam declarauit charitatē, & dilectionem erga homines. Videtur ergo significari, q̄ beneficiū incarnationis nō tantum Dei charitatem declarat, quantum huius sacramenti institutio.

Primum arg. Ioan. 13.

Secūdum.

¶ Deinde beneficiū illud maius apparet in quo magis Dei virtus & potentia manifestatur, sed hoc fit in sacro Eucharistiæ, iuxta illud Psal. 110. Memoriam fecit mirabilium suorum misericors & miserator Dns escam dedit timentibus eum. Quod exponit D. Hier. & glossa, & alij de altissimo corporis & sanguinis Domini sacramento.

Psal. 110.

Tertium.

¶ Tertiò, magnitudo beneficij ex magnitudine liberalitatis expenditur, sed maior liberalitas fuit conferre hominibus corpus suum in cibum & potū, quàm Deū fieri hoīem, quod sic ostendo ex auctoritate D. Tho. opusculo 58. cap. 5. scribit enim, quòd cum Deus sit summè bonus summa eū decet liberalitas, & quòd nulla maior fuerit, quàm hoc facēm instituere, in quo summa Dei liberalitas ex tribus animaduerti potest, ex magnificentia doni, ex nobilitate donantis, & ex susceptientiū vtilitate. Quod attinet ad magnificētiam doni, largitor omnium bonorum in hoc sacramento dat seipsum, & hoc largissimè, quia dat proprium corpus in cibū. Certè magna liberalitas fuit largiri homini cœlum, & terram, & oēs irrationabiles creaturas, maior, in ministerium hominis sanctos Angelos ad ministrandum mittere, maxima tñ fuit seipsum homini tradere in Doctorem, seruum, hostiam: hac tamen maior est, quòd seipsum in cibū & potum tradiderit. Alia siquidē beneficia in aliqua separatione ab eo, cui dantur consistunt, sed cum datur in cibum datur non ad aliquam separationē, sed ad oīmodam vnionē. Vniuntur enim in vnitate corporis cibus, & sumēs. Io. 6 Qui manducat meam carnem in me manet, & ego in illo. Huic consonat D. Grego. dicens: bonus pastor animam suam pro ouibus suis posuit, vt in sacramento nostro corpus suū & sanguinē verteret, & oues quas redemerat carnis suæ alimento satiaret, & in hoc est expressio summæ largitatis, & præcipui amoris. Sed & commendatur huius liberalitatis excellentia ex nobilitate dantis: quia non solum dat corpus suum dignis, & amicis, sed non subtrahit indignis, & inimicis. Commendatur etiam, & exaggeratur huius beneficij liberalitas ex susciepientium vtilitate. In hoc. n. sacramento homines Deiformes efficiuntur. Amplificatur quoq; ex hoc, q̄ in hoc sacramento nobiscum permanet vsq; ad consummationem ęculi, in figura verò & in consuetudine humanæ vitæ breui tempore nobiscū est conuersatus. Sed & illud commendationem reddit huius doni magnificentiam. Nam semel tantum semetipsum tradidit, semel mortuus est, & crucifixus, at in sacramento Eucharistiæ seipsum sæpissimè tradi patitur, & peccatorum manibus se attrectari, & eorum dentibus in sacramento atteri permittit. In oppositū est illud Io. 3. sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. & Io. 15. Maiorem hac charitatem nemo habet quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis, ergo maior charitas ostensa fuit, & declarata in Domini incarnatione, & passione.

Io. 6.

In oppositum. Ioannis 3. & 15.

¶ Decisio & solutio huius q̄nis maxima ex parte pendet ex iis, quæ in superioribus dicta sunt q. 1. ar. 1. vbi variis testimoniis sacrarum literarum, & argumentis ostensum est, quòd cōueniens fuit, ea Deus se cōicauit creaturę per incarnationis mysterium est summa cōicatio, & summū beneficium, quod esse potest, & omnia beneficia mundo exhibita si cū hoc incarnationis beneficio comparentur minima esse. Modò solum ostendendū est discrimen inter communicationem, qua Deus se humanitati Christi cōmunicauit dum ei contulit suum esse personale, & cōicationem, qua Deus in Eucharistię sacramento hominibus communicatur. Etenim ēt si in participatione huius sacramenti corpus Christi verum sumatur, non tamen esse personale ipsius Dei nobis confert, sed sola gratia supernaturalis, & diuina, per quā eleuamur in consortiū diuinæ naturæ, & efficimur filij Dei per adoptionem, at verò in incarnationis sacramento per hypostaticam vnionē creaturæ confertur esse, & personalitas ipsius Dei, quę est summa & perfectissima communicatio, summum & perfectissimum, beneficium, & idcirco tāto excellentior est hæc cōicatio, & vnio, quàm communicatio & vnio in sacramento Eucharistiæ, quāto excellentius est ipsum esse personale filij Dei, quàm esse gratuitum, quod puræ creaturæ cōicatur. Modo probandum est qualiter maius dilectionis signum, & maius beneficium ostenderit Christus patiendo pro nobis, q̄ tradendo corpus sum in cibum, & sanguinem in potum. Pro cuius intelligentia notat D. Th. quolib. 5. q. 3. art. 6. quòd illud, quod est potissimū in vno quoq; genere, est mensura eorum, quę sunt illius generis, vt patet per Philosophum in 10. metaph. potissimum autem in genere amoris hominum est amor, quo quis amat seipsum, & ideo ex hoc amore necesse est mensurā accipere omnis amoris, quo quis alium amat. Vnde & in 9. Ethicorum dicitur, q̄ amicabilia, quæ sunt ad alterum, veniūt ex amicabilibus, quæ sunt ad seipsum Pertinet autem ad amorem, quo quis amat seipsum, vt velit sibi bonum. Vnde tanto aliquis alium magis amare probatur, quanto magis bonum, quod sibi vult pp amicum prętermittit. Secundū illud Prou. 12. qui negligit damnū pp amicum iustus est. Vult aūt homo sibi triplex bonum particulare, quæ sunt aīa, corpus, res exteriores, est ergo aliquod signū amoris, q̄ aliquis in rebus exterioribus pp alium detrimētum patiatur: maius autem amoris signū, si etiam corporis proprij detrimentum patiatur, vel labores, vel verbera pro amico sumendo. Maximum autem dilectionis signum, si etiam animam suam deponere velit pro amico moriendo. Quòd ergo Christus pro nobis patiendo aīam suam posuit, maximum fuit dilectionis signum. Quòd aūt corpus suum dedit in cibum sub sacra

Solutio.

Nota discrimen.

D. Thom.

Arist.

Prou. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mento ad nullum detrimentum ipsius pertinet. Vnde patet, q primum est maius dilectionis signum. Vnde & hoc sacramentum est memoriale quoddam, & figura passionis Christi, veritas autem præeminet figuræ, & res memorialt. Et ex his facilè soluuntur argumenta in oppositum.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm filius Dei assumpserit personam.

28 Locis arg. sequenti notatis. Lib. 3. ort. fid. c. 11. In 3. pag. a prin. lib.

AD secundum sic proceditur. Videtur, q filius Dei assumpserit personam. Dicit. n. Dam. * in 3. lib. q filius Dei assumpsit humanã naturam in atomo, id est in individuo: Sed individuum rationalis naturę est persona: vt patet per Boet. in lib. † de Dua. natu. Ergo filius Dei personam assumpsit.

Lib 3. c. 6. circa med.

¶ 2. Prætereà, Damas. * dicit, quòd filius Dei assumpsit ea, quæ in natura nostra plantauit: Plantauit autem ibi personalitatem. Ergo filius Dei assumpsit personam.

¶ 3. Prętereà, Nihil consumitur nisi quod est: Sed Innoc. Tertius dicit in quadam Decre. quòd persona Dei consumpsit personam hominis. Ergo videtur quòd persona hominis fuerit prius assumpta.

ca. 2. to. 3. Sed contra est, quod Aug. dicit in lib. * de fide ad Pet. q Deus naturam hominis assumpsit, non personam.

Respondeo dicendum, q aliquid dicitur assumi ex eo, quod ad aliquid sumitur. Vnde illud quod assumitur, oportet pręintelligi assumptioni, sicut illud quod mouetur localiter, pręintelligitur ipsi motui. Persona autem non prænintelligitur in humana natura assumptioni, sed magis se habet, vt terminus assumptionis, vt supra dictum est. * Si enim prænintelligeretur, vel oporteret, q corrumperetur; & sic frustra esset assumpta; vel quòd remaneret post vnionem; & sic essent duæ personæ, vna assumens, & alia assumpta, quod est erroneum, vt supra ostensum est. * Vnde relinquitur, quòd nullo modo filius Dei assumpsit humanam personam.

q. præc. ar. 1. & 2.

q. 2. arti. 6.

Ad primum ergo dicendum, q naturam humanam assumpsit filius in atomo, id est in individuo: quod non est aliud a supposito increato, quod est persona filij Dei. Vnde non sequitur, q persona sit assumpta.

Ad secundum dicendum, quòd naturę assumptę non deest propria personalitas propter defectum alicuius, quod ad perfectionem humanæ naturæ pertineat: sed propter additionem alicuius, quod est supra humanam naturam, quod est vnio ad diuinam personam.

Ad tertium dicendum, quòd consumptio ibi nõ importat destructionem alicuius, quod prius fuerat, sed impeditionem eius, quod aliter esse posset. Si. n. humana natura non esset assumpta a diuina persona, natura humana propriam personalitatem haberet: & pro tanto dicitur persona cõsumpsisse personam, licèt impropriè: quia persona diuina sua vnione impediuit, ne humana natura propriam personalitatem haberet.

SVMMA TEXTVS.

Conclu. COnclusio est negatiua, quam probat primò D. Tho. ex D. Augu. lib. de fide ad Petrum. c. 2. vbi dicitur, q Deus naturam hominis assumpsit, non personam. Secundò, illud quod assumitur oportet præintelligi assumptioni, sed persona non præintelligitur assumptioni, ergo nõ assumitur persona. Maior patet ex quid nominis ipsius assumptionis: est enim assumptio ab alio ad se sumptio. Minor verò probatur, quia si persona præintelligitur, oportet ipsam vel corrumpi, & sic frustra esset assumpta, vel remanere, & sic essent duæ personæ.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Quid addat persona supra naturam. IN hoc articulo est quæstio grauis, & per difficilis, & omnino necessaria ad intelligendum Dominicæ incarnationis mysterium, ea est, quid addat persona supra naturam? Et certè quantum colligere possumus ex documentis D. Tho. videtur, quòd addat aliquid positiuum. Nam in hoc articulo expressè docet, quòd si persona prę intelligeretur assumptioni oporteret aliquid corrumpi. Et in præcedenti articulo aperte docet, quòd si persona Angeli assumeretur, aliquid perfectionis corrũperetur. Et in hoc articulo ad tertium distinctè affirmat, q persona diuina sua vnione impediuit ne natura humana haberet propriam personalitatem, at si persona non adderet aliquid positiuum supra naturam, impedim nihilominus esset positum. In oppositum est, quod D. Tho. docet in solutione ad 2ccundum, scribit. n. q naturæ assumptæ deest propria personalitas, non propter defectum aliquorum, quæ ad ipsam naturam spectant, sed propter additionem de nouo, at si persona addit aliquid positiuum supra naturam, oportet oĩno illud deesse naturæ assumptæ, non ergo addit aliquid reale. ¶ In hac quæstione explicanda quod facessit negotium, est diuersitas opinionum, & obscuritas rei. Dominus Caiet. in his commentarijs refert octo opiniones, & ijs plures. ¶ Prima opinio docet, q suppositum, & hæc natura differunt ex modo significandi quo est, & quid est, sunt tamen idem re. Natura enim humana Sortis est homo, Sortes verò est natura humana, vt habens esse a generante. Hæc opinio placuit Henrico Gandauensi quolibeto 4. q. 3. ¶ Secunda opinio est, quòd sunt idem quãum ad intrinseca, sed quantum ad extrinseca connotata differunt realiter. Nam suppositum connotat omnia illa, sine quibus humanitas in rerum natura haberi nõ potest, humanitas verò hæc non connotat. Hæc sententia placuit Herueo quodlib. 3. q. 6. ¶ Tertia opinio docet, quòd distinguuntur realiter medio modo inter intrinsecè & extrinsecè. Nam suppositum dicit supra naturam affectionem quãdam, qua natura subest accidentibus. Vnde Petrus non est humanitas. Nam Petrus significat humanitatem affectam accidentibus, humanitas verò non significat istam affectionem. Hanc opinionem commemorant, & improbant Herueus, & Ioannes de Neapoli. ¶ Quarta opinio est, q differunt vt totum, & pars: nam suppositum dicit compositum ex natura, & esse existentiæ. Hanc opinionem commemorant etiam prædicti auctores. ¶ Quinta opinio est, q differunt per connotatum extrinsecum. Nam suppositum dicit actum essendi. Esse namque est actus suppositi: & suppositum est id quod est. Sed dicit hæc opinio, quòd esse non est de essentia suppositi, connotatur tamen per illud. Hæc est opinio Capreoli in 3. d. 5. q. 3. ¶ Sexta opinio est Scoti in 3. d. 1. q 1. dicentis, q suppositum addit aliquid intrinsecum constitutiuũ personæ, sed illud est negatiuum. Addit (inquit) duas negationes suppositum supra naturam, scilicet, dependentiæ actualis, & aptitudinalis. Itaq; suppositum est illud quod non dependet actu, neque aptitudine ab

D. Caieta. Prima opinio Henrici.

2. Opinio.

Herueus.

3. Opinio.

4. Opinio.

5. Opinio.

Capreol. 6. Opinio. Scotus.

ab alia persona. Vnde Petrus est suppositum, quia nõ terminatur actu, vel aptitudine ad aliam personam. ¶ Septima opinio docet, q suppositum, & natura sint idem realiter, sed suppositum addit, q nõ sustentetur ab alieno supposito. Hæc sententia est Ioannis de Neapoli, & est sciendum, q vniuersi auctores, qui sustinent, q suppositum nõ addit aliquid positiuũ supra naturam, fundantur in duobus argumentis. ¶ Primum est, hoc suppositum non est accidens, vt liquidò constat, neque est subsistentia: siquidè non est materia, neque forma, neque compositum, ergo tantum addit prædictam negationem. ¶ Secundum argumentum est auctoritas Arist. 7. metaph. vbi docet, quòd in his, quæ sunt per se, id est, in substantijs idè est, quod quid est, & cuius est. Cæterũ illi auctores, qui asserunt, q addit aliquid negatiuum siue positiuum mouentur duplici argumento. Tum ex diuerso modo significandi, tũ verò ex mysterio Dominicæ incarnationis, in quo Deus assumpsit naturam humanam sine supposito. Sed probatur dilgentius, q suppositũ, & natura non differunt realiter. Primò, nihil reale includit Petrus, quod nõ includit sua humanitas, ergo non distinguuntur realiter. Consequentia est euidens, & probatur antecedẽs. Nam si includit prætereà accidẽs, ergo Petrus est ens per accidens, sicut Petrus albus. Confirmatur etiam: nam si Deus separaret a Petro vniuersa accidentia, substãtia Petri esset suppositũ quoddã, ergo suppositũ non addit accidentia super naturam. ¶ Secundò, hæc humanitas, & hic homo in nullo differũt, videnr, ergo non differunt realiter. Probatur antecedens. Nam vniuersa quæ includit hic homo, includit hæc humanitas: siquidè hæc humanitas includit istã materiam, istas carnes, ista ossa. Vnde dicunt Theologi, q filius Dei assumpsit naturam humanam cum cõditionibus individuantibus, & vt ait D. Damas. lib. 3. orthodoxę fidei c. 11. in atomo. ¶ Tertiò, si differunt realiter maximè quia aliquid reale includit suppositum, quod non includit natura, sed hæc ratio nihil valet, nam homo, & aĩal non differunt realiter, vt constat, at homo includit aliquid reale, quod non includit animal, videlicet rationale. ¶ Vltimò, si verbum Dei dimitteret modo humanitatem, statim illa humanitas esset quidam homo per se subsistens absque productione personalitatis nouæ, aut alicuius entitatis realis, ergo personalitas non distinguitur realiter a natura humana. Confirmatur, nam humanitas etiam per Dei omnipotentiam non potest existere sine personalitate, at si distinguerentur realiter, Deus posset vnum ab altero se parare, ergo non distinguerentur realiter. ¶ Probatur tñ vehementius, quòd in rebus immaterialibus suppositum & natura non distinguantur. Hoc affirmat D. Tho. 1. p. q. 3. art. 3. & de anima lib. 3. lect. 7. commento. 9. & 3. cap. de ente & essentia. Et probatur sic, nam forma immaterialis seipsa indiuiduatur, vt repetit D. Thom. sæpissimè in sua doctrina, ergo seipsa, & per seipsam subsistit per se, ergo est suppositum. ¶ Deinde, Angelus est forma quædam immaterialis per se subsistens, sed natura, & essentia Angeli est ipsa forma, ergo non distinguuntur realiter suppositum & natura. Sed oportet videre argumenta Scoti, quibus conatur probare in 3. d. 1. q. 1. quòd personalitas non sit aliqua positiua entitas distincta a natura. Si esset aliqua entitas distincta a natura (inquit Scotus) illaq; positiua sequitur, quòd aliqua entitas positiua est inassumptibilis a verbo diuino, quod est inconueniens, tum quoniam secundum D Damasc. lib. 3. c. 6. quod est inassumptibile est incurabile, tum verò quoniam vniuersa entitas creaturæ est æquè in potentia obedientiali respectu personæ diuinæ. ¶ Secundò sequitur (inquit Scotus) q naturæ assumptæ a verbo deest illa entitas positiua, quæ secundum D. Tho. est vltima, & actualissima perfectio, ergo ea ret entitate magnæ perfectionis, & sic non dicitur homo vniuocè nobiscum. ¶ Tertiò sequitur, q si Deus dimitteret humanitatem, oporteret illi dare nouã entitatẽ, vt esset persona. ¶ Sequitur quartò, quòd Deus non posset dimittere humanitatem: Probatur sequela, nam illa humanitas non esset personata, non. n. personalitate diuina, vt patet, nec verò personalitate propria. Nam hæc personalitas non est materia, non forma, non compositum, nec

Septima opinio. Ioãnes de Neapoli.

Prim. arg.

Secũdum.

Probatur q suppositũ, & natura non differunt realiter.

Prim. arg. Confirma.

Secũdum.

Damasc. Tertium.

Vltimum.

Probatur quòd in rebus immaterialibus non distinguant realiter.

D. Thom. Primi. arg.

Secũdum.

Argumẽta Scoti.

Primum.

D. Damas.

Secũdum.

Tertium.

Quartum.

potest demonstrare Theologus vnde veniat. ¶ Vltimò sequitur, quòd sit aliqua natura intellectualis in nulla persona. Quod rectè sequatur patet: nã natura, quæ assumitur prior est seipsa, vt subest personalitati, in illo priori nõ assumatur a Deo, tũc est natura intellectualis in nulla persona. Hactenus Scotus. Aureolus apud Capreolum in 3. d. 5. q. 3. ad idem ostendendum multiplicat infinita argumenta, tantum duo commemorabo. ¶ Primum est, omnis entitas positiua est assumptibilis a Deo, excepta materia sine forma, vt in superiori articulo ostensum est, sed personalitas non est assumptibilis a Deo, ergo non est entitas positiua. ¶ Secundum argumentum, personalitas est entitas, ergo est ens, ergò quidditas, & quid, iuxta Arist. doctrinam 7. metaphy. ergo est natura, ergo est assumptibilis. ¶ Hæc quæstio de distinctione suppositi a natura disputatur a Theologis in duobus locis, tum 1. p. q 3. art. 3. tum in hoc loco, & in vtroque loco disputat eam elegantèr Do. Caietanus, sed hic doctius & copiosius. Pro expositione veritatis est prima conclusio. Suppositum & natura in rebus creatis distinguuntur realiter. Hæc est cõcors sententia ferè omnium sanctorum asserentium, esse proprium Dei, quòd natura, & suppositum in eo non distinguantur. Loquitur de hac optimè D. August. 11. de ciuit. c. 10. & 11. & 15. de Tri. c. 17. D. Bernardus sermone 80. in Cantica. & Magister Sententiarum in 1. d. 8. & 34. col ligit in vnum varias sententias sanctorum hoc ipsum asserentium. Hęc est sententia omnium Doctorum, qui amplectuntur doctrinam D. Tho. & probatur sic. Nam multa affirmantur de supposito, quæ negantur de natura. Petrus currit, Petrus generat, humanitas nõ currit, non generat. Item vniuersas actiones, & passiones, & accidẽtia tribuimus supposito non naturæ, atq; adeo hæc propositio est falsa, homo est humanitas, ergo distinguuntur realiter. Nam distinctio rationis sola non sufficit falsificare propositionem, nisi quãdo variatur appellatio, & in hac propositione non variatur appellatio, sicut nec in ista, Deus est Deitas. Prætereà arguitur ex diuina Theologia. Fides docet, q Deus assumpsit naturam humanam, non suppositum nec personam, ergo distinguuntur realiter. Certè nisi Theologus dicat ad istũ modum, non poterit facilè intelligere, quæ Doctores asserunt de mysterio incarnationis. In primis dicunt, q humanitas caret propria personalitate, & quòd inclinatur ad propriam personalitatem, & q si Deus assumeret naturam alicuius personæ præexistentis, corrumperetur illa persona, & desineret esse, ipsa natura permanente, quæ omnia indicant naturã & personam distingui realiter. Et quòd in Angelis distinguantur probat argumẽ fidei, quod modo insinuauimus. Nam est sententia ferè oĩum Theologorum, quòd Deus potest assumere naturam Angelicam sine supposito Angelico, ergo distinguuntur realiter. Hoc ipsum docet D. Tho. 1. p. q. 50. ar. 2. ad 3. & q. 75. art. 5. ad 4. & in hac parte q. 17. art. 1. & 2. & quodli. 2. art. 4. Sed pro maiori declaratione sciendum est, q maiores nostri nè multiplicent tot entitates tenent, q suppositũ & natura nõ distinguuntur tanquã res à re. Itaque dicunt, q homo est res, quę est humanitas, cęterum formaliter homo nõ est humanitas, sicut actio est res, quæ est passio, tamẽ formaliter actio nõ est passio. Sed quãquã hoc esse verũ in suppositis creatis, in Christo Domino hoc non est verũ. Falsum enim est dicere, q Christus est res, quæ est sua humanitas, sicut falsum est, q Deus est res, quæ est humanitas, aut Dictas est res, quæ est humanitas, quæ propositiones ex necessitate sunt concedendæ, si prior illa conceditur. Propter quod in Concilio Basilien. Sess. 22. cõdemnatur quidam Episcopus Nazarenus, quòd dixerit naturam humanam in Christo esse Christum, & esse personam verbi, quę propositiones necessario sunt concedendæ si prior illa conceditur, humanitas est res, quæ est Christus. Ratio verò ex diuina Theologia adducta, quare Christus non est sua humanitas triplex est. Prima, quoniam suppositum Christi includit aliquid distinctum realiter tanquam res à re ab ipsa humanitate, scilicet esse diuinum. Secunda ratio est, quoniã humanitas aduenit Christo veluti accidẽtariè, & ideo humanitas non est Christus. Tertia ratio enidẽtior,

Vltimum.

D. Thom.

Christ9 nõ est res quæ est humanitas.

Conci. Basilien.se.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nam humanitas esset idē cum supposito proprio, & naturali, sed suppositum diuinum non esset suppositū proprīū huius humanitatis, neque illi naturale, sed per gratiam vnitū illam sibi Christi suppositum in vnitatem suppositi.

¶ Sed vt hoc melius intelligatur est secunda cōclusio. Valde consentaneū est diuinæ Theologiæ, q̄ suppositum & natura singularis distinguātur tanq̄ duæ res distinctæ. Probatur, nam fides docet, q̄ in Christo natura, & suppositum sunt duæ res distinctæ, vt paulo ante demonstratum est, ergo sententia, quæ docet hoc ipsum reperiri in reliquis suppositis creatis valde consonat fidei catholicæ. Secundò, distinctius & explicatius intelligitur quō Deus assumat naturam singularem, & non suppositum si sentiamus, quòd sunt duæ res distinctæ, quam si sentiamus esse eandem rem. Nam certè si sunt eadem res, vix intelligitur quō assumpserit naturam, & non suppositum, ergo hæc sententia accommodatior est ad fidem explicandā. Tertiò prædicti auctores, qui dicunt suppositum, & naturam esse eandem rem referunt istam distinctionē ad modum diuersum significandi, quia videlicet suppositum significatur, vt totum, & vt quod, humanitas verò aut natura significatur per modum partis, & vt quo. Hæc verò diuersitas tantum denotat distinctionem rationis nō rei. Vltimò, persona addit aliquid positiuum supra naturam distinctum realiter tanquam res ab alia re, ergo distinguuntur tanquam duæ res. Antecedens demonstratur in sequenti conclusione.

2. Conclu. Suppositū & natura singularis distinguuntur realiter.

¶ Tertia cōclusio suppositum siue persona addit supra naturam aliquid positiuum intrinsecum constituens ipsius personæ. Probatur, nam substantia auctore Arist. 5. metaph. tex. 15. distribuitur in essentiam & primā substantiam. Et simili diuisione distribuitur in prædicamēto substantiæ in primam & secundam, sed essentia & secunda substantia constituitur per aliquid reale positiuum, ergo prima substantia, quæ maximè est substantia, cōstituitur per aliquid positiuum, & nō per negatiuum, aut verò per accidens, vel aliquid extrinsecum. Certè Petrus, quod est nomen primæ substantiæ, non significat negationē, aut aliquod accidens, sed substantiā. Deinde oēs fatemur hęc noīa hypostasis, persona, hic homo, hic loo, & hæc proīa ego, tu, ille, significare formaliter substantiam non negationem. Tertiò, personalitas diuina est aliquid positiuum constituens intrinsecè personā diuinam, a quo oīs persona in cœlo & in terra noīatur, ergo personalitas in rebus creatis non est negatiuum, sed positiuum. Quartò, fides docet ex doctrina sanctorum, q̄ personalitas verbi in Christo supplet personalitatem humanam, ergo personalitas humana non est negatio, alioquin suppleret nihil: negatio. n. nihil est. Præterea est argumentum. Si Deus diuiderat humanitatē statim, in illa humanitate esset alia persona distincta a persona verbi Dei, ergo alia substātia, ergo persona significat substātiam. Hoc idem esse verum demonstrant satis efficaciter rationes in principio dubitationis adductæ. Ex dictis sequitur, quòd personalitas est aliqua realitas positiua, quę constituit personam, & facit illam per se subsistere.

3. Conclu. Supposituī addit supra naturā positiuum aliquid intrinsecum.

4. Conclu. Personalitas est subsistentia. Caprreol⁹. Caietanus.

¶ Quarta conclusio. Hæc personalitas, quæ distinguit suppositum a natura est subsistentia. Itaq; differentia constitit in hoc, q̄ suppositum subsistit per se, natura verò est, qua suppositum subsistit. De hac cōclusione loquitur optimè Capreolus in 3. d. 5. q. 3. Ad argumenta contra secundam conclusionem Diꝰ Caietanus in hoc loco loquitur obscurè. Dicit enim q̄ personalitas constituit subiectum capax existentiæ, quasi personalitas non sit existentia, & inquit, quòd personalitas est terminus naturæ, sicut punctus est terminus lineæ, sed non exponit quid sit iste terminus. Nos hoc exponentes dicimus, quòd est subsistentia. Et probatur nam D. Th. supra q. 2. art. 3. ad 2. expresse docet, quòd persona, siue hypostasis significat substantiā particularem per se subsistentem. Vnde colligit efficaci argumento, quòd humanitas in Christo non est persona, nam non subsistit per se. Item ipsemet Caietanus supra q. 3. art. 2. expresse affirmat, quòd subsistere est magis personale, quàm essentiale. Quoniam est intrinsecum & proprium personæ. Ex quo deducit, quòd in diuinis sunt tres subsistentiæ, quoniam sunt tres personalitates. Præterea humanitas in Christo Domino secundum veram doctrinam trahitur ad personalitatem verbi diuini, & per eam terminatur, quoniam verbum diuinum dat suum subsistere humanitati, ergo secundum veram doctrinam personalitas est subsistentia. ¶ Sed nunquid hæc subsistentia est intrinseca supposito, an potius extrinseca, & extra eius essentiam? Capreolus tenet, quòd est extrinseca, & mouetur non inualidis argumentis. Primum, existentia fluit tāquam propria passio (?) natura, siue ex supposito, ergo est extrinseca supposito. Antecedens probatur: nam D. Thom. infra quæstione 17. articu. 2. ad 1. dicit apertè, quòd esse consequitur ad naturam, non sicut ad habentem esse, sed sicut qua aliquid est, personam verò & hypostasim consequitur sicut ad habentem esse. ¶ Secundò, existentia non est de essentia creaturæ, vt planè constat ex diuina Theologia, ergo nec de essentia suppositi creati. ¶ Tertiò, sequitur ex opposita sentētia (inquit Capreolus) q̄ Christus nō sit vnitus cē nobiscum suppositum humanum. Nam in Christo non est subsistentia humana, sed diuina, & increata. His argumentis non obstantibus ego teneo cum Domino Caietano, q̄ subsistentia est intrinseca supposito. Et probatur efficaci argumento. Nam illud est intrinsecum alicui rei, siue quo illa res intelligi non potest etiam per primam operationem intellectus, sed suppositum, vel hypostasis non potest intelligi sine subsistentia, ergo est intrinseca supposito. ¶ Ad argumenta autem Capreoli, & ad primum respondetur, q̄ esse consequitur naturam, siue suppositum non tanquam propria passio, sed tanquam terminus, & complementum ipsius naturæ. Deinde respondetur, quòd licèt esse esset propria passio naturæ, aut suppositi, non est tamen propria passio suppositi, quod habeat esse, sed eius ratio & essentia.

Vtrū subsistētia sit intrinseca supposito? Capreolus. Prim. arg. D. Thom.

Secūdum.

Tertium.

Propria sententia.

Ad argumenta Capreo. Ad primū.

¶ Ad secundum respondetur, quòd licèt non sit de essentia suppositi, quòd actu existat, est tamen de eius essentia, quòd sit aptum natum subsistere per se. Vnde Petrus licèt non existat in rerum natura, est tamen suppositum, quoniam est aptum natum subsistere per se.

Ad secūm.

¶ Ad tertium negatur sequela. Nam ad hoc, vt dicatur homo vniuocè nobiscum satis est, quòd subsistat in natura humana, siue per istam subsistentiam, siue per illā. Vnde rectissimè docuit D. Th. superius, quòd Christus est in specie humana ratione naturæ, non ratione hypostasis.

Ad tertiū.

¶ His constitutis ad argumenta in principio posita satisfaciendum est, & in primis ad obiectionem ex litera D. Thom. in solutione secundi respondetur, quòd si subtiliter inspiciatur litera supponit defectum proprię personalitatis in natura assumpta, & addit pro causa nō defectum aliquorū, quæ pertineant ad integritatē naturæ, vt distinguitur contra personam, sed additionem alicuius supernaturalis, videlicet personalitatem diuinā. Itaque natura in Christo est perfecta & integra in ratione naturæ non tñ personata propria personalitate. Secundò loco oportet labefactare illud fundamentū, cui innituntur septem illæ opiniones commemoratæ. Inquirunt namq̄ue quid est illa personalitas, an materia? an forma? an compositum? an accidens? Respōdetur, quòd est actus essendi, qui reductiuè constituitur in prædicamento substantiæ. Pro cuius elucidatione norandum, quòd persona siue hypostasis directè collocatur in prædicamento substantiæ: ex quo consequens est, quòd constitutiuum personæ reductiuè constituatur in eodem prædicamento. Quemadmodum homo directè constituitur in prædicamento substantiæ, at rationale quod constituit hominē collocatur ad latus & reductiuè. ¶ Proximum est, vt respondeamus ad illa argumenta, quæ probant, quòd non distinguuntur realiter. Ad primum nego antecedens, & ad probationem dicendum, quòd Petrus physicè loquendo includit hæc accidētia, & collectiones proprietatum, quæ in alio non inueniūtur, sed metaphysicè rem considerando includit subsistentiam, & personalitatē, q̄ non includit humanitatē. Et dicendum pro cōfutatione argumenti, q̄ si Deus separaret vniuersa accidētia a Petro, adhuc maneret Petrus aptus natus ad hæc accidentia, & ad istas conditiones particulares. ¶ Ad secundū argumētum nego

Ad sedm.

A&ª essendi reductiuè ponitur in prædicamento substantiæ.

Ad argumenta q̄ probāt distingui realiter. Ad primū.

Ad sedm

nego antecedens, & ad probationem respondetur, quòd ad rationem suppositi non satis est habere conditiones singulares, sed præcipuè, & essentialiter requiritur, quòd subsistat per se, quod non competit huic humanitati.

Ad tertiū.

¶ Ad tertiū argumentū nego minorem, & ad probationē respondetur, q̄ animal implicite & in confuso includit, quicquid homo includit. Sed humanitas nō includit suppositum, imo potius excludit.

Ad quartū.

¶ Ad quartum respondetur, q̄ si Deus dimitteret humanitatē quam semel assumpsit, continuo ex naturali q̄ adā consecutione resultaret alia personalitas creata in natura humana, sicut ex lumine resultat splendor, & ex homine risibilitas. De qua re dicetur copiosius infra q. 17.

Ad confir.

¶ Ad confirmationē respondetur, quòd quantum ego intelligo Deus per suā omnipotentiam potest conseruare, & sustentare naturam sine aliqua ratione personæ aut suppositi. Qui vero velit sustinere oppositū, quod est valde probabile dicat, quòd licèt de essentia naturæ nō sit personalitas, est tamen de essentia naturæ existentis. Quemadmodum licèt non sit de essentia materiæ forma, est tamen de essentia materiæ existentis.

Ad argumēta quæ procedunt de Angelis Caietanus.

¶ Ad argumenta, quæ procedunt de Angelis respondet Dominus Caietanus 1. par. quæst. 3. art. 3. ideo dixisse D. Tho. suppositum, & naturam non distingui in Angelis, quoniam distinguuntur non per aliquid intrinsecum sed per aliquid extrinsecum, scilicet, per subsistentiam. Sed in hoc commentario apertè docet, quòd omne suppositum in rebus creatis distinguitur a natura per aliquid intrinsecum supposito. Quapropter vera explicatio D. Thom. hæc est, quòd in natura singulari duo sunt considerāda. Vnum est ipsa singularitas per quam natura est hæc, alterum est ipsa personalitas, quæ est complementum naturæ per quam subsistit persona. Inter hęc duo, singularitas competit naturæ Angelicæ ex propriis principiis speciei. Nec enim in natura Angelica inueniūtur aliqua principia, & accidētia individuātia præter passiones proprias ipsius speciei. Et hinc est quòd in Angelis non possunt esse plures eiusdem speciei. Ex quo sequitur, quòd si suppositum accipiatur pro individuo, & singulari, suppositum & natura in rebus immaterialibus non distinguuntur, quanquam distinguuntur in rebus materialibus propter principia individuātia. Cæterum si accipiatur suppositum pro hypostasi per se subsistenti, suppositū & natura in vniuersis rebus creatis distinguuntur realiter, & hæc est vera doctrina D. Tho.

In natura singulari duo sunt cōsideranda.

Ad argumēta Scoti.

¶ Ad argumenta Scoti, ad primum concedo sequelam: nam personalitati repugnat, q̄ assumatur a verbo diuino, quia esset vna, & essent duæ personæ. Quare nō est in potentia obedientiali vt assumatur. Illud vero quod dicit D. Damas. quod est inassumptibile est incurabile, sic intelligitur. Quod est in assumptibile inter naturalia est in curabile, nō tamen est sermo de personalibus. Nam secundū doctrinam sanctorum Patrum naturalia multiplicantur in Christo, personalia vero minimè.

Ad primū.

Ad secūm.

¶ Ad secundum respondetur, q̄ naturæ assumptæ deest personalitas creata; sed hoc non prouenit propter defectum alicuius quod ad perfectionem naturæ pertineat, nam personalitas non est perfectio intrinseca naturæ, ieuti si Deus separaret a me risibilitatem perfectus homo remaneret in essentia, quia risibilitas non est perfectio hominis intrinseca, sed personalitas est terminus naturæ. Maximè q̄ personalitas diuina in Christo per quam subsistit humanitas cōtinet in se perfectionē personalitatis creatæ, & aliquid amplius, altius, & excellentius. Illa veto sequela adducta quia non diceretur homo vniuocè de Christo, nihil valet. Nam vniuocatio non sumitur ex personalitate, sed ex ratione naturæ. Vniuoca enim dicuntur, quorum nomen est cōmune, ratio autem substantiæ eadem.

Ad tertiū.

¶ Ad tertium respondetur, quòd si Deus dimitteret suam humanitatem; sola separatione subsisteret in propria personalitate. Quemadmodū per solam separationē aqua fit hypostasis, quæ antea erat pars. Doctrina est D. Thom. in 3. d. 5. quæst 3. art 3. ad tertium.

D. Thom.

Ad quartū.

¶ Ad quartum respondetur, iam à nobis est expositum quemadmodum si Deus deponeret humanitatem continuo naturali consecutione consequeretur propria personalitas ablato impedimento. Sicut statim atq; lapis qui erat impeditus dimittitur, descendit.

Ad vltimū.

¶ Ad vltimum respondetur, q̄ naturaliter loquendo neganda est sequela argumenti. Non enim omne prius potest esse absque eo, quod posterius est: non potest homo esse sine risibilitate, neque sine intellectu, aut voluntate. Si vero fiat sermo de potentia Dei absoluta non existimo esse impossibile, quòd Deus possit sustentare naturam intellectualem sine aliqua persona.

Ad argumenta Aureoli. Ad primū.

¶ Ad argumenta Aureoli, ad primum respondetur esse valde probabile, q̄ omnis entitas, quæ ad naturam pertinet possit assumi à diuina persona, etiam materia sine forma, & etiam accidens. Cæterum entitas personalis, & quæ intrinsecè pertinet ad personam assumi non potest. Nam ex hoc sequitur euidens contradictio, vt supra expositum est.

Ad secundum. Dubium, vtrum humanitas in Christo appetat propriā personalitatem? Primū argum. Quorūdā sententia. Primū argum.

¶ Ad secundum respondetur, quòd ista entitas non est quod est, sed quo aliquid est, sicut existentia non est quod est, sed quo aliquid est. Et ideo propriè non habet quidditatem neq; naturam. ¶ Est aliud dubium, vtrum humanitas in Christo appetitu naturali appetat personalitatē, & ad eam inclinetur? A parte affirmatiua sic argumentor. Nam autore D. Thom. in solutione ad tertium, natura humana impeditur à persona diuina ne habeat propriam personalitatem, nihil autem impeditur nisi ab eo ad quod tendit, & inclinatur, ergo inclinatur ad propriam personalitatē. In oppositum est. Nam tunc humanitas in Christo violenter quiesceret, & nullum violentum est perpetuum. Respondent aliqui ad hoc, q̄ humanitas in Christo Domino inclinatur ad propriam personalitatem. Et probatur primò quia carens aliquo sibi debito & connaturali per miraculum, naturaliter inclinatur ad illud. Ignis naturaliter inclinabatur ad comburendos pueros Daniel. 3. Sed humanitas in Christo caret personalitate sibi debita, & connaturali, & id per miraculū, ergo inclinatur ad illam.

Secundū.

¶ Deinde humanitas in Christo Domino est eiusdem conditionis cum aliis, sed aliæ inclinantur, ergo humanitas in Christo Domino.

Tertium.

¶ Tertiò, accidens à subiecto separatum habet naturalem inclinationem ad inhærendum subiecto, vt planè constat, ergo etiam substantia ad subsistendum per se: siquidem hoc est de ratione illius.

Vltimum.

¶ Vltimò, magis naturaliter & per se cōsequitur ad naturam propria personalitas quàm ad intellectū propria operatio, sed intellectus naturaliter inclinatur ad intelligendū etiā si actu non intelligat, ergo, &c. Confirmatur, nam magis naturaliter & per se cōsequitur ad naturam propria personalitas, quàm intellectus, aut voluntas: prima siquidem passio, & quæ immediatè cōsequitur naturam est ipsa personalitas, & secundario sequuntur potentiæ, & earum operationes, sed si humanitas non haberet intellectū, aut voluntatē, naturaliter inclinaretur ad istas potentias, ergo cum non habeat propriam personalitatē, naturaliter inclinabitur ad illam. Nec satis expeditur horum argumentorū difficultas si dicamus, quòd humanitas in Christo Domino habet perfectiorē personalitatē, & ideo non desiderat propriam. Nam q̄ hæc solutio sit inualida sic ostendo. In primis rationalis anima est perfectissima inter omnes formas quæ sunt in materia, at nō tollit appetitū materiæ ad alias formas. ¶ Rursus beatitudo est status omnium bonorū aggregatione perfectus, sed non tollit appetitum naturalē, quo anima desiderat vniri corpori. ¶ Item visio beata non tollit appetitum naturalem quo anima desiderat scire res naturales, quāuis videat omnia in verbo. ¶ Insuper ipsum existere diuinū, & persona diuina quę manſit vnita animæ in triduo mortis nō abstulit ab anima desiderium naturale quo desiderabat vniri corpori, etiam si haberet esse diuinum omnia superexcedens, & tunc subsisteret per illud. ¶ Vltimò intellectus, & voluntas diuina licèt sint infinitæ potentiæ nō tollunt ab humanitate inclinationē naturalē ad suas potentias naturales intellectum, & voluntatē, & si humanitas careret intellectu & voluntate creata absque dubio naturali appetitione desideraret prædictas potētias, ergo licèt personalitas diuina sit infinita, nō tollit quin humanitas desideret propriā personalitatē. Ad huius dubij expositionem sciendū est, q̄ de humanitate Christi duplici-

Impugnatur quædā solutio. Primū argum. Secundū. Tertium. Quartum. Vltimum.

Expositio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ter loqui possumus. Primo abstrahendo à personalitate verbi, & sic dico, quòd inclinatur ad propriam personalitatem, sicut aliæ cum sint eiusdem rationis. Vnde separata, continuo naturali sequela haberet propriam personalitatem. Secundo modo considerari potest prout nunc est de facto vnita verbo, & sic dico, quòd non inclinatur ad propriam personalitatem, nec desiderat illam. Probatur, potentia quę inclinatur ad actum aliquem si alio actu pficiatur continente id quod primus actus & aliquid amplius, quiescit & satiatur, sed personalitas verbi diuini continet quicquid perfectionis est in personalitate creata, & aliquid amplius infinitum, ergo perfectè satiat appetitum naturę humanę. Deinde appetitus si propriè loquamur est tantum perfectionis quæ priuatur res, quæ appetit. Causa namque appetitus est priuatio, quod dicitur in communi prouerbio, quod commemorat Arist. 1. Physi. tex. 81. sed humanitas in Christo Domino non caret aliqua perfectione pertinente ad suam propriam personalitatem, ergo non inclinatur ad propriam personalitatem. Minor probatur, nam personalitas verbi continet quicquid perfectionis est in personalitate creata, & continet & confert omnem perfectionem & quaiitum ad esse & quantum ad operari, quam poterat præstare personalitas humana, & id quidem multò altius, & excellentius. Tertiò probatur exemplis, materia prima post resurrectionem in homine beato non desiderat alias formas, quoniã anima rationalis est perfectissima inter omnes quas potest habere, & possidet illam inamissibiliter. Secundum exemplum, beatus homo, qui habet beatitudinem supernaturalem, scilicet, visionem diuinitatis non desiderat beatitudinem aliam naturalẽ, sed in ea naturaliter quiescit, & satiatur, quoniam beatitudo supernaturalis continet in se quicquid pfectionis est in beatitudine naturali. Denique est exemplũ, si esset aliqua forma rei generabilis, q̃ contineret in se quicquid perfectionis est in formis generabilium, certè sub illa materia quiesceret, & satiaretur plenè. Sed hic obseruandum est, quòd id quod assumitur præintelligitur assumptioni, & ideo D. Tho. acutè dixit, quòd persona diuina impediuit naturam humanam à propria personalitate. Nam in illo priori consideratur secundum se natura nondum facta vnione, sed non dicit D. Tho. quòd nunc impedit humanitatẽ. Nam nunc perfectè satiata est, & quieta, per præteritam ergo impeditionem significatur inclinatio naturæ ad propriam personalitatem, per negationem verò præsentis impeditionis, ostenditur satiatus appetitus eiusdem naturæ. ¶ Ad argumenta in contrarium dicendũ est, quòd procedunt secundum primum modum respondendi considerata natura abstracta ab omni personalitate, vt si Deus crearet illam absque omni personalitate. ¶ Sed oportet confutare illa argumenta, quæ probãt non esse consequens, quòd si natura humana habet perfectiorem in Christo personalitatem, non desiderat propriam. Et dico, q̃ exempla adducta in argumentis non rectè quadrant. Non primũ, nam anima rationalis pro isto statu vnitur materiæ amissibiliter, at in vita beata perfectè satiat appetitũ materiæ, quia vnitur ei inamissibiliter, non secundum, nam esse essentiæ totius compositi ad quod inclinatur anima tanquam pars ad totum, non potest suppleri per beatitudinem, imò non potest suppleri per esse diuinum personale: nam semper est pars, & semper habet hanc imperfectionem, & sic patet ad tertium exemplum. Similiter patet ad quartum. Nam potentia vitalis habet rationem causæ formalis respectu actionis vitalis. Est enim de ratione formali actionis vitalis, quòd procedat a potentia vitali intrinseca, & ita anima Christi intelligere non potest per intellectum diuinum, aut amare per voluntatem diuinam. Deus enim nõ potest supplere effectum causæ formalis. Vel dicatur, q̃ est differentia manifestaria. Nam si humanitas caret intellectu, aut voluntate sibi connaturali non habet perfectionem intrinsecam sibi debitam, & ideo non est perfecta in ratione naturæ. Propter quod desiderat suam perfectionem. Cæterum humanitati assumptæ nihil deest eorum, quæ pertinent ad perfectionẽ naturæ, deest quidem propria personalitas, quæ suppletur per diuinã personalitatem. ¶ Est aliud dubium, vtrũm in natura subsistentiali sit aliqua causalitas respectu rationis suppositalis vel personalitatis? Respondetur, quòd natura habet causalitatẽ supra personalitatem propriam creatam, & personalitas creata habet similiter causalitatem aliquam supra naturam. Prima pars huius conclusionis est D. Tho. supra q. 2. art. 1. ad secundum, & art. 5. ad 1. & colligitur ex artic. 9. argumento 3. si solutio cum argumento conferatur. Et infra q. 16. artt. 12. in corpore & ad primum. Ratione verò probatur: Generãs per naturam, & essentiam rei genitæ tãquam per principium & causam producit personalitatem, quæ est terminus ipsius naturæ, & essentiæ, ergo natura causalitatem habet respectu rationis suppositalis. Confirmatur & explicatur. Generans per natura & essentiam rei genitæ tanq̃ per principium, quòd producit propriam passionem per simplicem quandam emanationẽ. Ité generans. v. g. lapidẽ producit motũ, per quem lapis in centrum, & in terminum suum fertur, ergo ad eũdem modum generans per simplicem quãdam emanationem mediate ipsa natura rei genitæ producit personalitatem, quæ est terminus ipsius naturæ. Verum est tamen esse inter hęc aliquam differentiam. Nam ipsa propria passio sequitur essentiam in actu existentem. Cæterum personalitas est ipsamet subsistentia per quam subsistit essentia, & redditur potens in potentia proxima, vt recipiat naturam actum existendi, qui est substantię vltima actualitas. Item est aliud discrimen, quòd centrum qui est terminus lapidis est extrinsecus ipsi lapidi, at personalitas est intrinseca ipsi naturæ. Sed contra hoc est vnũ argumentũ, sequitur q̃ natura sit prior, quàm personalitas. Consequens est contra superius dicta, vbi ostendimus, q̃ esse prius comparatur ad suppositum seu personam, quàm ad naturam. Probatur sequela. Causa prior est quàm eius effectus, sed natura habet rationem causæ respectu personalitatis, ergo prior est quam personalitas. Respõdetur primo distinguendo consequens. Etenim esse prius conuenit personæ tanquam quod, quàm naturæ, naturæ verò prius conuenit tanquam quo, quia natura est via per quam esse ad personam comparatur. Secundò respondetur negãdo sequelam, siquidem causa in vniuersum non est necesse, quod sit prius quã effectus, vt patet in causis formalibus & materialibus, quæ sunt posteriores cõposito, sed satis est, quòd tales causæ dent prius esse, quam effectus sit, natura verò respectu personalitatis habet se velut causa materialis, vel potentia. Hinc patet secunda pars conclusionis, personalitas recipitur in natura tãquam actus in potentia, vel tanquam forma in materia, personalitas inquam creata, quoniam personalitas increata non habet hanc imperfectionem, & idcirco personalitas in communi, & secundum rationẽ propriam est purus terminus, vt supra diximus, & non causa, & sic competit personæ verbi perfectionare humanitatẽ terminando & perficiendo humanitatem absque eo, quòd sit in illa tanquam in potentia. Est simile, species intelligibilis creata secundum propriam rationem creatæ speciei est in intellectu tanquam in subiecto, attamen non habet hoc inquantum species intelligibilis, sed in quantum creata est, species autẽ intelligibilis, vt sic tantũ habet vnire obiectum intellectui, & sic competit essentię diuinę respectu intellectus cuiuscunque beati. ¶ Tertiò dubitatur, vtrũm si Christus relinqueret naturam humanam, illa humanitas explicaret se in propriam personalitatem absque actione aliqua de nouo? Solutio est affirmans. Nam agens per actionem antiquam, qua produxit naturam humanã, produxit humanitatem etiam in suam personalitatem inclinatam, & propensam, ergo sine noua actione produceretur personalitas in tali natura. Antecedẽs ostensum est ex ijs, quæ diximus dubio præcedenti. Quoniam si non esset humanitas præuenta & anticipata per verbi personalitatem, citrà dubium ipsa humanitas explicaret se per generationem in suam propriam personalitatẽ, ergo in casu q̃ dimittatur humanitas exerceret se in propriã personalitatẽ. Nã talis dimissio est veluti remotio ꝓhibens propriã personalitatem, gnatio verò antiqua est actio per quã se explicat in illã. Et simile in descensu lapidis, qui causatur per accidens a remouente prohibens, per se autem causatur a generante per actionem illam per quam genuit lapidem. Confirmatur: humanitas dimissa a Christo modo perinde se haberet ac si non esset assumpta. At si assumpta non fuisset, per generationem se explicaret in propriam personalitatem, ergo. Neque tamen inde sequetur, q̃ humanitas illa corrupta esset, quia amittit esse diuinum, aut generata quia comparat aliud esse substantiale humanum, qñ ad rationem corruptionis requiritur, q̃ res corrupta mutetur, sed non esse, ad rationem vero generationis requiritur, quòd res mutetur ad esse simpliciter, ita q̃ non sufficit, quòd ab vno esse mutetur in aliud esse, sed quòd omnino desinat esse si corrumpitur, acquirat autem esse si generatur, maximè quoniam in corruptione necesse est, q̃ corrumpatur ipsum esse essentiæ, & in generatione generetur ipsum esse essentiæ. Concedendum est tamen, quòd in tali casu generaretur suppositum humanum per generationem antiquam. Sed de hac re plura dicentur infra. q. 17. art. 2. ¶ Vltimo dubitatur, vtrũm Christus Dominus sit persona humana eiusdem rationis cum alijs personis humanis. Responsio est affirmatiua. Probatur primo: ad rationem humanæ personæ id solum sufficit, quòd sit naturæ humanæ individua substantia, impertinens est autem omnino, quòd talis individua substantia sit creata vel increata, finita vel infinita, causata ex ipsis principijs naturæ humanæ, vel non causata ex illis, sed Christus Dominus est naturæ humanæ individua substantia, ergo. Est simile, ad rationem cathedræ satis est, q̃ sit corpus taliter figuratum, q̃ aurę lapidea sit, ænea, vel lignea, impertinens est. Secundò probatur: natura humana est quę dat supposito cuique & ꝑsonæ rationem humanæ personæ, sed natura humana in Christo eiusdẽ rationis est cum alijs hominibus, ergo ratio personæ humanæ eadẽ est in Christo, & in alijs. Nihilominus tñ concedendũ est, q̃ ratio personæ absolutè & in cõmuni nõ est eadem in Christo, & in alijs quibuscunque. Quoniam persona in Christo est diuina, increata, infinita, in alijs vero personis non item. Nihil autem omnino eiusdem rationis cõmune est Deo, & creaturis, sed vt minimũ analogicè dicuntur, quæ communia sunt.

Notandũ.

Solutio argumẽtorũ in principio.

Dubium, vtrũ in natura sit causalitas respectu personalitatis?

Solutio.

Discrimẽ inter personalitatẽ & propriãs passiones.

Obiectio.

Solutio.

Dubium, vtrũ Christus sit persona humana.

Solutio.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm persona diuina assumpserit hominem.

29 3. di. 6. q. 1. ar. 2. & opu. 1. c. 21. & opusc. 3. c. 215. & R. o. 1. lect. 3. co. fin. & Phil. 2. co. 4. fin.

AD tertium sic proceditur. Videtur quòd persona diuina assumpserit hominem. Dicitur enim in Psalm. 64. Beatus, quem elegisti & assumpsisti. quod glos. * exponit de Christo. Et Aug. dicit in lib. † de Agone Chri. quòd filius Dei hominem assumpsit, & in illo humana perpessus est.

¶ 2. Præterea, Hoc nomen homo, significat naturam humanam: Sed filius Dei assumpsit humanam naturam. Ergo assumpsit hominem.

¶ 3. Præterea, Filius Dei est homo: Sed non est homo, quem non assumpsit: quia sic esset pari ratione Petrus, vel quilibet alius homo. Ergo est homo, quem assumpsit.

Sed contra est autoritas Felicis Papæ & Martyris, quæ introducitur in Ephesina synodo*. Credimus in Dominum nostrum Iesum Christum de Virgine Maria natum: quia ipse est Dei sempiternus filius & verbum: & non homo à Deo assumptus, vt alter sit præter illum; neque enim hominẽ assumpsit Dei filius, vt alter sit præter ipsũ.

Ex Ephesina synodo refertur in Calchedonẽsi act. 1. dum Niceæ synodi fides legitur.

Respondeo dicendum, quòd sicut suprà dictum est*, illud quod assumitur, non est terminus assumptionis, sed assumptioni ꝓintelligitur. Dictum est autem, † quod individuum, in quo assumitur humana natura, non est aliud quàm diuina persona, quę est terminus assumptionis. Hoc autem nomen homo, significat humanam naturam, prout nata est in supposito esse: quia, vt dicit Dama. * sicut hoc nomen Deus significat eum, qui habet diuinam naturam: ita hoc nomen homo significat eum, qui habet naturam humanam: Et ideo non est propriè dictum, quòd filius Dei assumpsit hominem, supponendo. (sicut rei veritas se habet) quòd in Christo sit tantùm vnum suppositum, & vna hypostasis: Sed secundum illos, qui ponunt in Christo duas hypostases, vel duo supposita, conuenienter & propriè dici posset, quòd filius Dei hominem assumpsisset. Vnde & prima opinio quæ ponitur in sexta distinct. tertii libr. * Sentent. concedit hominem esse assumptum: sed illa opinio erronea est, vt suprà dictum est. †

Art. præce.

q. 3. artt. 1.

Lib. 3. c. 4. in prin. & clarius ca. 11. circa finem.

Dist. 6. § 2. q. 2. art. 6.

Ad primum ergo dicendum, quòd huiusmodi locutiones non sunt extendendæ tanquam propriæ: sed piè sunt exponendæ vbicunque à sacris Doctoribus ponuntur: vt dicamus hominem assumptũ, q̃ eius natura est assumpta, & q̃ assũptio terminata est ad hoc, vt filius Dei sit homo.

Ad secundum dicendum, quòd hoc nomen, homo, significat naturam humanam in concreto, prout scilicet est in aliquo supposito: & ideo, sicut non possumus dicere, quòd suppositum sit assumptum: ita non possumus dicere, quòd homo sit assumptus.

Ad tertium dicendum, quòd filius Dei non est homo, quem assumpsit, sed cuius naturam assumpsit.

SVMMA TEXTVS.

CConclusio est, non est propriè dictum, quod persona diuina assumpserit hominem. Hæc conclusio probatur primò autoritate Felicis Papæ & Martyris, quæ introducitur in Ephesina synodo. Ratione probatur, homo significat humanam naturã in supposito, ergo non est propriè dictum, quòd filius Dei assumpsit hominem. Antecedens probatur, quia sicut Deus significat eum, qui habet Deitatem, ita homo cum, qui habet humanitatem. Consequentia probatur. Illud quod assumitur non est terminus assumptionis, sed præintelligitur illi, individuum autem in quo natura humana assumitur est terminus assumptionis, scilicet, diuina persona, ergo si homo significat naturam humanam in supposito non assumitur.

Conclusio.

Cõc. Tole.

EXPOSITIO ARTICVLI.

IN hoc articulo sciendum est, quòd sancti Patres, & sacra concilia aliquãdo vtuntur hac locutione, quod filius Dei assumpserit hominem, propter quod D. Thom. modestissimè dicit in articulo, hoc nõ esse propriè dictũ, & in solutione primi scribit has locutiones piè esse interpretandas. Inuenitur hæc locutio in Concilio. 1. Toletano, & in Concil. Toletano. 6, sic habetur. Tota Trinitas operata est suscepti hominis formationem. Et in Toletano. 11. sic dicitur, solam filij personam verum hominem sine

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuisse peccato ex sancta, & immaculata Virgine assumptú-
sse credimus. Idem habetur in Cõcilio Ephesino. 3. in Epi-
stola ad Nestorium capit. 8. eadem phrasi vtuntur sancti
Patres. Nominatim August. super Psal. 4. & 29. & lib. de
prædest. Sanctor. c. 15. & libro de agone Christiano c. 11.
& 9. de ciuit. ca. 17. & 21. & lib. 10. ca. 22. & 29. & epistola. 66. & D. Anselmus lib. de Incarnatione capit. 5. & in
cantico, quòd tribuitur Ambrosio, & Augustino cantat
Ecclesia: Tu ad liberandum suscepturus hominem non
horruisti virginis vterũ. Hæc locutio Sanctorũ Patrũ habet varias expositiones. Prima est, q̃ homo sumatur pro
natura humana. Hæc est expositio D. Anselmi loco citato. Secunda est, q̃ sit sensus, Deũ assumpsisse hominem,
q̃n assumptione factum est, vt Deus esset homo. Tertia
explicatio est, vt sit sensus, q̃ Deus in carne humana gessit se vt homo mortalis, passibilis. Quo in sensu solent dicere, quempiam assumere personam Regis, aut Episcopi,
quia gerit se vt Rex. Vltima explicatio est, vt sit sensus, q̃
Deus assumpsit, seu suscepit in se curam totius generis
humani. Hoc sensu vtitur D. Pau. Roma. 14. dicens, Deus
illum assumpsit. & Lucæ. 1. Suscepit Israel puerũ suũ. Sed
libet hic commemorare nimiam liburtatem grammaticã Ioannis Ludouici Viues, qui super August. 9. de ciuita
te capi. 17. reprehendit omnes Doctores Scholasticos ex
eo q̃ nolunt hanc locutionem in proprietate sermonis
admittere. Sed huic autori potest obijci illud celebre dictum, Ne sutor vltra crepidam. Certè si rem Theologicè
considerasset, vidisset apertè tã falsam esse istam locutionem in proprietate sermonis, atque est falsa ista, Deus assumpsit personam hominis, vt optimè deducit D. Thom.
in articulo. ¶ Est tamen dubium an Deus potuerit assume
re naturam in supposito præexistẽtem. Hanc quæstionem
disputat D. Tho. 4. contra gentes ca. 45. & exponitur tribus propositionibus. Prima propositio. In incarnatione
facta humanitas assumpta non præexistit assumptioni,
sed in ipsa conceptione Domini assumpta est ad esse hypostaticum. Hæc conclusio est certa fides, quam demonstrat D. Tho. euidenter in loco citato. ¶ Secunda conclusio, si fiat sermo de eo quod fieri potest, mihi non est dubium, quin possit Deus assumere naturam cuiuslibet no
strum. Nam alias sequeretur quòd si Deus dimitteret humanitatem non posset iterum eam assumere. Continuo
enim atque humanitas dimittitur constituit suppositum,
& exerit se in propriã personalitatẽ, & est persona sicut
Ioanes. Ex hoc sequitur, quòd Deus nunc potest assume
re naturam Michaelis. ¶ Tertia conclusio, in tali euentu
persona præexistens destrueretur, & desineret esse. Ita
pronunciat D. Tho. loco citato, & in hac quæstione art. 1.
ad 3. & ratio est. Nam si maneret persona præexistens, &
assumeretur à diuina ipsa natura, tam essent duæ
personæ, & sic non esset vnio hypostatica.

D. August.

Ludouicus Viues reprehendit.

Dubium.

D. Thom. Prima conclusio.

2. Conclu.

3. Conclu.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm filius Dei debuerit assumere humanam naturam abstractam ab omnibus indiuiduis.

30 Sup. q. 2. artic. 2. ad 3. & 5. ad 2. & q. 4. arti. 2. ad 1. & 3. c. & 3. di. 5. q. 3. ar. 3. ad 1. & di. 6. q. 1. ar. 1. q. 3. ad 1.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd filius Dei debuerit assumere humanam naturam abstractam ab omnibus indiuiduis. Assumptio enim humanæ naturæ facta est ad communem omnium hominum salutem: vnde dicitur primæ ad Tim. 4. de Christo, quòd est Saluator omnium hominum, maximè fidelium: Sed natura prout est in indiuiduis, recedit a sua communitate. Ergo filius Dei debuit humanam naturam assumere, prout est ab omnibus indiuiduis abstracta.

¶ 2. Prætereà, In omnibus id, quod est nobilissimum, est Deo attribuendum: Sed in vnoquo que genere illud, quod est per se, poussimum est. Ergo filius Dei debuit assumere hominem per se. Qui quidem secundum Platonicos * est ipsa humana natura ab indiuiduis separata. Hanc igitur debuit filius Dei assumere.

Vt pater ex Art. 1. met. tex. 6. & 25.

¶ 3. Prætereà, Humana natura non est assumpta à filio Dei, prout significatur in concreto per hoc nomen homo, vt dictum est. * Sic autem significatur, prout est in singularibus, vt ex dictis patet. † Ergo filius Dei assumpsit naturam humanam, prout est ab indiuiduis separata.

Art. præc.

Art. præcc.

Sed contra est quod dicit Dam. * in 3. lib. Deus verbum incarnatum non eam, quæ nuda contemplatione consideratur naturam, assumpsit: non enim incarnatio hoc, sed deceptio & fictio Incarnationis esset. Sed humana natura, prout est ab indiuiduis separata vel abstracta, in nuda cõtemplatione cogitatur: quia secundum seipsam non subsistit, vt ibidem Dama. * dicit. Ergo filius Dei non assumpsit humanam naturam, secundum quòd est à singularibus separata.

Li. 3. ort. fi. c. 11. circa princip.

Loco nũc citato.

Respondeo dicendum, quòd natura hominis vel cuiuscunque alterius rei sensibilis, præter esse, quod in singularibus habet, dupliciter potest intelligi. Vno modo quasi p seipsam esse habeat præter materiam, sicut Platonici posuerunt. Alio modo sicut in intellectu existens, vel humano vel diuino. Per se quidem subsistere non potest, vt Phi. probat in 7. Meta. † quia ad naturam speciei rerũ sensibilium, pertinet materia sensibilis, quæ ponitur in eius definitione: sicut carnes & ossa in definitione hominis. Vnde non potest esse, quòd natura humana sit præter materiam sensibilem.

Li. 7. metaphy. tex. 26. & 27. tom. 3.

Si tamen esset hoc modo subsistens natura humana, non fuisset conueniens, vt à verbo Dei assumeretur. Primò quidem, quia assumptio ista terminatur ad personam: hoc autem est contra rationem formæ communis, vt sit in persona: quia in persona indiuiduatur. Secundò: quia naturæ communi non possunt attribui nisi operationes communes & vniuersales: secundum quas homo non meretur, nec demeretur. Cùm tamen illa assumptio ad hoc facta sit, vt filius Dei natura assumpta nobis mereretur. Tertiò: quia natura sic existens non est sensibilis, sed intelligibilis. Filius autem Dei assumpsit humanam naturam, vt hominibus in ea visibilis appareret, secundum illud Baruc. 3. Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. Similiter etiam non potuit assumi humana natura à filio Dei, secundum quòd est in intellectu diuino: quia sic nihil aliud est, quàm natura diuina, & per hunc modum ab æterno esset in filio Dei humana natura. Similiter non conuenit dicere, quòd filius Dei assumpsit humanam naturam, prout est in intellectu humano: quia hoc nihil aliud esset, quàm quòd intelligeretur assumere naturam humanã. Et sic si non assumeret eam in rerum natura, esset

intellectus

intellectus falsus. Nec esset aliud ista naturæ humanæ assumptio, quàm fictio quædam Incarnationis: vt Damas. * dicit.

Li. 3. ca. 11. circa prin.

Ad primum ergo dicendum, quòd filius Dei incarnatus, est communis omnium Saluator, non communitate generis, vel speciei, quæ attribuitur naturæ ab indiuiduis separatæ: sed communitate causæ, prout Ius Dei incarnatus, est vniuersalis causa salutis humanæ.

Ad secundum dicendum, quòd per se homo, non inuenitur in rerum natura: ita quòd sit præter singularia, vt Platonici posuerunt. * quamuis quidam dicant, quòd Plato non intellexit hominem separatum esse, nisi in intellectu diuino. Et sic non oportuit quod assumeretur à Verbo, cùm ab æterno sibi affuerit.

Apud Ari. 1. met. tex. 6. & 25.

Ad tertium dicendum, quòd quamuis natura humana non sit assumpta in concreto, vt suppositum præintelligatur assumptioni: sic tamen assumpta est in indiuiduo, quia assumpta est, vt sit in indiuiduo.

SVMMA TEXTVS.

CONclusio est negatiua. Quã probat primo D. Thom. ex Damas. 3. lib orthodo. fidei cap. 11. Deinde quoniam quælibet natura rei sensibilis præter esse, quod habet in singularibus, dupliciter potest intelligi. Vno modo quasi per se ipsam esse habeat, vt Platonici posuerunt. Et sic non potest esse in rerum natura, vt ostenditur in 7. metaph. neque fuit conueniens, vt à verbo diuino assumeretur. Tùm quoniam assumptio ista terminatur ad personam incommunicabilem. Natura vero sic abstracta est communicabilis pluribus suppositis. Tùm quia assumptio ad hoc facta est, vt filius Dei aliquas exerceret peculiares operationes per quas mereretur, quæ tamen non poterant naturæ communi conuenire. Tùm vltimò quoniam Christi natura humana est sensibilis, non intelligibilis tantum, ergo non debuit Christus talem naturã assumere. Alio modo potest natura considerari prout in intellectu existens. & sic non potuit assumi, nam vel considerabatur vt est in intellectu diuino, & sic cum nihil aliud sit quàm natura diuina, ab æterno esset in filio Dei natura humana, vel vt est in intellectu humano, & sic non esset realis assumptio, sed tantum intelligeretur assumi natura humana.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Dubium, Prim. arg.

RAtiones, quibus D. Thom. ostendit conclusionem huius articuli, sunt adeò euidentes, vt nostra non indigeant expositione. Veruntamen est dubium circa illam propositionem D. Thomæ, qua asserit esse contra rationem formæ communis esse in persona, videtur siquidem falsa primo, quoniam si humanitas esset subsistens, & ab omni materia sensibili separata vt Platonici posuerunt, nõ esset excellentior aliis substantijs separatis, quales sunt Angeli, sed non est contra rationem Angelicæ naturæ esse in persona, imò de facto natura Angelica per suppositalem rationem terminatur, ergo non esset contra rationem humanitatis separatæ per personalitatem terminari. ¶ Deinde natura sic separata licèt in ratione exemplaris esset vniuersalis & communis, esset tamen in essendo singularis, ergo poterat per personalitatem terminari. ¶ Confirmatur, illa humanitas sic separata esset subsistens, ergo singularis in essendo, & per consequens suppositali, & personali ratione terminata. Dominus Cajetanus in huius dubij explicatione dicit duo. Primum, quòd ratio D. Tho. non affertur ad ostendendum impossibilitatem assumptionis, sed ad manifestandam incongruentiam. Alterum est, quòd persona non est eiusdem rationis in natura subsistenti, & abstracta à conditionibus singularibus, & in natura singulari concreta materiæ sensibili. Vnde quando dicit D. Thom. quòd natura communis non potest esse in persona, loquitur de persona non absolutè, sed vt conditionibus materialibus, & grossis determinatur. Hæc sententia domini Caietani quantum conijcere licet, non est consona rationi. D. Th. in articulo. Nam D. Tho. loquitur de natura communi, quam ponebant Platonici ab omni conditione materiæ segregatam, quæ iuxta sententiam Aristo. 7. lib. metaph. tex. 28. 31. 45. non solum erat vniuersalis, & communis in ratione exemplaris, verum etiam in essendo. Et de hac optimè procedit ratio D. Thom. nam implicat, quòd sit natura communis, & indifferens pluribus suppositis, & quòd vt sic determinetur per aliquam personalitatem. Et iuxta hunc sensum intelligenda est similiter secunda ratio D. Thom. videlicet, quòd naturæ communi ascribendæ sunt operationes communes, in quibus non reperitur ratio meriti, & ideo natura sic communis, non potest à filio Dei assumi. ¶ Ad primum argumentum respondetur, quòd etiam si natura angelica sit magis abstracta, & immaterialior, quàm humanitas, nihilominus potuit assumi natura angelica singularis, eo quod determinabilis est per personalitatem, non autem humanitas abstracta ab omnibus conditionibus singularibus. ¶ Ad secundum & tertium patet quid dicendum sit ex supradictis. Dicitur enim quòd natura sic abstracta, non solum in ratione exemplaris verum etiam in essendo esset vniuersalis, & ideo non potest assumi. De alijs huius articuli dubijs videndus est Caietanus, qui optimè loquitur.

Aristo.

Ad primũ.

Ad secũdum & tertiũ.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrùm filius Dei naturam humanam assumere debuerit in omnibus indiuiduis.

31 Sup. q. ar. 5. ad 1. & 3. di 4. q. 1. ar. 2. q. 1.

AD quintum sic proceditur. Videtur, q̃ filius Dei humanã naturam assumere debuerit in omnibus indiuiduis. Illud enim, quod primo & per se assumptum est, est natura humana: Sed quod conuenit per se alicui naturæ, conuenit omnibus in eadem natura existentibus: ergo conueniens fuit vt natura humana assumeretur à Dei verbo in omnibus suis suppositis.

¶ 2. Prætereà, Incarnatio diuina processit ex diuina charitate, vnde dicitur Ioan. 3. *Sic* Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret: Sed charitas facit vt aliquis se cõmunicet amicis quantum est possibile. Possibile autem fuit filio Dei, vt plures naturas hominum assumeret (vt supra dictum est *) & eadem ratione omnes. Ergo conueniens fuit, quòd filius Dei assumeret naturam humanam in omnibus suis suppositis.

q. 3. ar. 7.

¶ 3. Prætereà, Sapiens operator perficit opus suum breuiori via, qua potest. Sed breuior via fuisset, si omnes homines assumpti fuissent ad naturalẽ filiationem, quàm quòd per vnum filium naturalem multi in adoptionem filiorũ adducantur: vt dicitur Gal. 4. Ergo humana natura debuit à filio Dei assumi in omnibus suppositis.

Sed contra est quod Damasc. * dicit in 3. libr. quòd filius Dei non assumpsit humanã naturã, quæ

l. 3. ca. 11. circ. princ.

quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ in specie consideratur: neque enim omnes hypostases eius assumpsit.

Respondeo dicendum, ꝙ non fuit cōueniens, ꝙ humana natura in omnibus suis suppositis à Verbo assumeretur. Primò, quia tolleretur multitudo suppositorum humanæ naturæ, quæ est ei connaturalis. Cum.n.in natura assumpta non sit considerare aliud suppositum præter personam assumentem (vt supra dictum est*) si nō esset humana natura, nisi assumpta, sequeretur quòd nō esset nisi vnū suppositum humanæ naturę, quod est persona assumens. Secundò, quia hoc derogaret dignitati filij Dei incarnati, prout est primogenitus in multis fratribus secundum humanam naturam, sicut est primogenitus omnis creaturæ secundum diuinam: essent.n.tunc omnes homines æqualis dignitatis. Tertiò, quia conueniens est, ꝙ sicut vnum suppositum diuinum est incarnatū: ita vnam solam naturam humanam assumeret, vt ex vtraque parte vnitas inueniatur.

ar.3 huius quæst.

Ad primum ergo dicendum, quòd assumi conuenit secundum se humanę naturę, quia scilicet non conuenit ei ratione personæ, sicut naturę diuinæ conuenit assumere ratione personę. Non autem conuenit ei secundum se, sicut pertinens ad principia essentialia eius, vel sicut naturalis eius proprietas: per quem modum conueniret omnibus eius suppositis.

Ad secundum dicendum, ꝙ dilectio Dei ad homines manifestatur non solum in ipsa assumptione humanę naturæ, sed precipuè per ea, quæ passus est in humana natura pro aliis hominibus: secundum illud Ro. 5. Commendat autem Deus suam charitatem in nobis: quia cum inimici essemus, Christus pro nobis mortuus est: quod locū non haberet, si in omnibus hominibus naturam humanam assumpsisset.

Ad tertium dicendum, ꝙ ad breuitatem viæ, quam sapiens operator obseruat, pertinet, ꝙ non faciat per multa, quod sufficienter potest fieri per vnum. Et ideo conuenientissimum fuit, quòd per vnum hominem omnes alij saluarentur.

SVMMA TEXTVS.

Cōclusio. Damasce. Conclusio est negans. Et probatur primo ex Damasc. lib. 3. orrho. fidei, c. 11. Secundò, quia non debuit tolli multitudo suppositorum humanæ naturæ, quæ est ei connaturalis, tolleretur autem eo, ꝙ in natura assumpta solum est vnicum suppositum diuinum assumens, ergo. Tertiò, non decuit, vt Christus non esset primogenitus, & primatum tenēs inter omnes homines, at si filius Dei assumpsisset naturam in omnibus suppositis nulla esset inæqualitas. ergò. Quartò, conueniens est, vt sicut vnicū suppositum diuinum est incarnatum, ita vnam solam, & singularem naturam assumpserit, vt ex vtraque parte vnitas inueniatur, ergo filius Dei non debuit assumere naturam in omnibus in diuiduis.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Dubium. IN hoc articulo sciendum est esse certum, ꝙ filius Dei assumpsit tātum vnam humanitatem ex sancta & immaculata Virgine. ¶ Sed dubium est, vtrum sit euidens, ꝙ non assumpserit omnes naturas humanas: pro parte negatiua sic arguitur. Tùm verò quoniam potest nobis nescientibus assumere. Prim. arg.

Tùm verò quoniam hæc vnio est supernaturalis, ergo non potest nobis constare, nisi per diuinam reuelationem. Tùm tertiò, quoniam de Christo nullus hoc cognouisset nisi per diuinam reuelationem. Secundum.

Tùm quartò, quoniam mihi non est euidens, quòd non sim assumptus. Nam non est mihi euidens, an habeam propriam personalitatem, an verò alienam, imò propria personalitas est mihi occulta & incognita. ¶ Respondetur, ꝙ illi qui tenent, quòd natura assumpta necessario est beata; dicerēt subinde homines assumptos necessario esse beatos, qui proinde euidenter cognoscerent ex visio ne beatifica se esse assumptos. Secundò dico, quòd homo qui peccat, euidenter cognoscit se non esse assumptum, nam euidenter cognoscit hominem assumptum a Deo non posse peccare. Tertium.

Quartum.

Solutio.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrùm conueniens fuerit, quòd filius Dei humanam naturam assumeret ex stirpe Adæ.

AD sextum sic proceditur. Videtur, ꝙ non fuerit conueniens, vt filius Dei naturam humanam assumeret ex stirpe Adæ. Dicit enim Apost. ad Heb. 7. Talis decebat, vt esset nobis Pontifex segregatus a peccatoribus: Sed magis esset a peccatoribus segregatus, si non assumpsisset naturam humanam ex stirpe Adę peccatoris. Ergo videtur quòd non debuerit de stirpe Adę naturam humanam assumere. 32 Infra q. 31. art. 1. & 3. d. 2. q. 1. ar. 2. q. 2. & opusc. 3. & ca. 224.

¶ 2. Pręterea, In quolibet genere principium nobilius est eo, quod est a principio. Si igitur assumere voluit humanam naturam, magis debuit eā assumere in ipso Adam.

¶ 3. Pręterea, Gentiles fuerunt magis peccatores quàm Iudæi: vt dicit glo. *ad Gal. 2. super illud, Nos natura Iudęi, & non ex Gentibus peccatores. Si ergo ex peccatoribus naturam humanā assumere voluit, debuit eā magis assumere ex Gentibus, quam ex stirpe Abrahę, qui fuit iustus. Glos. inter li.

Sed contra est, quòd Luc. 3. Generatio domini reducitur vsque ad Adam.

Respondeo dicendum, quòd sicut Aug. dicit in 13. de Trin.* Poterat Deus hominem aliunde susc̄ipere, non de genere istius Adæ, qui suo peccato obligauit genus humanum: sed melius iudicauit, vt de ipso, quod victum fuerat genere, assumeret hominem Deus, per quem generis humani vinceret inimicum. l. 13. c. 18. in princip. to. 3.

Et hoc propter tria. Primò quidem, quia hoc videtur ad iustitiam pertinere, vt ille satisfaciat qui peccauit: & ideo de natura per peccatum corrupta debuit assumi id, per quod satisfactio erat impleda pro tota natura. Secundò, quia hoc etiā pertinet ad maiorem hominis dignitatē, dum ex illo genere victor diaboli nascitur, quod per diabolum fuerat victum. Tertiò, quia per hoc etiam Dei potentia magis ostenditur, dum de natura corrupta & infirma assumpsit id, quod in tantam virtutem & dignitatem est promotum.

Ad

Ad primum ergo dicendum, quòd Christus debuit esse à peccatoribus segregatus quātum ad culpam, quam venerat destruere: non quantum ad naturam, quam venerat saluare: secundum quam debuit per omnia fratribus assimilari, vt idem Apost. dicit ad Heb. 2. Et in hoc etiam mirabilior est eius innocentia, ꝙ de massa peccato subiecta, natura assumpta tantam habuit puritatē.

In solu. præce.

Ad secundum dicendum, quòd (sicut dictum est*) oportuit eum, qui peccata venerat tollere, esse à peccatoribus segregatum, quantum ad culpam, cui Adam subiacuit, & quem Christus à suo delicto eduxit: vt dicitur Sapien. 10. Oportebat autem eum, qui mundare omnes venerat, non esse mundandum, sicut & in quolibet genere motus, primum mouens est immobile secundum illum motum, sicut primum alterans est inalterabile. Et ideo non fuit conueniens, vt assumeret humanam naturam in ipso Adam.

Ad tertium dicēdum, quòd quia Christus maximè debebat esse a peccatoribus segregatus, quātum ad culpam quasi summam innocentiæ obtinens, conueniens fuit, vt a primo peccatore vsq; ad Christum peruenireturr, mediantibus quibusdam iustis, in quibus præfulgerent quædam insignia futuræ sanctitatis. Et propter hoc etiam in populo, ex quo Christus erat nasciturus, instituit Deus quædam sanctitatis signa, quæ inceperunt in Abraham, qui primus promissionem accepit de Christo, & circuncisionem in signum fœderis consummandi: vt dicitur Gene. 17.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio Luc. 3. D. Augu. Conclusio est affirmatiua, quæ ostenditur ex serie, & genealogia Christi Domini, quæ refertur à D. Luc. c. 3. Vbi generatio Christi reducitur vsque ad Adam. Et ex D. Aug. 13. de Trinita. Rationes huius congruentiæ sunt istæ. Prima, quia hoc videtur ad iustitiam pertinere, vt ille satisfaciat, qui peccauit, & ideo de natura per peccatum corrupta debuit assumi id, per quod satisfactio erat implenda pro tota natura. Secunda, quia hoc pertinet ad maiorem hominis dignitatem, dum ex illo genere victor diaboli nascitur, quod per diabolum fuerat victum. Tertia, quia per hoc Dei potentia magis ostenditur dum de natura corrupta & infirma assumpsit id, quod in tantam virtutem, & dignitatem est promotum.

QVAESTIO V.

De modo vnionis ex parte partium humanæ naturæ, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de assumptione partium humanæ naturæ.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm filius Dei debuerit assumere verum corpus.

¶ Secundò, vtrùm assumere debuerit corpus terrenum, scilicet carnem & sanguinem.

¶ Tertiò, vtrùm assumpserit animam.

¶ Quartò, vtrùm assumere debuerit intellectum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm Dei filius debuerit assumere verum corpus.

AD primum sic proceditur. Videtur, ꝙ filius Dei non assumpserit verum corpus. Dicitur enim Phil. 2. ꝙ in similitudinem hominum factus est: Sed quod est secundum veritatem, non dicitur esse secundum similitudinem. Ergo filius Dei non assumpsit verum corpus. 33 Inf. ar. 2. c. & q. 14 ar. 1. c. & 3 di. 2. q. 1. arti. 3. q. 1 3. & q. 2. c. & 4. cont. c 29. 30. & 34. prin. & 35. fi. & Po. q. 6. ar. 7. cor. co. 1. & opusc. 3. ca. 213. & 227.

¶ 2. Præterea, Assumptio corporis in nullo derogauit dignitati diuinitatis: dicit enim Leo Papa in sermone de Natiuit.* quòd nec inferiorem naturam consumpsit glorificatio, nec superiorem minuit assumptio: Sed hoc ad dignitatem Dei pertinet, quòd sit omnino à corpore separatus. Ergo videtur quòd per assumptionem non fuerit Deus corpori vnitus. In sermo 1. post mediū illius incipit hic ser. saluator nost.

¶ 3. Præterea, Signa debent respondere signatis: Sed apparitiones vet. Testament. quæ fuerunt signa apparitionis Christi, nō fuerunt secundum corporis veritatem, sed secundum imaginariam visionem: sicut patet Isa. sexto. Vidi Dominum sedentem, &c. Ergo videtur quòd etiam apparitio filij Dei in mundo, non fuerit secundum corporis veritatem, sed solùm secundum imaginationem.

Sed contra est quod dicit Augustinus* in libr. 83. quæstio. Si phantasma fuit corpus Christi fefellit. Christus: Et si fefellit, veritas non est. Est autem veritas Christus. Ergo non fuit phantasma corpus eius. Et sic patet, quòd verum corpus assumpsit. li. 83. q. q. 14. i prin. tom. 4.

Respondeo dicendum, quòd sicut dicitur in li. de Ecclesiasticis* dogmatibus, natus est Dei filius, non putatiuè, quasi imaginatum corpus habens, sed corpus verum. c. 2. a med. habet inter opera Aug. to 3.

Et huius ratio potest triplex assignari. Quarum prima est ex ratione humanæ naturæ, ad quam pertinet verum corpus habere. Supposito igitur ex præmissis,* quòd conueniens fuerit filium Dei assumere humanam natutam, consequens est quòd verum corpus assumpserit. Secunda ratio sumi potest ex his, quæ in mysterio Incarnationis sunt acta. Si enim non fuit verum corpus eius, sed phantasticum, ergo nec veram mortem sustinuit, nec aliquid eorum, quæ Euangelistæ de eo narrant secundum veritatem gessit, sed solum secundum apparentiam quandam. Et sic etiam sequeretur, quòd non fuerit vera salus hominis subsecuta: oportet enim effectum causæ proportionari. Tertia ratio potest sumi ex ipsa dignitate personæ assumentis: quæ cum sit veritas, non decuit, vt in eius opere aliqua fictio esset. Vnde & dominus hunc errorem per seipsum excludere dignatus est, Lucæ vltimo, cùm Discipuli conturbati & conterriti, putabant se spiritum videre, & non verum corpus: q. 1. arti. 1.

& ideò

Universidad de Deusto
Biblioteca

& ideo se eis palpandum prębuit, dicens, Palpate & videte: quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.

Ad primum ergo dicendum, quòd similitudo illa exprimit veritatem humanę naturæ in Christo, per modum, quo omnes qui verè in natura humana existunt, similes specie esse dicuntur: nō autem intelligitur similitudo phantastica. Ad cuius euidentiam Apostolus subiungit, quòd factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis: quod fieri non potuisset, si esset sola similitudo phantastica.

c.2.declin. ad fi. to. 3.

Ad secundum dicendum, quòd per hoc, quòd filius Dei verum corpus assumpsit, in nullo est eius dignitas diminuta. Vnde Aug.* dicit in lib. de fi. ad Pe. Exinaniuit seipsum, formam serui accipiens, vt fieret seruus: sed formæ Dei plenitudinem non amisit. Non enim filius Dei sic assumpsit verum corpus, vt forma corporis fieret, quod repugnat diuinæ simplicitati & puritati. Hoc enim esset assumere corpus in vnitatem naturæ,

q.2. arti.1. quod est impossibile, vt ex supra dictis patet.* Sed salua distinctione naturæ assumpsit corpus in vnitatem personæ.

Ad tertium dicendum, quòd figura debet respondere rei quātum ad similitudinē, non quantum ad rei veritatem. Si enim secundum omnia esset similitudo, iam non esset signum, sed ipsa res: vt Damasc.* dicit in 3. lib. Conueniens ergo

li.3.ca.26. circa fi. fuit, vt apparitiones vet. Testament. essent secundum apparentiam, quasi figurę: apparitio autem filij Dei in mundo esset secundum corporis veritatem, quasi res figurata per illas figuras. Vnde dicit Apostolus 2. Col. 2. Quæ sunt vmbra futurorum, corpus autem Christi.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio D.August. CConclusio est affirmans, & probatur primò ex D. Augustlib.83.quæstionum q.14. Deinde filius Dei re vera assumpsit naturam humanam, de cuius ratione & essentia est verum corpus, ergo. Tertiò, si non assumpsit verum corpus, ergo nec veram mortem sustinuit, neque aliquid eorum, quę Euangelistę de eo narrant secundum veritatem gessit, sed solum secundum apparentiam quandam. Quartò, filius Dei est ipsamet veritas, ergo non decuit, ꝙ in eius opera aliqua fictio esset, sed id quod re vera gestum est. Vnde Lucæ vltimò, vt hunc errorem Christus è cordibus discipulorum euelleret, inquit, palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habent sicut me videtis habere.

Luc. vlti.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Manichæi Marcioni stæ. IN hoc articulo sciendum est, ꝙ Manichæi hæretici, & Marcionistæ aiebant Christum Dominum non assumpsisse verum corpus, sed phantasticum, & imaginarium. Et Manichæi quidem mouebantur ad hoc asserendum, quoniam existimabant omnia corpora visibilia a malo Deo esse condita. Marcionistę verò ex eo quoniam arbitrabantur esse indignissimum, quòd diuina maiestas nostris sordibus se commacularet. Contra istos hæreticos statuitur conclusio D. Th. quæ est certa secundum fidem Catholicam, & definita in omnibus ferè conciliis.

Ephesinū. Chalcedo. Constant. Florent. Lateranē. In Concil. Nicæno, Ephesino, Chalcedonensi, iii 5. & 6. Constantinop. in Concil. Lateranen. & habetur definitio

in cap. firmiter. de summa Trinit. In Concil. Florentino, Sess. 1. In Concil. Toletano I. in assertione fidei. In Concilio I. Bracharen. cap. 4. Et denique in vniuersis conciliis, in quibus definitur, quòd Christus sit verus homo. Habetur eadem veritas expressè in diuinis literis. Ioā. 1. Verbum caro factum est. Romanorum 1. Qui factus est ei ex semine Dauid, secundum carnem. Ad Gala. 4. Misit Deus filium suum factum ex muliere. Iugulatur hæc hæresis Manichæorum in illis verbis Matth. 1. De qua natus est Iesus. Et iterum, Peperit filium suum primogenitum. Vnde beatissima Virgo sola dicitur interemisse omnes hæreses pariendo Christum verum Deum & verum hominem. In hoc enim iugulantur infinitæ hæreses, negantes veram humanitatem Christi. Confutatur etiam iste error manifestè in illo Lucæ vlt. Palpate & videte, quoniam spiritus carnem & ossa non habent sicut me videtis habere. De confutatione huius hæresis legatur D. Augustl. lib. de hæresibus cap. 46. Tertullianus lib. de carne Christi contra Marcionem. D. Thom. quarto contra Gentes cap. 29. Alphonsus de Castro. lib. de hæres. verbo Christus, hæresi secunda.

Toletanū. Bracharē. Ioan. 1. Rom. 1. Gala. 4. Matth. 1. Augustl. Tertul. D. Thom. Alphon. de Castro.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm Dei filius debuerit assumere corpus terrenum, scilicet carnem & sanguinem.

34 Infr. q.35. arti.3.c. & q.37.art.1. c. & q.54. arti.3.c. & 3.di.2.q.1. ar.3.q.1.c. & q.2.c. & 4.cōtra ca. 30. & 34. & opus. 3. c.214.

AD secundum sic proceditur. Videtur, ꝙ Christus non habuerit corpus carnale, siue terrestre, sed cœleste: dicit enim Apostolus primæ ad Corinth. 15. Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cœlo cœlestis: Sed primus homo, scilicet Adam fuit de terra, quantum ad corpus, vt patet Genes. 1. Ergo etiam secundus homo scilicet Christus fuit de cœlo, quantum ad corpus.

¶ 2. Præterea, Primæ ad Corinth. 15. dicitur, Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt: Sed regnum Dei principaliter est in Christo. Nō ergo in ipso est caro & sanguis, sed magis corpus cœleste.

¶ 3. Præterea, Omne quod est optimum, est Deo attribuendum: Sed inter omnia corpora nobilissimum est corpus cœleste. Ergo tale corpus debuit Christus assumere.

Sed contra est, quòd Dominus dicit Lucæ vltimo. Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Caro autem & ossa non sunt ex materia cœlestis corporis, sed ex inferioribus elementis. Ergo corpus Christi non fuit corpus cœleste, sed carneum & terrenum.

Respondeo dicendum, quòd eisdem rationibus apparet, quare corpus Christi non debuit esse cœleste, quibus ostensum est,* quod non debuit esse phantasticum. Arti.præc.

Primò enim, quia sicut veritas humanæ naturæ non saluaretur in Christo, si corpus eius esset phantasticum (vt posuit Manichæus) ita etiam non saluaretur si poneretur cœleste: sicut posuit Valentinus. Cùm enim forma hominis sit quædam res naturalis, requirit determinatam materiam, scilicet, carnes & ossa, quę in hominis

diffinitione

l.7.tex.39. tom.3. diffinitione poni oportet: vt patet per Philosophum, ✠ 7. Metaph.

Secundò, quia hoc etiā derogaret veritati eorum, quæ Christus in corpore gessit. Cùm enim corpus cæleste sit impassibile & incorruptibile (vt probatur in ✠ primo de Cęlo) si filius Dei corpus cęleste assumpsisset, nō verè esurisset, nec sitisset, nec etiam passionem, & mortem sustinuisset.

l.1.tex.20. tom.2. Tertiò etiā hoc derogaret veritati diuinæ: Cùm enim filius Dei se hominibus ostēderit, quasi corpus carneum & terrenum habentem, fuisset falsa demōstratio, si corpus cęleste habuisset. Et ideo

c.2.a med. to.3. inter opa Aug. in libro de Ecclesiasticis ✠ dogmatibus dicitur, Natus est Dei filius carnem ex Virginis corpore trahens, & non de cęlo secum afferens.

Ad primum ergo dicendum, quòd Christus dicitur de cęlo descendisse dupliciter. Vno modo ratione diuinæ naturæ, non ita, quòd natura diuina in cœlo esse desierit, sed quia in infimis nouo modo esse cępit, scilicet secundum naturā assumptam: secundum illud Ioannis tertio. Nemo ascendit in cęlum, nisi qui descendit de cęlo Filius hominis, qui est in cęlo. Alio modo, ratione corporis: non quia ipsum corpus Christi secūdum suam substantiam de cœlo descenderit, sed quia virtute cœlesti, id est, Spiritu sancto, est eius corpus formatum. Vnde Augustl.* dicit ad Orosium, exponēs auctoritatem inductam, Cęlestem dico Christum: quia non ex humano conceptus est semine. Et hoc etiam modo Hilarius exponit in libro de Trinit.*

In dialogo. 63. q. 44.a med. illius to.4.

Ad secundum dicendum, quòd caro & sanguis non accipiuntur ibi pro susistentia carnis & sanguinis, sed pro corruptione carnis & sanguinis. Quæ quidem in Christo non fuit quantum ad culpam: fuit tamen ad tempus quantum ad pœnam, vt opus nostræ redemptionis expleret.

libr.10. de Trin. ante medium fenstum.

Ad tertium dicendum, quòd hoc ipsum ad maximam Dei gloriam pertinet, quòd corpus in firmum & terrenum ad tantam sublimitatē proueuit. Vnde in Ephesina synodo legitur verbum sancti Theophili dicentis, Qualiter artificum optimi non in pretiosis tantum materiebus artē ostendentes, in admiratione sunt, sed vilissimum lutum, & terram dissolutam plerumque assumentes, suæ disciplinæ demonstrantes virtutem, multò magis laudantur: ita omnium optimus artifex Dei verbum, non aliquam pretiosam materiam corporis cœlestis apprehendens, ad nos aduenit, sed in luto magnitudinem snæ artis ostendit.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio. CConclusio est affirmans. Et est vera fides contra Valentinum hæreticum Manichæi discipulum asserentē, Christum habuisse corpus cęleste, non terrenum: hæc veritas comprobatur eisdem testimoniis, quibus conclusio

D. Thom. præcedentis articuli. Et rationes D. Thom. comprobant eam esse certam secundū fidem. Legatur tamen D. Tho. 4. contra Gentes ca. 30. vbi fusius hanc hæresim destruit, & impugnat.

EXPOSITIO ARTICVLI.

IN hoc articulo est grauis quæstio, vtrū Dei filius vnierit sibi hypostaticè sanguinē, & cæteros humores, qui ad consistentiam humani corporis sunt necessarij? A parte negatiua sic arguitur. ¶ In primis est sentēcia valde probabilis, ꝙ sanguis & reliqui humores non informantur anima rationali, nec recēlentur inter partes humanæ naturæ, sed Dei filius tm assumpsit partes humanæ naturæ, & ea quæ sunt de veritate humanæ naturæ ergo. Maior asseritur a plerisq; doctissimis Theologis, & Philosophis. ¶ Secundò, filius Dei quod semel assumpsit, nunquam dimisit, vt est celebre Theologorum prouerbium ex D. Damasc. sed Christus Dñs in passione sua vniuersum sanguinem suum effudit, ergo dimisit, ergo nunquam assumpsit. ¶ Confirmatur, sanguis effusus in passione non est totus reassumptus in resurrectione, ergo non fuit prius assumptus in incarnatione. Antecedens patet, qm̄, vt refert Syluester in Rosa aurea tract. 3. q. 31. Pius secundus defiuit, ꝙ multæ particulæ sanguinis Christi reseruantur apud nos. ¶ Tertiò, omnes quatuor humores, scilicet, sanguis, flegma, bilis, atra bilis, ex quo pertinent ad corporis humani consistentiam. Sed videtur esse inconueniens asserere, quòd alij tres humores sint vniti diuinitati hypostaticè, vel saltim non est certum, ꝙ sint vniti diuinitati, ergo idem est asserendum de sanguine. ¶ Quartò, asserere quòd filius Dei assumpsit sanguinem, & reliquos humores, infert grauissima incommoda contra diuinam Theologiam, ergo non est asserendum. Antecedens probatur. Nam si sanguis est vnitus Deo hypostaticè, sequitur in primis sanguinem esse Deum, nam habet sanguis existentiam diuinam sicut humanitas. Sequitur rursus, sanguinem esse hominem. Nam bene sequitur, hic Deus est sanguis, & hic Deus est homo, ergo homp est sanguis Præterea, si sanguis fuit vnitus Dei verbo, sequitur, ꝙ ēt separatus & vnitus mansit, quemadmodū corpus & anima in triduo mansērūt vnita, ex quo statim sequitur, ꝙ omnes particulæ sanguinis effusi Domini nostri manserunt vnitæ diuinitati, atq; adeò ꝙ quælibet particula esset Deus, siquidem habebat vnitam diuinitatem, & cum essent in infinitum sparsæ sequitur, ꝙ in triduo ferè infinita entia essent Deus, & cum aliqua particula sanguinis sit conuersa in pulueren, & in lutum, cui subinde esset vnita diuinitas, sequitur lutum esse Deū. Sed & illud incommodum videtur euidenter sequi ex prædicta assertione, nempè esse concedendum, ꝙ Christus in passione fuerit effusus. Quòd sequatur patet nam sanguis fuit vnitus Christo personaliter, & sanguis fuit effusus in cruce, ergo Christus debet dici effusus in ꝓprietate sermonis, sicut Christus dicitur sepultus, qm̄ corpus, quod erat vnitum Christo personaliter fuit sepultum, & dicitur descēdisse ad inferos, quoniā anima, quæ erat vnita diuinitati descendit ad inferos. ¶ Pro explicatione huius quæstionis sciendum, quòd in quæstione proposita duæ dubitationes insinuantur. Vna est Physica, vtrūm sanguis & reliqui humores informētur anima rationali, saltim quantum ad esse vegetabile. Altera est Theologica, vtrūm sanguis & reliqui humores fuerint vniti in Christo verbo diuino hypostaticè. Secundò, scire oportet, quòd de hac quæstione sunt variæ sententiæ inter doctores. Duran. in 4.d.10.q.1.pro certo habet, sanguinem non esse partem humanæ naturæ, nec fuisse vnitum diuinæ naturæ hypostaticè. Consentit Abulensis in paradoxa 2. capitulo 40. Secūda opinio docet sanguinem non esse partem humanæ naturæ, verūm fuisse assumptum a verbo diuino hypostaticè. Hæc sententia placuit Capreolo in 4. distin. 10. quæst. 2. ad 4. contra primam conclusionem, & magistro Soto in eadem distinct. quæstio. 1. articulo secundo. Et probata fuit magistro Victoria. Alij distinguunt geminum sanguinem, vnum qui est in alimentum corporis niuētis, & uocatur nutrimentalis, & iste nec informatur rationali anima, neque fuit vnitus verbo hypostaticè.

Explicatio qōnis. Durand. opinio. Tertium. Quartum. Confir.' Secūdum. Prim. arg. Sylueſter. Vtrūm sanguis, & alij humores sint vniti hypostaticè. Quæstio.

Capreolo. Soto. M. Victor.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Alter sanguis est perfectus, qui est necessarius ad cõsistẽtiam corporis humani, etiam si alimento non indigeat, & is formatur anima rationali, & fuit vnius verbo hypostaticè, est enim pars humanæ naturæ, sicut caput, manus, &c. Hæc sententia placuit Syluestro in Rosa aurea, quæstione 30. 31. & 32. quibus in locis fusissimè, & diligentissimè explicat propositam quæstionem. In hac sententia est dominus Caietanus hic, & infra quæstione 54. articulo tertio. Sunt qui dicant, quòd vniuersus sanguis, qui versatur in venis informatur anima rationali, & fuit vnitus verbo diuino hypostaticè. ¶ In huius rei expositionem est prima conclusio. Sanguis in Christo Domino fuit vnitus verbo diuino hypostaticè, & contrarium asserere est magnus & intolerabilis error. Probatur. Nam sanguis Christi Domini fuit infinitum pretium nostræ redemptionis, sed nisi fuisset vnitus verbo diuino hypostaticè, non fuisset infinitum pretium nostræ redemptionis, ergo fuit vnitus verbo hypostaticè. Maior probatur, nam sanguini Christi Domini tribuuntur in diuinis literis istæ excellentiæ, & prærogatiuæ, q̃ sit effusus in remissionem peccatorum, quòd per illũ Christus dicatur propitiatio, pacificator, & redemptor, & quòd ipse sanguis emundet cõscientias nostras, & lauet a peccatis, & quòd ipso i sanguine nos vincimus, & lauamus stolas nostras, vt patet Matth. 26. Marc. 14. Roman. 3. Ephes. 1. & 2. Colos. 1. Hebræo. 9. 10. 12. & 13. 1. Petri 1. 1. Ioan. primo, Apocalyp. sæpissimè, at si sanguis non esset infinitũ pretium nostræ redemptionis, non magis istæ prærogatiuæ tribuerentur sanguini Christi, quàm eius lachrymis, aut sudoribus, imò quàm cuicunque dono, quod Deo obtulisset, non certè magis quàm eleemosynæ, quam largitus fuisset pauperi. Cùm igitur in sacris scripturis tam crebra, & assidua fiat mentio de valore sanguinis Christi effusi, asserendum est omnino, quòd sanguis Christi in se propter vnionem ad verbum habet infinitum valorem, sicut corpus Christi. Confirmatur etiam. Nam D. Petrus 1 canonica capit. primo, sic loquitur: Non corruptibilibus auro & argento, sed pretioso sanguine Agni immaculati redempti estis. Quibus in verbis apertè significat sanguinem Christi in se habere infinitum valorem, neq; aliquo prrtio posse æstimari. Secundò probatur ex definitionibus Pontificum. Clemens VI. in extrauag. Vnigenitus, de potentia, & remissione definit planè, quòd vna gutta sanguinis Christi erat sufficiens pretium nostræ redemptionis, propter vnionem ad verbum. Itaque non habebat infinitatem sicut ieiunium & fletus Christi, quia erant opera infiniti suppositi, sed habebat infinitatẽ in se propter vnionem hypostaticam ad diuinitatem sicut corpus Christi habet infinitatem. Hanc definitionem quidam Theologi explicãt, vt accipiatur gutta sanguinis pro effusione gutæ sanguinis, quæ effusio erat infiniti valoris, quoniam erat operatio infiniti suppositi. In quo sensu etiam lachrymatio, & ieiunium Christi erant opera infiniti valoris. Sed contra hanc expositionem est argumentum dudum factum. Nam est incredibile secundum seriem sanctarum scripturarum, quòd non sit maior virtus in sanguine ad redimendum genus humanum, quàm in agno si Christus obtulisset illum. Deinde, in hac expositione infertur violentia definitioni Pontificis, dum gutta sanguinis accipitur pro effusione sanguinis. Tandem ipse Summus Pontifex definiuit nostram conclusionem expressis verbis, vt refertur in Directorio inquis. quæst. 10. & apud Syluestrũ loco citato. Et cõdemnauit concionatorem quendam, qui apud Barchinonam prædicauit sanguinem non fuisse vnitũ Christo personaliter, & præcepit, quòd oppositum nostræ conclusionis vbique prædicaretur & denunciaretur tanquam hæreticum. Idem ipsum definiunt duo alii Summi Pontifices post longam deliberationem, vt autor est Syluest. loco citato. Ex quo sequitur, quòd cum Summi Pontifices non definiant istam veritatem nisi ex sanctis scripturis superiùs commemoratis, sequitur inquam sacras scripturas superius citatas in hoc sensu esse accipiẽdas, vt significent in sensu literali sanguinem Christi diuinitati fuisse vnitũ. Tertia probatio, si in triduo mortis Eucharistia fuisset consecrata, sicut fuisset filius Dei sub speciebus panis per concomitantiam, sic fuisset sub speciebus vini, ergo sanguis fuit unitus verbo diuino hypostaticè, alioquin non est ratio, quare sit verbum diuinum sub speciebus vini per concomitantiam. Confirmatur, nam de fide est, q̃ in sanguine consecrato est diuinitas p concomitantiã, ergo certum est quòd sanguis est vnitus diuinitati. ¶ Secunda conclus. licèt sanguis non esset pars humanæ naturæ, & haberẽ formam distinctam, non cogimur dicere filium Dei assumpsisse duas naturas. Nam sanguis non est perfecta natura, sed est via quædam, quæ destinatur ad naturam aliam perfectam in alimentũ corporis viui. Explicatur hoc exemplo adhibito. Quamuis in generatione hominis ex necessitate prærequiratur generatio embrionis, & animalis priusquam generatur hõ nunquam tũ dicitur homo genetare plures naturas, aut plura suppositа, Nam natura & suppositum embrionis suapte natura destinatur ad suppositum humanum. Est aliud simile in supernaturalibus, quãuis Christus assumpserit in triduo naturam cadaueris nusquam dicitur assumpsisse duas naturas, humanitatem, & naturam cadaueris: siquidem naturam cadaueris non assumpsit per se, sed consequenter, ex eo quod ex morte, & interitu hominis naturali consequio sequitur forma cadaueris. ¶ Tertia conclusio. Licèt sanguis vnitus diuinitati esset natura distincta, & suppositum distinctum, vt aqua in vase, non compellimur dicere illum sanguinem esse Deum. Nam corpus emortuum in triduo mansit vnitum diuinitati. Rursus ipsa anima mansit etiam vnita verbo diuino, sed neque anima, neq; corpus fuit Deus. Quod apertè docet Diuus Thomas infr. quæst. 50. articu. 3. ad 3. & ratio est. Quoniam corpus & anima sunt partes essentiales humanæ naturæ, & ideo propter vnionem ad vtramque nõ est cõsequens aut corpus, aut animam esse Deum. Non dissimili argumento concludo, quòd si sanguis est vnitus diuinitati, non rectè sequitur esse Deum. ¶ Quarta conclusio, licèt concedatur quod sanguis fuit vnitus verbo diuino, non compellimur idem dicere de cæteris humoribus. Nam de cæteris humoribus non est definitio Ecclesiæ. Rursus ex alia parte non constat ratione naturali esse partes humanæ naturæ. Atque adeò potest Theologus rationem differentiæ inter sanguinem, & cæteros humores adinuenire, videlicet quòd quoniam Deus statuit per sanguinem veluti per instrumentum coniunctum infiniti valoris redemptionem efficere, ideo vniuit sibi sanguinem non cæteros humores. Ex quo sequitur non esse absurdum concedere, quòd Deus non sibi vniuit personaliter cæteros humores. ¶ Quinta conclusio, non est consequens si sanguis est vnitus diuinitati, quòd totus fuerit reassumptus in resurrectione, sicuti neque capilli, neque vngues. Et Pius secundus, vt refert Syluester in rosa aurea quæstione 31. definiuit planè, quòd aliquot particulæ sanguinis effusi Domini nostri adhuc reseruantur apud nos. Et illa sententia celebris Damasceni, quod semel assumpsit nunquam dimisit, intelligenda est de partibus præcipuis, quæ secundum se totas pertinent ad veritatem humanæ naturæ. Certè quando Christus attondebat capillos, dimittebat illos nunquam reassumendos. Reassumpsit tamen de capillis, & de vnguibus id, quod erat necessarium ad ornatum & pulchritudinem corporis humani. ¶ Sexta conclusio, illa sententia, quæ asserit, quòd sanguis est pars continua humani corporis, & informatur anima rationali quantum ad esse vegetabile, mihi maximè probatur, & est valde consentanea doctrinæ fidei. Hanc doctrinam habet Diuus Thomas in 4. distinctione 44 q. 1. artic. 2. q. 2. ad 3. & quodlibet 5. q. 5. in his locis pro manifesto habet Diuus Thomas sanguinem esse partem humanæ naturæ, ex quo efficaciter colligit fuisse vnitum verbo personaliter, & in resurrectione reassumptũ. Et in hoc articulo si bene expendatur pro eodem accipit D. Tho. corpus terrenum, & carnem, & sanguinem, sed est de fide quòd assumpsit corpus terrenum, ergo est certum, quòd assumpsit carnem & sanguinem. Idem docet dominus Caietanus 1. p. q. vltima. ar. 2. & in hoc articulo, & infra q. 45. arti. 3. Et certè ego

Sylues.

1. Cõclus. Sanguis fuit vnitus verbo hypostaticè.

Matth. 26. Mar. 14. Rom. 3. Eph. 1. & 2. Col. 1. Heb. 9. 10. 12. & 13. 1. Pet. 1. 1. Ioan. 1.

Clemẽs. 6.

2. Cõclus.

3. Cõclus. Sanguis vnitus diuinitati nõ est Deus.

D. Thom.

4. Cõclus.

5. Cõclus.

6. Cõclus. Sanguis est pars humanæ naturæ.

D. Thom.

Caietan.

ego non video quomodo cohæreant ista duo, quòd sanguis non sit pars humanæ naturæ, & quòd sit vnitus verbo diuino personaliter. Nam sanguis nõ est magis vnitus Christo, q̃ mihi meus sanguis, ergò si meus sanguis nõ vnitur mihi personaliter & hypostaticè, neq; sanguis Christi vnitur Christo personaliter. Deinde, fides, & vera doctrina tantum docet, quòd filius Dei assumpsit partes humanæ naturę, ergò si sanguis non est pars humanę naturæ, certè nõ assumpsit illum. Item sequitur, quòd Dei filius assumpsit duas naturas, humanitatem & sanguinẽ, sicuti si assumpsisset corpus, & aquam. Nam secundum istam opinionem quã impugnamus sanguis est in corpore humano sicut aqua in vase. Ex hac conclusione sequuntur duo Vnum est, quòd sanguis est continuus cũ cæteris corporis partibus. Nam anima rationalis non potest informare distincta suppositа, & distinctas materias. Sed aduertat Theologus, quòd nõ necesse est, quòd continuetur cum omnibus partibus corporis, sed satis est cum partibus præcipuis, cum corde, cum epate. Nam quòd non sit continuus cum omnibus partibus liquidò demõstrat motus ejus intra venas. Quòd verò sit cõtinuus cum partibus præcipuis argumento dudum facto euidenter demonstratur, quia videlicet non informaretur anima rationali. Et nõ est maior labor i huius rei expositione, quàm exponere quomodo ossa & carnes continuantur inter sese. Sequitur secundo, quòd sanguis, & reliqui humores non sunt tam perfectæ partes corporis humani, sicut partes solidæ, & permanentes, in quarũ cõparatione docet D. Th. sæpissimè, q̃ sangais nõ est actu pars humanæ naturæ, sed est in via ad suscipiendam naturam speciei. Itaque quemadmodũ in vniuerso, nõ solũ sunt partes corpora mixta, sed etiãsimplicia & elementa quæ in mixta conuertũtur, & transformantur, ita in homine, qui est paruus mundus non solũ sunt partes quæ sunt solidæ & permanẽtes, sed etiã fluidæ, quæ sunt quatuor humores. ¶ Ad argumẽta in contrariũ & ad primũ respondetur illam sententiam commemoratã in argumento non esse valde probabilem, nec admodũ cõsentaneam sanæ doctrinæ, vt antea a nobis expositum est. Cæterũ illi, qui sunt in illa opinione consequenter dicunt filiũ Dei nõ solũ assumpsisse partes humanæ naturę, quę informantur anima rationali, sed etiã quæ ad integritatẽ & perfectionem corporis humani spectãt, omnes autem quatuor humores pertinere ad integritatem corporis humani exploratum est. ¶ Ad secundum, iam satis diximus quemadmodum sit intelligenda illa sententia D. Damasceni, filius Dei quod semel assumpsit nunquam dimisit. Et nunc dico clarius quòd illa sentẽtia tùm de partibus essentialibus corpore & anima est intelligenda, tum de integralibus capite, manu, &c. tùm de ijs quæ sunt necessariæ ad corporis integritatem & pulchritudinem, verũ est intelligenda de partibus quantum ad earũ speciẽ non tamen materialiter. Nam quãuis Christus Dominus secaret vngues, & tonderet capillos, quos certè capillos dimisso, & vngues sectos nõ informabat anima rationalis nec habebat diuinitas vnitos, semper tamen retinuit speciẽ vnguium, & capillorum, imò partes materiæ in Christo per continuam nutritionẽ fluebãt & corrumpebantur, sed illud quod corrumpebatur reparabatur per continuã nutritionẽ. Ad eundem modũ dicimus, q̃ sanguis qui effusus est in circuncisione potest dici dimissus a Deo, quãtum ad partem materialem, semper tñ retinuit sanguinis speciem. Imò illa particula, sanguinis, quantũ ego intelligo reparata est per continuam nutritionem, sicut particulæ capillorum & vnguium. Ad confirm. patet ex his, quæ dicta sunt in quinta conclusione. ¶ Ad tertium iam dictum est, quemadmodum non sit idem iudicium de sanguine & de cæteris humoribus. Nam de sanguine est veritas fidei irrefragabilis, de reliquis vero humoribus nõ est tanta certitudo. Nihilominus tamen asserere, q̃ omnes quatuor humores sunt vniti Christo personaliter est doctrinæ diuinę Theologiæ maximè cõsona. ¶ Ad quartum, in quo commemorantur incommoda contra diuinam Theologiam, iam dictum est quemãdmodum illa incommoda non sequantur, sed vltimum incommodum requirit specialem solutionem, & dicendum est, non esse absurdum cõcedere, quòd Christus Dominus fuit effusus in cruce, imo iple Dominus apud regium Prophetam Psal. 21. ita conqueritur: sicut aqua effusus sum. Fateor tamen quòd propriè effundi, & effluere est tantum corporum liquidorum, ut aquę, & sanguinis, & ideo in proprietate sermonis Christus non dicitur effusus in cruce. Et de ista dubitatione tantum dictum sit.

Quomodo sanguis sit pars humanę naturę.

Ad argum. in contrarium. Ad primũ.

Ad secũm.

Ad tertiũ.

Ad quartum.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm filius Dei assumpserit animam.

AD tertium sic proceditur. Videtur quòd filius Dei animã non assumpserit. Ioannes enim Incarnationis mysterium tradens, dixit, Verbum caro factum est, nulla facta de anima mentione. Non autem dicitur cato factũ, eo quòd sit in carnem conuersum, sed quia carnem assumpsit. Nõ ergo videtur assumpsisse animam. 55 3. di. 2. q. 1. ar. 3. q. 2. & 4 contra cap. 52. 54. princi. 55. co. 2. fi. 37. fi. & 41. co. 1. & veri. q. 20. art. 1. co. & vnio. ar. 1. co. & opusc. 3. c. 211.

¶ 2. Præterea, Anima necessaria est corpori ad hoc, quòd per eam viuificetur: Sed ad hoc non fuit necessaria corpori Christi, vt videtur: quia ipsum Verbum Dei est, de quo dicitur in Psalmo 53. Domine apud te est fons uitæ, Superfluũ ergo fuisset animam adesse, Verbo præsente. Deus autem & natura nihil frustra faciũt: vt etiã Philosophus dicit in primo de Cæ. * Ergo videtur quòd filius Dei animam non assumpserit. li. 1. de cæ. tex. 32. & li. 2. tex. 59. tom. 2.

¶ 3. Præterea, Ex vnione animæ ad corpus constituitur natura comunis, quæ est species humana. In Domino autem Iesu Christo non est communem speciem accipere, vt Damasc. * dicit in 3. libro. Non igitur assumpsit animam.

Sed contra est, quod Augustinus dicit in lib. † de Agone Christiano, Non eos audiamus, qui solum humanum corpus dicunt esse susceptum a Verbo Dei: & sic audiunt quod dictum est, Verbum caro factum est, vt negent illum hominem, vel animam, vel aliquid hominis habuisse, nisi carnem solam. li. 3. cap. 3. & 11. cap. 21. in prin. to. 3.

Respondeo dicẽdum, quòd sicut dicit Aug.* in lib. de hæresibus, opinio fuit primò quidem Arrij, & postea Apollinaris, quòd filius Dei solam carnem assumpsit absque anima, ponentes, quòd Verbum fuerit carni loco animæ. Ex quo sequebatur, quòd in Christo non fuerint duę naturæ, sed una tantum: ex anima enim & carne, vna natura humana constituitur. li. de hæres. c. 49. & 55. tom. 6.

Sed hæc positio stare non potest propter tria. Primò quidem: quia repugnat autoritati Scripturę, in qua Dominus de sua anima facit mentionẽ Matth. 26. Tristis est anima mea vsque ad mortem, & Ioannis 10. Potestatem habeo ponendi animam meam. Sed ad hoc respondebat Apollinaris, quòd in his verbis anima metaphoricè sumitur: per quem modum in ver. Testam. Dei anima commemoratur, Isai. 1. Calendas vestras & solennitates uestras odiuit anima mea. Sed sicut dicit August. † in lib. 83. q. Euangelistę in euangelica narratione narrant, quòd miratus li. 83. q. q. 80. a me. dio. tom. 4

Universidad de Deusto
Biblioteca

est Iesus, & iratus & cõtristatus, & q̃ esurijt, Quæ quidem ita demõstrant eum veram animam habuisse, sicut ex hoc, quòd comedit, & dormiuit, & fatigatus est, demõstratur eum habuisse verum corpus humanum: Alioquin ú & hæc ad metaphoram referantur, cùm similia legantur in vet. Testa. de Deo, peribit fides Euãgelicæ narrationis: Aliud enim est quod Propheticè nũtiatur in figuris, aliud quod secũdum rerum proprietatẽ ab euangelistis hystoricè scribitur. Secũdò derogat prædictus error vtilitati Incarnationis, quæ est liberatio hominis. Vt enim argumẽtatur Aug. in libro † contra Felicianum: Cur accepta carne animam dispensatio mediatoris omisit? Nisi forte aut innoxiam sciens, medicinæ indigentem esse non credidit, aut a se alienam putans redemptionis beneficio non donauit, aut ex toto insanabilem iudicans, curare nequiuit, aut vt vilem, & quæ nullis vsibus apta videretur, abiecit. Horũ duo blasphemiam important in Deum, quomodo enim diceretur Omnipotens, si curare nõ potuit desperatam? aut quomodo omnium Deus, si nõ ipse fecit animã nostram? Duobus autẽ alijs, in vno animæ causa nescitur, in altero meritum non tenetur. An intelligere causam putandus est animæ, qui eam ad accipiendam legem, habitu insitæ rationis instructam, a peccato voluntariæ transgressionis nititur separare? Aut quomodo eius generositatem nouit, qui ignobilitatis vitio dicit esse despectam? Si originem attendas, præstantior est animę substantia: si transgressionis culpam, propter intelligentiam, peior est causa. Ego autem Christum, & perfectam sapientiã dico & scio, & pissimum esse nõ dubito, quorum primò meliorem & prudentiæ capacem non despexit: secundò, eam, quę magis fuerat vulnerata, susceperit. Tertio verò hæc positio est contra ipsam incarnationis veritatem: caro enim & cęteræ partes hominis per animam speciem sortiuntur: Vnde recedente anima non est os, aut caro, nisi æquiuocè, ut patet per Philosophum in 2. de Anima, & 7. Metaphy. *

ca. 23. post medium tom. 6.

li. 2. de anima text. 9. li. 7. metaphy. text. 35. circa mediũ. to. 2. & 3.

Ad primum ergo dicendum, quòd cùm dicitur, Verbum caro factum est, caro ponitur pro toto homine: ac si diceretur, Verbum homo factũ est: sicut & Isa. 40. Videbit omnis caro pariter, quod os Domini loquutũ est. Ideo autem totus homo per carnem significatur: quia, vt dicitur in autoritate inducta, † per carnem filius Dei visibilis apparuit. Vnde subditur, Et vidimus gloriam eius. Vel ideo: quia vt Augustinus * dicit in libro 83. quæst. in tota illa unitate susceptionis principale Verbum est, extrema autem atque ultima, caro. Volens itaque Euangelista commendare pro nobis dilectionem humilitatis Dei, Verbum & carnem nominauit, omittens animam, quę est Verbo inferior, carne præstantior. Rationabile etiam fuit, vt nominaret carnem: quę propter hoc, quòd magis distat à Verbo, minus assumptibilis videbatur.

In huius solut. prin. * li. 73. q. q. 80. paulo post princ. tom. 4.

Ad secundum dicendum, quòd verbum est fons vitę, sicut prima causa uitę effectiua: Sed anima est principium uitę corporis tanquam forma ipsius: forma autem est effectus agentis. Vnde ex præsentia Verbi magis concludi posset, quòd corpus esset animatum: sicut ex presentia ignis potest concludi, quòd corpus cui ignis adhęret, sit calidum.

Ad tertium dicendum, quòd non est inconueniens, imò necessarium dicere, quòd in Christo fuerit natura, quę constituitur per animam corpori aduenientem, Damascen. * autem negat, in Domino Iesu Christo esse communem speciem quasi aliquid tertium resultans ex unione diuinitatis & humanitatis. Loco in arti. citato

SVMMA TEXTVS.

CONclusio est affirmatiua, & asserenda secũdum fidem cõtra Artium, & Apollinarem, qui aiebant, in Christo Domino verbũ fuisse loco animæ. Contra istam hæresim disputat August. li. de hæres. ca. 49. & 55. & li. 83. q. q. 80. & libro de agone Christiano cap. 21. & libro contra Felicianum ca. 13. & alibi fæpenumero. Valent etiam ad confutandam istam hæresim testimonia omnia, quæ adduximus articulo primo huius quæstionis ad ostendendum, quòd Christus sit perfectus homo, & perfectus Deus. Valet etiam illud ex Symbolo Athanasij, perfectus homo ex anima rationali, & humana carne subsistẽs. Legatur etiam D. Tho. 4. contra gentes cap. 32. vbi fusissimè hanc hæresim subuertit. Veritas huius conclusionis probatur a Diuo Thoma, primò quia alias derogaretur veritati diuinæ scripturæ, in qua fit mentio de Christi anima Matth. 26. Tristis est anima mea vsq; ad mortẽ, & Ioan. 10. Potestatem habeo ponendi animam meam. Secũdò, quia error Arij, & Apollinaris derogat vtilitati incarnationis, quæ est liberatio hominis, vt deducit D. Aug. li. contra Felicianum c. 13. Tertiò, quoniam hæc veritas astruit incarnationis veritatem. Caro enim & cæteræ hominis partes per animam speciem sortiuntur. Vt patet 2. de anima tex. 9. & 7. metaph. tex. 35. Conclusio

Matt. 26. Ioan. 10.

D. August.

EXPOSITIO ARTICVLI.

IN hoc articulo est dubium, vtrũm anima Christi Domini sit perfectior aliis in naturalibus? Hæc quæstio pendet ex alia, vtrũ omnes animæ sint æquales in naturalibus: quę disputatur ex professo fusissimè 1. p. q. 85. ar. 7. propter quod breui sermone explico meam sententiã. In primis dico, q̃ anima Christi Domini quãtum ad esse est perfectior aliis. Nam anima Christi Domini existit per esse diuinum, aliæ vero animæ existunt per esse creatum. Secũdò dico, anima Christi Domini est perfectior aliis, quantum ad potentias immateriales, scilicet, intellectum, & voluntatem. Sentio namque Christum Dominum habere meliorem intellectũ & voluntatem in naturalibus, quã cæteri homines. Tertiò dico, aĩa Christi Dñi est perfectior in naturalibus quãtum ad habitus cõcreatos, & inditos a natura, videlicet quantum ad lumẽ naturale, & synderesim, & solertiã, & perspicacitatẽ ingenij. Quartò dico, anima Christi Dñi est perfectior in naturalibus, id est, in potentijs & proprietatibus cõibus toti cõposito, quæ consequuntur ipsam animam, vt sunt sensus interiores, & exteriores, atq; ẽt appetitus sensitiuus. Vltimò dico, q̃ anima Christi Dñi est perfectior alijs in seipsa quantũ ad naturalia. Pro cuius explicatione aduertat Theologus ex doctrina dñi Caie. 1. p. loco citato, q̃ sicut aĩa in cõi est actus corporis organici, ita hæc anima est actus huius corporis, & sic proportionantur inter sese, & quemadmodũ aĩa hominis habet pro vltima differẽtia, rõnale, per quam præstat cęteris animabus, sic hæc aĩa rationalis Vtrum aĩa Christi sit perfectior aliis in naturalibus. Caietan.

tionalis addit supra alias animas hãc differentiam individualem, per quam est hæc, & ista differẽtia individualis est, quòd sit forma huius corporis melioris, vel deterioris. Hæc est vera ratio explicandi quemadmodum animæ rationales in suis essentijs sint inæquales, nec ex ea inferat Theologus quòd anima est nobilior, quia habet nobilius corpus, imò è contra res se habet. Nam corpus est propter animam, & non anima propter corpus, vt rectè admonet D. Th. 1. p. loco citato, & in hac quæst. arti. seq. ad 3. Capr. in 2. d. 32. q. Alia via incedit. Dicit enim, quòd anima illa est perfectior & nobilior, quæ dat melius esse, & magis actuat corpus. Sed nõ explicat quo vna anima det perfectius esse, & quodnam sit istud esse. Quapropter in explicatione domini Caietani omnino persistendum est, ex qua facilè intelligitur, quomodo anima Christi Domini sit perfectior aljs in naturalibus, quod adeò certum est, vt doctores Parienses censeant esse errorem dicere, quòd anima Christi Domini nõ sit nobilior, & perfectior anima Iudæ traditoris.

D. Thom. Capreolus

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm filius Dei assumere debuerit intellectum.

AD quartum sic proceditur. Videtur quòd filius Dei non assumpserit mentem humanam siue intellectũ. Vbi enim est præsentia rei, non requiritur eius imago: Sed homo secundum mentem est ad imaginem Dei, vt Aug. * dicit in lib. de Trinit. Cùm ergo in Christo fuerit præsentia ipsius diuini Verbi, non oportuit ibi esse mentem humanam.

36 3 di. 1. q. 1. ar. 3. q. 2. c. & 4. cõ. ca. 33. & veri. q. 20. ar. 1. ca. & vnio. ar. 1. cap. & op. 3. capit. 233. li. 14. ca. 3. & 620. 3.

¶ 2. Præterea, Maior lux offuscat minorem: Sed verbum Dei, quod est lux illuminans omnẽ hominem venientem in hunc mundum (vt dicitur Ioan. 1.) comparatur ad mentem, sicut lux maior ad minorem: quia & ipsa mens lux quædã est, quasi lucerna illuminata a prima luce. Proue. 20. Lucerna Domini spiraculum hominis. Ergo in Christo, qui est Verbum Dei, non fuit necessarium esse mentem humanam.

¶ 3. Præterea, Assumptio humanæ naturæ a Dei verbo, dicitur incarnatio eius: Sed intellectus siue mens humana neque est caro, neque est actus carnis, quia nullius corporis actus est, vt probatur in 3. de * Anima. Ergo videtur, quòd filius Dei humanam mentem non assumpserit.

Sed contra est, quod Augustinus * dicit in lib. de fid. ad Pe. Firmissimè tene, & nullatenus dubites, Christum filium Dei habere verã nostri generis carnem & animã rationalem, qui de carne sua dicit, Palpate & videte: quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Luc. vltimo. Animam quoque se habere ostendit dicens. Ego pono animam meam, & iterũ sumo eam. Io. 10. Intellectũ quoque animæ ostendit se habere dicẽs: Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde. Matth. 11. Et de ipso per Prophetam Deus dicit, Ecce intelliget puer meus. Isa. 52.

1. sent. d. 2. q. 1. a. 3. q. 1. ad 3. 1. 3. ex text. 6. & 12. capi. 14. in princ. to. 3.

capi. 55. in prin. to. 6.

Respondeo dicendum, quòd sicut Augustinus * dicit in lib. de hæresibus, Appollinaristę de

anima Christi à Catholica Ecclesia dissenserunt, dicentes, sicut Arriani, Deum Christum carnem solam sine anima suscepisse: In qua quęstione testimonijs Euangelicis victi, mentem defuisse animæ Christi, sed pro hac ipsum verbũ in ea fuisse dixerũt. Sed hæc positio eisdem rationibus cõuincitur, sicut & prædicta. Primò enim, hoc aduersatur narrationi Euangelicæ, quę cõmemorat eũ fuisse miratum, vt patet Matthæi octauo. Admiratio autẽ absque ratione esse nõ potest: quia importat collationem effectus ad causam: dũ scilicet aliquis videt effectũ, cuius causam ignorat, & quærit: vt dicitur in principio Metaphysicæ. * Secũdò repugnat vtilitati incarnationis, quæ est iustificatio hominis a peccato. Aĩa em humana nõ est capax peccati, nec gratiæ iustificantis, nisi p mẽtẽ. Vnde pcipue oportuit mẽte humanã assumi. Vnde dicit Damas. * in tertio lib. q̃ Dei verbũ assumpsit corpus & animã intellectualẽ & rõnalẽ. Et postea subdit, † Totus toti vnitus est, vt toti mihi salutem largiretur: quod enim inassumptum est, incurabile est. Tertiò hoc tepugnat veritati incarnationis: cũ enim corpus proportionetur animæ sicut materia propriæ formæ, non est verè caro humana, quæ non est perfecta anima humana, scilicet rationali. Et ideo si Christus animam sine mente habuisset, non habuisset veram carnem humanam, sed bestialem: quia per solam mentem anima nostra differt ab anima bestiali. Vnde dicit Augustinus * in lib. 81. q. quòd secũdum hunc errorem sequeretur, quòd filius Dei belluã quandam cum figura humani corporis suscepisset: Quòd iterum repugnat veritati diuinæ, quæ nullam patitur fictionis falsitatem.

li. 7. met. & 2. in med. tom. 3.

li. 3. ort. fid. c. 6. cir. medium. eod. li. & c. nũc dictis.

lib. 83. q. q. 80. nõ procul a prin. tom. 4.

Ad primum ergo dicendum, quòd vbi est ipsa res per sui præsentiam, nõ requiritur eius imago ad hoc, quod suppleat locum rei: sicut vbi est imperator, milites non uenerantur eius imaginẽ. Sed tamen requiritur cum præsentia rei imago ipsius, vt perficiatur ex ipsa rei præsentia, sicut imago in cera perficitur per impressionem sigilli, & imago hominis resultat in speculo p eius psentiam. Vnde ad perficiendam mentem humanam, necessarium fuit, quòd eam sibi uerbum Dei uniuerit.

Inf. q. 9. ar. 1. ad 2. & 3. di. 13. q. 1. art. 1. ad 3. & di. 17. articu. 1. q. 1. ad 2.

Ad secũdum dicendum, quòd lux maior euacuat lucem minorem alterius corporis illuminantis; non tamen euacuat sed perficit lucem corporis illuminati: ad præsentiam enim solis, stellarum lux obscuratur, sed aeris lumen perficitur. Intellectus autem seu mens hominis est quasi lux illuminata a luce diuini Verbi: & ideo per præsentiam Verbi non euacuatur mens hominis, sed magis perficitur.

Ad tertium dicẽdum, quòd licèt potentia intellectiua non sit alicuius corporis actus: ipsa tñ essentia animæ humanæ, quę est forma corporis, requiritur q̃ sit nobilior ad hoc quòd habeat potentiam intelligendi: & ideo necesse est vt corpus melius dispositum ei respondeat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. COnclusio est affirmatiua, & est certa secundum fidẽ contra Apollinarem hæreticum, qui cõuictus testimonijs Euãgelicis cõfessus est in Christo Domino fuisse animã sensitiuam, sed sine mente, & intellectu, itaque verbum Dei fuerit illi animæ loco intellectus, & mẽtis. Contra istam hæresim agit D. Aug. li. de hæres. c. 55. & li. de fide ad Petrum c. 14. & D. Tho. fusissimè 4. contra gẽtes c. 33. sed & probationes D. Thom. in hoc articulo ponitæ efficaciter destruunt istum errorem, quę sunt eædem cum rationibus articuli præcedentis.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Capreol. ESt dubium in hoc articulo. Vtrùm verbum diuinum potuerit esse in Christo loco animæ, & intellectus, id est, vtrùm potuerit supplere vicẽ animæ & intellectus. Capreolus in 3. d. 5. q. 2. & d. 14. q. 1. tenet quòd nõ, & adhibet efficacem rationem. Nam Deus non potest supplere causalitatem causæ formalis, non enim potest facere album sine albedine, ergò nõ potest facere hominem sine anima rationali. Anima siquidem rationalis est causa formalis hominis. Sed de hac re superiùs q. 2. art. 5. adhibitæ sunt efficaciores demonstrationes. Sed illud non caret scrupulo quod docet. D. Th. in artic. Christum Domini num verè fuisse miratum. Nam admiratio fit ex ignoratia causæ, quæ in Christo non potuit esse. Dicitur tamẽ, quòd Christus est admiratus quo ad scientiam experimẽtalem, sicut etiam qui nouit eclypsim futuram per scientiam, quodammodo admiratur cum experimento cognoscit. Sic exponit ipsemet D. Thom. ex D. Aug. infra, q. 15. arti. 8. hæc de ista quæst. dicta sufficiant.

QVAESTIO VI.

De modo Assumptionis quantum ad ordinem, in sex articulos diuisa.

37 3. di. 5. q. 2. ar. 1. & dis. 3. q. 3. ar. 2. c. & 4. cõt. c. 44. & spiritu. ar. 3. 5.

DEinde considerandum est de ordine assumptionis prædictæ
¶ Circa quod quæruntur sex.
¶ Primò, vtrùm filius Dei assumpserit carnem mediante anima.
¶ Secundò, vtrùm assumpserit animam mediante spiritu, siue mente.
¶ Tertiò, vtrum anima Christi fuerit priùs assumpta à verbo quàm caro.
¶ Quartò, vtrùm caro Christi fuerit priùs à Verbo assumpta, quàm animæ vnita.
¶ Quintò, vtrùm tota humana natura sit assumpta mediantibus partibus.
¶ Sextò, utrùm sit assumpta mediante gratia.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm filius Dei assumpserit carnem mediante anima.

AD primum sic proceditur. Videtur q̃ filius Dei non assumpserit carnẽ mediante anima. Perfectior enim est modus, quo filius Dei vnitur humanæ naturæ & partibus eius, quàm quo est in omnibus creaturis: Sed in creaturis est immediatè per essentiã, potentiam & præsentiam. Ergo multo magis filius Dei immediatè vnitur carni, & non mediante anima.

¶ 2. Præterea, Anima & caro vnita sunt Dei verbo in vnitate hypostasis seu personæ. Sed corpus immediatè pertinet ad personã sine hypostasim hominis, sicut & anima: quinimò magis videtur se de propinquo habere ad hypostasim hominis corpus, quod est materia, quàm anima, quæ est forma: quia principium indiuiduationis, quæ importatur in nomine Hypostasis, videtur esse materia. Ergo filius Dei non assumpsit carnem mediante anima.

¶ 3. Præterea, Remoto medio seperantur ea, quæ per medium coniunguntur: sicut remota superficie, cessaret color a corpore, qui inest corpori per superficiem: Sed separata per mortem anima, adhuc remanet vnio Verbi ad carnem: quod infra patebit. * Ergo Verbum non coniungitur carni mediante anima.

Sed contra est, quod August. dicit † in Epist. ad Volusianum: Ipsa magnitudo diuinæ virtutis, animam sibi rationalem, & per eandem corpus humanum, totumque omnino hominem in melius mutandum coaptauit. q. 50. ar. 2. Infr. art. 3. & q. 33. ar. 4. Et 3. d. 2. q. 2. arti. 3. † in epi. 3. ad medium illius to. 2.

Respondeo dicendum, quòd medium dicitur respectu principij & finis. Vnde sicut principiũ & finis important ordinem quendam, ita & medium. Est autem duplex ordo: Vnus quidem tẽporis, alius autem naturæ. Secũdùm autem ordinem temporis non dicitur in mysterio incarnationis aliquid medium: quia totam humanã naturam simul sibi Verbum Dei vniuit: vt infra patebit. Ordo autem naturæ inter aliqua potest attendi dupliciter. Vno modo secundum gradũ dignitatis, sicut dicimus Angelos esse medios inter homines & Deum: Alio modo secundum rationem causalitatis: sicut dicitur media causa existere inter primam causam & vltimum effectum. Et hic secundus ordo aliquo modo consequitur primum: sicut enim dicit Dionys. 13. c. de Diuin. nom. * Deus per substãtias magis sibi appinquas agit in ea, quæ sunt magis remota. Sic ergo, si attẽdamus gradum dignitatis, anima media inuenitur inter Deum & carnem, & secundum hoc potest dici, quòd filius Dei uniuit sibi carnem mediante anima. Sed & secundum ordinem causalitatis ipsa anima est aliqualiter causa carnis vniendæ filio Dei: non enim esset assumptibilis, nisi per ordinem, quem habet ad animam rationalem, secundum quam habet quòd sit caro humana. Dictum est enim suprà, * quòd natura humana præ cæteris est assumptibilis. q. 33. art. 5. c. 15. & ca. 4. non remote a principio.

Ad primum ergo dicẽdum, q̃ duplex ordo cõsiderari potest inter creaturam & Deum: Vnus quidem secundum quod creaturæ causantur a Deo, & depẽdent ab ipso, sicut a principio sui esse: & sic propter infinitatem suę virtutis Deus immediatè attingit quamlibet rem, causando & cõseruãdo. Et ad hoc pertinet, q̃ Deus immediatè est in q. 4. arti. 1.

est in omnibus per essentiam, præsentiam, & potẽtiã. Alius aũt ordo est, secundũ quem res reducuntur in Deum, sicut in finem. Et quãtũ ad hoc inuenitur medium inter creaturam & Deũ: quia inferiores creaturę reducuntur in Deum per superiores: vt dicit Dion. in lib. Cęle. hierar. Et ad hunc ordinem pertinet assumptio humanæ naturæ à Verbo Dei, quod est terminus assumptionis: & ideo per animam vnitur carni.

Ad secundum dicendum, quòd si hypostasis Verbi Dei constitueretur simpliciter per humanam naturam, sequeretur quòd corpus esset ei vicinius: cùm sit materia, quæ est indiuiduationis principiũ: sicut & anima, quę est forma specifica, ppinquiùs se habet ad naturã humanã: Sed quia hypostasis Verbi est prior & altior, quàm humana natura, tantò id, qd est in humana natura, propinquiùs ad eam se habet, quãtò est altius: & ideo propinquior est verbo Dei anima, quàm corpus.

Ad tertium dicendum, quòd nihil prohibet aliquid esse causam alicuius quantum ad aptitudinem & congruitatẽ, quo tamen remoto, illud nõ tollitur: quia etsi fieri alicuius depẽdet ex aliquo, postquàm tamẽ est in facto esse, ab eo non depẽdet. Sicut si inter aliquos amicitia causat aliquo mediante, eo recedente adhuc amicitia remanet: & si aliqua in matrimoniũ ducit propter pulchritudinem (quæ facit congruitatem in muliere ad copulam coniugalẽ) tamen pulchritudine cessante, adhuc durat copula coniugalis. Et similiter separata anima, remanet vnio Verbi Dei ad carnẽ.

SVMMA TEXTVS.

1. Conclu. PRima conclusio. Secundum ordinem temporis in mysterio incarnationis nõ existit aliquod medium.

2. Conclu. Quia totam humanam naturam simul sibi verbum Dei vniuit. ¶ Secunda conclusio, filius Dei assumpsit carnem mediante anima secundum ordinem dignitatis, eò quòd anima dignior sit & excellentior quàm caro, & medium locum teneat inter Deum & carnem.

3. Conclu. ¶ Tertia conclusio, filius Dei assumpsit carnem mediante anima secundum ordinem causalitatis. Hęc conclusio probatur ex D. August. Epistola ad Volusianum, vbi inquit: ipsa magnitudo diuinæ virtutis animam sibi rationalem, & per eandem corpus humanum totumque omnino hominem in melius mutandum coaptauit. Deinde caro habet quòd sit assumptibilis per ordinem ad animam rationalem, quia secundum hoc habet quòd sit caro humana, ergo in anima importatur aliquis ordo causalitatis respectu carnis assumptæ.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Durãdus. DVrandus in 3. d. 2. q. 2. negat vllum ordinem naturæ in mysterio incarnationis inueniri inter partes assumptas. Idque probat: nam si esset ordo naturæ, vel esset

Primum argumentum. ex parte assumptionis, vel ex parte assumptorum: nõ primum, quia est vnica assumptio tantum, nec vero secundum, quoniam ea, quæ assumuntur, scilicet caro & anima non vniuntur verbo assumenti tanquam duæ res distinctæ, sed inquantum faciunt vnum: vel sunt vnum, videlicet, natura humana: ergo vnum non est medium respectu alterius. Medium enim dicit distinctionem ad id, cuius est medium. ¶ Secundò arguitur in patrocinium Durandi: nam sequitur ex opposita sententia, quòd verbum diuinum non sit vnitum carni immediatè, sed tantum mediãte anima, quod est apertè falsum. Nam in triduo mansit verbum copulatum carni, tametsi illa caro non esset animata anima rationali. Pro intelligentia veritatis sciendum est, quòd conclusio D. Thom. est certissima, & asseritur à D. August. in Epistola 3. ad Volusianum, & lib. 3. de Agone Christiano capit. 18. & à Damasceno lib. 3. orthod. fidei cap. 6. & à Magistro Sẽtentiarum in 3. d. 2. vbi Doctores Scholastici versant istam quæstionem. Secundò sciendum est, quòd dupliciter potest esse vnum medium ad alterum. Vno modo medium, quod, scilicet, quando vnum assumitur, quia aliud priùs, & principaliter assumitur. Et hoc modo accidentia in Christo sunt assumpta mediante humanitate, & sic caro non est assũpta mediante anima. Nam ad vtramque partem assumptio per se & immediatè terminatur: aliud est medium, quo, id est, ratio quare aliquid est. Sicut superficies est ratio quare corpus dicatur coloratum, licèt ipsa non sit subiectum, quod recipiat colorem. Similiter diuina essentia est ratio, quare pater generat, quanquam diuina essentia non generat: ad eundem modum anima est ratio, quare caro assumatur à verbo. Caro enim non est congrua vt assumatur per se nisi ratione animæ per quam sit humana caro & pars humanitatis. Certè anima rationalis ex sua productione, & creatione est congrua, vt assumatur, verum caro ex sua productione non intelligitur digna & congrua assumptioni nisi intelligatur animata anima rationali, nihil ergo mediat inter creationem animæ, & eius assumptionem, sed inter productionẽ carnis, & eius assumptionem mediat animatio, quæ fit ab anima rationali. Dicendum est ergo quòd Dei filius assumpsit carnem mediante anima non tanquam aliquo medio inter extrema. Nam ita est immediata diuinitati caro sicut anima, sed ad sensum iam expositum. Vltimò obseruandum est, quòd Deus vniuit sibi carnem mediante anima quantum ad fieri vnionis, non tamẽ quantum ad esse. Nam vt patet, in triduo mortis caro per se mansit vnita diuinitati, vt rectè admonet D. Thom. ad tertium. Quanquam potest dici quòd etiam tunc caro non est cõgrua assumptioni nisi quia fuit vnita animæ rationali.

Ad argumenta Durand. Ad primũ. Ad sẽdm. ¶ Ex his patet ad argumenta Durandi. Nam ad primum dicendum est, quòd ordo naturæ reperitur in assumptione ex parte assumptorum. Nam licèt componant vnam naturam, componunt tamen vt duæ partes physicæ distinctæ inter se se, & anima est ratio carnis vniendæ propter rationes superius positas. ¶ Ad secundum ex dictis patet euidenter solutio.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm Dei filius assumpserit animam mediante spiritu siue mente.

38 Locis sup. art. 1. notatis. ADsecundum sic proceditur. Videtur, quòd filius Dei non assumpserit animam mediante spiritu. Idem enim non cadit medium inter seipsum & aliquid aliud: Sed spiritus siue mens non est aliud in essentia ab ipsa anima: vt in prima parte habitum est. * Ergo filius Dei non assumpsit animam mediante spiritu siue mente. P. p. q. 77. art. 1. ad 1.

¶ 2. Præterea, Illud, quo mediante facta est assumptio videtur esse magis assumptibile: Sed spiritus siue mens non est magis assumptibilis, quã anima: quod patet ex hoc, q̃ spiritus angelici nõ sunt assumptibiles: vt suprà dictum est. * Ergo videtur, quòd filius Dei non assumpserit animam mediante spiritu. q. 4. arti. 1.

¶ 3. Prętereà, Posterius assumitur à primo mediantè

Universidad de Deusto
Biblioteca

mediante priori: Sed anima nominat ipsam essentiam, quæ est prior naturaliter, quàm ipsa potentia eius, quæ est mens. Ergo videtur quòd filius Dei non assumpserit animam mediante spiritu siue mente.

Ex ca. 18. 19. 20. & 21. colligitur tom. 3. Art. præce.

Sed cõtra est, quod Augu. dicit in lib. de Agone Christiano. † Inuisibilis & incommutabilis veritas per spiritum animam, & per animam corpus accepit.

Respondeo dicendum, quòd sicut dictũ est, * filius Dei dicitur assumpsisse carnem anima mediante, tum propter ordinem dignitatis, tum etiã propter congruitatem assumptionis. Vtrunq; autem horum inuenitur, si comparemus intellectũ: qui spiritus dicitur, ad cæteras animæ partes: non enim anima est assumptibilis secundum cõgruitatem, nisi per hoc, quòd est capax Dei ad imaginem eius existens: quod est secundum mẽtem, quæ spiritus dicitur: secundum illud Ephes. 4. Renouamini spiritu mentis vestræ. Similiter etiam intellectus inter cæteras partes animæ, est superior, & dignior, & Deo similior. Et ideo, vt Damasc. dicit in 3. lib.* vnitum est carni per medium intellectus verbum Dei: intellectus enim est quid animę purissimum, sed & Deus est intellectus.

Li. 3. ort. fi. cap. 6 ante medium.

Ad primum ergo dicendum, quòd etsi intellectus non sit aliud ab anima secundum essentiam distinguitur tamen ab alijs partibus animę secundum rationem potentiæ. Et secundum hoc competit sibi ratio medij.

Ad secũdum dicendum, quòd spiritui angelico non deest congruitas ad assumptionem, propter defectũ dignitatis, sed propter irreparabilitatem casus, quòd non potest dici de spiritu humano: vt patet ex his, quę in prima parte * dicta sũt.

P. p.q. 64. art. 2.

Ad tertium dicendum, quòd anima (inter quã & Dei verbum ponitur medium intellectus) non accipitur pro essentia animę, quę est omnibus potentijs communis: sed pro potẽtijs inferioribus, quæ sunt omni animæ communes.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. GOnclusio est affirmatiua, & probatur ex D. Aug. libro de Agone Christiano. Deinde filius Dei assumpsit cæteras partes mediante intellectu tam secundũ ordinem dignitatis, quam secundum congruẽtiam assumptionis, ergo assumpsit animam mediante spiritu. Antecedens probatur. Tum quoniam intellectus est dignior, tum quoniam anima non est assumptibilis nisi per illud, quod est ad imaginem Dei. Hæc etiam conclusio probatur auctoritate Damasc. lib 3. ortrod. fidei. Damasc.

EXPOSITIO ARTICVLI

Anima rõnalis diuersis nominibus appellatur. ANimaduertendum est. Primò, quòd anima rationalis vna & eadem secundum substantiam suscipit varias denominationes iuxta varias functiones & officia, quæ habet. Dicitur & denominatur anima ex eo, quòd animat carnem, & propter operationes animæ vegetatiuæ & sensitiuæ. Dicitur autem spiritus siue mens secundum quod operatur operationes animæ intellectiuę, quę non indigent organo corporeo, & secundum quòd cęlua tur ad supernorum contemplationem. Secundò notandum est, quòd anima quæcunque dicitur quoddam potentiale respectu suarum potentiarum, vt anima rationalis respectu intellectus voluntatis, &c. rursus anima superior, & dignior dicitur esse quoddam totum potentiale respectu animę inferioris, & indignioris. Verbi causa, anima rationalis dicitur esse totum potentiale, & continere in potentia animam sensitiuam & vegetatiuam, sensitiua vero vegetatiuam, vt docet Arist 2. de Anima tex. 31. capit. 3. Tertiò notandum est, conclusionem D. Tho. intelligi posse in duplici sensu iuxta duplicem rationem totius potentialis, & partis potẽtialis, quæ in anima inueniri potest. Primus sensus est, quòd anima vna & eadẽ secundum substãtiam, qua ratione est rationalis anima, spiritus, & mens sit medium respectu sui ipsius secũdum essentiam, vt assumatur à verbo secundum inferiores rationes animæ vegetatiuæ & sensitiuæ. Secundus sensus est, quòd potentiæ spirituales animæ, intellectus, scilicet, & voluntas, quæ sunt accidẽtia propria ipsius animę, sint medium vt reliquæ potentiæ inferiores sensitiuæ, & vegetatiuæ eisdem animæ vniantur verbo. Quartò notandum est, quòd vterque sensus est verus, & id ostendit ratio D. Tho. & ea est eius mens. Eadem rursus D. Augu. in loco allegato in argumento, sed contra, in libro videlicet, de Agone Christiano cap. 18. cum sequentibus. Sed vt primus sensus est profundior & a priori infert posteriorem, ita certè magis intentus est, a D. August. & a D. Thom. Probatur hoc documẽtum, quoniam ex eo, quòd anima rationalis est secundum suam essentiam spiritus, & non indiget organo corporeo, habet dignitatem & cõgruitatem, vt ipsa assumatur, & tribuit congruitatem sibimet, ut quatenus vegetatiua est & sensitiua assumatur. Item potentiæ spirituales, quæ vniuntur in persona verbi digniores sunt & congruentiores, vt vniantur, quam potentiæ vegetatiuæ, & sensitiuæ, imo hæ potentiæ suscipiunt ab illis dignitatem & congruentiam. Confirmatur hoc argumentum, quoniam vnus sensus istorum infert alterum, prior a priori infert posteriorem, posterior a posteriori priorem. Quoniam anima secundum quod rationalis est, principium est potentiarum spiritualium. Eadem rursus anima secundum quod continet in potentia formali inferiores animas sensitiuam videlicet, & vegetatiuam, est principium omnium potẽtiarum sensitiuarũ & vegebetabilium. Et hinc patet, quòd prior sensus est profundior, maximè quoniam potentiæ, siue intellectiuæ, siue sensitiuæ non assumuntur sicut assumitur caro, aut anima, sed quia sunt in anima vel in humanitate assumpta. Et ideirco si verbum dimitteret animã nõ maneret verbum vnitum intellectui nisi faceret nouum miracolum, at si dimitteret animam maneret vnitũ carni sine vllo prorsus miraculo. Contra vtrumque sensum argumentor primò testimonio D. Tho. in responsione ad primum dicentis, & si intellectus non sit aliud ab anima secundum essentiam, distinguitur tamen ab alijs partibus animæ secundum rationem potentiæ, & secundum hoc competit sibi ratio medij. Prioribus verbis impugnatur posterior sensus, qui erat de potentijs animæ, quę distinguuntur realiter ab anima. Posterioribus autem verbis impugnatur prior sensus, vt patet apertè. Secundò argumentor speciatim contra priorem sensum ex verbis D. Tho. ad tertium inquientis, anima inter quam & Dei verbum ponitur mediate intellectus non accipitur pro essentia animæ. Tertiò contra eundem sensum. Anima secundum quod intellectiua est spiritus nõ est causa sui ipsius secundum quod vegetatiua, aut sensitiua, ergo nõ est medium sui ipsius in assumptione. Ad primum respõdetur sententiam D. Thom. manifestum esse, animæ potentias realiter distingui ab anima ipsa, vt habetur 1. p. q. 77. art. 1. in præsentia vero solum vult, quòd etiã si non distinguerentur potentiæ realiter ab animæ essentia, nihilominus tamen quoniam intellectus habet aliam rationem potentiæ, competeret ei ratio medij, quoniam sufficeret distinctio formalis & ab anima & ab alijs potẽtijs vt esset medium, & sic patet responsio ad priora verba, quę impugnabant primum sensum. Ad posteriora ve

ro respondetur, q̃ nomen partis potẽtialis & nomen totius potentialis non solum competit potentijs aĩæ, & ipsi animę respectu potentiarũ, verum anima in cõi dr habere partes veluti potestatiuas, vegetatiuũ, sensitiuũ, & intellectiuum, & quamuis respectu animæ in communi istæ partes dicantur etiam subiectiuæ. & species, tamen intellectiuum est quoddam totum potestatiuum respectu vegetatiui, & sensitiui, sensitiuum autem & vegetatiuum partes potentiales respectu intellectiui. Quo circa verba D. Thom. allegata possunt optimè intelligi iuxta vtrumque sensum. Sed pluta de re hac dicuntur & apud Arist. 2. de anima loco allegato, vbi legat Caietanus inter omnes interpretes Arist. & 1. p. q. 76. art. 3. ¶ Ad secundum respondetur quòd verba, quæ continuo subijcit D. Tho. explicant illius mentem. Nam postquam dixerat quòd anima, inter quam & verbum dicitur mediare intellectus, non accipitur pro animæ essentia, subditur, quæ est omnibus potentijs communis, sed pro potentijs inferioribus, quæ sunt omni animæ communes. Itaque sensus est, non accipitur anima pro essentia secundum quod est principium omnium potentiarum, quæ sunt animæ rationali propriæ, sed accipitur pro animæ essentia secũdum quod est principium omnium potentiarum, quæ sunt communes animæ & sensitiuæ, & vegetatiuæ. ¶ Ad tertium respondetur, non esse exigendam eandem rationem causæ inter partes potestatiuas, de quibus modo loquimur, & inter partes physicas essentiales de quibus in articulo præcedenti. Sufficit ergo ad rationem causæ quod attinet ad præsens institutum, quòd sensitiuum, vegetatiuum, & intellectiuũ reperiantur quandoq̃ue separata secũdum rem vt reperiuntur in plantis vegetatiuũ, in brutis sensitiuum, in hominibus intellectiuum. In hominibus vero in quibus ista omnia secundum rem coniunguntur inferiores partes, videlicet, vegetatiuum, & sensitiuum continentur in superiori parte, hoc est intellectiuo in potentia formali eminentiore & excellentiori primi argumenti videtur docere D. Tho. quòd intellectus & mens non distinguantur ab essentia animæ realiter. Cuius contrarium docuit 1. p. q. 77. artic. 1. Sed hæc obiectio duas habet solutiones. Prior est, quòd hic tantũ voluit D. Thom. docere, quod etiam si intellectus & anima, non distinguerentur realiter, intellectus tamen esset ratio, quare assumeretur anima. Anima enim vt habet vires ad intelligẽdum perfectior est se ipsa, vt habet vim sentiendi & vegetandi. Alia expositio est, quòd hic per intellectum, & mentem non intelligimus potẽtiam animæ, sed ipsam animã prout est intellectiua, & sensus est, ideo assumpsit animam, quia est intellectiua. Io eodem sensu accipit D. Thom in præcedenti q. art. 4 dum inter rogat, vtrum filius Dei assumpserit intellectum, id est, animam intellectiuam.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum anima à Dei filio prius fuerit assumpta, quàm caro.

39 Inf. ar. 48. q. 33. ar. 1. ad 2. & 3. & q. 35. ar. 4. Et 3. d. 2. q. 2. & 3. & dist. 3. q. 5. art. 2. Et 4. cõ. ca. 33. 44. & 45. & 3. ar. 1. huius quæst. P. p. q. 46. art. 3.

AD tertium sic proceditur. Videtur q̃ anima Christi fuerit prius assumpta à verbo, quàm caro. Filius enim Dei assumpsit carnem mediante anima: vt dictum est: * Sed prius peruenitur ad medium, quàm ad extremum. Ergo filius Dei assumpsit prius animã, quàm corpus.

¶ 2. Prætereà, Anima Christi est dignior angelis: secundum illud Psal. 96. Adorate eum omnes Angeli eius: Sed Angeli creati sũt à principio: vt in primo habitum est. † Ergo & anima Christi, quæ non fuit antè creata, quàm assumpta: dicit enim Damasc. in 3. lib. * quòd nunquam neque anima neque corpus Christi propriam habuerũt hypostasim, prẽter Verbi hypostasim. Ergo videtur quòd anima fuerit antè assumpta, quàm caro, quæ est concepta in vtero Virginis. Lib. 3. c. 2.

¶ 3. Prætereà, Ioan. 1. dicitur, Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis: & postea subditur, q̃ de plenitudine eius nos omnes accepimus, id est omnes fideles quocunque tempore: vt Christ. exponit. * Hoc autem non esset nisi anima Christi habuisset plenitudinẽ gratię & veritatis ante omnes sanctos, qui fuerunt ab origine mundi: quia causa non est posterior causato. Cùm igitur plenitudo gratię & veritatis fuerit in anima Christi ex vnione ad Verbum, secundum illud quod ibidẽ dicitur. Vidimus gloriã eius quasi vnigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis: consequens videtur, quòd à principio mundi anima Christi fuerit à Verbo Dei assumpta. Hom. 13. In Ioã. aliquãtũlũ à prin. to. 3. Li. 4 ca. 6. in princi.

Sed contra est quod Damasce. dicit in 4. lib † Non, vt quidam, mentiũtur, ante eam, quæ est ex Virgine Incarnationẽ, intellectus est vnitus Deo verbo, & ex tunc vocatus est Christus.

Respõdeo dicẽdum, quòd Origenes posuit in suo Periachon, * omnes animas à principio fuisse creatas, inter quas etiam posuit animam Christi creatam. Sed hoc quidem est inconueniens, si ponatur quòd fuerit tunc creata, sed non statim verbo vnita: quia sequeretur quòd anima illa aliquando habuisset propriam subsistentiã sine Verbo: & sic cùm fuisset a Verbo assumpta, vel nõ esset facta vnio secundum subsistentiam, vel corrupta fuisset subsistentia animę prexistens. Similiter etiam est inconueniens, si ponatur, quòd anima illa fuerit à principio Verbo vnita, & postmodum in vtero Virginis incarnata: quia sic eius anima videretur esse non eiusdem naturæ cum nostris: quę simul creantur, dum corporibus infunduntur. Vnde Leo Papa dicit in Epistola ad † Iulianum, q̃ non alterius naturę erat caro Christi, quàm nostra: nec alia illi quàm cæteris hominibus anima est à principio inspirata. Lib. 1. c. 7. & 8. to. 4. Est epi. 11. ad Iuliau. epis. Coensem non multũ ante finem. Art. 1. huius quæst.

Ad primum ergo dicendum, quòd sicut suprà dictum est, * anima Christi dicitur esse medium in vnione carnis ad Verbum secũdum ordinem naturæ: non autẽ oportet ex hoc, quòd fuerit medium ex ordine temporis.

Ad secundum dicẽdum, quòd sicut Leo Papa in eadem Epistola dicit, † anima Christi excellit nostras animas non diuersitate generis, sed sublimitate virtutis: est enim eiusdem generis cũ nostris animabus, sed excellit etiam angelos secundum plenitudinem gratiæ & veritatis. Modus autem creationis respondet animæ secundum proprietatem sui generis: ex quo habet, cùm sit corporis fomra, vt creetur simul, dum corpori infunditur & vnitur. Quod non competit angelis, q̃ sunt subsistentię omnino à corporibus absolutę. Ad Iuli. ep. nõ multũ ante fi. illius & est epist. 11. Infr. q. 68. art. 1. ad 1. Et 3. d. 14. ar. 1. q. 2. 1. & 2. Et ver. q. 29. artic. 4. 9.

Ad tertium dicendum, quòd de plenitudine Christi omnes homines accipiunt secũdũ fidẽ, quam

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam habent in ipsum: dicitur enim Rom.3.q̃ iustitia Dei est per fidem Iesu Christi in omnes, & super omnes, qui credunt in ipsum. Sicut autē nos in ipsum credimus vt in iam natum: ita antiqui crediderunt in ipsum ut in nasciturum: habētes enim eundem spiritum fide credimus: ut dicitur secūdē ad Cor. 4. Habet autem fides quę est in Christum, uirtutem iustificandi ex proposito gratię Dei: secundum illud Rom. 4. Ei, qui non operatur, credenti autem in eū, qui iustificat impium, fides reputatur ad iustitiam secūdum propositum gratiæ Dei. Vnde quia hoc propositum est ęternum, nihil prohibet per fidem Iesu Christi aliquos iustificari, etiam antequam eius anima esset plena gratia & ueritate.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. COnclusio est negatiua. Et patet ex Damasc. lib. 3. ortho. fid. c. 6. Deinde probatur, anima Christi fuit simul cum carne, ergo non fuit prius assumpta, quam caro. Antecedens patet. Nam dupliciter potest poni anima Christi ab initio mundi creatam fuisse, vel creatam & nō simul assumptam à filio Dei, vel tunc creatā & simul assumptam a filio Dei, sed postea in vtero virginis carni vnitam, sed neutrum horum dici potest, ergo fuit simul cum carne. Probatur minor. Nam si ab initio mundi est creata & non assumpta, ergo in eius assumptione corrūpitur subsistentia, per quam erat. Si vero simul esset creata & assumpta non videretur anima Christi eiusdem rationis cum animabus aliorum hominum.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Origenis error. HAec est vera fides contra Origenem, qui introduxit hunc errorem, quòd vniuersę animæ a principio creaturæ sunt conditę, vt videre est 1. lib. Periarchō. c. 7 & 8. & lib. 2. cap. 2. 3. 6. & speciatim de anima Christi Domini in 6. cap. eiusdem libri sic scribit. Illa anima de qua dixit Christus, nemo auferet animam meam, ab initio creaturæ fuit, inseparabiliter, & indissolubiliter verbo Dei vnita. Hic error in generali confutatur in 6. Synodo generali Constantinopolitan. act. 11. in oratione Sophronij ad finem, quæ oratio approbatur in actione. 13. Confutatur etiam iste error in Concilio Bracharēsi. 1. Canone. 6. & in Epistola 93. Leonis ca 10. Refellit etiā istum errorem D. Tho 1. p. q. 11. art. 3. & 2. contra gent. ca. 83 & 84. De anima Christi Domini confutatur iste error peculiariter in oratione Sophronij citata. Et in Epistola. 11. Leonis ad Iulianum. Errorem hunc falsitatis cōuicunt rationes D. Thom. adductæ in articulo. Verum circa illud quod in prima ratione dicit D. Tho. scilicet, subsistentia animæ præexistens corrumperetur, D. Caietanus vt suam tueatur sententiam de personalitate & subsistentia realiter ab actu essendi distincta, dicit mirabilia, fingens in anima separata subsistentiam, per quā suscipiat actum essendi. Nam anima separata, vt ipse existimat, est semipersona. Sed quis potest hæc intelligere...? profectō metaphisica Caietani in hac parte obscurissima est, & tenebris inuoluta. Nihilominus tamen ex doctrina D. Tho. & Caietani hęc documenta sunt obseruanda. Primum est, D. Tho. pro eadem accipit subsistentiā, & personalitatem, nam re vera sunt idem, vt superius est demōstratum. Secūdum est, quòd D. Tho apertè docet in hoc articulo naturam, quæ habet propriam subsistētiam posse assumi a Deo, dum tamen illa propria subsistentia corrumpatur, quod supra nos definiuimus. Tertium est pro materia de resurrectione, q̃ anima separata habet propriam subsistentiam & potest dici semipersona, quā subsistentiam communicat corpori dum ei copulatur in resurrectione. Ex hoc sequitur quartum documentō, quòd subsistentia animæ & existentia sunt penitus idem. Nam anima dum iterum copulatur corpori in resurrectione non dat corpori nisi suum esse, & suam propriam subsistentiam. Ita docet rectissimè Caietanus supr. q. 2. artic. 6. & in oratione de vnione verbi incarnati coram Alex. 6. Quintò obseruandum est ex Domino Caietano, quòd rationalis anima in primo instanti sui esse indiuiduatur per materiam, quam indiuiduationem semel acquisitam in sempiternum retinet. Sy! in resurrectione ipsa anima indiuiduat materiam. Quære si in resurrectione alia materia addatur animæ, sicut fit in his, qui semper sunt nutriti carnibus humanis, vel addatur magna pars materiæ sicut accidit in his qui moriuntur in tenera ętate, omnino erit idem homo in resurrectione. Idem docet Durandus, & inquit, quòd vt resurgat idem homo in resurrectione non est necesse, quòd eadem materia reuniatur. Hæc sententia Caietani & Durandi est improbabilis, & ædificat periculosum dogma de fide resurrectionis, vt videbimus in materia de resurrectione. Et nunc impugnatur breui sermone. Nam vna anima rationalis potest per Dei omnipotentiam informare successiue duo corpora, & tunc euidens est, quòd non essent idem corpus; ergo anima rationalis non indiuiduat corpus. Deinde si admittatur per Dei omnipotentiam vnam animam rationalem simul informare diuersa corpora in diuersis locis, tunc exploratum est quòd non essent idem corpus, nec idem homo. Tandem si dicitur vnum corpus propter vnā animam, quodcumque assumat est idem propter vnitatem animæ. Sed de hoc latius disputabitur in materia de resurrectione.

Caietan.

Durādus

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum caro Christi fuerit prius à verbo assumpta, quàm animæ vnita.

AD quartum sic proceditur. Videtur quòd caro Christi fuerit prius à Verbo assumpta, quàm animæ unita. Dicit enim Augustin. in lib. de Fide * ad Petr. Firmissimè tene, & nullatenus dubites, non carnem Christi sine diuinitate concepiam in utero uirginis, priusquam susciperetur à Verbo: Sed caro Christi uidetur prius fuisse concepta, quàm animæ rationali unita: quia materia uel dispositio prior est in uia generationis, quàm forma completiua. Ergo prius fuit carò Christi assumpta, quàm animæ unita.

40 Locis sup. art. 3. citatis.

Cap. 18. in p. tm. o. f.

¶ 2. Præterea, Sicut anima est pars naturę humanæ, ita & corpus: Sed anima humana non habuit aliud principium sui esse in Christo, quā in alijs hominibus, ut patet ex autoritate Leonis Papæ suprà inducta. * Ergo uidetur quòd nec corpus Christi aliter habuerit principium essendi, quàm in nobis. Sed in nobis antè concipitur caro, quàm adueniat anima rationalis, ergo etiam ita fuit in Christo. Et sic caro prius fuit à Verbo assumpta quàm animæ vnita.

In 2. at præced. in fin. corp.

¶ 3. Præterea. Sicut dicitur in lib. de Causis * causa prima plus influit in causatum: & prius unitur ei, quàm causa secunda: Sed anima Christi cōparatur ad Verbum, sicut causa secunda ad primam. Prius ergo Verbum est unitum carni quàm anima.

In propo. 1. habetur hic libet inter opc. Arist. to. 3.

Sed

Li 3. orth. fid. cap. 2.

Sed contra est, quod Damasc. dicit in 3. lib.* Si mul Dei verbi caro, simul animata caro rationalis & intellectiua. Non ergo vnio Verbi ad carnem, præcessit vnionem ad animam.

Respondeo dicendum, quòd caro humana est assumptibilis à Verbo, secundum ordinem, quē habet ad animam rationalem, sicut ad propriam formam. Hunc autem ordinem non habet antequam anima rationalis ei adueniat: quia simul dum aliqua materia sit propria alicuius formæ, recipit illam formā: vnde in eodem instanti terminatur alteratio, in quo introducit forma substantialis. Et inde est, q̃ caro non debuit antè assumi, quàm esset caro humana, quod factum est anima rationali adueniente. Sicut igitur aīa nō est prius assumpta, quàm caro, quia contra naturam animæ est, vt prius sit quàm corpori vniatur: ita caro non debuit prius assumi, quàm anima: quia non prius est caro humana, quàm habeat animam rationalem.

Ad primum ergo dicendum, quòd caro humana fortitur esse per aīam. Et ideo ante aduentum animæ, non est caro humana, sed potest esse dispositio ad carnem humanam. In conceptione tamen Christi, Spiritus sanctus qui est agens infinitæ virtutis, simul & materiam disposuit & ad perfectum perduxit.

Ad secundum dicendum, quòd forma actu dat speciem: materia autem quantum est de se, est in potentia ad speciem. Et ideo contra rationem formæ esset, quòd præexisteret naturæ speciei, quæ perficitur per vnionem eius ad materiam: non autem est contra naturam materiæ, q̃ præexistat naturæ speciei. Et ideo dissimilitudo, quæ est inter originem nostram, & originē Christi secundum hoc, quòd caro nostra prius concipitur, quàm animetur, non autem caro Christi, est secundum illud, quod præcedit naturæ complementum, sicut & quòd nos concipimur ex semine viri, non autem Christus. Sed differentia, quæ esset quantum ad originem animæ, redundaret in diuersitatem naturæ.

Ad tertium dicendum, quòd verbum Dei per prius intelligitur vnitum carni, quàm anima per modum communem, quo est in cæteris creaturis, per essentiam, potentiam & præsentiam. Prius tamen dico, non tempore, sed natura: prius enim intelligitur caro vt quoddam ens, quod à Verbo habet, quàm vt animata, quod habet ab anima. Sed vnione personali prius secundum intellectum oportet, quòd caro vniatur animæ, quàm verbo: quia ex vnione ad animam, habet, quòd sit vnibilis Verbo in persona: præsertim, quia persona non inuenitur nisi in rationali natura.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. COnclusio est negatiua. Et est vera fides definita in 6. Synodo generali act. 11. in oratione Sophronij sub his verbis. Simul quippe caro, simul Dei verbi caro, simul caro animata rationalis. Loquitur de hac re optimè D. Ambrosius libr. de incarnatione capit. 7. & D. Damascenus libr. 3. capitulo 2. & probatur. Caro Christi est assumptibilis quatenus informatur anima rationali, ergo non debuit prius assumi, quàm informaretur anima rationali.

EXPOSITIO ARTICVLI.

COnclusio huius articuli non potest rectè intelligi nisi prius intelligatur an corpus Domini nostri fuerit formatum subito an successiue. Quam quæstionem disputat D. Thom. infra q. 33. & in 3. Sententiarum dist. 3. ad finem. & in 4. contra gentes cap. 43. & 44. pro breui tamen explicatione sciendum est, quòd in formatione corporis humani tria concurrūt. Primum est motus sanguis fęminei in locum conceptionis. Secundum est formatio, & organizatio corporis humani. Tertiū est augmentum corporis iam formati. Tunc dico, quòd primū non fuit factum in instanti, quia erat motus localis qui non potest fieri in non tempore. Tertium etiam dico, q̃ non fuit factum in instanti. Quod demonstro his argumentis. Nam fętus dum est in vtero post corporis formationem non manet in vtero nisi ad augmentum recipiēdum, ergo si augmentatio fuit facta subito, reliquum est, quòd non permansit Christus intra vterum per nouem menses. Deinde augmentum non potest fieri sine motu locali, & motus localis non potest fieri in instanti, ergo. Præterea tale augmentum præcessit ex virtute animæ operantis in corpore iam formato, quę non potest operari tale augmentum in istanti & subito. Dicendum est ergo ex vera fide, quòd corpusculum Domini in vtero virginis suscepit incrementum per interualla temporis sicut & nostrum. De secundo vero omnes Doctores affirmant, quòd formatio corporis Christi fuit instantanea: nec hoc est voluntariè dictum, sed omnes Doctores affirmant illud pro certo secundum fidem, videlicet, q̃ in annuntiatione Dominica, quàm primum beata Virgo præbuit consensum, in eodem instanti corpus Domini fuit formatum, & organizatum, & per consequens anima rationali animatum, & in eodem instanti à verbo Dei assumptum. Hoc refert inter dogmata fidei D. Augustin. lib. de fide ad Petrum capit. 18. & D. Thom. ait esse asserendum secundum fidem. Et probatur primo ex diffinitione fidei superius commemorata. Secundo probatur, filius Dei vt habet vera fides in primo instanti vnionis, & assumptionis fuit conceptus de Spiritu sancto ex Maria virgine, ergo in eodem instanti fuit & habuit corpus formatum, & animatum anima rationali. Consequentia probatur. Nam non decuit filium Dei assumere corpus non formatum, & non perfectum. Antecedens vero probatur, alioquin non tota conceptio esset filij Dei: siquidem aliquo temporis spatio nondum erat filius Dei conceptus. Tertiò, si formatio corporis Christi fuit successiua more aliorum hominum, ergo prius fuit embrio ante corporis perfectam formationem, & integram ac subinde embrio fuisset conceptus de Spiritu sancto. Vltimò, successio in his actionibus prouenit ex resistentia patientis, & imbecillitate agentis, sed hic autor est Spiritus sanctus agens infinitæ virtutis, cui nulla potuit fieri resistentia, ergo formatio corporis Christi non fuit successiua. Dicendum est ergo ex vera fide & irrefragabili, quòd beata Virgo materiam suorum purissimorum sanguinum administrauit, sed Spiritus sanctus agens infinitæ virtutis ex hac materia carnem diuini verbi fabricauit, non per moras temporis sicut nostra fabricatur, sed in instanti sanguis coagulatus formatus est in corpus, & animatus anima rationali, & a verbo Dei assumptus. Itaq; simul caro, simul Dei verbi caro, simul caro animata, & rationalis. Et hæc est veritas fidei, quam definit D. Tho. in hoc articulo.

D. Thom. Corpus Chri Dñi subito an successiuè fuerit formatum.

D. August. D. Thom.

ARTI-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrùm tota humana natura sit assumpta mediantibus partibus.

41 3.d.2.q.2. ar.1.q.3.& ar.3.q.1.c. & d.3.q.5. arti.2 c. & dist.5.q.2. artic.3. * colligię ex cap.18. 19.20.21. om.3.

AD quintum sic proceditur. Videtur quòd filius Dei assumpserit totam naturam humanam mediantibus partibus eius. Dicit enim Augustinus in libro de Agone Christiano, ✻ quòd inuisibilis & incommutabilis veritas per spiritum animam, & per animam corpus, & sic totum hominem assumpsit: Sed spiritus, anima & corpus sunt partes totius hominis. Ergo totum assumpsit mediantibus partibus.

¶ 2. Prætereà, Ideo filius Dei carnem assumpsit mediãte anima, quia anima est Deo similior, quàm corpus; Sed partes humanę naturę, cũ sint simpliciores, quàm corpus, videtur esse similiores Deo, qui est simplicissimus, quàm totũ. Ergo assumpsit totum mediantibus partibus.

¶ 3. Prętereà, Totum resultat ex vnione partiũ: Sed vnio intelligitur vt terminus assumptionis, partes autem præintelliguntur assumptioni. Ergo assumpsit totum per partes.

* Lib.3.c. 16.circa finem.

Sed cõtra est quod Damas.dicit in 3.lib.✻ in Domino nostro Iesu Christo non partes partium iuxtaemur, sed quę proximè componuntur, ideest deita em & humanitatem. Hnmanitas autem est quoddam totum, quod componitur ex anima & corpore sicut ex partibus. Ergo filius Dei assumpsit partes mediante toto.

Respondeo dicendum, quòd cùm dicitur aliquid medium in assumptione Incarnationis, nõ designatur ordo temporis: quia simul facta est assumptio totius & omnium partium: ✻ ostensum est em quòd simul anima & corpus sunt adinuicem vnita ad constituendã naturam humanã in Verbo: Designatur autem ibi ordo naturæ, vnde per id, quod est prius natura, assumitur id quod est posterius. Est autem aliquid prius in natura dupliciter: Vno modo, ex parte agentis; alio modo ex parte materiæ: hæ enim duę causæ præexistunt rei. Ex parte quidem agentis est simpliciter primum illud, quod primo cadit in eius intẽtione: sed secundum quid prius est illud, à quo incipit eius operatio. Et hoc ideo, quia intentio est prior operatione. Ex parte verò materiæ est primum illud, quod prius existit in transmutatione materiæ. In incarnatione autem oportet maximè attendere ordinem, qui est ex parte agẽtis, quia vt Augu. dicit in Epist. ad Volusianum, † in talibus rebus tota ratio facti est potentia facientis. Manifestum autem est, quòd secundum intentionem facientis prius est completum, quàm incompletũ, & per consequens totũ, quã partes. Et ideo dicendum est, quod verbum Dei assumpsit parets humanæ naturæ mediante toto: sicut enim assumpsit corpus propter ordinem, quẽ habet ad animam rationalem, ita assumpsit corpus & animam propter ordinem, quem habet ad humanam naturam.

Ar.1.hui°. q.& arti.2.

Non multum remote ante medium: est epi.3.to.2.

Ad primum ergo dicẽdum, quòd ex verbis illis nihil aliud datur intelligi, nisi quòd Verbũ, assumendo partes humanę naturę assumpsit totam humanam naturam: & sic assumptio partium est prior in via operationis, intellectu, non tempore: Assumptio autem naturę est prior in via intẽtionis: quod est esse prius simpliciter, vt dictum est. * Iu cor.ar.

Ad secundum dicendum, quòd Deus ita est simplex, quòd etiam est perfectissimus: & ideo totum est magis simile Deo, quàm partes, inquã tum est perfectius.

Ad tertium dicendum, quòd vnio personalis est ad quam terminatur assumptio: nõ autẽ vnio naturæ, quæ resultat ex coniunctione partium.

SVMMA TEXTVS.

PRima conclusio. Secundum ordinem intentionis agentis filius Dei assumpsit partes mediante humana natura. Hæc conclusio probatur autoritate Damasceni libro 3 orthodoxæ fidei. Deinde totum & perfectum prius est secundum intẽtionem agentis, quàm partes, ex quibus totum consurgit, sed humana natura habet rationem totius respectu partium, ergo secundum ordinẽ intentionis agentis filius Dei assumpsit partes mediante humana natura. ¶ Secunda conclusio. Secundum ordinẽ executionis & operationis filius assumpsit naturam humanam mediantibus partibus, quia agens incipit a materia & partibus suam operationem, quæ in complemẽto, & perfectione totius perficitur. ¶ Tertia conclusio. Simpliciter & absolutè prius fuit totum assumptum quã partes, sed secundum quid prius sunt assumptæ partes, quàm totum ipsum. Hæc conclusio deducitur ex duabus prioribus. Etenim id dicitur simpliciter prius, quod primo intenditur ab agente.

1.Conclu.

2.Conclu.

3.Conclu.

EXPOSITIO ARTICVLI

CIrca hunc articulum ingentes bellorum procellas mouent Scotus, & Durandus in 3.dist.2.q.2. tollẽtes omnem ordinem naturæ inter totum & partes in ista assumptione, & conantur multis argumentis conuellere doctrinam D. Thom. sed omnia arguměta sunt eiusmodi, vt nullum prorsus habeant valorem, vt postea videbimus. Profectò isti arguunt magis ex zelo reprehendendi quàm ex zelo indagandæ veritatis. Quod vt planũ fiat sciendum est, quod conclusio D. Thom. est D. Augustinus lib.de Agone Christiano capitulo 18. & tribus sequentibus, & D. Damasc. libro 3. capitu. 16. & probatur efficaciter à D. Thom. in articulo. Secundò scire oportet, quòd hæc sententia habet tres expositiones veras, & legitimas. Prima est, quòd prius secundum ordinem naturæ & intellectus in executione operis verbum diuinum communicauit suam personalitatem, & existentiam partibus humanæ naturæ, quàm ipsi humanitati. Hanc explicationem sequitur hic Dominus Caietanus. Cuius rei maximum argumentum est, quòd postmodum in resolutione istius assumptionis, quæ quodãmodo facta est in triduo mortis, personalitas verbi diuini desiuit communicari toti humanę naturæ, videlicet, humanitati. Cęterùm non desiuit communicari singulis partibus humanę naturæ, videlicet, carni & animæ: cum ergo ordo resolutionis sit contrarius ordini compositionis dicẽdũ est, quòd in ipsa compositione prius verbum diuinum communicauit suam personalitatem & existentiam singulis partibus, & deinde progressum est, vt humanitati communi caret. Explicatur hoc adhibito exemplo. Nam quando fabricatur

Scotus. Durandus.

Secũdum.

D. Augus.

D. Damasc. D. Thom.

fabricatur domus, in compositione prius est fundamentum, deinde eriguntur parietes, & tandem consurgit tectum. Et si domus fieret subitò per miraculum, prius intelligerentur parietes quàm domus, ergo ad eundem modum iudicandum est de ista admirabili assumptione. Certè D. Augustinus ita censet inquiens, quòd Deus incommutabilis per spiritum animam, & per animam corpus, & sic totum hominem assumpsit. Secunda expositio est, ꝙ D. Tho. non docet assumptionẽ ꝓ prius fuisse terminatam ad totum, quàm ad partes, vel vice versa, imo quòd ad vtrumque assumptio terminata est immediatè, nihilominus docet, quòd filius Dei assumpsit partes mediante humana natura, quia ratio, quare assumpsit partes est humanu natura, propter quam assumpsit partes. Tertia expositio est, quæ ab omnibus approbatur vt legitima & vera, videlicet, quòd partes humanæ naturæ dicuntur prius assumi quàm totum, non quòd prius existant, aut personentur a verbo diuino, quàm ipsa humanitas, sed quoniam prius componunt & causant ipsam humanitatem, quàm ipsa humanitas assumatur a verbo diuino. Et quòd hæc sit mens D. Thom. & vera probatur primo. In vniuersa compositione corporis physici prius intelliguntur partes esse, & causari, quam sit compositum, non quòd prius existant quam compositum, imo secundum veram philosophiam compositum prius existit quàm partes, sed quoniam causant & componunt totum, ergo similiter in ista assumptione partes prius dicuntur assumi, quia prius componunt, non quia prius subsistant, aut personentur a verbo diuino. Secundò, in nobis humanitas prius personatur, quàm singulæ partes, vt planè constat, ergo etiam in Christo. Probatur consequentia. Nam quando fides non repugnat naturæ, de supernaturalibus iudicandum est sicut per naturam est comparatum. Certè D. Thom. in tertia conclusione manifestè docet, quòd simpliciter & absolutè prius est assumptum totum, quàm partes, sed secundum quid partes sunt prius assumptæ quam totum, sed si partes prius subsistũt, & personantur quàm totum, euidenter sequitur, quòd partes prius simpliciter sunt assumptæ quàm totum. ¶ Sed contra istam expositionem fiunt argumenta fortissima. Sequitur in primis, quòd anima Christi non fuit creata & producta per se, sed comproducta & concreata ad productionem humanitatis. Patet sequela. Nam illa forma comproducitur quæ acquirit esse per esse totius, sed in Christo Domino totum prius existit, & per eius existentiam existit anima, sequitur ergo apertè, quòd anima Christi Domini non creetur, sed comproducatur. Explicatur hoc euidentius. Nam anima equi ideo comproducitur secundum veram philosophiã, quia equus prius habet esse, quàm anima equi.

Argumẽta cõtra veră expositionẽ D. Tho. Prim. arg.

¶ Præterea, anima rationalis in productione hominis, ideo venit de foris, quia prius inspiratur à Deo quam corpori infundatur, ergo si totum in Christo prius existit quàm anima rationalis, consequẽs est quòd anima rationalis in Christo non veniat de foris. ¶ Vltimo est violentum argumentum. Rationalis anima Christi Domini prius fuit creata quàm assumpta, ergo prius habuit esse quàm assumeretur humanitas. Consequentia inde probatur. Nam creatio habet pro termino esse. Antecedens probatur. Nam anima præintelligitur assumptioni, ergo præintelligitur creata. Propter hæc argumenta quidã Theologus valde acutus ausus est asseuerare animam Christi non fuisse creatam, sed concreatam. Cuius sententiæ errorem sic demonstro. In primis D. Leo in Epistola. 11. ad Iulianum sic scribit, Non erat alterius naturæ carro Christi, quàm nostra, neque ab alio illi, quàm cæteris hominibus anima inspirata principio. In qua sententia si rectè expendatur non agit sanctissimus Pater de vnitate principij nostrarum animarum & Christi Domini. Nam agit contra Origen. qui non negabat animas nostras, & Christi Domini ab eodem principio fluxisse, & asseuerabat quòd anima Christi a principio creaturæ fuit condita, & postmodum corpori infusa. Contra hunc errorem definit Leo, quòd anima Christi Domini sic est inspirata sicut nostra, sed anima nostra est creata, ergo anima Christi Domini creata est non autem concreata.

Secũdum.

Vltimum.

Alia Christi Domini fuit creata sicut animę cęterorum hominum.

Secundò idem probatur ex D. Augu. Epistola. 99. quo in loco ex professo suscipit hanc disputationem, vnde esset anima Christi. Et respondet, non absurde dicitur, quòd ille qui homini primo creauit animam, creauit etiam sibi. Et paulo inferius, ita filius Dei creauit sibi animam sicut cæteris hominibus. Tertiò, probatur ex autoritate D. Hieronymi in secunda Apologia contra Ruffinum, qui locus est omnino videndus, qui mitum in modum refutat istum errorem. Quartò, si anima rationalis Christi comproducitur ad ꝓductionem humanitatis, sequitur, quòd anima Christi est ex substantia beatissimæ Virginis Mariæ, consequens est planè hæreticum. Nam sacra concilia & sancti Patres definiunt, animam Christi a Deo fuisse inspiratam, & venisse de foris. Sequela probatur. Nam virgo beatissima fuit mater huius hominis Christi, & humanitas Christi est ex virgine Maria, ergo si anima Christi fuit producta ad productionem humanitatis, euidens est quòd sit ex virgine Maria. Nam euidens est, quòd ab eodem principio est res aliqua, & id quod comproducitur ad productionem illius. Præterea idem probatur ex documentis D. Thom. in hac q. art. 3. vbi pro euidenti relinquit, quòd modus diuersus productionis ostendit diuersitatem naturæ in rebus, quæ producuntur, videlicet, produci in corpore, & extra corpus. Sed magis differunt isti modi productionis, produci per se, & comproduci ad productionem alterius, ergo anima Christi non erit eiusdem naturæ cum nostris. Vltimò, formam sustantialem produci ad productionem alterius est magna imperfectio. Et ideo hic modus productionis tribuitur animis brutorum propter earum imperfectionem, produci vero per se est magna perfectio formæ, in quo est assimilatio ad naturas angelicas, quæ producuntur per se, ergo ille modus productionis imperfectus nõ debuit tribui animæ Christi Domini.

D. Auguſt.

D.Hiero.

¶ Ad argumenta in contrarium respondetur, quòd anima Christi Domini non fuit concreata, nec comproducta, imò prius fuit creata, quàm assumpta, sed in illo priori secundum intellectum impeditur a proprio esse, quod iam erat habitura, & assumitur tanquam via ad habendum esse diuinum, & in illo priori non intelligitur esse, sed intelligitur vniri ad habendum esse diuinum. Deinde dicendum nulla ratione posse concedi animam Christi fuisse comproductam, & concreatam ad productionem humanitatis. Nam illa forma dicitur comproduci, quæ habet esse dependenter a toto, sed licèt anima Christi habeat esse diuinum mediante humanitate, non tamen dependenter ab humanitate in esse. Nam in triduo mortis humanitas Christi amisit personalitatem diuinam & anima rationalis minimè. Vltimò dicendum est, pro confutatione argumentorum, quòd aliud iudicium est ferendum de personalitate & aliud de actu existendi. Nam de personalitate dicendum est, quòd prius conuenit humanitati, quàm singulis partibus, de actu vero existendi videtur dicendum, quòd anima rationalis prius ex istit ordine naturæ per esse diuinum, quam humanitas Christi, & sic facilè confutantur argumenta proposita. ¶ Sed iam proximum est vt proponantur argumenta Durandi, & Scoti, quæ militant contra conclusionem D. Thom. Primum argumentum Durandi sic habet. Totum & partes non distinguuntur realiter, ergo filius Dei non assumpsit totum mediantibus partibus, nec è diuerso. Medium enim importat distinctionem ad id, cuius medium est. Secundò, vnio, & assumptio fuit tantum vna, ergo fuit tantum assumptio vnius, scilicet, naturæ compositæ. Scotus verò sic argumentatur. Primò, assumptum non est natura humana, sed pars vel partes naturæ humanæ, ergo assumens non est primò homo. Et confirmatur, nam sicut in instanti assumptionis se habuit verbum diuinum ad totum & partes, sic se habet modo, ergo modo non est primo homo, sicuti Petrus est primo homo, quod videtur inconueniens ad asserendum: imo videtur quòd non sit homo, nam denominatio a partibus non prębet denominationem a toto. Præterea, propter duas vniones verbi ad partes humanæ naturæ non est homo, ergo requiritur tertia, quæ sit totius,

Argumẽta Scoti, & Durandi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tius, sed hęc tertia sufficit vt sit homo, ergo alię duę superfluunt. Vltimò, id quod est primò personabile est primò assumptibile, sed natura humana est primò personabilis, vt planè constat, ergo est primò assumptibilis.

Ad argumenta Dorandi.

¶ Ad hęc argumenta statim respondendum. Ad primũ Durandi respondet hic Dominus Caietanus, quòd humanitas non est suę partes simul sumptę. Existimat enim, quòd totum distinguitur a suis partibus simul sumptis. Et in eadem sententia est Scotus in 3. distinctione. 2. q. 2. consentit Capreolus in eadem distinctione vnica quæstione. Sed Palude ibidem tenet contrarium, cuius sententia iam approbatur ab vniuersa schola, secundum quam ad argumentum negatur consequentia. Nam licèt totum & partes non distinguantur realiter, distinguuntur tamè ratione formali, propter quod verificatur, quòd totum generatur, partes non generantur. Et in mysterio incarnationis Dominicę verè affirmatur quòd filius Dei assumpsit humanitatem mediantibus partibus.

Ad primũ Caietan. Scotus. Capreolus Palude.

Ad scđm.

¶ Ad secundum concedo, quòd fuit tantum vna vnio, & vna assumptio, & fuit tantum vna natura humana assumpta ex principali destinato & intentione, sed hęc natura quoniam est composita, filius Dei assumendo partes assumpsit humanam naturam. ¶ Ad argumenta Scoti, ad primum respondetur, quòd primum assumptum totale fuit humana natura, & primò assumptum partiale, fuerunt partes humanę naturę, & ideo ad confutandum argumentum dico, quòd assumens est primo homo quoniam primo assumpsit humanitatem tanquam assumptũ principale.

Ad argumẽta Scoti.

Ad primũ.

Ad confir.

¶ Ad confirmationem concedo, quòd sicut verbum diuinum se habuit in instanti assumptionis ad totum, & ad partes, sic se habet modo, sed tunc & modo assumens est primò homo, quoniam primò assumptum totale est humanitas.

Ad confir.

Ad secũdũ

¶ Ad aliud argumentum respondetur, nos nunquam docere, quòd denominatio fiat a partibus, imo docemus apertè, quòd Christus denominatur homo à perfecta humanitate, quam principaliter assumpsit. ¶ Ad tertium respondetur, quòd D. Thom. non constituit tres vniones sicut imaginatur Scotus, sed vnam vnionem, quæ in ordine executionis progreditur prius ad partes, quàm ad totum. Sicut vna scriptura est quæ per actionem meam producitur, cum tamen prius terminetur actio ad dictionem quàm ad orationem, & prius ad literas, & syllabas quàm ad dictionem. ¶ Ad vltimum respondetur, quòd id quod est primo personabile, est primo assumptibile tanquam totum: & hoc modo se habet humanitas in mysterio Dominicæ incarnationis. Tandem dico, quod iam dixeram a principio, quòd hæc argumenta sunt indigna, quæ in scholis referantur.

Ad tertiũ.

Ad vltimũ

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrùm humana natura sit assumpta mediante gratia.

42 3.di.2.q.2. ar. 2. & di. 13.q.3.ar. 1.c. Et veri. q.29.ar. 2. Et opu. 3.c.222.

AD sextum sic proceditur. Videtur ꝙ filius Dei assumpserit humanam naturam mediante gratia. Per gratiam enim vnimur Deo: Sed humana natura in Christo maximè fuit Deo vnita. Ergo illa vnio facta fuit per gratiam.

¶ 2. Præterea. Sicut corpus viuit per animam, quæ est eius perfectio, ita anima per gratiam: Sed humana natura redditur congrua ad assumptionem per animam, vt dictum est: ergo & anima cõgrua redditur ad assumptionem per gratiam. Ergo filius Dei assumpsit animam mediante gratia.

Li. 15.c.11. tom. 3.

¶ 3. Præterea. Augustin. in 15. de Trinit. * dicit, quòd Verbum incarnatum est sicut verbum nostrum in vòce. Sed verbum nostrum vnitur voci mediãte spiritu. Ergo verbũ Dei vnitur carni mediante Spiritu sancto, & ita mediãte gratia, q̃ Spiritui sancto attribuit: scđm illud primæ ad Cor. 12. Diuisiones gratiarũ sunt, idem aũt Spiritus.

Sed contra est, ꝙ gratia est quoddã accidens animæ, vt in secunda parte habitũ est. * Vnio autem Verbi ad humanam naturam est facta secundum subsistentiam, & non secundum accidens, vt ex supradictis patet. † Ergo natura humana non est assumpta mediante gratia.

1.2. q.110. ar.2.

Q.2. art.6

Respondeo dicendum, ꝙ in Christo ponitur gratia vnionis, & gratia habitualis. Gratia ergo non potest intelligi, vt medium in assumptione humanæ naturæ, siue loquamur de gratia vnionis, siue de gratia habituali. Gratia enim vnionis est ipsum esse personale, quod gratis diuinitus datur humanæ naturæ in persona Verbi: quod quidem est terminus assumptionis. Gratia autem habitualis pertinens ad spiritualem sanctitatem illius hominis, est effectus quidam consequens vnionem: secundum illud Ioan. 1. Vidimus gloriam eius quasi vnigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis. Per quod datur intelligi, quòd ex hoc ipso, quòd ille homo est Vnigenitus à Patre, q̃d habet per vnionem, habet plenitudinem gratiæ, & veritatis. Si vero intelligatur gratia, voluntas Dei aliquid gratis faciens vel donans, sic vnio facta est per gratiam, non sicut per medium, sed sicut per causam efficientem.

Ad primum ergo dicendum, quòd vnio nostra ad Deum est per operationem, in quantum scilicet eum cognoscimus, & amamus, & ideo talis vnio est per gratiam habitualem, in quantum operatio perfecta procedit ab habitu: Sed vnio naturæ humanæ ad Verbum Dei, est secundum esse personale: quod non dependet ab aliquo habitu, sed immediatè ab ipsa natura.

Ad secundum dicendum, ꝙ anima est perfectio substantialis corporis, gratia vero est perfectio animæ accidentalis. Et ideo gratia non potest ordinare animam ad vnionem personalem (quæ non est accidentalis) sicut anima & corpus.

Ad tertium dicẽdum, quòd verbum nostrum vnitur voci mediante spiritu: non quidem sicut medio formali, sed sicut per medium mouens. Nam ex verbo concepto interiùs procedit spiritus, ex quo formatur vox. Et similiter ex verbo æterno procedit Spiritus sanctus, qui formauit Corpus Christi, ut infrà patebit. * Non autem ex hoc sequitur, quòd gratia Spiritus sancti sit formale medium in vnione prædicta.

Q.32.ar.1.

SVMMA TEXTVS.

PRima conclusio. Gratia siue vnionis, siue habitualis non potest intelligi vt medium in assumptione humanæ naturæ. Probatur, nam gratia est quoddam accidens animæ, vnio autem verbi ad humanam naturã est facta secundum subsistentiam, & non secundũ accidens, ergo natura humana non est assumpta mediante gratia. Deinde probatur. Gratia vnionis est ipsum esse personale, quod gratis diuinitus datur humanę naturę in psona

Prima cõclusio.

sona verbi, quod quidem est terminus assumptionis. Gratia vero habitualis est effectus quidam consequens vnionem, ergo nulla istarum gratiarum potest intelligi, vt medium in assumptione humanæ naturę ¶ Secunda conclusio, si accipiatur gratia pro gratuita Dei voluntate, vnio hæc facta est per gratiam non sicut per medium, sed sicut per causam efficientem.

2. Conclu.

EXPOSITIO ARTICVLI.

IN hoc articulo est dubium, vtrùm sit aliquod mediũ inter humanitatem & verbum in hac admirabili assumptione? & cum sit certum & exploratum, quòd non mediat aliqua substantia, reliquum est vt sit accidens si interstat aliquod medium, & cum non possit esse aliquod accidens nisi gratia, merìtò inquit D. Thom. specialiter de gratia, Vtùm Christus assumpserit humanam naturam mediante gratia. Hanc quæstionem propositam sic explicat D. Thom. vt dicat, quòd gratia in proposito accipi potest tripliciter. Vno modo pro gratuita Dei voluntate. Secundò, pro gratia vnionis. Tertiò, pro gratia habituali. Et hoc supposito principio docet in primis D. Thom. quòd gratia vnionis non potest esse medium in assumptione humanæ naturæ. Nam gratia vnionis nihil aliud est, quam esse verbi personale, quod gratis & diuinitus conceditur humanæ naturæ, & quod est terminus vnionis, & sic non potest esse medium, gratia vero habitualis consequitur ipsam vnionem secundum illud Ioan. 1. Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti a patre plenum gratiæ & veritatis. Illa enim gratia data est ratione vnionis, vel assumptionis, & non econtra. Voluntas autem Dei gratuita, est causa efficiens & non medium huius admirabilis vnionis, & sic nullo modo gratia potest esse medium vnionis, vel assumptionis. Sed dato, quòd gratia non sit medium, ad hunc modum expositum, potest esse medium, id est, dispositio. Forma enim immediatè vnitur materiæ, tamen hoc fit medijs dispositionibus, quæ consequuntur ipsam formam in genere causæ efficientis, & formalis, antecedunt vero in genere causæ materialis, & dispositiuæ. Dubitatur ergo vtùm hoc modo humana natura sit assumpta mediante gratia. De qua dubitatione sunt variæ Theologorum sententiæ, de quibus censebimus quæstione sequenti articulo vltimo, vbi hæc quæstio habet propriam sedem. Veruntamen dubium difficile satis in præsentiarum examinandum est, vtrum in Christo vnio illa admirabilis duarum naturarum, per quam humana natura in id dignitatis euecta est, vt filius Dei sit verus homo, ponat in ipsa humanitate Christi vllum aliud creatum donum præter gratiam creatam, seu habitualem charitatem, cæterasque creatas dotes in pura creatura reperibiles? Et videtur pars affirmatiua vera. Nam non videtur humana natura in Christo posse a persona verbi esse sustentata, si non aliter se habeat assumpta, quam non assumpta. Hoc idem confirmatur. Nam non videtur esse sublimioris & altioris gradus, & dignitatis quàm foret ipsa, si cum omnibus eiusdem dotibus, seu creatis dotibus sibi esset derelicta, seu a verbo Dei deposita. ¶ Præterea, si natura humana ex eo, quòd assumpta est, non obtinuit aliquod creatum donum præter ea, quę sunt commemorata, consequens est, quòd si separaretur, & deponeretur à verbo, nihil præter solam relationem vnionis amitteret. Rursus sequitur, quòd natura illa humana a verbo separata cum gratia & cęteris charismatibus, quę modo habet, posset satisfacere de toto rigore iustitię pro uniuersis peccatis generis humani: siquidẽ Christo vnita nihil aliud habere ponitur, quàm si esset à verbo separata dempta vnionis relatione. ¶ Ad hęc si unio illa duarum naturarum in Christo in vnitate personę diuinę nihil aliud exigit præter solam relationẽ in natura assumpta, quod non posset in eadem inueniri etiam si assumpta non esset, consequens esse videtur, ꝙ per vnionem creatę charitatis, aut per fruitionem diuinæ visionis melius sit humanitati Christi, quàm per vnionem realem verbi incarnati: siquidem hæc vnio nihil ponit in humanitate nisi solam vnionis relationem.

Ioan. 1.

Primum.

Cõfirmat.

Secũdum.

Tertium.

¶ Postremò, sic argumentor, aut hæc admiranda vnio ponit aliquid creatum in humanitate assumpta; aut nihil ponit præter hoc quòd sit vnita verbo diuino. Si primum conceditur, habeo intentum, si secundum sequitur quòd humanitas Christi ex sacramento Dominicæ incarnationis nihil habeat præter relationem vnionis. Ad hoc dubium exponendum, dico primò, non oportere in præsentiarum de sacratissimo Incarnationis mysterio curiosius perscrutari; sed satis esse ad sobrietatem sapere. Tam grãde enim, tam altum & sublime, tamque super omnem naturam existit, vt sit ab humano genere impenetrabile. Secundò dico, sufficere in hac parte credere Spiritum sanctum mirabili quodam & ineffabili modo inhabitasse & possedisse humanam naturam in Christo ab initio conceptionis, & id quidem inhabitatione & possessione longè altiori, longeque diuersa à possessione ac inhabitatione illa, qua inhabitat, & possidet cęterorum hominum Sanctorum corda. Sic enim tota diuinitatis plenitudo naturam humanam non in propria personalitate excauit, sed tanquam instrumentum verbo vnigenito in vnitatem personæ vniuit mirabili quadam & ab humano ingenio incomprehensibili vnione, qua factum est, vt Deus inciperet esse homo, quoniam non alia persona, quàm Deus esset, qui nos sua morte redimeret. Quamuis enim aliud a filio Dei, vtpote forma serui in cruce pateretur, non tamen patiebatur in Cruce alia persona, quàm filius Dei verus Deus & homo. Tertiò dico, natura humana si admittatur per Dei omnipotentiam, quòd sit deposita a verbo Dei, suæque naturæ relicta, subsistens in personalitate propria cum eisdem creatis dotibus non potuisset satisfacere de rigore iustitiæ pro delictis generis humani, non esset reconciliator, neque satisfactor, neque caput Ecclesiæ sicuti modo est. Potuisset quidem purus homo sub illa natura humana sic deposita pro humano generare orare Deum, impetrare, sacrificium offerre, se se morti exponere, sed huiusmodi officia in persona illa non fuisset emptio, satisfactio, seu pro humano genere condigni pretij exolutio. Iam enim demonstrauimus in superioribus neminem posse pro peccato humani generis satisfacere de toto rigore iustitiæ, nisi persona quæ se offert Deo sit aliquid magis pretiosum, quàm sit tota vniuersitas rerum sub Deo existentium, nihil autem potest esse sic magis pretiosum, quàm verbum Dei factum caro, quod est Iesus Christus forma serui indutus, qui propterea vocatus est Emmanuel, id est, nobiscum Deus. Quartò dico, naturæ humanæ sic existere in persona verbi est sibi melius ac dignius esse, quàm existere per se in personalitate propria, potestque sic coniuncta in opera Deo propria, in quæ non posset separata. Quemadmodum linguæ hominis melius est non in se, sed in corpore existere tanquam instrumentum coniunctum personæ, quæ potest per illam benedicere, orare, Deum laudare, gratias agere, in quæ opera non posset per se subsistens separata. Quemadmodum instrumentum si quam dignitatem, vim, & efficaciam habet, illam habet a persona, quæ per instrumentum ipsum operans est operationis causa, ita natura humana in Christo suam habet dignitatem & efficaciam à persona verbi, quæ per eandem humanam naturam sibi hypostaticè vnitam potest facere opera quædam soli Deo propria, videlicet, satisfaciendo, redimendo, pretiumque condignum ex soluendo pro delictis generis humani. Adest etiam aliud simile. Quemadmodum mens intellectiua in homine per linguam loquitur, per linguam Deum laudat, illique gratias agit, quæ sic sunt ipsius linguæ opera, vt tamen non sint alterius personæ opera quàm hominis, qui per mentem suam operans corporali lingua vtitur tanquam instrumento, ita diuina natura in Christo per humanam naturam genus humanum redimit, & saluat, quæ sic sunt ipsius humanæ naturæ opera ut tamen non sint alterius personæ opera, quàm filij Dei. Vnitur quidem filius Dei cuiuslibet alterius hominis voluntate, vt instrumento, sed non tanquam instrumento sibi in vnitate personæ vnito, proinde opus al-

Vltimum.

Solutio dubij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

terius voluntatis est quidem opus filij Dei, sed non est opus solius personæ, quæ Deus est. Quintò dico, per nullum creatum gratiæ donum fieri potuit vt homo esset verus Deus, & Deus homo: siquidem humanam naturam superexaltari & sublimari vt sit vnita verbo diuino in vnitatem personæ longè superexcellit omnem creaturæ modum, & omnis creaturæ gratiæ donum. Totus mundus est plenus diuinitate, quę in omni creatura per essentiam, præsentiam, & virtutem existit, & super hæc habitat in sanctis per gratiam & charitatem eleuantem illos supra omnem naturam, vt sint tanquam filij Dei consortes diuinæ naturę, verum quamlibet fuerint per amorem rapti & eleuati, fruitioneque gloriæ inebriati, non sic eleuantur vnquam, vt in persona diuina personaliter vniantur, habeatque homo idem esse personale verbi diuini. Proinde etiam si eadem humana natura habeat omnium virtutum & charismatum dona creata, vniuersa hęc non sufficiunt eleuare illam supra personalitatem proprium in personam filij Dei. Et huius vnionis causa effectiua est gratia non vlla creata sed increata, atque immensa, hoc est, gratuita Dei bonitas faciens personam filij sui esse personam seu hypostasim humanę naturę, non aliquid operando in filio, qui Deus intransmutabilis est, sed eleuando & magnificando, & exaltando humanam naturam, vt non subsistat in propria personalitate creata, sed in persona increata, æterna, quę Deus est. Ex quo non accepit aliquod donum creatum, nec solam relationem, sed esse diuinum.

QVAESTIO VII.

De gratia Christi, prout quidam singularis est homo, in tredecim articulos diuisa.

DEinde considerandum est de coassumptis à filio Dei in humana natura. Et primò de his, quæ pertinent ad perfectionem. Secundò de his, quæ pertinent ad defectum.

¶ Circa primũ considerandа sunt tria: Primò, de gratia Christi: secundò, de scientia eius: tertiò, de potentia ipsius.

De gratia autem Christi cõsiderandum est dupliciter. Primo quidem de gratia eius, secundum quòd est quidam singularis homo. Secundò, de gratia eius, secundum quod est caput Ecclesiæ. nam de gratia vnionis iam dictum est *.

In quæs. 2.

Circa primum quæruntur tredecim.

¶ Primò, vtrum in anima Christi fuerit aliqua gratia habitualis.
¶ Secundò, vtrum in Christo fuerint virtutes.
¶ Tertiò, vtrum in eo fuerit fides,
¶ Quartò, vtrum fuerit in eo spes.
¶ Quintò, vtrum in Christo fuerint dona.
¶ Sextò, vtrum in Christo fuerit timoris donum.
¶ Septimò, vtrum in Christo fuerint gratię gratis datæ.
¶ Octauò, vtrum in Christo fuerit prophetia.
¶ Nonò, vtrum in eo fuerit plenitudo gratiæ.
¶ Decimò, vtrum talis plenitudo sit propria Christi.
¶ Vndecimò, vtrum Christi gratia sit infinita.
¶ Duodecimò, vtrum potuerit augeri.

¶ Decimotertiò, qualiter hæc gratia se habeat ad vnionem.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm in anima Christi fuerit aliqua gratia habitualis.

AD primum sic proceditur. Videtur, q̃ in anima assumpta à Verbo non fuerit gratia habitualis. Gratia enim est quædam participatio diuinitatis in creatura rationali: secundum illud 2. Pet. primo, per quem maxima & pretiosa promissa nobis donauit, vt diuinę simus consortes naturę. Christus autem est Deus, non participatiuè, sed secundum veritatem. Ergo in eo non fuit gratia habitualis.

4 3.di. 13.q. 1.arti.1.& veri. q.27. ar.1. Et opp. 3. ca. 221. Et Ioan. 3. li. 6. co.2.

¶ 2. Præterea, Gratia ad hoc est necessaria homini, vt per eam bene operetur (secundum illud 1. Cori. 15. Abundantius omnibus laboraui, non ego autem, sed gratia Dei mecum) & etiam ad hoc quòd homo consequatur vitam æternam: secũdum illud Rom. 6. Gratia Dei vita æterna: Sed Christo ex hoc solo quòd erat naturalis filius Dei, debebatur hęreditas vitę ętetnę, ex hoc etiã quòd erat Verbum, per quod facta sunt omnia, aderat ei facultas omnia bene operandi. Non ergo secundum humanam naturam indigebat alia gratia nisi vnione ad Verbum.

¶ 3. Prętereà, illud, quod operatur per modum instrumenti, nõ indiget habitu ad proprias operationes, quia habitus fundatur in principali agente. Humana autem natura in Christo fuit sicut instrumentum diuinitatis: vt dicit Damasc.* in 3. lib. Ergo non debuit in Christo esse aliqua gratia habitualis.

Li. 3. orth. fid. c. 15. a medio.

Sed contra est, quod dicitur Isa. 11. Requiescet super eum spiritus Domini. Qui quidem in homine esse dicitur per gratiam habitualem, vt in Prima parte dictum est †. Ergo in Christo fuit gratia habitualis.

P.p. q. 43. art. 6.

Respondeo dicendum, quòd necesse est ponere in Christo gratiã habitualem, propter tria. Primò quidem propter vnionem animæ illius ad Verbum Dei: Quanto enim aliquod receptiuum est propinquius causæ influenti, tanto magis participat de influentia ipsius. Influxus autem gratiæ est à Deo: secundum illud Psal. 83. Gratiam & gloriam dabit Dominus. Et ideò maximè fuit cõueniens, vt anima illa reciperet influxum diuinæ gratiæ. Secundò, propter nobilitatem illius animę, cuius operationes oportebat propinquissimè attingere ad Deum per cognitionem & amorem: ad quod necesse est eleuari humanam naturam per gratiam. Tertiò, propter habitudinem ipsius Christi ad genus humanum. Christus enim, inquantum homo, est mediator Dei & hominum, vt dicitur 1. ad Tim. 2. & ideo oportebat, quòd haberet gratiam ẽt in alios redundãtẽ,

secundum

secundum illud Ioan. primo, De plenitudine eius omnes accepimus, & gratiam pro gratia.

Ad primum ergo dicendum, quòd Christus est verus Deus secundum personam & naturam diuinam: sed quia cum vnitate personæ remanet distinctio naturarum (vt ex supradictis patet †) anima Christi non est per suam essentiam diuina: vnde oportet quòd fiat diuina per participationem, quæ est gratiam.

Q.2. art. 1. & 2.

Ad secundum dicendum, quòd Christo, inquantum est naturalis filius Dei, debetur hæreditas æterna, quę est ipsa beatitudo increata, per increatum actum cognitionis & amoris Dei, eundẽ scilicet, quo Pater cognoscit & amat seipsum, cuius actus anima capax non erat propter dfiam naturæ. Vnde oportebat, quòd attingeret ad Deũ per actum fruitionis creatum: qui quidem esse non potest nisi per gratiam. Similiter etiam, in quantum est verbum Dei, habuit facultatem omnia bene operandi operatione diuina: sed q̃a prę ter operationem diuinam oportet poni in eo operationem humanam (vt infra patebit*) oportuit in eo esse habitualem gratiam, per quam huiusmodi operatio in eo esset perfecta.

q.19. ar.1.

Ad tertium dicendum, quòd humanitas Christi est instrumentum diuinitatis, non quidem sicut instrumentum inanimatum, quod nullo modo agit, sed solum agitur, sed tãquam instrumentum animatum anima rationali, quod ita agitur, quòd etiam agit. Et ideo ad conuenientiã actionis oportuit eum habere gratiam habitualem.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio

CONclusio est, necesse est ponere in Christo gratiam habitualem. Primò, quia anima eius maximè propinqua est principio gratiæ, sed quanto aliquod receptiuum est propinquius causæ influenti, tanto magis participat de influentia ipsius. Secundò, anima illa nobilissimas habet operationes videndi, & amandi Deum, ad quod necesse est eleuari naturam rationalem per gratiam. Tertiò, mediator Dei & hominum est Christus in quantum homo, & ideo oportebat, quòd haberet gratiam, quæ etiã in alios redundaret, de cuius plenitudine accepimus omnes, oportebatque animam eius per actũ fruitionis creatum qui est per gratiam, attingere ad Deum, quanuis vt filius naturalis est, debeatur ei hæreditas æterna per actũ increatum cognitionis, & amoris Dei. Hæc etiam conclusio probatur ex illo Isaiæ 11. Requiescet super eum Spiritus Domini, &c.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Quid sit gratia. Vtũ gratia habitualis in Chro fuerit? Primũ argumentũ.

QVid sit gratia habitualis, & quomodo diuidatur, disputãt copiosè doctores in 2. d. 26. Sed copiosius D. Th. 1. 2. q. 110. Certè gratia habitualis est qualitas animæ inhærens, per quam homo gratificatur interius, & efficitur consors diuinæ naturæ, qua definitione ad hunc modum statuta arguitur ad probandum quòd gratia habitualis in Christo fuit ociosa. Nã sine gratia habituali ille homo esset Deo gratus, & verè affirmaretur de illo: Hic est filius meus dilectus, & eius opera studiosa essent infinitè meritoria, quia procederent à supposito infinitè grato Deo, ergo non indiguit gratia habituali. Prætereà, hic homo Christus non est plus gratus cum gratia, quàm sine illa, ergo copiosè ponitur in illo. Probatur antecedens, nam semper est gratus infinitè Deo.

Secũdum.

¶ Tertiò, iste homo est infinitè gratus Deo, ergo non est opus gratia creata. Probatur consequẽtia. Nam gratia creata non potest efficere hominem infinite gratũ Deo. Tertium.

¶ Ad hæc, si Petrus est gratus, vndecunque sit gratus, anima eius est grata, ergo si verbum incarnatum est gratum Deo, etiam eius humanitas. Quartum.

¶ Confirm. Nam si verbi humanitas esset grata, verbum vtique esset gratum, ergo econtra si verbum est gratum, etiam eius humanitas erit grata, ergo non est opus gratia creata. ¶ Item, gratia quæ est qualitas animæ iuhærens, nõ habet ex se facere hominem gratum, & Deo acceptum, ergo potest Deus facere hominem gratum per albedinem, ergo multò magis per diuinitatem vnitam hypostaticè. Probatur antecedens. Nam si esset effectus formalis gratiæ habitualis facere hominem gratum Deo, sequitur quòd Deus de potentia sua absoluta non possit facere hominem gratũ sine gratia habituali, sicut nõ pt facere album sine albedine, quod ab omnibus Theologis improbatur. ¶ Vltimò, fideles tantum tenemur credere, & confiteri, quòd Christus est patri æterno gratus, sed potest esse Deo gratus sine habitu gratiæ superaddito animæ, per vnionem hypostaticam, & per acceptationem diuinam. Certè ciuis est gratus regi non per aliquem habitum superadditum animæ, sed per fauorem regis. Et multi Theologi tenent, quòd gratia & virtutes non sunt habitus infusi. ¶ De hac quæstione, de qua tractant Theologi. 3. d. 13. sunt variæ sententiæ. Aliqui dicunt quòd in anima Christi non fuit necessaria gratia habitualis, & creata, quam sententiam commemorat Palud. in d. citata q. 2. Alij dicunt gratiam habitualem sic fuisse necessariam in Christo, vt etiam de potentia Dei absoluta non potuerit mereri, nec habere operationes supernaturales sine tali gratia. Alij vero media via dicunt, quòd in Christo fuit necessaria gratia habitualis de lege ordinaria, & suaui Dei dispositione: at de potentia Dei absoluta optimè potuit mereri, & habere operationes supernaturales sine gratia Dei habituali. Vt veritas elucidetur notandum, quòd de gratia possumus tripliciter loqui, vno modo, vt est quædam entitas, & re vera habitus quidã in aĩa inhærens. Alio modo possumus loqui de gratia secũdum suũ effectum formalem, qui est facere hominẽ Deo gratum, & acceptum. Tertio prout est quædam rectitudo, & sanitas animæ, & potẽtiarum eius. ¶ Hoc posito sit prima conclusio. Certum est secundum fidem, q̃ in anima Christi fuit gratia. Patet Isa. 11. Requieſcet super eum spiritus Domini, qui quidẽ dicitur esse in homine per gratiã habitualem. Idem patet Luc. 2. Et gratia Dei erat in illo. Et Matth. 3. dicit Pater: Hic est filius meus, &c. Ioan. 1. Vidimus gloriã eius, gloriã quasi vnigeniti a Patre plenũ gratiæ, & veritatis. Et Ioan. 10. Quẽ pater sanctificauit. Quæ omnia testimonia intelliguntur de Christi humanitate. Secundo. Idem probatur ex testimonijs scripturę, & efficiorum in quibus planè dicitur, q̃ homini iusto infundũtur gratia, charitas, & virtutes. Sed insiguiter hoc diffinitur in concil. Triden. sess. 6. c. 7. & can. 11. vbi dicitur, Si quis dixerit hominem iustificari vel sola imputatione iustitiæ Christi, vel sola remissione peccatorum exclusa gratia, & charitate, quæ in cordibus hominum diffundatur, & inhæreat, vel dixerit gratiam esse tantum fauorẽ Dei, anathema sit. Vbi plane diffinitur, quòd gratia in Christo, & etiam in omnibus iustis est aliquid creatum animæ inhærens. Idem etiam probatur ex rationibus D. Tho. hic. ¶ Secunda conclusio. Certum est secũdum fidem in anima Christi fuisse gratiam formaliter secundum suum effectum formalem. Probatur, nam anima Christi fuit grata Deo. Item, anima Christi ab instanti suę conceptionis fuit beata, vt est veritas, ergo ab instanti suæ cõceptionis fuit Deo grata. Tertio probatur, nã anima Christi habuit operationes supernaturales charitatis, obedientiæ, religionis, quæ maximè erant gratæ Deo, ergo anima ipsa erat grata, & accepta Deo. Vltimò probatur ex testimonijs scripturæ superiori conclusione adductis. ¶ Tertia conclusio. Secũdũ fidẽ gratia est aliquid creatum inhærẽs animæ hominis grati, vel in ipso homine. Hæc conclusio patet ex diffinitione conci. Triden. iam citata. Nam con-

De gratia tripliciter possumus loqui.

1. Conclu.

Esa. 11.

Luc. 2.

Mat. 3.

Ioã. 1. & 10.

Cõc. Trid.

2. Conclu.

3. Conclu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cilium diffiuit hominem non iustificari, nec gratificari coram Deo per iustitiam quæ est in Christo, nec per illã quæ est in Deo, sed iustitia, & gratia quæ diffunditur in hæret cordibus iustorum. ¶ Quarta conclusio. Non est de fide, quòd Christus Dominus habuit gratiam habitualem, nam non est de fide, quòd sint habitus infusi, sed est ingens temeritas, & ferè hæresis negare habitus infusos. Hæc conclusio probatur euidentius. 1.2.q.51. art.4 & q. 63. vbi agitur ex professo de habitibus infusis. Nunc statuatur pro certo. Sed dices, si gratia est aliquid creatum hærens animæ, quid potest esse nisi habitus? quia certũ est non esse actus, vt patet in paruulis qui iustificantur per baptisma sine aliquo actu. Respondetur, quòd difficillimè explicatur, quomodo gratia non sit habitus, sed explicatur vtcunque hoc exemplo. Fides docet, quòd peccatũ originale est trãsfusum à primo homine in omne genus humanũ, & inesse omnibus hominibus, & vnicuique esse proprium, vt diffinit cõcil. Trid. sess. 5. can. 3. & 4. at hoc peccatum originale non est aliqua qualitas ab anima distincta, nec ponit aliquem habitũ, vel actũ in anima, cui inhæret, sed tantũ inordinationẽ potẽtiarum, & aĩam inuisam Deo. Eodem modo fides docet, q̃ gratia est aliquid creatũ aĩæ inhærens, sed non docet fides, quòd est aliqua qualitas habitualis distincta ab anima. Sed poterit q̃s dicere sine errore hæretico, q̃ est quædã rechificatio & sanitas, & pulchritudo animæ non distincta realiter ab ipsa anima, sed negare quòd sit habitus infusus est magna temeritas, vt diximus. ¶ Conclusio quinta, De potentia Dei absoluta potuit nõ habere gratiã habitualẽ, & potuit nõ esse gratus Deo secũdum humanitatẽ. Patet, nã stat quãtum est de se, q̃ humanitas Christi nõ sit accepta ad gloriã. Itẽ posset fieri vt verbũ assumeret naturã in puris naturalibus, id est, sine gratia, & sine peccato, & tũc nec esset grata, nec ingrata Deo. Certè mihi est euidens, q̃ potuit assumere naturã humanã, quæ nec esset habitura gloriã, nec vitã beatã, sed secundum legẽ ordinariam fuit maximè conueniens, vt Christus esset gratus Deo secundũ humanitatem, sicut est beatus secundum humanitatẽ. ¶ Conclusio sexta. De potẽtia Dei absoluta Christus nõ potuit esse ingratus, & inuisus Deo. Patet, de potẽtia Dei absoluta non potuit esse peccator, vt infra dicemus, ergo. Itẽ de potentia Dei absoluta non potest esse, quòd non sit filius Dei, ergo nõ potest esse ingratus Deo. ¶ Sed contra arguitur. Nã filius Dei potest assumere naturã humanã in peccato existentẽ, & in illo permanentẽ, ergo potest esse peccator, & sic Deo ingratus. ¶ Respondetur, q̃ continuo atque assumeret naturam in peccato existẽtẽ deleret illius peccatũ. Sed iã respondeamus ad argumenta in principio facta. ¶ Ad 1.2. & 3. respondetur, quòd Christus est verus Deus, & ratione diuinitatis est infinitè gratus patri æterno, sed quia cum vnitate personæ remanet distinctio naturarum vt est vera fides, & anima rationalis non est diuina per suã essentiã, ideo oportet, quòd sit diuina per participationem, quæ est ẽm habitum gratiæ. Hãc solutionẽ dat hic D. Tho. ad 1. & 2. ¶ Ad quartum respondetur, esse impossibile, quòd Petrus sit acceptus ad vitã æternam, & eius humanitas non sit grata Deo, tũ quia humanitas est intima, & cõnaturalis Petro, tum quoniã est impossibile, q̃ Petrus videat Deũ, & non eius anima, at suppositũ diuinũ in Christo potest esse Deo gratũ, & non eius humanitas, & sic non quadrat exemplum. ¶ Ad quintum negatur antecedens, sentio enim quòd gratia, quæ est qualitas supernatura grata hominem gratum Deo, aliàs non magis redderemur grati Deo per gratiam, quàm per albedinem. Et ad argumentum in contrarium respondetur, q̃ est duplex effectus formæ, vnus primarius, qui non potest à forma separari. Alter secundarius, qui potest separari. Exemplum est in quantitate, cuius effectus primarius est facere rem diuisibilem, & hic effectus non potest esse sine quantitate. Alter secundarius, quòd scilicet faciat partem extra partem, & hic potest separari à quãtitate, vt dicunt Philosophi. Aliud exemplum est in materia prima. Deus namque, vt sentiunt viri docti, potest facere vt maneat sine forma, cum tamen existere sit effectus formæ formalis secundarius. Dicendum ergo est quòd gratia, quæ est qualitas, habet pro effectu primario facere hominem gratum, pulchrum intrinsecè sic qualificatum, & hic effectus non potest esse absque eo quòd gratia diffundatur in cordibus nostris, at effectus secundarius est facere hominem gratum, & acceptum Deo, & hic potest supleri à Deo sine gratia, quæ sit qualitas animis nostris inhærens. ¶ Ad vltimum negatur minor loquendo de lege ordinaria, & secundum suauem Dei dispositionem. Et simile quod adducitur nihil valet, nam amor humanus non causat bonitatem in homine qui amatur, amor vero diuinus causat bonitatem, & pulchritudinem in amato.

Est aliud dubium, vtrum si filius Dei assumeret naturã in puris naturalibus, id est, sine peccato, & gratia posset mereri. Probatur quòd non. Nam ad meritum requiritur ordo in finem supernaturalem, at in puris naturalibus non est talis ordo, ergo. ¶ Secundò. Ad meritum requiritur participatio naturæ diuinæ, & hæc non potest haberi nisi per gratiam, vt dicit hic D. Tho. sol. 1. & 2. ergo.

¶ Deinde, vt sit meritum de condigno necessarium est, quòd opus proportionetur fini supernaturali, qui est vita æterna, vt dicit sæpè D. Tho. 1.2.q.114. art.2.3. at in puris naturalibus non est aliquod opus proportionatum fini supernaturali, qui excedit omnem naturam, ergo in tali statu non potest esse meritũ. ¶ Præterea, ad meritum vitæ æternæ est necessaria operatio supernaturalis, nã operatio ex facultate naturæ, cõparata non potest attingere finem supernaturalem excedentem omnes vires naturæ, ergo in puris naturalibus non potest esse meritum. ¶ Vltimo. Vnio hypostatica de se, & in sui ratione tãtum habet communicare esse diuinũ personale, & de se nõ includit ordinem ad beatitudinẽ creatam, & ad eius participationem, ergo vnio hypostatica de se non præbet vires ad merendum vitã eternã. Explicatur hoc. Nam si vnio hypostatica de se includit ordinem ad beatitudinem, sequitur q̃ Deus de potentia absoluta non possit assumere naturam humanam sine eo, quòd illam beatificaret, cuius contrarium supra diximus. Nam quæ sunt de natura rei Deus non potest immutare. Hæc omnia confirmantur autorita te D. Tho. hic in sol. 1. & 2. vbi dicit apertè esse necessarium, q̃ humanitas Christi vel eius anima eleuetur per gratiam habitualem, vt possit habere operationes supernaturales. Et de verit. q. 29 ar. 1 in corp. & ad 4. & ad 5. ad 4. dicit, q̃ præter gratiam vnionis est necessaria gratia habitualis in Christo ad meritum, a qua gratia habituali operationes Christi habẽt rationem meriti. Nec satis explicatur hæc doctrina dicendo, quòd loquitur D. Tho. de potentia Dei ordinaria, nam quãtum colligitur in textu D. Tho. loquitur de his, quæ simpliciter, & absolutè sunt necessaria ad rationem meriti, quæ verò sunt necessaria ad rationem, & essentiã rei Deus non potest mutare. Contrarium suadetur optimis argumentis. ¶ Primò, vt opus sit meritorium coram Deo, sufficit, quòd sit opus studiosum, & suppositum à quo progreditur sit gratum Deo, at Christus sine gratia habituali esset Deo infinitè gratus, & efficeret opera moraliter bona, & studiosa, imò perficeret omne opus humanæ consentaneum rationi, ergo.

¶ Secundò, gratia vnionis præstat in infinitum gratiæ habituali creatæ, vt supra demonstrauimus, at gratia habitualis est principium meriti, ergo multò magis poterit esse principium meriti gratia vnionis, saltem de potentia Dei absoluta. ¶ Tertiò, sequitur ex opposita sententia, si requiritur gratia habitualis ad meritum Christi, q̃ eius meritum & satisfactio non sit infinita de rigore iustitiæ, cuius contrarium supra diximus. Probatur sequela, nam iuxta oppositam sententiã meritũ Christi, & satisfactio fundatur in gratia creata, habituali, & finita, & non de rigore iustitiæ, siquidem dependet ex acceptatione diuina. ¶ Præterea, meritum fundatur in ordinatione diuina, vt sæpè dicit D. Tho. 1.2.q. vlti. at Deus de potentia sua absoluta, potuit ordinare operationes Christi naturales ad beatitudinem supernaturalem, ergo in puris naturalibus potest esse meritum. ¶ Vltimò arguitur. Deus de potentia sua absoluta potest facere, quòd homo habeat actum fidei, & charitatis sine habitu fidei, & charitatis, ex solo diuino auxilio, imò potest facere quòd homo videat Deum

4. Conclu.

Obiectio.

Solutio.

Ad argum. in princip.

Ad quartũ

Ad quintũ

Effectus formalis duplex.

5. Conclu.

6. Conclu.

Obiectio.

Solutio.

Ad vltimũ

Dubium Vtrũ filius Dei sine gratia habituali possit mereri.

Primũ argumẽtum.

Secũdum.

Tertium.

Quartum.

Vltimum.

Deum sine habitu luminis gloriæ supernaturalis per solum diuinum auxilium, ergo de potentia Dei absoluta potest esse meritum sine gratia habituali ex solo diuino auxilio eleuante naturam ad operationem supernaturalem. ¶ Pro huius expositione sit prima conclusio. Certum est, quòd de potentia Dei absoluta non est necessaria gratia habitualis ad meritum in nobis, vel in Christo. Probatur hæc conclusio ex sententia omnium Theologorũ dicentium, quòd possumus iustificari, & mereri vitam æternam sine habitibus infusis de potentia Dei absoluta. Idem probatur argumẽto vltimò iam facto pro parte affirmatiua quæstionis. ¶ Secunda conclusio. Probabile est, quòd purus homo etiam de potentia Dei absoluta non potest mereri sine auxilio supernaturali eleuante naturam ad operationes supernaturales. Hanc conclusionem esse veram probant argumenta, quæ pro parte negatiua quæstionis sunt adducta. Vnde dicendum est, quòd potest quidem Deus operationes naturales ordinare ad vitam æternam consequendam, sed in eis non esset propriè meritum, nam in eis propriè non est dignitas ad vitam æternam, sed haberẽt vim meriti ex acceptatione diuina extrinseca, est simile, si Deus cõferret beatitudinem propter consanguinitatem vel pulchritudinem. ¶ Tertia conclusio. Christus Dominus licèt nullam gratiam creatam suscepisset mereretur coram Patre æterno, & eius opera essent infinitè meritoria, sicut modo. Hanc sententiam docuit Pater Victoria, & Soto 3. de nat. & grat. cap 6. & in 4. d. 19. q. 1. art. 2. Et probatur primò. Opera Christi sunt infiniti valoris personaliter, nam sunt opera verbi incarnati, vt supra probatum est, sed tunc essent opera huiusmodi, ergo essent infinitè meritoria. Item, nam euidens contradictio est, quòd Christus filius Dei offerat aliquod opus Patri, & opus illud non sit infinite illi acceptum. Præterea, si Christus offerret ieiunium Patri in satisfactionem omnium scelerum, sine dubio satisfaceret de rigore iustitiæ, & opus eius esset infinitè meritorium. Quod probatur, nam plus est, quòd persona diuina per vnum temporis momẽtum patiatur vel minimum pœnæ, quàm vniuersa pœna omnibus sceleribus debita. Ad hæc ieiunium amici Dei in gloriam Domini relatum, est meritorium vitæ æternæ de condigno, vt est veritas. At ieiunium filij Dei naturalis præstat multis titulis in valore, & dignitate, ergo est plus meritorium. Vltimò. Opus hominis iusti ideo est meritorium coram Deo, quia procedit ex motione Spiritus sancti, vt dicit D. Thom. 1.2.q. vlti. artic 2. & 3. at opus Christi procederet ex motione verbi, ergo esset maximè meritorium. Quod confirmatur, nam ad meritum bonorum operum ideo est necessarius diuinum auxilium supernaturale, vt eleuet potentias, & operationes ad finem supernaturalem, sed opera Christi ex vnione hypostatica, quia erant opera verbi incarnati erant infinitæ dignitatis, ergo erant maximè meritoria. Et ex hoc confutantur argumenta pro parte negatiua quæstionis.

1. Conclu.

2. Conclu.

3. Conclu.

M. Victor Soto.

D. Thom.

1. 2. q 65. art. 1. & 2.

Glos. ordi. ibi ex Cassiodoro.

p. 2. q. 110. art. 2. & 3.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm in Christo fuerint virtutes.

Infra ar. 3. ad 1. & 2. Et q. 15. art. 2. c. Et 3. di. 13. q. 1. ar. 1. c.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd in Christo non fuerint virtutes. Christus enim habuit abundantiam gratię: Sed gratia sufficit ad omnia rectè agendum, secundum illud secundæ ad Corin. 12. Sufficit tibi gratia mea. Ergo in Christo non fuerunt virtutes.

li 7. eth. in prin. to. 5.

¶ 2. Præterea, Secũdum Philosophum 7. Ethi. * virtus diuiditur contra quendam heroicum, siue diuinum habitum, qui attribuitur hominibus diuinis. Hic autem maximè conuenit Christo, Ergo Christus non habuit virtutes, sed aliquid aliius virtute.

¶ 3. Præterea, Sicut in secunda parte dictum est, * virtutes omnes simul habentur: Sed Christo non fuit conueniens habere omnes virtutes, sicut patet de liberalitate & magnificentia: quæ habent actum suum circa diuitias, quas Christus contempsit, secundum illud Matt. 8. Filius hominis non habet vbi caput suum reclinet. Temperantia etiam & continentia sunt circa concupiscentias prauas, quæ in Christo non fuerunt. Ergo Christus non habuit virtutes.

Sed contra est, quòd super illud Psal. 1. Sed in lege Domini voluntas eius, dicit glo. * Hic ostenditur Christus plenus omni bono: Sed bona qualitas mentis est virtus. Ergo Christus fuit plenus omni virtute.

Respondeo dicẽdum, quòd sicut in Secunda parte dictum est, * sicut gratia respicit essentiam animæ, ita virtus respicit potentiam eius. Vnde oportet, q̃ sicut potentiæ animæ deriuantur ab eius essentia, ita virtutes sint quędam deriuationes gratiæ. Quantò autem aliquod principium est perfectius, tãtò magis imprimit suos effectus. Vnde cùm gratia Christi fuerit perfectissima, cõsequens est, quòd ex ipsa processerint virtutes ad perficiendum singulas potentias animę, quantum ad omnes animę actus. Et ita Christus habuit omnes virtutes.

Ad primum ergo dicendum, q̃ gratia sufficit homini, quantum ad omnia, quibus ordinatur ad beatitudinem: Horum tamen quædam perficit gratia immediatè per seipsam, sicut gratum facere Deo, & alia huiusmodi: quędam autem mediantibus virtutibus, quæ ex gratia procedunt.

Ad secundum dicendum, q̃ habitus ille heroicus vel diuinus, non differt a virtute communiter dicta, nisi secundum perfectiorem modum: inquantum. s. aliquis est dispositus ad bonũ quodam altiori modo, quam communiter omnibus competat. Vnde per hoc non ostenditur, q̃ Christus non habuerit virtutes, sed quòd habuerit eas perfectissimè vltra communem modum. Sicut etiam Plotinus posuit quendam sublimem modũ virtutum, quas esse dixit animi purgati.

Ad tertium dicendum, quòd liberalitas & magnificentia commẽdantur circa diuitias, in quantum aliquis non tantùm appretiatur diuitias, q̃ velit eas retinere, prętermittendo id quod fieri oportet. Ille autem minimè diuitias appretiatur, qui penitus eas contemnit, & abiicit propter perfectionis amorem. Et ideo in hoc ipso, q̃ Christus omnes diuitias cõtempsit, ostendit in se summum gradum liberalitatis & magnificentię. Licèt et liberalitatis actum exercuerit, secundum quod sibi conueniens erat, faciendo pauperibus erogari quæ sibi dabantur. Vnde cùm Dominus Iudę dixit, Ioan. 13. Quod facis, fac citiùs, discipuli intellexerunt Dominum mandasse, quòd egenis

Universidad de Deusto
Biblioteca

nis aliquid daret. Concupiscentias autem prauas Christus omnino nō habuit, sicut infra patebit, * nec propter hoc tamē excluditur quin habuerit temperantiam, quę tanto perfectior est in homine, quanto magis prauis concupiscentiis caret. Vnde secundum Philosophū 7. Ethi. * temperatus in hoc differt a continente, q̄ temperatus nō habet prauas concupiscentias, quas continens patitur. Vnde sic accipiendo continentiam, sicut Philosophus accipit, ex hoc ipso, q̄ Christus habuit omnem virtutem, non habuit cōtinentiam, quę non est virtus, sed aliquid minus virtute.

q.15. ar.1. & 2.

li.7. ethic. cap.9. non remotè a fi.to.5.

SVMMA TEXTVS.

Cōclusio. COnclusio est affirmatiua, probaturq; ex gloss. super illud Psal.1. Sed in lege Domini fuit voluntas eius. Idem patet, quia gratia Christi fuit perfectissima ex qua procedebant virtutes ad perficiendum singulas potētias animæ quantum ad omnes actus eius. Nam quantò aliquod principium est perfectius, tantò magis imprimit suos effectus. Et certè sicut gratia est in essentia animæ, ita virtutes in potentijs.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Vtrum in Chīo fuerint virtutes. VIdetur certè in primis, quòd in Christo non fuerint vllæ virtutes. Nam quicquid pōt Deus facere cum causa secunda, potest facere se solo, sed Christus Dominus habuit vniam sibi diuinitatē, per quam poterat omnia perfectissimè operari, ergo non est opus superaddere virtutes, quibus rectè, & studiosè operaretur.

Prim. arg.

Secūdum. ¶Deindè, Deus est sapientia, bonitas, & ipsa virtus, & certè si diuinitas esset albedo, per solam vnionem cum corpore faceret album, ergo cum Christus habeat diuinitatem sibi vnitā hypostaticè, quæ bonitas, & virtus est, non sunt opus aliàs virtutes superinfundere.

Tertium. ¶ Præterea, Aliqui homines ex sola complexione naturali melius inclinantur ad opera virtutum, quàm alij per virtutes, sed Christus Dominus fuit optimæ complexionis, ergo non indiguit virtutibus.

Vltimum. ¶ Vltimò. Hoc pertinet ad dignitatem Christi, & in eo non est euidens impossibilitas, ergo ita asserendum est.

Palud. Certè Palude in 3 di. q.2. refert opinionem quorundam asserentium, quòd in Christo non fuere virtutes creatæ. Et certè, quòd in eo non fuerint virtutes acquisitæ his argumentis suadetur.

An fuerint in Christo virtutes acquisitæ. ¶ Tùm, quia Chīs nō habuit passiones immoderatas, & immodicas, quas virtutes moderarent, & cōpescerent.

Prim. arg. Secūdum. ¶ Tùm deinde, quia etsi Christus has virtutes nō haberet, non poterat peccare, neq; agere perperā moraliter, nec deflecti a rōnis regula, quorsum ergo in eo ponuntur virtutes? Deus enim, & natura nihil faciunt frustrā.

Vltimum. ¶ Tùm vltimò, quia ex actibus virtutum infusarum non generantur virtutes acquisitæ, vt exploratum est ab omnibus Theologis, sed omnes actus Christi fuerunt virtutum infusarum, vtpotè exerciti propter nostram salutem, & propter finem supernaturalem, ergo nō habuit virtutes acquisitas.

Expositio. Vt istæ dubitationes exponantur, in primis dicendum est, Deum de potentia Dei absoluta efficere posse, vt quis ita bene, & melius quidem operetur studiosè, & rectè sine habitibus virtutum, atq; cum illis. Patet ex illo axiomate communi, Quicquid Deus potest facere cum causa secunda efficiente, potest facere se solo: habitus autem virtutum sunt causæ efficientes, & veluti quædam instrumenta ad opera virtutum efficienda, ergo absque illis potest Deus efficere, vt homo opera virtutum præstantissimè præstet. Hoc ipsum confirmatur. Nam virtus effectiuè se habet producendo, moderando, intendendo actum virtutis, ergo hanc efficientiam Deus potest supplere, sicuti potest supplere efficientiam caloris. Ad hæc, virtus non ponitur ad substantiam operationis producendam, sed ad modum, vt promptè, facilè, & cum delectatione operemur, hoc Deus omni dubio procul supplere potest. Pro cuius euidentiore declaratione sciendum est, quòd sicut Deus non potest supplere denominationem caloris, non enim potest facere calidum sine calore, potest tamen efficientiam caloris supplere, vnde sine calore calefacere poterit: sic sanè potest efficientiam habituum supplere, denominate autem animam studiosam non potest. Sed dicet Theologus, ergo talis homo studiosus non erit, siquidem talis a sola virtute denominatur, quàm denominationem, si vera sunt, quæ diximus, Deus supplere non potest. Magnum certè argumentum, sed quod solutionem habet. Nam quòd homo sit studiosus, non est denominatio formalis adæquata, quam faciat virtutis habitus. Nam si quis prompte, & delectabiliter operetur opera virtutis, studiosus vocabitur per solos virtutum actus. Denominatio autem formalis, quam facit habitus in anima, quamque Deus supplere non potest, est facere hominem studiosum habitualiter per qualitatem inhærentem. Secundò dico, quòd Deus secundum legem ordinariam, & communem cursum nunquam facit hominem studiosum sine virtutibus superadditis. Deus enim suauiter disponit omnia, & sicut dedit agentibus naturalibus instrumenta ad operandum, sic & agentibus liberis, & in Christo non sunt ponenda miracula sine necessitate. Et ideo dico tertiò, quòd in Christo fuit plenitudo virtutum, & quidem in gradu heroico, & perfectissimo. Hanc sententiam esse veram probat sufficienter Diuus Thomas in articulo. Sed sciendum est, quòd licèt probationes Diui Thomæ potissimè procedant de virtutibus infusis, quæ simul infunduntur cum gratia, & sunt veluti potentiæ gratiæ ad operationes supernaturales, nihilominus tamen conclusio D. Thomæ est intelligenda de omnibus virtutibus, tam infusis, quàm acquisitis. Oportet enim vt Theologus constituat omnes potentias animæ Christi fuisse perfectas non solum in ordine ad finem supernaturalem, & ad regulam diuinam, sed etiam in ordine ad finem naturalem, & ad regulam rationis humanæ: imò certissimè asserendum est, quòd ab instanti suę conceptionis habuit istas virtutes acquisitas, infusas per accidens, vt esset perfectus in vtroque statu gratiæ, & naturæ. Sicut dicimus, quòd primo parenti a principio conditionis suæ fuerunt infusæ istæ virtutes per accidens, quas aliqui poterat suis operibus comparare. Sed dicet Theologus, si hæc vera sunt, consequens est, quòd actus virtutū, quos exercebat Christus, non generabant, nec producebant virtutes, siquidem iam a principio eas habebat. Respondetur, quòd per actus virtutum in Christo augebantur virtutes præexistentes, non producebantur de nouo. Quòd si dicas, quid est in causa, quòd Christus Dominus virtutes mortales non acquisierit suo marte, & propriis actibus, sicut acquisiuit scientias humanitus acquisitas virtute intellectus agentis? Ad satisfaciendum huic percunctationi quidam Theologi dicunt, quòd Christus Dominus ab instanti suæ conceptionis acquisiuit virtutes morales per proprium actum. Etenim in primo instanti vsus rationis habuit actum perfectissimum virtutis, & meritorium, quo sibi comparauit omnium virtutum plenitudinem. Verum hæc sententia sustineri non potest, tum quoniam virtutes humanæ acquisitæ regulantur per rationem, & scientiam humanam, qua in re potissimum distinguuntur ab infusis, quæ regulantur scientia supernaturali, sed Christus Dominus in primo instanti suæ conceptionis non habuit scientiam humanam, sed eam acquisiuit ex rerum experientijs, ergo in primo instanti vsus rationis non acquisiuit per proprios actus virtutes morales acquisitas. Deindè, quædam virtutes morales acquisitæ sunt in appetitu sensitiuo, & in corpore constituuntur, vt fortitudo, & temperantia, quæ proinde sequuntur cognitionem sensitiuam, & perfectam quidem sicut requiritur ad virtutis perfectæ dispositionem, sed hanc non habuit Christus in infantili ætate, ergo non comparauit prædictas virtutes per actus proprios, maximè quia virtutes acquisitæ, vt sunt in gradu heroico, oportet vt acquirantur magno temporis spatio,

Cōclusio.

Argum.

Solutio.

Virtutes fuerunt in Christo in gradu heroico.

Obiectio.

Solutio.

Virtutes quæ sunt in Chīo non repugnant cum statu beatifico. tio, & exercitio. Præstat ergo dicere, & ita dicendum est Christum Dīm a principio prædictas virtutes per infusionem a Deo habuisse. Quartò dico conclusionē D. Th. esse intelligendam de virtutibus, quæ non repugnant statui beatifico, vnde Christus Dominus non habuit fidem, nec spem, vt docet D. Tho. sequenti articulo, q̄m fides, & spes repugnant cum clara Dei visione, & possessione vitæ æternæ. Rursus, exponenda est cōclusio de virtutibus, quæ non pugnant cum dignitate verbi diuini. Vnde in Christo non fuit virtus pœnitentiæ, nam hæc virtus suapte natura destinatur ad satisfaciendū pro peccatis propriis, Christus verò non potuit habere peccata propria, & ob eandem causam Christus non habuit virtutem continentiæ, vt docet D. Tho. in solutione tertij. Nam hæc virtus patitur secum rebelles, & exorbitātes passiones, cum quibus semper bellum gerit. Dico quintò esse certum fm fidem in Christo fuisse actus aliquarum virtutū, vt mansuetudinis, obedientiæ, charitatis, vt passim testantur diuinæ scripturæ. De habitu verò charitatis sentiendum est, sicut in præcedenti articulo de habitu gratiæ dictum est, esse certum, q̄ charitas in Christo est aliquid creatum animæ eius inhærens, per quod diligit Deum. Verùm verò sic habitus infusus nondum planè diffiniuit Ecclesia, verum nec est fides, nec pertinet ad fidem dicere in Christo Domino fuisse virtutes morales infusas, nam multi Theologi sine errore existimant, quòd sufficit charitas cum virtutibus adquisitis sine infusis ad vitam rectè instituendam. De qua sententia disputatur. 1.2.q.63. artic.3. & 4.

Dubium.

Pars negatiua probatur primo.

Secūdum.

Solutio dubij.

Ad argu. in principio. ¶ Ad primum argumentum respondetur euidenter ex eo probari, posse fieri per diuinam potentiam, vt homo sit perfectè studiosus sine virtutibus superadditis, sed Deus qui suauiter disponit omnia semper dat virtutes superadditas, quæ sunt veluti instrumenta intrinseca ad rectè, & studiosè operandum.

Ad primū.

Ad scdm. ¶ Ad secundum argumentum respondetur, quòd licèt Deus sit ipsa bonitas, & virtus, & vniatur Christo hypostaticè non tñ inhæret animæ Christi, & ideo hæc vnio per se sola non faceret aīam intrinsecè studiosam. Sicut si Deus esset albedo, si non inhæreret corpori, nō faceret corpus album. Certè hoc argumētum probaret, q̄ etiam anima Christi amaret per amorem diuinum, si quidem Deus amor est, & vnitur Christo hypostaticè.

Ad tertiū. ¶ Ad tertium argumentum respondetur, non tñ hoc fieri probabile, q̄ homo ex complexione naturali, ita bene se habeat ad opera virtutis, vt alius omnibus virtutibus prædictus. Salua. n. natura hominis licèt ex complexione ad vnam actionem virtutis, vel ad alteram sit magis inclinatus, non tamen ad omnes. Nam naturale est, vt caro concupiscat aduersus spiritum: & licèt ad omnes esset promptus, non tamen ita bene sicut cum virtutibus in gradu heroico. Vnde licèt Christus ex complexione naturali melius quàm alij esset dispositus ad opera virtutū, multò melius per virtutes.

Ad vltim. ¶ Ad vltimum, iam dictum est, quemadmodum hoc pertineat ad suauem Dei dispositionem, & ad dignitatem Christi, quòd omnibus virtutibus, tam infusis, quàm acquisitis sit prædictus, & ornatus. Ad alia argumenta de virtutibus acquisitis.

Ad argu. secūdo loco posita. Ad primū. ¶ Ad primum respondetur, q̄ Christus nō habuit passiones immodicas, & immoderatas, sed maximè morigeras, & ad ordinem redactas, sed hoc quidem per virtutes, quemadmodum primus parens in statu innocentiæ non habuit immoderatas passiones, moderatas tamē habuit eas, & ad mediocritatem redactas beneficio iustitiæ originalis, & cæterarum virtutum.

Ad scdm. ¶ Ad secundum respondetur, q̄ licèt Christus peccare non potuerit, neq; vllo modo a regula rationis deflecti, habuit tamē ōsum virtutum comitatum, vt promptè, & delectabiliter, suauiter, ac ex sese opera studiosa perficeret, potissimè ea, quæ ex præcepto non tenebatur facere.

Ad tertiū. ¶ Ad tertium argumentum respondetur, non esse necesse concedere, quòd omnes actus studiosi Christi, fuerint actus infusarum virtutum, nihil enim absurdi est concedere, quòd aliquando ad opera virtutum motus sit, & concitatus ex pietate naturali, & regulis humanæ prudentiæ. Quamuis necessum sit concedere, quòd omnia opera direxerit in finem charitatis. Sed de virtutibus infusis quas ponimus in Christo, aliud dubium superest explicandum, num istæ virtutes infusæ in Christo sint in illo gradu, in quo gratia cōsistit? Et videtur ita esse, oriuntur enim ex gratia tanquam propriæ passiones, ergo sunt in eo gradu, in quo gratia consistit. Contrarium esse verum probatur efficacius, nam gratia Christi erat summa, & infinita, vt paulò post dicemus, at nulla virtus in Christo erat infinita.

¶ Deindè, non potest esse habitus virtutis infinitus intensiuè, alioquin eliceret operationem intensiuè infinitam, & ita anima Christi amaret infinitè per habitū charitatis, & infinitè delectaretur in opere virtutis, quia virtus facit delectationem, & infinitè tristaretur de peccato, & de offensa Dei, & ex consequenti non poterat naturaliter viuere, quia cum infinita tristitia non potest quis naturaliter in vita persistere. Quod si dicas, quòd per eiusmodi virtutes operabatur anima Christi finitè, videas te incidere in incommodum, & absurdum, frustra enim dedisset Deus infinitas virtutes, nisi ad operandum infinitè, quemadmodum si Deus Soli daret infinitam lucem, certè esset ad illuminandum infinitè.

¶ Ad hoc dubium, qui tenent, quòd gratia Christi fuit summa, & infinita, coguntur respondere. Nos verò qui censemus gratiam animæ Christi finitā fuisse, & potuisse crescere, nullo modo difficultate huius argumenti premimur. Sed etiam qui tenent gratiam illam fuisse infinitā, huius rei difficultatem effugere valent dicentes, gratiam non dari ad operandum, sed ad conferendum esse quoddam supernaturale, & participium diuinæ naturæ. Virtutes verò dantur ad operandum, & ideo non est simile. Et cum dicitur, quòd virtutes infusæ sequuntur ex gratia tanquam propriæ passiones, non est sensus ita proprius, sed sensus est, quòd sicut propriæ passiones præsupponūt essentiam, a qua dimanant, sic virtutes infusæ præsupponunt hominem esse gratum per gratiam, a qua virtutes dimanant, sed non semper in eodem gradu.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm in Christo fuerit fides.

AD tertium sic proceditur. Videtur, q̄ in Christo fuerit fides. Fides enim est nobilior virtus, quàm virtutes morales: puta temperantia, & liberalitas. Huiusmodi autem virtutes fuerunt in Christo, vt dictum est. * Multo ergo magis fuit in eo fides.

45 Inf. ar.4.c. Et ar.8. ad 2. & arti.9. ad 1. & 1. 2.q.65.ar. 5. ad 3. Et 3.di.13.q. 1.ar.2.q.1. ad 1. Et d. 36.ar.2.ad 3. Et veti. q.29.ar.4. ad 15. Et veri.q.4.ar ti.1.ad 11.

¶ 2. Præterea, Christus non docuit virtutes, quas ipse non habuit, secundum illud Actorum primo. Cœpit facere, & docere: Sed de Christo dicitur Hebr. 12. quòd est autor & consummator fidei. Ergo in eo maximè fuit fides.

¶ 3. Præterea, Quicquid est imperfectionis, excluditur a beatis: Sed in beatis est fides: nam si per illud Roma. 1. Iustitia Dei reuelatur in eo ex fide in fidem, dicit glos. * de fide verborum & spei, in fidem rerum & speciei, Ergo videtur q̄ etiam in Christo fuerit fides, cùm nihil imperfectionis importet.

* Ar.præc. Glos.ordinar. ibid.

Sed contra est, quod dicitur Heb. 11. quòd fides est argumentum nō apparentium: Sed Christo nihil fuit nō apparens: secundum illud quod dixit ei Petrus Ioan. vlt. Tu omnia nosti. Ergo in Christo non fuit fides.

Respon-

Universidad de Deusto
Biblioteca

2.2.q.1.ar.1.c.1. Respondeo dicendum, quòd sicut in Secunda parte dictum est, * obiectum fidei est res diuina non visa. Habitus autem virtutis sicut & quilibet alius recipit speciem ab obiecto. Et ideo excluso, ꝙ res diuina sit nō visa, excluditur ratio fidei. Christus autem a primo instanti suæ conceptionis plenè vidit Deum per essentiam, vt infra dicetur. Vnde in eo fides esse non potuit.

q.34.ar.4. Ad primum ergo dicendum, ꝙ fides est nobilior virtus virtutibus moralibus: quia est circa nobiliorem materiam, sed tamen importat quendā defectum in comparatione ad illam materiam, qui defectus in Christo non fuit. Et ideo non potuit in eo esse fides, licèt fuerint in eo virtutes morales, quę in sui ratione huiusmodi defectū non important per comparationem ad suas materias.

Ad secundum dicendum, ꝙ meritum fidei cōsistit in hoc, ꝙ homo ex obedientia Dei assentit illis, quæ non videt: secundum illud Romano. 1. Ad obediendum fidei in omnibus Gentibus pro nomine eius. Obedientiam autem ad Deum plenissimè habuit Christus: secundum illud Phil. 2. Factus est obediens vsque ad mortem. Et sic nihil ad meritum pertinens docuit, quod ipse excellentius non impleret.

Aug. in li. 2. q. Euāg. q. 39. in prin. to. 4. Ad tertium dicendum, quòd sicut glossa ibidem dicit, * fides propriè est, qua creduntur quę non videntur: Sed fides, quę est rerum visarum, impropriè dicitur, & secundum quandam similitudinem, quantum ad certitudinem, aut firmitatem adhęsionis.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio Hebr. 11. Ioan. vlti. COnclusio est negativa. Patet ex illo ad Heb. 11. Fides est argumentum non apparentium, sed Christo nihil fuit non apparens, secundum illud, quod dixit ei Petrus Ioan. vltimo. Tu omnia nosti, ergo in Christo non fuit fides. Deindè probatur, quia in primo instanti suæ conceptionis vidit Deum per essentiam, obiectum verò fidei est res non visa, & ideo excluso, quòd res diuina sit non visa, excluditur ratio fidei: qua mobrem in eo nō potuit esse fides, licèt fuerint in ipso virtutes, quia importat quędam defectum in comparatione ad illam materiam, quam non videt, qui defectus in Christo non fuit.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Durādus: COnclusionem D. Thom. persuasum habent omnes Theologi in 3.d.23 24.26 & 31. in quibus locis diffinitur, quòd neq; in Christo, neq; in beatis manet fides. De qua re disputatur copiosiùs in 1.2.q.67. & 2.2.q.1.art.4 Sed Durand. in 3.d.24.q.1. & d 31.q 3.& 4 affirmat, ꝙ ratio formalis fidei non est non visum, sed assentire propter auctoritatē dicentis, tametsi assensus sit euidens, quo constituro principio disputat duo. Vtrùm sit hæresis dicere, ꝙ actus fidei maneat in vita beata? & Vtrùm de facto sit verum, ꝙ maneat? In expositione primi dicit nō esse hæreticum. De secundo dicit, quòd de facto fides nō manet quantum ad actum, benè tamen quantum ad habitum. Neque obstat illi id. 1. Corin. 13. cum venerit quod perfectum est, cuac habitur quod ex parte est. Neq; illud: videmus nunc in ænigmate per speculum, tunc aūt facie ad faciem. Nam sermo est de actu fidei, qui non manet in vita beata. Vel intelligitur, ꝙ fides non manet sicut in vita præsenti, perficitur enim maximè, in quo sensu dicit Apostolus ibidem, esse etiam cuncta dum omne linguarum genus. Idem tenet Palude in 3 dist. 24. q. 2. & di. 31. q. 2. Gerson alphabeto 13. litera B. dicit, quòd opinio Durandi non est improbabilis, sed alphabeto 27. litera T. affirmat, quòd fides in beatis maneat. Et videtur profecto, quòd hæc sententia non sit admodum improbabilis. Nam scientia, visio, fides, opinio, non habent oppositas rationes, ergo possunt esse simul. Probatur antecedens. Nam de ratione visionis est præsentia rei, de ratione autem scientiæ cognoscere rem per causas, fidei verò propria ratio est assentiri propter auctoritatem dicentis, opinionis verò propter rationem probabilem, sed fieri potest, vt per hæc omnia media assentiamur veritatibus fidei.

Palud. Gerson. Vtrū scientia & fides possint esse simul. Prim. arg.

¶ Præterea, fides humana perseverat adueniente scientia humana, vt patet in addiscente perspectiuam ex principiis creditis, talis re vera credit veritatibus perspectiuæ, quæ si postea demonstrabantur illi, non perdit fidem, quam prius doctori adhibuerat, ergo etiam fides diuina perseverat adueniente scientia diuina.

Secūdum.

¶ Item, scientia adiuuatur, & intenditur propter auctoritates doctorum, & rationes probabiles, ergo fides, & opinio non aduersantur scientiæ.

Tertium.

¶ Insuper, quanquam demonstretur mihi ista veritas, Deus est, manet nihilominus fides diuina inclinans ad illam, siquidem assentior quia Deus dixit, & quia in diuinis literis continetur.

Quartum.

¶ Item, Moses, & Paulus in hac vita existentes viderunt diuinam essentiam, vt existimant D. August. & D. Thomas, at non perdiderunt fidem, erant enim viatores. Quid? quòd lumen minus non corrumpitur a maiori lumine gloriæ.

Quintum.

¶ Sed arguitur ex propriis, & validissimè quidem ad probandum, ꝙ in Christo fuerit fides. Nam Christus per scientiam infusam cognouit mysteriū Trinitatis, & oīa illa quæ per diuinam reuelationem hoībus innotescunt, & omnia mysteria scripturæ, at per istam scientiam non cognouit euidenter mysterium Trinitatis, ergo obscurè, ergo habuit fidem. Probatur minor. Tùm qm̄ est impossibile, ꝙ per species creatas cognoscatur euidenter mysterium Trinitatis, omnes namque res creatæ ducunt nos in cognitionem Dei, vt effectus in cognitionem causæ. At Deus vt vnus, non vt trinus, est causa omnium rerū, propter quod verissimè dicitur, omnia opera ad extra esse indiuisa totius Trinitatis. Ex quo est euidens, quòd ex effectibus creatis nō possumus cognoscere euidenter mysterium Trinitatis, tùm quoniam diuinitas, & trinitas personarum non potest euidenter repræsentari, nisi per essentiam diuinam intellectui vnitam in ratione speciei intelligibilis, vt ostendit D. Tho. 1.p.q.12.art.2. ergo est impossibile, ꝙ cognoscatur euidenter mysterium Trinitatis per speciem infusam, & creatā. Vltimò, cognitio euidens Trinitatis, & diuinitatis non est ænigmatica, ergo facialis, ergo beata. At cognitio scientiæ infusæ in Christo non est beata, ergo obscura. Sed vt veritas diffiniatur dico primò, esse errorem contra scripturam dicere, quòd actus fidei maneat in patria. Patet ex illo Hebr. 11. Fides est substantia sperandarū rerum, argūm nō apparentium. In qua diffinitione duo significantur. Alterum est, quòd fides est fundamentum spei, spes autem non manet in patria, ergo nec fides. Alterum est, quòd est persuasio de rebus non visis, at beati vident, ergo. Secundum testimonium est 2. Corin. 5. Quamdiu sumus in corpore peregrinamur a Domino, per fidem enim ambulamus, & non per speciem. In qua sententia significatur, quòd actus fidei tantum competit viatoribus, actus visionis beatis. Cui consonat illud supia citatum. Videmus nunc per speculum &c. Quantum ad habitum verò dicendum est, quòd sententia D. Th. est certa, quia non solùm pugnat cū clara visione Dei actus fidei, sed ēt habitus luminis obscuri, qualis est habitus fidei, vt dicit D. Tho. & plenius eius interpretes 1.2.q.67. qui locus oīno videndus est ad huius rei euidentiorē demonstrationē, in quo argumenta in contrarium posita euidenter sunt confutata. Et nunc

1. Conclu. Actus fidei nō manet in beatis. Hebr. 11.

2. Corin. 5.

Habitus fidei nō manet in patria.

Soluū. arg.

nunc dico pro breui eorum cōfutatione, ꝙ ratio propria fidei non est assentiri pp auctoritatem dicentis, sed assentire obscurè, & ænigmaticè, fides n. est credere quod non vides, quo principio aūaduerso cōfutantur facilè omnia argumenta proposita. Excipio vltimum de Christo, quod habet difficilem solutionem, pro quo dico breuiter, nam longa huius disputatio pertinet ad q. 11. huius partis. Vnde dic *, ꝙ Christus per scientiam infusam cognouit euidenter mysterium Trinitatis per ænigmate. Secundò dico, quòd hęc euidentia fuit in attestante, & in testificāte, non in re ipsa, nam si videre Deū sicuti est per hanc scientiam, certè esset scientia beata. Tertiò dico, quòd hæc euidentia non erat euidentia qua cognoscebatur diuinitas, & Trinitas, vt sunt a parte rei. Nam vt diximus hæc euidentia visionis beatificæ tantum. His positis pro solutione argumenti dico, ꝙ Christus per scientiam infusam, & diuinam reuelationem cognouit euidenter mysterium Trinitatis, sed diuina reuelatio non est formalis ratio fidei nisi addatur diuina reuelatio obscura, & ænigmatica, qualis in Christo non fuit. Secundò dicendum est, ꝙ euidentia in attestante excludit fidem, vt docent vniuersi interpretes D. Tho. contra Caiet. 2.2.q.5.art.1. cum igitur Christus habuerit euidentiam in attestante de mysterio Trinitatis, consequens est, ꝙ non habuerit fidem: quę sententia mihi non placet, sentio enim ꝙ euidentia in attestante non excludit fidem. Ideo dicendum est & hæc est tertia confutatio huius argumenti, ꝙ euidentia in attestante sola non excludit fidem, ita quòd si ego assentior vni propter auctoritatem dicentis, licèt assensus sit euidens, fides est. Cæterum si euidentia in attestante est coniuncta visioni, certè excludit fidem. Vt si ego video eclypsim Lunæ, quamuis habeam hoc ex auctoritate Astrologi dicentis, certè non credo, nec habeo fidem, sed video. Ad eundem modum cum euidentia in attestante in Christo Domino fuerit coniuncta cum visione beatifica, euidens est, quòd non habuerit fidem.

Ad vltim.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm in Christo fuerit spes.

46 Infra ar. 6. ad 1. & ar. 2. ad 2. & art. 9. ad 1. Et 1.2.q.65. ar.5 ad 3. Et 2.2.q.18. ar.2. ad 1. Et 3.di.26.q.2. ar.4.q.1. & d.36. art.2. ad 3. & 2.2.q.17. ar.3. ad 3. AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd in Christo fuerit spes. Dicitur enim Psalm. 30. ex persona Christi: In te Domine speraui. Sed virtus spei est, qua homo sperat in Deum. Ergo virtus spei fuit in Christo.

Arti. præc.

¶ 2. Præterea, Spes est expectatio futurę beatitudinis, vt in secunda parte habitum est. * Sed Christus aliquid expectabat ad beatitudinem pertinens, videlicet gloriam corporis. Ergo videtur, ꝙ in eo fuerit spes.

¶ 3. Præterea, Vnusquisque potest sperare illud quod ad eius perfectionem pertinet, si sit futurum. Sed aliquid erat futurum, quod ad perfectionem Christi pertinet: secundum illud Ephes. 4. Ad consummationem Sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi. Ergo videtur, quòd Christo competebat habere spem.

Sed contra est, ꝙ dicitur Rom. 8. Quod videt quis quid sperat? Et sic patet, ꝙ sicut fides est de non visis, ita & spes: Sed fides non fuit in Christo, sicut dictum est, * ergo nec spes.

Respondeo dicendū, ꝙ sicut de rōne fidei est, ꝙ aliquis assentiat his, quæ non videt: ita de rōne spei est, ꝙ aliquis expectet id quod nondū habet.

Et sicut fides, inquantū est virtus theologica, non est de quocunq; non viso, sed solum de Deo: ita ēt spes, inquantum est virtus theologica, habet pro obiecto ipsum Deum: cuius fruitionē homo principaliter expectat per spei virtutem. Sed ex consequenti ille, qui habet virtutem spei, potest ēt in aliis diuinum auxilium expectare: sicut & ille qui habet virtutem fidei, non solū credit Deo de rebus diuinis, sed ēt de quibuscunq; aliis diuinitus sibi reuelatis. Christus autem a principio suæ conceptionis plenè habuit fruitionem diuinam (vt infra dicetur *) & ideo virtutem spei non habuit: Habuit tamen spem respectu aliquorum, quę nondum erat adeptus: licèt non habuerit fidem respectu quorumcunque: quia licèt plenè cognosceret omnia, per quod totaliter fides excludebatur ab eo: non tamen adhuc plenè habebat omnia, quę ad eius perfectionem pertinebant, puta immortalitatem & gloriam corporis, quàm poterat sperare.

q.34. ar.4.

Ad primum ergo dicendum, quòd hoc non dicitur de Christo secundum spem, quę est virtus theologica, sed eo quòd quędam aliqua sperauit nondum habita sicut dictum est. *

In corp.ar.

Ad secundum dicendum, ꝙ gloria corporis non pertinet ad beatitudinem, sicut in quo principaliter beatitudo consistat, sed per quandā redundantiam a gloria animæ: vt in Secunda parte dictum est. † Vnde spes secundum ꝙ est virtus theologica, non respicit beatitudinem corporis, sed beatitudinem animæ, quę in diuina fruitione consistit.

p.2.q.4.ar.6. & q.67. ar.4.

Ad tertium dicendum, ꝙ ædificatio Ecclesiæ per conuersionem fidelium, non pertinet ad perfectionem Christi, qua in se perfectus est: sed secundum quòd alios ad participationē suę perfectionis inducit. Et quia spes dicitur propriè respectu alicuius, quòd expectatur ab ipso speratē habendum, non propriè potest dici, quòd virtus spei Christo ratione inducta † conueniat.

In cor. ar.

SVMMA TEXTVS.

1. Conclu. 2. Conclu. PRima conclusio. Christus non habuit spem, quæ est virtus Theologica. ¶ Secunda conclusio. Christus habuit spē aliquorum, quæ nondum erat adeptus. Probatio vtriusque conclusionis patet ex illo Rom. 8. Quod videt, quis, quid sperat? Et sic patet, ꝙ sicut fides est de non visis, ita & spes, sed fides non fuit in Christo, vt dictum est, ergo nec spes. Deinde probatur. Spes est de Deo non habito vt obiecto, ergo in Christo non fuit spes. Probatur consequentia. Quia Christus ab initio conceptionis suæ plenè habuit fruitionem diuinam, sed quantum ad secundario sperata, videlicet, aliquorū quæ adhuc non erat adeptus, vt immortalitatem, & gloriam corporis potuit habere spem. Certè, qui principaliter per virtutem spei fruitionē Dei expectat, ex consequenti habens talem virtutem, pōt in aliis ēt diuinum auxilium expectare. ¶ Tertia conclu. Non est eadem ratio fidei, & spei. Quia fides nec quātum ad principale creditum, nec quantum ad secundario credita locum habet in Christo. Quia hoc ponit imperfectionem cognitionis in anima eius. Spes verò quantum ad secundariò sperata potuit habere locum in eo, quia non omnia sperata actu habebat a principio, vt de immortalitate, & gloria corporis dictum est.

Rom. 8.

3. Conclu.

EXPO-

Universidad de Deusto
Biblioteca

EXPOSITIO ARTICVLI.

Rom.8. QVòd Christus Dominus per virtutē ſpei non ſperauerit gloriam animæ ſic certū eſt, vt aſſerere oppoſitum error ſit contra D.Pau.ad Ro.8.dicentem: Quod videt quis, quid ſperat? At certum eſt Chriſtū Dominum ab inſtanti ſuæ conceptionis habuiſſe gloriam animæ, vidiſſeque diuinam eſſentiam. Verum quòd Chriſtus Dominus in vita mortali degens per virtutem ſpei non ſperauerit gloriam ſui corporis etiam certiſſimum dogma eſt, atque idem eſt cenſendum de beatis animabus; cuius triplex ratio a diuinis Theologis demonſtrari ſolet. Prima, quando non adeſt obiectum formale alicuius virtutis, virtus ipſa adeſſe non poteſt, at obiectum formale ſpei, vt eſt virtus Theologica, eſt Deus nondū poſſeſſus, ſed in vita beata poſſidetur Deus, ergo in beata vita ſpes locum non habet. Secunda ratio, deficiente primario obiecto alicuius virtutis, deficit virtus, ſicuti deficiente periculo mortis, deficit virtus fortitudinis, quæ primario circa periculo mortis verſatur, licèt etiam ſecundario ad alia pericula ſeſe extendat, at in vita beata non inuenitur primarium ſpei obiectum, quod eſt Deus nondum habitus, ergo in vita beata virtus ſpei non inuenitur. Tertia ratio, obiectum ſpei eſt bonum futurum arduum, at poſtquam quis habet gloriam animæ, gloria corporis deſinit habere rationem ardui, etenim gloria corporis ex naturali conſequio ex gloria animæ derivatur ſuo tempore conferenda, Chriſtus ergo ſperabat gloriam ſui corporis non per virtutem ſpei, ſed per charitatem, & fruitionem beatificam, quæ multò melius perficiebat eius voluntatem ad hoc deſiderium habendū, quàm virtus ſpei, quæ eſt in viatoribus, de qua re plura dicuntur 1.2.q.67.& 2.2.q.18.

Quare in beatis non ſit virtus ſpei reſpectu gloriæ corporis futuræ.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrùm in Chriſto fuerint dona.

47 Iſa. 11.l.2. col.2. AD quintum ſic proceditur. Videtur, quòd in Chriſto non fuerint dona. Sicut enim communiter dicitur, dona dantur in adiutoriū virtutū: Sed id quod eſt in ſe perfectū, non indiget exteriori auxilio. Cū igitur in Chriſto fuerint virtutes perfectæ, vī q. in eo non fuerint dona.

¶ 2. Præterea, Non videtur eſſe eiuſdem dare dona, & recipere: quia dare eſt habentis, accipere autem non habentis. Sed Chriſto conuenit dare dona ſecundum illud Pſal. 57. Dedit dona hominibus. Ergo Chriſto non conuenit accipere dona Spiritus ſancti.

¶ 3. Præterea, Quatuor dona videntur pertinere ad contemplationem viæ, ſ. ſapientia, ſcientia, intellectus, & conſilium, quod pertinet ad prudentiam: vnde & Philoſophus in 6. Ethic. * numerat iſta inter virtutes intellectuales: Sed Chriſtus habuit contemplationem patrię. Ergo non habuit huiuſmodi dona.

li.6.ethi.c. p.& ſequē. tom. 5.

Sed contra eſt, quod dicitur Iſaiæ 4. Apprehendent ſeptem mulieres virum vnum. Gloſſ. * id eſt, ſeprem dona Spiritus ſancti Chriſtum.

gloſſ.ordinaria ibid.

Reſpondeo dicēdum, quòd ſicut in Secunda parte dictum eſt, * dona propriè ſunt perfectiones quædam potentiarum animæ, ſecundū quòd ſunt natę moueri à Spiritu ſancto. Manifeſtū eſt autem, quòd anima Chriſti perfectiſſimè à Spiritu ſancto mouebatur: ſecūdum illud Lucę quarto. Ieſus autem plenus Spiritu ſancto regreſſus eſt à Iordane, & agebatur a Spiritu in deſertum. Vnde manifeſtum eſt, quòd in Chriſto fuerunt excellentiſſimè dona.

P. 2. q.68. art.1.

Ad primum ergo dicendum, quòd illud quod eſt perfectum ſecundum ordinem ſuę naturę, ſicut homo, quantumcunque perfectus indiget adiuuari à Deo. Et hoc modo virtutes, quę perficiunt potentias animę, ſecundum quod ducuntur ratione, quantuncumque ſint perfectę, indigent adiuuari per dona, quę perficiunt potentias animę, ſecundum quod ſunt motę a Spiritu ſancto.

Ad ſecundum dicendum, quòd Chriſtus non ſecundum idem eſt recipiens & dans dona Spiritus ſancti: ſed dat, ſecundum quod Deus: & accipit, ſecundum quod homo. Vnde Grego. dicit in ſecundo Moral. * quòd Spiritus ſanctus humanitatem Chriſti nunquam deſeruit, ex cuius diuinitate procedit.

li. 1.c.41.a medio illius.

Ad tertium dicendum, quòd in Chriſto non ſolum fuit cognitio patrię, ſed etiā cognitio vię: vt infrà dicetur. † Et tamen etiam in patria ſunt per aliquem modum dona Spiritus ſancti, vt in ſecunda parte dictum eſt. *

q. 34.art.4

P. 2. q.68. art.6.

SVMMA TEXTVS.

CONcluſio. In Chriſto excellentiſſimè fuerunt dona Spiritus ſancti, Probatur primò ex gloſſa in illud Iſa. 9. Apprehendent ſeptem mulieres virum vnum. Deinde, quoniā anima Chriſti perfectiſſimè Spiritu ſancto mouebatur, ergo in Chriſto fuerunt excellentiſſimè dona, patet conſequentia, nam dona ſunt perfectiones potentiarum animæ, ſecundum quòd ſunt natæ moueri à Spiritu ſancto.

Eſa. 4.

EXPOSITIO ARTICVLI.

DE donis Spiritus ſancti, & quomodo fuerint ī Chriſto diſputāt doctores in 3.d.34 & D.Tho. 1.2.q.68. quo in loco nos fuſiſſimè hanc materiam explicauimus. Nunc verò breui ſermone perſequemur quæ huic articulo explicando videbuntur neceſſaria. Pro cuius breui intelligentia ſcire oportet, quòd vt homo viuat, & dirigatur in ſuis operationibus ſecundum præceptum, & regulam rationis humanæ, conſtituuntur virtutes acquiſitæ, vt verò viuat, & operetur ſecundum præceptum, & regulam ſupernaturalem conſtituuntur virtutes infuſæ, & Chriſtianæ: iuxta quòd dicit D. Paulus. Iuſtus meus ex fide viuit. Cæterum quatenus homo mouetur impulſu, & afflatu Spiritus ſancti conſtituuntur dona Spiritus ſancti, quæ aptiſſimo vocabulo appellātur Spiritus: Spiritus namque inter cætera ſignificat ventum quendam, & concitatum aerem, atqui per huiuſmodi dona rapitur homo quodam afflatu, & impulſu diuino præter communes leges fidei, charitatis, & prudentiæ, & diſcurſus humani, qua ratione vel maxime dona à virtutibus diſtinguuntur, prout docet D. Thomas in 1. 2 loco citato. Illud eriā eſt ſciendum, quòd concluſio D. Thom. eſt certa ſecundum fidem Catholicam. Patet ex illo Iſaiæ 11. Et requieſcet ſuper eum Spiritus Domini, Spiritus ſapientiæ, & intellectus, Spiritus conſilij, & fortitudinis, Spiritus ſcientiæ, & pietatis, & replebit eum Spiritus timoris Domini. De ſenſu huius loci lege Originem in. capitulo 11. Numerorum homil. 6. Et Irenæum libr. 3. capitulo. 10. quotum eadem eſt ſententia cum Tertullian. libro. 3. aduerſus

Qua rōne ponuntur dona a virtutibus diſtincta.

Eſa. 11.

Origenes. Iræneus. Tertul.

ſus Marcionem, qui interpretans hunc locum ait, ſignificari his verbis plenitudinē gratiæ, & donorum Spiritus ſancti fuiſſe in Chriſto. Et infra, Nec enim vlli hominum diuerſitas ſpiritalium donorum cōpetebat niſi Chriſto. Et libro 5. de epiſtol. ad Corinth. 1. Aliis videtur, inquit, his verbis ſignificatum eſſe ipſam ſubſtantiam Spiritus ſancti ſemper cum Chriſto futuram, quod in principio capitis dictum eſt, & in teſtimonijs ſanctorum Patrum, quòdque notum eſt, nam ipſe filius ſpirat vna cum Patre Spiritum ſanctū, & ideo dicit & Spiritus Chriſti. Vltimò notandum eſt, quòd alij homines quando mouentur ex afflatu Spiritus ſancti non planè capiunt quomodò, & quando moueantur, Chriſtus verò propter plenitudinē ſcientiæ quā habebat, perfectiſſimè intelligebat omnes ſuorum operum motus, & inſtinctus. Hoc tamen certum eſt, quod tam Chriſtus, quàm cæteri homines quādo mouentur ex afflatu Spiritus ſancti potius aguntur, quàm ſe agant. Et de Chriſto Domino Mar. 1. dicitur, expulit eū Spiritus in deſertum & Luc. 4. agebatur ab Spiritu. Sed illud poteſt reuocari in dubiū. Vtrùm omnes actus Chriſti fuerint ex ſpeciali motione Spiritus ſancti? Reſpondet negatiue, quoniam alioquin ocioſum fuiſſet in Chriſto omne officium virtutum acquiſitarum, & infuſarū, quas dicimus fuiſſe in Chriſto. Deinde ego exiſtimo, & exiſtimāt viri doctiſſimi, quòd Chriſtus interdum operabatur per regulam rationis humanæ ſicut nos, præcipuè quando exercebat opera communia & vulgaria, cuiuſmodi ſunt commedere, dormire, extergere ſudorem.

Notandū.

Mar. 1. Luc. 4. Nō oēs actus Chriſti fuerunt ex ſpeciali motione Spiritus ſancti.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrùm in Chriſto fuerit donum timoris.

48 Infr.q.15. art.7 Et 3. diſt.15.q.2. ar.2.q.3. ADſextum ſic proceditur. Videtur quòd in Chriſto non fuerit donum timoris. Spes enim videtur potior, quàm timor: nam ſpei obiectum eſt bonum, timoris verò malum: vt in Secunda parte habitum eſt. * Sed in Chriſto non fuit virtus ſpei, vt ſupra habitū eſt. * Ergo etiam non fuit in eo donum timoris.

2.2.q.19. & 17.ar.1. ar.4.huius quæſt.

¶ 3. Præterea, Dono timoris timet aliquis vel ſe parationem à Deo, quod pertinet ad timorem caſtum: vel puniri ab ipſo, quod pertinet ad timorem ſeruilē: vt Aug. dicit * ſuper Cano. Ioan. Sed Chriſtus non timuit ſeparari à Deo per peccatū, neque etiam puniri ab eo propter culpā, quia impoſſibili erat ei peccare: vt infrà dicetur. † Timor autem non eſt de impoſſibili. Ergo in Chriſto nō fuit donum timoris.

Auguſt. in Can. Ioan. trac. 9. circa med. tom. 9. q.15. ar.1. & 2.

¶ 3. Præterea, Primæ Ioan. 4. dicitur quòd perfecta charitas foras mittit timorem. Sed in Chriſto fuit perfectiſſima charitas, ſecundum illud Epheſi. 3. Supereminentem ſcientię charitatem Chriſti. Ergo in Chriſto non fuit donum timoris.

Sed contra eſt, quod dicitur Iſa. 11. Replebit eum Spiritus timoris Domini.

P.2.q.19. art.1. Reſpondeo dicendum, q̄ ſicut in Secūda parte dictum eſt, * timor reſpicit duo obiecta, quorū vnum eſt malū terribile, aliud eſt illud, cuius poteſtate malū poteſt inferri: ſicut aliquis timet Regem, in quantum habet occidendi poteſtatē. Nō autem timeretur ille, qui poteſt nocere, niſi habere quandam eminentiam poteſtatis, cui de facili reſiſti non poſſit; ea enim quæ in promptu habemus repellere, nō timemus. Et ſic patet, q̄ aliquis non timetur niſi propter ſuam eminentiam. Sic igitur dicendum eſt, q̄ in Chriſto fuit timor Dei non quidem ſecundum quod reſpicit malū ſeparationit à Deo per culpam, neque etiam ſecundū quòd reſpicit malum punitionis pro culpa, ſed ſecundū quòd reſpicit ipſam diuinam eminentiā: prout ſcilicet anima Chriſti quodā affectu reuerentię mouebatur in Deum, à Spiritu ſancto acta. Vnde Heb. 5. dicitur, quòd in omnibus exauditus eſt pro ſua reuerentia. Hunc enim affectum reuerentię ad Deū, Chriſtus ſecundum quòd homo, præ cęteris habuit pleniorem. Et ideo ei attribuit Scriptura plenitudinem timoris Domini.

Li.2.eth.c. 6.in prin. tom.5.

Ad primum ergo dicēdum, quòd habitus virtutum & donorū, propriè & per ſe reſpiciūt bonum, malum autē ex conſequenti. Pertinet enim ad rationē virtutis vt opus bonum reddat, vt in ſecundo Ethi. * dicitur. Et ideo de ratione doni timoris non eſt illud malum, quod reſpicit timor, ſed eminentia illius boni, ſcilicet diuini, cuius poteſtate aliquod malum infligi poteſt: Sed ſpes, ſecundum quod virtus eſt, reſpicit nō ſolùm autorem boni, ſed etiam ipſum bonum, in quātum eſt non habitum. Et ideo Chriſto, qui iā habebat perfectum beatitudinis bonum, non attribuitur virtus ſpei, ſed donum timoris.

Ad ſecundum dicendum, quòd ratio illa procedit de timore, ſecundum q̄ reſpicit obiectum, quod eſt malum.

Ad tertium dicendum, quòd perfecta charitas foras mittit timorem ſeruilem, qui reſpicit principaliter pœnam. Sic autē timor non fuit in Chriſto.

SVMMA TEXTVS.

CONcluſio eſt. In Chriſto fuit timor Dei non reſpectu mali, ſed reſpectu ſummæ maieſtatis, quam ſumme reuerebatur. Patet ex illo Iſa. 11. Replebit eum ſpiritus timoris Domini. Patet rurſus, nam in Chriſto non fuit timor, ſecundū quod reſpicit malum ſeparationis à Deo per culpam, aut malum punitionis pro culpa, quia in eo non erat peccatum, neque dolus, ſed reſpectu eminentiæ Dei, qui timor eſt affectus quidam reuerentiæ ad diſtinam magnitudinem.

Quomodo donum timoris fuerit in Chriſto.

EXPOSITIO ARTICVLI.

QVæſtio huius articuli affert ſpecialem dubitationē propter quod D. Thomas prætermiſſis alijs ſex donis quærit ſpeciatim de dono timoris, nam de paſſione timoris diſputat infra quæſtione decimaquinta, articulo ſeptimo, & de timore ſeruili certiſſimum eſt, quod non fuerit in Chriſto. Nam, vt inquit Diuus Ioannes in 1. canon. capitulo quarto. Perfecta charitas foras mittit timorem, ſeruilem ſcilicet. Sed ſcire oportet, quòd non eſt facilè ad explicandum quomodo in Chriſto fuerit donum timoris. Nam D. Thom. 1.2. quæſt. quadrageſimaſecunda. arti. primo dicit expreſsè, quòd Deus eſt obiectum timoris vt cauſa mali, & ibidem affirmat, quòd eminentia poteſtatis non timetur, niſi quatenus

D. Thom.

Universidad de Deusto
Biblioteca

est causatiua mali, & in 2. artic. eiusdem q. affirmat planè quòd obiectum timoris est malum futurum arduũ, quod vitari non potest, nec illi resisti, & 2.2.q.19.artic.9 & 11. vbi disputat de dono timoris, dicit quòd habet pro obiectio primario & principali malum quod refugit. Et hic. q.15 ar.7. dicit q̃ in Christo fuit verus timor de malo, & Caieta. hic dicit quòd Deus non potest timeri, nisi vt causa mali, & hoc modo timetur quatenus est potens infligere malum abstrahendo a malo futuro, siue non futuro. In hoc vero articulo in corpore, & in solut. 1. docet expresse, quòd donum timoris primò & per se non respicit malum, sed bonum, hoc est, eminentiam diuini bom potentis infligere malum. Hæc sententia videtur falsissima & improbabilis, nam ex ea sequitur, quòd in Christo verè non fuerit timoris donum, cuius primarium obiectũ malum est, vt fuit antea declaratum. ¶ Secundò. Eminentia diuinæ maiestatis vt sic, adoranda est, & venerãda, nõ timenda, si quidem vt sic nullam habet rationem mali. ¶ Tertiò. Qui malum nullum timet, non timet potestatẽ potentem infligere malum, nam potentia ob id timetur, quoniam potest infligere malum, sed Christus nullum malum timuit, nec culpę, nec pœnę, ergo nõ timuit eminentiam potestatis potentis infligere malum. ¶ Certè si Christus timuit eminentiam potestatis potentis infligere malum pœnæ, sequitur quòd timor Christi fuit potius timor pęnę, quã timor filialis. ¶ Vltimò, Opinio est Theologica, & non fides infallibilis, quòd in beatis manet donum timoris, prout disputatur 2.2.q.19.ar.11. Sed Christus ab instanti suæ conceptionis erat beatus, ergo opinio est, & non certa fides, quòd in Christo fuit donũ timoris. Pro intelligentia veritatis sciendum est, quòd quidam Petrus Abaylardus, vt refert D. Bernard. epi. 190 ad Innocentium, negauit in Christo fuisse donum timoris. De qua hæresi legatur Castro li. de hæres. verbo, Christus hær. 9. vbi confutat istam hæresim. Et contra istum errorem est cõclusio de fide Catholica. In Christo fuit donũ timoris excellentissimè. Probatur ex illo Isaiæ 11. Requiet eum spiritus timoris Domini. Et ad Hebr 5. Exauditus est pro sua reuerentia, id est, pro affectu reuerentiali, quo erga patrem suum in hac vita fuit pientissimus. Sed, vt verum fatear, magna difficultas versatur, quem actum habuit istud donum timoris in Christo. Dominus Caietanus sic explicat istam difficultatem, vt dicat quòd Deus non est obiectum timoris, nisi in ordine ad malum, quod est per se primo obiectũ timoris. Vnde diuina eminentia non potest esse obiectum timoris nisi vt est causatiua mali. Ex quo sequitur, quòd si consideretur diuina eminentia, vt est potens inferre malum, est obiectum timoris, sed si consideretur vt est determinata ad non inferendum malum, non est obiectum timoris. Tunc enim animus redditur securus, & certus quod non eueniet malum. Vnde contemplando diuinam eminentiam vt potẽtem infligere malum consurgit in Christo timor reuerẽtialis, quo maximè teneretur diuinam maiestatem, sed sciendo quòd est determinata ad non inferendum malũ illi, securus manet. Id vero quod Diuus Thomas dicit in solutione primi, quòd donũ timoris primò, & per se non respicit malum, sed bonum, sic explicat Caietanus. Timor, inquit, vt sic, directè respicit malum, sed vt est actus doni respicit bonum, & in bonũ tendit, sed licèt respiciat Deum vt ponat autem infligere malum, non tamen vt exequutium mali, sed vt causatium. Itaque reueretur diuinam maiestatem vt potentem inferre malum, si modò vellet, sed scitur quod nunquam inferet malum, & ideò donum timoris propter suam celsitudinem minimum habet de aspectu ad malum. Hęc sunt documenta Caietani, quæ, si rectè animaduertantur, conciliant diuersa loca Diui Thomæ, quæ prima facie sibi videntur contraria. Doctissimus Pater Victoria aiebat, quòd Diuus Thom. nõ negat, in Christo timorem de malo, sed timorem culpæ, vel pœnę pro culpa: altoquin namq; rectissimè cognoscebat anima Christi Deum posse illam annihilare. Et ex hoc consurgebat quidã timor reuerẽtialis in alia Christi. Alij viri doctissimi explicant propositam difficultatem dicentes, quòd timor in Christo est actus summæ reuerentiæ quo summè reueretur Deum: considerans namque anima Christi summam Dei eminentiam, & suam naturam ab eo infinitè distantem tremit, & non audet coram eo loqui facie ad faciem. Cuius timoris exempla passim sunt obuia in diuinis scripturis. Ioannes Baptista non audet tangere sanctum Dei vertices, sed clamat cum tremore: Saluifica me. Et Diuus Petrus aiebat: Exi à me Domine, quia homo peccator sum. Et S. Elisabeth dixit ad Mariam beatissimam: & vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mea ad me? Et frequenter cum Christus Dominus faciebat miraculum aliquod stupendum, dicit Euangelista. Accepit autem omnes timor, & glorificabant Deum, qui talem potestatem dedit hominibus. Conspicitur etiam in humanis huius rei exemplũ. Si enim rex, vel princeps admittat ad suam familiaritatem hominem rusticum, licet ille rusticus nullum malum à rege timeat, quin potius experiatur regis clementiam, semper tamen operatur cum tremore, & timore cõsiderans regium dignitatem, & suam vtilitatem. Ex quo sequitur quòd hic timor in Christo est eiusdem rationis cũ timore casto, qui manet in patria, & in beatis, & permanet in sæculum sæculi, vt optimè docet D. Dionysius cap. 3. de eclesti hierarchia, & D. Gregor. 17. moral. cap. 14. & 15. Sequitur secundò, quòd hic timor nõ est actus religionis, sed pertines ad donum timoris, nam donum timoris consequenter respicit malum, religio verò minimè. Ex his documentis facilè confutantur argumenta. Sed ad finem huius articuli obseruandum est, quòd Vatablus, & Pagninus illã sentẽtiam Isaię, in qua fundatur discursus doctrinæ præhabitæ, Replebit eum spiritus timores Domini, in alium sensum, omnino diuersum retorquent. Sic enim vertũt. Odorari faciet eum omnes in timore Domini, vt sit sensus huius loci, facturum Spiritum sanctum, vt Christus cito odoretur illũ, qui timet Dominum, discernetq; facilè inter bonos, & malos. Sed hęc explicatio, & contra Patres est, & contra scripturam editionis vulgatę, contra quã disputauimus in 1.2. in materia de donis, & ideo ab eius impugnatione hic supersedendum est.

Obiectum timoris quid sit. Prim. arg. Secũdum. Tertium. Quartum. Vltimum. Abaylard. D. Bernar. Castro. Veritas fidei est, qd in Christo fuerit donum. Esa. 11. Heb. 5. Caietan. D. Thom. Victoria. Vera explicatio. D. Dionys. D. Grego. Vatablus. Pagninus.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrùm in Christo fuerint gratiæ gratis datæ.

AD septimum sic proceditur. Videtur, quòd in Christo non fuerint gratię gratis datæ. Etenim qui habet aliquid secundum plenitudinẽ, non competit illud habere secundum participationẽ. Sed Christus habuit gratiã secundum plenitudinem: secundum illud Ioã. 1. Plenum gratię & veritatis. Gratiæ autẽ gratis datæ videntur esse quædam participationes diuinæ diuisim & particulariter diuersis attributæ: secũdum illud 1. ad Corin. 12. Diuisiones gratiarum sunt. Ergo videtur quòd in Christo non fuerunt gratiæ gratis datæ. 49 3.cõr.13 fin. Et ver. & 5.cor. Et opusc. 3.c. 221. Et Ro.1.l.3. co.2. Et Ephes.1.l.2.

¶ 2. Prętereà, Quod debetur alicui, non videtur esse gratis ei datum: Sed debitũ erat homini Christo, quod sermone sapientię & scientię abũdaret, & potens esset in virtutibus faciendis, & in alijs huiusmodi, quę pertinẽt ad gratias gratis datas: cùm ipse sit Dei virtus & Dei sapientia, vt dicitur 1. ad Corin. 1. Ergo Christo non fuit conueniens habere gratias gratis datas.

¶ 3. Prætereà, Gratiæ gratis datæ ordinantur ad

ad vtilitatem fidelium: secũdum illud 1. ad Cor. 12. Vnicuiq; datur manifestatio Spiritus ad vtilitatẽ. Non autem videtur ad vtilitatem aliorũ pertinere habitus aut quęcunque dispositio, si homo non vtatur: secundum illud Eccl. 20. Sapiẽtia abscõdita & thesaurus inuisus, quę vtilitas in vtrisque? Christus autem non legitur vsus omnibus gratijs gratis datis, præsertim quantum ad genera linguarũ. Non ergo in Christo fuerunt omnes gratię gratis datæ.

Sed contra est, quod Augustinus dicit in epistola ad Dardanum, * quòd sicut in capite sunt omnes sensus, ita in Christo fuerũt omnes gratię.

Respondeo dicendum, quòd sicut in Secunda parte habitum est, * gratiæ gratis datæ ordinãtur ad fidei & spiritualis doctrinæ manifestationem: oportet enim eum, qui docet, habere ea, per quæ sua doctrina manifestetur: aliàs sua doctrina esset inutilis. Spiritualis autem doctrinæ & fidei primus & principalis doctor est Christus: secundum illud Hebr. 2. Cùm initiũ accepisset enarrari per Dominum, ab eis qui audierũt, in nos confirmata est, contestante Deo signis & portentis, &c. Vnde manifestum est, quòd in Christo excellentissimè fuerunt omnes gratiæ gratis datæ, sicut in primo & principali fidei doctore.

Ad primum ergo dicẽdum, quòd sicut gratia gratum faciẽs, ordinatur ad actus meritorios tam interiores q̃ exteriores, ita gratia gratis data ordinat ad quoslibet actus exteriores, fidei manifestatiuos: sicut est operatio miraculorum & alia huiusmodi. In vtraq; autem gratia Christus plenitudinem habuit: in quantũ enim diuinitati vnita erat eius anima, plenam efficaciã habebat ad omnes prædictos actus perficiendos: Sed alij Sancti, qui mouentur à Deo sicut instrumenta nõ vnita, sed separata, particulariter efficaciam recipiũt ad hos vel ad illos actus perficiẽdos. Et iõ in alijs Sãctis huiusmodi gratiæ diuiduntur, nõ autẽ in Christo.

Ad secundum dicendum, quòd Christus dicitur Dei virtus & Dei sapientia, inquantum est æternus Dei filius: Sic autem nõn competit sibi habere gratiam, sed esse potius datorem gratiæ. Competit autem sibi habere gratiam secundum humanam naturam.

Ad tertium dicẽdum, quòd donum linguarũ datum est Apostolis, quia mittebantur ad docendas omnes gentes. Christus autem in vna sola gẽte Iudæorum voluit personaliter prædicare, secũdum quod ipse dicit Matth. 18. Non sum missus nisi ad oues, quæ perierũt domus Israel. Et Apostolus dicit Rom. 15. dico Christum Iesum ministrum fuisse circũcisionis. Et ideo nõ oportuit quòd loqueretur pluribus linguis: Nec tamẽ defuit ei omnium linguarum notitia: cùm etiam occulta cordium ei non essent abscondita (vt infrà dicetur *) quorum voces quæcunque sunt signa. Nec tamen inutiliter hanc notitiam habuit: sicut non inutiliter habet habitum, qui eo non vtitur quando non est oportunum. Matth. 9. q.10. ar.2. Cõclusio. D. August. Hebræ. 2. D. Thom. D. August. Magister. Vtrum fuerit vsus doni linguarum in Christo Domino. Eusebius. D. Thom.

SVMMA TEXTVS.

CONclusio est affirmatiua. Et probatur quia D. August. in Epistola ad Dardanum dicit, quòd sicut in capite sunt omnes sensus, ita in Christo fuerunt omnes gratiæ. Probatur rursus, nam sicut gratia gratum faciens ad actus interiores, & exteriores meritorios ordinatur, ita gratia gratis data ad quoslibet actus exteriores fidei manifestatiuos, sicut est operatio miraculorum, & similium, in quibus gratijs Christus habuit plenitudinem in quantum anima eius erat vnita diuinitati personaliter, vnde habebat plenam efficaciam perficiendi omnes istos actus. Hoc ipsum confirmatur. Nam gratiæ gratis datæ dantur ad manifestationem fidei & spiritualis doctrinæ, at Christus est primus, & principalis Doctor fidei, & doctrinæ reuelatæ iuxta D. Paulum ad Hebr. 2.

EXPOSITIO ARTICVLI.

PRo explicatione huius articuli legẽdus est D. Tho. 1.2.q.111. art.4. vbi demonstrat D. Paulum rectissimè omnes gratias gratis datas connumerasse. 1. Corinth. 12. legatur in super in 2.2.q.171. & deinceps per octo quæstiones, vbi specialiter agit de gratijs gratis datis. Quod verò Chris habuerit oẽs gratias gratis datas docet expressè D. Aug. in Epist. 57. ad Dard. anum, & est expressa sentẽtia Magistri in 3. dist. 13. Quod si fiat sermo de gratijs gratis datis quantum ad actum est vera, & infallibilis fides, quòd in Christo Domino fuit vsus gratię, & famitatum, & propherię, & interpretationis diuinorum sermonum. Vtrùm verò fuerit vsus doni linguarum in Christo Iesu controuertitur inter Doctores Scholasticos, & verisimiliter asseritur quòd fuerit, vt cum loquebatur cũ Gentibus, cum Chananea; cum Regulo illo. Et est huius sentẽtiæ Euseb. lib. 1. histor. Eccl. c. 13. Vbi dicit quòd Christus Dominus scripsit Agbaro Edissenorum Regi Epistolam in lingua, quę posset ab eo intelligi. Sed D. Tho. in solutione 3. expresse docet quòd nunquam est vsus dono linguarum. Illud tamen certissimum est, quòd fides, quæ connumeratur ab Apostolo inter gratias gratis datas veriss imè fuit in Christo, fides enim vt pertinet ad gratias gratis datas importat eminentem certitudinem, & penetrationem rerum supernaturalium in eo qui docet veritates supernaturales, & huiusmodi veriss imè fuit in Christo euidens tamẽ non obscura. Circa illud quod D. Tho. dicit in solutione. 1. quòd in Christo omnes gratiæ gratis datæ sunt vnitæ, in alijs vero sanctis sunt diuisæ, obseruandum est quod non est ita intelligendum, quòd in Christo omnes gratię gratis datæ sunt vna gratia, sicut omnes perfectiones in Deo sunt vna perfectio. Gratia enim propheriæ in Christo non est gratia sanitatum, sed vera intelligẽtia est, quòd Christus habuit simul omnes gratias gratis datas, cæterum sanctis facta est diuisio gratiarum. Vni data est vna gratia, alteri altera, & talis gratia data est sanctis ad mensuram, Christo vero secundum plenitudinem. Quod vt euidentius intelligatur, legatur D. Tho. 4 contra gentes capit. 41.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrùm in Christo fuerit prophetia.

AD octauum sic proceditur. Videtur quòd in Christo non fuerit Prophetia. Prophetia enim importat quandam obscuram & imperfectam notitiam: secundum illud Numer. 12. Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, per somnium aut in visione loquar ad eum: Sed Christus habuit plenam & apertam notitiam multò magis quàm 50 Infra q.31. art.2. & 2.2.q.174. ar.5. & Pf. 44. col.2. Et Matt.1. col.2. Et Ioan.4.l. 6.co.fi. Et 1.cor.13. l.1.col.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Moyses, de quo ibi subditur, quod palam & nõ per ænigmata videt Deum. Non ergo in Christo debet poni prophetia.

Ar.3. & 4. huius q.

¶ 2. Præterea, Sicut fides est eorum, quę non videntur, & spes eorum, quę nõ habentur: ita prophetia est eorum, quæ non sunt præsentia, sed distant: nam Propheta dicitur quasi procul fans. Sed in Christo non ponitur fides, nec spes, vt supra dictum est. † Ergo prophetia etiam non debet poni in Christo.

2.2.q.174. art.4.

¶ 3. Præterea, Propheta est inferioris ordinis, quàm Angelus: vnde & de Moyse, qui fuit suprę mus Prophetarum (vt in secunda parte dictum est ✲) dicitur Act. septimo, quòd locutus est cũ Angelo in solitudine: Sed Christus non est minoratus ab Angelis secundum notitiam animę, sed solum secundum corporis passionem, vt habetur Hebr. secundo. Ergo videtur quòd Christus non fuit Propheta.

Sed contra est, q̃ de eo prędicitur Deuter. 18. Prophetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris. Et ipse de se dicit Matt. 13. & Ioã. 4. Non est Propheta sine honore nisi in patria sua.

Li.16.cap. 18.tom.6.

Respondeo dicẽdum, quòd Propheta dicitur quasi procul fans, vel procul videns: inquantum scilicet cognoscit & loquitur ea, quę sunt procul ab hominum sensibus: sicut etiam Augustinus dicit decimosexto, contra Faustum. ✲ Est autem considerandũ, quòd non potest dici aliquis Prophetа ex hoc quòd cognoscit & enuntiat ea quę sunt alijs procul, cum quibus ipse non est. Et hoc manifestum est secundum locum & secundum tempus: si enim aliquis in Gallia existens, cognosceret & annũtiaret alijs in Gallia existẽtibus ea, quę tunc in Syria agerentur, propheticum esset: sicut Heliseus ad Giezi dixit. 4. Reg. quinto, quomodo vir descẽderat de curru, & occurrerat ei. Si vero aliquis in Syria existens, ea, quę sunt ibi annuntiaret, non esset propheticum. Et idem apparet secundum tempus. Propheticum enim fuit quod Isaias prænunciauit, quòd Cyrus rex Persarum templũ Dei esset reędificaturus, vt patet Isa. 44. Non autem fuit propheticum, quòd Esdras hoc scripsit, cuius tempore factum est. Si igitur Deus aut Angeli uel etiam Beati cognoscunt & annuntiant ea, quę sunt procul a nostra notitia, hoc non pertinet ad prophetiam: quia in nullo nostrum statum attingunt, Christus autem ante passionem nostrum statum attingebat, in quantum non solùm erat comprehensor, sed etiã uiator. Et ideo propheticum erat, quod ea, quę erant procul ab aliorum uiatorum notitia, & cognoscebat & annuntiabat. Et hac ratione dicitur in eo fuisse prophetia.

Ad primum ergo dicẽdum, quòd per illa uerba non ostenditur de ratione prophetię ænigmatica cognitio, quę scilicet est per somnium & in uisione: sed ostenditur comparatio aliorum Prophetarũ, qui per somnium & in uisione perceperunt diuina; ad Moysen, qui palam & non per ænigmata Deum vidit. Qui propheta est dictus: secundum illud Deut. vltim. Nõ surrexit vltrà Propheta in Israel, sicut Moyses. Potest tamẽ dici, quòd etsi Christus habuit plenã & apertam notitiam, quantum ad partem intellectiuã: habuit tamen in parte imaginatiua quasdã similitudines, in quibus etiam poterat speculari diuina: in quantum non scitum erat comprehensor, sed etiam viator.

Ad secundum dicendum, q̃ fides est eorum, quę nõ videntur ab ipso credẽte, & similiter spes est eorum, quę non habentur ab ipso spetãte: sed prophetia est eorum quę sunt procul a communi hoinũ sensu, cum quibus propheta cõuersatur, & cõicat in statu vię. Et ideo fides & spes repugnãt pfectioni beatitudinis Christi: nõ aũt Prophetia.

Ad tertium dicendum, q̃ Angelus cùm sit cõprehensor, est supra Prophetam, qui est purus viator: non autem supra Christũ, qui fuit simul viator & comprehensor.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. Deute. 18. Matth. 13. Ioan. 4.

Conclusio est affirmatiua, & patet ex illo Deuteron. decimooctauo, in quo prædicitur de Christo. Prophetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris. Et ipse Dominus de se dicit Matth. 13. & Ioan. 4. Non est Propheta sine honore, nisi in patria sua. Deinde probatur, quia Christus non solùm comprehensor erat, sed viator, & sic quę procul erant ab aliorum notitia & cognoscebat; & dicebat: Nam Propheta sunt qui fantur, & vident quæ procul sunt ab hominum sensibus & secundum locum, & tempus.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Abulensis. Exod. 7. Ioan. 4. Luc. 24. Matth. 11. Luc. 13. Esa. 11. Prim. arg. Matth. 11. Secũdum. Tertium.

Abulensis super Numeros capit. 11. q. 64. tenet quòd Christus Dominus non fuit Propheta. In cuius rei expositionem sic procedit. Nam in primis sibi persuadet non fuisse Prophetam, quia erat Deus, Deus autem, & Propheta distinguũtur, cum Propheta accipiat a Deo reuelationem sicut Dñs dixit Moysi Exo. 7. Ecce constitui te Deum Pharaonis, & Aaron frater tuus erit Propheta tuus. Verũ est tamen quòd mulier Samaritana vocauerit eũ Prophetam Io. 4 inquiens. Propheta magnus surrexit in nobis; & discipuli eius aliqñ sic eũ vocauerũt Luc. 24. De Iesu Nazareno, qui fuit vir Propheta potẽs in opere, & sermone. Illi tamen dicebant hoc, quia non cognoscebant, quis esset in veritate, cum tamẽ Christus Propheta non fuerit, sed Deus. Nam si de Ioãne Baptista dixit ipse, q̃ non erat Propheta, sed plusquam Propheta Matt. 11. a fortiori Christus non erat Propheta. Aliquando tamẽ ipse condescendens infirmitati, & ignorantiæ Iudęorum vocabat se Prophetam, vt patet Luc. 13. Ite, dicite vulpi illi, Ecce dæmonia eicio, & sanitates perficio hodie, & cras, & tertia die consummor, veruntamen oportet me hodie & cras, & sequenti die ambulare, quia non capit Prophetam perire extra Hierusalem. Dicendum est igitur q̃ Christus non erat Propheta. Vnde Isa. 11. dicitur, q̃ replebit eum Dñs spiritu sapientię, & intellectus, & nõ spiritu prophetiæ. Hęc Abulẽsis, & q̃ hęc sententia Abulensis probabilis sit, probatur. ¶ Nam de Ioanne Baptista dicit Dominus Matth. 11. Quòd non erat Propheta, sed plusquã Propheta, ergo a fortiori Christus non erat Propheta, sed plusquã Propheta. Deinde, Deus & beati non sunt Prophetæ, vt patet, ergo Christus nec in quantum Deus, neq; in quantum homo erat Propheta, si quidẽ in quantum hõ beatus erat. ¶ Præterea, siquis videret omnia in speculo, & ea annuntiaret nobis, non diceretur propheta, at Christus videbat omnia in verbo, ergo non fuit

Vltimum. fuit verus Propheta. ¶ Postremò, si fuit verus Propheta, ergo habuit lumen propheticum, sed lumen propheticũ est obscurum, & ænigmaticum, ergo Christus habuit lumen obscurum, & ænigmaticum: quod est planè contra veram Theologiam. ¶ In huius dubij expositionem dico primò certissimè esse tenendum, Christum Dñm fuisse Prophetam si quidem diuinæ scripturæ passim appellant illum Prophetam, signanter Luc. 7. 13. & 24. & in locis supra citatis. Secundò dico, q̃ in Christo Domino fuit prophetia per modum habitus, ꝙ ropheratur enim qñ volebat, illi cæteris vero Vatibus extitit per modum actus, & coruscationis, vnde non prophetabant quando volebãt, habitibus enim vtimur cum volumus, vt dicit Aristot. 7. Ethicorũ. Tertiò dico vt hęc veritas melius intelligatur, quòd hoc nomen Propheta in sanctis scripturis habet multiplex significatum, & certè Græca vox, prophitis, a qua Propheta deriuatur, propriè, & peculiariter illum significat, qui diuina mente rem præsentiens antequã eueniat edicit, atque præfatur, composita enim est ex, pro, quod præ, vel ante significat, & phimi, quod est dico, siue loquor. Hinc factum est, vt sit iam cõmunis, & vulgaris accepta opinio Prophetam duntaxat esse, qui prædicit futura. Cæterum Hebraica dictio, nabi, cui apud Græcos, & nos semper correspondet nomen, Prophetæ, non dicitur a prædicendo, neque eum tantum significat, qui res futuras prædicit, sed omnem, qui non vulgariter conscius est mentis diuinæ, interpres videlicet, & nuntius cęlestis numinis, quique arcana, & abstrusa voluntatis, ingeniisque diuini perspecta habet: quod vt exemplis illustre fiat, Gene. 20. legimus Dominum dixisse ad Abimelech de Abraham; Nunc ergo redde viro suo vxorem, quia Propheta est, & orabit pro te, & vives. Ex quibus verbis satis apparet hominem Deo charum, cum quo Deus colloqueretur Prophetam in scripturis vocari, talis enim erat Abraham, & omnes Patriarchæ, de quibus Psalm 104. Nolite tangere Christos meos, & in Prophetis meis nolite malignari. Deinde Exod. 7. ita Dominus loquitur Moysi; Ecce constitui te Deum Pharaonis, & Aaron frater tuus erit Propheta tuus. Hic quid Propheta significat nisi interpretem, & internuncium volũtatis diuinæ? Præterea Nume. duodecimo, sic loquitur Dominus: Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, in visione apparebo ei, vel per somnium loquar ad illum, at non talis seruus meus Moyses, qui in omni domo mea fidelissimus est, ore enim ad os loquor ei, palam, & non per ænigmata, & figuras Dominum videt. Et muliercula Samaritana in Euãgelio Ioan. 4. Christum proclamat Prophetam, quòd secreta cordis ipsius reuelasset ei. Certè in nouo testamento, sicut in veteri non defuerũt diuini Prophetæ, qui omnigena vaticinia populis enunciarent. Nã fuerunt qui futura, & occulta diuino spiritu prędicerẽt, qualis erat Agabus, qui prædixerat famem magnam futuram, & Pauli vincula. Petrus item hanc prophetię partem exhibuit, cum dolum proderet Ananiæ, & Saphiræ. Fuerunt item qui diuino spiritus afflatu, & reuelatione ad pietatem instituerunt homines mysteria Christianæ religionis, ac loca obscura scripturarum explicantes, quales erant illi Prophetæ, de quibus Paulus 1. Corinth. 12. & 14. & ad Ephe. quarto, de quibus sic dicit, primo Corinth. 14. Qui prophetat, hominibus loquitur ad ædificationem, & exhortationem, & consolationem. Est autem & alius vsus nominis Prophetæ, in scripturis, sed superiori significationi non absimilis. Nam 1. Regum 10 & 19. legimus de choris Prophetarũ, ad quos cum Saul venisset, misiluit in eum spiritus Domini, & prophetauit pariter factus vir alius. Et 19. cap. scribitur vestes deposuisse, & nudus cecidisse per diem, & noctem. Istud autem prophetare, nihil aliud videtur fuisse, quam hymnis Deum celebrare, populumque ad pietatẽ prouocare, sed ita vt appareret tamen certa vis spiritus, quo arripiebantur, & excitabantur ad hymnorum decantationem. Sic enim legitur 1. Regum cap. decimo, dictum Saul a Samuele; Omnium habebis gregem Prophetarum descendentium de excelso, & ante eos psalterium, & cytharam, & tympanum, & tibiam, ipsosque prophetantes. Et misiliet in te spiritus Domini, & prophetabis cum eis, & mutaberis in virum alium. Non est autem verisimile illis Prophetis omnibus facultatem ad fuisse vel prædicendi futura, vel recondita alia, & diuiniora enarrandi, & si semper aliquos tales inter illos fuisse probabile sit, vt gens illa peculiariter dono prophetiæ insignis extitit, vt haberet semper qui de diuina voluntate responderent. Iam quoniam quicunque afflati spiritu diuino insolentius quædam loquebantur, & ob id a carnalibus tales pro insanis habebantur, & arreptitijs (eo quòd caro insanum iudicet, quicquid suum captum excesserit) prophetare dicebantur, hinc prophetare aliquando in scripturis ponitur pro delirare, insanire, & afflatu maligni spiritus quædam insolentius loqui. Sic de Saul legimus. 1. Regum decimooctauo. Inuasit spiritus Dei malus Saul, & prophetabat in medio domus. Hic enim prophetare nihil aliud est, quàm delirare, & insolentia loqui, vt euthusiasmo acti solent. Vnde & apud prophanos scriptores quamquam Vates Latinis, & prophitæ Græcis, propriè dicantur antistites Deorum, diuinorumque oraculorum interpretes, vocantur tamen etiam omnes Poetæ, Vates, & Prophetæ, eo quòd & ipsi credantur musarum quodam furore agi in decantandis carminibus. Hinc Paulus Epimenidem Poetam vocat Titum primo, Propheta Cretensium, vt minus mirandum sit in scripturis Prophetas quosdam dici non ratione futurorum ab eis prædictorum. Sicut autem Saul malo spiritu afflatus prophetare dictus est, sic & Pseudoprophetæ aliquando Prophetæ vocãtur in scripturis, & prophetare dicuntur, vt Zachariæ decimoterтio. In die illa confundentur Prophetæ, vnusquisque ex visione sua cum prophetauerint, nec operientur pallio saccino, vt mentiantur. Postremum videtur verbum, prophetare in scripturis etiam his quandoq; tribui, qui hymnos, & laudes Dei decantabant sine afflatu spiritus singulari, vt cum primo Paralip. 25. tribuitur omnibus cantoribus à Dauide ordinatis, vt compositos Psalmos certis horis decantarent, quanuis inter hos fuerint etiam veri nominis Prophetæ. Nam Principes cantorum Asaph, Idithun, & Heman satis illo capite significantur fuisse veri prophetæ, qui ex Psalmorum quorundam inscriptione omninò videntur ex afflatu spiritus psalmos quosdam composuisse, in quibus futura quædam, & ad Christum etiam pertinentia canuntur, in principio tamen capitis verbum, prophetare, omnibus cantoribus tribuitur, cum sic dicitur; Igitur Dauid, & magistratus exercitus segregauerunt in ministerium filios Asaph, Heman, & Idithum qui prophetarent in citharis, & psalterijs, & cymbalis secundum numerum suum dedicato seruitio sibi seruientes. Vbi prophetare nihil aliud videtur esse, quàm sacros hymnos decantare. Postea enim sequitur; Vniuersi sub manu patris sui ad cantandum in templo Domini distributi erant in cymbalis, in psalterijs, & citharis. Sic & primo Paralipo. 15. Prophetia accipitur pro hymnorum decantatione, cum dicituri. Chonenias autem princeps Leuitarum prophetiæ præerat, & ad præcinendam melodiam, erat quippè valde sapiens. Vbi illud; ad præcinendam melodiam, cum non sit in Hebræo, additum videtur ad explicandum quid per prophetiam significetur. Sic videtur accipiendum verbum, prophetare apud Paulum 1. Corinth. vndecimò, cum dicitur; Omnis vir orans, aut prophetans velato capite, de turpat caput suum. Omnis autem mulier orans, aut prophetans non velato capite, deturpat caput suum. Loquitur enim de his, quæ facienda sunt in publico conuentu fidelium, in quo mulieri Paulus non permittit loqui, & docere, vnde non potest ibi, prophetare, accipi pro eo, quod est ex afflatu spiritus loqui ad ædificationem fidelium, quomodo accipitur capitulo sequenti. 12. Frequenter autem Paulus orationi coniungit gratiarum actionem, & Dei laudem. Vnde sensus videtur esse. Mulier orans, aut hymnis, & Psalmis Deum laudans. Quod autem hodie quidam prophetare hic putant accipi pro audiendis Prophetis, & Doctoribus intentum esse, vt prophetare dicantur quicunq; sacris doctrinis sunt docti, nulla scripturæ auctoritate nituntur. Ex his cõstat pro-

Abulensis. Exod. 7. Ioan. 4. Luc. 24. Matth. 11. Luc. 13. Esa. 11. Prim. arg. Matth. 11. Secũdum. Tertium. Cõclusio. Deute. 18. Matth. 13. Ioan. 4. Ar. 3. & 4. huius q. 2.2.q.174. art.4. Li.16.cap. 18.tom.6. Abulensis. Exod. 7. Ioan. 4. Luc. 24. Matth. 11. Luc. 13. Esa. 11. Prim. arg. Matth. 11. Secũdum. Tertium. Vltimum. Chris Dñs verè fuit Propheta Luc. 7. 13. & 24. Aristot. Quid significet hoc nomen Propheta in diuinis literis. Gene. 20. Psal. 104. Exod. 7. Nume. 12. Ioan. 4. 1. Reg. 10. 1. Reg. 19. 1. Reg. 10. 1. Cor. 12. & 14. Ephe. 4. 1. Reg. 18. Ad Tit. 1. Zacha. 13. 1. Para. 25. 1. Para. 15. 1. Cor. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

phetare varijs,& præcipuè quinque modis debere exponi pro loci exigẽtia. Quandoque enim est futura, vel occulta enuntiare afflatu spiritus vel boni, vel mali, quãdoque est ex afflatu spiritus docere, & exhortari ad pietatem, quandoque ex afflatu spiritus mali delira, & insana proloqui, quandoque simpliciter Dei laudes etiam compositis Psalmis personare. Est & alia noua huius verbi acceptio in Ecclesiast. cap. 4 & 49. Illic enim dicitur mortuum corpus Helisei prophetasse, hic vero dicuntur ossa Ioseph post mortem prophetasse. Quibus locis si Lyrano creditur, prophetare accipitur pro ostendere aliquem fuisse verum Prophetam. Quoniam enim ad tactum ossium Helisei surrexit mortuus, declaratum est Heliseum fuisse verum Prophetam. Ex dictis patet, quemadmodum nomen Prophetæ multis de causis Christo Domino conueniat, quantumque erraverit Abulensis dicens eum non fuisse verum Prophetam. ¶ Nunc ad argumenta in contrarium facta respondetur, & ad primum, quòd Ioannes Baptista in annuntiando Christo erat plusquam Propheta. Nam quem cæteri Vates prædixerũt esse venturum, ipse indice ostendebat, dicens; Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. ¶ Ad secundum respondetur, quòd Christus non erat propheta in quãtũ Deus, neque in quantum beatus, sed in quantum viator nobiscum commorans, & viuens. In Christo namque & fuit cognitio beata, & cognitio infusæ scientiæ per propias species, atque adeò in Christo Domino fuit cognitio sensitiua in sensu communi, & in imaginatione. Vnde fuit verè Propheta secũdum partem intellectiuam & imaginariam, sicut cæteri Prophetæ. Imò existimo, q̃ fuit verè Propheta secundum scientiã beatam, erat enim verè viator, ergo licèt annuntiaret futura, quę videbat in verbo, verè erat Propheta, sicuti Moyses dicens ea quę vidit in diuina essentia verè erat Propheta. ¶ Ad tertium nego maiorem. ¶ Ad quartum negatur in primis, quòd de ratione Prophetiæ sit obscuritas, vt optimè negat D. Thom. in solutione prima, & Dominus Caietanus 2.2.q. 171.art 5. Secundò respondetur, quòd etiam si de ratione prophetiæ sit obscuritas, eam habuit Christus Dominus non in intellectu, sed in parte imaginatiua. Tertiò respõdetur, quòd licèt prophetia in cæteris vanibus sit obscura, in Christo tamen est euidens, & perspicua, quoniam erat coniuncta visioni beatificæ.

Ecclesi. 48. & 49.

Ad argumenta. Ad primũ.

Ad secũm.

Ad tertiũ. Ad quartum.

De rõne prophetiæ non est obscuritas.

ARTICVLVS NONVS.

Vtrùm in Christo fuerit plenitudo gratiæ.

51 Inf. ar. 10. & 12. c. & 3. dist. 13. q. 1. arti. 2. q. 1 & dist. 15 q. 1. ar. 2. 5. & opusc. 60. d. 3. col. 9. * P. 2. quæst. 110. art. 4. ad 1. † Art. 3. & 4. * P. 2. quæst. 111. art. 2.

AD nonum sic proceditur. Videtur, quòd non fuerit in Christo gratiæ plenitudo. A gratia enim deriuãtur virtutes, vt in Secunda parte dictum est: * Sed in Christo non fuerunt omnes virtutes: non enim fuit in eo fides, neque spes: vt ostensum est. † ergo in Christo non fuit gratiæ plenitudo.

¶ 2. Præterea, Sicut patet ex his, quę in secunda parte dicta sunt,* gratia diuiditur in operantem & cooperantem: Operans autem gratia dicitur, per quam iustificatur impius. Quod quidem non habuit locum in Christo, qui nũquam subiacuit alicui peccato, ergo in Christo non fuit plenitudo gratiæ.

¶ 3. Præterea, Iac. 1. dicitur, Omne datum optimum, & omne donum perfectum, desursum est descendens a Patre luminũm: Sed quod descendit, habetur particulariter, & non plenè. Ergo nulla creatura, nec etiam anima Christi potest habere plenitudinem donorum gratię.

Sed contra est quod dicitur Ioan. 1. Vidimus eum plenum gratię & veritatis.

Respondeo dicendum, quòd plenè dicitur haberi quod perfectè & tũaliter habetur. Totalitas autem & perfectio potest attẽdi dupliciter. Vno modo quantum ad quantitatem eius intentiuã: puta si dicam aliquem plenè habere albedinẽ, si habet eam, quantumcunque nata est haberi, Alio modo secũdum virtutem: puta si aliquis dicatur plenè habere vitam: quia habet eam secundum omnes effectus vel opera vitę, & sic habet plenè vitam homo, non autem brutum animal, vel plãta. Vtroque autem modo Christus habuit gratię plenitudinem. Primò quidem, quia habuit eam in summo secundũ perfectissimum modum, quo haberi potest. Et hoc quidem apparet, primò ex propinquitate animę Christi ad causam gratię, dictum est * enim quòd quantò aliquod receptiuũ propinquius est causę influenti, tanto abundantius recipit. Et ideo anima Christi, quę propinquius cõiungitur Deo inter omnes creaturas rationales, maximam recipit influentiam gratię eius. Secũdò ex comparatione eius ad effectum. Sic enim recipiebat anima Christi gratiam, vt ex ea quodammodo trãsfunderetur in alios. Et ideo oportuit quòd haberet maximam gratiam, sicut ignis, qui est causa caloris in omnibus calidis, est maximè calidus. Similiter etiam quãtum ad virtutem gratię plenè habuit gratiam: quia habuit eã ad omnes operationes vel effectus gratię. Et hoc ideo, quia conferebatur ei gratia tanquam cuidã vniuersali principio in genere habentium gratiã. Virtus autẽ primi principij alicuius generis vniuersaliter se extendit ad omnes effectus illius generis: sicut sol, qui est vniuersalis causa generationis (vt Diony. dicit quarto ca. de Diui. no.) eius virtus se extendit ad omnia, quę sub generatione cadunt. Et sic secunda plenitudo gratię attenditur in Christo, in quantum se extendit eius gratia ad omnes gratię effectus, qui sunt virtutes & dona, & alia huiusmodi.

* ar. 1. huius quæst.

Ad primum ergo dicendum, quòd fides & spes nominant effectus gratię in quodam defectu, qui est ex parte recipientis gratiam, in quantum scilicet, fides est de non visis, & spes de non habitis. Vnde non oportet, quòd in Christo, qui est autor gratię, fuerint defectus, quos important fides, & spes: sed quicquid est perfectionis in fide & spe, in Christo est multo perfectius: Sicut in igne non sunt omnes modi caloris defectiui ex defectu subiecti, sed quicquid pertinet ad perfectionem caloris.

Ad secundum dicẽdum, quòd ad gratiam operantem per se, pertinet facere instum: sed q̃ iustũ faciat ex impio, hoc accidit ei ex parte subiecti i

quo

quo peccatum inuenitur. Anima Christi igitur iustificata est per gratiam operantem, in quantum per eam facta est iusta & sancta a principio suæ conceptionis, non quòd ante fuerit peccatrix, aut etiam non iusta.

Ad tertium dicendum, q̃ plenitudo gratię attribuitur animę Christi secundum capacitatem creaturę: non autem per cõparationem ad plenitudinem infinitam bonitatis diuinę.

ARTICVLVS DECIMVS.

Vtrùm plenitudo gratiæ sit propria Christi.

51 Ioh. 34. q. 1. ar. 2. q. 2.

AD decimum sic proceditur. Videtur quòd plenitudo gratię non sit propria Christi. Quod enim est proprium alicuius, sibi soli conuenit: Sed esse plenum gratię quibusdam aliis attribuitur: dicitur enim Luc. 1. beatæ Virgini, Aue gratia plena, dicitur act. 6. Stephanus plenus gratia & fortitudine. Ergo plenitudo gratię non est propria Christo.

¶ 2. Præterea, Illud quod potest communicari alijs per Christum, non videtur esse proprium Christo: Sed plenitudo gratię potest cõmunicari per Christũ alijs: dicit enim Apost. Eph. 3. Vt impleaminiin omnem plenitudinem Dei. Ergo plenitudo gratię non est propria Christo.

¶ 3. Præterea, Status vię proportionari videtur statui patriæ: Sed in statu patrię erit quędam plenitudo: quia in illa cęlesti patria, ubi plenitudo est omnis boni, licèt quędam data sint excellenter, nihil tamen possidetur singulariter, ut patet per Greg. in homi.* de centum ouibus. Ergo in statu uię habetur gratię plenitudo a singulis hominibus: Et ita plenitudo gratię non est propria Christi.

* Ho. 34. in Euang.

Sed cõtra est quod plenitudo gratię attribuitur Christo inquãtum est vnigenitus a Patre: secundum illud Ioa. 1. Vidimus eum quasi vnigenitum a Patre plenum gratię & veritatis. Sed esse unigenitum a Patre, est proprium Christo. Ergo & sibi proprium est, esse plenũ gratię & veritatis.

Respondeo dicendum, q̃ plenitudo gratię potest attendi dupliciter. Vno modo ex parte ipsius gratię, alio modo ex parte habentis gratiam. Ex parte quidem ipsius gratię dicitur esse plenitudo gratię ex eo quòd aliquis pertingit ad summũ gratię, & quantum ad essentiam, & quantum ad virtutem, quia scilicet habet gratiam & in maxima excellentia, qua potest haberi, & in maxima extensione ad omnes gratię effectus, & talis gratię plenitudo est propria Christo. Ex parte verò subiecti gratiã habentis esse dicitur gratię plenitudo, quãdo quis habet plenè gratiam secundum suam cõditionem, siue secundum intensionem, prout in eo est intensa gratia vsque ad terminũ præfixũ ei a Deo: secũdum illud Ephe. 4. Vnicuique nostrum data est gratia secũdum mensuram donationis Christi: Siue etiã secundum virtutẽ: in quantum scilicet habet facultatem gratiæ ad omnia, quę pertinent ad suum officium siue statũ, sicut Apostolus dicebat Eph. 3. Mihi omnium Sanctorum minimo data est gratia hæc illumina re omnes, &c. Et talis gratię plenitudo nõ est ꝓpria Christo, sed cõmunicatur alijs per Christũ.

Ad primum ergo dicendum, q̃ beata Virgo dicta est plena gratia, non ex parte ipsius gratiæ: quia non habuit gratiã in summa excellẽtia, qua potest haberi, nec ad omnes effectus gratiæ, sed dẽ fuisse plena gratia per comparationem ad ipsam: quia scilicet habebat gratiã sufficientem ad statũ illum, ad quem erat electa a Deo, vt esset s. mater Vnigeniti eius. Et similiter Stephanus dẽ plenus gratia: quia habebat gratiam sufficientem ad hoc, q̃ esset idoneus minister & testis Dei, ad quod erat electus. Et idem dicẽdum est de alijs: Harum tamen plenitudinum vna est plenior altera, secundum quòd aliquis est diuinitus pręordinatus ad altiorem, vel inferiorem statum.

Ad secundum dicendum, q̃ Apostolus ibi loquitur de illa plenitudine gratiæ, quæ accipitur ex parte subiecti, in cõparatione ad id, ad quod homo est diuinitus pręordinatus. Quod quidem est vel aliquid commune, ad quod prædestinãtur omnes Sancti: vel aliquid speciale, quod pertinet ad excellentiam aliquorum. Et secundum hoc quædam plenitudo gratiæ est omnibus sanctis communis, vt scilicet habeant gratiam sufficientem ad merendum vitam æternam, quę in plena Dei fruitione consistit: & hanc plenitudinem optat Apost. fidelibus, quibus scribit.

Ad tertium dicendum, q̃ illa dona, quæ sunt communia in patria, scilicet visio, comprehẽsio, & fruitio, & alia huiusmodi, habent quædam dona sibi correspondentia in statu viæ, quæ etiam sunt communia omnibus Sanctis: Sunt tamen quædam prærogatiuæ Sanctorum in patria, & in via, quæ non habentur ab omnibus.

ARTICVLVS VNDECIMVS.

Vtrùm Christi gratia sit infinita.

53 3. di. 13. q. 1. ar. 2. q. 2 & dist. 14. art. 1. q. 1. co. Et veri. q. 29. ar. 3. Et op. 3. c. 221. Et opus. 60. ca. 3. col. 9. & Io. 3. lec. 6. col. 2. & 3.

AD vndecimum sic proceditur. Videtur quòd gratia Christi sit infinita. Omne enim immensum, est infinitum: Sed gratia Christi est immẽsa: dicitur enim Ioan. 3. Non enim ad mensuram dat Deus Spiritum Filio scilicet Christo. Ergo gratia Christi est infinita.

¶ 2. Præterea, Effectus infinitus demonstrat virtutem infinitam, quę nõ potest fundari, nisi in essentia infinita: Sed effectus gratię Christi est infinitus: extendit enim se ad salutem totius humani generis. ipse enim est propitiatio pro peccatis nostris & totius mundi: vt dicitur primæ Ioan. 2.

ergo

Universidad de Deusto
Biblioteca

ergo Christi est infinita.

¶ 3.Præterea,Omne infinitum, per additionẽ finiti potest peruenire ad quantitatem cuiuscunque finiti. Si igitur gratia Chri esset infinita, posset alterius hominis gratia tantum crescere, ꝙ peruenireat ad æqualitatem gratiæ Christi,contra quod dicitur Iob.28. Non adæquabitur ei aurũ vel vitrum:secundum quod Gregorius ibi exponit.Ergo gratia Christi est infinita.

Sed contra est,quòd gratia est quiddam creatum in anima:Sed omne creatum est finitum:secundum illud Sap. 11.Omnia in numero & pondere & mensura dispositi.Ergo gratia Christi non est infinita.

*q.2.ar.10. †q.7.ar.6.

Respõdeo dicendum, quòd sicut ex supra dictis patet, * in Christo potest duplex gratia considerari.Vna quidẽ est gratia vnionis: quæ sicut suprà dictũ est, † est ipsum vniri personaliter filio Dei:quod est gratis concessum humanæ naturæ:& hãc gratiam constat esse infinitam, secundum quod ipsa persona Verbi est infinita. Alia verò est gratia habitualis,quæ quidẽ potest dupliciter cõsiderari. Vno modo,secundum quod est quoddam ens.Et sic necesse est quòd sit ens finitum:est enim in aïa Christi sicut in subiecto:Anima autem Christi est creatura quædã habens capacitatem finitam.vnde esse gratiæ cùm nõ excedat suum subiectum, non potest esse infinitum. Alio modo potest considerari secũdum propriã rationem gratiæ. Et sic gratia Christi potest dici infinita,eo quòd nõ limitatur:quia scilicet habet quicquid potest pertinere ad rationem gratia:& non datur ei secundum aliquam certam mẽsurã id,quod ad rationem gratiæ pertinet:eo quòd secundum propositum Dei,cuius est gratiam mensurare,gratia confertur animæ Christi, sicut cuidam vniuersali principio gratificationis in humana natura: secundum illud Ephe. 1. Gratificauit nos in dilecto filio suo: Sicut si dicamus lucẽ solis esse infinitam:nõ quidem secundum suum esse,sed secũdum rationem lucis,quia habet quicquid ad rationem lucis pertinere potest.

Ad primum ergo dicẽdum,quòd id quod dicitur,Pater nõ ad mensuram dat Spiritum filio, vno modo exponitur de dono quod Deus pater ab æterno dedit Filio,scilicet diuinam naturam, quæ est donum infinitũ.Vnde quædam glos. dicit ibidem,Vt tantus sit filius, quantus & Pater. Alio modo potest referri ad donum, quod datũ est humanæ naturæ, vt vniatur diuinæ personæ: quod etiam est donum infinitum. Vnde glos. dicit ibidem,Sicut Pater plenum & perfectum genuit Verbum, sic & plenum & perfectũ est vnitũ humanæ naturæ. Tertio modo potest referri ad gratiam habitualem, in quãtum gratia Christi se extendit ad omnia quę sunt gratię.Vnde Aug. hoc exponẽs dicit,Mensura diuina,diuisio quædam donorum est:alij enim datur per Spiritum sermo sapientiæ, alij sermo scientiæ: sed Christus,qui dat,non ad mensuram accepit.

Ad secundum dicendum,quòd gratia Christi habet infinitum effectum:tum propter infinitatẽ prædictam gratiæ, tum propter vnitatem diuinæ personæ,cui anima Christi vnita est.

Ad tertium dicendum, ꝙ minus per augmentum potest peruenire ad quãtitatem maioris, in his,quę habent quãtitatem vnius rationis:sed gratia alterius hominis cõparatur ad gratiam Christi,sicut quædam virtus particularis ad vniuersalem.Vnde sicut virtus ignis,quãtumcumque crescat,nõ potest adæquare virtutem solis: ita gratia alterius hominis, quantumcumque crescat non potest adæquare gratiam Christi.

ARTICVLVS DVODECIMVS.

Vtrùm gratia Christi potuerit augere.

AD duodecimum sic proceditur. Videtur quòd gratia Christi potuerit augeri.Omni enim finito potest fieri additio:Sed gratia Christi fuit finita: vt dictum est. * Ergo potuit augeri.

54 1. di. 15. q. 5. arti. 1. q. 4. & di. 17. q. 2. arti. 4. ad 3. Et 3. di. 13. q. 1. ar. 2. q. 3. & d. 18 ar. 3. col. Et Ili. 11. libr. 2. principio. * ar. præce

*1.de anima,tex.41. com.2.

¶ 2.Præterea, Augmentum gratię fit per virtutem diuinam:secũdum illud 2.ad Cor. 9. Potens est autem Deus omnem gratiam abũdare facere in vobis:Sed virtus diuina,cùm sit infinita,nullo termino coarctatur. Ergo videtur, quòd gratia Christi potuerit esse maior.

¶ 3.Præterea,Luc. 2.dicitur,ꝙ puer Iesus proficiebat sapientia & ætate, & gratia apud Deum & homines. Ergo gratia Christi potuit augeri.

Sed contra est quod dicitur Ioan. 1. Vidimus eum quasi vnigenitum a Patre,plenum gratiæ & veritatis.Sed nihil potest esse aut intelligi maius, quàm quod aliquis sit vnigenitus a Patre. Ergo etiam non potest esse vel intelligi maior gratia, quàm illa, qua Christus fuit plenus.

Respõdeo dicendum, ꝙ aliquam formam nõ posse augeri, contingit dupliciter.Vno modo ex parte ipsius subiecti: alio modo ex parte ipsius formæ.Ex parte quidem subiecti,quando subiectum attingit ad vltimum gradũ in participatione illius formæ secundum suum modum: sicut si dicatur, ꝙ aer non potest crescere in caliditate quãdo pertingit ad vltimum gradum caloris,qui potest saluari in natura aeris; licet possit esse maior calor in rerum natura,qui est calor ignis. Ex parte autẽ formæ excluditur possibilitas augmẽti,qñ aliquod subiectũ attingit ad vltimã perfectionem,quam potest talis forma habere in natura: sicut si dicamus, ꝙ calor ignis potest augeri, quia non potest esse perfectior gradus caloris quàm ille,ad quem pertingit ignis. Sicut autem aliarum formarum est ex diuina sapientia determinata propria mensura,ita & gratiæ, secundum illud Sapiẽ. 11. Omnia in numero & pondere & mensura dispositi. Mensura autem vnicuique formæ prefigitur per cõparationem ad suum finem:

nem:sicut non est maior grauitas, quàm grauitas terræ,quia non potest esse inferior locus loco terræ. Finis autem gratiæ est vnio creaturæ rationalis ad Deum: non potest autem esse nec intelligi maior vnio creaturæ rationalis ad Deum, quàm quæ est in persona: & ideo gratia Christi pertingit ad summam mensuram gratiæ. Sic igitur manifestum est, ꝙ òd gratia Christi non potest augeri ex parte ipsius gratiæ: Sed nec etiã ex parte subiecti:quia Christus, secundum quod homo à primo instanti suæ conceptionis fuit verus & plenus comprehensor. Vnde in eo non potuit esse gratiæ augmentum, sicut nec in alijs Beatis: quorum gratia augeri nõ potest,eo quòd sunt in termino. Hominum verò, qui sunt purè viatores,gratia potest augeri, & ex parte formæ, quia non attingunt summum gratiæ gradum: & ex parte subiecti, quia nondum peruenerunt ad terminum,

Ad primum ergo dicendum, quòd si loquamur de quantitatibus mathematicis, cuilibet finitæ quantitati potest fieri additio: quia ex parte quantitatis finitę,non est aliquid quod repugnet additioni. Si vero loquamur de quantitate naturali,sic potest esse repugnantia ex parte formæ, cui debetur determinata quantitas, sicut & alia accidentia determinata.Vnde Philosophus * dicit in secundo de anima, quòd omnium natura constantium est terminus & ratio magnitudinis, & augmenti.Et inde est, ꝙ quantitati totius cęli non potest fieri additio.Multò igitur magis in ipsis formis consideratur aliquis terminus, vltra quem non progrediuntur. Et propter hoc non oportet, quòd gratiæ Christi possit fieri additio, quamuis sit finita secundum sui essentiam.

Ad secundum dicendum, quòd virtus diuina licet possit facere aliquid maius & melius,quàm sit habitualis gratia Christi:non tamen posset facere, quòd ordinaretur ad aliquid maius, quam sit unio personalis ad Filium vnigenitum à Patre. Cui vnioni sufficienter correspondet talis mensura gratiæ, secundum diffinitionem diuinæ sapientiæ.

Ad tertium dicendũ, quòd in sapientia & gratia aliquis potest proficere dupliciter.Vno modo secundum ipsos habitus sapientiæ & gratiæ augmentatos: & sic Christus in eis non proficiebat. Alio modo secundum effectus: in quantum scilicet aliquis sapientiora & uirtuosiora opera facit.Et sic Christus proficiebat sapientia & gratia, sicut & ætate: quia secundum processum ætatis perfectiora opera faciebat: vt se verum hominem demonstraret,& in his quę sunt ad Deum, & in his,quæ sunt ad homines.

SVMMA TEXTVS.

Art.9.10.11.& 12.

Cõclusio. Ioan. 1.

COnclusio Artic.9.est affirmatiua.Patet ex illo Ioan. 1.Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis.Et certè plenitudo gratiæ dupliciter dicitur, vno modo intensiuè,& alio secundum virtutem.Primo modo Christus habuit plenitudinem gratiæ, quia eam habuit in summo secundum perfectissimum modum, quo haberi potest. Quod patet primò ex propinquitate animæ Christi ad causam gratiæ:erat enim coniuncta personaliter verbo, sed quod propinquius est causæ influenti, abundantius recipit influxum.Secundò,patet ex effectu, quia anima Christi accepit gratiam,vt ex ea transfunderetur quodã modo in omnes alios, vnde oportuit, quòd maximam haberet:sicut ignis, qui est causa caloris in omnibus calidis,ipse est maximè calidus. Secundo modo etiam Christus habuit plenitudinem gratiæ quantum ad virtutem: quia virtus primi principij alicuius generis vniuersaliter se extendit ad omnes effectus illius generis. Sicut sol qui est causa vniuersalis generationis extendit se ad omnia,quæ cadunt sub generatione.Sed Christo conferebatur gratia tanquam cuidam vniuersali principio omniũ habentium gratiam,ergo habebat plenitudinem eius.

¶ Conclusio Artic. 10.est affirmans. Nam plenitudo gratiæ attribuitur Christo, in quantum est vnigenitus à Patre secundum illud Ioan.1.Vidimus eum quasi vnigenitum à Patre plenũ gratiæ, & veritatis,sed esse vnigenitum a Patre est proprium Christo, ergo & sibi propriũ est esse plenum gratiæ, & veritatis. Pro cuius intellectu sciendum est quòd hæc plenitudo dupliciter attenditur, vel ex parte gratiæ,vel ex parte subiecti.Primo modo,est propria Christo, quia ipse solus pertingit ad summum gratiæ,& quantum ad essentiam,& quantum ad virtutẽ cum illa maxima excellentia,quæ haberi potest. Sed ex parte subiecti est communis multis per Christum secundum mensuram eis à Deo præfixam, vt dicit Aposto. ad Ephe.3.& 4.& hoc modo Maria virgo,& Stephanus pleni grãtia dicuntur,

Conclusio. Ioan. 1. Ephe.3. & 4.

¶ Prima conclusio Articu.11. Gratia vnionis in Christo est infinita. Probatur, nam vniri personaliter filio Dei,est infinitum secundum quòd ipsa persona verbi est infinita,ergo gratia vnionis est infinita. Prima cõclusio.

¶ Secũda conclusio. Gratia habitualis Christi in quantum ens est finita. Patet,nam gratia hæc est quid creatũ in anima,at omne creatum finitum est, secundum illud Sapien. 11.Omnia in numero,& pondere,& mensura dispositi,ergo gratia hæc finita est. Deinde probatur, nã est in anima Christi sicut in subiecto, ergo est ens finitũ. Consequentia inde probatur, quia non excedit suum subiectum,quod est finitæ capacitatis. 2. Conclu. Sapiẽ. 11.

¶ Tertia conclusio. Gratia hæc est infinita secundum rationem gratiæ, eo quòd non limitatur secundum aliquam creatam mensuram, cum habeat quicquid potest pertinere ad rationẽ grutiæ:collata est enim animę Christi gratia,sicut cuidam vniuersali principio gratificationis in natura humana,secũdum illud Apostoli ad Ephes. 1.Gratificauit nos in dilecto filio suo, sicut si dicamus lucem solis esse infinitam, non quidem secundum suum esse, sed secundum rationem locis,quia habet quicquid ad rationem locis pertinere potest. 3. Conclu. Ephe. 1.

¶ Conclusio Articul.12. est negans. Et probatur ex illo Ioan. 1. Vidimus eum quasi vnigenitum a Patre plenum gratiæ,& veritatis,sed nihil potest esse aut intelligi maius, quàm quòd aliquis sit vnigenitus a Patre: ergo etiam non potest esse,vel intelligi maior gratia, quàm illa,qua Christus fuit plenus. Et quidem gratia Christi nõ poterat augeri ex parte formæ, neque ex parte subiecti. Quod patet ex parte formæ,quia quando aliquod subiectum attingit ad vltimam perfectionem, quam potest habere talis forma in natura, tunc non potest fieri augmentum. Sed omnium formarum est determinata mensura à diuina sapientia, quæ vnicuique præfigitur per cõparationem ad suum finem, vnde non potest esse maior gratia,quàm illa Christi,cum finis gratiæ sit vnio creaturæ rationalis ad Deum.Sed vnio in Christo est personalis,qua maior non potest intelligi, ergo non potuit augeri. Nec ex parte subiecti poterat augeri gratia in Christo,quia ab instanti suæ conceptionis fuit plenè compte henſor, illi enim qui sunt in termino non possunt recipere augmentum. Cõclusio. Ioan. 1.

EXPO.

Universidad de Deusto
Biblioteca

EXPOSITIO ISTORVM ARTICVLORVM.

HActenus egit D. Tho. de gratia Christi secundū se, & nō tantū de gratia gratum faciēte, sed ēt de gratiis gratis datis; deinceps verò ab articulo nono vsque ad articulum duodecimum aggreditur disputare de plenitudine gratiæ Christi, & disputat de quantitate eius intensiua, & ex rensiua non solùm in principio infusionis, sed etiam in progressu totius vitæ Christi, disserit subinde de augmēto eius, & termino. Vt verò hæc doctrina D. Tho. diligentius examinetur, oportet disputationem ad certa capita reducere. ¶Primum disputandum est, an sit certū, quòd in Christo fuerit gratiæ plenitudo. Deinde, vtrum gratia Christi sit eiusdem rationis, & speciei cum gratia aliorum homiuum. Vltimò, vtrum gratia Christi ita sit summa, & infinita, quòd etiam per potentiam Dei absolutam non possit augeri. ¶Est igitur primum dubium, Vtrum sit certum, quòd in Christo fuerit plenitudo gratiæ? A parte negatiua arguitur sic. Nam si colligeretur in Christo Domino fuisse plenitudinem gratię, maximè ex illo Ioan. 1. Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti a Patre, plenum gratiæ, & veritatis: sed ex hoc loco non efficaciter colligitur. Quod sic ostendo, nam Erasmus in annotationibus, quem sequitur Dominus Caietanus, dicit sic esse legendum. Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti a Patre, vt ibi sit punctum clausulę, & continuò subsequatur: plenus gratiæ & veritatis Ioannes perhibet testimonium. Et mouetur Erasmus ista conjectura, quoniam in Græco exemplari habetur: plenus, in masculino genere, non in neutro, & in nominatiuo, non in accusatiuo, sicut habet editio Vulgata. ¶Secundò sic, si in Christo fuit plenitudo gratiæ, ita quòd habuerit quicquid pertinet ad rationem gratiæ, sequitur quòd angelis data est gratia de plenitudine Christi, quod a pluribus Theologorum negatur: sequitur rursus, quòd primo homini in statu innocentiæ data sit gratia propter merita Christi, quod esse falsum conuincitur isto argumento. Nam si gratia primo homini concessa in illo statu fuit ex meritis Christi, sequitur quòd si perseuerasset in gratia fuissent merita Christi; sequitur itidem quòd fuisset Christus, & venisset in carne mortali, etiam si homo non peccasset, quod ab vniuersis Theologis negatur. ¶Deinde, rationes quibus D. Tho. probat suam conclusionem infirmissimæ videntur, præcipuè illa, qua sæpius, & libētius vtitur, quòd Christo Domino data est gratia tanquā vniuersali principio gratificatiuo gratificationis omniū hominum. Certè hæc ratio infirma videtur, nam ex ea sequitur, ꝙ gratia Christi Domini non sit eiusdem rationis eum gratia aliorum hominum. Sol enim qui est causa vniuersalis omnium generationum non est causa vnioca generationis, siquidem est ingenerabilis, & incorruptibilis. ¶Ad hæc, D. Tho. in explicanda plenitudine gratiæ Christi est sibi contrarius, ergo eius sententia non est approbanda. Probatur autecedens, nam in articulo nono in solutione 3. tribuit animæ Christi plenitudinem gratiæ secundum capacitatem creaturæ ex parte subiecti, & in articulo decimo, dicit, quòd in Christo est plenitudo gratiæ ex parte ipsius gratiæ, & ꝙ plenitudo ex parte subiecti est communis multis aliis sanctis, ergo non sibi cōstat D. Thom. Nihilominus dico esse certum secundum fidem Christo Domino competere plenitudinem gratię, & ꝙ talis plenitudo est propria Christi, in qua alij sancti non communicant. Probatur primo ex illo Ioan. 1. Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti a Patre, plenū gratiæ, & veritatis. Quod autem hoc testimonium sit intelligēdum ad literam de Christo est adeo certum, vt cōtrarium existimem esse erroneum, & temerarium. Quod suadetur his argumentis. Primò, ex ipso contextu, nam paulò post sequitur: De plenitudine eius omnes accepimus, eius scilicet Christi, non Ioannis Baptistæ: & continuo subiungitur: lex per Moysen data est, gratia, & veritas per Iesum Christum facta est. In quo significatur, ꝙ non solum plenitudo gratiæ fuerit in Christo, verū etiā quòd fuerit vniuersale principium, ex quo omnis gratia

De plenitudine gratiæ Christi tria disputantur.
Vtrum in Chro fuerit plenitudo gratiæ disputatur.
Prim. arg.
Secūdum.
Tertium.
Quartum.
Chro Domino cōpetit plenitudo gratiæ.
Ioan. 1.

derivatur. Idem probatur ex communi intelligentia omnium sanctorum Patrum, tam Græcorum, quam Latinorum ab exordio Ecclesiæ vsque in præsens. & deserere cōmunem explicationem Sāctorum magna temeritas est, vt diffinitur in Cōcil. Triden. Sess. 4. & certè post diffinitionem Concilij Tridentini construere illa verba, sicut cōstruxit Erasmus contra tenorem editionis Vulgatæ temeritas est. Diffinitio sic habet: Aeditio vulgata Latina in publicis lectionibus, disputationibus, predicationibus pro authentica habeatur, & nemo eam reiicere quocūq; prætextu audeat, vel præsumat. Probatur deinceps nostra sententia, quoniam de Christo ad litetam dicitur Ioa. 3. Quòd non dedit Deus illi spiritum ad mensuram: de aliis vero sanctis dicitur Ephe. 4. Quòd vnicuique data est gratia secundum mensuram donationis Christi. Idem patet ex illo Ephe. 1. Gratificauit nos in dilecto filio suo, in quo apertè significatur, quòd Christus sit vniuersale principium gratificationis in humana natura, cui consonat illud Euangelij. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui.

Conc. Tri.
Ioan. 3.
Ephe. 4.
Ephe. 1.

¶Ad argumenta in contrarium respondetur, & ad primum dico, non esse mirandum, quòd interpres Latinus dixerit, plenum, in neutro genere, & non dixerit plenus in masculino genere, licēt in exemplari Græco legatur in masculino genere. Nam apud Græcos habetur, Logos qui est masculini generis: at hæc dictio vertitur a nostro interprete, verbum. Vt ergo congruè aptarentur istæ voces necessarium fuit dicere plenum in neutro genere, & sic excluditur Grammaticorum cauillus.

Ad argumenta.
Ad primū.

¶Ad secundum respondetur, quòd ex sanctis scripturis tantum habetur, ꝙ Christus sit vniuersale principium gratificationis in natura humana, quod apertè docet D. Thom. in articulo vndecimo huius quæstionis, & constat ex illo Ephe. 1. Gratificauit nos in dilecto filio suo, & ex illo Ioan. 1. De plenitudine eius omnes accepimus. Itaq; ex sanctis scripturis, & ex doctrina fidei efficaciter non concluditur, quòd Christus fuerit vniuersale principium gratificationis in natura angelica. Rursus dico, ꝙ ex sanctis scripturis tantum concluditur, quòd gratia Christi sit gratia propitiatoris, & redēptoris, iuxta illud ad Rom. 3. Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius. Ex quo non concluditur nec apparenter quidem, quòd gratia concessa primo parenti in statu innocentiæ fuerit ex meritis Christi, nam illi gratia non fuit in propitiationem, & remedium peccati.

Ad secūm.
Ephe. 1.
Ioan. 1.
Ad Ro. 3.

¶Ad tertium dico, rationes D. Thom. esse efficacissimas, & ad impugnationem contra eas dicendum est, ꝙ licēt Christus sit vniuersale principium gratiæ, non inde sequitur quòd eius gratia, & nostra differāt specie. Nam lux solis est vniuersale principium ex quo ōia lux deriuatur, ex quo tamen nō sequitur quòd lux solis, & lux istorum inferiorum differant specie. Rursus ignis est primo, & per se calidus, ex quo omnia calida deriuātur, ex hoc tamen non deducitur, quòd calor in igne, & in aqua differant specie. Sed in huius rei explicationem notat Dominus Caietanus artic. 9. quòd Christum Dominum esse principium vniuersale gratificationis generis humani potest intelligi dupliciter. Primò, vt sit principium, vniuersale contentum sub eodem genere. Secundò, quòd sit principium vniuersale non contentum sub eodem genere. Et hoc secundo modo docet Dominus Caieta. esse intelligendum: neque ex hoc sequitur, quòd Christus nō habuit gratiam, sed solum quòd habet gratiam alio modo. Est enim clarum discrimen inter Christum, & cæteros homines. Nā cæteri homines sunt grati per adoptionem, Christus verò est gratus, & sanctus per naturā, iuxta illud. Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti a Patre, plenum gratiæ, & veritatis. Sed quanquam hæc doctrina Caietani vera sit, nō tamen mihi videtur necessaria ad rationem D. Thom. elucidandam. Nā vniuersale principium alicuius generis siue sit cōtentum sub eodem genere, siue non, necessarium est quòd habeat omnes perfectiones illius generis, cuius est principium. v.g. Sol non solum continet eminenter omnes perfectiones omnium generabilium, quorum est principium vniuersale,

Ad Ro. 3.
Ad tertiū
Caietanus.
Ioan. 1.

sale; verum etiam ignis, qui continetur in genere calidorum quoniam est principium vniuersale omnium calidorum continet in se omnes perfectiones, & omnes gradus caloris. Quinimò illud exemplum de sole quod adducit Diuus Thom. ex D. Diony. c. 4. de Diui. nom. potest calumniam pati, nam sol nō habet omnes perfectiones generabilium, & corruptibilium. Viuētia enim sunt generabilia, & corruptibilia, at sol non habet vitam. Sed respondeat Theologus in defensionē huius exempli, ꝙ sol vt instrumentū, nō vt causa principalis efficit vitam, causa autem principalis est intelligentia, quæ mouet cœlum. Itaque sol ex coniunctione ad intelligentiam, quā habet, causat vitā, & hos admirabiles effectus. Doctrina est D. Thom. 1. p. q. 70. arti. 3. ad 3. & sic mirum in modū quadrat exēplū de Sole ad nostrū propositū cōfirmādū. Quemadmodū enim Sol ex coniunctione ad intelligentia causat vitā, sic humanitas Christi ex vnione ad Verbū diuinū causat gratiā vitę, propter quod rectissimè appellatur sol iustitiæ. ¶Ad quartum respondetur, quòd D. Tho. negat plenitudinem gratiæ in Christo per comparationē ad causam efficiēte, id est, ad infinitatem diuinæ bonitatis, cōcedit tñ plenitudinem gratiæ in Christo secundum capacitatē creaturæ, id ust, tanta, quanta potuit inesse creaturę. Cæteris sanctis datur gratię plenitudo ex parte subiecti ad istum statum, vel illum, ad istud officiū, vel illud. De Christo vero Ioannes Baptista Ioa. 3 fert testimonium dicens: illū oportet crescere, me autem minui, & paucis interpositis adiecit: Non ad mensuram dat illi Deus spiritū, apertè insinuans excellentiā hāc intelligendam esse secundum famā, exaltationē, & fidē in cordibus hominum, vt credatur ipse esse magister ego autē minister. Crescere, inquam, illum oportet non secūdum incrementa graduum gratiæ, aut charismatum, cui Deus ab initio dedit absque mensura Spiritum sanctum omnium charismatum autorem. Quemadmodū in corporalibus rebus quisque dicitur absque mensura dare vinum, aut liquorem vasi infundere, dum largiter & copiosè ad satietatem plenam dat, totam replens capacitatem illius. Sic & Deus dicitur dedisse Christo ab initio suę cōceptionis chatismata sancti spiritus absque mēsura. Vnicuique autem nostrum, inquit Paulus, data est gratia secundum mensuram donationis Christi, ad Ephe. 4. Quibus verbis quid aliud docuit Paulus, quàm vnicuique nostrū datam esse gratiā, sicuti Christo placuit eam donare, atq; secūdum quasdā mēsuras diuidere, & nō singulis dispensare gratias vniuersas? At in Christo triplex gratię plenitudo considerari potest, prima est plenitudo gratiæ vnionis hypostaticę; secunda est plenitudo gratiæ singularis personæ, qua vniuersos sanctos, & iustos Christus euincit, & superat; tertia est plenitudo gratiæ capitis. Prima plenitudo est infinita, & est prima omnū. Deinde est plenitudo secunda, quæ est absoluta, & nō relatiua ordinata ad sanctificationē aīę Christi, & ad operationes meritorias, quas erat effecturus. At tertia plenitudo est in bonum totius Ecclesiæ, est nāq; Christus caput mysticum, & influit in fideles suos veluti in mēbra gratiā, & gloriā. Sed de hoc in sequenti quæstione cōmodius disputabitur. ¶Quæstio secunda, Vtrum gratia Christi, & nostra sint eiusdem speciei? Pro parte affirmatiua arguitur. Nā gloria Christi, & nostra sunt eiusdem speciei, nam vtraque est visio diuinitatis, ergo gratia Christi, & nostra nō differunt specie. Probatur consequentia. Nam gratia est radix gloriæ. Rom. 6. Gratia Dei vita æterna, & certè primarius effectus gratiæ est acceptatio ad gloriā. ¶Deindè, charitas Christi, & nostra non differunt specie, nam habent idē obiectū formale, ergo gratia Christi, & nīa sūt eiusdem speciei. Probatur consequentia. Nam charitas est propria passio, quæ consequitur grariam. ¶Prætereà, gratia habitualis ideo constituitur in Christo, vt eleuet eius animā ad operationes supernaturales, quibus ad beatitudinem perueniatur. Sic dicit D. Tho. 3. ar. huius quæstionis ad 2. at operationes Christi, & nostræ sunt eiusdem speciei, ergo gratia eius etiam est eiusdē speciei cū nostra. ¶Vltimò, effectus gratiæ formalis est facere hominem Deo gratum, & consortē diuinæ naturę, sed istū effectum habet in anima Christi, ergo gratia Christi, & nostra non differunt specie. ¶In oppositū est, ꝙ in Chro gratia illa est principiū vniuersale gratificationis, sicut sol generationis, sed sol habet virtutem alterius rationis eminentem, & eximiā, ergo etiam gratia Christi, propter quod Christus Dominus merito appellatur sol iustitiæ. ¶Item secundo arguitur ex doctrina D. Tho. in arti. 11. in solutione 3. vbi sic sic habet: Id ꝙd minus est per augmentum potest peruenire ad quantitatē maioris in his, quæ habēt quātitatē eiusdem rationis, sed gratia alterius hominis comparatur ad gratiam Christi sicut causa particularis ad causam vniuersalem, vnde sicut virtus ignis non potest adæquare virtutem solis quantumcunq; crescat: sic gratia alterius hominis nō potest adæquare gratiam Christi quantumcunq; crescat. Quibus in verbis manifestè significatur, quòd gratia Christi, & nostra differūt specie. ¶Ad hæc, gratia Christi habet effectus differentes specie ab his quos efficit in nobis, ergo differunt specie. Probo antecedens, nam gratia habitualis in Christo disponit ad vnionē hypostaticam, vt videbimus arti. 13. Rursus, Christi gratia causat gratiā, & gratificat oēs homines, atq; adeò per istam gratiam meruit Christus, & satisfecit de omni rigore iustitiæ, quod supra q. 1. art. 2. demonstrauimus, isti vero effectus admirabiles nō possunt competere gratiæ aliorum hominum, quantumcūque sint iusti, ergo gratia Christi & nostra differūt specie. ¶Vltimò, gratia habitualis in Christo consequitur velut propria passio ad vnionem hypostaticam vt patet ex illo Ioan. 1. Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti a patre plenum gratiæ & veritatis, sed gratia competit nobis per modum dispositionis, & habitus accidentalis. Vnde hæc prædicatio; Christus est gratus Deo: est in secundo modo per se, ista vero: Petrus est Deo gratus, est prædicatio accidentalis, ergo differunt specie, nam propria passio differt specie a quinto prædicabili, quod est accidens. ¶Pro explicatione huius difficultatis statuitur hoc principiū. Gratia habitualis potest dupliciter considerari, primo modo secundū suam essentiā præcisè, altero modo secundū modum essendi. ¶Hoc constituto principio perfacili, est prima cōclusio. Gratia Christi, & nostra si cōsiderētur secūdū suā essentiā absolutè sunt eiusdem speciei. Hanc cōclusionē probant euidēter argumēta facta pro parte affirmatiua quæstionis. ¶Secunda conclusio. Gratia Christi secundum modum essendi ex parte subiecti est alterius rationis, & essentiæ. Hāc cōclusionē ꝓbāt efficaciter argumēta, quæ adduximus pro parte negatiua quæstionis. Habet hanc sententiam Dominus Caiet. ar. 9 & 11. huius quæstionis, & explicat eam apposito exemplo. Calor ignis eiusdem speciei est secundum suam essentiā in igne, in aere, & in mixtis, verūtamē ex modo essendi differt specie. Nā calor in igne residet tanquam in proprio subiecto, & fonte, in quo est plenitudo caloris secūdum omnes gradus quantum ad intēsionē & secundum omnes effectus, & omnem virtutem quantū ad extensionem, videlicet, secundū virtutē calefaciendi, exiccādi, inflammandi, at vero in aere, & in cæteris mixtis non residet secundum istam plenitudinē. Ad eundem modum anima Christi suscepit gratiā secūdum omnem plenitudinē intensiuā, & extensiuā, cæteris verò hominibus data est gratia ſm mēsuram donationis Christi, propter quod veriſſimè docet D. Tho. in ar. 10. quòd plenitudo gratiæ ex parte ipsius gratiæ est propria Christo. Explicatur hoc euidentiori exemplo. Calor in stomacho secūdum suam speciem eiusdem speciei est cum calore alterius corporis, ex modo essendi differt specie nam calor in stomacho animato anima rationali habet virtutē conuertendi cibū in carnē humanā, quā virtutē non habet in cæteris corporibus vitæ expertibus, imo in stomacho fęminę producit lac, & in viro non producit. Item ꝓbāt cōclusio ex illo principio metaphysico, sicut res se habet ad esse, ita ad operationē, cū ergo in Christo Dño sit tantum vnum esse verbi diuini, vt ostēdit D. Tho. infrà q. 17. arti. 2. necessarium est ꝙ Christi Domini operationes, quæ procedunt ex gratia sint perfectiores excellētia quadā alterius rationis. Vltimò probatur ex actibus,

Dionysius
D. Thom.
Ad quartū
Triplex gratiæ plenitudo in Christo
Vtrū gratia Christi & nostra sint eiusdē speciei dicēpeatur.
Prim. arg.
Rom. 6.
Secūdum.
Tertium.
D. Thom.
Vltimum.
Ad Eph. 4.

Argumēta in contrarium.
Prim. arg.
Secūdum.
D. Thom.
Quartum.
Ioan. 1.
Explicatio quęstionis propositæ.
1. Conclu.
2. Conclu.
Caietan.
D. Thom.
D. Thom.

&

Universidad de Deusto
Biblioteca

& effectibus, nam vt antea dictum est, gratia in Christo habet effectus differentes specie ab his, quos gratia effi cit in nobis. Quòd si quærat Theologus, q̃ est ista excellentia, & dignitas quam habet gratia Christi ad effectus gratiæ producẽdos ex eo, quod est in anima vnita verbo diuino personaliter? nam videtur voluntariè dictum, q̃ aliqua forma varietur in specie sua à subiecto, in quo est? alioquin enim sequitur, q̃ albedo Christi, & nostra differunt specie. ¶Respondeat tamen non esse eandem rationem de albedine. Nam ad rationem, & dignitatem albedinis nihil refert dignitas subiecti; cæterum ad dignitatem, & valorem operum humanorum maximè refert dignitas personæ operãtis, iuxta illud Gen. 4. Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius, & ad Hebr. 5. Exauditus est pro sua reuerentia. Itaq; dignitas personæ operantis auget gratiam, & valorem. Ex his quæ diximus, sequitur in primis quòd similiter iudicandum est de habitu charitatis, & aliarum virtutum in Christo Domino. Dicendum namque est, quòd sunt perfectiores in Christo excellẽtia quadam alterius rationis. Nam actus charitatis, & aliarum virtutum in Christo habẽt meritũ infinitum, & sunt satisfactorij de toto rigore iustitię. Secũdò sequitur, quòd si gratia Christi poneretur in anima Petri, aut verò gratia animæ Petri poneretur in Christo, gratia illa haberet excellentiam alterius rationis ratione subiecti, in quo resideret, quanquam in Petro esset intẽsior in ratione qualitatis. Tertiò sequitur, quòd quãuis Christo Domino in diuinis scripturis tribuatur & plenitudo gratiæ, & plenitudo scientiæ, nihilosecius differens est ratio, nam in Christo est infinita genere gratiæ, scientia vero creata in anima Christi non est infinita. Ratio huius differentiæ est, nam dignitas personæ infinitæ causat gratiam infinitam, sed dignitas personæ parũ, aut nihil conducit ad rationem scientiæ, mensuratur namque scientia cum lumine illustrante veritates scientiæ, & quoniam lumẽ scientiæ in anima Christi est creatum, & habet mensuram, hinc etiam prouenit, quòd eius scientia non sit infinita. ¶Quæstio tertia, Vtrum Christi gratia sit summa, & infinita sic quòd etiam de potentia Dei absoluta non possit esse maior, & perfectior. ¶In hac re inuenio tres opiniones. Prima dicit, quòd gratia Christi est summa, & infinita sic quòd etiam per potentiã Dei absolutam non possit esse maior, Itaq; gratia illa est maxima, sic quòd melior, & excellentior excogitari non possit. Hanc sententiam tenet Scotus in 3. di. 13. q. 1. & 4. & probat eã sic; quia humanitas in Christo assumitur ad summum esse, quo melius & excellentius excogitari non potest, ergo assumitur ad summam operationem vltra quã non possit procedere. Rursus ergo assumitur ad summũ habitum gratiæ, & charitatis id quòd excrescere nõ possit. Antecedens huius argumẽti est certum secundum fidem, consequentia prima probatur, nam operatio sequitur ad esse: secunda vero consequentia inde patet, nam si actus est summus, necesse est quòd habitus à quo procedit sit summus. ¶Deinde, Deus potest facere summam gratiam creabilem simul, ergo credendum est, quòd eam dederit filio suo, consequentia videtur nota, & probo antecedens. Nam Deus cognoscit summam gratiam creabilem, ergo potest eam dare, ergo & dedit filio suo. ¶Ad hæc, Deus cognoscit infinitos gradus gratiæ, quos potest producere in infinitis hominibus successiuè, ergo potest producere infinitam gratiam intensiuè, siquidem illam cognoscit. ¶Præterea, gratia Christi est dispositio ad gratiam vnionis, vt dictum est, & etiam vniuersale principium ad gratificandum infinitos homines, imo infinitos mundos si essent, estq; infiniti meriti sufficiens principium, & infinitæ satisfactionis de toto rigore iustitiæ p infinitis peccatis, nequit ergo esse maior, aut perfectior gratia, nam non potest ordinari etiam de potentia Dei absoluta ad aliquid melius, quã sit vnio hypostatica. Et certè quòd sit vniuersale principium ad gratificandos in finitos homines, & ad meritum infinitum ostendit efficiter, quòd hæc gratia summa sit, & infinita. ¶Item, id quod est iusinitum simpliciter augeri non potest, infinito enim non potest fieri additio, sed gratia Christi est infinita simpliciter, ergo nequit esse maior. Quòd sit infinita simpliciter, sic demonstro, nam id quod est infinitum in aliquo genere, simpliciter est infinitũ, sed gratia Christi est infinita in genere gratiæ, vt docet D. Th. in his articulis, ergo est infinita simpliciter. Maior patet, linea enim infinita esset simpliciter infinita & similiter albedo infinita. At gratia Christi est infinita ī genere gratiæ, vt dicit D. Tho. in his articulis, ergo est infinita simpliciter. ¶Vltimò, gratia Christi est infinita in genere qualitatis, & in genere gratiæ, ergo omnibus modis est infinita, ergo excrescere non potest. Quòd sit infinita in genere gratiæ conceditur à D. Tho. in his articulis. Quòd verò sit infinita in genere qualitatis, sic ostendo. Nam gratia intrinsecè, & essentialiter, est qualitas, ergo si est infinita in genere gratiæ, erit infinita in genere qualitatis. Explicatur hoc, nam differentia intrinseca huius qualitatis quæ est gratia, est qualitas, ergo si est infinita in genere gratiæ, erit etiam infinita in genere qualitatis: dicere verò quòd vltima differentia huius qualitatis est ens rationis absurdum est, nam sequitur quòd gratia esset ens rationis. Hanc sententiam tenet cum Scoto Durand. in 3. d. 13. q. 1. & Caietan in his articulis, & 2. 2. q. 24. artic. 7. existimat, quòd hæc sentẽtia sit D. Thomæ in hoc loco. Nã in arti. 9. docet expresse quòd Christus habuit gratiã in summo gradu secũdum perfectissimum modum, quo haberi potest, & loquitur de ea secundum intensionem, & in ar. 10 scribit quòd attingit summum gratiæ & secundum essentiam, & secũdum virtutem, ob idque in arti. 12. concludit, quòd non potuit augeri, nec esse maior. Hæc sententia videtur esse Magistri in 3. d. 13. vbi sic habet: Anima Christi habuit tantam gratiæ plenitudinem, vt ampliorem Deus cõferre non potuerit. Et confirmatur ex illo Ioa. 3. Non ad mensuram Deus dedit illi spiritum, at certè si crescere posset, certã mensuram haberet. Secunda opinio est Capreoli in 3. d. 13. q. vnica, & dicit duo. Vnum est, quòd gratia Christi fuit summa intra naturam talis speciei, Itaque habuit omnem perfectionem debitam suæ speciei, sicut lux Solis credendum est quòd habuit summam lucem, quæ haberi potest in tali specie, & si albedo esset separata ab omni subiecto haberet omnem perfectionem debitam suæ speciei. Hæc videtur esse doctrina D. Tho. in arti. 12. in solutione primi, & fundamentum huius doctrinæ est, quoniam omnis forma terminatur ad maximum quod sic, gratia est quædam forma, ergo est terminata ad maximum quod sic. Hoc fundamẽtum commemorat D. Tho. in loco dudum citato, cui concinit illud Sap. 11. Omnia in mensura, pondere, & numero constituisti. Secundò dicit hæc opinio, quòd hoc non obstante de potentia Dei absoluta potuit esse maior licèt de potẽtia ordinaria fuit summa. Hoc secũdũ assertum probat Capreolus ex varijs locis doctrinæ D. Th. nam de verit. q. 29. art 3. ad 3. & 6. dicit quòd gratia Christi licèt impleat capacitatem naturalem animæ, nihilominus secundum potentiam obedientialem manet subiecta, vt maior esse queat, & in arti. 9. huius quæstionis ad 3. tribuit D. Tho. plenitudinem gratiæ animæ Christi secundum capacitatem creaturæ. Et in arti. 12. ad primum dicit, quòd gratia Christi fuit summa sicut quãtitas cœli, at nulla est repugnantia quòd quantitas cœli sit maior secundum potentiam Dei absolutam, & in solutione ad secũdum dicit quòd Deus, quæ sua est omni potens virtus, potest facere aliquid maius, & melius gratia Christi habituali. Et est insignis locus infra q. 10. art. 4. ad 3. Vbi sic habet loquens de gratia, & visione beata animæ Christi: licèt gratia Christi, & visio beata in ordine ad vnionem hypostaticam non possit esse maior, absolutè potest esse altior gradus gratiæ, & visionis beatæ. Sed præter testimonia citata hæc sententia habet pro se duas rationes. ¶Prima, visio beata animæ Christi potuit crescere vt constat ex doctrina omnium Theologorum, ergo & lumen gloriæ, ergo & gratia habitualis. Explicatur hoc, nam gloria secundum legem ordinariam correspondet quantitati gratiæ, ergo si gloria potest crescere, etiam gratia potest augmentum suscipere. ¶Secunda ratio, nam si gratia potest esse summa taliter quòd non potest

Obiectio.
Solutio.
Gene. 4. Hebr. 5.
Christo Dño aliter tribuitur plenitudo gratiæ, aliter plenitudo scientiæ.
Vtrũ gratia Christi Domini sit summa & infinita?
Tres opiniones de proposita quęstione. Scotus.
Argumẽta primæ opinionis quibus probatur gratiã Christi nõ potuisse esse maiorẽ.
Prim. arg.
Secũdum.
Tertium.
Quartum.
Quintum.
Sextum.
Durand. Caietan.
Magister.
Ioan. 3.
Scdæ opinionis argumenta Capreoli.
D. Thom.
D. Thom.
Prim. arg. Secundæ opinionis.
Secũdum.

test crescere, sequitur quòd potest dari homo purus viator, qui non possit amplius mereri, nec in gratia Dei amplius proficere. Probatur sequela, quia si daretur talis gratia puro homini iam esset viator, & amplius mereri non posset, nec in gratia proficere. Et idem argumentum fieret, si Christus a primo instanti non fuisset beatus. Hanc sententiam tenet Gab. & Almay. & Soto lib. 1. Phys. de maximo, & minimo. Et fundm huius sententiæ est, quòd nulla forma, nec substantialis, nec accidentalis est terminata ad maximum, vel ad minimum comparata ad diuinam potentiam, sed vniuersa potest crescere in infinitũ syncathegorematicè. ¶Tertia sententia est, quòd gratia Christi est summa de lege ordinaria, quod nemo negare potest; cæterum secundum naturam, & speciem suã non vendicat sibi certum gradum perfectionis, sed potest crescere in infinitum, sicut quidã philosophi dicunt de igne quòd non habet terminum, vnde potest crescere in infinitum, si ei infinita combustibilia applicentur. Et probatur hæc sententia: nam hæc diuina qualitas differt a cæteris qualitatibus naturalibus, quòd cæteræ qualitates ordinãtur ad conseruationem, & ad bonum speciei, & ideo sicut forma est finita, ita qualitas disponens ad illam habet tet minum prout expedit tali formæ, at gratia non disponit ad aliquam formam naturalem, sed ad visionem beatificãm, quæ non habet terminum, Deus enim in infinitum est visibilis, & ideo gratia non habet terminum. Vnde D. Tho. 2. 2. q. 24. artic. 7. inde demonstrat, quòd charitas ex sua ratione potest crescere in infinitum, quia ordinatur ad amandum Deum, & amor Dei potest crescere in infinitum. ¶Et in eodem loco adhibet aliam demonstrationem ad idem probandum. Nam tale argumentum in infinitum, non repugnet ex parte causæ efficientis, si quidem causa efficiens est Spiritus sanctus, qui est infinitæ virtutis, nec verò ex parte subiecti, quod est anima. Nã anima semper est in potentia obedientiali ad suscipiendam maiorem, atque maiorem charitatem sine vllo termino; nec verò repugnat ex parte formæ. Nam charitas est participatio quędam diuini amoris, qui est immensus & infinitus. Eadem demonstratio, & multo euidentior procedit de gratia. Nam gratia habet in officio reddere actum gratam, & dilectam Deo, Deus autem potest in infinitum efficere eam gratiorẽ, & magis dilectam. ¶Præterea idem D. Th. 1. p. q. 61. art. 6. docet Angelis datã fuisse gratiam ſm quantitatem suarum naturarum. Itaq; perfectiori Angelo in natura data fuit perfectior gratia, sed quocunque gradu naturæ dato adhuc potest Deus perfectiorem producere, ergo quocunq; gradu gratiæ demonstrato potest Deus perfectiorem producere ſm communem cursum. Denique proprietas rei determinatur ſm naturam ad quam consequitur, sed gratia est quædã participatio diuinæ essentiæ, & naturæ, quæ est immensa, & infinita, & terminum nescit, ergo gratia Dei terminum non habet. Hæc sententia fuit doctissimi P. Victoria, & existimo quòd fuit etiam sapientissimi M. Soto. Pro huius quæstionis explicatione, quæ difficillima est, & perfectè a nemine explicata, scendum est, quòd finitum, & infinitum primo conueniunt quantitate corporeæ, & inde translata sunt ad designandam virtutis quantitatem, & perfectionem, & sicut dicitur quantitas infinita, vel finita secundum triplicem dimensionẽ, longitudinem, latitudinem, & profunditatem, vel ſm aliquam tantum; sic gratia Christi potest dici infinita, vel in genere entis, vel in genere qualitatis, vel in genere gratę, & secundũ intensionem, & secundum extensionem. ¶Hoc constituto principio sit prima conclusio. Gratia Christi in genere entis finita est, & non est summa entitas. Patet, nam est creatura, & solum Deus est infinitum, & summum ens. ¶Secunda conclu. Gratia Christi in genere qualitatis nõ est infinita, nec summa. Probatur sic, nam gratia Christi, & nostra sunt eiusdem speciei, vt paulo ante demonstratũ est, sed gratia nostra non est infinita, nec summa quatenus limitas, ergo nec Christi gratia in genere qualitatis est infinita. Deinde, gratia Christi, vt sic est finita sicuti nostra, quia est finita in genere entis, & determinata ad certum genus, & ad certam speciem, ideo enim Deus dicitur infinitus in genere entis, ſm non est determinatus, nec ad certum genus, nec ad certam diſiam, vt dicitur prima parte in principio. Adhæc idẽ probatur, nam Deus non põt infinitã qualitatẽ, nec intensiuè, nec extensiuè, vt demonstrat D. Th. 1. p. q. 7. Deniq; probatur, nã illa gratia non erat summa, nec Deus põt facere summã gratiã, quacunque. n. data põt Deus facere meliorem, imo fortassis visio beata, & lumen gloriæ de facto sunt perfectiores qualitates, fateor tñ q̃ hæc diuina qualitas est admirandæ perfectionis, habet liquidem admirandos effectus, quos hic cõmemorat D. Th. exceditq; omnia accidentia corporalia, & spiritualia, quæ in hac vita hũr, imo certissimè asseren dum est, q̃ de lege ordinaria gratia Christi in genere habitus, & in genere qualitatis, & in genere gratiæ est maxima omnium gratiarum, quas Deus hucusq; produxit, & postmodum est producturus, & si vera esset illa opinio, q̃ Deus posset facere infinitum in actu intensiuè, non deciperetur Theologus, qui diceret illam esse infinitam intensiuè. ¶Tertia conclusio. Deus de potentia absoluta potest producere gratiã intensiorẽ in genere qualitatis, quam sit gratia Christi habitualis. Itaq; gratia Christi non fuit infinita intensiuè, nec summa, loquendo de potentia Dei absoluta. Hæc cõclusio sufficienter probatur argumentis pro secunda, & tertia opinione factis, quæ meo iudicio sunt euidentia; sed adhuc probatur plenius, tũ qñ Deus non põt facere infinitã qualitatẽ intensiuè, nec extensiuè, vt paulo ante dictũ est, tum verò qñ nulla virtus in Christo fuit infinita, nec charitas quidẽ, ergo nec gratia habitualis. Probatur consequentia, nã gratia, vel est charitas, vel simul infunditur cũ charitate in eodem gradu intensionis; deinde, nullus actus virtutis in anima Christi fuit infinitus, alioquin infinitè amaret Deum, & infinitè tristaretur de peccato. Item, aliàs voluntas Christi prædita virtutibus infinitè intensis esset agens infinitæ virtutis. Item, aliàs gloria animæ Christi esset infinita, & sic infinitè videret Deum. ¶Sed ex hac conclusione vẽ sequi euidenter, q̃ homo viator magis ac magis merendo possit æquate gratiam Christi, siquidem est finita. Præterea, si daretur alteri maior gratia, quòd posse fieri præsens concedit conclusio, sequitur q̃ esset gratior Deo, q̃ Christus, quod asserere ab omni Theologia alienum est. Nihilominus tamen ñdeat Theologus ad primum de lege ordinaria non esse periculũ formidandum, nam Deus cognouit maximam gratiam, ad quam homo viator perueniturus est, & dedit Christo longè maiorem, pp q̃ in Clementina ad nſm definitur, neminem posse peruenire ad perfectionem gratiæ, quæ est in Christo Iesu. Secunda solutio huius argumenti est, quam habet D. Tho. art. 11. ad 3. q̃ gratia Christi, & nostra sunt diuersarum rõnum, & ideo quantumcunque crescat gratia hominis particularis nõ potest adæquare gratiam Christi Dñi, quemadmodum, quantumcunque crescat virtus ignis, nunquam poterit æquare virtutem solis. Tertia solutio est, quòd quanquã gratia Christi, & nostra essent eiusdem rationis, & speciei, non est cõsequens, quòd gratia nostra posset adæquare gratiam Christi. Sicuti lux aeris non potest adæquare lucem solis, sunt tñ eiusdem speciei. Rursus calor mixtorum non põt adæquare calorẽ ignis, at non differunt specie. Et hoc prouenit ex subiectis, nam lux est in sole tanq̃ in proprio subiecto ab intrinseco, & non ab alio. Item, calor est in igne tanq̃ in proprio subiecto; ad eundẽ modum gratia est in Christo tanq̃ in proprio fonte, & ideo gratia hoſs particularis quantumcunq; crescat non põt eam adæquare. Ad ſm respondetur, q̃ in illo casu ille homo non esset gratior Deo, q̃ Christus, nam Christus est infinitè gratus Deo pp vnionem hypostaticam, concedo tñ, q̃ anima Christi potuit esse gratior Deo, quã modo sit. Rursus concedo, q̃ alteri homini de potentia Dei absoluta potuit dari gratia intẽsior in genere qualitatis, sed ex hoc non sequitur, q̃ ille homo esset melior, & gratior Deo pp rõnem nunc commemoratam. Et est alia rõ, nam non facit meliorem intensiorẽ gr̃a in esse qualitatis, sed maior gratia in genere gratiæ, gratia aũt Christi in genere gratiæ est infinita. Hactenus de gratia Christi in genere qualitatis, deinceps dicendũ est in genere gratiæ.

Gab. Almay. Soto.
Tertia opinionis argumenta.
Prim. arg.
D. Thom.
Secũdum.
Tertium. D. Thom.
Quartum.
Victoria. Soto.
Expositio propositæ qõnis.
Prima conclusio.
2. Conclu.
3. Conclu.
Obiectiones aduersus tertiã conclusionem.
Solutiones.
D. Thom.
Ad secdm.
Quid sit sentiendũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De gratia Christi in genere gratiæ explicatur.

¶Prima conclu. Gratia Christi in ordine ad subiectum finita est in genere gratiæ. Volo dicere, q̃ si gratia Christi consideretur, quatenus facit aīam Christi gratā, finita est in genere gratiæ: patet euidenti rōne, nam facit aīam Christi finitè gratam, solus.n. Deus est infinitè gratus. Deinde probatur, nam dona, & virtutes, quæ ex gratia dimanant, sunt finita. Ex hoc sequitur, q̃ aīa Christi Dñi de potentia Dei absoluta potuit esse gratior Deo, & acceptari ad maiorem beatitudinem. Hic tñ est obseruādum, q̃ etiam hoc modo est quodāmodo infinita, vt docet D. Tho. in his articulis, nam est summa de lege ordinaria, & dona, & virtutes, quæ ex illa dimanāt sunt, in summo gradu, & non est limitata sicut nostra. Certè quemadmodum lucem solis possumus appellare quodammodo infinitam, sic gratiam Christi possumus appellare infinitam, etiam in ordine ad suum subiectum.

1. Conclu.

2. Conclu.

¶Secunda conclu. Gratia Christi in ordine ad beatitudinem finita est in genere gratiæ, & potest esse maior. Patet, nam beatitudo ad quam ordinatur finita est, & ōium doctorum sententia vtho beata animæ Christi potuit esse maior. Item patet, nam acceptatio ad gloriam potuit esse maior: ergo gratia sub ista consideratione potuit esse maior. Sed contra istam conclusionem est argumentum.

Obiectio.

Nam meritum Christi fuit infinitū, ergo gloria fuit infinita. Cōfirmatur etiam, quia nullum meritum manet sine mūneratum apud Deum, ergo nec Christi meritū, quare ergo non fuit augmentata gloria proportionabiliter ad meritum, quòd fuit infinitum?

Solutio.

¶Ad hoc argumentum respondetur breuiter, q̃ Christus prout videbimus infra q. 19. non meruit sibi gloriā animæ, sed tñ gloriā corporis, nobis autem vtranq; promeruit, & ideo gloria data est illi sine merito, sed de hoc dicetur copiosius in loco citato. Ad confir. verò respondetur, q̃ anima Christi non fuit capax infinitæ gloriæ, & ideo data est illi gloria pro sua capacitate, vnde elegāter docet D. Tho. in his articulis, q̃ Deus tribuit animę Christi gratiæ plenitudinem, & gloriæ secundum capacitatem creaturæ, ex hoc verò non sequitur, q̃ non possit crescere, nam secundum potentiam obedientialem semper manet subiecta anima, vt in gloria possit crescere. sed de hoc diligentius loco citato.

3. Conclu.

¶Tertia conclu. Gratia Christi in ordine ad vnionem hypostaticā est infinita, & non pōt esse maior, nam est ornamentū, & dispositio ad bonum infinitū, & est euidens contradictio, q̃ possit elevari ad aliquid altius, & melius, q̃ ad vnionem hypostaticam. Sed contra est argm, nam hæc gratia habitualis potuit ordinari ad vnionem hypostaticam cum aliis personis Patre, & Spiritu sancto, ad quam modo non ordinatur, ergo potest augeri.

Obiectio.

Solutio.

¶Respondetur tamē, quòd vnio cum omnibus tribus personis non esset melior, neque perfectior, quàm vnio cum solo filio, sicut vnitas trium personarum non est perfectior, quàm vnitas filij.

4. Conclu.

¶Quarta conclu. Gratia Christi, vt est principium gratificandi hoīes est infinita in genere gratiæ, & non pōt esse maior. Probatur sic, nam gratia Christi est sufficiens principiū gratificandi vniuersum genus humanū, & infinitos hoīes, & mūdos si essent. Deinde, gratia Christi est principium infiniti meriti, & infinitæ satisfactionis, vt dictum est in exordio huius partis, ergo est infinita ẽm virtutē. Quòd si dicat Theologus, q̃ ad hoc sufficit gratia vnionis. Respondetur, q̃ Christi opera habent quidē infinitam efficaciam ex vnione hypostatica, sed non eliciuntur immediatè ab ipsa, sed ab habitu gratiæ, & charitatis, & ideo sicut opus Christi ex vnione hypostatica habet infinitam efficaciam merendi, & satisfaciendi, sic habitus gratiæ licèt esset minimus, pp dictam rationem haberet infinitam efficaciam. Tertiò probatur, nā Christus per gratiam istam promeruit nobis gratiam infinitā syncathegorematicè id est, quacunque demonstrata adhuc nobis maiorem promeruit, ergo est infinita secundū virtutem, nam certè si esset finitæ virtutis non posset producere nisi finitum, & limitatum effectum.

Obiectio. Solutio.

Aliæ obiectiones.

¶Sed contra hanc conclusionem sunt quædam argumenta. Primò, videtur impossibile, quòd aliqua res habeat infinitam virtutem præter solum Deum. Deinde apparet impossibile, quòd gratia Christi cum sit finita habeat virtutem producendi infinitam gratiam syncathegorematicè, nam si gratia Christi est vt viginti, quomodo potest producere infinitum sine terminō? Item, quomodo potest esse possibile, quòd Deus fecerit gratiam Christi infinitam in genere gratiæ, cum tamen sit constans doctrina, Deum non posse facere infinitum. Vltimò, gratia Christi potuit se extendere ad Angelos gratificandos, vt planè constat, sed de facto ad hoc non se extendit, vt habet sana doctrina, ergo potuit crescere in virtute gratificandi. ¶Ad hæc argumenta respondetur, & ad primum dicendum est, quòd gratia Christi est infinita in genere gratiæ, & non simpliciter, & ideo non potest producere infinitos effectus, cæterum potest gratificare infinitos homines, & infinitos gratiæ effectus producere. Itaq; solus Deus habet virtutem simpliciter infinitam, & ideo potest producere infinitos effectus simpliciter. Ad secundum respondetur, quòd minimus gradus gratiæ Christi propter vnionem hypostaticam potest producere infinitos gradus gratiæ in hominibus, maximè, quòd gratia Christi est alterius ordinis, & diuini, & vna perfectio altioris ordinis est tantæ perfectionis, quòd excidit infinitas perfectiones inferioris ordinis, & eminenter illis æquiualet, vt doctissimè docet Caiet. 1.p.q.57.art.2. Ad tertium dico, quòd infinitas in gratia, aut in operatione Christi nō est aliqua entitas positiua, absoluta, aut relatiua, nec.n. oportet commentari, quòd ex verbo diuino fiuat aliquid positiuum in operatione Christi, nam ad explicandum infinitum valorē meriti Christi satis fuerit, quòd sit operatio elicita, & producta a verbo incarnato, sicut in motione brachij artificiosa, quando pictor pingit imaginē, non oportet commentari, quòd aliquid illiæ positiuū ab intellectu artificis, sed satis est, quòd operatio ipsa dirigatur ab intellectu artificis. Itaque gratia in Christo est quidam habitus finitus, finitè intensus, qui ex vnione hypostatica habet infinitatem. Ad quartum respōdetur, q̃ gratia Christi de se est sufficiens ad gratificandos vniuersos Angelos, licèt de facto ad id non fuerit ordinata.

Solutiones.

Caietanus.

5. Conclu.

¶Quinta conclu. Gratia Christi in ordine ad subiectum proprium summa est de lege ordinaria, cæterum ex natura suæ speciei non habet terminum, sed potest crescere in infinitum. Hanc conclusionem probant efficaciter argumēta, quæ fecimus pro tertia opinione, quæ mihi sunt euidentia. Vnde ad argumenta primæ, & secundæ opinionis est respondendum. ¶Ad primum respondetur, q̃ humanitas in Christo eleuatur ad summam operationē, & ad summam gratiam de lege ordinaria, & ad summā gratiam in genere gratię, prout iam expositū est. Quemadmodum Christi meritum, & operatio est finita secundum intensionem actus, verum habet quandam infinitatem ex dignitate personę, sic per omnia de habitu gratię dicendum est. ¶Ad secundum respondetur, quòd Deus non cognoscit summam gratiam creabilem, nec potest producere summam gratiam, nam quacunque demonstrata potest producere meliorem, sicut non cognoscit vltimam partem continui, nec vltimum numerū, nec summam quantitatem cœli de potentia sua absoluta, quacunque enim demonstrata potest facere maiorem. ¶Ad tertium respondetur, quòd Deus cognoscit infinitos gradus qualitatis simul, non tamen cognoscit posse simul esse, & ideo non sequitur, quòd si Deus cognoscit infinitum q̃ illud possit esse simul, nam Deus potest cognoscere omnia quæ sunt in entibus successiuis, non tñ potest facere, q̃ oēs illæ entitates sint simul, tursus cognoscit simul infinitos Angelos possibiles, at non potest facere, q̃ infiniti Angeli sint simul. ¶Ad quartum rndetur, q̃ euidenter probat tertiam, & quartam conclusionē nostram. ¶Ad quintum rndetur, q̃ gratia ea parte, qua est finita, potest esse maior, vt est expositū in prima & secunda conclusione, sed ea parte, qua est infinita non pōt crescere, vt dictū est in tertia conclu. ¶Ad sextum rndetur, negando consequentiam, nam quanquam gratia sit qualitas, stat quòd sit infinita in genere gratiæ, inquantum per eam est acceptus Christus ad conferendam quamcunque gratiam

Ad arg. pri mę opinio nis.

Ad secun.

Ad tertiū.

Ad quartum.

Ad quintum.

Ad sextū.

gratiam hominibus sine termino, & est finita in genere qualitatis, in quantum finita actuat subiectum, & facit finitè animam gratam, sicut meritum Christi fuit operatio finita secundum intensionem actus, finitè enim anima Christi diligebat Deum, sed fuit infinita in ratione valoris. explicatur hoc alijs exemplis. Nam licèt albedo sit similitudo, stat quòd in ratione albedinis sit intensa, & in ratione similitudinis non sit intensa. Item, licèt scientia sit qualitas, optimè ⅁ ſ, quòd sit intensa in ratione qualitatis, & non in ratione scientiæ. Itaque variatur appellatio in argumento, nam est diuersa consideratio de gratia in esse gratiæ, & in genere qualitatis. Ad Magistrū sententiarum, & ad locum Euangelij respondetur, quòd loquitur de lege ordinaria, vel de gratia in genere gratiæ.

Ad argu. secūdę opi nionis.

¶Ad argumenta secundæ opinionis respondetur, quòd quatenus probant gratiam posse crescere in infinitum, recte probant, sed quatenus probant gratiam habere termini num in sua specie, non rectè procedunt. Hactenus de hac quæstione.

ARTICVLVS DECIMVSTERTIVS.

Qualiter gratia Christi habitualis se habeat ad vnionem.

55 3. dist. 13. q. 3. arti. 2. quæst 3. Et opu. 3. cap. 221. Et opu. 60. c. 3. co. 2. ca. 15. ante medium tom. 7.

AD tertiumdecimum sic proceditur. Videtur, quòd gratia habitualis in Christo non subsequatur vnionem. Idem enim nō sequitur ad seipsum. Sed hæc gratia habitualis videtur eadem esse cum gratia vnionis: dicit enim Augustinus in libro de Prædestinat. *Sanctorum, Ea gratia fit ab initio fidei suæ homo quicunque Christianus, qua gratia homo ille ab initio suo factus est Christus. Quorum duorum primum pertinet ad gratiam habitualem: secundum ad gratiam vnionis. Ergo videtur, quòd gratia habitualis non subsequatur vnionem.

¶2. Præterea, Dispositio præcedit perfectionem tempore, vel saltem intellectu: Sed gratia habitualis videtur esse sicut quędam dispositio humanæ naturæ ad vnionem personalem. Ergo videtur, quòd gratia habitualis non subsequatur vnionem, sed magis præcedat.

¶3. Præterea, Commune est prius proprio: Sed gratia habitualis est cōmunis Christo, & alijs hominibus: gratia autem vnionis est propria Christo. Ergo prior est secundū intellectum gratia habitualis, quàm ipsa vnio. Non ergo sequitur eam.

Sed contra est, quod dicitur Isa. 42. Ecce seruus meus, suscipiam eū: & postea sequitur, Dedi Spiritum meum super eum: quod quidem pertinet ad donum gratiæ habitualis. Vnde relinqtur, quòd susceptio naturę humanæ in vnitatem personæ, præcedat gratiam habitualem in Christo.

q. 2. arti. 10. & q. 6. ar. 6

Respondeo dicendum, quòd vnio humanæ naturæ ad diuinam personam (quam supra* diximus esse ipsam gratiam vnionis) præcedit gratiā habitualem in Christo: non ordine temporis, sed naturæ & intellectus.

Et hoc triplici ratione: primò quidē secūdum ordinem principiorum vtriusq;. Principiū enim vnionis est persona Filij, assumens humanam naturam, quæ secundum hoc dicitur missa esse in mundum, quòd humanam naturam assumpsit. Principium autem gratię habitualis, quę cū charitate datur, est Spiritus sanctus, qui secundum hoc dicitur mitti, q̃ per charitatem mentem inhabitat. Missio autem Filij secundum ordinem naturę prior est missione Spiritus sancti, sicut ordine naturę Spiritus sanctus procedit à Filio, & à sapientia dilectio. Vnde & vnio personalis, secundum quam intelligitur missio Filij, est prior ordine naturę, habituali gratia, secundum quam intelligitur missio Spiritus sancti. Secundò accipitur ratio huius ordinis ex habitudine gratię ad suam causam. Gratia enim causatur in homine ex præsentia diuinitatis, sicut lumen in aere ex præsentia solis, vnde dicitur Ezech. 43. Gloria Dei Israel ingrediebatur per viam Orientalem, & terra splendebat à maiestate eius. Præsentia autē Dei in Christo intelligitur secūdum vnionem humanę naturę ad diuinam personam: vnde gratia habitualis Christi intelligitur, vt consequens hanc vnionem, sicut splendor solem.

Loco citato in argu.

Tertiò, ratio huius ordinis sumi potest ex fine gratię: ordinatur enim ad bene agendum. Actiones autem sunt suppositorum, & individuorum. Vnde actio, & per consequens gratia ad ipsam ordinans præsupponit hypostasim operantem. Hypostasis autem non præsupponitur in humana natura ante vnionem: vt ex suprà dictis patet. *Et ideo gratia vnionis secundum intellectum precedit gratiam habitualem.

q. 4. arti. 2.

Ad primum ergo dicendum, quòd Augu. *ibi gratiam nominat gratuitam Dei volūtatem, gratis beneficia largiētem. Et propter hoc eadem gratia dicit hominem quemcunq; fieri Christianū, qua gratia factus est homo Christus: quia vtrūq; gratuita Dei voluntate absque meritis factū est.

Loco citato in argu.

Ad secundum dicendum, quòd sicut dispositio in via generationis præcedit perfectionē, ad quam disponit in his, quę successiuè perficiuntur: ita naturaliter perfectionem sequitur, quam aliquis iam consecutus est; sicut calor, qui fuit dispositio ad formam ignis, est effectus profluens à forma ignis iam præexistentis. Humana autem natura in Christo vnita est personæ Verbi à principio, absque successione. Vnde gratia habitualis non intelligitur, vt præcedens vnionem, sed vt consequens eam, sicut quædam proprietas naturalis. Vnde & Aug. dicit in Ench. *quòd gratia est quodammodo Christo homini naturalis.

Enchir. ca. 40. tom. 3.

Ad tertium dicendum, quòd commune est prius proprio, si vtrumque sit vnius generis. Sed in his, quæ sunt diuersorum generū, nihil prohibet proprium esse prius communi. Gratia autem vnionis non est in genere gratiæ habitualis: sed est supra omne genus, sicut & ipsa diuina psona.

Vnde hoc proprium nihil prohibet prius communi: quia non se habet per additionem ad commune, sed potius est principium, & origo eius, quod est commune.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. COnclusio. Gratia vnionis in Christo, præcedit gratiam habitualem non ordine temporis, sed naturæ, & intellectus. Hæc conclusio probatur triplici ratione. Prima, quia missio filij est prior ordine naturæ, quã missio Spiritus sancti, siquidem Spiritus sanctus à Patre, & Filio procedit. Vnde vnio personalis secundũ quam intelligitur missio filij est prior ordine naturæ gratia habituali, secundum quam intelligitur missio Spiritus sancti. Secunda, nam ratio huius ordinis sumitur ex habitudine gratiæ ad suã causam, cum gratia causetur in homine ex præsentia diuinitatis sicut lumen in aere ex præsentia solis, sed præsentia Dei in Christo est secundum vnionem, gratia vero habitualis intelligitur, vt consequens hanc vnionem, sicut splendor solem, ergò. Tertia ratio, gratia habitualis præsupponit hypostasim operantem, nam gratia ordinatur ad actum, agere vero est suppositorũ, ergo in Christo prior erat vnio personalis secundum intellectum, quàm gratia habitualis. Quæ omnia testimonio Esa 42. Isa ca. 42. confirmantur, prout habet Diuus Thomas.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Vtrum gratia habitualis sit dispositio ad vnionẽ hypostaticã. Prim. arg. IN hoc articulo est quæstio non omnino facilis. Vtrũ gratia habitualis sit dispositio, aut medium ad vnionẽ hypostaticam? Et apparet certè pars affirmatiua vera his argumentis. ¶ In primis natura humana ex seipse non est aptè, & sufficienter dispositа, vt vniatur verbo diuino, ergò indiget aliqua dispositione, per quam eleuetur ad huiusmodi vnionem, hæc autem dispositio non potest alia intelligi, quàm gratia habitualis creata.

Cõfirmat. ¶ Confirmatur hoc idem. Nam natura humana ex natura sua non est assumptibilis, nisi eleuata per Dei gratiam, ergo gratia habitualis est veluti dispositio ad vnionem hypostaticam. ¶ Confirmatur hoc ipsum Nam alioqui non posset legitima demonstrari ratio ob quam potius istam humanitatem, quàm aliam sibi copulauit.

Secũdum. ¶ Deinde, beatitudo naturæ humanæ in vita beata, eget gratia Dei tanquã medio. Vt enim essentia diuina vniatur intellectui beati necessaria est dispositio luminis gloriæ, ergò vt vniatur humanitas Deo per vnionem hypostaticam, quæ multo excellentior est, requiritur dispositio. ¶ Tertiò, quòd gratia habitualis sit medium ad vnionem hypostaticam asserit expressè Diuus Thomas in articulo 10. huius quæstionis in corpore, & in solutio. 2. inquiens, quòd gratia ordinatur ad vnionem hypostaticam, tanquam ad finem, & quæst sequenti articul. 5. ad 3. scribit, quòd gratia personalis, hoc est, gratia habitualis potest quodammodo dici gratia vnionis prout facit congruitatem quandam ad vnionem, & in 3. dist. 2. quæst. 2. artic. 2. q. 1. inquit, quòd gratia habitualis est medium congruitatis ad vnionem, ergo vnio hypostatica fit mediante gratia habituali. ¶ Præterea, vnio hypostatica ad naturã humanam fuit facta mediante anima, & mediante corpore cum suis organis, quoniam alioquin nõ esset apta materia ad vnionem, ergo pari ratione concedi potest, quòd vnio hypostatica fuit facta mediante gratia, humanitas enim nisi affecta gratia non est apta ad vnionem. ¶ Vltimò, probationes, quibus probat Diuus Thomas contrarium, non sunt legitimæ, probat enim Diuus Thom. gratiam habitualem non esse dispositionem ad gratiam vnionis, quoniam est veluti propria passio, ac proprietas, & effectus consequens istam gratiam vnionis, at hæc probatio inualida est, nam calor indubiè est proprietas naturalis consequens formam ignis, & omni dubio procul est dispositio ad formam illam introducendam. In hac quæstione exponenda variè procedunt doctores. Quidam distinguunt gratiam creatam, & increatam, & gratiam increatam appellant ipsam vnionẽ hypostaticam, est enim gratia vnionis gratia hæc, quòd homo fit Deus, & Deus homo, & hoc certe factum est non ex aliquo habitu infuso gratiæ mediante, sed ex sola diuina voluntate. Et gratia creata consequuta fuit ex vnione hypostatica, iuxta verbum Ioannis, vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre plenum gratiæ, & veritatis. Gab. in 3. d. 1. q. 1. asserit, quòd vnio hypostatica facta est mediante gratia habituali, quæ est in Christi anima tanquã in subiecto, & ille habitus gratiæ dicit gratia vnionis per quem humanitas copulatur verbo diuino, sicut duæ tabulæ copulãtur glutino. Cæterum Alex Alens. in 3. p. q. 9. membr. 2. art. 1. & q. 12. memb. 1. art. 1. & 2. existimat gratiam vnionis esse gratiam habitualem, ex qua eleuata natura humana copulata est verbo diuino personaliter, dicturq; gratia vnionis, quia disponit ad vnionem, à qua sententia non multum abhorret D. Bonauen. in 3. dist. 2. q. 2 imò neque Diuus Thomas in dist. 2. q. 2. articul. 2. Verùm Diuus Thomas in hoc articulo apertè contradicit vtrique sententiæ. Pro explicatione veritatis aduertat Theologus finem, & medium dupliciter inter se comparari posse, in primis sic comparantur, vt finis dependeat in esse, & in consequutione ab ipso medio, sicut sanitas dependet ex medicina, Quandoq; verò comparantur inter se sic, quòd finis præintelligatur existere ante medium, cæterum assumit medium ipsum ad operandum. Itaque illud tale est medium, non vt finis sit in rerum vniuersitate, sed vt finis operetur, atqui hoc modo Deus est finis creaturarũ, creaturæ medium. Hoc etiam modo potentiæ naturales dicuntur media ad rerum essentias, ex quibus consequuntur. Hoc constituto principio quod verissimum est, sequitur explicatio propositæ quæstionis, quæ talis est. Nulla ratione cõcedendum est, quòd vnio hypostatica sit facta mediante gratia habituali. Probatur sic. Nam esse præcedit omnem habitum infusum, ergo prius ordine naturæ & intellectus natura humana fuit eleuata ad esse diuinum, quàm quòd habitos infusos habuerit. Deinde, natura humana in Christo ante omnem gratiam habitualem est Deo grata ex vnione hypostatica, siquidem hic homo demonstrato Christo est Deo gratus, etiam si creatam gratiam non habuisset. Etenim gratus Deo est quia vnigenitus eius est. Præterea, vnio hypostatica secundum fidem Catholicam est subsistentialis, prout supra demonstratum est, at vero si vnio facta esset mediãte gratia habituali, esset accidẽtaria, quod sic ostendo. Nam illo dato, natura humana vniretur mediante accidẽti verbo diuino, si quidẽ gratia habitualis accidens est. Insuper, gratia habitualis non potest vniri immediatè verbo diuino, sicut accidens vnitur subiecto, alioquin verbum diuinũ mutaretur. Rursus, non vnitur immediatè verbo diuino, sicut accidens subiecto, neq; vnitur immediatè tanquã ad hypostasim, ergo humanitas est, quæ vnitur immediatè, alioqui prius Deus infunderet habitũ gratiæ animæ, quàm vniret sibi animam ad esse subsistentiale. Hoc ipsum potest demonstrari inductione, in omni vnione subsistentiali, in qua nullum intercurrit mediũ, forma immediatè vnitur materiæ, essentia immediatè vnitur supposito. ¶ Ad argumenta in principio facta, ad primum respondetur, naturam humanam ex natura sua nõ esse assumptibilem, quia hoc non est eius essentia, nec proprietas naturalis, verũ est in potentia obedientiali, vt assumptibilis sit, & ideo non indiget habituali gratia, vt vniatur ad esse diuinum personale, & per hoc confutatur prima & secunda cõfirmatio. ¶ Ad secundum argumentũ in primis negatur cõsequentia, nam ad operationẽ naturæ humanæ indiget habitu, at vero ad esse personale, immediatè ordinatur sine habitu, de qua re loquitur optimè D. Tho. suprà q. 6. art. 1. & 2. Sunt qui dicant non esse necessum cõcedere gratiam habitualem præcessisse beatitudinis gloriam in Christo, vt in cæteris sanctis. Nam anima Christi fuit beata simul atque condita est, fuitq; beata nõ ex meritis, quæ procedũt ex gratia, sed ex vnione hypostatica, nã propter hãc habet beatitudinis gloriã gratiæ infusionem, & scientiam, neque est omnino modus dicendi improbabilis. ¶ Ad tertium argumentum respondetur, posse concedi optimè, quòd gratia habitualis sit medium ad vnionem hypostaticam, nõ vt vnio hypostatica sit, nec vt Deus homo sit, sed vt Deus homo factus benè, & rectè in suis operationibus se habeat, quod quomodo sit intelligendum patet ex principio præstituto ad huius dubitationis expositionem.

Gabr.

Alexand. Alens.

D. Bonau. D. Thom.

Nulla ratione cõcedendũ est, quòd vnio hypostatica sit facta mediante gratia habituali.

Ad argum. Ad pri. arg.

Ad secũdũ argum.

D. Thom.

Ad tertiũ Argum.

¶ Ad

Ad quartũ argum. ¶ Ad quartum argumentum respondetur, non consistere similitudinem, nam vnio animæ ad corpus, & corporis organizatio est quid prærequisitũ, vt humana natura vniatur verbo diuino personaliter, cæterum hominem esse gratum non est medium, vt Deus fiat homo per vnionem hypostaticam, imò ex hoc sequitur, quòd anima Christi Deo grata sit.

Ad vltim. ¶ Ad vltimum argumẽtum respondetur probationem D. Thomæ legitimè procedere, & ad probationem in cõtrarium dicitur, cp quãdo id quod consequitur formam, est qualitas possibilis, tunc non inconuenit, cp sit etiam dispositio ad formam, & in diuersis generibus causarum sit causa, & effectus, antecedat, itaque formam in genere causæ materialis, sequatur verò illam in genere causæ formalis, & proinde tunc etiam potest esse medium exequens, & producens finem in suo esse, hoc est formam ad quam ordinatur in suo esse. Exemplum est in calore; cæterum, quando id, quod consequitur formam, non est qualitas passibilis, tunc impossibile est, quòd disponat ad formam, vt patet manifestè in risibilitate, & in potentijs omnibus, & ideirco gratia habitualis cum non sit qualitas passibilis non potuit esse dispositio cum esset proprietas consequens.

Vtrũ possit cõcedi, quòd Christus meruerit sibi gratiam habitualem. ¶ Aliud dubium est, vtrum possit concedi, quòd Christus meruerit sibi primam gratiam habitualem? Ratio dubitandi est, nam postquam prius natura fuit vnio hypostatica, quàm gratia, quid vetat, quòd in illo priori meruerit gratiam per actum, quem habuit simul cum vnione hypostatica? Similis dubitatio solet inuestigari de gratia primi hominis, & Angelorum, an scilicet sint creati in gratia, & illam promeruerint? In huius rei expositionem Doctissimus Pater Soto duas constituebat propositiones. Prima est, nulla est implicatio contradictionis, aut verò euidens impossibilitas dicere, quòd Christus in illo prioti ordine naturę meruerit suam gratiam. Etenim non est euidens impossibilitas, quòd Christus in eodem instãti fit genitus, & habuerit actum meritorium, habueritque ratione illius actus gratiam habitualem, & idem est dicendum de Angelis, & de primo homine. Secunda propositio, Christus non meruit sibi gratiam in illo priori, sed nec se disposuit ad illam. Patet, nam sicut actus Christi præsupponit Christum, actiones enim sunt suppositorum, ita secundum legem ordinariam præsupponit gratiam, vt sit meritorius, ergo Christus non habuit, nec meruit gratiam ratione actus, quem habuit in illo priori ordine naturæ. Hoc ipsum probatur. Nam Christo ratione vnionis debebatur gratia habitualis, ergo frustra ponimus in Christo actum, ratione cuius daretur illi gratia. Certè melius est, quòd habeat gratiam ratione vnionis, quia est vnigenitus a patre, quàm per merita operũ. Hæc sententia patris Soto non mihi in omnibus probatur, in primis displicet id quod dicit, quòd Christus non se disposuit ad gratiam habendam, nam huius rei contrarium demonstratiuum esse verum in materia de gratia in 1. 2. Vniuersus enim, qui habet vsum rationis, non habet gratiam, nisi per proprium consensum, & per propriam dispositionem. Item, non mihi placet, quòd asserit gratiam habitualem posse cadere sub merito, nam principium merendi non potest cadere sub merito, sed gratia habitualis est principium merendi, ergo non potest cadere sub merito. Sed de hoc alias in alio loco commodiori disputabitur.

¶ Aliud dubium breue superest, postquam Christus habuit gratiam ratione vnionis, & non ratione alicuius operis meritorij, an etiam nunc homines habeant gratiam a Christo ratione vnionis, & incarnationis, & non ratione meritorum eius? Respondetur minimè, sed habemus gratiam, quæ nobis confertur ex opere operato propter bona Christi merita, propter passionem, crucem, &c. Ratio huius est, quoniam illa vnio non fuit meritoria gratiæ respectu Christi, sed sequebatur gratia habitualis ex vnione hypostatica, sicut ex sole suapte natura lux emanat. Vt tamen hæc gratia redunderetur in homines necessum fuit, vt haberet alia opera meritoria, ratione quorum nobis communicarentur.

QVAESTIO VIII.

De gratia Christi, secundum quod est caput Ecclesiæ, in octo articulos diuisa.

DEinde considerandum est de gratia Christi, secundum quod est caput Ecclesiæ.
¶ Et circa hoc quæruntur octo.
¶ Primò, vtrùm Christus sit caput Ecclesiæ.
¶ Secundò, vtrùm sit caput hominum, quantum ad corpora: vel solùm quantum ad animas.
¶ Tertiò, vtrùm sit caput omnium hominum.
¶ Quartò, vtrùm sit caput Angelorum.
¶ Quintò, vtrùm gratia Christi, fm quam est caput Ecclesiæ, sit eadem cũ gratia habituali eius, secundũ quod est quidã homo singularis.
¶ Sextò, vtrùm esse caput Ecclesiæ, sit proprium Christo.
¶ Septimò, vtrùm diabolus sit caput omnium malorum.
¶ Octauò, vtrùm Antichristus etiam possit dici caput omnium malorum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm Christus sit caput Ecclesiæ.

AD primum sic prodeditur. Videtur, cp Christo secũdum quod est homo, non competat esse caput Ecclesiæ. Caput enim influit sensum & motum in membra. Sensus autem & motus spiritualis, qui est per gratiã, non influitur nobis a Christo homine: quia sicut Aug. dicit in lib. de Trini, * nec etiam Christus, secundum quod est homo, dat Spiritum sanctũ, sed solùm in quantum est Deus, Ergo ei, secundum quòd est homo, non competit esse caput Ecclesiæ. 56 Infr. q. 48. ar. 1. c. & q. 49. artic. 2. cor. Et 3. d. 13. q. 2. ar. 1. Et verit. q. 29. ar. 3. c. fi & arti. 4. & art. 5. cor. Et op. 3. c. 123. Et op. 60. c. 3. col. 9. Et 1. cor. 11. l. 1. col. 2. & Ephe. 1. f. 1. j. de Trini. c. 12. ante mediũ, to. 3.

¶ 2. Præterea, Capitis non videtur esse aliud caput: Sed Christi, secundum cp est homo, est caput Deus, secundum illud primæ ad Cor. 11. Caput Christi Deus. Ergo ipse Christus non est caput.

¶ 3. Præterea, Caput in homine est quoddam particulare membrum, influentiã recipiens a corde. Sed Christus est vniuersale principium totius Ecclesiæ. Ergo non est Ecclesiæ caput.

Sed contra est, cp dicitur Ephes. 1. Ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam.

Respondeo dicendum, quòd sicut tota Ecclesia dicitur vnum corpus mysticum per similitudinem ad naturale corpus hominis, quod secundum diuersa membra habet diuersos actus (vt Apost. docet Roma. 12. & primę ad Cor. 12.) ita Christus dicitur caput Ecclesię secundum similitudinem humani capitis. In quo tria possumus considerare, s. ordinem, perfectionem, & vir-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tutem. Ordinem quidem: quia caput est prima pars hominis, iucipiendo a superiori, Et inde est, quòd omne principium consueuit vocari caput: secundum illud Ezech. 16. Ad omne caput viæ ædificasti signum prostitutionis tuæ: Perfectionem autem: quia in capite vigent omnes sensus & interiores & exteriores, cùm in cæteris membris sit solus tactus: & inde est, quòd dicitur Isa. 9. Senex & longæuus ipse est caput. Virtutem verò: quia virtus & motus cæterorum membrorum, & gubernatio eorum in suis actibus, est a capite, propter vim sensitiuam & motiuam ibi dominantem: vnde & rector dicitur caput populi, secundum illud 1. Reg. 15. Nonne cùm paruulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es? Hæc autem tria competunt Christo spiritualiter. Primò enim secundum propinquitatē ad Deum gratia eius altior est prior, etsi non tempore: quia omnes alij receperunt gratiam per respectum ad gratiam ipsius: secundum illud Roman. 8. Quos præscisit, hos & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Secundò verò perfectionem habet quantum ad plenitudinem omnium gratiarum: secundum illud Ioan. 1. Vidimus eum plenum gratię & veritatis: vt etiam supra ostensum est. * Tertiò virtutem habet influendi gratiam in omnia membra Ecclesię: secundum illud Ioan. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Et sic paret, quòd Christus conuenienter dicitur Ecclesię caput.

1. præc. artic. 9.

Ad primum ergo dicendum, quòd dare gratiam aut Spiritum sanctum conuenit Christo secundum q̄ Deus, auctoritatiue: sed instrumentaliter conuenit etiam ei, secundum quod homo, inquantum scilicet eius humanitas instrumentū fuit diuinitatis eius. Et ita actiones ipsius ex virtute diuinitatis fuerunt nobis salutiferę: vtpote gratiam in nobis causantes, & per meritum & per efficientiam quandam: Augu. * autem negat Christum secundum q̄ homo est, dare Spiritum sanctum per auctoritatem: instrumentaliter autem, siue ministerialiter etiam alij Sancti dicuntur dare Spiritum sanctum: secundum illud Galat. 3. Qui tribuit vobis Spiritum, &c.

Loco citato in arg.

Ad secundum dicendum, q̄ in metaphoricis locutionibus non oportet attendi similitudinem quantum ad omnia: sic enim non esset similitudo, sed rei veritas. Capitis igitur naturalis non est caput aliud, quia corpus humanum non est pars alterius corporis: Sed corpus similitudinarie dictum, id est aliqua multitudo ordinata, est pars alterius multitudinis: sicut multitudo domestica est pars multitudinis ciuilis: & ideo paterfamilias, qui est caput multitudinis domesticę, habet supra se caput, rectorem ciuitatis. Et per hūc modum nihil prohibet, caput Christi esse Deū, cum tamen ipse Christus sit caput Ecclesię.

Ad tertium dicendum, q̄ caput habet manifestam eminentiam respectu cęterorum exteriorū membrorum: sed cor habet quandam influentiā occultam. Et ideo cordi comparatur Spiritus sanctus, qui inuisibiliter Ecclesiam viuificat & vnit: capiti autem comparatur ipse Christus secundum visibilem naturam, secundum quam homo hominibus præfertur.

SVMMA & TEXTVS.

Conclusio sic habet. Conuenienter dicitur Christus Ecclesiæ caput. Patet ex illo Ephes. 1. ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam. Et certè Christus caput Ecclesiæ dicitur secundum similitudinem capitis humani; in quo tria considerare possumus, ordinem, perfectionē, virtutem: ordinem, quidem, quia caput est prima pars hominis, incipiendo a superiori, vnde omne principiū consueuit vocari caput. Perfectionem, quia in capite vigent omnes sensus interiores, & exteriores præter sensum tactus. Virtutem, quia virtus, & motus cæterorū membrorum, & gubernatio eorum in suis actibus est a capite propter vim sensitiuam, & motiuam ibi dominantem, vnde rector caput populi dicitur. Quæ tria competunt Christo spiritualiter. Primò, quia secundum propinquitatem ad Deum, gratia eius est altior, & prior, & si non tempore, cum omnes alij acceperint gratiā per respectum ad gratiam ipsius. Secundò, habet plenitudinem omnium gratiarum, & sic perfectionem, secundum illud Ioan. 1. Vidimus eum plenum gratiæ, & veritatis. Tertiò, habet virtutem influendi gratiam in omnia membra Ecclesiæ, quia de eius plenitudine omnes accepimus. Ephes. 1. Ioan. 1.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Contra conclusionem huius articuli, quæ certissima est, solent fieri nonnulla argumenta, vt melius intelligatur. Argu. contra conclusionem.

¶ In primis, vna tantum est ab orbe condito fidelium Ecclesia a primo parente ad finem vsq; mundi deriuata, sed Christus Dñs non fuit caput Ecclesiæ in statu innocentiæ, ergo non verè dicitur caput totius Ecclesiæ. Prim. arg.

¶ Deinde exploratum est ex diuina Theologia vnam esse Dei Ecclesiam, Deique ciuitatem cœlestem Hierusalem ex Angelis, & hominibus electis constitutam, & illā etiam futuram, si nemo peccasset & Christus incarnatus non fuisset, ergo Christus Caput totius Ecclesiæ non exist. Hæc duo argumenta proposita innituntur illi principio a nobis iam demonstrato, quòd filius Dei carnē non sumpsisset, si homo non peccasset. Secūdum.

¶ Sed arguitur tertiò, nam cor in aīali est principium virtutis vitalis, radix vitæ, a quo in cætera mēbra deriuatur vita, spiritusq; vitalis, vnde solet proueribio dici, in aīali cor esse primū viuens, & vltimū moriens, ergo potius Chs debet dici cor Ecclesiæ, q̄ caput. Consequentia inde probatur. Nā caput nō est principiū totius vitæ, sed tm̄ sensitiuæ, vt autor est Arist. lib. de somno & vigil. c. 2. & lib. de eōi animalium motu c. 4. & 5. & lib. 2. de gener. aīalium, & id docent pleriq; Philosophorum, & Theologorum contra medicos. Nihilominus in defensionē veritatis, & D. Th. statuitur prima conclu. Christus est Ecclesię suę caput. Hæc propositio est Apostoli multis in locis. 1. ad Cor. 6. Nescitis, inquit, quia corpora vestra membra sunt Christi? & ad Ephes. 1. ipsum dedit caput super oēm Ecclesiam, & c. 5. eiusdem epistolæ. Vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesię, & paucis interpositis, nemo vnquam carnem suam odio habuit, sed nutrit, & fouet eam, sicut & Christus Ecclesiam, quia membra sumus corporis eius de carne eius, & de ossibus eius, pp hoc relinquet homo patrem, & matrem, &c. sacrm̄ hoc magnum est in Christo & Ecclesia, & ad Col. c. 1. ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principium primogenitus ex mortuis, vt sit in oībus ipse primatum tenens. Huiusmodi scripturæ sunt innumeræ. Demonstrat hāc conclusionem esse verā D. Augu. habens consideratiōnē ad proprietates 1. Conclu. 1. Cor. 6. Ephes. 1. & 5. Col. 1. D. Auguſt.

prietates capitis, quæ in articulo sunt commemoratæ multis in locis, & præsertim in lib. de agone Christiano. Nam ipse Christus est conformis naturæ cum omnibus Ecclesiæ membris, habens veram carnem, veramque rationalem animam. Rursus est dignissimus, in quo & natura humana est exaltata vsque ad vnionem in diuina persona, habetque nobilissimos actus, qui sunt redimere & reconciliare Ecclesiam in sanguine suo. Ad hæc ipse Christus est, in quo est plenitudo, & perfectio omnis gratiæ, est veluti origo, propago, seu vitis fructificans, à qua in cæteros homines ceu in membra ac palmites fluit spiritalis vita, sensus, & motus. Vidimus eum, inquit Euangelista, plenum gratiæ, & veritatis, & de plenitudine eius omnes accepimus, gratiam pro gratia. Ex his igitur manifestum est Christum esse Caput, à quo fluit, decurrit, & crescit, atque diffunditur quicquid salutaris gratiæ habere potest vllum Ecclesiæ membrum, quemadmodum & apud Prophetam in Psalm. 131. vox patris de Christo est. Super ipsum autem efflorebit sanctificatio mea. & talis quidem est sanctificatio, vt ab ipso tanquam à capite stillet vnguentum cœlestis gratiæ in barbam Aaron, & in oram vestimenti eius, hoc est, à Christo in Apostolicos sacerdotes, & inde in totum corpus, quod est Ecclesia fidelium habens cor vnum, & vnam animam in Domino. Psal. 131. Ephes. 5. Ioan. 1.

2. cōclusio ¶ Secunda conclusio. Inter corporale caput respectu mēbrorum suorum, & Christum spirituale caput Ecclesiæ, latum, longumque discrimen interstat; nam Christus etiā secundum formam humanam nullis indiget membrorum suorum ministerijs, nullis alimentis, ipse a membris Ecclesiæ nihil accipit commodi, aut vtilitatis; caput autem corporale recipit vitam, & nutrimētum, aliaque obsequia à corde, ab epate & stomacho. Rursus, caput corporale non potest facere membrum de non mēbro, Christus autem meruit, vt de non membro membrum fieret. At qui cum efficimur membra sub capite Christo mirabili quadam Sancti spiritus operatione vnimur, & transimus in Christum, iudumusque illum, & deiformi quadam infusione, atque vnione illi inserimur, vt illi iam implantati efficiamur socij pinguedinis, ac diuinæ consortes naturæ, sicut & ipse Christus dignatus est pro nobis participes fieri fragilis naturæ nostræ. ¶ Tertia conclusio, Christus secundū naturam humanam est caput Ecclesiæ. Hæc conclusio asseritur hic a D. Tho. in sol. 1. ostendens quòd omnes proprietates capitis corporalis conueniunt Christo etiam quatenus homo est. Idem patet, quia ipse Christus, secundum formam humanam, & Ecclesia sunt tanquam vnum corpus propter vnam carnem, & eūdem spiritum viuificantem, mouentem, & dirigentem, spiritus autem iste viuificans secundū gratiam in cætera mēbra fluit a Christo efficienter, & meritorie, cæterum iste influxus per modum meriti, & efficientiæ non potest esse a Christo secundum naturam diuinam, quæ mereri non potuit, vnde constat eum esse a Christo secundum naturam humanam. Hæc est Prophetica, simul & Apostolica doctrina, nam & ipse Adam prophetico spiritu de coniugio loquens dixit. Erunt duo in carne vna. Igitur, iam non duo, sed vna sunt caro. Paulus autem Apostolus ad Ephes. 5. dicit hoc sacramentum esse magnū in Christo, & Ecclesia. Ex hoc igitur sponso ceu capite, & ex Ecclesia sponsa ceu corpore fit tanquam vna caro, & vna quædam persona, nullum maius donum, inquit Augustinus, potuit Deus præstare hominibus, quàm vt verbum suum, per quod omnia condidit, faceret illis caput, & illos tanquam membra sibi ipsi coaptaret, vt vnus Deus, & homo Iesus Christus esset, qui & oraret pro nobis, & oraret in nobis, & oraretur a nobis. Oraret quidem pro nobis vt Sacerdos, Pontifex, & Episcopus animarum nostrarum, oraret in nobis vt caput nostrum, & oraretur, atque adoraretur a nobis vt Deus noster. ¶ Sed contra istā conclusionem sic obijcitur, nam caput influit sensum, & motum in membra, sensus autem, & motus spiritualis, qui est per gratiam, non influitur nobis a Christo homine, quia sicut Augustinus dicit 1. libro de Trinitate capi. 12. neque etiam Christus secundum quod est homo dat Spiritum sanctum, sed solum in quantum Deus, ergo ei secundum quòd est homo non competit esse caput Ecclesiæ. ¶ Ad hoc argumentum dicendum est, quòd dare gratiam aut Spiritum sanctum conuenit Christo, secundum quòd Deus autoritatiuè, sed instrumentaliter conuenit etiam ei secundum quòd homo in quantum, scilicet, eius humanitas instrumentum fuit diuinitatis eius, & ita actiones ipsius ex virtute diuinitatis fuerunt nobis salutiferæ, vt potè gratiam in nobis causantes, & per meritū, & per efficientiam quandam. Augustinus autem negat Christum secundum quòd homo est dare Spiritum sanctum per autoritatem, instrumentaliter autem nunquam negat. Et profectò quadam tenus ratione accommodatius, & significantius transfertur per metaphoram vocabolum caput ad significandum Christum, qua ratione homo est, quàm secundum quòd Deus est, tùm quoniam secundum, quòd homo est haber & naturam, & gratiam eiusdem rationis cum cæteris Ecclesiæ membris, caput autem homogeneum, & eiusdem rationis oportet vt sit, tùm quoniam vt præclarè docet Diuus Thomas in solutione tertia, caput dicitur de Christo secundum naturam sensibilem, qua hominibus præfertur, at hæc sensibilis, & apparens ratio, qua homo hominibus præfertur, & præponitur competit Christo secundum quòd homo est. Solutio. D. Thom. 4. conclus. Eph. 1. & 5.

¶ Quarta conclusio, Christus est caput Ecclesię triumphantis, militantis, in purgatorio existentis. Pro cuius declaratione obseruandum est Ecclesiam aliquando vsurpari vt significet totam communitatem, integramque Angelorum, & hominum, & eorum qui beati sunt, & qui viatores sunt, sic accipitur ad Ephesios primo & quinto. Quandoque vero Ecclesia distribuitur in partes tres, vna est triumphantium in cœlis, altera est militantium adhuc cum hoste in hac vita mortali; tertia est eorum, qui igne purgatorij purgant reliquias suorum peccatorum, & hęc dicitur purgans. In hoc verò articulo D. Tho. sumit Ecclesiam in ampla, & vniuersali significatione, vt comprehendat sub se vniuersas Ecclesię partes; deinceps verò in progressu quæstionis descendit speciatim ad singulas partes huius corporis, vt videbimus articulo tertio & quarto. 5. conclus.

¶ Quinta conclusio. Quāmuis Christus secundum q̄ homo sit caput Ecclesiæ, ipse tamen non esset caput Ecclesiæ sicut modo existit, nisi simul & Deus, & homo esset, sicut Augustinus in libro de Trinitate, inquit: Christus non esset Dei hominumq̄ue mediator, nisi esset idem Deus & homo, quod patet, nam vt supra demōstrauimus, opera Christi Domini non fuisse pro toto genere humano meritoria, & satisfactoria plenè nisi fuissent exhibita à persona, quæ simul Deus & homo esset. Auguſt.

Ad argumenta in principio facta. ¶ Ad primum & secundum argumentum respondetur, non esse necessarium ad rationem capitis in genere gratiæ, quòd caput influat ipsis membris gratiam secundum essentiam ipsius gratiæ, sed sat fuerit, si aliqua accidentia ad gratiam spectantia conferat, prout demonstrabimus articulo quarto. Gratia autem collata primo parenti magnum ornamentum accepit a Christo, viuificata enim fuit a Christo, quando per veram pœnitentiam ad Christum respiciens reuersus est. Secundo respondetur, Christum fuisse caput Ecclesiæ, postquam intelligitur ipse Christus esse, veruntamen ante peccatum non intelligitur Christus, quo circa in statu innocentiæ non fuit caput Ecclesiæ. Ad argu. Ad primū & secūdū.

¶ Ad tertium argumentum respōdetur, quòd caput habet manifestam eminentiam respectu exteriorum membrorum, sed cor habet quandam influentiam occultam, & arcanam, & ideo cordi cōparatur Spiritus sanctus, q̄ inuisibiliter Ecclesiam viuificat, & vnit, capiti comparatur ipse Christus secundum visibilem naturam, secundum quam homo hominibus præfertur. Ad tertiū.

Obiectio. Sed ex hoc enascitur aliud dubiū, quomodo a Christo secundum formam humanam fit in nos influxus gratiæ, & charismatum. In cuius rei expositionem dicit Diuus Thomas in solutione primi, quòd actiones Christi, & operationes fuerūt nobis salutiferæ, & per modum meriti, & per modum efficientię, sic quod humanitas Christi, & eius actiones fuerunt causę meritoriç, & efficientes nostrę iustificationis, & per has actiones influit vitam spiritualem in omnia membra. Hoc Obiectio. Solutio. D. Thom.

quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod dicit D. Tho. quòd gratia fluat a Christo tanquam a causa præparante, impetrante, & promerente, ab omnibus Theologis approbatur, verum q; fluat tanquã a principio efficiente, & impartiente, ferè ab omnibus doctoribus negatur. Et quòd sit negandum potest sic suaderi, nã vel loquitur D. Thom. de actionibus quas gessit in corpore mortali, vel de his, quas modo habet in corpore glorificato. Non primum, nam illæ actiones iam sunt præteritæ, & non existunt, & quod non existit, non efficit, neque operatur. Nec verò secundum asserendum est, nam actiones Christi, quas habet in corpore glorificato, iam non sunt meritoriæ, quippè quæ sint hominis existentis extra statum merendi; & certè, neque actiones prioris, nec posteriotis generis videtur in nobis causare gratiam per modum efficientiæ: nam priores iam non sunt, posteriores verò nulla ratione possunt in nobis gratiam efficere, siquidem humanitas Christi existentis in cœlo, cum ego iustificor, nihil circa me operatur, vel saltim tantum habet actum interiorem, quo vult me iustificari. Deindè, nulla creatura potest cõcurrere efficienter ad creandum, vt pro certo statuit D. Thom. 1.p.q.45.art.5. Sed in nostra iustificatione gratia supernaturalis creatur, ergo non potest concurrere humanitas Christi effectiuè ad illius productionem. Iam verò quicunq; meretur aliquid, expectat præmium recipere ab alio, ergo fieri non potest, quòd idem Christus sit causa efficiens, & meritoria nostræ iustificationis. Hanc dubitationem breuiter absoluam, nam eius fusior explicatio pertinet ad q.13. & 48. art.6. & q.62. de sacramentorum causalitate. Dico igitur, quòd quidam auctores claritatis amatores, tumultuariè sunt: Driedo libro de cap. & redemp. gen. huma. tractatu secundo, c.2. parte 2. membro 1. sed pessimè membro 2. propositione quinta & sexta, & Pater Cano in relectione de sacramentis in communi ad explicandum quo nã pacto a Christo secundum formam serui est in nos influxus gratiæ, dicunt gratiam, vitamque spiritualem sensus, & motus fluere ab aliquo, bifariam posse intelligi. Vno modo, quòd fluat ab illo tanquam a principio efficiente, & impartiente, alio modo, quòd fluat ab illo tãquam a principio præparante, impetrante, & promerente, & Christus Dominus secundum formam serui est caput Ecclesiæ verè, & propriè, quia ex illo fluit gratia tanquam a principio præparante, impetrante, & promerente, & Christus Dominus secundum formam serui est caput Ecclesiæ verè, & propriè, quia ex illo fluit gratia tanquam a principio præparante, impetrante, promerente, alioquin verò sola diuinitas est causa efficiens gratiæ, & nostræ iustificationis. Verùm D. Thom. in hoc articulo, & in locis suę doctrinæ minimè paucis semper docet, quòd humanitas Christi, vt instrumentum diuinitatis non solùm operata sit per modum meriti, & impetrationis, sed per modum efficientiæ. Hæc est recondita, & arcana Theologia, quæ maximè cedit in honorem, & excellentiam humanitatis Christi, quæ proinde omni dubio procul amplectenda est, cuius rei varias demonstrationes habes in locis citatis. Ad argumenta verò in oppositum sic satisfaciendum est.

D. Thom.

Driedo.

Cano.

Solutiones.

Ad primũ argum.

¶ Nam ad primum dicendum q; actiones, quas gessit in vita mortali, nunc operantur nostram salutem, & iustificationem, vt instrumenta diuinæ virtutis, quæ ad ola loca, & tẽpora se extendit, & talis contractus virtualis sufficit ad rationem huius efficientiæ. Rursus dico 3 q; actiones, quas modo habet humanitas Christi in cœlo, operantur nostram salutem, & iustificationem efficienter, siquidem quoties homines iustificantur, Christus per humanitatem ordinat, disponit, præcipit, quòd iustificentur, & sermo eius operatorius est, & facit, quod dicit.

Ad secundum argu.

¶ Ad secundum argumentum respõdetur, quòd gratia propriè non creatur, creatio.n. est rei subsistentis sicut & generatio, gratia verò accidens est, quapropter non creatur, sed producitur in subiecto. Vnde quadam tenus ratione concedi potest, q; educitur de potentia animę, nam fit, & est dependens ab anima, sicut vniuersum accidens a suo subiecto dependet. Sed hoc euidentius explicatur in locis superius citatis.

Ad tertiũ argum.

¶ Ad tertium respondeo, actiones Christi dupliciter posse considerari, ex virtute naturæ diuinæ cui humanitas Christi erat coniuncta personaliter, & sub hac consideratione actiones Christi erant causæ instrumẽtales efficientes nostræ iustificationis, alio modo considerantur illæ actiones in ordine ad voluntatem Christi illas acceptantis, voluntariè enim obediunt, & passus est mortem, & hoc modo actiones Christi meritoriæ fuere.

¶ Sed ad cotonidem huius dubitationis animaduertendum est ex Diuo Thoma, q.29. de veritate arti.4. ad nonum, quòd Christus secundum humanitatem est caput Ecclesiæ non solum post incarnationem, sed etiam antè incarnationem, sed diuersa ratione, nam post incarnationem per suas actiones, & operationes per modum causæ efficientis, & meritoriè causat in nobis gratiam & iustificationem, verùm ante incarnationem Christus causauit gratiam & iustificationem patrum antiquorum per modum causæ finalis, nam per fidem, spem, & charitatem erga Christum iustificati sunt quicunque iustificati sunt, vnde antè incarnationem Christus fuit verum caput Ecclesiæ, siquidem omnis iustificatio antiquorum patrum prouenichat propter merita Christi præuisa, imò credo esse satis probabile, quòd Christus præuisus fuit causa efficiens, & non tantùm finalis gratiæ antiquorum patrũ. Quod si quis obiiciat mihi, quòd est impossibile, quòd res antequam sit, operetur, videat huius obiectionis solutionem infra q.48. art.6.

D. Thom.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm Christus sit caput hominum, quantum ad corpora, vel solum quantum ad animas.

57

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd Christus non sit caput hominũ, quo ad corpora. Christus enim dicitur caput Ecclesiæ, inquantum influit spiritualem sensum & motum gratię in Ecclesiam: Sed huius spiritualis sensus & motus capax non est corpus, ergo Christus non est caput hominum secundum corpora. 3. di.13.q.2.ar.2.q.3. Et verit.q.29.ar.4.ad 1. Et oppo. 60. cap.3. col.7.

¶ 2. Præterea, Secundum corpora communicamus cum brutis. Si ergo Christus esset caput hominum quantum ad corpora, sequeretur quòd etiam esset caput brutorum animalium: quod est inconueniens.

¶ 3. Præterea, Christus corpus suum ab aliis hominibus traxit: vt patet Matt. 1. & Lucę 3. Sed caput est primum inter cętera membra, vt dictum est: * ergo Christus non est caput Ecclesię quantum ad corpora. ar.præced. 3.etiam.

Sed contra est, quòd dicitur Phili.3. Reformabit corpus humilitatis nostrę, configuratum corpori claritatis suę.

Respondeo dicendum, q; corpus humanum habet naturalem ordinem ad animam rõnalem, quę est propria forma eius & motor. Et inquantum quidem est forma eius, recipit ab aia vitam & cęteras proprietates conuenientes humano corpori secundum suam speciem, inquantum verò anima est motor corporis, corpus instrumentaliter seruit animę. Sic ergo dicendum est, q; habet vim influendi humanitas Christi, inquantum est coniuncta Dei verbo, cui corpus vnitur per animam, vt supra dictum est. * Vnde tota Christi humanitas, secundum scilicet animam & corpus, q.6.arti.3.

pus, influit in homines, & quantum ad animã, & quantum ad corpus: sed principaliter quantum ad animam, secundariò quantum ad corpus. Vno modo in quantum membra corporis exhibentur arma iustitiæ in anima existenti per Christum, vt Apostolus dicit Rom.6. Alio modo in quantum vita gloriæ ab anima deriuatur ad corpus, secundum illud Rom.8. Qui suscitauit Christum Iesum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora vestra, propter inhabitãtem Spiritum eius in vobis.

Ad primum ergo dicendum, quòd sensus spiritualis gratiæ non peruenit quidem ad corpus primò & principaliter: sed secundariò & instrumentaliter: vt dictum est. * In cor. ar.

Ad secundum dicendum, q; corpus animalis bruti nullam habitudinem habet ad animam rationalem: sicut habet corpus humanũ. Et ideo non est simile.

Ad tertium dicendum, quòd licèt Christus traxerit materiam corporis ab alijs hominibus: vitam tamen immortalem corporis omnes homines trahunt ab ipso, secundum illud 1.ad Corin. 15. Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur.

SVMMA TEXTVS.

COnclusio est. Tota humanitas Christi, scilicet, secũdum animam, & corpus influit in homines & quantum ad animam principaliter, & quantum ad corpus secundario. Patet ex illo ad Phil.3. Reformauit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ, ex quo planè habetur, quòd sit caput hominum quantum ad corpora. Quod verò tota humanitas Christi secũdum animam, & corpus influat in homines, patet nam hanc vim habet in quantum est coniuncta verbo, cui corpus vnitur per animam, vnde principaliter per animam influit, & secundariò per corpus, vno modo in quantum membra corporis exhibentur arma iustitiæ in anima existentis per Christum, alio modo in quantum vita gloriæ ab anima deriuatur ad corpus secundum illud Romanorum octauo. Qui suscitauit Christum Iesum a mortuis viuificabit & mortalia corpora vestra, &c. Phil.3. Roma.8.

EXPOSITIO ARTICVLI.

IN expositionem huius veritatis audiui versari apud quosdam Doctores Hispaniæ nouam, & neotericam doctrinam, videlicet, quòd Christus Dominus sit caput Ecclesiæ, non solum quantum ad animas, & corpora influendo virtutes, & dotes supernaturales, verum etiam causando perfectiones, & pulchritudines rerum omniũ naturalium: Existimant enim Deum Patrem inter omnia creata primum ordinasse & prædestinasse Christum verum hominem & Deum, & statuisse propter illum hominem, quem diffinitiuit sanctificandum, & mittendum in mundum, omnibus rebus creatis præcipuè hominibus, & angelis dare perfectiones, tùm naturales, tùm supernaturales, & quod omnes perfectiones creaturarum de plenitudine Christi sint acceptæ. Et quòd ipse Christus etiam consideratus in quantum homo sit per quem omnia, in quo omnia, ex quo omnia; sed differenti ratione, nam vt verbum est, est causa principalis, vt homo est, est causa instrumentaria, & meritoria: Mirabilis sententia, & digna acceptione, si haberet fundamentum in diuinis literis, & in sanctis patribus; nobis ex nouitate suspecta est, & quia humano ingenio excogitata est, & quia ex ea videtur esse consequens, quòd filius Dei veniret in carne, etiam si homo non peccasset, & quòd Angeli habuerint gratiam per merita Christi, quę omnia a veritate Theologię videtur esse aliena. Veritas ergò est, quòd Pater æternus prædestinauit, & proposuit Christum in propitiatorem humani generis, in redemptorem, mediatorem, reconciliatorem, & ideo gratia, quam influit in sua membra, est gratia redemptionis, & reconciliationis: confert etiam non nunquam perfectiones naturales suis membris, quæ illis conducant ad finem redemptionis. Aliàs perfectiones siue hominum, siue aliarum creaturarum Deus causat non mediante humanitate Christi. In cor. ar. Noua opi.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm Christus sit caput omnium hominum.

58

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd Christus non sit caput omnium hominum, caput enim non habet relationem nisi ad membra sui corporis. Infideles autem nullo modo sunt membra Ecclesiæ, quæ est corpus Christi: vt dicitur Ephe. 1. Ergo Christus non est caput omnium hominum. Infr.q.15. arti.3.c.& q.19.ar.4. co. & 1.Et 3.di.13.q. 2.arti.1.q. 2.& 3:

¶ 2. Præterea, Apostolus dicit ad Ephes. 5. q; Christus tradidit semetipsum pro Ecclesia, vt ipse exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi: Sed multi sunt etiam fideles in quibus inuenitur macula aut ruga peccati. Ergo nec etiam omnium fidelium Christus est caput.

¶ 3. Præterea, Sacramenta veteris legis comparantur ad Christum, sicut vmbra ad corpus: vt dicitur Colos. 2. Sed patres veteris Testamenti sacramentis illis suo tempore seruiebant: secundum illud Heb. 8. Qui exemplari, & vmbræ deseruiunt cælestium. Non ergo pertinebant ad corpus Christi, & ita Christus non est caput omnium hominum.

Sed contra est, quod dicitur 1.Timoth. 4. Est Saluator omnium hominum, & maximè fideliũ. Et 1. Ioan. 2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris tantum, sed etiam pro totius mundi. Saluare autem homines, & propitiationẽ esse pro peccatis eorum, competit Christo, secundum quòd est caput. Ergo Christus est caput omnium hominum.

Respondeo dicendum, quòd hæc est differentia inter corpus hominis naturale, & corpus Ecclesiæ mysticum, q; membra corporis naturalis sunt omnia simul, membra autem corporis mystici non sunt omnia simul, neque quantum ad esse naturæ, quia corpus Ecclesiæ constituitur ex hominibus, qui fuerũt à principio mundi vsque ad finem ipsius. Neque etiam quantum ad esse gratiæ: quia eorum etiam, qui sunt in vno tempore, quidam gratia carent, postmodum habituri, alijs eam iam habentibus. Sic igitur membra corporis mystici accipiuntur, non solùm secundum quòd sunt in actu, sed etiam secũdum quòd sunt in potentia. Quædam tamen sunt in potentia, quæ nũquam reducuntur ad actum. Quędam vero sunt,

quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ quandoque reducuntur ad actum. Et hoc secundum triplicem gradum, quorum primus est per fidem, secundus per charitatẽ viæ, tertius per fruitionem patriæ. Sic ergo dicendum est, ꝙ accipiendo generaliter secundum totum tẽpus mundi, Christus est caput oĩum hominum: sed secundum diuersos gradus. Primò.n. principaliter est caput eorum, qui actu vniuntur sibi per gloriã: secundò, eorum, qui actu vniuntur sibi per charitatem: tertiò eorum, qui actu vniuntur sibi per fidem: quartò verò eorum, qui sibi vniũtur solum in potentia nondum reducta ad actum, quæ tñ est ad actum reducenda secundum diuinã prędestinationem: quintò verò eorum, qui in potentia sunt sibi vniti, quæ nunq̃ reducetur ad actum: sicut hoĩes in hoc mundo viuentes, qui non sunt prædestinati, qui tamen ex hoc sæculo recedentes, totaliter desinunt esse membra Christi: quia iam nec sunt in potentia, vt Christo vniantur.

Ad primũ ergo dicendum, ꝙ illi qui sunt infideles, etsi actu non sint de Ecclesia, sunt tñ de Ecclesia in potẽtia. Quæ quidẽ potentia in duobus fundatur. Primò quidem & principaliter in virtute Christi, quę est sufficiens ad salutem totius humani generis: secundatio in arbitrij libertate.

Ad secundum dicendum, ꝙ esse Ecclesiã gloriosam non habentem maculam, neq; rugam, est vltimis finis, ad quem perducimur per passionẽ Christi. Vnde hoc erit in statu patriæ, non autem in statu viæ: in quo si dixerimus, quia peccatum non habemus, nosipsos seducimus, vt dicitur primę Ioan. 1. Sunt tamen quędam .s. mortalia, quibus carẽt illi, qui sunt membra Christi per actualem vnionem charitatis. Qui verò his subduntur peccatis, non sunt membra Christi actualiter, sed potentialiter, nisi fortè imperfectè per fidem informem: quę vnit Christo secundum quid, & nõ simpliciter, vt scilicet per Christum homo consequatur vitam gratię. Fides enim sine operibus mortua est, vt dicitur Iacob. 2. Percipiunt tamen tales a Christo quendam actum vitę, qui est credere: sicut si membrum mortificatum moueatur aliqualiter ab homine.

Ad tertium dicendum, ꝙ sancti Patres non insistebant sacramentis legalibus tanquam quibusdam rebus, sed sicut imaginibus & vmbris futurorum. Idem autem est motus in imaginem, inquantum est imago, & in rem, vt patet per Philosophum in libro de Memo. & remi. * Et ideo antiqui Patres seruando legalia sacramenta, ferebantur in Christum per fidem & dilectionem eandem, qua & nos in ipsum ferimur. Et ita Patres antiqui pertinebant ad idem corpus Ecclesiæ, ad quod nos pertinemus.

c.2.in medio, to.2.

SVMMA TEXTVS.

1. Conclu. PRima conclusio. Christus generali quadam ratione est caput omnium hominum. Probatur ex eo quod
1. Tim. 4. dicitur 1.ad Timoth.4. Est Saluator omnium hominum
1. Ioan. 2. maximè fidelium. Et 1.Io.2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris tantum, sed ẽt pro totius mundi: saluare autem hoĩes, & propitiationem esse pro peccatis eorum competit Christo ꝕm ꝙ est caput, ergo Christus est caput omnium hoĩum. ¶ Secunda conclusio. Hæc differentia versatur inter corpus hominis naturale, & corpus Ecclesiæ mysticum, ꝙ membra corporis naturalis sunt omnia simul, membra aũt corporis mystici nõ sunt omnia simul, neque quantum ad esse naturæ, quia corpus Ecclesię cõstituitur ex hoĩbus, qui fuerunt a principio mundi vsque ad finem ipsius, neq; ẽt quantum ad esse gratiæ, quia eorum ẽt qui sunt in vno corpore quidã gratia carent, postmodum habituri, aliis eam iam habentibus. ¶ Tertia conclusio. Christus est caput omnium hominum, sed secundum diuersos gradus. Primus est eorũ qui illi vniuntur per gloriam; secundus eorum, qui actu vniuntur sibi per charitatem; tertius eorum, qui actu vniuntur sibi per fidem; quartus eorum, qui sibi vniuntur solum in potentia nondum reducta ad actum, reducenda tamen secundum diuinam prædestinationem; quintus eorum, qui in potentia sunt sibi vniti, quæ nunquam reducetur ad actum, sicut homines in hoc mundo viuẽtes, qui non sunt prædestinati; sextus est eorum, qui ex hoc sæculo recedentes totaliter desinunt esse membra Christi, quia iam nec sunt in potentia, vt Christo vniantur. At qui in hoc gradu damnati existunt.

2. Concl.

3. Concl.

EXPOSITIO ARTICVLI.

IDem est prorsus disputare, quæ nã sint membra Christi, & quæ nam sint membra, & partes Ecclesiæ, nã ex Ecclesia & Christo constituitur vnũ corpus mysticum, & veluti vna persona. Disputatio autem copiosior de Ecclesia, & eius membris, & partibus instituitur in 2.2.q.1.articul. 10. vbi agitur de auctoritate Ecclesiæ infallibili in diffiniendis rebus fidei. Tractat etiam idem argumentũ doctissimus Pater Cano lib. 4. de locis in principio, & Turrecremata in sua summa lib. 1. ca. 44. & deinceps per multa capita, & Hosius, & Franciscus Sonnius explicantes illud verbum symboli, Credo sanctam Ecclesiam. Doctissimus etiam pater Victoria in relect. de potesta. Ecclesiæ. In his locis tres errores confutantur apertè: primus eorum, qui non putauerunt esse membra, & partes Ecclesiæ illos, in quibus non est solida vitæ puritas, & integritas sine peccato. Hunc errorem sequuti sunt Cathari, & Donatistæ. Alter error fuit eorum, qui asserunt solos prædestinatos esse membra Christi, & Ecclesiæ, cuius erroris auctores præcipui fuere Ioannes Vvielef, & Ioannes Hus damnati in Concil. Constantiensi. Tertius error est eorum, qui asserunt peccatores etiã fideles non membra Christi, neque Ecclesiæ. Hunc errorem sequuntur, dostra tempestate Lutherani quidã. Verum non esse est in animo eos errores in præsentia confutare, quos cõfutant diligentissimè auctores supra nominati; solum volo disputare ad explicandum D. Thom. in tertia conclusione, & in solutio. 2. Vtrum peccatores, qui fidem retinent, & vnitatem Ecclesiasticam, dicendi sunt Christi, & Ecclesiæ membra? A parte negatiua sic arguitur. ¶ In primis ex scripturis sanctis ex illo Ioan. 10. Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas, ones meæ vocem meam audiunt, & cognosco oues meas, & sequuntur me: qui ergo vocem Christi non audit, is ad Christi ouile non pertinet, ac subinde membrum Christi, aut Ecclesiæ non est. & ex illo Ephes. 5. in quo D. Paul describit Ecclesiam sine macula, & ruga, & iterum Rom. 8. Si quis spiritum Christi non habet, hic non est eius, ergo membrum Christi non est peccator qui spiritum Christi non habet. ¶ Præterea arguitur ex Symbolo Apostolico, in quo confitemur Ecclesiam esse sanctam, imò confitemur Ecclesiam sanctorum, ergo homines iniusti, & impij a gremio Ecclesiæ, & corpore Christi alieni sunt, nam certè in sancta congregatione homines iniusti nunquam reputantur. ¶ Tertiò arguitur, nam in Concilio Tridentino Sessione 6. cap. 7. dicitur; Homo in iustificatione sua accipit per Iesum Christum, cui inseritur, fidem, spem, & charitatem: nam fides nisi spes accedat & charitas neque perfectè

Cano. Turrecrecremata. Hosius. Franciscus Sonnius. Pater Victoria.

Errores de Ecclesiæ partibus, & mẽbris.

Vtrũ peccatores sint membra Christi & Ecclesiæ. Prim. arg. Ioan. 10.

Ephes. 5. Rom. 8.

Secũdum.

Tertium.

perfectè vnit. cum Christo, neque corporis eius vnium membrum efficit: quo loco significatur neminem nisi iustificatum Iesu Christo inseri, ac rursus per solam fidem neminem esse Christi membrum, nisi spes accedat, & charitas. ¶ Quarto loco arguitur ex sententia sanctorum Patrum. D. Augustin. in multis locis suorum operum palam affirmat malos non esse Ecclesiæ, neque Christi membra, signanter lib. 3 de doctrina christiana. c. 32. & lib. 2. cont. Perilian. c. vlt. lib. 2. cont. Cresc. gram. c. 21. lib. de vnit. Eccl. ca. 12. lib. 4. de baptismo contra Donatistas. c. 3. & lib. 6. c. 3. & lib. 7. c. 51. & in eodem lib. c. 49. & 50. refert Cypri. in Epist. ad Magnum huius sententiæ esse autorem. Et Hieron. in Epist. ad Eph. ca. 5. ait: Ecclesia Christi non habet maculam, neque rugam, qui ergo peccator est, & aliqua sorde maculatus de Ecclesia Christi non potest appellari. Et D. Tho. in corpore huius artic. & ad 2. expresse docet, quòd peccatores in peccatis mortalibus existentes non sunt membra Christi actualiter, sed potentialiter, nisi fortè imperfectè, & secundum quid propter fidem informem, quæ vnit nos Christo secundum quid. Quam rem explicat exemplo membri corporalis mortificati. Et Arist. summus Philosophus, cui D. Tho. etiam consentit, ait membra mortua non aliter esse membra, quàm ea, quæ picta, & figurata sunt. At homines mali, & iniusti charitate vacui, membra mortua sunt. ¶ Quinto loco arguitur rationibus Theologicis, quarum prima est: nam mali homines, & iniusti sunt membra diaboli, sic enim palàm docet Ioannes dicens; Qui facit peccatum ex diabolo est, quomodo ergo possunt esse membra corporis Christi? nam quæ conuentio Christi ad Belial, lucis ad tenebras, vitæ ad mortem? vt ait D. Paulus 2. Corint. 6. ¶ Secunda ratio. Si corpus Christi boni simul ac mali constituunt, qua ratione propter iustos sancta dicitur Ecclesia, eadem ac multo etiam maiore propter iniquos quam plurimos iniqua dicetur Ecclesia, & sic esset Ecclesia Christi, & Synagoga Satanæ. ¶ Secunda ratio. De ratione membri est quòd habeat vitam, imo quòd viuat vitam non tantum vegetabilem, sed etiam sensitiuam, & perfectam quidem, at peccator fidelis non habet vitam vllam coram Deo, quæ in charitate consistit, ergo non est membrum Ecclesię. Maior huius argumenti probatur ex doctrina Arist. 2. de Anima tex. 9. & lib. 1. de part. animalium. capit. 1. & 5. Minor est certa ex doctrina fidei. ¶ Quarta ratio. Nam tametsi sit certum secundum fidem peccatores esse partes Ecclesiæ, non tamen consequens esse videtur, quòd sint membra Ecclesiæ, & corporis Christi mystici, nam ratio partis latius patet, quàm ratio membri, vngues enim, & capilli sunt partes, at non sunt membra, ergo licèt mali, & peccatores essent partes Ecclesiæ, non inde licèt colligere, quòd sint membra Ecclesiæ. ¶ Postrema ratio, Schismatici fideles, qui adhuc retinent fidem Christi non sunt Ecclesiæ membra, ergo peccatores propter fidem informem, per quam vniuntur Christo, non sunt connumerandi inter membra Christi. Antecedens huius argumenti est communis doctrina omnium Doctorum & diffinit eam Pelagius Papa, in Can. Pudenda, & in Can. Schisma. 24. q. 1. & D. Cypria. in Canone, Didicimus. eiusdem canæ, & quæstionis. & patet hoc ipsum euidenti ratione. Nam Schismaticus dicitur, vt nomen ipsum præsefert, qui se scindit, & diuidit ab Ecclesiæ gremio, & communione. ¶ In hac quæstione explicanda video variare Doctores. Quidam in hac opinione existunt, peccatores charitate vacuos licet fidelium formam retineant, non esse Ecclesiæ, aut Christi membra, bene autem possunt dici partes Ecclesiæ. In hac sententia fuit Turrecremata lib. 1. suæ summæ cap. 8. ad 7. & c. 11. ad 9. Doctissimus Cano. lib. 4. de locis c. vltimo ad 9. quã sententiam, vt audio, sequuntur viri docti nostræ tempestatis. Alij vero dicunt peccatores charitate vacuos esse membra Christi in potentia, &, secundum quid, quorum sententiæ videtur hoc in loco. D. Thom. fauere. Sunt qui dicat, quod peccatores, & mali sunt membra corporis Christi heterogenea, id est, alterius rationis, & spiritus, quàm boni. vt ergo veritas exponatur est prima conclusio. ¶ Peccatores fideles, qui fidem, & Ecclesiæ vnitatem retinent, simpliciter, & absolutè sunt Christi, & Ecclesiæ membra. Et certè in Ecclesia Dei esse peccatores, alios occultos, alios manifestos, alios pœnitentes, alios impœnitentes ex diuinis scripturis luce clarius demonstratur. Primò ex parabolis tam saluatoris, quam Apostoli. Deinde exemplis, tertio rationibus de scriptura sumptis. Simile, inquit, Saluator, est regnum cœlorum, hoc est, præsentis temporis Ecclesia, sagenæ missę in mare, & ex omni genere piscium congreganti bonos, & malos. Hæc parabola habetur Matth. 13. Alia habetur Matth. 25. his verbis: Simile est regnum cœlorum decem virginibus, quarum quinque erant prudentes, & quinque fatuæ. Tertiò idem demonstrat Dominus sumpta similitudine ab area, & vinea. Docet enim vno in loco Ecclesiam veluti aream esse, aut horreum, in quod colligitur frumentum simul cum paleis, in die iudicij segregandis, & abijciendis in ignem æternum. Alio loco Ecclesiam esse vineam, in qua palmites non solum vuas faciunt, sed etiam labruscas; manifestum autem est in dictis parabolis neque collegium decem virginum, neque sagenam, neque aream, neque vineam significare totius mundi populum, sed communitatem quandam a cæteris congregatam, & populum Dei peculiarem. Hęc omnia confirmantur. Nam Diuus Paulus 2. ad Timoth. 2 sic scribit: In magna domo vasa sunt non solum aurea, & argentea, sed & lignea, atque fictilia: & quędam quidem in honorem, quędam verò in contumeliam, quod explicans Augustinus lib. 4. de baptismo contra Donatistas interpretatur ex doctrina Cypriani, Paulum per magnam domũ nihil aliud intellexisse, quàm Ecclesiam Dei, in qua sunt boni, & mali. Alij, quidem in honorem, alij vero in contumeliam. Hoc ipsum ostenditur exemplis ex sanctis scripturis petitis. Nam Iudas Ischariotes erat intus in Ecclesia vsque ad diem mortis suę, quia tunc primum vacauit Episcopatus ministerij eius, vt patet Actu. 1. licèt totus malus esset. Habuit præterea nascens Ecclesia sub Christo Ioannem, & Iacobum zelo vindictę vltra quàm oportuit inflammatos. Habuit Petrum tertio negãtem Christum Dominum suum. Habuit de primatu contendentes. Habuit denique quosdam eo vsque suo sensui addictos, vt tandem Christum, & Sanctum eius collegiũ deserentes; Ioan. 6. Et post Christum sub gubernatione Apostolica habuit inter Corinthios de virtute baptismi altercantes, cœnam quoque Dominicam irreligiosè tractantes. Habuit & incestuosum illum Corinthium, insuper Himæneum; & Alexandrum blasphemantes, donec excommunicati per Paulum procul fierent ab Ecclesia. Habuit præterea falsos fratres sine numero, Antichristos multos, infirmos, contomaces, pœnitentes denique, & impœnitentes. Porro si hic status Ecclesię erat & sub Christo & sub Apostolis statim post Christum, quibus nemo alius potuit aut inculpatus prœsse aut laborare studiosius in verbo, & doctrina: quam pugnant igitur impiè aduersus veritatem Euangelicam, qui contendunt peccatores non posse pertinere ad vnionem Ecclesię, asserentes Ecclesiam Christi esse duntaxat communitatem Christi fidelium piè, ac sanctè viuentium secundum spiritum Christi. Sed hæc adduxisse ex diuinis literis satis fuerit. Nunc probatur eadem conclusio rationibus Theologicis. Prima sic habet, id quod est actu tale est simpliciter & absolutè tale, vt patet ex omni philosophia, sed peccatores qui retinent fidem, & vnitatem Ecclesię sunt actu membra, ergo simpliciter, & sine addito sunt membra Christi. Probatur minor huius argumenti. Nam D. Thom. apertè, docet hanc doctrinam in articulo, dum numerat tres gradus actus, quibus vniuntur membra Christo Domino, quorum vnus est per fidem condistinctus contra alterum gradum, qui est per charitatem, ergo mens D. Thom. plenissima est, quòd fides informis sufficiat, vt quis actu sit membrum Christi. Hoc ipsum repetit in solutione ad secundum. Altera ratio est in huius rei confirmationem, nam membrum mortificatum, & adhuc tametsi sensu careat, & mortuum dicatur, nihilominus tamen vitam habet interdum vegetabilem, & membrum simpliciter dicitur, ergo peccatores licèt

Quartum. Auguſt.

Cyprianus Hieron.

D. Thom.

Ariſtot.

Quintum argumẽtũ, quod continetur varias tationes.

1. Ratio.

2. Cor. 6.

2. Ratio.

3. Ratio.

Ariſtot.

4. Ratio.

5. Ratio.

Pelagius Papa Canon. Pudẽda, & Canonic. Schiſma. Canon. Locutus, Canon. Didicimus. Variæ ſententiæ de propoſita quæſtione. Turrecremata. Cano.

Prima conclu.ſio.

Matth. 13.

Matth. 25.

2. ad Tim. 2.

Auguſti.

Actor. 1.

Ioan. 6.

vacui

Universidad de Deusto
Biblioteca

vacui charitate, & spiritu Christi, si tamen fidem retinēt membra sunt Christi arida, & mortificata. Antecedens probatur exemplo manus aridæ, quæ continua est toti compositio, & informatur eadem forma, qua totum ipsum, cuius rei indicium est, quòd non putrescit, nec dissoluitur, & colorem aliquem retinet. Hoc exemplo vsus est D. Thom. in solut. 2. inquiens, quòd peccatores recipiunt a Christo quendam actum vitæ, qui est credere: sicut membrum mortificatum aliquo modo ab ipso homine mouetur, & sustentatur. Demum arguitur contra illos autores, qui dicunt illos esse partes, non membra, nam quamuis nomen partis in sua ratione communi non includat vitam, verum pars corporis viuentis certè includit illam, cum ergo Ecclesia corpus viuens sit, peccatores vtique erunt partes viuæ corporis viuentis, & habebunt aliquem influxum vitæ, ergo qua ratione mali homines sunt partes Ecclesiæ, erunt vtique membra Ecclesiæ.

2.conclus. Quidnis sunt Episcopi, sunt summi Pontifices, sunt duces, sunt capita populorum, ergo sunt membra Christi, & Ecclesiæ. ¶ Secunda conclusio. Fides infallibilis docet peccatores quoscunque licèt habeant magnā fidem nō esse membra viua Christi. Hæc veritas diffinita est in Concil. Conc.Tri. Triden. Sess. 6. capit. 7. sub his verbis: Homo in iustificatione sua accipit per Iesum Christum, cui inseritur, fidē, spem, & charitatem; nam fides, nisi spes accedat, & charitas, neque perfectè vnit cum Christo, neque corporis eius membrum viuum efficit. Hoc ipsum esse verum probant efficaciter argumenta, quæ pro parte negatiua quæstionis sunt proposita. Vnde ad illa, quia probant nullo modo esse membra, satisfaciendum est. ¶ Ad diuinas scripturas respondetur, quòd mali homines spiritu charitatis vacui nō sunt participes redemptionis, quæ est in sanguine Christi, nec genus ducunt ex Deo, neque consortes Christi sunt in iustitia, quæ secundum Deum est, vt sint fratres, & cohæredes eius; pertinent nihilominus ad vocationem Christi, iuxta illud. Multi sunt vocati, pauci verò electi. Sacramento enim fidei iam sunt transplantati de mundo in vineam Domini ad eum finem, vt fierent vuæ, sed factæ sunt labruscæ, prout legitur Isa. 5. in qua homo peccator pascitur, & admonetur verbo Dei, ac sacramentis, vt tandem incipiat esse Christi perfectè eiusdem spiritus participatione, quod nondum est. Quod vt verius intelligatur secundum est, quòd vniuersi Christiani tam boni, quàm mali insunt Ecclesiæ, eo existendi mō, quo pars integralis est in toto, domesticus est in familia domus suę, ciuus est in ciuitate, miles in exercitu, membrum in corpore suō, palea denique in eodem culmo cū granis tritici. Potrò vt corpus humanū habet membra, alia quidem eiusdem generis, ac vitę cum toto, alia verò alterius generis, ac naturę quàm totum: ita & corpus Christi, quòd est Ecclesia. Boni quidem sunt membra Ecclesię veluti homogenea eodem spiritu, eodemque sensu viuificata, quo totum, nempe spiritu Christi, & viuifico illo influxu, qui est per fidem viuam, & charitatem. Mali verò ac scelerati sunt membra Ecclesię sed longè alterius naturę, ac qualitatis, quàm totum; attamen reuera insunt, vt membra siue partes totius, quomodo insunt corpori sanguis, succus, capilli, vngues, mēbra arefacta. Quę omnia etsi vitam non recipiant in se, tamen energia, & operatione eiusdem animę viuificantis continentur in toto, vnumquodque in suo officio, & locō, non quidem frustra, sed velut necessario in magnam vtilitatē totius. Cęterum dum nimis exundat sanguis noxius, phleborotomia minuitur, aut nimis luxuriat cęsaries capitis, siue barba, tondetur, vngues quoque dum indecorē extant, resecantur. Eodem modo dum nimis exundat in Ecclesia effręnis petulantia malorum, aut castigatione comprimitur, aut excomunicatione prorsus resecatur. Voluit ętertia Dei sapientia perpetuo bonos esse inter malos, velut vtia quędam specula melioris vitę. Voluit & malos adhęrere bonis in exercitium, velut limam repurgandę virtutis, & id ad messem vsque, hoc est, vsque ad consummationem sęculi. Nam tunc demum mittet Dominus Angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala, atque prorsus separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis. Matth. 13. Vniuersa vasa domus tam fictilia, ac lignea, quam aurea, & argētea, eodem in existendi modo sunt in domo, vt supellex quædam, tamen ista in honorem, illa autē in contumeliam, vt Paulus inquit 2. Timoth. 2. & filij familias, & serui domus, sunt in familia domus eodem inexistendi modo, quia vtique tanquam reuera domestici, sed filius manet in domo in ætetnum, seruus autem non manet in ætternum. Ex his patet apertè ergo in sensu illi, qui nō sequuntur Christum, neque spiritum eius habent, non dicantur esse eius, nec pertinere ad eius ouile. Illud verò quòd adducitur ex Epistola ad Ephesios nihil mouere potest, nā verba Apostoli non asserunt Ecclesiam nunc non habere maculam, aut rugam, sed finem exprimunt Christi passi, & sacramenti instituti, ideo enim tradidit semetipsum pro Ecclesia, ideoque sacramenta instituit, vt tandem in vita beata exhiberet eam non habentem maculam, aut rugam. ¶ Ad illam vocem Symboli, Credo sanctam Ecclesiam, dico Ecclesiam dici sanctam non obstante quòd in ea sint multi peccatores, & scelerati. Dicitur in primis sancta ex phrasi notissima, qua totum nominatur a parte magis principali. Rursus dicitur sancta ea ratione, qua continet in se omnia instrumenta, omniaque media sanctificationi hominum deputata a Christo, videlicet, verbum Dei, sacramēta, ordinem iustitiæ seruandæ, imò quòd plus est continet in se totum thesaurum meritorum Christi. Item alia ratione dicitur sancta, quia sanctificat ministerialiter per hæc, quæ a Christo accepit, quo modo medicina dicitur sana, quia sanat. Sed & alia ratione dicitur sancta, quia extra illam non est vera sanctitas, sicut olim tempore diluuij nemo saluari potuit extra aream, quę typum gessit Ecclesiæ sanctæ. Adhæc dicitur Ecclesia sancta, qua Deo consecrata sanguine Christi est, eo modo quo templa dicuntur sancta, quia Deo consecrata. Denique dicitur sancta, quia stabilis, firma, inuiolabilis semper perseuerat.

Matth. 13. 2. Timo. 2. Quo ī sensu Ecclesia dicatur sancta.

¶ Ad Concilium Tridentinum iam responsum est, quemadmodum loquatur de membris Christi viuis, quæ non sunt illa, quæ charitate vacua sunt. Ad sanctos Patres respondetur, quòd Diuus Augustinus. 7. libro contra Donatistas ostendit, quòd esse in domo Dei, siue in Ecclesia bifariam dicitur. Vno modo esse in ea tanquam membrum in compagine iustitiæ, particeps spiritualis vitæ, hoc est, cohæreus cæteris membris in spiritu charitatis, quòd nos diximus inesse per modum membri homogenei. Alio modo esse in domo Dei, siue in Ecclesia est adhærere membris Ecclesiæ, sicut palea tritico, capilli, membraque arida corpori; quod diximus nos inesse per modum membri, quod non participat spiritum viuificum totius, quo modo insunt mali Christiani. Verumtamen siue isto, siue illo modo sint in Ecclesia, semper reuera insunt donec iudicio Ecclesiæ separantur per excommunicationem; vel ipsi sua sponte prosiliant foras extra Ecclesiam persequentes, aut contemnentes eandem, vel denique a Deo exterminentur per mortem in æternam damnationem. Sed dicet Theologus, quid est quòd dicit D. Thom. quòd homo peccator, & iniustus non est membrum Christi nisi secundum quid? Respondetur quòd hæc dictio secundum quid aliquando significat imperfectam rei rationem comparatam ad aliud, & in hoc sensu dicit D. Thomas, quòd peccatores sunt membra Christi secundum quid, nam vnio ad Christum per fidem, ordinatur vt homo per Christum consequatur vitā gratiæ, fides autem sine operibus mortua est, vt dicitur Iacobi. 2. Voluit ergo dicere Diuus Thomas, quòd vnio per fidem ordinatur, & destinatur ad vnionem per gratiam, & charitatem, vnde vt sic, vnio per fidem imperfecta est. Vel dicatur, quòd homo peccator sine amore voluntatis, & amicitię non vnitur Christo, sed potius est hostilis conuentio contra illum, id autem quod voluntariè, & amore fit, dicitur simpliciter fieri, voluntas enim in hac vita in nostris operationibus primatum tenet, & ideo vnio per intellectum, quæ est per fidē, vocatur vnio secundum quid.

Obiectio. Solutio. Iacob. 2.

¶ Ad tationes Theologicas, ad primam rationem respondetur

Ad rōnes Theologicas.

Ad primā rationem. spondetur ex D. Thom. in 2.2 q. 1. articu. 9. ad. 3. vbi dicit quosdam pertinere ad Ecclesiam solo numero; quosdam verò & numero, & merito: peccatores ergo quatenus retinent fidem, & Ecclesiæ vnitatem, etiam si spiritu Christi, & charitate vacui sint, solo numero pertinent ad Ecclesiam, merito verò pertinent ad ciuitatem Babilonis & sunt membra diaboli, & filij illius; cæterum iusti & numero, & mērito sunt membra Christi. Sed hic aduertat Theologus, quòd hoc argumentum etiam militat contra eos autores, qui dicunt peccatores esse partes Ecclesiæ, non membra. Etenim simile argumentum fit contra illos, si quidem peccatores sunt partes ciuitatis Babyloniæ, & diaboli, ergo non sunt partes Ecclesiæ. Alia solutione confutatur hoc argumentum, si dicamus, quòd in nobis corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus verò viuit propter iustificationem, spiritus seruit legi Dei, caro autem legi peccati, spiritus cōcupiscit aduersus carnem, caro aduersus spiritum, non obstante quòd duæ hæ partes collegatæ sunt in vno eodēque supposito hominis. Quid igitur mirū, quòd in mystico corpore Christi, quatidiu peregrinamur hic a Domino, sint simul colligata membra quædam diaboli cum electis membris Christi, carnales cum spiritualibus, mortui cū viuentibus? Et ideo diximus supra, malos inesse tanquam mēbra heterogenea, id est, alterius naturæ, qa mali Christiani plus habent de natura diaboli, quā de natura Christi, fide quidem sunt Christi, corde verò, & opere sunt diaboli. ¶ Ad secundam rationem dicendum est, non esse alienum à phrasi sacrarum literarum si eundem populum nunc propter iustos beatum, & sanctum, nunc propter improbos improbum, & infelicem nuncupemus. Vnde Moyses Israelem modò vocat populum electum, beatum, gentem sanctam, populum Dei peculiarem: modo durissimæ cernicis populum, stultum, & insipientem. Et Isaias interdum populum Gomorræ, interdum populum Dei appellat. Neque Augustinus dubitauit Ecclesiā nigram in malis, formosam in bonis interpretari. 3. libro de doctrina Christiana, capit. 32. & Origines Ecclesiam propter eos, qui columbas in ea vendunt, ipse luncam latronum appellauit tracta. 15. in Matth. capitu. 21. Possumus etiam respondere ad argumentum propositū, quòd est maior quædā vis boni, quam mali, plusq; valere paucos bonos, vt plebs bona sit, quàm multos malos, vt nominetur mala. Demum dico Ecclesiā dici sanctā multis titulis, quos suprà cōnumeratimus. Vnde quamuis mali in ea sint quam plurimi, Sinagoga Satanæ appellari non potest. Hinc enim in Concilio Constantiensi damnatus est quidam hęreticus eo quòd appellauerit Romanā Ecclesiam Synagogam Satanæ. ¶ Ad tertiam rationem dicendum, membrum in sua naturali dispositione, & tēperamento constitutum exposcere vitam, & vitam quidē sensitiuam, veruntamen si extra tale temperamentum existat potetit rationem membri obtinere sine vita sensitiua, dumodò habeat vegetabilem, vt patet in exemplo manus aridæ & mortificatę. Fideles ergo quando sunt in charitate, membra sunt perfecta, quippè qui fidem viuā habeant, at peccatores charitate vacui membra sunt imperfecta, & extra naturalē dispositionem cōstituta in genere gratiæ, cum solum habeant fidem informem, & mortuam, ob idque dicuntur membra mortua, nihilominus tamen quia continua sunt, & vniuntur toti corpori, veram rationem retinent membrorum. ¶ Ad quartam rationem iam patet ex dictis, & nunc dico, quòd partes viuentis reuera expostulant vitam, quam nos dicimus sufficere membris mortificatis, & aridis, quæ tamen verā membra sunt si toti composito cohæreant, & vniantur, quod etiam est necessarium vt sint partes corporis viuē tis. ¶ Ad vltimam dicendum, bifariam caput influere in membra sua, vno modo influxu quodam interno confe rendo motum sensitiuum, & vim ad operationes; alio modo externo quodam influxu gubernando, & dirigēdo totum corpus; non dissimiliter Christus Dominus influit in membra influxu quodam interno gratiam, & dona supernaturalia influit quoq; influxu exteriori gubernando corpus suum mysticū, quod est Ecclesia, quem influsum communicat prælatis Ecclesiæ, potissimè summo Pontifici, quem constituit caput ipsius Ecclesiæ, quā voluit esse monarchiā, id est, vnius principatum. Schismaticus autem quia scindit se ab vnico corpore, quod Christus gubernat, non potest recipere aliquem influxū secundum exteriorem gubernationem, ac subinde ista ratione manet extra Christi Ecclesiam, veruntamen fides in schismatico sufficit vt recipiat influxum interiorem a Christo, hoc est, actum fidei. Cuius rei consideratione potest dici membrum Christi.

Ad quartā rationem. Ad vltimā rationem.

Schismatici qua rōne possunt dici membra Christi & Ecclesię.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm Christus sit caput Angelorum.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd Christus, secundum qd homo, non sit caput Angelorum. Caput enim & mēbra sunt vnius naturæ, sed Christus, secundum quòd est homo, non est conformis in natura cū Angelis, sed solùm cum hominibus: quia vt dicitur Hebræo 2. Nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit. Ergo Christus, secundum quod homo, non est caput Angelorum.

59 3. di. 13. q. 2. ar. 2. q. 1. & dist. 14. ar. 3. q. 2. & 6. c Et ver. q. 2. 9. ar. 4. & 6 Et op. 3. ca. 223. Et 1. Cor. 11. col 2. Et Ephe. 1. in fi.

¶ 2. Præterea, Illorum Christus est caput, qui pertinent ad Ecclesiam, quæ est corpus eius, vt dicitur Ephes. primo Sed Angeli nō pertinent ad Ecclesiam: nam Ecclrsia est congregatio fidelium: fides autem non est in Angelis, non enim ambulant per fidem, sed per speciem: alioquin peregrinarentur a Domino: secundum quòd Apostо. argumentatur 2. ad Corint. quinto. Ergo Christus, secundum quòd homo, non est caput Angelorum.

¶ 3. Præterea, Augustin. dicit super Ioan.* ꝙ sicut Verbum, quod erat in principio apud Patrem, viuificat animas: ita Verbum caro factum viuificat corpora, quibus Angeli carent. Sed verbum caro factum est Christus, secūdum quòd homo. Ergo Christus secundum quòd homo, nō influit vitam Angelis. Et ita secundum ꝙ homo, non est caput Angelorum.

Tract. 23. añ medū. & 19. trac. a med. tomo 9.

Sed contra est, quod Apostо. dicit Colossens. secundo. Qui est caput omnis principatus, & potestatis. Et eadem ratio est de Angelis aliorum ordinum. Est ergo Christus caput Angelorum.

Respondeo dicendum, ꝙ sicut dictum est, † vbi est vnum corpus, necesse est ponere vnum caput. Vnum autem corpus similitudinariè dicitur vna multitudo ordinata in vnum secundū diſtinctos actus siue officia. Manifestum est autem, ꝙ ad vnum finem, qui est gloria diuinæ fruitionis, ordinantur & homines & Angeli. Vnde corpus Ecclesiæ mysticum, non solùm consistit ex hominibus, sed etiam ex Angelis. Totius autē huius multitudinis Christus est caput;

Ar. 1. ad 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui propinquius se habet ad Deũ, & perfectius participat dona ipsius, nõ solùm quàm homines, sed etiam quàm Angeli: & de eius influentia nõ solùm homines recipiunt, sed etiã Angeli. Dicitur enim Ephes. 1. quòd constituit eum, scilicet Christum Deus pater ad dexteram suam in cœlestibus supra omnem potestatem, & principatum, & virtutem, & dominationem, & omne nomen, quod nominatur non solùm in hoc seculo, sed etiam in futuro, & omnia subiecit sub pedibus eius. Et ideo Christus non solùm est caput hominum, sed etiam Angelorum: vnde & Matth. quarto legitur, quòd accesserunt Angeli, & ministrabant ei.

Ad primum ergo dicendum, quòd influentia Christi super homines, principaliter quidem est quantum ad animas, secundum quas homines conueniunt cum Angelis in natura generis, licèt non in natura speciei. Et ratione huius conformitatis Christus potest dici caput Angelorum, licèt deficiat conformitas quantum ad corpus.

Ad secundum dicendum, quòd Ecclesia secundum statum viæ est congregatio fidelium: sed secundum statum patriæ est congregatio comprehendentium. Christus autem non solùm fuit viator, sed etiam comprehensor. Et ideo non solùm fidelium, sed etiam comprehendentium est caput: vtpote plenissimè habens gratiam & gloriam.

Loco citato in argu.

Ad tertium dicendum, quòd August.* ibi loquitur secundum quandam similationem causæ ad effectum: prout scilicet res corporalis agit in corpus, & res spiritualis in res spirituales. Tamen humanitas Christi ex virtute spiritualis naturæ, scilicet diuinæ, potest aliquid causare non solùm in spiritibus hominum, sed etiam in spiritibus Angelorum, propter maximam coniunctionem eius ad Deum, scilicet secundum vnionem personalem.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio. Coloss. 2.

COnclusio est affirmatiua, patet ex Apostо. ad Colos. 2. loco citato a D. Thom. Deinde probatur, nam ordinantur homines, & Angeli ad vnum finem, videlicet, ad gloriã diuinæ fruitionis. Vnde corpus mysticum Ecclesiæ constitit non solum ex hominibus, sed etiam Angelis, cuius caput est Christus, qui in omnes influit, vt dicit Apostol. ad Ephe. 1. quòd constituit eum Deus super omnem principatum, & potestatem, &c. Vnde & Angeli ministrant ei. Matth. 4.

Ephe. 1.

Matth. 4.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Vtrũ Christus ẽm qd hõ sit solũ caput hominum?

Prim. arg. Dionysius.

IN hoc articulo duæ quæstiones sunt diligenter examinandæ, prima est, Vtrum Christus secundum quòd homo, sit solùm caput hominum, an etiam Angelorum? & videtur primum esse verum, nam Deus semper moderatur, ac disponit inferiora per superiora, vt docet frequenter Dionys Dionysius, præcipuè in libro de diuinis nominibus, capitulo decimotertio. At Christus secũdum quòd homo est, inferior est Angelis, iuxta illud: Minuisti eum paulò minus ab Angelis, ergo non est caput Angelorũ.

¶ Deinde, Christus secundum quòd homo non potest quicquam influere in Angelos, si quidem secundum quod homo corporeus est, & res corporea in spiritum operari non potest, ergo non est Angelorum caput.

Secũdum.

¶ Tertiò, conditiones capitis respectu Angelorum Christo non competunt, caput enim oportet vt sit eiusdem naturæ cum membris, at Christus non est eiusdem naturæ cum Angelis, quia nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit Deus.

Tertium.

¶ Quartò, Christus secundum, quòd homo non est causa gratiæ, & gloriæ Angelorum, at de ratione capitis in genere gratiæ est quod influat, & causet gratiã, ergo Christus secundum quòd homo non est Angelorum caput. Maior huius argumenti probatur, nam etiã si verbum Dei non fieret caro, beatificarentur, & gratiam non acceperunt ex Christi meritis, si quidem Angeli sancti nunquam indiguerunt redemptore, nunquam enim sub captiuitate peccati exciterunt. Cõfirmatur hoc ipsum, nam dicere quòd Christus secundum quod homo est caput Angelorum propriè est incidere in sententias Origenis damnatas. Dicit enim Origenes tomo in Ioannem 1 elucidans illud, & verbum erat apud Deum; Christum passum esse non solum pro hominibus, sed etiam pro Angelis, atque syderibus in hæc verba: Quoniam igitur is, qui tam magna habet, & est aduocatus, compassus nostris infirmitatibus, quod tentatus est per omnia humana pro similitudine, atque peccato, magnus est Pontifex, cum non pro hominibus solis, sed etiam pro omni, quod rationis est particeps, hostia, quæ semel oblata est, semetipsum obtulisset. Nam excepto Deo, pro omnibus mortem gustauit, vt in quibusdam Epistolæ ad Hebræos exemplaribus positum est, Dei mu nere, & gratia. Siue autem Deo excepto pro omnibus mortem gustauit, nõ solum pro hominibus mortem perpessus est, sed etiam pro reliquis, quæ ratione vtuntur: siue Dei gratia pro omnibus mortem gustauit, pro omnibus præter Deum morte pertulit. Gratia enim Dei mortem gustauit pro omnibus. Etenim absurdum est, eum pro humanis quidem peccatis mortuum esse dicere, non autem etiam pro aliquo alio, quod præter hominem in peccato fuit, veluti pro stellis, cum nec stellæ omninò mundæ sint coram Deo. vt in Iob legimus capitulo vige simoquinto. Stellæ autem non sunt mundæ coram ipso, nisi forte hyperbolicè hoc dictum sit. Idem habet Origenes Homilia prima, in Leuiticum in qua indicat Christum passum esse non solum pro peccatis hominum, sed etiam Angelorum. Ad eandem sententiam alludit Homilia secunda, in Leuiticum, & in libro primo commenta, in Epistola ad Ephesios, explicans illud eiusdem Epistolæ. Omnia subiecit sub pedibus eius. Sed & Hieronymus explicans illud verbum ad Ephesios secundo. Veniens euangelizauit pacem, a Ruffino reprehensus est, q Origenẽ imitatus affirmauerit omnes creaturas tam homines, quàm Angelos sanguine Christi purgatas, inquiens: Crux Domini non solùm terræ, sed & cælo profuit, non solum hominibus, sed Angelis; & omnis creatura Domini sui cruore purgata est.

Quartum.

Confir.

Iob. 25.

Hieronym.

¶ Pro expositione veritatis est prima conclusio. Indubie asserendum est Christum Dominum esse Angelorũ caput. Hoc probant euidenter autoritates scripturæ diuinæ, quæ in articulo sunt adductæ, & efficaciter probant saltem Christum Dominum, vt Deus est, esse Angelorum caput.

Expositio q̃nis. 1. Conclu.

¶ Secunda conclusio, certè statueudum est Christum Dominum prout homo esset caput Angelorum; & Gabriel & alij, qui cõtrarium audeant affirmare temerariè loquuntur. Probatur conclusio, tum quoniam omnes Doctores Scholastici amplectuntur nostram sententiam, tum vero quoniam videtur affirmari in Epistola ad Ephesios capitulo primo. Sic enim inquit Paulus, quod Deus pater suscitauit Christum a mortuis, & constituit eum super omnem principatum, & quòd omnia subiecit pedibus eius, Certe loquitur Paulus de Christo, vt homo est, etenim vt sic suscitatus est a mortuis, vt sic constitutus est super omnem principatum.

2. Conclu.

Ephe. 1.

Et

Et illud verbum constitutus est, planè designat Christum habere hanc dignitatem ex dono & gratia Dei patris, & non ex natura tantum diuinitatis. Ad idem confirmandum valet aliud argumentum. Nam si Christus esset caput Angelorum duntaxat, vt Deus est, non esset magis caput quàm pater aut Spiritus sanctus, cum tamen tota series scripturarum tribuat hanc prærogatiuam Christo Domino. Ad hæc omnes conditiones capitis conueniũt Christo prout homo est, comparatione ad Angelos, si quidem Christus, vt homo conformis est Angelis secundum animam rationalem. Rursus est magis propinquus Deo, atque etiam est perfectior in bonis spiritualibus, vt planè asseritur Ioannis. 1. ad Ephesios. 1. ad Hebræos. 1. ad Philippenses secundo, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum. Præterea influit in Angelos dona gratiarum. Quod patet ex tribus actibus, quos exercet Christus vt homo circa Angelos. Primus est illuminare Angelos docendo illos ea, quæ ipsi ignorabant. Etenim qui beatiores sunt & plura vident in verbo, illuminant alios qui in vita beata inferiore gradu sunt constituti, & anima Christi inter omnes creaturas beatissima est, & plura videt in verbo, quam Angeli, ergo illuminat Angelos Sic docet Dius Dionysius capitulo. 7. de cœlesti hierarchia inquiens illam quæstionem, quæ habetur Isaiæ. 63. Quis est iste, qui venit de Edom? propositam esse ab Angelis, quibus ipse Christus respondit, ego qui loquor iustitiam & propugnator sum ad saluandum. De qua re etiam est videndus D. Thomas infrà quæst. 59. articulo vltimo. Secundus actus est mittere Angelos in ministerium nostrum, de quo loquitur agens Diuus Paulus ad Hebræos. 1. Tertius actus est iudicare Angelos, de quo munere agit Diuus Thomas in 3 parte loco nunc indicato. Illud tamen animaduertat Theologus, quod non solum Christi anima exercet istos actus in Angelos, verum etiam Christi corpus sanctissimum, prout docet Diuus Thomas in hoc articulo in solutione tertij. Ad cuius rei explicationem affert optimum exemplum Caietanus. Sicut phantasma corporeum illustratũ lumine intellectus agentis elcuatur, vt possit in anima ipsa causare species intelligibiles, sic & potiori quadam ratione corpus Christi est cõiunctũ verbo Dei personaliter & eleuatur vt possit in Angelos agere, vt instrumentum verbi, itaque Christus etiam secundum corpus est caput Angelorum. ¶ Tertia conclusio. Manifestum est, non tam influere Christum in Angelos, quam in homines, quos redemit sanguine suo, & illos docuit olim per se ipsum, & iustificat à peccatis, in quorum gratiam venit in orbem. Ob idque homines vocat fratres ad Hebræos 2. Vnde principalius & perfectius dicitur caput hominum, quàm Angelorum. ¶ Ad argumenta. Ad primum dicendum, Christum esse caput Angelorum secundum esse supernaturale, quo longè superat omnes creaturas factas & factibiles. ¶ Ad secũdũ argumentum dicendum, quòd vt est instrumentum diuinitatis benè potest influere in Angelos, prout iam expositum est. ¶ Ad tertiũ iam à nobis est demonstratum, quomodo omnes conditiones capitis conueniant Christo comparatione ad Angelos. Et certè quantum ad animam rationalem spiritus est, scut & Angeli spiritus sunt.

Ioan. 1. Ephe. 1. Philæ. 1. 2. Ad Phil. 2.

Dionysius Esai. 63.

D. Thom.

Ad Heb. 1.

D. Thom.

Caietanus.

3. Conclu.

Ad Heb. 1.

Ad argumenta.

Ad primũ argum.

Ad 2cdm.

Ad tertiũ.

¶ Ad quartum vt rndeatur sciẽdũ est, quòd in eo insinuatur grauis & difficilis quæstio, Vtrũ Christus Dominus sit caput Angelorum per modum redemptionis & meriti sic quod per modum redemptionis & meriti cau sauerit gratiam & gloriam Angelorum sicuti hominũ, si cut reuera collata fuit patribus antiquis propter merita Christi? A parte affirmante sunt hæc argumenta. ¶ Primum colligitur ex sanctis scripturis. Nam ad Ephesios. 1. dicitur, quòd Deus pater proposuit instaurare omnia in Christo, quę in cœlis & quę in terra sunt in ipso, & ad Colossenses. 1. Pacificans per sanguinem eius siue quæ in cœlis siue quæ in terra sunt. Et Apoc. 12. describitur bellum inter Angelos bonos & malos, & dicitur, quod boni vicerunt propter sanguinem agni. Atque in eiusdem rei confirmationem solet adduci illud. Ioan. 7. Ille homicida

Ad quartũ

Grauis q̃stio, vtrũ Angelis collata sit gratia ex meritis Christi.

Ephe. 1. Ad Col. 1. Apoca. 12.

Ioan. 8.

erat ab initio & in veritate non steterit, quæ scriptura non potest apertè intelligi in hũc sensum, quòd diabolus fuerit ab initio homicida, quia occidit hominem in anima & corpore. Abstulit enim vitam animæ, & corporis, non ab vno homine sed ab humano genere. Hic sensus, quan quam a sanctis Patribus huic sententiæ accommodetur, videtur esse violentus. Nam prius quã a veritate cecidit; dicitur homicida, ergo non loquitur de morte, quã primo parenti intulit, postquam a cælo exclusus est. Vnde sensus germanus & verus huius sententiæ videtur esse, quòd Angelus, qui diabolus est, cognouit mysterium incarnationis Dominicæ, & Christum futurum Angelorũ & hominum caput, considerans̃que suam naturam longè excedere humanam despexit illum per odium mentale, quod est homicidium iuxta illud, qui odit fratrem suum homicida est, cui sensui rectè quadrat quod antece dit, vos desideria patris vultis facere, videlicet, volentes me interficere.

¶ Secundum argumentũ sumitur ex autoritate D. Bernardi serm. 22. in Cantica exponens illud 1. Cor. 1. Qui factus est nobis a Deo sapientia, iustificatio, sanctificatio, & redemptio, scribit hæc omnia quatuor fuisse Christũ Iesum Angelis, & exponit quo pacto fuerit illis redemptor, inquiens, quod fuerit redemptor detinendo illos & præseruando, ne laberentur in peccatum. D. Thomas in articulo 9. præcedẽtis quæstionis expresè affirmat, Christo collatam esse gratiam tanquam principio vniuersali omnium habentium gratiam, & ar. 11. scribit, Christum esse vniuersale principium gratificationis. Quem locum explicans Caietanus inquit, fuisse vniuersale principiũ gratificationis etiam Angelorum. Rupertus Abbas exponens illud Ioan. 8. Ille homicida erat ab initio, lubens amplectitur istam sententiam, & multi autores nostræ ætatis pedibus manibus̃que eam tenent, existimantes esse veram, & arbitrantes in hoc amplificari & illustrari Christi gloriam.

Secũdum. Bernardꝰ. 1. Corin. 1.

D. Thom.

Caietanus

Rupertus.

¶ Tertium argumentum est. Nam primum in vnoquoque genere est causa omnium aliorum, quę sub illo genere continentur, sed Christus est primum in genere gloriæ & gratiæ, ergo est causa omnis gratiæ & gloriæ, quæ ad alios deriuatur. Hoc ipsum cõfirmatur. Nam si Christus in genere gratiæ non est primus, sequitur, quod sit alius in hoc genere primus, qui sit regula & mensura, ad cuius comparationem & mensuram, cæteri qui gratificeantur debeant mensurari & expendi.

Tertium.

Confir.

¶ Quartum argumentum, Angeli habuerint fidem in Christo, credendo in ipsum, ergo per fidem in Christum communicatum est illis meritum Christi. Antecedens probatur. Nam Angeli antequam essent beati cognouerunt mysterium incarnationis, & non per euidentem cognitionem, ergo per fidem. Sed iam probatur consequentia. Nam hominibus communicatur meritũ Christi per fidem in ipsum, ergo si Angeli habuerunt veram fidem in Iesum Christum, communicatum vtique fuit illis meritum Christi, per quod sunt iustificati & gratificati. Et sanè si Angeli habuerunt fidem in Christum, ergo habuerunt spem in illum, habuerunt quoque amorem erga illum.

Quartum.

¶ Vltimo, Christus est caput Angelorum & hominũ, ex quo consequens est, quòd tam Angeli quam homines sint membra huius capitis, at si non causaret gratiam & gloriam in Angelis, nõ esset vna rõne caput vtrorũque, nec Angeli & homines constituerent vnum corpus, nec vnam Ecclesiam in genere gratiæ & gloriæ. Certè si non influeret in Angelis gratiam & gloriã, quæ dona influit in hominibus, æquiuocè diceretur influere, ac rursus homines & Angeli inter se non haberent cohærentiam, & vnionem in gratia & charitate. Hoc confirmatur. Alioquin enim non esset Christus magis caput Angelorum, quàm hominum in statu innocentiæ. Etenim sicut non causauit gratiam primorum parentum in statu illo fœlicissimo sic nec causauit gratiam Angelorum.

Vltimum.

Confir.

¶ In hac quęstione explicanda quidã Doctores existimant, & eorum opinio probabilis est, & pia, quòd Angelis fuit collata gratia, & gloria ex meritis Christi, verum

Expositio dubitationis propositæ.

Angelis non est data gratia ex meritis Christi.

N 2 mihi

Universidad de Deusto
Biblioteca

mihi contraria sententia semper vita est probabilior,& magis consentanea diuinæ Theologiæ; & quòd ita sit hæc argumenta comprobant. In primis Christus Dominus non est incarnatus, nec mortuus pro Angelis, sed solum pro hominibus mortuus est & passus, vt tota series sacrarum literarum plane testatur, & patet ex illo, quod proclamant Angeli Lucæ secundo. Natus est vobis hodie saluator, non dixere nobis, sed vobis, & in eo testimonio, quod citat Bernardus, primo Corinthiorum 1. Qui factus est nobis à Deo sapientia, sanctificatio, &c. & in Symbolo consitemur, Qui propter nos homines & propter nostram salutem descendit de cęlis: ac si pro Angelis incarnatus fuisset & mortuus, scriptura diuina id non subticuisset, maximè cum Angeli excedant in numero & dignitate creaturas omnes corporales. Certè id videtur significasse Paulus, cum inquit ad Hæbreos secundo. Nunquam enim Angelos apprehendit: illud, enim, habet vim causalis, sensus est, Messiam de quo tam magnifica dixi, facio hominem mortalem, quia facio eum hominem mortalium liberatorem, imo non ego, sed scriptura, nusquam enim Angelos apprehendit, id est, nusquam scriptura eum inducit apprehendentem Angelos, esique præsemis temporis illud verbum, apprehendit, cuius vim explicat Chrysostomus. Verbum, inquit, apprehendit, metaphoram habet sumptam ab eo, qui magno studio insequitur aliquem, omniaque facit, vt fugientem occupet, & apprehendat, non ergo propositum Christi fuit apprehendere Angelos & illos insequi, vt salutarem gratiam illis conferret. His accedit alterum argumentum non contemnendum. Nam si Christus pro Angelis incarnatus est & passus, consequens est, quòd Angeli aliquo modo a Christo sunt redempti, siquidem Christi meritis fuerunt præseruati ne laberentur in peccatum, quemadmodum beatissima Virgo propriè fuit redempta a Christo, etiam secundum illos, qui tenèt eam a peccato originali fuisse immunem, quoniam ex meritis Christi fuit ab illo peccato præseruata. Sed & tertium argumentum subnectitur. Nam certè apud antiquos patres Origenes male audiebat, eo quod diceret Christum pro Angelis fuisse passum, condemnabantque istam sententiam errotis. Quod si aliquo in sensu vera esset, non vtique eam absolute damnassent. Præterea hoc ipsum confirmo. Nam si Christus esset causa iustificationis & gratiæ & gloriæ Angelorum, sequeretur quod filius Dei veniret in carne etiam si homo non peccasset, consequens est contra doctrinam veram, quam statuimus supra quæstione prima, articulo tertio: quòd id sequatur patet. Nam Angelis data est gratia ante quam primus homo peccasset, ac sine dependentia & ordine ad primi parentis peccatum, ergo illis data fuit gratia ex meritis Christi, futurum vtique erat meritum Christi, etiam si perseuerasset status innocentiæ & primus homo non peccasset. Postremo sic argumentor. Si Angeli iustificati essent per Christum, non essent glorificati ante Christum, at omni dubio procul Angeli fuerunt beati ante Christi aduentum, ergo non acceperunt gratiam per Christum. Maior huius argumenti sic ostenditur. Nam ad eum modum argumentatur Diuus Paulus ad Hebræos vndecimo, de patribus antiquis, qui ex eo quod per Christum erant adducendi in gloriam, non acceperunt gloriam, nec consummatam gratiam, vsque dum Christus eam fuit consequutus. Hæc sententia, quam tot argumentis confirmauimus, est assertio omnium Theologorum Scholasticorum. In primis est sententia Diui Thomæ in secunda distinctione nona, quæstione prima, articulo octauo, ad secundum. Vbi dotet operationem hominis fuisse efficaciorem ad merendam æternam vitam, quam sit operatio Angeli. Et inter alias rationes pro hac veritate, hanc vnam affert, scilicet, quia operatio hominis fundatur in meritis Christi, & nō operatio Angeli, & cum gratia Christi, & meritum eius sit infinitum, communicat maiorem efficaciam. Et idem Diuus Thomas quæstione præcedenti. 7. articulo vndecimo, dicit quòd gratia fuit data animæ Christi tanquam principio vniuersali gratificationis in natura humana, & tamen si Christus esset causa meritoria in ordine ad Angelos, non limitasset Diuus Thomas virtutem eius in naturam humanam, & quæstione vigesimanona, de veritate articulo septimo, ad quintum dicit, quòd Christus non mernit Angelis præmium essentiale. Et super primum caput in Epistola ad Ephesios dicit Diuus Thomas. Christus erat instaurans omnia, siue quæ in cœlis, siue quæ in terris sunt, &c. explicat instaurasse non redimendo vel mouendo pro Angelis sed reparando Angelorum ruinas.

Luc. 2.

2. Cor. 1.

Hebr. 2.

Chrysost.

Hebr. 11.

D. Thom.

¶ Ad argumenta in contrarium dicendum est. Ad primum ex sanctis scripturis dicendum est, quòd scriptura ad Ephesios primo debet explicari ad istum modum, homines & Angelos, qui per peccatum diuisi erant, Deum voluisse coniungere, ac vnire per Christum, & in Christo vt in capite. Sed præstat explicare cum Diuo Augustino in Euchiridio capitulo sexagesimosecundo, & capitulo sexagesimotertio, vbi sic habet. Et vtique nouerūt sancti Angeli docti de Deo, cuius veritatis æterna cōemplatione beati sunt, quanti numeri supplementum de genere humano integritas illius ciuitatis expectet. Propter quod ait Apostolus, instaurari omnia in Christo, quæ in cęlis sunt, & quæ in terris. In ipso quippè instaurantur quæ in cælis sunt, cum id, quod inde in Angelis lapsum est, ex hominibus redditur. Instaurantur autem quæ in terris sunt, cum ipsi homines, qui prædestinati sunt ad æternam vitā a corruptionis vetustate tenouantur. Ac sic per illud singulare sacrificium, in quo mediator est immolatus, quod vnum multæ in lege victimæ figurabant, pacificantur cęlestia cum terrestribus, & terrestria cum cælestibus. Quoniam sicut idem Apostolus dicit, in ipso complacuit omnem plenitudinem diuinitatis inhabitare, & per eum reconciliari omnia in ipsum, pacificans per sanguinem Crucis eius, siue quæ in cęlis sunt, siue quæ in terris. Pax ista præcellit, sicut scriptum est, omnem intellectum, neque scirī a nobis, nisi cum ad eam venerimus poteſt. Quomodo enim pacificantur cęlestia nisi in nobis, id est concordando nobiscum? nam ibi semper est pax, & inter se vniuersis intellectualibus creaturis, & cum suo creatore. Quæ pax præcellit, vt dictum est, omnem intellectum, sed vtique nostrum, non eorum, qui semper vident faciem patris. Nos autem quā tuscunq; sit nobis intellectus humanus, ex parte scimus, & videmus nunc per speculum in ęnigmate. Cum vero æquales Angelis Dei fuerimus, tunc quemadmodum & ipsi videbimus facie ad faciem, tantamque pacem videbimus erga eos, quantam & ipsi erga nos; quia tantum eos diligemus, quantum ab eis diligimur. Itaque pax eorum nota nobis erit, quia & nostra talis ac tanta erit, nec præcellet tunc intellectum nostrum. Dei vero pax, quæ illic est erga eos, & nostrum & illorum intellectum sine dubitatione præcellet. De ipso quippè beata est rationalis creatura quæcunque beata sit, non ipse de illa. Vnde secundum hoc melius accipitur quod scriptū est; Pax Dei, quæ præcellit omnem intellectum, vt in eo quod dicit, omnem, hoc ipse intellectus sanctorū Angelorum esse posuit exemptus, sed Dei solius. Neque enim & ipsius intellectum pax eius excellit. Hactenus Augustinus. Ad eundem modum debet exponi scriptura citata ex Epistola citata ad Colossenses. Ad tertiam scripturā ex Apocalypsi dicendum est, quòd nihil contra nos concludit. Nam post descriptum prælium inter Angelos bonos & malos, interposuit Diuus Ioannes hæc verba. Victus est accusator fratrum nostrorum. Vocant autem in eo loco Angeli homines fratres; & post hæc verba ait Ioannes. Et ipsi vicerunt eum propter sanguinem agni. Quæ sententia ad homines est referenda. Nam continuo sequitur, Et non dilexerunt animas suas vsque ad mortem. Ad quartam scripturam dicendum est ex D. Augustī. vndecimo, super Genesim ad literam capitu. 16. Verumque ab initio intelligamus non solum quod homicida fuit, verum etiam quod in veritate non steterit. Et homicida quidem ab illo initio, ex quo homo potuit occidi, non autem potuit occidere ante quam esset qui occideretur, ab initio ergo homicida diabolus, quia ipse occidit hominem ante quam nullus hominum. In veritate non stetit, & hoc ab initio, ex quo ipse creatus est, qui staret, si stare voluisset.

Ad argumenta. Ad primū argum. Ad Eph. 1. Augusti.

D. August.

Ad secūm. Bernardus.

¶ Ad secundum argumentum ex autoritate Sāctorū ad Diuum Bernardum respondetur, q; fortassis Diuus Bernardus fuit in ista sententia, sed nos discedimus ab eo sequentes placitum aliorum Doctorum. Vel fortassis Diuus Bernardus loquitur eo in loco de Christo, vt Dei verbum est, & causa effectiua totius sanctitatis, non autem de Christo vt homo est. Si enim inquit: Qui a principio erat Angelis sapientia, iustificatio, sanctificatio, & redemptio, factus est nobis illa quatuor in tempore. Ad Diuum Thomam respondetur in articulo 11. addidisse, expresè esse principium vniuersale gratificationis in natura humana. Per quæ verba explicandus est idem autor in articulo 9. & licèt Caietanus id extenderit ad Angelos, tamen reuera intelligendus est Caietanus iuxta mētem Diui Thomæ in hoc articulo, hoc est, de influentia secundum quædam charismata gratiæ, quæ supra a nobis sunt commemorata.

Caietanus.

Ad tertiū.

¶ Ad tertium argumentum dicendum est, satis esse vt aliquid dicatur primum in aliquo genere, quòd sit exemplar reliquorum, quæ sunt in illo genere, sic homo dicitur primum in genere animalium, tametsi nō influat in animalia cætera, Christus autem exemplar est & idea totius gratiæ & sanctitatis, ad quam ideam qui proprius accedit, siue Angelus, siue homo sit, gratior est. Adde his, Christum Dominum influere etiam in Angelos charismata quædam spiritualia ad gratiam & gloriam pertinentia, prout supra expositum est. Et per hoc patet ad confirmationem huius argumenti.

Ad quartū.

¶ Ad quartum in primis negatur antecedens, cuius ratio est. Nam licèt verum sit Angelos fuisse viatores, & habuisse fidem circa aliqua mysteria reuelata; quibus præstabant assensum p fidē, veruntamen ignorabant mysterium Incarnationis, & sic non credebant in Christum, quippe qui illum ignorabant. Verum est tamen, quòd a principio (uæ beatitudinis reuelatum est illis mysterium Incarnationis non quo ad omnia, sed secundum aliqua, iuxta illud Isaiæ. 63. Quis est iste, qui venit de Edom? Et illud Psalmi 23. Quis est iste rex gloriæ? interrogatio est Angelorum inferiorum cupientium de mysteriis Christi illuminari. Illud etiam responderi potest, quòd licèt habuerint fidem in Iesum Christum cum essent viatores, non est inde consequens, quod per eam fidem communicatum sit illis meritum Christi, per quod iustitiam & gratiam consequerentur. Nam & primus parens in statu innocentiæ habuit fidem Christi venturi, at in eo statu non habuit gratiam ex meritis Christi.

Isaiæ 63. Psalm. 23.

Ad quintum.

¶ Ad quintum argumentum dicendum est, caput non ex æquo influere in omnia membra & in omnes corporis partes. In quasdam siquidem partes perfectiorem motum & sensum influit, in quasdam vero imperfectiorem motum, & quandoque sine sensu, nihilominus tamen respectu omnium retinet vnam capitis rationem. Ad eundem modum Christus vniuocè dicitur caput hominum & Angelorum, quamuis non eodem modo in vtrosque influat, sed peculiari quodam modo dicitur hominum caput: similiter vt tota multitudo hominum & Angelorum dicatur vnum corpus, & vna Ecclesia, sat fuerit vt docet Diuus Thomas in articulo, quod ordinetur ad vnum finem beatitudinis, quamuis caput diuersimodè influat in partes istius corporis & Ecclesiæ, redemptio ergo hominum a peccato fuit finis intentus in incarnatione, ac illuminatio Angelorum, collatio accidentium gratiæ & gloriæ, quæ per Christum Dominum facta est, fuit effectus consequens incarnationem.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrùm gratia Christi, secundum quam est caput Ecclesiæ, sit eadem cum gratia habituali eius, secundùm quòd est quidam homo singularis.

AD quintū sic proceditur. Videtur, quòd nō sit eadē gratia, qua Christ⁹ est caput Ecclesię, cū gratia singulari illius hominis. Dicit enim Apost. Roman. 5. Si vnius delicto multi mortui sunt, multò magis gratia Dei, & dono, in gratia vnius hominis Iesu Christi in plures abūdauit. Sed aliud est peccatum actuale ipsius Adæ, & aliud peccatum originale, quod traduxit in posteros, Ergo alia est gratia personalis, quæ est propria ipsius Christi, & alia est gratia eius, in quantum est caput Ecclesiæ, quæ ab ipso ad alios deriuatur.

60 3. di. 13. q. 3. ar. 2. q. 1. & 2. Et 4. dist. 5. q. 1. arti. 3. q. 2. ad 3 Et veri. q. 10 ar. 2. c. fi. & 6. Et op. 3. c. 222. & 223. Et Ioan. 3. li. 6. col. 2.

¶ 2. Præterea, Habitus distinguuntur secundum actus. Sed ad alium actum ordinatur in Christo gratia eius personalis, scilicet ad sanctificationem illius animæ, & ad alium actum ordinatur gratia capitis, scilicet ad sanctificandum alios. Ergo alia est gratia personalis ipsius Christi, & alia est gratia eius, in quantum est caput Ecclesiæ.

¶ 3. Præterea: Sicut suprà dictū est, † in Christo, distinguitur triplex gratia, scilicet gratia vnionis, gratia capitis, & gratia singularis illius hominis: sed gratia singularis Christi est alia a gratia vnionis: ergo etiam est alia a gratia capitis.

q. 6. arti. 6.

Sed cōtra est, quod dicitur Ioa. primo. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Secundum hoc autem est caput nostrum quod ab eo accipimus. Ergo secūdum hoc, quòd habuit plenitudinem gratiæ, est caput nostrum. Plenitudinem autem gratiæ habuit, secundū quod perfectè fuit i illo gratia personalis: vt suprà dictum est. * Ergo secundum gratiā personalē est caput nr̄m, & ita nō est alia gratia capitis, & alia gratia personalis.

q. 7. arti. 9.

Respondeo dicendum, q̄ quia vnumquodq; agit, in quātum est ens actu, oportet q̄ idem sit actus, quo aliquid est actu, & quo agit, sicut idē est calor, quo ignis est calidus, & quo calefacit. Nō tamē omnis actus, quo aliquid est actu, sufficit ad hoc, q̄ sit principium agendi in alia: cùm enim agens sit prestantius patiente (vt Aug. dicit 12. super Gen. ad literā: * & Philosophus in 3. de anima †) oportet qd agens in alia, habeat actum secundum eminentiam quādam. Dictum est autem suprà, * q̄ in anima Christi recepta est gratia secundum maximā eminentiam: & ideo ex illa eminentia gratiæ, quam accepit, competit sibi q̄ gratia illa ad alios deriuetur: quod pertinet ad rationem capitis. Et ideo eadem est secundum essentiam gratia personalis, qua anima Christi est

Aug. li. 12. c. 16. circa med. to. 3. † Arist. de anima. l. 3. tex. 19. * ar. 1. huius q. & q. 7. arti. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

iustificata,& graria eius,secundum quam est caput Ecclesiæ,iustificans alios;differt tamen secūdum rationem

Ad primum ergo dicendum, quòd peccatum originale in Adam,quod est peccatū naturæ, deriuatum est a peccato actuali ipsius,quod est peccatum personale:quia in eo persona corrupit naturam:qua corruptione mediante,peccatum primi hominis deriuatur ad posteros,secundū ꝙ natura corrupta corrumpit personam. Sed gratia nō deriuatur a Christo in nos,mediāte natura humana, sed per solam personalem actionem ipsius Christi.Vnde non oportet in Christo distinguere duplicem gratiam: quarum vna respondeat naturæ,alia personæ, sicut in Adam distinguitur peccatum naturæ & personæ.

Ad secundum dicendum, ꝙ diuersi actus, quorum vnus est ratio,& causa alterius,nō diuersificant habitum:actus autem personalis gratiæ, qui est sanctum facere formaliter habentem, est ratio iustificationis aliorum, quæ pertinet ad gratiam capitis. Et inde est quòd per huiusmodi differentiam non diuersificatur essentia habitus.

Ad tertium dicendum, ꝙ gratia personalis & gratia capitis ordinantur ad aliquem actum:gratia autem vnionis non ordinatur ad actum, sed ad esse personale. Et ideo gratia personalis & gratia capitis conueniunt in essentia habitus, nō autem gratia vnionis. Quamuis personalis gratia possit quodammodo dici gratia vnionis: prout facit congruitatem quandam ad vnionem. Et secundum hoc vna per essentiam est gratia vnionis,& gratia capitis,& gratia singularis personæ, sed differens sola ratione.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio Ioan. 1.

COnclusio est Eadem est secundum essentiam vtraq; gratia,differunt tamen secundum rationem.Probatur ex eo quod dicitur Ioan. 1. de plenitudine eius omnes accepimus, secundum hoc autem est caput nostrū, quod ab eo accipimus, ergo secūdum hoc quod habuit plenitudinem gratiæ,est caput nostrum. Plenitudinem autem gratiæ habuit secundum quod perfectè fuit in illo gratia personalis:vt supra dictum est, ergo secundum gratiam personalem,est caput nostrum, & ita nō est alia gratia capitis & alia personalis. Hoc ipsum probatur. Nam in anima Christi recepta est gratia secuudum maximam eminentiam, & ideo ex ea,quam accepit compert sibi,quod gratia illa ad alios deriuetur,quod ad rationem capitis pertinet.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Triplex gratia in Chō Domino. Gratia vnionis,gratia habitualis,gratia capitis.

EXploratum est ex prædictis, in Christo Iesu esse triplicem gratiam,gratiam vnionis ex qua deriuatur gratia habitualis,& personalis in Christo,per quam habet,quòd sit iustissimus & sanctissimus & gratificatus super omnes,& gratia capitis, qua influit in fideles suos, veluti in mēbra sua, gratiā & gloriam. Differtque inter gratiam vnionis & gratiam habitualem Christi, quod gratia vnionis est esse personale diuinum vnitum ex gratia naturæ humanæ, vnde gratia vnionis non est ad operationē sed ad esse personale diuinum, & ideo prima est inter omnes. Præterea gratia vnionis hypostaticæ Christo est singularis,quia nullus alius hanc gratiā obtinuit, gratia vero singularis personæ conuenit etiam aliis electis,qui sunt sancti & grati cum Deo. His adde gratiā vnionis nō esse habitum, aut qualitatem sicut gratia habitualis & gratia capitis. Vnde gratia vnionis est fons omniū habitū, & charismatū,quæ sunt in anima Iesu Christi.At gratia habitualis est quædam qualitas diuinitus infusa, qua anima Christi Domini est grata coram Deo. Quamuis enim anima Christi ex eo solum, quod est assumpta ad esse personale diuinū, esset Deo gratissima, & per solam illam præeretur Christus, quidquid sibi & nobis promeruit, estque caput Ecclesiæ, voluit tamen Deus etiam qualitates & habitus infundere animæ Christi propter rationes, quas commemorauimus supra quæstione 8. illud tamen aduertat Theologus, qd hæc gratia habitualis relata ad gratias membrorum dicitur gratia capitis, vt vero gratificat animam Christi dicitur gratia personalis,itaque tantum differunt ratione. D.Thom. Vnde Diuus Thom.in tertia dist. 13.quæst. 1.articulo 2. quæstiuncula 1.docet gratiam vnionis habere rationem causæ finalis,gratiam vero singularis personæ, affirmat habere rationē causæ formalis, qua Christi anima perficitur & gratificatur, verum gratiam capitis esse tāquā causam efficientem, quia ab ea omniū gratiarum charismata,quæ cōferuntur Ecclesiæ, dimanant. Sed vt hæc melius intelligantur scire oportet,quod eminentia, quā tribuit Diuus Thomas gratiæ Christi,duplici in sensu D.Thom. interpretari potest. Vnus sensus est, quòd habeat eminentiam secundum intensionem, est enim summa omnium gratiarum:exterum ex hac eminentia inferri non potest,quod influat in alios causeque gratiam, nisi tātum ex quadam congruitate, & ex acceptatione diuina libera,quo pacto vnus homo iustus potest alteri promereri gratiam,vt Stephanus Diuo Paulo. Alia eminentia gratiæ Christi intelligi potest ex eo, quod constituitur in anima,quæ est vnita Deo per vnionem personalem,& de hac eminentia loquitur D. Tho. hoc in loco,ab ea siquidem excellētiæ dignitate habet Christi gratia, vt influat gratiam & gloriam in eos in quos ipse Christus velit,neque eius influentia potest a Deo patre non accepta ri.Illud etiā obseruet Theologus, quòd quemadmodum forma secundum quod dat esse distinguitur a seipsa secundum quod est operandi principium, differt inquam sola ratione, sic gratia personalis secundum quod efficit ipsum Christum gratum distinguitur sola ratione a se ipsa secundum quod influit in alios, neque enim dicitur gratia capitis, nisi respectu aliorum. Vltimò obseruandum est,non legitimè assignari discrimen inter gratiam personalem & gratiam capitis ex una parte & gratiam vnionis ex alia,quod gratia vnionis immediatè ordinetur ad esse personale & non ad actum & operationem, gratia autem capitis & personalis ordinetur immediatè ad actum,dico, non esse tale discrimen. Nulla siquidem gratia secundum placitum D. Thomæ ordinatur immediatè ad actum & operationem, siquidem omnis gratia residet in essentia animæ, & ordinatur ad operationem per virtutes, quæ insunt potentiis, mediatè verò omnis gratia etiam vnionis, ordinatur ad operationem: quoniam vnumquodque agit secundum quod est in actu: humanitas vero Christi est in actu per gratiam vnionis, ac subinde operatur per illam mediatè. Discrimen ergo positum est in hoc quod gratia personalis & capitis ordinantur in actum tanquam in suum finem & perfectionem. Actus siquidem gratiæ & glorię perfectiores sunt, quàm gratia capitis,& personalis. Cęterum,gratia vnionis non ordinatur ad actum tāquam ad quid perfectius, in infinitum siquidem prestantior est gratia vnionis, quàm gloria & beatitudo. Imo ipsa vnionis gratia est finis gloriæ,& de huiusmodi ordinatione ad aliquid perfectius loquutus est Diuus Thomas in hac responsione ad tertium.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrùm esse caput Ecclesiæ sit proprium Christo.

61 Inf.ar.7. c. Et vent.q. 29.art.4.c. Et 1. Cor. 11.col.3.

ADsextum sic proceditur. Videtur, quòd esse caput Ecclesię non sit proprium Christo. Dicitur enim 1. Reg. 15. Cùm esses parvulus in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es.Sed vna est Ecclesia in nouo & veteri Testamento. Ergo videtur quòd eadem ratione aliquis alius homo præter Christū poterit esse caput Ecclesiæ.

¶ 2. Præterea, Ex hoc Christus dicitur esse caput Ecclesię quòd gratiam influit Ecclesię membris. Sed etiam ad alios pertinet gratiā alijs prębere:secundum illud Eph.4 Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: sed si quis bonus est ad ędificationem fidei, vt det gratiam audientibus. Ergo videtur quòd etiam alij quàm Christo competat esse Ecclesię caput.

¶ 3. Prætereà, Christus ex eo quòd prędest Ecclesię, non solùm dicitur caput, sed etiam Pastor & fundamentum Ecclesię. Sed non sibi solum Christus retinuit nomē Pastoris, secundum illud 1.Petr. 5. Cum apparuerit princeps pastorū, percipietis immarcessibilem glorię coronā. Nec etiā nomen Fundamenti: secundum illud Apoc. 21. Murus ciuitatis habens fundamenta duodecim, ergo videtur quòd nec etiam nomen capitis sibi soli retinuerit.

Sed cōtra est, quòd dicitur Colos. 2. Caput Ecclesię est,ex quo corpus per nexus & cōiunctiones subministratum & cōstructū, crescit in augmentum Dei Sed hoc soli Christo conuenit. Ergo solus Christus est caput Ecclesię.

Respondeo dicendum, quòd caput in alia mēbra influit dupliciter. Vno modo, quodā intrinseco influxu: prout scilicet virtus notiua & sensitiua à capite derivatur ad cętera mębra. Alio modo secundum quandam exteriorem gubernationem: prout scilicet secundum visum & alios sensus, qui in capite radicantur, dirigitur homo in exterioribus actibus. Interior aūt influxus gratię, non est ab aliquo, nisi à solo Christo:cuius humanitas ex hoc, quòd est diuinitati coniuncta, habet virtutem iustificādi. Sed influxus in membra Ecclesię, quātum ad exteriorem gubernationem potest alijs conuenire. Et secundum hoc aliqui alij possunt dici capita Ecclesię:secundū illud Amos. 6. Optimates capita populorum: Differēter tamē à Christo: primò quidem quantum ad hoc, quòd Christus est caput omnium eorum, qui ad Ecclesiam pertinent, secundum omnem locum & tempus & statum: alij autem homines dicūtur capita secundum quędam specialia loca, sicut Episcopi suarum Ecclesiarum: vel etiam secundum determinatum tempus, sicut Papa est caput totius Ecclesię, scilicet tempore sui pontificatus: & secundum determinatum statum, prout scilicet sunt in statu viatoris. Alio modo, quia Christus est caput Ecclesię propria virtute & auctoritate. Alij verò dicuntur capita, in quantum vicem gerunt Christi: secundū illud 2. Corinth. 2. Nam & ego quod donaui, si quid donaui, propter vos in persona Christi; & secundū illud secūdę ad Corint. 5. Pro Christo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos.

Ad primum ergo dicędum, quòd verbum illud intelligitur, secundum quòd ratio capitis consideratur ex exteriori gubernatione: prout dicit Rex caput regni sui.

Ad secundum dicendum, quòd homo nō dat gratiam interius influendo, sed exterius persuadędo ad ea, quæ sunt gratiæ.

Ad tertium dicendum, quòd sicut Aug.* dicit super Ioan. Si præpositi Ecclesiæ Pastores, sunt quomodo vnus pastor est, nisi qa sunt illi omnes vnius membra pastoris? Et similiter alij possunt dici fundamenta & capita, in quātum sunt vnius capitis & fundaméti membra. Et tamen sicut Augustinus ibidem dicit,† pastorem esse dedit membris suis, ostium verò nemo nostrum se dicit: hoc sibi ipse proprium tenuit. Et hoc ideo, quia in ostio importatur principalis auctoritas, in quārū ost ū est, per quod omnes ingrediuntur in domum: & ipse solus Christus est, per quem accessum habemus in gratiam istam, in qua stamus. Per alia verò nomina prędicta potest importari auctoritas, nō solùm principalis, sed etiam secundaria.

* Trac. 46. I med. illius tom. 9.

† Trac. 47 in Ioan. in ter prin. & med. to. 9.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio Ad Col. 2.

COnclusio est affirmatiua. Et probatur ex ilload Colos. 2. caput Ecclesiæ est,ex quo corpus per nexus & coniunctiones subministratum & constructum crescit in augmentum Dei.Sed hoc soli Christo conuenit, ergo solus Christus est caput Ecclesiæ. Et ita Christo proprium est esse caput Ecclesiæ, vno modo secundum influxum interiorem: quia sola humanitas eius habet vim iustificandi,cum sola sit coniuncta personaliter diuinitati, sed secundum exteriorem gubernationem, commune est Christo,& alijs esse caput, differenter tamen,nam Christus est caput omnium eorum, qui pertinent ad Ecclesiā, secundum omnem locum,tempus & statum. Alij verò dicuntur capita in quibusdam specialibus locis, sicut Episcopi, vel secundum determinatum tempus, vt Papa totius Ecclesiæ tempore sui Pontificatus, & secundum determinatum statum, prout sunt in statu viatoris. Alio modo Christus est caput Ecclesiæ propria virtute,& autorita te:sed alij capita dicuntur in quantum gerunt vicē Christi secundum Apostolum 2 ad Corinth. 2. Si quid donaui vobis in persona Christi, &c.

2. Corin. 2

EXPOSITIO ARTICVLI.

Verū summus Pontifex debeat dici Ecclesiæ caput? Prim arg. Secūdum.

COntra conclusionem huius articuli duæ rationes dubitandi se offerunt. Altera est vtiūm summus Pōtifex sit dicendus Ecclesiæ caput. ¶ Ratio dubitandi est. Nam catholica Ecclesia agnoscit vnum solum caput æternę suæ salutis tam in cœlo, quam in terra, Dominū nostrum Iesum Christū, ergo summus Pontifex non est dicendus Ecclesiæ caput, ne dicamus Ecclesiam esse bicipitem,ac subinde monstruosam. ¶ Altera ratio dubitandi est in aliud extremum. Nam etiam videtur, quòd ministri sacramentorum per sacramenta causent intrius gratiam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lutherani

gratiam, ergo possunt dici capita Ecclesiarum, non solum quantum ad gubernationem exteriorem, sed etiam quantum ad influxum internum, cuius contrarium asserit D. Tho. in articulo. Propter primam rationem dubitandi hæretici Lutherani iniquo ferunt animo Papam dici caput Ecclesiæ. Sed re vera hæretico falluntur spiritu, nam licèt Ecclesia catholica solum Christum Dei filium agnoscat Dominum, ex hoc non est consequens, quòd nullus in terris Dominus agnoscendus sit. Similiter ex eo, quòd Christus est caput Ecclesiæ non est consequens, quòd Pontifex non sit caput Ecclesiæ. Ipse certè Christus manens Ecclesiæ caput, regnat, regit Ecclesiã suam, verum opus hoc suum agit per ministrum suum, Pontificem. Vnde facilè intelligitur, nihil detrahi Christo capiti, si subiectum illi Romanum Pontificem caput in terris agnoscamus. Nam cum proprium sit capitis munus, subiecta sibi membra gubernare, facit hoc ipse quidem Christus virtute sua, sed interea tamen sicut in sacramentorum administratione & in verbi sui prædicatione, sic in Ecclesiæ suæ regnorumque & prouinciarum gubernatione hominum vtitur ministerio. Neque vero inusitatum est hoc in scriptura, quòd capitis nomen hominibus tribuatur, sic Sauli dixit Samuel 1. Regum 15. caput in tribubus Israel factus es. Sic de se Dauid inquit Psal. 17. constituit me in caput Gentium. Sic apud Oseã cap. 1 legimus, ponẽt sibimet caput vnum. Sic apud Paulum 1. Corinth. 11. & ad Ephes. 5. vir caput est mulieris. Certè cum Paulus semel atque iterũ dicat; vir caput est mulieris, nõ ideo Christum esse caput mulieris negauit: Verum hoc dicere voluit, Christum caput mulieri constituisse virum, vt eam gubernaret, quam etiam gubernat Christus, sed per virum. Sic etiam cum dicitur Pontifex est caput Ecclesiæ, non Christum excludimus, qui verè caput existens, verè gubernat Ecclesiam, sed sicut mulieri virum, si huic sponsæ suæ caput constituit Petrum, & eius successorem, cuius ministerio illam gubernaret, quãdo dixit, pasce oues meas, ipse caput, ipse gubernator est Ecclesiæ suæ, ipse pastor & Episcopus animarum nostrarum. Sed interea Petrum elegit, Petrique successorem, cuius in ea pascenda, gubernandaque ministerio vteretur, quem qui pro capite non cognoscunt in varias sectas erotis diuisi sunt; sed non est opus in hac re nimis prolixe agere. Nam D. Thomas in articulo in primis eleganter exposuit, qua ratione sit proprium Christo esse caput Ecclesiæ, & quomodo hoc nomẽ alijs tribuatur. Vnde in Ecclesia non sunt duo capita, neque Ecclesia biceps est. Nam etsi sint duæ personæ Christus & Papa, at Papa est Ecclesiæ caput ex Christo instituente, & habet vices capitis ex supremo capite, ac denique Papæ potestas est deriuata a Christo, qui propria virtute gubernat Ecclesiam. ¶ Et hæc sufficiant ad depellendam primam rationẽ dubitandi. Nam de potestate Pontificis hoc in loco non est edisserendum. ¶ Ad secundam rationem dubitandi dicẽdum est in primis, quòd solus Christus dicitur caput Ecclesiæ secũdum interiorem influxum. Quoniam quamuis ministri sacramentorum per sacramenta causent gratiam, quatenus sunt instrumenta, quæ mouentur a Christo Domino, & ab eius humanitate, sunt quidem omnes instrumenta separata, humanitas vero Christi est instrumentum cõiunctum, quod mouet separata instrumenta, & ideo Christus solus dicitur caput Ecclesiæ secũdum influxum internũ. Vel dicat Theologus, & hæc est obseruanda Theologia, quòd Christus Dominus est causa principalis & agens principale respectu huius interni influxus, reliqui verò ministri Ecclesiastici tantum sunt instrumenta, & idcirco solus Christus dicitur caput secũdum internum influxum, reliqui verò instrumenta capitis. Quod autem Christus sit causa & agens principale respectu gratiæ, probatur. Quoniam ille, ac solus ille virtute sua assimilat sibi effectum, quæ est ratio agentis principalis. Etenim, quamuis Christus Dominus per humanitatem sanctissimam influat gratiam in membra ac sit caput, tamen efficacia & virtus huius actionis referenda est ad suppositum verbi, à quo sumit valorẽ illa actio. Sicuti in actione meritoria Christi efficacia & valor desumebatur à supposito non ab humanitate, quamuis per humanitatem mereretur.

1. Reg. 15. Psalm. 17. Oseæ 1. 1. Cor. 11. Ad Ephes. 5.

D. Thom.

Ad primũ argumẽtũ. Ad secm. argum.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrùm diabolus sit caput omnium malorum.

62 Inf. ar. 6.

AD septimum sic proceditur. Videtur quòd diabolus nõ sit caput malorũ. Ad rationem enim capitis pertinet quòd influat sensum & motum in membra: vt dicit quædam glo. super illud ad Eph. 1. Ipsum dedit caput, &c. Sed diabolus non habet virtutem influendi malitiã peccati, quod ex voluntate peccãtis procedit. Ergo diabolus non potest dici caput malorum.

¶ 1. Prætereà, Per quodlibet peccatum fit homo malus. Sed non omnia peccata sunt à diabolo. Quod quidẽ manifestũ est de peccatis dæmonum, qui nõ ex persuasione alterius peccauerũt. Similiter etiam nec omne peccatum hominis ex diabolo procedit: dicitur enim in libro de Ecclesiasticis * dogmatibus: Non omnes cogitationes nostræ malę semper diaboli instinctu excitantur: sed aliquoties ex motu arbitrij nostri emergũt, ergo diabolus non est caput omnium malorum.

Ca. 82. habeť inter opa Augu. tom. 3.

¶ 3. Prætereà, Vnum caput vni corpori præficitur. Sed tota multitudo malorum non videtur habere aliquid, in quo vniatur: quia malum malo contingit esse contrarium: contingit etiã ex diuersis defectibus, vt Diony. dicit 4. cap. de Diuinis nominibus. * Non ergo diabolus potest dici caput omnium malorum.

Ca. 4. par. 4. inter medium & fi.

Sed cõtra est, quod super illud Iob 18. Memoria illius pereat de terra, dicit glo. * De vnoquoque iniquo dicitur, vt ad caput. id est diabolũ reuertatur.

Est Gregor. lib. 14. moral. cap. 11. circ. prin.

Respondeo dicẽdum, quòd sicut suprà dictũ est, * caput non solum interius influit mẽbris, sed etiam exterius gubernat, eorum actus dirigendo ad aliquem finem. Sic ergo potest dici aliquis caput alicuius multitudinis, vel secũdum vtrumq; scilicet secundum interiorem influxum & exteriorẽ gubernationẽ: & sic est Christus caput Ecclesię, vt dictum est. * Vel secundum solam exteriorem gubernationẽ: & sic quilibet princeps vel prælatus est caput multitudinis sibi subiectæ. Et per hunc modum dicitur diabolus caput omniũ malorum: nam vt dicitur Iob 41. ipse est Rex super vniuersos filios superbię. Pertinet autẽ ad gubernatorem, vt eos quos gubernat, ad suum finẽ adducat: finis autem diaboli est auersio rationalis creaturę à Deo: vnde & à principio hominem ab obedientia diuini præcepti remouere tẽtauit. Ipsa autem auersio à Deo, habet rationem finis, in quantum appetitur sub specie libertatis: secundũ illud Hier. 2. A seculo confregisti iugum, rupisti vincula, & dixisti, non seruiam, In quãtum igitur ad hunc finem aliqui adducuntur peccando, sub diaboli

Art. præce.

Art. præce.

---

diaboli regimine & gubernatione cadunt: & ex hoc dicitur eorum caput.

Ad primum ergo dicendum, quòd licet diabolus interius non influat rationali menti: tamẽ suggerendo inducit ad malum.

Ad secundum dicendum, q̃ gubernator non semper suggerit singulis subiectis, vt suę voluntati obediãt, sed proponit omnibus signum suę voluntatis: ad cuius sequelam aliqui excitãtur inducti, alij propria sponte. Sicut patet in duce exercitus: cuius vexillum sequũtur milites, etiam nullo persuadente. Sic igitur primum peccatum diaboli (qui ab initio peccat, vt dicitur 1. Ioan. 3.) propositum est omnibus ad sequẽdum: quod quidã imitantur per suggestionem ipsius, quidam propria sponte absque vlla suggestione: Et secũdum hoc omnium malorũ caput est diabolus, in quãtum ipsum imitantur: secundum illud Sapien. 2. Inuidia diaboli mors introiuit in orbẽ terrarum: imitantur autem illum qui sunt ex parte illius.

Ad tertium dicendum, quòd omnia peccata conueniunt in auersione à Deo, licet ab inuicem differant, secundum conuersionem ad diuersa commutabilia bona.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio.

CONclusio est. Diabolus est caput omnium malorũ secundum exteriorem gubernationem, non secundum influentiam. Finis enim diaboli est auertere creaturam rationalem à Deo, ipsa autem auersio à Deo habet rationem finis in quantum appetitur sub specie libertatis secundum illud Ieremiæ 2. A seculo confregisti iugum, rupisti vincula & dixisti, non seruiam; & ex hoc dicitur diabolus malorum caput, & sub eius gubernatione cadunt, prout ad hunc finem peccando adducuntur.

Hier. 2.

EXPOSITIO ARTICVLI.

D. Thom. Iob 41. Luc. 11.

NOmen diaboli in præsentia non vsurpatur pro tota collectione diabolici exercitus, sed pro principe dæmoniorũ. Vnde D. Tho. in articulo in probatione suæ conclusionis adducit illud ex Iob ca. 41. Ipse est rex super omnes filios superbiæ. Illud pronomen ipse, principẽ dæmoniorũ designat: & Luc. 11. dicitur. Si sathanas sathanam eijcit. Illud etiam aduertendum est, quòd D. Thom. 1. 2. q. 10. & q. 80 ostendit multis diabolum non esse caput malorum influendo vel causando aliquid in libero arbitrio, sed solum proponendo obiectum & exornando illud, vt orator & rhetor optimus.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrùm Antichristus possit etiam dici caput omnium malorum.

63 1. 2. q. 84. art. 3. & 4. Et 3. d. 13. q. 2. ar. 1. c. Et verit. q. 29. art. 4. c. Et mal. q. 8 art. 1. co. Et opuſ. 3. ca. 223. Et 1. co. 11. col. 3. & 4.

AD octauum sic proceditur. Videtur quòd Antichristus nõ sit caput malorũ. Vnius enim corporis non sunt diuersa capita. Sed diabolus est caput multitudinis malorum: Non ergo Antichristus est eorum caput.

¶ 2. Prætereà, Antichristus est membrum diaboli. Sed caput distinguitur à membris. Ergo Antichristus non est caput malorum.

¶ 3. Prætereà, Caput habet influentiam in mẽbra. Sed Antichristus nullam habet influentiam in malos, qui eum præcesserunt. Ergo Antichristus non est caput malorum.

Sed contra est, quod Iob 21. super Illud, Interrogate quemlibet de viatoribus, dicit glo. * Dum de omnium malorũ corpore loqueretur, subitò ad omnium iniquorum caput Antichristum vertba conuertit.

Est gloſſ. Greg. libr. 15. Mora. capi. 28. in princ.

Respõdeo dicendum, quòd sicut suprà dictũ est, * in capite naturali tria inueniuntur, scilicet ordo, perfectio & virtus influendi. Quantùm igitur ad ordinem temporis, non dicitur Antichristus esse malorum caput, quasi eius peccatum præcesserit, sicut præcessit peccatum diaboli. Similiter etiam nõ dicitur esse caput malorum propter virtutem influendi: etsi enim aliquos sui temporis ad malũ sit cõuersurus, exterius inducẽdo: nõ tamen illi, qui ante eum fuerunt, ab ipso sunt in malitiam inducti, nec etiam eius malitiam sunt imitati, vnde secundũ hoc non posset dici caput omnium malorum, sed aliquorum. Relinquitur ergo, q̃ dicatur caput omnium malorũ propter malitiæ perfectionem. Vnde super illud secundę ad Thess. 2. Ostendens se tanquam sit Deus, dicit glo. * Sicut in Christo omnis plenitudo diuinitatis inhabitauit, ita in Antichristo omnis malitiæ plenitudo: non quidem ita quòd humanitas eius sit assumpta a diabolo in vnitatem personę, sicut humanitas Christi a filio Dei: sed quia diabolus suam malitiam eminentius ei influet suggerẽdo, quàm omnibus alijs. Et secũdum hoc omnes alij mali qui præcesserunt, sunt quasi quędam figura Antichristi; secundum illud 2. ad Thess. 2. Misterium iam operatur iniquitatis.

Arti. 1. huius quæst.

Gloſſ. ord. ibid.

Ad primum ergo dicẽdum, quòd diabolus & Antichristus nõ sunt duo capita, sed vnum, quia Antichristus dicitur esse caput, in quantum plenissimè inuenitur in eo impressa malitia diaboli. Vnde super illud secundę ad Thesalo. secundo. Ostendens se tanquam sit Deus: dicit glo. * In ipso erit caput omniũ malorum, scilicet diabolus, qui est Rex super omnes filios superbię. Non autem dicitur in eo esse per vnionem personalem: nec per intrinsecam inhabitationem (quia solã Trinitas menti illabitur, vt dicitur in libro de Eccles. dogm. *) sed per malitiæ effectum.

Gloſſ. ord. ibid.

* Cap. 85. inter opa Aug. to. 3.

Ad secundum dicendum, quòd sicut caput Christi est Deus, & tamen ipse est caput Ecclesiæ (vt suprà dictum est *) ita Antichristus est membrum diaboli, & tamen est caput malorum.

ar. 1. huius quæst.

Ad tertium dicendum, quòd Antichristus nõ dicitur caput omnium malorum propter similitudinem influentiæ, sed propter similitudinem perfectionis: In eo enim diabolus quasi malitiã suam ducet ad caput, per modum, quo dicitur aliquis ad caput suum proposituũ ducere, cùm illud perfecerit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMA TEXTVS.

Conclusio

CONclusio est affirmativa. Non quidem ratione temporis, quasi ei iis peccatum alia præcesserit, neque propter virtutem influendi, licèt aliquos sui temporis ad malum sit inducturus, cum præcessores ab eo nō sint inducti, sed dicitur caput esse omnium malorum propter malitiæ perfectionem. Nam mali qui præcesserunt, sunt quasi figura quędā Antichristi, & sicut caput Christi est Deus, & tamen ipse est caput Ecclesiæ, ita Antichristus est membrum diaboli, & tamen est caput malorum, secundum similitudinem perfectionis, quod & autoritate glossæ confirmatur super illud Iob 21. Interrogare quęlibet de viatoribus.

EXPOSITIO ARTICVLI.

De Antichristo dogmata quædā certissima.

QVibusdam videtur fabulosum, quod de Antichristo dicitur. Cæterum fabulosum esse nequit, quòd diuina scriptura exactissimè tradit nobis, exponēs & nomē Antichristi, & cōditiones personę ipsius, & quādo veniet, & quomodo dominabitur, & qualiter destruetur per Christum regnum eius. Ioannes dicit prima sua cano. cap. 2.

1. Ioan. 2.

Filioli nouissima hora est, & sicut audistis, quia Antichristus venit, & nunc Antichristi multi facti sunt, vnde scimus, quia nouissima hora est, & statim subijcicns definitionem Antichristi ait. Hic est Antichristus, qui negat patrem & filium. Item omnis spiritus, qui soluit Iesum ex Deo nō est, & hic est Antichristus. Et in secunda sua canonica, omnis, qui non confitetur Iesum Christum venisse in carnem, hic est seductor & Antichristus. Vnde secundum traditionē Ioannis, & vocis etymologiam Antichristus nihil aliud est, quàm aduersarius Christi, & tales quidem sunt multi in mundo, imò tales fuere temporibus Apostolorum, dicente Ioanne in loco præallegato, quia Antichristus venit, & iā sunt Antichristi multi. Sed obseruet Theologus, q̄ hoc in loco vox, venit, non est præteriti temporis sed præsentis, vt cuidenter constat ex Græco. Dicimus enim venire, quòd quidcerto futurum nūciamus, & iam in proximo est. Sed addit Ioannes, & nunc Antichristi multi sunt. Quin & capit. 4 dicit, Antichristus iam venit & nūc iam est in mundo, quid igitur modo prædicatur venturus, si tunc temporis erat iam in mūdo? Ad hanc interrogationem duplex respōsio adhiberi solet. Prior est, hoc nomē Antichristus in sacris literis dupliciter sumi: vno modo pro collectione hominum sceleratorum, qui dicuntur Antichristi ex eō quod aduersantur Christo, & ex eo quod sunt figura illius hominis pessimi, qui futurus est temporibus extremis, & ita vsurpat hanc vocem D. Ioannes in locis prælegatis. Accipitur rursus hæc vox pro quadam persona singulari, quam suis coloribus describit D. Paulus 2. ad Thes. ca. 2. Posterior solutio est, quòd tempore D. Ioannis erat Antichristus in mundo non secundum personam, sed secūdum similitudinem spiritus & rebellionis. Sicut Helias dicebatur venturus ante Christum prædicātem, quia Ioannes venit præcedens Christum in spiritu & virtute Heliæ. Et si vultis scire, inquit Saluator, ipse Ioannes est Helias, scilicet spiritu & virtute. Prorsus eadē phrasi dixit Ioannes Euangelista: & nunc Antichristi multi sunt: quia nunc multi rebelles, & subdoli homines sunt in mundo, præcurrentes illum in spiritu seductionis & malitiæ. Attamen sub specie ac velamine quodam pietatis, quod Apostolus dicit. Nam mysterium iam operatur iniquitatis scilicet in præcursoribus suis. Addo, vt vox, Christus, cōmunis est multis, ita vox Antichristus: Et sicut aduentum Christi præcesserunt multi Christi, typum gerentes illius venturi, qui antonomaticè prę omnibus alijs dignus est possidere nomen Christi. ita multi seminantur per mundum Antichristi malitia & rebellione typū gerentes illius venturi, qui antonomaticè dici tur Antichristus prę omnibus alijs, eo quod scelere & rebellione longè, & vltra modum anteceller vniuersos. Ita que secundum fidem asserendum est, quòd Antichristus

Definitio Antichristi.

1. Ioan. 4.

Varia significatio huius nominis Antichristus.

2. Thess. 2.

erit singularis quędam persona; quę sic describit D. Paul. in primis dicit Antichristum esse hominem peccati; quia manifestè, ac totus scelestius erit, adeò, vt mereatur potius dici scelus seu homo peccati, quàm peccator. Secundò nominat illū filium perditionis, cuius tota industria erit aduersari Christo, perdere, & ex omni parte tendere ad destructionem, tam sui, quam aliorum. Tertiò ex tollentem se super omne, quod dicitur Deus, aut colitur, ità vt in templo Dei sedeat ostendens se tanquā sit Deus. Quartò dicit, illum forè imitandum secundum operationem sathanæ, quam operabitur per eum sathanas in omni virtute, & signis, & prodigiis mēdacibus, & in omni seductione iniquitatis ijs qui pereunt. Hæc de Antichristo Apostolus Paulus. Nec minus expressè eū depingit Ioannes sub nomine bestiæ ascendētis de mari Apocal. 13. dicens. Et vidi de mari ad est, de collectione malorum, velut de pelago quodam, bestiam ascendentem habentem capita septem, quia erit bellua multorum capitum, id est, princeps ac dux multorum hæresiarcharum, & cornua decem, quia vndique pugnans, erecta ac potēs ad lędendum, & super cornua eius decem diademata, eo quòd multitudo regnorum ac dominorum subijcietur tyrannidi & violentiæ eius, & super capita eius nomina blasphemiæ, id est, malorum dogmatum, quibus blasphemabit Deus. Et bestia quam vidi, erat similis pardo, propter varietatem viriorum, in quibus obstinata erit. Et pedes eius sicut pedes vrsi, vt ascēdat & eleuet se supra quācunque altitudinem Ecclesiæ. sicut vrsus non obstante mole corporis sui eleuat se supra quamcunque arborē. Et os eius sicut os leonis, propter crudelitatē. Et dedit illi draco, ille serpens magnus & antiquus, qui vocatur diabolus & sathanas, qui seducit vniuersum orbem, virtutē suam & potestatem magnam, scilicet seducendi & perdendi multos. Et vidi vnum de capitibus suis quasi occisum in mortem, quia simulabit se Antichristus quasi mortuum, & per triduum latens apparebit dicens se fu scitatum, & plaga mortis eius curata est, quia arte magica ascendet in aera, ferentibus eum dęmonibus, & curabitur plaga mortis eius: sicque qui prius mortuus videbatur, postea viuens reputabitur. Et admirata est vniuersa terra post bestiam. Et adorauerunt draconem, qui dedit potestatem bestiæ, & adorauerunt bestiam (sicut adoramus nos & Deum, qui dedit Christo potestatē, & ipsum Christum Dominum) dicentes: quis similis bestiæ? & quis poterit pugnare cum ea? & datum est ei os loquens magna (quia extollet se super omne illud, quòd dicitur Deus) & blasphemias contra Christum, & omne id, quod sanctum est, Deoq; gratum) & data est ei potestas facere menses quadraginta duos (quia regnabit triennium & dimidium anni) & aperuit os suum in blasphemias ad Deum, ne Deo quidem parcens, blasphemare nomē eius (quod nos oramus, vt sanctificetur sicut in cœlo & in terra) & tabernaculum eius, id est, Ecclesiam Christi, quam inhabitat, omnemq; constitutionem eius per qua laudabilis apparet (& eos qui in cęlo habitant venerabiles illos Angelorum sanctorumque ordines.) Et datum est illi bellum facere cum sanctis, contra sanctos, & vincere eos, scilicet corporaliter, quia rapiet in mortem. Quosdā etiam partim muneribus partim tormentis seducet in errorem. Et data est illi potestas in omnem tribum & populum, & linguā, & gentem, quia latissima erit dominatio eius. Et adorauerunt eum omnes, qui inhabitant terram, quorum nō sunt scripta nomina in libro vitæ agni, qui occisus est ab origine mundi, videlicet in membris suis Abel & Prophetis, aliisque iustis. Si quis habet aurē audiat. Et vidi aliam bestiam etiam bestiam, id est, bestialiter viuentem in omni sporcitia viriorum circa pudorem ascendentem de terra, hoc est, de Ecclesia Christi fidelium, quæ per virtutes & cultum Dei comparatione maris floridum & amœnum habet aspectum proferens fructus salutis, & habebat cornua duo similia agni tanquam insulatus mitra episcopali, siue iactans innocentiam simul & puram doctrinam, qua bestia vtetur Antichristus velut Pontifice sacrorum suorum & pseudo prophera, ceriique de numero Christianorum, nā Antichristus

Antichristus erit singularis quædam persona.

Conditiones Antichristi.

Apoc. 13.

Antichristus erit de populo Iudaico.

stus ipse erit de populo Iudaico, vt tradit venerabilis Haymo diligentissimus mysteriorum obseruator dicens: nascetur Antichristus in Babylone de tribu Dan, iuxta q̄ Iacob ait: Fiat Dan coluber in via, cerastes in semita. Et cum venerit Hierosolymam circuncidet se dicens: ego sum Christus vobis promissus. Tunc confluent ad eum omnes Iudæi & reædificabunt templum à Romanis destructum, sedebitque ibi dicens se esse Deum. Hæc ille. Et loquebatur sicut draco, omnibus modis decipiendi vtetur, quibus vtitur ipsemet dęc. antiquus diabolus. Et potestatem prioris bestiæ omnem faciebat in conspectu eius: & facit terram & omnes habitātes in ea adorare bestiam primam, cuius curata est plaga mortis, id est, Antichristi cuius mystagogus erit. Et facit signa magna, vt etiam ignem faceret de cęlo descendere in terram in cōspectu hominum. Et seduxit habitantes in terra propter signa, quæ data sunt ei facere in conspectu bestiæ, dicens habitantibus in terra: vt faciant imaginem bestiæ, quæ habet plagam gladij & vixit. Et datum est illi a dracone, scilicet permissione diuina, vt daret spiritum magia qua dā, imagini bestiæ, & vt loquatur imago bestiæ, dando responsa, vt volent idola dæmonum & facient vt quicunque non adorauerint imaginem bestiæ occidantur. Et faciet omnes pusillos & magnos, & diuites pauperes, & liberos, & seruos habere characterem in dextera manu sua, aut in frontibus suis, pro sacramento seu symbolo bestię prioris, siue Antichristi. Et faciet ne quis possit emere aut vēdere, nisi qui habeat characterē, aut nomen bestiæ, aut numerum nomen eius. In diebus illis erit solutus sathanas, siue draco antiquus de carcere, & exibit & seducet gentes, quæ sunt super quatuor angulos terrę, Gog. & Magog, quibus nominibus figuratur Antichristus, & pōtificæ eius in Prophetia Ezechielis, & congregabit eos in prælium, quorum numerus est sicut arena maris. Et ascenderunt super latitudinem terræ, & circuierunt castra sanctorum, & ciuitatem dilectam, hoc est Ecclesiam Christi. Huc vsque Ioannes. Nec dissimilia habet Ezechiel capitulo trigesimooctauo, & trigesimonono. Erit tunc, inquit Christus, tribulatio magna: qualis non fuit ab initio mundi vsque modo, neque fiet. Et nisi breuiati fuissent dies illi, idest, dies illius temporis, quo erit illa tribulatio regnante Antichristo, non fieret salua omnis caro, sed propter electos breuiabuntur dies illi. Hæc Saluator tractans materiam aduentus sui. Sed de fine Antichristi, ita commemorat scriptura, dicente Paulo 2. ad Thess. ca. 2. quem hominem peccati siue Antichristum Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui. Addit Ioannes. Et apprehensa est bestia, & cum illa pseudo propheta, qui fecit signa coram ipso, quibus seduxit eos qui acceperunt characterem bestiæ, & qui adorauerunt imaginem eius. Viui missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis & sulphuris, & cæteri occisi sunt in gladio sedētis super equū, qui procedit de ore ipsius, & omnes aues saturatæ sunt carnibus eorum. Similia prædicta sunt de interitu Antichristi, & complicum eius apud Ezechielē dicentem in persona Christi: & iudicabo cum peste, & sanguine, & imbre vehementi, & lapidibus immēsis, ignē & sulphur pluam super eum, & super exercitum eius, & super populos multos, qui sunt cum eo, & magnificabor & sanctificabor, & notus ero in oculis multarum gentium, & scient quia ego Dominus, ca. 38. Et descendit ignis à Deo de cęlo, & deuorauit eos. Et diabolus, qui se ducebat eos, missus est in stagnum ignis & sulphuris. Vbi & bestia & pseudopropheta cruciabuntur die ac nocte in sæcula sęculorum, Apoc. 20. Ex his habentur nomen, tempus, vita, finis Antichristi. Sed & D. Tho. opusculo 60. ad finem dicit, quòd Antichristus nascetur in Babylone de tribu Dan, iuxta quod Iacob ait Genes. quadragesimono, fiat Dan coluber in via, &c. Et cum venerit Hierosolymam circuncidet se dicens Iudæis, ego sum Christus vobis promissus. Tunc confluent ad eum omnes Iudæi & reædificabunt templum à Romanis destructum & ibi sedebit ostendens se tanquam sit Deus. Quo in loco multa dicit de Antichristo, ex quibus & ex dictis facilè colligitur, quòd Antichristus sit singularis quædam persona

Ezech. 38. & 39. Matth. 24

Finis Antichristi. 2. Thes. 2.

Apoc. 20. D. Thom.

& omnium hominum pessimus, de quo asseritur in præsentia, quòd sit omnium malorum caput.

QVAESTIO IX.

De scientia Christi in communi, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de scientia Christi. Circa quam duo considerāda sunt. Primò, quàm scientiā Christus habuerit. Secundò de vnaquaque scientiarum ipsius.

¶ Circa primum quæruntur quatuor.
¶ Primò, vtrùm Christus habuerit aliquam scientiam præter diuinam.
¶ Secundò, vtrùm habuerit scientiam, quam habent Beati, vel comprehensores.
¶ Tertiò, vtrùm habuerit scientiam inditam vel infusam.
¶ Quartò vtrùm habuerit aliquam scientiam acquisitam.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm Christus habuerit aliquam scientiam præter diuinam.

AD primum sic proceditur. Videtur quòd in Christo non fuerit aliqua scientia præter diuinam. Ad hoc enim necessaria est scientia, vt per eam aliqua cognoscantur. Sed Christus per scientiam diuinam cognoscebat omnia, superfluum igitur fuisset quòd in eo esset alia scientia.

64 3. d. 14. ar. 1. q. 1. Et veri. q. 20. artic. 2. & opusc. 3. c. 223.

¶ 2. Prętereà, Lux minor per maiorem offuscatur: Sed omnis scientia creata comparatur ad scientiam Dei increatam, sicut lux minor ad maiorem. Ergo in Christo non refulsit alia scientia, quàm diuina.

¶ 3. Prętereà, Vnio humanæ naturæ ad diuinam, facta est in persona, vt ex supradictis patet. * Ponitur autē in Christo secundum quosdā quędam scientia vnionis: per quam scilicet Christus ea, quę ad mysterium Incarnationis pertinēt, plenius sciuit quàm aliquis alius. Cum ergo vnio personalis contineat duas naturas, videtur quòd in Christo non sint duæ scientię, sed vna tantū sciētia pertinens ad vtramque naturam.

q. 2. art. 2.

Sed cōtra est, quod Ambrosius dicit in lib. de incar.* Deus in carne perfectionē naturę assumpsit humanæ, suscepit sensum hominis, sed non sensum carnis inflatum. Sed ad sensum hominis pertinet scientia creata. Ergo in Christo fuit sciētia creata.

In li. de in carn. dom. fac. ca. 7. a med. to. 2.

Respondeo dicendum, quòd sicut ex supradictis patet, * filius Dei humanam naturam integrā assumpsit, id est, non solùm corpus, sed etiam animam: non solùm sensitiuam, sed etiam rationalē: Et ideo oportuit; quòd haberet scientiam creatā

quæst. 5.

propter

Universidad de Deusto
Biblioteca

propter tria. Primò quidem propter animæ perfectionem. Anima enim secundum se considerata est in potentia ad intelligibilia cognoscēda: est enim sicut tabula, in qua nihil est scriptum, &c tamen possibile est in ea scribi per intellectū possibilem, in quo est omnia fieri, vt dicitur in tertio de Anima.* Quod autem est in potentia, est imperfectum, nisi reducatur ad actum. Non autem fuit conueniens, quòd filius Dei humanam naturam imperfectam assumeret, sed perfectā, vtpote qua mediante, totum humanū genus ad perfectum erat reducendum. Et ideo oportuit, quòd anima Christi esset perfecta per aliquam scientiā quæ esset propria perfectio eius. Et ideo oportuit in Christo esse aliquam scientiam præter scientiam diuinā, alioquin anima Christi esset imperfectior animabus aliorum hominum. Secundò, quia cùm quælibet res sit propter suam operationē, vt dicitur in secundo de Cæ.* frustra haberet Christus animam intellectiuam si nō intelligeret secundum illam, quòd pertinet ad scientiam creatam. Tertiò, quia aliqua scientia creata pertinet ad animę humanæ naturam, scilicet illa, per quam naturaliter cognoscimus prima principia: scientiam enim hic largè accipimus pro qualibet cognitione intellectus humani. Nihil autem naturalium Christo defuit: quia totam humanam naturam suscepit, vt suprà dictum est.* Et ideo in sexta Synodo damnata est positio negantium in Christo esse duas scientias, vel duas sapientias.

li. 3. de aīa tex. 18. tomo 2.

li. 2. de Cælo. text. 17. tom. 2.

q. 5. & 6.

Ad primum ergo dicendū, quòd Christus cognouit omnia per scientiam diuinam operatione increata, quę est ipsa Dei essentia: Dei enim intelligere est sua substantia, vt probat* Philosophus 12. Met. Vnde hic actus nō potuit esse animę humanę Christi cùm sit alterius naturę. Si igitur nō fuisset in anima Christi aliqua alia scientia præter diuinā, nihil cognouisset: & ita fuisset frustra assumpta, cū omnis res sit propter suā operationē.

li. 12. Meta. tex. 39. tom. 3.

Ad secundum dicendum, quòd si duo lumina accipiantur eiusdē ordinis, minus offuscatur per maius, sicut lumen solis offuscat lumen candelæ, quorum vtrumque accipitur in ordine illuminātis. Si verò accipiantur duo lumina, ita quòd maius sit in ordine illuminantis, & minus in ordine illuminati, minus lumen non offuscatur per maius: sed magis augetur: sicut lumē aeris per lumē solis: Et hoc modo lumen scientiæ non offuscatur, sed magis clarescit in anima Christi per lumē scientiæ diuinæ, quæ est lux vera illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum, vt dicitur Ioannis primo.

q. 2. ar. 1. 1 argu. & respon.

Ad tertium dicendum quòd ex parte vnitorū ponitur scientia in Christo, & quantum ad naturam diuinam, & quantum ad humanā: ita quòd propter vnionem, secundum quam est eadem hypostasis Dei & hominis, id quod est Dei, attribuitur homini: & id quod est hominis attribuitur Deo, vt suprà dictum est.* Sed ex parte ipsius vnionis non potest poni in Christo aliqua scientia: nam vnio illa est ad esse personale, sciētia autem non conuenit personæ nisi ratione alicuius naturæ.

SVMMA TEXTVS.

Cōclusio D. Ambr.

COnclusio est assumpta. Quæ probatur in primis auctoritate D. Ambrosij, in lib. de incarnatione. Item, propter animæ perfectionem, nam anima est in potētia ad omnia cognoscibilia, sed quod est in potentia imperfectū est, nisi reducatur ad actum. Inconueniēs aūt fuisset filium Dei, qui totum genus humanum ad perfectum adducturus erat, assumpsisse naturam humanam imperfectā, vnde oportuit animam Christi perfectam esse per aliqualem scientiam, quæ esset propria eius perfectio, vt est scientia creata, alioquin anima Christi imperfectior fuisset animabus aliorum hominum. Tertiò, quælibet res sit propter suam operationem, frustra itaq; Christus animam intellectiuam haberet, si non intelligeret secundum illam, quod pertinet ad scientiam creatam. Quartò, quia aliqua scientia creata, videlicet illa per quam naturaliter cognoscimus prima principia, ad naturam animæ creatæ pertinet, sed nihil naturalium Christo defuit, quia totam naturam humanam suscepit. Quare, in sexta Synodo damnati sunt, negantes in Christo esse duas scientias, vel duas sapientias, creatam videlicet & increatam.

Synodus sexta.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Argumēta cōtra cōclusionē. Prim. arg. Cōc. sexta Constantinopolitana. Secūdum.

IN hoc articulo dubium est de certitudine conclusionis D. Thomæ, & videtur, quòd certa non sit, tùm quoniam in Cōcilio sexto Constantinopolitano, quod adducit hic D. Thom. quānquam sit definitum, quòd in Christo, Iesu sint duæ voluntates, & duę operationes, nunquā tamen diffinitur, quòd sint duæ sapientiæ, aut duæ scientiæ, creata & increata. Vt patet ex actione 4. 8. 11. 17. ergo nō est certa cōclusio Diui Thomæ. ¶ Tum deinde. Nā hucusque non pertinet ad hæresim damnatam negare habitus infusos in Christo, sed sciētia creata est habitus, ergo negare scientiam creatam animæ Christi nō est hæresis damnata. ¶ Tùm tertiò, nam Deus potest vnire intellectui animæ Christi in ratione scientiæ, sic adeo vt ipse Deus sit scientia, per quam Christi anima intelligat & cognoscat rerum rationes, ergo non est opus alia scientia creata, antecedens probatur. Nam mirabilius est, quòd personalitas diuina communicetur humanitati Christi, ita vt per eam subsistat, quod factum est in mysterio dominicæ incarnationis, poterit ergo intellectio diuina cōmunicari animæ Christi, ita vt per eam intelligat. Cōsequentia inde probatur, quia sicut diuina subsistentia & personalitas est infinita, sic diuina intellectio & scientia increata infinita est. ¶ Præterea, si Deus esset formaliter albedo, & vniretur humanitati, efficeret illam formaliter albam, vt planè constat, cum ergo Deus sit formaliter intellectio & scientia, & vniatur Christo, faciet illum formaliter intelligentem, ergo non est opus alia scientia creata. ¶ Ad hęc, Deus vniturintellectui beato in ratione speciei intelligibilis, vt planè docet Diuus Thomas 2 parte, quæstione 12. articu. 2. ad tertium, quoniam est forma intelligibilis, ergo multo magis poterit communicari in ratione intellectionis & notitiæ, siquidem Deus ipse est intellectio & notitia. ¶ Insuper Christi meritum infinitum est, ergo & præmium & beatitudo, quæ correspondet merito, infinita est, at nulla beatitudo infinita est, nisi beatitudo increata, ergo beatitudo increata communicatur animæ Christi. ¶ Iā verò, anima Christi, vt in sequentibus videbitur, cognoscit infinita, ergo eius cognitio est infinitæ perfectio is, ergo est cognitio increata. In contrarium est sententia Diui Thomæ in hoc articulo. ¶ Quæstio proposita potest disputari in duplici sensu. Tùm de eo, quod factum est in mysterio dominicæ incarnationis. Tùm de eo, quod de potentia Dei absoluta

Tertium.

Quartum.

Quintum. D. Thom.

Sextum.

Vltimum.

Explicatio qōnis.

absoluta fieri potuit, vtrumque sensum quæstionis inuesti gauimus accuratè in 1. 2. q. 3. art. 1. Nunc tamen breuiter vt examinemus primum sensum, est prima conclusio.

1. Conclu.

¶ Non est hæresis manifesta, negare habitum scientiæ creatum in anima Christi. Hanc conclusionem concedimus secundo argumento superius posito, quæ etiam confirmatur euidenti ratione. Nam testimonia sacrarum literarum, & conciliorum, & patrum, quæ solent afferri in huius conclusionis corroborationem, explicari possunt de actuali cognitione & scientia.

2. Conclu.

Isa. 11.

¶ Secunda conclusio, hæresis est manifestaria, negare scientiam creatam fuisse in anima Christi, siue sit habitus, siue actus. Probatur ex illo Isaiæ 11. Requiescet super eum spiritus sapientiæ & intellectus, & scientiæ, &c. Qui locus expressè loquitur de Christo Domino secundum quod homo est. Idem patet ex illo Ioan. 8. Ego cognosco eum, idest, Patrem, & mandata eius obseruo. Obseruabat autem mandata eius per actiones creatas, cognoscebat ergo eum saltem per intellectionem creatā. Hoc ipsum confirmatur ex illo Ioan. 1. Vbi habetur, verbum esse plenum gratiæ & veritatis, veritatis vtique creatæ sicut & gratiæ creatæ. Eadem veritas definita est in concilio præallegato. Definitur namque in eo cōcilio, in Christo esse duas voluntates & duas operationes, contra Machariū & sequaces, qui aiebant in Christo esse duas naturas, diuinam & humanam, inficiabantur verò esse duas voluntates, & duas operationes, humanam & diuinam. Et hæc positio Machariį damnata est tāquam hæresis, vt euidentius patebit infra q. 18 hinc autem manifestè colligitur, quòd sit hæresis expressa negare in Christo duos intellectus diuinum & humanum, & duas scientias, increatam scilicet, & creatam, & ob hanc causam D. Tho. non fuit solicitus de verbis concilij sed de sensu, & profecto rationes, quas adducit D. Thom. in hoc articulo, efficaciter veritatem persuadent.

Ioan. 8.

Ioan. 1.

D. Thom.

3. Conclu.

¶ Tertia conclusio, temerarium est & proximum errori negare in Christo fuisse habitum scientiæ creatæ, quin dona Spiritus sancti ac virtutes infusæ secundum fidem fuere in Christo, sed inter dona, & inter virtutes infusas sunt sapientia, scientia, intellectus, quæ dona negare esse habitus infusos temerarium est, & proximum errori, prout indicauimus supra q. 7. arti. 1. & demonstrauimus copiosè in 1. 2. in materia de virtutibus. Hoc ipsum confirmatur, nam diuinæ scripturæ & sacra cōcilia, quæ asserunt in Christo esse duas operationes, & duas scientias, non possunt commodè explicari de solo actu, quando quidem vt actus fiat facilè, promptè, & delectabiliter requiritur habitus & facultas ad rectè operandum. Deinde nostra cōclusio est assertio omnium doctorum scholasticorum in 3. di. 14. atque hactenus de prioti sensu dictum sit. Vt verò quæstio in secundo sensu exponatur, sciendum est, quòd quidam autor dictus Ioannes de Ripa, vt refert Capreolus in 3. dist. 14. q. 1. & Caietanus hic asseruit partem affirmatiuam huius dubij. Imo de facto, inquit, anima Christi & reliqui beati vident Deum per visionem increatam, qua Deus seipsum videt. Gregorius in 2. distin. 7. q. 2. ait. Parisijs publicitus hanc sententiam esse defensatam. In contrarium est prima conclusio. Impossibile est intellectionem increatam communicari creaturæ, etiam per potentiam absolutam, ita vt creatura per eam intelligat. Probatur, intellectio est actio vitalis & immanens, sed de ratione actionis vitalis est, vt sit a principio efficienti intrinseco ipsi agenti, de rōne verò actionis immanentis est, vt maneat in ipso agente, a quo producitur, tanquam in subiecto, ergo impossibile est, q; intellectio increata communicetur creaturæ. Probatur consequentia. Quoniam impossibile est per potentiam etiā absolutam, vt creatura sit principium actuum intellectionis increatæ, aut subiectum illius. Plura argumenta pro ista conclusione afferri solent. 12. q. 3. art. 1. vbi etiam diluuntur multa argumenta contra illam, quæ affert Ripa.

Secundus sensus pro posita qst. examinat. Ioānes, & Ripa. Capre. Caietan. D. Grego. 1. Conclu.

2. Conclu.

¶ Secunda conclusio, periculosa & prorsus temeraria est sententia Ripæ, quantum ad id quod asserit, de facto visionem increatam communicatam esse Christi animæ & beatis omnibus. Probatur primò, quoniā, vt vidimus, definitum est in Concilio Constantinopolitano VI. in Christo Domino esse geminum intellectum diuinum & humanum, ac geminam operationem diuinam & creatam. Definitum est etiam in Concilio Viennensi, quod refertur in Clementina ad nostrum. de hæret. Beatis inesse lumen gloriæ creatum. Et in Conc. Tridentino, Sess. 6. Can. 4. liberum arbitrium in hominis iustificatione agere aliquid, & non pati tantum: & in Canone 10. & 11. definitur, homines esse iustos formaliter per iustitiā propriam, quæ illis inhæret, ergo similiter dicendum est visionem beatificam esse creatam & propriam ipsis beatis. Secundò arguitur, actus charitatis in Chro, & in beatis fm fidem non est dilectio ipsa diuina increata, qua Deus se & ola diligit, ergo neque visio in beatis. Consequētia est aperta. Antecedens probatur. Quoniam fm fidē charitas viæ manet in patria, vt habetur 1. Cor. 13. actus autē charitatis viæ creatus est. Tertiò arguitur. Sequuntur ex oppositā sententia duo incommoda ambo hæretica. Primum est, q; quilibet beatus comprehenderet Deū, quantum intelligibilis est. Alterum est, q; omnes beati essent æqualiter beati. Primum corollarium probatur. Visio increata infinita est, & comprehendit Deum, quantū ipse Deus intelligibilis est, ergo beati oēs, qui hñt illam, comprehendunt Deum. Secundum incommodum probatur. Omnes beati iuxta oppositam sñam vident Deum per vnam & eādem visionē, increatam videlicet, ergo vna & eadē beatitudo, &c. Sed quid moraris, dicet quispiā, inurere hæresis notam huic sñæ? Respondetur causam esse, qm quamuis ægrè, tamen vtcunque rñderi potest ad argumenta facta pro præcedenti conclusione, absque hæresis nota. Ad primum rñderi potest, q; non negat hæc sententia aliam intellectionem creatam, qua intelligat Christus & eius aīa. Et id ipsum rñderi potest ad sm. Ad incō moda illata in tertio argumento rñderi potest, negando sequelas. Etenim sicuti nos dicimus, quòd essentia diuina, quæ vnitur in rōne speciei intelligibilis, vnitur fixito modo intellectui creato, & vnitur inæqualiter iuxta inæqualitatem luminis gloriæ, ita rñdere poterat hic autor, q; intellectio increata vniebatur finito modo, & inæqualiter licèt ipsa infinita esset, & vna in omnibus. ¶ Ad argumenta in principio facta. Ad primum & fm ex dictis patet euidens solutio. ¶ Ad tertiū argū, nego antecedens, & ad probationem dico esse euidens discrimen. Qm personalitas & subsistentia non producit ab humanitate, neq; recipitur personalitas in natura tanq forma in subiecto, sed est terminus illius, at cognitio scientiæ per se producitur ab intellectu intelligente, & recipitur in eodem. ¶ Ad quartum argū rñdetur, etiam si admitteretur Deū esse formaliter albedinem, eumq; vniri humanitati, nego tñ, quod illam formaliter albam efficeret, non n. inhęreret humanitati, eadem rōne licèt Deus sit formaliter scientia, vniaturq; intellectui creato, non efficit formaliter illum intelligentem, non n. ei inhæret, neq; est vitalis operatio. ¶ Ad quintum argumentum respondetur, negando consequentiam. Quoniam species intelligibilis non producitur ab intellectu, quod est ex natura speciei, sed concurrit ad intellectionem tanquam efficiens principiū, at intellectio per se producitur ab intellectu intelligente, & recipitur in ipso. Est n. vitalis operatio, de cuius ratione est, quòd producatur a principio vitali intrinseco. ¶ Ad sextum respondetur, Christum Dominum non meruisse sibi animæ beatitudinem, nobis verò meruisse, vt aūt meritum illius dicatur infinitum, satis est, vt fuerit ex propriis & de rigore iustitiæ, ac rursus, quòd meruerit facere nos ex impijs pios, sicut potentia Dei infinita est, licèt infinitum facere non possit, quia facit aliquid ex nihilo, qui modus faciendi infinitatem virtutis requirit. Præterea, meruit syncathegorematicè infinitum. Nam quacunque signata beatitudine, adhuc maiorem promeruit. Sed de infinitate meriti Christi ex parte dicta est supra q. 1. art. 2. dicenturque vberius infra q. 19. ¶ Ad vltimum respondetur, quòd anima Christi videns Deum cognouit infinita in certo genere, non autem infinita simpliciter, prout declarabitur in sequēti quæstione, & ideo eius cognitio non fuit infinitæ perfectionis.

Conc. sextum Constantinop. Cōc. Vien. Cōci. Tri.

1. Cor. 13.

Ad argu. Ad primū & secūdū. Ad tertiū.

Ad quartum.

Ad quintum.

Ad sextū.

Ad vltim.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtùm Christus habuerit scientiam, quam habent Beati, vel comprehensores.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd in Christo non fuerit scientia Beatorum, vel comprehensorum. Scientia enim beatorum est per participationem diuini luminis: secundum illud Psalm. 35. In lumine tuo videbimus lumen. Sed Christus non habuit lumen diuinum tanquàm participatum, sed ipsam diuinitatem in se habuit substantialiter manentem: secundum illud Colo. 2. In Christo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Ergo in Christo non fuit scientia Beatorum. 15 Infra ar. 3. eo. Et opu. 3. ca. 223.

¶ 2. Præterea, Scientia Beatorum eos beatos facit, secundum illud Ioan. 17. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum: & quem misisti Iesum Christum. Sed homo ille fuit beatus ex hoc ipso, quòd fuit Deo vnitus in persona: secundum illud Psal. 64. Beatus quem elegisti, & assumpsisti. Non ergo oportet ponere in ipso scientiam Beatorum.

¶ 3. Præterea, Scientia duplex homini competit, vna secundum suam naturam, alia supra naturam. Scientia autem Beatorum, quæ in diuina visione consistit, non est secundum naturam hominis, sed supra eius naturam. In Christo autem fuit alia supernaturalis scientia multò altior, scilicet scientia diuina. Non ergo oportuit in Christo esse scientiam Beatorum.

Sed cõtra, Scientia beatorum in Dei cognitione cõsistit. Sed ipse plenè cognouit Deum, etiam secundum quòd homo: secundum illud Ioan. 8. Scio eum, & sermonem eius seruo. Ergo in Christo fuit scientia beatorum.

Respõdeo dicendum, quòd illud, quod est in potentia, reducitur in actum per id, per quod est actu: oportet enim esse calidum id, per qđ alia calefiunt. Homo autẽ est in potentia ad scientiam beatorum (quæ in Dei visione consistit) & ad eam ordinatur sicut ad finem: est enim creatura rationalis capax illius beatæ cognitionis, inquantum est ad imaginem Dei. Ad hunc autem finem beatitudinis homines reducuntur per Christi humanitatem, secundum illud Hebr. 2. Decebat eũ, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, autorẽ salutis eorum per passionem cõsummari. Et ideo oportuit quòd cognitio beata in Dei visione consistẽs excellentissimè Christi homini conueniret: quia semper causam oportet esse potiorem causato.

Ad primum ergo dicendum, q̃ diuinitas vnita est humanitati Christi secundum personam, non secundum essentiam, vel naturã: sed cum vnitate personę remanet distinctio naturarũ. Et ideo anima Christi, quæ est pars humanæ naturæ, per aliquod lumen participatum à natura diuina, perfecta est ad scientiam beatam, qua Deus per essentiam videtur.

Ad secundum dicẽdum, quòd ex ipsa vnione homo ille est beatus beatitudine increata, sicut ex vnione est Deus. Sed præter beatitudinem increatam oportuit in natura humana Christi esse quandam beatitudinẽ creatam, per quam anima eius in vltimo fine humanæ naturæ constitueretur.

Ad tertium dicendum, quòd visio seu scientia beata est quodammodo supra naturam animæ rationalis, inquantum scilicet propria virtute ad eam peruenire non potest. Alio vero modo est secundum naturam ipsius, in quantum scilicet secundum naturam suam est capax eius, prout scilicet est ad imaginem Dei facta: vt supra dictum est. *Sed scientia increata, est omnibus modis supra naturam animæ humanæ. In corp. ar.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio est affirmans. Et probatur ex illo Ioan. 8. Scio eum, & sermonem eius seruo. etenim scientia beatorum in Dei cognitione consistit, sed ipse Christus plene cognouit Deum, etiam secundum quod homo, vt patet ex scriptura allegata, ergo in Christo fuit beatorum scientia. Deinde probatur. Nam homines sunt in potentia ad istum finem, & ad ipsum reduci debent per Christi humanitatem, vt dicit Apostolus ad Hebr. 2. Et ideo oportuit, quòd cognitio beata in Dei visione consistens, excellentissimè Christi homini conueniret, quia semper causam oportet esse potiorem causato, & id, quod est in potẽtia, semper debet reduci ad actũ, per id quod est in actu. Conclusio Ioan. 8. Heb. 2.

EXPOSITIO ARTICVLI.

QVòd Christus Iesus ab instanti suæ conceptionis Dei essentiam viderit, habueritque beatam scientiã, omnes Theologi definiunt in 3. d. 14. quæ veritas ẽsi caciter demonstrãtur à D. Tho. infra q. 34. ar. 4. Sed nunc breuiter demonstrabitur, vt conclusio D. Th. in hoc ar. proposita illustrior fiat. Primũ probatur ex illo, vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à patre, quo loco D. Tho. aduertit gloriã animæ Christi ex personali vnione verbi & animæ esse deriuatam. Idẽ confirmatur ex illo 2. Cori. 13. cum venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est, cum essem paruulus loquebar vt paruulus, sapiebam vt paruulus, quando autem factus sum vir, euacuaui, quæ erat paruuli. Videmus nunc per speculum in ænigmate tũc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte, &c. quia igitur ab vtero Christus nõ sapiebat, vt paruulus, sed vir omnino perfectus erat, ab vtero quoque Deum facie ad faciem videbat. Id quòd Hieremias prædixit cap. 31. inquiens. Nouum creabit Dominus super terram, fœmina circundabit virum. Tertium testimonium pro hac conclusione comprobanda est illud, verbum habitauit in nobis plenum gratiæ & veritatis. Ex quo loco Diuus Thomas colligit duplici ex causa conclusionem propositam. Siue enim plenitudinem gratiæ in Christi anima constituas, siue plenitudinem veritatis, vtrinque conficitur Dei essentiam vidisse nam gratia viæ in ordine ad gratiã patriæ imperfecta est, tantumq; deficit à plenitudine, quantum a perfectione deficit. Quare si imperfecta gratia in Christo fuit, non vtique fuit plenus gratię. Rursus, si non habuit beatorum scientiam, plenitudo ei scientiæ defuisset. Quartum testimonium pro hac conclusione in eodem Euangelio statim subiungitur. Et de plenitudine eius omnes accepimus, quia gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Ex qua sententia liquido concluditur Quod Christus Dominus ab instanti suæ conceptionis habuerit scientiam beatã demonstratur. D. Tho. 1. Cor. 13. Hier. 31. Ioan. 1. Ioan. 1.

concluditur Christum habuisse maximam, & perfectissimam gratiam, & veritatem, ex qua veluti ex fonte gratia & veritas in alios deriuanda erat. At effectus præcipuus gratiæ & veritatis est videre Deum. Quintum testimonium statim subditur: Deum nemo vidit vnquã, vnigenitus qui est in sinu patris ipse enarrauit. Ex quo sic colligo argumentum. Nullum fidei negotium rectè transigitur si omnes testes auriti sint, oculatus nullus, quin, vt Augustinus ait, auritis credimus quia audierunt a fide dignis, qui oculis suis sẽm se vidisse testantur. Quia igitur perfecta, & absoluta ratio testificationis ex visu est, ideo dicitur in prælegato loco, quòd Christus ex clara Dei visione testabatur, nõ solum quatenus Deus erat, sed quatenus homo. Eremin Christus testis veritatis a patre fuit detestatus non solum vt Deus, sed vt homo erat. Sed & illud testimonium adducit D. Thom. in huius rei confirmationem ex Ioan. cap. 8. Et si ego testimonium perhibeo de me ipso, verum est testimonium meum, quia scio vnde veni, & quo vado, & postmodum si dixero, quia nescio eum, ero similis vobis mendax, sed scio eum, & sermonem eius seruo. Quòd enim secundum humanitatem loqueretur illud probat, scio eum & sermonem eius seruo. Nam certè non seruabat sermonem a patre præceptum, vt Deus, sed vt homo erat. Alius locus solet adduci ex Psalmo: Beatus quem elegisti, & assumpsisti. Item illud Ioan. 3. qui de cœlo venit super omnes est, & quod vidit testatur. Ex quo consequens est, quòd quidquid testabatur Christus, ex clara Dei visione testabatur, at non venit vt Deus, sed vt homo, & vt homo testis erat, ergo vt homo beatam scientiam habebat. Hæc testimonia scripturarum sufficienter probant conclusionem propositam, quam euidentius & accuratius demonstrabimus infra quæstione 34. articulo quarto. Sed & probationes D Thom in hoc articulo adductæ legitimæ sunt, & rectè procedunt. Verum Caietan. in hoc commentario obiicit contra illud axioma, quòd hic commemorat Diuus Thom. Illud, inquit, quod est in potentia reducitur ad actum per id, quod est in actu. Sic obiicit Caietan. nam hoc axioma verum habet in causis præcipuis, non tamen habet verum in causis instrumentariis, vt patet euidenter in omnibus instrumentis, tùm naturæ, tùm artis. Etenim semen, quod est instrumentum naturæ, non est actu animal, aut planta, & penicillus, qui est artis instrumentum non est actu imago, cum ergo Christi humanitas causa sit instrumentaria nostræ beatitudinis, non videtur esse necessarium, quòd ipsa beata sit, vt causet instrumentaliter nostram beatitudinem. Ad hanc obiectionem depellendam duplici via possumus pergere. Altera est, si dicamus ex doctrina D. Thom. supra quæst. 7. arti. 1 instrumentum esse duplex. Alterum inanimatum, quod nullo modo agit, sed agitur, vt penicillus. Aliud verò animatum, quod agitur & agit. In instrumentis primi generis non est necessum, quòd sit actus, & forma, quam causant. Cæterum in instrumentis secundi generis oportet omnino, quòd sit actus, & forma quam efficiunt. Exemplum est in seruo, qui est instrumentum Domini iubentis, veruntamen quia est instrumentum liberum, & viuens, necessum est, quòd se moueat, & aliquid agat, & vt habeat actum, quem causat. Humanitas verò Christi est instrumentum secundi generis, vt planè constat. Sed & alia via obiectio Caietani potest confutari, si dicamus id quod verum est, Christum Dominum secundum quod homo est, causam esse principalem meritoriam, & efficientem nostræ beatitudinis. De qua re in sequentibus vbenius edisseremus. Hæc de isto articulo. Ioan. 1. Caietãº. Obiectio. Solutio. D. Thom.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtùm Christus habuerit scientiam inditam vel infusam.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd in Christo non sit alia scientia indita, vel infusa præter scientiam beatã. Omnis enim alia scientia comparatur ad scientiam beatam, sicut imperfectum ad perfectum. Sed præsente cognitione perfecta excluditur cognitio imperfecta: sicut manifesta visio faciei excludit ænigmaticam visionem fidei, vt patet primæ ad Corinr. 13. Cùm igitur in Christo fuerit scientia beata, (vt dictum est *) videtur, quòd non potuerit in eo esse alia scientia indita. 66 Infr. q. 12. arti. 1. cor. Et 3. d. 14. arti. 1. q. 5. Et verit. q. 20. artic. 2. c. fi. & art. 3. Et opus. 9. ca. 223. Et opus. 2. quæst. 81. ar. præced.

¶ 2. Præterea, Imperfectior modus cognitionis disponit ad perfectiorẽ: sicut opinio, quę est per syllogismum dialecticum, disponit ad scientiam, quę est per syllogismum demonstratiuum. Habita autem perfectione non est vltẽrius necessaria dispositio: sicut habito termino, non est necessarius motus. Cùm ergo cognitio quæcunque alia creata comparetur ad cognitionem beatam, sicut imperfectum ad perfectum, & sicut dispositio ad terminum: videtur quòd cum Christus habuerit cognitionem beatam, quòd non fuerit ei necessarium habere aliam cognitionem.

¶ 3. Præterea, Sicut materia corporalis est in potentia ad formam sensibilem, ita intellectus possibilis est in potentia ad formam intelligibilem. Sed materia corporalis non potest simul recipere duas formas sensibiles, vnam perfectiorem, & aliam minus perfectam: ergo neque anima potest simul recipere duplicem scientiam, vnam perfectiorem, & aliam minus perfectam: & sic idem quod prius.

Sed contra est quod dicitur Colos. 2. quòd in Christo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ absconditi.

Respondeo dicendum, q̃ sicut dictum est, * decebat vt natura humana assumpta a verbo Dei, imperfecta non esset. Omne autem, quod est in potentia, est imperfectũ, nisi reducatur ad actũ. Intellectus aũt possibilis humanus est in potẽtia ad oĩa intelligibilia. Reducitur aũt in actum per species intelligibiles, quæ sunt quędã formę completiuæ ipsius, vt patet ex his, quæ dñr in tertio de Anima. * Et ideo oportet in Christo ponere scientiã inditam, inquantũ per verbũ Dei, animæ Christi sibi personaliter vnitę, impressę sunt species intelligibiles ad oĩa, ad quæ intellectus possibilis est in potentia. Sicut etiam per verbum Dei impressæ sunt species intelligibiles menti angelicæ in principio creationis rerum: vt patet per Augustin. * 2. super Genes. ad literam. Et ideo sicut in Angelis secundum eundem August. * ponitur duplex cognitio (vna scilicet matutina, per quam cognoscunt res in verbo: & alia vespertina, ar. 1. huius quæst. lib. 3. text. 32. & 38. tom. 2. lib. 2. ca. 8. tom. 3. libr. 11. de ci. Dei c. 7. a med. to. 5. & li. 4. super Gen. c. 24. to. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

per quam cognoscunt res in propria natura per ſpecies ſibi inditas) ita præter ſcientiam diuinã, & increatam, eſt in Chriſto ſecundum eius animam ſcientia beata, qua cognoſcit verbum, & res in verbo: & ſcientia infuſa ſiue indita, per quã cognoſcit res in propria natura per ſpecies intelligibiles humanæ menti proportionatas.

Ad primum ergo dicendum, q̃ viſio imperfecta fidei, in ſui ratione includit oppoſitum manifeſtæ viſionis, eo quòd de ratione fidei eſt, vt ſit de non viſis, vt in Secunda parte dictum eſt.
2 2.q.1.artic.4. *Sed cognitio, quę eſt per ſpecies inditas non includit aliquid oppoſitum cognitioni beatæ. Et ideo non eſt eadem ratio vtrobique.

Ad ſecundum dicendum, quòd diſpoſitio ſe habet ad perfectionem dupliciter. Vno modo ſicut via ducens ad perfectionem, alio modo ſicut effectus à perfectione procedens. Per calorem enim diſponitur materia ad ſuſcipiendam formam ignis, qua tamen adueniente, calor non ceſſat, ſed remanet quaſi quidam effectus talis formæ. Et ſimiliter, opinio ex ſyllogiſmo dialectico cauſata, eſt via ad ſcientiam, quæ per demonſtrationem acquiritur: qua tamen acquiſita, poteſt remanere cognitio, quæ eſt per ſyllogiſmum dialecticum, quaſi conſequens ſcientiam demonſtratiuam, quæ eſt per cauſam. Quia ille, qui cognoſcit cauſam, ex hoc etiam magis poteſt cognoſcere ſigna probabilia, ex quibus procedit dialecticus ſyllogiſmus. Et ſimiliter in Chriſto, ſimul cum ſcientia beatitudinis manet ſcientia indita, non quaſi via ad beatitudinem, ſed quaſi per beatitudinem confirmata.

Ad tertium dicendum, q̃ cognitio beata non fit per ſpeciem, quæ ſit ſimilitudo diuinæ eſſentiæ, vel eorum, quæ in diuina eſſentia cognoſcuntur: vt patet ex his, quę in Prima parte dicta ſunt:
P.p.q.12.artic.2. * ſed talis cognitio eſt ipſius diuinæ eſſentię immediatè per hoc, quòd ipſa eſſentia diuina vnitur menti beatę, ſicut intelligibile intelligenti, quę quidem eſſentia diuina eſt forma excedens proportionem cuiuslibet creaturę. Vnde nihil prohibet, quin cum hac forma ſuperexcedente, ſimul inſint rationali menti ſpecies intelligibiles proportionatę ſuę naturæ.

SVMMA TEXTVS.

Cõcluſio, Col.2. COnclusio eſt affirmatiua. Et patet ex illo ad Colo. 2. in Chriſto ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei. Probatur deinde ex vitanda imperfectione naturæ aſſumptæ. Quia conueniebat naturam aſſumptam à verbo non eſſe imperfectam. Imperfectus autem eſſet intellectus poſſibilis, niſi reduceretur in actum per ſpecies intelligibiles, quæ ſunt formæ quędam completiuæ ipſius. Vnde oportet in Chriſto ponere ſcientiam inditam: in quantum per verbum Dei animę Chriſti ſibi perſonaliter vnitę impreſſę ſunt ſpecies intelligibiles ad omnia, ad quę intellectus poſſibilis eſt in potentia. Sicut etiam per verbum Dei ſunt impreſſę ſpecies intelligibiles menti Angelicę in principio creationis rerum. Quare ſicut in Angelis ponitur duplex cognitio. Vna matutina, per quam cognoſcunt res in verbo, & alia veſpertina, per quam cognoſcunt res in propria natura per ſpecies ſibi inditas: ſic in Chriſto præter ſcientiam diuinam increatam, eſt ſecundum eius animam ſcięntia beata, qua cognoſcit res in verbo, & ſcientia indita ſeu infuſa, per quam cognoſcit res in propria natura per ſpecies intelligibiles humanę menti proportionatas.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Argumẽta contra cõclu. VIdebitur fortaſſis alicui, quòd in Chriſto nõ ſit ſcięntia infuſa. Idque ſuaderi poteſt his argumentis. ¶ In primis, animæ Chriſti aderat ſcientia beata, & illa plenißima, & perfectißima, ergo otioſa erat in illo ſcientia infuſa. Prim. arg.

Secũdum. ¶ Deinde ex ſcientia beata ſcit Chriſtus naturalia, & ſupernaturalia, conceptus, & mẽtis cogitata, ſuperuacanea igitur erit ſcientia infuſa, per quam idem ſciat, quod ſciebat.

Tertium. ¶ Præterea, probationes vniuerſæ, quas excogitauerunt Theologi ad perſuadendum Chriſtum Dominum habuiſſe ſcientiam infuſam, non ſunt legitimæ, neque id efficaciter probant, quod ſic oſtendo. Nam hæc probatio, quę perſuaſit Durando, voluntas Chriſti habet gratiam infuſam, ergo mens Chriſti habet infuſam ſcientiã, mihi leuis eſſe videtur. Poterit enim quis dicere, ſcientiam beatam ſat eſſe intellectui Chriſti, quæ longe excellẽtior eſt quã infuſa. Rurſus, altera probatio, quæ etiam placuit Durando mihi non omnino placet. Probatio ſic procedit, D. Dionyſius cap. 7 cæleſtis Hierarchię dicit, Chriſtum vt hominem docuiſſe Angelos, ergo Chriſtus habuit infuſam ſcientiam, quia ſecundum hanc eruditi Angelos, non ſecundum beatam. Siquidem ſecundum beatam oẽs beati immediatè eruduntur a Deo. Sed probemus de inceps, quòd probationes D. Tho. in hoc articulo, non rectè procedant. Certè probatio D. Tho. de imperfectione animę Chriſti, ſi non haberet ſcięntiam infuſam, non videtur eſſe legitima: Nam quamuis in Chriſto non poneretur ſcięntia infuſa, nihilominus talis negatio ſcientiæ nullo pacto eſſet imperfectio intellectus humani, nec priuatio, aut carentia alicuius perfectionis humanæ. Siquidem talis perfectio nõ eſt debita naturæ humanę, ſed multum illam excedens, & exſuperans. Ad hęc D. Thom. ex eo, quòd intellectus humanus eſt in potentia ad omnia intelligibilia, reducitur autem in actum per ſpecies intelligibiles, vt docet Ariſtot. in 3. de Anima tex. 32. & 38. colligit, quòd intellectus Chriſti poſſibilis eſſet imperfectus, niſi infunderentur ei ſpecies inditę, profecto hęc probatio inefficax eſſe videtur. Nam potentia de qua loquitur Ariſto. quę reducitur ad actum per ſpecies intelligibiles omni dubio procul eſt naturalis reſpectu ſpecierum, & ſcientiarum, quę per naturam cõparari poſſunt, at ſcientia indita, & ſpecies inditę ſunt omnino ſupra naturam humanam, & alterius ordinis quam ſint humanitus acquiſitę. Examinatur probationes. D. Thom. Ariſtot.

Expoſitio dubitationis propoſitę. ¶ In contrarium eſt ſententia D. Th. in hoc articulo. In cuius rei gratiam ſcire oportet ſcientiam rectiſſimè diuidi in acquiſitam, & infuſam. Scientia acquiſita illa eſt, quę per lumen intellectus agentis noſtro labore, & marte comparatur, ea vero dicitur infuſa, quę diuinitus ſine ipſius intellectus operatione nobis infunditur. Præterea acquiſita gemina eſt, altera quę eſt ſingularium cognitio, quę propriè ſcientia non eſt, ſed notitia quędam euidens experimentalis tantum. Altera eſt vniuerſalium cognitio per demoſtrationem acquiſita, quę propriè ſcientia eſt, dicitur quoque experimentalis ſcientia, quia per ſpecies ſenſibiles ex ſingularibus, quę experimur collectas, comparatur. Rurſus, hęc ſcientia acquiſita adhuc bipartita eſt. Alia acquiſita ſecũdum naturã ſuam, & modum, Cuiuſmodi fuerunt omnes ſcientię in Philoſophis & in nobis, altera vero eſt ſecundum naturam ſuã acquiſita, verum ſecundum modum eſt infuſa, & hęc dicitur a Theologis acquiſita per ſe, per accidens vero infuſa, vt Philoſophia, quę fuit infuſa primo parenti in primordio generis humani. Ex hoc facilè intelligitur, quòd ſcientia infuſa eſt duplex. Altera per ſe infuſa, quę ſecundum naturam ſuam habet quod diuinitus infundatur, & quod non poſſit noſtra induſtria comparari. Altera vero eſt per accidens infuſa, quę ſuapte natura noſtra induſtria comparari valet, ſed ex dono Dei nobis diuinitus infunditur. Diſtinctio ſcientiarũ.

funditur. Exemplum primi eſt in ſcientia Angelorum: exemplum ſecundi in ſcientijs naturalibus infuſis Adæ. Sed hic obſeruandum eſt, quòd ſcientia infuſa quandoq; ſequitur naturam, vt quando oritur ex principijs ipſius naturæ & dimanat ex iſtis. Huiuſmodi eſt ſcientia angelorum, & ſpecies infuſę, & talis ſcientia dicitur propriè indita ſiue inſita ab autore naturæ tanquam congenita cum ipſa natura, quandoque vero ſcientia per ſe infuſa non ſequitur ex principijs naturę, ſed per aliam mediam actionem producitur, & infunditur, & talis ſcientia retinet nomen commune, vt dicatur infuſa, ſed non dicitur indita in proprietate ſermonis. Vnde ſcientia infuſa animæ Chriſti, ſi conſideremus animæ naturam certè indita non debet appellari, cum non ſequatur ex principijs naturalibus ipſius animæ. Veruntamen quoniam ex vi natiuitatis debebatur illi, vt de gratia diximus ſupra quæſt. 2. arti. vltimo. ideo indita propriè dici poteſt. Quamobrem Diuus Thomas in articulo vocat illam infuſam, & inditam. Illud etiam animaduerſione dignum eſt, ſpecies intelligibiles propriè non eſſe ſcientiam, ſed ſcientiam eſſe habitum quędam iudicatiuum, qui certè eſt ſemper cum ſpeciebus intelligibilibus ordinate compoſitis, ob quam cauſam Diuus Thomas in hoc articulo, & ſequenti, ad perſuadendas concluſiones de ſcientijs quas habuit Chriſtus, aſſumit tanquam medium infuſionem, vel acquiſitionem ſpecierum intelligibilium. ¶ His conſtitutis eſt prima concluſio. Non eſt certum ſecundum fidem quòd Chriſtus Dominus præter ſcientiam beatã habuerit ſcięti-am infuſam. Probatur hæc concluſio, tũm, quoniam nullum eſt teſtimonium, neque in ſacris literis, neque in ſactis conciliis quòd conuincat Chriſtum dominũ ſcientiam infuſam habuiſſe, tũm vero quoniam ad ſaluandam veritatem fidei de cognitione perfecta animæ Chriſti ſatis eſt conſtituere in Chriſto ſcientiam beatam, per quam cognoſcit vniuerſa, tũm naturalia, tũm ſupernaturalia. ¶ Secunda concluſio. Temerarium videtur negare in Chriſto Ieſu fuiſſe ſcientiam infuſam. Hæc concluſio probatur in primis ex ſuffragio omnium Theologorum in 3. diſtinct. 14. qui omnes vno conſenſu deſiuunt ad perfectionem animę Chriſti eſſe ponendam infuſam ſcientiam, vt ex omni parte perfecta ſit. Et ſingulariter probat iſtam concluſionem ille locus ſcripturę ad Colo. 2. in quo ſunt omnes theſauri ſapientię, & ſcientię Dei. Et Iſa. 11. idem patet in illis verbis, requieſcet ſuper eum ſpiritus ſapientię, ſcientię, &c. quod non ſolum eſt intelligendum de donis Spiritus ſancti, ſed de omni prorſus ſapientia, & ſcientia. Vnde dicitur Ioan. 1. Chriſtum fuiſſe plenũ gratię, & veritatis, non modo quia omnia ſciat, ſed quia omnibus modis ſciat. Ad idem probandum adducitur illud Iſaię 11. non ſecundum, inquit, viſionem oculorum iudicabit, nec ſecundum auditum aurium audiet, hoc eſt, non egebit Chriſtus notitia ſenſitiua ad iudicia ferenda, igitur ſcientia Chriſti, vt homo erat, non dependebat a ſenſu, vt noſtra, oportet igitur concedere ſcięti-am infuſam in anima Chriſti fuiſſe. & Lucę 2. duodecimum agens annum mirabilia, & ſtupenda pro ratione ętatis reſponſa dabat. Id quod confirmat ſcientiam in eo fuiſſe infuſam, quia ea ętas non capiebat tantę ſcientię magnitudinem viribus humanis comparatam, vnde non temere Iudęi dicebant Ioannis ſeptimo capite, quomodo hic ſcit literas cum non didicerit? & veraciter dicebant Apoſtoli, nunc ſcimus quia omnia ſcis, Ioan. 16. Et quidem probationes D. Thomę in hoc articulo, quantuis non ſint euidentes, myſteria enim fidei euidenti ratione demonſtrari non valent, intellectui tamen bene diſpoſito ſufficienter veritatem iſtam perſuadent. Nam Chriſti anima non ſolum non debuit eſſe imperfecta, verum oportuit, vt fuerit perfecta omni perfectione poſſibili ſcientię, non ſolum in ordine ad naturalia, verum etiam & præcipuè in ordine ad ſupernaturalia, quorum Doctor, & magiſter erat. Vnde ad perfectionem animę Chriſti ſpectat habere ſcientiã infuſam, vt ex omni parte ſit perfectiſſima. Ad argumenta in contrarium. ¶ Ad primum, & ad ſecundum dicendum, ſcientiam eſſe duplicem ſecundum Ariſtotelem, & propter quid, & quia, & quod dicũt Dialectici a cauſa, & ab effectu, & ambæ ſunt de eadem concluſione, nec tamen altera otioſa exiſtit. Nempè quia altera eſt per cauſam, altera ab effectu. Ad eundem modum dicat Theologus ſcientiam beatam animę Chriſti eſſe tanquam ſcientiam propter quid, qua omnia ſcit in verbo clarè viſo. Veruntamen ſcientia infuſa non videt res in verbo, ſed in proprio genere rei cõſiderat, & ideo eſt tanquam ſcientia, quia ſi ad beatã conferatur, certè beati Angeli & homines quamuis videntes Deum omnia videant in Deo, habẽt nihilominus rerum ſcientias in proprio genere per demonſtrationes euidentes comparatas. Ad alia ar gument.

Col.2. Iſa.11. Ioan.1. Iſa.11. Luc.2. Ioan.7. Ioan.16. Ad argu. Ad primũ, & ſecũdũ. D.Thom. 1. concluſio. 2. concluſio.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm Chriſtus habuerit aliquam ſcientiam acquiſitam.

67 Infr.q.12.ar.12.& q.15.art.8.& opuſ.3.ca.225.& 3.di.14.ar.3.q.5.3.& d.8.ar.3.5.& verit.q.20.artit.3.1. AD quartum ſic proceditur. Videtur quòd in Chriſto non fuerit aliqua ſcientia experimentalis acquiſita. Quicquid enim Chriſto conueniens fuit, excellentiſſimè habuit. Sed Chriſtus non habuit excellentiſſimè ſcientiam acquiſitam, non enim inſtitit ſtudio literarum, quo perfectiſſimè ſcientia acquiritur: dicitur enim Ioan. 7. Mirabantur Iudæi dicentes, Quomodo hic literas ſcit, cum non didicerit? Ergo videtur quòd in Chriſto non fuerit aliqua ſcientia acquiſita.

¶ 2. Præterea, Ei quod eſt plenum, non poteſt aliquid ſuperaddi. Sed potentia animæ Chriſti fuit impleta per ſpecies intelligibiles diuinitus inditas, vt dictum eſt. * Ergo non potuerunt ſuperuenire eius animæ aliquæ ſpecies acquiſitæ. Ar.præced.

¶ 3. Præterea, In eo qui iam habet habitũ ſcientiæ, per ea, quę à ſenſu accipit, non acquiritur notius habitus (quia ſic duę formæ eiuſdem ſpeciei ſimul eſſent ĩ eodẽ) ſed habitus qui prius inerat, cõfirmatur & augetur. Ergo cùm Chriſtus habuerit habitum ſcientiæ inditæ non vĩ quod per ea, q̃ ſenſu percepit, aliquã aliam ſciẽtiã acquiſierit.

Sed contra eſt, quòd Hebræor. 5. dicitur: Cùm eſſet filius Dei, didicit ex his, quę paſſus eſt obedientiam. Gloſſ. *id eſt, expertus eſt. Fuit ergo in Chriſto aliqua experimentalis ſcientia, quæ eſt ſcientia acquiſita. gl. inter li. ibidem.

Reſpõdeo dicendum, quòd vt ex ſupra dictis * patet, nihil eorum, quæ Deus in noſtra natura plantauit, defuit humanę naturę aſſumptę à Dei verbo. Manifeſtum eſt autẽ, quòd in humana natura Deus plantauit non ſolum intellectum poſſibilem: ſed etiam intellectum agentem. Vnde neceſſe eſt dicere, quòd in anima Chriſti fuit non ſolum intellectus poſſibilis, ſed etiam intellectus agens. Si autem alijs Deus, & natura nihil fruſtra faciunt (vt Philoſophus dicit in 1. de Cœl. *) multo minus in anima Chriſti aliquid fuit fruſta. Ar.1.huius q.& q.5. li.1.de cęl. text 32.& lib.2.text.59.tom 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

stra. Frustrà autem est quod non habet propriam operationem, cùm omnis res sit propter suã operationem: vt dicitur in secundo de Cel.*Propria autem operatio intellectus agentis, est facere species intelligibiles actu, abstrahẽdo eas à phantasmatibus: vnde dicitur in 3.*de Anima, quòd intellectus agẽs est, quo est omnia facere. Sic igitur necesse est dicere quòd in Christo fuerint aliquæ species intelligibles, per actionem intellectus agentis in intellectu possibili eius receptæ: quod est esse in ipso scientiam acquisitam, quam quidam experimẽtalem nominant.

l.2 de cœl. tex. 17. to. 2.

li.3 de anima tex.18. to 2.

Et ideo quamuis aliter alibi scripserim*dicendum est, in Christo fuisse scientiam acquisitam: quæ propriè est scientia secundum modum humanum, non solum ex parte subiecti recipientis, sed etiam ex parte causæ agentis. Nam talis scientia ponitur in Christo secundum lumen intellectus agentis quod est animæ humanæ connaturale. Scientia autem infusa attribuitur animæ humanę secundum lumen desuper infusum: quo modus cognoscendi est proportionatus naturæ angelicæ. Scientia verò beata, per quam ipsa Dei essentia videtur, est propria & connaturalis soli Deo; vt in prima parte dictum est.*

5.sentẽ.di. 14.q.3:ar. 5.

P.p. q. 12. arti.4.

Ad primum ergo dicendum, quòd cùm duplex sit modus acquirendi scientiam, scilicet inueniendo & addiscendo, modus qui est per inuentionem, est præcipuus: modus autem, qui est per disciplinam, est secundarius. Vnde dicitur in primo Ethicor.*Ille quidem est optimus, qui omnia per seipsum intelligit: bonus autem rursus est ille, qui bene dicenti obedit. Et ideo Christo magis competebat habere scientiam acquisitam per inuentionem, quàm per disciplinã, præsertim cùm ipse daretur a Deo omnibus in doctorem: secundum illud Ioel. 2. Lætamini in domino Deo vestro, quia dedit vobis Doctorem iustitiæ.

lib.1.ca.4. ī fine to.5.

Ad secundum dicendum, quòd humana mens duplicem habet respectum. Vnum quidem ad superiora: & secundũ hunc respectum, anima Christi fuit plena per scientiam inditam. Alius autem respectus eius est ad inferiora, id est, ad phantasmata, quæ sunt nata mouere mentem humanam per virtutem intellectus agentis. Oportuit autem, quòd etiam secundum hunc respectum anima Christi, scientia impleretur: non quin prima plenitudo menti humanæ sufficeret secundum seipsam: sed oportebat eam perfici etiam secundum comparationem ad phantasmata.

Ad tertium dicendum, quòd alia ratio est de habitu acquisito, & de habitu infuso. Nam habitus scientię acquiritur per comparationem humanæ mentis ad phantasmata: vnde secundum eandem rationem non potest alius habitus iteratò acquiri. Sed habitus scientię infusæ est alterius rationis: vt pote à superiori descendens in animam non secundum proportionem phantasmatum. Et ideo non est eadem ratio de vtroque habitu.

SVMMA TEXTVS.

CONclusio est affirmatiua, & probatur ex glossa, in illud ad Hebr 5. cum esset filius Dei didicit ex his, quę passus est obedientiam. Pro cuius rei maiori explicatione est animaduertendum, quòd nihil eorum quæ Deus in humana natura plantauit defuit humanitati assumptæ a verbo Dei, in Christo, autem erat non solum intellectus possibilis, sed etiam agens, qui non fuit frustra in eo, vnde suam habebat operationem quæ est facere species intelligibiles actu abstrahendo eas a phantasmatibus. Habebat itaque species intelligibiles in intellectu possibili receptas, per actionem intellectus agentis, quod est esse in ipso scientiam acquisitam, quam quidam experimẽtalem vocant, atque scientia ista ponitur in Christo secundum lumen intellectus agentis, quæ est animæ humanæ connaturalis, scientia verò infusa tribuitur animæ secundum lumen desuper infusum, quod est proportionatum naturæ angelicæ, scientia verò beata per quam ipsa Dei essentia videtur est propria & connaturalis soli Deo.

Heb.5.

EXPOSITIO ARTICVLI.

DE quæstione in hoc articulo proposita variæ versantur sententiæ inter doctores. Etenim Bonauentura in 3. d. 14. q.2. artic 3. præter beatam. solum concessit in Christo infusam scientiam, & experimentalem. Veruntamen experimentalem solum vocat iudicium acce, tum ex sensibus siue internis siue externis, vt gustato melle iudicatur dulce esse, & ita de reliquis. Vnde habitum scientificum acquisitum ex memorijs & experientijs iste autor in Christo non admittit. Et pro hac opinione sic arguitur. Nam Christus Dominus per scientiam beatam cognoscebat perfectissimè omnia naturalia & supernaturalia, & ea quæ in verbo intuebatur, & per scientiam infusam res cognoscit perfectissimè in proprijs generibus, at si additur scientia humanitus acquisita sciet res per illam paulatim & sensim & imperfectè, ergo non habuit scientiam humanitus acquisitam. Cõsequentia inde probatur. Nam otiosa videtur notitia rei imperfectæ quãdo eiusdem rei notitiæ sunt perfectissimæ in eodem intellectu. ¶ Deinde Christus Dominus non fuit discipulus alicuius hominis, quia ipse venit in orbem docturus homines, igitur nec accepit doctrinam nec scientiam ex sensibilibus, quia tunc a rebus ipsis edoceretur: quod derogat magisterio Christi. ¶ Præterea hæc scientia acquisita si concedatur in Christo a principio, imo in progressu vitę esset admodum exilis & tenuis, quippè quæ ex experimentis sensuum comparata est, Christus autem pauca expertus est, & libros Philosophorum aut Rhetorũ, aut Mathematicorum non legit, in Christo autem non est aut mittẽdum quidpiam nisi perfectum & suis numeris absolutum. ¶ Secunda opinio est Scoti in 3. d. 14. q. 3. & Durandi q. 4. aientium quòd in Christo fuit scientia infusa, qua cognoscebat omnia cognoscibilia, erat tamen eiusdem rationis cũ acquisita circa res naturales, ac subinde non potuit Christus comparare scientiam humana industria. ¶ Et probatur hæc sententia in primis ex illo prouerbio communi, duo accidentia solo numero differentia non possunt esse simul in eodẽ subiecto, at scientia acquisita & infusa in Christo sunt eiusdẽ speciei, siquidẽ habent idem obiectum circa res naturales, & versantur circa res in proprijs generibus, ergo Christus non habuit scientiam humanitus acquisitam. ¶ Deinde scientia infusa in Christo & acquisita nostra solum differunt ex parte causæ efficientis, sicut homo genitus, & homo creatus, & sicut oculi per naturam producti & per miraculum restituti. ergo infusa scientia Christi & acquisita non differunt specie. ¶ Tertium argumentum militat contra probationem D. Thomæ, quę innititur huic fundamento, quin alioquin intellect⁹ agẽs esset otiosus & imperfectus, si vi sua non abstraheret species intelligibiles & compararet scientias, quę humana industria cõparari solẽt. Certè hęc

Examinatur cõclus. articuli Bonauen.

Argumẽta ꝓ opinione Bonauenturæ. Prim. arg.

Secũdum.

Tertium.

Opinio Scoti, & Durandi.

Argumẽta secũdę opinionis. Prim. arg.

Secũdum.

Tertium.

hæc ratio inefficax, videtur, tum quia Adam non acquisiuit propria industria scientias naturales, quas ex dono Dei habuit infusas, at intellectus agẽs in eo nõ fuit otiosus, tum verò quoniam intellectus agẽs habet duas operationes, & abstrahere species intelligibiles, & illuminare prima principia, vnde licèt primam operationem non habuisset, nõ conficitur, quòd fuerit frustraneus, reduceret n. intellectum possibilem ad actum primorum principiorum, tum tertio, etiam si hæc probatio valida esset, beata acquirerent in vita beata scientias naturales, quod nullus Theologorum concedit.

Tertia opinio. Palude.

¶ Tertia sententia est Palude, qui in præallegata. di. q. 2. asserit in Christo Dño præter scientiam beatam fuisse genuinam scientiam infusam, alteram quidem per se, & suapte natura infusam, quæ est alterius, & altioris ordinis, quàm scientia acquisita, alteram verò per accidens infusam, quæ suapte natura humana industria poterat comparari, sed ex dono Dei fuit infusa animæ Christi ab instanti suæ conceptionis. Vnde negat Christum Dominum industria humana scientias sibi comparasse.

Argumẽta tertiæ opinionis. Prim. arg.

¶ Et quod hæc sententia vera sit probatur hisce argumentis. Primum Christi anima a principio suæ cõceptionis perfecta fuit, tum quãtum ad partem intellectiuam, tum quantum ad partem appetitiuam, sed intellectus humanus perficitur per scientias naturales, vt planè constat, ergo a principio habuit scientias naturales ex dono Dei sibi infusas. Hoc ipsum confirmatur. Nam in bonis, actus melior est quàm potentia, ergo a principio habuit actu scientias, & non tantum potentiam, & vim ad eas acquirendas.

Confirm.

Secũdum.

¶ Secundò, primo parenti fuerunt a principio omnes scientię naturales infusę ex dono Dei, ergo similiter Christo: consequentia inde probatur, quoniam sicut primus parens datus est in Doctorem generis humani, sic & multo melius Christus Dominus.

Tertium.

¶ Tertiò, Christo Domino a principio ex dono Dei fuere virtutes morales infusæ, quæ exercitio bonorum operum comparari solent, & ideo vocantur acquisitę de sua natura, vt prudentia, iustitia, temperantia, &c. ergo pari ratione infusæ sunt Christo virtutes intellectuales, quas tamen ipse viribus sui ingenij paulatim comparare poterat. Consequentia probatur, tum quoniam in vtriusq; virtutis acquisitione mouet se qui acquirit illas, tum deinde quoniam virtutes intellectuales absolutè digniores sunt & præstantiores, quàm morales, prout docet D. Tho. 1.2.q.66 art.5.

D.Thom. Vltimum.

¶ Vltimò, ratio D. Th accepta ex otio intellectus agentis nihil militat contra istam sententiam. Etenim iuxta placitum hoc necessaria erat operatio intellectus agentis ad vsum illius scientiæ per accidens infusæ, qui necessario est per conuersionem ad phantasma.

Quarta opinio. D. Thom. ꝙ vera est. vt Conclu.

¶ Quarta opinio est, quam hic docet D. Th. Pro explicatione veritatis est prima cõclusio. In anima Christi est concedenda scientia acquisita præter beatam infusam & exprimentalem, exprimentalem. n. aio non esse propriã scientiam, sed experientiã, siquidem singularium est sensus & experimẽtum. Scientiam aũt acquisitam voco habitum acquisitum per demonstrationem. Et hmõi fuisse in aia Christi comparatam sua industria sic ostendo. Nã Christus habuit excellentiorem mentem & mẽtis vires, quam vniuersi homines, siquidem Christi humanitas erat Deo copulata substantialiter & ideo conuenientissimum erat, vt viribus ingenij præstantior esset cunctis mortalibus, igitur eum vnio hypostatica naturam Christi non abstulerit imo perfecerit, consequens est, quòd illã scientiam habuit Christi anima, quam habuisset si non fuisset copulata Dei verbo. Deinde, nam in Christo id asserendũ est, qd est perfectissimum, tunc aũt perfectissimè acquiritur scientia acquisita, quãdo proprio marte, & industria conquiritur, ergo hoc modo Christus scientiam humanam comparauit. Præterea, id quod mouet seipsum ab intrinseco nobilius est, & perfectius, quàm id, quod mouetur ab alio, vt planè constat, & asseritur ab Aristo. 8. Phys. ergo sciens qui mouet seipsum ad comparandam scientiam, dignior est, quàm is, qui mouetur ab alio per

Aristot.

infusionem scientiæ. Vltimò, ex parte modi perfectior modus est habere scientiam acquisitam suapte ingenio, & suapte industria, quàm habere illam alieno modo, ergo cum in Christo asseramus non modo omnes scięcias verum omnes scientiarum modos, asserere oportet, q habuerit scientiam beatam ad beatorum modum, scientiam inditam ad modum inditæ scientię, scientiam acquisitam ad modũ scientiæ acquisitæ, itaque Christus, quod per se acquisibile erat acquisiuit, sicut omnium sententia acquisiuit de nouo phantasmata.

2.Conclu. Scotus, & Durandus impugnãtur.

¶ Secunda conclu. Opinio Scoti, & Durandi improbabilis omnino est, & nõ meretur opinionis nomen. Probatur, nam nulla est probabilitas in hoc quod asserit hæc opinio, quòd scientia infusa animæ Christi, & acquisita sint eiusdem speciei. Nam Christi anima per scientiam infusam cognoscebat, etiam iuxta sententiam Scoti, & Diuãdi, perfectè Angelorum species, imo vt videbimus infra q. 11. cognoscebat omnia, quæ per reuelationem Deus reuelauit hominibus naturalia & supernaturalia, ad quæ scięcias humanitus acquisitæ non se valent extendere. Deinde Christi anima in matris vtero, & extra antequam per ætatem phantasmata acquirere posset, perfectè cognoscebat res omnes naturales, ac scientiæ suapte natura acquisitæ quanuis ex dono Dei sint infusæ, dependent quantum ad vsum ex ordine ad phantasma, ergo necessum est dicere, quod scientia, quam habuit Christus pro illo tempore erat altioris ordinis quã acquisita. Demum probatur nostra conclusio ex omnibus rationibus, quas adduximus in præcedenti articulo ad probandum esse temerarium negare scięciam infusam in Christi animam: etenim vniuersæ illæ rationes efficaciter probant esse in Christo scientiam infusam saltem æqualem cum scientia Angelorum. Atqui de vi huius scientiæ infusæ plura dicentur in q. 11. ex quibus facilè patebit in quanto errore versentur Scotus, & Durandus.

3.Conclu.

¶ Tertia conclusio. Opinio Palude est satis probabilis. Nam certè argumenta, quæ fecimus in fauorem huius opinionis efficiunt illam satis probabilem. Nunc ad argumenta posita in principio satisfaciendum est.

Ad argumenta pri mę opinio nis.

¶ Ad argumenta pro opinione Bonauenturæ. Ad primum respondetur, ꝙ scientia acquisita, quam ponimus in anima Christi, si conferatur ad scientias, quas humana industria acquirunt homines, perfectissima fuit longè superãs omnium Philosophorum scientias. At si conferatur cum scientia beata animæ Christi, & cum scientia eiusdem infusa, certè multis titulis inferior est. Et hanc scientiam non habet anima Christi tanquam ea egens vt sciat, quia etiam sine ipsa anima Christi sapientissima esset, sed quoniam pertinet ad perfectionem naturalem animæ Christi.

Ad primũ argum.

Ad secũm.

¶ Ad secundum argumentum respondetur, Christum Dominum ab homine discere non potuisse. Nam qui docet homines scientiam, reducit mentem discipuli de potentia ad actũ, mens autem Domini semper erat in actu sciendi, & ideo non poterat ab homine erudiri, qui erat omnium hominum Doctor & magister a Deo institutus. Vnde neq; ex sensibilibus rebus docebatur, quamuis ex ipsis colligebat species sensibiles, & illas ordinabat, & vtebatur phantasmatibus.

Ad tertiũ.

¶ Ad tertium argumentum respondetur, ꝙ quanquam Dominus libros Oratorum, Philosophorum & aliorum sapientium non legerit, neq; multa fuerit expertus, tanta tamen erat ingenij celsitudo & perfectio, vt ex paucis sensibilibus multa colligeret intelligibilia, adiuuabatur quoque ex virtute scientiæ infusæ, vt facilè omnium rerum scientiam, & cognitionem sibi compararet.

Ad argumenta secundæ opinionis. Prim. arg.

¶ Ad argumenta Scoti, & Durandi nõ est necesse multa respondere. Nam omnia incumbunt falso fundamento, videlicet, quòd scientia infusa animæ Christi sit eiusdem rationis, & speciei cum acquisita. Quod certè falsissimum est, prout supra palam fecimus.

Ad vltim.

¶ Solum oportet respondere ad vltimum argumentũ, quo labefactari videtur præcipua probatio D. Tho. de vi & efficacia intellectus agentis. Vnde dicendum est, quòd sicut intellectus agens frustraneus esset si in tota natura humana

Universidad de Deusto
Biblioteca

humana non haberet principalem suam operationem, quanquam haberet alias operationes minus principales; sic sanè in Christo frustraneus esset si non haberet principalem operationem, cum tota natura per Christum reparanda esset & ad perfectum reducenda. Vel dicatur, quòd D. Thom. solum contendit in hac probatione de vi intellectus agentis ostendere quòd sit ponenda in Christo scientia aliqua præter infusam q̃ ex genere suo sit acquisita. Etenim nisi ponatur eiusmodi scientia ex genere suo acquisita, quamuis per accidens ex dono Dei infusa, intellectus agens nullam haberet operationem, neque præcipuam, neque secundariam, & sic esset omnino otiosus, siquidem exploratum est quòd intellectus agens non facit euidentiam nec primorum principiorum, quæ per scientiam inditam cognoscuntur. Ad illud de Adam respondetur, non cõsistere similitudinem. Nam Adam institutus fuit a Deo doctor generis humani in naturalibus, & ideo oportuit quod a principio conditionis suæ infunderentur illi species & scientiæ rerum omnium, sicut a principio habuit virilem ætatem & quantitatem. Verum Christus fuit destinatus Doctor mysteriorum gratiæ, & ideo oportuit, quòd a principio haberit scientiam mysteriorum gratiæ, & quod scientias rerum naturalium propria industria compararet. Ad aliud de beatis facilè concedo, quòd possunt ex vi intellectus agentis multa scire sine magisterio aliorum hominum.

Ad argumenta tertiæ opinionis.

¶ Ad argumenta, quæ facta sunt pro opinione Palude.

Ad primũ.

Ad primum argumentum cum sua confirmatione respondetur, quòd perfectius multo est habere scientiam acquisitam propria industria, quàm habere eam per infusionem & perfectius multo est reducere seipsum a potentia in actum comparando scientias acquisitas, quam semper fuisse in actu.

Ad scũm.

¶ Ad secundum argumentum iam patet dissimilitudo ex his, quæ diximus ad tertium Scoti & Durandi.

Ad tertiũ.

¶ Ad tertium argumentum neganda est consequentia. Tum quoniam licèt in ratione specifica ex parte obiecti virtutes intellectuales presttent moralibus, verum in exercitio operum morales habent plus de ratione virtutis, siquidem faciunt bonum habentem simpliciter, intellectuales verò secundum quid, vt Theologia facit bonum Theologum, Grammatica Grammaticum. Oportet autem cum Christus iam esset vir a principio suæ conceptionis, vt virtutes, quæ bonum simpliciter faciunt habentem, haberet, tum vel maxime quod virtutes morales per se infusæ, vt constat ex materia de virtutibus, quantum est ex illarum natura patiuntur secum effrænes & rebelles passiones, quas virtutes per se acquisitæ moderantur & ad medium redigunt. Oportuit ergo ad suauem Dei dispositionem, vt in Christi appetitu essent virtutes morales ex dono Dei, vt moderarentur ipsum appetitum, quæ ratio de virtutibus intellectualibus non procedit. Siquidem Christus per scientiam infusam nouerat omnia, quæ per acquisitas sciri possunt. Alia solutione vidi virum doctum confutantem hoc argumentum, & dicentem, quòd Christus Dominus in instanti suæ conceptionis sibi comparauit omnes virtutes morales. Sed falsa est hæc confutatio & intolerabilis, vt postea videbimus. Et nunc se offert euidens argumentum. Nam virtutes morales, quæ suapte natura sunt acquisitæ non acquiruntur nisi per regulas rationis & scientiæ humanæ & mediante prudentia humana, at Christus in primo instanti vsus rationis non habuit scientiam acquisitam. Vnde nec prudentiam humanæ rationis, ergo non potuit comparare virtutes morales acquisitas. Ad vltimum argumentum iam satis & copiosè dictum est in solutione tertij argumenti Scoti. Atque hactenus de ista quæstione dictum sit, ex cuius doctrina facilè est intelligere in Christo Iesu fuisse quadruplicem scientiam, increatam, creatam beatorum, infusam, acquisitam, de quarum vi & efficacia tractat sigillatim D. Thom. in sequentibus quæstionibus.

QVAESTIO X.

De scientia beata animæ Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de qualibet prædictarum scientiarum. Sed quia de scientia diuina dictum est* in Prima parte, restat nunc dicendum de alijs tribus: primò de scientia beata: secundò de scientia indita: tertiò de scientia acquisita. * q.14.

¶ Sed quia etiam de scientia beata, quæ in Dei visione cõsistit, plura dicta sunt in prima parte,* hic illa sola videntur dicenda, quæ propriè pertinent ad animam Christi. * q.12.

¶ Circa hoc ergo quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm anima Christi comprehenderit Verbum siue diuinam essentiam.

¶ Secundò, vtrùm in Verbo cognouerit oĩa.

¶ Tertiò, vtrùm anima Christi in Verbo cognouerit infinita.

¶ Quartò, vtrùm videat Verbum siue diuinam essentiam clarius qualibet alia creatura.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm anima Christi comprehenderit Verbum, siue diuinam essentiam.

AD primũ sic proceditur. Videtur, q̃ anima Christi comprehenderit & comprehendat Verbum, siue diuinam essentiam. Dicit enim Isido.* q̃ Trinitas sibi soli nota est, & homini assumpto. Igitur homo assumptus communicat cum sancta Trinitate in illa notitia sui, quæ est sanctæ Trinitati propria. Huiusmodi autem est notitia comprehensionis. Ergo anima Christi comprehendit diuinam essentiam. 68 3.d.14.art. 2.q.1.& 2. & ve.q 20. arti.4.& 5. c. & quol. 3.q.2 ar.1. c. & op. 5. c.225.& in Timo 6.lectio.3.col. 2. * lib.3. de sũmo bono, cap.3. lib 3 orth. fid. cap. 6.

¶ 2. Præterea, Magis est vniri Deo secundum esse personale, quàm secundum visionem. Sed sicut Dama. † dicit in 3.lib. tota diuinitas in vna personarum est vnita humanę naturę in Christo. Multo ergo magis tota natura diuina videtur ab anima Christi: & ita videtur, quòd anima Christi comprehenderit diuinam essentiam.

¶ 3. Præterea, Illud quod conuenit filio Dei per naturam, cõuenit filio hominis per gratiam; vt Augu.* dicit in primo de Trin. Sed comprehendere diuinam essentiam, competit filio Dei per naturam. Ergo filio hominis competit per gratiam. Et ita videtur, quòd anima Christi per gratiam Verbum comprehenderit. lib.1.c.15. tom.3.

Sed contra est quod Augũ. dicit in lib.83.q.* Quod se comprehẽdit, finitum est sibi. Sed essentia diuina non est finita in comparatione ad animam Christi, cum in infinitum eam excedat. Ergo anima Christi non comprehendit Verbum. * lib.83.q. quæst. 14. in princip. to.4.

Respondeo

q.1.ar.1.& q.6.arti.6. Respondeo dicendum, quòd sicut ex supra* dictis patet, sic facta est vnio naturarum in persona Christi, quòd tamen proprietas vtriusq; naturæ inconfusa permanserit, ita scilicet quòd increatum manserit increatum, & creatum mãserit infra limites creaturæ: sicut Dama. † dicit in 3. libr.

lib.3.ca.3. & 4. Est autem impossibile, quòd aliqua creatura cõprehendat diuinam essentiam (sicut in Prima parte ostensum est†) eo quod infinitum non comprehenditur a finito. Et ideo dicendum, quòd anima Christi nullo modo comprehendit diuinam essentiam.

P.p.q.12. art.7. Ad primum ergo dicendum, quòd homo assumptus connumeratur diuinæ Trinitati in sui cognitione, non ratione comprehensionis, sed ratione cuiusdam excellentissimæ cognitionis præ cæteris creaturis.

Ad secundum dicendum, quòd nec etiam in vnione, quę est secundum esse personale, natura humana comprehendit Dei verbum, siue naturã diuinã. Quę quamuis tota vnita fuerit humanæ naturę in vna persona Filij, non tamen fuit tota virtus diuinitatis ab humana natura quasi circunscripta. Vnde Aug.* dicit in Epistola ad Volusianum, Scire te volo, non hoc Christianam habere doctrinam, quòd ita Deus infusus sit carni, vt curam gubernandæ vniuersitatis vel deseruerit, vel amiserit, vel ad illud corpusculum quasi contractam, collectamque transtulerit. Et similiter anima Christi totam Dei essentiam videt, non tamẽ eam comprehendit: quia non totaliter eã videt, id est, non ita perfectè sicut visibilis est: vt in Prima parte† expositum est.

Est epist.3. non multum remotè a princ. to.2.

P.p.q.12. art.7. Ad tertium dicendum, q̃ verbum illud Aug. est intelligendum de gratia vnionis, secundum quam omnia, quę dicuntur de filio Dei secundũ diuinam naturam, etiam dicuntur de filio hominis, propter identitatem suppositi. Et secundum hoc verè potest dici, q̃ filius hominis est comprehensor diuinæ essentiæ: non quidem secundum animam, sed secundum diuinam naturam. Per quem etiam modum potest dici, quòd filius hominis est creator.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. D.Aug. CONclusio est negatiua, & patet ex illo, quod dicit D. Augustinus lib.83.q.quæst.14. quod se comprehendit finitum est sibi, sed essentia diuina non est finita comparatione ad animam Christi cum in infinitum eam excedat, ergo anima Christi non comprehendit verbum. Huius etiam rei est aliud argumentum, nam infinitum nõ comprehenditur a finito, sed sic facta est vnio naturarum in persona Christi, quòd proprietas vtriusq; naturæ inconfusa permansit, videlicet increatum mansit increatum, & creatum infra limites creaturæ.

EXPOSITIO ARTICVLI.

INuestigato iam in superiori quæstione in Christo Iesu esse scientiam diuinam, quia Deus est, & scientiam beatam, quia anima Iesu Christi simul atq; condita est, vidit diuinam essentiam & beata fuit, scientiam quoque infusam, ac demum scientiam experimentalem, in hac quæstione aggreditur D. Tho. ad explicandum ea, quæ anima Christi per scientiam beatam cognouerit, atque in hoc articulo definit animam Christi per istam scientiam non comprehẽdisse verbum, siue diuinam essentiã. Quod si intelligatur de comprehensione, vt significat cõgnitionem rei sic perfectam & adæquatam, vt cognoscitur res quantum cognoscibilis est, est certum dogma fidei, vt patet ex illo Hiere. 32. Deus fortis incomprehensibilis cogitatu, & in capi. firmiter de summa Trinit. inter reliqua attributa hoc epitheton tribuitur Deo, quod sit incomprehensibilis. Cæterum si comprehensio accipiatur pro eo quod est, possidere firmiter ipsum Deum, illumque habere præsentem per facialem visionem, in ea illud D. Pauli. Sic currite vt comprehendatis, fides est quòd omnes beati sunt comprehensores, quemadmodũ ostendit D. Thom. 1.p.q.12.art.7.& 1.2.q.4.art.5. & hæc sufficiant pro isto articulo. Hiere. 32. D.Thom.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm anima Christi in Verbo cognouerit omnia.

AD secundum sic proceditur. Videtur, q̃ anima Christi in Verbo non cognoscat omnia. Dicitur. n. Marci 13. De die autem illa nemo scit, neque Angeli in cœlo, neq; Filius, nisi Pater. Non ergo omnia scit in Verbo. 69 3.d.14.ar. 2.q.2.& 4. ad 3. & 4. Et ver q.8. arti.4. c.& q.20. ar.4. & 5. & quoli 3. q. 2.ar.1.c.& opuſ.3.ca. 223.& op. 9.q.81.

¶ 2. Præterea, Quanto aliquis perfectius cognoscit aliquod principium, tanto plura illo principio cognoscit. Sed Deus perfectius videt essentiam suam, quàm anima Christi. Ergo plura cognoscit in Verbo, quàm anima Christi. Non ergo anima Christi in Verbo cognoscit omnia.

¶ 3. Præterea, Quantitas scientiæ attenditur secundum quantitatem scibilium. Si ergo anima Christi sciret in Verbo omnia, quę scit Verbum, sequeretur quòd scientia animæ Christi æquaretur scientiæ diuinæ, creatum videlicet increato: quod est impossibile.

Sed contra est, quòd super illud Apocal. 5. Dignus est agnus, qui occisus est, accipere diuinitatem & sapientiam. Glos.* dicit, id est, omnium cognitionem. Glos. ordi. ibi.

Respondeo dicendum, quòd cùm quæritur, an Christus cognoscat omnia in Verbo, ly oĩa, potest dupliciter accipi: Vno modo propriè, vt distribuat pro omnibus, q̃ quocunq; modo sunt, vel erunt, vel fuerunt, vel facta, vel dicta, vel cogitata a quocunque, secundũ quodcunq; tempus. Et sic dicendum est, q̃ anima Christi in verbo cognoscit omnia. Vnusquisque. n. intellectus creatus, in Verbo cognoscit, non quidem omnia sim pliciter, sed tanto plura, quanto perfectius videt Verbum. Nulli tñ intellectui beato deest, quin cognoscat in Verbo omnia, quæ ad ipsum spectãt. Ad Christum aũt & ad eius dignitatem spectant quodammodo oĩa, inquantum ei subiecta sunt omnia. Ipse etiam est omnium iudex cõstitutus a Deo, quia filius hominis est: vt dicitur Ioan. 5. Et ideo anima Christi in Verbo cognoscit omnia existentia, secundum quodcunque tempus, &

etiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiam hominum cogitatus, quorum est iudex: ita vt quod de eo dicitur Ioan. 2. Ipse enim sciebat quid esset in homine, potest intelligi non solùm quantum ad scientiam diuinam, sed etiam quantum ad scientiam animæ eius, quam habet in Verbo. Alio modo ly omnia, potest accipi magis largè, vt extendatur non solùm ad omnia, quæ sunt actu secundum quodcunque tempus, sed etiam ad omnia quæcunq; sunt in potentia nunquam reducenda vel reducta ad actum. Horum autem quædam sunt in sola potentia diuina: & huiusmodi non omnia cognoscit in Verbo anima Christi. Hoc enim esset comprehendere omnia, quæ Deus potest facere: quod esset comprehendere diuinam virtutem, & per consequens diuinam essentiam. Virtus enim quælibet cognoscitur per cognitionem omnium, in quæ potest. Quædam verò sunt non solùm in potentia diuina, sed etiam in potentia creaturæ: & huiusmodi omnia scit anima Christi in Verbo. Comprehendit enim in Verbo omnis creaturæ essentiam, & per consequens potentiam & virtutem, & omnia quæ sunt in potentia creaturæ.

q.9. arti.1. Ad primum ergo dicendum, quòd illud verbum intellexerùt Arrius & Eunomius, nõ quantum ad scientiam animæ, quam in Christo non ponebant (vt supra dictum est *) sed quantum ad diuinam cognitionem filij, quem ponebãt esse minorẽ Patre, quantũ ad scientiam. Sed illud stare non potest: quia per verbum Dei facta sunt omnia, vt dicitur Io. 1. Et inter alia facta sunt etiã per ipsum omnia tempora. Nihil autẽ per ipsum factum est, quod ab eo ignoretur: Dicitur ergo nescire diem & horam iudicij, quia non facit scire: Interrogatus enim super hoc ab Apostolis Act. 1. hoc eis noluit reuelare, Sicut econtrario legitur Genes. 22. Nunc cognoui, quòd timeas Deum, id est nũc cognoscere te feci. Dicitur autẽ Pater scire: quia huiusmodi cognitionem tradidit Filio. Vnde in hoc ipso, quòd dicitur, Nisi Pater, datur intelligi, q̃ Filius cognoscit, & non solùm quantum ad diuinam naturam, sed ẽt quantum ad humanam: quia vt Chrysostomus * argumentatur, si Christo homini datum est, vt sciat, qualiter oporteat iudicare, quod est maius, multo magis datũ est ei scire quod minus est, scilicet tempus iudicij. Origenes tamen † hoc exponit de Christo secundum corpus eius, quod est Ecclesia, quæ hoc tempus ignorat. Quidam autem dicunt hoc esse intelligendum de filio Dei adoptiuo, non de filio naturali.

Ho. 72. in Matt. to. 2. & ho. 14. in Mar. idẽ inuit to. 2. Ho. 30. in Matth. in vlt. fol. illius hom. to. 2.

Ad secundum dicendum, quòd Deus in tantùm perfectius cognoscit suam essentiam, quam anima Christi, quod eã comprehendit. Et ideo cognoscit omnia non solum quæ sunt in actu, secundum quodcunque tempus, quæ dẽ cognoscere scientia visionis: sed etiam omnia quæcunque ipse facere potest, quæ dicitur cognoscere per simplicem intelligentiam, vt in primo habitum est. * Scit ergo anima Christi omnia, quæ Deus in seipso cognoscit per scientiam visionis: non tamen omnia, quæ Deus in seipso cognoscit per scientiam simplicis intelligentiæ. Et ita plura scit Deus in seipso, quàm anima Christi.

P.p. q.14. art.9.

Ad tertium dicendum, q̃ quantitas scientiæ non solum attenditur secundum numerum scibilium, sed ẽt secundum claritatem cognitionis. Quamuis igitur scientia animæ Christi, quam habet in Verbo, pariticetur scientiæ visionis, quã Deus habet in seipso, quantum ad numerum scibiliũ: scientia tamen Dei excedit in infinitum, quãtum ad claritatem cognitionis, scientiam animę Christi: quia lumen increatum diuini intellectus, infinitum excedit lumen creatum quodcunque receptũ in anima Christi. Licèt absolutè loquendo, scientia diuina excedat sciẽtiam animæ Christi, non solùm quantum ad modum cognoscendi, sed etiam quantum ad numerum scibilium, vt dictum est. *

In cor. ar.

SVMMA TEXTVS.

Prima conclu. Anima Christi cognoscit in verbo omnia quæ sunt, fuerunt, vel erunt facta seu dicta vel cogitata. Quia vnusquisque intellectus creatus cognoscit in verbo cum beatus est, omnia quæ ad ipsum spectãt, & vnus tãto perfectius, alio quãto perfectius videt verbum: Multo ergo magis Christus hoc potest, cum ei subiecta sint omnia & omnium constitutus sit iudex a Deo, vnde Ioan. 2. dicitur, ipse enim sciebat quid esset in homine. ¶ Secunda conclu. non cognoscit in verbo omnia q̃ sunt in potentia Dei, alioquin comprehẽderet diuinam essentiam & virtutem. ¶ Tertia conclu. cognoscit in Deo omnia quę sunt, in potentia creaturę. Intellige de creaturis, quæ sunt fuerunt, vel erunt. Comprehendit namque in verbo essentiam omnis creaturæ & virtutem, ac per consequens omnia, quæ sunt in potentia creaturæ.

Prima conclusio.

Ioan. 2.

2. Conclu.

3. Conclu.

EXPOSITIO ARTICVLI.

De cognitione rerum quam habet anima Christi in verbo variæ versantur sentẽtiæ. Prima est, quòd aĩa Christi cognoscit omnia, quæ Deus, licèt non eodẽ modo. Hanc fidam habent ex antiquis Alber. Magnus in 3. d. 14. & Alexan. Alens. 3. p. q. 13. & vterque existimat hãc fidem esse Magistri in 3. d. prædicta, imò existimant esse fidem sanctorum Patrum. Aiunt tamen quod licèt anima Christi omnia cognoscat, quæ Deus cognoscit, non tamen inde est consequens, quod Deum comprehendat: quia non cognoscit Deũ & ea quæ in Deo representant perfectissima notitia: vnde est quod Deũ nõ comprehendit, quia non cognoscit Deum quantũ cognoscibilis est. ¶ Secunda fidei est Scoti in allegata d. q. 2. inquiẽtis Christi aĩam cognoscere omnia in verbo nõ quidem actu, sed habitu, id est, quod potest modo hæc, modo illa facile videre pro sua voluntate, sed non videt oĩa simul. Hanc sententiam prius docuerat Bonau. in eadẽ d. q. 3. ar. 2. ¶ Tertia sententia est Durandi in ead. d. q. 2 asserentis non modo Christi animã verumetiam quamlibet beatam videre in verbo omnium rerũ quidditates & essentias. ¶ Quarta sententia est, cuiusdam hæretici aientis, quòd anima Christi cognoscit omnia quæ cognoscit Deus, & ita perfectè sicut ipse Deus. Cuius erroris sententia commemoratur & damnatur in directorio inquisitorum quæst. 11. ¶ Quinta sententia est, quam exponit D. Thom. hic tribus conclusionibus propositis. ¶ Inter has sentẽtias, Prima Alberti, & tertia quæ est Durandi sunt omnino improbabiles & nimium falsæ, nam ex eis efficaciter cõcludiur animam Christi comprehendere Dei virtutem siquidem comprehẽderet omnia, quæ Deus potest facere. Quomodo

Quid cognouerit aĩa Christi in verbo.

Prima sententia. Albertus. Alexan.

Secta sententia Scoti.

Bonauentura.

Tertia sententia Durandi.

Quarta sententia.

Quinta sententia. D. Thom.

Explicatio dubij.

Quomodo autem hæc argumentatio sit necessaria, cognoscit anima Christi omnes effectus quos Deus potest producere, ergo comprehendit Dei virtutem, ac subinde Dei essentiam, expositum est sufficienter 1. p. q. 12. art. 8. & hic aliqua ex parte exponit Caie. declarans solutionẽ retij D. Th. & nunc leuiter & suspensa (quòd aiunt) manu exponitur in hunc modum, nam si anima Christi cognoscit omnia quæ Deus potest producere, ergo comprehendit & finit diuinam virtutem, siquidem suo intellectu comprehendit ad quæ se extendit diuina virtus, & quod vltra non valet operari. Et cõfirmatur, nam in hoc consistit infinita Dei virtus, & Dei potẽtia, vt quibuscunque rebus datis & cognitione comprehensis possit adhuc plura facere, ergo fieri nõ põt, quòd creatura omnia quę Deus põt facere comprehendat. Secunda sententia Scoti derogat dignitati Christi, & dignitati visionis beatæ, Christi quidem dignitati quoniam tribuit illi magnam imperfectionem in cognoscendo, scilicet, quòd cognoscat per successionem temporis modo hæc modo illa, & quòd habeat volubiles cogitationes, cum tamen Christo debeamus tribuere omnem perfectionem possibilem: dignitati verò visionis beatæ quoniam visio beata est inamissibilis & tota simul & video mẽsuratur æternitate, vt docet D. Tho. 1. p. q. 12. art. 10. Item, si cognosceret successiuè omnia ergo numeraret infinita vnũ post aliud, quod est impossibile. Demum si cognosceret omnia quæ Deus põt facere successiuè & habitualiter vt dicit Scotus certè comprehenderet Dei virtutem & potentiam, nam ad comprehendendam alicuius rei virtutem sat fuerit comprehendere omnes effectus quos potest producere, siue id fiat simul siue successiue. Quarta sententia, est manifestus error damnatus in directorio inquisitorum q. 11. errore. 2. & confutatur facilè, quia hoc esset facere creaturam æqualem Deo vel confusionẽ naturarũ in Christo, quorum vtrumque est dogma execrandum. Quinta sententia quæ est D. Tho. extollit Christi aĩam pro eius dignitate, & maiestatem reueretur diuinam dum demõstrat cognitionem animę Christi infra cognitionem Dei subsistere, itaque non cognoscit omnia quæ Deus scit, cognoscit tamen omnia quæ sunt, fuerunt, vel erunt, facta, dicta, cogitata a quocunque secundum quodcunque tempus. Idque probarur, nam quilibet beatus in verbo nouit omnia quæ ad ipsum spectant, ad Christum autem & eius dignitatem spectant quòdamodo omnia, siquidem oĩa sunt illi subiecta, ipse enim est omnium iudex constitutus a Deo, quia filius hominis est, vt dicitur Io. 5. Ex quo concluditur quòd anima Christi cognoscit omnia quæ Deus sit scientia visionis, quod aperte docet D. Tho. in solutione 2. & ratio est euidens, nam scientia visionis tantum se extendit ad ea quæ sunt, fuerunt, vel erunt, quæ in aliqua differentia temporis continentur, cum ergo anima Christi videat in verbo omnia quæ sunt, fuerunt, vel erunt, consequens est, quòd videat omnia quæ Deus scit scientia visionis. ¶ Sed circa istam sententiam D. Thom obseruandum est in primis, quòd in eius probatione aliquid falsum contineri videtur, ait enim quòd intellectus beatus tanto plura videt in verbo, quãto perfectius videt ipsum verbum. Item dicit, quòd nulli intellectui beato de est cognitio omnium quæ ad ipsum spectant. Sequitur ex istis duobus quòd aliquis minus beatus possit videre plura in verbo simpliciter quàm alius magis beatus, & sic minus beatus esset magis beatus. Sequela probatur, fieri potest quòd ad minus beatum spectent plura quàm ad magis beatum, v.g. quod ad B. Dominicum spectent plura, quã ad B. Stephanum, scilicet quia plures orationes mittuntur ad B. Dominicum & quia curam gerit negotiorum sui ordinis, ergo plura possunt esse ista quæ spectent ad B. Dominicum; & sic sequitur quòd minus beatus videat plura in verbo. ¶ Ad hoc sic respondet Caiet. Dupliciter, inquit, ea quæ pertinent ad proprium suum statum cognoscũtur in verbo. Primò, formaliter, vt sit sensus quòd visio beata sit cognitio eorum quæ pertinent ad suum statum. Quod si ita intelligatur, debet intelligi de spectantibus ad beatum quando primo fit beatus & non de spectantibus postea ad ipsum: nam hæc habentur per diuinas reuelationes, vt patet de duobus Angelis qui de dispositione populorum sibi commissorum nesciebant, vt testatur eorum pugna vigiuti vno diebus Danielis c. 10. Alio modo potest intelligi causaliter, id est, quòd simul atque aliquis est beatus debetur ei quòd hæc innotescãt per diuinas reuelationes pro tempore suo, alioquin deesset beatis aliquod bonum. Et quòd vtroque modo intelligatur hæc sententia infert ex textu D. Tho. tum, quoniam Christo omnia sunt subiecta ab instanti suæ conceptionis, in quo fuit beatus videndo Deũ, & sic intellecta formaliter probatio D. Tho. inuenitur efficax, tum verò quoniam in Christo noua notitia per reuelationẽ locum nõ habet, nam in scientia beata omnia præterita, præsentia, futura, sunt illi præsentia, reuelantur aũt illi causaliter per scientiam infusam. Hæc solutio non probatur a Doctoribus in duobus. Primo in eo quod dicit esse impossibile quòd minus beatus cum primò fit beatus, intelligat plura indiuidua quàm magis beatus. Existimant enim viri doctissimi (& vera est eorum sententia) quòd B. Dominicus in primo instanti suæ beatitudinis videt oĩa quæ ad suam familiam pertinent. Deinde non probatur in eo quod dicit, quòd beatus non videt in Deo formaliter ea quæ spectant ad statum suum, nam D. Tho. in hoc articulo, & in pluribus locis suæ doctrinæ pro manifesto relinquit, quòd beatus per sciẽtiam beatam cognoscit omnia, quæ spectant ad statum suum.

Ioan. 5.

Arguitur contra doctrinam. D. Thom.

Solutio Caieta.

Impugnatur Caiet.

¶ Dicendum est ergo ad dubium propositum, quòd verissimè beatus videt in verbo omnia quæ spectant ad statum propriũ, & cum dr quod beatior plura videt in verbo, tndetur, esse verissimum si intelligatur de his quæ repræsentantur in Deo naturaliter, non de his quæ repræsentantur in Deo libera voluntate, vel intelligatur de his, quæ pertinent ad perfectionem intellectus, sic interpretatur D. Th. 1. p. q. 22. ar. 8. ad 4. cognoscere aũt futura contingentia, & singularia quæ gerunt non est de perfectione intellectus. Vel dicendum, q̃ B. Stephanus ex alia parte plures videbit creaturas euidentius & clarius.

Sententia autoris.

D. Thom.

¶ Secundum dubium est, circa id quod dicit D. Thom. quòd anima Christi scit omnia quæ Deus scit scientia visionis; nam videtur sequi ex hac sententia, quòd scientia animæ Christi sit æqualis scientiæ visionis Dei. Sed hoc facilè explicat D. Tho. in solutione 3. concedit namque quòd est æqualis quantum ad numerum scibilium, sed non quantum ad claritatem & euidentiam.

Secũdum dubium. Prim. arg.

Solutio.

¶ Sed illud difficilius est, nã videtur sequi quòd anima Christi comprehendat scientiam visionis Dei. Probatur sequela, nam si anima Christi cognosceret oĩa quæ Deus scit, scientia simplicis intelligentiæ, certè comprehenderet diuinã scientiã, ergo si scit omnia quæ Deus scit scientia visionis comprehendit certè scientiã visionis. Explicatur hoc, si aĩa Christi sciret omnia ad quæ diuina scientia se extendit, & sciret omnia ad q̃ diuina virtus se põt extendere, certè comprehenderet diuinam scientiam & diuinam virtutem, sed anima Christi scit omnia q̃ Deus scit scientia visionis, ergo comprehendit scientiam visionis Dei. Propter ista argumenta vidi ego viros doctissimos concedentes, q̃ anima Christi comprehendit scientiam visionis Dei. Verum existimo quod hoc nulla rõne sit concedendum, nam scientia visionis Dei cum sit ipse Deus, est infinitè cognoscibilis, anima vero Christi Dei finitè intelligit, ergo non cognoscit quantum cognoscibilis est, ergo non comprehendit: fateor tamen q̃ si cognosceret omnia, ad quæ se potest extendere virtus diuina, comprehenderet diuinam virtutem, nam qui hæc cognosceret, cognosceret diuinæ virtutis terminũ, sed qui cognoscit omnia quæ Deus scit scientia visionis non ponit terminum diuinæ virtuti, sed tantum cognoscit ea quæ Deus decreuit facere pro sua voluntate.

Anima cõprehendit sciẽtiã visiõis Dei Solutio. 2.

¶ Tertium dubium est circa tertiam conclusionem D. Thom. an intelligat in verbo omnia singularia quæ sunt in potentia creaturæ, videlicet cunctas cognitiones quæ sunt in potentia creaturæ. Ratio dubitandi est, nam probatio D. Thom. in articulo id non videtur concludere, ex eo enim probat, quòd comprehendat omnia quæ sunt in potentia creaturæ, quia comprehendit eius

Tertiũ dubiũ circa tertiã conclusionẽ. Ratio dubitandi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cius essentiã & virtutem: sed ex hoc non efficaciter probatur, quòd cognoscat omnes effectus singulares, nã ad cõprehensionem causæ non est necesse cognoscere omnes effectus singulares, sed satis est cognoscere omnes effectus secundum speciem: vt enim Angelus comprehendat naturam solis non oportet quòd comprehendat & cognoscat quoties motum circulatem peraget, aut quot ranas sit producturus. Item vt ego comprehendam formicam, non oportet vt cognoscam quot grana sit collectura.

Solutio. ¶ Respondeo ad hoc, quòd ego apud D. Tho. inuenio planè diffinitum quòd anima Christi videt in verbo omnia singularia, quæ sunt, fuerunt, vel erunt, quoniam hæc suo iudicio & dominio sunt subiecta: cæterum non inuenio quòd cognoscat omnia singularia. Quidam existimant quòd hæc asserit D. Tho. in sequenti articulo, sed falluntur vt ibi videbimus, sed si alicubi dicat, dicendum est quòd alia est ratio comprehensionis quando comprehenditur res per propriam speciem in proprio genere, & alia quando comprehenditur in verbo. Ratio differentiæ est, nam in verbo non solùm repræsentantur effectus secundum speciem, sed etiam secundum indiuiduales conditiones. ¶ Circa solutionem ad primum nota quòd præter tres expositiones catholicas quas adhibet D. Thom. ad illam sententiam D. Marci de die illa nemo scit neque filius, est alia expositio quòd illa particula (neque filius) sit addita ab Arrianis, sic sentit D. Ambrosius lib. 6. de fide. c. 8. & D. Hieronymus super Matth. ca. 24. sed hæc expositio non videtur authentica, nam hæc particula habetur in editione Vulgata, quę ex decreto Concilij Tridentini Sessione 4. est authentica & irrefragibilis. Propter quod Soto in 4. d. 43. q. art. 2. prope finẽ dicit esse hęresim affirmare quòd illa particula non sit de textu, verum hęc censura acerba est, nam editio Vulgata approbatur in Concilio Tridentino in locis, qui ex sententia patrum vitiati non sunt, hic vero locus ex sententia patrum est vitiatus, hoc tamen est certum secũdum fidem catholicã quòd Christus & vt Deus & vt homo per scientiam increatam & per creatam cognouit diem iudicij: sic diffinitum est in 6. Synodo actione. 11. in oratione Sophronij, quæ oratio approbatur actione. 14. in eod. Concilio. Idẽ docent vniuersi sancti Patres, D. Aug. lib. 1. de Trinitate capit. 12. & lib. 83. quæst. quæstione. 60. D. Ambrosius & Hieronymus locis citatis. D. Basilius lib. 4. contra Eunomium. Cyrillus lib. 9. thesauri c. 4. lib. 2. de recta fide ad reginas, D. Chrysostomus hom. 72. in Matthęum. D. Gregorius lib. 8. epist. epistola 41.

Explicat locus Marci, de die illa nemo scit neque filius hominis.
D. Ambro.
D. Hiero.
Conc. Tri.

Concil. 6. generale.
August.
Ambro.
Hieron.
Basilius.
Cyril.
Chryso.
Gregor.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm anima Christi in Verbo cognouerit infinita.

70 1. q. 1. p. art. 12. & 3. di. 14. art. 2. q. 2. ad 2 & q. 4. ad 2. & veri. q. 20. artı. 4. c. & ad 1. 2 & 5. & quoli. 3. q. 2. ar. 1. & op. 9. q. 81. †l. 3. Physi. text. 63. tomo 2.

AD tertium sic proceditur. Videtur quòd anima Christi non possit cognoscere infinita in Verbo. Quòd enim infinitum cognoscatur, repugnat definitioni infiniti, prout dicitur in 3. Phisi. †quòd infinitum est, cuius quantitatem accipientibus semper est aliquid extrà accipere. Impossibile autem est definitionem à definito separari: q a hoc esset cõtradictoria esse simul. Ergo impossibile est, ꝙ aia Christi sciat infinita:

¶ 2. Præterea, Infinitorum scientia est infinita. Sed scientia animæ Christi non potest esse infinita: est enim capacitas eius finita, cum sit creata. Non ergo anima Christi põt cognoscere infinita.

¶ 3. Præterea, Infinito non potest esse aliquid maius. Sed plura continentur in scientia diuina, absolutè loquendo, quàm in scientia animæ Christi, vt dictum est. * Ergo anima Christi non cognoscit infinita. q. præc. ar. 1. & seq.

Sed contra, Anima Christi cognoscit totam suam potentiam, & omnia in quæ potest. Potest aũt in emundationem infinitorum peccatorum: secundum illud primæ Ioan. 2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non autem pro nostris tãtùm, sed etiam pro totius mũdi. Ergo anima Christi cognoscit infinita.

Respondeo dicendum, quòd scientia non est nisi entis, eò quòd ens & verum cõuertuntur. Dupliciter autẽ dicitur aliquid ens. Vno modo simpliciter, quod scilicet est ens actu: alio modo secundum quid, quod scilicet est ens in potẽtia. Et quia, vt dicitur in 9. Metap. * vnumquodque cognoscitur, secundùm quòd est actu, non autem, secundum qđ est in potentia: scientia primò & principaliter respicit ens actu, secundariò autem respicit ens in potentia, quod quidem non secundum seipsum cognoscibile est, sed secundũ quòd cognoscitur illud, in cuius potentia existit. Quantùm igitur ad primum modum scientiæ, anima Christi non scit infinita quia non sunt infinita in actu, etiam si accipiantur omnia quæcunq; sunt in actu, secundum quodcũque tempus, eo quòd status generationis & corruptionis non durat in infinitum. Vnde est certus numerus non solùm eorum, quæ sunt absque generatione & corruptione: sed etiã generabilium & corruptibilium. Quantùm verò ad alium modum sciendi, anima Christi in Verbo scit infinita: scit enim, vt dictum est, * omnia quæ sunt in potentia creaturæ. Vnde cùm in potentia creaturæ sint infinita, per hunc modum scit infinita, quasi quadam scientia simplicis intelligentiæ, non autem scientia visionis.

P.p.q.7. artic.1.

li. 9. Meta. text. 20. tom. 3.

Art. præce.

Ad primum ergo dicendum, quòd infinitum (sicut in Prima parte dictum est *) dupliciter dicitur. Vno modo secundum rationem formæ. Et sic dicitur infinitum negatiuè, scilicet id quod est forma vel actus non limitatus per materiam vel subiectum in quo recipiatur. Et huiusmodi infinitum, quantum est de se, est maximè cognoscibile, propter perfectionem actus, licèt non sit comprehensibile à potentia finita creaturæ: sic enim dicitur Deus infinitus. Et tale infinitum anima Christi cognoscit, licèt non comprehendat. Alio modo dicitur infinitum secundum rationem materiæ: quod quidem dicitur priuatiuè, ex hoc scilicet, quòd non habet formam quam natum est habere: & per hũc modum dicitur infinitũ in quantitate. Tale aũt infinitũ ex sui ratione est ignotũ: quia. s. est quasi materia cum priuatione formæ (vt dicitur 3. Phys. *) omnis autem cognitio est per formã vel actum. Sic ergo si huiusmodi infinitum cognosci debeat secũdum modum ipsius cogniti, impossibile est quòd cognoscatur: est enim modus ipsius vt acc piat pars eius post partem, vt dicitur in 3. Physic. †Et hoc modo verum est, quod eius quantitatem accipientibus, scilicet parte accepta post partem, semper est aliquid extra

P.p.q.7. artic.1.

li. 1. tex. 2. tom. 2.

lib. 3. text. 65. tom. 2.

lib. 3. Phys. text 63. & 92. tom. 2.

tra accipere. Sed sicut materialia possunt accipi ab intellectu immaterialiter & multa vnitè: ita infinita possunt accipi ab intellectu non per modum infiniti, sed quasi finitè: vt sic ea, quæ sunt in seipsis infinita, sint in intellectu cognoscentis finita. Et hoc homo anima Christi scit infinita: in quantum scilicet scit ea non discurrendo per singula, sed in aliquo vno, puta in aliqua creatura, in cuius potentia existunt infinita, & principaliter in ipso Verbo.

Ad secundum dicendum, ꝙ nihil prohibet aliquid esse infinitũ vno modo, quod est alio modo finitum: sicut si imaginemur in quãtitatibus superficiem, quæ sit secundum lõgitudinem infinita, secũdum latitudinem autem finita. Sic igitur si essent infiniti homines numero, haberẽt qdem infinitatem secundum aliquid, scilicet secũdum multitudinem; secundum tamen essentię rationem haberent finitatem, eo ꝙ omnium essentia esset limitata sub ratione vnius speciei. Sed id quod est simpliciter infinitum secundum essentiæ rationem, est Deus: vt in Prima parte dictum est. * Proprium autem obiectum intellectus est, quod quid est (vt dicitur tertio * de Anima) ad quod pertinet ratio speciei. Sic igitur anima Christi propter hoc, quòd habet capacitatẽ finitam, id quod est simpliciter infinitum secũdum essentiam, scilicet Deum, attingit quidem, sed non comprehendit, vt dictum est. * Id autem, infinitum, quod in creaturis est in potentia, potest comprehendi ab anima Christi, quia comparatur ad ipsam secundum essentiæ rationem: ex qua parte infinitatem non habet. Nam etiam intellectus noster intelligit vniuersale, puta naturã generis vel speciei, quod quodãmodo habet infinitatem, in quantũ potest de infinitis prædicari.

P.p.q.7. artic.1.

3. de ani. tex. 26 tom. 2.

ar. 1 huius Quæst.

Ad tertium dicendum, ꝙ id quod est infinitum omnibus modis, non potest esse nisi vnum. Vnde & Philosophus dicit in primo de Cæl. * ꝙ quia corpus est ad omnem partem dimensionatum, impossibile est esse plura corpora infinita. Si tamen aliquid esset infinitum vno modo tãtum, nihil prohiberet esse plura talia infinita: sicut si intelligeremus plures lineas infinitas secũdum longitudinem, protractas in aliqua superficie finita secundum latitudinem.

Quia igitur infinitum nõ est substantia quædã, sed accidit rebus, quæ dicuntur infinitæ (* vt dicitur 3. Physic.) sicut infinitum multiplicatur secundũ diuersa subiecta, ita necesse est, ꝙ proprietas infiniti multipliciter: ita quòd conueniat vnicuique illorum, secundum illud subiectum. Est autem quædã proprietas infiniti, ꝙ infinito non sit aliquid maius. Sic igitur si accipiamus vnã lineam infinitam, in illa nõ est aliquid maius infinito. Et similiter si accipiamus quamcunque aliarum linearum infinitarũ, manifestum est ꝙ vnusquisque earum partes sunt infinitæ, oportet ergo quòd omnibus illis partibus infinitis nõ sit aliquid maius in illa linea: tamen in alia linea, & in tertia erũt plures partes etiam infinitæ præter istas. Et hoc etiã videmus in numeris accidere: nam species numerorum pariũ sunt infinitæ, & similiter species numerorum imparium, & tamẽ numeri pares & impares sunt plures, quã pares. Sic igitur dicẽdũ est, quòd infinito simpliciter quo ad omnia, simpliciter nihil est maius, infinito autẽ secũdũ aliquid determinatum, nõ est aliquid maius in illo ordine, potest tamen accipi aliquid aliud maius extra illũ ordinem. Per hunc igitur modum infinita sunt in potentia creaturę, & tamen plura sunt in potentia Dei, quàm in potentia creaturæ: & similiter anima Christi scit infinita scientia simplicis intelligentiæ: plura tamẽ scit Deus secundum hunc scientiæ modum.

SVMMA TEXTVS.

1. Conclu. PRima conclusio. Anima Christi scit in verbo infinita in potentia. Probatur hæc conclusio. Primò, quia anima Christi cognoscit totam suam potentiam, & omnia quæ potest, potest autem in emundationem infinitorum peccatorum secundum illud 1. Ioan. 2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non autem pro nostris tantum, sed etiã pro totius mũdi, ergo anima Christi cognoscit infinita. Secũdò probatur, nã anima Christi scit omnia, quæ sunt in potẽtia creaturæ, quæ cum sit infinita, per hunc modum scit infinita quasi quadam sciẽtia simplicis intelligentiæ, non autem scientia visionis. ¶ Secũdã cõclusio. Anima Christi non scit infinita in actu. Probatur hæc cõclusio. Nam scientia non est nisi entis, prout ens & verum conuertuntur, & dupliciter aliquid dicitur ens, vno modo simpliciter, quod est ens actu, alio modo secundum quid, vnumquodque autem cognoscitur secundum quod est actu, & non secundum quod in potẽtia, ideo scientia primo & principaliter respicit ens actu, secundariò respicit ens in potentia, quod quidem secundum seipsum cognoscibile non est: sed secundum quod cognoscit illud, in cuius potentia est. Quantum ergo ad primum modum scientię anima Christi non scit infinita, quia non sunt infinita in actu, etiam si accipiãtur omnia, quæcumque sunt in actu secundum quodcunque tempus, eò quod status generationis, & corruptionis nõ durat in infinitum. Vnde est certus numerus non solum eorum quæ sunt absque generatione, & corruptione, sed etiam generabilium, corruptibilium, ergo anima Christi hoc modo non scit infinita.

1. Ioan. 2.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Vtrùm aia Chri cognoscat in finita in actu. PRima conclusio de se magnam mouet quæstionem, Vtrùm anima Christi in verbo cognoscat infinita in actu? A parte affirmatiua sic arguitur, nam anima Christi cognoscit in verbo omnia, quæ Deus scit scientia visionis, vt expresse docet D. Th. in præcedẽti articulo, sed Deus sciẽtia visionis cognoscit infinita vt docet D. Tho. 1. p. q. 14. art. 11. ergo anima Christi cognoscit infinita in actu. Quod si dicas, quod hic numerat D. Tho. substantias quę sine dubio erunt finitę, numerus, n. generabiliũ & corruptibiliũ aliqñ finietur; cęterũ in 1. p. facit sermonẽ de substãtijs, accidẽtibus, & actionib*, atq; cogitationibus futuris, quæ durabunt & multiplicabuntur in sempiternum, secundum quem modum dissoluunt argumẽtum viri doctissimi Caieta. hic Ferr. 1. cont gent. c. 99. Capre. in 3. di. 14. q. 2. conclus. 2. autor tabulę aureæ dubio. 477. Sed cõtra hanc solutionem sic arguitur secundò, nã D. Tho. in his articulis curiosè satis & exactè inuestigat quot & quæ sint cognita ab anima Christi, ergo diminuta & deficiens esset eius doctrina, si tantũ de substantijs sermonem texeret. Confirmatur, nam D. Tho. in præcedenti articulo docuit expresse quòd anima Christi cognouit

Prim. arg.

Solu. Caie. Ferra. & Capreo. Secũdum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gnouit in verbo omnia quæ sunt in potentia creaturæ; sed in potent.a creaturiæ maximè sunt cogitationes, ergo de his præcipuè instituit disputationē. ¶Tertiò, si anima Christi non cognoscit infinita in actu, maximè quia nūquam erūt infinita in actu, itaque nunquam hæc propositio erit vera, infinitæ cogitationes pertransierunt, infinitum nāque est impertransibile; sed ratio hæc nō rectè procedit, nā probaret quòd Deus scientia visionis non cognoscit infinita in actu: quod esse falsum sic ostēdo, nā ea q̄ successiuè fiunt, Deus simul omnia cognoscit, sed successiuè futuræ sunt infinitæ cogitationes hominum dānatorum, ergo Deus simul cognoscit infinitū in actu. Secundō, omnes futuræ cogitationes quamuis sint futuræ infinitæ, sunt præsentes Deo in æternitate, ergo cognoscit illas vt præsentes. Vltimo interrogo, quot nam sunt cogitationes damnatorū viæ a Deo? certè impossibile est determinare numerum & reddere rationē, quare tot & nō plures sciat. ¶Quartò si argueretur, hęc propositio nūquā erit vera, erunt infinitæ cogitationes hominum damnatorum, ergo anima Christi nō cognoscit infinitas cogitationes hominum damnatorum, consequentia videtur nota, & probo antecedēs ex dialectica, nā ad veritatē p̄positionis de futuro requiritur quòd aliquando habeat vnā de inesse veram, sed hæc nunquam habebit vnam de inesse veram, ista enim nunquam erit vera, sunt infinitæ cogitationes hominum: contra sic arguitur, si hoc argumentum aliquid valeret, probaret quòd Deus scientia visionis non videret infinitas cogitationes. ¶In oppositum est, nam si anima Christi scit infinita in actu, ergo scientia eius est infinita & infinitè perfecta, quod apertè falsum est, sequela patet, nam illa scientia æquiualet infinitis notitijs secundum speciem quæ possent ad illa infinita terminari. Explicatur, nam cognoscere vnum eius est aliqua perfectio, & cognoscere duo, maior, ergo cognoscere infinita in actu est infinita perfectio. Confirmatur, nam notitia tanto perfectior est quanto plura distincte repræsentat, ergo si repræsentat infinita distinctè, infinitè perfecta est. ¶Secundò, creatura non posset plura simul videre quàm Deus possit simul facere, sed non potest Deus facere infinita simul vt patet, ergo nec creatura videre, alioquin creatura posset plura posse quam Deus facere. ¶Tertiò sequitur, quòd esset odium infiniti demeriti, vt si quilpiam ex odio Dei vellet occidere infinitos homines, quos videt simul, vel quòd esset charitas infiniti meriti, vt si quis ex charitate illos infinitos homines diligeret. ¶Pro expositione sit prima conclusio, anima Christi in verbo cognoscit finitas substantias secundum numerum. Hæc conclusio non potest reuocari in dubium, nam nunquam erunt infinitæ. ¶Secunda cōclusio, anima Christi in verbo cognoscit omnes cogitationes hominum, & Angelorum quæ erunt infinitæ, id est, non tot quin plures, in his duabus conclusionibus asserendis summa est cōfusio inter Doctores. ¶Tertia (in qua est difficultas) anima Christi in verbo cognoscit infinita in actu, si sermo sit de cogitationibus. Probatur, nā visio beata animæ Christi mensuratur æternitate participata, vt habet sana doctrina, at æternitas tota simul & indiuisibilis existens, ambit omne tempus præteritum, præsens & futurum, & omnem durationem, ergo cum sit exploratum quòd anima Christi cognoscit omnes cogitationes futuras, certum est, quòd videt eas simul in actu. Secundò, anima Christi videt in verbo omnes cogitationes futuras, sed futuræ cogitationes iam existunt in verbo, & videntur vt præsentes, ergo videntur in actu simul. Tertiò, Deus ipse absque dubio cognoscit scientia visionis infinita in actu, non quòd infinita sint simul in seipsis, sed quoniam sunt simul præsentia Deo in æternitate, licèt a parte rerum successiue sint futura. Sic docet D. Thom. 1. p. q. 14. ar. 13. quo in loco scribit quòd futura contingentia sunt præsentia Deo in æternitate, qui vocat ea, quæ non sunt, sicut ea quæ sunt, ergo similiter anima Christi per scientiam beatam cognoscit infinitas cogitationes simul & in actu. ¶Quarta conclusio, scientia beata animæ Christi est finita i gñe qualitatis, minùs gloriæ, sententia est D. Tho. art. sequenti ad 3. licèt Caie. in omne latus se vertat, vt trahat D. Tho. in sententiam contrariam. Probaturque sufficienter argumentis quæ fecimus. q. 7. ad finem ad probandum gratiam Christi fuisse finitam in genere qualitatis.

Tertium.
Quartum.
In oppositum.
Prim. arg.
Secūdum.
Tertium.
1. Conclu.
2. Conclu.
3. Conclu. A ia Christi in verbo cognoscit infinita in actu.
D. Thom. 4. Conclu. Scientia beata aīę Christi est finita i gñe qualitatis.
5. Conclu.
6. Conclu.

¶Quinta conclusio, scientia beata animæ Christi potest dici infinita extensiue, nam vt dictum est, extendit se ad cognoscendum infinita in actu.

¶Sexta conclusio, scientia beata animæ Christi est finita non solum in genere qualitatis sed etiam in genere scientiæ. Probatur nam scientia Dei est infinita simpliciter propter infinitatem sui obiecti & propter infinitatem luminis & propter infinitam perfectionem ipsius cognitionis, at animæ Christi lumen infusum est finitum, obiectum est finitum saltim in genere entis & non habet infinitam perfectionem, ergo finita est. Secundò, scientia illa in genere scientiæ potuit esse maior & crescere, & potuit se extendere ad plures veritates cognoscendas, ergo est finita in genere scientiæ.

¶Ad argumenta in principio facta. Ad primum respondetur, solutionem ibi commemoratam esse omnis optimam. Ad secundum respondetur, quòd licèt D. Thoc in loco distinctè & formaliter non loquatur, nisi de substantijs, virtualiter tamen loquitur de accidentibus, & operationibus. Nam anima Christi videt in substantijs illa, quæ sunt in potentia illarum, vt docet. D. Tho. sed cum discrimine quodam, nam ea quæ sunt futura videt intuitiuè notitia visionis, quæ vero nunquam reducentur ad actū cognoscit notitia simplicis intelligentiæ.

Ad primū in principio.
Ad secūm.

¶Ad tertium iam dictum est, illam rationem esse nullius momenti. Et rursus dicendum est, quòd illa propositio est vera, infinitæ cogitationes sunt in æternitate, nā illa dictio, sunt, non vnit pro instanti temporis nostri sed pro instanti æternitatis.

Ad tertiū.

¶Ad quartum respondetur, quòd illa propositio habet vnam de inesse veram, in æternitate, vt iam dictum est. Secundò respondetur, quòd quando verbum est pluralis numeri, debet reduci ad plures de inesse veras. Quoniam verbum fuerunt, idem potest quod fuit, & fuit, & certum est quòd hæc propositio, mille homines fuerunt, non debet reduci ad vnam de inesse, in qua significatur quod omnes aliquando fuerint simul.

Ad quartū.

¶Sed superest respondere argumentis in contrarium, quibus probatur, quòd anima Christi non cognouit in verbo infinita in actu. Ad primum respondetur, negando consequentiam, nam tela illa cognitio est infinita simpliciter quæ cognoscit infinitam essentiam, comprehendendo, nec rectè sequitur, visio beata animæ Christi æquiualet infinitis notitijs secundum speciem, ergo est infinitè perfecta, nam Petrus excedit infinita individua speciei leoninæ, & sol est perfectior omnibus generalibus quanquam mundus æternò duraret, ex hoc tamen non sequitur quòd habet infinitam perfectionem, sed quòd sit individuum altioris ordinis excedens infinitas perfectiones inferioris ordinis. Et si darentur infinitæ cognitiones vt cognitiones sunt, in eis non esset infinita perfectio simpliciter; nam vniuersitas istarum cognitionum creatura esset & non actus purus.

Ad argumenta in oppositū. Ad primū.
Ad secūm.
Ad tertiū.

¶Ad secundum nego antecedens, nam modus cognitionis diuersus est quam modus quo res in esse ponūtur, nam res in intellectu adunantur vt vnum, & præcipuè quando intelliguntur in sua causa, intelliguntur simul & vt vnum, sed quando producuntur in esse, diuiduntur & separantur, & hinc prouenit quòd videri simul nō repugnat infinitis: fieri autem simul repugnat eis.

¶Ad tertium de merito respondetur, neutrum sequi esse infinitum simpliciter sed tantum secundum quid, nam infinitas meriti non est expendenda ex multitudine obiectorum, sed ex infinita charitate & obiecto. In solutione ad 3. sunt obseruanda documenta quæ ponit D. Thom. ex quibus elucescit variarum quæstionum resolutio, & in primis quemadmodum vnum infinitum sit maius altero, quod paradoxum quibusdam videtur incredibile, sed est certè verissimum.

ARTI-

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum anima Christi videat Verbum siue diuinam essentiam, clarius qualibet alia creatura.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd anima Christi non perfectius videat Verbum quàm quælibet alia creatura. Perfectio enim cognitionis est secundum medium cognoscendi: sicut perfectior est cognitio, quæ habetur per medium syllogismi demonstratiui, quàm quæ habetur per medium syllogismi dialectici. Sed omnes Beati vident Verbum immediatè per ipsam diuinam essentiam, vt in Prima parte dictum est.* Ergo anima Christi non perfectius videt Verbum, quàm quælibet alia creatura.

71 Sup. q. 9. ar ti. 2. cap. & infr. q. 11. art. 3. ad 1.
P. p. q. 12. arti. 2.
ca. 4. a medio illius.

¶2. Præterea, Perfectio visionis non excedit potentiam visiuam. Sed potentia rationalis animæ, qualis est anima Christi, est infra potentiam intellectiuam Angeli: vt patet per Diony.* 4. ca. Cæle. hier. Ergo anima Christi non perfectius videt Verbum, quàm Angeli.

¶3. Præterea, Deus in infinitum perfectius videt Verbum suum quàm anima Christi. Sunt ergo infiniti gradus medij possibiles, inter modum, quo Deus videt Verbum suum, & inter modum, quo anima Christi videt ipsum. Ergo non est asserendum, quòd anima Christi perfectius videat Verbum vel essentiam diuinam, quàm quælibet alia creatura.

Sed contra est, quòd Apost. dicit ad Ephes. 1. q̄ Deus constituit Christum ad dexteram suam in cęlestibus supra omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen quod nominatur, non solùm in hoc seculo, sed etiam in futuro. Sed in illa cęlesti gloria tantò aliquis est superior, quantò perfectius cognoscit Deum. Ergo anima Christi perfectius videt Deum, quàm quæuis alia creatura.

Respondeo dicendum, q̄ visio diuinæ essentiæ conuenit omnibus Beatis, secundū participationē luminis deriuati in eos a fonte Verbi Dei: secundū illud Eccles. 1. Fons sapientiæ, verbum Dei in excelsis. Huic autem verbo Dei propinquius coniungitur anima Christi, quæ est vnita Verbo in persona, quàm quæuis alia creatura. Et ideo plenius recipit influentiam luminis, in quo Deus videtur ab ipso Verbo, quàm quæcunque alia creatura. Et ideo præ cæteris creaturis perfectius videt ipsam primam veritatem, quæ est Dei essentia. Vnde dicitur Ioan. 1. Vidimus gloriam eius, quasi Vnigeniti a Patre, plenum non solùm gratiæ, sed etiam veritatis.

Ad primum ergo dicendum, quòd perfectio cognitionis, quātum est ex parte cogniti, attenditur secundum medium: sed quantum est ex parte cognoscentis, attenditur secūdum potentiam vel habitum. Et inde est, quòd etiam inter homines per vnum medium, vnus perfectius cognoscit aliquam conclusionem, quàm alius. Et per hunc modum, anima Christi, quæ abundantiori repletur lumine, perfectius cognoscit diuinam essentiam, quàm alij Beati: licèt omnes ipsam Dei essentiam videant per seipsam.

Ad secundum dicendum, q̄ visio diuinę essentiæ excedit naturalem potentiā cuiuslibet creaturę: vt in prima parte dictum est.* Et ideo gradus in ipso attendūtur magis secundū ordinem gratię, in quo Christus est excellentissimus, quàm secundum ordinem naturę, secundum quem natura Angelica prefertur humanę.

P. p. q. 12. art. 4.

Ad tertium dicendum, q̄ sicut supra dictum est *de gratia: quòd non potest esse maior gratia, quàm gratia Christi per respectum ad vnionem Verbi: idem etiam dicendum est, & de perfectione diuinę visionis, licèt absolutè considerando, possit esse aliquis gradus altior sublimiorq̄; secūdum infinitatem diuinę potentiæ.

q. 7. art. 12.

SVMMA TEXTVS.

CONclusio est affirmatiua. Probatur primò testimonio Pauli Ephe. 1. Deinde visio diuinę essentiæ conuenit omnibus beatis secundum participationem diuini luminis deriuati in eos a fonte diuini verbi. Anima autem Christi propinquius coniungitur verbo Dei, quia vnita est ei in verbo personaliter, vnde plenius recipit influxum luminis quàm quælibet alia creatura, secundum illud Ioan. 1. Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti a patre plenum gratiæ & veritatis.

Ephe. 1.
Ioan. 1.

EXPOSITIO ARTICVLI.

PRo explicatione notandum est, quòd visio beata animæ Christi de lege ordinaria est summa, cæterum de potentia Dei absoluta potest esse maior, quod docet D. Thom. solutione ad 3. dum inquit quòd absolutè cōsidere tueudum est, quòd homo & Angelus cum æquali lumine gloriæ, æqualiter videbunt Deum. Quod sic ostendo, nā alioquin visio beata, quæ datur in præmium, aliqua ex parte daretur sine merito, nā si homo & Angelus in meritis sunt æquales, illud amplius quod datur Angelo, datur certè sine merito. Explicatur, nam si homo & Angelus in meritis sunt æquales, vel datur tantum lumen gloriæ Angelo in præmio, quantum homini, vel minus datur, si minus ergo non est proportio meritorum ad præmium, si tantum, ergo Angelus perfectius videbit Deum & erit beatior secundum Caiet. Sed de hoc disputatur latius 1. p. q. 12. artic. 6. Ad argumentum Caietan. respondetur, quòd illa dictio, magis, accipitur abusiuè ut idem valeat quòd potius, vel aduerte quòd certè in cōi sermone, non sp seruatur anxie regula summulistarum, quod

Visio beata animæ Christi quo sit pfectissima.
D. Thom. Caietanus.
Durandus Perfectior intellectus in naturalibus cum æquali lumine glorię nō perfectius videbit Deū.

Universidad de Deusto
Biblioteca

comparatiuum semper includat positiuum: dicimus enim quòd Deus est melior Dominus, quàm diabolus.

QVAESTIO XI.

De scientia indita, vel infusa animæ Christi, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de scientia indita vel infusa aiæ Christi.
¶ Et circa hoc quæruntur sex.
¶ Primò, vtrùm secundũ hanc scientiam Christus sciat omnia.
¶ Secundò, vtrùm hac scientia vti potuerit non conuertendo se ad phantasmata.
¶ Tertiò, vtrùm hæc scientia fuerit collatiua.
¶ Quartò, de comparatione huius scientiæ ad scientiam Angelicam.
¶ Quintò, vtrùm fuerit scientia habitualis.
¶ Sextò, vtrùm fuerit distincta per diuersos habitus.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm secundum scientiam inditam vel infusam Christus omnia sciat.

72 Infr. q. 12. ar. 1. c. & ad 3. & 3. dist. 14. ar. q. 1. & q. 2. c. & q. 5 ad 2. & veri. q. 20. ar. 6. & op. 4. ca. 223.

AD primum sic proceditur. Videtur quòd secundum hanc scientiam Christus non cognouerit omnia. Hæc enim scientia indita est Christo ad perfectionem possibilis intellectus eius. Sed intellectus possibilis animæ humanæ non videtur esse in potẽtia ad omnia simpliciter, sed ad illa sola, in quæ potest reduci in actum per intellectum agentem, qui est propriũ actiuum ipsius, quæ quidem sunt cognoscibilia secundum rationem naturalem. Ergo secundum hanc scientiam non cognouit Christus ea, quæ naturalem rationem excedunt.

¶ 2. Præterea, Phãtasmata se habent ad intellectum humanum, sicut colores ad visum: vt dicitur tertio de Anima. * Sed non pertinet ad perfectionem visiuę potentię cognoscere ea, quę sunt omnino absque colore, Ergo neque ad perfectionem intellectus humani pertinet cognoscere ea, quorum nõ possunt esse phantasmata, sicut sunt substãtiæ separatę. Sic ergo cùm huiusmodi scientia fuerit in Christo ad perfectionem animæ intellectiuæ ipsius, videtur quòd per huiusmodi scientiam non cognouerit substantias separatas.

Ex l. 3. tex. 3. & 18. & 39. to m. 2.

¶ 3. Præterea, Ad perfectionem intellectus nõ pertinet cognoscere singularia. Videtur ergo, quòd per huiusmodi scientiam anima Christi singularia non cognouerit.

Sed cõtra est, quod dicitur Isa. 11. ꝙ repleuit eum Spiritus sapientiæ & intellectus, scientiæ & cõsilij. Sub quibus comprehenduntur omnia cognoscibilia: nam ad sapientiam pertinet cognitio omnium diuinorum: ad intellectum autem pertinet cognitio omnium immaterialium: ad scientiam autem pertinet cognitio omnium cõclusionum: ad consilium autem cognitio omnium agibilium. Ergo videtur quòd Christus secundum scientiam inditam sibi per Spiritum sanctum, habuerit omnium cognitionem.

Respõdeo dicendum, ꝙ sicut prius dictũ est, * cõueniens fuit vt anima Christi omnino esset pfecta per hoc, ꝙ omnis eius potentialitas sit reducta ad actũ. Est autem considerandum, ꝙ in anima humana, sicut in qualibet creatura, consideratur duplex potentia passiua. Vna quidẽ per cõparationem ad agens naturale. Alia vero p comparationem ad agens primum: quod põt quãlibet creaturã reducere in actum aliquem altiorẽ actu in quẽ reducitur per agens naturale: & hæc consueuit vocari põtẽtia obediẽtię in creatura. Vtraque autẽ potentia animæ Christi fuit reducta in actum, secundum hanc scientiã diuinitus inditã. Et ideò secundum eã anima Christi primò quidẽ cognouit quæcunq; ab homine cognosci possunt per virtutẽ luminis intellectus agentis: sicut sunt quæcunq; pertinẽt ad scientias humanas. Secũdò verò per hanc scientiã cognouit Christus oĩa illa, q̃ per reuelationem diuinã hoĩbus innotescunt: siue pertineant ad donum sapientię, siue ad donũ prophetiæ, siue ad quodcũq; donũ Spiritus sancti. Omnia enim ista abundãtius & plenius cęteris, cognouit aĩa Christi. Ipsam tn Dei essentiam per hanc scientiam non cognouit, sed solùm per primam, de qua supra dictum est. *

q. 9. arti. 1.

Ad primum ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de potentia naturali animæ intellectiuæ, quæ scilicet est per comparationem ad agens naturale, quod est intellectus agens.

Ad secundum dicendũ, ꝙ humana anima in statu huius vitæ, quia quodãmodo est ad corpus obligata, vt sine phãtasmate intelligere non possit, non potest intelligere substantias separatas. Sed post statũ huius vitæ, anima separata poterit aliqualiter substantias separatas per seipsam cognoscere: vt in Prima parte dictum est. * Et hoc præcipuè manifestum est, circa animas Beatorũ. Christus autem ante passionem non solùm fuit viator, sed etiã comprehensor: vnde anima eius poterat cognoscere substantias separatas per modum, quo cognoscit anima separata.

P. p. q. 89. artic.

Ad tertium dicendum, quòd cognitio singularium non pertinet ad perfectionem animæ intellectiuæ secundum cognitionem speculatiuã. Pertinet tamen ad perfectionem eius secundum cognitionem practicã, quæ non perficitur absq; cognitione singularium, in quibus est operatio: vt dicitur in 6. Ethic. * Vnde ad prudentiam requiritur memoria præteritorum, cognitio præsentium, & prouidentia futurorum: vt Tullius dicit in sua Rhetorica. * Quia igitur Christus habuit plenitudinem prudẽtiæ secundum donum consilij, consequens est, quòd cognouerit omnia singularia præsentia, præterita & futura.

l. 6. c. 7. cit. fin tom 5.

li. 2. de inuẽtione in fol. 4. ante fin. libri.

SVM-

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. Esa. 11.

COnclusio est, Anima Christi per scientiam inditam nouit omnia, excepta diuina essentia, probaturque ex illo quod dicitur Isa. 11. Quod repleuit eum spiritu sapientiæ & intellectus, scientiæ & consilij, sub quibus comprehenduntur omnia cognoscibilia, nam ad sapientiam pertinet cognitio omnium diuinorum, ad intellectum autem pertinet cognitio omnium immaterialium, ad scientiam autem pertinet cognitio omnium conclusionum, ad consilium autem cognitio omnium agibilium, ergò Christus secundum scientiam inditã sibi per Spiritum sanctum habuit omnium cognitionem. Deinde, conueniens etiam fuit vt anima illa esset omnino perfecta, ita vt omnis potentia eius fuerit reducta ad actum, sed in illa erat potentia naturalis ad cognoscendum per humanas scientias, erat & alia, quæ dicitur potentia obedientiæ ad reiendum ea, quæ reuelãtur hominibus à Deo altiora actu quàm illa ad quæ reducitur per agens naturale, vnde secundum eam, anima Christi primò quidem cognouit quæcunque ab homine cognosci possunt, per virtutem luminis intellectus agentis, vt sunt ea, quę pertinẽt ad scientias humanas, secundò autem per hãc scięntiam cognouit Christus omnia illa, quæ per reuelationẽ diuinam hominibus innotescunt, siue pertineant ad donum sapientiæ, siue ad donum Prophetiæ, siue ad quodcunque donum Spiritus sancti.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Sententia. D. Thom.

PRo explicatione articuli nota, quòd de his quę Christus cognouit per scientiam infusam, magna est dissentio inter doctores scholasticos in 3. dist. 14. vbi de hac re disputant & pertractant. Sententia D. Thom. consistit in hoc, quòd anima Christi per scientiam infusam cognouit omnia, quæ cognosci possunt; per scięntiam naturalem scit rursus vniuersa, quæ innotescunt hominibus per reuelationem: atque adeò scit omnia singularia, quæ sunt, fuerunt, vel erunt, cogitationes cordium, & futura contingentia. ¶ Contra hanc sententiam sic arguitur, anima Christi non potuit reduci ad actum perfectum secundum potentiam obedientiæ quã habet in ordine ad primum agens, alioquin diuina potentia esset exhausta, ergò ruit fundamentum doctrinæ D. Tho. Confirmatur, nam potentia obedientiæ in creatura est inexplebilis, non enim potest facere Deus in actu quicquid potest facere de creatura, quocunque enim numero demonstrato adhuc diuina potentia potest plura perficere.

Prim. arg.

Confir.

Secũdum.

¶ Secundò obiecta scientiarum speculatiuarum, vt Physicæ, Mathematicæ, Methaphysicæ, non habent eandem rationem formalem inter se, & multo minus cum rebus reuelatis a Deo, ergò anima Christi non potest omnia hæc comprehendere, vna eademque scientia. ¶ Tertiò, singularia non possunt perfectè cognosci, nisi per species singulares, & proprias, sed anima Christi nõ habuit omnium singularium species proprias, alioquin habuisset infinitas species & phantasmata, ergò non cognouit perfectè omnia singularia. ¶ Confirmatur, nam D. Tho. in 3. d. 14. q. 1. ar. 3. quæstiuncula. 1. docet expresse, quòd Christus per istam scientiam non cognouit singularia quæ hic geruntur, nam cognoscere singularia non pertinet ad perfectionem intellectus, nec secundum naturam nec secundũ gratiam. Et de veritate q. 20. dicit, quòd nec futura contingentia, quoniam ad hæc cognoscenda ratio naturalis scientifica non se potest extendere. ¶ Confirmatur secundo, nam hæc argumentatio non videtur necessaria, Christus est prudẽtissimus, ergo cognouit omnia singularia, sed tantum colligitur, quòd cognouerit omnia agenda, factibilia vero non pertinent ad prudentiam, sed ad artem, & sunt quædam singularia arenæ, seminum, & animalium, quorũ cognitio nec pertinet ad prudentiam, nec ad artem. Quarto loco contendo probare, quòd Christus per istam scientiam nõ cognouerit futura cõtingentia, saltẽ notitia intuitiua, & in probationẽ

Tertium.

Confir. primo.

Confir. secundo.

Probatur quod Christus non nouerit futura.

huius vtor argumentis Scoti 3. d. 14. q. 3. ¶ Primum species infusa repręsentat obiectum, siue existat, siue nõ existat indifferenter, ergò per scientiam inditam non cognouit Christus res existentes, nec vero futuras. ¶ Secundò, veritates quæ videntur notitia intuitiua sunt contingentes, sed istæ nõ possunt cognosci per scientiam inditam, nam ex notitia terminorum earum veritas haberi non potest, secus est si cõnexio esset necessaria. Probatur idem fortioribus argumentis. ¶ Primũ, cognitio fit per assimilationẽ, vt habet prouerbiũ Philosophorũ, sed ad res futuras nõ põt esse assimilatio, assimilatio. n. requirit vtriusque extremi existentiam, ergò per hanc scientiam non possunt cognosci futura contingentia; certè hac de causa demonstrat D. Tho. 1. p. q 57. ar. 2. quòd Angeli nõ cognoscunt futura contingentia. ¶ Secundò, futura contingentia non possunt cognosci per istam scięntiam vt in se sunt, nec verò vt sunt in suis causis, ergo nullo mõdo cognoscuntur, probatur antecedens quo ad primã partem, nam tpe quo commẽsuratur cognitio scientiæ aĩæ Christi, non sunt futura contingentia præsentia, ergo non cognoscuntur prout in se sunt. Quod vero nõ cognoscerentur in suis causis patet euidenter, nam causæ contingentes sunt indifferentes ad vtrumlibet, & nõ potius sunt determinatæ ad istum effectum, quàm ad illũ, ergo ex conditione istarum causarum non possunt certo futura contingẽtia cognosci. Certè ista demõstratione vtitur D. Th. 1. p. q. 14. art. 14. ad ostendendũ, quòd futura contingẽtia sint præsentia Deo in æternitate, alioquin in suis causis certo non poterant cognosci. ¶ Quinto loco contendo probare, Christum per scientiam infusam nõ cognouisse omnia, quæ innotescunt hoĩbus per reuelationem, nam non cognouit mysterium Trinitatis, s. Deum esse trinũ & vnum, quod sic probo. ¶ Primò, D. Tho. 1. p. q 32. art. 1. dicit esse prorsus impossibile, quòd per species creatas cognoscatur euidenter mysteriũ Trinitatis, & ratio est, qm creaturæ ducunt nos in cognitionem deitatis, sicut effectus ducunt nos in cognitionem suæ causæ, at Deus est causa omnium effectuum ad extra, vt vnus, non vt trinus, vnde est illud prouerbium, omnia opera Trinitatis ad extra sunt indiuisa. ¶ Secundò, essentia diuina & Sanctissima Trinitas, non potest repræsentari euidenter nisi per essentiam diuinam, vnitam intellectui beato in rõne speciei intelligibilis, vt demonstrat D. Th. 1. p. q. 12. art. 2. ergo non potest euidenter repræsentari per speciem infusam & inditam. ¶ Tertiò, cognitio euidens diuinæ essentiæ & Sanctissimæ Trinitatis non est obscura & ænigmatica, ergo est facilis & beata, probatur cõsequẽtia ex Paulo 1. Cor. 13. videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem, sed cognitio mysterij Trinitatis per scientiã infusam non est scientia beata, ergo nõ est euidens. ¶ Confirmatur, nam D. Th. de veritate q. 20. ar. 2. docet expresse, quòd per istam scientiam nõ cognouit verbum, sed solum creaturas. ¶ Ad hæc argumenta statim respondetur, nam in eorum confutatione, quam sit vera doctrina D. Th. euidenter patebit. ¶ Ad primum argumentum respondetur, quòd animę Christi concessum est esse personale diuinum, per vnionem hypostaticam; quo ẽt de potentia Dei absoluta, nihil maius & excellentius excogitari potest. Rursus concessa est illi scięntia beata, quæ de lege ordinaria est summa: verum de potentia Dei absoluta potuit esse maior, vt supra dictum est, ac tã dem concessa est illi scientia infusa, quæ de potentia ordinaria est summa, verum de potentia Dei absoluta potuit crescere. Quod probatur, nam Deus plura scit quàm anima Christi per scientiam infusam, ergò potuit illi plura ostendere. Et ita fateor, quòd potentia obedientialis animæ Christi non fuit perfectè completa respectu primi agentis, fuit tamen cõpleta de lege ordinaria ad actũ, ꝓportionatum & consentaneum animæ Christi secundũ eius statum. ¶ Ad secundum respondetur, quòd hæc scięntia infusa est diuina & altioris ordinis, & ideo sub una ratione magis vniuersali comprehendit sub se omnium scientiarũ obiecta, sicut sensus communis sub vna ratione magis communi versatur circa obiecta sensuum exteriorũ. Secundò respondetur, quòd nos nõ cõstituimus

Prim. arg Scoti.

Secũdum.

Alia argu. Primum.

Secũdum.

D. Thom.

Tertium.

Confir.

1. Cor. 13.

Confir.

Ad argu. primo loco posita.

Ad primũ.

Scięntia infusa animę Christi potuit esse maior.

Ad scđm.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vnum habitum præcisè scientiæ infusæ, vt videbimus artic 6. huius quæstionis. ¶ Ad tertium argumentum de cognitione singulariũ respondetur, quòd anima Christi per species infusas sine phantasmatibus ad modum Angelorum, per istam scientiam infusam cognoscit infinitã multitudinem singularium, sicut Deus per vnã essentiã suam comprehendit vniuersa singularia. Existimo enim, quòd vna species infusa diuini ordinis repræsentat Christo naturam in quacunque dispositione etiam accidẽtaria. Itaque per vnam speciem cognoscit Christus quidditatiuè leonem, & omnia eius individua, & omnes conditiones individuales, & omnia accidẽtia quæ possunt illi competere. Mirabile quidem hoc videtur, sed non est incredibile, nam hæc species infusa est exemplata a diuina essentia, quæ vna cũ sit omnia repræsentat, & oĩa præhabet. ¶ Ad confirmationem quod D. Tho. aliis in locis docuit, q̃ per istam scientiam non cognouit singularia, eo quod eorum cognitio non pertineat ad perfectionem intellectus, respondetur, q̃ hic perspicacius rẽ intuitus mutauit sententiam, & docet quòd cognoscere singularia pertinet ad perfectionem intellectus practici, & ad prouidentiam futurorum, quæ conuenit Christo secundum quòd homo est, & hæc doctrina est maximè consona diuinis literis, in quibus habetur, quòd prouidentiæ Christi, vt homo est, subiecta sunt omnia singularia. Heb. 2. & Matth. vlti. & Ioan. 20. habetur illa sententia, data est mihi omnis potestas in cęlo & in terra, & 1. Cor. 15. Sic legitur, subiecta sunt Christo omnia præter eum qui illi omnia subiecit, itaque Christus habuit prudentiam monasticam, polyticam, regalem, habuitque monarchiam & prudentiam circa totius mundi gubernationẽ. ¶ Ad quartum argumentum, in quo occurrunt duæ difficultates, prior est, an anima Christi cognoscat omnia singularia præsentia & futura, notitia intuitiua an potius abstractiua? posterior est, an possit cognoscere futura contingentia. Et quidem de prima difficultate est magna dissensio inter Scotum & Caietanum, Scotus existimat quòd notitia abstractiua, Caietanus, contra notitia intuitiua. Et videtur eius fundamentum bonum, nam in hoc nulla est implicatio aut impossibilitas, & est perfectio, ergo tribuẽda Christo, in qua re excedit Angelos, qui rãtum cognoscũt notitia intuitiua res præsentes. Nos vero media via incedimus & dicimus primò, q̃ notitia quæ habetur per scientiam infusam futurorũ, est distincta & repręsentat animæ Christi omnes res futuras secundum omnes conditiones, facitq́ue certitudinem de omnibus rei accidentibus. Hæc conclusio est contra Scotum, sed probatur efficaciter, nam ad exactam prouidentiã gubernationem̃q; futurorum, requiritur exacta eorũ cognitio, sed anima Christi per scientiam infusam prouidet, & gubernat oĩa futura, ergo. Secũdò species infusæ (vt rectè hic admonet Caietanus) sunt exemplatæ a diuina essentia, ac subinde habent ab illa istam perfectionem, quòd sicut diuina essentia vna cum sit, repręsentat præteritum futurũ, & præsens, non tñ secundum substantiam, sed etiam secũdum cõditiones accidentales; ad eundem modum species infusæ repræsentãt id quod est, fuit, atque erit. Tertiò, sequitur ex sententia Scoti, quòd anima Christi non habet certam & euidentem notitiam futurorum, sed tãtummodo coniecturalem, aut vero probabilem & errori expositam. ¶ Ad argumenta Scoti facilè respondemus, & ad primum dicitur falsum esse, quòd species infusa repræsentet obiectum, vt abstrahit ab existentia, imò repræsentat rerum existentias, & omnes conditiones individuas, & cum dicitur quòd eodem modo repræsentat rẽ, siue existat, siue nõ existat, rñdetur, ex parte rei repræsentantis verum esse, sed ex parte rei repræsentatæ falsum esse, nã qñ res est, repręsentatur vt non existens, itaq; mutatio est in rebus, non in specie intelligibili. ¶ Ad secundum respondetur, quòd cũ species infusa & indita sit diuini & altioris ordinis, repræsentat id quod est, fuit, & erit, & non solũ cõnexiones necessarias, sed etiam accidentales. Secundò dico, hæc notitia distincta futurorum non est intuitiua, & in hoc verũ dicit Scotus, probatur, nã notitia intuitiua, est notitia rei præsentis prout est præsens actu ipsi cognoscenti. Sed futura contingentia prout cognoscuntur per scientiam inditam, non sunt præsentia animæ Christi cognoscenti, ergo illorum notitia non est intuitiua, probatur minor, nam cognitio scientiæ infusæ in Christo mẽsurabatur tempore, nõ æternitate, & illo in tẽpore, quo erat hæc cognitio, non erant præsentia futura cõtingentia. Fateor tñ, quod per scientiã beatam, cognoscit intuitiuè omnia futura, quoniam in scientia beata quæ mensuratur æternitate omnia præterita & futura sunt præsentia & coexistunt. ¶ Ad secundam difficultatem dicẽdum est nõ esse impossibile, quòd Deus infundat animę Christi scientiam infusam per quam cognoscat certò & infallibiliter futura cõtingentia, & existimo quòd ita factum est. Quod suadeo duobus argumentis. Primum est, quoniam Deus Prophetis dedit certã & infallibilem cognitionem de futuris contingẽtibus per diuinam reuelationem: cum igitur hæc scięcia infusa animę Christi se extendat ad cognoscenda omnia quæ innotescunt hominibus per diuinam reuelationem, certum est, quòd se extẽdit ad futura contingentia cognoscenda. Et cum dicitur quòd futura contingentia aut cognoscuntur in se aut in suis causis. Respõdetur, quòd datur aliud medium, quòd cognoscuntur per reuelationem Dei, qui hæc certo & infallibiliter cognoscit. Secundò, quoniam hæc scientia vt sæpe dictum est, est exemplata a diuina essentia & scientia, & est planè diuinifordinis, & ideo nihil mirũ est, quòd se extendat ad futura contingentia repræsentanda sicut & diuina scientia. Et cum dicitur quòd nulla species potest repræsentare futurum contingens, respondetur id esse verum, de specie ordinis naturalis, verum nulla implicatio est, quòd detur species diuini ordinis, quæ repræsentet futura contingentia. Cum rursus dicitur, futura contingentia aut cognoscuntur in seipsis, aut in suis causis, respondetur, cognoscũtur in suis causis, nam Deus potuit reuelare istas causas animæ Christi, quanquam enim in se sunt indeterminatæ, Deus ipse nouit fore determinandas & istam determinationem reuelauit animæ Christi, qua præsuppositа potuit inuestigare futura contingentia. ¶ Ad quintum argumentum vt respondeamus, sciendum est omnes Theologos in hoc rectissimè conuenire, diuinam essentiam non posse videri notitia intuitiua nisi per scięctiam beatam, sed illud reuocant in dubium. Vtrum homo viator possit habere eui dentem notitiam, abstractiuam tamen, diuinæ essentiæ & Trinitatis. Durãd. in q. 2. prologi, & in 2. d. 23. q. 2. existimat hoc esse impossibile, Capre. vero in eadem d. q. vnica, arbitratur hoc esse possibile, & citat in eandem sentẽtiam Scotum. Caiet. in hoc ar. expresè docet, quòd anima Christi per scientiam infusam cognouit euidẽter mysterium Trinitatis, quapropter videtur consentire Capr. Alij viri docti dicunt, q̃ Deus vt vnus potest producere speciem repræsentantem Deum vt Trinum quautum ad notitiam, quia est, non quantum ad notitiam, quid est. Sunt qui dicant, quòd anima Christi cognouit euidenter mysterium Trinitatis hac de causa, quoniam per scięctiã infusam comprehendit perfectissima cognitione virtutem luminis fidei, at lumen fidei docet Deum esse Trinum & vnum, hac ergo ratione cognoscit euidenter Deum esse Trinum & vnum. Ego vero pro rei expositione dico primo, Christus Dominus per scięctiam infusam cognouit euidenter mysterium Trinitatis, sine ænigmate & obscuritate. Patet, nam per scięctiam infusam habuit apertam & euidentem intelligentiam scripturarum, in quibus hoc mysterium reseratur. Secundò dico, hæc euidentia est euidentia in attestante & testificante, & non in re ipsa, itaq; cognouit euidẽter. Deum sibi reuelasse hoc mysterium, ac subinde cognouit euidenter illud esse verum, non tñ in reipsa, nam si cognouisset euidenter diuinam essentiam & sanctam Trinitatem, prout sunt a parte rei, certè illa cognitio esset beata. Ex his duobus assertis facilè confutãtur argumenta proposita, & explicatur modus, quo aĩa Christi per scientiam infusam cognouit euidenter mysterium Trinitatis, non enim cognouit p speciem creatã, nec per aliquam creaturam repręsentantem

Ad tertiũ.

Ad confir. D. Thom. Mutauit sniam circa cognitionẽ singularium.

Heb. 2. Mar. vlt. Ioan. 20. 1. Cor. 15

Ad quartũ

Caiet. Scotus.

Notitia futurorũ & singulariũ fuit clara & distincta in Christo

Ad primũ. Scoti.

Ad scũm. Notitia futurorũ per scięctiã infusam non ẽ intuitiua.

Futura cõtingentia non certo cognoscũtur p scientiam infusam.

Ad quintũ

Vtrum viator possit habere notitiam euidentem abstractiuam Trinitatis. Durand. Capre. Caiet.

Scięctia auctoris.

Qũo anima Christi p hãc scięctiã cognouit mysterium Trinitatis.

Obiectio.

Euidentia in attestante quando excludit fidem.

tem Deum vt trinum, neq; vero per scientiam beatam, sed per diuinam reuelationem. Sed contra hanc doctrinam arguitur, nam euidentia in attestante non excludit fidem, vt docet Caie. 22. q. 5. ar. 1. ergo, si Christus habuit euidentiam in attestante de mysterio Trinitatis, consequẽs est quòd habuerit fidem, quod asserere alienum est a vera Theologia. Respondetur, quòd euidentia in attestante, sola non destruit fidem, vt si ego assentior tantum propter autoritatem dicentis, licèt assensus sit euidens, fides est, cæterum si euidentia in attestante est coniuncta visioni rei, certè excludit fidem, vt si ego video eclypsim oculis meis licèt hoc habeam autoritate astrologi iam non habeo fidem, sed video. Ad eundem modum, quoniam euidentia in attestante in Christo Domino est coniuncta cum visione beatifica, euidens est, quòd non habet fidem.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm Christus hac scientia vti potuerit, non conuertendo se ad phantasmata.

73 Inf. ar. 4. fi. & q. 34. ar. 2. 3. & 3. d. 1. q. 1. arti. 22. 2. & di. 14. ar. 3. q. 2. & 3. c. & verit. q. 20. art. 3. ad 1.

AD secundum sic proceditur. Videtur quòd anima Christi non potuerit intelligere secundum hanc scientiam, nisi conuertendo se ad phantasmata. Quia vt dicitur in tertio de Anima, phantasmata comparantur ad animam intellectiuam humanam, sicut colores ad visum. Sed potentia visiua Christi non potuit exire in actum, nisi conuertendo se ad colores. Ergo etiam neque anima intellectiua eius potuit aliquid intelligere, nisi conuertendo se ad phantasmata.

¶ 2. Prętereà, Anima Christi est eiusdem naturę cum animabns nostris: alioquin ipse non esset eiusdem speciei nobiscum: contra id quod Apostol. dicit Phil. 2. quòd est in similitudinem hominum factus. Sed anima nostra nõ potest intelligere, nisi conuertendo se ad phantasmata. Ergo etiam neque anima Christi.

¶ 3. Prętereà, Sensus dati sunt homini, vt deseruiant intellectui. Si igitur anima Christi intelligere potuit absque conuersione ad phãtasmata quę per sensus accipiuntur, sequeretur quòd sensus frustra fuissent in anima Christi: quod est incõueniens. Videtur igitur quòd anima Christi non potuerit intelligere, nisi conuertendo se ad phãtasmata.

Sed contra est, quod anima Christi cognouit quædam, quę per phantasmata cognosci nõ possunt, scilicet substãtias separatas. Potuit igitur intelligere non conuertendo se ad phantasmata.

Respondeo dicendum, quòd Christus in statu ante passionem, fuit simul viator & cõprehẽsor: vt infrà magis patebit.* Et præcipuè quidem cõditiones viatoris habuit ex parte corporis in quãtum fuit passibile: conditiones verò comprehensoris maximè habuit ex parte animę intellectiuę. Est autem hæc conditio animę comprehensoris, vt nullo modo subdat suo corpori, aut ab eo dependeat, sed totaliter ei dominetur. Vnde & post resurrectionẽ, ex anima gloria redũdabit ad corpus. Ex hoc autem anima hominis viatoris indiget ad phantasmata cõuerti: quòd est corpori obligata, & quodammodo ei subiecta, & ab eo depẽdens. Et ideo animę beatę, & ante resurrectionẽ & post, intelligere possunt absque cõuersione ad phantasmata. Et hoc etiam oportet dicere de anima Christi, quæ plenè habuit facultatem comprehensoris.

* 1. 15. ar. 10.

Ad primum ergo dicendum, quòd similitudo illa, quam Philosophus ponit, nõ attenditur quãtum ad omnia. Manifestum est enim, quòd finis potentię visiuę est cognoscere colores: finis autẽ potentiæ intellectiuæ non est cognoscere phantasmata, sed cognoscere species intelligibiles, quas apprehendit à phantasmatibus & in phantasmatibus secundum statum præsentis vitæ. Est igitur similitudo, quantum ad hoc, ad quod aspicit vtraque potentia: non autem quantũ ad hoc, in quod vtriusque potentię conditio terminatur. Nihil autem prohibet, secundum diuersos status ex diuersis rem aliquam ad suum finem tendere: finis tamẽ proprius alicuius rei semper est vnus. Et ideo licèt visus nihil cognoscat absq; colore, intellectus tamen secundum aliquem statum potest cognoscere absque phantasmate, seu non absque specie intelligibili.

Ad secundum dicendum, q̃ licèt anima Christi fuerit eiusdem naturæ cum animabus nostris: habuit tamen aliquem statum, quã animę nostræ non habent nũc in re, sed solùm in spe, scilicet statum comprehensoris.

Ad tertium dicẽdum, quòd licèt anima Christi potuerit intelligere, non conuertendo se ad phantasmata: poterat tamen intelligere, se ad phãtasmata conuertendo. Et ideo sensus non fuerũt frustra in ipsa, præsertim cùm sensus non dentur homini solùm ad scientiam intellectiuam, sed etiam ad necessitatem vitę animalis.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio.

COnclusio est, Anima Christi secundum scientiam infusam poterat intelligere absque conuersione ad phantasmata. Probatur hæc conclusio, nam anima Christi cognouit quædam quę per phantasmata cognosci nõ possunt, scilicet, substantias separatas, ergo potuit intelligere non conuertendo se ad phantasmata. Amplius probatur, nã conditio aĩæ cõprehensoris est, vt nullo modo suo corpori sit subiecta aut ab eo dependeat, vt patet in animabus beatis ante & post resurrectionem, nam post redundabit ab anima gloria ad corpus, & ante non eget phantasmatibus. Secundò, quia necessitas ista est in viatoribus ex hoc, quod anima viatoris est corpori obligata, & quodammodo ei subiecta, & ab eo dependens, Christus autem ante passionem fuit simul viator & comprehensor maximè quia habuit ex parte animæ intellectiuæ comprehensionem, sicut ex parte corporis passibilitatem.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Durand.

COnclusio huius articuli communiter recipitur ab omnibus Theologis, excepto Durando qui in 3. d. 14. q. 3. & d. 18. q. 2. tenet, quòd tam scientia indita, quam acquisita in Christo dependet a phãtasmatibus, & probat sic. ¶ Nam naturale est homini intelligere per con-

Prim. arg.

uersionem

uersionem ad phantasmata, iuxta illud, oportet intelligẽtem phãtasmata speculari, sed Christus Dominus assumpsit naturam cum defectibus naturalibus, ergo. ¶ Secundò, quando Deus infundit alicui habitus supernaturales in intellectu, tales habitus dependunt a phantasmatibus, vt patet de fide, de prudentia infusa primo parenti; & ratio est, nam omne quod recipitur, ad modum recipientis recipitur. ¶ Tertiò, alias sequitur, quòd Christus puer per scientiam infusam, plura sciuisset quàm Angelus, imò sequitur, quòd fingebat omnia q̃ agebat vt puer, quando vagiebat, quando balbutiebat. Nihilominus dico istam sententiam Durandi esse periculosam, probatur sic, nam ex ea sequitur, quòd anima Christi per scientiam infusam non cognouerit substantias separatas, istę siquidem substantię per phãtasmata nequeunt præsentari. Sequitur secundò, quod anima Christi non habuerit vsum rationis, nisi vsque ad duodecimum annũ, vt alij pueri; probatur sequela, nã alij pueri hac de causa non habent vsum rationis, quoniam eorum cognitio dependet a phãtasmatibus, quæ vsque ad illam ætatem non habent. Tertiò, sequitur, quòd Christus Dominus non habuit vsum scientiæ infusæ, nisi longo tempore post illius cõceptionem, quando iam phantasmata comparasset, quod cõsequens concedit Durandus minimum audacter, imò sequitur quòd ante illud tẽpus nihil nobis promeruerit, quando quidem meritum per scientiam beatam regulari non potest, & pro illo tempore nullam aliam habuit cognitionem, vt placet Durando. Ad argumenta vero ipsius Durandi sic respondendum est. ¶ Ad primum dicendum quòd ratione status beatitudinis illa scientia non dependet a phantasmatibus. Et cum dicitur, quòd Christus assumpsit defectus naturales, respondetur, quòd assumpsit eos qui non repugnant statui comprehensoris, vnde non habuit fidem, nec spem, nec dependentiam a phantasmatibus. ¶ Ad secundum argumentum respondetur, quòd alia ratio in nobis militat, qui sumus viatores, & nõ beati. ¶ Ad tertium respondetur, quòd nulla fuit fictio in infantia Christi, quando balbutiebat & vagiebat, nam permittebat partem sensitiuam suæ naturæ. Sed vt melius intelligatur sententia D. Tho. sciendum est, quòd scientia infusa animæ Christi non dependebat a phãtasmatibus, tũm ratione status, tũm ex sese; ratione quidem status, quoniam in vita beata non est necessaria conuersio ad phantasmata; ex se vero quoniam species infusę quę deseruiunt huic scientiæ non sunt acceptæ a phantasmatibus, nec illis proportionatæ. Sed ex hoc enascitur dubiũ, vtrum Christus potuerit vti ista scientia conuertendo se ad phantasmata, cuius respõsio est affirmatiua, quã adhibet D. Tho. in solut. 3. Ratio est optima, quoniam anima Christi Domini est actus corporis physici &c. intelligens per conuersionem ad phantasmata, ergo anima Christi potest vti hac scientia pro sua voluntate conuertendo se ad phantasmata, obidq̃ asserit D. Tho. in 4. art quod hięc scientia hac ratione ex parte subiecti est imperfectior scientia Angelorum, quæ nullo modo potest esse per cõuersionem ad phantasmata, sed simpliciter secundum rationem scientiæ perfectior est quàm scientia Angelica.

Secũdum.

Tertium. Sententia Durandi est periculosa.

Ad primũ.

Ad scdm.

Ad tertiũ.

Sciẽtia infusa animæ Christi non dependet a phãtasmatibus.

D. Thom.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm hæc scientia fuerit collatiua.

74 3.d 14. ar. 3. q 3 & verit. q. 20. ar. 3. ad 1. lib. 3 c. 14. nõ procul a fi & li. 2 cap. 22.

AD tertium sic proceditur. Videtur quòd anima Christi hanc scientiam non habuerit per modum collationis. Dicit enim Damas. in 3 lib. * In Christo non dicimus consilium neque electionem. Non autem remouentur hęc à Christo, nisi in quantum important collationẽ & discursum. Ergo videtur, quòd in Christo non fuerit scientia collatiua vel discursiua.

¶ 2. Præterea, Homo indiget collatione & discursu rationis, ad inquirẽda ea, quę ignorat. Sed anima Christi cognouit omnia, vt suprà dictum est. * Non ergo in ea fuit scientia discursiua vel collatiua.

q. præced. art. 2.

¶ 3. Præterea, Scientia animæ Christi se habuit per modum comprehensorum, qui Angelis conformantur: vt dicitur Matth. 22. Sed in Angelis nõ est scientia discursiua, seu collatiua: vt patet per Dyon. * 7. c. de Di. no. Ergo nec etiam in anima Christi fuit scientia discursiua seu collatiua.

ca. 7. inter princip. & medium.

Sed contra est, quòd Christus habuit animam rationalem, vt suprà dictum est. * Propria autem operatio animę rationalis est conferre & discurrere de vno in aliud. Ergo in Christo fuit sciẽtia discursiua vel collatiua.

q. 5. arti. 3.

Respondeo dicendũ, quòd aliqua scientia potest esse discursiua vel collatiua dupliciter. Vno modo: quantum ad scientię acquisitionem: sicut accidit in nobis, qui procedimus ad cognoscẽdũ vnum per aliud, sicut effectus per causas, vel ecõuerso. Et hoc modo scientia animę Christi non fuit discursiua vel collatiua: quia hæc scientia, de qua nũc loquimur, fuit sibi diuinitus indita, non per inuestigationẽ rationis acquisita. Alio modo potest dici aliquà sciẽcia discursiua vel collatiua, quantùm ad vsum: sicut interdum sciẽtes, ex causis concludunt effectus: non vt de nouo addiscãt, sed volẽtes vti scientia, quam iam habent. Et hoc modo scientia animę Christi poterat esse collatiua & discursiua: poterat enim ex vno aliud cõcludere, sicut sibi placebat. Sicut Mat. 17. cum Dominus quęsisset a Petro, à quibus Reges terrę tributum acciperent, à filijs suis, an ab alienis, Petro respondente, quòd ab alienis, conclusit, Ergo liberi sunt filij.

Ad primum ergo dicendum, quòd a Christo excluditur consilium, quod est cum dubitatione: & per consequens electio, quæ in sui ratione tale consilium includit: Non autem a Christo excluditur vsus consiliandi.

Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit de discursu & collatione, prout ordinãtur ad scientiam acquirendam.

Ad tertium dicendum, quòd Beati cõformantur Angelis, quantum ad dona gratiarum: manet tamen differentia, quę est secundum naturam. Et ideo vti collatione & discursu, est cõnaturale animabus Beatorum, non autem Angelis.

SVMMA TEXTVS.

PRima conclusio, scientia Christi, quantum ad vsum poterat esse collatiua, siue discursiua. Probatur hæc conclusio, quia Christus habuit animam rationalẽ, propria autem operatio animę rationalis est, conferre & discurrere de vno in aliud, ergo in Christo fuit scientia discursiua siue collatiua. Deinde probatur, quia poterat anima eius ex vno aliud concludere sicut sibi placebat, sicut Mat. 17. cum Dominus quæsisset a Petro, a quibus reges terræ tributum acciperent a filijs suis, an ab alienis, Petro

1. Conclu.

Matth. 17.

tro respondente, quòd ab alienis, conciudit, ergo liberi sunt filij. ¶ Secunda conclusio. Scientia Christi infusa, quantum ad acquisitionem, non fuit discursiua siue collatiua, probatur, quia ista scientia non fuit acquisita per inuestigationem, sed diuinitus infusa, ergò non fuit collatiua.

2. Conclu.

EXPOSITIO ARTICVLI.

IN hoc articulo nonnullæ sententiæ sunt considerandæ. Prima est, hæc scientia infusa ex ratione suę speciei non est discursiua, sed simplici intelligentia omnia repræsentat, nam lumen huius scientiæ perfectius repræsentat conclusiones in principijs, quàm lumen Angelicum, sed Angeli propter perfectissimum lumen non habent scientiam discursiuam, ergo neque anima Christi. Secunda sententia; Hæc scientia ex parte subiecti est discursiua, volo dicere, quòd Christus potuit vti ista sciẽtia, per discursum & sine discursu, sicut dictum est in præcedenti articulo, quòd potuit vti ista scientia per cõuersionem ad phantasmata, & nõ se conuertendo. Hinc intelligitur facilè, quod asserit D. Tho. in solut. ad 3. videlicet, quòd vti collatione & discursu est naturale animabꝰ beatis, non Angelis, intelligitur de potentia ad vtum, id est, posse vti, non de actu necessario. Hinc etiam intelligitur illud D. Tho. in 3. d. 31. q. 2. ar. 4. quod animę beatę non discurrunt nec ratiocinantur, intelligitur de necessitate, secus est ex libera voluntate. Tertia sententia, quã quàm sit de fide, quòd Christus Dominus habuerit animam rationalem & discursiuam; non tamen est de fide, quòd discurreret, sicut cæteri homines viatores, sed est opinio valde probabilis, quod habeat discursus & ratiocinationes per sciẽtiam infusam. Probatur sic, nam hoc modo commodius explicantur testimonia scripturarũ, vt illud Mat. 17. ergo liberi sunt filij. Deinde cognoscere per discursum est propria & perfectissima animæ rationalis operatio. Tertiò, Christus Dominus vt videbimus q. 15. habuit alias affectiones humanas, non vsque adeò perfectas, vt timorem, tristitiam, admirationem. Sed si dicat quis, discurrisse Christum Dominum de facto, sed per scientiam humanitus acquisitam, probabiliter loqueretur, nam suauis rerum dispositio hoc expostcere videtur, quòd anima Christi vteretur quacunque scientia secundum rationem propriam scientiæ, & sic nos dicemus cũ D. Tho. &. ar. 8. q. 15. de admiratione.

D. Thom.

Matth. 17.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm hæc scientia in Christo fuerit maior scientia Angelorum.

* 75 Sup. q. 10. ar. 4. & inf. arti. 6. 1. & q. 34. ar. 4. c. & q. 59. arti. 6. c. & 3 di. 14. ar. 2. q. 2. 1. & ar. 2. q 2. c. & arti. 3. q. 2. c. & veri. q. 20. ar. 3. c. & ar. 4. c. & 6. c. & opusc. 3. c. 223.

AD quartum sic proceditur. Videtur quod huiusmodi scientia in Christo fuerit minor, quã in Angelis. Perfectio enim proportionatur perfectibili. Sed anima humana secũdũ ordinem naturę est infra naturam angelicam. Cum igitur scientia, de qua nunc loquimur, sit indita animę Christi ad perfectionem ipsius, videtur q̃ huiusmodi sciẽtia fuerit infra scientiam, qua perficitur natura angelica.

¶ 2. Præterea, Scientia animę Christi fuit aliquo modo collatiua & discursiua: quod non potest dici de scientia angelica. Ergo scientia animæ Christi fuit inferior scientia Angelorum.

¶ 3. Præterea, Quantò aliqua scientia est magis immaterialis, tanto est potior. Sed sciẽtia Angelorum est immaterialior, quàm scientia animę Christi: quia anima Christi est actus corporis, &

Vtrũ hæc scientia sit certior sciẽtia Angelorum. Scotus.

habet conuersionẽ ad phantasmata: quod de Angelis dici non potest. Ergo scientia Angelorũ est potior, quàm scientia animę Christi.

Sed contra est, quod Apost. dicit Hebr. 2. Eum autem, qui modico quam Angeli minoratus est, videmus Iesum, ꝓpter passionẽ mortis, gloria, & honore coronatum. Ex quo apparet, quòd propter solam passionem mortis dicatur Christus ab Angelis minoratus: non ergo propter scientiam.

Respondeo dicendum, q̃ scientia indita animę Christi, potest dupliciter cõsiderari. Vno modo secũdum illud, quod habuit à causa influẽte: alio modo secũdum id, quod habuit ex subiecto recipiente. Quantum igitur ad primum, scientia indita animę Christi, fuit multo excellentior quã Angelorum scientia, & quantum ad multitudinẽ cognitorum, & quãtum ad scientię certitudinẽ: quia lumen spiritualis gratię, quod est inditũ animę Christi, est multò excellentius, quàm lumen, quod pertinet ad naturam angelicam. Quantum autem ad secundum, scientia indita animę Christi, est infra scientiam angelicam, scilicet quantũ ad modum cognoscendi, qui est naturalis animæ humanæ: qui scilicet est per conuersionẽ ad phãtasmata, & per collationem, & discursum: Et per hoc patet responsio ad obiecta.

Solutio.

SVMMA TEXTVS.

PRima conclusio. Hæc scientia est multo excellentior scientia Angelorum quantum ad id, quod se tenet ex parte Dei influentis tam secundum multitudinem cognitorum, quã ex parte certitudinis & charitatis, hęc cõclusio probatur ex Apost. Hebr. 2. Secũdo probatur, quia lumen gratiæ spiritualis inditum animę Christi est multo excellẽtius lumine pertinente ad naturam Angelicã. ¶ Secunda conclusio, quantũ ad modum ex parte subiecti imperfectior est scientia Angelorum. Probatur hæc conclusio, quia modus cognoscendi naturalis animę humanæ, est inferior Angelico, vt patet ex collatione & discursu, & phantasmate.

1. Conclu.

Hebr. 2.

2. Conclu.

EXPOSITIO ARTICVLI.

IN hoc articulo sunt duo parua dubia. Primum, vtrùm hæc diuina scientia tribuat tam perfectam rerum cognitionem, sicut scientia Angelorum, ad hoc dubium Scotus in 3. di. 14 q. 4. docet notitiam abstractiuam rerũ esse longè perfectiorem in Christo, quàm in Angelo, cętcrùm, notitiam intuitiuam perfectiorem in Angelo, quam in Christo Domino, & probat, quoniam obiectũ est idem, & intellectus Angeli perfectior, ergo perfectior erit notitia intuitiua. Sed hic discursus Scoticus in multis deficit, primum, in eo quod existimat notitiam intuitiuam produci solum ab obiecto & potentia, nam secundum rectam Philosophiam etiam concurrit ad illam speciem intelligibilis, qua informatus intellectus producit intellectionem, concurrit etiam lumen intellectuale, & quoniam lumen gratuitum diuinitus infusum animæ Christi excellentius & perfectius est, quam lumen Angelicum, exploratũ est, quòd anima Christi perfectius cognoscit, tũm intuitiuè, tũm abstractiuè. Deficit deinde, dum existimat in Christo perfectiorem esse notitiam abstractiuam, quàm intuitiuam. Labitur etiam Scotus dum dicit, quòd cum anima Christi habet notitiam rei intuitiuam procedit de perfecto ad imperfectum. ¶ Est aliud dubium, quibus de causis scientia infusa ex parte subiecti dicatur esse inferior scientia Angelorum. Dominus

Quare ex parte subiecti sit hæc sciẽtia inferior sciẽtia Angelorum.

Caie.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Caietan. Caie. in hoc commentario tres numerat causas. Prima, quoniam anima Christi recipit species magis diuisas & minus vniuersales, quam sint species Angelorum, vt docet D Tho. artic. 6. Secunda est, quoniam compatitur discursum. Tertia, quoniam compatitur conuersionem ad phantasmata, istæ duæ causæ postremæ non probantur omnibus, nam hæc scientia non opus habet discursu, nec conuersione ad phantasmata, sed Christus vtitur discursu si vult, hoc autem non dicit imperfectionem, quin potius perfectionem, denotat: qua hæc scientia exuperat scientiam Angelorum, præsertim quòd multi Theologi tenent Angelos discurrere circa supernaturalia. Nihilominus dico istas rationes esse valde probabiles, nam scientia q̃ nulla ratione patitur discursum perfectissima est, vt patet de scientia Dei, de scientia beata, de scientia Angelica, illud vero, quod dicitur Angelos discurrere circa supernaturalia falsum est, vt videbitur in materia de Angelis.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrùm hæc scientia fuerit habitualis.

76 3.d.14.ar. 1.q.2.& 3. & verit. q. 20.artic.2. *q.9.ar.1. AD tertium sic proceditur. Videtur quòd in Christo non fuerit habitualis sci entia. Dictum est * enim, quòd animam Christi decuit maxima perfectio scientię. Sed maior est perfectio scientię existentis in actu, quàm existentis in potentia vel habitu. Ergo conueniens fuisse videtur, quòd omnia sciret in actu. Non ergo habuit habitualem scientiam.

¶ 2. Præterea, Cùm habitus ordinetur ad actũ, frustra videtur esse habitualis scientia, quæ nunquam in actum reducitur. Cùm autem Christus q. 10. ar. 2. sciuerit omnia (sicut iã dictum est *) non potuisset actu omnia illa considerare, vnum post aliud cogitando: quia infinita nõ est enumerando pertransire. Frustra igitur fuisset in eo quorundã scię tia habitualis: quod est inconueniens. Habuit ergo actualẽ scientiam omnium, quę sciuit, & non habitualem.

¶ 3. Præterea, Scientia habitualis est quędam perfectio scientis. Perfectio autem est nobilior perfectibili. Si igitur in anima Christi fuisset aliquis habitus scientię creatus, sequeretur quòd ali quid creatum esset nobilius, quã anima Christi. Non igitur in anima Christi fuit scientia habitualis.

Sed contra, Scientia Christi de qua nunc loquimur, vniuoca fuit scientię nostrę: sicut & anima eius fuit vnius speciei cum anima nostra. Sed scientia nostra est in genere habitus. Ergo & sciẽtia Christi fuit habitualis.

Ar. præce. Respondeo dicendũ, quòd sicut suprà dictum est, * modus huius scientię inditę animę Christi fuit conueniens ipsi subiecto recipiẽti: nam receptum est in recipiente per modum recipiẽtis. Est autem hic modus cõnaturalis animę humanę, vt quandoque sit intelligens actu, quãdoque in potentia: medium autem inter puram potentiam & actum completum, est habitus: eiusdem autem generis est medium & extrema: & sic patet quòd modus connaturalis animæ humanę est, vt recipiat scientiam per modum habitus. Et ideo dicẽdum est, quòd scientia indita animę Christi fuit habitualis, & poterat ea vti quando volebat.

Ad primum ergo dicendum, quòd in anima Christi fuit duplex cognitio, & vtraque suo modo perfectissima. Vna quidem excedens modum naturę humanę, qua scilicet vidit Dei essentiam, & alia in ipsa: & hęc fuit perfectissima simpliciter: & talis cognitio non fuit habitualis, sed actualis respectu omnium, quę hoc modo cognouit. Alia autem cognitio fuit in Christo secundũ modum proportionatum humanę naturę: prout scilicet cognouit res per species sibi diuinitus inditas, de qua cognitione nunc loquimur. Et hęc cognitio non fuit simpliciter perfectissima, sed p fectissima in genere humanę cognitionis: vnde non oportuit, quòd esset semper in actu.

Ad secundum dicendum, quòd habitus reducitur in actũ ad imperium voluntatis: nam habitus est, quo quis agit, cùm voluerit. Voluntas autẽ indeterminatè se habet ad infinita. Nec tamẽ hoc est frustra, licèt non in omnia actualiter tẽdat, dũmodo tendat actualiter in id, quod cõuenit loco & tempori. Et ideo etiam habitus non est frustra, licèt non omnia reducãtur in actum, quę habitui subiacent, dummodo reducantur in actum id, quod cognouit ad debitum finem voluntatis, secundum exigentiam negotiorum & temporis.

Ad tertium dicendum, quòd bonum, sicut & ens, dupliciter dicitur. Vno modo simpliciter: & sic bonum & ens dicitur substãtia, quę in suo esse & in sua bonitate subsistit. Alio modo dicitur ens & bonum secũdum quid: & hoc modo dicitur ens & bonum accidens: non quia ipsum habeat esse & bonitatem, sed quia eius subiectũ est ens & bonum. Sic igitur scientia habitualis non est simpliciter melior, aut dignior, quàm anima Christi, sed secundum quid: cum tota bonitas habitualis scientiæ cedat in bonitatem subiecti.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. COnclusio est affirmatiua. Probaturque, quia sciẽtia Christi vniuoca fuit scientiæ nostrę, sicut & anima eius fuit vnius speciei cum anima nostra, sed sciẽtia nostra est in genere habitus, ergo & scientia Christi fuit habitualis, & certè hæc scientia indita fuit habitualis, quia receptum in recipiente est per modum recipientis. Hic autem modus est connaturalis animæ humanæ, vt quandoque intelligens in actu sit, & quandoque in potentia. Medium autem inter puram potentiam, & actum completum est habitus atque eiusdem generis est medium & extrema. Vnde patet per modum connaturalem, animæ humanę esse, quod recipiat scientiam per modum habitus. Quare dicendum est, scientiam animæ Christi inditam fuisse habitualem, qua vti poterat quando volebat.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Caietan. DE habitu scientiæ quidam doctores tenent, quòd est collectio specierum, quibus fauere videtur quędam verba D. Tho. in hac q. De hac re non vacat modo disputare, lege Caie. 1.2.q.54.artic.4. & nunc statue pro certo, quòd scientia est qualitas iudicatiua distincta ab ipsis

ipsis speciebus. Sed nota, quòd quidam viri docti existimant, quòd in Angelis præter species congenitas non est opus ponere aliam qualitatem, quæ sit habitus ad iudicandum, nam species infusæ propter suam perfectionem & repræsentant obiecta, & præstant facultatem iudicandi: & sic probabiliter existimant, quòd in Christo, non est necesse constituere habitum distinctum ab speciebus infusis. Sed opposita sententiæ est probabilior, nã existimo, quòd scientia infusa in Christo est lumen diuinitus infusum, ad iudicandum. Et scendum, quod asserit D. Thom in articulo præcedenti. Idem colligo ex hoc articulo. Nam D. Tho. ex eo colligit istam scientiam esse in anima Christi per modum habitus, quoniam connaturale est animæ nostræ (suscipere per modum habitus, at mẽs D. Tho. est, quòd scientiæ humanitus acquisitæ sunt habitus distincti ab speciebus. Tertiò idem colligitur ex argumento, sed contra. Dicit enim D. Tho. quòd scientia hæc est vniuoca cum scientijs animæ, quod non est intelligendum quasi sit eiusdem speciei, ergo supereſt, quòd sit vniuoca in genere habitus. Vltimò idem probatur ex sententia D. Tho in artic. seq. ad 3. vbi docet, quòd lumẽ scientiæ infusæ, desuper infusum est excellentius, quàm lumen naturale, & quàm lumen Angelicum, & hoc lumẽ (in ea sententia) est scientia infusa, quoniam ordinatur ad iudicandum, sicut lumen fidei non distinguitur ab habitu fidei, distinguitur tamen ab ipsis speciebus. ¶ Sed cõtra conclusionem D. Tho. occurrit vnum argumentum. Nam si anima Christi per istam scientiam cognouit infinita habitualiter, cum nõ possit omnia illa actu considerare vnum post aliud cogitando (nam impossibile est numerando infinita pertransire), sequens est, quod sit frustra in Christo illorum scientia, ergo habuit actualẽ sciẽtiam & non habitualem. Ad hoc argumentum respõdet D. Thom. in solutione 2. vnico verbo, quòd ex illa infinita multitudine cognoscit in actu quæ congruunt tempori & loco, & negotijs gerendis. Pro maiori explicatione nota quòd voluntas reducit habitum de otio ad operationem, habitibus enim vtimur quando volumus; cum ergo volũtas indeterminatè se habeat ad infinita, nouisse infinita habitualiter ad hoc deseruit, quod ex illis infinitis consideret actu quæ maluerit; quam vim non haberet si esset cognitio finitorum.

Hæc scientia habet veræ rationem habitus.

Obiectio.

Solutio.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrùm hæc scientia fuerit distincta per diuersos habitus.

77 3.di.14.ar. 3.q.3. AD sextum sic proceditur. Videtur quòd in anima Christi nõ fuerit nisi vnus habitus scientię. Quantò enim scientia est perfectior, tantò est magis vnita: vnde & Angeli superiores p formas magis vniuersales cognoscũt, vt in Prima parte dictum est. P.p.q 55. artic. 3. *Sed scientia Christi fuit perfectissima: ergo fuit maximè vna. Non ergo fuit distincta per plures habitus.

¶ 2. Præterea, Fides nostra deriuatur à scientia Christi: vnde dicitur Hebr. 12. Aspicientes in autorẽ fidei & cõsummatorem Iesum. Sed vnus 2.2.q.4.artic.4. est habitus fidei de omnibus credibilibus, vt ĩ Secunda parte dictum est. * Ergo multo magis in Christo non fuit nisi vnus habitus scientiæ.

¶ 3. Præterea, Scientiæ distinguuntur secundũ diuersas rationes scibiliũ. Sed anima Christi omnia sciuit secundum vnam rationem, scilicet secundum lumen diuinitus infusum. Ergo in Christo fuit tantùm vnus habitus scientiæ.

Sed contra est, quod Zacharię 3. dicitur, quòd super lapidem vnum, id est Christum, sunt septẽ oculi: Per oculum autem scientia intelligitur: Ergo videtur, quòd in Christo fuerint plures habitus scientiæ.

Respondeo dicendum, quòd sicut dictũ est, * ar.4 huius quæst. sciẽtia indita animæ Christi habuit modum connaturalem animæ humanæ. Est autem connaturale animæ humanæ, vt recipiat species in minori vniuersalitate, quàm Angeli: ita scilicet, quòd diuersas naturas specificas, per diuersas species intelligibiles cognoscat. Ex hoc autem contingit, q̃ in nobis sint diuersi habitus scientiarum, quia sunt diuersa scibilium genera: in quantum scilicet, ea quę reducuntur in vnum genus, eodem habitu scientię cognoscuntur. Sicut dicitur in primo Poste. * quòd vna scientia est, quę est vnius generis subiecti. Et ideo scientia indita animę Christi, li.1. poste. tex.43. to. 2. fuit distincta secundum diuersos habitus.

Ad primum ergo dicendum, quòd sicut suprà dictum est, * scientia animę Christi est perfectissima, & excedens Angelorum scientiam, quantum ad id quod cõsideratur in ea ex parte Dei influẽtis: est tamen infra scientiam angelicam, quãtum ad modum recipiẽtis. Et ad huiusmodi modum pertinet, qđ sciẽtia illa per multos habitus distinguat, quasi p species magis particulares existens. ar.4. huius quæst.

Ad secundum dicẽdum, quòd fides nostra innititur primę veritati: & ideo Christus est autor fidei nostrę secundum diuinam scientiã, quæ est simpliciter vna.

Ad tertium dicendum, quòd lumen diuinitus infusum, est communis ratio intelligendi ea, quæ diuinitus reuelantur: sicut & lumen intellectus agentis eorum, quę naturaliter cognoscuntur. Et ideo oportuit esse in anima Christi proprias species singularum rerum, ad cognoscendum cognitione propria vnumquodque. Et secundum hoc oportuit esse diuersos habitus scientiæ in anima Christi: vt dictum est. * In cor. art.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. COnclusio est affirmatiua, probaturque ex illo, quod dicitur Zacha. 3. quòd super lapidem vnum, id est, Christum, sunt septem oculi, per oculum autem scientia intelligitur, ergo in Christo fuerũt plures habitus scientiæ. Deinde probatur, quia diuersificantur in nobis habitus ex diuersitate generum scibilium, nam illa quæ reducuntur ad vnum genus eodem habitu scientiæ cognoscuntur, connaturale est enim animæ, vt recipiat species in minori vniuersalitate, quàm Angeli, at anima Christi secũdum modum recipientis est infra naturam Angelicam, vt dictum est, etsi maior sit, quantum est ex parte Dei influentis. Zacha. 3.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Argum. COntra cõclusionẽ proposita est argumentũ, nam D. Tho. in 3.d.14.ar.3.q.4. expressè docet, quòd hæc sciẽtia nõ est distincta per diuersos habitus. Et cõfirmatur, nam id quod perfectissimum est, tribuẽdum est Christo, scientia vero vnita perfectior est quam diuisa, & in multos habitus distributa. Confirmatur etiam, nam rectè Confirm. sequitur, est vna scientia, ergo est vnus habitus, sicut re-

ctè

Universidad de Deusto
Biblioteca

cè sequitur, est vnus homo, ergo est vnum animal. In contrarium est, quod hic docet Diuus Thom. & potest confirmari ista ratione, nam Christo Domino infusæ sunt multæ virtutes morales, ergo etiam multi habitus intellectuales.

Solutio. ¶ Respondetur facilè, quòd hic D. Thom. loquitur de multitudine ex parte specierum, quas vocat habitus infusos. In tertio vero sententiarum loquitur de vnitate ex parte luminis & facultatis, & certè in hoc articulo euidenter explicat suam sententiam in istum sensum, nam in corpore articuli manifestè loquitur de multitudine specierum, sed in solutione tertij manifestè affirmat, quòd sit vnicum lumen scientiæ infusæ, & sic est vnus habitus indiuisus. Nec est eadem ratio de virtutibus moralibus, nam virtutes morales sunt in diuersis potentiis, & habent distinctam rationem formalem; at hæc scientia est in intellectu habens eandem rationem formalem, & ideo non potest esse nisi vnus habitus.

Dubium de perfectione specierum huius scientiæ. ¶ Est aliud dubium ex Scoto in 3. distinctio. 14. quæstione vltima. volente quòd animę Christi Domini fuerint infusæ perfectissimæ species, quia sicut ponitur animæ Christi collatam fuisse summam gratiam possibilē, ita videtur infusas sibi fuisse perfectissimas species, quibus perfectissimè cognosceret, cuius contrarium docet hic D. Thom. Respondetur, gratiam & gloriam esse omnino super naturam, tum Angeli, tùm hominis, sed species infusæ infunduntur in subiectis iuxta naturam Angeli, vel hominis, vel animæ separatæ, nam istæ species sunt connaturales Angelis & animabus separatis. Et si dicas, quid est, quòd scientia infusa modificatur, secundum modum naturalem Angeli vel animæ, & non gratia & beatitudo? Respondetur, quoniam ista sunt de ordine connaturalium soli Deo, species vero infusæ sunt de ordine connaturalium Angelo, & animæ separatæ, & ideo infunditur secundum ordinem naturalem. Ex quo rectè infert Diuus Thom. quòd species infusæ animæ Christi sunt imperfectiores Angelicis, cum quo verissimè stat, quòd quantum ad existentiam, certitudinem, & multitudinem cognitorum, hæc scientia superat scientiam Angelorum, propter excellentiam luminis. Sed dubitabit Theologus, vtrùm semper requiratur lumen diuinum infusum ad vsum huius scientiæ. Et videtur quòd non, nam hoc lumen non requiritur ad vsum scięti ę inditæ in Angelis, nec vero in animabus separatis, imò videtur esse superfluum, nam postquam intellectus est constitutus in actu per speciem intelligibilem, non est necessarium aliud lumen ad intelligendum. Præterea, habitus fidei ad assentiendum diuinis eloquijs non requirit aliud lumen distinctum. In contrarium est, quòd hic docet Diuus Thomas in solutione ad tertiū. Respondetur, mihi probabile videtur, quòd argumenta proposita suadere videntur, & confirmo illud autoritate D. Thomas namque in 2.2.q.1.ar.4.ad 2.& ad 3.docet, quòd per lumen fidei, fidelis qui credit, videt articulos fidei esse credibiles, non certè per aliud lumen distinctum.

Dubium.

Non semper requiritur ad vsū huius scięti ę lumen distinctū.

QVAESTIO XII.

De scientia animæ Christi acquisita, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de scientia animæ Christi acquisita vel experimentali.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm secundum hanc scientiam Christus cognouerit omnia.

¶ Secundò, vtrùm in hac scientia profecerit.

¶ Tertiò, vtrùm aliquid ab homine didicerit.

¶ Quartò, vtrùm acceperit aliquid ab Angelis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm secundum hanc scientiam Christus cognouerit omnia.

AD primum sic proceditur. Videtur quòd secundum hanc scientiam Christus nō omnia cognouerit. Huiusmodi enim scientia per experiētiam acquiritur. Sed Christus non omnia expertus est. Non igitur omnia secūdum hanc scientiam sciuit. 71

¶ 2. Prętereà, Homo scientiam per sensum acquirit. Sed non omnia sensibilia sensibus corporalibus Christi fuerūt subiecta. Non igitur secundum hanc scientiam omnia cognouit Christus.

¶ 3. Prętereà, Quantitas scientiæ attenditur secundum scibilia. Si igitur secundū hanc scientiam Christus omnia sciuisset, esset in eo scientia acquisita æqualis scientiæ infusæ & scientiæ beatæ: quod est inconueniens. Non ergo secundum hanc scientiam Christus omnia sciuit.

Sed cōtra est, q̄ nihil imperfectū fuit in Christo quantū ad animā. Fuisset autē imperfecta hæc eius sciētia, si secūdū eā non sciuisset omnia: quia imperfectum est, cui potest fieri additio. Ergo secundum hanc scientiam Christus omnia sciuit.

Respondeo dicendum, quòd sciētia acquisita ponitur in anima Christi (vt suprà dictum est*) propter conuenientiam intellectus agentis, ne eius actio sit otiosa, quę facit intelligibilia i actu: sicut & scientia indita vel infusa ponitur in anima Christi ad perfectionem intellectus possibilis. Sicut autem intellectus possibilis est, quo est omnia fieri, ita intellectus agens est, quo est omnia facere: vt dicitur in tertio de anima. * Et ideo sicut per scientiā inditam sciuit anima Christi omnia illa, ad q̄ intellectus possibilis est quocunque modo in potentia: ita per scientiam acquisitam sciuit omnia illa, quę possunt sciri per actionem intellectus agentis. q.9.arti.4. li.3. de anima tex.18. tom.2.

Ad primum ergo dicendum, quòd scientia rerum acquiri potest non solum per experientiam ipsarum, sed etiam per experientiam quorundā aliarum rerū: cum ex virtute luminis intellectus agētis possit homo procedere ad intelligendum effectus per causas, & causas per effectus, & similia per similia, & cōtraria per cōtraria. Sic igitur licèt Christus non fuerit omnia expertus: ex his tamen, quę expertus est, in omniū deuenit notitiā.

Ad secundum dicendum, quòd licèt sensibus corporalibus Christi non fuerint subiecta omnia sensibilia, fuerunt tamē sensibus eius subiecta aliqua sensibilia, ex quibus propter excellentissimā vim rationis eius potuit in aliorum notitiā deuenire, per modum prędictum: * sicut videndo corpora cælestia, potuit comprehendere eorum virtutes & effectus, quos habent in istis inferioribus qui eius sensibus non subiacebant. Et eadem ratione ex quibuscūque alijs, in aliorum notitiā In cor. art.

deuenire

deuenire potuit.

Ad tertium dicendum, q̄ secundum istā scientiam anima Christi non simpliciter cognouit omnia: sed illa omnia, quæ per lumen intellectus agentis homini sunt cognoscibilia. Vnde per hāc scientiam non cognouit essentias substantiarum separatarum, nec etiam singularia præterita, præsentia, & futura, quæ tamen cognouit per scientiam inditam: vt supra dictum est.*

In cor. ar. & q. præc. & q.9. art. 3.& 4.

SVMMA TEXTVS.

1. Conclu. PRima cōclusio, Anima Christi sciuit omnia per scientiam acquisitam quę possunt sciri per actionem intellectus agentis. Hæc conclusio probatur. Primò, quoniam nihil imperfectum fuit in Christo quātum ad animam, fuisset autem imperfecta hæc scientia, si secundum eam non sciuisset omnia, quia imperfectum est, cui potest fieri additio, ergo secundum hanc scientiam Christus omnia sciuit. Deinde probatur ex proportionali similitudine inter scientiam infusam respectu intellectus possibilis, & acquisitam respectu intellectus agentis; nam sicut illa ponitur propter perfectionem intellectus possibilis, ita ista propter conuenientia in potentiæ actiuæ intellectus agentis, & ideo sicut illa se extendit ad omnia, ad quæ se extēdit intellectus possibilis, ita ista ad omnia quæ potest intellectus agens facere. ¶ Secunda conclusio in solutione tertij. Per hanc scientiam acquisitam non sciuit anima Christi omnia simpliciter, non enim cognouit essentias substantiarum separatarum, neque singularia præterita, præsentia, & futura.

2. Conclu.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Quo Christus habuit scientiā acquisitā rerum quas nunquam expert⁹ est. DIfficultas huius articuli in hoc consistit, quomodo Christus acquisierit istā scientiam circa multas res diuersi generis, quas nunquam est expertus, sicut si quæremus, quomodo cæcus potest habere scientiam de coloribus quos nunquam est expertus, præsertim cum omnis nostra cognitio ortum habeat a sensu & deficiente sensu alicuius sensibilis non est scientia illius vt docet Aristot. Respondetur quòd hoc potuit fieri, vt docet D. Th. in solut. 2. & 3. propter admirandam vim & virtutem ingenij Domini nostri Iesu Christi, tāta. n. erat eius vis, vt ex paucis singularibus quæ est expertus, abstraxerit species aliarum rerum, quas nunq̄ vidit. Respondet secundo Caiet. quod Angeli attulerunt & propoluerunt Christo omnia singularia conuenientia ad omnes scientias. Tertiò ridetur, quòd per scientiam infusam, virtus luminis naturalis animæ Christi perficiebatur & circa propria obiecta proportionata, sicut fides perficit nostram naturā, & metaphysica perficit physicam, & alios habitus scientiarum acquisitarum. Sed nota, quòd homines ex naturalibus multum intelligere non potuerunt, non propter excellentiam obiecti, sed propter infirmitatem naturæ, quæ pluribus intenta ad singula minor est, at vero anima Christi omnia natu alia, tam perfecto modo cognouit atque si esset in statu naturę integrę, de quo videndus est D. Th. 1. contra Gent. c. 4. Sed illud affert dubitationem, Vtrum secundum hanc scientiam sciuerit oīa quæ ingeniosus homo per actionem intellectus agentis scire potest; an vero omnia quæ omnes simul homines. Hoc ſm non videtur vero simile, q̄ vnus homo experiatur omnia quæ omnes homines prætériti & præsentes sunt experti. Præcipuè in tam breui tempore, per triginta annos in domo fabri, & aliis grauioribus occupatus. Sed & illud habet difficilem explicationem, quo potuit experiri & cognoscere motus cœlorum, cursus syderum, proprietates arborum & herbarum, & augeri difficultas, nam infinita sunt scibilia per experientiam, & Christus successiuè discebat, sic autem non contingit pertransire infinita, ergo per istam scientiam non cognouit omnia, nec vero oportuit, nam quædā leuia & minutissima experiri, & cognoscere perfectio non est, imò videtur curiosum & vanū. Sed & philosophiam videtur Christum ignorasse, nā Matt. 24. Loquens de aduentu suo ad iudiciū, dicit quòd fulgur exiit ab oriente & apparet vsque ad occidentem, fulgur autē non pertingit ab oriente vsque in occidentem, sed solis fulgor est qui pertingit. Propter hæc argumenta quidam doctores affirmant, non fuisse in Christo scientiam humanitus acquisitam. Alij dicunt, quòd pro maiori parte fuit diuinitus infusa. Sunt qui asserant, quòd sunt ei infusa phantasmata præstantiora ex quibus facilè comparare potuit omnium rerum cognitionem. Sed certè sententia D. Tho. vera est, vt constat ex dictis supra q.9.ar.4. & ex his quas dudum adduximus rationibus, & adiuuat potissimè istam sententiam, quòd potentiæ animæ Christi erant in naturalibus præstantiores nostris, & anima ipsa perfectior longè in naturalibus, quàm nostra, de quo stat articulus Parisiensium, dicere quòd anima Christi in se non sit perfectior quàm anima Iudę est error. Dicendū est ergo, quòd anima Christi sciuit omnia per scientiam acquisitam, quæ per actionem intellectus possunt sciri ab vniuersitate omnium horum, hoc n. probāt rationes D. Th. in art. propositæ, & argumenta in contrarium adducta iam superius sunt confutata, dum ostendimus quō ex paucis singularibus quæ expertus est, in cognitionem omnium aliorum potuit deuenire. Sed vltimum argū oportet distinctè confutare, dicendum est enim cum sapientissimo magistro Cano. 2. lib. de locis c. 14. quod quidam suspicātur interpretem falso pro fulgore fulgur red didisse, ideo quod non fulgur exiit ab oriente, & protenditur vsque in occidētem, sed fulgor. Ridiculum tanę argumētum. Primum enim, si quis hoc in loco error inest, hunc non interpretis, sed librariorum fuisse verisimilius est, voces quippè illæ fulgur & fulgor vsque adeò similes sunt, vt facilè sit vnam pro altera substituere. Deinde, interpretis peccatum hic nullum omnino esse potuit vbi Græca omnia exemplaria & vetera, & noua, consentiūt, neque aliud legunt, quam vocem quæ fulgur significat, quæ vtique vox nō fulgorem, sed fulgur sonat, sed ne de fulgore quidem accipi potest etiam si Græca vox vtrumque sonaret, sol namque paulatim oritur, ciusque aduentus tempore præsentitur antequam appareat, illius itaq; fulgor non inexpectatus aduenit. Dominus autem fine dubio significat aduentum suum subitum & inopinatū fore, id quod fulguris similitudine aptissimè exprimitur, quod priusquam expectes iam emicuit & abiit, & quanquam fulgur non pertingit ab oriente vsque in occidentem, si de ratione Philosophiæ expēdas, sed ad exprimendum subitum & inexpectatum conspicuum tamen omnibus oculis aduentum Christi, satis est accommodare, id quod oculis nostris apparet, alioqui arguatur D. Thom. quasi perfectiuæ facultatis indoctus, qui explicaturus quemadmodum res diuinæ humanis eluceant, exemplū ponit speculi, in quo (vt ait) rei imago conspicitur; q̄ licet renera ita non sit, nobis tamen ita videtur, quin & arguatur Moyses, tanquam astronomiæ imperitus, qui duo luminaria magna posuit, cum sint alia multa maiora. Sed sensui nostro illa duo maxima apparent, nec a sacris scripturæ autoribus alienum est, sese populo rudi attemperare, loquique vt vulgus solet. Alia pluta dicerentur, nisi de hoc argumento satis superq; esset dictum. Heliud certè intra hanc rationem illud dixit, ab interioribus egredietur tempestas, & ab arcturo frigus Iob 37. ad eundem modum Propheta ait, qui fundauit terra super aquas, quasi aquæ inferiores sint, cum tamen emineant, vt alibi ostendimus. Simili quoque lege tres Angeli qui Patriarchæ apparuerunt, comedisse dicuntur, non quòd reuera comederint, sed quòd comedere visi sunt, quanquam Iustinus figurate accipit, perinde vt ignis deuorare exædere dicitur, quia consumit; hæc vero non videntur ita necessaria ad explicationem textus, nam illis verbis tantum significatur, quòd erit manifestus toti mundo aduentus domini, non parti alicui tantum, & hoc significat similitudo fulguris, qui subitò & manifestò apparet, q̄ exeat ab oriente, & pertingat ad occidentem, quamuis aliquando & ex aliis partibus mundi oriatur,

Matth. 24.

Solutio.

Explicat locus. Matth. 24. Cano.

Iob 37.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm Christus in hac scientia profecerit.

79 Sup.q.7.artic.12.3.& inf.ar 3 3.& q.15.ar.8.& 3.dis.13.lit.in fi.& d.14.ar.3.q.5.& verit.q 20.ar.6 3.& op.3.c.223 & 10.1.li 10.co.1.fi.& Hebre.5.co.6.

AD secundū sic proceditur. Videtur q̄ fm hanc scientiam Christus nō profecerit. Sicut.n. secundū scientiam beatitudinis, & secundum scientiam infusam Christus cognouit omnia: & ita secundum hanc scientiam acquisitam, vt ex dictis patet. * Sed secundū illas scientias non profecit: ergo nec secundum istam.

¶ 2. Præterea, Proficere est imperfecti: quia perfectum additionē non recipit. Sed in Christo nō est ponere scientiam imperfectam. Ergo secundum hanc scientiam Christus non profecit.

¶ 3. Præterea, Damas.* dicit, Qui proficere dicunt Christum sapientia & gratia, vt additamentum sensus suscipientē, non venerantur vnionē, quæ est secundum hypostasim. Sed impium est, illā vnionem non venerari. Ergo impium est dicere, quòd scientia eius additamētum acceperit.

Sed contra est, quod dicitur Luc.2. q̄ Iesus proficiebat sapiētia, & ætate, & gratia apud Deum & homines. Et Ambro. * dicit, q̄ proficiebat secundum sapientiam humanam. Humana autem sapientia est, quæ humano modo acquiritur, s. per lumen intellectus agentis. Ergo Christus secundum hanc scientiam profecit.

lib. de incar. dominica. ca.7. a medio to.2.

Respondeo dicendum, quòd duplex est profectus scientiæ. Vnus quidem secundum essentiam: prout scilicet ipse habitus scientiæ augetur. Alius autem secundum effectum: puta si aliquis secundum eundem & æqualem scientiæ habitū, primò minora aliis demonstret, & postea maiora & subtiliora. Hoc autem secundo modo manifestum est, quòd Christus in scientia & gratia profecit, sicut & in ætate: quia scilicet secundum augmentum ætatis opera maiora faciebat, quæ scilicet maiorem scientiam & gratiam demonstrabant. Sed quantum ad ipsum habitum scientiæ, manifestum est, quòd habitus scientiæ infusæ in eo non est augmentatus, cum a principio plenariè fuerit sibi omnium scientia infusa: & multò minus scientia beata in eo augeri potuit. De scientia enim diuina quòd non possit augeri, supra in prima parte dictum est. * Si igitur præter habitum scientię infusum, non sit in anima Christi aliquis habitus scientiæ acquisitæ (vt quibusdam videtur, * & mihi aliquando visum est) nulla scientia in Christo augmentata fuit secūdum essentiā, sed solùm per experientiam, id est cōuersionem specierum intelligibilium inditarum, ad phātasmata. Et secundū hoc dicunt, quòd scientia Christi profecit secundum experientiam: conuertēdo scilicet species intelligibiles inditas ad ea, quę de nouo per sensum accepit. Sed quia inconueniēs videt, quòd aliqua naturalis actio intelligibilis,

P. p. q.14. art. 15.

3 sent. dis. 14. q.3. artic.3.

Christo deesset, cùm extrahere species intelligibiles a phantasmatibus, sit quędam naturalis actio hominis secundum intellectum agentem, conueniens videtur hanc ēt actionem in Christo ponere. Et ex hoc sequitur, q̄ in anima Christi aliquis habitus scientiæ fuerit, qui per huiusmodi abstractionem specierum p[ro]fuerit augmentari: ex hoc scilicet, quòd intellectus agens post primas species intelligibiles abstractas a phantasmatibus poterat etiam alias & alias abstrahere.

Ad primum ergo dicendum, q̄ tam scientia infusa animæ Christi, quā scientia beata, fuit effectus agentis infinitæ virtutis, qui potest simul totum operari: & ita in neutra sciētia Christus profecit, sed a principio eam perfectam habuit. Sed scientia acquisita causatur ab intellectu agente, qui non simul totum operatur, sed successiuè. Et ideo secundum hanc scientiam Christus non a principio sciuit omnia, sed paulatim, & post aliquod tempus, scilicet in perfecta ætate. Quod patet ex hoc, quòd Euangelista simul dicit eum profecisse scientia & ætate.

Ad secundum dicendum, q̄ hæc ēt scientia in Christo semper fuit perfecta secundum tps: licet non semper fuerit perfecta simpliciter & secundum naturam. Et ideo potuit habere augmentū.

Ad tertium dicendum, q̄ verbum Dama.* intelligitur quantum ad illos, qui dicunt simpliciter fuisse factam additionem scientiæ Christi, s. secundum quamcunque eius scientiam: & præcipuè secundum infusam, quæ causatur in anima Christi ex vnione ad Verbum. Non autem intelligitur de augmento scientiæ, quæ ex naturali agente causatur.

lib.3.c.21.

SVMMA TEXTVS.

VNica conclusio, Christus in hac scientia non tantum profecit secundum effectum, nō tantum secundum experientiam, verum etiam secundum essentiam ipsius scientiæ. Probatur: ex illo Lucæ 2. Iesus proficiebat sapientia, & ætate, & gratia apud Deum, & homines. Quem locum explicans Ambrosius inquit, quòd Christus proficiebat secundum scientiam humanam, humana autem scientia est, quæ humano modo acquiritur, scilicet per lumen intellectus agentis, ergo Christus secundum hanc scientiam profecit. Deinde, scientia acquisita augetur per hoc, quòd intellectus agens semper abstrahit species intelligibiles a phantasmatibus, sed in Christi anima non fuit ociosa actio intellectus agentis, ergo secūdum scientiam acquisitam Christus profecit.

Cōclusio.

Luc.2.

Ambro.

EXPOSITIO ARTICVLI.

TOta huius articuli difficultas posita est in explicando illo loco Luc.ca.2. Iesus proficiebat sapientia, & ætate, & gratia apud Deum & homines. Tres autem insinuat D.Thom hic legitimas explicationes. Prima est, in Christo dicitur fuisse profectus sapientiæ quantū ad effectum, hoc est, sapientiam suam suam & eandem fm rem ac inuariatam, in seipsa magis, ac magis in dies cum augmento per actus excellentiores demonstrabat & explicabat, idque tum apud homines, quorum Saluator erat, qui & ipsi magis proficiebant, tum ēt apud Deum, cuius gloriam magis ac magis illustrabat; hæc intelligētia est maximè

Explicat locus. Luc.2. D. Thom.

Theophil. Gregor. Nazianze. Cæetan. Beda. Magister.

ximè communis, ita intelligunt Theophila. Gregorius Nazianzenus, & Caiet. super Lucam. Beda etiam ho.11. super Lucam, & Magister sententiarum in 3.d.15. vbi nomine D. Gregorij affert verba Bedæ vbi supra. glosſa item ordinaria super Lucam eadem verba affert nomine Gregorij. Idem Magister prope finem illius distinctionis exponens Ambrosium, est in hac explicatione & sententia. D. Tho. ita etiam exponit supra q.7. artı.12. ad vltimum.

2. Exposit.

¶ Secunda expositio est, quòd dicatur Christus profecisse propter experimentalem cognitionem, in qua proficiebat, ita tamen quod per hanc cognitionem nullam scientiam prorsus acquireret, aut augmento proficeret secundum habitū. Hæc expositio est Alberti Magni super Lucam. Est etiam D. Thom. de veri.q.20.art.6.ad 3.& in 3. d.14.q.1.art.3.quæstiun.5. Has duas expositiones ex necessitate sequi tenentur, aut simul, aut alteram illarū, qui dicunt, Christum Dominum non habuisse scientiam acquisitam quantum ad modum, siue asserant cum Durando & Scoto, fuisse tantum in Christo vnam scientiam in proprio genere infusam eiusdem rationis cum nostra; siue asserant cum Paludano fuisse in Christo geminā scientiam in proprio genere infusam, alteram per se infusam, alteram per accidens infusam: iuxta istas duas expositiones poteſt intelligi profecisse Christum, secundum oēm sapientiam increatam, beatam, & infusam, ac multo magis per se acquisitam.

Albert. D.Thom.

3. Exposit.

¶ Tertia explicatio est, q̄ ipsemet habitus sapientiæ acquisitæ in Christo suscipiebat incrementa, simul cum corporis ætate, & statura, itaque sicuti fiebat accessio Christi corpori in quantitate, per quam corpus maius ac maius erat; ita etiā fiebat accessio in sapientia acquisita, per quam ipsemet sapientiæ habitus ad plura extendebatur. Hæc videtur esse explicatio D. Ambrosij lib. de incarnationis dominicæ sacramento cap. 7. qui est locus allegatus a D. Tho. in argumento, sed contra. Hæc est etiam explicatio D. Tho. in articulo. Et Dionysij. Carthusiensis qui sequitur. D. Thom. super Lucam. Et videatur amplius de re hac D. Thom. infra q.15 ar.3. & 8. iuxta has duas expositiones postremas explicat istū locum (si rectè intelligantur) Epiphanius in anchorato. Euthimius super Lucam & Beda lib.1. commentatiorū in Lucam, in fine capitis 2. & certè Epiphanius videtur esse postremæ huius explicationis, reddit namque rationem, quoniam aliàs imaginatio sanè & non reuera, sed in apparentia tantum existimata esset eius conceptio & puerilia, figmentum siquidem videtur esse dissimulare sapientiam & scientiam, quam reuera habebat, & certè verba Euangelistæ significare videntur hanc vltimam expositionem, significant siquidem sapientiæ profectū fuisse, sicut & profectum ætatis: verum est tamen quòd quantū ad postremam particulam illius testimonij nō potest hoc testimonium intelligi nisi iuxta primam expositionem, & ideirco D. Thom. in materia de gratia Christi loco allegato. q.7. supra. adhibuit tantum illam primam intelligentiam, & ea de causa diuinus Euangelista fortasse non numerauit ætatem, sapientiam & gratiam ordine perfectionis debitæ ipsis rebus, sed primum mentionem fecit sapientiæ, deinde ætatis, cum tamen sapientia crescat ætate, vt significaret progressus in sapientia accipiendos esse sicut in ætate non autem in gratia. ¶ Quartam explicationem seu periarthosim illius loci adinuenit Erasmus in annotationibus super illum Lucæ locum, inquiens quòd Deus per gradus quosdam, paulatim & per incrementa temporum impertierit humanæ naturæ assumptæ has dotes sapientiam & gratiam: probat primo, quoniā Euangelista in eodem capite præmiserat, Puer autem crescebat & confortabatur, plenus sapientia & gratia, quòd autem cortoboratur auctu quodam virium fulciri videtur. Probat secundò, ex hoc loco, cum enim tria ista coniungantur, sicut verè p̄fecit ętatis accessu, ita verè profecisse videtur dotium incrementis: neque obstat (inquit ille) q̄ dicatur plenus gratia Christus, cum idem etiam dicatur de Ioanne, & de alijs sanctis, quibus nihilo secius gradus & accessione virtutis tribuimus. Neque (ait) perinde nos mouetat si id pugnet cū aliquo placito Scholasticorū, sed an quòd aperte scripsit Lucas fidei syncerę aduersetur.

D.Thom.

Erasmus perpetam interpretatur.

hæc Erasmi expositio est, vt minimum temerariū. Probo primò, quia pugnat cum placito totius scholæ, imo omnium sanctorum, & cum consensu totius Ecclesiæ catholicæ, imo cū ipsomet Euangelio, Ioannes siquidē inquit, Verbum caro factum &c. vsq; ad illud, vidimus gloriam eius plenum gratiæ & veritatis, vbi manifestè D. Ioannes significat gratiā ac veritatem, id est, sapientiā prouenisse in Christi humanitatē ex vnione hypostatica, qua Verbum caro factum est. & ita docuit D. Th. supra q.2.ar.12. gratiam fuisse naturalem Christo Dño ex vi Natiuitatis, & in q.7. idem ostendimus de plenitudine gratiæ, ac demum infra q.19.ar.3. ostendemus Christum non meruisse sibi neq; gratiam, neque sapientiam, sed habuisse eas citra meritum ex vi vnionis. ¶ Ad argumenta Erasmi ex vtroque Lucæ loco iam responsum est iuxta tres assignatas intelligentias: quas eisdem locis sancti Doctores accommodant. ¶ Ad tertium respondetur, plenitudinē gratiæ ex parte ipsius gratiæ fuisse propriam Christo, iuxta doctrinam D. Th. supra q.7.ar.10. quoniam solus Christus habuit gratiam in summo gradu intēsionis, & quantum ad omnes effectus gratiæ, alij verò sancti plenitudinem habuere ex parte subiecti tantum. ¶ Ad vltimum respondetur, hunc modum fuisse hæreticis familiarem vt suo, id est, hæretico sensu velint sacras literas interpretari, reiicientes placita & interpretationes Doctorum, tum sanctorū, tum maximè scholasticorū: qui tū dati sunt a Deo interpretes sui sensus. ¶ Sed circa istum articulum, illud potest habere dubium, an ex actibus scientiæ infusæ generaret aliquis habitus acquisitus? Verum hæc dubitatio pendet ex illa, an actus scientiæ infusæ & acquisitæ sint eiusdē speciei? & cum ex dictis liquidò constet quòd distinguantur specie, euidēs est, quòd ex actibus scientiæ infusæ nō est acquisitus aliquis habitus in Christo, nam habitus non generatur nisi ex actibus eiusdē speciei, de qua re agitur copiosius. 1.2. materia de habitibus. ¶ Sed aliud dubiū oritur ex eo, quod dicit Cajet. 1.2. q.54.ar.4. ad finem, respondens ad auctoritatem, quam ex hoc articulo obiicit ad probandū quòd scientię sint species intelligibiles, quia hic autor dicit, quòd in Christo sciētia acquisita augebatur, quia per actionem intellectus agentis nouæ species abstrahuntur; dicit quod hic autor non loquitur de scientia acquisita, sed de habituali notitia animæ Christi. Sed exactior expositio est, quòd loquitur de scientia acquisita, vt patebit intuenti. Et probat efficaciter eam augeri, quia fiebat noua specierum abstractio, & hæc probatio est veluti ex causa, nam quando abstrahuntur nouæ species semper scientia augetur.

Ad tertiū. Eras.

Dubium.

Aliud dubium.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm Christus aliquid ab homine didicerit.

80

AD tertium sic proceditur. Videtur, q̄ Christus aliquid ab hominibus didicerit. Dicitur enim Lucæ 2. quod inuenerunt eum in templo in medio Doctorum, interrogantem illos & respondentem, interrogare verò & respondere est addiscentis. Ergo Christus aliquid didicit ab hominibus.

¶ 2. Præterea, Acquirere scientiam ab homine docente, videtur esse nobilius, quàm acquirere a rebus sensibilibus: quia in anima hominis docentis sunt species intelligibiles in actu, in rebus autem sensibilibus sunt species intelligibiles solùm in potentia. Sed Christus accipiebat scientiā experimētalem ex rebus sensibilibus, vt dictū est.* Ergo multò magis poterat accipere scientiam, addiscendo ab hominibus.

Art.præce.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Art.præce.

¶ 3. Prætereà, Christus secundum scientiam experimentalem non omnia a principio sciuit, sed in ea profecit, vt dictum est.* Sed quilibet audiens sermonem significatiuum alicuius, potest addiscere quod nescit. Ergo Christus potuit ab hominibus aliqua addiscere, quæ secundum hãc scientiam nesciebat.

Sed contra est, quod dicitur Isaiæ 55. Ecce testem populis dedi eum, ducem ac præceptorem Gentibus. Præceptoris autem non est doceri, sed docere. Ergo Christus non accepit aliquam scientiam per doctrinam alicuius hominis.

Respondeo dicendum, quòd in quolibet genere id quod est primum mouens, non mouetur secundum illam speciem motus: sicut primum alterans non alteratur. Christus autem, constitutus est a Deo caput Ecclesiæ, quinimo omnium hominum (vt supra dictum est*) vt

q.8. arti.3.

non solum omnes per ipsum gratiam acciperent: sed etiam vt omnes ab eo doctrinam veritatis reciperent. Vnde ipse dicit Ioan. 18. In hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati. Et ideo non fuit conueniens eius dignitati, vt a quocunque homine doceretur.

Ad primum ergo dicendum, quòd sicut Origen.* dicit super Luc. Dominus interrogabat, non vt aliquid addisceret sed vt interrogatus erudiret. Ex vno quippe doctrinæ fonte manat, & interrogare & respondere sapienter. Vnde & ibidem in Euangelio sequitur, quòd stupebant omnes, qui eum audiebant, super prudentia, & responsis eius.

Ho. 19. in fin. to. 3.

Ad secundum dicendum, quòd ille qui addiscit ab homine, non accipit immediatè scientiam a speciebus intelligibilibus, quæ sunt in mente ipsius, sed mediantibus vocibus sensibilibus, tanquam signis intelligibilium conceptionum. Sicut autem voces ab homine formatæ sunt signa intellectualia scientiæ ipsius, ita creaturæ a Deo conditæ sunt signa sapientiæ eius. Vnde dicitur Eccles. 1. quòd Deus effudit sapientiam super omnia opera sua. Sicut igitur dignius est doceri a Deo, quàm ab homine: ita dignius est accipere scientiam per sensibiles creaturas, quàm per hominis doctrinam.

Ad tertium dicendum, q̃ Iesus proficiebat in scientia experimentali, sicut & in ætate: vt dictũ est.* Sicut autem ætas opportuna requiritur, ad hoc, quod homo accipiat scientiam per inuentionem: ita etiam ad hoc quod accipiat scientiam per disciplinã. Dominus autem nihil fecit quod non congrueret eius ætati: & ideo audiendis doctrinę sermonibus, nõ accommodauit auditum, nisi illo tempore, quo poterat etiam per viam experientię talem scientię gradum attigisse. Vnde Greg.* dicit super Ezech. Duodecimo anno ętatis suę interrogare dignatus est homines in terra: quia iuxta rationis vsum doctrinę sermo non suppetit nisi in ętate perfecta.

Art.præce.

Hom.1.parũ a princ.

in Tertiam partem.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. Isa.55.

COnclusio, non fuit conueniens vt Christus ab hoĩe disceret aliquid, nam Isa. 55. dicitur, Ecce testem populis dedi eum, ducem ac præceptorem Gentibus, præceptoris aũt non est doceri, sed docere, ergo Christus non accepit aliquam scientiam, per doctrinam alicuius hominis. Deinde Christus Dominus constitutus est a Deo totius Ecclesiæ & omnium hominũ caput, ita vt omnes non solum ab eo gratiam reciperent, verum vt ab illo docerentur, iuxta illud Ioan. 18. in hoc natus sum & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati, ergo non fuit conueniens eius dignitati vt a quocunque homine doceretur.

Ioan.18.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Nota circa solutionẽ. Ad 1ũm.

CIrca solutionem ad 1m est notandum, quòd res sensibiles creatæ habent tm̃ in docendo rationem instr̃i & organi, & idcirco qui ab illis rebus docetur a Deo docetur tanq̃ a magistro & Doctore, non ab ipsis rebus sensibilibus tanquam a magistris, at homo qui docet habet rõnem causæ principalis & sibi vendicat nomen magistri ac doctoris, non decuit aũt vt Christus magistrum haberet in terris, & idcirco potuit a rebus sensibilibus doceri non ab hoĩe. Sed sciendum est, q̃ doctissimus Victoria non poterat rectè intelligere, qũo si Christus per scientiã acquisitam non cognouit absentia, vt verum est, non potuerit assentiri per dictum aliorum, vt cum mater sua dixit, Ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te. Sed & illud habet dubitationẽ, quis docuit puerum Christũ Hebraicè loquẽ nonne parentes? & Dominus Caie. videtur dicere, quòd Iosephus docuit illum suam artem. Ad hoc aliqui dicunt, quòd de futuris & absentibus, poterat ab Angelis & hominibus certus fieri, tamen de necessariis non acquisiuit scientiam ab alijs; Sed præstat dicere, quòd non potuit ab aliquo doceri vt a magistro, secus a rebus ipsis vt ante dictũ est, vnde qñ Christo dicebat quispiam aliquid habẽbat se vt discipulus, qui in libro legit vt inde magister veritates actu cognoscat, quas antea sciebat in virtute vel in habitu, illas. n. veritates tam Christus sciebat, & multò melius per scientiam inditam, vel beatam, & sic non credebat propter aliorum dictum.

M. Victor.

Chr̃s non potuit ab aliquo doceri vt a magistro.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm Christus aliquid acceperit ab Angelis.

81 Infr. q.30. ar.2.1. & 3. di.13. q.2. ar.2.q.1. & di.14.ar.3. q.6.

ADhuc quartũ sic proceditur. Videtur, q̃ Christus ab Angelis scientiam acceperit. Dicitur. n. Luc. 22. quòd apparuit Christo Angelus de cœlo, confortans eum. Sed confortatio fit per verba confortatoria docentis: secundũ illud Iob 4. Ecce docuisti plurimos, & manus lassas roborasti: vacillantes confirmauerũt sermones tui. Ergo Christus ab Angelis edoctus est.

c.4.nõ procul a fin.c.

¶ 2. Prętereà, Dion.* dicit 4. Cęl. hier. Video. n. q̃ & ipse Iesus, supercęlestiũ subst̃antiarũ supersubst̃antialis subst̃antia, ad nostrã intransmutabiliter veniens, obedienter subiicitur Patris & Dei per Angelos formationibus. Videtur igitur q̃ ipse Christus ordinationi legis diuinę subiici voluerit, per quã hoies mediantibus Angelis eruduiũt.

¶ 3. Prętereà, Sicut corpus humanum naturali ordine subiicitur corporibus cœlestibus: ita

etiam

etiam humana mens Angelicis mentibus. Sed corpus Christi subiectum fuit impressionibus cęlestium corporum: passus est enim calorem in ęstate, & in hyeme frigus, sicut & alias humanas passiones. Ergo etiam eius mens humana subiacebat illuminationibus supercęlestium spiritum.

cap.7. post med. illius.

Sed contra est quod Dion.* dicit 7. cap. Cœl. hierar. quòd supremi Angeli ad ipsum Iesum quæstionem faciunt, diuiniq̃ illius operis, & pro nobis assumptę carnis scientiam discunt, & eos ipse Iesus sine medio docet. Non est autem eiusdem docere & doceri. Ergo Christus non accepit scientiam ab Angelis.

Respondeo dicendum, quòd sicut anima humana media est inter spirituales subst̃antias, & res corporales: ita duobus modis nata est perfici. Vno quidem modo per scientiam acceptam ex rebus sensibilibus: alio modo per scientiam inditam, siue impressam ex illuminatione spiritualium subst̃antiarum. Vtroque autem modo anima Christi fuit perfecta: ex sensibilibus quidem secundum scientiam experimentalem, ad quam quidem non requiritur lumen Angelicum, sed sufficit lumen intellectus agentis: ex impressione verò superiori secundum scientiam infusam: quam est immediate adeptus à Deo. Sicut enim supra communem modum creaturæ anima illa vnita est Verbo in vnitate persone: ita supra communem modum hominum, immediatè ab ipso Dei verbo repleta est scientia & gratia. Non autem mediantibus Angelis, qui etiam ex influentia verbi, rerum scientiam in sui principio acceperunt, sicut in 2. super Gen. ad literam Aug.* dicit.

Li.2. ca.8. tom.3.

Ad primum ergo dicendum, quòd illa confortatio Angeli non fuit per modum instructionis, sed ad demonstrandam proprietatem humanę naturę. Vnde Beda dicit super Luc.* In documento vtriusque naturę, & Angeli ei ministrasse, & eum confortasse dicuntur. Creator enim creaturę suę non eguit præsidio: sed homo factus, sicut propter nos tristis est, ita propter nos confortatur, vt scilicet in nobis fides Incarnationis ipsius confirmetur.

l.6.in Luc. c.9.2. secũdũ ord. Bedæ, ante medium. to.2.

Ad secundum dicendum, quòd Dionys. dicit Christum fuisse formationibus Angelicis subiectum, non ratione sui ipsius, sed ratione eorum, quę circa eius incarnationem agebantur, & circa ministrationem eius in infantili ętate constituti. Vnde ibidem subdit, quòd per medios Angelos nuntiatur Ioseph à Patre dispensata Iesu ad Aegyptum recessio, & rursum ad Iudęam de Aegypto traductio.

q.13.ar.1.

Ad tertium dicendum, quòd filius Dei assumpsit corpus passibile (vt infra dicetur*) sed animam perfectam scientia & gratia. Et ideo corpus eius conuenienter fuit subiectum impressioni cœlestium corporum: anima verò eius non fuit subiecta impressioni cœlestium spirituum.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio Dionys.

COnclusio est negatiua, probaturque in primis ex D. Dionys. c.7. cęlest. hier. Deinde Christi anima neque quantum ad scientiam acquisitam neque quantum ad scientiam inditam, fuit perfecta lumine Angelico, ergo. Probatur antecedens: nam respectu scientiæ acquisitæ sufficiens fuit lumen intellectus agentis, per quod intelligibilia in potentia fierent intelligibilia in actu. Scientia verò infusa sic fuit immediate à Deo vt sicut modus quo anima Christi erat verbo diuino vnita, erat supra communem modum creaturę, ita supra communem modum hominum immediatè ab ipso verbo repleta fuerit scientia & gratia, & non mediantibus Angelis, & ideo nullo modo dicendum est, Christum Dominum aliquid ab Angelis accepisse.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Exponitur loc' Lucæ. 22. de apparitione Angeli.

CIrca expositionem illius loci Luc. 22. apparuit ei Angelus confortans eum. De quo D. Thom. in argumento & in solutione illius, sit prima conclusio. Error est imo hæresis negare historiam quæ circũfertur in Vulgata editione Latina, apud Luc. 22. de apparitione Angelica & cõsolatione seu confortatione, qua confortatus est Christus. Negare (inquam) esse sacrã ac canonicã scripturã, Spiritu sancto dictãte à Luca cõscriptã. Probatur hæc cõclusio, primo ex Conc. Tri. Sess. 4. vbi post enumeratos libros canonicos subiicitur, ad hũc modũ, si quis aũt libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia catholica legi consuenerũt, & in veteri Vulgata editione habentur, pro sacris & canonicis nõ susceperit, anathema sit. Deinde probatur, quoniã sacri Doctores antiquissimi receperũt hãc historiã tanquã Euangelicã. Legatur Diony. Areopa. c.4. cęlest. hierar. Epiphanius in Anchorato. Vbi inquit Irenęus in opere suo cõtra hæreses vti hac historia, contra eos qui dicũt Christũ, nõ in vera carne sed apparẽte venisse. Omnes sancti denique & scholastici ita legunt. At hæc cõclusio asseritur cõtra hæreticos Anabaptistas nostri tẽporis, qui hãc historiã ex sacro Luc Euãgelio resecãt, imo & historiã de sudore Christi sanguineo. Argumentũ illorum est: D. Hilarius. 10. de Trin. inquit, hãc historiã in Græcis & Latinis codicibus cõplu ribus nõ inueniri: imo incertũ relinquit ex diuersitate librorũ superfiua ne sit an desit. Hieronymus itẽ lib. 2. aduersus Pelagianos, in quibusdã exẽplaribus (ait) tam Græcis quã Latinis inueniri hãc historiã, propter quæ verba, Caiet. in commentarijs huius loci super Lucam dicit D. Hieronymũ nõ omnino certã habuisse Angeli apparitionem. Respondetur tamẽ Hilariũ dubitasse quide, & licèdemus Hieronymum dubitasse, tamẽ hæreticũ est modo dubitare, quoniã Ecclesia post illorũ tempora recepit tan quam sacrã historiã hanc, & quidem Hilarius illa verba prohibet respõdẽs Arrianis qui exinde sumebãt argumẽtũ ad negãdã Christi diuinitatẽ, & inter alia dicit veluti obiter ea quæ allegãt Anabaptistæ. Quod verò ad Hieronymum attinet, certè ex illius verbis non colligitur per certam consequentiam id quod colligit Caietanus, & ob eam collectionem reprehendit illũ suus magistr Ambrosi. Carbarinus in lib. 3. contra Caiet. Etaserunt aũt istam historiam ex Euangelio Orthodoxi viri & catholici pio sed simplici zelo & non secundum scientiam, ex eo quod videbatur hæc historia faucre Arrianis, sicuti vt autor est Epiphanius vbi supra etaserunt ex eodem Euãgelio Lucę historiam de fletu Christi Domini super Hierusalem.

Diony. Epiphan. Argumentũ hæreticorum. D. Hilar. D. Hiero. Caietan. Solutio. Catharin'. Epiphan.

¶ Secunda conclusio, citra dubium Angelus non docuit Christum Dominum in illa apparitione aliquid, quod ipse nesciret, hæc conclusio est communis omnibus sanctis qui asserunt, Christum Dominum non indiguisse Angelo tanquã doctore & admonitore, & patet manifestè conclusio, quoniam nihil prorsus opportunum, ad leniendum Christi dolorem, dicere poterat Angelus nisi pertinẽs ad fidei mysteria & ad res futuras, at in his omnibus excellebat Christi scientia multis partibus, ergo. ¶ Ter-

2. Conclu. 3. Conclu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tia conclusio, Christi anima citra dubium per actionem partis superioris intellectiuæ poterat seipsam consolari, quantum ad partem inferiorem, veruntamen id non efficit, sed reliquit partem inferiorem cum tristitia magna & agonia; quam describit Euangelista in eodem loco: hæc conclusio est certa & explicabitur amplius infra.

4. Conclu. ¶Quarta conclusio. Angelus consolatus est, & confortauit Christi animam leniens & imminuens illius mœrorem, itaque sicut amicus solet leuari amici tristitiam verbis & colloquio familiari, etiam si nihil prorsus doceat amicum: ita Angelus consolatus est Christum, proponens illi exterius verba consolatoria, & hoc significant illa verba confortans eum, hoc autem ideo permisit Christus, vt doceret homines veritatem naturæ humanæ quæ inferior erat quàm Angelica, & vt doceret homines vtilitatem orationis. Idcirco quidam sancti dicunt conspectum fuisse Angelum in specie humana ab Apostolis, saltem ab illis tribus, Petro, Iacobo, & Ioanne. Et hæc est communis intelligentia, tum apud sanctos supra citatos, tum etiam apud interpretes Lucæ, qui omnes ferè aiunt Christum confortatum esse propter nos, & nobis, ipse siquidem non indigebat consolatore. Alia explicatio est rara huius loci de qua Theophilactus super Lucam inquit, nonnulli explicarunt curiosius, quia apparuit illi Angelus glorificans & adorans eum, & dicens: tua est Domine fortitudo, tuum est imperium, tuum est robur, quam expositionem ego tantum reperio in Epiphanio vbi supra. Itaque tunc tantum pollet confortatus eum, quantum dans ei proprium fortitudinis robur. Sed de Angelica ad Christum consolatione & de eius historiæ defensione tractat optimè Sixtus Senensis, lib. 1. de secundo ordine scripturarum noui testamenti. Illud tamen habet dubitationem in præsenti articulo. Nam si Christus habuit Angelum custodem, videtur certè, quòd ei aliquid inspirauerit, sed de hac re agit optimè D. Tho. in prima parte, quæstio. 113. articulo 4. vbi sic loquitur. Christus secundum quod homo immediatè regulabatur a verbo Dei, vnde non indigebat custodia Angelorum, & iterum, secundum animam erat comprehensor, sed ratione passibilitatis corporis erat viator, & secundum hoc non debebatur ei Angelus custos, tanquam superior, sed magis minister tanquam inferior, vnde dicitur Matth. 4. quòd accesserunt Angeli, & ministrabant ei.

Theophilactus.

Sixtus Senensis.

D. Thom.

Matth. 4.

QVAESTIO XIII.

De potentia animæ Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de potentia animæ Christi,

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm habuerit omnipotentiam simpliciter.

¶ Secundò, vtrùm habuerit omnipotentiam respectu immutationis creaturarum.

¶ Tertiò, vtrùm habuerit omnipotentiam respectu proprii corporis.

¶ Quartò, vtrùm habuerit omnipotentiam respectu exequutionis suæ voluntatis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm anima Christi habuerit omnipotentiam simpliciter.

AD primũ sic proceditur. Videtur, q̃ anima Christi habuerit omnipotentiam. Dicit enim Ambr.* super Luc. Potentiam, quam Dei filius naturaliter habet, homo erat ex tempore accepturus. Sed hoc præcipuè videtur esse secundum animam, quæ est potior pars hominis. Cùm ergo filius Dei ab æterno omnipotentiam habuerit, videtur q̃ anima Christi ex tempore omnipotentiam acceperit.

80 Inf. 3. artic. huius q. & q. 21. ar. 1. & 1. dist. 43. q. 1 ar. 2. 2. & 3. d. 14. art. 4. *gl. ord. id habet ex Amb. Luc. 1. super illud. Hic erit magn'.

¶ 2. Præterea, Sicut potentia Dei est infinita, ita etiam & eius scientia. Sed anima Christi habet omnium scientiam quæ scit Deus, quodam modo: vt supra dictum est. † Ergo etiam habet omnium potentiam, & ita est omnipotens.

q. 10. ar. 2

¶ 3. Præterea, Anima Christi habet omnem scientiam. Sed scientiarum quædam est practica, quædam speculatiua. Ergo habet eorum, quę scit scientiam practicã, vt scilicet sciat facere ea, quæ scit. Et sic videtur, quòd omnia facere possit.

Sed contra, illud quod est proprium Dei, non potest alicui creaturæ conuenire. Sed proprium est Dei esse omnipotentem: secundũ illud Exod. 15 Iste Deus meus, & glorificabo eum. Et postea subditur, Omnipotens nomen eius. Ergo anima Christi cũ sit creatura, non habet omnipotentiã.

Exod. 15.

Respondeo dicendum, q̃ sicut supra dictum est, * in mysterio incarnationis ita facta est vnio in persona, q̃ tamen remansit distinctio naturarum, vtrãq; s. natura retinẽte id quod sibi est proprium. Potentia autẽ actiua cuiuslibet rei sequit formam ipsius, quæ est principium agẽdi. Forma autem vel est ipsa natura rei, sicut in simplicibus: vel est cõstituens ipsam rei naturam, in his. s. quæ sunt composita ex materia & forma. Vnde manifestum est, q̃ potentia actiua cuiuslibet rei, consequitur naturam ipsius. Et per hũc modum, omnipotentia consequenter se habet ad diuinam naturam. Quia, n. natura diuina est ipsum esse Dei incircunscriptũ (vt patet per Dion. * 5. c. de Diuno.) inde est, q̃ habet potẽtiam actiuam respectu omnium, quę possunt habere rationem entis: q̃ est habere omnipotentiam. Sicut & quęlibet alia res habet potentiam actiuam respectu eorum, ad quę se extendit perfectio suę naturę: sicut calidum ad calefaciendum. Cùm igitur anima Christi sit pars humanę naturę, impossibile est, quòd omnipotentiam habeat.

q. 2. arti. 1.

cap. 5. ante medium.

Ad primum ergo dicendum, q̃ homo accepit ex tempore omnipotentiam, quam filius Dei habuit ab æterno, per ipsam vnionem personę: ex qua factum est, vt sicut homo dicitur Deus, ita dicatur omnipotens. Non quasi sit alia omnipotentia hominis, quàm filii Dei, sicut nec alia deitas: sed eo quòd est vna persona Dei, & hominis.

Ad secundum dicẽdum, quòd alia ratio est de scientia & de potentia actiua: sicut quidã dicunt. Nam potentia actiua cõsequitur ipsam naturam rei, eo q̃ actio consideratur vt egrediens ab agente. Scientia autem non semper habetur per ipsam essentiam vel formam scientis, sed potest haberi per assimilationem scienti ad res scitas, secũdum similitudines susceptas. Sed hæc ratio nõ videtur sufficere: quia sicut aliquis potest cognoscere p similitudinem susceptam ab alio, ita etiam potest agere per formam ab alio susceptam: sicut aqua vel ferrũ calefacit per calorem susceptũ ab igne. Non ergo per hoc prohibetur, quin sicut anima Christi per similitudines omnium rerum sibi à Deo inditas, possit omnia cognoscere, ita per eas dem similitudines possit ea facere.

Est igitur vlterius considerandum, q̃ id quod à superiori natura in inferiori recipitur, habetur per inferiorem modum: nõ enim calor in eadem perfectione & virtute recipitur ab aqua, qua est in igne. Quia igitur anima Christi inferioris naturæ est, quàm natura diuina, similitudines rerum non recipiuntur in ipsa anima Christi secundum eandem perfectionem & virtutem, secundum quam sunt in natura diuina. Et inde est, q̃ sciẽtia animæ Christi est inferior sciẽtia diuina, quãtum ad modum cognoscẽdi, quia Deus perfectius cognoscit res, quàm anima Christi: & quantum etiã ad numerum scitorum, quia anima Christi non cognoscit omnia, quæ Deus potest facere, quæ tamen Deus cognoscit scientia simplicis intelligentiæ, licèt cognoscat omnia præsentia, præterita & futura, quæ Deus cognoscit scientia visionis. Et similiter similitudines rerum animæ Christi indutæ, non adęquant virtutem diuinam in agendo, vt scilicet possint omnia agere, quæ Deus potest, vel etiam eo modo agere, sicut Deus agit: qui agit infinita virtute, cuius creatura non est capax. Nulla autem res est, ad cuius cognitionem aliquãliter habendam requiratur virtus infinita, licèt aliqualis modus cognoscendi sit virtutis infinitæ, quędam tamen sunt quę non possunt fieri nisi à virtute infinita, sicut creatio & alia huiusmodi: vt patet ex his, quæ in prima parte dicta sunt. * Et ideo anima Christi, q̃ cùm sit creatura, est virtutis finitę, potest quidem omnia cognoscere, sed non per omnem modum: non autem potest omnia facere: quod pertinet ad rationem omnipotentię. Et inter cętera manifestum est, quòd non potest creare seipsam.

P. p. q. 45.

Ad tertium dicendum, quòd anima Christi habuit & scientiam practicam, & speculatiuam: nõ tamen oportet, quòd omnium illorum hẽat scientiam practicam, quorum habuit scientiam speculatiuam. Ad scientiam enim speculatiuam habendam sufficit sola conformitas vel assimilatio sciẽtis ad rem scitam: ad scientiam autem practicam requiritur, quòd formę rerum, quę sunt in intellectu, sint factiuę. Plus autem est habere formam, & imprimere formam habitã in alterum, quàm solùm habere formam, sicut plus est lucere & illuminare, quàm solùm lucere. Et inde est, quòd anima Christi habet quidem speculatiuam sciẽtiam creandi (scit enim qualiter Deus creat) sed non habet huius rei sciẽtiam practicam: quia non habet scientiam creationis factiuam.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio. COnclusio est negatiua, & probatur. Primo, quia illud quod est proprium Dei, non potest alicui creaturæ conuenire, sed proprium Dei est esse omnipotentem secundum illud Exo. 15. Omnipotens nomen eius, ergo anima Christi cum sit creatura, non habet omnipotentiam. Deinde, in mysterio incarnationis vnio facta est in persona, remanente distinctione naturarum, ita vt quælibet natura retineat, quod sibi proprium est, proprium autem est naturæ diuinæ habere omnipotentiam, quia habet esse illimitatum & infinitum, ergo cum anima Christi habeat esse essentiale finitum, & limitatum, non poterit habere omnipotentiam simpliciter.

Exod. 15.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Oĩpotẽtia quid sit. D. Thom. QVid sit omnipotentia & in quo consistat, variè explicant Doctores in 3. d. 14. in qua de potentia animæ Christi sermonem instituunt, sed multo vberius, & clarius D. Tho. 1. p. q. 25 idẽ argumentum persequitur, & docet in art. 3. quòd omnipotentia est principium producendi omne, quod potest habere rationem entis, in quo sensu euidenter colligitur esse impossibile animam Christi, vel creaturam aliam creatam vel creabilem habere omnipotentiam simpliciter. Argumenta valida ad hoc persuadendum sunt quæ sequũtur. Primum est, quia nihil potest se producere. Et si dicat Theologus, quòd in vno loco existens, potest se in alio producere, imo potest reproducere semen quo genitus est, & ponere in se, & cõgredi cũ fœmina, & generare se. Imo quidam ignoranter dicunt, quòd Christus genuit se, sic argumentantes, Christus est Deus, & Deus genuit Christũ, ergo genuit se. Respondendum est, quòd hæc argumenta, sunt hominis nõ rectè sentientis, nam creatura quæ produceret se in alio loco virtute diuina, non produceret se, siquidem non inciperet esse, & hoc ipsum produci prius in vno loco, actio est ad quam ipsa creatura non potest cõcurrere. Sed desino deliramenta hæc confutare, cùm nullam mereantur confutationem. Secundum argumentum, omnipotentia est infinitæ perfectionis, ergo non potest communicari creaturæ. Antecedens probatur, quia nulla res est producibilis, quin maior possit produci, & hoc ostendit infinitam perfectionem & virtutem, etenim si esset finitæ perfectionis vt mille, posset producere perfectionem vt mile, & vlterius non procederet. Tertium argumentũ, communicet Deus quantum potest alicui creaturæ adhuc Deus potentior est, ergo creatura illa nõ est omnipotens. Confirmatur etiam, nã Deus potest facere aliquid, quod illa non valet facere. Quartum argumentum, illa creatura non potest agere sine concursu Dei, ergo non est omnipotens. Consequentia inde probatur, nam ille concursus ad potentiam spectat, & Deus esset potentior ratione illius concursus. Quintum, si Deus potest communicare omnipotentiam creaturæ, ergo etiam creaturæ non liberæ quæ ageret ex necessitate naturę & quantum potest vsque ad vltimum potentię, ergo produceret omnia possibilia, quod posse fieri continet in se euidentem contradictionem. Sexto, communicet Deus omnipotentiam Petro atque etiam Paulo, tunc interrogo, an vnus posset agere in alium, necne? si non potest, ergo non est omnipotens, si potest etiam alio inuito & contradicente, ergo non est omnipotens. Septimo, speciatim argumentor de anima Christi, quia non potuit concurrere ad actum malum, quia iam peccasset, Deus autem concurrit ad actum malum. Hęc sunt argumenta, quibus nouitij Theologi probant

Universidad de Deusto
Biblioteca

probant efficaciter, nõ ſolum de anima Chriſti verum ẽt de quacunq; alia creatura poſſibili, nõ poſſe habere omnipotentiam; Sed hæc oĩa argumenta ſi conferantur cũ his quæ D. Tho. in hoc artic. poſuit, inania ſunt & leuiſſimi momenti. Porrò ex dictis & ex probationibus D. Th. poteſt oriri dubium; An anima Chriſti potuerit habere omnipotentiam ſaltem omnium aliorum a ſe; & videtur quod ſic, nam poſſe producere omnia alia a ſe non eſt infinita potentia ſimpliciter, nec eſt omnipotentia, nam omnipotentia eſt poſſe facere omnia poſſibilia. Cõfirmatur etiam, nam dato quòd anima Chriſti hoc haberet, adhuc Deus eſſet potentior illa. Reſpondetur, ꝙ non potuit habere omnipotẽtiam aliorum omnium a ſe, nam hanc potentiam habere nõ potuit ſine infinita perfectione & virtute. Quòd ſic oſtendo, nam ad hanc omnipotentiã ſpectat in primis, quòd quacunque re producta poſſit aliam producere, deinde vt nullum ſit producibile, quin maius poſſit producere. Tertiò, quòd poſſit producere omnia producibilia, in quo eſt euidens contradictio. Quartò, quòd poſſit comprehẽdere Dei virtutem, ſiquidem comprehẽderet omnes effectus a Deo producibiles. Quintò, quòd contineret eminenter omnium rerum perfectiones, quod ſoli Deo poteſt competere.

Dubium, vtrum alia Chriſti potuerit habere oĩpotentiam reſpectu aliorum a ſe.

Argumen. Confir.

Solutio.

¶ Ad argumenta verò in contrarium dicendum eſt, ꝙ ſi anima Chriſti haberet omnipotentiam aliorum oĩum a ſe, ſequeretur euidens contradictio, quòd eſſet Deus & non eſſet Deus, quòd eſſet omnipotens ſimpliciter & non eſſet omnipotens, nam vno impoſſibili dato nonnunquam ſequitur euidens contradictio; certè in caſu argumenti euidens eſt contradictio, nam quòd tunc anima Chriſti eſſet Deus efficaciter comprobatum eſt, quòd verò non eſſet Deus euidenter patet ex hypotheſi, nam ponitur quòd non habeat omnipotentiam ſimpliciter, ſed aliorum omnium a ſe.

Ad argu.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm anima Chriſti habuerit omnipotentiam reſpectu immutationis creaturarum.

83 AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, ꝙ anima Chriſti habeat omnipotentiam reſpectu immutationis creaturarum. Dicit enim ipſe Matth. vlt. Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra: ſed nomine cœli & terræ intelligitur omnis creatura, vt patet cùm dicitur Gen. 1. In principio creauit Deus cœlum & terram. Ergo videtur quòd anima Chriſti habeat omnipotẽtiam reſpectu immutationis creaturarum.

¶ 2. Prætereà, Anima Chriſti eſt perfectior qualibet creatura: ſed quælibet creatura poteſt mouere ab aliqua creatura: dicit enim Augu. * in 3. de Trinit. quòd ſicut corpora craſſiora & inferiora, per ſubtiliora & potentiora quodam ordine reguntur: ita omnia corpora per ſpiritum vitæ, & ſpiritus vitæ irrationalis per ſpiritum vitæ rationalem, & ſpiritus vitæ rationalis deſertor atque peccator, per ſpiritum vitæ rationalem, pium & iuſtum. Anima autem Chriſti etiam ipſos ſupremos ſpiritus mouet, illuminãdo eos: vt dicit Dionyſ. * 7. c. Cæl. hier. Ergo videtur ꝙ anima Chriſti habeat omnipotentiam reſpectu immutationis creaturarum.

li. 3. c. 4. nõ procul a prin. to. 3.

cap. 7. poſt med.

¶ 3. Prætereà, Anima Chriſti habuit pleniſſimè gratiam miraculorum ſeu virtutum, ſicut & cæteras gratias: ſed omnis immutatio creaturæ poteſt ad gratiã miraculorum pertinere, cùm ẽt miraculoſè cœleſtia corpora a ſuo ordine immutata fuerint: ſicut Dionyſius probat in Epiſt. * ad Polycarpum. Ergo anima Chriſti habuit omnipotentiam reſpectu immutationis creaturarum.

Per totam epiſtolam.

Sed contra eſt, quòd eiuſdem eſt tranſmutare creaturas, cuius eſt eas conſeruare. Sed hoc eſt ſolius Dei, ſecundum illud Hebr. 1. Portans omnia verbo virtutis ſuæ. Ergo ſolius Dei eſt habere omnipotentiam reſpectu immutationis creaturarũ. Non ergo hoc conuenit animæ Chriſti.

Reſpondeo dicendũ, ꝙ hic duplici diſtinctione eſt opus. Quarum prima eſt ex parte tranſmutationis creaturarum: quę triplex eſt. Vna quidẽ eſt naturalis, quę ſcilicet fit a proprio agente ſecundum ordinem naturę. Alia verò eſt miraculoſa: quæ fit ab agente ſupernaturali, ſupra conſuetum ordinem & curſum naturę; ſicut reſuſcitatio mortuorum. Tertia autem eſt, ſecundum quod omnis creatura vertibilis eſt in nihil. Secunda autẽ diſtinctio eſt accipienda ex parte animæ Chriſti, quę dupliciter conſiderari poteſt. Vno modo ſecundum propriam naturam & virtutem, ſiue naturalem, ſiue gratuitam, alio modo prout eſt inſtrumentum verbi Dei, ſibi perſonaliter vniti. Si ergo loquamur de anima Chriſti ſecundũ propriam naturam & virtutem, ſiue naturalem, ſiue gratuitam potentiam habuit ad illos effectus faciendos, qui ſunt animæ conuenientes: puta ad gubernandum corpus, & ad diſponendos humanos actus, & etiam ad illuminandum per gratiæ, & ſcientiæ plenitudinem, omnes creaturas rationales ab eius perfectione deficientes, per modũ, quo, hoc eſt conueniens creaturæ rationali. Si autem loquamur de anima Chriſti ſecundum ꝙ eſt inſtrumentum Verbi ſibi vniti, ſic habuit inſtrumentalem virtutem ad omnes immutationes miraculoſas faciendas, ordinabiles ad incarnationis finem: qui eſt inſtaurare omnia, ſiue quæ in cœlis, ſiue quę in terris ſunt. Immutationes verò creaturarum, ſecundum quod ſunt vertibiles in nihil, correſpondẽt creationi rerum: prout ſcilicet producuntur ex nihilo. Et ideo ſicut ſolus Deus poteſt creare, ita ſolus poteſt creaturas in nihilum redigere: qui etiam ſolus eas in eſſe conſeruat, ne in nihilum decidant. Sic ergo dicendum eſt, ꝙ anima Chriſti non habet omnipotentiam reſpectu immutationis creaturarum.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ ſicut Hiero. * dicit, Illi poteſtas data eſt, qui paulò ante crucifixus, qui ſepultus in tumulo, qui poſtea reſurrexit, id eſt Chriſto, ſecundum quod homo. Dicitur autem ſibi omnis poteſtas data, ratione vnionis: per quam factum eſt, vt homo eſſet omnipotens: vt ſupra dictum eſt. † Et quanuis hoc ante reſurrectionem innotuerit Angelis, poſt reſurrectionẽ tñ innotuit omnibus hominibus: vt Remigius dicit. Tunc autem dicuntur res fieri, quando innoteſcunt: & ideo poſt reſurrectionem dicit Dominus

Super illud Matth. 28. Data eſt mihi omnis poteſtas. to. 9.

Art. præced. ad 1.

minus ſibi datam omnem poteſtatem in cœlo & in terra.

Ad ſecundũ dicendum, quòd licẽt omnis creatura ſit mutabilis ab alia creatura prẽter ſupremũ Angelum, qui tamen poteſt illuminari ab anima Chriſti, non tamen immutatio omnis, quę poteſt fieri circa creaturam poteſt fieri à creatura: ſed quædam immutationes poſſunt fieri à ſolo Deo. Quæcũque tamẽ immutationes poſſunt fieri per creaturas, poſſunt etiam fieri per animam Chriſti, ſecundum quod eſt inſtrumentum Verbi: non autem ſecundum propriam naturarum & virtutem: quia quędam huiuſmodi immutationũ non pertinent ad animam, neque quantum ad ordinem naturæ, neque quantum ad ordinem gratiæ.

P. 2. q. 112. art. 1.

Ad tertium dicendum, ꝙ (ſicut dictum eſt * in Secunda parte) gratia virtutum ſeu miraculorum datur animæ alicuius Sancti, non vt propria virtute ei conueniat miracula facere, ſed vt per virtutem diuinam huiuſmodi miracula fiant. Et hæc quidẽ gratia excellentiſſimè data eſt animæ Chriſti, vt ſcilicet non ſolùm ipſe miracula faceret, ſed etiam vt hanc gratiam in alios tranſfunderet. Vnde dicitur Matth. 19. quod cõuocatis duodecim Diſcipulis, dedit eis poteſtatem ſpirituũ immundorum, vt eijcerent eos, & curarent omnem languorem & omnem infirmitatem.

SVMMA TEXTVS.

Prima concluſio.

PRima concluſio. Anima Chriſti ſecundũ propriã naturam habuit potentiam ad faciẽdum illos effectus, qui ſunt animæ conuenientes, vt purà ad gubernandum corpus, ad diſponendos humanos actus, & ad illuminandum oẽs creaturas rationales, deficiẽtes ab eius perfectione per modũ conuenientẽ creaturæ rationali per plenitudinẽ gratiæ & ſcientiæ. ¶ Secũda cõcluſio, vt eſt inſtrumentum verbi diuini ſibi perſonaliter uniti, habuit anima illa inſtrumentalem virtutem, ad oẽs immutationes miraculoſas ordinabiles ad finem incarnationis, qui eſt omnia inſtaurare, ſiue quæ in cœlis ſunt, ſiue quæ in terris. ¶ Tertia cõcluſio, Anima Chriſti non habuit potentiã etiã inſtrumentalem annihilandi aut creandi, ſolus enim Deus poteſt creaturas in nihilum redigere, quia ipſe ſolus poteſt creare & conſeruare. ¶ Quarta concluſio, aĩa Chriſti non habuit omnipotentiam reſpectu immutationis creaturarum, hæc euidenter ſequitur ex prædictis.

2. concluſ.

3. concluſ.

4. concluſ.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Probatur, quod anima Chriſti habeat virtutẽ creandi.

IN hoc articulo graues quæſtiones ſunt explicãdæ; Et in primis contendo probare, quòd aĩa Chriſti habeat virtutẽ creandi. Nam anima Chriſti habet virtutẽ conferrẽdi gratiam & homines iuſtificãdi, ſed gratia creatur, venit enim de foris & nõ educitur de potentia materiæ, ergo habet virtutẽ creandi. Secundo loco cõtendo probare, quòd habeat virtutẽ inſtrumentalẽ ad annihilãdũ. Nãre, quòd habeat virtutẽ inſtrumentalẽ ad annihilãdũ. Dein de obſtat doctrina D. Tho. q. 6. de potentia art. 4. dicentis Angelos, & homines nõ ſolũ oratione, ſed etiã poteſtate nõnunq; facere miracula, iuxta doctrinã D. Gregorij. Si vero fiat ſermo de cauſa inſtrumentaria propria, obſtat etiã doctrina D. Thomæ, & obſtat Duran. qui vehementer impugnat iſtũ ſenſum. Certè D. Tho. 1. p. q. 35. art. 5. docet expreſſe, oportere inſtrumentũ ſcẽm id, quod ſibi propriũ eſt, ponere aliquã operationem diſpoſitiuã ad effectũ principalis agentis, ſed anima Chriſti non operatur aliqd faciens ad effectũ & miraculũ, vt puta, cum dixit, Lazare veni foras, neq; intellectio, neq; imaginatio, nec vox illa cum clamore, ex propriis habuerũt aliquẽ effectũ, circa cadauer, aut animã Lazari, ſed virtute diuinitatis anima illa eſt coniuncta corpori, intercedente uoce Chriſti, tanquã cauſa, ſine qua nõ, ergo anima Chriſti non habet virtutẽ inſtrumentariã, ad opera miraculoſa. Confirmatur. Nam D. Thomas in 3. diſtinctione. 16. quæſtione. 1. articulo. 3. docet, quod neque Angelo neque animæ Chriſti eſt impreſſa aliqua virtus ad facienda miracula, ſed tñ per modum orationis & interceſſionis. Duraſdus etiã in 3. diſtin. 14. quæſtione vltima, ſic arguit. Nam Chriſtus Dominus fecit miracula ad oſtendendam ſuam diuinitatem, ſicuti aſſumpſit defectus ad oſtendendam ſuam humanitatem, ergo ſicut defectus in humanitatem, ſic miracula in diuinam virtutem ſunt referenda, non ergo oportet conſtituere in anima Chriſti virtutem inſtrumentariam ad faciendam miracula. ¶ Quarto loco occurrit dubium. Nam videtur certè quòd diſcurſus Diui Thomæ non ſit legitimus. In primis enim diſtribuit mutationes creaturarum, in naturales, miraculoſas, & annihilationes, hæc diſtinctio videtur, ꝙ non ſit vera. Nam redigere creaturam in nihilum eſt grande miraculum prætẽr ordinem naturæ, & gratiæ, ergo annihilatio inter opera miraculoſa eſt annumeranda. Deinde docet Diuus Thomas, animam Chriſti Domini poſſe conſiderari dupliciter, & ſecũdum proprtiam virtutem, & vt eſt inſtrumentum coniunctum verbi diuini. Contra hanc diuiſionem ſic arguitur. Nam anima Chriſti Domini in vniuerſis ſuis operationibus, & virtutibus, ſemper operatur vt inſtrumentum coniunctum verbi diuini, ergo illa diſtinctio nihil valet. ¶ Ad iſtas difficultates ſuo ordine ſatisfaciendum eſt, & ad primam dicendum eſt, quòd gratia propriè non creatur. Cuius ſententiæ ſunt tres demonſtrationes. Prima eſt, quoniam fieri & corrũpi, eſt eius, cuius eſt eſſe, vnde propriè loquendo accidens non fit nec corrumpitur, ſed dicitur fieri & corrumpi, ſecundum quòd ſubiectum incipit vel deſinit eſſe in actu ſecundum illud accidens, cum igitur gratia accidens ſit & quædam qualitas animæ noſtræ, conſequens eſt, quòd propriè non creatur. Doctrina eſt D. Thomæ. 1. 2. quæſtione. 110. 2. articulo. 2. ad tertium. Secunda

Prim. arg.

Secũdum.

Tertium.

Quartum.

Expẽditur vtrum anima Chriſti Domini habeat virtutẽ inſtrumẽtariam ad omnes mutatiões miraculoſas faciendas. D. Thom. D. Gregor. Durãdus.

D. Thom.

Examinantur probationes D. Thomæ.

Expoſitio primæ difficultatis. Gratia propriè non creatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cunda probatio est. Nam gratia cum definit esse in hoste peccatore, nõ annihilatur, imo peccatum mortale, vt docet D. Tho in 2.2.q.24.ar.10. corrumpit gratiam effectiuè & demerito: ideo, ergo gratia non creatur. Probatur consequentia. Nam res, quæ suapte natura incipit per creationem, definit per annihilationem. Tertia probatio est, quia gratia producitur dependenter a subiecto, vnde dependet in fieri & in conseruari a subiecto, siquidem accidens est, ergo educitur de potentia subiecti, non ergo creatur. Ex quo infert Caiet. in hoc commentario, q. Deum conseruare gratiam, non est conseruare continuans creationẽ, de quo dicitur, quòd omnia in nihilum redigerentur, nisi manus omnipotentis conseruaret illa. Infert secundò Caietanus, q. infusio gratiæ si fieret præter communem cursum & cõuetum, esset vere miraculosa, sed quæ communiter fit, reducitur ad operationes miraculosas.

Caietan.

Expositio sedæ difficultatis.

¶ Ad secundam difficultatem dicendum est, quòd D. Tho. in multis locis suæ doctrinæ, pro euidenti habet, q. creatura non potest annihilare, nec potest habere virtutẽ ad annihilandum, signanter. 1.p.q.9.artic.2. & de potentia quæst.5.arti 3.ad 15. & hoc in loco expresè affirmat istam sententiam. Huius sententiæ probationes sunt istæ. Prima, solus Deus potest creare, ergo solus Deus potest annihilare. Probatur consequentia, nam annihilatio correspondet creationi. Secunda, solus Deus conseruat res in esse, ne in nihilum decidant. Tertia, si Deus redigeret aliquam creaturam in nihilum, hoc non faceret aliqua actione diuinitatis, sed cessatione ab actione, qua res cunctas in esse conseruat vt optimè docet D.Th. 1.p.q.104. ar.3.ad tertium. & de potentia q.5.arti.3. in solutionibus argumentorum. 1.2.3.4. & 15. cum ergo in annihilatione nulla sit actio diuinitatis, cuidens impossibilitas est, q. creatura sit instrumentum annihilationis. Vltima probatio. Si creatura annihilaret rem aliquam, ergo perduceret eam de esse ad non esse, & ad nihilum, ex quo consequens est, quòd creatura attingeret nihilum: vnde sic conficio argumentum. Creatura non potest esse instrumentũ creationis, quia si crearet attingeret nihilum tanquam terminum a quo, sed iam est demonstratum, quod si annihilaret, attingeret nihilum tanquam terminum ad quem, ergo nõ potest annihilare. Explicatur hoc euidenti ratione. Nam si creatura annihilaret, vel hoc faceret non conseruando, & hoc dici non potest; nam conseruare est opus proprium diuinitatis: vel hoc faceret per aliquam actionem, & hoc est prorsus impossibile, nam vniuersa actio versatur circa ens, & vniuersa actio realis habet terminum realem.

Creatura nõ pot cõcurrere ad annihilandum.

D. Thom.

Ad argumẽta in cõtratium. Prim. arg.

¶ Ad argumenta in contrarium. Ad primum iam patet ex vltima & penultima probatione, quid dicendum est. Fateor tamen, quòd nõ est omnino eadem ratio de creatione, & de annihilatione, vt argumẽtum efficaciter probat, sed propter causas commemoratas dico, non posse fieri, quòd creatura sit instrumentum annihilationis.

Ad sedm.

¶ Ad secundum argumentum respondetur, quòd cum eum fit consecratio in sacramento altaris, non est annihilatio panis. Nam terminus illius admirandæ consecrationis nõ est nihil, sed corpus Christi, in quod panis conuertitur. Sed de hac re diligentius inuestigare pertinet ad 3.p.q.75.art 3.

Ad tertiũ.

¶ Ad tertium respondetur, non esse impossibile, quòd Deus vtatur aliqua creatura, vt instrumentum morale ad creandum vel annihilandum, vt si Deus faceret pactum cum homine, quotiescunque oraueris ego creabo vel annihilabo. Cæterum quod creatura habeat in se virtutem instrumentariam ad annihilandum, hoc reputamus prorsus impossibile & inuoluere in se euidentem contradictionem. Et sic patet ad quartum argumentum.

Ad quartum.

Expositio tertię difficultatis.

¶ Ad tertiam difficultatem respondetur; & pro eius expositione duæ sunt obseruandæ sententiæ. Et prima est, anima Christi vel eius humanitas concurrit effectiue instrumentaliter ad opera miraculosa facienda, propriè & non abusiue, itaque anima Christi habet virtutem instrumentariam ad iustificandos omnes homines, & ad renouandum totum orbem, & ad facienda vniuersa miracula

uetur a principali agente. Tertium documentum. Hic motus aliquando vocatur motus instrumenti, aliquando vocatur virtus instrumentaria, aliquando virtus intentionalis, aliquando spiritualis. Vocatur quidem motus, quia est motus rei, quæ assumitur, vt instrumentum. Vocatur virtus instrumentaria quoniam constituit instrumentum in esse factiuo. Cum enim moueo lapidem baculo, ex eo, quod vtor baculo, facio, quòd baculus sit mouens effectiuè lapidem. Vocatur etiam virtus intentionalis, quoniam est diminuta, inter agens & effectũ deferens ipsum ad effectum: quemadmodum species visibilis defert colorem vsque ad oculum. Appellatur virtus spiritualis, quoniam est insensibilis, & versatur interdum circa effectum spiritualem. Quartum documentum, in instrumentis v.g. artis, duplex potentia consideranda est, altera ad motum localem, altera ad cooperandum arti, vt cordæ cytharæ sunt in potentia, ut moueantur contactu digitorum, & vt sonent aliquid musicum. Et quidem de prima potentia ad actum possunt reduci a quocunq; etiam sine arte. Sed de secunda potentia ad actum sine arte reduci nequeunt. Vltimo nota, quòd mouere est reducere de potentia ad actum, & moueri est reduci de potentia ad actum. Ex quo patet, quòd quando instrumentum mouetur a principali agente, reducitur de secunda potentia ad actum & sic cooperans principali agenti, q. sic per hoc, quod agens principale vtitur instrumento ad effectum principalis agentis. Sicut cytharœdus vtitur instrumento musico, vt sonet aliquid musicũ, & iste vsus est quidam ingressus in artis instrumenta, & actuatio instrumentorum. Ex his documentis accedendo ad nostrum propositum, dicimus quòd Deus omnipotens qui sine causis secundis cooperantibus potest effectiue facere miracula, aliquando dignatur facere per causas secundas, non quidem tribuendo eis aliquas virtutes naturales aut gratuitas, sed vtendo eis tanquam instrumentis ad miracula facienda. Ex eo enim quòd vtitur aliqua re ad aliquid faciendum, iam est instrumentum diuinitatis. Nam iste vsus passiuus & iste motus, quo mouetur a principali agente constituit eam in esse instrumenti, & facit de non instrumento instrumentum. Et certè hæc res non est impossibilis. Quod patet primo, quoniam in hac re nulla apparet impossibilitas. Patet secundo, quoniam Diuus Gregorius asserit, Sanctos potestate facere miracula. Tertio patet, quoniam hoc videtur habere verum potissime in reliquijs Sanctorum, qui non orant, nec intercedunt. Quarto patet, quoniam si anima Christi intercedendo, & orando facit miracula, certè proprie non facit miracula, sed Deus facit. Patet vltimo, nam Diuus Thomas in tertia conclusione asserit, quòd non habet virtutem ad creandum vel annihilandum, quod tamen impetrare potest oratione, ergo alio modo facit miracula. Certè diuinam liberalitatem decet, sic exaltare sanctos suos, vt aliquando fiant cooperatores miraculorum, & non tantum benemeritos aut intercessores. Et quoniam omnipotentia Dei non limitatur certis instrumentis, aut locis, aut vero propinquitatibus, ideo nihil refert quacunque re vtatur ad opus miraculosum. Sicut enim sine instrumento potest miracula facere, ita & per quodcunque instrumentum, & vbicunque existat, & ad quamcunque distantiam, ad quemcunque esse ctum. Propter quod verissimè docet Diuus Thomas in 2.2.quæst.178.articulo ad primum, quòd Deus aliquando vtitur instrumẽtaliter actu interiori hominis, vel eius locutione, vel actu exteriori, aut etiam tactu corporis mortui. Ex his rectè considcratis patet expositio tertiæ difficultatis, quæ tertio loco posita est. Dicendum, namque est, quòd Diuus Thomas in hoc discursu loquitur de instrumento propriè & non abusiue. Et ad doctrinam Diui Thomæ, ex 1.parte dicendum est, quòd ad instrumentum requiritur, quòd habeat propriam operationem præuiam, & præsuppositam operationi principalis agentis, ad effectum principalem, & hoc vocat Diuus Thomas operari dispositiue. Non quòd sit propriè dispositio, vt docet Diuus Thomas infra q. 62. dicit enim, quòd aqua corpus tangit & eleuatur diuina virtute, vt cor abluat, ex quo sequitur euidenter quòd creatura non potest esse instrumentum creationis, quoniã non potest ponere præuiam operationem creationi. Circa nihilum enim non potest collocare suam operationem. Quod si quæras, quam operationem faciat creatura, quãdo facit miraculum. Respondetur, quòd præsentat, defert, & imperat, & intimat imperium creatutæ, in qua miraculum operatur. Doctrina est D. Thomæ in q. de potentia supra citata. Itaque nota, quòd cum sancti orando faciunt miraculum, eorum actio antecedit actionem Dei ex parte: cæterum, quando creatura patrat miraculum, vt instrumentum diuinitatis, eius actio sequitur actionem diuinitatis, & defert imperium Dei operatorium ad creaturas. Cum igitur humanitas Christi sit instrumentum coniunctum verbi diuini, facile est intelligere, quomodo habeat virtutem instrumentariam ad opera miraculosa facienda. Ad illud vero ex tertio sententiarũ dicendum est, quòd vel D. Thom. mutauit sententiarũ vel solum negat virtutem inhærentem in anima Christi. Hæc est expositio Domini Caietani ingeniosa satis, & valde acuta.

D. Grego.

D. Thom.

Soluitur quarta dubitatio.

¶ Ad primam obiectionem, quartæ dubitationi respondetur, quòd D. Tho. distinxit annihilationem contra opera miraculosa, quoniam hic agitur de miraculis, quæ ordinantur ad finem incarnationis, & finis incarnationis est collapsa restaurare, nõ creata annihilare. Vel dicatur, quòd hic subdiuisit D. Tho. immutationes creaturarum, quæ fiunt præsuppositio subiecto in naturales, & miraculosas, & contra istas distinxit creationem, & annihilationem.

Vtrũ conueniat animę Christi facere miracula per virtutem inhærentem aliquam inhærentem.

¶ Ad secundum respondetur, quòd in Christo Domino sunt quædam opera, quæ primò, & immediatè conueniunt verbo diuino, & consequenter humanitati, vt suscitare mortuos, &c. Alia verò sunt opera, quæ immediatè conueniunt humanitati, & consequenti verbo diuino, vt pati, mori, &c. Et de his loquitur prima conclusio D. Tho. De quorum operum distinctione loquitur optimè Leo. 1. in epist. 10. & 11. Vel dicatur, & hæc est vera expositio D. Thom. quòd operationes ad quas anima Christi habet virtutem inhærẽtem in se, dicitur operari propria virtute, vt diligere, videre Deum, &c. has enim operationes haberet anima Christi etiam si non esset vnita verbo personaliter; illas verò operationes, ad quas anima Christi non habet virtutem inhærentem dicitur operari vt instrumentum verbi diuini; cuiusmodi sunt operationes miraculosæ. Ex hac doctrina facilè explicatur varię quæstiones, quas Theologi mouent de ista virtute instrumentali animæ Christi. Et in primis illa quæstio, an conueniat animæ Christi facere miracula per virtutem inhærentem gratuitam, an solum ratione vnionis? Et videtur profectò, quòd habuerit aliquam virtutem inhærentem. Nam anima Christi poterat edere miracula, quando sibi collibitum esset, ergo habuit virtutem inhærentem habitualem ad facienda miracula. Probatur consequentia. Nam hæc est proprietas habituum, quòd vtimur eis quando volumus. ¶ Secundò, in sanctis erat qualitas desuper infusa ad facienda miracula, ergo multo magis in Christo. Probatur antecedens, nam Actor. 3. dicit Petrus, quod autem habeo, hoc tibi do, surge & ambula.

Prim. arg.

Secundum.

Actor. 3.

Tertium.

¶ Tertio, character sacerdotalis ad consecrandum corpus Christi est quædam qualitas in anima inhærens, vt constat ex diuina Theologia, ergo etiam virtus ad faciendã miracula. Consequentia inde probatur. Nam consecratio est referẽda inter opera miraculosa, vt supra ostensum est. ¶ Quarto, Christi anima secundum plenitudinem scientiæ, quam habet, potest illuminare ex propria virtute, vt asserit prima conclusio D. Thom. ergo potest facere miracula propria virtute. Probatur consequentia. Nam maius est donum scientiæ, quam donum miraculorum.

Quartum.

¶ Præterea, anima Christi propria virtute potest prophetare, ergo & miracula facere, aliàs sequitur, quòd anima Christi non haberet maiorem virtutem ad facienda miracula, quàm ego ipse. Nam etiam potest Deus vti me tãquam instrumento ad facienda miracula. Sequitur deinde, quòd nulla sit gratia miraculorum. Nam nulla est vir

Quintum. Sextum. Septimũ.

tus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Expositio propositæ dubitationis.

tus impressa ad faciendu miracula.

¶ Pro expositione nota, quòd dupliciter conuenit alicui facere miracula. Vno modo per modum actus transeuntis, alio modo potestatiue & per modum habitus permanentis. Vnde dico, quòd animæ Christi Domini sicut & Apostolis competebat, facere miracula ex virtute propria, & ex gratia gratis data, per modum actus & tralcuntis. Cæterum potestatiue & per modum habitus facere miracula competit animæ Christi ex vnione ad verbum hypostatica, quia est instrumentum coniunctum verbi, & non tantum hoc, sed etiam conuenit vt tribuat alijs istam potestatem pattandi miracula. ¶ Ad argumenta in oppositum respondetur. Ad primum iam est expositum, quemadmodum anima Christi propter vnionem ad verbum, habet potestatem faciendi miracula, quando voluerit, absque eo quòd habeat aliquam qualitatem diuinitus infusam ad faciendu miracula. ¶ Ad secundum respondetur, quòd potestas & gratia miraculorum, non est aliqua qualitas aut virtus diuinitus infusa, sed est electio, qua Deus eligit sanctos, vt per eos faciat miracula, sicut Spiritus sanctus olim eligebat Prophetas, ad futura prædicenda, quibus non conferebat aliquem habitum animæ eorum inhærentem. Et rex noster eligit quosdam, vt sint a secretis, & a consilijs, quibus intrinsecum nihil confert. Itaque secundum hanc doctrinam, gratia miraculorum non est qualitas inhærens, nec in anima Christi, nec in sanctis hominibus. Hæc doctrina est expressa D. Tho. 2.2.q. 178.art.1.ad 1. & q.6.de potentia articu. 4. & D.Gregorij lib 2.dialog. c.35. & ratione patet. Nam si gratia miraculorum esset qualitas impressa per modum habitus, possent homines sancti facere miracula quoties vellent, quod est falsissimum, imo quemadmodum propheræ non prophetabant quando volebant, sic sancti Dei homines, qui habebant gratiam miraculorū, non faciebant miracula, quoties volebant, sed quando vrebatur Deus illis tanquam instrumentis per actualem motionem. Ita D. Gregorius in loco citato. ¶ Ad tertium argumentum negatur consequentia: nam sacerdotes circa debitam materiam possunt conficere si volunt. Et ideo ratione huius ordinariæ potestatis & officij concessa est illis virtus ad consecrandum, & non conceditur nec ponitur virtus ad faciendu miracula. ¶ Ad quartum & quintum argumentum negatur consequentia. Nam anima Christi secundum plenitudinem gratiæ, scientiæ, & luminis potuit illuminare & prophetare, etiam si non esset vnita verbo diuino, & lumen prophetiæ, quod conuenit animæ Christi, non est secundum communem rationem prophetiæ, sed altiori modo per scientiam beatam & inditam. Itaque in argumentis non militat eadem ratio. ¶ Ad aliud argumentum quidam dicunt, ita esse concedendum. Ita aiebat pater Victoria, sed non vtitur me nec contulit mihi talem potestatem, sed ego dico non esse concedendum. Nam humanitas Christi est instrumentum coniunctum verbi, & ideo habet maiorem potestatem ad faciendu miracula, quam omnes sancti.

¶ Ad vltimum iam dictum est, quid sit gratia miraculorum. ¶ Dubium aliud est, an anima Christi iustificet animas propria virtute gratuita, an potius propter vnionem hypostaticam? Et videtur, quòd non propria virtute. Nam iustificato exitus videtur, quàm facere miracula, sed hoc non potest propria virtute, ergo nec illud. Secundò, anima Christi iustificat animas, de toto rigore iustitiæ, vt dictum est in exordio huius partis, sed hoc non habet nisi propter vnionem verbi, ergo. ¶ In oppositum est, quod supra diximus de plenitudine gratiæ Christi, & quòd de plenitudine eius omnes accepimus. Kursus in contrarium est prima conclusio huius articuli, in qua dictum fuit, quòd anima Christi secundum plenitudinem scientiæ, & gratiæ potest illuminare & iustificare propria virtute. Item in oppositum est, quòd sacramenta & ministri sacramentorum propria virtute, & non ex vnione conferunt gratiam & iustificant, ergo à fortiori humanitas Christi. ¶ Respondetur, quòd iustificare animas absolute competit animæ Christi propria virtute & non ratione vnionis. Vnde tametsi non esset vnita verbo diuino, posset illuminare & iustificare vniuersos homines. Secundo dico, iustificare animas de toto rigore iustitiæ competit animæ Christi ex vnione ad verbum. Nam hic modus iustificandi requirit infinitam virtutem & infinitum meritum in homine iustificante, vt in principio huius libri dictum est, & sic argumenta proposita facile confutantur. ¶ Aliud dubium, vtrùm humanitas Christi in cœlo existens sit causa miraculorum & nostræ iustificationis? Caietan. in hoc articulo constanter affirmat, quod sit. Nam locus aut distantia nihil facit ad faciendu miracula. Vnde humanitas Christi apud nos agens, & absens faciebat miracula. Oppositum tenet doctissimus Victoria, sed mihi videtur cum Caiet. esse tenē dum. De qua re alio in loco egimus fusissime. ¶ Dubium aliud, quomodo concurrat humanitas Christi ad faciendu miracula? concurrat ne tanquam instrumentum physicum, attingendo miraculosum effectum, sicut ignis attingit productionem caloris, & serra productionem arcæ, an potius sicut instrumentum morale? Itaque tota efficientia reducatur ad genus causæ moralis, sicut consulens aut imperans homicidiū est causa homicidij. Quod vt euidentius exponatur quæritur, vtrùm Christi humanitas siue anima operata sit nostram salutem, sanctificationem, gratiam omnem & denique totius mundi reformationem, & renouationem efficienter, & (quòd aiunt Theologi) per modum causæ efficientis inuenies passim apud omnes Theologos operatam fuisse nostram salutem meritorie per meritum obedientiæ suæ, & quod plus est in Concilio Tridentino vbi copiosè causæ omnes nostræ salutis commemorantur, sic definitur. Huius iustificationis causæ sunt, finalis quidem gloria Dei & Christi, ac vita æterna, efficiens vero misericors Deus qui gratuitò nos abluit & sanctificat signans & vngens spiritu promissionis Sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ. Meritoria autem vnigenitus suus Dominus noster Iesus Christus, qui cum essemus inimici, propter nimiam charitatem qua dilexit nos sua sanctissima passione in ligno Crucis nobis sanctificationem meruit, & pro nobis Deo patri satisfecit. Ecce sacrum Concilium commemorans omnes iustificationis nostræ causas, tantum docet Christum Dominum nostræ iustificationis fuisse causam meritoriam. Quod si etiam esset causa efficiens nostræ iustitiæ id Concilium sacrum non subticuisset. Præterim cum Concilium in hoc totos neruos intendat, vt gloriam & excellentiam Christi in omnibus amplificet. Et videtur profecto quòd Christi humanitas siue anima non sit causa efficiens nostræ iustificationis, sed tantum meritoria. Nam nullum agens corporale efficienter agit nisi per contactum. Vnde & Christus etiam tangendo mundauit leprosum, vt ostenderet carnem suam salutiferam virtutem habere, sicut Chysosto. dicit homil. 26 in Matth. in opere perfecto, & 21. in imperfecto id 1. sum innuit, sed humanitas Christi non potuit contingere omnes homines, ergo non potuit efficienter operari salutem omnium hominum. Ad hæc nullum agens corporale potest agere in passum distans nisi prius agat in medium, at Christi humanitas, qui ad patris dexteram residet nullam prorsus qualitatem imprimit in aere medio inter ipsam & hominem, qui iustificatur, ergo non operatur nostram salutem per modum efficientiæ. Præterea non videtur esse eiusdem operari per modum meriti & per modum efficientiæ, quia ille qui meretur expectat effectum ab alio, sed humanitas Christi operata est nostram salutem per modum meriti, ergo non per modum efficientiæ. Item excellentissimus ac dignissimus modus causandi gratiam extollens maximè dignitatem Christi tribuendus est Christi humanitati vel Christo secundum quod homo, at causare gratiam moraliter, & meritorie per meritum infinitum de rigore iustitiæ est excellentissimus modus causandi gratiam, ergo hic solus est asserendus, maximè cum alias sit facilis & perspicuus ad intelligendum. Minor probatur, nam modus causandi gratiam per modum efficientiæ & instrumenti potest de potentia Dei absoluta communicari omnibus rebus creatis etiam insensibilibus, aquæ, oleo, at iste modus causandi meritorie

Ad argu. Ad primū.

Ad secdm.

D. Thom. D.Gregor.

Ad tertiū.

Ad quartum, & ad quintum.

Ad sextū.

Ad septimum.

Vtrum ańa Christi iustificet animas ꝓpria virtute?

Prim. arg.

Secūdum.

Expositio dubitationis.

Caietan.

Victoria.

D. Chrys.

Conc. Tri.

rie de rigore iustitiæ, qualis nunc de facto est in humanitate Christi non pōt per Dei omnipotentiam alijs rebus cōicari, ergo hic modus est diuinissimus, siquidē soli Deo homini competere pōt. Amplius, difficile est & prorsus in intelligibile videtur, quòd Christi humanitas causet efficienter nostram salutem, cum Christi humanitas nihil operetur nullumque contactum habeat ad animam hominis, qui nūc iustificatur. Sed & illud habet difficilem explicationem, quid operabat ad effectum humanitas Christi cū dixit, Lazare veni foras. Nam intellectio, volitio, imaginatio, vox cum clamore nullum effectū ex ꝑpriis habuerunt circa cadauer aut animam Lazari. Hæc omnia confirmātur, nam D. Thom. 1.q.45.arti. 5. docet expresse instrumentum oportet ꝑm id quòd est sibi proprium aliquid operari dispositiue ad effectum principalis agentis, cōstat aūt, q̄ Christi mors, resurrectio, vox ad miraculum efficiendum, humanitas denique ipsa nihil operatur faciens ad nostram iustificationem, aut resurrectionem, non ergo operatur per modum efficientiæ. Profectò Christus in Euangelio istam virtutem faciendi miracula, & renouandi mundū in diuinam virtutem & potentiā refert, vt patet Io. 5. Pater meus vsque modo operatur, & ego operor & c. 10. opera q̄ ego facio in nomine patris mei, i. in virtute patris mei, &c. 14. pater in me manens ipse facit opera. Tū etiā q̄n sicut Christus assumpsit defectus ad declarādam humanitatem suam, ita & patrabat miracula, vt suam ostēderet diuinitatem, sicut ergo defectus in humanitatē, ita miracula in diuinitatem sunt referenda. ¶ In gratiam huius disputationis D. Tho. vt pote qui diuinarū literarū scientissimus & reconditæ Theologiæ peritissimus singulatem planeq; diuinam de Christo Dño in quantum homo pronūciauit sententiā, quæ mirum in modum dignitatem Christi amplificauit illustrauitq;, ea sic habet. Christus in quantum homo nō solum est causa meritoria nostræ iustificationis & renouationis totius mundi, verum etiam causa efficiēs, instrumentaria tñ. Contrarium huius docet Scotus. 4. di. 2. q. 1. & Durandus distin. 5. q. 3. sentiunt enim prædicti autores quòd Christus Dominus est causa nostræ salutis tantum meritoria, & idem Durandus in 3. dist. 14. q. 8. existimat, quòd humanitas Christi ad faciendu miracula tantū meritorie cōcurrebat, quæ tamē sola diuina efficiebant virtute. Doctissimus Cano in relectione de sacramentis in communi vehementer tenet, quòd humanitas Christi, & eius passio est tantum causa nostræ iustificationis moralis, non tamen efficiens: non. n. valet commemorata autoris mens cōprehendere quomodo Christi humanitas & eius passio sit causa efficiens nostræ iustificationis & renouationis mundi, ob idque intelligere non potest, quemadmodum sacramenta sint causa efficiens gratiæ. Vnus D Th id mysterij declarauit, & patefacit magnificè sentiēs de humanitate Christi, quā Deus sic dilexit & exaltauit, vt eam sibi in vnitatem suppositi vnierit. Docet igitur, quòd Christi Domini humanitas sit causa efficiens nostræ iustificationis & sanctificationis, & omniū miraculorum, quæ viuente Christo fiebant, & fient vsque ad finem mundi, eamque reformaturam & renouaturam vniuersum mundum. Hanc doctrinam plane diuinam repetit crebertimè in suis scriptis, signanter. 1. 2. q. 112. ar. 1. & in hoc ar. expressius, & in alijs locis innumeris tertiæ partis, quæ postmodum designabo. Nunc istam sententiam D. Tho. esse veram sic ostendo. In primis ex scripturis diuinis. Prima est Ioan. 1. quæ sic habet vidimus gloriam eius gloriam quasi vnigeniti a patre, plenum gratiæ & veritatis, & continuo subiungitur, de plenitudine eius omnes accepimus. Sensus est, quòd omnis nostra iustitia & sanctificatio de plenitudine gratiæ Christi deriuatur, veluti vniuersa lux ex luce solis participatur. Propter quòd Christus in diuinis literis sepissimè sol iustitiæ cōpellatur. Secunda scriptura est in eodē capite. Lex per Moysen data est, gratia & veritas p Iesum Christum facta est. In qua sententia cum fiat comparatio inter Moysen & Christum, apertum est, quòd sit sermo de Christo secūdum humanitatem. In eo vero quod dicitur gratia per Iesum Christum facta est, non solum causa meritoria designatur, sed etiam causa efficiens insinuatur, vt sit sensus Christum esse autorē gratiæ & donorum supernaturalium. Tertia scriptura est in eodem capite. Super quem Spiritus descendit, ipse est qui baptizat in Spiritu sancto, quòd est, internam gratiam confert re. Quod vero hoc in loco fiat sermo de Christo secundū humanitatem liquidò patet. Nā Spiritus sanctus descendit in Christum non in quantum Deus, sed in quantum, homo. Quarta sententia habetur Ioan. 20. Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra, accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, & c. cū dicit, data est mihi omnis potestas, certè non intelligit de æterna, quā a patre per generationem habet, sed de ea, quam accepit in quantum homo. Habet in quantum homo potestatē in cælo, & in terra ad remittenda peccata, ad conferendam iustitiam, ad reformandum vniuersum. Quinta sententia citatur ex Matth. 9. quæ sic habet. Vt sciatis, quòd filius hominis habet potestatem in terra remittendi peccata. Quem locum insciè interpretatur Durādus de Christo, in quantum Deus. Nam euidentissimum est, q̄ ibi sit sermo de Christo secundum quod homo est. Sexta sententia Lucæ 6. virtus ex illo exibat, & sanabat oēs. Cui consonat alia ex ca. 8. Ego sensi de me virtutem exijsse, quando mulier tetigit fimbriā vestimenti eius. Qui modus loquendi denotat, quòd in Christi humanitate erat virtus recondita ad sanandum oēs. Hinc sunt illæ suæ D. Pauli superius ex parte commemoratæ, Omnia subiecit sub pedibus eius. Et ipsum dedit caput super oēm Ecclesiam quæ est corpus ipsius, & plenitudo eius qui oīa ī omnibus adimplet. Et illud; Ipsius sumus factura, creati in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus. Et illud; Proposuit in dispensatione pleniendinis temporis instaurare oīa in Christo, quę in cęlis, & q̄ in terra sunt in ipso, cui consonat illud ad Ro. 11. Q̄m per ipsum, & in ipso, & ex ipso sunt oīa. Et ad Coloss. 1. Oīa in ipso constant. Et illud; Veritatem facientes in charita te, crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus, ex quo totū corpus compactū & connexū per oēm iuncturam subministrationis ꝑm operationem vnius cuiusque membri, augmentum corporis facit in ædificationē sui in charitate. Nota illū verbum ꝑm operationem, ad verbum est, ꝑm energiā, i. iuxta vim & efficaciā, quā membra a capite recipiunt a ratione cuius agunt & operātur. Nihil potuit significantius dici ad explicandū, quod omnis operatio, ois motus, omnis vis, & efficacia & energia quam habent Christiani hoīes, habent a Christo, & per Christum, quemadmodū membra a capite vitam & efficaciā, & energiā recipiunt, rōne cuius & agunt & viuūt. Ex his testimonijs scripturæ diuinæ liquido cōstat Christum Dominum secundum quòd homo, esse constitutū a Deo patre caput Ecclesiæ, iustificatorem hominum, restauratorem, & renouatorem vniuersorū, siue quæ in cęlis, siue q̄ in terra suur. Cęlesti namq; oraculo docemur omnia noua tēpore redemptionis esse facta. Dixit. n. qui sedet in throno (inquit Ioānes) ecce noua facio omnia. Et Paulus ait, vetera transierunt, ecce noua facta sūt omnia, & in alio loco scribit, apud Deū, neq; præputiū aliquid valet, non; circuncisio, sed noua creatura. Christus mirandum in modum cōceptus & natus, nouū Ecclesiæ corpus fabricauit, nouos mores, nouam vitam, nouā doctrinam docuit, nouum cibū præparauit, noua sacrificia instituit, nouum principatum & cælorū, in quo ipse regnat in sæculo. De quo regno dicitur Psalm. 2. Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum eius prædicans præceptum eius. Dominus dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te. Postula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos. Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Apprehendite disciplinam, &c. ubi secundum Hebraicam veritatem habetur, Osculamini filium, vt osculo manuum, testemur omnes nos habere Christum pro rege, siquidem in eius manibus omnia sunt posita, & per eius imperiū, omnia sunt disponenda & instauranda. Sed omitto

Cano.

Ioan. 1.

Ioan. 1.

Ioan. 20.

Mat. 9.

Luc. 6.

Luc. 8.

Apoc. 21.

1. Cor. 5.

Gala. 6.

Rom. 11.

Coloss. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

scripturas diuinas coaeruare in huius rei demonstrationem. Nam quæ sunt adducta, sufficienter, imò euidenter rem demonstrant. His accedunt aliæ demonstrationes ex diuina Theologia, quas adduximus supra in expositione tertiæ difficultatis. Sed explicare modum per quem humanitas Christi efficienter causat nostram iustificationẽ, hoc opus hic labor est, & quod a nemine ferè Theologorum sufficienter est explicatum. D. Thom. in quarta distinct. quadragesimanona, in fine, & alibi sæpius scribit efficientiam hanc in hoc consistere, quòd sicut tactu oculorum cæci restituit ei visum, & sicut pictor manu pingit, sic & passione sua per humanitatem, tãquam per instrumentum sibi etiam ad hoc officium vnitũ fuit causa faciendi nos gratos Deo. Itaque illa passio, quatenus suppositi infiniti offerentis illam Deo erat infinitè meritoria, quo ad sufficientiam & quatenus per illã soluebatur pretium, erat satisfactoria, & quatenus instrumẽtum coniunctum Dei erat instrumentalis causa gratiæ. Sed vt verum fateat, hic modus dicendi non satis rẽ explicat. Nam licèt apertè intelligatur, quòd humanitas sit instrumentum coniunctum verbi diuini, non tamen explicat quam operationem habeat in hominibus qui modo iustificantur, nec vero exponit, id quod in præsentia desideratur, quem contactum habeat ad homines, qui modo iustificantur. Exempla enim adducta de tactu oculorum hominis cæci, & tactu hominis leprosi minimè quadrant ad explicandum, quomodo humanitas Christi modo efficienter & instrumentaliter iustificet homines, siquidem humanitas oculos cæci tangebat, similiter & hominem leprosum, in casu vero nostræ disputationis, non facilè intelligitur, quomodo humanitas Christi nunc tangat hominem iustificandum, aut quam operationem erga illum habeat. Id ergo Diuus Thomas conatur planius demonstrare 3. parte. quæstio. 48. articulo sexto, ad secundum dicens, quòd licèt humanitas Christi, & eius passio corporalis sit, habet tamẽ virtutem spiritualem ex diuinitate vnita, & ideo per spiritualem contactum efficientiam sortitur, scilicet, per fidem & fidei sacramentum; secundum illud Apostoli, quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius. Quem locum exponens Caietanus, inquit, quòd passio Christi tenet locum medicinæ. Et quemadmodum medicina corporalis adhibita infirmo instrumentaliter sanat, ita passio Christi spirituali contactu fidei, seu fidei sacramentis adhibita nobis, sanat nos etiam instrumentaliter. Differentia autem est, quòd medicina corporea adhibita, fit instrumentum naturæ ipsius infirmi, medicina autem passionis venit instrumentum deitatis, & sola adhibitione per fidem, vel fidei sacramenta eget, vt nos sanet. Hæc autem ratio explicandi propositam difficultatem in duobus deficere videtur. Primum quidem, quia ponit contactum ex parte hominis, per fidem vel fidei sacramentum, sed non declarat quem contactum, aut quam operationem habeat humanitas Christi eum hominem iustificat, quòd sanè requiritur vt veram rationem instrumenti habeat. Deinde deficit hęc ratio. Nam secundum eandem videtur esse concedendum, quòd Christus homo fuerit causa efficiens gratiæ antiquorum patrum ante eius aduẽtum, quòd a plerisq; negatur. Patet, quia patres antiqui habuerunt spiritualem contactum ad Christum per veram fidẽ charitate informatam. Verum est tamẽ, quòd præclarissimi Theologi non habent pro absurdo concedere, quòd Christus Dominus fuerit causa efficiens gratiæ, quæ data est patribus antiquis. Sic tenet sapientissimus Soto. in 4. d. 1. q. 2. ar. 3. Et ante eum idem docuerat Capreolus in 4. di. 12. q. vnica, ad argumenta Durandi contra primam conclusionẽ secundo modo intellectam, quo in loco loquens de passione Christi, & exponẽs, quomodo applicatur per fidẽ, ait, ex quibus habetur, quòd virtus instrumentalis potest habere effectum antequam illa virtus sit, dum tamen ei pulerur passo, & cõtingat illum modo spirituali. Et videtur hoc satis contentaneum doctrinæ D. Tho. qui q. 29. de veritate ar. 4. ad 9. docet, quòd Christus ante suam incarnationem non poterat dici caput Ecclesiæ, tanquam influens aliquid in illam secundum suam actionem; sed poterat dici caput Ecclesiæ, secũdum humanam operationem nostram in ipsum, secundum quod dicuntur fide iustificari. Quod etiam repetit ad 11. & 12. & profectò non videtur esse impossibile, imò videtur sanctis scripturis maximè consentaneum, quòd quemadmodũ serpens æneus in stipite eleuatus habebat virtutem sanandi a serpentium morsibus, sic Christus per fidem apprehensus haberet virtutem sanandi homines ab eorum sceleribus. Itaque ex Christo sic concepto exiret virtus sanans homines. Physici, qui rationem & potẽtiam rerum naturalium considerant, non formidant concedere, quòd præconceptum verbum efficienter pariat amorem, & quòd phantasma illustratum lumine intellectus agentis concurrat efficiẽter ad intellectionem, quid ergo reputat impossibile Theologus, quòd supernaturali virtute Christi præcõceptus efficienter concurrat ad sanandum hominem? haud ergo erit hoc irrationabile dogma. Ego enim non video esse impossibile, quòd Deus tribuat imagini Christi crucifixi, vt qui eam contemplatus fuerit, ab eius virtute sanetur, sed præconceptio Christi venturi & cruci affigendi est verior, & magis genuina imago, quã eius effigies depicta, poterit ergo virtutem habere ad sanãdũ hominem, & tunc dicetur Christus cõcurrere tanquam instrumentum, & habere operationem instrumentariam aliquam consentaneam ad rationem instrumenti; nimirum, quia applicatur per modum obiecti operatorij, veluti phantasma illustratum lumine intellectus agentis habet rationem instrumenti ad intellectionem, quia sic illustratum reptæsentat obiectum denudatum a conditionibus indiuiduantibus. Sed quamuis hæc sententia tolerabilis sit, mihi vero nõ satis probatur: cuius rei demonstrationes alio in loco competentius constituemus, nunc vero progrediamur ad explicandum verum modũ, quo humanitas Christi concurrat efficienter ad nostram iustificationem. Sed pergunt quidam doctores ad propositam difficultatem explicandam, & alium modũ excogitãt dicentes, peculiare esse Christi animæ, & eius humanitati inter vniuersas res creatas, siue sacramẽta sint, siue instrumenta quæcunque ad operandum miracula, & causandam gratiam, quòd licèt Christi humanitas, vel anima non sit ubiq;e, neq; contineat omnem effectum per seipsam immediatè, tamen est hypostaticè vnita verbo, quòd vbique præsens adest, & contingit per seipsum omnem effectum. Itaque subsistit humanitas & anima per subsistẽtiam suppositi attingentis omnem effectum. Facilius itaque intelligitur hæc veritas, de qua disputamus in Christi humanitate, quã in sacramentis, aut quibuscunque alijs instrumentis, seu ministris. Explicatur hæc ratio adhibito exemplo, nam anima per cogitatiuã, & eius imperium mouet pedem, at cogitatiua potentia non est in pede sed in anima, cuius cogitatiua est instrumentum coniunctum. Sed quanquam hæc ingeniosè dicta sint, adhuc mens in prædictis documentis non satis sedatur, & quiescit. Vt ergo veritas magis elucescat scire oportet, quòd opera, q̃ Christus Dominus operatus est, & modo operatur, prodeunt non solũ a uolũtate ipsius increata, sed etiam a volũtate humanitatis creata. Quapropter opera Christi Domini geminam habẽt vim, seu efficaciam, quatenus sunt opera voluntatis increatę sunt causa gratiæ, & salutis nostræ per modũ causæ principalis: siquidem per imperium diuinæ voluntatis omnia, quæ ad nostram salutem spectant, efficienter & potenter perficiuntur, quatenus vero sunt opera volũtatis creatæ, præterquam quòd sunt causæ meritoriæ, sunt etiam causæ efficientes, instrumentales tamen, nostræ salutis & iustificationis. Sentio enim, quòd quotiescunq; Deus vult iustificare hoẽm aut reformare mundum in ordine ad finem supernaturalem, facit hoc mediante volũtate humana Christi Domini. Itaq; sic definio, quòd, quotiescũt que Deus habet hanc uoluntatem, volo iustificare hominem, est ẽt actus uoluntatis Christi Domini, quo vult talẽ hominem iustificare. Et quotiescunque Deus decernit & imperat, quòd talis homo iustificetur, id etiam disponit & ordinat voluntas humana Christi. Quod autem hoc impe-

D. Thom.

Caietanus.

D. Thom.

Soto. Capreo.

D. Thom.

Explicatio propria.

imperium, siue verbum sit causa efficiẽs nostræ iustificationis euidenter comprobatur ex eo, quod est imperium operatorium. Ipse enim dicit & facta sunt, & efficientia huius imperij in hoc versatur, quòd defert anima Christi hoc imperium ad creaturas, & hic cõtactus virtualis, siue spiritualis, sufficit, vt dicatur instrumẽtũ habere verum contactum in rebus, circa quas operatur. Sanè, quẽadmodum si rex omnia disponat per ordinem & imperium Petri, Petrus dicit omnia operari virtute sibi a rege communicata, sic Christus omnia operatur virtute diuinitatis sibi coniunctæ, iuxta illud, ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum. Et iuxta illud; Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montẽ sanctum eius prædicans præceptum eius, Dominus dixit ad me, &c. Secunda huius rei explicatio hæc est. Sicut in verbo diuino continentur Dei ideæ & rationes omniũ rerum, sic in anima Christi & in eius intellectu cõtinentur ideæ, & regulæ, & rationes, quibus renouãdus est mũdus, per quas veluti per instrumenta Christus Dominus omnia restaurat & renouat, non solum secundum diuinitatem, sed etiam secundum humanitatem. Propter quod Christus, secundum quod homo, est causa instrumẽtalis omnis renouationis, & instaurationis. Tertia explicatio Christus secundum quod homo, habet in se virtutem trahendi ad se omnia, & renouandi omnia, veluti magnes habet in se occultam & abditam virtutem trahendi ferrum. Vnde humanitas Christi licèt corporea sit, habet tamen virtutem spiritualẽ ex virtute sibi vnita, & ideo per spiritualem contactum efficaciam & energiam habet, scilicet per fidem, vel fidei sacramentum; secundum illud. Quem proposuit propitiatorem per fidẽ in sanguine ipsius. Arbitror enim, quòd ex Christo Iesu, quẽ tangimus fide vel fidei sacramentis, virtus exit admirabilis ad sanãdum homines & illos illuminandos: quod mysterium a sæculis reconditum, explicat Paulus, dum inquit, Deus qui dixit de tenebris lumen splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationẽ scientiæ claritatis Dei in facie Christi Iesu. In qua sententia significatur, quòd sicut Deus suo imperio lucis naturam creauit, tenebras deleuit, mundum exhilarauit, ipse idẽ Deus pater luminum suauissimus lucem in Christiano pectore fulgurantem desuper infundit, sed hoc in facie Christi Iesu: in quo alludit ad Moysem, de cuius vultu & facie lux emicabat & deriuabat, sic sanè ex facie Christi Iesu exijt lux fulgor, & splendor admirãdæ virtutis & efficaciæ in illis qui contemplantur Christum Iesum per veram fidem, & per charitatem operantem. Sed iam tempus est vt argumenta in contrarium posita confutemus. ¶ Ad primum ex Concilio Tridentino respondetur, quòd patres concilij tãtum commemorarunt causas nostræ iustitiæ certissimas, & quæ extra omnem controuersiam sunt positæ, & quæ ad suum propositum confirmandum satis sufficerent, cæteras vero Theologiæ reconditę considerationes prætermiserunt. Nam certè Christus Dominus non solum operatus est nostram salutem per modũ meriti, sed etiam per modum satisfactionis, per modũ redemptionis, per modum sacrificij, quæ tamen in concilio non commemorantur.

Luc. 22.

Psalm. 2.

Ad primũ argum.

Ad secũm.

¶ Ad secũdum argumentum iam dictum est copiosè & diligenter, vt ego sentio quemadmodum humanitas Christi habeat contactum ad vniuersos homines, qui iustificantur, & ad vniuersa miracula, quæ in Ecclesia Dei magna virtute efficiuntur.

Ad tertiũ.

¶ Ad tertium argumentum respondetur, quòd cũ humanitas sit instrumentum coniunctum diuinitatis, nihil miri est, quòd operetur ad distans nihil in medio imprimendo. Certè Angelus, quoniam est spiritualis substantia, & a corpore non dependens, potest transire de extremo ad extremum sine medio, vt habet sana doctrina, & cũm humanitas Christi operetur omnia charismata per contactum spiritualem, & per verbum operatorium, ut iam a nobis expositum est, non est necesse, quòd aliquã qualitatem aut effectum in medio aere producat.

Ad quartũ

¶ Ad quartum respondetur, quòd nõ est eiusdem mereri & operari per modum causæ efficientis, quando sermo est de causa præcipua & principali. Cæterum quãdo est causa efficiens instrumentaria non est absurdũ concedere, quòd eadem sit causa meritoria quæ a causa principali effectum promereatur, & causa instrumẽtaria, quæ ex dispositione primæ causæ effectum operetur.

Ad quintũ

¶ Ad quintum respondetur, quòd esse causam gratiæ per modum efficientiæ excellentior & sublimior modus causandi est, quàm esse causam per modum meriti. Cuius rei demonstratio hęc est. Nam causare efficienter gratiam est perfectio simpliciter, vnde in Deo inuenitur, causare vero per modum meriti non potest Deo conuenire, vnde non est perfectio simpliciter. Vnde ad argumentum propositum dico istam consequentiam esse inualidam, hæc perfectio communicari potest cunctis creaturis dignis & indignis, illa vero non nisi dignissimis, ergo ista est excellentior & perfectior. Vnio namq; hypostatica verbi diuini potest communicari cunctis creaturis, vt dictum est in materia de incarnatione, vnio vero per gratiam, & per beatitudinẽ non potest communicari, nisi creaturis rationalibus & illis dignissimis, at vnio hypostatica excellentior multo & perfectior est, vt visum est in materia de incarnatione.

Ad sextũ.

¶ Ad sextum argumentum respondetur esse verissimum, quòd hæc veritas difficile intelligatur, at omne eximium & reconditum mysterium rarum est, & difficile habet explicatum. Sed mihi videtur, quòd res aliqua luce, etsi non magna, illustris sit, sed de hoc iterum copiosiori sermo redibit.

Ad confir.

¶ Ad confirmationem iam expositum est, quomodo humanitas quæ est diuinitatis instrumẽtum aliquid operetur in hominibus dum eos iustificat. Nam saltem defert imperium ad creaturas quas iustificat & illuminat.

Ad vltim.

¶ Ad vltimum argumentum respondetur, virtutem quidem diuinam esse causam principalem ad opera miraculosa perficienda, & hoc probant testimonia allata ex diuinis scripturis. Cæterum non est negandum, quin humanitas Christi fuerit causa instrumentaria ad miracula perpetrãda. Et sanè miracula potissimum a Christo edita sunt, vt ostenderet veram esse doctrinam Euangelicam, quam prædicabat, scilicet, se esse verum Deũ, & verum hominem. Et sicut potissimum agens virtute propria erat diuinitas, ita hęc miracula potissimè diuinitatem indicabant, & ostendebant. Atque hic sit finis huius grauissimæ quæstionis.

Vtrũ Chris sit cã præcipua nostræ iustificationis.

¶ Est aliud dubium, vtrum Christus Dominus sit causa præcipua nostræ iustificationis & sanctitatis, causa inquam præcipua licèt secũdaria, quemadmodum homo est causa principalis hominis, licèt non sit primaria, Deus enim primaria est. Pro cuius quæstionis intelligentia considerandum est, hoc differre inter causam principalem, & instrumentalem, quòd causa principalis est cui assimilatur effectus, instrumentali vero causæ nunquam assimilatur effectus. Quæritur ergo, vtrũ Christus secundum quod homo sit numerandus inter causas principales nostræ iustificationis, an vero inter instrumentales? Et videtur, quòd sic causa principalis his argumentis. In primis, Christus secundum quod homo, est vniuersale principium iustitiæ & sanctitatis, vt patet ex illo Ioan. 1. Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis, & de plenitudine eius omnes accepimus; & gratiam pro gratia, ergo est causa præcipua nostræ iustificationis. Deinde causa illa principalis est, & non instrumentaria, cui assimilatur effectus, sed omnes homines, qui gratificantur & sanctificantur assimilantur Christo Domino, iuxta illud Romanorum 8. Quos præscíuit & prædestinauit conformes fieri imagini filij eius. Et ad Philippen. capitu. 3. Reformauit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Certè in gloria animæ ei configurabimur. Deinde, Christus secũdum se, & per essentiam suã est gratus Deo, cæteri vero per participationem, quam ab eo accipiunt, quod videtur significari in illis verbis Euangelij. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Et in illo ad Ephes. 1. Gratificauit nos in dilecto filio suo, ergo est causa præcipua nrę iustitiæ. Probatur consequentia. Nam id, quod est tale

Prim. arg.

Ioan. 1.

Secũdum.

Rom. 8.

Philip. 3.

Tertium.

Ephes. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

per essentiã est causa præcipua cæteris, quæ sunt per participationem. Est aliud argumentum. Nam Christus Dominus habet gratiã & sanctitatem ex propriis, alioquin non satisfeciſſet ex propriis, sed ex alienis, & sic satisfactio eius non ellet de rigore iustitiæ. Itaque habuit gratiam & sanctitatem ex propriis, & causat illã in alijs; ergo est præcipua, & non tantum instrumẽtaria. Probatur consequentia. Nam certe, si aliquod agens ex sese haberet caloré, & causaret in alijs calorem, profectò esset causa principalis caloris, & non instrumentaria tantum. Amplius sic argumentor, causa exemplaris, præcipua est, & inter instrumentales non est numeranda, sed Christi gratia & iustitia est causa exemplaris nostræ iustitiæ, vt pinè constat inter Theologos, ergo est causa præcipua nostræ iustificationis. Iam vero, sacerdotes Christi ministri, qui absoluunt pœnitentes in sacramento pœnitentiæ sunt causæ gratiæ & remissionis peccatorum instrumentales efficientes, ergo oportet vt Christus altiori modo sit causa, quod videtur significari apertè in sactis eloquijs, potissimè in illo, Christus factus est nobis sapientia, iustitia, sanctificatio, & redemptio, id est, fons, autor, & donator iustitiæ, amplius est ergo quam causa instrumentaria.

Quartum.

Quintum.

Sextum.

1. Cor. 1.

Argumẽta in oppositum.

¶ Contrarium probant hæc, quæ sequuntur, argumẽta. In primis, gratia immediatè assimilat animam diuinæ naturæ, ergo homo quatumliber gratus, non est principalis, sed instrumẽtalis causa. Probatur consequentia. Nã causa principalis particularis sibi assimilat immediatè effectum, vt ignis ignem, homo hominem. Deinde idem probatur ex metaphysico principio. Nã quia esse est de essentia solius Dei, vt prima parte habetur quæst. 3. non potest communicari creaturæ, ita vt ipsa sit ratiõe causa essendi, sed omnia immediatè pendẽt a Deo in esse, ergo similiter cum essentia diuina non sit essentialiter, nisi in Patre, & Filio, & Spiritu sancto, nulla creatura potest esse causa præcipua esse supernaturalis, id confert gratia, quod est ad similẽ diuinæ naturæ, sed omnes homines immediatè gratificantur a Sactissima Trinitate, vnde forma baptismi sic habet, baptizantes vos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Præterea, per gratiã voluntas hominis immutatur, ipsa enim est, quæ præparat hominis voluntatem vt bonum velit, secũdum Augustinum libro de natura & gratia ca. vig. simotertio, & libro de gratia, & libero arbitrio cap. 17. voluntatem autẽ immutare solius Dei est, vt ostendit euidenter Diuus Thomas 1.2. quæst. nona, ergo solus Deus causat gratiam tanquam causa principalis, sed hæc gratia non est qualitas actiua, sed est qualitas diuinitus infusa, per quã efficitur homo deiformis & consors diuinæ naturæ, ergo & ipsa Christi anima non agit assimilando sibi passum, ex quo consequens est, quòd per illam non concurrit tanquam causa principalis. Antecedens huius argumenti sic ostenditur. Nam gratia Christi & nostra sunt eiusdem speciei, at gratia nostra non est qualitas actiua, ergo nec gratia Christi. ¶ Vltimò, sic argumẽtor ex autoritate D. Th. qui sæpissimè in suis operibus solum concedit Christo Domino, in quantum homo est, quòd sit causa ministerialis gratiæ, & quòd habeat ministerium excellentiæ. Asserit hoc 3. parte, quæstione 64. articulo 3. & 4. & 1.2. quæstione 112. articulo primo ad primum. & de veritate quæstione 27 articulo 3. & Damascenus libro 3. capitulo 5. scribit quòd humanitas Christi est instrumentum coniunctum diuinitati. ¶ Ad huius rei expositionem est prima conclusio. Solus Deus est causa prima efficiens nostræ iustificationis & gratiæ. Quamobrem sacræ literæ differẽ & aperte Deum illam tribuunt, ad Roma. 7. quos vocauit Deus, hos iustificauit. Et rursus, quis accusabit aduersus electos Dei? Deus qui iustificat? & Psalmista Psalm 83. gratiam & gloriam dabit Dominus. Et Iob. 14. Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? nonne tu qui solus es? & per Isaiam cap. 43. non est absque me Saluator, & per Oseam 13. Saluator nõ est præter me. His articulis edocti dixere illi apud Marc. cap. 2. Quis potest dimittere peccata nisi solus Deus? Et præter scripturas manifestæ sunt rationes. Nã solus ipse potest

Tertium.

D. Auguſt.

D. Thom.

Damaſce.

1. Conclu.

Rom. 8.

Pſal. 83.

Iob. 14.

Iſa 43.

Oſe. 13.

Marc. 2.

offensam aduersus se commissam condonare. Solus ipse in gratiam reducere peccatorem, & sibi reconciliare. Solus ipse potest a reatu pœnæ æternæ absoluere. Solus ipse adoptare in filios & consortes facere diuinæ naturæ, & hæredes regni eiusdem constituere. Excedunt profectò ista vires omnes naturales. Neque satis intelligeret quantum & quam eximium opus sit iustificatio, qui eius aliã causam principalem, quam Deum assignat.

2. Conclu.

¶ Secunda conclusio. Christus solus est causa finalis vltima nostræ iustificationis. Asserit hoc Paulus apertè ad Ephesios ca. 1. cum inquit, prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christũ in ipso in laudem gloriæ gratiæ suæ, si qua gratificauit nos in dilecto filio suo. Et paulò post, in quo etiam nos sorte vocati sumus prædestinati secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ, vt simus in laudem gloriæ eius, qui ante speranimus in Christo. Ipse enim Deus est Alpha & Omega, principiũ & finis omniũ creaturarum, & vt omnia per eum, ita & omnia sunt propter eum, & ipsius gloriæ seruiunt, eamque ob causam Ecclesiasticus dicit; gloria Domini plenum est opus eius. Et in alio loco, omnia propter semetipsum operatus est Dominus. Et Dionysius dicit, omnia in se Deum continere. Et Diuus Paulus ipsissimè repetit illud, quoniã ex ipso, & per ipsum, & in ipso, sunt omnia.

Epheſ. 1.

Eccle. 42.

Pro. 16.

Dionyſ.

3. Conclu.

¶ Tertia cõclusio. Christi anima fuit causa meritoria præcipua nostræ iustificationis & sanctitatis, & non tantum hoc, sed etiam fuit prima causa meritoria, imo solus ipse meruit nobis gratiam, adoptionem, regnum, & gloriam Dei patris de condigno, & de rigore iustitiæ. Pater enim æternus, aut Spiritus sanctus non potuit esse causa meritoria, siquidem mereri est inferioris vel habentis naturam inferiorem, atqui pura creatura non potuit mereri de omni rigore iustitiæ, solus ergo Christus est causa nostræ iustificationis per modum meriti. Dedit enim plusquam debebamus pro peccatis nostris, quia melior fuit vita ipsius, & maius multo bonum, quàm mala fuerunt peccata nostra. Nam vita ipsius vita Dei erat & homonis in finite grati Deo. Et petiit ille iustificationem nostram, & omnia ad eam necessaria dũ reuerentissimè & feruentissimè postulauit remissionem peccatorum nostrorum sanctificationemque, & consummationem, & beatitudinem nostram, & vt vnum essemus per amorem eum ipso, & cũ patre cæleſti. Et dignissimus ipse erat, qui a patre exaudiret, quia innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, excelsior cæliis, & vnicè ab eo dilectus. Digniſſima etiam erant his præmijs obsequia, quæ ipse patri pro eis impertrandis exhibuit. Vnde & Paulus exaudiem eum dicit pro sua pietate & reuerẽtia, cum in diebus carnis suæ preces, & supplicationes pro nobis patri offerret, & autorem eum appellat salutis nostræ, & sanctificare nos asserit, & per passionem consummatum, cõsanter affirmat factum esse obtemperantibus sibi causam salutis æternæ, & per proprium sanguinem æternam redemptionem inuenisse, atque vna sui corporis oblatione consummasse in sempiternum sanctificatos, per vocamenque carnis suæ initiasse nobis viam nouam & viuentem in ipsum cælum, in quod præcursor pro nobis introiit. Et Isaias hoc futurum esse præmium meritorium mortis, orationis & laborum ipsius olim prædixerat his verbis. Si posuerit pro peccato aiam suam, videbit semen longæuum, & voluntas Domini in manu eius dirigetur, pro eo qd laborabit anima eius, videbit, & saturabitur, in scientia sua iustificabit ipse iustus seruos meos multos, & iniquitates eorũ ipse portabit, ideo dispertiã ei plurimos, & fortium diuidet spolia, pro eo quod tradidit in mortem animam suam, & cum sceleratis reputatus est, & ipse peccata multorum tulit, & pro transgressoribus rogauit. Hoc est indubitatum fidei nostræ documentum, & ab Apostolo iterum atque iterum repetitum. Sicut per vnum hominem, Adam scilicet, peccatum intrauit in hunc mundum, & per peccatum mors; ita per vnum hominem Christum iustitia intrauit in hunc mundum, & per iustitiam vita. Sicut per vnius delictũ in pẽs homines, in condẽnationem, sic per vnius iustitiã in omnes homines in iustificationem. Sicut per inobedientiã vnius, peccatores cõstituti sunt multi, ita per vnius obedientiam, quia scilicet factus est obediens vsque ad mortem, mortẽ autem crucis, iusti constituentur multi. Sicut per vnum hominẽ mors, & ita & per vnum hominẽ resurrectio mortuorum. Sicut in Adam omnes moriũtur, ita in Christo omne viuificabuntur, ad Rom. 5. & 1. Corin. 15. Ex his facilè colligitur, quòd quemadmodum primus parens Adã nos suo meritò perdidit, ita merito iustitiæ & obedientiæ Christi omnes reparati & viuificati sumus. ¶ Quarta conclusio. Solus Christus satisfecit iustitiæ vindicatiuę Dei pro peccatis nr̃is. Apud Isaiã est vox Ecclesiæ de Christo. Posuit (inquit) Deus in eo iniquitates omnium nostrum, hoc est, supplicia quæ nos nostris merueramus peccatis. Disciplina pacis nostræ super eum, hoc est, castigationem peccatis nostris debitam, ipse sustinuit pro nobis, per quod nos pacem habemus ad Deum. Item Christus (inquit Petrus) semel pro peccatis nostris est mortuus, iustus pro iniustis, vt nos offerret Deo mortificatos quidẽ carne, viuificatos aũt spiritu, peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignũ, quia supplicium mortis peccatis nostris debitum pertulit in corpore suo, adeò vt ipse per Psalmistam dicat. Quæ non rapui, hoc est, quæ ipse non commerui subtrahẽdo Deo obedientiam, honorem, aut cultum optimo iure ei debita, tunc exsoluebam. Si patiendo soluit pro rapinis, siue peccatis nostris, si supplicia pro peccatis nostris debita pertulit, si supra eum disciplina, qua soler refarciri pax inter offendentem & offensum, ergo Christus reuera satisfecit id, quod iustitia vindicatiua Dei pro peccatis homiũm requirebat. ¶ Quinta propositio. Christus operatus est nostram salutẽ per modum sacrificij. Ipse.n. solus se obtulit sactificium reconciliationis gratum Deo patri. Tradidit (inquit Apostolus) semetipsum pro nobis oblationem & hostiã Deo in odorẽ suauitatis, ad Epheſ. 5. Iterum. Eum qui non nouerat peccatum, hoc est Christum, Deus pro nobis peccatum fecit, id est, hostiam pro peccatis, secũdum communem interpretationem, vt nos efficeremur iustitia in illo. 2. Corin. 5. Iterum. Semel oblatus ad multorum exhaurienda peccata. ¶ Sexta conclusio. Solus Christus reuera liberauit nos a captiuitate, emit, & redemit interposito iusto pretio. In cuius rei probationem sunt hæ scripturæ: Filius hominis venit saluare, quod perierat, & dare animam suam redemptionẽ pro multis, Matt. 20. Item empti estis pretio magno, glorificare & portare Deum in corpore vestro. 1. Corin. 6. Addit beatus Petrus, exprimendo pretium, quo empti sumus. Nõ corruptibilibus (inquit) auro & argento, redẽpti estis de vana vestra cõuersatione paternæ traditionis, sed pretioso sanguine agni immaculati. 1. Pet. 1. Itẽ in cœna vltima, hoc est (inquit Dominus) corpus meũ, quod pro vobis tradetur, alibi, quod pro multis datur. Item, hic est sanguis meus, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. igitur sanguis Christi effusus est per passiones, item corpus Christi traditum in tormẽtũ mortis. Tertiò, anima, hoc est, vita Christi data in redemptionem pro nobis, est pretium, & quidem pretium iustum, quod soluit pro nobis patiendo Christus in cruce, pro nobis (inquã) venũdatis per peccatum & redactis in seruitutem peccati, captiuitatem insuper mortis & dominatum diaboli, quare fuit ibi vera emptio veraque redemptio. ¶ Septima conclusio, Christus secundum quod homo est, est causa efficiens nostræ iustitiæ instrumentalis & ministerialis, habetque in iustificandis hominibus ministerium excellentiæ. Itaque etiam si Christus non haberet exima merita sua, ei conueniret efficere nostra iustificationem, & eum parte ad eam effectiuè concurrere. Vnde sicut miracula efficienter operabatur, & nõ tãtũ meritorie, sic & causabat gratiam & remittebat peccata. Hæc conclusio ex dictis in superioribus liquidò constat.

Rom. 5.
1. Cor. 15.

4. Conclu.

Iſa. 53.

Pſalm. 68.

5. Conclu.

Epheſ. 5.

2. Cor. 5.

6. Conclu.

Matt. 20.
1. Cor. 6.

1. Pet. 2.

7. Conclu.

¶ Sed exponere oportet quo Christus habuit ministerium excellentiæ, & in quo hæc excellentia cõsistat. Certè hæc excellentia, vt ego iudico, in sex consistit. Primũ in hoc, quòd meritũ & virtus passionis Christi operatur in sacramẽtis. Itaq; sacramẽtorũ virtus ab eius passione &

virtute dimanat, non autem ex aliquo reliquorum mini strorum merito. Deinde in hoc, quod in nomine Christi sacramenta celebrantur & sanctificantur, non autem per inuocationẽ alterius ministri. Et ratio est, quòd virtus eiusdẽ passionis per fidem Christi, quam inuocamus, copulatur nobis, secũdum illud Roma. 3. quẽ proposuit Deus propitiatorem per fidẽ in sanguine ipsius. Tertiò, eadem excellentia in hoc consistit, quòd Christus potuit instituere sacramenta. Etenim Christo tanquã regi regni cęlorum competens fuit cuncta remedia ad illum finem prouidere, & sacramenta instituere, quibus non solum per modum meriti, sed etiam per modum efficientiæ gratiam elargiatur. Quarta excellẽtia Christi potestatis est, quòd potest effectum sacramentorum sine ipsis præstare. Quando enim Magdalenæ dixit, remittuntur tibi peccata tua, per illa verba contulit ei gratiam, sicut per illud verbum, epheta, quod est aperire, cæco oculos aperuit. Et sicut per cõsecratoria verba, hoc est corpus meũ, transubstantiatur panis in corpus Christi. Quinta excellentia est, quòd potestatem, & quasi autoritatem habens, animas viuificabat, iuxta illud, data est mihi potestas omnis in cęlo & in terra, accipite Spiritum sanctũ, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Sexta excellentia est, quòd humanitas Christi operatur, vt instrumentum coniunctum diuinitatis, sacramẽta vero vt instrumenta separata, instrumentum autem coniunctum excellentius est, quàm instrumentum separatum. Et quoniam iuxta Diui Dionysij documentum supremum infimi attingit quodammodo supremum, consequens est, quòd humanitas Christi, quæ inter creaturas, quę sanctificant homines suprema est, attingat quodam modo diuinitatis virtutem, quæ est causa principalis iustitiæ & sanctitatis, & sic non solum sit causa instrumentalis, verum etiam quodammodo principalis. Et hoc est, quod dicunt diuini Theologi, quòd Christus secundum quod homo in iustificandis hominibus habet ministerium excellentiæ. Quod vt melius intelligatur constituo octauã cõclusionem. ¶ Christus secundum quod homo est principalis, secundum Deum, causa nostræ iustificationis, secundaria tamen & ministerialis. Nam Deus in hoc elegit, & hac gratia, & prærogatiua honorauit humanitatẽ Christi, vt per Christũ, & in Christo omnia instauraret, & viuificaret. Propter quod dicit Damascen. quòd humanitas Christi est organum quoddam coniunctum diuinitatis. Vnde in scripturis nunc brachium Domini, nũc dextera, nunc manus absolutè nominatur. Et non est organum emortuum & inanime, sicut penicillus aut calamus, sed est organum viuum operãs per proprium intellectum aut voluntatem, atque etiam per propriam virtutem. Istam conclusionem esse veram probant efficaciter, vt ego sentio argumenta in principio posita. Et profectò diuinæ scripturæ, quæ tribuunt Christo etiam secundum quod homo, quòd sit fons, & autor iustitiæ, & gratię, non possunt aptè explicari si dicamus, quòd est causa tantum instrumentaria gratiæ. Idem teneo autoritate Diui Thomæ, qui id expresè docet hoc in loco, scribit enim, quòd anima Christi virtute propria illuminat & gratificat hoĩes, at causa quæ tantum instrumentaria est, nunquam operatur virtute propria, sed quatenus mouetur a principali agente. Idem euidentius docet in 4. distinctione 5. quæstione 2. articulo 2. quæstiuncula 2. his verbis. Duplex est agens, vnum principale, & aliud instrumentale, agens autem principale cum agat sibi simile, oportet, quòd habeat formam, quàm inducat per suã actionem in agentibus vniuocis, vel aliquam nobiliorẽ in agentibus non vniuocis, sed agens instrumentale, nõ oportet, quòd habeat formam, quam inducit, vt disponentem ipsum, sed solum per modum intentionis, sicut de forma scamni in serra patet. Agens autem principale in baptizando est ipse Deus per autoritatẽ, & ipse Christus secundum quod homo, cuius meritum operatur in baptismo, & ex plenitudine diuinę bonitatis & gĩa Christi peruenit gratia ad baptizatũ, sed baptizans est tãtũ agens instrumentale. Vnde nõ refert ad rem sacramẽti peripiẽdam, vtrũm ipse gratiam habeat vel non. Et in solutione

Lucæ. 7.

Matth. 28.
Ioan. 20.

8. Conclu.

D. Thom.

Universidad de Deusto
Biblioteca

primi sic scribit, quòd actio non attribuitur instrumento secundum Philosophum proprie, sed principali agenti. Vnde proprie & per se loquendo, malus minister non est qui mundat, sed Christus, de quo dictum est Ioan. 1. Hic est qui baptizat. Idem consimo efficaci argumento, vt ego iudico. Nam si Christus secùdum quod homo est causa tantum instrumẽtaria gratiæ, sequuntur incõmoda ab omni Theologia abhorrentia, primum non esse necessarium, vt gratos efficiat homines Christus, vt ipse sit gratus. Nam ad causam instrumentariam nõ est necesse, quòd effectus præexistat formaliter in causa. Vnde sacerdos, qui est causa instrumentaria gratiæ, non est necesse, vt ipse sit in gratia vt alios gratos efficiat. Argumẽtum est Diui Thomæ in loco dudum citato. Secundum incommodum sequitur, videlicet quòd gratia causata a Christo in homine iustificato sit melior in dignitate, quàm virtus iustificatiua quæ est in Christo. Quod hoc sequatur patet. Nam instrumentum nunquam operatur effectum ex virtute sua, sed ex principalis agentis virtute, & sic effectus semper procedit perfectior, quàm sit virtus instrumentaria, ita ex non quàm sit virtus principalis agentis. ¶ Ad argumenta in contrarium, ad primum dicendum, quòd licèt gratia sit similitudo diuinæ naturæ, & faciat homines consortes diuinæ naturæ, non est consequens, quòd solus Deus faciat efficienter hanc diuinam similitudinem & pulchritudinem. Homo enim est conditus ad imaginem Dei, at homo generat hominem. Et insuper dicendum, quòd si est similitudo diuini ordinis & pulchritudo Dei similima, efficitur tamen à Dei filio incarnato & infinitè Deo grato, non solùm simili Deo, sed Dei filio vero. ¶ Ad secundum, quod ex principio metaphysicæ deducitur, respondetur, quòd homo cum generat hominem, certè causat esse hominis. Et cũ equus equum producit, esse equi in tenui natura constituit. Cum vero dicitur, quòd esse sit proprius effectus Dei sensus est duplex. Alter est, quòd esse vniuersum solus Deus producit. Alter est, quod ipse solus producit quidquid est necessarium ad esse in rebus naturalibus, ipse solus producit materiam in rebus materialibus, ipse tantum producit formam in rebus supernaturalibus, nõ tamen est sensus, qd creaturæ cum producant res in esse non producant aliquod esse, quod prius non erat. Non est ergo incommodum, quòd Christus producat efficiatque esse supernaturale gratiæ. ¶ Ad tertium quod est difficile, respondetur, quòd cum Christus Deus & homo p humanitatem gratiam causet & sanctitatem, non est cõsequens, quòd creatura aliqua moueat hominis voluntatem. Christus enim Deus est, & inest creaturas non est numerandus. Vel dicatur, & hæc est euidentior argumẽti solutio, quòd Christus secundum quod homo mouet hominis voluntatem mediantibus habitibus infusis gratia & charitate, quæ dona Christus per modum efficientiæ causat. Cum autem voluntas hominis ab habitu sibi inhærente mouetur, ab exteriori principio moueri non censetur. Et hoc modo nullum incommodum est concedere, quòd Christus secundum quod homo moueat hominis voluntatem mediantibus habitibus infusis. Veluti si homo aut Angelus haberet potestatem infundendi mihi habitum scientiæ, non solum me doceret, illuminaret que, sed etiam intellectum moueret mediante habitu scientiæ infuso. ¶ Ad quartum argumentum dicendum est, quòd Christi anima nõ facit homines deiformes & diuinos per gratiam, quæ nõ est qualitas actiua, vt argumentum efficaciter probat, sed per imperium, quo decet nos istum vel illum hominem esse iustificandum, de quo imperio satis multa in superioribus dicta sunt. Vel dicendum est, quòd anima Christi hæc omnia operatur per artem & ideas, quas habet in mente sua ad restaurandum omnia, siue quæ in cœlis, siue quę in terris sunt. ¶ Ad vltimum dicendum est, vsitatum esse & crebrò vsurpatum in doctrina D. Thomæ, quòd omnes creaturæ, quæ mouent motæ dicantur concurrere vt instrumenta diuinitatis, & quoniam Christus ex coniunctione ad diuinitatẽ omnia charismata Spiritus sancti operatur, dicit operari ministerialiter ad facienda miracula. Itaque causa ministerialis apud Diuum Thomam est illa quæ non operatur per auctoritatem primariam, sed operatur ex virtute diuinitatis sibi communicata.

Ioan. 1.

D. Thom.

Ad pri. argu.

Ad scdm.

Ad tertiũ.

Ad quartum.

Ad vltim.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm anima Christi habuerit omnipotentiam respectu pr̃. proprij corporis.

84

AD tertium sic proceditur. Videtur quòd anima Christi habuerit omnipotentiã respectu proprij corporis: Dicit enim Damasce. * in 3. libro q̃ omnia naturalia fuerunt Christo voluntaria: volens enim esuriuit, volens sitiuit, volens timuit, volens mortuus est, &c. Sed ex hoc Deus dicitur omnipotens, quia omnia quæcunque voluit fecit. Ergo videtur quòd anima Christi habuerit omnipotentiam respectu naturalium operationum proprij corporis.

Lib. 3. orth. fid. ca. 20. & 23.

¶ 2. Præterea, In Christo fuit perfectius humana natura quàm in Adam, in quo secundũ originalem iustitiã, quam habuit in innocentiæ statu, corpus habebat omnino subiectũ animæ, vt nihil in corpore posset accidere cõtra animæ volũtatem. Ergo multò magis anima Christi habuit omnipotentiam respectu sui corporis.

¶ 3. Præterea, Ad imaginationem animæ, naturaliter corpus immutatur, & tantò magis, quãtò magis anima fuerit fortis imaginationis, vt in prima parte habitum est. Sed anima Christi habuit virtutem perfectissimã, & quantum ad imaginationem, & quantum ad alias vires. Ergo anima Christi fuit omnipotens in respectu ad corpus proprium.

Sed cõtra est, quod dicitur Hebr. 2. quòd debuit per omnia fratribus assimilari, & præcipuè in his, quæ pertinent ad conditionẽ naturę humanæ. Sed ad conditionem humanæ naturæ pertinet, quòd valetudo corporis, & eius nutritio & augmentum, imperio rationis seu voluntatis nõ subdantur: quia naturalia soli Deo, qui est autor naturæ, subduntur, Ergo nec in Christo subdebantur. Non igitur anima Christi fuit omnipotens respectu proprij corporis.

Respondeo dicendum, quòd sicut dictum est, * anima Christi potest dupliciter cõsiderari, vno modo secundum propriam naturam & virtutem. Et hoc modo sicut non poterat immutare exteriora corpora a cursu & ordine naturę, ita etiam non poterat immutare propriũ corpus a naturali dispositione: quia anima Christi secundum propriam naturam, habet determinatã proportionem ad suum corpus. Alio modo potest considerari anima Christi, secundum quòd est instrumentum vnitum verbo Dei in persona. Et sic subdebatur eius potestati totaliter omnis dispositio proprij corporis. Quia tñ virtus actionis nõ propriè attribuitur instrumẽto, sed principali agenti, talis omnipotẽtia magis attribuitur ipsi verbo Dei, quàm animæ Christi.

Ar. præced.

Ad

Ad primum ergo dicendum, quòd verbũ Damasc. * est intelligendum quantum ad voluntatem Christi diuinam: quia sicut ipse in præcedẽti cap. * dicit, beneplacito diuinę voluntatis permittebatur carni pati, & operari quę propria.

li. 3. c. 15. a med. & ca. 14.

Ad secundum dicendum, quòd non pertinebat hoc ad originalem iustitiam, quam Adam habuit in statu innocentię, quòd anima hominis haberet virtutem trãsmutandi proprium corpus in quamcunque formam: sed quod posset ipsum cõseruare absque omni nocumento. Et hanc etiam virtutem Christus assumere potuisset, si voluisset. Sed cùm sint tres status hominum, scilicet innocentiæ, culpæ & gloriæ, sicut de statu gloriæ assumpsit comprehensionem, & de statu innocẽtię immunitatem à peccato, ita & de statu culpę assumpsit necessitatem subiacẽdi pœnalitatibus huius vitæ: vt infra * dicetur.

q. 14. ar. 2.

Ad tertium dicendum, quòd imaginationi, si fuerit fortis, naturaliter obedit corpus quantum ad aliqua: puta quantum ad casum de trabe in alto posita: quia imaginatio nata est esse principiũ motus localis: vt dicitur 3. de Anima. * Similiter etiam quantum ad alterationem, quę est secundũ calorem & frigus, & alia consequentia: eo quod ex imaginatione consequenter natæ sunt consequi animę passiones, secũdũ quas mouetur cor, & sic per commotionem spirituum, totum corpus alteratur. Alię verò dispositiones corporales, quę non habent naturalem ordinem ad imaginationẽ, non transmutantur ab imaginatione, quantumcunque sit fortis: puta figura manus, vel pedis, vel aliquid simile.

1. 3. de anima. tex. 48. & seq. to. 2.

SVMMA TEXTVS.

1. Conclu. Hebr. 2.

PRima conclusio. Anima Christi secũdum propriam virtutem non habuit omnipotentiam respectu proprii corporis. Patet ex illo, quod dicitur Heb. 2. quod debuit per omnia fratribus assimilari, & præcipuè in his, quæ pertinent ad conditionem naturæ humanæ, sed ad conditionem naturæ humanæ pertinet, quòd valetudo corporis, & eius nutritio, & augmentum imperio rationis seu voluntatis nõ subdãtur, quia naturalia soli Deo, qui est actor naturæ subduntur, ergo anima Christi nõ fuit omnipotens respectu proprij corporis. Deinde probatur. Nam sicut propria virtute non poterat immutare corpora exteriora, ita nec propriũ a naturali dispositione. ¶ Secunda conclusio. Anima Christi secundum quòd est instrumentum verbi, habuit omnipotentiam respectu proprij corporis, verum hoc potius est tribuendum verbo diuino, quam animæ Christi. Quia virtus actionis non propriè tribuitur instrumento, sed principali agẽti.

2. Conclu.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Examinatur. 1. Conclu. D. Thom. Primo arg. Secũdum.

DE prima conclusione est dubium, an vera sit: nam videtur profecto, quod anima Christi habuerit potestatem secundum propriam virtutem ad immutandum proprium corpus. Quod suadeo his argumẽtis. ¶ Primo, anima beata, quæcunque illa sit, habet eiusmodi virtutẽ ad immutandum proprium corpus, ergo & anima Christi. Probatur consequentia, quoniam erat beata. ¶ Secundò, anima Christi secundum propriam virtutem habuit potestatem, vt corpus eius exiret de vtero Virginis clauso, & vt ambularet super aquas, & vt occultaret seipsum transiens per medium turbæ volentis eum lapidare; certè habuit istam virtutem propriam, sicut habuit propriam virtutem, vt exurgeret à mortuis sepulchro clauso, & ingrediendi ad discipulos ianuis clausis, & ascendendi in cœlos & ipsos penetrandi. Quod si dicas diuina dispensatione & miraculo esse factum, quòd licèt anima Christi Domini esset beata, nihilominus istam virtutem non haberet, vt assimilaretur fratribus per omnia, & vt de quolibet statu hominum aliquid acciperet, iuxta doctrinam D. Th. in solut. 2. & denique præcipuè, vt in corpore passibili nostram redemptionem perficeret. Contra hoc tertio sic arguitur. Nam per huiusmodi dispensationẽ quantumlibet iustam, ex causis allegatis, nihil est ablatum animæ Christi de eius virtute & potentia. Quod sic probo. Nam per hoc quòd ignis impeditur a propria operatione, vel per miraculum, vel per contrarium agens, non desinet habere virtutem ad comburendum, & ad propriam operationem, ergo licèt lumen gloriæ & vnio beata animę Christi impediatur per magnum miraculum, ne prodeat in suas operationes, videlicet ne gloria animę redũdet in corpus, & ne illud corpus immutet à naturali sua dispositione, non est negandum, quin habeat virtutem propriam ad immutandum proprium corpus. ¶ Quartò, Anima Christi in hac vita potuit vti sciẽtia infusa vel acquisita sine cõuersione vel cum conuersione ad phantasmata ex eo, quod erat beata, vt dictum est in q. 11. arti. 2. ergò ex eo, quod erat beata habuit dominium & potestatem supra suum corpus. Consequentia probatur. Nam intelligere per conuersionem ad phantasmata, est naturale animæ, eo quod in hac vita mortali est alligata corpori & non plenè ei dominatur. ¶ In oppositum est, quòd facere miracula non competit animæ Christi secundum propriam virtutem, vt dictum est in præcedenti articulo, sed immutare corpus à sua naturali dispositione & transformare illud in quamcunque formam & figurã est grande miraculum, ergò non cõuenit animæ Christi sm propriã virtutẽ. ¶ Item alias sequitur, quòd corpus Christi esset impassibile ante resurrectionem, & quòd esset mortuum miraculosè. Pro expositione, Durandus in 3. distin. 14. q. vltima, & Dyonisius Cartusiẽsis, & alij iuniores tenent, quòd anima Christi habet maiorem virtutem ad immutandum corpus proprium a naturali dispositione sua, quam anima cuiuscunque viatoris. Alij vero dicunt & existimant, se introducere opinionem probabilem, q̃ anima Christi Domini habuit eiusmodi virtutem diuinam & admirandam, sed tamẽ dicunt fuisse impeditam ex diuina dispensatione & miraculo. ¶ Sed in oppositum est sententia Diui Thomæ expressa, vt patet euidenter in prima conclusione, quam esse veram sic probo. Certè animæ beatorum habent magnam potentiam super corpora sua, qua etiam via est aliquando anima Christi, vt ambulando super aquas occultando se, & in tranfiguratione, cum resplenduit facies eius sicut Sol. Sed diuersa ratione. Nam animę aliorum beatorum habent corpus gloriosum & impassibile, Christus vero secundum dispensationem habuit corpus mortale, atq; passibile, & ideo nõ habuit tantam potestatem supra corpus suum, atque habent aliæ beatorum hominum animæ. Itaque præsupposito illo primo & maximo miraculo, per quod a principio incarnationis factum est, ne gloria animę redundaret in corpus, erat maximum miraculum, quòd anima Christi haberet virtutem ad immutandum propriũ corpus. Vnde, quando vtebatur agibilitate ambulãs super aquas, erat miraculum, ad quod anima Christi concurrebat tantum instrumentaliter. Similiter, quando nascebatur ex virgine sine corruptione clauso matris vtero, atq; etiam fulgor corporis Christi in tranfiguratione fuit miraculosus, quoniam habebat corpus corruptibile & passibile, vt docet Diuus Thomas infrà q. 46. Cæterum, quòd resurgeret ex mortuis sepulcro clauso miraculum non fuit, quoniã corpus eius iam erat gloriosum & impassibile. Profecto ex sola visione diuinæ essentiæ non habet anima virtutem ad immutandum proprium corpus à naturali sua dispositione, vt patet in Paulo & Moyse, qui in cor-

Tertium.

Quartum.

Expositio quæstionis. Durandus. D. Dyony.

D. Thom.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad primū arg. Ad secūm. Ad tertiū. Ad quartum.

in corpore mortali viderunt diuinā essentiam. ¶ Ad argumenta, ad primum iam dictum est. ¶ Ad secūdum respondetur, iam esse expositum, quomodo anima Christi cōcurrebat ad hæc opera, vt instrumentum verbi diuini. ¶ Ad tertium respondetur, quòd per illam dispensationem nihil est ablatum animę Christi, quod antea habuerit. Nam nunquam habuit propriam virtutem ad immutandum corpus proprium passibile à sua naturali dispotione. ¶ Ad quartum respondetur, quòd Christus Dominus habuit conditiones comprehensoris maximè ex parte animæ intellectiuæ, & ideo ad operationes animæ intellectiuæ habuit virtutem propriam, cæterum ex parte corporis habuit conditiones viatoris, & ideo non habuit proprium virtutem ad immutandum proprių corpus. Denique dico his omnibus argumentis, quod etiā si sufficienter probarent animam Christi habere tantam potestatem supra corpus suum, atque habent animę aliorum beatorum, non tamen legitime probarent, quod haberet omnipotentiam respectu proprij corporis. Nam animæ beatæ, quanquam habent magnam potentiam, non tamē habent omnipotentiam respectu suorum corporum. Non enim possunt immutare figuram vel formam pedis aut manus, &c.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm anima Christi habuerit omnipotentiam respectu exequutionis suæ voluntatis.

58 AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd anima Christi non habuerit omnipotentiam respectu exequtionis propriæ voluntatis. Dicitur enim Marc.7. quòd ingressus domum, neminem voluit scire, & non potuit latere. Non ergo potuit in omnibus exequi propositum suæ voluntatis.

P.p.q. 14. art. 12.

¶ 2. Prętereà, Præceptum est signum voluntatis: vt in Prima parte dictum est.* Sed Dominus quędam facienda præcipit, quorum contraria acciderunt: dicitur enim Mat.9. quòd cęcis illuminatis, comminatus est Iesus dicēs, Videte ne quis sciat: illi autem euntes, diffamauerunt illum per totam terram illam. Nō ergo in omnibus potuit exequi propositum suæ voluntatis.

¶ 3. Prętereà, Id quod potest aliquis facere, nō petit ab alio. Sed Dominus petiuit a Patre, orādo illud quod fieri volebat: dicitur enim Luc.6. q exijt in mōtem orare, & erat pernoctans in oratione Dei. Ergo non potuit exequi in omnibus propositum suę voluntatis.

In li.q. ex nouo test. qui incipit Deus quidem perfectus est q. 77. in princip. tom. 4.

Sed contra est, quòd dicit Auguſt.* in libro de Quæstionibus veteris & noui testamenti: Impossibile est, vt Saluatoris voluntas non impleatur: nec potest velle, quod scit fieri non debere.

Respōdeo dicendum, quòd anima Christi dupliciter aliquid voluit. Vno modo quasi p se implendum. Et sic dicēdum est, quòd quicquid voluit, potuit: non enim conueniret sapiētię eius, vt aliquid vellet per se facere, quod suę virtuti non subiaceret. Alio modo voluit aliquid, vt implendum virtute diuina sicut resuscitationem proprij corporis, & alia huiusmodi miraculosa opera. Quæ quidem non poterat propria virtute, sed secundum quod erat instrumentum diuinitatis: vt dictum est.*

ar. 1. huius quæst.

Ad primum ergo dicendum, quòd sicut Augustin.* dicit in libro de Quæstionibus vetteris & noui Testamenti. Quod factum est, hoc voluisse dicendus est Christus. Aduertendum est enim, q illud in finibus gestum est Gentilium, quibus adhuc tempus prædicandi non erat: vtrò tamen venientes ad fidem, non suscipere, inuidiæ erat. A suis ergo noluit prędicari, requiri autē se voluit, & ita factum est. Vel potest dici, quòd hæc volūtas Christi non fuit de eo, quod per eam fiēdum erat, sed de eo, quod erat fiēdum per alios: quod non subiacebat humanę volūtati ipsius. Vnde in Epistola* Agathonis Papę, quę est recepta in sexta Synodo, legitur, * Ergone ille omnium Conditor ac Redemptor, in terris latere volens non potuit, nisi hoc ad humanam eius voluntatem, quam temporaliter est dignatus assumere, redigatur.

li. & c. citatis in arg. sed cōtra.

Quę habetur in 6. Synod. general. Cōstit. a med. illius in actione 4. * recepta & in 8. actione 6. synogener. & lecta fuit in actio. 4. * li. 19. ca. 18. post medium.

Ad secundum dicendum, quòd sicut Greg.* dicit 19. Mor. per hoc, quòd Dominus pręcepit taceri virtutes suas, seruis suis se sequentibus exēplum dedit, vt ipsi quidē virtutes suas occultare desiderent: & tamen ut alij eorum exemplo proficiant, prodantur inuiti. Sic ergo pręceptū illud designabat uolūtatem ipsius, qui humanam gloriam refugiebat: secundum illud Ioannis octauo, Ego gloriam meam nō quęro. Volebat tamē absolutè prętertim secundum diuinam uoluntatē, ut publicaretur miraculum factum, propter aliorum utilitatem.

Ad tertium dicendum, quòd Christus orabat & pro his, quæ uirtute diuina fienda erat, & pro his etiam, quæ humana uoluntate erat facturus, quia uirtus & operatio animæ Christi dependebant à Deo, qui operatur in nobis uelle & perficere: ut dicitur Philippen. 2.

SVMMA TEXTVS.

1. Conclu. PRima conclusio. Quidquid voluit per se adimplēdū, potuit, propria virtute, vel naturali, vel gratuita. Probatur hęc cōclusio ex illo, quòd dicit Aug. in libro de quęst. veteris & noui testamenti. Impossibile est, vt Saluatoris voluntas non impleatur, nec potest velle, quod scit fieri non debere. Secundo probatur, quia indecens fuisset sapientiæ suæ, si aliquid voluisset, & non potuisset efficere.

D. Augustin.

2. Conclu. ¶ Secunda conclusio. Quidquid voluit faciendum diuina virtute, potuit facere instrumentaliter, vt instrumētum verbi, vt patet de operationibus miraculosis quas facere non poterat propria virtute, sed secūdum quod erat instrumentum diuinitatis.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Vtrūm alia Christi voluerit aliquid volūtate efficaci, quod adimpleatur non fit. Prim. arg. Mare. 7. Secūdum, Agatho.

IN hoc articulo est dubium difficile, an anima Christi voluerit voluntate absoluta & efficaci aliquid faciendum per alios, quòd tenera executioni non sit mandatū. Partem affirmatiuam sustinet hic Diuus Thomas in solutione secunda primi argumenti. Et probat primo ex testimonio Marci cap. 7. vbi sic legitur. Ingressus Christus domum voluit neminem scire, & non potuit latere. Secundò probat ex definitione Agathonis Pontificis, qui in

in quadam epistola approbata in sexta Synoda generali actione 4. & 8. refert hoc ad volūtatem Christi humanā, vt est distincta a diuina & increata, ergo intelligitur de voluntate Christi humana efficaci & absoluta, nam si intelligeretur de voluntate antecedenti (vt loquuntur Theologi) probatio Agathonis esset manis. Nam commune est voluntati diuinæ & humanæ, quòd contra voluntatē antecedentem agatur. ¶ Tertiò, anima Christi volebat vt homines non peccarent, & vt peccatores conuerterēntur, ar non fiebat. ¶ Propter hæc argumenta Caietanus hic cōstanter assumat, non esse incōmodum concedere, animam Christi aliquid voluisse per alios efficiendum absoluta & efficaci voluntate, quod reuera factum non est, sci licet, volebat, vt hominies non peccarent, peccabant tamen. Quod si dicas, ergo anima Christi permittebat peccatum, quod cauere poterat. Respondetur negando consequentiam. Nam nō erat in potestate animę Christi cohibere peccatum contra voluntatem peccantis. Loquor de potestate ex propria virtute naturali vel gratuita, secus est de potestate instrumentaria. In oppositum sunt grauissima argumenta.

Tertium. Caietan.

Ad arg. in contrariū. Prima arg. Secūdum.

¶ Primum sic habet. Voluntas animæ Christi est volūtas Dei, nam actiones sunt suppositorum, ergo semper impletur si est efficax & absoluta.

Tertium.

¶ Secundò, Christus Dominus euidenter videbat voluntatem diuinam esse deseruiatam, ad hoc, vel ad illud, ergo non poterat velle, nisi quod nouerat Deum velle. Probatur consequentia. Nam hoc habent viuersi beati. ¶ Tertiò probatur, alioquin esset contrarietas voluntatum in Christo, si aliud vellet quatenus homo, & aliud quatenus Deus; quod esse fallsum demonstrabitur infrà quæst. 18. ¶ Item voluntas efficax & absoluta semper impletur in omnibus beatis, ergo & in Christo. Prætereà voluntas efficax & absoluta animæ Christi semper fuit conformis diuinæ voluntati, quæ semper impletur, ergo. ¶ Vltimò, si absolutè volebat anima Christi aliquid fieri, & poterat hoc facere vt instrumentum diuinitatis, ergo hebat, est ergo euidens contradictio, quòd Christus aliquid vellet efficaciter & non fieret.

Quartum.

Vltimum.

Expositio dubitationis propositæ.

¶ Pro expositione dico primò: vniuersa, quæ voluit anima Christi, voluntate efficaci, vt fierent virtute diuina, mandata sunt executioni. Probatur, nam Christus non potuit vellet quòd sciebat fieri non debere. Hoc enim esset maxima imperfectio. Idem patet. Nam eiusmodi voluntas semper fuit conformis diuinæ voluntatis beneplacito, quæ semper adimpletur. Hanc sententiā comprobat D. Aug. in libro quæst. veteris & noui testamenti q. 77. Secundò dico, voluntas animę Christi conditionalis & inefficax, quæ vocatur velleitas, non semper est adimpleta. Patet de illa, qua voluit, vt transiret calix passionis ab ipso, & de illa, qua voluit, omnes homines saluos fieri. Nec est mirum, quòd huiusmodi voluntas Christi non semper sit adimpleta. Nam & huiusmodi voluntas & diuina, & increata, non semper adimpletur, vt demonstrat D. Th. 1. p. q. 19. ar. 6. Dico tertiò, probabile est, quòd anima Christi voluerit voluntate efficaci aliquid efficiēdū per alios, quòd reuera non est executioni mandatum. Hoc probant argumenta facta pro parte affirmatiua quæstionis. Dico quartò. Probabilius est, quòd omnis voluntas efficax animæ Christi, in faciendis per ipsum vel per alios, semper fuit impleta. Hoc probant argumenta facta pro parte negatiua quæstionis, quæ certe fuit probabiliora. ¶ Ad argumenta alterius partis respondetur. Ad primum dicendum quòd ille locus habet varias expositiones Canonicas. Prima est D. Augu. quam adducit D. Tho in solutione ad primū, quæ optima est. Secunda est, vt sit sensus de voluntate consequenata & inefficaci, & hoc modo explicat similem sententiam ex Mat. ca. 9. D. Gregor. lib. 19. moralium ca. 18. Tertia expositio, vt sit sensus negationem voluit scire, id est, habuit te atq; si nollet. Caieta. sumpsit hunc locum dicit, quòd in his verbis non significatur impotentia Iesu, sed impotentia silentij, id est, non potuerit tacere. ¶ Ad secundum facilè respōdetur, quòd illa expositio Agathonis est tantum probabilis, non necessario cogens. Etiam ille locus, vt dictum est, habet varias expositiones, ex quibus colligitur verissimè, quòd tunc uoluntas humana Christi fuit impleta. Secundò respondetur & nota solutionem, quòd differt inter diuinā volūtatem, & humanam Christi, quòd ea, quæ Deus uult uoluntate antecedenti, potest perficere propria virtute, sed ea, quę Christus vult volūtate humana antecedenti, non semper potest perficere propria virtute. Et in hoc cōsistit differētia assignata ab Agathone Pontifice, quomodo voluit latere, & non potuit, nisi referatur ad volūtatē humanam. Ecce tribuitur voluntati humanę, quod voluerit & non potuerit. Et hæc est mens D. Thomæ, & Caietani. Nunquam enim asserunt illi, quòd voluntas efficax animæ Christi non fuerit impleta. ¶ Ad tertium respondetur, quòd illa omnia, quæ ibi commemorantur volut anima Christi voluntate conditionali, & ineffacį, quæ non semper adimplętur.

Ad tertiū argum.

QVAESTIO XIIII.

De defectibus corporis assumptis à filio Dei, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de defectibus, quos Christus in humana natura assumpsit. Et primò de defectibus corporis, secundò de defectibus animæ.

¶ Circa primum quæruntur quatuor,
¶ Primò, vtrùm filius Dei assumere debuerit in humana natura corporis defectus.
¶ Secundò, vtrùm assumpserit necessitatem his defectibus subiacendi.
¶ Tertiò, vtrùm hos defectus contraxerit.
¶ Quartò, vtrùm omnes huiusmodi defectus assumpserit.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm filius Dei in humana natura assumere debuerit corporis defectus.

86 AD primum sic proceditur. Videtur quòd filius Dei non debuerit assumere humanam naturam cum corporis defectibus. Sicut enim anima vnita est personaliter verbo Dei, ita & corpus. Sed anima Christi habuit omnimodam perfectionem & quantum ad gratiam, & quantum ad scientiam: vt suprà dictum est,* Ergo etiam corpus eius debuit esse omnibus modis perfectum, nullum in se habens defectum.

3. di. 15. q. 1. arti. 1. & di. 22. q. 2. ar. 1. q. 1. c. & 4. cōtra c. 55. 11. & opusc. 3. ca. 42. & 47.

q. 7. ar. 9. & q. 9. arti. 1.

¶ 2. Prętereà, Anima Christi videbat verbum Dei ea visione, qua Beati vident (vt suprà dictū est*) & sic anima Christi erat beata. Sed ex beatitudine animę glorificatur corpus: dicit enim Augustinus* in Epistola ad Dioscorum. Tam potēti natura Deus fecit animā, vt ex eius plenissima beatitudine redundet etiam in inferiorē naturā, quod est corpus, nō beatitudo, quę fruētis & intelligentis

q. 9. arti. 2.

Epist. 56. nō multū ante med. tomo 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

telligentis est propria, sed plenitudo sanitatis, id est, incorruptionis vigor. Corpus igitur Christi fuit incorruptibile, & absque omni defectu.

¶ 3. Præterea, Pœna consequitur culpam: sed in Christo non fuit aliqua culpa: secundum illud primę Pet. 2. Qui peccatum nō fecit. Ergo nec defectus corporales, qui sunt pœnales, in eo esse debuerunt.

¶ 4. Præterea, Nullus sapiens assumit id, quod impedit ipsum à proprio fine. Sed per huiusmodi defectus corporales, multipliciter videt impediri finis Incarnationis. Primò quidem, quia propter huiusmodi infirmitates, homines ab eius cognitione impediebantur: secundum illud Isa. 53. Desideravimus eū despectū & nouissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatē, & quasi absconditus est vultus eius & despectus: vnde nec reputauimus eum. Secundò, quia sanctorū Patrum desiderium non videtur impleri: ex quorum persona dicitur Isaię 51. Consurge, consurge, induere fortitudinem, brachium Domini. Tertiò, quia cōgruentius per fortitudinem, quàm per infirmitatem, videbatur & potestas diaboli posse superari, & humana infirmitas posse sanari. Non ergo videtur conueniens fuisse, quòd filius Dei humanam naturam assumpserit cū corporalibus infirmitatibus, siue defectibus.

Sed contra est, quod dicitur Hebr. 2. In eo, in quo passus ipse est & tentatus, potēs est & eis, qui tētātur, auxiliari. Sed ad hoc venit, vt nos adiuuaret: vnde & Dauid dicebat, Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxiliū mihi. Ergo conueniens fuit, vt filius Dei carnem assumpserit, infirmitatibus humanis subiacentem, vt in ea possit pati & tentari: & sic auxilium nobis ferre.

Respondeo dicendum, conueniens fuisse, corpus assumptū à filio Dei humanis infirmitatibus & defectibus subiacere, & præcipuè, propter tria. Primò quidē quia ad hoc filius Dei carne assumpta, venit in mundum, vt pro peccato humani generis satisfaceret. Vnus autē pro peccato alterius satisfacit, dum pœnam pro peccato alterius debitam, in se suscipit. Huiusmodi autem defectus corporales, scilicet mors, fames, sitis, & huiusmodi, sunt pœna peccati, quod est in mūdū per Adā introductum: secundum illud Roma. 5. Per unū hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors. Vnde conueniens fuit quantum ad finem Incarnationis, quòd huiusmodi pœnalitates in nostra natura susciperet uice nostra secūdum illud Isaiæ 55. Verè languores nostros ipse tulit. Secundò propter fidē Incarnationis astruēdam. Cùm enim natura humana non aliter esset nota hominibus, nisi prout huiusmodi corporalibus defectibus subiacet, si sine his defectibus filius Dei humanam naturam assumpsisset, uidere tur non fuisse uerus homo, nec ueram carnem habuisse, sed phantasticam, ut Manichęi posuerunt, Et ideo ut dicitur Phil. 2. Exinaniuit semetipsum formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuētus ut homo. Vnde & beatus Thomas per aspectum uulnerum est ad fidē reuocatus, ut dicitur Ioan. 20. Tertiò, propter exemplum patientię, quod nobis exhibet, passiones & defectus humanos fortiter tolerādo, unde dicitur Hebr. 12. Sustinuit à peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem, vt non fatigemini, animis uestris deficientes.

Ad primum ergo dicendum, quòd satisfactio pro peccatis alterius, habet quidē quasi materiā pœnas, quas aliquis pro peccato alterius sustinet: sed pro principio habet habitum animæ, ex quo inclinatur ad uolendum satisfacere pro alio, & ex quo satisfactio, efficaciam habet. Non enim esset efficax satisfactio, nisi ex charitate procederet: ut infrà dicetur. * Et ideo oportuit animam Christi & perfectam esse, quantum ad habitus scientiarū & uirtutum, ut haberet facultatem satisfaciēdi: & quòd corpus eius esset subiectum infirmitatibus, ut ei satisfactionis materia non deesset. Vt infr. dicetur in materia de satisf.

Ad secundum dicendum, quòd secūdum naturalem habitudinem, quæ est inter animam & corpus, ex gloria animę, redundat gloria ad corpus. Sed hęc naturalis habitudo in Christo subiacebat voluntati diuinitatis ipsius: ex qua factum est, quòd beatitudo remaneret in anima, & nō deriuaretur ad corpus, sed caro pateretur, quę conueniunt naturę passibili, secūdum illud quod Damasc. * dicit, quòd beneplacito diuinę uolūtatis, permittebatur carni pati & operari quæ propria. Ii. 3. c. 15. a med. & ca. 14.

Ad tertium dicendum, quòd pœna semper sequitur culpam actualem uel originalem: quādoque quidem eius qui punitur: quandoq; autem alterius, pro quo ille, qui pœnas patitur, satisfacit. Et ita accidit in Christo, secundum illud Isa. 53. Ipse uulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra.

Ad quartum dicendū, quòd infirmitas assumpta à Christo nō impediuit finem Incarnationis, sed maximè promouit, ut dictum est. * Et quanuis per huiusmodi infirmitates abscōderetur eius diuinitas: manifestabatur tamen humanitas, quæ est uia ad diuinitatem perueniendi: secundum illud Romano. 5. Accessum habemus per Iesum Christum ad Deum. Desiderabāt autem antiqui Patres in Christo, non quidem fortitudinem corporalem, sed spiritualem, per quam & diabolum uicit, & humanam infirmitatem sanauit. In cor. arti.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio est affirmatiua. Probaturque ex illo, quod dicitur Hebræo. 2. in eo, in quo passus est, & tētatus potens est & eis, qui tētantur, auxiliari, sed ad hoc venit, vt nos adiuuaret. Vnde & Dauid dicebat. Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi, ergo conueniens fuit vt filius Dei carnem assumpserit, infirmitatibus humanis subiacentem, vt in ea posset pati & tentari, & sic auxilium nobis ferre. Itaque conueniens fuit corpus assumptum a filio Dei, humanis infirmitatibus, & defectibus subiacere. Primò, quia filius Dei venit in mūdum, vt satisfaceret pro peccatis hominum, tunc autem quis satisfacit pro peccato alterius, cum in se pœnam illius suscipit. Vnde conueniens fuit Christum suscipere languores nostros, vice nostra in proprio corpore. Secūdò, propter fidem incarnationis astruendam. Quia natura humana nota non fuisset, nisi corpus eius corporalibus defectibus esset subiectum. Vnde ad Phil. 2. dicitur, exinaniuit semetipsum, &c. Tertiò, propter exemplum patientiæ, quod nobis exhibuit, passiones & defectus humanos fortiter sustinendo, vt dicitur Hebr. 12. Sustinuit à peccatoribus, &c. Conclusio. Hebr. 2. Philip. 2. Hebræ. 12.

EXPOSITIO ARTICVLI.

D. Thom. Hic articulus in sequentibus exactius explanabitur, nunc tantum obseruandum est, quòd D. Thom. in solutione primi habet vnam sententiam, quæ indiget expositione. Scribit enim, quòd satisfactio Christi non esset perfecta nisi procederet ex charitate. Et ideo oportuit animam Christi fuisse perfectam, quantum ad habitus scientiæ & virtutum, vt haberet virtutem satisfaciendi. Contra hoc est, quod diximus supra q. 1. art. 2. & q. 7. in principio, quòd sufficiebat gratia vnionis ad satisfaciendum. Ad hoc dico, quòd D. Thomas hic loquitur secundum legem ordinariam. Nam Deus voluit, quòd omnis operatio cuiuslibet hominis meritoria esset informata charitate, & sic fuit in Christo, alioquin de potētia absoluta, bene poterat sine gratia & charitate satisfacere, quia suppositum erat gratum. Secundo dico, quòd intelligit D. Tho. illud requiri ad opus, vt esset meritorium absolute & formaliter ex parte principij proximi, quod est ipsa voluntas humana, & non solum esset meritoria ratione diuini suppositi. Vnde operatio animæ Christi habuit esse meritorium formaliter & moraliter ex gratia habituali, infinitatem autem & ex rigore iustitiæ, habuit ratione suppositi diuini. Vide reliqua in litera D. Tho. & omnia argumenta, quæ sunt optima ad concionandum.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtùm Christus necessitatem his defectibus subiacendi assumpserit.

87 Infr. q. 15. arti. 5. 1. & 3. di. 3. q. 1. arti. 2. q. 1. cap. fin.

AD secundum sic proceditur. Videtur quòd Christus non necessitate his defectibus subiacuerit. Dicit enim Isa. 53. Oblatus est, quia ipse voluit, & loquitur de oblatione ad passionem. Sed voluntas opponitur necessitati. Ergo Christus non ex necessitate subiacuit corporalibus defectibus.

¶ 2. Præterea, Damasc. * dicit in 3. lib. Nihil coactum in Christo consideratur, sed omnia voluntaria. Sed quòd est voluntarium, non est necessarium. Ergo huiusmodi defectus nō fuerunt ex necessitate in Christo. I. 3. ca. 20. in fine.

¶ Præterea, Necessitas infertur ab aliquo potentiori. Sed nulla creatura est potentior, quam anima Christi, ad quam pertinebat proprium corpus conseruare. Ergo huiusmodi defectus seu infirmitates non fuerunt in Christo ex necessitate.

Sed contra est, quòd Apost. dicit Rom. 8. Misit Deus filium suū in similitudinem carnis peccati. Sed conditio carnis peccati est, quòd habeat necessitatem moriendi & sustinendi alias huiusmodi passiones. Ergo talis necessitas sustinendi hos defectus fuit in carne Christi.

Respondeo dicendum, quòd duplex est necessitas. Vna quidem coactionis, quæ fit ab agēte extrinseco. Ex hęc quidem necessitas contrariatur & naturę & voluntati: quorum vtrūque est principium intrinsecum. Alia autem est necessitas naturalis, quæ consequitur principia naturalia, puta formam, sicut necessarium est ignem calefacere: vel materiam, sicut necessarium est corpus ex cōtrarijs compositum dissolui. Secundū igitur hāc necessitatem, quę consequitur materiam, corpus Christi subiectum fuit necessitati mortis & aliorum huiusmodi defectuū: quia sicut dictum est, * beneplacito diuinæ voluntatis, carni Christi permittebatur agere & pati quæ propria. Hęc autem necessitas causatur ex principijs humanę naturę, vt dictum est. * Si autem loquamur de necessitate coactionis, secundum quidem quod repugnat naturę corporali; sic, iterum corpus Christi, secūdum cōditionem proprię naturæ, necessitati subiacuit & claui perforantis, & flagelli percutientis. Secundum verò quod necesitas talis repugnat voluntati, manifestum est quòd in Christo non fuit necesitas horum defectuum, neque per respectum ad diuinam voluntatem, neque per respectum ad voluntatem humanam Christi absolutè, prout sequitur rationem deliberantem, sed solum secundum naturalem motum voluntatis, prout scilicet naturaliter refugit mortem, & etiā corporis nocumenta. Art. præce. ad 2. In isto art.

Ad primum ergo dicēdum, quòd Christus dicitur oblatus, quia voluit & voluntate diuina, & voluntate humana deliberata: licèt mors esset cōtra naturalem motum voluntatis humanæ, ut Damascę. * dicit. * I. 3. c. 23. & 24.

Ad secundum patet responsio ex dictis. †

Ad tertium dicendum, quòd nihil fuit potentius, quàm anima Christi absolutè: nihil tamen prohibet aliquid fuisse potentius, quantū ad hūc effectum: sicut clauus ad perforandum. Et hoc dico, secundum quod anima Christi consideratur secundum propriam naturam & uirtutem. In cor. art.

SVMMA TEXTVS.

PRima conclusio secundum necessitatem, quæ consequit ad principia naturalia corpus Christi fuit subiectum necessitati mortis, & aliorum defectuum similium. Hæc conclusio probatur ex illo, quod Apostolus dicit Roma. 8. Misit Deus filium suum in similitudinem carnis peccati: sed conditio carnis peccati est, quòd habeat necessitatem moriendi, & sustinendi alias huiusmodi passiones, ergo talis necessitas sustinendi huiusmodi defectus fuit in carne Christi. Deinde probatur. Quia necessitas horum defectuum causatur ex principijs carnis humanæ, vnde permittebatur ei agere, & pati, quæ erant ei propria. 1. Conclu. Roma. 8.

¶ Secunda cōclusio. Christus subiacuit necessitati coactionis repugnantis naturæ corporeæ secundum eius cōditionem naturalem, vt patet in clauo perforante, & in flagello percutiente. 2. Conclu.

¶ Tertia conclusio. Christus non subiacuit necessitati coactionis repugnantis voluntati diuinæ, aut voluntati humanę deliberatæ, quamuis voluntas humana secundum motum naturalem refugiebat mortem, & cætera mortis nocumenta. 3. Conclu.

EXPO-

Universidad de Deusto
Biblioteca

EXPOSITIO ARTICVLI.

Expositio quatuor dubiorum.

IN hoc articulo occurrunt quatuor rationes dubitandi. Prima, nam si Christus vt Deus & vt homo voluit mori, ergo occidentes ipsum non peccabant, siquidem faciebant, quod Deus volebat. Certè Abraham volendo occidere filium suum Isaac non peccabat, quia faciebat, quod Deus volebat. Secunda ratio dubitandi est, an tormenta, quę Christus patiebatur essent contra eius voluntatem. Nam de hoc magnopere dubitat Caietanus in presenti articulo. Tertia ratio dubitandi est, contra primam conclusionem ex Scoto apud Capreolum in 3. dist. 16 conclusione 3. Sic arguit Scotus, illud quod conuenit alicui per miraculum, non conuenit ei naturaliter & necessario vt planè constat: sed passibilitas corporis Christi conuenit ei per miraculum, ergo. Probatur minor. Nam quòd corpus coniunctum animæ beatæ non sit gloriosum & impassibile miraculum est. Et certè grande miraculum est in Christo Domino, quòd gloria animę non redundaret in corpus. Quarta ratio dubitandi est, nam sancti patres videntur asserere planissimè, quòd Christus non verè doluit, non verè timuit, & quod non suscepit necessitatem subiacendi his defectibus. Videtur hoc asserere D. Augustinus super Psalm. 21. in enarratione secunda exponens illud, longe à salute mea, &c. Consimilem sententiam habet in Epistola. 120. capitu. 6. & super Psalm. 103. D. Hilarius vehementer affirmat istam sententiam super Psalm 53. & 68. & Canone. 31. in Matthæum & in libro 10. de Trinitate longam de hac re texuit disputationem D. Hieronymus videtur consentire Hilario libro 4 in Matthæum exponens initium capitis. 26. Iustinianus Imperator vir alioquin catholicus sic adhæsit huic dogmati, quòd ipsum imperiali edicto præcepit à sacerdotibus publicè doceri, & ab vniuersa plebe firmiter credi, Christum, scilicet, Dominum corpus impassibile sumpsisse, & defectus corporis non suscepisse. Testis huius rei est Euagrius libro 4. historiæ Ecclesiasticę capitulo 39. & Nicephorus libro 17. capit. 29. & duobus sequentibus.

Caietan.

Scotus. Capreol⁹.

Auguſt.

Hilar.

Hierony.

Iuſtinian.

Euagrius. Nicephor.

Ad primū dubium.

¶ Ad hæc dubia suo ordine respondetur. Ad primum respondetur, quòd Christus voluit suam passionem, sicut & Deus voluit, sed non voluit iniquam actionem Iudæorum, propter quòd à crimine non excusantur. Itaque Christus voluit pati mortem, sed non voluit, vt alij inferrēt, & ideo inferentes à scelere nō excusantur.

Ad ſecundum dubium.

¶ Ad secundam dubitationem respondetur, quòd tormenta, quę Christus Dominus patiebatur, absque dubio erant contra motum voluntatis naturalem, quo naturaliter refugit mortem, & corpotis nocumenta: sed non erant contra voluntatem deliberatam, imo secundum istam oblatus est, quia ipse voluit. Pro cuius expositione, nota ex Domino Caietano, quòd deliberare est actus rationis, & ideo voluntas deliberata dicitur denominatiue & causaliter a ratione deliberante. Ratio omnibus cō sideratis concludit aliquid esse bonum, & prosequendum, vel malum & fugiendum, & voluntas huic deliberationi conformis, appellatur voluntas deliberata. Cæterum voluntas naturalis vocatur ille motus, qui sequitur ad apprehensionem boni vel mali, non considerando omnes circunstantias, sed vel bonum obiectum, vt vita, vel honor, vel malum, vt miseria, flagellum. Hic itaque motus, qui sequitur ad huiusmodi appreheusionem, vocatur volūtas naturalis. Ex his ad nostrum propositum accedendo dicimus, quòd Christus considerans ob virtutem, & iustitiam, & generis humani redemptionem bonum esse mori, voluit deliberata ratione mortē, quam naturaliter refugiebat.

Caietan.

Actus indeliberat⁹ in Christo non est ponendus.

¶ Sed ex hac doctrina oritur magna quæstio, Vtrum aliquis actus indeliberatus sit ponendus in Christo, in voluntate siue in appetitu sensitiuo? Videtur, quòd sit ponēdus ex solutione commemorata, & quoniam ita videtur sentire D. Thomas, atq; etiam Caietanus. Sed profecto talis actus in Christo non est ponendus, quoniam esset magna imperfectio. Idem patet alia ratione. Nam Christus per scientiam infusam & beatam illos actus præuidebat, ergo non erant indeliberati. Dicendum est ergo quòd secundum deliberationem per rationes humanas volebat non mori voluntate quadam inefficaci, sed omnibus consideratis voluit mori, & vitam pro nobis profundere. Sed de hoc infra quæstio. 18. abundantius.

Ad tertiū dubium.

¶ Ad tertiam difficultatem respondetur, ex doctrina tradita in articulo tertio præcedentis quæstionis, quòd licèt fuerit miraculum prohibere ne gloria animæ redūderet in corpus, tamen præsupposito illo magno miraculo, corpus Domini mansit verè & naturaliter passibile. Vel dicatur & melius ex doctrina Diui Thomæ de veritate, quæst. 29. art. 6. ad 4. esse quidem miraculum, quòd anima beata non communicet suam gloriam corpori, quando est beata omnibus modis, tum in ordine ad Deū tum in ordine ad proprium corpus, cuius est forma. Sic autem non erat glorificata anima Christi, sed solum in ordine ad Deum, & ideo vt erat forma corporis mansit passibilis.

D.Thom.

Ad quartū dubium. Manicheus. Valētinus.

¶ Ad quartam dubitationem explicādam nota, quòd Manichæi alijque multi hæretici, asserebant Christum Dominum non verum assumpsisse corpus, sed phantasticum, & cōmuniter non veros suscepisse corporis defectus, sed simulasse. Valentinus & eius sequaces aiebant, Christum cęleste assumpsisse corpus, & consequenter docebant, non suscepisse corporis defectus. Contra istos errores disputauimus diligēter supra q̄stione quinta. Fuit alius error, quem suscitarunt Iulianus Alicarnasęus, & quidam Gailius, quòd Christus Dominus verum assumpsit corpus humanum sed impassibile prorsus, nec magis esuriisse aut doluisse ante resurrectionem, quam post illam. In hoc errore fuit Iustinianus Imperator, vt ante dictum est. Istum errorem condemnant sancta Concilia, Ephesinum primum ca. 12. & 13. Concilium Chalcedonense, & sequentia quæ de humanitate Christi definiunt. Reprobant illum & sancti Patres, Leo Primus in Epistolis ad Flauianum Archiepiscopum Constantinopolit. Augustī. lib. 87. quæstionum. q. 80. & super Psalm. 93. Damascenus libro 1. orthodoxæ fidei capit. 14. & libro 3. capitu. 20. & Vigilius Papa reprobauit istum errorem, vt refert Nicephorus vbi supra. Confirmatur etiam ex facto mirabili in hac re. Cum enim Iustinianus Imperator pronunciasset sententiam exilij in Anastasium Antiochiæ Episcopum, qui admirabili oratione demonstrauerat, Christum Dominum corpus suscepisse passibile, inuisibili plaga interijt, autor est Nicephorus libro decimoseptimo capitu. 31. Denique hunc errrorem reprobant omnes scripturæ Euangelicæ in quibus habetur Christum passum carne, crucifixum carne, mortem carne gustasse. Itaque est veritas fidei, imo articulis fidei Christum suscepisse corpus passibile, & humani corporis defectus.

Iuſtinian. Cōc. Eph. Cōc. Chal cedonēſe. Leo I. Auguſtin. D. Damas. Vigilius Papa. Nicephor.

Sancti Patres explicantur.

¶ Ad auturitotates Sanctorum, quæ oppositum videtur probare dicendum est, quòd vniuersi Sancti in suis scriptis aperte definiunt, Christum suscepisse corpus passibile, & dolores corporis gustasse. Vnus Hilarius, videtur deficere in hac re, sed excusari potest. Primò, vt excusat illum Magister in 3. sententiarum d. 15. cap. vltimo dicendo Hilarium non negasse huiusmodi defectus in Christo, sed causam & meritum. Ad eundem modum excusat illum D. Thomas, quæstione sequenti articu. 5. ad 1. Secunda excusatio est ex Diuo Hieronymo super Matth. cap. 26. quod non vere tristatus est, nec vere doluit secundum passionem, sed vere tristatus fuit & doluit secundum propassionem. Est enim differentia inter passionem & propassionem secundum phrasim Sanctorum, quòd passio significat affectum animi inordinatū & turbatum, propassio vero designat affectum animi moderatum & rationi subiectum. Tertia ratio, excusandi est ex Diuo Augustino super Psalmum. 93. Tristis fuit Dominus & verè doluit, sed tristitiam voluntate suscipiens, quomodo carnem voluntate suscepit.

Magiſter.

D.Thom.

Auguſt.

ARTI-

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum Christus defectus corporales contraxerit.

88 3.di. 15.q. 1.arti 3.& diſt. 21.q.1. art.2. c.& opuſ. 3.ca. 223.

AD tertium sic proceditur. Videtur, q̄ Christus defectus corporales cōtraxerit. Illud enim cōtrahere dicimur, quod simul cum natura ex origine trahimus. Sed Christus simul cū natura humana defectus & infirmitates corporales per suā originem traxit à matre, cuius caro huiusmodi defectibus subiacebat. Ergo videtur, quòd hos defectus contraxerit.

¶ 2. Præterea, Id quod ex principijs naturæ causatur, simul cum natura trahitur, & ita contrahitur. Sed huiusmodi pœnalitates causantur ex principijs naturæ humanæ. Ergo eas Christus contraxit.

¶ 3. Præterea, Secundum huiusmodi defectus Christus alijs hominibus similat: vt dicitur Hebr. 2. Sed alij homines huiusmodi defectus contraxerunt: ergo videtur, quòd etiam Christus huiusmodi defectus contraxerit.

Sed contra est, quòd huiusmodi defectus contrahuntur ex peccato secūdum illud Rom. 5. Per vnum hominem peccatum intrauit in hunc mundum, & per peccatum mors. Sed in Christo non habuit locum peccatū. Ergo huiusmodi defectus Christus non contraxit.

Respōdeo dicendum, quòd in verbo contrahendi, intelligitur ordo effectus ad causam: vt scilicet illud dicatur contrahi, quod simul cum sua causa ex necessitate trahitur. Causa autem mortis & horum defectuum in humana natura est peccatum, quia per peccatum mors intrauit in hunc mundum, vt dicitur Roma. 5. Et ideo illi propriè dicuntur hos defectus contrahere, qui ex debito peccati hos defectus incurrunt. Christus autem hos defectus non habuit ex debito peccati: quia vt Augusī. *dicit exponens illud Ioan. 3. Qui de sursum venit, super omnes est: de sursum venit Christus, id est, de altitudine naturæ humanæ, quàm habuit ante peccatum primi hominis. Accepit enim naturam humanam absque peccato, in illa puritate, in qua erat in statu innocentiæ: & simili modo potuisset assumere humanam naturam absque defectibus. Sic igitur patet, q̄ Christus non contraxit hos defectus, quasi ex debito peccati eos suscipiens, sed ex propria voluntate.

Refert 3. ſentē. diſt. 15. & habetur in glo. ordi. ſuper hūc locū.

Ad primum ergo dicendum, quòd caro Virginis concepta fuit in originali peccato: & ideo hos defectus contraxit. Sed Christus naturam ex Virgine assumpsit absque culpa. Et similiter potuisset naturam assumere absque pœna: sed voluit suscipere pœnam propter opus nostræ redemptionis implendum: vt dictum est. *Et ideo habuit huiusmodi defectus, non contrahendo, sed voluntariè assumendo.

Ar.1.huius quæſt.

Ad secundum dicendum, quòd causa mortis & aliorum corporalium defectuū in humana natura, est duplex. Vna quidem remota, quæ accipitur ex parte principiorum materialium humani corporis, in quantum est ex contrarijs compositum, sed hæc causa impediebatur per originalem iustitiā. Et ideo proxima causa mortis & aliorum defectuum, est peccatum: per quod subtracta est originalis iustitia. Et propter hoc, quia Christus fuit sine peccato, dicitur non contraxisse huiusmodi defectus, sed voluntariè assumpsisse.

Ad tertium dicendum, quòd Christus in huiusmodi defectibus, assimilatus est alijs hominibus, quantum ad qualitatem defectuum: non autem quantum ad causam. Et ideo Christus non contraxit huiusmodi defectus, sicut alij.

SVMMA TEXTVS.

Cōclusio.

COnclusio est. Christus non contraxit defectus corporales, sed voluntarie suscepit. Hæc conclusio probatur. Quia huiusmodi defectus contrahuntur ex peccato, secundum illud Rom 5. Per vnum hominem peccatū introiuit in hunc mundum, & per peccatum mors, sed in Christo non habuit locum peccatum, ergo huiusmodi defectus Christus non contraxit. Deinde probatur. Nā contractio importat ordinem effectus ad causam, causa vero mortis & horum defectuum in humana natura est peccatum, vt dicitur Rom. 5. Christus autem hos defectus non habuit ex peccati debito. Nā de sursum veniens, vt ait Augustinus, accepit naturam humanam absque peccato in puritate illa, in qua erat in statu innocentiæ, similique modo potuisset assumere naturam humanam sine defectibus, voluit tamen suscipere pœnam propter opus nostræ redemptionis implendum.

Rom. 5.

Rom. 5.

EXPOSITIO ARTICVLI.

IN hoc articulo in solutione primi nota, quòd etiam si daremus beatam virginem fuisse conceptum sine originali peccato, vt quidam doctores existimant, nihilominus dicendum est illam contraxisse hos defectus. Nam si fuit exempta, fuit ex priuilegio, & ex lege fuit obnoxia peccato, & præseruata, & sic redempta, & ideo indiguit redemptore, & redempta fuit: at Christo Domino gratia erat naturalis ex vi natiuitatis suæ, vt supra ostensum est. Et ideo beata Virgo contraxit istos defectus, Christus vero minime.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm Christus omnes defectus corporales hominum assumere debuerit.

89 Supr.q.12. arti. 4.3.& inf. q. 15. ar.1.c.& q. 46.ar.4.3. & 3. di. 1. q. 2. 1. & di.15. q.1. ar.1. & di. 22.q. 2.ar. 1.q.1.& 4. cōtra c.55. 11.& opu. 3.c.223.& 238. * li. 3.c.6. & 18. † Art.1.

AD quartum sic proceditur. Videtur, q̄ Christus omnes defectus corporales hominum assumere debuerit. Dicit enim Dam. *Quòd est inassumptibile, est incurabile. Sed Christus venerat omnes defectus nostros curare. Ergo omnes defectus nostros assumere debuit.

¶ 2. Præterea, dictum est, †quòd ad hoc quòd Christus pro nobis satisfaceret, debuit habere habitus perfectiuos in anima, & defectus in corpore. Sed Christus ex parte animæ assumpsit plenitudinem omnis gratiæ. Ergo ex parte corporis debuit assumere omnes defectus.

¶ 3. Præterea, Inter oēs defectus corporales, p̄

Universidad de Deusto
Biblioteca

cipum locum tenet mors, Sed Christus mortem assumpsit. Ergo multò magis omnes alios defectus assumere debuit.

Sed contra est, ꝙ contraria non possunt simul fieri in eodem. Sed quædam infirmitates sunt sibi ipsis contrarię, vtpote ex contrarijs principijs causatæ. Ergo non potuit esse, quòd Christus omnes infirmitates humanas assumeret.

Art. 1. & 2. huius q.

Respondeo dicendum, quòd sicut dictū est, * Christus defectus humanos assumpsit, ad satisfaciendum pro peccato humanæ naturæ: ad quod requirebatur, ꝙ haberet perfectionem scientiæ & gratiæ in anima. Illos ergo defectus Christus assumere debuit, qui consequuntur ex peccato communi totius naturæ, nec tamen repugnant perfectioni scientiæ & gratiæ. Sic igitur non fuit conueniens, vt omnes defectus seu infirmitates humanas assumeret. Sunt enim quidam defectus, qui repugnant perfectioni scientiæ & gratiæ: sicut ignorantia, pronitas ad malum, & difficultas ad bonum. Quidam autem defectus sunt, qui nō consequuntur communiter totam humanam naturam, propter peccatum primi Parentis, sed cau santur in aliquibus hominibus ex quibusdam particularibus causis: sicut lepra, & morbus caducus, & alia huiusmodi. Qui quidem defectus, quādoque causantur ex culpa hominis, puta ex inordinato victu: quandoque autem ex defectu virtutis formatiuæ. Quorum neutrum conuenit Christo: quia & caro eius de Spiritu sancto concepta est, qui est infinitæ sapientiæ & virtutis, errare & deficere non potens: & ipse nihil inordinatum in regiminę suę vitę exercuit. Sunt autem tertij defectus, qui in omnibus hominibus cōmuniter inueniuntur, ex peccato primi Parentis: sicut mors, fames, sitis, & alia huiusmodi. Et hos defectus omnes Christus suscepit, quos vocat Dam. * naturales & indetractibiles passiones: naturales quidem, quia consequuntur communiter totam naturam humanam: indetractibiles autem, quia defectum scientię & gratię non important.

1. orth. fi. c. 14. in fine; & li. 3. c. 20.

Ad primum ergo dicendum, quòd omnes particulares defectus hominum, causantur ex corruptibilitate & passibilitate corporis, superadditis quibusdam particularibus causis. Et ideo cum Christus curauerit passibilitatem & corruptibilitatem corporis nostri, per hoc ꝙ eam assumpsit, ex consequenti omnes alios defectus curauit.

Ad secundum dicendum, quòd plenitudo omnis gratię & scientię, animę Christi secundum se debebatur ex hoc ipso, quòd erat à verbo Dei assumpta: & ideo absolutè omnem plenitudinem sapientię & gratię Christus assumpsit. Sed defectus nostros dispensatiuè assumpsit, vt pro peccato nostro satisfaceret, non quia ei secundum se cōpeterent. Et ideo non oportuit, quòd omnes assumeret, sed solùm illos, qui sufficiebant ad satisfaciendum pro peccato totius humanę naturę.

Ad tertium dicendum, quòd mors in omnes homines deuenit ex peccato primi Parentis: non autem quidam alij defectus, licèt sint morte minores. Vnde non est similis ratio.

SVMMA TEXTVS.

Cōclusio.

COnclusio est. Non fuit conueniens, vt Christus assumeret omnes defectus, seu infirmitates humanas. Hæc conclusio probatur. Quia contraria non possunt simul fieri in eodem, sed quædam infirmitates sunt sibi ipsis contrariæ, vtpote ex cōtrarijs principijs causatæ, ergo non potuit esse, quòd Christus omnes infirmitates humanas assumeret. Amplius probatur. Nam Christus defectus seu infirmitates assumpsit ad satisfaciendum pro peccato humanæ naturæ, ergo eos tantum assumere debebat, qui consequuntur ex peccato communi totius naturæ, nec tamē repugnāt perfectioni scientiæ, & gratiæ, vt repugnat ignorantia, pronitas ad malum, & difficultas ad bonum. Sunt etiam quidā alij defectus particulares, vt varij morbi, qui ex culpa hominis causantur, puta ex inordinato victu, vel ex defectu virtutis formatiuæ, qui non conueniūt Christo, cū concepta sit caro eius de Spiritu sancto, qui est virtutis infinitæ. Nec Christus aliquid inordinatū in regimine suæ vitæ exercuit. Suscepit itaque eos, qui cō muniter inueniuntur ex peccato primi parentis, sicut mors, fames, sitis, quos Damascenus vocat natutales, quia sequuntur totam naturam, & indetractibiles passiones, quia defectum scientiæ & gratiæ non important.

Damasc.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Potuerit ne Chris pa ti morbū disceptat.

IN hoc articulo duæ occurrunt rationes dubitādi. Vna est, vtrūm Christus potuerit pati morbum, febrim, vel catarrum. Secunda est, vtrum Christus mortuus fuisset, si nō occidissent illū. Vt vero consideremus primā quęstionem sic arguitur pro parte affirmatiua. Christus potuit occidi ab extrinseco, vt plane constat, ergo & infirmari. Probatur consequentia. Nam videtur incredibile, quòd cum Christus Dominus tot ac tantas plagas in corpore suo pertulerit, non sit alterata proportio humorū, & non contraxerit febrim aliquā. ¶ Secundo, corpus Christi Domini non habuit infinitam virtutem ad resistendum agētibus naturalibus, ergo potuit separari à calore, & frigore, & sic in morbū incurrere. ¶ Tertio, potuit mori ab extrinseco, ergo potuit infirmari ab extrinseco. ¶ Quarto, causæ quas hic refert D. Tho. ad probandum, quòd nō susceptit morbos sunt insufficientes. Quod probo. Nam causæ adductę, sunt duę, victus inordinatus, & defectus virtutis formatiuæ, sed in hac numeratione prætermisit D. Thomas alias causas, scilicet influentiam corporis cœlestis, & intemperiem aeris. ¶ Pro expositione sit prima conclusio. Temeraria est alla sententia & pias aures offendens, quæ asserit in Christo Domino fuisse morbos vel leuissimos. Probatur cōclusio. Nam in scripturis diuinis, in sanctis concilijs, in scripris patrum, in quibus accuratissime traduntur pœnæ, quas Christus in corpore suo pertulit pro nostra redemptione ad commendandā eius charitatē & misericordiam, nullquam fit mētio de susceptione morborū, & si qua fit, semper negatiue definitur. Vnde Caietā. in opusculo de psalmo Beatæ Virginis scribit, Chrysostomum dicere, esse indigni ssimum asserere quòd Christus Dominus aliquando languescret, & in morbos incurreret. Idem asserunt omnes Theologi in 3. d. 15. & 16. & interpretes sacrarum scripturarum super Isaiam. c. 53. & Matth. 8. vbi citatur illa sententia, Verè languores nostros ipse portauit, cōstanter affirmat, quòd Christus nullum passus est morbū. Rabanus, Albertus Magnus, glossa interlinearis in Matthęum, Dionysius Carthusiēsis, Lira nus, Abulēsis, & alij. Cuius rei est alterū argumēcum. Nā excipere aliquid ab vniuersali lege fidei, & sanctarū scripturarum sine idoneis testimonijs, aut probabili aliqua ratione, temerarium est, sed fidei ac sacræ scripturæ lex est, quòd anima beata ex eo, quod beata est non possit habere morbum aliquē in corpore, cum ergo anima Christi secūdum fidem semper fuerit beata, & nō sit idoneum testimo-

Secūdum.

Tertium. Quartum.

Temerariū est asserere i Christo Domino fuisse morbos.

Caietan. Chrysost.

testimonium, aut ratio efficax ad probandum quòd Christus habuerit morbos, temerarium erat id asserere. His accedunt rationes Diui Thomæ in articulo, quæ optimæ sunt. Et quando non se offerret ad condemnandam huius erroris temeritatem alia probatio, hęc satis valida est, quòd asserere, Christum Dominum fuisse subiectum morbis, est dogma ab omnium Christianorum sensu alienum, & abhorrens.

Error blasphemus asserere in Christo fuisse lepram, spasmū, animi deliquiū.

¶ Secunda conclusio. Error est blasphemus, asserere, in Christo fuisse lepram, spasmum, siue animæ deliquium, morbum caducum, quem vulgari sermone dicimus gota carol. Hæc conclusio probatur, ex rationibus supra factis pro præcedenti conclusione. Et probatur euidentius. Nam error est blasphemus dicere, quòd Christus fuerit miserrimus, & imperfectissimus in naturæ bonis etiam corporalibus, sed hi, qui patiuntur commemoratos morbos, & similes, ab omnibus censentur miserrimi, & imperfectimmi, ergo, &c. Deinde probatur conclusio speciatim in psalmo, quem morbum nos dicimus, desmayos, nam certè error est blasphemus asserere in Christo Domino eos defectus corporales, qui pugnant cum perfectione scientiæ & gratiæ, & impediunt vsum scientiæ & gratiæ, & prædicationis Euangelicę, sed hi defectus citra dubium impediunt vsum rationis & scientiæ, & prædicationem Euangelicam, & derogant dignitati Christi, ergo. Omitto in præsentia, quòd aures Christianæ audire non possunt Christum Dominum passum esse morbum caducum, quem passus est Mahometes Pseudopropheta. Demum probatur nostra conclusio irrefragabili argumento. Nam quidam concionator, qui in concione dixerat, Christum hos morbos esse passum, publice pro concione iussu Inquisitorum, coactus est retractare sententiam tanquam erroneam.

Ad argu. Ad Primū.

¶ Ad argumenta in principio posita. Ad primum argumentum respondetur, Deum de facto ordinasse, quòd Christus non obiret mortem nisi violentam & cruentam, & idcirco nō oportuit, vt assumeret morbum. Quoniam ad talem mortem citra dubium non est necessarius morbus.

Ad sedm.

¶ Ad secundum argumentum respondetur, quòd Christus Dominus habuit sufficientem virtutem ad resistendum agētibus naturalibus, partim quidem per propriam prudentiam, per quam poterat nociua vitare, partim etiā per diuinam prouidentiam, quæ sic ipsum tuebatur, vt in nullum morbum incurreret.

Ad tertiū.

¶ Ad tertium argumentum respondetur, non esse necessarium morbum, vt tandem sequatur mors, sed satis esse debilitationem virtutis & caloris naturalis, quæ sequitur ex principijs naturæ communibus, & non ex causis particularibus.

Ad quartum. Caietan.

¶ Ad quartum respondetur cum Domino Caietano hic, quòd omnes si quæ sunt aliæ morbi causæ speciales, reducuntur ad infirmitatem virtutis formatiuæ & principij producentis, quod non potuit præualere contras illas causas impedientes ipsum à naturali sua dispositione. Hæc de prima dubitatione.

Aliud dubiū explicatur, an Chris mor tuus fuisset, si non occidissēt illum.

¶ Ad secundam dicendum est, ex doctrina Diui Thomæ in secundo articulo, quòd in Christo fuit necessitas moriendi absoluta ratione materiæ, & ita concessit necessitatem naturalem moriendi in Christo Domino, & subiacendi his defectibus. & in 3. d. 16. q. 1. art. 2. in corpore ait, necessitatem moriendi habuit Christus absolutam, & moreretur etiam si non occideretur, vnde Augustinus, si non occisus fuisset, naturali morte dissolutus fuisset, & idem opus redemptionis fuisset, quod per passion ē fuit. Hæc D. Thomas. Ego tamen non reperi hęc verba apud Augustinum.

D. Thom. August. De pulchritudine Christi Aristor.

¶ Tertia dubitatio sequitur, an in Christo fuerit defectus pulchritudinis, an potius fuerit pulcherrimus & formosissimus? In huius rei expositionem scire oportet ea, quę sunt necessaria ad veram pulchritudinem. Aristoteles libro de arte Poetica cap. 6. scribit, ad veram pulchritudinem debitam quantitatem requiri. Vnde nemo statura pusillus potest esse pulcher. & 4. Ethicorum cap. 3. inquit, quòd pulchritudo est in magno corpore non in parvo. Deinde ad pulchritudinem requiritur membrorum proportio. Tertio colorum suauitas, vnde Cicero in Tusculanis sic definit pulchritudinem. Pulchritudo est apta figura membrorum cum coloris quadam suauitate. His constitutis sciendum secundo loco, quòd Tertullianus videtur insinuare in libro de carne Christi contra Martionem, quòd Christus pulcher & speciosus non fuerit. Et Caietanus elucidans illud Psalmi, speciosus forma præ filiis hominum, non de corporali, sed de spirituali pulchritudine interpretatur. Nam de corporali potius videtur dici illud, ego sum vermis & non homo. Et probatur in hunc modum. Nam nimia pulchritudo non decet virum religiosum, prælatum, prædicatorem, Doctorem omnium. Vnde vitio dabatur olim Philosophis, esse pulchros, & eximia forma. Cui consonat illud Prouer. vltimo. Fallax gratia, & vana est pulchritudo. His accedit, quòd Christus non fuit magna statura sed parua. Quod patet ex mensura, quæ habetur Romæ, & ex tunica inconsutili, quæ habetur Galliæ. Sed his non obstantibus dicendum est, quòd fuit pulcherrimus, & quòd habuerit pulchritudinem summam, quę decebat prædicatorem Euangelicum, cum summa grauitate coniunctam, quæ est vera pulchritudo humana & virilis. Ita omnes explicant illum versiculum Psalmi. 44. Speciosus forma præ filijs hominum. Et illud Canticorum. 5. Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex milibus, explicant inquam hęc loca de spirituali pulchritudine potissime, sed secundario & consequenter de corporali etiam pulchritudine, & elegantia. Totus siquidem pulcher erat. Legatur speciatim D. Augu. in illum locum Psalmi. D. Hierony. in Epistola ad Principiam virginem, vbi explanat hunc Psalmum. Chrysostomus homilia. 28. super Matth. inquiēs, vt in faciendis ignis erat Christus mirabilis, sic visu gratiosissimus traditur fuisse. Idque ipse Propheta significās multo ante clamauerat, speciosus pulchritudine, &c. Illum autem locum Isaię. 53. desideruimus cum despectum & nouissimum virorum; & infusa, putauimus eum quasi leprosum, & percussum a Deo & humiliatum, hunc inquam locum exponunt omnes sancti, non quidem de habitudine Christi naturali, sed de passione, & opprobrijs, & plagis acceptis à crucifixoribus.

Cicero. Tertullia. Caietanus Psal. 44. Canti. 5. Augusti. Hierony. D. Chrys. Isa. 53.

QVAESTIO XV.

De defectibus animæ, à Christo assumptis, in decem articulos diuisa.

DEinde considerandum est, de defectibus pertinentibus ad animam.
¶ Et circa hoc quæruntur decem.
¶ Primò, vtrum in Christo fuerit peccatum.
¶ Secundò, vtrùm in eo fuerit fomes peccati.
¶ Tertiò, vtrùm in eo fuerit ignorantia.
¶ Quartò, vtrùm anima eius fuerit passibilis.
¶ Quintò, vtrùm in eo fuerit dolor sensibilis.
¶ Sextò, vtrùm in eo fuerit tristitia.
¶ Septimò, vtrùm in eo fuerit timor.
¶ Octauò, vtrùm in eo fuerit admiratio.
¶ Nonò, vtrùm in eo fuerit ira.
¶ Decimò, vtrùm simul fuerit viator & comprehensor.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtùm fuerit in Christo peccatum.

90 Inf. q. 32. art. 7. & 3. di. 3. q. 1. c. si. & di. 12. q. 1. cap. & quol. 4. q. 11. artic. 1.

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd in Christo fuerit peccatum. Dicitur enim in Psalm. 21. Deus meus respice in me, quare me dereliquisti, lõgè à salute mea verba delictorum meorum. Sed hęc verba dicuntur ex persona ipsius Christi: vt patet ex hoc, q̃ ipse ea in cruce protulit. Ergo videtur quòd in Christo fuerint delicta.

¶ 2. Præterea, Roma. 5. dicit Apostolus, quòd in Adam omnes peccauerunt: quia scilicet in eo originaliter fuerunt. Sed Christus etiam originaliter fuit in Adam. Ergo in eo peccauit.

¶ 3. Præterea, Apostolus dicit Heb. 2. quòd in eo, in quo Christus passus est, & tentatus, potens est & his, qui tentantur auxiliari. Sed maximè indigebamus auxilio eius contra peccatum. Ergo videtur quòd in eo fuerit peccatum.

¶ 4. Prętereà, Secundæ ad Cor. 5. dicitur, quòd Deus eũ, qui nõ nouerat peccatũ, scilicet Christũ, pro nobis peccatũ fecit. Sed illud verè est, quod à Deo factũ est. Ergo in Christo uere fuit peccatũ.

c. 11. in fi. tom. 3. ¶ 5. Præterea, Sicut Aug. *dicit in lib. de Agone Christiano, in homine Christo se nobis ad exẽplum vitæ præbuit filius Dei. Sed homo indiget exemplo non solùm ad rectè viuẽdum, sed etiam ad hoc, quod pœniteat de peccatis. Ergo videtur, quòd in Christo debuerit esse peccatũ, vt de peccatis pœnitendo, pœnitentię nobis daret exẽplum.

Sed contra est, quod ipse dicit Ioan. 8. Quis ex vobis arguet me de peccato?

Art. 1. & 2. huius q. Respondeo dicendũ, q̃ sicut supra dictũ est *, Christus suscepit defectus nostros, vt pro nobis satisfaceret, & vt veritatẽ humanę naturæ cõprobaret: & vt nobis fieret exemplum virtutis. Secundum quę tria manifestum est, q̃ defectus peccati assumere non debuit, primò quidem, quia peccatum nihil operatur ad satisfactionem: quinimò virtutẽ satisfactionis impedit, quia vt dicitur Eccle. 4. dona iniquorũ nõ probat Altissimus. Similiter etiã ex peccato non demõstratur veritas humanæ naturæ: quia peccatũ nõ pertinet ad humanã naturã, cuius Deus est causa: sed magis est contra naturã, per seminationẽ diaboli introductũ: vt Dam. *dicit. Tertiò quia peccando exemplum virtutis præbere non potuit: cum peccatum contrarietur virtuti. Et ideo Christus nullo modo assumpsit defectum peccati, nec originalis, nec actualis: secundum illud quod dicitur 1. Pet. 2. Qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius.

lib. 2. c. 30. & lib. 3. ca. 20.

lib. 3. orth. fi. capi. 25. Ad primũ ergo dicendum, quòd sicut Dam. * dicit in 3. li. dupliciter dicitur aliquid de Christo. Vno modo secũdũ proprietatẽ naturalẽ & hypostaticam: sicut dicitur quòd Deus factus est homo, & q̃ passus est pro nobis. Alio modo secundum proprietatem personalem & habitudinalem, prout scilicet aliqua dicuntur de ipso in persona nostra, quæ sibi secundum se nullo modo conueniunt. Vnde & inter septem regulas Ticonii, quas Aug. *ponit in 3. de Doctr. Christ. prima ponitur de Domino & eius corpore: cùm scilicet Christi & Ecclesiæ vna persona ęstimatur. Et secundum hoc Christus ex persona membrorum suorum loquens dicit, Verba delictorum meorum, non quòd in ipso capite delicta fuerint. lib. 3. c. 31. tom. 3.

Ad secundum dicendum, quòd sicut dicit Augu. *10. super Gen. ad literã, non eodẽ omni modo Christus fuit in Adã & in alijs Patribus, quo nos ibi fuimus. Nos enim fuimus in Adam secundum seminalem rationem, & secundum corpulentam substantiam: quia scilicet (vt ipse ibidẽ dicit) cùm sit in semine & visibilis corpulẽtia, & inuisibilis ratio, vtrũque currit ex Adam. Sed Christus visibilem carnis substantiam de carne Virginis sumpsit: ratio vero conceptionis eius non à semine virili, sed longè aliter, ac desuper venit. Vnde non fuit in Adam secundũ seminalem rationem, sed solùm secundum corpulentam substantiã. Et ideo Christus non accepit actiuè ab Adam humanam naturam, sed solùm materialiter: actiuè verò à Spiritu sancto. Sicut & ipse Adam materialiter sumpsit corpus ex limo terrę, actiuè autem à Deo. Et propter hoc Christus non peccauit in Adam, in quo fuit solum secũdum materiam. li. 10. c. 14. & 20. 10. 1.

Ad tertium dicendum, q̃ Christus ex sua tentatione & passione nobis auxiliatus est, pro nobis satisfaciendo: sed peccatum non cooperatur ad satisfactionem: sed magis ipsam impedit: vt dictum est. *Et ideo non oportuit, q̃ peccatum in se haberet, sed quòd omnino esset purus à peccato: alioquin pœna, quam sustinuit, fuisset sibi debita pro proprio peccato. In cor. art. & q. 4. artic. 6. ad 2.

Ad quartum dicẽdum, q̃ Deus fecit Christum peccatum: non quidem vt in se peccatum haberet, sed quia fecit eum hostiam pro peccato. Sicut & Oseę. 4. dicitur, peccata populi mei comedent, scilicet Sacerdotes, qui secundum legem comedebant hostias pro peccato oblatas. Et secundum hunc modum dicitur Isa. 53. quòd Dominus posuit in eo iniquitatem omnium: quia scilicet eum tradidit, vt esset hostia pro peccatis omnium hominum, vel fecit eum peccatum, id est, habentem similitudinem carnis peccati: vt dicitur Roman. 8. & hoc propter corpus passibile, & mortale, quod assumpsit.

Ad quintum dicendum, quòd pœnitens laudabile exemplum dare potest, nõ ex eo quòd peccauit: sed in hoc, quòd voluntariè pœnam sustinet pro peccato. Vnde Christus dedit maximum exẽplum pœnitentibus: dũ non pro peccato proprio, sed pro peccatis aliorum voluit pœnam subire.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. Ioan. 8. COnclusio est negatiua. Quam probat D. Thomas primo ex illo Ioann. 8. vbi dicitur, quis ex vobis arguet

arguet me de peccato. Deinde Christus Dominus ea ratione suscepit defectus nostros, quatenus & pro nobis satisfaceret, & vt veritatem humanę naturæ comprobaret, & vt nobis fieret exemplum virtutis, at defectus peccati ad nullum istorum valet. Nam & virtutem satisfactionis impedit, vt dicitur Eccle. 34. Iniquorum dona non probat altissimus, & veritas humanæ naturæ per peccatum non demonstratur, cum magis sit contra naturam per seminationem diaboli, nec pec. peccatũ datur exemplum virtutis, cum ei contrarietur, ergo nullo modo est dicendum Christum Dominum peccatum assumpsisse. Eccles. 34.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Vtũ Christus potuerit peccare grauis quę stio.

DVbium graue est, an Christus potuerit peccare? In cuius elucidatione oẽs Doctores in duabus conclusionibus conueniunt. Prima, Christus quatenus Deus nõ potest peccare. Et hæc est de fide. Secũda, Christus inquantum homo in sensu composito, quatenus beatus non pót peccare. Nam peccatum pugnat cũ beatitudine. Sed hinc oritur magna & difficilis quæstio, si anima Christi nõ esset beata, nec confirmata in gratia, sed relicta suæ naturæ, an ex hoc solum, quòd humanitas esset vnita verbo in persona, ille homo esset impeccabilis per quamcunq; potentiam? De hac q̃one disputant Doctores, in 3. dis. 12. & versantur de ea variæ opiniones. Prima ait, quòd Christus potuit peccare, & quòd hæc propositio est possibilis, Christus peccat. Huius opinionis est Durandus in illa distinct. q. 2. Scotus q. 1. & fusius dist 2. q. 1. & Gabriel ibidem. & Adam godam. Probatur hęc sententia. Nam natura humana in nobis & in Christo sunt eiusdem rõnis, vt patet, sed in nobis natura humana sua natura est peccabilis, ergo etiam in Christo: potuit ergo habere actum peccati. Confirmatur, nam liberum arbitrium nostrũ, & Christi sunt eiusdem rationis, vt est euidẽs in Theologia: sed liberum arbitrium nostrum est potentia peccandi, ergo in Christo fuit potentia peccandi. Confirmatur secundo. Nam potentia peccandi est propria passio liberi arbitrij nostri, sed propria passio non separatur a subiecto, ergo manet in Christo Domino. Tertiò cõfirmatur. Nam filius Dei assumpsit, quidquid in natura nostra plantauit, vt docet Damas. lib. 3. c. 6. sed plantauit in natura nostra potentiam peccãdi, ergo assumpsit illam. Minor sic ostenditur, nam potentia peccãdi ex Deo est. Quod sic probo. Nam potentia peccandi non est peccatũ, alioqui semper essemus in peccato, nec vero est malum pœnæ, nam fuit in statu innocentiæ felicissimo, in quo nullum erat malum pœnæ. Item est propria passio liberi arbitrij, ergo. Argumẽta ad probandũ, quod Christ⁹ potuerit peccare. Scotus. Durandus. Gabriel. Prim. arg. Confirmatio. 2. Confirmatio. 3. Confirmatio. D. Damas.

Secũduin. ¶ Secundò principaliter sic arguitur. Christus de potentia sua absoluta potuit assumere naturam hominis peccatoris, imò hominis damnati, ergo iam ille homo Deus esset in peccato. Consequentia probatur. Nam si natura humana est in peccato, homo ratione illius est in peccato. Confirmatur, nam Deus potuit assumere naturam ignis, quæ sine delectu combureret bonos & malos, meritos, & immeritos, poterat ergo secundum naturam ratio nalem velle comburere, & sic velle peccare. Confirmatio.

2. Confirmatio. ¶ Confirmatur secundo. Nam potuit assumere naturam, quæ nesciret se esse assumptam, & talis potuit peccare. Quod probatur, nam esset liberi arbitrij, & ex parte intellectus non haberet iudicium obsistens peccato, imo haberet rerum ignorantiam.

Tertium. ¶ Tertiò, Christus potuit mereri, ergo potuit demereri. Probatur cõsequentia. Nam meritum & demeritum versantur circa idem.

Quartum. ¶ Quartò, & hoc est violentum argumentum. Sicut Deus est summa bonitas, sic est vita per essentiam inuariabilis & æterna, sed Deo non repugnat mori in natura assumpta, ergo neque peccare in natura assumpta. Explicatur hoc. Ratio quare Deo repugnat peccatum est, quia est summa bonitas, ergo eadem ratione repugnat mori, quia est summa vita, sed non repugnat mori in natura assumpta, ergo nec peccare in natura assumpta. Iterum explicatur. Non minus repugnat Deo mori, quàm peccare, sed non repugnat et mori in natura assumpta, ergo nec peccare. ¶ Quintò, Christus habuit præceptum moriendi, vt habet tota doctrina, & potuit nolle mori, vt ipse dixit, potestatem habeo ponendi animam meam, ergo potuit peccare. ¶ Vltimo, quisque habet in potestate sua quod potest facere, si vult, sed Christus potest peccare si vult, ergo absolutè potest peccare. Probatur minor. Nam qui vult peccare, peccat, sed rectè sequitur, Christus peccat, ergo potest peccare, ergo rectissimè sequitur si vult peccare potest. Secunda sententia est Marsilij in 3. q. 9. arti. 3. qui dicit duo. Primum est. Humanitas Christi etiam vnita potuit peccare & damnari. Hoc probat rationibus Durandi supra adductis. Secundo dicit, ex hoc non sequitur, quòd Deus aut Christus potuerit peccare. Nam tunc actio peccati non magis tribueretur filio, quàm patri, sed hæc esset falsa, pater peccat, ergo hæc similiter, filius peccat. Probatur maior. Nam opera Trinitatis ad extra sunt indiuisa. Secundo, nam licèt concedatur humanitatem Christi esse creatam, & incepisse, non sequitur Christum esse creatum aut incepisse. Certè licèt Christus ratione humanitatis sit creatura, non inde sequitur, quòd Christus sit creatura, ergo licèt Christus ratione humanitatis peccet, non sequitur, quòd Christus peccat. ¶ Tertia sententia est, quòd Christus nullo modo potuit peccare, nec secundum quod Deus, nec secundum quod homo. Hæc videtur esse Magistri in 3. d. 12. & est expressa sententia D. Thomæ in eadem dist q. 2. articul. 1. & 2. & Bonauenturæ ibidem. Et Gregor. Ariminensis in 1. dist. 42. quæstione. 2. & Capreolus in citata distinctione. 12. sic adhæret huic sententiæ, vt dicat oppositam esse erroneam, & contra eam agendum potius flammis, quã rationibus. Idem sentit Dionysius Chartusiẽsis in eadem distinctione. Hæc sententia est Damasceni libro 2. c. 12. & lib. 3. capit. 19. & 20. in his locis dicit, quòd Christus Iesus est impeccabilis. Idem sentit Anselmus libr. 2. cur Deus homo. c. 10. Vbi ait, primus homo Adam fuit peccabilis quia homo. Christus fuit impeccabilis, quia Deus homo. Et hæc est prima probatio, pro hac sententia, autoritas tantorum virorum. Secunda probatio. Actiones sunt suppositorũ, vt patet ex philosopho & Theologia, sed in Christo tantum est vnum suppositum diuinum, ergo omnis actio secundum quancunque naturam existentem in Christo, tribuenda est supposito diuino, sed suppositum diuinum non potest peccare, ergo nec humanitas Christi nec ipse Christus potest peccare. Tertia probatio, quæ est præcedentis expositio. Actio animæ Christi & humanitatis assumptæ est actio suppositi diuini, sed est impia hæresis asserere, quòd suppositum diuinum potest peccare, ergo est impiũ dogma asserere, quòd Christus, aut eius anima potuit peccare. Quarto, omnia alia opera Christi tribuuntur supposito diuino, & hoc est de fide, alioquin opera Christi Domini non essent infinitè meritoria, nec haberent infinitam virtutem satisfaciendi, ergo etiam peccatum tribueretur supposito diuino. Probatur consequentia, nam humanitas eodem modo se habet in illis operibus, & in istis. Quinto, nam certè si peccatum non esset tribuendum supposito diuino in rali casu, necesse est dicere, quod sunt duo suppositа in Christo. Nam necessario illa actio esset tribuenda suppositо humano. Vltimo humanitas in Christo est instrumentum cõiunctum verbi, ergo omnes actiones humanitatis sunt tribuendæ verbo diuino, & sic si humanitas peccat, verbum peccabit. Probatur consequentia. Nam actiones instrumentorum præcipuè sunt tribuendæ principali agẽti. Quintum. Vltimum. 1. Opinio Marsilii. Tertia opinio quę vera est. Magister. D. Thom. Bonauent. Gregor. Capreol. Dionys. Damasce. Anselm.

¶ Ad hæc argumenta respondet Durandus, quòd actiones humanitatis Christi sunt suppositi diuini, vt sustentantis naturam, quæ peccat, non vt agentis, & mouentis ad peccandum. Itaque peccatum tribueretur verbo diuino tantum denominatiue, sicut calefacere tribuitur aquæ calidæ denominatiue tantum, quia sustentat calorem, nihil enim confert ad calefaciendum. Et Dominus Caietanus. 1. p. quæstione 79. articulo 2. dicit, hoc prouerbium, actiones sunt suppositorum, esse intelligendum saltem denominatiue, id est, actiones sunt in suppositis. Ad eundem modum dicit Durandus, quòd actio peccati tunc tribueretur supDurãdus. Caietanus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

posito diuino tantum denominatiue, non enim magis verbum diuinum confert ad peccandum, quàm aqua ad calefaciendum. Et confirmat Durandus, quòd actio peccati proprie non tribueretur supposito diuino. Nam vel tribueretur illi quatenus mouens est, & hoc dici non potest, nam alioqui etiam tribueretur toti Trinitati. Tota enim Trinitas mouet ad operationem ad extra. Certissimum enim est, quòd omnia opera Trinitatis ad extra, sunt indiuisa. Nec vero potest tribui verbo diuino, quia non prohibet. Nam non tenetur prohibere, imo decet relinquere humanitatem operari, quæ sibi propria sunt, atque si non esset assumpta. Sicuti dimittit omnes potentias naturales operari, quæ sibi propria sunt. Certe quicquid Deus ad extra agit, libere facit, & potest non facere, ergo si non prohibet non tenetur prohibere, sed libere non prohibet. Vlterius arguit Durandus, hoc non prohibere, siue permittere non potius conuenit filio, quàm patri, sed patet non peccat permittendo, ergo nec filius. Ex his documentis existimat Durandus se omnia argumenta D. Thomæ labefactasse, & ad illud de instrumento respondet, quòd quando humanitas mouetur instrumentaliter a verbo diuino, tunc non peccat, sed eum relinquitur suæ naturæ, tunc potest male operari.

Arguitur contra Durandum.

¶ Sed contra istas solutiones Durandi sic arguitur, ad probandum, quòd ædificent errorem contra fidem. Primò, error est dicere, quòd operationes exercitæ per humanitatem verbi non sint potius tribuendæ supposito diuino, quàm si exercerentur per aliam humanitatem. Nam hoc est negare mysterium incarnationis, & Deum esse hominem, & verbum non potius assumpsisse humanitatem istã, quàm aliam. Secundò, error est asserere, q actiones exercitæ per humanitatem verbi non sint potius tribuendæ verbo, quam patri aut Spiritui sancto. Nam secundum fidem solus filius nascitur ex Virgine, baiulat crucem, moritur, meretur. Præterea error est dicere, quòd actio peccati tribuatur Deo, saltim denominatiue. Existimat enim Durandus, quòd tunc diceretur Deus peccator denominatione extrinseca a peccato naturæ assumptæ, quam sustentat. Contra hoc sic arguitur. Nam est blasphemum denominare Deum peccatorem, nam si Deus peccat, dicit vel facit, vel concupiscit aliquid contra legem Dei, sic enim definitur peccatum. Vltimò, error est dicere, quòd verbum diuinum in mysterio incarnationis tantum deferat & sustentet humanitatem, imo est principale agens & principium præcipuum actionis vitalis, suppletque vices proprij suppositi, dat esse, & propriam personalitatem, tribuit vires ad operandum. Nam constituit humanitatem in actu, & vouquodque operatur secundum, quod est in actu. Nec est simile exemplum de calore in aqua; nam calor vnitur aquæ accidentaliter. Dicendum est ergo ex vera & diuina Theologia, quòd si humanitas Christi peccaret, actus peccati proprie tribueretur supposito diuino. Quod vt intelligatur, nota duo documenta. Primum est, quòd actio peccati tribueretur verbo diuino, non tanquam mouenti, nec tanquam non prohibenti, sed tanquam elicienti illum actum. Solum enim verbum elicit illum actum, ex eo quod humanitas soli verbo diuino est vnita secundum esse proprium filij, & non secundum esse commune. Et cum dicit Durandus, quòd actiones ad extra sunt communes toti Trinitati. Respondetur, id verum esse quando est sermo in genere causæ efficientis, sed quando admiscetur aliquid pertinens ad causam formalem, bene potest aliqua actio ad extra conuenire soli filio. Vnde filius solus per proprietatem relatiuam terminat naturam humanam, & dat illi suam personalitatem, sic solus filius operatur, vt suppositum & hypostasis humanæ naturæ, sicut solus filius nascitur a patre ab æterno, ergo. Actiones humanitatis Christi soli filio tribuuntur duplici ratione. Prima est, quoniam proprietas relationis soli filio conuenit, sustentat, & dat propriam personalitatem naturæ humanæ. Et in hoc actiones humanitatis Christi assimilantur actionibus notionalibus ad intra. Secunda ratio, nam operati actiones naturæ humanæ tanquam proprium suppositum illius, pertinet ad genus causæ formalis, quod per nullam potentiam suppleri potest, sicut calefacere, vt proprium suppositum naturæ ignis solũ potest fieri ab igne. Quod patet euidentius in actionibus vitalibus & moralibus, quæ requiruntur ad peccata. Nam licèt Deus concurrat ad actionem videndi multò melius, quàm ego ipse, at Deus non videt, sed ego solus video. Nam videre est actio vitalis, de cuius intrinseca ratione est, quod procedat a principio vitali intrinseco. Itaque vt clarius dicam, tota Trinitas concurrit ad actiones humanitatis Christi, sed solus Christus producit illas ut principium elicitiuum proximum, & vt suppositum humanæ naturæ.

Si humanitas Christi peccaret, actus peccati tribueretur supposito diuino.

¶ Secundum documentum. Si humanitas Christi peccaret, peccatum tribueretur verbo diuino, quia non obstat, non prohibet. Probatur aperte. Nam suppositum cuiuscunque naturæ tenetur obstare malæ operationi illius naturæ, ergo si non obstat illi, imputatur ei peccatum. Quod argumentum efficaciter probat, quòd si humanitas Christi peccaret, Deus peccaret, & voluntas Dei esset peruersa. Secundo, diuinitas in Christo regebat animam, & anima corpus, vt dicit Damascenus, sed mala operatio corporis tribueretur animæ, ergo mala operatio animę tribueretur diuinitati. Tertio, in homine est duplex appetitus, voluntas, & appetitus sensitiuus, sed quoniam est vnum suppositum imputatur eidem, non solum quòd fit per voluntatem, sed etiam motus inordinatus appetitus sensitiui, quem potest reprimere, ergo licèt in verbo sint duæ naturę, quoniam est vnum suppositum & vnus rector, imputabitur illi mala operatio humanitatis, quam potest reprimere. Ex his patet, quomodo non prohibere, aliter tribueretur verbo, aliter Patri, & Spiritui sancto.

Si humanitas Christi peccaret, peccatum tribueretur verbo diuino, qa nõ obstat, nõ prohibet. Damasc.

¶ Ad argumenta in oppositum. Ad primum respondetur, animam Christi esse eiusdem rationis cũ mea, & habere liberum arbitrium eiusdem rationis. Sed aliter se habet in operando. Nam si visio beata sic firmat liberum arbitrium in bono, quòd non potest flecti in malum, multo magis id præstabit vnio hypostatica. Dices, ergo non manet libera? Negatur consequentia. Nam de ratione libertatis non est posse flecti ad malum. Alioqui Deus non esset liber, siquidem non potest ad malum flecti. De quare loquitur optime D. Thomas. 1. p. quæst. 62. art. 8. ad 3.

Ad argu. Ad primũ.

D. Thom.

¶ Ad primam cõfirmationem respondetur, quòd liberum arbitrium animæ Christi de se potest peccare. Vnde si relinqueretur a verbo posset peccare, sed vnitum verbo diuino sit impeccabile. Cum vero dicitur potest iam peccando esse liberum arbitrium, negatur, sed est potentia ad recte faciendum, ex sua imperfectione prouenit, quòd sit potentia per quam peccamus. Ex his patet ad secundam confirmationem.

Ad primã confirmationem.

¶ Ad tertiam respõdetur, quòd in Christo non fuit potentia peccandi. Sic definit D. Thomas in 3. d. 12. q. 2. artic. 2. & Bonauentura ibidem. Rursus dicendum est, quòd potentia peccandi non est ex Deo. Nam licèt non sit malum pœnę nec malum culpę, ordinatur tamen ad malum culpæ. Tertiò addendum est, quòd potentiam peccandi non est aliquid positiuum sed ens rationis. Ita docet D. Thomas in 2. d. vltima. Et Capreolus ibidem quæstione vltima.

Ad secundã confirmationem.

Ad tertiã confirmationem.

D. Thom. Bonauen. Capreol.

¶ Ad secundum respondetur, quòd si Deus assumeret naturam damnatam, aut obnoxiam peccato, statim amoueret peccatum, sicut lux subintrans statim delet tenebras. Magis enim repugnat peccatum cum vnione hypostatica, quã cum gratia, aut visa beata.

Ad secũ.

¶ Ad primam confirmationem respondetur, quòd si Deus assumeret naturam ignis, & combureret domum pauperis, certè nõ peccaret. Nam non peccaret suppositum ignis, at si humanitas peccaret, peccaret suppositum humanũ, & ideo etiam peccaret verbum diuinum, quod supplet vices suppositi humani.

Ad primã confirmationem.

¶ Ad secundam confirmationem, respondetur, negando consequentiam, & dico probationem nihil valere. Nam confirmatus in gratia, qui non scit se esse confirmatum in bono, iuxta illud (si venerit ad me non videbo eum, & si abierit non intelligam) non potest peccare stante dono confirmationis.

Ad secũdã confirmationem.

¶ Ad tertium negatur consequentia. Nam ad meritum sufficit liberum arbitrium cum gratia in homine viatore, sed ad peccatum

Ad tertiũ.

tum præterea requiritur, quod liberum arbitriũ sit deficiens. Et certè Angelus in primo instanti potuit mereri, non tamen peccare, vt patet in materia de Angelis.

Ad quartum.

¶ Ad quartum difficile respondetur, q̃ non ita repugnat Deo vnum, sicut aliud. Itaque dico, quòd Deo non repugnat velle mors, nec esse causam mortis in alijs & in se, repugnat autẽ peccare. Et ratio discriminis est duplex. Prior est, quoniam mors est malum pœnæ, & bonum simpliciter ordinabile in Deum, sed peccatum non est a Deo, nec ordinabile in Deum, quin potius est auersio a Deo & cõtra Deum. Altera ratio est, quoniam ex eo quod Deus patiatur pœnas in natura assumpta, non sequitur, quod patiatur pœnam in natura diuina, at si Deus peccat etiam per humanitatem ipse vult peccare, & velle peccare est peccare. Cæterum mori in natura assumpta non est mori secundum naturam, quæ vult mori.

Ad quintum.

¶ Ad quintum concessa maiori de qua disputabitur quæstione 47. distinguitur minor, in sensu composito suppositi præcepto, negatur, in sensu diuiso conceditur, sed tunc negatur consequentia.

Ad vltim.

¶ Ad vltimum respondetur, quòd cum dicitur, quòd illud, quod potest quis si vult, absolute potest; verum est, si potest illud velle, alias minimè, v. g. posset lapis currere, si posset velle currere. Nam si posset velle, posset habere voluntatem, & posset esse homo, & sic posset currere. Eodem modo, quia Christus nec secundum humanitatem, nec secundum diuinitatem potest velle peccatum, ideo non potest peccare. Itaque ad argumentum respondetur, illam conditionalem, Christus potest peccare si vult, esse veram, sed antecedens esse impossibile: sicut hæc conditionalis vera est, si chimera volat habet alas, sed antecedens est impossibile.

Ad argumenta secundæ opinionis.

¶ Ad argumenta secundæ opinionis respondetur, quòd nos non dicimus, quod humanitas est Christus, nec dicimus quod quidquid prædicatur de humanitate, prædicatur de Christo. Nam humanitas est creata & incepit esse, quæ non enunciantur de Christo, sed asserimus, quòd si humanitas Christi operatur, suppositum diuinum operatur; vel melius, nos non asserimus, quòd Deus peccat, quia humanitas peccat, sed quòd peccat, quia facit contra præceptum Dei, si mentitur per humanitatem.

Opin. Durandi, Scoti, Marsilij, ab scholis explodẽda.

¶ Sed dubium est, Vtrum hæc opinio Durandi aut Marsilij possit in scholis defendi? Respondetur, quòd opinio Durandi & aliorum, si non est expresse contra fidem, est contra rationem & appropinquat maxime ad errorem, & ideo ab scholis est explodenda & condemnanda. Aliud dubium est, vtrum Christus potuerit peccare amittendo vnionem hypostaticam sicut primus homo Adam in statu innocentiæ peccauit, amittendo felicem illum statum? Respondetur minime. Nam prius debebat illud esse peccatum, quàm amitteret vnionem hypostaticam, quod peccatum tribueretur supposito diuino, vt antea dictum est.

Christi pati, & operari quæ propria. Sed proprium est carni, vt concupiscat delectabilia sibi. Cum igitur nihil aliud sit fomes, quàm concupiscentia (vt dicitur in Glos. Rom. 7.) videtur, quòd in Christo fuerit fomes peccati.

Glos. ord. super illud Rom. 7 vt obediatis.

¶ 3. Præterea, Ratione fomitis peccati, caro concupiscit aduersus spiritum: vt dicitur Gala. 5. Sed tantò spiritus ostenditur fortior, & magis dignus corona, quãto magis superat hostem, i. concupiscentiam carnis: secundum illud 2. ad Tim. 2. Non coronabitur, nisi qui legitimè certauerit. Christus autem habuit fortissimum, & victoriosissimum spiritum, & maximè dignum corona, secundum illud Apoc. 6. Data est ei corona, & exiuit vincens, vt vinceret: Videtur ergo quòd in Christo maximè debuerit esse fomes peccati.

Sed contra est quod dicitur Matt. 1. Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est. Sed Spiritus sanctus excludit peccatum, & inclinationem peccati, quæ importatur nomine fomitis. Ergo in Christo non fuit fomes peccati.

Respondeo dicendum, q̃ sicut supra dictum est, * Christus perfectissimè habuit gratiam, & omnes virtutes. Virtus autẽ moralis, quæ est in rationali parte animæ, eam facit esse rationi subiectam: & tanto magis, quanto perfectior fuerit virtus: sicut temperantia concupiscibilem, & fortitudo, & mansueto irascibilem: vt in Secunda parte dictum est, * ad rationem autem fomitis pertinet inclinatio sensualis appetitus in id, quod est contra rationem, sic igitur patet, q̃ quanto virtus in aliquo fuerit magis perfecta, tanto magis in eo debilitatur vis fomitis. Cùm igitur in Christo fuerit virtus secundum perfectissimum gradum, cõsequens est, quòd in eo fomes peccati non fuerit, cùm etiam iste defectus non sit ordinabilis ad satisfaciendum: sed potius inclinet ad contrarium satisfactioni.

q. 7. arti. 1. & 9.

P. 2. q. 56. art. 4.

Ad primum ergo dicendum, q̃ inferiores vires pertinentes ad sensibilem appetitum, naturaliter sunt obedibiles rationi: non autẽ vires corporales, vel humorum corporalium, vel etiã ipsius animæ vegetabilis: vt patet in 1. Ethi. * Et ideo perfectio virtutis, quæ est secundum rationem rectam, non excludit passibilitatem corporis: excludit autem fomitem peccati: cuius ratio consistit in resistentia sensualis appetitus ad rationem.

li. 1. Eth. c. vlt. to. 5.

Ad secundum dicendum, q̃ caro naturaliter concupiscit id, quod est sibi delectabile concupiscentia appetitus sensitiui: sed caro hominis (qui est animal rationale) hoc concupiscit secundum modum & ordinem rationis. Et hoc modo caro Christi concupiscentia appetitus sensitiui naturaliter appetebat escam & potum & sominum, & alia, quæ secundum rectam rationem appetuntur: vt patet per Dama. * in 3. lib. Ex hoc autem non sequitur, quòd in Christo fuerit fomes peccati, qui importat concupiscentiam delectabilium, præter ordinem rationis.

lib. 3. orth. fid. ca. 14.

Ad tertium dicẽdum, quòd fortitudo spiritus

aliquales

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum in Christo fuerit fomes peccati.

91 Iust. q. 27. art. 3. c. & 1. & 3. dist. 17. art. 1. q. 2. 4. & op. 3. c. 231.

AD secundũ sic proceditur. Videtur quòd in Christo fuerit fomes peccati. Ab eodem enim principio deriuatur fomes peccati & passibilitas corporis siue mortalitas, scilicet ex subtractione originalis iustitiæ: per quam simul inferiores vires animæ subdebantur rationi, & corpus animæ. Sed in Christo fuit passibilitas corporis, & mortalitas. Ergo etiam in eo fuit fomes peccati.

lib. 3. orth. fid. ca. 15. a med. & ca. 14.

¶ 2. Præterea, Sicut Dam. * dicit in 3. lib. Beneplacito diuinæ voluntatis permittebatur carni

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliqualis ostenditur,ex hoc q̃ resistit cõcupiscentiæ carnis sibi contrariantis, sed maior fortitudo spiritus ostenditur, si per eius virtutem totaliter caro comprimatur, ne contra spiritum concupiscere possit. Et ideo hoc competebat Christo: cuius spiritus summum fortitudinis gradum attigerat. Et licèt non sustinuerit impugnationem interiorem ex parte fomitis: sustinuit tamen extetiorem impugnationem ex parte mundi & diaboli: quos superando victoriæ cõronam promeruit.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. Matth. 1. COnclusio est negativa, & probatur. Primò ex illo Matt. 1. Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est, sed Spiritus sanctus excludit peccatum & inclinationẽ peccati, quę nomine fomitis importatur, ergo in Christo non fuit fomes peccati. Secundò, Christus perfectissimè habuit gratiam & virtutes morales, sed ad perfectissimũ statum virtutis pertinet, vt omninò excludatur inclinatio ad peccatum, ergo in Christo non fuit fomes peccati. Tertiò, Iste defectus fomitis non est ordinabilis ad satisfaciendum pro peccato, ergo non fuit in Christo.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Quid sit fomes. HÆc cõclusio est de fide. Quod vt intelligatur nota, quòd concupiscentia appetitus sensitiui, tam irascibilis, quàm cõcupiscibilis non habet rõnem fomitis, sm essentiam suam & perfectionem naturalem, sed secundũ quandã imperfectionem & per respectum ad motus deordinatos a rationis regula. Secundo nota, quòd hęc concupiscentiæ deordinatio, siue habitualis, siue actualis, dicit duplicem respectum ad peccatum, quare dicitur fomes, tum qm̃ est effectus peccati originalis, tum vero qm̃ inclinat ad peccandum. Sicut fomes ignis materialis, & ab igne ,efficitur & facile suscipit scintillas ignis. Ex quo sequitur, quòd si homo esset conditus in puris naturalibus, id est, sine gratia & peccato, quamuis sentiret appetitus sensitiui motus inordinatos, proprię non diceretur fomitem habere. De qua re loquitur optimè Soto lib. 1. de natura & gratia, c. 13. His constitutis dico primo. Ponere in Christo fomitem eum illo duplici respectu peccati hæresis est. Patet, nam hoc esset ponere in Christo peccatum, quod est alienum a fide & vera religione. Secũdò dico, ponere in Christo fomitem eo modo, quo esset in puris naturalibus cum possibilitate peccandi, & inclinatione ad malum, hæresis est. Nam hoc esset asserere, quòd Christus secundum legem ordinariam potuerit peccare. Tertiò dico. Ponere, q̃ Christus Dominus habuerit motus inordinatos appetitus sensitiui, etiam sine consensu voluntatis & peccato veniali, est error blasphemus. Pelagiani tamen id ausi sunt asseuerare. Cõtra quos disputat acerrime D. Aug. lib. 4. hypognosticon ad finem. & lib. 1. contra duas Epist. Pelagianas. c. 11. lib. de correctione & gratia c. 11. Sed si quæras rationem & idoneum testimonium: vide probetur istam sententiam esse erroneã, profero in primis illud Io. 1. Plenũ gratiæ & veritatis quasi vnigeniti a patre. Ex quo efficaciter probatur, quòd esset blasphemia cum tanta sanctitate & plenitudine gratiæ, ponere in Christo motus pudendos & inordinatos. Secundò certum est secundum fidem, quòd in Adam pars inferior fuit subdita omnino parti superiori, quando erat in iustitia originali constitutus, sed in Christo non fuit minor gratia aut sanctitas ad istam continentia appetitus sensitiui, ergo in Christo non fuit motus inordinatus appetitus sensitiui. Tertiò, confirmatur hæc sententia communis Sanctorum suffragio, qui vno consensu negant in Christo Iesu fuisse motus inordinatos & pudendos. Et certè magna imperfectio esset, quòd in Christo essent motus libidinosi. Quartò arguitur: Lex illa, Nõ concupisces, ita nos obligat, quod si possemus appetitum

Soto.

Pelagius. Augustin. Ponere q̃d Chris Dñs habuerit mot' inordinatus appetitus sensitiui ẽt sine consensu voluntatis error. Ioan. 1.

sensitiuum sic compescere, vt nullum haberet motum rebellem, & inordinatum, si non compesceremus, imputaretur nobis ad peccatum, vt constat, sed Christus Dominus potuit compescere appetitum sensitiuum, vt nullum motum inordinatum haberet, ergo si non fecisset imputaretur ei ad peccatum. Consequentia probatur, nam eadem lege tenetur sicuti nos, s. lege naturali, & diuina. Minorem probo. Nam Christus est suppositum diuinum, & eius anima erat beata, ess') non patiebatur inuoluntarie pugnam ex parte appatitus sensitiui, nec vero pati poterat. Confirmatur, motus primo primus, quę vocãt Theologi, ideo nobis non imputatur ad culpam, qm̃ non est in potestate libeti arbitrij nostri, sed motus vniuersus appetitus sensitiui in Christo erat in eius potestate, vt probatum est, ergo si esset inordinatus imputaretur ei ad culpam. Tandem sic arguitur. Piæ aures fidelium etiam doctissimorum audire non sustinent, quòd Christus habuerit motus libidinosos & inordinatos. Ex his probationibus sequitur, quòd cum D. Hieron. elucidans illud Ro. 8. in similitudinem carnis peccati, dicit, ideo dictum esse, quia caro Christi fuit procliuis ad peccatum, intelligendum est, quia caro Christi fuit assumpta de massa carnis, quæ erat procliuis ad peccatum, non quòd ipsa esset in se procliuis ad peccatum.

Hierony. Rom. 8.

¶ Dominus Caietanus mouet hic breue dubium, nam ex probatione D. Tho. videtur, quòd aliis hominibus sanctis fuerit ablatus fomes, vt D. Ioanni Baptistę, cui a principio sunt infusæ virtutes heroicæ & perfectissimæ. Respondetur Caiet. quòd in aliis hominibus per peccatum non solum sunt ablata gratuita dona, sed etiam naturalia vulnerata, & ideo in aliis hominibus non est ablatus fomes, in Christo vero naturalia manent integra, & ideo nihil appetiuit, quod non esset consonum rectæ rationi. Erat enim in hoc atque si esset in statu naturæ integræ. Quibus in verbis significat Caietanus, quòd illud vulnus reddidit naturalia infirmiora, quàm essent in puris naturalibus. Quæ sententia falsa est: nam vt dicitur in materia de gratia, eadem natura est in nobis cum omnibus viribus suis, atque si esset in puris naturalibus, excepto quòd in nobis est, destituta iustitia originali. Dicendum est ergo, quòd id, quod fiebat per iustitiam originalem, potuit suppleri per excellentiam virtutum, & plenitudinem gratiæ, quæ erat in Christo, & non in aliis. Secundò dico, quòd si hoc non sufficiebat, per specialem diuinam prouidentiam impediebatur appetitus sensitiuus, ne præueniret rationis imperium.

Caietan. Vtrum per fectissimas auferat fomes vitis sanctissimis.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm in Christo fuerit ignorantia.

92 3. di. 17. ar. 1. q. 2. s.

AD tertium sic proceditur. Videtur, q̃ in Christo fuerit ignorantia. Illud enim verè fuit in Christo, quod sibi competit secundum humanam naturam, licèt ei non competat secundum diuinam, sicut passio & mors. Sed ignorantia conuenit Christo, secundum humanam naturam: dicit enim Damas. * in 3. lib. quòd ignorantem & seruilem assumpsit naturam, ergo ignorantia verè fuit in Christo.

lib. 3. orth. fid. c. 21. in prin.

¶ 2. Præterea, Aliquis dicitur ignorans per notitiæ defectum. Sed aliqua notitia defuit Christo: dicit enim Apost. 2. ad Cor. 5. Eum qui non nouit peccatum, pro nobis peccatum fecit, ergo in Christo fuit ignorantia.

¶ 3. Præterea, Isa. 8. dicitur, Antequam sciat puer vocare patrem suum & matrẽ suam, auferet fortitudo Damasci. * Puer aũt ille est Christus, ergo

Aug. ser. 4. de Epiph. to. 10.

ergo in Christo fuit aliquarum rerum ignorãtia.

Sed contra, Ignorantia per ignorantiã non tollitur. Christus autem ad hoc venit, vt ignorantias nostras auferret: venit enim vt illuminaret his, qui in tenebris & in vmbra mortis sedent, ergo in Christo ignorantia non fuit.

Respondeo dicendum, quòd sicut in Christo fuit plenitudo gratiæ & virtutis, ita in ipso fuit plenitudo omnis scientię, vt ex præmissis * patet. Sicut autem in Christo plenitudo gratiæ & virtutis excludit fomitem peccati, ita plenitudo scientię excludit ignorantiam, quæ scientiæ opponitur. Vnde sicut in Christo non fuit fomes peccati, ita non fuit in eo ignorantia.

q. 7. ar. 9. & q. 9. ar. 1.

Ad primum ergo dicendum, quòd natura a Christo assumpta potest dupliciter considerari. Vno modo, secundum rationem suę speciei: & secundum hoc dicit Damas. * eam esse ignorantem & seruilem. Vnde subdit, Nam seruа quidẽ est hominis natura eius, qui fecit ipsam, Dei scilicet, & non habet futurorum cognitionem. Alio modo potest considerari secundum id, quod habet ex vnione ad hypostasim diuinam, ex qua habet plenitudinem scientię & gratię: secundum illud Ioan. 1. Vidimus eum quasi vnigenitum a Patre, plenum gratiæ & veritatis. Et hoc modo natura humana in Christo ignorantiam non habuit.

Loco citato in argũ. pri.

Ad secundum dicendum, q̃ Christus dicitur nõ nouisse peccatum, quia nescivit per experientiam, sciuit autem per simplicem notitiam.

Ad tertium dicendum, quòd loquitur ibi Propheta de scientia humana Christi. Dicit enim: Antequam sciat puer, s. secundum humanitatem, vocare patrem suum, s. Ioseph (qui pater eius fuit putatiuus) & matrem suam, scilicet Mariam, auferetur fortitudo Damasci. Quod non est sic intelligendum, quasi aliquãdo fuerit homo, & hoc nescierit: sed antequam sciat, id est, antequã fiat homo scientiam habẽs humanam, auferetur: vel ad literam, fortitudo Damasci, & spolia Samariæ, per regem Assyriorum: vel spiritualiter, quia nõdum natus, populum suum sola inuocatione saluabit, vt gloss. * Hier. ibi exponit. Augu. tamen in sermo. † de Epi. dicit, hoc esse completum in adoratione Magorum. Ait enim, Antequam per humanam carnem humana verba proferret, accepit virtutem Damasci, s. diuitias, in quibus Damascus præsumebat: in diuitijs autem principatus auro defertur. Spolia verò Samariæ idem ipsi erant qui eam incolebãt. Samaria namq; pro idolatria ponitur: illic enim populus Israel auersus a Domino, ad idola colenda conuersus est. Hæc igitur prima spolia puer idololatrię dominationi detraxit. Et secundum hoc intelligitur, antequã sciat, id est, antequam ostendat se scire.

* Hier. ibi to. 5.
† Augu. in ser. 4. qui est 32. i ordine ante med. tom. 10.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. CONclusio est negativa. Siquidem ignorantia per ignorantiam non tollitur, Christus autem ad hoc venit, vt ignorantias nostras auferret, venit enim vt illuminaret his, qui in tenebris & in vmbra mortis sedent, ergo in Christo ignorantia non fuit. Deinde sicut in Christo fuit plenitudo gratiæ & virtutis, ita in ipso fuit plenitudo omnis scięti æ, ergo sicut in Christo plenitudo gratiæ & virtutis excludit fomitẽ peccati, ita plenitudo scientiæ excludit ignorantiam, quæ scientiæ opponitur.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Poterit ne cõcedi q̃d Christus habuerit ignorantiã. Prim. arg. Marc. 13. Secũdum. Augustin. PRo expositione articuli nota, quòd quidam doctor Complutensis nostra ætate ausus est ponere ignorantiam in Christo. Et probat ex illo Mar. 13. de die illa nemo scit, neq; filius. Quod communiter exponitur de filio, secundum quod homo est. Secundò probatur ex Damasceno lib. 3. c. 21. dicente, q̃ filius Dei assumpsit ignorantem naturam & seruam. Neque enim habet eorum, quæ ventura sunt cognitionem. D. Augu. explicans illud Psal. 21. vt quid dereliquisti mẽsie ait, loquitur ignorans, quare Deus illum dereliquerit. Et confirmatur hæc sententia his argumentis.

Tertium. ¶ Primò, Christus vere profecit secundum scientiam humanitus acquisitam, itaq; quædam prius nesciuit, quæ postmodum intellexit, vt visum est supra q. 12. art. 2. ergo saltem habuit ignorantiam scientiæ acquisitæ.

Quartum. ¶ Secundò, Christus somniauit (hoc enim est hominibus naturale) ergo errauit. Probatur cõsequentia. Nam somniantes semper in aliquo decipiuntur.

Quintum. ¶ Tertiò, Christus Dominus passus est defectus pueriles, inter quos præcipuè est ignorantia. Et certè videtur, quòd puer Iesus non frequenter vagisset nisi erraret. Et profecto videtur, quòd puer Iesus, si vidisset personam Leonis, fugisset sicut alij pueri.

Confirma. ¶ Confirmatur, nam videtur profecto, q̃ potuerit habere errorẽ in parte sensitiua, potuit. n. iudicare per visum, quod Sol erat minor Palestina, & quod virga in aqua & aere existens fuerit fracta, sic enim sensibus apparet.

Sextum. ¶ Denique sic arguitur. Anima Christi non sciuit omnia, quæ Deus scit, vt supra dictum est, ergo habuit aliquotum ignorantiam.

Expositio dubij propositi. Ignorãtia multiplex. ¶ Pro explicatione veritatis nota, quòd ignorantia, quæ opponitur scientiæ in subiecto apto nato, id est, in creatura rationali, siue intellectuali, tripliciter vsurpatur. Primo modo pro ignorantia prauę dispositionis, hoc est, pro errore contrario scientiæ. Secundo modo accipitur pro ignorantia negatiua eorum, quæ quispiam scire tenetur, vel pertinent ad eius statum vt si Episcopus non sciret diuinas literas. Tertio modo vsurpatur pro ignorantia negatiua eorum, quæ quisque scire non tenetur, vel non pertinẽt ad eius statum, vt si Episcopus non sciret venari, & hæc ignorantia proprio vocabulo appellatur nescientia, quæ reperitur in natura Angelica, & fuisset in statu innocentiæ felicissimo.

1. Conclu. ¶ His constitutis sit prima conclusio. Certum est secundum fidem, quòd Christus non habuit ignorantiam negatiuam eorum, quæ pertinent ad suum statum & conditionem, nam Christus simpliciter fuit plenus gratiæ & veritatis, vt constat ex sacra scriptura.

2. Conclu. ¶ Secunda conclusio. Certum est secundum fidem, q̃ Christus non habuit errorem positiuum alicuius scientiæ, nec verò aliquam deceptionem. Nam alioquin fuisset falsus & deceptus, & potuisset falsa loqui, & docere.

3. Conclu. ¶ Tertia conclusio. Certum est, quòd Christi anima habuit ignorantiam negatiuam multarum rerum, quæ Deus scit scientia simplicis intelligentiæ. Nam vt supra dictum est, anima Christi non sciuit omnia, quæ Deus scit, sed quoniam istarum rerum cognitio nõ pertinet ad Christi statum & perfectionem propriè & simpliciter Christus non dicitur ignorans. Sicut non dicitur homo ignorans, qui non habet scientiam Angelicam, quanquam ex dono Dei poterat illam consequi. Vnde doctor ille Complutensis punitus est ab inquisitoribus, & coactus recantare sententiam. Quapropter blasphemum est & erroneum ponere in Christo Domino ignorantiam.

¶ Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad argu. Ad pri. argumen.

¶ Ad argumenta facilè respondetur, ad locum ex D. Marco respondetur, quòd ille locus habet varias expositiones, prout ostendit D. Tho. supra q. 10. art. 2. ad 1. communis expositio est, quòd dicatur Christus nescire diem judicij, quia non facit scire, vel quod idem est, nescit ad dicendum. Sed in loco citato observandum est, quòd non est recta expositio illius loci, quòd non scierit secundum quod homo. Nam hæc expositio supra damnata est, & ostensum est efficaciter, quòd Christus secundum quod homo diem judicij cognoscat. Ad Damascenum respondetur, quòd loquitur de natura humana secundum se, vt patet textum intuenti.

Ad scdm. D. August.

¶ Ad D. Aug. respondetur, quòd verba illius duriuscule sonant, sed habent veras expositiones, fortassis loquitur de ignorantia experimentali, Christus enim ex his, quæ passus est didicit obedientiam; vel loquitur in persona nostri, qui ignoramus; vel loquitur de ignorantia negatiua. Non enim comprehendit Deum, & nõ cognoscit perfectè causas propter quas est derelictus. Vel est sensus, quòd habuit se ad modum ignorantis. Fuit enim tam admiranda causa illius derelictionis, vt stupens dixerit, vt quid dereliquisti me?

Ad tertiũ.

¶ Ad rationem primam respondetur, quòd scientia humanitus acquisita in Christo semper fuit perfecta secundum tempus & ætatem ipsius Christi, vt docet D. Tho. supra q. 12. arti. 2. ad secundum, ignorantia vero importat priuationem scientiæ debitæ in esse suo tempore. Et ideo sicut catulus ante nonum diem nõ dicitur cæcus, sic Christus in tenera ætate non dicitur ignorans, licèt multa ne sciret, quia in illa ætate non tenebatur illa scire.

Ad alia argumen. Victoria.

¶ Ad alia argumenta doctissimus Victoria aiebat, non esse inconueniens concedere, quòd Christus puer habuerit errorẽ in parte sensitiua, sed probabilius est, & Theologiæ magis consentaneum, quòd non habuerit errorem, nec in parte intellectiua, nec in sensitiua. Probatur sic. Nam Adam in statu innocentiæ non habuit aliquem errorem, ergo nec Christus. Secundò, intellectus in homine sciente corrigit sensum errantem, sed intellectus Christi erat perfectus omni scientia, ergo corrigebat sensum errantem, & non permittebat illum in errorem labi. Itaque Christus Dominus defendebat se ab omni errore per scientiam beatam, & per scientiam inditam, siue in vigilijs, siue in somnis, siue in tenera, siue in adulta ætate.

Christus etiã de potentia Dei absoluta nõ potuit habere errorem positiuum.

¶ Dubium est, vtrùm Christus de potentia Dei absoluta potuit habere errorem aliquem positiuum siue deceptionem? Respondetur, & dico primò, quòd ignorantiam culpabilem non potuit habere, etiam de potentia Dei absoluta, alioquin potuisset habere peccatum. Secundò dico, potuit habere ignorantiam negatiuam multarum rerum, quas sciuit secundum humanitatem. Patet, nam potuit assumere naturam humanam in pueris merisque naturalibus, vt est in paruulo in ventre matris. Tertiò dico, probabile mihi est, quòd Christus Dominus etiam de potentia Dei absoluta non potuit habere errorem aliquem positiuum, nec practicum, nec speculatiuum, etiam sine culpa sua. Probatur, nam operatio naturæ principaliter est suppositi operantis per illam, ergo illa operatio intellectus ertonea tribueretur verbo. Secundò, sicut Deus non potest velle fieri malum, ita non potest velle affirmari falsum, alioquin posset mentiri, & decipere per aliam, sed si humanitas Christi haberet falsam opinionem & deceptionem, Deus veller vt haberet illam, ergo id fieri non potest. Tertiò, si Christus de potentia Dei absoluta potuit nos decipere, & inducere in errorem, certè perit robur & certitudo scripturarum, & nostræ fidei. Nam vnde scimus, quòd in his non fefellerit? & quòd non vsus fuerit potentiam, quam habuit ad decipiendum? De hac re loquitur optimè Cano. lib. 2. de locis cap. 2. 3. & 4. vbi fusissimè tractat hanc quæstionem, vtrùm Deus possit mentiri?

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm anima Christi fuerit passibilis.

AD quartum sic proceditur. Videtur, q̃ anima Christi non fuerit passibilis. Nihil.n. patitur nisi a fortiori: quia agens præstantius est patiente, vt patet per Aug. 12. super Gen. * ad literam, & per Philos. 3. de Anima. * Sed nulla creatura fuit præstantior, quàm anima Christi. Ergo anima Christi non potuit ab aliqua creatura pati: & ita non fuit passibilis: frustrà enim in ea fuisset potentia patiendi, si a nullo pati potuisset.

lib. 14. c. 9. parũ ante med. to. 5.

3. di. 14. q. 1. ar. 2. q. 1. 2. & di. 15. q. 2. ar. 1. q. 1. & 2. & d. 33. lib. Et op. 3. c. 48. Et opu 60. c. 3. co. 5. * Aug. lib. 12. cap. 16. in medio to. 3. * Ari. 3. de ani. tex. 19. to. 2. li. 4. in fol. 3. a princ. lib. & seq.

¶ 2. Præterea, Tullius in lib. * de Tusculanis quæstionibus dicit, q̃ passiones animę sunt quędam ęgritudines. Sed in anima Christi non fuit aliqua ęgritudo: nam ægritudo animæ sequitur peccatum: vt patet per illud Psal. 40. Sana animã meam, quia peccaui tibi. Ergo in Christo non fuerunt animæ passiones.

¶ 3. Præterea, Passiones animæ vñr idem esse cum fomite peccati, vnde & Apostolus Ro. 7. vocat eas passiones peccatorum. Sed in Christo nõ fuit fomes peccati, vt supra dictum est. * Ergo videtur, quòd non fuerint in eo animæ passiones: & ita anima Christi non fuit passibilis.

Ar. 2. huius quæst.

Sed contra est, quod in Psal. 87. dicitur ex persona Christi, Repleta est malis anima mea: non quidem peccatis, sed humanis malis, id est doloribus: vt glos. * ibi exponit. Sic ergo anima Christi fuit passibilis.

Est glo. ordi. ex Aug. in hoc loco. Ps. 87. to. 5.

¶ Respondeo dicendum, q̃ aĩam in corpore constitutam dupliciter contingit pati. Vno modo passione corporali: alio modo passione animali. Passione quidem corporali patitur per corporis læsionem. Cum.n. anima sit forma corporis, consequens est, q̃ vnum sit esse animæ & corporis: & ideo corpore perturbato per aliquam corporeã passionem, necesse est, q̃ anima per accidẽs perturbetur, s. quãtum ad esse, quod habet in corpore. Quia igitur corpus Christi fuit passibile & mortale (vt supra habitum est*) necesse fuit, vt ẽt eius anima hoc modo passibilis esset. Passione autem animali pati dr anima secundum operationem, quę vel est propria animæ, vel magis principalius est animæ, q̃ corporis. Et quamuis etiam secundum intelligere & sentire dicatur hoc modo anima aliquid pati: tamẽ sicut in secunda parte dictũ est, * proprijssimè dicuntur passiones animæ, affectiones appetitus sensitiui: quæ in Christo fuerunt, sicut & cætera, quæ ad naturam hominis pertinent. Vnde Augu. dicit in 14. de Ciuit. Dei, * Ipse Dñs in forma serui vitam agere dignatus humanam, adhibuit eas, vbi adhibendas esse iudicauit: neque enim in quo verum erat hominis corpus, & verus hoĩs animus, falsus erat humanus affectus. Sciendum, tamen est, quòd huiusmodi passiones

q. 14. ar. 2.

P. 2. q. 22. ar. 2. & 3.

lib. 14. c. 9. parũ ante med. to. 5.

siones aliter fuerunt in Christo, quàm in nobis, quantũ ad tria. Primò quidem quantum ad obiectum: quia in nobis plerumque huiusmodi passiones feruntur ad illicita: quod in Christo non fuit. Secundò, quantum ad principium: quia huiusmodi passiones frequenter in nobis pręueniũt iudicium rationis: sed in Christo omnes motus sensitiui appetitus oriebantur secundum dispositionem rõnis. Vnde Aug. dicit 14. de ciuit. Dei, * q̃ hos motus certę dispensationis gratia, ita cùm voluit Christus suscepit animo humano, vt cùm voluit, factus est homo. Tertiò, quantum ad effectum: quia in nobis quandoque huiusmodi motus non sistunt in appetitu sensitiuo, sed trahunt rationem: quod in Christo non fuit: quia motus naturaliter humanæ carni conuenientes, sic ex eius dispositione in appetitu sensitiuo manebant, q̃ ratio ex his nullo modo impediebatur facere quæ conueniebant. Vnde Hieron. * dicit super Matth. quòd Dominus noster, vt veritatem assumpti hominis probaret, verè quidem contristatus est: sed ne passio in animo illius dominaretur per propassionem dicitur, quòd cœpit contristari & mœstus esse, vt passio perfecta intelligatur, quando animo, id est, rationi dominatur: propassio autem, quando est inchoata in appetitu sensitiuo, sed vlteriùs non se extendit.

cap. 26. in Mat. super illud, Cœpit trista. to. 9.

Ad primum ergo dicendum, q̃ anima Christi poterat quidem resistere passionibus, vt ei non superuenirent, præsertim virtute diuina: sed propria voluntate se passionibus subiiciebat tam corporalibus, quàm animalibus.

Loco citato i arg. 2.

Ad secundum dicendum, quòd Tullius * ibi loquitur secundum opinionem Stoicorum, qui non vocabant passiones quoscunq; motus appetitus sensitiui, sed solum inordinatos: tales autem passiones manifestum est in Christo non fuisse.

Ad tertium dicendum, quòd passiones peccatorum, sunt motus appetitus sensitiui in illicita tendentes: quod non fuit in Christo, sicut nec fomes peccati.

SVMMA TEXTVS.

1. Conclu. PRima conclusio. Anima Christi fuit passibilis passione corporali. Nam corpus eius passibile fuit, & mortale, perturbato enim corpore per aliquam passionem, necesse est animam perturbari per accidens, quia esse habet in corpore.

2. Conclu. ¶ Secunda conclusio, passibilis erat anima Christi passione animali, cum affectiones appetitus sensitiui essent in Christo sicut & cætera, quæ pertinent ad naturam hominis.

3. Conclu. ¶ Tertia conclusio, istæ affectiones aliter erant in Christo, quàm in nobis, quantum ad tria. Quantum ad obiectum quidem, quia in nobis plerumque tales passiones feruntur ad illicita, quod non fuit in Christo. Quantum ad principium etiam differunt. Nam tales passiones frequenter in nobis præueniunt iudicium rationis. Tertiò differunt quantum ad effectum, quia in nobis tales motus interdum non sistunt in appetitu sensitiuo, sed trahunt rationem, quod in Christo non fuit, quia ratio ex his nullo modo impediebatur facere quæ conuenerant.

EXPOSITIO ARTICVLI.

IN hoc articulo est præcipua quæstio, an in Christo fuerint affectiones appetitus sensitiui, quas proprio vocabulo appellamus passiones, ex eo quod semper sint cum quadam alteratione & trãsmutatione? A parte negatiua sic arguitur. Nam D. Hilarius li. 10. de Tri. & super Psal. 53. & 68. & Can 3 1. in Matt. constanter affirmat, q̃ Christus non vere doluit, non vere timuit, nec vere tristatus est. Idem videtur docere D. Augustꝰ. super Psalmum 21. in enarratione secunda, & super Psal. 101. & in epist. ad Honoratum de gratia noui testa. cap. 16. & 17. D. Hiero. subscribere videtur lib. 4. in Matt. in cap. 26.

Affectiones appetitus sentiẽtis nõ fuerint i Christo.

Ad primũ argu. Hilarius. Augustꝰ. D. Hieron. Secũdum.

¶ Secundò, sic arguitur. Passiones animales derogant plenitudine gratiæ, quæ est in Christo, sed istæ passiones sunt animales, ergo nõ fuerunt in Christo. Probatur maior ex autoritate scripturæ. Nam secundum illius phrasim animale importat imperfectionem gratiæ, & rationis, secundum illud 1. Corin. 2. animalis homo non percipit ea quæ sunt Dei. Et Iacobus ca. 3. & Iudas in sua canonica, animales spiritum non habentes.

1. Cor. 2. a. c. 3.

¶ Tertiò, animæ beatorum non habent passiones appetitus sensitiui.

Tertium.

¶ Quartò arguitur speciatim de dolore, nã summum gaudiũ non põt esse conjunctum cum summo dolore, vt constat, sed ãa Christi fruebatur summo gaudio ex diuina visione, siquidem ab instanti suæ conceptionis beata erat, ergo non potuit habere animi dolorem. Itaq; argumenti difficultas huc incidit, vt intelligamus qũo in anima Christi fuit gaudium & summus dolor simul.

Quartum.

¶ Vltimò arguitur specialiter de timore. Nã ad rõnem timoris spectat incertitudo futuri mali cum spe euadendi, sed Christus non habuit incertitudinem futuri mali, ergo nec timorẽ, sed aliquid pœnæ timore, hoc est, pauorem & tristitiam absorbentem. Maior ostenditur autoritate Arist. 2. Rhetoricorũ c. 5. & euidenti rõne. Nam q̃ non est spes euadendi, nõ causatur timor, sed tristitia absorbens. Minor probatur. Nam ãa Christi rectè noverat dispositionem diuini consilij de morte ipsius Christi.

Vltimum. Arist.

¶ Pro explicatione prima conclu. Certum est secundũ fidem, quòd in Christo fuerunt passiones appetitus sensitiui. Patet ex sacris literis Isa. 53. Vere dolores nostros ipse tulit, & Matt. 26. Cœpit contristari, & mœstus esse, & Mar. 14. Cœpit pauere & tædere. Et in vtroque loco dicit Dñs, Tristis est anima mea vsque ad mortem, & Io. 11. legitur Christum lachrymatum fuisse in morte Lazari, imò turbãtum esse, & infremuisse spiritu, & Luc. 19. fleuisse super Hierusalem, fletus autem est signum tristitiæ, & Marc. 3. habetur quòd circunspiciens eos cum ira tristatus est super cæcitate cordis eorum, & Ioan. 2. explicatur illud, & zelus domus tuæ comedit me, de zelo iræ & indignationis, quem suscepit in se Christus, quando verberibus & flagellis eiecit de templo vendentes, & ementes. Secundò probatur autoritate Sanctorum Patrum, D. Amb. lib 10. super Lucam cap. 22. in illud, Pater si possibile est, transeat a me calix, &c. & lib. 2. de fide ad Gratia. cap. 4. docet & probat eleganter nostram sententiam. Idem Cyrillus 10. thesauri cap. 5. D. Hieron. vbi supra D. Aug. li. 83. quæst. q. 80. & super Psal. 93. & mirabiliter 14. de ciui ca. 9. Dama. lib. 3. ortho. fidei ca. 20. Agatho Summus Pontifex in epistola citata in 6. Synodo generali actio. 4. & postmodum approbata in act. 8. citat in hanc sententiam D. Athanasium asserentem, q̃ in Christo fuerint veræ passiones contra Apollinarem hæreticum. Et certè hæc est veritas fidei cõtra Manichæum, Valentinũ & Apollinarem hæreticos. Tertiò probatur rõne euidenti. Nam defectus, quę præseferunt istæ animi nostri passiones consequitur ex principijs naturæ, neque detogat plenitudini gratiæ, aut scientiæ Christi, potestque ordinari ad finem incarnationis ad satisfaciendum pro nostris delictis ad comprobandam veritatem humanæ naturæ, ad præbendum virtutis exemplum, ergo filius assumpsit humanos affectus. Certè sancti patres ad demonstrãdam hanc veritatem hoc argumẽto vtebantur. Filius Dei verum

1. Conclu. Isa. 53. Matth. 26. Mar. 3. Ioan. 11. Luc. 19. Mat. 3. Ioan. 2. Ambros. Cyrillus. Hieron. D. Augustꝰ. Damascẽ. Agatho. D. Athan.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum hominis corpus habuit, verum hominis animum, ergo habuit veros animi affectus. De cuius argumenti efficacia legendus est D. Auguſt. 14 de ciuit. c. 9.

D. Auguſt. 2. Conclu.

¶ Secunda concluſio. Paſſiones animę in Chriſto fuere abſque vllo peccato, & abſque vlla deordinatione, itaque non trahebant aũm ad illicita, nec dominabantur rõni, ſed ſequebantur imperium, & præſcriptum rõnis. Sic deſinit D. Tho. in hoc art. ex Aug. 14. de ciuit. c. 9. ſic docet D. Thom. D. Auguſt. Hierony. Paſſionis & propaſſionis vocabula.

D. Hiero. ſuper Matth. c. 26. vbi inquit, q affectus animę Chriſti potius debent dici propaſſiones, ex eo q paſſio perfecta dominatur animo, & rationi, propaſſio vero eſt paſsio inchoata in appetitu ſenſitiuo, & vlterius non ſe extendit. Verum eſt tamen, q hoc vocabulum non ſemper ſignificat appetitus motum inordinatum & perturbatum, ſed ét ſignificat motum quemcunque appetitus ſenſitiui ét ordinatum, & ſic nulla eſt abſurditas concedere, quòd in Chriſto fuerint animæ paſſiones. Sic.n. loquitur Damaſ. lib. 3. c. 20. Sic loquuntur oẽs doctores ſcholaſtici. Sed pro maiori huius concluſionis explicatione hæc documenta ſunt obſeruanda. Primum Chriſtus ante omnem affectum & paſsionem potuit deliberare. Secundum, ſic fecit Chriſtus Dominus plerumq́ue, & pro maiori parte. Tertium, non videtur, q ſemper eſſet deliberatio particularis. v.g. quando Chriſtus flagellabatur, non ante quemlibet dolorem præcedebat hæc deliberatio particularis, volo nunc dolere, & quando comedebat nõ ante quemlibet actum præcedebat deliberatio, ſed ſatis erat prima deliberatio, qua voluit flagellari, & qua voluit comedere. Quare omnis affectus, & omnis paſsio in Chriſto fuit plenè deliberata ex illa prima deliberatione a nobis explicata. Quartum, omnis paſsio Chriſti fuit in eius poteſtate non ſicut in nobis motus, primò primus, quos cauere non poſſumus. Vltimum, omnis affectus & paſsio animæ Chriſti in pondere, & menſura, & regula fuit, atq; ſi particulariter fuiſſet deliberata.

D. Damaſ.

Ad argu. Ad primũ.

¶ Ad argumenta in oppoſitum reſpondetur. Ad primũ dico D. Hilarium caute eſſe legendum & explicandum, ſicut explicat D. Tho. hic art. 5. ad 1. & art. 7. ad 2. quòd loquatur de neceſsitate contrahendi iſtos affectus ex peccato originali, quæ eſt in alijs hominibus, in Chriſto vero minimè.

Ad ſcdm.

¶ Ad ſecundum reſpondetur, quòd hoc nomen anima le aliquando ſonat in malum, vt argumentum probat; ſed interdum non ſonat in malũ, ſignificatq́; id, quod eſt

1. Cor. 15.

prius quod animale eſt, deinde quod ſpirituale. Et in hoc ſenſu nulla eſt abſurditas concedere, quòd in Chriſto fuerint paſſiones animales.

Ad tertiũ.

¶ Ad tertium reſpondetur, q anima beata ſupernaturaliter, & miraculoſe bene poteſt pati. Poteſt quidem pati in purgatorio, imò in inferno, cum igitur Chriſtus Dominus per magnum miraculum fuerit viator & comprehenſor, rectiſſimè potuit eius anima pati, licèt beata eſſet. Secundò reſpondetur, id quod autea in pluribus locis a nobis eſt explicatum, quòd ſuppoſito, quòd anima Chriſti erat in corpore paſsibili, naturaliter patiebatur, & nõ per miraculum, ita quòd corpus naturaliter patiebatur, & conſequenter anima.

Ad quartum. D. Thom.

¶ Ad quartum difficile variè reſpõdent Theologi, ego tamen ſententias doctorum in medium producam, nam de earum cenſura videbimus infra q. 46. ar. 7 & 8. D. Th. quæſt. citata, & in quæſtione ſpeciali de paſsionibus artic. 10. ad nonum. adhibet duas ſolutiones, prima eſt, contraria non poſſe eſſe in eodem per ſe, bene autem per accidens, ſicut cum quis ambulans in naui fertur ad contrarium eius, ad quod nauis mouetur. Ita inquit, gaudium fuit in ſuperiori parte animæ Chriſti per ſe, quia per proprium actum: dolor vero per accidens, quia per paſsionẽ corporis. Secunda ſolutio D. Tho. eſt, quòd illud gaudiũ & dolor non erant contraria, quia non erant de eodem.

Caietan.

D. Caiet. in quæſt illa citata 46. inſinuat aliam ſolutionẽ dicens, q ſummũ gaudiũ fuit in voluntate, ſummus dolor in appetitu ſenſitiuo, & in hac re nulla eſt repugnãtia. Nulla enim eſt impoſſibilitas, q contraria ſint in diuerſis ſubiectis. Paludanus in 3. di. 15. q. 2. introducit aliam ſo-

Palude.

lutionem inquiens, quòd ſupernaturaliter & per miracu ſum bene poſſunt eſſe ſimul ſummum gaudium & ſummus dolor ſicut miraculum fuit, quòd idem homo eſſet viator & comprehenſor ſimul, & quòd ex gloria animæ nihil redundaret ad corpus. Exiſtimat.n. prædictus autor, q de potentia Dei abſoluta bene poſſunt eſſe ſimul in eodem ſubiecto contraria in gradibus intenſiſsimis. Do

Cano.

ctiſsimus Cano in lib. 12. de locis. c. 14. ad finem noua & inaudita ſolutione expl.at propoſitum argumentum dicens, quòd ſicut Dominus per totam vitam quaſi reprimebat gloriam animæ ne redundaret in corpus, ita ſaltim in cruce retinuit gaudium, quod ſuapte natura ex clara Dei viſione prodiret, vt ſine aliqua cõſolatione & delectatione pro nobis pateretur.

Ad vltim.

¶ Ad vltimum reſpondetur, ad rationem timoris ſatis eſſe, quòd apprehenſio ſenſitiua, quam ſequitur immediatè paſsio timoris repreſenteret futurum malum, non repræſentando certò euenturum. Itaque dico, quòd imaginatio ſiue cogitatiua Chriſti, quãdoque repræſentabat mortem, & non cum certitudine, & tunc inſurgebat paſsio timoris, quandoque vero repræſentabat mortem cum certitudine ex participatione partis intellectiuæ quæ erat certa de morte futura Chriſti, & tunc inſurgebat paſsio triſtitiæ, propter quod Euangeliſtæ dicunt, Chriſtum & timuiſſe, & triſtem fuiſſe. Veruntamen, quoniam intellectus Chriſti per ſcientiam beatã vel infuſam ſemper fuit certus de futura morte, ideo D. Thom. veriſimè dixit in Chriſto non fuiſſe timorem cum incertitudine. Hæc dicta ſint de paſsione timoris. Nam de dono timoris dictũ eſt ſupra q. 7. ar. 6. De reliquis vero, quæ poſſunt hic diſputari de differentia inter triſtitiam & dolorem, de his quæ requiruntur ad verum dolorem, vide D. Th. 1. 2. q. 35. & ſequentibus. Et in ſequentibus nonnulla dicentur.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrùm in Chriſto fuerit dolor ſenſibilis.

94 Inſr. q. 46. art. 6. c. Et 3. d. 15. q. 2. ar. 3. q. 1. Et ver. q. 26. ar. 8. con. & 8. Et op. 3. c. 239. *Hil. li. 10. in 2. fol. a prin. li. *li. 10. de Trin. ante me. li.

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quòd in Chriſto non fuerit verus dolor ſenſibilis. Dicit enim Hilarius in 10. de Trinit. *Cùm pro Chriſto mori ſit vita, quid ipſe in mortis ſacramento doluiſſe exiſtimandus eſt, qui pro ſe morientibus vitam rependit? Et infra dicit, *Vnigenitus Deus hominem verum, non deficiens a ſe Deo ſumpſit: in quem quamuis aut ictus incideret, aut vulnus deſcenderet, aut nodi concurrerent, aut ſuſpenſio eleuaret, afferrent quidem hęc impetum paſſionis, non tamen dolorem paſſionis inferrent, vt telum aliquod aquam perforans. Non igitur in Chriſto fuit verus dolor.

¶ 2. Prętereà, Hoc proprium videtur eſſe carni in peccato conceptę, quòd neceſsitati doloris ſubiaceat. Sed caro Chriſti non eſt cum peccato concepta, ſed ex Spiritu ſancto in vtero virginali. Non ergo ſubiacuit neceſsitati patiendi dolorem.

¶ 3. Prętereà, Delectatio contemplationis diui norum diminuit ſenſum doloris: vnde & Martyres in paſſionibus tuis tolerabilius ſuſtinuerũt, ex conſideratione diuini amoris. Sed anima Chriſti ſummè delectabatur in contẽplatione Dei, quem per eſſentiam videbat: vt ſupra dictum eſt.* Non ergo poterat ſentire aliquem dolorem.

q. 9. arti. 2.

Sed

Sed contra eſt, qd Iſa. 53. dicitur, verè languores nr̃os ipſe tulit, & dolores nr̃os ipſe portauit.

P. 2. q. 35.

Reſpondeo dicendũ, q (ſicut patet ex his, * quæ in ſecũda parte dicta ſunt) ad veritatẽ doloris ſenſibilis, requiritur leſio corporis & ſenſus leſionis. Corpus aũt Chriſti lędi poterat: quia erat paſſibile & mortale: vt ſuprà habitum eſt. * Nec defuit ei ſenſus leſionis: cũ anima Chriſti perfectè haberet omnes potẽtias naturales. Vnde nulli dubiũ debet eſſe, quin i Chriſto fuerit verus dolor.

q. 14. ar. 1.

Ad primum ergo dicendũ, q in omnibus illis verbis & ſimilibus, Hilarius à carne Chriſti nõ veritatem doloris, ſed neceſsitatem excludere intẽdit. Vnde poſt prędicta verba ſubdit, *Neq; enim tùm, cùm ſitiuit, aut eſuriuit, aut fleuit, bibiſſe Dominus, aut mãducaſſe, aut doluiſſe mõſtratus eſt, ſed ad demonſtrandã corporis veritatẽ, corporis conſuetudo ſuſcepta eſt: ita vt naturę noſtrę conſuetudine, conſuetudini ſit corporis ſatisfactum, vel cùm potum & cibum accepit, nõ ſe neceſsitati corporis, ſed cõſuetudini tribuit. Quia nõ accepit neceſsitatẽ per comparationẽ ad cauſam primam horum defectuum, quę eſt peccatum. vt ſupra dictũ eſt. * vt ſcilicet ea ratione dicatur caro Chriſti nõ ſubiacuiſſe neceſsitati horũ defectuũ, quia nõ fuit in ea peccatũ. Vnde ſubdit: * Habuit enim, ſcilicet Chriſtus, corpus, ſed originis ſuę prium, neque ex vitijs humanę conceptionis exiſtens, ſed in formã corporis noſtri, virtutis ſuę poteſtate ſubſiſtẽs. Quantum tamẽ ad cauſam propinquam horum defectuum, quę eſt compoſitio contrariorum, caro Chriſti ſubiacuit neceſsitati horum defectuum: vt ſupra dictum eſt. *

Locum citato in argum.

q. 14. ar. 2. & ar. 3. ad 2. lib. 10. de Trin. ante me. illius.

q. 14. ar. 2.

Ad ſecundum dicendum, quòd caro in peccato concepta ſubiacet dolori, nõ ſolùm ex neceſsitate naturalium principiorum, ſed etiã ex neceſsitate reatus peccati. Quæ quidem neceſsitas in Chriſto non fuit: ſed ſolùm neceſsitas naturaliũ principiorum.

q. 14. ar. 2.

Ad tertium dicendum, quòd ſicut ſupra dictũ eſt, * virtute diuinitatis Chriſti, diſpenſatiuè ſic beatitudo in anima cõtinebatur, quòd non deriuabatur ad corpus, ne eius paſsibilitas & moralitas tolleretur. Et eadem ratione delectatio cõtẽplationis, ſic retinebatur in mente, quòd nõ deriuabatur ad vires ſenſibiles, ne per hoc dolor ſenſibilis, excluderetur.

SVMMA TEXTVS.

Concluſio. Iſa. 53.

COnclusio eſt affirmatiua, & probatur primo teſtimonio Iſa. 53. Vere dolores noſtros ipſe tulit. Dein de ad veritatem doloris ſenſibilis ſufficit corporis læſio, ſed corpus Chriſti cum eſſet paſſibile lędi poterat, ergo in Chriſto fuit verus dolor ſenſibilis.

Argumenta cõtra cõcluſionem articuli. Prim. arg.

EXPOSITIO ARTICVLI.

DE concluſione huius articuli apud Catholicos nulla eſt dubitatio, ſed ſolum apud hæreticos, qui dicunt Chriſtum Ieſum non habuiſſe corpus verum, ſed phantaſticum, vt tamen veritas expendatur, Arguitur cõtra concluſionem. ¶ In primis, dolor & triſtitia ſunt de his quæ nobis nolentibus accidunt, ſed Chriſtus nihil

Secũdum.

paſſus eſt inuitus, aut inuoluntarius, ergo nõ habuit dolorem. ¶ Deinde triſtitia & dolor collocantur in anima, ſed anima Chriſti erat beata, ſummoq; gaudio fruitionis afficiebatur, ergo non habuit dolorem. Ad hęc argumenta in promptu ſunt reſponſiones. Nam ad primum dicẽ-

Ad primũ.

dum eſt, quòd omne malum, quod nocet & aduerſatur homini de ſe cauſat triſtitiam, & infert dolorem, ad hoc enim ſatis eſt, quòd inclinationi naturali aduerſetur, ſicut videre eſt in illo, qui vult, vr abſcindatur ei manus propter corporis ſanitatem, certè talis doloré & triſtitiã

Ad ſcdm.

habet. ¶ Ad ſecundũ argumentum, quãuis magna ex parte reſponſum ſit in præcedenti articulo, nunc breuiter dicendum eſt, vt intelligamus, vbi nam dolor conſtituatur tanquam in ſubiecto. Et quidem ferè omnes doctores tenent, q qualitates, & accidentia in vniuerſum ſubiectãtur in materia, vel in forma, & non in toto compoſito. Quorum ſententia ſi vera eſt, argumentum propoſitum habet difficilem ſolutionem, quia ſin iſtorum placitum dolor & triſtitia ſubiectantur in anima, vnde ad argumẽ ti confutationem, dicunt quòd gaudium & triſtitia ſiue dolor in anima Chriſti Domini, nõ erant contraria, neque oppoſita, quia triſtari de vna re, & de alia gaudere, cõtraria inter ſe nõ ſunt, neq; oppoſitionẽ habẽt anima aũt Chriſti domini reſpectu diuerſorũ gaudebat, & dolore afficiebatur. Sed hæc ſolutio, quòd etiam in prędicenti articulo indicauimus) non videtur ſufficiens, quandoquidem fieri non poteſt, quod quis ſummè gaudeat, & ſummo dolore, ſiue ſumma triſtitia afficiatur etiam reſpectu diuerſorum, & ideo in hac ſolutione non perſiſtentes ad miraculum recurrunt. Verum ſecũdum doctrinam D. Tho. omnia accidentia in toto compoſito ſubiectãtur, & ſic dicendum videtur, quòd ſumma delectatio erat in anima Chriſti, quæ ex fruitione diuinæ eſſentiæ oriebatur, dolor vero erat in appetitu ſenſitiuo. Delectatio enim illa ab anima in corpus non redũdabat propter miraculum & diſpoſitionem dominicę incarnationis, vt Chriſtus poſſet pro nobis pati. Ex hac ſolutione, quæ ex parte vera eſt, oritur dubium, an dolor ſit in membro, quod lędatur, an vere in appetitu ſenſitiuo? Atqui D. Th.

D. Thom.

in 3. d. 15. q. 2. art. 3. quæſtiuncula 2. dicit, quòd dolor eſt

Quod dolor ſit in mẽbro læſo probat nonnullis argumentis.

tantum in membro læſo, & nõ in appetitu ſenſitiuo. Et poteſt ſuaderi hæc ſententia. ¶ In primis experiẽtia, quia quando mẽbrum ſcinditur, membrum dolet, & ibi ſentitur dolor, ergo dolor eſt in membro læſo. ¶ Deinde, appetitus ſenſitiuus nõ mouetur niſi præuio iudicio ſenſus, ſed dolor aliquando accidit ſine præuio iudicio ſenſus, ergo nõ eſt in appetitu ſenſitiuo. His non impedientibus veritas eſt, quòd dolor eſt in appetitu ſenſitiuo, ſic docet

Primum. Secũdum.

D. Thom. 1. 2. q. 35 articu. 1. & probatur ſic. Nam dolor eſt paſſio animalis, ergo eſt in appetitu ſenſitiuo. Omnis enim paſſio animalis eſt in appetitu ſenſitiuo: ſiquidem ſequitur ſenſus cognitionem. Deinde gaudium & delectatio in appetitu reſident, ergo dolor & triſtitia in eodẽ appetitu collocantur, oppoſita enim habent fieri circa idem. Prætereà, obiectum doloris eſt malum, obiectum autem tactus non eſt malum, ergo non eſt in tactu, ſed in appetitu ſenſitiuo. Poſtremò, ſæpe moritur homo ex dolore manus, ergo dolor non eſt in manu, ſed in corde, etenim ſine manu homo viuere poteſt. ¶ Ad argu-

Veritas ẽ, qd dolor i appetitu ſenſitiuo reſideat. D. Thom.

Ad argu. Ad primũ.

menta in contrarium. Ad primum, ex experientia reſpõdetur ſolum probare, quòd cauſa doloris ſit in membro læſo. ¶ Ad ſecundum argumẽtum negatur omnino poſſe eſſe dolorem ſine ſenſu, imò abſtracti, & alienati a ſenſibus non habent dolorem, requiritur ergo iudicium, & cognitio ſenſitiua, vt dolor ſubſequatur. Poſſumus quoque dicere in huius rei expoſitionem, quòd dolor principaliter eſt in appetitu, verum extenditur per totum corpus minus principaliter, & ſic ſentimus dolorem in manu, in capite, in cæteris membris. ¶ Aliud dubium ſolet moueri, an ad dolorem requiratur læſio vera, an vero ſufficiat imaginaria? Scotus in 3. diſtinct. 15. quæſtio. vnica dicit, quòd ſatis eſt imaginaria. Idem docet Capreolus in eadem diſtinct. & quæſt. & dicit hanc eſſe ſententiam D. Tho. in 4. diſt. 44. q. 3 articulo. 1. quæſtiuncula 3. & probatur, quòd ita ſit, tùm quia in ſomnis homi-

Ad ſcdm.

Nũ ad dolorẽ requiratur læſio vera. Scotus. Capr. D. Thom. Arg. partis negatiuæ. Prim. arg. Secũdum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tertium.

nes patiuntur dolores, tùm etiam quia frenetici cũ nullam lęsionem realem patiantur dicunt se grauissimos pati dolores & cruciatus. ¶ Tùm tertiò, nam ad gaudiũ & lętitiam sufficit imaginatio boni præsentis, & ad timorẽ satis est imaginatio mali imminentis, & ad tristitiam sat fuerit imaginatio mali præsentis, ergò ad dolorẽ sat fuerit lædo imaginaria. Sed indubiè tenendum est, quòd requiritur ad dolorem lædo realis, in quo dolor discernitur a tristitia quæ ex imaginatione mali præsentis oriri potest. Quæ sententia vel sola experientia comprobatur. Nam quantumuis quis imaginetur, quòd abscinditur ei manus non dolet. Vnde qui sunt in extasi quantũcũque per intellectum vel imaginationem intelligant dolorẽ, vel lædionem, non patiuntur dolorem, aut cruciatum nisi quando infligitur vulnus.

Vera expositio dubitationis.

Ad argu.

¶ Ad argumenta in contrarium respondetur, ad primum dicendum, quòd imaginatio interdum facit alterationem in membro, ex qua alteratione corporea lædituꝛ membrum, ac si ab extrinseco læderetur. Et inde est, quòd amentes & somniantes patiuntur dolores, & sic soluitur secundum argumentum.

Ad scdm. Ad tertiũ.

¶ Ad tertium argumentum negatur consequentia. Nam vt constat ex doctrina D. Tho. hoc differt inter tristitiam & dolorem, quòd ad dolorem requiritur lædo realis, ad tristitiam vero sufficit causa imaginaria. Illud etiam certum est, quòd delectatio, vt opponitur dolori requirit contactum realem.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrùm in Christo fuerit tristitia.

95 Infr. q. 46. art. 2. & 3. di. 15. q. 2. ar. 3. q. 3. c. & ad 5. Et opusc. 3. c. 259.

AD sextum sic proceditur. Videtur, quòd in Christo non fuerit tristitia. Dicitur enim de Christo Isaię 41. Non erit tristis nec turbulentus.

¶ 2. Prętereà, Prouerb. 12. dicitur, Non contristabit iustum quicquid ei acciderit. Et huius rationem Stoici assignabant, quia nullus tristatur nisi de amissione suorum bonorum: iustus autẽ non reputat bona sua nisi iustitiam & virtutem, quas non potest amittere: alioquin subiiceretur iustus fortunę, si pro amissione bonorum fortunę tristatur. Sed Christus fuit maximè iustus: secundum illud Hierem. 23. Hoc est nomen quod vocabunt eum, Dominus Iustus noster. Ergo in eo non fuit tristitia.

li. 7. eth. c. 13. & 14. to. 5.

¶ 3. Prętereà, Philos. dicit in 7. ethic. quòd omnis tristitia est malum & fugiendum. Sed nullum malum fugiendum fuit in Christo. Ergo in Christo non fuit tristitia.

li. 14. ca. 6. in med. tomo 5.

¶ 4. Prętereà, Sicut Aug. * dicit 14. de ciuita. Dei, tristitia est de his quę nobis nolentibus accidunt. Sed nihil passus est Christus contra suã voluntatem: dicitur enim Isa. 53. Oblatus est, quia ipse voluit. Non ergo in Christo fuit tristitia.

li. 2. de fide ad Grat. c. 2. post me. to. 2. at. prę. ad 5.

Sed cõtra est, quod dicit Dominus Matth. 26. Tristis est anima mea vsque ad mortem. Et Ambros. dicit in 3. de Trinita. * Vt homo tristitiam habuit: susceꝑit enim tristitiam meam confidenter: tristitiam nomino qui crucem prędico,

Respondeo dicendum, quòd sicut dictũ est, * delectatio diuinę cõtemplationis, ita per dispensationem diuinę virtutis retinebatur in mente Christi, ꝙ nõ deriuabatur ad vires sensitiuas, vt per hoc dolor sensibilis excluderetur. Sicut aũt dolor sensibilis est in appetitu sensitiuo, ita & tristitia. Sed est differentia ſm motiuum siue obiectum: nã obiectũ & motiuum doloris, est lęsio sensu tactus percepta: sicut cum aliquis vulneratur. Obiectum autem & motiuũ tristitiæ, est nociuũ seu malum interius apprehensum siue per rationẽ, siue per imaginationem (vt in Secunda parte habitũ est *) sicut cùm aliquis tristatur de amissione gratiæ vel pecuniæ. Potuit autem anima Christi interius apprehendere aliquid vt nociuum, & quantum ad se, sicut passio & mors eius fuit: & quantum ad alios, sicut peccatum Discipulorum, vel etiam Iudæorum occidentium ipsum. Et ideo sicut in Christo potuit esse verus dolor, ita potuit in eo esse vera tristitia. Alio tamen modo quàm in nobis: secundum illa tria, quę suprà assignata sunt, * cùm communiter de passionibus animæ Christi loqueremur.

P. 2. q. 31. arti. 2.

ar. 4. huius quæst.

Ad primum ergo dicẽdum, quòd tristitia remouetur a Christo secundum passionem perfectam; fuit tamen in eo initiata secũdum propassionem. Vnde dicitur Matth. 26. Cępit cõtristari & męstus esse. Aliud enim est cõtristari, aliud incipere contristari. vt Hieron. * ibidem dicit.

Hieron. in Matth. 26. tom. 9. * Aug. li. 14. c. 8. i princ. tom. 5.

Ad secundum dicendum, quòd sicut Aug. dicit in 14. de ciui. Dei, * pro tribus perturbationibus, scilicet, cupiditate, lætitia & timore, Stoici tres * eupathias, id est, bonas passiones, in animo sapientis posuerunt. s. pro cupiditate, voluntatẽ, pro lætitia, gaudiũ, pro metu, cautionem: sed pro tristitia negauerunt esse posse aliquid in animo sapientis: quia tristitia de malo est, qđ iã accidit: nullum autem malum existimant posse accidere sapienti. Et hoc ideo est: quia non credebant aliquid esse bonum nisi honestũ, quod homines bonos facit: nec aliquid esse malum nisi inhonestũ, per quod homines mali fiunt. Quamuis autẽ honestum sit principale hominis bonũ, & inhonestum principale hominis malum (quia hæc pertinent ad ipsam rationẽ, quæ est principalis in homine) sunt tamen quædam secundaria hominis bona, quæ pertinẽt ad ipsum corpus, vel ad exteriores res corpori deseruientes. Et secundũ hoc potest in animo sapientis esse tristitia, quãtũ ad appetitum sensitiuum, secundum apprehẽsionẽ huiusmodi malorum: non tamen ita ꝙ ista tristitia perturbet rationem. Et secundum hoc etiam intelligitur, ꝙ non contristabit iustum quicquid ei acciderit: quia scilicet ex nullo accidente eius ratio perturbatur. Et secundum hoc tristitia fuit in Christo secundum propassionem, non autem secundum passionem.

lib. 14. c. 9. ante med. tom. 5.

Ad tertium dicendum, ꝙ omnis tristitia est malum pęnę, non autem est semper malum culpæ: sed solũ quãdo ex inordinato affectu procedit. Vnde Aug. dicit 14. de ciuit. Dei: * Cùm rectam rationem sequũtur istæ affectiones, & quãdo, & vbi oportet adhibentur, quis eas tunc mordidas seu vitiosas passiones audeat dicere?

Ad

Ad quartum dicendum, quòd nihil prohibet, aliquid esse contrarium voluntati secundum se, quod tamẽ est volitum ratione finis, ad quem ordinatur: sicut medicina amara nõ est secundum se volita, sed solùm secũdum quod ordinatur ad sanitatẽ. Et hoc modo mors Christi & eius passio fuit secundum se considerata inuoluntaria, & tristitiam causans: licèt fuerit voluntaria in ordine ad finem, qui est redemptio humani generis.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. Matt. 26.

COnclusio est affirmatiua. Probaturque ex illo Mat. 26. Tristis est anima mea vsque ad mortem, & ex Ambrosio in 2. fide ad Grati. cap. 3. Deinde, nam potuit anima Christi aliquid apprehendere interius, vt nociuum & quantum ad se, vt passio & mors ei fuit, & quãtum ad alios sicut peccatum discipulorum, vel etiam Iudæorum occidentium ipsum. Quare sicut in eo erat dolor ita & tristitia: differunt enim secundum motiuum, quia motiuum doloris est lædo percepta sensu tactus, vt cum quis vulneratur: motiuum vero tristitiæ est nociuũ interius apprehensum, siue per rationem, seu per imaginationem.

Differẽtia inter dolorem & tristitiam.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Examinatur differẽtia inter dolorem & tristitiã.

DVbium est in hoc articulo, vtrùm dolor & tristitia sint idem? Et videtur, quòd in nullo differant, tum quoniam apud Latinos frequenter vnum vtrumque pro alio. Tum vero, quoniam apud Theologos idem videtur esse dolor, quòd tristitia. Vnde sic definiunt. Pœnitentia est dolor de peccatis propter Deũ, dolor, id est, tristitia. Ad hæc dolor & tristitia eidem opponuntur, nimirum delectationi, ergò sunt penitus idem. Sed certè omnino differunt, & sunt diuersæ animi passiones, vt hic docet Diuus Thomas, & euidentius 1. 2. quæst. 35, & differentię præcipuè istæ sunt. Nam dolor semper fit cũ aliqua trãsmutatione corporali, tristitia vero appetitus intellectiui non semper est cum corporea transmutatione. Vnde est in Angelis & in animabus separatis. Secunda differentia est, quoniam causa doloris sensitiui semper est in corpore, cum aliquid corpori nocium patimur, tristitia vero non est in corpore, sed in anima. Prætereà differunt, nam cum sensus exterioris apprehensio sit solum præsentium, intellectus vero possit percipere præteritum, præsens, & futurum, tristitia animi potest esse de præsenti, præterito, & futuro, dolor autem corporalis, qui sequitur apprehensionem sensus exterioris, non potest esse, nisi de præsenti. Fateor tamen, quòd aliquando vnum accipitur pro alio, vt argumenta probant, sed differẽtiæ primæ sunt notissimæ.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrùm in Christo fuerit timor.

66 supr. q. 7. ar. 6. Et 3. di. 15. q. 2. ar. 2. q. 3.

AD septimum sic proceditur. Videtur quòd in Christo non fuerit timor: Dicitur enim Prouerb. 28. Iustus quasi leo confidens, absque terrore erit. Sed Christus fuit maximè iustus. Ergo in Christo non fuit aliquis timor.

li. 10. in 2. fo. à princ. lib.

¶ 2. Prætereà, Hilarius dicit 10. de Trini. * Interrogo eos, qui hoc ita existimãt, an ratione subsistat, vt mori timuerit, qui omnem ab Apostolis mortis timorem expellens, ad gloriam eos sit martyrij adhortatus. Non ergo in Christo rationabile est fuisse timorem.

¶ 3. Prætereà, Timor non videtur esse nisi de malo, quod nõ potest homo vitare. Sed Christus poterat vitare & malum pœnę, quod passus est, & malum culpę, quod alijs accidit. Ergo in Christo non fuit aliquis timor.

Sed contra est, quod dicitur Mat. 14. Cępit Iesus & pauere & tędere.

Respondeo dicendum, quòd sicut tristitia causatur ex apprehensione mali præsentis, ita timor causatur ex apprehensione mali futuri. Apprehẽsio autem mali futuri si omnimodam certitudinẽ habeat, non inducit timorem, vnde Philosophus dicit in 2. Rhetor. * quòd timor non est nisi vbi est aliqua spes euadendi. Nam quando nulla spes est euadendi, apprehẽditur malum vt præsens: & sic magis causat tristitiam, quàm timorem.

li. 2. Rhe. ca. 5. circa med.

Sic ergo timor potest cõsiderari quantum ad duo. Vno modo, quãtum ad hoc quòd appetitus sensitiuus, naturaliter refugit corporis lęsionẽ: & per tristitiam, si sit præsens: & per timorẽ, si sit futura. Et hoc modo timor fuit in Christo, sicut & tristitia. Alio modo potest considerari secũdum incertitudinem futuri euentus: sicut quãdo nocte timemus ex aliquo sonitu, quasi ignorantes, quid hoc sit. Et quantũ ad hoc timor non fuit in Christo, vt Dama. * dicit in 4. lib.

li. 4. orth. fid. ca. 23.

Ad primum ergo dicendum, quòd iustus dicitur esse absque terrore, secundũ quod terror importat perfectam passionem auertentem hominẽ ab eo, quod est rationis. Et sic timor non fuit in Christo, sed solum secundum propassionem. Et ideo dicitur quòd Iesus cœpit tędere & pauere, quasi secundum propassionem, vt Hiero. † exponit.

Hier. in c. 26. Matt. tom. 9.

Ad secundum dicendũ, quòd Hilarius eo modo à Christo excludit timorem, quo excludit tristitiam, scilicet, quo ad necessitatem timendi. Sed tamen ad comprobandam veritatem humanę naturæ, voluntariè timorem assumpsit, sicut etiam & tristitiam.

Ad tertium dicendũ, quòd licèt Christus potuerit vitare mala futura secundum virtutem diuinitatis: erant tamen ineuitabilia vel non de facili vitabilia, secundum infirmitatem.

SVMMA TEXTVS.

PRima conclusio, in Christo fuit timor, quantum ad motum appetitus sensitiui ex apprehenso malo futuro. Probatur ex illo, quod dicitur Mat. 14. Cępit Iesus pauere, & tędere. Deinde probatur, quia naturaliter appetitus refugit corporis lædionem.

1. Conclu. Marc. 14.

¶ Secunda conclusio, in Christo non fuit timor, si cõsideretur secundũ inecrtitudinem futuri aduentus, sicut quando nocte timemus ex aliquo sonitu quasi ignorãtes, quid hoc sit. Probatur hæc conclusio autoritate Damascę. libr. 3. erat ergò in eo timor non auertens à ratione, sed solum secundum propassionem.

2. Conclu. Damascę.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Duæ dubitationes de timore Christi.

IN hoc articulo sunt duæ rationes dubitandi. Prior est, nam timor est de malo, quod non facilè vitari potest, at Christus Dominus facile poterat vitare omnia mala;

Universidad de Deusto
Biblioteca

& occidere omnes aduersantes sibi, ergo non habuit timorem. Ad hoc dicendum est, quòd expediat nō vitare omnia mala, & secundum legem ordinariam vitare non poterat, & ideo timorem habuit, indicabatque illa mala difficilia vitatu: vt nobilis qui potest fugiendo vitare malum, & inimici concursum, sed quia non decet fugere, persistit, & timet, potest & alio modo solui proposita dubitatio, quòd non potuit vitare omnia mala, vt homo propria virtute, & hoc satis est ad timorem. Posterior dubitatio est, quæ oritur ex secunda cōclusione. Nam ex ea videtur sequi, quòd Christus non vere timuerit. Nam timor est de malo futuro incerto, sed Christus Dominus certissimè sciebat mala illa euētura, ergo nō vere timuit. Certè hi qui ducuntur ad supplicium non timent, sed patiuntur propter certitudinem euentus. Hoc ipsum confirmatur. Nam ad timorem semper requiritur iudicium incertum, & timidum, sed tale iudicium Christus nunquā habuit, ergo non vere timuit. Ad hanc dubitationem respondet Caietanus, quòd Christus non semper vrebatur scientia indita, & ideo non semper erat præsens certitudo euenturi mali. Sapientissimus Victoria aiebat, quòd fortassis D. Tho. in secunda cōclusione voluit asserere, quòd erat magis pauor quàm timor. Pauor enim est de re certa, sicut patet in illis, qui ducuntur ad supplicium, pauēt enim nō timent. Aliorum solutio est, quòd ad rationem timoris per accidens est incertitudo. Timor enim est de malo futuro, & futura communiter nobis incerta sunt, imò videtur, quòd aliquando certitudo augeat timorē. Nam quando certiores sumus de re quam timemus, magis ingraueſcit timor.

Solutio prioris dubitationis.

Secūda dubitatio.

Solutio posterioris dubitationis. Caietan. Victoria.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrùm in Christo fuerit admiratio.

97 4.5 cō.33. fi.& Matt. 7.co.5.fin. lib.1.Met. c.2.in me. tom.3. ar.3.huius quæst.

AD octauum sic proceditur. Videtur, ꝙ in Christo non fuerit admiratio. Dicit enim Philosophus in primo Metaphy. † quòd admiratio causatur ex hoc, quòd aliquis videt effectum, & ignorat causam. Et sic admirari non est nisi ignorantis. Sed in Christo non fuit ignorantia, vt dictum est. † Ergo in Christo non fuit admiratio.

li.5.ca.15.

li.4. eth.c. 3. decl. ad fi.to.5.

¶ 2. Præterea, Damascē. dicit in 2. lib. † quòd admiratio est timor ex magna imaginatione: & ideo Philosophus dicit in 4.Ethic.† ꝙ magnanimus non est admirativus. Ergo in Christo non fuit admiratio.

¶ 3. Præterea, Nullus admiratur de eo, quod ipse facere potest. Sed Christus facere poterat quicquid magnum erat in rebus. Ergo videtur quòd de nullo admirabatur.

Sed contra est, quod dicitur Matt. 8. Audiens Iesus, (scilicet verba Centurionis) miratus est.

Respondeo dicēdum, ꝙ admiratio prōprie est de aliquo nouo & insolito. In Christo autem nō poterat esse aliquid nouum & insolitum, quantū ad scientiam diuinam, qua cognoscebat res in verbo, neque etiam quantū ad scientiam humanam, qua cognoscebat res per species inditas, potuit tamen aliquid esse sibi nouum & insolitum secundum scientiā experimentalem, secundum quam, sibi poterant quotidie aliqua noua occurrere.

Et ideo si loquamur de ipso, quantum ad scientiam diuinam, & scientiam beatam, vel etiam infusam, non fuit in Christo admiratio. Si autē loquamur de eo, quātum ad scientiam experimentalem, sic admiratio in eo esse potuit. Et assumpsit hunc defectum ad nostram instructionē, vt scilicet doceat esse mirandum, quod etiam ipse mirabatur. Vnde dicit Aug. in primo super Gen. * cōtra Manichęos. Quod mirabatur Dominus, nobis mirandum esse significat: quibus adhuc opus est sic moueri. Omnes ergo tales motus eius non perturbati animi signa sunt, sed docentis magistri.

lib.1.ca.8. non procul a fin. tex.

Ad primum ergo dicendum, quòd licèt Christus nihil ignoraret, poterat tamē aliquid de nouo occurrere experimentali eius scientiæ, ex quo admiratio causaretur.

Ad secundum dicendum, quòd Christus non admirabatur de fide Cēturionis, ea ratione, quòd esset magna quantum ad ipsum: sed quia erat magna quantum ad alios.

Ad tertium dicendum, quòd ipse poterat facere omnia secundum virtutem diuinā: secundum quam in eo admiratio non erat, sed solum secundum humanam scientiam experimentalem, vt dictum est. *

In cor. arr.

SVMMA TEXTVS.

1.Concla. Matth.8.

PRima conclusio, in Christo quantum ad scientiā experimentalem fuit admiratio. Hęc conclusio probatur ex illo, quod dicitur Mat. 8. audiēs Iesus (scilicet verba Centurionis) miratus est. Deinde patet, quia admiratio prōprie est de aliquo nouo insolito, sed secundum scientiam experimentalem poterat Christo esse aliquid nouum, & insolitum, ergo in Christo fuit admiratio, & assumpsit hunc affectum ad nostram instructionem, vt. s. doceat esse mirandum, quod etiam ipse mirabatur, vt ait Aug. in 1. super Genesim contra Manichæos.

Augustin. 2. Conclu.

¶ Secunda conclusio, in Christo nō fuit admiratio secundum scientiam diuinam, & scientiam beatā, vel etiā infusam, neq; etiam quantum ad scientiam humanam. Hæc conclusio probatur. Quia secundum has etiā scientias in Christo non poterat esse aliquid nouum & insolitum, ergo secundum has scientias in Christo non potuit esse admiratio. Consequentia inde probatur, quia admiratio est prōprie de aliquo nouo & insolito.

EXPOSITIO ARTICVLI.

D. Thom. Quid sit admiratio explicatio.

IN hoc articulo statim se offert obiectio contra conclusionem propositam. Nam admiratio oritur ex rebus insolitis, nouis, & ante incognitis, sed Christus omnia etiā futura cognoscebat perfectè, ergò in eo admiratio non fuit. Ad hanc obiectionē dependendam legātur ea, quæ dicit D. Tho. 1.2.q 32 ar. 8. Ex cuius doctrina sciendum est quod admiratio non est cognitio alicuius noui & insoliti, sed est ad quod loquatur in animo nostro ex cognitione alicuius noui & insoliti. Pro quo etiam sciendum est, quòd admiratus in ipso admirationis actu videtur habere tria. Primò nouæ, rarę, vel arduæ rei intuitum desideratum. Secundò collationē illius cum occulta causa. Tertiò naturalem quandam concupiscentiam cognoscendi causam, sicut vniuersaliter imperfecta appetunt perfici, & propter ea admirari constituit habentem in eo, quod est secundum naturam. Nosse enim & conferre, & appetere scire, cōnaturalia sunt, & naturaliter in his gaudet anima. Præter hæc autem tria, quæ communia omni miranti videntur inesse scrutatoribus causarum rationalis concupiscentia sciendi causam, quæ est causa delectationis sicut cætera desideria. Has constitutis ad obiectionem

nem dicendum est, quòd etiam de his, quæ nouerunt homines euidenter, admirari solent. Patet in Astrologo, qui euidēter cognoscebat futuram eclypsim, & quando primitus oculis eam videt planè admiratur, quia est in illo noua notitia intuitiua, & experimentalis, sic in Christo fuerunt nouæ notitiæ intuitiuæ & experimentales. Secundò possumus respondere, quòd Christus non semper vtebatur scientia infusa & indita, & per scientiam acquisitā non semper cognoscebat omnia futura. Vltimò dico, quòd Prophetæ mirabantur ex his, quæ prophetice cognouerunt multo ante, & ita de Christo sentiendum est.

ARTICVLVS NONVS.

Vtrùm in Christo fuerit ira.

98 3.di.15.q. 2.ar.2.q.2.

AD nonum sic proceditur. Videtur, quòd in Christo non fuerit ira. Dicitur enim Iacob. 1. Ira viri iustitiā Dei non operatur. Sed quicquid fuit in Christo, ad iustitiā Dei pertinuit: ipse enim factus est nobis iustitia a Deo: ut dicitur 1. Corin. 1. Ergo videtur quòd in Christo non fuerit ira.

li.4. eth.c. 5.tom.5. li.5 Mora. ca.33.non Procul à principio.

¶ 2. Prętereà, Ira mansuetudini opponitur: vt patet in Eth. * Sed Christus fuit maximè mansuetus. Ergo in eo non fuit ira.

¶ 3. Prętereà, Gregor. dicit in 5. Moral. * ꝙ ira per vitium, excæcat oculum mentis; ira verò per zelum, ipsum turbat. Sed in Christo mentis oculus non fuit excęcatus nec turbatus. Ergo in Christo non fuit nec ira per vitium, nec ira per zelum.

Sed contra est, quod Ioan. 2. de eo dicitur esse impletum, quod in Psalm. 68. legitur, Zelus domus tuę comedit me.

1.2.q.46. art.3.ad 3. Et 2.2.q. 158.act 1. 2.& 3. Et Mal.q.12. arti 1.& 2. P. 1.q. 46. ar.1.& art. 3.ad 3. ar.6.huius quæst.

Respondeo dicendum, quòd sicut in Secūda parte dictum est, * ira est effectus tristitię. Ex tristitia enim alicui illata, cōsequitur in eo circa sensitiuam partem, appetitus repellendi illatā iniuriam, vel sibi uel alijs. Et sic ira est passio composita ex tristitia & appetitu uindictę. Dictum est autem, * quòd in Christo tristitia esse potuit. Appetitus etiam uindictę quandoque est cum peccato, quando scilicet aliquis uindictā quęrit sibi absque ordine rationis, & sic ira in Christo esse non potuit: huiusmodi enim dicitur ira per uitium. Quādoque verò talis appetitus est sine peccato, imò est laudabilis puta cum aliquis appetit uindictam secundum ordinem iustitię: & hoc uocatur ira per zelum. Dicit enim Aug. super Ioā. * quod zelus domus Dei comeditur, qui omnia, quę ibi peruersa videt satagit emendare: & si emendare non potest, tolerat, & gemit. Et talis ira fuit in Christo.

Tra. 10 in Io. super illud: Zelus domus tuę comedit me. tom.9.

lib.5.Mor. cap.33.

Ad primum ergo dicendum, quòd sicut Gregor. dicit 5. Mora. * ira dupliciter se habet in homine. Quandoque enim prœuenit rationem, & trahit eam secum ad operandum, & tūc propriè ira dicitur operari: nā operatio attribuitur principali agenti. Et secundum hoc intelligitur, quòd ira uiri iustitiam Dei non operatur. Quandoque verò ira sequitur ipsam rationem, & est quasi instrumentum ipsius: & tunc operatio, quę est iustitię, non attribuitur irę, sed rationi.

Ad secundum dicendum, quòd ira quę transgreditur ordinem rationis, opponitur mansuetudini, non autem ira, quę est moderata, & ad medium reducta per rationem: nam mansuetudo medium tenet in ira.

Ad tertium dicendum, quòd in nobis secundum naturalem ordinem, potentię animę mutuò se impediunt, ita scilicet quòd cum unius potētię operatio fuerit intensa, alterius operatio debilitetur. Et ex hoc procedit, quòd motus irę etiam si sit secundum rationem moderatus, utcunque impedit oculum animę contemplantis. Sed in Christo per moderationem diuinę uirtutis unicuique potentię permittebatur agere, quod erat ei proprium: ita quòd una potentia ex alia non impediebatur. Et ideo sicut delectatio mentis contemplantis non impediebat tristitiam uel dolorem inferioris partis, ita etiam econuerso passiones inferioris partis, in nullo impediebant actum rationis.

SVMMA TEXTVS.

1.Conclu.

PRima conclusio. In Christo fuit ira secundum ordinem iustitiæ, quæ vocatur ira per zelū. Probatur hæc conclusio ex illo, quod dicitur de Christo esse impletum Ioan. 2. quòd in Psalmo dicitur, Zelus domus tuæ comedit me. Et certè cum aliquis quærit vindictam secūdum ordinem rationis, talis appetitus est sine peccato, & zelus vocatus, qui zelus, vt ait Augustinus super Ioannem, omnia peruersa, quæ videt cupit emendare, & si emendare non potest, tolerat & gemit, & ista ira fuit in Christo. ¶ Secunda conclusio. Ira vt vitium designat, non potuit esse in Christo. Patet hæc conclusio. Nam talis ira consurgit ex tristitia cum appetitu vindictæ contra debitum ordinē rationis, ergò talis ira non potuit esse in Christo.

Ioan.2.

2.Conclu.

EXPOSITIO ARTICVLI.

DE ira quid sit, & quomodo aliquando cadat in virū sapiētem, disputat fusissimè Diuus Thomas. 1.2. q. 46. nunc tantum est obseruandum ex domino Caietano, hoc in loco, quòd ira non componitur ex tristitia & appetitu vindictæ, cum illa sit in cōcupiscibili, hęc in irascibili, & rursus, vtraque est qualitas simplex, sed compositā dicitur tanquam ex necessario concurrente ad constitutionem ipsius, quæ formaliter est appetitus vindictę, cau saliter autē est tristitia, quia ex tristitia iniuriæ causatur.

ARTICVLVS DECIMVS.

Vtrùm Christus simul fuerit viator & comprehensor.

97 3.d.14.ar. 2.& di 18. ar.2.Et ve. q.26.attic. 10.& q 29 attic.6. Et quodl.11. q.2 ar.1.Et opusc.3.c. 238.Et op. 18. cap.7.

AD decimum sic proceditur. Videtur, quòd Christus non fuerit simul viator & comprehensor. Viatori enim competit moueri ad finem beatitudinis, comprehensori autem competit in fine quiescere. Sed non potest eidem simul cōuenire, quòd moueatur ad finem, & quòd quiescat in fine. Ergo non potuit simul esse, quòd Christus esset viator & comprehensor.

Universidad de Deusto
Biblioteca

epi.16.ante med.ũ. tom.2.

¶ 2. Prætereà, Moueri ad beatitudinem, aut eam obtinere, non competit homini secundum corpus, sed secundum animam: vnde Augustinus dicit in Epistola * ad Dioscorum, quòd ad inferiorem naturam, quæ est corpus, redundat ab anima, non beatitudo, quæ propria est fruētis & intelligentis, sed plenitudo sanitatis, id est, incorruptionis vigor. Sed Christus, licèt haberet corpus passibile, tamē secundum mentem plenè Deo fruebatur, Non igitur Christus fuit viator, sed purus comprehensor.

¶ 5. Prætereà, Sancti, quorum animæ sunt in cœlo, & corpora in sepulchris, fruuntur quidem beatitudine secundum animam, quamuis eorum corpora morti subiaceant: tamen non dicuntur viatores, sed solùm comprehensores. Ergo pati ratione licèt corpus Christi fuerit mortale: quia tamen mens eius Deo fruebatur, videtur quòd fuerit purus comprehensor, & nullo modo viator.

Sed contra est, quòd dicitur Hiere.14. Quare colonus futurus es in terra, & quasi viator declinans ad manendum.

Respondeo, dicēdum, q̄ aliquis dicitur viator, ex eo q̄ tendit in beatitudinem: cōprehensor aūt dicitur ex hoc, q̄ iam beatitudinem obtinet, secūdum illud 1.Cor.9. Sic currite vt comprehendatis, & Phil.3. Sequor autem, si quo modo cōprehendam. Hominis autē beatitudo perfecta consistit in anima & corpore: vt in secunda parte habitum est. * In anima quidem quantum ad id, quod est ei proprium secundum quod mens videt, & fruitur Deo. In corpore verò secundum quod corpus resurget spirituale, & in virtute, & in gloria, & in incorruptione: vt dicit 1.Cor.15. Christus autem ante passionem secundum mentem plenè videbat Deum: & sic habebat beatitudinem, quantum ad id quod est proprium animæ, sed quātum ad alia deerat ei beatitudo: quia & anima eius erat passibilis, & corpus passibile & mortale: vt ex suprà dictis patet. * Et ideo simul erat comprehensor, in quantū habebat beatitudinem propriam animæ: & simul viator, in quantum tendebat in beatitudinem, secundū id quod ei de beatitudine deerat.

1.2.q 4.artic.6.

ar.4.huius q.& q.14. attic.4.

Ad primum ergo dicēdum, q̄ impossibile est moueri ad finem, & quiescere in fine secundum idem. Sed secundum diuersa nihil hoc prohibet: sicut aliquis homo simul est sciens, quantū ad ea, quæ iam nouit: & addiscens, quantum ad ea, quæ nondum nouit.

Ad secundum dicendū, quòd beatitudo principaliter & propriè consistit in anima & secundū mentem: secundariò tamen & quasi instrumentaliter requiritur ad beatitudinem corporis bona. Sicut etiam Philosophus dicit in primo Ethico.* quòd exteriora bona organicè deseruiunt beatitudini.

li 1.ethi.c. 8. circa fi. tom.3.

Ad tertium dicēdum, quòd non est eadem ratio de animabus Sanctorum, & de Christo propter duo: primò quidem, quia animę Sanctorum non sunt passibiles, sicut fuit anima Christi: secundò, quia corpora nō agunt aliquid per quod in beatitudinem tendant, sicut Christus secundū corporis passiones in beatitudinē tendebat, quātum ad gloriam corporis.

SVMMÆ TEXTVS.

Cōclusio. Conclusio est affirmatiua, quia ante passionē plenè videbat Deum secundum mentem, & cum hoc anima eius erat passibilis, & corpus passibile, & mortale, quare habebat beatitudinē, quantū ad id, quod est propriū animę, & deerat ei beatitudo quantum ad alia, non dum enim corpus sortitum erat dotes corporum beatorum, vnde simul erat viator, & comprehensor.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Hiere.14. In hoc articulo fuit & absoluit D. Tho. tractatum de defectibus assumptis à Christo, ostendēdo illum fuisse viatorem. Nam viator in sua ratione includit, quòd sit passibilis, & secundum corpus, & secūdum animā, quòd verò fuerit viator est veritas fidei planissima. Patet Hiere.14. Quare colonus futurus es in terra, & quasi viator declinans ad manendum. Item proprietas viatoris est esse passibilem, & secundum corpus, & secūdum animam, ergò fuit viator. Tādem sic arguitur. Proprietas viatoris est mereri, sed Christus vt habet veritas fidei meruit sibi gloriā, corporis, nobis verò gloriam corporis & animę, vt videbimus quæst.19. ergò fuit viator. Quòd verò fuerit comprehensor, patet ex his quæ diximus suprà quæst. 9. artic.2. & quæst.10. Vtrùm fuerit comprehensor ab instanti suæ conceptionis, an verò postmodum disputat Diuus Dhomas infra quęst.34. articulo vltimo.

QVAESTIO XVI.

De consequentibus Vnionem, quātum ad ea, quæ conueniunt Christo secundum esse & fieri, in duodecim articulos diuisa.

Deinde considerādum est de his, quę consequuntur vnionem. Et primò quantum ad ea, quæ conueniunt Christo secundum se. Secundò, de his, quæ conueniunt Christo per comparationem ad Deum patrem. Tertiò, de his, quæ conueniunt Christo per comparationē ad nos.

¶ Circa primum duplex cōsideratio occurrit, prima quidem de his, quę cōueniunt Christo, secundum esse & fieri. Secunda de his, quæ conueniunt Christo secundum rationem vnitatis.

¶ Circa primum quæruntur duodecim.
¶ Primò, vtrùm hæc sit vera, Deus est homo.
¶ Secundò, vtrùm hęc sit vera, Homo est Deus.
¶ Tertiò, vtrùm Christus possit dici homo Dominicus.
¶ Quartò, vtrùm ea, quę conueniunt Filio hominis, possint prędicare de filio Dei, & ecōtrario.
¶ Quintò, vtrùm ea, quæ conueniunt Filio hominis, possint prędicari de diuina natura: & de humana ea, quæ conueniunt filio Dei.

¶ Sextò,

¶ Sextò, vtrùm hæc sit vera, Filius Dei factus est homo.
¶ Septimò, vtrùm hæc sit vera, Homo factus est Deus.
¶ Octauò, vtrùm hæc sit vera, Christus est creatura.
¶ Nonò, vtrùm hæc sit vera, Iste homo, demonstrato Christo, incepit esse vel fuerit semper.
¶ Decimò, vtrùm hæc sit vera, Christus, secundum quod homo, est creatura.
¶ Vndecimò, vtrùm hæc sit vera, Christus secundum quod homo, est Deus.
¶ Duodecimò, vtrùm hæc sit vera, Christus, secundum quod homo, est hypostasis vel persona.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm hæc sit vera, Deus est homo.

100 3.di 7.q.1. artic.2. Et ani. ar.4.c. fin.

Ad primum sic proceditur. Videtur, quòd hæc sit falsa, Deus est homo. Omnis enim propositio affirmatiua in materia remota est falsa. Sed hæc propositio, Deus est homo, est in materia remota: quia formæ significatæ per subiectum & prædicatum, sunt maximè distantes. Cùm ergo propositio prædicta sit affirmatiua, videtur quòd sit falsa.

¶ 2. Prætereà, Magis conueniunt tres personę diuinæ adinuicem, quàm humana natura & diuina. Sed in mysterio Trinitatis vna persona non prædicatur de alia non enim dicimus, quòd pater est filius, vel econtrario. Ergo videtur, quòd nec humana natura possit prædicari de Deo, vt dicatur quòd Deus est homo.

In suo fidei symbolo.

¶ 3. Prætereà, Athanasius dicit, * q̄ sicut anima & caro vnus est homo: ita Deus & homo, vnus est Christus. Sed hęc est falsa, Anima est corpus, ergo etiam hæc est falsa, Deus est homo.

P. p. q. 39. ar. 3.

¶ 4. Prętereà, Sicut in prima parte habitū est, * quod prædicatur de Deo, nō relatiuè, sed absolute, cōuenit toti Trinitati, & singulis personis. Sed hoc nomē homo, non est relatiuum, sed absolutum. Si ergo verè prædicatur de Deo, sequeretur q̄ tota Trinitas & quęlibet persona sit homo, quod patet esse falsum.

Sed cōtra est, quod dicitur Philip.1. Qui cùm in forma Dei esset, exinaniuit semetipsum, formā serui accipiēs, in similitudinem hominū factus, & habitu inuentus vt homo. Et sic ille qui est in forma Dei, est homo. Sed ille qui est in forma Dei, est Deus. Ergo Deus est homo.

Respondeo dicendum, quòd ista propositio, Deus est homo, ab omnibus Christianis concedi tur: non tamen ab omnibus secundum eandē rationem. Quidā enim hanc propositionem concedunt, non secundum propriam acceptionem horum terminorum. Nam Manichei verbū Dei, dicūt esse hominem, non quidem verū, sed similitudinariū, in quantum dicunt filium Dei corpus phantasticū assumpsisse: vt sic dicatur, Deus homo, sicut cuprum figuratum dicitur homo, quia habet similitudinem hominis. Similiter etiā illi, qui posuerunt, q̄ in Christo anima & corpus nō fuerunt vnita, non possunt dicere q̄ Deus sit verus homo: sed q̄ dicatur homo figuratiuè ratione partium. Sed vtraq; harum opinionū suprà improbata est. * Alij verò econuerso ponunt veritatem ex parte hominis: sed negant veritatem ex parte Dei. Dicunt enim Christū, qui est Deus & homo, esse Deum non naturaliter, sed participatiuè, scilicet per gratiam: sicut & omnes sancti viri dicuntur dij: excellentius tamen Christus prę alijs propter gratiam abundantiorem. Et secundum hoc, cùm dicitur, Deus est homo, ly Deus, non supponit verum & naturalem Deum. Et hęc est hęresis Photini, quę supra improbata est. † Alij verò concedunt hanc propositionem cum veritate vtriusq; termini, ponentes Christū & verum Deum esse, & verum hominem: sed tamen veritatem prædicationis nō saluant. Dicunt enim quòd homo prędicatur de Deo per quādā cōiunctionem vel dignitatis, vel auctoritatis, vel etiā affectionis, aut inhabitationis. Et sic posuit Nestorius Deum hominem esse: vt per hoc nihil aliud significetur, quàm quòd Deus est homini coniunctus tali cōiunctione, quòd homo inhabiteturā Deo, & vniatur ei secundum affectum & secundum participationem auctoritatis & honoris diuini. Et in similem errorem incidūt quicūque ponūt duas hypostases vel duo suppositā in Christo: quia non est possibile intelligi, q̄ duorū, quæ sunt secundum suppositum vel hypostasim distincta, vnum propriè prædicetur de alio, sed solùm secundum quādam figuratiuam locutionem, in quātum in aliquo coniunguntur: puta si dicamus Petrum esse Ioannem, quia habent aliquā cōiunctionem adinuicem. Et hæ opiniones suprā improbatę sunt. * Vnde supponēdo secundum veritatem catholicæ fidei, q̄ vera natura diuina, vnita est cum vera natura humana non solùm in persona, sed etiā in suppositō vel hypostasi, dicimus hanc propositionem esse veram & propriā, Deus est homo, nō solùm propter veritatem terminorum (quia scilicet Christus est verus Deus, & verus homo) sed etiā propter veritatem prædicationis. Nomē enim significans naturam communem in concreto, potest supponere pro quolibet cōtentorum sub natura communi: sicut hoc nomē homo potest supponere pro quolibet homine singulari. Et ita hoc nomē Deus, ex ipso modo suę significationis potest supponere pro persona filij Dei, vt etiam in Prima parte habitum est. * De quolibet autē suppositō alicuius naturæ, potest verè & propriè prædicari nomen significans illam naturā in cōcreto: sicut de Sorte & Platone propriè & verè prędicatur homo. Quia ergo psona filij Dei (pro qua supponit hoc

q 2. arti.6.

q. 5. arti.1. & 2.

q. 2.arti.6.

q 2. arti.6.

P. p.q. 39. art.4. ad 3.

nomen

Universidad de Deusto
Biblioteca

nomen Deus) est suppositum naturæ humanæ, verè & propriè hoc nomen homo, potest prædicari de hoc nomine Deus, secundum quod supponit pro persona filij Dei.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ quando formæ diuersæ nõ possunt conuenire in unum suppositum, tunc oportet quòd propositio sit in materia remota, cuius subiectum significat vnã illarum formarum & prædicatum aliã. Sed quando duæ formæ possunt cõuenire in unum suppositum, non est materia remota, sed naturalis uel cõtingens: sicut cùm dico, album esse musicum: Natura autem diuina & humana, quanuis sint maximè distantes: tamen conueniunt per Incarnationis mysterium in uno supposito, cui neutra illarum inest per accidens, sed per se. Et ideo hæc propositio, Deus est homo, non est neque in materia remota, neque in materia contingenti: sed in materia naturali. Et prædicatur homo de Deo, non per accidens, sed per se, sicut species de sua hypostasi: non quidem ratione formæ significatæ per hoc nomen Deus, sed ratione suppositi, quod est hypostasis humanæ naturæ.

Ad secundum dicendum, quòd tres personæ diuinę conueniunt in natura, distinguuntur tamen in supposito, & ideo non prædicantur de inuicem. In mysterio autem incarnationis, naturæ quidem, quia distinctæ sunt, de inuicem non prædicantur, secundum quòd significantur in abstracto (non enim natura diuina est humana) sed quia conueniunt in supposito, prædicantur de se inuicem in concreto.

Ad tertium dicendum, quòd anima & caro significantur vt in abstracto, sicut diuinitas & humanitas. In concreto verò dicuntur animatum & carneum, siue corporeum, sicut & ex alia parte Deus & homo. Vnde vtrobique abstractum non prędicatur de abstracto: sed solùm concretum de concreto.

Ad quartum dicendum, ꝙ hoc nomẽ homo, prædicatur de Deo, ratione unionis in persona, quę quidem unio relationem importat. Et ideo non sequitur regulam eorum nominum quę absolutè prędicantur de Deo ab æterno.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio. Philip. 2.

COnclusio est affirmatiua, & patet ex illo ad Philip. 2. Qui cum in forma Dei esset exinaniuit semetipsum formã serui accipiens in similitudinem hominũ factus, & habitu inuentus vt homo. Vnde ille qui in forma Dei est, est homo, sed ille qui est in forma Dei, est Deus, ergo Deus est homo. Deinde probatur conclusio. Nam hæretica doctrina est asserere Deum esse hominem simulitudinarium vel figuratiuum, seu hominem illum non esse Deum naturaliter, sed participatiue per gratiam sicut sunt sancti viri, vel vt posuit Nestorius, quòd homo prædicetur de Deo per quandam coniunctionem, vel dignitatis, vel autoritatis, vel etiam affectionis, aut inhabitationis, ita vt Deus homini coniungatur tali coniunctione, quòd inhabitetur homo a Deo. Hæc omnia sunt hæreticorum dogmata, verum secundum catholicam fidem vera natura diuina vnita est eum vera natura humana, non solum in persona sed in supposito, & sic vera est propositio, Deus est homo, non solum propter veritatem terminorum, quia Christus est verus Deus, & homo verus, sed etiam propter veritatem prædicationis. Nomen enim significans naturam communem in concreto, potest supponere pro quolibet contentorum sub natura cõmuni, sicut hoc nomẽ homo, potest supponere pro quolibet homine singulari, ita hoc nomen Deus, ex ipso modo significationis potest supponere ꝓ persona filij Dei, quare hoc nomen homo, potest prædicari de Deo secundum quod supponit pro persona filij Dei.

EXPOSITIO ARTICVLI.

D. Thom.

IN hoc articulo nota, quòd D. Tho. constituta veritate huius mysterij de qua dictum est in superioribus, docet proprietatem potius sermonis & locutionis, quã veritatem mysterij. Durãdus vero in 3. d. 4. q. 2. dicit tria de ista propositione, Deus est homo. Primum certũ esse secundum fidem duas naturas diuinam & humanam esse in vno supposito, scilicet, in Christo. Secundum, quòd si quis habens istam fidem erraret in verbis, aut in modo loquendi, esset malus grammaticus, aut dialecticus, sed non erraret contra fidem. Tertium, quòd hęc propositio Deus est homo non est ita propria, sicut hæc Petrus est homo, imo habet non nihil improprietatis. Et probatur hoc vltimum assertum. Nam illa propositio affirmatiua est magis propria & vera, in qua est maior identitas inter subiectum & prædicatum, sed in hac Petrus est homo, est maior identitas inter subiectum & prædicatum, quàm in hac, Deus est homo, ergo illa est magis propria.

Durandus.

Vtrũ hæc loquutio Deꝰ est hõ in proprietate sermonis vera sit. Prim. arg. Secũdum.

¶ Secundò, suppositum Petri constituitur essentialiter per humanitatem, quæ est forma significata formaliter per prædicatum, at suppositum diuinum non constituitur per humanitatem, vt constat, ergo illa est magis propria. ¶ Tertiò, homo prędicatur de Petro in quid, de Deo vero non prædicatur in quid. Nam si interroges, quid est Deus, nõ recte respondetur est homo, ergo illa est magis propria. ¶ Quartò, prædicatio denominativa est ꝑprissima, videlicet, Deus est humanatus, ergo hæc nõ est omnino propria, Deus est hõ. ¶ Quintò, quando duæ naturæ sunt in vno eodemque supposito, altera proprie non prędicatur sed denominatiue, vt album est musicum, homo est albus, ergo hæc non est omnino propria, Deus est homo, & hæc propriſſima, Deus est humanatus. ¶ Vltimò, Petrus manens Petrus non potest esse quin sit homo, sed Deus manens Deus potest esse vt non sit homo, ergo illa est magis ꝑpria. Nihilominus ego dico, quòd hæc, Deus est homo, est tam propria sicut Petrus est homo, & quòd modus Durandi est periculosus in eo quod dicit, quòd Deus proprie non est hõ. Insuper addo, quòd secundum assertum Durandi non caret temeritate. Probatur nostra sentẽtia, nam homo vniuoce dicitur de nobis & de filio Dei. Nam secundum fidem est homo eiusdem speciei nobiscum, sed de nobis dicitur proprie, ergo & de filio Dei. Secundò, si hæc locutio est impropria, vel esset propter improprietatem prædicati, & hoc pertinet ad hæresim Manichæorum & aliorum asserentium, quòd Christus non habuit veram naturam humanam, aut vero propter improprietatem subiecti, & hoc pertinet ad hæresim Eutichiaentis Christum non esse verum Deum, aut propter improprietatẽ copulę, aut vnionis, & hoc esset incidere in hæresim Nestorij asserentis, quòd Christus est Deus propter vnionem admirabilem & excellentissimam. Tertiò, sequitur ex opinione Durandi, quòd actiones, & passionis humanitatis, & proprietatis hominis non proprie enunciarentur de filio Dei, quod asserere a vera Theologia alienum est. Nam filius Dei verè & propriè natus est de Virgine, mortuus est, & crucifixus pro nobis. Certè in Concil. Ephe. 1. definitur beatam virginem esse uerè & propriè matrem Dei. Quartò, quod non est propriè tale non est verè tale, ergo si Deus non est propriè homo, nõ est verè homo. Quintò, ex mysterio incarnationis vel resultauit aliquid, quod est propriè homo, vel non, si primum, interrogo vel illud est Deus, & sic habeo intentũ, vel

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Vltimum.

Propria est hæc locutio Deꝰ est homo.

vel non est Deus, & sic sequitur, quòd in mysterio incarnationis est vnum, quod est propriè homo, & alterum, quod non est propriè homo, quod non potest intelligi sine distinctione suppositorum. Si vero dicas non resultasse aliquid, quod sit propriè homo. Contra impossibile est, quòd anima rationalis vniatur naturæ, & corpori humano, & quòd non resultet verè & propriè homo. Tandem sic arguitur, Ecclesia catholica ex eo, quòd Deus est homo, confutauit innumerabiles hæreses, & demonstrauit, quòd Deus habuit verum hominis corpus, verũ hominis animum, voluntatem creatam humanam, at si Deus non erat propriè homo, vnde Ecclesia catholica hæc dogmata colligebat? Liquet ergo, quòd hæc est vera & propria locutio, Deus est homo. Sed probemus esse tã propriam sicut hanc Petrus est homo. Nam tam propriè, & perfectè Deus habet humanitatem atque Petrus. Vt enim locutio sit propria & vera, impertinens est, quòd forma significata per prędicatum sit idem cum subiecto. Nam tam propria est hæc, Petrus est albus sicut hæc, Petrus est homo, licèt in prima sit accidentaria, secunda vero essentialis. Sed iam demõstremus, quòd secundum assertum Durandi sit temerarium. Quod probo primo ex illo Hieronymi testimonio, ex verbis inordinate prolatis incurritur hæresis Secundo, quoniam veritates fidei non solum debent esse in cordibus fidelium, verum etiã in ore, iuxta illud 1. Cor. 1. Idipsum dicamus omnes, & non sint in vobis schismata, & Rom. 15 Vnanimes uno ore honorificemus Deum, id est, vna fidei confessione, vt explicat D. Th. Ex quo sequitur, quòd licèt non sit hæreticus, qui non habet errorem in intellectu, aut mente, nihilominus tamen qui non se conformat Ecclesiæ catholicæ in modo loquẽdi peccat mortaliter, & si est ꝓ certius est suspectus de hæresi, vt si quis dicat, in sanctissimã Trinitate esse tres Deos, quoniam sunt tres personę, quarum quælibet est Deus. Imo dico, quòd potest errare contra fidem, qui non conformatur Ecclesiæ catholicæ in modo loquendi, vt si talis sentiret Ecclesiam catholicam non esse regulam infallibilem ad proponendas veritates fidei in proprietate sermonis. Nam ille erraret contra articulum fidei de infallibilitate Ecclesiæ ad proponẽdum. ¶ Ad argumenta respondetur, ad primum nego maiorem, nam vt dictum est propositiones accidentariæ sunt maximè propriæ. Et in his non est identitas inter formam prædicati, & subiectum. Secundo respõdetur, licèt in hac propositione Petrus est homo, sint plures rationes identitatis inter subiectum & prædicatum, quàm in hac Deus est homo, cæterum maior identitas & vnitas est inter prædicatũ & subiectum huius, Deus est homo. Nam subiectum vtrumque, scilicet, Dei & hominis est persona diuina; quæ maximè est vna & indiuisa. Ex hoc facilè confutatur tecundum argumentum. ¶ Ad tertium respondetur, quòd non omnis prædicatio propria est in quid. Nam hæc est proprissima, homo est rationalis & prædicatur in quale quid. Secundo respondetur, ꝙ homo prædicatur de Deo in quid, nõ ratione formæ significatæ per subiectum, sed ratione suppositi, quòd est persona diuina & humana simul, vt infra declarabitur. ¶ Ad quartum, & quintum respondetur, hoc esse proprium in mysterio incarnationis, quòd suppositum vnius naturæ tempore præcedit, & ideo propriè denominatur ab illa natura, quæ ei ex tempore coniungitur. Cæterum aliud quodcunque suppositum alterius naturæ, quod non præcedit naturam substantialem, quin potius constituitur per ipsam, non denominatur à tali natura. Et ideo cum omni proprietate dicitur, quòd Deus est humanatus, nõ autem Petrus. ¶ Ad sextum respondetur nihil valere. Nã iam dictum est prædicationes accidentarias esse ꝓprissimas. ¶ Dubium aliud est circa secundam conclusionẽ, an hęc propositio, Deus est homo, sit per se in materia naturali? Scotus in 3. dist. 7. q. 2. tenet, quòd hæc propositio est in materia contingenti. Sequitur Durandus in eadem d. & q. & Gabriel q. vnica. Marsilius in q. 6. art. 3. ad 5. quorũ argumenta refert hic Caietanus. Ego breuiter dico, ꝙ in hac, Deus est homo, subiectum potest accipi dupliciter. Primò, formaliter ratione formæ significatæ per subiectum. Secundò, materialiter pro supposito, qđ est naturæ diuinæ & humanæ simul. Si accipiatur primo modo dico, quòd illa propositio Deus est homo, secundum ordinem naturalem præcise est in materia remota, verum secundum ordinem supernaturalem est in materia contingenti. Accidit enim deitati, vt sit homo, & nõ est de essentia Dei, quòd sit homo. Si vero accipiatur secundo modo, aio hanc propositionem esse per se & in materia naturali, & esse prædicationem speciei sicut ista, Iesus est homo, in qua ex parte subiecti exprimitur persona verbi non absolute, sed vt est persona humana. Sed nota, quòd est maxima differentia inter istam, Iesus est homo, & Deus est homo. Nã prior est per se & in materia naturali ratione significati formalis subiecti & prædicati. Posterior vero est per se ratione suppositi, qa subiectum accipitur pro isto Iesu. Ex quo sequitur secũda differentia, quòd hæc, Iesus est homo, est maximè per se & in materia naturali, ista vero Deus est homo, est reductiue in materia naturali ratione suppositi, quod subsistit in natura diuina, & humana, sicut possumus dicere, ꝙ hæc propositio animal est rationale uel homo, reductiue est per se reducendo ad istam aliquod animal est homo. De hac expositione tractat longius D. Th. in 3. d. 7. quæstio. 1. ar. 1 & 4. contra gentes cap. 45. Possumus adhibere aliam expositionem, quòd quemadmodum in hac propositione Deus generat, & prędicatum notionale abstrahit subiectum, vt accipiatur pro Deo Patre, sic in hac Deus est homo prædicatum abstrahit subiectum vt accipiatur pro filio Dei existente in diuina & humana natura. Tertia explicatio est, quòd vt D. Thomas explicaret quemadmodum vnio naturæ humanæ ad verbum non sit accidentaria, quod antea demonstratũ est, dixit, quòd illa prædicatio non esi accidentaria nec contingens, sed substãtialis & in materia naturali, quia suppositũ Christi est intrinsece Deus & homo, & licèt hæc propositio non semper fuerit vera, puta, antè incarnationem, peracta tamen incarnatione semper est vera, sicut hæc, anima rationalis est, ante eius creationem falsa erat, at postquam est creata semper est vera. Sed hic nota, quòd argumenta Durandi, & Scoti non eodem modo procedunt de Christo, nam hæc, Christus est homo, tam per se est, atque hæc Petrus est homo. Et argumentum Scoti in oppositum nihil valet, arguit enim sic, Christus significat hypostasim duarum naturarum, ergo vnum per accidẽs, ergo nihil vnum per se prædicatur de Christo, nihil ualet. Nam Christus significat unam per se & in se hypostasim diuinam, quæ sine sui mutatione ex tempore facta est persona humana & ideo verissime & per se prędicat de Christo, quòd sit Deus & homo non minus quàm si haberet vnam naturam duarũm, maximè quòd nulla istarum naturarum competit Christo accidentarie, vt supra est expositum. De solutione quarti argumenti, quæ difficilima est disputabitur commodius infra q. 19.

Hieron.

1. Corin. 1. Roma. 15. Errat qui non se cõformat Ecclesiæ in modo loquendi.

Ad argu. Ad primũ.

Ad secũd, & tertium.

Ad quartũ & quintũ.

Ad sextũ. Vtrũ hæc ꝓpositio, Deꝰ est hõ sit in materia naturali.

Scotus. Durandus Gabriel. Marsilius.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm hæc sit vera, Homo est Deus.

101 Locis sup. art. 1. indu ctis.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd hæc sit falsa, homo est Deus. Deus enim est nomen incommunicabile: secũdum quod Sapient. 13. reprehenduntur idolatræ, de hoc quòd hoc nomen Deus, quod est incommunicabile, lignis & lapidibus imposuerunt. Ergo pari ratione videtur esse inconueniens, quòd hoc nomen Deus, prædicetur de homine.

¶ 2. Præterea, Quicquid prædicatur de prædicato, prædicatur de subiecto. Sed hæc est vera, Deus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deus est Pater, vel Deus est Trinitas. Si ergo hæc sit vera, Homo est Deus, videtur quòd hæc etiam sit vera, homo est Pater, vel homo est Trinitas. Quas quidem patet esse falsas, ergo & primam.

¶ 3. Præterea, In Psalm. 80. dicitur: Non erit in te Deus recens. Sed homo est quiddam recēs: non enim Christus semper fuit homo, Ergo hæc est falsa, Homo est Deus.

Sed contra est, quod dicitur Rom. 9. Ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Sed Christus secundum carnem est homo. Ergo hæc est vera, Homo est Deus.

Respōdeo dicendum, quòd suppositа veritate vtriusque naturæ, diuinæ scilicet & humanæ, & vnione in persona & hypostasi, hęc est vera & propria, Homo est Deus, sicut & ista, Deus est homo. Hoc.n. nomen homo, potest supponere pro qualibet hypostasi humanæ naturæ: & ita potest supponere pro persona filij Dei, quā dicimus esse hypostasim humanæ naturæ. Manifestum est autem, quòd de persona filij Dei verè & propriè prædicatur hoc nomen Deus, vt in prima parte habitum est.* Vnde relinquitur quòd hæc sit vera, & propria, Homo est Deus. P. p. q. 39. arti. 3. & 4.

Ad primum ergo dicendum, quòd idololatrę attribuebant nomen Deitatis lapidibus & lignis, secundum quod in sua natura considerantur: qa putabāt in illis aliquid numinis esse. Nos autem nō attribuimus nomen Deitatis Christo homini secundum humanam naturam: sed secūdum suppositum æternum, quod est etiam per vnionem suppositum humanæ naturæ: vt dictum est.* In cor. art.

Ad secundum dicendum, quòd hoc nomē Pater, prædicatur de hoc nomine Deus, secundum quod hoc nomē Deus, supponit pro persona Patris: sic autem non prædicatur de persona Filij, quia persona Filij non est persona Patris: Et per consequens non oportet, quòd hoc nomen Pater, prædicetur de hoc nomine homo, de quo prædicatur hoc nomen Deus: in quantum ly homo supponit pro persona Filij.

Ad tertium dicendum, quòd licèt humana natura in Christo sit quiddā recens: tamen suppositum humanæ naturæ non est recens, sed æternū. Et quia hoc nomen Deus, non prædicatur de homine, ratione humanæ naturæ, sed ratione suppositi, non sequitur quòd ponamus Deum recentem. Sequeretur autem, si poneremus, quod homo supponit suppositum creatum, secundum quod oportet dicere eos, qui in Christo ponunt duo suppositа.

SVMMA TEXTVS.

Cōclusio. Roma. 9. Conclusio est affirmativa. Dicitur enim Roma. 9. Ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in secula, sed Christus secundum carnē est homo, ergo hæc est vera, homo est Deus. Deinde hoc nomen homo potest supponere pro qualibet hypostasi, & persona humanæ naturæ, sed persona filij Dei est hypostasis & persona humanæ naturæ, ergo fieret hæc est vera, persona filij Dei est Deus, ita hæc erit vera, homo est Deus.

EXPOSITIO ARTICVLI.

HVius articuli conclusio est de fide, vt constat ex loco allato D. Tho. ad Rom. 9. & 1. Ioan. vltimo dicitur, vt simus in vero filio eius Iesu Christo, hic est verus Deus & vita æterna. Huiusmodi sunt innumera testimonia in sacris literis, quibus diuinitas Christi testificatur. Propter quod Erasmus in annotationibus in Ioan. cap. 1. fallitur hæretico spiritu asserens ex diuinis literis non efficaciter probari Christum esse verum Deum. Rom. 9. 1. Ioā. vlti.

¶ Circa secundi solutionem nota, quòd illa regula p̄dicamētalis, quicquid prædicatur de prædicato prædicatur de subiecto, intelligitur in prædicatione per se, alioquin falsa deprehenditur. Quapropter non recte sequit. Homo est Deus, Deus est pater, ergo homo est pater. Nā hec predicatio, Deus est pater nō est propriè per se cum sit indirecta, & in ea prædicetur inferius de superiori, imo etiam si distribuatur subiectum nullum est argumētum. Non enim sequitur. Homo est Deus, omnis Deus est pater, ergo homo est pater. Nam vt constat ex dialectica medium non distribuitur complete.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm Christus possit dici homo Dominicus.

ADtertium sic proceditur. Videtur quòd Christus possit dici homo dominicus. Dicit enim Augustinus, † in lib. 83. q. Monendum est, vt illa bona expectentur, quæ fuerunt in illo homine dominico. Loquitur autem de Christo. Ergo videtur, quòd Christus sit homo dominicus. 102 3. dist. 7. q. 1. arti. 2. q. 36. circa medium. tom. 4.

¶ 2. Præterea, Sicut dominium cōuenit Christo ratione diuinę naturæ, ita etiā humanitas pertinet ad humanam naturā. Sed Deus dicitur humanatus, vt patet per Damas. in 3. lib. † vbi dicit quòd humanatio eā, quæ ad hominem, copulationem demōstrat. Ergo pari ratione potest dici denominatiuè, quòd homo ille sit Dominicus. li. 3. orth. fid. cap. 11.

¶ 3. Præterea, Sicut dominicus denominatiuè dicitur a Domino, ita diuinus denominatiuè dicitur a Deo. Sed Dion. † Christum nominat diuinissimum Iesum. Ergo pari ratione potest dici quòd Christus sit homo dominicus. c. 4. Eccle hie. par. 3. in tit. Cōtē. in prin. Lib. 1. retract. c. 19. nō procul a fi. tom. 1.

Sed contra est, quod Aug. dicit in li. Retract. † Nō video vtrum rectè dicatur, homo dominicus Iesus Christus, Cùm sit vtique dominus. Ar. præce. ad 3.

Respōdeo dicendum, quòd sicut suprà dictū est,* cùm dicitur homo Christus Iesus, designatur suppositum ęternum, quod est persona filij Dei, propter hoc, q̄ est vnum suppositū vtriusque naturę. De persona autem filij Dei prędicatur Deus & Dominus essentialiter, & ideo non debet prędicari denominatiuè: quia hoc derogat veritati vnionis. Vnde cū Dominicus dicatur denominatiue à Domino, nō potest verè & propriè dici, quòd homo ille sit dominicus, sed magis q̄ sit dominus. Si autem per hnc, quòd dicitur, homo Christus Iesus, designaretur suppositum aliquod

quod creatum, secundum illos, qui ponunt in Christo duo suppositа, posset dici homo ille dominicus, quantum assumitur ad participationem honoris diuini: sicut Nestoriani posuerunt. Et hoc etiam modo humana natura non dicitur essentialiter dea, sed deificata: non quidem per cōuersionem ipsius in diuinam naturam, sed per coniunctionem ad diuinat. naturam in vna hypostasi, vt patet per Dama. in 3. lib.* l. 3. orth. fi. ca. 3 4. 15. & 17.

Ad primum ergo dicendum, quòd Augu. verba illa & similia retractat in lib. Retractat. Vnde post verba prę̄missa in lib. Retracta,* subdit, Vbi cunque hoc dixi, scilicet quòd Christus Iesus sit homo dominicus, dixisse me nollē: postea quippe vidi non esse dicendum. Quanuis nonnulla possit ratione defendi, quia scilicet posset aliquis dicere quòd dicitur homo dominicus ratione humanæ naturæ, quam significat hoc nomē homo: non autem ratione suppositi. lib. 1. retra. c. 19. decl. ad fi. to. 1.

Ad secundum dicendum, quòd illud vnum suppositum, quòd est humanæ & diuinæ naturæ, primò quidem fuit diuinæ naturæ, scilicet ab æterno: postea autem ex tempore per incarnationem factum est suppositum humanę naturæ. Et hac ratione dicit humanatum: non quia assumpserit hominem, sed quia assumpsit humanam naturam. Non autem sic est econuerso, q̄ suppositum humanæ naturæ assumpserit diuinā naturam: vnde non potest dici homo deificatus vel dominicus.

Ad tertium dicendū, quòd hoc nomen diuinum, consueuit prędicari etiam de his, de quibus prędicatur essentialiter hoc nomen Deus. Dicimus enim, quòd diuina essentia est Deus, ratione identitatis: & q̄ essentia est Dei siue diuina, propter diuersum modum significandi, & verbū diuinum, cùm tamen verbum sit Deus. Et similiter dicimus personam diuinā, sicut & personam Platonis, propter diuersum modum significādi. Sed dominicus non dicitur de his, de quibus dominus prædicatur: non enim consueuit dici, q̄ aliquis homo, qui est dominus, sit dominicus. Sed illud quod qualitercunque est domini, dominicum dicitur: sicut dominica voluntas, vel dominica manus, vel dominica passio. Et ideo ipse homo Christus, qui est dominus, non potest dici dominicus: sed potest caro eius dici caro dominica, & passio eius potest dici passio dominica.

SVMMA TEXTVS.

Cōclusio. Augustin. Conclusio est negatiua. Et est expressa sententia D. Aug. 1. lib. retractatio. c. 19. Deinde homo ille scilicet Christus Iesus, designat suppositum æternum, quod est persona filij Dei, ergo de illo prædicatur Dominus essentialiter, & non denominatiue. Probatur consequētia, quia quæ sunt essentialia diuinis personis, non debent prædicari denominatiue. Deinde, quoniam ille modus loquendi est secundum hæresim Nestorij, qui asserebat duo suppositа in Christo, alterum humanum alterum diuinum, & secundum suppositum humanū dicebat Christum dominum dominicum.

EXPOSITIO ARTICVLI.

PRo huius conclusionis intelligentia animaduertendum est, quòd D. Augustinus lib. 83. quæstionum q. 36. & super Psalmum 1. & 4. & in 2. libro de sermone Domini elucidans illud; Adueniat regnum tuum, appellat Christum hominem dominicum. Et Epiphanius eodem modo illum compellat. Sed D. Augu hoc ipsum retractat. 1. libro retract. capit. 19. dicens: vbicunque hoc dixi dixisse nollem. Nam cum Dominus Iesus sit natura dominus, homo dominicus dici non potest, quæ est ratio D. Tho. in articulo. Augustin. Epiphan.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm ea, quæ conueniunt Filio hominis, possint prædicari de filio Dei, & econuerso.

ADquartum sic proceditur. Videtur quòd ea, quæ sunt humanæ naturæ, non possint dici de Deo. Impossibile enim est opposita de eodem prædicari. Sed ea, quæ sunt humanæ naturæ, sunt contraria his, quæ sunt propria Dei: Deus enim est increatus, immutabilis, & æternus: ad humanam autem naturam pertinet, vt sit creata, temporalis & mutabilis. Ergo ea, quæ sunt humanæ naturæ, non possunt dici de Deo.

¶ 2. Pręterea, Attribuere Deo ea, quæ ad defectum pertinent, videtur derogare diuino honori, & ad blasphemiam pertinere. Sed ea, quę sunt humanę naturę, defectum quendam continent: sicut pati, mori & alia huiusmodi. Ergo videtur, quòd nullo modo ea, quę sunt humanę naturę, possint dici de Deo.

¶ 3. Pretereà, Assumi conuenit humanę naturę. Non autem hoc conuenit Deo. Non ergo ea, quę sunt humanę naturę, de Deo dici possunt.

Sed contra est quod Damasc. * dicit in 3. lib. quòd Deus susćepit ea quę sunt carnis idiomata, ideſt proprietates: dum Deus passibilis nominatur, & Deus glorię crucifixus est. * li. 3. ort. fid. ca. 6. in medio.

Respondeo dicendum, quòd circa hanc quę̄stionem diuersitas fuit inter Nestorianos & Catholicos. Nestoriani enim voces, quę dicuntur de Christo diuidere volebant hoc modo, vt ea quę pertinent ad humanam naturam, dicerentur de Deo: nec ea quæ pertinent ad diuinam naturam, dicerentur de homine. Vnde Nestorius dixit: Si quis Dei verbo tentat passiones tribuere, anathema sit. Si qua verò nomina sunt, quę pertinere possunt ad vtranque naturam, de talibus prędicabant ea quę sunt vtriusque naturę, sicut hoc nomen Christus vel Dominus. Vnde concedebant Christum esse natum de Virgine & fuisse ab eterno, non tamen dicebant, vel Deum natum de Virgine, vel hominem ab eterno fuisse. Catholici verò posuerūt huiusmodi quę dicunt de Christo (siue secundum diuinam naturam, siue secundum

Universidad de Deusto
Biblioteca

cundum humanã) dici posse tam de Deo, quã de homine. Vnde Cyrillas dicit, * Si quis duabus personis seu substantijs, id est hypostasibus eas, quæ in Euangelicis & Apostolicis conscriptionibus sunt, diuidit voces, vel ea quæ de Christo à Sanctis dicuntur, vel ab ipso Christo de semetipso: & aliquas quidem ex his homini applicandas crediderit, aliquas verò soli Verbo deputauerit, anathema sit. Et huius ratio est: quia cum sit eadem hypostasis vtriusque naturæ, eadem hypostasis supponitur nomine vtriusque naturæ: siue ergo dicatur homo, siue Deus, supponitur hypostasis diuinæ & humanæ naturæ. Et ideo de homine possunt dici ea, quæ sunt diuinæ naturæ, tanquam de hypostasi diuinæ naturæ: & de Deo possunt dici ea quæ sunt humanæ naturæ, tanquam de hypostasi humanæ naturæ. Sciendum tamen, quòd propositione, in qua aliquid de aliquo prædicatur, non solùm attenditur quid sit illud, de quo prædicatur prædicatum: sed etiam secundum quid de illo prædicetur. Quamuis ergo non distinguantur ea, quæ prædicantur de Christo: distinguuntur tamen secundum id, secũdum quod vtrunque prædicatur. Nam ea, quæ sunt diuinæ naturæ, prædicantur de Christo secundum diuinam naturam: ea autem quæ sunt humanæ naturæ, prædicantur de eo secundũ humanam naturam. Vnde Augustinus dicit in primo de Trinitate. * Distinguamus quid in Scripturis sonet, secundum formam Dei, in qua æqualis est patri, & quid secundum formam serui, quam accepit, in qua minor est patre. Et infra quid & propter quid, & quid secundum quid dicatur, prudens & diligens & pius lector intelliget.

* In conc. Ephes. cui præsidit Cyrill. can. 4. to. 1. conc.

* li. 1. c. 11. in prin. to. 3.

Ad primum ergo dicendum, quòd opposita prædicari de eodem secundum idem, est impossibile: sed secundum diuersa nihil prohibet. Et hoc modo opposita prædicantur de Christo, non secundum idem: sed secundum diuersas naturas.

Ad secundum dicendum, quòd si ea quæ ad defectum pertinent, Deo attribuerentur secundum diuinam naturam, esset blasphemia, quasi pertinens ad diminutionem honoris ipsius: non autem pertinet ad Dei iniuriam, si attribuantur ei secundum naturam assumptam. Vnde in quodam sermone Ephesini Concilij dicitur, Nihil putat Deus iniuriam, quod est occasio salutis hominibus: nihil enim abiectorum, quæ elegit propter nos, iniuriam facit illi naturæ, quæ non potest esse subiecta iniurijs, propria verò facit inferiora, vt saluet naturam nostram. Quando ergo abiecta & vilia sunt, diuinam naturam non iniuriantur, sed salutem hominibus operãtur. Quomodo dicis ea, quæ causa nostræ salutis sunt, iniuriæ occasionem Deo fuisse?

Ad tertium dicendum, q̃ assumi conuenit humanæ naturæ, non ratione suppositi, sed ratione suijpsius: & ideo non conuenit Deo.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrùm ea quæ conueniunt Filio hominis, possint prædicari de diuina natura: & de humana ea, quæ conueniunt filio Dei.

AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd quæ sunt humanæ naturæ, possunt dici de natura diuina. Ea enim quæ sunt humanæ naturæ, prædicantur de filio Dei & de Deo. Sed Deus est sua natura. Ergo ea quæ sunt naturæ humanæ, possunt prædicari de diuina natura.

¶ 2. Præterea, Caro pertinet ad naturam humanam. Sed sicut dicit Damasc. * in 3. lib. dicimus naturam Verbi incarnatam esse, secundũ beatos Athanasium & Cyrillum. Ergo videtur quòd pari ratione ea quæ sunt humanæ naturæ, possint dici de diuina natura.

* li. 3. ortho. fid. c. 6. circa fi. & c. 5: à medio.

¶ 3. Præterea, Ea quę sunt diuinę naturę, conueniunt humanę naturę in Christo: sicut cognoscere futura, & habere salutiferam virtutem. Ergo videtur quòd pari ratione ea, quæ sunt humanæ naturæ, possunt dici de diuina natura.

* li. 3. ca. 4.

Sed contra est quod Damas.* dicit in 3. libro, Deitatem quidẽ dicentes non nominamus de ea, q̃ humanitatis idiomata sunt, id est proprietates: non enim dicimus deitatem passibilem, vel creabilem. Deitas autem est diuina natura. Ergo ea, quę sunt humanæ naturæ propria, non possunt dici de diuina natura.

Respondeo dicendum, quòd ea, quę sunt propria vnius, non possunt vere de alio prędicari, nisi de eo quod est idẽ illi: sicut risibile non conuenit nisi ei, quod est homo. In mysterio autem Incarnationis non est eadẽ natura diuina & humana, sed eadem est hypostasis vtriusque naturæ, & ideo ea, quæ sunt vnius naturę, nõ possiint de alia prędicari, secundum quòd in abstracto significãtur. Nomina verò concreta supponũt hypostasim naturę: & ideo indifferenter prędicari possunt ea quæ ad vtranque naturam pertinent, de nominibus concretis. Siue illud nomen de quo dicuntur, det intelligere vtranque naturã: sicut hoc nomen Christus: in quo intelligitur & diuinitas vngens, & humanitas vncta. Siue solùm diuinam naturam: sicut hoc nomen Deus, vel filius Dei. Siue solum naturam humanam, sicut hoc nomẽ homo vel Iesus. Vnde Leo Papa dicit in Epistola ad Palęstinos. * Non interest, ex qua Christus substantia nominetur, cùm inseparabiliter manente vnitate personę, idem sit & totus hominis filius, propter carnem, & totus Dei filius, propter vnã cum Patre deitatem.

* Est Epist. 83. inter med. & fi. illius.

Ad primum ergo dicendum, quòd in diuinis realiter est idem persona cum natura: & ratione huius identitatis diuina natura prædicatur de filio Dei.

Dei. Non tamen est idem modus significandi: & ideo quædam dicuntur de filio Dei, quæ non dicũtur de diuina natura: sicut dicimus quòd filius Dei est genitus, non tñ dicimus q̃ natura diuina sit genita: vt in Prima parte habitũ est.* Et similiter in mysterio incarnationis dicimus, q̃ filius Dei passus est, non autem dicimus, quòd diuina natura sit passa.

D.p. q. 39. artic. 5.

Ad secundum dicẽdum, quòd incarnatio magis importat vnionem ad carnem, quàm carnis proprietatem. Vtraque autem natura in Christo, est vnita alteri in persona, ratione cuius vnionis & diuina natura dicitur incarnata, & humana natura deificata: vt supra dictum est. †

9. 3. artic. 2.

Ad tertium dicendum, q̃ ea quæ sunt diuinæ naturæ, dũr de humana natura, non secundum quod essentialiter cõpetunt diuinæ naturæ: sed fm quod participatiuè deriuantur ad humanam naturã. Vnde ea, quæ participari non possunt a natura humana (sicut esse increatum, aut omnipotentem) nullo modo de humana natura dicũtur. Diuina autem natura nihil participatiuè recipit ab humana natura: & ideo ea quæ sunt humanæ naturæ, nullo mõ possunt dici de diuina natura.

SVMMA ARTICVLORVM. Quarti, & Quinti.

Cõclusio. Conclusio art. 4. est affirmatiua, & est regula fidei catholicæ contra Nestorium, qui ea quæ erant propria humanæ naturæ non prædicabat de Deo, neque ea quæ erãt propriè diuinæ prædicabat de homine. Et probatur in primis ex Damas. lib. 3. ortho. fid. c. 3. Et ex D. Cyrillo, vt habetur in Concil. Ephesino I. Canone 4. Ratio vero hæc est. Vna & eadẽ est persona filij Dei & filij hoīs, ergo ea, quæ sunt propria filij hoīs possunt prædicari de filio Dei, & econuerso. Aduertit tñ D. Tho. quod licèt non sit distinguendum subiectum cum Nestorio de quo diuina & humana prædicantur, distinguenda tñ est ratio subiecti, qua diuina de ipso dicuntur, a ratione qua humana de eodem enunciantur: nam vna est hypostasis in diuersis naturis subsistens. Et propterea discernendum est, non id, de quo dicuntur, sed id secundum quod dñr. Quod documentum desumptum est ex D. Aug. 1. de Trinit. c. 11.

Damasce. Cyril.

D. Thom.

Augustin. Prima conclusio.

¶ Prima conclusio art. 5. in Christo Iesu ea quæ sunt vnius naturæ non prædicantur de altera in abstracto significata. Hæc patet ex Damas. lib. 3. ortho. fidei c. 4. Deinde, ea quæ sunt propria vnius non possunt vere de alio prædicari, nisi de eo, quod est idem illi, sicut risibile non conuenit nisi ei, quod est homo, ergo ea quæ sunt vnius naturæ non possunt de altera prædicari. Probatur consequentia, quia istæ naturæ distinguuntur inter se.

Secũda cõclusio.

¶ Secunda conclusio, nomina concreta de his quæ pertinent ad vtramque naturam prædicantur de se inuicẽ, quia huiusmodi nomina important vnam & eandem hypostasim in qua vtraque natura subsistit.

EXPOSITIO ARTICVLORVM.

Regulæ catholicæ ad formãdas locutiones in mysterio incarnationis.

IN his duobus articulis constituit D. Tho. regulas catholicæ fidei, quas magnopere debet obseruare Theologus, vt sciat loqui de mysterio incarnationis Dominicæ. Istas regulas colligit D. Tho. ex duobus principiis fidei, alterum est, in mysterio incarnationis est tantũ vnũ suppositum, in natura diuina & humana subsistens: alterum est, in hoc mysterio manent naturæ diuersæ, atque distinctæ. Ex his principiis colligit D. Tho. primam regulam quæ sic habet. Nomina concreata significantia naturas, vt Deus, homo, vel proprietates naturarum, vt immortalis, mortalis; vel actiones, vt erat, creat, gubernat; aut ẽt passiones, vt flagellatur, crucifigitur, verè & ꝓpriè prædicantur de se inuicem indifferenter. Nam verè dicimus, q̃ Deus seu filius Dei est homo mortalis, & q̃ natus est ex Virgine, & pro nobis mortuus in cruce, rursus verè dicimus, q̃ hic homo est Deus immortalis, omnipotens, qui regit vniuersa. Hanc regulam constituit Dama. lib. 3. c. 4. & 6. scribens, q̃ in mysterio incarnationis est cõcatio idiomatũ, & proprietatũ, & affectionũ vtriusq; naturæ. Eandem regulam constituit Conci. Ephesi. 1. c. 4. Eadem regula colligitur ex Symbolo Apostо. Niceno & D. Athanasij. Nã in his habetur, quòd idem Christus est verus Deus de Deo vero, & quòd est cõceptus ex Maria Virgine, natus, mortuus, & sepultus. Eadem habetur in Conc. Calce. act. 5. & in 5. Synodo generali Can. 2. & 3. & sequẽtibus & in 6. Synodo generali per multas actiones. Et in cõcil. Florent. statim in principio, & colligitur euidenti argumentatione ex hoc principio, quòd in mysterio incarnationis est tantũ vnum suppositũ, in natura diuina & humana subsistens. Exinde nanque sequitur per euidentẽ cõsequentiã vnum & idẽ suppositũ esse Deũ & hominẽ, immortalem & mortalẽ. Confirmatur etiã, nam si Christus est verus Deus & verus homo, cõsequens est, quòd de Christo prædicantur omnes proprietates Dei, & hominis. ¶ Secunda regula, in Christo quæ sunt vnius naturæ non prędicantur de alia natura in abstracto significata. Itaq; hæc propositio est falsa, deitas est humanitas, mortalitas est immortalitas, deitas est nata, crucifixa, & mortua. Hæc regula colligitur ex altero fidei principio, videlicet, q̃ naturæ ipsæ in Christo manent diuersę atq; distinctæ, inde siquidẽ per necessariã cõsequẽtiã colligitur, q̃ proprietates vtriusq; naturæ sint inter se diuersæ, imo nõ solum nõ prædicantur de se inuicẽ in abstracto, verũ neq; de vna qualibet natura in abstracto significata prędicantur proprietates alterius etiã in concreto. Itaq; falsa est hæc ꝓpositio, deitas est mortalis, moritur, falsa est item hæc, humanitas est æterna, immortalis, &c. hæc regula statuitur etiã a D. Tho. & in hoc articulo explicatur. Ista regula diuiditur in duas partes. Prima est neutra natura prædicatur de altera in abstracto. Secunda est, proprietates naturæ cuiusq;, siue in abstracto, siue in cõcreto, hoc est, affectiones & actiones earũ nõ prędicantur de altera natura in abstracto significata. Prima regula istarum est contra Nestoriũ multiplicantẽ suppositа. Secunda est contra Eutichetem non diuidentẽ naturas. Ex prima regula sequitur tertia. Nomen abstractũ naturæ diuinæ significans naturã diuinã, vel proprietates ipsius, sicut prædicatur de filio Dei, ita prædicatur de filio hominis in cõcreto. Itaq; hæc est vera, filius hominis, homo Christus est deitas immortalis, æternitas. Probatur hæc regula, quoniã diuina natura est idẽ cum isto supposito Christi, & ideirco colligitur per optimã cõsequentiã, filius Dei est deitas, sed filius hominis est filius Dei, ergo Christus est deitas, antecedẽs est verũ, ergo & cõsequẽs. ¶ Quarta regula, nomen abstractum naturæ humanæ nõ prædicatur de filio Dei neq; de filio hominis etiã in concreto. Itaq; hæc est falsa, filius Dei aut filius hominis, siue Christus est humanitas, imo identice est falsa, est res, quæ est humanitas: hæc regula est manifesta, quoniã natura humana secundũ fidem distinguitur realiter à supposito tanquã res alia. ¶ Vltima regula, cõmunicatio idiomatũ & proprietatum non consistit in hoc, quòd quicquid conuenit naturæ humanæ conueniat personæ diuinæ & econtra, sed in hoc, q̃ quicquid conuenit homini conueniat personæ diuinæ, & econuerso, vt optime explicat D. Tho. art. 4. ad vltimum, & art. 8. ad 2. in qua videntur mihi errare moderni, qui non facile se expediunt ad explicandũ, quomodo non sequatur, humanitas est creatura, ergo Deus est creatura, humanitas incepit esse, ergo Deus incepit esse, humanitas est assumpta, ergo Deus est assumptus. ¶ Sed contra primam regulam sic arguitur. Filius hominis in mysterio incarnationis nascitur, crescit, moritur, mutatur, at Deus in hoc mysterio non mutatur, ergo fallit prima regula. ¶ Secundo sic, filius hominis in triduo erat mortuus, sed filius Dei non erat

Damasce.

Cõci. Eph. Athanas.

Cõc. Chalcedon. 6. Synodus Conc. Florentinum.

Secũda regula.

Tertia regula.

Quarta regula.

Vltima regula.

Contra primam regulam obiici tur.

Prim. arg.

Secundũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Contra secundam regulã obijciũtur tria argumẽta.

mortuus, ergo non est communicatio idiomatum. Probatur minor, nam filius Dei in triduo erat mortuus & erat viuus, ergo erat non viuus & viuus, quæ est euidens contradictio. Contra secundam regulam sic arguitur. Nam rectè sequitur, filius Dei moritur, filius Dei est deitas, ergo deitas moritur. Secundò verissimè dicitur, quòd deitas est incarnata, ergo verissimè potest dici, quòd est passa & mortua. Tandem sic, nam Ecclesia catholica, quæ falli non potest, canit, ꝙ vita in ligno moritur, & quòd mors mortua tunc fuit, quando vita in ligno mortua fuit. Ad

Ad primũ.

primum respondetur, ꝙ communicatio idiomatum est, quando non variatur appellatio, at quãdo dicimus Christum esse mutatum intelligimus esse mutatum ratione humanitatis, at cum dicimus Deum mutari, intelligimus Deum mutari ratione diuinitatis. Et ideo nulla ratione est concedendum, Deum esse mutatum. Certè, Pater & essentia diuina sunt idem, at Pater generat, & essentia non generat, Pater est incommunicabilis, & essentia communicabilis. Item homo & risibile idem sunt, sed homo est species, & risibile non est species. Ad secundam difficultatem respondet D. Thom. art. 4 ad primum, quòd opposita de eodem secundum idem affirmari est impossibile, sed secundum diuersa nihil prohibet, & hoc modo affirmantur de Christo opposita, mortale & immortale, viuum & mortuum secundum diuersas naturas. Quòd si arguas, est mortuus, ergo non viuus. Mortuum enim est non viuum, aptum viuere. Cæcus enim est non videns, aptus videre. Respondetur nulla ratione esse concedendum filium Dei simul esse viuum & non viuum, nam non viuus, negat omnem vitam. Sed concedendum est, quòd in triduo non erat viuus in natura humana: quemadmodum si suscepisset duas naturas, vnam videntem & alteram cæcam, esset simul cæcus & videns, sed non esset concedendum, quòd esset simul videns & non videns, sed non videns in vna natura humana.

Solutio argumẽtorũ cõtra secũdam regulam.

¶ Ad argumenta contra secundam regulam. Ad primum negatur consequentia, propter variationes appellationis. Nam in consequenti fit sensus, quòd deitas ratione deitatis patiatur, & moriatur. Simile vitium committitur in hoc argumento, Deus generat, Deus est deitas, ergo deitas generat.

Ad secũm.

¶ Ad secundum respondet D. Thom. in hoc articulo ad secundum, quòd incarnari potius dicit vnionem ad carnem, quàm proprietatem carnis, vtraque autem natura in Christo est vnita alteri in persona, & ratione huius vnionis natura diuina dicitur incarnata & natura humana deificata.

Ad vltim.

¶ Ad vltimum respondetur, quòd illę locutiones sunt hyperbolicæ, alioquin enim euidens contradictio est, quòd vita moriatur, & sensus est quòd Deus qui est vita in ligno moritur.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrùm hæc sit vera, Deus factus est homo.

105 Infr. q. 33. ar 3. ca. Et 3 d. 3. q. 5. art. 3. co. & d. 7. q. 2 Et op. 1. c. 18. Et op. 2. c. 6. Et Ro. 1. l. 2. co. 5.

AD sextum sic proceditur. Videtur, quòd hæc sit falsa, Deus factus est homo. Cùm enim homo significet substantiam, fieri hominem, est fieri simpliciter. Sed hæc est falsa, Deus factus est simpliciter. Ergo hæc est falsa, Deus factus est homo.

¶ 2. Præterea, Fieri hominem est mutari. Sed Deus non potest esse subiectum mutationis: secundum illud Malach. 3. Ego dominus, & non mutor. Ergo videtur, quòd hæc sit falsa, Deus factus est homo.

¶ 3. Præterea, Homo secundum quod de Christo dicitur, supponit personam filij Dei. Sed hæc est falsa, Deus factus est persona filij Dei. Ergo hæc est falsa, Deus factus est homo.

Sed contra est, quod dicitur Io. 1. Verbum caro factum est. Et sicut Athanasius dicit in Epistola ad Epitectum, quod dixit, Verbum caro factũ est, simile est ac si diceretur, quòd Deus homo factus est.

Respondeo dicendum, quòd vnumquodque dicitur esse factum illud, quod de nouo incipit prædicari de ipso. Esse autem hominem, verè prædicatur de Deo (sicut dictum est †) ita tamen quòd non conuenit Deo esse hominem ab æterno, sed ex tempore per assumptionem humanæ naturæ. Et ideo hęc est vera, Deus factus est homo, Diuersimodè tamen intelligitur a diuersis, sicut & hæc, Deus est homo, vt supra dictum est. *

† Ar. 1. hius quæst.

* Ar. 1. hius quæst.

Ad primum ergo dicendum, quòd fieri hominem, est fieri simpliciter in omnibus his, in quibus humana natura incipit esse in supposito de nouo creato. Deus autem dicitur factus homo: eo quòd humana natura incepit esse in supposito diuinę naturæ, ab æterno præexistente. Et ideo Deum fieri hominem, non est Deum fieri simpliciter.

Ad secundum dicendum, quòd sicut dictum est, fieri importat, quòd aliquid prædicetur de nouo de altero. Vnde quandocunque aliquid de nouo prędicatur de altero cum mutatione eius, de quo dicitur, tunc fieri est mutari. Et hoc contingit in omnibus, quę absolutè dicuntur: non enim potest albedo aut nigredo de nouo aduenire alicui, nisi per hoc quòd de nouo mutatur ad albedinem vel nigredinem. Ea verò, quę relatiuè dicuntur, possunt de nouo prędicari de aliquo absque eius mutatione: sicut homo de nouo fit dexter absque sui mutatione, per motum illius, qui fit ei sinister. Vnde in talibus non oportet omne quod dicitur fieri, esse mutatum, quia hoc potest accidere per mutationem alterius. Et per hunc modum ad Deum dicimus, Domine refugium factus es nobis. Esse autem hominem, conuenit Deo ratione vnionis, quę est relatio quędam, & ideo esse hominem prędicatur de nouo de Deo absque eius mutatione per mutationem humanę naturę, quę assumitur in diuinam personam. Et ideo cùm dicitur, Deus factus est homo, non intelligitur aliqua mutatio ex parte Dei, sed solùm ex parte humanę naturæ.

Ad tertium dicendum, quòd homo supponit personam filii Dei, non nudam, sed prout subsistit in humana natura. Et ideo quamuis hęc sit falsa, Deus factus est persona filii Dei: est tamen hęc vera, Deus factus est homo, ex eo quòd est vnitus humanę naturę.

ARTI-

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrùm hæc sit vera, Homo factus est Deus.

106 Locis sup. art. 6. citatis.

AD septimum sic proceditur. Videtur, ꝙ hæc sit vera. Homo factus est Deus. dicitur enim Ro. 1. Quod ante promiserat per Prophetas suos in Scripturis sanctis, de filio suo, qui factus est ei ex semine Dauid secundum quòd homo, est ex semine Dauid secundum carnem. Ergo homo factus est filius Dei.

*li 1. c. 13. circ. princ. to. 3.

¶ 2. Prętereà, Aug. dicit in 1. de Trinit. * Talis erat illa susceptio, quæ Deum hominem faceret, & hominem Deum. Sed ratione illius susceptionis hæc est vera, Deus factus est homo. Ergo similiter hæc est vera, Homo factus est Deus.

†In Epi. 1. ad Clidonium inter prin. & medium. Roma. 1.

¶ 3. Prætereà, Gregorius Nazian. dicit in Epistola ad Clidonium, † Deus quidem humanatus est, homo autem deificatus, vel quomodolibet aliter nominauerit. Sed Deus ea ratione dicitur humanatus, qua est homo factus. Ergo homo ea ratione dicitur deificatus, qua est factus Deus. Et ita hæc est vera, Homo factus est Deus.

¶ 4. Prætereà, Cum dicitur, Deus factus est homo, subiectum factionis vel mutationis non est Deus: sed humana natura, quã significat hoc nomen homo. Sed illud videtur esse subiectum factionis, cui factio attribuitur. Ergo hæc magis est vera, Homo factus est Deus, quàm ista, Deus factus est homo.

* li 3. c. 2. non longè a fine.

Sed contra est, ꝙ Damas. dicit in 3. lib. * Non hominem deificatum dicimus, sed Deum humanatum. Idem autem est fieri Deum, quod deificari. Ergo hæc est falsa. Homo factus est Deus.

*ar. 8. & 9. huius q.

Respondeo dicendum, ꝙ ista propositio, Homo factus est Deus, tripliciter potest intelligi. Vno modo, ita quòd hoc participiũ, Factus, determinet absolutè vel subiectum, vel prædicatum. Et in hoc sensu est falsa: quia neque homo ille de quo Deus prædicatur, est factus, neque Deus est factus, vt infra dicetur. * Et sub eodem sensu hęc est falsa, Deus factus est homo. Sed sub hoc sensu non quæritur hic de istis propositionibus. Alio modo potest intelligi, vt ly Factus, determinet compositionem, vt sit sensus, Homo factus est Deus, id est, factum est, vt homo sit Deus. Et sub hoc sensu vtraque est vera. Et homo factus est Deus, & Deus factus est homo. Sed hic non est proprius sensus harum loquutionum: nisi fortè intelligatur secundum quòd ly homo, non habet personalem suppositionem, sed simplicem. Licèt enim hic homo non sit factus Deus, quia hoc suppositum, scilicet persona filij Dei, ab æterno fuit Deus: tamen homo, communiter loquendo, non semper fuit Deus. Tertio modo propriè intelligitur, secundum quod hoc participium factus, ponit fieri circa hominem in respectu ad Deum sicut ad terminum factionis. Et in hoc sensu supposito quòd in Christo sit eadem persona, & hypostasis, & suppositũ Dei & hominis (vt supra ostensum est *) ista propositio est falsa: quia cum dicitur, Homo factus est Deus, ly homo, habet personalem suppositionem. Non enim esse Deum, verificatur de homine ratione humanę naturæ, sed ratione suppositi sui: suppositum autem illud humanæ naturæ, de quo verificatur esse Deum, est idem quòd hypostasis seu persona filij Dei, quæ semper fuit Deus. Vnde non potest dici, ꝙ iste homo incepit esse Deus, vel quòd fiat Deus, aut quòd factus sit Deus. Si verò esset alia persona vel hypostasis Dei & hominis, ita quòd esse Deum, prædicaretur de homine, & econuerso, per quandam coniunctionem suppositorum, vel dignitatis personalis, vel affectionis vel inhabitationis (vt Nestoriani dixerunt) tunc pari ratione posset dici, quòd homo factus est Deus, id est, cõiunctus Deo, sicut & quòd Deus factus est homo, id est, coniunctus homini.

*q. 2. ar. 3.

Ad primum ergo dicendum, quòd in verbis illis Apostoli hoc relatiuum, Qui, quod refert personam filij Dei, nõ debet intelligi ex parte prædicati, quasi aliquis existẽs ex semine Dauid secundum carnem sit factus filius Dei: in quo sensu obiectio procedebat: sed debet intelligi ex parte subiecti: vt sit sensus, quòd filius Dei factus est, s. homo ad honorem Patris (vt Glo. * exponit) existens ex semine Dauid secundum carnem. Ac si diceret, filius Dei factus est habens carnem ex semine Dauid, ad honorem Dei.

* Glo. infr. sup. illa verba. Rom. 1.

Ad secundum dicendum, quòd illud verbum Augu. est intelligendum in illo sensu, secundum quod ex illa susceptione Incarnationis factũ est, vt homo esset Deus, & Deus esset homo. In quo sensu ambæ loquutiones sunt veræ: vt dictũ est. †

† In corp. ar.

Et similiter dicendum est ad tertium: nam deificari idem est quod fieri Deum.

Ad quartum dicendũ, quòd terminus in subiecto positus tenetur materialiter, id est pro supposito, positus verò in prædicato, tenetur formaliter, id est pro natura significata. Et ideo cum dicitur, Homo factus est Deus, ipsum fieri, non attribuitur humanæ naturæ, sed supposito humanæ naturæ, quod est ab æterno Deus, & ideo nõ conuenit ei fieri Deum. Cum autem dicitur, Deus factus est homo, factio intelligitur terminari ad ipsam humanam naturam. Et ideo propriè loquendo, hæc est vera, Deus factus est homo: sed hæc est falsa, Homo factus est Deus. Sicut si Sortes cũ prius fuerit homo, postea factus est albus, demonstrato Sorte, hæc est vera, Hic homo hodie factus est albus: hæc tamen est falsa, Hoc album hodie factum est homo. Si tamen ex parte subiecti poneretur aliquod nomen significans naturam humanam in abstracto, posset hoc modo significari vt subiectum factionis, puta si dicatur, quòd natura humana facta est filij Dei.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cõclusio. Ioan. 1. Athanas.

CONclusio art. 6. est affirmativa Et patet. Io. 1. dicitur enim, Verbum caro factum est, quod perinde est ac si dicta Athanasij sniam in Epist. ad Epictetum, ac si diceretur, quòd verbum homo factus est. Deinde vnumquodq; dr esse factum illud, quod de nouo incipit prædicari de ipso, sed esse hoiem, de nouo incipit prædicari de Deo, ergo

Cõclusio. Damascen.

hæc est vera, Deus factus est homo. ¶ Conclusio art. 7. est negativa. Et probatur ex Damas. lib. 3. ortho. fid. c. 2. Sed pro maiori huius intelligentia aduertit D. Thom. q; hæc propositio, homo factus est Deus, tripliciter põt intelligi. Vno modo vt participium, factus, determinet absolute subiectum, vel prædicatum, & sic est falsa, quia neq; ille homo, de quo Deus prædicatur, est factus, neq; Deus est factus, & sic est falsa sub eodem sensu, Deus factus est homo. Alio modo põt intelligi, ita vt ly factus determinet compositionem prædicati cum subiecto, vt sensus sit, factum est, vt homo sit Deus, & sub hoc sensu vtraq; est vera, & homo factus est Deus, & Deus factus est homo, sed hic non est proprius sensus harum locutionũ. Tertio modo propriè intelligitur ẽm, quod ly factus, ponit fieri circa hoiem in respectu ad Deum sicut ad terminum factionis. Itaque sensus proprius est, q; homo effectus est Deus, & in hoc sensu patet falsitas huius propositionis, supposito, quòd in Christo eadem sit hypostasis & persona Dei & hominis. Nam esse Deum verificatur de homine non ratione naturæ humanæ, sed ratione suppositi diuini, ergo fieri Deum de supposito quocunque verificati debet si propositio est vera, sed de supposito diutuo non potest verificari fieri Deum cum ab æterno sit Deus, nec vnquam inceperit esse Deus, nec factum sit Deus, ergo.

EXPOSITIO ARTICVLORVM.

Examinatur conclusio sexti articuli.

VT ea, quæ in his articulis definit D. Tho. melius intelligantur arguitur sic contra conclusionem sexti artic. Nam fieri hoiem est fieri simpliciter, homo. n. significat substantiam, sed Deus non est factus simpliciter, ergo non est factus homo. Hoc idem confirmatur. Nã qui non est factus, non est factus homo a destructione superioris, vt qui non est animal, non est homo, sed Deus nõ est factus, ergo nõ est factus homo. ¶ Secundo fieri hominem est mutari, sed Deus non est subiectũ mutationis, vt patet ex illo Malac. 3. Ego Deus & nõ mutor, ergo Deus non est factus homo ¶ Præterea, si verbum esse hoiem est aliquid factum, cum omne factum sit creatura, ergo verbum esse hoiem est creatura, sed verbum esse hoiem est verbum, ergo verbum est creatura, quod est hæreticum. ¶ Item sequitur ex illa snia, quòd aliqua res absoluta vere facta & producta sit Deus, & ex cõsequenti sequitur, quòd creatura sit Deus. Probatur sequela. Nam Deus est hic homo demonstrato Christo, & hic homo factus est, & productus per mysterium incarnationis, ergo Deus est aliqua res absoluta, quæ vere facta est & producta. Sed de inceps probatur, quòd hæc propositio sit vera, homo factus est Deus. In primis D. Aug. li. 1. de Trin c. 13. & Gregor. Nazian. in Epist. ad Clidonium & Damas. lib. 3. c. 11. concedunt istam locutionem, esse veram. ¶ Deinde per actionem diuinam factum est, vt homo esset Deus, ergo illa propositio est vera. Consequentia inde probat. Quia nihil aliud significat illa propositio. ¶ Tertio arguitur, recte sequitur per cõuersionem simplicem. Deus factus est homo, ergo homo factus est Deus. Antecedens est certũ secundum fidem, ergo & consequens. His argumentis victus Scotus in 3. dis. 7. q. 2. asserit illam propositionem esse veram. Sed pro explicatione veritatis est prima propositio Hæc propositio, filius Dei factus est homo, est vera & certa secundum fidem Catholicam. Patet ex illo Io. 1. Verbum caro factum est, id est, homo factus est. Et ad Ro. c. 1. sic legitur de filio suo, qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem. & ad Gala. 4. Misit Deus filium suum factum ex muliere. Et in Conc. Niceno, & homo factus est. Et ex euidenti ratione, nam id quod est &

Examinatur conclusio 7. artic.

Prim. arg. Confirma. Secũdum. Malac. 3. Tertium. Quartum. Prim. arg. Augustin. Gregor. Nazianze. Damascẽ. Secũdum. Tertium. Scotus. 1. Conclu. Ioan. 1. Roman. 1. Galatas 4. Conci. Niceenum.

non semper fuit factũ est, sed Deus est homo & non semper fuit hõ, ergo factus est homo. ¶ Sed circa conclusionẽ duo documenta sunt obseruanda, primum est, q; hæc propositio est vera, siue dicatur homo factus est, siue factus est homo. Itaq; nihil refert, quòd dictio homo antecedat, siue sequatur illud participiũ, factus, dum tñ ponatur a parte prædicati. Nam cum ponitur a parte prædicati semper accipitur formaliter pro supposito ratione naturæ humanæ, imo Ex. 1. in Conci. Niceno semper antecedit homo illud participium, & verbum caro factum est, & homo factus est. Secundò nota, quòd in sacris literis, & in sanctis concilijs vbicunq; fit mentio de generatione Christi temporali & humana, vtuntur hoc participio factus, & non hoc participio genitus, & hoc duplici ex causa. Prior ad discernendum inter generationẽ æternam & temporalem. Nam ẽm generationem æternam filius Dei dr genitus non factus, vt ergo proprium vocabulum adaptaretur generationi humanæ, dr ẽm eam filius Dei factus est homo. Alia causa est ad ostendendum, q; generatio hæc temporalis & humana transcendit omnem naturæ ordinem & cursum. Itaque non est facta ex virili semine, sed ex Spiritu sancto, & beneplacito Dei. Etenim vocabulum factio significat cum proprietate actionem & actionem, cuius principium est voluntas. Genero siue gigno significat actionem, cuius principiũ est natura. Ita dr artifex cum tota proprietate facere statuã, non aũt dr cum proprietate patrem facere filium, sed generare filium. Ita & Eua non dr genita ex Adæ costa, sed facta, neq; ipse Adam genitus, sed factus, igitur sicut Adã & Eua nõ dnr cum proprietate geniti, ita neq; Christus dr genitus ẽm generationem istam temporalem, imo vero licèt in sacris literis dicatur, Deus natus; tñ hoc vocabulum natus significat id quod naturale fuit in hac generatione temporali, vt quòd nouem mensibus inclusus fuerit in vtero virgineo, q; aiam & carnẽ susceperit, &c. vocabulum aũt factus significat ea, quę supernaturalia sunt in hac gnatione, & ideirco interpres Latinus in editione Vulgata magis ad veritatem & proprietatem transtulit, factus, in allegato loco Ro. 1. quàm alij interpretes, qui transtulerunt quidam genitus, quidam natus. ¶ Secunda conclu. hæc propositio homo factus est Deus, est falsa in rigore locutionis, licèt contrarium teneat Scotus in 3. d. 7. q. 2. Probatur primum ex testimonio Cyrilli in lib. de incarnatione vnigeniti c. 11. qui liber habetur in 1. tomo Conciliorum statim post Concil. Ephesinum primum. Dicit Cyrillus, Deum hominem esse factum, sed non econtra hominem factum Deum. Secundo, bene sequitur demonstrato Christo, hic homo est factus Deus, & hic homo est filius Dei, ergo filius Dei factus est Deus, cõsequẽs est hæreticum, ergo & antecedens. Non pro minori, quę est vera fides, ergo pro maiori. Vltimo, cum dicitur, quòd homo est factus Deus, ly homo, accipitur personaliter. Non enim verificatur Deum esse hominem ratione humanæ naturæ, sed ratione sui suppositi, at illud suppositum humanæ naturę est idem, quod persona filij Dei, qui ab æterno fuit Deus, ergo de isto homine dici non põt, q; inceperit esse Deus, aut qd fiat Deus, vel factus est Deus.

Scotus. Cyril.

¶ Ad argumenta in principio posita. Et primum ad illa, quæ probant illam propositionem esse falsam, filius Dei factus est homo. Ad primum rndetur, q; fieri hominem, est fieri simpliciter in iis, in quibus natura humana incipit esse in supposito de nouo creato, Deus autem dicitur formaliter factus homo ex eo, quod natura humana incipit esse in supposito naturæ diuinę existente ab æterno, & ideo fieri Deum hoiem, non est fieri simpliciter. Et sicut non sequitur Petrus nũc est factus albus, ergo Petrus factus est, sic non sequitur verbũ caro factũ est, ergo verbum factũ est. ¶ Ad confirmationem rndetur non sequi. Non est factus, ergo non est factus homo. Nec est locus dialecticus a superiori ad inferius, sed est fallacia, A secundum quid ad simpliciter vel econuerso. ¶ Ad secundũ respondet D. Thom. articul. 6. ad secundum, quòd esse hominem conuenit Deo ratione vnionis, quæ est quædam relatio. Ex quo euidenter concludit Deum non mutari ex eo, quòd fiat homo. Pro cuius explicatione

Ad argumenta. Ad primũ. Ad confirmationẽ. Ad scdm. Quo Deus fiat hõ absque sui mutatione.

nota,

nota, quòd absolutum non potest aduenire alicui de nouo sine sui mutatione. Non enim potest aduenire alicui de nouo albedo, aut magnitudo, absque eo quod mutetur de nouo ad albedinem aut magnitudinem. Cæterum ea quæ sunt relatiua possunt aduenire alicui de nouo sine sui mutatione per mutationem alterius, sicut homo potest fieri dexter sine sui mutatione per mutationem alterius, qui sit a sinistris. Ex quo sequitur, quòd in ijs quæ relatiuè dicuntur, aliquid potest dici fieri, quod reuera non mutatur. Hæc solutio difficilis est, & fauere videtur Scoto, qui dicit Deum esse hominem, esse aliquid relatium & non absolutum. Explicationem huius difficultatis remittit Caietanus ad primum articulum huius quæstionis in solutione vltimi. Nos dicimus, quòd esse hominem conuenit Deo ratione vnionis fundamentalis ex eo, quod natura diuina & humana habent idem esse, & hæc vnio fundamentalis habet quandam proprietatem relatiuorum, quia aduenit Deo sine eius mutatione. Ex eo enim, quòd Deus vnitur humanitati, & dat illi suum esse, non mutatur Deus. Quòd si adhuc mens non quiescit, animaduertat. Theologus, q; in mysterio incarnationis humanitas mutatur. Nam per sui mutationem acquirit esse diuinum, sed persona diuina, quæ fit homo non mutatur. Nam ex eo solum fit homo, quia tribuit suam subsistẽtiam, & personalitatem humanitati, & quia personat humanitatem quam antea non personabat: ex eo vero, quod tribuat suam subsistentiam humanitati nõ sequitur, quòd ipse Deus mutetur, sed quòd humanitas mutetur. Ex hoc facile intelligitur, quomodo hoc fieri non est mutari, nec creari. Intelligitur rursus, quòd si aliqua mutatio interuenit in mysterio incarnationis, est ex parte humanitatis, non ex parte personæ assumentis, atque ideo facilè intelligitur quomodo factum hoc modo non est creatum.

Ad tertiũ.

¶ Ad tertium videtur neganda illa propositio, Deum esse hominem, est Deus, quin potius est aliquid absolutum in compositione consistens, quod reuera factum est. Secundo respondetur iam esse expositum, quomodo factum isto modo non est creatum.

Ad quartum.

¶ Ad quartum respondetur indubie esse asserendum, quòd Deus factus est hic homo & Christus. Secundo dico indubie tenendum est non esse concedendum, quòd hic homo, vel Christus fuerit simpliciter factus. Nam hic homo est idem, quod persona filij qui fuit ab æterno, & est hoc ens demonstrando suppositum filij, quod semper fuit, ergo hoc ens non incepit esse, nec factum est simpliciter. Nihilominus concedendum est, quòd generatur & fit Christus, sed non sequitur fit & incipit Christus, ergo Christus fit & incipit esse, vt videbimus artic. 9. huius quæstionis.

Ad argumẽta secũdo loco posita. Ad primũ. Ad scdm. Ad tertiũ.

¶ Ad argumenta secundo loco posita. Ad primum ex testimoniis sanctorum respondetur, quòd illa propositio vera est, si illa dictio, factus determinet compositionem prædicati cum subiecto, vt sit sensus, factum est in tempore vt homo esset Deus, sed hic sensus est improprius, vt ostendit D. Thom. in articulo.

¶ Ad secundum respondetur eadem solutione. Nam tantum probatur, quòd in illo sensu improprio illa propositio sit vera.

¶ Ad tertium respondetur illam argumentationem, non esse conuersionem simplicem propter variationem appellationis. Nam in antecedenti factio appellat supra suppositum ratione humanæ naturæ, in consequenti verò appellat supra suppositum Christi simpliciter. Item non est conuersio simplex. Nam in itta argumentatione non efficitur ex prædicato subiectum, nec ex subiecto prædicatum. Nam prædicatum huius propositionis, Deus factus est homo, est, factus est homo, & ideo conuertens illius est hæc, qui factus est homo, est Deus.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrùm hæc sit vera, Christus est creatura.

107 Infr. q. 20. art. 1. ad 1. Et 1. q. 41. arti. 3. c. & 4. Et 3. dis. 4. q. 2. ar. 2. ad 4. & di. 11. q. 1. art. 2. & di. 11. q. 1. arti. 3. ad 2. Et 4. cõ. c. 48. Et veri. ca. 19. art. 1. ad 1. Et op. 3. c. 223. Et 1. Cor. 15. l. 2. col. 1. fi.

AD octauum sic proceditur. Videtur, q; hæc sit vera, Christus est creatura. Dicit enim Leo Papa, Noua & inaudita conuentio: Deus qui est, & erat, fit creatura. Sed illud potest prędicari de Christo, q; filius Dei factus est per Incarnationem. Ergo hæc est vera, Christus est creatura.

¶ 2. Præterea, Proprietates vtriusque naturę possunt prędicari de hypostasi communi vtriusque naturę quocunque nomine significetur, vt supra dictum est. * Sed proprietas humanę naturę est esse creaturam: sicut & proprietas diuinæ naturę est esse creatorem. Ergo vtrunque potest dici de Christo, scilicet quòd sit creatura, & quòd sit increatus, & creator.

¶ 3. Præterea, Principalior pars hominis est anima, quàm corpus. Sed Christus ratione corporis, quod de Virgine traxit, dicitur esse simpliciter natus de Virgine. Ergo ratione animę, quę creata est a Deo, debet simpliciter dici, q; Christus sit creatura.

Sed contra est, quod Ambro. dicit in libr. de Trin. † Nunquid dicto factus est Christus? nunquid mandato creatus est Christus? quasi dicat, non. Vnde subdit, Quo modo autem creatura in Deo esse potest? etenim Deus naturę simplicis est, non coniunctę: Ergo hęc non est concedenda, Christus est creatura.

In lib. 1. de fide c. 7. circa mediũ, tom. 2.

Respondeo dicendum, quòd sicut Hiero. * dicit, ex verbis inordinatè prolatis incurritur hęresis. Vnde cum hęreticis nec nomina debemus habere communia, ne eorum errori fauere videamur. Arriani autem hęretici Christum dixerunt esse creaturam, & minorem Patre, non solum ratione humanę naturę, sed etiam ratione diuinę personę. Et ideo nõ est absolutè dicendum, quòd Christus sit creatura vel minor Patre, sed cum determinatione, scilicet secundum humanam naturam. Ea verò, de quibus suspicari non potest, quòd diuinę personę conueniant secundum seipsam, possunt simpliciter dici de Christo ratione humanę naturę, sicut simpliciter dicimus Christum esse passum, mortuum & sepultum. Sicut etiam in rebus corporalibus & humanis, ea quę in dubitationem venire possunt, an conueniant toti vel parti, si insunt alicui parti, non attribuimus toti simpliciter, id est, sine determinatione: non enim dicimus quòd Aethiops est albus, sed quòd est albus secundum dentes. Dicimus autem absque determinatione, quòd est crispus: quia hoc non potest ei conuenire nisi secundum capillos.

Refer. 1 4. sent. di. 13. in fine.

Ad primum ergo dicendũ, q; aliquando sancti doctores causa breuitatis determinatione omissa, nomine creaturę vtuntur circa Chm: est ta-

Universidad de Deusto
Biblioteca

men in eorum dictis subintelligenda determinatio, in quantum homo.

Ad secundum dicendum, ꝙ omnes proprietates humanæ naturæ, sicut & diuinæ, possunt aliqualiter dici de Christo. Vnde & Damas. *dicit in 3. lib. quòd Christus, qui Deus est & homo, dicitur & creatus & increatus, passibilis & impassibilis. Sed tamen illa quę dubitationem habent circa alterutram naturam, non sunt dicenda absq; determinatione. Vnde ipse postea alibi subdit,* Ipsa vna hypostasis, scilicet Christi, & increata est deitate, & creata est humanitate. Sicut & econuerso non esset dicendum sine determinatione Christus est incorporeus vel impassibilis ad euitandum errorem Manichęi, qui posuit Christum verum corpus non habuisse, nec verè passum esse: sed dicendum est cum determinatione, quòd Christus secundum deitatem est incorporeus & impassibilis.

Ad tertium dicendum, quòd de natiuitate ex Virgine, nulla dubitatio potest esse, quòd conueniat personę filij Dei, sicut potest esse de creatione. Et ideo non est similis ratio vtrobique.

3. c. 4 in fine & c. 3. a medio.

lib. 4. ca. 5. a medio.

SVMMA TEXTVS.

1. Conclu. PRima conclusio. Absolute nō est dicendum, Christus est creatura, sed ponenda est determinatio secundum humanam naturam. Ita asserit D. Ambros. 2. lib. de fide c. 7 est enim animaduertendum, quòd Arriani dicebant simpliciter Christum esse creaturam & minorem patre non solum ratione humanæ naturæ, sed etiam ratione diuinæ personæ, & ideo ne cum hæreticis sit communicatio in sermonis locutione, non est dicendum simpliciter Christum esse creaturam, sed cum addito.

Ambros.

2. Conclu. ¶Secunda conclusio, ea quæ sunt naturæ humanæ, de quibus suspicari non pōt, ꝙ diuinæ personæ conueniant ſm seipsam, possunt simpliciter dici de Christo ratione humanæ naturæ, sicut simpliciter dicimus Christum esse passum, mortuum & sepultum. Etenim sicut in rebus corporalibus ea de quibus dubitari potest, an conueniant toti vel parti, si insunt alicui parti non attribuuntur toti simpliciter, sed cum determinatione, nō enim dicimus, quòd Aethiops est albus, sed quòd est albus secundum dentes; ea vero quæ parti solum conueniunt simpliciter de toto prædicantur, vt homo absolutè dicitur crispus. Ita similiter ea, quæ Christo possunt attribui ratione vtriusque naturæ non absolutè prædicantur de illo. Illa vero, de quibus suspicari non potest, quod ratione humanæ naturæ conueniant sine addito enunciantur de illo.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Examinatur, vtrum Christ⁹ sit creatura. IN hoc articulo est dubium, an hęc propositio, Christus est creatura, sit vera in rigore & in proprietate sermonis. Pro parte affirmatiua sic arguitur

Prim. argu. Leo. Sophron. Hieronym. Augustin. Damascē. D. Thom. ¶In primis ista locutione vtuntur ferè omnes sancti, Leo sermone 3. de Pentecoste. Sophronius Patriarcha Hierosol. in oratione, quam habuit in 6. Synodo generali act. 11. quam postmodum approbat concilium act. 13. D. Hiero. super epist. ad Ephes. c. 2. D. Aug. de fide & symbolo, c. 4. Damas. lib. 3. c. 3. & 4. Et confirmatur. Nā D. Th. in sequenti artic. dicit, hanc propositionem, Christus incipit esse, falsam esse, propter geminam rationem, & quia in rigore est falsa, & quia hæreticis est familiaris, sed in hoc articulo dicit hanc propositionem esse falsam, propter secundam causam tantum, ergo sentit, ꝙ in rigore non sit falsa. Confirmatur, nam D. Tho. in hoc art. in solutione secundi inquit, quòd sicut hæc propositio, Christus est impassibilis, & incorporeus, non est concedenda absolutè, sed cum addito rationē deitatis propter cauendum errorem Manichęorum, sic nec ista Christus est creatura, sed illa prior extra dubium est vera in proprietate sermonis, ergo etiam hæc secunda.

Secūdum. ¶Secundò, Christus verè & propriè est natus ex Virgine, & mortuus in cruce, sed non minus repugnat suppositō Christi mori & nasci, quam creari, ergo potest concedi, quòd Christus est creatura.

Tertium. ¶Tertiò, esse creatū ām est prædicatum quidditatiuum respectu hominis, sed omnia prædicata quidditatiua hominis vniuocè prædicantur de nobis & Christo, ergo est creatura.

Confir. ¶Confirmatur: nam Christus directè & propriè ponitur in prædicamento substantiæ, ergo est creatura. Consequentia probatur, Nam de ratione substantiæ prædicamentalis est ens completum, finitum, & limitatum; qua de causa Deus non ponitur in prædicamento.

Vltimum. ¶Vltimò, si hæc propositio non est vera Christus est creatura, sequitur ꝙ ēt non erit vera, Christus ām quod homo est creatura, quæ ab vniuersa schola conceditur. Probatur sequela. Nam qñ prædicatū repugnat subiecto nunquam verificatur de subiecto, etiam secundum conditionem explicitam & determinationem, nisi determinatio diminuat de prædicato, sed determinatio prædicati in hac propositione non diminuit de prædicato, ergo non erit vera.

Explicatio dubitationis propositæ. ¶In hac quæstione quidā viri docti sentiunt hanc propositionem esse veram in rigore sermonis, sed cauendam propter periculum erroris. Hanc sententiam tenet Caiet. hic & infra ar. 10. Ego vero dico, quòd hæc propositio in rigore & ꝓprietate sermonis est falsa, sic docet D. Ambr. in li. 5. de fide ad Gratianū. c. 7. D. Aug. li 83. quæst. q. 67. In hac sententia est Magister in 3. di. 11. vbi de hac redisputat D. Tho. ibidem q. 1. ar. 2. & de veritate q. 29. art. 1. ad primum, & 4. contra Gentes c. 48. Scotus, Durandus, Paludanus, Capreolus in allegata dist. q. 1. Bonauentura q. 2 art. 3. Cano lib. 12. de locis c. 11. Præter istas autoritates sunt euidentes rōnes. Prima, nam omnis creatura aliquando non fuit, sed Christus semper fuit, ergo non est creatura. Secunda, de rōne creaturæ est, quòd inceperit esse, sed Caietan. Hæc ꝓpositio Christ⁹ est creatura in proprietate sermonis est falsa. D. Ambro D. August. Magister. D. Thom. Scotus. Durandus. Palude. Capreol. Bonauent. Cano. Christus non incepit esse, vt probabimus euidenter arti. sequenti, ergo, &c. Tertia ratio, nam creatura includit negationem præcedentis esse, i. quod habeat esse post non esse, ergo non est creatura. Quarta ratio, rectè sequitur, Christus est creatura, filius Dei est Christus, ergo filius Dei est creatura, consequens in proprietate sermonis est hæreticū, ergo & antecedens, non pro minori, quæ est vera fides, ergo pro maiori. Durandus & Cano locis citatis adducunt in huius rei confirmationem rationem nimis inualidam. Nam creatura (inquiunt) est illud, quod fit nullo præsuppositō, at in Christo semper supponitur persona diuina, & ideo Christus non est creatura. Sed certè quicquid sit de conclusione ratio Durandi nulla est, quia non quærimus, an sit creatum illo modo, sed eo modo, quo Petrus vel equus est creatura vel calor, quæ tamē semper producuntur alio præsuppositō. Patet, quia ipse concedit, quòd Christus est creatura secundum humanitatem, at humanitas non est creatura illo modo, vt sit ex nihilo producta, hæc igitur ratio Durandi nulla est, Vertum aliæ rationes adductæ sunt euidentes.

Ad argu. Ad primū. ¶Ad argumenta in contrarium. Ad primum respondetur, quòd aliquando sancti Doctores dicunt Christū esse creaturam breuitatis causa omissa determinatione, est tamen in eorum dictis subintelligenda, id est Christus secundum quod homo est creatura.

Ad scām. ¶Ad secundum respondetur, esse magnum discrimen, quoniam nasci, generari, aut mori non includunt negationem, quòd antea non fuerit, & quòd sit productus de non esse ad esse.

Ad tertiū. ¶Ad tertium argumentum solent adhiberi duę solutiones Prior est, satis esse ad vniuocam prædicationem in natura, quòd creatura sit de quidditate humanæ naturæ in Christo sicut in nobis. Non aūt est necesse, ꝙ prædicetur de supposito Christi, propter negationē, quam includit. Altera solutio est, non esse de ratione substantiæ prædicamentalis, quòd sit res creata, sed quod in sua essentia importet naturam creatam, Christus autem licèt non sit creatura, includit tamen intrinsecè humanitatē, quæ est creatura. ¶Ad confirmationem respondetur, satis esse, quòd natura, ratione cuius res ponitur in genere, vel in specie, sit creata & finita, vt docuit D. Thom. supra q. 2. artic. 3. ad tertium, vnde non oportet, quòd suppositum ipsam sit finitum. ¶Ad quartum, quòd est Scoti, respondetur satis esse, quod propositiō quæ ante erat falsa, fiat vera per determinationem, quòd prædicatum conueniat illi determinationi, licèt determinatio non diminuat prædicatum, neque abstrahat, vt patet in hac propositione, Petrus secundum quòd homo est species. Pro cuius explicatione nota, quòd in hac propositione, Christus quatenus homo est creatura, illa dictio, in quantum, potest accipi causaliter & reduplicatiue, & sic illa propositio est falsa. Nam tres exponentes eius sunt falsæ, Christus est creatura, omnis homo est creatura, & quia homo est creatura, Christus est creatura. Si vero accipiatur illa propositio specificatiuè dicit verum. Et sensus est, quòd Christus ratione humanæ naturæ est creatura. Itaque ille terminus specificatus & determinatus accipitur formaliter, non pro supposito, sed pro natura.

Ad confir.

Ad quartum.

ARTICVLVS NONVS.

Vtrum hæc sit vera, Iste homo, demonstrato Christo, incipit esse.

108 3. di. 12. q. 1. ar. vnico. Tract. 105. à medio, to. 9. AD nonum sic proceditur. Videtur, quòd ille homo, demōstrato Christo, inceperit esse. Dicit enim Augustinus super Ioan. * Priusquam mundus esset, nec nos eramus, nec ipse mediator Dei & hominum, homo Iesus Christus. Sed illud quod non semper fuit, incipit esse. Ergo ille homo, demōstrato Christo, incipit esse.

¶ 2. Præterea, Christus incipit esse homo. Sed esse hominem, est esse simpliciter. Ergo ille homo incipit esse simpliciter.

¶ 3. Præterea, Homo importat suppositum humanæ naturæ. Sed Christus non semper fuit suppositum humanæ naturæ. Ergo ille homo incepit esse.

Sed contra est, quod dicitur Hebr. vltimo, Iesus Christus heri & hodie, ipse & in sæcula.

Respondeo dicendum, quòd non est dicendū, quòd ille homo, demonstrato Christo, inceperit esse, si nihil addatur, & hoc duplici ratione. Primò quidem: quia hæc locutio est simpliciter falsa, secundum sententiam Catholicæ fidei, qua ponimus in Christo vnum suppositum & vnā hypostasim, sicut & vnam personā. Secundū hoc enim oportet, quòd in hoc quòd dicitur, iste homo, demonstrato Christo, designetur suppositum æternum, cuius æternitati repugnat incipere esse. Vnde hæc est falsa, hic homo incipit esse. Nec obstat ꝙ incipere esse conuenit humanæ naturæ, quę significatur per hoc nomen, homo: quia terminus in subiecto positus non tenetur formaliter ꝓ natura, sed magis materialiter pro supposito, vt suprà dictum est. * Secūdò, quia etiam si esset vera, non tamen esset ea vtendum absque determinatione, ad euitādum hęresim Arrij: quia sicut peri. art. 7. huius q. ad 3.

SVMMA TEXTVS.

Cōclusio. Hebr. vlti. COnclusio est negativa, & est D. Pauli Hebr. vltimo. Iesus Christus heri & hodie, ipse & in sæcula. Secundo, subiectum illius propositionis stat pro suppositō diuino, quod est ab æterno, ergo illa est falsa, iste homo demonstrato Christo, incepit esse, quinimo etiā si illa propositio esset vera, non esset illa vtendum absque determinatione ad vitandam hæresim Arrij, quia sicut personæ filii Dei attribuit, quòd esset creatura, & quòd esset minor patre, ita attribuit ei, quòd esse inceperit dicēs quòd erat quando non erat.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Scotus. DE quæstione huius articuli disputant doctores in 3. d. 12. & de illa versantur tres opiniones. Scotus in d. 11. q. 3. existimat hanc propositionem in proprietate sermonis esse veram D. Thom. docet esse falsam. Durandus in d. 12. q. 1. affirmat esse distinguendam. Sed ego dico sententiam D. Thom. sine dubio esse veram, quæ ut diligenter examinetur, arguitur contra illam. ¶ Primò hæc propositio, Christus incepit esse, denotat, quòd iuerit esse ratione humanæ naturæ, ergo vera est. Secundò, in hac propositione, Christus incepit esse, subiectum stat pro suppositō diuino non absolutè, sed vt est suppositum humanæ naturæ, sed hoc modo incepit esse, ergo. Tertiò, non sequitur, Christus incepit esse, ergo non semper fuit, sed solum sequitur, quòd non fuerit secundum illud esse, secundum quod incepit esse, scilicet secundum esse humanum. Confirmatur, nam in Christo est esse diuinum & humanum, sed secundum esse humanum incepit esse, quod est esse simpliciter, ergo incepit esse simpliciter. Quartò, rectè sequitur, Christus nunc est & immediatè ante non fuit, ergo incepit esse, consequentia est euidens, & antecedens verificatur in instanti incarnationis dominicæ. Confirmatur, Christus non fuit ab æterno, ergo incepit esse. Antecedens sic ostenditur, nam hæc propositio Christus est, non fuit vera ab æterno. Quintò, quòd generatur incipit esse ex 5. Phy. Sed Christus generatur, ergo incipit esse. Confirmatur, nam rectè sequitur, Christus est generatus, ergo habuit esse post non esse, ergo incipit esse. Vltimò rectè sequitur, verbum

Durand. Prim. arg. Secūdum. Tertium. Quartum. Quintum. Vltimum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

verbum incepit esse homo, ergo verbum homo incepit esse: sicut sequitur, Petrus incepit esse albus, ergo Petrus albus incepit esse. ¶ His argumentis non obstantibus, veritas est, quam definit D. Tho. Et patet. Nam Ioan. 8. dicit Christus de seipso, antequam Abraham fieret, ego sum. Et ad Heb. vlt. Iesus Christus heri & hodie, ipse & in sæcula. Insuper hæc propositio, Christus incepit esse, damnata est Parisijs, & cum esset appellatum ad sedem Apostolicam, reprobata est ab Alexandro V I. vt dicit Caiet. hic. Et probatur sic, nam bene sequitur, Christus incepit esse, Christus est filius Dei, ergo filius Dei incepit esse. Consequens est hæreticum, ergo & antecedens, non pro minori, ergo pro maiori. Item Christus, quando ponitur a parte subiecti, semper accipitur materialiter pro suppositо diuino, & non prout est suppositum humanæ naturæ, ergo hæc propositio, Christus incepit esse, falsa est, nã significat, quod suppositum diuinum inceperit esse. Probatur antecedens ex sacris literis. Nam 1. Cor. 8. habetur, quòd per Christum omnia sunt fabricata & creata, & in scripturis citatis habetur expresse, quòd Christus fuerit ab æterno, at si acciperetur Christus prout est suppositũ humanæ naturæ, illæ propositiones essent falsæ per non suppositionem subiecti, nam quando creauit mundum, non erat suppositum humanæ naturæ. Vltimò arguitur contra Durandum & Scotum. Nam rectè sequitur, Christus incipit esse, ergo est creatura, sed consequens negatur a prædictis autoribus, ergo & antecedens. Explicatur hoc, nam si Christus accipitur pro suppositо, vt est suppositum humanæ naturæ, certè Christus est creatura, nam Christus inquantum homo est creatura. ¶ Ad argumẽta, ad primum negatur maior, & quam rectè negetur, patet ex antedictis. Itaque sensus huius propositionis est, hoc suppositum, hoc habens humanam naturam, hoc verbũ diuinum incipit esse. ¶ Ad secundum concedo, quòd suppositum stat pro suppositо humanæ naturæ, at nõ prout est suppositum humanæ naturæ reduplicatiuè, & sensus est, hoc suppositum habens humanam naturam incepit esse. ¶ Ad tertium nego antecedens, & dico rectissimè sequi, Christus incepit esse, ergo Christus ante non fuit. Nã hoc verbum, incipit, in secunda exponente, negat omne esse. Sic. n. exponitur, nunc est, & antea non fuit. ¶ Ad confirmationem negatur maior, quòd in Christo sit duplex esse, si fiat sermo de esse subsistentiæ, & actualis existentiæ, si vero sit sermo de esse essentiæ conceditur, & cum infertur, Christus incepit esse secundum esse humanum, ergo incepit esse, argumentum nullum est: sicut nõ sequitur, Petrus nunc incipit esse albus, ergo incipit esse coloratus, argumentum est ab inferiori ad superius negatiue nihil valet. ¶ Ad quartum respondetur illam propositionem non esse immediatè probandam per exponentes huius verbi, incipit, sed debet prius resolui subiectũ, Christus, & per resolutionem debet probari sic. Hoc incipit esse, & hoc est Christus. Ratio huius est. Nam hoc nomẽ, Christus, respectu copulæ ampliantis, vel extrinseci temporis habet vicem nominis connotatiui. Quo circa, quẽadmodum hæc propositio, hoc album incipit esse, nõ debet immediatè probari per exponentes huius verbi, incipit, sed prius debet resolui subiectum hoc pacto, hoc incipit esse, & hoc est album: sic omnino iudicandum est de ista propositione Christus incepit. Secundò respondetur, quòd si in secunda exponente Christus antecedat verbũ, hoc pacto, Christus antea non fuit, illa propositio falsa est. Nam est sensus, quòd suppositum Christi antea non fuerit, si vero sequatur hoc modo, antea non fuit Christus, vera est propositio, sed tunc non est exponens huius, Christus incepit esse, sed huius, incepit esse Christus, quę sine dubio est vera, nam Christus incepit esse Christus, & homo, & animal. ¶ Ad confirmationem respondetur, q̃ illa non est sua de inesse, sed prius debet resolui subiectũ. Vnde hæc est sua de inesse, hoc suppositum est, quæ ab æterno est vera. ¶ Ad quintum respondetur, quòd maior communiter est vera, sed non dicit verum quando id, quod generatur iam personaliter præfuerat, vt accidit in præsupposito. ¶ Ad sextum, multa respondet Caietanus, & se cruciat vehementer, sed non est necesse. Consequentia enim argumenti nulla est. Non enim sequitur, Petrus incipit esse albus ergo albus incipit esse, aut album incipit esse.

Ioan. 8. Hebr. vlti.

1. Cor. 8.

Ad argu. Ad primũ.

Ad scdm.

Ad tertiũ.

Ad confir.

Ad quartum.

Ad sextũ. Caietan.

Ad confir.

Ad quintum.

ARTICVLVS DECIMVS.

Vtrùm hæc sit vera, Christus, secundum quod homo, est creatura.

110
3. di. 4. q. 1. ar. 2. q. 1. c. & q. 2. ad 1. Et 3. di. 10. q. 1. ar. 1. q. 2. & dis. 11. art. 3.

AD decimum sic proceditur. Videtur, quòd hæc sit falsa, Christus, secundum quòd homo, est creatura, vel incepit esse. Nihil enim in Christo est creatum nisi humana natura. Sed hæc est falsa, Christus, secundum quod homo, est humana natura. Ergo hæc etiam est falsa, Christus, secundum quod homo, est creatura.

¶ 2. Præterea, Prædicatum magis prædicatur de termino in reduplicatione posito, quàm de ipso subiecto propositionis: sicut si dicam, corpus, secundum q̃ coloratum, est visibile, sequitur q̃ coloratum sit visibile. Sed hęc non est absolutè (sicut dictum est*) concedenda, homo Christus est creatura. Ergo neq; hæc, Christus, secundum quod homo, est creatura.

Art. præce.

¶ 3. Præterea, Quicquid prędicatur de quocunque homine, secundum q̃ homo, prædicatur de eo per se, & simpliciter: idem enim est per se, & secundũ quòd ipsum vt dicitur 5. Metap. * Sed hæc est falsa, Christus est per se & simpliciter creatura. Ergo etiam hęc est falsa, Christus, secundum quod homo, est creatura.

li. 5. Meta. tex. 28. cõmo 3.

Sed contra, Omne quod est, vel est creator, vel creatura. Sed hęc est falsa, Christus secundũ quod homo, est creator. Ergo hæc est vera, Christus secundum quod homo, est creatura.

Respondeo dicẽdum, q̃ cum dicitur Christus secundum quòd homo, hoc nomen, homo, põt resumi in reduplicatione, vel ratione suppositi, vel ratione naturę. Si quidem resumatur ratione suppositi, cum suppositum humanæ naturæ in Christo sit ęternum, & increatum, hęc erit falsa, Christus, secundum quod homo, est creatura. Si vero resumatur ratione humanę naturę, sic est vera: quia ratione humanę naturę, siue secundum humanam naturam, conuenit sibi esse creaturã, vt supra dictum est. * Sciendum tñ, q̃ nomen sic resumptum in reduplicatione, magis propriè tenetur pro natura, quàm pro suppositо: resumitur .n. in vi prædicati, quod tenetur formaliter. Idem enim est dictum, Christus secundum q̃ homo, ac si diceretur, Christus secundum quod est homo. Et ideo hęc magis est concedenda quàm neganda, Christus secundum q̃ homo, est creatura. Si tamen adderetur aliquid, per quod traheretur ad suppositum, esset propositio magis neganda, quàm concedenda: puta si diceretur, Christus, secundum quòd hic homo, est creatura.

ar. 8. huius quæst.

Ad primum ergo dicendum, q̃ licèt Christus non sit humana natura: est tñ habens humanam naturam.

naturam. Nomen autem creaturæ, natum est prædicari non solùm de abstractis, sed etiam de concretis: dicimus enim quòd humanitas est creatura, & quòd homo est creatura.

In cor. ar.

Ad secundum dicendum, quòd ly homo, secũdum quòd ponitur in subiecto, magis respicit suppositum: secundum autem quòd ponitur in reduplicatione, magis respicit naturam, vt dictum est.* Et quia natura est creata, suppositum verò increatum: ideo licèt non concedatur ista simpliciter, Homo Christus est creatura: conceditur tamen ista, Christus secundum quòd homo, est creatura.

Ad tertium dicendum, quòd cuilibet homini, qui est suppositum solius naturæ humanæ, competit quòd non habeat esse, nisi secundum humanam naturam: & ideo de quolibet tali suppositо sequitur, si secundum quòd homo est creatura, q̃ sit creatura simpliciter. Sed Christus non solum est suppositum humanæ naturæ, sed etiam diuinę, secũdum quàm habet esse increatum: & ideo non sequitur, si secundum quòd homo, est creatura, quod sit simpliciter creatura.

SVMMA TEXTVS.

1. conclu. PRima conclu. Hæc propositio, Christus secũdum qđ est creatura, potest distingui. Nã hoc nomen, homo, potest resumi in reduplicatione ratione suppositi, vel ratione naturæ. Si quidẽ resumatur ratione suppositi, cum suppositũ humanæ naturæ in Christo sit ætернũ & increatũ, hæc erit falsa, Christus, secũdum quod homo est creatura. Si vero resumatur ratione humanæ naturæ sic est vera, quia ratione humanæ naturæ cõuenit sibi esse creatura. ¶ Secunda cõcl. hæc propositio magis videtur cõcedenda, quam neganda, quia nomen sumptum reduplicatiuè, in reduplicatione magis propriè tenetur pro natura, quã pro suppositо. Resumitur enim in vi prædicati, quod tenetur formaliter. Idem enim est dictu. Christus secũdum quòd homo, ac si diceretur Christus secundũ quod est homo, & ideo magis videtur cõcedẽda, quàm neganda hęc, Christus secundum quòd homo est creatura. ¶ Tertia conclusio, hæc propositio, Christus secundum quòd hic homo est creatura, magis est neganda, quàm concedenda, quia ille terminus, homo, per illud prononem, hic, trahitur vt ilet pro suppositо ratione cuius est falsa.

2. conclu.

3. conclu.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Dubiũ de veritate huiꝰ, Chꝰ secundum quod homo est creatura.

DVbium est de veritate huius propositionis, Christus secundum quòd homo est creatura, videtur siquidem falsa & impropria. ¶ Primò, illæ dictiones secundum quòd, vel inquãtum, possunt sumi reduplicatiue, vel, specificatiuè, sed vtroque modo sumantur, illa propositio est falsa, cum sua præiacens in quam resoluitur sit falsa, scilicet, Christus est creatura, ergo hæc erit falsa, Christus secundum q̃ homo est creatura. ¶ Secundò, creatura non magis supponit pro Christo quàm humanitas, sed hæc est falsa, Christus secundum quod homo est humanitas, ergo & hæc, Christus secundum quòd homo est creatura.

Primũ argumentũ. Secundũ.

Tertium. ¶ Tertiò, quicquid prædicatur de quocunque homine, secundum quòd homo, prędicatur de eo, per se, & simpliciter cum sit idem per se, & secundum quòd ipsum, vt dicitur 5. metaph. tex. 28. sed hæc est falsa, Christus est per se, & simpliciter creatura, ergo & hęc est falsa, Christus secũ dum quòd homo est creatura. ¶ In oppositũ est sententia D. Tho. in secunda conclusione huius articuli, quæ & cõfirmari potest alijs rationibus. Prima, quia omne quod non est æternum, est creatum, sed Christus secundũ quòd homo non est æternus, sicut nec Deus, ergo Christus secundum quòd homo est creatura. Deindè, omne quòd factum est, creatum est, sed Christus secũdum quòd homo factus est, ergo est creatus secundum quòd homo. Præterea, omnis conditio alicuius naturæ põt prædicari de aliquo, secundũ nomen significans naturam illã, sed homo significat naturã humanã, cuius cõditio est, quòd sit creatura, ergo Christus potest dici creatura, secundum q̃ homo. Verũ pro maiori huius explicatione animaduertendum est illas dictiones, in quantum, vel secundum quòd, posse accipi reduplicatiue, & specificatiue: quando accipiuntur reduplicatiue explicandæ sunt per sensum causalem, & per veritatẽ suarum propositionum de inesse, vt homo in quãtũ rationalis est risibilis, sic exponitur, quia homo est rationalis, est risibilis, cũ vero accipiũtur specificatiue, nõ sunt explicãdę vel reducẽdę ad suas de inesse, sed satis fuerit explicare rationẽ, sub qua prædicatũ cõuenit subiecto, vt Christus in quantũ homo est mortuus, sic explicatur, id est, ratio, quare mors prædicatur de Christo, est humanitas. Similiter Christus inquantum homo est creatura, id est, ratio quare dicit creatura, est humanitas. Ex quo sequitur, quòd propositio affirmatiua falsa ex repugnantia terminorum, potest esse vera per specificationem seu determinationem qua tollitur talis repugnãtia, sicut contigit in hac de qua modo est sermo. Etenim talis specificatio seu determinatio nonnunquam diminuit rationem termini, cui adiungitur, ita vt non ratione suppositi, sed ratione formæ verificetur prædicatum de tali subiecto, vt in hac, Christus in quantum homo incipit esse, inceptio solum ratione humanitatis denotatur Christo conuenire. Et per hæc patet ad primum argumentum. ¶ Ad secundum respondetur negando consequentiam, quia nomina partium nõ possunt distrahi, vt supponant pro toto, creatura vero est nomen conueniens toti & partibus, & ideo natum est prædicari nõ solum de abstractis, sed etiam de concretis. Dicimus enim, quòd humanitas est creatura, & quòd homo est creatura. ¶ Ad tertium respondetur, distinguendo maiorem. Etenim si homini nõ competit aliud esse nisi secundum humanam naturam, verum esset, quidquid prędicatur de quocunque homine secundum quòd homo, prædicatur de eo per se & simpliciter, at vero cum Christus non solum sit suppositum humanę, sed etiam diuinę naturæ secundum quam habet esse increatum, non sequitur si secundum quod homo est creatura, quòd sit simpliciter creatura.

Ad pri. argum. Ad scdm. Ad tertiũ.

Vera expositio propositæ dubitationis.

ARTICVLVS VNDECIMVS.

Vtrùm hæc sit vera, Christus secundum quòd homo est Deus.

111
3. di. 10. q. 1. ar. 1. q. 1. & q. 3. c.

AD vndecimum sic proceditur. Videtur, quòd Christus, secundum quòd homo, sit Deus. Christus enim est Deus per gratiam vnionis. Sed Christus secundum quod homo, habet gratiam vnionis. Ergo Christus, secundum quod homo, est Deus.

¶ 2. Præterea, Dimittere peccata, est proprium Dei, secundum illud Isa. 43. Ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me. Sed Christus secũdum quòd homo, dimittit peccata: secundum illud Matth. 6. Vt autem sciatis, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittẽdi peccata, &c. Ergo Christus secũdũ quòd homo, est Deus.

¶ 3. Præterea, Christus non est homo communis, sed est homo iste particularis. Sed Christus, secundum quòd est iste homo, est Deus: quia in isto homine designatur suppositum æternum, quod naturaliter est Deus. Ergo Christus, secundum quod homo, est Deus.

Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sed contra, Illud quòd conuenit Christo secundum quod homo, conuenit cuilibet homini. Si ergo Christus, secundum quod homo, est Deus, sequitur quòd omnis homo sit Deus: quod patet esse falsum.

Respondeo dicendum, quòd iste terminus, homo, in reduplicatione positus, potest dupliciter accipi. Vno modo quantum ad naturam: & sic non est verum, quòd Christus, secundum quòd homo, sit Deus: quia humana natura est distincta a diuina secundum differentiam naturæ. Alio modo potest accipi ratione suppositi: & sic cum suppositum naturæ humanæ in Christo sit persona filij Dei, cui per se conuenit esse Deum, verum est quòd Christus, secundum quod homo, sit Deus. Quia tamen terminus in reduplicatione positus magis propriè tenetur pro natura, quàm pro supposito (vt supra dictum est *) ideo magis est ista neganda, Christus, secundum quòd homo, est Deus, quàm sit affirmanda.

*ar. præcc. in corp. & ad 2.

Ad primum ergo dicendum, quòd non secundum idem conuenit alicui moueri ad aliquid, & esse illud: nam moueri conuenit alicui ratione materiæ vel subiecti, esse autem in actu ratione formæ. Et similiter non secundum idem conuenit Christo ordinari ad hoc, quòd sit Deus per gratiam vnionis, & esse Deum. Sed primum conuenit sibi secundum humanam naturam, secundum verò secundum diuinam. Et ideo hæc est vera, Christus secundum quòd homo, habet gratiam vnionis: non tamen ista, Christus secundum quòd homo, est Deus.

Ad secundum dicendum, quòd filius hominis habet in terra potestatem dimittendi peccata, non virtute humanæ naturæ, sed virtute naturæ diuinæ. In qua quidem natura diuina consistit potestas dimittendi peccata per auctoritatem: in humana autem natura consistit instrumentaliter & per ministerium. Vnde Chrisostomus super Matth. * hoc exponens dicit: Signanter dixit, In terra dimittendi peccata: vt ostenderet, quòd humanæ naturæ potestatem diuinitatis vnivit indiuisibili vnione: quia etsi factus est homo, tamen Dei verbum permansit.

* ho 30. in Matth. circa mediũ tom. 2.

Ad tertium dicendum, quòd cum dicitur, iste homo, pronomen demonstratiuum, hoc, nomen homo, trahit ad suppositum. Et ideo magis est hæc vera, Christus secundum quòd iste homo, est Deus: quam ista, Christus, secundum quòd homo, est Deus.

ARTICVLVS DVODECIMVS.

Vtrùm hæc sit vera, Christus secundum quod homo, est hypostasis, vel persona.

AD duodecimũ sic proceditur. Videtur, q̃ Christus secundum q̃ homo sit hypostasis vel persona. Illud.n. quod cõuenit cuilibet homini, cõuenit Christo, secundum quod est homo: est.n. aliis hoĩbus similis: secundum illud Philip. 2. In similitudinẽ hoĩum factus: Sed omnis homo est persona. Ergo Christus, secundum quod homo, est persona.

112 3. d. 10. q. 1. ar. 2. & Ro. 1. le. 3. col.

¶ 2. Præterea, Christus secũdum quod homo, est substantia rationalis naturæ, non autem substantia vniuersalis: ergo substantia indiuidua. Sed nihil aliud est persona, quàm rationalis naturæ indiuidua substantia, vt Boetius dicit in libro de duabus natu. * Ergo Christus, secundum quod homo est persona.

* aliquantulũ a principi. f. in 3. pagin.

¶ 3. Præterea, Christus secundum quod homo, est res humanę naturæ, & suppositum & hypostasis eiusdem naturæ. Sed omnis hypostasis & suppositum & res humanæ naturę, est persona. Ergo Christus, secundum quod homo, est persona.

Sed contra, Christus secundum quod homo, non est persona æterna. Si ergo Christus secundũ quod homo, sit persona, sequeretur q̃ in Christo sint duæ personæ, vna temporalis, & alia æterna. Quod est erroneum, vt supra dictum est. *

* q. 2. ar. 2. & 6. * ar. 10. huius quæst.

Respondeo dicendum, q̃ sicut supra dictum est, * iste terminus homo, in reduplicatione positus, potest accipi vel ratione suppositi, vel ratione naturæ. Cum ergo dicitur, Christus secũdum quod homo, est persona, si accipiatur ratione suppositi, manifestum est, q̃ Christus secundũ quod homo, est persona, quia suppositum humanæ naturæ nihil est aliud, quàm persona filij Dei. Si autem accipiatur ratione naturæ, sic potest intelligi dupliciter. Vno modo vt intelligatur, quòd naturæ humanæ competat esse in aliqua persona. Et hoc etiam modo verum est: omne.n. quod subsistit in humana natura, est persona. Alio modo potest intelligi, vt naturæ humanæ in Christo propria personalitas debeatur, causata ex principiis humanæ naturæ. Et sic Christus secundum quod homo, non est persona, quia humana natura non est per se seorsum subsistẽs a diuina natura, quod requirit ratio personæ.

Ad primum ergo dicendum, q̃ omni homini conuenit esse personam, secundum quod omne subsistens in humana natura est persona. Sed hoc est proprium homini Christo, quòd persona subsistens in humana natura eius, non sit causata ex principiis humanæ naturæ, sed sit æterna. Et ideo vno modo est persona, secundum quod homo, alio modo non, sicut dictum est. *

* In corp. ar.

Ad secundũ dicendũ, quòd substantia indiuidua,

dua, quæ ponitur in diffinitione personæ, importat subsistantiam completam per se subsistentem se paratim ab alijs, alioquin manus hominis posset dici persona, cùm sit substantia quædã indiuidua: quia tamen est substantia indiuidua sicut in alio existens, non potest dici persona. Et eadem ratione, nec humana natura in Christo: quæ tamen potest dici indiuiduum, vel singulare quoddam.

Ad tertium dicendum, q̃ sicut persona significat quid completum, & per se subsistens in natura rationali, ita hypostasis, suppositum & res naturę in genere substantiæ significãt quiddam per se subsistens. Vnde sicut humana natura non est per se persona seorsum a persona filij Dei, ita etiã nõ est per se hypostasis vel suppositum vel res naturæ. Et ideo in sensu, in quo negatur ista, Christus secundum quòd homo, est persona, oportet etiam negari omnes aliàs.

SVMMA ARTICVLORVM. vndecimi & duodecimi.

1. conclu. PRima conclu. ar. 12. hæc propositio vera est, si terminus, homo, in reduplicatione positus accipiatur pro supposito, falsa vero: si terminus, homo, reduplicet naturam. Prima pars huius conclusionis probatur. Suppositũ naturæ humanæ in Christo, est persona filij Dei, cui per se conuenit esse Deum, ergo si terminus homo reduplicet suppositum, verum est, quòd Christus, secundum quòd homo est Deus. Secunda pars conclusionis probatur. Primo, quia illud, quod conuenit Christo, secundum quòd homo conuenit cuilibet homini, ergo si Christus, secundum quòd homo est Deus, sequitur quòd omnis homo sit Deus, quod est falsum. Secundo probatur, humana natura est distincta à diuina, secundum differentiam essentiæ, ergò impossibile est, quòd Christus sit Deus, secundum quòd homo. ¶ Secunda conclusio, hæc propositio magis est neganda, quàm concedenda, quia terminus in reduplicatione positus magis propriè tenetur pro natura, quàm pro supposito, vt in superioribus ostensum est.

2. conclu.

3. conclu. ¶ Tertia conclusio in solutione ad tertium. Hæc propositio Christus secundum quòd hic homo est Deus, magis est concedenda quàm neganda. Nam hoc pronomen demonstratiuum, hic, trahit terminum homo, vt stet pro supposito, ratione cuius verificatur illa propositio.

¶ In ar. 12. D. Tho. respondet eisdem tribus conclusionibus, & eodem verborum tenore, quibus respondit ad quæstionem præcedentis articuli.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Durandus. DVbium est de veritate huius propositionis, Christus in quantum hic homo est Deus. Atque adeò de veritate huius, Christus in quantum hic homo est persona. Nam Durandus in 3. d. 10. q. 1. contendit non solum has propositiones, Christus in quantum homo est Deus, Christus in quantum homo est persona, esse falsas, verũ etiam istas de quibus est dubium. Et probat primo, quoniam reduplicatio secundum propriam significationem importat causam inhærentiæ prædicati ad subiectum, vt in hac, homo secundum quòd est albus disgregat visum, sed Christus non est Deus, propter hanc humanitatem, ergò hæc est falsa, Christus secũdum quòd hic homo est Deus.

Argumẽta contra conclusionem articuli.

Primũ argumentũ. Secũdum. ¶ Secundò, prædicatum semper habet rationem formæ, sicut subiectum rationem materiæ, sed ille terminus hic homo tenet se ex parte prædicati, ergo tenetur formaliter, ergo non stat pro supposito: sed pro hac humanitate, & per consequens, illa propositio erit falsa. Nec sufficit dicere, quòd ratione illius pronominis, illud nomen homo, trahitur vt stet pro supposito, & non pro natura. Nam illud pronomen adiectum non tollit propriam significationem illius nominis homo. Vnde sensus huius propositionis, Christus in quantum hic homo est persona, est, Christus est persona ex hac humanitate. Quapropter non admittitur sententia D. Tho. hoc in loco, nec aliorum Theologorum cum magistro in 3. di. 10. asserentium præfatam propositionem, nisi secundum sensum improprium. Huic sententiæ Durandi videtur subscribere Bonau. in 3. d. 9. q. 2. artic. 1. Verum his non obstantibus veritas est, quam asserit D. Tho. in his articulis. Etenim pronomen, iste, vel hic, si rectè aures consulantur, trahit hoc nomen, homo, vt stet pro supposito, & vt accipiatur magis habens rationem materiæ quàm formæ. Nã hic homo etiam si includat hanc humanitatem, tamen reduplicatio non semper reduplicat totum inclusum in termino reduplicato v. g. in hac propositione, Petrus quatenus homo est rationalis, nõ reduplicatur ratio animalis inclusa in nomine homo reduplicato, & ideo non sequitur, Petrus quatenus homo est rationalis, ergo quatenus animal est rationalis. Similiter nõ sequitur, Christus quatenus iste homo est persona diuina, ergò quatenus habet istam humanitatem est persona diuina. Pro cuius maiori intelligentia animaduertendum est, quòd quidã sentiunt sensum istarum propositionum, hic homo fecit cœlum & terram, & hic homo est genitus ab æterno, esse diuersam a sensu istarum, homo fecit cœlum & terram, homo est genitus ab æterno, solum quia pronomen iste trahit hoc nomen homo, ad suppositum diuinum, vt pro ipso accipiatur, at vero sine pronomine nomen homo, ipsam denotat essentiam humanam. Vnde priores propositiones existimant, q̃ sunt veræ, posteriores vero falsæ. Sed verius est, quòd istæ propositiones veræ sunt. Homo fecit cœlum & terram, homo est genitus ab æterno; quia nomen homo, accipitur pro supposito æterno, quòd post incarnationis mysterium subsistit in natura humana. Et quòd ita sit, patet isto syllogismo, Christus fecit cœlum & terram, Christus est homo, ergo homo fecit cœlum & terram. ¶ Ad primum argumentum respondetur, primò illa aduerbia non sumi in illis propositionibus reduplicatiuè, sed specificatiuè, & ideo non importatur causa conuenientiæ illius prædicati cum subiecto. Secundò respondetur, quòd etiam si sumatur reduplicatiuè, adhuc est vera propositio, quia, vt dictum est, non reduplicatur nisi sola ratio suppositi, & non ratio naturæ humanæ. ¶ Ad secundum argumentum respondetur, quòd etiam si prædicatum semper teneatur formaliter, quando sine reduplicatione ponitur, tamen quando ex vi alicuius nominis seu pronominis trahitur vt non ratione formæ, sed materiæ verificetur non est inconueniens, quòd stet pro supposito, & pro persona, vt in hac propositione contingit de qua modo est sermo. Super est in fine huius quæstionis dissoluere duo argumenta, quæ aliquibus Theologis facessunt negotiũ in hac materia. Videtur enim, quòd Christus in quantum homo sit persona. Primò, quia vel Christus ẽ quòd homo est aliquid, vel nihil, non nihil, ergo aliquid, si aliquid vel est natura, vel persona, non natura quia nec diuina, nec humana, etenim Christus secundum quòd homo non est diuina natura. Natura vero humana de nullo eius supposito in abstracto prædicatur. Secundò arguitur, Christus vt hic homo est persona, ergo vt homo, est persona, ab inferiori ad suum superius affirmatiue. ¶ Pro solutione primi argumenti notandum est, quòd quidam ex antiquis theologis non audebant concedere Christum secundum quòd homo esse aliquid, sed ad aliquid, quia est habens humanitatem, vt vestitus, est habens indutum vestẽ. Quæ sentẽtia ab Ecclesia damnata est cap. cum Christus de hæreticis. Quapropter oportet dicere Christũ ẽ qđ homo esse aliquid, quia est animal rationale & compositum ex anima & corpore, non tamen est necesse, vt sit natura vel persona. Magister sententiarũ concedit Christum, quatenus homo, esse aliquid, quia est substantia in diuidua rationalis naturæ, non tamen subinde est persona quatenus homo, quia humanitas Christi non per se subsistit, sed in alieno supposito. Ad secundum argumentum

Bonauent.

Ad pri. argum.

Ad secun. arg.

Alia duo argumẽta contra veritatem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum respondetur,quòd laborat ex varia appellatione,seu fallacia accidentis.Nam in antecedenti reduplicatio appellat supra suppositum, in consequenti vero supra naturam,vt prædiximus.

QVAESTIO XVII.

De pertinentibus ad vnitatem in Christo quantum ad esse,in duos articulos diuisa.

DEinde considerandum est de his, quæ pertinent ad vnitatem in Christo in communi. Nam de his, quæ pertinent ad vnitatem, vel pluralitatem in speciali, suis locis determinandum est:sicut suprà *determinatum est,quòd in Christo non est una tantum scientia,& infrà * determinabitur quòd in Christo non est vna tantum natiuitas.

quæst. 8.
quæst. 35.

Considerandũ est ergo primò de vnitate Christi quantum ad esse : secundò quantum ad velle, tertiò,quantum ad operari.

Circa primum quæruntur duo.

¶ Primò,vtrùm Christus sit vnum vel duo.

¶ Secundò, vtrùm in Christo sit tantum vnũ esse.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm Christus sit vnum, vel duo.

112 3.di.6.q.2. art.1.& di. 21.q.1.art. 1.q.2.ad 6. Et 4 cont. c. 38.fi. Et vnio. ar.2. 2. & 7. & art 3. & 4. per totum & ar 5.14. *1.1.de Trinit.ca.7.in fin. to.3. * Enchi.c. 35. a medio to. 3.

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd Christus nõ sit vnum,sed duo. Dicit enim Augustin. in primo de Trinit.*quia forma Dei accepit formam serui,vtrumque Deus propter accipientem Deum:vtrumque autem homo propter acceptum hominem. Sed vtrumque dici nõ potest,nisi vbi sunt duo.Ergo Christus est duo.

¶ 2.Præterea,Vbicunque est aliud & aliud,ibi sunt duo. Sed Christus est aliud & aliud : dicit enim Augustin. *in Enchi. Cùm in forma Dei esset, formam serui accepit,vtrumque vnus, sed est aliud propter Verbum,aliud propter hominẽ. Ergo Christus est duo.

¶ 3.Præterea, Christus non est tantùm homo. quia sic purus homo esset.Ergo est aliquid aliud, quàm homo : & ita in Christo est aliud & aliud. Ergo Christus est duo.

¶ 4.Præterea,Christus est aliquid,quod est Pater,& est aliquid,quod non est Pater.Ergo Christus est aliquid & aliquid. Ergo Christus est duo.

¶ 5.Præterea,Sicut in mysterio Trinitatis sunt tres personę in vna natura:ita in mysterio Incarnationis sunt duæ naturæ in vna persona. Sed propter vnitatem naturę,non obstante distinctione personæ,Pater & Filius sunt vnum:secundum illud Ioan. 10. Ego & Pater vnum sumus. Ergo non obstante vnitate personæ, propter dualitatem naturarum,Christus est duo.

¶ 6. Præterea, Philosophus dicit in 3. Physicor.*quòd vnum,& duo denominatiuè dicuntur Sed Christus habet dualitatem naturarum. Ergo Christus est duo.

1.3.tex.18. to.2.

¶ 7. Præterea, Sicut forma accidentalis facit alterum, ita forma substantialis aliud:vt Porphyrius dicit.*Sed in Christo sunt duæ naturæ substãtiales, humana scilicet & diuina. Ergo Christus est aliud & aliud.Ergo Christus est duo.

In prædic. in c. de dif. fe.to.1.inter opera Arist. In li.an & quod est bonum sit.

Sed contra est,quòd Boet.dicit in lib.de duab. natu.*Omne quod est,in quantum est,vnum est. Sed Christum esse confitemur.Ergo Christus est vnum.

Respondeo dicendum,quòd natura secũdum se considerata prout in abstracto significatur, nõ verè potest prædicari de supposito seu persona nisi in Deo,in quo non differt,quod est,& quo est, vt in Prima parte habitum est.*In Christo autem cùm sint duæ naturæ, diuina scilicet & humana, altera earum,scilicet diuina,potest de eo prædicari,& in abstracto & in concreto:dicimus enim q̃ filius Dei,qui supponitur i hoc nomine Christus, & est diuina natura, & est Deus.Sed humana natura non potest prædicari de Christo secundũ se in abstracto, sed solum in concreto,prout scilicet significatur in supposito. Non enim verè potest dici,quòd Christus sit humana natura:quia natura humana non est nata prædicari de suo supposito.Dicitur autem,quòd Christus est homo,sicut & quòd Christus est Deus.Deus autem significat habentem deitatem: & homo significat habẽtem humanitatem. Aliter tamen habẽs humanitatem significatur per hoc nomen homo, & aliter per hoc nomen Iesus,vel Petrus.Nam hoc nomẽ homo,importat habentem humanitatẽ indistinctè, sicut & hoc nomẽ Deus,indistinctè importat habentem deitatem:hoc autem nomẽ Petrus vel Iesus, importat distinctè habentem humanitatem, scilicet sub determinatis indiuidualibus proprietatibus : sicut & hoc nomen filius Dei, importat habentẽ deitatẽ sub determinata proprietate personali. Numerus autem dualitatis in Christo ponitur circa ipsas naturas,& ideo si ambę naturę ĩ abstracto prędicarentur de Christo, sequeretur quòd Christus esset duo. Sed quia duę naturę nõ prędicantur de Christo, nisi prout significãtur in supposito,oportet secundum rationem suppositi prędicari de Christo vnum vel duo. Quidam aũt posuerunt in Christo duo suppositа,sed vnã personam,quę quidem videtur se habere secundum eorum opinionem tanquam suppositum completum vltima completione. Et ideo quia ponebant in Christo duo suppositа,dicebant Christum esse duo neutraliter, sed quia ponebant vnã personã, dicebant Christum vnum masculinè. Nã neutrũ genus designat quiddam informe & imperfectũ: genus autem masculinum designat quiddam formatum & perfectum. Nestoriani aurem ponẽtes in Christo duas personas,dicebãt Christũ nõ solũ esse duo neutraliter,sed etiã duo masculinè. Quia vero

P.p.q.3.ar. 3. & 4.

verò nos ponimus in Christo vnam personam & vnum suppositum (vt ex suprà dictis patet *) sequitur quòd dicamus, q̃ non solùm Christus est vnus masculinè, sed etiam, quòd est vnum neutraliter.

3.ar.2.& 3

Ad primum ergo dicendum,quòd verbum illud Augustat.* non est sic intelligendum,quòd ly, vtrumque, teneatur ex parte prædicati,quasi dicat,quòd Christus sit vtrũque, sed tenetur ex parte subiecti. Et tunc ly, vtrumque, ponitur non quasi pro duobus suppositis, sed pro duobus nominibus significantibus duas naturas in cõcreto. Possũm enim dicere, quòd vtrumq; scilicet Deus & homo,est Deus propter accipientem Deum:& utrumque,scilicet Deus & homo,est homo, propter acceptum hominem.

Otatum in argum.

Ad secundum dicendum, quòd cum dicitur. Christus est aliud & aliud, locutio est exponenda, ut sit sensus, habens aliam & aliam naturam. Et hoc modo exponit Aug. * in libro contra Felicianum.Vbi cum dixisset, In mediatore Dei & hominum,aliud Dei filius, aliud hominis filius, subdit.Aliud inquam,pro discretione substantię, non alius pro unitate personæ.Vnde Gregor.Nazianzenus in Epistola ad Clidonium dicit.* Si oportet compendiosè dicere,aliud quidẽ & aliud, ea, ex quibus Saluator est:siquidem non idem est intuisibile uisibili, & quod absque tempore, ei, quod sub tempore, non autem alius & alius abśit,hæc enim ambo unum.

c.11.in fin. to.6.

Ad Clidoniũ epist.1. inter prin. & mediũ. Incipit. Honorandissimo.

Ad tertium dicendum,quòd hęc est falsa,Christus est tantum homo:quia nõ excludit aliud suppositum, sed aliam naturam: eo quòd termini in prędicato positi, formaliter tenentur.Si uero adderetur aliquid per quod traheretur ad suppositum, esset uera locutio,puta,Christus est tantũ id, quod est homo.Non tamen sequitur,quòd sit aliquid aliud,quàm homo:quia ly,aliud;cum sit relatiuum diuersitatis substãtię,propriè refertur ad suppositum(sicut & omnia relatiua facientia personalem relationem) sequitur autem,ergo habet aliam naturam.

Ad quartũ dicendum:quòd cum dicitur,Christus est aliquid,quod est Pater,ly aliquid,tenetur pro natura diuina:quæ etiam in abstracto prędicatur de Patre & filio. Sed cum dicitur, Christus est aliquid,quod non est Pater,ly aliquid,tenetur non pro ipsa natura humana,secundum quod significatur in abstracto, sed secundum quod significatur in concreto:non quidem secundũ suppositum distinctum,sed secũdum suppositum in distinctum,prout scilicet substat naturę,non autem proprietatibus indiuiduantibus.Et ideo non sequitur, quòd Christus sit aliud, & aliud, uel q̃ sit duo, quia suppositum humanę naturę in Christo, quod est persona Filii Dei, non ponit in numerum cum natura diuina,quę prædicatur de Patre, & filio.

Ad quintum dicendum,quòd in mysterio diuinę Trinitatis natura diuina prædicatur etiã in

abstracto de tribus personis : & ideo simpliciter potest dici, quòd tres personæ sint unum.Sed in mysterio Incarnationis nõ prędicantur ambę naturæ in abstracto de Christo : & ideo non potest simpliciter dici, quòd Christus sit duo.

Ad sextum dicẽdum, quòd duo dicitur,quasi habens dualitatem:non quidem in aliquo alio, sed in ipso,de quo duo prędicantur.Fit autẽ prędicatio de supposito, quod importatur per hoc nomẽ Christus. Quamuis igitur Christus habeat dualitatem naturarum : quia tamen non habet dualitatem suppositorum, non potest dici Christus esse duo.

Ad septimum dicendum, quòd alterũ importat diuersitatẽ accidentis: & ideo diuersitas accidentis sufficit ad hoc,quòd aliquid simpliciter dicatur alterum.Sed,aliud,importat diuersitatẽ substantiæ:substantia autem dicitur non solum natura,sed etiam suppositum,ut dicitur in 5. Metap. * & ideo diuersitas naturę non sufficit ad hoc, q̃ aliquid simpliciter dicatur aliud,nisi adsit diuersitas secundum suppositum. Sed diuersitas naturæ facit aliud secundum quid, scilicet secundum naturam, si non adsit diuersitas suppositi.

lib.5.met. tex.15.to.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio. Conclusio,Christus est vnus & vnũ. Probatur primo ex Boetio libro de duabus naturis, vbi inquit, omne quod est,in quantum est,vnum est, sed Christum esse cõfitemur,ergo Christus est vnum.Secundò,in Christo Domino cum diuersitate naturarum diuinæ & humanæ est vnitas suppositi & personæ,ergo Christus est vnũ,& non duo.Pro cuius cõclusionis intelligentia aduertit D. Tho. quòd numerus dualitatis in Christo ponitur circa ipsas naturas. Vnde si natura humana in abstracto prædicaretur de Christo,sicut natura diuina,sequeret, quòd Christus esset duo, sed quia duæ naturæ non prædicantur de Christo,nisi prout significantur in supposito, oportet secundum rationem suppositi prædicari de Christo vnum vel duo, cum vero nos vnam solam in Christo ponamus personã & vnũ suppositum,sequitur, q̃ nõ solũ Christus sit vnus masculinè, sed etiam quod sit vnum neutraliter.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Duplex sẽsus quæstionis.

Cõcilium Ephesinũ.

Durand.

Palude.

Gregor.

Durand.

Sententia autoris.

Conclusio huius articuli est definita in concilio Niceno,Ephesino,& Chalcedonensi. Vnde & in symbolo dicimus,& in vnum Dominum Iesum Christũ.Sed nota,quòd hæc quæstio potest habere duplicem sensum. Primus est, vtrùm Christus sit duo diuisiue, ita quòd in Christo sint duæ res distinctæ, quarum quælibet sit Christus,& in hoc sensu tractabatur hęc quęstio olim in concilijs,& determinatur cõtra hæreticos.Vnde in concilio Ephes.1.c.2. sic definitur. Si quis non confitetur vnum Christum cum propria carne eundem, scilicet Deum & hominem simul,anathema sit,& in capit.3.si quis in vno Christo diuidit substantias post unionem, anathema sit. Secundus sensus est, an Christus sit duo cõplexiue simul sicut Petrus est materia & forma. Et ĩ hoc sensu sunt tres modi dicendi, vt videre est in Durand. in 3.d.6.q.1.& in Palude q.4.Primus modus dicendi est,quòd Christus est duo cõplexiue. Est enim diuinitas & humanitas simul. Hęc sententia est Greg.in 1.d.28.q.2.ad argu.17.& 18. Sed hanc sententiam esse falsissimam & errorem in fide demõstrauimus,suprà quæst.secunda, articulo 4. Secundus modus dicendi est, quem sequitur Duran.quòd propriè Christus, nec est vnum, nec duo. Ego vero dico pro explicatione veritatis, quòd Christus est vnus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& vnum simpliciter, & omnibus modis vnum, & magis vnum, quàm Petrus. Probatur, nã vnitas Christi nõ est cõ sidcrãda ex vnitate aut multiplicitate naturarum, sed ex vnitate personæ & suppositi, sed fides docet Christum esse vnum suppositum, & personam maximè vnam, ergo est vnus, & maximè vnus. Maior probatur, nam ambę naturæ in Christo nõ prædicantur de illo in abstracto, sed solummodo in cõcreto. Vnde hæc propositio falsa est, Christus est humanitas, imò idętice est falsa, Christus est res, q̃ est humanitas. Rursus, hæc est falsa, Christus est humanitas & diuinitas, hæc vero dicit verum, Christus est Deus, & homo. Secundò, si Christus esset duo, vel esset duo suppositа, vel duę personę, vel duæ creaturæ, sed manifestus error est contra fidem asserere, q̃ in Christo Iesu sint duo suppositа, vel duæ personæ. Rursus cuidens error est contra fidem asserere, q̃ Christus sit humanitas, ergo error est asserere, q̃ Christus sit diuinitas & humanitas diuisiue, atque adeo error manifestus est contra fidem docere, q̃ Christus sit diuinitas & humanitas complexiuè. Sic definitur in concilio Constantiensi Sess. 15. contra errores Ioannis Hus, & quod ita sit tenendum dictum est supra q. 2. ar. 4 Tertiò probatur, nam vnio duarum naturarum in Christo est maxima omnium præter vnionem diuina rum personarum in vnitate essentiæ, vt demonstratum est q. 2. art. 9. ergo Christus in quo istæ duæ naturæ uniõtur est maximè vnus. Vltimò probatur ex testimoniis scripturæ 1. ad Timot. 2. vnus Dei & hominum mediator, homo Christus Iesus. Et in symbolo Niceno, & in vnum Dominum Iesum Christum. Et in symbolo Apostolorũ, vnicum Dominum nostrum. Et in symbolo Athanasij, qui cum Deus sit, & homo, non duo tamen sed vnus est Christus. Ex quo sequitur, quòd modus dicendi Durandi est periculosus & omnino cauendus. Sequitur secundo, quod si hæc aliquando locutio in sanctis Patribus inueniatur: in Christo est aliud & aliud, exponenda est vt sit sensus, est habęs aliam & aliam naturam. Sic exponit Augustinus libro contra Felicianum cap. 11. & Gregorius Nazianzenus in epistola ad Calidonium.

Cõcilium Constan.

1. Tim. 2. Symbolũ Nicenum.

D. Augu.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm in Christo sit tantum vnum esse.

114 3. d. 4. q. 1. art. 2. q. 1. co. fi. & d. 6. q. 2. art. 2. Et vnio. ar. 4. Et q. 9. q. 2. ar. 2 Et opuſ. 3. ca. 216. & 219. *l. 3. c. 13.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd in Christo non sit tantum vnũ esse, sed duo. Dicit enim Damas. * in 3. libro, q̃ ea quę consequuntur naturam, in Christo duplicantur. Sed esse cõsequitur naturam, esse enim est a forma. Ergo in Christo sunt duo esse.

¶ 2. Prętereà, Esse filij Dei est ipsa natura diuina, & est ęternum. Esse autẽ hominis Christi non est diuina natura: sed est esse temporale. Ergo in Christo non est tantum vnum esse.

¶ 3. Prętereà, In Trinitate quãuis sint tres personę, est tamen vnum esse propter vnitatem naturæ. Sed in Christo sunt duę naturę, quamuis sit una persona. Ergo in Christo non est tantum vnũ esse, sed duo.

¶ 4. Prętereà, In Christo anima dat aliquod esse corpori, cùm sit forma eius. Sed nõ dat sibi esse diuinum, cùm sit increatum. Ergo in Christo est aliud esse, prętęr esse diuinum: & sic in Christo non est tantum unum esse.

Sed contra. Vnumquodque secundum hoc dicitur ens, s̃m quod dr̃ vnum: quia vnũ & ens cõnertuntur, si ergo in Christo essent duo esse, & nõ tantum vnum, Christus esset duo, & non vnum.

Respondeo dicendum, q̃ quia in Christo sunt duę naturę & vna hypostasis, necesse est, q̃ ea quę ad naturam pertinent in Christo, sint duo: quę autem pertinẽt ad hypostasim in Christo, sunt vnũ tantum. Esse autem pertinet & ad naturam & ad hypostasim. Ad hypostasim quidem, sicut ad id, quod habet esse: ad naturam autem, sicut ad id, quo aliquid habet esse. Natura enim significatur per modum formę, quę dicitur ens ex eo, q̃ ea aliquid est, sicut albedine est aliquid albũ, & humanitate est aliquis homo. Est autem considerandũ q̃ si est aliqua forma vel natura, quę nõ pertineat ad esse personale hypostasis subsistẽtis, illud esse non dicitur esse illius personę simpliciter, sed secundum quid, sicut esse album, est esse Sortis, nõ in quantum est Sortes, sed inquãtum est albus. Et huiusmodi esse nihil prohibet multiplicari in vna hypostasi vel persona: aliud enim est esse, quo Sortes est albus, & quo Sortes est musicus. Sed illud esse, qd̃ pertinet ad ipsam hypostasim vel personam, secundum se impossibile est in una hypostasi vel persona multiplicari: quia impossibile est, q̃ unius rei non sit unũ esse. Si igitur humana natura adueniret filio Dei nõ hypostaticè vel personaliter, sed accidentaliter (sicut quidam posuerunt) oporteret ponere in Christo duo esse: unum quidem, secundum quod est Deus, aliud autẽ, secundum quod est homo. Sicut in Sorte ponitur aliud esse, secundum quod est albus, & aliud, secũdum quod est homo, quia esse albũ, non pertinet ad ipsum esse personale Sortis. Esse autem capitatum, & esse corporeum, & esse animatum, totum pertinet ad unam personã Sortis: & ideo ex omnibus his non sit nisi unum esse in Sorte. Et si contingeret, q̃ post cõstitutionem personę Sortis, adueniret Sorti manus, uel pedes, uel oculi (sicut accidit in ęcco nato) ex his nõ accresceret Sorti aliud esse, sed solùm relatio quędam ad huiusmodi, quia scilicet diceretur esse non solùm secundũ ea, quę prius habebat, sed etiam secundum ea, quę sibi postmodum aduenerunt. Sic igitur cum humana natura coniungatur filio Dei hypostaticè uel personaliter (ut supra dictum est*) & non accidentaliter, consequens est, quòd secundum humanam naturam nõ adueniat sibi nouum esse personale, sed solum noua habitudo esse personalis prœexistentis ad naturam humanam, ut scilicet persona illa iam dicatur subsistere, non solum secundum diuinam naturam, sed etiam secundum humanam.

q. 2. arti. 6.

Ad primum ergo dicendum, quòd esse consequitur naturam: non sicut habentem esse, sed sicut qua aliquid est: personam autẽ siue hypostasim consequitur, sicut habentem esse. Et ideo magis retinet unitatem secundum unitatem hypostasis, quàm habeat dualitatem secundũ dualitatem naturę.

Ad secundum dicendum, q̃ illud esse ętern ũ filii

filij, Dei, quod est diuina natura, fit esse hominis, in quantum humana natura assumitur à filio Dei in vnitatem personæ.

P. p. q. 3. ar. 3. & 4.

Ad tertium dicendũ, quòd sicut in Prima parte dictum est,* quia persona diuina est idem cum natura, in personis diuinis nõ est aliud esse personę prętęr esse naturę: & ideo tres personę non habent nisi vnum esse. Haber̃ autem triplex esse, si in eis esset aliud esse personę, & aliud esse naturę.

Ad quartum dicendum, quòd anima in Christo dat esse corpori, in quantum facit ipsum actu animatum: quod est dare ei complemẽtum naturę & speciei. Sed si intelligatur corpus perfectum per animam absque hypostasi habente vtrumq̃, hoc totum compositũ ex anima & corpore (prout significatur nomine humanitatis) non significatur vt quod est, sed vt quo aliquid est. Et ideo ipsum esse est personę subsistentis, secundum quòd habet habitudinem ad talem naturam: cuius habitudinis causa est anima, in quantum perficit humanam naturam, informando corpus.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio.

CONclusio est affirmatiua. Præmittit D. Tho. tria documenta. Primum est, ea quæ ad naturam pertinent in Christo sunt duo, quæ vero ad hypostasim vnum tantũ. Probatur, in Christo secundum fidẽ sunt duæ naturæ vna tantum hypostasis, ergo. Secundum documentum, esse pertinet ad naturam & hypostasim, ad hypostasim quidem tanquam ad id, quod habet ipsum esse, ad naturam vero tanquã ad id, quo aliquid habet esse. Prior pars de hypostasi non probatur a D. Tho. quoniam compertissimum est hypostases seu suppositа esse ea, quæ subsistunt, sicut ea, quæ agunt & patiuntur. Posterior pars, q̃ de natura est probatur, natura significatur per modum formæ, forma autem est ens ex eo quòd ea aliquid est, vt patet inductione, albedo est ens, quia ea aliquid est albũ, humanitas quia ea aliquid est homo. Tertium documentum, esse quod procedit a forma, quæ non pertinet ad esse personale seu hypostaticum non est esse simpliciter talis hypostasis sed secundum quid, & tale esse multiplicari potest in vna hypostasi, at esse quod pertinet ad hypostasim secundum se neutiquã multiplicari potest in vna hypostasi. Prior pars probatur, quoniam esse albũ, quod procedit ab albedine, & item esse musicum, quod procedit a musica sunt esse secundum quid hominis, & multiplicantur in vna & eadem persona. Posterior pars probatur, quoniam impossibile est, quòd vnius rei non sit vnũ esse. His permissis ratio D. Tho. potest colligi ad hunc modum in summa. Vnio accidentalis & vnio personalis seu hypostatica, hoc differunt inter sese, quòd ea quæ vniuntur accidentaliter habent duplex esse, ea vero quæ hypostaticè seu personaliter habent vnum esse tantum, sed humana natura vnitur verbo Dei personaliter seu in persona, ergo humana natura & filius Dei habent vnum esse tantum. Maior probatur. Quãdo homo fit albus aliud esse est hominis, aliud est esse albi, cæterum esse capitatũ, esse corporeum, esse animatum vnum tantum esse est, non multiplex, quoniam vniuntur personaliter caput, corpus, aia. Quod vsque adeò verũ est, quòd si post cõstitutam Sortis personam adueniãt ei manus, pedes, oculi, (quod per miraculum fieri potest) nõ acquirit Sortes nouum aliquod esse, sed tantum nouam relationem ad partes, quas de nouo comparat. Itaque sicut antea referebatur ad partes, quas habebat p esse, quod habebat, ad eũdem modum filius Dei refertur per esse antiquum præexistens ante incarnationem ad naturam humanã, quã de nouo assumpsit in incarnatione, cum tamen ante nõ referretur, nisi ad diuinam naturam.

Vtrùm in Christo sit sola subsistentia diuina.

Scotus.

Durand.

Prim. arg.

Secũdum.

Aristo. Tertium.

Confir.

Quartum.

Quintum.

Confir.

Sextum.

Septimũ.

Vltimum.

Argumen. Durandi.

Argumen. Ioannis de Neapoli.

Argumen. Scoti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur consequentia. Nam esse immediatius & inimius fluit ab essentia,quàm voluntas. Explicatur hoc,nam si humanitas Christi non haberet volũtatẽ, aut intellectũ creatũ,esset omnino imperfecta, ergo si non hẽt esse humanum creatum est imperfecta. ¶In huius rei expositionẽ, vt certa ab incertis separemus oportet supponere esse triplex esse,scilicet,esse essentiæ, qđ est per formã substãtialẽ,& esse subsistẽtiæ,ꝙ constituit personã & hypostasim de quo supra q.4. Tertiũ esse est actualis existẽtiæ p quod vniuersæ res existũt extra suas causas.Hoc cõstituto principio vniuersi theologi conueniunt in duabus conclusionibus,quæ sunt de fide. Prima, in Christo est duplex esse essentiæ. Et patet, nam in Christo sunt duæ naturæ perfectæ secundum fidem. ¶Secunda conclusio, in Christo est vnum esse personale. Quod paret,nam in Christo est vna tantum persona secundum fidem, ergo in Christo est tantum vnum esse personale,quod constituit personam. Tota difficultas est de esse existentiæ.Et de isto Scotus, Durandus, & nominales tenent, quòd multiplicatur in Christo. Quæ sententia nititur duobus fundamentis. Primum est,quòd esse non distinguitur realiter ab essentia, quod est probabile. Secundum est, quòd esse est proprietas naturæ & non personæ, & ideo quemadmodũ proprietates naturæ non separantur a Christo,ita neq: esse humanũ. ¶Sed nos statuimus tertiam conclusionem.In Christo Iesu non est nisi vna existentia increata & diuina. Probatur primo. Nam in 6. Synodo gñali actione 11.in cõfessione Patriarchę Hierosolymitani sic habetur.In verbo Dei non in se ipsa(loquitur de carne a verbo susceptа) habet vnam existentiam cum verbo.Damasc.lib.3. orthod.fidei cap.22.dicit humanitatem Christi existere per existentiam verbi.Præter autoritates sunt optimæ rationes. Prima, existentia est proprietas personalis primo & per se conueniens personæ deinde naturæ ratione personæ, sed proprietates personales nõ multiplicãtur in Chõ magis, ꝙ ipsa psona,ergo.Maior probatur nã suppositũ siue persona est, quod primum & per se generatur,non natura, nõ esse,vt patet inductione in omni generatione, & ex doctrina Aristi.1. Phy.& in Prologo metaph.Sed eius est esse, cuius est generari & fieri.Nã fieri est acquirere esse, ergo existentia est proprietas personalis.Secũda ratio, primũ susceptiuũ existentiæ est suppositum siue persona, sed persona diuina non potest suscipere existentiã creatam, ergo in Christo non est existentia creata. Maior probatur ex Arist. in prædicam.c.de substantia dicente primam substantiam, id est, suppositum esse primum subiectum, quoniã ipsi primo & per se cõuenit existere,& ita ablatis primis substantijs nihil manet. Tertia,terminus generationis humanæ est persona existens in natura humana, quando ergo Christus generatur ex matre,terminus huius generationis est persona existẽs in natura humana,sed nõ est alia persona nisi psona verbi,ergo terminus huius generationis est persona verbi existẽs in natura humana,sed non per esse creatum,ergo per esse increatum. Quarta,si humanitas in Christo habet propriũ esse & propriã existentiam,non rectè intelligitur, quomodo hæc vnio sit substantialis. Nam si humanitas ex se habet existere & non ex verbo, ergo ex se est in actu completo. Certè si aĩa haberet vnũ esse & corpus aliud esse,nõ posset intelligi,qũo vniretur substantialiter.Explicatur hoc, humanitas Christi habet propriũ esse, ergo non est vnio substantialis. Probatur consequentia. Nam hac ratione intelligimus vnionem substantialem esse, quia contemplamur ipsam humanitatem, quasi in potentia ad esse, & istam potentiam terminari per esse diuinum tanquam per vltimum complementum. Vltimo, ex oppositа sniа sequuntur tria incommoda enidẽtia. Primũ,quòd verbũ diuinum existat per existentiam creatam. Secundum quòd existentia creata sit perfectio personalitatis verbi. Tandem sequitur beatam Virginem propriè non esse matrem Dei.Quòd sequatur primũ incõmodũ patet.Nã verbum diuinum est homo per humanitatẽ creatam, & vult p voluntatẽ creatã,quoniã assumpsit humanitatem & volũtatem creatam,ergo si assumpsit existentiã creatã existit per illã. Quòd sequatur secundum incommodum sic ostẽdo,nam existentia sequitur ad personalitatem tãquam perfectio & actus illius vltimus, ergo existentia creata in Christo esset perfectio personalis verbi. Sed probatur iam tertium incommodum. Nam secundum istam opinionem terminus in generatione Christi est esse creatum, & non esse filij Dei, ergo propriè non est mater filij Dei,sed mater humanitatis habentis esse creatũ.¶Ad argumenta in oppositum respondetur, ad primũ Scoti negatur maior ad cuius argumẽtis.Et dicendum est terminum generationis non esse naturam, nec esse, sed suppositum in natura,& hoc productũ est, ex tẽpore & de nouo in mysterio incarnationis. Nam factum est verbum diuinum subsistens in natura humana.Et simile mysterium in resurrectione futura. Nam futura resurrectio terminabitur ad homines de nouo factos non quòd aliqua existẽtia de nouo producatur,sed ex qđ existentia antiqua animæ rationalis de nouo communicatur corpori. Ità sane in mysterio incarnationis esse illud antiquum diuinitatis cõmunicatur de nouo humanitati.Vel dicatur,ꝙ id quod generatur habet esse nouiter acquisitum, vel habet esse antiquum nouo modo communicatum.Ad replicam respondet Caietanus, quòd per generationem acquiritur natura, vel aĩa in corpore,& hoc ipsum perditur per corruptionẽ.Nam in morte definit esse vnio animæ cum corpore.Ego vero dico, quòd per generationem communicatum est esse diuinum humanitati, & ĩ morte desinit esse hæc cõmunicatio ad humanitatẽ.

¶Ad ſm respondetur,quod cũ Ari3.dicit viuere viuẽtibus est esse.loquitur de viuere essentiali & de esse essẽtiæ,quod corrumpitur in morte, non de esse existentiæ. Vel respõdetur melius,quòd viuere viuentibus est esse, id est,vitalis operatio est causa quare viuentia conseruãtur in esse.Nam si viuentia non vegetantur desinunt esse, vel vitalis operatio demonstrat aliquod esse viuens. Hæc expositio C.Tho.1.p.q.54.art.2.ad 1.¶Ad tertium respondetur, quòd creatio terminatur ad rem,quæ creatur,vt existat,siue existẽtia noua & simpliciter,siue noua eius rei quæ creatur,& ita anima Christi creatur vt existat existentia noua sibi,sed nõ noua simpliciter.¶Ad cõfirmationẽ respondetur,quòd anima Christi prius intelligitur creata,quàm assumpta,sed in illo priori secundum intellectum impeditur a proprio esse, quod erat habitura.Itaq; in illo priori nõ intelligitur habere esse, sed vniri,& quasi in via ad habendũ esse diuinum.Sed de hac re dictum est supra q.6.arti.5. ¶Ad quartum respondetur, quòd aĩa Christi est effecta a tota Trinitate ſm esse increatum communicatum illi. Itaq; esse diuinũ nõ est factũ, sed communicatũ de nouo humanitati, ex quo resultauit,quòd Deus subsisteret in natura humana & fieret homo.¶Ad quintum respondetur, quòd si Deus dimitteret humanitatẽ statim haberet esse, & propriã personalitatẽ non per nouã actionẽ, sed per antiquam,quæ erat impedita.Itaq; illa dimissio esset causa remouens prohibens, ex qua oriretur esse & psonalitas propria,& hæc duo essent a generãte per se,a remouente prohibẽs per accidẽs. Et illa dimissio est,quodammodo noua actio, & est nõnulla corruptio:nam amittitur esse & personalitas, quã habebat.Fateor tamen,quòd nunquã est corruptio simpliciter,nisi qñ est corruptio essentiæ.¶Ad sextũ nego antecedens,imo dico,quòd si Deus assumeret naturã Angeli,illa natura nõ haberet propriam existẽtiã, & huius cõtrarium nusquam reperitur apud D.Tho. ¶Ad septimũ respondetur,ꝙ humanitas prius intelligitur existẽs, quã relata ad verbum,sed existit existẽtia aliena nõ propria. Ad cõfirmationẽ respõdetur,quod prius intelligitur anima dare esse animatũ & essentiale, nõ aũt dare existẽtiã quam habet a verbo.¶Ad vltimum respõdetur,esse non posse separari a forma naturaliter. Rursus dico,quòd ese non potest separari a forma per se subsistẽte, sed anima Christi nõ habet propriã subsistentiã; trahitur enim ad subsistentiã verbi diuini. Itẽ dico,illud exẽplũ de rotunditate circuli non in oĩbus quadrare, nã esse cõuenit formæ tanq̃ principio essendi,principiũ uero põt impediri a superiori cã,cæterum rotunditas circuli conuenit circulo

Esse in triplici differentia.

2. Conclu.

Sententia Scoti & Durandi.

3. Conclu. in Christo nõ est nisi vnica existentia diuina.

Conc.6.generale.

Aristot.

Aristot.

Ad argumẽta in oppositum.

Ad primũ Scoti.

Caietanus

Ad ſcm.

Viuere quo viuentibus est esse.

Ad tertiũ.

Ad confir.

Ad quartũ

Ad quintũ

Ad sextũ.

Ad septimum.

Ad vltimũ

circulo & tanquam principio, & tanquam subiecto proprio. ¶ Ad argumentum Durandi respondetur, non esse eandem rationem.Nam esse est immediatè suppositi tanquã proprij subiecti,operari non item,nã cõpetit illi mediante natura & potentia, & ideo si pluificatur natura necessum est multiplicari operationes. ¶ Ad argumenta Ioan. de Neapoli respondetur, quòd vtraque autoritas quam citat,loquitur de naturalibus vt distinguũtur contra personalia. Itaque Christus habuit omnia naturalia non personalia, & quod de naturalibus est inassumptibile,est incurabile,secus de personalibus.Et quod hoc ita sit, patet ex argumento fidei. Nam secundum fidem in Christo est tantum vna persona, vnde in Christo non est personalitas humana, quæ est in alijs hominibus. ¶ Ad argumentum Scoti, quo probat contradictoriam cõclusionis,quam ille tenet, respondetur negando consequentiam propter rationis disparitatẽ. Nam esse est proprietas personę,intellectus & volũtas sunt proprietates naturæ,& ideo multiplicata natura,necessum est,vt istæ potẽtię multiplicentur. Sed hic nota,non prouenire ex defectu naturæ humanæ in Christo, quòd non sit principiũ essendi,sed ex defectu susceptiui, non enim inuenit propriam personam,cui daret suum esse.Insuper nota,quòd vt Christus sit pfectus homo, satis est,quòd perfectè subsistat in natura humana,& existentia quã habet, est diuina, & multo melior quàm existentia creata. ¶Est aliud dubium breue,quid de hac re senserit D.Tho. Ratio dubitandi est,nam D.Tho. in q.de vnione verbi incarnati artic.4.expresse docet, quòd in Christo est duplex esse, vnum æternum, & alterum temporale,& in hoc articulo concludit suam sententiam his verbis: Ex quo cõsequẽs est, quòd secundum humanitatẽ Christo non aduenit aliud esse personale. Cæterum de esse existentiæ verbum nullum.Et in solutione primi sic scribit;esse magis pertinet ad vnitatem personę,quàm ad dualitatem naturarũ, & ideo magis retinendum est vnum esse, quàm multiplicandum.In quibus verbis videtur significare, quòd dualitas in esse possit defendi,quamuis vnitas essendi magis sit retinenda.¶ Ad hoc dubium respondetur, absque dubio sensum huius lĩæ & doctrinã D.Tho.esse,in Christo nõ inueniri aliqđ esse actualis existentiæ substãtiale, nisi esse existẽtiæ diuinum. Patet enim euidenter ex processu huius literæ, quòd spectans ad personalitatẽ alicuius nõ affert secum suum esse,non materia,non forma,non cæteræ partes, quare vel humanitas non pertinet ad personalitatem Christi,vel non attulit suũ esse, sed pertinet ad personalitatem Christi, ergo non attulit suum esse. Certè apud D.Tho.esse personale & esse substantiale idẽ est.Vnde personale sumitur vt distinguitur contra accidentale.Iam enim dixerat D.Tho.in persona solũ inueniri duo esse, scilicet personale, & accidentale, & ex humanitate non prouenit esse accidentale, ergo si prouenieret aliquod esse,proueniret esse personale, & sic in Christo essent duo esse personalia. Vnde euidenter constat ex doctrina D.Tho.quòd in Christo nulla sit existentia substãtialis nisi diuina. Idẽ docet in 3.d.6.q.2.art.2. Ad primũ in oppositũ respondetur,quòd mens D.Tho.& sentẽtia eius vltima continetur in summa, & ideo illi standũ est.Præcipuè quòd a multis reuocatur in dubium an illa quæstio de vnione verbi incarnati sit D. Tho.necne. Ad secundum ex dictis patet,quid dicendum sit. Ad tertium respondetur cum Caietano,quòd illud aduerbiũ,magis, comparat causas & nõ effectus. Vult ergo docere D.Tho. quòd magis virget vnitas personæ ad asserendã vnitatẽ existentiæ,quàm dualitatẽ naturarum ad illam multiplicandam,& ideo propter istam maiorem rationẽ asserenda est omnino vnitas existentiæ,& multiplicitas negãda. ¶ Dubium tertium,quod est quod dicit D.Tho. in solutione tertij,quòd in diuinis est tantum vnum esse. Ratio dubitandi est, nam nos supra q.3.art.2. documus cum Caietano in diuinis psonis esse tres subsistentias.ete nim subsistentia est existentia, ergo in diuinis sunt tres subsistentiæ. ¶ Secundò,subsistentia multiplicatur in diuinis, quia est personalis,sed existentia etiã est personalis,conuenit enim primo & immediate personæ, ergo etiam multiplicatur in diuinis. ¶ Tertiò, in diuinis sunt tres existentes incommunicabiliter,vt docet fides, ergo sunt tres existentiæ incommunicabiles.¶ Quartò, verbũ Dei in mysterio incarnationis suppler personalitatem & existentiam humanitatis, vt iam supra dictum est, ergo habet & propriam existentiam, & propriam personalitatẽ, alioquin humanitas terminaretur ad existentiam Patris & Spiritus sancti, sicut ad existẽtiam Filij,& sic humanitas Christi existeret formaliter per existentiam Patris,& Spiritus sancti.¶ Vltimò,ratio quam adducit D.Tho.in hac solutione non est legitima.Nam si ex eo,quod natura & persona in diuinis sunt idem,est vna existentia, ergo cum in diuinis natura & personalitas sunt idem, non erit nisi vna personalitas humana. ¶ Ad hoc dubium dicitur primo, quòd cum dicit D. Thom.quòd in diuinis personis est tantum vnum esse, exponendus est de esse essentiæ, vel de esse actualis existentiæ absolutæ, & substantialis. Nam existentiæ relatiuæ in diuinis personis multiplicãtur, habent enim inter se oppositionem, de qua re diximus plura in loco dudum citato. Secundo dico, in Deo diuinæ personæ habent existentiam ab essentia. Prius enim intelligimus Deum vnum existentem, quàm proprietates personales. In creaturis vero contra se res habet.Nam natura habet esse in supposito, & multiplicatur ad multiplicationem suppositi, & ideo in diuinis nõ est aliud esse personæ,& aliud esse naturæ. Propter quod confitemur vnicum esse, & vnicum Deum existentem, vnica existentia substantiali & absoluta. Nam relatiua existentia multiplicatur in diuinis, vt antea dictum est. Et ex his soluuntur argumenta in principio.

Ad argumentũ Durandi.

Ad argumenta Io. de Neapoli.

Ad argumentum Scoti.

Dubiũ circa sententiã D. Th. in hac parte.

Mens D. Thom.

Explicat D.Thom.

Dubium, qño in diuinis sit tãtum vnum esse.

Prim. arg.

Secũdum.

Tertium.

Quartum.

Vltimum.

Solutio.

QVAESTIO XVIII.

De pertinentibus ad vnitatem in Christo quantum ad voluntatem in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de vnitate quantum ad voluntatem.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm in Christo sit alia voluntas diuina, & alia humana.

¶ Secundò, vtrùm in humana natura Christi, sit alia voluntas sensualitatis,& alia rationis.

¶ Tertiò, vtrùm ex parte rationis fuerint in Christo plures voluntates.

¶ Quartò, utrùm in Christo fuerit liberum arbitrium.

¶ Quintò, vtrùm voluntas humana Christi, fuerit omnino cõformis diuinę voluntati in volito.

¶ Sextò, vtrùm in Christo fuerit aliqua contrarietas voluntatum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm in Christo sint duæ voluntates.

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd in Christo non sint duę volũtates, vna diuina, & alia humana. Voluntas enim est primum mouens & imperans in unoquoque uolente. Sed in Christo primum mouens & imperans fuit uoluntas diuina: quia omnia humana in Christo mouebantur secundum uoluntatem diuinam. Ergo uidetur quòd in Christo non fuerit nisi una uolũtas, scilicet diuina.

114 3.d.14.ar. 1.q.1. cor. & d.17.ar. 1.q.1.Et 4. cõ.c.36.Et po.q.10.ar. 4.13.Et opuſ.3.ca. 218.Et Io. 6 li.4. col. 3.fi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ 2.Præterea,Instrumentũ non mouetur propria volũtate,sed volũtate mouentis. Sed natura humana fuit in Christo sicut instrumentum diuinitatis eius. Ergo natura humana in Christo non mouebatur propria voluntate,sed diuina.

¶ 3. Præterea, Illud solum multiplicatur in Christo quod pertinet ad naturam.Voluntas autem non videtur ad naturam pertinere, quia ea quæ sunt naturalia,sunt ex necessitate.Quod autem est voluntarium,non est necessarium. Ergo voluntas est vna tantum in Christo.

li.3.ortho. fid. ca.14.

¶ 4.Præterea,Damasce.* dicit in li.ꝙ aliqualiter velle non est naturæ, sed nostræ intelligentiæ,scilicet personalis.Sed omnis voluntas est alicuius voluntas:quia nihil est in genere quod nõ sit in aliqua eius specie. Ergo omnis voluntas ad personam pertinet,sed in Christo fuit, & est vna tantum persona. Ergo in Christo est vna tantum voluntas.

¶ Sed contra est, quod Dominus dicit Lucæ 23.Pater,si vis,transfer calicem istum a me: veruntamen non mea voluntas,sed tua fiat. Quod inducens Ambr.ad Gratianum Imperatorem dicit,* Sicut susceperat voluntatem meam,suscepit tristitiam meam.Et super Luc. dicit,† Voluntatem suam ad hominem retulit, Patris ad diuinitatem:voluntas enim hominis est temporalis,voluntas diuinitatis æterna.

li.2.de fide ad Gratia c.3.a med. tom.2. Sup illud Luc. Non mea volũtas,sed tua fiat.lib.10. in Luc.tomo 5.

Respondeo dicendum, ꝙ quidam posuerunt in Christo esse vnam solam voluntatem : sed ad hoc ponendum diuersimodè moti esse videtur. Apollinarius enim non posuit animam intellectualem in Christo:sed ꝙ Verbum esset loco animæ,uel etiam loco intellectus. Vnde cùm voluntas sit in ratione (vt Philosophus dicit in tertio de Anima*) sequebatur ꝙ in Christo non esset voluntas humana: & ita in eo non esset nisi una uoluntas.Et similiter Euthices, & omnes qui posuerunt unam naturam compositam in Christo, cogebantur ponere unam uoluntatem in eo. Nestorius etiã , quia posuit vnionem Dei, & hominis esse factam solum secundum affectum & uoluntatem , posuit unam uoluntatem in Christo. Postmodũ uerò Macharius Antiochenus Patriarcha,& * Ciprus Alexandrinus , & Sergius Constantinopolitanus,& quidam eorũ sequaces,posuerunt in Christo unam uolũtatem:quanuis ponerent duas naturas in Christo secundum hypostasim unitas:quia opinabantur,ꝙ humana natura in Christo nunquam mouebatur proprio motu,sed solùm secundum ꝙ erat mota a diuinitate:vt patet ex epistola synodica Agathonis Papę. † Et ideo in sexta Synodo apud Constantinopolim celebrata, determinatum est oportere dici, ꝙ in Christo sint duę nolũtates. Vbi sic legitur. * Iuxta quod olim Prophetę de Christo , & ipse nos eruduit,& sanctorum Patrum nobis tradidit Symbolum,duas naturales uoluntates in eo, & duas naturales operationes prędicamus. Et hoc necessariũ fuit dici. Manifestum est enim ꝙ filius Dei assumpsit humanam naturã perfectã , sicut suprà ostensum est. † Ad perfectionem autem humanæ naturæ ptinet voluntas, quæ est naturalis eius potentia,sicut & intellectus: vt patet ex his quæ in Prima parte dicta sunt.* Vnde necesse est dicere,ꝙ filius Dei humanã uoluntatem assumpserit in humana natura. Per assumptionẽ autem humanæ naturæ, nullam diminutionem passus est filius Dei in his,quæ pertinent ad diuinam naturam,cui competit uoluntatem habere, ut in Prima parte habitum est.* Vnde necesse est dicere,quòd in Christo sint duæ uoluntates, una scilicet diuina,& alia humana.

q.2.arti.5.

P.p.q.79. & 80.

P.p.q.80.

¶ Ad primum ergo dicendũ, ꝙ quicquid fuit in humana natura Christi,mouebatur nutu uolũtatis diuinæ:non tamen sequitur ꝙ in Christo nõ fuerit motus uoluntatis proprius naturę humanæ:quia etiam aliorum Sanctorum piæ uoluntates mouentur secundum uoluntatem Dei , qui operatur in eis uelle,& perficere: ut dicitur Philip.2.Licèt enim uoluntas nõ possit interius moueri ab aliqua creatura : interius tamen mouetur a Deo,ut in Prima parte dictum est. *Et sic etiã Christus secundum uoluntatem humanam , sequebatur uoluntatem diuinam,secundum illud Psalm.trigesimonono. Vt facerem uoluntatem tuam,Deus meus,uolui.Vnde Augustꝰ.dicit contra Maximinum , † Vbi dixit Filius Patri , Non quod ego uolo,sed quod tu uis: quid te adiuuat, quòd tua uerba subiungis & dicis, Ostendit uerè suam uoluntatem , subiectam suo genitori : quasi nos negemus hominis uoluntatem,uoluntati Dei debere esse subiectam.

P.p.q.105 art.4.

li.3. c. 20. ante med. tomo 6.

¶ Ad secundum dicendum , ꝙ proprium est instrumenti, ꝙ moueatur a principali agente, diuersimodè tamen secundum proprietatem naturæ ipsius.Nam instrumentum inanimatum,sicut securis aut serra , mouetur ab artifice per solum motum corporalem, Instrumentũ uerò animatũ anima sensibili , mouetur per appetitum sensitiuum:sicut equus a sessore. Instrumentum uerò animatum anima rationali, mouetur per uoluntatem eius:sicut per imperium domini mouetur seruus ad aliquid agendum , qui quidem seruus est sicut instrumentum animatum , vt Philosophus dicit in 1.Politic.* Sic ergo humana natura in Christo fuit instrumentum diuinitatis,ut moueretur per propriam uoluntatem.

li.1. Politic.3 & 4.& li.8.ethic. 11.tom.5.

¶ Ad tertium dicendum,ꝙ ipsa potẽtia uolũtatis est naturalis,& consequitur naturã ex necessitate.Sed motus uel actus huius potentiæ (qui etiã uoluntas dicitur) quandoq; quidem est naturalis & necessarius , puta respectu felicitatis: quandoq; autem ex libero arbitrio rationis proueniens,& non necessarius neq; naturalis (sicut patet ex his , quę in prima parte dicta sunt †) & tñ etiã ipsa ratio,quæ est principium huius motus,est naturalis.Et ideo præter uoluntatem diuinam,oportet in Christo ponere uoluntatem humanam, non solum , prout est potentia naturalis , aut prout est motus naturalis,sed etiam prout est motus rationalis.

P.p.q.5. art.8.& q. 6.artic.1.

¶ Ad quartum dicendum,quòd per hoc quòd dicitur aliqualiter uelle , designatur determinatus modus uolendi: determinatus autem modus ponitur circa ipsam rem,cuius est modus. Vnde cùm voluntas pertineat ad naturam , ipsum etiã quod est aliqualiter velle , pertinet ad naturam : non secundum quòd est absolutè considerata, sed secundum quòd in tali hypostasi. Vnde etiam voluntas humana Christi habuit quendã determinatum modum , ex eo quòd fuit in hypostasi diuina , vt scilicet moueretur semper secundum nutum diuinæ voluntatis.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. Conclusio est affirmatiua.Reiectis hæreticorum opinionibus(Apollinaris videlicet, ponẽtis in Christo, non esse animam intellectiuam,sed loco eius verbum diuinum,& Eutichis ponentis vnam voluntatem solam cõpositam,sicut vnam similem naturam,atque Nestorij ponentis vnionem factam solum secundum affectum & ita vnam voluntatem,& Macharij Antiocheni Patriarchæ, & Cyprij Alexandrini,& Sergij Cõstantinopolitani assentium vnicam in Christo voluntatem cum multiplicitate naturæ) ex Concilio Cõstantinop.6.determinat D. Tho.veritatem, & conclusionem huius articuli, quæ & probatur ex illo Luc.22. Pater,si vis,trãsfer calicem istũ a me, veruntamen non mea voluntas,sed tua fiat. Quod inducens Ambrosius ad Gratianum Impetatorem , inquit, sicut susceperat voluntatem meam , suscepit tristitiam meam. Et super Lucam dicit,voluntatem suam ad hominem retulit,Patris ad diuinitatem. Voluntas enim hominis est temporalis,voluntas diuinitatis æterna. Deinde,filius Dei assumpsit humanam naturam perfectam ad quam pertinet humanæ naturæ voluntas, quæ est naturalis eius potentia sicut intellectus, sed per talẽ assumptionem nullam passus est filius Dei diminutionem in his,quę pertinent ad naturam diuinam,cui competit habere voluntatem,ergo in Christo ponendæ sunt duę voluntates,vna diuina & alia humana.

Cone.Cõstantinop. Lucę 22.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Cõc.Late. Conclusio huius articuli est certa secundum fidem catholicam,estque definita in Concilio Lateranen. I.sub Martino I.per multos Canones à Canone.10. vsque ad 17. Rursus est definita in 6. Synodo generali act. 4.in qua Agatho summus Põtifex multifarie probat in Christo Domino esse duas voluntates.Primò ex ratione, quoniam est perfectus Deus & perfectus homo. Secundo ex testimonijs sacrarum scripturarum. Matth.26 Non sicut ego volo,sed sicut tu.& Lucę 22. Non mea voluntas sed tua fiat.& in alio loco ,non veni vt faciam voluntatẽ meam,sed voluntatem eius,qui misit me Patris. Animad uertendum est tamen quòd multa testimonia ex sacris literis,quæ ibi adducuntur in confirmationem huius veritatis,non probant directe duas voluntates in Christo,sed probant tantum in Christo fuisse voluntatem humanã, inde tamen sequitur contra hæreticos recensitos per euidentem consequentiam fuisse duas voluntates in Christo,quoniam illi libenter asserebant voluntatem diuinã. Legatur de re hac Concilium Calcedonense, & quæ dicta sunt in superioribus artic. 1. Tertio probatur testimonijs sanctorum Patrũ,Ambrosij,Augustꝰ.Chrysost. Athan. Cyrilli, vtriusque Gregorij,& Leonis hoc ipsum vnanimi cõsensu asserentium. Est autem hæresis hęc confutata quantum apparet omnino stulta & insana, quoniam si in Christo sunt duæ naturæ, quod etiã isti hæretici admittunt,euidens est.ponendas esse in eodem duas voluntates , quoniam vtraq; natura est intellectiua,cuius vna potentia necessario est voluntas. Sed existimabãt isti hæretici (vt inquit D.Tho.in hoc articulo) quòd humana natura in Christo nunquam mouebatur proprio motu, sed solum secundum quòd erat mota à diuinitate, vt patet ex Episto. Agathonis.Ex quibus verbis Dominus Caietanus hoc in loco colligit hos hæreticos non negasse quidem potentiam voluntatis humanæ in Christo , sed tantum motum,& actum. Veruntamen quoniam frustra est potentia & superuacanea,quę nullo tempore ad actũ reducitur,inde consequebatur eos negare potentiam ipsam voluntatis. Cæterum hæc Caietani intelligentia si legantur concilia ac potissimum concilia superius allegata non satis explicat errorem istum. Multo igitur melius explicat hæresim istam D.Tho.4.contra gent.c.36.errarunt (inquit) isti hæretici quia nescierunt distinguere id quod est simpliciter vnũ, & id quod est ordine ad finem vnum , & quia videbant Christi voluntatem humanam subditam,& ordinatam esse semper cum diuina, dicebãt eam esse vnam voluntatem cum diuina. Sed hic dicendi modus,est manifestus error in Philosophia naturali. Et enim ea quæ sunt ordine vnum , non sunt simpliciter vnum , sed secundum aliquam peculiarem rationem.

Caietan.

D.Thom.

Rationes Agathonis Pontificis. Matt.26. Lucæ 22.

Testimonia Sanctorũ Patrũ.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm fuerit in Christo aliqua voluntas sensualitatis , præter rationis voluntatem .

115 Infra ar.5. co. Et 3.d. 17. ar.1.q. 2.Et opus. 3 ca. 239. * lib.3. de aĩa, text. 42.tom.2.

AD secũdũ sic proceditur. Videtur,ꝙ in Christo nõ fuerit aliqua uoluntas sensualitatis præter rõnis uoluntatẽ.Dicit enim Philosophus in 3. de Anima.* ꝙ uoluntas in ratione est , in sensitiuo autem appetitu est irascibilis & concupiscibilis. Sed sensualitas significat appetitum sensitiuum. Ergo non fuit in Christo voluntas sensualitatis.

li.12.c.13: paulò post prin.to.3.

¶ 2. Præterea, Secundum Aug.12.de Trinit.† sensualitas significatur per serpentem. Sed nihil serpẽtinum fuit in Christo:habuit enim similitudinem animalis venenosi sine veneno:ut Aug.dicit * super illud Ioa.3.Sicut exaltauit Moyses serpentem in deserto. Ergo in Christo non fuit uoluntas sensualitatis.

Ex tra 12. a medio pũt colleg. tomo 9.

Art.præce.

¶ 3.Præterea, Voluntas sequitur naturam , ut dictum est.* Sed in Christo non fuit nisi una natura præter diuinam.Ergo in Christo non fuit,nisi una uoluntas humana.

l.2. de fide ad Grat.c. 3.a medio tom.2.

¶ Sed contra est,quod Amb.dicit in 2.ad Gratianum Imp.† Mea est uoluntas,quam suã dicit, quia ut homo suscepit tristitiam meã. Ex quo datur intelligi , quòd tristitia pertineat ad humanã uoluntatem in Christo. Sed tristitia pertinet ad sensualitatem:ut in Secunda parte habitum est.* Ergo uidetur, quòd in Christo sit uoluntas sensualitatis,præter uoluntatem rationis.

1.2. q.23. ar.1. & 3.

Art. præc.

Respondeo dicendum,quòd sicut prędictum est,* filius Dei humanam naturam assumpsit cũ omnibus,quę pertinent ad perfectionem ipsius naturę humanę.In humana aũt natura includitur etiam natura animalis , sicut in specie includitur genus.Vnde oportet quòd filius Dei assumpserit cum humana natura,etiã ea,quę pertinẽt ad perfectionem

Universidad de Deusto
Biblioteca

fectionẽ naturæ animalis, inter quæ est appetitus sensitiuus, qui sensualitas dicitur: & ideo oportet dicere, quòd in Christo fuerit sensualis appetitus siue sensualitas. Sciendum est etiam, quòd sensualitas, siue sensualis appetitus, in quantum est natus obedire rationi, dicitur rationale per participationem, vt patet per Philos. in 1. Ethi. * Et quia voluntas est in ratione (vt dictum est †) pari ratione potest dici quòd sensualitas sit voluntas per participationem.

li. 1. ethi. c. vlt. tom 5.
† Ar. præc.

Ad primum ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de voluntate essentialiter dicta, quæ nõ est nisi in parte intellectiua. Sed voluntas participatiuè dicta, potest esse in parte sensitiua, in quantum obedit rationi.

Ad secundum dicendum, quòd sensualitas signatur per serpentem non quantum ad naturam sensualitatis, quam Christus assumpsit: sed quantum ad corruptionem fomitis, quæ in Christo non fuit.

Ad tertium dicendum, quòd vbi est vnum propter alterum, ibi vnum tantum esse videtur: sicut superficies, quæ est visibilis per colorem, est vnum visibile cum colore. Et similiter quia sensualitas non dicitur voluntas, nisi quia participat voluntatem rationis: sicut est vna natura humana in Christo, ita etiam ponitur vna voluntas humana in Christo.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio, D. Ambro.

COnclusio est, in Christo est appetitus sensitiuus. Probatur ex D. Ambrosio in lib. 2. ad Gratianum. Vbi inquit, mea est voluntas, quam suam dixit, quia vt homo suscepit tristitiam meam. Ex quo datur intelligi, quòd tristitia pertinet ad humanam voluntatem in Christo, sed tristitia pertinet ad sensualitatem, ergo in Christo est voluntas sensualitatis præter voluntatem rationis. Deinde, filius Dei assumpsit naturam humanam cum omnibus quæ pertinent ad perfectionem ipsius naturæ, sed ad perfectionem naturę pertinet appetitus sensitiuus, qui & sensualitas dicitur, ergo &c. Aduertit tamẽ D. Tho. quòd sensualitas siue appetitus sensitiuus dicitur rationalis per participationem in quantum est natus obedire rationi. Similiter quia voluntas est in ratione, potest etiam dici, quod sensualitas sit voluntas per participationem.

EXPOSITIO ARTICVLI.

COnclusio huius articuli est certa secundum fidem catholicam. Nã in sacris literis frequentissimè fit mentio de affectionibus gaudij, & mœroris, doloris, & tristitiæ, quæ pertinent ad partem inferiorem appetitus sensitiui. Deinde quoniam Christus est perfectus homo sicuti perfectus Deus, sed ad perfectionem humanæ naturæ pertinet appetitus sensitiuus, ergo. ¶ In hoc articulo obseruandum est, quòd sensualitas (autore D. Tho 1. p.q.81.) vocatur appetitus sensitiuus, & sic non est nomẽ vitij sicut nos communiter sensualitatem vsurpamus, sed potius est nomen potentiæ naturalis. Et ideo absque dubio ponenda est in Christo. Ex quo colligitur quanto in errore versentur qui asserunt, quòd inclinatio appetitus sensitiui sit ad malum & contra rationem, quia secũdum istorum sententiam appetitus sensitiuus non fuisset in Christo, at secundum fidem catholicam talis appetitus ponendus est in Christo, ergo eius inclinatio naturalis non est ad malum, sed potius vt obediat rationi. ¶ Sed est dubium. Vtrùm in Christo fuerit aliquis actus indeliberatus appetitus sensitiui, an vero quilibet eius motus semper sequatur iudicium, & deliberationem rationis? Videtur illud primum scilicet, quòd in Christo sit aliquis actus indeliberatus. Primo, quia D. Thom. hoc in loco dicit, quòd in Christo fuit voluntas sensualitatis, sicut in nobis, sed in nobis voluntas sensualitatis habet actus indeliberatos præuenientes iudicium rationis, ergo & in Christo fuerunt tales actus. Confirmatur, Christus Dominus fuit similis nobis in natura & in potentijs tam pertinentibus ad partem rationis superioris, quam ad inferiorem animæ portionem, ergo habuit similes motus nobiscum, quandoquidem tales motus ex conditione naturæ oriuntur.

Sésualitas æquiuocã hẽt significationem.

Vtrùm in Christo sit aliquis motus indeliberatus.

Prim. arg.

Confir.

¶ Secundo, voluntas vt natura non dicit deliberationem, ergo actus eius indeliberatus potuit esse in Christo. Antecedens probatur. Voluntas vt natura in hoc distinguitur a libero arbitrio, quod libertas sequitur deliberationem rationis, voluntas vero vt natura minime, quod discrimen assignatur a D. Tho. in 3. di. 17. artic. 1. quæstiuncula. 2. & 1. p.q. 83 arti. 4.

Secundum.

D. Thom.

¶ Tertio cognitio sensitiua sufficiens mouere appetitum prior est quàm intellectiua, vt in nobis experimẽto compertum est, sed in Christo Domino fuit talis cognitio sensitiua, ergo fuit etiam motus appetitus sensitiui sequens talem cognitionem.

Tertium.

¶ Veruntamen, quòd in Christo Domino non fuerit aliquis actus indeliberatus appetitus sensitiui asserit D. D. Tho. supra q 15. art. 5. estque certissimum. Tum quoniam Christus Dominus multis excedebat primum hominem conditum in iustitia originali, & in statu innocentiæ, sed in Adam nullus fuit actus appetitus, qui præueniret iudiciũ rationis, ergo multo minus in Christo. Tum vero quoniam Christus per omnem actum viatoris ab appetitu sensitiuo elicitum potuit mereri, ergo omnis talis actus fuit liber, & a iudicio rationis regulatus. Deinde Christi humanitas per summam coniunctionẽ ad verbum diuinum affluebat maxima sapientia, qua omnes eius actus regulantur, ergo inconueniens est asserere aliquem actum appetitus sensitiui absque iudicio rationis antecedente. Rursus, sicut pars rationis superior ita diuinæ voluntati subdebatur vt omnes eius rationes ab illa regerentur, ita inferior portio appetitus sic erat superiori subiecta, vt nullus esset motus quantumuis minimus, qui non regularetur rationis iudicio, fuit ergo omnis motus appetitus sensitiui voluntarius. Voluntariè enim exuitur, tristatus est, & vnamquamque virium propria exercere disposuit. Vnde omnis motus appetitus sensitiui in Christo merito dicitur rationalis per participationem, & appetitus ipse sensitiuus, voluntas per participationem.

In oppositum.

Ad primũ.

¶ Ad primum argumentum cum eius confirmatione respondetur, quòd etiam si Christus nobis assimiletur in natura, & in voluntate sensualitatis, & in his nullum sit discrimen, est tamen maxima differentia in exercitio istarum potentiarum. Etenim in Christo propter summam coniunctionem ad Verbum, & propter summam sapientiam, qua eius intellectus illustrabatur, motus appetitus sensitiui semper regulabatur iudicio rationis. In nobis vero, vbi deficiens est cognitio & continua pugna inter voluntatem & appetitum inferiorem, non est mirum si sint aliqui motus indeliberati.

Ad secũd.

¶ Ad secundum dicendum est infra articulo. 5. huius quæstionis.

Ad tertiũ.

¶ Ad tertium argumentum respondetur, quòd quamuis cognitio sensitiua præueniens iudicium intellectus secundum se esset sufficiens ad mouendum appetitum, in Christo tamen nunquam fuit sola ista cognitio, vt moueret appetitum, sed simul affuit intellectiua cognitio ad eius motum propter rationes superius allatas.

ARTI-

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm in Christo fuerint duæ voluntates, quantum ad rationem.

116 Sup. ead. q. art. 2. 2. Et inf. ar. 4. & 3. cor. Et 3. d. 17. ar. 1. q. 3. Et op. 3. c. 239. * 1. 2. c. 22. & lib. 3. ca. 14. & 18.

AD tertium sic proceditur. Videtur, q̃ in Christo fuerint duę voluntates quã tum ad rationem. Dicit enim Damasce. * in secundo lib. quòd duplex est hominis voluntas, scilicet naturalis, quæ vocatur thelisis: & voluntas rationalis, quæ uocatur bulisis. Sed Christus in humana natura habuit quicquid ad perfectionem humanę naturę pertinet. Ergo vtraque prędictarum voluntatum fuit in Christo.

¶ 2. Prętereà, Vis appetitiua diuersificatur in homine secundum diuersitatem virtutis apprehẽ siuę: & ideo secundum differentiam sensus & intellectus diuersificatur in homine appetitus sensitiuus & intellectiuus. Et similiter quantum ad apprehensionem hominis ponitur differentia rationis & intellectus, quorum vtrunque fuit in Christo. Ergo fuit in eo duplex voluntas, vna intellectualis, & alia rationalis.

¶ 3. Prętereà, A quibusdam ponitur in Christo voluntas pietatis, quę non potest poni nisi ex parte rationis. Ergo in Christo ex parte rationis sunt plures voluntates.

Sed contra est, q̃ in quolibet ordine est vnum primum mouens, sed voluntas est primũ mouens in genere humanorum actuum. Ergo in vno homine non est nisi vna voluntas propriè dicta, quę est uoluntas rationis: Christus autem est unus homo. Ergo in Christo est una tantum uoluntas humana.

ar. 1. huius quæs. ad 3.

Respondeo dicẽdum, quòd sicut dictum est, * uoluntas quandoque accipitur pro potentia, & quandoque pro actu. Si ergo uoluntas accipiatur pro actu, sic oportet in Christo ex parte rationis ponere duas uoluntates, id est duas species actuũ uoluntatis. Voluntas enim, ut in Secũda parte dictum est, † & est finis, & est eorum, quę sunt ad finem, & alio modo fertur in utrumque. Nam in finẽ fertur simpliciter & absolutè, sicut in id, quod est secundum se bonum. In id autem, quod est ad finem, fertur cum quadã comparatione, secũdum quod habet bonitatẽ ex ordine ad aliud. Et ideo alterius rationis est actus uoluntatis, secundum quod fertur in aliquid, quòd est secundum se uolitum: ut sanitas (quod a Damasc.* uocatur thelisis, id est, simplex uoluntas: & a Magistris uocatur uoluntas ut natura) & alterius rationis est actus uoluntatis, secundũ quod fertur in aliquid quod est uolitum solum ex ordine ad alterum: sicut est sumptio medicinæ: quem quidem uoluntatis actum Damasc. † uocat bulisim, id est, consiliatiuã uoluntatem, a Magistris autem uocatur uoluntas, ut ratio. Hęc autem diuersitas actus nõ diuersificat potentiam: quia uterque actus attenditur ad

P. 2. q. 8. ar. 1. 2. & 3.

Loco citato in ar. 1.

Loco citato in arg. 1.

unam communem rationem obiecti, quod est bonum. Et ideo dicendum est, quòd si loquamur de potentia uoluntatis, in Christo est una sola uolũtas humana, essentialiter, & non participatiuè dicta. Si uerò loquamur de uoluntate, quæ est actus sic distinguitur in Christo uoluntas, quę est ut natura, quæ dicitur thelisis: & uoluntas, quæ est ut ratio, quæ dicitur bulisis.

Ad primum ergo dicendum, q̃ illę duę uoluntates non diuersificantur secundum potentiã, sed solum secundum differentiã actus, ut dictũ est. *

In cor. art.

Ad secundum dicendum, quòd etiam intellectus, & ratio non sunt diuersę potentię: ut in Prima parte dictum est †.

P. p.q. 79. artic. 8.

Ad tertium dicendum, quòd uoluntas pietatis non uidetur esse aliud quàm uoluntas, quæ consideratur ut natura, in quantum scilicet refugit alienum malum absolutè consideratum.

SVMMA TEXTVS.

1. Conclu.

PRima conclusio. Si voluntas accipiatur pro potentia, in Christo est tantum vna voluntas humana essentialiter. Probatur, in quolibet ordine est vnum primum mouens, sed voluntas est primum mouens in genere humanorum actuum, ergo in vno homine non est nisi vna voluntas essentialiter, Christus autem est vnus homo, ergo in Christo est tantum vna voluntas humana. Deinde, vnitas potentiæ sumitur ex vnitate formali actus & obiecti, sed est vnica ratio formalis obiecti, scilicet, bonum, ergo est vnica tantum potentia.

2. Conclu.

¶ Secunda cõclusio, si voluntas accipiatur pro actu, sic oportet in Christo ex parte rationis ponere duas uoluntates, ideſt, duas species actuum voluntaris. Nam alter est actus voluntatis per quem fertur in finem, alter vero per quem fertur in media. Prima voluntas, quę est finis, vocatur voluntas vt natura. Secunda, quæ est eorum, quæ sunt ad finem vocatur voluntas vt ratio. Quòd vero istæ uolũtates distinguantur, probatur, quia voluntas fertur in finem simpliciter & absolute, nam fertur in id, quod est secundum se bonum, in id vero quod est ad finem fertur cũ quadam comparatione, quia fertur in id secundum quod habet bonitatem ex ordine ad aliud, scilicet finem, ergo distinguuntur inter se.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Vtrùm in Chro esset aliquis motus indeliberatus uoluntatis. Solutio.

DVbium est breue in hoc articulo, Vtrùm in Christo fuerit aliquis motus naturalis in voluntate qui non esset in eius potestate, vt vitaretur? In cuius expositione recolenda sunt, quæ articulo præcedenti dicuntur. Sed pro maiori explicatione dicitur primò. Necessariò debẽt poni aliqui motus naturales & necessarij, qui non erant in potestate Christi vt sine miraculo vitarentur, in appetitu sensitiuo scilicet, & in alijs potentiis naturalibus cognoscitiuis. Etenim si apertos haberet oculos, & obiectũ esset debite applicatum non poterat non videre. Et si aliqua læsione corpus eius premebatur, vt quando flagellabatur a Iudæis non poterat non dolere, si attendatur cognitio appetitus sensitiui, quia huiusmodi potentiæ sunt naturales, ergo habent actus naturales sibi proportionatos. Secundo dico, in voluntate rationis non fuerunt huiusmodi motus naturales, quos tamen asserunt quidam Theologi minus rectè considerantes in 3. dist. 15. & d. 17. Primò quoniam (vt inquit D. Thom. 1. 2. quæst. 10.) voluntas non necessitatur, sed est libera in suis actibus quãtum ad exercitium. Secundò, si Christus Dominus habuit huiusmodi motus naturales præuenientes deliberationẽ rationis, ergo concedi potest, quòd habuit aliquos actus malos ex obiecto, qui tamen non imputabantur ad culpam

Universidad de Deusto
Biblioteca

pam, quia antecedebant libertatem. Consequentia hæc probatur. Nam quemadmodum uoluntati proponitur obiectum rationi consonum, ita etiam proponi potest obiectum malum. Deinde sequeretur, quòd Christus Dominus tempore passionis non uoluerit absolute mori, cõsequens autem est falsum, ergo. Probatur sequela, quia to illo tempore habebat uoluntatem necessariam & naturalem non moriendi. Tertio dicitur, Christus Dominus, vt viator nullum habuit actum, qui nõ esset in eius potestate saltem antecedenter & per consequens erat liber & deliberatus. Probatur, omnis actus Christi erat præuisus secundum scientiam beatam & inditam, quibus non solum præsentia, verum etiam præterita, & futura cognoscebat, ergo omnis eius actus erat præuolitus & poterat vitari. Ex quo sequitur, quòd etiam motus appetitus naturalis, per quem tristabatur & dolebat, dicendus est in potestate Christi fuisse, quandoquidem multo ante præuisus fuerat & voluntarie susceptus.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm in Christo fuerit liberum arbitrium.

117 3.d. 14.ar. 1.q.1.cor. & dist. 17. ar.1.q.3 5. Et dist.18. art.2 5. *li.3.c.14. nõ procul a fine.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd in Christo non fuerit liberum arbitrium. Dicit enim Damasc.* in 3. lib. Gnomen autem, id est, sententiam vel mentem vel excogitationem, & prohæresim, id est, electionem, in Domino dicere impossibile est, si propriè loqui volumus. Maximè autem in his, quę sunt fidei, est propriè loquendum. Ergo in Christo non fuit electio, & per cõsequens nec liberum arbitrium cuius actus est electio.

li.3.ethi.c. 3. circa fi. tom.5.

¶ 2. Præterea, Philosophus dicit in 3. Ethic.† quòd electio est appetitus præconsiliati. Sed consiliũ non videtur fuisse in Christo, quia non cõsiliamur, de quibus certi sumus. Christus autem de omnibus certitudinem habuit. Ergo in Christo non fuit electio, & sic nec liberum arbitrium.

q. 15. ar. 1. &. 3.

¶ 3. Præterea, Liberum arbitrium se habet ad utrunque. Sed voluntas Christi fuit determinata ad bonum, quia non potuit peccare, sicut suprà dictum est.* Ergo in Christo non fuit liberum arbitrium.

ar. 1. huius q. ad 3.

Sed contra est, quod dicitur Isa. 7. Butyrum & mel comedet, vt sciat reprobare malum, & eligere bonum: quod est actus liberi arbitrij. Ergo in Christo fuit liberum arbitrium.

li.3. ethi.c. 2. in fin. tomo 5.

Respondeo dicendum, ꝙ sicut dictum est,† in Christo fuit duplex actus voluntatis. Vnus quidem, quo eius voluntas ferebatur in aliquid, sicut secundum se volitum: quod pertinet ad rationem finis. Alius autem, secũdum quem eius voluntas ferebatur in aliquid per ordinem ad aliud: quod pertinet ad rationem eius, quod est ad finem. Differt autem, vt Philosophus dicit in 3. Ethic.* electio à voluntate in hoc, quòd voluntas, per se loquendo, est ipsius finis: electio autem eorum quæ sunt ad finem. Et sic simpliciter voluntas, est idẽ quod voluntas vt natura. Electio autem est idem quod voluntas vt ratio: & est proprius actus liberi arbitrij: vt in Prima parte dictum est.† Et ideo

P. p. q. 84. art. 4.

cùm in Christo ponatur voluntas vt ratio, necesse est etiam ponere electionem, & per consequẽs liberum arbitrium, cuius actus est electio: vt in Prima parte habitum est.*

P. p. q. 83. ar. 3. & p. 2 q. 13. art. 1.

Ad primum ergo dicendum, quòd Damasc. excludit à Christo electionem, secundum quod intelligit in nomine electionis importari dubitationem. Hęc tamen dubitatio non est de necessitate electionis: quia etiam Deo conuenit eligere: secundum illud Eph. 1. Elegit nos in ipso, &c. cùm tamen in Deo nulla sit dubitatio. Accidit tamen dubitatio electioni, in quantũ est in natura ignorãte. Et idem dicendum est de alijs, de quibus fit mentio in autoritate prædicta.*

Citata in arg. 1.

Ad secũdum dicendum, quòd electio præsupponit consilium, non tamen sequitur ex consilio nisi iam determinato per iudicium. Illud enim quod iudicamus agendũ post inquisitionem consilij eligimus, vt in 3. Ethicorum dicitur.* Et ideo si aliquid iudicetur, vt agendum absque dubitatione & inquisitione pcedente, hoc sufficit ad electionem. Et sic patet quòd dubitatio siue inquisitio non per se pertinet ad electionem, sed solum secundum quod est in natura ignorante.

li.3.ethi.c. 2.& 3.to.5

Ad tertium dicendum, quòd voluntas Christi licèt sit determinata ad bonum: non tamen est determinata ad hoc uel ad illud bonum. Et ideo pertinet ad Christum eligere per liberum arbitrium confirmatum in bono, sicut ad beatos.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio. Esa. 7.

COnclusio est affirmatiua. Et patet ex Isa. 7. vbi sermonem faciens Propheta de Christo inquit, butyrũ & mel comedet, vt sciat reprobare malum & eligere bonum; in quibus verbis significatur libertas Christi in fuga mali & prosecutione boni. Deinde Christus per electionem voluntatis ferebatur in media, quæ ducunt ad finem, ergo habuit liberum arbitrium. Probatur consequentia, quia in hoc distinguitur voluntas vt natura a voluntate vt libera, quòd voluntas vt natura fertur in finẽ, vt libera vero in ea, quæ sunt ad finem.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Dubium. Augustin.

IN hoc articulo circa solutionem ad tertium in qua dicit D. Thom. quòd etiam si fit impossibile Christum peccare, adhuc tamen manet in eius voluntate libertas. Est dubium. Nam secundum sententiam D. August. liberum arbitrium est facultas qua bonum & malum eligitur, sed in Christo non est facultas eligendi malum, ergo in eo non fuit liberum arbitrium. Et D. Hieron. in homilia de filio prodigo inquit, solus Deus est in quem peccatum non cadit, nec cadere potest, cætera cum sint liberi arbitrij in vtrãque partem flecti possunt. Vbi tota causa labendi in peccatũ refertur in liberum arbitrium, sed Christo Domino repugnat peccatum, ergo non habet libertatem. ¶ In huius dubij expositione notandum, quòd liberum arbitrium tantum importat facultatem rationis & voluntatis secundum quam in vtranque contradictionis partem flecti potest. Quòd vero voluntas in malum inclinari valeat, non est de essentia libertatis, sed hoc peruenit ex dispositione naturæ, in qua liberum arbitrium resident. Propter quod aliter repetitur libertas in Deo aliter in creaturis. Etenim cum Deus sit perfectissimus, radix & origo totius perfectionis, nõ potest esse in eo principium alicuius defectus. Vnde nec eius libertas potest in aliquod malum propendere: creaturæ vero quantumuis perfectæ

perfectæ cum sint ex nihilo productæ, quantum est ex se possibiliter labuntur in peccatum, & hac ratione Christi humanitas per se seorsum cõsiderata labi poterat in peccatum. Verum ex coniunctione ad verbum diuinum tanta resultauit concordia & rectitudo, vt in nullo vnquam deficere potuerit. Ex his facile explicantur Sanctorum testimonia in oppositum adducta. Nam ad D. August. respondetur, quòd posse eligere malum non est de ratione liberi arbitrij, sed consequitur liberum arbitrium secundum quòd est in natura creata possibili, vt deficiat. Ad

D. August.

D. Hiero.

Diuum Hieronymum respondetur, quòd in illis verbis videtur exclusisse liberum arbitrium a Deo, non simpliciter sed solum quantum ad hoc quod est deficere in peccatum.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrùm voluntas humana Christi, fuerit omnino conformis diuinæ voluntati in volito.

118 Infra q. 21 art. 3. & 4. Et 3. d. 17. arti. 2. q. 1. Et 4. cõtra ca. 36. fi.

AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd voluntas humana in Christo nõ voluerit aliud, quàm Deus uult. Dicitur enim in Psal. 39. ex persona Christi, Vt facerem uoluntatem tuam Deus meus, uolui. Sed ille qui uult uoluntatem alicuius facere, uult quod illa uult. Ergo uidetur quòd uoluntas humana Christi nihil aliud uoluerit, quàm uolũtas diuina ipsius:

¶ 2. Prætereà, Anima Christi habuit perfectissimam charitatem, quæ etiam comprehensionẽ nostræ scientiæ excedit: secundum illud Ephe. 3. Supereminentem scientiæ charitatem Christi. Sed charitatis est facere, quòd homo idem uelit quod Deus, unde & Philosophus in 9. Ethi.* dicit, quòd unum de amicabilibus est eadem uelle & eligere. Ergo uoluntas humana in Christo nihil aliud uoluit, quàm diuina.

lib. 9. ca. 4. tom. 5.

¶ 3. Prętereà, Christus fuit uerus comprehensor. Sed Sancti, qui sunt comprehẽsores in patria, nihil aliud uolũt, quã quod Deus uult: alioquin nõ essent Beati, quia nõ haberent quicquid uellent: Beatus enim est qui habet quæcunque vult, & nihil male vult, ut Aug. dicit in lib. de Trinit.* Ergo Christus nihil aliud uoluit secundum uolũtatem humanam, quàm uoluit uoluntas diuina.

lib. 3. ca. 5. & li. &c. 6. tom. 3.

Sed contra est, ꝙ Aug. dicit contra Maximinum,† In hoc quod Christus ait, Non quod ego volo, sed quod tu, aliud se ostendit uoluisse, quã Pater: quod, nisi humano corde non posset, cùm infirmitatem nostram in suum, non diuinum, sed humanum transfiguraret affectum.

li. 3. cont. Max. c. 20. in medio. tom. 6.

Respondeo dicendum, ꝙ sicut dictum est, *in Christo secundum naturam ponitur duplex uoluntas, scilicet uoluntas sensualitatis, quæ participatiuè uoluntas dicitur: & uoluntas rationalis, siue consideretur per modum naturæ, siue per modum rationis. Dictũ est autem supra,* quod ex quadam dispẽsatione filius Dei ante suã passionem permittebat carni agere & pati quæ sunt ei propria. Et similiter etiam permittebat omnibus utribus animę & agere & pati quæ propria. Manifestum est autem, quòd uolũtas sensualitatis, refugit naturaliter dolores sensibiles & corporis læsionẽ. Similiter etiã uoluntas ut natura, repudiat ea, quæ sunt naturæ cõtraria, & quę sũt secundũ se mala, puta mortem, & alia huiusmodi, sed hęc tamen uoluntas, quandoq; per modũ rationis eligere potest ex ordine ad finem. Sicut etiã in aliquo puro homine sensualitas eius, & etiam uoluntas absolutè cõsiderata refugit ustionem, quam tamen uoluntas secundum rationẽ eligit propter finem sanitatis. Voluntas autem Dei erat, ut Christus dolores & passiones & mortem pateretur: non ꝙ ista essent a Deo uolita secũdum se, sed ex ordine ad finem humanæ salutis. Vnde patet, ꝙ Christus secundum uoluntatem sensualitatis, & secundum uoluntatem rationis, quæ consideratur per modum naturæ, aliud poterat velle, quàm Deus. Sed secundum voluntatem, quæ est per modum rationis, semper idem volebat qđ Deus. Quod patet ex hoc ipso qđ dicit, Nõ sicut ego volo, sed sicut tu. Volebat enim secundum rationem, voluntatem diuinam impleri: quanuis aliud dicat se velle secundum quandam aliam eius voluntatem.

Ad primum ergo dicendum, quòd Christus per voluntatem rationalem voluit vt diuina voluntas impleretur: non autem per voluntatem sensualitatis, cuius motus non se extendit usque ad voluntatem Dei: neque per voluntatem, quæ consideratur per modum naturæ, quæ fertur in aliqua obiecta absolutè considerata, & non in ordine ad diuinam voluntatem.

Ad secundum dicendum, quòd conformitas volũtatis humanę ad voluntatem diuinam, attenditur secundum voluntatem rationis, secundum quam etiam voluntates amicorum concordant, in quantum scilicet ratio considerat aliquod volitum in ordine ad uoluntatem amici.

Ad tertiũ dicendũ, ꝙ Christus fuit simul comprehensor & viator, in quantũ, scilicet, per mentem fruebatur Deo, & habebat carnem passibilem. Et ideo ex parte carnis passibilis poterat in eo aliquid accidere, quod repugnaret naturali uoluntati ipsius, & etiam appetitui sensitiuo.

SVMMA TEXTVS.

Prima cõclusio. Augustin. 2. Conclu.

PRima cõclusio. Christus secundum voluntatem naturalem, & secundum voluntatem sensualitatis poterat aliud velle, quã Deus. Hæc conclusio probatur ex D. Aug. li. 3. contra Maximinũ ca. 20. vbi ait, in hoc, quòd Christus, ait, nõ quod ego volo, sed quod tu, aliud se ostẽdit voluisse quam pater, quod nisi humano corde non posset, cum infirmitatem nostram in suum non diuinũ sed humanum transfiguraret affectum. ¶ Secunda conclusio. Christus secundum voluntatem per modũ rationis, id est, eligendo, semper voluit idem quod Deus. Itaque electio semp fuit cõformis diuinæ volũtati, velleitas non itẽ. Vtraq; conclusio probatur a D. Tho. nã volũtas sensualitatis naturaliter refugit lęsionem corporis, & dolores sensibiles, & voluntas vt natura repudiat contraria naturæ & secundum se mala, voluntas verò rationis quãdoq; hæc elegit ex ordine ad finem, vt cum propter sanitatem eligit brachij abcisionẽ. Cum itaq; voluntas Dei esset, quòd Christus mortem pateretur, & non per se volita

Universidad de Deusto
Biblioteca

volita erat mors, sed ex ordine ad finem salutis, patet Christum secundū voluntatē sensualitatis, & rationalē voluntatem consideratam per modum naturæ, aliud potuisse velle, quàm Deum: secundum verò voluntatē per modum rationis, semper voluisse quod Deus volebat; vnde dicebat, non sicut ego volo, sed sicut tu, quia volebat secundum rationem impleri diuinam voluntatem, quāuis aliud dicat se velle secūdum aliam eius voluntatem.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Primo notandum. Aristot. IN hoc articulo notandum est primò, actus voluntatis prout natura, quos in Christo ponimus esse velleitates quasdā, & volitiones quasdam cōditionatas & imperfectas, de quibus dicit Arist. 3. Ethicorū, quòd sunt ēt impossibilium. Quoniam voluntas si secundum se consideretur auersatur & fugit omnia mala naturæ, at vero volitio in vniuersali, nisi descēdatur ad particularia & ad circūstantias singulares temporis & loci, nō est volitio simpliciter efficax, sed conditionata tantum. Huius simile est in nobis cum dolemus de morte iuste patientium & plagis iuste a Deo nobis inflictis, & alijs huiusmodi. Vel iemus enim hæc non esse, veruntamen fiat voluntas Dei dicimus, & simpliciter acceptamus beneplacitum diuinę voluntatis. ¶ Secundo notādum, quòd voluntas Christi rationalis non tantum secundum quod natura, verum etiā secundum q̄ tō ordinans vnum ad aliud, poterat uelle & uoluit sæpe aliud quàm Deus licēt non secundum eandem rationem. Probatur. Christus Dominus poterat velle non mori & recusare mortem per volūtatem rationalē secūdum quod ex morte sua secutura erat obstinatio & excæcatio in animis Iudæorum, & secūdum quod ex inde secutura erat ruina Hierusalem, & ita re vera flebat super Hierusalem. Et ob hanc causam quidam sancti asserunt agoniam & sudorem sanguineū, quem pridie passionis sudauit, ortum habuisse ex huiusmodi consideratione. Et ratio suffragatur huic veritati, quia etiam dicitur rationis deliberatio illa, quæ est secundum rationes inferiores, & naturales regulas humanæ vitæ, quibus pēsatis & animaduersis nō erat cur non desideraret nō mori. Quod si contra hoc documentum obiciatur auctoritas D. Th. supra in articulo 5. huius quæstionis, vbi dicitur, quòd voluntas ut ratio semper est conformis diuinę voluntati. Respondetur, quòd per voluntatē, vt ratio, intelligit D. Th. volūtatē cōplete deliberatam, scilicet, quæ sequitur deliberationes secūdum rationes superiores & diuinas. Nā uolūtas sequens deliberationes ſm rationes inferiores uidetur magis uoluntas, ut natura, quā ut ratio. Ita explicat D. Caietanus supra q. 14. art. 4 ad 1. Imo D. Tho. supra q. 15. ar. 4. ad 1. explicans locū illū Matth. 7. vbi dicitur, quòd ingressus Iesus domum, neminem uoluit scire, & non potuit latere, dicit ex mente Agathonis Papæ, quod voluntate humana neminem uoluit scire, licēt uoluntate diuina, quæ semper impletur, uellet oppositum. ¶ Tertio notandū, quòd uoluntas appetitus sensitiui, & uolūtas rationalis secūdū quod natura, licēt nō fuerint voluntati diuinæ conformes in volito materiali, erant tamen semper conformes cum volūtate diuina in ratione causæ efficientis, quia volūtas diuina volebat ut istę partes suis motibus naturalibus mouerentur, & vt Christus sic contristaretur, nollet mortem, & recusaret quod Deus volebat. ¶ Quarto notādū, quod volūtas Christi rationalis, prout ratio erat, semper voluit ipsum quod Deus, & fuit illi conformis etiā in volito materiali. Probatur primo, quia licēt talis potētia haberet velleitatem alterius rei, quàm Deus volebat secundum alias peculiares causas, tamen semper omnibus rite pensatis & cōsideratis simpliciter acceptum illi erat & gratum per uolitio nē absoluta id ipsum quod Deus volebat. Simile est in eo qui imminente tempestate proiecit merces in mare, quāuis nollet proiicere attendendo familię sustētationē, & honorificum statū, & alia cōmoda, quæ ex tali proiectione deperduntur. Probatur secundo, volūtates amicorum concordant secundum voluntatem rationis, in quā tū ratio considerat aliquid volitum in ordine ad uoluntatem amici, sed sic est, quòd volūtas Christi voluit quic quid ratio ordinabat ad voluntatē Dei, qua tōne ordinatum erat ad Dei voluntatē, licēt alijs titulis recusaret, ergo. Tertio, licēt beati in patria habeāt volūtatē cōformē cū diuina in volito materiali, vt probat D. Tho. in argumēto tertio, non est tamē inconueniens afferere in illis aliquas velleitates cōditionales rei oppositæ, vt velleitatē quòd omnes fideles saluentur, ergo idem est in Christo.

Obiectio.

Solutio.

Caietan. D. Thom.

Tertio notandum.

Quarto notandū.

¶ Quinto notandū cum Domino Caietano in hoc articulo, quòd tā actus voluntatis per modum naturę, quā actus sensualitatis, ex propria natura habet obiectū abstrahens ab ordine ad diuinam voluntatem, & propterea quantum est ex parte obiecti non spectat ad hos motus cōformitas ad diuinam voluntatē, dico autem quātū est ex parte obiecti, quia ex parte subiecti etiā actus isti cōformes sunt diuinæ voluntati in beatis. Ita quòd inter Christum antè mortem & beatos differētia horum motuum in volito ex parte subiecti oritur: quia, scilicet, Christus animā & carnem passibilē habebat, beati autē nō. Hinc enim fit ex Christi voluntati naturali, & sensuali occurrerent aliqua vt contraria, & læsiua, quæ beatis exemptis ab omni passibilitate mali occurrere nequeunt, & propterea beati etiam secundū naturalē volūtatis motum, & secundum appetitum sensitiuum cōformantur diuinæ volūtati in volito, Christus autem non.

Quinto notandū. Caietan.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrùm in Christo fuerit contrarietas voluntatum.

AD sextum sic proceditur. Videtur, q̄ in Christo fuerit contrarietas volūtatū. Cōtrarietas nāq; volūtatū attenditur secundum contrarietatem obiectorum: sicut etiam contrarietas motuum attenditur secundum contrarietatem terminorum: vt patet per Philosophum in 5. Physico. * Sed Christus secundum diuersas voluntates cūtraria volebat: nā secundum voluntatem diuinam volebat mortē, quam refugiebat secūdum voluntatem humanā. Vnde Athanasius dicit in lib. Aduersus Apollinarium, † Quādo Christus dicit, Pr, si possibile est, transeat à me calix iste: & tamē nō mea, sed tua voluntas fiat, & iterum, Spiritus promptus est, caro autem infirma: duas volūtates hic ostendit: humanā, quæ propter infirmitatē carnis refugiebat passionem, & diuinam eius promptā ad passionem. Ergo in Christo fuit cōtrarietas voluntatū.

119 3. di. 17. ar. 2. q. 2. & 3. Et opu. 3. c. 23 9. fin.

Li. 5. Phys. tex. 39. vsque ad 55. tom. 2.

In libro de nat. humana sceptra, nō procul a fine tom. 3.

¶ 2. Præterea, Ad Galat. 5. dicitur, q̄ caro concupiscit aduersus spiritum: & spiritus aduersus carnem. Est igitur contrarietas voluntatum, quādo spiritus unum concupiscit, & caro aliud. Sed hoc fuit in Christo: nam per voluntatem charitatis, quam Spiritus sanctus in eius mente faciebat, uolebat passionem: secundum illud Isa. 53. Oblatus est, quia uoluit: secundum autem carnē, passionem refugiebat. Ergo erat in eo contrarietas voluntatum.

¶ 3. Præterea, Luc. 22. dicitur, q̄ factus in agonia prodixius orabat. Sed agonia videtur importare quandam compugnationem animi in contraria tendentis. Ergo uidetur, quòd in Christo fuerit contrarietas uoluntatum.

Ad

Habet in Epist. Agathonis in 6. Synod. general. & legitur ibi actione 4. & recipit actione 8.

¶ Sed contra est, quod in determinatione sextæ Synodi dicitur, * Prædicamus duas naturales voluntates, non contrarias (iuxta quòd impij asserunt hæretici) sed sequentem eius humanam voluntatem, & non resistentem vel reluctantem, sed potius subiectam diuinæ eius atque omnipotenti voluntati.

Respondeo dicēdum, quòd contrarietas non potest esse nisi oppositio attendatur in eodem, & secundum idem. Si autem secundum diuersa & in diuersis existat diuersitas, non sufficit hoc ad rationem contrarietatis, sicut nec ad rationem contradictionis, puta quòd homo sit pulcher aut sanus secundum manum, & non secundum pedem. Ad hoc ergo, quòd sit contrarietas voluntatum in aliquo, requiritur primo quidem, quòd secundum idem attendatur diuersitas voluntatum. Si enim vnius uoluntas sit de aliquo fiendo secundum quandam rationem vniuersalem, & alterius voluntas sit de eodem non fiendo secundum quandam rationem particularem, non est omnino contrarietas voluntatum. Puta, si Rex vult suspendi latronem propter bonum publicum, & aliquis eius consanguineus nolit eum suspendi propter amorem priuatum, non erit contrarietas voluntatis: nisi fortè intantum se extendat voluntas hominis priuati, vt bonum publicum velit impedire, vt conseruetur bonum priuatum: tunc enim circa idem attenditur repugnantia voluntatum. Secundò autem requiritur ad contrarietatem voluntatis, quòd sit circa eandem voluntatem. Si enim homo vult vnum secundum appetitum rationis, & vult aliud secundum appetitum sensitiuum, non est hic aliqua contrarietas: nisi fortè appetitus sensitiuus in tantum præualeat, quòd vel immutet vel retardet appetitum rationis: sic enim iam ad ipsam voluntatem rationis peruenireat aliquid de motu cōtrario appetitus sensitiui. Sic igitur dicendum est, quòd licet voluntas naturalis & voluntas sensualitatis in Christo aliquid aliud voluerit, quàm voluntas diuina & voluntas rationis ipsius: nō tamen fuit aliqua contrarietas voluntatum. Primò quidem, quia neque voluntas naturalis, neque voluntas sensualitatis repudiabat illam rationem, scilicet qua diuina voluntas, & voluntas rationis humanæ in Christo passionem volebat. Volebat enim etiam voluntas absoluta in Christo salutem humani generis: sed eius non erat velle hoc in ordine ad aliud. Motus autem sensualitatis ad hoc se extendere non valebat. Secundo, quia neque voluntas diuina neque volūtas rationis in Christo impediebatur aut retardabatur per volūtatem naturalem, aut per appetitum sensualitatis. Similiter etiam nec econtrario voluntas diuina vel volūtas rationis in Christo, refugiebat aut retardabat motum voluntatis naturalis humanæ, & motum sensualitatis in Christo. Placebat enim Christo secundum voluntatem diuinam, & etiam secundū voluntatem rationis, vt voluntas naturalis in ipso & voluntas sensualitatis, secundum ordinem suæ naturæ mouerentur. Vnde patet, q̄ in Christo nulla fuit repugnantia vel contrarietas voluntatum.

* Hæc. 2. orth. fi. cap. 15. a med.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd hoc ipsum, quòd aliqua voluntas humana in Christo aliud volebat, quàm eius voluntas diuina, procedebat ex ipsa voluntate diuina, cuius beneplacito natura humana motibus proprijs mouebatur in Christo, vt Damas.* dicit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in nobis per concupiscentiam carnis impeditur aut retardatur concupiscentia spiritus, quòd in Christo non fuit. Et ideo in Christo non fuit contrarietas carnis ad spiritum, sicut in nobis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd agonia nō fuit in Christo, quantum ad partem animæ rationalem, secundum quòd importat concertationem uoluntatum ex diuersitate rationum procedentem. Puta cùm aliquis, secundum quòd ratio conſiderat unum, uult hoc: & secundum quòd consiſderat aliud, uult contrarium. Hoc enim contingit propter debilitatem rationis, quæ non potest diiudicare quid sit simpliciter melius. Quod in Christo non fuit: quia per suam rationem iudicabat simpliciter esse melius, quòd per eius passionem impleretur uoluntas diuina circa salutem generis humani. Fuit tamen in Christo agonia, quātum ad partem sensitiuam, secundum quòd importat timorem infortunij imminentis: ut dicit Damas.* in 3. libro.

* li. 3. c. 18. 30. & 23.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio Epist. Agathonis.

CONclusio est negatiua. Et probatur ex Epistola Agathonis Papæ ad sextam synodum generalem, & habetur in eodem Concilio actione. 4. in loco citato à D. Tho. Deinde probatur, hæc conclusio. Ex parte primæ cōditionis requisitę ad contrarietatem voluntatum hoc est oppositionis secundum idem seu eandem rationem, in Christo nec voluntas naturalis nec voluntas sensualitatis repudiat rationem volitam a diuina & humana electione, ergo in Christo non habuit locum repugnantia volūtatum secundum idē. Antecedens probatur quo ad voluntatem naturalē, quia etiam noluntate absoluta Christus volebat salutem humani generis, quamuis nō vellet hoc in ordine ad aliud, hoc est, quamuis nō vellet eam vt rationem volendi mortem propriam, quia ad voluntatem vt natura nō spectat velle aliquid in ordine ad aliud, sed solum velle, vel nolle aliquid absolute. Deinde probatur antecedēs, quo ad volūtatem sensualitatis: quia eius motus nec ad acceptandum nec ad repudiandum tam excessum bonum, quod est bonum commune æternæ salutis generis humani, se extendit. Secundo probatur conclusio ex parte secundæ conditionis requisitæ ad contrarietatē voluntatum in aliquo, hoc est, oppositionis in eadem voluntate. Probatur autē sic, neutra voluntatum coniugatio ex altera impediebatur, aut retardabatur, ergo in Christo non habuit locum repugnantia voluntatum in eadē voluntate. Antecedens manifestatur & quo ad voluntatē diuinam humanamque electiuam: quia nec impediebatur, nec retardabatur ex voluntate naturali, aut sensualitatis; & econuerso: quia nec volūtas naturalis nec sensualitatis impediebatur a diuina, aut humana electiua, placebat siquidem Christo secundū diuinam voluntatem & rationalem voluntatem, vt & voluntas sua humana per modum naturæ moueretur, hoc est, haberet suas naturales velleitates respectu vitæ, respectu integritatis corporis, respectu honoris, respectu formæ, respectu gloriæ, &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& appetitus sensitiuus timeret futurum, tristaretuŕq; de præsenti malo corporis,&c.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Vtrum cõclusio sit de fide. Prim. arg.

DVbium est,vtrũ D.Tho.conclusio sit asserenda secundum fidem? Videtur quòd non. Primum, testimonium,quod affert D. Tho. in argumento,sed contra ex sexta Synodo,quod habetur actione 17,ad verbum,& alia similia testimonia, quæ habẽtur actione 4. & in aliis actionibus eiusdem concilij, exponi possunt citra fidei detrimentum de solis diuina voluntate & humana per modum rationis deliberatæ, ergo non est contra fidem asserere contrarietatem inter appetitum sensitiuum, & voluntatem vt natura ex vna parte, & voluntatem diuinam ex alia,aut voluntatem humanam deliberatam ex alia.

Secũdum.

¶Secundum argumentum,ratio D.Th. innititur principijs naturæ, quæ non sunt omnino euidentia, ergo ex inde non potest colligi conclusio fidei.

Tertium.

¶Tertiò demum,in art præcedenti definitum est appetitum sensitiuum,& volũtatem rationalem vt natura est, imo quandoque vt ratio est voluisse aliud quàm Deus,& quàm voluntas rationalis deliberata eiusdem Christi, ac hoc sufficit ad contrarietatem, aut certè non est fides, quod non sufficiat,ergo.

1. Conclu.

¶Prima conclusio manifesta hæresis est dicere, quòd fuerit in Christo contrarietas voluntatis diuinæ & humanæ deliberatæ per modum rationis. Hæc conclusio asseritur in allegata sexta synodo. Idem definitum fuerat antea,licèt nõ adeo expresse sub Martino III. in Concilio Latheranen. I.Can.15 Probatur etiam manifeste ex dictis in articulo præcedenti, vbi ostendimus voluntatẽ humanam per modum rationis fuisse omnino conformem etiam in volito materiali voluntati diuinę Deniq; plenitudo gratiæ in Christo saluari non potest si asseramus voluntatem eius deliberatam contrariam fuisse diuinæ voluntati.

Conci. Lateranensi.

2. Conclu.

¶Secunda conclusio, error est in fide dicere, quòd appetitus sensitiuus Christi,aut voluntas eius vt natura,aut rationalis secundum particulares aliquas rationes, contraria fuerit voluntati eiusdem Christi diuinæ aut humanæ deliberatæ simpliciter. Probatur primo, qñ testimonia conciliorum allegata pro præcedenti conclusione absolute sonant, in Christo non esse voluntates contrarias, verba vero, quæ allegat D.Tho. in argumento sed contra,sic habent in actione 17. Prædicamus duas naturales voluntates non contrarias (iuxta quod impij asserunt hæretici) sed sequẽtem eius humanam voluntatem & non resistentem vel reluctantem,sed potius subiectam diuinæ eius,atque omnipotenti virtuti. Ex quibus verbis colligitur argumentum. Non tantum voluntas deliberata Christi erat subiecta omnipotenti virtuti diuinæ, verum voluntas & appetitus sensitiuus,imo & potentiæ vegetatiuæ. Igitur error est asserere repugnantiam & contrarietatem inter appetitum sensitiuum, & voluntatem vtcũque ex vna parte, & diuinam voluntatem ex altera. Rursus fides est,quòd diuina voluntas & humana deliberata simpliciter non sint contrariæ,sed per omnia conformes,vt dicebamus in præcedenti conclusione, ergo fides etiam erit,quòd appetitus sensitiuus, & voluntas rationalis vt natura & vt ratio,sed conditionata,non contrariantur rationali deliberatæ & absolutæ. Secundo probatur. Euidens est, quòd voluntates cõtrariæ in eodem subiecto expellunt se inuicem in gradibus perfectis,& vt plurimũ compatiuntur se inuicem in gradibus imperfectis sicut quælibet alia contraria, sed actus appetitus sensitiui & voluntatis vt natura est,& vt ratio, sed conditionata ex vna parte,& actus voluntatis humanæ deliberatæ absolute quantumlibet aliàs diuersi compatiuntur se inuicem in Christo in gradibus summis & perfectis: fuit siquidem in Christo summum gaudium,& summa tristitia, vt dicetur infra q.47.artic.7.& 8.ergo.Confirmatur, tantum aberat, quòd istæ voluntates in Christo se retardarent & impedirent, quæ est proprietas contrariorum, q̃ potius diuina voluntas, & humana deliberata absoluta exeitatent appetitum sensitiuum, & voluntatem ad alios actus diuersos in volito materiali. Tertio arguitur,euidens est in natura, quòd sicut verum vero consonat & non contrariatur,ita bonum bono. Itaque malo contrariantur & bonum & aliud malum,sed bono tantum malum, sed fides est, quòd omnes istæ voluntates in Christo erant bonæ & nulla mala,ergo. Vltimo arguitur, Si esset in Christo contrarietas voluntatum aliquarum,id esset vel propter culpam suppositi nolentis eas conciliare & concordare, vel propter infirmitatem & impotentiam eiusdem suppositi non potentis eas conciliare,sed error est ponere culpam in Christo vel impotentiam ad eas conciliandas, ergo non est contrarietas voluntatum in Christo. Maior probatur, quoniam ad suppositum pertinet dirigere & regulare omnes actiones pertinentes ad naturas, quæ sunt in supposito, & propter hanc causam dissonantia & discordia, quæ est inter appetitum sensitiuum nostrum & rationem semper referenda est,vel ad impotentiam nostram,vel ad culpam. Legatur de re hac Magister in 3.d.17.allegans Augustinum lib.19. de ciui. c.4.li.10. de Genesi ad literam. c.12. legantur etiam scholastici in eadem distinct. Potissimum D.Thom.in art.2. cum quæstiunculis.

Magister.

¶Sed percontabitur aliquis. Quis error est dicere, q̃ istæ voluntates sunt contrariæ in eo sensu, quod idem polleat,contrariæ,quod non conformes in volito materiali? Respondetur, q̃ sensus iste catholicus est,sed modus loquendi erroneus. Hoc patet ex prædictis. Deinde probatur, quoniam Doctores sancti & Scholastici pro eodem reputant aliquid esse contrarium diuinæ voluntati, & diuinæ legi,imo hic est consensus totius Ecclesiæ,& modus loquendi eiusdem,cuius rei ratio est, quoniam voluntas vt plurimum, tum in sacris literis,tum in communi locutione sanctorum,quando de Deo dicitur sumitur pro voluntate præcepti & signi, quæ declaratur nobis in sacris literis,& in decalogo legis. Sed dicere voluntatem aliquam in Christo esse contrariam diuinæ legi, est error, ergo dicere quod sit contraria diuinæ voluntati. Ex his patet argumentorum solutio.

D. Thom. Interrogatio.

Ad primũ.

¶Nam ad primum respondetur,testimonia illa,si rectè intelligantur,probare nostras conclusiones.

Ad secdm.

¶Ad secundum respondetur, tantam esse euidentiam in principiis naturæ,quæ sumuntur in præsentia, quanta satis est ad colligendum exinde errorem.

Ad tertiũ.

¶Ad tertium respondetur,satis ostensum esse ex supra dictis, quomodo non sit contrarietas inter appetitum sensitiuum,& voluntatem Christi, siue vt natura, siue vt ratio consideretur, etiam si non sint conformes ex parte volitorum.

QVAESTIO XIX.

De pertinẽtibus ad virtutem Christi quantum ad operationem,in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est,de vnitate operationis Christi.

¶Et circa hoc quæruntur quatuor,

¶Primò, vtrùm in Christo sit vna operatio diuinitatis & humanitatis vel plures.

¶Secundò, vtrùm in Christo sint plures operationes secundum humanam naturam.

¶Tertiò,vtrùm Christus secundum humanam operationem aliquid sibi meruerit.

¶Quartò, vtrùm per eam aliquid meruerit nobis.

ARTI-

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm in Christo sit vna tantum operatio diuinitatis & humanitatis.

120 Infr. q.25. at.1.& 2.& 3.dis.10.q. 1.ar.2.q.1. 3.& di.18. arti.1.& 4. cõtra c.36. & veri. q. 20.ar.1.ad 2. & 6. & vnio. art.1. 16.& art.5. & opus. 3. c.219. *c.2. inter finẽ & medium c.

AD primum sic proceditur. Videtur, q̃ in Christo sit vna tãtum operatio diuinitatis & humanitatis. Dicit enim Dion. *in 2.c.de Di.no. Discreta autem est benignissima circa nos Dei operatio per hoc, q̃ secundum nos ex nobis integrè, vereque humanatum est Verbum, quòd est supra substantiam,& operari & pati quæcunque humanæ eius diuinæque operationi congruunt. Vbi vnam operationem nominat humanam & diuinam, quę in Græco dicitur theandrica,id est,Dei virilis. Videtur igitur esse vna operatio composita in Christo.

Constã. 3.

¶2.Præterea. Principalis agentis & instrumenti est vna sola operatio. Sed humana natura in Christo fuit instrumentum diuinæ,vt supra dictũ est. *Ergo eadem est diuinæ & humanæ naturæ in Christo operatio.

q.13.art.2. & 3.

¶3.Præterea,Cum in Christo sint duæ naturæ in una hypostasi uel persona, necessariũ est unũ & idẽ esse,quod pertinet ad hypostasim uel personam. Sed operatio pertinet ad hypostasim uel psonam:nihil enim operatur nisi suppositum subsistens: unde secundum Philosophum actus sunt singularium. *Ergo in Christo est una & eadem operatio diuinitatis & humanitatis.

lib. 1. Metaph. cap.1. ante medium to 3.

¶4.Præterea,Sicuti esse est hypostasis subsistẽtis, ita etiam operari. Sed propter unitatem hypostasis est in Christo unum esse: ut suprà dictum est. *Ergo etiam propter eandem unitatem, est in Christo una operatio.

q.17.art.2.

¶5. Præterea, Vbi est unum operatum, ibi est una operatio. Sed idem operatum erat diuinitatis & humanitatis:sicut sanatio leprosi,uel suscitatio mortui. Ergo uiderur,quòd in Christo sit una tantum operatio diuinitatis & humanitatis.

li.2.de fide cap.4.in 2. pag.a principi. to.2.

¶Sed contra est,quòd Ambro. *dicit in 2.lib. ad Gratianum Imperatorẽ. Quemadmodum eadem operatio diuersæ est potestatis, nunquid sic potest minor quemadmodum maior operari,aut una operatio potest esse ubi diuersa substãtia est?

¶pe.art. 1.

Respondeo dicendum,quòd supra*dicti hęretici,qui posuerunt in Christo unam uoluntatem, posuerunt etiam in Christo unam operationẽ. Et ut eorum opinio erronea melius intelligatur,cõsiderandũ est,q̃ ubicunque sunt plura agentia ordinata, inferius mouetur à superiori: sicut in homine corpus mouetur ab anima, & inferiores uires à ratione. Sic igitur actiones & motus inferioris principij sunt magis operata quædam, quàm operationes: id autem quod pertinet ad supremũ principium,est propriè operatio. Puta,si dicamus in homine,quòd ambulare,quòd est pedũ,& palpare, quòd est manuum, sunt quædam hominis operata,quorum unũ operatur anima per pedes, aliud per manus. Et quia est eadem anima operans per vtrũque, ex parte ipsius operantis,quod est primum principium mouens,est vna & indifferens operatio:ex parte autem ipsorum operatorum differẽtia inuenitur. Sicut autem in homine puro corpus mouetur ab anima,& appetitus sensitiuus à rationali. Ita in Domino Iesu Christo humana natura mouebatur & regebatur à diuina. Et ideo dicebant,quòd eadem est operatio & indifferens ex parte ipsius diuinitatis operantis: sunt tamen diuersa operata, in quantum scilicet diuinitas Christi aliud agebat per seipsam, sicut quòd portabat omnia verbo virtutis suæ:aliud autem per humanam naturam,sicut quòd corporaliter ambulabat. Vnde in sexta* Synodo inducuntur verba Seueri hęretici,sic dicentis. Ea,quæ agebantur & operabantur ab vno Christo, multum differunt. Quædam enim sunt Deo decibilia,quędam humana: veluti corporaliter vadere super terram, profecto humanum est:cruribus verò vexatis, & ambulare super terram penitus non valentibus, sanum gressum donare, Deo decibile est. Sed vnus,scilicet incarnatum Verbum, hoc & illud operatus est: & nequaquam hoc quidem huius,hoc verò huius est naturæ:neque eo quòd diuersa sunt operamenta,ideo duas operatrices naturas atque formas iustè deferimus. Sed in hoc decipiebantur: quia actio eius quod mouetur ab altero, est duplex. Vna quidem, quam habet secundum propriam formam,alia autem,quam habet secundum quòd mouetur ab alio. Sicut securis operatio secundum propriam formam,est incisio: secundum autem quòd mouetur ab artifice, operatio eius est facere scamnum. Operatio igitur, quæ est alicuius rei secundum suam formam, est propria eius: nec pertinet ad mouentẽ, nisi secũdum quod vtitur huiusmodi re ad suam operationem. Sicut calefacere est propria operatio ignis, non autem fabri, nisi quatenus vtitur igne ad calefaciendum ferrum. Sed illa operatio, quæ est rei solùm secundum quòd mouetur ab alio, non est alia præter operationem mouentis ipsum: sicut facere scamnum, non est seorsum operatio securis ab operatione artificis. sed securis participat instrumentaliter operationem artificis. Et ideo vbicunque moues & motum habent diuersas formas seu virtutes operatiuas, ibi oportet quòd sit alia operatio mouentis, & alia operatio propria moti:licèt motũ participet operationem mouentis, & moues vtatur operatione moti,& sic vtrumque agat cum communione alterius. Sic igitur in Christo humana natura habet propriam formam & virtutem, per quam operatur,& similiter diuina. Vnde humana natura habet propriam operationem distinctam ab operatione diuina,& econuerso. Et tamen diuina natura vtitur operatione naturæ humanæ, sicut operatione sui instrumenti:& similiter humana natura participat operationem diuinæ naturæ, sicut instrumentũ participat operationẽ principalis agentis. Et hoc est q̃d dicit Leo Papa ĩ Epistola ad Fla-

Universidad de Deusto
Biblioteca

uianum:*Agit vtraque forma(scilicet tam natura diuina, quàm humana in Christo) cum alterius commutione, quod proprium est: Verbo scilicet operante, quod verbi est, & carne exequēte, quod carnis est. Si verò esset vna tantum operatio diuinitatis & humanitatis in Christo, oporteret dicere, vel quòd humana natura non haberet propriā formam & virtutem (de diuina enim hoc dici est impossibile) ex quo sequeretur, quòd in Christo esset tantùm diuina operatio: vel oporteret dicere, quòd ex diuina virtute & humana esset conflata in Christo vna virtus, quorū vtrumque est impossibile. Nam per primum horum, ponitur natura humana in Christo esse imperfecta: per secundum verò ponitur confusio naturarum. Et ideo rationabiliter in sexta Synodo*hæc opinio est cōdemnata, in cuius determinatione dicitur: Duas naturales operationes indiuisè, inconuertibiliter, inconfusè, inseparabiliter, in eodem domino Iesu Christo vero Deo nostro glorificamus, hoc est, diuinam operationem, & humanam operationem.

Ad primum ergo dicendum, quòd Dion.*ponit in Christo operationem theandricam, id est, diuinam virilem, vel diuinam humanam, nō per aliquam cōfusionem operationum seu virtutum vtriusque naturæ, sed per hoc quòd diuina operatio eius vtitur humana, & humana eius operatio participat virtutē diuinæ operationis. Vnde sicut ipse dicit in quadā Epist. ad Caium.*Super hominē operebatur ea, quæ sunt hominis: qd mōstrat Virgo supernaturaliter cōcipiens, & aqua instabilis terrenorū pedum sustinēs grauitatē. Manifestū est enim, q̄ concipi est humanæ naturæ, similiter & ambulare, sed vtrumque fuit in Christo supernaturaliter. Et similiter d iuina operabatur humanitus: sicut cùm sanauit leprosum tangēdo. Vnde in eadē Epist. subdit: * Non secundū Deū diuina faciens, non humana secūdū hominē, sed Deo homine facto, noua quadā Dei & hominis operatione. Quòd autē intellexerit duas esse operationes in Christo, vnā diuinæ naturæ, aliā aūt humanæ, patet ex his, quæ dicit in 2.ca. de Diui. *no. vbi dicit, q̄ his quæ pertinent ad humanam eius operationem, Pater & Spiritus sanctus nulla ratione cō municant, nisi quis dixerit secundū benignissimā & misericordem voluntatem, in quantum scilicet Pater & Spiritus sanctus ex sua misericordia voluerūt Christum agere & pati humana. Addit autem & omnem sublimissimā & ineffabilem Dei operationē, quā homo pro nobis factus adimpleuit, immutabilis profecto Deus & Dei verbū. Sic igitur patet, q̄ alia est operatio humana in qua Pater & Spiritus sanctus non communicāt, nisi secundum acceptationem misericordiæ suæ: & alia est eius operatio, in quantum est Dei verbum, in qua communicant Pater, & Spiritus sanctus.

Ad secundum dicendum, quòd instrumentum dicitur aliquid agere ex eo quòd mouetur à principali agēte, quòd tamen præter hoc pōt habere propriā operationē secundū suam formā, vt de igne dictum est.* Sic igitur actio instrumenti, in quantum est instrumentū, non est alia ab actione principalis agentis: potest tamē habere aliam operationem, prout est res quædā. Sic igitur operatio, quæ est humanæ naturæ in Christo, inquantum est instrumentum diuinitatis, non est alia ab operatione diuinitatis: non enim est alia saluatio, qua saluat humanitas Christi, & diuinitas eius, habet tamen humana natura in Christo, in quātum natura quædam, quandam propriam operationē præter diuinam: vt dictum est.*

¶ Ad tertium dicendum, q̄ operari est hypostasis subsistentis; sed secundum formam & naturā, à qua operatio speciem recipit. Et ideo à diuersitate formarū seu naturarū est diuersa species operationū: sed ab vnitate hypostasis est vnitas secundum numerum, quātum ad operationem speciei. Sicut ignis habet duas operationes specie differētes, scilicet illuminare & calefacere, secūdum differentiam lucis, & caloris: & tamen est vna numero illuminatio ignis semel illuminantis. Et similiter in Christo oportet, q̄ sint duę operationes specie differentes secundū eius duas naturas, quælibet tamen operationū est vna numero in Christo semel facta, sicut vna ambulatio, & vna sanatio.

¶ Ad quartum dicendum, q̄ esse & operari est personæ à natura, aliter tamen & aliter. Nam esse pertinet ad ipsam constitutionem personæ: & sic quantum ad hoc se habent in ratione termini. Et ideo vnitas personæ requirit vnitatem ipsius esse completi & personalis. Sed operatio est quidam effectus personę secundum aliquam formam, vel naturam: vnde pluralitas operationum non præiudicat vnitati personali.

¶ Ad quintum dicendum, q̄ aliud est propriū operatum operationis diuinæ & operationis humanæ in Christo: sicut operatum proprium diuinæ operationis est sanatio leprosi, operatum autem proprium humanæ naturæ, est eius contactus. Concurrunt autem ambæ operationes ad vnum operatum, secundum quòd vna natura agit cum communione alterius: vt dictum est. *

SVMMA TEXTVS.

Conclusio est. In Christo sūt duæ operationes, altera diuinitatis, & altera humanitatis. Probatur hæc cōclusio. In primis ex D. Ambros. in loco citato a D. Tho. Pro cuius rei euidentiori elucidatione scire oportet, qd hæretici qui posuerunt vnam tantum operationem, non distinguebant inter operationem instrumēti per propriā formā, vel per participationem agentis, imò vnam naturam compositam ex deitate, & humanitate ponebant, & ex consequenti operationes confundebant. Cum ergo in Christo humana natura haberet propriam formā & virtutem, per quam operabatur, & similiter diuina, consequens est, quòd essent distinctæ operationes. Vtebatur tamen diuina natura operatione naturæ humanæ, sicut operatione sui instrumenti: & similiter humana natura participabat operationē diuinæ naturæ, sicut instrumentum participat operationem principalis agentis. Vnde Leo Papa in epist. 2. ad Flau. c. 3. Agit vtraque forma tam diuina, quàm humana, cum communione alterius in Christo, quod proprium est, verbo operante, quod verbi est, & carne exequēte, quod carnis est. Sic sexta Synodus posuit duas naturales operationes inconfusas; hoc est, diuinam operationem & humanam. Quòd si vna fuisset, oporteret dicere, vel q̄ humana natura non haberet propriam formam, vel quòd ex diuina & humana virtute, vna esset conflata virtus in Christo. Quæ patet esse falsa.

In cor. ar.

In cor. ar.

In cor. ar.

Conclusio.

D. Ambro.

Leo Papa.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Conclusio artic. est de fide. Conci. Latetan. Synod.

HÆc conclusio est certa fm̄ fidem Catholicam, est quidem definita in concilio Lateranensi sub Martino 1. cano. 10. & sequent. & in 6. Synodo generali actio. 2. 4. 8. & deinceps vsque ad 17. contra Theodorum & Cyrum, qui impiè asserebant esse tantum vnam voluntatem, & vnam operationem in dispēsatione incarnationis Domini nostri Iesu Christi. Vnde pro certo statuendū est, qd sicut in Christo non vna natura facta est ex humana & diuina, ita nec est vna actio in ipso ex humana & diuina actione composita, sed fm naturarum dualitatem, erat & dualitas actionum, quarum vtraque a sua prodibat voluntate, ita tamen vt quod Christus ad reparationem humani generis egit voluntate humana, id egit & voluntate diuina, quæ vt inquit Damascenus, vtebatur humana vt instrumento quodam, agente ex libero rationis iudicio. Quemadmodum aūt instrumentum ab artifice motū in se accipit impulsum, impetum, seu vim quādam artificis, dirigiturque in finem fm ipsius artificis intentionem, ita natura humana in Christo, voluntasque ipsius creata mota a diuinitate accepit in se vim quādā deitatis dirigentis eandem humanam voluntatem ad perficiendum opus humanæ redemptionis, & cerrè si humanitas in Christo non habuit propriam operationē, inaniter & superfluè a filio Dei fuisset assumpta. Vt aūt hæc veritas ad plenum patefiat, sciendū est non esse admodum difficilem conclusionis D. Tho. expositionē, si intelligatur de his actionibus, in quibus vel natura diuina solum concurrit ad operandum, sine consortio humanæ naturæ, vt in creatione & motione corporū cęlestium, &c. Vel de his actionibus, quæ proficiscūtur ab humanitate ratione propriæ virtutis & formæ, vt in comestione, ambulatione Christi, dilectione Dei, & cæteris id genus, manifestum siquidē est esse maximā distinctionē in huiusmodi operationibus sicut ipsa principia operationum inter se maximè differunt. Tota igitur difficultas est in illis actionibus in quibus natura diuina concurrit cum consortio naturæ humanæ ad operandum, fic quòd natura diuina concurrit vt principium actiuum principale ratione proprię virtutis & formæ, humanitas vero solum concurrit vt instrumentum, veluti in operationibus miraculosis, in suscitatione Lazari, illuminatione cęci &c. Et in his vt apparet, errabant hæretici, vt verba Seuerij, quæ hic citat D. Tho. præ se ferunt. Ereenim operatio, quæ proficiscitur ab agente principali & simul ab instrumento vnica tantum operatio est ex parte vnius principij actiui operantis propria virtute. Instrumentū siquidem non operatur propria virtute. Verum D. Tho. in articulo, omnem huius rei dubitationem aufert, idque duplici via, Prior est, nam vt D. Th. docet hic & alibi, sæpenumero instrumentum duplicem actionem habet, alteram propriam & connaturalem conuenientem sibi ratione propriæ formę, alteram vero fm̄ quòd mouetur a principali agente. Exempli gratia, dolabra fm̄ propriam formam secat, at fm̄ quòd mouetur ab artifice facit lectum, agens enim ordinat priorem operationem ad posteriorem, & prima operatio est veluti dispositio ad secundam; Cum igitur Christi humanitas in his operationibus miraculosis sit veluti instrumentū, consequens est, vt habeat propriā actionem conuenientē sibi ratione formæ, ut tangere cęcum, clamare & uocare Lazarum, orare, & aliquid simile, diuina natura tanquam agens principale vtebatur eiusmodi operationibus ad effectum præcipue a se intētum. Vnde necessum est dicere, quòd operatio humanitatis, alia sit ab operatione diuinitatis. Exemplis hæc res illustrabitur, ablutio quæ fit quando puer baptizabatur, alia operatio est a iustificatione & sanctificatione pueri, ablutio siquidē habet pro principio aquam ipsam abluentem ratione propriæ formæ, licèt sacerdos & Deus vtatur ablutione in ordine ad sanctificationem, quæ vna est non multiplex. Ad eundem modum, vna tantum fuit operatio miraculosa Lazari, videlicet suscitatio, sed Christi clamor & vociferatio, alia erat operatio a suscitatione, disponens tamen ad illam. Alia via sinceriori ad idem explicandum est dicere, quòd humanitas Christi non est instrumentum diuinitatis mortuum & inanime, vt baculus & penicillus, sed est instrumentum animatum & viuum, quòd ex iudicio rationis libero operabatur. Sed dices. Si ita se res habet, quid est quod in cōciliis superius commemoratis asseritur plane, quòd operationes diuinæ & humanæ in Christo erant indiuisæ inconuertibiliter, inconfusè, inseparabiliter? Quæ verba refert D. Thomas in hoc articulo, quæ videntur contraria iuxta dictis, & negare separationem & diuisionem harum operationum, imò videntur in se inuoluere contradictionem, nam si duæ, quomodo indiuisæ? quomodo inseparabiles? Respondetur facilè, quòd dicuntur indiuisæ, tum quoniam sunt operationes eiusdē suppositi indiuisi operantis per vtramque naturam, tum etiam quoniam natura diuina vtebatur humana tanquam instrumento ad suā operationem, & sic natura humana suscipiebat motum & vim a natura diuina, & sic est communio, & consortium, & indiuisibilitas vtriusque naturæ in his actionibus. Illud tamen consideret Theologus, hæreticos commemoratos libenter vsos fuisse testimonio D. Dionysii cap. 2. de diuinis nominibus, vocantis Christi operationem theandricam, id est, Dei virilem, inde namque colligebant confusionem vtriusque operationis diuinæ & humanæ, quoniam uocabulum hoc componitur ex verbis significantibus vtramque operationem, quasi sit vna operatio composita ex diuina & humana, sed falluntur longè, vt Diuus Thomas ostendit in solutione primi, & ipsemet Dionysius in epistola ad Caium. Etenim omnes humanæ Christi actiones dicuntur Dei viriles, tum quoniam sunt actiones Dei & hominis agentis per vtramque naturam diuinam & humanam: tum etiam, quoniā eiusmodi actiones suscipiunt a natura diuina, & a supposito operante infinitatem & diuinitatem quandam, vt supra de merito, & de satisfactione ostensum est. Insuper illæ actiones, in quibus humanitas concurrit tantum ut instrumentum, dicuntur Dei viriles, alia ratione, quia per consortium suprādictū vtebatur Deus virili & humana operatione ad miraculum edendum & perficiendum.

Difficultas quæstionis.

Instrumentū duplicē actionem habet.

Qūo operationes diuinę & humanę in Chro sunt indiuisę.

Hętetici. D. Dionys. Operatio theādrica quid?

D. Thom. Dionys. Operationes Chri dicuntur Dei viriles.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm in Christo sint plures operationes humanæ.

121

AD secundum sic proceditur. Videtur, q̄ in Christo sint plures humanę operationes, Christus enim, in quātū homo, cōicat cū plātis in natura nutritiua, cū aīalibus aūt in natura sensitiua, cū Angelis vero in natura intellectiua, sicut & cæteri homines. Sed alia est operatio plātæ, in quantū est planta: & alia animalis, in quātū est animal. Ergo Christus, in quantum est homo, habet plures operationes.

¶ 2. Præterea, Potētiæ & habitus distinguūtur scdm actus. Sed i aīa Chri fuerūt diuersæ potētiæ & diuersi habitus. Ergo & diuersę operationes.

¶ 3. Prętereà Instrumēta debēt esse proportionata operationib. Corpus aūt humanū hēt diuersa mēbra dria scdm formam. Ergo diuersis operationibus debent esse accommodata. Sunt ergo in Chro diuersę operationes scdm humanā naturā.

lib. 3. c. 14. ad princ. & ua. 15.

¶ Sed cōtra est, quod sicut Damas. *dicit in 3. lib. operatio sequitur naturam. Sed in Christo est

Universidad de Deusto
Biblioteca

tantum vna natura humana. Ergo in Christo fuit vna tantum operatio humana.

Respõdeo dicendum, quòd quia homo est id, quod est secundum rationem, illa operatio dicitur esse simpliciter humana, quę à ratione procedit per voluntatem, quę est rationis appetitus. Si qua autem operatio est in homine quæ non procedit à ratione & voluntate, non est simpliciter operatio humana: sed conuenit homini secũdum aliquam partem humanæ naturæ. Quandoque quidem secundum ipsam naturam elementi corporalis, sicut ferri deorsum. Quandoque verò secundum virtutem animę vegetabilis: sicut nutriri & augeri. Quandoque verò secundum partem sensitiuam, sicut videre & audire, imaginari & memorari, concupiscere & irasci. Inter quas operationes est differentia. Nam operationes animæ sensitiuę sunt aliqualiter obedientes rationi, & ideo sunt aliqualiter rationales, & humanę, in quantum scilicet obediunt rationi, vt patet per Philosophum in 1. Ethicor. * Operationes vero, quę sequuntur animam vegetabilem, vel etiam naturam elementaris corporis, non subijciuntur rationi, vnde nullo modo sunt rationales, nec humanę simpliciter, sed solùm secundum partem humanę naturę. Dictum est autem suprà, *quòd quando agens inferius agit per propriam formam, tunc est alia operatio inferioris agentis, & superioris: quando verò agens inferius non agit, nisi secundum quòd est motum à superiori agente, tunc est eadem operatio superioris agentis, & inferioris. Sic igitur in quocunque homine puro alia est operatio elementaris corporis, & animę vegetabilis ab operatione voluntatis, quę est propriè humana. Et similiter etiam operatio animę sensitiuę, quantum ad id, quod non mouetur à ratione: sed quantum ad id, quod mouetur à ratione, est eadem operatio partis sensitiuę & rationalis. Ipsius autem animę rationalis est una operatio, si attẽdamus ad ipsum principium operationis: quod est ratio, uel uoluntas. Diuersificatur autem secundum respectum ad diuersa obiecta, quam quidem diuersitatem aliqui appellauerunt diuersitatem operatorum magis quàm operationum, iudicantes de vnitate operationis solùm ex parte operatiui principij. Sic enim nunc quęritur de unitate uel pluralitate operationum in Christo. Sic igitur in quolibet puro homine est tantum una operatio, quę propriè humana dicitur: prętet quam tamẽ sunt in homine puro quędam alię operationes, quę non sunt propriè humanę, sicut dictum est. *Sed in homine Iesu Christo nullus erat motus sensitiuę partis, qui non esset ordinatus à ratione. Ipsę etiam operationes naturales & corporales aliqualiter ad eius uoluntatem pertinebant, in quantum uolũtatis eius erat, ut caro eius ageret, & pateretur, quę sunt sibi propria, ut dictum est supra. * Et ideo multo magis est una operatio in Christo, quàm in quocunque alio homine.

Ii. 1. Eth. c. vlt. tom. 5.

Art. præce.

In isto art.

q. præced. art. 5.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd operatio partis sensitiuæ & etiam nutritiuę non est propriè humana: sicut dictum est. *Et tamen in Christo huiusmodi operationes fuerunt magis humanæ, quàm in alijs. In cor. ar.

¶ Ad secundum dicendum, quòd potentię & habitus diuersificantur per comparationem ad obiecta. Et ideo diuersitas operationum hoc modo respondet diuersis potentijs & habitibus, sicut etiam respondet diuersis obiectis. Talem autem diuersitatem operationum non intendimus excludere ab humanitate Christi, sicut nec eam, quę est secundum aliud & aliud instrumentum: sed solum illam quę est secundum primum principium actiuum, vt dictum est. * Vnde patet etiam responsio ad tertium. In cor. ar.

SVMMA TEXTVS.

PRima conclusio est, ex parte principij operatiui tantum est vna operatio humana in quolibet homine, & multo magis in Christo Iesu. 1. conclu.

¶ Secunda conclusio, operatio illa dicitur humana, quæ a ratione & voluntate procedit, omnes autem operationes Christi a rationis iudicio & voluntate procedunt, vnde ex parte principij operatiui, tantum est in Christo vna operatio humana. 2. conclu.

¶ Tertia conclusio, in alijs hominibus sunt multę operationes non humanæ, vt ferri deorsum secundum naturam corporis elementalis, & nutriri & augeri secundum virtutem animæ vegetabilis, & videre, & audire, & imaginari secundum virtutem sensitiuam. 3. conclu.

¶ Quarta conclusio, omnia hæc opera in Christo a voluntate & ratione procedebant in quantum erant eius voluntatis, vt caro eius ageret & pateretur, quæ sibi sunt propria. 4. conclu.

EXPOSITIO ARTICVLI.

OMni dubio procul in parte hominis rationalis sunt multæ actiones humanæ differentes specie & genere ex parte obiecti, & aliis multis de causis, cæteùm ex parte principii actiui, omnes istæ quantumlibet diuersæ actiones sunt tantummodo vna operatio humana, quoniam vnica tantum est ratio, a qua tanquam a principio effectiuo & dirigente omnes illæ actiones habent, quòd sint humanæ, solum enim rationis iudicium tribuit actionibus hominis rationalibus & sensituis, quòd sint humanæ, participant enim rationis motum & vim, ob quam dicuntur humanæ, cæterùm non omnes hominis actiones participãt talem motum, & vim, vt patet in nutritione, augmentatione, quę ad vitam vegetabilem pertinent, patet rursus, in actionibus sensitiuis, quæ in nobis præueniunt rationis iudicium: veruntamen in Christo omnes actiones tam sensitiuæ, quàm vegetabilis vitæ, subiectæ erant ipsius rationis iudicio, non quidem secundum propriam virtutem aut habitum aliquẽ diuinitus infusum, sed vt erat instrumentum verbi diuini, qua quidem consideratione causabat actiones potentiæ cuiusque etiam vegetatiuæ. De qua re egit Diuus Thomas supra quæstione 13. art. 3. & hic pronuntiat apertè. Omnis actio Christi gubernabatur iudicio rationis.

ARTI-

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm actio humana Christi potuerit esse sibi meritoria.

122 3. d. 18. ar. 2, 3, 4. & 5. & ver. q. 29. arti 7. 6. & opus. 3. ca. 238. fin.

AD tertium sic proceditur. Videtur, q̃ actio humana Christi non potuit ei esse meritoria. Christus n. ante mortem fuit comprehensor, sicut & modo est. Sed comprehensoris non est mereri: charitas enim comprehensoris pertinet ad prę̃mium beatitudinis, cum secundum eam attendatur fruitio: vnde non videtur esse principium merendi, cum non sit idem meritum & prę̃mium. Ergo Christus ante passionem nõ merebatur, sicut nec modo meretur.

¶ 2. Præterea, Nullus meretur id, quod est sibi debitum. Sed ex hoc, q̃ Christus est filius Dei per naturam, debetur sibi hæreditas æterna, quã alij homines per bona opera merentur. Non ergo Christus aliquid sibi mereri potuit: quia a principio fuit filius Dei.

¶ 3. Præterea, Quicunque habet id quod est principale, non propriè meretur id, quod ex illo habito sequitur. Sed Christus habuit gloriam animæ, ex qua secundum communem ordinẽ sequitur gloria corporis: vt Augu. * dicit in Epist. ad Dioscorum: in Christo tñ dispensatiuè factum est, q̃ gloria animæ non deriuaretur ad corpus. Non ergo Christus meruit gloriam corporis.

* Est epist. 56. nõ mul tũ remotè ante med. to. 2.

¶ 4. Præterea, Manifestatio excellentiæ Christi non est bonum ipsius Christi, sed eorum, qui eũ cognoscunt: vnde & pro præmio promittitur dilectoribus Christi, vt eis manifestetur: secundum illud Ioan. 14. Si quis diligit me, diligetur a Patre meo: & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. Ergo Christus non meruit manifestationem suæ altitudinis.

Sed cõtra est, q̃ Apostolus dicit Phil. 2. Factus est obediens vsque ad mortem: propter quod & Deus exaltauit illum. Meruit ergo obediendo suam exaltationem: & ita aliquid sibi meruit.

Respondeo dicendũ, q̃ habere aliquod donũ per se, est nobilius, quam habere illud per aliud: sp. n. causa, quæ est per se, potior est ea, quę est per aliud: vt dr̃ in 8. Phys. * Hoc aũt dr̃ aliquis habere per seipsum, cui est sibi aliquo modo causa. Prima autem causa oĩum bonorum nostrorum per autoritatem est Deus. Et per hunc modum nulla creatura habet aliquid boni per seipsam: secundũ illud primæ ad Corin. 4. Quid habes quod non accepisti? Potest tñ secundario aliquis esse causa sibi alicuius boni habendi: in quantum. s. in hoc ipso Deo cooperatur. Et sic ille, qui habet aliquid per meritum proprium, habet quodammodo illud per seipsum. vnde nobilius habetur id, quod habetur per meritum, quàm id, quod habetur sine merito. Quia autem omnis perfectio & nobilitas Christo est attribuenda, consequens est, q̃ ipse per meritũ habuerit illud, quod alij per meritum hũt: nisi sit tale quid, cuius carentia magis dignitati Christi & perfectioni præiudicet, quàm per meritum accrescat: Vnde nec gratiã, nec scientiam, nec beatitudinem animæ, nec diuinitatem meruit. Quia cũ meritum non sit nisi eius quod nondum habetur, oportet q̃ Christus aliquando istis caruisset: quibus carere, magis diminuit dignitatem Christi, quam augeat meritum. Sed gloria corporis, vel si quid aliud huiusmodi est, minus est quàm dignitas merendi, quæ pertinet ad virtutem charitatis. Et ideo dicendum est, quòd Christus gloriam corporis, & ea quæ pertinẽt ad exteriorem eius excellentiam (sicut est ascensio, veneratio, & alia huiusmodi) habuit per meritũ. Et sic patet, quòd aliquid sibi mereri potuit.

*li. 8. Phytex. 39. to mo 2.

Ad primum ergo dicendum, q̃ fruitio, quę est actus charitatis, pertinet ad gloriam animæ, quã Christus non meruit: & ideo si per charitatẽ aliquid meruit, non sequitur, q̃ idem sit meritum & prę̃mium. Nec tamen per charitatem meruit, in quantum erat charitas comprehensoris, sed in quantum erat viatoris: nam ipse fuit simul viator & comprehensor: vt supra habitum est. * Et ideo quia nunc nõ est viator, non est in statu merendi. * q. 15. art. 10.

Ad secundum dicendum, q̃ Christo, secundũ quod est Deus & Dei filius, per naturam debetur gloria diuina, & dominium omnium, sicut primo & supremo domino. Nihilominus tñ debetur ei gloria sicut homini beato, quam quantũ ad aliquid debuit habere sine merito, & quantũ ad aliquid cum merito, vt ex supra dictis patet. * * In cor. ar.

Ad tertium dicendum, quòd redundantia gloriæ ex anima ad corpus, est ex diuina ordinatione f̃m congruentiam humanorum meritorum, vt scilicet, sicut homo meret̃ per actum animæ, quem exercet in corpore, ita etiam remuneretur per gloriam animæ, redundantem ad corpus. Et propter hoc non solum gloria animæ, sed etiam gloria corporis cadit sub merito: secundum illud Rom. 8. Viuificabit mortalia corpora nostra, propter inhabitantem Spiritum eius in nobis. Et ita potuit cadere sub merito Christi.

Ad quartum dicendum, q̃ manifestatio excellentiæ Christi, pertinet ad bonum eius, secundũ esse, quod habet in notitia aliorum: quãuis principalius pertineat ad bonum eorum, qui eum cognoscunt, secundum esse quod habent in seipsis. Sed etiam hoc ipsum refertur ad Christum, in quantum sunt membra eius.

ARTICVLVS QVARTVS.

123 Infr. q. 48. ar. 1. cor. & art. 6. & q. 49, ar. 1. co. & 2. di. 20. q. 2. arti. 3. ad 3. & 3. di. 18. ar. 6. & ver. q. 26. arti. 6. 20. & q. 29. ar. 7.

Vtrum Christus alijs mereri potuerit.

AD quartum sic proceditur. Videtur, q̃ Christus aliis mereri nõ potuerit. Dicitur. n. Ezech. 18. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Ergo pari rõne anima quæ meretur, ipsa remunerabitur. Non ergo est possibile quòd Christus aliis meruerit.

¶ 2. Præ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ 2. Prætereà, De plenitudine gratiæ Christi omnes accipiunt: vt dicitur Io. 1. Sed alij homines habentes gratiã Christi non possunt aliis mereri: dicitur. n. Ezec. 14. quòd si fuerint in ciuitate Noe, Daniel, & Iob, filium & filiam non liberabunt: sed ipsi iustitia sua liberabunt animas suas. Ergo nec Christus potuit aliquid nobis mereri.

¶ 3. Prætereà, Merces, quam quis meretur, debetur secundum iustitiam, & non secundum gratiam: vt patet Ro. 4. Si ergo Christus meruit salutem nostram, sequitur quòd salus nostra non sit ex gratia Dei, sed ex iustitia: & quod iniustè agat cum eis, quos non saluat, cum meritum Christi ad omnes se extendat.

Sed contra est, quod dr Ro. 5. Sicut per vnius delictum in omnes homines in condemnationem, sic & per vnius iustitiam in omnes homines in iustificationem vitæ. Sed demeritũ Adæ deriuatur ad condemnationem aliorum. Ergo multò magis meritum Christi ad alios deriuatur.

Quæst. 8. Respondeo dicendũ, ꝙ sicut supra dictũ est, † in Christo non solum fuit gratia, sicut in quodã hoïe singulari, sed sicut in capite totius Ecclesiæ, cui oẽs vniuntur, sicut capiti membra, ex quibus constitnitur mysticè vna persona, Et exinde est, ꝙ meritum Christi se extendit ad alios, in quantũ sunt mẽbra eius, sicut ẽt in vno homine actio capitis aliqualiter pertinet ad oĩa mẽbra eius: quia non solùm sibi sentit, sed omnibus membris.

Ad primum ergo dicendũ, ꝙ peccatum singularis personę non nocet nisi sibi ipsi: sed peccatũ Adæ, qui constitutus est a Deo principiũ totius naturę, ad alios per carnis propaginẽ deriuatur. Et similiter meritum Christi, qui est a Deo constitutus caput omnium hominum, quantum ad gratiam, se extendit ad omnia eius membra.

Ad secundum dicendũ, ꝙ alii de plenitudine Christi accipiunt, non quidẽ fontem gratiæ, sed quandã particularem gratiã: & ideo non oportet, ꝙ alii hoies possint aliis mereri, sicut Christus.

Ad tertiũ dicendũ, ꝙ sicut peccatũ Adæ, non deriuatur ad alios, nisi per carnalẽ generationem: ita meritum Christi non deriuatur ad alios, nisi per generationem spiritualem quæ fit in Baptismo, per quam hoïes Christo incorporãtur: secundum illud ad Galat. 3. omnes quotquot in Christo baptizati estis, Chr̃m induistis. Et hoc ipsum est gratiæ, quod homini conceditur regenerari in Christo: & sic salus hominis est ex gratia.

SVMMA ARTICVLORVM. Tertij, & Quarti.

1. Conclu. PRima conclusio artic. 3. nobilius est habere aliquod bonum per se, quàm habere illud per aliũ. Hæc conclusio videtur per se nota. ¶ Secunda cõclusio, ille qui habet aliquid per proprium meritum, quodammodo habet illud per seipsum, vnde nobilius est habere aliquid ꝑ meritum quàm habere sine merito. ¶ Tertia concl. Christus habuit per meritum, omne id quod cæteri habent per meritum, nisi sit tale, cuius carentia detoget dignitati & excellentiæ Christi. ¶ Quarta conclusio, Christus sibi non meruit gratiam, neque scientiam, nec beatitudinem alæ

2. Conclu.

3. Conclu.

4. Conclu.

aut diuinitatem, quia si meruisset, oporteret quod aliquando his caruisset, quod Christi dignitati derogaret.

5. Conclu. ¶ Quinta conclusio, Christus meruit sibi gloriam corporis, & ea, quæ pertinent ad exteriorem excellentiam, vt est ascensio & veneratio, cum hæc minora sint quam dignitas merendi, quæ pertinet ad virtutem charitatis, & certum est, quòd his bonis aliquando caruerit.

Cõclusio. ¶ Conclusio artic. 4. est, meritum Christi se extendit ad alios, prout sunt eius membra, etenim in eo fuit gratia, non solum vt in homine singulari, sed vt in capite totius Ecclesiæ, cui omnes vniuntur, sicut capiti membra, ex quibus mystice vna persona constituitur. Certè sicut peccatum Adæ deriuatur in alios per carnalem generationem, ita meritum Christi deriuatur in alios per spiritualem generationem, quæ fit in baptismo, per quem homines in Christo incorporantur.

EXPOSITIO ARTICVLORVM.

Autores dĩ sputantes de merito Christi. DE merito Christi disputant Doctores in 3. dist. 18. & 19. Alti siodorensis in 3. c. 7. & 8. Alexan. Alens. 3. p. q. 16. Marsc. q. 22. Ioan. Driedo fusissimè & elegantissimè lib. de capti. & redempt. generis humani tracta. 2. c. 2. p. 3. ar. 3. & 4. Nos istum tractatum in partes octo diuidimus. Disputabimus namque diligenter. An sit meritum Christi? Quid sit meritum Christi? Quale sit meritum Christi? quando meruerit Christus, meruerit̃ne sibi; num meruerit nobis; & quæ meruerit. Item an creuerit in meritis; vltimò, quomodo merita Christi applicentur nobis, vt prosint: hæc omnia breuiter expediemus.

Qõnes disputandæ de merito Christi. 1. Quæstio. Vtrũ Chr̃s meruerit? ¶ Est igitur prima quæstio. Vtrum Christus aliquid meruerit? A parte negante sic arguitur, Christus non potuit peccare, vt nunc statuo pro certo ex prædictis, ergo non potuit mereri, consequentia inde probatur, nam libertas ad meritum in obseruatione mandatorum in hoc consistere videtur, quòd homo possit facere, & non facere, id quod sibi est præceptum, iuxta illud, qui potuit transgredi, & non est transgressus.

Prim. arg. Secundũ. ¶ Secundò, beatus nequit mereri secundum legem ordinariam, quoniam iam est in termino, sed Christus est beatus, & semper fuit beatus a principio suæ conceptionis, ergo non potest mereri. Quòd si dicat Theologus, ꝙ Christus ex dispensatione & priuilegio erat viator simul & comprehensor. Contra instat Scotus. Nam si Christus ex dispensatione & priuilegio erat viator, & non potuit mereri nisi in quantum viator, consequens est, quod meruerit ex priuilegio.

Solutio. Scotus. ¶ Tertiò, meritum Christi sicut meritum sanctorũ consistit potissimè in actu charitatis, sed actus charitatis in Christo non fuit liber, ergo non fuit meritorius. Consequentia inde probatur, nam necessariis non meremur, nec demeremur, nec laudamur, nec vituperamur, vt docet Arist. 3. ethi. Maior argumenti est euidens, minor sic probatur. Nam est communis sententia, & vera Theologorum omnium, quòd in beatis nulla est libertas ad actũ dilectionis, & quòd videns Deum non potest non amare Deum, quod nunc statuo pro certo ex doctrina D. Tho. 1. p. q. 60. ar. vlti. ad vltimum.

Tertium. Arist. ¶ Prætereà, qui habet plenitudinem gratiæ, non potest mereri, sed Christus habuit plenitudinem gratiæ, ergo mereri non potuit. Maior sic ostenditur, nam meritum auget gratiam, ergo vbi non potest esse augmentum gratiæ non potest esse meritum, minor patet ex illo Ioan. 1. Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti a patre plenum gratiæ & veritatis. Idem confirmatur. Nam Christus per diuersa ac multiplicata merita, non potuit mereri amplius, quàm per vnum meritum tantum, ergo nec per vnũ meritum potuit mereri. Antecedens patet. Quoniam Christus non potuit crescere in gratia, neq; in acceptatione diuina, erat quippe plenus gratię & veritatis. Consequentia vero probatur, nam videtur oĩno durum, & contra omnem rationem asserere, quòd Christus non amplius meruit per multos actus meritorios, quos habuit in vita cum æquali charitate, quàm per vnum tm̃. In contrarium est illud Paul. ad Philip. 2. propter quod

Quartum. Ioan. 1. Confir.

Deus

Deus exaltauit illum & dedit illi nomen, quod est super omne nomen.

1. conclu. ¶ Ad huius rei expositionem est prima conclusio, certum est secundum fidem catholicam, Christum & sibi & nobis meruisse. Patet ex illo ad Phil. c. 2. Humiliauit semetipsum Dominus noster Iesus Christus factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod Deus exaltauit illum, & cætera. Illa dictio, propter quod, significat obedientiam, seu humilitatem Christi fuisse tantæ existimationis & tãti meriti apud patrem cælestem, vt propter illam exaltauerit eum Deus ad summam sublimitatem. Sic interpretantur veteres omnes patres, tam Græci quàm Latini. Huic consonat alia sententia ad Ephes. 4. quòd autem ascendit quid est nisi, quia descendit primum in inferiores partes terræ? Tertia scriptura est Apo. 5. Dignus est agnus, qui occisus est, accipere gloriam & virtutem, &c. Et Psal. 109. De torrente in via bibit, propterea exaltauit caput. & Psal. 43. Diffusa est gratia in labijs tuis, propterea benedixit te Deus in æternum, & infrà, Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem, propterea vnxit te Deus, Deus tuus, &c. & Isaiæ. 53. Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen lõgæuũ & voluntas Domini in manu eius dirigetur. Et in eodẽ, pro eo quòd laborauit, videbit & saturabitur. Et in Concil. Trid. Sess. 6. c. 7. definitur Christum Iesum fuisse causam meritoriam nostræ iustificationis. Et præter autoritates sunt euidentes rationes. Prima, nam homo viator meretur per actus studiosos, qui à gratia proficiscuntur, sed Christus fuit viator habens huiusmodi actus, ergo meruit. Secunda ex eo quòd Christus fuit beatus & comprehensor non amisit perfectionem viatoris, sed perfectio viatoris est mereri per opera studiosa, quæ à gratia proficiscuntur, ergo habuit istam perfectionem. Rationesque D. Tho. in ar. 3. & 4. sunt euidentes.

Ephes. 4. Apoc. 5. Psal. 109. Psal. 44. Isa. 53. Cõc. Trid.

2. conclu. Scotus. ¶ Secunda conclusio. Christus meruit secundũ legem ordinariam. Hæc conclusio statuitur contra Scotum, qui in 3. d. 18. & 19. asserit apertè Christum meruisse præter legem ex priuilegio. Sed patet nostra conclusio. Nam omnis homo viator meretur secundum legem ordinariam, Christus fuit verè viator, secundum sanam doctrinam, ergo meruit secundum legem ordinariam. Verum est tamen, quòd fuit viator ex dispensatione, sed supposita ista dispensatione miraculum esset, si non mereretur per opera alioquin studiosa, sicut miraculum erat, quòd ambularet super aquas ante passionem, & mereri nõ erat maius miraculum, quàm esurire, quod erat legis ordinariæ.

3. conclu. ¶ Tertia conclusio. Christus mereri potuit, non secundum diuinam naturam, quia secundum hanc æqualis est patri, sed secundum naturam humanam, quia hæc in ipso est dignissima creatura sublimiter atque mirificè exaltata, & vsque ad vnitatem diuinæ personæ deificata, per quàm est nobis gratia, remissio peccatorum, & iustitia communicata, quemadmodum per omnem locum passim docet scriptura sacra. Gratiam autem & remissionem peccatorum, iustitiam, & vitam æternam nobis dari per Iesum Christum, non est aliud, quàm hæc nobis communicari propter merita Domini nostri Iesu Christi, sicuti patebit ex sequentibus. His positis respondetur ad argumenta in principio facta.

Ad pri. arg. ¶ Ad primum negatur consequentia, nam licèt voluntas Christi esset determinata ad bonum, non erat determinata ad vnum bonum, poterat enim hoc vel illud bonum facere, & non facere, & ideo in Christo manebat libertas, quæ requiritur ad meritũ. Sed est sciendum, quòd libertas ad obseruãdum præceptum non consistit in hoc, quòd quis possit frangere præceptum stante præcepto, sed in hoc, quòd actus qui cadit sub præcepto sit liber, & sic Christus absolutè potuit non mori, quamuis haberet præceptum a Patre vt moreretur, sed in sensu composito & stante præcepto non potuit non mori, id est, hæc duo non stant simul, est præceptum Christo impositum, & non seruat illud.

Ad scđm. ¶ Ad secundum respondetur, quòd beatus, qui est omnino extra viam positus, non potest amplius mereri, at beatus qui simul est viator, & passiones, & cruciatus pati

Ad tertiũ. tur, bene potest mereri. Et sic ad argumentũ neganda est maior si vniuersaliter intelligatur. ¶ Ad tertium concedo maiorem, & distinguo minorem, vel respectu Dei, & sic actus charitatis in Christo necessarius fuit non liber, vel respectu proximi & creaturarum, & sic actus charitatis in Christo etiam beatificus liber fuit, & est, & erit, put statim explicabitur. Vel dicat Theologus, quòd dilectio beatifica, quæ sequitur visionem beatam, necessaria est in Christo, at dilectio Dei quæ sequitur scientiam infusam vel scientiam humanitus acquisitam quam habuit vt viator, non necessaria fuit. ¶ Ad quartũ argumentum negatur maior, nam plenus gratiæ potest sibi mereri gloriam corporis, & alijs gloriam animæ. Et ad probationẽ in contrarium respondetur, quòd non omne meritũ auget gratiam gratum facientem in eo qui meretur, nam cum gratia Christi sit in summo, non potuit amplius crescere, Christus autem sicut alijs meruit gratiã, sic & alijs augmentum gratiæ promeruit. ¶ Ad confirmationem respondetur, quòd Dominus per primum actum meruit quicquid postea meruit, & per multiplicata merita non magis meruit, sed idem præmium fecit multis alijs modis, & titulis sibi debitum. Sed hæc doctrina, quoniam difficilis est, examinabitur diligentius in sequẽtibus, præcipuè quæstio. 48. Hæc de prima quæstione. ¶ Secunda quæstio est, quid sit meritũ Christi? Ratio quæstionis est, nam diffinitio meriti ab omnibus Theologis acceptata sic habet. Est opus studiosum liberum, siue internũ, siue exterũ, cui de iustitia merces debetur. Sed actus charitatis quo precipuè meruit Christus, necessarius fuit, non liber, vt paulò ante demonstratũ est, ergò in operibus Christi non fuit vera ratio meriti. Quòd si argumentũ hoc effugiens dicas, quòd Christus nõ meruit per actũ charitatis, quo Deum diligebat. Vide quòd incidas in grauem incommodũ, & absurdũ. An non absurdũ est & ab omni veritate alienũ, qđ Christus non merit amãdo & honorando patrẽ? Certè si nõ meruit amãdo Deũ, nõ meruit amando creaturas propter Deum, nec faciendo voluntatem patris qui misit eum. ¶ Pro huius rei elucidatione sciendum est primò, merita secundum generalem nominis rationẽ esse opera mercede digna siue bona sint, siue mala. Merito quis patitur quãdo pœnas malefactis suis dignas luit, ẽm merita coronatur & præmiatur, quãdo præmium operibus laudabiliter factis dignum recipit. Secundò sciẽdum est, quòd sicuti transeunte actu prauo remanet reatus, secundũ quẽ, is qui peccauit manet dignus pœna, ira & transeunte actu meritorio manet vis & dignitas operis boni secundum quã is, qui laudabiliter est operatus, manet dignus præmio. Tertiò sciẽdũ, nõ talia esse merita bona inter creaturã & creatorẽ, qualia sunt inter creaturas, inter quas meritis reperitur merces secundum valorem vtilitatũ, quas vna creatura consequitur ex alterius operibus & laboribus, isthic enim valor operum attenditur secundum cõmmodum, quod ex operibus ipsis consequitur is apud quem meremur, veluti vel plãtat vineam, vel fodit, vel pro ciuitate militat. Nõ sic aũt nos operibus nostris, siue bona sint, siue mala, possumus Deo præstare quidquã cõmodi aut vtilitatis, vel nocumẽti. Et ideo secundum talẽ modũ merẽdi nihil possumus mereri apud illũ. Quartò, quia meritũ facit eum apud quem meretur esse debitorẽ. Sed sciẽdũ est Deũ fieri debitorẽ suæ creaturæ, nõ ab illa, sed à seipso. Et id quidem bifariã. Primum quidem liberaliter prœmium seu brauiũ cœlestis vitæ suæ creaturæ reuelando, proponẽdo, & promittendo. Deinde gratificãdo, eã cõsecrãdo, dignificãdo, & id quidẽ quemadmodum infra latius declarabitur, ẽm humanã naturã.

Exposition. Meritum creaturarũ aliter ad Deũ, aliter ad ipsas creaturas ordinatur. Ad quartum. Ad confir. Scđa quæstio, quid sit meritũ Christi. Ratio dubitandi. 1. conclu.

¶ His præiactis est prima conclusio, Christus nõ meruit per visionem beatificã, nec p dilectionem beatificam quæ inde consequitur. Probatur, nã isti actus sunt necessarij, quãtum ad exercitiũ vt habet sana doctrina, atqui necessarijs non meremur. Hæc conclusio adeo est certa, vt etiã de potẽtia Dei absoluta fieri nõ possit, quod isti actus sint meritorij. Põt vtique beatus mereri de potẽtia Dei absoluta p alios actus liberos, quos habet in vita beata, sed ꝙ actus necessarij sint meritorii, est prorsus impossibile, nã de essentia meriti est actus studiosus liber, & Deus nõ põt

immutare

Universidad de Deusto
Biblioteca

2. Conclu. Chris meruit p̃ quẽliber actũ virtutis.

imm̃utare rerum essentias. ¶ Secunda conclu. Christus meruit per actus vtriusq; partis intellectiuæ, & sensitiuæ; & per actus oĩum virtutum, obedientiæ, humilitatis, charitatis ẽt quæ sequitur visionẽ beatificam. Probatur hæc conclusio, nam in sanctis scripturis meritum Christi tribuitur charitati, qua dilexit nos, & obedientiæ, quã factus est obediens vsque ad mortẽ, fami & siti, & lachrymis eius, ergo ita est asserendũ. Deinde oĩs actus hominis viatoris liber, a gratia profectus, est meritorius coram illo, sed oẽs actus commemorati, in Christo fuerunt liberi a gratia profecti in hoẽ viatore, ergo fuerunt meritorij. Tertio probatur specialiter de affectibus animæ, timore, tristitia, lachrimis, oẽs siquidem isti affectus fuerunt in Christo voluntarij a recto iudicio rõnis p̃cedentes & cõmensurati in pondere numero & mensura, ergo meritorij. Probatur demũ de actu charitatis, qui sequitur visionem beatificam, non vt est dilectio Dei, sed vt est dilectio proximi, & creaturarũ, nã certè talis dilectio est libera, & informatur gratia, imò & gloria, & erat in hoẽ viatore, ergo meritoria. Et quòd hæc sit sũa D. Th. patet. Nam in 3. p. loco dudum citato docet esse impossibile, quod idem sit præmiũ & meritũ respectu eiusdẽ, & circa idem, sed rõspectu diuersorũ possibile est, vnde infert, quòd dilectio beatifica, quæ est præmium & gloria aĩæ Christi põt esse meritum respectu gloriæ corporis, quod non accidit in cæteris beatis, nam iam sunt in termino. Et de veritate q. 29. art. 6 ad 6. dicit expresse, quòd eadem charitate fruebatur & merebatur. Et in art. 5. huius q. ad 1. scribit, quòd non meruit per charitatem in quantum erat comprehensoris, sed in quantum erat viatoris. In quo significat, q̃ charitas beatifica, in quantum erat viatoris erat meritoria. Sed ex hac ratione dicendi sequitur difficile dubium.

Vtrũ Christus meruerit p̃ solam dilectionẽ proximi. Solutio.

Nam vẽ sequi quòd Christus non meruerit per dilectionem Dei, sed tm̃ proximi, imò videtur sequi, quòd Christus in hac vita non impleuerit præceptum de dilectione Dei, nam actibus necessariis non implemus præcepta diuina. Ad hoc dubium doctores in hunc modum tradent. Primum assertum. Christus meruit per actus aliarũ virtutum infusarum, nam erant liberi & ordinabantur in finem charitatis per dilectionem Dei. Secũdum assertum. Christus meruit per hoc quod acceptauit mortem, & passionem in salutem generis humani, siue sit actus elicitus ab obedientia, siue a charitate imperatus, siue ab vtraq; virtute elicitus, ẽm diuersas rõnes, nam certè referre se, & oĩa sua, vitam & mortem in Deum est actus dilectionis Dei. Tertium assertum. Chris meruit per dilectionem Dei. Hoc probant duo argumẽta dudum adducta, & id quod proximè factũ est. Quartũ assertum. Christus meruit per dilectionẽ proximi & creaturarũ. Hoc patet euidenter ex

Argumen.

quinta nostra assertione, & ad illud argũ, quod solet fieri importunum, duo accidentia solum numero dĩa, non possunt esse simul in eodem subiecto, sed prædictæ dilectiones sunt eiusdẽ speciei solo numero differentes, sunt enim actus charitatis, quæ est vna virtus specifica, ergo non possunt esse simul in voluntate Christi. Rndetur, q̃ si hoc argũ aliquid probaret, subinde probaret, qđ nunquam possumus habere simul dilectionem Dei & proximi, per actus distinctos, nam istæ dilectiones sunt eiusdem speciei. Secundò rndetur, quòd illa maxima habet verũ in accidentibus, quæ non habent vnde numero distinguantur nisi penes subiecta, prædictæ vero dilectiones distinguuntur ex obiectis, sicut notitia Petri & notitia Pauli in eodem intellectu existentes differunt solo numero ex obiectis. Tertiò rndetur, q̃ accidentia quæ in genere naturę differunt specie, licèt in genere moris differant solo numero, bene possunt esse simul in eodem subiecto, sicuti iudicare iuste, & vendere rem iusto pretio; solo numero differunt, & sunt eiusdem speciei in genere moris, q̃m pertinent ad iustitiam, quæ est virtus specifica, & tm̃ simul possunt esse in eodem hoẽ. Ad eundem modum dicendũ est, q̃ Christus habuit aliam dilectionem Dei, quæ sequitur notitiã Dei intuitiuã, & quidditatiuã, & aliã dilectionem Dei, q̃ sequitur scientiã infusam, vel scientiã humanitus acquisitam, & licèt istæ dilectiones in genere moris sint eiusdem speciei, tñ in genere naturæ maximè differunt, q̃m non vt esse idem, obiectum formale notitiæ intuitiuæ & quidditatiuæ Dei, & non intuitiuæ. Tũ dein de q̃m prima dilectio Dei est necessaria & nõ libera, secunda vero libera est. Ex his facilè patet, quid sit meritũ Christi. ¶ Tertia qõ est, quale sit meritũ Christi finitum an infinitum? Pro parte negatiua, q. quòd non sit infinitũ hæc sunt argu. Tum q̃m gratia Christi est finita, vt antea dictum est, & ex tali non põt elici meritum infinitũ. ¶ Secundò, q̃m Christus nõ potuit mereri, nisi per aĩam creatam; quæ non potuit mereri infinitè cũ ipsa sit finita in essentia sua & in oĩbus suis. ¶ Tũ tertiò, q̃m si Chri meritum est infinitũ, ergo tm̃ meruit vt eo amplius Deus non possit p̃miare, nã vltra infinitũ Deus non põt facere, imo sequitur q̃ Chris plus meruit, quàm Deus possit facere & p̃miare, nã meruit p̃mium infinitũ, & Deus non põt conferre infinitũ p̃mium. ¶ Item Chris vel meruit nobis visionẽ finitã vel infinitã, si finitã, ergo meritũ eius finitũ est, si infinitã, ergo meruit Dei cõprehensionẽ. Meruit igitur impossibile, & qđ implicat contradictionẽ: nã impossibile est prorsus, q̃ creatura cõprehendat Deũ & cognoscat illũ quantũ cõprehensibilis est infinita visione. ¶ Prętereà, meritũ Chri fuit infinitũ, ergo fuit Deo infinitè gratũ & acceptum, ergo fuit Deus. Probatur consequentia, nã nulla res est infinitè grata Deo nisi diuina essentia. ¶ Vltimò, Deus non põt facere infinitũ, vt docet oĩs schola Philosophorũ & Theologorum, ergo non potuit facere meritum infinitũ. ¶ Sed ex alia parte probatur, q̃ meritum Christi fuerit infinitũ. Nã sicut se habet suppositũ, quod meretur ad aliud suppositũ, sic se habet meritũ ad meritũ cæteris paribus, sed suppositum Chri excedit infinitè oẽ aliud suppositũ, ergo meritũ Christi oẽ aliud meritũ infinitũ excedit. Maior propositio probatur, nã cũ actiones sint suppositorũ, quanto suppositum fuerit dignius, tãto eius operatio dignior erit. Minor probatur, nã Christus veraciter est Deus & suppositũ diuinũ. ¶ Secundò, si meritum Christi est finitũ, ergo tm̃ põt quis demereri peccando, vt meritũ Christi pro eius reconciliatione non sufficiat, q̃ asserere est manifestè cõtra fidem. ¶ Vltimò, si meritum Christi est finitum, ergo meritum creaturæ poterit exæquare illud, atq; ẽt excedere, nam omni finito Deus põt facere melius, atque excellentius. In hac quæst. expli canda certissimè statuendũ est meritũ Christi fuisse infinitum. Vnde Clemens VI. in extrauaganti q̃ incipit. Vnigenitus Dei filius, planè decernit meritũ Christi esse infinitum & thesaurũ meritorũ Christi esse infinitum, & adducit illum locum Sap. 7. infinitus est thesaurus, quo qui vsi sunt participes facti sunt amicitiæ Dei, vnde colligit, vnam guttam sanguinis Dñi sat fuisse pro redimendis hoĩbus. Vt aũt hæc veritas illustrior fiat, sciendũ est meritum Christi ex multis causis esse expendendum. Primũ extenuiuè, & q̃ aiunt Theologi ex sufficiẽtia; cum. n. sufficiat prodesse hominibus infinitis si forent, ideo habet sufficientiam infinitam: q̃ vt intelligas rectè, præ oculis habere oportet illud simile, quod prosequit Paul. ad Ro. 5. inquiens, q̃ Adam est forma futuri, s. Christi, nam ẽt si decies centenamillia hominum nascerentur supra eos, qui vnquam nasciturus sunt, omnibus sufficeret ad damnationem vnum peccatum Adæ, tamen hoc non operatur effectiue nisi in illis, qui generantur actu ex visceribus Adæ, nec diutius operatur in ipsis, quam manent in Adam. Eodem modo etsi centies centena millia hominum nascerentur, vltra eos qui fuerunt, vel vnquam erunt, sufficeret tamen omnibus saluandis vnum vnius passionis Christi meritum, quia infinitum est, infinitum vero, neque vsu finiri potest, neque ablatione, verum effectiue non operatur salutem nisi in illis, qui amplectuntur Christum per fidem in ipsum operatoriam per charitatem. Meritum enim domini est immensus thesaurus, quæsitus & conseruatus in vilitatem omnium nascentium in mundo, sed si non accipitur & applicatur non prodest. Prætereà, meritum Christi alia de causa dicitur infinitum, quia potens est nos liberare a suppliciis inferni, quæ sunt infinita ex duratione, & potest nos perducere ad gloriam sanctorum, quæ etiam est infinita obiectiue & durationẽ, ob quam causam meritum Christi habet

3. quæstio, vtrum meritũ Christi sit infinitum?

Prim. arg.

Secũdum.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Vltimum.

Probat' qđ meritum Christi fuerit infinitum.

Prim. arg.

Secũdum.

Vltimum.

Meritum Christi est infinitum. Clemen. 6.

Sap. 7.

Rom. 5.

Meritum Christi nõ operatẽ esse tm̃ obus.

bet quandam infinitatem. Alia causa huius veritatis demonstrari põt, nam Christus Dñs meruit remissionem infinitæ culpæ, si essent infinita cathegorematicè, meruitq̃ue remissionem infinitæ pœnæ infinitorum hoĩum, & infinitorum peccatorum, q̃m obtulit se in hostiam & sacrificiũ, quod est infiniti valoris, & maioris pretij, quàm infinitorum hoĩum, imò infinitorũ mundorum peccata. Ex illo ẽt capite & præcipuè quidẽ infinitatẽ habet, ex personæ. s. operantis dignitate, q̃quidẽ infinita merita si essent hoĩum & Angelorum, cum Chri merito nõ essent conferenda, quia Christi meritum est a persona diuina, quæ est infinita, aliorum vero merita sunt a personis finitis. Et sanè maius est, quòd Deus patiatur vel minimum cruciatum, quàm quod oẽs hoĩes oĩum sæculorum infinitos cruciatus patiantur. Vltimò ostenditur meritum Christi fuisse infinitum, quia meruit cõra patre æterno de toto rigore iustitiæ, hic aũt modus meriti infinitam vim & efficaciam requirit, quemadmodum in creatione, licèt id quod creetur finitum sit, modus tñ faciendi ex nihilo requirit infinitam virtutem, ob idque virtus creandi, soli

Ad primũ in principio.

Deo põt competere. ¶ Ad argu. in principio facta satisfaciendum est. Ad primum argm̃ rndetur, meritum non expendi pręcipuè penes quantitatem actus, aut penes quantitatem habitus gratiæ, sed præcipuè penes dignitatem personæ promerentis & penes acceptationem diuinam, & q̃m Christus erat persona infinitæ dignitatis, oẽ opus ab ea elicitum fuit Deo infinitè acceptum & gratũ. ¶ Ad

Ad sẽm.

fm̃ argumentum respondetur, q̃ Christus meruit fm̃ animam creatam quæ finita est, sed quoniam illa anima erat suppositata a persona infinita, cui præcipuè tribuuntur actiones, ideo operationes Christi erant infiniti valoris & pretij coram patre æterno. ¶ Ad tertium argumentum Marsil. in 3. q. 12. sic respondet, & est vera eius rñsio. In primis dicit, quòd Christus meruit tantum, quantum Deus de potentia ordinaria potest præmiare genus humanum, nam omne meritum hominum fundatur in merito Christi. Secundo dicit, q̃ Deus non potuit amplius acceptare meritum Christi, quàm acceptauit, nam acceptauit infinitè. Tertiò dicit, q̃ Deus nec potuit, nec potest de potentia ordinaria, siue de potentia absoluta præmiare plures homines, quã sunt hi, pro quibus Christus meruit, q̃tum ad sufficientiam. Nam Christus meruit p̃ infinitis hoĩbus, & infinitis non possunt esse plures. Fateor tñ, quòd nunquam tot præmiabit, quin possit plures præmiare. ¶ Ad quartum arg. sapientissimus Magist. Mattius (quem honoris causa nomino) aiebat esse concedendum Christum plus meruisse, quàm Deus possit præmiare, sicut Deus plus cognoscit, quàm possit facere, cognoscit nanque mala, & non põt facere mala, & materia ipsa inclinatur ad plures formas quã põt habere, nec hoc prouenit ex impotentia diuinitatis, sed ex eo q̃ non est factibile, oẽs gradus meriti Christi esse præmiatos. Confirmatur hoc idem, nam fm̃ veram Theologiam, Deus non potest facere oẽs Angelos possibiles, q̃m est infactibile, quod oẽs Angeli possibiles sint creati, nã quibuscunque datis Deus potest plures producere, sed quocunque præmio dato propter merita Christi adhuc Christus plus promeruit, ergo non potest præmiari totum meritum Christi. Confirmatur ẽt, nam possibili posito in esse nullũ sequitur inconueniens, vt habet prouerbium, sed non potest esse quod totum meritum Christi sit præmiatum, nã quocunque præmio dato adhuc Christus meruit cumulatius, nec ex hoc sequitur, quòd potentia meritoria sit maior quàm potentia factiua Dei, vtraque. n. est infinita, sed duntaxat sequitur aliquid cadere sub merito, quod fieri non potest. Sicut ex hoc, quod Deus plus cognoscit, quã possit facere, tm̃ sequitur aliquid cadere sub scientia diuina, quod Deus facere non possit. Ego vero dico, quòd Christus non promeruit præmium infinitum, nec visionem infinitam, nec beatitudinẽ infinitam. Nam Christus ordinauit suum meritum ad id, quod nouerat nõ esse impossibile. At impossibile est, quòd præmium sit infinitum. Deinde sic argumentor, si meruit infinitam visionem diuinitatis, ergo meruit comprehensionem, sed impossibile est, quòd creatura comprehendat Deũ, ergo non meruit

Ad tertiũ. Marsil.

Sententia autoris.

nobis comprehensionem. Tertiò sic, Christi meritum tm̃ fuit infinitum in genere meriti non omnibus modis infinitum, alioquin Deus esset, ergo præmium huius meriti non fuit infinitum simpliciter, & oĩbus modis sed infinitum syncathegorematice, id est, quocunque præmio dato & demõstrato adhuc maius promeruit Christus. Itaq; quemadmodum virtus diuinitatis ex eo ostenditur esse infinita, quoniam potest producere infinita syncathegorematice, id est, quibuscunque datis potest plura & meliora producere, sic meritũ Christi ostenditur euidẽter fuisse infinitũ, quia quocunq; præmio dato & demõstrato adhuc melius promeruit Christus, licèt non promeruerit præmiũ infinitum cathegorematice, sicut Deus non põt producere infinitum syncathegorematice. Itẽ alia rõne põt demõstrari meritũ Christi fuisse infinitum ex modo merendi, nam meruit de omni rigore iustitiæ coram patre æterno, itaq; quemadmodũ creatio ostendit Dei infinitã virtutẽ non quidẽ ex parte creaturæ productæ quæ finita est, sed ex modo faciendi, nã producere aliquid ex nihilo infinitã virtutẽ exposcit: sic meritum Chri, ex modo merendi ex toto rigore iustitiæ fuit infinitũ. Denique alia ex causa demonstratur meritum Christi fuisse infinitum. Certè sicut meritum Christi fuit infinitũ rõne vnionis hypostaticæ, sic potuit habere præmium infinitum rõne vnionis hypostaticæ, non. n. dubito, quin si Christus voluisset dirigere suam operationẽ, vt tertia persona sanctissimæ Trinitatis assumeret naturam humanam, id meruisset ex condigno. Ex dictis sequitur, quòd Christus nõ plus meruit quàm Deus possit præmiare, nam Christus meruit tm̃ infinitam præmium syncathegorematice, & pater æternus põt conferre infinitum syncathegorematice. ¶ Ad 5. arg. ex dictis patet, quid sit dicendum. ¶ Ad 6. arg. rndetur q̃ meritum Christi non fuit oĩbus modis infinitum, sed tm̃ in genere meriti, & idco Deus non est, est enim actus creatus & productus a voluntate Christi humana. ¶ Ad vlt. arg. respon. q̃ ad intelligendam infinitatẽ meriti Christi non est opus commentari, q̃ a verbo diuino effluat aliquid positiuũ in operatione humana Christi: sed satis est intelligere, q̃ sit operatio elicita & exercita a verbo incarnato, vt intelligamus, q̃ habet infinitum valorem, & infinitum pretium coram patre æterno, sicut in motu brachij artificioso, quo pictor depingit imaginem, non est necesse commentari, q̃ fluat aliquid positiuum ab intellectu artificis. Itaq; dicendum est, q̃ meritũ Christi in genere entis, est actus finitus, & finitè intẽsus, sed est infinitus personaliter, eo q̃ proficiscitur ab infinita persona infinitæ dignitatis. Hactenus de ista qõne.

Ad quintum.

Ad sextũ.

Ad vltim.

¶ Quæstio 4. q̃m Christus meruerit? Hæc quæstio propriã sedẽ habet apud D. Th. infra q. 34. ar. 3. nunc breuiter est explicanda, vt tractatus de merito Christi integer ob oculos ponatur. De proposita igitur q. Alexand. Alens. 3. p. q. 16. membro 1. & 2. & D. Bonauen. in 3. dis. 18. quæst. 1. arti. 1. dicunt, Christi animam in primo instanti suę creationis fuisse exornatam omnibus Spiritus sancti donis & charismatibus, & cum gratia sit radix meriti, tunc dicunt, habuit oĩa merita in radice, & in habitu; cæterum quia ad meritũ est necessaria deliberatio, quæ in instanti haberi non põt, non potuit habere actum seu vsum meriti. Rursus, quia in illo instanti solũ actus beatifici erant, nempe visio & fruitio Dei, at isti actus meriti non erant, siquidem necessarij sunt. Dicunt tñ, quòd immediatè post instans creationis, Christus transiuit ab habitu merendi ad actum, & promeruit sibi accidentalem gloriam & nobis vitam æternam, & oĩa quæ ad illam consequendam sunt necessaria. Verumtñ D. Th. affirmat Chrm Dñm in primo instanti suę conceptionis meruisse, cuius sñia breuiter nunc demonstranda est. In primis probatur, ex illo quod habetur ad Heb. 10. Ingrediens mundum dicit, hostiã & oblationẽ noluisti; corpus autem aptasti mihi. Et post pauca subdit, in qua voluntate sanctificati sumus, hoc est, quia voluit se offerre in sanctificationem, & expiationem nr̃am, ideo tunc ingrediens mundũ, hoc est, in incarnatione sua, quia tunc ingrediebatur Christus fm̃ carnem, p̃meruit nobis sanctificationem, hoc. n. est, quod dicit, in qua voluntate, id est, per quam volũtatem Christi,

4. Quæstio de rẽpore quo Chris meruit. Ale. Alens. Bonauent. Argum.

Chris meruit in primo instanti suæ conceptionis. D. Thom. Hebr. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christi, sanctificari a Deo patre promeruimus. Huius rei est alterum argm̃. Nam si Christus in primo instanti suæ conceptionis non promeruit, potuisset certè proficere in meritis, quę sermonè esse falsum, & minimè tolerandum asserit D. Aug. super Exodum dicens, nō habuit omnino Christus iuxta animæ meritum, quo potuisset proficere. Adest tertium argm̃ in huius rei confirmationem, nam Christus in primo suæ conceptionis instāti, per gratiam sanctificatus est sanctificatione perfectissima, ergo sedm proprium motum liberi arbitrij in Deū sanctificatus est, ex quo consequens est, quòd in primo instanti suę conceptionis promeruerit. Antecedens probatur, quia sanctificatus est, vt aliorum sanctificator: consequentia inde probatur, nam sanctificatio duplex est, vel per proprium sanctificari actum, vel non per proprium, sed per Ecclesiæ fidem: prima est perfectior, tū quia actus est perfectior habitu, & quod est per se, perfectius est eo, qd est per aliud. Sed proprius actus liberi arbitrij hominis sanctificati in Deum est meritorius, vt planè constat, ergo in primo instanti suæ conceptionis Christus meritum habuit.

D. Auguſt.

Ad argu. In oppoſi.

¶Argumenta vero quæ adduxerunt Alexan. & Bonauent. nullius sunt ponderis, nam actus voluntatis, quo aīa Christi amauit Deum, & acceptauit mortē & passionem pro hoībus redimendis, in instanti potuit esse, actus enim intellectus & voluntatis instantanei sunt, & ips nō requirunt. In instanti ergo placuit animæ Christi, q̄ pater æternus illi subeundum iniunxit & mandauit. Hæc sufficiant pro ista qōne, nam fusior huius rei expositio pertinet ad locum iam indicatum. ¶ Quinta q̄ est, quid sibi promeruerit Christus? In proposita qōne, plures dubitationes & difficiles quidem insinuantur. Prima, vtrum meruit sibi vnionem hypostaticam, de qua disputatum est a nobis diligenter, q. 2. ar. 11. Secunda dubitatio, vtrū meruerit sibi beatitudinem animæ, & plenitudinem gratiæ & scientiæ? Tertia dubitatio est, vtrū meruerit sibi gloriā corporis & exaltationē sui nois? Et quidem Caluinus hæreticus, inquit hæretico spiritu, qd quoties scriptura meminit meritorum Christi, non de alijs meritis loquitur, quàm de his quæ ad nos redeunt, itaq; sentit Caluinus, quòd Chr̄s nihil sibi meruit; Sed iste error ex parte iam est confutatus a nobis in exordio huius materiæ, & plenariè confutabitur in sequētibus; Quare nunc disputemus secundā illā dubitationē, cuius partē negatiuam tenent Doctores in primis graues, Magist. sent. D. Tho. Sco. Durand. Palu. Capr. Caie. Alij vero Doctores tenent contrarium, vt Altisiodoren. lib. 3. tract. 1. c. 7. Albertus Magnus in 3. d. 18. ar. 4. & euidentius ar. 7. Guilielmus de Rubione, Basolis, Maior. in prædicta dist. Et probatur ista sn̄a. Primò, ex sanctis scripturis, nam Isa. 53. sic habetur, pro eo quod laborauit, videbit & saturabitur, visio aūt est beatitudo aīæ, ergo meruit beatitudinem animæ, cui cōsonat illud Apo. 5. Dignus est agnus qui occisus est accipere vir tutem, gloriam, & benedictionem. ¶ Deinde, id quod est excellentius & dignius tribuendum est Christo, vt habet sana doctrina, sed ei qui non habet beatitudinem ex natura sua, dignius & excellentius est habere illam ex merito, quàm sine merito, ergo Christus beatitudinem habuit ex meritis: Hoc argm̃ visus est confutare D. Thom. in 3. ar. cum inquit, meritum est eius, quod nondum habetur, & ideo si constituamus Christum meruisse beatitudinem animæ suæ, cogimur concedere, quòd aliquando ea caruerit, hæc aūt carentia magis diminuit dignitatē Christi, quā augeat meritum. pp quod asserendum est, Chr̄m non meruisse beatitudinem animæ suæ. ¶Sed contra hoc arguitur fortissimè, nam non est necesse quòd meritum antecedat tempore ipsum præmium: Caie. n. in 1. p. in materia de Angelis, pro euidēti habet, quòd Angelus in eodem instanti meruit & præmiatus est. ¶ Idem probatur argumento non vulgari de augmentō charitatis & gratiæ, quod est simul in eodem instanti cum merito, nam simul atque quis habet actum intensiorem habitu charitatis, meretur augmentum charitatis, & in eodem instanti ei confertur, ecce meritum & præmium simul in eodem instanti. ¶ Certè D. Tho. quodl. 9. ar. 8. fatetur meritum non necessario præcedere tempore, sed natura præmium;

In quinta q̄ſtio. quid ſibi ꝓmeruit Chr̄s.

Caluinus.

Vtrū Chr̄s meruerit ſibi beatitudinem animæ.

Magiſter. D. Thom. Scotus. Durādus. Palude. Capr. Caiet. Pars affirmatiua defendit ab Altiſiodo. Albert. Gulielm. de Rubiō. Baſolis. Prim. arg. Secūdum. D. Thom.

Arguitur contra D. Thom. Primum. Secūdum.

Tertium. D. Thom.

hæc enim duo habent se vt via & terminus, vt fieri & factum esse, at fieri & factum esse in instantaneis simul tpe sunt, vt illuminari & illuminatum esse. Idem docet D. Tho. in 2. d. 5. q. 2. ar. 2. ¶Imò videtur profectò, quòd præmium aliquando antecedat tempore ipsum meritum, vt patet de gratia collata antiquis patribus pp merita Christi futura, & patet idem ex exemplo in moralibus. Nam ei qui conducitur ad operandū per totum diem, solet primo mane concedi merces, quam postmodum mereatur operibus diurnis. ¶Vltimò, Christus Dominus est sanctificatus per actum liberi arbitrij, in primo instanti suę cōceptionis, prout docet D. Tho. infra q. 34. ergo per illum actum meruit suam sanctificationem saltem quātum ad gloriam animæ. Probatur cōsequentia argumenti ex similitudine, uam cum hō conteritur per veram pœnitentiam, & se præparat ad gratiam, illa contritio est meritoria non primæ gratiæ sed gloriæ, ergo similiter in Christo asserendum est. In contrarium est sn̄a D. Tho. ¶Pro explicatione veritatis est prima conclusio. Christus Dominus non meruit sibi animæ beatitudinem & oppositū asserere est temerarium. Probatur primo, ex illo Ioan. 1. vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti a patre plenum gratiæ & veritatis, idest, vidimus eum habentem talem gloriam ex eo, quod erat vnigenitus à patre, ergò non ex meritis, illa etiam verba, plenum gratiæ & veritatis, significant eiusmodi plenitudinem, propter eandem causam fuisse Christo concessam nō ex meritis. Ex præsentia itaq; deitatis p vnionē hypostaticā sequebatur in Christi anima tum visio beata, tū plenitudo omniū gratiarū. Prout sup. q. 7. vberius demōstrauimus. Deide, Christus est hæres regni cęlorum, & quidem ex vi filiationis, & non ex vi filiationis adoptionis, ergo ex vi filiationis naturalis. Ad hæc. Habere beatitudinem per modum naturæ, multo perfectius ac diuinius est, quàm habere eā ex meritis, sed Christo id tribuēdum est, quod est perfectius, ergo habuit beatitudinem aīæ per modū naturæ absque meritis. Hoc ipsum confirmatur, nā habere beatitudinē per modum naturæ est perfectio simpliciter, at vero perfectio simpliciter non habet admixtam vllā imperfectionem, vt Theologi definiunt summa consensione, ergo Christus habuit hanc perfectionē, & nō oppositā, quę est habere eam ex meritis. Prętereà, si Christus meruit gloriā aīæ suæ, ergò ꝓpiuè venit propter suā vtilitatē, & vt cōmodū ex suo aduentu maximum reportaret, quod sanè videtur contradicere modo loquendi scripturę, in qua semper assignatur pro causa aduentus Christi Domini, amor & vtilitas humani generis, vnde nos confitemur, qui propter nos homines, & pp nostrā salutem descendit de cęlis. Et hoc idē colligitur ex illis verbis Isa. Paruulus datus est nobis. & ex illis alterius Prophetę, Ecce rex tuus venit tibi: Et ex illis Euangelij Lucę. Natus est vobis hodie Saluator. Item. Si Christus Dominus meruit sibi beatitudinem animæ, inde consequitur, quòd habuerit virtutem spei, nō enim potuit mereri, nisi pręmium speraret, hoc autem asserere à veritate alienum est, nam quod habet quis qd sperat? vt dicit Paulus. Sed Christus ab instāti suæ conceptionis habuit gloriam animæ, ergo non habuit spē de illius consecutione. Insuper, si Christus meruit aīæ beatitudinem, consequens est, qd aliquādo ea caruerit, consequens est (vt ego existimo) non solū temerarium, sed etiam hereticum, vt demonstrabimus infra q. 34. art. vlt. Hæc est potissima ratio D. Thom. in hoc articulo, quæ duas habet explicationes, & secundū vtranque efficaciter persuadet. Prima explicatio est, secūdum mentem. D. Tho. 1. part. quæst. 62. arti. 4. Euidens (inquit D. Tho.) contradictio est, quòd qui habet animę beatitudinem, mereatur illam, ar Christus à primo instanti suæ incarnationis habuit animæ beatitudinem, ergo euidens contradictio est, quòd illam promeruerit. Maior huius argumenti sic probatur. Nam euidens contradictio est, qd creatura sit in termino vltimo suę fęlicitatis, & moueatur ad eundem terminum habendum, sed beatus per animæ beatitudinem est in vltimo termino suæ fęlicitatis, ergò fieri non potest, vt moueatur simul ad illum habendum. Poterit itaque de potentia absoluta beatus mereri beati-

Quartum.

Vltimum.

1. Concla.

Ioan. 1. Chr̄s non meruit ani mę beatitudinem.

Eſa. Zach. Luc. 2.

Explicatio 1ōnis. D. Tho.

beatitudinis augmentum sibi ipsi, beatitudinē essentialem alijs: verum neutiquam potest eadem potentia mereri sibi ipsi beatitudinis essentiam: cum ergo D. Thom. inquit, meritum non est nisi eius, quod nōdum habetur, intelligendus est de merito beatitudinis, quantum ad essentiam ipsius beatitudinis. Secunda explicatio rōnis D. Tho. sit, implicat contradictionem, quod idem sit principiū meriti ac terminus illius & merces, sed necessario dicendum est, quòd lumen gloriæ & visio beatifica, quę fuerunt in Chr̄o Dño ab instāti incarnationis, fuerint principium ex parte intellectus regulans, & dirigens Christi meritū, ergo qui dicit, quòd meruit beatitudinē animæ, tenetur dicere, quòd nō semper in Christo fuerit lumen gloriæ & animæ beatitudo. Maior est euidēs, minor ostenditur. Duplex tātum fingi potest principiū, ex parte intellectus regulās Christi meritum, alterū est, gloriæ lumē & visio beatifica, alterum est scientia infusa; si lumen gloriæ dicatur principium, certa est minor, si autem scientia infusa, quod verisimile est, illa tamen sequitur in genere causæ efficientis ipsum gloriæ lumē in omni sententia, ergò quamuis scientia infusa dicatur principium meritorū Christi, tamē ipsum glorię lumē est prius, & pręcipuū principiū, ex quo originatur scięcia infusa, tanquam posterius principiū. Imò amplius sequitur, quòd quamuis scientia infusa regulet merita Christi respectu glorię corporis & beatitudinis nostrę, tamē nō potest regulare meritum Christi respectu beatitudinis animę Christi, & luminis gloriæ. Quoniam sequitur ista in genere causæ efficientis. Cōfirmatur. Impossibile est, quòd fides quę in nobis est primum principiū meriti ex parte intellectus, aut prima gratia, quæ est itē primū principiū simpliciter cadant sub merito nō, quia sunt principia meriti, merces autē est terminus meriti, ergò idē est de lumine gloriæ in Christo. ¶ Cæterum circa istas probationes, quæ vt arbitror efficacissimæ sunt, offert se duplex ratio dubitādi. Prior est, quia quāuis perfectius & nobilius sit habere beatitudinē animæ per modū naturæ, quā per merita, at perfectius videtur, habere eā vtroq; titulo. Ad hāc rationē dicendū est statim, quòd habere eā ex meritis, contradicit alteri titulo habēdi, scilicet habere eam per modum naturæ, vt suprà expositū est, continet etiā alias impossibilitates, quas infrà indicabimus. Altera ratio dubitandi est ad explicādū, quomodo aīa Christi habuerit gloriam animæ per modum naturæ, cum producatur à Deo sicut gloria cuiuslibet alterius beati. Respōdetur, apertum esse discrimē, etenim gloria alterius beati producitur a Deo tanquam a causa efficiente extrinseca: verum gloria animæ Christi non solum est a Deo, ut a causa efficiente extrinseca, verum etiam vt a supposito illius naturæ. Vnde quanquam humanitas Christi non sit productiua illius gloriæ secundum propriam virtutem & naturam: verumtamen vt eleuata ad esse diuinum personale, iam habet virtutem producendi illam, & gloria animæ ex vnione hypostatica, tanquam propria passio deriuatur. Illustratur hoc exemplo euidenti, Nam animæ essentia secundū se non habet virtutem producendi habitus supernaturales in suis potentijs: quam tamen habet vt est eleuata ad participium diuinæ naturæ per gratiam habitualem, ex qua virtutes infusæ naturali quadam consecutione deriuantur.

Prima ratio dubitādi.

Solutio.

Secūda ratio dubitādi.

Solutio.

2. Conclu.

¶ Secunda cōclusio, Christus non meruit continuationem gloriæ, non scientiam infusam, non plenitudinem omnium virtutum; siquidem hæc omnia habuit Christus a primordio suæ conceptionis ex vnione hypostatica plenissime deriuata. Et certè qui dat formam, dat consequentia ad formā, vt est in prouerbio philosophorū omnium; nec est eadē ratio de gloria corporis, vt dicemus latissimè in sequenti dubitatione, & de cōtinuatione gloriæ est peculiaris ratio, nā cōtinuatio gratię & gloriæ nō cadit sub merito, vt dictum est copiosè in 12. q. vltima

3. Conclu.

cum ageremus de dono perseuerantiæ. ¶ Tertia cōclusio, de potentia Dei absoluta Christus Dominus mereri potuit animæ beatitudinem, imo mereri potuit quicquid non est primum principium meriti. Probatur hæc conclusio. Nā potuit Christus, Dñs assumere humanitatē cū fide aut cum scientia infusa, sine visione beatifica, & tūc nihil vetat quòd potuerit mereri visionem beatificam per actus liberos gratia & charitate informatos.

4. Conclu.

¶ Quarta conclusio, videtur mihi euidens cōtradictio quòd Christus in primo instanti suæ conceptionis habuerit gloriā animæ ex vnione hypostatica deriuatā, & quòd eam meruerit: vnde etiā de potētia Dei absoluta hoc fieri non potuit. Hæc conclusio satis (vt arbitror) comprobatur ex his quæ dicta sunt in confirmationem primæ conclusionis. Et patēt nunc euidenti argumento, nā quòd prima gratia cadat sub merito euidentem inuoluit contradictionem, nā si gratia, non est ex debito nec ex meritis, sed quòd Christus Dominus in primo instanti fuerit plenus gloria propter vnionem hypostaticam est prima gratia concessa Christo, vel habens necessariam cōnexionē cū prima gratia, quæ est gratia vnionis, ergo non potuit cadere sub merito. Certè, qui non meretur esse hominē, nō meretur esse risibilem, & qui non meretur gratiam, non meretur esse gratificatum, nam esse gratificatum naturali consequio sequitur ex gratia. ¶ Ad argumenta in contrarium. Ad primum argumentum respōdetur, quòd autoritas ex Isai. adducta explicatur facile ex verbis proximè antecedētibus. Si posuerit (inquit) pro peccato animam suam videbit semen longæuū, &c. & statim, pro eo quod laborauit anima eius videbit & saturabitur, vnde certum est, esse intelligendum testimonium de eo, quod nobis promeruit, videbit vtique propter merita sua progressum Ecclesiæ & filiorum suorum: & propter ea saturabitur, id est, summo gaudio afficietur. Ad secūdum testimonium scripturæ dicendū est, quod Christus dicitur dignus accipere gloriā & fortitudinē: quoniā meruit manifestationem suæ gloriæ & virtutis, sed gloriam ipsam non meruit est enim phrasis scripturæ, tunc rem aliquā dici fieri, cum innotescit, vt in illo, data est mihi omnis potestas in cęlo & in terra. ¶ Ad secundum argumentū respondetur verum esse quòd ei qui non habet beatitudinem ex natura sua, melius est habere illam ex meritis quàm ex beneficio donantis, sed hoc non habet locum in Christo, quoniā Christus propria virtute & operatione poterat se efficere beatum ab intrinseco, dictum est enim supra, quòd quamuis humanitas Christi secundū se considerata non haberet virtutem efficiendi beatitudinem, habebat tamen illam prout erat eleuata ad diuinū esse, & ideo Christus Dominus cēsetur beatus per naturā & ab intrinseco. Alia responsio fuit adhibita huic argumento ex D. Thom. quæ vera est sine dubio. Et ad primā probationē in contrarium respondetur, quòd Caietanus in hoc non tenetur. Ad secundam probationem de augmento charitatis, non potest exactè respōderi nisi explicētur rationes & causæ, ob quas meritū & præmium non possint esse simul in eodem tempore. Et certè hæc impossibilitas non prouenit ex ratione meriti & præmij in cōmuni, sed ex ratione meriti & præmij vltimi, quæ est beatitudo. Et prima causa huius impossibilitatis est, quia ad meritum beatitudinis præsupponitur ex parte intellectus fides, fides autem non potest esse simul cum præmio beatitudinis quæ est visio Dei clara. Sed dicet discipulus satis esse scientiam infusam in Christo, verum hæc solutio non probatur, siquidem scięcia infusa Christi supponit lumen beatificum tanquam principiū sui, prout docet D. Tho. supra q. 9. art. 3. Vnde non potest esse principiū ad merendū lumen beatificū, & ex consequenti requiritur alia cognitio supernaturalis, & non apparet quæ sit alia præter fidem. ¶ Secunda causa repugnātiæ ex parte spei, nam si Christus in primo instāti meruit beatitudinem animæ, ergo habuit virtutē spei, id autē quod videt quis & possidet non sperat, ergo simul in eodem instanti non vidit diuinam essentiam. ¶ Tertia causa est, quia meritum est a gratia imperfecta, beatitudo est a gratia perfecta, sed gratia perfecta & imperfecta non possunt esse simul in eodem, ergo nec beatitudo & meritum. Hanc rationē vt efficacem adducit D. Thom. in cōfirmationem huius sententiæ in 1. parte q. 62. arti. 4.

¶Quarta causa est, qm̃ gratia vitæ beatæ habet certum modum perfectionis, & quandā veluti connaturalitatē,

Quare meritū & vltimum præmium nō possunt esse simul.

Prima causa.

1. Causa.

2. Causa.

3. Causa.

D. Thom.

4. Causa.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad quam non pōt pertingere gratia viæ quantumcunque crescat, sicut linea quantumcunque crescat non pōt pervenire ad extensionem superficiei. Hanc rōnem explicat eleganter D. Tho. in materia de charitate agens de charitatis augmento. ¶ Sed contra tertiam & quartā causam solent fieri argumenta non magni ponderis. Primum, in nobis simul sunt gratia habitualis & auxiliū, quo Deus mouet nos ad operandū, at auxilium est gra imperfecta, si ad gratiam habitualē conferatur, ergo simul pōt esse in eodem gratia perfecta, & imperfecta. ¶ Ad hoc argū statim rūdendum est, quòd auxilium, & gratia habitualis, distinguuntur realiter, & ideo possunt esse simul in eodē subiecto, quamuis se habeāt vt perfectum & imperfectū, at gratia perfecta & imperfecta sunt vna numero, & ideo sicut fieri non pōt, qd idem lumen sit perfectum & imperfectū, sic fieri non pōt, vt eadem gratia sit simul perfecta, & imperfecta. ¶ Alterum argū est cōtra prædictas causas, via & terminus instantaneis possunt esse simul, vt patet in illuminatione & lumine, sed gratia imperfecta est via ad perfectam, & vtraq; producitur in instanti, ergo pōt esse simul. ¶ Sed respondebit Theologus, qd via accipitur interdum pro productione termini, & sic illuminatio est via ad lumen, interdum accipitur pro ipso termino fm esse imperfectum, & sic calor minus perfectus est via ad magis perfectum, maxima in argumento adducta procedit in primo sensu, non tñ habet veritatem in secundo sensu vt planè patet, atque argumentario D. Th. procedit in secundo sensu. ¶ Quinta causa huius repugnantiæ est, qm̄ præmium beatitudinis extrahit hoiem a via, & ideo nō pōt esse simul cū merito, quod opus est viatoris, vnde Christus quantum ad beatitudinem animæ nunquā fuit viator. ¶ Sexta causa est, qm̄ vltima felicitas habet rōnem quietis, meritū aūt est motus: habeti arbitrij tendentis in felicitatem, fieri aūt non pōt, quòd idem quiescat & moueatur simul. ¶ Septima causa est, qm̄ meritum saltem ordine naturæ debet præcedere pmium, & profectò magnū inconueniens est (vt ego iudico) quòd Christus Dñs prius natura intelligatur meruisse beatitudinem, quā hāc illam ex vnione hypostatica. Verum est tñ quòd D. Tho. hic cū dicit, qd meritum debet pcedere præmium intelligit, qd debeat præcedere tpe, & loquitur de præmio vltimæ beatitudinis, de quo probationes D. Tho. sunt euidentes, & probāt efficaciter, qd meritum & pmium beatitudinis non pñt esse simul, de merito aūt & præmio, quod in hac vita confertur, in augmento charitatis nullo mō procedunt.

¶ Ad tertiā probationem ex autoritate D. Th. & ex rōne ibi insinuata satis (vt arbitror) responsum est. His accedit, quòd illam suiam quam habet in quolibeto retractauit in 1 p. loco iā indicato. ¶ Ad quartā probationē rūdetur, esse discrimen inter pmia proposita in argumento, & beatitudinem animæ Christi, nā nullū illorū est principium merendi, at lumen beatificum in Christo fuit principiū actionis meritoriæ in illo, obidq; non potuit dari pp merita futura, sicut nos non possumus mereri primā gratiā, nec veto creationem nr̄am per actiones subsequentes, natura. n. & gratia sunt principia meritorum oīum, natura remotū, gratia propinquiū principiū. ¶ Ad vltimū argū principale rūdetur, non cōsistere similitudinē in argumēto cōmemoratam, nā in Christo fuit simul gloria cū sua dispositione, & ideo illa dispositio non potuit esse meritoria gloriæ pp causas dudum recensitas. His accedit alia rō, nam fuit principium merendi, & principiū merendi vt dictū est non pōt cadere sub merito. ¶ Secunda dubitatio huic cōni annexa est. Vtrum Christus Dñs meruerit gloriam corporis sui? Certè, quòd non meruerit his argumentis suadetur. Primū, id quod est perfectius & dignius Chro est tribuendū, sed hāc gloriam corporis ex sese per modū naturæ ab intrinseco perfectius est multò quā hāc ex meritis, ergo non habuit eā ex meritis. Certè hoc argumēto, tanq̄ efficaci vſi sumus supra ad ꝓbandū, qd nō meruerit gloriā aīæ, qd certè æquales vires hēt ad persuadendum, quòd non habuerit gloriā corporis ex meritis.

¶ Hoc ipsum confirmatur, quia gloria corporis sequitur ad gloriam animæ naturali consecutione, nisi impediretur per miraculum, ergo si illam nō meruit nec illā potuit mereri, qui enim absque meritis habet essentiam absque illis etiā habet passiones ab ea dimanantes. ¶ Præterea argumentor, argumento Scoti, quod habet in 3. di. 18. q. vnica. Corporis gloria ineſſet Christo continuo ex vi vnionis hypostaticæ, atque etiā ex gloria animæ, nisi appositum esset impedimentum, ergo Christus non meruit gloriam corporis directe, sed amotionē impedimēti. ¶ Ad hæc, Christus non meruit habitus infusos ex eo, quòd sunt passiones & proprietates, quę consequuntur naturali consequio ex vnione hypostatica & ex lumine gloriæ, sed gloria corporis etiam cōsequitur naturaliter ex gloria animæ, ergo nō potuit cadere sub merito Christi. ¶ Item argutur contra probationem D. Tho. quę nō videtur esse legitima. Ideo inquit D. Thom. gloriam corporis cadere sub merito Christi, quia corporis gloria, & si quid aliud simile est, minus est quam dignitas merendi, quæ pertinet ad Christi virtutem & excellentiam. Hæc autem probatio non videtur legitima, nam æquè procedit de scientia infusa, & de alijs virtutibus moralibus in fusis, quæ imperfectiores sunt, quam charitas per quam Christus meruit, ergo si non meruit habitus infusos nec meruit gloriam corporis. ¶ Insuper, si Christus meruit gloriam corporis, ergo habuit virtutem spei per quam desiderauit gloriam corporis futuram, cōsequentia inde probatur, nā ille actus desiderij debet esse perfectissimus, ergo debet proficisci ab habitu virtutis, liquidem omni dubio procul actus qui proficiscitur à virtute melior est quām actus qui à sola potentia proficiscitur. In contrarium est sententia D. Tho. ¶ Pro explicatione sit prima cōclusio. Certum est secundum fidem Christum meruisse gloriam corporis, & exaltationem sui nominis. Patet ex illo Isai. 53. Si posuerit pro peccato animam suam videbit semē longæuum, & voluntas domini in manu eius dirigetur. Et ibidem, dispertiam plurimos & fortium diuidet spolia pro eo, quod tradiderit in mortem animam suam. Lucæ vltimo, oportebat Christum pati & ita intrare in gloriam suam. Ad Ephe. 4. Quid est quod ascendit nisi quia descendit primum in inferiores partes terrę? Ad Philip. ca. 2. Christus factus est obediens pro nobis vsque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod Deus exaltauit illum, & dedit illi nomē, quod est super omne nomē. Obedictia igitur, qua Christus factus est obediens vsque ad mortem crucis, fuit causa propter quam Deus exaltauerit illum, dans ei nomē manifestatum super omne nomen. Cum ergo omne opus, per quod operans dignus est accipere à Deo præmiū, sit eiusdem præmij meritorium, consequens est Christum obediendo vsque ad mortem meruisse suæ exaltationis gloriam. Idem probatur ex illo ad Hebr. 2. Decebat eum per quem omnia & propter quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, per passionem consummari, id est, beatitudinem & vltimum finem consequi. Quæ expositio est cōsentanea D. Paulo ad Heb. 11. in illo verbo, vt non sine nobis consumarentur. Ad idem valet illud Apoc. 5. Dignus est agnus, qui occisus est, accipere diuinitatē, gloriam, & fortitudinē, id est, pater fecit, vt diuinitas Christi & eius gloria quam ab initio habuit innotesceret orbi, & ab omnibus agnosceretur passim & prædicaretur Deus. Cōcinūt etiam in hanc sententiam sancti Patres, quorum aliqua testimonia refert Magister in 3. dist. 18. citat D. Ambr. ad Philip. 2. D. Augustt. tractatu. 104 in Ioannem, & denique apud omnes Patres, & apud omnes Doctores Scholasticos hæc res est constitutissima, quā ēt probant efficaciter rōnes D. Th. in hoc arti. ¶ Secunda conclu. Christus Dñs directè meruit gloriā corporis. Hæc conclusio statuitur contra Scotum qui in 3. d. 18. existimat qd Christus Dñs non meruit directè gloriā corporis, sed solummō indirectè per hoc, quod meruit remotionem impedimenti, quo detinebatur ex diuina dispensatione ne gloria aīę redūderet in corpus. Probatur nostra conclusio, nā meritū primo, ac per se & directè respicit bonū, qd redditur tanquā merces, & illud respicit tanquam finē meriti, secundario vero & indirectè respicit amotionē impedimenti, ergo primo & per se & directè meruit gloriam corporis, quæ sibi collata est tanquam merces propter merita bonorum operum,

Argūtur contra tertiā & quarta causam.

Solutio.

5. Causa.

6. Causa.

7. Causa.

Explicatur D. Thom.

Ad tertiā probationem.

Ad quartā.

Ad vltimū argum.

Vtrū Chrs meruerit gloriā sui corporis.

Prim. arg.

Confir.

Secūdum Scotus.

Tertium.

Quartū cōtra rōnem D. Thom.

Quintum.

1. Conclu.

Esa. 53.

Luc. vltimo. Ephe. 4.

Philip. 2.

Heb. 2.

Heb. 11. Apoc. 5.

Magister.

2. Concla.

Scotus.

operum, secūdatio verò remotionē impedimenti. Quod certè illustratur exemplo adducto ex rebus naturalibus, quæ in actione sua primò, & per se respiciunt formā introducendā tanq̄ finem, & scopū suæ actionis, secūdariò, & indirectè respiciūt formā quę expellit, q̄ est impedimē tū ad formā introducendā. Probatur rursus ex similitudine ducta ex moralibus, nā si quis collatā pecuniā redimat captiuū, primò ac directè libertatem eius quærit, secundariò verò ac indirectè, vt vincula dissoluantur. Præterea probatur eadem conclusio, nā, vt diuinis scripturis apertè asserturꝙ pp meritum obedientiæ habuerit exaltationē & summā sublimitatem, non certè remotionem impedimenti. Et præter auctoritates scripturæ in prima cōclusione citatas, est illa insignis ex Psal. 109. De torrente in via bibit, & ppea exaltabit caput, cuius sensus est, Messias tñ sanguinis effundet, vt sanguis effusus efficiat tortētem, in quo quis bibat, & quia ta insigniter ttiūphauit de inimicis suis, ppea exaltabit caput. Euehetur ad summam sublimitatem, dabitur ei nomen, qd est super oē nomen, hoc erit præmiū istius grassationis D. Aug. aliter exponit, putat de torrente significationem esse mortalitatis. De torrente mortalis vitæ bibit, i. morietur, & patietur oīa, quæ sunt humanæ miseriæ, meritum huius tolerantiæ erit, ꝙ exaltabitur. Est alius Psalmus plenus meritorū, quorum præmia ad Christum redeunt, nempè Psal. 44. in quo Propheta epythalamium describit Christi, & Ecclesiæ. Eructauit cor meum (inquit) verbum bonum, &c. est propositio, quæ absoluitur duobus versibus, aclı dicat: Epythalamium scribam Christi. Sequitur deinde narratio: Speciosus forma præ filijs hominū diffusa est gratia in labijs tuis, &c. quorū verborum sensus est. Sanctissime doces & cōcionaris, ppea benedixit te Deus, i. pp sanctissimas tuas conciones, & doctrinas benedixit te Pater in æternum, hoc est, voluit vt semper præstares noua opera, per quæ agnoscatis plenus gratia & benedictione, & infra. Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem, ppea vnxit te Deus, apertè significat Propheta, honorē vnctionis datū Christo ob meritum virtutis, meruit ergo Christus nō solum nobis, sed etiā sibi, hoc enim habet proprietas dictionis, ppea, pp ꝙ ergo, id est, merito huius insignis humilitatis, & obedientiæ. Vltimò probatur, nam in Christo nullū fuit impedimētum positiuum, quo impediretur, ne gloria animæ redūderet in corpus, sed detinebatur gloria ex eo solummodo, ꝙ Deus non concurrebat ad communicationem gloriæ in corpore, ergo Christus non meruit amotionem impedimenti, sed directè gloriam corporis, quæ exclusit corporis mortalitatem, & passibilitatem.

¶ Ad argumēta in principio posita. Ad primū rūdetur, ꝙ tota perfectio, quæ est hāc corporis gloriam ab intrinseco, & naturali cōsecutione ex gloria animæ cōpetit modo Christo, nam ad hoc satis est, ꝙ illa gloria sit debita ex vi nativitatis, sed per miraculū, & ex dispensatione factū est, vt ei non redderetur statim, accedit rñ ex ista dispensatione, excellentior quædam perfectio in hoc, ꝙ eam, quæ debita erat ex natura, meruit per proprias actiones meritorias. Quod, vt rectius intelligatur, sciendum est, ꝙ gloria corporis est cōnaturalis Christo ratione principij intrinseci, sicut supra dictum est de gloria animæ, & rōne ipsius animæ, cuius gloria naturaliter redundat in corpus, nisi detineatur: vnde in hac parte duplicè possumus considerare perfectionem Christi; prima est, ꝙ habuerit virtutem communicandi gloriam suo corpori, altera est, ꝙ actū eā cōsecuerit: primam habuit ab instanti suæ cōceptionis, secūdam postmodū ex meritis, neq; hoc derogat dignitati Christi. Nam cum dicimus, ꝙ oīs perfectio tribuenda est Christo, intelligendū est, dummodo non repugnet fini redēptionis. Repugnat autem ista secunda pergnet fini redēptionis. Repugnat autem ista secunda pergnet fini redēptionis. Repugnat autem ista secunda pergnet fini redēptionis. Repugnat autem ista secunda pergnet fini redēptionis. Repugnat autem ista secunda pergnet fini redēptionis. Repugnat autem ista secunda perfectio, nam per istam actualem cōsecutionem redderetur corpus Christi immortale, & impassibile, & ex cōsequenti nō posset pati pro redemptione generis humani. Sed & alia de causa non fuit hæc perfectio in Christo a principio, nam per hoc accessit Christo alia maior perfectio, quæ consistit in hoc, quòd fecerit sibi debitam gloriam corporis p propria merita & charitate profecta, quæ sunt maioris perfectionis, quam gloria corporis, vt inquit D. Tho. in artic 3. Et certè nos in superioribus non negauimus meruisse gloriam animæ ex eo, quòd habuerit illā a principio intrinseco, sed quoniam nunquam caruit illa, & erat incompossibilis cum merito eiusdem gloriæ propter rationes superius explicatas: verum est tamen, quod si cōparemus inter se hos duos modos habendi gloriam corporis præcisè sumptos, perfectius est habere illam ab intrinseco, quàm ex meritis, cæterum habere illam coniunctim ex vtroque titulo perfectius.

¶ Sed fortassis dicet Theologus, si Christus habuisset gloriam corporis sibi cœxuam, certè nō meruisset illam, ergo nec modo illam promeruit.

¶ Rūdetur tñ negandam esse consequentiam, & rōest, quia in eo casu Christus esset cōprehensor & respectu gloriæ corporis, & ideo nō potuisset illam ꝓmereri; at Christus in hac vita erat viator, & ideo nō est eadem ratio. Qd si dicat iterum Theologus, Christus naturali ordine erat habiturus gloriam corporis, ergo non meruit illā. Dico negandam esse consequentiam, nam certè pluuiam futuram naturali ordine possumus mereri nostris precibus, & secundum placitum D. Thom. patres antiqui meruerunt incarnationem Domini, quæ ex diuina ordinatione, & promissione erat futura. Qd si adhuc instet Theologus, nam hæc gloria corporis erat Christo debita rōne vnionis, ergo non merito illam; dico consequentiam argumenti non valere, quia mereri est facere simpliciter debitum, vel debitum non habitum, sicut id, quod meruit Christus Dominus in primo instanti suæ conceptionis, fecit debitum nouis titulis per alias actiones subsequentes.

¶ Ad confirmationem respondetur, cum D. Tho. ad tertium argumentum, ꝙ gloria corporis non sequitur absolutè, & naturaliter ad gloriam animæ, sed iuxta congruentia humanorum actuum ex diuina ordinatione, & ideo potest cadere sub merito. Vel dicatur, ꝙ gloria corporis sequitur naturali consecutione, quando anima ex omni parte beata est, & impassibilis, ac anima Christi Dñi in hac vita degens passibilis erat ex passione corporis, vt planè constat. Tertiò potest responderi, ꝙ postquā per miraculum, & ex diuina dispensatione gloria corporis fuit detenta, certè potuit Christus illam promereri, veluti si Deus a me auferat risibilitatem, aut intellectum, possem dubio procul eum precibus obtinere.

¶ Ad secundum argumentum, quod est Scoti, ex dictis facilè patet solutio, nam antecedens potest negari, & consequentia inualida est.

¶ Ad tertium argumentum dico, non consistere similitudinē inter corporis gloriam, & habitus scientiæ infusæ, & virtutum moralium, quoniam isti pertinent ad animæ perfectionem, qua parte rationalis est, ac subinde ad statum comprehensoris in Christo spectabat eos habere naturaliter consequentes ex comprehensione ipsa, quoniam comprehensio maximè respiciebat perfectiones ex parte ipsius animæ: cæterum corporis gloria pertinebat ad corporis ipsius perfectionem, quam proinde Christus, quæ ratione viator est ex dispensatione propter rationes suprapositas non habuit continuo, & idcirco cum alias corporis gloria non sit meriti principium, decuit vt Christus eam haberet per meritum.

¶ Ad quartū argumentū ex dictis in præcedēti solutione respondendū est, etenim licèt virtutes morales, & scientia infusa sint imperfectiores quàm charitas, cæterum pertinent ad statum comprehensoris, sicut ipsa charitas,

¶ Ad vltimum argumentum respondetur, ꝙ quamuis in Christo fuerit actus sperandi gloriam corporis, nō est consequens, ꝙ habuerit virtutem spei, nam primarium obiectū spei est gloria animæ deficiente autem primario obiecto virtutis, ipsa virtus locum non habet. De quo dicitur abundantius in materia de spe in 2. 2. q. 17.

¶ Sexta quæstio est, quid nobis meruerit Christus, meruit ne nobis omnia bona spiritualia, quæ ad salutem nostram sunt necessaria? Pars negatiua huius qōnis sic suadetur, in primis, potissimum beneficium hominibus concessum ad salutem hominum necessarium, est ipse Christus, sed quod nobis daretur Christus, non meruit ipse Christus, vt planè constat, ergo non meruit nobis

Ad primū argum.

Quomodo omnis perfectio sit Christo tribuēda.

Obiectio.

Solutio.

Alia obiectio.

Solutio.

Ad confir. D. Tho.

Ad secundum.

Ad tertiū.

Ad quartum.

Ad vltimum.

Sexta qō, quid nobis meruerit Christus. Prim. arg. pro parte negatiua.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christus omne beneficiū ad salutem hoīum necessariū.

Secundū. ¶Deinde, gr̄a prędestinationis inter oēs gratias prima tum tenet, vt simus prædestinati in adoptionem filiorum Dei, sed hāc nō habemus ex meritis obedientiæ, & humilitatis Christi, siquidē non cadit sub merito, tantumq; est referenda in Dei voluntatē, iuxta illud D. Pauli nō est volentis neq; currētis, sed Dei miserentis, & cuius vult misereтur, &c nō ergo habemus oēm gratiam pp Christum.

Tertium. ¶Tertiò, prima gr̄a iustificās, qua recōciliamur cū Deo est, q̄ potissima in diuinis literis nobis cōmendat, sed hāc nō habemus per Christū, nec per eius merita; siquidē de ea dicit Paulus, si gratia, nō ex operibus, i. non ex meritis, vnde vī cuidēs cōtradictio, quòd sit prima gratia, & quòd dęę ex meritis Christi. Cōfirmat, nam Ro. 4. dicit Paulus. Ei qui nō operat, credenti autem in eū qui iustificat impiū, fides reputatur ad iustitiā ſm propositū gratiæ Dei, i. ſm Dei placitū, & gratuitā Dei voluntatem. Cui consonat illud ex Paulo, iustificati gratis per gratiam ipsius. Cōfirmatur etiam ex eo, quod dī Io. 6. Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eū, traxerit inquā, sua gratuita voluntate nullis præcedentibus meritis.

Confir. 1. Rom. 4.

Confir. 2. Ioan. 6.

Quartum. ¶Quārtò, adhoc vt Christus sit noster Saluator, & Redemptor, nō oportet, vt per eius merita habeamus omne beneficiū ducens nos ad vitā ęternā: nam exploratū est, nō esse necessariū, vt qui meretur aliquid, mereatur omne quod requiritur ad illud. Quilibet enim iustus meretur vitam ęternā, ad cuius consecutionem necessaria est prędestinatio, & rationalis anima, & prima gratia, & Christi incarnatio, quorum nullum cadit sub merito; non ergo oportet concedere, quòd Christus Dīs meruerit nobis omnem gratiam, quæ introducit nos in vitam ęternam.

Quintum. ¶Præterea, p fidē copulat̄ nobis Christi meritū, vt plānè testatur vniuersa scriptura nouī testamenti, ergo fides præexigit̄ ad meritū Christi participandū, ergo nō datur nobis ex merito Christi. Idē argūm pōt fieri de vocatione, & tractione, de qua loquitur Dīs Ioā. 6. Oīs qui audit a Patre, & didicit, venit ad me, & iterū, nemo pōt venire ad me nisi Pater qui misit me traxerit eum. Ex quo sic colligo argūm, nemo participat Christi meritū, nisi prius trahatur, vocetur q; a Patre, ergo trahi, & vocari dona sunt diuinæ largitatis, nec cōtingunt nobis ex Christi merito.

Ioan. 6.

Sextum. ¶Præterea, Sancti Patres docent, quòd omnis Christi actio, nostra sit instructio, ergo Christus venit in carne ad docendum, & monendum quid nos facere debeamus.

Septimū. ¶Iterū, Christus pro iustitia & veritate p̄dicāda patienter sustinuit iniurias vīq; ad mortem Crucis, & quòd in hoc solū voluerit nos erudire, atq; instruere vī per suū ipsius verbum dicens. Exemplū dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, & vos faciatis. Item, qui dicit se Christum sequi, debet quēadmodū Christus ambulauit, & ipse ambulare.

Petrus. Item Apost. Pētrus, Christus passus est pro nobis (inquit) vobis relinquens exemplū, vt sequamini vestigia eius. Similiter Paulus ait, estote imitatores mei, sicut ego Christi. Atq; idē alibi. Apparuit (inquit) benignitas, & humanitas Saluatoris nostri Dei, erudiens nos, vt abnegātes impietatē, & sęcularia desideria, sobriē, piè, & iustē viuamus in hoc sæculo. Et aliis aliquot in locis Petrus & Paulus Apostoli docent Christi natiuitatem, mortem, sepulturā, resurrectionem, & ascensionem, cæteraq; eius opera esse mysteria & symbola, seu signa, ad quæ debemus cōferre vitam nostram. Nā de natiuitate dicit Petrus, quasi modo geniti infantes lac concupiscite. Propter passionē Paulus dicit, si sustineamus cum Christo, & regnabimus cū illo. Propter crucem idem dicit. Qui Christi sunt, carnem suā crucifixerunt cum vitiis, & concupiscentiis. Propter sepulturam dicit, sepulti sumus cum Christo per baptismū in mortem. Propter resurrectionem dicit, vt quemadmodum ipse resurrexit a mortuis ad vitam immortalem, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Propter ascensionem dicit. Si resurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt sapite. Ex his atque similibus videtur consequens esse Christum venisse in carne, non vt nobis gratia promereretur, & reconciliationem cum Patre cęlesti, non vt satisfaceret pro peccatis nostris, sed vt erudiret nos sobriè & piè & iustè viuere, & iustitiam vīq; ad mortem seruare.

Paulus.

¶Vltimò, posita causa sufficienti ponitur effectus, & vt sit effectus nulla alia re opus est. Si ergo Christus merito obedientiæ suæ sufficienti, & copioso meruit nobis omnem gratiam, & reconciliationem cum Deo, consequens est, omnes filios Adæ habere gratiā, & reconciliationem cum Patre, alioquin Pater æternus iniustus esset, qui præmium debitum obedientiæ filij sui nō persolueret. Quod si dicat Theologus, non dari vniuersis hominibus peccatorum remissionem & gratiam, quia non se disponunt ad illam, & verè contradicunt, & rebelles sunt lumini. In contrarium sic arguitur, nam etiam hoc consentire, & nō contradicere est donum Dei maximum, ergo si Christus meruit omne Dei donum, & omnem gratiam, meruit etiam quòd actu consentiremus, & non essemus rebelles lumini, & sic ompes efficaciter conuerteremur.

Vltimū.

¶In explicationem propositæ quæstionis sciendū est, fuisse iam olim Pelagianos hæreticos, qui iniuriam facientes diuinæ gratiæ docuerunt Christum nullam gratiam nobis promeruisse, neque a peccato genus humanū vnquam liberasse, & suam virtutem sibi soli profuisse, & eandem solum in hoc venisse, vt demōstraret nobis viam salutis & vitæ æternæ tradereet documenta. In eodem errore fuit quidam Petrus Abaylardus, qui vt docet D. Bernard in Epist. 190. ad Innocentium Papam aiebat Christum Dei filium propterea solum in carne venisse, vt viā salutis hominibus ostenderet, illosq; erudiret, illuminaretque, & exemplo suæ passionis doceret virtutes humilitatis, & patientiæ, & ad amorem sui hominum corda accenderet. Proinde totum, inquit iste hæreticus, quod Deus in carne nostra apparuit, de vita, de doctrina, de conuersatione illius nostra est instructio. D. Chrysosto. Theophylactus, Eucumenius, Ambrosius in commen. in Epistola ad Colossenses scribunt, scholam Simonis in hoc errore fuisse deiectam, vt crederet homines reconciliatos per angelos accessum habere ad Deum. Itaque Simon persuadebat Christum non sufficere ad reconciliationem. Atqui isti autores a nobis commemorati hæretici sunt: Alij autores catholici, quamuis verè, & catholicè credunt Christum nobis promeruisse gratiam reconciliationis & iustificationis, negant tamen omnem gratiam nobis promeruisse. Capreol. in 3. dist. 18. q. vnica, art. 3. in solutione ad argumenta Scoti contra quartam conclusionem, inquit, Quòd dispositiones præcedentes ipsam gratiam & fidem informem, timorem seruilem, vocationem, & alia eiusmodi nō promeruit nobis Christus. Dispositiones autem concomitantes ipsam gratiam, vt fidem formatam, contritionem, pœnitentiam, & alia id genus promeruit nobis Christus. Io. Driedo lib. de captiuitate, & redemptione genetis humani. trac. 2. c. 2. p. 5. art. 3. & 4. scribit, quòd Christus non promeruit nobis fidem. Existimat enim, quòd fides ex pura Dei gratia, & misericordia nobis concedatur, qua suppositā promeruit nobis Christus primā gratiam, & iustificationem. Ruardus Tapper, Decanus Louoniens. to. 1. suorum operum, art. 6. p. 242. citat Capreol. & Driedonem in eam sententiam, & eam videtur amplecti subinferens non esse ex Christi merito, sed ex æterna patris electione, quòd hic paruulus baptizetur potius, quàm alius, & fiat ei applicatio mortis Christi in eius salutem, sed postquam baptizatur, & abluitur ex merito Christi iustificatur.

Expositio quæstionis Pelagiani. Abaylardus. D. Bernar. Simon Magus. Capreol. Driedo. Decanus Louoniē.

¶Pro explicatione veritatis est cōclusio. Christus Dīs meruit nobis omnem gratiam, & omnia charismata Spiritus sancti, quæ in cordibus hominum diffunduntur, ad vitam rectè instituēdam, & ad beatitudinem obtinendā, fidem, spem, gratiam, charitatem, inspirationem, illuminationem, & cætera id genus. Hæc conclusio probatur efficaciter ex diuinis scripturis, Ioan. 1. sic habetur. Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti a patre, plenum gratiæ, & veritatis. Et paulo inferius, de plenitudine eius omnes accepimus, id est, de plenitudine vberrimi illius fauoris, & gratiæ, qua præditus erat, omnes consortes redditi sumus, & participes facti sumus. Itaque omnis nostra gratia de plenitudine eius est deriuata. Et in eodem capite continuo sequitur. Gratiam pro gratia, id. est, propter gratiam, aut fauorem Christi, homines beneuo-

Cōclusio. Christus meruit nobis omnē gratiam, & omnia charisma ta, & dona Spiritus sancti. Ioan. 1.

beneuolentia & fautore suo dignatus est prosequi. Et post pauca, inquit, gratia & veritas per Iesum Christum facta est, id est, Christus est autor gratiæ & veritatis. Cui consonat illud Euangelij crebrò repetitum. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui, id est, in Christo, & propter Christum omnia placent patri. Ipse est gratus per essentiam, cæteri homines per participationem secūdum quod eius gratiam & dona & merita participant. Eandem veritatem testatur Paulus in innumeris ferè locis suarum Epistolarum, in pri. Dīs Rom. 11. Quoniam ex ipso & in ipso & per ipsum sunt omnia, id est, ipse bonorum omnium fons & causa, ipse cōseruator, ipse filius ipse causa meritoria, omnes homines quicquid habent gratiæ, illi acceptum referre debēt. Et in Epist. ad Ephes. c. 1. sic dicit; Benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo, benedicere hoc in loco significat beneficijs afficere. Qui ergo benedixit nos, id est, qui maxima bona nobis contulit, & adiecit, in omni benedictione spirituali, quę spiritualis benedictio vniuersam donorum copiam cōpiectitur: & inter cętera, remissionem peccatorum, donationem iustitiæ, adoptionem in filios. Cuius in Epist. sua posteriori, c. 1. meminit Petrus consortium diuinæ naturæ, illā nominās. Illa vero clausula, in Christo Iesu, adiecta est propter scholā Simonis, quæ alios inducebat mediatores, vt videre est apud Epiphanium. 2. tomo lib. 1. contra hæreses, & illa præpositio in posita est loco, per, & sensus est, Deus pater cōtulit nobis omnē benedictionē spiritualē per Christū nō per Simonidem, non per Menandrum, non per Angelos. Et in eadē Epistola cap. 2. est aliud insigne testimoniū. Ipsius, inquit Paulus, sumus factura, creati in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus. Sermo est secundum explicationem Chrysostomi, non de prima illa creatione, ex qua habemus quod viuimus, sed de altera ex qua habemus quod rectè viuimus in Christo Iesu. Et sicut creatio est productio totius entis secundum rectam philosophiam, sic sanè Christus Dominus creauit nos, & regenerauit in esse spirituali, quia dedit nobis omnem gratiam qua recte vimrur. Et ca. 1. eiusdem Episto. Gratificauit nos in dilecto filio suo, id est, gratiosos & charos reddidit per filium, iuo, ob meritum filij. Et in eodem capite est aliud insigne testimonium: in quo habemus, inquit, redemptionem per sanguinem eius, remissionem peccatorum, secundum diuitias gratiæ eius, quæ superabundauit in nobis in omni patiētia & prudentia, vt notū faceret nobis sacramentum voluntatis suæ secundum beneplacitum eius, quod proposuit in eo in dispensatione plenitudinis tęporum instaurare omnia in Christo, quæ in cœlis, & quæ in terris sunt in ipso. Quæ verba dum dicit Paulus. In cōspectu habet hæreses quæ inducebant alios mediatores, per hunc, inquit, solum & non per Simonem, nec per Menandrum instaurat omnia. Quibus in verbis significat Paulus quòd sicut Pater æternus omnia per verbum fabricauit, ita statuit per verbum incarnatum omnia instaurare, siue quæ in cœlis, siue quæ in terra sunt; & sicut dicitur de verbo Ioan. 1. Omnia per ipsum facta sunt: sita de verbo incarnato rectissimè & verissimè dicere possumus, omnia per ipsum instaurata sunt In eodem est alia memorabilis sententia, omnia, inquit, subiecit sub pedibus Christi, & ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiā, quæ est corpus ipsius & plenitudo eius qui omnia in omnibus adimplet, non ait qui omnia in omnibus inchoat, sed adimplet, ergo omnia charismata veniunt à Christo & per Christum. Sed eadem veritas in signiter cōprobat ex cap. 4. eiusdē Epist. in his verbis, vni cuique autem nostrum data est gratia secūdū mensuram donationis Christi, propter quod dicit, ascēdēs in altū captiuā duxit captiuitatē, dedit dona hominibus, quod autem ascendit quid est nisi quia & descendit primum in inferiores partes terrę? Qui descendit ipse est, & qui ascēdit supra omnes cęlos vt adimpleret omnia. In his verbis planè asseritur, quòd omnis gratia, quæ datur hominibus, datur secundū mensurā donationis Christi, qui ascēdens in altum dedit dona hominibus: cū vero dicit, qui descendit ipse est qui & ascēdit super omnes cęlos vt adimpleret omnia, hunc sensum habet fauētē nostro proposito, quia tam profundè descendit vt nō potuerit profundius. Rursus, quia tam altè ascendit vt non potuerit altius. Hinc summa & infima cōpleuit, & per cōsequens intermedia quoq;, atque adeò omnia in Christo restaurantur & complētur. Sed id quod sequitur in eodē capite mirū in modum nostram sententiam confirmat. Veritatē autem facientes in charitate crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus, ex quo totum corpus cōpactū & connexū per omnē iūcturā subministrationis secūdū operationem in mēsura vniuscuiusque membri augmētum corporis facit in ędificationem sui in charitate. Nihil potuit significantius dici ad explicandum quòd omnis operatio, omnis motus, omnis vis & efficacia & energia, quā habent Christiani homines habent a Christo & per Christū: quemadmodū mēbra a capite vitam & efficaciam & energiā recipiunt, ratione cuius agunt & viuunt. Valet quoq; ad nostrā conclusionem confirmandam, & id quidē efficacissimè, id quod dicit D. Paulus ad Rom. 5. Nō sicut delictū ait & donū. Si enim vnius delicto multi mortui sunt, multò magis gratia Dei & donū in gratia vnius hominis Iesu Christi in plures abundauit, & nō sicut per vnum peccatum ita & donum, &c. & post pauca: si enim vnius delicto mors regnauit per vnū, multò magis abundantiam gratię & donationis & iustitię accipiętes in vita regnabunt per vnū Iesum Christū. Igitur sicut per vnius delictum in omnes homines in condemnationem, sic & per vnius iustitia in omnes homines in iustificationem. Sicut enim per vnius inobedientiam homines, peccatores cōstituti sunt multi, ita & per vnius obedientiem iusti sunt constituti multi. Hæc sententia maximè obseruanda est, vt intelligamus tum damnū, quod intulit primus homo, tum charitatem, quæ nobis contulit Christus. Ab Adam siquidem peccatum, ira Dei, maledictio, & mors, a quo quòd in peccatis nasceremur, & filij iræ essemus, habuimus, itemq; quòd essemus maledicto obnoxij. Et hinc est, quòd in lætis intumescimus, in tristibus stāgimur, & desperamus, demūq; mors & in fernus in nos redūdarūt. Adā enim sua inobedientia portas mortis nobis aperuit infernique ignem suo delicto accendit. En is est thesaurus, hoc est patrimonium, hæc hæreditas quam nobis primus parēs reliquit, a Christo autem, Ecō tra omnis gratia, benedictio, & vita est, ex cuius plenitudine credentes in ipsum & eidē per verā animi dilectionē coniuncti primo accepimus iustitiam, & remissionem peccatorum, per fidem in sanguine eius, &c. Ex eadem etiam plenitudine gratiam & fauorem Dei accepimus: gratificauit enim nos in dilecto filio suo. Præterea ex plenitudine eius accepimus benedictionē, credētibus enim & diligentibus Christum omnia benedicta sunt, nedum prospera, sed ipsa crux & quęcunque aduersa. Diligentibus enim Deum omnia cooperantur in bonum. Postremò, & vitam ab eo accepimus. Christus enim bona sua, victoriamq; qua vicit mala eisdem cōmunicat, & vt in summa dicam, sicut per vnius inobedientiam peccatores constituti sunt multi, ita per vnius obeditionem iusti constituti sunt multi. Et sicut in Adam omnes moriuntur, sic & in Christo omnes viuificabuntur. Demum Paulus ad Colosſ. sic scribit de Christo: qui est imago inuisibilis Dei, primogenitus omnium creaturarū, quoniam in ipso sunt condita vniuersa in cœlis & in terra, visibilia & inuisibilia, siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates, omnia per ipsum & in ipso creata sunt, & omnia in ipso constant, & hęc omnia a principio filio Dei competunt. Sed de nouo postquam verbum caro factum est, prosequitur, & in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare facere, & per eum reconciliari, siue recapitulari, (vt Græci habent) aut renouare omnia. Cœlesti namque oraculo docemur omnia noua tempore redemptionis esse facta. Dixit enim qui sedebat in throno, inquit Ioānes, Ecce noua facio omnia. Et Paulus, in cuius pectore Christus resonat, ait, Vetera transierūt, ecce noua facta sunt oīa; & in alio loco scribit, Apud Deū neque præputiū neq; circūsionē aliquid valere, sed

Roma. 11.

Ephes. 1.

2. Petri. 1.

Epiphan.

Ephes. 2.

Chrysost.

Ephes. 1.

Ioan. 1.

Roma. 5.

Diſcrimen in delicto Adę, & gratia Christi.

Colosſ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nouam creaturam. Christus mirandum & nouum in modum conceptus, natus, nouũ Ecclesiæ corpus fabricauit, & erexit, cui reipublicę nouum signum militiæ constituit, nouam vitam nouosq; mores & nouam doctrinam docuit, nouũ cibum præparauit, nouа sacrificia instituit, nouum dominium, nouumq; principatum, & regnũ cęlorum in quo ipse regnat & imperat in sæcula. ¶ His constitutis ad argumẽta satisfaciendũ est. Ad primum argũ fatendum est, quòd Christus non meruit suam incarnationem, nec fuit causa meritoria suipsius, cum ergo dicimus, quòd oẽm gratiam & omnia charismata meruit nobis Christus, intelligimus de illis donis, quæ animis nris infunduntur & inhærent ad renouationem interiorẽ animorum nostrorum: Christus aũt est primum donum & causa vniuersalis oũm gratiarum, & ideo non cadit sub merito, sicut dicimus Deum creasse omne ens, non tamẽ est consequens quòd creauerit seipsum, sed sensus est, qđ creauerit omne ens aliud a se. ¶ Ad 8m duplex solet adhiberi solutio, altera est, quòd prędestinatio non est gratia, quæ nobis infunditur, sed est decretum in mente diuina ab æterno existens. Nos in nostris assertionibus tm̃ loquimur de gratiis, & charismatibus, quæ in nobis suscipiuntur, & inhærent, Altera solutio est valde probabilis, quòd Christus est causa meritoria nostræ prædestinationis Itaque Christus Dominus fuit primus prædestinatus pp cuius præuisa merita omnes prædestinati sunt electi. Quod apertè videtur docere D. Paulus ad Ephes. 1. cum inquit, prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Christũ. Et iterum, elegit nos in ipso ante mũdi constitionem. ¶ Ad tertium argm̃ dicendum est, quòd licet prima gra nõ sit ex meritis nostris, est tamen ex meritis Christi, quod apertè pronunciat D. Paulus ad Rom. 5. cũ inquit, Iustificati gratis per gratiam ipsius per redemptionem, quæ est in Christo Iesu. In quo significatur, quòd gratis iustificati sumus, vel absq; vllis nostris meritis, non tamen absq; vllis omnino meritis, quia non absque meritis Christi: magno enim constitit Christo hæc nostra iustificatio, nimirum pretio sanguinis. Verum si pretiò, quomodo ergo gratuita Dei bonitate iustificati sumus? videntur. n. hæc inter se repugnare. Hactenus gratuita Dei bonitate, quia quamuis iustam pro peccatis satisfactionẽ, exegerit, gratis tamen redemptorem & satisfactorem ipse nobis misit, atque hoc est, quod explicat in sequenti particula, quẽ proposuit propiciatorem, quem sine vllis meritis nostris gratuita sua bonitate proposuit mediatorem, reconciliatorem, precatorem inter se & humanum genus per fidẽ. ¶ Ad quartum dicendum, quòd Christus ex eo, quod promeruit nobis gratiam iustificantem, & gloriam, non sequitur efficaci argumento, quòd meruerit nobis omnia media & charismata ad gloriam consequendam. Cæterũ aliis argumentis id euidenter comprobatum est, nimirũ quia est primum principiũ, & primus fons gratiæ, vt pater ex illo, gratificauit nos in dilecto filio suo, in quo benedixit nos in omni benedictione spirituali in Christo. ¶ Ad quintum argumentum respõdetur, quòd per fidem applicatur nobis meritũ Christi, vt officiamur eius membra viua, & vt ex impiis reconciliemur Deo vtque efficiamur iusti, verum ad habẽdam vocationem Dei, & ad participandam fidem ex merito Christi nõ requiritur aliud medium per quod nobis applicetur, quemadmodum ad gratiam iustificandam, requiruntur dispositiones, ad quas rursus aliæ dispositiones non requiruntur, alioquin esset processus in infinitum. ¶ Ad sextum argũ dicendum est, falsissimũ esse quòd Christus Dñs solum venerit in hunc mundum, ad dandam scientiam salutis, aut tanquam lux ad illuminandum, aut tanq̃ magister ad docendum. Nam si ad hoc venisset tm̃, consequens esset, gratiam per Christum Iesum nobis exhibitam non esse aliud quàm legem seu doctrinam Euangelij, ex æquo omnibus propositam, quæ est impia olim Pelagi dãnata hæresis scripturis plane cõtradicẽtibus, nam Christus non solũ est magister, doctor, præceptor, aduocatus, sed liberator, redemptor, reconciliator, sacrificium, medicus, & viuificator. ¶ Ad scripturas vero in argumento recitatas dicimus, earum intellectum esse manifestum ex cohærentia scripturarũ. Nam

Ad primũ argum. Christus non meruit suam incarnationem.

Ad secundum.

Ephes. 1.

Ad tertiũ. Prima gra est ex meritis Chri. Rom. 3.

Ad quartũ.

Ad quintum. Per fidem applicatur nobis merita Christi.

Ad sextũ.

Explicatur testimonia scripturarum.

Apost. Paulus cum dixisset, apparuit benignitas & humanitas Christi Saluatoris erudiens nos, paucis interpositis subiecit, qui dedit semetipsum pro nobis vt nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Hinc iam si roges, Christus si per ea, quę sustinuit in corpore voluit nos redimere, & supplicia peccatis nostris debita soluere, cur igitur scripturæ Apostolicæ docent, Christum hæc omnia feciſſe ad eruditionem nos? Respondetur, scripturæ Apostolicæ docent quẽ dm Christum eruditſſe nos, ſed & per omnem locum paſſim docent illum etiam nos ſuo ſanguine redemiſſe & reconciliaſſe Deo. Et quia Chriſtus in hic noſtra redemptione voluit oſtendere non ſolum ſuam potentiam, ſed & ſapientiam, & bonitatem, & idcirco præparaꝑs humano generi modum liberandi infirmitati noſtræ congruentiſſimum, etiam opera redemptionis talia exhibuit, quæ forent ad mortalis vitæ noſtræ inſtructionem. Super quo ſi placet vide Auguſtinum in Enchirid. cap. 53. ¶ Ad vltimum argumentum dicendum eſt, quòd ſi ex medicina a Chriſto Domino præparata, & ex poculo ex noſtra infirmitate & virtute diuina confecto (vt verbis vtar Aug.) non ſanantur omnes, contingit non ex inſufficientia medicinę, ſed vel ex abſentia cauſæ particularis huiuſmodi medicinam non applicantis, vel ex culpa ægri illam repellentis vel ad illam accipiendam ſe non accommodantis. ¶ Ex dictis ſequitur, quòd Chriſtus Dominus meruit, & ſibi & nobis. Quædã autem meruit ſibi, quæ nobis nõ potuit mereri, vt exaltationem ſui nominis, vt in nomine Ieſu omne genu flectatur cęleſtium & infernorum, &c. ad Philip. ca. 2. Item meruit iudiciariam poteſtatem: quædam rurſus meruit nobis, quæ ſibi mereri non potuit, vt gratiam, gloriam animæ, remiſſionem peccati, quæ ſibi mereri nõ potuit. Veruntamen quædam meruit promiſcuè, & ſibi & nobis, vt corporis claritatem, immortalitatem, ceteraſque beatorum dotes. Sequitur etiam ex dictis, quòd meruit nobis non ſolum gratiam & gloriam, & omnem diſpoſitionem cum gratia & gloria, ſed etiam omne augmentũ gratiæ & gloriæ, imo aio quòd meruit nobis omnem motum bonum intellectus & cordis noſtri. ¶ Sentio rurſus, quòd quotieſcunque operatur homo opus aliquod bonum & meritorium, Chriſtus operatur in illo, & facit vt faciat homo. Et quòd hoc ita ſit, euidenter patet ex his, quæ adduximus ſupra ad probandam cõcluſionem propoſitam. Exiſtimoque probationes adeo eſſe legitimas vt contrarium aſſerere ſit errare contra fidem. Ex dictis tamen ſubortur quædam dubitatio non contemnenda. Vtrum poſſit concedi, quòd Chriſtus meruerit nobis gratiam increatam, id eſt, eam benęuolentiam qua Deus Pater acceptauit nos ad ſua bona, & ea in nobis effectiuè producit ad merita Chriſti reſpiciens? Sunt quidam Theologi qui affirmant id poſſe concedi. Pro cuius ſententiæ explicatione, annotare oportet, quòd dupliciter poſſumus intelligere Deum voluiſſe benefacere humano generi. Primo quia voluit humanitatem eleuare ad vnionem hypoſtaticam, & de hac volitione, quæ poteſt dici gratia increata certum eſt, quòd non cadit ſub merito, nec Chriſti, nec alterius creaturę, prout ſupra demonſtratum eſt. Secũdo poſſumus intelligere Deum voluiſſe nobis benefacere & acceptare ad bona ſua reſpiciens ad merita Chriſti, & de hac volitione & benęuolentia, quæ res increata eſt, ſiquidem in Deo eſt, exiſtimant, quòd cadit ſub merito Chriſti, & quòd Chriſtus meruit nobis talem volitionem & benęuolentiam, quod dogma vt explicẽt, dicunt præterea quòd poſſumus tripliciter loqui. Aut ratione ſui termini, aut ſecundum ſeipſam, aut ſecundum quod reſpicit creaturas. In prælentia non eſt ſermo ſecũdum primam conſiderationem, nam iam demonſtratum eſt a nobis, quod meruit nobis omnem gratiam & gloriam quæ ex diuina benęuolentia in nos prouenit: nec loquimur iuxta ſecundam conſiderationem, quoniam vt ſic eſt actus diuinus, imo eſt ipſa eſſentia diuina omnino immutabilis cuius rei nulla poteſt eſſe cauſa. Loquũtur igitur iſti a tores de diuina benęuolentia tertio modo. Nã quamuis ille actus ſecũdum ſe ſit neceſſarius, tamen

Obiectio.

Solutio.

Auguſtin. Ad vltimum.

Corrolarium.

Philip. 2.

Chrs meruit nobis omnem motum bonum intellectus & voluntatis.

Dubium.

Deum voluiſſe nobis benefacere dupliciter intelligitur.

tamen prout refertur ad creaturas eſt liber, vt planè cõſtat, non enim neceſſario amat creaturas ad vitam æternam. Atque ita ſenſus huius ſententiæ, quæ modo intro ducitur in ſcholas eſt, quòd Chriſtus meruit nobis gratiam increatam, id eſt, volitionem concedendi nobis gratiam & gloriam creatam, vnde non ſolum meruit nobis executionem huius volitionis diuinæ, id eſt, bona per ipſam conceſſa, ſed etiam meruit ipſam volitionem & benęuolentiam, qua pater ab æterno nos amat, & vult nobis conferre bona ſua g. 2tuita. Probatur, quòd hæc ſententia ſit veta ex illo Epheſ. 1. Benedictus Deus, & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in Chriſto, ſicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem.

¶ Ex quo duplex probatio eruitur pro iſta ſententia, prior eſt, nam aliàs non verificatur quod benedixerit nos Deus in omni benedictione in Chriſto, ſiquidem conceſſit nobis hanc primam benedictionem, quæ fons eſt & origo omnium aliarum benedictionum ſine ordine ad Chriſtum.

Quorũdã ſuia, quod Chrs meruit nobis gratiã increatam.

Epheſ. 1.

Prim. arg.

Secũdum.

¶ Altera probatio eſt, quia ipſa electio eſt quædã gratia increata, ſi ergo Deus elegit nos in Chriſto, neceſſario concedendum eſt, quòd meruit nobis hanc gratiam increatam. Et certè Deus Pater elegit nos propter Chriſtum, ergo Chriſtus eſt cauſa propter quam Deus elegerit & amauerit nos.

Tertium.

¶ Idem probatur, nam Chriſtus Dominus reconcilia uit nos Patri iuxta illud D. Pauli, Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi, ſed reconciliare eſt reſtituere in priſtinam gratiam, ergo Chriſtus reſtituit nos ſuo merito in omnem gratiam quam amiſeramus, ſed non tantum amiſeramus gratiam creatam ſed etiam increatam, nam propter peccata interpoſita, Deus non diligit nos, quin potius odio habet, ergo non tantum meruit nobis Chriſtus gratiam creatam ſed etiam increatam. Hæc ſententia non poteſt eſſe probabilis, procediturque ex ignorantia principiorum diuinæ Theologiæ. Et quòd hoc ita ſit patet ex Auguſt. tractatu 110. ſuper Ioannem vbi ſic ait, quòd ergo reconciliati ſumus Deo per mortem filij eius, non ſic audiatur, non ſic accipiatur quaſi ideo nos reconciliauerit ei filius, vt iam inciperet amare, quos oderat, ſicut reconciliatur inimicus inimico, vt deinde ſint amici, & inuicem diligant, qui oderant inuicem, ſed iam nos diligenti reconciliati ſumus ei, cum quo propter peccatum inimicitias habebamus, quod vtrum verum dicam atteſtetur Apoſtolus. Commendat, inquit, dilectionem ſuam Deus in nobis, quoniam cum adhuc peccatores eſſemus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt. Habebat itaque ille ergo nos charitatem etiam cum inimicitias aduerſus eũ exercentes operaremur iniquitatem, & tamen ei veriſſimè dictum eſt. Odiſti Domine omnes, qui operantur iniquitatem. Proinde miro & diuino modo & quando nos oderat, diligebat: oderat enim nos, quales ipſe non fecerat, & quia iniquitas noſtra opus eius non omni ex parte conſumpſerat, nouerat ſimul in vnoquoque noſtrum & odiſſe quòd feceramus, & amare quod fecerat. Itaque ſecundum doctrinam D. Auguſt. Chriſtus non fuit cauſa diuinæ benęuolentiæ quæ eſt in Deo, quin potius pater æternus nos amat ab æterno reſpiciens ad Chriſti merita. Eandẽ rem explicat apertius D. Thomas 1. p. q. 19. artic. 5. Vbi quærit, vtrum volũtatis diuinæ ſit aſſignare aliquã cauſam. Et reſpondet, quod nullo modo voluntas Dei cauſã habet. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, quòd cum volũtas conſequatur intellectum: eodem modo cõtingit eſſe cauſam alicuius volentis vt velit, & alicuius intelligentis, vt intelligat. In intellectu autẽ ſic eſt, quod ſi ſeorſum intelligat principium & ſeorſum concluſionem, intelligentia principij eſt cauſa ſcientiæ cõcluſionis. Sed ſi intellectus in ipſo principio inſpiceret concluſionem, vno intuitu apprehendens vtrumque, in eo ſcientia concluſionis non cauſaretur ab intellectu principiorum: quia idem non eſt cauſa ſui ipſius, ſed tamen intelligeret principia eſſe cauſas concluſionis. Similiter eſt ex parte voluntatis, circa quam ſic ſe habet finis ad ea, quæ

Prædicta ſentẽtia eſt improbabilis.

Rom. 5.

Chriſtꝰ nõ fuit cauſa diuinæ benęuolẽtiæ, quæ eſt in Deo.

D. Thom.

ſunt ad finem, ſicut in intellectu principia ad concluſionem. Vnde ſi aliquis vno actu velit finem, & alio actu ea, quæ ſunt ad finem, velle finem erit ei cauſa volendi ea, quæ ſunt ad finem: ſed ſi vno actu velit finem & ea, quæ ſunt ad finem, hoc eſſe non poterit: quia idem nõ eſt cauſa ſui ipſius, & tamẽ erit verum dicere, quòd velit ordinare ea, quæ ſunt ad finem in finem. Deus autem ſicut vno actu omnia in eſſentia ſua intelligit, ita vno actu vult omnia in bonitate. Vnde ſicut in Deo intelligere cauſam, non eſt cauſa intelligendi effectus, ſed ipſe intelligit effectus in cauſa; ita velle finem non eſt ei cauſa volendi ea, quæ ſunt ad finem, ſed tamen vult ea quæ ſunt ad finem, ordinari in finem. Vult ergo hoc eſſe propter hoc, ſed non propter hoc vult hoc. Atqui iſtum articulũ exponens Caietanus annotat quatuor propoſitiones, quibus in hac materia vti poſſumus. Prima eſt, hoc eſt propter hoc, & hæc præpoſitio eſt catholica; quoniam in rebus conditis reperimus veras cauſas & veros effectus, & mundus eſt propter homines, & homo propter beatitudinem. Quamobrem Philoſophi, qui dixerunt, omnia procedere ſecundum ſimplicem voluntatem, vt de nullo oporteat rationẽ reddere, niſi quia ſic dijs placitum eſt, lapſi ſunt turpiſſime, & contra noſtram fidem docuerũt. Dicit enim ſapiens, quòd Deus effudit ſapientiam ſuper omnia opera eius, atque Pſalmiſta dicit, omnia in ſapiẽtia feciſti. Verum eſt tamen, quòd primi effectus ex ſola diuina voluntate pendent, vt ſi quis roget quare homo conditus ſit? reſponderi poteſt. Vt ſit perfectio vniuerſi, vel vt perueniat ad Deum. Si tamen pergas percontari. Quare ad obtinẽdũ Deum creatus ſit homo. Ad diuinã voluntatem deueniendum eſt. Quod præcipuè deprehenditur in myſterio prædeſtinationis æternæ recondito. De quo in materia de prædeſtinatione quæſtio. 23. Secunda propoſitio eſt. Deus vult unum propter aliud, ut quòd mundus conſeruetur propter prædeſtinatos, vult homines habere merita ut habeant gloriam, vult creaturas propter ſuam bonitatem. Hæc propoſitio ſimiliter tuta eſt & catholica, quoniam duntaxat ponitur ordo in rebus, atque ratione huius ordinis concedit D. Thomas 1. contra gent. cap. 86. quod diuinæ voluntatis poteſt ratio aſſignari, quod hoc in loco non concedit. Tertia propoſitio eſt. Hoc eſt volitum a Deo propter aliud volitum a Deo. Hæc propoſitio videtur habere aliquam rationem quare non concedatur. Nam videtur ſignificari in volitionibus ipſis diuinis eſſe cauſam & ordinem, ſed tamen theologicè ſatis poteſt concedi. Hanc videtur admittere D. Thomas loco proximè citato. Item conceditur in intellectu iſta. Cognoſcit unum propter aliud cognitum, ergo, &c. Tertio, quoniam Deus propter bonitatem ſuam ſummè dilectã alia amat. Item quoniam in his locutionibus ordo deſignatur in rebus volitis non in volitionibus. Quarta propoſitio eſt hæc, Deus uult unũ, quia uult aliud. Hæc propoſitio quanquam a quibuſdam pie explicetur, mihi tamen videtur, quòd non ſit tuta neq; uero ſecura. Quoniam manifeſtè cauſalitas refertur ad diuinam voluntatem, non ad res uolitas. Vnde conceden dum eſt, quòd Deus amat nos propter Chriſtum. At non eſt concedendum quòd Deus nos amat, quia amat Chriſtum. Et multo minus concedendum eſt, quòd Chriſtus Dominus ſit cauſa Volitionis diuinæ; quia ex eo ſequitur, quòd ſit cauſa diuinitatis; quia illa uolitio quomodocunque conſideretur eſt ipſa diuinitas. Item Chriſtus non poteſt eſſe cauſa eius, cuius Deus non eſt cauſa; Deus ipſe non eſt cauſa ſuæ uolitionis, nec poteſt dari in Deo aliquid, quod ſit cauſa ſuę uolitionis, ergo multo minus Chriſtus.

Caietanus Quatuor propoſitiones notandæ. 1. Propoſ.

2. Propoſ.

D. Thom. 1. cont. gẽt. cap. 86.

QVAE-

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVAESTIO XX.

De conueninentibus Christo, secundum quòd Patri fuit subiectus, in duos articulos diuisa.

DEinde considerandum est de his, quæ conueniunt Christo per comparationem ad Patrem. Quorum quædam dicuntur de ipso secundum habitudinem ipsius ad Patrē: puta,quòd est ei subiectus, quòd ipsum orauit, quòd ei in sacerdotio ministrauit. Quædā verò dicuntur, vel dici possent secundum habitudinē Patris ad ipsum:puta,si Pater eum adoptasset, & quòd eum prædestinauit.

¶ Primò,igitur considerandum est de subiectione Christi ad Patrem. Secundò,de eius oratione. Tertiò,de ipsius sacerdotio. Quartò, de adoptione,an ei conueniat.Quintò,de eius prædestinatione.

¶ Circa primum quæruntur duo.

¶ Primò,vtrùm Christus sit subiectus Patri.

¶ Secundò,vtrùm sit subiectus sibi ipsi.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm dicendum sit, Christum esse subiectum Patri.

AD primū sic proceditur. Videtur, q̄ nō sit dicendū, Christū esse subiectū Patri. Omne.n.quod subijcitur Deo Patri,est creatura:quia vt dicitur in libro * de Ecclesiasticis dogmatibus,in Trinitate nihil est seruiēs, neque subiectum. Sed non est simpliciter dicendum, quòd Christus sit creatura,vt suprà dictum est. † Ergo etiam non est simpliciter dicendum, quòd Christus sit Deo patri subiectus.

¶ 2.Præterea, Ex hoc dicitur aliquid Deo subiectum,quod est eius dominio seruiens.Sed humanæ naturę in Christo nō potest attribui seruitus. Dicit enim Damascē. * in libro. Sciendum est quòd neque seruam ipsam,scilicet humanam naturam Christi,dicere possumus :seruitutis em & dominationis nomina,non naturæ sunt nomina,cognitionisque signa,sed eorum, quæ ad aliquid,quemadmodum paternitatis & filiationis nomina.Ergo Christus secundum humanam naturam non est subiectus Deo patri.

¶ 3.Præterea,Prioris ad Corinth. 25. dicitur, Cùm autem subiecta illi fuerint omnia, tūc ipse filius subiectus erit illi, qui sibi subiecit omnia. Sed sicut dicitur Hebræ.2.Nunc necdum videmus omnia subiecta ei,Ergo nondum ipse est subiectus Patri,qui ei subiecit omnia.

Sed contra est,quod Dominus dicit Ioan. 14. Pater maior me est.Et Aug.dicit in primo de Trinita. * Non immeritò Scriptura utrumq; dicit, & æqualem Patri Filium,& Patrem maiorem Filio:illud enim propter formam Dei, hoc autem propter formam serui,sine vlla cōfusione intelligitur.Sed minor est subiectus maiori.Ergo Christus secundum formam serui,est Patri subiectus.

Respondeo dicendū, q̄ cuilibet habenti aliquam naturam,conueniunt ea,quæ sunt propria illi naturæ.Natura aute humana ex sui conditione habet triplicem subiectionem ad Deum.Vnā quidem secūdum gradum bonitatis: prout scilicet diuina natura est ipsa essentia bonitatis:vt patet per Dionys.* primo cap.de Diu.nomi.natura autem creata habet quādam participationem diuinę bonitatis,quasi radijs illius bonitatis subiecta.Secundò,humana natura subijcitur Deo,quātum ad Dei potestatem,prout scilicet natura humana, sicut & quelibet creatura subiacet operationi diuinę dispositionis. Tertio mō specialiter humana natura Deo subijcitur, quātum ad proprium suum actum, in quātum scilicet propria voluntate obedit mandatis eius. Et hanc triplicē subiectionē ad Patrem Christus de seipso confitetur.Primā quidem Matth.19.Quid me interrogas de bono?vnus est bonus Deus. Vbi Hieron. * dicit,Qui magistrum uocauerat bonum, & nō Deum vel Dei filium confessus erat,discit,hominem,quanuis sanctum,in comparatione Dei nō esse bonum.Per quod dedit intelligere,quòd ipse secundum humanam naturam non pertingebat ad gradū bouitatis diuinæ.Et quia in his quę non mole magna sunt,idem est esse maius quod meliusiut Aug.dicit in 6.de Trini. * ex hac ratione pater dicitur maior Christo secundum humanam naturam, Secunda etiam subiectio Christo attribuitur,in quantum omnia,quæ circa humanitatem Christi acta sunt,diuina dispositione gesta creduntur, vnde Diony. † dicit 4.cap. Cæle. hierar.quòd Christus subijcitur Dei patris ordinationibus.Et hęc est subiectio seruitutis,secundum quod omnis creatura Deo seruit, eius ordinationi subiecta:secundum illud Sap. 16,Creatura tibi factori deseruiens.Et secundum hoc etiā filius Dei Philip. 2. dicitur, formam serui accepisse.Tertiam etiam subiectionem attribuit sibi ipsi Ioan.8.dicens, Quę placita sunt ei,facio semper.Et hęc est subiectio obedientię Patris usque ad mortem.Vnde dicitur Philipp.3.quòd factus est obediens Patri usque ad mortem.

Ad primum ergo dicendum, q̄ sicut non est simpliciter intelligendum, q̄ Christus sit creatura:sed solùm secundum humanam naturam,siue apponatur ei determinatio,siue non(vt suprà dictum est,* ita etiam non est simpliciter intelligēdū,quòd Christus sit subiectus Patri: sed solùm secundum humanam naturam, etiam si hęc determinatio non apponatur, quam tamen conuenientiùs est apponere, ad euitandum errorem Arij,qui posuit filium minorem Patre.

Ad

124 1.q.42.ar.4. ad 1. & q.43. ar.7. 1.& 3.d.11 arti.1.1.& di.17.ar.3. q.1.co. & 1. cor.15. lec.3.fi. ca.4.habetur hic lib. inter opera Aug. to.3. q.16. ar.8.

lib.3.orth. fid.c.21.patum ante med.

l.1 de Trī. cap.7.ante med.to.3.

C.1.amę illius.

Super illud Quid me interrogas de bono? tomo 9.

li.6.de Trini.c.8. circa med. tomo 3.

ca.4. circa fi.illius.

q.16.ar.8.

Ad secundū dicendū, quòd relatio seruitutis & dominij fundatur super actione & passione, inquantū scilicet serui est moueri à domino secundū imperium.Agere autē non attribuitur naturæ sicut agenti, sed personæ: actus enim suppositorum sunt & singularium, secundū Philosophum.* Attribuitur tamen actio naturæ, sicut ei secundū quā persona vel hypostasis agit. Et ideo quamuis nō propriè dicatur q̄ natura sit domina vel serua, potest tamen propriè dici q̄ quælibet hypostasis,vel persona sit domina vel serua secundum hanc vel illam naturam. Et secundum hoc nihil prohibet, Christum dicere Patri subiectum vel seruum secundum humanam naturam.

lib.1. meta. paulò post principium to mo.3.

Ad tertium dicendum, q̄ sicut Augustin.* dicit in 1.de Trinit.Tunc Christus tradet regnū Deo & Patri, quando iustos, in quibus nunc regnat per fidem,perducturus est ad speciem: vt scilicet videant ipsam essentiam communem Patri & Filio. Et tunc totaliter erit Patri subiectus non solum in se,sed etiam in membris suis, per plenam participationem diuinę bonitatis.Tunc etiā omnia erunt plenè ei subiecta per finalem implemtionem suæ voluntatis de eis: licèt etiam modo sint omnia ei subiecta quantum ad potestatem secundum illud Matth.vlt. Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra.

lib.1. de Tri.ca 8. ante medium tomo.3.

SVMMA TEXTVS.

Cōclusio.

Ioan.14.

D.Augu.

Matt.19.

Philip.2.

Ioan.8.

COnclusio est. Christus est subiectus Patri tripliciter, secundum bonitatem,seruitutem, & obedientiam. Probatur ex illo quod dicit Christus Ioan.14.Pater maior me est,sed minor est subiectus maiori, ergo Christus secundum formam serui est Patri subiectus. Et ex D. Augu.1.libro de Trinitate. Deinde probatur, Natura humana secundum sui conditionem habet hanc triplicem subiectionem ad Deum, ergo Christus est tripliciter subiectus Patri. Consequentia est euidens, quia cuilibet habenti naturam conueniunt ea,quæ sunt propria illius naturæ.Antecedens vero sic ostenditur, quia natura humana primò subijcitur Deo secundum bonitatem prout diuina bonitas est ipsa essentia bonitatis,natura verò creata habet quandam participationem illius bonitatis Secundò, natura humana subijcitur Deo quantum ad Dei potestatem,prout scilicet,natura humana subiacet operationi diuinæ dispositionis. Tertiò,specialiter natura humana Deo subijcitur per proprium suum actum,in quātum scilicet,propria voluntate obedit mandatis eius. Triplicem subiectionem ad Patrem Christus de seipso cōfitetur. Primam quidem Matth.19. Quid me interrogas de bono? Vnus est bonus Deus. In quibus verbis significauit,quòd ipse secundum humanam naturam non pertingebat ad grandum bonitatis diuinæ. Secunda vero subiectio Christo tributuit prout omnia quæ gesta sunt circa eius humanitatem diuina dispensatione facta creduntur, & secundum hoc serui formam accepit, vt dicitur ad Philippenses.2. Tertiam etiam subiectionem attribuit sibi ipsi Ioannis.8.dicens:Quæ placita sunt ei facio semper.Vocaturque hæc subiectio obedientia:factus est enim obediens Patri vsque ad mortem.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Prim.arg. cōtra conclusionē. Damasc.

COntra conclusionem huius articuli arguitur. Primò ex testimonio D.Ioan. Damasceni 3.libro orthodoxæ fidei capit.21. iuncta simul illius ratione. Ille siquidē negat Christum esse Patris seruum, & reddit hanc rationem inter alias, quoniam aliàs filius non haberet omnia quæ habet Pater, siquidem seruus non habet omnia quæ Dominus.

Secundū.

¶ Secundo arguitur. Christus absolute & simpliciter nō est creatura vt supra quæst. 16.ostensum est, ergo absolute & simpliciter non est subiectus Patri. Probatur consequentia,ex rationis paritate, quia sicut non conceditur hæc,Christus est creatura, propterea quod creatio repugnat supposito diuino, ita non erit hæc concedenda, Christus est subiectus Patri,quia subiectio repugnat supposito diuino.

¶ Tertio, si Christus est subiectus Patri sequitur, quòd etiam sit subiectus legi diuinæ, & quòd legibus diuinis teneretur sicut & alij homines, hoc autem consequens est falsum, vt ostenditur infra quæstione 37.ergo non est subiectus Patri.

Explicatio cōclusionis.

¶ Pro huius veritatis intelligentia notandum est; hanc propositionem,Christus est Patri subiectus,esse veram secundum sermonis proprietatem etiam si nō addatur determinatio illa,secundum humanitatem, etsi semper talis determinatio sit subintelligenda, sicut in hac propositione, Christus est mortuus, quoniam in sacris literis frequenter reperiuntur huiusmodi propositiones, in quibus significatur subiectio Christi ad Patrem sine aliqua prorsus expressa determinatione 1.Cor.15.dicitur, Christus subiectus Patri,& ad Philip.2. dicitur; Obediens vsq; ad mortem, obedientia vero est vous gradus subiectionis. Ad Hebræos 5.dicitur, Christus exauditus pro sua reuerentia, id est (vt aliqui ex sacris Doctoribus exponunt) pro reuerentia qua ipse reueritus est Patrem. Rom.5.Per obedientiam vnius hominis (hoc est Christi) iusti constituentur multi.

1.Cor.15. Philip.2. Hebr.5. Rom.5.

¶ Secundo notandum, Christum Dominum dici in sacris literis non modo subiectum, verum etiam seruum Patris Isaiæ.41.42.43.& 49. Pater cum filio loquens frequentissime eum seruū appellat. Vt in illo; seruus meus es tu Israel,in te gloriabor,Et infra in eodē loco; parum est vt sis mihi seruus ad suscitādas tribus Iacob,&c. Imo Christus ipse in eodem loco inquit, hæc dicit Dominus formans me ex vtero seruum sibi. Et Ezech.34 dicitur; Et suscitabo super eas pastorem vnum seruum meum Dauid,ipse pascet eas & ipse erit eis in pastorem.Et subditur ibidem; ego autem Dominus ero eis in Deum, & seruus meus Dauid Princeps in medio eorum, vbi nomine serui Christus intelligitur iuxta communem totius Ecclesiæ sensum & Sanctorū. Sed est locus insignis apud Zachariam. cap.3. Adducam seruum meum orientem. Quæ loca omnes Doctores Sancti interpretantur de Christo Domino. Imo non tantum Christus dicitur Patris seruus,verum,quod amplius est,dicitur seruus hominum.Isaiæ 53. Septuaginta interpretes legunt in hunc modum, iustificare iustum bene seruientem multis. Vbi editio Vulgata habet, iustificabit iustus seruus meus, aut seruos meos multos. Qui locus iuxta interpretationem Diuus Hierony.vt legitur à Septuaginta interpretibus intelligitur de Christo Domino. Et Diuus Augustin. Psal.103. concione tertia, super versum illum, producens fœnum iumentis, &c. inquit, bene Christo seruis, si seruis quibus Christus seruiunt, de quo scriptum est, bene seruientem plumis. Legatur etiam Diuus Chrysostomus in oratione, quòd Christus sit Deus. Paulus Romanorum 13.vocat Christum Iesum ministrum circumcisionis, id est, Iudæorum. Matthæi 20. inquit Christus, filius hominis non venit ministrari sed ministrare. Et Lucæ 22. Ego in medio vestrum sum sicut qui ministrat.

Christus in sacris literis seruus patris appellatur. Isa.41.42. 43. & 49. Ezec.34. Zach.3. Esa.53. Hierony. Augustin. D.Chrys. Rom. 13. Matt. 20. Luc.22.

¶ Ad argumenta respondetur. Ad Diuū Damascenum dicitur,ex probatione illius colligi eius sententiam esse, quòd secundum diuinam naturam Christus neutiquam sit dicendum Patris seruus. Etenim secundum hanc, inconueniens esset, quòd filius non habeat omnia, quæ Pater, cæterum non vult negare, quòd secundum humanam naturam sit seruus Patris, quoniam secundum talem naturam impossibile est, quod filius habeat omnia, quæ Pater.

Ad primum.

¶Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad secundum. ¶Ad secundum argumentum respondet Diuus Thomas in solutione ad primum huius articuli. Sed respondetur breuiter, quòd esse subiectum Patri quamuis repugnet supposito diuino secundum se, non tamen repugnat, imo conuenit ei secundum naturam creatam in qua subsistit, sicut & alia, quæ de illo dicuntur ratione humanæ naturæ: esse vero creaturam licèt conueniat supposito ratione naturæ creatæ, non tamen absolute prædicatur de Christo. Quia denotari potest, quòd illud prædicatum conueniat supposito secundum seipsum, vt suprà quæstione 16. ostensum est.

Ad tertiū. ¶Tertium argumentum in magnas nos conijceret quæstiones nisi alio loco cōmodius disputarētur. Esset enim disputandum, vtrùm Christo Domino potuerit aliquod præceptum imponi, & vtrum non solum legi naturali & æternæ, verum & alijs legibus scriptis veteris testamenti teneretur. Sed de his quæstionibus latissime dicendum est infrà q. 37. vbi agitur de ceremonijs circa Christū obseruatis. Solum se offert hoc in loco breue dubium. Vtrùm Christus Dominus legem impleuerit. Nam quibusdam hominibus nostri temporis qui volūt plus sapere, quàm oportet sapere, visum est hanc propositionē esse veram. Christus Dominus non impleuit legem. Nam constat Dominum Iesum soluisse vincula legis Mosaycæ, tam quo ad ceremonialia, quam quo ad iudicialia.

Vtrū christus legē impleuerit.

Primum a gum.

Secundū. ¶Rursus constat Christum Dominum non seruasse sabbathum præcipiendo in sabbatho paralytico vt tolleret grabatum suum & ambularet.

Tertium. ¶Deinde, nullus dicitur implere legem, qui lege non obligetur, sed Christus Dominus non obligabatur legi Moysi, ergo non impleuit legem. His non obstantibus veritas catholica est, Christum Dominum verè impleuisse legem, vt patet ex illo Matt. 5. Nolite putare, quoniam veni soluere legem, aut Prophetas, non veni soluere, sed adimplere. Etenim adimpleuit primo moralia præcepta condiendo ea charitatis dulcedine, quia plenitudo legis est dilectio; vt dicitur Rom. 13. & Ioan. 15. dicitur; Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem sicut dilexi vos. Secundo, adimpleuit cæremonialia præcepta detegendo figurarum velamina per manifestationem veritatis. Iuxta illud Apocalyp. ca. 5. Dignus est agnus, qui occisus est aperire librū, & soluere signacula eius, id est, obliterationes figurarū in lege. Tertio, adimpleuit etiam prophetias in se completas, ostendendo, & confirmando promissiones antiquis Patribus factas, iudicialia per misericordiam temperando, consilia Euangelica addendo, & pollicitationes omnes populo Israelitico factas de Spiritus sancti missione, & filij incarnatione, & cætera persoluendo. De quibus omnibus videndus est D. Tho. Matt. 5. Et in hac sententia sunt vnanimiter omnes sancti asserentes Christum Dominum legem impleuisse. Videndus est D. Chrysost. & D. Remigius super illum locum Matt. 5. Sed potissimè videndus est D. Augustinus, qui multis probat huius propositionis veritatem lib. 1. de sermone Domini cap. 14. lib. 17. contra Faustum à ca. 1. vsq; ad 7. & lib. 18. ca. 1. 4 & 7. & lib. 19. ca. 12. & 24. Est itaq; propositio illa, Christus non impleuit legem vt minimum temeraria, & errori proxima, non est autem censenda simpliciter hæretica propter sensum catholicum, & verum quem facere potest, & relatus est in principio huius dubij in vltimo argumento.

D.Tho.

Auguſt.

Ad primū argum. ¶Ad primam vero obiectionem respondetur, quòd Iesus etsi esset legibus cæremonialibus & iudicialibus solutus, nullam tamen iſtarum legum præteriit, quin potius omnes perfectissime adimpleuit; vt patet apud Euangelistas, vbi progressus vitæ Christi, & eius conuersatio perfectissimè describitur.

Ad ſecundum. ¶Ad secundam obiectionem respondetur, quòd Iesus præcipiendo tollere grabatum nihil præcepit contra reuerentiam sabbathi, tum quia opus illud fiebat ad manifestationem miraculi ad gloriam Dei; & propterea licitum erat in sabbatho. Tum quia fiebat ad testificandum, quòd Iesus erat Dominus sabbathi, quod maximè in sabbatho debebat fieri. Iuxta illud, etiam sabbathi Dominus est filius hominis.

¶Ad tertiam obiectionem negāda est maior, etenim multis ostensum est in superioribus, quòd legis impletio non solum habet ortum ex legis obligatione, sed ex pluribus alijs causis, vt dictum est.

Ad tertiū.

ARTICVLVS VNDECIMVS.

Vtrùm Christus sit subiectus sibi ipsi.

115

AD secūdum sic proceditur. Videtur, quòd Christus non sit subiectus sibi ipsi. Dicit enim Cyrillus in Epistola synodica: * quam scilicet synodus Ephesina recepit: Neq; ipse Christus sibi seruus est, nec dominus, fatuum enim est vel potius impium hoc sentire vel dicere. Et hoc etiam asserit Dam. † in 3. lib. dicens: Vnum enim ens Christus, non potest seruus esse sui ipsius & dominus. Sed in tantum Christus dicitur seruus Patris, in quantum est ei subiectus. Ergo Christus non est subiectus sibiipsi.

In ſyno. 1. Epheſinæ miſſæ ad Neſtor. in medio illius. libr. 3. fid. orth. c. 21. parum a med.

¶2. Præterea, Seruus refertur ad Dominum. Sed relatio non est alicuius ad seipsum. vnde & Hilarius dicit in lib. de Trin. * quòd nihil est sibi simile, aut æquale. Ergo Christus non potest dici seruus sui ipsius, & per consequens nec sibi esse subiectus.

lib. 3. non multū remotè ante finem.

¶3. Præterea, Sicut anima rationalis & caro vnus est homo: ita Deus & homo vnus est Christus: vt Athanas. * dicit. Sed homo non dicitur subiectus sibi ipsi, vel seruus sui ipsius, aut maior seipso, propter hoc, quòd corpus eius subiectum est animæ. Ergo neque Christus dicitur subiectus sibi ipsi propter hoc, quòd eius humanitas subiecta est diuinitati ipsius.

In ſuo ſymbolo fidei.

Sed contra est, q̄ Augustin. * dicit in 1. de Trin. Veritas ostendit secundum istum modum quo scilicet Pater maior est Christo secundum humanam naturam, etiam seipso minorem Filium.

lib. 1. c. 7. ante med. tomo. 3.

¶2. Præterea, Sicut ipse argumentatur ibidem, sic accepta est à filio Dei forma serui, vt non amitteretur forma Dei, sed secundum formam Dei, quæ est communis Patri, & Filio, Pater est filio maior secundum humanam naturam. Ergo etiam Filius est maior seipso secundum humanam naturam.

¶3. Præterea, Christus secundum humanam naturam est seruus Dei Patris, secundum illud Ioan. 20. Ascendo ad Patrem meum & Patrem vestrum, Deum meū & Deum vestrum. Sed quicunque est seruus Patris, est seruus filij: alioquin non omnia quæ sunt Patris, essent Filij. Ergo Christus est seruus sui ipsius, & sibi subditus.

Art. præce. ad 2.

Respondeo dicendum, quòd (sicut dictū est*) esse dominum & seruum attribuitur personæ vel hypostasi secundū aliquam naturam. Cùm ergo dicitur Christus esse dominus vel seruus sui ipsius, vel q̄ verbū Dei est dominus hominis Christi: hoc potest intelligi dupliciter. Vno modo, vt intelligitur hoc esse dictū ratione alterius hypostasis vel personæ, quasi alia sit persona verbi Dei dominantis,

dominātis, & alia hominis seruientis: quod pertinet ad hęresim Nestorij. Vnde in cōdemnatione Nestorii dicitur in synodo Ephesina: * Si quis dicit Deum vel dominū esse Christi, ex Deo patre verbum, & nō magis eundem ipsum cōfitetur simul Deum & hominem, vtpote verbum factum carnem, secundum Scripturas, anathema sit. Et hoc modo negatur à Cyrillo & Damascen. * Et sub eodem sensu negandum est, Christū esse minorem seipso, vel esse sibi subiectum. Alio modo potest intelligi secundum diuersitatem naturarū in vna persona vel hypostasi. Et sic dicere possumus secundum vnam earum, in qua cū Patre cōuenit simul eum cum Patre præesse, & dominari, secundum verò alteram naturam, in qua nobiscū conuenit, ipsum subesse & seruire. Et per hunc modum dicit Aug. * Filium esse seipso minorē. Sciendum tamen, quòd cùm hoc nomē Christus sit nomen personæ, sicut & hoc nomē Filius, illa per se & absolutè possunt dici de Christo, quę cōueniunt ei ratione suæ personę, quę est æterna: & maximè huiusmodi relationes, quæ magis propriè videntur ad personam vel hypostasim pertinere. Sed ea, quæ conueniunt sibi secundum humanam naturam, sunt ei potius attribuenda cum determinatione, vt videlicet dicamus Christum esse simpliciter maximum, & dominum & præsidentem: quod autem sit subiectus, vel seruus, vel minor, est ei attribuendum cum determinatione, scilicet secundum humanam naturam.

In conc. 1. Epheſi. cui præſuit Cyrilli* can. 6.

locis in argum. 1. citatis.

Ad primum ergo dicendū, q̄ Cyrillus & Damasc. negant Christum esse dominum sui ipsius, secundum quod per hoc importatur pluralitas suppositorum, quæ requiritur ad hoc, quod aliquis simpliciter sit dominus alicuius.

locis in argu. 1. citatis.

Ad secundum dicendum, quòd simpliciter quidem oportet esse alium dominum, & alium seruum: potest tamen aliqua ratio dominii & seruitutis seruari, prout idem est Dominus & seruus sui ipsius, secundum aliud & aliud.

Ad tertium dicendum, quòd propter diuersas partes hominis, quarum vna est superior, & alia inferior: dicit etiam Philosophus in 5. Ethico.* quòd est hominis ad seipsum iustitia, in quātum irascibilis & concupiscibilis obediunt rationi. Vnde per hunc modum etiam vnus homo potest dici sibi subiectus & seruiens, secundum diuersas sui partes.

li. 5. Ethic. vlt. to. 5.

Ad alia autem argumenta patet responsio ex dictis. Nam Aug.* asserit Filium seipso minorē esse, vel sibi subiectum, secundum humanam naturam, non secundum diuersitatem suppositorū.

l. 1. de Tri. c. 7. tom. 1.

SVMMA TEXTVS.

1. Conclu. PRima conclusio. Si subiectio consideretur secundum diuersitatem suppositorum, hæreticū est dicere, quòd Christus sit sibiipsi subiectus. Hæc conclusio est D. Cyrilli in epistola Synodica, quam Synodus Prima Ephesina

D. Cyril.

b. Damaſ.

Cōc. Ephe.

recepit, quę missa est ad Nestorium, & est D. Damasc. in lib. 3. orthodoxæ fidei cap. 21. probatur etiam ex diffinitione concilij Ephesini 1. cap. 6. vbi dicitur, si quis dicit Deum vel Dominum esse Christi ex Deo patre verbum, & non magis eundem confitetur simul Deum & hominem, vt pote verbum factum carnem secundum scripturas, anathema sit.

2. Conclu.

¶ Secunda conclusio, si subiectio consideretur secundum diuersitatem naturarum vera est hæc propositio, Christus est sibi ipsi subiectus. Hæc conclusio est D. Aug. lib. 1. de Trinit. cap. 7. Deinde Christus secundum humanam naturam est seruus Dei Patris, secundum illud Ioā. 20. ascendo ad patrem meum, & patrem vestrum, Deum meum, & Deum vestrum, sed quietisque est seruus patris, est seruus filij, alioquin non omnia, quæ sunt patris, essent filij, ergo Christus est seruus suipsius, & sibi subditus. Vis huius rationis consistit in hoc, in Christo est natura diuina & humana, secundum naturam diuinam, præest & omnibus dominatur; secundum vero naturam humanam subest & seruit.

D. Auguſt.

Ioan. 20.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Scopus huius artic. TItulus & quæstio huius articuli disputatur in præsentia a D. Tho. ad conciliandum D. Aug. ex vna parte, Cyril. & Damasc. ex altera, imò, concilium ipsum Ephesinum. Etenim hi autores Græci negabant Christū esse sibi subiectum: & ita definitur in eodem concilio Ephesino cap. 6. Cuius verba referuntur a D. Tho. in art. Negauerunt autem hi autores eam propositionem vt fugerēt hęresim Nestorij, qui asserebat in Christo esse duo supposita, quorum vnum alteri dominabatur & seruiebat. Cæterum D. Aug. cuius tempore nondum fuerat Nestorius, lib. 1. de Trinitate cap. 7. concedit filium Dei esse seipso maiorem ac seipso minorem, ac proinde necesse est concedat esse sui ipsius Dominum ac sui ipsius seruum & subiectum. Quoniam secundum humanam naturam non minus sibi ipsi subijcitur quàm patri, & secundum diuinam nō minus dominatur sibi ipsi, quàm pater dominatur illi. Et certè hæc sententia D. Augustini uera est in proprietate sermonis. Itaque quāuis iuxta Aristot. doctrinam 5. Ethicor. capit. vltim. eiusdem ad seipsum non possit esse iustitia propriè, neque subiectio, neque obedientia, sed tantum secundum metaphoram, neque sufficiant diuersæ partes eiusdem naturæ ad constituendam propriam rationem iustitiæ aut subiectionis, tamē sufficiunt re vera diuersæ naturæ vnius & eiusdem personæ ad constituendam veram rationem iustitiæ, & subiectionis. Ita nos diximus suprà q. 1. arti. 2. quòd quamuis Deus intelligeretur vnus secundum personam, vt intelligunt Ethnici Philosophi, nihilosecius tamen, si carnem assumpsisset satisfeciſſet sibi ipsi. Et Christus re vera de facto satisfecit sibi ipsi, quoniam sufficiebat ad hoc distinctio naturarum cum gemina ratione personæ, licèt esset vna tantum persona, citra dubium tamen perfectior & maior ratio iustitiæ est inter ipsum Christum & patrem, vbi etiam est distinctio personarum.

Aristot.

Autores Græci.

D. Auguſt.

Aristot.

Notādum documentum. ¶ Sed circa vtrumque articulum notandum est, quòd quamuis hæc, quæ dicta sunt, vera sint in sermonis proprietate, tamen ne communicemus cum Arrianis in vocibus, etiam vbi viguerit hæresis Arriana negāda est illa propositio, Christus est patri subiectus aut illius seruus, extra textum Propheticum, sicut & illa, pater maior est filio. Item, ne cōmunicemus cum Nestorianis, neganda est illa propositio, Christus est sibi ipsi subiectus, aut sui ipsius Dominus. Ita docet Diuus Thomas in articulo primo, in solutione ad primum. Propositiones itaque, in quibus prædicantur de Christo relationes eiusmodi excellētiæ & dignitatis absolutè, & sine reciprocatione ad seipsum, sunt absolutè concedendæ, vt quòd Christus sit Dominus, sit maximus, sit præsidēs in omni tempore, neque est timor communicandi cum hæreticis in eiusmodi locutionibus. Verum propositiones in quibus prædicantur relationes defectus & inferioritatis, aut certè relationes dignitatis, aut superioritatis, sed cum reciprocatione ad seipsum, vt quòd sit Dominus sui ipsius, maior se ipso, quamuis veræ sint, tamen non sunt concedendæ ad euitandam cōmunionem cū hæreticis vbi inoleuerit hæresis

D. Thom.

Universidad de Deusto
Biblioteca

hæresis eiusmodi. Et iuxta hoc documentum intelligendus est D. Thom. in calce articuli secundi, vbi inquit: relationes dignitatis & excellētiæ possę prædicari de Christo absolutè, & sine determinatione: relationes vero defectus non item.

QVAESTIO XXI.

De oratione Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de oratione Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm Christo conueniat orare.

¶ Secundò, vtrùm conueniat sibi secundum suam sensualitatem.

¶ Tertiò, vtrùm conueniat sibi orare pro seipso, an tantùm pro alijs.

¶ Quartò, vtrùm omnis eius oratio sit exaudita.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm Christo competat orare.

126 3.d.18.art. 3.q.1.& 4. di.15.q.4. arti.6.q.2. 1.& Io.11. le.6. col.2. fin. * li.3.c.24. in prin.

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd Christo non competat orare. Nam sicut Damascę.* dicit, oratio est petitio decentium a Deo. Sed cùm Christus omnia facere posset, non videtur ei conuenire, quòd aliquid ab aliquo peteret. Ergo videtur, quòd Christo nō conueniat orare.

¶ 2. Præterea, Non oportet orando petere illud quod aliquis scit pro certo esse futurū (sicut nō oramus quod sol oriatur cras) neque est etiā conueniens ꝙ aliquis orando petat, quòd scit nullo modo esse futurum. Sed Christus sciebat circa omnia quid esset futurum. Ergo non conueniebat ei aliquid orando petere.

lib.3. orth. fid.c.24. in princip.

¶ 3. Præterea, Damas.* dicit in lib.3. ꝙ oratio est ascensus intellectus in Deum. Sed intellectus Christi non indigebat ascensione in Deū: quia semper intellectus eius erat Deo coniunctus, nō solùm secundum vnionem hypostasis, sed etiam secundum fruitionem beatitudinis. Ergo Christo non conueniebat orare.

Sed contra est, quod dicitur Luc.6. Factum est, in illis diebus exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei.

2.2.q.83. ar.1.& 2.

Respondeo dicendum, ꝙ (sicut dictum est * in Secunda parte) oratio est quædam explicatio propriæ uoluntatis apud Deum, ut eā impleat. Si igitur in Christo esset una tantùm uoluntas, scilicet diuina, nullo modo competeret sibi orare, quia uolūtas diuina per seipsam est effectiua eorum, quæ vult: secundum illud Psalm.134. Omnia quæcunque uoluit Dominus, fecit. Sed quia in Christo est alia uolūtas diuina, & alia humana, & uoluntas humana nō est p seipsam efficax ad implendum quæ uult, nisi per uirtutem diuinā, inde est ꝙ Christo, secūdum quod est homo, & humanam uoluntatem habens, competit orare.

Ad primum ergo dicendum, quòd Christus poterat perficere omnia quæ uolebat, secundum quod Deus, non autē secundum quod homo: quia secundum quod homo, non habuit omnipotentiam, ut supra habitum est. * Nihilominus tamen ipse idem Deus existens & homo, uoluit ad Patrem orationem porrigere: non quasi ipse esset impotens, sed propter nostram instructionem. Primò quidem, ut ostenderet se esse a Patre. Vnde ipse dicit Ioan. 11. propter populum qui circunstat, dixi, scilicet uerba orationis, ut credāt quia tu me misisti. Vnde Hilarius in 10. de Trinita.* dicit. Non prece eguit, pro nobis orauit, ne Filius ignoraretur. Secundò, ut nobis exemplum orandi daret. Vnde Ambros. dicit super Lucā. * Noli insidiatrices aperire aures, ut putes filium Dei quasi infirmum rogare, ut impetret quod implere non possit; potestatis enim est autor, obedientiæ magister, ad præcepta uirtutis suo nos informat exemplo. Vnde & Augustin.* dicit super Ioan. Poterat Dominus in forma serui, si hoc opus esset, orare silentio: sed ita se Patri exhibere uoluit precatorem, ut meminisset nostrum se esse doctorem.

q.13.ar.1.

li.10. parū ante fin.

l.5.in Luc. c.6.titu.illius ca. est, de oratione Iesu in mōte paulo a princ. tom.4. Trac.104. parū ante med.to.9.

Ad secundum dicendum, quòd inter alia, quę Christus sciuit futura, sciuit quædam esse fienda propter suam orationem, & huiusmodi non inconuenienter a Deo petiit.

Ad tertium dicendum, quòd ascensio nihil est aliud, quàm motus in id quod est sursum: motus autem ut habetur 3. de Anima,* dupliciter dicitur. Vno modo propriè, secūdū qd importat exitum de potentia in actum, prout est actus imperfecti: & sic ascendere competit ei, quod est potentia sursum, & nō actu. Et hoc modo ut Damasc.* dicit in 3. lib. intellectus humanus Christi non eget ascensione in Deum: cùm sit semper Deo unitus & secundum esse personale, & secūdum cōtemplationem beatam. Alio modo dicitur motus qui est actus perfecti, id est, existentis in actu: sicut intelligere & sentire dicuntur quidam motus. Et hoc modo intellectus Christi semper ascendit in Deum: quia semper contemplatur ipsum, ut supra se existentem.

li.3.de anima tex.28 tom.2.

li.3.cā.24. circa prin.

SVMMA TEXTVS.

Cōclusio.

COnclusio. Christo secundum quod est homo conuenit orare. Probatur primo, testimonio. D. Luc. ca. 6. dicentis. Factum est in illis diebus, exiit in mōrem orare, & erat pernoctans in oratione Dei. Deinde, oratio est explicatio quædam propriæ voluntatis apud Deum, vt eam impleat, sed in Christo fuit explicatio voluntatis, non solum diuinæ, sed etiam humanæ erga Deum, ergo. Orauit itaq; Christus, vt ostenderet, se esse a patre, & ut nobis exemplum orandi præberet.

EXPO-

ergo implicat Deum orare.

Ad primum

¶ Ad primum argumentum respondetur, quòd Spiritus sanctus, apud Diuum Paulum dicitur orare pro nobis, non quia ipse orat, sed quia orare nos facit.

Ad secundum

¶ Ad secundum argumentum respondetur primo negando consequentiam, etenim etiam si in diuinis personis esset vera & propria locutio, non tamen haberet locum oratio propter æqualitatem essentiæ & perfectionis in qua conueniunt. Secundo respondetur, quòd in personis diuinis non est propria, sed metaphorica locutio. Et illa verba Genesis primo. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, non ponuntur ad explicandam locutionem in diuinis personis, sed ad manifestandam pluralitatem personarum in vnitate essentiæ. Ad illud vero Psalmi respondetur primò, quod ibi loquitur pater Christo in quantum homo, quia fit mentio de generatione temporali vel de resurrectione, vt explicat Diuus Paulus Actuum Apostolorum capitulo. 13. Secundo dicitur, quod si locus ille intelligatur de locutione patris ad filium, in quantum Deus est, non est intelligendus de locutione propria, sed metaphorica, quia fit mentio de generatione æterna, qua per actum intellectus diuini productus est filius in eadem essentia cum patre.

1.Tim.2.

Cen.1.

Act.13.

Ad tertiū.

¶ Ad tertium argumentum respondetur, quòd quando voluntas superioris, est omnino independens à voluntate inferioris vel æqualis, qualis est voluntas Dei; nullo modo contingit superiorem inferiorem aliquem exorare; secus est in humanis vbi voluntas superioris in pluribus dependet à voluntate inferioris, vel æqualis, propter imperfectionem voluntatis creatæ.

Differentia orationis Christi & nostræ.

D.Tho.

Psal.122.

Thren.3.

Ioan.17.

Ad quartum. ex Chrysost. D.Tho.

¶ Ad Diuum Chrysostomum respondet Diuus Thomas super capitu. 11. Ioannis lectione 6. quod Diuus Chrysostomus non intellexit illa verba Christi quatenus depreeatoria. Et ideo dicendum est pro explicatione illius loci, Pater gratias ago tibi, quoniā audisti me, (iuxta interpretationem Chrisost.) quòd tunc aliquis auditur, quando voluntas eius impletur, voluntas autem patris semper impletur, cum ergo eadem sit voluntas patris & filij, quandocunq; pater implet voluntatem suam, implet voluntatem filij. Dicit itaque Christus in quantum Deus est, quoniam audisti me, id est, fecisti quę erant in verbo tuo vt fierent. Dixit enim & perfecta sunt. At vero necessitatem orandi exclusit in illis verbis, quæ postmodum sequuntur. Ego autem sciebam, quia semper me audis, quasi diceret, ad hoc vt fiat voluntas mea, non indigeo oratione, quia ab æterno voluntas mea implera est.

Vtrū Christo secundū diuinitatē cōuenit orare.

Ad primū argum.

Rom.8.

Secundū. Gen.1.

Psalm.2.

¶ Secundum dubium est, vtrùm Christo secundū quòd homo conueniat orare. Pars negatiua probatur. Nullus orat pro his, quæ sunt in sua potestate, sed omnia erāt in potestate Christi secundum quòd homo, ergo non conueniebat ei orare. Secundò, non oportet orando petere illud, quod aliquis scit euidenter futurum esse, sicut non oramus, quòd sol oriatur. Nec etiam est conueniēs, quòd aliquis orando petat, quod scit nullo modo esse futurum, ergo non conueniebat Christo etiam in quantum homo aliquid orando petere. In oppositum est Catholicæ fidei veritas, secundum quam certissimè asserendum est Christo Domino orationem competere. Et ratio D. Thom. in hoc articolo hoc manifeste connincit.

Secūdum dubiū circa conclusionē artic. Primū argumentū. Secundū.

In oppoſi.

¶ Et ideo ad primum argumentū respondetur, negando minorem, tum quoniā vt ostensum est q. 13. Christus Dominus quatenus homo non habebat omnipotentiam respectu immutationis creaturarum. Tum vero quoniā plurima, quæ Christus volebat, dependebant ex voluntate creaturarum, à qua impediri poterant, imò vero etiam si omnia essent in potestate Christi, ita vt a nulla voluntate alterius dependerent, haberet locum oratio, sicut in nobis patet, qui etiam si in nostra voluntate situm sit non peccare, adhuc tamen oramus Deum ne in peccata incidamus.

Ad primum.

Inoppoſi.

¶ In oppositum est Diuus Tho. in hoc articulo, & 2.2. quæst. 83. artic. 10. & communis omnium doctorum opinio. Etenim Deus nec se, nec creaturas orare potest, tum quoniam eiusdem ad seipsum non potest esse oratio, tum vero quoniam oratio prouenit ex inefficacia, & insufficientia illius, qui orat, & ex perfectione voluntatis illius, à quo aliquid impetratur. Sed diuina voluntas est in omnibus efficacissima, & omnino inimpedibilis non egens alicuius auxilio, ergo repugnat Deum vt sic orare.

Confir.

¶ Confirmatur & explicatur hoc argumentum, oratio est expressio voluntatis, vt adiuuetur ab alio. Sed impiū est asserere, quòd Deus in suis operibus adiuuatur ab alio

Ad secundum.

¶ Ad secundum argumentum dicitur primo, quòd euidentia rei futuræ non tollit vim orationis, vt patet in beata Virgine, & Apostolis, qui etiam si certi essent

Universidad de Deusto
Biblioteca

de sua salute, adhuc pro salute æterna Deum deprecaban tur. Secundo respondetur cum D.Thom. in hoc articulo ad secundum, quòd inter alia quæ Christus sciuit futura, sciuit quędam esse facięda propter suam orationę, & huiusmodi, vt diuina impleretur ordinatio conuenientissime a Deo per operationem impertrauit. Itaque Christus Dominus nesciuit Lazarum, v.g. resuscitandum absolutè, sed sciuit Lazarum resuscitandum medio suo clamore. Similiter tempore suæ passionis nescivit absolutè sibi affuturam consolationem ab Angelo in sudore sanguineo; sciuit autem talem consolationem affuturam media oratione; & ideo orauit patrem. Et hinc sequitur superuacaneam esse quæstionem illorum, qui interrogant quorsum apponuntur tot media quando est infallibilis euentus, eadem namque est prævisio finis, & mediorum, per quæ talis finis sit consequendus.

Tertiũ dubiũ, vtrũ Christ⁹ orer in cœlo. 1.Ioan. 2. Roma. 8.

¶Tertium dubium est, vtrùm Christus Dominus oret in cęlo, & preces mittat ad patrẽ sicut in terra? Ratio dubitandi est, quia 1.Ioan.2. dicitur, aduocatum habemus apud patrem Dominum nostrum Iesum Christum. Et D. Paul. Rom. 8. inquit, quis accusabit aduersus electos Dei? Deus qui iustificat, quis est qui condemnet? Christus Iesus, qui mortuus est imò qui & resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis. Ex quibus locis videtur colligi, quòd quemadmodum Christus preces fundebat in terra, ita similiter oret, & deprecetur in cęlo. Veritas tamen est, quòd Christus per modũ supplicis, preces & supplicationes ad Deum, nec pro seipso, nec pro nobis offerat, nam hoc fecit in diebus carnis suæ cum erat simul viator & comprehensor. Iam vero postquam sedit in dextera maiestatis in excelsis simul cũ patre largitur nobis omnia, omnem habens potestatem. Nec vlla ratione sinit pater, vt gloria iam & honore coronatus, deinceps sese humiliet. Videndus est D. Chrysostomus super locum citatum D.Pauli ad Roma 8. Qui eleganter nimis explicat istam sententiam. Videndus est etiam Rupertus abbas. lib. 6. de diuinis officijs cap. 3. vbi doctissimè de re hac disserit, & eo vsque deducit vt neget Catholicum illum esse, qui Christum inuocat ad hoc, vt roget patrem. Hoc ipsum more & consuetudine totius Ecclesię confirmatur. Nam Ecclesia vt ostendat Christũ, esse verum Deum, contra hæreticos, & quod sit maxima gloria sublimatus iudex viuorum, & mortuorum, & omnia esse subiecta sub pedibus eius, semper deprecatur Christum his verbis, miserere mei, & propitius esto mihi, &c. Vnde caute legenda est homilia Origenis, quæ habetur super Leui. quæ est numero septima. Vbi Christum facit adhuc orare patrem, & anxium in modum aduocati. Vbi & multa alia tribuit ei, quæ lectori parum erudito falsam opinionem generare possent. Quomodo autẽ intelligendus sit locus iste Apostoli, in quo dicit Christũ interpellare pro nobis, explicat Chrysostomus, intelligens per interpellationem, fauorem ac vigorem dilectionis Christi, erga nos. Rupertus abbas, cum huic definitioni opposuisset hęc verba Apostoli subiecit pro solutione, illa interpellatio non submissa est postulatio, sed eius passionis quæ semel susceptа, semel pro nobis in sacrificium oblata est, æterna cõmemoratio, semel in conspectu Sanctæ Trinitatis admissa, sanguinis eius innocentis exclamatio. Sensus ergo Apostoli secundum Rupertum est, qui interpellat pro nobis per victimã suam, quæ patri semper est præsentissima, & ostendit vulnera, in quæ pater aspiciens largitur nobis remissionem peccatorum iustitiã & alia, quæ ad salutem nobis sunt necessaria. Iuxta illud ad Hebræos 9. Introiuit in ipsum cęlum, vt appareat nunc vultui Dei pro nobis. Hanc explicationem sequitur etiam Diuus Thomas in illum locum ad Roma. 8. Iuxta quem sensum intelligendus est etiam locus primæ Ioannis secundo.

Expositio dubij.

Origenes caute legẽdus.

Hebr. 9.

D. Tho.

¶Sed libet hic verba Diui Chrysostomi ad verbũ referre, qui in hunc modũ loquitur. Et vt discas, quòd hoc tantum probare velit, cum primum dixisset, qui est ad dexteram Dei, statim subiungit, qui etiam interpellat pro nobis, ob id (videlicet) præmittens patrem illius cum patre honorem & æquitatem, vt cum deinceps interpellationem audieris, non diminutionem, sed solam videatur exprimere dilectionem. Nam sui ipsius vim est, omniumq; bonorum fons, si eadem cum patre potestate, & mortuos excitat & viuificat, atq; alia facit omnia, quo pacto, vt nos adiuuet precatione opus habet? Qui deploratos ac condemnatos, propria potestate, & ab illa condemnatione liberauit, & iustos Deiq; filios fecit, atq; ita ad supremos honores euexit, eaq; quorum ne spes quidem, vel tantilla poterat esse, ad effectum perduxit, quomodo quæso postquam illa omnia perfecit naturamq; nostram in regali iam throno constituram ostentat, ad secilia illa & minuta, quæ adhuc restant, precatione ac interpellatione opus habet? Vides quemadmodum vndiq; ostendat, quòd nulla alia ratione interpellationis meminerit, quàm vt feruorem ac vigorem illius erga nos dilectionis declararet? Et multa alia dicit Chrysostomus in eandem sententiam, scribitq; hac phrasi locutionis dici etiam patrem obsecrare pro nobis 2 Cor. 5. atque etiam Spiritum sanctum interpellare pro nobis gemitibus inenarrabilibus Roma. 8. Sed Rupertus in loco indicato hoc pacto inquit: Hæc namque interpellatio doctorum omnium vera assertione, non submissa est postulatio, sed eius passionis, quæ semel susceptа, semel pro nobis in sacrificium oblata est, æterna cõmemoratio, semel in conspectu Sanctæ Trinitatis admissa sanguinis eius innocentis exclamatio, homicidas, qui fuderunt, conuincens, nos autem qui bibimus in ministerio altaris nõ indiga, sed potenti interpellatione defendens. Alioquin quomodo & antequam ascendisset ait: data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra; sic & postquam ascendit vt possit interpellat, vel rogat dari nobis paracletum? Sed dicit quis: rogat per humanitatem qui dat per diuinitatem. Hoc plane verum est; quia tunc moriens paulominus ab Angelis imminutus rogauit per humanitatem, nunc autem gloria & honore coronatus & constitutus super omnia opera patris, dat per diuinitatem omnem habens potestatem, vtpote, a dextris Dei sedens, vnde sicut resurgens ex mortuis iam non moritur, sic illum ad hoc vt roget patrem, iam nemo inuocat Catholicus. Amplius autem ea quæ dicta sunt constare poterunt, si conferantur ipsius Domini sententiæ, quæ nisi discernantur, videbuntur sibimet cõtrariæ, videlicet, quòd ait, rogabo patrem meum, & alium paracletum dabit vobis. Et quod posterius in eodem sermone dicit, illo die in nomine meo petetis, & non dico vobis, quia ego rogabo patrem de vobis, causamq; reddens ipse inquit, pater amat vos, statimq; id ipsum confirmat dicens, quia vos me amastis & credidistis, quia à Deo exiui. Quid est enim, rogabo & non rogabo? Hoc nempè, quod in passione sua sacrificium futurus & rogaturus erat, vt paracletum, id est, spiritum remissionis peccatorum acciperemus, & sic paries inimicitiarum, qui medius erat inter Deum & homines, in carne eius solueretur, quo soluto illo inquit die, die pacis & consequentis gratiæ, non rogabo patrem de vobis. Quare? ipse enim pater amat vos, inquit, id est, semel enim moriens Deo reconciliauit vos in sanguine meo. Et sicut superius dixi, pacem reliqui vobis, pacem meam, id est, per me inter Deum, & vos reformatam dedi vobis, & per hoc fidem & dilectionem vestram, quia vos me amastis & credidistis, quia à Deo exiui. Itaque, quod ait, rogabo patrem & alium paracletum dabit vobis nullo modo melius accipitur, quam quod in cruce rogauerit, quod in morte sua clamauerit iuxta prædictam Apostoli sententiam. Verumtamen, quia ex die Ascensionis, Apostoli certi facti de potentia eius, expectabant eundem Spiritum sanctum, quem promiserat, rectè cantamus & legimus, quomodo moriturus illum promisit, quomodo item ascendens in cœlum repromisit, ita vt mortem eius causam donationis effectiuam, ascensionis eius dandi potestatem esse sciamus effectam.

2. Cor. 5.

Rom. 8. Rupertus.

Matt. vlt.

Hebr. 1. Rom. 6.

Ioan. 14. Ioan. 16.

Ioan. 14.

ARTI-

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm Christo conueniat orare, secundùm suam sensualitatem.

127 Infr. ar. 4. co. & ad 4. & 3. di. 17. ar. 3. q. 3. & opu. 3. cap. 240. & opus. 7.

AD secundum sic proceditur. Videtur, q̃ Christo conueniat orare fm̃ suam sensualitatem. Dicitur enim in Psal. 83. ex persona Christi. Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Sed sensualitas dicitur appetitus carnis. Ergo sensualitas Christi potuit ascendere in Deum viuum, exultando, & pari modo orando.

¶2. Præterea, Eius videtur esse orare, cuius est desiderare illud quod petitur. Sed Christus petiuit aliquid quod desiderauit eius sensualitas, cũ dixit. Transeat a me calix iste: sicut dicitur Matt. 26. Ergo sensualitas Christi orauit.

¶3. Præterea, Magis est uniri Deo in persona, q̃ ascendere in Deum per orationem. Sed sensualitas fuit assumpta a Deo in unitatẽ personæ, sicut & quælibet pars humanæ naturæ. Ergo multo magis potuit ascendere in Deum orando.

Sed contra est, quod dicitur Philip. 2. quòd filius Dei secundum naturam, quam assumpsit, in similitudinem hominum factus est. Sed alij homines non orant secundum sensualitatem. Ergo nec Christus orauit secundum sensualitatem.

Respondeo dicendum, q̃ orare secundũ sensualitatem põt intelligi dupliciter. Vno mõ sic, q̃ ipsa rõ sit actus sensualitatis: & hoc modo Christus fm̃ sensualitatem non orauit: quia eius sensualitas eiusdem naturę & speciei fuit in Christo, & in nobis. In nobis aũt non potest sensualitas orare, duplici rõne. Primò quidem: quia motus sensualitatis non põt sensibilia transcendere: & ideo non põt in Deum ascendere: quod requiritur ad orationem. Secundò, quia oratio importat quandam ordinationem: prout. s. aliquis desiderat aliquid quasi a Deo implendum: & hoc est solius rationis. Vnde oratio est actus rationis: ut in Secunda parte habitum est. * Alio modo põt dici aliquis orare secundum sensualitatem, quia. s. eius ratio orando Deo proponit quod est in appetitu sensualitatis ipsius, & secũdum hoc Christus orauit secundum sensualitatem: in quantum scilicet oratio eius exprimebat sensualitatis affectum ranquam sensualitatis aduocata: & hoc, ut nos detribus instrueret. Primò quidem ut ostenderet se ueram naturam humanam suscepisse cum oibus naturalibus affectibus. Secundò, ut ostenderet, q̃ homini licet secundum naturalem affectum aliquid uelle, quod Deus non vult. Tertiò, ut ostendat quòd proprium affectum debet homo diuinæ uoluntati subiicere. Vnde Augu. * in Enchir. dicit: Sic Christus hominem gerens ostendit priuatam quandam hominis uoluntatem, cum dicit. Transeat a me calix iste. Hæc enim erat uoluntas humana, proprium aliquid & tanquam priuatum uolens. Sed quia recto corde rectum vult esse hominem, & ad eum dirigi: subdit. Veruntamen non sicut ego uolo, sed sicut tu. Ac si dicat, uide te in me: quia potes aliquid proprium velle, etsi Deus aliud uelit.

2. 2. q. 83. ar. 1.

Psal. 32. cõsione 1. super illud: Exultate iusti in Domino. tollaudatio, to. 3.

Ad primum ergo dicendum, quòd caro exultat in Deum viuum, non per actum carnis ascendentem in Deum: sed per redundantiam a corde in carnem, in quantum appetitus sensitiuus sequitur motum appetitus rationalis.

Ad secundum dicendum, quòd licèt sensualitas hoc uoluerit quod ratio petebat: hoc tamen orando petere nõ erat sensualitatis, sed rationis: ut dictum est. *

In cor. ar.

Ad tertium dicendum, quòd unio in persona est secundum esse personale: quod pertinet ad quamlibet partem humanæ naturæ. Sed ascensio orationis est per actum, qui non conuenit nisi rationi, ut dictum est. * Vnde non est similis ratio.

In cor. ar.

SVMMA TEXTVS.

PRima conclusio. Christus non orauit secundum sensualitatem, ita quod ipsa oratio sit actus sensualitatis elicitus. Probatur hæc conclusio, primo quia ad Philippenses 2. dicitur, quòd filius Dei secundum naturam quam assumpsit in similitudinem hominum factus est. Sed alij homines non orant secundum sensualitatem, ergo nec Christus orauit secundum sensualitatem. Secundò, oratio eleuatur super sensibilia, & attingit Deum ipsum, sed motus sensualitatis non potest transcendere sensibilia, ergo oratio non potest esse actus sensualitatis elicitus. Tertiò, oratio importat quandam ordinationem, prout scilicet aliquis desiderat aliquid, vt a Deo implendum, hoc autem pertinet ad rationem, non ad sensualitatem, ergo.

1. Conclu. Philip. 2.

¶Secunda conclusio. Christus dicitur orare secundum sensualitatem, prout ratio eius orando exprimit affectũ sensualitatis, & hoc ad institutionem nostram. Primo quidem, vt ostenderet se veram naturam humanam suscepisse, cum omnibus naturalibus affectibus. Secundò, vt ostenderet quòd licèt homini aliquid velle secundum naturalem affectum, quod Deus non vult. Tertio, vt ostenderet, quòd proprium affectum debet homo diuinæ voluntati subiicere. Quæ omnia autoritate Diui Augustini confirmantur.

2. Conclu.

EXPOSITIO ARTICVLI.

CIrca primam conclusionem huius articuli est paruũ dubiũ, videtur siquidem, quòd actus orationis possit esse a sensualitate elicitus.

Probatur quod oratio possit esse actus sensualitatis elicitus. Prim. arg.

¶Primò, quia homo potest exprimere affectum partis sensitiuæ voce & actu, ergo etiam orare.

¶Deinde, ad orationẽ satis fuerit ordinatio quædam, per quam aliquis desiderat aliquid, prout a Deo implendum. Sed hæc ordinatio saltim respectu singulariũ pertinet ad cogitatiuam, ergo & oratio ad partem inferiorem potest pertinere. Secundũ.

¶Tertiò, eius videtur esse orare cuius est desiderare illud, quod petitur. Sed Christus Dominus non potuit aliquid, quod desiderauit eius sensualitas, vt cum Matt. 26. dixit, Transeat a me calix iste, ergo sensualitas Christi habuit actum orationis elicitum. Tertium.

¶Vltimò, infantes in quibus vsus rationis nõ viget re uera fundunt preces ad Deũ, vt patet Iudith 4. vbi dicitur; & induerũt se sacerdotes ciliciis, & infantes prostrauerunt contra faciem templi Domini, & altare Domini operuerunt cilicio, & clamauerunt ad Dominum Deum Israel. Vltimum. Iudith 4

Universidad de Deusto
Biblioteca

Israel vnanimiter, ergo oratio non solum pertinet ad rationem, sed etiam ad partem sensitiuam.

Expositio. D. Thom. ¶ His verò non obstantibus veritas est, q̃ oratio non ad sensualitatem sed solum ad rationem pertineat. Ita docet D. Tho. hic, & 2. 2. q. 83. Et probatur. Oratio est eleuatio mentis in Deum, vt obiectum supernaturale, sed hoc obiectum sola ratione attingitur, ergo, &c. Item, oratio dicit quandam ordinationem ad impetrandum illud, quod a Deo petitur, hæc autem ordinatio solius rationis est, ergo.

Ad pri. ar. ¶ Ad primum argumentum respondetur, affectum partis sensitiuæ per orationem exprimi non posse, nisi per rationem proponatur Deo, nam passiones appetitus sensitiui solum possunt habere rationem materiæ, quam oratio Deo offert.

Ad scđm. ¶ Ad secundum argumentum respondetur, q̃ quamuis discursus circa singularia pertineat ad cogitatiuam, nihilominus, quia Deum obiectum supernaturale non attingit, quod requiritur ad rationem orationis, vt dictum est, hac de causa oratio non potest esse actus elicitus partis sensitiuæ.

Ad tertiũ. ¶ Ad tertium argumentum respondetur, quòd licèt sensualitas hoc voluerit quod ratio petebat, hoc tamen orando petere, non erat sensualitatis, sed rationis, vt dictum est.

Ad vltim. ¶ Ad vltimum respondetur, quòd infantibus & carentibus vsu rationis, oratio non competit propriè, sed metaphoricè.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm fuerit conueniens Christum pro se orare.

128 3. di. 17. ar. 3. q. 2. & opusc. 7. Et Io. 12. lect. 4. col. 2. * li. 10. patrũ ante finem. Arti. 1. huius quæst.

AD tertium sic proceditur. Videtur, q̃ Christo non fuerit cõueniens pro se orare. Dicit enim Hilarius * in 10. de Trini. Cùm sibi non proficeret deprecationis sermo, ad profectum tamen nostræ fidei loquebatur. Sic ergo videtur, quòd Christus non sibi, sed nobis orauerit.

li. 26. ca. 8. in fi. to. 6. ¶ 2. Præterea, Nullus orat nisi pro eo quod vult: quia sicut dictũ est, * oratio est quædam explicatio volũtatis per Deum implendę. Sed Christus volebat pati ea, quæ patiebatur: dicit. n. Augustin. 26. contra Faustum, Homo plerunq; irascitur, etsi nolit, contristatur, etsi nolit: dormit, etsi nolit, esurit, ac sitit. ille autem, scilicet Christus, omnia ista habuit, quia voluit. Ergo ei non competebat pro se ipso orare.

Aliquantulũ a princ. Inct. Euangelica præcepta. ¶ 3. Præterea, Cyprianus dicit in lib. * de oratione Dominica: Pacis doctor & vnitatis Magister noluit sigillatim & priuatim preces fieri, vt quis cùm precatur, pro se tantum precetur. Sed Christus illud impleuit quod docuit, secundum illud Actuum primo, Cepit Iesus facere, & docere. Ergo Christus nunquam pro se solo orauit.

Sed contra est, q̃ ipse Dominus orando dicit Ioan. 17. Clarifica filium tuum.

Art. præce. Respondeo dicendum, q̃ Christus pro se orauit dupliciter. Vno modo exprimendo affectum sensualitatis, (vt supra dictum est*) vel ét voluntatis simplicis, quę consideratur vt natura, sicut cum orauit a se calicem passionis transferri. Alio modo, exprimendo affectum voluntatis deliberatæ, quę consideratur vt ratio: sicut cũ petiit gloriam resurrectionis. Et hoc rationabiliter. Sicut enim dictum est, * Christus ad hoc vti voluit oratione ad Patrem, ut nobis daret exemplũ orandi, & vt ostẽderet Patrem suum esse autorem, a quo & æternaliter processit secundum diuinam naturam, & secundum naturam humanam ab eo habet quicquid boni habet. Sicut autem in humana natura, quædam bona habebat a Patre iam percepta, ita etiam expectabat ab eo quædam bona, nondum habita, sed percipiẽda. Et ideo sicut pro bonis iã perceptis in humana natura gratias agebat Patri, recognoscendo eum autorem (vt patet Matth. 26. & Ioan. 11.) ita etiam vt Patrem autorem recognosceret, ab eo orando petebat ea, quę sibi deerant, secundum humanam naturam, puta gloriam corporis, & alia huiusmodi. Et in hoc etiam nobis dedit exemplum, vt de perceptis a nobis muneribus gratias agamus, & etiam nondum habita orando postulemus.

Ar. 1. huius q. ad 1.

Ad primum ergo dicendum, q̃ Hilarius, * loquitur quantum ad orationem vocalem, quæ nõ erat ei necessaria propter ipsum, sed solum propter nos. Vnde signanter dicit, quòd sibi nõ proficiebat deprecationis sermo. Si enim desiderium pauperũ exaudit Dominus (vt in Psal. 9. dicitur) multò magis sola voluntas Christi habet vim orationis apud Patrem. Vnde ipse dicebat Ioan. 11. Ego sciebam, quoniam semper me audis, sed propter populum qui circunstat dixi, vt credant, quia tu me misisti.

Loco in arg. 1. citato.

Ad secundum dicendum, quòd Christus uolebat quidem pati illa, quæ patiebatur, pro tempore illo: sed nihilominus uolebat, ut post passionem, gloriam corporis consequeretur, quã nondum habebat. Quam quidem gloriam expectabat a Patre sicut ab autore, & ideo conuenienter ab ipso eam petebat.

Ad tertium dicendum, quòd ipsa gloria, quã Christus orando petebat, pertinebat ad salutem aliorum, secundum illud Rom. 4. Resurrexit propter iustificationem nostram. Et ideo illa etiam oratio, quam pro se faciebat, erat quodammodo pro aliis. Sicut & quicunque homo aliquod bonum a Deo postulat, ut utatur illo ad utilitatem aliorum, non sibi soli, sed etiam aliis orat.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. COnclusio. Christus Dominus orauit pro se, tum explicando affectum sensualitatis, & simplicis voluntatis, tum verò explicando, petendoq; affectum voluntatis deliberatæ. Vtraq; pars conclusionis probatur Io. 17. dum dicitur, Pater clarifica filium tuum, &c. Sed quoniã prima huius conclusionis pars, iam ostensa est a D. Tho. solum probat secundam conclusionem, & ratio est. Hæc oratio duplicem habet partem, gratiarum actionem, & petitionem. Sed Christus Dominus gratias egit patri, pro bonis iã perceptis in natura humana, vt patet Matt. 11. & 26. Rursus petiit a patre ea, quæ sibi deerant secundum humanam naturam, puta gloriam corporis & alia huiusmodi, ergo Christus Dominus orando explicuit affectum voluntatis deliberatæ.

Ioan. 17. Matt. 11. & 26.

EXPO.

EXPOSITIO ARTICVLI.

CONclusio huius articuli est certa secundum fidem, & tam euidenter ostensa a D. Tho. vt nostra expositione nulla ex parte indigeat. Exploratum est enim in sacris literis Christum Dominum pluries patrem orasse. Illud solum difficultatem ingerit, vtũm oret in cœlo pro nobis. Ratio dubitandi solum est locus ille Io. 16. vbi dixit Christus, in illo die, in nomine meo petetis, & non dico vobis, quia ego rogabo de vobis. Ex quibus verbis colligi potest Christum non orare pro nobis. Respondetur tamen secundum sententiã D. Augustini illa verba Christi dicta esse, vt remouereretur ab Apostolorum animis conceptus ille antiquus, quem habebant de oratione Christi, s. quòd quemadmodum viuens in terris supplex orabat patrem pro Apostolis, ita similiter esset in cœlis fundenda Christi oratio pro eisdem. Ac si diceret, in die illo, quando palam annuntiabo vobis de patre meo, petetis in nomine meo, & cognoscetis me esse vnum cum patre; & quod non sim persona interpellans, sed in quantum Deus simul cum patre vestras orationes exaudiam. Alio modo intelligi potest locus iste secundum D. Chrysostomum, quòd verba ista dicantur a Christo ne fortè existimẽt discipuli, quòd ita sint per filium impetraturi, quòd ipsi non habeant immediatum accessum ad patrem, ita vt sit sensus, modo ad me recurritis, vt pro vobis interpellem, sed tunc tantam fiduciam habebitis apud patrem, quod etiam ipsi a patre petere poteritis in nomine meo non indigentes alio introducente. Erit tamen mea præsentia maximi commodi, vt preces vestræ exaudibiliores reddantur in cœlo.

Ioan. 16. Solutio. D. Augustt. D. Chrysó.

Dubium. Vtrũ Christi oõ prosit his q̃ sunt in purgatorio.

¶ Dubium tamen est. Vtrum Christi oratio prosit his, qui sunt in purgatorio. Nam quibusdam visum est, quòd orationes Christi, & sanctorum solum prosunt viatoribus, his vero qui pœnis purgatorij sunt addicti minimè, & mouentur his rationibus.

Prim. arg. ¶ Prima, quoniam cum triumphans Ecclesia citius audiatur & efficacius quàm militans, eius orationes ad euacuandum purgatorium & liberandas animas ibi existentes paruo tempore sufficerent. Et sic non videretur rectè consultum diuinæ iustitiæ, cum defunctorum animæ minus quàm par est ibi crucientur.

Secũdum. ¶ Secundò arguitur, quia suffragia existentibus in purgatorio non prosunt nisi per modum satisfactionis. Sed Christus Dominus & alij Sancti non sunt in statu satisfaciendi, sicut viatores, ergo pro existentibus in purgatorio non funduntur preces ad Deum.

Solutio. ¶ Hæc sententia falsa est, & periculosa, & contra communem sensum Ecclesiæ. Primo, quoniam existentes in purgatorio, sunt Deo coniuncti, & Ecclesiæ triumphanti per charitatem, ergo sunt capaces fructus qui ex orationibus Christi, & Sanctorum in cœlo prouenit. Secundò, Christi oratio in cœlo, vt articulo primo dictum fuit, est pensanda penes hoc, quod Christi vulnera & merita Deo patri præsentata flectant eius voluntatem, & inducant eius animum vt omnibus non ponentibus obicem misereatur. Sed animæ in purgatorio existentes non opponũt impedimentum, vt influxum diuinæ misericordiæ recipiant, ergo. Tertio probatur peculiariter hoc ipsum de orationibus sanctorum ex consuetudine, & more totius Ecclesiæ militantis, quæ fundit preces ad sanctos, vt suis orationibus citius liberentur qui sunt in purgatorio ab eius flammis, quæ tamen fidelium deprecatio vana esset, si nihil eam profuturam intelligerent.

Ad pri. ar. ¶ Ad primum in oppositum respondetur, quòd quemadmodum non est superuacanea oratio Christi respectu illius rei, quam certo & euidenter futuram cognoscebat, ita etiam si Christi oratio & sanctorum existentibus in purgatorio applicetur, non tamen illorum causa citius absoluetur quam Deus decreuerit, cum eadem sit dispositio finis & mediorum.

Ad scđm. ¶ Ad secundum argumentum dictum est, qua ratione Christi merita & sanctorum orationes existentibus in purgatorio suffragentur.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm oratio Christi semper fuerit exaudita.

129 3. di 17. ar. 3 d. 3. & 4. & opusc. 3. ca. 140. & opusc. 7. & Psal. 20 co. 4 & Io. 12. l. 4. col. 2. & Heb. 5 col. 5.

AD quartum sic proceditur. Videtur, q̃ oratio Christi non semper fuerit exaudita. Petijt enim a se remoueri calicẽ passionis: vt patet Matt. 26. Qui tamẽ ab eo non fuit translatus. Ergo videtur, quòd non omnis oratio eius fuerit exaudita.

¶ 2. Præterea, Ipse orauit, vt peccatum crucifixoribus suis ignosceretur: vt patet Luc. 22. Non tamen omnibus peccatum illud fuit dimissum: nam Iudæi fuerunt pro illo peccato puniti. Ergo videtur, quòd nõ omnis eius oratio sit exaudita.

¶ 3. Præterea, Dominus orauit pro his qui erãt crediturí per verbum Apostolorum in ipsum, vt omnes in eo vnum essent, & vt peruenirent ad hoc, quòd essent cum ipso. Sed non omnes ad hoc perueniunt. Ergo non omnis eius oratio est exaudita.

¶ 4. Præterea, In Psam. 21. dicitur in persona Christi: Clamabo per diem, & nõ exaudies. Non ergo omnis oratio Christi fuit exaudita.

Sed cõtra est, quòd Apostolus dicit ad Heb. 5. Cum clamore valido & lachrymis offerens, exauditus est pro sua reuerentia.

Art. præce. arg. 2. & ar. 1. huius q. Respondeo dicendum, q̃ (sicut dictum est*) oratio est quodammodo interpretatiua voluntatis humanæ. Tunc ergo alicuius orantis, exauditur oratio, quando eius voluntas adimpletur. Voluntas autem simpliciter hominis est rationis vo luntas: hoc enim absolutè volumus, quòd secundum deliberatam rationem volumus. Illud autem quod volumus secundum motum sensualitatis, vel etiam secundum motum voluntatis simplicis, quæ consideratur vt natura, non simpliciter volumus, sed secundum quid, s. si aliud non obstat, quòd per deliberationem rationis inueniatur. Vnde talis voluntas magis est dicenda velleitas, quàm absoluta voluntas, quia scilicet homo hoc vellet, si aliud non obsisteret. Secundum autem voluntatem rationis, Christus nihil aliud voluit, nisi quod sciuit Deum velle. Et ideo omnis absoluta voluntas Christi, etiam humana, fuit impleta, quia fuit Deo conformis: & per consequẽs omnis eius oratio fuit exaudita. Nam & secundũ hoc aliorum orationes implentur, quòd sunt eorum voluntates Deo conformes. secundum illud Ro. 8. Qui autem scrutatur corda, scit, id est, approbat, quid desideret spiritus, id est, quid faciat Sanctos desiderare: quoniam secundum Deum, id est, secundum conformitatem diuininæ voluntatis, postulat pro Sanctis.

*can. 31. in Mat paulò a med.

Ad primum ergo dicendum, q̃ illa petitio de trãslatione calicis, diuersimodè a Sãctis exponit. Hilarius enim super Matthæum dicit. * Qui autẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt a se transeat, rogat, non vt ipse prætereatur, orat, sed vt in alterum id, quod a se transit accedat: atque ideo pro his orat, qui passuri post se erant: vt sit sensus. Quomodo a me bibetur calix iste passionis: ita ab his bibatur sine spei diffidentia, sine sensu doloris, sine metu mortis. Vel secundum Hieronymum. * Signanter dicit, Calix iste, hoc est, populi Iudæorum: qui excusationem ignorantiæ habere non potest, si me occiderit habens leges & Prophetas, qui me vaticinantur. Vel secundum Dionys. Alexandrinum: Quòd dicit, Transfer calicem istum a me, non hoc est, non adueniat mihi: nisi enim aduenerit, transferri non poterit. Sed sicut quod præterit, nec intactum est, nec permanens, sic Saluator leuiter inuadentem tentationem flagitat pelli. Ambros.* autem dicit & Origen. & Chrysost. quòd hoc petijt quasi homo, naturali voluntate mortem recusans. Sic ergo si intelligatur quòd petierit per hoc alios Martyres suæ passionis imitatores fieri secundum Hilar. * vel si petiit quòd timor bibendi calicis eum non perturbaret, vel quòd mors eum non detineret: omnino impletum est quod petiuit. Si verò intelligitur petiisse, quòd non biberet calicem mortis & passionis, vel quòd non biberet ipsum a Iudæis, non quidem est factum quod petiit: quia ratio, quæ petitionem proposuit, nolebat vt hoc impleretur: sed ad instructionem nostram volebat demonstrare nobis suam voluntatem naturalem & motum sensualitatis, quem sicut homo habebat.

Super illũ locũ Mat. 9.to.1.

Amb.li.10. in Lu. ho. 15. Orige. ho. 35. in Matt.in 6. fol.a prin. illius,to.2. Chrys.ho. 14.in Mat. to.2.

* Hila. canon.1. in Matth.

Ad secundum dicendum, q̃ Dominus non orauit pro omnibus crucifixoribus, neque etiam pro omnibus, qui erant crediturí in eum: sed pro his solum, qui erant prædestinati, ut per ipsum uitam consequerentur æternam.

Vnde patet etiam responsio ad tertium.

Ad quartum dicendum, quòd cum dicit, Clamabo, & non exaudies, intelligendum est quantum ad effectum sensualitatis, quæ mortem refugiebat: exauditur tamen quantum ad affectum rationis, ut dictum est.*

In cor. ar.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. Heb. 5.

Conclusio. Omnis oratio Christi absoluta fuit semper exaudita. Probatur ex D. Paul. ad Hebr. 5. vbi loquens de Christo, inquit, Cum clamore valido & lachrymis offerens, exauditus est pro sua reuerentia. Deinde, omnis voluntas simpliciter Christi fuit adimpleta, ergo omnis oratio eius fuit exaudita. Antecedens probatur. Voluntas simpliciter Christi est voluntas deliberata, & hæc semper fuit conformis diuinæ voluntati, ergo omnis voluntas Christi simpliciter fuit impleta. Consequentia vero probatur dupliciter, tum quoniam eo tempore alicuius oratio exauditur, quando eius voluntas impletur, quia oratio est interpretatiua voluntatis, tum verò quia conformitas voluntatis ad diuinam voluntatem est ratio, quare aliorum orationes exaudiuntur, vt dicitur Romanorum 8.

Roma. 8.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Oõ Christi duplex. Ioan. 12.

IN hoc articulo animaduertendum est, quòd Christi oratio quædam proficiscebatur ex voluntate Christi humana, absoluta, & deliberata, vt illa Ioan. 12. Volo pater vt vbi ego sum, illic sit & minister meus. Alia procedebat ex voluntate deliberata non absoluta, sed conditionata, vt quando orabat pro omnibus fidelibus, aut pro crucifixoribus, volebat sanè omnes homines saluos fieri, & in veritatis cognitionem peruenire, nisi per eos stetisset, qui fuerunt rebelles lumini, & diuinæ gratiæ. Item alia procedebat ex voluntate absoluta quidem, sed vt natura, alia ex appetitu sensitiuo, & eius affectu, vt illa, Pater si vis, transeat a me calix iste. Oratio prior ex deliberata voluntate prouenies, semper fuit efficacissima, quia ex voluntate conformi ad diuinam voluntatem procedit, efficax est etiam, quia omnibus numeris absoluta, & omnibus partibus constabat, quibus perfectissima oratio constat. Erat iustissima, & ideo exauditus est Christus ꝓ sua reuerentia. Erat perseuerans, quia vt inquit Lucas ca. 6. Orando pernoctabat. Tandem Christi oratio semper fiebat in charitate, & ex charitate prodibat. Vnde nihil erat, quod non impetraret. Oratio vero, quæ ex voluntate conditionata procedebat, aut ex voluntate, vt natura, aut illa, quæ affectum sensualitatis explicabat, non erat impetratoria. imo Christus ipse sciebat se non impetraturũ quando precabatur. Precabatur tamen vt ostenderet pro prie humanitatis veritatem, cuius est mortem imminentem timere, & sibi noxia fugere.

Luc. 6.

Dubium.

¶ Circa solutionem ad primum dubitari potest. Vtrum Christus dicens, Pater si possibile est, transeat a me calix iste, dubitauerit de Dei potentia. Nam Magister sententiarum in 3. d. 17. inducit D. Ambro. existimantem Christum, vt hominem dubitasse. Verum absque dubio Christus non dubitauit, etsi verba commemorata dubitationem aliquam præseferant; etenim Mar. 14. dicit Christus, pater omnia sunt tibi possibilia, vbi sine conditione affirmatur Dei omnipotentia. Et Luc. c. 22. aliter proponitur Christi oratio: Pater si vis. Et vt docet D. Ioannes Damascen. lib. 3. orthodoxæ fidei c. 24. Christus dixit apud Matthęum 26. Pater si possibile est. Non tanquam ignarus paternæ potestatis, sed vt formam præberet nobis præponendi Dei voluntatem nostræ, dum oramus. Et forsan profe rens dominus conditionem quæ videtur hęsitationis' nota, non protulit, quia ipse dubitabat, sed vt doceret nos temporalia bona non absolute, sed sub conditione esse a Deo expetenda, si Deo scilicet, placeat. Ideo ait, pater si vis, non dubius de paterna voluntate, nam vnigenitus, qui est in sinu Patris non est ignarus diuinæ potentiæ & voluntatis. Quod vero D. Ambr. dixit, ita est intelligendum, quòd Christus dicens, Pater si vis; aut, Pater si possibile est, habuerit se instar dubitantis, sicut aliquando se gessit ad modum nescientis, vt in illo, vnde ememus panes vt manducent hi.

Magister.

Solutio.

Mar. 14.

Luc. 22. Damascc. Matth. 26.

Explicat D. Ambro.

QVAESTIO XXII.

De Sacerdotio Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est, de sacerdotio Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm conueniat Christo esse sacerdotem.

¶ Secundò, de hostia huius sacerdotis.

¶ Tertiò, de effectu huius sacerdotij.

¶ Quartò, vtrùm effectus sacerdotij eius pertineat ad ipsum, vel solum ad alios.

¶ Quintò, de æternitate sacerdotij eius.

¶ Sextò,

¶ Sextò, utrùm debeat dici sacerdos secũdum ordinem Melchisedech.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm Christo conueniat esse sacerdotem.

130 Infr. q. 31. ar. 2. cor & ad 2. & q. 59. art. 4. 1. & 4. cont. 76. col. 2. & opu. 20. li. 3. col. 12 fi. & Psa. 2. col. 6. & 7. & Psal. 44. col. 10. & Heb. 1. lec. 4. fi.

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd Christo non conueniat esse sacerdotem. Sacerdos enim est minor Angelo: unde dicitur Zach. 3. Ostendit mihi Deus sacerdotem magnum stantem coram Angelo Domini. Sed Christus est maior Angelis: secundũ illud Heb. 1. Tantò melior Angelis effectus, quantò differentius præ illis nomen hæreditauit. Ergo Christo non conuenit esse sacerdotem.

¶ 2. Præterea, ea quæ fuerunt in ueteri Testamento, fuerunt figuræ Christi, secundum illud Col. 2. Quæ sunt umbra futurorum, corpus autẽ Christi: Sed Christus non traxit carnis originem ex sacerdotibus ueteris Legis, dicit enim Aposto lus ad Hebr. 7. Manifestum est, quòd ex Iuda ortus sit Dominus noster, in qua tribu nihil de sacerdotibus Moyses locutus est. Ergo Christo non conuenit esse sacerdotem.

¶ 3. Præterea, In ueteri lege, quæ est figura Christi, non fuit idem legislator & sacerdos: unde dicit Dominus ad Moysen legislatorẽ Exod. 28. Applica Aaron fratrem tuum, ut sacerdotio fungatur mihi. Christus autem est lator nouæ legis: secundum illud Hier. 31. Dabo legem meam in cordibus eorum. Ergo Christo non conuenit esse sacerdotem.

Sed contra est, quod dicitur Hebr. 4. Habemus Pontificem, qui penetrauit cœlos, Iesum filium Dei.

Respondeo dicendum, ꝙ propriè officium sacerdotis est esse mediatorem inter Deum & populum: inquantum. s. diuina populo tradit (unde dicitur sacerdos, quasi sacra dans) secũdum illud Malach. 2. Legem requirent ex ore eius, s. sacerdotis: & iterum, In quantum preces populi Deo offert, & pro eorum peccatis Deo aliqualiter satisfacit. Vnde Apost. dicit ad Heb. 5. Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis. Hoc autem maximè conuenit Christo: nam per ipsum diuina dona hoibus sunt collata: secundum illud 2. Petr. 1. Per quem, scilicet Christum maxima & pretiosa nobis promissa donauit, ut per hoc efficiamini diuinæ consortes naturæ. Ipse etiam humanum genus Deo recõciliauit secundum illud Colos. 1. In ipso, s. Christo, complacuit omnem plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliare omnia. Vnde Christo maximè cõuenit esse sacerdotem.

Ad primum ergo dicendũ, ꝙ potestas hierarchica conuenit quidem Angelis, in quantum & ipsi sunt medij inter Deum & hominem, ut patet per Diony. * in lib. Cæl. hier. ita quòd ipse sacerdos, in quãtum est medius inter Deum & populum, Angeli nomen habet: secũdum illud Malac. 2. Angelus Domini exercituum est. Christus autem maior Angelis fuit, non solùm secundum diuinitatem, sed etiam secundum humanitatem, inquantum habuit plenitudinem gratiæ & gloriæ. Vnde etiam excellentiori modo hierarchicã seu sacerdotalem potestatẽ prę Angelis habuit: ita etiam quòd ipsi Angeli fuerunt ministri sacerdotij eius: secundum illud Matt. 4. Accesserunt Angeli, & ministrabant ei; secundum tamen passibilitatem carnis, modico ab Angelis minoratus est, ut Apostolus dicit Heb. 2. Et secundum hoc, conformis fuit hominibus uiatoribus in sacerdotio constitutis.

ca. 6. Eccl. literar. par te 3. a me.

Ad secundum dicendum, quòd sicut Damascenus * dicit in 3. lib. quod in omnibus est similе, idem utique erit, & non exemplum. Quia igitur sacerdotium ueteris legis erat figura sacerdotij Christi, noluit Christus nasci de stirpe figuralium sacerdotum, ut ostenderetur non esse omnino idem sacerdotium: sed differre sicut uerum a figurali.

lib. 3. ort. fid. ca. 26. circa fi.

Ad tertium dicendum, ꝙ sicut supra * dictum est, alij homines particulatim habent quasdam gratias, sed Christus tanquam omnium caput habet perfectionem omnium gratiarum. Et ideo quantum ad alios pertinet, alius est legislator, & alius sacerdos, & alius Rex: sed hæc omnia concurrunt in Christo tanquam in fonte omniũ gratiarum. Vnde dicitur Isa. 33. Dominus iudex noster, Dominus legifer noster, Dominus Rex noster; ipse ueniet & saluabit nos.

q. 8. ar. 4 & aliis eiusd. q.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio Heb. 4.

Conclusio est affirmatiua, & probatur ex illo ad Heb. 4. Habemus Pontificem qui penetrauit cœlos Iesum filium Dei. Et certè Christo maximè conuenit esse sacerdotem, quia sacerdotis officium propriè est esse mediatorem inter Deum & populum, prout preces populi Deo offert, & pro eorum peccatis aliqualiter satisfacit. Per Christum autem diuina bona hominibus sunt collata, vt habetur 2. Petr. capit. 1. & per ipsum genus humanum Deo est reconciliatum secundum Paul. ad Col. cap. 1.

2. Pet. 1.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Quid sit sacerdos, & quæ eius munera.

IN hoc articulo explicandum est, quid sit sacerdos, & quæ eius sacerdotalia munera, vt videamus, quam aptè & quàm verè Christo Domino conueniat esse sacerdotem. Sacerdos dicitur quasi sacra dans. Ea enim sacra, ꝙ à Deo accipit, populo administrat, munera autem sacerdotalia, quantum ex sacris literis colligere licet, in multiplici sunt differentia, quæ breuiter D. Tho. in litera insinuat. Primo igitur orare debet pro populo, tanquam mediator. Vnde in Leuitico, quando agitur de eo, qui periurium commisit, bis repetitur, & rogabit pro eo sacerdos, & dimittetur ei. Et vbi tractatur de purificatione mulieris post partum dicitur, & orabit pro ea sacerdos, & mundabitur, & in quacunque expiatione & propitiatione iubetur in lege, quòd interueniat sacerdos tanquam mediator

Officia sacerdotis. Primũ orare pro populo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secūdū offerre sacra. Heb.5.

diator & imperator veniæ. Secundum officium est, offerre sacra. Vnde ad Hebre.5. inquit Paulus, omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, vt offerat dona, & sacrificia pro peccatis; & paulò ante; Necesse habent sacerdotes pro suis delictis prius hostias offerre, deinde pro delictis populi. Tertium officium est, esse doctorem populi, non quidem vanæ & curiosæ doctrinæ sed legis & eorum, quæ Dei sunt. Vnde in Aggæo dicitur, interroga sacerdotem legem, & per Malachiam, labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore eius, quia Angelus exercituum est, id est, dux exercitus Domini.

Tertiū esse doctorem populi. Aggæ. 2. Malach.2.

Quartū esse ducē diuini exercitus.

Quartum officium est, quòd ex tertio consequitur, quòd sit dux diuini exercitus, vt dirigat, corroboretque debiliorem populum, & hostium impetum primus sustineat, vt aperto sermone docemur in Deuteronomio. Si exieris, inquit Dominus, ad bellum contra hostes tuos, & videris equitatus, & currus, & maiorem, quàm tu habeas aduersarij exercitus multitudinem, non timebis eos, quia Dominus Deus tuus tecum in medio vestri, & hoc interueniente sacerdote. Vnde sequitur, appropinquabit sacerdos ad populum, & dicet ad eos, non pertimescat cor vestrum, nolite cedere, nolite formidare eos, quia Dominus Deus vester vadit vobiscum, & præliabitur pro vobis contra aduersarios, & saluabit vos. Id quod facere debet sacerdos, quando imminet periculum plebis, & diuini cultus, & pugnare debet potius zelo, & oratione, & gladio spiritus, quod est verbum Dei, quam armis carnalibus.

Deute. 20.

Quintum officiū est ducere populum ad destinatū finem.

Quinto loco, sacerdos debet ducere populum ad destinatum finem, sicuti in libro Iosue legimus figuratiue factū, quòd, videlicet, dum Israelitæ transirent Iordanem ituri in terram promissionis, sacerdotes pergebant ante populum diuidentes Iordanem. Sextò, sacerdotum est iudicare, vtrū in Deuteronomio dicitur. Si difficile & ambiguum iudicium apud te esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & non lepram, & iudicium intra portas tuas videris variùm, surge, & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, veniesque ad sacerdotes Leuitici generis, & quæres ab eis: qui iudicabunt tibi iudicij veritatem, vnde facies quæcunque dixerint, & docuerint te iuxta legem Domini, & sequeris sententiam, & non declinabis ad dexteram, neque ad sinistram. Vltimo loco debet sacerdos tanquam bonus pastor curam habere de ouibus suis, & inuigilare super gregem, & omnia exponere pro salute plebis sibi commissæ, etiam animam si opus esset, quia bonus pastor dat animam suam pro ouibus suis. Hæc sunt sacerdotis munera præcipua, quæ quomodo excellentissimè conueniant Christo Iesu tanquam summo sacerdoti patebit explicandum est. Primo enim orauit pro populo, non semel tantum, sed sæpissime. Vnde Paulus, in diebus carnis suæ obtulit preces cum lachrymis, & clamore valido, & exauditus est pro sua reuerentia. Et potissimum in extremo vitæ orauit patrem dicens, pater sancte conserua eos, quos dedisti mihi, nunc autem pro eis rogo; & rursus, ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis. Et iterum, orauit pro Pontifice Ecclesiæ, vt habemus in Euangelio secundum Lucam. Ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua. Sed & nunc in gloria triumphans interpellat pro nobis apud patrem, vt inquit Apostolus. Sacrificia quoque obtulit Deo, sactatissimum, videlicet, omnium sacrificiorum, hoc est, seipsum agnum immaculatum, hostiam in odorem suauitatis, de qua sic habet Paulus. Hic autem vnam pro peccatis offerens hostiam in sempiternum sedet ad dexteram Dei. Et quam virtutem habuerit hæc hostia explicat Petrus dicēs. Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, offerens se iustus pro iniustis, vt nos offerret Deo mortificatos quidem carne, viuificatos autem spiritu. Doctorem insuper se exhibuit docens doctrinam absconditam à sæculis in Deo, quam susceperat a patre luminum. Mea, inquit, doctrina, non est mea, sed eius qui misit me patris, quam nemo principum huius mundi cognouit. Contra hostem etiam humani generis infracto animo in certamen processit. Et certè hic est dux noster, qui de omnibus inimicis humani generis triumphauit spolians principatus, & potestates palam triumphans in semetipso. Dux etiam fuit regens & ducens. Vnde apud Michæam sic habetur. Et tu Bethleem terra Iuda nequaquam minima es in principibus Iuda, ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israel. Et Isaias sic dicit in persona Dei. Et feriam vobiscum pactum sempiternum, misericordias Dauid fidelis, ecce testem in populis dedi eum ducem ac præceptorem gentibus. Curam etiam animarum eam habuit sacerdos sacerdotum Christus, vt bonus, & optimus pastor animam dat pro ouibus suis, redimens eas non in sanguine hircorum aut vitulorum, sed in proprio sanguine. Ex his liquet Christo excellentissime conuenire esse sacerdotem, quod quidem est dogma fidei certissimum. Nam Psalm.109. dicitur de Christo. Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Qui locus secundum communem interpretationem sanctorum de sacerdotio Christi intelligendus est. Atque ad eum modum D. Paulus istum locum intelligit. Sed & idem D. Paulus locupletissime in epistola ad Hebræos per octo capita a secundo vsque ad nonum, disserit de Christi sacerdotio & Pontificatu. Definitur quoque hæc veritas in concilio Ephesino. 1. cano. 10. & concilio Tridentino, Sess. 22. cap. 1. Sed & rationes adductæ efficaciter ostendunt Christum Dominum excellentissimè fuisse sacerdotem.

Vltimū of ficiū sacerdotis est, pascere gregē sibi cōmissum. Heb.5. Omnia officia sacerdotis excellentissime impleuit Christus. Paulus: Petrus. Michæ. 5. Isa.53. Psal.109. Cōci. Eph. Cōc. Trid.

¶ Sed ex hoc nascitur quæstio, vtrùm Christus Dominus fuerit sacerdos legalis, & traxerit originem ex sacerdotibus veteris legis? Et videtur pars affirmatiua vera. Nā Christus Dominus in synagoga sæpe docuit, ac legit sacra Biblia, vt habetur Lucæ 24. Matthæi. 5. Marci. 6. Ac si sacerdos legalis non esset, non concederetur ei docere populum sacras literas in synagoga. Siquidem ad sacerdotale munus pertinebat doctrinam sactam tradere populò, vt patet ex illo Malachiæ secundo. Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem ex ore eius requirent. Hoc ipsum confirmatur. Quia si Christus vsurpasset officium sacerdotis reprehēderetur vehementer a Iudæis sicut in alijs rebus. Deinde, Christus originem traxit ex Leui, & Aaron, quod sic ostendo. Quoniam Lucæ. 1. dicitur, Elisabeth cognatam fuisse beatæ Virginis, Elisabeth autem, vt ibidem habetur, erat ex filiabus Aaron, ergo Christus fuit sacerdos legalis. Consequentia inde probatur, quoniam Aaronitæ erant sacerdotes.

Chēs non fuit legalis sacerdos. Heb.7. Heb.9. Exo.29.& 30. Leui.8.

¶ In huius rei expositionem Diuus Thomas hic in solutione secundi docet expresse, quòd Christus non traxit originem ex sacerdotibus veteris legis. Probatque ex illo ad Hebr. 7. Manifestum est, quòd ex Iuda ortus sit Dominus noster, in qua tribu nihil de sacerdotibus Moyses locutus est, quamuis contrarium videtur dicere infra q. 31. articulo 2. ad secundum. Certè Faustus, vt refert Diuus Augustinus 23. contra Faustum capitul. 9. per quasdam scripturas apocryphas asserebat Ioachim patrem Mariæ de stirpe Aaron fuisse, imò Thomas Vualdensis libro de sacramentis capitu. 116. videtur tenere, quòd Christus traxit originem ex sacerdotibus legalibus. Et apud Suidam in suo lexico, in dictione, Iesus, reperitur quædam fabula, in qua refertur Christum Dominum fuisse sacerdotem legalem, atque hic libellus de sacerdotio legali Christi continet innumera mendacia, & confutatus est per quendam Entemium. Dicendum est ergo esse errorem manifestarium contra fidem asserere, quòd Christus fuerit legalis sacerdos. Probatur sic. Nam Apostolus de Christo loquens ad Hebr. 7. sic inquit. Nam is de quo hæc dicuntur de alia tribu fuit, de qua nullus altari præsto fuit. Manifestum est enim, quòd de Iuda ortus sit Dominus, in qua tribu nihil de sacerdotibus locutus est Moyses, & capitu. 9. non in manu facta sancta introiuit Iesus exemplaria verorum, &c. & denique in capitu. 7. 8. 9. & 10. huius epistolæ totus est Diuus Paulus in demonstranda hac veritate, quòd sacerdotium Christi non fuerit sacerdotium legale. Idem demonstratur apertè. Nā legale sacerdotium erat solū ex tribu Leui & ex Aaron genere, vt patet Exod. 29. & 30. & Leuit. 8. Sed Christus Dominus secundum fidem ortus fuit ex tribu Iuda, ut docent

docent sæpissimè sacræ literæ, ergo non fuit sacerdos legalis. Præterea, si sacerdotium Christi fuit legale, ergò nunc permanet sacerdotium legale, si quidem permanet sacerdotium Christi, quod asserere a fide Catholico alienum est. Nam vt docet Paulus ad Hebr. 7. Sacerdotium Leuiticum in sacerdotium Christi fuit translatum. Ad hæc Matth. 8. & Marc. 1. & Luc. 5. legimus Christum misisse ad sacerdotes, homines ægrotos, quos ipse sanauerat dicens eis: Ite ostendite vos sacerdotibus, at si ipse sacerdos legalis erat, non vtique erat opus leprosos ad sacerdotes remittere. Certè videtur hanc sententiam, quam impugnamus esse ortam ex perfidia Iudaica. Iudæi enim vt persuadeant Christum Iesum non fuisse verum Messiam, introducunt istam sententiam dicentes, quòd fuerit sacerdos legalis ex tribu Leui originem ducens, quo persuaso facile parant viam ad persuadendum non fuisse Messiam, siquidem Messias secundum scripturas ex tribu Iuda originem erat ducturus. Ad argumenta in cōtrariū.

Hebr.7. Mart.8. Mar.1. Luc.5.

Ad argu. Ad primū argument.

¶ Ad primum argumentum concedo facile, munus fuisse sacerdotale docere populum doctrinam cœlestem, & interpretari diuinas literas, cum hoc tamen verum est, quòd in synagoga docebant homines docti, & periti in lege, quamuis sacerdotes non essent. Sic Paulus docuit in synagogis, vt legitur Actorum 13. 14. & 17. quanquam non erat sacerdos, sed Beniamita. Et profecto omnes Prophetæ fungebantur prædicatoris officio, licèt sacerdotes non essent, vt videre est in Isaia, Ezechiele, &c. unde qua parte Iesus erat Propheta, & a Deo patre venerat magister, officio prædicandi vtebatur.

Act. 13. 14. 17.

Ad secdm.

¶ Ad secundum argumentum respondetur, quòd dato quòd Christus fuerit de tribu Iuda, & similiter beata Virgo, habuit tamen cōsanguineos de tribu Leui. Vnde Gregorius Nazianzenus dicit, quòd hoc nutu superno contigit, vt regium genus sacerdotali stirpi iungeretur, ut Christus, qui rex est & sacerdos, ab utrisque nasceretur secūdum carnem. Vnde & Aaron, qui fuit primus sacerdos secundum legem, duxit ex tribu Iuda coniugem Elisabeth filiam Aminadab. Sic ergo potuit fieri, vt pater Elisabeth aliquam vxorem habuerit de stirpe Dauid, ratione cuius beata Virgo Maria, quæ fuit de stirpe Dauid, esset Elisabeth cognata, vel potius econuerso, quòd pater beatæ Mariæ de stirpe Dauid existens, vxorem habuerit de stirpe Aaron. Vel sicut Augustin. dicit 23. cōtra Faustum, si Ioachim pater Mariæ de stirpe Aaron fuit (vt Faustus hæreticus per quasdam scripturas apocryphas asserebat) credendum est, quòd mater Ioachim fuerit de stirpe Dauid, vel etiam vxor eius, ita ut per aliquem modum Mariam dicamus fuisse de stirpe Dauid.

Gregor. Nazianze nus. Augustin.

Dubium.

¶ Est aliud dubium in hoc articulo, vtrùm Christus simul fuerit sacerdos, Rex, & legislator? Ratio dubitandi est, nam in veteri lege, quæ est figura Christi, non fuit idē legislator & sacerdos. Vnde dicit Dominus ad Moysem legislatorem Exod. 28. Applica Aaron fratrem tuum, vt sacerdotio fungatur mihi, Christus autem est lator nouæ legis secundum illud Hieremi. 31. Dabo legem meam in cordibus eorum, ergo Christus non simul fuit legislator, rex, & sacerdos. Respondetur, quòd sicut supra dictum est, alij homines particulatim habent quasdam gratias, sed Christus tanquam omnium caput habet perfectionē omnium gratiarum: & ideo quantum ad alios pertinet, alius est legislator, & alius sacerdos, & alius rex: sed hæc omnia concurrunt in Christo tanquam in fonte omnium gratiarum. Vnde dicitur Isaiæ. 33. Dominus iudex noster, Dominus legifer noster, Dñs rex noster: ipse veniet & saluabit nos. Ex hac solutione duplex mouetur difficultas, altera est, vtrum Chēs fm q̄ homo fuerit rex Iudæorum? Sed hæc difficultas commodius elucidabitur infra. q. 59. Secunda difficultas est, an istæ duæ dignitates, regalis scilicet & sacerdotalis, in alijs hominibus prætet Christum iure naturali & diuino debeant esse diuisæ. Respondetur minimè, quin potius idem homo poterit esse Rex & summus sacerdos. Istæ enim dignitates nullam inter se repugnantiam habent, nec iure diuino videtur esse prohibitum, quòd idem sit Rex & sacerdos. Imo Melchi sedech, vt habetur Genes. 14. erat Rex Salem & sacerdos

Exo.28. Hiere. 31. Christus simul fuit sacerdos, rex, & legislator. Isai. 33.

Idē homo potest esse Rex, & summus sacerdos. Genes. 14.

Dei altissimi. Et Samuel habuit sacerdotalem dignitatē & regalem. Siquidem iudicabat populum, vt habetur in 1. Regum. Verum est tamen, quòd in lege gratiæ istæ potestates sunt diuisæ semper, in hoc sensu. Nam dignitas Sacerdotalis & Pontificalis semper est a Deo in finem sic pernaturalem, secularis vero potestas est a republica ordinata in finem naturale, ad pacem scilicet & tranquillitatem reipublicæ. Vnde principes seculares vsurpantes Ecclesiasticam dignitatem hæretici sunt tyranni, cuius erroris causas alio in loco commemorabimus.

1. Regum.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm Christus simul fuerit sacerdos & hostia.

131

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd ipse Christus non fuerit simul sacerdos, & hostia. Sacerdotis enim est hostiam occidere. Sed Christus nō seipsum occidit. Ergo ipse nec fuit simul sacerdos & hostia.

Infr. q. 84. art. 7. 4. & opu. 69. c. 18. co. 7.

¶ 2. Præterea, Sacerdotium Christi magis est simile sacerdotio Iudeorum, quod erat a Deo institutum, quàm sacerdotio Gentilium, quo demones celebrantur. In veteri autem lege nunquàm homo in sacrificium offerebatur: quod maximè reprehenditur in sacrificijs Gentilium: secundum illud Psal. 105. Effuderunt sanguinem innocentem, sanguinem filiorum suorum & filiarum suarum, quas sacrificauerunt sculptilibus Chanaan. Ergo in sacerdotio Christi non debuit esse homo Christus hostia.

¶ 3. Præterea, Omnis hostia ex hoc quòd Deo offertur, Deo sanctificatur. Sed ipsa Christi humanitas à principio fuit sanctificata & Deo coniuncta. Ergo non conuenienter potest dici, q̄ Christus, secundum quòd homo, fuerit hostia.

¶ Sed contra est, quòd Apo. dicit ad Ephes 5. Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis.

Respondeo dicendum, quòd sicut Augu. dicit in 10. de Ciui. Dei, omne sacrificium visibile, inuisibilis sacrificij sacramentum, id est sacrum signum, est. Inuisibile autem sacrificium est, quo homo Deo spiritum suum offert: secundum illud Psal. 50. Sacrificium Deo spiritus contribulatus. Et ideo omne illud, quod Deo exhibetur, ad hoc quòd spiritus hominis feratur in Deum, potest dici sacrificium.

lib. 10. cap. 5. tom. 5.

¶ Indiget igitur homo sacrificio propter tria. Vno quidem modo ad remissionem peccati, per quod à Deo auertitur: & ideo Apo. dicit ad Heb. 5. q̄ ad sacerdotem pertinet, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis. Secundò, vt homo in statu gratiæ conseruetur, semper Deo inhærens, in quo eius pax & salus consistit. Vnde & in veteri lege immolabatur hostia pacifica pro offerentium salute: vt habetur Leui. 3. Tertiò ad hoc, quòd spiritus hois perfectè Deo vniatur: quod maximè erit in gloria. Vnde & in veteri lege offerebatur holo

caustum

Universidad de Deusto
Biblioteca

cauſtum quaſi totum incenſum: vt dicitur Leu. 1. Hæc autem per humanitatem Chriſti nobis prouenerũt: Nam primò quidem noſtra peccata deleta ſunt: ſecũdum illud Romanorum. 4. traditus eſt propter delicta noſtra. Secundò gratiam nos ſaluantem per ipſum accepimus: ſecundum illud Hebr. 5. Factus eſt omnibus obtemperãtibus ſibi cauſa ſalutis æternæ. Tertiò per ipſum perfectionem gloriæ adepti ſumus. Hebr. 10. Habemus fiduciam per ſanguinem eius in introitum Sancto rum, ſcilicet in gloriam cœleſtem. Et ideo ipſe Chriſtus in quantum homo, non ſolùm fuit ſacer dos, ſed etiã hoſtia perfecta, ſimul exiſtens hoſtia pro peccato, & hoſtia pacifica, & holocauſtum.

Ad primum ergo dicendum, quòd Chriſtus non ſe occidit, ſed ſeipſum voluntariè morti expoſuit: ſecundum illud Iſaiæ. 53. Oblatus eſt, quia ipſe voluit: & ideo dicitur ſeipſum obtuliſſe.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ hominis Chriſti occiſio poteſt ad duplicem voluntatẽ comparari. Vno modo ad voluntatem occidentium. Et ſic nõ habet rationem hoſtiæ: non enim dicuntur occiſores Chriſti, hoſtiam deo obtuliſſe, ſed grauiter deliquiſſe. Et huius peccati ſimilitudinem gerebant impia Gentilium ſacrificia, quibus homines idolis immolabant. Alio modo poteſt conſidera ri occiſio Chriſti per comparationem ad voluntatem patientis, qui voluntarie ſe obtulit paſſioni. Et ex hac parte habet rationem hoſtiæ, in quo non conuenit cum ſacrificijs Gentilium.

¶ Ad tertium dicitur, quòd ſanctitas humanitatis Chriſti à principio non impedit, quin ipſamet humana natura, cum in paſſione oblata eſt Deo, ſanctificata nouo modo fuerit, ſcilicet vt hoſtia actualiter tũc exhibita. Acquiſiuit enim actualem hoſtiæ ſanctificationem tunc ex antiqua charitate & gratia vnionis ſanctificãte eãdẽ abſolutè.

SVMMA TEXTVS.

Concluſio. Epheſ. 5. COnclusio eſt affirmatiua. Et patet primo ex D. Paulo ad Epheſ. 5. Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem & hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis. Deinde, omne id, quod Deo exhibetur ad hoc, vt ſpiritus hominis feratur in Deum, eſt hoſtia, ſeu ſacrificium, ſed humanitas Chriſti eſt Deo exhibita ad hoc, vt ſpiritus hominis feratur in Deum, ergo humanitas Chriſti habet rationem hoſtiæ, & ſacrificij. Et ſic Chriſtus Dominus non ſolum erit ſacerdos, verum hoſtia ipſa immolanda. Tertio, ſacrificium eſt neceſſarium hominibus ad remiſſionem peccati, & vt homines in ſtatu gratiæ conſeruentur, & tandem gloriæ perfectionem adipiſcantur, ſed hæc omnia fiunt per Chriſtum, ergo eſt ſimul hoſtia, & ſacerdos.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Hoſtia qd ſit. QVid ſit hoſtia, quid ſit ſacrificium explicat optimè D. Tho. 2.2. q. 85. Nunc breuiter ſciẽdum eſt, quòd hoſtia ab hoſtibus dicta eſt, quę ob deuictos hoſtes immolatur ſeu offertur, quæ & victima ob victoriam ſuper victos eſt appellata. Hæc eſt nominis ethymologia. Verum ſecundum ſcripturas diuinas omne ſacrificium hoſtia & victima appellatur. Sacrificium autem eſt oblatio Deo ſacrata, qua offerens proteſtando recognoſcit Deum, vt creatorem, aut conſeruatorem, aut omnium bonorum

Sacrificiũ quid ſit.

largitorem, aut propitiatorẽ. Vnde ſacrificium fieri Deo in recognitionem acceptorum beneficiorum, potuiſſet etiam ſi nullum peccatum extitiſſet. Illud etiam eſt aduertendum, quòd ſacrificium nonnũquam dicitur ipſa oblatio, nonnunquam ipſa res oblata, ſicut aliud eſt vitulus aliud oblatio vituli. His conſtitutis quæ facillima ſunt, ſcire oportet eſſe certum ſecundum fidem, quòd Chriſtus fuit ſimul ſacerdos & hoſtia, hoc aſſerit D. Paulus ſæpiſſimè in ſuis Epiſtolis præcipuè in Epiſtola ad Hebr. ca. 9. & 10. Secũdo obſeruandum eſt id, quod dicit D. Thomas ad coronidem articuli, quòd Chriſtus non ſolum fuit ſacerdos ſed etiam hoſtia perfecta, ſimul exiſtẽs hoſtia pro peccato, & hoſtia pacifica, & holocauſtum. Et quod hoc verum ſit probatur. Nam homo indiget ſacrificio propter tria, videlicet remiſſionem peccati, gratię conſeruationẽ, & cõſummationem. ſed hæc tria per humanitatem Chriſti habuimus, ergo Chriſtus ſimul fuit hoſtia pro peccato, & hoſtia pacifica, & holocauſtum. Conſequentia inde probatur. Nam hoſtia pro peccato offerrebatur Deo propter remiſſionem peccati, hoſtia vero pacifica pro offerentium ſalute, vt habetur Leuit. 3. Præterea offerebatur holocauſtum, quaſi totum incenſum, vt ſpiritus hominis perfectè Deo vniretur, quod maximè erit in gloria. Hęc omnia excellentiſſimè præſtat ſacrificium, quod Chriſtus in ara Crucis obtulit Deo Patri. Illud etiam eſt aduertendum, quòd D. Tho. in articulo conſtituit diſcrimen inter Chriſtum Dominum, & alios ſacerdotes, quòd Chriſtus fuit conſtitutus ſacerdos a Deo ad offerendum ſeipſum, quod de nullo alio ſacerdote nec ſuſpicari quidem licet. Nam ſacerdotes legales immolabant peccora, ſacerdotes autem nouæ legis immolant Chriſtum. Solus Chriſtus ſeipſum in ara Crucis obtulit in ſacrificiũ & hoſtiã Deo patri acceptiſſimã. Sed & illud animaduerſione dignum eſt, Chriſtum Dominum fuiſſe ſuę immolationis ac mortis cauſam, non tantum acceptando ab aliis illatam, quo pacto Martyres alij ſunt cauſa ſui martyrii, verum cauſauit Dominus, indirectè tamen, ſuam mortem, quia poterat ſuam paſſionem & mortem impedire, aduerſarios reprimẽdo, ne aut vellẽt aut poſſent eum interficere. Tũ deinde, quia anima eius ſecundum quod erat inſtrumentum verbo diuino unitum poterat corpus ſuum omnino incolume conſeruare, prout docet apertè D. Tho. infra q. 47. arti. 1. de qua re legatur Caietanus in tentaculo. 3. q. 1. Ex hac parte Martyrum paſsiones etiam uoluntarie acceptatæ excluduntur a ratione hoſtiæ & ſacrificii propriè, quia etſi paſsionis acceptatio uoluntaria ſit, tamen actiue non ei cooperantur, ſicut anima Chriſti ut inſtrumentũ uerbi. Sed & alia ratione Martyrum paſsiones propriè ſacrificia dici non debent. Nam ſacrificium eſt opus religionis, at Martyrũ eſt actus fortitudinis, & nõ eſt ad placandũ Deũ, neq; ad expianda peccata vt eſt ſacrificiũ.

Chriſtus ſimul fuit ſacerdos, & hoſtia. Hebr. 9. & 10.

Martyrum paſsiones, non habent rõnem ſacrificii ſicuti mors Chriſti.

¶ Ex definitione huius articuli quæſtio enaſcitur talis, ſit ne licitum ſacrificare homines & illos occidere in victimam & hoſtiam Deo acceptam? A parte affirmatiua ſic arguitur. Nã Gen. 22. legitur Abrahamum voluiſſe ſacrificare filium ſuum Iſaac, & Iudicum. 11. Iepte ſacrificauit filiam ſuam, qui nunquam propter tale opus fuit a Deo reprehenſus, imo a Diuo Paulo in Epiſt. ad Hebr. c. 11. inter Sanctos, qui Deo placuerunt refertur.

Vtrũ ſit licitũ ſacrificare hoſtes. Prima arg. Gene. 22. Iudicũ. 11. Secũdum. Tertium.

¶ Præterea, Chriſtus Dominus immolatus eſt pro nobis, ergo immolare homines non eſt de ſe malum. Quod enim de ſe malum eſt, nunquam licet, vt mentiri, adulterare, nunquam licet.

Immolare hoſtes iure naturali, & diuino eſt prohibitũ.

¶ Vltimo, nationes gentium lumine naturæ illuſtratæ quantum videtur, immolabant homines diis ſuis, ergo hoc non videtur omnino illicitum.

¶ Sed his argumentis nihil impedientibus veritas eſt, iure naturali & diuino eſſe omnino prohibitum immolare homines. Id quòd probatur ex illo præcepto decalogi non occides. Probatur rurſus. Nam Deuter. 12. ſic habetur, non facies Deo tuo abominationes omnes, quas gentes faciunt dijs ſuis, ſacrificantes filios & filias ſuas in igne. & Pſal. 105. Effuderũt ſanguinẽ innocentem, ſanguinem filiorum ſuorum & filiarũ ſuarum, quas ſacrificauerunt ſculptilibus Chanaam. Deinde vel ille homo, qui immolatur

Deute. 12.

Pſal. 105.

immolatur innocens eſt, vel nocens & ſceleratus, ſi innocens eſt, contra ius diuinum eſt illum occidere, ſi nocens & ſceleratus, ergo non erit acceptum Deo illum immolare. Etenim vilia, & contemptibilia, maximè hominem ſceleratum Deo offerre omnino illicitum eſt. De hac re videndus eſt D. Auguſt. libro Quæſtionum ſuper librum Iudicum q. 49.

Auguſt.

¶ Ad argumenta in contrarium ſatisfaciendum eſt. Ad factum Abrahæ, & ad factum Chriſti Domini reſpõdetur, q̃ ſacrificare hominem innocentem ex conceſſu Domini non eſt de ſe & intrinſecè malum, nam Deus eſt Dominus vitæ, & mortis, multo magis quam homines ſint Dñi arietum, & hircorum. Et ideo poſſunt ex iuſſu Dñi immolari, & ſacrificari homines innocentes, neque in hoc illis aliqua irrogatur iniuria. Verum extra Deũ nullus habet dominium vitæ hominis, & ideo occidere hominem innocentem, & illum immolare autoritate rei publicæ, aut propria ſceleris immaniſsimum eſt.

Ad argmenta in cõtrariũ

Ad primum.

¶ Ad factum Iepte dicimus eſſe reprobandum. Vnde & Hieronymus dicit in vouendo fuit ſtultus, quia diſcretionem non habuit, & in reddendo impius. Præmittitur tamen ibidem, quod factus eſt ſuper eum ſpiritus Domini, quia fides, & deuotio ipſius, ex qua motus eſt ad vouendum fuit a Spiritu ſancto, propter quod ponitur in catalogo Sanctorum, & propter victoriam, quam obtinuit: & quia probabile eſt eum præuiuiſſe de facto iniquo, quod tamen aliquod bonum figurabat.

Ad ſecundum.

¶ Ad aliud de gentibus dicendum eſt, quòd cum gentes haberent dæmones pro dijs; non mirum eſt, quòd in talia peccata laberentur: ad quæ non ex lumine rationis naturalis, ſed ex errore magno inducebantur. Vnde Cicero, & Seneca reprehendebant deos gentilium tanquam crudeles, qui de nece ſuorum gaudebant, ob idque Romæ cautum eſt, ne talia fierent ſacrificia.

Ad tertiũ.

Cicero. Seneca.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum affectus ſacerdotij Chriſti ſit expiatio peccatorum.

132 AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd effectus ſacerdotij Chriſti non ſit expiatio peccatorum. Solus enim Dei eſt peccata delere, ſecundum illud Iſaiæ 43. Ego ſum qui deleo iniquitates tuas propter me. Sed Chriſtus non eſt ſacerdos, ſecundùm quòd Deus, ſed ſecũdùm quòd homo. Ergo ſacerdotium Chriſti non eſt expiatiuum peccatorum.

¶ 2. Præterea, Apoſt. dicit Hebr. 10. q̃ hoſtiæ veteris Teſtamenti non poterant perfectos facere: alioquin ceſſaſſent offerri, eo q̃ nullam haberent cõſcientiam peccati cultores ſufficienter ſemel mundati, ſed in ipſis commemoratio peccatorum per ſingulos annos fit. Sed ſimiliter ſub ſacerdotio Chriſti fit cõmemoratio peccatorum, cũ dicitur, Dimitte nobis debita noſtra. Matth. 6. offertur etiam continuè ſacrificium in Eccleſia: vnde & ibidem dicitur, Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Ergo per ſacerdotium Chriſti non expiantur peccata.

¶ 3. Præterea, In veteri lege maximè immolabatur hircus pro peccato principis, vel capra pro peccato alicuius de populo, vel vitulus pro peccato ſacerdotis, vt patet Leui. 4. Sed Chriſtus nulli horum comparatur, ſed agno, ſecundum illud Hiere. 11. Ego quaſi agnus manſuetus, qui portatur ad victimam. Ergo videtur, q̃ eius ſacerdotium non ſit expiatiuum peccatorum.

Sed contra eſt, quod Apoſtolus dicit Hebr. 9. Sanguis Chriſti, qui per Spiritum ſanctum ſeipſum obtulit immaculatum Deo emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis, ad ſeruiendum Deo viuenti. Opera autem mortua dicuntur peccata. Ergo ſacerdotium Chriſti habet virtutem emundandi peccata.

Reſpondeo dicendum, q̃ ad peccatorum perfectam emundationẽ duo requiruntur, ſecũdum quòd duo ſunt in peccato, ſcilicet macula culpæ, & reatus pœnæ. Macula quidem culpæ deletur per gratiam, qua cor peccatoris conuertitur in Deum: rearus autem pœnæ totaliter tollitur per hoc, q̃ homo Deo ſatisfacit. Vtrumque autem horum efficit ſacerdotium Chriſti. Nam virtute ipſius, gratia nobis datur, qua corda noſtra conuertuntur ad Deum: ſecundum illud Rom. 3. Iuſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionẽ, quæ eſt in Chriſto Ieſu, quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius. Ipſe etiam pro nobis plenariè ſatisfacit, inquantum ipſe languores noſtros tulit, & dolores noſtros ipſe portauit. Vnde patet, q̃ Chriſti ſacerdotium habet plenam vim expaindi peccata.

Ad primum ergo dicendum, q̃ licèt Chriſtus non fuerit ſacerdos ſecundum q̃ Deus, ſed ſecũdum q̃ homo: vnus tamen & idem fuit ſacerdos & Deus. Vnde in ſynod. Epheſ. legitur. Si quis Pontificem & Apoſtolum noſtrum factum dicit, non ipſum ex Deo Verbum, quando factum eſt caro, & ſecundùm nos homo, ſed tanquam alterum præter eum ſeorſum hominem ex muliere: anathema ſit. Et ideo inquantum eius humanitas operabatur in virtute diuinitatis, illud ſacrificium erat efficaciſſimum ad delenda peccata. Propter quod Aug. dicit in 4. de Trin. * Vt quoniam quatuor conſiderantur in omni ſacrificio, cui offeratur, a quo offeratur, quid offeratur, pro quibus offeratur, idem ipſe vnus verus q̃; mediator, per ſacrificium pacis reconcilians nos Deo, vnum cum illo maneret, cui offerebat: vnum in ſe faceret, pro quibus offerebat: vnus ipſe eſſet, qui offerebat, & quod offerebat.

In ſyno. 1. Epheſ. cui præfuit Cyrill. canone 10.

Lib. 4. ca. 14. cit. ſin. tom. 3.

Ad ſecundum dicendum, q̃ peccata nõ commemorantur in noua lege, pp inefficaciam ſacerdotij Chriſti, quaſi per ipſum non ſufficienter expientur peccata: ſed commemorantur quantum ad illos, qui vel eius ſacrificij nolunt eſſe participes (ſicut ſunt infideles) pro quorũ peccatis oramus, vt conuertantur: vel etiam quantũ ad illos, qui poſt participationem huius ſacrificij, ab eo deuiant, qualitercunque peccando. Sacrificium autem, quod quotidie in Eccleſia offertur, non eſt aliud a ſacrificio, quod ipſe Chriſtus obtulit, ſed eius commemoratio: vnde Auguſtin. dicit in 10. de Ciuit. Dei. * Sacerdos ipſe Chriſtus offerens, ipſe & oblatio: cuius rei ſacramentum, quotidianum eſſe voluit Eccleſiæ ſacrificium.

Lib. 10. de Ciui. Dei. cap. 20. in med. to. 5.

Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad tertium dicendum, quòd sicut Orig. dicit, super Ioan. * Licèt diuersa animalia in veteri lege offerentur, quotidianum tamẽ sacrificium, quòd offerebatur mane & vespere, erat agnus: vt habetur Num. 28. Vnde significabatur, ꝙ oblatio agni veri, id est Christi, esset sacrificium consummatiuum omnium aliorum. Et ideo Ioan. 1. dicitur: Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi.

Sup. illud Ioan. 1. Ecce agnus Dei. f. 103. qui lib 1. in lucem prodiit, anno Domini 1555 ex officina Carolli Guillart Parisien.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio est affirmans. Et probatur ex illo, quod Apostolus dicit ad Heb 9. Sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum seipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad seruiendum Deo viuenti, opera autem mortua dicuntur peccata, ergo sacerdotium Christi habet vim tollendi, emundandi peccata. Deinde probatur, nam ad perfectam emundationem peccati duo requiruntur, dare gratiam, & satisfacere, sed Christi sacrificium habet vtrumque, ergo effectus sacrificij Christi est peccatorum expiatio. Maior probatur, nam in peccato sunt duo, macula culpæ, & reatus pœnæ; macula quidem culpæ deletur per gratiam, qua cor peccatoris conuertitur in Deum, reatus autem pœnæ totaliter tollitur per hoc, quod homo Deo satisfacit. Minor probatur, nam per Christum iustificamur, vt planè asseritur ad Rom. 3. Ipse etiam pro nobis plenariè satisfecit, inquantum ipse languores nostros tulit, & dolores nostros ipse portauit.

Cõclusio. Hebr. 9.

Rom. 3.

EXPOSITIO ARTICVLI.

IN hoc articulo obseruandum est, quòd non quæritur in præsentia, An sola expiatio peccati sit effectus sacrificij Christi. Nam euidens est, quòd sacrificium Christi habuerit alios effectus præcipuos, sed quoniam sacrificium ordinatur, tum ad protestandum Deum esse creatorem, conseruatorem, ac bonorum omnium largitorem, atque etiam propitiatorem, inde rectè colligit Diuus Thomas expiationem peccatorum esse effectum sacerdotij Christi.

Sacerdotium Christi habuit plenã vim ad expiãda peccata.

¶ Illud etiam aduertendum est, sacerdotium Christi habere plenam vim ad expianda peccata. Tum quia ex parte Christi summi Sacerdotis est infinitas quædam, quæ in eius oblatione inueniretur etiam si agnũ, vt olim in lege, tũ obtulisset, tum etiam quoniam hostia ipsa, & res oblata a Christo erat infinitæ virtutis, & infinitè grata Deo ad expianda peccata etiam infinita. Tertiò obseruandũ est, ꝙ non est hic quæstio de modo habendi hunc effectum, a Christo effectiuè, an meritoriè, an alio modo, sed tantum affirmatur, & docetur id, quod est exploratum apud omnes, ꝙ sacerdotium Christi erat efficax ad expiationem peccatorum. Nam de modo infra est latissimè tractandum.

Caietan⁹. D. Thom.

¶ Præterea notandum est ex Domino Caietano, quòd cum dicit Diuus Thomas in solutione primi, quòd in quantum Christi humanitas operabatur virtute diuinitatis, sacrificium Christi erat efficacissimum ad delenda peccata per gratiam, non intelligas humanitatem Christi concurrere instrumentaliter ad creandam gratiam in anima, sed intelligito quantum ad creationem spectat, concurrere instrumentaliter dispositiuè & meritoriè, nata est enim gratia secundum illam viam creari in patienti disposito, sicut anima rationalis. Et propterea, licet creatio absolutè refutet instrumentum, creatio tamen, vt in patienti disposito non refutat instrumentum, & sacrificium Christi inuenitur efficacissimum ad causandã gratiam iustificantem: sicut semen humanum bene dispositum inuenitur efficax ad causandam animam rationalem producendi hominis. Verius tamen dicitur, secundum autoris doctrinam humanitatem Christi operari virtute diuinitatis instrumentaliter deletionem peccatorum per gratiam, non creatione, sed infusione productam, vt superius monstratum est, autoritate eius, & ratione.

Quomodo humanitas Christi concurratad creãdam gratiam.

¶ Vltimo obseruandum est id, quòd docet D. Thomas in solutione secundi, quòd sacerdos agens sacrum missæ officium, nõ solùm modo memoriale Dominicæ passionis, aut figuram solum, seu signum sacificij celebrat, sed & verum offert sacrificium, ipsum Christum semel in Cruce pro nobis immolatum. Verum enim corpus Christi, & sanguinem sub specie panis, & vini velatum de manu Dei, inuisibili spiritus sanctificatione accipiens Ecclesia, simul & ipsum & seipsam offert Deo Patri. In hanc sententiã est consensus omnium patrum, Dionysij, Ignatij, Irenei, Tertulliani, Basilij, Athanasij, Chrysostomi, Hieronymi, Ambrosij, Augustini, & cæterorum per vniuersam Ecclesiam. Venerabilis Dionysius, Pauli Apostoli discipulus, ex cuius libris citauerunt sententias, Ioã. Damascenus ante annos mille, & D. Gregorius tradens primitiuæ Ecclesiæ missæ celebrandæ ritum, atque officium, dicit Pontificem in agendis sacris memoriã agere inclinationis, seu humiliationis Domini nostri Iesu, Eucharistiam conficere, salutaris hostiæ oblationem facere, eamq; sumere, ac manducare, populoque videndam, & manducandam diuidere, eosq; qui manducant oportere esse mundos, atque purgatos, Christo illic præsente, omnesq; cogitationes nostras inspectante. Et planè vides Dionysium distinguere inter agere memoriam passionis Dominicæ, & conficere, seu consecrare Eucharistiam, & offerre illam, & sumere, seu manducare illam, & diuidere illam populo. In eandem sententiam consentiunt Ignatius, Irenæus, Tertullianus, cæteriq; Ecclesiæ primitiuæ patres, ex scripturis sacris planè docentes, omnes scripturas propheticas de sacrificijs, & oblationibus veteris legis adimpleri in Christo Domino vero sacrificio, qui semel in cruce visibiliter immolatus, inuisibiliter manens nobiscum sub specie panis, & vini quotidie per vniuersam Ecclesiam immolatur in recordationem immolationis illius, quæ simul in cruce facta transijt, iuxta Malachiæ vaticinium cap. 1. vbi repudians veteris legis sacrificia, munus non suscipiam, inquit, de manu vestra: ab ortu enim Solis vsque ad occasum magnum est nomẽ meum in Gẽtibus, & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda. Hanc oblationem antiquissimi patres Ireneus, Cyprianus, Ioannes Damascenus, Hieronymus interpretati sunt Eucharistiam, asserentes hanc quotidie per vniuersam Ecclesiam in tõto terrarum orbe offerri a nobis, datam pro sacrificiis omnibus veteris legis. Ex his ergo valde refunditur hæreticorum præsumptio dicentium missæ officium nihil aliud esse, quàm sacramentum, & ad nihil aliud esse, quàm vt sacrificiũ passionis Christi, quæ in cruce semel præterijt, quotidie representetur, & recordatione quadam sub vmbris, & figuris mentibus hominum obiiciatur, atque eo solum Eucharistiam a patribus appellari sacrificium, ꝙ sit instituta vt figura quædam, imago, seu representatio Christi, qui olim in cruce seipsum obtulit in sacrificiũ; sicut imago plerumq; nomine illius rei, cuius est imago, consueuit appellari. Quòd autem hoc sit inopinabile hinc considerare possumus, quòd ex traditione Apostolorum simul. & ex scripturis sacris Ecclesiastici Patres ab initio Ecclesiæ ad hæc vsque tempora secundum seriem successionis intellexerunt sacrificium missæ veritatem corporis, & sanguinis Christi contuere, & pariter etiam exemplar esse, & memoriale sacrificij semel in cruce pro nobis oblati, & in huiusmodi officio nos quotidie pro viuis, & mortuis offerre ipsum, commemorantes oblationem eius semel in cruce factam, videlicet passionem, & mortem illius, & nos mãducare carnem, & bibere sanguinem eius, vt fide sancta, & charitate maneamus in ipso, ambulantes in fortitudine cibi illius vsque ad montem Dei cœlestem Hierusalem.

Sacerdos agens sacrũ missæ officium, non solũ memoriale Dominicæ passionis, sed etiam offert sacrificium ipsum Christũ. Dionys. Ignatius. Ireneus. Tertull. Basilius. Athanas. Chrysost. Hieron. Ambros. August.

Malac. 1.

Sacrificiũ missæ.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm effectus Sacerdotij Christi non solùm ad alios pertinuerit, sed etiam ad seipsum.

AD quartum sic proceditur. Videtur, ꝙ effectus sacerdotij Christi nõ solùm pertinuerit ad alios, sed etiã ad ipsũ. Ad officium. n. sacerdotis pertinet, ꝙ populo orare: secũdũ illud 2. Macha. 2. Otationẽ faciebãt sacerdotes, dum cõsummaretur sacrificiũ, Sed Christus non solũ pro aliis orauit, sed ẽt pro seipso: secundũ qđ supra dictum est, * sicut expresse dr Heb. 5. ꝙ in diebus carnis suæ, ꝑces supplicationesq; ad Deũ, qui possit illum saluũ facere a morte, cum clamore valido & lachrymis obtulit. Ergo sacerdotium Christi effectum habuit non solùm in aliis, sed etiam in seipso.

133 4. d. 4. q. 1. art. 3. q. 5.

q. 22. ar. 3.

¶ 2. Præterea, Christus sacrificiũ obtulit seipsum in sua passione. Sed per passionem suam nõ solùm alijs meruit, sed etiam sibi: vt supra habitum est. * Ergo sacerdotium Christi non solùm habuit effectum in aliis, sed etiam in seipso.

q. 19. ar. 3. & 4.

¶ 3. Præterea, Sacerdotium veteris legis fuit figura sacerdotij Christi. Sed sacerdos veteris legis non solùm pro aliis, sed etiam pro seipso sacrificium offerebat. Dicitur enim Leui. 16. ꝙ Pontifex ingreditur Sanctuarium, vt roget pro se, & pro domo sua, & pro vniuerso cœtu filiorũ Israel. Ergo etiam sacerdotium Christi non solum in aliis, sed in seipso effectum habuit.

Canon. 10. cõc. 1 Eph. cui ꝑfuit Cyril. to. 1. Concil.

¶ Sed cõtra est, ꝙ in Ephesina synodo legitur: Si quis dicit Christum pro se obtulisse oblationẽ, & nõ magis pro nobis solùm (nõ. n. indiguit sacrificio, qui peccatum nescit) anathema sit. Sed in sacrificio offerendo, potissimè sacerdotis consistit officium. Ergo sacerdotium Christi non habuit effectum in ipso Christo.

Arti. 1. huius quæst.

Respondeo dicendũ, ꝙ sicut dictum est, * sacerdos cõstituitur medius inter Deum & populũ. Ille aũt indiget medio ad Deum, qui per seipsum accedere ad Deum non potest, & talis sacerdotio subiicitur, effectum sacerdotii participãs. Hoc autem Christo non competit: dicit enim Apost. ad Heb. 7. Accedens per semetipsum ad Deum semper viuens, ad interpellãdum pro nobis. Et ideo Christo non conuenit effectum sacerdotii in se suscipere, sed potius ipsum aliis communicare. Primum enim agens in quolibet genere, ita est influens, quod non est recipiens in genere illo: sicut sol illuminat, sed non illuminatur: & ignis calefacit, sed non calefit. Christus autem est fons totius sacerdotii: nam sacerdos legalis erat figura ipsius: sacerdos autem nouæ legis in persona ipsius operatur: secundum illud 2. ad Cor. 2. Nam & ego quod donaui, si quid donaui, propter vos in persona Christi. Et ideo non competit Christo effectum sacerdotis recipere.

Ad primum ergo dicendum, quòd oratio etsi cõueniat sacerdotibus: non tamen est eorum officio propria. Cuilibet enim cõuenit & pro se & pro aliis orare: secũdum illud Iac. vlt. Orate pro inuicem, vt saluemini. Et sic posset dici, ꝙ oratio qua Christus pro se orauit, nõ erat actus sacerdotii eius. Sed hæc responsio videtur excludi per hoc, quod Apostolus Heb. 5. cùm dixisset, Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec, subdit, Qui in diebus carnis suæ preces, &c. vt suprà. * Et ita videtur quòd oratio, qua Christus orauit, ad eius sacerdotium pertineat. Et ideo oportet dicere, ꝙ alii sacerdotes effectũ sacerdotii sui participant non in quantum sacerdotes, sed in quantum peccatores, vt infra dicetur. Christus autem, simpliciter loquendo, peccatum non habuit. Habuit tamen similitudinem peccati in carne: ut dicitur Roma. 8. Et ideo non simpliciter dicendum est, ꝙ ipse effectum sacerdotii participauerit, sed secundum quid, scilicet secundum passibilitatem carnis. Vnde signanter dicit: Qui possit saluum facere a morte.

In argu. 1.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ in oblatione sacrificij cuiuscunque sacerdotis, duo possunt cõsiderari, scilicet ipsum sacrificium oblatum, & deuotio offerentis. Proprius autem effectus sacerdotii est id, quod sequitur ex ipso sacrificio. Christus autem consecutus per suam passionem, gloriam resurrectionis, non quasi ex vi sacrificii, quod offertur per modum satisfactionis: sed ex ipsa deuotione, qua secundum charitatem humiliter passionem sustinuit.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ figura non potest adæquare veritatẽ. Vnde sacerdos figuralis veteris legis nõ poterat ad hanc perfectionem pertingere, vt sacrificio satisfactorio non indigeret; sed Christus non indiguit; vnde non est similis ratio de vtroq;. Et hoc est quod Apostolus dicit, Lex homines constituit sacerdotes, infirmitatem habentes; sermo autem iurisiurandi, qui post legẽ est, Filium in æternum perfectum.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio est negatiua; Et probatur primo ex Cõcilio Ephes. I. in loco citato a D. Thom. Deinde, quoniam Christus Dominus non indigebat medio, vt ad Deum accederet, cũ per semetipsum accedere posset. Vnde effectus sui sacerdotii potiùs aliis est communicãdus quàm sibi ipsi. Quod & ratione suadetur. Quia primum agens in quolibet genere ita est influens, quòd nõ est respiciẽs in gẽ illo. Sicut Sol illuminat, & nõ illuminat, Et ignis est calefaciens, & non calefit. Cum itaque Christus sit fons totius sacerdotii non competebat ipsi, effectum sacerdotii recipere, sed aliis communicare.

Cõclusio. Cõc. Eph.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Expendit conclusio articuli. Heb. 5.

VIdetur certè, quòd conclusio D. Thomæ dicat falsum, tum quoniã Christus orauit pro se, sicut alii sacerdotes, vt patet ex illo ad Heb. 5. In diebus carnis suæ preces supplicationesq; ad Deũ, qui possit illũ saluũ facere a morte cõ clamore valido & lachrymis obtulit, ergo sacerdotiũ Christi effectũ habuit in seipso. Tũ vero, quoniam Christus sacrificiũ obtulit seipsum in sua passione

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed per passionem suam non solum aliis meruit, sed etiã sibiipsi, ergo effectus sacrificij Christi ad ipsum Christũ rediit. Tum tertio, iam oblatio sacrificii est de iure naturæ, vnde quilibet subiectus Deo tenetur illi offerre sacrificium, vt planè docet D. Tho. in 2 2. q. 85 art. 1. Sed Christus Dominus fuit patri subiectus secundum naturã humanam, fuit illi obediens, fuit eq; illius seruus prout ostẽdimus supra q. 20. art. 5. ergo iure naturæ tenebatur offerre sacrificium Deo pro se, in signum subiectionis, & obedientiæ. Quòd si quis dicat Christum non indiguisse sacrificio pro seipso ex eo quod non habuit peccatum; cõtra sic argumentor. Nam in statu innocentiæ vbi nullum prorsus esset peccatũ inueniretur vera ratio sacrificii. Sacrificium. n. est sacrum signum sacrificii interioris; sic. n. definit sacrificium Aug. 10 de Ciui. c. 5 vnde ẽt si secluda mus omne peccatum, tenebitur homo offerre Deo sacrificium in protestationem subiectionis, & obedientiæ.

D. Thom.

Augusſ.

¶ In contrarium est definitio Concilij Ephesini superius commemorata. Item ad Heb. 7. dicit Paulus. decebat vt nobis esset Pontifex sanctus, innocens, segregatus a peccatoribus, excelsior cœlis factus, qui non haberet necessitatem quotidie quemadmodũ sacerdotes prius pro suis delictis offerre, deinde pro populi. Deinde sic argumentor, Christi sacerdotiũ & sacrificiũ fuit in propitiationẽ & redemptionem pro delictis, at Christus ipse non indigebat redẽptione, ergo non obtulit sacrificiũ pro seipso. Ad hoc dubium simplicissima & verissima explicatio est, quòd vt in præcedentibus dictum est plures sunt effectus sacerdotij & sacrificij, veruntamen præcipuus effectus est placare Deum, & satisfacere pro peccatis. Vnde cũ Christus non habuerit peccatũ, non obtulit sacrificiũ in propitiationẽ, & reconciliationem pro seipso, & hoc est quod definit sacrum concilium vt patebit legenti. Vnde non negat sacrum concilium, quod effectus alij, qui correspondent sacrificio non redierint ad ipsum Christũ.

Cõci. Eph. Heb. 7.

1. Conclu.

¶ Sed vt hoc melius intelligatur sit prima cõclusio. Secundum fidem asserendum est Christum non sacrificasse pro seipso quantum ad ultimum potissimum effectum, qui est propitiatio & reconciliatio. Hoc probant argumenta facta pro parte negatiua huius dubij, probantque efficaciter rationes adductæ a D. Thoma in artic.

2. Conclu.

¶ Secunda conclusio. Nihilominus dicẽdum est, quòd Christus aliquos recepit sui sacrificii effectus. Hanc conclusionem probant sufficienter argumenta, quę fecimus in principio dubii, asseruitq; eam expiesse D. Tho. in solutionibus argumentorum si recte expendantur. Vnde ad argumenta in principio facta satisfaciendum est. Ad primum, & ad secundũ ex dictis in secunda conclusione patet eurdem solutio. Ad tertium respondetur, quòd sacrificia ad quæ tenetur quisque Deo ratione subiectionis nõ sunt adeò propriè sacrificia, neq; effectus sacerdotij, quã doquidem omnes homines etiam non sacerdotes ad ea tenẽtur, sicut docet D. Tho. in 2 2. loco citato. Et ex hoc patet etiam quid dicendum sit ad vltimum argumẽtum.

Argumentorum solutio.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrùm Christi sacerdotium permaneat in æternum.

134 Ar. sequẽt. cor. & q. 6. 3. ar. 5. cor. & 1 2. q. 106. art. 4. & 3. di. 22. q. 1. arti. 1. ad 4. * at. præc.

AD quintum sic proceditur. Videtur, q̃ sacerdotium Christi non permaneat in æternum. Quia (vt dictum est *) illi soli effectu sacerdotij indigent, qui habent infirmitatem peccati: quæ per sacerdotis sacrificium expiari potest. Sed hoc nõ erit in æternum: quia in Sanctis nulla erit infirmitas: secundum illud Isa. 60. Populus tuus omnes iusti. Peccatorum autem infirmitas inexpiabilis erit: quia in inferno nulla est redemptio. Ergo sacerdotiũ Christi frustra remaneret in æternum.

¶ 2. Prętereà, Sacerdotiũ Christi pręcipuè manifestatũ est in eius passione & morte: qñ per proprium sanguinem introiuit in Sancta: vt dicitur Heb. 9. Sed passio & mors Christi non erit in ęternum: secundum illud Rom. 6. Christus resurgens a mortuis, iam non moritur. Ergo sacerdotium Christi non erit in æternum.

¶ 3. Prętereà, Chr̃istus est sacerdos non secundum quod Deus, sed secundum quod homo. Sed Christus quandoque non fuit homo, scilicet in triduo mortis. Ergo sacerdotium Christi non est in æternum.

¶ Sed contra est, quod dicitur in Psal. 109. Tu es sacerdos in æternum.

Respondeo dicendum, quòd in officio sacerdotis duo possunt considerari. Primò quidẽ ipsa oblatio sacrificii. Secundò, ipsa sacrificii consummatio. Quæ quidem consistit in hoc, quod illi, pro quibus sacrificium offertur, finem sacrificii consequuntur. Finis autem sacrificii, quod Christus obtulit, non fuerunt bona temporalia, sed ętterna, quæ per eius mortem adipiscimur (vnde dicitur Heb. 9. quòd Christus est assistens Pontifex futurorum bonorum) ratione cuius Christi sacerdotium dicitur esse æternum.

¶ Et hęc quidem cõsummatio sacrificii Christi, prefigurabatur in hoc ipso, quòd Pontifex legalis semel in anno cũ sanguine hirci & vituli intrabat in Sancta sanctorum, vt dicitur Leuit. 16. cùm tamen hircum & vitulum non immolaret in Sanctis sanctorum, sed extra. Et similiter Christus in Sancta sanctorum, id est in ipsum cęlum intrauit: & nobis viam parauit intrandi, per virtutem sanguinis sui, quem pro nobis in terra effudit.

Ad primum ergo dicendum, quòd Sancti qui erunt in patria, non indigebunt vlterius expiari p sacerdotium Christi: sed expiati iam indigebunt consummari per ipsum Christum, à quo gloria eorum dependet. Vnde dicitur Apocal. 21. quòd claritas Dei illuminat illam, scilicet ciuitatem Sanctorum, & lucerna eius est agnus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd licet passio & mors Christi de cætero non sint iteranda, tamẽ virtus illius hostię semel oblatę, permanet in ęternum: quia vt dicitur ad Hebrços. 10. vna oblatione consummauit in ęternum sanctificatos. Et per hoc patet etiam responsio ad tertium. Vnitas autẽ huius oblationis figurabatur in lege, per quod semel in anno legalis Põtifex cum solenni oblatione sanguinis intrabat in Sancta: vt dicitur Leuit. 16. Sed deficiebat figura a veritate in hoc, quòd illa hostia nõ habeat sempiternã virtutem: & ideo annuatim illæ hostiæ reiterabantur.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio. Psal. 109.

COnclusio est affirmatiua. Quæ asseritur planè in Psalmo 109. cum dicitur, Tu es sacerdos in æternum, probatur deinde, quia cõsummatio sacerdotij Christi consistit in bonis æternis. finis enim sacrificii, quod Christus obtulit, non fuerunt bona temporalia, sed ętern-

na,

Heb. 9. na, quæ per eius mortem adipiscimur, vnde dicitur Hebr. 9. quòd Christus est assistens Pontifex futurorum bonorum, ratione cuius Christi sacerdotium dicitur esse æternum. Et hæc quidem consummatio sacrificij Christi, præfigurabatur in hoc ipso quòd Pontifex legalis semel in anno cum sanguine hirci & vituli intrabat in Sancta sanctorum, vt dicitur Leuit. 16. cum tamen hircum & vitulum non immolaret in Sanctis sanctorum, id est, in ipsum cęlum intrauit, & nobis viam parauit intrandi per virtutem sanguinis sui, quem pro nobis in terra effudit.

Leui. 16.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Sacerdotium Christi qua ratione dicatur ęternum. Heb. 10.

SAcerdotium Christi dicitur æternum iuxta D. Thomæ & Sanctorum doctrinam. In primis quoniam victus hostiæ semel oblatæ à Christo manet in æternũ, quo ad consummationem gloriæ, in qua omnes Sancti consummantur per Christum. Vnde Paulus ad Heb. 20. vna oblatione consummauit sanctificatos in æternum. Tum vero, quoniam sacerdotium Christi ex vi sua expiat peccata infundendo gratiam & tollendo pœnam etiam in æternum, si mundus iste in æternum duraret. Tum tertio quoniam nullum aliud sacerdotium succedet post Christi sacerdotium. Sed nunquid potest concedi, quòd offerretur hoc sacrificium post finem mũdi in perpetuas æternitates? Certè in fine mũdi desinet immolari & offerri in reconciliationem peccatorum. Veruntamen in gratiarũ actionem non video cur summus sacerdos Christus non se offerrat Deo patri in æternum.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrùm sacerdotium Christi fuerit secundum ordinem Melchisedech.

135 Infr. q. 61. art. 3. ad 3. & 4. dist. 8. q. 1. arti. 2. q. 3.

AD sextum sic proceditur. Videtur, quòd sacerdotium Christi non fuerit secundum ordinem Melchisedech. Christus enim est fons totius sacerdotij, tanquam principalis sacerdos. Sed illud quod est principale, non sequitur ordinem alterius, sed alia sequuntur ordinem ipsius. Ergo Christus nõ debet dici sacerdos secundum ordinem Melchisedech.

¶ 2. Prætereà, Sacerdotium veteris legis, propinquius fuit sacerdotio Christi, quã sacerdotiũ quod fuit ante legem. Sed sacramenta tantò expressius significabant Christum, quantò propinquiorà fuerunt Christo: vt patet ex his, quæ in Secunda parte dicta * sunt. Ergo sacerdotium Christi magis debet denominari secundum sacerdotium legale, quàm secundũ sacerdotium Melchisedech: quod fuit ante legem.

2. 2. q. 2. artic. 7.

¶ 3. Prætereà. Heb. 7. dicitur, quòd est Rex pacis, sine patre, sine matre, sine genealogia, neq; numerum dierum neque finem vitę habẽs. Quę quidem conueniunt soli filio Dei. Ergo nõ debet dici Christus sacerdos secũdum ordinem Melchisedech, tanquam cuiusdam alterius, sed secũdum ordinem sui ipsius.

¶ Sed contra est, quod dicitur in Psal. 109. Tu es sacerdos in ęternum, secundum ordinem Melchisedech.

Respondeo dicendum, quòd sicut supra dictũ est, * legale sacerdotiũ fuit figura sacerdotii Christi: non quidem quasi adæquans veritatẽ, sed multum ab ea deficiens; Tum quia sacerdotium legale non mundabat peccata: tum etiam quia nõ erat æternum, sicut sacerdotium Christi. Ipsa autem excellentia sacerdotij Christi ad sacerdotium Leuiticũ fuit figurata in sacerdotio Melchisedech, qui ab Abraham decimas sumpsit, in cuius lũbis decimatus est quodam modo ipse sacerdos legalis. Et ideo sacerdotium Christi dicitur esse secundum ordinem Melchisedech, propter excellentiam veri sacerdotij ad figurale sacerdotium legis.

Ar. 4. huius q. arg. 3.

Ad primum ergo dicendum, quòd Christus non dicitur esse secundum ordinem Melchisedech, qua si principalioris sacerdotis, sed quasi præfigurantis excellentiam sacerdotij Christi ad sacerdotium Leuiticum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in sacerdotio Christi duo possunt considerari: scilicet ipsa oblatio Christi, & participatio eius. Quantum ad ipsam oblationẽ, expressius figurabat sacerdotiũ legale per sanguinis effusionem, quàm sacerdotiũ Melchisedech, i quo sanguis nõ effundebatur, sed quantum ad participationem huius sacrificii & eius effectũ (in quo præcipuè attenditur excellẽtia sacerdotii Christi ad sacerdotium legale (expressius prefigurabatur per sacerdotium Melchisedec, qui offerebat panem & vinum, significãtia (vt Augu. * dicit) ecclesiasticam vnitatem, quàm constituit participatio sacrificii Christi. Vnde etiã in noua lege verum Christi sacrificium communicatur fidelibus sub specie panis & vini.

Referẽ de consecr. di. 2. ca. Quia passus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Melchisedech, dictus est sine patre, & sine matre, & sine genealogia, & quòd non habet initiũ dierũ neque finẽ, non quia ista non habuerit, sed quia in Scriptura sacra ista de eo non legũtur. Et per hoc ipsum (vt Apostolus ibidem dicit) assimilatus est filio Dei: qui in terris est sine patre & in cęlis sine matre, & sine genealogia: secundũ illud Isa. 53. Generationem eius quis enarabit? & secũdum diuinitatem neque principium neque finem habet dierum.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. Psal. 109.

COnclusio est affirmatiua, & asseritur apertè Psalmo 109. Tu es sacerdos in æternum secundum ordinẽ Melchisedech. Deinde probatur. Nam legale sacerdotiũ fuit figura sacerdotij Christi non quidem quasi adæquãs veritatem, sed multum ab ea deficiens: tum quia sacerdotium legale non mundabat peccata: tum etiam, quia nõ erat æternum sicut sacerdotium Christi. Ipsa autem excellentia sacerdotij Christi ad sacerdotium Leuiticum fuit figurata in sacerdotio Melchisedech, qui ab Abrahã decimas sumpsit, in cuius lumbis decimatus est quodã modo ipse sacerdos legalis: & ideo sacerdotium Christi dicitur esse secundum ordinem Melchisedech, propter excellentiam veri sacerdotij ad figurale sacerdotium legis.

EXPOSITIO ARTICVLI.

EXpositionem huius articuli in quinq; partes distribuo. In primis inquirẽdũ est quis nã fuerit Melchi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sedech. Deinde fuerit ne sacerdos. Præterea, quod nã fuerit illius sacrificium. Insuper ob quam causam dicatur Christi sacerdotium secundum ordinem Melchisedech. Vltimò, quem sensum habeant verba Diui Pauli ad Heb. ca 7. cum comparat sacerdotium Melchisedech cũ Christi sacerdotio.

Quis nam fuerit Melchisedech. Origenes. Hierony.

¶ Ad primam q̃onem explicandam sciendũ est, quòd Origenes de Melchisedech pontifice differens, asseruit eum non hominem fuisse, sed Angelum. Hunc errorem illi tribuit Hieronymus in Epistola ad Euagrium ita scribens: statim in fronte Geneseos in prima homiliarum Origenis reperi scriptum de Melchisedech, in qua multiplici sermone disputans, illuc deuolutus est, vt eum Angelum dixerit, ipsidẽq; pene argumentis, quibus scriptor tuus, qui Melchisedech Spiritum sanctum facit. Trãsiui ad Didymum sectatorem eius, & vidi hominem pedibus in Magistri isse sententiam. Hæc Hieronymus, forte per homiliam primam, tomum primum intelligẽs. Nam in prima Origenis homilia, quæ nũc in Genesim habetur, nulla est Melchisedech mẽtio. Excusari potest Origenes ex diuersitate opinionũ, quę de hac re inter veteres fuit, apud quos, vt Hieronymus ad Euagrium scribens testis est, famosissima quæstio fuit super Melchisedech Pontificis persona. Siquidem vt Epiphanius refert libro secundo aduersus hæreses, hæresi 55 innominati quidã hæretici dixerunt, Melchisedech fuisse vnigenitum ipsum, ac naturalem Dei filium, qui in humana specie Abrahæ apparuerit. Hierax Ægyptius qui Græcè & Ægyptiace in Hexameron docta, sed hæretica elaborauit commentaria, putauit ipsum esse Spiritum sanctum. Melchisedechiani hæretici, quorum autor fuit Theodorus Argentarius, id ipsum existimarunt esse magnam quandam virtutem, Christo superiorem, à qua ipse Christus ordinem sempiterni pontificatus acceperit. Samaritæ arbitrati sunt eũdem esse Sem filium primogenitum Noe, & eo tempore, quo ortus est Abraham, habuisse ætatis annos trecentos nonaginta, ipsique Abrahæ abnepoti suo decimi gradus superuixisse annos quadraginta. Iudæi tradiderunt illum fuisse hominem quidem iustum, & sacerdotem Dei altissimi velut diuina habet scriptura; sed ex impura meretrice & fornicatore vito progenitum, & ob id parentes eius in sacris literis non referri. Irenæus & Hypolitus scripserunt fuisse Regem Hierosolymæ, quæ primum Salem, postea Iebus, ad extremum Hierusalẽ appellata sit. Quorum opiniones Hieronymus in prædicta ad Euagrium Epistola relinquens, affirmat Melchisedech non fuisse regem Salem, quæ postea Hierusalem dicta est, sed regnasse eum in Salim oppido iuxta Scytopolim regionis Sichem, in tribu Ephraim: vbi palatiũ Melchisedech fuisse magnificum ex magnitudine ruinarum deprehenditur. Augustinus in libro quæstionum veteris & noui testamenti q. 109. multis argumentis nititur probare, Melchisedech non fuisse hominem purum, sed quandam Dei virtutem, videlicet Spiritum sanctum; qui tunc in forma humana apparuerit, quemadmodum postea filius Dei in carne humana apparuit. Hunc errorẽ expandens Alphõsus Castrensis in 10. aduersus hæreses volumine negat librum illum, qui inscribitur de quæstionibus veteris & noui testamenti, esse Augustini, quanuis sub eius nomine circumferatur, & præter alia argumenta, quæ ad hoc cõuincendum affert, hoc vnum cẽteris efficacissimum, quod hanc sententiam. Augustinus in libro de hæresibus ad Quod vult Deũ ponit in trigesimoquarto loco, tribuẽs eã hæreticis, quos Melchisedechianos appellat. Non est autem verisimile Augustinum fuisse tam stupidum, vt hæreticam assertionem & à se damnatam docuerit: quam etiã sicubi docuisset, oportuerat illum cãdẽ in libris Retractationum recãtasse. Quod tamẽ in toto decursu eius operis nusquam ab eo factum reperitur. Sed vt veritas huius rei pateſiat dicendum est primo. Certa fides est, quòd Melchisedech fuerit purus homo, vt patet Genes. 14. & ad Heb 7. in quibus locis de Melchisedech fit sermo atque de puro homine secundum cõmunem sensum scripturæ & sanctorum. Quo circa illa sententia Augustini superius recitata non est Augustini, aut certè si Augusti-

Didymus.

Epiphan.

Hierax.

Melchisedechiani hæretici.

Theodo.

Samaritæ.

Iudæi.

Irenæus.

Hypoly.

Augustin.

Castren.

Melchisedech fuit purus hõ. Gene. 14 Heb 1. 7.

ni est, retractata est ab ipso libro de hæresibus, hæresi. 14. Secundo dicendum est esse certum fidei dogma, quòd fuerit rex Salem, vt patet in locis citatis Gene. 14. & Heb. 7. an vero fuerit Salem Hierosolyma, an vero oppidum aliquod, sic appellatum regionis Sichem incertum est, nam quod fuerit Hierosolyma, placet Hieronymo in quæstionibus Hebraicis super Genesim. Posterior sententia placuit eidem Hieronymo in Epistola ad Euagrium. Tertio incertum est etiam, vnde genus traxerit Melchisedech, quinimo in sacris literis, ex proposito reticetur eius genealogia, vt docet D. Thomas in hoc articulo ad tertium & Doctores Sancti ad Hebr. 7. Certè probabiliter dicitur quod fuerit Sem filius Noe. Hic enim vt ex sacris literis colligitur supputatis generationibus superuixit Abrahæ trigintaquinque annis, colligitur ex Gene. c. 11. & deinceps. Hęc sententia placuit Hieronymo in locis adductis & Caietano super Genesim. Vnde deridenda est, sicut eã deridet, genealogia Melchisedech ex genere Sidoniorũ. Colligat etiam Theologus argumentum ab scriptura diuina negatiue inualidum esse omnino. Non enim sequitur, genealogia Melchisedech non legitur in scripturis, nec legitur eius pro sapia, nec parentes eius recensentur, ergo non habuit parentes sed est ingenitus. Hæc de prima quæstione.

Genes. 11.

¶ Ad secundam quęstionem dicendum est, esse certum fidei dogma quòd fuerit sacerdos. Nam Genes. 14. & Psalmo 109. & ad Heb. 5. & 7. planè id asseruit. Hæc conclusio ponitur contra quosdam Iudæos, qui negant sacerdotium Melchisedech, & ad scripturam ex Genesi respondent, quòd secundum veritatem Hebraicam solum habetur, quòd Abraham fuerit sacerdos, nõ Melchisedech, quoniam in Hebręo sic habetur. Et erat sacerdos Deo excelso, quod ad Abraham non ad Melchisedech referẽdũ est, sed hæc manifesta hæresis est, vt postea videbimus.

Melchisedech fuit sacerdos. Genes. 14. Psal. 109. Heb. 5 & 7

¶ Ad tertiam quæstionem dicendum est, quòd de sacrificio Melchisedech non ita facilè constat ex diuinis scripturis. Nam ille locus Gene. 14. Melchisedech rex Salem proferens panem & vinum, erat enim sacerdos Dei altissimi benedixit, &c. variè explicatur a Doctoribus. Nam quidam dicunt, quod Melchisedech panẽ & vinum lassis ex itinere protulit. Sic explicat Caietanus, sic Isidorus Clarus: sic alij hebraizantes sequẽtes Iosephum, imo Lutherus libro de abroganda missa priuata eundem sensum pugnacissime retinet. Sed profectò, quòd obtulerit panẽ & vinum in sacrificium Deo, certissimum videtur. Tum, quoniam textus sacer hunc sensum præfert manifestè, dicitur enim Genes. 14. Melchisedech rex Salem proferens panem & vinum erat enim sacerdos Dei altissimi, vbi ne miraretur quispiam quod rex sacrificaret subiecit scriptura rationem, erat enim sacerdos Dei altissimi. Ex quo consequens est, quòd illa oblatio panis & vini sacrificium fuerit. Hoc ipsum confirmat communis sententia omnium patrum & potissimè communis sensus Ecclesię catholicæ. Quapropter ab hac sententia discedere non solum temeritas, sed etiam hæresis videtur apertè.

De sacrificio Melchisedech. Genes. 14. Caietan. Isidorus. Clarus. Lutherus. Gene. 14.

¶ Ad quartam quæstionem dicendum varias esse causas ob quas dicitur Christus sacerdos secundum ordinẽ Melchisedech, & quidem Iudaizantes sic explicant illum locum ex Psal. 109. Tu es sacerdos in æternum secundũ ordinem Melchisedech, id est, tu es sacerdos semper secundum verbum aut cõsuetudinem regis iusti, sic enim interpretantur hoc vocabulum Melchisedech. Itaq; Melchisedech non sit nomen proprium illius sacerdotis & regis, sed duæ sint appellationes rex & iustitia. Itaque sensus erit tu es sacerdos in æternum, quia rex iustus, iuxta quam interpretationem antiquissimi Hebræorũ Vates, dixerunt de eo, & erit iustitia cingulum lumborum eius. Et in Psalmo dicitur, Virga æquitatis virga regni tui, dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem. Et iterum, propter veritatem & mansuetudinẽ & iustitiã deducet te mirabiliter dextera tua. Sed istæ expositiones veræ esse non possunt, sunt enim Iudæorum, qui literã occidentẽ & interpretationes nominum vanas sequuntur. Veritas est quòd Melchisedech fuit verus sacerdos Dei altissimi secũdũ eius ordinem dicitur Christus fuisse sacerdos in ęternũ, tũ

Quo Christus dicitur sacerdos ſm ordinẽ Melchisedech. Psal. 109.

secundum

secundum ordinem figuræ, quia videlicet sacerdotium Melchisedech præfigurabat Christi sacerdotium futurũ excellentius, quàm Leuiticum. Hoc autem significatum est Genes. 14. cum Abraham qui pater fuit Leui & Aaron decimas obtulit Melchisedech, ac subinde ipse Leui, qui in lumbis erat Abrahę decimas per Abraham obtulit Melchisedech, decimas autem offerre alteri vt sacerdoti, imperfectioris est. Hanc rationem explicat eleganter D. Paulus ad Hebræ. capitu. 7. Alia ratio explicandi istum ordinem est, vt sit similitudo quantum ad effectum sacerdotis. Quoniam sicut Melchisedech obtulit panẽ, qui conficitur ex multis granis, & vinum, quod in vnum confluit ex multis racemis; ita Christus Dominus per suum sacrificium & sacerdotium, effecit vnitatem Ecclesiæ ex multis fidelibus collectam. Tertia ratio huius similitudinis in hoc consistit. Et enim sicut Melchisedech obtulit panem & vinum, ita Christus in Eucharistiæ sacrificio offert corpus suum sub speciebus panis & vini. Ac demum D. Paulus in Epistola ad Hebr. cap. 7. multa refert in quibus Melchisedech assimilatur filio Dei. Primum inquit Paulus, aduertere vos volo, quòd Melchisedech hic rex erat, & quidem rex Salem, deinde quòd sacerdos Dei altissimi, qui Abrahæ cum magnam victoriam obtinuisset obuius factus est & benedixit ei, scilicet iure sacerdotij, cui & decimas omnium diuisit Abraham, vnde opinione Abrahæ Melchisedech sacerdos erat agnouitque eum pro suo sacerdote, & tunc dedit ei decimas. Et quidem Melchisedech nomine suo typum gerit regis, ac regis iustitiæ, atque illius iustitiæ quæ propria est scripturis voluit Deus certa ratione personam illam vocari hoc nomine vt significaret allegoricè aliquid ad Christum pertinens. Componitur autem Melchisedech ex duobus, ex Melch, quod regem significat, & sedech, quod est iustitia. Deinde vocabulo ciuitatis typum gerit Christi. Nam hoc ipso, quòd rex fuit Salem expressit Christum qui allaturus erat ueram pacem, de qua in Euangelio; Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Describitur etiam Melchisedech sine patre & matre & sine genealogia, non enim constat ex Genesi, vbi fit mentio huius Melchisedech, neque ex tota scriptura, quis fuerit ipsius pater, quæve mater, vndeve traxerit originem, atqui in hoc rursus typum habet ipsius Christi. Addit præterea D. Paulus aliud, in quo assimilatur Christo dicens, nec initium dierum nec finem vitæ habent, id est, scriptura non meminit quando natus sit, vel quando mortuus, in quo assimilatur Christo Domino, sed multa est differentia, siquidẽ Christo simpliciter competit, quòd non habeat initium dierum nec finem, Melchisedech non nisi per tropum. Sed & aliud est, in quo sit assimilatus filio Dei. Dicitur nanque Melchisedech sacerdos manere in æternum quatenus typum gerit filij Dei cuius sacerdotium manet in æternum. Ex his patet, quid dicendum est ad vltimam quæstionem.

Gene. 14.

Hebr. 7.

QVAESTIO XXIII.

De adoptione Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est, An adoptio Christo conueniat.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm Deo conueniat adoptare filios.

¶ Secũdò, vtrùm hoc cõueniat soli Deo patri.

¶ Tertiò, vtrùm sit proprium hominum adoptari in filios Dei.

¶ Quartò, vtrùm Christus possit dici filius adoptiuus.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm Deo conueniat filios adoptare.

AD primum sic proceditur. Videtur, ꝙ Deo nõ cõueniat filios adoptare. Nullus enim adoptat nisi extraneam personam in filium: secundũ qd Iuristæ dicũt. Sed nulla persona est extranea a Deo, qui est omnium creator. Ergo videtur, quòd Deo non conueniat adoptare. 336 3. d. 10 q. 2. ar. 1. q. 1. & 4. cõtra c. 17. fin.

¶ 2. Præterea, Adoptio videtur esse inducta in defectum filiationis naturalis. Sed in Deo inuenitur naturalis filiatio: vt in Prima parte habitũ est.* Ergo non conuenit Deo filios adoptare.

¶ 3. Præterea, Ad hoc aliquis adoptatur, ut in hæreditate adoptantis succedat. Sed in hæreditate Dei non videtur aliquis posse succedere: quia ipse nunquam decedet. Ergo Deo non conuenit adoptare. P. p. q. 33. arti. 3.

¶ Sed contra est, quod dicitur Ephe. primo: Prædestinauit nos in adoptionem filiorum Dei. Sed prædestinatio Dei non est irrita. Ergo Deus aliquos sibi adoptat in filios.

Respondeo dicendum, ꝙ aliquis homo adoptat alium sibi in filium, in quãtum ex sua bonitate admittit eum ad participationem suæ hæreditatis. Deus autem est infinitæ bonitatis, ex qua contingit, quòd ad participationem bonorum suorum suas creaturas admittit. Et præcipuè rationales creaturas: quæ inquantum sunt ad imaginem Dei factæ, sunt capaces beatitudinis diuinæ. Quæ quidem consistit in fruitione Dei: per quam etiam ipse Deus beatus est, & per seipsum dines, inquantum scilicet seipso fruitur. Hoc autem dicitur hæreditas alicuius, ex quo ipse est dines. Et ideo in quantum Deus ex sua bonitate admittit homines ad beatitudinis hæreditatem, dicitur eos adoptare: Hoc autem plus habet adoptatio diuina, quàm humana: quia Deus hominẽ, quem adoptat, idoneum facit per gratiæ munus ad hæreditatem cælestem percipiendam, homo autẽ non facit idoneum eũ, quem adoptat, sed potius eum iam idoneum eligit adoptando.

Ad primum ergo dicendũ, ꝙ homo in sua natura consideratus, non est extraneus a Deo, quãtum ad bona naturalia, quę recipit: est tamen extraneus quantum ad bona gratię & glorię, & secundum hoc adoptatur.

Ad secundum dicendum, quòd hominis est operari ad supplendam suam indigentiam: non autem Dei, cui conuenit operari ad communicandam suæ perfectionis abundantiam. Et ideo sicut per actum creationis communicatur bonitas diuina omnibus creaturis, secundum quandam similitudinem; ita per actum adoptionis communicatur similitudo naturalis filiationis hominibus, secundum illud Roma. 8. Quos præsciuit conformes fieri imaginis Filii sui.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ bona ſpiritualia poſſunt ſimul a pluribus poſſideri, non autem bona corporalia. Et ideo hæreditatem corporalem nullus poteſt percipere, niſi ſuccedens decedenti: hęreditatem autem ſpiritualem ſimul omnes ex integro accipiunt ſine detrimento Patris ſemper viuentis. Quamuis poſſet dici, ꝙ Deus decedit, ſecundum quod eſt in nobis per fidem, & incipiet in nobis eſſe per ſpeciem: ſicut glo. ſuprà dicit Rom. 8. ſuper illud, Si filii. & hæredes. gl. ord. ibi.

SVMMA TEXTVS.

Concluſio Epheſ. 1.

COnclusio eſt affirmatiua, & patet ex illo Epheſ. 1. Prædeſtinauit nos in adoptionem filiorum. Certè, Deus ex bonitate ſua admittit homines ad hæreditatem ſuam, quæ eſt fruitio, ergo Deo conuenit adoptare, Cõſequentia probatur. Nam humana adoptio ad cuius ſimilitudinem diuina dicitur, eſt qua aliquis ex ſua bonitate conſtituit alium in ſucceſſione ſuæ hæreditatis. Hoc autem plus habet diuina adoptio, quã humana: quod Deus hominem, quem adoptat idoneum facit per gratiæ munus, ad percipiendam hæreditatem cœleſtem. Sed homo non facit idoneum, quem adoptat: imò potius eum iam idoneum eligit adoptando.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Expendit an Deo cõueniat ꝓpriè filios adoptare.

IN hoc articulo dubium eſt, an Deo conueniat filios adoptare propriè an potius ſecundum metaphoram? Videtur hoc ſecundum eſſe verum.

Prim. arg.

¶ Tum, quoniam nullus adoptat in filium niſi extraneam perſonam, vt Iuriſtæ planè affirmant, at nulla perſona eſt extranea Dei qui eſt omnium creator.

Secũdum.

¶ Tum vero, nam adoptatio videtur eſſe introducta in defectum filiationis naturalis, at in Deo inuenitur filiatio naturalis, vt in prima parte habitum eſt.

Tertium.

¶ Tum tertio, nam ad hoc aliquis adoptatur vt in hæreditatem adoptantis ſuccedat, ſed in hæreditatem Dei non ſuccedit aliquis quia ipſe nunquam decedit.

Quartum.

¶ Tum præterea, quia adoptatus nunquam habet eſſe ex adoptante, omnis autem creatura rationalis habet eſſe a Deo, imo apud nos adoptatus nunquam eſt in poteſtate adoptantis antequam adipiſcatur.

Quintum L. adoptiones. ff. de adoptionibus.

¶ Conſimiliter, adoptatus ſemper eſt eiuſdem naturæ cum adoptante vt patet in l. adoptio ff. de adoptionibus. Adoptio, inquit, in ijs perſonis locum habet in quibus natura poteſt haberi, at fieri non poteſt, quòd homo ſit filius Dei per naturam, ergo adoptio in Deo non poteſt habere locum.

Sextum.

¶ Sane de ratione adoptionis eſt vt cõſentiat qui adoptatur, vt patet in l. 2. eodem titulo, at eadem ratione paruuli dicuntur filij Dei adoptiui, quia & adulti, ergo nullus dicitur propriè filius Dei adoptiuus.

Vltimum.

¶ Vltimo, adoptionis duę ſunt ſpecies, alia qua adoptatur is qui ſui iuris eſt, quæ adrogatio dicitur. Ille enim rogabatur & interrogabatur, an vellet adoptari & iuſtorum filiorum loco eſſe. Alia eſt, quando is qui ſui iuris non eſt, apud magiſtratum in alienam tranſit familiam, at reſpectu Dei nullus homo videtur eſſe ſui iuris. Propter hæc argumenta Duran. in 3. di. 10. q. 2. dixit Deum non propriè ſed ſecundum translationem aliquos adoptare in filios. Et hanc ſententiam aliquando ſecutus eſt D. Thomas in 3. in prædicta diſtinctione quæſt. 2. arti. 1. quæſtiuncula. 1. Verum hoc in loco de translatione aut metaphora verbum nullum addit D. Thomas. Durãdus. D. Thom. 1. Conclu.

¶ Quamobrem pro veritate ſit, prima cõcluſio. Certũ eſt ſecundum fidem, quòd Deo cõueniat filios adoptare. Hæc cõcluſio aſſeritur planè ad Romanos. 8. ad Galatas 4. ad Epeſ. 1. Prædeſtinauit nos in adoptionem filiorum. Certè in vtroque teſtamento paſſim, tum homines, tum Angeli dicuntur filij Dei, at non ſunt filij Dei naturales, ergo adoptiui. Et eſt inſignis locus Ioan. 1. dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. Rom. 8. Ad Gal. 4. Epheſ. 1. Ioan. 1.

2. Conclu.

¶ Secunda concluſio. Indubitanter tenẽdum eſt, quod Deo conueniat proprie filios adoptare. Hæc concluſio probatur ſic, nam ex Auguſtini regula quoties verba ſcripturæ ſecundum proprietatem intelligi poſſunt non eſt ad figuram & metaphoram recurrẽdum, ſed ita eſt quòd ſecũdum proprietatem intelligi poteſt, quòd nos ſumus filij Dei adoptiui & Deus pater adoptans, ergo ſic intelligi debet. Deinde adiuuatur, vt cõſtat ex eius definitione nihil aliud eſt, quàm ex gratia communicate alicui ius ad hęreditatem adoptantis, hoc autẽ nobiſcum facit Deus cum gratiam ſuam nobis confert, quæ nihil aliud eſt, quàm ius ad vitam æternam, ergo verè adoptat. Nam cæteræ conditiones, quæ in adoptione humana inueniũtur accidentariæ ſunt & ad rationem adoptionis minimè neceſſariæ. Auguſt. Deo propriè cõuenit filios adoptare.

3. Conclu. Adoptio diuina multis dif fert ab humana.

¶ Tertia concluſio. Adoptio hæc diuina multum differt ab humana, quia efficit non ſolum vt habeamus ius filiorum Dei, verum etiam vt ſimus filij Dei, id eſt, habeamus participationem, communionem, & cõſortiũ quod dam diuinæ naturæ, & ideo cum Deus adoptat aliquẽ in filium immittit ſpiritum filij ſui in cor ipſius clamantem, Abba pater, vt dicit Paulus ad Gal. 4. Eſt alia differẽtia, nam quando Pater æternus adoptat quempiam in filium, dat illi eſſe ſupernaturale per generationem ſpiritualem infundendo gratiam & charitatem, per quã ius habet homo ad hæreditatem cœleſtem capiendam, ac ſubinde filiatio adoptiua habet pro fundamẽto eiuſmodi generationem, & eſt relatio realis quemadmodum filiatio naturalis in humanis. Veruntamẽ adoptio humana, qua vnus homo alterũ inſtituit in filium, nihil prorſus reale ponit in ipſo adoptato, ſed eſt tantum actus voluntatis ipſius adoptantis, per quem elegit adoptatum; ac ſubinde filiatio adoptionis quæ inde conſequitur, relatio rationis eſt non realis. Ad Gal. 4.

Ad argumenta. Ad primũ.

¶ Ad argumenta in principio facta. Ad primũ reſpondetur, quòd homo in natura ſua cõſideratus non eſt extraneus a Deo quantum ad bona naturalia, quæ de manu eius recipit, eſt tamen extraneus quantum ad bona gratiæ & gloriæ, & ſecundum hoc adoptatur.

Ad ſcdm.

¶ Ad ſecundum dicendum, hominis quidem eſſe operari ad ſupplendam ſuam indigentiã, non autem Dei cui conuenit operari ad communicandam ſuæ perfectionis abundantiam, & ideo ſicut per actum creationis communicatur bonitas diuina omnibus creaturis ſecundum quandam ſimilitudinem, ita per actum adoptionis communicatur ſimilitudo naturalis filiationis hominibus, ſecundum illud Romanorum. 8. quos præſciuit conformes fieri imaginis filij ſui. Roma. 8.

Ad tertiũ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd bona ſpiritualia poſſunt ſimul a pluribus poſſideri, non autem bona corporalia, & ideo hæreditatem corporalem nullus poteſt percipere niſi ſuccedens decedenti, hæreditatem autem ſpiritualem ſimul omnes ex integro accipiunt ſine detrimento patris ſemper viuentis.

Ad quartũ

¶ Ad quartum dicendum, quod quanuis apud nos is qui habet eſſe ab alio, adoptiuus eius filius eſſe non poſſit, quia nullus habet eſſe ab alio niſi per generationem; ex quo conſequens eſt, quòd ſit filius naturalis, at repugnat eundem eſſe reſpectu eiuſdem naturalem & adoptiuum, ut repugnat eſſe naturalem, & ex gratia. Cæterũm qua rationalis creatura non habet a Deo eſſe per generationem, ſed per creationem, ideo neceſſe non eſt vt ſit filius Dei naturalis, atq; adeo poteſt eſſe adoptiuus per gratiam.

Ad quintũ

¶ Ad quintum dicendum, quòd etiã ille qui ante adoptionem fuerat in poteſtate adoptantis, dicitur filius adoptiuus. Poteſt enim & pupillus a tutore & ſeruus a domino adoptari quanuis ſub certis conditionibus, vt patet ex l. non aliter. ff. de adoptionibus: vterque tamen prius erat in poteſtate adoptantis. Vel dicatur ad hoc argumentum, quòd hæc conditio propoſita in argumento, item & aliæ, quæ commemorantur in ſequentibus per accidẽs ſe habent ad rationem adoptionis. Adoptare enim L. non aliter. ff. de adoptionibus.

enim eſt ex gratia aliquem admittere ad ius filiorum, cætera per accidens ſe habent.

Ad ſextũ.

¶ Ad ſextum dicendum, quòd quamuis ita ſit, quòd adoptio humana inter eos ſemper reperiatur, qui ſunt eiuſdem naturæ, tamen hoc accidentarium eſt ad rationem adoptionis. Vnde ſi Angelus haberet hæreditatem ad quam ex gratia hominem admitteret, diceretur hominem in filium adoptare.

Ad ſeptimum.

¶ Ad ſeptimum dicendum quòd ſecundum leges conſentire debet is, qui adoptatur quando habet vſum rationis: cæterum non eſt neceſſe vt is qui adoptatur habeat vſum rationis, nam & infantes adoptari poſſunt vt patet in l. etiam. ff. de adoptionibus. L. etiã. ff. de adoptionibus.

Ad vltim.

¶ Ad vltimum reſpondetur, quòd quanuis verum ſit duas eſſe adoptionis ſpecies, quę commemorantur in argumento, vt patet ex l. 1. & 2. eodem titu. tamen negari non poteſt eas etiam in adoptione diuina reperiri. Nam cum paruuli baptizantur, adoptantur in filios ſimplici quadam adoptione, at cum adulti iuſtificantur, adoptãtur adoptione quadam quæ propriè eſt adrogatio ſaltẽ in lege Euangelica. Nam eo ipſo, quod adultis gratia donatur, fiunt omnino ſui iuris, quod patet ex Paulo ad Gala. 4. cum inquit, quamdiu hæres paruulus eſt nihil differt à ſeruo cum ſit dominus omnium, ſed ſub tutoribus & actoribus eſt vſque ad præfinitum tẽpus à patre, cum ergo venit plenitudo temporis miſit Deus filium ſuum, vt adoptionem filiorum reciperemus. In his verbis oſtendit Paulus, quòd in nullo alio ſtatu homo ſui iuris eſt, quam in ſtatu legis Euangelicæ. In ſtatu enim peccati non eſt ſui iuris quia ſeruus peccati eſt, quandiu in illo ſtatu permanet. In ſtatu vero legis ſcriptæ, quanuis gratiam habeat & filius ſit & ius obtineat hæreditatis paternæ, veruntamen eſt veluti pupillus, & ſub pædagogo duplici de cauſa. Tum quia ex vi legis illius non tam amore ducebatur quam timore. Tum verò, quia non ſtatim in poſſeſſionem hæreditatis admittebatur vſque dum veniret Chriſtus. At in lege Euangelica omnino ſui iuris eſt homo iuſtus. Tum quia ſtatim admittitur ad vſum hæreditatis ſi per ipſum non ſtet, tum verò quia amore dicitur non timore, & vbi ſpiritus amoris eſt ibi libertas. Ad Gal. 4.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm adoptare conueniat toti Trinitati.

137 3. di. 10. q. 2. ar. 1. q. 1. & 3.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd adoptare non conueniat toti Trinitati. Adoptatio enim dicitur in diuinis ad ſimilitudinem rerum humanarum, Sed in rebus humanis ſoli illi conuenit adoptare, qui poteſt filios generare: quod in diuinis cõuenit ſoli Patri. Ergo in diuinis ſolus Pater poteſt adoptare.

¶ 2. Prętereà, Homines per adoptionem efficiuntur fratres Chriſti: ſecundum illud Roma. 8. Vt ſit ipſe primogenitus in multis fratribus. Fratres autem dicuntur, qui ſunt filij vnius patris, vnde & Dominus dicit Ioan. 20. Aſcendo ad Patrem meum, & Patrem veſtrum. Ergo ſolus Pater Chriſti habet filios adoptiuos.

¶ 3. Prætereà. Galat. 4. dicitur, Miſit Deus filiũ ſuum, vt adoptionem filiorum Dei reciperemus: quoniam autem eſtis filii Dei, miſit Deus ſpiritũ Filii ſui in corda veſtra, clamantem, Abba, pater. Ergo eius eſt adoptare, cuius eſt Filium, & Spiritum ſanctum habere. Sed hoc eſt ſolius patris. Ergo adoptare conuenit ſoli perſonæ Patris.

Sed contra, Eius eſt adoptare nos in filios, quẽ nos patrẽ poſſumus nominare, vnde dicitur Roma. 8. Accepiſtis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, pater. Sed cùm Deo dicimus, Pater noſter, hoc pertinet ad totam Trinitatem: ſicut & cętera nomina, quę dicuntur de Deo relatiuè ad creaturam, vt in Prima parte habitum eſt. * Ergo adoptare conuenit toti Trinitati. P.p. q. 39. arti. 7.

Reſpondeo dicendum, quòd hęc eſt differentia inter filium Dei adoptiuum & naturalẽ, quòd filius Dei naturalis eſt genitus, nõ factus: filius autem adoptiuus eſt factus, ſecundum illud Ioan. 1. Dedit eis poteſtatẽ filios Dei fieri. Dicitur tamen quandoque filius adoptiuus eſſe genitus propter ſpiritualem regenerationem: quę eſt gratuita, nõ naturalis: vnde dicitur Iaco. 1. Voluntariè genuit nos verbo veritatis. Quanuis autẽ generare in diuinis, ſit proprium perſonæ Patris, tamen facere quemcunque effectum in creaturis, eſt cõmune toti Trinitati propter unitatem naturę: quia ubi eſt una natura, oportet quòd ſit una uirtus & una operatio, unde Dominus dicit Ioan. 5. Quęcũque Pr̃ facit, hęc & filius ſimiliter facit. Et ideo adoptare homines ī filios Dei cõuenit toti Trinitati.

Ad primum ergo dicendum, quòd omnes perſonæ humanæ non ſunt unius naturæ ſecundum numerum, ut oporteat unam eſſe omnium operationem tantum & unum effectum: ſicut accidit in diuinis. Et ideo quantum ad hoc, non potuit attendi ſimilitudo utrobique,

Ad ſecundum dicendum, quòd nos per adoptionem efficimur fratres Chriſti, quaſi eundem patrem habentes cum ipſo: qui tamen alio modo eſt pater Chriſti, & alio modo eſt pater nr̃. Vnde ſignanter Dominus Ioan. 20. ſeorſum dixit. Patrẽ meum: & ſeorſum dixit, Patrem veſtrũ: eſt enim Pater Chriſti, naturaliter generãdo: quod eſt proprium ſibi. Eſt autem pater noſter uoluntariè aliquid faciendo, quod eſt commune ſibi & Filio & Spiritui ſancto. Et ideo Chriſtus non eſt filius totius Trinitatis, ſicut nos.

Ad tertium dicendum, quòd ſicut dictũ eſt, * filiatio adoptiua eſt quędã ſimilitudo filiationis ęternę: ſicut omnia quę in tempore facta ſunt, ſimilitudines quędam ſunt eorum, quæ ab æterno fuerunt. Aſſimilatur autem homo ſplendori ęterni filii, per gratię claritatem, qui attribuitur Spiritui ſancto. Et ideo adoptatio licèt ſit communis toti Trinitati: appropriatur tamen Patri ut autori, Filio ut exemplari, Spiritui ſancto ut imprimenti in nobis huius ſimilitudinem exemplaris. Art. præce.

SVMMA TEXTVS.

CONcluſio eſt affirmatiua, & patet, nam eius eſt adoptare nos in filios quem nos patrem poſſumus nominare, vnde dicitur Romanor. 8. Accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum in quo clamamus, Abba pater, ſed cum Deo dicimus, Pater noſter, hoc pertinet ad totam Trinitatem

Universidad de Deusto
Biblioteca

Trini ratem; sicut & cætera nomina, quæ dicuntur de Deo relatiue ad creaturas, vt in prima parte habitum est, ergo adoptare conuenit toti Trinitati. Deinde facere quemcunque effectum in creaturis, commune est toti Trinitati, sed filius adoptiuus est factus, non genitus naturali generatione à Deo, ergo adoptare est commune toti Trinitati. Maior propositio probatur. Tum ex opposito, quia generare ad intra in diuinis proprium est patri. Tum quia vna est substãtia Trinitatis, vbi autem est vna substantia, est vnica virtus & operatio. Tertio probatur autoritate scripturæ Ioan. 5. quæcunque pater facit, hæc filius similiter facit, Minor probatur, & declaratur ex differentia inter filium Dei naturalem & adoptiuum, quia ille genitus est, non factus, iste factus, non genitus naturaliter.

Ioan. 5.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Demõstratur cõclu. artic.

COnclusio huius articuli est certa secundum fidem nostram, vt patet ex eo quod hæc adoptatio prouenit ex eo præcipuè, quòd simus grati & chari Deo, & acceptati ad hæreditatem cœlestem, at impossibile est, quòd vni personæ diuinæ simus chari & dilecti, quin omnibus simus grati atque dilecti. Deinde quia ad Rom. 8. apertè constat, ideo nos habere spiritum adoptionis filiorum, quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris; impossibile autem est, aliquid esse factum in nobis ab vna persona, quin ab omnibus aliis, cum sint eiusdem numero naturæ & virtutis. Præterea, quicunque effectus in creaturis est communis toti Trinitati, propter vnitatem naturæ & virtutis, est siquidem in Sanctissima Trinitate vnica essentia, & vnica virtus, & vnica operatio in his, quę sunt ad extra, vt patet ex illo Ioannis 5. quęcunque pater facit hęc & filius similiter facit. Vnde dematum est illud prouerbium, in ore omnium Theologorum decantatum, opera Trinitatis ad extra sunt communia. Sciat tamen Theologus discernere inter proprium & appropriatum, & videbit adoptionem nostram non propriam alicui personæ diuinæ, sed communem tribus, appropriatam autẽ patri vt actori, & ideo peculiariter dicitur ipse pater noster, filio vt exemplari, & ideo frater noster quasi similis communicans in patre, Spiritui sancto, quasi executori in suo appropriato, quod est charitas, qua sumus filij, Dei, & ideo Spiritus sanctus dicitur spiritus adoptionis filiorum. Vidi ego Theologum dicẽtem, cum Deus adoptat aliquem in filium conferens ei gratiam Spiritus sancti, Spiritum sanctum vniri ei certo quodam modo quo pater & filius non vniuntur. Sed reuera eius sententia ab omnibus est reprehensa, & iure merito condemnata. Nã iste effectus cum sit ad extra in creaturis communis est toti Trinitati secundum fidem Catholicam. Aduertat rursus Theologus, quòd licẽt Deo propriè cõueniat adoptare, vt in præcedenti articulo demonstratum est, filius tamen Dei adoptiuus non est propriè filius Dei, neque filius totius Trinitatis, sed solum secundum metaphorã & similitudinem. Nam vera ratio filij in hoc consistit, quod sit ortus a viuente coniuncto similis secundum speciem, cũ ergo adoptatus a Deo, non sit similis secundum speciem in natura diuina, nõ verè & propriè filius est, sed secundum metaphoram. Sed neque adoptio humana facit propriè filium, quia quamuis sit similis secundum speciem, hoc tamen non habet ex adoptionis beneficio. Ob seruet tamen Theologus, quòd is, qui adoptatur a Deo, verè & propriè est filius adoptiuus, at non propriè est filius, sed secundum metaphoram. Vnde longè alia ratione Christus est filius Dei, quàm nos, vt explicat Diuus Thomas in solutione secundi dicens, quòd nos per adoptionem efficimur fratres Christi, quasi eundem patrem habentes cum ipso, qui tamen alio modo est pater Christi, & alio modo est pater noster. Vnde signanter Dominus, Ioannis 20. seorsum dixit, patrem meum & patrem vestrum. Est enim pater Christi naturaliter generando, quod est proprium sibi, est autem pater noster voluntariè aliquid faciendo, quod est commune sibi, filio, & Spiritui sancto. Et ideo Christus non est filius totius Trinitatis, sicut nos.

Ioan. 5.

Ioan. 20.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm adoptari sit proprium rationalis creaturæ.

ADtertium sic proceditur. Videtur, ꝙ adoptari non sit proprium rationalis creaturæ. Non enim dicitur Deus, pater creaturæ rationalis nisi per adoptionem. Dicitur autem pater creaturæ etiam irrationalis: secundum illud Iob. 38. Quis est pluuiæ pater, & stillas roris quis genuit? Ergo adoptari non est proprium rationalis creaturæ. 138 3. di. 10. q. 2. ar. 2. q. 1. & 2. & 4. cõc. 17. fi. & 31. fin.

¶ 2. Præterea Per adoptionem dicuntur aliqui filij Dei. Sed esse filios Dei, in Scriptura propriè videtur attribui Angelis, secundum illud Iob 1. Quadam autem die cùm assisterent filij Dei coram Domino. Ergo non est proprium creaturę rationalis adoptari.

¶ 3. Pręterea, quod est proprium alicui naturæ conuenit omnibus habentibus naturam illam: sicut risibile conuenit omnibus hominibus. Sed adoptari non conuenit omni rationali naturæ. Ergo adoptari non est proprium rationalis creaturæ.

Sed cõtra est, quòd filii adoptati sunt hæredes Dei, vt patet Romanorum octauo. Sed talis hęreditas conuenit soli rationali creaturæ. Ergo proprium est creaturæ rationalis adoptari.

Respõdeo dicendum, quòd sicut dictum est, * filiatio adoptionis est quædam similitudo filiationis naturalis. Filius autem Dei naturaliter procedit a Patre, vt verbum intellectuale, vnum cum ipso Patre existens. Huic ergo Verbo tripliciter potest aliquid assimilari. Vno quidem modo secundum rationem formę, nõ autem secundum intellectualitatem ipsius, sicut forma domus exterius constitutæ assimilatur verbo mentali artificis, secundum speciem formæ, non autem secundum intelligibilitatem: quia forma domus in materia non est intelligibilis, sicut erat in mente artificis. Et hoc modo Verbo ęterno assimilatur quęlibet creatura, cùm sit facta per Verbum. Secundo modo assimilatur creatura Verbo non solùm quantũ ad rationem formę, sed etiam quantum ad intellectualitatem ipsius: sicut etiã scientia, quæ fit in mẽte discipuli assimilatur verbo, quod est in mẽte magistri. Et hoc modo creatura rationalis etiã secundum suam naturam assimilatur verbo Dei. Tertio modo assimilatur creatura verbo Dei ęterno, secundum vnitatem quam habet ad Patrem, quod idem fit per gratiã & charitatem: vnde Dominus orat, Ioa. 17. Sint vnum in nobis, sicut & nos vnũ sumus. Et talis assimilatio perficit rationẽ adoptionis, quia sic assimilatis debetur hęreditas ęterna. Vnde manifestum est, ꝙ adoptari cõuenit soli creaturæ rationali, non tamen omni sed

Art. præce. ad 3. & ar. 1.

sed solùm habenti charitatem, quæ est diffusa in cordibus nostris per Spiritũ sanctum, vt dicitur Romano. 5. Et ideo Romano. 8. Spiritus sanctus dicitur spiritus adoptionis filiorum.

Ad primum ergo dicendum, quòd Deus dicitur pater creaturæ irrationalis, non propriè per adoptionem, sed per creationem, secundum primam participationem similitudinis.

Ad secundum dicendum, quòd Angeli dicuntur filii Dei, filiatione adoptionis: non quia ipsis primò conueniat, sed quia ipsi primò adoptionẽ filiorum receperunt.

Ad tertium dicendum, quòd adoptio non est proprium consequens naturam, sed consequens gratiam, cuius natura rationalis est capax. Et ideo non oportet, quòd omni rationali creaturæ conueniat, sed quòd omnis rationalis creatura sit capax adoptionis.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio.

COnclusio est. Adoptari conuenit soli creaturę rationali, non tamẽ omni, sed solum habenti charitatẽ Hæc conclusio probatur primo. Quoniam filij adoptati sunt hæredes Dei, vt dicitur Romano. 8. sed talis hæreditas conuenit soli rationali creaturæ, ergo proprium est creaturæ rationalis adoptari Deinde probatur, filius Dei naturaliter procedit a patre, vt verbũ intellectuale, vnũ cum ipso existens, & filiatio adoptionis est similitudo filiationis naturalis non tantum secundum similitudinẽ formæ, prout quælibet creatura assimilatur verbo ęterno, cũ sit facta per verbum aut secundum rationẽ intelligibilitatis, vt scientia discipuli assimilatur verbo scientię magistri, sed secundum vnitatem, quam habet cum patre, quę sit per gratiam, & charitatem. Et talis assimilatio cõplet rõnẽ adoptionis, prout talibus debetur hæreditas ęterna. Vnde adoptati conuenit soli creaturæ rationali, quę per gratiam charitatis assimilatur verbo Dei ęterno secundum vnitatem, quam habet ad patrem, vt dicitur Ioan. 17. Sint vnum, sicut & nos vnum sumus. Et ad Roma. 8. Spiritus sanctus dicitur spiritus adoptionis filiorũ.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Oĩs creatura rõnalis ẽ capax diuinæ & cœlestis hæreditatis.

QVòd omnis creatura rationalis sit capax adoptionis asserit planè Diuus Thomas in solutione vltimi, quia omnis & sola creatura rationalis est capax diuinæ & cęlestis hæreditatis, nulla enim alia potest visione & fruitione possidere Deum. Quod adeò verum est, vt etiam de potentia Dei absoluta sola creatura rationalis potuit consequi dignitatem hanc & prærogatiuam adoptionis filiorum Dei. Etenim quamuis aliæ creaturæ admittantur ad bona quædã diuina, sola tamen quę rationis est particeps, potest admitti, ad diuitias Dei, & ad hæreditatem cœlestem, in qua Deus dives est, ac beatus, siquidem sola creatura rationalis potest esse capax fuitionis, amoris ac visionis diuinæ, quæ sunt Dei diuitiæ, quibus ipse dives est, & hæreditas cœlestis. Qua in re ostendit Deus suam benignitatem ac libertatem cum voluit egenam ac pauperrimam naturã summis bonis ac diuitijs locupletare & miseriam nostram, ad fœlicitatem qua ipse fœlix est, euehere, & eleuare, sic adeò vt fęlicitas & beatitudo hominis in nulla alia re sit collocata, nisi in ea, in qua Dei beatitudo & fęlicitas consistit. Euexit antẽ naturam nostram in hanc admirandam dignitatem tanta liberalitate & magnificentia, vt nihil aliud a nobis exposcat quam consensum nostræ voluntatis. Hoc ipsum potest demonstrari alio argumento. Nam filius debet habere connaturalitatem quandam & cognationem cum patre, at sola creatura rationalis etiam de potẽtia Dei absoluta est capax huius connaturalitatis, siquidem sola illa potest esse capax gratiæ & gloriæ, quæ sunt bona connaturalia ipsi Deo, sicut risibilitas est cõnaturalis homini, & calor igni. Ex quo consequens est, quòd sola creatura rationalis potuit consequi adoptionem filiorum Dei, quæ quidem per hæc dona efficitur consors diuinæ naturæ, vt inquit diuinus Petrus. Has vocat Apostolus Paulus sæpius in suis epistolis diuitias gratiæ & gloriæ, & hæreditatis Dei. De qua re loquuntur optimè Sancti patres elucidantes illud Ioannis. 1. Dedit eis potestatem filios Dei fieri. Ex his patet, quomodo omnis & sola creatura rationalis sit adoptionis capax. Sed addit Diuus Thom. in conclusione articuli, quòd adoptari solum conuenit habẽti charitatem. Nam solus qui habet charitatem, est filius Dei per spiritum adoptionis. Quæ sententia de se magnas mouet quæstiones. Prima quæstio est, vtrũ Angeli boni habentes charitatem, & gratiam Dei dicantur filij Dei adoptiui? Ratio quæstionis est, nam vt dicit Chrysostomus homilia 22. in Genesim, elucidans illud capitis sexti; videntes filij Dei filias hominum, redarguens eos, qui per filios Dei in prædicta sententia intelligunt non homines, sed Angelos, ait. Angelos nunquam in diuina scriptura fuisse appellatos filios Dei imò nec filios, igitur secundum Chrysostomum Angeli boni habentes charitatem non sunt filij Dei adoptiui. Ad hanc quæstionem facilis est & peruia solutio. Nam in primis dicendũ est, quòd Angeli appellantur filij Dei semel, & iterum in libro Iob. Nam in secundo capite legitur de Angelis, cũ quadam die venissent filij Dei, & starẽt coram Domino, adfuit & Sathan inter eos. Et capitulo. 39 eiusdem libri de Angelis sic dicitur, cum me laudarent astra matutina, & iubilarẽt omnes filij Dei. Certè apparet Chrysostomũ deceptum fuisse ex editione septuaginta, in qua pro eo, quod nos legimus in editione vulgata, cum venissent filij Dei, scriptum est cũ venissent Angeli Dei, & vbi nos legimus, & iubilarent omnes filij Dei, septuaginta transtulerunt, quando laudarunt me voce magna Angeli mei. Nec fauet Chrysostomo, quod dicit Paulus ad Hæbræos primo, cui dixit aliquãdo Angelorum, filius meus es tu, quandoquidem ibi non negat Angelos dictos esse filios Dei ex gratia sed ex natura duntaxat. Hoc enim modo solus Christus filius Dei appellatur, & est. Deinde dico ad propositam quæstionem dissoluendam, quòd quamuis in sanctis scripturis, nunquam appellarentur filij Dei non est consequens, quod non sint filij Dei. Nam argumentũ ab scriptura diuina negatiue inualidum est, non enim rectè sequitur, hoc non habetur in scriptura diuina, ergo verum non est. Scimus namque ex doctrina fidei, quòd Angeli boni habeant gratiam & charitatem, & quod ex beneplacito Dei sint admissi ad hæreditatem cœlestem. Vndè verè sunt filij adoptiui. Non quòd ipsis primo adoptio conueniat, sed quia ipsi primo adoptionem filiorum receperunt.

Ioan. 1.

Adoptati solũ cõuenit habẽti charitatẽ. Vtrũ angeli boni dicantur filii Dei adoptiui.

D. Chrys.

Angeli appellatur filij Dei ĩ diuinis scripturis. Iob 2. & 38. Hebr. 1.

¶ Secunda quæstio est, vtrùm patres antiquæ legis qui Deo placuerunt, & fuere iusti, & amici Dei per charitatẽ fuerint verè & propriè filij Dei adoptiui, an potius per tropum & figuram. Hanc quæstionem tractauimus copiosissimè in commentariis super primam secundæ, quæstione. 107. articulo. 1. nunc breui sermone tantum capita argumentorum referentes eam elucidabimus contra quosdam autores, qui in hac ætate ausi sunt affirmare, quòd non fuerint verè & propriè filij Dei adoptiui, sed per figuram & tropum, & inducebantur in hanc sententiam his argumentis.

Dubiũ grauc, an prẽs antiquæ legis iusti fuerint verè & propriè filij Dei adoptiui.

¶ Primum, nam Paulus ad Romanos. 8. sic inquit, nõ accepistis spiritum seruitutis in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, ergo testante Diuo Paulo patres antiqui non habuerunt spiritum adoptionis filiorũ: Idem Diuus Paulus ad Galatas. 4. sic scribit, quando venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum ex muliere factum sub lege, vt adoptionem filiorum reciperemus, ergo ante Christi aduentum non erat filiorũ adoptio. Cui consonat illud Ioannis. 1. vbi dicitur, quòd verbum caro factum, dedit potestatem filios Dei fieri his qui credunt in nomine eius. Quibus verbis videtur significari,

Prim arg. Rom. 8.

Gala. 4.

Ioan. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

significati,quòd ante Christi aduentũ non erat talis potestas in mundo, cui conuenit illud primæ Ioannis 3. Videte qualem charitatem dedit nobis pater,vt filij Dei nominemur & simus. 1.Ioan.3.

Secũdum. ¶ Secundo arguitur in confirmationem huius sententiæ. Nam patres veteris testamenti etiam iusti & amici Dei,vt ex sacris literis apertè constat,serui erant. At seruus in sacris literis distinguitur contra filium & hæredẽ, vt videre est ad Galatas quarto in illis verbis,itaque iam non est seruus,sed filius,quòd si filius , & hęres per Deũ. Et post pauca referens Abrahã habuisse duos filios, alterum ex ancilla,& alterum ex libera,subiungit ; hæc sunt duo testamenta,vnum quidem in mõte Syna in seruitutem generãs,&c. Et inferius,inquit,quòd ille filius , qui susceptus erat ex ancilla,natus erat secundum carnem , qui vero ex libera secundum spiritũ natus fuerat,& paucis interpositis,inquit, non erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ. Et tandem concludit, itaque fratres non sumus ancillæ filij,sed liberæ , qua libertate Christus nos liberauit. Quæ omnia videntur probare patres illius populi,non fuisse verè filios,sed seruos. Gal.4.

Tertium. ¶ Ad idem confirmandum potest produci tertium argumentum. Nam lex vetus vt habet sana & Catholica doctrina,nõ potuit facere filios Dei & hæredes, vt patet ex illo ad Romanos.4. Non enim per legem promissio Abrahæ aut semini eius,vt hæres esset mundi, sed per iustitiam fidei. Si enim qui ex lege hæredes sunt, exinanita est fides,abolita est promissio. Et ad Galatas cap. 2. Si per legem iustitia,ergo gratis Christus mortuus est. Roma.4. Gal.2.

Quartum. ¶ Quartò,adducunt autores huius sententiæ in noui dogmatis confirmationẽ patres antiquos Latinæ & Græcæ Ecclesiæ, Ambrosium, Augustinum, Cyrillum , Athanasium, Chrysostomum, Theophylactum , Eucumeniũ, quos omnes diligenter recensет Leo super Isaiam capitulo 1. in illud verbum,filios enutriui,hi omnes constanter affirmant,quòd Iudæi typice,& secundum figuram filij Dei appellati sunt. Ambros. August. Cyrillus. Chrysost. Theophy. Eucumen.

Quin. arg. ¶ Potest etiam adduci in confirmationem huius sententiæ,alia ratio ex diuina Theologia. Nam vbi non est regeneratio,non est filiatio , sed in veteri testamento nõ fuit regeneratio in filios Dei:quod sic ostendo. Nam in noua lege baptisma fuit institutum , quod est sacramentum regenerationis & renouationis, iuxta illud Ioãnis. 3.nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei: Et illud ; saluos nos fecit per lauacrum regenerationis & renouationis,ergo in veteri testamento non fuit filiatio, siquidem non fuit regeneratio. In contrarium est sententia Diui Thomæ aientis in hoc articulo,quòd creatura rationalis habens charitatem adoptatur in filium Dei. Ioan.3.

1. Conclu. Oĩs creatura rõnalis habens charitatẽ verè & propriè est filius Dei adoptiuus. Roma.9. Gal.4. ¶ In explicationem huius quæstionis est prima conclusio. Veritas est secundum fidem Catholicam asserenda,patres veteris testamenti,qui placuerunt Deo fuisse verè ac propriè filios Dei adoptiuos. Hanc conclusionẽ expressè docet Diuus Paulus ad Romanos.9.dicit enim loquẽs de patribus antiquis, quorum adoptio est filiorũ , id est,ad quos pertinet adoptio filiorum. Ipsos namque olim Deus in filios,& in populum peculiarem selegerat. Idem testatur ad Galatas. 4. illa comparatione dicens , quanto tempore hæres paruulus est,nihil differt a seruo, cum sit Dominus omnium, sed sub tutoribus , & actoribus est, vsque ad præfinitum tempus a patre. Quibus verbis apertè significat Paulus & patres veteris testamenti esse verè filios & hæredes,quamuis tractarentur ut serui & vt paruuli. Facit etiam in patrocinium huius sentẽtiæ,quod in infinitis ferè locis diuinæ scripturæ appellãtur Iudæi filij,& Deus pater eorum, signanter Exo.4. Filius meus primogenitus Israel,&c. Osææ.1. Ex Ægypto vocaui filium meum. Cuius loci vna intelligentia literalis est quòd ex Aegypto Deus reduxerit Iudæorum populum in terram promissionis. Itaiæ.1. Filios enutriui. Mat.15. Christus Dominus inquit,non est bonum sumere panem filiorum & mittere canibus. Filios vocauit Iudæos,canes Gentiles. Et cap.8. Vocat Deus Iudæos filios regni. Multa etiã sunt loca , in quibus dicitur pater Deꝰ. Exod.4. Osææ 11. Esa.1. Mat.15. Mat.8.

Vt Isaiæ.63. Ierem.3. & 31.& alias sępè. Item in eisdem sacris literis,dicuntur Iudæi hæredes , & Dominus ipse hæreditas illorum. Ita Paulus Roma.4.ad Galatas 2. Attendit quòd Abraham fuerit hæres per iustitiam fidei , & promissionẽ. Itinumera sunt loca,in quibus habetur de ista hæreditate Domini,in Psalm.in Prophetis,in Ecclesiastico. Dicere autem,quòd in his locis non fiat mentio de hæreditate cælelli,& vita æterna, sed tãtum de terra promissionis,hoc est vere Iudaizare cũ Saduczeis negantibus vitam æternã,& resurrectionem, negantibus item in sacra scriptura haberi mentionem vllã de æterna hęreditate post hanc vitam. Quam hęresim confutauit Christus in Euangelio, & Diuus Paulus ad Hebręos. 11.expressè docet , hãc hæreditatem esse cęlestem hæreditatem,inter alia inquiens. Abraham fide demoratus est in terra promissionis tanquam in aliena, in casulis habitãdo cum Isaac & Iacob coheredibus repromissionis, expectabant enim fundamenta habentem ciuitatem,cuius artifex & conditor est Deus. Et multa dicit Diuus Paulus vsque ad finem capitis, quę nostrum propositum confirmant. Ad idem comprobandum valent hæc argumenta ex diuina Theologia eruta. Primum,multi ex patribus antiquis fuere prędestinari,vt planè constat , sed omnes prædestinati,sunt prædestinati in adoptionem filiorum Dei,vt testatur Paulus ad Ephes.1.ergo erãt vere filii Dei. Alterum argumentum est . Nam Diuus Paulus ad Roman.8.de omnibus prædestinatis sic statuit , quos præsciuit & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui,vt sit ipse primogenitus in multis fratribus . Ex qua sententia liquido colligitur vniuersos prædestinatos fuisse prædestinatos in filios Dei & fratres Domini nostri Iesu Christi. Tertium argumentum , filiorum adoptio nihil aliud est,quàm ius ad paternam hæreditatem ex gratia adoptantis,sed patres antiqui iusti habuerunt ius ad cęlestem hęreditatem ex gratia patris æterni,vt docet fides Catholica , ergo fuerunt filij Dei adoptiui verè & propriè. Quartum,adoptio filiorum in gratia & charitate consistit,charitas enim,vt est in prouerbio Theologorũ,diuidit inter filios regni & filios perditionis,sed patres antiqui iusti habuerunt gratiam & charitatem,ergo habuerunt spiritum adoptionis filiorũ Dei. Vltimò,patres antiqui iusti,qui modo regnant in cęlo,sunt verè filij Dei adoptiui,& contrarium afferere est dogma hęretici cum,ergo dum viuerent,erant verè filij Dei . Nemo enim sanctorum est filius Dei in cęlo, qui dum vixit non habuit spiritum filiorum Dei. Docet istam nostram sententiam D. Augustinus lib.3.contra duas epistolas Pelagianorum cap.4. quem locum legendum omnino censeo. Esa.63. Ie.3.& 31. Rom.4. Gal. 3. Heb.11. Prim.arg. Ephe.1. Secũdum. Roma.8. Tertium. Quartum. Vltimum. August.

2. Conclu. Ius adoptionis pfectius inuenit in lege Euãgelica,quam in veteri. ¶ Secunda conclusio. Iusti & sancti Euangelicæ legis. perfectius adepti sunt filiorum adoptionem , quàm patres iusti veteris legis. Nolo dicere, quòd omnes iusti in lege Euangelica fuerint sanctiores & gratiores Deo,quã omnes patres veteris legis,id enim asserere error est. Sed dico atque decerno quòd ius adoptionis sit perfectius in noua lege,quàm in veteri. Nam adoptio in veteri lege dabat ius ad cęlestem hæreditatem, ista vero præterea habet consortium & participium filii Dei in natura humana,& communionem in carne & sanguine , ut dicit Paulus Hebræorum.2. propter quod non cõfunditur vocare nos fratres. Præterea,ista nõ solum dat ius ad paternam hæreditatem,sed possessionem, quam nõ præstabat illa antiqua,donec veniret plenitudo temporis. Deindè, ista liberat nos a seruitute legis , quam libertatem antiqua non præstabat. Insuper,ista introducit nos ad Deum patrem cum magna fiducia ; propter quod dicit Paulus Roman.5.per Christum accessum habemus in gratiam istam,& gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei. Præterea, excellit adoptio filiorum nouæ legis quantum ad explicationem & reuelationem mysteriorum , & secretorum diuinorum cœlestium. Seruis siquidem ac filiis paruulis & imperfectis , non communicat paterfamilias arcana sua & secreta;at liberis grandioribus iam & adultis reuelat. Deus autem illi populo veteri non reuelauit explicite maiora secreta & mysteria , vt Messiæ diuinitatem, Dei Trinitatẽ,& ideirco non tenebantur omnes credere ista Heb.2. Roma.5.

ista explicitè,at nunc Deus postã Eugelium reuelauit toti populo Christiano hæc diuina mysteria ; ita vt omnes teneantur explicitè hæc credere . Hanc excellennam significauit nobis Christus Ioan.15.inquiens: iam non dicam vos seruos,quia seruus nescit quid faciat dominus eius, vos autem dixi amicos,quia omnia nota feci vobis Ioan. 15.

Gal.3. Hanc etiam significat Paulus ad Galat.3.inquiens,prius autem quam veniret fides,scilicet explicita , sub lege custodiebamur conclusi,in eam fidem, quæ reuelanda erat. Est etiam alia excellentia quam in ad perfectiorem modum inducendi fideles post Euangelium ad illius obseruationem,quàm olim patres legis veteris , olim siquidẽ in lege ipsa tantum inducebantur ad obseruandam legẽ ex promissione bonorum temporalium & comminatione suppliciorum temporaliumsin Euangelica vero lege inducuntur fideles ad illius obseruationem ex promissione cœlestium bonorum,regni cœlorum,& si quando fit comminatio,ea est suppliciorum æternorum.at imperfecti filij & paruuli sunt qui ducuntur in res cœlestes & diuinas ex promissione rerum temporalium, perfecti vero qui res temporales omnes abiciunt ex perfectione Euãgelica,vt in Deum tendant liberiùs & expeditius. Sed & alia excellentia non est præterenda quantum ad vim & efficaciam, quæ modo est in Euangelica lege ad faciendos Dei filios,& ad eos qui semel facti sunt,perficiẽdos. & consummandos. Quæ vis sane & efficacia neutiquam erat in lege veteri. Etenim lex noua Euangelica impios iustificat,ex seruis filios facit,ex aritis contritos,ex imperfectis & paruulis filiis grandiores ac perfectiores ex vi sua & ex opere,quod dicitur,operato, ita vt ipsa legis obseruatio Euangelicæ eum , qui accedebat cum animo seruili ad obseruandam legem instituat in filium citra opus ipsius operantis. Et idem est postmodum in filiorũ perfectione. Perficit siquidem filios citra opus ipsorum filiorum;lex autem vetus nihil horum habebat.

3. Conclu. ¶ Tertia conclusio. Quamuis patres veteris testamenti verè fuerint ac propri filii Dei adoptiui , simul tamen fuerunt filii per tropum & figuram ad nos comparati , nam eorum vera filiatio præfigurabat nostram filiationem longè perfectiorem,sicut ea , quæ aguntur in nouo testamento,præfigurant & delineant ea, quæ geruntur in vita beata. Et certè sacerdotium veteris legis sacerdotiũ nouæ legis præfigurabat,& sacramenta antiquæ legis vetam & propriam nostrorum sacramentorum figuram præferebant. Quid ergo miri est si filiatio adoptiua patrum antiquorum,nostrum præstantiorem præfiguraueritiHis constitutis ad argumenta in contrarium satisfaciendum est. Ad argu.

Ad primũ argum. ¶ Ad primum argumentum dicendum est,quòd diuinæ scripturæ loquuntur de adoptione perfecta,quam habemus post Christi aduentum , de qua diximus copiosè in secunda conclusione. Secundo respondetur cum Diuo Augustino loco citato,quòd prædictæ sententiæ tantum significant,quod Iudæi,qui pertinebant ad vetus testamentum non habuerunt spiritum adoptionis filiorũ, sed spiritum seruituris. Illi vero pertinebant ad vetus testamentum(autore Augustino ibidem) qui ex metu pœnæ obseruabant legem , & præmia terrena & caduca sectabantur , & qui existimabant literam legis ad vitam sufficere. Illi vero qui in veteri testamento placuerunt Deo pertinebant ad nouum testamentum. Nam per fidẽ Christi iustificati sunt,& hæredes Dei,cohæredes autem Christi constituti sunt. D.August.

Ad secũd. D. Thom. ¶ Ad secundum argumentum respondetur cum Diuo Thoma 1.2.quæstione 107. articulo primo ad secũdum, quod sancta scriptura loquitur de comparatione vtriusque legis,& vtriusque gratis,nõ de singulis personis. Expleatur hæc solutio. Profectò ante Christi aduentum & postmodum fuerunt fideles quidam seruilis conditionis. fuere etiam vtroque tempore multi filialis conditionis, sed differunt erat,quòd lex vetus tantum inducebat seruiliter ad sui obseruationem,lex vero Euangelica inducit filialiter per spiritum amoris. At qui in illa lege hõc spirito ducebantur, ad nouum pertinebant testamentum non ad vetus,vt supra dictum est. Illud etiam potest addi- ad huius argumenti confutationem,solos carnales veteris legis obseruatores dici seruos,si seruus accipiatur , vt distinguitur contra filium,& hos appellat Paulus ad Galatas quarto,filios ancillę, at in altera significatione latiori,omnes filii Dei,nõ solum in lege scripta,verum etiã in lege Euangelica,atque etiam in vita beata, serui Dei dicuntur,vt patet in illo Matthæi.25.Euge serue bone & fidelis,intra in gaudiũ Domini tui. Et Apocalyp. 22. Angelus beatus dixit Ioanni,conseruus tuus sum , & fratrũ tuorum. Quin potius ipse etiam naturalis filius Dei Christus Dominus ratione humanitatis dicitur subiectus patri,& eius seruus,prout visum est supra quæstione 20 articulo primo. Gala.4. Apo.25. Marc.22.

¶ Ad tertium argumentum ex dictis patet solutio. Ad tertiũ.

¶ Ad quartum ex autoritate patrum respõdetur,quòd Iudæi , qui pertinebant ad vetus testamentum sicut iam expositum est ex Diuo Augustino, secundum veritatem non erant filii Dei , sed serui, habentes spiritum seruitutis,sed nomine tenus erant filii,& corũ filiatio erat vmbra,& figura nostræ filiationis. De his igitur verissime dicitur,quod erant filii tantum typice:cæterum patres veteris testamenti. qui erãt iusti apud Deũ,& prædestinati,sine dubio pertinebant ad nouum testamentũ,& erant verè & propriè filii Dei adoptiui. Vel dicendum,quòd patres qui fuere iusti in veteri testamento, erãt verè & propriè filii Dei adoptiui, & simul erant & filii secundum figuram & typice prout expositũ est in tertia cõclusione. Ad quartũ

¶ Ad vltimum argumentum respondetur , quòd vera adoptio filiorum Dei in gratia & charitate,& iure ad paternam hæreditatem consistit, quæ propriè fuit in patribus veteris testamenti,licèt longè perfectior sit in patribus noui testamenti,qui regenerantur & incorporãtur in Christo per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abunde,vt dicit Paulus.Et quòd hęc sententia sit amplectenda sic probatur. Nã Angeli sunt vere filii Dei adoptiui;at non regenerantur per baptisma.Rursus , qui saluantur per baptismum sanguinis,aut flaminis sunt verè & propriè filii Dei ; at non regenerantur per baptismum aquæ. Ad vltimũ

¶ Tertia quæstio est , vtrum præscitus & reprobus in gratia existẽs,sit verè & propriè filius Dei adoptiuus.Partem negantem huius quæstionis tuetur Gabriel in 3. distinctione.10.q unica,ducitur autem his argumentis Primum,quia filius adoptiuus est prædestinatus , & electus ad æternam hęreditatem,reprobus autem , quamuis in gratia sit,non est electus ad æternam hæreditatem, alioquin esset prædestinatus ; ergo non est filius adoptiuus. Quod si quis dicat satis esse,quòd secundum præsentem iustitiam homo reprobus habeat ius ad æternam hæreditatem,quamuis postea per culpam subsecutam illud ius amittat , sicut in humanis dicitur verè filius adoptiuus quispiã etiam si postea perpetrauerit culpam per quam est priuandus adoptione & iure hæreditatis. Contra hãc solutionem arguntur secundo loco. Ter. dubi. Vtrũ præscitus hñs charitatẽ sit vere filius Dei adoptiuus. Prim. arg.

¶ Nam Deus nunquam habuit animum admittendi hominem reprobum ad hæreditatem cœlestem,qua in re deficit similitudo ex humanis adducta. Nam pater adoptans in humana republica habuit primum animũ admittendi adoptatum ad hæreditatem , cum igitur Deus nunquam habuerit animum admittendi reprobum ad æternam hęreditatem , sequitur & quòd exemplum non quadrat,& quòd reprobus nunquã erit filius adoptiuus. Secũdum.

¶ Tertio confirmari potest hæc sententia autoritate Pauli ad Roman 8. vbi inquit , quos præscinit & prædestinauit conformes fieri imaginis filii sui , ut sit ipse primogenitus in multis fratribus , ergo soli prædestinati sunt Christi fratres,atque adeò filii Dei adoptiui. Et in eodem capite scribit Paulus,quòd si filii & hæredes, nullus autem præscius ad hæreditatem eligitur, ergo nullus præscius est filius Dei adoptiuus. Tertium. Rom.8.

¶ Vltimò probatur ex Augustino libro de correptione & gratia capitulo 9. vbi inquit, quosdam esse apud Deum filios Dei,sed non apud nos,vt peccatores,qui ali quando conuertentur & saluabuntur : alios vero esse apud nos,sed non apud Deum , vt iusti qui peruertentur Vltimum. D.August.

&

Universidad de Deusto
Biblioteca

& damnabuntur,& quia qui apud Deum sunt tales,verè sunt tales, & ideo colligit Augustinus in eodem capite, quòd nulli sunt verè filij qui prædestinati non sunt. Et probat ex illo 1. Ioannis 2. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, permansissent vtique nobiscum. Quibus verbis significat Diuus Ioannes,quòd præscitus,qui non perseuerat in gratia accepta, non sit connumerandus inter filios Dei. His non obstantibus prima conclusio. 1. Ioan. 2.

1. Conclu. Sententia Gabrielis temeraria. Roma. 8.

¶ Sententia Gabrielis temeraria est, & hæretica, quia est contra Diuum Paulum, & contra Ecclesiæ definitionem. Dicit enim Paulus ad Romanos. 8. Qui spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei, sed omnes iusti vt tales sunt spiritu Dei aguntur, ergo quamuis præsciti sint, quã diu tamen sunt iusti, filii Dei sunt. Quod & Ioannes expressit dicens capitulo 1. quotquot autem receperunt eũ dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius nimirũ fide viua, sed iustus hac fide credit & recipit Christum, quamuis reprobus sit, ergo verè est filius Dei adoptiuus. Hanc veritatem demonstrat Diuus Ioannes in prima epistola capit. 3. per totum caput, exorditurque autem illud in hæc verba. Videte qualem charitatẽ dedit nobis pater, vt filii Dei nominemur & simus. Itaque quando Deus dat nobis charitatem, eodem temporis momento & pater noster est, & nos filij. Et quidem de hac filiatione & natiuitate per charitatem, multa subiungit Ioannes dicens; in hoc manifesti sunt filii Dei, & filii diaboli, omnis qui non est iustus, non est ex Deo, & qui non diligit fratrem suum, &c. Quę verba elucidans Diuus Augustinus tractat. 5. inquit, dilectio ergo sola discernit inter filios Dei & diaboli. Eandem conclusionem asserit Diuus Ioannes capitulo 5. eiusdem epistolæ inquiens omnis qui credit, quoniam Iesus est Christus, ex Deo natus est, loquitur de fide quæ perdilectionem operatur. Quòd Ecclesia definierit contra Gabrielis sententiam, patet, nam in concilio Constantiensi Sessione 8. & 15. damnatur Ioannes Hus, qui dixit, reprobus quamuis in gratia sit, non est pars Ecclesiæ aut membrum Christi, sicut ergo non repugnat, quòd prædestinatus quamdiu est in peccato mortali sit mẽbrum diaboli, & eius filius, ita neque quòd reprobus quamdiu est in gratia sit filius Dei adoptiuus. Hoc enim apertè probat ratio ipsa adoptionis; quia nihil aliud est adoptare quàm communicari alicui ius ex gratia ad hęreditatem, cũ ergo habeat gratiam quæ est hoc ius, absque dubio filius est Dei adoptiuus, quantumuis reprobus sit. D. Augus. 1. Ioan. 5. Cõc. Cõst.

2. Conclu.

¶ Secunda conclusio, soli prædestinati in gratia existentes sunt perfecti, & vndiquaq; filij Dei adoptiui. Hãc conclusionem concedimus argumentis factis in principio dubii.

3. Conclu. Rom. 8.

¶ Tertia conclusio, beati in patria sunt perfectissimi filii Dei. Hæc conclusio probatur autoritate Pauli ad Roma. 8. vbi sic dicit, nõ ipsi primitias spiritus habentes intra nos gemimus adoptionem filiorum Dei expectantes redemptionem corporis nostri: spe enim salui facti sumus, spes autem quæ videtur non est spes. Nam quod videt quis quid sperat? Eandẽ veritatẽ docet Ioannes in prima canonica capit. 3. nunc filii Dei sumus, sed nondum apparuit quid erimus, scimus autem quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, & videbimus eum sicuti est. Et sanè beati assecuti sunt iam hæreditatem, itaque non solũ habent ius ad illam, sed etiam possessionem. Deinde, filiatio adoptionis diuinæ est quædam similitudo filiationis naturalis Dei, vt dicit Paulus Ro. 8. sed hanc similitudinem perfectissimè beati sunt consecuti. habentes non solum charitatem, sed etiam lumen gloriæ participatum, & facilem Dei visionem per quam vident Deũ sicuti est. Ad argumenta in contrarium facta. 1. Ioan. 3. Rom. 8.

Ad primũ argum.

¶ Ad primum satis bene respondetur est.

Ad secũm.

¶ Ad secundum argumentum dico, satis esse ad rationem adoptionis in filium Dei, quòd Deus habuerit animum cõcedendi illi ius ad hęreditatem cęlestẽ, & re ipsa concesserit per gratiam iustificantem secundum præsentem iustitiam, neque enim est necesse, quòd habuerit Deus animum concedendi illi perseuerantiam, charitas ergo & ea præsens est, quæ requiritur & sufficit ad filiationem adoptiuam.

Ad tertiũ.

¶ Ad tertium argumentum respondetur, quòd Paulus non dicit tantum prædestinatos esse filios Dei, sed omnes prædestinatos esse Christi fratres, cum quo stat alia veritas, quòd etiam non prædestinati aliquãdo Christi fratres sint & dicantur, quando scilicet sunt in gratia qui etiam dicuntur hæredes Dei & cohæredes Christi. Non enim est de ratione hæredis, vt in possessionem mutatur hæreditatis, sed quãtum vt ius habeat & proprietatem ad illam.

Ad quartum.

¶ Ad quartam ex Diuo Augustino respondetur, quòd Augustinus sese ipse explicat eo loco cum dicit tantum esse veros Dei filios eos, qui sunt prædestinati, per veros intelligens perfectos & perseuerantes, quia in eodem capite ipse concesserat multos esse Dei filios, qui non perseuerant.

Vtrũ prædestinati existentes in pcto mortali sint vere filii Dei Prim. arg. Secũdum. Solutio.

¶ Alia quæstio est, vtrùm prædestinati, qui sunt in peccato mortali sint filii Dei adoptiui? A patre affirmatiua sic arguitur. Tum quoniam sunt electi ad vitam æternã, at soli filii sunt electi ad vitam æternam, ergo tales filii Dei dicuntur, & sunt. Tum deinde, quoniam peccatores qui habent fidem, & Ecclesiæ vnitatem sunt Christi membra, prout dictum est supra quæstione 9. ergo etiam filii maximè si sunt prædestinati. His non obstantibus veritas est in contrarium. Certè non sunt filii Dei absolutè, sed cum ista additione, secundum prædestinationem. Huius rei sunt tres demonstrationes. Prima, prædestinatus qui est in peccato mortali est filius diaboli, & seruus peccati, at filii Dei sunt liberi, & veritas liberauit eos, & serui iustitia. Secunda demonstratio. Prædestinatio vt patet D. Thom. 1. p. quæst. 23. art. 4. nihil ponit in prædestinato, sed prædestinationis executio est, quæ ponit aliquid in prædestinato, scilicet gratiam & gloriam, sed in homine prædestinato existente in peccato mortali, prædestinatio nondum posuit gratiam & gloriam. aut ius ad æternam hæreditatem, ergo. Tertia demonstratio, filiatio adoptiua est relatio, quæ fundatur supra generationem spiritualem, quæ fit per gratiam iustificantem, sed hanc non habet prædestinatus, dum est in peccato mortali, vnde nõ est natus ex Deo, neque filius Dei dici potest. Quarta demonstratio, vnumquodque denominatur à forma, quæ est in actu, non ab ea, quam habet in potentia, sed prædestinatus dum est in peccato mortali tantum habet in potentia filiationem, & ius ad hęreditatem nõ in actu, ergo non est filius Dei adoptiuus. Vltima demonstratio est, quoniam in concilio Constantiensi, Sess. 15. damnatur secundo loco hæc sententia Ioannis Hus. Paulus nũquam fuit membrum diaboli. Volens dicere, quòd prædestinatus quamuis sit in maximis peccatis mortalibus, semper est filius Dei. Ad argumenta in contrarium. D. Thom. Cõc. Cõst.

Ad primũ argum.

¶ Ad primum respondetur, quòd prædestinatus qui est in peccato mortali electus est, vt sit filius Dei, & vt habeat hæreditatem paternam, cæterum donec sit in gratia, & charitate nondum est filius Dei, neque ex Deo natus est.

Ad secũm.

¶ Ad secundum argumentum neganda est consequentia. Nam ad rationem membri sufficit quæcunque vita quamlibet imperfecta, vnde manus arida membrum dicitur licet imperfectum sit, habet enim vitam vegetabilem quamuis sensitiua careat. Cæterùm ad rationem filii necessum est, vt habeat vitã perfectam eiusdem ordinis, & naturæ cum patre adoptante oporteãque vt filius viuat alioquin filius non est.

Vtrũ Deus plꝰ diligat iustũ pficientem quam peccatorẽ prædestinatum. Prim. arg. Secũdum. Argumẽta In oppoſi. Primum. Pro. 8.

¶ Vltima quæstio est, vtrùm Deus plus diligat iustum præscitum, qui est filius Dei adoptiuus, quàm peccatorẽ prædestinatum.

¶ Et videtur profectò, quòd plus diligat peccatorem prædestinatum. Nam dilectio est causa electionis, sed peccatorem prædestinatum Deus elegit, ergo magis diligit eum, quàm iustum præscitum, quem non elegit.

¶ Deinde, illum magis diligit cui maius bonum vult, sed peccatori prædestinato vult maius bonum, quia vult illi dare vitam æternam, ergo magis illum diligit.

¶ In contrarium pugnant maiora argumenta, nam Prob. ca. 8. habetur, ego diligentes me diligo, sed iste peccator

catoꝛ prædestinatus non amat Deum, quem amat iustus præscitus, ergo plus diligit iustum præscitum, quàm peccatorem prædestinatum.

Secũdum.

¶ Præterea, magis bonum Deus magis diligit, sed iste iustus est magis bonus, quàm ille peccator, ergo magis a Deo diligitur.

Tertium.

¶ Deinde, Deus magis diligit membra viua vnigeniti filij sui, quàm alios, sed peccator prædestinatus non est membrum Christi viuum, ergo minus a Deo diligitur quàm iustus præscitus, qui est membrum Christi viuum.

Quartum.

¶ Item iste præscitus est magis bonus, ergo magis amatus.

Quintum.

¶ Ad hæc, iste magis diligit Deum, ergo magis diligitur a Deo.

Sextum.

¶ Insuper, Deus odit omnem qui operatur iniquitatẽ, sed peccator qui est prędestinatus operatur iniquitatem, ergo odio habetur a Deo.

Confir.

¶ Hoc ipsum confirmatur. Nam neminẽ diligit Deus nisi eum, qui cum sapientia inhabitat, sed prædestinatus, qui est in peccato mortali, nõ habitat cum diuina sapientia, ergo pro tunc non diligitur a Deo.

Confir. 2.

¶ Idem confirmatur ex illo Psal. 145. Dominus erigit elisos, Dominus diligit iustos, sed peccator, qui est prædestinatus, non est iustus, ergo non diligitur a Deo.

Septimũ.

¶ Ad hæc, Deus diligit ex parte effectus donando bonitatem, sed præscitum iustum nunc diligit ex parte effectus, prædestinatum peccatorem nunc odit, ergo magis diligit præscitum iustum.

Vltimum.

¶ Vltimò, Deus non amat in hominibus, nisi quod ipse facit, naturam amat in dæmonibus & peccatoribus, gratiam in iustis, sed peccator non habet gratiam, ergo non diligitur a Deo quantum ad ordinem gratiæ.

D. Thom.

¶ De hac quæstione disputat D. Tho. duobus in locis, & vt verum fatear, non tam apertè respondet ad eã sicut solet. Primus locus est in 1. p. q. 20. art. 4. in quinto argumento, vbi sic argumentatur D. Th. melior est iustus præscitus quã peccator prædestinatus; sed Deus plus diligit peccatorem prædestinatum, quia vult ei maius bonum, scilicet vitam æternam, ergo Deus non semper magis diligit meliora. Ad hoc argumentum respondet D. Tho. in hunc modum, quòd cum voluntas Dei sit causa bonitatis in rebus, secundum illud tempus pensanda est bonitas eius, qui amatur a Deo, secundum quod dandum est ei ex bonitate diuina aliquod bonũ. Secundum ergo illud tempus, quo prædestinato peccatori dandum est ex diuina voluntate maius bonum, melior est, licèt secundum aliquod aliud tempus sit peior. In qua solutione videtur D. Tho. statuere pro certo quod magis diligat Deus peccatorem prædestinatum, quàm præscitum iustum. Eandem quæstionem disputat vtrinque in 3. d. 32. q. 1. ar. 5. & eã dissoluit hoc modo, Deus, inquit, simpliciter loquendo maius bonum vult peccatori prædestinato, quàm iusto præcito, sed vt nunc, vult iusto præcito. Hæc autem determinatio, vt nunc, non cadit ex parte dilectionis, sed magis ex parte obiecti: quia dilectio Dei nõ variatur per tempora. Ab æterno enim isti prędestinato voluit maius bonum. Vnde simpliciter concedendum est, quòd magis diligit prædestinatum, quàm præscitum. Et per hoc patet solutio ad obiecta in contrariũ, quia procedunt, vt nunc. Certè subobscura est solutio. D. Aug. tract. 110. in Ioannem, nonnulla dicit ad hãc quæstionem pertinentia. Dicit namque, omnia diligit Deus, quæ fecit, & inter ea magis diligit creaturas rationales, & eas amplius quæ sunt membra vnigeniti sui, & multo magis ipsum vnigenitũ suum, sed præscitus iustus est membrum viuum vnigeniti filij Dei, peccator autem prædestinatus non est membrum viuũ vnigeniti filij Dei, ergo ille magis diligitur. Cõc. Cõst. Ad idem pertinet quod in Concil. Constantiensi. sess. 15. damnatur tanquam hæreticum dogma dicere, quòd prædestinatus nunquam est membrum diaboli. Vnde de fide est, quod prædestinatus peccator est membrum diaboli, inimicus Dei, ergo pro tunc non diligitur a Deo, neque est filius Dei. D. Thom. D. Augus. Decisio q̃stionis.

¶ Vt ergo propositam quæstionem dissoluamus duo documenta obseruare oportet. Primum est, simpliciter concedendum est, Deum magis diligere prædestinatum quàm præscitũ, vult enim illi maius bonum. Secundum documentum, pro tunc quando prędestinatus est in peccato mortali, & præscitus in charitate, magis diligitur præscitus iustus quã prædestinatus peccator, imo nunc secundum doctrinam fidei non diligitur prædestinatus peccator sed odio habetur, ex quo consequens est nulla ratione esse concedendum, quòd tunc magis diligat prædestinatum quàm præscitum. Hæc documenta duo sunt certa, vt ego existimo secundum fidem Catholicam, quorum primum probant sufficienter argumenta in principio facta, secundum vero probant efficaciter argumenta, quæ postremo loco sunt a nobis proposita.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm Christus, secundum quod homo, sit filius Dei adoptiuus.

AD quartum sic proceditur. Videtur, q̃ Christus, secundum quod homo, sit filius Dei adoptiuus. Dicit. n. Hilar. * de Christo loquens, Potestatis dignitas non amittitur, dum carnis humanitas adoptatur. Ergo Christus, secundum quod homo, est filius adoptiuus. 139 Infr. q. 32. ar. 3. q. 43. ar. 1. cor. & 3. di. 10. q. 2. ar. 2. q. 3. & 4. cõtra ca. 4. & ver. q. 29. ar. 1. ad 1. * lib. 2. de Tri. a me. * c. 15. ante mediũ. to. 7.

¶ 2. Præterea, Auguſt. * dicit in lib. de Præde. Sanct. quod ea gratia fit ab initio fidei homo quicunque Christianus, qua gratia homo ille ab initio suo factus est Christus. Sed alij homines sunt Christiani per gratiam adoptionis. Ergo & ille homo est Christus per adoptionem, & ita videtur esse filius adoptiuus.

¶ 3. Præterea, Christus secũdum quod homo, est seruus. Sed dignius est esse filium adoptiuum, quàm seruum. Ergo multo magis Christus, secundum quod homo, est filius adoptiuus.

Sed contra est, quod Ambr. * dicit in libr. de Incar. Adoptiuum filium, non dicimus filium esse natura, sed eum dicimus natura esse filium, qui verus est filius. Christus autem est verus & naturalis Dei filius, secundum illud 1. Io. vlt. Vt simus in vero filio eius Iesu Christo. Ergo Christus secundum quod homo, non est filius adoptiuus. In li. de in car. domi. sacr. c. 8. in fin. to. 2.

Respondeo dicendum, quòd filiatio propriè conuenit hypostasi, vel personæ, non autem naturæ: vnde & in Prima parte dictum est, * quòd filiatio est proprietas personalis. In Christo autem non est alia persona vel hypostasis, quàm increata, cui conuenit esse filium per naturam. Dictum est autem supra * quòd filiatio adoptionis est participata similitudo filiationis naturalis. Non autem recipitur, aliquid dici participatiuè, quod per se dicitur. Et ideo Christus qui est filius Dei naturalis, nullo modo potest dici filius adoptiuus. Secundum autem illos, qui ponunt in Christo duas personas, vel duas hypostases, seu duo suppositа, nihil rationabiliter prohi- P. p. q. 35. art. 2. & 3. Ar. præce. in corp. & locis ibi citatis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

beret Christum hominem dici filium adoptiuũ.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd sicut filiatio non propriè conuenit naturæ, ita nec adoptio. Et ideo cum dicitur quòd carnis humanitas adoptatur, impropria est locutio. Et accipitur ibi adoptatio pro vnione humanæ naturæ ad personam filij.

¶ Ad secundum dicendum, quòd similitudo illa Aug. est intelligenda, quãtum ad principium, quia scilicet sicut sine meritis quilibet homo habet, vt sit Christianus, ita iste homo sine meritis habuit, vt esset Christus. Est tamen differentia quantum ad terminum: quia scilicèt Christus per gratiam vnionis est filius naturalis, alius autem per gratiam habitualem est filius adoptiuus. Gratia autem habitualis in Christo non facit de non filio filium adoptiuum, sed est quidam effectus filiationis naturalis in anima Christi, secundum illud Ioan. 1. Vidimus gloriam eius quasi Vnigeniti à patre, plenum gratiæ & veritatis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd esse creaturam & etiam seruitus vel subiectio ad Deum, non solum respicit personam, sed etiam naturam: quod non potest dici de filiatione. Et ideo non est similis ratio.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio. CONclusio est negatiua. Et probatur primo ex Diuo Ambrosio libro de incarnatione Domini, in loco citato à D. Tho. Deinde. Christus Dominus est verus, & naturalis filius Dei, & filiatio personæ conuenit non naturæ, filiatio autem adoptiua est quædam participatio filiationis naturalis. Quare nullo modo potest dici de Christo.

EXPOSITIO ARTICVLI.

QVòd Christus Dominus non sit filius adoptiuus, sed naturalis filius Dei, est dogma certum secundùm fidem, id quod asserunt sanctæ scripturæ, definitiones conciliorum, traditiones Apostolicæ, decreta patrũ, consensus Ecclesiæ, & symbolum fidei nostræ, in quo confitemur, credo in Iesum Christum filium eius vnicum, qui conceptus est de Spiritu sancto, &c. in huius rei confirmationem adducit Magister in 3. distinctione. 10 varia sanctorum patrum testimonia, quæ non est necesse in præsentia referre. Est enim veritas fidei clarissima, de qua nulla est neque esse potest apud Theologos dubitatio. Sed vtrum dici possit quòd saltem secundum quòd homo sit filius adoptiuus, difficultate non caret. Et quamuis etiã hoc modo negent scholastici omnes cum Magistro in distinctione præallegata, vnus tamen Durandus in 3. dist. 4. quæst. 1. concedit, quòd Christus in quantum homo sit filius Dei adoptiuus, contra quem in præsentia statui non dimicare, nam huius rei inuestigatio, in sequenti quæstione commodiori in loco instituetur. Nam constituto, quòd Christus secundum quòd homo est filius Dei naturalis, demonstrabitur euidenter non esse filium Dei adoptiuum. Interim tamẽ ne decipiatur Theologus existimans opinionem Durandi esse probabilem, libet in medium producere probationes efficaces, quibus conclusio Diui Thomæ confirmatur efficaciter: & sententia Durandi conuellitur & destruitur. Prima ratio sumitur ex ratione adoptionis, quã insinuat Diuus Thomas in solutione secundi. Adoptio enim ex omnium consensu, tam diuina, quàm humana, debet ex gratia adoptantis conuenire adoptato, ita vt ius illud percipiendi hæreditatem non sit aliunde debitum, quia vndecunque debitum sit, repugnat ex iure adoptionis conuenire, adoptio siquidem ex mera gratia procedit, sed gratia Christi habitualis sicut & gloria non est data Christo mere gratis, sed illi fuit debita ex vnione hypostatica, & ex vi natiuitatis suæ, vt patet Lucæ. 1. Quod ex te nascetur sanctum vocabitur filius Dei, vbi sancti patres hanc differentiam agnoscunt inter sanctitatem Christi & aliorum, quòd scilicet Christo sanctitas conueniat ex vi natiuitatis, quia ex vi illius nascitur Deus homo. Certè nihil aliud significare videtur Apostolus Ioannes cum dixit Ioann. 1. Vidimus gloriam eius gloriã quasi vnigeniti a patre plenũ gratię & veritatis. Vnde gratia habitualis in Christo non facit de non filio filium adoptiuum, sed est quidam effectus filiationis naturalis in anima Christi, itaque gratia habitualis si sola sit in anima, facit filium adoptiuum, veruntamen quando est coniuncta vnioni hypostaticę non facit filium adoptiuum, sed oritur naturali consecutione ex unione hypostatica. Altera ratio sumitur ex parte filationis, quam D. Thomas expresse ponit in articulo, quia scilicet, filiatio quęcunque sit, tantum habet pro subiecto suppositum, nullo autèm modo naturam. Nam cum in cæteris accidentibus ita se habeant suppositum & natura, quòd quando natura est ratio quare conueniant supposito, ipsa est immediatum subiectum inhęsionis, suppositum vero mediatum, quamuis denominationis sit immediatum, vt homo dicitur albus ratione albedinis, quæ immediate inhęret quantitati, quę est in natura humana, & homo dicitur Theologus, ratione Theologię, quę inhęret animę & intellectui; cæterum quando accidens cõuenit naturę ratione suppositi, suppositum est immediatum subiectum inhęsionis ac denominationis, sed filiatio ab his omnibus differt. Nam propriè non conuenit supposito ratione naturę, nec naturę ratione suppositi, sed tantum conuenit supposito ratione sui, id enim quod formaliter inhęret alicui, aliquam semper illi denominationem tribuit, filiatio vero nullam naturę tribuit denominationem, quia neque filius, neque filia dici potest, sed tantum suppositò, solum enim suppositum dicitur filius aut filia. Hoc ergo documento constituto, quod S. Thomas latius probat infra q. 35. artic. 3. sequitur apertè, quòd filiatio adoptiua nullo modo potest esse in natura humana Christi. Quæ probatio vt melius intelligatur, sciendum est, quòd hæc propositio, Christus in quantum homo est filius adoptiuus, habet istum sensum, Christus vt subsistit in natura humana est filius adoptiuus, & hic sensus falsus est. Nam Christus subsistens in natura humana, est verus filius Dei naturalis. Quòd si dicat Theologus, volo quòd illa dictio, in quantum, reduplicet, & desinet naturam non suppositum, tunc certè illa locutio vetum diceret, hoc est argumentum Durandi deceptorium, qua in re perdidit omnes vires suas, nam si illa dictio, in quantum, reduplicet naturam humanam, tunc illa locutio falsum diceret, nam natura humana neque est filia naturalis, neque adoptiua, filiatio enim, vt dictum est, tantum conuenit supposito. Et vt tandem rem concludamus contra Durãdum, in concilio Francofordiensi, quod est autenticum & irrefragabile concilium, cuius meminit Palude in 3. d. 4 q. 3. condemnatus est quidam Archiepiscopus Toletanus, ex eo quòd dixerit Christum secũdum quod homo esse filium adoptiuum, & condemnatio fuit approbata autoritate Adriani primi. Non ergo licèt sententiam Durandi in hac parte sequi, neque vt probabilem sustinere. Sed de hac re diligentius & accuratiue in quæst. sequenti.

Magister.

Dubium. Vtrũ Christus secundũ qđ homo sit filius adoptiuus Durãdus.

Solutio.

QVÆ-

QVAESTIO XXIIII.

De prædestinatione Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de prædestinatione Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm Christus sit prædestinatus.

¶ Secundò, vtrum sit prędestinatus, secundum quòd homo.

¶ Tertiò, vtrùm eius prædestinatio, sit exemplar nostræ prędestinationis.

¶ Quartò, vtrùm sit causa prædestinationis nostræ.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm Christo conueniat prædestinatum esse.

140 1. dist. 40. q. 2. cor. fi. & ad 5. & 3. d. 7. q. 3. ar. 2. q. 2. & q. 1. arti. 2. q. 3. & 4. cõt. c. 9. ad 2. & Ro. 1. li. 3. col. 4. * q. præce. ar. 4.

AD primum sic proceditur. Videtur, q. Christo non conueniat prędestinatum esse. Terminus enim prędestinationis videtur esse adoptio filiorum, secundum illud Ephes. 1. Prædestinauit nos in adoptionem filiorum. Sed Christo non conuenit esse filium adoptiuum: vt dictum est. * Ergo Christo non conuenit prædestinatum esse.

¶ 2. Prætereà, In Christo duo est considerare, scilicet naturam humanam, & personam. Sed nõ potest dici, quòd Christus sit prædestinatus ratione humanæ naturę, quia hęc est falsa, humana natura est filius Dei: Similiter etiam neque ratione personę, quia illa persona non habet ex gratia quòd sit filius Dei, sed ex natura, prædestinatio autem est eorum, quę sunt ex gratia: vt in prima parte dictum est. * Ergo Christus non est prędestinatus filius Dei.

1. p. q. 2. 3. ar. 5.

¶ 3. Prętereà, Sicut illud quod est factum, non semper fuit: ita & illud quod est prędestinatum, eo quòd prędestinatio antecessionem quandam importat. Sed quia Christus semper fuit Deus, & filius Dei, non propriè dicitur quòd homo ille sit factus filius Dei. Ergo pari ratione non debet dici, quòd Christus sit prędestinatus filius Dei.

¶ Sed contra est, quod Apostolus dicit Roma. primo de Christo loquens. Qui prędestinatus est filius Dei in virtute.

P. p. q. 23. ar. 1. & 4.

¶ Respondeo dicendum, quòd sicut patet ex his, quę in prima * parte dicta sunt, prędestinatio proprie accepta, est quędam diuina prędordinatio ab ęterno, de his quę per gratiam Dei sunt fienda in tempore. Est autem hoc in tempore factum per gratiam vnionis à Deo, vt homo esset Deus, & Deus esset homo. Nec potest dici, quòd Deus ab ęterno non prędordinauerit hoc se facturum in tempore: quia sequeretur, quòd diuinę menti aliquid de nouo accideret. Et ideo oportet dicere, quòd ipsa vnio naturarum in persona Christi cadat sub ęterna Dei prædestinatione: & ratione huius Christus dicitur esse prędestinatus.

Ad primum ergo dicendum, quòd Apost. ibi loquitur de prędestinatione, qua nos prędestinamur vt simus filij adoptiui. Sicut autem Christus singulari modo prę alijs est Dei filius naturalis: ita quodam singulari modo est prędestinatus.

Ad secundum dicẽdum, quòd sicut dicitur in Gloss.* Roma. 1. quidam dixerunt prędestinationem intelligendam esse de natura, non de persona: quia scilicet humanę naturę facta est hęc gratia, vt vniretur filio Dei in vnitate personę. Sed secundum hoc, locutio Apostoli est impropria, propter duo. Primò quidem ratione communi. Non enim dicimus naturam alicuius prędestinari, sed ipsum suppositum: quia prędestinari est dirigi in salutem, quòd quidem est suppositi agentis propter beatitudinis finem. Secundò ratione speciali: quia esse filium Dei, non conuenit humanę naturę; est enim hæc falsa, Humana natura est filius Dei: nisi fortè quis velit sic exponere extorta expositione. Qui prędestinatus est filius Dei in virtute, id est, prędestinatum est, vt humana natura vniretur filio Dei in persona. Relinquitur ergo, quòd prędestinatio attribuatur personę Christi: non quidem secundum se, vel secundum quòd subsistit in diuina natura, sed secundum quòd subsistit in humana natura. Vnde cùm dixisset Apostolus. Qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem, subiunxit, Qui prędestinatus est filius Dei in virtute, vt daret intelligere, quòd secundum hoc, quòd est factus ex semine Dauid secundum carnem, est prędestinatus filius Dei in uirtute. Quamuis enim sit naturale illi personę secundum se consideratę, quòd sit filius Dei in uirtute: non tamen est ei naturale secundum humanam naturam, secundum quam hoc sibi conuenit per gratiam unionis.

Glo. ordi. super illud qui prædestinat' est filius Dei.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Origenes super Epist. ad Roman.* dicit hanc esse literam Apostoli. Qui prędestinatus est filius Dei in virtute, ita q̃ non designetur aliqua anteceſſio: & sic nihil habet difficultatis. Alij uerò antecessionem, quę designatur in hoc participio prędestinatus, referunt, non ad id, quod est esse filium Dei, sed ad eius manifestationem: secundum illum consuetum modum loquendi in scripturis, quo res dicuntur fieri, quando innotescunt, ut sit sensus, quòd Christus prędestinatus est manifestari filius Dei. Sed sic non propriè prędestinatio accipitur: nam aliquis dicitur propriè prędestinari secũdum quod dirigitur in finem beatitudinis: beatitudo autem Christi non dependet ex nostra cognitione. Et ideo melius dicendum est, quòd illa antecessio, quam importat hoc participium prędestinatus, nõ refertur ad personam secundum seipsam,

Ad Ro. 1. super illud verbũ Paulo. 3.

Universidad de Deusto
BibliotecaDeusto

sed ratione humanę naturæ: quia scilicet persona illa & si ab æterno fuerit filius Dei, hoc tamen non fuit semper, quòd subsistens in natura humana, fuerit filius Dei. Vnde Augustinus dicit in libro de prædestinatione Sanctorum. Prædestinatus est Iesus, vt qui futurus erat secundum carnem filius Dauid, esset tamen in virtute filius Dei. Et est considerandum, quòd licèt hoc participium prædestinatus, importet antecessionem, sicut & hoc participium factus: aliter tamen & aliter. Nam fieri pertinet ad ipsam rem, secùdum quòd in se est: prædestinari autem pertinet ad aliquem, secundum quòd est in apprehensione alicuius præordinantis. Id autem quod subest alicui formæ & naturę secundum rem, potest apprehendi, vel prout est sub forma illa, vel etiam absolutè. Et quia absolutè non conuenit personæ Christi, quòd iuceperit esse filius Dei, conuenit autem ei, secundum quod intelligitur vel apprehenditur vt in natura humana existens (quia scilicet hoc aliquando incepit esse, quòd in natura humana existens esset filius Dei) ideo magis est hæc vera, Christus est prædestinatus filius Dei, quàm ista, Christus est factus filius Dei.

Cap. 15. a med. to. 7.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio. Roma. 1.

CONclusio est affirmans. Nam Apost. dicit Rom. 1. de Christo loquens, qui prædestinatus est filius Dei in virtute. Et certè prædestinatio propriè est diuina præordinatio ab æterno eorum, quæ per gratiam sunt facienda in tempore. Sed Deum esse hominem, & econuerso est quoddam factum in tempore per gratiam vnionis, & præordinatum a Deo ab æterno, alioquin aliquid noui adueniret diuinæ menti. Vnde dicere oportet, quòd ipsa vnio naturarum in persona Christi cadat sub æterna prædestinatione Dei. Et sic Christus dicitur esse prædestinatus.

EXPOSITIO ARTICVLI.

PRo expositione huius articuli, quę magnas de se mouet quæstiones, in primis statuendum est pro certo, quòd ab æterno Deus decreuit, vt Christus per vnionem duarũ naturarum, diuinæ scilicet & humanæ esset filius Dei naturalis. Hoc ita esse demonstratur euidenter ex diuina Theologia. Nam id quod accidit in tempore, Deus ab æterno præordinauit, at hæc admirabilis vnio, & admirabile sacramẽtum in tempore factum est per Dei gratiam, ergo ab æterno fuit præcognitum & præordinatum à Deo. De qua re sunt euidentes scripturæ. Nam primę ad

1. Cor. 2. Corinth. capitu. 2. sic dicit Paulus. Sapientiam loquimur inter perfectos, sapientiam vero non huius sæculi nec principum huius sæculi, qui destruuntur, sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam præordinauit Deus ante sęcula in gloriam nostram. Loquitur planè de sapientia incarnata. Sed euidentius ad

Ephes. 3. Ephesios capitulo. 3. scribit. Sacramentum hoc dispensatum in tempore, absconditum tamen a sęculis in Deo. Et

1. Pet. 1. primę Petri capi. 1. sic dicit Apostolus. Christum agnum immaculatum præcognitum ante mundi cõstitutionem, manifestatum autem nouissimis temporibus. Secundo

D. August. obseruandum est ex Diuo Augustino, libro de prædestinatione Sanctorum c. 15. quòd præclarissimum lumen prędestinationis & gratię, ipse Saluator est, ipse mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus. Hic enim homo, vt a verbo patris coęterno in vnitatem personę assumptus filius Dei vnigenitus esset, vnde hoc meruit, quòd eius bonum qualecunque præcesserit ut ad hanc ineffabilem excellentiam peruenirent? Et infra. Ipsa est ergo prædestinatio Sanctorum, quæ in sancto sanctorum maximè claruit, quam negare quis potest rectè intelligẽtium eloquia veritatis? Nam & ipsum Dominum gloriæ in quantum homo factus est Dei filius, prædestinatum esse didicimus. Clamat doctor gentium in capite epistolarum suarum, qui prædestinatus est filius Dei in virtute. Hæc Diuus Augustinus illic, & tractat. 105. super Ioannem illud etiam considerandum ęſ, ex Diuo Dionysio cap. 5. de diuinis nominibus, paulo ante finem, quòd hoc vocabulum prædestinatio peculiare est diuinæ Theologiæ, quo nomine ipse sacram scripturam intelligit. Quare huius vocabuli significatio non nisi ex Theologia petenda est. In qua autem significatione ea voce vtatur scriptura, cum dicit Christum esse prædestinatum filium Dei in virtute, explicare difficillimum est. In cuius rei gratiam quinque oportet explicare. Primum, de proprietate huius locutionis, Christus est prædestinatus filius Dei. Deinde, sit ne singularis modus, & singularis ratio prædestinationis Christi. Præterea, vtrùm Christus in quantum homo fuerit prædestinatus in filium Dei adoptiuum, an naturalem. Proximo loco, utrùm fuerit prædestinatus ex meritis præuisis. Postremo, vtrùm fuerit prædestinatus præuiso peccato.

D. Dionys.

Expẽditur quo in sensu Chris dicatur prędestinatus filius Dei. Prim. arg.

¶ Vt ergo prima quæstio exponatur arguitur ad probandum, quòd hęc locutio; Christus est prædestinatus filius Dei, sit impropria & falsa. In primis, prędestinatio est præordinatio mere gratuita, & est eorum, quæ fiunt ex fauore & gratia diuina, at Christus non est filius Dei ex fauore & gratia diuina, sed per naturam, vt ostendit Diuus Paulus ad Hebræos primo. Et ratio cuidens demonstrat. Nam alioquin si secundum gratiam esset filius non esset filius Dei naturalis, ergo Christus non est prædestinatus filius Dei.

Secũdum.

¶ Deinde, si prædestinatus est filius Dei, ergo factus est filius Dei, sed falsum est, quòd sit factus filius Dei, ergo & quòd sit prædestinatus filius Dei. Consequentia argumenti inde probatur. Nam prædestinatio est eorum, quæ fiunt in tempore per Dei gratiam. Sed minor probatur. Nam vt constat ex dictis, supra quæstione. 16. Hæc propositio est vera, Deus est factus homo, hæc vero falsa, homo est factus Deus.

Tertium.

¶ Tertiò, id quod conuenit alicui, & non sequitur ipsum natura, vel tempore, non conuenit ei per prædestinationem, at esse filium Dei, non sequitur Christum natura vel tempore, vt de se manifestum est, ergo non conuenit Christo esse filium Dei per prædestinationis beneficium. Maior argumenti sic probatur. Quoniam prædestinatio est ad gratuitum aliquod, gratia autem præsupponit naturam.

Quartum.

¶ Præterea, magis propria & verisimilis videtur hæc locutio, filius Dei est prædestinatus homo, quàm hæc, homo est prædestinatus filius Dei, sed illa prior est impropria, & in rigore locutionis dicit falsum, ergo etiam posterior. Minor propositio sic ostenditur. Nam id, quod propria virtute conuenit alicui, non conuenit ex prædestinatione. Prædestinatio namque (vt constat inter omnes) est gratuita Dei ordinatio ad conferendum gratuitũ beneficium. Sed filius Dei ex propria virtute sibi copulauit naturam humanam, & homo factus est, ergo non habet quòd sit homo ex prædestinationis beneficio. Non certè magis quàm cæteri homines, qui vniuocè & secundum eandem rationem homines appellantur.

Quintum.

¶ Ad hæc, hæc argumẽtatio est necessaria. Christus est filius Dei, & Christus est prædestinatus filius Dei, ergo filius Dei est prędestinatus filius Dei, sed hęc est hęretica. Filius Dei est prędestinatus vt sic filius Dei, ergo hęc locutio, Christus est prędestinatus, vt sic filius Dei, non habet Catholicum sensum. Explicatur hoc euidentius. Nam cũ dicitur, quòd Christus sit prędestinatus, prędicatum illud, prędestinatus, dicitur de persona, non de natura humana, at persona esset ipsemet filius Dei per naturam, ergo si hęc persona fuit prędestinata, filius Dei fuit prędestinatus.

tus. Hoc idem confirmatur. Nam prædestinare est præordinare aliquid in suum finem, sed ordinare est munus superioris ordinantis sibi subiecta, vt Rex ordinat regni sui administrationem, igitur quod prædestinatur, & præordinatur, a superiori prædestinatur, & pręordinatur, sed Christus non habet superiorem: siquidem est verus Deus Patri omino æqualis. Quòd si dixeris a se prædestinari improptiam esse locutionem liquido constat.

Vltimum.

¶ Postremo sic argumentor. Si Christus ex gratia prædestinationis habet, vt sit filius vnigenitus Dei, ergo Christus non satisfecit de toto rigore iustitiæ, pro delictis generis humani. Consequentia inde probatur. Nam vniuersa satisfactio, quæ innititur gratiæ, non est de toto rigore iustitiæ (vt planè constat) sed si Christus est prædestinatus in filium Dei, iam eius satisfactio innititur prædestinationi, & prædestinatio est gratia, ergo eius satisfactio non est de toto rigore iustitiæ.

Rom. 1.

¶ Pro expositione huius quęstionis sciendum est, quòd Doctores Scholastici mouent propositam quæstionem obseruantes verba Pauli ad Roman. 1. quæ certè difficilia sunt ad intelligendum. Qui prædestinatus est filius Dei in virtute, &c. Illud tamen interim obseruet Theologus, quòd secundum rem nulla est controuersia inter Catholicos de prædestinatione Christi ad filiationem Dei per gratiam vnionis naturæ humanæ ad filium Dei. Omnes enim Catholica fide profitemur ab æterno fuisse a Deo prædestinatum, quòd vnio duarum naturarum fieret in tempore in filio Dei, ratione cuius & filius Dei esset homo, & homo esset filius Dei. Hæc enim est Catholica, & irrefragabilis veritas, quam demonstrauimus ex diuinis Scripturis in principio huius articuli. Vnde quæstio proposita solum est de verificatione sermonis

D. Tho. D. Pauli Apostoli, propriè vel improprię. D. Thom. statuens pro certo locutionem Pauli esse propriam, conatur demonstrare illam esse veram de persona Christi, & non de natura humana. Qua in re, inquit Caietanus, difficilem suscepisse prouinciam. Nos autem fatemur duram, & difficilem esse prouinciam, sed lubenter eam suscipimus pro D. Thom. pro D. Paulo, pro amplificanda Christi dignitate. Vt autem istius prouinciæ difficultatem explicemus, & eam facilè expediamus, animaduertendum est, tria esse capita huius difficultatis. Primum caput est locus ille D. Pauli supra commemoratus. Nam in eius lectione, & expositione variant in infinitum Doctores Ecclesiæ. Secundum est ex re, quæ prædestinatur. Nam quidam vt Scotus, Durandus, Gabriel, Alexander Alensis referunt prædestinationem Christi ad naturam humanam, & dicunt illam locutionem, Christus est prædestinatus filius Dei, esse impropriam, & explicandam in hoc sensu, id est, prodestinatum est, vt humana natura vniretur filio Dei in persona. Tertium caput est ex termino ad quem refertur Christi prædestinatio. Quidam enim referunt prædestinationem Christi non ad esse personale filij Dei, sed ad eius manifestationem, ita vt sit sensus, Christum esse prædestinatum non simpliciter, sed vt ostenderetur, & declararetur filius Dei ex miraculorũ potentia, ex spiritu sanctificationis, ex mortuorum exsuscitatione. Propter quod prædicti autores dicunt locutionem illam Pauli esse impropriam, & exponẽdam ad modum prædictum. Vt vero prædictæ difficultates explicentur est prima conclusio.

Explicat propositæ dubitationis difficultas.

Scotus. Durand. Gabriel. Alexand. Alensis.

Prima cõclusio. De vera lectione D. Pauli in illo verbo. Qui prædestinat est filius Dei.

¶ Vera, & legitima lectio huius loci Diui Pauli ad Roman. 1. Qui prædestinatus est filius Dei in virtute, &c. est quam habet editio vulgata. Pro huius conclusionis expositione sciendum est, quòd hic locus Diui Pauli habet tres lectiones. Prima est Origenis, qui sic legendum existimat, qui destinatus est filius Dei in virtute. Distinguit enim inter destinare, & prædestinare. Etenim destinatur ille, qui est, prædestinatur verò ille, qui nõdum est, sicut de his, quibus dixit Apostolus, quos præscinit illos & prædestinauit, præscirt ergo, & prædestinari possunt illi, qui nondum sunt, ille autem qui est & semper fuit, non prædestinatur, sed destinatur. Quamobrem Origenes impium existimat affirmare Christum esse prædestinatum, foueręque hanc affirmationem Arrianam perfidiam, quæ docebat Christum esse creaturam, & non coæternum esse Deo. Secũda lectio est Chrysost. & aliorum Græcorum, qui non legunt prædestinatus, sed definitus, siue declaratus, siue manifestatus est filius Dei in virtute secundum spiritum sanctificationis. Sic legũt Chrysost. Cyrillus, Eusebius, Euthymius, Tertullianus, Caietanus, & Pagninus dicit hanc lectionem esse sequendam, & anteferendam omnibus. In ea namque nullus manet scrupulus. Hoc enim loco volebat demonstrare Paulus Christum declaratum a Deo esse filium Dei, & verum Deum ex virtute, hoc est, ex potestate faciendi miracula. Rursus ex missione Sancti spiritus. Ad hæc ex resurrectione a mortuis, quia Christus semetipsum excitauit a mortuis. Tertia lectio est, qui prædestinatus est filius Dei in virtute secundum spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Domini nostri Iesu Christi. Hæc lectio est autentica, & omnibus præferenda, quod sic ostendo. In primis, editio vulgata Latina sic habet, & legit, ergo sic legendum: siquidem editio vulgata ex decreto Concilij Tridentini, Sessione quarta, in publicis lectionibus, disputationibus, prædicationibus pro authentica habenda est, & nullo prætextu reiicienda. Deinde, hæc lectio est grauissimorum patrum D. Ambrosius legit ibidem, vt nostra vulgata habet. D. Augustinus eandem amplectitur lectionem in multis locis, in principio huius articuli commemoratis. Ireneus ita legit libro 3. aduersus hæreses, cap. 18 & 32. Et concilium vndecimum Toletanum. Cuius rei est alterum argumentum exploratæ efficaciæ. Nam dictum est supra, quòd hoc nomen Latinum, prædestinatio, cui correspondet vox Græca, orizin, qua hoc in loco vtitur D. Paulus, est peculiare nomen diuinæ Theologiæ. Quare eius significatio non nisi a Theologia petenda est, sed nunquam inuenitur in sacra scriptura, & sacra Theologia, quòd significet definitionem, manifestationem, aut declarationem, sed semper repetitur in alia significationes quam nostet reddit interpres, quæ est prœordinare, decernere, prædestinare. Loca in promptu sunt Actorũ 4 Facere quæ manus tua, & consilium tuum decreuerunt fieri. Et prioris ad Corinthios, cap. 2. loquimur sapientiam Dei in mysterio, quam prædestinauit ante sæcula in gloriam nostram. Ad Romanos 8. quos præscinit, & prædestinauit. Ad Ephesios 1. prædestinauit nos in adoptionem filiorum. Ex his patet, quomodo prædestinatio in sancta scriptura non est accipienda pro manifestatione, aut declaratione, sed pro præordinatione, determinatione, & decreto diuinæ dispositionis, sicut nostter interpres reddidit.

D. Chrys. Cyrillus. Eusebius. Euthym. Tertul. Caietan⁹. Pagninus.

Editionis vulgatæ autoritas irrefragabilis.

Cõci Tri. D. Ambr. D. Augus. Ireneus.

Quid significet hoc nomen prædestinatio in diuinis eloquiis.

Act. 4.

1. Cor. 2.

Rom. 8. Ephes. 1.

¶ Secunda conclusio. Verus sensus huius scripturæ est, quem hic tradidit Diuus Thomas. Certè hæc scriptura multas habet explicationes. Prima explicatio est Origenis clara, quòd illud participium prædestinatus reneatur ex parte subiecti, vt dicat, qui prædestinatus est filius Dei. Vbi duo concedit de Christo, quòd sit prædestinatus, & quòd est filius Dei, quorum vtrumque sine dubio est certum. Quoniam ille homo prædestinatus erat ad vitam æternam. Et quod esset filius Dei etiam est clarum, & sic nulla est difficultas. Secunda explicatio est, quòd illud, quod videtur poni a parte prædicati coniungatur ad subiectum, vt sit sensus, qui filius Dei prædestinatus est, vt esset homo. Quæ explicatio est Diui Augustini, & Diui Hieronymi, & Titelmani in commentario super istum locum. Tertia explicatio est Græcorum, qui ostensus, & declaratus est filius Dei ex virtute miraculorum. Quarta est Ambrosij & Theodoreti, Christum prædestinatum esse non simpliciter, sed vt ostenderetur filius Dei ex miraculorum potentia. Quinta explicatio est Caietani, Christum prædestinatum esse filium Dei non absolutè, sed in virtute secundum spiritũ sanctificationis, id est, vt faceret quam plurima miracula, & vt esset noster sanctificator, & redẽptor. Alia explicatio est, quæ refert prædestinationem ad vnionem ipsam personalem, & filiationem ipsam absolutè. Itaque terminus prædestinationis sit diuinum esse personale filij Dei, verum subiectum prædestinationis

Secunda cõclusio. De vero sensu, in quo Christus dicit prædestinatus in filiũ Dei. Origenis expositio.

Augusſ. Hieron. Titelm.

Sexta explicatio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit natura humana, quæ prædestinata est, vt filio Dei vniretur in vnitate personæ, non tamen ipsa persona Christi est prædestinata, vt sit filius Dei. Hæc explicatio est Haymonis super istum locum, & Scoti, & Durandi in tertio, distinct. 7. quæst. 3. Vltima expplicatio est D. Tho. quòd reuera Christus est prædestinatus, vt esset filius Dei, & ad hoc est prædestinatus, vt sit filius Dei, non secundum se, nec ratione Diuinæ personæ, sed ratione humanæ naturæ, quatenus persona Diuina subsistit ex tempore in humana natura. Itaque ex prædestinatione habet hic homo, qui est Christus, vt sit filius Dei. Hæc est expositio D. Augustini in locis in principio huius articuli commemoratis Tertulliani libro aduersus Praxeam paulò ante finem. Est etiam glossæ interlinearis, Lyrani, & Magistri in tertio, distinct. 10. Consonant autem huic expositioni verba, quæ sequuntur apud Paulum, in virtute, &c. id est, non per adoptionem sicut alij filij, sed in potestate, & maiestate, quæ decebat vnigenitum Dei filium naturalem secundum spiritum sanctificationis, iuxta illud Ioann. 1. Verbum caro factum est, & vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti a patre plenum gratiæ, & veritatis.

Haymon. Scoti. Durand. Vltima expositio. D. Tho. D. Augustin. Tertull. Glossa interlin. Lyranus. Magister. Ioann. 1.

¶Tertia propositio. Hæc propositio, Christus est prædestinatus filius Dei, secundum proprietatem sermonis est vera. Nam vetus Latina editio tanquam autentica, & i trefragabilis amplectenda est. Sed hæc docet, quòd est prædestinatus filius Dei, ergo in proprietate sermonis sic asserendum est, neque violentis, & extortis expositionibus aliò referendum. Rursus D. Aug. in locis commemoratis, & doctissimi autores Latini superius citati referunt hanc prædestinationem ad filium Dei absolutè. Itaque beneficium maximum inter omnia beneficia fuit, quòd Christus, inquantum homo, sit filius Dei.

Tertia cõclusio. Augustin.

¶Præterea, significatio huius vocis, prædestinatio, est petenda (vt antea dictum est) ex sacra scriptura. Est enim peculiare nomen diuinæ Theologiæ, sed in sancta scriptura semper reperitur hæc vox pro præordinatione, quam Deus fecit ab æterno (vt supra demonstratum est) ergo cum Dinus Paulus dicit, quòd Christus est prædestinatus filius Dei, sensus verus & proprius est, quòd sit præordinatus ab æterno filius Dei.

¶Ad hæc, hæc veritas, Christus est filius Dei naturalis, est quidam affectus gratuitus, qui in tempore factus est per Dei gratiam. Vnde dicit Paulus, quando venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum ex muliere, &c. ergo Christus est prædestinatus filius Dei. Prædestinatio namque propriè est diuina ab æterno præordinatio eorum, quæ in tempore fiunt per Dei gratiam. Amplius, prædestinatio est præparatio beneficiorũ Dei, quæ in tempore sunt facienda, sed maximum beneficium est vnio hypostatica, ergo vnio hypostatica necessum est vt cadat sub æterna prædestinatione, & sic Christus est prædestinatus. Vltimò sic argumentor ex dialectica. Regula est, & quidem certissima, quòd verba significãtia actum animæ interiorem appellãt significatum formale supra formale significatum termini, cui adiunguntur etiam si collocentur a parte diuersorum extremorum, at participium prædestinatus, significat actum interiorem, per quem præordinatur aliquid faciendum in tempore, ergo in hac locutione, Christus est prædestinatus, prædestinatio denotatur conuenire personæ Christi ratione naturæ humanæ, quæ significatur formaliter per subiectum Christus.

Demonstratur, q̃ Christus sit prædestinatus in filium Dei.

Quarta cõclusio. Natura humana impropriè dicitur prædestinata.

¶Quarta conclusio. Hæc propositio, natura humana est prædestinata, impropria est. Hæc conclusio est D. Th. in hoc artic. ad secundum, quæ sic demonstratur. Prædestinatio aut est ad visionem beatificam, aut certè ad vnionem hypostaticam. Sed vtraque ista rum tantum est suppositi, aut personæ: siquidem prædestinatio ad visionem beatifi cam est tantum suppositi operantis propter beatitudinis fuem, prædestinatio verò ad vnionem hypostaticam est prædestinatio ad filiationem diuinã, filiatio verò per se non conuenit naturæ, sed personæ, vel supposito, ergo natura propriè non prædestinatur. Deinde, omnis filiatio siue naturalis, siue adoptiua est tantum suppositi, at omnis prædestinatio est, vel ad filiationem naturalem, vel certè adoptiuam, ergo non potest per se naturæ humanæ cõuenire. Nec valet argumentũ, Christus ratione naturæ humanæ est prædestinatus, ergo natura humana est prædestinata. Sicut non rectè sequitur, corpus est albũ ratione albedinis, ergo albedo est alba. Item non rectè sequitur, filius Dei est filius Virginis ratione naturæ humanæ, ergo natura humana est filius Virginis. Sed vt hæc conclusio melius intelligatur; scicndum est, quòd Scotus in tertio, loco prænotato, licèt confiteatur naturam humanam in nobis non pe[illegible]z prædestinari, sed personam, at in Christo, quia natura non est personata propria personalitate affirmat fuisse prædestinatam. Et sanè videtur non esse negandum humanitatem Christi ab æterno ordinatam fuisse, vt vniretur verbo Dei in vnitate personæ, at hæc præordinatio, prædestinatio est.

Scotus.

¶Est quidam nouitius Theologus, qui affirmat prædestinationem ad beatitudinem, esse quidem personæ, sed q̃ prædestinatio ad vnionem hypostaticam non est personæ, sed naturæ, quæ assumpta est ad vnionem hypostaticam. Sed isti non intelligunt, quæ loquuntur.

Nouitia quædam opinio.

¶Expositio huius rei in his dictis consistit. Primum, rectè & verè potest dici, quòd natura humana sit prædestinata. Patet, nam rectè & verè dicitur anima esse prædestinata, ergo etiam natura humana, quod etiam planè asserit Augustinus in locis citatis. D. Thom. in solutione ad secundum, inuehitur in dicentes, quòd humanitas est prædestinata, & non Christus, cum tamen primò, & per se Christus sit prædestinatus, & humanitas secundariò. Secundum dictum, sicut Petrus & eius anima cadem prædestinatione prædestinantur, ita Christus, & sua humanitas, sed Christus primò & per se, humanitas secundariò. Tertium dictum. Non videtur esse idem de prædestinatione in adoptionem filiorum, & de prædestinatione ad vnionem hypostaticam. Quoniam adoptio neque propriè, neque impropriè conuenit humanitati. Quartum dictum. Quanquam humanitas est præordinata a Deo, vt vniatur filio Dei in vnitate personæ, non tamen est præordinata, vt sit filius Dei. Et hoc est, quod vehementer asserit D. Tho. in solutione secundi.

An rectè, & verè dicatur, q̃d natura humana sit prædestinata.

¶Sed iam constituamus quintam conclusionem, quæ sic habet. Hæc locutio est propria, filius Dei prædestinatus est, vt sit homo, sed non tam propria quam hæc, homo prædestinatus est, vt sit Deus. Hæc conclusio habetur apud D. Thom. in sequenti articulo, in solutione tertij. Et probatur sic pro prima parte. Nam hæc locutio reperitur apud sanctos Patres, apud D. Augustinum, & Hieronymum in locis prælegatis. Deinde, omnis effectus per gratiã Dei in tempore faciendus, est a Deo prædestinatus, sed factũ est per Dei gratiam in tempore, vt Deus esset homo ergo hoc ipsum comprehensum est sub æterna prædestinatione. Præterea, prædestinatio est præparatio beneficiorum Dei, sed eximium beneficium a Deo collatũ est, vt Deus fieret homo. Secunda pars probatur. Nam cum dicitur, q̃ filius Dei est prædestinatus homo, videtur in hoc sermone significari, quòd aliqua gratia sit facta filio Dei, vt esset homo, sed cum dicitur homo prædestinatus est, vt esset filius Dei, significatur, quòd gratia sit facta humanæ naturæ, quòd filio Dei vniretur. Certè ex eo, quòd Deus factus est homo, non habuit aliquam gratiam, & perfectionem de nouo, ex eo vero, quòd homo sit Deus, homo habet eximiam gratiam, & summam perfectionem. Sed antequam hinc discedamus, sciendum est, quòd Durandus in tertio, distin. 7. quæst. 3. & Marsilius, quæst. 7. articulo 2. distinguunt, prædestinationem aliam esse simpliciter, aliam esse secundum quid. Prior respicit solum bona gratiæ, posterior verò bona alia. Quamobrem censent verè prædestinatum filium Dei, vt esset homo, secundũ hanc prædestinationẽ secundum quid: Ego vero censeo simpliciter fuisse prædestinatum, vt esset homo. Nam (vt supra meminimus) excellentior est, & multò sublimior vnio duarum naturarum hypostatica in Christo (nempè) qua homo est Deus, & Deus est homo, quàm beatitudo sanctorum, sed prædestinatio ad beatitudinẽ Sanctorum est simpliciter

Quinta cõclusio. D. Tho. August. Hieron. Durand. Marsilius.

Augustin. citer prædestinatio, ergo multo magis prædestinatio ad vnionem hypostaticam. Etenim autore Augusti. 10. de Ciuitate cap. 29. in rebus per tempus gestis nulla maior fuit gratia, quàm quòd homo sit Deus & Deus homo.

Ad argumenta. Ad primum.

¶Sed iam tempus est vt argumentis propositis in principio satisfaciamus. Ad primum dicendum est, esse verissimum, quòd prædestinatio est gratuita Dei præordinatio ex fauore & gratia diuina proueniens. Rursus dicendum est, esse gratiam eximiam, & planè diuinam, quòd homo subsistens in humana natura sit filius Dei. Et vocatur gratia vnionis. Quamuis dicam sit naturale illi personæ secundum se consideratæ, quòd sit filius Dei, non tamen est ei naturale, vt subsistit in humana natura, secundum quam hoc sibi conuenit per gratiam vnionis. Quod vt melius intelligatur sciat Theologus, quòd aliud est loqui de persona Iesu quare sit Deus, & aliud de homine Iesu quare sit Deus.

Documentum obseruandũ ad intelligendum qũo Christ⁹ sit prædestinatus in filium Dei.

¶Prima enim quæstio quærit de persona Iesu respectu diuinæ naturæ, & dicendum est, quòd non ex dono, sed ex natura est Deus ex æterna generatione, & nõ ex prædestinatione. Secunda verò quæstio quærit de individuo humanæ naturæ respectu diuinitatis, & dicendum est, quòd non ex natura, sed ex dono gratiæ vnionis personalis, & ex sanctificatione habet homo, quòd sit Deus. Hanc doctrinam tradidit Caietanus super Ioan. cap. 10. elucidans illud, quem pater sanctificauit, & misit in mundum. Pro cuius ampliori declaratione considerandum est, esse certum secundum fidem, quòd Christus secundũ naturam est filius Dei, verum hæc propositio, ex natura Christus est filius Dei non videtur vera, sicut hæc vera est, Christus ab æterno fuit Deus, hæc vero falsa, ab æterno Christus fuit Deus. Nam in secũda significatur, quòd ex natura sit, quòd Christus subsistens in natura humana sit Deus, & non ex beneficio prædestinationis, qui sensus falsus est. In prima vero significatur, quòd persona Christi secundum naturam suam sit filius Dei, quod est verissimum.

Ad secundum.

¶Ad secundum neganda est prima cõsequentia. Nam in antecedenti subiectum accipitur formaliter ratione naturæ humanæ, in consequenti vero accipitur materialiter. Itaq; in antecedenti sit sensus, quòd Christus subsistens in natura humana ratione naturæ humanæ est prædestinatus filius Dei, quod est omnino verum. In consequenti verò sit sensus, quòd suppositum Christi sit factum, & non sit æternum, quod est apertè falsum, sicut q̃ Christus incepit esse.

Christ⁹ est prædestinatus filiꝰ Dei, at nõ est factus filius Dei.

¶Sed si dicas, quare potius subiectum accipitur materialiter in hac propositione, Christus est factus filius Dei, quàm in hac, Christus est prædestinatus filius Dei. Hanc tem explicat D. Tho. in solutione ad tertium, subobscuris verbis: breuis & clarissima solutio hæc est, rationem discriminis in hoc consistere, quòd prædestinare significat aliquid secundum quod est in apprehensione alicuius præordinantis, & (quod dicunt dialectici) significat actum animæ interiorem, & ideo applicat suum significatum formale ad significatum alterius termini cui adiungitur, & sic est in causa quòd subiectum accipiatur formaliter, prout explicatum est fuisus in tertia conclusione.

Ad tertiũ.

¶Ad tertium respondetur primo, quòd in prædestinatione ad esse accidentarium, prius saltem natura est subiectum, quam gratia aut gloria. Quoniam in genere saltẽ causæ materialis est prius subiectum saltem natura. At in prædestinatione ad esse subsistentiale, qualis est prædestinatio Christi ad esse personale filij Dei, non est necesse, quòd subiectum ipsum habeat prius aliquo pacto esse: quoniam est prædestinatio ad esse ipsum substantiale. Sed sic fuerit, quòd prius natura apprehendatur, vt possibilis in effendo, quam iam existens. Secundo respondetur, quòd in nulla prædestinatione necesse est quòd id, quod prædestinatur sit prius secundum esse absolutum, quàm id ad quod prædestinatur, sed satis est quòd secundum eam rationem, secundum quam prædestinatur, præintelligitur prius, quàm id ad quòd prædestinatur. Sic autem sit in præsentia, Quoniam prius intelligitur vt existens vnio humanitatis cum filio Dei, quàm intelligatur, quòd Christus sit Dei filius. Quod autem hoc sufficiat pater, quoniam filius Dei dum prædestinatur non consideratur absolutè, sed secundum humanam naturam, vt diximus.

Ad quartum. Ad quintum.

¶Ad quartum iam dictum est abunde satis in vltima conclusione.

¶Ad quintum argumentum neganda est consequentia propter variationem appellationis. Nam in antecedenti sit sensus, quòd ratione naturæ humanæ est prædestinatus, in consequenti vero sensus est, quòd ratione diuinæ naturæ fuerit prædestinatus. Et ideo non valet argumentum, sicut non rectè sequitur, filius Dei factus est hic homo, & hic homo est Deus, ergo filius Dei factus est Deus. Etenim in conclusione sit sensus, quòd sit factus ratione naturæ diuinæ.

Obiectio obseruanda. Cõc. Eph. primum.

¶Ex hac solutione explicatur nodus, qui male habuit Durandum & Marsilium; nodus hic est. Quid est quòd rectè & verè cõcedimus has propositiones, Deus est mortuus, Deus sepultus. Has enim verè concedit Concilium Ephesinum primum, licèt fuerit mortuus & sepultus ratione naturæ humanæ, & non concedatur hæc, Deus est prædestinatus: siquidem est prædestinatus ratione humanæ naturæ. Certè videtur esse eadem omnino ratio & similitudo. Vidi ego virum doctissimum hac argumentatione conuictum ad asserendum hanc esse cõcedendam, Deus est prædestinatus. Affirmabat tamen non esse concedendum Deum esse prædestinatum vt esset filius Dei, quia hoc manifestam præsefert falsitatem. Nihil enim prædestinari potest ad suum proprium esse.

Solutio.

¶Sed reuera neque est concedendum Deum esse prædestinatum, neque Deum esse prædestinatum vt sit filius Dei propter appellationem, quam præsefert hoc verbum prædestino. Applicat enim suum significatum formale ad significatum formale termini, cui adiungitur, vt iam sæpe dictum est. Et quòd hæc duo dicta ab isto autore asserta non sibi cohæreant sic demonstro. Nam si Deus est prædestinatus, vt hic autor concedit, & non est prædestinatus in filium Dei adoptiuum, vt aperte constat, ergo in filium naturalem, ergo si semel admittatur Deum esse prædestinatum, necessum est vt concedatur esse prædestinatum, vt sit filius Dei.

Nõ est cõcedẽdum Deum esse prædestinatum.

¶Ad confirmationẽ respondetur, quòd prædestinatio nõ potest cõuenire Christo nisi ratione humanæ naturæ. Et ideo humanitatem ipse præordinauit sibi in vnitatem personæ adiungere, & ex hac præordinatione ipse Christus dicitur prædestinatus & præordinatus. Itaq; vt dicatur Christus prædestinatus, non est opus, quòd sit inferior, sed quòd habeat naturam inferiorem. Vnde ipse idem ratione naturæ diuinæ est præordinans, & ratione naturæ humanæ est præordinatus & prædestinatus.

Ad confirmationẽ.

¶Ad vltimum argumentũ sunt duæ solutiones. Prior est, quòd satisfactio quæ tantitur gratiæ, non est de rigore iustitiæ, si ipse qui satisfacit non etiam concedat gratiam ipsam, sed Christi satisfactio supponit gratiam vnionis, quam ipsemet filius facit non minus quàm Pater & Spiritus sanctus, & ideo eius satisfactio est de toto rigore iustitiæ. Vel dicendum, quòd vt Christus sit Deus & homo, necessaria est gratia prædestinationis, & gratia vnionis, sed supposito quòd erat Deus & homo iam erat filius Dei, & infinitè gratus Deo, & infinitè potens, & sic eius satisfactio erat de toto rigore iustitiæ. Veluti si à Deo creatus sum, & satisfacio de rigore iustitiæ, gratia est me esse creatum & ex nihilo productum, at postquam creatus sum secundum iustitiam satisfacio. Hæc de prima dubitatione dixisse sufficiat.

Ad vltimum.

¶Subiequitur secunda dubitatio sit ne singularis ratio, & modus prædestinationis Christi? Et videtur, quòd non. Nam definitio prædestinationis, quę à sanctis Patribus & Doctoribus solet assignari: vniuocè & secundum eandem rationem conuenit prædestinationi Christi & nostræ, ergo non est singularis ratio prædestinationis Christi. Antecedens probatur enumerando omnes definitiones prædestinationis. Vna est præscientia, & præparatio beneficiorum Dei. Altera est, præparatio gratiæ & gloriæ.

De singulari modo prædestinationis Christi disceptatio. Prim. arg. Definitiones prædestinationis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gloriæ. Tertia est, ordinatio ad vitā æternā per certa media, quæ omnes definitiones propriè conueniunt prædestinationi Christi & nostræ. Deinde, gratia & gloria in Christo, & in nobis sunt eiusdem rationis, differūt tamen penes modum habēdi. Nam Christus habet ex proprijs, nos de plenitudine eius accepimus, vt ostendimus supra quæst. 7. tractatu de gratia Christi, ergo prædestinatio Christi non est altertius rationis, maximè cum prædestinatio sit ad gratiam & ad gloriam.

D.Tho. ¶In oppositum est, quòd dicit D.Thom. in solutione ad primum. Pro expositione sciendum est, quòd prædestinatio potest accipi absolutè, vt dicēdo Sanctus Petrus est prædestinatus, vel cum aliqua determinatione. Prædestinatio primo modo est præordinatio alicuius in vitam æternam per certa media. Quando vero prædestinationi additur aliqua determinatio importat præordinationem ad illud, quod per determinationem denotatur, vt cum dicimus Petrum esse prædestinatum in principem Apostolorum. Hoc vno constituto sunt qui dicant, quòd Christus est prædestinatus ad gloriam animæ principaliter sicut alij sancti. Hoc tenent Scotus & Durandus in 3. distin. 7. quæst. 3. Existimant nanque Deum prius intendisse ab æterno gratiam & gloriam conferre summam humanitati Christi, & deinde illam vnire sibi vnione hypostatica. Sed D.Thom. hic in solutione primi docet, quòd ratio prædestinationis Christi Domini est singularissima, nimirum quia præcipuè est prædestinatus vt esset filius Dei naturalis, reliqua vero omnia, quæ Christus habet bona ex hoc beneficio sunt consequuta. Et quòd ita sit probatur in primis ex verbis Diui Pauli in superiori dubitatione luculenter expositis. Tum deinde, nam prædestinatio est ordinatio ad gratuita bona, quæ ex tempore conceduntur per Dei gratiam, sed inter omnia bona Christo cōcessa præcipuum est & potissimum, quòd sit filius Dei naturalis, ergo ad id est prædestinatus potissimum. Præterea, prædestinatio ad gloriam est filiorum adoptiuorum, Christus non est filius adoptiuus, ergo non præcipuè est prædestinatus ad animæ gloriam. Demum gratia & gloria, & omnia alia bona Christi consequuntur ad vnionem hypostaticam tanquam propriæ passiones. Etenim quòd anima Christi electa fuerit ad gratiam summam, summamq; gloriam, veique causa fuit vnio hypostatica, quod aperte probatur ex illo Ioan. 1. Verbum caro factum est, & habitauit in nobis, ecce prædestinatum est a Deo, vt caro esset filius Dei. Et continuo subiungitur, & vidimus gloriam eius gloriam quasi vnigeniti a patre plenum gratiæ & veritatis. Itaque primatio prædestinatus est vt esset filius Dei, secundariò verò vt haberet gratiam & gloriam, quæ decebat filium Dei vnigenitum, ergo prædestinatio primo & per se non terminatur ad hæc bona, sed ad vnionem hypostaticam. Hoc idem confirmatur. Homo siquidē non dicitur prædestinatus ad gloriam corporis, quia illa consequitur ex vita beata, ergo Christus præcipuè non est prædestinatus ad gratiam & gloriam, quia hæc ex vnione hypostatica sequuntur.

Scotus. Durand⁹. Ioan. 1.

Ad argumenta. Ad primum. ¶Ad argumenta in principio facta satisfaciendum est. Ad primum dicendum; quòd Christus prædestinatus est quidem ad gratuitum beneficium sicut & nos, sed quoniam beneficium concessum Christo, quòd sit filius Dei, exsuperat in infinitum beneficia aliis prædestinatis concessa, ideirco prædestinatio Christi & nostra non sunt eiusdem rationis, conueniunt tamen in hoc, quòd vtraq; est ad gratuitum Dei beneficium. Sed quia vna est prædestinatio filij adoptiui, alia vero filij naturalis, differunt, & non sunt eiusdem rationis, sicut filiatio adoptiua, & filiatio naturalis inter se omnino discrepant, & discriminantur.

Ad secundum. ¶Ad secundum concedo, quòd gratia & gloria sunt eiusdem rationis in nobis, & in Christo, sed quia Christus non est primò prædestinatus ad gloriam, neque ad gratiam, argumentum propositum inualidum esse deprehenditur.

Vtrū Christ ¶Sed iam sequitur tertia dubitatio, Vtrum Christus secundum quòd homo sit prædestinatus in filium Dei adoptiuum, an potius in filium Dei naturalem? Et certè videtur, quòd fuerit prædestinatus in filium adoptiuum. Nam Christus secundum quòd homo, est creatura, & minor patre, vt habet sana doctrina, ergo secundū quòd homo, est filius adoptiuus. Consequentia inde probatur. Nam creatura rationalis non potest esse filius Dei naturalis, sed tantum potest euchi ad filiationem adoptiuam.

dū quòd homo sit prædestinatus ī filium Dei adoptiuū.

Primum argum.

¶Deinde, Christus secundum quòd homo non est filius Dei naturalis, ergo est filius adoptiuus. Antecedens sic probatur. Nam vt homo est non est Deus, ergo nec filius Dei naturalis.

Secundū.

¶Deinde, Christus secundum quòd homo est particeps beatitudinis creatæ, ergo est filius adoptiuus. Consequentia ex definitione adoptionis sic probatur. Nam adoptio est admissio ad hæreditatem, & beatitudinem participatam.

Tertium.

¶Item gratia facit filios Dei adoptiuos, sed Christus habet gratiam, ergo est filius Dei adoptiuus.

Quartū.

¶Ad hæc, sanctificatio per gratiam est quædam regeneratio, per quam fiunt homines filij Dei adoptiui, sed Christus fuit sanctificatus per gratiā iuxta illud Ioā. 10. quem pater sanctificauit & misit in mundum, &c. ergo est filius adoptiuus.

Quintū. Ioan. 10.

¶Vltimo, anima Christi in triduo mortis erat filia Dei adoptiua vel naturalis, non naturalis, nam nō erat Deus, ergo adoptiua.

Vltimū.

¶De proposita quæstione disputant Doctores in 3. d. 10. & D. Thom. ibidē & diligentius 3. p. quæst. præcedenti artic. 4. Scotus in prædicta distinctione q. vnica dicit, quòd Christus non est filius adoptiuus. Sed si teneatur (inquit) quòd filiatio potest fundari in natura, affirmari potest subinde, adoptionem posse conuenire naturæ nedum supposito; sicque Scotus decernit naturam humanam in Christo fuisse adoptatam & prædestinatā ad filiationem adoptiuam. Ex quo videtur hic autor concede re hanc propositionem, Christus secundum quòd homo est filius Dei adoptiuus. Gabriel in prænotata distinctione ponit conclusionē, quòd ista propositio. Christus est filius adoptiuus, non est catholica, neque ista, Christus secundum quòd homo, neque ista, Christus secundum humanitatem. Concedit tamen, quòd humana natura est adoptata, quoniam est prædestinata ad vitam æternā. Sed Diuus Thom clarius & cuidentius propositam quæstionem definit, cuius sententia in tribus conclusionibus continetur.

D.Tho. Scotus. Gabriel.

Prima cōclusio. Christ⁹ ratione suppositi nō est filius Dei adoptiuus.

¶Prima sic habet, affirmare quòd Christus ratione suppositi est filius adoptiuus, est hæresis Nestoriana & deitruere fidē incarnationis Dominicæ. Nestorius enim dixit, quòd Christus non est filius Dei naturalis, sed adoptiuus tantum, vt patet ex superius dictis; imo concedere absolutè hanc propositionem, Christus est filius Dei adoptiuus, sine addito illo, secundum quod est homo, est fatere Nestorio, & vt minimum est communicare cum illo in loquutione, ac subinde talis propositio sapit hæresim.

Secunda cōclusio. Christ⁹ secundū qđ homo nō potest dici filius adoptiuus. Magister. Hilarius. Ambros. Augusti. Rom. 1.

¶Secunda conclusio. Christus secundum quòd homo non potest dici filius adoptiuus. Hanc conclusionem docet Magister in 3. dist. 10. & probat ex Hilario, Ambrosio, Augustino. Idem tenet D. Thom. in locis prænotatis. Et probatur sic ex illo Romanorum 1. qui prædestinatus est filius Dei in virtute, id est, ille ipse qui erat filius Dauid secundū carnē, ipsemet est prædestinatus in filiū Dei naturalem, ergo non in adoptiuum. Deinde, si Christus est filius adoptiuus, vel est ratione suppositi, vel ratione humanæ naturæ, sed neutrum istorum dici potest, ergo nullo modo est filius adoptiuus. Minor sic probatur. Nam quòd non ratione suppositi, est fides catholica, & contrarium petinet ad hæresim Nestorianam, quòd non ratione naturæ humanæ patet. Nam filiatio & adoptio non dicuntur de natura, sed de persona: non enim humanitas dicenda est filia aut adoptata, sed persona. Præterea, per vnionem hypostaticam Christus est filius Dei naturalis, ergo per gratiam habitualem, quæ subsequitur vnionem hypostaticam non efficitur filius adoptiuus. Hoc ipsum confirmatur. Nam filiatio adoptiua est ad

fruendum

fruendum esse quodam participato Dei ex beatitudine, & admissio ad hereditatem participatam, at vero Christi humanitas non habet esse participatum Dei, sed ipsum esse personale Dei, & istud superat adoptionem filiorum Dei, & quanquam anima Christi beata sit, & grata Deo, verum hæc vniuersa deriuantur ex vnionis gratia. Certè adoptio non euchit filios adoptiuos ad vnitatem singularis personæ diuinæ, sed ad participatum esse Dei duntaxat.

Quæ requirantur ad veram adoptionem.

¶Sed vt hæc conclusio melius intelligatur sciendum est, quòd ad veram adoptionem, quia sunt necessaria. Primum vt sit persona. Nam sola persona potest esse filius naturalis, aut adoptiuus. Deinde necessum est, vt non sit filius legitimus naturalis. Itaq; necessum est, vt sit extraneus. Præterea requiritur, vt non habeat aliàs ius ad hæreditatem. Ex his tribus conditionibus, si rectè expendantur liquidò constat, quòd Christus nullo modo est filius adoptiuus.

3. Conclu.

¶Tertia conclusio. Non est cōtra fidem asserere, quòd Christus secundum quod homo est filius Dei adoptiuus, dum tamen concedatur, quòd ratione suppositi est filius Dei naturalis. Probatur sic. Nam est opinio Scoti non hæretica, quanquam non multum probabilis, quod filiatio & adoptio verè conuenit naturæ humanæ, & ratione naturæ humanæ conueniat supposito sicut beatitudo creata & alia huiusmodi.

Ad argumenta. Ad primū. Ad 2cdm.

¶Ad argumenta in contrarium. Ad primum & ad secundum respondetur eadem solutione distinguendo antecedēs. Aut enim homo accipitur in reduplicatione pro natura, & sic verum est antecedens. Sed tunc negandum est, quòd creatura rationalis prædestinetur in adoptionē filiorum, nisi sit suppositum, vel persona vt iam expositum est. Si vero accipiatur terminus reduplicatus pro supposito, falsum est antecedens. Imo in hoc sensu Christus secundum quod homo, & secundum quod subsistit in natura humana est filius Dei naturalis, ac subinde nullo modo filius adoptiuus. Ex hoc patet ad secundum argumentum. Nam si illa dictio, secundum quod homo, reduplicat naturam, verum est, quòd vt sic non est filius naturalis, neq; adoptiuus. Nam natura humana nullo modo est filius, si vero reduplicet suppositum, dico, quòd vt sic est filius Dei naturalis.

Ad tertiū.

¶Ad tertium respondetur, quòd qui habet tantum beatitudinem creatam est filius adoptiuus, sed Christus præterea habet beatitudinem increatam, & immensam, ad quam sequitur beatitudo animæ creatæ. Vel dicatur esse discrimen. Nam hoc peculiare habet filiatio, quòd conuenit immediatè suppositio, cætera vero accidentia, vt beatitudo, & gratia creata respiciunt suppositum mediante anima, & ei insunt immediatè, & eam denominant, filiatio vero non potest respicere naturam, vt iam dictum est.

Ad quartum.

¶Ad quartum dicendum est, quòd gratia habitualis facit filios Dei adoptiuos quando est sola, cæterùm gratia Christi est coniuncta cum gratia vnionis, quæ facit filium Dei naturalem.

Ad quintum. Ad vltim.

¶Ad quintum idem prorsus respondendum.

¶Ad vltimum concedo, quòd anima Christi in triduo non erat Deus, sed ex hoc nō sequitur, quòd sit filia adoptiua. Tum, quoniam filiatio non conuenit animæ sed supposito, tum vero quoniam præcipuè erat præordinata vt haberet esse substantiale filij Dei, & non vt haberet esse participatum adoptionis filiorum. Nam vt constat ex vera Theologia anima Christi mansit in triduo verbo diuino vnita, quæ vnio longe maior est, quàm vnio per gratiam habitualem. Et tantum de ista dubitatione.

Chīs non fuit prædestinatus filius Dei ex meritis p̄uisis.

¶Deinceps considerēmus quartam quæstionem, num Christus sit prædestinatus filius Dei vnigenitus ex præuisis meritis suis vel alterius creaturæ. Sed hæc quæstio tractata est à nobis diligentius supra quæst. 2. artic. 11. vbi fusissime demonstratum est, quemadmodū nec Christus, nec aliqua pura creatura potuerit mereri incarnationem filij Dei, & quòd Christus esset filius Dei vnigenitus. Ex qua determinatione liquido constat, quòd non fuerit prædestinatus in filium Dei ex meritis præuisis.

Deus enim sic præordinauit res, sicut re ipsa eueniunt, at re ipsa non dantur aliqua merita, quæ promereantur Christi incarnationem, ergo Deus non prædestinauit incarnationem filij sui ex meritis cuiuspiam, nec Christi, nec alterius creaturæ.

Chīs fuit prædestinatus præuiso peccato.

¶Sed iam pergamus ad vltimam quæstionem perue-stigandam, Vtrumne Christus fuerit prædestinatus præuiso peccato, quæ certè magna est, & quæ hic detinere nos poterat, nisi in alio loco esset à nobis inuestigata diligenter. Consulenda sunt ea, quæ diximus cōtra Scotum superius quæst. 1. artic. 3. in huius sententię confirmationem, quòd Christus est prædestinatus in propitiatorem & in remedium peccati. Ex quo consequens est, quòd fuerit prædestinatus præuiso peccato.

ARTICVLVS SECVNDVS.

vtrùm hæc sit falsa, Christus secundum quod homo, est prædestinatus esse filius Dei.

141 3. di. 10. q. 1. ar. 1 q. 3. & 4. cont. c. 9. ad 2.

AD secundum sic proceditur. Videtur, q̄ hęc sit falsa, Christus, secundum quod homo, est prædestinatus esse filius Dei. Hoc enim est vnusquisq; secundum aliquod tempus, quod est prædestinatus esse, eo quòd prædestinatio Dei non fallitur. Si ergo Christus, secundum quod homo, est prædestinatus esse filius Dei, videtur sequi quòd sit filius Dei, secundum quod homo. Hoc autem est falsum: ergo & primum.

¶2. Præterea, Illud quod conuenit Christo, secundum quod homo, conuenit cuilibet homini, eo quòd ipse est vnius speciei cum alijs hominibus. Si ergo Christus, secundum quod homo, est prædestinatus esse filius Dei, sequeretur, quòd cuilibet homini hoc conueniat. Hoc autem est falsum: ergo & primum.

¶3. Præterea, Hoc ab æterno prædestinatur, quod est aliquando fiendum in tempore. Sed magis hæc est vera, Filius Dei factus est homo, q̄ ista, Homo factus est filius Dei: vt supra habitum est. * Ergo magis hæc est vera, Christus, secundū quod est filius Dei, prędestinatus est esse homo, quàm econuerso, Christus, secundum quod est homo, est prædestinatus esse filius Dei.

q. 16. ar. 6. & 7.

Sed contra est, quòd Augu. * dicit in libro de Prædest. San. Ipsum Dominum gloriæ, in quantum homo, factus est Dei filius, prædestinatum esse dicimus.

Cap. 15. in med. to. 7.

Respondeo dicendum, quòd in prædestinatione duo possunt considerari. Vnum quidē ex parte ipsius prædestinationis æternæ, & secundum hoc importat antecessionem quandam respectu eius, quod sub prędestinatione cadit. Alio modo potest considerari secundum effectum temporalem: qui quidē est aliquod gratuitū Dei donum. Dicendum est ergo, quòd secundum vtrunque istorum attribuitur prædestinatio Christo, ratione solius humanæ naturę. Nam humana natura non semper fuit Verbo vnita: & ei etiam hoc per gratiam est collatum, vt filio Dei in persona vniretur. Et ideo solùm rōne humanæ naturę prædestinatio

Universidad de Deusto
Biblioteca

destinatio competit Christo: vnde Augu. dicit in lib. * de Præd.Sanct. prædestinata est ista humanæ naturę tāta & tam celsa & summa subuectio, vt quò attolleretur altius non haberet. Hoc autē dicimus conuenire alicui, secundū quod homo, quod ei cōuenit ratione humanę naturę. Et ideo dicendum est, quòd Christus secūdum ꝙ homo, est prædestinatus esse filius Dei.

Ca.15.post med.to.7.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ cùm dicitur, Christus secundum quod homo est prædestinatus esse filius Dei, hęc determinatio, secundum quod homo, potest referri ad actum significatū per participium dupliciter: Vno modo ex parte eius, quod materialiter cadit sub prædestinatione:& hoc modo est falsa.Est.n.sensus,ꝙ prædestinatum sit,vt Christus,secundum quod homo, sit filius Dei:& in hoc sensu procedit obiectio. Alio modo potest referri ad ipsam propriam rationē actus: prout.ſ.prædestinatio importat in sui ratione antecessionem & effectum gratuitum. Et hoc modo conuenit Christo ratione humanę naturę: vt dictum est. * Et secundum hoc dicitur prędestinatus,secundum quod homo.

In cor.art.

Ad secundum dicendum, ꝙ aliquid pōt conuenire alicui homini ratione humanæ naturę dupliciter.Vno modo sic,ꝙ humana natura sit causa illius,sicut esse risibile conuenit Sorti ratione humanę naturę, ex cuius principiis causatur. Et hoc modo prędestinari non conuenit nec Christo,nec alteri homini ratione humanę naturę, & in hoc sensu procedit obiectio. Alio modo dicitur conuenire aliquid alicui ratione humanę naturæ, cuius humana natura est susceptiua, & sic dicimus Christum esse prędestinatum ratione humanæ naturę: quia prędestinatio refertur ad exaltationem humanę naturæ in ipso, vt dictū est. *

In cor.art. 3.di.7.q 3. art.1.& ar. 2.q.2.

Ad tertium dicendum, ꝙ sicut Aug.dicit in li. de Præde. † Sanct. Ipsa est illa ineffabiliter facta hominis a Deo verbo susceptio singularis, vt filius Dei & hominis simul,& filius hominis propter susceptum hoiem,& filius Dei propter susci pientem vnigenitum Deum veraciter & propriè diceretur.Et ideo quia illa susceptio sub prædesti natione cadit,tanquam gratuita, vtrunque potest dici,ſ.quòd & filius Dei prædestinatus sit esse homo, & filius hominis prædestinatus sit esse filius Dei. Quia tamen gratia non est facta filio Dei vt esset homo, sed potius humanæ naturæ, vt filio Dei voiretur:magis propriè potest dici, ꝙ Christus secundum quod homo,est prædestinatus esse filius Dei,quàm quòd Christus secundū quod filius Dei,sit prædestinatus esse homo.

† Cap. 15. a med. t.7.

SVMMA TEXTVS.

Cōclusio. D.Augustꝰ.

COnclusio est. Christus secundū quod homo est prædestinatus esse filius Dei. Quam quidem conclusionem asserit D. Aug.in lib.de prædest.Sanctorum c.15. inquiens, ipsum Dominum gloriæ in quantum homo factus est Dei filius, prædestinatum esse dicimus. Confirmatque euidens ratio ex diuina Theologia. Nam hoc dicimus conuenire alicui secundum quod homo, quod ei conuenit ratione humanæ naturę, sed prædestinatio conuenit Christo ratione solius humanę naturę. Quare prędicta propositio est vera.Dicebat enim August. Prędestinata est ista humanę naturę tanta, & tam excelsa subuectio,vt quo attolleretur altius non haberet.

EXPOSITIO ARTICVLI.

EXpositio huius articuli magnam affert lucem ad explicādum,quomodo & qua ratione Christus sit prædestinatus filius Dei. ℣erit ergo D.Tho.quòd secundū quod homo est prędestinatus esse filius Dei,quod est difficile ad intelligendum, tum ratione dictionis reduplicatiuę, quę semper præfert obscuritatem, tum verò quia cum Christus secundum quod homo non sit filius Dei, vt asserit D.Tho.in solutione primi, non videtur quo secundum quod homo sit prędestinatus filius Dei. Nā id, quod Deus prædestinat,& præordinat,semper fit,ergo si Christus secundum quod homo est prædestinatus filius Dei,videtur sequi,quòd sit filius Dei secundum quod homo. Scotus loco superius citato propositionem prædictā reduplicatiuam propriè,& in rigore Dialecticæ negat esse veram, & postquā illam distinxit tandem in hanc propendit sententiam illam esse falsam. D.Thom. sequitus D.Aug.illam recipit,& Alexander 3.p.q.3.membro 1.Vt autem plenè rem hanc percipiat Theologus scire oportet,coniunctiones reduplicatiuas multifariam esse exponendas,vt probe tradit Magister in 3.di.10.Sed inter omnes acceptiones duę sunt q̄ nostro proposito deseruiunt, quas commemorat D.Tho.solutione ad secundum. Aut enim accipiuntur reduplicatiuè, aut specificatiuè. Cum reduplicatiuè accipiuntur causam denotant. Cum vero specificatiuè non important causam,sed conditionem,secundum quam subiectum recipit prędicatum, vt cum dico,Petrus secundum quod habet capillos est crispus.Docet igitur D.Tho. in solutione secundi,quòd hæc enunciatio, Christus secundum quod homo est prædestinatus filius Dei,reduplicatiuè falsa est,quia humanitas non est præcisa causa prędestinationis: sunt enim plerique homines non prædestinati.Verum est particularis ratio,& condition, quare Christus est prædestinatus, ipsa humanitas, qua sublata non erat vnde prædestinaretur. Sensus ergo est filium Dei esse prædestinatum non ex personæ diuinæ ratione,quia hæc prędestinari non potest, at vero ex humanitate, & ratione humanitatis conuenit Christo prædestinatio. Et cum dicitur, Christus est prędestinatus secundum quod homo,non est sensus,vt optimè admonet D.Tho.in solutione primi,esse prædestinatum a Deo,vt Christus secundum quod homo sit filius Dei, sed sensus est,esse prędestinatum a Deo,vt homo Iesus in humana natura existens sit filius Dei vnigenitus. Vult ergo dicere, quòd persona Christi nō secundum se considerata fuerit prędestinata, vt sit filius Dei,sed vt subsistens in humana natura.Dominus Caietanus explicans D.Tho. in solutione primi scribit, quòd licèt non concedatur verè & propriè Christus secūdum quod homo est filius Dei, conceditur tamen,Christus secundum quod homo per gratiam vnionis est filius Dei. Quæ sententia omnino vera est & probanda.

Difficile est ad intelligendum, quòd Christus secundum quod hō est prędestinatus in filium Dei. Scotus.

D. Thom. Ale. Alens. Cōiunctiones reduplicatiuæ variè exponuntur.

Caietanꝰ.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm prædestinatio Christi sit nostræ prædestinationis exemplar.

AD tertium sic proceditur. Videtur, ꝙ prędestinatio Christi non sit exēplar nostrę prædestinationis:exemplar.n. præexistit exemplato. Nihil autem præexistit æterno. Cum igitur prędestinatio nostra sit æterna, videtur ꝙ prędestinatio Christi non

142 3.dis.10.q. 3.arti.5. & Ro.1.lc.5. col.2.fin.

non sit exemplar nostrę prędestinationis.

¶ 2.Prętereà, Exemplar ducit in cognitionem exemplati. Sed non oportuit ꝙ Deus duceretur in cognitionem nostrę prædestinationis ex aliquo alio,cum dicatur Ro. 8. Quos præsciuit,hos prędestinauit.Ergo prędestinatio Christi non est exemplar nostrę prędestinationis.

¶3.Prętereà,Exemplar est conforme exemplato. Sed alterius rationis videtur esse prędestinatio Christi quàm prędestinatio nostra: quia nos prędestinamur in filios adoptionis, Christus autem est prędestinatus filius Dei in virtute, vt dicitur Ro. 1. Ergo eius prędestinatio non est exemplar nostrę prędestinationis.

Sed contra est, ꝙ Augustꝰ. dicit in lib.de Prędest. Sanct. * Est præclarissimum lumen prędestinationis & gratiæ ipse Saluator, ipse Mediator Dei & hominum,homo Christus Iesus. Dicitur autem lumen prędestinationis & gratiæ, in quantum per eius prędestinationem & gratiam manifestatur nostra prędestinatio: quod videtur ad rationem exemplaris pertinere. Ergo prędestinatio Christi est exemplar nostræ prædestinationis.

Cap.15.in princ.to.7.

Respondeo dicendum, quòd prædestinatio dupliciter potest considerari. Vno modo secundum ipsum actum prędestinantis: & sic prędestinatio Christi non potest dici exemplar nostræ prędestinationis: vno enim modo, & eodem actu æterno prędestinauit Deus nos & Christū. Alio modo potest prędestinatio considerari secundum illud, ad quod aliquis prędestinatur: quod est prædestinationis terminus & effectus. Et secundum hoc prædestinatio Christi est exemplar nostræ prædestinationis: & hoc dupliciter. Primò quidem quantum ad bonum ad quod p̄destinamur. Ipse enim est prædestinatus ad hoc, quòd esset Dei filius naturalis: nos autem prædestinamur ad filiationem adoptionis, quæ est quædam participata similitudo filiationis naturalis. Vnde dicitur Ro,8. Quos præsciuit & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui. Alio modo quantum ad modum consequendi istud bonum,quod est per gratiam,qđ quidem in Christo est manifestissimum: quia natura humana in Christo nullis suis præcedentibus meritis est vnita filio Dei.Et de plenitudine gratiæ eius nos omnes accepimus:vt dicitur Ioan. 1.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ illa ratio procedit ex parte illius actus prædestinantis.Et similiter dicendum ad Secundum.

Ad tertium dicendum,ꝙ non est necessarium quòd exemplatum exemplari quantum ad omnia conformetur, sed sufficit quòd exemplatum aliqualiter imitetur suum exemplar.

SVMMA TEXTVS.

1.Conclu.

PRima conclusio. Prædestinatio Christi si capitur ex parte actus prædestinantis non est exemplar nostræ prædestinationis. Nam vno & eodem actu æterno prædestinauit Deus nos,& Christum.

¶ Secunda conclusio. Si prædestinatio capitur ex parte termini & effectus,sic prędestinatio Christi est exemplar nostræ prædestinationis. Primò, quantum ad bonum ad quod prædestinamur, quia Christus prædestinatus est ad filiationem naturalem, nos vero prædestinamur ad filiationem adoptionis, quæ est participata similitudo filiationis naturalis. Secundò,quantum ad modū consequendi istud bonum:quia Christus id consequutus est per gratiam excludentem omne meritum, cum natura humana in Christo nullis suis præcedentibus meritis fuerit vnita filio Dei, nos autem consequamur per gratiam includentem meritum Christi,cum de eius plenitudine omnes accepimus. Hæc est sententia D.Aug.lib.de Præd. Sanctorum cap.15.vbi sic scribit. Præclarissimum lumen prædestinationis & gratiæ est ipse saluator, ipse mediator Dei & hominum homo Christus Iesus. Dicitur autē lumen prædestinationis & gratiæ, in quantum per eius prædestinationem, & gratiam nostra prædestinatio manifestatur, quod ad rationem exemplaris sufficere videtur, ergo prædestinatio Christi est exemplar nostræ prædestinationis.

2.Conclu.

D. Augustꝰ.

EXPOSITIO ARTICVLI.

IN hoc articulo quæstio grauis & perdifficilis est exponenda,quæ ferè a nemine Theologorum est hucusque tractata, Num Christus Dominus sit primus prædestinatus.Quæ quæstio magnam difficultatem habet si sequamur doctrinam D. Thomæ dicentis, quòd Christus est prædestinatus præuiso peccato, & in peccati remedium. Tradidit nobis hanc doctrinam supra q.1. artic.3. qua præsuppositā videtur profectò, quòd non fuerit primus prædestinatus,sed potius Adam, vel alij homines iusti.Nam Deus nostro modo intelligendi prius voluit saluare homines, quàm decreuerit mittere saluatorem & redemptorem in salutem generis humani,sed per illud prius positum & decretum intelliguntur iam homines prædestinati,ergo prius prædestinati sunt sancti Dei homines, quàm Christus.

Expēditur vtrū Christus Dominus sit primus prędestinatus. Prim. arg.

¶Deinde,Christus Dominus fuit prædestinatus in propitiatorem pro peccatis nostris, & præcipuè pro peccato primorum parentum,vt planè testatur D.Paulus,ad Romanos 3.inquiens,quem proposuit Deus propitiatorem per fidem propter remissionem præcedentium delictorum,ergo Adam fuit primò prædestinatus.Consequentia inde probatur. Nam primum Deus proposuit remittere peccatum Adæ,& illius morbo mederi,per quod propositum intelligitur Adam iam prædestinatus, & deinde nostro modo intelligendi prædestinauit Christum in remedium peccati.

Secūdum. Rom.3.

¶Præterea,qui ordinatè & rectè vult,prius vult finem, quàm id quod ordinatur ad finem,sed Christi prędestinatio ordinatur ad humani generis salutem,vt testatur vniuersa Theologia,& patet ex illo, qui propter nos homines & propter nostram salutem descendit de cœlis,ergo prius voluit salutem humani generis,quàm Christi prædestinationem.

Tertium.

¶ Vltimò, prius intelligitur a nobis Adā gratus Deo, quā prædestinatus Christus, ergo prius intelligitur ipse Adam prædestinatus.Consequentia vt manifesta. Siquidē prædestinatio est gratię præparatio, & gratia ipsa est acceptatio ad vitam æternam. Antecedens vero probat. Nam(vt constat ex diuina Theologia) Adam in statu innocentię ante peccatum erat gratus Deo sine vllo ordine ad Christum. Vnde si Adam nō peccaret,permansisset in gratia,& Christus non fuisset prędestinatus. Sed quāuis hęc argumenta leuia non videantur, Certa conclusio diuinę Theologię est, ꝙ Christus sit primus prędestinatus,& princeps & monarcha inter omnes prędestinatos. Nam Christi prędestinatio est finis nostrę prędestinationis,sed finis est prius intentus,quàm media,ergo primus est Christus prędestinatus. Maior argumēti patet ex illo Psal. Omnia subiecisti sub pedibus eius. Quod omnes sancti explicant de Christo secundū quod homo est. Vnde ad Christum omnia ordinantur. Cui concinit illud 1.Corin.

Vltimum.

Chꝝ Dominus est primus p̄ destinatus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1.Corin.3 Conc.Tri. 1.Corin.3.omnia vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei. Et sic Conci. Triden. Sess. 6. c. 7. definit, quòd gloria Dei, & Christi est finis nostræ prædestinationis. Deinde, Christus & eius prædestinatio est exemplar nostræ prædestinationis, ergo Christus est primus prædestinatus. Exemplar enim, ad cuius similitudinẽ cæteri prædestinantur, oportet vt prius sit cognitum. Antecedens vero patet ex illo ad Ro. 8. quos præscíuit & prædestinauit conformes fieri imagini filij eius. Præterea, Christus & eius prædestinatio est causa efficiens nostræ prædestinationis, quod apertè, & euidenter testatur diuina scriptura. Ad Ephe. 1. dicit Paulus. Prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Christum. Et in eodem capite, elegit nos in ipso ante mundi constitutionẽ. Et paulo post, in ipso sorte vocati sumus, ergo Christus est primus prædestinatus. Ad hæc. Christus est prædestinatus in caput Ecclesiæ, & omnium prædestinatorum, iuxta illud ad Ephe. 1. Et ipsum dedit caput Ecclesiæ, qui omnia in omnibus adimplet, ergo Christus est monarcha omniũ prædestinatorum. Item, nemo est electus ad vitam æternam a Deo, nisi per Christum, vt habet sana doctrina, ergo Christus est primus inter prædestinatos. Consequentia patet ex illo prouerbio, propter quod vnumquodque tale & illud magis. Iam vero si primus parens est primus prædestinatus sequitur duo incommoda ab omni Theologia abhorrentia. Vnum est peruersitas ordinis. Peruersus nanque ordo est, quòd id, quod melius est, ordinetur ad id, quod deterius est. Certè peruersitas est, quòd prædestinatio Christi, ordinetur ad primi hominis prædestinationem. Alterum incommodum est, quòd prædestinatio Christi, imo ipse Christus sit effectus prædestinationis primi hominis. Etenim si Adam est primus prædestinatus & prædestinatio Christi sit propter illam, consequens est quòd sit effectus illius.

Roma.8.

Ephe.1.

Ephe.1.

Ad argumenta. Ad primũ. ¶Ad argumenta in contrarium posita respondendum est. Et ad primum dicendum, ꝙ hoc argumentum apud autores habet tres solutiones. Prima est aliquorum Theologorum asserentiũ, Christum non fuisse prædestinatum præcipuè in remediũ peccati. Vnde etiam si Adam non peccasset, Christus prædestinatus fuisset, & veniret in mundũ. Sed hæc sententia reprobatur a D. Th. supra q. 1. art. 3. cuius proinde acuratior confutatio pertinet ad illũ locum. Secunda solutio est, quòd Deus prius nostro modo intelligendi præuidit peccatum, & morbum humani generis, & statuit mittere Christum in remedium generis humani in communi, non prædestinando aliquem in particulari. Velle nanque remedium præstare generi humano generatim, non satis est ad prædestinationem. Hoc itaq; statuto decreuit Deus prædestinare Christum, & per Christum cæteros homines in particulari prædestinatos. Vnde facile intelligitur, quomodo Christus sit primus prædestinatus. Tertia solutio est, quòd quanuis concedatur, Christum Dominum fuisse prædestinatum in remedium peccati primi hominis in particulari, non est consequẽs, quòd Adam fuerit primus prædestinatus. Nam Christus Dominus fuit prædestinatus, vt causa gratiæ & gloriæ Adæ, gratia vero & gloria Adæ, vt effectus: & ordinate volens prius vult causam, quàm effectum.

Ad alia argumẽta ſcipue ad vltimum. ¶Ex his solutionibus facile confutantur alia omnia argumenta, nisi quòd ad vltimum dicendum est particulariter, verum esse, quòd Adam intelligitur prius gratus, quàm Christus prædestinatus, verum tamen nunquam intelligitur prius prædestinatus. Nam non quæcunq; gratia pertinet ad prædestinationem, sed illa tm per quam efficaciter homo ordinatur ad vitam æternam. Vnde gratia gratum faciens, quæ conceditur nonnunquam hominibus reprobis, non est effectus prædestinationis, sed diuinæ prouidentiæ communis circa supernaturalia.

Obiectio. ¶Sed fortassis dices, ex hac doctrina sequi euidenter, quod detur causa reprobationis. Nam si vera sunt quę diximus, peccatum originale præuisum est ante prędestinationem & reprobationem, sed peccatũ originale est sufficiens causa reprobationis, ergo datur causa reprobationis. Hoc idem confirmatur. Nam peccatũ originale præuisum est ante prędestinationem Christi, & hominum, & prædestinatio ante reprobationem, ergo peccatum fuit pręuisum ante reprobationẽ. Certè difficile est argumentum, quo quidam Theologi conuicti cõcedunt dari causam reprobationis ex parte nostra. Vnde D. Aug. sic scribit. Quæritur causam prædestinationis & non inuenimus, quæritur causam reprobationis & inuenimus. Nã si sunt debitores duo, vni condonare debitum gratia, & misericordia est, ab altero exigere iustitia est. Sed hæc sententia ab omnibus ferè Theologis reprobatur.

D. August.

Solutio. ¶Propter quod est secunda solutio, quòd de reprobatione possumus loqui ꝙpliciter. Primò pro odio, quo Deus hoẽm odit reprobatum, & sic datur causa. Nam si odio prosequitur, est propter peccatum, & sic illud peccatum erit causa reprobationis. Secundò pro permissione, qua permisit labi in peccatum, & sic non datur causa reprobationis. Et cõ dicunt Theologi, quòd non datur causa reprobationis, intelligitur in secundo sensu. Cum ergo infers, ergo datur causa reprobationis; pro odio concedo, pro permissione non datur. Quare Angelus permissus fuerit labi in peccatum non datur causa, sed supponitur, quòd caderet in peccatum, quare cum Deus reprobet datur causa, illud peccatum. Sed ego ingeniosius cum Cajeta. respondeo, quòd peccatum, quod fuit præuisum ante prædestinationem, & reprobationem fuit pertinens ad ordinẽ naturæ, & sic non fuit causa reprobationis. Nam reprobatio pertinet ad ordinem supernaturalem, & sic non datur causa reprobationis. Vnde odium illud, quo Deus persequebatur illud peccatum pręuisum ante prædestinationem Christi, non erat odium reprobationis, sicuti odium, quo prosequitur hominem prædestinatum, quando est in peccato mortali, non est odium reprobationis. Constat ergo ex dictis, quomodo Christus sit primus prædestinatus, & exemplar nostrę prędestinationis. Sicut enim ipse fuit prædestinatus, vt esset filius Dei, ita nos prædestinamur vt simus filij adoptiui. Itidẽ quantum ad modum est causa exemplaris nostræ prędestinationis. Quia sicut Christi humanitas sine meritis prouecta est ad vnionem hypostaticam diuinã, ita nos iustificamur sine meritis nostris precedentibus. Est & alia similitudo maximè obseruanda. Pro qua sciendum est, quòd adoptio hæc diuina multum differt ab humana, quia efficit non solum, vt habeamus ius filiorum, verum etiam vt simus filij Dei. Id est, vt habeamus participationem, communionem, & consortium diuinæ naturæ, & quodammodo spiritum filij Dei. Quod significat Paulus ad Galat. 4. dicens, quoniam autem estis filij Dei misit Deus spiritum filij sui in corda vestra clamantem, Abba pater.

Galat. 4.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm prædestinatio Christi sit causa nostræ prædestinationis.

145 3.di.10.q. 2.art.3.

AD quartum sic proceditur. Videtur, ꝙ prædestinatio Christi non sit causa nostræ prædestinationis: æternum, n, non habet causam. Sed prædestinatio nostra est æterna. Ergo prædestinatio Christi nõ est causa nostræ prædestinationis.

¶2. Præterea, Illud quod dependet ex simplici Dei voluntate, non habet aliã causam nisi Dei voluntatem. Sed prędestinatio nostra ex simplici voluntate Dei dependet. dicitur enim Ephes. 1. Prædestinati secũdum propositum eius, qui omnia operatur secundum cõsilium voluntatis suæ. Ergo prædestinatio Christi non est causa nostræ prædestinationis.

¶3. Præ-

¶3. Præterea, Remota causa, remouetur effectus. Sed remota prędestinatione Christi non remouetur nostra prędestinatio: quia etiam si filius Dei non incarnaretur, erat alius modus possibilis nostrę salutis, vt August. dicit in lib. de Trini.* Prædestinatio ergo Christi non est causa nostræ prædestinationis.

In lib.13. ca.10. non procul à princi. tomo.3.

¶Sed contra est, quod dicitur Ephes. primo. Prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum.

Respondeo dicendum, quòd si consideretur prædestinatio secundum ipsum prædestinationis actum, prędestinatio Christi non est causa nostrę prędestinationis, cum vnò & eodẽ actu Deus prę destinauerit ipsum & nos. Si autem consideretur prædestinatio secundũ terminum prædestinationis, sic prædestinatio Christi est causa nostrę præ destinationis. Sic enim Deus pręordinauit nostrã salutem, ab æterno prædestinando, vt per Iesum Christum compleretur. Sub prædestinatione enim æterna non solum cadit id, quod est fiendũ in tempore, sed etiam modus & ordo, secundum quem est complendum in tempore.

Ad primum ergo & Secundum dicendum, ꝙ rationes illæ procedunt de prædestinatione secundum prædestinationis actum.

Ad tertium dicendum, quòd si Christus non fuisset incarnandus, Deus pręordinasset homines saluari per aliam causam: sed quia præordinauit incarnationem Christi, simul cum hoc præordinauit, vt esset nostræ salutis causa.

SVMMA TEXTVS.

Prima cõclusio. PRima conclusio. Prædestinatio Christi si capitur ex parte actus prædestinantis non est causa nostræ prædestinationis. Nam vno & eodem actu æterno prædestinauit Deus nos & Christum.

Secunda cõclusio. Ephes. 1. ¶Secunda conclusio. Si prædestinatio capitur ex parte termini, & effectus, sic prædestinatio Christi est causa nostræ prædestinationis. Quod patet ex illo ad Ephes. 1. Prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum. Quod itidem demonstratur euidenti ratione. Sic enim Deus præordinauit nostram salutem ab æterno præordinando, & prædestinando, vt per Iesum Christum compleretur. Nam sub prædestinatione æterna non solum cadit id, quod faciendum est in tempore, sed etiam modus & ordo, secundum quem complendum est in tempore.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Examinatur quæstio in articulo proposita. IN hoc articulo de re maximi momenti instituimus disputationẽ. Ea est vtrùm prædestinatio Christi sit causa efficiens meritoria nostrę prædestinationis? Sensus est, vtrùm Deus præordinauerit ab æterno conferre hominibus prædestinatis omnia beneficia suæ prædestinationis propter merita Christi præuisa? Et quidem à parte affirmatiua sunt optima argumenta.

Prim. arg. Ephes. 1. ¶Primum eruitur ex illo ad Ephesios 1. elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, & iterum, prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum. Perinde acsi diceret, per Christi merita. Sic exponit D. Thomas, & Caietanus, & Athanasius, cui conciait illud in eodem capite, in quo sorte vocati sumus.

D. Thom. Caietan⁹. Athanasi⁹ Secundũ.

¶Cuius rei est alterũ argumentũ. Nam illud est causa prædestinationis, quod est causa omniũ beneficiorum, quæ prædestinatis conceduntur, vt iam dictum est, sed Christus est causa omnium beneficiorum, quæ cõceduntur prædestinatis, nempe, vocationis, & iustificationis, glorificationis, ergo est causa nostræ prædestinationis. Maior est certa. Sed probatur minor ex illo ad Ephesios capit. 1. Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo. In quo apertè significatur, quòd omne beneficium prædestinationis nobis collatum ex meritis Christi proueniat.

Ephes. 1.

¶Tertio, prędestinatio est præparatio gratię & glorię, vt definit August. lib. de prædestinatione Sanctorũ ca. 10. & est præparatio beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur quicunque liberantur. Sic D. August. lib. de bono perseu. cap. 14. Sed Deus statuit, & ordinauit ab æterno, quòd propter Christum & merita illius conferatur nobis omne beneficium, tum gratiæ, tum glorię, ergo verè est causa nostræ prædestinationis.

Tertium. August.

¶Quarto, illud quod Deus ordinauit ab æterno, ex rerum executione inuestigandum est. Res enim eueniunt sicut Deus prædestinauit & ordinauit ab æterno, sed ita re ipsa euenit, quòd omne beneficium prędestinatis concessum venit ex meritis Christi, & propter merita Christi, ergo ita Deus ab æterno præordinauit.

Quartũ.

¶Deinde, nullus est electus à Deo nisi propter Christum, ergo nullus est prædestinatus à Deo nisi propter Christũ. Consequentia argumenti inde probatur. Nam electio in diuinis literis prædestinationem significat. Vnde electi sunt prædestinati, & prædestinati sunt electi. Antecedens vero probatur ex illo ad Ephes. 1. elegit nos in ipso ante mundi constitutionem. Nam vel homines eliguntur à Deo habita ratione ad Christum, & eius merita, vel nulla habita ratione. Si primum dederis, habeo quòd volo. Si secundum, quomodo est verum quòd dicit Paulus, elegit nos in ipso ante mundi constitutionem? Et quòd dicit pater æternus. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, id est, quotquot mihi complacent in Christo complacent, & gratu fiunt?

Quintũ. Ephes. 1.

¶Certè Christus prædestinatus est vt caput, cæteri verò vt eius membra, ergo prædestinatio Christi est causa nostræ prædestinationis. His argumentis accedit autoritas omnium Theologorum, qui in 3. di. 10. apertè definiunt Christum esse causam nostræ prædestinationis. Idem docet D. Thom. in hoc articulo.

Vltimum. D. Augu. D. Thom.

¶In aduersum pugnant argumenta magni ponderis si rectè expendantur. In primis, in diuinis literis nostra prędestinatio in solum diuinum beneplacitum, & in simplicem Dei voluntatem refertur semper. Quòd potest demonstrari ex euidentibus scripturis. Diuus enim Paulus ad Romanos 9. sic inquit. Non est volentis, neq; currentis, sed Dei miserentis. Et iterum, cuius vult miseretur, & quem vult indurat. Quibus constitutis obiicit sibi Paulus ex persona improborum. Nunquid iniquitas est apud Dominum? Respondet, Absit. Voluntati eius quis resistet? Et subiunxit. O homo tu quis es, qui respondeas Deo? Cui consonat illud ad Ephes. primo. In quo etiam vos sorte vocati sumus, prædestinati secundum propositum eius, qui operatur omnia secundũ consilium voluntatis suæ. Et paulo antea cum dixisset Paulus. Qui prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum. Vt sciremus Deum hæc fecisse nullis meritis prouocatum, sed ex mera sua bonitate, addit Paulus. Secundum propositum voluntatis suæ, id est, secundum beneplacitum voluntatis suæ in laudem gloriæ gratiæ suæ. Certè omnes Doctores, tum sacri, tum scholastici censent, prædestinationem nostram in solam Dei voluntatem referendam esse, & ꝙ in hac ratione omnia omnium hominum merita conticescere debent. Sic decernit D. Aug. lib. de prædestinatione Sanctorum cap. 15. & libro de bono perseuerant. cap. vltimo. Sic D. Thom in 1 par. quæst 23. artic. 5. & de veritate quæst. 6. & 3. contra gentes, ca. finali. & ad Ephes. lectione 1.

Argumenta in contrarium. Prim arg. Rom. 9. Ephes. 1.

¶Secundo, prædestinatio autore D. Augustino in locis prænotatis est præparatio beneficiorum Dei, sed omniũ simul beneficiorum Dei, quæ præparata sunt nobis,

Secundũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christus, non est causa meritoria, ergo Christus non est causa meritoria nostræ prædestinationis. Maior patet. Minor probatur. Nam hoc beneficium singulare, & planè diuinum, quod Deus homo fit factus pro nostra salute, non habet causam meritoriam, vt demonstratum est supra q.2. arti.11. Vnde in solum beneplacitum diuinum referendum est.

Tertium. Rom.4.

¶Præterea, Paulus ad Ro 4. Pro manifesto argumento dicit nos non iustificari ex meritis, cùm promissio Christi per, quem iustificamur non fuit facta Abrahæ ex operibus, aut ex meritis, ergo euidens argumentum est, nos nõ prædestinari ex meritis cuiuspiam: huiusmodi enim Christus per quem prædestinamur non datur ex meritis.

Vltimum.

¶Vltimo, etiam si daretur, quòd Christus est causa meritoria nostræ prædestinationis. Adhuc superest quæstio inexplicabilis prædestinationis. Quid est, quòd Christus applicauerit suum meritum huic homini, & non alteri? Certè in hac quæstione merita conticescunt, & tota ratio in solam diuinam voluntatem referenda venit, sicut decernit Paulus ad Romanos 9 his verbis. Moysi dicit Dominus, miserebor cuius misereor, & misericordiam præstabo cuius miserebor, id est gratiam exhibebo cui mihi pro mea libera voluntate collibitum est exhibere gratiam. Et vt vno verbo concludam. Huius sententiæ sensum si quæras, inquit Dominus, quare huius misereor, & non alterius, causa est, quia volo, quia pro mea misericordia sic volo, sic iubeo, & sit pro ratione voluntas.

Rom.9.

Expositio quæstionis propositæ.

¶In hac quæstione explicanda variant sententiæ Doctorum. Nam quidam in primis graues tenent partẽ affirmatiuam quæstionis. In primis D.Thomas in hoc articulo hanc videtur tueri sententiam. Et clarius in 3.d.10. q.3.quæstiuncula 3. Durandus idem constanter affirmat in eadem distinctione quæst 3. Consentit D. Bonauen. in eadem distin.p.2.q 2. Alexander Alensis in 3.p.q.3. membro 5. Et præter argumenta superius adducta in huius sententiæ confirmationem sunt alia duo minimè contemnenda. Primũ sic habet (& videtur palmarium) Christus est causa omnium effectuum nostræ prædestinationis, ergo est causa nostræ prædestinationis. Consequentia argumenti euidens est. Nam cum quærimus de causa prædestinationis, non quærimus de causa actus prædestinantis. Nam hac ratione prædestinatio cum sit diuinæ mentis actus non habet causam. Sed quærimus vtrùm vniuersi effectus, qui conceduntur hominibus prædestinatis ex diuina ordinatione habeant aliquam causam meritoriam. Propter quod euidens consequentia est, quòd si Christus est causa meritoria omnium effectuum nostræ prædestinationis, quòd erit subinde causa nostræ prædestinationis. Quod si dicas aliquod beneficium esse effectum nostræ prædestinationis, quod non promeruerit Christus, nimirum, ipsummet Christum, qui est lumen prædestinationis, & gratiæ præclarissimum. Contra sic argumentor. Nam Christus non est effectus nostræ prædestinationis, quin potius causa. Est enim absurdum cogitare, quòd Christus ipse sit effectus nostræ prædestinationis, nisi velis dicere, quòd nostra prædestinatio sit finis, & causa prædestinationis Christi, quod non bene quadrat, neque consonat diuinæ Theologiæ, secundum quam Christus est primus prædestinatus, & caput omnium prædestinatorum. Atqui vt huius argumenti vis, & efficacia facilè intelligatur: sic concluso. Christi prædestinatio dicit ordinem ad prædestinationem hominum, vt planè testatur diuina scriptura, sed non dicit ordinem ad nostram prædestinationem vt effectus, ergo vt causa, vt finis, vt caput, vt fons, vt exemplar nostræ prædestinationis. Sed satis sit argumentorum, si tantum hoc in medium proferam. Deus sanè, rectè, & verissimè concedituir omnia fecisse, quamquam non fecit seipsum, sed omnia alia præter seipsum, ergo & simili ratione dicendum est, Christum causam esse nostræ prædestinationis, & vniuersa beneficia prædestinatis promeruisse, licèt non promeruerit seipsum, ex eo videlicet quia promeruit omnes alios effectus præter seipsum. Certè Deus potuit prædestinare, & eligere homines propter merita Christi. Et hoc insinuatur in sacra scriptura, & redundat in maximum honorem Christi, & ex hoc non lædiur diuina gratia, aut diuina iustitia, ergo ita asserendum est.

¶Sed partem negatiuam quæstionis tuentur viri doctissimi, & nominatissimi. Driedo libro de redemptione generis humani tract.2.artic.4. Franciscus Sonnius libro secundo demonstrationum Christianæ religionis tract.3 cap.19. & alij autores. Verum non vna de causa negant, sed diuersis. Driedo negat ex magno errore existimans Christum non meruisse nobis omnes dispositiones ad gratiam & gloriam. Quæ in re sequuntur illum Ruardus Taper & Adamus in commentarijs super Epistolam ad Romanos capitulo nono, & ad Ephes. cap.1. Sed hunc errorem superius reprobauimus in tractatu de merito Christi quæst.19 artic.4. Contra hos igitur autores in præsentia nõ est necesse disputari à nobis. Sonnius vero idcirco negare videtur, quoniam licèt Christus fuerit causa omnium dispositionum ad gratiam & gloriam, nõ tamen promeruit nobis suam ipsius incarnationem, & quòd esset filius vnigenitus Dei, prout ex D. Augustino supra est demonstratum. Quam sententiam ego olim vehementer, & acriter defendebam. Sed re iam melius, & accuratius inspecta in propositæ quæstionis elucidationem sic statuo, & decerno.

Driedo. Franciscus Sonnius. Ruardus. Adamus.

Sententia autoris.

¶In primis si prædestinatio nostra consideretur, vt includit Christi prædestinationem, manifestum est prædestinationem Christi non posse esse causam prædestinationis hominum, sed sola simplex voluntas, ac Dei beneplacitũ est causa prædestinationis in capite & in membris. Et hoc probant euidenter, & efficaciter argumenta, quæ à parte negatiua sunt adducta. Verum si consideretur nostra prædestinatio secundum propriã, ac præcisam ipsius rationem, vt distinguitur à prædestinatione Christi, certum mihi videtur, & exploratum, quòd Christus & ipsius prædestinatio sit causa meritoria nostræ prædestinationis. Hæc nanque quantum ex diuinis literis colligere possum fuit diuina ab æterno præordinatio, vt primum Christum Dominum prædestinaret, & dilectum habuerit inter homines, & deinde alios homines propter Christum amauerit, prædestinauerit q;. Quod expressè asserit Paulus ad Ephesios capitulo 1. inquiens: gratificauit nos in dilecto filio suo, id est, gratos, siue charos reddidit, & in numero prædestinatorum habuit ob meritum filij sui, quem ab æterno in primis dilexerat. Cui consonat illud ex Euangelio. Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene complacui. Hæc est de hac quæstione mea sententia. Quam esse veram probant satis euidenter argumenta, quæ à parte affirmatiua sunt adducta. Argumenta vero oppositæ partis ex his, quæ dudum diximus facilè confutantur. Dicendum namque est, quòd tantum probant de totali effectu prædestinationis diuinæ.

Ephes.1.

QVAESTIO XXV.

De adoratione Christi, in sex articulos diuisa.

¶De qua disputant Doctores in 3.d.9. VValdensis lib.de Sacramentalibus titul.13. D.Augustinus lib.10.de Ciuitate Dei D.Tho.lib.3. contra Gentes cap.119. Et de adoratione, in communi tractat diligenter D.Thom.in 2.2.quæstione 84. & 103. His nostris temporibus innumeri scriptores disputationem instituerunt de adoratione, & cultu imaginum contra Lutheranos.

Deinde

Deinde considerãdum est de his quę pertinent ad Christum in comparatione ad nos. Et primò de adoratione Christi: qua scilicet nos eum adoramus. Secundò, de hoc quod est Mediator noster ad Deum.

¶ Et circa primum quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm vna & eadem adoratione sit adoranda diuinitas Christi & eius humanitas.

¶ Secundò, vtrùm caro Christi sit adorãda adoratione latriæ.

¶ Tertiò, vtrùm adoratio latrię sit exhibenda imagini Christi.

¶ Quartò, vtrùm sit exhibenda cruci Christi.

¶ Quintò, vtrùm sit exhibenda matri eius.

¶ Sextò, de adoratione reliquiarũ Sanctorum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm vna & eadem adoratione sit adoranda diuinitas Christi, & eius humanitas.

144 Infr.q.58. ar.3.c.fi.& ad primũ. Et 3.d.9.1. 1.ar.2.q.1 Et d.19.artic.1.4. Et veri.q.29. art.4.ad 4.

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd non eadem adoratione adoranda sit humanitas Christi, & eius diuinitas. Diuinitas enim Christi est adoranda adoratione, quę est cõmunis Patri & Filio: vnde dicitur Ioan. 5. Omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrẽ. Sed humanitas Christi non est communis ei & Patri. Ergo non eadem adoratione adoranda est humanitas Christi & eius diuinitas.

ca.3.to 5.

¶ 2. Præterea, Honor est propriè præmium virtutis, vt Philosophus dicit in 4. Ethic. Meretur autem virtus suum præmium per actum. Cum igitur in Christo sit alia operatio diuinæ & humanæ naturæ (vt supra habitum est †) videtur quòd alio honore sit veneranda humanitas Christi, & alio eius diuinitas.

q.19.art.1.

¶ 3. Præterea, Anima Christi si non esset verbo vnita, esset veneranda propter excellentiam sapiętię & gratię, quam habet. Sed nihil diuinitatis est ei subtractum per hoc, q; est vnita Verbo. Ergo natura humana in Christo est quadam propria adoratione veneranda, præter venerationem, quæ exhibetur diuinitati ipsius.

In Cõci.2. Constant. quod est 5. generale canon.9.

¶ Sed contra est, quod in capitulis quintę Synodi sic legitur, † Si quis in duabus naturis adorari dicit Christum (ex quo duæ adorationes introducuntur) sed non vna adoratione Deum verbum incarnatum cũ propria ipsius carne adorat sicut ab initio Dei Ecclesię traditum est: talis anathema sit.

Respondeo dicendum, q; in eo qui honoratur duo possumus considerare, scilicet eum, cui honor exhibetur, & causam honoris. Propriè autem honor exhibetur toti rei subsistenti, non enim dicimus, quòd manus hominis honoretur, sed q; homo honoretur. Et si quandoque contingat, quòd dicatur honorari manus vel pes alicuius, hoc non dicitur ratione, quòd huiusmodi partes secundum se honorentur: sed quia in istis partibus honoratur totum, per quem etiam modum aliquis homo potest honorari in aliquo exteriori: puta in veste, aut in imagine, aut in nuntio. Causa autem honoris est id, ex quo ille qui honoratur, habet aliquam excellentiam: Nam honor est reuerentia alicui exhibita propter sui excellentiam, vt in Secunda parte dictum est. * Et ideo si in vno homine sunt plures causæ honoris (puta prælatio, scientia & virtus) erit quidem illius hominis vnus honor ex parte eius qui honoratur, plures tamen secundum causas honoris: homo enim est qui honoratur, & propter virtutem. Sic ergo cum in Christo sit tantum vna persona diuinę & humanæ naturæ, & etiam vna hypostasis & vnũ suppositũ: est quidem eius vna adoratio & vnus honor ex parte eius qui adoratur. Sed ex parte causæ qua honoratur, possunt dici esse plures adorationes, vt scilicet alio honore honoretur propter sapientiam increatam, & alio propter sapientiam creatam. Si autem ponerentur in Christo plures personę seu hypostases, sequeretur q; simpliciter essent plures adorationes. Et hoc est quòd in Synodis reprobatur. Dicitur enim in capitulis Cyrilli, † Si quis audet dicere assumptum hominem coadorari oportere Deo verbo, quasi alterum alteri, & non potius vna adoratione honorificat Emanuelem, secundum quod factum est caro Verbum: anathema sit.

2.2.q.103. artic.1.

Habet in cõc.1.Eph. cano.8.

Ad primum ergo dicendum, quòd in Trinitate sunt tres qui honorantur, sed est vna causa honoris. In mysterio autem Incarnationis est econuerso: Et ideo alio modo est vnus honor Trinitatis, & alio modo est vnus honor Christi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd operatio nõ est quę honoratur, sed est ratio honoris. Et ideo per hoc quòd in Christo sunt duæ operationes, non ostenditur quòd sint duę adorationes, sed q; sint duæ adorationis causę.

¶ Ad tertium dicendum, quòd anima Christi, si nõ esset vnita Dei verbo, esset id, quod est principalissimum in homine illo: & ideo sibi præcipuè deberetur honor: quia homo est id quod est potissimum in eo. Sed quia anima Christi est vnita personæ digniori, illi personę præcipuè debetur honor, cui anima Christi vnitur. Nec per hoc tamen diminuitur dignitas animę Christi, sed augetur, vt etiam supra dictum est. *

q.2.arti.2. ad 2.

SVMMA TEXTVS.

1.Conclu. Synod.5.

PRima conclusio. Adoratio Christi vna est ex parte personę adoratæ. Sic enim definitũ est in capitulis quintę Synodi. Si quis † duabus naturis adorari dicit Christũ, ex quo duæ adorationes introducũtur, sed nõ vna adoratione Deũ verbũ incarnatũ cũ ꝓpria ipsius carne adorat, sicut ab initio Ecclesię Dei traditũ est, talis anathema sit. Hoc idem demonstrat ratio ex diuina Theologia adducta. Quia cũ in Christo sit vna hypostasis & vnũ suppost

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum vna est adoratio, & vnus honor ex parte eius, qui adoratur.

1.Conclu. ¶ Secunda conclusio. Ex parte causæ, scilicet, diuinæ vel humanæ possint dici plures esse adorationes. Quia alia ratio honoris est sapientia diuina, alia humana.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm humanitas Christi adoranda sit adoratione latriæ.

145 3.d.9. q.1. ar.2.q.1.& q.4 ad 1.

AD secundum sic proceditur. Videtur, q humanitas Christi nó sit adoranda adoratione latrię. Quia super Psalm. 98. Adorate scabellum pedum eius,

Gloss.ord. ibi ex Augusti. ibid. tomo 8. quoniam sanctum est, dicit Gloss.* Caro a Verbo Dei assumpta, sine impietate adoratur a nobis: quia nemo carnem eius spiritualiter manducat, nisi prius adoret: non illa dico adoratione quę latria est, quæ soli Creatori debetur. Caro autem Christi est pars humanitatis. Ergo humanitas Christi non est adoranda adoratione latriæ.

¶ 2. Prętereà, Cultus latrię nulli creaturę debetur: ex hoc enim reprobantur Gentiles quòd coluerunt & seruierunt creaturæ; vt dicitur Romanorum 1. Sed humanitas Christi est creatura. Ergo non est adoranda adoratione latriæ.

¶ 3. Prętereà, Adoratio latrię debetur Deo in recognitionem maximi dominii: secundum illud Deute. 6. Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Sed Christus, secundum q est homo, est minor Patre. Ergo humanitas eius non est adoratione latriæ adoranda.

li 4. orth. fidei. c. 3. circa prin. ¶ Sed contra est, quòd Damas. dicit in 3. lib. * Adoratur autē caro Christi incarnato verbo Deo, non propter seipsam, sed propter vnitum ei secūdum hypostasim verbum Dei. Et super illud Psal. 98. Adorate scabellum pedum eius, dicit Gloss. † Qui adorat corpus Christi, non terram intuetur, sed illū potius, cuius scabellum est, cuius in honore scabellum adorat. Et ratio ad idem est euidens. Nā cum honor adorationis propriè debeatur hypostasi subsistenti; humanitatem, & carnem Christi sic adorare nil aliud est, quàm adorare verbum Dei incarnatum, sicut adorare vestem regis, nil aliud est quam adorare regem vestitum.

Psalm. 98. Est Augu. ibid. to. 8.

Art. prçce. Respondeo dicendum, quòd sicut supra dictū est, * honor adorationis propriè debetur hypostasi subsistenti: tamen ratio honoris potest esse aliquid non subsistens, propter quod honoratur persona, cui illud inest. Adoratio igitur humanitatis Christi dupliciter potest intelligi. Vno modo, vt sit eius sicut rei adoratę: & sic adorare carnem Christi, nihil est aliud, quàm adorare Verbum Dei incarnatum, sicut adorare vestē Regis, nihil est aliud quàm adorare Regem vestitū. Et secundum hoc adoratio humanitatis Christi est adoratio latriç. Alio modo potest intelligi adoratio humanitatis Christi, quæ fit ratione humanitatis Christi perfectæ omni munere gratiarum, & sic adoratio humanitatis Christi non est adoratio latriæ, sed adoratio duliæ. Ita scilicet quòd vna & eadē persona Christi adoretur adoratione latriæ, propter suam diuinitatem, & adoratione duliæ propter perfectionem humanitatis.

¶ Nec hoc est inconueniens: quia ipsi Deo patri debetur honor latriæ propter deitatem, & honor duliç propter dominium, quo gubernat creaturam. Vnde super illud Psalm. 7. Dominus Deus meus in te speraui, dicit Glos.* Dominus omniū, per potentiam, cui debetur dulia: Deus omnium per creationem, cui debetur latria.

Psal. 7. glo. interlinea. ris. ibid.

Ad primum ergo dicendum, quòd Gloss. * illa non est sic intelligenda, quasi seorsum adoretur caro Christi ab eius diuinitate: hoc enim posset contingere solum hoc modo, si esset alia hypostasis Dei & hominis. Sed quia, vt Damascen. † dicit, si diuidas subtilibus * intelligentijs, quod videtur, ab eo quod intelligitur, inadorabilis est, vt creatura, scilicet adoratione latriæ. Et tunc sic intellectæ, vt separatæ à Dei verbo, deberetur sibi adoratio duliæ, non cuiuscunque (puta, quæ communiter exhibetur aliis creaturis) sed cuiusdam excellentioris, quam hyperduliam vocant.

Citata in argu. 1.

li. 4. c. 3. circa prin. * Epiniæs, id est, cogitationibus seu mentis conceptibus.

¶ Et per hoc etiam patet responsio ad Secundum & Tertium: quia adoratio latriæ non exhibetur humanitati Christi ratione sui ipsius, sed ratione diuinitatis, cui vnitur, secundum quā Christus non est minor Patre.

SVMMA TEXTVS.

1.Conclu. PRima conclusio. Humanitas Christi vt res adorata, est adoranda adoratione latriæ. Probatur hęc conclusio in primis ex autoritate Damasceni in lib. 4 capit. 3. sic inquiętis. Adoratur autem caro Christi incarnato verbo Deo non propter seipsam, sed propter vnitum ei secūdum hypostasim verbum Dei. Et super illud Psal. Adorate scabellum pedū eius, dicit Glossa. Qui adorat corpus Christi non terram intuetur, sed illum potius, cuius scabellum est, cuius in honorem scabellum adorat. Et ratio ad idem est euidens. Nā cum honor adorationis propriè debeatur hypostasi subsistenti; humanitatem, & carnem Christi sic adorare nil aliud est, quàm adorare verbum Dei incarnatum, sicut adorare vestem regis, nil aliud est quam adorare regem vestitum.

Damas.

Glossa.

2.Conclu. ¶ Secunda conclusio. Si humanitas Christi consideretur, vt ratio adorandi, nō est adoranda adoratione latriæ, sed duliæ, hoc est, persona Christi ratione humanitatis perfectæ omni munere gratiarum adoranda est adoratione duliæ, excellentissimaque hyperduliæ, vt à doctoribus appellatur. Neque hoc debet videri inconueniens, quia ipsi Deo patri debetur honor latriæ propter deitatem, & honor duliæ propter dominium, quo gubernat creaturā. Vnde glossa super illud Psalm. Domine Deus in te speraui, dicit; Dominus omnium per potentiam, cui debetur dulia; Deus omnium per creationem, cui debetur latria, vt refert D. Thom. in articulo.

Glossa.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Adoratio quid significet in sanctis scripturis. VTea, quæ hic ab autore dicuntur de adoratione latriæ, duliæ, hyperduliæ, facilius intelligantur, sciendum est, quòd vocabulum hoc, adoratio, æquiuocum est, & variam habet significationem in sanctis scripturis. Iā enim denotat adorationem diuinam, quale illud est. Dominum tuum adorabis, & illi soli seruies. Matth. quarto. Et Ioan. quarto; Nam Deus tales quærit adoratores, qui

Matt. 4. Ioan. 4.

qui adorent eum in spiritu & veritate. At vero non semper in hanc significationem vsurpatur, quin potius sæpissimè trahitur ad significandum cultum, & veneration em, quę exhibetur creaturis. Atqui in hac acceptione nihil aliud est adoratio, quàm exhibitio honoris alicui personę facta propter eius excellentiam. Hoc pacto vsurpatur frequenter in diuinis literis. Adorauit Abrahā Angelos pronus in terram, Gē. 18. Similiter & Loth adorauit pronus in terram eosdē Angelos veniētes, vt perderent Sodomam, Genes. 19. Adorauit etiam Abraham filios Heth, Genes. 23. Itē Iacob Patriarcha adorauit fratrem suum Esau venientem in apparatu, & satellitio regio septies pronus in terram, Genes. 33. dicens: Sic vidi faciem tuam quasi viderim vultum Dei. Fecit quoq; vxores, & proles adorare Esau fratrē suū. Et c. 49. ia moriturus in spiritu Prophetico nunciauit de Iuda filio suo dicens: Te laudabunt fratres tui, manus tuæ in ceruicibus inimicorum cuorū, adorabūt te filii patris tui. Quia non auferetur sceptrū de Iuda, donec veniat, qui mittendus est, &c. Et Ioseph pudicitiæ lumē vidit per somniū quasi Solem, & Lunam, & Stellas adorare se, & manipulos fratrum suorum adorantes manipulum suum. Quia sublimandus erat quasi ad regiam maiestatem supra fratres, vt fieret Saluator mundi adorandus a patre & fratribus. Et Exod. 18. Moyses adorauit Iethro socerū suum. Miphiboseth filius Ionathæ, & Ornam adorauerunt Dauidem regem corruentes proni in terram. Similiter & Natham Propheta Domini adorauit Dauidem pronus in terram. Et ipse Dauid vir secundum cor Dei cum in minoribus esset, adorauit filium regis Ionatham. Itē 1. Paralip. 29. sic legimus. Benedixit omnis Ecclesia Domino Deo patrum suorum, & adorauit populus Deum, deinde regem. Constat ergo ex diuinis literis, quòd adoratio non solum fiat ad Deum, sed etiam ad sanctos Dei Angelos, ad homines quoque in eminenti maiestate cōstitutos. Et hoc a sanctissimis Patriarchis, & Prophetis, & à tota denique multitudine credentium. Sed fortassis dices. Si hæc ita se habent, cur in nouo testamento prohibet Angelus Dei dicens. Apocal. 22. Vide ne feceris, conseruus enim tuus sum, &c. Deum adora. Et Apostolus Petrus recusauit adorationem elcuando Cornelium Centurionem adorantem se dicens. Surge, Nam & ego ipse homo sum. Habetur hæc historia Actor. 10. & Act 14. Idem prohibent Paulus & Barnabas Lystris. Hanc obiectionē breuiter sic depellandum existimo. Sanè secundum reuerentiam quæ creaturæ excellenti debetur, Patriarchæ & Prophetæ adorauerunt homines, ne dum Angelos. At secundum reuerentiam, quę soli Deo debetur, quæ nomine latrię significatur, Mardocheus noluit adorare Amā, ne honorem Dei transferret ad hominem. vt dicitur Esther. 13. Eadē de causa in Apocalypsi prohibitus est Ioānes Angelum adorare, tum ad ostendendum dignitatem hominis, quam adeptus est per Christū, vt Angelis æque tur; vnde ibi subditur. Cōseruus tuus sum, & fratrum tuorum, tum etiam ad excludendum idolatriæ occasionem. Vnde subditur, Deum adora. Verum quod Paulus, & Barnabas Actor. 14. reprehendant, & detestantur scissis vestibus paratum sibi cultum adorationis in Lystris, ideo factum est, quoniam illi Paulo & Barnabæ, velut diis quibusdam, idque cultu latriç, volebant sacrificare dicentes. Dii similes facti hominibus descenderunt ad nos. Qualis vtique adoratio soli Deo debetur, vt omnis vbique credit, & confitetur Ecclesia Catholica. Sed obseruandum est valde, quòd vt Ecclesia Catholica istas adorationes secernat, varia adorationum genera diuersis denotat vocabulis. Vnā vocat adorationē latriæ, quæ soli Deo debetur propter suam diuinitatem, alteram vero hyperduliam, quam Theologi tribuunt sanctis insignioribus, vt Mariç Virgini prçcipuè, & sanctis Apostolis. Tertiam appellat duliam, quam refert ad sanctos minores. Sed antequam hinc discedamus sciat Theologus, quòd Laurentius Valla, & Caluinus conuitiis insectantur patres Ecclesiæ, & potissimè doctores scholasticos, q̄ diserimē cōstituāt inter latriam, & duliam ex ignorantia linguæ Græcæ. Nā principes linguæ Græcæ quorū autoritati nitimur in verborum significatione, nihil distinguunt inter latriam, & duliam, neq; inter Latreuo, & Duleuo, quorum vtrūque significat idem, quod seruio. Afferunt exemplum ex Leuit. 23. vbi nos habemus, omne opus seruile non facietis in eo, Græci habent, Latreuton. Et rursus, de semine tuo non dabis seruire principi, Græcis est, Latreuin. Atqui hoc argumento ex Grammaticis deducto demonstrasse se gloriantur, quod Latria, non significet cultum soli Deo debitum. Sed errant hæretico spiritu. Nā patres Ecclesiæ non hoc agunt, vt doceant, quæ sit natiua eius vocis significatio. Sed quem vsum habeat potissimum apud scriptores Ecclesiasticos, & ferè vbique in tota scriptura, & Ecclesia. Hoc discrimine inter latriam & duliam vtitur Cōcilium secundum Nicenum his verbis. Cultus ille latriæ in spiritu & veritate beatæ Trinitati tribuitur ab orthodoxis. Damascenus libr. 3. Apologetico sic scribit: Solum rerum omnium procreatorem, & opificem adoramus, & latrię cultu veneramur. Quę vox licèt significet seruitutem sicut dulia, hoc tamen discrimine, vt vsus ex consensu veterum Theologorum obtinuerit, quòd latria ad eam, quę soli Deo debetur, seruitutem referatur, dulia vero ad eam, quę creaturę. Cuius rei locupletissimus testis est Diuus Augustinus lib. 15. contra Faustum Manichæum. cap. 9. lib. 10. de ciuitate Dei capitu. 1. qui hanc differentiam hi verbis explicat. Latria, quod verbū Græcum est, & interpreratur seruitus, non quæcunque, sed illa, qua tantummodo Deo seruitur. Et alibi, Hic est diuinitati, vel si expressius dicendum est, deitati debitus cultus, propter quem vno verbo significandum, quoniam satis idoneum non occurrit Latinum Græco, vbi necesse est, insinuo quid velim dicere. Latriam quippe nostri, vbicunque sanctarum scripturarum positum est, interpretati sunt seruitutem. Sed ea seruitus, quæ debetur hominibus, secundum quam præcipit Apostolus seruos dominis suis subditos esse debere, alio nomine Græcè nūcupari solet. Idem persequitur fermè eisdem verbis Beda in quartum caput Lucæ, vbi sic scribit. Quærit fortè aliquis quomodo conueniat, quòd præcipitur domino soli seruiendum Apostoli verbo, qui dicit. Sed per charitatē seruite inuicē. Sed huic facilè Græcæ linguæ, ex qua scriptura trāslata est, origo satisfacit, in qua seruitus duobus modis, ac diuersa significatione appellari solet. Dicitur enim latria, dicitur & dulia. Sed dulia intelligitur seruitus communis, hoc est, siue Deo, siue cuilibet creaturæ exhibita, a qua etiam seruus, id est, dulos Græcè nomen accepit. Latria autem vocatur seruitus illa, quæ est soli diuinitatis cultui debita, neque vlli est participāda creaturæ. Vnde & idololatræ nuncupantur ij, qui vota, preces, & sacrificia, quæ vni Deo debuerāt idolis impendunt. Iubemur ergo per charitatē seruire inuicem, quod est Græcè duleuin. Iubemur vni Deo seruire, quod est Græcè latreuin. Vnde dicitur, & illi soli seruies, quod est Græcè latreusis. Et iterum. Nos enim sumus circuncisio spiritui Dei seruientes, quod est in Græco latreuondes. Illud etiā est notādum, quòd honor potest alicui tribui, & interno mētis actu, & externo aliquo signo. Interius veneramur quempiam cum agnoscentes illius excellentiam subiicimus nos illi per affectum internum. Exterius autē veneramur cum significamus hanc internam animi subiectionem aliquo signo corporeo, vt cum genu flectimus, aperimus caput, &c. Prætereà, iure diuino naturali tenētur homines ad tribuendum aliquem honorem internū Deo, quem honorem diuinum, nefas sit tribuere alicui creaturæ: tenemur siquidem nos interno affectu subiicere illi, vt autori, ac primo terum omnium principio. Cæterum nullus est eodem naturæ iure præceptus cultus externus ad venerandum solum Deum; sed quilibet exterior actus accōmodari potest creaturis. Etenim signum quodcunque exterius ex hominū placito significat, non ex natura: ac proinde ex hominum placito, & institutione postquam semel fuerit accommodatum ad colendum Deum, poterit trāsferri, & accommodari ad cultum creaturæ. At vero formaliter diuersus est cultus, qui materia liter idem est. Etenim Deo genua flectimus, vt summo Monarchę, & supremo imperatori vniuersorum, cui

Laurētius. Vallensis. Caluinus.

Obiectio. Apo. 22.

Acto. 10. & 14. Solutio.

Esther. 13. Quid est qđ homines adorare atque ēt angelos sit nobis prohibitum.

Varia adorationū genera. Latria. Hyperdulia.

Leuit. 23.

Latria & dulia qūo differēt de monstrat.

Cōci. Nicenū secūdū. Damascē.

D. August.

Beda.

Honor potest alicui tribui & interno mētis actu, & externo.

Quis honor iure diuino soli Deo sit debitus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

non solum genua flectimus,sed animā prostramus. Monarchas autem,& insignes viros,vt diuinos ministros honore prosequimur.Illud est ŏt animaduersione dignum, ius ipsum naturæ dictare nihilo secius hominibus,vt ipsi quædam signa statuant,quibus venerentur tantum Deū, & quæ significent solos honores diuinos, ita vt nefas sit eisdem signis venerari creaturam aliquam. Etenim naturæ legibus debitus est Deo cultus quidam diuinus,peculiaris etiam externus distinctus ab vniuersis aliis. Cū ergo eisdem naturę legibus non sit prestitutus talis cultus, oportet,vt hominum ratio illum præstituat. Huiusmodi fuere sacrificia,quæ olim in legę naturæ soli Deo offerebantur a iustis & sanctis hominibus Abel, Abrahā,Iob. In lege veteri sacrificia multa fuere instituta iure diuino posituo. In lege gratiæ est vnicum,ac singulare Euchāristiæ sacrificium institutū ab homine Deo Christo, quod soli Deo offertur, quamuis in honorē sanctorum : Sunt etiam in republica Christiana aliquæ ceremoniæ sanctæ ab hominibus, quæ accommodātur tantum ad colendū Deum, vt tūdere pectus, prostrari in terrā, quæ proinde ceremoniæ,& signa nefas est idololatrię,externe trāsferri ad colendam creaturā aliquam,sicut verba, quę significant diuinum cultū,nefas est trāsferre ad significandū cultū aliquem creaturę,vt si appellaretur quæpiā fęmina Dea, est insignis blasphemia. His ita constitutis quęstio est,vtūm Christi humanitas sit adoranda adoratione latriæ? Et a parte negatiua sic arguitur. Latria est cultus soli Deo creatori exhibendus, vt planum fecimus ex sententia sanctorum patrum,at humanitas non est creator,sed creatura,ergo non est adoranda cultu latriæ.

Vtrū Christi humanitas sit adorāda adoratione latriæ.

Prim. arg.

¶ Deinde,Christus secundum quod homo,& ratione humanitatis est minor patre,& subiectus illi , seruus, ac obediens,sed latriæ cultus debetur tantum supremo rerū omnium principio,ergo non est tribuendus Christi humanitati.

Secūdum.

¶ Præterea,Christus secundū quod homo cultu latriæ adorat patrem,nō ergo ipse,secundum quod homo adorandus est adoratione latriæ. In aduersum est Damascenus in 3.lib.de fide ca. 8.qui fatetur humanitatem Christi esse adorandam eadem adoratione, qua Christus. Et exemplo manifestat suum dogma. Siquidem carbonem non tangimus quando ignitus est,non propter carbonē, sed propter ignem, ergo humanitatem Christi oportebit adorare propter verbum,cui copulata est. De quæstione hac disputat Magister in 3.d.9.& duas profert distinctas sententias. Altera negat eodem cultu esse honorandam Christi humanitatem,quo Deus colitur,quia humanitas creatura est.Altera vero affirmat esse colendam diuino cultu,quo ipse Christus colitur,ne diuidendo cultū,duas personas introducas in Christo,quas introduxit Nestorius. Diuus Thomas in his duobus articulis sub obscure profectò videtur propositam quæstionem potius inuoluere,quàm explicare.Nam Diuus Thomas duo proponit inuestiganda.Alterum est,vtrum vna & eadem adoratione sit adorāda Christi diuinitas , & eius humanitas? Alterum est,vtrūm humanitas Christi sit adoranda adoratione latriæ.Et ad vtrumque quæsitū nihil respondet distinctè & determinatè,sed sub distinctione,vt patet ex conclusionibus superius positis. Quæ res non mediocriter obscuram reddit definitionem. Neque enim potest Theologus facile intelligere,quidnam absolutè sit respō dendum.Sed ex alia parte dubitatio crescit.Nam D.Th. in vtroque articulo inquit,ꝙ adoratio & honor tantum est personæ subsistentis, si propriè loquendum est. At in secundo articulo consideratur humanitatem Christi, vt rē adoratam,quæ tamen nō est persona per se subsistens.Ex quo rursus colligitur argumentum contra primam conclusionem articuli primi ad probandum , ꝙ absolutè & simpliciter sint plures adorationes Christi. Etenim vna adoratio est personę Christi, vt rei, quæ adoratur:alia vero humanitatis Christi etiā vt rei,quæ adoratur iuxta doctrinam D. Thom sunt ergo plures adorationes ex parte rei,quæ adoratur. Scotus in prædicta dist.quæst.vnica reuocat in dubium,vtrūm ratione humanitatis debeatur etiam Christo cultus latriæ. Quia ratione redemptionis debemus ei summam seruitutem,& est supremus dominus.Et sanè maius beneficium est redemptionis, quam creationis,ergo si ex creatione Deus colitur cultu latriç, multo magis est colendus Christus Dominus secūdum, quod homo ex titulo redemptionis.Durandus in eadem dist.distinguit dupliciter de adoratione. Duobus modis (inquit) aliquid adoratur.Vno modo per se,& est illud in quo est causa honoris. Alio modo per accidens, illud videlicet in quo non est causa honoris,sed habet habitudinem ad id,in quo est causa honoris. Quod vt euidentius exponat dicit,in eo qui honoratur per se, duo esse consideranda , ille scilicet qui honoratur , & causa honoris.

Magister.

D.Thom.

Scotus.

Durand.

Ex his deducit duas conclusiones . Prima.Latria soli Deo debetur per se.Secunda,per accidens debetur humanitati,quia qui suppositum honoratur , honoratur quidquid est in illo Sed S.Th. nunquam loquitur hoc modo quòd humanitas in Christo adoratur cultu latriæ per accidens.Quia non est per accidens in illa persona,sed per se.Per se enim spectat ad illam personam, imò constituit illam,vt est persona humana.Marsil.in 3.q.8.varias constituit conclusiones in elucidationem propositæ qōnis. Sed dum nimium est amator claritatis,punctum difficultatis non absoluit, imò ne attingit quidem. Vt hæc veritas elucidetur est prima conclusio.

Marsil.

¶ Christus non est coadorandus cum Dei verbo , sed adorandus ut Dei verbum cultu latriæ. Hęc est fides catholica, & contrarium pertinet ad hæresim Nestorianā. Nestorius enim aiebat,Christum coadorandum esse cum Dei verbo.Existimabat enim duas personas esse in Christo,siue duo suppositа vnita ex affectuali vnitate, aut ex communicatione honoris,vt suprà diximus. Quamobrē Christum non adorabat ea adoratione , qua Dei verbū, sed diuidebat adorationem,vt diuidebat suppositа. Nisi quòd aiebat, quòd adorantes Dei verbum coadorabant quodammodo Christum propter vnionem dignitatis,& amoris inter Christum & Dei verbum. Hanc hæresim Ephesinum concilium primum anathematizat in c.8.& Cyrill.anathematismo octauo.Et in concil Constanti.s. ad finem Et Cyrill.iterum in defensionibus ad orientales Episcopos.Idem docet Damaſ.in loco citato. Et ratio est euidens ad condemnandum hunc errorem.Nam hic error docet , quòd Christus non est verbum Dei , & verus Dei filius, quod est conculcare scripturas,& fidem incarnationis dominicæ.

1.Conclu.

Christ⁹ est adorandus vt Dei verbū non cū Dei verbo.

Cōc.Ephe. Cyrillus. Cōc. Cōst. Damasce.

¶ Secunda conclu. Christi humanitas vt vnita verbo adoranda est tāquam terminus adorationis cultu latriæ. Hanc conclusionem docent concilia, & sancti patres in præcedenti conclusione citati. Docet insuper D. Aug.de verbis Domini serm.58.& super Psal.99.Et Damasc.lib. 3.c.8.Et rationes sunt in promptu.Prima est. Quoniam humanitas vnita verbo sortitur esse diuinæ psonæ,quod est esse diuinum, ergo cum habeat esse diuinum,cultum latriæ prometetur. Vnde corpus dominicum iacēs in sepulchro propter eandem causam erat adorandum cultu latriæ, & anima Christi quia erat copulata tunc cū Dei verbo eundem honorem exposcebat.Vnde quædam preces feruntur,quæ diriguntur ad animam Christi.Qualis est illa.Anima Christi sanctifica me Deinde ꝓbatur. Nā adorare hoc pacto Christi humanitatem,est adorare illā vt rem,quæ adoratur propter verbi personam, tanquam propter adorandi rationem,sed ratio quæ desumitur ex verbo est ratio adorationis latriæ : siquidem verbum est Deus supremum omnium rerum principium , ergo humanitas verbo diuino copulata est adoranda cultu latriæ.

2. Conclu. Christi humanitas ē adoranda cultu latriæ.

Augustin. Damasce.

Tertia ratio sumitur ex vsu Eccl-się , quæ corpus & sanguinem Christi in Eucharistiæ sacramento adorat adoratione latriæ.Ecclesia autem in vniuersali consuetudine falli non potest.Et profecto quando alia ratio non se offerret ad nostram conclusionem demonstrandam , hæc sufficiens videtur esse,quam insinuat Diuus Thom. ex Diuo Damasceno. Quia adorare carnem Christi nihil aliud est, quàm adorare verbum Dei incarnatū,sicut adorare vestem regis,nihil aliud est , quàm adorare regē vestitum

vestitum. Sed vt hoc facilius intelligatur,obseruet Theologus,Christum esse adorandum tanquam terminū adorationis latriæ , quia ad Christum dirigenda est hæc adoratio, vt ad id,quod per se adoratur vt Deus Ideoq; Deū hominem,& hominem Deum per se adoramus. Propter quod hic homo demonstrato Christo , est adorandus per se adoratione latriæ. Etenim hic homo Christus verè Deus est , at vero Christus non est sua humanitas , nec Deus est humanitas. Propterea , humanitas Christi non est id, quod adoratur, imò coadoratur, adorato homine Christo. Siquidem adorando Christum , adoratur quicquid est Christi, & ideo pedes, & manus Christi, cæteraque Christi partes coadorantur adorato Christo.Quòd si dixeris hæc potius coadoranda quàm adoranda cultu latriæ,nihil improbabile dixeris . Sed ex hac conclusione forsitan eliciet Theologus esse hæreticam sententiam , quam Magister indicat , quæ negat Christi humanitatē colendam esse cultu latriæ, cum tamen non sit hæretica, nec Magister eam damnet tanquam hæreticam. Respondetur.Existimo,quòd non sit hæretica.Nam quod concilia præinducta reprobant,est diuidere adorationem Christi,sicut illam diuidebat Nestorius distinguens duas personas in Christo. Et hanc hæresim concilia, & sancti destruere adnituntur. Verum qui confitetur in Christo vnā personam,non duas,& tradit humanitatem non esse adorandam cultu latriæ, in hæresim Nestorianā non prolabitur.

Obiectio.

Solutio.

3. Conclu. Humanitas Christi ⁊m se cōsiderata nō est adoranda cultu latriç.

¶ Tertia conclusio. Christi humanitas quantumlibet prædita omnium virtutum,& gratiarum genere excepta vnione hypostatica,non est ratio adorandi adoratione latriç,sed hyperduliæ tantum , vt docet Diuus Thomas in secunda conclusione secundi articuli,imò dico,quòd humanitas Christi secundum se considerata quamlibet perfecta sit non est adoratione latriæ adoranda,seu hyperduliæ Hæc sententia est Diui Augustini in allegato sermone de verbis Domini , imo est sententia scholasticorum omnium. Et iuxta eam non perperam dixit glossa enarrans Psalm.98.& exponens verba illa; Adorate scabellū pedum eius; Christi humanitatem non esse adorandam latriæ cultu,sed hyperduliæ,loquitur enim de humanitate secundum se considerata. Nam quando per se consideratur, non consideratur vt aliquid Christi,sed nudam habet considerationem, iuxta quam non est adorabilis cultu latriæ,sed hyperduliæ super omnes creaturas,quia excellentior est cunctis creaturis in gratiarum abundantia. Idem confirmatur. Nam ratio ducens ad cultum latriæ conuenit tantum primo principio , & primo autori , sed humanitas Christi cum omnibus suis ornamentis,& perfectionibus creatis non est primum principium,ergo nō est adoranda cultu latriæ. Ex quo facilè est intelligere in quanto errore versatus est Ioannes VVitelef hæreticus , qui dogmatizauit, humanitatem Christi etiam per se cōsideratam esse adorandam cultu latriæ. Vnde aiebat. Si verbum Dei deponeret humanitatem , quòd humanitas deposita esset adoranda diuino cultu. Docebat enim hominem illum iam depositum , esse verum redemptorem generis humani, & ideo diuinos promereri honores.

Thomas VValdēsis

D.Augusti.

¶ Meminit huius dogmatis Thomas VValdensis in doctrinali fidei , tomo primo, libro primo , articulo tertio,capitulo.44. At vero hoc dogma hæreticum est. Etenim Christi humanitas per se considerata creatura est , & non creator,neque habet esse diuinum , quando est separata,ergo non potest honorari cultu diuino.Et rectissimè quidem scribit Augustinus de verbis Domini sermone 58. homilia.14. in Ioannem. Si hominem separauerit a Deo,illi nunquam credo,neque seruio.Et est sermo de Christi humanitate , vt considerat̃ à verbo separata. Et est exemplum Augustini de diademate regio, aut purpura seu chlamyde. Quæ si sunt separata à regio corpore non coluntur. At induta à rege, eodem cultu venerantur atque rex ipse.Ex quo tamen exemplo nonnulli crediderunt humanitatem Christi adorabilem esse cultu diuino per accidens,vt vestimenta regis venerantur per accidēs. At vero exemplum hoc,vt supra tradebamus,nō est prorsus conquadrans huic negotio. Etenim vestimenta mea non habent esse meum vel vestitorum. Neque sunt vnū suppositum vestis & vestitum , imò sunt duo suppositа. Contra vero in Christo est. Etenim humanitas habet esse personale diuinum, ideoque poscit diuinum cultum , vt copulata est verbo diuino. Verum est tamen,quod quidā hic subtiliter distinguunt, & eorum sententia non omnino displicet. Si separata, inquiunt, constituit proprium suppositum, non licet honorare illam cultu latriæ.Si vero esset separata,sed non constitueret proprium suppositū,quin potius consideraretur vt pars,quæ fuit Christi,diuino honore esset honoranda sicut eius sanguis. Sed de hoc latius in articulo vltimo.

4.Conclu.

¶ Quarta conclusio.Non est inconueniens,quòd vna & eadem persona Christi adoretur cultu latriæ propter suam diuinitatem,& adoratione hyperduliç propter perfectionem humanitatis. Hanc conclusionem constituit Diuus Thomas in secundo articulo ad finem,& explicat eam Caietanus hisce verbis.Aduerte(inquit) hic duo:Primum est,quòd adorari vt rem adoratam, contingit dupliciter,vel per se,vel per aliud. Et propterea persona Christi per se adoratur cultu latriç,Quia per deitatē,quę est ipsa personalitas.Per aliud vero dulia,Quia per humanitatem,quę est aliud ab ipsa. Et econtra , humanitas Christi per aliud latria,per se autem non, sed dulia, vt ratio tamē adorandi. Secundum est , quòd licet dulia , qua persona patris honoratur propter potentiam,& dulia,qua persona filii ratione humanitatis adoratur non omnino sint eadem,quia illa est dulia communiter sumpta ad species duliç, & latriç,ista vero est species duliæ distincta contra latriam , sicut dispositio est genus ad habitum & dispositionem.Licèt, inquam, ita sit, non efficit tamen processui literę persuasiuo ex verbis glossarum ad tollendum admirationem,ne quis admirctur,dum dicitur Christum adorandum esse cultu duliç propter humanitatem ; cum tamen alioquin liquidum sit personam Christi ratione diuersarum naturarum diuersimodè honorandam. Addit tamen Caietanus explicans solutionem primi,adorationem duliç Christo debitam ratione humanę naturæ Ecclesiam in mente retinere , & non habere in vsu propter euitandos errores. Ex hac conclusione ultima, si rectè expendatur,facilè est intelligere, quomodo humanitas & diuinitas in Christo sunt duæ rationes,& duę causę,propter quas Christi persona sit adoranda. Quod asserit Diuus Thomas in primo articulo, in secunda conclusione. Alio enim honore honoratur propter sapiētiam increatam, & alio propter sapientiam creatam.

Caietan.

¶ Ex eadem doctrina in promptu est percipere , quomodo in Christo,qui est vna persona,semper sit vnus honor,& vna adoratio ex parte eius,qui honoratur.Propriè enim honor exhibetur toti rei subsistenti. Si autem ponerentur in Christo plures personæ, ponerentur simpliciter plures adorationes. Cum hoc tamen rectè coniungitur , quòd adoretur pluribus adorationibus secundum quid , non tamen simpliciter : siquidem adorari simpliciter , & absolutè est terminare passiuè adorationis actū. At id , quòd adoratur tantum vt ratio & causa adorationis non terminat actum ipsum adorationis passiuè, vt patet manifestè cum adoratur sapiens propter sapientiam,sapiens est, qui adoratur, & ipsa sapientia est ratio adorandi.

¶ Sed iam tempus est, vt argumenta in contrarium ad ducta confutemus. Ad primum argumentum respondetur,satis conuincere,quòd creatura per se non potest adorari latriæ cultu,verum ratione verbi diuini,cui coniuncta est hypostaticè, rectissimè adorari potest cultu latriç, sicut contrà verbum ipsum diuinum ratione humanitatis adoratur adoratione duliç cum per se sit adorandus cultu latriç.

Ad argu. Ad primū.

¶ Ad secundum argumentum respondetur,quòd Christus secundum quod homo,est inferior patre. Verum ratione diuinitatis est illi coęqualis, & non adorat illum. Et hoc satis fuerit , vt eius humanitas ratione diuinitatis adoretur,vel potius coadoretur cultu latriç. Quamquam vt euidentius soluatur hoc argumentum ergo existimo, non esse concedendam hanc propositionem , Christus ecundum quod homo est adorandus adoratione latriç;

Ad secūm.

Habet

Universidad de Deusto
Biblioteca

Habet enim sensum falsum,& reduplicatiuum. Humanitas namque non est causa, quare Christus honoretur diuinis honoribus,quin potius humanitas adoratur, vt res adorata, diuino cultu propter diuinitatem.

Ad tertiũ.

¶ Tertium argumentum ex eadem solutione facilè confutatur. Illud vero, quod obijciebatur contra doctrinam Diui Thomę,quòd non distinctæ respondeat ad interrogata,iam dilutum est. Nam diligenter est a nobis expositum, quemadmodum in Christo sint duę rationes, & causæ honorandi Christum, scilicet, humanitas & diuinitas. Rursus quemadmodum humanitas & diuinitas semper adorentur eadem adoratione, vt res adoratæ. Quando enim verbi diuinitas adoratur,coadoratur etiã humanitas,& quicquid est in Christo. Cum vero humanitas adoratur etiam persona verbi adoratur, propter quam & ipsa humanitas adoratur. Quod vero obijciebatur ex Scoto volente probare, quòd Christi humanitas sit adoranda cultu latriæ propter redemptionis beneficium,atque etiam Christus secundum quod homo, facilè refellitur. Nam solus homo non redemit,sed Deus homo. Redemptio enim competit Christo ratione diuinitatis tanquam ratione causæ primariæ,& principalis,ratione vero humanitatis tãquam ratione causæ secundariæ. Et sic sola diuinitas est ratio adorationis latriæ, quæ debetur propter redemptionis beneficium.

Ad obiect. Scoti,

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm imago Christi sit adoranda adoratione latriæ.

146 2.2.q.81. ar.3.ad 3. & q.49.ar. 2.ad 1. Et inf. arti.4. cor. & art. 5.ad 2. Et 3.d.9.q.1. arti.2.q.2.

ADtertium sic proceditur. Videtur, q imago Christi non sit adoranda adoratione latriæ. Dicitur enim Exod.20. Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem. Sed nulla adoratio est facienda contra Dei præceptum. Ergo imago Christi non est adoranda adoratione latriæ.

¶ 2. Prętereà, Operibus Gentilium non debemus communicare, vt Apostolus dicit Ephes.5. Sed Gentiles de hoc præcipuè inculpabantur, q commutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis,vt dicitur Rom.1. Ergo imago Christi non est adoranda adoratione latriæ.

¶ 3. Prętereà, Christo debetur adoratio latriæ ratione diuinitatis,non ratione humanitatis. Sed imagini diuinitatis eius, quæ est animæ rationali impressa,nõ debetur adoratio latriæ. Ergo multò minus imagini corporali,quę repręsentat humanitatem ipsius.

¶ 4. Prętereà: Nihil videtur esse in cultu diuino faciendum,nisi quod est à Deo institutum, vnde & Apostolus.1.ad Corinth.11.traditurus doctrinam de sacrificio Ecclesiæ,dicit, Ego accepi à Domino,quod & tradidi vobis. Sed nulla traditio in Scriptura inuenitur de adorandis imaginibus.Ergo imago Christi non est adoranda adoratione latriæ.

li.4. ca.17. non longè a princ.

Sed contra est, quod Damas. inducit Basilium dicentem,*Imaginis honor ad prototypum pertransit, id est exemplar.Sed ipsum exemplar, scilicet Christus,est adorandus adoratione latriæ.Ergo & eius imago.

ca. 2. circa med. to. 2.

RESpõdeo dicendum,quòd sicut Philosophus dicit in lib.* de Memoria & reminiscentia: duplex est motus animæ in imaginem. Vnus quidẽ in ipsam imaginem,secundum quod res quędam est,alio modo in imaginẽ,in quantũ est imago alterius. Et inter hos duos motus est hæc differentia: qa primus motus, quo quis mouetur in imaginem,vt est res quædam,est alius à motu, qui est in rem:secũdus autẽ motus qui est in imaginẽ, in quantum est imago, est vnus & idem cum illo qui est in rem.Sic ergo dicẽdum est,quòd imagini Christi in quantum est res quędam(puta lignũ sculptum vel pictum)nulla reuerentia exhibetur: quia reuerentia nõ nisi rationali naturę debetur. Relinquitur ergo quòd exhibeatur ei reuerentia solum,in quãtum est imago,& sic sequitur, quòd eadem reuerẽtia exhibeatur imagini Christi,& ipsi Christo.Cùm ergo Christus adoretur adoratione latriæ,consequens est quòd eius imago sit adoratione latriæ adoranda.

lib.4.c.15. ante med.

Ad primum ergo dicendum,quòd non prohibetur illo præcepto facere quãcunque sculpturã vel similitudinem,sed facere ad adorandũ. Vnde subdit,Nõ adorabis ea,neque coles. Et quia,sicut dictum est,idem est motus in imaginem & in rẽ, eo modo prohibetur adoratio imaginis,quo prohibetur adoratio rei,cuius imago est.Vnde ibi intelligitur prohiberi adoratio imaginum, quas Gẽtiles faciebãt in venerationem deorum suorum, id est dęmonum.Et ideo pręmittitur. Non habebis Deos alienos coram me.Ipsi autem vero Deo cùm sit incorporeus,nulla imago corporalis poterat poni:quia,vt Damasc.dicit,* insipientiæ summę est & impietatis,figurare quod est diuinũ.Sed quia in nouo Testamento Deus factus est homo, potest in sui imagine corporali adorari.

In cor.arti.

Ad secundum dicendum,quòd Apostolus prohibet operibus infructuosis Gentilium communicare,communicare autem vtilibus eorũ operibus Apostolus non prohibet.Adoratio autem imaginũ est inter infructuosa opera computanda quãtum ad duo.Primò quidem quantũ ad hoc,quod quidam eorum adorabant ipsas imagines vt res quasdã,credentes in eis esse aliquid numinis propter responsa,quæ dæmones in eis dabãt,& alios huiusmodi effectus mirabiles. Secundò, propter res, quarum erant imagines:statuebant enim huiusmodi imagines aliquibus creaturis,quas in eis veneratione latrię venerabantur.Nos autẽ adoramus adoratione latrię imaginem Christi, qui est verus Deus:nõ propter ipsam imaginem,sed propter rem, cuius imago est,sicut dictum est.*

Ad tertium dicendum,quòd creaturę rationali debetur reuerentia propter seipsam : & ideo si creaturę rationali,in qua est imago Dei,exhibere tur adoratio latrię, posset esse erroris occasio, vt scilicet motus adorãtis sisteret in homine,in quãtum est res quędam, & non referretur in Deum, cuius est imago. Quod non potest contingere de imagine sculpta vel picta in materia sensibili.

Ad

Ad quartum dicendum,quòd Apostoli sami liari instinctu Spiritus sancti quædam Ecclesiis tradiderunt seruanda, quæ non relinquerunt in scriptis,sed in obseruatione Ecclesiæ per successionem fidelium. Vnde ipse Apost. dicit 2. ad Thess.2.State,& tenete traditiones, quas didicistis,siue per sermonem,scilicet ore prolatum, siue per Epistolam,scripto transmissam. Et inter huiusmodi traditiones, est imaginum Christi adoratio. Vnde & beatus Lucas dicitur depinxisse Christi imaginem,quę Romæ habetur.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. COnclusio est affirmatiua.Nam exhibetur ei reuerẽtia non in quantum est res quædam, vt lignũ sculptum vel pictum: Quia sic nulla debetur reuerentia, sed in quantum est imago,quæ eadem reuerentia honoranda est,cum vnus sit motus in imaginem, & in rem repræsentatam. Quare sicut Christus adoratur adoratione latriæ,ita & eius imago adoranda est. Quod planè Damascenus decernit inducens Basilium dicentem: Imaginis honor ad prototypum prouenit,id est,exemplar.Sed ipsum exemplar,scilicet Christus est adorandus adoratione latriæ,ergo & eius imago.

Damasce. Basilius.

EXPOSITIO ARTICVLI.

TRia sunt in hoc articulo inuestiganda. Primum, vtrùm imaginum cultus sit admittendus in Ecclesia catholica. Deinde,num imagines quædam phantasticæ,quæ nonnunquam apparent,& se offerunt hominibus Christianis sint adorandæ? Sed & illud est inuestigãdum,quo cultu,& qua adoratione sint colendæ imagines,& adorandæ.Vt igitur primam quæstionem diligenter examinemus,sciendum est,quòd aduersus cultum sacrarum imaginum varij hæretici insurrexere. Et vtũtur his argumentis in huius erroris confirmationem.

De cultu imaginũ disceptatio.

Prim. arg, Exod. 20.

¶ In primis adducunt testimonia scripturarum,& inculcant verba illa Exod.20.non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem,vt adores ea. Idem habetur penè eisdem verbis Deuter.4.& 5. consonat illud ex Leuit.26.cap.Non facietis vobis idolum,& sculptile,nec titulos erigetis,nec insignem lapidem ponetis in terra vestra.Et 4. Reg. 18. Ezechias rex sanctus,ac iustus fregit serpentẽ æneu,quem fecerat Moyses. Et Daniel.3. magnũ & infracto animo dixerunt tres illi viri. Deos tuos non colimus, & statuam,quam erexisti non adoramus. Et Ioa.4.inquit Dominus,veros adoratores adorare patrem in spiritu,& veritate,nõ ergo in imagine corporea. Item adducunt illam scripturam.1.Ioa.5. custodite vos à simulacris.Secundo loco adducunt decreta sacrorum conciliorum duo.Primum habetur canone 36.conc.Elibertini,cuius verba hæc sunt.Placuit picturas in Ecclesia esse non debere, ne quod colitur,aut adoratur in parietibus depingatur. Alterum decretum editum est sub Leone,& Constantino filio Augusti in concilio Ephes.3.in hæc verba. Si quis Dei verbi incarnati figuram, & sanctorum omnium ideas in imaginibus inanimatis,& mutis,materialibus coloribus depingere studeat, anathema sit.Post cuius decreti promulgationem idem Imperatores omnes imagines,& statuas è templis auferri,& mẽdi mandauerunt.

Deu.4 & 5. Leuit. 62. 4.Reg.18. Dan.3. Ioan.4. 1. Ioan.5. Conci.Eli. Cõc. Eph. tertium.

¶ Tertio in loco adducunt testimonia patrum. In primis adducunt D.Hieronymum super Danielem capit.3. dicentem.Cultores Dei imagines adorare nõ debent, vt de iudices,& principes sæculi, qui Imperatorem statuas adorant,& imagines hoc se facere intelligãt,qd tres pueri facere nolẽtes placuerunt Deo. Subiungũt etiam autoritatem Ambrosij ex oratione funebri in Theodosium, vbi sic loquitur. Inuenit ergo Helena crucem Domini regem adorauit,non lignum vtiq;, quia hic Gentilis est

Tertium. D. Hiero. D.Ambro.

error,& vanitas impiorum,sed adorauit illum,qui depẽdit in ligno,scriptum in titulo crucis. Sed & D.Augustinus adorationes ac picturas inter res superstitiosas,& prauũ Ethnicorum morem refert lib.1. de motibus Eccle.c.34.Adrianus Imperator iussit fieri in omnibus ciuitatibus templa sine simulacris,vt autor est Aelius Lampridi.in Alexãdro Seuero. Quin & Theodosius Imperator proposuit edictum,ne quis imaginem Christi vel pingat vel sculpat. Sed potissimum fauet hæreticis Epiphanius autor antiquus & Ecclesię catholicę defensor acerrim⁹. Is namque in epist.ad Ioan.Hierosolymitanum Episcopum,quæ versa est in Latinum sermonem a D.Hieronymo,& inter opera Hieronymi circunfertur, refert se scidisse velum quoddam pendens in foribus cuiusdam. Ecclesię habẽs imaginem quasi Christi, vel sancti cuiusdã, eo quòd contra autoritatem scripturarum esset pendere in Ecclesia hominis imaginem.

Augustꝰ. Adrianus Imperator Theodosiꝰ Imperator Epiphanꝰ.

¶ Quarto loco adducũt rationes (vt sibi videtur)aeuitas. Prima est,quoniam ex cultu imaginum populus rudis accipit occasionẽ idololatrandi,quia existimat statuã Virginis Mariæ esse Mariã,& illam fidenter deprecatur. Secunda est,quoniam non potest negari, quin pertineat ad superstitionem vnam imaginem vnius sanctimagis colere,& venerari,quàm imaginem aliam eiusdem. Nãeum res,quam repræsentat imago,vna & eadem sit, consequens est,quòd si vni imagini exhibetur maior cultus quòd non tribuitur ratione rei repræsentatę,sed ratione imaginis,quasi in ea lateat aliquod numen,quod pertinet ad idololatriæ superstitionem. Tertia ratio. Licèt vsus pingendi vel sculpendi imagines Christi, & aliorũ hominum sanctorum,vtcunque tolerari possit, cæterũ vsus pingendi diuinitatem,sanctissimam Triadẽ, Angelos insuper,videtur omnino illicitus, & ad idololatriam pertinere.Nam certè summæ insipietiæ est,velle figurare eum,qui figuram non habet,imò impietatis,vt autor est Damascenus libro.4.cap. 17.& secunda Synodus Nicena actione.3.Quarta.Omnes rationes, quæ adducuntur in diuinis literis ad persuadendum simulacra non esse adorandà,probant æquè de imaginibus. In primis illud ex Psalmo.134.Simulacra gentium argentum, & aurũ, opera manuum hominum.Os habent & non loquentur, oculos habent,& non videbũt.Et Sapientię.15. Quoniã omnia idola nationum Deos æstimauerunt, quibus neque oculorũ vsus est ad viuendũ,neq; nares ad percipiẽdum spiritum,neque aures ad audiendum, neque digiti manuum ad tractandum,sed & pedes eorũ pigri ad ambulandum.Homo enim fecit illos, & qui spiritum mutuatus est,is finxit illos. Nemo enim sibi similem homo poterit Deum fingere.Cum enim sit mortalis,mortuum fingit manibus iniquis.Meliot enim est ipse iis,quos colit.Quia ipse quidem vixit,illi autem nunquam. Ad idẽ pertinent argumenta,quæ fecit Baruch in sua Prophetia cap.6.ad execrationem idolorum, quæ omnia arripiunt hæretici contra vsum imaginum.

Dam ascę. Secẽda sy nodus Nicena. Psal. 134. Sap.15. Baruc.9.

¶ Pro expositione sciendum est,fuisse olim quosdam hæreticos,qui appellati sunt Iconoclastæ, hoc est,imaginum effractores,qui Feliciani dicti sunt, qui existimabãt cultum imaginum esse meram idololatriam. Quem errorem sequuntur vehementer nostra ætate Luthetani. In quorum Ecclesijs imagines vniuersæ ignominiosè sunt confractæ. Et non est recens hoc dogma, sed antiquum valdè. Secunda Synodus Nicena refert hunc errorem ad Manichæos & Marcionistas. Sed parum, aut nihil refert scire huius erroris originem, multum vero illum cõcidere,& destruere. In cuius rei gratiam cõclusio est catholica. Licitum est & pium imagines venerari, & colere in templis,& extra templa, & contrarium asserere est dogma hæreticum. Probatur primum,ex vsu Ecclesiæ catholicæ,quam in re tanti momenti errare nefas est credere. Deinde ex traditione Apostolica,ab exordio Ecclesiæ vsque ad nostra tẽpora deriuata. Testes huius traditionis sunt omni exceptione majores Patres in secunda Synodo Nicena,in vltima actione.Damascenus lib.4.c.17.D. Thomæ.solutione ad 4.Et patet euidenti ratione. Nã illud dogma,quod patres per tẽporum successionem sum-

Hæretici, q existima vere cultũ imaginũ esse idololatriam. Secũda sy nodus Nicena. Cultꝰ imaginũ licitꝰ & pius. Damasce.

ma

Universidad de Deusto
Biblioteca

ma consensione tenuerunt, huiusque contrarium vt hæresim refutarunt, pertinet ad traditiones Apostolorum. Sed sacrarum imaginum vsus est huiusmodi, ergo ex tra
ditione Apostolica venerãtur. Series vero huius traditio
nis hæc est. D. Athanasius in libello quē edidit de passio
ne imaginis Domini refert Nicodemũ Christi discipulũ
composuisse imaginem quandam ipsiusmet Christi, quæ
postea telo a Iudæis violata, sanguine manauit. Hic libel
lus Diui Athanasii legitur in allegata Synodo actione.
4. Mulier prętereà profluuio sanguinis liberata, vt narrat
Euangeliorũ historia, imaginem & statuam erexit Chri-
sti, vt autor est Eusebius libro. 7. historiæ Ecclesiasticæ,
cap. 18. Sozomenus libro. 5. capit. 21. Nicephorus libro
6. capit. 15. meminit etiam huius imaginis Secunda Sy-
nodus Nicena actione 6. Sed & Christum Dominũ vul-
tus sui effigiem lineo panno diuina potestate sua impre-
ssam ad Abgarum Regem Edessenorum trãsmisisse refert
Damascenus lib. 4. c. 17. Nicephorus li. 2. c. 7. & li. 17. cap.
16. Euagrius 4. li. historiæ Eccl. c. 27. Ex quo Euagrio re-
fertur hæc historia in secũda Synodo Nicena act. 5. Alte
ram sui imaginem dū impressisse Christus lintheo cui-
dam, quam dedit Veronicæ, qua admota Tyberio dicitur Tyberius sanatus ab ægritudine, & ob id decreuisse
diuinos honores Christo. Damasus in vita Sylvestri Põ-
tificis refert Constantinum Magnum, qui fuit primus
Imperator Christianus, pretiosissimas imagines argẽteas
donasse Ecclesiis. Et Lucam referunt depinxisse imaginẽ
Christi, beatæ Virginis, Apostolorũ Petri, & Pauli, vt au-
tor est Nicephorus lib. 6. ca. 16. & alii multi historici idẽ
constanter docent. Habemus prætereà omnium patrum
Athanasii, Ambrosii, Chrysostomi, Hieronymi, duorum
Gregoriorum Romæ Episcoporum, Basilii, Nili, Gregorii Nisseni, atque alia aliorum veterũ patrum clara, at-
que egregia in hac imaginum quæstione testimonia, at-
que scripta, quos diligẽter refert Adrianus Papa primus
in epist. ad Constantinum, & Irenem eius matrem, quæ
habetur in secunda Synodo Nicena act. 2. Tertio proba-
tur nostra conclusio ex definitionibus cõciliorum. Defi-
mitur hæc veritas in tribus Lateranensibus conciliis. Sed
potissimè in secundo concilio Niceno, in quo septem
actionibus integris hæc quæstio de cultu imaginum sa-
pientissimè disseritur, & tandem definitur, vsum imagi-
num esse pium & catholicum. Imaginis enim honor in
prototypum resultat, & qui adorat imaginem, in ea ado
rat quoque descriptum argumentum. Sic enim sanctorũ
nostrorum patrum obtinet disciplina, vel traditio catho-
licę Ecclesiæ, quæ a finibus vsque ad fines Euangelium
susccpit. Quicunque itaque (sic aiunt patres huius conci
lii) venerãdas imagines non susceperit, anathema sit. Qui-
cunque sententias sacræ scripturæ de idolis cõtra vene-
randas imagines adducit, anathema eis dicimus. Si quis
traditionem Ecclesiæ siue scriptam, siue consuetudine
receptam non curauerit, anathema ei dicimus.

¶ Hæc definierũt patres contra Iconomachos, id est,
imaginum fractores; siue verberatores. Sed in octaua Sy
nodo generali eadem definitio approbatur, in cuius actio
ne prima anathematizantur Iconomachi. Et in actione
4. eadem veritas confirmatur in epistola Nicolai ad Mi-
chaelem Imperatorem. Et in actione. 10. canone tertio
& septimo habentur anathecismi contra Iconomachos.
Tandem nostris temporis Synodus Tridentina sess. 25.
renouat hanc fidem de cultu imaginum, & anathemati-
zat contrarium sentientes. Quarto probatur ex diuinis
scripturis, in quibus habetur expresse vsum imaginum
non esse a Deo interdictum etiam in veteri testamento.
Nã Moyses ex præcepto Domini fecit statuas, ac simi-
litudines Angelorum, duos scilicet cherubim aureos, po-
suit; illos in tabernaculo, in summis propitiatorii partibus. Sic enim habet textus. Duos quoque Cherubim au
reos, & productiles facies ex vtraque parte oraculi Che
rub vnus sit in latere vno, & alter in altero, respiciãtque
se mutuo versis vultibus in propitiatorium. Exo. 25.
3. Reg. 6. per Salomon sapientissimus. 3. Reg. ca. 6. & 7. in templo
& 7. quod extruxerat fecit boum, ac Cherubin sculptiles ima
gines, & laudem accepit a domino, tantum abest, vt cri-

D. Athan.

Eusebius
Sozomenº
Nicephorus.

Damascee.
Euagrius.

Suetonius
Damasus.

Nicepho.
Cõsentus
omnũ patrũ de cul-
tu imagi-
num.
Adrianus.

Conciliorum definitiones.

Exod. 25.

minatione propter hæc fieret dignus. Rursus 2. Paral. 3. sculpunt Cherubin. Et in veste Pontificis erant malorum punicorum simulacra. Exo. 39. Denique Num. 21. Fecit Moyses serpentem æneum, posuitque eum pro signo. Et quicunque percussi a serpentibus, aspiciebant illud sculpetile, sanabantur. Ecce sculptile ex præcepto Domini factum, idque in vsum propitiationis. Quando enim inspiciebant hunc serpentem æneum pere ussi mox sanabantur, domino sic disponente in figuram magni mysterii. Huc etiam pertinet illud ex Psal. 67. Adorate scabellum pedum eius. Nam scabellum in hac sententia pro propitiatorio accipi, quod alis suis Cherubin sub humana forma regebant, inter omnes constat. Et sanè D. Hieron. testis est Iudæos sanctasanctorum, & quæ ibi erant Cherubin adorasse. Quinto probatur nostra fides ex multis, & innumerabilibus miraculis, quæ ad sanctorum imagines sunt edita, & in dies passim eduntur, quorum numerum magnum refert Secunda Synodus & Nicena sæpius commemorata.

¶ His testimoniis accedunt optimæ rationes. Prima adducitur ex tali similitudine. Si acceptas à Cæsare literas osculamur, non eram, aut figuram sigilli, aut fortè plumbum honoramus, sed tali osculo absentu Cęsari honorem deferimus; ita Christianorum mens quando corã signo sanctę crucis genua flectimus, aut osculum figimus, non est, vt lignum illud adoremus, sed in eo adoramus ipsum, qui propter nos in eo crucifixus est. Idẽ ostenditur ex alio exemplo persimili. Quando librum Euãgeliorũ, quo more, & Iudæi coram libro legis se inclinant, & prosternunt, osculamur, nõ membranas, nõ pelles, neque literas attramento pictas, verum salutifera & sancta illa verba, quę ibi scripta continentur, cordis osculo amplectimur. Ad eundem modum, quando ossa & imagines sancto rum veneramur, nõ figuras externas, sed dona veneramur, quæ in sanctis mirabiliter operatus est Deus. Sanè vt rectissimè dicit Beatus Athanasius, quia in alicuius typum, imaginem, aut effigiem ignominiosus est, in illum, cuius est typus iniuriam factam arbitramur. Haud dissimili ratione honor, qui imagini defertur, in eum, cuius est imago redundat. Sicut & beatus Chrysostomus in re simili dicit. Quisquis iniuriam imagini Cæsaris irrogauerit eum iam Cæsarem ipsum iniuria affecisse. Vltimò, iure optimo ob tres causas Ecclesia imagines semper retinuit. Sunt enim rudibus, & imperitis instar librorum, vt dicit Diuus Gregorius. Deinde, nonnunquam magis conferunt ad excitandam in nobis pietatem, & deuotionem, quàm soleat sacrarum rerum, aut narratio, aut scriptio. Gregorius Nicenus in contemplatione imaginis Abrahæ filium immolaturi, a lacrymis sibi temperare non potuit, vt narrat secundum concilium Nicenum, quas tamẽ crebra eiusdem historiæ lectio nunquã prius extorserat. Quare prudenter ac piè scribit Basilius, bellorum facinora præclara & scriptores historici, & pictores sæpius expressetum, illi quidem oratione rem exornantes, hi autem in tabulis depingentes, vtrique etiam multos ad virtutem excitarunt. Ad hæc imagines renouant non minore cum vtilitate, quàm voluptate, rerum præteritarum memoriam, & ad posteritatem tranmittunt. Sed & res, quæ repræsentatur per imaginem honoratur, & colitur. Has causas pingendi, vel sculpendi imagines sacra commemorant concilia supra commemorata. Sed ad argumenta in contrarium posita respondeamus.

¶ Ad primum ex sanctis scripturis dicendum est, quòd de imaginibus adorandis triplex est consideratio. Prima, si adorentur atque si in ipsis lateat diuinitas, vel aliquod numen propter quod sint colendæ, vel ab eis aliquid petendum, vel in eis fiducia constituenda. Et hæc est idololatriæ impietas, quæ in scripturis diuinis grauiter prohibetur. Et hoc pacto intelligendus est D. Gregorius in epistola ad Serenum, quæ refertur de consecratione, distin. 3. cano. perlatum. Vbi laudat Serenum, quòd imagines adorare vetuerit. Adorabantur namque tanquam Dii, reprehendit tamen acriter, quòd illas cõfregerit, Secundò, hæc adoratio consideratur tanquam periculo exposita, idololatriæ. Et hac ratione Deus antiquum populum ab huiusmodi

Exod. 39. Num. 21.

Psalm. 98.

Hierony.

Miracula innumerabilia ad sãctorũ imagines edita.

Athanas⁹.

Chrysost.

Causę ob quas Eccle sia vsum imaginũ semper retinuit. Gregor. Nicenus.

Basilius.

Ad argu. Ad primũ De imaginibus triplex consideratio. Gregor.

huiusmodi imaginibus vehementissimè abstrahendum durit. Nouerat namque illum populum ad id vitij propensissimum. Tertia denique imaginum consideratio est, quatenus in illis Deus ipse, & sancti repræsentãtur. Atque hac ratione nihil aliud est, quàm officium, bonaque religionis pars imagines adorare. Nã adoratio imaginis in prototypum refertur. Mentiunturq; improbe hæretici, imagines adorari a nobis, sicut gentes adorabãt idola. Aliud namq; longè idola gentium, aliud imagines Christianorum, q̃ idola fuerint dæmonibus constituta, quibus Gentes, & aliquan'o Iudæi idololattræ diuinos honores, & cultus exhibuerunt, & opera manuum suarum adorabant, veluti numina, & ea tanquam Deos suos colebant, commutãdo gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentum, vt Paul. Rom. 1. illos accusat. Nos autem adorando imagines, & statuas sanctorũ non mutamus gloriam Dei in statuas, vel imagines. Credimus enim, & scimus Diuæ Virginis statuam esse opus hominis ex ligno, vel lapide, vel argento, neq; quicquã habere in se numinis. Credimus prætereà personas, quarũ similitudines veneramur nullo pacto Deos, sed creaturas esse a Deo factas, & redemptas. Itaque nostræ imagines ideo colũtur, & honorantur, quia sunt signa, & memoratiua, quibus præcipuè Domini nostri Iesu Christi vita, & aliorum diuorum facinora egregia nobis ob oculos ponuntur. Mentiuntur itaque hæretici, qui imagines nostras idola appellitant, & illud 1. Ioã 5. custodite vos a simulacris, afferunt contra cultum imaginum. Et ita legunt. Custodite vos ab imaginibus, de industria non volentes intelligere quantum inter se distent simulacra gentium ab imaginibus sacris nostris. Ad illud, q̃ proferunt hæretici de serpente æneo ab Ezechia confacto facilè est satis facere. Vidit namque Ezechias Rex sapientissimus populum ad idololatriam propensissimũ esse, & ne in hoc vitium prolaberetur, illud confregit, quanquam serpens non imaginis, sed mysterij habuit rationem. Nec nunc est eadem ratio confringendi imagines, quo in tempore idola gentium iam sunt deleta, neque vlla est inclinatio, neq; in Gẽtibus, neque in Iudæis, nec in Christianis ad idololatriam, idque merito Christi Domini, in cuius aduentu omnia idola esse conterenda prædixit Propheta.

¶ Ad secundum argumentum, ex definitionibus conciliorum. Ad concilium Elibertinum d cendum, Synodũ prædictã fuisse habitam ante tempore Constantini Magni, antequam religio Christiana publicè fuisset receepta. Hoc itaque edicto patres non simpliciter picturas, sed ne more gentilium, qui vndique circunfusi erant, eas colere prohiberet. Atque hac quidem verba ipsius canonis, & aliorum respicere videntur, in quibus multa de gentium idolis, & de Christianis, q̃ illis sacrificauerunt, cauentur. Secundo respondetur, quòd ille canon non omnes imagines, sed partem picturas tantum prohibet, ne in persecutione Ecclesiæ in illo tempore daretur occasio illudendi imaginibus Christianorum. Alias namq; imagines siue pictas, siue sculptas, quæ a Christianis facilè auferri poterant, nõ prohibuit. Vel certè prohibuit imagines, quoniam populus Hispanensis tunc ad vitium idololatriæ erat propensus, vel dicatur concilium illud prouinciale fuisse, & ideo errare potuisse. Ad concilii Ephesinum tertiũ nihil aliud respondere libet, nisi quod Damasc. in secundo libro aduersus Iconomachos dixit hoc concilium nõ esse autenticum, sed exectandum, eo quòd iussu Imperatorum fuit conuocatum, & non iussu, & decreto Summi Pontificis. Anathematizatur hoc cõcilium in secunda Synodo Nycena.

¶ Ad tertium argumentum ex testimoniis doctorum compositum. Et ad D. Hieronymum respondetur, quòd D. Hieronymus inuehitur contra eos, qui statuas, & idola gentiũ more adorant, quas illi diis suis, id est, dæmonibus erigunt, atq; etiam regibus suis viuis, & defunctis consecrant. Has imagines dicit Hieronymus non esse adorandas, non autem illas, quas vero Deo, & sanctis Dei nos Christiani sacramus, de quibus adorandis, quid Hieron.

Aliud ido la gentiũ, aliud ima gines chri stianorũ.

Roma. 1.

Serpẽs æneus quare ab Eze chia con fractus.

Ad secun dum. Concilii Elibertini expli catur.

Cõcilium Ephesinũ autenticũ non est. D. Damascenus.

Ad tertiũ. Hieron.

sentiat, patere potest ex epicaphio Paulæ, & ex epist. ad Marcellam. Ad D. Ambr. respondetur, pestiferè ab hæreticis esse allegatum in suum patrocinium. Nam eo in loco quem hæretici signant, in fauorem imaginum sic loquitur. Helena non adorauit crucem, quia lignum adorare Gentilis sit error, non tamen inficiatur adorandam esse crucem, cuius adorationem paulò post maximè confirmat dicens: Sapienter Helena egit, quæ crucem in capite regũ leuauit, vt crux Christi in regibus adoretur, pietas est hæc, quæ refertur redemptioni. Et post pauca, ferro pedum Christi Reges inclinantur, Reges adorant. Ad D. Aug. respondetur, q̃ in loco citato, & in epist. 49. quam etiam hæretici in suum patrocinium adducunt, loquitur de idolis, & simulacris, quæ adorãtur more Gentilico, non de nostris imaginibus, quas Christianus populus pientissimo vsu veneratur. Quid verò sentiat Aug. de imaginibus colendis colligi potest ex ser. 181. ex Psal. 141. ex lib. 2. de peccatorum meritis, & remissionibus, cap. 26. de doctrina Christ. lib 3. cap. 9. de consensu Euangelistarum, lib 1. cap. 10. de visitatione infirmorũ, lib. 2. c. 3. de vera Religione, cap. 36. & 37. de Ciuit. Dei, lib. 22. c. 8. De Adriano Imperatore paucis dicendum est. Nã Lampridius, non de Christianorum imaginibus, sed de Gentiliũ simulacris loquitur, quod eius verba indicant. Dicebantur (inquit) illa templa Adriani, quia non habebant numina. De Theodosio dico, quòd edictum Theodosij adulteratum, & vitiatum est a Lutheranis. Verum edictũ sic habet. Ne signum crucis (culpatur, aut figatur humi, ne aliqua iniuria irrogetur cruci. Habetur edictum hoc in Codice Iustiniani lib. 1. tit 11.

¶ Ad Diuum Epiphanium respondetur ex D. Damasc. lib. 1. aduersus Iconomachos, multa fuisse imposita huic sancto ab hæreticis circa cultum imaginum, quod etiam commemorat concilium secundum Nicenum actio 6. Vel dicendum, quòd fortasse in illis partibus illud velum erat occasio idololatriæ, & ideo scidit illud. Vel dicendum. Discidit quidem Epiphanius velum, in quo non Christi, nõ sancti alicuius, sed forte Iouis, aut Herculis imago depicta erat, quæ tamen instar Christi, aut sancti alicuius imaginis in templo conspici debatur.

¶ Ad rationes in oppositum adductas. Ad primam respondetur, multos esse abusus in depingendis sacris imaginibus, & in eis venerandis, qui abusus præcipit sacra Synodus Tridentina, vt diligenter corrigantur. Verum hi abusus non oriuntur per se ex sacratum imaginum veneratione, & facilè eruditi possunt simplices in vero imaginum cultu, & probi homines nullam ex eis accipiunt occasionem peccandi, sed magnos reportãt fructus, quos supra commemorauimus. Verum deprauati homines nihil mirum, quòd accipiant inde occasionem errandi. Vide, quam facilis sit instructio, & eruditio populi ad cultũ sacrarum imaginum. In his siquidem verbibus concilij secundi Niceni tota instructio continetur.

Hoc Deus est, quod imago docet, sed nõ Deus ipsa.
Hanc videas, sed mẽte colas, quod cernis in ipsa.

Quos tamen duo, qui sequuntur apertius explicant.

Effigiem Christi cum transis pronus adora,
Nec tamen effigiem, sed quod designat, honora.

¶ Ad secundam rationem nego, pertinere ad superstitionem, quòd vna imago vnius sancti magis colatur, quã alia eiusdem sancti. Nõ enim est alienum a vera religione, quòd vnus sanctus magis honoretur in vna imagine, quàm in alia ratione maioris beneficij, & cõmodi, quod nobis impendit in vna imagine, & non in alia. Qua rem exponit D. Aug. copiosè, epist. 137. & lib. 22. de Ciuit. Dei. cap. 8. Sed & Leo primus de hac re loquitur in sermone de Petro, & Paulo.

¶ Ad tertiam rationem negandum est, pertinere ad superstitiones colere imagines Angelorum, atque etiam diuinitatis, & sanctissimæ Trinitatis. Pro cuius explicatione

D. Ambr.

D. Augus.

Adrianus.

Theodos.

Epiphan.

Ad rationes quarto loco ppositas. Ad primã rationem.

Facilis est instructio populi de imaginũ cultum.

Ad secundam ratio nem. D. Augus. Leo.

Ad tertiã ratione. Tripliciter intelligi potest. quòd De⁹ figuretur, aut depingatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne scire oportet, quòd triplicitèr intelligi potest, q̃ Deus figuratur. Primo ad effingendam seu figurandam ipsam diuinitatem in se. Et hæc est summa insipientia, & insania. Secundo potest figurari species aliqua, in qua Deus hominibus apparuit, vt si pater diuinus depingatur in forma senis, in qua apparuit Daniel 7. aut sedens super solium excelsum, in qua apparuit Isa. 6. Et Spiritus sanctus depingi solet in specie columbæ & in linguis igneis, & filius in figura agni. Tertiò, depingi potest, vt per sensibilem aliquem effectũ depictum perueniamus in cognitionem Dei. Nostra conclusio intelligenda est de pictura in his duobus modis posterioribus, & potissimum de secundo modo. Conclusio sic explicata quantum ad Angelorum imagines habetur expresè in allegata synodo generali. 7. sess. 7. in definitione fidei & in act. 5 præcedenti, Et in eadem actio. 5 habetur eadem conclusio, quantum ad depingendum Spiritum sanctum in columbæ specie. Inducitur siquidem ibi Xeneus hæreticus, qui inter alia dicebat hoc esse puerilis animi factum fingere in columbæ idolo, ter adorabilem Spiritum sanctum. Inducitur etiam Seuerus hæreticus, qui negabat Spiritum sanctum depingendum esse in specie columbæ, Contra quos hæreticos Synodus ibidem sentit, eos anathematizans. Et Tarasius Patriarcha dixit: Si in nomine Spiritus sancti dedicatas columbas sancti patres receperunt, quanto magis corpus incarnatũ verbo, &c? Deinde probatur conclusio ex vsu Ecclesiæ, qui refertur certè ad Apostolorum tempora sine vllo principio, & initio, aut in concilijs, aut in definitione Pontificia, ante illa tempora D. Thomas in 3. dist. 9. quæst. 1. artic. 2. quæst. 5 ad 3. inquit corpora assumpta ab Angelis tribus, qui Abrahæ apparuerunt poterant adorari latria in quantum erant imagines Trinitatis. Ad cæteras legatur circa istam conclusionem dominus Caietanus hic in solutione ad primum.

Dan. 7. Esa. 6.

Colere imagines angelorũ atq; etiam diuinitatis nõ pertinet ad subsistitionem.

Synodus sep.

Ad quartam rationem.

¶Ad quartam rationem, quòd Prophetæ inuehuntur in adorantes idola gentium, in quibus credunt quòd numen lateat, in quibus collocant fiduciam, à quibus aliquid petunt. Et ad hoc reprobandum variæ adducuntur persuasiones. Has vero adducere contra cultum sacrarũ imaginum nefarium est, & hæreticorum scelus, qui nolunt intelligere quid interfit inter simulacra gentium, & sacras imagines, & nolunt ad rectum vsum Ecclesiæ sensum populo exponere. Et quale sit hoc discrimen ex sanctis scripturis persuadere potest. Legitur namque Iosue. 22. quòd Rubenitæ, & Gaditæ altare construxerant ad Iordanem, cum lege cautum esset, ne quis altare alibi erigeret. Quæ res primũ male habuit alias tribus. Verum vbi perspectum habuerunt non sacrificij, sed recordationis gratia hoc fecisse, placatus est eorum animus. Sic sanè cum intelligant omnes, homines Christianos imagines non adorare gentilitio more, sed recordationis & repræsentationis gratia, non est cur perturbentur hæretici aduersus imaginum cultum, neq; vociferentur, nos contra diuinas scripturas idola colere.

Iosue. 22.

Quomodo sint adorandæ imagines phantasticæ, quæ in visione apparent.

¶Secunda quæstio. Num imagines phantasticæ, quæ nonnunquam in visione apparent, possint adorari sine periculo. Constituamus, verbi gratia, quòd Sathanas se transfiguret in Angelũ lucis, & apparet sub imagine, & specie Christi, quæro num sit adorandus, vel potius execrandus. Quòd sit adorandus hæc argumenta probant.

Primũ argum.

¶Primum, Christiani eiusmodi imagines adorantes habent apud sese habitualem conditionem, quæ illos omnino à crimine excusare videtur. Adorãt enim quem existimant Christum non dæmonem, & si cognoscerent esse dæmonem, nunquam adorarent, ergo excusantur à crimine.

Secundũ.

¶Secundum, hæc habitualis conditio excusat homines ab idololatria: siquidem qui adorat hostiam nõ consecratam existimans esse consecratam non est idololatra, maximè si probabiliter arbitretur illam esse consecratam, ergo consimili ratione excusantur, qui adorant prædictas imagines.

Tertium.

¶Tertiò, Iacob congrediens cum Lya existimata Rachele non fuit adulter, nec fornicarius, ergo qui adorat dæmonem sub specie Christi existimans bona fide esse Christum, excusationem habet.

Quartum.

¶Quartò, sententiam est Theologorum omnium, quòd nunquam potest accidere, vt homo sit perplexus, hoc est, quòd quicquid faciat peccet, ac si appareat Sathanas sub imagine Christi præcipientis homini, vt illum adoret, tunc sanè videtur, quòd homo ille sit perplexus. Nam si adorat, exponit se periculo idololatrandi, si non adorat exponit se periculo inobedientiæ, & negationis fidei contra dominum suum, si verò suspendit actum à crimine inobedientiæ excusari non potest: siquidem instat præceptum, vt fiat, adoratio. Quid ergo faciendum est cum ex omni parte, hic homo perplexus teneatur, & quicquid faciat in crimine tenetur? In huius quæstionis elucidationem est prima conclusio.

Prima cõclusio.

¶Nonnunquam istæ operationes & visiones sunt veræ. Nam Christus Paulo apparuit Hierosolymis, verumtamen huiusmodi veræ apparitiones sunt rarissimę, ideoque sunt admodum suspectæ, & potius putandæ sunt delusoriæ dæmonis apparentiæ, qui sæpe se transfigurat in Angelum lucis.

Secunda cõclusio.

¶Secunda conclusio. Qui existimat esse dæmonem, qui sub imagine crucifixi apparet, & adorat illum, in crimen idololatriæ prolabitur. Hæc conclusio liquida est. Nam iste sciens & prudens adorat dæmonem, & illi defert honores diuinos. Regulæ vero ad cognoscendum spiritum malignum multæ referuntur à patribus. Nunc tantum vnam commemorabo. Si eiusmodi visa docuerint aliquid contra fidem, aut sinceros mores, aut leuia docuerint, quæ nihil referunt, iudicandum est, esse diabolicas illusiones, & qui tunc persisteret in adorando esset idololatra.

Tertia cõclusio.

¶Tertia conclusio. Qui hæret in dubio & in ancipiti, num sit verus Christus, num verus dæmon qui apparet, & adorat illũ, peccat mortaliter. Nam qui amat periculum peribit in illo, vt habet sacrum Prouerbium, at qui tunc in dubio adorat, exponit se periculo idololatrandi, & adorandi dæmonẽ, ergo suspendenda est adoratio, vel sub conditione facienda hoc modo. Si es dæmon, ego nõ te adoro, & petenda est eruditio diuina precibusq; requirenda, quæ instituat hominem, quid in hac re sit faciendum. Nam 1. Ioan. 4 admonemur non esse credendum omni spiritui, sed probandum an ex Deo sit.

1. Ioan. 4.

Quarta cõclusio.

¶Quarta conclusio. Qui existimat bona fide esse Christum, qui apparet sub imagine Christi, cum reuera sit dæmon à peccato excusatur, licèt sit idololatra materialiter. Prima pars huius assertionis sic probatur. Constituamus, quòd homini rustico fiat apparitio præmemorata, qui continuo adijt suum parochum, qui incunctanter docuit rusticum, esse verum Christum, vel fac consuluisse viros alios doctiores, qui in eandem sententiã descenderunt, tunc sanè rusticus ille adorando Christum sub illa imagine nihil peccat. Excusatur namque ex ignorantia inuincibili. Quòd vero sit materialiter idololatra, patet apertè. Nam materialiter, & re ipsa adorat dæmonem, vt qui veneratur Petrum, putans Petrum esse regem, materialiter Petrum veneratur, sed formaliter regem adorat. Et qui lædit regem, credens esse plebeium hominem, materialiter lædit regem, sed formaliter non, nisi plebeium hominem, ergo qui adorat dæmonem existimans bona fide esse Christum, non dæmonem formaliter adorat, sed Christum. Sed contra hanc conclusionẽ est obiectio non leuis. Nam in capite de homine de celebratione Missarum, tradit Innocentius sacerdotem fictè consecrantem plus peccare, quàm qui crimine detentus verè consecrat. Et rationem subijcit, quia valde grauat populum Dei ipsum ad idololatriam inducens. Adorat enim hostiam, quæ reuera non est consecrata, at vero populus Dei bona & recta fide existimat hostiam illam esse consecratam, & retinet semper hanc habitualem conditionem in adoratione hostiæ, & caleis, si in quam illa sunt legitimè consecrata. Cum hoc tamen dicit Innocentius, quòd decipitur populus grauiter, & quòd inducitur ad idololatriam, ergo multò magis ille rusticus decipitur & inducitur ad idololatriam, quamuis adorationem bona, & recta fide fecerit. Ad hoc dicendum est, Innocentium solum

Obiectio.

lum dixisse, illum sacerdotum grauiter peccare, quia populum fidelem decipit. Nec dixit populum cogi ad idololatriam. Populus enim fidelis adorans hostiam non consecratam, quam bona fide esse consecratam existimat, non fit idololatra, imo non peccat, quin potius meretur ex religione adorandi hostiam. Quod si dicas. Cur ergo Innocentius decernit fideles decipi? Nam si decipiuntur, ergo peccant: si quidem grauissima est deceptio. Respondebit Theologus sacerdotem huiusmodi quantum est ex sua fictione decipere grauissimè fideles. Cæterum fideles à culpa deceptionis excusati, quia implicitam semper retinent conditionem adorandi hostiam, si tamen legitimè sit consecrata. Nec valida est obiectio, quam quidam adducunt ex Bonauentura. Idololatra, inquit etiam existimat ex sua ignorantia esse verum Deum, quem colit, nihilominus est idololatra, ergo similiter qui ignoranter credit esse Christum, quem videt, cum sit alioquin dæmon, erit idololatra. Hæc inquam obiectio in multis est dissimilis. Nam idololatra simpliciter adorat Deum falsum, & idolum nulla conditione apposita. Ideoq; est formaliter idololatra. Atqui adorat apparitionem prædictam, sub conditione implicita adorat, vt iam diximus. Secunda differentia est. Nam dæmon idololatris se obijcit non sub specie diuinitatis, sed sub speciebus vilibus serpentum, quadrupedum, at in casu nostro dæmon se transfigurat in formam Christi, aut alicuius sancti. Tertia differentia est. Nam ignorantia idololatræ exitiosa est, & nullam excusationem habet, at ignorantia illius hominis, qui adorat dæmonem apparentem sub specie Christi, quem bona fide existimat esse Christum, idque sibi persuadet ex doctrina maiorum inculpabilis est omnino. Vade existimo, quòd si hac persuasione inductus colloquitur familiariter cum illo nihil peccaret.

Quinta cõclusio. Quid sentiendũ de visionibus & apparitionibus.

¶Quinta conclusio. Regulariter, & communiter istæ apparitiones & visiones veræ non sunt, ideo tales imagines non sunt adorandæ ab eo, qui non habet discretionem spirituum. Quòd si adorantur, conditione apposita debent adorari, hoc est. Si es dæmon, ego non te adoro, non tibi seruio. Idque faciendum est multis de causis. Prima propter crebram illusionem sensuum. Secunda propter varias illusiones & deceptiones, quas passæ sunt à dæmonibus personæ, quæ his visionibus fidem adhibuerunt, de qua re plenæ sunt historiæ Ecclesiasticæ, vt infra demonstrabimus. Tertia est conscientia propriæ humilitatis, quia debet se homo indignum reputare, quòd Christus, aut Angelus lucis appareat ei, & cum illo familiariter colloquatur, ex quo malum timere debet. Quarta causa est, quòd conditio apposita, scilicet si es dæmon, ego non tibi credo, non seruio, non nocet, & prodesse potest. Si enim Deus est qui videtur, ipse prouidebit, vt securi simus propter eius timorem. Huius exemplum habemus secundum expositionem Chrysostomi Ioan. 1. in Nataneele, quem cum vocaret Philippus dicens. Inuenimus Iesum à Nazareth, respondit; à Nazareth potest aliquid boni esse? quasi tardus ad credendum. Et ideirco, quia non statim credidit, sed examinauit factum non credens omni spiritui, probans spiritum, si ex Deo est, laudatur a Christo cum dicit. Ecce verè Israelita, in quo dolus non est. Exemplum etiam est in Zacharia Luc. 1. & in beatissima Maria, qui turbati sunt ad visiones Angelorum. Propter quod ego sic definio, quòd qui adorat prædictas visiones sine conditione apposita non facit, quod in se est, neque quod debet. Nam apponere talem conditionem, vt iam dictum est, non nocet, & prodesse potest. Quæ si non apponatur periculum est, vt sic idololatriæ crimen. Neque est eadem ratio de adoratione hostiæ quæ forte fortuna non est consecrata: siquidem rationabiliter dubitare debet, qui visa insolita patitur, visa illa esse periculosa, & exitiosa. Quamobrem quia ad visa illa præcipitat adorationem, grauiter peccat. Sed in huius rei euidentiorem persuasionem, & probationem, quid de hac re senserint patres in medium producam. Seuerus in vita Martini refert dæmonẽ sese obtulisse Martino sub figura Christi ornamentis aureis præfulgidi, cui Martinus, Christum inquit nunquam fuisse vsum aureis illis, quæ præferebat ornamentis, & sic noluit illum adorare. Simili ferè modo & D. Franciscus, & alij apparentem sub Christi specie dæmonem pepulerunt. Alius dum transfigurato in Christum dæmone illudendum se metueret, clausis oculis respondit, satis mihi est, si Christum in cœlis videro. Alius eundem fugauit dicens: vide ad quem mittaris, neq; enim is sum, qui Christum videre merear. Gerson in discernendis spiritibus acutus, & prudentissimus admonet cum Petro dicendum esse, exi a me domine, quia peccator sum. Quomodo autem se gesserit Diuus Antonius in his visionibus contemnendis, & refutandis, historiæ quæ de eius vita in Ecclesia leguntur locupletissimè testantur. Qui sæpissimè dæmones ipsos Angelos Dei se mentientes Antonij studium laudantes, mirantes perseuerantiam, futura præmia promittentes, crucis signo, & deuota fide, quibus ille præcipuis vtebatur armis, sæpissimè effugauit. Sed in vitis patrum legitur, quòd cum dæmon vellet sanctum quendam decipere dixit. Vis videre Christum? respondit. Anathematizo te & eum, de quo dicis, quia Christo meo credo dicenti. Si dixerint vobis, hic est Christus, nolite credere, & continuò disparuit. Sic hoc pacto fieret, non tot nostra tempestate illusiones magno cum detrimento Ecclesiæ sentirentur. Quinto, eadem conclusio demonstratur ex eo, quod Euangelicis, & Apostolicis præceptis admonemur, ne his visionibus, & apparitionibus decipiamur. Attendite (inquit Euangelica doctrina) a falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Scribitur item: Probate spiritus vtrum ex Deo sint. Et iterum. Venient, ait Dominus, multi in nomine meo dicentes: Ego sum Christus. Et Apostolus cauendum nobis præcepit, ne decipiamur. Et in veteri quoq; testamento admonemur, ne falsis Prophetis, etiam si vera quandoq; dicerent, fides haberetur. Sed & Paulus Apostolus quoque ait: Prophetias nolite spernere, omnia probate, quod bonum est, tenete. Præterea, idem probatur ex strage horribili, quam fecit dæmon in personis vtriusque sexus, quæ his visionibus fidem adhibuerunt, quæ sine lachrymis referri non potest. Sed earum infœlicissimos lapsus nemini arbitror ignotos esse. Certè pro magno miraculo inter Theologos recensetur, quòd Moyses, & Paulus viderint diuinam essentiam, & quòd Paulo Christus Dominus verè apparuerit. Verum in hac ætate infœlicissimâ innumerabiles fœminæ dicunt se videre Christum Dominum quotidiè, & quod maius est sanctissimam Trinitatem secum colloquentes, & dulces sermones miscentes, quod sine elusione perniciosa, & diabolica contingere non potest. Sed dicet Theologus. Quibus ne signis & notis poterimus discernere inter veras, & falsas apparitiones? Nam cum hoc discernere sit maximè ad salutem necessarium, præcipuè in hac ætate, in quo diabolicæ fraudes tantum imperium, & dominium habent, id vtile est explicare. Certè in Ecclesia est donum ad discernendos spiritus. Nam, vt inquit Paul. alij datur donum scientiæ, alij sapientiæ, alij Prophetia, alij discretio spirituum. Idemq; alibi ait. Probate spiritus vtrum ex Deo sint. Donum vero discernendi spiritus id agit, vt spirituales nostræ animę gustus inter syncerum manna diuinæ reuelationis, & mellitam dæmonis suggestionem exquisitè, & accuratè diiudicet. Sed nõ est omnium discernere spiritus, & probare si ex Deo sunt, sed eorum, quos ad id elegit omnipotens singulis distribuens, vt inquit Apostolus, prout vult. Sciendum tamen est, quòd hæc discretio, & probatio spirituum multifariè fieri potest. In primis, fit per inspirationem intimam, & lumen illud, quod vocatur discretionis spiritum, quòd non datur tantum probis, sed etiam reprobis ad Ecclesiæ ædificationem, quemadmodum & Prophetiæ, & linguarum, & sanitatum gratia diuinitus præstatur. Deinde, fit quodam generali modo eruditionis, & scientiæ diuinorum eloquiorum. Sunt enim multæ regulæ in sacris literis, & Theologorum monumentis ad visiones veras a falsis discernendas, de quibus breui, & stricte

D. Fracisc.

Gerson.

D. Anto.

Signa, quibus poterim discernere inter veras & falsas apparitiões.

Ioan. 1.

Luc. 1.

Seuerus. Martin.

Universidad de Deusto
Biblioteca

strictè dicemus, si prius admonuerimus nullam regulam humano ingenio excogitari posse, quæ aliquando in particulari casu, aut nō fallat, aut fallere possit, præter eam, quæ ex Dei dono supernè emittitur. Ad discernendas igitur veras a falsis visionibus perpendenda est videntis conditio, visio insuper ipsa examinanda est, si constans, si sacris literis consona, si ad bonum conducens. Ad discernendas veras visiones a falsis, persona, quæ dicit se habere visiones, his regulis examinanda est.

Persona, quæ dicit se habere visiones regulis subiectis examinanda.

¶Prima regula. Ante omnia perspiciendum est, vnius ne Dei cultor sit. Nam si est dæmonum cultui mancipatus nullam fidem promeretur, vtpote, qui ex instinctu dæmonum omnia loquetur.

1.Regula.

¶Secunda regula. Si vnius Dei cultor est videndū protinus, an Catholicæ Ecclesiæ membrum sit, ne exemplo Montani & Priscillæ decipiant. Fingebant enim se Prophetas, & magno fuere detrimento. Nam præter alia docebant solui nuptias, & Montanus se Paracletum asseverabat, & alia cum affectatoribus agebat, quæ probatis Prophetis aduersabantur, vt Apollonius, & Apollinaris probauere Hieronymo & Eusebio referentibus.

2.Regula.

¶Tertia regula. Deinceps considerandi mores, & vita, si fidei, quam profitetur rectè conueniant, si superbia soleat efferri, si voluptate detineri, si auaritiæ, & cupiditati huius mundi deditus sit. Scisciteandi amici, interrogandi familiares, obseruanda vita diligentissimè quantum datur, & licet. Nam tametsi mali homines aliquando veris reuelationibus, & illuminationibus illuminentur à Deo, vt in Balaam & aliis vidimus, nihilominus raro id euenit, sed ferè semper vel in doctrina, vel in moribus falsitas & error immiscetur.

3.Regula.

¶Quarta regula. Ingenium & iudicium hominis diligentissimè pensandum est ex aliis muneribus, quæ forte obierit, si recti iudicij fuerit, si prudenter se habuerit. Nam qui nimis auidus, minusq; consideratus in aliqua re fuerit, verendum ne ita in rebus quæ ad intellectum, & diuina spectant patiter ruat, & ex imprudentia prolapsus offendat.

4.Regula.

¶Quinta regula. Æstimanda est quoq; corporis temperatura, sanitas, studium. Cum & ægroti multi, & ipsi phrenetici ob intentionem animi nimiam exorbitantes vidisse quandoq; se putant, & audisse quæ nunquam aut oculis, aut auribus perceperunt. Igitur, & quo animi eius feratur impetus, & ardenti ne vel amore, vel odio incitatus fuerit percontandum est. Siquidem in his, qui nouitio quodam feruore Deo famulantur ob fixas imagines rerum, quibus meditandis ad pietatem excitari cupiunt, vana pro veris ostendi possunt, & a dæmone, & a seipsis etiam illudi potissime, cum præter magistrorum dogmata aliquid faciunt, sinente Deo, & permittente, vt in posterum cautiores euadant.

5.Regula.

¶Sexta regula. In somno potissimum periculum est, ne his visionibus decipiamur. Tempore namque nocturno redit amica quies, & in amatoris præsertim rebus id euenit, vt qui amant vehementius aliquid sibi somnia fingant. Quod quidem a ratione alienum non est. Cum enim nulla in nostris animis reguet affectio impetuosior amore, euenit, vt iis, qui feruentioris amoris impetu feruntur, immineat periculum maximum, ne affectu nimio hallucinentur. Dum enim voluntas plus nimio propensa est, aberrare iudicium facit.

6.Regula.

¶Septima regula. Perscrutari etiam conuenit, qua de causa quis suas visiones patefaciat, leuitate ne an vtilitate, & hac quidem spirituali, an temporali, sua, an aliorum an vtrorumq; magis moueatur. Quod si finis bonus videbitur prima fronte, non ob id tamen pes figendus est, sed de finibus ipsis habenda est quæstio, cum non solum apertum & proximum sed occultum, atq; longinquum inspiciendum sit diligentissime.

7.Regula.

¶Octaua regula. Inspiciendum est diligenter an qui patitur visiones, sit nigro humore affectus, id est, melancholico, vel nimia macie confectus. Nam qui cholera nigra laborant, & qui senio, aut nimia macie sunt confecti, sæpenumero decipiuntur. Et hinc est, quòd senes ad extremam decrepitam delirant. De his ergo supradictus, ne deliremus maximè formidandum est.

8.Regula.

¶Nona regula. Attendamus item conuersationē eius, qui videt visiones. Si cōmunis, si priuata, si secreta, si publica, si in actiua, si in contemplatiua vita degit, si vestimentis affectatis vtatur. Signum autē humilitatis inesse dicitur est conuersatio cōmunis, quanquam in solitariis, & habitu quoq;, & victu rari Dei virtus inhabitet, vt in Helia, Ioanne Baptista, & Ægyptiis illis monachis sanctissimis, Antonio, Paulo, Hilarione, communem tamen conuersationem Christus homo & Deus elegit, ad etusq; exemplum plurima monachorum turba Basilius, Benedictus, Augustinus, Dominicus, Franciscus.

9.Regula.

¶Decima regula. Videndum est in primis si masculus, si fœmina, si vaga & garrula, si stabilis & quieta. Nam in pace factus est locus Dei, cuius spiritus, vt docent sacræ literæ, non quiescit nisi super quietum, & humilem, & trementem verba illius.

10.Regu.

¶Vndecima regula. Cognoscuntur vel hac ratione non difficulter, qui vanis visionibus iudificantur, si aliorum spernunt consilia, si de quibuscunque eruditi se à Deo per reuelationes præsumunt. Nam & Moyses crebris Dei colloquiis assuetus, quamuis de minutis etiam rebus ad populi gubernationem spectantibus supernis illustrationibus clarebat, letro alienigenæ viri consilium sumpsit. Sic Paulus qui ad tertium vsque cœlum raptus fuerat, humana ope humano etiam consilio est quandoque vsus.

11.Regu.

¶Duodecima regula. Cognoscuntur vtique visiones a falsis, & discernuntur ex fructibus subsequutis. Sicut Dominus dicit. Arbor ex fructibus cognoscitur. Præcipuum autem fructum eius, qui patitur diuinas visiones, ego existimo esse veritatem non fucatam, non adulteratam, sed puram, ac nitidam, quàm altissima gignat humilitas, quæ non meretur illudi, quæ non elata, non pertinax est, non inquieta, non garrula, non auri aut honoris sitibunda, neq; omnino sapiens in oculis suis, ratione ac autoritate bonorum doctorumq; virorum vtens.

12.Regu.

¶Tertiadecima. Perpendendū est dili genter, si qui videt visiones cum tribulationibus vexatur, aut libenter patitur, aut certè desperatus non furit. Vult enim Augustinus, vt aduersitates amare non iubeamur, sed tolerare. Hoc pacto si aliis Prophetis conformes sint dignoscitur, quorum alij odio habiti, & vexati, alij quoque iniuriis affecti, alij etiam inani regum, vel populorum suorum rabie trucidati. Sic impius ille Ieroboam Prophetis insultauit. Sic Isaias sub Manasse rege serra diuisus in partes. Hieremias a populo lapidibus interfectus. Amos fuste transfixus. Ezechiel occisus. Daniel leonibus in pabulum expositus. Helias, Heliseus, alij ab Iezabel, ab Accabo, ab aliis persecutiones passi. Et in nouo testamento Dominus Iesus caput omnium, cuius membra sumus, acerrimè vexatus est, & crucifixus. Cuius præcursor Ioannes, plus quam Propheta capite truncatus. Sic Paulo caput abscissum: Petro Crucis calix epotus. Sic & alij penè innumeri, qui præter alia in se diuinitus collata dona, diuinas etiam reuelationes hauserunt.

13.Regu. Auguſt.

¶Quartadecima regula. Prænoscendum est & quidem cautè, si verax est qui illas apparitiones de se narrat. Nam qui delectatur mendaciis, non Christo qui veritas est, sed diabolo mendacij patri conformatur. Quare si mendax est, quecunq; dicit aut falsa, aut de falsitate suspecta habeantur, præsertim vt diximus si fœmina fuerit, quæ minus ratione pollet, vt Aristo. asserit in politicis. Quamobrem minus apta ad discernendum. Sed & humilioris naturæ cum sit, fluunt rerum species celerius. Anxiæ præterea fœminæ, & voti cupidæ plerumque sunt. Sunt præterea phantasiæ imbecillioris, cuius fatigatione facile decipi possunt. Quæ omnia in vniuersum illis tribuuntur, tametsi aliquæ viris plurimis prudentia & iudicio quandoq; præstent. Illud etiam est præuidendum, si ille qui visiones habet, aliquando deceptus fuerit, tentatus, dæmone se transfigurante in Angelum lucis. Nam talis nullam fidem meretur. Percontandum etiam est si dum visis exceptis, ad diuinorum amorem, & terrenorum contemptum excitetur, si pacem animi, & quietem nanciscitur.

14.Regu. Fœminæ in visionibus plerunq; falluntur.

mur. Diuini spiritus excepti proprietas est, vt à terrenis, & temporalibus auocet animum, & ad cœlestia æternaq; incendat, paceq; & quiete perfundat, quam mundus dare non potest. Hactenus scriptum sit de regulis, quæ deseruiunt ad discernendum veras visiones à falsis ex parte personæ, quæ videt visiones.

Visiones examinandæ per sequētes regulas.

¶Deinceps consideremus alias regulas, quæ sumi possunt ex ipsis visionibus, & apparitionibus. Prima regula sic habet. Si docuerint quidpiam contra fidem, aut lynceros mores, aut leuia docuering, quæ nihil referunt, scito diabolicas esse illusiones.

1.Regula.

¶Secunda regula. Illud etiam inspiciendum est, si imago illa visa refert falsum aliquod. Nam à Christo, qui veritas est nihil magis alienum, quàm mendacium.

2.Regula.

¶Tertia regula. Videndum est protinus, an loquatur verba adulatoria, & assentatoria. Ex hoc canone, Episcopus quidam prudentissimus nostri ordinis facilè intellexit mulierem quandam, quæ admirabiles videbat visiones, & integræ vitæ esse videbat à dæmone grauiter decipi. Huiusq; rei hanc demonstrabat causam, quoniam quotiescunq; cum illa loquebatur, & id faciebat persæpe ad probandum spiritum, spiritus qui in illa loquebatur nunquā reprehendebat illum de defectibus, & negligentijs, quas in gubernatione sui episcopatus habebat permultas, sed loquebatur cū illo verba dulcia, & colloquia suauia dicens, illum Episcopum bonum, & fidelē, cuius virtute Ecclesia esset reformanda, & cætera huiusmodi.

3 Regula.

¶Quarta regula. Inspiciendum est præterea si constans fuerit ipsa visio, si sacris consona libris, si ad honorem Dei & proximi salutem, si conformis eis visionibus, & ei scribendi, loquendiq; modo, quæ sanctis hominibus attribuuntur.

4.Regula.

¶Quinta regula. Scrutari oportet an visio in omnibus vera contineat vsque ad minimum. Nam in spiritu veritatis nulla est falsitas, in spiritu vero mendacij mille sunt quandoq; veritates apertæ, vt vnica latenti falsitate decipiat. Hac de causa dæmoniacos Christus, & Paulus Phythonissas compescuisse, & à veritatis testimonio prohibuisse refertur.

5.Regula.

¶Sexta regula. Considerandum est, vtrum visio præferat titulos diuinæ sapientiæ, quos Apostolus Iacobus recenset. Ea enim pudica est, pacifica, modesta, suasibilis, consentiens bonis, misericordia & bonorum operum plena absque simulatione iudicans.

6.Regula.

¶Vltima regula. Non prorsus insolitæ visioni assentiendum dissentiendumve, nisi quando malum, aut inutile persuadet, sed potius in neutram declinandum partem, & in tempus examen differendū. Iacob enim dum de somno Iosephi sermo haberetur, cui multum inuidebatur à fratribus, non statim sententiam tulit. Pater autem (inquit scriptura) rem tacitus cōsiderabat. & stellam illam ex Iacob ortam, id est, Mariam Virginem Christi matrem, cœlorumq; reginam dum à Gabriele Angelo salutaretur non statim assensisse legimus, sed cogitasse qualis esset ista salutatio. Sanctus quoq; Ambrosius iudicium præceps non habuit in reuelatione sibi facta de corporibus Martyrum Geruasij, atq; Prothasij. Ita & alij quorum & nomina, & merita ad præsens recensere longum, & operosum esset.

7.Regula.

¶Sed iam cōsequenter videamus regulas, quibus vtuntur sancti Patres ad cognoscendum veras reuelationes. Primum cognoscitur diuina reuelatio per discretionis donum, de quo supra commemoratum est.

Regulę ad cognoscēdum veras reuelationes.

¶Deinde sciendum est veram probationem spirituum non nisi vera humilitate acquiri. Sic definit Cassianus ex Moysi sententia. Simili modo discretio probatur apud beatam Catherinam Senensem in prima parte dialogi. D. Antonius, cui specialis discernendorum spirituū obtigerat gratia, non difficile arbitrabatur bonos spiritus à malis posse discerni. Nam inter alia tradidit amabilem, & tranquillū esse aspectum sanctorū Angelorū, qui gaudium, & fiduciam peccatoribus infundant, dimittuntq; mentem nostram non turbidam, sed lenem & placidam. Quòd si fragilitate cōditionis humanæ miro quis corū fulgore perterrefactus fuisset, quod multis diuinæ scripturæ locis indicatur, omnē ex corde continuo auferunt metum, & tranquillitatem inducunt. Contra vero, pessimorum Angelorum truces vultus, fonitus horrendi, sordidi cogitatus, quibus confestim timor animæ, sensibus torpor incutitur, mœror, tædium, metus mortis, cordis hebetatio. Monica verò Augustini mater hos spiritus quodam interno gustu discernebat vt intelligeret, quid interesset inter animam suam somniantem, & Deum reuelantem. Beata Catherina illa, cuius paulò ante mentionem fecimus, retulit se hoc documentū à Deo discernendarum mentis visionum accepisse. Si dæmon in forma lucis seu Angeli, aut ipsius veritatis, aut Sanctorum in mente quapiam transformaret se, id euenire docuit, vt primo gaudium, & alacritas præsentaretur animæ, mox euanesceret, & tædium accederet, obortis etiā tenebris, & stimulis atque fuscedine. Contraq; si à Deo visitaretur anima, sanctum (aspectu primo) timoré, & cū eo gaudiū pariter, & securitatem suscipere prudentia comite, & ea quidem dulci, vt dubitando non dubitet, manente gaudio cum fame virtutum: siquidem procedente opere manifestauit alacritatē ipsam, perfectū omnino & sufficiens non habere signū, nisi ardenti virtutū desiderio, & humilitate perfunderetur anima, & in fornace diuinæ charitatis exureretur. Itaque virgo si alacritatis feruentioris q; virtutum amoris fieret accessio, diuinas a dæmoniacis discernebat visiones. D. Bernar. interno quodam afflatu & odore sentiebat, gustabatq; quando sibi aderat diuina virtus ad patranda miracula & operādas sanitates. Apud Seuerum legimus, cum per spiritum sensisset Martinus domini ad esse virtutem, cathecumenum orationibus eius a morte suscitatum. Alij per illuminationem experientiæ, alij per lumen propheticū, alij per sensum diuinum minus sensibilem, vt Origines contra Celsum disputans, alij per inspirationem intimam, alij per consilium, alij aliis id expressere verbis, vt apud Gregorium, Cassianum, Augustinum, Athanasium, Hugonē, Ioan Gerson & alios legere datur & noscere. Huiusmodi autem in rebus sicut & in aliis omnibus Dei egemus ope. Quapropter cum multa Antonius de probatione spirituum disseruisset, subiecit. Hoc magnopere postulemus, vt donum spirituum discernendorum mereamur accipere, quo secundum sententiam scripturarum omni spiritui non credamus.

Documēta quibus beat⁹ Vincenti⁹ vtebat⁹ ad discernendum spiritū vtrū ex Deo sint. Primū documentū.

¶Sed hęc omnia fusius fortassis, quàm par erat tractata, comprehendit breuibus documentis Sanctus Vincentius in tractatu de vita spirituali, quę documenta literis aureis erant describenda. Sunt enim planè diuina, & quę mirum in modum conducunt ad discernendas visiones, & vera sentimenta spiritualia (vt ille inquit) á falsis.

¶Primum documentū. Illi qui volunt se subdere Deo, & illi ex corde seruire non desiderent per orationem, vel contemplationem vel per alia opera perfectionis visiones, vel reuelationes, vel sentimenta, quæ sunt supra naturam, vel supra cōmunē cursum corū, qui diligunt Deum; quia prædictum desiderium nequit prodire nisi ex radice superbiæ & præsumptionis, vel vanæ curiositatis. Propter quod Deus iusto iudicio permittit talē animam decipi, & ludificari a dæmone. Scire nanque debet vir in diuinis literis instructus, quòd istæ visiones, & sentimenta, siue potius gustus non conceduntur a Deo propter prædictum desiderium, nec propter aliquod studium, aut conatum humanæ mentis, sed propter Dei beneplacitum erga animam, quæ est in magna humilitate & desiderio diuinorum, & reuerentia.

Secūdum documentum.

¶Secundum documentum. Qui deditus est diuinis colloquiis & orationibus, in oratione vel contemplatione non sufferat aliquam cōsolationem vel paruam, si visum fuerit quòd ortum habuerit ex præsumptione, & æstimatione sui ipsius: siquidem ducit in amorem propriæ excellentiæ, & reputationem. Quod facile intelliget quando suggeritur menti suæ se esse dignum huius vitæ, gloriæ, vel laudis, aut etiam paradisi. Nouisse nanque oportet, quòd anima, quæ huiusmodi delectationibus detinetur, venit & incidit in multos errores: quia dominus per suū iustum iudicium permittit potestatem diabolo augendi prædictam consolationem, & imprimendi in illa anima

Universidad de Deusto
Biblioteca

falsissima & periculosissima sentimēta,& alias illusiones, quas consolationes credit,& existimat esse vera. Qua de causa innumerabiles personæ a dæmone sunt deceptæ. Vnde pro certo sciat Theologus quòd maior pars raptuum,imo rabierum,vt inquit iste Sanctus, nunciorum Antichristi ex isto fonte deriuatur.

Tertiū documentū.

¶Tertium documentum est. Omnis visio,omne sentimentum quantumcunque sublime,& altum,quod inducit hominem ad persuasionem contra veritatem fidei vel contra bonos mores, maximè contra humilitatem, vel contra honestatem,exercandum est, & abominandum, quia omni dubio procul ex parte diaboli est.

Quartum documentum.

¶Quartum documentum. Nec propter magnam deuotionem, nec propter insignem vitam,nec propter clarum intellectum,nec propter aliquā sufficientiā, quam vides in aliqua persona, vel aliquibus personis, noli sequi eorum consilia,neque eorum modos,ex quo cognoscis clarè, & multum rationabiliter quòd eorum consilia non sunt secundum Deum,& veram discretionem, & per vitā Iesu Christi, & Sanctorum monstratam, & per sanctam scripturā in dictis Sanctorum prædicatā & patefactam.

Quintum documentum.

¶Quintum documentum. Oportet vt vir discretus & prudens fugiat,& euitet familiaritates,& societates illorum,& illarum, qui vel quæ prædictas visiones denarrant & patefaciunt, & per populos spargunt. Vita igitur illas personas,quæ sustinent,& laudant eas visiones,& noli audire eorum verba, nec cum illis miscear sermones, nec modos eorum velis videre, quia dæmon submiuistrabit, & ostendet magnum signum perfectionis latere in verbis eorum,& modis, quæ si velis accipere, & ea illis credere absque dubio venies,& rues in grauissima pericula a dæmone deceptus.

Alia documēta quæ sunt obseruanda de personis quæ vidēt visiones. Primū documentū.

¶Sed circa personas quæ spargunt prædictas visiones & apparitiones,alia documenta ponit,& quidē notatu digna Diuus P. Vincentius in prælis spiritualibus maximè versatus. Primum sic habet. Nō habeas (inquit) magnam æstimationem visionum eorū,& sentimentorū, neq; eorum raptuū. Nam secundū veritatem diuinæ Theologiæ pluris est faciendus minimus gradus charitatis in quocunque homine,quàm magnum pondus reuelationum, & apparitionum, ista enim nonnunquam fieri solent hominibus sceleratis,vt antea dictum est.

Secūdum documentum.

¶Secundū documentū est,q; si per reuelationē vel sentimentū,vel aliū modū cor tuū moueatur ad faciēdū aliquod opus, & maximè opus graue, & notabile non tibi consuetū,de quo nō habeas certitudinē, an Deo placeat, imo dubites rationabiliter, contrahas moram ad faciendū dictū opus vsquequo inspexeris omnes circumstātias, & maximè finales, & cognoscas quòd Deo placet, non tamen,quòd tu iudices per te tuam opinionem, sed si potes per testimonium sacræ scripturæ,vel exemplum imitabile Sanctorum patrum. Et dico exemplum imitabile, quia secundum B. Gregorium aliqui sancti fecere aliqua opera,quæ non debemus imitari, quamuis bona essent in eis, sed debemus ea habere in admiratione & reuerentia. Et si per temetipsum non potes venire in notitiam, an placeat Deo ipse tas consilium a personis approbatis in vita & doctrina,& consilio totus veritatis.

Tertiū documentū.

¶Tertiū documentum, quòd te existēte, seu corde tuo in tentatione spirituali, per quam es in dubio,nō incipias ex tua propria voluntate aliquid notabile tibi ante inconsuetum, sed cor tuū refrenando& voluptatē,expectes humiliter,& cum tremore,& reuerētia Dei vsquequo Deus cor tuum clarificet,quia scias pro certo, quòd si existēdo in dicto dubio ex tua propria volūtate inciperes aliquid notabile inconsuetum tibi, non posses exire ad finem bonum. Et intendo dicere de incipiendo opera notabilia, & inconsueta, super quæ est dubium antedictum.

Quartum documentum.

¶Quartum documentum est, quòd propter antedictas tentationes si eas habeas, nō dimittas aliquod bonum,qd incepisti dum nō eras in tentationibus antedictis. Et maximè non debes dimittere orare, nec confiteri,nec cōmunicare,nec ieiunare,nec opera pietatis & humilitatis, licēt consolationem non inuenias in operibus antedictis.

Quintum documentum.

¶Quintum documentū est,quòd si tentationes, antedictas habeas, leua cor tuum, & intellectum ad Deum, quærendo humiliter hoc quod erit honorabilius, & tuæ animæ salubrius super tui tentatione subiiciendo tuam voluntatem voluntati diuinæ. Quòd si illi placet, vt tu persueres in tentationibus illis, similiter tibi placeat,vt Deum non offendās.

Ad argumenta. Ad primum.

¶Ad argumēta proposita in principio. Ad argumentū primū dicendū, quòd homo qui videt visiones rationabiliter dubitare debet visiones illas esse periculosas,& ideo non excusatur a crimine, si imagines illas determinate adorat,quamuis habeat istam conditionem habitualem. Nam exponit se periculo idololatrandi, vt iam dictū est.

Ad secundum.

¶Ad secundum argumentum dicendum non esse eandem rationem de eo, qui adorat hostiam non consecratam existimans esse consecratā. Nam qui sic adorat non rationabiliter dubitat an sit consecrata. Quòd si rationabiliter dubitat,fateor eum a crimine non excusari.

Ad tertiū Ad quartum.

¶Ad tertium idem responsum adhibendum est.

¶Ad quartum dico in eo casu hominē non esse perplexum. Docet enim diuina Theologia, ex malis, quando ex vtraq; parte imminent,minus esse eligendum. Minus autem malū est neq; assentire neq; dissentire, sed differre vsq; dum consulas peritiores, vel adhibere illam conditionem actualem: Si es dæmon ego non tibi seruio, non tibi credo, sin minus adoro, seruio Deo meo. Dicebat quidā rusticus dum his visionibus fatigaretur, se quidem non adorare visiones illas. Nam si adoro (inquit) expono me periculo idololatrandi,& præsumptionis, dum existimo me tantum beneficium a Deo promeruisse: Si non adoro nulli me periculo expono. Nam hoc facio propter honorem Dei, ne illum Deo alieno deferam.

De modo & ratione adorandi imagines disceptatio. D.Thom.

¶Sequitur iam quæstio tertia de modo & ratione, qua imagines sunt adorandæ, qua in re magna est dissensio inter Theologos scholasticos. D. Thom. constanter docet eadē prorsus adorationē esse adorandas imagines, & res ipsas, quæ p imagines repræsentātur. Vnde imago Christi est adoranda adoratione latriæ, sicut Christus. Imago B. Virginis Mariæ adoratione hyperduliæ sicut beatissima Maria. Hæc sententia placuit antiquioribus scholasticis Alberto Magno in 3. dist. 9. art. 4. D. Bonauenturæ in prædicta dist. in 1. p. distinctionis q. 2. Richard. art. 2. q. 2. & 3. Dionys. Carthusiensi, Marsilio in 3. q. 8. art. 2. dubio 2. & aliis quam plurimis. Gabriel in eadem dist. q. vnica conclusione 5. alium modū dicendi habet a placito D. Thomæ non valde alienum. Concedit nanq; eundem honorem numero deberi imagini,& prototypo, verum honor hic, vt terminatur ad prototypum est propriè, ac simpliciter honor, vt autem terminatur ad imaginē est impropriè honor & secundum quid, sicut ens eodem conceptu formali significat substantiam & accidens, verum de eis analogicè dicitur, & ad substantiam refertur simpliciter, ad accidens vero secundum quid. Durandus in prænotata distinctione quæst. 2. postquam cōmemorauit placitum D. Thomæ,& improbauit illud suis argumentis, docet, quòd nulla adoratio propriè loquendo debetur imaginibus, sed quia (inquit) loquendum est vt plures illud commune dictum imago sub ratione imaginis adoratur eodem cultu, quo ipsius exemplar, exponendum est sic. Quod ad præsentiam imaginis sit memoria rei, quam adoramus eadem adoratione, atq; si præsens esset in se, propriè autē loquendo falsum est illud dictum. Idem docet Holcot super sapientiam. cap. 13. lect. 157. inquiens nullo pacto nos adorare imaginem, sed adoramus Christum coram imagine; quia imago excitat nos ad adorandum Christum. Idem tenet Ayala. in lib. de traditionibus Ecclesiasticis consideratione. 7. Tuetur hanc sententiam vehementer Picus Mirandulanus in Apologia. q. 3. vbi citat pro se aliquos Doctores, affirmatq; opinionem Durandi esse probabiliorē, & adducit Franciscum Mayronis dicentem, quòd opinio D. Thom. est periculosa. Post prædictos autores insurrexit Erasmus, qui videtur fauere omnino Iconomachis. Is nanq; in annotationibus super Epist. ad Heb. ca. 11. in illa verba. Et adorauit fastigium, &c. sic scribit. In tantum eo tempore abhorrebant ab adorandis vllis rebus creatis, soli Deo hoc honoris

Holcot.

Ayala. Picus Mirandulan.

Franciscū Mayronis.

notis seruantes, cum hodie repertum sit ex supernaturali philosophia ligneam statuam eadem adoratione adorari, qua æterna Trinitas. Libet continuo in hos autores vsurpare illud Apostoli Iudæ in sua canonica. Hi quecunque ignorant blasphemant.

Argumēta ad probādū imagines non debere adorari eadē adoratione qua adorātur exemplaria. Prim. arg.

¶Argumenta huius opinionis sunt hæc, quæ sequuntur. Primum, patres Concilij Niceni I. Lapertē definiunt, cultum latriæ soli Deo, & non imaginibus esse tribuendum. Nam in secunda actione Tarasius Episcopus catholicus sic definit. Suscipio & amplector venerandas imagines, adorationem, quæ sit secundum latriam tantummodo supersubstantiali & viuificæ trinitati consetuo. Et in actio. 7. sic diffiniunt patres adorationem quidem exhibendem esse imaginibus, non tamen secundum fidem nostram veram latriam, quæ solum diuinæ naturæ competit. Sed quemadmodum typo venerandæ, & viuificantis crucis,& sanctis Euangelijs, ergo imago Christi non est adoranda adoratione latriæ, cuius contrarium dicit D. Thomas. Hoc ipsum confirmatur. Nam in versibus illis, quos concilium cōmemoratum composuit ad explicandum rectum vsum imaginum, quos supra citauimus planissime videtur significari, quòd imagines non adorantur, sed id quod per imagines designatur. Certè sexta Synodus generalis, vt refert Gratianus in cap. venerabiles. de consecratione distin. 3. dicit adorandas esse imagines, quia nos reducunt in memoriam primitiuorum. Et D. Gregorius lib. 7. epist. epistola. 109. & lib. 9. Epist. 9. Serenum Massilien sem Episcopum, qui confregerat imagines sic alloquitur. Et quidem, quia eas adorare vetuisses omnino laudamus, fregisse vero reprehendimus. Frangi non debuit, quod non ad adorandum in Ecclesijs, sed ad instruendas solummodo mentes nescientium fuit collocatum. Ex his verbis D. Gregorij accepeum est capitulum, perlatum, de consecratione dist. 3. Similia dicit Epist. 53. lib. 7.

Synodus sexta generalis. D. Greg.

Secundū.

¶Secundo arguitur. Adoratio latriæ soli Deo debetur, sed imago Christi non est Deus, nec Deo vnita, quin potius ab illo est separata secundum suppositum, ergo non meretur adorationem latriæ. Certe in præcedentibus ostensum est, humanitatem Christi adorari adoratione latriæ eo quòd Christo est vnita secundum esse personale. Vnde si separata esset à Christo non esset adoranda adoratione latriæ.

Tertium.

¶Tertio, si imago Christi latriæ cultu est adoranda poterimus etiam illi sacrificium offerre, vouere, atq; in ea spem nostram collocare, quod est falsum, vt patet ex prædictis. Quòd rectè sequatur patet. Nam in eo quod colimus latriæ cultu rectè possumus spem nostram collocare, & illi sacrificia constituere. Nam certè cum loquimur & deprecamur ad imaginem, nō loquimur nec deprecamur imaginē, sed Deum qui per imaginē repræsentatur. Non dissimiliter etiam sacrificium tribuimus imagini nō illi tribuimus, sed Deo vero, qui significatur per imaginem, licebit ergo sacrificium imaginibus tribuere.

Quartum.

¶Quarto incredibile videtur, & omnino durum concedere, quòd Christus non sit adorandus cumulatiore honore, quàm eius imago. Et profectò tyrannus esset rex, qui vellet sui imaginem tanto affici honore, quanto ipsum regem.

Alia argumenta cōtra probationes D. Thomæ. Prim. arg. Aristor.

¶Hæc sunt argumenta, quæ contra sententiā D. Thomæ fieri solent. Verum alia argumenta sunt ad suadendum, quòd probationes D. Thomæ non rectè procedant. In primis fundamentum, ex quo D. Thom. suam eduxit Theologiam non potest consistere. Adducit enim illud axioma Aristotelicum ex libro de memoria & reminis. ca. 1. idem est motus in imaginē, & in rem, cuius est imago. Hoc autem referre ad adorationem imaginum sine legitimo sit fundamento, quod patet, Tum ex parte motus, tum ex parte imaginis, tum ex parte vnitatis.

Tertium.

¶Ex parte siquidem motus est obiectio. Nam propositio Aristotelea est vera de motu apprehensiuo. Nam de actu memorandi sermonem habet Aristoteles, qui actus est apprehensiuæ virtutis, non autem est vera de motu appetitiuo, in quo vtitur illa hic D. Thom. Adoratio enim cum sit virtutis moralis actus pertinet ad appetitiuam facultatem. Certè eadem intellectione cognoscitur imago, & imaginatum, quia vnum relatiuum definit reliquum, & relatiua sunt simul natura & intellectu, vt dicitur in prædicamentis. At quicunque amat patrem non propterea amat filium, ineptè ergo sententia Aristot. ad actum voluntatis transfertur.

Quartū.

¶Est alia obiectio ex parte imaginis. Quia imago, vt imago, est relatiuum, nulla autem relatio realis creata, aut rationis adoranda est adoratione latriæ. Explicatur hoc euidentius. Nam imago non adoratur ratione rei materialis, nec ratione figuræ exterioris, nec est aliud in imagine, quod adoretur, ergo non est adoranda adoratione latriæ. Confirmatur iterum. Nam si imago quatenus est imago Christi est adoranda adoratione, qua adoratur Christus, cōsequens est, quòd verbum mentis quod formamus de Christo sit adorandum adoratione latriæ: siquidem est expressior imago Christi, & idem est motus in verbum mentis per quod intelligimus Christum, & in ipsum Christum. Ex parte vnitatis est alia obiectio. Quia vel intelligitur de motu vno simpliciter, vel secundum partem, & secundum quid, non de motu vno simpliciter, quia falsum diceretur. Nam motus in rem secundum se immediatè, & in illammet mediante sua imagine non est omnino idem, vt patet. Si vero intelligatur secundum aliquid, tunc ex hac propositione non infertur propositum, quia ex motus vnitate secundum quid, non sequitur vnitas specifica adorationis & exemplaris, quæ in litera infertur.

Confirm.

Confir. 2.

Confir.

¶Explicatur hoc. Nam licèt sit idem motus, quo quis appetit medium propter finem, non ex hoc sequitur, q̄ appetitio medij sit appetitio finis, neque ex hoc, quod sit idem assensus, quo assentior cōclusionibus propter principia, deduci potest, quòd assensus conclusionum sit assensus principiorum.

Imagines eadē adoratiōe sūt adorādæ, qua tes quarū sūt imagines. Victoria.

¶His argumentis nihil obstantibus veritas est, quòd imago ipsa verè & propriè est adoranda eadem adoratione qua res, cuius est imago. Et sententia Durandi, & aliorum, qui illum sequuntur est periculosa, temeraria, & sapit hæresim. Magister noster Victoria docebat esse hæreticam. Probatur hæc sententia. In primis manifesta fidei definitio, & traditio Apostolica est, vt ostendimus præcedentibus disputationibus, imagines Christi, & Sanctorum esse adorandas, sed definitio Conciliorum & traditio Apostolica nō decernit propositiones impropriας, ergo propriè sunt adorandæ. Certè, quod impropriè adoratur non verè adoratur, & impropria adoratio non est vera adoratio, ergo si imagines adorantur impropriè, verè nō adorantur, quod asserere à fide catholica alienum est. Deinde, si imago tantummodo colitur, quia est signū rememoratiuum, ergo nō plus est colenda imago crucis quàm verba, vel quàm hoc nomen, Deus, & creator & similia, nec reliquias Sanctorum plus deberemus colere, quàm nomina eorum. Profectò Ecclesia non colit crucem Christi tantummodo, vt signum cōmemoratiuum, quia aliàs quodlibet rememoratiuum deberet eadem reuerentia colere. Præterea, si ita se res habet, vt ait Durandus, quare fuissent damnati, qui detrahunt cultui imaginum. Si enim verè & propriè nō sunt colendæ, in errore nō tenentur. Nam quòd imagines sint signa rememoratiua a nemine arbitror negari posse. Item colimus rectè imaginem regis, & rei maiestatis sunt iniuriantes imaginem principis, ergo rectè, & verè colimus imaginem Christi. Ad hæc huius rei veritas ex vsu Ecclesiæ facile intelligitur. Nam typum venerandæ crucis his vocibus adoramus, tuam crucem adoramus Domine; salue crux sancta, salue mundi gloria. O crux aue spes vnica.

¶His rationibus, quę sumuntur ex vsu Ecclesię, addmtur aliæ ex diuina Theologia. Prima, cum Deus sit per essentiam, præsentiam, potentiam in omnibus rebus, si imago Dei vel crux adoratur tantūmodo quia Deus est in ea, ergo non plus adoratur, quàm lapis, aut vermis, cum tamen reputaretur idololatra qui lapidem vel vermem adoraret, sicut adoramus imaginem crucis vel lapideam, vel ligneā. Secunda, creatura rationalis est imago Dei, in qua modo reali est Deus, & in sancto per gratiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

potiori modo, quàm sit in imagine, vbi non est nisi sicut signo. Si ergo non adoratur imago, sed Deus in ea existens, ergo omnis homo sanctus est magis adorandus, quod tamen non facit Ecclesia. Ex his rationibus patet, quòd imagines sint adorandæ. Sed quòd sint adorandæ eadem adoratione, qua prototypus, sic ostenditur ex similitudinibus, & exemplis aptissimis. Sicut enim eadem visione videtur color propter lucem, & eodem assensu asseritur conclusionibus propter principia. Et sicuti cum aliquis meditatur Christum crucifixum, & habet phantasma interius Christi crucifixi, eadem ratione tenditur in illud phantasma, & in Christum crucifixum, vt in vnum obiectum; Sic sane vna & eadem adoratione homo Christianus adorat imaginem Christi, & ipsum Christum, siquidem adorat imaginem propter Christum. Quemadmodum eodem actu charitatis diligimus proximum propter Deum, vt planè constat.

Imaginis honor in prototypum refertur. Cõc. Tri.

Hæc omnia confirmantur ex illo prouerbio in septima Synodo generali sæpesæpius commemorato, sed potissime actione. 7. in diffinitione fidei. Imaginis honor in prototypum refertur, & qui adorat imaginem, in ea adorat quoque descriptum argumentum, cui simile est, quod habet Synodus Tridentina Sess. 25. per imagines Christi, & Sanctorum nos adorare Christum & Sanctos. Certè in hoc prouerbio manifestè significatur, quòd cum adoratur imago, simul adoratur & prototypus. Sed quid in re manifesta immoramus? A nemine arbitror negari posse, quòd cum osculamur literas a Cæsare acceptas, simul Cæsarem honoramus.

Ad argumenta. Ad primum.

¶Ad argumenta in cõtrarium. Ad primum, quòd cum oppugnatores imaginum obiicerent catholicis eos esse idololatras in imaginũ adoratione, imagines vero idola vt patet ex tota Syn. 7. & maximè in canonibus subiectis post definitionem fidei in act. 7. summa fuit cura in explodenda ista obiectione, ac subinde continuo post definitionem, qua sanxerunt imagines esse adorandas, ad expellendam istam hæreticorum obiectionem, declararunt eas non esse adorandas tanquam Deos adorationе latriæ, sistendo in illis ac propter se, ita vt ratio adorationis sumatur ex ipsis imaginibus. Hoc enim pacto solus Deus adoratur latria, & hoc volunt Synodi allegatæ. Et ad hoc affertur similitudo ex sanctis Euangelijs, quæ non coluntur propter se sed propter rem significatam. Verũ magna est ahàs dissimilitudo in veneratione Euangeliorum & imaginum Christi propter variam significationem vtriusque, varius autem cultus satis & super desumitur ex vsu Ecclesiæ catholicæ.

Ad cõfir.

¶Ad confirmationem respondetur, quòd ex versibus commemoratis satis euidenter concluditur, quòd imagines ipsæ sint adorandæ. Sic enim habent. Effigiem Christi cum transis pronus adora, non tamen effigiem, sed quod designat honora, & plane asseritur, quòd effigiem debemus adorare. Cum vero rursus dicitur; Non tamen effigiem honora. Sensus est, nos non adorate effigiem propter seipsam, sed propter prototypum.

D. Greg.

Ad D. Gregorium eodem pacto respondendum est, aut certè dico, quòd in illis locis, in quibus ille laudauit Serenum eo quòd vetuisset adorari imagines, erant homines procliues ad idololatriam.

Ad secundum.

¶Ad secundum respondetur latriam, vt patet ex dictis, deberi Deo propter seipsum & soli Deo propter se. Quòd si aliquid aliud adoratur latria, est propter ipsum Deum, vt patet in Christi humanitate. Et idem dicendum est de his, quæ quoquo pacto vnuntur Christo, etiam si extrinsece coniungantur, vt patet in imagine, cruce, corona. Dominus Caietanus aliam solutionem adhibet, videlicet, quòd Christus quatenus repræsentatur per imaginem in actu exercito formaliter est idem in ratione obiecti adorationis cum imagine repręsentante, vt supra nonnullis exemplis est explicatum.

Ad tertiũ. Cõc. Tri.

¶Ad tertium respondetur, inter actus religionis sacrificium Missæ exhiberi soli Deo, vt definitum est in Concilio Tridentino Sess. 22. cap. 3. ita vt etiam sanctissimis quibuscunque offerri non possit, verum vouere, qui est quidam actus religionis, bene potest fieri alijs sanctis, sicut & iurare licet per sanctos. Similiter spem licet ponere principaliter quidem tantum in Deo, secundario autem tanquam in causis secundis in sanctis: ita salutamus Diuam Virginem, Spes nostra salue. Ad eundem etiam modum licet iurare per imaginem, vota vouere illis, spem nostram in illis secundario ponere, & ita salutamus Crucem Domini. O crux aue spes nostra. Et alibi, Vera spes nostra. Idcirco in Concilio Trident. in allegato decreto, vbi dicitur; quòd fiducia non sit figenda in imaginibus, subiicitur, veluti olim fiebat a gentibus. Et ita intelligendũ erat, quòd præmissum erat, nihil esse petendum ab imaginibus, sicut olim fiebat a gentibus. Ab imaginibus ergo tantum sistendo in illis, nihil est petendum, nulla denique reuerentia exhibenda, at vt repræsentant exemplar, vt imagines sunt, bene possumus & petere, & sperare aliquid ab illis ratione exemplaris. Sed vtrum imaginibus sit sacrificandum in sequentibus diligenter examinabimus.

Ad quartum.

¶Ad quartum dicendum est, nos tantum contendere in præsentia, quòd idem honor secundum speciem, qui tribuitur exemplari in se, tribuitur exemplari in imagine, & ipsi imagini, vt sic, verum libenter concedimus, quòd intra vnam & eandem speciem honor amplior, & cumulatior exhibendus est exemplari in se, quam ipsi, vel imagini vel exemplari in imagine.

Ad confirmationẽ.

¶Ad confirmationem etiam patet solutio. Neq; enim tyrannicum est velle, quòd imago regis adoretur eadem specie adorationis, qua rex in se.

Ad argumenta cõtra probationes. D. Thom.

¶Ad alia argumenta, quæ contra processum D. Thomæ sunt proposita sic respondendum est. Ad primum dicendum, quòd propositio Aristotelea de vtroque motus genere tam appetitiui quam apprehensiui vera esse deprehenditur. Est enim prorsus impossibile intelligere, aut colere imaginem, vt imago est, nisi terminus apprehensionis, & appetitionis sit res repræsentata, quia ipsa est ratio terminandi vtrumque motum.

Ad primum.

Ad secundum.

¶Ad secundum dicendum, quòd in eius confutationem multa dicuntur a Caietano, & ab alijs Doctoribus, quæ mihi non probantur omnino vera. Quantum ego intelligo, solutio in hac distinctione consistit. Imago, ergo dupliciter considerari potest. Altero quidem modo, vt seipsam repræsentat sub proprijs coloribus, ac lineamentis, & quod scitè ait Caietanus, quatenus imago exercet actum rei in se, siue secundum rem, quæ est forma, siue secundum rem, quæ est materia. Et hoc modo confessum est inter omnes Theologos imagines non esse adorandas aliquo cultu. Rursus potest considerari imago vt repræsentat Deum, vel Christum, vel Sanctos, & quod inquit Caietanus, vt exercet actum imaginis. Et hac consideratione adoranda est, & adoratio imaginis in prototypum refertur, id est, vt docte explicat Caietanus, quòd ratio adorandi imaginẽ Christi, est ipse Christus, & conditio requisita, quæ requiritur vt adoretur imago, est esse Christum in imagine. Sed non ex hac inferat Theologus Caietanum docere imaginẽ adorari, vt cõditio requisita, nunquam hoc somniauit Caietanus. Itaque cum adoratur imago, non relatio adoratur, non figura, sed persona adoratur repræsentata in imagine, & persona Christi repræsentata in imagine non distinguitur à persona Christi nisi secundum rationem.

Caietan⁹.

Obiectio. Explicat quid adoret in imagine.

¶Sed dicet Theologus nondum expositum est, quid adoretur in imagine cum non adoretur materia, non figura, nõ relatio. Certè adoratur ex eo, quòd Christum repræsentat, & habet in se Christum repræsentatũ, siue hoc sit ens reale, siue denominatio rationis. Quemadmodum honoramus proregem ex eo quod repræsentat personam regis, licèt ex eo, quod repræsentat regem neque ipse rex, neque ipse prorex aliquid reale habet in se, quod ante non habebat. Explicatur hoc euidentiori exemplo. Nam si quærat Theologus, quid appetat homo boni cum appetit bonum vtile tantum ad finem, verbi gratia, potionem amaram propter sanitatem, certè in potione amara respondendum est nullum latere bonum propter quod appetatur, nisi quia est medium vtile ad consecutionem sanitatis. Sic in imagine, & pictura

dicta non est aliud quòd adoretur nisi quòd repræsentat nobis prototypum, & sic verũ est, quòd imaginis honor in prototypum refertur. Sed iterum vrget Theologus. Si hæc vera sunt sequitur, quòd terminus adorationis non sit imago, sed potius res imaginata. Respondetur, quòd obiectum primarium, & veluti formale est res imaginata, sed obiectum materiale est imago vt repræsentat prototypum, & vt sic adoratur imago. Rectissimè enim dixit D. Thomas, quòd per hũc modum quo totum adoretur in suis partibus, adoratur quæ in imagine. Nam imago quodammodo præhabet in se rem repræsentatam.

Ad cõfir.

¶Ad confirmationem respondetur, quòd cum dicimus imagines esse adorandas sermo est de imaginibus visibilibus, quæ tantum sunt institutæ ad repræsentandum. Verbum autem mentis non est visibilis imago nec tantum instituta ad repræsentandum, quin potius est intelligibilis imago ordinata ad rerum cognitionem comparandam. Vel si hæc solutio non placet dico, non esse incommodum concedere verbum mentis, & phantasma, quibus Christus repræsentatur, eadem adoratione interiori adorari sicut eadem intellectione intelliguntur.

Hoc tamen verum est, quòd quando Ecclesia loquitur de cultu imaginum tantum loquitur de imaginibus visibilibus.

Ad tertiũ.

¶Ad tertium argumentum dicendum est, iam à nobis expositum esse quemadmodum eodem motu numero adoremus imaginem & prototypum.

Ad confir.

¶Ad confirmationem vero dicendum est argumẽtum conuincere euidenter, quòd adoratio imaginis non sit adoratio rei repræsentatæ immediatè, at vero est adoratio propter rem repræsentatam, sicut volitio medij nõ est volitio finis immediatè, at est volitio medij propter finem. Conuincit præterea argumentum, quòd imago nõ adoratur propter se, sed propter aliud, quod est verissimũ.

Num cultus sacrificij imaginibus possit tribui. Prim. arg. Secundũ.

¶Est iam quarta quæstio, vtrũm cultus sacrificij imaginibus possit tribui. Et à parte affirmatiua hæc sunt argumenta. In primis imagines Christi reuera adorantur latriæ cultu, quia in eis diuinũ aliquid repræsentatur, ergo possunt similiter coli sacrificiorum oblatione. Patet consequentia; quia terminus vltimus vtrobiq; est res, quæ per imaginem significatur. Deinde, sacrificium exterius, vt colligitur ex D. Tho. 2. 2. quæst. 85. art. 2. est signum sacrificij interioris, quo anima semetipsam offert Deo tanquam principio suæ creationis, & fini vltimo suæ beatitudinis, sed hoc sacrificium spirituale interius potest fieri imaginibus Deum ipsum repræsentatibus, ergo sacrificium exterius. Probatur minor. Sacrificium spirituale interius est quædam cordis humiliatio, & subiectio ex Dei cognitione prouenies, hanc autem potest quis erga Christi imagines gerere, ergo.

Tertium.

¶Tertio, & confirmatur hoc argumentum. Votum re vera offertur imaginibus, ergo & sacrificium. Patet consequentia. Quia veraque est actio religiosa soli Deo debita.

Quartũ.

¶Deinde, fideles actum orationis tribuunt imaginibus non quòd cum imaginibus loquantur, sed cum Deo aut Christo aut Sanctis per imagines repræsentatis, ergo eadem ratione possunt tribuere imaginibus cultum sacrificij, qui referatur ad Deum per imaginem repræsentatum.

Vltimum.

¶Vltimo; thurificatio, lucernarum accensio, videntur quædam ceremoniæ saltem ad sacrificiorum ordinem pertinentes, vt constat ex veteri testamento, hæ vero in imaginum obsequium exhibentur, ergo possunt eis similiter offerri sacrificia. In oppositum est vsus Ecclesiæ receptissimus. Hactenus enim non est auditum, quòd sacrificia imaginibus offerantur neque in veteri, neque in nouo testamento. Et quidem de sacrificio eximio noui testamenti aulli dubium, quin soli Deo offeratur cruentũ, & incruentum. Et rationi consonat. Nam offertur Deus ipse in gratiarum actionem, in propitiationem pro peccatis nostris, ergo soli Deo immediatè offerendum est.

Sacrificiũ noui testamenti soli Deo offertur immediatè.

Sacrificiũ non debet offerri imaginib⁹.

¶Sed quod ingerit difficultatem est, vtrũm stando in lumine naturæ debeat sacrificium offerri imaginibus. Et videtur pars negatiua. Primò, actus sacrificij habet Deum pro termino immediato, quem profitemur totius naturæ autorem & vltimum omnium finem, ergo soli Deo, & non imaginibus est tribuendum. Consequentia probatur. Nam alioquin datur intelligi, quòd imago habet rationem principij vel vltimi finis. Secũdò, in actibus religionis per quos Deo subdimur, potissimum locũ obtinet oblatio sacrificij, ergo Deo soli tribui debet non mediante aliquo. Quemadmodum permittitur alijs actibus religionis. Tertiò, sacrificium quòd exterius offertur est quoddam sensibile signum ex beneplacito hominum, siue ex diuina institutione cõstitutum, vt homines diuinam profiteantur dignitatem, ergo secũdum se, soli Deo & non alij imagini est offerendum. Probatur consequentia, quia non videtur conueniens, vt vnum signum sensibile ad Deum ordinatum mediante alio signo sensibili offeratur. Quarto argumentor. Sacrificia instituta sunt ad significandam & profitendam Dei spiritualem puritatem à nullo prorsus creato dependentem, hoc autem melius exercetur si nulli etiam imagini nisi soli Deo offerantur, ergo. Confirmatur. Dei natura est spiritualis non aliqua corporali effigie expressa, ergo vt veritas hæc clarius hominibus pateat, consonum est, vt aliquo sensibili signo profiteatur immediatè, cuiusmodi est sacrificium. Demum hinc tollitur omnino error mentibus hominum illapsus, qui vt demonijs, & non Deo immolarent sacrificia, signis & imaginibus vtebantur, ergo nulla ratione imaginibus sacrificare licet, ne vel sola exteriori apparentia gentibus errantibus videamur consentire.

¶Ad huius quæstionis expositionem sciendum est, q⁹ Caluinus in suis institutionibus obijcit catholicis, quòd imaginibus tribuamus sacrificium. Cui sic obuiam eunt catholici, vt dicant eum nobis imponere falsum testimonium. Itaque arbitrantur esse dogma alienum à vera religione asserere, quòd sacrificia tribuantur imaginibus. Itaq; longe aliud iudicium est de adoratione imaginum, & de sacrificio imaginibus tribuendo. Nam rei insensibili, & inanimi nõnunquã debetur adoratio propter cum, quem repræsentat, sacrificij vero ritus arbitror non deberi nisi Deo vero, & viuo. Sicut enim non loquimur cum imagine Christi, sed cum Christo, sic non offerimus sacrificium imagini Christi, sed Christo. Ex quo facilè confutantur argumenta proposita pro parte affirmatiua.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm crux Christi sit adoranda adoratione latriæ.

147 2. 2. q. 103. art. 4. ad 3. Et 3. di. 9. q. 1. art. 2. q. 4.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd crux Christi non sit adoranda adoratione latriæ. Nullus enim pius filius veneratur contumeliam patris sui: pura Flagellum quo flagellatus esset, vel lignum in quo fuisset suspensus: sed magis illud abhoreret. Christus autem in ligno crucis opprobriosissimam mortem passus est secundum illud Sapient. 2. Morte turpissima cõdemnemus eum. Ergo non debemus crucem venerari, sed magis abhorrere.

¶2. Præterea, Humanitas Christi adoratione latriæ adoratur, in quantum est vnita filio Dei in persona. Quod de cruce dici nõ potest. Ergo crux Christi non est adoranda adoratione latriæ.

¶3. Præterea, Sicut crux Christi fuit instrumẽtum passionis eius & mortis, ita etiã & multa alia (puta, claui, corona & lancea) quibus tamen non exhibemus latriæ cultũ. Ergo videtur, quòd crux Christi non sit adoratione latriæ adoranda.

¶Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

In Dñica de passione Domini ℣ Hym.

¶Sed contra est, quòd illi exhibemus latriæ cultum, in quo ponimus spem salutis. Sed in cruce Christi ponimus spem salutis: cantat enim Ecclesia, * O crux aue spes vnica, hoc passionis tempore, auge pijs iustitiam, reisq; dona veniam. Ergo crux Christi est adoranda adoratione latriæ.

ar. præc. ad 2. argum.

Respondeo dicendum, q̃ sicut supra dictum est, † honor seu reuerentia non debetur nisi rationali naturæ: creaturæ autem insensibili non debetur honor vel reuerentia nisi ratione rationalis naturæ. Et hoc dupliciter. Vno modo, in quantum repręsentat rationalem naturam: alio modo, in quantum ei quocunque modo coniungitur. Primo modo consueuerunt homines venerari Regis imaginem: secundo modo eius vestimentum. Vtrumque autem venerantur homines eadem veneratione qua venerantur & Regem. Si ergo loquamur de ipsa cruce, in qua Christus crucifixus est, vtroque modo est à nobis veneranda: vno scilicet modo in quantum repræsentat nobis figuram Christi extensi in ea: alio modo ex contactu ad membra Christi, & ex hoc quòd eius sanguine est perfusa. Vnde vtroque modo adoratur eadem adoratione cum Christo, scilicet adoratione latriæ. Et propter hoc etiam crucem alloquimur, & deprecamur quasi ipsum crucifixum. Si verò loquamur de effigie crucis Christi in quacunque alia materia (puta lap. dis vel ligni, argenti vel auri) sic veneramur crucem tantum, vt imaginem Christi, quam veneramur adoratione latriæ: vt suprà dictum est.*

art. præcc.

Ad primum ergo dicendũ, quòd in cruce Christi quantũ ad intentionem, vel opinionem infidelium consideratur opprobrium Christi: sed quantum ad effectum nostræ salutis consideratur virtus diuina ipsius, qua de hostibus triumphauit: secundùm illud Coloss. 2. Ipsum tulit de medio, affigens illud cruci, & spolians principatus & potestates, traduxit confidenter palàm, triumphans illos in semetipso. Et ideò dicit Apostolus 1. ad Corinth. 1. Verbum crucis pereuntibus quidem stultitia est: his autem, qui salui fiunt, id est nobis, virtus Dei est.

¶Ad secundum dicendum, q̃ crux Christi, licèt non fuerit vnita verbo Dei in persona, fuit tamen ei vnita aliquo alio modo, scilicet per repræsentationem & contactum. Et hac sola ratione exhibetur ei reuerentia.

li. 4 ca. 12. circa med.

¶Ad tertium dicendum, quòd quantum ad rationem cõtactus membrorum Christi, adoramus non solum crucem, sed etiã omnia quę sunt Christi. Vnde Damasc. * dicit in 4. lib. pretiosum lignum vt sanctificatũ tactu sancti corporis & sanguinis, decenter adorandum, clauos, indumenta, læceã, & sacra eius tabernacula, quę sunt præsepe, spelunca, & huiusmodi. Ista tamen non repręsentant imaginem Christi, sicut crux, quæ dicitur signũ filij hominis, quod apparebit in cęlo: vt dicitur Matth. 24. Ideoq; mulieribus dixit Angelus, Iesum quæritis Nazarenum crucifixum: non dixit lanceatum, sed crucifixum. Et inde est quòd crucem Christi veneramur in quacunque materia, nõ autem imaginem clauorum, vel quorumcunque huiusmodi.

SVMMA TEXTVS.

Prima cõclusio.

PRima conclusio. Sancta crux in qua Christus Dominus est crucifixus est adoranda adoratione latriæ duplici titulo. Vnus est in quantum repræsentat nobis figuram Christi extensi in ea. Alio modo ex cõtactu ad membra Christi, & ex hoc quòd eius sanguine sit perfusa. Et per istum contactum adoramus non solum crucem, sed omnia, quæ sunt Christi vt claui, indumenta, lancea, præsepe.

Secunda cõclusio.

¶Secunda conclusio. Alias cruces veneramur tantum vt imagines Christi.

EXPOSITIO ARTICVLI.

DE cruce duplex est disputatio. Altera de imagine crucis adoranda. De qua in superiori articulo contra hæreticos plenissime dictum est. Tantum in hoc articulo commemorandum est hæreticos Lutheranos præcipuè in imaginem crucis esse infestissimos. Quamuis enim aliqui illorum existiment, imagines alias vtcunque tolerari posse, arbitrantur tamen sacrilegam magiam esse vti signo crucis in ceræmonijs Ecclesiasticis, in benedictionibus, in sacramentorum administratione. De qua re disserit elegantissime Lindanus libro. 4 Panopliæ Euangelicæ cap 97 Sed copiosissimè, & fusissimè Alanus Copus Anglus libro. 4 capitulo. 6. & Thomas VValdensis de sacramentalibus titulo 20. capitulo 58. & 59 De cruce, in qua Christus pependit distinguunt Theologi in 3. dist. 9. Bonauentura, Durandus, Maior, Marsilius, & aiunt duplicem existere reuerentiam, cultum scilicet latriæ quatenus Christum cruci affixum repræsentat, & cultum hyperduliæ ex contactu Christi, & sanguinis Dominici perfusione. Et quidem omni cruci debetur cultus latriæ in quantum Christum crucifixum repræsentat. Propter quod in die parasceues adoratur à fidelibus canente Ecclesia; O crux aue spes vnica, hoc passionis tempore, auge pijs iustitiam, reisq; dona veniam. At vero cultum hyperduliæ non omnis crux meretur, sed sola illa in qua Christus pependit. Idem docet D. Thom. in distinctione prædicta quæst. 1. artic. 2. quæstiuncula 4. verum in hoc loco rem istam pertractans non idem docuit, quod docuerat loco indicato. Nam existimat crucem Domini, cui fuit affixus vtroque modo esse colendam cultu latriæ, siue vt signum crucifixi, siue ex coniunctione cum corpore Christi. Nam creatura irrationalis tametsi non sit capax adorationis per se, at quatenus est signũ rationalis creaturæ meretur cultum, & venerationem vt imago, aut quatenus est illi coniuncta, vt regia vestis & diadema. Et propter vtramq; causam crux illa Domini est colẽda latrię cultu.

Lindanus Alanus. Thomas VValdensis.

D.Tho.

Argumentum Durãdi & Bonauenturæ.

¶Sed contra hanc sententiam intentant hoc argumento Durandus & Bonauentura, quod non est magni momenti, vt ego existimo. Id quod nõ potest esse subiectum alicuius virtutis & sanctitatis, non potest esse terminus alicuius adorationis, sed crux Christi, vt res quædam est non considerata vt imago est, non potest esse subiectum virtutis aut sanctitatis, ergo non potest adorari. Et confirmatur. Nam rei inanimi, & irrationali non est exhibendus cultus latriæ, nisi ex repræsentatione diuinitatis, aut vero Christi Domini. Propter hoc argumentum Durandus in prædicta distinctione. q. 2. respondẽs ad quoddam argumentũ improbat hanc D. Thomæ sententiã in qua affirmat, quod crux ipsa in qua pependit Christus, vt res quędam Christi est, est adoratione digna. Et inquit, quòd licèt hoc dixerit D. Thom in tertio tamen in hac parte reuocauit sententiam. Propter idem argumentum Picus Mirandulanus in Apologia quæst. 3. affirmat, quòd

Confir.

Picus Mirandu.

in ista materia de adoratione non videtur satis tuta, & secura doctrina D. Thomæ. Eo enim vsque processit, vt etiam in tertio dixerit, quòd crucis Christi in qua pependit, etiam vt rei inanimatæ, & irrationabili debetur aliqua adoratio. Et subiicit, quòd Capreolus Thomæ defensor in prænotata distinctione quæst. vnica art. 3. in solutionibus ad argumenta Durandi nescìuit aliter defendere, quàm dicendo, quòd in summa reuocauit sententiam. Et autor tabulæ aureæ in concordantijs dicit, quòd crux Christi non est adoranda latria, nisi vt signum est. Sed & neotericus quidam auto. q. hanc sententiã D. Thomæ non absolutè esse veram affirmat, sed cum distinctione esse explicandam. Quando (inquit) Dominus cruci affixus erat, tunc crux Domini colenda erat cultu latriæ non solum vt signum, sed etiam ex coniunctione ad Christum, nam adorare tunc crucem erat adorare Christum crucifixum, qui in illa pendebat: at vero crux illa persusa sanguine Christi post repertionem eius celebratam ab Helena diuisa est in multa frusta, & distributa est per orbem, & amisit crucis formam, & ideo desuit esse signum crucis. Propter quod arbitratur iste autor, quòd quandiu illa crux retinuit crucis formam erat adoranda adoratione latriæ in quantum erat signum Christi crucifixi. Cæterum vt fuerat iam olim persusa sanguine Christi, aut fuerat contacta ex carne Domini, non erat postea colenda latriæ cultu: siquidem coniunctio illa iam non erat. Si enim Verbum Domini deponeret humanitatem, humanitas illa deposita non esset adoranda cultu latriæ, quippè quæ licèt fuisset copulata verbo, iam non manet copulata. Ideoq; cessat veneratio, quam propter coniunctionem merebatur. & Auguſt. sermone. 58. de verbis Domini optimè dixit. Purpuram regiam quando habet illam indutam rex, esse adorandam cultu regio. quia adorare vestem cuius est adorare regem vestitum. Verumtamen vestimenta regia exuta à rege honorem regium non promerentur, quia cessauit coniunctio.

Auguſt.

Sed ego dico, quòd isti autores ex studio contradicendi Diuo Thomæ grauiter lapsi sunt. Existimo enim, esse errorem manifestum in fide affirmare, quòd sanctissimo crucis ligno, in quo Christus pependit, non debeatur adoratio ratione contactus membrorum Christi, sed tantummodo, vt est imago. Hæc nostra sententia probatur in primis. Quoniam hæresis est Lutheri, quòd festa Sanctæ Crucis nõ sunt celebranda in Ecclesia Christi ex eo, quòd crux sancta nullum honorem promereatur, vt ipse existimat. Contra quam hæresim legatur D. Hierony. super Psal 98. explicans illud, Adorate scabellum pedum eius, Explicat vtique de cruce Christi, quam dicit fuisse scabellum pedum eius. Cassiodorus super Psal. 131. explicat illud. Introibimus in tabernaculum eius, adorabimus in loco vbi steterunt pedes eius, de eadem Sancta Cruce. Eandem expositionem sequitur Damascenus libro. 4 capit. 12. Patet etiam nostra sententia ex ratione Diui Thomæ in articulo. Ac demum quoniam hac consideratione quatenus attigit Christum, non habita ratione imaginis, est quædam reliquia Christi, at fides catholica docet reliquias Sanctorum esse adorandas, vt videbimus articulo 6. Propter quod ego nescio excusare Durandum in loco allegato in solutione tertij, ab errore contra istam sententiam. Vt autem videamus quantum sit à veteribus Christianis tributum alicui particulæ crucis, in qua Christus pependit, & quomodo eam omnibus thesauris antiquiorem habuerint, legatur Gregorius Nissenus in vita Macrinæ. Paulinus Epistola. 11. ad Seuerum. Gregorius libro. 7. Epist. 126. Beda de natura rerum, & temporum ratione. Gregorius Turonensis in vita Christi. Chrysostomus hom. quod Christus sit Deus.

Hierony.

Damasc.

Gregori? Nissenus. Paulinus. D.Grego. Beda.

Ad argumentum Durandi.

¶Ad argumentum Durandi respondetur, quòd æquè probat de Cruce Christi, vt imago est. Deinde dicitur, quòd vtroque modo adoratur crux ratione ipsius Christi, vt imago est adoratur, vt repræsentatiua Christi, vt verò est sanguine Christi irrigata adoratur, vt sanctificata cõtactu Christi. Ex qua solutione facilè intelligitur, quòd etiam sunt adoranda cultu latriæ omnia, quæ sunt Christi, vt claui, indumenta, lancea, præsepe, & cætera huiusmodi. Quod vero dicunt Durandus, Capreolus, & alij Diuum Thomam retractasse hic, quod in 3. Sentent. dixerat, scilicet crucem illam, in qua pependit Christus esse adorandam non solum, vt imaginem Christi, latria, sed vt quandam rem Christi hyperdulia, quasi crux illa Christi non sit capax adorationis vt est quędam res Christi, Hoc inquam, quod dicunt isti autores friuolum est, & sine fundamento. Nam D. Thom. non retractauit, sed illustrauit, & magnificauit doctrinã ibi traditam. Quoniam eo in loco dixit, crucem Christi, vt res quædam est, esse adorandam hyperdula, hic vero affirmat esse adorandam latria propter contactum ad Christum Dominum. Illud autem, quod dixit Neotericus ille Doctor, crucem in qua pependit Dominus postquam ab ea est depositus esse tantummodo adorandam cultu latriæ in quantum imago est, non autem in quantum habuit contactũ ad Christum, quoniam ille contactus iam desijt esse, falsum est, & inopinabile. Nam crux illa, & eius frusta adhuc manent vt reliquię Christi, quas eadem veneratione adoramus atque Christum, vt patet ex ritu Ecclesiæ.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrùm mater Christi sit adoranda adoratione latriæ.

148 2.2.q.103. attic. 4.2. Et 3. d.9. q.1. art.2. q.3.

AD quintum sic proceditur. Videtur, q̃ mater Dei sit adoranda adoratione latriæ. Videtur enim idem honor esse exhibendus matri Regis, & Regi. Vnde dicitur 2. Regum. 2. q̃ positus est thronus matri Regis, quæ sedit ad dexterã eius. Et Auguſt. dicit in sermone de Assumptione, * Thronum Dei, & thalamum Domini cœli, atq; tabernaculum Christi dignum est ibi esse, vbi est ipse. Sed Christus adoratur adoratione latriæ, ergo & mater eius.

In lib. de assumptione beatæ Marię c.6. circa medium tomo 9.

lib.4.c.15. post med.

¶2. Præterea, Damasc. † dicit in 4. libro quòd honor Matris refertur ad filium. Sed filius adoratur adoratione latriæ. ergo & Mater.

¶3. Præterea, Coniunctior est Christo mater eius, quàm crux. Sed crux adoratur adoratione latriæ, ergo & mater Christi est adoratione latriæ adoranda.

¶Sed contra est, quòd mater Dei est pura creatura. Non ergo ei debetur adoratio latriæ.

Respondeo dicendum, quòd quia latria soli Deo debetur, nulli creaturæ debetur latria, prout creaturam secundum se veneramur. Licèt autem creaturę insensibiles non sint capaces venerationis secundum seipsas: creatura tamen rationalis est capax venerationis secundũ seipsam: & ideo nulli purę creaturæ rationali debet cultus latriæ. Cùm igitur beata Virgo sit pura creatura rationalis, non debetur ei adoratio latrię: sed solum veneratio duliæ, eminentius tamen quàm cæteris creaturis, in quantum ipsa est mater Dei. Et ideo dicitur, quòd debetur ei non qualiscunque dulia, sed hyperdulia.

Ad primum ergo dicendum, quòd matri Regis non debetur æqualis honor honori, qui debetur Regi: debetur tamen ei quidã honor consimilis

Universidad de Deusto
Biblioteca

milis, ratione cuiusdam excellentię. Et hoc significant autoritates * inductæ.

In arg. 1. ¶ Ad secundum dicendum, ꝙ honor matris refertur ad filium, quia ipsa mater est propter filiū adoranda. Non tamen eo modo quo honor imaginis refertur ad exemplar: quia ipsa imago prout in se consideratur, ut res quædam, nullo modo est uenerandа.

¶ Ad tertium dicendum, quòd crux nō est capax uenerationis prout in se consideratur, ut dictum est: * sed beata Virgo secundum seipsam est

Ar. prꝛce. uenerationis capax. Et ideo non est similis ratio.

SVMMA TEXTVS.

1. Cōclu. PRima conclusio. Mater Christi nō est adoranda adoratione latriæ cum sit creatura, cui non competit talis adoratio.

2. Cōclu. ¶ Secunda conclusio, debetur ei veneratio eminentior, quàm cæteris alijs creaturis; quia mater Dei est, vnde hyperdulia ei conuenit.

EXPOSITIO ARTICVLI.

DE beatissima Maria matre Domini nostri Iesu Christi quomodo sit honoranda & veneranda disputatur inter Theologos. Et quidam non imperitè dicunt, quòd quando beatissima Maria Dominum in vtero gestabat, qui ex diuina reuelatione id cognouisset, adorando cultu latriæ diuinam prolem adorasset subinde eodem cultu matrem tantæ prolis. Nam tunc Christus erat quasi pars matris suæ. Ideoque ex illa coniunctione adorando prolem, adorabatur mater. At vero post quam Dominū Iesum peperit, iam nulla est causa cur adoretur latria, sed solum hyperdulia: siquidem Maria non est imago Christi, neque habet coniunctionem illam naturalem, quam habebat ad Christum, igitur modo non potest adorari

D. Tho. cultu latriæ. Sed Diuus Thomas hoc in loco absolutè docet matrem Domini non esse adorandam adoratione latriæ.

Prim. arg. ¶ Cuius sententia his argumentis redditur dubia. Tum quoniam honor beatæ Virginis exhibitus refertur in filium, sicut honor imaginis Christi in Christum redundat.

Secundū. ¶ Tum deinde, quoniam coniunctior multo fuit beata Virgo Christo, quàm crux, quam præsepè, quàm sepulchrum: siquidem portauit illum nouem mensibus in vtero tanquam in tabernaculo, lactauit eum suis vberibus. Et profectò maior erat coniunctio diuinæ prolis cum Maria, quàm vestis cum Christo, ergo si vestem Christi adoramus cultu latriæ, multo magis matrem Christi.

Impugnatur solutio. D. Th. ¶ Nec satisfacit solutio D. Thom. ad tertium, quòd crux vel vestis non est capax adorationis prout in se consideratur, vt dictum est, sed beata Virgo secundum seipsam est venerationis capax, & ideo non est similis ratio. Contra hanc solutionem sic obijcio. Quoniam non ideo minus est honoranda beata Virgo eo quòd secundum seipsam est etiam honorabilis, quàm si nullo esset secundum se honore digna, at si nullo esset secundum se honore digna, omni dubio procul adoraretur cultu latriæ propter ipsum contactum cum Christo, ergo etiam modo sic adoranda est.

Solutio. ¶ Sed si fortasse respondeas, non esse in vsu fidelium adorare creaturas rationales cultu latriæ ad cauendum cultum idololatriæ: quoniā si creaturæ rationali, quæ secundum se est venerabilis, tribueretur latria, videretur tribui secundum se, quæ est mers idololatria. Contra hanc responsionem sic insurgo. Nam humanitas Christi est adoranda adoratione latriæ cum tamen sit creatura rationalis, ergo solutio commemorata non est vera. Has rationes dubitandi Dominus Caietanus in hoc articulo dupliciter elucidat. Prima expositio est, quòd sicut occasio erroris vitandi facit, vt creatura rationalis non adoretur vt imago Dei, consimili ratione vt res coniuncta Christo, scilicet, ne motus adorationis sistat in rationali creatura secundum se. Quo circa sicut personam Christi non nisi latria adoramus ad cuitandum errorem recurrentium ad Christum, vt puram creaturam, ita personam beatæ Mariæ sola hyperdulia veneramur ad cauendum errorem eorum, qui latriam terminarēt ad beatam Virginem secundum se. Non enim populus rudis scit hæc discernere, quæ subtilibus intelligentijs opus habent, vt intelligantur. Neque est eadem ratio de humanitate Christi. Nam Christi humanitas non est persona per se subsistens. Quapropter sine periculo coadoratur cum Christo eadem adoratione. Secunda expositio habet tria documenta. Primum, beata Virgo nō est adoranda adoratione latriæ, sed hyperduliæ. Hoc documentum patet ex vsu totius Ecclesiæ, & ex ratione D. Thom. in articulo. Secundum documentum. Beata Virgo ratione coniunctionis maximæ cum Christo est adoranda adoratione latriæ, & cultu quidem maiori quàm crux, & imago Christi, ita vt sola Christi humanitas post Deum meteatur maiorem adorationem latriæ. Hoc documentum patet ex argumentis in principio dubitationis propositæ.

Caietan.

Obiectio. ¶ Sed dicet Theologus. Si beata Virgo adoratur adoratione latriæ ex coniunctione ad Christum, ergo absolutè, & simpliciter est adoranda cultu latriæ, sicut crux in qua pependit Christus, & multo maiori iure.

Solutio. ¶ Pro huius expositione est tertium documentum. Honorificentior, & illustrior cultus absolutè impēditur beatæ virgini cum adoratur hyperdulia propter excellentissimas eius virtutes, quàm cum adoratur latriæ cultu ex coniunctione ad Christum. Hoc documentum colligitur ex illo Lucæ 11. cum enim quædam mulier dixisset, beatus venter, qui te portauit, considerans dignitatem matris Dei, subijcit dominus, quinimo beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Et Matth. 12. dicenti cui dam iecce mater tua, & fratres tui, respondit Dominus. Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei? & extendens manus in discipulos dixit. Ecce mater mea, & ecce fratres mei. Quicunque enim fecerit voluntatem, &c. Quibus in locis omnes expositores sacri ex Christi sententia asserunt beatiorem fuisse ac fœliciorem, ex eo quod voluntatem Dei fecerit supra omnes puras creaturas, quā ex eo quòd Christum Dominum gestauerit, & illum lactauerit. Legatur etiam speciatim D. Augustt. tract. 10. in Ioan. & Epistola. 38. & in libro de sancta Virginitate capitu. 3. Quo loco, inquit, quòd fœlicior fuerit beata Virgo percipiendo fidem Christi, quàm concipiendo carnem Christi. Ex quo patet, quòd adorati ratione coniunctionis est adoratio diminuta propter illud additum ratione coniunctionis, quod est intelligendum de adorationibus personæ subsistentis, quæ sunt propriè & absolutè adorationes. Atque hactenus dictum sit de modo adorationis beatæ Virginis. Nam quòd beata Virgo sit adoranda, & colenda simul & sancti omnes non est huius loci disputare. Diffinitum est autem, omnes Sanctos esse colendos & venerandos in septima Synodo generali. Et in Concilio Tridentino Sessione 25. in Decreto de veneratione & innocatione Sanctorum. Libet tamen in præsentia referre patrum de Maria Virgine, & eius veneratione locupletissima testimonia. Sanè iure optimo iuxta ipsius Virginis vaticinium omnes generationes eam dicunt beatam, & conuenienter eam appellamus salutem, vitam, spem nostram, propterea quod Christus, qui principaliter est salus, vita ac spes nostra, se per illam nobis dederit, quòdque ipsa apud filium materna fiducia nobis impetret, quę salutaria sunt. Aegre ferunt hæretici, quòd illam talibus appellationibus salutemus. Sed si saperent, & intelligerent non ob id indignarentur. Sæpe enim ea, quæ attribuuntur Deo creatori rectè attribuuntur etiā creaturis, aliter tamen Deo, atque aliter creaturis. Vnde Paulus scribens Thessalonicensibus dicit, quæ est spes nostra,

D. Augu.

Encomia, & laudes B. Mariæ Virginis.

Paulus.

aut

aut gaudium, aut corona gloriæ, nonne vos ante Dominum? & hi, ad quos sermo Dei factus est vocantur dij. Apostoli quoque dicuntur à Christo lux mundi. Item adoratio inuenitur laudabiliter exhibita creaturæ. Nam scriptum est, quòd adorauerit Abraham filios Heth. Gen. 32. Genesis. 23. & quod Iacob adorauerit fratrem suum Esau. Gen. 33. Genesis. 33. quodq; filij Prophetarum adorauerint Heliæum Prophetam. 4. Rgum. 2. 4. Reg. 2. Chrysostomus in liturgia. Vt verè dignum & iustum est glorificare, & deiparam, & semper beatissimam, & penitus incontaminatam matrem Dei nostri, honoriorem Cherubim, & Chryſoſt. gloriosiorem incomparabiliter Seraphim, quæ citra corruptionem Deum peperisti, verè Deiparam te magnificamus: Aue gratia plena Maria, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui, quoniam Saluatorem animarum nostrarum peperisti.

Athanaſ. Athanasius in Euangel. de Sancta nostra Deipara. Diximus beatam Virginem iterum atque iterum, & semper, & vndequaque beatissimam. Ad te clamamus, recordare nostri sanctissima Virgo, quæ etiam à partu Virgo permansisti. Aue gratia plena Dominus tecum, beatam te prædicant omnium Angelorum, & terrestrium hierarchiæ. Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Intercede hera, & domina, & Regina, & mater Dei pro nobis. Gregorius Nazianzenus in Trage. Christus patiens.

O ter beata mater, ò lux Virginum.
Quæ templa cœli lucidissima incolis.
Mortalitatis liberata sordibus,
Ornata iam immortalitatis es stola.
Meis benignam ab alto aurem exhibe verbis.
Meaſque virgo ſuſcipe obſecro preces.

Auguſt. Augustinus sermone 2. de Annunciatione Dominica. Sancta Maria, succurre miseris, iuua pusillanimes, refoue flebiles, ora pro populo, interueni pro clero, intercede pro deuoto fœmineo sexu, sentiāt omnes tuum iuuamen, quicunque celebrant tuam commemorationem. Fulgentius Ser. de Laudibus Mariæ. Facta est Maria fenestra cœli, quia per ipsam Deus verum fudit sæculi lumen. Facta est Maria scala cœlestis, quia per ipsam descendit Deus ad terras, vt per ipsam homines ascendere mereantur ad cœlos. Facta est Maria restauratio fœminarum, quæ per ipsam à ruina primæ maledictionis probantur esse subtractæ. Bernardus serm. 2. de Aduentu. Virgo regia ipsa est via, per quam Saluator aduenit procedens de ipsius vtero tanquam sponsus de thalamo suo. Per te accessum habemus ad filium ò benedicta inuentrix gratiæ, genitrix vitæ, mater salutis, vt per te nos suscipiat, qui per te datus est nobis. Vide eundem super missus est, & in illud Apoc. signum magnum apparuit. Item in sermone de Natiuitate Virginis.

Fulgētius.

Bernard.

Hæretico rum calūnia refellitur. ¶ Sed hic excludenda est quædam calumnia, quàm mouent hæretici Lutherani sanctissimo Bernardo. Dicūt enim D. Patrem non tantum impie, sed etiam impudenter appellare Virginem Mariam, vt se matrem esse meminerit, vt imperet filio, & in illum vtatur iure suo; Cum tamen hæc verba in operibus D. Bernardi nunquam inueniantur. Sanè canit Ecclesia, monstra te esse matrem, sumat per te preces, qui pro nobis natus tulit esse tuus. Quod vero imperet filio nunquam dixit Bernardus, nun quam canit Ecclesia. Sed iam de Virginis matre, quædam carmina cuiusdam autoris, quæ pia sunt, atque elegantia non grauabor recensere.

O virgo, ò mihi poſt dominum ſpes vnica Ieſum,
Qua te Bernadus hac ego mente colo:
Cui nunquam attonito ſaturantur lumina viſu
Vſque oculos tua ſic paſcat imago meos:
Cui nullo tenuis laſſatur carmine lingua
Illa tuæ laudi tam ſibi viſa rudis:
Aſpice nos quocunque tegit me nomine cœlum,
Et ſordes nati ſanguine terge meas.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrùm reliquiæ Sanctorum ſint adorandæ.

AD sextum sic proceditur. Videtur ꝙ Sanctorum reliquię nullo modo sint adorandæ. Non enim est aliquid faciendum, quod possit esse occasio erroris. Sed adorare mortuorum reliquias, videtur ad errorem Gentilium pertinere, qui mortuis hominibus honorificentiam impendebant. Ergo non sunt Sanctorum reliquiæ adorandæ. 149 2. 2. q. 96. art. 4. 3.

¶ 2. Præterea, Stultum videtur rem insensibilem venerari. Sed Sanctorum reliquiæ sunt insensibilia corpora. Ergo stultum est eas venerari.

¶ 3. Præterea, Corpus mortuum non est eiusdem speciei cum corpore viuo: & per consequēs non videtur esse numero idem. Ergo videtur, ꝙ post mortem alicuius Sancti corpus eius non sit adorandum.

¶ Sed contra est, quod dicitur in lib. de Ecclesiast. dogmatibus, * Sanctorum corpora, & præcipuè beatorum Martyrum reliquias, acsi Christi membra, syncerissimè honoranda, scilicet credimus. Et postea subditur. Si quis contra hanc sententiam velit esse, non Christianus, sed Eugnominianus & Vigilantianus creditur. cap. 73. in prin. habetur inter opera Augu. tom. 3.

Respondeo dicendum, quòd sicut Auguſt. dicit in libro de Ciuit. Dei. † Si paterna vestis & annulus, ac si quid est huiusmodi, tanto carius est posteris, quanto erga parentes est maior effectus, nullo modo ipsa spernenda sunt corpora, quæ vtique multo familiarius atque coniunctius quàm quælibet indumenta gestamus. Hæc enim ad ipsam naturam hominis pertinent. Ex quo patet, quòd qui habet effectum ad aliquem, etiam ea, quæ de ipso post mortem relinquuntur, veneratur: non solum corpus aut partes corporis eius, sed etiam aliqua exteriora, puta vestes, & similia. Manifestum est autem, quòd Sanctos Dei in veneratione habere debemus, tanquam membra Christi, Dei filios, & amicos, & nostros intercessores. Et ideo eorum reliquias qualescuque, honore congruo in eorum memoriam venerari debemus, & præcipuè eorum corpora, quæ fuerunt templa & organa Spiritus sancti in eis habitantis & operantis, & sunt corpori Christi configuranda per gloriosam Resurrectionem. Vnde & ipse Deus huiusmodi reliquias con uenienter honorat in eorum præsentiam miracula faciendo. li. 1. ca. 13. tom. 5.

Ad primum ergo dicendum, quòd hęc fuit ratio Vigilantij, cuius verba introducit Hiero. † in lib. In Epiſto. ad vigilāt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nō procul à prin. tomo 3.

lib. quem contra eū scribit, dicentis, Propè ritum Gentilium videmus sub prætextu religionis introductum, puluiſculum neſcio quem in modico vaſculo, pretioſo linteamine circundatum oſculantes adorant. Contra quem Hiero. dicit in Epiſtola ad Riparium:* Nos non dico Martyrum reliquias, ſed nec Solem, nec Lunam, nec Angelos adoramus, ſcilicet adoratione latriæ, honoramus autem reliquias Martyrum, vt eum, cuius ſunt Martyres, adoremus: honoramus ſeruos, vt honor ſeruorum redundet ad dominum. Sic ergo honorando reliquias Sanctorum, non incidimus in errorem Gentilium, qui cultum latrię mortuis hominibus exhibebant.

Incipit Epiſt. Acceptis primū literis tuis to. 3. habet nō procul à princi.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ corpus mortuum alicuius Sancti non eſt idem numero quod primò fuit dum viueret, propter diuerſitatem formę, quę eſt anima: eſt tamen idem identitate materię, quę eſt iterum ſuæ formę vnienda.

SVMMA TEXTVS.

Cōcluſio. COncluſio aſſerit. Reliquiæ Sanctorum qualeſcunq; maximè martyrum congruo honore eſſe venerandas. Nam ſi afficimur ad res maiorum noſtrorum, multo magis veneranda ſunt corpora Sanctorum tanquam membra Chriſti, filij, & amici Dei, & noſtri interceſſores. Fuerunt enim templa Spiritus ſancti in eis habitantis & operantis, configurandaq; ſunt corpori Chriſti per gloriſam Reſurrectionem. Vnde & ipſe Deus tales reliquias conuenienter honorat in eorum præſentia miracula faciendo.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Lutheranorum varia argumenta. Prim. arg. RElíquiarum ſanctarum cultum magno agmine impugnant Lutherani noſtri temporis, & qui dem impugnationem diuidunt in hæc capita.

¶In primis afferunt argumenta ad probandum hiſtorias Martyrum eſſe ſuſpectas. Quod traduunt multos martyrum nullo alio, quàm gladij ſupplicio interfici potuiſſe.

Secundū. ¶Deinde impugnant vehementer ſanctorum apparitiones, quas vt fallas ac aniles fabulas exagitant

Tertium. ¶Præterea, obijciunt contra Sanctorum poſt obitum miracula ad eorum ſiue ſepulchra, ſiue reliquias.

Quartum. ¶Inſuper rident Sanctorum translationes. Demum irrident nos non tantum, quòd infinitum numerum habeamus interceſſorum, idque prorſus ſine autoritate verbi Dei, ſed etiam quòd habeamus in ſingulis prouincijs præcipuos quoſdam patronos, & Diuos tutelares more gentilitio.

Condemnantur hęretici. ¶Sed iſti hæreticorum omnium inaniſſimi ſunt, qui æconomiam, & diſpoſitionem Eccleſiæ euertere ſua autoritate volunt cōtra Patres, contra Concilia, contra traditionem Eccleſiæ a principio vſque ad nos deriuatam. Propter quod condemnantur, & anathematizantur in 7. Synodo generali actione. 7. & in Concilio Tridentino nupertime celebrato Seſſione. 25. Et rationes, quas hic adducit Diuus Thomas etiam in lumine naturali ſunt euidentes, quas etiam commemorat Damaſcenus lib. 4. de fide orthodoxa capitulo. 16. Diſputat etiam de hac re elegantèr, & copioſè Thomas VValdenſis libro de Sacram. titu. 23. Sed & D. Ambroſius in ſermone de Naza-

7. Synod. generalis Cōc. Tri. Damaſc.

VValden. Ambro.

rio & Celſo, de honore Sanctorū reliquijs tributo ſic loquitur. Quòd ſi dicas mihi, quid honoras iam in carne reſoluta, & conſumpta, de qua nulla iam cura Deo eſt? Honoro (inquit) in carne Martyris exceptas pro Chriſti nomine cicatrices, honoro viuentis memoriam perennitate virtutis, honoro in cineribus ſemina æternitatis, honoro corpus, quod mihi Dominum meum oſtendit diligere, quod me propter Dominum mortem docuit non timere. Cur autem non honorent corpus illud fideles, quod reuerentur & dæmones, quod & affixerunt in ſupplicio, ſed glorificant? ſepulchro? honoro itaque corpus quod Chriſtus honorauit in gladio, quod cum Chriſto regnabit in cœlo.

Nota circa cultum reliquiarum. ¶Sed obſeruabit Theologus, quòd cum dicimus, Sanctorum reliquias eſſe venerandas. intelligēdum eſt ſi ſint authenticæ, & ab Epiſcopis, vel Sede Apoſtolica, vel à viris fide digniſſimis habeant teſtimonium. Sunt enim multi circulatores, qui commentitias afferunt reliquias, vt ſimplici populo imponant. Ex dictis conſtat, quomodo ſit certa fides, Sanctorum reliquias eſſe adorandas. De modo aūt adorandi non eſt adeo certa, & infallibilis fidei definitio. Ex dictis tamen facile intelligitur, quòd idem prorſus cultus tribuendus ſit reliquijs Sanctorum, qui ipſis ſanctis impenditur. Quòd ſi interroget Theologus. Quorſum D. Thom. in hac quæſtione, vbi inſtituit diſputationem de adoratione Chriſti, interſerit tractatū de Sanctorum reliquiis, venerandis. Reſpondetur huius rei duas poſſe demonſtrari rationes. Vna eſt, vt ex huius articuli deffinitione intelligat Theologus, quomodo re reliquias Chriſti venerari debeat. Altera eſt quoniam Sancti Dei homines ſunt corporis Chriſti myſtici membra viua, Dei filij & amici, propter quod vniuerſus honor illis exhibitus in Chriſtum reſertur.

Interrogatio.

QVAESTIO XXVI.

De eo, quòd Chriſtus Mediator Dei & hominum dicitur, in duos articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de hoc, quòd dicitur Chriſtus Dei & hominum mediator.

¶Et circa hoc quæruntur duo.

¶Primò, vtrùm eſſe mediatorem Dei & hominum, ſit proprium Chriſto.

¶Secundò, vtrùm hoc conueniat ei ſecundum humanam naturam.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm eſſe mediatorem Dei & hominum, ſit proprium Chriſto.

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd eſſe mediatorem Dei & hominum, non ſit proprium Chriſto. Sicut enim Sacerdos, ita & Propheta videtur eſſe mediator inter Deum & homines: ſecundū illud Deut. 5. Ego illo tempore ſequeſter fui, & medius inter Deum & vos. Sed eſſe Prophetam & Sacerdotem, non eſt proprium Chriſto. Ergo nec eſſe mediatorem.

150 3. diſt. 19. art. 5. q. 3. Et opu. 3. cap. 22. Et opu. 60. capit. 18. Et Gal. 4. lect. 7. fin.

¶2. Preterea, Illud quod conuenit Angelis bonis & malis, non poteſt dici eſſe proprium Chriſto

ſto. Sed eſſe medium inter Deum & homines, conuenit Angelis bonis, vt Dionyſius dicit 4. ca. de Diu. nomin.* conuenit etiam Angelis malis, id eſt, dæmonibus: habent enim quædam communia cum Deo, ſcilicet immortalitatē, quædam cum hominibus, ſcilicet quòd ſunt animo paſſiui, & per conſequens miſeri: vt patet per Auguſt. in 9. de Ciui. Dei. † Ergo eſſe mediatorem Dei & hominum non eſt propriū Chriſto.

ca. 4. non multum procul à princi.

lib. 9. ca. 8. tom. 5.

¶3. Præterea, Ad officium mediatoris pertinet interpellare ad vnum eorum, inter quos eſt mediator pro altero. Sed Spiritus ſanctus, ſicut dicitur Rom. 8. interpellat pro nobis ad Deum gemitibus inenarrabilibus. Ergo Spiritus ſanctus eſt mediator inter Deum & homines, Non ergo eſt proprium Chriſto.

¶Sed cōtra eſt, quod dicitur primæ ad Tim. 2. Vnus eſt mediator Dei & hominum, homo Ieſus Chriſtus.

RESPONDEO dicendum, quòd ad mediatoris officium propriè pertinet, coniungere & vnire eos, inter quos eſt mediator. Nam extrema vniuntur in medio. Vnire autem homines Deo perfectiuè quidem conuenit Chriſto, per quem homines ſunt reconciliati Deo, ſecundum illud 2. ad Corinth. 5. Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi. Et ideo ſolus Chriſtus eſt perfectus Dei & hominum mediator, in quantū per ſuam mortem humanum genus Deo reconciliauit. Vnde cum Apoſtolus dixiſſet, Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus, ſubiungit, Qui dedit ſemetipſum redemptionem pro omnibus. Nihil tamen prohibet aliquos alios ſecundum quid dici mediatores inter Deum & homines: prout ſcilicet cooperantur ad vnionē hominum cum Deo diſpoſitiuè vel miniſterialiter.

Ad primum ergo dicendū, quòd Prophetæ & Sacerdotes veteris Teſtamenti, dicti ſunt mediatores inter Deū & homines diſpoſitiuè, & miniſterialiter, in quantum ſcilicet prænunciabant, & præfigurabant verum & perfectū Dei & hominū mediatorem. Sacerdotes verò noui Teſtamenti poſſunt dici mediatores Dei & hominū, in quantum ſunt miniſtri veri mediatoris, vice ipſius ſalutaria ſacramenta hominibus exhibentes.

Ad ſecundum dicendum, quòd Angeli boni, vt Auguſtinus dicit in 9. de Ciuitate Dei,* nō rectè poſſunt dici mediatores inter Deum & homines. Cùm enim vtrumq; habeant cōmune cum Deo & beatitudinem, & immortalitatē, nihil autem horum cum hominibus miſeris & mortalibus, quomodo non potius remoti ſunt ab hominibus, Deoq; coniuncti, quàm inter vtroſq; medij cōſtituti? Dionyſius* tamen dicit eos eſſe medios, quia ſecundū gradū naturæ ſunt infra Deū & ſupra homines cōſtituti: & mediatoris officiū exercent, non quòd principaliter & perfectiuè, ſed miniſterialiter & diſpoſitiuè. Vnde Matth. 4. dicitur, ꝙ acceſſerunt Angeli, & miniſtrabant ei, ſcilicet Chriſto. Dæmones autem habent cōmunem cum Deo immortalitatem, cum hominibus autem miſeriam: ad hoc enim ſe interponit mediū dæmon immortalis & miſer, vt ad immortalitatē beatam tranſire non ſinat, ſed perducat ad miſeriam immortalem. Vnde eſt ſicut malus medius, qui ſeparat amicos. Chriſtus autem habuit communem cum Deo beatitudinem, cum hominibus aūt mortalitatem: & ideo ad hoc ſe interpoſuit mediū, vt mortalitate tranſacta & ex mortuis faceret immortales (quod in ſe reſurgendo monſtrauit) & ex miſeris beatos, vnde nunquam ipſe deceſſit. Et ideo ipſe eſt bonus mediator, qui reconciliat inimicos.

lib. 9. & li. 14. ca. 15. à medio, tom. 5.

loco citato in arg.

Ad tertium dicendum, ꝙ Spiritus ſanctus cùm ſit per omnia Deo æqualis, nō poteſt dici medius vel mediator inter Deum & homines, ſed ſolus Chriſtus, qui licèt ſecūdum diuinitatem æqualis ſit Patri, tamen ſecundum humanitatē minor eſt Patre, vt ſupra dictum* eſt. Vnde ſuper illud ad Gal. 3. Chriſtus eſt mediator, dicit Gloſ. * Non Pater nec Spiritus ſanctus. Dicitur autem Spiritus ſanctus interpellare pro nobis, quia ipſe interpellare nos facit.

q. 20. ar. 1. Implicitè habetur † gloſ. ordina. ibid.

SVMMA TEXTVS.

Prima concluſio. PRrima concluſio. Eſſe mediatorem inter Deum & homines ſimpliciter, & perfectè eſt propriū Chriſto. Ipſe enim eſt, qui per mortem ſuam humanum genus Deo reconciliauit, cum ſemetipſum dederit redemptionē pro omnibus, & Deus in ipſo mundum reconcilians ſibi, vt dicit Apoſtolus 2. Corinth. 5. ergo ſimpliciter, & perfectiuè fuit mediator inter Deum & homines. Conſequentia vero inde probatur. Tum quia mediatoris officium eſt mediare inter eos, inter quos eſt mediator, cum in medio vniantur extrema. Tum deinde, quia cum Apoſtolus dixiſſet, mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus, ſubiunxit, qui dedit ſemetipſum redemptionem pro omnibus.

Secūda cōcluſio. ¶Secunda concluſio. Nihil prohibet alios dici mediatores ſecundum quid, videlicet diſpoſitiuè, & miniſterialiter, prout cooperantur ad vnionem hominū cum Deo.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Arguunt hæretici contra ſe cun. concluſ. LVtherani hæretici magnopere contendunt probare, ita eſſe propriū Chriſto eſſe mediatorē inter Deū & homines, ꝙ nullo modo ſancti mediatores vel aduocati ſint dicendi ad accedendum ad Deum Patrem. Atqui hoc dogma, ſequentibus argumentis ſibi habent perſuaſum.

Prim. arg. ¶In primis ex illo 1. ad Timo. 2. vnus eſt mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus. Et ex illo ad Heb. 7. Solus Chriſtus ſempiternum habet ſacerdotium per ſemetipſum accedens ad Deum patrem, ſemper viuens ad interpellandum pro nobis. Et 1. Ioan. 2. Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, & nō eſt in alio ſalus. Et Ioan. 16. iubet Dominus in nomine ſuo, & alibi in nomine patris preces fieri. Et alio loco inquit. Orantes dicite. Pater noſter, qui es in cœlis. Non Angelum, vel Patriarcham, aut Prophetam mortuum, ſed patrem tantum inuocari iubet. Et ad Heb. 4. dicit Apoſtolus. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ eius, ſcilicet Chriſti, non autem ſanctorum, excludens (vt videtur) inuocationem ſanctorum. Illud etiam Apoſtoli adducitur. Quomodo inuocabunt in quem non crediderunt? quaſi impoſſibile ſit inuocare eum, in quem nō credis tanquā in Deum. Hæc ferè ſunt, quibus ex ſcriptura petitis videtur ſufficienter probari, ſolum Chriſtū eſſe mediatorē, & ſolum Deum eſſe inuocandum, quibus attexunt nonnullas rationes.

1. Ioan. 2. Ioan. 16. Heb. 4. 2. Tim. 2. Heb. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

.Ratio. ¶Prima est. Mortui sunt sancti Dei homines, & sepulchra eorum monstrantur apud nos vsque in hodiernum diem, quomodo ergo potentur mediare inter Deum & homines? mediare namque præsupponit viuere.

2.Ratio. ¶Secunda obiectio. Quamuis demus sanctos viuere in throno Dei cum Christo, ipsi tamen non vident cultus nostri obsequia, neque audire possunt clamantem nostri cordis affectum. Vana igitur & frustratoria est omnis inuocatio sanctorum. Quomodo enim exaudiet qui nec audire quidem potest? Sanè Diuus Augustinus plane asserit nescire animas sanctorum, quid agant in terris, etiam eorum consanguinei. Et in Isaia Propheta sic legimus capitulo 63. & Abraham nescuit nos, & Israel ignorauit nos. Et in quarto libro Regum capitulo vigesimo secundo habemus, quòd Dominus per Prophetam dixit ad Iosiam Regem sanctum. Colligam te ad patres tuos, & colligeris ad sepulchrum tuum in pace, vt non videant oculi tui omnia mala, quæ introducturus sum super istum locum. Ex quibus scripturis velut certum apparet, quod sancti post mortem ignorant, quid hic agatur inter viuos.

D. Angu. Isa.63. 4.Reg.22.

Tert. arg. ex autoritate sanctorum. Chrysost. ¶Sed & sanctos patres in patrocinium sui erroris adducant. In primis Chrysostomum in præfatione enarrationis Psalm.4. sic scribentem. Non potes dicere, vereor accedere, & orare Deum, sed semper & assiduè cum pores interpellare, & nulla adest difficultas. Neque enim opus est iam totibus, qui te introducant, non dispensatoribus, procuratoribus, custodibus, aut amicis, sed quando ipse per teipsum accesseris, tunc maximè te audiet, tunc quãdo neminem rogauerit. Non ita n.cum per alios placamus orantes, sicut per nosipsos, quãdo viderit nos hoc per nosipsos facientes; tunc maximè annuit. Ita facit in Chananæa. Et cum Petrus quidem, & Iacobus accederent non annuit; Cùm ea autem permaneret, quod petebatur, dedit. Idem repetit ferè eisdem verbis in hom.de profectu Euangelij. Citant etiam Diuum Hieronymum in libro tertio in Epistolam ad Galatas explicantem illud. Vnusquisque onus suum portabit, & sic inquientem. Obscurè licet docemur per hanc sententiolam nouũ dogma, quod latitat dum in præsenti sæculo sumus siue orationibus, siue cõsilijs inuicem nos posse coadiuuari, cum autem ante tribunal Christi venerimus, non Iob, non Daniel nec Noe rogare posse pro quoquam, sed vnumquenq; portare onus suum. Dicunt etiam Ambrosium in libro de Spiritu sancto, Ephiphanium contra Antidicomaritas, Hieronymum libro tertio, contra Vigilantium, Eusebium libro quarto suæ historiæ, capitulo decimoquinto. Cyrillum libro sexto contra Iulianum, apertè pronunciare sanctos non esse adorandos. Origenem vero libro secundo in Epistolam ad Romanos, & Augustinum libro de cura pro mortuis habenda capitulo decimotertio, & libro 22.de ciuitate Dei, capitulo 10. dubitare, num nos sancti adiuuent, & apertè affirmare, eos non esse inuocandos.

Hierony. Ambros. Epiphan. Cyrillus. Origen.

1.Conclu. Christ⁹ est potissim⁹ mediator inter Deũ & homines. Hebr.9. ¶Ad veritatis catholicæ expositionem statuitur conclusio prima. Christus solus est mediator, qui pacem & reconciliationem facit redemptione interposita, id est, Christus est nostræ salutis mediator, qui per semetipsum Deo nos reconciliauit in suo sanguine, ipse virtute propria, & suis meritis peccata nostra dependit, ac Dei gratiam nobis promerut. Quod pulchrè explicat Paulus ad Hæbreos nono, inquiens. Quãto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundauit conscientiam nostram ab operibus mortuis ad seruiendum Deo viuenti, & ideo noui testamenti mediator est morte intercedente. Lege exactè, & diligenter perpẽde illationem Apostoli, quoniam vtilis est in hac materia, docens qua de causa Christus est, dicitur q; mediator. Augustinus multis in locis declarat pulchrè, præcipuè in lib.10.confess.cap.42. & 43. Item libro.2.de peccat.origin.contra Pelag.capit.28.& lib.9 de Ciuitate cap.15.& 17. mediatorem propriè dici, qui sic mediat, vt non sit in extremo, sicq; intercedit, vt pro se intercessione non egeat. Christus itaq; vnus, & solus est mediator tam ratione redemptionis, & reconciliationis totius generis humani, quam solus interposuit inter Deum offensum & hominẽ offendentem, quam ratione illius hypostaticæ vnionis naturæ humanæ cum diuinitate. Non Sanctus Petrus hoc modo mediator, non Sanctus Paulus, non Sanctus Ioannes Baptista, non ipsa denique Virgo Maria. Habes primæ Cor.1. Nunquid Paulus crucifixus est pro vobis, aut in nomine Pauli baptizati estis? Quid Paulus? Quid Apolo? Ministri eius, cui credidistis, Christus verò ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non solùm autem nostris, sed & totius mundi. Christus pax nostra, Christus pretium redemptionis nostræ. Sicut Paulus scribit Corinthijs. 1. cap. primo. Non vos ò Corinthijs ex Paulo, non vos in Paulo, verum ex ipso Deo vos estis in Christo Iesu tanquam mediatore, qui factus est nobis sapientia a Deo, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio, quemadmodum scriptum est. Qui gloriatur, in Domino glorietur. Sancti omnes, & ipsi redempti sunt, factiq; vnum cum Deo in sanguine mediatoris nostri. Vnus est Deus, vnum est genus humanũ, summè distans ab illo in omnibus suis membris: Vnus quoq; mediator inter genus humanum, & Deum vnum, homo Christus Iesus.

1.Cor.1.

Secunda cõclusio. Sancti sũt intercessores pro nobis apud Deum, alter tamen quã Christus. ¶Secunda conclusio. Sancti Dei homines sunt aduocati, & intercessores, atq; etiam mediatores per viam supplicationis inter Deum, & homines. Itaque differt inter Christi intercessionem & mediationem, & inter mediationem, & intercessionem Sanctorum. Sanctos enim hoc modo inuocamus. O vos electi amici Dei apud Deum pro nobis intercedite. Verum a Christo Domino nõ hoc petimus, vt pro nobis oret, sed compellamus eum tanquam verum Deum seruatorem, & adiutorem ita dicentes. Christe miserere nostri, Christe serua nos, Christe adiuua nos, & saluos fac nos. Certè de Christo ita credimus, quòd suapte paternia, virtute & meritis peccata nostra remittere, omnem vitæ huius temporariæ defectum, & incommoda auertere, æternamq; fœlicitatem nobis donare possit. Christus per se nobis opitulari poterit sine vllo diuorũ, aut hominum adminiculo. Sancti sine illo nihil possunt, sed a Christo petant, & accipiant oportet, quicquid boni hominibus per ipsos euenturum est. Hæc cõclusio sic explicata, est vera, & irrefragabilis fides, quę variis argumẽtis ex diuina Theologia petitis demonstrari potest. Et in primis ex sanctis scripturis. Nam Iere.15. sic scribitur, Si steterint Moyses & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum. Et de Ieremia scribitur.2.Machab.decimoquinto. Hic est qui multum orat pro populo, & vniuersa sancta ciuitate Ieremias Propheta. Et Isa.37 Protegam (inquit Dñs) ciuitatem hanc propter me, & propter puerum meũ Dauid. Quam sententiã explicans Chrysostomus homil quadragesima secunda, in Genesim, & serm.nono, de virtutibus tom.5. sic scribit in sententia: Dauid mortuus est, & merita eius vigent. O rem admirandã, ò ineffabilem clementiã Dei. Homo mortuus viuo patrocinatur. Et Moyses, & Aaron quoties suis precibus Deum placauerunt, & sese interposuerunt sepem pro populo contra furorẽ indignationis Domino, adeò vt dicat Moyses de se, Deut.5. Ego sequester, & medius fui inter Dominum, & vos in tẽpore illo? Nec viderut Iudæis talis vsus omnino defuisse cum putarent Christum in cruce Heliæ opem imploraſſe. Et 1. ad Timoth.2 sic ait Paulus. Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus, & pro omnibus, qui in sublimitate cõstituti sunt, vt quietam, & tranquillam vitam agamus in omni pietate, & castitate. Hoc enim bonũ est, & acceptũ coram Saluatore Deo nostro, qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Sequitur. Vnus enim Deus, vnus & mediator Dei & hominũ, homo Christus Iesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus. Hæc dicit eo ratione, vnus mediator. Non vtique vnus mediator ex eo, quòd intercedit pro nobis. Nam si Christus hoc pacto vnus est, siue solus mediator, adeò vt nemo aliorum posset se exhibere medium inter Deum, ac miserias & peccata hominum per viam supplicationis; valde ergo

Hier.15. 2.Macha. 15. Isa.37.

Deut.5.

1.Tim.2.

ergo impiè Paulus hortatur Timotheum Episcopum, & illius compresbyteros, vt intercedant pro omnibus hominibus per obsecrationes, per orationes, per postulationes. Et falsissime pronunciat, bonum hoc esse, & acceptũ coram Deo, &c. Rursum, valde ergo falsa est ista assertio Apostoli Hebr.5. Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his, quę sunt ad Deũ, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis. Quãdo Paulus petit orationes Romanorũ pro se ad Deum, & ipse flexis genibus se exhibet intercessorem pro Corinthiis, pro Ephesijs, aliisq; Ecclesiis, an sui Oblitus fuit, & mediatori Christo iniuriam facit aut cõtumeliam? Siquis autem dicat homines mortales, & peregrinantes hic à Domino, posse intercedere, & mediare pro aliis mortalibus, nõ autem immortales, & Dei domesticos, omnium hoc est, & vapor deceptionis. Longè aliter docuit S. Hieronymus contra Vigilantiũ hæreticum Epist.2. inquiens: Si Apostoli & Martyres adhuc in corpore cõstituti possunt orare pro cæteris quando pro se adhuc debent esse soliciti, quanto magis post coronas, victorias, & triumphos?

Hebr.5. Hierony.

Cõc.Chalcedonẽse. Epi.Constan. Conc.Nicena. Cõc.Flor. Cõc.Trid. Sanctorũ testimonia. Secundo idem probatur autoritate conciliorum. Nam in Calcedonensi Synodo magna voce Patres clamauerunt dicentes: Sanctus martyr Flauianus oret pro nobis. Habetur hoc actione.11. & Constantinus Imperator in Epistola ad sextam Synodum œcumenicam Trullo celebratam. Multis (inquit) retrantibus circa orthodoxam fidem, extincta dissonantia in vnam, eandemq; confessionem consonantes omnes conuenimus, sperantes veram atque celebrem salutem à Sanctorum multorum munerum datore Deo intercessionibus Dei genitricis, & vestrę sanctitatis suscipere. Et in Synodo Nicena act.3.& 6. habetur. Cum timore Dei omnia agamus postulantes intercessiones incontaminatæ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ, item sanctorũ Angelorũ, omniumq; sanctorum. Et in Florentina Synodo Sess.5. idem habetur. Et in Synodo Tridentina. His (inquiunt Patres) decretis in hæ rentes digni reddemur misericordia, & gratia patris, & magni sacerdotis Iesu Christi intercedente inuiolata domina nostra Deipara, & omnibus sanctis. Tertio loco ad probandam hanc conclusionem extant amplissima omnium sanctorum testimonia, quos in summa commemorabo. Dionys.cap.1.cœlest.hierar. Gregorius lib.12. moral.c.13.& li.4.dia.c.33. Aug.de cura pro mortuis c.4. & 16.lib.20.contra Faust.c.21 li.8.de ciuit.c.27. & 10.de ciui.ca 1.& q.108 in Exo Hierony in Vigilantium, & in Epitaphio Paulæ Ambrosius in libro de viduis, & libro de fide resurrectionis, & 10.lib.in Lucam cap.21. Chrysostom.homil.66. ad populum, & homil.42.in Genesim. Et sermone de virtutibus & vitijs. Bernardus in vigilia Petri & Pauli. Et sermone 2. de sancto Victore. Et sermone 66.in Cantica. Basil in 40 martyres & in Mamantem. Gregorius Nazianzenus in Cyprianum, Athanasium, & Basilium. Theodoretus lib 8 Græcarum affectionum, & in Phylotheo. Prudentius in laudibus septimæ Synodi actione 6. Leo sermo.1 & 2.de Petro & Paulo. Et in sermone de anniuersarijs Pontificũ. Paulinus ad Cyterium. Maximus de Octauio Aduentitio & Solutore. Cyrillus lib.10.thesauri ca.10. In his omnibus locis sancti patres cum de sanctis loquuntur, qui ex hac vita migrarunt suffragatores, intercessores, mediatores; patronosq; nostros frequenter appellant. Sanè in liturgia vel Missa Iacobi Apostoli fratris Domini, primiq; Hierosolymorũ Episcopi sic habetur. Commemorationem agamus sanctissimæ, immaculatæ, gloriosissimæ, benedictæ dominæ nostrię matris Dei, & semper Virginis Mariæ, ac omnium sanctorum, & iustorum, vt precibus atq; intercessionibus eorum omnes misericordiam consequamur. Cum hac liturgia cõueniunt liturgiæ Basilij, & Chrysostomi. Et Cyrillus in quinta Catheches mystagogica inter alia hæc habet. Deinde vero (inquit) postquam confectum est illud spirituale sacrificium, & ille cultus incruentus in ipsa propitiationis hostia obsecramus Deum pro cõmuni Ecclesiarum pace, pro tranquillitate mundi, pro ægrotis & afflictis, & in summa pro iis omnibus qui egent auxilio, indigemus autem omnes, cum hoc sacrificium offerimus; postea facimus mentionem etiam eorum, qui ante nos obdormierunt. Primum Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrũ, vt Deus orationibus illorum, & deprecationibus suscipiat preces nostras. Deinde pro defunctis sanctis patribus, & Episcopis, denique pro omnibus oramus, qui inter nos vita functi sunt, maximũ esse credentes animarum iuuamen, pro quibus offertur obsecratio sancti illius, & tremendi, quod in altari positum est, sacrificij. Qui mos orandi ab ipsis Apostolorum temporibus ad Cyrilli, & deinde ad nostra vsque sine dubio derivatus est. Non enim solum inter sacra Missarum solennia sanctorum merita Ecclesia cõmemorat, qui pro nobis assistunt apud Deum. Verum & in solennibus litanijs postquam sanctam Trinitatem tanquam primum gratiæ, gloriæq;, & omnium bonorum fontem precatur, vt misereatur nostri, diuorum ordinem subinde subiungit, quos tanquam nostros aduocatos obsecrat, vt orent pro nobis. Quo verborum discrimine, miserere nobis, & ora pro nobis, declarat diuersos modos, & gradus, quibus Deum debeamus ac sanctos orare. Vnde in concilio Gangrensi capit.20. condemnantur qui basilicas martyrum, earumq; memorias contemperint. Et in concilio Aurelianensi. Et in conciliis Toletanis 3.& 6. Et in concilio Bracharensi eiusmodi litaniarum, hoc est, rogationum ritus sancitur. De consecratione distinctione tertia, can.rogationes. Accedit tandem & festorum obseruatio in honorem sanctorum, quæ tam ob eorum veneration nem, tum ob eorum, quibus iuuamur patrocinia sanctè instituta sunt. Vnde sancta consideratione duo sunt quotannis dies coniuncti, quorum altero sanctorũ omnium, qui nobis suffragantur, altero vero animarum, quæ nostris suffragiis expiantur, memoria celebraretur.

Iacob⁹ in liturgia. Cyrillus.

Sanctorũ festiuitates.

¶Ad argumenta in contrarium. Ad primum dicendum est, quòd diuersa ratione, & longè dissimili Christus dicitur aduocatus noster & mediator, quàm sancti Dei homines, & Angelorum spiritus, vt satis superq; ex scripturis diuinis est expositum. Sanè ex eo quod vnus est mediator Dei & hominum homo Christus Iesus, qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus, non sequitur quòd solus Christus sit orator, aut solus ipse intercessor, aut solus ipse mediator per viam supplicationis inter Deum, & quotidiè delinquentes. Caueat autem Theologus, ne vnquam scripturis imponat falsum. Has enim propositiones scriptura sancta non habet. Solus Deus adorandus. Solus Christus interpellat pro nobis, aut per solum Christũ habemus accessum ad patrem. In his dico sententiis, & similibus nunquã scriptura apponit dictionem exclusiuam solus, vt mentiuntur qui amant hæresim. Sed etsi apponeret scriptura eã particulam, aut similem, vt in istis. Vnus est bonus Deus, vnus est pater vester, qui in cœlis est, magister vester vnus est Christus, non conturbaremur in his locutionibus. Dicitur enim vnus est bonus Deus; quia nemo aliorum bonus nisi gratia, & miseratione illius. Simili locutione dicitur Deus vnus Dominus, quia Deus sic Dominus, quoniq; Imperator sit Dominus alicuius ditionis, nisi gratia, & donatione illius. Vnus & pater noster, quia ab eo omnis paternitas & in cœlo, & in terra nominatur, vt dicit Paulus ad Ephesi.3. Ad eundem modum solus Christus mediator, quia ipse per naturam est mediator, & omnis aliorum intercessio debet per Christũ, & in Christo ascendere ad patrem. Nemo enim venit ad Patrem nisi per Filium. Ita quoq; solus Deus est adorandus. Ita enim loquitur scriptura sancta, & tamen religiosè adorantur sanctificati homines non quidem ratione sui, sed quia Deus est in ipsis. Ex his facile est intelligere, Ecclesiam Dei catholicam, venerationem, & inuocationem sanctorum hac ratione & modo obseruare, vt Dei gloria hic in nullo lædatur, vel obscuretur.

Ad argu. in princi. Ad primum. Nota circa scripturæ sacræ intelligentiam. Sanctorũ cultus qualis sit.

Colimus enim sanctos non diuino cultu, sed dilectionis, & societatis, vt inquit Augustinus contra Faustum libro vigesimo, capitulo vigesimo primo, colimus inquam eos eo cultu, quo hominem aliquem sanctum, qui etiam num in terris vitam agat omni virtute conspicuam, colere solemus, sed eo magis illos, quàm hominũ

Augustꝰ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

deceat veneramur, quòd iam sint ab omni humana fragilitate, & defectione liberi, q̃ deinceps peccare nequeant vt homines mortales. De gratia Dei certi & securi sunt, atq; in illa confirmati. Quo fit vt illorum intercessio, & preces Deo multis modis gratiores sint, quàm hominũ in carne degentium, & qui defectui multiplici, & vitiis adhuc subiaceant. Nullum autem cultum diuinum, nullum latriã sanctis impendimus, nec sic de illis sentimus, nec hãc mente illos inuocamus, quasi propria virtute nobis opitulari queant, aut prosperitas, auxiliũ & salus nostra ab illis potissimũ proficiscatur. Nam hanc fiduciam erga sanctos gerimus, quòd nec ipsi petunt, imo nec tolerare volunt, vt eos tanquam saluatores, & primarios adiutores nostros habeamus, vel adoremus, vt est videre Apocalyp. 19. Act 10. Quinimo ipsi sunt qui nos docuerunt omne auxilium nos habere a Domino principaliter, & nõ ab vlla creatura quantumuis ea sancta sit & excellens Act. 3. 14. atque hanc ob rem honorem omnem, & pro allato auxilio gratiarum actionem nõ creaturæ, sed Deo vel maximè, & præcipuè deberi. Ex eisdem documentis patet ad illud, quod proferunt hæretici. Dominũ Deum tuum adorabis. Nec vero cum inuocamus sanctos, discedimus a præcepto Christi, qui hanc nobis precationis formulam præscripsit. Orantes (inquit) dicite. Pater noster qui es in cœlis, &c. Quemadmodum enim Christus in hac orationis formula licèt nomen tantum patris inseruerit, non tamen prohibuit se, & Spiritum sanctum inuocari; ita nihil hic expressit, quod inuocationi sanctorum quoquo modo aduersetur. Hos igitur sanctos quidem inuocamus, sed tantum vt cęlestes ciues, & electos Dei inuocamus. Patrem autem cœli, & terræ longè alio & singulari modo orationem dominicam frequentantes inuocate solemus. Neminem enim alium inuocamus vt Deum, nisi Patrem & Filium eius, atq; ab vtroque procedentem Spiritum sanctum. Neq; cum hæreticis quibusdam sentimus, qui solum patrem sic inuocant, vt Christum inuocare nefas sibi putent. Sed iam ad rationes, quas subiectunt respondeamus.

Ad primã rationẽ. ¶Ad primum dicendum, hæreticos hos ad summam diuorum, qui cum Christo regnant contumeliam, mortuorum eos nomine dehonestare, quibus nos respondimus, quòd Christus Iudæis olim de Abraham, Isaac, & Iacob respondit, eos mortuos non esse, sed viuere. Certè argumentatio istorum hominum Epicurum quendam & Ethnicum, qui cum corpore animam quoq; extingui, & obrui existimat referre videtur, magis quàm Christianum, qui totus anhelare debet ad vitam illam immortalem, & cęlestem. Cõtra hos habetur Sapien. 3. Iustorum autem animæ in manu Dei sunt, visi sunt oculis insipientium mori, illi autem sunt in pace.

Sapien. 3.

Ad secundam rationem. ¶Ad secundam rationem dicendum, quòd si natura tantum animarum separatarum consideretur, nequeunt quæ apud nos geruntur cognoscere. Verum ex inscrutabili illa vnione sanctorum cum Deo, & capitis Christi cum membris suis cęciderunt viuiuersi sancti patres, sanctos ipsos desideria nostra ex orationibus nostris percipere. Ita enim magnus ille Basilius libro de Virginitate ait. Virgo seipsam primùm, conscientiamq; suam teuerebitur etiam si valde sit sola, deinde astantem sibi custodem Angelum. Subdit. Quid per singula pergam? Ipsas Angelorum infinitas multitudines, & vnà patrũ beatissimos spiritus reuerebitur. Nullus enim ex his est, qui non singula vbique consideret. Etsi enim oculis carneis mini mẽ cernant, incorporeis tamen obtutibus ad agnitionẽ complectuntur omnia, & comprehendunt. Et Gregorius presbyter in vita Gregorij Nazianzeni dictis istis astipulatur, ait q; sanctos lætari, si quando pro donis Dei ab hominibus laudentur. Beatus vero Hieronymus audet aduersus Vigilantium, Epist. 2. ita argumentari. Sequuntur scilicet sancti in cœlis agnum quocunque vadit, ergo si agnus vbique est, & hi qui eum agno sunt, vbique esse credendi sunt. Vtique non præsentia corporali, sed celeritate percipiendi ea, quæ eos vult scire Deus. Errant toto (quod aiunt) cœlo qui ex se suisq; viribus meriuntur cęlestia. Alia enim ratio, & alia vis est eorum, quæ diuina

Gregorius presbyter. D. Hiero.

sunt, alia hominum mortalium. Nam quid Deo inuium? Quid Deo nõ præsens? Animæ igitur Deificatæ, quid erit difficile, aut inuium, aut non præsens ad agnitionem? Inquit beatus Gregorius. Quid non vident, qui videntem omnia vident? hoc autem vt parum est addo quid non vident, qui coram, & ante oculos suos limpidissimum intuentur speculum, in quo & sunt eminenter, & relucent omnia, multoq; eminentius, quàm possunt aut esse, aut apparere in seipsis? Sancti autem vident Deum sicuti est, facie ad faciem. Porro diuinitas forma est, & exemplar, siue idealis ratio oẽ̃ium rerum, omniumq; qualitatum, omnium operationum, omnium affectuum, omnium generum, omnium individuorum. Sancti igitur contemplantes diuinitatem vident omnia, & particulatim, & generatim, & distinctè, & citrà confusionẽ, quantum, & quousque vult omnipotens Deus. Vt autem velit postulat vnio, de qua diximus; postulat perfectionis status, quem adepti sunt; postulat charitatis consummatio. Et ne hoc taceamus anima sancta à qualitate spiritus angelici nihil ferè differt. De Angelis autem pronunciat Christus Matt. 18. Dico enim vobis, quoniam Angeli eorum (loquens de paruulis) semper vident faciem patris mei, qui in cœlis est. Patet igitur ex illo quòd Angeli deputati ad custodiam pusillorum licèt semper habeant notitiam, imò & curam eorundem pusillorum, nihilominus tamen semper vident in cœlis faciem Dei Patris. Ergo & sancti semper videntes faciem Dei possunt nihilominus notitiam habere rerum nostrarum, nostrąq; salutis curã gerere. Sunt enim sicut Angeli Dei in cœlis. Neq; quicquam, quod scriptura asserit, Abraham nescivit vos, & Israel ignorauit nos, nobis aduersatur, cum illo tempore, quo illa Isaias describeret, Dei conspectu illorum animæ non fruerentur, sed in limbo detinerentur. Atque eo etiam pertinet, quod & de Iosia dictum est. Beati vero in patria, etsi nostras miserias calamitatesq; cognoscãt, tanta eorũ animas cęlestis gaudij magnitudo totas occupat, vt nec minimi doloris sensus eas afficere, & tam solidum gaudium, vt nec leuissime contaminare possit. Quanquam & illud ex Isaia aliam intelligentiam habere mihi videtur. Dicitur enim Abraham nescire, & Israel ignorare scelleratos filios Israel, quia illorum facta non probant, neq; illorum calamitatibus subuenire curant propter illorum magna demerita. Cæterum ad illud, nesciunt spiritus defunctorum, quid agant in terris etiam eorum consanguinei, quod generaliter dictum putatur a Diuo Augustino de omnibus defunctis. Respondetur, quòd Diuus Augustinus libro suo de spiritu & anima cap. 29. sic habet. Vbi siquidem sunt spiritus defunctorum, ibi non vident, neque audiunt quæ aguntur, aut cueniunt in ista vita hominibus, ita tamen est eis cura de viuis, quanquam quid agant omnino nesciant, quemadmodum cura est nobis de mortuis, quamuis quid agant vtique nescimus. Nesciunt quidem mortui quid hic agatur, sed dum hic agitur postea audire possunt ab iis, qui hinc ad eos moriendo pergunt. Non quidem omnino, sed quantum sinitur eis iudicare, & eos oportet audire. Scire etiam possunt ab Angelis, qui hic nobis presto sunt, & animas nostras ad illos deferunt. Spiritu etiã Dei reuelante cognoscere possunt quæ hic aguntur, quæq; necessarium est eos cognoscere. Hæc ibi Augustinus, similia habens libro de cura pro mortuis habenda. In quibus loquitur generaliter de spiritibus defunctorũ, docens, quid cuique rerum conueniat per se, quodq; spiritibus humanis post mortem non competit ex suis naturæ viribus videre, vel audire, quæ hic aguntur. Sed si quæ cognoscant, illa cognoscunt vel Dei reuelatione, vel eorum qui hinc ad eos migrant narratione, vel Angelorum relatione. Cæterum, quando speciatim sermo est de glorificatis sanctorũ spiritibus, an videant, an audiant, an intelligant, quæ hic gerimus in terris, iam respondendum est, q̃ vtique cognoscunt quæ hic agimus non solum Dei reuelatione, & Angelorum annunciatione, & eorum, qui hinc migrauerunt ad eos relatione, quanquã illa merito sufficere possunt, sed & viribus propriis, non quidem puris, sed iam Deificatis, diuinisq; proprietatibus

Obiectio. Solutio.

Explicat D. Augu.

cibus ineffabili modo supra se eleuatis; cognoscunt, inquam, partim in seipsis, partim in limpidissimo diuinitatis speculo quantum & quousque perfectæ charitatis ordo requirit, & illorum gloriæ conuenit, atque nostrę hic viuentium saluti expedit, meritaque nostra bonæ vitæ exposcunt. Quapropter etiam non ad singulas actiones nostras hic viuentium intendunt, sed ad eas duntaxat, quæ pondus habent & momentum, sunt illa ex quibus pendent motio & promotio salutis. Quanquam & illud possumus respondere, non id eum pro definito, & certo, sed quasi fluctuanti, & ambiguo animo tradere, & lectoribus suum iudicium liberum relinquere, quippè qui adijciat. Vt volet accipiat quisque, quod dicam. Ad Diuum Chrysostomum respondetur, protulisse hæc, quæ commemorantur in argumento non aduersus sanctorum implorationem, quam vbique acerrimè tuetur, sed magis aduersus quosdam desides, qui ita se diuorum patrocinio committunt, vt interim ipsi otio si se totos in peccata adiiciant, dormientesque nihil pro sua salute agere velint. His nihil prodesse orationes sanctorum affirmat Chrysostomus innumeris penè in locis præcipuè vero homil. 5. in Matthæum inquiens: si negligentes fuerimus ac desides, nec per aliorum quidem merita possumus saluari, &c. Hæc autem dicimus nõ vt pro peccatoribus supplicandum esse sanctis negemus, sed ne nosmetipsos in otium ac desidiam resoluamus: & dormientes ipsi alijs tantummodo nostra curanda mandemus. Et homil. 5. in Matthæum ait. Etiam si Abraham Patriarcha pro his supplicet, qui in suis vitiis permanendo immedicabiliter ægrotant, abibit Deus relinquens rogãtẽ, ne vocem pro talibus interuenientis exaudiat, &c. Non igitur quasi oscitantes, & desides ex aliorum meritis pẽdeamus. Habẽt enim vim pro nobis, & quidem maximã orationes, supplicationesque sanctorum, sed tunc profecto, cum nos quoque id ipsum per pœnitentiam postulamus, & ad studia meliora cõfugimus. Et homil. 43. in Genesim. Quãdo (inquit) quod ex nobis est simul afferimus, & accedit intercessio sanctorum, plurimum nobis confert. Quòd si ipsi negligentes fuerimus & spem in illis solis collocauerimus nostræ salutis, nihil amplius nobis prodest, non quòd infirmi sint iusti, sed quia propter nostram desidiam nosipsos perdimus. Et hom. 1. in priorẽ epistolam ad Thessalonicenses ait. Quid mihi opus est, inquis, aliorum precibus quando ipse sedulus fuero? nũquam hoc dixeris homo. Necesse est, & multa prece necesse est, &c. Et postquam multis argumentis demonstrauit sanctorum interuentionem suumopere nobis necessariam, tandem sermonem his verbis concludit. His itaque cognitis, nec sanctorum preces contemnamus, neque totum in illas proijciamus, hoc quidem ne temere insidiis opprimamur, illud vero ne extra multum luctũ & profectum exeidamus, sed oremus etiam, vt pro nobis precentur, manumque porrigant, adhæreamusque ipsi virtutis studio, vt bona diligentibus Deum promissa cõsequi valeamus, &cet. Ad Diuum Hieronymum respondetur. Verisimile est Hieronymum verba hæc per antiphrasim, & ironicè protulisse aduersus nouũ dogma Vigilantii, qui in latibulis suis docebat, sanctos, qui ex hac vita migrarũt, neminẽ posse orationibus suis adiuuare. Nam & verba huius loci alludere videtur ad verba Vigilantii, quæ Hieronymus in declamatione cõtra Vigilantium ex libro eiusdem refert inquiens. Dicis in libello tuo, quòd dum viuimus, mutuo pro nobis orare possumus, postquam autem mortui fuerimus, nullius sit pro alio exaudienda oratio, præsertim cum martyres vltionẽ sui sanguinis obsectantes impetrare non queuerint. Ad Ambrosium, Epiphanium, Hieronymum, Eusebium, Cyrillum, qui diserte videntur pronunciare sanctos nõ esse adorandos, respondetur. Patres huc spectãt, vt doceant neminem sanctorum ne ipsam quidem Mariam instar diuini numinis adorandam, vnus enim est Deus, nõ est Deus Maria, nec de cęlo corpus habet, & nemo in no mẽ eius offerat, inquit Epiphanius libro 3. tom. 2. Hier. 78. Hoc Hieronymus, hoc Ambrosius dicũt apertè. Certè Hieronymus contra Vigilantium satis explicat dicẽs.

D. Chryſ.

D. Hierõ.

Ad alios sanctos.

Epiphan. Hieron.

Origen.

Quis ò insanum caput aliquando martyrem adorauit? Quis hominem putauit Deum? Origenes vero, & Augustinus nunquam de eo dubitant, vtrùm sancti nos adiuuent; quomodo enim dubitarent, qui persanctè, & per sæpe opẽ illorum implorant? Sed tota quæstio consumitur inter istos patres, qua ratione hæc beneficia ad nos deriuentur per ipsos sanctos, an Angelos potius, an vtrosque, aut alia nobis inscrutabili ratione. De qua re sic loquitur Augustinus libro de cura pro mortuis capitulo 16. Quanquam ista quæstio vires intelligentiæ meæ vincat, quemadmodum martyres opitulentur iis, quos per eos certum est adiuuari, vtrùm ipsi per seipsos adsint vno tempore, tam diuersis locis, & tanta inter se longinquitate discretis. At paulo post, res hæc altior est, quam vt a me possit attingi & absoluior, quàm vt a me valeat perscrutari: & ideo quid horum duorum sit, an vero fortassis vtrumque verùm sit, vt aliquando ista fiant per ipsam præsentiam Martyrum, aliquando per Angelos suscipientes personas martyrum definire non audeo, mallem a scientibus ista perquirere. Audis Augustinum profitentem certum esse nos sentire præsidia Martyrum. De qua re nihil est apud eum expeditius. Simili fere modo procedit Origenes. Sic enim habet libro. 2. in epistolam ad Romanos. Si extra corpus (inquit) positi sancti, qui cum Christo sunt, agunt aliquid, & laborant pro nobis, ad similitudinem Angelorum, qui salutis nostræ ministeria procurant, vel rursus, peccatores etiam ipsi extra corpus positi aliquid agunt secundum proprietatem mentis suæ, Angelorum nihilominus ad similitudinem ministrorum, cum quibus & in æternum in ignem mittendi dicuntur a Christo. Habeatur hoc quoque inter occulta Dei, neque chartulæ committenda mysteria. Nihil hic dubitat Origenes de intercessione sanctorum.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm Christus, secundum quod homo, sit mediator Dei & hominum.

151 3. di. 19. ar. 5. qõ 2. Et 4. dist. 43. ar. 2. qõ. 1. co. Et dist. 48. q. 1. ar. 2. Et ver. q. 2. 6. arti. 5. ad 5. Et 1. Ti. 2. & 1. 1. fi. Et 2. Ti. 2. co. 2. *c. 10. parũ ante medium to. 6.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd Christus non sit mediator Dei & hominum, secundũ quod homo. Dicit * enim Aug. in lib. contra Felicianum: Vna est Christi persona, ne sit non unus, Christus, non una substantia, nec mediatoris dispensatione submota, aut Dei tantum dicatur aut hominis filius. Sed non est Dei & hominis filius, secundum quod homo, sed simul secũdum quod Deus & homo. Ergo neque dicendum est, quòd sit mediator Dei & hominum solum secundum quod homo.

¶ 2. Præterea, Sicut Christus, in quantum est Deus, conuenit cum Patre & Spiritu sancto, ita in quantum est homo, conuenit cum hominibus. Sed propter hoc, quòd in quantum est Deus, conuenit cum Patre & Spiritu sancto, non potest dici mediator, in quantum est Deus: quia super illud 1. ad Timoth. 2. Mediator Dei & hominum, &c. dicit. glos. * in quantum est est Verbum non medius est: quia æqualis est Deo, & Deus apud Deum, & simul unus Deus. Ergo nec etiam in quantum est homo, potest dici mediator, propter conuenientiam quam cum hominibus habet.

Ex sumpta ex Aug. li. 10. Confe. ca. 43. ante medium t. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ 3.Præterea, Christus dicitur mediator, in quantum reconciliauit nos Deo: quod quidem fecit auferendo peccatum, quod nos separabat a Deo. Sed auferre peccatum, conuenit Christo non in quantum est homo, sed in quantum est Deus. Ergo Christus, in quantum est homo, non est mediator, sed in quantum est Deus.

lib.9.c.15. nõ procul a fin.to.5. ¶ Sed contra est, quod Augustinus dicit * in lib. 9. de ciuit. Dei. Non ob hoc mediator est Christus, quia est Verbum: maximè quippe immortale & maximè beatum Verbum, longe est a mortalibus miseris: sed mediator est secundum quod homo.

Respondeo dicendum, quòd in mediatore duo possumus considerare. Primò quidem rationem medij: secundò, officium coniungendi. Est autem de ratione medij, q̃ distet ab vtroque extremorum: coniungit autem mediator per hoc quòd ea quæ vnius sunt, defert ad alterum. Neutrum autem horum potest conuenire Christo secundum q̃ Deus, sed solùm secundum quod homo. Nam secundum quod Deus, non differt a Patre & Spiritu sancto in natura, & potestate dominii. Nec etiam Pater & Spiritus sanctus aliquid habent quod non sit filij: vt sic possit id qđ est Patris vel Spiritus sancti quasi quod est aliorum, ad alios deferre. Sed vtrumque conuenit ei, in quantum est homo: quia secundum quod est homo, distat & a Deo in natura, & ab hominibus in dignitate, & gratiæ, & gloriæ. In quantum etiam est homo, conuenit ei coniungere homines Deo, præcepta & dona Dei hominibus exhibendo, & pro hominibus Deo satisfaciendo, & interpellando. Et ideo verissimè dicitur mediator secundum quod homo.

Ad primum ergo dicendum, quòd si subtrahatur diuina natura a Christo, subtrahetur per consequens ab eo singularis plenitudo gratiarum, quæ conuenit ei, in quantum est vnigenitus a Patre: vt dicitur Ioannis primo. Ex qua quidem plenitudine habet, vt sit super omnes homines constitutus: & propinquiùs ad Deum accedens.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus secundum quod Deus, est per omnia æqualis Patri: sed etiam in humana natura excedit alios homines. Et ideo secundum quod homo, potest esse mediator, non autem secundum quod Deus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd licèt autoritatiuè peccatum auferre conueniat Christo secundum quod est Deus, tamen satisfacere pro peccato humani generis conuenit ei, secũdum quod est homo. Et secundum hoc dicitur Dei & hominum mediator.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. Conclusio. Christus verissimè dicitur mediator Dei & hominum secundum quod homo. Nam Christo, secundum quod Deus non conueniunt duo requisita ad mediatorem, videlicet, ratio medij, & officium coniungendi. Nam de ratione medij est, quòd distet ab vtroque extremorum, officium autem coniungendi sit per hoc, quod mediator ea, quæ vnius sunt, deferat ad alterum, neutrum autem horum potest conuenire Christo secundum quod Deus, sed solum secundum quod homo. Ipse enim vt Deus non differt a Patre, & Spiritu sancto, nec Pater, & Spiritus sanctus aliquid habent, quod non sit Filij, vt sic possit quod est Patris, vel Spiritus sancti, quasi quod est aliorum ad alios deferre. Vtrumque tamen ei conuenit vt homo. Quia sic distat a Deo in natura, & ab hominibus in dignitate gratiæ & gloriæ. Atque vt homini conuenit ei coniungere homines Deo, præcepta & dona Dei hominibus exhibendo, & pro hominibus Deo satisfaciendo, & interpellando.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Prim. arg. COntra conclusionem nonnulla argumenta fieri solent.

¶ Primum. Christus secundum quod Deus & homo simul, & non secundum quod homo tantum, est mediator Dei & hominum, sic enim habet omnes conditiones mediatoris requisitas, ergo falsa est conclusio Diui Thomæ.

Secũdum. ¶ Deindè Christus dicitur mediator in quantum nos reconciliauit Deo, & satisfecit de toto rigore iustitiæ p̃ delictis generis humani, sed quòd Christi reconciliatio, & satisfactio sit de toto rigore iustitiæ, ex gratia vnionis ex dignitate diuinæ personæ deriuatum est, ex eo nimirum, quia vnigenitus Dei patris, per naturam assumptã satisfecit pro nobis, eius satisfactio fuit de toto rigore iustitiæ, ergo in quantum Deus & homo, simul Dei & hominum mediator est. Cui consonat illud ex Diuo Leone. Si non esset Deus non afferret remedium, si non esset homo, non afferret exemplum.

Confir. ¶ Hoc etiam confirmatur. Nam Christus secundum quod homo est minor patre, & creatura subdita Deo, ergo secundum quod homo mediator non est, cuius officium est perfectè, & de toto rigore iustitiæ reconciliare homines Deo, & satisfacere pro illorum delictis.

1. Solutio. ¶ Ad huius dubii expositionem duæ solutiones adhiberi solent. Altera est perfacilis, quæ asserit esse cõcedendum, quòd Christus secundum quod Deus & homo simul sit mediator Dei & hominum. Et quando Theologi affirmant, quòd Christus secundum quod homo sit mediator, non excludunt gratiam vnionis per quam Deus factus est homo. Atqui hæc est prior solutio.

2. Solutio. ¶ Posterior est longè acutior, quam hic insinuat Caietanus. Oportet (inquit) considerare, & discernere rationem specificantem id, quo Christus mediat aut satisfacit, & rationem atque radicem, vnde satisfactio, & eius mediatio efficax sit, & perfecta coram Deo patre nostro pro omnibus hominibus. Nam si specificare, aut determinare quæris naturam, qua Christus meretur, mediat, & satisfacit, proculdubio natura humana est, creatæ quippe naturæ sunt actus isti. Sed si quæras vnde natura creata tanti est, vt mediet, mereatur, & satisfaciat pro toto mundo, ex gratia est vnionis, ex hypostasi est diuina. Quia enim Christus vnigenitus est patris, ideo per naturam assumptam perfectè mediat, meretur, & satisfacit. Hæc est doctrina, quam hic habet Diuus Thomas ad primum & ad tertium. Et quę luculenter explicat efficaciam meriti, & satisfactionis Christi.

QVAE-

QVAESTIO XXVII.

De Beatæ Virginis Marię sanctificatione, in sex articulos diuisa.

In q. præc. POst prædicta, in quibus de vnione Dei & hominis, & de his quę vnionem cõsequuntur, tractatum est: * restat considerandum de his, quę filius Dei incarnatus in natura humana sibi vnita gessit vel passus est. Quæ quidem consideratio quadripartita erit. Nam primò considerabimus de his, quæ pertinent ad ingressum eius in mundum. Secundò, de his quæ pertinent ad progressum vitæ ipsius in hoc mundo. Tertiò, de exitu ipsius ab hoc mundo. Quartò, de his quę pertinent ad exaltationẽ ipsius post hanc vitam.

¶ Circa primum quatuor consideranda occurrunt. Primò quidem de conceptione Christi, Secundò, de eius natiuitate. Tertiò, de eius circuncisione. Quartò, de eius baptismo.

¶ Circa conceptionem autem eius oportet primò aliqua considerare quantum ad matrem concipientem: secundò quantum ad modum conceptionis: tertiò quantum ad perfectionem prolis conceptæ.

¶ Ex parte autem Matris occurrunt quinque consideranda. Primò quidem de sanctificatione eius. Secũdò de virginitate eius. Tertiò de dispẽsatione eiusdem. Quartò, de annuntiatione ipsius: Quintò, de preparatione ipsius ad concipiẽdum.

¶ Circa primum quęruntur sex.

¶ Primò, vtrùm beata Virgo mater Dei, fuerit sanctificata ante natiuitatem ex vtero.

¶ Secundò, vtrùm fuerit sanctificata ante animationem.

¶ Tertiò, vtrùm per huiusmodi sanctificationẽ fuerit sibi totaliter sublatus fomes peccati.

¶ Quartò, vtrùm per huiusmodi sanctificationem fuerit consecuta, vt nunquam peccaret.

¶ Quintò, vtrùm per huiusmodi sanctificationem adepta fuerit plenitudinem gratiarum.

¶ Sextò, vtrùm sic sanctificari, fuerit proprium sibi.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm beata Virgo mater Dei, fuerit sanctificata ante natiuitatem ex vtero.

152 3.dist.3.q.2.ar.1.q.3 Et quol.6. q.5.arti.1. cor. Et op. 3. ca.231. Et Phil.45 col.2. AD primum sic proceditur. Videtur, quòd beata Virgo non fuerit sanctificata ante natiuitatem ex vtero. Dicit enim Apostolus 1. ad Corinth. 15. Nõ prius quod spiritale est, sed quod est animale, deinde quod est spiritale. Sed per gratiam sanctificantem nascitur homo spiritualiter in filium Dei secundum illud Ioan. 1. Ex Deo nati sunt. Natiuitas autem ex vtero, est natiuitas animalis. Non ergo beata Virgo fuit prius sanctificata, quàm ex vtero nasceretur.

In epi. 57. a medio, tomo 2. ¶ 2. Præterea, Aug.* dicit in epistola ad Dardanum: Sanctificatio qua efficimur templum Dei, non nisi renatorum est. Nemo autem renascitur nisi prius nascatur. Ergo beata Virgo nõ fuit prius sanctificata, quàm ex vtero nasceretur.

In li. de assumptione B. Mariæ. cap. 6. præcipuè, tomo 9. ¶ 3. Præterea, Quicunque est sanctificatus per gratiam, est mũdatus à peccato originali & actuali. Si ergo beata Virgo fuit sanctificata ante natiuitatem ex vtero, consequens est, quòd tunc fuerit emundata ab originali peccato. Sed solum originale peccatum poterat eam impedire ab introitu regni cęlestis. Si ergo tunc mortua fuisset, videtur, quòd ianuam regni cęlestis introisset. Quod tamẽ fieri non potuit ante passionem Christi: habemus enim fiduciam in introitum Sanctorum per sanguinem eius: vt dicitur Heb. 10. Videtur ergo, q̃ beata Virgo non fuerit sanctificatã antequam ex vtero nasceretur.

¶ 4. Præterea, Peccatum originale contrahitur ex origine, sicut peccatũ actuale ex actu. Sed quãdiu aliquis est in actu peccãdi, non potest a peccato actuali mũdari. Ergo etiam nec beata Virgo à peccato originali mũdari potuit dum esset adhuc in ipso actu originis, in materno vtero existens.

Sed contra est, quòd Ecclesia celebrat natiuitatem beatę Virginis, non autem celebratur festum in Ecclesia nisi pro aliquo sancto. Ergo beata Virgo in ipsa sua natiuitate fuit sancta. Fuit ergo in vtero sanctificata.

Respondeo dicẽdum, quòd de sanctificatione beatę Mariæ, quòd scilicet fuerit sanctificata in vtero, nihil in Scriptura canonica traditur: quę etiam nec de eius natiuitate mentionem facit. Sic tamen Aug.* in sermone de assumptione ipsius Virginis, rationabiliter argumentatur, quòd cum corpore sit assumpta in cęlum (quod tamen Scriptura non tradit) ita etiam rationabiliter argumẽtari possumus, quòd fuerit sanctificata in vtero. Rationabiliter enim creditur, q̃ illa quę genuit Vnigenitum à Patre, plenũ gratię & veritatis, prę omnibus aliis maiora priuilegia gratię acceperit. Vnde, vt legitur Luc. 1. Angelus ei dixit, Aue Maria gratia plena. Inuenimus autem quibusdã aliis hoc priuilegialiter esse concessum, vt in vtero sanctificarentur, sicut Hieremiæ, cui dictum est, Hierem. 1. Antequam exires de vulua, sanctificaui te, & sicut Ioannes Baptista, de quo dictum est Luc. 1. Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suę. Vnde rationabiliter creditur, quòd beata Virgo sanctificata fuerit, antequã ex vtero nasceret.

Ad primum ergo dicendum, quòd etiam in beata Virgine prius fuit id quod est animale, & post id quod est spiritale: quia prius fuit secundũ carnem concepta, & postea secundum Spiritum sanctificata.

Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad secundum dicendum, quòd Augustꝰ loquitur secũdum legem communem, secundum quã per sacramenta non regenerãtur aliqui nisi prius nati. Sed Deus huic legi sacramentorum, potentiam suam nó alligauit, quin aliquibus ex speciali priuilegio gratiam suam conferre possit, antequam nascantur ex vtero.

Ad tertium dicendum, quòd beata Virgo sanctificata fuit in vtero a peccato originali, quantũ ad maculam personalem: non tamen fuit liberata a reatu, quo tota natura tenebatur obnoxia, vt scilicet non intraret in paradisum nisi per Christi hostiam, sicut & de sanctis patribus dicitur, qui fuerunt ante Christum.

Ad quartum dicendum, quòd peccatum originale trahitur ex origine in quantum per eam cõmunicatur humana natura, quam propriè respicit peccatum originale: quod quidem fit quãdo proles concepta animatur. Vnde post animationẽ nihil prohibet prolem conceptam sanctificari: postea enim non manet in materno vtero ad accipiendam humanam naturam, sed ad aliqualem perfectionem eius, quod iam accepit.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. COnclusio est, Beatam Virginem in vtero sanctificatam fuisse rationabiliter creditur. Nam credendum est maiora priuilegia ei esse concessa, quæ futura erat mater vnigeniti filij Dei, quàm aliis sanctis qui in vtero fuerant sanctificati. Vnde de ipsa dicitur Luc. 1. Aue gratia plena. Inuenimus autem in quibusdam aliis hoc priuilegium esse concessum, vt in vtero sanctificarentur, sicut Hieremiæ, cui dictum est Hieremiæ. 1. Antequam exires de vulua sanctificaui te. Et sicut Ioanni Baptistæ, de quo dictum est Lucæ 1. Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ. Sic creditur, quòd cum corpore sit assumpta in cælum, quod tamen in scriptura non inuenitur, vt ait Augustꝰ. in sermone de assumptione Virginis.

Luc. 1.
Hier. 1.
Luc. 1.
D. Augustꝰ.

EXPOSITIO ARTICVLI.

CONclusio huius articuli est adeò consona fidei nostræ, vt eam negare sit temerarium, & errori proximum. Quod vel ex hoc efficaciter comprobatur, quoniam communis sensus sanctorum doctorum, & Christianorum omnium ita habet, & credit. Sed & rationes Diui Thomæ in articulo disposite sufficienter persuadẽt ingenio rectè disposito. Veruntamen non est certa fides, quam negare sit manifesta hæresis. Neque enim rationes Diui Thomæ, nec nostra de communi sensu Ecclesiæ omnino persuadent esse fidei dogma. Ecclesia namque catholica quædam tenet, & proponit tanquam necessario credenda, quibus qui aduersatur hæreticus est. Quædam vero amplectitur, vt piè, & rationabiliter etẽdenda, quæ si quis negat non statim hæreticus iudicatur, sed temerarius. In hoc numero est numeranda sanctificatio Virginis ex vtero, & assumptio eiusdem in cœlum cum corpore. Neque celebrare festum natiuitatis beatæ Virginis demonstrat hoc esse fidei dogma. Tum quoniam non est hæresis aperte dicere, quòd Ecclesia possit errare in canonizatione sanctorum, & in celebratione festorum, quæ diuis consecrantur. Tum verò, quoniam potest dicere, quòd non fuit sanctificata in vtero matris, sed statim cum prodiit in lucem. Hæc enim explicatio non est hæretica.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm beata Virgo fuerit sanctificata ante animationem.

153 3.di.3.q.1. artic.1. Et quo.6.q.5 ar.1.co. Et opuſ.3. ca. 231.

ADsecundum sic proceditur. Videtur, quòd beata Virgo sanctificata fuerit ante animationem. Quia (vt dictum est*) plus gratiæ est collatum Virgini matri Dei, quàm alicui Sanctorum. Sed quibusdam videtur esse concessum, quòd sanctificarentur ante animationem: quia vt dicitur Hier. 1. Priusquam te formarem in vtero noui te. Non autem infunditur anima ante corporis formationẽ. Similiter etiam de Ioan. Bap. dicit Ambro. * super Luc. quòd nondum inerat ei spiritus vitæ, & iam inerat ei Spiritus gratiæ. Ergo multo magis beata Virgo ante animationem sanctificari potuit.

* ar. præc.

libr. 1. in Luc. in tit. de turbati Zachariæ cõfirmat. parum ante mediũ to. 5. c. 18. parũ a prin.

§ 2. Prętereà, Conueniens fuit (sicut Anselm.* dicit in libro de conceptu Virginali) vt illa Virgo ea puritate niteret, qua maiore sub Deo nequit intelligi. Vnde & Canticor. 4. dicitur. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Sed maior puritas fuisset beatę Virginis, si nunquam anima eius fuisset inquinata contagio originalis peccati. Ergo hoc ei præstitum fuit, vt antequam animare tur caro eius, sanctificaretur.

ar. 1. huius q. arg. Sed contrà.

§ 3. Prętereà, Sicut dictum est, * non celebratur festum nisi de aliquo Sancto. Sed quidam celebrant festum conceptionis beatæ Virginis. Ergo videtur quòd in ipsa sua conceptione fuerit sancta, & ita quòd ante animationem fuerit sanctificata.

§ 4. Prętereà, Apostolus dicit Romanorum. 11. Si radix sancta, & rami: radix autem filiorum sunt parẽtes eorum. Potuit ergo beata Virgo sanctificari etiam in suis parẽtibus ante animationẽ.

Sed contra est, quòd ea, quæ fuerunt in veteri Testamento sunt figura noui, secundum illud 1. ad Corin. 10. Omnia in figura contingebant illis. Sed per sanctificationem Tabernaculi, de qua dicitur in Psal. 45. Sãctificauit tabernaculum suum Altissimus, videtur significari sanctificatio matris Dei, quę tabernaculum Dei dicitur: secundum illud Psalm. 18. In sole posuit tabernaculum suum. De tabernaculo autem dicitur Exod. vlti. Postquã cuncta perfecta sunt, operuit nubes Tabernaculũ testimonij, & gloria Domini impleuit illud. Ergo etiam beata Virgo non fuit sanctificata nisi postquam cuncta eius perfecta sunt, scilicet & corpus & anima.

Respondeo dicendum, quòd sanctificatio beatæ Virginis, non potest intelligi ante eius animationem, duplici ratione. Primo quidem, quia sanctificatio, de qua loquimur, non est nisi emundatio a peccato originali: sanctitas enim est perfecta mũditia, vt Diony.* dicit in 12. ca. de diuin. nom. Culpa autem nó potest emundari nisi per gratiã,

c. 12. parũ a princ.

cuius

cuius subiectum est sola creatura rationalis. Et ideo ante infusionem animæ rationalis beata Virgo sanctificata non fuit. Secundò, quia cum sola creatura rationalis sit susceptiua culpæ, ante infusionem animæ rationalis proles concepta, nõ est culpæ obnoxia. Et sic quocunque modo ante animationẽ beata Virgo sanctificata fuisset, nunquã incurrisset maculam originalis culpæ: & ita non indiguisset redemptione & salute, quę est p Christum: de quo dicitur Matth. 1. Ipse saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Hoc autem inconueniens est, quòd Christus nõ sit saluator omnium hominum, vt dicitur primæ ad Timoth. 4. Vnde relinquitur quòd sanctificatio beatæ Virginis fuerit post eius animationem.

Loco citato in arg.

Ad primum ergo dicendum, quòd Dominus dicit, ante formationem in vtero se Hieremiam nouisse, notitia scilicet prædestinationis: sed sanctificasse dicit eum non ante formationẽ, sed antequam exiret de ventre. Quod autem Amb.* dicit, quòd Ioanni Baptistę nondum inerat spiritus vitæ, cùm iam haberet Spiritum gratiæ, nõ est intelligendum, secũdum quod spiritus vitæ dicitur anima viuificãs: sed secundum quod spiritus vitę dicitur aer exterius respiratus. Vel potest dici, qđ nondum inerat ei spiritus vitæ, id est anima, quãtũ ad manifestas & cõpletas operationes ipsius.

Ad secundum dicendum, quòd si nunquam anima beatæ Virginis fuisset contagio originalis peccati inquinata, hoc derogaret dignitati Christi, secundũ quã est vniuersalis omnium saluator. Et ideo sub Christo, qui saluari non indiguit, tanquam vniuersalis saluator, maxima fuit beatę Virginis puritas. Nam Christus nullo modo cõtraxit originale peccatum, sed in ipsa sui conceptione fuit sanctus, secũdum illud Luc. 1. Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei. Sed beata Virgo contraxit quidem originale peccatum, sed ab eo fuit mũdata antequam ex vtero nascꝛetur. Et hoc signatur Iob. 3. vbi de nocte originalis peccati dicitur: Expectet lucem, id est, Christum, & non videat (quia nihil inquinatum incurrit in illam: vt dicitur Sapien. 7.) nec ortum surgentis auroræ, id est, beatæ Virginis, quę in suo ortu à peccato originali fuit immunis.

Ad tertium dicendum, quòd licèt Romana Ecclesia cõceptionem beatæ Virginis non celebret, tolerat tamen cõsuetudinem aliquarum Ecclesiarum illud festum celebrantium. Vnde talis celebritas non est totaliter reprobanda. Nec tamẽ per hoc quod festum conceptionis celebratur, datur intelligi, quòd in sua conceptione fuerit sancta: sed quia quo tempore sanctificata fuerit ignoratur, celebratur festum sanctificationis eius potius quàm conceptionis in die conceptionis ipsius.

Ad quartũ dicendũ, quòd duplex est sanctificatio. Vna quidẽ totius naturæ, in quantũ scilicet tota natura humana ab omni corruptione culpę, & pœnæ liberatur: & hęc erit in resurrectione. Alia verò est sanctificatio personalis, quæ nõ trã-

sit in prolem carnaliter genitã: quia talis sanctificatio nõ respicit carnem, sed mentem. Et ideo si parentes beatæ Virginis fuerunt mundati à peccato originali, nihilominus beata Virgo peccatum originale contraxit: cum fuerit concepta secundũ carnis concupiscentiam ex commixtione maris & fœminæ, dicit enim Augustꝰ * in lib. de nuptijs & concupiscentia, omnem, quæ de concubitu nascitur, carnem esse peccati.

ca. 12. circa princi. tom. 7.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. CONclusio est. Beata Virgo non fuit sanctificata ante animationem. Vnde fuit sanctificata post animationem. Quia sanctificatio, de qua loquimur, est mundatio à peccato originali per gratiam, cuius subiectum est anima rationalis. Quare ante infusionem animæ rationalis non potuit esse sanctificata. Quod etiam patet. Quia si Virgo ante animam rationalem fuisset sanctificata, nunquam incurrisset maculam originalis culpæ. Nam ante animæ infusionem non est culpa, & sic non indiguisset redemptione, & salute, quæ est per Christum, quod videtur esse inconueniens, cum Christus sit Saluator omnium hominum, vt dicitur 1. ad Timoth. cap. 4.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Quæstio grauis, vtrum beata Virgo habuerit peccatum originale. Prim. arg. Gen. 3. Cant. 4. Ezec. 43.

QVæstio est in hoc articulo celebris, & memorabilis, & in omnibus Ecclesijs ventilata. Vtrùm beata Virgo peccatum originale cõtraxerit, an potius immunis fuerit ab illo. Et videtur profecto magnis argumentis persuaderi, quòd peccatum originale non contraxerit.

¶ Primum argumentum sumitur ex scripturis sanctis, ex illo Gen. 3. Et ipsa conteret caput tuum. Cuius sententiæ germana explicatio est, vt sit sermo de beata Virgine Maria. Secunda scriptura est illa Cant. 4. Tota pulchra es amica mea, & macula nõ est in te. Tertia est Ezechiel. 44. Hæc porta clausa erit, & non aperietur, non transiet vir per eam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam, eritq; clausa principi. Quem locum intelligunt quidam de beata Maria. Quarta scriptura est ad Roma. 11. Si radix sancta, & rami. Et iterum. Quod si delibatio sancta est, & massa. Quam etiam scripturam ad beatam Virginem quidam non inepte applicant, hoc modo. Nam si Christus est velut delibatio Mariæ, & ramus: vtique radix & massa sancta erit.

Rom. 11.

¶ Secundo arguitur ex approbatione Ecclesiæ. Nam Ecclesia Romana catholica celebrat festum conceptionis, concedítq; indulgentias illud festum celebrantibus, vt patet ex extrauaganti prima de reliquijs & veneratione sanctorum, quę est Sixti quarti. Quin etiam in Missali ac Breuiario Romanis ex decreto Tridentini concilij, & Pij quinti bonæ memoriæ indicitur tale festum celebrandum sexto idus Decembris, sed Ecclesia non celebrat festum nisi pro aliquo sancto, sancta ergo ac sine peccato fuit beatæ Virginis conceptio.

Secundũ.

¶ Tertio probatur ex concilio Basilienſi Sess. 36. vbi definitur immaculatã fuisse Mariæ conceptionem, definiturq; tanquam magis consonum rationi dogma, non vt dogma fidei. Quod si forte dicas, concilium illud non fuisse autenticum, saltem illa definitio magni erit ponderis veluti decretum hominum grauissimorum & doctissimorum, qui in illo concilio conuenerant.

Tertium. Cõc. Basil.

¶ Quarto arguitur ex testimonijs sanctorum & doctorum. D. Augustꝰ. libro de natura & gratia cap. 36. inquit. Excepta beata Virgine, de qua propter honorẽ Domini nullam prorsus cum de peccatis agitur habere volo quæstionem. Diuus Anselmus libro de conceptu Virginali capit. 18. docuit, vt beata Virgo ea puritate niteret, qua sub Deo maior intelligi nequit. Quod testimonium allegat Diuus Thomas in. 1. d. 44. q. 1. artic. 3. argum. 3. & in eius responsione inquit. Potest aliquid creatum inueniri, quo nihil

Quartũ. D. Augu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nihil purius esse potest in rebus creatis si nulla contagione peccati inquinatū sit, & talis fuit puritas beatæ Virginis, quæ à peccato originali & actuali immunis fuit sub Deo tamen. Suffragantur huic sententiæ omnes vniuersitates studiorum, in quibus viri docti & magistri sequuntur hanc sententiam, & maximè schola Parisiensis reliquarum patens & magistra. His accedit consensus totius populi Christiani, qui non est paruæ autoritatis: siquidem vox populi, vox Dei. Certè hac in re videtur impletum esse illud. Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem. Sed & illud animaduersione dignum est, quòd hæc sententia de immaculata beatæ Virginis conceptione à paruis initijs professa crescit in immensum, quod est argumentum solidæ veritatis, vt insinuatur Act 5. cap.

Act. 5. Quintum.

¶Quinto idem probatur ex diuinis reuelationibus, quæ de hac referuntur esse factæ sanctissimis tum viris, tum mulieribus, quas negare impudentia esse videtur. His argumentis, quæ ex testimoniorum autoritate sunt desumpta annectuntur quædam rationes valde probabiles.

Rationes pro ista sententia. Prima.

¶Prima est. Originale peccatum grauius est quàm actuale veniale, at beata Virgo nullum prorsus habuit veniale peccatum, ergo neq; originale. Maior huius argumenti sic ostenditur, tum quoniam per originale peccatum incurritur pœna damni, & carentia diuinæ visionis, vt habet sana doctrina, per peccatum autem veniale minimè. Tum vero quoniam per peccatum originale dicimur filij iræ, per veniale vero nequaquam. Minor argumenti probatur. Nam sic definitum est in concilio Tridentino Sess. 6. can. 23. & sic habet traditio Ecclesiastica. Hoc idem confirmatur. Nam contraria sentētia eorum, qui dicunt beatam Virginem in originali conceptam, innituntur quibusdam regulis generalibus sacræ scripturæ, conciliorum & sanctorum, in quibus definitum est, quòd peccātum originale omnes prorsus homines commaculauit. Sed etiam sunt multæ aliæ regulæ generales in sacris literis, in quibus definitum est, omnes homines peccasse actualia peccata saltem venialia, vt patet

Cōc. Tri.

1. Ioan. 1. Iacob. 3.

ex 1. Ioannis cap. 1. Si dixerimus quia peccatum non habemus, &c. Et Iacobi. 3. in multis offendimus omnes. Idem definitur in cōcilio Mileuitano ca. 6. & in allegato can. 23. concilij Tridentini. Nihilosecius tamen excipimus. ab his regulis generalibus beatam Virginem, quæ priuilegio quodam libera fuit ab omni actuali peccato, vt dudum probatum est, ergo consimiliter fuit libera, & immunis à peccato originali, regulis scripturæ vniuersalibus nihil obstantibus.

Secunda.

¶Secunda ratio. Decuit vt Christus perfectissimo modo exerceret officium mediatoris inter Deum & beatam Virginem, at perfectissimus modus est præseruasse eam ab originali macula, ergo ita factū est. Maior videt nota. Sed probatur minor. Nam perfectius multo est præseruare animam ne labatur in peccatum, quàm postquam lapsa fuerit eam à peccato mundare.

Tertia.

¶Tertia ratio. Omne priuilegium possibile diuinæ gratiæ, quod non derogat dignitati Christi, est concedendū beatæ Virgini, eiusmodi est præseruatio ab originali peccato, ergo asserendum est hoc priuilegium illi fuisse concessum. Maior argumenti probatur. Nam beata Virgo fuit euecta ad summam dignitatem, vt sit mater Dei. Decuit ergo omnibus priuilegijs illa decorare, quæ non derogant dignitati matris Dei, quin potius illam perficiunt, & illustrant maximè. Quod vero hoc non derogat dignitati Christi sic ostenditur. Quia non solum est laudandus ille, qui me à malo cui subiaceo, redimit, & liberat, sed etiam ille qui me liberat à malo cum sum in periculo incidēdi in illud. Certè Diuus Augustinus 2. lib. confess. pro manifesto habet, quòd tam debitor est amor cum liberatur à peccatis committendis, atque cum liberatur à peccatis iam commissis.

August.

Quarta.

¶Quarta ratio. Deus potuit præseruare beatam Virginem, & decuit filium honorare matrem, ergo ita fecit. Sanè nullus toleraret in matre maculā, & turpitudinem, quam posset ab illa auferre, vel præseruare ne in illā incideret, sed Christus potuit: Quare ergo noluit? Certè hæc sententia est pia, & probabilis, & cedit in honorem beatæ Virginis absque vlla iniuria Saluatoris nostri. Quare ergo non dicimus omnes, q̄ fuit immunis ab omni peccato tam sancta, & immaculata Virgo? Hæc sunt argumenta, quæ probant beatam Virginem non contraxisse peccatum originale. Sed est sciendum, quòd Scotus in 3. distinctione 3. quæstione 1. primus insinuauit hanc sententiam in Ecclesia Christi. Sed modestissimè his verbis, si non repugnaret autoritati Ecclesiæ vel scripturæ, probabile videtur & pium beatam Virginem peccati originalis fuisse expertem. Cuius viri doctissimi modestiam vtinam imitarentur hac tempestate illi, qui hanc sententiam amplectuntur, & prædicant. Postea tenacius sequuti sunt hanc sententiam Maironis, Maioris, Basolis, Gabriel, Dionysius Carthusiensis in 3. distinctione 3. Marsilius in 3. quæst. 4. articulo. 1. conclusione. 1. Abulensis in paradoxa. 1. cap. 21.

Autores q̄ sequuntur Scorum.

¶Partem affirmatiuam huius quæstionis probant argumenta sequentia. Primum argumentum & potissimū desumitur ex sacris literis, in quibus frequentes habetur hæc fidei regula, omnes in Adam peccasse, & mortuos fuisse in eodem: nominatim ad Romano. 3. & 5. & 1. Corint. 15. & 2. ad Corint. 5. & ad Ephes. cap. 2. Ad idem pertinet, quod in eisdem sacris literis habetur passim, quòd Christus sit redemptor, Saluator, medicus, reconciliator omnium hominum. Nec licet excipere beatam Virginem à redemptione, à salute, à curatione, à reconciliatione per Christum. At redemptio cum proprietate intelligi non potest, nisi eius, qui captiuus fuerit. Saltem medicatio, & curatio proprie non est, nisi eius, qui infirmus fuerit, & reconciliatio nisi inter eos, inter quos inimicitiæ fuerint, ergo si propriè debemus interpretari sacras literas hæc pars affirmatiua asserenda est.

Opposita sententia probatur. Prim. arg.

Secundū. Cōc. Milevitan. epi. Leon. Cōc. Flor.

¶Secundo arguitur ex autoritate conciliorum & decretis Pontificum. Nam in concilio Mileuitano ca. 2. in epist. 10. Leonis primi ad Flauianum, quæ facta est in concilio Calcedonensi actione. 2. & approbata ab omnibus actione. 4. & 5. Et in concilio Florentino in vnione Armenorum definitum est, omnes homines contraxisse peccatū originale excepto Christo seruatore nostro duntaxat, & quod ipse non descenderit ab Adam per virile semen, consequens est, quòd ipsa B. Virgo comprehenditur sub illa regula generali, cum omni dubio procul descenderit ab Adam per virile semen, alioquin falsa esset definitio, solum Christum peccatum originale non contraxisse, falsaq; deprehenditur huius exceptionis causa designata.

Tert. arg. ex sententiis sanctorum.

¶Tertiò, idem demonstratur ex sententijs omnium sanctorum. Vniuersi enim sancti approbant vniuersales fidei regulas superius commemoratas, excipientes Dominum solum ab originali peccato, & quamplurimi illorū expresè, & distinctè dicunt beatam Virginem in originali peccato fuisse conceptam. Ambrosius, Augustinus, Chrysostomus, Eusebius, Remigius Maximus, Beda, Anselmus, Bernardus, Eradus Episcopus & Martyr, sancti ex ordine minorum tres Antonius Paduanus, Sanctus Bernardinus, D. Bonauentura. Ex ordine Prædicatorio itidem tres, Diuus Thomas, Sanctus Vincentius, Diuus Antonius. Sententias istorū patrum fidelissimè referunt Caietanus in tractatu de conceptione beatæ Virginis ca. 4. Cano. lib. 7. de locis cap. 1. Vincentius Bandelus tractatu de conceptione cap. 8. His sanctis patribus consentit vetus omnis Theologorū schola cum Magistro in 3. distinct. 3. Sed & prædictus Vincentius diligentissimus autor in opusculo prænotato ca. 22 refert quatuordecim doctores ex ordine Cistercienſi idem sentientes. Et in ca. 24. refert ex religione ordinis Minorū duos supra triginta. Et in cap. 25. ex ordine D. Augustini numerat quinquaginta. Et in cap. 25. ex ordine Dominicano. Ex ordine Carmelitarū decim idem prorsus decernentes. Ex ordine Carmelitarū numerantur viri doctissimi Guido, & Paulus de Perusio. Et in cap. 28. eiusdem opusculi recenset Sanctos Pontifices Innocentium 2. Innocentium 5. Clementem 6. idem credentes. Libet tamen D. Bernardi vnicē deuoti beatæ Virginis Matrix verba referre. Is namque in epist. 174. ad Canonicos Lugdunenses reprehendit eos, eo quòd celebrent

Caietan. Cano. Bandelus.

Verba D. Bernar.

brent festum Conceptionis beatæ Virginis inter alia inquiens: Miramur satis quid visum fuerit hoc tempore quibusdam vestrum voluisse mutare colorem optimum nouam inducendo celebritatem, quam ritus Ecclesiæ nescit, non probat ratio, non commendat antiqua traditio. Nunquid patribus doctiores, aut deuotiores sumus? periculosè præsumimus quicquid ipsorum in talibus prudentia præterierit, &c. honos reginæ iudicium diligit, Virgo regia falso non eget honore. Hæc sunt argumenta potissima, quæ pro hac parte afferri possunt. Etenim in rebus supernaturalibus, cuiusmodi est, quæ in præsentia instituitur disputatio, argumentum firmum ac certum duci non potest, nisi ab autoritate scripturarum, vel sanctorum, vel ex traditione.

Rationes pro ista sententia. Prima.

¶His autoritatibus annectuntur optimæ rationes. Prima sic habet, beata Virgo contraxit effectus & pœnas debitas peccato originali, videlicet, fomitem, mortem, exclusionem à regno cœlorum, vnde si mortua fuisset, ante Christum descendisset ad limbum ratione peccati originalis, ergo contraxit peccatum originale, alioquin Deus esset iniustus, si sine culpa inferret illam pœnam.

Secunda.

¶Secunda ratio, beata Virgo non habuit iustitiam originalem propter peccatum primi parentis, vt planè constat, ergo habuit peccatum originale. Consequentia inde probatur. Nam peccatum originale nihil aliud est, quam priuatio iustitiæ originalis pro formali. Inde etiam patere potest. Quoniam, si Deus priuauit beatam Virginem iustitia originali sine culpa, iniustus esse videtur.

Tertia.

¶Tertia ratio est huiusmodi. Nam secundum veram, & diuinam Theologiam, Christus prædestinatus est in re medium peccati originalis, quo tota natura humana erat infecta, ex quo consequens est, quòd Deus prius nostro modo intelligendi præuiderit peccatum, & naturam humanam infectam, quam prædestinauerit Christum, in illo ergo priori, vel vidit beatam Virginem in massa generis humani infectam, vel non vidit infectam, sed præseruatam: si dederis primum, habeo quod desidero: si secundum concesseris, necessum est, vt concedas, quòd beata Virgo fuerit exempta à massa generis humani infecta, & non per Christum, nec per ordinem ad Christum: siquidem in illo priori intelligitur exempta, & præseruata, & nondum intelligitur Christus prædestinatus.

Vltima.

¶Vltima ratio. Christus est Redemptor vniuersalis, reconciliator, & medicus, & mortuus est pro omnibus etiā pro matre sua, quod expresè habetur 1. Corint. 15. & 2. Cotint. 5. ergo beata Virgo fuit captiua, redempta, reconciliata, atq; mortua peccato non actuali, ergo originali.

1. Cor. 15. 2. Cor. 5.

Argum. efficax.

Quod si tamen occurras inquiens: quod fuit redempta, quia fuit præseruata, contra hoc sic argumentor. Et vt videatur efficaciter. Nam si homo nunc conderetur à Deo in puris naturalibus ex quo non incideret in peccatum originale, propriè, & verè non diceretur redemptus, neq; propter peccatum pateretur, aut moreretur, sed ex necessitate naturæ. Certè propriè & verè non dicitur quis curasse, aut sanasse hominem ex eo, quod præseruasset illum, ne in morbum futurum incidisset, nec verè dicitur quis exsuscitasse mortuum ex eo, quòd præseruasset illum ne in mortem laberetur. Et in proprietate qui vi & armis propriis liberaret alium, ne veniret in hostium manus, non dicitur redemisse illum à captiuitate, nisi impropriè, & abusiuè. At Christus propriè & verè fuit redemptor, saluator, medicus & & reconciliator. Hactenus commemorata sunt verè, & fideliter argumenta in patrocinium vtriusque partis. Deinceps quid sit tenendum & prædicandum, & quomodo, explicandum est.

Prima cōclusio.

¶Prima conclusio. Hæreticum dogma est, si quis dixerit beatam Virginē sic fuisse à peccato originali præseruatam, vt nihil illius incurreret. Pro huius declaratione scire oportet, quòd in originali peccato aliquid est, quod ad eius essentiam pertinet, vt macula, culpa. Alia sunt, quæ antecedenter & consequenter se habent ad illud, cuiusmodi sunt debitum contrahendi peccatum illud, fomes peccati, reclusio ianuæ cœlestis, indigere Redemptore, & Saluatore, necessitas peccandi, nisi per gratiam Dei adiuuemur, corporis mortalitas, & reliquæ huius vitæ pœnalitates. Dico igitur in conclusione, esse hæreticum docere, quòd beata Virgo fuerit immunis ab effectibus, & appendicibus peccati originalis. De macula vero confestim erit sermo. Etenim cōcedendū est in primis, quòd beata Virgo contraxit debitum & periculum cōtrahendi peccatum originale, ac reliquos peccati originalis effectus. Nam beata Virgo genita fuit ex concubitu maris & fœminæ ex vitili semine, nō ex Spiritu sancto, nec per osculum, vt quidam imperitus dixit. At illi qui gignitur ex tali generatione ex Adam ex vi ipsius generationis debetur peccatū originale, & effectus ad illud consequentes, vt mors, &c. Sed & illud concedendum est, quòd beata Virgo indiguit Redemptore, & Saluatore, & q̄ fuit redempta, & saluata per sanguinem filij sui verè & propriè. Ex quo consequens est, quod ipsa fuit aliquo modo mortua & captiua in Adam & reconciliata Deo per Christum. Quod ita esse probat luculenter Caietanus in opusculo de conceptione capitulo tertio. Nunc vero vna sola autoritate Diui Pauli euidenter comprobatur. Dicit enim Paulus 2. Corint. 5. Si Christus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, sed Christus mortuus est pro beata Virgine, ergo beata Virgo mortua est. De aliis vero effectibus, qui consequuntur ad peccatum originale in sequentibus disputandum est. De fomite in articulo tertio, de necessitate peccandi articulo quarto & quinto. De alio effectu, quod si mor eretur ante mortem Christi non aditet ad cœlum, certum est & exploratum quod incidit in illū. Quod vero obnoxia fuerit aliis pœnalitatibus huius vitæ, certius est quam vt sit ostendendum. Sed dicet Theologus, quod reatus & fomes dicti consequuntur infectam carnem mediante macula in anima: ac per hoc si macula non est subsequuta, nec ista sunt secuta, imo videtur quod sine maculæ incursu, iniustè anima rea remaneat: quum pœnæ istæ propriæ culpæ originalis sint pœnæ. Hoc inquam non obstat: quia mediatio maculæ, licèt sit ordinaria, non tamen est sic necessaria, vt impedita macula oporteat impeditam esse consequutionem aliorum: sufficit enim, quod omnium horum cōmunis radix, scilicet infecta caro, sit in instanti illo, quo anima infunditur infectæ carni Nec est iniustum, quod habenti culpam in proprio debito, & initio originalis culpæ incursus impediatur, & reatus pœnarum naturæ remaneant: quoniam extra propriam culpam originalem omnino non est, qui in proprio debito, & initio illam habet.

B. Virgo propriè fuit redempta & reparata p Christum. Caiet. 2. Cor. 5.

Obiectio.

Solutio.

¶Secunda conclusio, si sit sermo de macula peccati originalis vtraque positio est probabilis, & sine errore vtrinque defendi potest, videlicet quod fuerit mundata & sanctificata à peccato originali, & quod nō fuerit mundata, sed præseruata, imo excommunicatus est maioris excommunicatione qui sic dixerit esse hæresim, aut mortale peccatū alterutram partem huius quæstionis defendere. Hæc excommunicatio lata est à Sixto. IIII. in extrauag. graue nimis de reliq. & vener. Sanctorum, quam innouauit Tridentina Synodus in decreto de orig. peccato in fine Sess. 5. ac tandem Pius V. in motu proprio super hac re edito. Est autem sanctissima hac cōstitutio ad cuitandas contentiones inter doctores & concionatores, & ad cuitandum scandalum magnum, quod ex illis oriebatur in populo fidelium. Certè vtraque opinio habet à se rationes probabiles, & autores graues, & neutra est ab Ecclesia determinata.

Secūda cōclusio.

Censuræ latæ ab Ecclesia. Sixtus 4. Cōc. Tri. Pius V.

¶Sed circa hanc conclusionem aliquot dubitationes breuiter sunt explicandæ. Prima est, vtrum expediat diffinire alteram partem, cui respondet Caietanus in opusculo iam prænotato non expedire, imò non posse Ecclesiā diffinire quòd B. Virgo fuerit à peccato præseruata, cum de hac re nullæ sint scripturæ authenticæ, aut reuelationes antiquæ. Ecclesia enim in definiendis rebus fidei non vtitur nouis relationibus, sed vtitur testimonijs sacræ scripturæ, & sanctorum Patrum. Facit etiam ad hoc quod cum tali consensu orbis nunquam Papa voluit determinare, nec Concilium, nec Sixtus IIII. & merito. Nam si hanc patrem definisset Ecclesia sua definitione omnes Sanctos patres antiquæ Ecclesiæ condemnasset. vnde si

Nō expedit definire aliquā istarū partium.

aliqua

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliqua pars huius controuersiæ definienda est, certè affirmatiua pars esset definienda. Siquidem habet pro se scripturas sanctas quantum videtur, haberq; cõmunem sensum omnium sanctorum Patrum.

Nõ est de hãc, quod vtraque pars sit probabilis.

¶Secunda dubitatio, vtrum sit de fide quod vtraq; pars probabilis sit. Ratio dubitandi est: nam hoc videtur difficultum & in Concilio Tridentino, & in decretis Pontificum, vt supra visum est, & sic erit hæreticus qui alterutrã partem affirmauerit non esse probabilem. Respondetur, quod qui hoc ausus fuerit affirmare hæreticus nõ est, sed temerarius & excõmunicatus maiori excõmunicatione vt iam dictum est, temerarius vtique erit, quoniam discedit à cõmuni sensu Ecclesiæ, quæ asserit vtramq; opinionem esse probabilem, propter quod anathema meretur; verum non est hæreticus quoniam Ecclesia nunquã definiit tanquam de fide aliquam opinionem esse probabilem, neq; verò potest definire, vt ego existimo, de qua re in materia de fide diligentius à nobis est pertractatum. Tertia dubitatio est. Nam si vtraque opinio est probabilis, consequens est vt qui alterutram partem determinatè sequatur & certo adoret conceptionem immaculatam B. Virginis, exponar se grãdi periculo erroris. Nam fortassis adorat id quod falsum est, vnde videtur non esse colendam absolutè immaculatam virginis conceptionem, sed sub conditione, si vera est. Quemadmodum qui rationabiliter dubitat, num hostia sit consecrata, non debet illam adorare determinatè, sed sub conditione.

Tertia cõclusio. Festiuitas conceptionis.

¶Ad hoc dicendum est, quòd vt nullus sit error neque speculatiuus, nec practicus in celebrando Conceptionis festo, securissimus modus est celebrare illud punctum in quo iustificata est, & plenitudine gratiæ decorata, abstrahendo an sit concepta cum peccato originali, necne. Ratio huius est, nam quod fuerit sanctificata, & plena gratia certissimũ est: quod autẽ fuerit præseruata necne, adhuc sub iudice est. Certè qui adorat determinatè vnũ, aut alterum, videtur saltim speculatiuè posse errare, & se exponere periculo errandi, qua potest altera pars esse vera. At qui celebrat modo cõmemorato potest in alios vsurpare illud. Nos adoramus quod scimus, vos quod nescitis. Nihilominus dicendum est, quod nulli periculo se exponit absolutè qui alterum partem determinatè veneratur; quoniam semper intendit colere sanctitatem, non peccatum, & quoniã sequitur opinionem probabilem: & qui sequitur opinionem probabilem non se exponit periculo errandi practicè, licet fortassis speculatiuè error erit. Neq; est eadem ratio de hostia, quam rationabiliter credit non esse consecratam, nam in tali casu non sequitur opinionem probabilem adorando illam.

Quarta cõclusio. Verisimilius est B. Virginem habuisse peccatum originale.

¶Quarta dubitatio petit, quæ istarum opinionum verior sit: & respondetur, quòd Deus scit, & cui voluerit Deus reuelare. Sed vt exponam sensum meum de hoc: sit quarta cõclusio. Pars affirmatiua huius quæstionis est magis consentanea scripturis sanctis, sanctorũ omnium documentis & regulis fidei catholicæ. Negatiua vero pia est, & deuotioni populi accommoda, & humanæ rationi magis conformis. Prima pars huius conclusionis probatur. Nam in rebus supernaturalibus (cuiusmodi est hæc disputatio) illud est probabilius quod ex literis sacris, probabilioribus argumentis colligitur, quod sanctis omnibus, quod antiquis Doctoribus, quod doctissimis visum est. Sed pars affirmatiua hæc habet fundamenta vt supra ostenium est, & sanè autoritas sacratũ literarum, & omnium sanctorũ Patrum, & antiquæ Theologiæ rationibus humanis, & coniecturis quas supra in patrocinium partis negatiuæ produximus, anteferenda est; vt cuique Theologo vel vnius dici euidentissimum est.

Quinta cõclusio.

¶Quinta conclusio, Pius V. Anno Domini 1570. statuit, ac per Apostolica scripta mandauit, quatenus nemo cuiuscunque ordinis, gradus, conditionis, vel dignitatis existat in popularibus concionibus, vel vbicunq; promiscua virorum & mulierum multitudo conuenire solet, de huius controuersiæ alterutra parte disputare rationibus, vel Doctorum autoritate asserendo proptiã sententiam, & contrarium refellendo, aut impugnando vel de hac ipsa quæstione cuiuslibet pietatis, aut necessitatis præ-

textu vulgari sermone scribere, vel dictare præsumat, qui contra fecerit suspensionis pœnam à diuinis absque noua declaratione ipso facto incurrat, si modo fuerit in sacris constitutus, & quocunque præterea gradu, siue dignitate, vel administratione fungatur, illis omnibus sit ipso iure priuatus, & ad eadem, vel similia munera obtinenda sit inhabilis, super quibus à solo Romano Pontifice dispensari possit; liceat tamen viris doctis in publicis Academiæ disputationibus generalium, & prouincialium capitulorum, vbi nulla subest scandali occasio de illa quæstione disserere, argumentis, vtramlibet partem asserere, vel impugnare.

Sexta conclusio.

¶Sexta conclusio. Sententia illa, quæ asserit beatam Virginem fuisse conceptam in peccato originali, & ab eo mundatam facilè explicat huius rei modum, facileq; argumenta in contrariũ dissoluit; opposita verò sententia difficulter, sed tamen piè & probabiliter. Prima pars huius cõclusionis probatur. Nam in primis autores prædictæ opinionis ostendunt euidenter, quòd B. Virgo non fuit sanctificata ante infusionem animæ. Nam subiectũ gratiæ & sanctitatis est rationalis anima, ergo ante infusionem animæ non fuit sanctificata. Deinde, docent satis probabiliter, & conformiter ad Sanctas Scripturas, quòd B. Virgo non fuit sanctificata in primo instanti infusionis animæ. Quoniam in vno & eodem instanti non possunt esse simul culpa originalis, & gratia: at in primo instanti secundum documenta præcedentia fuit in peccato originali B. Virgo, si quidem ante infusionem animæ non potuit esse peccatum: restat ergo quod fuerit sanctificata post animationem. Certè discursus iste legitimus est, & perfacilis ad intelligendum.

Solutiões oppositæ sententiæ.

¶Sed videamus iam, quomodo procedant autores contrariæ opinionis, à quibus si scisciatur velis quando fuerit B. Virgo liberata & præseruata, quidã perperam respondeat, quòd anima Virginis fuit in gratia antequã corpori infunderetur. Hæc sententia falsa est, & intolerabilis. Nam anima rationalis simul creatur & corpori infunditur, vt habet sana doctrina. Alij dicunt, quòd corpus fuit mundatum ante infusionem animæ. Aiunt namque satis esse vt B. Virgo dicatur ab originali culpa ante animationẽ sanctificata, quod caro siue fœtus per virile semen genitus, qui instrumentaliter adducit peccatum originale in animam, in primo instanti suæ infusionis sanctificatus sit ab eius inquinamento causali, & instrumentali. Inde namque subsequutum est, quòd B. Virgo non contraxerit peccatũ originale. Explicatur hoc similitudine. Nam si quis antequam generaretur proles in ancilla captiua, largiretur pecuniam hero ancillæ pro redemptione prolis generandæ, certè talis diceretur redemisse prolem illam: si quidem proles futura erat captiua nisi ante ipsius generationem data esset pecunia pro eius redemptione. Sed hic modus dicendi falsus est, & temerarius, & sine fundamento assertus. Nullus enim Doctorũ hucusque sic docuit, aut sensit; præterquam quòd ponere sanctificationem, & munditiam Virginis ante infusionem animæ stultum est, & mugatorium. Et Albertus in hac dist. art. 4. censet hoc esse hæreticum, si quis dixerit carnem sanctificatam virgineam ante animationem. Et indicat Bernardũ in Epist. ad Lugdunenses canonicos in hanc sententiam. Et Ambrosius dicit de sacramento Dñicæ incarnationis. c. 7. carnem ante animationem sanctificari non posse quia caro irrationabilis & insensibilis est, ideo que non est obnoxia peccato. Dicat ergo doctus Theologus, qui hanc sententiam defendit, quòd in eodẽ instanti in quo infusa est anima corpori prædita plenitudine gratiæ præseruata est à macula peccati originalis. Quia quando Deus Mariæ infudit animam in embryonem, infudit illam prædictam gratia. Itaque Maria quantum est ex carne genita ex Adam mortua erat, at ex gratia Dei non fuit mortua. Vnde dicendum est Mariam de iure peccasse in Adam, non tamen de facto. De iure sanè, quia ipsa ex iure propagationis macula originali erat afficienda, at verò præseruata fuit ex diuina gratia. Vt si quem rex ex genere descendentem tributariorum leuasset à tributo soluendo, vtique hic ex iure propagationis, tributarius est: at munere regio liber: Maria igitur ex iure tributaria erat, at Dei munere liberata fuit ab originali peccato. Christus portò neque de iure propagationis, neque de facto tributarius erat peccato; quia filius naturalis Dei, ideoque impeccabilis. Hæc sententia sic explicata debet prædicari populo sine tumultu & scandalo, sine mendacio, & sine reprehensione & damnatione alterius opinionis & sine confutationibus argumentorum alterius opinionis, & qui oppositum faciunt sunt excommunicati, & anathematizati a Conc. Triden. Sixto IIII. Pio V. sanctæ memoriæ. Addatur, quòd sunt parum Theologi nescientes quid affirmant aut quid loquuntur. Sed iam consideremus, quomodo argumenta vtriusque partis sint confutanda.

Quo hæc opinio sit prædicanda.

Ad argumenta partis negatiuæ ad primũ ex sacris literis.

¶Ad argumenta partis negatiuæ sic satisfaciendum. Ad primum ex scripturis respondetur, quòd scripturæ diuinæ nihil adiuuant istam partem cum non adducantur in sensu literali; in quo solum sunt efficaces ad probandum. Certè ille locus Gen. 3. ipsa conteret caput tuum, parum fauet. Etenim Maria contriuit caput Satanæ per Christum filium suum. Rursus alia translatio habet, ipsum cõteret caput tuum, vt referatur ad semen mulieris, non ad mulierem. Ille verò locus, tota pulchra es, ad literam intelligitur de Ecclesia, quę tandem in cœlesti patria merito Christi non habebit maculam nec rugam: aut si ad Virginem retuleris; satis est, si dixeris immaculatissimæ fuisse vitæ, quo in sensu Concil. Tridentinum appellat Virginem immaculatam. Locus vero Ezechielis allegatus omnino inaniter & nugatoriè applicatur ad conceptionem beatæ Virginis. Locus etiam ex Epistola ad Romanos non probat, nam D. Paulus comparat Israelitas gentibus: nihil de conceptione insinuat Paulus.

Ad secũm.

¶Ad secundum ex approbatione Ecclesiæ; respondetur iam a nobis expositum esse quemadmodum, & in quo sensu celebrat Ecclesia festum conceptionis beatæ Virginis. Sanè in breuiario Romano expressè præceptum est, vt aboleretur officium antiquum in quo dicebatur beatam Virginem præseruatam fuisse ab omni labe peccati originalis; & iussum est, vt officium celebretur instar natiuitatis Virginis mutato nomine natiuitatis in nomen conceptionis.

Ad tertiũ ex Concil. Basilien.

¶Ad tertium ex Concilio Basilien. respondetur; concilium illud fuisse accephalum tempore quo edidit illud decretum. Nam ausu temerario in Sessione 34. & 35. citauerant, & deposuerant legitimum Pontificem Eugenium IIII. ac subinde iam illud concilium erat Synagoga Satanę, cuius primus partus fuit de conceptione diffinitio, in Sess. 36. Et doctos viros qui in eo conuenere cum sanctis & antiquis Patribus conferre indignum esse videtur.

Ad quartũ ex authoritate Sãctorum.

¶Ad quartum ex testimonijs sanctorum respondetur, sanctos ibi citatos expressè & distinctè asseruisse B. Virginem fuisse conceptam in peccato originali. Quapropter D. Aug. in loco citato manifestè loquitur de peccato actuali, vt patebit intuenti textum. Ad D. Anselmum dico loqui de potentia ordinaria Dei, habuit siquidem B. Virgo omnem puritatem quam habere potuit de potentia ordinaria fœmina ab Adam descendens per naturalem generationem. Ad D. Thomam respõdetur, quòd loquitur de B. Virgine semel iam sanctificata post animationem.

Ad quintũ ex reuelationibus.

¶Ad quintum ex diuinis reuelationibus respondetur, quòd non sunt authenticæ, neque habent autoritatis pondus.

Ad primã rationem.

¶Ad rationes, ad primam respondetur, grauius esse absolutè originale quàm peccatum veniale, verum habet minus de voluntario. Originale enim traducitur per generationem naturæ ex Adam, & nos non voluimus illud; at veniale admittitur per proprium actum voluntarium, & ideo B. Virgo cum natura ipsa accepit peccatum originale, nullo autem modo quod est proprium personale.

Ad confir.

¶Et ad confirmationem neganda est consequentia, & dissimilitudo in hoc consistit, quia sunt expressa testimonia Sanctorum excipientium B. Virginem a regulis generalibus peccati venialis & non excipientium eam a peccato originali. Rursus est prærogatiua insignis, quòd excipiatur a regulis generalibus peccati etiam venialis, at non est prærogatiua neque honor eiusdem, quòd excipiatur a regulis originalis culpæ, quia sic excipitur a Christi redemptione & curatione saltim propriè loquendo.

Ad secundam.

¶Ad secundam rationem respondetur, quòd gratia Christi perfectissimè explicata est in Beata Virgine. Nam gratia Christi est gratia redemptoris & reconciliatoris, & hic est perfectissimus modus mediandi inter Deum & homines, & coniungendi hæc duo extrema tam longe distantia. Homines enim per peccatum distabant a Deo.

Ad tertiã.

¶Ad tertiam respondetur, omne priuilegium gratiæ possibilem secundum ordinariam potentiam & legem B. Virgini esse concessum. At secundum legem ordinariam hoc esse summum priuilegium gratiæ, quod propriissimè sit redempta & reconciliata per Christum.

Ad vltimam.

¶Ad vltimam dicendum est, quòd opposita sententia ex parte minuere videtur gloriam Christi. Sequitur nanque ex ea, q̃ Christus propriè non redemerit, nec reconciliauerit Virginem beatam matrem Dei. Item alia de causa hæc sententia non admittitur ab omnibus, quoniã non habet legitima testimonia, sed rationes tantummodo probabiles quæ de rebus supernaturalibus parum aut nihil probant. Sed iam adeamus ad confutanda argumenta alterius opinionis.

Ad argumenta partis affirmatiuæ.

¶Ad scripturas sanctas respondetur, quòd omnes habent generalem sermonem a quo merita ratione excipitur B. Virgo, & exceptio est iuridica, vt iam dudum probatum est. Vel dicamus Mariam de iure peccasse in Adam non de facto, vt etiam supertius prædeclaratum est, quemadmodum etiam expositum dedimus quomodo Christus verè dicatur redemptor Virginis. Nam gratia, quæ impediuit ne peccatum originale sequeretur connuo atque anima est infusa corpori, donata est ex præuisis meritis Christi, & ianua regni cœlestis Matiæ patuit per sanguinem agni immaculati.

Ad primũ.

Ad secũm.

¶Ad secundum argumentum respondetur, quòd solus Christus nec de iure, nec de facto obnoxius fuit peccato originali. At B. Virgo de iure & quantum est de se, & ex propagatione ex Adam subiecta erat peccato originali si Dei munere non fuisset præseruata.

Ad tertiũ.

¶Ad tertium respondetur, quòd omnes Doctores Sancti & catholici plus adhærent determinationi Ecclesiæ, & approbationi eius, quàm proptio sensui, cum ergo Ecclesia nunc approbet, consequens est, quòd si nunc Sancti vixissent mutassent sententiam.

Ad rõnes.

¶Ad rationes ex dictis patent solutiones, nam iam expositum est quomodo B. Virgo fuerit obnoxia effectibus peccati originalis & non maculæ originali. Rursus declaratum est, quemadmodum fuerit redempta & reconciliata Deo ex meritis Domini nostri Iesu Christi.

Ad argũ difficile.

¶Sed & illud argumẽtum, quod petit, an quãdo Christus prædestinatus est in remedium naturæ humanæ per peccatum infectæ, præuiderit Deus B. Virginem iam infectam vel non præuiderit, idem habet solutionem. Nam in illa præuisione, quam statuunt Theologi nostro modo intelligendi nõ est necesse vt aliquem hominem in particulari præuiderit, sed quòd vniuersam naturam in communi considerauerit esse infectam peccato originali, in cuius remedium Christum prædestinauit, postmodum vero in particulari voluit B. Virginem ab illa infectione præseruare. Vel dicendum, quòd in illa præuisione præuidit omne genus humanum ex Adam propagatum quantum est ex tali propagatione infectum esse & inuisum Deo, postea vero ex illa propagatione descendentem voluit munere suæ gratiæ ab illa infectione præseruare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm per sanctificationem fuerit beatæ Virgini fomes totaliter sublatus.

154 3.di.3.q.1. ar.2. & ibi dē in expositione primæ partis tex. Et op. 3. c.231.

AD tertium sic proceditur. Videtur, ꝙ beata Virgo non fuerit emundata ab infectione fomitis. Sicut enim pœna originalis peccati est fomes, qui consistit in inferiorum virium rebellione ad rationē, ita etiam pœna originalis peccati est mors & cæteræ pœnalitates corporales. Sed beata Virgo fuit subiecta huiusmodi pœnalitatibus. Ergo etiam fomes ab ea totaliter remotus non fuit.

¶ 2.Præterea,Secundæ ad Corint.12. dicitur, Virtus in infirmitate perficitur:& loquitur ibi de infirmitate fomitis, secundum quam patiebatur stimulum carnis.Sed nihil quod pertinet ad perfectionem virtutis,fuit beatæ Virgini subtrahendum. Ergo non fuit beatæ Virgini totaliter subtrahendus fomes.

li. 4. orth. fi. ca.15.

¶ 3.Præterea,Dama. * dicit, quòd in beatam Virginem superuenit Spiritus sanctus purgans eam ante conceptionem filij Dei.Quod non potest intelligi nisi de purgatione a fomite:nam peccatum non fecit,vt Aug. † dicit in lib.de Natura & gratia:Ergo per sanctificationem in vtero non fuit liberè mundata a fomite.

c.36. to 7.

Sed contra est,quod dicitur Cant.4.Tota pulchra es amica mea,& macula non est in te.Fomes autem ad maculam pertinet, saltem carnis: ergo in beata Virgine fomes non fuit.

Respondeo dicendum, quòd circa hoc sunt diuersæ opiniones.Quidam enim dixerunt ꝙ in ipsa sanctificatione beatæ Virginis, quæ fuit sanctificata in vtero, totaliter fuit ei fomes subtractus. Quidam verò dicunt,quòd remansit fomes quantum ad hoc,quòd facit difficultatem ad bonum,sublatus tamen fuit quantum ad hoc,quòd facit pronitatem ad malum. Alij verò dixerunt quòd sublatus fuit fomes, in quātum pertinet ad corruptionem personæ, prout impellit ad malū, & difficultatem facit ad bonum: remansit tamen in quantum pertinet ad corruptionem naturæ: prout scilicet est causa traducendi originale peccatum in prolem. Alij vero dicunt,quòd in prima sanctificatione remansit fomes secundum essentiam, sed ligatus, in ipsa autem conceptione filij Dei fuit totaliter sublatus.

Ad horum autem intellectum oportet considerare quòd fomes nihil est aliud, quàm inordinata concupiscentia sensibilis appetitus, habitualis tamen,quia actualis concupiscentia est motus peccati:Dicitur autem concupiscentia sensualitatis esse inordinata,in quantum repugnat rationi, quod fit,in quantum inclinat ad malum,vel difficultatem facit in bono. Et ideo ad ipsam rationem fomitis pertinet quòd inclinet ad malum, vel difficultatem faciat in bono. Vnde ponere quòd remanserit fomes in beata Virgine non inclinās ad malum,est ponere duo opposita simul. Similiter etiam videtur oppositionem implicare,quòd remanserit fomes, in quantum pertinet ad corruptionem naturæ, non autem in quantū pertinet ad corruptionem personæ. Nam secundum August. * in lib.de Nup. & concupiscentia, libido est quæ peccatum originale transmittit in prolem:Libido autem importat inordinatā concupiscentiam,quę non totaliter subditur rationi. Et ideo si totaliter fomes subtraheretur,in quantum pertinet ad corruptionem personę,non posset remanere, in quantum pertinet ad corruptionem naturæ. c. 24. to.7.

Restat ergo vt dicamus, quòd vel totaliter fomes fuerit ab ea sublatus per primam sanctificationem: vel ꝙ si remanserit,quòd fuerit ligatus. Posset.n.intelligi quòd totaliter fuerit sublatus fomes hoc modo, quòd præstitum fuerit beatæ Virgini ex abundantia gratiæ descendentis in ipsam, vt talis esset dispositio virium animæ in ipsa, quòd inferiores vires nunquam mouerentur sine arbitrio rationis: sicut dictum est * fuisse in Christo, quem constat peccati fomitem non habuisse: & sicut fuit in Adam ante peccatum, per originalem iustitiam. Ita quòd quantum ad hoc gratia sanctificationis in Virgine habuit vim originalis iustitiæ. Et quanuis hæc positio ad dignitatem Virginis matris pertinere videatur, derogat tñ in aliquo dignitati Christi,absq; cuius virtute nullus a prima dānatione liberatur.Et quanuis per fidem Christi, aliqui ante Christi incarnationem sint secundum spiritum ab illa damnatione liberati: tamen ꝙ secundum carnem aliquis ab illa damnatione liberetur,nō videtur fieri debuisse nisi post incarnationem eius,in qua primo debuit immunitas dānationis apparere. Et ideo sicut ante immortalitatem carnis Christi resurgentis, nullus adeptus fuit carnis immortalitatē; ita inconueniens esse videtur dicere, ꝙ ante Christi carnem,in qua nullum fuit peccatum,caro virginis matris eius,vel cuiuscunque alterius, fuerit absque fomite,qui dicitur lex carnis, siue membrorum.Et ideo videtur melius dicendum,quòd per sanctificationem in vtero non fuerit sublatus beatæ Virgini fomes secundum essentiam, sed remanserit ligatus. Non quidem per actum rationis suæ, sicut in viris sanctis, quia non statim habuit vsum liberi arbitrij, adhuc in ventre matris existens: hoc enim est speciale priuilegiū Christi: sed per abundantiam gratię, quam in sanctificatione recepit,& etiam perfectius per diuinam prouidentiam sensualitatem eius ab omni inordinato motu prohibentem.Postmodum verò in ipsa conceptione carnis Christi, in qua primò debuit resulgere peccati immunitas,credendum est quòd ex prole redundauerit in matrem, totaliter fomite subtracto. Et hoc figuratur Ezech.43. vbi dicitur: Ecce, gloria Dei Israel ingrediebatur per uiam Orientalem, id est per beatā Virginem,& terra,id est,caro ipsius,splendebat a maiestate eius,scilicet Christi.

q.15. ar.2.

Ad primum ergo dicēdum, quòd mors & huiusmodi pœnalitates,de se non inclinant ad peccatum. Vnde etiam Christus licèt assumpserit huiusmodi pœnalitates,fomitem tamen non assumpsit. Vnde etiam in beata Virgine, vt Filio conformaretur(de cuius plenit. fine gratiam accipiebat) primò quidem fuit ligatus fomes, & postea sublatus,non autem liberata fuit a morte,& aliis huiusmodi pœnalitatibus.

Ad secundum dicendum,quòd infirmitas carnis ad fomitem pertinens, est quidem in sanctis viris perfectæ virtutis occasio: non tamen causa sine qua perfectio haberi non possit. Sufficit autem in beata Virgine ponere perfectam virtutem ex abundantia gratiæ: nec oportet in ea ponere omnem occasionem perfectionis.

Ad tertium dicendum, quòd spiritus sanctus in beata Virgine duplicem purgationem fecit. Vnam quidem quasi præparatoriam ad Christi conceptionem, quæ non fuit ab aliqua impuritate culpæ uel fomitis: sed mentem eius magis in vnum colligens, & a multitudine sustollens. Nam & Angeli purgari dicuntur, in quibus nulla impuritas inuenitur: ut Diony. * dicit 6. cap. Eccle.hierar. Aliam verò purgationem operatus est in ea Spiritus sanctus mediante conceptione Christi, quæ est Spiritus sancti opus.Et secūdum hoc potest dici, quòd purgauit eam totaliter à fomite.

c. 6. par.3. a medio.

SVMMA TEXTVS.

1. Conclu. PRima conclusio, per sanctificationem in vtero non fuit sublatus B.Virgini fomes, sed ligatus remansit per gratiæ abundantiam, & perfectius per diuinam prouidentiam.

2. Conclu. ¶Secunda conclusio, in ipsa conceptione carnis Christi credendum est,quòd totaliter fuerit B. Virgini fomes sublatus.Ad probandum istas conclusiones D.Thom. sic procedit.In primis reiicit opiniones, quòd fomes sit totaliter ablatus, vel ablatus quantum ad pronitatem in malum, non aūt quantum ad difficultatem ad bonum, seu ablatus quantum ad personam, & non quantum ad naturam.Nam si poneretur in gloriosa Virgine habitus illa inordinata concupiscentia rōni repugnans, oporteret dicere, quòd non inclinaret ad malum,essetque ponere duo opposita simul. Sic etiam oppositionem implicat,quod remanserit fomes,quantum pertinet ad corruptionem naturæ,& non prout pertinet ad corruptionem personæ. Et prima oppositio derogat in aliquo dignitati Christi, absque cuius virtute nullus a prima damnatione liberatur: quia sicut ante immortalitatem carnis Christi resurgentis nullus adeptus fuit carnis immortalitatem, ita inconueniens dicere videtur, quòd ante Christi carnem in qua nullum fuit peccatum,caro Virginis matris vel alterius fuerit absque fomite, quæ lex carnis dicitur siue membrorum. Et ideo videtur melius dicendū, quòd per sanctificationem in vtero non fuerit sublatus B. Virgini fomes, sed ligatus remanserit quo ad exercitiū seu operationem vsque ad conceptionem filij Dei, per abundantem gratiam in sanctificatione receptam:& postmodum per conceptionem carnis Christi, in qua primo debuit resulgere peccati immunitas,credēdū est ex prole redundasse in matrem,totaliter fomite subtracto, vt dicitur Ezech.43. Ecce gloria Dei Israel ingrediebatur,&c. Ezech.43.

EXPOSITIO ARTICVLI.

IN hoc articulo tria breuiter sunt exponenda,quid sit fomes,& quomodo & quando B.Virgini fuerit ligatus vel ablatus, proximo loco vtrum perfectius compescatur & frænetur inclinatio interior appetitus per gratiam & virtutem inhærētem ipsi appetitui, quàm per assistentiam diuinam & prouidentiam extrinsecam. Vt primum exponatur sciendum est,quòd D.Thom.1.3.q.82. ar.2.inuestigat diligēter quid sit fomes. Est autem fomes non vt quidam volunt morbida quædam qualitas existens in carne inclinans ad malum,& retardans a bono, neque est qualitas habitualis distincta a potentijs,sed ipsemet appetitus sensitiuus destitutus gratia originali, ex quo proficiscitur quòd inclinet ad malum & a bono rationis deflectat,& faciat difficultatem in boni prosequutione.Sed est sciendum,quòd fomes supra appetitum sensitiuum hominis connotat duo: vnum est quòd inclinat aduersus rationem;alterum est,quòd sit originalis peccati pœna, quod solus Theologus considerat; vnde fomes dicitur peccatum impropriè, tum quoniam inclinat ad peccatum,tum verò quia est affectus peccati. Ex his sequitur, quòd appetitus sensitiuus in homine qui crearetur a Deo in puris merisque naturalibus, non diceretur fomes peccati;quia deficit secunda conditio. Deinde sequitur, quod secundum illos qui tenent B. Virginē non fuisse conceptam in peccato originali, propriè in ea non fuit fomes siquidem non fuit effectus peccati originalis. Hactenus expositum est,quid sit fomes. D.Thom. Fomes, quid.

¶ Deinde verò considerandū est,quomodo & quando B.Virgini fuerit ablatus vel ligatus.De qua re ista documenta D.Tho.sunt obseruanda. Primum,in B. Virgine nunquam fomes inclinauit ita, vt habuerit actum cōtra rationem, quòd ita esse demonstrabitur euidentius in articulo sequenti. Secundum documentum, neque etiam habitualiter inclinauit ad malum, quia fortè hæc inclinatio non potest esse sine actu. Tertium documentum, in prima sanctificatione non habebat ab intrinseco, ꝙ non inclinaret ad malum,sed magis ex prouidentia diuina,& ideo dicitur ligatus: manus enim tunc ligata dicitur, quæ ex se & ab intrinseco potestatem habet aliquid apprehendendi,at non potest propter ligamen & vinculum. Sic accidit in prima sanctificatione B. Virginis,postmodum autem in incarnatione postquam Dei filius concepit ad maiores producta est honores, & totaliter fomes est ablatus,quia ab intrinseco per abundantiam gratiæ & virtutū ipse appetitus mansit omnino rationi subiectus,sicut fuit in Adam in iustitia originali ante peccatum, & sicut in beatis post resurrectionem.Hęc est sententiæ D. Tho. quæ non est domi suæ nata,sed accepit eam ex sanctis Patribus.Nam Damascē.lib.3. de fide ca.2.inquit;Spiritus sanctus superueniens purgauit Virginē. Et Ambros.tractans verba illa; Spiritus sanctus superueniet in te,tradit Spiritū sanctū purgasse eā a sordibus peccatorum anteq̄ conciperet verbū. Cassianus idē habet in lib. contra Nestoriū hæreticū edisserens verba Lucæ commorata. Arnobius ēt super Psal.14.Iesus,inquit,immaculatus solus virgineā aulā ingressus ipsum tabernaculum a maculis carnalibus liberauit,& dedit sanctificationem potius quā accepit. Maculam carnalem vocat Arnobius fomitē,qui est effectus carnalis maculæ originalis.Probatur deinde hæc sua rationibus D. Tho. Prima est,primū in vnoquoque genere est causa reliquorum, sed Christi caro prima est in genere sanctitatis, ac suapte natura ex vi natiuitatis & per se sancta, iuxta illud quod dixit Angelus Virgini Luc. 1. Ideoque quod nasceretur ex te sanctum, ergo illa caro fuit causa totius sanctitatis carnalis in Virgine. Secunda ratio est,principiū seu finis seu consummatio rei cuiusq; sibi inuicem respondet, sed Christi caro fuit prima in consummatione sanctitatis carnalis, & ex ea deriuata est ad reliquā carnem talis consummatio,ergo fuit ēt prima in sublatione fomitis.Minor pro- Quomodo fomes fuerit sublatus B.Virgini. Damasc. Ambros. Cassian. Arnobius. Lucæ 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

batur, & explicatur, consummata salus & sanctitas carnalis est immortalitas quæ habetur in resurrectione, sed Christus Dominus primus resurrexit a mortuis in vita
1. Cor.15. immortali iuxta illud 1. Corin 15. Christus primitiæ dor
Ad Eph.1. mientium. Et ad Eph. 1. & Apoc. 1. dicitur, primogenitus
Apocal. 1. ex mortuis, consequentia vero probatur, quoniam inchoatio salutis carnalis est fomitis sublatio.

Obiectio. ¶Sed dicet Theologus, non facilè intelligitur quomodo fomes totaliter auferatur, nam fomes est inclinatio quędam naturalis & habitualis in suum obiectum, sed inclinatio naturalis habitualis non potest penitus auferri, non certè magis quā natura ipsa, & appetitus sensitiuus, ergo nunquam fomes totaliter auferretur. Hoc argumento conuictus Durand. in 3. dist. 3. q. 3. dicit, se non videre
Durādus. quomodo fomes totaliter auferatur nisi in sensu quodam metaphorico quem ipse ibidem prosequitur.

Solutio. ¶Sed melius respondetur, quòd nunquam tollitur inclinatio naturalis appetitus sensitiui in suum obiectum per gratiā quamlibet maximam, nec per iustitiam originalem; verum tollitur imbecillitas & infirmitas huius inclinationis naturalis. Hæc siquidem imbecillitas est fomes, & ideo verissimè dicitur, quòd fomes interdum totaliter auferatur. Hæc de secundo dixisse sufficiat.

Fomes per quid auferetur perfectius. ¶Sed iam ad explicationem tertij accedamus, & dico fomitem perfectius auferri per gratiā, quam per diuinā prouidentiā extrinsecam: imo aio tantummodo auferri per gratiam, sicut infirmitas tantummodo auferetur per sanitatem, verum quamdiu fomes nō tollitur perfectius impeditur per diuinam prouidētiam, & vt ita dicam, manu tenentiam extrinsecam, quàm per gratiam. Etenim diuina prouidentia extendit se ad interiora omnia & exteriora amouendo cuncta, quæ possunt esse in causa vt operatio deflectat a rationis regula: gratia vero pendet in suo vsu & opere a ratione, & ideo quando non est adeo copiosa & exuberans, vt fomitem penitus tollat & extinguat, non potest ita perfectè continere appetitum sensitiuum in virtutis officio. De cæteris quæ pertinent ad hunc articulum videndus est Dominus Caietanus.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm per huiusmodi sanctificationem fuerit consecuta, vt nunquam peccaret.

153 3. di. 3. q. 2. art. 3. & d. 13. q. 1. ar. 2. q. 1. cor. Et 4. dist. 6. q. 1. ar. 1. q. 2. cor. Et opusc. 3. capit. 228. & 231. Et opu. 7. c. 6. prin. col. 2. Et op. 60. cap. 3. *ar. præce. † c. 12. c. 3. In q. ex nou. testa. q. 73. circa med. to. 4. Ho. 45. in Matt. t. 2. Ho. 20. in Ioan. circa med. illi*. to. 3.

AD quartum sic proceditur. Videtur, q̄ per sanctificationem in vtero nō fuerit beata virgo pſeruata ab omni peccato actuali. Quia vt dictū est, * post primam sanctificationem fomes peccati remāsit in Virgine. Motus autem fomitis etiam si rōnem prævenient, est peccatum veniale, licèt leuissimū: vt Aug. dicit in lib. de Trin. † Ergo in beata Virgine fuit aliquod peccatum ueniale.

¶ 2. Præterea, Super illud Lucę 2. Tuam ipsius animam pertransibit gladius, dicit August. * in quæst. ueteris & noui Testamenti, quòd beata Virgo in morte Domini, stupore quodam dubitauit. Sed dubitare de fide, peccatum est. Ergo beata Virgo non fuit præseruata immunis ab omni peccato.

¶ 3. Præterea, Chryſ. † super Matth. exponens illud, Ecce, mater tua, & fratres tui foris stant q̄rentes te, dicit: Manifestum est, q̄ solum ex uana gloria hoc faciebant. Et Io. 2. super illud, Vinum non habent, dicit idem Chryso. * q̄ volebat illis ponere gratiam, & seipsam clariorem facere per Filium: & fortassis quid humanum patiebatur, quemadmodum & fratres eius dicentes, Manifesta teipsum mundo. Et post pauca subdit, Nondum enim, quam oportebat, de eo opinionem habebat. Quod totum constat esse peccatum. Ergo beata Virgo non fuit præseruata immunis ab omni peccato.

Sed contra est, q̄ Aug. * dicit in lib. de natura & gratia, De sancta Virgine Maria propter honorem Christi, nullam prorsus cum de peccatis agitur, habere volo quæstionem. Inde. n. scimus, q̄ ei plus gratiæ collatum fuerit ad vincendum ex omni parte peccatum, q̄ concipere ac parere meruit eū, quem constat nullum habuisse peccatum. c. 36. ante med. to. 7.

Respondeo dicendum, q̄ illos, quos Deus ad aliquid eligit, ita præparat & disponit, vt ad id, ad quod eliguntur, inueniantur idonei, secundum illud secundæ ad Corin. 3. Idoneos nos fecit ministros noui Testamenti. Beata aūt Virgo fuit electa diuinitus, ut esset mater Dei: & ideo non est dubitādum quin Deus per suam gratiam eam ad hoc idoneam reddidit, secundum quod Angelus ad eam dicit, Inuenisti gratiam apud Deum: ecce concipies, &c. Non autem fuisset idonea mater Dei, si peccasset aliquando: tum quia honor parentum redundat in prolem secundum illud Proverb. 17. Gloria filiorum, patres eorum: vnde & per oppositum ignominia matris ad filiū redundasset. Tum etiam, quia singularem affinitatem habuit ad Christum, qui ab ea carnem accepit. dicitur autem secundę ad Corin 6. Quæ conuentio Christi ad Belial? Tum etiam, quia singulari modo Dei filius, qui est Dei sapientia, in ipla habitauit: non solum in anima, sed etiam in utero. dicitur autem Sap. 1. In maleuolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Et ideo simpliciter fatendum est, q̄ beata Virgo nullum actuale peccatum commisit, nec mortale, nec ueniale: ut sic in ea impleatur quod dicitur Cant. 4. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.

Ad primum ergo dicendum, q̄ in beata Virgine post sanctificationem in utero remansit quidem fomes peccati, sed ligatus: ne scilicet prorumperet in aliquem motum inordinatum, qui rationem præueniret. Et licèt ad hoc operaretur gratia sanctificationis: non tamen ad hoc sufficiebat: alioquin uirtute illius gratiæ hoc ei fuisset præstitum, ut nullus motus posset esse in sensualitate eius, nisi ratione præuentus: & sic fomitem non habuisset, quod est contra supradicta. * Vnde oportet dicere, quòd complementum illius ligationis fuit ex diuina prouidentia, quæ non permittebat aliquem motum inordinatum ex fomite prouenire.

Ad secundum dicendum, quòd illud verbum Simeonis, Origenes, † & quidam alij doctores exponunt de dolore, quem passa est in Chri passione. Ambr. * autem per gladium dicit significari In corp. & arti. præc. Ho. 18. in Luc. in medio & denceps, to. 3. * Ambr. li. 2. in Luc. in c. cuius ti. est de Simeone & Anna, t. 5.

prudentiam Mariæ, non ignaram mysterij cęlestis: viuum est enim verbum Dei & validum, & acutius omni gladio acutissimo.

¶Quidam verò per gladium dubitationem intelligunt, quæ tamen non est intelligenda dubitatio infidelitatis, sed admirationis & discussionis. Dicit enim Basilius in Epistola ad Optimum, q̄ beata Virgo assistens cruci, & aspiciens singula, post testimonium Gabrielis, post inffabilem diui næ conceptionis notitiam, post ingentem miraculorum ostensionem, animo fluctuabat: ex vna scilicet parte videns eum pati abiecta, & ex alia parte considerans eius mirifica.

¶Ad tertium dicendum, quòd in verbis illis Chrysostomus excessit. Possunt tamen exponi, vt intelligatur in ea Dominum cohibuisse non inordinatum inanis gloriæ motum quantum ad ipsam, sed id quod ab aliis posset æstimari.

SVMMA TEXTVS.

Cōclusio. August. CONclusio est, per sanctificationem sortita est vt nunquam peccaret. Nam D. Aug. lib. de natura & gratia sic scribit: de sancta Virgine Maria propter honorem Christi nullam prorsus cum de peccatis agitur habere volo quæstionem. Inde enim scimus, quòd ei plus gratiæ collatum fuerit ad vincendum ex omni parte peccatum, quòd concipere ac parere meruit eum, quem constat nullum habuisse peccatū. Certè quos Deus eligit ad aliquid, ita præparat, & disponit, vt ad id inueniantur idonei. Erat autem electa Virgo, vt esset mater Dei: ergo non conueniebat quòd peccaret, quia honor parentum redundat in
Prou. 17. filios Prou. 17. & propter singularē affinitatem, quam habebat ad Christum, atque propter singularem inhabitationem Christi, non solum in eius anima, sed & in vtero, dicendum est; quod nec mortale, nec veniale vnquam commiserit.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Vtrum B. Virgo fuerit in hac vita impeccabilis. IN hoc articulo est quæstio grauis & perdifficilis, Vtrū B. Virgo in hac vita existens fuerit impeccabilis? A parte negatiua sic arguitur. Nam tunc erat viatrix, viatorum autem est posse peccare, & posse non peccare, ergo erat peccabilis.

Prim. arg. ¶Deinde, si non potuit peccare, ergo necessario implebat diuina præcepta, ergo non libere. Ex quo consequens
Secundū. est, quòd in obseruatione præceptorū Dei nihil meruerit.

Tertium. ¶Præterea, hæc argumentatio necessario videtur. Est præceptum legis diuinæ, ergo confirmatus in gratia cuiusmodi fuit B. Virgo impleri illud. Antecedens non est in manu eius ergo nec consequens, ergo non habet libertatem, sed B. Virgo habuit libertatem vt planè cōstat, ergo nec fuit confirmata in bono, neq; omnino impeccabilis.

Quartū. ¶Ad hæc: si B. Virgo fuit impeccabilis, ergo in suis operibus maximè cum diuina præcepta implebat, laudem nō merebatur, in eo nanq; est vera & solida virtutis laus, vt habet diuina sententia, quòd possit transgredi, & non sit transgressus legis præcepta.

Vltimum. ¶Vltimò † B. Virgo in hac vita agens peccauit, ergo nō fuit impeccabilis. Antecedens demonstratur in primis ex autoritate sanctorum Patrum. Sancti nanque & grauissimi quidem videntur tribuisse B. Virgini geminum peccatum, alterum infidelitatis, alterū inanis gloriæ affectus.

Origen. De priore peccato, inquit Origen. hom. 20. in Luc. sup il la verba. c 2. & ipsi nō intellexerūt. Attendite quia necdū plenam fidem Ioseph & Maria habebant, & hom. 17. in Lucā super illa verba, & tuam ipsius animā pertransibit gladius dicit: quid? putamus qd scandalizatis Apostolis mater Domini fuerit a scandalo immunis, si scandalū in passione Domini non passa est, nō est mortuus Iesus pro peccatis eius; & cætera quæ sequuntur vsque ad illud: & hoc est q̄ nunc Simeon prophetat, tuam ipsius animam pertransibit infidelitatis gladius & ambiguitatis mucrone ferieris, & cogitationes tuæ te in diuersa lacerabunt. Aug. itidē lib. quæst. vet. & noui test. q. 73. super istū Lucæ locum: quod adiecit, & tuā ipsius animam pertrāsibit gladius, hoc vtique significauit, quia etiam Maria per quam gestum est mysteriū incarnationis Saluatoris in morte Domini dubitaret. Item Chrysost. homil 49. super Gene. introducit Gabrielem sic loquentem cum Virginē saluta uit: qa adeo incredula es, p hoc crede ecce Elisabeth, &c. & in Psal. 15. inquit: Quomodo Christus crucifixus fuit, non fuit qui faceret bonum, discipuli omnes fugerunt, Ioannes nudus recedit, Petrus negat, ipsius Mariæ matris animam gladius dubitationis pertransit. Theoph. Luc. 2. inquit: fortassis dolorem, fortassis & scandalum dicit gladium quo Maria offensa fuit. De posteriore peccato inanis gloriæ legatur Chrysost. hom. 45. in Matt. super illud ca. 12. Ecce mater tua & fratres tui, & hom. 20. in Ioan. super illud. c. 2. quid mihi & tibi est mulier, quibus locis assentiuntur Chrysost. duo illius assectæ Theophil. & Euthymius. Secundo idem probatur: rationes D. Thomę in præsenti art. non magis probant de actuali peccato, quàm de originali, sed de originali non, ergo. Tertio idem demōstratur, B. Virgo orabat in oratione Dominica, dimitte nobis debita nostra, sed Concilium Milcuitanum Cano 6. & 8. ex hoc quod sancti sic orāt colligit eos habuisse venialia saltem peccata, & non tantum humiliter verū etiam veraciter dixisse; dimitte nobis debita nostra, ergo. Demum idem antecedens ostenditur, B. Virgo non fuit confirmata in gratia in prima sanctificatione, sed potuit peccare vsque ad sanctificationem secundam, ergo peccauit aliquando in tam longo tempore. In contrarium est, quod hic docet D. Thom.

Prima cōclusio. B. Virgo nullū habuit peccatum actuale. Cōc. Tri. ¶Pro explicatione est prima conclusio, error est manifestus contra fidem asserere q̄ B. Maria habuerit aliquod peccatum actuale. Nam in Conc. Trident. Sess. 6. can. 23. diffinita est hæc conclusio, & constat ex traditione Ecclesiastica; & quidam concionator, qui contrarium visus est Romæ prædicare, nō rectè explicans autoritatē D. Aug. superius commemoratam coactus est publicè recantare sententiam. Rationes etiam D. Thomæ in artic. idem efficaciter probant, tum quòd non esset idonea mater Dei si peccasset actualiter, etenim ignominia matris redundat in filium: tum quia diuina sapiētia habitauit vterum Virginis, & in maleuolam animam nō introuit sapientia, tum denique quia habet affinitatem ad filium, at nulla conuentio Christi ad Belial. Sed dices, istæ rationes multò melius probant de peccato originali, quod reuera peccatum est. Verum si documenta in secundo articulo posita considerentur, liquidum est, quomodo non est eadem ratio de peccato actuali & originali.

Secunda conclusio. Motus inordinatus nō fuit in B. Virgine. D. Tho. ¶Secunda conclusio, B. Virgo nullum prorsus actum aut motum inordinatum habuit etiam siue peccato. Volo dicere, quod nullū habuit motum etiam primo primū, vt loquuntur Theologi circa res illicitas. Pro cuius explicatione obseruandum est, quòd D. Thomas in solutione ad primum, videtur insinuare quòd B. Virgo habuerit talem actum saltem ante Christi incarnationem, inquiens, quòd gratia sanctificationis in vtero non erat sufficiens, vt appetitus B. Virginis nullum haberet motum inordinatum. Et certè rationes D. Thomæ in hoc articulo solū videntur probare non fuisse in Virgine actum fomitis cū peccato, sed & videtur esse proprium Christo, quòd non habuerit talem motum propter plenitudinem gratiæ quam habuit secundum totam rationem & virtutum & gratiæ, quæ plenitudo propria fuit soli Christo, vt dictū est quæst. 7. Nihilominus tamen id, quod asserit nostra conclusio verum est; quod constat primum ex sententia Richardi de Sancto Victore lib. 2. de Emanuele ca. 28. & Richard* de Sancto Victore. cap. vlt. ait enim, quòd Sancti tenebantur ne expugnarentur à peccato, sed B. Virgo tenebatur etiam ne impugnaretur id est, nedum tentaretur. Idem probatur ex doctrina D. Thomæ in his articulis. Etenim ex eius docu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mentis habetur, quòd B. Virgo nullum vnquam habuit fomitis actum; siquidem semper habuit illum aut ligatū aut extinctum: at motus illi inordinati sunt actus fomitis præuenientes vsum rationis. Præterea, Adam in statu innocentiæ non habuit tales motus, ergo nec B. Virgo. Siquidem copiosior fuit gratia B. Virginis, quàm Adæ in statu innocentię ad vincendum omni ex parte peccatum. Certè omne priuilegium gratiæ possibile, quod nō derogat dignitati Christi est concedendum B. Virgini, sed tale est hoc priuilegium de quo facimus sermonem, ergo fuit illi concessum. Nec Sanctus Thomas vnquam insinuauit contrarium. Nam in solutione. 1. concedit quidē fomitem in Virgine ante incarnationem non postmodum, sed neutro in tempore concedit fomitis actum: neque est eadem ratio de Christo. Nam Christo ex vi conceptionis & natiuitatis suæ donata est gratia, cui repugnabat fomes & omnis inclinatio ad malum, at B. Virgini non ex vi conceptionis aut natiuitatis suæ, sed ex priuilegio donata est gratia, quæ primū ligaret fomitem, deinde prorsus tolleret: quæ gratiæ plenitudo est plenitudo quæ conuenit dignitati matris Dei, nō plenitudo ex parte ipsius gratiæ, qualis futura erat in Christo Iesu, in quo est omnium gratiarum plenitudo.

Discrimen inter Christum & B. Virginem quantū ad fomitem peccati.

Tertia cōclusio. B. Virgo fuit secundum quid impeccabilis. Durādus.

¶Tertia conclusio, Maria dum erat in via simpliciter loquēdo potentiam habuit ad peccandum, at secundum quid impeccabilis erat. Pro huius cōclusionis elucidatione sciendum est, quòd Durand. in 3. dist. 3. q. 4. acutè satis disserit de impeccabilitate Mariæ, & omnium, qui in bono sunt confirmati, quantum ad peccata mortalia, vt fuerunt Apostoli. In primis namque statuit pro certo, quòd B. Maria dum fuit viatrix potentiam habuit ad peccandū ex intrinseco, tum quia erat viatrix in statu merendi, & demerendi constitutra, tum quia impeccabilitas conuenit beatis, quia vident Deum & sunt comprehensores, ergo Maria dum non comprehendebat peccabilis erat ab intrinseco. Deinde statuit etiam pro certo, quòd ab extrinseco erat impeccabilis, nam ex diuini spiritus gubernatione dirigebatur in cunctis agendis & vitandis, & quicquid ad malum prouocare debuisset, Spiritus sanctus summouebat, & quod ad bonum inductiuum erat, illud offerebat. Tandem docet Durandus, huiusmodi impeccabilitatem ab extrinseco Virgini affuisse ex prima sanctificatione in vtero. Nam simulatq; concepta est Maria, quia erat futura mater Domini, singularissima cura illi prouisum est ab Spiritu sancto, & quanquam infantia nondum adueniente vsu rationis non poterat peccare, aliunde etiā erat impeccabilis. Idem docet de sanctis Apostolis fuisse confirmatos in gratia Dei, vt essent impeccabiles mortaliter ab extrinseco, non autem ab intrinseco. Sed est sciendum, quòd nonnulli Doctores graues dissentiunt a Durando in duobus. Primum in eo quod dicit, quòd impeccabilitas affuit B. Virgini ex prima sanctificatione. Marsilius namque in 3. quæst. 4. artic. 1. concl. 5. existimat, quòd vsq; ad secundam sanctificationem Virgo potuit peccare, quia habuit liberum arbitrium nondum in bono confirmatum; deinde probat, quia primus parens potuit peccare licèt non habuerit fomitem, & prædictus fuerit iustitia originali, ergo etiam B. Virgo potuit peccare licèt nunquā peccauit. Idem videtur docere D. Thomas in 3. d. 3. q. 1. ar. 2. quæstiuncula. 2. & quæstium 3. & D. Bonauen. in eadem dist. artic. 2. q. 2. Alexander Alensis in 3. p. q. 9. art. 2. Itaque sententia istorum Doctorum videtur, quòd ante conceptionem Christi non fuit confirmata, sed perseuerauit sine peccato eo modo, quo alij boni & sancti viri non confirmati perseuerant aliquo tempore sine peccato. Durandus verò constantèr affirmat, quòd a principio sit confirmata in bono, & hæc sententia mihi maximè probatur, & ita tenet hic D. Thomas quicquid in 3. dixerit. Imo quidam existimant opinionem Marsilij esse certo rem, & probāt his argumentis. Nam si potuit peccare ante secundam sanctificationem, vnde habetur quòd non peccauerit in tam longo temporis spatio? Deinde, Angelus ante Christi incarnationē salutauit gloriosam Virginem, inquiēs: Aue gratia plena. Quibus verbis & his quæ postmodum subiunxit: inuenisti gratiam apud Deum, significatur iuxta omnium patrum expositionem gratiæ plenitudo Virgini matri propria, sed cum plenitudine gratiæ debita matri Dei, non potest esse peccatum etiam veniale, vt D. Thomæ rationes in articulo efficaciter probant, ergo ante secundam sanctificationem fuit impeccabilis. Item, si toto tempore vitæ ante conceptionem Christi fuit sine peccato, licèt non fuerit impeccabilis, neque in bono confirmata; idem dicam de toto spatio vitę, & sic non est opus secunda sanctificatione, nec dono confirmationis. Vere ergo dixit Durandus, quòd fuit confirmata in bono ab instanti primæ sanctificationis.

Marsilius.

D. Thom. D. Bonau. Alexand. Alensis.

Arguitur cōtra Marsilium.

Sententia Bonauenturæ, & Alexādri.

¶Sed iam videamus secundum in quo differunt Doctores a Durandi placito & sententia, arbitrantur namq; D. Bonauentura & Alexander Alensis, quòd confirmati gratia fiunt impeccabiles ab intrinseco per plenitudinē gratiæ, & virtutum, & sic B. Virgo post conceptionem Christi, & secundam sanctificationem per quam habuit plenissimè sanctitatē & gratiam, fuit facta impeccabilis ab intrinseco, idque probant duobus argumentis.

Prim. arg.

¶Primum sic habet: confirmatus in bono differt a non confirmato per aliquid intrinsecum, quod habet in se, alioqui beneficium confirmationis nihil poneret in confirmato, sed hoc intrinsecum nihil aliud videtur esse quā plenitudo, & perfectio virtutū, ergo cōfirmati habent qđ sunt impeccabiles ex perfectione, & plenitudine virtutū.

Secundū.

Durādus.

¶Deinde, gratia & virtutes confirmant hominem in bono, ergo tāta potest esse plenitudo gratiæ & virtutum, vt fiant impeccabiles. Durandus in 2. d. 7. q. 1. loquens de beatis scribit esse impeccabiles ab intrinseco ex eo, quod habent cognitionem plenam boni & mali in omnibus actibus suis; ex quo consequens est, quòd non possint peccare, quia omnis peccās est ignorans, & prius erat quàm peccet. Idem potest dici de confirmatis, quandoquidem confirmati non possunt errare. D. Tho. de veritate q. 24. art. 9. existimat nullum viatorum per gratiam solam habitualem posse confirmari in bono, vt impeccabilis euadat, nisi præsens etiam fuerit Dei assistentia particularis, & diuini spiritus custodia singularis. Hæc sententia est mihi certissima, quam demonstro esse veram his argumentis. In primis in Concilio Arausicano cap. 10. & in Concilio Tridentino diffinitum est, aliud præsidium diuinum præter gratiam habitualem esse necessarium ad perseuerandum in bono, ergo multo magis vt confirmatus in bono impeccabilis existat. Præterea, habitus virtutum quamlibet sint perfecti non necessitant voluntatem, nec præstant vt fiat impeccabilis, habitibus enim vtimur cum volumus, ergo perfectio & plenitudo virtutum animam in hac vitam existentem nō reddit impeccabilem. Certè si perfectio virtutum facit hominem impeccabilē & confirmatum in bono, sequitur, quòd homo possit se confirmare in bono, & reddere impeccabilem; potest siquidem perfectionē virtutum omnium adipisci & obtinere. Iam vero Ioānes Baptista (verbi causa) multo maiorem gratiam habitualem habebat, quàm anima infantuli, quæ statim atq; regenerata est per baptismum, erepta à corpore Deum videt; at anima illius infantuli impeccabilis est, & non anima Baptistæ dum erat in via, ergo non ex abundantia gratiæ & virtutum euadit anima impeccabilis, sed ex eo quòd videt Deum facie ad faciem. Videns namq; Deum, vt in alio loco à nobis est demonstratum necessario amat Deum, & non potest eum non diligere: vnde secundum documenta diuinæ Theologiæ tres oportet statuere confirmationis gradus. Primus tribuendus est beatis, qui ex visione diuinitatis ab intrinseco confirmatur in bono diuino, sic vt non possint ab eo separari aut diuerti. Secundus gradus tribuendus est B. Virgini, quæ ex Dei prouidentia, & gratia habituali, & ex proprio rationis imperio sortita est vt nunquā peccaret peccatū mortale aut veniale. Tertium statum tribuimus Apostolis, qui post acceptā Spiritus sancti gratiā in die Pentecostes, sic sunt in bono cōfirmati, vt postmodū nunquā mortaliter peccauerint. Ex his documētis si rectè expendantur liquido cōstat id, quod asserit tertia nostra cōclusio, videlicet, quòd B. Virgo interim dum erat in via simpliciter loquendo habuit potentiā ad peccandum, sed secundum

Triplex confirmationis gradus.

D. Thom. Cōfirmati in gratia sunt impeccabiles ab extrinseco.

Cōc. Arausicanum. Conc. Trid.

secundum quid impeccabilis erat. Sed probatur euidentius ex argumentis, quæ in principio huius quæstionis proposita sunt, quæ ostendunt euidenter illam fuisse peccabilē, & potuisse transgredi diuina præcepta. Nihilominus tamen ex speciali Dei prouidentia sic illuminabat Deus eius intellectum, afficiebatq; voluntatem non necessitando, sed libere gubernando, vt confirmata in bono & stabilita amplius non potuerit peccare, & hoc satis fuerit vt dicatur impeccabilis secundum quid. Etenim concilium generale ritè congregatum errare non potest non ex reuelatione intrinseca, sed ex directione Spiritus sancti concilio semper assistentis: hæc autem sanè se habuit B. Virgo vitam istam mortalē agens. Sed iam tempus est, vt argumenta in principio proposita confutemus, nam ex eorū confutatione facilius patebit quomodo B. Maria ex modo confirmationis fuerit quodammodo impeccabilis.

Ad argumenta in principio. Adprimū, & secundū, & tertium.

¶Ad primum, & ad secundum, & ad tertium dicendū est, conuincere euidenter quòd B. Virgo ex intrinseco habebat libertatem ad peccandum, & poterat transgredi diuina mandata, sed ex Dei gratia & protectione consequuta fuit vt nunquam peccaret.

Ad quartū explicantur autoritates Sanctorum.

¶Ad quartum argumentum negandū est antecedens, & ad primam probationē ex testimoniis Sanctorum dicendum est, Originem, Augustinum, Chrysostomum dixisse B. Virginē dubitasse de filij sui diuinitate ad pedem crucis consistentem, nō quidem hæsitando, sed admirando. Mirabatur enim arcanum Dei consilium, qui filium suum vnigenitum tantis voluerit cruciari tormentis. In cuius solutionis cōfirmationē allegat hic D. Thomas D. Basilium in Epistola ad Optimum. Sed hæc Epistola, vt verum fatear, inter Epistolas D. Basilij, quæ nunc circunferuntur non inuenitur. Chrysostomus verò dicens ex verbis illis: fili vinum non habent; Mariam inanem gloriam ambisse, intelligendus est, non quòd ipsa ambierit, sed quòd existimata est ambisse. Itaque B. Maria nō habuit talem affectum, sed qui aderant existimarunt habuisse. Aut dicendum est, Sanctos Doctores nonnulla protulisse de suo, in quibus decepti sunt, nec mirum, erant enim homines. Ad secundam probationem dicendum est, rationes D. Thomæ rectè procedere de peccato actuali, & non de peccato originali, quod non propria voluntate commissum est, & oportuit inesse B. Virgini vt a Christo verè, & propriè redimeretur. Ad tertiā probationem respondetur, Concilium Mileuitanum rectè colligere secundum communes gratiæ leges & regulas: ex his autem legibus excipienda est B. Virgo ex priuilegio & prærogatiua diuinæ gratiæ: dicebat autem & ipsa veraciter, dimitte nobis debita nostra, quoniam nomine Ecclesiæ, in qua erant peccata venialia precabatur.

Ad quartam probationē negandum est antecedens, iam enim supra ostendimus quemadmodum B. Virgo in prima sanctificatione fuerit in bono confirmata.

Ad argumēta quæ probāt B. Virginem esse impeccabilē ab intrinseco Alexāder. Almayn⁹.

¶Sed iam respondeamus ad argumenta partis affirmatiuæ, quæ probare videntur B. Virginem simpliciter fuisse impeccabilem ex eo, quod ei. cōfirmata in bono. Pro quorum cōfutatione sciendum est, quòd Alexander Alensis. 3. parte quæst. 9. tenet quòd confirmatus non habet libertatem ad implenda præcepta, vnde videtur concedere, quòd non meretur implendo illa, meretur tamen sequendo diuina consilia. Almaynus vero in 3. d. 12. q. 2. concedit, quòd in confirmatis nō manet libertas in obseruatione diuinorū mandatorū, verum inquit quòd meretur in eorum obseruatione; nam quānis de lege requiratur libertas ad meritum, non tamen præter legem vt in confirmatis. Idem tradit Olchot in 1. dist. 1. martyrium, inquit, innocentum fuit meritorium licèt non liberum.

Olchot. Cōfirmati in gratia habent libertatem.

¶Sed istorum sententia est omnino irrationabilis, & quæ nulla ratione sustineri potest. Nam D. Paulus conquæ nulla ratione sustineri potest. Nam D. Paulus confirmatus erat in bono vt habet sana doctrina, at liber erat in obseruatione diuinorum mandatorum, ipse enim 1. Corint. 9. sic inquit: castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne cum aliis prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Et 2. Corint. 12. datus est mihi stimulus carnis meæ, qui me colaphizet, propter quod ter Dominum rogaui, &c. Ecce Paulus poterat esse reprobus, & oratione

1. Cor. 9.

2. Cor. 12.

indigebat ne in peccatum incideret. Deinde, obstinatio non tollit libertatem ad transgredienda diuina præcepta, ergo nec confirmatio ad illa adimplenda. Consequentia videtur nota, & probatur antecedens. Nam damnati qui sunt in malo obstinati liberè peccant, alioquin non peccarent, peccatum enim adeo est liberum & voluntarium, vt si liberum non est, peccatum non est. Præterea, Deus potest confirmare hominem in bono salua libertate, & hoc decet vt confirmatus in officio virtutum liberè se habeat & coram Deo promereatur, ergo. Antecedens probatur. Nam Deus potest seruare aliquos à peccatis salua libertate, vt quidam satis piè existimant de D. Benedicto, Nicolao, & Sancto Thoma, ergo etiam potest confirmare & stabilire hominem in bono salua libertate. Ad hæc, prædestinatio non tollit libertatem circa finale peccatum, potest enim prædestinatus in peccato mori & damnari vt habet sana doctrina, ergo nec confirmatio tollit libertatem circa præceptorum impletionem, consequentia inde probatur. Nam sicut Deus statuit, quòd prædestinatus non moriatur in peccato, ita statuit, & decreuit vt confirmatus in bono nō peccet saltem mortaliter. Hoc ipsum confirmatur, nam Deus liberè conseruat confirmatum à peccatis, ergo confirmatus liberè abstinet à peccatis. Antecedens probatur. Nam alioquin Deus necessitaretur ad conseruandum hominem à peccatis. Demum arguitur, deducendo ad incōmodum. Nam aliàs ex priuilegio confirmationis magnum detrimentum acciperent homines si non mererentur in diuinorum mandatorum adimpletione. Item aliàs sequitur, quòd Apostoli per prædicationem, & martyrium nihil fuissent promeriti, siquidem tenebantur Euangelium prædicare, iuxta illud: væ mihi si non euangelizauero. Tenebantur rursus vitam pro Christo effundere, vt planè constat ex diuinis scripturis. Imo sequitur, quòd Christus moriendo nihil promeruit quandoquidem habuit mandatum à patre, vt moreretur. Ex dictis sufficienter probatum est, quòd confirmati habent libertatem in obseruatione mandatorum Dei, & quòd possunt absolutè peccare in eorum transgressione.

Cōfirmati non sunt exēpti ab oī lege.

¶Alij dicunt, quòd confirmati sunt liberi & exempti ab omni lege, & ideo quicquid faciant in crimine non tenentur. Sed improbatur hoc dogma his argumentis, tum quoniam præcepta iuris naturæ sunt indispensabilia: sic adeo, vt Deus in eis dispensare nō valeat, vt ostensum est. Prima secundæ in materia de legibus. Tum etiā quia vnicuiq; homini viatori dicitur illud: si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Et illud Matth. vlt. de omnibus dicitur; Docentes eos seruare, quæcunq; præcepi vobis. Tum tertio, quoniam si hæc sententia vera esset; confirmati perderent magnam partem meriti, quia præstat facere aliquid ex præcepto, & obedientia quàm sponte & propria voluntate. Certè absurdum est, & contra sacras scripturas affirmare quòd Apostoli non tenerentur præceptis diuinæ legis.

Matt. vlt.

Quorundā Theologorum sententiæ improbabiles.

¶Sed pergunt quidam autores explicare, quomodo confirmati implebant diuina præcepta, quando occurrebat præceptum, inquiunt isti autores Ocham, Gabriel, Maioris, quod Deus, si esset præceptum negatiuum, statuit non concurrere cum illis ad actum peccati, si vero est affirmatiuum, tunc cōfirmatus vel liberè impleret illud; vel si non esset paratus implere, Deus antequā peccaret causaret totaliter actum, per quem excusatus fuisset à peccato, licèt non meruisset. Verum hæc sententia fictio est sine aliquo fundamento. Nam iure diuino tenetur confirmatus in gratia credere, sperare, diligere, & elicere prædictos actus, ergo non est intelligibile quod adimpleat præcepta saltem affirmatiua, & non eliciat actum. Profectò absurditas est absurdissima dicere, quòd Deus solus producat actū dilectionis, & homo per illū actum adimpleat præcepta. Adde his esse euidentem contradictionem, quòd Deus se solo producat intellectionem, aut volitionem in anima hominis, nam prędictæ operationes sunt vitales operationes, de quarum essentia, & ratione intrinseca est, vt procedant à principio intrinseco vitali, & sic non possunt à principio solo extrinseco in animis

Universidad de Deusto
Biblioteca

animis nostris infundi.

Magister Soto non explicat sufficienter libertatē confirmatorum.

¶Alia opinio docet, quòd in confirmatis manet libertas non quantum ad subſtantiam actus, ſed quantum ad modum, ſcilicet hoc tempore, hoc loco, cum hac difficultate, cum hoc labore, cum tali intentione & obedientia & complacentia: ſic videtur ſentire Soto lib.3.de nat. & grat.cap.7. Cæterum hæc ratio explicandi nihil valet. Nam in primis alienum eſt à diuina Theologia aſſerere, quòd confirmatus in gratia nō mereatur per actum martyrij, aut dilectionis Dei per quem adimplebat præcepta Dei quantum ad ſubſtantiam actus. Deinde, iuxta iſtam rationem explicandi ſequitur, quòd confirmatus propriè non meretur implendo præcepta, ſed ſolum conſilia. Cum enim facit quod tenetur, vt ſic non meretur, ſed ſolum quia facit intenſiori volūtate vel maiori cum promptitudine quàm ſit obligatus. His accedit, quòd omnia illa, quæ cōmemorant autores huius opinionis, videlicet labor, obedientia, complacentia cadunt ſub præcepto, ergo ſi vera eſt hæc ratio explicandi, etiam in his meritum eſſe non poteſt. Sed iam labefactatis aliorum ſententiis veram & legitimam explicationem breui ſermone complectar. Dicendum eſt ergo, quòd in confirmatis manet

Proptia tententia.

omnimoda libertas ad implenda præcepta vel non implenda. Hoc ita eſſe argumenta ſuperius adducta contra alias opiniones liquido oſtendunt.

Ad primum.

¶His ergo conſtitutis, ad primum argumentum reſpondetur, quòd confirmatus in ſenſu compoſito nō poteſt peccare, at in ſenſu diuiſo poteſt peccare, id eſt, ſtante & perſeuerante diuina directione in omnibus nō poteſt peccare, at abſolute peccare poteſt, ſicut ſuppoſito, quòd Deus me mouet efficaciter ad implendum aliquod præceptum, ſtante prædicta motione efficaci, non poſſum non operari ſtudioſe, at abſolutè poſſum nō operari. Hoc facilè intelligitur ſi conſideremus, donum confirmationis nihil aliud eſſe, quàm ſingularem Dei prouidentiam, qua conſeruat, & veluti manu tenet cōfirmatum, ne labatur. Quidam verò aliter ſoluunt prædictum argumentum dicentes, quòd confirmatus non poteſt peccare de lege, ſed præter legem potentiam habet peccandi, & hoc ſatis fuerit ad plenam libertatem, ſicut de lege & iure nullus poteſt furari, at præter legem poteſt, nō tamen ideo tollitur libertas & multo minus in cōfirmatis, lex enim illorum non maiorem inducit obligationē, quàm antea. Sed hæc ſolutio nulla eſſe videtur, nam non explicat rectè quid conferat confirmatis beneficium confirmationis efficax & infallibile: Illud tamen certum eſt iſtam conſequutionem non eſſe neceſſariam, hic non poteſt peccare, ergo neceſſario adimplet diuina præcepta, Chriſtus namque non potuit peccare, at hūcrè impleuit diuina mandata, præcipuè illud de morte ineunda pro genere humano.

Ad ſecundum.

¶Ad ſecundum argumentum, quidam reſpondent, quod confirmatus poteſt facere vt non ſit confirmatus, quod probant his argumentis. In primis ego poſſum tollere prædeſtinationem, ergo & confirmationem. Conſequentia probatur, nam ideo poſſum tollere prædeſtinationem, quia poſſum facere aliquid vnde ſequatur, quod non ſim prædeſtinatus, ſed & poſſum facere aliquid vnde ſequatur quòd non ſim confirmatus, ergo poſſum facere quòd non ſim confirmatus.

Dubium, vtrùm cōfirmatus poſſit tollere cōfirmationē. Prim. arg. Secundū. Tertium.

¶Deinde iſta conſequentia eſt bona; non eſt prædeſtinatus, ergo non eſt confirmatus, ſed poteſt quis facere quod non ſit prædeſtinatus, ergo poteſt facere quod non ſit confirmatus.

Quartum.

¶Præterea, hæc argumentatio eſt neceſſaria: pecco mortaliter, ergo non ſum confirmatus, poſſum verificare antecedens, ergo & conſequens. Certè videtur, quod argumenta conuincunt, confirmatum poſſe facere vt nō ſit confirmatus in ſenſu diuiſo, quanquam in ſenſu compoſito hoc non ſit poſſibile. Rurſus videntur efficaciter oſtendere, quòd poſſit confirmatus facere quòd Deus non concurrat cum illo, vt obſeruet mandata diuina, verum difficile eſt ad intelligendum quomodo poſſit tollere legem quam Deus ab æterno ſtatuit cōfirmandi iſtum hominem in bono: ſolus enim Deus poteſt tollere legem, quam ipſe tulit.

Vera ſolutio.

¶Vnde videtur dicendum, & hæc ſolutio vt mihi videtur euacuat omnem argumentorum difficultatem. Dico igitur quod confirmatus non poteſt tollere confirmationem ex diuino decreto ſemel poſitam, cum hoc tamen poteſt præuaricari diuina mandata, & ideo non rectè ſequitur: non eſt in manu hominis confirmati tollere confirmationem, ergo non eſt in manu eius implere diuina mandata, ſicut non rectè ſequitur: non eſt in manu mea facere, quòd Deus heri non ſciuerit me hodie lecturum, ergo non eſt in manu mea hodie legere; neque eſt ſimile quod adducitur de eo, qui currit & mouetur, nam ſi neceſſario currit, neceſſario mouetur, ratio diſcriminis eſt euidentiſſima, nam curſus & motus ſunt formæ inſeparabiles intrinſecè inhærentes in eodem ſubiecto, ſed eſſe ſcitum vel decretū à Deo non dicit aliquam diſpoſitionem neceſſario inhærentem ſubiecto, ſed dicit actum ſcientis vel ordinantis in ordine ad ſcibile vel ordinabile: ex eo vero, quòd actus ſcientis vel ordinantis ſit neceſſarius, & immutabilis non eſt neceſſe, quòd obiectum ſit neceſſarium, ſed ſatis eſt, quòd ſit infallibile vt ſubeſt ſcientiæ & ordinationi Dei, ſicut ex eo, quod ego vos video ſcribere, quanquam mea viſio eſſet neceſſaria & æterna non ſequitur quòd vos neceſſario ſcribitis, ſed quod infallibiliter ſcribitis.

Soluuntur argumenta.

¶Ex his documentis confutantur euidenter argumentum tertium & quartum.

¶Ad vltimum dicendum, eſſe verum quòd Deus ſtatuit non concurrere cum confirmatis ad actum peccati, Rurſus verum eſt neminem ſine cōcurſu Dei poſſe quidpiam operari, cæterum aio poſſe confirmatū habere concurſum Dei ad operandum actum peccati, veluti certiſſimum eſt, quòd nemo ſine lumine poteſt videre, at qui claudit oculos ne videat lumen, poteſt vtique videre, quia poteſt habere lumen. Volo dicere hanc conſequentiam eſſe inualidam: nemo poteſt operari ſine concurſu Dei, at confirmatus nō habet concurſum Dei ad actum peccati, ergo non poteſt peccare. Sed vt hæc melius explicentur ſciendum eſt, quòd ad confirmationem non ſufficit quòd Deus præordinauerit non concurrere cum aliquo ad peccandum. Patet, nam ita ſe res habet in quocunq; qui non peccat mortaliter, at non quicunq; non peccat mortaliter eſt confirmatus in gratia, ſed nec requiritur quòd neceſſario habeat actum circa præcepta, alioquin obſeruatio præceptorum non eſſet meritoria: cæterum ſufficit & requiritur, quòd Deus ſtatuerit per modum legis & priuilegij præſeruare hominem ab omni peccato mortali: ex hoc tamen vt iam dictum eſt non tollitur libertas, nam per diuerſos actus poteſt confirmatus iniplere diuinum præceptum & ad nullum illorum neceſſitatur, vt D.Thom.docuit ſupra quæſt. 18.art.4.ad 3.

D.Tho.

¶Hæc de iſta quæſtione dixiſſe ſufficiat, ſed ad eius extremum animaduertendum eſt, quòd licèt B.Maria per gratiam quodammodo fuerit impeccabilis, non tamen ex natura ſua potuit eſſe impeccabilis, nulla enim creatura per vires ſuæ naturæ poteſt eſſe impeccabilis: de quo diſputatur fuſiſſime à D.Tho.1.par.quæſt.63 & à Doctoribus ſcholaſticis in 2.diſt.23.

B. Virgo ex natura ſua nō potuit eſſe impeccabilis.

Vtrùm B. Virgo paſſa fuerit ſpaſmum.

¶Eſt alia dubitatio circa ſolutionē ad ſecundū, Vtrùm B.Virgo aſſiſtens cruci paſſa fuerit animæ deliquium vel ſpaſmū. Et videtur quod ſic; nā poſita cauſa, ponitur effectus, ſed excellens dolor quādoq; eſt cauſa ſpaſmi, vt medici oēs teſtantur, igitur cum dolor B.Virginis fuerit maximus, vt patet per Damaſ.lib.3.dicentem, quòd dolores quos mater Domini euitauit in partu, paſſa eſt in paſſione filij, tūc enim impletū eſt illud Simeonis Luc.2. & tuā ipſius animā pertrāſibit gladius, ergo potuit cauſare ſpaſmū, ſiue animæ deliquiū. Idem argumentū poteſt fieri de dolore maximo, quo affecta eſt quādo perdidit filiū ſuū duodenū in templo. Sed hac ratione nihil impediente dicendū eſt, qđ eſt temerariū, ſcandaloſum & periculoſum tribuere iſtos motus inordinatos B.Virgini vel in amiſſione filij duodeni vel in ipſius filij morte & paſſione. Quidā cōcionatores fingūt, quod ad modū rabidæ canis quæ ſuit filiū ſuū; quidā verò quod effecta fuerit veluti ſaxum inſenſibile. Sunt qui dicant, q̄ tempore paſſionis Domini,

Solutio. Reprehēduntur ali qui cōcionatores.

Dominus, Chriſtus ipſe ſub cruce ſuis pondere laſſatus ceciderit, & quòd B. Virgo mater eius cōpatiens ēt ceciderit ſpaſmata, & paſſa fuerit animæ deliquiū. Hæc omnia dicuntur temerariè & ſcandaloſe, cum enim B.Virgo fuerit gratia plena vt habetur Lucæ.1. oportet illos defectus corporales ei denegare, qui plenitudinē, perfectionēque gratiæ impediunt, conſtat aūt quòd dolor extra ſe perſonā faciens exercitium rationis impedit pro tunc, & tunc erat tps cōuenientiſſimū conſiderādi actualiter paſſionē Chriſti, igitur huiuſmodi dolor gratiæ perfectionem, & actualē cōſideranem perturbaret. Deinde multo gratioſius Deo erat, quòd B.Virgo compateretur filio & doleret, ſiue de morte, ſiue de amiſſione filij ſm partem rationalē & appetitū intellectiuū, quam ſecundū ſenſitiuum appetitū, at ſi vſu rationis careret, neutiquam poſſet ſm rationalem apperitum dolere, ergo. Maior probatur. Q̄m pars rationalis eſt præſtantior quàm ſenſitiua vtpotè per ſe libera, per ſe grata, ſenſitiua verò per aliud libera, per aliud grata. Tertio, B.Virgo vt erat gratia plena, ita certè prudentia plena, ſed iſti motus incompoſiti & ſolutiores ſunt imprudentes motus, ergo. Quartò, maximè miſeri ſunt & imperfecti hi, qui patiūtur morbos quos dicimus, deſmayos, animæ deliquia aut mentis alienationē, ſed dicere B. Virginem maximè miſeram, miſertimū eſt. Certè iſta miſeria, & ignominia matris & opprobrium redundaret in filium, ergo &c. Quinto argumentor, ſpeciatim de triduo, in quo quæſiuit filium vt refertur Luc. c.2. etenim ſi toto illo triduo ad eum modum ſe geſſit, ſequitur, quòd aut toto triduo fuerit ſine vſu rationis, aut peccauerit, cōſequens quantum ad primam partem blaſphemum eſt dicere, quantum ad ſecundam erroneum: conſequentia probatur, quoniā ſi B.Virgo libertatē & rationis vſum in illo triduo non habuit, aut conſenſit in huiuſmodi inordinatos, & incōpoſitos motus, aut certè fuit negligens in reprimendis illis motibus; vtrumque antem horum peccatum eſt. Maximè confirmatur, quoniam vt diximus B. Virgo non habuit motus primo primos. Item probatur, quoniam iuſſu inquiſitorum reuocantur eiuſmodi dicta a concionatoribus. Illud etiam de ſpaſmo B. Virginis tempore paſſionis Domini à litera Euangelij videtur eſſe alienum, nam Ioan. 19 dicitur, q̄ B. Virgo ſtabat iuxta crucem, non ſedet, non proſternitur humi, ſed ſtat animo forti & infracto. Nec putes Euāgeliſtam largè dicere, ſtantem, quaſi dixiſſet manentem; tum quia Euangeliſta repetit dicens: cum vidiſſet Ieſus matrē & diſcipulum ſtantē, tum quia conſuetudo ſcripturę Euāgelicæ eſt, quando rem geſtam narrat proprietatem ſitus deſcribere, vt Ioan.1.de Ioanne Baptiſta: ſtabat Ioannes, &c. Et Ioan. 4. Ieſus ergo fatigatus ex itinere ſedebat ſic ſupra fontem, & Luc.18 Duo homines aſcēderunt in tēplū vt orarent, vnus Phariſæus & alter Publicanus, Phariſæus ſtans hæc apud ſe orabat, &c. Et niſi nomina proprièinterpretemur, omnia confuſa erunt, vt docet Ariſt. 4.metaph. Ad argumentum in principio poſitum dicendum eſt, quòd quanquam dolor ingens ſpaſmum cauſare poſſit, non tamen neceſſario cauſat, poteſt enim & non cauſare ſpaſmum, vt patet in Saluatore noſtro cuius dolor fuit maximus abſque ſpaſmo.

Lucæ. 1.

Ioan. 19.

Ioan. 1.
Ioan. 4.
Lucæ 18.

Ariſtot.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrùm beata Virgo per huiuſmodi ſanctificationem adepta fuerit plenitudinem omnium gratiarum.

156 3.di.3.q.1. ar.2.q.3.c. & d.13.q.1. ar.2.q.1.c. Et opu.8. Et opu.60. ca.3. co.2. Et Ioā.16. co.3. Et Ro.8.le.5. co.1.fi.

AD quintum ſic proceditur. Videtur, q̄ beata Virgo per ſanctificationem in vtero, nō obtinuerit gratiæ plenitudinem ſiue perfectionem. Hoc enim videtur pertinere ad priuilegium Chriſti: ſecundū illud Ioan.1. Vidimus eum quaſi vnigenitū à Patre, plenū gratię & veritatis, Sed ea quę ſunt propria Chriſti, non ſunt alteri attribuenda. Ergo beata Virgo plenitudinem gratiarum non accepit in ſanctificatione.

¶2. Præterea, Ei quòd eſt plenū & perfectum, non reſtat aliquid addendum: quia perfectum eſt cui nihil deeſt: vt dicitur in tertio Phy. *Sed beata Virgo poſtmodum additionem gratiæ ſuſcepit, & quando Chriſtum concepit (dictū eſt enim Luc.1. Spiritus ſanctus ſuperueniet in te) & iterum quando in gloria eſt aſſumpta. Ergo videtur quòd non habuerit in ſua prima ſanctificatione plenitudinem gratiarum.

3.tex.63. & 64.t.2.

¶3. Præterea, Deus non facit aliquid fruſtra: vt dicitur in 1. de Cælo. † Fruſtra autem habuiſſet quaſdam gratias, cùm earum vſum nūquam exercuit: nō enim legitur aut docuiſſe, quod eſt actus ſapientiæ: aut miracula feciſſe, quod eſt actus gratiæ gratis datæ. Non igitur habuit plenitudinem gratiarum.

Ii.1.tex.32. & li 2.tex. 59.tom.2.

¶ Sed contra eſt, quod Angelus ad eam dixit Lucæ.1. Aue gratia plena: Quod exponēs Hier.* in ſermone de aſſumptione dicit, Bene gratia plena: quia cæteris per partes præſtatur, Mariæ verò ſe totam ſimul infudit gratiæ plenitudo.

In fo. 2.a prin.ſerm. tom.2.

Reſpondeo dicendum, quòd quanto aliquid magis appropinquat principio in quolibet genere, tanto magis participat effectum illius principij, vnde Dionyſ.*dicit 4. ca. Cæl.hierar. q̄ Angeli qui ſunt Deo propinquiores, magis participāt de bonitatibus diuinis, quàm homines. Chriſtus autem eſt principium gratiæ, ſecundum diuinitatem quidem autoritatiuè, ſecundum humanitatē verò inſtrumentaliter: vnde & Ioan.1. dicitur, Gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt. beata autem virgo Maria propinquiſſima Chriſto fuit ſecundum humanitatem: quia ex ea accepit humanam naturam. Et ideo præ cæteris maiorem debuit à Chriſto gratiæ plenitudinem obtinere.

cap.4.ante medium.

Ad primum igitur dicendum, quòd vnicuique a Deo datur gratia ſcđm hoc ad quod eligitur. Et quia Chriſtus, in quantum eſt homo, ad hoc fuit prædeſtinatus & electus, vt eſſet filius Dei, in virtute ſanctificandi, hoc fuit ſibi proprium, vt haberet talem plenitudinem gratiæ, q̄ redundaret in omnes: ſecundum quòd dicitur Ioan.1. De plenitudine eius nos oēs accepimus. Sed beata virgo Maria tantam gratię obtinuit plenitudinem, vt eſſet propinquiſſima Autori gratię: ita q̄ eum qui eſt plenus omni gratia, in ſe reciperet, & eum parīēdo, quodammodo gratiā ad omnes deriuaret.

Ad ſecundū dicendum, quòd in rebus naturalibus, primò quidem eſt perfectio diſpoſitionis, puta cū materia eſt perfectè ad formā diſpoſita. Secundò autem eſt perfectio formę, quæ eſt potior: nam & ipſe calor eſt perfectior, qui prouenit ex forma ignis, quàm ille qui ad formam ignis diſponebat. Tertiò aūt eſt perfectio finis: ſicut ignis perfectiſſimè habet proprias qualitates, cum ad locū ſuū peruenerit. Et ſimiliter in beata Vergine fuit triplex perfectio gratię. Prima quidem quaſi

diſpoſitiua,

Universidad de Deusto
Biblioteca

dispositiua, per quam reddebatur idonea ad hoc quòd esset mater Christi: & hæc fuit perfectio sanctificationis. Secunda autem perfectio gratiæ fuit in beata Virgine ex præsentia filij Dei in eius vtero incarnati. Tertia autem est perfectio finis, quam habet in gloria. Quòd autem secunda perfectio sit potior quàm prima, & tertia quàm secunda, patet quidem uno modo per liberationę a malo. Nam primò in sua sanctificatione fuit liberata a culpa originali: secundò in conceptione filij Dei, fuit totaliter a fomite mundata: tertiò verò in sui glorificatione, fuit liberata etiam ab omni miseria. Alio modo per ordinem ad bonum. Nam primò in sua sanctificatione adepta est gratiam inclinantem eam ad bonum: in conceptione autem filij Dei consumata est eius gratia confirmans eam in bono, in sui verò glorificatione consumata est eius gratia perficiens eam in fruitione omnis boni.

Ad tertium dicendum, quòd non est dubitandum quin beata Virgo acceperit excellenter donum sapientiæ & gratiam uirtutum, & etiam gratiam Propheriæ: nō tamen accepit ut haberet omnes usus harum & similium gratiarū, sicut habuit Christus, sed secundum quod conueniebat conditioni ipsius. Sapientiæ. n. vsum habuit in contemplando, secundum illud Luc. 2. Maria autem conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo. Non aūt habuit vsum sapientię quantum ad docendum: quia hoc non conueniebat sexui muliebri: secundum illud 1. ad Timot. 2. Docere autem mulieri non permitto. Miraculorum autē usus sibi non competebat dū uiueret: quia tunc temporis confirmanda erat doctrina Christi miraculis, & ideo soli Christo & eius discipulis, qui erant baiuli doctrinæ Christi, conueniebat miracula facere. Propter quod etiam de Ioanne Baptista dicitur Ioan. 10. quòd signum fecit nullum: ut. s. omnes Christo intenderent. Vsum autem prophetiæ habuit, ut patet in Cantico quod fecit. Magnificat anima mea Dominum, &c.

SVMMA TEXTVS.

Cōclusio. CONclusio est. Virgo maiorem præ cæteris gratiæ plenitudinem obtinuit, quia quanto magis aliquid appropinquat principio in aliquo genere, tanto plus effectum illius participat, sed Maria fuit propinquissima autori gratiæ, quia ex ea accepit humanam naturam, ergo præ cæteris maiorem obtinuit gratiæ plenitudinem, habuitque omne id, quod conueniebat conditioni suæ, & statui.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Vtrum B. Virgo rectè dicatur gratia plena. Eraſmi audacia. IN hoc articulo est prima dubitatio, nam beata Virgo recte dicatur gratia plena? Erasmus enim in annot. super Lucam cap. 2. taxat Doctores sanctos expressa mentione facta Diui Bernardi, qui homil. 3. super missus est, multa de hac re philosophetur quasi extra rem nugentur Doctores sancti, tum quoniam in Græco non habetur nisi chexaritomeni, id est, gratiosa, siue gratificata, tum etiam quoniam plenitudo gratiæ sæpius in sacris literis tribuitur alijs sanctis. Nam de Ioanne Baptista legitur, Spiritu sancto replebitur, & de Elisabeth, replera est Spiritu sancto, & Stephanus dicitur plenus gratia. Cæterum ipse Erasmus nugatur Grammatico spiritu; tum quoniam in editione vulgata quæ præponenda est exemplaribus Græcis legitur, gratia plena, tum quoniā omnes Latini patres per tot ęculorum successiones, gratia pleua, legunt, & D. Ambrosius Græcæ linguæ peritus existimat hoc epitheton rectè in Mariā congruere, quòd omnibus fœcunda sit gratijs. Hieronymus quoque, siue Sophronius Hieronymę familiaris (nam vterque Græcum sermonem callebat egregiè) in sermone de assumptione hoc elogium explicans; Bene, ait, gratia plena, quia gratia cæteris præfatur per partes: Mariæ vero simul se totam infudit gratiæ plenitudo. Verè gratia plena, per quam largo Spiritus sancti imbre superfusa est omnis creatura. Quin & Theophylactus Græcus autor, vtramque lectionem agnoscens & gratiosam, & gratia plenam legit, sic inquiens: Hoc enim est gratiosam esse, vel plenam gratia, quod gratiam inuenerit apud Deum. Multæ enim & aliæ inuenerunt gratiam coram Deo, sed quod in vtero conceperit filium Dei, hoc ei singulare, quòd nulli alteri concessum. Idipsum clarissimè prædicat D. Athana. in sermone de sanctissima Deipara hunc in modum loquēs: Spiritus sanctus in Virginem descendit cum omnibus virtutibus suis essentialibus, imbuens eam gratia, vt in omnibus gratiosa esset: atque idcirco gratia plena cognominata est, eo quod adimpletione Spiritus sancti omnibus gratijs abundaret. Et infra: Decet enim te matrem regeneratricem, dominam ac heram eo gnominati, eo quod ex te prodijt rex dominus, ac Deus noster, assistentem illi, nobis quidem terribili, tibi autem dulci, omnemque gratiam largienti: qua de causa factū est, vt gratia plena appellata sis, vtpote quæ omni gratia abundares. Ex horum autorum verbis facilè diluitur, quod Erasmus ait, in sacris literis etiam alios sanctos dici plenos gratia. Nam licèt sanctos fateamur plenos gratia: credimus tamē, vt in eodem sermone, inquit Sophronius, matrem Christi tantam habere gratiæ plenitudinē, quantam nullus recipiat mortalium. Deus enim talem, ac tantam fecit eam, vt ipse per nullam creaturam fieri voluerit, quam per eam.

Ad argu. Eraſmi. ¶ Ad argumenta Erasmi; ad primum iam patet quam sit friuolum. Ad secundum respondetur, quòd plenitudo gratiæ ex parte subiecti, maior est iuxta maius officium, & dignitatem ad quam confertur gratia, est autem supremum officium, ac maxima dignitas esse matrem Dei, ac subinde gratiæ plenitudo quæ data est matri Dei, longè maior est, quàm ea quæ alijs sanctis donata est.

Vtrum B. Virgini in prima ſanctificatione data fuerit maior gratia quā ſupremo Angelo. Caietan. Prim. arg. Secūdum. Sententia autoris. ¶ Est alia dubitatio: vtrūm in prima sanctificatione in vtero datū sit B. Virgini plus gratiæ, quàm supremo Angelo? Caietanus hoc in loco respōdet negantet, & in suæ sententiæ confirmationē affert hæc argumenta non magni ponderis: conatur ergo Caieta. ostendere, quòd cum dicit D. Thomas beatam Virginem præ cæteris gratiam habuisse in prima sanctificatione, non facit sermonem, & comparationem ad Angelos, sed ad homines; & probat, tū quia est termo de gratia data Mariæ in vtero matris, quam constat fuisse minorem gratia Angelorum; tū deinde, quia ratio literæ aliena est a ratione Angelorū, Angeli siquidem sunt Deo propinquiores secundum deitatem, Maria vero est propinquior secundum humanitatem. Hæc Caieta. Ego vero existimo, quod Maria in prima sanctificatione accepit abondantiorem gratiam, quàm supremus Angelus; & hæc est mens D. Thomæ in hoc articulo, vt ego sentio. Certè gratia cuiuscunque Angeli beati erat gratia comprehensoris consummata iam in termino in vita beata, gratia vero beatæ Virginis erat gratia viæ nondum consummata, & in termino, & hac quidem consideratione Angelorum gratia superior erat gratia Virginis: cæterum B. Virgo viatrix adhuc, & in vtero matris diligebatur magis a Deo quam supremus Angelus & accepta erat ad maiorē gloriam per gratiam quam tunc habebat, vnde si beata Virgo in vtero matris obiret mortem maiori gloria potiretur in cœlis quàm supremus Angelus. Hoc ipsum confirmatur ex ratione.

Diui

Diui Thomæ in hoc articulo: nam effectus gratiæ maximè communicatur his, qui Deo maximè sunt coniuncti, sed beata Virgo maximè coniuncta fuit Christo Deo inter puras creaturas omnes, siquidem maxima omnium est coniunctio matermitatis, per quam genuit Deum ipsum, & tribuit illi naturam humanam in vnitate suppositi coniunctam, ergo præ cæteris creaturis habuit maiorem gratiam. Prætereà, omne priuilegium gratiæ, quod non derogat dignitati Christi, concedendum est B. Virgini, sed tale est hoc priuilegium de quo facimus sermonem, ergo fuit concessum B. Virgini. Et quod hæc sit mēs D. Thomæ patet ex titulo articuli, qui est de prima sanctificatione, ad quem D. Tho. respondet absolute sine distinctione, quòd præ cæteris B. Virgo habuerit maiorem, & copiosiorem gratiam per huiusmodi sanctificationē.

Ad primū argum. Ad ſecdm. ¶ Ad argumenta Caietani: ad primum, negatur minor, imo constat oppositum, vt ex dictis patet.

¶ Ad secundum respondetur, quòd probatio D. Thomæ rectissimè procedit, & ferè demonstrat per comparationem ad cunctas creaturas. Ex hoc enim quòd beata Virgo est maximè coniuncta Christo secundum humanitatem, qui est Deus autor gratiæ, colligit D. Thomas optimè, quòd ipsa beata Virgo fuerit eidem Deo maximè coniuncta in esse gratiæ diuinæ. Hæc contra Caietanum dicta sunt probabiliter. Illud tamen certum est, quòd in fine vitæ habuerit gratiam præ cęteris omnibus creaturis maiorem, vnde Ecclesia canit de beata Virgine: exaltata es super choros Angelorum ad ęthestia regna.

Quō data sit gra B. Virgini in ſecūda ſanctificatione. ¶ Est tertia dubitatio, quomodo data sit illi gratia in secunda sanctificatione? Ad hoc omnes Theologi summa consensione diffiniunt, quòd in ipsa cōceptione Christi concurrit meritum beatæ Virginis acceptando & gratias agendo, sed & Deus ex sua misericordia infudit magnam copiam gratiarum & virtutum, sicut prius fecerat in prima sanctificatione; & vero simile est, quòd dederit ei magnos actus meritorios. Itaque data est gratia B. Virgini in secunda sanctificatione ex opere suo, & ex opere operato, vt cum quis recipit sacramentum.

Vtrum B. Virgo creſceret in gratia. Almay. Scotus. ¶ Quarta dubitatio est, vtrūm fuerit tanta gratiæ plenitudo vt non augeretur postmodum per merita vt in Christo? Almaynus in 3. d. 3. q. 2. videtur dicere, quòd nō recipiebat augmentum, alioquin inquit, mentitus fuisset Angelus, cum dixit: Aue gratia plena. Idem videtur docere Scotus in 4. d. 4. q. 6. ad 1. Quod si dicat Theologus, B. Virgo erat viatrix, ergo merebatur, poterant respondere prædicti autores, quòd merebatur gratiam præcedentem, vel quòd faciebat gloriam magis sibi esse debitā. Sed pro certo tenendum est, & statuendum quòd beata Virgo crescebat in meritis, & in gratia, quia erat viatrix in statu merendi constitura, & ambulabat per fidem, & non per speciem. Et ad argumenta Almayni respondetur, quòd plenitudo gratiæ secundum omnem rationē gratiæ qualis fuit in Christo, non potuit crescere, at plenitudo gratię ex parte subiecti ad tale officium, vel ad talem dignitatem potest augeri in ratione gratiæ. Hæc tamen aduertat Theologus, quòd cum dicitur B. Virgo plena gratia, non solum intelligitur de gratia gratum faciente, verum etiā de gratijs gratis datis, habuit siquidem B. Virgo maiorem cognitionem mysteriorum fidei, quàm vniuersi Prophetæ, quàm Apostoli & Euangelistæ, maiorem potestatem ad patranda miracula, &c. ac subinde cuncta priuilegia gratiæ, quæ allijs sanctis conceduntur, concedenda sunt & B. Virgini. Itaque si vera est sententia, vt vera est B. Augu. D. Tho. & scholasticorum, quòd Moyses & Paulus viderunt in via diuinam essentiam, id concedi potest & B. Virgini. Rursus si verum est, quòd Baptista habuerit motum liberi arbitrij in vtero matris, vt probabiliter Caietanus in sequenti articulo colligit ex Euangelio Luc. 1. id ipsum concedendum est B. Virgini. Hoc documentum colligitur ex D. Tho. art. 1. hic. Colligitur etiam ex Hieronymo in loco allegato, & ex Diuo Thoma, tum in art. tum in solutione ad 3.

Ad argu. Almay.

Solutio.

B. Virgo habuit plenitudinem omniū gratiarum ęt quæ gratis dantur.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrùm sit sanctificari fuerit proprium beatæ Virgini.

157 3. d. 3. q. 1. ar. 2. q. 1. 4. Et quol. 6. q. 5. arti. 1. cor. in fin. Et op. 3 c. 13. 1. Et pl. 45. co. 5.

AD sextum sic proceditur. Videtur, q sanctificari in vtero post Christum proprium fuerit beatæ Virgini. Dictum *est enim, quòd propter hoc beata Virgo fuit sanctificata in vtero, vt redderetur idonea ad hoc, vt esset mater Dei. Sed hoc est ꝓpriū sibi. ergo sola ipsa fuit sanctificata in vtero.

*Ex art. 3. & 4. huius quæst.

¶ 2. Prætereà, Aliqui videntur propinquius accessisse ad Christum, quàm Hieremias & Ioannes Baptista, qui dicuntur sanctificati in vtero, nam Christus specialiter dicitur filius Dauid & Abraham propter promissionem eis specialiter factam de Christo. Isaias etiam expressissimè de eo prophetauit: Apostoli etiam cum ipso Christo cōuersati sunt. Nec tamen leguntur sanctificati in vtero. ergo neque etiam Hieremiæ & Ioanni Baptistæ conuenit sanctificari in vtero.

¶ 3. Prætereà, Iob de se dicit Iob. 31. Ab infantia creuit mecum miseratio, & de vtero egressa est mecum. Nec tamen propter hoc dicimus eum sanctificatum in vtero: ergo neque etiam Ioannem Baptistā & Hieremiam cogimur dicere sanctificatos in vtero.

¶ Sed cōtra est, quod dicitur de Hieremia, Hiere. 1. Antequam exires de ventre, sanctificaui te. Et de Ioanne Baptista dicitur Luc. 1. Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ.

Eſt epi. 57. circ. med. & deſceps tom. 2. ¶ Respondeo dicendum, quòd Aug. In epistola* ad Dardanum, dubiè videtur loqui de horum sanctificatione in vtero. Potuit enim exultatio Ioānis in vtero (vt ipse dicit) esse significatio rei tā tæ (scilicet quòd mulier esset mater Dei) à maioribus cognoscendæ, non à parumlo cognitæ: vnde in Euangelio non dicitur, credidit infans in vtero, sed exultauit. Videmus autem exultationem nō solū paruulorum, sed etiam pecorum esse: sed hęc inusitata extitit, quia in vtero, & ideo sicut solent miracula fieri, facta est diuinitus in infante, non humanitus ab infante. Quanquam ęt si vsque adeò est in illo puero acceleratus vsus rationis & voluntatis, vt intra viscera materna iā posset agnoscere, credere, cōsentire (ad quod in aliis paruulis ætas expectatur, vt possint) & hoc in miraculis habendum puto diuinæ potentiæ. Sed qa expresse in Euangelio dicitur, quòd Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ, & de Hieremia expresse dicitur, Antequā exires de vulua, sanctificaui te: asserendum videtur eos sanctificatos in vtero: quāuis in vtero vsum liberi arbitrii nō habuerint. (De quo Aug. *quæstionē mouet) sicut etiam pueri, qui sanctificantur per Baptismum, non statim habent vsum liberi arbitrij. Nec est credendum aliquos alios sanctificatos esse in vtero, de quibus Scriptura mentionē non fa

ead. epi. dicta to 2.

cit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

cit,quia huiusmodi priuilegia gratiæ,quæ dantur aliquibus prćter legem cōmunem,ordinantur ad vtilitatem aliorum(secundum illud 1. Corin. 12. Vnicuique datur manifestatio Spiritus ad vtilitatem) quę nulla proueniret ex sanctificatione aliquorum in vtero, nisi Ecclesiæ innotesceret. Et quamuis iudiciorum Dei non possit ratio assignari, quare scilicet huic & non alij hoc munus gratiæ conferat: conueniens tamen videtur fuisse vtrumque dictorum sanctificari in vtero ad præfigurandam sanctificationem per Christum faciendam.Primò quidem per eius passionēm, secundum illud Heb. vlti.Iesus, vt sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est:quam quidem passionem Hieremias & verbis & mysteriis apertissimè prænunciauit,& suis passionibus expressissimè præfiguravit.Secundo per Baptismum, primæ ad Corin. 6.Sed abluti estis, sed sanctificati estis. Ad quē quidem Baptismum Ioannes suo Baptismo homines præparauit.

¶ Ad primum ergo dicendum,quòd beata Virgo quæ fuit a Deo electa in matrem, ampliorem sanctificationis gratiam obtinuit quàm Ioannes Baptista & Hieremias, qui sunt electi vt speciales præfiguratores sanctificationis Christi. Cuius signum est,quòd beatæ Virgini prestitum est,vt de cætero non peccaret, nec mortaliter,nec venialiter: aliis autem sanctificatis creditur præstitum esse, vt de cætero mortaliter non peccarent,diuina eos gratia protegente.

¶ Ad secundum dicendum,quòd quantum ad alia potuerunt Sancti esse Christo coniunctiores, quàm Hieremias & Ioannes Baptista, qui tamen fuerunt ei coniunctissimi quantum ad expressam figuram sanctificationis ipsius.vt dictum est. * In cor. ar.

¶ Ad tertium dicendum, quòd miseratio, de qua ibi Iob loquitur,non significat virtutem infusam, sed quandam inclinationem naturalem ad actum huius virtutis.

SVMMA TEXTVS.

1. Conclu. PRima conclusio est negatiua. Nam in scriptura dicitur Hieremiam,& Ioannem Baptistam in vtero esse sanctificatos,& quamuis iudiciorum Dei non possit ratio assignari,cur huic & non alij hoc munus gratiæ contulerit.cōueniens tamen videtur fuisse vtrumque eorum sanctificatum in vtero, ad figurandam sanctificationem per Christum faciendam, nam Hieremias & verbis, & mysterijs apertissimè prænūciauit, & suis passionibus ipsum figurauit. Ioannes verò Baptista suo baptismo homines præparando ad Christum.

2. Conclu. ¶ Secunda conclusio, maiorem tamen gratiam quàm isti obtinuit Maria,quia ipsi concessum est, vt de cætero, nec mortaliter,nec venialiter peccaret:alijs creditur concessum, quòd vlterius mortaliter non peccarent diuina eos protegente gratia.

3. Conclu. ¶ Tertia conclusio, non est credendum aliquos alios sanctificatos esse in vtero, de quibus scriptura mentionē non facit, quia huiusmodi gratiæ priuilegia quæ dantur aliquibus præter legem communem, ordinantur ad vtilitatem aliorum, secundum illud 1. Corint. 12. vnicuique datur manifestatio spiritus ad vtilitatem,quæ nulla proueniret ex sanctificatione aliquorum nisi Ecclesiæ innotesceret. 1. Cor. 12.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Hieremiæ & Ioānes Baptista fuerunt in vtero sanctificati. D.Ambro. D.Hiero.

DE sanctificatione Hieremiæ, & D. Ioannis paucis edisserendum est. De Hieremia,quòd fuerit in vtero sanctificatus affirmat Diuus Ambrosius lib.1 commentariorum in Lucam, & hæc est Theologorum omnium communis sententia; quamuis Diuus Hieronymus verba illa,priusquam te formarem in vtero noui te,& antequam exires de vulua sanctificaui te; arbitratur eundem habere sensum, quem illa ad Galatas. 1.cum aūt placuit ei, qui me segregauit ex vtero matris meæ,&c.quorū verborum sententia est, Deum Paulum ab initio elegisse, vt esset gentium doctor, & magister. Verum sententia Ambrosij amplectenda est, hanc enim amplectuntur cæteri omnes doctores,& quadrat mirum in modum scripturæ: nam scriptura plane dicit;antequam exires de vulua sanctificaui te. De Ioanne Baptista,quòd fuerit sanctificatus in vtero,planè testatur scriptura diuina Luc.1.replebitur, ait scriptura sancta, Spiritu sancto, adhuc ex vtero matris suæ. Sed quod hic potest dubitationem habere illud est. Num in vtero matris suæ habuerit vsum rationis? De qua re D. Augustinus in epistola ad Dardanum mouit quæstionem, & insolutam reliquit, nam tametsi Lucas scribat Baptistam exultasse in materno vtero non contincit prorsus, quòd habuerit rationis vsum,quia etiam legimus montes exultasse vt arietes. Vnde dicet aliquis sequutus scripturę documenta,Ioannem exultasse in gaudio per metaphoram propter tripudium,& concitationē corpusculi, quam habuit ad Christi præsentiam, verum ego existimo acceleratum in Ioanne rationis vsum. Ita censet Ambr.li.2.super Lucam c.7.Dominus Caieta.hic, & Luc.1.& sanè verba scripturæ sunt propriè interpretāda, quando nihil vrget ad metaphoram, in præsentia vero nihil vrget ad metaphoram, quapropter sub proprietate est intelligēdum,Ioannem exultasse in gaudio,quod non potest esse sine vsu rationis, non tamen duravit hæc rationis acceleratio in Ioanne Baptista, cessauit enim peracto colloquio illo Mariæ & Elisabet,donec ex ætatis profectu sibi congrueret. Luc.1. D. Augusti. D. Ioānes I vtero matris habuit rationis vsum. D.Ambro. Caietan.

Dubium. ¶ Circa tertiam conclusionem illud offert de se quæstionem,nam si verum est,quòd nulla sanctificatio in vtero est asserenda de qua non faciat mentionem sacra scriptura: consequens est non esse asserendum B. Virginem fuisse in vtero sanctificatam, quandoquidem de hac sanctificatione scriptura nō meminit, & certè regula quam constituit D.Thom.in tertia conclusione non videtur esse autentica, nam multa amplectitur Ecclesia dogmata, quæ in sanctis scripturis nō habentur expressè, vt de perpetuitate Virginis Mariæ, de suffragijs mortuorum, de cultu imaginum.

Solutio. ¶ Pro huius explicatione sciendum est,quibusdam mirum videri, cur diuinæ scripturæ de sanctificatione Mariæ verbum nullum faciant, cum alioquin diligenter recensent sanctificationem Hieremiæ, & D.Ioannis. Sed mirum reuera non est, nam consilium fuit Spiritus sancti,quātū ego conijcio, siquidem abundè satis fuit denarrare Mariam matrem esse domini nostri Iesu Christi, vt certissimè intelligeremus sanctificationem eiusdem vberiorem fuisse, quàm omnium sanctorum. Ex quo documento soluitur prima quęstio superius proposita. Dicendum namque est, quòd sanctificatio B. Virginis in vtero licèt non sit tradita in sacra scriptura explicitè,est tamen tradita implicitè ex hoc ipso, quod in sacris literis inuenitur alicui sancto concessa gratia sanctificationis in vtero,hinc enim vt de superioribus patet,habetur B.Virginē fuisse sanctificatam, quia habuit quicquid gratiæ cæteris collatum est. Ad secundam rationem dubitandi dicendum est,quòd D. Thom. nunquam docuit id solum pertinere ad solidam & veram doctrinam fidei, quod in sacris scripturis est expressum, sed docuit tantum, ꝙ quando fit exceptio à regulis scripturę,in quibus habetur, omnes nasci filios iræ,debet hoc cōstare ex scripturis,vel ex traditione Ecclesiæ.Et quòd iste sit sensus D.Tho.liquet, nam subiungit,nam sanctificatio aliquorum in vtero datur ad vtilitatem Ecclesiæ,vt dicit Paulus 1.Cor. 12.at nul la Explicatur D. Thom.

la vtilitas proueniret ex tali sanctificatione nisi Ecclesiæ innotesceret,ergo nisi constet autoritate Ecclesiæ,id non est asserendum, & certè Ecclesia post Apostolos non est sacta vel expectanda melior,at Apostoli non sunt sanctificati in vtero, ergo non est credendum, quòd aliquis alius est sanctificatus in vtero. Et est obseruandum ex domino Caietano,quòd cum miracula fiant ad Ecclesię vtilitatem,non sunt recipienda passim,& siue Ecclesiæ autoritate.

QVAESTIO XXVIII.

De Virginitate Beatæ Mariæ, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de virginitate matris Dei.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm fuerit Virgo in concipiendo.

¶ Secundò, vtrùm fuerit Virgo in partu.

¶ Tertiò, vtrùm permanserit Virgo post partum.

¶ Quartò, vtrùm votum virginitatis emiseris.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm beata Maria fuerit Virgo in concipiendo.

158 4.cōt.c.45. Et opus.3. ca.232. Et ep.60.c.4.

AD primum sic proceditur. Videtur, ꝙ mater Dei non fuerit Virgo in concipiendo Christū. Nulla enim proles,quæ habet patrem & matrē ex virgine matre concipitur. Sed Christus non solum dicitur habere matrem, sed ēt patrē: dr enim Luc.2. Erant pater eius & mater mirantes super his,quæ dicebantur de illo: & infrà eadem mater dicit, Ecce enim pater tuus, & ego dolentes quærebamus te. Ergo Christus non est conceptus ex Virgine matre.

¶ 2. Præterea, Matth. primo probatur, quòd Christus fuerit filius Abrahæ & Dauid, per hoc quod Ioseph ex Dauid descendit. Quæ quidem probatio nulla esset, si Ioseph pater Christi non fuisset. Ergo videtur quòd mater Christi eum ex semine Ioseph conceperit,& ita non videtur fuisse Virgo concipiendo.

¶ 3.Prętereà, Gal.4.dicitur, Misit Deus filium suum factum ex muliere.Mulier autem consueto modo loquendi dicitur quæ est viro cognita: ergo Christus non fuit conceptus ex virgine matre.

¶ 4.Prætereà, Eorum quæ sunt eiusdem speciei,est idem modus generationis,quia generatio recipit speciem à termino, sicut & cæteri motus. Sed Christus fuit eiusdem speciei cum aliis hominibus,secundum illud Philip.2.In similitudinem hominū factus,& habitu inuentus vt homo. Cùm ergo alii homines generentur ex cōmixtione maris & fœminæ,videtur quòd etiam Christus similiter modo fuerit generatus: & ita non videtur fuisse conceptus ex Virgine matre.

¶ 5.Prætereà, Quælibet forma naturalis habet materiam sibi determinatam, extra quam esse nō potest.Materia autem formę humanę videtur esse semen maris & fœminæ. Si ergo corpus Christi non fuerit conceptum ex semine maris & fœminæ, non verè fuit corpus humanum, quod est inconueniens, videtur igitur non fuisse conceptus ex Virgine matre.

¶ Sed contra est, quod dicitur Isa.7.Ecce virgo concipiet.

¶ Respondeo dicendum, quòd simpliciter confitendum est matrem Christi Virginem concepisse: contrarium enim pertinet ad hæresim Hebionitarum * & Cherinti: qui Christum purum hominem arbitrantur, & de vtroq; sexu eū natum putauerunt. Quòd enim Christus sit conceptus ex Virgine, conueniens est propter quatuor. Primo propter mittentis Patris dignitatem conseruandam: cùm enim Christus sit verus & naturalis Dei filius, non fuit conueniens, quòd alium patrem haberet, quàm Deum, ne dignitas Dei patris, transferretur ad alium.Secundò, hoc fuit cōueniens proprietati ipsius Filij, qui mittitur,qui quidē est verbū Dei. Verbum autem absque omni corruptione cordis concipitur: quinimo cordis corruptio perfecti verbi cōceptionem nō patitur.Quia ergo caro sic fuit à verbo Dei assumpta, vt esset caro verbi Dei, conueniens fuit quòd etiam ipsa sine corruptione matris concipe retur. Tertiò hoc fuit cōueniens dignitati humanitatis Christi,in qua locum peccatum habere nō debuit per quam peccatum mundi tollebatur,secundum illud Ioan.primo.Ecce agnus Dei (scilicet innocens) qui tollit peccatum mundi:non poterat autem esse, quòd in natura iam corrupta ex concubitu,caro nasceretur sine infectione originalis peccati.Vnde Augu.dicit in libro * de Nuptiis & cōcupiscentia:Solus nuptialis concubitus ibi non fuit,scilicet in matrimonio Mariæ & Ioseph: quia in carne peccati fieri non poterat sine vlla carnis cōcupiscentia,quę accidit ex peccato: sine qua concipi voluit,qui futurus erat sine peccato.Quartò propter ipsum finem incarnationis Christi:quę ad hoc fuit, vt homines renascerentur in filios Dei,non ex voluntate carnis,neq; ex voluntate viri,seu ex Deo,id est ex ipsa Dei virtute.Cuius rei exemplar apparere debuit in ipsa cōceptione Christi. Vnde Augustin. * dicit in libro de sancta Virginitate. Oportebat caput nostrum insigni miraculo secundum carnem nasci de Virgine:quo significaret membra sua de Virgine Ecclesia secundum spiritum nascitura.

Vt patet ex Aug.lib.de hæresi. c.8. & 10.to.6.

cap.12. in prin. to.7.

cap.6.ante mediū.t.6.

¶ Ad primum ergo dicendum,quòd sicut Beda* dicit super Lucam, pater Saluatoris appellatur Ioseph, non quòd verè iuxta Photinianos pater fuerit ei: sed quòd ad famam Mariæ conseruandam pater sit ab omnibus æstimatus. Vnde & Lucæ 3.dicitur.Vt putabatur filius Ioseph.Vel

l.1.in Luc. c.8. secundū eius ordinē a medio.to.2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

li.1. de Nuptiis & cõcu.cap.11. parum à princ.to.7.

sicut Augu. * dicit in lib.de Bono coniugali, Eo modo pater Christi dicitur Ioseph,quo & vir Marię intelligitur,sine commixtione carnis, ipsa copulatione coniugij: multò videlicet coniunctius, quàm si esset aliũde adoptatus.Neque enim propterea nõ erat appellandus Ioseph pater Christi, quia non eum genuerat cõcubendo:quando quidem pater esset etiam ei,quem non ex sua coniuge procreatum aliunde adoptasset.

¶ Ad secundum dicendum,quòd sicut Hiero. dicit * super Matt. cum Ioseph non sit pater Domini saluatoris, ordo generationis eius vsque ad Ioseph deducitur.Primò quidẽ,quia non est consuetudinis Scripturarum,vt mulierum in generationibus ordo texatur. Deinde ex vna tribu fuit Ioseph & Maria,vnde & ex lege eã accipere cogebatur ut propinquam. Et ut Augu. * dicit in li.de Nuptiis & concupiscentia, fuit generationum series usque ad Ioseph perducenda;ne in illo coniugio uirili sexui utique potiori fieret iniuria, cùm veritati nihil periret:quia ex semine Dauid & Ioseph erat & Maria.

Mat.c.1.super illud Chri generatio sic erat, to. 9.

c.11. nõ lõgè a fi.t.7.

¶ Ad tertium dicendum,quòd sicut Glos.* dicit ibidem,mulierem pro femina posuit,more locutionis Hebræorum:vsus enim Hebræę locutionis mulieres dicit non virginitate corruptas, sed fœminas.

Est Aug.li. 23.cũ Faustũ ca.7. in medio t.6.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ratio illa habet locum in his quæ procedunt in esse per viam naturę, eo quòd natura sicut est determinata ad vnum effectum,ita etiam est determinata ad vnũ modum producendi illum.Sed virtus supernaturalis diuina cùm sit infinita,sicut non est determinata ad vnum effectum;ita nõ est determinata ad modum producendi quencunq; effectũ: Et ideo sicut virtute diuina fieri potuit, vt primus homo de limo terrę formaretur;ita etiam fieri potuit, vt diuina uirtute corpus Christi formaretur de Virgine absque virili semine.

¶ Ad quintum dicendum,quòd secundũ Philosophum * in lib.de generatione animalium,semen maris non est sicut materia in conceptione animalis,sed solum sicut agens:sola autem fœmina materiã subministrat conceptui.Vnde per hoc quòd semen maris defuit in cõceptione corporis Christi,non sequitur quòd defuerit ei debita materia.Si tamen semen maris esset materia fœtus cõcepti in animalibus, manifestum est quod nõ est materia permanens in eadem forma; sed materia transmutata.Et quanuis uirtus naturalis non possit transmutare ad certam formam nisi determinatam materiam : uirtus tamen diuina, quę est infinita,potest transmutare omnem materiam in quãcunque formam. Vnde sicut transmutauit limũ terræ in corpus Adę, ita in corpus Christi transmutare potuit materiam à matre ministratã, etiã si non esset sufficiẽs materia ad naturalẽ cõceptũ.

li 1.ca.2.& 19.to.4.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. COnclusio est. Mater Christi Virgo concepit, & contrarium est hæresis Hebionitarum; conueniensque ita fuit. Primò propter dignitatem patris Domini nostri, quia filius naturalis Dei erat:vnde nõ debebat alium patrem habere. Secundo fuit cõueniẽs proprietati filij,qui mittitur. Est enim verbum Dei, verbum autem sine corruptione cordis concipitur.Cũ ergo caro sic fuerit a verbo Dei assumpta,vt esset caro verbi Dei, conueniens fuit quòd etiam ipsa sine corruptione matris conciperetur. Tertio cõueniebat dignitati humanitatis Christi,in qua locum habere non debuit peccatum: cum per eam deberet tolli peccatum mundi. Quarto propter ipsum finem incarnationis Christi,quæ ad hoc fuit,vt homines renascerentur in filios Dei,non ex voluntate carnis,neq; ex voluntate viri,sed ex virtute Dei:eius rei exemplar apparere debuit in ipsa conceptione Christi.

EXPOSITIO ARTICVLI.

QVod Maria fuerit Virgo in concipiendo liquidò constat ex diuinis scripturis.Nam Mat.1. sic habetur: Christi autem generatio sic erat. Cum esset desponsata Maria mater Iesu Ioseph; antequam conuenirent inuẽta est in utero habẽs de Spiritu sancto. Ioseph autẽ vir eius cum esset iustus,& nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam,hæc autem eo cogitante,ecce Angelus Domini apparuit ei in somnis dicens:Ioseph fili David,noli timere accipere Mariam coniugem tuam,quod enim in ea natum est de Spiritu sancto est,&c. Et Luc.1. idem habetur euidẽtius.Idipsum cõfirmatur ex eo quod addit Euangelista Matthæus : hoc autem totum factum est,vt adimpleretur quod dictum est a domino per Prophetam dicentem:Ecce Virgo concipiet, &c.Et quare obsecro fuisset promissum Dñi aut signum admirandum datum hominibus, si intellexisset Propheta dictum suũ hoc modo; Virgo quæ prius erat incorrupta per corruptionem concipit, & pariet filium, cum hoc sit commune omnibus parientibus?Eadem veritas patet ex symbolo Apostolorũ,ex symbolo Niceno,vbi sic habetur. Qui conceptus est de Spiritu sancto,natus ex Maria Virgine. Constat quoque ex traditione vniuersali totius Ecclesię, & contrarium huius pertinet ad hæresim Hebionitarum, qui virginitati Mariæ contradicentes aiunt ex concubitu Ioseph & Mariæ Iesum fuisse conceptum. Cõsentiũt cum Hebionitis Iudęi perfidi, quos ex scripturis veteris testamenti sic possumus conuincere. Calumniantur Iudęi,quòd legamus apud Isaiam : Ecce Virgo concipiet, volentes legendum,ecce adolescẽtula vel puella,eo quòd Hebraicè nõ sit bethuloth,q; propriè significat Virginẽ, sed, almah, quod propriè significat puellam Cõtra quos dicẽdum est,dictionem,almah, propriè nõ significare nisi puellam, nunquam tamen in sacris scripturis dicitur nisi de Virgine.Sic enim & Rebecca ante nuptias almah dicitur,& lingua Punica,quæ de Hebræorũ fontibus ducitur,propriè Virgo almah dicit, sed & Septuaginta verterunt hoc loco partheno s,id est Virgo.Sed & D. Hiero.in q.heb.super Gene.24.to.4.inter alia addit hæc: Ostendãt igitur, inquit, Iudæi in scripturis alicubi positũ almah vbi adolescentulam tantum, & non Virginem sonet, & concedimus eis illud, quòd in Isaia apud nos dicitur,ecce Virgo concipiet,& pariet,nõ absconditam Virginem, sed adolescentulam significare innuptam. Item li.1.contra Iouini to.3. Isaias autem potius posuit almah, quàm bethuloth; tũ vt celaret impiis mysteriũ, tũ quod almah plus significet quã bethula,põt enim esse bethuloth, hoc est,Virgo,q̃ nõ sit almah,sed nõ è cõtra,nã alma est cũ de riuetur a verbo alã qđ abscõdere significat,adolescentulã absconditam,quæ virorum non patuerit aspectibus, sed diligenti parentum cura seruata sit. Fatendum tamen est ex solis Isaiæ verbis, quia dixit.Ecce Virgo, nõ conuinci Iudæũ necessario posse Virginem virginitate permanẽte concipere,sed ita intelligẽdum esse constare ex eo, quod pro signo nouo domui Dauid dicitur: Ecce Virgo concipiet,& nõ enim nouum est Virginem per nuptias & per corruptionem concipere. Sed videamus alia testimonia contra Iudæorum perfidiam.Certè Leu.12.sic planè habetur:mulier si fuscepto semine pepererit masculum, &c. eũ itaq; naturaliter nulla mulier sine semine cõcipere aut parere possit textus autem dicat, mulier si fuscepto semine

Mat.1.

Luc.1.

Hebionitæ.

Iudæi.

Almah q̃d propriè significat.

D. Hiero.

Leu.12.

minc, sequitur profectò quandoque futuram mulierem. sine fuscepto virili semine concepturam & paritura. Hier. 31. Sed & Hieremiam audiamus ita ca.31.dicentem. Creabit Dominus nouum super terram, fœmina circundabit virum,id est,fortem siue potentem, id est, Deum, iuxta veterum interpretationem:quòd autẽ iste vir sit Messias,& quòd a muliere Virgine in vtero per cõceptũ circũdãdus esset,patet,nam alioquin nulla nouitas in mũdo futura esset. Ezechiel quoque hanc matris Messię virginitatem optimè insinuauit cũ hęc protulit: Dixit Dñs Ezec. 44. ad me,porta hæc clausa erit,non aperietur, & vir nõ ingredietur per eam,quoniam Dñs Deus Israel ingressus est per eam,& erit clausa;vbi in eo quod dicitur ter clausa porta hęc,quæ matrem Messiæ Virginem significabat, designatur ipsam Virginem ante partũ,in partu, & post partum futuram esse. Per figuras insuper matris Dei virginitas præostensa atque declarata fuit,per illud quod c. Exod. 5. 3.Exod legitur:Ecce rubus ardens in igne, & rubus non comburebatur,& ait Moyses: Accedã vtique, & videbo visionem hac magnam. Per succensam rubum & nõ cõbustam ostensum est, quòd ex illo populo salua matris suæ integritate proditurus erat,qui igne diuinitatis carnis humanæ substantiam in ipsa diuinitatis flamma seruaret. Legitur quoque in li.Iud.ca.Gedeonem sic dixisse:si ros fuerit super vellus tantum, & super totam terrã siccitas,tunc sciã,quod saluabis in manu mea Israel,&c. Iudic. 6. vbi vellus,qui agni habitus est, humanam naturam designat,quam ros diuinitatis assumpsit,terra vero sicca est Virginis vterus humano semine non infectus. In virga eriã Aarõ significata est matris Dei virginitas, quę absque vllo exteriore humore sola Dei virtute floruit, fronduit,ac fructum fecit. Sed dicunt increduli Iudæi,quonã pacto Virgo permanens Virgo aut concipere aut parere Iudęorum Obiectio. Solutio. possit.Sed dicãt ipsi nobis quomodo arida virga floruit, fróduit,atque amygdala protulit?& cum ipsi credãt Euã de costa Adæ fuisse formatam, aiunt enim hoc voluntatis diuinæ miraculo accidisse, per eundem modum ipsis respondendum est,de Messiæ conceptione ac natiuitate ex Virgine,cum diuina voluntas naturæ cursu aut ordine non indigeat. Hanc rem quidam doctor hisce verbis explicat. Quid enim mirum,si omnipotens Deus quod facit quotidiè per creaturam,vt facit generationes hominum,aliquãdo faciat sine creatura per semetipsum? Nec repugnans dici potest,quod conforme est voluntati eius qui potest omnia. Voluntate quidem Dei nunc temporis crescunt poma,fructusque terrę ex seminibus eorum. At tũ cælum,& terram,& omnia quæ in eis sunt fecit Deus olim absque vllo semine præuio. Nũc producit Deus filios hominũ ex genitali semine virorum, tamẽ in exordio mundi Adam de limo terræ, Euam verò de costa fabricauit Adæ,vtrumque hominem citra genitale semen hominis.Hoc tunc factum est ad propaginem vniuersæ creaturæ.Quid igitur mirum,aut quæ repugnantia,si autor puritatis & gratiæ nunc conceptus sit in vtero virgineo,citra omnem impuri seminis cõmixtionem, sola operatione Spiritus sancti, quem Deus patrem esse voluit futuri sæculi,futurę;que nationis sanctæ? Futuri inquam sæculi nascentium non ex seminibus, neque ex voluntate carnis,neque ex voluntate viri,sed ex Deo,operatione Spiritus sancti. Siue igitur spectes opus, non omnino debes mirari,quia aliquando factum est simile in omnibus generibus rerum. Siquidem omnia semel concepta,nata que sunt sine præuio semine. Siue spectes rationẽ operis, rursus non debes mirari. Si enim protoplasti, ex quibus disseminatum est vniuersum genus humanum,sine seminibus sola Dei operatione facti sunt,Adã ex terra adhuc Virgine, Euã ex costa Adæ Virginis; quanto rationabilius Christus futurus pater eius nationis, quæ non ex seminibus,sed ex Deo nascitur,debuit concipi ex Virgine operatione Spiritus sancti,absque omni seminatione viri? Tertiò,si spectes omnipotentiam Dei, debes quoque omnẽ deponere admirationem, quoniam non est impossibile apud Deum omne verbum,sic attestante Angelo de hac re, Luc.1.Quod dictum Angeli, supra abunde interpretati sumus. Mirabatur quidem Maria Virgo audiens Angelum Dei dicentem sibi. Ecce concipies in vtero,& paries filium,& vocabis nomen eius Iesum,&c. Mirabatur,dico,de modo quo fieret, quod dictum erat ab Angelo nondum instructa de voluntate Dei certa,interim de sua voluntate non cognoscendi virum, & dixit admirando. Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?Tunc Angelus,Spiritus sanctus,inquit,super veniet in te, & virtus altissimi obũbrabit tibi,ideoq; qđ nascetur ex te sanctũ vocabitur filius Dei:esto,quòd non cognoueris,nec vnquam cognitura fis virum : tamẽ fiet, quod annuntio,non viri,sed Spiritus sancti operatione, qui sanè supueniet,idest desuper veniet in te, non quidẽ vt repleat mentem, qm̃ iam dudum gratia plena es, sed vt repleat ventrem tuum nouo fœtu inaudito partus. Virtus quoque altissimi,cui nihil difficilè,obumbrabit tibi, præseruando te velut vmbra quadam ab æstu concupiscẽtiæ,& omni virginalis integritatis corruptione:adeoque supplebit in te actionem genitalis seminis viri, q. eam ob causam, id quod nascetur ex te sanctum, id est sanctè, modo scilicet purissimo nobilissimoque penitus supereminente, supra omnem legem naturalem,vocabitur filius Dei,id est,sic erit filius Dei, vt non solum veritate, & sed & publica appellatione sit talis.

Obiecto.

¶ Sed circa tertiam probationem D.Tho.offert se quędam dubitatio,nam etiam si Christus ex concubitu viri & fœminæ nasceretur, non contraheret peccatum originale,est enim prorsus impeccabilis, vt supra ostensum est. Sed dicendum est,quòd illa ratio quæ est D. Aug.in loco hic indicato à D.Th.rectè procedit,nam lex est vniuersalis, quòd omnis qui concipitur ex concubitu viri & fœminæ contrahat peccatum originale,ne ergo transgredretur istam legem, Christus ex matre Virgine conceptus & natus est.Potest etiam responderi, quòd si Christus ex semine virili progenitus fuisset,certè contraheret peccatum originale, nisi impediretur ab vnione hypostatica.

Solutio.

Vtrũ Virgo naturaliter possit concipere.

¶ Alia dubitatio solet hic moueri. Num Virgo naturaliter possit concipere? Et à parte affirmatiua hæc sunt argumenta. Primo in statu innocentiæ fuisset generatio salua virginitate, alioquin dolor & corruptio in illo statu locũ habuissent, quod vniuersa Thologia adhorret cõcedere. Deinde D.Aug.14.de ciui.Dei c.26.sic scribit: in illo statu nulla corruptione integritatis infuderetur gremio maritus vxoris, ita enim potuit vtero coniugis salua integritate fœminei genitalis virile semen immitti,sicut nunc potest eadem integritate salua ex vtero Virginis fluxus menstrui cruoris emitti. Vt enim ad pariendum non doloris gemitus, sed naturalis impulsus fœminea viscera relaxaret, sic ad concipiendum non libidinis appetius,sed voluntarius vsus naturam vtramque cõiungeret. Hanc sententiam D.Augu.licèt D.Tho.in 2.d. 20.q.1.ar.2.inficiatus fuerit, amplectitur tamen eam lubenter in 1. p. q.98.ar.1.ad 4.His accedit,quod ex commentatore refertur,eum dixisse,quòd Virgo quædam in balneo cõcepit,vulua enim habet virtutẽ attractiuã, vnde si contrahat semen vndecunque poterit concipere absque viri concubitu.

Primo arg. Secũdum D. August. D.Thom.

¶ Ad hãc dubitationem explicandam quidam dicunt, quòd mulieres in statu innocentiæ,tũ in generatione,tũ in partu perderent carnis integritatẽ.Huius sententię fuit D. Tho. in 2. loco iam indicato. Durandus quoque in eadẽ d.q.2. Et hęc sententia mihi omnino probãda videtor,nam virginitas cũ partu aut generatione miraculum est,qđ non debet poni sine necessitate, & de B. Virgine, pro pier singulare miraculum canit Ecclesia:nec primam similem visa es,nec habere sequentem,gaudia matris habens cum virginitatis honore. Et iterum:talis partus decet Deum.De qua re sunt duo versiculi pulchertimi.

D.Thom. Durand.

Partus & integritas discordes longo. termino
Virginis in gremio fœdera pacis habent

In statu innocentiæ mulieres, nec conciparẽt,nec parterẽt sine corruptione integritatis.

Dicendum est ergo, quòd mulieres in statu innocentiæ conciperent,& parerent amissa virginitate,sed hæc amissio uirginitatis non fuisset per dolorosam diuisionem continui,sed per commixtionem sexuum, & seminum concomitante dilatatione membrorum. Verum est

Universidad de Deusto
Biblioteca

tamen,quòd D.Auguſt.in loco prænotato aperè docet, quòd mulier ſine corruptione, & ſine dolore, & maiori cum voluptate,quàm modo,mater eſſet aliis modis ſed veris. Hanc ſententiam videtur D. Thomas amplecti in loco prænotato,propter quod D. Thom. videtur mutaſſe ſententiam,de qua re eſt magna cõcertatio inter Durandum & Capreolum, qui omnino legendus eſt, nam hęc diſputatio propriam ſedem habet in 1. p. loco dudũ citato. Illud vero quod dicit commentator, friuolum mihi videtur & inane,licèt enim corrupta attrahat ſemen;Virgo non poteſt attrahere,quia occluſa eſt via, & ſemen non poteſt tranſire ſine corruptione.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm mater Dei fuerit Virgo in partu.

159 Opuſ. 5. c. 232.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd mater Chriſti non fuerit Virgo in partu. Dicit enim Ambroſ.* ſuper Lucam. Qui vuluam ſanctificauit alienam,vt naſceretur Propheta, hic eſt qui aperuit matris ſuæ vuluam, vt immaculatus exiret. Sed apertio vuluæ virginitatem excludit, ergo mater Chriſti non fuit Virgo in partu.

li.2.ĩ Luc. in c. cuius titu. eſt de circun.ſalnatoris in fin.tom. 5.

¶ 2.Præterea, Nihil in myſterio Chriſti eſſe debuit,p quod corpus eius phãtaſticum appareret.Sed hoc nõ videtur vero corpori, ſed phãtaſtico cõuenire,vt poſſit per clauſa tranſire: eo qđ duo corpora ſimul eſſe nõ poſſunt. Nõ igitur debuit ex matris vtero clauſo corpus Chriſti prodirẽ,& ita non decuit quòd eſſet virgo in partu.

Eſt ho. 26. in Euang. paulò a prin.

¶ 3.Præterea, Sicut Gregor.* dicit in homil. Octauarum Paſchæ,per hoc, quòd ianuis clauſis ad diſcipulos poſt reſurrectionem intrauit Dominus,oſtendit corpus ſuum eſſe eiuſdem naturæ & alterius gloriæ.Et ſic per clauſa tranſire,videtur ad gloriam corporis pertinere. Sed corpus Chriſti in ſua conceptione non fuit glorioſum, ſed paſſibile,habens ſimilitudinem carnis peccati:vt Apoſtolus dicit Ro. 8. Non ergo exiuit per Virginis vterum clauſum.

¶ Sed contra eſt, quod in quodam ſermone Epheſini concilij dicitur: Natura poſt partum neſcit vlterius Virginem: gratia verò & parientem oſtendit,& matrem fecit, & virginitati non nocuit.Fuit ergo mater Chriſti Virgo in partu.

¶ Reſpondeo dicendum, q, abſque omni dubio aſſerendũ eſt matrem Chriſti etiam in partu Virginem fuiſſe.Nam Propheta nõ ſolum dicit, Ecce Virgo cõcipiet: ſed etiam addit. Et pariet filium. Et hoc quidem conueniens fuit propter tria.Primò quidem, quia hoc competebat proprietati eius,qui naſcebatur,qui eſt verbum Dei. Nam verbum non ſolum in corde abſque corruptione concipitur,ſed etiam abſque corruptione ex corde procedit.Vnde vt oſtẽderetur,quod illud eſſet corpus ipſius verbi Dei, cõueniens fuit vt de incorrupto Virginis vtero naſceretur.Vnde in ſermone quodam Epheſini concilij legitur. Quę parit carnem purani a virginitate ceſſat: ſed quia natum eſt in carne Verbum, Deus cuſtodit virginitatem,ſeipſum oſtendens per hoc Verbũ. Neque enim noſtrum verbum cum paritur,corrumpit mentem:neque Deus verbum,ſubſtãtialem partem eligens peremit virginitatem.Secundò,hoc eſt conueniens quantum ad effectum incarnationis Chriſti.Nam ad hoc uenit ut noſtrã corruptionem tolleret,vnde non fuit cõueniens, vt uirginitatem matris, naſcendo corrumperet. Vnde Auguſt.* dicẽs in quodam ſermone de natiuitate Domini,Fas non erat,vt per eius aduentum violaretur integritas, qui uenerat ſanare corrupta.Tertio fuit conueniens, ne matris honorem naſcendo diminueret, qui parentes præceperat honorandos.

In ſer. 6.2. med. t.10.

¶ Ad primum ergo dicendum,quòd Ambro, dicit hoc,exponens illud quod Euãgeliſta de lege induxit.Omne maſculinum adaperiẽs uulua, ſanctum Domino uocabitur.Quod quidem,ut* Beda dicit,conſuetæ natiuitatis more loquitur: nõ quòd Dominus ſacri uentris hoſpitiũ, quod ingreſſus ſanctificauerat, egreſſus deuirginaſſe credendus ſit. Vnde illa aperptio non ſignificat reſerationem communem clauſtri pudoris uirginei:ſed ſolum exitum prolis de utero matris.

li.1.ĩ Luc. c.7. ſecundũ eius ordinem.t.2.

Ad ſecundum dicendum, quòd ita Chriſtus uoluit ueritatem ſui corporis demõſtrare, quòd etiam ſimul eius diuinitas declararetur: & ideo permiſcuit mira humilibus.Vnde ut corpus eius uerum oſtenderetur,naſcitur ex fœmina, ſed ut oſtenderetur eius Deitas,naſcitur ex Virgine,talis enim partus decet Deum:ut Ambroſius dicit in hympno* Natiuitatis.

In hym.q canitur in veſperis natalis Dñi.

¶ Ad tertium dicedum, quòd quidam dixerunt,Chriſtum in ſua natiuitate dotem ſubtilitatis aſſumpſiſſe,ſicut quando ambulauit ſiccis pedibus ſuper mare, dicunt eum aſſumpſiſſe dotem agilitatis, ſed hoc non conuenit his quæ* ſupra determinata ſunt: huiuſmodi enim dotes corporis glorioſi proueniunt ex redundantia gloriæ animæ ad corpus,ut infra* dicetur, cum tractabitur de corporibus glorioſis. Dictum eſt autem* ſupra, quòd Chriſtus ante paſſionem permittebat carni ſuæ agere & pati quæ propria: nec fiebat talis redundantia gloriæ ab anima ad corpus.Et ideo dicendum eſt, quòd omnia iſta facta ſunt miraculosè per uirtutem diuinam.Vnde Auguſtinus* dicit ſupra Ioan.Moli corporis, ubi diuinitas erat, oſtia clauſa non obſtiterunt: ille quippe non eis apertis intrare potuit, quo naſcente uirginitas matris inuiolata permanſit. Et Dionyſius* dicit in quadam Epiſtola, quòd Chriſtus ſuper hominem operabatur ea, quæ ſunt hominis: & hoc monſtrat Virgo ſupernaturaliter concipiens,& aqua inſtabilis, terrenorum pedum ſuſtinens gratuitatem.

Non compleuit. q.14.ar.1. ad 1. Tract.121. a med.t.9.

In epiſt.ad Caiũ monac. incipit, Quæris tu quidem.

SVMMA TEXTVS.

Cõcluſio.

COncluſio eſt affirmatiua. Dicit enim Propheta non ſolum, Ecce Virgo cõcipiet, ſed etiam addit, &

& pariet filium. Quod quidem conueniens fuit propter tria.Primò, quia ſic competebat proprietati eius,qui naſcebatur,qui eſt verbum Dei.Verbum namque non ſolũ in corde concipitur abſque corruptione,ſed etiam abſq; corruptione ex corde procedit, quare vt oſtenderetur illud eſſe corpus ipſius verbi Dei, conueniens fuit,vt de incorrupto Virginis vtero naſceretur.Secundo hoc fuit cõueniens, quo ad effectum incarnationis Chriſti cum venerit ad tollendam noſtram corruptionem. Tertio fuit conueniens,ne matris honorem naſcendo diminueret, qui parentes honorandos præceperat. Non ergo ſacri vẽtris hoſpitium,quod ingreſſus Dominus ſanctificauerat, egreſſus deuirginaſſe credendus eſt.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Iſa.7. Matt.1.

COncluſio huius articuli eſt certa ſecundum fidem Catholicam,& patet ex illo Iſa.7.Ecce Virgo cõcipiet & pariet filium &c. Et Matth.1.non cognoſcebat eã donec peperit filium ſuum primogenitum,& ex ſymbolo Apoſto.& ex cõcilio Niceno, vbi habetur:natus eſt ex Maria Virgine.Sed qõ eſt. Vtrũ B. Maria pepererit filiũ prout cęteræ,& eadẽ via qua cęterę Nã de hac re ſunt variæ ſententiæ,tum hæreticorum, tum doctorum. In primis Valẽtinus hæreticus aſſeruit,Chriſtum habuiſſe corpus cęleſte,& per virginem veluti per fiſtulam tranſiiſſe. Sed hæc ſententia blaſphema eſt & hæretica, nã ſi aliunde habuit Chriſtus corpus ſuum,& tranſijt per eam veluti per fiſtulam falſo igitur dicitur in ſcripturis,quod natum eſt in ea de Spiritu ſancto eſt,falſo peperit,falſo impleti ſunt dies eius vt pareret,falſo quoque appellat prę gnans,falſo mater Ieſu, falſo Ieſus filius eius,falſo denique & illud dicitur, cum natus eſſet in Bethlehem Iudæ, quia non natus ibidem ſed effuſus. Eraſmus in annotat. ſuper Luc.ca.2.ſuper illa verba. Omne maſculinum adaperiens vuluam, inſinuat, quòd cum apertione clauſtri virginalis,& nixu,& labore pepererit beata Maria,& adducit in ſuæ ſententiæ confirmationem Orig. ho.14.in Luc.& D.Ambroſium ſuper illud verbum Lucæ dudum commemoratum.Idem videtur ſentire Tertulianus libr. de carne Chriſti ad finem,& poteſt confirmari hęc ſententia,quoniam in ſcriptura non legitur,quòd clauſo Virginis vtero prodierit Chriſtus.

Vtrũ Virgo Maria pepererit eadem via qua aliæ mulieres? Valẽtinus hęreticus.

Eraſmus.

Prim. arg.

¶ Rurſus confirmatur idem,quia vt dicit D.Thomas quodlibeto 6.arti.18.nihil deperit de virginitate,ſi clauſtra pudoris aliter rumpantur,quàm per concubitum,vel ſaltim per ſeminis reſolutionem, vnde ſi Virgo ſic ęgrotaret,vt neceſſum eſſet aperire clauſtra vel medicinis, vel ferro,nihil periret de virginitate, ergo dato quòd Chriſtus in ſuo exitu rupiſſet clauſtra,mater manſiſſet Virgo. Sed ego exiſtimo quòd hæc ſententia Eraſmi eſt hæretica.Nam in concilio Lateranenſi primo ſub Martino primo can.3.ſic diffinitur.Si quis non confitetur propriè & verè Dei genitricem ſanctam ſemperque Virginem immaculatam Mariam in vltimis ſæculorum abſque ſemine cõcepiſſe ex Spiritu ſancto, & incorruptibiliter enixã eſſe, & indiſſolubilit permanente, & ante,& poſt partum eiuſdem virginitate, ſit condemnatus. Eadem ſententia cõfirmatur ex traditione Eccleſiaſtica,quæ perpetuo docet B.Virginem ſine dolore,& ſine corruptione peperiſſe filium ſuum. Vnde Eccleſia in hymno ſic canit. Veni redemptor gentium,oſtende partum Virginis,miretur omne ſæculum,talis decet partus Deum. Aluus tumeſcit Virginis,clauſtra pudoris permanent. Et in proſa ſic cantat Eccleſia:ſicut ſydus radium,&c.Hanc ſententiam docẽt omnes ſancti Patres ſumma conſenſione, vt dogma fidei certiſſimum.

Eraſmi sẽtentia hæretica.

Cõc.Late.

Traditio Eccleſiaſtica.

Ad primũ Eraſmi.

¶ Ad argumenta Eraſmi; ad primũ ex autoritate ſanctorum reſpondet hic D. Tho.in ſolut.ad 1. quod idem ſit apud ſanctos aperire vuluam,& naſci & exire de Virginis vtero.Poteſt etiam reſponderi,quòd in ſacris literis idem valent aperire vuluam, & fęcundare, vnde Geneſ. 30.legimur. Dominum aperuiſſe vuluã Rachelis, id eſt, fęcundaſſe,ſicut contra 1.Reg.1.legitur,quòd concluſerat Dominus vuluam Annæ,quia ſterilis erat Anna.

D.Thom.

Geneſ.30.

1.Reg.1.

¶ Ad primam confirmationem reſpondetur, quòd integritas Mariæ in partu colligitur in primis,ex traditione Eccleſiæ, deinde ex ſanctis ſcripturis in principio huius articuli prænotatis ſecundum expoſitionem ſanctorum patrum.

Ad primã confir.

¶ Ad ſecundam confirmationem reſpondetur,eſſe certum ſm fidem,quod ſit Virgo virginitate mentali atque etiam virginitate corporali.Nam licèt ex ruptione clauſtri virginalis nihil pereat de virtute virginitatis,perit tamen de perfectione naturali & corporali.

Ad ſecundam.

¶ Sed iam refutatis erroribus contra fidem, videamus quid dicant Doctores Eccleſiæ,de modo quo exiuit Chriſtus clauſo Virginis vtero. Durandus in 4. diſtinctione 44.quæſtione 6.ſcribit, quòd Chriſti corpus primũ fuit in vtero matris, & poſtmodum ex vtero translatum eſt ad lucem,& extra vterum,ſine hoc quod eſſet in medio. Durandus enim exiſtimat eſſe omnino impoſſibile, & continere euidentem contradictionem,quòd duo corpora ſint ſimul in eodem loco penetratiuè. Sed hæc opinio Durandi periculoſa eſt, ne dicam hæretica.Nam ſecundum eius doctrinam Chriſtus Dominus non magis exiuit ex vtero, & per illius oſtium, quàm per genu aut per oculos,vt quidam noſtra tempeſtate Valliſoleti docuit, at ſi per oculos emiſſus eſſet certè non propriè diceretur Virginem Mariam peperiſſe filium, aut illum natũ fuiſſe.Præterea,ſcriptura dicit,quòd Maria concepit & peperit filium,non autem dicitur partus, niſi quod exijt per vuluam.Et vt intelligatur facile quam periculoſa ſit opinio Durandi,dico eſſe de fide tenendum, quòd peperit Maria filium ſuum eo modo,eaque parte corporis, quo & qua ſoler fieri vera generatio ex muliere præuiis officiis vterinis,illo ſolo excepto,quòd non de virili ſemine. Hanc veritatem pulcherrimè teſtatur ſcriptura his verbis:Ecce Virgo concipiet,& pariet filium,Iſa.7. Iterum quod natum eſt in ea,Matt.1.Tertio, Cum Maria deſpõſata ſibi vxore prægnante Luc.2.Quarto.Et impleti ſunt dies eius vt pareret,& peperit filium ſuum primogenitũ. Ibidem. Hæc enim & eiuſmodi competere non poſſunt in Mariam, niſi interueniſſet naturale opus vteri, eaque officia quæ ſolent communia eſſe prægnantibus. Nec poſſet ſecundum veritatem Maria dici mater Ieſu,aut Ieſus filius eius,& filius primogenitus niſi in ea acciepiſſet, vitam,& formã, deque illius viſceribus carnem, ſanguinem,& oſſa,nutrimẽtum,& incrementa corporis, more aliorum infantum,expleto certo menſium ſpacio in vtero materno. Et in concilio Epheſino in confeſſ.fidei ſic habetur:non dubitamus ſanctam Virginem dicere theotocon,id eſt,Deum parientem,nõ quòd verbi natura de itaſque in ſancta Virgine ſumpſit exordium, ſed quòd ex ea natum ſit ſacrum illud corpus animatum anima rationali,cui ſubſtantialiter adunatum verbum carnaliter natum eſſe dicitur,& paulò ante dixerant patres concilii, Verbum carnem factum eſſe; in quo oſtenditur ſimiliter ac nos principium habuiſſe carnis & ſanguinis, & hominem ex muliere proceſſiſſe. Obſeruandum eſt illud verbum,ſimiliter ac nos,id eſt,per eãdẽ viam & codẽ modo natus,excepto quòd non ex virili ſemine.Quapropter non ſatis mirari queo impudentiam,aut ignorantiã Catherini vehementer reprehendentis Caietanum exponẽtem illa verba:pariet autem filium, hoc modo, pariet nõ emittet qualitercũq; ſed pariet naturali opere materno per genitalia.Huic inſurgit Catherinus inquiẽs,Caietanum excludere opus ſupernaturale & ſentire cũ Eraſmo de apertione clauſtrorum in Virgine contra Eccleſię ſententiam & diffinitionẽ.Sed in hac animaduerſione erratipſe Catherinus contra fidẽ: nã ſecundum fidem catholicã, Maria peperit filiũ ſuũ per vteri oſtiũ naturale opere materno,& enixa eſt,& actinẽ ex ſuo vtero protulit nobis Saluatorẽ ſicut cæteræ matres filios ſuos.Ex dictis patet, qũo modus Durandi ſuſtineri nõ poteſt.Alius modus dicendi eſt,quem refert Durãdus ubi ſupra in ſo lutione primi,nec tñ improbat,videlicet quod facta fuerit diuina virtute dilatatio virginalis clauſtri abſq; corruptione,& dolore aliquo ſicut fieret in ſtatu innocentię in fęminis parientibus, iuxta doctrinam Auguſtini.14.

Durand. opinio periculoſa.

B. Virgo peperit eo mõ & ea parte corporis qua aliæ mulieres. Iſa.7. Matt.1. Luc.2.

Cõc. Eph.

Catherini audacia.

Alius modus dicẽdi periculoſus. D.Auguſt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de ciui. Dei cap. 26. cui videtur consentire D. Thom. 1. p. q. 98. ar. 2. ad vltimum. Gauderet itaque tunc iuxta istam doctrinam priuilegio iustitiæ originalis. Cæterum hic modus dicendi periculo non caret, quod demonstro eisdem his argum. quibus sententiam Erasmi labefactauimus & subuertimus, omnia enim illa si rectè expendantur probant Christum clauso Virginis vtero prodisse, sicut clauso sepulchro resurrexit, & sicut ianuis clausis ingressus est ad discipulos. His accedit, quòd quidam concionator, qui Compluti ausus est prædicare istum modū dicendi, ab inquisitoribus reprehensus est. Alius modus dicendi est Abulēsis in paradoxa 1. a. c. 56. & deinceps vsque ad 68. & super Matth. c. 1. q. 49. scribentis, quòd Christus prodiit per totum vterum Virginis per Vmbilicum, per ilia penetratiuè se habendo cum illis partibus. Itaq; prodiit Christus per totam vteri latitudinem, quāta erat quantitas ipsius fœtus, & sic concedit, quòd Christus non magis natus est per vteri ostium, quā per alias partes vteri. Sed hæc sententia non verè explicat fidei mysterium, nam secundum eam B. Virgo non peperit filium suum per locum naturalem, neque ea parte qua solent cæteræ fœminę, imò talis exitus ab vtero propriè partus non est. Certè in hoc est insigne virginitatis miraculum, quòd exierit infans per locum naturalē sine aliqua corruptione, aut apertione virginalis claustri, quod miraculū non saluat Abulensis. Alia ratio explicandi est, quòd Christus compresserit quantitatem suam, vt posset exire salua matris integritate per vteri ostium. Hic modus insinuatur etiam à Durando, vbi supra ex aliorum sententia. Sed certè hic modus est contra communem sensum fidelium. Rursus iuxta hunc modum dicendi asserendum est Christum mutasse figuram debitam humanæ naturæ, & infanti nouem mensium, cum tamē prodierit ex Virginis vtero tanquā sponsus de Thalamo suo speciosissimus. Denique, si hic modus dicendi verus est, necessum est ponere in Christo dolorem aliquem, nam nisi fingamus noua miracula ex tali compressione, & constrictione carnis necessario sequitur dolor, & cruciatus. Communis ergo & vera explicatio est, quam habet D. Thom. distinctè in quodlibeto citato, & in 4. dist. 44. q. 2. art. 2. in explicatione quæstion. 3. quòd Deus potest duo corpora ponere in eodem loco, & sic Christus Dominus natus fuit omnino in figura & quantitate debita infanti nouem mensium, per virginalis vteri ostium inuiolatum, intactum, non dilatatum, cum summo ipsius Virginis gaudio & honore, idque factum est virtute diuina, quia Christus Dominus habuit se penetratiuè cum partibus claustri virginalis cum opus fuit emittere illum extra vterū, & sic verè peperit sine apertione aut dilatatione claustri, sicut Christus exiuit clauso sepulchro, & ingressus est ad discipulos ianuis clausis. Sed hæc non placent Durando, & visa sunt ei deliramenta, cum tamē ipse in hac re maximè deliret & insipiens sit ex studio contradicendi doctrinæ D. Th. Veris igitur sed miris modis prodiit infans Iesus ex vtero Virginis clauso. Sed præstat hoc mysterium silentio obuoluere & venerari, quàm explicationibus proprio ingenio inuentis elucidare: tantum hoc in loco libet sententias patrum in medium producere; ex quibus perspicuum erit, qua via & ratione poterit diuinus Theologus ostendere euidenter nō esse impossibile, quòd Maria fuerit Virgo in partu. Cyprianus in expositione symboli sic scribit: Pagani solent irridere nos cum audiunt prædicari à nobis Virginis partum, propter quod paucis coram obtrectationibus respondendum est. Omnis partus ex tribus (vt opinor) constat, si adultæ ætatis sit fœmina, si virū adeat, si non sit illius vulua vitio sterilitatis occlusa. Ex his tribus in hoc partu quem prædicamus vnum defuit, vir scilicet, & hanc partem (quia qui nascebatur non erat terrenus homo, sed cœlestis) per spiritum cœlestem dicimus salua Virginis incorruptione completam. Et tamen quid mirum videtur, si Virgo concepit, cū orientis auem quem Phœnicem vocant in tantum sine coniuge nasci vel renasci constet, vt semper vna sit, & semper sibi ipsi nascendo vel renascendo succedat? Apes certè nescire coniugia nec fœtus nexibus edere omnibus palam est.

Tertius modus dicendi. Abulensis.

Quartus modus dicendi.

Verus modus dicendi D. Thom.

Cypria.

Sed & alia nonnulla deprehenduntur sub huiusce modi sorte nascendi.

Hoc ergo ineredibile videbitur diui natiuitate ad totius mundi rei integrationem factum, cuius exempla & in animalium natiuitate cernuntur? Et tamen mirandum est, cur hoc gentilibus impossibile videatur, qui credunt Mineruam suam de cerebro Iouis natam. Quid ad credendum difficilius, aut quid magis contra naturam est? Hic fœmina est, hic naturæ ordo seruatur, hic conceptus, hic partus temporibus suis editur; ibi nusquam fœmineus sexus, sed virilis solus est partus. Qui illa credit, cur ista miratur? Sed & Liberum patrem dicunt de fœmore eius natum. Ecce aliud portenti genus, & tamen creditur. Venerem quoque quam Aphroditen vocant, de spuma maris, sicut & omnis eius compositio ostendit, credunt esse progenitam. De quo natum Castorem, Pollucemque cōfirmant, & e formica Myrmidones, & alia mille sunt, quæ quamuis contra naturam rerum veniendo, ipsis tamē sunt visa credibilia, vt Deucalionis & Pyrrhæ lapides iactos, & hominum ex his segetem natam, &c. Origen. super Euāgel. cum esset desponsata, sic inquit. O magnę admirationis gratia, ò inenarrabilis suauitas, ò ineffabile magnumque sacramentum. Ipsa eadem Virgo ipsa est mater Domini, ipsa genitrix, ipsa eius ancilla, plasmatio eius ipsa quæ genuit. Quis vnquam ista audiuit? Quis vidit talia? Quis hoc excogitare potuit, vt mater Virgo esset, intacta generaret, quę & Virgo permā sit & genuit? Sicut enim quondam rubus videbatur cōburi, & ignis eum non tangebat, & sicut pueri in camino ignis inclusi habebantur, & tamen eos nō lædebat incendium, nec odor fumi erat in eis, vel quemadmodum Danieli intra lacum leonum incluso claustris non apertis allatum est prandiū ab Abacuc: ita hæc sancta Virgo genuit Dominum, sed intacta permansit. Augustinus in serm. de natiuitate. Nascitur etiam ab intacta fœmina Christus, quia fas non erat vt virtus per voluptatē, castitas per luxuriā, per corruptionem incorruptio nasceretur, nec poterat nisi nouo ordine aduentare de cælo, qui vetustum mortis destruere veniebat imperium. Regnum igitur renuit virginitatis, qui regem genuit castitatis, ideo etiam Dominus noster virgineū sibi requisiuit hospitium habitandi, ut nobis ostenderet Deum in casto corpore portari debere: ergo qui scripsit lapideas tabulas sine stylo ferreo, ipse grauidauit Mariam Spiritu sancto. Vnde dicitur, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto. Chrysost. hom. 49. super Gen. de sterilitate Sarę & Rebeccę loquens: quoniam igitur, inquit, tibi dicit Iudæus, quomodo peperit Virgo? dic ei. Quomodo peperit steri lis & vidua? Duo impedimenta tunc erant, & ætas intē pestiua, & natura vitiata. In Virgine autem vnum impedimentum fuit, quod non est partieeps concubitus. Sterilitas igitur iam viam parat virginitati. Et vt scias, quòd propter hoc steriles fuerunt prius vt credatur virginitas partus, audi verba Gabrielis, qui ad Virginem dixit. Postquam enim venit, & dixit. Concipies in vtero, & paries filium, & vocabitur nomen eius Iesus, obstupefacta est, & admirata, ac dixit.

Origen.

D. Auguſt.

D. Chryſo.

Quomodo erit mihi istud? quia virum non cognosco? quid igitur Angelus? Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Ne quæras, inquit naturæ modum, & ordinem, quando super naturam sunt quæ fiunt. Ne spectes coniugii dolores, quando maior quam in nuptiis natiuitatis modus erit. Et quomodo fiet istud, inquit, quia virum non cognosco? Sanè propter hoc erit, quoniam virum non cognoscis, Nam si cognosceres virum, non fuisses habita digna, vt huic mysterio seruires. Atque adeò quod incredula es, propter hoc crede, non quia malum nuptiæ, sed quia melior virginitas, &c. Et infra. Tu autem obsecro intende quomodo sterilis istam manu ducat ad fidem partus. Quoniam prior demonstratio maior erat cogitatione Virginis. Audi quomodo, & humiliorem sermonem affert per sensibilia ipsam manu ducens. Et ecce inquit Elizabeth, &c. Theodore. quòd autem rubus arderet & non consumeretur, indicabat unicum Dei filium hominem factum, & virginalem uterum inhabi-

Theodor.

Bernard. inhabitantem matri suæ virginitatem integram conseruatus. Bernar. super missus est hom. 2. Quid igitur, inquit, rubus iste Mosayeus portendebat, flammas quidē emittens, sed non ardens, nisi Mariam parientem, & dolorem non sentientem? Chrysost. O ergo rube quem vidit Moyses in monte ardentem & minimè combustam Virgo Maria, quæ genuisti, neque corruptionē passa es. Eucherius de formulis spiritualibus: Rubus, vt quidam opinantur, Marię Virginis prefiguratio est, eo quòd quasi de humani corporis rubo Saluatorem tanquam rosam emisserit, aut quod vim diuini Fulgo.) sine viri assumptione pertulerit. Iuuenit germinasse virgam Aaron, &c. Nu. 17.

Eucherius

Num. 17.

Virgo Dei genitrix virga est, flos filius eius. Isa. 11. Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascedet. per florem intelligitur Christus secundum omnes doctores, Hebræos, & Latinos. Hęc autem virga sicca germinauit absque humore virilis seminis concipiendo. Floruit autem sanctissimè conuersando, sed fructum protulit Deum nobis & hominem in vna persona pariendo. Sed operæpretium est his annectere sententias Patrū, qui asserunt Dei matrem sine apertione claustri virginalis filium suum peperisse: ait enim Ezechiel. ca. 44. porta hæc clausa erit, non aperietur, & vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam, & erit clausa principi. Quæ est hæc porta, inquit Ambr. de instit. virg. ca. 7. nisi Maria quę clausa erat, & nō aperiebatur, & ideo clausa, quia Virgo. Et cap. 8. Aspiciebat ad Orientem, quoniam verum lumen effudit, quæ genuit Orientem lucis æternæ, peperitque solem iustitiæ: ergo sacratissima Virgo porta clausa, & Dei sanctuarium dicitur, sacratissimum templum gloriæ Dei plenum. Pro sanctuario Dei, septuaginta dixere, sanctorum viā, quod per hanc Virginem sanctitas ingressa per orbem terrarū est, & sanctus sanctorum & sanctus qui omnes sanctos sanctificauit: Sic Ambro. hunc locum explanat loco citato. Et epist. lib. 10. epist. 81. & si expendas Græca & Hebræa verba, de nullo alio queas interpretari, nā quomodo aliter intelligas viam omnibus inaccessam & impenetrabilem, & clausam sanctorum esse viam? Nisi ita dicatur, via sanctorum sacra hæc Virgo, quomodo dicitur Eua, vt ait Aug. serm. de natiuitate. Vera enim Eua, sacra hæc Virgo est, nam Eua, Hebræa, vox sonat Latinè idem quod mater viuentium, & verè Maria mater viuentium est, id est, sanctorum, quod ait Ezechiel: nam prima fœmina hoc nomine nuncupata est, quia typum gerebat Ecclesiæ, & Virginis huius sacræ: & quia uitæ animalis principium erat, & quia prius est, quod est animale; hæc spiritualis vitæ mater est, & ideo sanctorum porta est appellata. sequitur deinde. Hęc erat clausa, Augustinus loco citato, quia signaculū erat pudoris, & immaculatę carnis integritas erat. Breuius Ambrosius, porta clausa, quia Virgo: porta verò inquit Ambrosius & Cyprianus Tymbolo, per quam Christus intrauit in hunc mundū, quando virginali fusus est partu, virginitatis claustra non solui t. Sequitur, dixit Dominus ad me, porta hæc clausa erit, & non aperietur, & vir non trāsibit per eam, quoniā Dominus Deus Israel ingressus est per eam. Cyprianus ibidem. Quid tam euidens dici potest, de consecratione Virginis, clausa in ipsa fuit virginitatis porta, per ipsam introiuit Dominus Deus Israel, per ipsam processit, & in æternum porta Virginis clausa seruata virginitate permansit. Nam hoc postremū, quod ait Cyprianus significant verba sequētia; eritque clausa: illic enim iuxta trāslationem Septuaginta apposita distinctio est, ita Augustin. Ambrosius toto cap. 8. hūc locum explanat. Deinde nouo initio, quia dux iste siue princeps iste sedebit in ea, ut comedat panem coram Domino, sic enim Græci & Hebræi codices sunt distincti omnes, & sic legit D. Ambro. & D. Cypri, & apertè incarnationē hæc verba proclamāt, Ait enim Ambr. ca. 12. de instit. Virginum. Ipse dux sedebit in ea, quando verbum caro factum est, & habitauit in nobis: quasi rex sedens in aula regali vteri virginalis, vel in olla feruenti, sicut scriptum est. Moab olla spei meæ. Aula ergo regalis est Virgo, quæ non viro subdita, sed Deo soli est & olla vterus Mariæ, quæ spiritu fer

Ezech. 43.

Ambro.

D. Auguſt.

Cypria.

Ambroſi.

nenti qui superuenit in eam replenit orbem terrarum, cum peperit Saluatorē. Sed quod sequitur in textu apud Ezechielem maximè est obseruandum: continet enim reconditum mysterium. Princeps (inquit) ipse sedebit in ea. Hebraicè sic legitur: & princeps, princeps ipse sedebit in ea: vt sit sensus. Princeps sedebit in ea, princeps autem est ipse, subaudi Deus. Semper enim cum, ipse, absolutè ponitur in scripturis, Deum significat. His constitutis, quæ ex varia lectione sanctorum Patrum collecta sunt; duæ quæstiones submoueri solent. Prior est, vtrūm Virgi nem parere permanente virginitate sit contra naturam? Posterior vero est, vtrum aliquis possit naturaliter vel miraculosè esse simul Virgo & Pater? Ad priorem quæstionem dicendum est breui sermone, quòd Virginem parere permanente virginitate est impossibile per naturam, at per miraculum possibile est, miracula verò & omnia mysteria fidei nostræ non sunt cōtra naturam, sed supra naturam vt euidenter demonstrat Diuus Thomas 1. cōtra Gentes ca. 7. Verum est tamen, quòd Philosophi qui sequuntur tantum rationem naturalem, iudicabant hoc esse prorsus impossibile. Vnde Romæ erat templum Pacidicatum duraturum ex oraculo vsque ad partum Virginis, quo significabatur fieri non posse vt rueret vnquam, verūm eadem felicissima die, qua Virgo peperit corruit vt habet vetus historia. Ad secūdam quæstionem, ita exactè & dilucidè respondet D. Tho. quodlibeto 6. arti. 18. vt nostra expositione non indigeat.

Virgo per manente virginitate naturaliter parere non potest. D. Thom.

D. Thom.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm mater Dei permanserit Virgo post partum.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd mater Christi non permanserit Virgo post partum. Dicitur enim Matth. 1. Antequam conuenirent Ioseph & Maria, inuenta est in vtero habēs de Spiritu sancto. Non autem Euangelista diceret, antequam conuenirent, nisi de conuenturis: quia nemo dicit de non pransuro, antequam pranderet. Ergo videtur, quòd beata Virgo quandoque conuenerit carnali copula cum Ioseph, & ita nō permanserit Virgo post partum.

160 Opusc. 3. 232.

¶ 2. Præterea, Ibidem subditur ex verbis angeli loquentis ad Ioseph: Noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Coniugium autem cōsumatur per carnalem copulam. Ergo videtur, q̄ quandoque carnalis copula interuenerit inter Mariam & Ioseph, & ita uidetur, quòd non permanserit uirgo post partum.

¶ 3. Præterea, Ibidem post pauca subditur: Et accepit coniugem suam, & non cognoscebat eam, donec peperit filium suum primogenitum, Hoc autem aduerbium, Donec, consuevit determinatum tempus signare, quo impleto fiat id, quod vsque ad illud tempus non fiebat. Verbum autem cognoscendi ibi ad coitum refertur, sicut & Genes. quarto dicitur, quòd Adam cognouit uxorem suam. Ergo uidetur, quòd post partum beata uirgo fuerit carnaliter a Ioseph cognita, ergo uidetur, quòd non permanserit uirgo post partum.

¶ 4. Præterea, Primogenitus non potest dici nisi q̄ habeat fratres subsequētes: vnde & Ro. 8.

dicitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicitur,Quos præsciuit & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui,vt sit ipse primogenitus in multis fratribus.Sed Euangelista nominat Christū primogenitum matris eius. Ergo habuit alios filios post Christum:& ita videtur,quòd mater Christi non manserit virgo post partum.

¶ 5. Præterea,Ioan.2.dicitur,Post hæc descendit Capharnaum ipse, scilicet Christus, & mater eius,& fratres eius,Sed fratres dicūtur qui ex eodem parente geniti sunt.Ergo videtur, quòd beata Virgo habuerit alios filios post Christum.

¶ 6.Præterea,Matth.27.dicitur,Erāt ibi, scilicet iuxta crucem Christi, mulieres multæ à lōgè, quæ secutæ erāt Iesum à Galilæa,ministrantes ei: inter quas erat Maria Magdalene,& Maria Iacobi,& Ioseph mater,& mater filiorū Zebedæi. Videtur autem hæc Maria , quæ hic dicitur Iacobi & Ioseph mater,esse etiam mater Christi: dicitur enim Ioa.19.quòd stabat iuxta crucem Iesu Maria mater eius.Ergo videtur, quòd mater Christi non permanserit virgo post partum.

Sed cōtra est,ꝙ dicitur Ezech. 44. Porta hæc clausa erit,& nō aperietur, & vir nō transibit per eam,quoniam Dns Deus Israel ingressus est per eam.Quod exponens Aug. in quodam sermone *dicit. Quid est porta in domo Dñi clausa , nisi ꝙ Maria semper erit intacta ? Et quid est , homo non transibit per eam,nisi quòd Ioseph non cognoscer eam?Et quid est , Dominus solus intrat, & egreditur per eam,nisi quòd Spiritus sanctus imprægnauit eam, & Angelorum Dominus nascetur per eam?Et quid est , clausa erit in æternū, nisi quod Maria virgo est ante partum , & virgo in partu,& virgo post partum ?

In ser. 14. de natali dñi qui est 18 ad tēp. non longè a princip. to.10.

Respondeo dicendum , ꝙ absq; omni dubio detestādus est error Heluidij,qui dicere præsumpsit matrem Christi post partum a Ioseph esse carnaliter cognitam, & alios filios genuisse. Hoc.n. primò derogat Christi perfectioni : qui sicut ſm diuinam naturam vnigenitus est Patris,tanquam perfectus per omnia filius eius: ita decuit vt esset vnigenitus matris tanquam perfectissimum germen eius.Secundò hic error iniuriam facit Spiritui sancto cuius sacrariū fuit vterus virginalis: in quo carnem Christi formauit,vnde non decebat ꝙ de cætero violaretur per commixtionem virilem.Tertiò derogat dignitati & sanctitati matris Dei,quæ ingratissima videretur, si tanto filio cōtenta non esset:& si virginitatem , quę in ea miraculosè conseruata fuerat, sponte perdere vellet p carnis concubitum.Quartò,etiam ipsi Ioseph esset ad maximam præsumptionem imputandum, si eam quam reuelante Angelo de Spiritu sancto Deū concepisse cognouerat , polluere attentaret. Et ideo simpliciter est asserendum , ꝙ mater Dei sicut virgo concepit , & virgo peperit, ita etiam & virgo post partum in sempiternum permansit.

Tit. huius l. est de perpetua uir. Mariæ,nō procul a princip.li. tomo 3.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ (sicut Hieronymus.*dicit in li.contra Heluidium) intelligendū est,ꝙ hæc propositio Ante,licèt sæpe consequentia indicet,tñ nonnunquam ea tantum quæ prius cogitabantur ostendit:nec necesse est, vt cogitata fiant,cùm ideo aliud interuenerit,ne ea quæ cogitata sunt fierēt.Sicut si aliquis dicat , Antequā in portu prāderem nauigaui:non intelligitur , ꝙ in portu prandeat postquam nauigauerit: sed ꝙa cogitabatur in portu pransurus. Et similiter Euāgelista dicit,Antequam conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto:nō quia postea conuenerint : sed dum viderentur conuenturi, præuenit conceptio per Spiritum sanctum : ex quo factum est, vt ulterius non conuenirent.

Ad secundum dicēdum, ꝙ sicut Aug. dicit in li.de Nupt.* & concupiscentia. Coniux Ioseph, vocatur mater Dei ex prima desponsationis fide, quam per concubitum non cognouerat nec fuerat cogniturus. Vt enim Amb. † dicit super Lucam:non virginitatis ereptio,sed coniugij testificatio & nuptiarum celebratio declaratur.

ca.11.non lōge a prīci. tom.7.

l.2.in Luc. ca.1.a. me tom.5.

Ad tertium dicendum , ꝙ quidam dixerunt hoc non esse intelligendū de cognitione coitus, sed de cognitione notitiæ. Dicit.n. Chrysost.* ꝙ non cognouit eam Ioseph antequam pareret,cuius fuerit dignitatis: sed postquam peperit,tunc cognouit,quia per ipsius prolem speciosior & dignior facta fuerat quàm totus mundus: quia quē totus mundus capere non poterat,in angusto cubiculo uteri sui sola susceptt . Quidam vero hoc referunt ad notitiam visus:sicut enim Moysi cū Deo colloquētis glorificata est facies, vt nō possent intendere in eum filii Israel; sic Maria claritate virtutis Altissimi obūbrata,cognosci non poterat a Ioseph,donec pareret:post partum autem a Ioseph agnita inuenitur specie faciei , nō tactu libidinis.Hierony.* autem concedit hoc esse intelligendū de cognitione coitus:sed dicit ꝙ vsq; vel donec,in Scripturis dupliciter potest intelligi.Quandoq; enim designat certum tempus: ſm illud Gal. 3. Propter transgressionem lex posita est, donec veniret semen,cui promiserat. Quandoq; uerò signat infinitum tempus: secundum illud Psal. 113. Oculi nostri ad Dñm Deum nostrū,donec miseteatur nostri : ex quo non est intelligendum,ꝙ post impetratam misericordiam, oculi auertantur a Deo.Et secundum hunc modum loquendi significantur ea, de quibus posset dubitari,si scripta non fuissent , cætera verò nostræ intelligentiæ derelinquuntur. Et secundum hoc Euangelista dicit matrē Dei non esse cognitam à viro vsq; ad partum:ut multo magis intelligamus cognitam non fuisse post partum.

hom. 1.in Matth. in ope. imp. sup illud : Et nō cognouit eā, donec.t.2.

In fi.comment.ad 1. c.Matt.tomo 9.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ mos diuinarum Scripturarum est,vt primogenitum uocent non solum eum,quem fratres sequuntur,sed eum,qui primus natus sit. Alioquin si non est primogenitus nisi quem sequuntur fratres , tandiu * secundum legem primogenita non debentur , quandiu & alia non fuerint procreata.Quod patet esse falsum : cùm intra unum mensem primogenita redimi mandentur secundum legem.

Aliàs ſm legem sacerdotibus &c.

Ad

Ad quintum dicendū,quòd quidam,sicut Hieretica fi cōmēt.ad 12 c.Mat.t.9. rony. * dicit super Matth. fratres Domini de alia vxore:Ioseph filios suspicātur. Nos autem fratres Domini,non filios Ioseph,sed consobrinos Saluatoris,Marię materterę Domini filios ītelligimus. Quatuor enim modis in Scripturis fratres dicuntur,scilicet natura,gēte,cognatione,& affectu.Vnde fratres Domini dicti sunt,nō secundum naturam,quasi ab eadem matre nati:sed secundum cognationem quasi consanguinei eius existentes. Ioseph autem , sicut Hierony. * dicit contra Heluidiū,magis credendus est virgo permansisse: quia aliam vxorem habuisse non scribitur , & fornicatio in sanctum virum non cadit.

* contra Heluidiū in vlt. fol. ante fin.li. to.9.

Ad sextum dicendum,quòd Maria,quæ dicitur Iacobi & Ioseph mater , non intelligitur esse mater Domini: quæ in Euangelio non consueuit nominari,nisi cum cognominatione huius digni tatis,quòd sit mater Iesu. Hæc autem Maria esse intelligitur vxor Alphæi: cuius filius est Iacobus minor, qui dictus est frater Domini.

SVMMA TEXTVS.

Cōclusio. Hæresis. Heluidij. COnclusio est affirmatiua , & contrarium est hæresis Heluidii,qui dicere præsumpsit matrē Christi post partum à Ioseph esse carnaliter cognitam , & alios filios genuisse. Hoc enim primò derogat perfectioni Christi , qui sicut secundum diuinam naturam est vnigenitus patris tāquam perfectus per omnia filius eius,ita decuit esse vnigenitum matris, tanquā perfectissimū eius germen. Secundò hic error iniuriam facit Spiritui Sancto , cuius sacrarium fuit vterus virginalis,in quo carnē Christi formauit. Vnde non decebat postea violari per commixtionem virilem. Tertiò derogat dignitati, & sanctitati matris Dei:quę ingratissima videretur,si de tanto filio non esset contenta:& si virginitatem, quæ in ea miraculosè conseruata fuerat,sponte perdere vellet per carnis cōmixtionem.Quartò, maximè præsumptuosus fuisset Ioseph,si attentasset eam polluere, quam reuelante Angelo de Spiritu sancto cognouerat concepisse.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Cōcilium quintū generale. Conc.Lat. DEfinitio huius articuli est certa secundum fidem ex traditione Apostolorum,& ex communi sensu fidelium & Sanctorum omnium. Hoc epitheton , quod fuerit semper Virgo tribuit illi Concilium V.generale cano. 6.& Concilium Lateranense I.can.3.tribuit etiam Ecclesia in canone Missę,& in officijs diuinis D. Virgini dicatis.Perpetuitatem virginitatis Mariæ solum negant hęretici, qui dicti sunt Antidicomarianitæ , vel Antidicomariani quorum princeps fuit Heluidius,contra quem eleganter & vehementer disputat D. Hieronymus duobus libris intitulatis contra Heluidium. Pugnat quoque contra hanc hæresim Epiphanius lib.3 contra hæreses capit. 78.Illephonsus etiam Archiepiscopus Toletanus in libro de hac re edito inuehitur contra quosdam hæreticos Hispanos, qui temeratię ausi sunt affirmare Deiparā post partum fuisse cognitam a Ioseph,pluresque peperisse filios.Sed D.Thomas admirabili dispositione, & ordine in hoc articulo omnia hæreticorum argumēta euidēter dissoluit redigens in compendium & epithomen omnia,quæ sancti Patres prædicti multis libris sparserant . planè est admirandus D.Thomas,sed vnam obiectionē, quam hic versat D.Tho.in solutione quinti operæ pretiū est diligentius pertractare. Ea est: nam diuinæ scripturæ testantur Christum habuisse fratres,vt Luc.8.Ecce mater eius & fratres eius stabant foris,quærentes loqui cum eo. & Ioan.2. Post hæc descendit Capharnaum ipse & mater eius & fratres eius.Et Ioan.7. Dixerunt ergo fratres eius ad eum: Transi hinc & vade in Iudæam , vt & discipuli tui videant opera tua quæ tu facis. Nemo enim aliquid in occulto faciens,quærit ipse in palam esse.Si hęc facis, manifesta teipsum mundo. Ioanne ibi inferente: Neque enim fratres eius tunc credebant in eum.Et Matt.13. & Marc.6. Et docebat eos in Synagoga eorū in patria sua, ita vt stuperent & dicerent? Nonne hic est fabri filius?nōne mater eius dicitur Maria,& fratres eius Iacobus,& Ioseph, Simon, & Iudas , & sorores eius omnes apud nos sunt?Lucas quoque in Actis. Apost.ita refert: Hi omnes erant instantes vnanimes in oratione,cum mulieribus , & Maria matre Iesu,& fratribus ipsius. Necnō & Paulus Apostolus in eadem historiæ veritate pari voce concordat ad Galat.1.Ascendi autem secundum reuelationem , & neminem vidi nisi Petrum & Iacobum fratrem Domini. Et rursum 1. Corint.9.Nunquid non habemus potestatem manducandi & bibendi? Nunquid non habemus potestatem vxores circunducendi, sicut & cæteri Apostoli,& fratres Domini,& Cephas? Et Matth.27. Erant autem ibi & mulieres(haud dubium quin ante crucem Domini) multæ a longè spectantes,quæ sequutæ fuerunt Iesum a Galilæa ministrantes illi, inter quas erant Maria Magdalene & Maria Iacobi,& Ioseph mater,& mater filiorum Zebedæi.Item Mar.15. Erant autem & mulieres a longe aspicientes,inter quas erant Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris , & Ioseph mater Salome. Ibique post medium:& aliæ multæ , quæ ascenderant eum eo in Hierusalem.Nec non & Lucæ vltimo. Erant autem Maria Magdalene,& Ioanna,& Maria Iacobi,& cæteræ cum eis.Videtur autem hęc Maria,quæ hic dicitur Iacobi & Ioseph mater, esse etiam matrem Christi, dicitur enim Ioānis. 19.quod stabat iuxta crucem Iesu Maria mater eius , ergo videtur quod mater Iesu non permanserit virgo post partum. Ad hanc obiectionem explicandam Doctores Sancti variis vijs proceedunt.

Ioan.2 & 7.

Matth.13. Mar.6.

Quidam dicunt , quòd Ioseph bigamus fuit,& quòd habuerit alterum prius vxorem ex qua filios susceperit, qui fratres Domini in Euangelio dicuntur. In hac opinione sunt plerique ex Græcis patribus. Eusebius libr.2. Eccl.hist.c.1.Nicephorus lib.2.c.3. vbi etiam refert Hippolytum eiusdem sententiæ autorem . Euthymius in Matt.ca.12.Eucumenius super Epist. ad Gal.c.2.& in act. Apost.c.2.Epiphanius lib.3 Panarij aduersus Antidicomarianitas disputās. Orig. super Matth.c.13. Hoc ipsum apud Latinos profitentur Hilarius can.in Matt.1.Ambr. super Epist.ad Galat.c.1.Caietan.in eiusdem Epistolæ ca. 1.explanationibus.Sed & Ambro.in lib.de instit.virg.ca. 6.Idem sentit Theophilactus super Matth.c.13. hoc ipsum repetit.c.27.in Matth. Sed hanc sententiam Hieronymus in Matt.12.caput tāquam apocriphorum deliramenta contemnit, quin etiam aduersus Heluidium asserit audaci eam temeritate esse confictam. Sed ne tantos patres contemnere videamur dicendum est, Sanctos patres cōmemoratos in hanc sententiam ex coniecturis deuenisse : nam cum in Euangelio fratres Domini legantur,& religio vetaret filios Marię suspicari,scripturę expositoribus coniectandum fuit , quonam id pacto fieri potuerit,vt veritas Euangelij cum Mariæ perpetua virginitate congrueret. Ita sanè quidam filios Ioseph ex alia vxore introduxerunt,Christūque proinde fratres non vetos sed qui putarentur interpretati sunt , nam & Ioseph non verus erat pater sed putabatur . Atqui hęc coniectura probabiles habuit causas;Nam Iacobus Hierosolymitanorum Episcopus peculiariter in diuinis scripturis est vocatus frater Domini , at si cognatione solum fratres Domini appellantur , non est quare Iacobus peculiariter frater Domini sit cognominatus. Iosephus lib. de antiq. dicit Herodem interfecisse Iacobum fratrem Iesu qui dicitur Christus & lib.20.c.16. Ananias Pontifex lapidari fecit fratrem Iesu qui dicitur Christus nomine Iacobū. Secunda coniectura est,nam nulla magis videtur quadrare ratio ad dicendum Iacobum Alphæi fratrem Domini quam quod fuerit filius Ioseph ex alia vxore. Alię enim

Quo Christus habuerit fratres. Lucæ 8.

rationes

Universidad de Deusto
Biblioteca

rationes a Doctoribus excogitatæ violentæ esse videntur. Sunt qui dicant, quòd Anna mater B. Virginis habuit tres viros, nam primo nupsit Ioachim ex quo peperit Mariam matrem Domini, quo mortuo nupsit Cleophæ fratri Ioachim, ex quo peperit Mariam Cleophę & ex hac natus est Iacobus minor, Iudas & Symon, quo mortuo dicitur, quod nupsit adhuc cuidam tertio qui vocatus est Salome, ex quo concepit & peperit aliam Mariam quæ dicta est Salome, & de hac natus est Iacobus maior, & Ioanes frater eius. Et extat exastichon alicuius Grammatici talis.

Anna solet dici tres concepisse Marias,
Quas genuere viri Ioachim, Cleophas, Salomeq;
Has duxere viri Ioseph, Alphæus, Zebedæus:
Prima parit Christum, Iacobumque secunda minorem.
Et Ioseph iustum peperit cum Simone Iudam.
Tertia maiorem Iacobum, volucremq; Ioannem.

¶ Baptista etiam Mantuanus in fastis suis:

Anna puerperio fortunatissima Sancto
Tres habuisse viros, & tres habuisse puellas
Dicitur.

Sed huic sententiæ ab omnibus contradicitur, quippe quæ nullum habeat fundamentum neque in scripturis neque in historijs, imo ex historia constat quòd erat vetula & sterilis Anna antequam virginem pareret, quomodo ergo postea toties nupsit? Et non videtur omnino vero simile, quòd tres filiæ essent eodem nomine, sed & quod Salome non fuerit maritus Annæ liquidò constat, nam Salome est mulier vt Penelopè, Helene, vt patet ex Marci. 16. vbi dicitur, quod cum transisset sab bathum Maria Magdalene, & Maria Iacobi; & Salome emerunt aromata: vbi dicitur Grecè χαὶ σαλωμη vbi constat σαλωμη est fœminimum. Verus ergo modus dicendi est quem habemus ex D. Hieronymo. Fratres (inquit D. Hieron.) quatuor modis in scripturis dicuntur, natura, gente, cognatione, affectu, siue religione. Natura, inquit Esau & Iacob & duodecim Patriarchæ fratres erant: vti liber Gen. testatur. Gente verò omnes de populo Israelitico fratres erant Deut. 15. & 22. & ad Rom. 9. Optabam & ego ipse anathema esse pro frattribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem, qui sunt Israelitæ. Tertio cognatione fratres erãt Abraham & Lot, quoniam Lot cognatus erat Abrahę filius fratris eius ex Aram. Gen. 12. & 13. Atque hoc sanè pacto cognati Christi, vocantur fratres eius Mat. 12. Luc. 8. Ioan. 8. Act. 1. ad Galat. 1. Non quidẽ fratres Domini quia ex eadem matre, sed quia cognati nati ex sororibus matris suæ. Quartò, affectu siue religione vocantur fratres, quos affectus verè germanus coniungit, non minus quàm alios eiusdem parentis. Hoc modo, inquit Psal. Ecce quam bonum & quam iucundum habitare fratres in vnum Psal. 132. Ruisum. Narrabo nomen tuum fratribus meis. Psal. 21. ad Heb. 2. Ex his videtur esse dicendum, quòd Cleophas erat frater Iosephi, vt Eusseb. li. 3. historiæ c. 11. ex Ægesippo retulit: vnde vxor Cleophæ dicebatur soror Mariæ, nam & Leuiri, fratres vulgo dici solent, & fratrum vxores, sorores. Qua ratione Maria Cleophe Christi materterа nuncupari potest, non quòd vere Mariæ Virginis germana fuerit, sed quod soror & habita & dicta sit. Atqui consobrinos fratres etiam dici omnis scriptura demonstrat. Dicitur autem Iacobus peculiariter frater Domini, tum propter similitudinem effigiei, quia similis erat Christo in facie, tum propter similitudinem vitæ, quia imitabatur Christum in moribus, tum quia pater eius fuit de cognatione Ioseph, & ideo quia Iudæi cognationis lineam texere solent a maribus, & Christus putabatur filius Ioseph, vt dicitur Luc. 3. ideo specialiter dictus est frater Domini, & non alij qui tantum ex matre ei coniuncti erant. De hac contro-

uersia tractat optime D. Tho. ad Gala. 1. lectione 5. D. Augustinus tangit nonnulla lib. 22. contra Faustum capit. 35. & tract. 10. in Ioannem.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm mater Dei virginitatem vouerit. 161

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd mater Dei virginitatem nõ uouerit. Dicitur enim Deutero. 7. Non erit apud te sterilis vtriusque sexus. Sterilitas autem sequitur virginitatem. Ergo seruatio virginitatis erat contra præceptum veteris legis. Sed adhuc lex vetus habebat statum antequã Christus nasceretur, ergo non potuit licitè beata Virgo vouere virginitatem pro tempore illo. 4.di. 30.q. 3.ar.1.q.1. Et Mart.1. col.20.fin.

¶ 2. Prætereà, Apostolus primæ ad Corinth. 7. dicit. De virginibus autem præceptum Domini non habeo, consilium autem do. Sed perfectio cõsilij à Christo debuit inchoari, q est finis legis: ut Apostolus dicit Romano. 10. Non ergo conueniens fuit, quòd beata Virgo uotum uirginitatis emitteret.

¶ 3. Præterea, Apostolus dicit 1. ad Timoth. 5. quòd uouentibus castitatem, non solum nubere, sed etiam uelle nubere, damnabile est. Sed mater Christi nullum peccatum damnabile commisit: ut supra habitum est. * Cùm ergo desponsata fuerit (ut habetur Lucæ 1,) uidetur quòd ipsa uirginitatis uotum non emiserit. q.17.ar.4.

¶ Sed contra est, quòd Aug. dicit * in libro de sancta Virginitate: Annuntianti Angelo, Maria respondit, Quomodo fiet istud, quoniam uirum non cognosco? Quod profecto non diceret, nisi prius se uirginem Deo uouisset. ca.2. circa prin. to.6.

Respondeo dicendum, quòd sicut in Secunda parte habitũ est, * perfectionis opera magis sunt laudabilia, si ex uoto celebrentur, uirginitas autẽ in matre Dei præcipuè debuit pollere, ut ex supra † dictis rationibus patet, & ideo cõueniẽs fuit, ut uirginitas eius ex voto esset Deo cõsecrata. Verũ quia tẽpore Legis oportebat generationi insistere tam mulieres quàm uiros (quia secundum carnis originem, cultus Dei propagabatur antequam ex illo populo Christus nasceretur) mater Dei nõ creditur antequam desponsaretur Ioseph, absolutè uirginitatem uouisse: sed licèt eã in desiderio habuerit, super hoc tamen voluntatem suam diuino cõmisit arbitrio, Postmodum uerò accepto sponso, secundum quod mores illius temporis exigebant, simul cum eo uotum uirginitatis emisit. 2.2.q.88. ar.6. Ar.1.huius quæst.

Ad primum ergo dicendum, quòd quia uidebatur esse lege prohibitum, non dare operam ad relinquendum semen super terrã, ideo non simpliciter uirginitatem uouit Dei genitrix: sed sub conditione, si Deo placerer. Postquam autẽ innotuit hoc esse Deo acceptum, absolutè uouit antequam ab Angelo annunciaretur.

Ad secundum dicendum, quòd sicut gratiæ plenitudo

plenitudo perfectè quidem fuit in Christo, & tamen aliqua eius inchoatio præcessit in matre: ita etiam obseruatio consiliorum, quę per gratiam Dei fit, perfectè quidẽ incepit in Christo, sed aliquo modo fuit inchoata in uirgine matre eius.

Ad tertium dicendũ, quòd uerbum illud Apostoli est intelligẽdum de illis quę absolutè castitatem uouent. Quod quidem mater Dei non fecit antequam Ioseph desponsaretur: sed post desponsationem ex communi uoluntate simul cum sponso suo uotum uirginitatis emisit.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. PRima conclusio est, conueniens fuit B. Virginis virginitatem voto consecratam esse Deo, quia sic laudabilior est, sicut alia perfectionis opera.

2. Conclu. ¶ Secunda conclusio. B. Virgo ante desponsationem non simpliciter, sed sub conditione virginitatem vouit, quia eo tempore vt cultus Dei propagaretur in filiis, mulieres insistere debebant generationi, & ideo non creditur matrem Dei simpliciter vouisse virginitatem, licet eam in desiderio habuerit, sed diuinæ voluntati se commisit.

3. Conclu. ¶ Tertia conclusio, accepto sponso prout mores illius temporis exigebant simul cum eo votum virginitatis simpliciter emisit. Hæc conclusio non planè probatur in litera, sed eruitur à Domino Caietano hoc pacto. Ex eo enim, quod ante desponsationem non vouit simpliciter, quia prohibitum erat: & virginitatem quandoque vouit simpliciter, quia laudabilior virginitas est matri Dei tribuenda, & ante annuntiationem vouit simpliciter, quia aliter non dixisset; quomodo fiet istud quia virum non cognosco nec actu, nec potẽtia propter votum vt Augustinus hinc accipit) & cõiugata non potest vouere virginitatem sine consensu viri sui, nisi post mortem dissoluendo matrimonium non consumatum per religionis professionem, quod tunc locum non habuit; sequitur quòd B. Virgo ante annuntiationẽ, & cognouit Deo placere, quod virginitatem vouerat simpliciter, & de cõsensu Ioseph virginitatem vouerit. Valde autem rationi cõsentaneum, est, vt sanctus sponsus concedens sponsæ, q manẽte coniugio virginitatem vouerat, ipse quoque virginitatem simul vouea: pensata præsertim diuina prouidentia, quæ hoc inspirare ipsi Ioseph quasi debebat; vt Virgo virginum virginem quoque comitem, seruatorẽque sui haberet: alioquin non fuisset plena gratia cui hæc gratia in suo coniugio defuisset; quam ipsa maximè secundum rectam rationem desiderare debebat. Et propterea in litera dicitur, quòd cum Ioseph ante annũciationem virginitatem simpliciter vouit.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Gregor. Nissenus. Augustt. Beda. Bernardus Nicolaus Primus. BEatam Dei genitricem Mariam virginitatem vouisse afferũt autores grauissimi Gregorius Nissenus in oratione de Natuit. Christi. Augustt. libro de virg. capit. 4. Beda in homil. in festum Annũtiat. Bernardus hom. 4. super, missus est. Nicolaus I. in cap. sufficiat. 27. q. 2. Ad hanc sententiam ipsa scriptura & B. Virginis responsio, quoniam virum non cognosco, necessariò nos deducit. Nam si B. Virgo non habuisset obfirmatum animum ad virginitatem, & vouisset illam, responsio eius non satis cohærere videretur: quid enim quæso fuit, vt Virgo in ætatis flore, quæ maritum habebat, prolem non potuerit suscipere, & obstupesceret ad angeli vocem promittẽtis prolem? Illa itaque verba, quomodo fiet istud, quoniã virum non cognosco, votum ad virginitatem obseruandam apertè demõstrat. Hoc idem probatur alia ratione ex Theologia deducta. Nã in B. Virgine debuit summa perfectio apparere; dicit enim Anselmus. Decuit vt illius hominis conceptio ex purissima matre fieret, quæ ea puritate niteret, qua sub Deo nequit maior intelligi, virginitas autem præfertur matrimonio dicente Apostolo 1. Corinth 7. Qui nubit benè facit, qui non nubit melius facit, virginitas autem seruata ex voto præfertur virginitati absque voto, vt ostensum est in 2.2. in materia de virginitate, ergo B. Virgo virginitatẽ seruare debuit, & ex voto. Sunt qui dicant, ex illa autoritate scripturæ inducta, quoniam virum non cognosco, non posse probari virginitatis votum, quia non uidetur quòd illa uerba significent Virginem uouisse: nam stultum uidetur allegare uotum Deo, cum ipsa Virgo optimè nouisset; quòd Deus poterat nõ solum dispensare in illo uoto, sed etiam præceptum dare contra uotum. Et ideo aliqui dicunt, & profectò acutè & satis apparenter, quòd uirgo B. cum sit uerosimile, quod erat in lege doctissima, sciebat quòd Messias deberet nasci sine uitili concubitu, & per consequens quòd si ipsa erat futura mater Dei, quòd non debebat concipere ex uiro, & sic dicit non allegans uotũ, sed quasi diceret. Postquam ita est, quòd non debeo virum cognoscere, nec Messias est nasciturus ex uiro, dic modo, quomodo fiet istud? Vel aliter & fortè melius; ego non cognosco uirum, quæro ergo quomodo debeam concipere, an oporteat me ad uirum accedere, uel quid aliud facere. 1.Corin.7.

¶ Sed his non obstantibus in sententia Augustini & sanctorum Patrum persistendum est, & ad rationes istas respondendum, uerum esse, quòd Virgo sciebat Deum posse tollere uotum absolutè, sed ipsa fecerat uotum ex reuelatione & præcepto Dei, & sic sciebat quod voluntas Dei erat, quòd permaneret in uoto, & sic mirata respondebat. Ego ex mandato & instinctu diuino uoui, quomodo ergo fiet istud? B. Virgo nouit uirginitatem ex diuina reuelatione.

¶ Sed ex hac diffinitione parua enascitur quæstio, Vtrum uotum uirginis fuerit solẽne, an potius simplex? Et uidetur, quòd solenne, & quòd ipsa fuerit prima quæ solemne uirginitatis uotum emiserit in fauorem religionis, nam perfectius est seruare uirginitatem ex uoto solenni quàm ex uoto simplici, sed in B. Virgine summa, ac exceillentissima virginitatis perfectio apparere debuit, ergo obseruauit uirginitatem ex uoto solenni. Vtrũ hoc uotũ fuerit solẽne. Prim. arg.

¶ Præterea, uotum solenne ex iure naturæ est, ergo potuit tale uotum nuncupare. Sed mihi uidetur, quòd fuerit simplex, quia tunc non erat in usu uotum solennestũ deinde, quoniam uotum solenne secundum D. Thomã non potest esse sine uoto obedientiæ & paupertatis, quæ non fuerunt in B. Virgine; tum etiam quoniam in uetere lege nõ erat talis status approbatus in quo seruaretur uotum solenne, neque erat domus, aut monasteria huic muneri dedicata, imo existimo quòd secundum legem parentes poterant irritare huiusmodi uota & compellere uirgines ad matrimonium. Illud tamen certissimum est, quòd etiam si fuisset uotum solenne, non est consequens quòd dirimeret matrimonium, quando ex mutuo consensu uterque coniugum uouet & uult manere in uinculo matrimonii, uelluti cum coniugati post uinculũ matrimonii consummati, ex mutuo consensu profitentur religionem, tunc sanè uotum solenne non dirimit matrimonium consumatum. Secũdum. Votum B. Virginis fuit simplex.

¶ Ad argumentum in oppositum dico, quòd uirginitas Mariæ habuit alias perfectiones multas quas nõ habuit uirginitas cuiuscunque alterius post eam, & sic licèt uideatur ex illa parte superari, quòd non fuerit cõfirmata uoto solẽni, superat tamen multis aliis circunstãtiis. Ad primũ argum.

¶ Est alia dubitatio, utrum uirginitas fuisset licita seclusa speciali reuelatione in ueteri lege? Certè D. Tho. in hoc articulo uidetur statuere pro certo, quòd nõ erat licita, & adducit in huius rei confirmationem autoritatẽ scripturæ ex Deute. 7. non erit apud te sterilis utriusque sexus. Vnde in solutione primi colligit, quòd uidebatur esse lege prohibitum non dare operam ad relinquendũ semen super terram. Et profectò non est leue argumentũ ad hoc comprobandum, siquidem in diuinis scripturis non legimus aliquem in ueteri testamento uirginitatem seruasse præcipuè ex uoto, neque inuenimus illã a Deo laudatam & commendatam. Dubium. D. Thom. Deuter. 7.

¶ In

Universidad de Deusto
Biblioteca

Virginitas nō erat p̄hibita i ve teri lege.

¶ In contrarium est, quod in veteri testamento nunquam inuenitur præceptum prohibens virginitatem: illud enim quod inducit D. Thomas ex Deuter. 7. nō erit apud te sterilis vtriusque sexus, non videtur præferre præceptum, sed benedictionem nubentium; quod maximè confirmatur, ex eo quòd statim subiūgitur: non erit apud te sterilis vtriusque sexus, tam in hominibus quam in iumentis, at non erat præceptum vt iumenta generationi vacarent. Idem confirmatur, nam Isaiæ. 56. copiosissimum præmium promittit Dominus Eunuchis qui se castrauerunt propter regnum cęlorum, id est, his qui sectantur virginitatem & vitam cęlibem, his verbis: Et non dicat Eunuchus, ecce ego lignum aridum; quia hæc dicit Dominus Eunuchis, qui custodierūt sabbata mea, & elegerint quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum. dabo eis in domo mea & in muris meis locum & nomen melius filijs & filiabus.

Isaiæ. 56.

Virgines qui fuerūt in ueteri testamēto. D. Ignat. D. Hiero.

¶ In cuius rei euidentiorem probationem adducuntur multi viri prędlari, qui in veteri testamento uirginitate floruere, Virgo fuit Abel, virgo Melchisedech, virgo Helias, virgo Helisæus, virgo Hieremias, virgo Daniel, & filii Prophetarum, vt referunt Ignatius martyr, & Hieronymus. Ille in Epistola sua ad Philadelphenses, iste agens cōtra Heluidium, & Iouinianum. Item arguitur, nam virginitas & vita cęlebs erat res honesta, & amplectebantur eam viri præclarissimi, ergo poterat cadere sub voto aut iuramento. De hac re varia sentiunt Doctores, in primis D. Thomas 1. p. q. 88. art. 2. ad 3. docet aperte, quod uirginitas saltim in statu innocentiæ non fuisset laudabilis, sed non dicit quòd fuisset illicita. Verum in 4. dist. 33. q. 3. artic 2. ad 2. sic scribit: medium uirtutum accipitur secundum proportionem circunstantiarum ad rationem, & quia tempus est vna de circunstantiis, non est inconueniens aliquid esse illicitum uno tempore, quod est licitum & studiosum si alio tēpore fiat, & ideo si in tempore in quo Deus ad multiplicationem generis humani vel cultus diuini insistere uolebat operi coniugali, aliquis proprio motu incorruptionem seruasset, a crimine non excusaretur, sed postea facta multiplicatione generis humani & locupletato satis cultu diuino, certè non peccasset virginitatem seruans uel in lege Moysi uel in statu naturæ integræ, nec fecisset cōtra præceptū, quia multiplicatio poterat fieri per alios. Hæc D. Thom.

D. Thom.

Abulensis.

Abulensis super Leuit. c. 30 q. 32. propter argumenta superius adducta censet, quòd in veteri testamento fas erat virginitatem vouere, sed postmodum agens de virginitate Mariæ scribit, quòd B. Virgo ante desponsationem vouit virginitatem, Deo se committens, ut hic docet D. Thomas, non quia esset lex in oppositum, sed quia non erat aliquis status approbatus in quo seruaretur uirginitas, non erant domus nec monasteria virginum sicuti modo, & parētes poterant irritare vota virginum, & eas ad matrimonium conuertere. Hæc Abulensis. Ego uerò sentio cum D. Hieronymo, quòd in veteri lege fuere viri prælarissimi qui sequuti sunt virginitatem: quos supra commemorauimus. Sentio rursus nullum fuisse in lege præceptum, quod prohiberet virginitatem aut uitam cęlibem, nec D. Tho. hic in solutione primi docet oppositum ex propria sententia, & ideo dicit: Videbatur esse talis prohibitio. Demū dico, esse ualde probabile, quòd B. Virgo inter mulieres fuerit prima, quæ virginitatem suam Deo uoto consecrauerit, imo qui diceret fuisse primam omnino uerosimiliter loqueretur. Quanuis enim uiri commemorati uirgines fuerint, non est consequens quod uotum de virginitate coram Deo emiserint.

Propria sē tentia.

Vtrū Maria uouerit uirginitatē ante desponsationem.

D. Thom. Ricardus. Henricus. Magister. Scotus.

¶ Est alia dubitatio, Vtrū Maria vouerit absolutè uirginitatem, antequam desponsaretur? Opinio S. Thomæ non solum hic sed etiam in 4. d. 30. q. 2. artic. 1. quæstiuncula. 1. & 2. ad 1. & ibidem in solutionibus argumentorum. Cui concordat Ricardus dist. eadem. q. 1. ar. 2. Henricus quodlib. 9. q. 2. & 11. tenet quòd solum uouit conditionaliter ante desponsationem. Et Aug. videtur esse eiusdem opinionis S. Thomæ ex verbis eius. 27. q. 2. cano. B. Maria Magister Senten. in 4. d. 30. ca. 2. Sed Scotus in 4. dist. 30. q. 1 art. 2. tenet quòd uouit uirginitatem absolutè ante desponsationē, & probat nō inualidis argumētis:

Prim. arg. Scoti.

¶ In primis, illa conditio, si Deo placet, in omni uoto intelligitur, ergo frustra fuisset addita.

Secūdum.

¶ Deinde uotum uirginitatis B. Mariæ solum colligitur ex illo, quoniam utram non cognosco, quasi diceret firmiter proposui & noui me nunquam cogniturum uirum, ut Aug. exponit, ergo absolutè uouit uirginitatem.

Tertium.

¶ Tertiò, qui dicunt B. Virginem ante desponsationē non uouisse simpliciter uirginitatem, ex eo solum meuētur, quia aliàs non potuisset contrahere matrimonium sine peccato. Sed hæc ratio nihil valet, quia in matrimonio fit traditio corporum ad copulam carnalem cum cōditione implicita si petatur, ergo ubi est certitudo simpliciter quòd illa conditio non ponetur in effectu, in nullo præiudicatur uoto uirginitatis aut castitatis, sed talis fuit certitudo in Maria, nam fuit edocta & instructa à Deo ne timeret virginitati suæ ex cōiugio cum Ioseph.

Quartum.

¶ Quartò, adultera habet potestatem corporis viri sui, quia per matrimonium fuit sibi data, & tamen non habet nec potest habere vsum illius propter peccatum, ergo stat quòd tradatur corpus sine intentione dandi vsum.

Quintum.

¶ Quintò, arguitur à similitudine ducta ex c. exiit de verborum significat vbi dicitur, quòd retento dominio non est innutile concedere vsum, ergo a simili in nostro proposito potest concedi dominium corporis retēto vsu, præcipuè cum B. Maria non retinuerit sibi vsum propria autoritate sed Spiritus sancti.

Sextum.

¶ Sextò, si quis contraxisset sponsalia cum iuramento, & postea vouisset virginitatem videtur illi consulendum, quòd confirmaret sponsalia contrahendo per verba de præsenti ad seruandum iuramentum, & tamē postmodum ad seruandam virginitatem debeat ingredi religionem, sic videtur diffinitum in c. commissum de spōsalibus, ergo licet dare potestatem corporis sui post absolutum uotum castitatis cum intentione nunquam dandi vsum. Hæc sunt argumenta Scoti, quæ profectò non sunt contemnenda; Sed & mihi in fauorem Scoti alia se offerunt argumenta ad probandum, quòd matrimonii cōtractus & votum virginitatis aut castitatis nulla ratione contrarientur. Et vt hæc veritas magis elucescat faciamus sermonem de uirgine, quæ in christianismo uouit virginitatem, & contrahit matrimonium cum proposito continuo intrandi religionem: tunc sic argumentor.

Alia argumēta in fauorē Scoti Prim. arg. Secūdum.

¶ Nam hæc non fecit uotum de non contrahēdo matrimonium, sed tantum vouit castitatem, at habet firmissimum propositum seruandi castitatem, ergo adimplet suum uotum.

¶ Deinde satis obseruamus uotum castitatis aut virginitatis si neque opere, neque cogitatione lædamus uirginitatem, sed talis neque opere, neque cogitatione lædit uirginitatem, ergo.

Tertium.

¶ Tertiò, virgo quæ post votum virginitatis contrahit matrimonium, & statim ingreditur religionē, est ve rè virgo mente, & corpore, ergo matrimonii contractus non contrariatur uirginitati. Certè matrimonii contractus non cōtrariatur uoto religionis, siquidem post matrimonii contractum licitum est ingredi religionem, ergo nec contrariatur uoto uirginitatis. Ita decernit Caieta. q. sequenti arti. 1. & in summa verbo. matrimonium. Quapropter uidetur sentire cum Scoto. Sed ut ad B. Virginem reuertamur, arguitur ultimo.

Caietan⁹.

Vltimum.

¶ Nam non est dubium quin Deus possit dispensare in uoto, imò contrarium præcipere, ergo cum B. Virgo ut omnes fatentur, duxerit sponsum ex reuelatione diuina, non obstasset etiam si uotum uirginitatis fuisset absolutum. In contrarium est illud D. Hietony. nouentibus virginitatem non solum nubere, sed etiam velle nubere damnabile est. Quod allegat D. Tho. hic in primo argumento ex D. Paulo 1. ad Timoth. 5. quia reuera in sententia idem dicit D. Paulus.

D. Hiero.

Prima cōclusio.

¶ Ad huius quæstionis expositionem est prima conclusio, qui post votum castitatis aut virginitatis contrahit matrimonium habens animum consummandi illud per copulam carnalem agit contra uotū, & peccat mortaliter. Hæc conclusio liquida est, nam habet in animo experiri

experiri copulam carnalem, quòd directè aduersatur voto virginitatis aut castitatis. Hanc sententiam etiam probat euidenter prouerbium D. Hieronymi dudum cōmoratum. Porrò de hac conclusione latissimè agitur in materia de matrimonio in 4. dist. 30.

2. Conclu.

¶ Secunda conclusio qui post votum virginitatis aut castitatis simplex, habens firmissimum animum intrādi religionem, & nunquam consummandi matrimonium contrahit matrimonium ex aliqua rationabili causa, nullo modo peccat. Patet hæc conclusio ex argumentis adductis in fauorem Scoti. Sed est hic aduertendum, quòd licèt qui contrahit matrimonium det potestatem corporis sui ad copulam carnalem, non tamen tenetur vsum illius exhibere, sed potest ingredi religionem, & ideo in nullo præiudicatur voto virginitatis aut castitatis.

3. Conclu.

¶ Tertia conclusio, probabile est quod dicit Scotus, B. Virginem absolutè vouisse virginitatem, sed probabilius est quod dicit D. Tho. in secunda conclusione, quòd votum illud ante desponsationem fuit cōditionale. Prima pars huius conclusionis probatur, nam rationes pro opinione Scoti sunt verè probabiles, imo videtur efficaciter probare, quòd contractus matrimonij non contrarietur voto simplici virginitatis aut castitatis. Secūda pars probatur, quoniā ita sentiunt viri grauissimi, quos supra prænotauimus. Rationes vero quare nō vouit absolutè apud D. Thomam istæ sunt. Prima quia videbatur lege prohibitū in populo Iudæorū non dare operam generationi & liberis procreandis. Secunda ratio est, quia votum virginis fuit confiniū veteris & nouæ legis, & ideo debuit sapere nouam & antiquā legem. Tertia ratio, nam si fuit votū absolutum virginitatis exponebat se periculo faciē di contra votum castitatis, nam mulier quæ ducebat sponsum in veteri lege tenebatur cōsummare matrimonium si vir exposceret, si quidem in veteri lege non erat priuilegium, vt mulier nupta posset ingredi religionem relicto coniuge, quòd priuilegium viget in lege Euangelica. Ex quibus rationibus si rectè expendantur hæc documenta educuntur, quibus omnia argumenta quæ in fauorem Scoti sunt adducta, facilè confutantur.

Documenta notāda.

¶ Primum est, quòd licèt contractus matrimonij in lege Euangelica non contrarietur voto simplici virginitatis absoluto, at in lege veteri contrarius erat. Secundum documentum, est B. Virginem ante desponsationem non vouisse absolute virginitatem non ex eo præcisè, quoniam contractus matrimonij aduersetur absolutè voto virginitatis, sed ex eo præcipuè quia videbatur votum illud in lege esse prohibitum, & in republica illa minimè consuetum, vnde postquam instructa fuit & edocta tale votum Deo placere ex consensu viri votum fecit absolutum virginitatis.

Ad argumenta Scōti Capreolus Palude Ad primū.

¶ Ad argumenta Scoti respondet Capreolus in 4. dist. 32. q. vnica, & Palude q. 2. Sed nos breuius expediemus. Ad primum respondetur, quòd licet illa conditio semper debeat intelligi, melius est distinctè exprimere eam vt dicitur Iacobi. 4. Atqui in nostro casu multum refert conditionem exprimere, nam sine tali conditione votum erat absolutum, at posita tali cōditione erat conditionatum, & fuit rationabilis conditio quia fiebat votum de re in illa repub. minime consueta, & fortassis B. Virgo fuit prima, quæ ex instinctu Spiritus sancti vouit virginitatem.

Ad scām.

¶ Ad secundum argumentum respondetur, quòd illa verba protulit Maria post desponsationem, quando iam edocta a Spiritu sancto ex consensu viri emiserat votum virginitatis absolutum.

Ad alia argumenta.

¶ Ad tertium argumentum, & deinceps vsque ad vltimum nostrum, quod fecimus in fauorem Scoti respondetur sufficienter probare, quòd contractus matrimonii nō consummati non contrariatur voto virginitatis, quod nos lubenter concedimus.

Ad vltimū.

¶ Ad vltimum dicendum non fuisse dubium B. Virgini Deum posse dispensare in voto, sed sciebat quòd debebat contrahere matrimonium sine detrimento virginitatis, vel saltem id desiderabat, & ideo non oportuit recurrere ad potestatem dispensandi.

QVAESTIO XXIX.

De matris Dei desponsatione, in duos articulos diuisa.

DEinde cōsiderandum est de desponsatione matris Dei.

¶ Et circa hoc quæruntur duo.

¶ Primò, vtrùm Christus debuerit de desponsata nasci.

¶ Secūdo, vtrùm fuerit verum matrimonium inter Mariam matrem Domini & Ioseph.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm Christus nasci debuerit de Virgine desponsata.

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd Christus non debuerit de Virgine desponsata nasci. Desponsatio enim ad carnalem copulam ordinatur. Sed mater Domini nunquā voluit carnali copula vti: quia hoc derogaret virginitati mentis ipsius. Ergo nō debuit esse desposata. 262 4. di. 30. q. 2. ar. 1. q. 2. & 3. Et Mat. 1. co. 25.

¶ 2. Præterea, Quòd Christus ex Virgine nasceretur, miraculū fuit. vnde Aug. * dicit in Epis. ad Volusianū: Ipsa Dei virtus per inuiolatæ matris virginea viscera, mēbra infantis eduxit, quæ postea per clausa ostia, membra iuuenis introduxit: hic si ratio quæritur, nō erit mirabile: si exemplum poscitur, non erit singulare. Sed miracula fiunt ad confirmationem fidei, vnde debent esse manifesta. Cum igitur per desponsationē hoc miraculū fuerit obumbratū, videtur nō fuisse conueniens, q̄ Christus de desponsata nasceretur. Epis. 3. ante medium illius to. 2.

¶ 3. Præterea, Ignatius martyr, vt Hieron. * dicit super Matt. hanc causam assignauit desponsationis matris Dei, vt partus eius diabolo celaretur, dum eum putat non de Virgine, sed de vxore generatum. Quę quidem causa nulla esse videtur: tum quia diabolus ea quę corporaliter fiunt, perspicacitate sui sensus cognoscit: tum etiam quia postmodum per multa euidentia signa dæmones aliqualiter Christum cognouerunt, vnde dicitur Mar. 1. quòd homo in spiritu immundo exclamauit dicens, Quid nobis & tibi Iesu Nazarene, venisti ante tempus perdere nos? scio quòd sis sanctus Dei. Non ergo videtur conueniens fuisse, quòd mater Dei esset desponsata. c. 1. ī Mat. super illud cū esset de spōsata. to. 9.

¶ 4. Præterea, Aliam rationē assignat Hiero. * ne lapidaretur mater Dei a Iudæis, sicut adultera. Hęc autem ratio nulla esse videtur: si enim nō esset desponsata nō posset de adulterio condemnari. Et ita nō videtur rationabile fuisse, quòd Christus de desponsata Virgine nasceretur. Super illud Matt. 1. Cū esset desponsata. to. 9.

Sed contra est, quod dicitur Mat. 1. Cùm esset desponsata mater eius Maria Ioseph, & Luc. 1. Missus est Gabriel Angelus ad Mariam virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Respondeo dicendum, quod conueniens fuit Christum de desponsata Virgine nasci: tum propter ipsum, tum propter matrem, tũ etiã propter nos. Propter ipsum quidem Christũ quadruplici ratione. Primo quidem ne ab infidelibus tãquam illegitimè natus abijceretur. Vnde Ambr. * dicit super Luc. Quid Iudæis, q̃d Herodi posset adscribi, si natum viderentur ex adulterio persequuti? Secundo, vt consueto modo eius genealogia p virum describeretur. Vnde dicit Ambros. † super Luc. Qui in seculum venit, seculi debuit more describi. viri autem persona quæritur, qui in senatu & reliquis curijs ciuitatum generis asserit dignitatem. Consuetudo etiam nos instruit Scripturarũ, quæ semper viri originem quærit. Tertio ad tutelam pueri nati, ne diabolus cõtra eum vehemẽtius nocumenta procuraret. Et ideo Ignatius dicit * ipsam fuisse desponsatam, vt partus eius diabolo celaretur. Quarto, vt à Ioseph nutriretur: vnde & pater eius dictus est, quasi nutritius. Fuit et conueniens ex parte Virginis. Primo quidem: quia per hoc redditur immunis à pœna, ne scilicet lapidaretur à Iudæis tãquam adultera: vt Hieronymus † dicit. Secundo, vt per hoc ab infamia liberaretur. Vnde dicit Ambros. * super Luc. quod desponsata est, ne temeratæ virginitatis adureretur infamia, cui grauis aluus corruptelæ uideretur insigne præferre. Tertiò, ut ei à Ioseph ministerium exhiberetur: ut Hieron. † dicit.

¶ Ex parte etiam nostra hoc fuit conueniens: Primò quidem, quia testimonio Ioseph comprobatum est, Christum ex Virgine natũ. Vnde Ambro. * dicit super Luc. Locupletior testis pudoris maritus adhibetur, qui posset & dolere iniuriam & uindicare opprobrium, si non agnosceret sacramentum. Secundò, quia ipsa uerba Virginis matris magis credibilia redduntur, suam uirginitatẽ asserentis. Vnde Ambro. † dicit super Luc. Fides Mariæ uerbis magis adsciscitur, & mendacii causa remouetur. Videretur enim culpam obrũbare uoluisse innupta mendacio prægnans: causam autẽ mentiendi desponsata non habuit, cùm coniugii præmium & gratia nuptiarum partus sit fœminarum. Quę quidem duo pertinent ad firmitatẽ fidei nostræ. Tertiò, ut rolleretur excusatio uirginibus, quæ propter suam incautelam non uitant infamiã. Vnde Amb. * dicit. Non decuit uirginibus sinistra opinione uiuentibus, uelamen excusationis relinqui, quòd infamata mater quoque Domini uideretur. Quartò, quia per hoc significatur uniuersa Ecclesia, quæ cum uirgo sit, desponsata tamen est uni uiro Christo, ut Aug. † dicit in lib. de sancta Virginitate. Potest etiam & quinta ratio esse, quòd mater Domini fuit desponsata & uirgo: quia in persona ipsius & uirginitas & matrimonium honoratur, cõtra hæreticos alteri horum detrahentes.

Ad primum ergo dicendũ, quòd beata Virgo mater Dei, ex familiari instinctu Spiritus sancti credenda est desponsari voluisse, confidens de diuino auxilio, quòd nunquam ad carnalem copulam perueniret. Hoc tamen diuino commisit arbitrio, vnde in nullo detrimentum passa est virginitas.

Ad secundum dicendum, quòd sicut Ambr. * dicit super Lucam, maluit Dominus aliquos de suo ortu, quàm de matris pudore dubitare. Sciebat enim teneram, & de Virginis verecundiam, & lubricam famam pudoris: nec putauit ortus sui fidem, matris iniurijs astruendam. Sciendum tamen, quòd miraculorum Dei quædam sunt, de quibus est fides: sicut miraculum virginei partus, & resurrectionis Domini, & etiam Sacramenti altaris. Et ideo Dominus voluit ista occultiora esse, ut fides eorum magis meritoria esset. Quædam uero miracula sunt ad fidei comprobationem: & ista debent esse manifesta.

Ad tertium dicendum, quòd sicut August. dicit * in 2. de Trinit. diabolus multa potest uirtute suæ naturæ, a quibus tamen prohibetur virtute diuina. Et hoc modo potest dici q̃ virtute naturæ suæ diabolus cognoscere poterat matrem Dei non fuisse corruptam, sed virginem: prohibebatur tamen a Deo cognoscere modum partus diuini. Quòd autem postmodum eum aliqualiter cognouit diabolus esse filium Dei, nõ obstat: quia iam tempus erat, ut Christus suam uirtutem contra diabolum ostenderet, & persecutionem ab eo concitatam pateretur. Sed in infantia oportebat impediri malitiam diaboli, ne eum actius persequeretur, quando Christus nec pati disposuerat, nec virtutem suam ostendere: sed in omnibus alijs infantibus se similem exhibebat. Vnde Leo * Papa in serm. de Epiphania dicit, quòd Magi uiderunt & adorauerunt puerum Iesum quantitate parũulum, aliena opis indigentem, & in nullo ab humanę infantiæ generalitate dissimilem. Ambr. * tamẽ super Luc. videtur hoc magis referre ad membra diaboli. Præmissa enim hac ratione, s. de fallendo principem mundi, subdit, Sed tamẽ magis fefellit principes seculi: dæmonum enim malitia, facilè etiam occultata deprehendit: at uero qui sæcularibus uanitatibus occupantur, scire diuina non possunt.

Ad quartum dicendum, quòd iudicio adulterarum lapidabatur secundum legem non solum illa quæ iam erat desponsata uel nupta, sed etiam illa quę in domo patris custodiebatur, ut uirgo quandoque nuptura. Vnde dicitur Deuter. 22. Si non est in puella inuenta uirginitas, lapidibus obruent eam uiri ciuitatis illius, & morietur: quia fecit nefas in Israel, ut fornicaretur in domo patris sui. Vel potest dici secundum quosdam, quòd beata Virgo erat de stirpe Aaron: unde erat cognata Elisabet, ut dicitur Lucæ 1. Virgo autem de genere sacerdotali, propter stuprũ occidebatur: legitur enim Leuit. 21. Sacerdotis filia, si deprehensa fuerit in stupro, & uiolauerit

1. 1. in Luc. cap. 1. inter prin. & me diũ. to. 5.

† libr. 3. in Luc. nõ ꝑcul a prin. illius. to. 5.

Vt refert Hier. 1. in Matt. to. 9. Et Beda super 3. cap. Luc. to. 2.

Sup illud Matt. 1. Cũ esset despõsata, to. 9. * l. 7. in Lu. nõ ꝑcul a prin. l. t. 5. Loco antea dicto: & contra Heluidiũ lib. de perpetua virginitate Mariç. t. 3. * libr. 2. in Luc c. 1. ante mediũ, tom. 5. Libr. 2. in Luc. c. 1. ante med. tomo 5.

l. 2. ī Luc. nõ ꝑcul a prin. to. 5.

c. 12. ante med. to. 6.

li. 2. in Lunõ procul a princi. li. tom. 5.

li. 3. ex c. 7. & 8. colligtom. 3.

In ser. 4. de epiphania, in medio, scipit hic ser. Iustum & rationabile. libr. 2. in Luc. c. 1. circa mediũ, tom. 5.

rit

rit nomen patris sui, flammis exuretur. Quidã referunt verbum Hieron. ad lapidationem infamiæ.

SVMMA TEXTVS.

1. Conclu. PRima conclusio est affirmatiua. Quod patet primo ex parte ipsius Christi, ne ab infidelibus tanquã illegitimus abiceretur. Secundo, vt consueto modo eius genealogia per virum describeretur: cum sit cõsuetudo scripturarum, originem viri semper quærere. Tertiò, ad tutelam pueri nati, ne diabolus contra eum vehementius nocumenta procuraret. Quartò, vt a Ioseph nutriretur, vnde pater eius dicitur quasi nutritius. Fuit etiam conueniens ex parte Virginis. Primò, vt redderetur immunis a pœna, ne a Iudæis lapidaretur tanquam adultera. Secundò, vt ab infamia liberaretur. Tertiò, vt ei a Ioseph ministerium exhiberetur. Atque ex parte nostra fuit conueniens. Primò, quia testimonio Ioseph est comprobatum Christum esse ex Virgine natum: quia maritus locupletior testis adhiberur pudoris, qui posset & dolere iniuriã & vindicare opprobrium, si non agnouisset sacramentũ. Secundò, quia magis credibilia redduntur verba matris virginitatẽ asserentis. Tertiò, vt tolleretur excusatio virginibus, quæ propter suam incautelam non vitant infamiam, vt dicit Ambr. Quartò, quia per hoc significatur vniuersa Ecclesia: quæ cum virgo sit, desponsata est vni viro Christo, vt dicit Aug. in lib. de sancta virg. Quintò, quia mater Domini fuit desponsata & virgo: & in persona ipsius & virginitas & matrimonium honorantur contra hæreticos talibus detrahentes.

2. Conclu. ¶ Secunda conclu. Mariæ virginitas in nullo passa est detrimentum per desponsationem, & matrimonium.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Ratio Diui Ignatij impugnatur. Scotus. Prim. arg. IN hoc articulo primum dubium se offert de ratione inducta ex D. Ignatio inquiente: B. Mariam desponsatam fuisse vt partus eius celaretur diabolo, quæ quidem causa nulla esse videtur, & impugnat eam Scotus in 4. di. 30 q. 2. Nam dæmon benè cognouit Christum natum esse ex Virgine, videbat nanque matris integritatem, ergo cognouit hoc mysterium quòd virgo permanens virgo fuit verè mater.

Secũdum. ¶ Deinde, cognoscebat euidenter partum illum fuisse miraculosum, quod sic ostendo: Nam cognoscebat, quòd caro & humanitas, quæ ex vtero Virginis prodijt non subsistebat propria subsistentia, ergo aliena, non creata, ergo increata, ergo cognouit euidenter, quòd ille partus erat miraculosus, siquidem cognouit quòd infans erat verus Deus, cum subsisteret per subsistentiam increatam, & diuinam.

Tertium. ¶ Tertiò, sciebat optimè miracula vera esse facta ad testificandum hunc diuinum partum, miracula verò nunquam adhibentur, neque adhiberi possunt in testimoniũ falsitatis, alioquin Deus nos deciperet & falleret, ergo cognouit infallibiliter & euidenter illum partum fuisse miraculosum.

Quartum. ¶ Præterea, quanquam hoc mysterium vt fiat dependeat a sola diuina voluntate, nihilo secius tamen postquã in tempore factum est, diabolus perspicacitate sui intellectus cognoscit illud, sicuti postquam Dominus exsuscitauit a mortè Lazarum rectè cognoscebat diabolus vitam illi miraculosè fuisse restitutam, & cum Dominus cæcis visum restituebat, euidenter infallibiliterque cognoscebat miraculosè illis fuisse visum restitutum, igitur eadem ratione poterat diabolus cognoscere B. Virginem in partu non fuisse corruptam.

Quintum. Rupertus. ¶ His accedit, quod Rupertus Abbas in illud Ioan. 8. ille homicida erat ab initio, docet reuelatũ fuisse a principio dæmoni, filium Dei futurum esse hominem, cui subduci recusauit, & odio fuit prosequutus, & quia odium fratris dicitur homicidium, ideo dicitur fuisse homicida ab initio.

Confir. ¶ Confirmatur hoc ipsum, nã homini ante peccatum reuelatum est filium Dei futurum hominem, vt colligitur ad Ephes. c. 5. in illis verbis: Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne vna. In quibus verbis, inquit Paulus, magnum latere mysterium Dominicæ incarnationis, & coniunctionis Christi cum Ecclesia, quod haud dubie intellexit primus parens proferens illa verba, ergo etiam hoc mysterium vniuersis Angelis fuit patefactum ante peccatum. Et certè Christus vt homo est caput hominum & Angelorum, & membra oportet nosse caput, ergo Angeli vniuersi a principio nouerunt filium Dei futurum esse hominem.

Ad Ephes. 5.

¶ In huius rei expositionem non est necesse edisseri a nobis, Verũ Angeli ex facultate naturali sui intellectus possint cognoscere mysteria gratiæ. Nam de hac re disputatur prima parte q. 57. art. vlt. nec vero, vtrum ex diuina reuelatione cognouerint a principio mysterium incarnationis, nam etiam de hac re in loco prænotato est disputatum, solum itaque pertinet ad præsens institutum defendere rationem quã hic demonstrat D. Tho. cur nam decuerit vt B. Maria fuerit desponsata, videlicet vt celaretur diabolo virginitas Mariæ. Quæ ratio non est D. Thomæ, sed Sanctorum Ignatij, & Hieronymi, cuius triplex est defensio & apologia. Prima est, q. dæmoni non semper aduertit ad omnia, quæ contingunt & euenium, nec fortassis põt ad omnia, & ideo multa fiunt in rerum vniuersitate quæ dæmon non aduertit, sic factum est in partu Virginis, a principio enim non animaduertit, & cũ esset desponsata & vxorata secundum communem cursum peperisse existimauit. Quod si coniugata non fuisset, certè animaduertisset miraculum planè diuinum. Secunda defensio est, quòd vt scribit Augu. 3. de Trin. c. 9. multa potest diabolus virtute suæ naturæ, a quibus tamen prohibetur virtute diuina, & hoc modo potest dici, quòd virtute naturæ suæ poterat diabolus cognoscere matrem Dei non fuisse corruptam, sed virginem: prohibebatur tamen a Deo cognoscere modum partus diuini. Tertia defensio est, quòd premebatur diabolus rerum magnitudine, ne eas penitus intelligeret, dum enim considerabat inuestigabatque Mariæ, in magnam persuasionem inducebatur Virginem fuisse in partu, dum verò ex alia parte considerabat quòd peperit filium lege cõmuni humani partus, & nulla ab humanæ infantiæ generalitate discretum, videbatur sibi præstigium quoddam, & ludificatio, diabolum enim errare posse circa naturalia in ordine ad supernaturalia certissimum est D. Tho. in hac parte q. 44. art. 1. ad 2. docet ex D. Aug. 9. de ciuit. Dei. q. od. Christus tantum innotuit dæmonibus quantum voluit, tantum autem voluit quantum opportuit, innotuit autem eis per quædam temporalia suæ virtutis effecta, & principio quidem videntes Christum esurire post ieiunium existimauerunt eum non esse filium Dei; vnde super illud Lucæ 4. Si filius Dei es, &c. dicit Ambro. Quid sibi vult talis sermonis exordius, nisi quia cognouerat Dei filium esse vẽturum, sed venisse per infirmitatem carnis, non putauit, sed postmodum visis miraculis ex quadam suspicatione cõiectauit eum esse filium Dei. Lege ibid. Cuiet. qui subtiliter hoc discutit.

¶ Ad argumenta in principio. Ad primum iam patet quomodo & qua de causa diabolus non cognouit virginis matris integritatem. Ad argumenta. Ad primũ.

¶ Ad secundum concedo, q. diabolus per facultatem naturæ cognoscit humanitatem Christi non subsistere propria personalitate, & subsistentia, nec vetò alia creata, sed quomodo subsistat per subsistentiam increatam, verbi diuini id omnino non penetrat, de qua re diximus plura in prima Q. huius partis art. 1. Ad secũd.

¶ Ad tertium respõdetur, q. licèt miracula de se essent sufficientia ad ostendendum partum esse diuinum & admirabilem, potuit tamen permanere dubium, apud dæmones ex hoc, quod non penetrabant habitudinem miraculorum, potuerunt enim existimare illa miracula facta virtute diuina protendere & declarare natiuitatem alicuius puri hominis sanctitate præclari. Ad tertiũ.

¶ Ad quartum dicendum, q. effectus qui ex mysteriis Ad quartum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

diuinæ gratiæ resultant sunt in duplici differentia, quidam continentur intra ordinem rerum naturalium, alij semper pertinent ad ordinem supernaturalium. Ad primum genus spectat humanitas Christi, & omnes eius operationes naturales, & hæc omnia Angelus potest cognoscere per facultatem suæ naturæ. Ad secundum genus spectat vnio hypostatica Verbi diuini cum natura humana, præsentia corporis Domini in sacramento altaris, & alia id genus quæ Angelus ex facultate naturæ suæ nunquam potest cognoscere.

Ad qntũ.

¶ Ad quintum argumentum cum sua confirmatione non est inconueniens concedere, quòd a principio omnes Angeli ex diuina reuelatione cognouerint mysteriũ incarnationis in generali, sed in speciali rationes aliquas didicerunt tempore procedente, secundum quòd in effectibus extrinsecis explicabantur. Ita docet D. Thom. ad Ephes. c. 3. lectione. 3 de qua re diligentius tractatur prima parte loco citato. Illud verò, quòd adductũ est ex Ruperto ab omnibus reprobatur.

Argumẽta cõtra secũdam cõclusionem articuli.

¶ De secunda conclusione offert se dubium, nam desponsatio ad copulam carnalem ordinatur, sed mater Domini consensit in desponsationem, ergo consensit in copulam carnalem, in quo planissimè virginitati mentis eius derogatur.

Prim. arg.

Secũdum.

¶ Deinde, consensit in copulam carnalem si Deo placeret, at hic consensus videtur obstare purissimæ mentali virginitati Mariæ.

Confir.

¶ Hęc omnia confirmantur, nam ad virginitatem perfectam requiritur firmum propositum nunquam cogitoscendi virum, sed B. Virgo habuit virtualiter contentum in copulam carnalem, siquidem cum duxit sponsum dedit ei potestatem sui corporis ad copulam carnalẽ, ergo ex desponsatione virginitas Mariæ nonnullum detrimẽtum passa est. Vltimo, qui ducit sponsum & verum matrimonium contrahit, dat potestatem ad copulam carnalẽ, at copula carnalis illicita est ei, qui vouet virginitatem, ergo dat potestatem ad operationem illicitam. His argumentis nihil obstantibus dicendum est, quòd secunda cõclusio D. Thomæ est certissima, vt patet ex communi sensu Ecclesiæ, & fidelium, vnde iure optimo appellatur virgo virginum per antonomasiam; patet etiam ex ratione D. Thom in solutione primi. Nam B. Virgo ex instinctu Spiritus sancti desponsari voluit, confidens, quòd ad carnalem copulam nunquam perueniret diuino se committens arbitrio. Explicatur vis & momentum huius probationis. Nam omnes virgines oportet, quòd sint paratæ saltim habitualiter ad contrahendum matrimoniũ, si Deus iusserit, cum ergo B. Virgini iusserit Deus, vt nuberet, nihil omnino ex desponsatione de perfecta virginitate diminuitur in Maria, imo hanc laudem extulit sortitur, q̃ coniuncta fuerit cum fide coniugali & cum matrimonio simul seruata. Patet etiam hæc secunda conclusio ex argumentis, quæ fecimus in articulo vltimo præcedentis quæstionis ad ostendendum, quòd contractus matrimonij non consummati non repugnet virginitati.

Ad primũ argum. Solutio Caietani.

¶ Ad argumenta in principio facta. Ad primum respõdetur, quòd B. Virgo consensit in copulam coniugalem, in copula autem coniugali non continetur copula carnalis nisi in potentia, contineri autem in potentia est dictio diminuens, coniunctio enim in potentia non est cõiunctio, sicut rex in potentia non est rex. Ex quo consequens est, quòd consensus in copulam coniugalem nõ sit cõsensus in copulam carnalem, præcipuè si ea Virgo quæ nubit, habeat propositum nunquam consummandi matrimoniũ, de eoque sit certa ex instinctu Spiritus sancti. Sic respondet Caietanus in hoc articulo.

Obiectio. Catherini.

¶ Sed contra hanc solutionem insurgit Catherinus li. 4 cõtra Caietanum. Plenior, inquit, ratio virginitatis seruatur in ea, quæ nec in potentia, nec in actu consensit in copulam carnalem, ergo si B. Virgo consensit in copulã carnalem in potentia, nõ erit tam perfecta virgo sicut cæteræ. Propter hoc argumentum Catherinus scribit Caietanum non defendere summam virginitatem B. Mariæ.

Solutio.

¶ Verum iste homo est magis promptus ad reprehendendum quam ad intelligendũ: eius enim obiectio æquè procedit contra D. Thomam ac sanctos Patres, qui dicunt B. Virginem consensisse in copulam carnalem, si Deus iusserit. Plenior enim ratio virginitatis videtur inueniri in ea, quæ neque absolutè, nec sub conditione consensit in copulam carnalem.

Ad scđm.

¶ Ad secundum argumentum respondet hic Dominus Caietanus, quòd consensus conditionatus in copulam carnalem non præiudicat mentali virginitati, quia consensus iste tam formaliter, quàm materialiter est ad obediendum Deo, & copulam carnalem habet pro materia remota tali conditione affixa, vt non liceat oppositum habere in proposito: Pro cuius intelligentia sciendũ est, quòd hæc conditio, si Deo placuerit, dupliciter intelligi potest, vno modo vt sit sensus: si Deus voluerit vel permiserit, & talis cõditio quia communissima est, intelligitur in omni opere nostro, & habetur pro non adiecta, auferatque virginitatem mentalem ab eo, qui sic consentit in copulam carnalem. Secundo modo sumitur placere pro iubere, idest, si Deus iusserit, & sic sumitur in proposito. Talis autem conditio, subdens virginitatẽ præcepto diuino, in nullo lædit virginitatẽ. Quicunque enim pater consentit in occisionem proprij filij si Deus iusserit, at non propterea consentit in mortem filij, & si sanctimonialis virgo consentit in nuptias si Deus iusserit, non propterea consentit in nuptias.

Conditio dupliciter apponi potest.

Ad confirmationẽ.

¶ Ad confirmationem iam ostensum est, quemadmodum consensus in copulam coniugalem, non sit consensus in copulam carnalem. Nam certè Virgo, quæ in lege Euangelica ex rationabili causa ducit sponsum cum proposito statim ingrediendi religionem, & statim ingreditur, virgo est mente & corpore, & nunquam non habuit consensum in copulam carnalem, nam in fauorẽ religionis mulier quæ nubit habet hoc priuilegium, vt non teneatur reddere debitum si voluerit ingredi religionem. Et certè nil alienũ a vera Theologia docet, qui dicit simile priuilegium habuisse matrimonium B. Virginis.

Ad vltimũ

¶ Ad vltimum argumentum respondetur, quòd qui contrahit matrimonium dat potestatem ad copulam carnalem sub conditione implicita in ipso contractu, si alter petierit. & cum effet certa secundum diuinam reuelationem, quòd talis conditio non erat ponenda in effectu, in nullo præiudicarum est virginitati mentali. Nec tamen oportet ponere istum actum expressum & formalẽ in B. Virgine, reddam debitum si vir meus petierit, esset enim in virgine talis actus ociosus, ac subinde peccatum veniale, cum sciret certo per diuinam reuelationem, q̃ vir eius nunquam esset debitum petiturus. Alter respondetur ad argumentum, quòd B. Virgo consensit in copulã carnalem sub conditione, si Deus iusserit, ac iste consensus in nullo lædit virginitatem, vt iam dictum est. Palude

Palude.

in 4. distin. 30. q. 2. tenet, quòd si aliquis contrahat sic cõtraho tecum, si non petas debitum, & sub ista conditione, quòd non teneatur reddere debitum, nihil omnino est verum matrimonium, & iuxta hanc doctrinam non est necesse vt qui contrahit matrimonium det potestatẽ ad copulam carnalem. Sed satis est, quòd tradat seipsam ad copulam coniugalem. Sed hæc sententia Palude dubia est, de qua disputatur in materia de matrimonio.

163

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm inter Mariam & Ioseph fuerit verum matrimonium.

4.di. 30.q. 2. arti. 2.& opu. 60. c. 2.co. 3. Et Mat. 1. co. 20 fin.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd inter Mariam & Ioseph nõ fuerit verum matrimonium. Dicit enim Hier. *cõtra Heluidium, quòd Ioseph Mariæ custos fuit potius, quàm maritus eius. Sed si fuisset verum matrimonium, verè Ioseph maritus eius fuisset. Ergo videtur quòd non fuerit verum matrimonium inter Mariam & Ioseph.

* Ti. li. est de sancta virginitate beatæ Mariæ aliquãtulum a prin. t. 3.

¶ 2. Præterea,

In 3. capit. Mat. to. 9.

¶ 2. Præterea, Super illud Matth. 1. Iacob genuit Ioseph virum Marię, dicit Hieronymus. †Cũ virum audieris, suspicio tibi non subeat nuptiarũ: sed recordare consuetudinis Scripturarum, quòd sponsi viri, & sponsæ vxores vocantur. Sed verũ matrimonium non efficitur ex sponsalibus, sed ex nuptijs. Ergo non fuit verum matrimonium inter beatam Virginem & Ioseph.

¶ 3. Præterea, Matth. 1. dicitur, Ioseph vir eius cũ esset iustus, & nollet eam traducere, scilicet in domum suam ad cohabitationẽ assiduam, voluit eam occultè dimittere; id est tempus nuptiarum mutare: vt Remigius exponit. Ergo videtur, quòd nondum nuptijs celebratis, nondum esset verum matrimonium: præsertim cum post matrimoniũ contractum non liceat alicui sponsam dimittere.

fi. 2. c. 1. an te mediũ, tom. 4.

Sed contra est, quod Augu. * dicit in libro de consensu Euangelistarum, Non erat fas, vt Ioseph ob hoc à coniugio Marię separandum Euangelista putaret, quòd non ex eius concubitu, sed Virgo peperit Christum, *Hoc enim exemplo magni ficè insinuatur fidelibus conjugatis, etiam seruata pari consensu continentia, posse permanere, vocarique coniugium, non permixto corporis sexu.

Idẽ habet Aug. li. 23. cõtra Faustum ca. 8. in fine.

Respondeo dicendum, quòd matrimonium siue cõiugium dicitur verum ex hoc quòd suam perfectionem attingit. Duplex est autem rei perfectio, prima, & secũda. Prima quidem rei perfectio consistit in ipsa forma, ex qua speciem sortitur: secunda verò perfectio consistit in operatione rei, per quam res aliqualiter suum finem attingit. Forma autem matrimonij consistit in quadam indiuisibili coniunctione animorum, per quã vnus cõiugum indiuisibiliter alteri fidẽ seruare tenetur. Finis autem matrimonij est proles generanda, & educanda. Ad quorum primũ peruenitur per cõcubitum coniugalem: ad secundum per alia opera viri & vxoris, quibus sibi inuicem obsequũtur ad prolem nutriendam. Sic igitur dicendum est, q̃ quantum ad primam perfectionem, omnino verum fuit matrimonium Virginis matris Dei & Ioseph: quia vterque consensit in copulam coniugalem: non autem expresse in copulam carnalem, nisi sub conditione, si Deo placeret. Vnde & Angelus vocat Mariam coniugem Ioseph, dicens Ioseph, Matthæi. 1. Noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Quod exponens August. *in libro de Nuptijs, & concupiscentia dicit: Coniux vocatur ex prima desponsationis fide: quam concubitu nec cognouerat, nec fuerat cogniturus. Quantum verò ad secundam perfectionem, quæ est per actum matrimonii, si hoc referatur ad carnalem concubitum, per quem proles generatur, non fuit illud matrimonium consummatũ. Vnde

c. 11. circa prin. to. 7.

Ambro, †dicit super Luc. Non te moueat, q̃ frequenter Mariam Scriptura vocat coniugem: non enim virginitatis ereptio, sed cõiugij testificatio, & nuptiarum celebratio declaratur. Habuit tamẽ illud matrimonium etiam secundam perfectionem quantum ad prolis educationem. Vnde Augustinus dicit *in libr. de Nuptijs, & cõcupiscentia: Omne nuptiarum bonum impletum est in illis parentibus Christi, proles, fides, & sacramentum. Prolem cognoscimus ipsum Dominum Iesum: fidem, quia nullum adulterium: sacramentum, quia nullum diuortium, solus ibi nuptialis concubitus non fuit.

l. 2. in Luc. ca. 1. a me. tom. 5.

c. 11. in fi. tom. 7.

Ad primum ergo dicendum, quòd Hier. accipit ibi maritum ab actu matrimonij consummati.

Ad secundum dicendum, quòd nuptias Hier. vocat nuptialem concubitum.

homi. 1. in Matth. in ope. imperfecto i fo. 2. ante fin. tom. 2.

Ad tertium dicendum, quòd sicut Chrysost. dicit * super Matth. Beata Virgo sic fuit desponsata Ioseph, quòd etiam esset domi habita. Nam sicut in ea, quę in domo viri concipit, intelligitur conceptio maritalis: sic in ea, quæ extra domum concipit, est suspecta conceptio. Et ita non esset sufficienter prouisum famæ beatæ Virginis per hoc, quòd fuit desponsata, nisi etiam fuisset domi habita. Vnde quòd dicitur, Et nollet eam traducere, melius intelligitur, id est, nollet eam diffamare in publicum, quàm quòd intelligatur de traductione in domum. Vnde & Euangelista subdit, quòd voluit occultè dimittere eam. Quamuis tamen esset domi habita propter primam desponsationis fidem, nondum tamen interuenerat solennis celebratio nuptiarum, propter quod etiam nondum carnaliter conuenerant. Vnde sicut Chrysost. *dicit, Non dicit Euangelista, antequam duceretur in domum sponsi: etenim intus iam erat. Consuetudo enim fuit veteribus, vt sponsæ in sponsorum domibus haberentur. Et ideo etiam Angelus dicit Ioseph, Ne timeas accipere Mariam cõiugem tuam, id est, non timeas nuptias eius solenniter celebrare. Licèt alij dicant, quòd nondum erat in domum inducta, sed solum desponsata. Primum tamen magis consonat Euangelio.

Homil. 4. in Matth. super illud antequam conuenirent. to. 2

SVMMA TEXTVS.

Conclusio

CONclusio est affirmatiua, nam duplicem habuit perfectionem. Forma enim matrimonij cõsistit in quadam indiuisibili coniunctione animorum, per quam vnus coniugum indiuisibiliter alteri fidem seruare tenetur. Finis vero matrimonij est proles generanda, & educanda. Quantum itaque ad primam perfectionem, hoc fuit verum matrimonium: quia vterque consensit in copulam coniugalem, non autem in copulam carnalem expressè nisi sub conditione, si Deo placeret. Quantum ad secundam perfectionem & si in illo matrimonio nõ fuerit proles per concubitum, habuit tamen secundam perfectionem, videlicet prolis educationem. Vnde Augustinus in libro de nuptijs, & concup. Omne nuptiarum bonum impletum est in illis parentibus Christi, proles, fides, & sacramentum. Prolem cognoscimus, ipsum Dominum: Fidem, quia nullum adulterium, sacramẽtum quia nullum diuortium, solus ibi nuptialis concubitus non fuit.

Auguſt.

EXPOSITIO ARTICVLI.

CONclusio D. Thomæ est certa secundum fidem, & liquido constat ex diuinis scripturis Matthæi. 1. Lucæ.

Matth. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lucæ. 1. Luc. 1. & 2. in quibus locis dicitur virgo desponsata fuisse Ioseph. Rursus dicitur Ioseph vir Mariæ, & ipsa Maria coniux & vxor Ioseph, quæ vera non essent, nisi esset verum matrimonium, & perfectum essentiali perfectione. Hæc est communis traditio Ecclesiæ & Doctorum omnium. Solus Vuitclef hæreticus negat hanc conclusionem, existimat enim matrimonium non esse legitimũ & perfectum nisi esset consummatum. Contra quem disputat Thomas VValdensis capit. 130. in libro de sacramentis, & ad motiuum Vuitelefi respondet hic D. Tho. quòd consummatio per copulam non requiritur ad perfectionem matrimonij essentialem, sed accidentalem tantum.

Vuitclef.

VValdẽsis.

Argumentum. ¶ Aliud argumentum potest fieri contra prædictam conclusionem. Nam consensus cum conditione nũquam reddendi aut petendi debitum non sufficit ad verum matrimonium, sed B. Virgo habuit talem consensum, si quidem habuit firmissimum propositum imo votum nunquam cognoscendi virum, ergo non fuit verum matrimonium.

Solutio. ¶ Ad hoc argumentum concedo maiorem, quanquam multi Theologi eam inficiantur, de qua re in 4. Sentent. agendum est. Negamus tamen minorem. Nam B. Virgo licèt semper habuerit constantissimum seruandæ virginitatis propositum, tamẽ dum cõsensit in matrimonium non apposuit talem conditionem, sed committens virginitatem suam Deo, cuius instinctu nubebat, consensit absolutè in matrimonium & in copulam coniugalem, in copulam vero carnalem sub conditione tantum si Deo placuerit, vel in potentia tantum non in actu, prout expositum est in præcedenti articulo. Dominus Caietanus in hoc articulo explicans solutionem vltimi dicit, quòd tanta fuit inter Mariã & Ioseph conuersatio, quòd absque vlla nota potuissent consummare matrimonium. Sed hic insurgit Catherinus ille, quem supra commemoraui mus. Hoc, inquit, est horribile, & in magnam contumeliam diuini partus, & aduersus votum viginitatis, quòd emisit vterque coniux. Sed miserè hallucinatur in hac re Catherinus. Etenim Caietanus non dicit potuisse licitè consummare matrimonium, sed tantum dicit potuisse absque nota. Quæ enim nota, quòd femina nupta consummasset matrimonium? imo omnes quotquot videbãt B. Virginem grauidam præter Ioseph id existimabant. Verissima est ergo Caietani sententia in hac parte, alioquin vt ipse optime colligit non fuisset sufficienter prouisum famæ B. Virginis, cum inuenta est in vtero habens. Lege D Thomam in solutione. 3. optime explicantem illud Matth. 1. Ioseph vir eius cum esset iustus, & nollet eam traducere. Legendus est etiam Dominus Caietanus, qui optimè de hac re philosophatur.

Caietan.

Catherinus.

D. Thom.

QVAESTIO XXX.

De beatæ Mariæ Virginis annuntiatione, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de annuntiatione beatæ Mariæ Virginis.

¶ Et circa hoc quęruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm conueniens fuerit ei annuntiari, quòd in ea generandum erat.

¶ Secundò, per quem erat ei hoc annuntiandum.

¶ Tertiò, per quem modum ei annuntiari debebat.

¶ Quartò, de ordine annuntiationis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm necessarium fuerit annuntiari beatæ Virgini, quod in ea erat generandum.

AD primum sic proceditur. Videtur, q̃ non fuerit necessarium Beatę Virgini annuntiari quod in ea fiẽdum erat. Annuntiatio enim ad hoc solũ necessaria esse videbatur, vt Virginis consensus haberetur. Sed consensus eius nõ videtur necessarius fuisse: quia conceptus Virginis prænuntiatus fuit prophetia prædestinationis, quæ sine nostro completur arbitrio: vt dicit quædam gloss. Matth. 1. Non ergo necessarium fuit, quòd talis annuntiatio fieret. 164 3.d.3.q.3. arti. 1.q.1. & d ist. 30. ar.4. Gloss. ord. super Mat. 1.ca. super illud, Vt adimplere tur.

¶ 2. Præterea, Beata Virgo incarnationis fidem habebat, sine qua nullus esse poterat in statu salutis, quia vt dicitur Rom. 3. Iustitia Dei per fidem Iesu Christi in omnes. Sed de eo, quod aliquis per certitudinem credit, non indiget vlterius instrui. Ergo Beatæ Virgini non fuit necessarium, vt ei Incarnatio filij Dei annuntiaretur.

¶ 3. Præterea, Sicut beata Virgo corporaliter Christum concepit, ita & quælibet sancta anima concipit ipsum spiritualiter. Vnde Apostol. dicit Gal. 3. Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. Sed illis, qui spiritualiter debent Christum concipere, talis conceptio non annuntiatur. Ergo nec beatæ Virgini fuit annuntiandum, q̃ esset in vtero conceptura filium Dei.

Sed contra est, quod habetur Luc. 1. quòd Angelus dixit ei, Ecce concipies in vtero, & paries filium.

¶ Respondeo dicendum, quòd congruũ fuit beatæ Virgini annuntiari quòd esset Christum conceptura. Primò quidem, vt seruaretur cõgruus ordo coniunctionis filij Dei ad Virginem: vt scilicet prius mens eius de ipso instrueretur, quàm carne eum conciperet. Vnde Augu. * dicit in lib. de Virginitate, Beatior Maria percipiendo fidem Christi, quàm concipiendo carnem Christi. Et posteà subdit, † Materna propinquitas nihil Mariæ profuisset, nisi fęlicius Christum corde, quàm carne gestasset. Secundò, vt posset esse certior testis huius sacramenti, quando super hoc diuinitus erat instructa. Tertiò, vt voluntaria sui obsequi munera Deo offerret: ad quod se proptam obtulit dicens, Ecce ancilla Domini. Quartò, vt ostenderetur esse quoddam spirituale matrimonium inter filium Dei & humanam naturam: & ideo per annuntiationem expectabatur consensus Virginis, loco totius humanæ naturæ. * ca.3.a medio to. 6. † ca. 3. in fine, tom.6.

Ad primum ergo dicendum, quòd prophetia prædestinationis completur sine nostro arbitrio causante: non tamen sine nostro arbitrio consentiente.

¶ Ad secundum dicendum, quòd beata Virgo expressam fidem habebat Incarnationis futuræ: sed

sed cùm esset humilis, non tam alta de se sapiebat, & ideò super hoc erat instruenda.

Ad tertium dicendum, quòd spiritualem conceptionem Christi, quæ est per fidem, præcedit annuntiatio, quæ est per fidei prædicationem, secundum quod fides est ex auditu: vt dicitur Roman. 10. Nec tamen propter hoc aliquis pro certo scit se gratiam habere: sed scit veram fidem esse, quam accepit.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. CONclusio est. Congruum fuit B. Virgini annunciari, q̃ Christum esset genitura. Primò quidem, vt primo mens eius de ipso instrueretur, quam eum carne concipe ret: quia fœlicior fuit Maria percipiendo fidem Christi, quàm concipiendo carnem eius ſm Aug. de virginitate. Secundò, vt posset esse certior testis huius sacramenti, quando super hoc erat diuinitus instructa. Tertiò, vt voluntaria sui obsequij munera Deo offerret, sicut dixit: Ecce ancilla Domini. Quartò, vt ostenderetur esse quoddam spirituale matrimonium, inter filium Dei & humanam naturam: vnde per annunciationem expectabatur consensus Virginis loco totius humanę naturæ.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Quid scierit beata Virgo de hoc mysterio ań annunciationem. DE hac quæstione nihil ferè disputant doctores scholastici, sed multa afferunt scitu digna interpretes sacrarum scripturarum Luc. 1. Circa istum articulum dubitatur primo, quid Virgo prius sciret de dominicæ incarnationis mysterio? Certè verosimile est, quòd habuerit magnam cognitionem illius tum per reuelationem, tum etiam per lectionem, & intelligentiam sacrarum scripturarum, quod statuimus pro certo, supra q. 27. ar. 5. Sed maiorem habuit huius rei notitiam per Angelum, quam antea vt patet ex textu Euangelij. Sed tamen, quòd ex ea esset Messias nasciturus, omnino ignorabat imò quidam dicunt, quòd ex humilitate existimabat oppositum, quibus ego non assentior, nam ego existimo, quòd nunquã habuit assensum erroneum & fallacem, sicut nunquam habuit actum inordinatum appetitus aut voluntatis. Sed circa causas quare fuit congruum annunciare B. Virgini hoc mysterium, obseruandæ sunt aliæ duæ præter eas quas commemorat D. Tho. Prior est, vt vniuersus orbis deberet B. Virgini, tanquam causæ morali & voluntariæ per consensum suum exhibitum Christi incarnationem, ac ipsius orbis reparationem. Itaque non tantum vt mater naturalis ex suis castissimis visceribus genuit nobis & peperit Saluatorem, verum vt mediatrix moralis voluit nobis salutem, & Saluatorem mediatorem. Posterior est, vt ipsa beata Virgo præpararet se ac disponeret actu per exercitium maximarum virtutum ad Christi incarnationem, æquissimum siquidem erat & congruentissimum, vt tunc maximè si quando ante, & magis quam ante exerceret se beata Virgo in actuali virtutum exercitio & palæstra. Annunciatio autem illi per Angelum facta præbuit illi huius exercitij occasionem, & quod inde consequitur cunctis fæculis inauditũ virtutum exemplar & specimen reliquit. Exercuit seipsam B. Virgo in humilitate maxima, tum in turbatione cum audiret inauditũ genus salutationis, & miras ipsius laudes, tum etiam in verbis quibus professa est se esse ancillã Dei non matrem quantum ad dignitatem: exercuit se etiam summo modo in prudentia, q̃ magnoperè, necesse est ad discernendos spiritus, sint ne ex Deo, an non. Ad quod opus faciendũ datur fidelibus donum discretionis spirituum, vt dicitur 1. Cor. 12. & ita monet nos D. Ioan. 1. can. c 4. Nolite credere omni spiritui, sed probare spiritus, vtrum ex Deo sint. Est siquidem difficillimum negotium, vt docet D. Augusti. 12. super Gen. c. 14. & 6. confess. cap. 13. Virgo itaq; humilis continuo probauit, & examinauit spiritum, vt patet ex cõtextu Euangelico apud Lucam in enarratione annunciationis. Exemplar item tribuit summæ fidei in credendo, obedientiæ ac tandem magnanimitatis qua destinauit, ac proposuit animo heroico & diuino se talia opera deinceps toto vitæ decursu exhibituram, & in ea sanctitate victuram, quæ Dei matrem decebat, ac supra omnia excellentissimę charitatis tribuit exemplar, tum erga Deum, tum erga proximum, quoniam charitas hæc requisita erat ad supradicta.

Quare fuit cõgruũ vt hoc mysterium annunciaretur Virgini.

1. Cor. 12. 1. Ioan. 4. D. Augusti.

¶ In solutione vltimi obseruet Theologus D. Thomã aperte docere, quod nemo certò scit citra diuinã reuelationem se gratiam habere, sed scit quisque veram esse fidem quam accepit. Quæ doctrina animaduersione digna est pro illa quæst. Vtrùm fidelis quisque certo cognoscat se habere fidem. Nota.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm annunciatio beatæ Virgini fieri debuerit per Angelum.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd beatę Virgini non debuerit annũciatio fieri per Angelũ. Supremis enim Angelis fit reuelatio immediatè a Deo: vt Dionys. * dicit 7. c. Cæles. hierar. Sed mater Dei est super omnes Angelos exaltata. Ergo videtur, quòd immediatè à Deo debuerit sibi annunciari Incarnationis mysterium, & non per Angelum. 165 3.di.3.q.3. ar.2.q.1. & 2. ca. 7. parũ a medio.

¶ 2. Præterea, Si in hoc oportebat seruari communem ordinem, secundum quem diuina homini b. per Angelos reuelantur, similiter diuina ad mulierem per virum deferuntur. unde & Apostolus dicit 1. ad Corint. 14. Mulieres in ecclesijs taceant: si quid aũt volunt discere, domi viros suos interrogent. Ergo videtur, quòd B. Virgini debuerit annunciari mysterium Incarnationis per aliquem virum: præsertim quia Ioseph vir eius super hoc fuit ab Angelo instructus, vt legitur Matthæi 1.

¶ 3. Præterea, Nullus potest congruè annuntiare quod ignorat. Sed etiã supremi Angeli non plenè cognouerunt Incarnationis mysterium, vn de dicit Dion. 7. Cæles. * hierar. ex eorum persona esse intelligendam quæstionem, quæ ponitur Isa. 63. Quis est iste qui venit de Edom? Ergo videtur, quòd per nullum Angelum potuit conuenienter annunciatio Incarnationis fieri. * ca.7. a me.

¶ 3. Præterea, Maiora sunt per maiores nũtios annũtianda. Sed mysterium Incarnationis est maximum inter omnia quæ per angelos sunt homi nibus annunciata. Ergo videt, quòd si per aliquẽ angelum debuit annunciari, quòd ille debuerit esse de supremo ordine. Sed Gabriel non est de supremo ordine, cùm sit de ordine archangelorũ qui est penultimus: vnde Ecclesia cantat, Gabrielem archangelum scimus diuinitùs te esse affatũ. Non ergo huiusmodi annuntiatio per Gabrielẽ archangelum conuenienter facta est.

¶ Sed contra est, quod dicitur Luc. 1. Missus est Gabriel angelus à Deo, &c.

¶ Respondeo dicendum, quòd cõueniens fuit

matri

Universidad de Deusto
Biblioteca

matri Dei annuntiari per Angelum diuinæ incarnationis mysterium, propter tria. Primò quidē, vt in hoc etiam seruaretur diui na ordinatio, secundum quam mediantibus Angelis diuina ad homines perueniunt. Vnde Dion. * dicit cap. 4. Cœlest. hierar. ꝙ diuinum Iesu benignitatis mysterium Angeli primò edocti sunt: postea per ipsos ad nos cognitionis gratia transiuit. Sic ergo diuinissimus Gabriel Zachariā quidem docuit, propheram Ioannem ex ipso nasciturum: Mariā autem quomodo in ipsa fieret thearchicum ineffabilis Dei formationis mysterium. Secundò hoc fuit conueniens reparationi humanæ, quæ futura erat per Christum. Vnde Beda dicit* in homil. Aptum humanæ restaurationis principium, vt Angelus a Deo mitteretur ad Virginem partu consecrandam diuino: quia prima perditionis humanę fuit causa, cum serpens a diabolo mittebatur ad mulierem spiritu superbiæ decipiendā. Tertiò, quia hoc congruebat virginitati matris Dei. Vnde Hiero. * dicit in sermone Assumptionis: Benè Angelus ad Virginem mittitur: quia semper est Angelis cognata virginitas. Profectò in carne præter carnem viuere, non terrena vita est, sed cœlestis.

cā. 4. à me.

gloss. ord. super Lucā capi. 1.

In 2. sol. a princi. ser. to. 2.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ mater Dei superior erat Angelis, quantum ad dignitatem, ad quam diuinitus eligebatur: sed quantum ad statum præsentis vitæ, inferior erat Angelis: Quia & ipse Christus ratione passibilis vitæ, modico ab Angelis minoratus est: vt dicitur Hebr. 2. Sed tamen quia Christus simul fuit viator & comprehensor, quantū ad cognitionem diuinorum, non indigebat ab Angelis instrui. Sed mater Dei nondum erat in statu comprehensorum, & ideo de diuino conceptu per Angelos instruenda erat.

In libello de assum. beatæ Mariæ, ca. 4. a med. to. 9.

Ad secundum dicendum, ꝙ (sicut Aug. * dicit in sermone de Assumptione) beata Virgo Maria vera æstimatione a quibusdam generalibus excipitur: quia nec conceptus multiplicauit, nec sub viri, id est mariti potestate deguit, quę integerrimis uisceribus de Spiritu sancto Christum insciepit. Et ideo nō debuit mediante uiro instrui de mysterio incarnationis, sed mediante Angelo. Propter quod etiam ipsa est prius instructa, quàm Ioseph: nam ipsa instructa est ante conceptum, Ioseph autem post eius conceptum.

circa prin. corp. ar.

Ad tertium dicendum, ꝙ sicut patet ex autoritate Diony. * inducta, Angeli incarnationis mysterium cognouerunt: sed tamen interrogabant, perfectius scire cupientes a Christo huius mysterij rationes, quæ sunt incomprehensibiles omni creato intellectui. Vnde Maximus dicit. Quòd Angeli nouerint futuram incarnationem, ambigere non oportet. Latuit autem eos inuestigabilis Domini conceptio atque modus, qualiter totus in genitore, totus manebat in omnibus, nec non & in uirginea cellula.

Ad quartum dicendum, quòd quidam dicunt Gabrielem fuisse de supremo ordine Angelorū: propter quod Greg. * dicit, summum Angelum venire dignum fuerat qui summum omniū nuntiabat. Sed ex hoc non habetur quòd fuerit summus inter omnes ordines, sed respectu Angelorum: fuit. n. de ordine Archangelorum. Vnde & Ecclesia eum Archangelum noīat: & Greg. * ipse dicit in homil. de centum ouibus, quòd Archangeli dicuntur, qui summa annunciant. Satis est ergo credibile, ꝙ sit summus in ordine Archangelorum. Et sicut Greg. * dicit, hoc nomen officio suo congruit. Gabriel enim Dei fortitudo nominatur. Per Dei ergo fortitudinem nuntiandus erat, qui virtutum dominus & potens in prælio, ad debellandas potestates aereas ueniebat.

homi. 34. ante mediū illius.

hom. 34. in euang. ante mediū eius.

eodē loco nūc proximè dicto.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio.

COnclusio est, conueniens fuit per Angelum annunciari matri Dei diuinæ incarnationis mysterium. Primò, vt seruaretur ordo diuinus, secundum quem mediantibus Angelis ad homines diuina perueniūt. Secundò, hoc conueniebat reparationi humanæ, quæ futura erat per Christum: nam prima causa perditionis humanæ fuit, cum serpens a Diabolo mittebatur ad mulierem spiritu superbiæ decipiendam. Aptum igitur erat restaurationis humanæ principium, vt Angelus a Deo mitteretur ad Virginem partu consecrandam diuino. Tertiò, congruebat virginitati matris Dei: quia semper Angelis est cognata virginitas.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Dubium.

IN hoc articulo dubitationes sunt perfaciles. Prima est, nam Maria erat perfectior Angelis, ergo non debebat instrui ab illis. Huic facilè respondetur, ꝙ de Christo dicitur Hebr. 2. minuisti eum paulò minus ab Angelis, nihil ergo obstat quominus in aliquibus Virgo Maria esset inferior saltem ratione status, quia illa in via, illi vero in patria. Oportuit ergo, vt ab Angelo de hoc mysterio B. Virgini annunciaretur, vt seruetur ordo diuinæ sapientiæ illuminādo inferiora per superiora, & propter alias causas, quas commemorat D. Tho. in articulo. Sed dices, ergo debuit fieri annunciatio viro Ioseph, & per illum Mariæ, quia caput mulieris est vir. Et Apostolus primæ Corin. 14. dicit: Mulieres in Ecclesia taceant, si quid autem scire voluerint, domi viros suos interrogent. Respondetur, quòd aliud est soluere legem, aliud aliquam personam priuilegio donare, seruata est lex vniuersalis, vt ad inferiores non perueniret reuelatio, nisi per superiores, priuilegium fuit, vt non esset in hoc beata Virgo subdita viro suo.

Solutio. Hebr. 2.

Obiectio.

1. Cor. 14.

Solutio.

Quare nō sit missus supremus Seraphin.

¶ Alia dubitatio est, vtrùm Angelus qui annunciauit fuerit omnium supremus? Hanc dubitationem exponit Diuus Thomas hic in solutione vltimi, & dominus Caietanus addit ad Diuum Thomam hæc verba. Aduerte quòd quamuis si ad magnitudinem annunciandæ personæ diuinæ filij Dei incarnandæ spectetur, supremus Seraphinus debuisset annuntiare: quia tamen annūtiare verbum Dei infrà latitudinem officij annuntiantis claditur, non debuit aliquis extra deputatos ad annuntiandum mitti: vt omnia suauiter à diuina prouidentia disponerentur. Et propterea nō debuit primus Seraphinus annuntiare, sed supremus inter Archangelos. Certè scriptura nō dicit cuius hierarchiæ fuerit Angelus, sed quia Archangeli dicuntur, vt Gregorius ait, quia summa annunciant, & quia hoc fuit maximum omnium nuntiorum, ideo oportuit vt fuerit Archangelus, & ita Ecclesia nominat Gabrielem Archangelum. Sed hic est obseruandum, Gabrielem Archangelum, qui hunc nuntiū apportat sacratæ Virgini incarnationis Dei magni, non solum verbis, quæ annuntiat Virgini, sed nomine ipso hoc

Gabriel quid significet.

hoc magnum significare mysterium incarnationis Dei omnipotentis. Quid enim est aliud Gabriel, quàm, Verbum caro factum est? Geber enim homo est, El, Deus: vnde Gabriel, homo Deus: Verbum Deus caro factum: significauit id Proclus Episcopus in quadam homilia dicta assistente Nestorio Constantinopoli his verbis: Reuerere nomen Archangeli, qui nuntium illum lætissimū apportauit beatæ Mariæ, qui Gabriel est appellatus, dictus Gabriel, id est, Deus & homo: Geber enim homo est, El, Deus: Nomine ipso significans nuntium quem apportat, quoniam is, quem euangelizat, Christus, Deus & homo erat ortiturus, nomenclatura ipsa miraculum significat, &c. vnde actione 4. Synod. Nicenæ. 2. tom. 2. 66. cit. Stephanus diaconus recitat historiā ex libro de martyrio Procopij martyris, Neaniam quendam nomine, locasse insigni artifici Marco, crucem fabricandam, & cū elaborata esset summa arte, extitisse in ea tres imagines. Primam Emanuelis cruci suffixi, inscripto nomine Emanuelis, & vtrinque in summitate brachiorum crucis, Michaelem & Gabrielem. Et cum Marcus artifex vellet expungere imagines, sibi timens, exsiccata est illi manus. Extitere ergo miraculo Emanuel suffixus cruci, id est, inter nos Deus, & ex altera parte brachiorum crucis, Michael, ille qui Apocalyp. capit. 12. pręliatur cum draconę, quando facta est salus & potestas Christi, & quando vicit propter sanguinem agni, id enim significat nomen Michael, id est, Quis sicut Deus? Mi: quis: cha, sicut, el, Deus: quæ nomenclatura pugnam cum draconę significat, qui morte Christi est superatus à Michaele, & ad significauit, cum extitit in altera parte crucis, significat enim victoriam factam in sanguine agni ab Angelo qui dicebat. Quis sicut Deus? In altera parte extitit Gabriel, id est, Deus homo factus, vt dictum est: vide in Cyrill. lib apologet. tomo 1. conci. Sed contra hanc veritatē arguitur ad probandum, quòd Angelus nō potuerit hoc mysterium beatæ Virgini annuntiare, nam etiam supremi Angeli non plenè cognouerunt incarnationis mysterium, vnde dicit Dionysius. capit. 7. de cęl. hierar. ex cuius persona esse intelligendam quæstionem, quę ponitur Isa. 63. Quis est iste qui venit ad Edom? &c. Ad hoc dubium Diuus Thomas hic in solutione ad tertium respondet, quòd Angeli incarnationis mysterium cognouerunt, sed tamen interrogabant, perfectius scire cupientes à Christo huius mysterij rationes, quæ sunt incomprehēsibiles omni intellectui creato: vel forte illud verbum est admirantium, & laudantium, non ignorantium. Nam quod Angeli saltem beati cognoscant hoc mysterium, exploratum esse videtur. Vident enim in verbo omnia quæ pertinent ad suum statum, & sic vident hoc mysterium, cuius præcipuè ipsi sunt administratorij spiritus missi propter eos, qui hereditatem capiunt salutis. Hæc sufficiant pro hoc articulo. Nam alia quæstio quę solet hic moueri, vtrum Angeli habeant nomina propria, & qua lingua, & quo idiomate se appellāt, habet propriam sedem in 2. dist. 9. & apud D. Thomam 1. p. q. 108.

Proclus.

Cōc. Nicę.

Michael quid significat.

Cyrillus. Argumen.

D. Diony.

Esa. 63.

Solutio. D. Thom.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm Angelus annuncians debuerit beatæ Virgini visione corporali apparere.

3. d. 3. q. 3. arti. 1. q. 2.

AD tertium sic proceditur. Videtur, ꝙ Angelus annuncians non debuerit Virgini apparere visione corporali. Dignior enim est intellectualis visio, quàm corporalis: vt Aug. * dicit 12. super Gene. ad literam. Et præcipuè ipsi Angelo est magis conueniens: nam visione intellectuali uidetur Angelus in sua substantia, uisione autem corporali uidetur in assumpta figura corporea. Sed sicut ad annunciandum conceptum diuinum decebat uenire summum nuncium, ita etiam uidetur, quòd decuerit esse summum genus uisionis. Ergo uidetur quòd Angelus annuntians apparuerit Virgini uisione intellectuali.

li. 12. c. 25. & 10. & 24. to. 3.

¶ 2. Præterea, Visio imaginaria uidetur etiam esse nobilior quàm uisio corporalis: sicut imaginatio est altior potentia, quàm sensus; Sed Angelus apparuit Ioseph in somnis secundum imaginariam uisionem, ut patet Matt. 1. & 2. Ergo uidetur, quòd etiam apparere debuerit B. Virgini imaginaria uisione, & non corporali.

¶ 3. Præterea, Corporalis uisio spiritualis substantiæ, uidentes stupefacit: unde & de ipsa Virgine cantatur. Expauescit Virgo de lumine. Sed melius fuisset quòd a tali turbatione mens eius esset præseruata. Non ergo fuit conueniens quòd huiusmodi annunciatio fieret per uisionem corporalem.

Sed contra est, quòd Aug. * in quodam sermone inducit Beatam Virginem sic dicentem, Venit ad me Gabriel Archangelus, facie rutilans, veste coruscans, incessu mirabilis. Sed hæc non possunt pertinere nisi ad corpoream uisionem: Ergo corporea uisione Angelus annuncians beatæ Virgini apparuit.

In ser. 14. de Natali Dñi ante med. t. 10.

Respondeo dicendum, ꝙ Angelus annuncias apparuit matri Dei corporea uisione: & hoc conueniens fuit. Primò quidem quātum ad id, qd an nunciabatur: uenerat enim Angelus annunciare incarnationem inuisibilis Dei, per quam uisibilis fieret. Vnde etiam conueniens fuit, ut ad huius rei declarationem, inuisibilis creatura formam assumeret, in qua uisibiliter appareret: cum etiā omnes apparitiones veteris Testamenti ad hanc apparitionem præordinentur, quia filius Dei in carne apparuit. Secundò fuit congruum dignitati matris Dei, quæ nō solum in mente, sed in corpore ventre erat Dei filiū receptura, & ideo nō solum mens eius, sed etiam sensus corporei erant uisione angelica refouendi. Tertiò congruit certitudini eius, quod annunciabatur: ea enim, quæ sunt oculis subiecta, certius apprehendimus, ꝙ ea quæ imaginamur. Vnde Chrisost. * dicit super Matth. quòd Angelus non in somnis, imò uisibiliter Virgini astitit: nam quia magnam uaide relationem accipiebat ab Angelo, egebat ante tantæ rei euentus, uisione solenni.

Hom. 4. in Matt. parū ante med. to. 2.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ intellectualis uisio est potior, quàm uisio imaginaria uel corporalis, si sit sola. Sed ipse Augustī. * dicit ꝙ excellentior est prophetia, quę habet simul intellectualem & imaginariam uisionem, quàm illa quæ habet alteram tantum: beata autem Virgo non solum percepit uisionem corporalem, sed etiam intellectualem illuminationē, vnde talis apparitio nobilior fuit. Fuisset tamen nobilior si ipsum Angelū intellectuali uisione in sua substantia uidisset:

li. 12. super Genes. c. 9. circa med. to. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fet:sed hoc non patiebatur status hominis viatoris, quòd Angelum per essentiam videret.

Ad secundum dicendum, quòd imaginatio est quidem altiori potẽtia, quàm sensus exterior: quia tamen principium humanæ cognitionis est sensus, ideo in eo consistit maxima certitudo: quia semper oportet, quòd principia cognitionis sint certiora. Et ideo Ioseph, cui Angelus in somnis apparuit, non ita excellentem apparitionem habuit, sicut beata Virgo.

Ii. 1. I Luc. in ti. de Angeli apparitione in fine illius. to. 5.

Ad tertium dicendum, quòd sicut Ambros. dicit super* Luc, perturbamur & a nostro alienamur affectu, quando perstringimur alicuius superioris potestaris occursu. Et hoc contingit non solum in visione corporali, sed etiam in visione imaginaria. Vnde Gen. 15. dicitur, quòd cum sol occubuisset, sopor irruit super Abraham, & horror magnus, & tenebrosus inuasit eum. Talis tamen perturbatio hominis, non tantum homini nocet, vt propter eam debeat angelica apparitio prætermitti. Primum quidem, quia ex hoc ipso, q̃ homo supra seipsum elleuatur (quòd ad eius pertinet dignitatem) pars eius inferior debilitatur, ex quo prouenit perturbatio prædicta: sicut etiam calore naturali ad interiora reducto, exteriora tremunt. Secundum, quia sicut Orig.* dicit super Luc. Angelus apparens, sciens hanc esse humanam naturam, primum perturbationi medetur, vnde tam Zachariæ, quàm Mariæ post turbationem dixit, Ne timeas. Et propter hoc, vt legitur in vita Antonij: Non difficilis est beatorum spirituum malorumque discretio. Si enim post timorem successerit gaudium, à Domino venisse sciamus auxilium: quia securitas animæ, præsentis maiestatis indicium est. Si autem incussa formido permanserit, hostis est qui videtur. Ipsa etiã turbatio Virginis, conueniens fuit verecundiæ virginali: quia vt Ambros.* dicit super Lucam, trepidare virginum est, & ad omnes viri ingressus pauere, omnes viri affatus vereri. Quidam tamen dicunt, quòd cum beata Virgo assueta esset visionibus Angelorum, non turbata fuit in visione Angeli: sed in admiratione eorum, quæ ei ab Angelo dicebantur, quia de se tam magnifica non cogitabat. Vnde & Euangelista non dicit, q̃ turbata fuerit in visione Angeli, sed in sermone eius.

Hom. 4. in Luc. 1 principio. to. 3.

Ii. 2. I Luc. ca. 1. cuius titulus est. De saluta. Marię, t. 5.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio.

CONclusio est affirmatiua. Primò, quia venerat annunciare incarnationem inuisibilis Dei. Vnde conueniens fuit ad huius rei declarationem, quòd inuisibilis creatura formam assumeret, in qua visibiliter appareret. Conueniebat secundò dignitati matris Dei, quæ non solum in mente, sed in corporeo ventre erat Filium Dei receptura: quare non solum mens eius, sed etiam corporei sensus erat angelica visione refouendi. Congruit tertiò certitudini eius, quod annuntiabatur, quia ea, quæ oculis sunt subiecta certius apprehendimus, quàm ea, quæ imaginamur: & ad magnam reuelationem solenni visione egebat ante tantæ rei euentum.

EXPOSITIO ARTICVLI.

IN hoc articulo dubium est, An angelus apparuerit in corpore assumpto? Et videtur, quòd hoc non possit ostendi. Nam etiam Daniel dicit ca. 8. & 9. quòd venit ad eum Gabriel, & stetit iuxta eum, & tetigit eum, & locutus est ei. Et Ioan. in Apoc. dicit se vidisse Angelos, & tamen nemo dicit fuisse in veris corporibus Angelos, sed solum secundum imaginarias species, ergo similiter posset dici de aduentu Angeli ad Virginem. Respondetur, quòd Caie. dicit hic quosdam esse hoc tempore, qui suscitauerint hanc opinionem, vt non fuerit verus Angelus. Sed pateret oppositum ex autoritate Chrysostomi, & Augustini, & Ambrosij, quos S. Tho. allegat. Et item, quia Lucas prius narrauit quomodo idem Gabriel venerit ad Zachariam, & dicit quòd stetit ad dexteram altaris, quod manifestum est argumentum in vero corpore fuisse. Item quia dicit quòd est ingressus ad Virginem, & quòd discesserit, quæ significant motum corporeum. Item quia ait: dixit autem Maria ad Angelum, quod innuit eum habuisse præsentem: non enim solent Prophetæ interrogare Angelos, quos per speciem solum vident. Ad id quod dicitur de Daniele & Ioanne, respondetur, quòd aliud est esse Prophetam, aliud est esse historicum. Historiæ enim debent accipi, vt sonãt ad literam, alias vadem ratione possent accipi tropicè. Et iterum Virgo Maria turbata est, & timuit, quod videtur fuisse ex conspectu corporeo, quia turbatio illa videtur fuisse sensitiua, quæ non nascitur ex reuelatione interiori, sed ex motu sensitiuo. Sed quæritur aliqui qua forma apparuerit Angelus, & respõdetur certum esse quod viri forma, nam cum legimus in scripturis apparitionem Angelorum, legimus apparuisse sub forma virorum, vt de Raphaele, & de Abraham legimus, quod vidit tres viros. Rationabiliter etiã credimus, quòd apparuerint in specie iuuenili, & in stola alba sicut in resurrectione apparuit Angelus. Illud tamen animaduertendum est, quòd Virginis turbatio in Angeli salutatione non fuit motus aliquis pauoris, aut alterius passionis præueniens rationis vsum, quoniam vt diximus q. 27. non fuit in Virgine motus aliquis inordinatus, ideoque turbatio illa fuit ratione deliberata & commensurata, ortaque fuit vt paulo antè dicebamus ex Virginis humilitate humiliter de seipsa sentientis, & non altè supientis, & ex cognitione maximæ dignitatis, quæ requirebatur, vt esset Dei mater, ac tandem ex Spiritus sancti impulsu, & affatu quo ipsa dirigebatur, turbauit semetipsam, sicut Christus turbauit seipsum Ioan. 11. 12. & 13. Sed ad extremum huius articuli animaduersione dignum est, quòd signum in solutione tertij posicum ex uita S. Antonij ad discretionem spirituum, est intelligendum per se, videlicet, quantum est ex natura bonorum & malorum spirituum, communis siquidem vtriusque apparentibus est humana turbatio propter naturam nostram. Verum bonorum apparitio ad Deum animum ducens securitatem animi parit, malorum autem quia a Deo auersiua est, nõ habet vnde securam animam reddere valeat. Cæterum per accidens oppositum contingere potest, dum Sathanas transformans se in Angelum lucis ad hanc conditionem Angeli lucis studet, potest enim post turbationem commouere phantasmata, inferioremque partem animę ad materiam aliquam gaudij, & auertere materiam timoris, vt sic absque timore animus lętus reddatur, & propterea illud signum commemoratum non semper certum est, vnde memineris, quòd in his quæ sunt per accidens contingit sapientes falli. Circa hoc vide Augustinum lib. 12. in Gen. c. 24. vbi ait quod certe discernere in huiusmodi visionibus, quis sit bonus, vel malus spiritus arbitratur posse neminem scire: nisi ille qui acceperit illud donum, de quo Paulus: Alij discretio spirituum, & refert August. de matre sua lib. 6. confess. capitu. 13 quòd affirmauerit se dulcedine quadam & suauitate spiritus, quam explicare non poterat discernere, quando erat bonus spiritus, vel quando malus.

Angel⁹ apparuit Mariæ in forma viri corporea.

Ioan. 11. & 12. 13.

Nota circa discretionẽ spirituum.

Gene. 14.

D. August.

ARTI-

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm annunciatio conuenienti fuerit ordine perfecta.

167 AD quartum sic proceditur. Videtur, q̃ annunciatio eius non fuerit conuenienti ordine perfecta. Dignitas. n. matris Dei dependet ex prole concepta. Sed causa prius debet manifestari, quàm effectus: ergo primò debuit Angelus Virgini annunciare conceptum prolis, quàm eius dignitatem exponere, eam salutando.

¶ 2. Prætereà, Probatio aut prætermitti debet in his quæ dubia non sunt, aut prętermitti in his, quæ dubia esse possunt: sed Angelus primò videtur annunciasse id de quo Virgo dubitaret, & dubitando quęreret, dicens, Quo fiet istud? & postea probationem adiunxit, tum exemplo Elisabeth, tũ ex Dei omnipotentia, ergo inconuenienti ordine annunciatio per Angelum est effecta.

¶ 3. Prætereà, Maius non potest probari sufficienter per minus. Sed maius fuit Virginem parere, quàm vetulam. Ergo non fuit sufficiens probatio Angeli, probantis conceptum Virginis ex conceptu senis.

Sed contra est, quod dicitur Roma. 13. Quæ a Deo sunt, ordinata sunt. Angelus autem missus est a Deo ad hoc, quòd Virgini annunciaret: ut dicitur Luc. 1. ergo ordinatissimè fuit annunciatio per Angelum completa.

Respondeo dicẽdum, q̃ annunciatio cõgruo ordine per Angelum est perfecta. Tria. n. Angelus intendebat circa Virginem. Primò quidem, reddere mentem eius attentam ad tantæ rei cõsiderationẽ: quod quidem fecit, eã salutando quadam noua & insolita salutatione. Vnde Orige.* dicit super Lucam, q̃ si sciuisset ad alium quempiam similem esse factum sermonem (vtpote quę habebat legis scientiam) nunquam eam quasi peregrina talis salutatio terruisset. In qua quidem salutatione præmisit idoneitatem eius ad conceptum, in hoc quod dixit, Gratia plena: expressit conceptum, in hoc quod dixit, Dominus tecum: & prænunciauit honorem consequentem, cum dixit, Benedicta tu in mulieribus. Secũdò autem intendebat eam instruere de mysterio incarnationis, quod in ea erat implendum. Quod quidẽ fecit in prenunciando conceptum & partum, dicens, Ecce concipies in vtero, &c. & ostendendo dignitatem prolis conceptæ, cum dixit. Hic erit magnus: & etiam demonstrando modum conceptionis, cum dixit, Spiritus sanctus superueniet in te. Tertiò intendebat animum eius inducere ad consensum, quod quidem fecit exemplo Elisabet, & ratione ex diuina omnipotẽtia sumpta.

Ad primum ergo dicendum, quòd animo humili nihil est mirabilius quàm auditus suę excellentiæ: admiratio autem maximè attentionem animi facit. Et ideo Angelus volens mentem Virginis attentam reddere ad auditum tanti mysterij, ab eius laude incepit.

Hom. 6. in Lu. à med. illius to. 2.

Ad secundum dicendum, q̃ Ambr.* expressè dicit super Lucã, quòd beata Virgo de uerbis Angeli non dubitauit. Dicit enim Quanto temperantior est Mariæ responsio, quàm uerba facer dotis? Hæc ait. Quomodo fiet istud? ille respondit. Vnde hoc sciam? Negat ille se credere, qui negat se scire: ista se facere profitetur, nec dubitat esse faciendum, quòd quomodo fieri possit, inquirit. Aug.* tamen videtur dicere quòd dubitauerit. Dicit enim in lib. Quæstionum veteris & noui Testamenti: Ambigenti Marię de cõceptu, possibilitatem Angelus prædicat. Sed talis dubitatio magis est admirationis, quàm incredulitatis. Et ideo probationem Angelus inducit non ad auferendam infidelitatem, sed magis ad remouendam eius admirationem.

l. 2. in Luc. ca. 2. cuius tit. est: De Mariæ interrogatione &c. t. 5.

in lib. q. ex nouo Test. q. 51. I prin ci. resp. t. 4.

Ad tertium dicendum, quòd sicut Ambros. dicit in Hexameron, ob hoc multę steriles pręueniunt, ut partus credatur Virginis. Et ideo conceptus Elisabet sterilis inducitur, non quasi sufficiens argumentum, sed quasi quoddam figurasse exemplum. Et ideo ad confirmationem huius exempli subditur argumentum efficax ex omnipotentia diuina.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio.

CONclusio est affirmatiua. Nam primo reddit mentem Virginis attentam, salutando eam quadam noua, & insolita salutatione, in qua præmisit idoneitatem eius ad conceptum, dicendo, gratia plena. Expressit conceptum, dicendo: Dominus tecum. Et prænunciauit honorem consequentem, cum dixit: Benedicta tu in mulieribus. Secundò, instruxit illam de mysterio incarnationis quod in ea erat implendum, cum prænunciauit conceptum, & partum dicens: Ecce concipies & paries. Modumque prænunciauit, dicendo: Spiritus sanctus superueniet in te. Intendit vltimò inducere animum eius ad consensum exemplo Elisabet, & ratione sumpta ex diuina omnipotentia.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Qualiter sint intelligenda verba Mariæ, quomodo fiet istud.

IN primis, in hoc articulo quęri solet, quare & in quo sensu dixit Angelus, gratia plena, & verum prius erat gratia plena, antequam conciperet filium Dei. Subnectunt etiam aliam quæstionẽ: An ne postquam fuit gratia plena, amplius in gratia, & in meritis profecerit. Sed vniuersæ istæ quæstiones sunt a nobis sufficienter explicatæ supra q. 27. Alia dubitatio solet moueri, quem sensum habeat illa interrogatio Virginis, quomodo fiet istud. Pro cuius intelligentia sciendũ est, beatam Virginem Mariam excellentiorem habuisse cognitionem mysteriorum fidei, quàm vniuersi Prophetæ, vt ostendimus supra q. 27. artic. 5. propter quod exploratum est, nouisse illam multò perfectius, quàm Isaias Propheta Christum ex Virgine nasciturum. Quòcirca cum iam Angelus illi nunciasset, quando hanc interrogationem ipsa protulit, filij Dei incarnationem in suo vtero, non dubitauit Virgo, an ipsa futura esset Virgo perpetua, si celebrandum esset tale mysterium in suo vtero, quin potius in illis verbis quæ continuo subiunxit, quoniã virum non cognosco, significauit constantissimum seruandæ virginitatis propositum. Ex quibus verbis sancti colligunt B. Virginem

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem virginitatem vouisse. Interrogatio itaque illa facta est, vt probaret, atque discerneret sp. ritus ille, qui sibi apparebat, Dei esset, an dæmonis, Dei inquam dignantis eam tanto honore, vt in matrem suam illam eligeret, an potius dęmonis suum virginale propositum infirmare tentantis. Et postquam Virgo contulit scripturas sacras, & reuelationes illi factas cum responsione Angeli, & inuenit responsionem concordare cum scripturis, & reuelationibus, continuò præbuit assensum, inquiens: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbū tuum. Descendens ab illa vniuersali cognitione, quam habebat Virginis matris in communi, ad notitiam particularem, qua cognouit ipsam esse Virginem electam, ex qua Christus erat nasciturus, de qua re nullam antea habuerat reuelationem. Sic intelligatur D. Tho. in articulo 1. ad 2. Catherinus in lib. 4 contra Caietanum scribit, quod Caietanus in expositione huius interrogationis induxit beatam Virginem tanquam dubitantem, aut putantem se statim suam virginitatem amissutam. Sed hic Catherinus negatur ferè semper, & nodum in scyrpo quærit. Sed & de tempore quo facta est hæc annunciatio beatæ Virgini, dubitatio est inter Doctores, Ioannes Lucidus in tractatu de vero die passionis Christi existimat, quod hæc annunciatio, & conceptio Christi facta est, cum beata Virgo ageret annum quartumdecimum, octauo calendas Aprilis, hoc est, die vigesimaquinta Martij, feria sexta. Caietanus in cap. 1. Lucæ inquit, certum esse beatam Virginem fuisse tunc annorum decem & nouem ad minus, & hoc si mulieris tertio senario annorum completur augmentum, sicut secundo senario pubescit. Nam rationabile est (inquit) quod fuerit tunc annorum viginti quatuor, vt perfecta etiam secundum ossa mulier, perfecta mater, perfectum gigneret filium.

QVAESTIO XXXI.

De conceptione Saluatoris quo ad materiam, de qua corpus eius conceptum est, in octo articulos diuisa.

DEinde considerandum est de ipsa conceptione Saluatoris. Primò, quantum ad materiam, de qua eius corpus conceptum est. Secundò, quantum ad cōceptionis autorem. Tertiò, quantum ad modum & ordinem conceptionis.

¶ Circa primum quæruntur octo.

¶ Primò, vtrùm caro Christi fuerit sumpta de Adam.

¶ Secundò, vtrùm fuerit sumpta de Dauid.

¶ Tertiò, de genealogia Christi, quæ in Euangeliis ponitur.

¶ Quartò, vtrùm decuerit Christum nasci de fœmina.

¶ Quintò, vtrùm fuerit de purissimis sanguinibus Virginis corpus eius formatum.

¶ Sexiò, vtrùm caro Christi fuerit in antiquis Patribus, secundum aliquid signatum.

¶ Septimò, vtrùm caro Christi in Patribus fuerit peccato obnoxia.

¶ Octauò, vtrùm fuerit decimata in lumbis Abrahæ.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm caro Christi fuerit sumpta de Adam.

168

AD primum sic proceditur. Videtur, ꝙ caro Christi non fuerit sumpta de Adam. Dicit enim Apostolus 1. ad Corin. 15. Primus homo de terra terrenus, secundo homo de cœlo cœlestis. Primus autem homo est Adā, secundus est Christus. Ergo Christus non est ex Adam, sed habet ab eo distinctam originem.

¶ 2. Præterea, Conceptio Christi debuit esse maximè miraculosa. Sed maius est miraculū formare corpus hoīs ex limo terræ, q̄ ex materia humana, quæ de Adam trahitur. Ergo videtur, ꝙ nō fuerit conueniens Christum ab Adam carnem sumpsisse. Ergo videtur, quòd corpus Christi nō debuerit formari de massa humani generis deriuata ab Adam, sed de aliqua alia materia.

¶ 3. Præterea, Peccatum in hunc mundum intrauit per unum hominem, s. per Adam: quia omnes in eo originaliter existentes, peccauerunt: vt patet Roman. 5. Sed si corpus Christi fuisset ab Adam sumptum, ipse etiam in Adam originaliter fuisset, quando peccauit. Ergo peccatum originale contraxisset, quod non decebat Christi puritatem. Non ergo corpus Christi est formatum de materia sumpta ab Adam.

Sed contra est quod Apostolus dicit ad Hebr. 2. Nusquam Angelos apprehēdit, s. filius Dei: sed semen Abrahæ apprehendit. Semen aūt Abrahæ sumptum est ex Adam. Ergo corpus Christi fuit formatum de materia ex Adam sumpta.

Respondeo dicendum, quòd Christus humanam naturam assumpsit, ut eam a corruptione purgaret. Non autem purgatione indigebat natura humana, nisi secundum quod infecta erat per originem vitiatam, qua ex Adam descendebat. Et ideo conueniens fuit, ut carnem sumeret ex materia ab Adam deriuata, ut ipsa natura per assumptionem curaretur.

Ad primum ergo dicendum, quòd secundus homo, id est, Christus, dicitur esse de cœlo, non quidem quantum ad materiam corporis, sed vel quantum ad virtutem formatiuam corporis eius, vel etiam quantum ad ipsam eius diuinitatem. Secundum autem materiam corpus Christi fuit terrenum, sicut & corpus Adæ.

Ad secundum dicendum, quòd sicut supra dictum est, * mysterium Incarnationis Christi est quiddam miraculosum: non sicut ordinatum ad cōfirmationem fidei, sed sicut articulus fidei. Et ideo! in mysterio Incarnationis non requiritur quid sit maius miraculum, sicut in miraculis quę fiunt ad cōfirmationem fidei: sed quid sit diuinæ sapientię conuenientius, & magis expediens humanæ

q. 29. ar. 1 ad 2.

mæ saluti: quod requiritur in omnibus quæ fidei sunt. Vel potest dici, quòd in mysterio Incarnationis non solum attenditur miraculum ex materia conceptus: sed magis ex modo conceptionis & partus: quia. s. Virgo concepit & peperit.

ex cor. art. & q. 4. ar. 6

Ad tertium dicendum, quòd sicut suprà dictum est, * corpus Christi fuit in Adam secundum corpulentam substantiam, quia scilicet ipsa materia corporis Christi deriuata est ab Adam. Non autem fuit ibi secundum seminalem rationem: quia non est concepta ex virili semine. Et ideo non contraxit originale peccatum: sicut cæteri, qui ab Adam per viam virilis seminis deriuantur.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio. CONclusio est affirmatiua. Hac enim de causa naturā sumpsit humanam, vt ipsam à corruptione purgaret. Dicitur que secundus homo cœlestis, non quantum ad materiam corporis eius, sed quantum ad virtutem formatiuam, vel eius diuinitatem: vnde fuit ex Adam secundum corpulentam substantiam, & non secundum seminalem rationem.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Prim. arg. contra cōclusionem. INhoc articulo contra conclusionem positam solent obiici duo argumenta; alterum est. Nam si ratio D. Tho. aliquid valet, magis conueniens fuisset, vt assumpsisset naturam ipsiusmet Adæ, qua fuit vulnerata eadem numero.

Secūdum. ¶ Ad alterum argumentum est, quia cum originale sit peccatum naturę, & non personæ, videtur sane quod humana natura conuenienter sanaretur, dato quod formasset eam de nouo non descendentem ab Adam.

Tertium. ¶ Sed & tertia obiectio se offert contra id, quod docet D. Thom. in solutione tertii. Ideo Christum non contraxisse originale peccatum, quia eius caro non fuit in Adā secundum seminalem rationem. Contra hanc rationem sic obiicio, nam etiam si Christus ab Adam per viam virilis seminis propagaretur, non contraheret peccatum originale, si quidē est impeccabilis, & est verus Deus qui peccare non potest, vt supra dictum est.

Ad primū. D. Thom. ¶ Ad hæc argumenta statim dicendum est. Ad primū respondet D. Thomas in 3. dist. 2. q. 1. art. 2. quæstiunc. 3. nullo modo fuisse decens, quòd filius Dei in ipso Adam naturam humanam assumeret. Tum quia Adam propria personalitate perfectus fuit, vnde in vnitatem personæ assumi non posset, nisi illa personalitas destrueretur, quod non decebat, vt suprà dictum est. Tum deinde, quia cum per assumptionem fiat communicatio proprietatū, vt quicquid de homine dicitur, de Deo dicatur, sequeretur vt diceretur, quòd Deus peccauit, quia Adam peccauit, quod est absurdum. Tum tertiò, quia contrariorum non est eadem causa. sed Adam causa fuit perditionis humanæ naturæ, ergo non decuit ut ipse esset causa salutis humanæ naturæ. Hoc autem contingeret si humana natura in ipso Adam assumpta esset, ergo hoc decens non fuit. Ad argumentum, ergo dicendum est, quòd peccatū Adæ, fuit infectio personalis, & naturæ, in quantum fuit vulnus personæ, fuit sanatum in ipsomet per gratiam pœnitentiæ, sed requiritur aliquis alius qui pro peccato naturæ satisfaceret, & adeo non oportuit, quòd esset idem in persona cum Adam, sed idem in natura.

Ad secundum. ¶ Ad secundum argumentum respondetur, peccatum originale non fuisse absolutè peccatum humanæ naturæ sed descendentis ab Adam, & ideo oportuit, quòd per descendentem ab Adam sanaretur.

Ad tertiū. ¶ Ad aliam obiectionem dico, quòd si Christus descenderet ab Adam per virile semen contraheret peccatum originale, nisi impediretur ab vnione hypostatica. Vnio enim hypostatica impedit, & excludit omne peccatum ab eo, qui Deus & homo est.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm caro Christi fuerit sumpta de Dauid.

168

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd Christus non sumpserit carnem de semine Dauid. Matthæus enim genealogiam Christi texens, eam ad Ioseph perducit. Ioseph autem non fuit pater Christi: vt suprà dictum est. *Non ergo videtur, ꝙ Christus de genere Dauid descenderit.

q. 29. ar. 2. & q. 28. art. 1. ad 2.

¶ 2. Præterea, Aaron fuit de tribu Leui: vt patet Exod. 6. Maria autem mater Christi cognata dicitur Elisabet, quæ est filia Aaron: vt patet Lucæ. 1. Cùm ergo Dauid fuerit de tribu Iuda (ut patet Matth. 1.) videtur, quòd Christus de semine Dauid non descenderit.

¶ 3. Præterea, Hiere. 22. dicitur de Iechonia. Scribe istum virum sterilem, nec enim erit de semine eius vir, qui sedeat super solium Dauid. Sed de Christo dicitur Isa. 9. Super solium Dauid sedebit. Ergo Christus nō fuit de semine Iechonię, & per consequens, nec de genere Dauid: quia Mat. à Dauid per Iechoniam, seriem generationū perduxit.

Sed cōtra est, quod dicitur Rom. 1. Qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem.

Respondeo dicēdum, quòd Christus specialiter duorū antiquorum patrum filius dicitur esse, Abrahæ scilicet & Dauid: vt patet Matth. 1. Cuius est multiplex ratio: prima quidem, quia ad hos specialiter de Christo promissio facta est: dictum est enim Abrahæ Genes. 22. Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ. Quod Apostol. de Christo exponit, dicens Gal. 3. Abrahæ dictæ sunt promissiones, & semini eius: nō dicit & seminibus, quasi in multis, sed quasi in vno & semini tuo, qui est Christus. Ad Dauid autem dictum est, De fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Vnde & populi Iudæorum, vt Regem honorificè susciperentes, dicebant Matth. 21. Osanna filio Dauid. Secunda ratio est, quòd Christus futur⁹ erat Rex, Propheta, & Sacerdos, Abraham autem sacerdos fuit: vt patet ex hoc, ꝙ Dominus dixit ad eum Gen. 15. Summe tibi vaccam triennem, &c. Fuit etiam Propheta secundum illud quod dicitur Gene. 20. Propheta est, vt orabit pro te. Dauid autē, Rex fuit & Propheta. Tertia ratio est: quia in Abraham primò incepit circuncisio, in Dauid autem maximè manifestata est Dei electio, secūdum illud quod dicitur 1. Reg. 13. Quæsiuit Dominus sibi virum iuxta cor suum. Et ideo vtriusque filius Christus specialissimè dicitur: vt ostendatur esse in salutem & circuncisioni, & electioni Gentilium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad primum ergo dicendum, quòd hæc obiectio fuit Fausti Manichæi, volentis probare Christum non esse filium Dauid, quia non est conceptus ex Ioseph, vsque ad quem seriem generationis Matth. perducit. Contra quem Augustinus * respondet 23. libro contra Faustum, quòd cùm idem Euangelista dicat & virum Mariæ esse Ioseph, & Christi matrem Virginem esse, & Christum esse ex semine Dauid, quid restat, nisi credere Mariam non fuisse extraneam à cognatione Dauid? eam Ioseph coniugem non frustrà appellatam, propter animorum confœderationem, quamuis ei non fuerit carne commixtus: * & quòd potius propter dignitatem virilem ordo generationum vsque ad Ioseph perducitur? * Sic ergo nos credimus etiam Mariam fuisse de cognatione Dauid, quia Scripturis credimus, quę vtrumque dicunt, & Christum ex semine Dauid secundum carnem, & eius matrem Mariam, non cum viro concumpendo, sed virginem. Vt enim dicit Hier.* super Matt. Ex vna tribu fuit Ioseph & Maria: Vnde ex lege eam accipere cogebatur vt propinquam: propter quod & simul censentur in Bethlehem quasi simul de una stirpe generati.

li. 22. ca. 8. post med. tom. 6.

Glossordi. super 1. ca. Matt. & 3. Luc.

Aug. ibid. in initio c. 9.

Matt. 1. super illud: Christi generatio sic erat. to. 9.

Ad secundum dicendum, q̃ huic obiectioni Gregor. Nazian.* respondet dicens, quòd hoc nutu superno contigit, vt regium genus sacerdotali stirpi iungeretur, vt Christus, qui Rex est & sacerdos, ab vtrisque nasceretur secundum carnẽ. Vnde & Aaron qui fuit primus sacerdos secundum legem, duxit ex tribu Iuda coniugem Elisabet filiam Aminadab. Sic ergo potuit fieri, ut pater Elisabet aliquam vxorem habuerit de stirpe Dauid: ratione cuius beata Virgo Maria, quæ fuit de stirpe Dauid, esset Elisabet cognata. Vel potius è conuerso, quòd pater beatæ Mariæ de stirpe Dauid existens, vxorem habuerit de stirpe Aaron. Vel sicut Aug.* dicit 23. contra Faustum. Si Ioachim pater Marię de stirpe Aaron fuit (vt Faustus hæreticus per quasdã scripturas apocryphas asserebat) credendum est quòd mater Ioachim fuerit de stirpe Dauid, vel etiam vxor eius: ita ut per aliquem modum Mariam dicamus fuisse de stirpe Dauid.

Id habet Aug. de cõsensu Euã. ca. 5. to. 5.

li. 23. ca. 9. a med. ad fi. tom. 6.

Ad tertium dicendum, quòd per illam autoritatem propheticam (sicut Ambro. dicit super Lucam *) non negatur ex semine Iechoniæ posteros nascituros, & ideo de semine eius Christus est. Et quòd regnauit Christus, non contrariatur prophetiam est: non enim seculari honore regnauit. Ipse enim dixit. Regnum meum non est de hoc mundo.

li. 3. i Luc. circa fin. 2. fo. ante fi. libri. to. 5.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio Rom. 1.

Gene. 22.

COnclusio est affirmatiua, & patet ex diuina scriptura Ro. 1. qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem. Certè specialiter dicitur filius Abrahæ, & Dauid: quia ad hos specialiter de Christo facta est ꝓmissio. Nam Gene. 22. dicitur: In semine tuo benedicentur omnes gentes terræ, & non dixit, in seminibus cum intelligatur de Christo. Ad Dauid verò dictũ fuit, de fructu vẽtris tui ponam super sedem tuam. Vnde populus ei cantauit, Osanna filio Dauid. Additur, quòd Christus fuit Rex, & Propheta, atq; Sacerdos: Sed Abrahã fuit sacerdos offerens vaccam triennem. Gene. 15. Fuit etiam Propheta Gene. 20. Dauid autem fuit rex & Propheta. Vlterius in Abraham incepit circuncisio, & in Dauid maximè manifestata est Dei electio, vt dicitur 1. Reg. 13. Vnde vtriusque filius Christus specialissimè dicitur: vt ostendatur esse in salutem circuncisionis, & electionem gentilium.

Gene. 15. Gene. 20. 1. Reg. 13.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Vtrùm D. Matthæus rectè dispo fuerit Christi genealogiam? Prim. arg.

IN isto articulo est grauis quæstio, vtrũ D. Matthæus texens Christi genealogiam benè & sufficienter ostẽdat Christum secundum carnem ex genere Dauid descẽdere. A parte negatiua hæc sunt argumenta.

¶ Primum D. Matthæus texens genealogiam Christi deduxit illam vsque ad Ioseph, Ioseph verò non fuit pater Christi, vt suprà expositum est, ergo non rectè ostendit ex semine Dauid fuisse natum, nisi velimus dicere Christum ex semine Ioseph fuisse natum.

Secũdum.

¶ Secũdò, & hoc est dilema Fausti Manichæi. Si Christus est filius Dauid, quæritur vnde istam filiationem deducas ex Ioseph ne, an ex B. Maria? Ex Ioseph minimè, nisi velimus dicere Christum fuisse a Ioseph seminatũ. Nec vero ab Virgine, nã B. Virgo non fuit de tribu Iuda. nec de familia Dauid, quod sic ostendo, tum quoniam Lucæ 1. dicitur cognata Elisabeth, quæ erat de filiabus Aaron, tum etiam quoniam constat ex veris historijs, quod ea habuerit patrem Ioachim sacerdotem.

Luc. 1.

Tertium.

¶ Tertiò, vt probetur sufficienter, quòd Christus secũdum carnem descenderit de genere Dauid necessum est, vt ostendatur, quod B. Virgo descenderit ex familia Dauid, sed hoc nũquã ostẽdũt Euangelistę. Nã D. Matthęus texens genealogiã ab Abrahã, vsq; ad Ioseph, huius rei nõ meminit, & D. Lucas recensens seriem generationũ a Ioseph vsq; ad Deũ, de hac re nullã mẽtionẽ facit. Nec satis expeditur huius rei difficultas, si dicas communem solutionem quòd Ioseph & Maria erant ex vna eademque tribu & familia iuxta præceptum legis, Num. vlti.

Num. vlti. Quartum.

¶ Contra hanc solutionem est quartũ argumẽtũ. Nã constat ex diuinis literis, quòd erat liberũ coniugiũ tã viri, quam fœminæ inter diuersas tribus. Aarõ enim sum mus sacerdos de tribu Leui duxit vxorem Elisabeth de tribu Iuda, Exod. c. 6. & Ioiada summus sacerdos duxit vxorem Iosabam filiam regis Iorã de tribu Iuda, vt habetur 2. Para. 22. nisi dicas tribum Leuiticã non contineri in lege commemorata, quoniam filiæ ex tribu Leuitica non habebant hæreditatẽ inter filios Israel, & ideo non sequebatur cõfusio hæreditatũ, licèt cõnubia miscerẽtur cũ alijs tribubus, tũ verò quoniã vt dicũt sancti patres ex dispensatione diuina committebantur tribus Leui, & tribus Iuda, vt Christus nasceretur ex semine regio & sacerdotali, erat enim futurus rex & sacerdos. Sed ista solutio insufficiens videtur: nã in sancta scriptura sunt parata exẽpla de aliis tribubus. Dauid enim de tribu Iuda duxit in vxorẽ Michol filiã Saulis de tribu Beniamin: & Iud. ca. 21. legitur: vndecim tribus recusasse collocare in matrimonio filias suas cum filiis Beniamin, ex eo quod iurassent, se non daturos illas in vxores. Sed tãdem dicit diuina scriptura, quòd acceperunt vxores ex aliis tribubus, quæ hoc non iurauerant. Tandem sic arguitur contra solutionem. Nam vbi nostra editio vulgata habet. Cunctæ fœminæ ex eadem tribu maritos accipient, ut hæreditas permaneat in familiis, veritas Hebraica strictius habet hoc modo. Omnis filia, quæ possederit hæreditatem nubet viro ex sua tribu, & cognatione.

Exod. 6. 2. Para. 22. Quorundam solutio. Arguitur contra solutionem. Iud. 21.

Quintum. 4. Reg. 11. 2. Para. 22.

¶ Quintò. 4. Reg. 11. & 2. Para. c. 22. habetur expressè. quòd Athalia occidit omne semẽ regiũ a prosapia Dauidica descendens, ergo Christus non potuit descendere ex semine regio, & ex prosapia Dauid.

Vltimum. Hier. 22.

¶ Vltimũ, arguitur, nam Hiere. c. 22. dicitur de Iechonia. Scribe virum istum sterilẽ, neq; enim erit de semine eius,

eius, qui sedeat super solium Dauid, ergo Christus non descendit de semine Iechoniæ, neque per consequens de semine Dauid. Matthæus enim deducit genealogiam a Dauid per Iechoniam.

Autores qui de hac re disserũt.

¶ De hac quæstione tractant vniuersi ferè Patres. D. Aug. li. 2. de consensu Euangelistarum per multa capita. li. 23. contra Faustum à cap. 8. & de inceps. D. Amb. lib. 5. in Lucam. Hierony. super Matth. ca. 1. Epiphanius li. 3. contra hæresi. 78. Damasc. lib. 4. capitu. 15. ex iunioribus Abulens. Caietanus Matthæi. 1. Ioannes Lucidus de emẽdationibus temporum. lib. 7. cap. Galatinus lib. 7. veritatis fidei capitulo. 12. Cano. lib. 11. de locis ca. 5. Secundo nota, quòd in expositione huius rei sequendum est consilium Pau. 1. ad Timo. 1. & ad Tit. 3. quo admonemur genealogias interminatas vitare, quæ contentionẽ magis præstãt, quàm ædificationem Dei, quæ est in fide. Verum ad sobrietatem genealogiam Christi, & eius præclarissimum genus exponere sanctissimum est: sic enim fecerunt D. Matthæus & Lucas.

1. Tim. 1. Titum. 3.

1. Conclu. Christus originem duxit ex tribu Iuda & regia stirpe. Gene. 49. Heb. 7. Apo. 5. Psal. 131. Isa. 11. Roma. 1. 2. Tim. 2. Act. 13. Matth. 22.

¶ His constitutis est prima conclusio. Secundum fidẽ asserendum est, Christum secundum carnem natum esse de tribu Iuda, & de regia familia Dauid. Prima pars probatur ex illa benedictione, quam Iacob moriens dedit Iudæ Gene. 49. Iuda te laudabunt fratres tui, &c. usque ad illud, non auferetur sceptrũ de Iuda, & dux de fœmore eius, donec veniat, qui mittendus est. Et Heb. 7. dicit Paulus. Manifestum est, quòd ex Iuda ortus est Dominus noster. Et apoca. 5. Vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid. Secunda pars probatur, nam in Psalm. 131. dicitur Dauidi, de fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Et Isa. 11. Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. Iesse erat pater Dauid, sancta Dei genitrix virga est, flos filius eius, vt canit Ecclesia. Et Rom. 1. factus est ei ex semine Dauid secundum carnem. Idem habetur 2. ad Timot. ca. 2. & Act. 13. & in aliis innumeris locis scripturæ hæc veritas erat adeò constans, & testata, vt Phariszi interrogati, cuius filius esset Christus, incunctanter dixerunt, Dauid; vt videre est Matth. 22. Quomodo autem Euangelistæ hoc efficaciter probent, in sequentibus ostendendum est.

2. Conclu. Christus Dñs descẽdit per lineã masculinã ex tribu Iuda. Caietan.

¶ Secunda conclusio, certum est B. Virginem per lineã masculinã descendisse ex prosapia Dauidica. Huius conclusionis prima probatio est, nã secundum fidem catholicam, vt antea dictum est, Christus secundum carnem fuit filius Dauid, at si B. Virgo per lineam masculinam nõ nata est de genere Dauid, sed potius de tribu Leui, vel de alia tribu, tunc Christus Dominus potius esset de tribu Leui, quàm de tribu Iuda. Christus enim secundum carnem non habuit alium patrem. quam beatam Virginem. Secunda probatio, si detur oppositum, consequẽs est, quòd promissiones factæ tribui Iuda, & Dauidi de Christo nasciturio potius pertineant ad tribum Leui, quã ad tribum Iuda Tertiò, Diuus Paulus Hebræorum. 7. efficaciter demonstrat sacerdotium Leuiticum translatum esse ad tribum Iuda per Christum, at si B. Virgo pertinet præcipuè ad tribum Leui, cõsequens est, quòd modo maneat sacerdotium in tribu Leui, nam multi tales sacerdotes extiterunt in lege. Vltimò, nam quotiescunque in sacris literis numerantur, & distinguũtur tribus, distinguũtur & numerantur per viros & nõ per fœminas, vt patet in li. Numerorum, & in multis alijs locis, & istam consuetudinem sequuti sunt Euangelistæ. Sed iam exponendum est quomodo D. Matthæus sufficienter ostendit genus Mariæ, & Christi ex Dauid.

Heb. 7.

Abulensis.

¶ Ad hoc exponendum sunt multi modi dicendi. Primus est Abulensis super Matt. c. 1. q. 28. dicentis. D. Matthæum in genealogiæ descriptione non necessario probare genus Mariæ, & Christi ex Dauid, sed tantũ probabiliter, ex eo quod ita communiter esset obseruatũ, quòd mariti & vxores essent ex eadem tribu, & familia. Verũ melius dicitur cum Caiet. D. Matth. efficaciter demonstrasse genus Mariæ & Christi, nam volens ostendere genealogiam Christi educens eam vsque ad Ioseph virum Mariæ euidenter ostendit Ioseph iure propinquitatis fuisse virum Mariæ, & quòd ex præcepto legis, Num. vlt.

Num. vlti.

accęperat eam in vxorem, vt illius hæreditas ad ipsam perueniret, Ioachim enim pater Mariæ non habuit alios filios, & sic hæreditas ipsius ad Virginem pertinebat, & fortassis D. Matt. præsupposuit hoc tãquam exploratum apud Iudæos, quòd Maria nullos habens fratres consequuta est hæreditatem, & sic ex præscripto legis tenebatur esse vxor vni ex cognatione suæ tribus. Tertia ratio explicandi, quæ mihi maximè probatur, ea est quòd Matthæus descripsit genealogiam Christi per lineam putatiuam propter populum, Lucas verò in c. 3. describit per lineam naturalem per Ioachim patrem Mariæ. Pro cuius explicatione notandum est fuisse conueniens maximè, quòd secundum famam publicam, & secundum communem existimationem Christus a Dauid descenderit. Primo propter institutionem fidelium, qui erant credituri in ipsum, fidei enim cognitio procedit de imperfecto ad perfectum, vt docet D. Th. 2. 2. q. 1. ar. 7. ad 3. vnde prius cognitus fuit Christus sub ratione quadam communi Saluatoris quàm quod esset Deus & homo, pari ratione prius fuit cognitus Christus tanquam filius Ioseph, quã cognosceretur sine patre in terris, non solum apud æmulos, sed etiam apud bonos. Secundò, hoc fuit necessariũ ad conuincendos aduersarios Iudæos, non enim oportuit quod in initio arcana reuelarentur illis, & per consequens non expediebat quod dictũ fuisset illis, Christum natum fuisse ex Virgine Maria, poterant enim mouere magnam calumniam. Sapienter ergo D. Matth. vt Iudæi nullam haberent excusationem deduxit genealogiam Christi vsque ad Ioseph patrem putatiuum Christi secũdum communem existimationem. Secundò sciendum est, quòd D. Lucas texuit genealogiam Christi per B. Mariam per lineam naturalem, sed quoniam non erat consuetudinis scripturarum deducere genealogias per fœminas, & ex alia parte non potuit Lucas referre patrẽ naturalem Christi domini, quoniam Christus non habuit in terris patrẽ, non enim genitus fuit ex virili semine, sed de Spiritu sancto: coactus est Euangelista transire de nepote ad auũ, & sic dicit, Christus putabatur filius Ioseph, qui tamen Christus fuit Heli, id est, Ioachim patris Mariæ, nam Ioachim, & Eliacim, & Eli idem significant in sanctis scripturis, vt videre est 4. Reg. 23 & 2. Paralip. ca. 36. Hæc sententia est valde probabilis, & valde consentanea sanctis scripturis, amplectitur eam Damasc. li. 4. orthod. fidei. c. 15. & autor libelli cuiusdam de ortu Virginis, qui falsò ascribitur D. Hieronymo. Meminit huius opinionis Augustinus libro. 2. quæst. Euangelicarum q. 5. Tenent istam sententiam ex iunioribus Ioannes Lucidus, & Galatinus in locis citatis. Anius Iui historijs, Iãsenius in concordia Euangeliorum explicans genealogiam Matthæi, & Lucæ. Istam opinionem esse probabilem, censet Cano. libr. 11. de locis. c. 5. Soto in 4. d. 30. q. 2. arti. 1. Et in commentariis super Matthæum nondum typis excusis. Rationes in patrocinium huius sententiæ sunt tres, prima est. Nam cum Lucas statim in ipso limine genealogię admoneat Iesum nõ fuisse filium Ioseph, sed putatum, non videtur verosimile voluisse texere naturalem genealogiam Ioseph. Nam poterat quis dicere, cum iam sit persuasum, quod Ioseph non erat pater Christi, sed quod putabatur, quorsum Lucas immoratur in recensenda genealogia Ioseph, qui secundum eius sententiam non erat verus pater Christi, cum potius oportuerit ostendere genus Virginis, ex quo liquido constaret Christum esse semen Dauid? Secunda ratio est, nam post quam Matthæus recensuit genealogiam Ioseph ex Dauid I quo implicite includitur, quod Virgo Maria vxor eius erat de familia Dauid, videtur superuacaneũ, quod Lucas immoretur in recensenda genealogia eiusdem secundum patrem legalem, vnde consequẽs est, quod contexuit genealogiam, ostendens verum genus Mariæ prout suprà, expositum est. Tertia ratio est, quoniam ex hac explicandi ratione enodantur innumeræ perplexitates, quæ ex descriptione genealogiæ Christi apud Matthæum, & Lucam oriri solent, quæ alioquin sunt inexplicabiles. Tres tantummodo adducam in exemplum. Prima est, nam Ioseph apud Matthæum dici-

Propria sẽtentia.

4. Reg. 23. 2. Para. 36. Damascẽ.

Augustt. Ioa. Lucidus. Anius. Iansenius. Cano. Soto.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur filius Iacob,apud Lucam verò filius Heli his verbis, qui fuit Heli, vnius autem non possunt esse duo patres. Ad hanc obiectionem communis solutio patrum est, quod Iacob & Heli erant fratres,mortuoque Heli absq; liberis,Iacob frater eius,vt semẽ & nomẽ fratris defuncti suscitaret,duxit eius vxorem,vt lex præcipiebat Deu. Deu. 25. ex qua suscepit filium Ioseph, quamobrem Ioseph duos patres habuit alterum naturalem,scilicet Iacob,alterum legalem,scilicet Heli. Sed hæc solutio magnas cõtinet in se difficultates. Prima est,quòd licèt Iacob & Heli ex tribu Iuda, & ex stirpe Dauid prodierint,nõ potuerunt esse fratres. Nam Iacob descendit per lineam Salomonis,Heli verò per lineam Natham (vt dicunt Euãgelistæ) & sic erant valdè distantes. Secunda difficultas est, nam cum aliquis secundum legem ducebat vxorem fratris defuncti,filio ex illo suscepto debebat imponere nomen defuncti,& sic in tali casu Ioseph nõ erat appellandus hoc nomine,sed Heli. Tertia difficultas est, quoniã licèt ita sit (quod dicũt antiqui Theologi) nõ tñ probãt istam paternitatem legalem aut ex Euãgelio, aut ex authentica scriptura ad cõuincendos Iudæos. Dicendum est ergo secundum nostram explicationem,quòd eum dicit Luc. 3. ipse Iesus erat incipiens quasi annorũ trigin-
Luc. 3. ta,vt putabatur filius Ioseph, qui fuit Heli, illa dictio, qui,non refert Iosephum,sed Christum,vt sit sensus qui Christus fuit Heli,hoc est,Ioachim patris Mariæ, vel dicatur quòd illa dictio,qui, refert Ioseph,nam ipse fuit filius Heli,Heli,enim erat socer Iosephi,& socer cõmuni
Chris descendit per Nathan filiũ Dauid. locutione appellatur etiam pater. Secũda difficultas est, nam non vt quo rectè cohæreat,quòd Christus secundũ Matthæum descenderit per lineam Salomonis, secundũ verò Lucam descenderit per lineam Natham filij Dauid. Pro quo istatoendum est pro certo,quòd Natham fuit filius Dauid naturalis,& legitimus,vt habetur expresè 1. Para. c. 3. & 2. Reg. 5. neque ista veritas est revocanda in dub um,propterea quod Prouerb.4 dicit Salomon. Ego fui patris mei tenellus. & vnigenitus coram matre mea, tum quoniam vnigenitus in sanctis literis accipitur pro primogenito. Itaque vnum non vsurpatur pro solo,sed pro primo iuxta illud: factum est vespere, & mane dies vnus, tum verò,quoniam fortassis in tenella ætate fuit vnigenitus,sed postmodum fuit alij geniti ex Berlab. c. Hoc igitur constituto reuertamur ad nostram difficultatem,ad quam multi ex nostris recurrunt, ad illam distinctionem de paternitate legali, dicentes quod Ioseph descendit per lineam Salomonis secundum propagationem naturalem,sed per lineam Nathan secundum successionem legalem. Sed uidetur omnino dicendum, quòd Matthæus ostendit, quòd Ioseph descenderit ex stirpe Dauid per lineam Salomonis, Lucas verò, quòd descenderit B. Virgo ex eadem stirpe per lineam Nathã, & sic omnia cohærent. Tertia difficultas est, nam Salathiel. Zorobabel Salathiel & Zorobabel quos numerat Matthæus inter posteros Salomonis recensentur a D. Luc. inter nepotes Natham fratris Salomonis. Huic difficultati explicandæ solet adhiberi illa solutio de suscitando semine fratris secundum legem,sed uera solutio est,illos quos numerat Matthæus esse alios ab his,quos numerat Lucas, est enim vsitatum in sanctis scripturis eadem nomina imponi diuersis.

Ad primũ argumentum. ¶ Ad argumenta in principio facta respondetur, & ad primum dico,quòd D. Matthæus volens ostendere verũ genus Christi,& deducens vsque ad Ioseph, apertè significat,quod Ioseph & Maria erant ex eadem tribu, & cognatione. Ita docet Hiero. super Matt. c. 1. Secundò respõ
Hieron. Matth. 1. detur,quòd Matthæus descripsit verum genus Iosephi, Lucas verò descripsit verum genus Mariæ,ex qua Christus originem traxit.

Ad secũm D. August. ¶ Ad secundum respondet D. Aug. li. 23. contra Faust. c. 8. & 9. quod Christus est filius Dauid secũdũ carnẽ ex Iosepho & Maria,nam Ioseph erat maritus Mariæ, & sic dicebatur pater Christi,quoniam erat maritus parentis Christi. Rursus erat filius Dauid secundum carnem ex B. Virgine. Nam B. Virgo ex stirpe Dauid originem trahebat. Quod verò,inquit ille Faustus B. Virginem nõ pertinere ad familiam Dauid, sed ad tribum Leui, ponens quod habuerit patrem summum sacerdotem, falsum est & apocriphum, fateor tamen quòd vxor Ioachim uel mater eius fuit de filiabus Aaron,& sic beata Virgo fuit cognata Elisabeth.

Ad tertiũ. ¶ Ad tertium argumentum iam a me expositum est, quomodo Lucas texuerit genus Mariæ per Ioachim patrem eius.

Ad quartum. ¶ Ad quartum respõdetur,quod in lege ueteri absque dubio erat liberum coniugium, tam viri quam fœminæ inter diuersas tribus, eque oppositum in lege præcipitur. Quapropter illa lex Num. ulti. sic debet explicari. Oës fœminæ,scilicet, q̃ possident hæreditatẽ maritos accipiant ex sua tribu & familia,ut hæreditas maneat in familijs,& non transeat de una tribu in aliam. Num. vlti.

Ad quintum. ¶ Ad quintum respondetur,quòd Athalia occidit omne semen regium,ut dicit scriptura, ex hoc tamen non est consequens, quod omnes filij Dauid fuerint occisi, multi enim illorum propter paupertatem in priuatos ciues erãt redacti. Illud etiam addit scriptura,* quòd Iosaba tulit Ioas filium regis,& furata est illum de medio filiorum regis qui interficiebantur. itaque occisum est omne semen regium excepto Ioas. * 4. Reg. 11.

Ad vltimũ D. Ambr. ¶ Ad ultimum respondetur,quòd Hieremias ut scribit Ambrosius super Lucam,non negat ex semine Iechoniæ posteros nascituros, sed solum asserit non esse sessuros super solium Dauid,& ideo Christus de semine eius natus est,& quòd regnauerit Christus nõ est contra Prophetiam, non enim sæculari honore regnauit,ipse enim dixit. Regnum meum non est de hoc mundo.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm conuenienter genealogia Christi ab Euangelistis texatur.

170 Matth. 1. Luc. 1. 2. 3. & 4.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd genealogia Christi inconuenienter ab Euangelistis texatur: Dicitur enim Isa. 53. de Christo, Generationem eius quis enarrabit? Ergo non fuit generatio Christi enarranda.

¶ 2. Præterea. Impossibile est vnum hominem duos patres habere. Sed Matth. dicit, quod Iacob genuit Ioseph virum Mariæ. Lucas autem dicit Ioseph fuisse filium Heli, ergo contraria sibi inuicem scribunt.

¶ 3. Præterea, Videntur in quibusdam a se inuicem diuersificari. Matthæus enim in principio li. incipiens ab Abraham, descendendo vsque ad Ioseph, quadraginta duas generationes enumerat: Lucas autẽ post Baptismũ Christi, generationem Christi ponit, incipiẽs à Christo, & perducens generationum numerum vsque ad Deũ, ponens generationes septuaginta septem vtroque extremo computato. Videtur igitur, quòd inconuenienter generationem Christi describant.

4. Reg. ca. 11. ibi. sup. c. 12. ibi supra ca. 14. ibi sup. ca. 15. ¶ 4. Præterea, Quarti Reg. 8. legitur, quòd Ioram genuit Ochoziam: * cui successit Ioas filius eius, huic autem successit filius eius Amasias, postea regnauit filius eius Azarias, qui appellatur Ozias, cui successit Ioathan filius eius. Matthæus autem dicit, q̃ Ioram genuit Oziam: ergo videtur inconuenienter generationem Christi describere, tres Reges in medio prætermittens.

¶ 5. Præterea,

¶ 5. Præterea, Omnes qui in Christi generatione describuntur, patres habuerunt & matres, & plurimi etiam ex eis fratres habuerunt: Matth. autem in generatione Christi tres tantum enumerat matres, scilicet Thamar, Ruth, & vxorem Vriæ: fratres autem nominat Iudæ & Iechoniæ, & iterum Phares & Zaram. Quorum nihil posuit Lucas. Ergo videntur Euangelistæ inconuenienter genealogiam Christi describisse.

Sed contra est autoritas scripturæ.

¶ Respõdeo dicẽdum, q̃ sicut dicitur 2. ad Timoth. 5. Omnis scriptura sacra est diuinitus inspirata. Quæ autem diuinitus fiunt, ordinatissimè fiunt: secundum illud Rom. 13. Quæ a Deo sunt, ordinata sunt. Vnde conuenienti ordine genealogia Christi est ab Euangelistis scripta.

Ad primum ergo dicendum, quòd sicut Hieron.* dicit super Matth. Isaias loquitur de generatione diuinitatis Christi. Matth. autem enarrat generationem Christi secundum humanitatem. Non quidem explicans modum Incarnationis, quia hoc etiam est ineffabile: sed enumerans Patres, ex quibus Christus secundum carnem processit.
Glos. ordi. ex Hiero. In capit. 1. Matth. in prin. to. 4.

Ad secundum dicendum, q̃ ad hãc obiectionem, quam mouit Iulianus Apostata, diuersimodè ab aliquibus respondetur. Quidam enim (ut Gregor. Nazianzenus dicit) dicunt eosdem esse, quos vterq; Euangelista enumerat, sed sub diuersis nominibus, quasi binomios. Sed hoc stare nõ potest: quia Matth. ponit unum filiorum Dauid, scilicet Salomonem: Lucas autem ponit alium, scilicet Nathan: quos secundum historiam libri Regum constat fratres fuisse. Vnde alij dixerũt, q̃ Matthæus veram genealogiam Christi tradidit: Lucas autem putatiuam, vnde incepit, Vt putabatur filius Ioseph. Erãt enim aliqui ex Iudeis, qui propter peccata Regum Iuda credebãt Christum ex Dauid nõ per Reges, sed per aliam eius stirpem hominum priuatorum esse nasciturum. Alii verò dixerunt, q̃ Matthæus posuit patres carnales. Lucas verò posuit patres spirituales, scilicet iustos viros, qui dicuntur patres, propter similitudinem honestatis. In lib. verò de Quæstionibus veteris & noui Testamenti * respondetur, q̃ nõ non est intelligendum, q̃ Ioseph a Luca dicatur esse filius Heli, sed q̃ Heli, & Ioseph fuerunt patres Christi diuersimodè a Dauid descendentes. Vnde de Christo dicitur, quòd putabatur filius Ioseph, & q̃ ipse etiam Christus fuit Heli filius, quasi diceret, quòd Christus ea ratione qua dicitur filius Ioseph, potest dici filius Heli, & omniũ eorum, qui ex stirpe Dauid descenderunt, sicut Apost. dicit Roma. 9. Ex quibus, scilicet Iudæis, Christus est secundum carnem. August.* verò in libr. de Quæst. Euang. tripliciter soluit dicens, Tres causæ occurrunt, quarum aliquam Euangelista secutus est. Aut enim unus Euangelista patrem Ioseph, a quo genitus est nominauit, alter verò vel auum maternum, uel aliquem de cognatis maioribus posuit. * Aut unus erat huic Ioseph naturalis pater, & alter eum adoptauerat, Aut more Iudeorum, cùm sine filiis unus decessisset, eius vxorem propinquus accipiens, filium quẽ genuit, propinquo mortuo deputauit. Quod etiã quoddam genus adoptionis legalis est, vt ipse Aug.* dicit in secundo de consensu Euange. Et hæc vltima causa est verior, quam & Hier. super Matth. ponit, & Euseb.* Cæsariensis in Eccle siastica historia ab Aphricano Historiographo traditam asserit. Dicunt enim q̃ Nathan & Melchi diuersis temporibus de una eademque vxore Iesca nomine, singulos filios procreauerunt, quia Nathan, qui per Salomonem descendit, vxorem eam primùm ceperat, & relicto filio uno Iacob nomine, defunctus est, post cuius obitum (quoniam lex uiduã alij uiro non uetat nubere) Melchi qui per Nathan genus ducit, cũ esset ex eadem tribu, sed non ex eodem genere, relictam Nathan accepit uxorem: ex qua etiam ipse suscepit filium nomine Heli. Et sic ex diuerso patrum genere efficiuntur Iacob & Heli uterini fratres: quorum alter, id est, Iacob fratris sui Heli sine liberis defuncti, ex mandato legis accipiens vxorem, genuit Ioseph: natura quidem generis suum filium, secundũ uerò legis præceptum Heli. efficitur filius. Et ideo Matth. dicit, Iacob genuit Ioseph: sed Lucas, quia legalem generationem describit, nullum nominat aliquem genuisse.
Aug. ante verba cita ta. lib. 2. ca. 3. circa prin. to. 4. Euseb. fi. 1: hist. eccle. c. 6. in fine & ca. 7. parum ante mediũ. Idẽ habet etiã Ambro. in Luc. 1. 3. in ter prin. & med. to. 5.

¶ Et quamuis Dam.* dicat, q̃ beata virgo Maria Ioseph attinebat secundum illam originem qua pater eius dicitur Heli, quia dicit eam ex Melchi descendisse: tñ credendum est, q̃ etiam ex Salomone origenem duxerit, secundum aliquem modum per illos Patres, quos enumerat Matthæus, qui carnalem Christi generationem dicitur enarrare, præsertim cùm Ambros.* dicat Christum de semine Iechoniæ descendisse.
lib. 4. orth. fidei. c. 15. ante med.

Ad tertiũ dicendum, q̃ sicut dicit Aug.† in li. de consensu Euang. Matth. regiam in Christo instituerat insinuare personam, Luc. autem sacerdotalem. Vnde in generationibus Matthæi significatur nostrorum susceptio peccatorum a domino Iesu Christo: in quantum scilicet per carnis originem, similitudinẽ carnis peccati assumpsit. In generationibus autem Luc. signatur nostrorũ abolitio peccatorum a Christo Domino. Et ideo generationes Matthæus descendens enumerat. Lucas autem ascendens. Inde etiam est, quod Matthæus ab ipso Dauid per Salomonem descẽdit, in cuius matre ille peccauit: Lucas verò ad ipsum Dauid per Natham ascendit, per cuius nominis Prophetam Deus peccatum illius expiauit. Et inde est etiam, q̃ quia Matthæus ad mortalitatem nostram Christum descendentem uoluit signare, ipsas generationes ab Abraham vsq; ad Ioseph, & vsque ad ipsius Christi natiuitatem descendendo, commemorauit ab initio Euãgelii sui, Lucas autẽ nõ ab initio, sed a Baptismo Christi generationem narrat, nec descendendo, sed
li. 3. in Ludeclinãdo. ad fin. t. 5. lib. 1. ca. 4. in prin. & post mediũ simul, tom. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ascendendo tanquã sacerdotem in expiadis peccatis magis a ssignans, vbi testimonium Ioannes perhibuit dicens, Ecce qui tollit peccatum mundi. Ascendendo autem transit ab Abraham, & peruenit ad Deum: cui mundati & expiati reconciliamur. Meritò etiam adoptionis originem ipse susceptit: quia per adoptionem efficimur filii Dei: per carnalem verò generationem filius Dei filius hominis factus est. Satis autem demonstrauit non se ideo dixisse Ioseph filium Heli, quòd de illo sit genitus: sed quòd ab illo fuerit adoptatus, cùm & ipsum Adam filium Dei dixerit, cùm sit factus a Deo. Numerus etiam quadragenarius ad tempus præsentis vitæ pertinet, propter quatuor partes mundi: in quo mortalem vitam ducimus sub Christo regnante. Quadraginta autem quater habent decem, & ipsa decem ab vno usque ad quatuor progrediente numero cõ summantur. Posset etiam denarius ad decalogũ referri, & quaternarius ad præsentem vitam, vel etiam ad quatuor Euangelia, secundũ quæ Christus regnat in nobis. Et ideo Matth. regiam personam Christi commendans, quadraginta personas posuit, excepto ipso.

li.2.de consensu euang.ca.4.ante me.to.4.

¶ Sed hoc intelligendum est, si sit idem Iechonias, qui ponitur in fine secundi quater denarij & in principio tertij, vt Augustꝰ vult. Qui dicit factum esse ad significandum, quòd in Iechonia facta est quædam deflexio ad extraneas gentes, quando in Babyloniam trãsmigratum est: quod præfigurabat Christum a circumcisione ad præputium migraturum. Hier. † autem dicit duos fuisse Ioachim, id est, Iechoniam, patrem scilicet & filium, quorum vterque in generatione Christi assumitur, vt constet distinctio generationum quas Euangelista per tres quaterdenarios distinguit, quòd ascendit ad quadraginta duas personas. Qui etiam numerus sanctæ conuenit Ecclesiæ. Hic enim numerus consurgit ex senario, qui significat laborem præsentis vitæ: & septenario, qui significat quietem vitæ futuræ. Sexies enim septẽ sunt quadraginta duo. Ipse ẽt quaterdenarius: quia ex denario & quaternario constituitur per aggregationem, ad eandem significationem pertinere potest, quæ attributa est quadragenario, qui consurgit ex eisdem numeris secundum multiplicationem.

Matt.1.super illud, Et post trãsmigrationem Babylonis, to.9. Idẽ habet Ambro. in Luc.lib.3. non multũ procul a fin.to.5.

¶ Numerus autem quo Lucas vtitur in generationibus Christi, significat vniuersitatem peccatorum. Denarius enim tanquam iustitiæ numerus in decem præceptis legis ostenditur. Peccatum autem est legis transgressio. Denarij verò numeri transgressio est vndenarius. Septenarius autem significat vniuersitatem: quia vniuersum tẽpus septenario dierum numero voluitur: septies autem undecim sunt septuaginta septem, & ita per hoc significatur vniuersitas peccatorum, quæ per Christum tolluntur.

Matt.1.super illud, Ioram genuit Oziã, tom.9.

Ad quartum dicendum, q̃ sicut Hiero.* super Matth. dicit, quia Ioram rex generi se miscuerat impijssimæ Iezabelis, idcirco vsque ad tertiam generationem, eius memoria tollitur, ne in sanctæ natiuitatis ordine poneretur. Et ita ut Chrysost.† dicit, quanta benedictio facta est super Iehu, qui uindictam fecerat super domum Achab & Iezabel, tanta est maledictio super domum Ioram, propter filiam iniqui Achab & Iezabel, ut usque ad quartam generationem præcidantur filij eius de numero Regum: sicut scriptum est Exod.20. Reddam pr̃catum parentum in filios usque ad tertiam & quartam generationem.

Hom.1.in opere imperfecto, to.2.

¶ Est etiam attendendum, q̃ & alij Reges fuerunt peccatores, qui in genealogia Christi ponũtur: sed non fuit eorum continua impietas. Nam ut dicitur in lib.* Quæstionum ueteris & noui Testamenti, Salomon merito patris sui dimissus in regno est, Roboam merito Asa filij sui: horum autem trium continuauit impietas.

Aug. in li. q.ex nouo Test.q.85. tom.4.

Ad quintum dicendum, quòd sicut dicit Hieron,† super Matth. In genealogia Saluatoris nulla sanctarum mulierum assumitur, sed eas quas Scriptura reprehendit: vt qui propter peccatores venerat, de peccatoribus nascens, omnium peccata deleret. Vnde ponitur Thamar, quæ reprehenditur de socerino concubitu: & Raab, quæ fuit meretrix: & Ruth, quę fuit alienigena: & Bersabee uxor Vrię, quę fuit adultera. Quæ tamen propriõ nomine non ponitur, sed ex nomine viri designatur: tum propter peccatum ipsius, quę fuit adulterij & homicidij conscia, tum etiam ut nominato viro, peccatum Dauid ad memoriam reuocetur. Et quia Lucas Christum designare intendit ut peccatorum expiatorem, talium mulierum mentionem non facit. Fratres autem Iudę commemorat, ut ostendat eos ad Dei populum pertinere, cùm tamen Israel frater Isaac, & Esau frater Iacob a populo Dei fuerint separati, propter quod in generatione Christi non cõmemorantur, & etiam ut superbiam de nobilitate excludat. Multi enim fratrum Iudę ex ancillis nati fuerunt, sed omnes simul erant Patriarchę & tribuum principes. Phares autem & Zaram simul nominantur (vt Ambros.† dicit super Lucam) quia per eos gemina describitur vita populorum, una secundum legem, quæ significatur per Zaram, altera secundum fidem, quæ significatur p Phares. Fratres autẽ Iechonię ponit, quia omnes regnauerant diuersis temporibus, quod in aliis Regibus non acciderat, vel quia eorum similis fuit & iniquitas & miseria.

Matt.1.super illud, Iudas genuit Phares tom.9.

l.3.in Luc. aliquantulum ante med.to.3.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio.

Conclusio est affirmatiua, & patet in primis ex auctoritate scripturæ diuinæ, quæ ostẽdit sacros Euãgelistas ex instinctu Spiritus sancti genealogiam Christi descripsisse. Patet etiam, nam sicut dicitur 2. ad Timoth.3. Omnis scriptura sacra est diuinitus inspirata, quæ autem diuinitus fiunt, ordinata sunt, secundum illud Roma.13. Omnia quæ a Deo sunt, ordinata sunt, vn de conuenienti ordine genealogia Christi ab Euangelistis est descripta.

2.ad Ti.3.

Roma.13.

EXPO-

EXPOSITIO ARTICVLI.

Hic articulus ex his quæ dicta sunt in superiori, & ex his quæ adducit D. Tho. ex tam multis & doctis patribus sufficienter est explicatus, his simus contenti, & quæstiones de genealogijs ex consilio D. Pauli euitemus, solum volo in præsentia commemorare quæstionem illam, quæ magnorum virorum ingenia multum torquet, scribit enim Lucas cap.3. Cainan filium fuisse Arphadad, patrem verò Saleth, Hæc autem veritas apud Moysen, atque etiam nostram editio Latina Gen.11. habet Saleth fuisse filium Arphaxad non nepotem nulla facta inter Arphaxad & Saleth generationis mediæ aut Cainan mentione, ac subinde Moyses à diluuio & Noe vsque ad Abraham tantum numerauit decem generationes, Lucas verò vndecim, aut ergo superflua est apud Lucam vna generatio aut diminutus catalogus generationis Christi in Genesi. Propter hoc argumẽtum vt autor est Sixtus Senensis libr.7. Bibliothecæ hæresi 4. Anabaptistæ nostri temporis hæretici existimant Euangelium Lucæ esse depraua tum. Sed hæc sententia est hæresis manifesta. Augusti. Eugubinus, vt autor est magister Cano 2.de locis capit.18 ad sextum argumentum, respondet ad hanc quæstionem. Septuaginta interpretes errasse, & illorum errorem sequutum Euangelistam. Quam etiam explicationem adhibet Caietanus super Lucam licet non multum illi placeat. Sed hæc expositio falsa est omnino, quoniam in sacris literis nulla falsitas etiam inculpanda admittenda est. Aliam solutionem existimant Caietanus esse probabiliorem, videlicet exemplaria Hebræa, quæ nostræ editionis Vulgatæ interpres habuit non fuisse integra & perfecta: & idcirco editio Vulgata in Genesi imminuta est, editio vero 70. quos sequutus est Lucas absoluta & perfecta, nec tamẽ ob hoc interuenit falsitas in editione Vulgata, sed tantum imperfectio, a qua, vt inquit Cano. vbi suprà (cui etiam placet hæc solutio) non est necesse vendicare editionem Vulgatam. Hæc solutio mihi non placet propterea quòd admittit editionem aliquam perfectiorem esse nostra editione Vulgata: legatur Concilium Tridẽtinum Sess.4. vbi defenditur editio Vulgata & omnibus aliis in veritate & integritate præfertur. Idem Magister Cano. vbi suprà refert quorundam solutionem dicẽtium Lucæ Euangelium depraua tum esse & legendum esse, qui fuit Saleth qui & Cainan, vt sensus sit quod Saleth fuit binomius dictus Saleth & Cainan. Legitima respõsio est, fuisse reuera generationem istam mediam inter Arphaxad & Saleth, ac proinde translationem septuaginta veram esse, in qua huius mediæ generationis fit mentio, & hanc posuit similiter D. Luc. consulto autem & Spiritus sancti afflatu in Genesi secundum editionem Vulgatam prætermissa est, sed huius causam nobis occultam censet Beda super Luc. & Aloysius in Genesi cap.11. verum huius rationem assignat Cano vbi supra dicens, 70. istam generationem adiecisse ne æmuli Hebræorum sacras literas falsitatis arguerent cum viderent in Hebræorum traditionibus istam generationem haberi, in sacris literis non haberi. Moysem verò prætermisisse vt sicut ab Adam vsque ad Noe decem tantum recensuerat generationes, ita a Noe vsque ad Abraham totidem numerauit, sicut & Matthæus silentio prætermisit multas generationes, ex eo tantum, vt ipse insinuat, vt numerus 14. ter in Christi prosapia & stemmate consecraretur, vt igitur Moyses numerum denarium consecraret, tacuit consultò istam generationem.

Luc.3. Vtrũ Cainan fuerit filius Arphaxad & pater Saleth.

Sixtus Senensis. Anabaptistæ. Aug. Eugubinus. Caietan.

Conc.Tri. M. Cano. Legitima solutio. Beda. Aloisius.

171 3.di.12.q. 3.ar.2.q.2. & opuſ.3. c.228.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm decuerit Christum nasci de fœmina.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd materia corporis Christi nõ debuerit esse assumpta de femina. Sexus enim masculinus est nobilior, quàm sexus fœmineus. Sed maxime decuit vt Christus assumerer id quod est perfectum in humana natura. Ergo videtur, quòd non debuerit de fœmina carnem assumere, sed magis de viro: sicut & Eua de costa viri formata est.

¶ 2. Præterea, Quicunque ex fœmina concipitur, vtero fœminæ concluditur. Sed Deo qui cœlũ & terram implet (vt dicitur Hiere.23.) non competit quòd paruo fœminę vtero includatur. Ergo videtur, quòd non debuerit concipi de fœmina.

¶ 3. Præterea, Illi qui concipiuntur ex fœmina, quandam immunditiam patiuntur. Vnde dicitur Iob 25. Nunquid iustificari pote st homo cõparatus Deo, aut apparere mundus natus de muliere? Sed in Christo nulla immunditia esse debuit, ipse enim est Dei sapiẽtia: de qua dicitur Sapientiæ septimo, Nihil inquinatum in illam incurrit. Ergo non videtur, quod debuerit carnem assumere de fœmina.

Sed contra est quod dicitur Gal.4. Misit Deus filium suum factum ex muliere.

Respondeo dicendum, quòd licet filius Dei carnem humanam assumere potuerit, de quacunque materia voluisset: conuenientissimum tamen fuit, vt de fœmina carnem acciperet. Primò quidem, quia per hoc tota humana natura nobilitata est. Vnde Augustꝰ* dicit libro 83. Quæstionum, Hominis liberatio in vtroque sexu debuit appare re. Ergo quia virum oportebat suscipere, qui sexus honorabilior est, conueniens erat ut fœminei sexus liberatio hinc appareret, quòd ille vir de fœmina natus est. Secundò, quia per hoc veritas incarnationis astruitur. Vnde Ambro.* dicit in libro de incar. Multa in Christo secundum naturã inuenies, & vltra naturam: secundum conditionẽ etenim naturæ in vtero fœminei corporis fuit, sed supra conditionem virgo concepit, virgo genera uit: vt crederes, quia Deus erat qui innouabat naturam, & homo erat, qui secundum naturam nascebatur ex homine. Et Augu.* dicit in Epistola ad Volusia. Si omnipotens Deus hominem vbicunque formatum, nõ ex materno vtero crearet sed repentinũ inferret aspectibus, nonne opinionem coofirmaret erroris, nec hominem verũ susceptisse, vllo modo crederetur? & dum omnia mirabiliter facit, auferret quod misericorditer fecit. Núc verò ita inter Deum & hominem mediator apparuit, vt in vnitate personæ copulans vtranq; naturam, & solita sublimaret insolitis, & insolita

qõ.11. in med.to.4.

ca.6.circa med.to.2.

Est epiſ.3. ante med. to.2.

solitis

Universidad de Deusto
Biblioteca

solitis temperaret. Tertiò, quia per hunc modum completur omnis diuersitas generationis humanę. Nam primus homo productus est ex limo terrę sine viro & fœmina. Eua verò producta est ex viro sine fœmina, alij verò homines nascuntur ex viro & fœmina. Vnde hoc quartum quasi Christo proprium relinquebatur, vt produceretur ex fœmina sine viro.

Ad primum ergo dicendum, quòd quia sexus masculinus est nobilior, quàm fœmineus, ideo humanam naturam in masculino sexu assumpsit: ne tamen sexus fœmineus contemneretur, cõgruum fuit, vt carnem assumeret de fœmina: Vnde Aug. dicit in l.* de Agone Christiano: Nolite vosipsos contemnere viri, filius Dei virum suscepit: nolite vosipsas contemnere fœminæ, filius Dei natus ex fœmina est.

c.11. circa med. to.3.

libr.23 ca. 10 aũ medium. t.6.

Ad secundum dicendum, quòd sicut Aug.* dicit 23.li.contra Faustum (qui hac obiectione vtebatur,) Nõ plahè, inquit, catholica fides, quę Christũ Dei filium, natum secundum carnem credit ex virgine, vllo modo eundem Dei filium sic in vtero mulieris includit, quasi extra non sit, quasi cęli & terrę administrationem deseruit, quasi à Patre recesserit: sed vos Manichæi corde illo, quo nihil potestis nisi corporalia phantasmata cogitare, ista omnino non capitis. Vt enim dicit in Epistola* ad Volusia. Hominum iste sensus est nihil nisi corpora valentium cogitare: quorum nullum potest esse vbique totum: quoniam per innumerabiles partes aliud alibi habeat necesse est. Longè alia est animę natura, quàm corporis: quantò magis Dei, qui creator est & animę & corporis, & nouit vbique totus esse, & nullo contineri loco: nouit venire, non recedendo vbi erat: nouit abire non deserendo quo venerat.

Est epist.3. aliquantulũ a princ. to.2.

Ad tertium dicendum, quòd in conceptione viri ex fœmina non est aliquid immundum, in quantũ est opus Dei: vnde dicitur Act.10. Quod Deus creauit, tu ne cõmune dixeris, id est immũdum. Est ibi tamen aliqua immunditia ex peccato prouueniens, prout cum libidine quis concipitur ex commixtione maris & fœminę, quod tamẽ in Christo non fuit, vt suprà ostensum est.*

q.19. ar.2.

Si tamen aliqua esset ibi immunditia, ex ea nõ inquinaretur Dei verbum, quod nullo modo est immutabile, vel alterabile. Vnde Auguſt.† dicit in li. contra quinque hæreses. Dicit Deos creator hominis, filius hominis. Quid est quod te permouet in mea natiuitate? non sum libidinis conceptus cupiditate: ego matrem, de qua nascerer, feci. Si solis radius cloacarum sordes siccare nouit, eis inquinari non nouit: quantò magis splendor lucis æterne, quocunque radiauerit mundare potest, & ipse pollui non potest.

ca.5. circa med. to.6.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio Conclusio est, licèt filius Dei potuerit assumere naturam humanam de quacunque materia voluisset, cõuenientissimum tamen fuit, vt ex muliere eã acciperet.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Christus non potuit habere patrem naturalem in terris.

IN hoc articulo sciendum est, fortassis esse impossibile quòd Christus Dominus potuerit habere patrem naturalem in terris, nam actio virilis seminis terminatur ad esse personale hominis, generatio enim per se non terminatur ad humanitatem, sed ad personam subsistentem in natura humana, & quoniam nulla creatura potest efficere, quòd esse personale verbi diuini communicetur naturę humanę, hinc est, q. od nulla creatura potest esse pater Christi, fœmina tamen fuit mater Christi, nam ad officiũ fœminæ non pertinet quod aliquid efficiat ad vnionem hypostaticam, sed quod subministret materiã. Ex hoc sequitur, quod ridiculi sint quidã Theologi, qui dicunt B. Virginem coegisse cum Spiritu sancto vnionẽ hypostaticã. Hoc dogma ridiculum est, & sine fundamento, nam animatio carnis Christi fuit solius Dei. Etenim B. Maria non potuit animare carnẽ Christi, non enim potuit producere animam rationalem, ergo non poterat copulare humanitatem cum verbo diuino, quod est longe maius. Quod si contendas ex potentia Dei absoluta virginẽ hęc potuisse, nihil moror, nos enim non disputamus de potẽtia absoluta, sed quod factum est de potẽtia Dei ordinaria. Insuper dico, non esse sanum dogma asserere B. Virginem copulasse humanitatem verbo diuino, nam hęc copulatio nihil aliud est quã quod verbum diuinũ communicet humanitati suũ subsistere personale, ad quod nulla creatura potest concurrere efficienter. Explicatur hoc, nam si creatura potest communicare esse diuinum alteri creaturæ, ergo habet in potestate sua & virtute esse diuinũ, ergo est Deus, quod est euidẽs contradictio. Vltimo, esse diuinum est extra omnem ordinem creaturarum, ergo creatura non potest communicare esse diuinum, & sic existimo id nõ posse fieri etiam de potentia Dei absoluta.

Prim. arg. cõtra superius dicta.

¶ Sed contra istam sententiam sunt valida argumẽta. Primum est, forma illorum verborum, hoc est corpus meum, virtute diuina est causa instrumentaria vt corpus Christi & Deus sit sub speciebus sacramentalibus, vt habet sana doctrina, ergo potest aliqua creatura virtute diuina esse causa instrumentaria vt Deus subsistat in humanitate.

Secũdum.

¶ Secundò, causa moralis vera causa est, sed B. Maria fuit causa moralis incarnationis Dominicæ, tum quoniã meruit illã, vt habent plerique Theologi, tum verò quoniam suo consensu expresso his verbis. Ecce ancilla Domini, &c. fuit causa totius nostræ salutis, vt habet D. Bernardus:

Tertium.

¶ Tertiò, humanitas Christi ex vnione hypostatica habet potestatem ad facienda omnia miracula, vt suprà habitum est, ergo creatura aliqua virtute diuina potest habere potestatem ad facienda omnia miracula, sed supremum omnium miraculorum est, quòd Deus sit homo, ergo.

Vltimum.

¶ Vltimò, homo iustus per bona merita sua est causa quod essentia diuina vniatur intellectui beato ad videndum essentiam Dei, ergo poterit esse causa vt Deus vniatur humanitati in sacramẽto incarnationis. Probo antecedẽs, nam homo iustus est causa suæ beatitudinis, & visionis beatificæ, sed non potest esse visio beatifica absque eo quod essentia diuina vniatur intellectui beato, quod nũc statuo pro certo, ergo est causa quod essentia diuina vniatur intellectui beato.

Ad primũ argu.

¶ Ad hęc argumenta satisfaciendum est. Ad primum dico, non consistere similitudinem, nam in sacramento altaris non efficitur quod homo sit Deus, neque esse diuinum communicatur speciebus sacramentalibus, at in sacramento incarnationis efficitur Deus homo, & esse diuinum communicatur humanitati in vnitate personali, & ideo non est simile.

Ad scdm.

¶ Ad secundum argumentum dico, quòd causa moralis non facit aliquid circa opus quod perficitur, sed potius prece vel merito mouet agentem vt perficiat opus suum, & ideo hic concedo causam moralem, causam verò effectricem non admitto.

¶ Ad

Ad tertiũ. ¶ Ad tertium dico, multa competere humanitati Christi ex vnione hypostatica, quę non possunt competere puræ creaturæ, infinitum namque meritum habet natura humana in Christo, quod nullo modo potest habere creatura. Deinde dico ad argumenti confutationem, quod creatura virtute diuina eleuata potest habere potestatẽ ad facienda omnia miracula excepto hoc summo Dominicæ incarnationis, in quo esse diuinum communicatur humanitati, & efficitur Deus homo.

Ad vltimũ. ¶ Ad vltimum dico, quòd essentia diuina non vnitur intellectui beato communicandǫ esse diuinum, sed duntaxat dat potestatem, & virtutem intellectui ad videndũ Deum per essentiam. Deinde dico, quòd etiam si homo iustus sit causa efficiens, & producens visionem beatificã ad quã requiritur, vt essentia diuina vniatur intellectui creato, non est consequens quod iustus homo causet istã vnionem diuinę essentiæ. Quemadmodum non rectè sequitur, homo beatus producit visionem beatam ad quã requiritur lumen gloriæ, ergo homo beatus producit lumen gloriæ, certè non producit, sed Deus diuinitus infundit.

Si Christ⁹ assumeret materiam cęli nõ esset homo. ¶ Circa id quod dicit D. Thom. quod filius Dei potuit assumere naturam humanam ex quacunque materia voluisset, potest moueri quæstio, Vtrùm filius Dei potuerit assumere quamlibet naturam; Sed hæc quæstio non est præsentis loci, & suprà a nobis est exposita, hic enim tantum quęrit D. Tho. vtrùm iam, quod filius Dei debuit assumere naturam humanam, potuerit assumere eam ex quancunque materia. In cuius rei dilucidationem potest moueri dubium, Vtrùm potuerit assumere materiam cęli, vt esset pars humanæ naturæ. Ego credo quod non, nã materia cęli est alterius rationis a materia generabilium & corruptibilium, vt constat ex Physica, & ideo non habet maiorem aptitudinem ad formam humanam quam angelus, & sicuti fieri non potest quod aliqua forma substantialis informet angelum, sic fieri non posse existimo quod forma humana informet materiam cęli. Oppositũ tamen probabile.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrùm corpus Christi de purissimis sanguinibus Virginis formatum fuerit.

172 3.d.3.q.1. ar.5.

AD quintum sic proceditur. Videtur, q caro Christi non fuerit concepta ex purissimis sanguinibus Virginis. Dicitur enim in collecta, q Deus verbum suum de Virgine carnem sumere voluit. Sed caro differt a sanguine Virginis. Ergo corpus Christi non est sumptum de sanguine Virginis.

¶ 2. Præterea, Sicut mulier formata est miraculosè de viro, sic corpus Christi miraculosè formatum est de Virgine. Sed mulier nõ dicitur esse formata de sãguine viri, sed magis de carne & ossibus eius, secundum illud quod dicitur. Gen. 2. Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Ergo videtur, quòd nec etiam corpus Christi formari debuerit de sanguine Virginis, sed de carnibus & ossibus eius.

¶ 3. Prętereà, Corpus Christi fuit eiusdẽ speciei cum corporibus aliorum hominum: sed corpora aliorum hominum non formantur ex purissimo sanguine, sed ex semine, & sanguine menstruo. Ergo videtur, quòd nec etiam corpus Christi fuerit conceptum ex purissimis sanguinibus Virginis.

Sed contra est, quod Damascenus dicit in li.3.* quòd filius Dei construxit sibi ipsi ex castissimis & purissimis sanguinibus Virginis carnem animatam anima rationali. lib.3. orth. fid. ca.2. in medio.

Respondeo dicendum, quòd sicut suprà dictum est,* in conceptione Christi fuit secundũ conditionem naturæ, quòd est natus ex fœmina, sed suprà conditionem naturæ, quòd est natus ex Virgine. Habet autem hoc naturalis conditio quòd in generatione animalis fœmina materiam ministret, ex parte autem maris sit principium actiuum in generatione, sicut probat Philosophus in libro * de Generatione animalium. Fœmina autem quæ ex mare concipit, non est virgo, & ideo ad supernaturalem modum generationis Christi pertinet, quòd actiuum principium in generatione illa fuerit virtus supernaturalis diuina. Sed ad naturalem modum generationis eius pertinet, quòd eius materia, de qua corpus eius conceptum est, sit conformis materiæ quam alię fœminę subministrant ad conceptionẽ prolis. Hæc autem materia secundum Philosophum* in lib. de generatione animalium, est sanguis mulieris non quicunque, sed perductus ad quandam amplioren digestionem per virtutem generatiuam matris, vt sit materia apta ad conceptum, & ideo ex tali materia fuit corpus Christi conceptum.

Art. præce.

li.1. ca.19. in fin. scipuè: & lib. 2 c.4. & 5. tom.4.

lib.1. ex c. 18. & 19. tom.4.

Ad primum ergo dicendum, quòd cum beata virgo fuerit eiusdem naturæ cum aliis fœminis, consequens est, quòd habuerit carnem & ossa eiusdem naturæ. Carnes autem & ossa in aliis fœminis sunt actuales corporis partes, ex quibus constituitur integritas corporis, & ideo subtrahi non possunt sine corruptione corporis vel diminutione. Christus autem, qui venerat corrupta reparare, nullam corruptionem aut diminutionem integritati matris eius inferre debuit, vt suprà dictum est.* Et ideo non debuit corpus Christi formari de carne vel ossibus Virginis, sed de sanguine, qui nondũ est actu pars, sed est potẽtia totũ, vt dicitur in libro de Generatione animalium. Et ideo dicitur carnem de Virgine sumpsisse: nõ quòd materia corporis eius fuerit actu caro, sed sanguis, qui est potentia caro.

q.28. ar.1. & 2.

Ad secundum dicẽdum, quòd sicut in prima parte dictum est,* Adam quia institutus erat, vt principium quoddam humanæ naturæ, habebat in suo corpore aliquid carnis & ossis, quod non pertinebat ad integritatem personalẽ ipsius, sed solùm in quantum erat naturæ humanæ principium: & de tali carne formata est mulier absque viri detrimẽto. Sed nihil tale fuit in corpore Virginis: ex quo corpus Christi posset formari sine corruptione materni corporis.

P.1.q.92. art.3 ad 2. argum.

Ad tertium dicendum, quòd semen fœminæ nõ est generationi aptum, sed est quiddã imperfectũ in genere seminis, quod non potuit perduci ad perfectum seminis complementũ, propter imperfectionem virtutis fœmineæ. Et ideo tale semen nõ est materia, quæ de necessitate requirat ad cõceptũ: sicut Philosophus dicit i libro de Ge-

neratione

Universidad de Deusto
Biblioteca

neratione animalium. Et ideo in cõceptione cor poris Christi non fuit: præsertim quia licèt sit im perfectum in genere seminis, tamen cum quedã concupiscentia resoluitur, sicut & semen maris. In illo autem conceptu virginali, concupiscentia locum habere non potuit, & ideo Damasc. * di- lib. 3. orth. fid. c. 1. 4. 6 & 7.
cit, quòd corpus Christi non seminaliter conceptum est. Sanguis autem menstruus, quem fœminæ per singulos menses emittunt, impuritatẽ quandam naturalem habet corruptionis: sicut & cæterę superfluitates, quibus natura non indiget sed eas appellit, ex tali autẽ menstruo corruptionẽ habente, quod natura repudiat, non formatur cõceptus: sed hoc est purgamentum quoddam illius puri sanguinis, qui digestione quadam est pparatur ad cõceptum: quasi purior & perfectior alio sanguine. Habet tamẽ impuritatem libidinis in conceptione aliorum hominum, in quantũ ex ipsa commixtione maris & fœminę, talis sanguis ad locum generationi congruum attrahitur. Sed hoc in conceptione Christi non fuit: quia operatione Spiritus sancti talis sanguis in vtero Virginis adunatus est & formatus in prolem. Et ideo dicitur corpus Christi ex castissimis & purissimis sanguinibus Virginis formatum.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. Damasce. COnclusio est affirmatiua, quam probat D. Thomas in primis ex autoritate Damasceni dicentis quòd filius Dei cõstruxit sibi ipsi ex castissimis, & purissimis sãguinibus virginis carnem animatam anima rationali. Deinde probatur, nam habuit generatio Christi naturalem modũ generationis quo ad hoc vt ex fœmina nasceretur, & ex materia conformi quam aliæ fœminæ submistrant ad conceptionem prolis, sed diuersum habuit actiuum principium, videlicet diuinam supernaturalem virtutem, vnde ex virgine natus est, materia vero ex qua aliæ fœminæ concipiunt secundum Philosophum in libro de generat. animalium est sanguis mulieris, non quicunque, sed perductus ad quandam ampliorẽ digestionem per virtutem generatiuam matris, vt sit materia apta ad conceptum.

EXPOSITIO ARTICVLI.

B. Virgo cõcepit in vtero, vt aliæ mulieres. OBseruandum est in hoc articulo, quòd B. Maria cõcepit filium non in mente, non in corde, neque in pectore, vt quidam Doctor Italus ausus est prædicare Bononiæ, dicens hoc fuisse reuelatum cuidam fœminæ eximiæ sanctitatis, quæ Bononię in maxima opinione habebatur, & quasi ad Sybillam quãdã ad illam cõsuebãt. Sed huius hominis sententia fuit damnata, tum Mantuæ, tum Romæ, & absque dubio est hæretica. Scripsit pulchrè contra hoc delirium Baptista Mantuanus dicto opusculo de conceptione Christi, scribit etiam Dominus Caietanus in hoc articulo. Sed satis est pro confutatione hæresis obseruare verba Euangelica. Primum Lucę dicentis. Ecce concipies in vtero. Secundò, verba Matt. dicentis. Inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto, non vtique in mente, non in corde, non in pectore, sed in vtero, hoc est in loco naturaliter conceptioni deputato, & sanè habere in pectore non est concipere, & sic tolleretur materniras B. Virginis.

Mantuanus.

Conclusio huius articuli videtur de fide. ¶ Deinde obseruet Theologus conclusionem articuli videri certam secundum fidem catholicam, quia secundũ fidem catholicã certũ est, quòd B. Virgo est vera mater Christi, at exploratum est secundum rectam Philosophiam, quòd mater submististrat sanguinem, ex quo formatur fœtus in vtero, ergo certũ est B. Virginem Mariã submistrasse purissimum sanguinem, ex quo Christi corpus formatum est. Verum si quis diceret, quòd B Virgo submistranit id, quod pertinet ad matris officium, censereque illum non esse sanguinem, sed aliũm quendam humorem, erraret quidem in Physica sed non in fide, periculosè tamẽ & temerarie loqueretur, mò videtur iam esse diffinitum corpus Christi ex purissimis sanguinibus B. Virginis fuisse formatum, nam in 6. Syno. actione. 11. traditur ex inuiolabili & Virgineo sanguine sanctæ atque intemeratæ Virginis Mariæ, verbum Dei verè factum esse carnem. Illud etiã obseruet Theologus Dominicam carnem non ex menstruo sanguine Mariç cõceptam fuisse, menstruum enim, autore Aristot. 2. de gener. anim. est sanguis impurus, at verò Christi caro non est ex impuro sanguine, sed ex purissimo formata, vt asserit conciliũm supra indicatum. Verum est tamen quòd in hac re sola est difficultas de nomine. Verum debeat appellari sanguis menstruus, nam Sanctus Thomas hic ad tertium solum vocat menstruum sanguinem illũ corruptum, qui dispositus est ad exitum, & expulsionem, vnde nomen accepit, scilicet à mense. Alii verò vocant menstruum sanguinem, totum qui continetur in vtero, vnde generatur proles vel nutritur. Sed isti non videtur sequi significationem vocabuli.

6. Synodus generalis. Caro Christi nõ fuit ex menstruo sanguine. Aristot. D. Thom.

¶ Sed videbitur fortassis alicui illum sanguinem fuisse menstruum, nam ille sanguis ex quo conceptus fuit Dominus fuit Virgini superfluus, non enim ex sanguine necessario Virgini corpus Dominicum erat formandũ, esset enim conceptio filii cum matris detrimento, quod est absurdum, igitur si erat superfluus sanguis certè erat menstruus. Sed respondetur sanguinem illum Mariæ vnde corpus Christi fuit formatum non fuisse necessarium Virgini ad vitam individualem transigendam, at fuitne cessarius formandæ carni Christi, non tamen erat menstruus quia erat castissimus & purissimus.

Argumentum. Solutio.

¶ Aduertat vltimo loco Theologus, quod ex doctrina Diui Thomæ in solutione 1. videtur euidenter colligi, q sanguis humani corporis non informetur anima rationali, neque vniatur nobis hypostaticeè, dicit enim quòd non debuit corpus Christi formari de carne vel ossibus virginis, sed de sanguine, qui non est actu pars sed potẽtia tantum, vt dicit Arist. in lib. de gener. anim. & ideo potest subtrahi sine corruptione corporis vel diminutione. Sed hæc sententia D. Tho. in superioribus est a nobis exposita, sensimus nanque sanguinem esse partem humanæ naturæ, & informari anima rationali.

Aristot.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrùm corpus Christi in antiquis patribus fuerit secundum aliquid signatum.

AD sextum sic proceditur. Videtur, q. corpus Christi fuerit secundum aliquid signatum in Adã & in aliis Patribus. Dicit enim Augu. * 10. super gene. ad literam, quòd caro Christi fuit in Adam & Abraham secundum corpulentam substantiã. Sed substantia corpuléta est quiddam signatum. Ergo caro Christi fuit in Adam & Abraham & alijs Patribus secundum aliquid signatum. 174 3. di. 3. q. 3. art. 2. libr. 10. ca. 19. & 30. c. 3.

¶ 2. Præterea, Roma. 1. dicitur, quòd Christus factus est ex semine Dauid secũdum carnem. Sed semen Dauid fuit aliquid signatum in ipso: Ergo Christus fuit in Dauid secundum aliquid signatum, & eadem ratione in aliis Patribus.

¶ 3. Præterea, Christus ad humanum genus affinitatẽ habet, in quãtũ ex humano genere carnem

nem assumpsit. Sed si caro illa non fuit secũdum aliquid signatum in Adam, nullam videtur habere affinitatem ad humanum genus, quod ex Adã deriuatur: sed magis ad alias res, vnde materia carnis eius assumpta est. Videtur ergo, quòd caro Christo fuerit in Adam & in aliis Patribus secundum aliquid signatum.

libr. 10. ex c. 19. & 26. colligitur, to. 3.

¶ Sed contra est, q. Aug. * dicit 10. super Genes. ad literam: Quocunque modo Christus fuit in Adam & Abraham & alijs Patribus, alii homines etiam ibi fuerunt, sed non conuertitur. Alij autem homines non fuerunt in Adam & Abraham, secundum aliquam materiam signatam, solùm secundum originem, vt in Prima parte habitũ est. * ergo neque Christus fuit in Adam & Abraham secundum aliquid signatum, & eadem ratione nec in aliis Patribus.

1. p. q. vlti art. 1.

Art. præce.

Respondeo dicendum, quòd sicut supra dictum est, * materia corporis Christi non fuit caro & os beatæ Virginis, nec aliquid, quod fuerit actu pars corporis eius, sed sanguis, qui est potentia caro. Quicquid autem fuit in beata Virgine a parentibus acceptum, fuit actu pars corporis beatę Virginis. Vnde illud quod fuit i beata Virgine a parentibus acceptum, nõ fuit materia corporis Christi. Et ideo dicendum est, quòd corpus Christi non fuit in Adam & alijs Patribus secundum aliquid signatũ, ita scilicet quòd aliqua pars corporis Adæ vel alicuius alterius posset designari determinatè, vt diceretur quòd ex hac materia determinatè formabitur corpus Christi: sed fuit ibi secundum originem, sicut & caro aliorum hominum. Corpus enim Christi habet relationem ad Adã & alios Patres mediante corpore matris eius. Vnde nullo alio modo fuit in Patribus corpus Christi, quàm corpus matris eius, quod non fuit in Patribus secundum materiam signatam, sicut nec corpora aliorum hominum: vt in 1. parte dictum est. *

1. p. q. vlti. art. 1.

Ad primum ergo dicendum, quòd cùm dicitur Christus fuisse in Adam secundum corpulẽtam substantiam, non est intelligendum hoc modo, quòd corpus Christi in Adam fuerit quædã corpulenta substantia: sed quia corpulenta substantia corporis Christi, id est, materia, quã sumpsit ex Virgine, fuit in Adam, sicut in principio actiuo, nó autem sicut in materiali principio: quia scilicet per virtutem generatiuam Adæ & aliorum ab Adam descendentium vsque ad beatam Virginem, factũ est vt illa materia præpararetur ad conceptum corporis Christi. Non autem fuit materia illa formata in corpus Christi, per virtutẽ seminis ab Adam deriuatam. Et ideo Christus dicitur fuisse in Adam originaliter, secundum corpulentam substantiam: non autem secundum seminalem rationem.

Ad secundũ dicendum, quòd quamuis corpus Christi non fuerit in Adam & in alijs Patribus, secundum seminalem rationem: corpus tamen beatæ Virginis, quòd ex semine matris est conceptũ, fuit in Adam & in aliis Patribus secundum ratio nem seminalem. Et ideo mediãte beata Virgine, Christus secundum carnem dicitur esse ex semine Dauid per modum originis.

Ad tertium dicendũ, quòd Christus habet affinitatem ad humanum genus secundũ similitudinem speciei. Similitudo autem speciei attenditur, non secundum materiam remotam: sed secũdum materiam proximam, & secundum principium actiuũ, quod generat sibi simile in specie. Sic igitur affinitas Christi ad humanũ genus sufficienter conseruatur per hoc, quod corpus Christi formatũ est ex sanguinibus Virginis, deriuatis secundum originem ab Adam, & alijs Patribus. Nec refert ad hãc affinitatem vndecunq; materia illorum sanguinum sumpta fuerit: sicut nec hoc refert in generatione aliorum hominum, sicut in Prima parte dictum est.

SVMMA TEXTVS.

QVæstio hæc occasionem habet ex errore putantiũ corpus Christi formatum ex certa determinataq; portione transfusa successiue de persona in personam ab Adam vsque ad B. Virginem.

Conclusio. D. August.

¶ Ad istam quæstionem responsio est negatiua, quam probat in primis ex D. Aug. 10. super Gen. ad lit. sic dicente, quocunque modo Christus fuit in Adam & Abraham & aliis patribus, alii homines etiam ibi fuerunt, sed non conuertitur, alij autem homines non ibi fuerunt in Adã & Abraham secundum aliquam materiam signatã, sed solum secundum originem, vt in prima parte dictum est, ergo nec Christus fuit in Adam, nec in Abraham secundum aliquid signatum, & eadem ratione neque in aliis patribus. Eadem veritas cõprobatur ex eo, quod quicquid fuit in B. Virgine à parentibus acceptum, fuit actu pars illius, vnde illud non fuit materia corporis Christi, & ideo dicendum est quòd corpus Christi non fuit in Adam, & in patribus secundum aliquid signatum, sed fuit ibi secundum originem sicut & caro aliorum hominũ.

EXPOSITIO ARTICVLI.

D. Thom. Galatinus. DE quæstione huius articuli disputat fusius D. Tho. in 3. dist. 3. q. 4. art. 2. & demonstrat euidentius conclusionem huius articuli. Contrarium tamen tenet Galatinus lib. 7. cap. 4. probatque ex multis Rabinorum testimoniis, ex quibus mirabilia & inaudita eudit dogmata, quæ libet in præsentia commemorare, vt ex eorum commemoratione veritas magis stabiliatur. Dicit ergo iste autor, matrem Messiæ, non solum in mente Dei ab initio & ante sęcula creatã fuisse, verum etiam materiam eius in materia Adę fuisse productam, ipsamque Messiæ matrem principalem extitisse causam cuius amore mundus ipse creatus sit. Nam cum Deus Adam plasmaret, fecit quasi massam ex cuius parte nobiliore accepit virginis Mariæ materiã, ex residuo verò eius & superfluitate, Adam formauit. Ex materia autẽ B. Virginis facta est virtus quædam, quæ nobiliori loco; & membro corporis Adam seruata fuit, quę postmodum emanauit ad Seth, & postea ad Enos, deinde successiuo ordine ad cæteros vsq; ad sanctum Ioachim, ex hac demũ virtute B. Maria formata est, & ex ea Christus.

Dogmata Rabinorũ falsa.

¶ Ex hoc mirabilia eliciuntur Rabinorum dogmata. Primum, quòd Maria fuit ante peccatum Adæ secundũ materiam creata, & caro ipsius semper ab omni labe peccati pręseruata. Secundum est, quòd B. Maria fuit primus homo, quia prima omnium quo ad materiã creata fuit. Tertium est, quòd omnes homines sunt quodammodo eius filii, nam mater Messiæ prima in causa Adę extitit, Adamque

Universidad de Deusto
Biblioteca

Adamque ipse ab ea processit,& ab Adam vniuersum genus humanum,vnde omnes homines quodāmodo sunt Mariæ filij,veruntamē verus ac naturalis & legitimus filius eius est ipse Messias,qui ex eius purissimis sanguinibus formatus est. Quartum dogma est, quòd propterea Christus est dictus filius hominis, refertur ēm ad B.Virginem, quæ prima omnium creata est. Contra hanc sententiam disputat hic D.Thomas art.6.sed fusius in 3.distin 3.q.4.art.1.& 2.in cuius rei confutationem adducit in primis D.Aug.dicentem li.10.de gen.ad literam c.19. & 26.Quocunque modo Christus fuit in Adam,& Abraham,& alijs Patribus,alij homines etiam ibi fuerunt,sed non conuertitur: alij autem homines non fuerunt in Adam & Abraham secundum aliquam materiam signatam, sed solum secundum originem, vt in prima parte habitum est,ergo neque Christus fuit in Adam & Abraham secundum aliquid signatum, & eadem ratione nec in aliis patribus. Præterea, quicquid est receptum in B. Virgine ab antiquis Patribus fuit actu pars B. Virginis, ergo nō fuit materia corporis Christi,ergo corpus Christi non fuit in patribus secundum aliquid signatum, antecedens est certissimum, & prima consequentia probatur, nam materia corporis Christi non fuit caro aut os, aut quælibet alia pars actu B.Virginis,sed sanguis purissimus,vt iam dictum est, qui quidem non fuit in Patribus antiquis secundum aliquid signatum, & determinatum,sanguis etenim nō est actu pars.Adhæc,si hęc positio esset vera, sequeretur quòd Christus non verè descenderet de semine Dauid,& Abraham,sed solum Adę,quoniam si prædicto modo ab illa particula descenderet,ad nullum aliorum pertineret,nisi sicut ad deferens,quemadmodum aqua comparatur ad canalem. Præterea, non esset i tali carne verę passibilitatis assumptio, nec nostræ infirmitatis reputatio,quia nō de natura lapsa fabricasset sibi carnem.Item,si trāsfundebatur particula illa carnis,aut erat corporea,aut incorporea,si incorporea,ergo corpus Christi fuit impassibile,si corporea,videtur quod potuerit transmutari in carnem reliquam, & reliqua in ipsam,& sic iam fuisset transmutata, vel potius consumpta.Item,vel illa particula erat corruptibilis,vel incorruptibilis,si corruptibilis,quomodo per tot sæculorum successiones non fuit corrupta,si incorruptibilis,ergo de natura cęlesti,vnde non potuit humanam componere naturam.Sed desino iam absumere tempus in rei tam absurdæ impugnatione.

D.Thom. D.August.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrùm caro Christi in Patribus fuerit peccato obnoxia.

174 3.di.3.q.4. art.1.

AD septimum sic proceditur. Videtur, quòd caro Christi in antiquis Patribus peccato infecta non fuerit. Dicitur enim Sapien.7. quòd in diuinam sapientiam nihil inquinatum incurrit. Christus autem est Dei sapientia, vt dicitur 1.ad Corinthios primo. Ergo caro eius nunquam peccato inquinata fuit.

* lib.3.c.6. & 7. nō lōge a princ. & c.2.a medio.

¶ 2.Præterea, Damascenus * dicit in tertio libro, quòd Christus primitias nostræ naturæ assumpsit. Sed in primo statu caro humana non erat peccato infecta. Ergo caro Christi non fuit infecta,nec in Adam,nec in aliis Patribus.

li. 10.c.20. a med. t.3.

¶ 4.Præterea.Aug.† dicit 10.super Gene. ad literā,q̄ natura humana semper habuit cum vulnere vulneris medicinam.Sed id quod est infectū, nō potest esse vulneris medicina, sed magis ipsū indiget medicina. Ergo semper in natura humana fuit aliquid non infectum,ex quo postmodū est corpus Christi formatum.

Sed contra est, q̄ corpus Christi non refertur ad Adam & ad alios Patres,nisi mediante corpore B.Virginis,de qua carnem assumpsit. Sed corpus B. Virginis totum fuit in originali peccato conceptum,vt supra dictum est:* & ita etiam secundum quod fuit in Patribus, fuit peccato obnoxium. Ergo caro Christi,secundum quod fuit in Patribus,fuit peccato obnoxia.

q.27.art. & q.14. 3.ad 1.

Respōdeo dicēdum, q̄ cùm dicimus Christū vel carnē eius fuisse i Adā & in alijs Patribus, cō paramus ipsum vel carnem eius ad Adam & ad alios Patres. Manifestum autem est, quòd alia fuit conditio Patrum,& alia Christi: nam Patres fuerūt subiecti peccato,Christus autem fuit omnino a peccato immunis. Dupliciter ergo in hac comparatione errare contingit. Vno modo vt attribuamus Christo vel carni eius cōditionē, quæ fuit in Patribus:puta,si dicamus,quòd Christus in Adam peccauit: quia in eo aliquo modo fuit,quod est falsum:quia nō eo modo in eo fuit, vt ad Christum peccatum Adæ peruenire: quia non deriuatur ab eò secundum concupiscentiæ legem,siue secundum rationem seminalem, vt supra dictum est.* Alio modo contingit errare, si attribuamus ei,quod actu fuit in Patribus,conditionem Christi vel carnis eius, vt scilicet, quia caro Christi,secundum quod in Christo fuit, nō fuit peccato obnoxia: ita etiam in Adam & in alijs Patribus fuerit aliqua pars corporis eius quę non fuit peccato obnoxia, ex qua postmodum corpus Christi formaretur: sicut quidam posuerunt.Quod quidem esse non potest.Primò, quia caro Christi non fuit secundum aliquid signatū in Adam & in alijs Patribus, quod posset distingui a reliqua eius carne,sicut purum ab impuro: sicut iam suprà dictum est.* Secundò, quia cùm caro humana peccato inficiatur ex hoc,quòd est per concupiscentiam concepta: sicut tota caro alicuius hominis per concupiscentiam concipitur,ita etiam tota peccato inquinatur.Et ideo dicendum est,quòd tota caro antiquorum Patrum fuit peccato obnoxia,nec fuit in eis aliquid a peccato immune,de quo postmodum corpus Christi formaretur.

arti.præced. ad 1.& qō. 15.artic.1. ad 2.

arti. præced. & q.15.artic.1. ad 2.

Ad primum ergo dicendum, quòd Christus non assumpsit carnem humani generis subiectā peccato,sed ab omni infectione peccati mūdatā. Et ideo in Dei sapientiā nihil inquinatū incurrit.

Ad secundum dicendum quòd Christus dicitur primitias nostræ naturæ assumpsisse quātum ad similitudinem conditionis,quia scilicet assumpsit carnem peccato non infectam,sicut fuerat caro hominis ante peccatum.Non autem hoc intelligitur secundum continuationem puritatis: ita scilicet quòd illa caro puri hominis conseruaretur a peccato immunis, usque ad formationem corporis Christi.

Ad

Ad tertium dicendum, quòd in humana natura ante Christum erat vulnus,id est,infectio originalis peccati in actu:medicina autem vulneris non erat ibi actu, sed solum secundum virtutem originis: prout ab illis patribus propaganda erat caro Christi.

SVMMA TEXTVS.

Cōclusio. COnclusio est. Tota caro antiquorum patrum fuit obnoxia peccato, vt nihil de in eis immune a peccato, ex quo corpus Christi formaretur.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Caietan*. Caro Christi nō fuit simpliciter obnoxia Peccato.

IN hoc articulo duplex quæstio moueri solet; prima, Vtrùm caro Christi in antiquis patribus fuerit obnoxia peccato? Caietanus in hoc articulo dicit hanc propositionem absolutè esse concedendam. Sed mihi videtur non esse absolutè concedenda, quia offendit pias aures, sed potius neganda,aut saltim distinguenda. Vnde cum D.Thom. interrogasset,Vtrùm caro Christi in patribus fuerit obnoxia peccato,non respondet affirmatiue, sed per quendam circuitum dicens, tota caro antiquorum patrum fuit obnoxia peccato, de carne vero Christi hoc non enunciat:& in sequenti articulo ad secundum dicit, quòd caro Christi fuit in antiquis patribus peccato obnoxia secundum qualitatem quam habuit in patribus antiquis. Et D.Thomas non absolutè concedit eam,sed cum limitatione. Et est aduertendum,quòd in hac comparatione carnis Christi ad patres manifestum est, quòd alia fuit conditio patrum, & alia Christi,nam patres omnes fuerunt subiecti peccato,neque in eis aliquid fuit immune,de quo postmodū corpus Christi formaretur,Christus vero fuit omnino a peccato immunis,vnde error esset attribuere carni Christi conditionem, quæ fuit in patribus,vt in Adam Christus peccauerit, quia Christus in eis non fuit secundum rationem seminalem, nec secundum concupiscentiæ legem ab eis deriuatur, sed solum secundum originem. Itaque prædicta propositio potius est explicanda,quàm concedenda, & explicatio est,carnem Christi fuisse sumptam de Virgine, cuius caro fuit obnoxia peccato, vel fuisse sumptam ex antiquis patribus quorum tota caro fuit obnoxia peccato.

Dubium. Prim. arg.

¶ Altera quæstio est, Vtrùm caro Christi inclinationē habuerit ad peccandum? & videtur quod sic. Nam caro Christi & nostra sunt eiusdem naturæ & speciei, at caro nostra naturaliter inclinatur ad peccandum, ergo & caro Christi.

Secūdum. D. Hiero.

¶ Deinde,Hieronymus explicans illud Rom.8.Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati,dicit:filius Dei susceptā carne,quæ ad peccandum esset prompta, ipse tamen absque peccato eam susceperit; in quo videtur innuere, quòd in carne Christi fuerit inclinatio ad peccandum.

Christi caro non habuit inclinationem ad peccandū. Ad primū argum.

¶ Verum hæc argumenta breuiter sunt confutanda, nam quòd Christus non potuerit peccare, & quòd non habuerit aliquam inclinationem ad peccandum, demonstratum est supra q.15.art.1.& 2.

Ad scām.

¶ Vnde ad primum argumentum negatur, quòd caro nostra naturaliter inclinetur ad peccandum, sed talem inclinationem habet ex sua imperfectione, & defectu; alioquin enim a Deo autore naturæ in bonum instituta est.

¶ Ad secundum respondetur,non esse mentem Hieronymi quòd filius Dei carnem susceperit promptam ad peccandum, sed quia susceperit carnem de massa illa,quæ erat ad peccandum proclivis.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrùm Christus in lumbis Abrahæ fuerit decimatus.

175 3.di.3.q.4. arti.3.q.2. & 4.dist.1. q.2.arti.2. q.3.ad 2.& dist.2.q.1. art.2.ad 4.

AD octauum sic proceditur. Videtur,q̄ Christus fuerit in lumbis Abrahę decimatus. Dicit enim Apostolus ad Hebre.7.q̄ Leui pronepos Abrahæ decimatus fuit in Abraham,quia eo decimas dante Melchisedec, adhuc Leui erat in lumbis eius. Sed similiter Christus erat in lumbis Abrahæ, quando decimas dedit. Ergo ipse etiam Christus fuit decimatus in Abraham.

¶ 2.Præterea, Christus est ex semine Abrahæ secundum carnem, quam de matre accepit. Sed mater eius fuit decimata in Abraham. Ergo pari ratione Christus.

li.10.c.20. post med. to.3.

¶ 3.Præterea, illud in Abraham decimabatur, quod curatione indigebat,ut Aug.* dicit 10.super Gen.ad liter.Curatione autem indiget omnis caro peccato obnoxia: cū igitur caro Christi fuerit peccato obnoxia (sicut dictum est*) uidetur, quòd caro Christi in Abraham fuerit decimata.

Art.præce. in fi. cor.

¶ 4.Præterea, Hoc non uidetur aliquo modo derogare dignitati Christi:nihil.n.prohibet patre alicuius Pōtificis decimas dante alicui sacerdoti, filiū eius Pontificē,maiorē esse simplici sacerdote,Licèt ergo dicatur Christus decimatus, Abraham decimas dante Melchisedec, non tñ pp hoc excludit,quin Christus sit maior,q̄ Melchisedec.

li.10.c.20. post med. to.3.

Sed contra est,quod Augustinus † dicit 10. super Gen.ad literam,q̄ Christus ibi,s.in Abraham,decimatus non est:cuius caro inde non seruorem vulneris,sed materiam medicaminis traxit.

Respondeo dicendum,quòd secundum intentionem Apostoli oportet dicere, quòd Christus in lūbis Abrahæ non fuerit decimatus.Probat.n. Apostolus,maius esse sacerdotium, quod est secundum ordinem Melchisedec,sacerdotio Leuitico,per hoc quod Abraham decimas dedit Melchisedec,adhuc Leui existente in lumbis eius,ad quem pertinet legale sacerdotium.Si autem Christus etiam in Abraham decimatus esset, eius sacerdotium non esset secundum ordinem Melchisedec,sed minus sacerdotio Melchisedec.Et ideo dicendum est, quòd Christus non est decimatus in lumbis Abrahę,sicut Leui.Quia.n.ille qui decimas dat, nouēm sibi retinet,& decimā alij tribuit, quòd est perfectionis signum (in quantum est quodammodo terminus oium numerorum, qui procedunt vsq; ad decē) inde est, q̄ ille,qui decimas dat,protestatur se imperfectum, & perfectionem alij tribuere. Imperfectio autē humani generis est propter peccatum, quod indiget perfectione eius,qui a peccato curat. Curare autem a peccato,est solius Christi: ipse.n.est agnus qui tollit peccata mundi, ut dicitur Ioan. 1. Fi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

guram autem eius gerebat Melchisedec, vt Apost. probat Hebr.7. Per hoc ergo, q̃ Abraham Melchisedec decimas dedit, præfiguravit se velut in peccato conceptum: & omnes qui ab eo descensuri erant, ea ratione, vt peccatum originale contraherent, indigere curatione, quę est per Christũ. Isaac autem & Iacob & Leui & omnes alii sic fuerunt in Abraham, ut ex eo deriuarentur, non solùm secundum corpulentam substantiam, sed etiam secundum rationem seminalem, per quam originale peccatum contrahitur. Et ideo omnes in Abraham sunt decimati, id est, præfigurati indigere curatione, quę est per Christum, Solus autem Christus sic fuit in Abraham, ut ab eo deriuaretur non secundum rationem seminalem, sed secundũ corpulentam substantiam. Et ideo non fuit in Abraham sicut curatione indigens, sed magis sicut uulneris medicina, & ideo non fuit in lumbis Abrahæ decimatus. Et per hoc patet responsio ad primum.

Ad secundum dicendum, q̃ quia beata Virgo fuit in originali peccato concepta, fuit in Abrahã sicut curatione indigens: & ideo fuit ibi decimata, uelut inde descendens secundum seminalem rationem. De corpore autem Christi non est sic, vt dictum est. *

Art.præce. & locis in corp. & in arg. Sed cõtra citatis.

Ad tertium dicendum, quòd caro Christi dicitur fuisse in antiquis Patribus peccato obnoxia, secundum qualitatem, quam habuit in ipsis patribus, qui fuerunt decimati: non autem secundum qualitatem, quam habet, prout est actu in Christo, qui non est decimatus.

Ad quartum dicendum, quòd sacerdotium Leuiticum secundum carnis originem deriuabatur: unde non minus fuit in Abraham, quàm in Leui. Vnde per hoc quòd Abraham decimas dedit Melchisedec, tanquam maiori, ostenditur sacerdotium Melchisedech, in quantum gerit figuram Christi, esse maius sacerdotio Leuitico. Sacerdotium autem Christi non sequitur carnis originem sed gratiam spiritualem. Et ideo potest esse quòd patet det decimas alicui sacerdoti tanquam minor maiori. & tamen filius eius si sit pontifex est maior illo sacerdote non propter carnis originem, sed propter gratiam spiritualem, quam habet à Christo.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio

Conclusio est negans, quia non secundum ordinem Leui, sed secundum ordinem Melchisedech erat sacerdos. Ille enim qui decimas dat, nouem sibi retinet, & decimam alij tribuit, quod est imperfectionis signum, protestans se esse imperfectum, & alii perfectionem tribuens, quæ imperfectio ex peccato est, & à Christo aguo Dei curatur. Quare decimatus est Abraham, & omnes in eo præter Christum: qui non indigebat curatione, ut alii, imo alios curare ueherat, & tanquam uulneris medicina.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Hebr.7.

Conclusio huius artic. asseritur à D. Paulo ad Hebr.7. & ratio huius assertionis est, quoniam Christus non fuit in Abraham secundum seminalem rationem, & ideo neq; contraxit peccatum originale, nec decimatus fuit in illo, quamobrem tametsi B. Virgo fuisset præseruata ab originali peccato, vt quidam piè sentiunt, fuit tamen decimata in lumbis Abrahæ, tum quoniam descendit ab illo secundum seminalem rationem, tum uero quoniam contraxit debitum peccati.

Quid sit decimari.

¶ Sed oportet breuiter, & strictim exponere, quid sit decimari in proposito, sanè decimari est in decimis præfigurari tanquam indigens liberatore, qui enim decimas soluit confitetur se imperfectum, & indigentem alterius adiutorio, sic explicat D. Th. 3.p.in 3.d.3.q.4.art.3.ex quo euidentius colligitur, quòd Christus in lumbis Abrahæ non fuerit decimatus. Intelliges etiam ex hac doctrina, quam breuiter & distinctè D. Thomas elucidet quæstionẽ, quæ D. Thom. D. Auguſt. D. Auguſt. fuit difficillima. Augustinus nanque lib. 10. in gen. ad lit. c. 19. & ſi 20. ſic ſcribit; Si ergo etiam hoc ualet ad istam distantiam quantum præmineat sacerdotio Leuitico sacerdotium Christi, quod sacerdos Christus per illum præfiguratus est, qui decimauit Abraham, in quo, & ipse Leui decimatus est, profectò Christus ab eo non est decimatus. At si propterea decimatus est Leui, quia erat in lumbis Abrahæ, propterea non est decimatus Christus quia non erat in lumbis Abrahæ. Porro si non secundum animam, sed tantum secundum carnem acceptimus Leui fuisse in Abraham, ibi erat etiam Christus, quia Christus secundum carnem de semine est Abrahæ, & ipse itaque decimatus est. Quid est ergo, quod affertur pro magna differentia sacerdotij Christi à sacerdotio Leui, quod Leui decimatus est à Melchisedech, cum esset in lumbis Abrahæ, ubi etiam Christus erat, unde pariter decimati sunt, quia necesse est intelligamus secundum aliquem modum ibi Christum non fuisse? Quis autem neget eum secundum carnem ibi fuisse? Ergo secundum animam ibi non fuit. Et infrà. Inuenient illi qui eis pro cæteris fortassis respondeant, & dicant quod etiam me non parum mouent, quanuis nullius hominis anima, sit in lũbis patris sui, secundum carnem tamen in lumbis Abrahæ constituta Leui, decimatum, & ibi constitutum secundum carnem Christum non decimatum. Secundum ratio nẽ quippè illam seminalem ibi fuit Leui, qua ratione per concubitum uentrus erat in matrem, secundum quam rationem non erat ibi Christi caro, quanuis secundum ipsam ibi fuerit Mariæ caro, qua propter, nec Leui, nec Christus in lumbis Abrahæ secundum animam, secundum carnem uerò & Leui & Christus, sed Leui secundum concupiscentiam carnalem, Christus autem secundum solam substantiam corporalem. Hæc Augustinus per magnum circuitum, quę D. Thomas breui & dilucido sermone tribus, quod aiunt, uerbis comprehendit.

QVAESTIO XXXII.

De conceptione Christi, quo ad actiuum principium, in quatuor articulos diuisa.

¶ De qua disputant Theologi in 3. dist. 4.

Deinde considerandum est de principio actiuo in conceptione Christi.

¶ Et circa hæc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm Spiritus sanctus fuerit principium actiuum conceptionis Christi.

¶ Secun-

¶ Secundò, vtrùm possit dici, quòd Christus sit conceptus de Spiritu sancto.

¶ Tertiò, vtrùm possit dici, quòd Spiritus sanctus sit pater Christi secundum carnem.

¶ Quartò, vtrùm beata Virgo aliquid actiuè egerit in conceptione Christi.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm Spiritus sanctus fuerit principium actiuum conceptionis Christi.

176 2.d.2.ar.2. q.2. & 4. cont.c.45. & 46. & opuſc.3. ca. 226. & Io. 12.l.4.col. 2.fin. *li.1.ca.4. in fin.& 5. in princip. to.3. lib.4. c.20. Parum ante med. to. 3. 1.p. qõ.43. art. 5.

ADprimũ sic proceditur. Videtur, q̃ efficere conceptionem Christi, nõ debet attribui Spiritui sancto. Quia vt Aug. * dicit in 1.de Trin. Indiuisa sunt opera Trinitatis, sicut & indiuisa est Trinitatis essentia. Sed efficere conceptionem Christi, est quoddam opus diuinum. Ergo uidetur, quòd nõ magis sit attribuendum Spiritui sancto, quàm Patri vel Filio.

¶ 2. Præterea, Apost. dicit Galat. 4. Cum uenit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum ex muliere. Quod exponens Augu. in 4. de Trin. † dicit: Eo utique missum, quo factum ex muliere. Sed missio Filij attribuitur præcipuè Patri, vt in prima parte habitum est. * Ergo & conceptio secundum quam factus est ex muliere, debet præcipuè patri attribui.

¶ 3. Præterea, Prou. 9. dicitur; Sapientia ædificauit sibi domũ. Est autem sapientia Dei ipse Christus: secundum illud 1. ad Corin. 1. Christũ Dei uirtutem & Dei sapientiam. Domus aũt huius sapientię est corpus Christi, quod ẽt dicitur templũ eius, secundum illud Ioan. 2. Hoc aũt dicebat de templo corporis sui: ergo uidetur, q̃ efficere conceptionem corporis Christi, debet præcipuè attribui Filio, non ergo Spiritui sancto.

Sed contra est, quod dicitur Lucæ 1. Spiritus sanctus superueniet in te, &c.

Respondeo dicendum, q̃ conceptionem corporis Christi tota Trinitas est operata, attribuitur tamen hoc Spiritui sancto triplici ratione. Primò quidem, quia hoc congruit causæ incarnationis, quæ consideratur ex parte Dei. Spiritus. n. sanctus est amor patris & filii, vt in prima * parte habitum est. Hoc autem ex maximo Dei amore prouenit, vt filius Dei carnem sibi assumeret in utero uirginali. Vnde dicitur Io. 3. Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret. Secundò: quia hoc congruit causæ incarnationis ex parte naturæ assumptæ. Per hoc. n. datur intelligi, quòd humana natura assumpta est a filio Dei in unitatem personæ, non ex aliquibus meritis, sed ex sola gratia, quę Spiritui sancto attribuitur, secundum illud 1. ad Cor. 12. Diuisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus. Vnde Aug. * dicit in Enchir. Iste modus quo est natus Christus de Spiritu sancto, insinuat nobis gratiam Dei, qua homo nullis præcedentibus meritis, in ipso primo exordio naturæ suæ quo esse cœpit, verbo Dei copularetur in tantam personæ vnitatem, vt idem ipse esset filius Dei, qui filius hominis, & filius hominis, qui filius Dei. Tertiò: quia hoc congruit termino incarnationis. Ad hoc enim termi nata est incarnatio, ut homo ille qui concipiebatur, esset sanctus, & filius Dei. Vtrunque autem horum attribuitur Spiritui sancto. Nam per ipsum efficiuntur homines filii Dei, secundum illud Galat. 4. Quoniam estis filii Dei, misit Deus Spiritum filii sui in corda uestra, clamantem Abba, pater. Ipse est etiam Spiritus sanctificationis: vt dicitur Ro. 1. Sicut ergo alii per Spiritum sanctum sanctificantur spiritualiter, ut sint filii Dei adoptiui: ita Christus per Spiritum sanctum est in sanctitate conceptus, ut esset filius Dei naturalis. Vnde Roma. 1. secundum unam gloſſ. * quod præmittitur, scilicet, Qui prædestinatus est filius Dei in uirtute, manifestatur per id, quod immediate sequitur, secundum Spiritum sanctificationis, id est, per hoc quod est conceptus de Spiritu sancto, & Angelus annuncians ex hoc quod præmiserat, Spiritus sanctus superueniet in te, concludit, Ideoque & quod nascetur ex te sanctum, uocabitur filius Dei. Ex glo. or di. & Orig.

Ad primum ergo dicendum, quòd opus conceptionis commune quidem est toti Trinitati, secundum tamen modum aliquem attribuitur singulis personis. Nam patri attribuitur autoritas respectu personæ filii, qui per huiusmodi cõceptionem sibi assumpsit humanam naturam. Filio autem attribuitur ipsa carnis assumptio. Sed Spiritui sancto attribuitur formatio corporis, quòd assumitur a Filio. Nam ipse Spiritus sanctus est spiritus Filii, secundum illud Gala. 4. Misit Deus Spiritum filii sui. Sicut autem uirtus animæ, quæ est in semine, per spiritum qui in semine includitur, format corpus in generatione aliorum hominum: ita uirtus Dei, quæ est ipse filius (secundum illud 1. ad Corin. 1. Christum Dei uirturem) per Spiritum sanctum corpus formauit, quod assumpsit. * Et hoc etiam uerba Angeli demonstrant, dicentis, Spiritus sanctus superueniet in te, quasi ad præparandam & formandam materiam corporis Christi, & uirtus Altissimi, id est, Christus obumbrabit tibi, id est, corpus in te humanitatis accipiet incorporeum lumen diuinitatis. Vmbra enim a lumine formatur & corpore: ut Greg. * dicit 18. Mor. Altissimus autem intelligitur Pater, cuius uirtus est filius. Gloſſ. ord. ſup. illa ver ba Luc. 2. li. 18. c. 12. in prin.

Ad secundum dicendum, quòd missio refertur ad personam assumentem, quę a Patre mittitur, sed conceptio refertur ad corpus assumptũ, quod operatione Spiritus sancti format. Et ideo licèt missio & cõceptio sint idem subiecto: quia tamen differunt ratione, missio attribuitur patri, efficere autem conceptionem Spiritui sancto: sed carnem assumere attribuitur filio.

Ad tertium dicendum, q̃ sicut Auguſt. † dicit

Universidad de Deusto
Biblioteca

In 2. parte q. ex nouo Test. q. 51. in prin. tomo 4.

in libro de Quæstionibus veteris noui Testamenti, quæstio ista gemina ratione potest intelligi. Primum enim domus Christi Ecclesia est, quam ædificauit sibi sanguine suo. Deinde potest & corpus eius dici domus ipsius, sicut dicitur templum eius. Factum autem Spiritus sancti opus filij Dei est, propter naturæ & voluntatis vnitatem.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. CONclusio est. Conceptio corporis Christi licèt sit a tota Trinitate, nam opera ad extra indiuisa sunt totius Trinitatis, attribuitur tamen Spiritui sancto triplici ratione. Primò, quia hoc congruit causæ incarnationis, quæ consideratur ex parte Dei: Spiritus enim sanctus est amor Patris & Filij, ex quo amore prouenit, vt filius Dei carnem sibi assumeret in vtero virginali, vnde dicitur Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. Secundò, congruit causæ incarnationis ex parte assumptæ naturæ, prout natura humana assumpta est a Filio Dei in vnitatem personæ, non ex aliquibus meritis, sed ex sola gratia, quæ attribuitur Spiritui sancto, secundum Apost. 1. ad Corinth. 12. diuisiones gratiarum sunt idem autem spiritus. Tertiò, congruit termino Incarnationis: quia ad hoc terminata est Incarnatio, vt homo ille qui concipiebatur, esset sanctus, & filius Dei. Horum autem vtrumque attribuitur Spiritui sancto: eum per ipsum efficiantur homines filij Dei, vt dicitur ad Galat. 4. Quoniam estis filij Dei, misit Deus spiritum Filij sui, &c. Atque ipse est etiam spiritus sanctificationis, vt dicitur Roman. 1. Ro. 1. Adde quòd licèt opus conceptionis sit commune toti Trinitati, secundum tamen aliquem modum attribuitur singulis personis. Nam patri attribuitur auctoritas respectu personæ Filij: qui per huiusmodi conceptionem sibi assumpsit humanam naturam, Filio autem attribuitur carnis assumptio, Spiritui sancto verò formatio corporis, quod assumitur a Filio.

EXPOSITIO ARTICVLI.

IN hoc articulo tria sunt explicanda, primum est quo modo illud prouerbium intelligatur, quod cõmemorat D. Tho. ex D. Aug. quòd opera ad extra sunt communia & indiuisa Trinitatis. Nam contra hoc prouerbium difficile sit argumentum. Siquidem Filium Dei fieri hominem, factum est in tempore, vt docet fides catholica: at opus hoc non est indiuisum Trinitatis, neq; enim pater factus est homo, neq; Spiritus sanctus, neq; tota Trinitas, sed solus Filius, ergo illud axioma verum esse non põt. Profectò hæc obiectio in magnã nos vocabat disputationem nisi esset a nobis copiosissimè explicata in superioribus. Recolenda sunt, quæ retrò a nobis sunt adducta in huius rei expositionem, ne sæpius eadem repetamus.

Quõ Spiritus sanctus sit causa quod iste hõ sit naturalis filius Dei.

¶ Deinceps ergo ad secundum dubium progrediamur, quod mouetur circa id, quod dicit D. Tho. quòd Spiritus sanctus est causa quòd iste homo sit naturalis filius Dei. Videtur quod hoc sit falsum, nam iste homo ab æterno est filius naturalis Dei, & quod sit filius naturalis Dei habet per generationem æternam, ergo nõ habet Spiritum sanctum tanquam principium, imo econuerso. Respondetur, quòd hæc propositio debet accipi in sensu composito, quamuis enim nulla sit causa, quòd iste homo sit filius Dei, & iste homo est filius Dei, ex natura sua tamen hæc propositio; Iste homo est filius Dei, habet causas suæ veritatis, & non semper fuit vera, & per incarnationem facta fuit vera. Vade eadem est causa incarnationis Dei, & quod hæc sit vera; Iste homo est filius naturalis Dei. Et simile est, quod iste ensis sit ferrum non est ab artifice, nam ante artem erat ferrum, sed artifex est causa, quod hæc propositio sit vera, iste ensis est ferrum, non enim erat vera ante artem. Sed multò rectius explicat hanc obiectionem Caietanus super Ioan. cap. 10. dicens; Aliud est quærere de hypostasi Iesu, quare est Deus, & aliud de homine Iesu, nam ad primam quæstionem dicendum est, quòd hypostasis Iesu per naturam est filius Dei, & nõ ex dono Dei: ad secundam verò quæstionem dicendum est, quòd per gratiam vnionis concessum est diuinitus, vt indiuiduum humanæ naturæ sit filius Dei naturalis, & quoniã vniuersa gratia attribuitur Spiritui sancto, ideo merita ratione docet D. Thomas quòd Spiritus sanctus fuerit causa huius gratiæ, quòd iste homo fuerit Filius Dei naturalis.

Caietan.

¶ Sed iam abeamus ad tertium, in quo quæritur, Cur opus conceptionis Christi tribuatur specialiter Spiritui sancto? Huius rei tres demonstrat rationes D. Tho. in articulo, quibus possumus alias duas superaddere: prior est, quia sanctitas Spiritui sancto accommodatur in sanctis scripturis, vt ergo denotetur Christi conceptionem fuisse immaculatissimam, ideo dicitur conceptum fuisse de Spiritu sancto. Altera ratio non inepta videtur, si dixerimus hoc significari conceptionem Christi futuram supra cunctum naturæ ordinem, & fœcundatam esse Mariam non secundum vulgatum fœminarum fœcunditatis modum, sed singulari Dei virtute, & miraculo. Verum istæ rationes si conferantur cum rationibus D. Thomæ tenues esse videntur.

Quare op' conceptionis Christi tribuitur Spiritui sancto.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm Christus debeat dici conceptus de Spiritu sancto.

177 3. di. 4. q. 1. ar. 1. q. 4. & 4. cont. ca. 46. & opu. 3. c. 216.

AD secundum sic proceditur. Videtur, q̃ Christus non debeat dici cõceptus de Spiritu sancto. Quia super illud Ro. 2. Ex ipso & per ipsum & in ipso sunt omnia, dicit glos. * Augu. Attendendum, q̃ non ait de ipso, sed ex ipso: ex ipso. n. cœli sunt & terra, quia ipse fecit ea: non aũt de ipso, quia non de substantia sua. Sed Spiritus sanctus non formauit corpus Christi de substantia sua. Ergo Christus non debet dici conceptus de Spiritu sancto.

Ang. in li. de natura boni, c. 27. to. 6.

¶ 2. Præterea, principium actiuum, de quo aliquid concipitur, se habet sicut semen in generatione. Sed Spiritus sanctus non se habuit sicut semen in conceptione Christi. Dicit. n. Hiero. * in expositione Catholicæ fidei, non sicut quidam sceleratissimi opinantur, Spiritum sanctum dicimus fuisse pro semine, sed potentia ac virtute creatoris dicimus esse operatum, id est, formatum corpus Christi. Non ergo debet dici quòd Christus sit conceptus de Spiritu sancto.

Ante med. illius. to. 2.

¶ 3. Præterea, nihil unum de duobus formatur nisi aliquo modo commixtis. Sed corpus Christi formatum est de Virgine Maria. Si ergo Christus dicatur conceptus de Spiritu sancto, videtur q̃ facta sit commixtio quædam Spiritus sancti & materiæ, quam Virgo ministrauit: quod patet esse falsum. Non ergo Christus debet dici conceptus de Spiritu sancto.

Sed contra est, quod dicitur Matth. 1. Antequam conuenirent, inuenta est in vtero habens de spiritu sancto.

Respondeo dicendum, quòd conceptio non attribuitur soli corpori Christi, sed etiã ipsi Christo ratione ipsius corporis. In Spiritu autem sancto duplex habitudo consideratur respectu Christi.

Christi. Nam ad ipsum filium Dei, qui dicitur esse conceptus; habet beatitudinem consubstantialitatis: ad corpus autem eius habet beatitudinem causæ efficientis. Hæc autem præpositio De, vtramque habitudinem designat, sicut cum dicimus hominem aliquem esse de suo patre. Et ideo conuenienter dicere possumus Christum esse conceptum de Spiritu sancto, hoc modo, q̃ efficientia Spiritus sancti referatur ad corpus assumptum: consubstantialitas verò ad personam assumentem.

Ad primum ergo dicendum, q̃ corpus Christi, quia non est consubstantiale Spiritui sancto, non propriè potest dici de Spiritu sancto conceptum, sed magis ex Spiritu sancto. Sicut Ambr. * dicit in libro de Spiritu sancto, quòd ex aliquo est, aut ex substantia, aut ex potestate eius est. Ex substantia, sicut filius, qui a patre est: ex potestate, sicut ex Deo omnia: quomodo & in vtero habuit Maria ex Spiritu sancto.

d. 2. c. 5. nõ procul a fine to. 3.

Ad secundum dicendum, quòd super hoc videtur esse quædam diuersitas Hieron. ad quosdam alios doctores, qui asserunt Spiritum sanctum in conceptione Christi fuisse pro semine. Dicit enim Chrysost. * super Matth. Vnigenito Dei in Virginem ingressuro, præcessit Spiritus sanctus, vt præcedente Spiritu sancto in sanctificationem, nascatur, scilicet Christus secundum corpus, diuinitate ingrediente pro semine. Et Damasc. * dicit in 3. lib. Obumbrauit super ipsam Dei sapientia & virtus, velut diuinum semen. Sed hoc de facili soluitur: quia secundum quod in semine intelligitur virtus actiua, sic Chrysostom. * & Damasc. comparant semini Spiritum sanctum: vel etiam Filium qui est virtus Altissimi. Secundum autem quòd in semine intelligitur substantia corporalis, quę in conceptione transmutatur, negat Hieron. * Spiritum sanctum fuisse pro semine.

Hom. 1. in Matt. Iope re imperfecto in vlt. fol. ante fi. to. 2.

3. orth. fi. ca. 2. circa prine.

Locis nũc proxime dictis.

Hieron. in loco citato in arg. cap. 38. 39. & 40.

Ad tertium dicendum, quòd sicut August. dicit in Enchir. non eodem modo dicitur Christus conceptus aut natus de Spiritu sancto & de Maria Virgine, nam de Maria Virgine materialiter, de Spiritu sancto verò effectiue. Et ideo non habuit hic locum commixtio.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. Matth. 1. CONclusio est affirmans, quam probat primum ex scriptura diuina Matth. 1. antequam conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto. Hoc idem patet ex euidenti ratione. Nam in Spiritu sancto duplex est habitudo ad Christum conceptum, videlicet, consubstantialitatis ad personam assumentem, & causæ efficientis ad corpus assumptum, hæc autẽ præpositio, de, vtramque habitudinem designat, vt cum dicimus hominem aliquem esse de suo patre.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Erasmus. IN hoc articulo illud tantum obseruandum est, quod apud Græcos nulla est differentia inter, de, &, ex, hoc est, non habent duas præpositiones pro illis duabus, sed vnam tantum, & ideo in symbolo Apostolorum in illo versu, qui conceptus est de Spiritu sancto, ex Maria Virgine, eadem est præpositio apud Græcos, & ideo non est posita præpositio, de, &, ex causa differentiæ, vt nonnulli existimant. Hæc est annotatio Erasmi, veruntamen Diuas Thomas hic in solutione primi, sequens D. Ambrosium, qui pluris habendus est quam Erasmus docet hanc propositionem esse concedendam, corpus Christi ex Spiritu sancto fuisse conceptum, hanc verò negandam, corpus Christi de Spiritu sancto est conceptum, nam in priori significatur tantum efficientia, in posteriori consubstantialitas Spiritus sancti denotatur, quàm non habet cum Christi corpore.

Differẽtia est in his præpositionibus, de, &, ex. D. Thom.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm Spiritus sanctus dici debeat pater Christi secundum carnem.

178 3. di. 4. q. 1. ar. 2. q. 1. & q. 2. ad 1. & 4. & in expo. lit. ad 2. & 4. contra c. 47. & opusc. 3. c. 210.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd Spiritus sanctus debeat dici pater Christi secundum humanitatem. Quia secundum Philo. * in lib. de Generatione animalium, pater dat principium actiuum in generatione, mater verò ministrat materiam. Sed beata Virgo dicitur mater Christi propter materiam, quam in conceptione eius ministrauit. Ergo uidetur, quòd etiam Spiritus sanctus possit dici pater eius, propter hoc, quòd fuit principium actiuum in conceptione ipsius.

* lib. 2. c. 3. & 4. to. 4.

¶ 2. Præterea, Sicut mentes aliorum sanctorum formantur per Spiritum sanctum, ita etiam corpus Christi est per Spiritum sanctum formatum. Sed alij sancti propter prædictam formationem dicuntur filii totius Trinitatis, & per consequens Spiritus sancti. Videtur ergo, q̃ Christus debeat dici filius Spiritus sancti, in quantum corpus eius est a Spiritu sancto formatum.

¶ 3. Præterea, Deus dicitur pater noster, secundum hoc, quod nos fecit, secundum illud Deute. 32. Nonne ipse est pater tuus, qui possedit te & fecit, & creauit te? Sed Spiritus sanctus fecit corpus Christi, vt dictum est. * Ergo Spiritus sanctus debet dici pater Christi secundum corpus ab ipso formatum.

ar. 1. huius quæst.

Sed contra est, quod August. * dicit in Enchir. Natus est Christus de Spiritu sancto non sicut filius, & de Maria Virgine sicut filius.

Enchir. c. 40. in prin. to. 3.

Respondeo dicendum, quòd nomina paternitatis & maternitatis & filiationis generationem consequuntur, non tamen quamlibet, sed proprie generationem uiuentium, & præcipue animalium. Non enim dicimus, quòd ignis generatus, sit filius ignis generantis, nisi forte secundum metaphoram, sed hoc solum dicimus in animalibus, quorum generatio est magis perfecta. Nec tamen omne quod in animalibus generatur, filiationis accipit nomen, sed solum illud quòd generatur in similitudinem generantis. Vnde, sicut Augustinus * dicit, non dicimus quod capillus qui nascitur ex homine sit

Enchir. c. 39. circa prin. to. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

filius hominis: nec etiã dicimus quòd homo qui nascitur, sit filius fœminis: quia nec capillus habet similitudinem hominis, nec homo qui nascitur ex semine, habet similitudinem seminis, sed hominis generantis. Et si quidem perfecta sit similitudo, erit perfecta filiatio. tam in diuinis, quàm in humanis. Si autem sit similitudo imperfecta, erit etiam filiatio imperfecta. Sicut in homine est quædam similitudo Dei imperfecta, & in quantum creatus est ad imaginem Dei; & in quantum recreatus est secundum similitudinem gratiæ. Et ideo vtroque modo potest homo dici filius Dei: & quia scilicet est creatus ad imaginem eius: & quia est ei assimilatus per gratiam. Est autem considerandum quòd illud quod de aliquo dicitur secundum perfectam rationem, non est dicendum de eo secundum rationem imperfectam: sicut quia Sortes dicitur naturaliter homo secundum propriam rationem hominis, nunquam dicitur homo secundum illam significationem, qua pictura hominis dicitur homo, licèt forte ipse assimiletur alteri homini. Christus autem est filius Dei secundum perfectam rationem filiationis: vnde quamuis secundum humanam naturam sit creatus & iustificatus, non tamen debet dici filius Dei, neque ratione creationis, neque ratione iustificationis, sed solùm ratione generationis æternæ, secundum quam est filius patris solius. Et ideo nullo modo debet dici Christus filius Spiritus sancti, nec etiam totius Trinitatis.

Ad primum ergo dicendum, quòd Christus conceptus est de Maria Virgine materiam ministrante in similitudinem speciei: & ideo dicitur filius eius. Christus autem secundum quod homo, conceptus est de Spiritu sancto sicut de actuo principio, non tamen secundum similitudinẽ speciei, sicut homo nascitur de patre suo: & ideo Christus non dicitur filius Spiritus sancti.

Ad secundum dicendum, quòd homines qui spiritualiter formantur a Spiritu sancto, non possunt dici filij Dei secundum perfectam rationem filiationis. Et ideo dicuntur filij Dei secundum filiationem imperfectam, quę est secundum similitudinem gratiæ, quę est a tota Trinitate. Sed de Christo est alia ratio: ut dictum est. * Et similiter dicendum est ad tertium.

In cor. ar.

SVMMA TEXTVS.

Tria principia notãda.

PRo explicatione huius quæstionis statuit D. Thom. nonnulla principia. Primum est, quòd nomina paternitatis & maternitatis, & filiationis, generationem consequuntur, non tamen quamlibet, sed propriè generationem viuentium, & præcipuè animalium, non enim dicimus quòd ignis generatus sit filius ignis generantis nisi forte secundum metaphoram, sed hoc dicimus in animalibus quorum generatio est perfecta, nec tamen omne quod generatur in animalibus filiationis accipit nomen, sed solum illud quod generatur in similitudinẽ generantis, vnde non dicimus quod capillus qui nascitur ex homine, sit filius hominis, quia capillus non habet similitudinem hominis. Deinde statuit D. Tho. aliud principium, quòd si sit perfecta similitudo erit perfecta filiatio, tam in diuinis, quàm in humanis, si autem sit similitudo imperfecta, erit etiam filiatio imperfecta, sicut in homine est quædã similitudo Dei imperfecta, in quantum creatus est secundum similitudinem gratiæ, & ideo vtroque modo potest homo dici filius Dei, & quia scilicet est creatus ad imaginem eius, & quia est ei assimilatus per gratiam. Tertium ponit principium D. Thomas, quòd illud quod dicitur de aliquo secundum perfectam rationem, non dicitur de eodem secundum imperfectam rationẽ, sicut quia Petrus dicitur naturaliter homo secundum rationem perfectam hominis, nunquam dicitur pictus homo, quæ est imperfecta ratio hominis. Ex his deduxit D. Thomas talem conclusionem. Christus nullo modo debet dici Filius Spiritus sancti, nec totius Trinitatis, nam Christus est filius Dei secundum perfectam rationem filiationis, ideo non debet dici filius Dei nec ratione creationis, nec ratione iustificationis, sed solum ratione generationis æternæ, secundum quam est filius patris solius. Sed & alia ratione probat D. Thomas in solutione primi, quòd Spiritus sanctus nõ sit pater Christi secundum carnem, nam licèt Christus sit conceptus de Spiritu sancto, sicut ex principio actiuo in quantum homo est, non tamen secundum similitudinem speciei, sicut homo nascitur de patre suo, vnde non potest dici filius Spiritus sancti.

Cõclusio.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Capreol⁹. Durãdus.

IN hoc articulo dubium est, vtrum Christus secundum carnem sit filius adoptiuus Spiritus sancti? De qua re dicit nonnulla Capreolus in 3. dist. 4. q. 1. Et Durandus in eadem distinct. quæstio. 1. tenet, quòd licèt Christus non debeat dici absolutè filius Spiritus sancti, tamen potest dici filius Spiritus sancti cum determinatione dupla, ita vt vna sit a parte subiecti, altera a parte prædicati, vt dicendo quòd Christus in quantum homo est filius Spiritus sancti per creationem vel adoptionem. Et de filio per creationem, patet, quia Christus in quantum homo est creatura: De filio verò per adoptionem, patet idem, quia Christo secundum quod homo datus est spiritus, & non ad mensuram, & natura humana Christi est adoptata ab Spiritu sancto. Inquit tamen Durandus, quòd secundum hanc rationem non est magis filius Spiritus sancti Christus, quàm patris, aut quàm fuerit totius Trinitatis, quia opus creationis & infusio gratiæ sunt indistinctè a tota Trinitate, & a qualibet persona, secundum rationem tamen magis dicitur hoc de Spiritu sancto, quia opus incarnationis specialiter Spiritui sancto attribuitur, sicut dona gratię ei attribuuntur: inter dona autem gratiæ illud videtur esse potissimum. Sed in hoc discursu fallitur omnino Durandus. Pro cuius expositione sciendum est simpliciter falsum esse Christum esse filium adoptiuum Spiritus sancti, aut esse creatum ab Spiritu sancto, Christus namque est nomen diuinæ personæ humanatæ, at diuina persona non est aut potest esse filius adoptiuus, aut filius ex creatione, imò quælibet persona diuina est pater vniuersorum siue secundum spiritum adoptionis, siue secundum creationem. Illud etiam sciendum est, quòd si quæratur, Vtùm Christus in quantum homo sit filius Spiritus sancti, adhuc distinguendum est, & explicanda distinctio hoc pacto. Si enim dictio reduplicatiua reduplicet supra personam, falsa est propositio, & errorem continet, nam persona Christi, vt iam dictum est, est Dominus vniuersorum, non filius per adoptionem aut creationem, si verò dictio reduplicatiua reduplicet supra naturam, propositio vera ab aliquibus iudicatur; existimant namque quòd facit istum sensum, verum. Natura humana Christi est adoptata ab Spiritu sancto, est electa in adoptionem, illi datus est spiritus gratiæ. Sed horum deceptio est manifesta, quod hisce argumentis demonstro, tum quoniam humana natura propriè non est filia, tum verò quia natura humana Christi ad vlteriora est electa, nempè ad vnionem hypostaticam,

Chr̃s non est filius adoptiuus Spiritus sancti.

Dubium.

Solutio.

tam, quod est longè maior dignitas quàm esse electam, vel prędestinatam in adoptionem filiorum, de qua re memini me disputasse latissimè in superioribus, quapropter hic a longiori sermone abstinendum est.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm beata Virgo aliquid actiuè egerit in conceptione corporis Christi?

179 Infr. q. 33. art. 4. ad 2. & 3. dist. 3. q. 2. arti. 1. *lib. 3. c. 2. partum ante med.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd beata Virgo aliquid actiuè egerit in conceptione corporis Christi. Dicit. n. Damas. * in 3. lib. q⁹ Spiritus sanctus superuenit Virgini, purgans ipsam, & virtutem susceptiuam verbi Dei tribuens, simul autem, & generatiuam. Sed virtutem generatiuam passiuam habebat a natura, sicut & quælibet fœmina. Ergo dedit ei virtutẽ generatiuã actiuam, & sic aliquid actiuè egit in conceptione Christi.

¶ 2. Præterea, Omnes virtutes animæ vegetabilis sunt virtutes actiuæ: sicut Commen. dicit in 2. de Anima. Sed potentia generatiua, tam in mare, quàm in fœmina pertinet ad animam vegetabilem: ergo tam in mare, quàm in fœmina actiuè operatur ad conceptionem prolis.

¶ 3. Præterea, Fœmina ad conceptionem prolis materiã ministrat, ex qua naturaliter corpus prolis formatur. Sed natura est principium motus intrinsecum, ergo videtur, quòd in ipsa materia, quam beata Virgo ministrauit ad conceptum Christi, fuerit aliquod principium actiuum.

lib. 10. ca. 20. to. 3.

Sed contra est, quòd principium actiuum in generatione dicitur rõ seminalis. Sed sicut Aug. * dicit 10. super Genes. ad literam, corpus Christi in sola materia corporali, per diuinã conceptionis formationisq; rõnem de Virgine assumptum est, nõ autem secundum aliquam rationem seminalem humanam. Ergo B. Virgo nihil actiuè fecit in Conceptione corporis Christi.

lib. 8. text. 29. 30. 31. 32. &c. t. 2.

Respondeo dicendum, quòd quidam dicunt beatam Virginẽ aliquid actiuè operatam esse in conceptione Christi, & naturali virtute, & supernaturali. Naturali quidem virtute, qui ponunt q⁹ in qualibet materia naturali est aliquod actiuum principium: alioquin credunt, q⁹ non esset transmutatio naturalis. In quo decipiuntur: quia trãsmutatio dicitur naturalis, propter principiũ intrinsecum, non solùm actiuum, sed ẽt passiuum. Expressè n. dicit Philosо. * in 8. Physi. q⁹ in grauibus, & leuibus est principium passiuum motus naturalis, & non actiuum. Nec est possibile, quòd materia agat ad sui formationem: quia non est actu. Nec est etiam possibile, q⁹ aliquid moueat seipsum, nisi diuidatur in duas partes, quarum vna sit mouens, & alia sit mota: quod in solis animatis contingit: vt probatur 8. Physic. * Superna turali autem uirtute: quia dicunt ad matrem requiri, quòd non solum materiam ministret (quæ est sanguis menstruus,) sed etiam semen, quod commixtum uirili semini habet uirtutem actiuã in generatione. Et quia in beata Virgine nulla fuit facta resolutio seminis propter integerrimã eius uirginitatem, dicunt q⁹ Spiritus sanctus supernaturaliter ei tribuit uirtutem actiuam in conceptione corporis Christi, quam aliæ matres habent per semen resolutum. Sed hoc non potest stare, quia cum quælibet res sit propter suam operationem, (ut dicitur secundo de Cœlo *) natura non distingueret ad opus generationis sexum maris & fœminæ, nisi esset distincta operatio maris ab operatione fœminæ. In generatione autem distinguitur operatio agentis, & patientis. Vnde relinquitur quòd tota uirtus actiua sit ex parte maris: passio autem ex parte fœminæ: Propter quod in plantis, in quibus utraque uis commiscetur, non est distinctio maris & fœminæ. Quia igitur beata Virgo non hoc accepit, ut esset pater Christi, sed mater, consequens est, quòd non acceperit potentiam actiuam in conceptione Christi: siue aliquid egerit, ex quo sequitur ipsam fuisse patrem Christi: siue nihil egerit, (vt quidam dicunt) ex quo sequitur huiusmodi potentiam actiuam sibi frustra fuisse collatam. Et ideo dicẽdum est, quòd in ipsa conceptione Christi, B. Virgo nihil actiuè operata est, sed solam materiam ministrauit. Operata tamen est ante conceptionem aliquid actiuè, præparando materiam, ut esset apta conceptui.

lib. 1. text. 17. tom. 2.

Ad primum ergo dicendum, quòd illa conceptio tria priuilegia habuit, s. quòd esset sine peccato originali: quòd esset non puri hominis, sed Dei & hominis: item quòd esset conceptio Virginis. Et hæc tria habuit a Spiritu sancto. Et ideo dicit Damasc. * quantum ad primum, q⁹ Spiritus sanctus superuenit Virgini purgans ipsam, id est præseruans, ne cum peccato originali conciperet. Quantum ad secundum dicit, & uirtutem susceptiuam uerbi Dei tribuens, id est, ut conciperet uerbum Dei. Quantum autem ad tertium dicit, simul autem & generatiuam, ut scilicet manens uirgo posset generare, non quidem actiuè: sed passiuè: sicut aliæ matres hoc consequuntur ex semine viri.

loco citato in arg.

Ad secundum dicendum, quòd potentia generatiua in fœmina est imperfecta respectu potentiæ generatiuæ, quæ est in mare. Et ideo sicut in artibus, ars inferior disponit materiam: ars autem superior inducit formam, vt dicitur in 2. Physico. * ita etiam uirtus generatiua fœminæ præparat materiam, uirtus autem actiua maris formatmateriam præparatam.

li. 2. Phys. tex. 25. t. 2.

Ad tertium dicendum, quòd ad hoc quòd transmutatio sit naturalis, non requiritur, quòd in materia sit principium actiuũ, sed solum passiuum: ut dictum est. *

In cor. ar.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMA TEXTVS.

1. Conclu. PRima conclusio, in conceptione Christi nihil operata est actiuè beata Virgo.

2. Conclu. ¶ Secunda conclusio, ante conceptionem aliquid operata est actiuè beata Virgo prępatando materiam, vt esset apta conceptui. Probationes Diui Thomæ sic procedũt. Dicit enim Diuus Thomas, quòd quamuis quidam dicant beatam Virginem aliquid esse actiuè operatam in conceptione Christi, & naturali virtute, & supernaturali, ponentes in qualibet materia naturali esse aliquod principium actiuum ad trasmutationem naturalem, decipiũtur tamẽ, quia trãsmutatio naturalis dicitur propter principium intrinsecum, non solum actiuum, sed etiam passiuum, vt dicit Philosoph. in 8. Physic. & impossibile est, q̃ materia agat ad sui formationem, quia non est actu, nec aliquid mouet seipsum, nisi diuidatur, vt aliquid sit mouens, & aliud motum. In supernaturali etiam virtute dicebant, ad matrem pertinere, non solũm materiam mini-

Philoso. strare, sed etiam semen: quod commixtum semini virili habet virtutem actiuam in generatione, quàm ei dedit Spiritus sanctus. Et cum in Maria nulla fuerit resolutio seminis propter eius integertimam virginitatem, asserũt Spiritum sanctum ei supernaturaliter tribuisse virtutem actiuam, quàm aliæ matres habent per semen resolutum. Sed hoc non potest stare: quia cum quælibet res sit propter suam operationem, natura non distingueret opus generationis sexuum maris & fœminæ, nisi esset distincta operatio maris ab operatione fœminæ. In tota generatione autem distinguitur operatio agentis, & patientis. Vnde relinquitur, quòd tota virtus actiua sit ex parte maris: passio autem ex parte fœminæ. Propter quòd in plantis, in quibus vtraque vis commiscetur, non est distinctio maris & fœminæ. Et ideo dicendum est, beatam Virginem in conceptione Christi nihil actiuè operatam esse; sed solum materiam ministrasse, quia mater esse debebat, & non pater: operata tamen est ante conceptionem aliquid actiuè, præparando materiã, vt esset apta conceptui.

EXPOSITIO ARTICVLI

Vtrum B. Virgo concurrat actiuè ad conceptionem filij sui. IN hoc articulo est quæstio grauis ac difficilis, vtrùm beata Maria habuerit vim actiuam in conceptione filij sui. An potius tantum passiuam? Pro introductione huius quæstionis sciẽdum est fuisse antiquum placitum Theologorum, beatam Virginem aliquid esse actiuè operatam in conceptione Christi, & naturali virtute, & supernaturali: cuius meminit hic Diuus Thomas, & amplectuntur hoc placitum Scotus in 3. dist. 4. q. 1. Maior. q. 3. Gabriel. quæst. vnica, & probant esse verum his argumentis.

Scotus. Maior. Gabriel.

Prim. arg. ¶ Primum, Christus Dominus fuit quam simillimus B. Virgini, vt habet vetus historia, ergo in beata Virgine fuit virtus ad assimilandum sibi filium suum.

Secũdum. ¶ Secundò probant, quia beata Virgo excellit omnes matres, ergo hæc prærogatiua donanda est, vt habuerit vim actiuam in conceptione Christi.

Tertium. ¶ Tertiò beata Maria fuit plus mater filii sui, quàm cęteræ mulieres filiorum suorum, ergo.

Quartum. ¶ Quartò, Diuus Damascenus lib. 3. de fide cap. 2. docet quòd Spiritus sanctus dedit Mariæ virtutem susceptiuam verbi diuini, atque etiam generatiuam, generare vero est agere.

Quintuin. ¶ Quintò, arguitur ex autoritate doctissimorum virorum, qui constanter affirmant, omnes fœminas cõcurrere actiuè in cõceptione filiorum suorum, habereque semen imperfectum, quo etiã organizatur corpus. Autores huius sententiæ sunt Galenus, Auicenna, & ex Theologis

Galenus. Auicenna. Scotus, & alij viri docti. Et possumus nos adiuuare istam opinionem, probando quòd aliqua creatura virtute diuina possit concurrere efficiẽter ad vnionem hypostaticã, & copulare humanitatem verbo diuino, & sic non erit

Sextum. improbabile, quod beata Virgo ex munere diuino copulauerit humanitatem verbo diuino, nam anima Christi

Septimũ. Domini per virtutem nutritiuam conuertebat cibum, quem comedebat Iesus in substantiam aliti, ergo faciebat quòd aliqua pars materiæ de nouo conuerteretur in substantiam Christi, & vniretur ei hypostaticè, haberetque esse diuinum. Deinde quando Christus augebatur in virtute animæ suæ, nouæ partes materiæ ei generabãtur, & vniebantur secundum substantiam, & personam, ergo creatura potest humanitatem, vel saltem materiam verbo diuino copulare, potuit ergo hæc prærogatiua Beatæ Mariæ concedi.

Vltimum. ¶ Vltimò, anima Christi Domini à corpore separata virtute diuinitatis vniuit seipsam corpori, & sic fuit causa suæ resurrectionis, & potuit esse diuinum humanitati, quę in triduo mortis ab eo erat separata, ergo creatura virtute diuina potest copulare humanitatem verbo diuino. Hæc disputatio proposita in magnam nos conijcie bat disputationem physicam. Vtrum matres in generatione filiorum concurrant actiue, an potius passiuè tantum modo, quæ magnopere controuersia est inter physicos ex vna parte, & medicos ex altera, imo verò neque omnes Philosophi inter se rectè consentiunt, neque Theologi quidem, qui de hac re disputant. Nos autem omissis physicis disputationibus tantummodo producemus in medium rationes ex diuina Theologia ad ostendendum, quòd mater Christi in conceptione filii sui, nihil actiuè fuerit operata, & sic facile erit intelligere ex istis rationibus cęteras mulieres non actiue, sed passiuè cõcurrere in conceptione filiorum. Prima probatio, Christus ſm fidem catholicã non descendit ab Adam secundum seminalem rationem in ratione principii actiui, siquidem Spiritus sanctus fuit principium actiuum conceptionis Christi, at si B. Virgo concurrit actiuè in generatione filii sui per emissionẽ seminis, consequens est, quod Christus descendat ab Adam per virtutem seminalem, & per generationem actiuam, quod dogma alienum est a vera Theologia. Secunda probatio, Beata Maria nõ est passa delectationem veneream, aut libidinosam, at si per emissionem seminis concurrit actiuè in cõceptione filii sui, cõsequẽs est, quòd passa sit delectationem veneream, aut libidinosam, quod non rectè cohæret cum illibata virginitate Mariæ. Tertia probatio, corpus Domini secundum fidem fuit formatum ex virginali, & purissimo sanguine B. Mariæ, vt habitũ est in præcedẽti q. art. 5. Sed purissimus sanguis ille dicitur, qui non habet admixtum semen nec virile, nec fœmineum, & certè non bene sonat, quod Chꝰ dominus fuerit conceptus ex humano semine, semen aũt mulieris est semen humanam. Quarta probatio est prorsus impossibile, & continet euidentem contradictionem, q̃ aliqua creatura attingat efficienter ad generationẽ Christi, q̃d sic demonstro, nam generatio Christi nõ per se terminatur ad humanitatem, sed ad verbum Dei subsistens in humana natura, sed est omnino impossibile, quod aliqua creatura attingat efficienter verbum diuinum vnien do illud, & copulando illud humanitati, ergo est impossibile, quòd aliqua creatura concurrat efficienter ad generationem Christi, sicut est impossibile, q̃ concurrat effectiuè ad vnionem hypostaticam. Ex dictis facilè est intelligere, quomodo solus Spiritus sanctus sit actiuum principium conceptionis Christi; quæ doctrina sic intelligenda est, Beata Virgo actiuè concurrit producendo sanguinem purissimum, deducẽdoque illum ad locum generationis, & præparando, & disponendo, ut esset materia apta cõceptui, quanquam istas actiones habuit etiam cooperante Spiritu sancto, q̃ est veluti architectus cõceptionis Christi, Maria vero habuit se veluti artifex inferior præparando, & subministrando materiam architecto operis facien di. Verùm in ipso instanti conceptionis cessauit actio Mariæ, nam Spiritus sanctus sine mora temporis in instanti ædificauit corpus dominicum, sanguinẽ B. Mariæ cõuertẽs in mẽbra Christi interiora & exteriora, ea distinguẽs & consolidans: post conceptum Christi Maria aluit ſctũ, & auxit illum more cęterarum mulierũ per nouem menſium ſpacium. Hæc est vera doctrina, & Theologica.

Mater Christi in conceptione filij nihil fuit actiue operata.

Ad argumẽta. ¶ Ad argumenta in contrarium. Ad primum respõdetur, quòd mater subministrat, & præparat efficienter materiã, ex qua fœtus formetur, imo est causa materiæ proximæ

Ad primũ.

ximæ filii, & ideo filius ei assimilatur, falluntur tamen arguentes à negata efficientia respectu conceptionis filii ad inferendum negari omnem efficientiam respectu filii.

Ad ſcdm. ¶ Ad secundum argumentum respondetur, quòd beata Virgo in multis aliis excellit omnes matres, est enim omnium dignissima, sed non in hoc, quòd concurrit actiuè ad formationem corporis Christi, imo aliæ matres habẽt efficientiam in multis in quibus beata Virgo non habuit efficientiam cuiusmodi est attrahere semen viri, immissę reque cum suis sanguinibus.

Ad tertiũ. ¶ Ad tertium respondetur, neg. quòd beata Maria fuerit plus mater Christi, quàm cęteræ mulieres filiorum suorum, quod attinet ad formationem corporis Christi, existimo enim quòd Beata Virgo nõ habuit aliam vim actiuam in conceptione prolis, quàm habeant cæteræ mulieres in conceptione filiorum suorum.

Ad quar-tum. ¶ Ad quartum argumentum respondetur, quòd si Scotus ponderasset verba Damasceni, nunquam sensisset contra Diuum Tho. nam postquam dixit Damasc. spiritum sanctum dedisse Mariæ vim susceptiuam verbi, & generatiuam, continuo subdit: & ipse construxit sibi animatam carnem ex purissimis sanguinibus Mariæ, ex quibus verbis liquido constat constructionem, & formationem corporis Christi soli spiritui sancto tribuisse. Dedit ergo spiritus sanctus Mariæ posse generare non actiuè, sed passiuè virtute Spiritus sancti, quòd aliæ mulieres consequuntur ex virili semine.

Ad quin-tum. ¶ Ad quintum argumentũ respondetur, Arist. dogma, & peripateticum, quòd fœmina in conceptione non concurrat actiuè, est magis consentaneum diuinæ Theologiæ; quàm Galenicum, confitemur namque carnem Christi non fuisse conceptam ex humano sanguine, sed ex Spiritu sancto.

Ad alia argumenta. ¶ Ad alia argumenta, quæ fecimus in fauorem opinionis Scoti dico potuisse quidem Mariam virtute diuina coagulasse sanguinẽ, organizasse corpus, & in membra distinxisse, potuisse vero copulare humanitatem verbo diuino inter res impossibiles constituo, & ad argumẽta in contrarium respondetur, quòd postquam semel verbũ diuinum factum est caro, & esse Dei est communicatum humanitati, virtus quæ nutriebat, & augebat humanitatem Christi ex consequenti faciebat, quòd nouæ partes materię vnirentur Christo substantialiter & hypostaticè, cęterum q̃ aliqua creatura efficiat, vt Deus sit homo inopinabile est. Item dico ad illa argumenta, quòd in Christi nutritione, & augmentatione, & resurrectione hæc omnia fiebant virtute diuinitatis vnitæ substãtialiter animę, & ideo illa anima non erat pure creatura, habebat enim esse diuinum. Quod nos docuimus est, q̃ pura creatura non potest efficere vnionẽ hypostaticam. Et hæc de quæstione Theologica sufficiãt, physicam quæstionem disputat hic dominus Caietanus, & fusius 2. 2. q. 155. ar. 22.

Caietan.

QVAESTIO XXXIII.

De modo & Ordine conceptionis Christi, in quatuor articulos diuisa.

¶ De qua disputant Doctores in 3. sentent. dist. 3.

DEinde considerandum est de modo & ordine conceptionis Christi.

¶ Et circa hoc quærentur quatuor.

¶ Primò, vtrum corpus Christi in primo instanti conceptionis fuerit formatum.

¶ Secundò, vtrum in primo instanti conceptionis fuerit animatum.

¶ Tertio, vtrum in primo instanti conceptionis fuerit a verbo assumptum.

¶ Quartò, vtrum conceptio illa fuerit naturalis, vel miraculosa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm corpus Christi fuerit formatum in primo instanti conceptionis.

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd corpus Christi non fuerit formatum in primo instanti suæ conceptionis, Dicitur enim Ioã. 2. Quadraginta & sex annis ædificatũ est templum hoc. Quod exponens August. in 4. de Trinitat. *dicit. Hic numerus perfectioni Dominici corporis apertè congruit. Et in libro * 83. Quæstionum dicit. Non absurde 46. annis dicitur fabricatũ esse templum, qd corpus eius figurabat, vt quot anni fuerunt in fabricatione templi, tot dies fuerint in corporis Dominici perfectione. Non ergo in primo instanti conceptionis corpus Christi fuit perfecte formatum. 180. 3. di. 3. q. 5. arti. 2. & 4. contra ca. 44. * libr. 4. de Trini. c. 5. in princip. tom. 3. * lib. 83. q. 56. in fin. to. 4.

¶ 2. Præterea, ad formationem corporis Christi requirebat motus localis, quo purissimi sanguines de corpore Virginis ad locum generationis congruum pervenirent. Nullum autem corpus potest moueri localiter in instanti: eo quòd tempus motus diuiditur secundum diuisionem mobilis: vt probatur in 6. Physic. * Ergo corpus Christi non fuit in instanti formatum. *li. 6. Physic. tex 3. 71 38. & 39. tom. 2.

¶ 3. Præterea, Corpus Christi formatum est ex purissimis sanguinibus Virginis, vt supra habitum est. *Nõ autem potuit esse materia illa in eodem instanti sanguis, & caro: quia sic materia simul fuisset sub duabus formis. Ergo aliud fuit instans, in quo vltimo fuit sanguis, & aliud in quo primo fuit caro formata. Sed inter quælibet duo instantia est tempus medium, ergo corpus Christi non fuit instanti formatum, sed per aliquod tempus. *q. 31. artic. 5.

¶ 4. Præterea, Sicut potentia augmentatiua requirit determinatum tempus in suo actu, ita etiã & virtus generatiua: vtraque enim est potentia naturalis, ad vegetatiuam animam pertinens. Sed corpus Christi fuit determinato tempore augmẽtatum, sicut & aliorum hominum corpora: dicitur enim Luc. 2. q̃ proficiebat sapientia, & ætate, ergo videtur, quòd pari ratione formatio corporis eius, quæ pertinet ad vim generatiuam, non fuerit in instanti, sed determinato tempore, quo aliorum hominum corpora formantur.

¶ Sed contra est, quòd Gregorius *dicit 18. Moralium, Angelo nuntiante, & Spiritu sancto aduenie nte, mox verbum in vtero, mox intra vterum verbum caro. *lib. 18. ca. 35. in pri.

¶ Respon-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Respondeo dicendum, quòd in conceptione corporis Christi tria est considerare. Primò quidē motum localem sanguinis ad locum generationis: secundò formationem corporis ex tali materia: tertio autem augmentum, quo perducitur ad quantitatem perfectam. In quorum medio ratio conceptionis consistit, nam primum est conceptioni præambulum, tertium autem conceptionem consequitur. Primum autem non potuit esse in instanti: quia hoc est contra ipsam rationem motus localis corporis cuiuscunque, cuius partes successiuè subintrant locum. Similiter, & tertium oportet esse successiuum: tum quia augmentum non est sine motu locali, tum etiam quia procedit ex virtute animę iam in corpore formato operantis, quæ non operatur nisi in tempore.

Sed ipsa formatio corporis, in qua principaliter ratio conceptionis consistit, fuit in instāti, duplici ratione. Primo quidem propter virtutē agentis infinitam, s. Spiritus sancti, per quem corpus Christi est formatum, vt supra dictum est.* Tanto enim aliquod agens citius potest materiam disponere, quanto maioris virtutis est. Vnde agens infinitæ virtutis, potest in instanti materiam disponere ad debitam formam. Secundo, ex parte personæ Filij, cuius corpus formabatur: non. n. erat congruum, ut corpus humanum assumeret, nisi formatum. Si autem ante formationem perfectam aliquod tempus conceptionis præcessisset, non posset tota conceptio attribui filio Dei, quæ non attribuitur ei nisi ratione assumptionis. Et ideo in primo instanti, quo materia adunata peruenit ad locum generationis, fuit perfectè formatum corpus Christi, & assumptum. Et per hoc dicitur ipse filius Dei conceptus: quod aliter dici non posset.

* q. præce. art. 1.

Ad primum ergo dicendum, q̄ uerbum Aug. utrobique non refertur ad solam formationem corporis Christi, sed ad formationem simul cum determinato augmento usque ad tempus partus. Vnde secundum rationem illius numeri dicit perfici tempus nouem mensium, quo Christus fuit in utero Virginis.

Ad secundum dicendum, quòd motus ille localis nō comprehenditur infra ipsam conceptionem, sed est conceptioni præambulus.

Ad tertium dicendum, quòd non est assignare ultimum instans, in quo materia illa fuit sanguis, sed est assignare ultimum tempus, quod cōtinuatur nullo interueniente medio ad primū instans, in quo fuit caro Christi formata. Et hoc instans fuit terminus temporis motus localis materię ad locum generationis.

Ad quartum dicendum, quòd augmentum fit per potentiam augmentatiuam ipsius, quod augetur. Sed formatio corporis fit per potentiam generatiuam, non eius qui generatur, sed ipsius generantis ex semine, in quo operatur uis formatiua ab anima Patris deriuata. Corpus autē Christi non fuit formatum ex semine uiri (sicut supra dictum est,*) sed ex operatione Spiritus sancti, & ideo talis debuit esse formatio, vt Spiritum sanctum deceret. Sed augmentum corporis Christi fuit factum secundum potentiam augmentatiuam animæ Christi, quæ cum sit specie conformis animæ nostræ, eodem modo debuit corpus illud augmentari, sicut & alia hominum corpora augmentantur, ut ex hoc ostenderetur ueritas humanæ naturæ.

* q. præce. artic. 2.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm corpus Christi fuerit animatum in primo instanti suæ conceptionis.

181

AD secundum sic proceditur. Videtur, q̄ corpus Christi non fuerit animatum in primo instanti suę conceptionis. Dicit enim Leo Papa in Epistola ad Iulianum: * Non alterius naturæ erat caro Christi, quam nostra, nec alio illi, quàm cæteris hominibus, anima est inspirata principio. Sed alijs hominibus non infunditur anima in primo instanti suæ conceptionis, ergo nec corpori Christi anima debuit infundi in primo instanti suæ conceptionis.

3.d.3.q.5. art.2.ad 3. & 4. cont. cap. 44. & 43. ad 2. & op.3.c.223 & 224. & Io.1.le.15. co.2. & ca. 2.le.3. col. 3. Rationes Theologiæ.

* Est Epist. 11. ad Iulianū Epi. Coensem, non remote a fine illius.

¶ 2. Præterea, Anima sicut quælibet forma naturalis requirit determinatam quantitatem in sua materia. Sed in primo instanti conceptionis corpus Christi non habuit tātam quantitatem, quantam habent corpora aliorum hominum, quando animantur: alioquin si continuè fuisset postmodum augmentatum: uel citius fuisset natum, uel in sua natiuitate fuisset maioris quantitatis, quam alij infantes. Quorum primum est contra Augustinum * 4. de Trin. vbi probat eum spatio nouem mensium in utero Virginis fuisse: secūdum autem est contra Leonem Papam, qui in sermone Epiphaniæ dicit, quòd Magi uiderunt, & adorauerunt puerum Iesum in nullo ab humanæ infantię generalitate dissimilem. Non ergo corpus Christi fuit animatum in primo instanti suę conceptionis.

* lib.4. ca. 5.to.3.

* In ser. 4. circa med. illius inc. hic ser. Iustum, & rationabile.

¶ 3. Præterea, Vbicunq; est prius & posterius, oportet esse plura instantia. Sed secundum Philosoph. * in lib. de Genera. animalium, in generatione hominis requiritur prius, & posterius: prius enim est uinum, & postea animal, & postea homo. Ergo non potuit animatio Christi perfici in primo instanti suę conceptionis.

* lib.2.c.4. to.4.

¶ Sed contra est, quod Damas.* dicit in 3. lib. Simul caro, simul Dei verbi caro, simul caro animata anima rationali, & intellectuali.

* lib.3.c.2. a med.

Respondeo dicendum, quòd ad hoc, quòd conceptio ipsi filio Dei attribuatur, (vt in Symbolo * confitemur, dicentes. Qui conceptus est de Spiritu sancto) necesse est dicere, quòd ipsum corpus Christi, dum conciperetur, esset a verbo Dei

* In symb. Apost.

* q.6.ar.1. Dei assumptum. Ostensum est autem supra, * quòd verbum Dei assumpsit corpus mediāte anima, & animam mediante spiritu, id est intellectu. Vnde oportuit quòd in primo instanti conceptionis corpus Christi esset animatum anima rationali.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd principium inspirationis animæ, potest considerari dupliciter. Vno modo secundum dispositionem corporis, & sic non ab alio principio inspirata est anima corpori Christi, & corporibus aliorum hominum: sicut enim statim formato corpore alterius hominis, infunditur anima, ita fuit in Christo. Alio modo potest considerari dictum principium solum secundum tempus. & sic quia prius tempore formatum fuit perfectè corpus Christi, prius tempore fuit etiam animatum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd anima requirit debitam quantitatem in materia, cui infunditur, sed ista quantitas quandam latitudinem habet: quia & in maiori, & in minori quantitate saluatur. Quantitas autem corporis, quam habet cum primo sibi infunditur anima, proportionatur quantitati perfectę, ad quam per augmentum peruenit: ita scilicet quòd maiorum hominum maiorem quantitatem corpora habent in prima animatione. Christus autem in perfecta ætate habuit decentem, & mediocrem quantitatem, cui proportionabatur quantitas, quam corpus eius habuit in tempore, quo aliorum hominum corpora animantur: minorem tamen habuit in principio suæ conceptionis. Sed tamen illa parua quantitas non erat tam parua, vt in ea non posset ratio animati corporis conseruari, cum in tali quantitate quorundam paruorum hominum corpora animentur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in generatione aliorum hominum locum habet, quod dicit Philosoph. * propter hoc quòd successiuè corpus formatur, & disponitur ad animam. Vnde primò tanquam imperfectè dispositum, recipit animam imperfectam: & postmodum quando perfectè est dispositum, recipit animam perfectam. Sed Corpus Christi propter infinitam virtutem agentis fuit perfectè dispositum in instanti, vnde statim in primo instanti recepit formam perfectam, id est animam rationalem.

* loco cita to in arg.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm corpus Christi in primo instanti suæ conceptionis fuerit à Verbo assumptum.

182

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd caro Christi prius fuerit concepta, & postmodū assumpta. Quod enim non est, non potest assumi. Sed caro Christi per conceptionem esse incepit. Ergo videtur, quòd fuerit assumpta a verbo Dei, postquam fuit concepta.

3.di.2 q.2. art.3. & di. 3.q.5.ar.2. & 4. cōtra c.44. & 45.

¶ 2. Præterea, Caro Christi fuit assumpta a verbo Dei mediante anima rationali. Sed in termino conceptionis accepit animam rationalem. Ergo in termino conceptionis fuit assumpta, sed in termino conceptionis dicitur iam concepta: Ergo prius fuit concepta, & postmodū assumpta.

¶ 3. Præterea, In omni generato prius tempore est id quod est imperfectum, eo, quod est perfectum: vt patet per Philosophum in 9. Metaph.* Sed corpus Christi est quiddam generatum. Ergo ad vltimam perfectionem, quæ consistit in vnione ad verbum Dei, non statim in primo instanti conceptionis peruenit, sed primo fuit caro concepta, & postmodum assumpta.

* Ii.9 text. 13.tom.3.

¶ Sed contra est, quod Augustinus.* dicit in libr. de fide ad Petrum: Firmissimè téne, & nullatenus dubites, carnem Christi non fuisse conceptam in vtero Virginis, priusquam susciperetur a Verbo.

* ca. 18. in prin. to.3.

¶ Respondeo dicendum, quòd (sicut supra dictum est*) proprie dicimus Deum factum esse hominem, non autem propriè dicimus, quòd homo factus sit Deus: quia scilicet Deus assumpsit sibi id quod est hominis, non autem præextitit id quod est hominis, quasi per se subsistens antequam susciperetur a Verbo. Si autem caro Christi fuisset concepta, antequam susciperetur a Verbo, habuisset aliquando aliquam hypostasim præter hypostasim verbi Dei, quod est contra rationem incarnationis: secundum quam ponimus verbum Dei esse vnitum humanæ naturę, & omnibus partibus eius in vnitate hypostasis. Nec fuit conueniens, quòd hypostasim præexistentem humanę naturę, vel alicuius partis eius, verbum Dei sua assumptione destrueret. Et ideo contra fidem est dicere, quòd caro Christi prius fuerit concepta, & postmodum assumpta a verbo Dei.

* q. 16. art. 6. & 7.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd si caro Christi non fuisset in instanti formata, seu concepta, sed per temporis successionem, oporteret alterum duorum sequi, vel quòd assumptum nōdum esset caro, vel quòd prius esset cōceptio carnis, quàm eius assumptio. Sed quia ponimus conceptionem in instanti esse perfectam, consequens est,

Universidad de Deusto
Biblioteca

est, quòd in illa carne simul fuit concipi,& conceptum esse. Et sicut Aug. *dicit in libr. de fide ad Petrum: dicimus ipsum Dei verbũ suæ carnis acceptione conceptum, ipsamque carnem, Verbi incarnatione conceptam. Et per hoc patet etiam responsio ad secundum. Nam simul dùm caro illa concipitur,concepta est,& animatur. *ca. 18. to. 3.

¶ Ad tertium dicendum,quòd in mysterio incarnationis, non consideratur ascensus quasi alicuius præexistentis proficientis,vsque ad vnionis dignitatem: sicut posuit Photinus hæreticus, sed potius cõsideratur ibi descensus secundum quod perfectum Dei verbum, imperfectionem naturæ nostrę sibi assumpsit,secundum illud Ioan.6. Descendit de cœlo.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum conceptio Christi fuerit naturalis,vel miraculosa.

183 3.d.3. q.2. arti. 2.& 4. contra ca. 45.& quo. 6.q. 10.& opu.3. ca. 225. vsque 232.& Isa. 7. le. 2.co. 2. princip.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd conceptio Christi fuerit naturalis. Secundum enim cõceptionem carnis, Christus dicitur filius hominis. Est autem verus, & naturalis filius hominis, sicut verus, & naturalis Dei filius: ergo eius conceptio fuit naturalis.

¶ 2. Præterea, Nulla creatura producit operationem miraculosam. Sed cõceptio Christi attribuitur beatæ Virgini, quę est pura creatura: dicitur enim q. Virgo Christũ cõcepit. Ergo videtur, q. non sit miraculosa conceptio, sed naturalis.

¶ 3. Præterea, Ad hoc,quòd aliqua transmutatio sit naturalis, sufficit quòd principium passiuum sit naturale: vt supra habitum est. *Sed principium passiuum ex parte matris in conceptione Christi fuit naturale: vt ex dictis patet. *Ergo conceptio Christi fuit naturalis. *q.præ.ar. 4. *q.32.art. 4.

¶ Sed contra est,quod Dionys. dicit in Epistola ad Caium monachum: *Super hominem operabatur Christus ea, quæ sunt hominis, & hoc monstrat Virgo supernaturaliter concipiens. * In Epist. quæ incip. Quæris tu quidem, circa med. illius.

¶ Respondeo dicendum, quòd sicut Ambros. †dicit in libro de Incarnatione, multa in hoc mysterio,& secundum naturam inuenies,& vltra naturam. Si enim consideremus id,quod est ex parte materię conceptus,quam mater ministrauit,totum est naturale. Si vero consideremus id,quod est ex parte virtutis actiuę, totum est miraculosum. Sed quia vnumquodque magis iudicatur secundum formam,quàm secundum materiam,& similiter secundum agens, quàm secundum patiens: inde est quòd conceptio Christi debet dici simpliciter miraculosa, & supernaturalis: sed secundum aliquid naturalis. †cap. 6. circa med. to. 2.

¶ Ad primum ergo dicendum,quòd Christus dicitur naturalis filius hominis, in quantũ habet naturam humanam veram, per quã est filius hominis: licet eam miraculosè habuerit. Sicut cæcus illuminatus,videt naturaliter per potentiam visiuam, quam miraculosè accepit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd conceptio attribuitur Virgini beatę, non tanquam principio actiuo: sed quia ministrauit materiam conceptui, & in eius vtero est conceptio celebrata.

¶ Ad tertium dicendum, quòd principiũ passiuum naturale fuit ad transmutationem naturalem,quando natũ fuit,& consueto modo mouetur à principio actiuo proprio. Sed hoc in proposito non habet locum. Et ideo conceptio illa non potest dici simpliciter naturalis.

SVMMA ARTICVLORVM.
Primi, Secundi, Tertij, & Quarti.

Conclusio articuli primi est affirmatiua, adhuc tamen D.Tho. explicationem necessariam,quòd ante ipsum instans cõceptionis fuit motus localis sanguinis ad locum generationis, & post instans conceptionis fuit augmentum corporis per quod deducitur ad perfectam quantitatem. Itaque in conceptione Christi tria sunt consideranda, primum, motus localis sanguinis ad locum generationis. Secundum formatio ipsius corporis. Tertium augmentum corporis. Primum, & tertium sunt facta in tempore, secundum verò in instanti. Conclusio.

¶ In articulo primo est quæstio grauis. Vtrum conceptio carnis Christi, & infusio animæ, & vnio hypostatica fuerint simul in eodem instanti. A parte negatiua sic arguitur. Nam D Augustin. lib. 83. Q. q. 65. super illa verba Ioan. 2. Quadraginta sex annis ædificatum est templum hoc, inquit, itidem carnem Christi in vtero Virginis 46. diebus fuisse formatam, ergo non simul atque fuit concepta fuit formata. Vtrum cõceptio carnis Christi infusio animæ & vnio hypostatica sint in eodem instanti. Primũ argumentũ. D. Augustin. Secũdum. Tertium.

¶ Deinde ad formationem corporis Christi, requiritur localis motus, quo sanguines beatæ Matiæ peruenirent ad locum generationis. Sed motus localis nõ potest fieri in instãti, (vt constat ex Phy sica) ergo formatio corporis Christi domini non fuit in instanti.

¶ Tertiò, postquam sanguis fuit delatus in locũ generationis, adhuc requiritur organizatio, quæ non potest fieri in instanti, nam organizatio, vel est motus localis, vel non potest fieri sine motu, & transpositione partium. Quartum.

¶ Quartò, & hoc est difficile argumentum, anima rationalis sicut quælibet alia forma naturalis requirit determinatã quãtitatem in sua materia, (vt constat ex Phy sica,) sed in primo instanti conceptionis Christi, corpus Christi non habuit tantam quantitatem, quantam habẽt corpora aliorum hominum, quando animantur 46. die. Alias, vel fuisset citius natus, vel natus fuisset in maiori quantitate quàm cæteri infantes, quorum primũ est contra Diuum Augustinum. 4. de Trinit. capit. 5. vbi probat Christum fuisse in vtero Virginis per nouem menses. Secundum est cõtra Leonem Papam in sermone quarto de Epiphan. vbi inquit. Inuenerunt Magi puerum Iesum in nullo ab humanæ infantiæ generalitate discretum, Explicatur hoc euidentius, nam corpus Christi in primo instãti conceptionis, vel habuit tantam quantitatem, quãtam habere solent pueri in 46. die, quãdo eis infunditur rationalis anima secundum veram Philosophiam, vel minorem: si minorem, ergo est monstrum, & contra naturam, quòd anima rationalis infundatur corpori non habenti debitam quantitatem. Si verò dicas, quòd habuit maiorem quantitatem, ergo est monstrum, & contra naturam, quòd in primo instanti conceptionis habuerit tantã quãtitatem, quantum habent alij infantes 46. die. Explicatur item, nam corpus Christi fuit formatum ex sanguinibus Virginis, alioquin nõ fuisset eius mater, vel ergo fuit formatũ ex toto sanguine, & sic periret beata Virgo, vel ex magna parte, & idẽ sequitur incõmodũ. Si dicas, quòd ex paruissimis

parnissimis guttulis, oportet exponere quomodo habuerit debitam quantitatem, vt esset homo, & vt haberet animam rationalem. Vltimum.

¶ Vltimo si corpus Christi fuit formatum, & animatũ anima rationali in primo instanti conceptionis, ergo exiuit ex vtero ante nonum mensem, consequentia probatur, nam cæteri infantes post animationem, & infusionem animæ non sunt in vtero matris, nisi per septem, aut octo menses.

¶ Pro explicatione huius difficultatis sciendũ est, qđ Paulus Samosathenus, & Nestorius hæreticus dixerunt carnem Christi prius fuisse cor, ptam, & animatam, quàm verbo diuino copularetur, illi namque hæretici in Christo vnitatem personæ negabant. Contra hos est conclusio fidei. Conceptio carnis Domini, & animæ infusio, & vnio hypostatica fuerunt simul in eodem instãti. Ista veritas diffinita est in sexta generali synodo actione vndecima, vbi traditur, quòd in incarnatione verbi deitas non est copulata carni antè existenti, imò nec pictũ fuit caro Christi fuit prius concepta quàm assumpta. Idem docet Anastasius Papa in fragmento epistolæ, quã habemus in additionibus ad Breuiariũ in secũdo tomo conciliorum, vbi traditur, simul atque Beata Virgo pronuntiauit illa verba, Ecce ancilla Domini, &c. & conceptio carnis, & infusio animæ, & assumptio fuerunt absolutæ. Idem docet Damascen. libro tertio, de fide capitulo secundo, & Diuus Augustinus libro de fide ad Petrũ capitulo 18 sic decernit: firmissimè tene, & nullatenus dubites carnem Christi non prius fuisse conceptã ex Virgine quàm a verbo assumpta. Idem docet mirabiliter Leo Papa dicens, quòd verbum Dei carnaliter est cõceptum, & generatum ex Beata Virgine, sicque dicit articulus fidei, qui conceptus est de Spiritu sancto, ex Maria Virgine, ex quo sic conficio argumentum fidei. Nam si caro Christi fuit cõcepta, & genita antequam copularetur verbo, ergo verbum non est carnaliter conceptum, & genitum ex Beata Virgine, siquidem iam præcesserat carnis conceptio, & generatio. Hæc ratio est etiam adducta ex anathemate quinto Cyrilli. His accedit authoritas scripturæ Ioannis 1. Verbũ caro factũ est, at si ante caro erat facta, atque concepta, non vere dictum est, quòd Verbum caro factum est, nam hac de causa dicitur, quòd verbum fuerit factum caro, quia quando fiebat caro, vniebatur verbo diuino, & facta est Dei caro. Et probatur eadem sentẽtia rationibus Theologicis, prima ratio est, in primo instanti vnionis, & assumptionis carnis filius Dei est cõceptus de Spiritu sancto ex Maria Virgine, ergo in primo instanti habuit corpus formatum, & animatũ anima rationali. Consequentia probatur. Nam non decuit, vt filius Dei assumeret corpus non formatum, & nõ perfectum, antecedens verò probatur, alioquin nõ tota conceptio tribueretur filio Dei, si intercederet aliquod tẽporis spatium, in quo filius Dei non esset conceptus. Secunda probatio, si formatio corporis facta est successiue more aliorum infantium, consequens est, quòd prius fuerit conceptus embryo, antequam corpus Christi fuisset formatũ, & sic embryo fuisset conceptus de Spiritu sancto. Tertia ratio, in formatione corporis humani est necessaria successio temporis ex resistentia passi, & ex imbecillitate agentis, sed author huius admirandæ cõceptionis, & formationis est Spiritus sanctus, qui est agens infiniæ uirtutis, ergo. Paulus Samosathen. Nestorius. Cõclusio. 6. Synodus generalis. Anastasius Papa. Damasce. D. Augustin. Leo Papa. Cyrillus. Ioan. 1.

¶ Denique probandum est, quòd non prius caro Christi fuerit concepta, & animata anima rationali, quã fuerit a Verbo assumpta, nam alioquin sequitur, quòd Verbum diuinum assumpsisset personam, & non tantum naturam.

¶ Patet sequela, nõ illa caro animata anima rationali nondum a Verbo assumpta homo erat per se subsistẽs. Item sequitur, quòd verbum Dei non esset carnaliter cõceptum ex Virgine Maria, siquidem conceptio, & generatio illius carnis iam præfuerat.

Ad argum. Ad primũ.

¶ Ad argumenta in principio facta.

¶ Ad primũ respondetur, quod licèt corpus Christi in instanti primo habuerit omnia membra, & lineamenta non tamen in ea quantitate, quam habuisset, si quadraginta sex diebus fuisset formatum, sed ad tantam quantitatem peruenit spatio quadraginta sex dierum, vnde Diuus Augustinus est exponendus de perfectione quãtitatiua, & non de perfectione necessaria ad corporis formationẽ, & organizationẽ, & ideo licèt inter formationẽ Christi, & aliorum sit differentia temporis, quia Christi corpus in instanti formatum est, aliorum vero in quadraginta sex diebus, inter perfectionem tamen quantitatiuã solitã perfici in quadraginta sex diebus in masculis, nulla versatur differentia, & hoc est, quod dicit Diuus Augustinus. Hæc solutio est Domini Caietani, & necessario amplectenda, nam si corpus Christi in primo instanti habuisset quantitatem, quam alii habent in quadragesimo sexto die exisset ex vtero ante nonum mensem, cæteri siquidem infantes post animationem non sunt in vtero materno nisi per septem, aut octo menses. Explicatur D. Augustin. Caietan.

¶ Ad secundum argumentum dicendum est, quòd ille motus localis inter præambula ad conceptionem, & corporis formationem numerandus est, quare inde non sequitur, quòd formatio corporis fiat in tempore. Ad scđm.

¶ Ad tertium argumentum respondetur, quòd organizatio corporis fit in instanti, quanquã ad eam præexiguratur motus localis, quemadmodũ generatio rei naturalis in instanti fit, licèt præcedant alterationes, & dispositiones, quæ in tempore fiunt. Quanquam ego non video esse exploratum in doctrina Diui Thomæ opostere fieri organizationem in instanti, quamobrem potest dici, qđ organizatio præcedit tempore ipsam corporis formationem sicut aliæ dispositiones præuiæ introducentes animam rationalem, Sed rectior est prior solutio. Ad tertiũ.

¶ Ad quartum argumentum, quod est difficile, respõdetur ex doctrina Diui Thomæ in articulo secũdo ad secundum, quòd quantitas requisita in materia, cui rationalis anima infundi tur habet latitudinẽ, vnde in prima animatione secũdum quod homo est futurus maior, vel minor in ætate pro fecta habet maiorem, vel minorem quantitatem proportionatam ei, quã est habiturus in pfecta ætate. Dicimus ergo ad argumenti confutationẽ, quòd Christus in primo instanti conceptionis non habuit eam quantitatem, quæ proportionata est quantitati, quam habiturus erat in perfecta ætate, & ideo postmodum creuit in proportionata quantitate spatio quadraginta sex dierum, quo aliorum hominum corpora animantur. Nihilominus dicimus, quòd illa parua quãtitas erat sufficiens ad infusionem animæ rationalis alterius hominis staturæ non adeo perfectę. Hęc est doctrina Diui Thomæ maximè obseruanda, ex qua facilè confutantur confirmationes quarti argumenti, atque etiam quintum argumentum principale. Ad quartũ cũ suis cõfirmationibus.

Conclusio articuli secundi est affirmatiua, & est de fide catholica, vt patet ex probationibus, quæ sunt adductæ in præcedenti articulo. Conclusio art. 2.

Conclusio articuli tertii est affirmans, & de fide catholica, prout demonstratum est in primo articulo huius quæstionis. Conclusio arti. 3.

Conclusio articuli quarti est, Cõceptio ista simpliciter est miraculosa, quamuis secũdum quid sit naturalis, videlicet, ex parte materię ministratę a matre, ex parte tamen virtutis actiuę est supernaturalis, sed vnũquodque magis iudicatur secundum formam, quàm secundum materiam, & similiter secundum agẽs, quàm secundum patiens, & ideo conceptio Christi simpliciter est miraculosa, & supernaturalis. Conclusio arti. 4.

¶ In hoc articulo quarto, dubium est, vtrũ Beata Virgo fuerit mater Domini miraculo an natura? Certe Diuus Ambrosius in libro de Dominicę incarnationis Sacramento cnpitulo sexto. dicit Mariam & fuisse miraculo matrem Dei, & naturaliter. Dubium.

¶ Nam quędam miraculo danda sunt, vt quòd Virgo cõcipiat, Virgoq; pariat: quędam naturę, ut quòd beatũ fętũ nutrĭat, vt mulieres aliq, & quòd alimẽto submini- D.Ambro.

Universidad de Deusto
Biblioteca

strato fœtus crescat in vtero Virginis,& pariat nõ palia membra, quàm per naturalia. Diuus Anselmus libro de conceptu virginali,capitulo vndecimo, Mariam vocat matrem supernaturalem;sed rectius eam appellabis matrem supernaturalem,& naturalem, iuxta Diui Ambrosij sententiam. Sed dubium potest oriri, vtrum ex hoc, quod aliquid fiat a Spiritu sancto,vel à solo Deo,debeat dici miraculosum? Et videtur, quòd non. Nam gratiæ infusio,& animæ rationalis creatio est a solo Deo, at nõ est miraculosa. Respondetur hoc non sufficere, sed præterea est necessarium,quòd fiat a solo Deo præter cõmunem cursum, & ordinarium. Item potest dubitari circa probationem Diui Thomæ in hoc articulo, nam calefactio aquæ est motus naturalis simpliciter, licèt cõueniat aquæ non ex parte formæ,sed materiæ, ergo ad hoc qđ conceptio Christi sit naturalis simpliciter, sufficit quod sit naturalis ex parte materiæ. Respondetur,non est eadẽ ratio, quia aliquis motus dicitur naturalis simpliciter, non solum ex parte potentiæ materiæ, sed etiam respectu agentis naturalis,vnde si aqua immediate ab Angelo calefieret,non esset calefactio naturalis,sed supernaturalis simpliciter, & ita fuit conceptio Christi, quia fuit ab agente omnino supernaturali.

D. Anselm. cap. 11. Virgo Maria est mater naturalis & supnaturalis Dei.

Miraculũ quid requirat.

Motus naturalis 515.

QVAESTIO XXXIIII.

De perfectione prolis conceptæ, in quatuor articulos diuisa.

DEin.de considerandum est de perfectione prolis conceptæ.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, Vtùm in primo instanti conceptionis Christus fuerit sanctificatus per gratiam.

¶ Secundò,Vtùm in eodem instanti habuerit vsum liberi arbitrii.

¶ Tertiò, Vtrùm in eodem instanti potuerit mereri.

¶ Quartò,Vtrùm in eodem instanti fuerit plenè comprehensor.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm Christus in primo instanti suæ conceptionis fuerit sanctificatus per gratiam.

184 2.d. 5.q.5. art.3.

AD primum sic proceditur. Videtur,quòd Christus non fuerit sanctificatus in primo instanti suæ conceptionis. Dicitur enim primæ ad Corinthio. 15. Non prius, quod spirituale, est sed quod animale, deinde quod spirituale.Sed sanctificatio gratiæ pertinet ad spiritualem. Non ergo statim a principio suæ conceptionis Christus percepit gratiam sanctificationis,sed post aliquod spatium temporis.

¶ 2.Præterea, Sanctificatio videtur esse a peccato,secũdum illud primæ ad Corinth. 6.Et hoc quidem fuistis aliquando,scilicet peccatores,sed abluti estis, sed sanctificati estis: sed in Christo nunquam fuit peccatum: ergo non conuenit sibi sanctificari per gratiam.

¶ 3.Præterea, Sicut per verbum Dei omnia facta sunt,ita per Verbum incarnatum sunt omnes homines sanctificati,qui sanctificantur:Hebræo.2. Qui sanctificat, & qui sanctificantur ex vno omnes.Sed verbũ Dei, per quod facta sunt omnia,non est factum,vt August. * dicit in 1. de Trinita.ergo Christus per quem sanctificantur omnes,non est sanctificatus.

* lib. 1.ca. 6.non procul a princ. tom.3.

¶ Sed contra est, quod dicitur Luc.1. Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei. Et Ioan.10. Quem pater sanctificauit, & misit in mundum.

¶ Respondeo dicendum,qꝺ (sicut supra dictũ est *) abundantia gratiæ sanctificantis animam Christi,deriuatur ex ipsa verbi vnione, secundũ illud Ioann. 1. Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti a patre, plenum gratiæ & veritatis. Ostensum est autem supra, * quòd in primo instanti suæ conceptionis corpus Christi animatum fuit,& à verbo Dei assumptum,vnde consequens est,quòd in primo instanti suæ conceptionis Christus habuerit plenitudinem gratiæ sanctificantis animam,& corpus eius.

* q.9.ar.1.

* q.præ.ar. 1.

¶ Ad primum ergo dicẽdum, qꝺ ille ordo quẽ ponit ibi Apostolus,pertinet ad eos,qui per profectum ad spiritualem statum perueniunt.In mysterio autem incarnationis magis consideratur descensus diuinæ plenitudinis in naturam humanam,quàm profectus humanæ naturæ,quasi præexistentis in Deum:& ideo in homine Christo a principio fuit perfecta spiritualitas.

¶ Ad secundum dicendum,quòd sanctificari, est aliquid fieri sanctum.Fit autem aliquid nõ solum ex contrario,sed etiam ex negatiue, vel priatiuè opposito, sicut album fit ex nigro,& etiã ex non albo. Nos autem ex peccatoribus sancti efficimur,& ita sanctificatio nostra est ex peccato. Sed Christus quidem secundum hominem factus est sanctus, quia hanc gratię sanctitatem non semper habuit: non tamen factus est sanctus ex peccatore, quia peccatum nunquam habuit, sed factus est sanctus ex non sancto secundum hominem,non quidem priuatiue, vt scilicet,aliquando fuerit homo, & non fuerit sanctus: sed negatiuè, quia scilicet, quando non fuit homo, non habuit sanctitatem humanam:& ideo simul factus fuit homo & sanctus homo.Propter quod angelus dicit Lucæ. 1. Quod nascetur ex te sanctum.Quod exponens Grego.* 18.Moral.dicit: Ad distinctionem nostrę sanctitatis Iesus sanctus nasciturus asseritur: nos quippe si sancti efficimur,non tamen nascimur: quia ipsa naturę corruptibilis conditione constringimur: ille autem solus veraciter sanctus natus est, qui ex commixtione carnalis copulę conceptus non est.

*libr. 18.c. 34. circa medium & Beda super illa uerba. Luc. 10. 2.

¶ Ad tertium dicendum, quòd aliter operatur Pater creationem rerum per Filium,aliter tota Trinitas sanctificationem hominum per hominem

minem Christum.Nam verbum Dei est eiusdem virtutis,& operationis cum Deo Patre:vnde Pater non operatur per Filium sicut per instrumentum, quod mouet motum. Humanitas autem Christi est sicut instrumentum diuinitatis, vt supra dictum est. * & ideo humanitas Christi est sanctificans, & sanctificata.

quæst.13. art.3.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. Luc.1. Ioan.10. Ioan.1.

COnclusio est affirmatiua. Et patet ex illo Luc.1. qđ ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei.Et ex illo Ioan.10.quem pater sanctificauit,& misit in mũdum. Et patet euidenti ratione.Nam abundantia gratiæ sanctificantis animam Christi deriuatur ex vnione hypostatica, iuxta illud Ioan.1. Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à patre plenum gratiæ, & veritatis, sed ista vnio facta est in instanti cõceptionis, vnde in illo instanti conceptionis habuit plenitudinem gratiæ sanctificantis animam,& corpus.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Vtrũ Christus fit sanctificatus per gratiã. Prim.arg.

COnclusio huius articuli est certe secundum fidem, prout demonstrant euidenter rationes dudum adductæ. Sed in huius veritatis expositionem, tria breuiter sunt exponenda.

¶ Primum est, an sit vetum, quòd Christus Dominus fuerit sanctificatus per gratiã,& videtur quod non. Nam ille homo sanctificatur per gratiam, qui ex nõ sancto fit sanctus, sed Christus dominus non est factus sanctus ex non sancto,ergo non est sanctificatus per gratiam.

Secundũ.

¶ Secundò,in omni mutatione si non tempore, saltim ordine naturæ prius intelligitur subiectum existens sub priuatione formæ introducendæ,quàm introducatur forma, quod est adeo certum, quod in ipsa prima rerum productione præcessit informitas materiæ ipsius formationem ordine naturæ, ergo si Christus fuit sanctificatus per gratiam,prius ordine naturæ intelligitur sub peccato exisitere.

Tertium.

¶ Tertiò,si Christus habuit gratiã sanctificantem, maximè quia necessario deriuatur ex vnione hypostatica, sed non necessario deriuatur,quod sic ostendo. Nam filius Dei potuit assumere naturam humanam, sine peccato, & sine gratia in puris naturalibus, ergo non habuit gratiam sanctificantem.

Ad primum.

¶ Ad hæc argumenta statim dicendum est, nam sententia Diui Thomæ est certa secundum fidem, vt antea dictum est.

¶ Ad primum argumentũ respondetur, quòd Christus est factus sanctus ex non sancto secundum hominem non quidem priuatiue, scilicet,quod aliquando fuerit homo,& non fuerit sanctus,sed negatiuè,hoc est, qꝺ quando non fuit homo,non fuit homo sanctus,& ideo factus est homo & sanctus.Hanc enim animæ sanctitatem non semper habuit Christus, vnde concedendum est, quod anima Christi non fuit aliquando sancta, scilicet, quãdo non erat. Rursus concedendum est, quòd incœpit esse sancta, quia incepit esse. Ad istum modum sanctificati sunt Angeli,atque etiam primus homo, & Beata Virgo secundum illorum opinionem, qui tenent, quod nulli subiacuit peccato.

Obiectio.

¶ Quod si instet Theologus Anima Christi aliquando non fuit sancta,ergo aliquando fuit non sancta per locũ dialecticum a negatiua ad affirmatiuam prędicato variato penes finitum, & infinitum. Respondetur,argumentum non procedere secundũ Dialecticorum regulam:regula enim sic habet. A negatiua ad affirmatiuã cum constantia subiecti,vnde non sequitur:chimera non est alba, ergo chimera est nõ alba. Similiter non sequitur. Anima Christi aliquando non fuit sancta, ergo aliquando fuit non sancta, oportet enim addere subiecti constantiam. Hoc est anima Christi fuit,quando non erat sancta.

Solutio.

¶ Ad secundum argumentum respondetur,quòd est duplex solutio,altera est negare antecedens,si fiat sermo de emanatione naturali,volo dicere quòd quãdo aliqua forma naturaliter manat ab aliquo subiecto,non est necesse imo nõ est possibile, quod præintelligatur subiectum sub forma contraria, nam subiectum est fons & principium formæ introducendæ,cui magis repugnat forma contraria,quàm forma introducenda.Vnde est euidens contradictio,quòd Sol fiat lucidus ex tenebroso, & quòd ignis fiat calidus ex frigido, & multò euidentior contradictio est, quòd Christus fiat sanctus ex peccatore,nam forma contraria magis repugnat Christo subsistenti in natura diuina, quàm ipsi gratiæ. Secunda solutio est, non esse inconueniens concedere,quòd anima Christi prius ordine naturæ intelligatur non sancta quantum est ex natura sua, nam anima Christi de sua natura indifferens est ad sanctitatem, vnde secundũ veram Theologiam filius Dei potuit assumere animam in puris naturalibus.

Ad secundum.

¶ Ad tertium argumentũ respondetur, quòd filius Dei potuit assumere naturam humanã in puris naturalibus, sed non decuit. Nam decuit vt esset sanctus à quo omnis sanctitas esset deriuanda, & vt esset plenus gratiæ & veritatis,de cuius plenitudine omnes eramus accepturi.

Ad tertiũ.

¶ Secundum dubium, Vtrum fuerit in Christo prior vnio hypostatica,an gratia sanctificans? D.Thomas supra quæst.6.artic.6.& quæst.7. in multis articulis, & hoc in loco docet expresse, quod vnio hypostatica est prior, ex qua deriuatur gratia sanctificans. Ex ista sententia, quæ verissima est colligit Scotus admirabile dogma in 3. dist.3. quæst.7.nam inquit. Si gratia sanctificans est posterior,ergo est perfectior, posteriora enim semper sunt perfectiora.

Gratia vnionis est prior quã gratia iustificans. D.Thom. Prim.arg. Scoti.

¶ Deinde, id quod est prius in executione, est posterius in intentione, vt habet prouerbium, ergo si vnio hypostatica est prior in executione,erit vtique posterior in intentione.

Secundũ.

¶ Tertiò, priora ordine generationis sunt semper imperfectiora,quippè quæ ordinantur ad posteriora tanquã ad finem, ergo si vnio hypostatica fuit prior generatione,consequens est, quòd fuerit imperfectior,quam gratia iustificans.

Tertium.

¶ Ex his argumentis colligit Scotus esse prius in intentione summam gratiam, & summam gloriam animæ Christi, propter quam est intenta vnio hypostatica. Sed hæc phantasia damnabilis reprobatur ab Euangelio, & ab vniuersis considerantibus altitudinem Dominicæ incarnationis.Vnio enim hypostatica non est solũ prior ordine generationis,sed etiam causalitate omni possibili, est enim finis & efficiens reliquorum donorum, quæ habet anima Christi, ex vnione enim hypostatica concludimus animam Christi habuisse summam gratiam, & gloriam,vnde D.Ioan. in Euangelio describens plenitudinem gratiæ Christi nesciens quomodo melius describeret,ad altissimam radicem se contulit,dicens. Vidimus gloriam eius,gloriam quasi vnigeniti a patre plenũ gratiæ & veritatis. Et certè non solum natura humana, & omnes dæmones, & Angeli stupent in celsitudine huius mysterij, verum etiam cognoscimus euidenter ad ipsum mysterium omnia,quę à principio mundi facta sunt,esse ordinata, & destinata tanquã ad maximum factibilium'. Quid enim maius excogitari potest,quàm quòd Deus sit homo, & homo veraciter sit Deus? Sed de hac te diximus multa supra quæst.2.art.9.& quæst.4.art.1.

Scoti phãtasia. Ioan.1.

¶ Ad argumenta Scoti respondetur, quòd id quod est prius generatione, & causalitate simul non est imperfectius,imo est perfectius', & finis posteriorum, sicut patet in substantia, & in accidente proprio, homo enim prius generatur quàm accidens proprium, at homo perfectius aliquid est,quàm accidens proprium,nam est prior generatione, & causalitate simul: simile est in vnione hypostatica, & gratia iustificante.

Ad argumẽta Scoti. Dubiũ,an Chri gratia fuit ex dispositione liberi arbitrij.

¶ Tertium dubiũ, Vtrum Christus habuerit istam gratiam iustificantem per dispositionem, & cõsensum liberi arbitrij. Ad hoc dubium explicandũ dicendum est ex doctrina D.Tho.esse legẽ adeo statutam,vt omnis creatura

Universidad de Deusto
Biblioteca

habens vsum liberi arbitrij non recipiat gratiam, nisi per propriam dispositionem, & consensum liberi arbitrij. Patet hoc. Nam Angeli sunt creati in gratia, at habuerunt gratiã per dispositionẽ, & consensum liberi arbitrij. Sic ait D. Thom. 1. par. quæst. 62. artic. 2. ad 3. & in art. 6. eiusdem quæstionis idem docet. Sed & de primo homine, qui fuit creatus in gratia, asserit in 1. parte quæst. 95. art. 1. ad 5. quòd in primo instanti creationis accepit gratiam per propriam dispositionem, & actum liberi arbitrij, & adducit in huius rei confirmationem non leue argumentum. Nam cum quis habens vsum liberi arbitrij susceperit Dei gratiam, & eius amicitiam, fit quodammodo matrimonium spirituale inter Deum & hominem, matrimonium verò sine consensu vtriusq; partis non consistit. Ex his sic concludo sententiam. Nemo vtens libero arbitrio susceperit gratiam sine proprio consensu, sed Christus in primo instanti conceptionis, in quo susceperit gratiam habuit vsum liberi arbitrij, vt demonstrabitur articulo sequenti, ergo habuit gratiam, & sanctitatem per proprium actum, & consensum. Sed quid opus est circuitione? nam D. Tho. art. 3. huius quæstionis expressè, & distinctè docet istam sententiam dicens, quòd duplex est sanctificatio, vna puerorum, qui nõ sanctificantur per proprium actum fidei, sed secundum fidem patentum, vel Ecclesiæ. Alia adulterum, qui secundum proprium actum sanctificantur, atque ista est perfectior illa, sicut actus est perfectior quàm habitus, & quod est per se, eo quod est per aliud, & ideo dicendum est Christum per proprium actum liberi arbitrij fuisse sanctificatum.

D.Tho.

Argum.

¶ Sed contra hanc sententiam sic argumentor, nam sicut pra multis in locis, signanter quæst. 19. art. 3. & 4. dictum est, quòd gratia, & gloria animæ Christi deriuantur ex vnione hypostatica naturali consequutione, idemq; repetit in hoc articulo, ergo non habuit gratiam & sanctitatem per proprium actum liberi arbitrij. Et sanè videtur, quòd si habuit gratiam & sanctitatem per actum liberi arbitrij, quod meruerit eam.

Solutio.

¶ Sed dicendum est ad hoc argumentum, quòd licèt habuerit gratiam, & sanctitatem ex vnione hypostatica, habuit tamen eam mediante proprio actu, & consensu, ita enim comparatum est, vt simulatq; gratia infunditur creaturæ habenti vsum rationis, in eodem instanti se explicet, & exerat in dilectionem Dei, & consensum liberi arbitrij. Profecto, quando homo adultus in natura corrupta conuertitur ad Deum, & ei infunditur gratia, in eodem instanti se explicat gratia in opus dilectionis, & consensus. Vel dicatur ad argumenti confutationẽ, quòd quamuis gratia & sanctitas sit deriuata ratione vnionis, alio titulo habuit illam per motum proprium liberi arbitrij consentiendo, neque ex hoc rectè deducitur, quòd meruerit sanctitatem & gratiam, nam ille actus, vt sit meritorius præsupponit gratiam, ergo nõ meruit illam, sicut per proprium dispositionem nõ meremur gratiam à qua procedit dispositio, sed gloriam.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum Christus in primo instanti suæ conceptionis habuerit vsum liberi arbitrij.

185 verit. q. 29. art. 8. co.

AD secundum sic proceditur. Videtur, q̃ Christus secundum hominem nõ habuerit vsum liberi arbitrij in primo instanti suę cõceptionis. Prius est enim esse rei, quàm agere, vel operari. Vsus autem liberi arbitrij est quędam operatio. Cum ergo anima Christi esse inceperit in primo instanti suę cõceptionis, (vt ex prædictis patet *) videtur esse impossibile, q̃ in primo instanti suæ conceptionis habuerit vsum liberi arbitrij.

artic. præc. & loco ibi cita.

¶ 2. Præterea, Vsus liberi arbitrij est electio. Electio autem præsupponit deliberationem consilij. dicit enim Philosophus in 3. Ethicor. * quod electio est appetitus præconsiliati. Ergo videtur impossibile, q̃ in primo instanti suæ conceptionis Christus habuerit vsum liberi arbitrij.

lib. 3. Eth. ca. 3. circa fi. to. 5.

¶ 3. Præterea, Liberum arbitrium est facultas voluntatis, & rationis (vt in prima parte habitum est, *) & ita vsus liberi arbitrij est actus voluntatis, & rationis siue intellectus. Sed actus intellectus præsupponit actum sensus, qui esse non potest sine conuenientia organorum, quæ nõ videtur fuisse in primo instanti conceptionis Christi. Ergo videtur, quòd Christus non potuerit habere vsum liberi arbitrij in primo instanti suæ conceptionis.

1. p. q. 83.

¶ Sed contra est, quod Augustin. * dicit in libro de Trinitate. Mox vt Verbum venit in vterum, seruata veritate propriæ naturæ, factum est caro, & perfectus homo. Sed perfectus homo habet vsum liberi arbitrij. Ergo Christus habuit in primo instanti suæ conceptionis vsum liberi arbitrij.

Id habet Greg. li. 9. I registio, c 61. a medio. Et August. 13. de Trini. c. 9. 10. 17. & 19. tom. 3.

¶ Respondeo dicendum, quòd (sicut suprà dictum est *) humanæ naturæ, quam Christus assumpsit, conuenit spiritualis perfectio, in qua nõ profecit, sed eam statim à principio habuit. Perfectio autem vltima non consistit in potentia, vel in habitu, sed in operatione: vnde in 2. de Anima dicitur, † quòd operatio est actus secundus. Et ideo dicendum est, quòd Christus in primo instanti suæ conceptionis habuit illam operationem animæ, quæ potest in instanti haberi. Talis autem est operatio voluntatis, & intellectus, in qua consistit vsus liberi arbitrij. Subito enim & in instanti perficitur operatio intellectus, & voluntatis, magis quàm visio corporalis, eo quòd intelligere, velle, & sentire, non est motus, qui sit actus imperfecti (quod successiue perficitur) sed est actus iam perfecti, vt dicitur in 3. de anima. * Et ideo dicendum est quòd Christus in primo instanti suæ conceptionis habuit vsum liberi arbitrij.

q. 7. art. 12. & q. 19. artic. 3. & q. 33. art. 3.

li. 2. de anima tex. 5. tom. 2.

li. 3. de anima text. 28. tom. 2.

Ad primum ergo dicendũ, quòd esse est prius natura, quàm agere: nõ tamen est prius tempore, sed simul cùm agẽs habet esse perfectum, incipit agere, nisi sit aliquid impediens, sicut ignis simul dum generatur, incipit calefacere, & illuminare. Sed calefactio non terminatur in instanti, sed per temporis successionem: illuminatio autem perficitur in instanti. Et talis operatio est vsus liberi arbitrij, vt dictum est. †

In corp. ar.

Ad secundum dicendum, quòd simul cùm terminatur consilium vel deliberatio, potest esse electio. Illi autem qui deliberatione consilij indigẽt, in ipsa terminatione consilij primò habent certitudinem de eligendis, & ideo non statim eligunt. Ex quo patet, quòd deliberatio consilij non præexigitur ad electionem, nisi propter inquisitionem incerti. Christus autem in primo instanti suæ

ti suæ conceptionis, sicut habuit plenitudinẽ gratię sanctificantis, ita habuit plenitudinem veritatis cognitę: secundum illud. Plenum gratię & veritatis. Vnde quasi habẽs omnium certitudinem, potuit statim in instanti eligere.

Ad tertium dicendum, quòd intellectus Christi secundum scientiam infusam poterat intelligere, etiam non conuertendo se ad phantasmata: vt suprà habitum est. * Vnde poterat in eo esse operatio voluntatis, & intellectus absque operatione sensus. Sed tamẽ potuit in eo esse etiam operatio sensus, in primo instanti suę conceptionis, maximè quantum ad sensum tactus, quo sensu proles concepta sentit in matre etiam antequam animã rationalem obtineat, vt dicitur in libro * de Generatione animalium. Vnde cum Christus in primo instanti suę cõceptionis habuerit animam rationalem, formato iã & organizato corpore eius, multo magis in eodem instanti poterat habere operationem sensus tactus.

*q. 11. ar. 2

* lib. 2. c. 3. & 3. to. 4.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio D. August.

CONclusio est affirmatiua, & probatur primum autoritate D. August. inquientis; mox vt verbum venit in vterum seruata veritate proprię naturę sactũ est caro perfectus homo, sed perfectus homo habet vsum liberi arbitrij; ergo Christus in primo instanti suę conceptionis habuit vsum liberi arbitrij. Idẽ patet eujdenti ratione, quia conueniebat humanę naturę assumptæ spiritualis perfectio à principio. Perfectio autem non in potentia vel habitu, sed in operatione consistit. Habuit itaq; operationem illam, quæ in instãti haberi potest, videlicet intellectus, & voluntatis operationem in qua consistit vsus liberi arbitrii, & quæ in instanti perficitur & non successiuè cum sit actus iam perfecti.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Hiere. 31.

Hebræ. 10.

HÆc conclusio videtur asserenda secundum fidẽ, cuius rei istæ sunt demonstrationes. Prima sumitur ex illo Hierem. 31. Nouum fecit Dominus super terram, fęmina circũdabit virum. Fuit ergo Christus vir in primo instanti suæ conceptionis, vir autem sine vsu liberi arbitrii intelligi non potest. Secunda est ex illo ad Hebr. 10. ingrediens in mundum, dicit, hostiam, & oblationem noluisti, corpus autem adaptasti mihi, tunc dixi ecce venio vt faciam voluntatem tuam, &c. ingressus Christi in mundum est per incarnationem, quando Verbum caro factũ est, & dicit scriptura, quod in ipso ingressu fuit obediens, & meruit nostram iustificationem, ergo in primo instanti habuit vsum liberi arbitrii. Tertia demõstratio, secundum fidem videtur asserendum, quòd Christus dominus in primo instanti fuit beatus, & comprehensor, vt videbimus in articulo quarto huius quæstionis. At beatitudo non est nisi in eo, qui habet vsum liberi arbitrij. Vltima demonstratio, Christus meruit in primo instanti suę conceptionis prout demõstrabitur in articulo sequenti, ergo habuit vsum liberi arbitrii in eodem instanti. Meritum enim nisi in operibus liberis inueniri non potest. De conclusione itaque nulla ratione licet dubitare, quanquã dubitat non nihil Durandus in 3. distinctio. 14. quæstione 3. & distinctio. 18. quęstione 2. Sed eius dubitatio ab errore excusari non potest.

Durand.

Arguitur contra rationem D. Thom.

¶ De ratione Diui Thomæ, potest moueri dubium, an rectè procedat, nam videtur ex ea sequi quòd Christi anima semper fuit in actu secundo respectu omnium quę cognoscebat. Probatur sequela ex ratione D. Tho. nam id quod est in actu secundo est perfectius eo, quod est in actu primo, ergo qua ratione concluditur, quòd in primo instanti anima Christi fuit in actu secundo, concluditur etiam in omni instanti vitæ Iesu.

Prima solutio.

¶ Ad hoc dicendum est, non esse incommodum concedere, quòd anima Christi semper fuerit in actu secũdo, & in actuali contemplatione eorum omnium, quæ sciebat habitualiter, nam saltem per scientiam beatam semper fuit in contemplatione actuali eorum omnium, quæ sciebat, & multi viri doctissimi tenent idem de his, quæ sciebat per scientiam infusam, quapropter in superiobus dictum est, quòd in his scientiis non profecit Christus. Cæterum in scientia humanitus acquisita profecit, & progressus habuit, & ideo nõ semper fuit in actuali cõtemplatione eorum, quæ per istam scientiam cognoscebat.

Secũda solutio Caietani.

¶ Altera solutio est ex D. Caietano, quòd aliud est acquirere actum secundum simpliciter, aliud est transire de vno actu secundo ad alterum, nam acquirendo actum secundũ simpliciter, perficitur anima, & proficit simpliciter, nam fit ex non operante operans, & perfectio rei in operatione consistit, at transeundo de vno actu secundo ad alium non proficit anima simpliciter, progredimur enim aliquando ex actu secundo perfecto ad alium imperfectiorem, vt cum progredimur à principiis ad conclusionem, vnde optimè concluditur probatio D. Tho. q̃ si in primo instanti nõn habuisset actum secundum, profecisset in tempore, & non habuisset perfectionem spiritualem à principio.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum Christus in primo instanti suæ conceptionis mereri potuit.

186 3. di. 13. p. 1. ar. 2. q. 2. & d. 14. ar. 3. qõ. 6. & d. 19. art. 3. & 5. cap. & verit. q. 29. ar. 8. & op. 3. c. 223. & 228. * 1. p. q. 63. art. 5.

AD tertium sic proceditur. Videtur, q̃ Christus in primo instanti suæ conceptionis mereri non potuerit. Sicut enim se habet liberum arbitrium ad merendum, ita ad demerendum. Sed diabolus in primo instanti suæ creationis non potuit peccare: vt in prima parte habitum est. * Ergo neque anima Christi in primo instanti suæ creationis (quod fuit primum instans conceptionis Christi) potuit mereri.

¶ 2. Præterea, Illud quod homo habet in primo instanti suę conceptionis, videtur ei esse naturale, quia hoc est ad quod terminatur sua generatio naturalis. Sed in naturalibus non meremur, vt patet ex his, quę dicta sunt in Secunda parte. Ergo videtur, quòd vsus libri arbitrii, quem Christus habuit secundum hominem in primo instanti suæ conceptionis, non fuerit meritorius.

¶ 3. Præterea, Id quod semel aliquis meruit, iam fecit quodammodo suum: & ita non videtur quòd iterum possit illud idẽ mereri, quia nullus meretur quod suũ est. Si ergo Christus in primo instanti suę conceptionis meruit, sequitur quòd postea nihil meruerit, quod patet esse falsum. Nõ ergo Christus in primo instanti suę conceptionis meruit.

¶ Sed contra est, quod Augustin. dicit super Exod. Non habuit omnino Christus iuxta animę meritum, quo potuisset proficere. Potuisset autem proficere in merito, si in primo instanti suę

Universidad de Deusto
Biblioteca

conceptionis nō meruisset, ergo in primo instāti suæ conceptionis meruit Christus.

¶ Respondeo dicendum, quòd (sicut suprà dictum est*) Christus in primo instanti suæ conceptionis sanctificatus fuit per gratiam. Est autem duplex sanctificatio: vna quidem adultorum, qui secundum proprium actum sanctificantur. Alia autem puerorum, qui non sanctificātur secundū proprium actum fidei, sed secundum fidem parētum, vel Ecclesiæ. Prima autem sanctificatio est perfectior, quàm secunda: sicut actus est perfectior, quàm habitus, & quod est per se, eo quod est per aliud. Cùm ergo sanctificatio Christi fuerit perfectissima (quia sic sanctificatus est, vt esset aliorum sanctificator) consequens est, quòd ipse secundum proprium motum liberi arbitrij in Deum, fuerit sanctificatus, qui quidem motus liberi arbitrii est meritorius. Vnde consequens est quòd in primo instanti suæ conceptionis Christus meruerit.

* art. 1. huius quæst.

Ad primum ergo dicendum, quòd liberum arbitrium nō eodem modo se habet ad bonum, & ad malum. Nam ad bonum se habet per se, & naturaliter, ad malum autem se habet per modum defectus, & præter naturam. Sicut autem Philosophus dicit* in secundo de Cœlo, Posterius est quod est præter naturam, eo quod est secundum natutam: quia id quod est præter naturam, est quædam excisio ab eo, quod est secundum naturam. Et ideo liberum arbitrium creaturæ in primo instanti creationis potest moueri ad bonum merendo, non autem ad malum peccando, si tamen natura sit integra.

* li. 2. tex. 18. tom. 2.

Ad secundum dicendum, quòd illud quod homo habet in principio suæ creationis secundum communem naturæ cursum, est homini naturale: nihil tamē prohibet quin aliqua creatura in principio suę creationis, aliquod beneficium gratię à Deo consequatur. Et hoc modo anima Christi in principio suæ creationis consecuta est gratiam, qua posset mereri: & ea ratione gratia illa, secundum quandam similitudinē dicitur fuisse illi homini naturalis, vt patet per Augustin. * in Enchirid.

* ca. 40. a med. to. 2.

Ad tertium dicendum, quòd nihil prohibet idem esse alicuius ex diuersis causis: Et secundum hoc Christus gloriam immortalitatis, quam meruit in primo instanti suæ conceptionis, potuit etiam posterioribus actibus, & passionibus mereri, non quidem vt esset sibi magis debita, sed vt sibi ex pluribus causis deberetur.

SVMMA TEXTVS.

Cōclusio. D. August.

COnclusio est affirmatiua, quam probat in primis ex autoritate D. Augustini dicens: non habuit omnino Christus iuxta animæ meritum, quo potuisset proficere, potuisset autē proficere in merito, si in primo instanti suæ conceptionis non meruisset, ergo meruit in primo instanti suæ conceptionis. Idem patet ex ratione Theologica, quia sanctificatio Christi fuit perfectissima. Est enim sanctificatus, vt sit aliorum sanctificator. Est autem duplex sanctificatio, vna puerorum, qui non sanctificantur secundum proprium actum fidei, sed secundum fidem parentum, vel Ecclesiæ. Alia adultorum, qui secundum proprium actum sanctificantur: atque ista est perfectior illa, sicut actus est perfectior, quàm habitus: & qd est per se, eo quod est per aliud. Ideo dicendum est, Christum secūdum proprium motum liberi arbitrii, qui motus meritorius est, in illo instanti fuisse sanctificatum.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Oppositū huius conclusionis sentiunt Alexāder. Albertus. D. Bonau. Duran.

COnclusionem huius Articuli negant Doctores in primis graues, Alexander Alensis. 3. parte quæstio 16. memb. 2. articul. 1. Albertus Magnus in 3 distinct 18. ar. 6. D. Bonauentura in prima parte eiusdem distinctionis, quæst. 1. & Durandus quæst. 2. Aiunt isti autores Christū quidem habuisse gratiam in primo instanti suæ cōceptionis, verum non habuisse vsum gratiæ, neque actum meritorium in eodem instanti, sed postmodum procedente tempore, & mouentur ad id asserendum ex argumentis quæ facit D. Thomas pro parte negatiua in hoc articulo, & præcedenti.

Conclusio articuli probatur.

¶ Ego vero existimo conclusionem Diui Thomæ esse adeo certam, vt eam negare sit periculosum, cuius rei prima demonstratio sumitur ex illo ad Hebræos 10. ingrediens in mundum dicit; hostiam, & oblationem noluisti, corpus autem adaptasti mihi, tunc dixi, ecce uenio, vt faciam uoluntatem tuam Deus, &c. & post pauca in qua uoluntate sanctificati sumus. Ex quo loco haud obscurè colligitur, quòd ingrediens in mundum, hoc est, in incarnatione, nā tunc eū Christus ingressus est in mūdum secundum carnem meruit sanctificationem nostrā & peccatorum expiationem. Secunda demonstratio est, nam Christus in primo instanti habuit omnia necessaria ad meritum, videlicet, gratiam, vsum liberi arbitrii, statum viatoris, prout supra demonstratum est, ergo meruit. Tertia, Christus Dominus in primo instanti fuit sanctificatus per actum proprium liberi arbitrii, qui actus in omnibus qui sanctificantur meritorius est, ergo etiam in Christo fuit meritorius. Quarta demonstratio: omnis perfectio, & dignitas possibilis ad genus gratiæ pertinēs est tribuenda animæ Christi, sed mereri in primo instanti est perfectio gratiæ, ergo meruit in primo instanti suæ conceptionis. Istam sententiam docet Magister in tertia distinctio. 18. Diuus Thomas, Scotus, & omnes ferè Theologi: præter illos, quos retro commemorauī.

Obiectio difficilis.

¶ Sed hęc diffinitio magnam de se mouet quæstionem, nam si Christus meruit in vtero materno, & in primo instanti suæ conceptionis, consequens est, quòd nō fuerit opus alio maiori merito, nec alio merito Christi, sic qui dem meritum primi instantis fuit infinitum, sufficiens pro infinitis peccatis expiandis.

Solutio. Meritum. triplicitèr contingit.

¶ Hanc quęstionem variè in infinitum explicant Doctores: cōmunis expositio est, meritum trifariam accidere, est enim meritum ex quo fit vt ex non debito fiat debitum, vt cum peccator iustificatur habet meritum, vt sibi debeatur vita æterna, quæ ante non debebatur. Rursus est meritum, vt id quod debebatur ampliori ratione debeatur, qua ratione iustus in bonis operibus crescēs augmentum gratiæ promeretur. Est præterea meritum, ex quo fit, vt id quod debebatur vno titulo, alio etiam titulo debeatur, exemplum aptum est in Iacob, qui Rachelis connubium iam meruerat, at seruiens de nouo per septenium idem meruit alio titulo. Dicunt ergo Theologi ferè vniuersi cum Magistro in tertia distinct. 18 Christum Dominum per meritum, quod habuit in primo instanti tantum meruit, quantum postmodum meruit per opera subsequentia, itaqi per alia opera subsequentia nō magis meruit, sed idem pluribus titulis. Hanc sentētiam docet Magister in 3. dist. 18 & adducit in suam sententiā Gergorium magnum super Ezech. Homilia 6. & Gregor. Nazianzenus in Epistola prima, ad Clidonium scribit, quòd Christus non promouit in merito, neque in virtute merendi, & Diuus Damascen. libro tertio, capit. 22. dicit

Christus i primo instanti tantū meruit, quantum alius operibus mereti potuit. Magister.

Damasce.

D. Thom.

dicit sentire eam Nestorio, qui dicunt Christū profecisse in merito, & D. Tho. adducit hic Augustinum idē dicentem, & ipsemet in solutione ad tertium, sic inquit; Quanquam Christus corporis immortalitatem, quā meruit in primo instanti, postmodum aliis operationibus, & passionibus mereri potuerit, nō tamen meruit vt esset sibi magis debita, sed vt pluribus de causis sibi deberetur. Probatur ista sententia argumentis ex diuina Theologia petitis. Primo, gratia Christi quam habuit in primo instanti, fuit maxima de lege ordinaria, ita quod de lege ordinaria nō potuit esse maior (quòd nunc statuo pro certo de fide prout est demonstratu. supra quæstio. 7.) ergo actus meritorius ex illa gratia procedens in primo instāti fuit maximus in virtute merendi, vnde non potuit esse maior. Secundò, illud meritum primi instantis fuit infinitum, ergo nō potuit esse maius, nam infinito nō potest dari maius. Tertio, si Christus potuit proficere in virtute merendi, & habere maius meritum sequitur quod tēpore præcedente habuerit minorem gratiam, ille enim qui habet maius meritum coram Deo, gratior est Deo. Vltimo, idem demonstratur apto exemplo, nā sicut corpus maximum quod repleret omnem locū si esset infinitum, etiam si darentur alia corpora eiusdem molis, & quātitatis non occuparent maiorem locum, sed penetrarentur se haberent in eodem loco, ad eundē modum est iudicandū de merito Christi infinito primi instantis. Hæc est communis expositio propositæ quæstionis.

Durandus.

¶ Sed Durandus in 3. dist. 18. quæstione 3. cui suffragari videtur Soto in 4. distinct. 1. quæstione 3. articulo 5. docet, quòd licèt Christus quolibet opere suo meruerit sufficienter ad satisfaciendum pro infinitis delictis quia meruit infinitè, tamen quo ad applicationem, & efficaciam quanto plura opera effecta sunt, tanto plus gratiæ in sacramentis nobis confertur. Vult dicere Durandus, quòd si Christus tantum fuisset circumcisus, & nullum aliud opus perfecisset, non tantum gratiæ nobis impenderetur, quando efficimur Christi membra, absurdum enim est dicere quòd singulis operibus Christi non correspondeat in nobis aliquis effectus gratiæ pro meritis, alioqui frustra quod attinet ad nos illa opera essent exhibita. Ex hoc deducunt prædicti Doctores, quod Christus meruit successiuè.

Alius modus dicēdi.

¶ Tertia explicatio est cuiusdam neotherici Theologi dicentis in omnibus operibus Christi fuisse eādem qualitatem meriti, sed non fuisse eandem qualitatem quo ad satisfactionem. Existimat enim quod Christus in omnibus operibus meruit nobis infinitæ gratiam, & gloriā, verum non satisfecit pro peccato generis humani nisi moriens in cruce. Et probat sic, Nam qui amat martyrium meretur quidem ex voluntate martyrij, sed non meretur gloria martyrii nisi actu moriatur pro Christo. Rursus si quis vult dare eleemosinam, & non actu dat non satisfacit, & qui vult ieiunare, & flagellari in satisfactionem suorum delictorum, non satisfacit nisi actu ieiunet & flagelletur, & qui vult soluere pretium nō satisfacit nisi actu soluat, & qui vult mori si nō moritur. Ratio horum omnium hæc est, quoniam licèt actus exterior nullā addat bonitatem ad actum interiorem quantum ad virtutem merendi, addit tamen quantum ad satisfactionem. Et confirmatur ista sententia. Nam vniuersa scriptura redemptionem generis humani & reconciliationem cum Deo tribuit passioni, & morti Christi.

Sententia autoris.

¶ Inter istas tres expositiones prima, & secunda sunt probabiles, & diuinæ Theologiæ maxime consentaneę. Tertia expositio videtur mihi, quòd mereatur reprehensionem, & reprobationem, nam quilibet actus meritorius Christi Domini, & quælibet pœna vel minima, quam subiit pro genere humano, est satisfactoria de toto rigore iustitiæ pro infinitis hominum peccatis si essent. Nam maius est, quòd Deus ipse patiatur, vel leuissimam pœnam, quàm ut totum genus humanum pereat in sempiternum, & vna gutta sanguinis Domini Iesu Christi de se est sufficiens pro vniuersis delictis generis humani, prout est diffinitum in extrauag. vnigeni

tus, de pœnitentiis, & a nobis demonstratum supra quæstione 1. articulo 2.

Christus meruit per solas operationes liberas. Heb. 10.

¶ Secunda quæstio est, per quos actus meruit, meruit ne per opera infantiæ quando vagiebat, quando sugebat lac? Ad hanc quæstionem dicendum est, quòd meruit per illam voluntatem, qua se obtulit in mortem pro salute generis humani ex obediētia patris prout insinuat Paulus Hebr. 10. loco dudum citato, meruitque per omnes operationes liberas, per operationes vero naturales arbitror quod non meruit, imo diffinio quòd permittebat naturam opera naturalia naturaliter facere, & ideo in eis non meruit.

Christus nunquam cessauit ab operibus meritoriis.

¶ Tertia quæstio est, an cessauerit aliquādo pro nobis mereri? Ad istam quæstionem dico, quod de hac re nihil certi & explorati habetur, mihi vero fit probabile quod nunquam cessauit mereri per operationes interiores. Colligo hoc dogma ex dictis in articulo secundo, nempe quòd Christi anima semper fuit in actu secundo, & in actuali contemplatione eorum omnium quæ sciebat per scientiam infusam, & beatam. Nihil ergo mirum est, quod semper fuerit in actuali amore, per quē semper merebatur.

Christus non meruit suā gratiā.

¶ Quarta quæstio subsequitur, Vtrūm per illum actū per quem meruit, & sanctificatus est, meruerit suam gratiam, & sanctitatem. Ad quam quæstionem dico, quòd eius expositio facile patet ex dictis in articulo primo, nam cum omnis actus meritorius præsupponat gratiam, & ab ea proficiscatur euidens impossibilitas est quòd mereatur gratiam, & sanctitatem.

Adultus non iustificatur extra sacramētū sine dispositione liberi arbitrii.

¶ Vltima quæstio est, Vtrum homo habens vsum liberi arbitrii possit iustificari, & sanctificari sine proprio actu liberi arbitrii? Ad hanc quæstionem dico, quòd de potentia Dei ordinaria, & de lege a Deo statuta nō potest fieri quod homo adultus iustificetur sine proprio actu liberi arbitrii. Hæc est sola differentia versatur inter pueros, & adultos homines, quod illi non sanctificantur per proprium actum, isti vero sanctificantur per proprium actū liberi arbitrii consentiendo, & amando. Ex ista veritate infert Caietanus, quod suscipientes sacramenta si nō habent actualem deuotionem, & actum liberi arbitrii tendentis in Deum non sanctificantur ex sacramentis. Idem repetit in 3. parte quæstione 79. articulo 1. Sed hæc sententia ab omnibus interpretibus D. Thomæ impugnatur, & reprobatur in loco citato. D. Thomas hic loquitur, quando homo sanctificatur extra sacramentum.

Caietani sententia falsa.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm Christus fuerit perfectus comprehensor in primo instanti suæ conceptionis.

187 Locis sup. art. 3. addu ctis.

ADquartum sic proceditur. Videtur, quòd Christus non fuerit perfectus comprehensor in primo instanti suę conceptionis. Meritum enim præcedit præmium, sicut & culpa pœnam. Sed Christus in primo instanti suæ conceptionis meruit: sicut dictum est. * Cum ergo status comprehensoris sit principale præmium, videtur, quòd Christus in primo instanti suæ conceptionis non fuerit comprehensor.

Art. præce.

¶ 2. Præterea, Dominus dicit Luc. ultim. Hæc oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam. Sed gloria pertinet ad statum comprehensoris: Ergo Christus non fuit in statu comprehē-

soris

Universidad de Deusto
Biblioteca

soris in primo instanti suæ conceptionis,quando adhuc nullam sustinuerat passionem.

¶ 3.Præterea,Illud quod nō conuenit nec homini nec angelo, videtur esse proprium Deo , & ita non conuenit Christo secundum quod homo. Sed semper esse beatum, non conuenit nec homini nec Angelo, si enim fuissent conditi beati,postmodum non peccassent.Ergo Christus secundum quod homo , non fuit beatus in primo instanti suæ conceptionis.

Aug. hoc loco Psal. 94.to. 8.

¶Sed contra est,quod dicitur in Ps.64.Beatus quem elegisti & assumpsisti:qđ secundum glos.* refertur ad humanam naturam Christi, quæ assumpta est a verbo Dei in vnitatem personæ.Sed in primo instanti conceptionis fuit assumpta humana natura a verbo Dei in vnitatem personæ. Ergo in primo instanti suæ conceptionis Christus,secundum quod homo,fuit beatus,quod est esse comprehensorem.

Art.præce. q.7.arti.9. 10. & 12.

Respondeo dicendum,quòd (sicut ex dictis patet *) non fuit conueniens , vt Christus in sua conceptione acciperet gratiam habitualem tantum absque actu:accepit enim gratiam non ad mensuram,vt supra habitum est. * Gratia autem viatoris cùm sit deficiens a gratia comprehensoris , habet mensuram minorem respectu gratiæ comprehensoris. Vnde manifestum est , quòd Christus in primo instanti suæ conceptionis, accepit non solum tantam gratiam quantam comprehensores habent,sed etiam omnibus comprehensoribus maiorem.Et quia gratia illa non fuit sine actu , consequens est quòd actu fuerit comprehensor,videndo Deum per essentiam clarius cæteris creaturis.

q.19.art.5.

Ad primum ergo dicendum , quòd (sicut supra dictum est †) Christus non meruit gloriam animæ,secundum quam dicitur comprehensor, sed gloriam corporis ad quam per suam passionem peruenit.

¶ Vnde patet responsio ad Secundum.

¶Ad tertium dicendum , quòd Christus ex hoc quòd fuit Deus & homo,etiam in sua humanitate habuit aliquid prę ceteris creaturis:vt scilicet statim a principio esset beatus,

SVMMA TEXTVS.

¶ Conclusio est affirmatiua.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Dubiū de veritate cōclusionis. Prim. arg.

IN hoc articulo est grauis quæstio,Vtrum sit veritas fidei,quòd Christus in primo instanti suæ cōceptionis fuerit comprehensor, & viderit diuinam essentiam clarius præ cæteris.A parte negatiua sic argumentor.Nam de hac re nulla est diffinitio Ecclesiæ , nulla autoritas scripturæ,nulla traditio apostolica, ergo non est veritas fidei.

Secūdum.

¶ Deinde,euidens est impossibilitas, & contradictio, quòd sit summum gaudium cum summa tristitia cōiunctum , sed Christus tempore Dominicæ passionis fuit beatus,consequens est , quòd fuerit summum gaudium cum summa tristitia coniunctū,ergo in hac vita mortali beatus non fuit. Maior est euidens, minor sic probatur. Nam qui videt Deum & beatus est , summe gaudet & fruitur,Christus vero summe tristatus est iuxta illud. Tristis est anima mea vsque ad mortem;& iterum: repleta est malis anima mea , ergo anima Christi Domini nō videbat diuinam essentiam , nisi velis duo contraria simul esse in eodem subiecto.

Tertium.

¶ Tertio,Christus habuit operationes repugnātes cū visione Dei clara , ergo non clare videbat diuinā essentiam. Probo antecedens , in primis habuit fidem iuxta illud Isaiæ.11.fides cinctorium renum eius , fides autem autore Paulo Hebræorum. 11.est argumentum nō apparentium,est enim persuasio illorum quæ non videmus , ergo non videbat diuinam essentiā. Habuit etiam spem sicut ipse ad patrem loquēs ait,spes mea ab vberibus matris meæ Psal.21.& quod videt quis quid sperat?vt dicit Paulus Romano.8.Habuit etiam timorem vt plane testatur diuina scriptura. Timor vero autore Aristotele.2. Rhetoricorū,est mali futuri & incerti , at qui videt Deū nihil videt in eo futurum & incertum,ergo non videbat Deum.Creuit etiam in gratia non solum apud homines sed etiam apud Deum vt habetur Luc.cap. 2.at qui beatus est & videt Deum non creſcit in gratia,Deniq; Christus dominus habuit volubiles cogitationes,& cognitionem successiuam,vnde pater eęlestis quædam illi demōstrabat , quædam vero celabat postea demonstraturus , iuxta illud Ioann. 5.Omnia pater demonstrat filio, quæ ipse facit,& maiora demonstrabit opera;& iterum apud Marcum capitu.13.de die illa nemo scit,neque filius.In beatitudine vero non sunt volubiles cogitationes,neque cognitio successiua.

Isaiæ 11. Hebr. 11. Psal.21. Rom.8. Aristotele. Luc.2. Marci.13.

Vltimum.

¶ Vltimo diuinæ scripturæ testātur, quòd Christus meruit gloriam animæ suæ per crucē & mortem, ergo non habuit illam a principio. Probatur antecedens , ex illo Isa.53:Pro eo quod laborauit anima eius videbit , & saturabitur,saturabimur autem cum apparuerit gloria Domini , vt testatur sancta scriptura. Idem ostenditur ex Psalmo 15.Non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem,adimplebis me lætitia cum vultu tuo,ergo post resurrectionem vidit Dei vultum, & lætatus est. Idem demonstratur ex Psalm.44.Dilexisti iustitiam,& odisti iniquitatem, propterea vnxit te Deus,Deus tuus oleo lætitiæ pro consortibus tuis.

Esaiæ 53. Psal.15. Psal.44.

¶ Ad huius rei expositionem dicendum est , quòd de hoc disputat Cano.libro 12.de locis capitulo 14. Rursus sciendūm est Diuum Thomam sæpe sæpius docuisse Christum in hac vita mortali fuisse beatum, nā in quæstione 9.articulo 2.docuit habuisse scientiam beatam,& in quæstione 15.articulo vltimo,docuit fuisse simul viatorem & comprehensorem, hic vero docet quòd a principio suæ conceptionis fuit perfectus comprehensor, & quòd viderit diuinam essentiam clarius præ cæteris , & hæc sententia est conclusio fidei catholicæ,& demonstratur his argumentis. In primis hæc est traditio Apostolica, nam Magister in 3. distinctione 14. & 26. ponit istam veritatem tanquam certam & statutam inter omnes patres Ecclesiæ,quorum sententias refert diligenter Cano.in loco citato,Vide omnes Doctores scholasticos, qui vno ore,& summa consensione amplectuntur istam sententiam ,quod non est leue argumentum traditionis Apostolicæ. Secundo loco accedunt sanctæ scripturæ , primo Ioann.1. Vidimus gloriam eius , gloriam quasi vnigeniti a patre,in quo significatur,quòd anima Christi Domini fuerit glorificata ex vnione personali ad Verbum,quod significat Euāgelista cum eadem voce bis repetita ait gloriam quasi vnigeniti a patre.id est gloriam perfectam,& omnibus numeris absolutam,at videre per speculum in ænigmate est hominis imperfecti, vt inquit Paulus 1.Corinthiorum 13.& ideo continuo subiungit: sapiebam vt paruulus,loquebar vt paruulus,cum venerit quod

Cano. Christus fuit perfectus cōpre henſor ab instanti suæ conceptionis. D. Thom. Magister. Ioan. 1. 1. Cor. 13.

quod perfectum est, euacuabitur, quod ex parte est , sed Christus non erat homo imperfectus, non loquebatur, nec sapiebat vt paruulus , ergo videbat diuinam essentiam. Secunda scriptura habetur: Verbum habitauit in nobis plenum gratiæ,& veritatis; in quo significatur, quòd Christus ab instanti suæ conceptionis fuerit plenus gratiæ, & veritatis,& quod data fuerit illi plenitudo gratiæ tanquam vniuersali principio gratiæ , at gratia viæ comparata ad gratiam patriæ est deficiens, & imperfecta censetur, ergo Christus non solùm habuit gratiam viæ, sed etiam gratiam comprehensoris, alioquin non esset plenus gratiæ. Tertia scriptura statim sequitur in eodem capite,de plenitudine eius omnes accepimus gratiam pro gratia, quia gratia , & veritas per Iesum Christum facta est, ergo Christus accepit summam, & perfectissimam gratiam , vt gratia , & veritas in omnes emanarent, sed gratia perfectissima est visio beata , ergo habuit visionem beatam. Quarta scriptura in eodem loco Euangelij. Deum nemo vidit vnquam, vnigenitus qui est in sinu patris ipse enarrabit. Certè ad testimonium perfectum requiritur testis oculatus, ergo Christus secundum quòd homo iam viderat diuinā essentiam , etenim Christus secundùm quòd homo erat testis. Huic consonat illud, quod dicit Dominus Ioann.3. quod scimus loquimur , & quod vidimus testamur. Et continuò sequitur , nemo ascendit in cœlum , nisi qui descendit de cœlo filius hominis, qui est in cœlo , in quo testimonio notat Caietanus optimè , quòd illud verbum ascendit , est præteriti temporis ; & ideo sensus est , quòd Christus Iesus secundum animam erat iam in cœlo per visionem beatam.

Ioann.1. Ioann. 1. Ioann.1.

Rationes pro ista sententia.

¶Tertio loco accedunt rationes Theologicæ. Prima, natura humana in incarnatione Dominica eleuata est ad supremum esse, ergo eleuata est ad supremam operationem, talis est visio beata, ergo eleuata est ad visionem beatam. Secundò, Christus Dominus ab instanti suæ conceptionis fuit plenum gratiæ, & veritatis, vt testatur diuinum eloquium , sed inter omnes gratias primatum tenet visio beata , ergo a principio habuit visionem beatam. Tertia, Christus Dominus est filius Dei naturalis, nos verò filij Dei adoptiui , ergo excellentiori modo habuit beatitudinem quam nos, nos verò habemus beatitudinem, & hæreditatem æternam ex meritis,Christus Dominus ex vnione hypostatica, quæ superat omnia merita,quia est vnigenitus filius Dei. Certè filij legitimi, & naturales non indigent meritis , vt habeant hæreditatem patris, & reuera Deus ex natura sua est beatus, & ideo quo quis magis accedit ad istum modum habendi beatitudinem , beatior & felicior est , & anima Christi inter omnes creaturas propius accessit ad istum modum habendi , habuit namque beatitudinem ex vnione hypostatica, quoniam habuit esse diuinum personale.

Quarta probatio est, non potest negari Christum in vita mortali constitutum fuisse beatum , gloria enim Dominici corporis quam ostendit in monte Thabor , attestatur euidenter gloriam ipsius animæ , & nihil cogit ad dicendum hanc beatitudinem cœpisse post Christum natum,ratio ergo persuader,quòd habuerit illam ab instanti suæ conceptionis ex vnione hypostatica deriuatam. Quinta , si anima Christi Domini ab instanti suæ conceptionis non vidit essentiam Dei clarè, consequens est , quòd ambulauerit in hac vita per fidem , quòd asserere erroneum est,& ab omni Theologia alienum. Vltima,si anima Christi Domini a principio suæ creationis non vidit apertè essentiam diuinam,sequitur,quòd verè profecerit in gratia , in scientia infusa, & beata: quod asserere temerarium est omnino. Quòd rectè sequatur, patet, nam aliquando non habuit scientiam beatam , & postmodum habuit illam , ergo profecit in scientia beata , & ex consequenti in scientia infusa.

Ad primū argum.

¶Ad argumenta in contrarium. Ad primum respondetur,quòd ad probandum aliquod dogma fidei,satis est consensus omnium Theologorum fundatus in scripturis diuinis,in autoritate maiorum, & in traditione Apostolica.

Ad secundum. Quomodo in passione Christi fuit summum gaudium cum summa tristitia coniūctum. Cano. D.Thom.

¶ Ad secundum argumentum variæ sunt Theologorum solutiones. Prima est , quòd illud summum gaudium fuit in voluntate, tristitia verò summa fuit in appetitu sensitiuo , & sic contraria non fuerunt in eodem subiecto. Sed hanc solutionem esse falsam, & irrationabilem ostendit euidenter Cano in loco citato. Aliam solutionem adhibet prædictus Doctor , quòd Christus in Cruce detinuit gaudium,& fruitionem beatificam,ne ex beata visione proditent , & id quidem per magnum miraculum, vt pateretur pro nobis sine aliqua consolatione. Sed ista solutio non placet doctioribus, tum quoniam noua est,& inaudita in Theologorum gymnasiis, tum verò quoniam est expresè contra Diuum Thomā. Docet enim Diuus Thomas infra quæstione 46. artic. 8. quòd anima Christi habebat summum gaudium fruitionis in parte superiori , tum verò quoniam constituere , quòd anima Christi aliquando habebat gaudium fruitionis, & aliquando nō habebat,& post resurrectionem iterum habebat , est constituere vitam beatam variabilem, & mutabilem, quod est contra eius essentiam,tum denique, quoniam si anima Christi, vel per momentum earum gaudio beatifico,viderut derogari plenitudini gratiæ Christi, quæ in hoc consistit,quòd habuerit perfectè, & ad plenum gratiam consummatam . Sunt qui dicant posse fieri de potentia Dei absoluta , quòd duo contraria in gradibus summis possint esse simul in eodem subiecto , & sic dicunt factum fuisse tempore Dominicæ passionis. Sed ista solutio friuola est,& sine fundamento asseuerata.

Solutiones Diui Thomæ.

¶ Duas solutiones huius argumenti habeo ex doctrina Diui Thomæ infra quæstione 46. articulo 6 7. & 8. prior est , duo contraria non posse esse per se in eodem subiecto, bene tamen per accidens, vt cum quis deambulans in naui , fertur in contrarium ad id , ad quod nauis mouetur. Sic, inquit Diuus Thomas , gaudium fuit in superiori parte animæ Christi per se,quia per proprium actum, tristitia verò fuit per accidens , quoniam per dolorem corporis. Posterior solutio est , quòd illud gaudium , & illa summa tristitia non erant verè contraria , nam non erant de eodem sub eadem ratione. Pro cuius declaratione nota , quòd voluntas , quæ est appetitus rationalis considerans rationes æternas, & diuinas,qua de causa appellatur ratio superior,gaudebat de Dei visione, & de morte ipsius in diuina visione repræsentata . Cæterum eadem voluntas considerans rationes humanas , & temporales,de morte maximè tristabatur,& ideo gaudium illud , & tristitia non erant de eodem sub eadem ratione formali. Sed addit Diuus Thomas in articu. 8. quòd per magnum miraculum factum est , vt exuberantia gaudij beatifici non impediret tristitiam illam partis inferioris.

Ad tertiū. Christus nō habuit fidem nec spem. D.Thom.

¶ Ad tertium argumentum respondetur, negando antecedens; & ad primam probationem respondetur,quòd fides in eo testimonio accipitur pro fidelitate, itaque sensus est , quòd erit iustus , & fidelis . Ad secundam probationem respondetur, Deum dici spem Christi, quia in eo collocauerat fiduciam , non autem in homine mendaci . Item quia multa ab illo sperabat,quanquam non sperabat gloriam animæ , quam iam habebat. Ad tertiam probationem respondetur , quòd ad rationē timoris satis est apprehensio sensitiua de futura morte non repræsentans cum certitudine, ad hanc enim apprehensionem sequitur immediatè passio timoris. Itaque cogitatiua Christi , siue apprehensiua potentia aliquando repræsentabat futuram mortem, nō repræsentando cum certitudine ; & tunc sequebatur timor , aliquando verò repræsentabat mortem cum certitudine ex participatione partis intellectiuæ, quæ de hoc certa erat , & tunc sequebatur tantum pauor, & tristitia, non timor. Videte de hac re Diuum Thomam supra quæstione 15. artic. 8. Ad quartam probationem dicendum est, quòd cū Christus ab instanti suæ conceptionis fuerit plenus gratiæ, & veritatis, euidens est , quòd non profecerit in gratia, & veritate , sed dicitur profeciſſe quantum ad effectus. Vult ergo dicere Euangelista , quòd procedente ætate faciebat

Universidad de Deusto
Biblioteca

faciebat perfectiora opera, in his quæ sunt ad homines. Ad quintam probationem dicendum est, quòd ex prædictis testimoniis sumpserunt occasionem Arriani derogandi dignitati Christi tanquam minus potentis, & minoris patre, contra quos in præsentia non est dimicandum, sed tantum exponendus est sensus scripturæ. Dicit ergo Ioannes, omnia demonstrat filio quæ facit, id est, omnia communicat. Quasi dicat, in partem omnium quæ agit, accersit illum. Et statim sequitur: & maiora demonstrabit ei opera, id est, per illum maiora perficiet opera, & ipso ignorante nihil perficiet.

Ad quartum explicatur testimonio scripturæ.

¶Ad quartum argumentum principale nego antecedens; & ad primum testimonium scripturæ respondetur, quòd verba antecedentia declarant eius sensum, nam antea dictum est, si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longæuum, & statim sequitur, videbit, & saturabitur, tot vtique filiis Dei in gloriam adductis.

¶Ad secundum testimonium dico, quòd vel intelligitur de corpore Christi mystico, vel de gloria corporis Domini post resurrectionem obtenta, tunc enim adimpletus est lætitia ex omni parte tam in corpote, quàm in anima in parte superiori, & inferiori in appetitu intellectiuo, & sensitiuo.

¶Ad vltimum testimonium respondetur, Christum meruisse manifestationem vnctionis, iuxta illud: propter quod exaltauit eum Deus, &c. Sed non meruit ipsam vnctionem, ex phrasi enim scripturæ tunc res aliqua dicitur fieri, quando innotescit: in quo sensu dictum est illud: data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra. Hactenus de ista quæstione.

¶Ad finem huius articuli obseruádum est Dominum Caietanum in hoc articulo incunctanter dicere, quòd gratia viatoris semper omnibus modis excedit ur a gratia comprehensoris, quam sententiam non esse veram, ostendimus supra, quæstio. 27. artic. 5. cum de plenitudine gratiæ beatæ Mariæ ageretur. Sed euidentius confutatur hæc sententia in secunda secundæ, quæst. 24. art. 7.

QVAESTIO XXXV.

De Natiuitate Christi, in octo articulos diuisa.

De qua re disputant Doctores in tertio, distinctione 8.

COnsequenter post Christi conceptionem agendum est de eius natiuitate. Et primò, quantum ad ipsam natuitatem. Secundò, quantum ad natiuitatis manifestationem.

¶Circa primum quæruntur octo.

¶Primò, vtrum natiuitas sit naturæ, vel personæ.

¶Secundò, vtrum Christo sit attribuenda alia natiuitas præter æternam.

¶Tertiò, vtrum secundum natiuitatem temporalem beata Virgo sit mater eius.

¶Quartò, vtrum debeat dici mater Dei.

¶Quintò, vtrum Christus secũdum duas filiationes sit filius Dei patris, & Virginis matris.

¶Sextò, de modo natiuitatis.

¶Septimò, de loco.

¶Octauò, de tempore natiuitatis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum natiuitas sit naturæ, vel personæ.

AD primum sic proceditur. Videtur, q̃ natiuitas naturę cõueniat magis, quàm personæ. Dicit enim Aug.* in lib. de fide ad Petrum. Natura æterna, atq; diuina, non posset concipi, & nasci ex humana natura, nisi secundùm veritatem humanæ naturæ. Si igitur diuinæ naturæ conuenit concipi, & nasci ratione humanæ naturæ, multo magis conuenit humanæ naturæ. 188. 5. distin. 8. artic. 2. cap. 40. in medio. tomo 3.

¶2. Præterea, Secundum Philosophorum 5. Metaphysic.* nomen naturæ a nascendo sumptum est. Sed denominationes fiunt secundum similitudinis cõuenientiam; ergo videtur, quòd natiuitas magis pertineat ad naturam, quàm ad personam. Lib. 5. Metaph. tex. 5. 10. 3.

¶3. Præterea, Illud propriè nascitur, quod per natiuitatem incipit esse. Sed per natiuitatem Christi non incepit esse persona Christi, sed eius humana natura. Ergo videtur, quòd natiuitas propriè pertineat ad naturam, non ad personam.

¶Sed contra est, quod Damasc.* dicit in 3. lib. Natiuitas hypostasis est, non naturæ. Lib. 3. c. 6. paulò a prine.

Respondeo dicendum, quòd natiuitas potest attribui alicui dupliciter; vno modo sicut subiecto quid attribuitur ei quod nascitur: hoc autẽ propriè est hypostasis, non natura. Cum enim nasci sit quoddam generari, sicut generatur aliquid ad hoc quòd sit, ita nascitur aliquid ad hoc quòd sit. Esse autem propriè est rei subsistentis: nam forma, quæ non subsistit, dicitur esse solum, quia ea aliquid est. Persona autem, vel hypostasis significatur per modum subsistentis: natura autem significatur per modum formæ, in qua aliquid subsistit. Et ideo natiuitas tanquam subiecto nascenti, propriè, attribuitur personæ, vel hypostasi, non naturæ. Sed sicut termino attribuitur natiuitas naturæ: terminus enim generationis, & cuiuslibet natiuitatis est forma: natura autem per modum formæ significatur. Vnde natiuitas dicitur esse via in naturam, vt patet per Philosophum, secundo Physicor.* terminatur enim naturæ intentio ad formam, seu naturam speciei. Li. 2. Phy. tex. 14. tomo 2.

Ad primum ergo dicendum, q̃ propter identitatem, quæ in diuinis est inter naturam, & hypostasim, quandoque natura ponitur pro persona, vel hypostasi. Et secundum hæc dicit Aug.* naturam diuinam esse conceptam, & natam: quia scilicet persona filij est concepta, & nata, secundum humanam naturam. Loco cita to in arg.

Ad secundum dicendum, q̃ nullus motus, seu mutatio denominatur a subiecto qđ mouetur: sed a termino motus, a quo speciem habet. Et propter hoc natiuitas non denominatur à persona, quę nascitur, sed à natura, ad quam natiuitas terminatur.

¶Ad tertium dicendum, quòd natura proprie loquendo, non incipit esse, sed magis persona incipit esse in aliqua natura: quia (sicut dictum est*) natura significatur, vt quo aliquid est: persona autem significatur, vt quę habet esse subsistens. In cor. art.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. COnclusio est, Natiuitas conuenit personæ tanquam ei qui nascitur, sed naturæ tanquam termino.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Vtrũ hęc sit vera diuinitas est nata de Virgine. Primũ arg. Cõc. Late. Augusti. IN hoc articulo est primum dubium. An ista propositio sit concedenda, diuinitas est nata de Virgine Maria? A parte affirmatiua sic argumentor, nam in Concilio Lateranensi sub Martino I. Canone 5. dicitur anathema aduersus eum, qui affirmauerit naturam diuinam nõ fuisse incarnatam. Idem docet Augustinus libro de fide ad Petrum ca. 2. & D. Damasc. libro 3. ca. 6. sic ait nos dicimus naturam diuinam fuisse incarnatam ex B. Virgine secundum D. Athanasium, & Cyrillum.

Secũdum. ¶ Deinde B. Maria est mater Dei, ergo est mater deitatis, consequentia probatur, nam Deus & deitas penitus sunt idem.

Tertium. ¶ Tertiò, in filio non est aliud accipere nisi essentiam, & proprietatem personalem, sed absurdum est, quòd filius Dei dicatur nasci ex Virgine ratione proprietatis personalis, nam proprietas hæc est relatio, qua ab æterno fertur ad patrem sine matre, ergo dicitur nasci de Virgine ratione diuinitatis ex quo consequens est, quòd diuinitas sit nata de B. Virgine.

Quartum. ¶ Quartò, illa natura quodam modo dicitur nata, quæ communicatur per generationem, sed per generationem temporalem ex B. ata Virgine communicata est diuinitas homini, ergo diuinitas nata est ex Virgine Maria.

Vltimum. ¶ Vltimò, quidquid prædicatur in recto de Petro, dicitur nasci ipso nato, recte enim sequitur. Petrus natus est, ergo homo, animal, substantia: sed natura diuina prędicatur in recto de filio Dei, ergo dicitur nasci, filio Dei nato de Virgine Maria.

Vtrũ hęc sit vera natura humana est nata de virgine. Prim. arg. ¶ Est aliud dubium quod simul explicandum est. Vtrũ sit concedenda ista propositio, humana natura nata est de Virgine Maria. A parte affirmatiua sic argumentor. Filius Dei dicitur natus ex Virgine Maria secundum id, quod accepit de Virgine Maria, sed humanam naturam accepit de Virgine Maria, ergo humana natura nata est de Virgine Maria.

Secũdum. ¶ Deinde, illa natura quæ cœpit esse in materia, nasci & generari dicitur, sed humana natura cœpit esse in materia ex Virgine Maria, ergo nata est de Virgine Maria.

Tertium. ¶ Deinde Christus Dominus vel Dei filius non est productus temporaliter, sed solum humana natura, ergo solum humana natura nata est de Virgine Maria.

Vltimum. ¶ Denique, produci in viuentibus est generari & nasci, sed humana natura in Christo est producta, ergo est genita & nata de Virgine Maria.

Gabr. Scotus. ¶ Propter ista argumenta Scotus & Gabriel in 3. dist. 8. quæstione vnica. tenent, quòd natiuitas & generatio indifferenter respiciunt naturam & suppositum, ex qua doctrina idem Gabriel in 3. distinct. 4. quæstione vnica, articu. 3. elicit mirabilia dogmata. Primum est, non est idem nasci & esse filium, nam pars viuentis vere nascitur, & filius non est. Secundum est, non omne quod natum est ex Virgine Maria est eius filius, nam humanitas Christi nata est ex Virgine Maria, & eius filia non est. Tertium est, quòd si Verbum diuinum dimitteret humanitatem, iam illa humanitas vere esset Virginis filius, nam iam est suppositum natum de Maria Virgine, ergo esset eius filius. Quartum est, quòd homo quinquaginta annorum inciperet esse filius Virginis. Quintum est, quòd in eo casu Beata Maria haberet duos filios, videlicet Christum Dominum, & illam humanitatem separatam a diuinitate. Sed ista Theologia est omnino ridicula.

Prima conclusio. ¶ Pro explicatione ergo vtriusque dubitationis propositæ, est prima conclusio. Diuinitas non est nata de patre per generationem æternam. Hæc conclusio statuitur à Diuo Thoma prima parte quæstione 39. art. 5. & proba tur his argumentis. Primum inter genitum, & rem generantẽ oportet vt sit distinctio realis, nihil enim generat seipsum,, at inter essentiam diuinam & patrem generantem non est distinctio realis, vt plane constat, ergo diuinitas non est genita, aut vero nata de substantia patris. Deinde, id quod nascitur & gignitur principium habet vnde prodeat, at diuinitas non habet principium vnde prodeat, esset enim genita neque procedens, sed non est genita neque procedens, aliàs mysterium sanctissimę Trinitatis confunderetur, nam pater esset genitus ac subinde filius. Tertio probatur, nam hęc conclusio est diffinita in Concilio Lateranensi I I. sub Innocentio I I I. contra Abbatem Ioachim, diffinitio est quòd essentia diuina, neque est generans, neque generat, neque genita, neque nata. Habetur hæc diffinitio in cap. Damnamus. de summa Trinitate: & in Concilio primo Toletano in assertione fidei, sic habetur. Si quis dixerit, deitatem esse nascibilem, anathema sit. D. Tho. Cõci. Late. Cap. Damnamus de summa trinitate. Conci. Toletanum. 2. Conclu.

¶ Secunda conclusio, diuinitas non est nata de Virgine Maria per generationẽ temporalem. Probatur in hunc modum: nam diuinitas magis conuenit cum generatione Christi æterna, quàm cum temporali, sed ipsa non est nata per generationem æternam, vt dudum dictum est, ergo multo minus est nata generatione temporali. Deinde, illa natura quodammodo nasci dicitur, quę per generationem accepta est, diuina autem natura non est in Christo per temporalem generationem accepta, vnde nullo mdo debet dici nata de Virgine. Præterea, quod natum est ex Virgine Maria initium habet ex Virgine Maria, sed diuinitas non habet initiũ, ergo non nata est de Virgine Maria.

3. Conclu. Damasce. ¶ Tertia conclusio, humana natura in Christo non est nata de virgine Maria. Nam vt scribit Damasc. lib. 3. c. 6. nasci est hypostasis non naturæ, & patet euidẽti ratione, nasci enim est quoddam generari, & sicut generatur aliquid ad hoc quod sit, ita etiam nascitur aliquid ad hoc, quod sit, esse autem est proprium rei subsistentis personæ, vero significatur per modum subsistẽtis, & ideo natiuitas tanquam subiecto nascenti proprie attribuitur personæ vel hypostasi, non naturæ.

Obiectio. Aristot. ¶ Contra hanc rationem, quam hic habet Diuus Thomas obiicit Caietanus, ex Aristotele libro 1. de generatione capitulo 13. inquiente, quod materia prima est subiectum generationis, generatio autem quædam natiuitas est, ergo falsum est, quod dicit Diuus Thomas, quòd natiuitas conuenit personæ vel hypostasi sicut subiecto nascenti.

Quomodo suppositũ sit subiectũ generationis. ¶ Ad hanc obiectionem respondet Dominus Caietanus, conclusionem D. Thomæ non posse intelligi de subiecto inhæsionis, cui scilicet natiuitas inhæreat, nã tale est materia prima iuxta Aristotelis sententiam, debet ergo intelligi de subiecto denominationis tantum, id est, de subiecto quod verè & propriè dicitur, & denominatur nasci. Sed profecto ego credo, quòd secundum rectã philosophiam conclusio Diui Thomæ debeat intelligi de vtroque subiecto, etenim natiuitas & generatio in persona siue in hypostasi inhæret, & nõ in materia prima, & personam vel hypostasim denominãt, & Aristoteli respondetur, quod cum dicit in materiem primam esse subiectũ generationis

Universidad de Deusto
Biblioteca

generationis vsurpat subiectum pro materia, circa quam versatur generatio, & corruptio expellendo inde vnam formam, & introducendo aliam, nō tamen facit sermonem de subiecto inhæsionis, aut denominationis.

Ad argumenta primi dubii.

¶ His constitutis ad argumenta vtriusque disputationis respondendum est. Ad primum primæ dubitationis dicendum est, quòd hæc propositio, diuinitas est incarnata, impropria est, & ideo si alicubi inueniatur apud sanctos Patres pie est interpretanda, & non extēdenda, vt sit sensus. Deum veraciter esse incarnatum. Sancti enim agentes contra Nestorium, vt attestarentur veritati incarnationis, dicebant diuinitatem esse incarnatam.

Ad primū.

Ad secundum.

¶ Ad secundum argumentum respondetur, negandam esse consequentiam, nam vnio humanitatis non est terminata ad deitatem, sed ad personam Verbi, & ideo Beata Virgo non est mater diuinitatis, sed personæ diuinæ.

Ad tertiū.

¶ Ad tertium respondetur, quòd in filio tria sunt consideranda, essentia, proprietas, & hypostasis, quanquam hæc tria non distinguantur realiter, & ratione hypostasis est natus de Virgine in quantum sibi copulauit naturam humanam in vnitate personę.

Ad quartum.

¶ Ad quartum argumentum respondetur, quòd diuinitas non est communicata Christo per generationem tēporalem, sed per generationem ęternam, & ideo argumentum non procedit.

Ad quintum.

¶ Ad quintum argumentum respondetur, quòd natura diuina non prædicatur in recto de filio in quātum natura est, sed propter simplicitatem diuinę essentię, in qua nulla permittitur distinctio realis, differunt tamē ex modo significandi qui facit, vt aliquid prædicetur de persona, quod de natura prædicari non potest.

Ad argumenta secundę dubitationis.

¶ Ad argumenta secundę dubitationis, ad primum respondetur, quòd quemadmodum Christus est homo ratione humanæ naturæ, at humana natura non est homo, sic Christus est natus de Virgine ratione humanę naturę at natura humana non est nata de Virgine, sed Christus Deus & homo.

Ad primū.

Ad secundum.

¶ Ad secundum argumentum respondetur, quòd cum esse sit suppositi, & non naturæ, ideo natura propriè non incipit esse, nec producitur, nec generatur. Sed Christus producitur, & generatur in humana natura.

Ad tertiū.

¶ Ad tertium respondetur, quòd ex præcedēti solutione pater quid dicendum sit.

Ad quartum.

¶ Ad quartum respondetur, quòd Christus producitur & generatur subsistens in humana natura, & ideo veraciter incipit esse homo quod antea non erat.

Si verbum diuinū dimitteret humanitatem homo qui resultaret non esset filius Virginis.

¶ Sed videamus quid sit sentiendum de illo dogmate Gabrielis, quòd si verbum Dei dimitteret humanitatem, ille homo, qui inde resultaret esset Virginis filius. Nam videtur profecto, quòd verum sit, nā ille homo est natus ex muliere, non ex nihilo productus, & non nisi ex Beata Virgine, ergo est natus ex Beata Virgine. Deinde, ille homo accepit naturam humanam ex viscеribus B. Virginis, ergo est filius Beatæ Virginis. Præterea, ex illa humanitate accepta ex Beata Virgine naturali cōsequio sequitur illa personalitas creata, quam modo habet & qui dat formam, dat consequentia ad formam, & omnia quę sequuntur naturali consequutione tribuuntur generanti secundum rectam Philosophiam, ergo illa persona nata est ex Virgine Maria. His argumentis nihil obstantibus veritas est, quòd non esset filius Matiæ. Nam Maria nunquam peperit istum hominem, ergo nō est filius eius. Deinde, ex vi generationis & natiuitatis ex Maria nō ꝓdit iste homo commemoratus, sed Christus dominus, & hunc solum nobis peperit saluatorem. At qui hæc probatio secunda si rectè expendatur euidenter dissoluit argumenta in contrarium.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm attribuenda sit Christo aliqua natiuitas temporalis.

189 3. di. 14. q. 1. art. 2. ad 4. & 3. dist. 8. ar. 4. q. 2. & de vnio. ar. 1. ad 6.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd Christo non sit attribuenda aliqua natiuitas temporalis. Nasci enim est velut quidam motus rei non existentis, antequam nascatur, id agens beneficio natiuitatis, vt sit. Sed Christus ab æterno fuit. Ergo non potuit temporaliter nasci.

¶ 2. Præterea, Illud quod est in se perfectum, natiuitate non indiget. Sed persona filii Dei ab æterno fuit perfecta. Non ergo indiget temporali natiuitate. Et ita videtur, quòd non sit temporaliter natus.

¶ 3. Præterea, Natiuitas propriè personę conuenit. Sed in Christo est vna tantum persona. Ergo in Christo est tantum vna natiuitas.

¶ 4. Præterea, Quod duabus natiuitatibus nasci tur bis nascitur. Sed hæc videtur esse falsa, Christus est bis natus, quia natiuitas eius, qua de patre est natus, interruptionem non patitur, cùm sit æterna: quod tamen requiritur ad hoc aduerbium bis. Ille enim dicitur bis currere, qui cum interruptione currit. Ergo videtur quòd in Christo non sit ponenda duplex natiuitas.

l. 3 orth. fi. c. 7 in me.

¶ Sed contra est, quòd Dama.† dicit in 3. libr. Confitemur duas Christi natiuitates: vnam quę est ex patre, æternam, & vnam, quæ est in vltimis temporibus propter nos.

Art. præc.

Respondeo dicēdum, quòd (sicut dictum est*) natura cōparatur ad natiuitatem, sicut terminus ad motum vel mutationem. Motus autem diuersificatur secundum diuersitatem terminorum: vt patet per Philosophum in 5. Physic.† In Christo autem sunt duę naturę, diuina scilicet, & humana: quarum unam accepit ab ęterno a patre, alteram accepit temporaliter a matre. Et ideo necesse est attribuere Christo duas natiuitates: vnā, qua ęternaliter natus est a patre: aliam, qua temporaliter natus est a matre.

l. 5. Physic. text. 41. & sequētibus to. 2.

¶ Ad primum ergo dicendū, ꝙ hæc fuit obiectio cuiusdam Feliciani hæretici: quam Aug.† in li. contra Felicianum sic soluit, Fingamus, inquit, sicut plerique uolunt, esse in mundo animam generalem, quæ sic ineffabili motu semina cuncta uiuificet, ut non sit concreta cum genitis, sed uitam præstet ipsa gignendis. Nempe cum hæc in utero passibilem materiam ad usus suos formatura peruenerit, unam facit secum esse personam eius rei, quam non eandem constat habere substantiam, & fit operante anima & patiente materia, ex duabus substantiis vnus homo. Sicque animam nasci fatemur ex utero, non quia antequam nasceretur, quantum ad se attinet, ipsa penitus

c. 12. paulo post. prin. to. 6.

penitus non fuisset. Sic ergo, imò sublimius natus est de matre filius Dei secundum hominem, eo pacto, quo cum corpore nasci docetur & animus; non quia vtriusque sit vna substantia: sed quia ex vtraque fit vna persona. Non tamen ab initio carnis incepisse dicimus Dei filium, ne temporalem credat aliquis deitatem: non ab æterno filij Dei nouimus carnem, ne non veritatem humani corporis, sed quandam eum suscepisse putemus imaginem.

In Conci. Chalcedo. actione 1. in epist. ad Nestorij, circa med. & in serm. Cōc. Ephesini.

Ad secundum dicendum, quòd hæc* fuit ratio Nestorij. quàm soluit Cyrillus in quadam Epistola dicens, Non dicimus, quòd filius Dei indiguerit necessariò propter se secunda natiuitate post eam, quæ ex Patre est, est enim fatuum & indoctum, existentem ante omnia secula, & cōsempiternum Patri indigere dicere initio, vt sit secundò. Quoniam autem propter nos & propter nostram salutem vniens sibi secundum subsistentiā, quod est humanum, processit ex muliere, ob hoc dicitur nasci carnaliter.

Ad tertium dicendum, quòd natiuitas est personæ vt subiecti, naturæ autem vt termini. Possibile est autem vni subiecto plures transmutationes inesse, quas tamen necesse est secūdum terminos variari. Quod tamen non dicimus, quasi ęterna natiuitas sit transmutatio aut motus, sed quia significatur per modum mutationis, aut motus.

Ad quartum dicendum, quòd Christus potest dici bis natus secundum duas natiuitates. Sicut enim dicitur bis currere, qui currit duobus temporibus, ita potest dici bis nasci, qui semel nascitur in æternitate, & semel in tempore: quia æternitas, & tempus multo magis differūt quàm duo tempora, cùm tamen vtrunque designet mensuram durationis.

SVMMA TEXTVS.

Cōclusio.

CONclusio est. Christus habuit duas natiuitates, vnam ęternam, alteram temporalem. In Christo enim sunt duæ naturę, vna ab æterno a patre, alia tēporalis a matre, ideo in ipso duæ ponendæ sunt natiuitates. Natura enim se habet ad natiuitatem, vt terminus ad motū, qui diuersificatur secundum diuersitatem terminorum. Habet itaque vnā ęternaliter a patre, aliam temporaliter a matre.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Symbolū Athanasii. Conc. 5. generale. Con. 6. generale. Edictū Iustiniani. Vtrū Christus bis fuerit natus. Durādus. Prim. arg.

HÆc conclusio est certa secundum fidem, & habetur passim in sanctis scripturis, & in Symbolo Athanasii. Deus est ex substantia Patris ante sæcula genitus, homo est ex substantia matris in sæculo natus. Et in Concilio V. generali. c. 2. sic diffinitur. Si quis non confiteatur Dei Verbi duas natiuitates alteram æternam, alteram tēporalem, anathema sit. Hæc eadem diffinitio habetur in sexta Synodo generali actione. 11. in oratione Sophronii, & in edictu Iustiniani Imperatoris misso ad Ioannem II. Papam, quod habetur post secundum Cōcilium Toletanum.

¶ Sed ex hac diffinitione magna oritur quæstio. Vtrū sit concedendum, quòd Christus bis fuerit natus. Durād. in 3. d. 8. q. 2. negat istam propositionem, Christus est bis natus, & probat esse negandam his argumentis. Primū,

nam hoc aduerbium numerale bis, denotat repetitionē eiusdem cum interrumptione temporis, sed natiuitas qua Christus natus est a parte æternaliter non est interrupta tempore cum sit æterna, ergo non bis natus est.

Secūdum.

¶ Deinde, illud aduerbium numerale repetit actum eiusdem speciei, vnde si quis comedat & scribat non dicitur bis facere, sed duo facere. Sed natiuitas æterna, & temporalis non sunt eiusdem speciei vt planè constat, ergo.

Tertium.

¶ Tertiò, si Christus est bis natus, ergo est bis filius, quod asserere a veritate Theologiæ alienum est.

Christus est bis natus. D. Thom.

¶ His argumentis non obstātibus, ego sentio cum Magistro prædicta distinct. & cum D. Thoma. in solutione vltimi, quòd Christus est bis natus. Nam Christus semel natus est de Patre ab æterno, & iterum natus est de matre in tempore; ergo bis natus est. Deinde, Christus habuit duas natiuitates, & duas generationes, vnam æternam, & alteram temporalem, nam de æterna dicitur Isa. c. 53. generationem eius quis enarrabit? de tēporali vero, inquit Matthæus: Christi autem generatio sic erat, ergo bis natus est & generatur.

Isaiæ 53. Matth. 1.

¶ Ad argumenta in oppositum respondetur, & ad primum nego, quòd illud aduerbium numerale semper denotat interruptionem temporis, nam si Deus modo produceret aliam lucem non destruens priorem quam in principio condidit, verè & proprie diceretur bis creasse lucem, at non est interruptio temporis, & eœlum ipsum semel atque iterum & multoties mouetur, at non est interruptio temporis, semper enim irrequieto motu voluitur, & si Verbum diuinum ab æterno assumeret naturam humanam ex B. Virgine diceretur bis natus, nā per duas natiuitates habuisset duas naturas diuinam per generationem immaterialem, & intellectualem; humanam per generationem materialem ex Virgine Maria, & tamen inter istas generationes nulla est interruptio temporis.

Ad primū argum.

¶ Ad secundum argumentum respondetur, satis esse vnitatem analogicam inter istas duas natiuitates vt Christus dicatur bis natus. Certè homo productus a patre suo naturali, & postmodum in vltima resurrectione est bis productus, at istæ productiones non sunt eiusdem speciei.

Ad secūm.

¶ Ad tertium argumentum, qui concederet id quod infertur, non absurdè, neque improbabiliter loqueretur, sed rectius est negare consequentiam, nam filiatio respicit præcisè subiectum, & sic non est concedendum fuisse bis filium, ne duos filios introducamus, natiuitas vero respicit subiectum ratione naturæ, & quia est duplex natura accepta per natiuitatem, rectè & verè potest concedi quòd Christus est bis natus.

Ad tertiū.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm secundum temporalem Christi natiuitatem, beata Virgo possit dici mater eius.

190 3. d. 3. q. 2. art. 1. & 2. & dist. 4 q. 2. art. 2. & 4. cōc. c. 32. c. 4. & cap. 34. & 44. & op. 3. c. 229. & 230. & op. 60. c. 3. co. 4. * q. 32. art. 4.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd secundum temporalem natiuitatem Christi, beata Virgo non possit dici mater eius. Vt enim supra dictum est, * beata Virgo Maria nihil actiuè in generatione Christi operata est, sed solam materiam ministrauit. Sed hoc non videtur sufficere ad rationem matris: alioquin lignum diceretur esse mater lecti aut scamni. Ergo videtur, quòd beata Virgo non possit dici mater Christi.

¶ 2. Præterea, Christus ex beata Virgine miraculosè natus est. Sed miraculosa generatio nō sufficit ad rōnē maternitatis, vel filiationis: nō enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicimus Euam fuisse filiam Adæ. Ergo videtur, quòd nec Christus debeat dici filius beatæ Virginis.

¶ 3. Præterea, Ad matrem pertinere videtur decisio seminis. Sed sicut Dam. * dicit in 3. libr. corpus Christi non seminaliter, sed conditiuè a Spiritu sancto formatum est, ergo videtur, quòd beata Virgo non debeat dici mater Christi.

li. 3. c. 2. 4. & 7.

¶ Sed contra est, quod dicitur Matthei primo, Christi generatio sic erat: Cùm esset desponsata mater Iesu Maria, Ioseph, &c.

¶ Respondeo dicendum, quòd beata Virgo est vera & naturalis mater Christi. Sicut enim supra dictum est, * corpus Christi non est de cœlo allatum, sicut Valentinus hæreticus posuit; sed de Virgine matre sumptum, & ex purissimis sanguinibus eius formatum. Et hoc solum requiritur ad rationem matris, ut ex supra dictis patet. * Vnde beata Virgo verè est mater Christi.

q. 5. ar. 2.

q. 31. ar. 5.

Ad primum ergo dicendum, quòd (sicut supra dictum est *) paternitas siue maternitas & filiatio, non competunt in quacunque generatione, sed in sola generatione viuentium. Et ideo si aliqua inanimata ex aliqua materia fiant: non propter hoc consequitur in eis relatio maternitatis, & filiationis: sed solùm in generatione viuentium, quæ propriè natiuitas dicitur.

q. 32. ar. 3.

Ad secundum dicendum, quòd sicut Damas. * dicit in 3. libr. natiuitas temporalis, qua Christus est natus propter nostram salutem, est quodammodo secundum nos: quoniam natus est homo ex muliere: & tempore conceptionis debito. Super nos autem, quoniam non ex semine, sed ex Spiritu sancto, & sancta Virgine, supra legē conceptionis. Sic igitur ex parte matris natiuitas illa fuit naturalis, sed ex parte operationis Spiritus sancti fuit miraculosa, vnde beata Virgo est vera & naturalis mater Christi.

l. 3. c. 7. circa medium.

Ad tertium dicendum, quòd sicut supra dictum est *) resolutio seminis fœminæ, non pertinet ad necessitatem conceptus, & ideo resolutio seminis non ex necessitate requiritur ad matrem.

q. 32. ar. 4.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio Matt. 1.

CONclusio est affirmatiua & est expressa fides. Matth. 1. vbi appellatur mater Iesu: cum esset desponsata mater Iesu Maria Ioseph.

EXPOSITIO ARTICVLI.

IN hoc articulo sciendum est, quòd quidam autores ponunt duas excellentias eximias maternitatis Virginis super alias matres. Prima est, quòd beata Virgo subministrauit totam materiā ex qua corpus Christi fuit formatum, aliæ verò materes non subministrant totam materiam, pater enim præstat partem. Secunda excellentia est, quòd soli ipsi filius est consubstantialis, nam sola ipsa præbuit totam materiam consubstantialem, cæteræ vero materes minimè. Sed hæc duo præsupponunt vnum falsum, quòd semē viri intret materiam fœtus, & non sit solum causa efficiens, quod dogma alienum est a vera Philosophia. Illud potius animaduersione dignum est ex Duo

B. Virgo hēt quādā infinitatē.

Thom. p. 1. q. 25. ar. 6. ad vltimum, quòd beata Virgo ex eo quòd est mater Dei habet quandam infinitam dignitatem ex coniunctione ad bonum infinitum, quod est Deus, vnde non potest fieri, nec excogitari quidem mater melioris filii, quàm mater Christi, & in hoc sensu maternitas est dignitas infinita in beata Virgine. Vltimo notandum est, quòd D. Damascenus lib. 3. cap. 12. sic inquit: nos beatam Mariam non dicimus tantum genitricem Christi, sed Dei; ergo autore D. Damasceno beata Maria nō est mater Christi. Ad hoc respondetur, vtrumque esse confessionem fidei, beatam Virginem esse matrem Christi: Sed pōnit illa verba contra Nestorium, qui aiebat Mariam esse matrem Christi puri hominis, & non Dei.

D. Thom.

Obiectio Damasce.

Solutio.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum beata Virgo debeat dici mater Dei.

191 3. d. 4. q. 2. ar. 3. & 4. cōtra cap. 34. 43. & 45. fi. & opu. 3. capi. 229.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd beata Virgo non debeat dici mater Dei. Non enim dicendum est circa diuina mysteria, nisi quod ex sacra Scriptura habetur. Sed nunquam in sacra scriptura legitur, quòd sit mater aut genitrix Dei, sed quòd sit mater Christi vel mater pueri: vt patet Matth. 1. Ergo non est dicendum quòd beata Virgo sit mater Dei.

¶ 2. Præterea, Christus dicitur Deus secundum diuinam naturam. Sed diuina natura non accepit initium essendi ex Virgine, ergo beata Virgo nō est dicenda mater Dei.

¶ 3. Præterea, Hoc nomen Deus, communiter prædicatur de Patre & Filio & Spiritu sancto. Si ergo beata Virgo est mater Dei, videtur sequi, quòd beata Virgo sit mater Patris & Filij & Spiritus sancti, quòd est inconueniens. Non ergo beata Virgo debet dici mater Dei.

¶ Sed contra est, quod in capitulis Cyrilli * approbatis in Ephesina synodo legitur: Si quis non confitetur Deum esse secundum veritatem Emanuel, & propter hoc Dei genitricem sanctam Virginem (genuit enim carnaliter carnem factum Dei Verbum) anathema sit.

Cano. 1. cō cil. Eph. 1. to. 1. cōc. & habetur 3ter opera Cyril. epi. 4. to. 4.

¶ Respondeo dicendum, quòd (sicut supra dictum est *) omne nomen significans in concreto naturam aliquam, potest supponere pro qualibet hypostasi illius naturæ. Cùm autem vnio incarnationis sit facta in hypostasi (sicut supra dictum est *) manifestum est quòd hoc nomen Deus, potest supponere pro hypostasi habente humanam naturam & diuinam. Et ideo quicquid conuenit diuinæ naturæ vel humanæ, potest attribui illi personæ: siue secūdum quòd pro ea supponit nomen significans diuinam naturam, siue secundum quòd pro ea supponit nomen significans humanam naturam. Concipi autem & nasci, personæ attribuitur, & hypostasi, secundum naturam illam, in qua concipitur & nascitur. Cum igitur in ipso principio conceptionis

q. 16. ar. 1.

q. 2. ar. 2 & 3.

fuerit

fuerit humana natura assumpta a diuina persona (sicut prædictum est *) consequens est quòd vere possit dici Deum esse conceptum & natum de Virgine. Ex hoc autem dicitur aliqua mulier alicuius mater, quòd eum concepit & genuit: vnde consequens est, quòd beata Virgo verè dicatur mater Dei: solùm enim sic negari posset, beatam Virginem esse matrem Dei, si uel humanitas prius fuisset subiecta conceptioni & natiuitati, quàm homo ille fuisset filius Dei (sicut Photinus posuit) uel humanitas non fuisset assumpta in vnitatem personæ uel hypostasis uerbi Dei, sicut posuit Nestorius. Vtrumque autem horum est erroneum, unde hæreticum est negare beatam Virginem esse matrem Dei.

q. 33. ar. 3.

Ad primum ergo dicendum, quòd hæc fuit obiectio Nestorii. Quæ quidem soluitur ex hoc, quòd licèt non inueniatur expresse in scriptura dictum, quòd beata Virgo sit mater Dei: inuenitur tamen expresse in scriptura, quòd Iesus Christus est uerus Deus, ut patet 1. Ioan. ulti. & quòd B. Virgo est mater Iesu Christi, ut patet Matth. 1. unde sequitur ex necessitate ex uerbis scripturæ, quòd sit mater Dei. Dicitur etiam Roma. 9. quòd ex Iudæis est secundum carnem Christus, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. Non autem est ex Iudæis nisi mediante beata Virgine. Vnde ille, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, est verè natus ex beata Virgine, sicut ex sua matre.

Innuit in epist. 1. quæ habetur inter opera Cyrilli, to. 4.

Ad secundum dicendum, quòd illa est obiectio Nestorii: sed Cyrillus * in quadam epistola contra Nestorium, eam soluit, sic dicens. Sicut hominis anima cum proprio corpore nascitur, & tanquam unum reputatur: & si uoluerit quispiam dicere, quòd est genitrix carnis, non tamen & animæ genitrix, nimis superfluè loquitur. Tale aliquid gestum percipimus in generatione Christi: natum est enim ex Dei patris substantia, Dei uerbum: quia uerò carnem assumpsit, necessarium est confiteri, quòd natum est secundum carnem ex muliere. Dicendum est ergo, quòd beata Virgo dicitur mater Dei, non quia sit mater diuinitatis, sed quia personæ habentis diuinitatem, & humanitatem, est mater secundum humanitatem.

P. p. q. 39. ar. 7.

Ad tertium dicendum, quòd hoc nomen Deus, quamuis sit commune tribus personis: tamen supponit quandoque pro sola persona Patris, quandoque pro sola persona Filii, uel Spiritus sancti: ut supra habitum est. * Et ita cum dicitur, beata Virgo est mater Dei, hoc nomen, Deus, supponit pro sola persona Filij incarnata.

SVMMA TEXTVS.

¶ Conclusio est affirmatiua.

EXPOSITIO ARTICVLI.

HÆc conclusio est de fide Catholicā, & definita est hæc veritas in Concilio Ephesino. 1. c. & c. 13. & in 5. Concilio generali, c. 6 grauissimis verbis, idem est diffinitum in sexta synodo generali, actione 11. & in symbolo fidei. Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine, qui scilicet filius Dei unicus, &c. Sed ex hac diffinitione oritur dubium, an debeat concedi, quòd beata Virgo sit causa Dei, & uidetur quòd sic, nam mater est causa sui filij, ergo si Deus est filius Mariæ, Maria est causa Dei, & sic Deus erit causatus a Maria, quod est impium concedere. Ad propositum dubium dicendum est, quòd filius Dei habet in cœlis patrem, sed non causam, habet in terris matrem, sed non causam, nam filius Dei est prima causa, unde non habet causam. Dicimus itaque filium Dei esse genitum a patre æternaliter, sed non causatum, & esse natum carnaliter ex matre, sed non causatum. Sed ut euidentius soluatur argumentum, dico beatam Mariam esse matrem & principium Christi, sicut cæterę mulieres suorum filiorum, & sic concedo esse factum, & generatum, & causatū Christum in quantum homo, sed nunquam concedo Deum esse causatum, cum enim dicimus beatam Virginem esse matrem Dei, non dicimus fuisse principium diuinitatis, sed esse matrem hominis qui reuera Deus est, sicuti quando dicimus aliquam fœminam esse matrem Episcopi, non asserimus illam fuisse causam Episcopi, sed fuisse causam hominis, qui est Episcopus.

Cōci. Ephesini. Conc. 5. generale. symbolum fidei.

Dubium.

Beata Virgo non est causa filij Dei.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrum in Christo sint duæ filiationes.

192 3. d. 8. ar 3. Et quol. 1. artic. 2. Et quol. 9. q. 2. arti. 3 & opu. 3. cap. 219.

AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd in Christo sint duæ filiationes. Natiuitas enim est causa filiationis. Sed in Christo sunt duæ natiuitates, ergo etiam in Christo sunt duæ filiationes.

¶ 2. Præterea, Filiatio qua quis dicitur filius alicuius, ut matris uel patris, dependet aliqualiter ab ipso, quia esse relationis, est ad aliud aliqualiter se habere: unde & interempto uno relatiuorum, interimitur aliud. Sed filiatio æterna, qua Christus est filius Dei patris, non dependet a matre: quia nullum æternum dependet a temporali, ergo Christus non est filius matris filiatione æterna. Aut ergo nullo modo est filius eius (quod est contra prædicta *) aut oportet quòd est filius eius quadam alia filiatione temporali. Sunt ergo in Christo duæ filiationes.

art. præce.

¶ 3. Præterea, Vnum relatiuorum ponitur in definitione alterius, ex quo pater, quòd vnum relatiuorum specificatur ex alio. Sed vnum & idem non potest esse in diuersis speciebus, ergo impossibile uidetur, quòd una & eadem relatio terminetur ad extrema omnino diuersa. Sed Christus dicitur filius patris æterni, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

matris temporalis, qui sunt termini omnino diuersi, ergo videtur, quòd non possit eadem relatione Christus dici filius patris & matris. Sunt ergo in Christo duæ filiationes.

li.3.ortho. fid.c.13.in medio. ¶ Sed contra est, quòd sicut Damasce. dicit * in libr. 3. Ea quæ sunt naturæ, multiplicantur in Christo, & non ea quæ sunt personæ. Sed filiatio maximè pertinet ad personam: est enim proprietas personalis, vt patet ex his, quæ in 1. parte dicta sunt. * Ergo in Christo est vna tantum filiatio.

P. p. q.40. arti. 2.3.& 4.

¶ Respondeo dicendum, quòd circa hoc sunt diuersæ opiniones. Quidam enim attendentes ad causam filiationis, quæ est natiuitas, ponunt in Christo duas filiationes, sicut & duas natiuitates. Alij vero attendentes ad subiectum filiationis, quod est persona vel hypostasis filij, ponunt in Christo vnam tantum filiationem, sicut & vnam hypostasim vel personam. Vnitas enim relationis vel eius pluralitas, non attenditur secundum terminos, sed secundum causam vel subiectum. Si enim secundum terminos attenderetur, oporteret quòd quilibet homo in se duas filiationes haberet: vnam, qua refertur ad patrem, & aliam qua refertur ad matrem. Sed rectè consideranti apparet eadem relatione referri vnumquemque ad suum patrem & matrem, propter vnitatem causæ: eadem enim natiuitate homo nascitur ex patre & matre, vnde eadem relatione ad vtrumque refertur. Et eadem ratio est de magistro, qui docet multos discipulos eadem doctrina: & de domino, qui gubernat diuersos subiectos eadem potestate. Si verò sint causæ diuersæ specie differentes, ex consequenti videntur etiam relationes specie differre, vnde nihil prohibet, plures tales relationes eidem inesse: sicut si aliquis est aliquorum magister in Grammatica, & aliorum in Logica, alia est ratio magisterij vtriusque, & ideo relationibus diuersis vnus & idem homo potest esse magister, vel diuersorum, vel eorundem secundum diuersas doctrinas. Contingit autem quandoque, quòd aliquis habet relationem ad plures secundum diuersas causas, eiusdem tamen speciei: sicut cùm aliquis est pater diuersorum filiorum secundum diuersos generationis actus: vnde paternitas non potest specie differre, cùm actus generationum sint ijdem specie. Et quia plures formæ eiusdem speciei non possunt simul inesse eidem subiecto: non est possibile, quòd sint plures paternitates in eo, qui est pater plurium filiorum, generatione naturali. Secus autem esset, si esset pater vnius generatione naturali, & alterius per adoptionem. Manifestum autem est, quòd non vna & eadem natiuitate Christus est natus ex parte ab æterno & ex matre ex tempore, nec natiuitas est vnius speciei, vnde quantum ad hoc oporteret dicere in Christo esse diuersas filiationes, vnam temporalem, & aliam æternam. Sed quia subiectum filiationis non est natura, aut pars naturæ, sed solum persona vel hypostasis, in Christo autem non est hypostasis vel persona nisi æterna, non potest in Christo esse aliqua filiatio nisi quæ sit in hypostasi æterna. Omnis autem relatio, quæ ex tempore de Deo dicitur, non ponit in ipso Deo æterno aliquid secundum rem, sed secundum rationem tantum. sicut in prima parte * habitum est. Et ideo filiatio, qua Christus refertur ad matrem, non potest esse realis relatio, sed solùm secundum rationem. Et sic quantum ad aliquid vtraque opinio verum dicit, nam si attendamus ad perfectas rationes filiationis, oportet dicere duas filiationes, secundum dualitatem natiuitatum. Si autem attendamus ad subiectum filiationis, quòd non potest esse nisi suppositum æternum, non potest in Christo esse realiter nisi filiatio æterna. Dicitur tamen relatiuè filius ad matrem, relatione quæ cointelligitur relationi maternitatis ad Christum. Sicut etiam Deus dicitur dominus relatione, quæ cointelligitur reali relationi, qua creatura subijcitur Deo. Et quamuis relatio dominij non sit realis in Deo: dicitur tamen realiter dominus ex reali subiectione creaturæ ad ipsum. Et similiter Christus dicitur realiter filius Virginis matris, ex relatione reali maternitatis ad Christum.

P. p. q. 13. ar. 7.

¶ Ad primum ergo dicitur, quòd natiuitas temporalis causaret in Christo temporalem filiationem realem, si esset ibi subiectum huiusmodi filiationis capax. Quod quidem esse non potest, ipsum enim suppositum æternum non potest esse susceptiuum relationis temporalis: vt dictum est. * Nec potest dici quòd sit susceptiuum filiationis temporalis ratione humanæ naturæ, sicut etiam & temporalis natiuitatis: quia oporteret naturam humanam aliqualiter esse subiectam filiationi: sicut est aliqualiter subiecta natiuitati: cùm enim Aethiops dicitur albus ratione dentis, oportet quòd Aethiopis dens sit albedinis subiectum. Natura autem humana nullo modo potest esse subiectum filiationis: quia hæc relatio directè respicit personam.

In cor. ar.

Ad secundum dicendum, quòd filiatio æterna non dependet a matre temporali: sed huic filiationi æternæ cointelligitur quidam respectus tẽporalis dependens à matre, secundum quẽ Christus dicitur filius matris.

li. 4.tex.3. to.3.

Ad tertium dicendum, quòd vnum & ens se consequuntur: vt dicitur in 4. Met. Et ideo sicut contingit, quòd in vno extremorum relatio sit quoddam ens, in alio autem non sit ens, sed ratio tantum (sicut de scibili, & scientia Philosophus dicit in 5. Met. * ita etiam contingit quòd ex parte vnius extremi est vna relatio, ex parte autem alterius extremi sunt multæ relationes. Sicut in hominibus ex parte parentum inuenitur duplex relatio. vna paternitatis, & alia maternitatis, quæ sunt specie differentes, propter hoc, quòd alia ratione

lib.5.Met. tex.20.t.3.

tione pater, & alia ratione mater est generationis principium. Si vero essent plures, eadem ratione, principium vnius actionis (puta cum multi simul trahunt nauem) in omnibus esset vna & eadem relatio. Ex parte autem prolis est vna sola filiatio secundum rem: sed duplex secundum rationem, in quantum correspondet vtrique relationi parentum, secundum duos respectus intellectus. Et sic etiam quantum ad aliquid in Christo est vna tantum filiatio realis, quę respicit patrem æternum: est tamen ibi alius respectus temporalis, qui respicit matrem temporalem.

SVMMA TEXTVS.

1. conclus. PRior conclusio, si attendamus ad perfectas relationes filiationis, necessum est constituere duas filiationes in Christo, sicut duas natiuitates.

2. conclus. ¶ Secunda conclusio, si attendamus ad subiectum, q. in Christo non potest esse nisi suppositum æternum, non est nisi vna filiatio realis, quæ est æterna.

3. conclus. ¶ Tertia conclusio, nihilominus tamen Christus realiter est filius Virginis a relatione reali matris ad ipsum filium.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Vtrùm in Christo sunt duæ filiationes reales.

IN hoc articulo est quæstio grauis, Vtrùm in Christo sint duæ filiationes reales, æterna, & temporalis. A parte affirmatiua sunt argumenta.

Primũ argumentũ.

¶ Primum, Christus realiter est filius Virginis, & refertur ad ipsam nullo intellectu considerante, ergo hæc filiatio temporalis est relatio realis, & non rationis. Consequentia inde probatur, nam relatio rationis consequitur ad operationem intellectus, & non habet esse nisi per operationem intellectus.

Confir.1.

¶ Confirmatur hoc, nam illa relatio realis est, quæ consequitur ad extrema realia nullo intellectu considerante, sed positis his duobus extremis, beata Virgine matre, & Christo Iesu, statim nullo intellectu considerante consurgit relatio filiationis, qua Christus refertur ad matrem suam, ergo est relatio realis.

Confir.2.

¶ Iterum confirmatur, nam necessum est constituere in Christo duas filiationes, æternam qua refertur ad patrem, & temporalem qua refertur ad matrem, ergo illa temporalis est realis. Consequentia probatur. Nam ens rationis non ponit in numero, cum ente reali, nemo enim dicit Petrum, & Chimeram esse duo entia.

Secũdum.

¶ Secundò arguitur, sicut filiatio est personæ, & non naturæ, sic & operatio, nam operationes sunt suppositorum, sed non obstante vnitate suppositi Christi, ponimus in Christo duas operationes secundum fidem pro diuersitate naturarum, ergo non obstante vnitate suppositi Christi, concedendæ sunt in illo duæ filiationes reales propter duas natiuitates.

Tertium.

¶ Tertiò, quamuis natiuitas autore Damasceno sit personæ, & non naturæ, nihilominus tamen secundum fidem catholicam asserimus in Christo duas natiuitates, ergo licèt filiatio sit personæ, & non naturæ, asserendæ sunt in Christo duæ filiationes reales, sicut duæ natiuitates.

Quartum.

¶ Quartò, in Christo sunt similitudines, & dissimilitudines, fuit enim simillimus matri suæ vt fertur, & aliis fuit dissimilis, est æqualis & inæqualis alijs hominibus, & isthæc omnia sunt relationes reales in Christo Iesu, quæ aduenient ei ex tempore, ergo quòd sit filius Virginis est relatio realis.

Quintum.

¶ Quintò, pater æternus habet in se duas relationes, paternitatem, qua refertur ad filium, & spirationem, qua refertur ad Spiritum sanctum propter duas rationes fundandi, ergo Christus Dominus habet in se duas relationes reales propter dnas natiuitates.

Vltimum.

¶ Vltimo, si filiatio temporalis in Christo non est relatio realis, maximè quia supposito æterno non potest aduenire aliqua relatio realis ex tempore, prout demonstrat Diuus Thomas in articulo, & in prima parte, quæstione decimatertia articulo septimo. Sed hæc ratio est nulla, quod sic ostendo, tum quoniam Christo aduenit ex tempore mutatio realis, generatio, ambulatio, passio, ergo potest aduenire relatio realis.

Arguitur contra rationem D. Thom. Primum.

¶ Tum deinde, quoniam maius est, quòd Christo adueniat transmutatio realis, quàm quòd ei adueniat relatio realis, sed aduenit Christo transmutatio realis in tempore, ergo multo melius poterit aduenire relatio realis.

Secũdum.

¶ Tum tertiò, quoniam si Deo adueniret de nouo operatio realis, absque dubio adueniret relatio realis de nouo.

Tertium.

¶ Denique sic arguitur, quod potest recipere de nouo aliquid absolutum, potest vtique recipere de nouo aliquid relatiuum, sed Christus suscepit de nouo aliquid absolutum (vt planè constat) ergo potuit suscipere de nouo relationem.

Quartum.

¶ De hac quæstione sunt diuersæ opiniones inter doctores. Prima dicit, quòd in Christo est tantum vna filiatio realis æterna, qua refertur ad patrem, & alia filiatio qua refertur ad matrem, sed hæc est relatio rationis. Hæc sententia placuit Diuo Thomæ hic, & quodlibeto primo articulo secundo, & Henrico Gandauensi quodlibeto quarto quæstione tertia, & D. Bonauenturæ in tertia distinctione octaua quæstione secunda articulo secundo.

Pri.opinio. D. Thom. Henricus. D. Bonau

¶ Secunda opinio docet, quòd in Christo sunt duæ filiationes reales, vna æterna, & altera temporalis. Huius opinionis est Scotus in tertia distinctione octaua quæstione prima, Durandus quæstione tertia Gabriel quæstione vnica, & alii quam plurimi.

Secũ.opin. Scotus. Durand. Gabr.

¶ Tertia opinio inquit, quòd filiatio potest accipi dupliciter, tum vt relatio tantum, tum vt proprietas personalis, si primo modo accipiatur, duæ filiationes reales sunt constituendæ in Christo, sed si accipiatur secundo modo, in Christo non potest esse nisi vnica filiatio, nam vbi est vna persona tantum ibi non potest esse nisi vnum formale constitutiuum personæ, sed in Christo non est nisi vna persona, ergo in Christo non potest esse nisi vna proprietas personalis.

Tert. opi.

¶ Pro expositione veritatis, est prima conclusio, Christus verè & realiter est filius beatæ Mariæ, nam si non esset realiter filius beatæ Mariæ esset filius fictitius, & per solam imaginationem; quod esset destruere fidem incarnationis, & vniuersum Euangelium conculcare.

1. conclu.

¶ Secunda conclusio, in Christo sunt duæ filiationes, æterna ad patrem, temporalis ad matrem. Hanc conclusionem affirmat hic Diuus Thomas distinctè inquiens oportere in Christo constituere diuersas relationes filiationis specie differentes ptopter diuersitatem specificam, generationem. & natiuitatem. Idem asserit Diuus Thomas apertè in solutione secundi & tertii, & patet euidenti ratione. Nam non potest vnica relatione referri ad patrem æternum, & ad matrem, & sanè euidens est quòd Christus non est filius Virginis per filiationem, aut generationem æternam.

2. conclus.

¶ Tertia conclusio, ex his duabus filiationibus, filiatio qua refertur ad matrem est relatio rationis: patet his argumentis. Nam ea quæ sunt personæ non multiplicantur in Christo secundum veram Theologiam, & prout docet expresse Diuus Damascenus libro 3. capitul. 23. Sed filiatio est personæ, & non naturæ, vt planè constat, ergo in Christo non sunt plures filiationes reales.

3. conclus. Damasce.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deinde, supposito æterno non potest aduenire aliqua relatio realis ex tempore, vt est demonstratum in 1. parte, quæstione. 13. Sed Christus dicit suppositum æternum, ergo Christo non potest aduenire aliqua relatio realis ex tempore. Sed filiatio temporalis aduenit ex tempore, ergo non est relatio realis. Probatur, si necessum est ponere filiationem temporalem in Christo esse relationem realem, maximè & præcipuè vt esset realiter filius Virginis, sed ad hoc non est necessarium, quod sic ostendo, nam relatio dominij est relatio rationis in Deo, at Deus realiter est Dominus, quia realiter habet subditas creaturas, ergo similiter quamuis filiatio, qua Christus refertur ad matrem sit relatio rationis, potest uerè, & realiter esse filius Virginis, qui realiter habet matrem Virginem. Ité, quæcunque geminantur in Christo, non solum conueniunt personæ, sed etiam quodammodo naturę, vt agere, pati, nasci, generari, sed filiatio temporalis nullo modo conuenit naturæ, nullo etiam modo conuenienter dicitur, quòd natura humana sit filius, vel filia, ergo filiatio non est ex his, quæ geminantur in Christo.

Nullū accidens est ī Christo, quòd non sit ī humanitates.

¶ Sed vt hæc sententia D. Thomæ, & momentum istarum probationum melius intelligatur, sciendum est, qđ nullum accidens reale est in Christo, quod non sit in humanitate. Patet euidenter, quoniam non potest inhærere essentiæ diuinæ. Secundo sciendum est, quòd accidens potest habere duplex subiectum, immediatum & mediatum, vt albedo quantitatem, & substantiam, & vtrumque denominat. Tertio notandum est, quòd humanitas nullo modo est subiectum filiationis. Patet in primis, nàm nullo modo humanitas est filius, vel filia, ergo nullo modo humanitas est subiectum filiationis. probatur. Si Christus haberet duas humanitates, & per vnam genuisset vnum hominem, & per aliam alterum, non haberet plures paternitates, ergo paternitas, vel filiatio non est in humanitate. Explicatur hoc euidentius, nam si Christus haberet duas humanitates ex diuersis matribus, certè esset tantum vnus filius, & vnica filiatio, licèt haberet plures similitudines & æqualitates, ergo filiatio non est in humanitate, & certè si Petrus haberet duas humanitates vnitas hypostatice ex diuersis matribus non esset nisi vnica filiatio. ergo etiam in Christo. Ex his concludo sententiam D. Tho. nullum accidens reale est in Christo, quod non sit in humanitate, sed filiatio temporalis non est in humanitate, ergo non est accidens reale. Præterea, sic cōcludo sententiam D. Tho. nullum accidens reale potest immediatè inhærere suppositio diuino, sed si filiatio temporalis in Christo esset accidens reale inh. ęret immediate suppositio diuino, quoniam non potest inhærere humanitati, ergo non est accidens reale.

Filiatio non subiectatur in humanitate.

Ad primū. Ens rationis aliquādo dicit ese secluſa operatione intellectus.

¶ Ad argumenta in contrarium. Ad primum argumētum nego consequentiam, nego insuper quod ens rōnis nō possit esse nisi per operationem intellectus, nā Petrus est cæcus nullo intellectu considerante, ergo cæcitas est nullo intellectu considerante, nam ad hoc satis est, quòd sit vtrumque fundamentum huius priuationis, videlicet negatio visus in subiecto apto nato, & idem est dicendū de relationibus rationis, quæ non sunt secundæ intentiones, huiusmodi sunt dexteritas in columna, & filiatio temporalis in Christo, nam ad hoc quòd istæ relationes dicantur esse in rerum vniuersitate, sat fuerit quòd vtrūque extremum sit a parte rei, imo alterum relatiuum est a parte rei, & cum vnum relatiuum inferat reliquum, euidens est, quòd si vnum relatiuum est nullo intellectu considerante, alterum correlatiuum est nullo intellectu considerante. Et cum dicitur in diffinitione, ens rationis est illud quod habet esse per operationem intellectus, intelligentia est, quòd vt ens rationis habeat existētiam in actu perfecto & completo necessum est quòd habeat esse obiectiuè in intellectu in esse cognito, verum ad hoc quòd sit ens rationis imperfectè, & in potentia, satis est quòd possit esse obiectum intellectus, vt diffinibile, abstrahibile, &c. Vel dicatur, & hęc est exactior solutio, longe aliud esse, quòd ens rationis sit in rerum vniuersitate, & quòd habeat esse, ad hoc enim quòd cæcitas sit a parte rei sat est, quòd sit negatio visus in subiecto apto nato, sed vt habeat esse requiritur, quòd intellectus consideret illam, & tribuat illi esse per operationem suam, nam cæcitas in se nihil est, nisi per considerationem intellectus. Vel dicatur, quòd entia rationis sunt in quadruplici differentia, in primo genere sunt quæ nullum habet fundamentum in re vt Chimera. In secundo genere sunt, quorum fundamentum remotum est in re, sed propinquum est operatio intellectus, vt genus & species. in tertio genere sunt quorum est fundamentum proximum in re, sed extrinsecum a re denominata quemadmodum columna dicitur dextera ex eo quòd animal a finistris est constitutum, & paries à visione animantis dicitur visus. In quarto genere sunt, quorum fundamentum proximum est in re, & intimum quidem ipsi rei, dicuntur tamen entia rationis, quia dicūt negationem alicuius entitatis, vt cæcus, incorporeus. Dico ergo quòd entia rationis primi, & secundi generis non sunt nec denominant nisi per operationem intellectus, sed entia rationis tertij & quarti generis sunt, & denominant cessante actu intellectus, quoniam habēt causam verè realem.

Entia rationis in quadruplici differentia.

¶ Ad confirmationem primam dicendum est, hoc esse peculiare in relatiuis non mutuis, quòd vnum relatiuum semper est ens rationis, consequitur tamen ad alterius relatiui positionem nullo intellectu considerante. Dico itaque quòd in relatiuis non mutuis (& quod dicunt Metaphysici, tertij ordinis) hoc est peculiare, quòd alterum relatiuum dicitur existere realiter, quia alterum refertur ad ipsum, sicut columna dicitur dextra nullo intellectu considerante, quia animal a finistris est positum, & scibile refertur ad scientiam, quia scientia refertur ad ipsum, vt plaué docet Arist. 5 Metaph. tex. 20.

Ad 1. confirm.

Arist.

¶ Ad secundā confirmationē dicendū est, quòd cū relatio sit nomē cōmune ad relationē realē, & rationis, verè dicitur, quòd in Christo sunt duæ relationes filiationis, quamuis altera sit ens rationis, simili modo dicimus in Physica, quòd materia, forma, & priuatio sunt tria principia generationis naturalis, quāuis non sint tres res ex eo, videlicet, quia principium cōmune est principio rationis.

Ad 2. confirm.

¶ Ad secundū argumentū negatur consequentia, & ratio discriminis est, nā operationes humanæ Christi suscipiuntur immediatè in humanitate, & in eius potētiis, & denominant subiectum mediatè, at filiatio nullo modo est in humanitate, prout supra expositum est, & ideo si esset accidens reale in Christo, inhæreret immediatè suppositio diuino, & æterno. Ex his patet ad tertium argumentum, nam natiuitas immediate recipitur in natura.

Ad secundum & tertium.

¶ Ad quartum concedo antecedens in omnibus relationibus ibi commemoratis, quoniam eiusmodi relationes immediatè suscipiuntur in natura, in quantitate, in qualitate, in actione, & passione.

Ad quartum.

¶ Ad quintum argumentū negāda est cōsequentia, nō enim ideo in Christo nō sunt duę filiationes reales, quia vnicū suppositum non possit habere duas relationes reales, sed ex eo quòd filiatio respicit pęisę suppositū, & ideo si filiatio tēporalis in Christo esset accidēs reale, aliquod accidens reale aduenire suppositio diuino ex tempore qp esse maximum inconueniens supra est declaratum.

Ad quīti.

¶ Ad vltimum argumentum concedo, quòd in Christo sunt plures relationes creatę reales, quę aduenient illi ex tempore, vt argumētum efficaciter persuadet, verum non est eadem ratio de filiatione, nam filiatio non potest conuenire nisi suppositio, vt sępissimè dictum est, quare si hoc accidens reale aduenire de nouo, aliquod accidens reale aduenire suppositio æterno de nouo. Dico igitur in summa pro confutatione oīum argumentorū, quòd in generatione Christi temporali omnes causæ sufficientes inueniuntur, vt filiatio temporalis esset relatio realis, termini enim sunt distincti realiter, & specificè, fundamenta quoque specificè distinguuntur, videlicet, natiuitas æterna, & temporalis, sed subiectum huiusmodi filiationis non est capax, nam suppositum æternum non potest esse susceptiuum relationis temporalis, & natura humana nullo modo potest esse subiectum filiationis.

Ad vltimū

Definitio entis rationis explicatur.

Ad argumenta contra rationem.

¶ Aliud dubium solet moueri in hoc articulo, vtrūm relationes multiplicētur ex terminis. Scotus in 3. d. 8. q. 1. tenet

D. Thom. Vtrum relationes multiplicētur ex terminis. Scotus.

Prim. arg. Confir.

tenet quod multiplicatur ex terminis, & probat sic. Nam si ad duos terminos esset vna relatio, esset eadem relatio, & non esset; esset vtique permanente vno termino, non esset altero termino destructo. Hoc ipsum confirmatur, nam pater qui habet multos filios, habet multas paternitates, & tot paternitates quot filios. Quod sic ostendo, nam pater dicitur quia genuit, ergo si multis actibus genuit, multis paternitatibus est pater.

Secūdam.

¶ Præterea, in eodem filio sunt multæ filiationes, altera ad patrem, altera ad matrem. Quod sic demonstro, tū quia fundamenta sunt diuersa, quia fundamentum pater nitatis est generatio actiua, fundamentum verò materni tatis est generatio passiua, secundum placitum D. Th. qui existimat patrem actiuè se habere in generatione prolis, matrem verò passiuè; tum verò quoniam defuncto altero parente filius dicitur superstitis parentis, & non defuncti, igitur manet filiatio vna, altera destructa, igitur sunt, aut erant duæ filiationes.

Relationes multiplicantę ex causis D. Thom.

¶ Ad hoc dubium explicandum D. Tho. in hoc artic. docet, quòd relationes multiplicantur in eodem subiecto ex causa, & fundamento. Itaq; si causa est diuersa in specie, consurgit in subiecto diuersa, & multiplex relatio, vt si habeo vnum filium naturalem, quia genui illum, & alterum adoptiuum iure adoptionis, duplicem relationem habeo ad illos, quoniam fundamenta sunt diuersa in specie. Similiter si doceo famulum meum Theologiam duplici relatione referor ad illum, tum relatione dominij, tum relatione magisterij, quoniam duplex est fundamentum & causa, videlicet, doctrina & potestas dominandi. Si verò fundamentum, & causa fuerint eiusdem speciei, vnica consurgit relatio, verbi gratia, filius eadem relatione refertur ad patrem, & ad matrē propter vnitatē causę, eadem enim natiuitate nascitur homo ex patre, & matre: vnde eadem relatione refertur ad vtrumque, & eadem est ratio de magistro, qui docet multos discipulos eadem doctrina, & de domino qui gubernat diuersos subditos eadem potestate, imo eadem est ratio de patre, qui habet multos filios. Nam licèt actus generandi sint diuersi numero, specie tamen non differunt, vnde paternitates in eodem patre non possunt differre specie, & cum plures formæ eiusdem speciei nō possint esse in eodem subiecto, consequens est, quòd pater ad plures filios nō habet nisi vnam paternitatem. Et certè Petrus eadem albedine est similis pluribus, ergo eadem similitudine est similis illis, alioquin in Petro essent actu infinitæ relationes reales, ergo pater vnica paternitate refertur ad plures filios. Sed dices, quid fit cum nascitur de nouo alius filius? Respondeo, extenditur tunc paternitas ad plures, non acquiritur de nouo.

Pater eadē paternitate refertur ad plures filios.

Ad primū argum.

¶ Ad argumenta in contrarium, ad primum respondetur, quòd ex eo quod vna relatio sit ad plures terminos partiales, & inadæquatos, non sequitur eam simul esse, & non esse, nam quando aufertur vnus terminus partialis potest manere eadem relatio ad alium terminum partialem, verum si periret terminus totalis, omnino periret relatio.

Ad secundum argu.

¶ Ad secundum argumentum nego antecedens, & ad probationem respondetur duplici solutione. Altera est, quod illi actus generandi differunt solo numero, & ideo non possunt in eodem patre causare plures relationes, & paternitates, vt supra expositum est. Altera solutio est, quod secundum veram metaphysicam actus generandi non est fundamentum paternitatis, sed potentia generatiua, cum ergo pater eadem potentia generatiua generet multos filios, consequens est, quòd eadem paternitate referatur ad illos.

Ad tertiū argum.

¶ Ad tertium argumentum dicendum est, antecedens esse falsum, & omnino improbabile, & ad primam probationem dicendum est, quòd fundamentum totale, & perfectum filiationis est natiuitas, & quoniam vna natiuitate perfecta nascitur homo ex patre, & matre, ideo vnica tantum consurgit filiatio. Ad secundam probationem dico, quod defuncto altero parente manet eadem relatio ad alterum parentem superstitem, qui est terminus partialis eiusdem relationis.

¶ Aliud dubium difficilius oritur circa illam sententiam D. Thomæ celebrem, plura accidentia solo numero differentia non possunt esse in eodem subiecto. Videbitur alicui quod hæc sententia sit falsissima, & multis exemplis hoc comprobabit, nam notitia Petri & Ioānis sunt in eodem intellectu, at prædictæ notitiæ solo numero differunt, quòd patet euidenter, nam obiecta solo numero differunt.

Vtrū accidentia solo numero dria possint esse in eodē subiecto.

Prim. arg.

Secūdum.

¶ Deinde, phantasma Petri, & phantasma Pauli sunt in eadem potentia, vt planè constat, at solo numero differunt, si quidem obiecta solo numero differunt.

¶ Insuper, duæ species duarum albedinum quando simul ab eodem videntur, sunt in eodem puncto aeris in pupilla oculi, & in imaginatiua, sed & in eodem medio est species visibilis vtriusque parietis eiusdem coloris & figuræ.

Tertium.

Quartum.

¶ Item, quando ego concipio veritatem huius propositionis, omnis homo est homo, concipio duos cōceptus hominis solo numero differentes, ex eo quod alter distribuitur, alter verò minimè. Et certè multa lumina sunt in eodem aere, quod asserit planè D. Diony. in lib. de diuinomi c 2. & est communis consensio omnium perspectiuorum, & ita esse liquido constare videtur ex multis vmbris quæ multiplicantur ex multis luminibus, vt experientia constat.

D. Diony.

¶ Ad hæc, amor Petri, & amor Pauli sunt in eadem voluntate, at isti amores solo numero differūt: & in voluntate Christi Domini dum erat in via, erat actus charitatis beatificus & necessarius, erat etiam alius actus charitatis liber per quem merebatur, vt nunc statuo pro certo, at isti actus solo numero differunt quippè qui proficiscebantur ab eodem actu charitatis.

Soncinas. Capreol.

¶ De quæstione hac disputant interpretes Aristotelis supra quintum lib. Metaphysicæ, & Soncinas super septimum librum q. 4. & Capreolus in 2. d. 3. q. 2. in responsione ad argumenta facta contra nouam conclusionem. Disputant etiam interpretes D. Th. 1. p. q. 10. ar. 4 & q. 76. ar. 2. Nos breuiter exponamus cum Do. Caietano in hoc articulo veram rationem & legitimam, quare formas vnius speciei multiplicari in eodem dicimus impossibile. Certè secundum doctrinam Peripateticam omnis distinctio aut est secundum formam, aut secundum quantitatem; ex qua doctrina euidenter sequitur implicare euidentem contradictionem duas formas vnius speciei esse in eodem subiecto, quia si in eodem subiecto sunt, ergo non distinguuntur secundum quantitatem, & cum non distinguantur formaliter, consequens est, quòd duæ non sint.

Ratio legitima ex Caieta.

¶ Ad argumenta in contrarium, ad primum argumentum rīdet hic D. Caiet. quòd notitia Petri, & notitia Ioannis differunt specie, & patet sic esse, nā certè plus differunt, quàm duæ notitiæ Petri, at duæ notitiæ Petri differunt solo numero. Præterea, prædictæ notitiæ hīt diuersas proprietates, videlicet, diuersas significationes, altera naturaliter significat Petrū, altera naturaliter significat Ioannem. Quod si obiicias contra hanc solutionem, qp obiecta solo numero differunt, respondet Caie. esse eiusdem speciei in genere naturæ, & solum numero differre, at in genere scibilis & in repræsentando non sunt eiusdem speciei, nam Ioannes naturaliter se repræsentat, & non Petrum, vnde in genere repræsentandi notitiæ differunt specie. Verum contra hanc solutionē sic argumentor, nam nulla ex his notitiis est perfectior altera essentialiter, ergo non differunt specie, consequentia inde probatur, quoniam species sunt sicut numeri, quorum vnus semper est perfectior altero. Quod si dicas illam esse perfectiorem, quæ repræsentat perfectius individuum, in contrarium arguitur. Nam capio notitias duorum calorum eiusdem perfectionis etiam accidentalis, tunc certè vna notitia nulla ratione est perfectior altera, & sic solutio Caietani videtur, quod non sit consentanea.

Caietan°. Arguit cō tra Caieta.

Ad primū argum.

¶ Alij verò dicunt, quod intellectus est vniuersalium, & ideo prædictæ notitiæ singularū non sunt in intellectu sed in sensu, sensus verò cū sit potentia corporea in diuersis partibus notitias prædictas suscipere potest, & sic

Secū. solu.

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non sunt duo accidentia solo numero differentia in eadem parte subiecti. Sed hæc solutio vera esse non potest, nã in intellectu potest esse simul notitia Petri, & notitia Ioannis vt in 1.p.in materia de anima disputatum est, at intellectus partes non habet. Deinde, nos simul habemus phantasmata tot singularium, vt sit incredibile esse in organo phantasiæ tot partes quot sunt phantasmata. Præterea, quando ego video duo alba, species visibiles vtriusque eiusdem sunt speciei, & tamen recipiuntur in eadem parte pupillæ, atque etiam in eadem parte medij simul recipiuntur species visibiles Petri, & Pauli quæ sunt eiusdem speciei, ergo etiam in eadem parte phãtasiæ possunt simul recipi duo phantasmata eiusdem speciei. Antecedens patet, nam Petrus multiplicat per totum medium speciem visibilem sui cuius est signum, quòd in quacunque parte huius medij ego stetero recipio speciem visibilem illius, & video illum, tunc accedat Paulus ad idem medium, & etiam in quacunque parte huius medii videbo ipsum, ergo in toto isto medio, & in qualibet parte ipsius sunt simul species visibiles vtriusque. Hæc igitur solutio explodenda est. Sunt qui dicant quòd accidentia sunt in duplici differentia. Quædam sunt absoluta, & illa quia habent vnitatem à subiecto non possunt esse plura numero in eodem subiecto. Alia vero sunt relata, & talia habent distinctionem suam ab obiecto, & non tantum ex subiecto, & de his non est inconueniens, quòd plura numero sint in eodem subiecto. Solutio est, quæ communiter recipitur in scholis, sed quæ mihi non placet vt verum dicam. Quoniam paternitas forma relata est, & tamen non multiplicatur numero in eodem subiecto. Similitudo forma relata est, & tamen ad diuersa similia non multiplicatur, & sanè D. Thomas in hoc articulo reprobat hanc solutionem, dicens: quod plures paternitates non possunt esse in eodem patre ad plures filios, quoniam plura accidentia solo numero differentia non possunt esse in eodem subiecto, loquitur plane etiam de accidentibus relatiuis.

Tert. solu. Accidẽtia in duplici differẽtia.

Quar. sol.

¶ Alia solutio est, quod illæ duæ notitiæ sunt eiusdem speciei, cæterum faciunt vnam æquè dependentem ab vtroque obiecto, sicuti ex duobus luminosis vnum conflatur lumen æquè ab vtroque dependens, cui consonat illud prouerbium, contingit plura scire, intelligere vero non nisi per modum vnius, & certè intellectio Ioannis, & intellectio Petri in eodem intellectu non est aliud nisi simul intelligere Ioannem, & Petrum: vnde videtur, quòd non sit nisi vna intellectio, similiter dicendum est de amore Petri, & de amore Pauli qui sunt in eadem voluntate, hoc sanè nihil aliud est, quàm amare simul Petrum, & Paulum. Sed profectò, vt verum fatear, difficile est argumentum, fortassis illa celebris sententia quæ asserit plura accidentia solo numero differentia non posse esse in eodem subiecto, intelligenda est de accidentibus permanentibus, non de accidentibus intellectualibus, quæ non numerantur ex subiecto, sed potius ex obiecto. Ex his solutionibus poterit lector accipere ea quæ sunt necessaria ad solutionem aliorum argumentorum, nam de duobus phantasmatibus existentibus in eadem potentia iam dictum est, similiter de duabus speciebus visibilibus, atque etiam de duobus luminibus existentibus simul in eodem aere. Et profectò quicquid sit de aliis exemplis hoc minime persuadet, nam duo luminosa non efficiunt duo lumina in eodem aere, sed vnum lumen intensius, sicut duo ignes non producunt duos calores in eodem subiecto, sed vnum intensiorem. Ad illud verò de duobus actibus amoris existentibus in eadem voluntate iam etiam dictum est. Aliud dubium solet moueri in præsentia. Vtrum pater eadem paternitate referatur ad plures filios? Sed huius dubi explicatio, ex secundi expositione facile patet. Sed & aliud dubium solet proponi. Vtùm probatio D. Thomæ legitimè procedat? Hæc videlicet filiatio est personæ, & non naturæ, ergo multiplicari non potest. Verum hæc dubitatio in confutatione argumentorum primæ dubitationis explosa est.

Soluuntur alia argu.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrùm Christus fuerit natus sine dolore matris.

AD sextũ sic proceditur. Videtur quòd Christus non fuerit natus sine dolore matris. Sicut enim mors hominum subsecuta est ex peccato primorum parentum (secundum illud Genes. 2. Quacunque die comederis ex eo morte morieris) ita etiã dolor partus, secundum illud Genes. 3. In dolore paries filios. Sed Christus mortem subire voluit, ergo videtur, quòd pari ratione eius partus esse debuerit cum dolore.

195 2.2.q.164. art.2. ad 3.

¶ 2. Præterea, Finis proportionatur principio. Sed finis vitæ Christi fuit cum dolore, secundum illud Isa. 53. Verè dolores nostros ipse tulit. Ergo videtur, quòd etiam in sua natiuitate fuerit dolor partus.

¶ 3. Præterea, In lib. de ortu Saluatoris narratur, quòd ad Christi natiuitatem obstetrices occurrerunt, quæ videntur esse necessariæ parienti propter dolorem: ergo uidetur quòd beata Virgo peperit cum dolore.

¶ Sed contra est, quod Augustinus * dicit in Sermone de Natiuitate, alloquens Virginem matrem. Nec in conceptione, inquit, inuenta es sine pudore, nec in partu inuenta es cum dolore.

In ser. 14. paulo à prin. to. 10

¶ Respondeo dicendum, quòd dolor parientis causatur ex apertione meatuum, per quos proles egreditur. Dictum est * autem suprà, quòd Christus est egressus ex clauso utero matris: & sic nulla violentia apertionis meatuũ ibi fuit, & propter hoc in illo partu nullus fuit dolor, sicut nec aliqua corruptio. Sed fuit ibi maxima iucunditas, ex hoc quòd homo Deus est natus in mundum, secundum illud Isa. 35. Germinans germinabit sicut lilium, & exultabit lætabunda & laudans.

q.28. art.2.

Ad primum ergo dicendum, quòd dolor partus consequitur in muliere commixtionem uirilem. Vnde Genes. 3. postquam dictum est. In dolore paries, subditur. Et sub uiri potestate eris. Sed sicut dicit Augu. * in sermone de Assumptione beatæ Virginis, ab hac sententia excipitur Virgo mater Dei: quę quia sine peccati colluuione & sine uirilis admixtionis detrimẽto Christum suscepit, sine dolore genuit, & sine integritatis uiolatione, pudore uirginitatis integro permãsit. Christus autem mortem suscepit spontanea volũtate: vt pro nobis satisfaceret, non quasi ex necessitate illius sententiæ: quia ipse mortis debitor nõ erat.

c. 4. paulò a prin. incipit hic ser. Ad Interrogata: & habetur to. 9

Ad secundum dicendum, quòd sicut Christus moriendo destruxit mortem nostram, ita suo dolore nos à doloribus liberauit: & ideo morivoluit cum dolore. Sed dolor parientis matris non pertinebat ad Christum, qui pro peccatis nostris satisfacere veniebat: & ideo nõ oportuit, quòd mater eius pareret cum dolore.

¶ Ad

Ad tertium dicendum, quòd Luc. 2. dicitur, q̃ beata Virgo ipsum puerum quem pepererat, pannis inuoluit, & posuit in præsepio. Et ex hoc ostenditur narratio illius libri (qui est apocryphus) esse falsa. Vnde Hieron. dicit contra Heluidium. * Nulla ibi obstetrix, nulla mulierc̃larum sedulitas interfuit, & mater & obstetrix fuit. Pannis, inquit, inuoluit infantem, & posuit in præsepio. Quæ sententia, apocryphorum deliramenta conuincit.

Est epist. 1. to. 2. inter principiũ & mediũ.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio.

CONclusio est affirmans, nam egressus est clauso Virginis utero sine aliqua apertionis violentia, vnde nullus ibi fuit dolor sicut nec aliqua corruptio, imo maxima iucunditas, ex hoc quod homo Deus natus est in mundum, secundum illud Isa. 35. germinans germinabit, & exultabit, lætabunda & laudans, nam pannis eum inuoluit, & posuit in præsepio, quare ibi nulla fuit obstetrix.

Isa. 35.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Confirmatur concl. Isa 66.

QVod sine dolore pepererit beata Virgo colligũt omnes sancti ex testimonio Isa. 66. antequam parturiret peperit, antequam veniret partus peperit masculum. Quis vidit vnquam tale, aut quis vidit huic simile? Ita canit Ecclesia in officio Natiuitatis; nesciens Virgo virũ, peperit sine dolore Saluatorem sæculorum, &c. Quod autem cum summo gaudio pepererit, docet idem Isa. 35. inquiens: exultabit deserta & inuia, & florebit quasi lilium, germinans germinabit, & exultabit lætabunda. Certè tãto gaudio repleta est beata Virgo in partu, quantum per gratiæ plenitudinem quæ illi inerat, habere poterat de Deo ex ea nato, dico per gratiæ plenitudinem, quoniam per naturam illud gaudium capi non poterat: minora siquidem gaudia solent hominibus mortem afferre: at illa edocta a Spiritu sancto gaudium summum, quod diximus concepit. Dolores itaque partus (vt Damascẽni verbis 4. de fide orthodox. vtar.) aufugit pariens, tempore autem passionis sustinuit ex compassione materna viscerum lacerum reparturiens. Qui dolores passionis tempore fuerunt. Item summi dolores, quos patiebatur habere Dei genitricem de filio Dei vsque adeo vulnerato, & summos dolores patiente, edocta siquidem ab eodem spiritu maiorem concepit dolorem, quam per naturam posset ferre, dolores namque remissiores illo mortem inferunt quandoque robustissimis hominibus: verum ad hunc summum asserendum dolorem debemus in eadem asserere summum sensum, summum rationis iudicium, & vsum actualem, quoniam præter ea quæ supra diximus copiosè q. 17. ar. 5. vbi ostendimus esse errorem, & errorem blasphemum tollere a Virgine prudentissima eo tempore iudicium, certè quãtum demitur de iudicio, tantum demitur de dolore.

Damascẽ.

Causæ huius summi gaudij.

¶ Ex diffinitione huius articuli patet malè mereri de sacrata Virgine, qui eam decumbentem lecto pingunt in ipso partu, quasi lecto egerit tanquam infirma, est certè execranda & abominanda pictura. Sed libet in præsentia breui sermone explicare causas summi gaudij beatæ Virginis in beatissimo partu. Prima est, quoniam ad gaudium duæ conditiones sunt necessariæ. Prima est, quod sit cognitio boni. Secunda est, quod sit bonum coniunctum, nam si non cognoscas bonum etiam si cõiunctum sit nullũ in te gaudium ingenerabit, quòd si cognoscas & fuerit dissitum & absens, tantum abest vt gaudium generet, quòd tristitiam infert, at beata Virgo magno & feruenti amore diligebat sanctissimam Trinitatem, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, & post sanctissimam Trinitatem nihil magis amabat, quàm humanitatem Christi filij sui, siquidem ordinatam habebat charitatẽ,

Prima causa. Gaudiũ ex duobus oritur.

iuxta illud in Canticis. Introduxit me rex in cellam vinariam suam, & ordinauit in me charitatem. Vnde amabat Deum ex toto corde super omnia, & hoc modo etiam filium suum, erenim erat verus Deus. Verum humanitatem eius amabat summe post Deum, post hæc animam propriam & salutem, & postmodum salutem aliorum, sic enim exposcit charitatis ordo a Deo institutus. Vnde omnia hæc cognoscebat, & quodammodo præsentia habebat. Certè cognoscebat sanctissimam Trinitatem sibi esse præsentem, non solum per essentiam, præsentiam & potentiam: verum etiam per gratiam non communem, sed singularissimam, qualis decebat matrem Dei: & per eleuationem mentis & contemplationem potissimè eius mysterij, quòd pareret Virgo permanens. Et fortassis in hoc temporis momento vidit arcana Dei, quæ non licèt homini loqui. Vnde dicitur in Canticis de beata Virgine; quam pulchra es amica mea, quam pulchra es, oculi tui columbarum absque eo quod intrinsecus latet. Habebat quoque præsentem bonitatem, & pulchritudinem filij sui quam summopere videre desiderabat. Ex quo conuenientissimè de beata Virgine dicitur illud, sub vmbra illius quem desideraueram sedi & fructus illius dulcis gutturi meo, introduxit me rex in cellam vinariam suam, & ordinauit in me charitatem: stipate me malis, fulcite floribus, quia amore langueo. Atque hæc est prima causa gaudij beatissimæ Mariæ in partu Saluatoris.

Cant. 1.

¶ Secunda causa est, similitudo, etenim similitudo certissimè est causa delectationis, siquidem est causa amoris. Vnde amans se quisque naturaliter amat ea, quæ sibi naturaliter sunt coniuncta. Vnde homo amans seipsum, amat subinde membra sua, manum, pedem, digitum atque alia omnia quæ ad conseruationem sui sunt necessaria. Quapropter similis diligit similem, si cognoscit esse sibi similẽ, nam id quod est simile, est quodam modo sibi vnitum: siquidem similitudo est vna qualitas in rebus differentibus. Vnde inter dissimiles non potest esse vera amicitia. Itaque similitudo causans amorem trahit ad se res simules, ob idque est causa delectationis quando coniunguntur in simul, vnde amici coniuncti fruitionẽ amicitiæ habent. Propter quod dicit Apost Philemoni, ita te fruar in Domino charissime, rectea viscera mea. At beata Virgo erat valde similis suo dilecto filio, atq; sanctissimæ Trinitati non tantum erat similis, qui facta ad imaginem & similitudinem Dei, sicut cæteri hominum, non per gratiam, sicut cæteri sancti, sed per gratiam singularem & eximiam. Est etiam similis patri, quia erat mater eius cuius pater est cœlestis. Et similis Spiritui sancto, nã ambo conuenere ad conceptum & partum filij Dei: Spiritus sanctus non voluit operari sine illa, & ipsa non poterat sine Spiritu sancto. Est similis verè filio suo, nam sicut filius est incorruptibile verbũ patris, sic Virgo mater semper fuit Virgo incorrupta, ante partum, in partu, post partum. Et sicut filius est vnicus qui in rerum vniuersitate subsistat in duabus naturis, sic ipsa est vnica, quæ in mundo sine corruptione peperit Saluatorẽ mundi. Certè et per similitudinem corporalem fit verosimile, quòd filius Virginis fuerit ei similimus. Ad hæc, fuerunt similes in vita, siquidem Christus semper permansit Virgo, beata Maria semper incorrupta. Christus non duxit vitam solitariam, nec Virgo quidem beata. Et certè fit probabile, quòd erant similes in victu, vestitu, & austeritate vitæ. Sed etiam in moribus habuerunt maximam similitudinem, Christus fuit humilis, B. Virgo itidem humilis, insuper Christus fuit plenus misericordia & mãsuetudine, eisdem virtutibus erat prædita beatissima Maria. Fuerũt quoque similes in passione & cruciatu, & (vt breuiter dicam) in omni voluntate, siquidem B. Virgo erat perfecta, & perfectio hominis in hoc consistit, quòd conformetur diuinæ voluntati, quę est regula agendorum omnium. Sed & illud verum est, quòd Virgo sancta maximè assimilata est filio suo, maximè propter hoc, quia ipse erat filius suus, & ipsa erat filia sua, quòd si ipse erat pater suus, ipsa erat mater eius. Quod si Christus sponsus, ipsa sponsa. Vniuersa hæc causabant amorem maximum, & ex præsentia rei amatæ maximam delectationem.

Ordo charitatis in B. Virg.

Secun. causa Similitudo est causa amoris.

Ad Philemonem.

Beata Virgo erat filiissima Trinitati.

Beata Virgo in omnibus assimilabat filio.

¶ Tertia

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ter.causa. Cõtemplatio est causa delectationis.

¶Tertia causa huius gaudij inde demonstratur. Certè maxima delectatio est in veritatis contemplatione, siquidem contemplatio veritatis est intellectus perfectio, & quisque delectatur cum ad suã perfectionem peruenit; & hinc est, quòd omnes homines naturaliter scire desiderant, siquidem scire & sapere est perfectio intellectus.

Aristo. Propter quod dicit Arist. summus Philosophus, homines adeò delectari in veritatis speculatione, vt multi Philosophi, relictis mundi diuitijs, & omnibus voluptatibus carnis ablegatis, se totos scientiarum contemplationi dederint. Ex alio etiam capite potest demonstrari, esse suauissimam delectationem in veritatis contemplatione. Nam homo naturaliter & vehementer desiderat suam sublimitatem & exaltationem, & contemplatio diuinæ sapientiæ maximè euehit hominem & sublimem redit. Vnde nihil magis est honorabile quàm veritatem scire, atque contemplari. Vnde qui pollent sapientia & contemplatione veritatis, aliorum domini merito reputantur, siquidem prædicti sunt magno & excellenti ingenio, & sæpenumero imperant principibus & regibus, siquidem sapientes suis consilijs regunt principes & reges. Et certè sapientia diuina de qua nunc instituimus sermonem, dirigit ad contemplationem primæ veritatis, & prorumpit in amorem Dei. Datq; purissimam & syncerissimam delectationem. Facit namque hominem sublimem, eleuatum super omnia, & amicum Dei. Vnde ex his multas affert secum delectationes. Propter quod scriptum est:

Sap.7. infinitus thesaurus est hominibus, quo qui vsi sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei. Et infra. Non habet amaritudinem, nec tædium conuersatio illius. Quæ quidem sapientia facit hominem beatum, siquidem contingit hominem Deo, in qua coniunctione beatitudo hominis consistit, vt patet ex illo, beatus homo qui cum sapientia morabitur. Quæ quidem sapientia, quæ nihil aliud est, quàm contemplatio veritatis, contingit homini ex gratia Dei, quæ illuminat intellectum hominis de rebus diuinis, & confert homini lætitiam. Vnde in Psalmis dicitur, signatum est super nos lumen vultus tui Domine, dedisti lætitiam in corde meo. Conducit quoque ad hanc sapientiam adipiscendam meditatio diuinarum scripturarum. Omnis enim scriptura diuinitus inspirata vtilis est, ad nostram doctrinam perscripta est, vt per patientiã

Psalm. 4.

Prouer. 5. & consolationem scripturarum spem habeamus, & Prouerb. cap. 5. Vbera eius inebrient te in omni tempore, in amore eius delectare iugiter, quare seduceris fili mi ab aliena, & foueris in sinu alterius. Conducit insuper ad istam delectationem, quæ in veritatis contemplatione consistit, cognitio & consideratio creaturarum. Et enim creaturæ cognitæ ducunt nos in cognitionem diuinæ sapientiæ, siquidem creaturarum ordo, videtur quasi quoddam speculum splendidissimum diuinæ sapientiæ, quæ

Creaturarũ ordo est quasi speculũ diuinæ sapientiæ. diffusa est super omnes creaturas, & excitat nos ad veram pietatem, & ad reuerentiam & timorem Dei, & veluti manu ducunt in cognitionem bonitatis diuinæ, quarum rerum omnium cognitio admirabilem cõfert animi delectationem. Vnde Propheta dicit, delectasti me Domine in factura tua, & in operibus manuum tuarum exultabo: ad quod quidẽ maximè adiuuat consideratio earũ rerum, quas Deus super naturaliter fecit, vt sunt miracula & discursus vitæ tuæ, fundatioq; Ecclesiæ, & suorum ministrorum, quæ quidem tanta afficiunt animum voluptate, vt exclamare cogant; quàm magnificata sunt opera tua Domine, nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ, vir insipiens non intelliget, & stultus nõ cognoscet. Sed vt ad beatam Virginem reuertamur, dico quòd habebat gaudium & dulcedinem ineffabilem in contemplatione veritatis. Et vt exordiamur a creaturarum cognitione, habebat sanctissima Virgo Angelos circa sese, in quibus apparet diuinitas diuinæ sapientiæ in cœlo & in terra. Vnde apud Ezechielem de Lucifero dicitur, tu signaculum similitudinis plenus sapientia & perfectus decore in delicijs paradisi fuisti. Sed & de creaturis visibilibus multa habuit, quæ cõsideraret, Primum de corporibus cœlestibus ex variis effectibus eorum & præcipuè ex effectu stellę, quæ apparuit Magis. Atqui in semetipsa

Psalm.

Ezechiel. poterat mirabilia contemplari ex mirabili effectu conceptionis & partus, & maximè ex facie Christi Domini, quæ in se habebat splendorem quẽdam planè diuinum. Si enim Leo primus splendore vultus sui admirabili Atilam retrouertit & Genericum mitigauit, & de D. Stephano legitur Act. 6 quod intuentes eum omnes, qui sedebant in concilio, viderunt faciem eius tanquam faciem Angeli; & de diua Virgine aiunt sancti patres, quòd in ea adeo splendebat diuinæ gratiæ pulchritudo, vt nemo eam videre posset, affectu libidinis aut cõcupiscentiæ, quanto ergo maior in facie Christi splenduit autoritas? Certè ex illius oculis certus quidam splẽdor igneus exibat, & radij quidam siderei, & splendebat in facie eius diuinitatis maiestas. Beatissima Virgo habuit oculos purissimos, vnde veluti penetrabat faciem Christi sui, & in ea mirabilia magna conspiciebat: siquidem contemplabatur faciem eius in re tam pulchra, potentiam in rebus tam admirandis, bonitatem adeò dulcem & benignam, & nunquam ab eo oculos separabat, vnde de ea potest optimè dici illud ex Canticis. Dilectus meus mihi, & ego illi, & iterum, ego dilecto meo, & conuersio illius ad me. Certè de multis sanctis legimus, quod fuerunt rapti in extasi in contemplatione rerum diuinarum. De Diuo Paulo legitur, quòd raptus fuit vsque ad tertium cœlũ, vbi vidit arcana Dei, quæ non licèt homini loqui. Et de S. Thoma nostro doctore autenticæ historiæ referunt, quòd sæpissimè eleuabatur a terra in contemplatione diuinarum rerum, quòd multo melius beatæ Virgini concessum fuisse credendum est. Hactenus de tertia causa gaudij dictum sit.

Atila. Act. 6.

Cant. 2.

D. Paulus.

D. Thom.

Quar. causa. Admiratio duplex.

¶Quarta causa gaudij & delectationis est admiratio. Pro cuius explicatione scire oportet, quòd admiratio duobus modis accipi solet. Tum propriè, tum impropriè pro stupore. Admiratio propriè dicta est, quando homo nesciens causam videt rei effectum maximè in rebus magnis & insolitis, quomodo si in æstate nix appareret, & calor insolitus in hyeme, & hæc admiratio causat delectationem, qñ homo sperat se causam rei inueśtigaturũ. Cæterum stupor procedit ex rei magnitudine, dato quòd eius cognoscat causam, sicut si aliquis videat exsuscitari mortuum, quamuis planè intelligat a solo Deo posse fieri, nihilominus rei magnitudine obstupescit. Et quidem stupor iste causat delectationem, homo namque naturaliter delectatur visis rebus magnis & stupendis. Vnde

3. Reg. 10. regina Sabba videns opera admiranda regis Salomonis præ stupore non habens vltra spiritum, dixit ad regem, verus est sermo, quem audiui in terra mea super sermonibus tuis, & super sapientia tua, & nõ credebam narrantibus mihi donec ipsa veni, & vidi oculis meis, & probaui quod media pars mihi nunciata non fuerit, maior est sapientia tua, & opera tua, quàm rumor, quem audiui, beati viri tui, & beati serui tui, &c. Beata Virgo Maria ex vtraq; parte habuit gaudium & lætitiam mentis suæ. Tum ex admiratione propriè dicta, habuit quidem magnam lętitiam, quia ambulabat per fidem, & non per speciem. Etenim credebat firmiter, & habebat pro certo & indubitato, filium suum esse verum Deum & verum hominem, seque esse veram matrem Dei. De his mysteriis, quæ fide credebat admirabatur diua Virgo, hoc est, quomodo maiestas diuinitatis sit dignata copulari cum tanta infirmitate, & quomodo potuerit Deus fieri homo, & quomodo ipsa potuerit esse mater sui creatoris. Insuper habebat stuporem de eisdem mysteriis, maximè de ordine & dispositione, quã Deus impleuit in illa, Vnde quẽ-

Hom 8 in Euang. nõ procul a princip. & Beda in c. 5. super Lucam to. 2. admodum regina Sabba considerans ordinem ministrorum domus regiæ Salomonis non habebat vltra spiritum, sic beatissima Maria cœlorum regina considerans ordinẽ veri Salomonis præ stupore admirabatur, & præ admiratione stupebat, & videns suam dignitatem, scilicet, maternitatem Dei cum virginitatis honore, & filium suum esse Deum, exultabat in spiritu, gaudebat, fruebatur, exultabunda dicebat, Magnificat anima mea Dominum, & exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Certè in Psalmis dicitur, Beatus qui scit iubilationem. Ego existimo, quòd hæc beatitudo inter oẽs creaturas præcipuè

cipuè beatæ Virgini attribuenda est, quæ scivit & cognouit veram iubilationem. Aliæ sunt multæ causæ, quæ demonstrant beatissimam Virginem in partu filij sui habuisse gaudium magnum & indicibile, sed quæ dictæ sunt, nunc sufficiant.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrùm Christus debuerit in Bethleem nasci.

194 Infr. q. 46. ar. 10. 1. Et Mat. 2. co. 6. & opuſ. 60. 64. co. 3.

ADseptimum sic proceditur. Videtur, q̃ Christus non debuerit in Bethleem nasci. Dicitur enim Isa. 2. De Sion exibit lex, & verbum Domini de Hierusaleu. Sed Christus est verè verbum Dei, ergo de Hierusalem debuit prodire in mundum.

¶2. Præterea, Matth. 2. dicitur scriptum esse de Christo, quòd Nazarenus vocabitur: quòd sumitur ex eo, quod scribitur Isa. 11. Flos de radice eius ascendet. Nazareth enim flos interpretatur. Sed maximè aliquis denominatur a loco suæ natiuitatis, ergo videtur, quòd in Nazareth nasci debuerit, vbi etiam fuit conceptus & nutritus.

¶3. Præterea, Ad hoc Dominus natus est in mundo, vt veritatis fidem annunciaret: secũdum illud Ioannis 18. In hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati. Sed hoc facilius fieri potuisset, si natus fuisset in ciuitate Romana, quæ tunc dominatum orbis habebat. Vnde & Paulus Romanis scribens dicit Rom. 1. Fides uestra annunciatur in uniuerso mundo. Ergo uidetur, quòd non debuerit in Bethleem nasci.

Sed contra est, quod dicitur Michęæ 5. Et tu Bethleem Ephrata, paruulus es in millibus Iuda: ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israel.

Respondeo dicendum, q̃ Christus in Bethleẽ nasci voluit duplici ratione. Primò quidem, quia factus est ex semine Dauid secundum carnem, ut dicitur Ro. 1. Cui etiam facta fuerat repromissio specialis de Christo, secundum illud 2. Reg. 23. Dixit vir cui constitutum est de Christo Dei Iacob. Et ideo in Bethleem, de qua natus fuit Dauid, nasci uoluit, ut ex ipso loco natiuitatis, promissio ei facta impleta ostenderetur, & hoc designat Euangelista dicens. Eo quòd esset de domo & familia Dauid. Secundò, quia (ut Grego. dicit in homil.*) Bethleem domus panis interpretatur. Ipse autem Christus est qui ait. Ego sum panis viuus, qui de cœlo descendi.

Hom. 8. in Euang. nõ remote a prin. c. 2. in Luc. super illud: Et reclinauit eũ in p̃sepio: est ca. 5. secũdũ ordi. Beda to. 2.

Ad primum ergo dicendum, q̃ sicut Dauid in Bethleem natus est, ita etiam Hierusalem elegit, ut in ea sedem regni constitueret, & templũ Dei ibi ædificaret, & sic Hierusalem elegit, ut esset ciuitas simul regalis & sacerdotalis. Sacerdotium autem Christi & eius regnum, præcipuè consummatum est in eius passione: & ideo cõuenienter Bethleem elegit natiuitati, Hierusalem verò pas-

sioni. Similiter etiam per hoc hominum gloriam confutauit, qui gloriantur de hoc, quòd ex ciuitatibus nobilibus originem ducunt, in quibus etiam præcipuè uolunt honorari. Christus autem è conuerso, in ciuitate ignobili nasci uoluit, & in ciuitate nobili pari opprobrium.

Ad secundum dicendum, quòd Christus florere voluit secundũ uirtuosam conuersationem, non secundum carnis originem. Et ideo in ciuitate Nazareth educari uoluit & nutriri, in Bethleẽ autem uoluit quasi peregrè nasci. Quia, ut Greg.* dicit, per humanitatem, quam assumpserat, quasi in alieno nascebatur: non secundum potestatem, sed secundum naturam. Et etiam (ut Beda * dicit) in diuersorio loco egebat, ut nobis multas mansiones in domo patris sui præpararet.

Ad tertium dicendum, quòd sicut dicitur in quodam sermone Ephesini Concilij. Si maximã Romam elegisset ciuitatem, propter potentiam ciuium mutationem orbis terrarum putarent, si filius fuisset Imperatoris, potestati utilitatem ascriberent. Sed ut diuinitas cognosceretur orbem transformasse terrarum, pauperculam elegit matrem, & pauperiorem patriam. Elegit autem Deus infirma mundi, ut confundat fortia, sicut dicitur primæ ad Corinth. 1. Et ideo ut suam potestatem magis ostenderet, in ipsa Roma, quæ caput mundi erat, etiam caput Ecclesiæ suæ statuit, in signum perfectæ uictoriæ: ut exinde fides deriuaretur ad uniuersum mundum: secundum illud Isa. 26. Ciuitatem sublimem humiliabit: & conculcabit eam pes pauperis, scilicet Christi, gressus egenorum, id est Apostolorum Petri & Pauli.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio est affirmatiua, & patet ex illo Michęæ 5. & tu Bethleem Ephrata paruulus es in millibus Iuda, ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israel. Et sanè Christus in Bethleem nasci voluit duplici ratione. Primò quidem quia factus est ex semine Dauid secundum carnem, vt dicitur Roma. 1 cui etiam facta fuerat promissio specialis de Christo, secundum illud 2. Reg. 23. dixit vir, cui constitutum est de Christo Dei Iacob, & ideo in Bethleem de qua natus fuit Dauid, nasci voluit, vt ex ipso loco natiuitatis promissio ei facta, impleta ostenderetur, & hoc designat Euangelista dicens: eo quod esset de domo & familia Dauid. Secundò, quia (vt Gregorius dicit in homilia) Bethleem domus panis interpretatur. Ipse autem Christus est, qui ait, ego sum panis viuus, qui de cœlo descendi.

Conclusio. Michæ. 5. Roman. 1. 2. Reg. 23. Gregor.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Circa testimonium illud, quod adducit hic Diuus Thomas ex Michęa cap. 5. obseruandum est quod Diuus Matthęus cap. 2. aliter videtur illud commemorasse, sic enim habet. Et tu Bethleem terra Iuda nequaquam minima es, &c. Quod neque cum editione Septuaginta, neque cum Hebraica veritate conuenire videtur. Nam in Hebræo habetur, paruulus es in millibus Iuda, & Septuaginta verterunt, modicus es, vt sis in millibus Iuda, &c. Videtur sane, quòd Euangelista non solum verbis, verum & sensu a Prophetæ vaticinio dissidet. Torsit profectò iste locus valde Diuum Hieronymum, & in magnas

Concilian tur loca. Michęę 5. Matth. 2. D. Hieron.

Universidad de Deusto
Biblioteca

magnas anguſtias virũ doctiſſimum coniecit. Explicat tamen nodum duplici ſolutione. Prior eſt,quòd Euangeliſta retulit Prophetiæ verba, vt retulerant Scribæ,vt eos negligentiæ inſimularet. Posterior eſt,quod forſan Euangeliſtæ lapſi ſunt nonnunquam qui allegabant fidentes memoriæ teſtimonia ſcripturarum. Vtraque tamen explanatio abhorrens eſt, & omnino excludenda. Prior quidem.Nam nunquam reperire licet Phariſæos & Scribas in hoc notatos, quòd legem ignorarent. Iam altera defenſio duriſſima eſt. Abſit namque quòd Euangeliſtæ aliquando erraret,quòd labantur, quòd doceant falſa,cũ ipſi ſint fundamenta fidei noſtræ, cum ipſis errantibus totius ſcripturæ ſanctæ autoritatem labefactam iri, nemo eſt qui non videat. Demum arguere falſitatis ſanctos Euangeliſtas impiorum eſt, Celſi, Porphirij,Iuliani. Erat igitur Eraſmus,qui nonnullis ratiocinationibus malè compoſitis contendit perſuadere, non eſſe abſurdum concedere, quòd Euãgeliſtæ aliquando in hiſtoria Euangelij texenda errauerint,lapſi fuerint, Suetonio, Valerio illos comparantes. Explicatur igitur iſte nodus. Primum Euangeliſta recenſet ſententiam,quam vates diuinus intellexit, licèt verbis illam non explanauerit. Dicit enim Propheta.Et tu Bethleem terra Iuda minima es, intellige, in magnitudine, intellexit vero non futuram minimam in dignitate. Quamobrem ſubdidit, ex te enim exiet Dominus, &c. Secundo diſſoluitur iſte nodus interpretando verba Euangeliſtæ, atque ſiper hyperbolen ſint dicta.Et hic Euangeliſta vati concinit, nequaquam minima es, id eſt,adeò minima es,vt inter modicas non debeas annumerari. Sed & quidam autor hebraizans, aliter exponit hunc locum dicens: Hebræos in dictionum inflexionibus neutrum genus non habere, ex quo conſequitur,vt voce maſculina vel fœminina pro neutra vtantur, vt vbi nos dicimus, non eſt bonum hominem eſſe ſolum, imperitus interpres redderet, non eſt bonus eſſe Adam ſolus. Ad eundem quoque modum loco eius, quòd Hieronymus vertit, paruulus es in millibus Iuda, perpicuè & verè conuertendum eſt, parum es vt ſis in millibus Iuda, ex te enim exiet dux, &c. quem ſenſum per Euangeliſtæ os exponit Spiritus ſanctus. Verum hæc interpretatio & literæ factæ expoſitio, abhorrens eſt ab editione vulgata, quæ autentica eſt & infallibilis, & a communi ſanctorum patrum interpretatione, ob idque reiicienda eſt.

Euãgeliſtæ nunq̃ lapſi ſunt.

Eraſmus errat.

Vera ſolutio.

¶ In ſolutione ſecundi argumenti notandum eſt,ideo in diuerſorio naſci elegiſſe Chriſtum, vt ſacramentum virginei partus occultum abſque mattis conſanguineorumque nota maneret. Si.n.in ciuitate peperiſſet,oportuiſſet obſtetricem vocare,& conſanguineas,& ſic aut virginitas mattis fuiſſet manifeſtata,aut reprehenſa mater fuiſſet,quòd non vocaſſet, imo ſorores eius obſtetricem etiam ad inuitam matrẽ conuocaſſent. Nec obſtat,quòd in Bethleem natus dicitur, quoniam Bethleem appellatione veniunt etiam ſuburbanæ domus.In cuius ſignum Herodes audito,quòd in Bethleem naſceretur, iuſſit occidi in Bethleem,& in omnibus finibus eius infantes,intelligens per locum natiuitatis Chriſti, totum infra fines Bethleem.Suaviter ergo omnia diuina diſpoſuit ſapientia,dũ naſci in diuerſorio elegit, vbi nullius cura vel incuria cenſorem haberet,vbi & a Magis adorandus erat, abſq; arbitris ciuibus, & admirantibus eorum ingreſſum abſque iudice in domum Ioſeph, propter quod diuerſorium hoc non intra ciuitatem,ſed extra videtur fuiſſe,vt ipſum diuerſorij nomen ſonat. Nam ſi intus fuiſſet potuiſſent Herodi teſtificari multi,quia Magi in Bethleem ingreſſi eſſent, &c. ſed vbi per viam in diuerſoria domo celebrata eſt adoratio,latuit ipſa adoratio.

Quare voluit Chriſtus in diuerſorio naſci.

Diuerſorium erat extra ciuitatem.

Quare nõ fuit natus Romæ

¶ In ſolutione tertij obſeruandum eſt, quòd ſicut dicitur in quodam ſermone Epheſini Concilij. Si maximant Romam elegiſſet domum, propter potentiam ciuium, mutationem orbis terrarum putarent, ſi filius fuiſſet Imperatoris, poteſtati vtilitatem aſcriberent: ſed vt diuinitas cognoſceretur orbem transformaſſe terrarum, pauperculam elegit matrem,& pauperiorem patriam. Elegit autem Deus infirma mundi, vt confundat fortia, ſicut dicitur 1. ad Corin.1. & ideo vt ſuam poteſtatem magis oſtenderet,in ipſa Roma, quæ caput mundi erat, etiam caput Eccleſiæ ſuæ ſtatuit, in ſignum perfectæ victoriæ, vt exinde fides deriuaretur in vniuerſum mundũ,ſecundum illud Iſa.26.ciuitatem ſublimem humiliabit,& cõculcabit eam pes pauperis,ſcilicet Chriſti, greſſus egenorum, id eſt, Apoſtolorum Petri & Pauli. Hanc ſententiam explicans hic Caietanus ſic inquit, nota quod ipſe Chriſtus Romæ caput Eccleſiæ ſuæ ſtatuit, non ſolum ratione communi,quia facta Apoſtolorum ſunt facta Chriſti,iuxta illud,ſine me nihil poteſtis facere, ſed quia volenti Petro ex Roma recedere, ſicut olim ex Antiochia receſſerat,ipſe Chriſtus obuiauit iubens, vt reuertatur,& Romæ ſedes Apoſtolica ſtabiliatur,dum dixit,venio Romam iterum crucifigi: ſi enim Petrus alibi ſedem elegiſſet,non Romæ,ſed in loco illo vbi poſtremo ſediſſet,caput Eccleſiæ fuiſſet. Et ſicut nunc non Antiochena, ſed Romana Eccleſia caput eſt,quia Romanus Pontifex ſucceſſor eſt Petri,ſimiliter in illo caſu non Romanus, ſed illius alterius loci Pontifex ſucceſſor fuiſſet Petri ac Chriſti vicarius.Ipſe ergo Chriſtus præcipiendo regreſſum & crucem,Romæ ſtatuit caput Eccleſiæ. Quocirca non poteſt humana autoritate mutari,& fieri vt alius quam ſucceſſor Petri Romanus Pontifex ſit caput Eccleſiæ. Sed hic non eſt prætereunda quorundam hæreticorum noſtri temporis impudentia, qui odio Romanæ Eccleſiæ in ſuis concionibus & ſcriptis, nihil confidentius iactant, quàm Petrum Romam nunquam vidiſſe, quorum inſania omnino execranda eſt. Certè ſi quis eorum Iulium Cæſarem, aut alios quoſdam celebres principes Romæ, nunquam imperaſſe in tanta omnium hiſtoriarum luce ſcriberet, cum eſſe impudentem & inſanum omnes clamarent. Cum ego tot Martyrum, tot Epiſcoporum,tot Sacerdotum,tot Imperatorum, tot denique omnium hominum ordinum teſtimonia extent præclariſſima de Romano Petri Pontificatu.An non inſania impudentiſſima eſt id inficiari? His accedit totius Eccleſiæ ab Apoſtolorum ætate ad noſtra vſque tempora communis conſenſus.Quod ſi vltra hęc,teſtimonia patrum deſideres, aſſerit hanc veritatem Egeſippus lib.3.c.2.Irenæus lib.3.c.1. & 3.Origenes to.3.in Geneſim.Dionyſius Corinthius in Eccleſiaſtica hiſtoria cap.25.Euſebius lib.3. Eccleſiaſticę hiſtoriæ cap.2.& 25.Optatus lib.2.contra Parmenidem, Damaſus in Pontificali, Hieronymus de viris illuſtribus & ad Damaſum, Ambroſius in oratione contra Auxentium. Denique omnes propemodum ſcriptores tam Græci quam Latini Petrum vt Romanum Epiſcopum agnouerunt,neque quiſquam ex eis id inficiatur.Neque enim vnquam vel leuiſſimam falſi ſuſpicionem hæc narratio habuit.

1.Cor.1.

Iſa.26

Caiet.

Roma caput mũdi.

Autores facti.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrùm Chriſtus fuerit tempore congruo natus.

195

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quòd Chriſtus non fuerit congruo tempore natus. Ad hoc enim Chriſtus venerat, vt ſuos in libertatem reuocaret. Natus eſt autem tempore ſeruitutis, quo ſcilicet totus orbis præcepto Auguſti deſcribitur,quaſi tributarius factus: vt habetur Luc.2. Ergo videtur,quòd non congruo tempore Chriſtus fuerit natus.

¶ 2. Præterea, Promiſſiones de Chriſto naſcituro Gentibus non fuerant factę:ſecundum illud Roman.9. Quorum ſunt promiſſa. Sed Chriſtus natus eſt tempore, quo Rex alienigena dominabatur:

batur:ſicut patet Matth.2. Cùm natus eſſet Ieſus in diebus Herodis regis.Ergo videtur,quòd non fuerit congruo tempore natus.

¶ 3. Prętereà, Tempus præſentiæ Chriſti in mũdo diei comparatur,propter id, quòd ipſe eſt lux mundi:vnde ipſe dicit Ioã.9.Me oportet operari opera eius, qui miſit me,donec dies eſt.Sed in ęſtate ſunt dies longiores,quàm in hyeme:ergo cùm natus fuerit in profundo hyemis 8. Calę das Ianuarij, videtur, quòd non fuit conuenienti tempore natus.

Sed contra eſt,quòd dicitur Gala.4. Cùm venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum factum ex muliere,factum ſub lege.

Reſpondeo dicendum,quòd hęc eſt differentia inter Chriſtum & alios homines,quòd alij homines naſcuntur ſubiecti neceſſitati temporis; Chriſtus autem tanquam dominus & conditor omnium temporũ, elegit ſibi tempus,in quo naſceretur,ſicut & matrem & locum.Et quia quę à Deo ſunt,ordinata ſunt,& conuenienter diſpoſita:conſequens eſt, quòd conuenientiſſimo tempore Chriſtus naſceretur.

Ad primum ergo dicendum, quòd Chriſtus uenerat nos in ſtatum libertatis reducere de ſtatu ſeruitutis.Et ideo ſicut mortalitatem noſtram ſuſcepit, vt nos ad uſtam reduceret:ita (ut Beda dicit *)eo tempore dignatus eſt incarnati,quo mox natus cęſari aſcriberetur, atque ob noſtri liberationem ipſe ſeruitio ſubderetur.

¶ Tempore etiã illo quo totus orbis ſub uno principe uiuebat,maxima pax fuit in mundo, & ideo decebat, ut illo tempore Chriſtus naſceretur, qui eſt pax noſtra faciens utraque unum: ut dicitur Epheſ.2. Vnde Hieron.* dicit ſuper Iſa.2.Veteres reuoluamus hiſtorias, & inueniemus uſque ad Vigeſimum octauum annum Cæſaris Auguſti, in toto orbe terrarum fuiſſe diſcordiã, orto autem Domino, omnia bella ceſſauerunt, ſecundum Illud Iſa. 2. Non leuabit gens contra gentem gladium. Congruebat etiam ut in illo tẽpore,quo unus princeps dominabatur in mũdo, Chriſtus naſceretur, qui uenerat cõgregare ſuos in unum, ut eſſet unum ouile & unus paſtor, ut dicitur Ioan.10.

Ad ſecundum dicẽdum, quòd ideo Chriſtus Regis alienigenæ tempore naſci uoluit,ut impleretur prophetia Iacob dicẽtis Gene.penult: Non auferetur ſceptrũ de Iuda, & dux de femore ei*, donec ueniat qui mittendus eſt. Quia ut Chryſo. dicit* ſuper Matt.quamdiu Iudaica gens ſub Iudaicis regibus,quamuis peccatoribus,tenebatur, Prophetæ mittebantur ad remedium eius:Nunc autem quando lex Dei,ſub poteſtate regis iniqui tenebatur,naſcitur Chriſtus: quia magna & deſperabilis infirmitas medicum artificioſiorẽ quæ rebat.

Ad tertium dicẽdum,quòd ſicut dicitur in l.† de q.ueter.& noui Teſta.tunc Chriſtus naſci uoluit,quãdo lux diei crementum incipit accipere:

Super illud Luc 2. Vt profiteretur cum Maria, eſt c.5.ſecundum ordinẽ Bedæ, to.2.

Super illud Iſa.2. Non leuabit gẽs cõtra gentẽ, to.5.

homi.2. in Matth. in ope. imperfc.non longe a princ. to.2.

In li. q.ex no. Teſt.q. 33. toni.4. inter opera Auguſt.

ut oſtenderetur, quòd ipſe uenerat, ut homines creſcerent in lucem diuinam, ſecũdum illud Lu. primo. Illuminare his q̃ in tenebris & in umbra mortis ſedẽt,Similiter etiam aſperitatem hyemis elegit ad natiuitatem:ut ex tunc carnis afflictionem pateretur pro nobis.

SVMMA TEXTVS.

Concluſio Ad Gal.4.

COnclusio eſt affirmatiua, quæ probatur ex illo ad Gal.4.quãdo venit plenitudo temporis miſit Deus filium ſuum factum ex muliere factum ſub lege. Eadem veritas colligitur ex diſcrimine inter Chriſtum & alios homines, quòd alii homines naſcuntur ſubiecti neceſſitati temporis, Chriſtus autem tanquam Dominus & cõditor omnium temporum elegit ſibi tempus, in quo naſceretur, ſicut & matrem & locum. Et quia quæ a Deo ſunt,ordinata ſunt,& conuenienter diſpoſita, conſequẽs eſt quòd conuenientiſſimo tempore Chriſtus naſceretur.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Gene.49.

Obiectio.

Philo.

1. Solutio.

2. Solutio.

3. Solutio.

Ierem.22.

Zacha.10.

Aggæi.2.

AD deſignandum tempus, quo Chriſtus Dominus natus eſt, ex veteri teſtamento duo teſtimonia potiſſima adduci ſolent,quæ operæ pretium eſt diligenter & accurate exponere.Primum eſt illud ex Geneſi capite penultimò,non auferetur ſceptrum de Iuda donec veniat qui mittẽdus eſt,& ipſe erit expectatio gentiũ.In cuius ſcripturæ teſtimonium mirum in modum variant Doctores.Et certè videtur,quòd tẽpore natiuitatis Chriſti non fuerit ablatum ſceptrum de Iuda,ſed multo ante. Nam in libris Machabæorum refertur Machabæos duces fuiſſe ſuper Iudam & Hieruſalem, quos tamen de tribu Iuda non fuiſſe ſed de tribu Leui manifeſtum eſt. Imo Philo.libro 2. de temporibus ob eam cauſam,inquit,inimicitias ortas id temporis fuiſſe quòd Machabæi ducatum a domo Dauid ſurripuerint.

¶ In hac obiectione ſoluenda varie torquentur Doctores. Alij nãque aiunt,Machabęos per matrem a tribu Iuda originem ducere:eaque ratione defendunt, ſceptrum de Iuda non eſſe translatum. Alii ſequentes traditiones Talmud aſtruunt,Machabæis quoque exiſtentibus ducibus,fuiſſe iudices quoſdã ex tribu Iuda,penes quos ſumma decernendi,atque imperandi poteſtas reſideret. Qui Hebraicè zanedrin,Latine Senatus, vt apud Romanos appellabat. Vnde illud eſt,populus, q̃ eſt Hieroſolymis ſenatuſque & Iudas,&c.hos itaq; cum Herodes(qui primus ex alienigenarum genere ortus regnum Iudaicę gẽtis obtinuit) in odiũ Dauidici regni de medio ſuſtulit, tunc verè ſceptrum de tribu Iuda dicitur abſtuliſſe.

¶ Alii dicunt populum Iudæorum ducatum Machabęis tradidiſſe non tanquam proprium & hęreditarium, ſed ad legem depoſiti cõſeruandum videlicet Iſraeliticã plebem interea tuerentur donec ſurgeret Propheta fidelis vel qui eos inſtrueret,vel quem de tribu Iuda venturũ expectabant.Qua ex re ſceptrum de tribu Iuda non auferebatur,eo præſertim quod ipſa quoque tribus in hoc populi condictum ſententiamque a principio ſaltem creditur conſenſiſſe.

¶ Sed & alio modo poteſt explicari propoſita difficultas. Nã licet in Sedechia ceſſauerit regnũ Iudæ,ceſſauerit̃que rex de tribu Iuda, vt plane aſſerit Ieremias capit. 22. ſuæ prophetiæ dicens, Scribe vitum iſtum ſterilem, &c.non tamen ceſſauit dux de tribu Iuda. Nam poſt Babylonis captiuitatem Zorobabel, qui erat de tribu Iuda,dominari cœpit,vt dicit Zacharias capitu.10.ſuę prophetiæ, atque Aggæus capitulo 2. ſucceſſit Neemias, ſucceſſerunt alii vſquequo ſummi Pontifices inceperunt regere populum Iſrael Mathathias & filii

Universidad de Deusto
Biblioteca

filii eius Machabæi isti autem de tribu Iuda descenderunt. Summi enim sacerdotes ducebant vxores de tribu regia, nimirum de tribu Iuda, vt liquet in Aarō, qui accepit in vxorem Elisabeth filiam Aminadab sororē Naason, erat autē Aminadab princeps in tribu Iuda, ve patet Numeror. 2. Rursus 2. Paralip capit. 12. Iosabeth soror Ochozię erat vxor Ioiadę sacerdotis. Deinde, demortuis primis tribus Machabæis regnauit Ioannes Hircanus filius Simonis Machabæi, vt narratur 1. Machabæorum capitu. vltimo, cui successit Aristobolus, cui Ioānes, deinde Antigonus, & Ioannes vsque ad regnum Herodis, quæ omnia constant ex historiis Iosephi. Quod vero quidam Christiani Doctores asserūt a captiuitate Babylonica semper fuisse collegium Iudicum ex tribu Iuda assumptorum, qui regebant populum Israel, ex somnijs arbitror Iudæorum esse assumptum. Forte licēt multis antea ętatibus cessauerit sceptrum de tribu Iuda, nūquā tamen ad alienos fuit translatum, quemadmodum tempore Herodis maioris. Et ideo huius ætate fuit adimpletum illud vaticinium, maximè cum ab stirpe, sine spe reparationis nato Christo fuerit ablatum, & antea nunquam.

Num. 2. 2. Para. 22. 1. Mach. vltim.

Vltima solutio.

¶ Vltima expositio est, non contemnenda cuiusdam viri docti & linguæ Hebraicæ peritissimi, qui censebat hunc esse sensum. Non auferetur potestas siue ius verè regium, sic à Iuda, quin ille sit nasciturus ex eo cuius vere illud ius perpetuo erit, non in corpora tantum more regum huius mundi, sed multo maximè in animo. Significatur ergo per sceptrum ius, siue occulta potestas diuina producendi regem regum, qui ex illa tribu nasciturus erat. Quod autem de diuina hac potestate loquatur apparet, quia præcipua miracula, quæ Deus in gratiam populi Iudaici edidit, non per Iudā sed per Moysen & Iosue, qui nō fuerunt de tribu Iuda, & tandem per Machabęos, Saul, &c. exhibita sunt. Videtur autem huius regiæ potestatis vsum ob id rarius Iudæ fuisse concessum, ne suspicaremur Spiritum sanctum de regno huius mundi suisse loquutum, quod Christus oblatū reiecit. Et quod sequitur, & dux de femore eius, Hebraicè habetur, & legislator, quod propriè in Christum quadrat. Isaię. 42. & legē eius insulæ expectabunt. Quod autē nullus legitur fuisse legislator in tribu Iuda præter vnum Christum, confirmare videtur sententiam de sceptro dictam. Sic illud, qui mittendus est, vbi Hebraicè habetur, Silo, idem vir dicebat nequaquam verti posse mittēdus. Significat (inquit) Silo multa non pugnantia inter se, sed sic inter se cognata, vt Iacob in hac prophetia omnia ea coniunctim de Christo intelligi voluerit, sicut in plurimis aliis scripturæ locis varia significatio vnius vocabuli sentētiam pleniorem reddit. Significat ergo in primis, cuius illud, scilicet sceptrum, propriè erit. Secundo significat id, quod filius eius, vt sit sententia, donec veniat filius Iudæ Christus Dominus. Item secūdum Rabi Salomo, munera ei, scilicet offerentur. Item felicitatem siue prosperitatem, hæc omnia coniunctim Propheta tribui Christo voluit.

Isaiæ 42.

Testimoniū Dani. 9. explicatur.

¶ Aliud testimonium insigne solet adduci de aduētu Domini nostri Iesu Christi ex prophetia Danielis capite. 9. cuius verba hæc sunt; Tu ergo animaduerte sermonem & intellige visionem, septuaginta hebdomades abbreuiatæ sunt super populum tuū & super vrbem sanctā tuam, vt consummetur præuaricatio, & finem accipiat peccatū, & deleatur iniquitas, & adducatur iustitia sempiterna: & impleatur visio, & prophetia, & vngatur Sanctus Sanctorum. Scito ergo & animaduerte ab exitu sermonis, vt iterum ædificetur Hierusalem, vsque ad Christum ducem, hebdomades septem, & hebdomades sexaginta duæ erūt, & rursum ædificabitur platea, & muri in angustia temporū. Et post hebdomades sexaginta duas occidetur Christus: & non erit eius populus qui eum negaturus est, & ciuitatem & sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo: & finis eius vastitas, & post finem belli statuta desolatio. Cōfirmabit autem pactum multis hebdomada vna: & in dimidio hebdomadis deficiet hostia & sacrificium. Et erit in templo abominatio desolationis, & vsque ad consummationem & finem perseuerabit desolatio. In expositione huius vaticinij in primis dico, nulli posse esse dubium quin de aduentu Christi in hoc vaticinio sermo sit, qui post septuaginta hebdomadas mundo apparuit, post quem consummata sunt delicta, & finem accepit peccatum, & deleta est iniquitas: & annunciata iustitia sempiterna, quæ legis iustitiam vinceret: & impleta est visio & prophetia: ga lex & Prophetæ vsque ad Baptistam Ioannem: & vnctus est Sanctus Sānctorum: quæ omnia priusquam Christus humanum corpus assumeret, sperabātur magis, quam tenebantur. Illud etiam certum est, quòd vndecunque isti anni supputentur videbitur plane circa annos circa Christi tempora impleri, vt omnis excusatio adimatur Iudæis, contra quos hæc prophetia ita pugnat, vt minimè euadere queant.

¶ Tertio obseruandum est, hebdomadem in diuinis literis duobus modis tātum accipi. Primo quidem pro numero septem dierum, vt scribitur Leuit. 23. numerabis septem hebdomadas plenas vsque ad alteram diem expletionis hebdomadæ septimæ, idest quinquaginta dies & Danielis. 10. ego Daniel lugebam trium hebdomadarū diebus. Secundo, pro numero septem annorum, Leuitici. 25. numerabis quoque tibi septem hebdomadas annorum, id est, septies septem, quæ simul faciunt quadraginta nouem, & certum est Danielem non describere septuaginta hebdomadas dierum, quoniam diebus quadringentis nonaginta vaticinium eius adimpletum esset, quòd nullo autore probatur, sed numerat septuaginta hebdomades annorum, quæ continent annos solares quadringentos nonaginta, vt de supputatione facile constat. Illud etiam est sciendum, quòd in enumeratione istorum annorum maxima est difficultas & differentia inter catholicos scriptores. Refert varias sentētias patrum antiquorum D. Hieronymus explicās istum locum Danielis. Neotericorum vero varias interpretationes refert Galatinus lib. 4. ca. 14. & deinceps per multa capita, & Ioannes Lucidus lib. 7. de emendationibus temporum, capitulo ultimo. Mihi vero inter omnes placet magis expositio Ioannis Lucidi, quæ sic habet. Ad inquirendum quo tempore incipiant prædictæ hebdomades cōsideranda sunt tria tempora. Primū tempus est, quando hoc mysterium Danieli est reuelatū. Secundum tempus est, quando Iudæis concessa est licentia solum ædificandi templum ante constructionem ciuitatis, Hierusalē, quòd fuit anno primo Cyri regis Persarū post Darii mortem, vt patet 1. Esdræ capitulo. 1. & anno secundo fundatum est templum, ut scribitur 1. Esdræ. 3. completum est autem ædificium ipsius templi anno sexto Darii Lōgimani filij Prisci Artaxerxis Assueri, vt scribitur. 1 Esdræ. 6. Hic Darius Longimanus dictus est etiam communi appellatione Artaxerxes sicut Imperatores Romani dicebantur Cęsares. Tertium tempus est, quando data est licentia Iudęis ædificandi ciuitatē, quod fuit post reædificatum templum annis tredecim penitus transactis, anno scilicet vigesimo incipiente prædicti Darii Longimani. Tunc enim concessa est ab eo licentia Neemiæ reædificandi ciuitatem Hierusalem, ut scriptum est Neemię 2. Ex illo igitur tempore computandæ sunt septuaginta hebdomades prædictæ, ut manifeste Danielis. 9. eidem ab Angelo exprimitur inquiente; Scito ergo & animaduerte ab exitu sermonis, id est, à concessa licentia sermone regis, ut iterum ædificetur Hierusalem usque ad Christum ducem, &c. non enim dicit angelus ab exitu sermonis tibi a Deo reuelati. neque ab exitu sermonis ut iterum ædificetur templum, sed ab exitu sermonis, ut iterum ædificetur Hierusalem ciuitas, quæ post templum reædificata est. Et ideo non a reuelatione facta Danieli, neque à templi reædificatione, sed a licentia data ex ore regis ad ædificandam iterum Hierusalem prædictæ hebdomades numerādæ sunt, sicut recte enumerat Sanctus Antoninus in prima parte historiæ, titu. 3. ca. 8. ab initio ergo uigesimi anni Darii Longimani dicti Artaxerxes numerus annorū prædictarum hebdomadum summendus est usque ad Christi

Hebdomada ī duplici differentia.

Leuit. 25.

Daniel. 10.

Leuiti. 25.

Vide in Prologo. f. 21. a

D. Hiero.

Galatinus. Ioānes Lucidus.

Sententia propria.

1. Esdræ. 1.

1. Esdræ. 3.

1. Esdræ. 6.

Neemiæ. 2.

Daniel. 9.

D. Antoninus.

Christi passionem & completam humanam generis redemptionem.

Hebdomadæ in tres partes diuiduntur.

¶ Dicit ergo Angelus Danieli decisas & determinatas esse a Deo septuaginta hebdomades, quas in tres partes distinguit, scilicet in septem, & sexaginta duas, quæ simul iunctæ fiunt sexaginta nouem, atque adiūgit in calce vltimam, ex quibus omnibus consurgunt septuaginta hebdomades: hanc autē vltimam diuidit per mediū, dum ait, quòd in medio huius vltimæ hebdomadis deficiet hostia & sacrificium. Primæ igitur septem hebdomades, hoc est, anni quadraginta nouem tempus continent quo ciuitas Hierusalem ędificata & ampliata est, & liberatus Iudæorum populus a per. culo mortis & exaltatus per Hesther & Mardochæum, & hoc est, a principio vltimi anni Pontificis Iesus filij Iosedech, qui mortuus est in fine illius anni, quo iam fundata erat ciuitas, scilicet anno vigesimo iam completo Darij Longimani, vsque ad reliquos quadraginta octo annos, quibus secūdo fuit Pontifex filius eius Ioachim. Quo tempore regina Hesther ad regnum exaltata populum suum a mortis periculo liberauit. In hoc tempore impletæ fuerunt septē hebdomades, hoc est, anni quadraginta nouem, vt ex dictis manifestum est. Deinde, sexaginta duæ hebdomades cōplentur in baptismo Domini. Nam si cōputes annos ab eo tempore, quo mortuo Ioachin Pontifice accepit Pontificatum Eliasib vsque ad Christi baptismum completo anno Domini 29. reperies interfuisse sexaginta duas hebdomadas, hoc est, annos quadringentos & triginta quatuor. Nam ab Eliasib Pontifice ad Alexandrum Magnū fuerunt anni septuaginta nouem; ab Alexandro ad Iudā Machabæum centum sexaginta quatuor: a Iuda ad Christi natiuitatem centum sexaginta duo, quibus additur anni viginti nouē vitæ Christi vsque ad eius baptismū. Omnes igitur simul collecti fiunt anni quadringēti triginta quatuor. Denique, vltima hebdomada vsq; ad eius dimidium spectat ad Christi predicationē & salutis humanæ redemptionem, quæ cōpleta sunt per ipsum Christum dimidio hebdomādis, hoc est, annis tribus cum dimidio, quo tempore Christus prędicauit, miracula fecit, passus est, resurrexit, ascēdit ad cęlos, & Spiritum sanctū misit. Itaque in dimidio huius hebdomadæ vltimæ defecit hostia & sacrificium veteris legis per Christi mortē, dum ipse obtulit se Deo hostiā & sacrificium in ara Crucis, in qua consummata sunt omnia, cum dixit consummatum est, scilicet, mysterium humanæ redemptionis in lege prædictum & figuratum.

QVAESTIO XXXVI.

De manifestatione Christi nati, in octo articulos diuisa.

¶ De quā re Doctores tractant Matt. 2. & Luc. 2.

DEinde considerandum est de manifestatione Christi nati.

¶ Et circa hoc quæruntur octo.

¶ Primò, vtrùm natiuitas Christi debuerit esse omnibus manifesta.

¶ Secundò, vtrùm debuerit aliquibus manifestari.

¶ Tertiò, quibus manifestari debuerit.

¶ Quartò, vtrùm debuerit ipse se manifestare, vel potius manifestari per alios.

¶ Quinto, per quæ alia manifestari debuerit.

¶ Sexto, de ordine manifestationum.

¶ Septimo, de stella per quam manifestata fuit eius natiuitas.

¶ Octauo, de veneratione Magorum, qui per stellam, Christi natiuitatem cognouerunt.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm natiuitas Christi debuerit esse omnibus manifesta.

Sūma huius qōnis.

IN hac quæstione D. Thom. octo veritates statuit. Prima, natiuitas Christi non debuit omnibus manifestari. Secunda, debuit aliquibus manifestari. Tertia conuenienter sunt electi illi, quibus fieret manifesta. Quarta, Christus non debuit suam natiuitatem per se manifestare. Quinta, debuit natiuitas stella angelos, & stellam manifestari. Sexta, natiuitas Christi ordine conuenienti fuit manifesta. Septima, stella quę Magis apparuit non fuit de cœlestibus. Octaua, conuenienter venerūt Magi ad adorādum Christum.

196 Infr. q. 39. art. 8.

EX POSITIO quæstionis.

Dubiū circa rationē D. Thomę in 1. artic.

IN expositionē huius qōnis quatuor sūt inuestigāda, primum est, an rectè procedāt ꝓbationes D. Th. & potissimè illa quam habet in 1. arti. Non fuit inquit, conueniens natiuitatē Chri omnibus manifestari, nā per hoc impedita fuisset humana redēptio, & diminutum fuisset meritū fidei. Hęc ꝓbatio nō videt legitima, nam vel loquit de manifestatione euidenti per visionē, & ꝓ hac procul dubio tolleretur meritū fidei, quia ꝓ hanc tolleretur fides respectu eorum quę vīr, nemo enim credit, qđ videt, at certum est quòd non loquit de ista manifestatione, affirmat nāq; qđ aliquib⁹ est manifestata, videlicet pastoribus, Magis, Simeoni, at isti nō habuerunt manifestationē per visionē. Vel loquitur D. Tho. de manifestatione euidenti in rebus ipsis, & hęc falsum est, quòd tollat aut diminuat meritum fidei,

Universidad de Deusto
Biblioteca

D.Thom. fidei, nam D.Th.in 2.2.q.2.ar.vlt.ad 2. & ad 3. expresse affirmat, quod licèt aliqui demonstretur euidenter aliquis articulus fidei, nõ propter diminuitur meritũ fidei, & certè fidelis qui ante credebat Deum esse, & postea per demõstrationes Aristotelicas idę cognouerit, nõ perdit meritũ fidei. Vel loquit' D.Th. de manifestatione p miracula & p testimonia euidẽtia diuinitatis, & hæc ñ tollit nec diminuit meritũ fidei, nã Magis & pastoribus manifestus indiciis natiuitas Chri apparuit, & tñ non est rõ fidei ablata respectu natiuitatis Christi.

2. Cõclu. ¶ Hoc dubiũ proponit hic Caiet.in 1.artic.& explicat sufficiẽter, pro eius tñ euidentiore explicatione, dico primo. Non põt hoc mysterium manifestari euidẽti visione sine visione diuinitatis; nam qũo potest quis videre, qđ nascetur D.* nisi uideat ipsum Deum?

*Est epi.3. non multum remotè añ med. tom.2.

2.Conclu. ¶ Sedo dico, ptalẽ manifestationẽ tollitur fides & meritũ fidei, nã fides est ũe non visis, & est argm̃ nõ apparentium, vt diffinit Paulus Hebræ.11.

3.Conclu. ¶ Tertiò dico, talis manifestatio ĩ hac vita mortali ñ ẽ facta misi ãię Christ q̃ videbat Deũ, & fortassis B. Virg. q̃ ex sp̃ali priuilegio vidit diuinã essentiã.

4.Conclu. ¶ Quarto dico, p eindẽtiam miraculorũ nõ tollitur rõ fidei. existimo. n. qđ euidẽtia in attestãte non repugnat fidei, de qua re disputauim' latissimè ĩ materia de fide. Ex quo sequit, qđ per talẽ euidentiã nõ tollitur meritũ fidei.

5.Conclu. ¶ Quito dico, peracta est. Quia, vt dicitur primæ ad Corinthios. 2. Si cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent.

Secundò, quia hoc diminuisset meritum fidei, per quam venerat homines iustificare: secundum illud Rom. 3. Iustitia Dei, per fidem Iesu Christi. Si enim manifestis indicijs Christo nascente, eius natiuitas omnibus appareret, iam tolleretur ratio fidei: quæ est argumentum non apparentium, vt dicitur Heb. 11. Tertiò, quia per hoc venisset in dubium veritas humanitatis ipsius: Vnde Augustt. * dicit in Epistola ad Volusianũ, Si nullas ex paruulo in iuuentutem mutaret ętates, nullos cibos, nullos caperet somnos: nonne opinionem confirmaret erroris, nec hominem verum ullo modo suscepisse crederetur? & dum omnia mirabiliter facit, auferret quod misericorditer fecit.

Ad primum ergo dicendum, quòd auctoritas illa intelligitur de aduentu Christi ad iudiciũ: secundum quod glossa ibidem exponit.

Ad secundum dicendum, quòd de gratia Dei saluatoris erudiendi erãt omnes homines ad salutem, non in principio natiuitatis eius: sed postea tempore procedente, postquàm operatus est salutem in medio terrę. Vnde post passionem & resurrectionem suam dicit discipulis suis, Matthæi vltimo. Euntes docete omnes Gentes.

Ad tertium dicendum, quòd ad iudicium requiritur quòd auctoritas iudicis cognoscatur: & propter hoc oportet, quòd aduẽtus Christi ad iudicium sit manifestus. Sed primus aduentus fuit ad omnium salutem, quæ est per fidem, quæ quidem est de non apparentibus: & ideo primus Christi aduentus debuit esse occultus.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm natiuitas Christi debuerit aliquibus manifestari.

197 AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd natiuitas Christi nulli debuerit manifestari. Quia vt dictum est, * hoc erat congruum humanæ saluti, vt primus Christi aduẽtus esset occultus. Sed Christus venerat, vt omnes saluaret, secundum illud primæ ad Timothęum. 2. Qui est saluator omnium hominum, maximè fidelium. Ergo natiuitas Christi nulli debuit manifestari.

* Ar. præd. ad 3. arg.

¶ 2. Præterea, ante natiuitatem Christi, manifestata erat beatæ Virgini & Ioseph futura Christi natiuitas. Non ergo erat necessarium Christo nato, eandem alijs manifestari.

¶ 3. Præterea, Nullus sapiens manifestat id, ex quo turbatio nascitur, & detrimentum aliorum. Sed manifestata Christi natiuitate, subsecuta est turbatio: dicitur enim Matthęi. 2. quòd audiens Herodes Christi natiuitatem, turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo. Cessit etiam hoc in detrimentum aliorum: quia ex hac occasione, Herodes occidit pueros in Bethleem, & in omnibus finibus eius a bimatu, & infrà. Ergo videtur, quòd non fuerit conueniens Christi natiuitatem aliquibus manifestari.

Sed cõtra est, q̃ Christi natiuitas nulli fuisset proficua, si omnibus esset occulta. Sed oportebat Christi natiuitatem esse proficuam: alioquin frustra natus fuisset. Ergo uidetur, quod aliquibus manifestari debuerit Christi natiuitas.

Respondeo dicendum, q̃ sicut Apostolus dicit Rom. 13. Quæ à Deo sunt, ordinata sunt, Pertinet autem ad diuinæ sapientię ordinem, vt Dei dona & secreta sapientiæ eius, non æqualiter ad omnes, sed immediatè ad quosdam perueniant, & per eos ad alios deriuentur. Vnde & quantum ad resurrectionis mysterium, dicitur Actorum. 10. quòd Deus dedit Christum resurgentem manifestum: fieri nõ omni populo, sed testibus prędestinatis à Deo. Vnde & hoc etiam debuit circa ipsius natiuitatem obseruari, vt non omnibus Christus manifestaretur, sed quibusdã, per quos posset ad alios deuenire.

Ad primum ergo dicendum, q̃ sicut fuisset in præiudicium salutis humanæ, si omnibus hominibus Dei natiuitas innotuisset, ita etiam & si nulli nota fuisset. Vtròque enim modo tolliturtã scilicet per hoc quod aliquid est totaliter manifestum, quàm etiam per hoc, quod a nullo cognoscitur, a quo possit testimonium audiri: Fides enim est ex auditu, ut dicitur. Roma. 10.

Ad secundum dicendum, q̃ Maria & Ioseph instruendi erant de Christi natiuitate antequam nasceretur: quia ad eos pertinebat reuerentiam exhibere proli conceptæ in utero, & etiam obsequi

obsequi nasciturę. Eorum autem testimonium propter hoc, q̃ erat domesticum, fuisset habitũ suspectum circa magnificentiam Christi, & ideo oportuit ut aliis manifestaretur extraneis, quorum testimonium suspectum esse non posset.

Ad tertium dicendum, q̃ ipsa turbatio subsequuta ex natiuitate Christi manifestata, cõgrue bat Christi natiuitati. Primò quidẽ, quia per hoc manifestatur cęlestis Christi dignitas. Vnde Gregor. dicit in Homil.* Cæli Regę nato, Rex terræ turbatus est: quia nimirum terrena altitudo confunditur, cùm celsitudo cælestis apperitur. Secũdò, quia per hoc figurabatur iudiciaria Christi potestas. Vnde Aug.† dicit in quodam sermo. Epiphanię, Quid erit tribunal iudicãtis, quando superbos Reges cunabula terrebãt infantis? Tertiò, quia per hoc figurabatur deiectio regni diaboli: quia vt Leo Papa dicit in sermone Epiphaniæ: * Non tantum Herodes in semetipso turbabatur, quãtum diabolus in Herode: Herodes enim terrenum hominem æstimabat, sed diabolus Deum cognoscebat, & vterque regui sui successorem timebat, diabolus cælestem, sed Herodes terrenũ. Superfluè tamẽ, quia Christus nõ uenerat regnũ in terra habere. Vnde Leo † Papa dicit Herodi loquens. Non capit Christũ regia tua: nec mundi dñs, ptãtis tuæ sceptri est contentus angustiis.

*Hom.10. in Euãg. in ptincipio.

† In ser.2. qui est 30. in ordine ante mediũ to. 10. * Id forma liter habet Chrys. homilia. 2. in Matt. ante mediũ, in opere imperfecto, tom. 2. † In ser.4. de Epiph. inter prin. & mediũ.

¶ Quòd autem Iudęi turbabantur, qui tamen magis gaudere debuerant, aut hoc est, quia, ut Chrysost.* dicit, de aduentu iusti non poterant gaudere iniqui, aut uolentes fauere Herodi quẽ timebãt: populus enim plus iusto fauet eis, quos crudeles sustinet. Quod autem pueri ab Herode sunt interfecti, non cessit in eorum detrimentũ, sed in eorum profectum. Dicit enim Augustinus in sermone quodam de Epiphania: † Absit, ut ad liberandos homines Christus ueniens de illorum præmio, qui pro eo interficerentur, nihil egerit, qui pendens in ligno, pro eis a quibus interficiebatur, orauit.

* Hom. 2. in Matt. in opere imperfecto, sup illud, Audiẽs Herodes turbatus est, tomo 2.

† Serm. 13. de Epiphania. Ex mille loq. titu. Magus.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm sint conuenienter electi illi, quibus est Christi natiuitas manifestata.

198 AD tertium sic proceditur. Videtur, q̃ non sint conuenienter electi, illi quibus est Christi natiuitas manifestata. Dñs enim Matth. 10. mandauit discipulis, In uiam Gentium ne abieritis, ut scilicet prius manifestaretur Iudęis, quàm Gentibus. Ergo uidetur, quòd multò minus a principio fuerit reuelanda Christi natiuitas Gentilibus, qui ab Oriente uenerunt: ut habetur Matthæi 2.

¶ 2. Præterea, Manifestatio diuinę ueritatis p̃cipuè debet fieri ad Dei amicos: secundum illud Iob 36. Annuntiat de ea amico suo. Sed Magi videntur esse Dei inimici: dicitur. n. Leuit. 10. Non declinetis ad Magos, nec ab Arioli aliquid scisciteminí. Non ergo debuit Christi natiuitas Magis manifestari.

¶ 3. Præterea, Christus venerat totum mundum a potestate diaboli liberare: vnde dicitur Malachiæ primo. Ab ortu solis vsque ad occasum, magnum est nomen meum in Gentibus. Nõ ergo solum in Oriẽte positis debuit manifestari, sed etiam vbiq; terrarum debuit alquibus manifestari.

¶ 4. Præterea, Omnia sacramenta veteris legis erant Christi figura. Sed sacramenta veteris legis dispensabantur per ministerium sacerdotum legalium. Ergo videtur, quòd magis debuerit Christi natiuitas manifestari sacerdotibus in templo, quàm pastoribus in agro.

¶ 5. Præterea, Christus ex virgine matre natus est, & ætate paruulus erat. Conuenientius igitur videtur fuisse, quòd Christus manifestaretur iuuenibus & virginibus, quàm senibus & coniugatis, vel viduis: sicut Simeoni & Annæ.

¶ Sed cõtra est, quod dicitur Ioa. 13. Ego scio quos elegerim. Quę autem fiunt secundum Dei sapientiam, conuenienter fiunt. Ergo conuenienter sunt electi illi, quibus est manifestata Christi natiuitas.

Respondeo dicendum, quòd salus, quę erat futura per Christum, ad omnem diuersitatẽ hominũ pertinebat, quia sicut dicitur Colossen. 3. In Christo Iesu non est masculus & fœmina, Gentilis & Iudęus, seruus & liber, & sic de alijs huiusmodi. Et ut hoc in ipsa Christi natiuitate pręfiguraretur, omnibus conditionibus hominum est manifestatus, quia ut Augustt. * dicit in sermoue de Epiphania. Pastores fuerunt Israelitę, Magi Gentiles, illi propè, isti longè, vtrique tamen ad angularem lapidem concurrerunt. Fuit etiam inter eos alia diuersitas, quòd fortassis istam euidentiam in attestante nõ habuerunt pastores nec Magi. Pro cuius declaratione obseruãdum est, quod est quædam manifestatio partim euidens, partim ineuidens; euidẽs fuit pastoribus & Magis infantem esse natum & indicatum stella, ineuidens quod esset Deus, q̃tũ ad primam diminutiõ meritum fidei, quantum ad secundam nõ minuitur. Sed p̃stat audire Dñm Caietanũ optimè loquentẽ in primis dicit, quòd D Th. loquitur de manifestatione tali qualis facta ẽ pastoribus, Magis, Simeoni, & Annæ, & quidẽ uniuersi isti non habuerunt aliã manifestationem, nisi testificatiuã. Deinde dicit Caie. qđ D.Th. nõ intẽdit docere, qđ talis manifestatio abstulisset rõnẽ fidei, sed tñ docet qũòd minuisset meritũ fidei. Qđ sic patet, nã manifestatio ex oĩ parte euidẽs tollit ex oĩ parte fidẽ, ergo manifestatio, q̃ magis appropinquat manifestationi cui dentię magis diminuit meritũ fidei. Idẽ patet, quia cæteris paribꝰ illi plus metũr qui patiũtur maiorẽ difficultatẽ in credẽdo. Hoc ipsum demõstratur ex eo, q̃ Dñs Thomæ dixit, quia vidisti me Thoma credidisti, beati qui nõ uiderũt & crediderunt, nunquã. n. Dñs cõmendasset credẽtes, qa non viderunt & crediderunt, nisi videre minueret meritum fidei. Qđ si objicias, ergo pastores & Magi minus meruerunt credendo. Rñdetur, qđ minorem occasionem habuerunt merẽdi, & ideo quantũ est

D. Caieta.

Obiectio.

Solutio.

* In ser. 1. qui est, 2. in ord. nõ procul a prin. to. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex parte manifestationis minus meruerunt, sed cū hoc stat, quod magis meruerunt credendo ex parte ipsorum credendorum. Item plus meruerunt amando & videdo quàm alii credendo, & amādo. Sed profectò, & ea quę dicit Caietanus verissima quanquā sunt, non videtur attigisse sensum D. Thomæ, qui vt mihi videtur iste est. Si omnibus hominibus eēt euidenter patefactū mysterū natiuitatis Dei, minueretur profectò, imo tolleretur in quā plurimis meritum fidei, nam quam plurimi nō crederent nisi propter signa, sicut dæmones credunt, cum hoc tamē stat quod ii, quos elegit Dominus patefacere hoc mysterium pauci & ꝓordinati a Deo non perdiderūt meritum fidei, quia crediderūt non pp miracula solum, sed pp autoritatē diuinę reuelationis, quæ merebatur fidem tametsi signis nō esset testificata.

Sensus verus D.Th.

¶ Ad argumēta in principio facta dicēdum, euidenter patere ex dictis, de qua manifestatione loquatur D. Tu. Sed superest explicare locū illū D. Thomę ex 2. 2. vbi docet, qđ etsi fiat alicui de mōstratio de aliquo articulo fidei nō pdit meritū fidei. Et explicatio vera est, qđ licèt demonstratio diminuat rōnem fidei, quia facit cē apparens id quod ꝓponitur, nō tñ diminuit rōnem charitatis, per quam uoluntas est prompta ad credendum ēt si non apparet, & ideo non diminuitur ratio meriti. Vel dico qđ fidelis qui habet demonstrationem euidentem de his quę ꝓponuntur, habet illa ꝓponibilia, non ꝓponentia, quia non ꝓponit ea sibi, sed habet ea ꝓposita. Et ideo non meretur, quia non ꝓponit sibi credenda, sed habet ea ꝓposita.

Solunntur argumēta.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ illa manifestatio natiuitatis Christi fuit quædā ꝓlibatio plenæ manifestationis quæ erat futura. Et sicut in secunda manifestatione primò annūtiata est gratia Christi p Christū & eius Apostolos Iudæis, & postea Gentilibus: ita ad Christū primò peruenerunt Pastores, qui erant primitiæ Iudæorum, tanquā propè existentes: & postea venerūt Magi a remotis, qui fuerūt primitiæ Gentium: vt Augustꝰ dicit *

* Hom. 2. Matth. in ope. imp. sup. illud, Ecce Magi ab Oriente, tom. 2.

Ad ſm dicēdū, ꝙ (sicut Aug. dicit † in serm. de Epiph.) Sicut prævalet imperitia in rusticitate Pastorum, ita prævalet impietas in sacrilegijs Magorum: vtrosq; tñ sibi lapis ille angularis applicuit, quippe qui venit stulta eligere, vt confunderet sapientes: & non vocare iustos, sed peccatores: ut nullus magnus superbiret, nullus infirmus desperaret. Quidam tñ dicunt, ꝙ isti Magi non fuerunt malefici, sed sapientes Astrologi: qui apud Persas vel Chaldæos Magi vocantur.

† In ser. 2. Epipha. a med. to. 10.

Ad tertium dicēdum, ꝙ sicut Chryso. dicit, * Ab Oriente venerunt Magi, quia vnde dies nascitur, inde initium fidei processit: quia fides lumē est animarū, Vel quia omnes qui ad Christū ueniunt, ab ipso & per ipsum veniunt. Vnde dicitur Zacha. 6. Ecce vir, Oriens nomen eius. Dicūtur autem ab Oriente, td literam venisse: vel quia de ultimis Oriētis partibus venerunt, secundum quosdā, uel quia de aliquibus uicinis partibus Iudææ uenerunt, quæ tamen sunt regioni Iudęorū ad Orientem. Credibile tamen est, etiam in aliis partibus mundi aliqua indicia natiuitatis Christi apparuisse, sicut Romæ fluxit oleum, & in Hispania apparuerunt tres Soles, paulatim in unum coeuntes.

* Chrysost. in Matth. hom. 6. ante med.

Ad quartum dicendum, ꝙ sicut Chrysost. dicit, Angelus manifestans Christi natiuitatem, nō iuit Hierosolymam, non requisiuit Scribas & Pharisęos: erant enim corrupti & præ inuidia cruciabantur. Sed pastores erant synceri, antiquam conuersationem Patriarcharum & Moysi colentes. Per hos etiam pastores (scil. ꝓ) significabantur doctores Ecclesiæ, quibus Christi mysteria reuelantur, quæ latebant Iudęos.

Ad quintum dicendum, ꝙ sicut Ambros. * dicit: generatio domini non solum a iuuenibus, sed etiam a senioribus & iustis accepit testimonium: quorum etiam testimonio propter iustitiā magis credebatur.

* lib. 2. in Luc. c. Cū initium ē de Simeone, & Anna. tom. 5.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm Christus per seipsum natiuitatem suam manifestare debuerit.

199

AD quartum sic proceditur. Videtur, ꝙ Christus per seipsum natiuitatē suā manifestare debuerit. Causa, n. quę est per se, semper est potior ea, quę est per aliud, ut dicitur in octauo Physicor. * Sed Christus suam natiuitatem manifestauit per alios, puta, pastoribus per Angelos, & Magis per stellam. Ergo multò magis per seipsum debuit suam natiuitatem manifestare.

* li 8. Phy. tex. 39. t. 2.

¶ 2. Præterea, Ecclesiastici 20. dicitur, Sapientia abscondita & thesaurus inuisus, quæ utilitas in vtrisq;? Sed Christus à principio suæ conceptionis plenè habuit sapientiæ, & gratię thesaurum. Nisi ergo hāc plenitudinē manifestasset per opera & uerba, fuisset frustrà ei data sapientia & gratia: quod est inconueniens: quia Deus & natura nihil frustrà faciunt: ut dicitur in 1. de Cęlo. *

* lib. 1. de Cælo. text. 32. tom. 2.

¶ 3. Præterea, In lib. de Infantia Saluatoris legitur, quòd Christus in sua pueritia multa miracula fecit. Et ita uidetur, quòd suam natiuitatem per se ipsum manifestauerit.

Sed contra est, quod Leo Papa dicit, † quòd Magi uiderunt & adorauerunt puerum Iesum in nullo ab humanę infantię generalitate dissimilem. Sed alii infantes non seipsos manifestant. Ergo neque decuit, quòd Christus per seipsum suam natiuitatem manifestaret.

† In ser. 4. de Epipha. in med. Incipit hic ser. Iustum & rationabile.

Respōdeo dicendum, quòd natiuitas Christi ad humanā salutem ordinabatur, quę quidē est per fidem. Fides autem salutaris diuinitatem, & humanitatē Christi confitetur. Oportebat igitur ita manifestari natiuitatem Christi, ut demonstratio diuinitatis eius, fidei humanitatis ipsius non ꝓiudicaret. Hoc autem factum est, dum Christus in seipso natiuitatem similem infirmitati humanę exhibuit, & tamē per Dei creaturas diuinitatis

tatis virtutem in se monstrauit. Et ideo Christus non per seipsum suam natiuitatem manifestauit, sed per quasdam alias creaturas.

Ad primum ergo dicendum, quòd in via generationis & motus oportet per imperfecta ad perfectum peruenire. Et ideo Christus prius manifestatus est per alias creaturas: & postea manifestauit se per seipsum manifestatione perfecta.

Ad secundum dicendum, quòd licèt sapientia abscondita sit inutilis: non tamen ad sapientem pertinet, vt quolibet tempore manifestet seipsum, sed tempore congruo. Dicitur enim Ecclesiastici. 20. Est tacens nó habens sensum loquelę, & est tacens sciens tempus apti temporis. Si ergo sapientia Christo data non fuit inutilis, quia seipsum tempore congruo manifestauit, & hoc ipsum, quod tempore congruo abscondebatur, est sapientiæ indicium.

Ad tertiū dicendum, quòd liber ille de infantia Saluatoris est apocriphus. Et Chrysost. * dicit super Ioa. quòd Christus non fecit miracula antequam aquam conuertit in vinum, secūdum illud quod dicitur Ioa. 2. Hoc fecit initium signorum Iesus. Si enim secundum primam ętatem miracula fecisset, nó indiguissent Israelitæ alio manifestā te eum: cùm tamen Ioannes Baptista dicat Ioā. 1. Vt manifestetur in Israel, propterea veni in aqua baptizans. Decenter autem non incepit facere signa in prima ętate: existimassent enim phantasma esse Incarnationem, & ante oportunum tempus cruci eum tradidissent liuore liquefacti.

* Ho. 22. in Ioā. nō lēgē à principio. 3.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrùm natiuitas Christi debuerit per Angelos & stellam manifestari.

200

AD quintum sic proceditur. Videtur, ꝙ non debuerit manifestari per Angelos Christi natiuitas. Angeli enim sūt spirituales substantię secundum illud Psal. 103. Qui facit Angelos suos spiritus. Sed Christi natiuitas erat secundum carnem, non autem secundum spiritualem eius substantiam. Ergo nō debuit per angelos manifestari.

¶ 2. Præterea, Maior est affinitas iustorum ad Angelos, quàm ad quoscunque alios, secundum illud Psal. 33. immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. Sed iustis, scilicet Simeoni & Annæ, non est manifestata Christi natiuitas per Angelos. Ergo nec pastoribus per Angelos manifestari debuit.

¶ 3. Præterea, Videtur, ꝙ nec Magis debuerit manifestari per stellam. Hoc enim videtur esse erroris occasio, quantum ad illos, qui æstimant sydera natiuitatibus hominum dominari. Sed occasiones peccandi sunt hominibus auferendæ. Non ergo fuit conueniens, quòd per stellā Christi natiuitas manifestaretur.

¶ 4. Præterea, Signum oportet esse certum ad hoc quòd per ipsum aliquid manifestetur. Sed stella non videtur esse signū certū natiuitatis Christi. Ergo inconuenienter fuit Christi natiuitas per stellā manifestata.

Sed contra est, quod dicitur Deute. 32. Dei perfecta sunt opera. Sed talis manifestatio fuit opus diuinum. Ergo per conuenientia signa fuit effecta.

Respondeo dicendū, quòd sicut manifestatio syllogystica fit per ea, quę sunt magis nota ei, cui est aliquid manifestandum: ita manifestatio quę fit per signa, debet fieri per ea quę sunt familiaria illis, quibus manifestatur. Manifestum est autem, quòd viris iustis est familiare & consuetū interiori Spiritus sancti instinctu edoceri, absque signorum sensibilium demōstratione, scilicet per Spiritū prophetię. Alij vero corporalibus rebus dediti, per sensibilia ad intelligibilia adducuntur. Indæi autē consueti erant diuina respōsa per angelos accipere, per quos etiam legem acceperant: secūdum illud Actuum. 7. Accepistis legem in dispositione angelorum. Gētiles vero & maximè Astrologi cōsueti sunt stellarum cursus inspicere. Et ideo iustis, scilicet Simeoni & Annę, manifestata est Christi natiuitas per interiorem instinctū Spiritus sancti: ſm illud Luca. 2. Respōsum accepit Simeō à Spiritu sancto, non visurū se mortem, nisi prius videret Christū domini. Pastoribus autem & Magis tāquā rebus corporalibus deditis manifestata est Christi natiuitas per visibiles apparationis. Et quia natiuitas non erat purè terrena, sed quodammodo cęlestis, ideo per signa cęlestia vtriusque Christi natiuitas reuelatur. Vt enim Augustꝰ dicit in serm. de Epiphan. * Cęlos angeli habitant, & sydera ornant, vtrisque ergo cęli enarrāt gloriam Dei. Rationabiliter autē pastoribus tanquam Iudęis, apud quos frequenter factę sunt apparitiones Angelorū, reuelata est natiuitas Christi per angelos. Magis

* Glo. ord. super 2. ca. Mat. super id vidimꝰ stellam.

Vtrùm ex constellatione syderū potuerit cognosci natiuitas Christi Petrꝰ Aliacus.

Albertus Magnus.

Caicidius.

Fides catholica.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex considerationibus astrologicis prænosci non potest. Præterea, eadem ratione possemus cognoscere ex stellis diem iudicij vniuersalem, cum totus orbis igne sit conflagraturus, cuius contrarium asseritur planè in scripturis sanctis, videlicet, quòd de die illa nemo scit, neque filius hoīs. Ad hæc, dogma est a recta fide alienum asserere, qđ mens nostra & liberum arbitrium nostrum sint cęlestibus corporibus subiecta, ergo temerarii sunt astrologi, qui ēt ipsũ Deũ, & ea quæ nemo nouit nisi spiritus Dei, q in ipso est, nobis aũt reuelauit per Spiritũ suũ, cõstellationibus syderum subiciunt vel saltem ex eorum considerationibus se posse cognoscere gloriantur. Denique vt rem cõcludã, quid magis temerarium & hæreticũ quã dicere nos posse mysteria religionis nostræ ex facultate humani ingenii, & p scientias naturaliter comparatas cognoscere? cũ vniuersa scriptura testetur hæc mysteria ex sola diuina reuelatione teneri.

* Hom. 6. in Matth. sup. illud? Ecce stella quã videran, to. 2. †Greg ho. 10. in Euãge. circa prin.

Vtrũ Magi fuerunt reges.

¶ Tertiũ dubiũ est. Vtrũ Magi qui venerunt ad adorandum Chrm fuerīt reges, & quot nã fuerint. Qđ fuerint reges illi autores sentiũt Athanasi. in li. diuers. q. ad Antiochum q. 4. Tertullianus in probatiõe natiuitatis Chri contra Iudæos D. Hier. super Danielẽ. c. 2. & sup Psal. 71. Aug. ser. 43. ad fratres in eremo D. Chryso. hom. 6. in Mat. Theophilactus Mat. 2. glo. ordinaria. Quidam antiquus autor re & noīe Christianus, qui floruit anno Domini octingentesimo, Lyranus, Abulensis, Titelmanus & D. Tho. Matt. 2. insuper D. Tho. super Ioannem c. 11. lect. 5. ita esse persuasum asserit populo Christiano. Quod & probatur ex traditione antiqua, & ex pictura q̃ vulgo ꝓ scriptura est, tũ ēt ex prophetia Dauid. Reges Tharsis & īsulę, & ex Isaiæ. 60 ambulabunt gẽtes in lumine tuo, & ī Missali Mozarabe vocãtur Reges in festo Epiphanię, & ē magnę autoritatis, & antiquitatis. Quòd fuerīt tres asserit Athanasi. loco prenotato, Leo Primus in ser. 5. Epiph. D. Augu. in serm. 1. eiusdẽ festi. Qđ non fuerint reges Doctores q̃dam neotherici ausi sũt affirmare, & mouentur his argumentis, tum qm si fuissent reges id Euangelista non prætermisset, qđ maxime conducebat ad autoritatem Chri cõprobandam, ob id. n. tam diligẽter testimonia Ioannis, Simeonis, Annę, persequutus est, tũ deinde quia venissent maximo cũ apparatu Hierosolymam, & cõmouissent ciuitatem, tum tertiò quia de his regibus aliqui antiqui historiographi nobis scripsũ reliquissent. Præterea, non sit verosimile eos si reges erãt in apparitione stellæ fuisse simul, qđ est necessarium dicere si quidẽ ī tã breui tpe Hierosolymã venere. Vltimò, quia Euangelista dicit, Per aliã viã reuersi sunt ī regionẽ suã, quod si fuissent reges, potius dixisset ī regiones suas. Sed hæc leuia sunt, & minimi ponderis contra autoritatem tantorum patrum, &

D. Thom.

Isaiæ 60.

Missale Mozarabe.

*Chry. ho. 10. ī Matt. athanasi. me. t. 2.

† Augu. in ser. 7. ante med. & in alio ser. de epiph. post ser. ad fra. in eremo. tom. 10.

Athanasi*. D. August. Friuolæ obiectiones.

Athanasi.

Tertullia.

D. Hiero.

Augustin.

Chrysost.

Theophilactus. li. 2. c. a. 5. à med. to.

aliquam stellarum homine aliquo nato circuitus sui ordinẽ reliquisse, & ad eum qui natus est per rexisse asseuerent? sicut accidit circa stellam, quæ demonstrauit natiuitatẽ Christi. Et ideo per hoc non confirmatur error eorum, qui fortem nascẽtium hominum, astrorum ordini colligari arbitrantur, non autem credunt astrorum ordinẽ ad hominis natiuitatem posse mutari. Similiter etiã, vt Chrys.* dicit, Non est hoc astronomię opus, a stellis scire eos qui nascuntur: sed ab hora natiuitatis futura prædicere. Magi autem tempus natiui tatis non cognouerunt: vt hinc sumentes initium a stellarum motu futura cognoscerent, sed potius econuerso.

* Hom. 6. in Mat. ño procul a prin. to. 2.

Ad quartum dicendum, quòd sicut Chrys.* refert, in quibusdam scripturis apocryphis legitur, quòd quædam gens in extremo Orientis iuxta Oceanum, scripturam quandã habebat ex nomine Seth, de apparitura hac stella, & muneribus huiusmodi offerendis: quæ gens diligenter obseruabat huius stellæ exortum, positis exploratoribus duodecim, qui certis temporibus de nocte descẽdebant in montem, in quo postmodum eam viderunt, habentem in se quasi paruuli formam, & super se similitudinem crucis.

* Hom. 2. in Mat. in ope. imperfe. sup. illud. Vidimus stellã eius, to. 2.

¶ Vel dicendum quòd sicut dicitur in libr. de Quęstionibus† veter. & noui Testamenti, Magi illi traditionem Balaam sequebantur, qui dixit, Orietur stella ex Iacob. Vnde videntes stellam extra ordinem mundi, hanc esse intellexerũt, quam Balaam futuram indicem Regis Iudæorum prophetauerat. Vel dicendum, sicut Augustꝰ.* dicit in sermo. de Epiphania, quòd ab Angelis aliqua admonitione reuelationis audierũt Magi, quòd stellã Christum natum significaret: & probabile videtur quod a bonis, quando in Christo adorãdo solus eorum iam quęrebatur. Vel sicut Leo Papa † dicit in sermone de Epiphania, præter illam speciem, quę corporeum incitauit obtutum, fulgentior veritatis radius eorũ corda perdocuit, quod ad illluminationem fidei pertinebat.

† in l. q. ex no. testa. q. 39. tom. 4.

* In ser. 7. qui est 35 in ord. ante med. tomo 10.

† In ser. 4. pyrum ante mediũ.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrùm natiuitas Christi ordine conuenienti fuerit manifestata.

202

AD sextũ sic proceditur. Videtur, quòd inconuenienti ordine Christi natiuitas fuerit manifestata. Illis enim debuit primo manifestari Christi natiuitas, qui Christo propinquiores fuerunt, & qui magis Christum desiderabant: secundum illud Sap. 6. Præoccupat eos, qui se concupiscunt, vt se priorem illis ostendat. Sed iusti propinquissimi erant Christo per fidem, & maximè eius aduentum desiderabant: vnde dicitur Luc. 2. de Simeone, quòd erat homo iustus & timoratus, expectans redemptionem Israel. Ego prius debuit manifestari Chri natiuitas Simeoni, q̃ pastoribus, vel Magis.

¶ 2. Præ-

* In ser. 2. de Epiphatõ. 2.

¶ 2. Præterea, Secundum Aug. * Magi fuerunt primitiæ Gentium Christo crediturarum. Sed primò plenitudo Gentium intrat ad fidem, & postmodum omnis Israel saluus fiet: vt dicitur Romanorũ 11. Ergo prius debuit manifestari Christi natiuitas Magis, quàm pastoribus.

¶ 3. Præterea, Matth. 2. dicitur, quòd Herodes occidit omnes pueros, qui erant in Bethleem & in omnibus finibus eius, à bimatu & infrà, secũdum tempus quòd exquisierat à Magis, Et sic videtur quòd per duos annos post Christi natiuitatem Magi ad Christum peruenerint. Inconuenienter igitur post tãtum tempus fuit Gentilibus Christi natiuitas manifestata.

Sed contra est quod dicitur Danie. 2. Ipse mutat tempora & ętates. Et ita tempus manifestationis natiuitatis Christi videtur cõgruo ordine esse dispositum.

Respondeo dicendum, quòd Christi natiuitas primò quidem manifestata est pastoribus ipso die natiuitatis Christi, vt enim dicitur Lu. 2. Pastores erant in regione eadem vigilantes & custodientes vigilias noctis super gregem suum: vt discesserunt ab eis Angeli in cęlum, loquebãtur adinuicem, transeamus vsque Bethleem, & venerũt festinantes. Secundò autem Magi peruenerunt ad Christum decimatertia die natiuitatis eius: quo die festum Epiphaniæ celebratur. Si enim reuoluto anno, vel etiam duobus annis venissent, nõ inuenissent eum in Bethleem: cùm scriptum sit Luc. 2. quòd postquam perfecerunt omnia secundum legem Domini (offerentes scilicet puerum Iesum in templum) reuersi sunt in Galilæam in ciuitatem suam Nazaret. Tertiò autem manifestata est iustis in templo quadragesimo die à natiuitate Christi: vt habetur Lucæ. 2. Et huius ordinis ratio est: quia per pastores significantur Apostoli & alij credẽtes ex Iudæis, quibus primò manifestata est fides Christi: inter quos non fuerunt multi potentes nec multi nobiles: ut dicitur 1. ad Corint. 1. Secundò autem fides Christi peruenit ad plenitudinem Gentium, quæ est præfigurata per Magos. Tertio autem peruenit ad plenitudinem Iudæorum, quę est prefigurata per iustos: vnde & in templo Iudæorum est eis Christus manifestatus.

Ad primum ergo dicendum, quòd sicut Apo. dicit Rom. 9. Israel sectando legem iustitiæ, in legem iustitię non peruenit: sed Gentiles qui non quærebant iustitiam, Iudæos communiter in iustitia fidei præuenerunt. Et in huius figuram, Simeon, qui expectabat consolationem Israel, vltimo Christum natum cognouit, & præcesserunt eum Magi & pastores, qui Christi natiuitatem non ita solicitè expectabant.

Ad secundum dicẽdum, quòd licet plenitudo Gẽtium prius intrauerit ad fidem, quàm plenitudo Iudęorum: tamen primitię Iudęorum pręuenerunt in fide primitias Gentium, & ideo pastoribus prius manifestata est Chri natiuitas, q̃ Magis.

ruit anno Domini octingentesimo, Lyranus, Abulensis, Titelmanus & D. Tho. Matt. 2. insuper D. Tho. super Ioannem c. 11. lect. 5. ita esse persuasum asserit populo Christiano. Quod & probatur ex traditione antiqua, & ex pictura q̃ vulgo ꝓ scriptura est, tũ ēt ex prophetia Dauid. Reges Tharsis & īsulę, & ex Isaiæ. 60 ambulabunt gẽtes in lumine tuo, & ī Missali Mozarabe vocãtur Reges in festo Epiphanię, & ē magnę autoritatis, & antiquitatis. Quòd fuerīt tres asserit Athanasi. loco prenotato, Leo Primus in ser. 5. Epiph. D. Augu. in serm. 1. eiusdẽ festi. Qđ non fuerint reges Doctores q̃dam neotherici ausi sũt affirmare, & mouentur his argumentis, tum qm si fuissent reges id Euangelista non prætermisset, qđ maxime conducebat ad autoritatem Chri cõprobandam, ob id. n. tam diligẽter testimonia Ioannis, Simeonis, Annę, persequutus est, tũ deinde quia venissent maximo cũ apparatu Hierosolymam, & cõmouissent ciuitatem, tum tertiò quia de his regibus aliqui antiqui historiographi nobis scripsũ reliquissent. Præterea, non sit verosimile eos si reges erãt in apparitione stellæ fuisse simul, qđ est necessarium dicere si quidẽ ī tã breui tpe Hierosolymã venere. Vltimò, quia Euangelista dicit, Per aliã viã reuersi sunt ī regionẽ suã, quod si fuissent reges, potius dixisset ī regiones suas. Sed hæc leuia sunt, & minimi ponderis contra autoritatem tantorum patrum, &

D. Thom.

Isaiæ 60.

Missale Mozarabe.

*Chry. ho. 10. ī Matt. athanasi. me. t. 2.

† Augu. in ser. 7. ante med. & in alio ser. de epiph. post ser. ad fra. in eremo. tom. 10.

Athanasi*. D. August. Friuolæ obiectiones.

Ad tertium dicendum, quòd de apparitione stellæ, quæ apparuit Magis, est duplex opinio. Chrys. † enim super Matt. & Augu. * in ser. Epipha. dicunt, quòd stella Magis apparuit per biennium ante Christi natiuitatem: & tunc pręmeditantes & se ad iter præparantes, à remotissimis partibus Orientis peruenerunt ad Christũ tertiadecima die à sua natiuitate. Vnde & Herodes statim post recessum Magorum, videns se ab eis illusum, mandauit ocidi pueros à bimatu & infra dubitãs ne tunc Christus natus esset, quando stella apparuit, secundum quòd à Magis audierat.

¶ Alij vero dicunt stellam apparuisse primò, cùm Christus natus est: & statim Magi uisa stella iter aperientes, longissimum iter in tredecim diebus peregerunt, partim quidem adiuti diuina uirtute, partim autem dromedariorum uelocitate. Et hoc dico, si uenerunt ex extremis partibus Orientis. Quidam tamen dicunt eos uenisse de regione propinqua, unde fuerat Balaã, cuius doctrinæ sectatores fuerunt. Dicuntur autem ab Oriẽte uenisse: quia terra illa est ad Orientalem patrẽ terræ Iudęorum. Et secundum hoc Herodes non statim recedẽtibus Magis, sed post biennium pueros interfecit. Vel quia dicitur interim accusatus Romam iuisse: uel aliquorum periculorũ terroribus agitatus, à cura interficiendi puerum interim destitisse. Vel quia potuit credere Magos fallacis stellę uisione deceptos, postquam non inuenerunt quem malum putabant, etiam buisse ad se redire: ut Augustin. dicit in libr. de Consensu Euangelistarum. Ideo autem non solum bimos pueros interfecit, sed etiam infrà: quia (ut Augustin. dicit in quodam sermone Innocentum) timebat ne puer, cui sydera famulantur, speciem suam paulò suprà ętatem uel infra transformaret.

Athanasi.

Tertullia.

D. Hiero.

Augustin.

Chrysost.

Theophilactus. li. 2. c. a. 5. à med. to.

* li. 2. c. 11. inter med. & fin. to. 4.

*Glo. ordi. sup illa verba Matt. 2. a bimatu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& consensum populi Christiani.

¶Quartum dubiū est, quādo Magi cognouerint mysterium hoc,qñ venerint Hierosolimam,ante decimāter tiā diē post ortum Chīm,ex qua terra venerint,qua stella duce & demonstrante cognouerint. Sed hæc omnia qñ particularia sūt ex interpretatione Sanctorū super Matt.c.2. petenda sunt. Nos ad difficiliora progrediamur.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrùm stella quæ Magis apparuit, fuerit vna de cęlestibus stellis.

Vtrùm ars magica sit licita.

¶Est quintū dubiū,nū Magica ars licita sit; de hac qōne tractauit latissimē doctissim⁹ P. Victoria ī relectione de Magica arte, nos breuiter patrū sniās referem⁹. Origenes tract. 5. in Matt. exponēs Magorū historiā, vt refert Polichroni⁹ in Ezechielem, magicā artē sūmoperè cōmendauit. Quā rem Theophil⁹, Alexandrinus Ep̄s, Origenici nois perpetu⁹ hostis, acrius quā par est vituperās, in 2. libr. paschali aduersus Origenē ita inuehitur. Confundat' Origenes, qui inter cætera magitiorū genera, quæ confingit, magicis quoq; artib⁹ patrocinū tribuens, in tractatibus suis his loquutus est verbis; Ars magica non mihi vt alicuius rei subsistētis vocabulū; sed etsi sit, non est operis mali, nec qđ hīi possit contemptui. Hæc dicēs vtiq; sautorē se eē demōstrat Elymæ magi, qui Apostolis repugnauit, & lāne arq; Mābrę q Moysi magicis artibus restiterunt, &c. Verū, cū toties Origenes ī scriptis suis Magorū maleficia detestet, ac p̄cipuè in 13. ho. super numeris, vbi lōgo ex diuinis testimoniis sermone Magos, maleficos, & omne incantatorum genus prosternit; nulla est occasio cur talia de Origene suspicemur. Et ne quem moueant præmissa Polycheonii, & Theophili testimonia, sciendum est duplicem esse Magiam, alteram vbiq; ab Origene damnatā, quæ per fę dera, cū dęmonibus inita, aut verē, aut apparēter opatur alterā ab Origene laudātā. q̄ ad practicē naturalis philosophię pertinet, docēs admirabiles res opari ex applicatiōe mutua naturalium virtutū adinuicem agentiū, ac patientiū. Quā partitionē Hieronym⁹ amplectitur 1. li. commentariorū in Danielē sup illis verbis. 2. capitis. Præcepit rex vt cōuocarētur harioli & magi, & malefici, & Chaldęi. Vbi annotans, cur Daniel magos a maleficis, hariolis, & Chaldæis distinxerit, ita scribit: Quos nos hariolos, cęteri στατσιδους, i. incantatores interpretati sunt, vīr mihi esse, q verbis rē pagūt. Magi, qui de singulis philosophant: malefici, qui sanguine vtūr, & victimis, & sępè cōfigūt corpa mortuorū. Porrò ī Chaldæis genetiliacos signari puto, quos vulgus mathematicos vocat. Cōsuetudo aūt cōis magos pro maleficis accipit, qui aliter hīr apud gentē suā, eo qđ sint philosophi Chaldæorum, & ad artis huius scientiam reges quoq;, & principes eiusdē gēris oīa faciunt. Vñ & in natiuitate Dñi Saluatoris ipsi primū ortū eⁱ⁹ intellexerūt; & venientes in sanctā Bethlehē adorauerūt puerum

Magica duplex.

Oriēnes.

Polichronius.

* In ser. 2. epipha. q est 30. in ordine & ser. 3 eiusdem festi, to. 10.

Theophilus.

* In ser. 6. & est 34. ī ord. a med. tom. 10.

Hierony.

* In ser. 4. de Epiph. inter prin. & mediū.

* In ser. 6. qui est 34. in ordi. de temp. paulo a princ. to. 10.

* Hom. 2. in Matt. in ope. imp. super illud: Et intr. do. to. 2.

*l. 2. c. 5. à med. to. 6.

* hom. 6. post med. primi fol. a prin. ho. to. 2.

Sed contra est, quod Augustin.* dicit in li. 2. contra Faustum. Nō ex illis erat hęc stellis: quę ab initio creaturę itinerum suorum ordinem sub creatoris lege custodiunt, sed nouo virginis partu, nouum sydus apparuit.

Reſpōdeo dicēdum, quòd sicut Chriſo. *licit ſuper Matth. q illa ſtella, quę Magis apparuit, nō fuerit vna cœleſtium ſtellarum, multipliciter manifeſtum eſt. Primò quidem, quia nulla alia ſtellarum hac vita incedit, hæc. n. ſtella ferebatur a Septentrione in Meridiem: ita enim Iudæa iacet ad Perſidem, vnde Magi venerunt.

Secundò apparet hoc ex tempore: non enim ſolum apparebat in nocte, ſed etiam in media die, quod non eſt virtus ſtellæ, ſed nec etiam lunæ. Tertiò, quia quandoque apparebat, & quandoque occultabatur. Cùm enim intrauerunt Hieroſolymam, occultauit ſeipſam: deinde vbi Herodem reliquerunt, ſeipſam monſtrauit. Quartò, quia non habebat continuum motum, ſed cùm oportebat ire Magos, ibat, cùm oportebat ſtare, ſtabat, ſicut & de columna nubis erat in deſerto. Quintò, quia non ſurſum manens, partum Virginis demonſtrabat, ſed deorſum deſcendens, hoc faciebat. Dicitur enim Matth. 2. quòd ſtella, quam viderant Magi in Oriente, antecedebat eos, vſq; dum veniens ſtaret ſuprà vbi erat puer. Ex quo patet, quòd verbum Magorum dicentium, Vidimus ſtellam eius in Oriente, non eſt ſic intelligēdum, quaſi ipſis in Oriente poſitis ſtella apparuerit Deus inuolumenta pānorum, repente nouum de cęlo ſydus effulſit. Fuit igitur ſtella cęleſtis, quę Magis apparuit.

¶ 2. Prætereà Augu. * dicit in ſermone quodam Epiphanię. Paſtoribus Angeli, Magis ſtella Chriſtum demonſtrat, vtriſque loquitur lingua cęlorum: quia lingua ceſſauit Prophetarum. Sed Angeli paſtoribus apparentes, fuerunt verè de cęleſtibus Angelis. Ergo & ſtella Magis apparens, fuit verè de cælestibus ſtellis.

¶ 3. Prætereà, Stellæ quæ non ſunt in cęlo ſed in aere, dicuntur ſtellę cometæ, quæ non apparent in natiuitatibus Regum, ſed magis ſunt indicia mortis eorū. Sed illa ſtella deſignabat Regis natiuitatem: vnde Magi dicūt Matt. 2. Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum? vidimus enim ſtellam eius in Oriente. Ergo videtur q̄ fuerit de cęleſtibus ſtellis.

Sed contra eſt, quod Auguſt.* dicit in li. 2. contra Fauſtum. Nō ex illis erat hęc ſtellis: quę ab initio creaturę itinerum ſuorum ordinem ſub creatoris lege cuſtodiunt, ſed nouo virginis partu, nouum ſydus apparuit.

Reſpōdeo dicēdum, quòd ſicut Chriſo. *licit ſuper Matth. q illa ſtella, quę Magis apparuit, nō fuerit vna cœleſtium ſtellarum, multipliciter manifeſtum eſt. Primò quidem, quia nulla alia ſtellarum hac vita incedit, hæc. n. ſtella ferebatur a Septentrione in Meridiem: ita enim Iudæa iacet ad Perſidem, vnde Magi venerunt.

¶ Probabilius tamen uidetur, q̄ ſuerit ſtella de nouo creata non in cęlo, ſed in aere uicino terrę, quæ ſecundum diuinam uolūtatem mouebatur. Vnde Leo Papa dicit in ſermone Epiphaniæ: * Tribus Magis in regione Orientis, ſtella nouæ claritatis apparuit, quæ illuſtrior cæteris pulchriorque ſyderibus, in ſe intuētium oculos animosque conuerteret, ut confeſtim aduerteretur, non eſſe otioſum, quod tam inſolitum uidebatur.

* In ſer. 1. nō lōgè a prin.

Ad primum ergo dicendum, quòd cęlum in ſacra Scriptura quādoque dicitur aer: ſecundum illud, Volucres cęli, & piſces maris.

Ad ſecundum dicendum, quòd ipſi Angeli cæleſtes ex ſuo officio habent, ut ad nos deſcendant in miniſterium miſſi: ſed ſtellæ cæleſtes ſuū ſitum non mutant. Vnde non eſt ſimilis ratio.

Ad tertium dicendum, quòd ſicut ſtella illa nō eſt ſequuta motum ſtellarum cæleſtium, ita nec etiam ſtellarum cometarum: quę nec de die apparent, nec curſum ſuum ordinatum mutant. Et tamen non omnino aberat ſignificatio cometarū, quia cęleſte regnum Chriſti comminuit, & conſumit uniuerſa regna terrę, & ipſum ſtabit in æternum: ut dicitur Dan. 2.

ARTI-

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrùm Magi conuenienter ad Chriſtum adorandum venerint.

203 Matth. 2. prin.

AD octauum ſic proceditur. Videtur, q̄ Magi non conuenienter ad Chriſtum venerandum venerint. Vnicuique. n. Regi reuerentia debetur a ſuis ſubiectis: Magi autem non erant de regno Iudęorum. Ergo cùm ex viſione ſtellę cognouerunt natum eſſe Regem Iudęorum, videtur, quòd inconuenienter venerint ad eum adorandum.

¶ 2. Prętereà, Stultum eſt viuente Rege aliquo extraneum Regem annūtiare. Sed in regno Iudęę regnabat Herodes, Ergo ſtultè fecerunt Magi, alterius Regis natiuitatem annuntiantes.

¶ 3. Prętereà, Certius eſt cęleſte indicium, q̄ indicium humanum. Sed Magi ducatu cęleſtis indicij ab oriente venerant in Iudæam. Stultè ergo egerunt, pręter ducatum ſtellę, humanum indicium requirendo, dicentes, Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudęorum?

¶ 4. Prętereà, Munerum oblatio & adorationis reuerentia, non debetur niſi regibus iam regnantibus. Sed Magi non inuenerunt Chriſtum regia dignitate fulgentem. Ergo inconuenienter ei munera & reuerentiam regiam exhibuerunt.

¶ Sed contra eſt, quod dicitur Iſa. 60. Ambulabunt Gentes in lumine tuo, & Reges in ſplendore ortus tui. Sed qui diuino lumine ducuntur, nō errant. Ergo Magi, abſque errore, Chriſto reuerē tiam exhibuerunt.

* ar. 6. huiⁿ q. arg. 2.

Reſpondeo dicēdum, quòd ſicut dictum eſt,* Magi ſunt primitiæ Gentium in Chriſtū credentium: in quibus apparuit ſicut in quodam præſagio fides & deuotio Gentium veniētium a remotis ad Chriſtū. Et ideo ſicut deuotio & fides Gentium eſt abſque errore per inſpiratiōnē Spiritus ſancti? ita etiam credendum eſt, Magos a Spiritu ſancto inſpiratos, ſapienter Chriſto reuerentiam exhibuiſſe.

* In ſer. 2. qui eſt 30. in ordine ante mediū to. 10.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſicut Aug. * dicit in ſermone Epiphanię, cùm multi Reges Iudæorum nati fuiſſent atque defuncti, nullum eorum Magi adorandum quæſierunt. Non itaq; Regi Iudæorum, quales illic eſſe ſolebant, hunc tā magnum honorē longinqui alienigenæ, & ab eodē regno prorſus extranei, a ſe deberi arbitrabantur: ſed talem natum eſſe didicerunt, in quo adorando, ſe ſalutem, quæ ſecundum Deum eſt, conſecuturos minimè dubitauerunt.

* Hom. 2. in Matt. in opere imp. fectio, ſup illud: Vidimus ſtellā to. 2.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd per illam annuntiationem Magorum præſignabatur cōſtantia Gentium, Chriſtum vſque ad mortem confitentium. Vnde Chryſoſto. * dicit ſuper Matthæ. quòd dum conſiderabant Regem futurum, non timebant Regem præſentem: ad huc non viderant Chriſtum, & iam parati erant pro eo mori.

Ad tertium dicendum, quòd ſicut Aug. * dicit in ſermo. Epiphaniæ. Stella quæ Magos perduxit ad locum, vbi erat cum matre Virgine Deus infans, poterat eos ad ipſam perducere ciuitatē Bethlehem, in qua natus eſt Chriſtus, ſed tñ ſubtraxit ſe, donec de ciuitate, in qua Chr̄s naſceretur, ēt Iudęi teſtimoniū perhiberent: vt ſic geminato teſtimonio cōfirmati (ſicut Leo Papa * dicit) attentiori fide expeterēt, quē & ſtellæ claritas, & ꝓphetiæ manifeſtabat autoritas. Et ita ipſi annuntiāt Iudęis Chriſti natiuitatem, & interrogant locum, credunt & quærunt, tanquam ſignificantes eos qui ambulant per fidē, & deſiderant ſpeciem: vt Augu. * dicit in ſermo. Epiphaniæ. Iudæi autem indicantes eis locum natiuitatis Chriſti, ſimiles facti ſūt fabris arcę Noè, qui aliis vbi euaderēt p̄ſtiterunt, & ipſi diluuio perierūt. Audierunt & abierunt inquiſito res, dixerunt & remanſerunt doctores, ſimiles lapidibus milliariis, qui viā oſtendunt, nec ambulant. Diuino etiam nutu factum eſt, vt aſpectu ſtellæ ſubtracto, Magi humano ſenſu in Hieruſalem irent, quęrētes in ciuitate regia Regem natum, vt in Hieruſalē primò Chriſti natiuitas publicè annūtiaretur ſecundum illud Iſa. 2. De Sió exibit lex, & uerbū Domini de Hieruſalem. & ut etiam ſtudio Magorum de longe uenientium, damnaretur Iudęorum pigritia propè exiſtentium.

Ad quartum dicēdum, quòd ſicut Chryſo. * dicit ſuper Matthæ. Si Magi terrenum regē quę rentes uenirent, fuiſſent cōfuſi: quia tanti itineris laborem ſine cauſa ſuſcepiſſent, unde nec adoraſſent, nec munera obtuliſſent. Nunc autem quia cęleſtem regē quærebāt, etſi nihil regalis excellentię in eo uiderent, tamen ſolius ſtellę teſtimonio contenti

* Hom. 2. in Matt. in ope. imp. ſuper illud: Et intr. do. to. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum,ſtella de ſuper oſtendente. Idem in ſeeũdo aduerſus Iouinianum libro, Eubolus, inquit, qui hiſtoriam Mythræ multis voluminibus conſcripſit, narrat apud Perſas tria genera Magorum, quorum primi qui ſunt doctiſſimi, & eloquentiſſimi, excepta farina & olere nihil amplius in cibo ſummunt. Hæc Hieronymus: ante quem Iuſtinus Philoſophus, & Martyr eandem approbauerat diſtinctionem in libro quæſtionũ a gentibus poſitarum, quæſtio. 24. & 16. in quibus diſcutiens, quid interſit inter miracula Magorũ Aegyptiorũ & Moſis & iter miracula Chriſti, & Apollonii Philoſophi, ſiue Magi ſic loquitur: Ea quidem miracula, quæ a Moſe edita ſunt, diuina opera edita ſunt, videlicet permutationem naturæ aquæ, quę pro poneba tur in naturam eius, quòd efficiebatur: ea autem, quę Magi ediderunt, dæmonum opera edita ſunt; qui faciebãt vt oculi eorum, qui cernebant ſerpentem, ſanguinem, & ranam, quæ non erant videaantur. Et Appollonius quidem, vir ſcientia naturalium facultatum prædituſ, conſenſio numque, & contrariarum affectionum, quæ in eis inſunt, ex ea arte operationes edebat, non diuina auctoritate. Itaque in omnibus perfectionibus ei neceſſaria erat materię accommodatæ aſſumptio; qua adiutrice, id quod abſoluebatur, explebat: Saluator autem noſter Chriſtus pro diuina ſua auctoritate ac iure, mira & inuſitata opera perficiens nuſquam materiam requirebat, ſed imperium.

Ho. 10. in Euãg. poſt med. illius Iuſtinus Philoſophus.

Apollon.

eum adorauerũt: videt enim hominem & agnoſcunt Deum. Et offerunt munera dignitati Chriſti congruentia: aurum quidem, quaſi Regi magno: thus quod in Dei ſacrificio ponitur, immolatur vt Deo: myrrha, qua mortuorum corpora condiuntur, pbetur, tanquàm pro ſalute omnium morituro. In quo etiam, vt Gregor.* dicit, inſtruimur, ut nato Regi aurum (per quod ſignificatur ſapientia) offeramus, in conſpectu eius, ſapientiæ lumine ſplendentes. Thus autem, per quod exprimitur oſonis deuotio, offerimus Deo, ſi per orationum ſtudia Deo redolere valeamus. Myrrham autem quę ſignificat mortificationem carnis, offerimus, ſi carnis vitia per abſtinentiam mortificemus.

QVAESTIO XXXVII.

De legalibus circa puerũ Ieſum ſeruatis, in quatuor articulos diuiſa.

DEinde conſiderandũ eſt de circumciſione Chriſti. Et quia circumciſio eſt quędam profeſſio legis obſeruandæ (ſecundum illud Galat. 5. Teſtificor omni homini circumcidenti ſe, quoniam debitor eſt vniuerſæ legis faciẽdæ (ſimul cum hoc quærẽdum eſt de aliis legalibus circa puerũ Ieſum obſeruatis.

¶ Vnde quæruntur quatuor.

¶ Primò, de eius circũciſione.

¶ Secundò, de nominis impoſitione.

¶ Tertiò, de eius oblatione.

¶ Quartò, de matris purgatione.

IN hac quæſtione Dius Thomas habet q uatuor concluſiones.

¶ Prima eſt, Chriſtus debuit circumcidi. 1. Concla.

¶ Secunda eſt, conuenienter impoſitum eſt ei nomen Ieſus. Secunda.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm Chriſtus debuerit circumcidi.

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd Chriſtus non debuerit circumcidi. Veniente enim veritate, ceſſat figura. Sed circumciſio fuit Abrahæ præcepta, in ſignũ fœderis, quod erat de ſemine naſciturο: ct patet Geneſ. 17. Hoc autem fœdus fuit in Chriſti natiuitate completum. Ergo circumciſio ſtatim ceſſare debuit.

¶ 2. Præterea, Omnis Chriſti actio, noſtra eſt inſtructio, unde dicitur Ioan. 13. Exemplum dedi uobis, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis. Sed nos non debemus circumcidi: ſecundum illud Galat, 5. Si circumcidimini, Chriſtus uobis nihil prodeſit. Ergo uidetur, quòd nec Chriſtus debuerit circumcidi.

¶ 3. Præterea, Circumciſio eſt ordinata in remediũ originalis peccati. Sed Chriſtus non cõtraxit originale peccatũ vt ex ſuprà dictis * patet. Ergo Chriſtus non debuit circumcidi.

¶ Sed contra eſt, quòd dicitur Lucę. 2. Poſtquam conſummati ſunt dies octo ut circumciderẽtur puer.

¶ Reſpondeo dicendum, q pluribus de cauſis Chriſtus debuit circũcidi. Primò quidem, vt oſtendat ueritatem carnis humanæ, contra Manichæum, qui dixit eum habuiſſe corpus phãtaſticum: & cõtra Apollinarium, qui dixit corpus Chriſti eſſe diuinitati conſubſtãtiale: & contra Valentinum, qui dixit Chriſtum de cęlo corpus attuliſſe. Secundò, ut approbaret circumciſionem, quã olim Deus inſtituerat. Tertiò, ut

Tert. Chriſtus in templo cõuenienter eſt oblatus.

Quarta.

¶ Quarta, cõuenienter mater Dei ad templum purganda acceſſit.

EXPOSITIO Quæſtionis.

VT ea quæ hic a D. Thoma aſſeruntur, melius intelligãtur, eſt quæſtio grauis & p difficilis, Vtrum Chriſtus Dominus legi Moſaycæ, vel alicui legi fuerit ſubiectus. A parte negatiua ſunt argumenta optima. 204 Inf. q. 40. ar. 4. co. Et 4. d. 1. co. q. 2. ar. 2. q. 1. Et op. 60. cap. 5.

Vtrũ Chriſtus fuerit legi ſubiectus.

¶ Primo ſic, Chriſt erat Deus, ergo nulli legi ſubiectus. Conſequentia inde probatur, nam ſancti patres explicantes diuinas literas, inde probant, Chriſtum Dominum legi Moſaycæ nõ fuiſſe obnoxiũ, quia Deus erat. vt planè docet D. Tho. 3. p. q. 37. ar. 4. & ſancti patres explicantes caput de cimũ Matthæi. Sed hæc rõ eque probat, quòd nulli legi fuerit ſubiectus.

Primũ argumentũ

* q. 15. ar. 1. D. Thom.

¶ Præterea ipſe Dominus ſe excuſabat, quòd non obſeruaret legẽ, quia erat Deus, ut patet Mat. 10. quo in loco inter alias ꝓbationes, quas adduxit ad oſtendum ſe non peccaſſe ſanando paralycicum

Secũdum.

Matth. 10.

fuit, quia filius hominis erat Dominus etiã Sabbati. Et Ioan. 5. ſanando paralyt. cum inter alia dixit, hoc ſibi licuiſſe hac ratione, pater meus vſque modo operatur, & ego operor, ſed multi exponũt (maximè Abulenſis) ideo id dixiſſe vt inſinuaret ſe lege non obſtringi ad obſeruandum Sabbathum, quia nec patet ad id tenebatur, & ipſe erat Deus tam potens ſicut pater. Vnde ſubiungitur in

textu, quod propterea volebant illum interficere, quia ſe faciebat æqualẽ Deo.

Confir.

¶ Hoc idẽ cõfirmatur, nã aliàs ſequitur, ꝙ peccaſſet iubendo paralitico, vt portaret grabatũ. Etenim ſi erat legi ſubiectus, non licuiſſet ſibi ꝓcipere aliquid cõtra legẽ, ſed portare tale on⁹ erat cõtra legẽ, ergo hoc ꝓcipere non licuiſſet. Summa huiꝰ argumẽti ꝓpoſiti hæc ẽ, nulla alia cauſa in ſacris literis demõſtrat, quare Chriſ legi Moſaycę nõ fuerit ſubiectus, niſi qa Deꝰ erat, ſed hæc rõ pſuadet æqualr qđ nulli ẽ ſubiectꝰ, ergo.

Tertium.

¶ Deinde, Chriſ ſm quod homo ẽ impeccabilis, ergo inobligabilis itaq; nulla lege tenet. Antecẽdẽs aſſeritr ab vniuerſis Theologis. Cõſequẽtia ꝓbatur. Nã ille ꝓprie obligat, & obſtringitr lege, qui põt mãdatum tranſgredi: nã ecrte ſtultum eſſet ponere ꝓceptũ igni vt cõburet, aut cœlo, vt moueretur, ſi quidem hæc præcepta præuaricari non poſſunt.

Quartum.

¶ Quartò, nemo põt obligari ſub condõne impoſſibili iniungẽdo reatũ rei impoſſibilis. Certè nemo põt obligari mãdato ſub pœna, quod cõuertat in Chimerã, ſed tã impoſſibile eſt, q Chriſtꝰ peccet, q̃ eſt impoſſibile, ꝙ ſit Chimera, ergo ſi potuit obligari ſub reatu peccati. Explicatur hoc argm. Nam non põt Deus ꝓcipere Chro vt moriat pro gñe humano ſub iſta condõne, ſi hoc nõ feceris odio te habebo, & eris reus peccati, & mortis ęternę, ergo non põt illũ lege obligare, ille ſiquidem lege obligatur, qui ſi

* Orig. ho. 14. in Luc. in princip. to. 3.

non faciat mandatũ incidit in reatum peccati, & mortis.

Quintum.

¶ Quintò ſic, Chriſti Dñi volũtas erat lex & regula faciendorũ, ita quòd quicquid faceret eſſet bonũ & rectũ, ergo non erat alicui legi ſubiectus determinãti alterã partem. Certe Deus optimus maximus hac de cauſa eximit ab oĩ lege, qa eſt rꝝ agendorũ, & qcquid faciet rectũ erit. Quæ demõſtratio eadẽ ꝓcedit de Chro.

Confir.

¶ Cõfirmat hoc idẽ, nam ſi Chrs (fingat caſus impoſſibilis) mentiret, non eſſet peccatũ, qñquidem eſſet opꝰ cõſentaneũ & uoluntati diuinæ & humanæ ipſiꝰ, ergo nõ obligat ad non mentiẽdũ. Certe Chrs nõ põt obligari ad malũ, nã Deꝰ nõ põt quępiã ad malũ ſua lege cõſtringere. Nec põt obligari ad bonũ, qa põt illud libere non facere, ſi quidem Deus eſt.

205

Opuſc. 60. c. 6. Vltimum.

¶ Vlt. ſi Chrs potuit mandatis legũ obſtrigi & teneri, cõſequens eſt, qđ teneretur ꝓpriis ꝓceptis & legibꝰ, quas ipſe aliis imponebat. Teneretr ꝓcepto baptiſmi, & Euchariſtiæ, & cęteris id genꝰ, nã legislator ẽt tenet ꝓpriis legibꝰ, & id quidẽ iure naturali, licèt non quo ad vim coactiuã, prout diffinit D. Th. 1. 2. q. 96. ar. 5. Teneret quoque ꝓceptis parentũ ſuorũ. Imo vr, ꝙ ſi potuit hr̃e mandatũ moriendi pro gñe humano, qđ ad

D. Thom.

Ad ſecundum dicendum, q Chriſtus circumciſionem ſuſcepit eo tempore, quo erat ſub præcepto. Et ideo ſua actio in hoc eſt nobis imitanda, ut obſeruemus ea, quę ſunt noſtro tempore in præcepto: quia unicuique negotio eſt tempus, & opportunitas: vt dicitur Eccl. 8. Et præterea, ut Orig.* dicit, ſicut mortui ſumus cum illo moriente, & conſurreximus Chriſto reſurgenti: ita circunciſi ſumus ſpirituali circunciſione per Chriſtum, & ideo carnali circumciſione non indigemus. Et hoc eſt quod Apoſtolus dicit Col. 2. In quo & circumciſi eſtis circumciſione non manufacta, in expoliatione corporis carnis, ſed in circumciſione Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Ad tertium dicendum, ꝙ ſicut Chriſtus propria voluntate mortem noſtrã ſuſcepit, quæ eſt effectus peccati (nullum in ſe habẽs peccatum) vt nos a morte liberaret, & ſpiritualiter nos faceret mori peccato, ita etiam & circumciſionem, quæ eſt remedium originalis peccati, ſuſcepit abſq; hoc ꝙ haberet originale peccatum: vt nos a legis iugo liberaret, & vt in nobis ſpiritualem circumciſionẽ efficeret: vt ſcilicet ſuſcipiendo figuram, impleret veritatem.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm conuenienter fuerit Chriſto nomen impoſitum.

AD ſecundum ſic procedit. Videtur, ꝙ inconuenienter fuerit Chriſto nomẽ impoſitum. Veritas. n. Euangelica debet prẽnunciationi propheticæ reſpondere. Sed prophetæ aliud nomen de Chriſto prẽnunciauerunt: dicitur enim Iſa. 7. Ecce, Virgo cõcipiet, & pariet filiũ, & uocabitur nomen eius Emmanuel. Et 8. Voca nomen eius, accelera, ſpolia detrahe, feſtina pda 11. Et 9. Vocabit nomen eius Admirabilis, Conſiliarius, Deus fortis, Pr futuri ſęculi, Princeps pacis, & Zac. 6. dr, Ecce uir, Oriens nomen eius. Ergo incõuenienter uocatum eſt nomen eius Ieſus.

¶ 2. Præterea Iſa. 62. dicitur, Vocabitur tibi nomen nouum quod os Domini nominauit. Sed hoc nomen Ieſus, non eſt nomen nouum, ſed pluribus fuit in veteri Teſtamẽto impoſitum: vt patet etiam ex ipſa genealogia Chriſti Luc. 3. ergo videtur, quòd inconuenienter vocatum eſt nomen eius Ieſus.

¶ 3. Præterea, Hoc nomen Ieſus, ſalutem ſignificat: ut patet per id quod dicitur Matt. 1. Paries filium, & vocabis nomen eius Ieſum, ipſe. n. ſaluũ faciet populũ ſuũ a peccatis eorũ. Sed ſalus per Chriſtum non eſt facta ſolum in circumciſione, ſed etiam in præputio: vt patet per Apoſtolum Ro. 4. Inconuenienter ergo hoc nomen fuit Chriſto impoſitum in ſua circumciſione.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad idē tenebatur ex lege naturæ: si quidē pro salute Reip. de lege naturæ tenetur ciuis vitā propriā effundere. Contrariū probant argumēta plurima, nō minoris efficaciæ.

Argumen. partis affirmatiuæ.

¶ In primis 1. Cor. 15. dī de Christo, quòd post finem

Primum. 1. Cor. 15.

subiectus erit Deo, & patri, sed quinis subiectus principi, pōt eius mandatis obstringi, ergo Christus potuit esse legi subiectus. Propter hoc argumentū

D. Thom.

D. Th. 1.2.q.93. art.4 ad 5m docet, quòd Christus iure naturæ humanę erit subiectus legi æternæ, ita qđ sicut dicimus filiū esse minorē patre rōne naturæ humanę, ita absolute cōcedendum est esse obligatū lege, licēt hoc sit rōne naturæ humanæ. Sedò,

Secūdum.

Christus est verē obediēs iuxta illud Pauli. Factus est obediēs vsq; ad mortē, ergo habuit p̄ceptū. Cōsequentia inde probatur, nā proprium obiectū obediētię est p̄ceptum tacitū, vel expressum,

D. Thom.

vt docet D. Th. 2.2.q.104.art 2.

Confir. 1.

¶ Hoc ipm cōfirmat, nā rō obediētiæ nō consistit in hoc, qđ qlibet fine obsone faciat, quod alteri gratū est, sed in hoc quod facit ex obsone inferioris ad superiorē, vt aperte

D. Thom.

docet D. Th. 3. p.q.47. art.2.ad 2. Sed Chr̄s est verè obediēs, ergo hēt superiorē, & obligat' ab illo, & sic ab illo pōt lege obstringi, & obligari.

Confir. 3.

¶ Cōfirmatur ēt, nā oīs excellentia meriti possibilis dēt tribui Chr̄o, sed magis meritoriū est facere aliquid ex obedientia, q̄ sine illa, ergo hæc p̄fātia meriti Chr̄o Dño tribuenda est. Minor huius argumentationis, p̄batur, nā actus nobilioris virtutis est magis meritorius, si qdē hēt melius obiectū, sed obedientia est virtus inter cæteras nobilior, vt patet ex doctrina D. Th. 2.2.104.art.3.

D. Thom.

¶ Præterea, ad rōnē timoris filialis, cuius offm est timere offensam patris cœlestis, satis est, qđ aīa Chr̄i absolute

Tertium.

Sed contra est autoritas Scripturæ, in qua dicitur Luc. 2. q̄ postquam cōsummati sunt dies octo, vt circuncideretur puer, vocatum est nomen eius Iesus.

Rñdeo dicendum, q̄ noia debent proprietatibus rerum rñdere. Et hoc patet in noibus generū & specierum: quia, vt dī 4. Meta. rō, q̄ significat nomen, est definitio, quæ designat propriā rei naturam. Noīa autem singularium hoīum sp imponuntur ab aliqua proprietate eius, cui nomen imponit'. Vel a tpe, sicut imponunt noīa aliquorum sanctorum his, qui in eorum festis nascunt'. Vel a cognatione: sicut cum filio imponitur nomen patris, vel alicuius de cognatione eius, sicut propinqui Ioan. Baptistæ volebant eum uocare noīe p̄fis sui Zachariam, non aūt Ioannē: quia nullus erat in cognatione eius, qui vocaret' hoc noie, vt dī Luc. 1. Vel ēt ab euentu: sicut Ioseph vocauit primogenitū suū Manassem, dicēs, Obliuisci fecit me Deus oīum laborū meorū. Genes. 41. Vel ēt ex aliqua qualitate eius, cui nomen imponit': sicut Gen. 25. dī, q̄ quia qui primus egressus est de vtero matris, rufus erat, & totus (in morem pellis) hispidus, uocatum est nomen eius Esau, qđ interpretat' rubeus. Noīa autem q̄ imponuntur aliquibus diuinitus, sp significant aliquod gratuitum donum eis diuinitus datū: sicut Gen. 17. dictū est Abrahæ, Appellaberis Abrahā, q̄a patrē multarū gentiū constitui tē. Et Matt. 16. dictum est Petro. Tu es Petrus, & super banc petrā ædificabo Ecclesiam meā. Quia igit' Christo hoc munus gratiæ collatum erat, ut per ipsum oēs saluarentur: ideo conuenienter vocatum est nomen eius Iesus, ideſt, Saluator, Angelo hoc nomen prænunciante, non solum matri, sed etiam Ioseph, qui erat futurus eius nutritius.

Ad primum ergo dicendum, q̄ in oibus illis noibus quodammodo significatur hoc nomen Iesus, qđ est significatiuū salutis. Nā in hoc quod dī Emmanuel, quod interpretat' nobiscū Deus, designatur causa sīe salutis, quæ est vnio diuinę & humanę naturę in psona filij Dei, per quā factū est, ut Deus esset nobiscū, quasi particeps nostrę naturę. Per hoc aūt quod dī. Voca nomen eius, accelera, spolia detrahe, &c. designat' a quo nos saluauit, quia a diabolo, cuius spolia abstulit, sm illud Coloss. 2. Expolians principatus, & potestates, traduxit confidenter. In hoc autem quod dī, Vocabitur nomē eis Admirabilis, &c. designatur uia & terminus nīæ salutis, in quantum, q̄ admirabili diuinitatis consilio, & virtute, ad hæreditatem futuri sæculi perducimur, in quo erit pax perfecta filiorum Dei, sub ipso principe Deo. Quod uero dicitur, Ecce uir, Oriens nomen eius, ad idem refertur ad quod primum, scilicet ad Incarnationis mysterium, secundum quod exortum est in tenebris lumen rectis corde.

Ad secundum dicendū, q̄ his qui fuerunt ante Chr̄m, potuit conuenire hoc nomen Iesus, secundum aliq̄ aliam rōnem, puta, quia aliquā particularem & temporalem salutem attulerunt. Sed sm rationē spiritualis & vniuersalis salutis, hoc nomen propriū est Christo, & secundum hoc dicitur esse nomen nouum.

Ad tertium dicendum, quòd sicut Gen. 17. legit', simul Abraham suscepit nois impositionem a Deo, & circuncisionis mandatum. Et ideo apud Iudæos cōsuetum erat, ut ipso die circuncisionis noia pueris imponerentur: quasi ante circuncisionem perfectum esse nō habuerint. Sicut ēt nunc pueris in baptismo nomina imponūtur. Vnde super illud Prouerb. 4. Ego filius fui patris mei, tenellus & unigenitus, corā matre mea, dicit gloss. Quare Salamon se unigenitū corā matre noīat, quē fratrem vterinū p̄cessisse scriptura testatur, nisi quia

Quartum.

¶ Quartò de Christo absolute nō negātur q̄ conueniūt hoī, licēt Deus sit, nō est ergo negādū eū esse obnoxiū legi, licēt Deus sit: nā hoc cōuenit Chr̄o rōne naturę humanę.

Quintum.

¶ Quintò, sequitur qđ Chr̄s verus hō nō habuerit iustitiā cōmutatiuā: consequens est apertè falsū, q̄nquidē nō habuit dñiū tpale, nisi prout erat necessariū ad spirituale, ergo si accepisset palliū ab aliquo sine ordine ad spūale, teneretur pretium restituere, aliàs hēret plenarium rerum oīum dominiū.

Vltimum.

¶ Vltimò, ipse Dñs prædicat se habere præceptū a patre. Vt in illo, sicut mandatum dedit mihi pater, sic facio. Et iterum, hoc mandatum habeo a p̄re meo, ergo.

Medina.

¶ De hac quæstione varia sūt theologorū placita. Doctor Medina codice de pœnitē. in materia de satisfactione pro certo habet, quòd Christus teneba tur lege æterna, & naturali. Alij vero dīt, quòd tenebatur tum lege naturali, tū lege veteri, tū ēt p̄cepto moriēdi pro gñe humano. Sunt qui alia via pergūt dicentes, quod tenebat' lege æterna, & naturali, atq; ēt p̄cepto moriendi, sed non tenebat' lege veteri. Sapientissimus Victoria, quē honoris causa nomino, docuit, quòd Christus Dñs nulli legi fuit obnoxius, ēt inquātum homo.

Secunda sententia. Victoria.

¶ Pro explicatiōe, & intelligētia veritatis est prima p̄positio. Christ' inquātū Deus nō potuit obligari aliqua lege, aut p̄cepto. Probatur, tū qm nō hēt superiorē, tū qm est impeccabilis, & q̄cqd faciat rectū est, ergo nō pōt lege obligari. Ille enim qui obligat' si nō faciat, in culpa tenet'. Tertiò, nō pōt obligari ad malū, q̄a Deus illud nō pt facere, neque ad bonū, quia pōt illud nō facere. Sed ī aduersum pōt quis argumētari. Nā si Deus mentiret', peccaret, ergo tenetur nō mētiri. Deinde, Chr̄s Dñs me fuit apud patrē c̄lestem de oī rigore iustitiæ, ergo p̄ tenetur de oī rigore iustitię p̄mīū illud exsoluere, ergo esset iniustus, si p̄mīū si redderet.

Prima conclusio.

206. Opusc. 60. artic. 8.

Ad primā obiectio.

¶ Ad hæc argumēta cōtinuo satisfaciēdū est, nā ad primū dicendum, q̄ si Deus mēturetur, & peccaret, & nō peccaret, nā ex hoc sequitur euidēs contradictio. Si enim mendaciū diceret, cū mēdaciū sit intrinsecè malum peccaret vtiq; ex alia parte si mentiret, & mendaciū diceret, esset equidē rectū opus, nam esset cōforme diuinæ volūtati, q̄ est regula oīum bonorū operū. Secundò poterit Theologus negare argumenti consequentiam, si quidem si lapis mentiretur, peccaret vtique, at non tenetur præcepto ad non mentiendum.

*Art. 1. huius quæst. in corp. & ad 3.

Obiicitur Primo.

Obiicitur secundo.

¶ Ad secundū argumentū rñdetur ex proposito in 1.2. in materia de merito. Sed nunc breuiter dico, qđ meritū Christi eatenus cēsetur de rigore iustitiæ, qm est æquiualens, & superabundans ad præmiū, qđ est conferendum. Rursus hac de cā dī de rigore iustitiæ, qm q̄ est ex virtute meriti potuit

Ad secundum.

Et hoc quidem sacrificium erat, & ad expiationē peccati, in quo proles erat concepta, & nata, & etiam ad consecrationem quandam ipsius: quia tunc primò p̄sentabatur in templo, & ideo aliquid offerebatur in holocaustū, & aliquid pro peccato. Aliud autem præceptum erat speciale in lege de primogenitis, tam in hominibus, quàm in iumentis. Sibi enim Dñs deputauerat omne primogenitū filiorum in Israel, pro eo, q̄ ad liberationem populi Israel percusserat primogenita Aegypti, ab homine vsq; ad pecus, primogenitis filiorū Israel reseruatis. Et hoc mandatum ponitur Exo. 13. in quo etiam præfigurabatur Christus, qui est primogenitus in multis fratribus, ut dicitur Rom. 8. Quia igitur Christus ex muliere natus, erat quasi primogenitus, & uoluit fieri sub lege, hæc duo Euangelista Lucas circa eum fuisse obseruata, ostendit, primo quidem id, quod pertinet ad primogenitos, cū dicit. Tulerunt illum in Hierusalem, ut sisterēt eum in Dño: sicut scriptū est in lege Dñi: Quia omne masculinum adaperiens uuluā, sanctum Dño uocabitur. Secundò, illud quod pertinet communiter ad omnes, cum dicit. Vt darent hostiam, secundum q̄ dictū erat in lege Domini. Par turturū, aut duos pullos columbarum.

Ad primum ergo dicendum, q̄ sicut Greg. Niss. dicit. Illud legis præceptum in solo incarnato Deo singulariter, & ab aliis differenter impleri vī. Ipse nāq; solus ineffabiliter cōceptus, ac incōprehensibiliter editus, virginalē uterū aperuit, nō absq; cōnubio reseratum, seruās & post partū inuiolabiliter signaculum castitatis. Vnde quod dicit, adaperiens uuluam, designat, q̄ nihil antea inde intrauerat, uel exiuerat. Et per hoc etiam specialiter dicitur masculinus, quia nihil de fœmineitate

Ad tertium.

Heb. 6.

Iuramentū Dei quo modo sit accipiēdū.

¶ Sed tertium argū solet fieri cōtra propositā cōclusionē. Nā Deus promisit, iurauit, ergo tenetur stare promissis. Rñdetur, qđ (vt dicit D. Paul. Heb. 6 Homines p maiorē sui iurāt, qua pp iurī religiōe obstringunt, & tenent. Deus aūt, qm neminē habuit, per quē iuraret, maiorē, iurat p semetipsū, & ideo p̄r̄ē cū iurat, nō obstringit, cū non hēat superiorē. Iurat itaque, vt nihil desideret, quod apud hoīes addere soleat firmitatē, & interponit iusiurandū, insigniter declarare volēs firmitatē, & immobilitatē q; lege obligari.

Tertia obiectio. Solutio.

¶ Secūda cōclusio, Chr̄s, sm qđ hō, est subiectus legi æternę, & ordinatiōi æternæ. Nā quicunq; est subiect' regi, est ēt regis p̄ceptis, sed filius Dei sm humanitatē, vt dī 1. Cor. 15. subiectus est Deo patri, ergo subditus legi æternæ, & diuinæ ordinationi. Sic colligit D. Th. 1.2. q. 93. art. 4. ad 2.

Secunda conclusio. Christus, inquātum homo, subijcitur legi æternæ.

1. Cor. 15.

D. Thom.

Hæc conclusio euidētius demōstrabitur ex cōclusionibus subsequētibus.

Tertia conclusio.

¶ Tertia conclusio, Christus, secundum quòd homo fuit

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuit subiectus legi naturali. Hanc conclusionē probāt argumēta q̄ fecimus in initio qōnis pro parte affirmatiua. Comprobat itidem argm̄ deductum ex p̄cedenti conclusione, nam si Chr̄s tenetur lege æterna, vt asserit p̄cedens cōclusio, certè tenetur lege naturali, q̄ nihil aliud est, quā lumē quoddā & dictamē ex lege æterna deriuatū.

Quarta cō clusio. Christus non tenebatur legi Moysi.

¶ Quarta concl. Certū est, quòd Chr̄s D̄ns nō tenebat̄ lege Mosayca. Hanc cōclusionē oēs sancti patres nemine excepto affirmāt. Sed nō oēs explicant huius conclonis verā & lūmam, p̄batione. Dūt ferè namq; vniuersi Chr̄m D̄m nō fuisse obstrictū lege Mosayca, q̄m erat verus Deus. Porro hęc rō nō magni pōderis esse vr, nā non reuocat in dubium, Vtrum Chr̄s D̄ns in q̄tum Deus esset subdit⁹ legi Mosaycæ, sed vtrū in quantū hō lege illa esset obstrictus. Huius ergo rei oportet veras idagare rōnes, nā dicere q̄d fuit exēptus a lege Mosayca & ab eius obſone, voluntariè asseritur, nam hmōi exemptio nunq̄ legit̄. Nec satis valide hoc p̄bat̄ ex eo q̄d Chr̄s erat plenitudo legis, & q̄d lex erat vmbra & figura, Chr̄s autē corp⁹ & veritas, & aduenięte luce dissipant̄ tenebræ, & p̄te corpore vmbra dissipat̄. Hæc inquā probatio ifirma est, nam ex ea sequeret, quòd natus Chr̄o in mundo antēq̄ cruci affigeret̄ lex vetus non habuisset vim obligandi, quod ab vniuersis ferè Theologis improbat̄, & cōdemnatur.

*Hom. 14. in Luc. a medio illius, to. 3.

*Glo. ord. super illa verba Lu. 2. Par turturum.

te culpæ portauit. Singulariter etiam sanctus, quia terrenæ contagia corruptelæ, immaculati partus nouitate non sensit.

Ad secūdum dicendum, q̄ sicut filius Dei non pp seipsum factus est homo, & circūcisus in carne, sed vt nos per gratiam faceret Deos, & vt spiritualiter circuncidamur: sic pp nos sistitur D̄no, vt discamus Deo præsentare nosmetipsos. Et hoc post circūcisionem eius factum est, vt ostendat neminem nisi circuncisum vitijs, dignum esse diuinis cōspectibus.

Ad tertium dicendum, q̄ pp hoc ipsum voluit hostias legales pro se offerri, qui erat vera hostia, vt figura veritati coniungeretur, & per veritatem figura approbaretur, cōtra illos, qui Deum legis negant a Christo fuisse in Euangelio prædicatum. Non enim putandum est (vt Orig.* dicit) quòd filium suū bonus Deus sub lege fecerit, quam ipse non dederat.

Ad quartū dicendū, q̄ Leu. 12. præcipitur, vt qui possent agnum pro filio, aut filia, simul & turturē siue columbam offerrēt: qui vero nō sufficerēt ad offerendū agnū, duos turtures, vel duos colūbarū pullos offerrent. D̄ns ergo, qui cum diues esset, pp nos egenus factus est, vt illius inopia diuites essemus: vt dicitur 2. ad Cor. 8. pro se pauperē hostiā voluit offerri: sicut & in ipsa natiuitate pānis inuoluitur, & reclinatur in p̄sepio. Nihilominus tñ hmōi aues figuræ congruunt: turtur enim, quia est auis loquax, prædicationē, & confessionē fidei significat: quia vero est animal castum, significat castitatē: quia verò est animal solitariū, significat contemplationē. Colūba vero est aial mansuetū, & simplex, mansuetudinē & simplicitatem significans. * Est etiā aial gregale: vnde significat vitā actiuā. Et ideo hmōi hostia figurabat perfectionē Christi, & mēbrorū

Vnde ergo liberabimus Christum ab obligatione legis Mosaycæ, si lege patris obligari potest? Profecto difficile est huius doctrinæ cuidētes inuenire rationes, nam cum Christus sm quod homo potuerit lege Mosayca obligari, & non habeatur ex vera doctrina quòd fuerit exemptus, certe non videtur vnde nam probari possit, q̄ huic legi non fuerit obnoxius. Sed iam rem diffiniamus.

¶ Prima huius conclonis rō est, q̄m Christus D̄ns erat

Rationes quartæ cōclusionis.

eius. Vtrumq; etiam animal pp cōsuetudinem gemendi, p̄sentes Sanctorū luctus designat: sed turtur quæ est solitariæ significat secretas orationū lachrymas. Colūba verò, quæ est gregalis, significat publicas orationes Ecclesiæ. Vtrūq; verò animal duplicatum offertur, vt sanctitas sit nō solùm in anima, sed etiam in corpore.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm mater Dei conuenienter ad templum purganda accesserit.

AD quartū sic proceditur. Vī, q̄ incōueniēter mr̄ Dei purganda ad templū accesserit. Purgatio. n. nō vī esse nisi ab immunditia. Sed in B. Virgine nulla fuit immūditia, ut ex supra dictis patet. * Ergo non debuit vt purganda ad templum accedere.

¶ 2. Præterea. Leu. 12. dicitur. Mulier quæ suscepto semine peperit masculum, immūda erit septē diebus: & ideo ei p̄cipitur, q̄ nō ingrediat̄ Sanctuariū, donec impleatur dies purgationis eius. Sed B. Virgo peperit masculum sine vitio semine. Non ergo debuit ad templū uenire purganda.

¶ 3. Præterea. Purgatio ab immunditia non fit, nisi per gratiā. Sed sacramenta ueteris legis gratiam nō conferebant, sed ipsa potius secum gratiæ autorem habebat. Non ergo cōueniens fuit, ut ad templum purganda ueniret.

Sed contra est autoritas Scripturæ, qua dicitur Luc. 2. quòd impleti sunt dies purgationis Mariæ secundùm legem Moysi.

Rñdeo dicēdū, q̄ sicut plenitudo gr̄æ a Christo deriuat̄ in mr̄ē, ita decuit ut mr̄ humilitati filij cōformaret̄: humilibus. n. D̄s dat gratiam, vt dr̄ Iaco. 4. Et ideo sicut Christus, licèt non esset legi obnoxius, voluit tamen circuncisionem, & alia legis onera subire ad demōstrandum humilitatis

*Arr. præc. ad primū.

Galat. 3.

Pſal. 2.

gem veterem datam esse & latam per Angelos, vt totius legis p̄as esset penes Chr̄m, vt tota ipsius dispensatio esset i autoritate Chr̄i, hoc est, q̄d dicit i manu mediatoris.

Angeli

Angeli huius rei ministri erant, Christus vero Dominus. Vnde dubium non est, quin in illius manu, potestate, & autoritate sit dispensatæ olim legis abrogatio. Hæc argumenta satis sunt ad quartā conclusionem cōprobandam.

4. Conclu. Christus factus est sub lege. Galat. 4.

¶ Sequitur quinta conclusio. Christus Dominus factus est sub lege, licèt sub lege non fuerit. Vtraque assertionis propositio ex sana Pauli doctrina suadebitur. Scripsit Paulus ad Galat. 4. at vbi venit plenitudo temporis, misit Deus filium suū factum ex muliere, factum sub lege. Ecce primam assertionis partem, autoritate Diui Pauli, magni doctoris gentium confirmatam. Cæterum quo in sensu fuerit factus sub lege, iam a nobis ante expositum est. Neque enim dicitur Christus factus sub lege, quòd legis mandatis obstringeretur, sed quòd pro nostra salute voluntarie se legi subdiderit. Sed in eadem sententia Pauli continuo subditur, vt eos qui sub lege erant redimeret, plane indicans eos esse sub lege qui præceptis legis & autoritate tenebantur obstricti. Quo in sensu Christus non fuit sub lege. Deinde in eadem sententia Paulus satis explicat, eos qui erant sub lege indiguisse gratia Christi & redemptione, qua non indiguit Christus. Præterea, qui sunt sub lege, sunt sub operibus legis, vt testatur Paulus ad Galat. 3. Qui autem operibus legis obstringuntur sub maledicto sunt. Cum igitur hæc non conueniant Christo, neque illi conuenit esse sub lege. Ad hæc, ductus spiritu non est sub lege, nam dicit Paulus in eadem epistola, si spiritu ducimini non estis sub lege, sed Christus præcipue ducebatur spiritu & amore, ergo Christus non fuit sub lege. Ad hęc facit plurimum, quod dicit idem Paulus ad Rom. 6. peccatum in vobis non dominabitur, non. n. sub lege estis, sed sub gratia. Quod si Christianus, qui syncere vitam studiosam ducit, non est sub timore, & austeritate legis, sed sub gratia, multo minus Christus gratiæ largitor. Hanc secundam assertionis partem confirmat maxime Diuus Augustinus in plerisque suæ doctrinæ locis explicans, quid sit esse sub lege, nominatim in epistola ad Diuum Hieronymum de Petro a Paulo reprehenso, & in enarratione primi Psalmi explicans illud, sed in lege Domini voluntas eius, & in primum caput Ioannis ad locum illum, lex per Moysen data est. Loquitur etiam de hac re optime Diuus Hieronymus in commen. ad 4. cap. epistolæ ad Galatas explicans locum citatum.

Galat. 3.

Roma. 6.

D. Auguſt.

D. Hieron.

De cæremoniis circa puerum Iesum obseruatis. Circuncisio. Dubium.

¶ Sed videamus in particulari de legibus seruatis circa puerum Iesum. Vtrum secundum tenorem verborum ad Christum pertinuerint. In hac quæst. quatuor leges numerantur, prima est de circuncisione, quæ vniuersaliter lata est his verbis. Omnis masculus cuius præputij caro circuncisa non fuerit, delebitur anima illius de populo suo. Hanc legem obseruauit Christus, licèt ei non fuerit obnoxius pp rationes supra commemoratas. Sed circa obseruationē huius legis dubitat hic Caiet. ar. 1. nū. liceat Christianis circuncidere se ad imitandum Chr̄m, non vt inde speretur aliqua salus. Dubiū hoc mouetur pp circuncisionem Christianorum Indorū, qui dicunt se circuncidi, vt conformentur Christo. De quo tractat hic Do. Caietanus, & videtur tueri partem affirmatiuam, & nos tractauimus latissime in 1. 2. in materia de cessatione legalium. Et mihi videtur profecto, quòd hæc circuncisio manufacta non sit licita, & probo euidenti argumento. Non est mihi licitum modo abscindere mihi digitum, ergo neque erit licitum abscindere præputium, nam vt constat, illud vulnus non tam periculosum est, quàm illud: quod si in vetere lege illud erat licitum, erat quia a domino mortis & vitæ præcipiebatur, modo vero tale præceptum non est. Et quidem ridiculum est dicere me posse manum clauo affigere ad imitandam afflictionem Christi, quinimo eadem rōne possent seruare vniuersam legem Mosayeam ad imitationem Christi. Secunda lex habetur Leuiti. 12. in qua præcipitur, vt cōpletis diebus purificationis matris offeratur sacrificium pro filio siue filia, & hoc quidem sacrificium erat ad expiationem peccati in quo proles erat concepta, & nata, & ad cōsecrationem ipsius, quia tunc primo præsentabatur in templo, & ideo aliquid offerebatur in holocaustum, & aliquid pro peccato. Hæc lex non pertinebat ad Christum, siquidem Christus non erat conceptus aut natus in peccato, voluit tamen eam seruare in exemplum obedientiæ, & ne Iudæos scandalizaret. Sic docet Diuus Thomas in articulo 3. Itaque sensus illius legis est duplex, alter est quod oblatio fiat pro filio aut filia, & hunc sensum secutus est D. Tho. sequens D. Augu. probantem hunc sensum ex verbis Luc. dicentis. Cum inducerent puerum Iesum parentes eius, vt facerent secundum consuetudinem legis pro eo: ex eo enim quod dixit pro eo, & non pro matre ostendit, quòd illud quod tunc faciebant, pro puero faciebant, & non pro matre. Atqui huic sensui consonat Ecclesia, cum inquit in quadam antiphona in festo Purificationis, obtulerunt pro eo Dño par turturum. Alius sensus quem sequuntur iuniores quidam sanctarum scripturarum interpretes Caietanus, Iansenius, & alij est, quòd non offereba tur sacrificium pro filio, siue filia, sed pro matre. Sicq; legendum est Leui. 12. Cumq; expleti fuerint dies Purificationis, siue pro filio, siue pro filia, deferēt agnum annicu lum in holocaustum, & pullum columbę, siue par turturū pro peccato. Illud siue pro filio, siue pro filia, nō debet referri ad verbū, deferent, sed referri debet ad præcedentia, vt sit sensus, cū expleti fuerint dies purificationis, quos expectare debet siue in partu fœminæ, siue in partu vitu, deferent, &c. Quod si interrogentur isti, pro quo peccato matris fiebat oblatio. Orige. homil. 8. in Leuiticum dicit, quòd pro peccato prolis, cuius mater quodammodo reputabatur, nam quanquam peperisse non sit peccatū, præbuit tamen mater ministerium vnde natus filius est obnoxius peccato. Lyranus dicit, quòd fiebat oblatio pro peccato, quod in coitu ferè semper committitur. Sed hæc explicatio sufficiens non videtur, nam sine peccato fieri potest coitus, & æquè in coitu peccat vir atque mulier. Caietanus, & Iansenius dicunt, quòd fiebat propter immunditiam parientis contractam ex fluxu sanguinis, qđ consonat textui, vbi dicitur. Rogabit pro ea, & sic mundabitur a profluuio sanguinis sui. Sed reuera omnes istæ expositiones sunt violentæ, & vera & legitima est quam sequitur hic D. Thom. ex sententia D. Augustini. Tertia lex est Exod. 13. Omne masculinum ad aperiens vuluam sanctum Domino vocabitur. De hac lege dubitant Theologi. Vtrum pertinuerit ad Christum. Quidā dicunt non pertinuisse, eo quod nō aperuerit vuluam matris suę, sed clauso matris vtero prodierit in lucem, sicut clauso sepulchro resurrexit. Alij contra hanc legem proprie ad Christum pertinuisse asserunt, eo quod ipse solus aperuit vuluam matris suæ, cum in alijs aperiat vir vterum, quæ est sententia D. Tho. in art. 3. in solutione primi, & probat eam ex Greg. Nisseno. Idem docet Theophylactus super Luc. cap. 2. explicans commemoratam legem. Similiter & Ambros. sentit sic scribens. Non enim virilis coitus vulvæ virginalis secreta reserauit, sed immaculatum semen inuiolabili vtero Spiritus sanctus infudit. Hic

Lyranus. Orig. Caietan. Ianſenius. Leuit. 12. Lex purificationis. D. Thom. Tertia lex. Exod. 13. D. Thom. Gregor. Niſſenus, Theophyl. Ambro.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ergo aperuit solus vuluam. Nec mirum: qui enim dixerat ad Prophetam; Priusquam te formarẽ in vtero, noui te, & in vulua matris sanctificaui te: qui ergo vuluã sanctificauerat alienam vt nasceretur Prophera, hic est qui aperuit matris suæ vuluam vt immaculatus exiret. Similia habet & Origenes ho. 14. super Luc. Sacratum (inquit) quippiã sonat. Quẽcũque enim de vtero effusum marem dixeris, nõ sic aperit matris suæ vuluam vt Dñs Iesus, quia ofum mulierum non partus infantis, sed coitus viri vuluã referat. Iam vt secundum Ambro. Christo proprium est aperire vterum matris, ita etiam quod sequitur in lege sanctum vocari Domino; Solus. n. ipse vere sanctus inter primogenitos, cum multi alioqui essent sceleratissimi. Porro inter duas has sententias inter se in specie cõtrarias medium eligendum videtur, nimirum vt cum ijs patribus qui dicti sunt, nõ negemus, Christum aperuisse vterum matris suæ. Nam omnino videtur Lucas hanc legem sic adduxisse, quasi etiam ad Christum pertinentem: & tamen ẽt asseueramus clauso Virginis vtero natum esse, quia scilicet sic per naturalia generationis membra natus est, vt virginalis pudicitiæ clausura nascendo non conuelleret, nec dolorem parienti daret, quem necesse est esse in huiusmodi vteri apertione, quali nascuntur reliqui. Proin de elegãter quidam Græcus: Solus, inquit, Christus nondum apertam supernaturaliter aperuit, & clausam naturaliter seruauit. Et D. Hieronymus libro 2. contra Pelagianos: Magis ad specialem natiuitatem Saluatoris, quã ad omnium hominum referri potest hoc, quod dicitur. Qui aperit vuluam, sanctus Domino vocabitur. Solus enim Christus clausas portas vuluæ virginalis aperuit, quæ tamen clausæ iugiter permanserunt. Hæc est porta Orientalis clausa, per quam solus Pontifex ingreditur & egreditur, & nihilominus semper clausa est. Itaque non est negandum quin hæc lex subtili intelligentia ad Christum pertineat, sed non est dicendum, quòd singulariter ad Christum pertineat, cum reliqua primogenita magis adaperiant vterum matris suæ, quàm fecit Christus. Quamuis cõsideratione eius, quod aduerterunt Ambrosius & reliqui, non inelegãter ostenditur aperire vterum, Christo fuisse proprium: verum vt apparet præter intentionem Lucæ aut Moysis. Nam simpliciter aperire vuluam Hebraica phrasi dicitur is qui primò ex vtero matris nascitur. Vnde & brutorum primogenitis id attributum est.

Origen.

* In cor. ar.

Legitima legis explicatio.

D. Hiero.

Quar. lex. Leuit. 12.

¶ Quarta lex est Leuit. 12. Mulier quæ suscepto semine peperit masculum, immunda erit &c. Hæc lex ad Mariam pertinere non potuit, nã non peperit filiũ susceptо semine. Sed quidam Doctores Neoterici vt Caiet. & Iansenius in locis prænotatis dicunt hanc legem ad beatam Virginem verissime pertinere. Nam Hebræa non habent. Si susceptо semine peperit. Nam pro susceptо semine est verbum, quod significat seminificare aut semen facere, vt semen accipiatur non pro principio generationis, sed pro prole. Itaq; sensus est: mulier cum seminificauerit (vt vertit Pagninus) aut si semẽ fecerit, vt vertit Mũsterus. Proinde, quòd attinet ad verba huius legis, nõ fuit ab hac lege Virgo immunis: quod & Lucas ipse satis significare videtur dum dicit, impletos dies purgationis Mariæ ſm legem Moysi. Si enim Moyses eam his verbis a lege excepit, quomodo secundum eius legem dies purgationis impleti sunt? Sed isti autores falluntur grauiter, & loquuntur contra sententias patrum. Nam Iiichius, Rupertus, & alij autores super istum locum Leuitici dicunt, beatam Virginem prędicta lege non comprehendi, quin potius in ea haud obscurè indicari mysterium Virginei partus, aliquam enim mulierem textus sacer prædemonstrat, quæ sit paritura quidem, sed sine susceptо semine. idem docet Origenes homil. 8. in Leuiticum.

Iiichius. Rupertus.

¶ Sed circa purificationem parientis dubium esse põt. Vtrùm hodie fœminæ Christianæ teneantur ad obseruationem huius legis, quia ferè obseruant ne ante quadragesimum diem veniãt ad Ecclesiam, & tunc veniunt cum prole, & offerunt oblationem. Ad hoc optime cõsultum est p capitulũ vnicum de purificatione post partum, vbi inquit Innocentius, quòd postquam vmbra legis euanuit, & diluxit veritas Euãgelij, si mulieres post prolem emissam acturę gratias Ecclesiam intrare voluerint, nulla proinde peccati mole grauantur, nec Ecclesiarum est eis aditus denegandus, ne pœna illis conuerti videatur in culpam. Si tamen ex veneratione voluerint aliquandiu abstinere, deuotionem earum non credimus improbandam.

Cap. vnicũ de purificatione post partum. par. q. 201. art. 5.

¶ Ad argumenta in principio facta respondetur. Ad primum dicendum est, omnino esse concedendũ, quòd Christus in quantum Deus nulli legi erat subiectus, sed non probat argumentum, quòd in quantum homo non potuerit esse legis mandato subiectus.

Ad arg. partis negatiuæ. Ad primũ.

¶ Ad secundum argumentum respondetur, quòd licèt Christus sit impeccabilis, potuit habere mandatum a patre, vt moreretur, quia poterat mori & non mori. Voluit ergo pater æternus determinare eius voluntatem ad alteram partem, vt vitam pro nobis profunderet, & sanguinem. Ad veram namque obedientiam, & ad verum Dei mandatum, satis fuerit quòd filius in quantum homo sit patri subiectus, & minor, & potuerit mori & non mori, & quòd ad mortem ex præcepto patris obligaretur. Verum est tamen, quòd supposito mandato non poterat nõ mori, alioqui posset peccare, verum absolute poterat non mori, & mortuus est quia ipse voluit.

Ad secũ.

¶ Ad quartum respondetur, quòd Christus ex mandato patris nõ est obligatus sub pœna peccati, & reatu æternæ damnationis, vt argumentum efficaciter probat: sed obligatio mandati in hoc consistit, quòd pater æternus mandato suo determinauit voluntatem filij vt moreretur, quod mandatum si per impossibile præuaricare tur, sine dubio peccaret. Quemadmodum Deus præcipit beatis Angelis in vita beata vt veniant in ministerium hominum, at scit optime quòd in vita beata non potest esse peccatum.

Ad quartum.

¶ Ad quintum respondetur, quòd Deus potest obligare Christum ad bonum faciendum, quo supposito præcepto non poterat non executioni mandare.

Ad quintum.

¶ Ad sextum argumentum dicendum est, quòd legislator suis legibus tenetur quando legislator non est Deus, vel non est Dominus legis, Christus & erat Deus, & quatenus homo erat Dominus legis, & ideo legibus suis nõ obstringebatur. Ad id vero quod afferebatur in huius rei confirmationem, quòd si Christus teneretur lege naturali, quòd teneretur ex præcepto legis naturæ vitam pro genere humano effundere, respondetur id non esse consequens. Nam Christus Dominus poterat generi humano aliis modis infinitis remedium afferre & salutem; ipsiusque vita, quia erat vita Dei, erat præstantius & excellentius bonum, quàm vniuersi generis humani vita, perfectio, & salus. Denique mors Christi non erat medium necessarium ad generis humani salutem, sed ex Dei ordinatione, & mandato. Ad autoritates scripturarum respondetur, quòd Christus habuit præceptum vt moreretur pro genere humano, de qua re disputabimus infra quæstione 47. Quòd vero dicit Paulus illum factum sub lege, iam a nobis in quinta conclusione sufficienter explicatum est.

Ad sextũ.

¶ Sed adhuc non quieſcit animus in huius quęstionis expositione

Obiectio.

expositione, nam Christus non potuit mentiri, non furari, non certè magis, quam volare, sed stultum fuisset ponere præceptum Christo, vt non volaret, ergo stultum uidetur ponere præceptum Christo, vt non mentiatur.

Solutio.

¶ Ad hoc respõdetur, quòd natura humana in Christo suapte natura est peccabilis, quòd vero vniatur verbo diuino est gratia, & ideo ab obligatione legis nõ liberatur. Certè beati ab obligatione legis non liberantur, at beati ex statu beatitudinis sunt impeccabiles, & confirmati in gratia sine dubio legibus tenẽtur, at ex dono gratiæ sunt impeccabiles. Volo dicere, quòd Christus esset impeccabilis sicut Deus nulla lege teneretur, at Christus verus homo ex gratia vnionis habet quòd sit impeccabilis.

Sex cõclusiones huius quæstionis.

QVAESTIO XXXVIII.

De baptismo Ioannis, in sex articulos diuisa.

De qua re disputant Doctores in 4. di. 2. & expositores sanctarum scripturarum. Matt. 3.

DEinde considerandũ est de baptismo, quo Chris baptizatus est. Et quia Xps baptizatus est baptismo Ioannis, primo considerãdum est de baptismo Ioannis in communi: secundo de baptizatione Christi.

¶ Circa primũ quæruntur sex.

¶ Primò, Vtrùm conueniens fuerit quòd Ioannes baptizaret.

¶ Secundò, Vtrùm ille baptismus fuerit a Deo.

¶ Tertiò, Vtrùm contulerit gratiam.

¶ Quartò, Vtrùm alij præter Christũ illo baptismo debuerint baptizari.

¶ Quintò, Vtrũ baptismus ille cessare debuerit Chro baptizato.

¶ Sextò, Vtrùm baptizati baptismo Ioannis erant postea baptizandi baptismo Christi.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm fuerit conueniens Ioannem baptizare.

Vtrum baptismus Ioannis fuerit verũ Sacramentũ. Prim. arg.

ADprimũ sic ꝓceditur. Videtur, ꝙ non fuerit conueniẽs Ioannem baptizare. Omnis enim ritus Sacramentalis ad aliquam pertinet legem. Sed Ioannes non introduxit nouam legem. Ergo inconueniens fuit, quòd nouum ritum baptizandi introduceret.

Secũdum. 208. * 4. d. 2. q. 2. art. 2. 4.

¶ 2. Præterea, Ioannes fuit missus a Deo in testimonium tãquã Propheta: secundum illud Luc. 1. Tu puer, Propheta Altissimi vocaberis. Sed Prophetæ, qui fuerunt ante Christum, non introduxerũt nouum ritum, sed ad obseruantiã legalium rituum inducebant, vt patet Malach. vlti. Mementote legis Moysi serui mei. Ergo nec Ioannes nouum ritum baptizandi introducere debuit.

¶ 3. Præterea, Vbi est alicuius rei superfluitas, non est ad illud aliquid addẽdum. Sed Iudæi excedebant in superfluitate baptismatũ, dicitur enim Mar. 7. quòd Pharisæi, & omnes Iudæi nisi crebro lauerint manus, non manducant, & à foro veniẽtes nisi baptizentur, non comedũt, & alia multa sunt, quæ tradita sunt illis seruare, baptismata calicũ, & vrceorum, & ęramentorum, & lectorum. Ergo inconueniens fuit, ꝙ Ioannes baptizaret.

Magister.

¶ Sed contra est autoritas scripturæ Matth. 3. vbi præmissa sanctitate Ioannis subditur: Quòd exibant ad eum multi, & baptizabantur in Iordane.

¶ Respõdeo dicendum, quòd conueniens fuit Ioannẽ baptizare, propter quatuor. Primò quidem, quia oportebat Christum a Ioanne baptizari, vt baptismũ cõsecraret, vt Augustus. * dicit super Ioannem. Secũdo vt Christus manifestaretur. Vnde ipse Ioannes Baptista dicit Ioannis primo, vt manifestetur, scilicet Christus, in Israel, propterea veni ego in aqua baptizans: concurrentibus enim turbis ad baptismum, annuntiabat Christum: quod quidem faciliꝰ sic factum est, quàm si per singulos discurrisset, vt Chrysostom. * dicit super Ioannem. Tertio, ut suo baptismo assuefaceret

Tertiũm. Marc. 1.

¶ Tertiò, in baptismo Ioannis conferebatur gratia, ergo erat verum sacramentum. Antecedens probatur, ex illo, quòd habetur Marc. 1. Ioannes baptizabat in deserto prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum remissio autem peccatorum: sine gratia fieri non potest, ergo. Idẽ probatur ex eo, quod habetur Matthæ. 3. vbi dicitur, qđ qui baptizabãtur a Ioanne confitebantur peccata sua, confessio vero ad remissionem peccatorũ destinatur.

Matth. 3.

¶ Quarto Ioan. 1. dicit Ioannes, qui misit me baptizare, ergo missus est a Deo ad baptizãdũ, & sic baptismus eius a Deo institutus est.

Quartum. Ioan. 1.

¶ Vltimo præclarissimi doctores tenẽt baptismum Ioannis fuisse sacramentum. Hugo de Sancto Victore libro 2. de Sacramentis parte. 6. cap. 6. Magister in 4. distinct. 2. Diuus Thomas & Durandus in prænotata distinctione, & alii quàm plurimi.

Vltimum. Hugo. Magister. D. Thom. Durãdus.

¶ In hac quæstione explicanda sic progredimur. Primum videbimus qualis fuerit iste baptismus, deinde a quo fuerit instructus, postremo de eius efficacia. quãtũad primũ, si quæramus, de materia, certum est, quod fuit in aqua, ipse enim Ioãnes testatur Matt. 3. Ego baptizo vos i aqua: si quæramus, de forma an Ioannes baptizaret sub aliqua verborum forma, si cui scripsit ver bis cõferẽ Christi baptismũ, grauissimi doctores dicunt, quòd baptizabat in nõe Christi venturi.

Materia huius baptismi fuit aqua. * Habetur ex ser. 1. de Epi. to. 10. *Chry. ho. 10. in Ioã. ante med. tom. 3. Baptismus Ioãnis non erat sub aliqua forma verborum. D. Hiero. Hugo. Alexande.

Amb. lib. 1. de Spiritu sancto c. 3. D. Hier. super Ioele. c. 2. & i epistola de unius vxoris viro, Hugo de sãcto Victore, & Magister i locis citatis, Alexãder Alens. 4. p. q. 9. mõ. 2. & D. Tho.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& D. Th. non solum in 4.d.2.sed etiam in hac quæst.ar.6. ad 5.& colligunt ex illo Acto.19.Ioannes, inquit Paulus, baptizabat baptismo pœnitentiæ populũ dicens, vt in eũ, qui venturus esset post ipsum crederent. Sed profecto hic locus scripturæ parum fauet huic opinioni, quoniam ibi non dicit Paulus Ioãnẽ vsum fuisse illa forma, sed quòd inter baptizãdum, vt ait Chrysostomus super Mat. hom.4. prædicabat, vt crederẽt in eum, qui esset venturus. Nam tametsi in carne venerat, erat nihilominus venturus ad baptizãdũ in Spiritu sancto. Præterea probatur, quòd non vsus fuerit ista forma. Eodẽ enim modo baptizauit Christum quo alios. Christum autẽ non est credibile baptizasse in nomine vẽturi, quãdo quidem eundem ipsum cognoscebat ad hæc, baptismus Ioannis fuit medius inter sacramenta veteris legis & nouæ, cõueniebat enim cum Sacramentis nouę legis, & maximè cum baptismo Christi i materia, vel in expressa significantia, cum sacramentis vero veteris legis in insufficiẽtia, qa non conferebat gratiam, vt statim dicetur: cũ ergo efficacia Sacramenti formę attribuatur, sicut in rebus naturalib' tota virtus, & actio est a forma, potest ꝓbabiliter teneri quòd Ioãnes nõ vtebatur aliqua forma verborũ, quam sententiã tenet Durandus in prædicta d.q. 3.& Soto q.2.ar ti.1.cũ tñ hæc q̃stio sit de facto, de quo scriptura non loquitur, vtraq; opinio ꝑt defensari sine fi-

D. Thom.

Durãdus.

*In cor. artic.

*Homi.7. in Eua. parum ante med.

D.Chryso.

homines ad baptismum Christi. Vnde Gregor.* dicit in quadam Homil. quòd ideo Ioannes baptizauit, vt præcursionis suæ ordinem seruans, qui nasciturum dominum nascendo præuenerat, baptizando quoque baptizaturum dominum præueniret. Quartò, vt ad pœnitentiam homines inducens, homines præpararet ad dignè suscipiendum baptismum Christi. Vnde ibidem Beda dicit, quòd quantũ catechuminis nondum baptizatis prodest doctrina fidei, tantum profuit baptisma Ioannis ante baptisma Christi. Quia sicut ille prædicabat pœnitentiam, & baptismum Christi prænuntiabat, & in cognitionem veritatis, quæ mundo apparuit attrahebat: sic ministri Ecclesiæ primo erudiunt, post peccata eorum redarguunt, demum in baptismo Christi remissionem peccatorum promittunt.

¶ Ad primum ergo dicẽdum, quòd baptismus Ioannis nó erat per se Sacramentum: sed quasi quoddam sacramentale disponens ad baptismum Christi. Et quod baptismus Ioannis nó erat per se Sacramentum, patet ex hoc quod non conferebat gratiam, quod est proprium Sacramentorum nouæ legis, & maximè cum baptismo Christi conueniebat enim Sacramentis nouę legis, & maximè cum baptismo Christi i materia, vel in expressa significantia, cum sacramentis vero veteris legis in insufficiẽtia, qa non conferebat gratiam, vt statim dicetur: cũ ergo efficacia Sacramenti formę attribuatur, sicut in rebus naturalib' tota virtus, & actio est a forma, potest ꝓbabiliter teneri quòd Ioãnes nõ vtebatur aliqua forma verborũ, quam sententiã tenet Durandus in prædicta d.q. 3.& Soto q.2.ar ti.1.cũ tñ hæc q̃stio sit de facto, de quo scriptura non loquitur, vtraq; opinio ꝑt defensari sine fidei præiudicio. Sed si quæratur an baptismus Ioãnis fuerit sacramẽtũ, respondetur, qꝺ non est sacramẽtũ, sed sacramẽtale, disponens & præparans ad baptismũ Christi. Ita decernit D. Tho. in hac q.ar.1.ad 1. Et patet secnd̃a baptismus Ioãnis nõ est præcipuè institutus ad significãdũ, sed ad præparandũ homines ad Chri baptisma, ergo non fuit sacramentum. Deinde, baptismus Ioannis nõ fuit sacramẽtum veteris legis, si quidem non erat cę remonia veteris legis, nec vero fuit sacramentũ nouæ legis, quia in noua lege nullũ ẽ sacramẽtũ, quod non conferat gratiam, baptismus aũt non cõferebat grãm. Vltimo, Deus solus sacramẽta ĩstituit, ut habet sana doctrina, ritum tamẽ illum baptizãdi Ioannes ĩstituit, quãuis ex instinctu Spiritus Sancti, ergo sacramentum nõ erat. Pro huius rei declaratione sciendũ est, quod solus Deus, qui est autor gratiæ instituit sacramẽtũ, cæremonias vero, & sacramentalia ad administrationẽ sacramentoru accommoda instituit Ecclesia, qua de causa sacramenta sũt de iure diuino, sacramentalia uero sũt de iure põtificio, & ob id non est asserendũ, quòd baptismus Ioannis fuerit de iure diuino, nisi in hoc sensu, quia instituit illũ ex instinctu Spiritus sancti. Secundo sciendum est, qꝺ versatur differentia inter Ecclesiam & Ioannem Baptistam in institutione cæremoniæ Sacramentalis, qꝺ Ecclesia vtit speciali inspiratione in genere, & quadam manutenentia

D. Thom.

209 *4.d.q.2. arti. 1.q.3. Baptismus hic nõ fuit Sacramentum, sed sacramẽtale.

Baptismus Ioannis qũo fuerit ex Deo.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum baptismus Ioannis fuerit a Deo?

AD secundum sic proceditur. Videtur, qꝺ baptismus Ioannis nõ fuerit à Deo. Nihil enim sacramentale, qꝺ est a Deo, denominatur ab homine puro, sicut baptismus nouæ legis non dicitur Petri, vel Pauli, sed Christi. Sed ille baptismus denominatur à Ioanne, secundum illud Matth. 21. Baptismus Ioannis vnde erat, è celo an ex hominibus? Ergo baptismus Ioannis non fuit a Deo.

¶ 2. Præterea, Omnis doctrina de nouo a Deo procedens, aliquibus signis confirmatur, vnde & Dominus Exod. 4. dedit Moysi potestatem signa faciendi. Et Hebræ. 2. dicitur, Cùm fides nostra principium accepisset enarrari a Deo ab eis, qui audierunt, in nos confirmata est, contestante Deo signis & portentis. Sed de Ioanne Baptista dicitur Ioan. 10. Ioannes signum fecit nullum. Ergo videtur, quòd baptismus quo baptizauit, non esset a Deo.

¶ 3. Præterea, Sacramenta, quę sunt diuinitus instituta, aliquibus sacræ scripturæ præceptis continentur. Sed baptismus Iohannis non præcipitur aliquo præcepto sacræ scripturæ. Ergo videtur, qꝺ non fuerit a Deo.

¶ Sed contra est, quòd dicitur Ioann. 1. Qui me misit baptizare in aqua, ille mihi dixit, Super quem videris Spiritum, &c.

¶ Respondeo dicendum, qꝺ in baptismo Ioannis duo possunt considerari, scilicet, ipse ritus baptizandi, & effectus baptismi. Ritus quidem baptizandi nõ fuit ex hominibus, sed a Deo, q familiari Spiritus sancti reuelatione Ioanném ad baptizandum misit. Effectus autẽ illius baptismi fuit

D. Thom.

tenentia ne in suis sanctionibus erret. Sed D. Ioannes habuit specialem reuelationem, & speciale præceptum diuinum, vt institueret istum ritum baptizandi. Vnde D. Th. in 4.d.2.q.2.arti 1. docet, quòd Ioannes instituit suũ baptismum ex præcepto diuino. Ex hac doctrina facile patet via ad aliud dubiũ, quòd solet moueri, An baptismus Ioannis fuerit ex Deo an ex hominibus nam si cõsiderem' ritũ baptizãdi dicendũ ẽ, qꝺ ad id muneris missus est à Deo, sicenĩ ipse dicit Io. 1. qui misit me baptizare, ille mihi dixit, &c. Si vero cõsiderem' effectum certè fuit a Ioanne, nã nihil fuit ĩ isto baptismo, quòd Ioannes nõ potuerit præstare, nam non conferebat gratiã, sed tantũ abluebat corpora. Quòd si iterũ quæratur, Vtrũ baptismus Ioannis cõferret gratiam, & remissionem peccatorũ, scire oportet ꝺ huius q̃stionis elucidatione, esse aliquos Doctores, qui dicũt nullã versari differẽtiam quo ad substantiã inter baptismũ Christi & Ioannis, vtrobiq; remissionem peccatorum, & spiritum sanctum cõferri asserẽtes. Hanc sententiam habet expresse Prudẽtius in Hymno ieiunantium de Ioãne dicens ex presse quod lauacrũ Ioãnis remittebat peccata & abluebat crimina. Idẽ videtur sentire D. Amb. lib. de Spiritu sancto. c. 3. inquit enĩ illos, qui rebaptizati sũt in Act. Apo. cap. 19. eo quod baptismate Ioãnis essent baptizati tantũ non fuisse rebaptizandos, si recè baptismate Ioãnis fuissent baptizati. Insuper addit Ioannẽ baptizasse in remissionẽ peccatorũ. Hãc sententiam amplectitur Magister in 4. d.2. Sed his non obstãtibus veritas fidei est, quòd baptismus Ioannis nõ conferebat gratiam, nec remissionẽ peccatorũ, qd constat ex tribus locis sanctæ scripturæ. Primus est. Mat. 3. Ego baptizo ĩ aqua in pœnitentiã, sed qui post me venturus est ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, significans se nõ baptizare ĩ Spititu sancto, sine quo non est remissio peccatorum. Secũdus locus est Io. 1. Ego baptizo ĩ aqua, sed ille qui misit me baptizare, dixit mihi, super quẽ videris spiritũ descẽdẽtẽ, & manẽtem super eum, hic est qui baptizat in spiritu sãcto. Tertius locus est Act. 19. vbi ex mandato Pauli baptizati solum baptismo Ioãnis rursus in nomine Christi sunt baptizati. Ex hoc facto colligit Hier. in lib. contra Luciferianos, baptismũ Ioãnis fuisse imperfectum, & remissionem peccatorũ nõ cõtulisse. Idem docet D. August. in Ench. & refertur ei* verba de cõsecratione. di. 4. c. nõ regenerabantur. Idem D. Grego. in homilia quadã exponẽs illud Mat. 3. Ego baptizo vos in aqua. Sed & D. Ambro. de hac re sanã hẽt sententiã, vt est videre in præfatione sup Ps. 37. rursus in commẽta in Lucam super illud. Ego vos aqua baptizo. Ex hac determinatione euidẽter sequit' rebaptizãdos fuisse baptismo Ioãnis baptizatos, si enĩ baptismus Ioannis nõ delebat peccata, neque erat in spiritu, vt docet fides catholica, ergo necessarius erat illis Christi baptismus, quia nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spũ sãcto nõ potest videre regnum Dei, sed licèt baptismus Ioãnis nõ conferret gratiã, multis de causis fuit conuenienter institutus. Primo, qa opus erat Xp̃m baptizari ab eo, vt baptismum cõsecraret. Secũdo, vt manifestaretur Christus: concurrentibus.n. turbis ad baptismum, Ioannes Baptista annunciabat

Baptismus hic nõ conferebat gratiam Matthæ. 3.

Ioan. 1.

210 4.d.2.q.2. ar.1.q.1.cq.

D. Hieron.

D. August.

D. Gregor.

* Beda in ho. circumcisionis inter prin. & medium. Eã habes in hom. totius anni. D. Ambro.

*hom. 7. in euãg. parũ ante med.

Prudẽtius, *ho. 10. in Matthę. ante mediũ, rom. 2.

D. Ambro. *Instar. huius quæst.

*Ex art. 1. huĩ quæst.

*Ar. 1. huius quæst. Quare istius fuit baptismus hic.

Magister.

Ioan. 1.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm in baptismo Ioannis gratia daretur.

AD tertium sic procedi tur. Videtur, quòd in baptismo Ioannis gratia daretur. Dicitur. n. Marc. 1. Fuit Ioannes in deserto baptizans, & prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. Sed pœnitentia, & remissio peccatorum est per gratiam: Ergo baptismus Ioannis gratiam conferebat.

¶ 2. Præterea, Baptizandi a Ioanne confitebantur peccata sua, vt habetur Mat. 3. & Mar. 1. Sed confessio peccatorũ ordinatur ad peccatorum remissionem, quę fit per gratiam. Ergo in baptismo Ioannis gratia conferebatur.

¶ 3. Præterea, Baptismus Ioannis, propinquior erat baptismo Christi, quàm circũcisio. Sed per circuncisionem remittebatur peccatum originale, quia, vt* Beda dicit, idem salutiferę curationis auxilium circuncisio in lege cõtra originalis peccati vulnus agebat, quod nunc baptismus agere reuelatæ gratiæ tẽpore consueuit. Ergo multo magis baptismus Ioannis remissionẽ peccatorũ operabatur, qꝺ sine gratia fieri non põt.

¶ Sed contra est, quòd Mat. 3. dicitur. Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitẽtiam. Quod exponens Greg. *in quadam Hom. dicit, Ioannes non in Spiritu, sed in aqua baptizat, quia peccata soluere non valet. Sed gratia est a Spiritu sancto, & per eam peccata tolluntur. Ergo baptismus Ioãnis gratiam non conferebat.

¶ Respondeo dicendum, qꝺ sicut dictũ est, * tota doctrina & operatio Ioannis ꝑparatoria erat ad Christum: sicut ministri, & in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nũciabat Christum. Quod quidem facilius sic factũ est, quã si per singulos discurrisset. Tertiò, vt homines assueface ret ad baptismum cũ præcursor esset. Quarto, vt homines inducerent ad pœnitentiam,& sic digne baptismum Christi susciperent. Et quia Ioannes nõ solum fuit ꝓphe ta, sed pluſquã propheta, vt dicit Mat. 11. fuit enĩ terminus legis, & initium Euangelij, ideo magis prinebat ad eũ verbo, & opere inducere homines ad legẽ Christi, quã ad obseruãtiam legis.

Matth. 11.

Ad argum. ¶ Ad argumẽta respondetur.

Ad primũ. Ad primũ iam patet, quid dicẽdũ sit ex nostris annotationibus.

Adsecũdũ. ¶ Ad secũdũ similiter patet, negãdum. n. est baptismum Ioãnis habuisse formã præscriptã.

* Super illud Mat. 1. Fuit Ioannes ĩ deserto baptizans; Est c. 3. secũdum ordinem Bedæ.

¶ Ad tertium negandũ est antecedens, & ad primã probationẽ respondetur, quòd Ioãnes baptizabat ĩ remissionem peccatorum futuram in Christi baptismate. Sic explicat Grego. ho. 20. in Euang. Item Beda. Secunda explicatio ẽ, quòd baptizabat in remissionem peccatorum futuram in Christi baptismate. Sic explicat Gregorius. Beda.

Ad tertiũ. Gregorius. Beda.

Ad tertium negandũ est antecedens, & ad primã probationẽ respondetur, quòd Ioãnes baptizabat ĩ remissionem peccatorum futuram in Christi baptismate. Sic explicat Grego. ho. 20. in Euang. Item Beda. Secunda explicatio ẽ, quòd baptizabat in remissionem peccatorum futuram in Christi baptismate. Sic explicat Gregorius. Beda.

Ad terciũ. Gregorius. Beda.

Ad terciũ. Gregorius. Beda.

Ad terciũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

erat, qui eo baptizauit,tū quia nihil ibi gereret quòd nō ageret homo.Baptisma vero gratiæ, & Spiritus, non dicitur eius qui baptizat, sed Christi,quod ipse sit, qui potissimum in ipso inuisibiliter operatur per visibile hominis ministeriū, qdq; Christus baptismum hunc primus instituerit.

baptismus Ioannis cessare nō debuit Chſo baptizato. Primò quidem:quia (vt Chryso. * dicit) si cessasset Ioan. baptizare Christo baptizato, existimaretur,ꝙ zelo, vel ira hoc faceret.Secundò,quia si cessasset a baptizādo,Chſo baptizante,discipulos suos in maiorē zelum immisisset.Tertiò,quia persistens in baptizando,suos auditores mittebat ad Christum.

¶Quartò,quia(vt Beda* dicit) adhuc permanebat vmbra veteris legis:nec debuit præcursor cessare donec veritas manifestaretur.

* Ho. 28. in Io. non multum remotè a prin. to. 3.

* Habetur in glo.ord. super 3 ca. Io.super illa verba, Erat autē & Ioan.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ nondum Christus erat plenè manifestatus eo baptizato: & ideo adhuc necessarium erat, quòd Ioānes baptizaret.

Ad secundum dicendum,ꝙ baptizato Christo cessauit baptismus Ioannis:non tamen statim,sed eo incarcerato.Vnde Chryso. * dicit super Ioannem , Aestimo propter hoc permissam esse mortem Ioannis,& eo sublato de medio, Christum maximè prædicare cœpisse, vt omnis multitudinis affectio ad Christum transiret,& nō vltra his, quæ de vtroq; erant,sententijs scinderetur.

Ho. 28. in Ioan. non remotè a prin. to. 3.

Ad tertium dicendum,quòd baptismus Ioannis præparatorius erat non solum ad hoc quòd Christus baptizaretur,sed etiam ad hoc quòd alij ad Christi baptismum accederēt.Quod nondum fuit impletum Christo baptizato.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrùm baptizati baptismo Ioannis, essent postea baptismo Christi baptizandi.

213 Infr.q.66. art.9 2. Et 4.di.2.q.2. art.4.

AD sextum sic proceditur. Videtur,ꝙ baptizati baptismo Ioannis,non fuerint baptizandi baptismo Christi. Ioannes enim non fuit minor Apostolis, cum de eo scriptum sit Matth. 11. Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista. Sed illi qui baptizabantur ab Apostolis non iterum baptizabantur, sed solummodo addebatur eis impositio manuum. Dicitur enim Act.8. quòd aliqui baptizati tantum erant a Philippo in nomine Domini Iesu : tunc Apostoli, scilicet Petrus, & Ioannes imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum. Ergo videtur, quòd baptizati a Ioanne non debuerint baptizari baptismo Christi.

¶ 2. Præterea, Apostoli fuerunt baptizati baptismo Ioannis:fuerunt enim quidam eorum discipuli Ioannis,vt patet Io. 1.Sed Apostoli non videntur esse baptizati baptismo Christi:dicitur enim Io.4.quòd Iesus non baptizabat, sed discipuli eius. Ergo videtur, quòd baptizati baptismo Ioannis, non erant baptizandi baptismo Christi.

¶ 3. Præterea, Minor est qui baptizatur,q̄ qui baptizat.Sed ipse Ioannes non legitur baptizatus baptismo Christi.Ergo multo minus illi qui a Ioanne baptizantur indigebant baptismo Christi.

¶4.Præterea,Act.19.dicitur,ꝙ Paulus inuenit quosdam de discipulis,dixitque ad eos, Si Spiritum sanctum accepistis credentes? At illi dixerūt ad eum,Sed neque si Spiritus sanctus est, audiuimus.Ille vero ait,Istiquo ergo baptizati estis? Qui dixerunt,in Ioānis baptismate. Et sequitur quòd baptizati sunt iterum in nomine Domini nostri Iesu Christi,Sic ergo videtur,quod quia esse Spiritum sanctum nesciebant, oportuit eos iterum baptizari: sicut Hiero. * dicitur super Ioelem , & in epistola de uiro unius uxoris, & Ambros. * in lib.de Spiritu sancto.Sed quidam fuerunt baptizati baptismo Ioannis,qui habebant plenam notitiam Trinitatis. Ergo non erant baptizandi iterum baptismo Christi.

ca. 2. Ioel non multū remote a fi.to.6. Amb. li. 1. ca. 3. circa princ.to.2.

¶5.Præterea,Ro.10. super illud , Hoc est Verbum fidei,quod prædicamus,dicit glos. Augu. * Vnde est ista tanta uirtus aquæ,ut corpus tangat, & cor abluat,nisi faciente Verbo, non quia dicitur,sed quia creditur? Ex quo patet,quòd virtus baptismi dependet ex fide. Sed forma baptismi Ioannis significauit fidem Christi, in qua nos baptizamur: dicit enim Paulus Actuum 19. Ioannes baptizabat baptismo pœnitentiæ populum, dicens, In eum qui uenturus est post ipsum, ut crederent,hoc est in Iesum. Ergo uidetur, quòd non oportebat baptizatos baptismo Ioannis,iterum baptizari baptismo Christi.

Epist. 108. a med. præcipuè, t.2.

Est glos. Aug. tract. 80. in Ioā. a medio illius,to.9.

¶Sed contra est,quod Aug. * dicit super Ioan. Qui baptizati sunt baptismate Ioannis, oportebat vt baptizarentur baptismate Christi.

Trac. 5. in Ioan. inter princip. & med. to. 9.

Respondeo dicendum, ꝙ secundum opinionem Magistri in 2.dist.4.Sent. * illi,qui baptizati sunt a Ioanne,nescientes Spiritum sanctum esse , ac spem ponentes in illius baptismo,postea baptizati sunt baptismo Christi . Illi vero qui spem nō posuerunt in baptismo Ioannis,& Patrem, & Filium,& Spiritum sanctum credebant,non fuerūt postea baptizati,sed impositione manuū ab Apostolis super eos facta , Spiritū sanctū receperunt. Et hoc quidem verū est, quantū ad primam partem,quod multis auctoritatibus confirmatur.

lib.4. di.2. parag. vlti.

Sed quantum ad secundam partem est pœnitus irrationabile quod dicitur . Primo,quidem: quia baptismus Ioannis neque gratiam conferebat,neque characterem imprimebat, sed erat solum in aqua,ut ipsemet dicit Matt.3.Vnde baptizatis fides,vel spes,quam habebant in Christum, non poterat hunc defectum supplere .

Secundò: quia quando in sacramento omittitur,quod est de necessitate sacramenti , non solū oportet suppleri,quod fuerat omissum, sed oportet totaliter innouari.Est autem de necessitate baptismi Christi , quòd fiat non solum in aqua, sed etiam in Spiritu sancto : secūdum illud Io.3.Nisi quis renatus fuerit ex aqua , & Spiritu sancto ,

non

nō potest introire in regnum Dei. Vnde illis qui tantum in aqua baptizati erant baptismo Ioānis, nō solum erat supplendū quod deerat(vt scilicet daretur eis Spiritus sanctus per impositionē manuum) sed erant iteratò totaliter baptizandi in aqua & Spiritu.

Trac. 5. in Ioan. inter Princip. & med. to. 9.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ sicut Augu. * dicit super Ioannem,ideo post Ioānē,baptizatū est:quia non dabat baptismū Chſi,sed suū:quod autem dabatur à Petro,& si quod datum est a Iuda,Chſi erat.Et ideo si quos baptizauit Iudas,nō sunt iterum baptizādi: baptisma.n.tale est,qualis est ille,in cuius potestate datur,nō qualis ille,cuius ministerio datur. Et inde est etiā ꝙ baptizati a Philippo diacono,qui baptismum Chſi dabat, non sunt iterum baptizati:sed acceperunt manus impositionem per Apostolos: sicut baptizati per sacerdotes, confirmantur per Episcopos.

Ad secundum dicendum,ꝙ sicut Aug.* dicit ad Seleucianum, Intelligimus discipulos Christi fuisse baptizatos,siue baptismo Ioannis,sicut nō nulli arbitrātur, siue(qd magis credibile est) baptismo Christi;neque.n.ministerio baptizādi defuit,vt haberet baptizatos seruos, per quos cæteros baptizaret,qui non defuit memorabilis illius humilitatis ministerio,quando eis pedes lauit.

Hom.4 in Matth. in opere imperfecto, sup illud : Sine modo,tom.2. Matt.3 super Illud : Sine modo,tom.9.

Ad tertium dicendum,quòd sicut Chryſ.* dicit super Matthæum per hoc quòd Chſs Ioanni dicenti,Ego a te debeo baptizari,respondit,Sine modò:ostenditur , ꝙ postea Christus baptizauit Ioannem. Et hoc dicit in quibusdam libris apocryphis manifestè scriptum esse. Certum tamen est,vt Hierony.* dicit super Matthæum,quòd sicut Christus fuit baptizatus in aqua a Iordane,ita Ioannes a Christo erat in Spiritu baptizandus.

Ad quartum dicendum, ꝙ non est nota causa quare illi fuerunt baptizati post baptismum Ioānis,quia Spiritum sanctum non cognouerant , sed quia non erant baptismo Christi baptizati.

Ad quintum dicendum , ꝙ sicut dicit Augu. contra Faustum,* Sacra nostra sunt signa præsentis gratiæ:sacra verò veteris legis fuerūt signa gratiæ futurę: Vnde ex hoc ipso,ꝙ Ioānes baptizauit in nomine vēturi,datur intelligi, quòd nō dabat baptismum Chſi,qui est sacramentū nouæ legis.

Lib.19. c. 13.tom. 9.

QVAESTIO XXXIX.

De baptizatione Christi,in octo articulos diuisa.

¶ De qua Doctores Matth. 3. capite.

DEinde considerandum est,de baptizatione Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur octo.

¶ Primò,vtrū debuerit baptizari.

¶ Secundò,vtrùm debuerit baptizari baptismo Ioannis.

¶ Tertiò, de tempore baptismi.

¶ Quartò, de loco.

¶ Quintò, de hoc quod ei sunt cæli aperti.

¶Sextò, de Spiritu sancto apparente in specie columbæ.

¶Septimò, vtrùm illa columba fuerit verum animal.

¶Octauò , de voce paterni testimonij.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm fuerit conueniens Chriſtū baptizari.

AD primum sic procedi-tur. Videtur,ꝙ nō fuerit conueniens Christum baptizari. Baptizari enim est ablui . Sed Christo non conuenit ablui,in quo nulla fuit impuritas.Ergo videtur,quòd Christum non decuerit baptizari.

¶ 2.Præterea,Christus circuncisionem suscepit,vt impleret legem.Sed baptismus non pertinebat ad legem. Ergo non debebat baptizari.

¶ 3.Præterea , Primū mouens in quolibet genere,est immobile secundū illum motū : sicut cælū quod est primum alterans,nō est alterabile. Sed Chſs est primum baptizans secundum illud Ioā.1. Super qnem videris Spiritum descendentem & manētem, hic est qui baptizat.Ergo ipsum non decuit baptizari.

Sed contra est,ꝙ dicitur Matthęi.1. quòd venit Iesus a Galilęa in Iordanē ad Ioannem,vt baptizaretur ab eo.

Respondeo dicendum, ꝙ cōueniens fuit Christum baptizari. Primò,quidē:quia vt Ambr.*dicit super Luc.Baptizatus est Dominus,non mundari volens, sed mundare aquas,vt ablutę per carnem Christi , quę peccatum non cognouit baptismatis vim haberēt;& ut sanctificatas aquas relinquat ad baptizandum alios.

Quare Chſs baptizatus fuerit.

214 4.d.2.q.1. art.3. q.1. Et q.1.cor Et Mat.3. col.22.op. 60.c.9.

Secundò, vt Dns contactu mundissimę carnis suæ sanctificaret aquas,sanctificassetque eas vtique,quas tunc tetigit,non alias,hoc autem est contra sensum Ecclesiæ quę tenet omnibus aquis contulisse vim sanctificatiuam & regeneratiuam.

Vtrum Chſs cōtulerit aliquā vim sanctificatiuā aquis.

Prim. arg.

¶ Tertiò , si aliquam virtutem inhærentem dedisset aquis,cùm hæc non sit naturalis sed supernaturalis , sequitur quòd a Deo sit per creationem, quod videtur esse falsum, nam Christus contactu suæ carnis hanc virtutem contulit aquis , at Christus contactu suæ carnis cteare non potest.

Tertium.

* Lib.2.in Luc.c.vlt. in princi. to. 5.

Secūdum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vltimum.

¶Vltimò, si aquis impressit istā virtutē, percōtor q̄ sit ista virtus? corporalis an spiritualis? habit⁹ an dispositio? potentia an impotētia? forma vel figura? Certè nulla ista rum. In contrariū est, quod dicit Augustinus tract. 80. in Ioānem, Vnde tanta vis aquæ vt corpus tangat & cor ab luat? & in quodā sermone de Epiphania, sic scribit. Nec mirū, q̄d aquā hoc est substantiā corporalē ad purificādā aīam dicim⁹ peruenire: peruenit planè, & penetrat cōscientiæ vniuersa latibula: quāuis. n. ipsa sit subtilis & tenuis, benedictione tñ Christi facta subtilior, occultas vitę cās ad se creta mētis subtili rore prāsit. Beda ēt in homilia super illud Mat. 3. Venit Iesus a Galilæa in Iordanē, dicit, q̄ Christo tactu mundissimæ carnis suę vī regenerata cōtulit aqs.

Prim. arg. in oppositum.

D. August.

† Hom. 4. in opere. imperfecto, non remote a princi. to. 2.

* In orat. I Epipha. Lumina, a medio. t. 5.

Beda.

* Lib. 2. in Luc. ca. vl. a med. t. 5.

Secūdum.

¶Præterea, nō minus potest secūdus Adam. s. Christus quām primus Adam, sicut dicitur Rom. 5. sed primus Adā potuit transfundere iustitiā originalem per virtutē seminis, ergo secūdus Adā potuit dare virtutem aquis ad conferendū sanctitatē, his q̄ in Christo baptizāt.

* In corp. Roma. 5.

Vltimum.

¶ Vltimo, in semine hominis post peccatum, est virtus quædā ad causandum peccatū originale, quod per originē traducitur, q̄d nunc statuo ꝓ certo ex materia de peccato originali, ergo ī substātia corporali pōt esse virtus ad sanctificādum homines.

215

Explicatio quæstionis.

Sententia quorundā falsa.

¶Ad explicationē hui⁹ dubii sciēdum est, q̄d quā Doctores tenent nō solū de aqua, sed etiā de vniuersis sacris, q̄d nullā habent virtutem operandi in animam, sed solum extra, diuina tñ virtus concomitans causat gratiam & sanctitatem in aīa. Sed ista sententia iam est explosa ab scholis auctoritate Cōcilii Florētini, & Tridentini, in quibus conciliis apertè diffinitur, quòd sacra nouæ legis propriè & verè fuit iuter baptismum Iudæorum & Christi baptismū. Sed mediū sapit naturā extremorū. Cū ergo Chr̄s nō fuerit baptizatus baptismate legali nec etiā baptismate suo; vī ꝙ pari rōnē baptismate Ioannis baptizari non debuerit.

causant gratiā, & ideo dicendū est quòd aqua baptismi & cætera sacramenta nouæ legis hñt virtutem instrumentariā purificandi animā & ad alios effectus ad quos diuinitus ordinantur, quod conuinco isto argumento. Nam aqua baptismi est causa ist rumētalis gratię & sāctitatis, vt nunc statuo pro certo ex sana doctrina fidei, ergo necessum ē dicere q̄d ī aqua baptismi sit aliqua virtus instrālis ad causandā gratiam.

*Trac. 13. in Ioan. aliquātulum a prin. t. 9.

¶ Sed q̄ nā sit ista virtus variè in infinitū explicant Doctores Theologi, Palude in 4. distinctione prima docet, quòd hæc virtus sit corporalis. Capreolus in eadem distinctione sexagesimasecunda, art. 4. hanc rem explicat elegantèr.

Palude.

Capreol.

Caietan.

¶ 3. Præterea, Omne quod in rebus humanis est optimum, dēt attribui Christo. Sed baptismus Ioānis nō tenet supremum locū inter baptismata. Ergo non conuenit Christum baptizari baptismo Ioannis.

Sed contra est, quod dicitur Matth. 3. quòd venit Iesus in Iordanem, vt baptizaretur à Ioāne.

Respondeo dicēdum, ꝙ sicut dicit Aug. * super Ioan. baptizatus Dominus baptizabat non eo baptismate, quo baptizat⁹ est. Vnde cùm ipse baptizaret baptismo proprio, cōsequēs est, ꝙ non fuerit baptizatus suo baptismate, sed baptismate Ioānis. Et hoc fuit cōueniens primò quidem propter conditionem baptismi Ioannis, qui nō baptizauit in Spiritu, sed solum in aqua: Christus autē spirituali baptismate nō indigebat, qui à principio suę conceptionis gratia Spiritus sācti repletus fuit, vt patet ex dictis, * & hęc est rō Chrysō. † Secundò, vt Beda * dicit, baptizatus est baptismo Ioannis, vt baptismo suo baptismum Ioannis comprobaret. Tertiò, sicut Greg. † Naziā. dicit, Accedit Christus ad baptismum Ioannis, sanctificaturus baptismum.

* q. 34. art. 4.

† Ho. 3. & 4. in opere imper. t. 2.

* Beda Marci 1. circa prin. ca. 4. to. 2.

† Naziā. in ora epiph. lumina, a

* Ar. prę. Virtus agē tis duplex.

Ad primū ergo, dicendum, ꝙ sicut supra dictum est, * Christus baptizari voluit, vt nos suo exemplo induceret ad baptismum. Et ideo ad hoc, ꝙ esset efficācior ei⁹ inductio, voluit baptizari baptismo, quo manifestè nō indigebat, vt hoies ad baptismum accederēt, quo indigebāt. Vnde Amb. † dicit super Luc. Nemo refugiat lauacrum gratię, q̄n Christus lauacrum pœnitentię non refugit.

† libr. 2. in Luc. c. vlt. a med. t. 5.

Ad secundū dicendum, ꝙ baptismus Iudęorū ī lege ꝑceptus, erat solùm figuralis: baptismus

agente, q̄d per se operatur, & ideo virtus principalis agētis habet esse germanum & perfectū in natura, virtus autem instrumentalis hēt esse transiens, & incompletum, sicut motus est actus imperfectus ab agente in patiens.

Motio instrumenti duplex.

¶Secundo obseruandum est, q̄d motus instrumenti est duplex, simplex, & artificiosus, simplex ille est ad quē ex parte mouentis sufficit potētia motiua & qui ducit ad naturalē effectū ipsius instrumēti. Artificiosus ille est, q̄ ex parte mouentis vltra potēciam motiuā exigit artē vel aliq̄d ꝓportionabile arti, & ducit ad effectū pricipalis agentis, puta artis vel alicuius ꝓportionabiliter se habentis. Exēplū vtriusq; inuenitur in cythara, cui⁹ fides si moueantur à nō musico sonabunt tantū, si vero mouēatur a musico efficiēt nō solū sonum, sed sonū musicū; qui est effectus propri⁹ artis musicæ. Ad eundē modū in baptismo aquæ est simplex motio aquæ, quæ a quocunque effici pōt. Et rursus motio artificiosa qua cōcurrit aqua ad causandā gratiam ex Dei actione, & institutione, & ex intētione ministri Ecclesiæ fiet.

¶ His cōstitutis dicit tria Caieta. Primū est, q̄d cū baptizat⁹ est Chr̄s dicitur vim regenerativam contulisse aqs, non q̄d aliquā virtutē impressērit aquis, sed q̄n instituit & dedicauit aquā, vt esset materia baptismi, quē instituebat ad homines sanctificandos.

¶ Sedo dicit, q̄d, cū applicat aqua ad baptizā dū, nō est existimādū aliquā virtutē aut qualitatē p̄manētē existere in aqua, qua mediāte causet gratiā, sed virtus instrumentalis aquæ est tm̄ motus passiuus, & visus artificiosus quo spūaliter mouet a Deo ad causandam gratiā. Et patet euidēter, nam penicillus vt habeat virtutem ad pingendā imaginē satis est q̄d artificiosè à pictore moueat, nec ꝑterea habet aliā virtutē distinctam. Rursus vt manus q̄ est primarium instrm̄ aliquid artificiosè operet, nō est necessāria virtus aliqua, seu qualitas distincta a motu ipsius manꝰ. Certè, vt calor dicat ī virtute substātiæ producere ignē, nō est necesse fingam⁹ virtutē illā ēē distictā a calore. Cum ergo Deus vt ē autor naturę, nullā tribuat qualitatē instīs ad operādū distictā a motu instrōrū, nullā profectō tribuit instīs suis vt est autor grę.

¶Tertiò dicit Caieta. q̄d eiusmodi virtus instrumēcalis in aqua vel in sacris est spūalis latēs nōs sensus & intellectū, & est verè virtus abscōdita, sicut virtus q̄ est in voce ad excitā dū affectū, & viua vox magistri hēc nescio q̄d latentis energię ad suadēdū. Dē autem hęc virtus spūalis, quanquā vt ego iudico non distinguatur a motu instīs artificioso sm̄ q̄d proficiscitur a mētis conceptu & sm̄ quod ordinatur ad īducendum effectū sacri qui est oīno spiritualis.

3. Conclu. Caietani.

*Ho. 10. nō remotè à prin. t. 2.

¶Hęc dogmata Caietani verissima sūt, nūc ad argumenta pro parte negatiua breuiter respondendum,

Soluuntur argumēta partis negatiuæ.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm Christus baptismo Ioannis debuerit baptizari.

AD secūdum sic proceditur. Videtur ꝙ Christus non debuerit baptizari baptismo Ioānis. Baptismus enim Ioannis fuit baptismus pœnitentiæ. Sed pœnitentia Christo non cōuenit, quia nullum habuit peccatum: Ergo videtur, quòd non debuerit baptizari baptismo Ioannis.

¶ 2. Præterea, Baptismus Ioannis, sicut dicit Chrysō, * medium

216

4. dist. 4 q. 3. ar. 1. qō. 2. t. & dist. 44. in princip. expositionis litęræ.

2. Conclu. Caietani.

2. Conclu.

¶ Sed ō nā sit ista virtus variè in infinitū explicant Doctores Theologi, Palude in 4. distinctione prima docet, quòd hæc virtus sit corporalis. Capreolus in eadem distinctione sexagesimasecunda, art. 4. hanc rem explicat elegantèr.

¶ Pro quo obseruandum est, quòd duplex est virtus agentis, altera principalis, altera instrumentalis, & virtus instrumentalis proportionatur instrumēto: vnde comparatur ad virtutem absolutam & principalem alicuius rei, sicut comparatur instrumentū ad agens principale, instrumentum enim, vt planè cōstat nō operatur nisi in quātum est motū à principali agente,

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm Christus conuenienti tempore fuerit baptizatus.

AD tertiū sic proceditur. Videtur quòd nō conuenienti tempore Christus fuerit baptizatus. Ad hoc enim Christus baptizatus est, vt suo exemplo alios ad baptismū prouocaret. Sed fideles Christi laudabiliter baptizātur, nō solum ante trigesimum annū sed in infantili ætate. Ergo vī, ꝙ Christus non debuerit baptizari in ætate triginta annorū.

¶ 2. Præterea Christus non legitur docuisse vel miracula fecisse ante baptismum. Sed vtilius fuisset mundo, si priori tempore docuisset, incipiens a vicesimo anno, vel etiam prius. Ergo vide tur, ꝙ Christus, qui pro vtilitate hominum venerat, ante trigesimum annū debuerit baptizari.

¶ 3. Præterea, Iudicium sapiētię diuinitus infusæ, maximè debuit manifestari in Christo. Est autem manifestatum in Daniele tempore suę pueritię: secūdum illud Daniel. 13. Suscitauit Dominus spiritum pueri iunioris, cuius nomen Daniel, ergo multo magis Christus in sua pueritia debuit baptizari, & docere.

¶ 4. Præterea, Baptismus Ioānis ordinatur ad baptismū Christi, sicut ad finē. Sed finis est prior in intentione, & posterior in executione, ergo vel Christus debuit primus à Ioanne baptizari, vel ultimus.

¶ Sed cōtra est, q̄d dr̄ Luc. 3. Factū est cū baptizaretur omnis populus, & Iesu baptizato, & orāte: & infrà. Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorum triginta.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ Christus cōuenienter fuit in trigesimo anno baptizatus. Primò quidē, quia Christus baptizabatur quasi ex tūc incipiens docere & prædicare. Ad quod requirit pfecta ætas: qualis est ttiginta annorum. Vnde legitur Gen. 41. ꝙ triginta annorū erat Ioseph, quando accepit regimen Aegypti. Similiter etiam 2. Reg. 5. legitur de Dauid, ꝙ triginta annorum erat cùm regnare cępisset. Ezechiel ēt ī trigesimo anno cępit prophetizare, vt habetur Ezech. 1. Secundò, quia sicut Chrysō. * dicit super Matth. futurum erat, vt post baptismū Christi, lex cessare inciperet. Et ideo hac ętate Chr̄s ad baptismum venit, quæ potest omnia peccata susc̄ipere, vt lege seruata, nullus dicat, ꝙ ideo eam soluit, quia implere non potuit. Tertiò, quia per hoc, ꝙ Christus in ætate perfecta baptizatur, dat itelligi, quod baptismus parit viros perfectos: secūdū illud Eph. 4. Donec occurramus oēs ī vnitatē fidei, & agnitionis filii Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Vnde & ipsa proprietas numeri ad hoc pertinere videtur: consurgit em trigenarius numerus ex ductu ternarii in denarium. Per terna-

Universidad de Deusto
Biblioteca

est, euidenter probare q̄ Christus Dñs cū baptizatus est in Iordane, & sanctificauit aquas nō impresserit illis aliquam virtutem distinctam, sed dicitur sanctificasse aquas ad tensum iam expositum.

Ad argumēta I oppositum.

¶ Ad argumēta pro parte affirmatiua concedimus, q̄d in aqua baptismi est virtus sacramētalis ad regenerādū hoīes & purificandam ālam, q̄d aūt sit hæc virtus ex dictis facile patere potest.

¶ Sed in particulari ad rōnes omissis auctoritatibus dicendū est, ad primā dico, quòd si iustitia originalis erat perfectio aliquarū virtū corporaliū poterat per virtutē seminis transfundi, & tunc non est simile de iustitia originali & de gratia. Si verò iustitia originalis non erat perfectio corporis, sed habitus mētis, non poterat transfundi per virtutē seminis, sed trāsfusa & p pagata natura, Deus ex pacto illā infudisset.

Ad secundam.

¶ Ad secundā rōnē dico, quòd peccatū originale transfunditur per virtutē seminis ad hūc sensum, quia p virtutē seminis traducit humana natura ex primo parēte deriuata, q̄ comitat talis culpa, ex eo q̄d peccauit Adam in quo omnes peccauerunt.

Cęli non fuerunt corporaliter aperti in baptismo Christi.

¶ Est aliud dubiū, an cœli corporaliter aperti fuerint; Ad cuius expositionē dico primū, satis certū esse q̄d nō fuerit corporaliter apti aut diuisi, nō quòd hoc pp cœlorū soliditatem, & incorruptibilitatem sit impossibile, Deo. n. nihil est impossibile, sed quoniam hęc realis cœlorum apertio, & diuisio frustra facta fuisset, & non sunt asserenda miracula sine necessitate.

* In oratio. in Epipha. Lumina post med. Ad primā rationem. * Eodem loco.

tūm autem intelligitur fides Trinitatis, per denarium autem impletio mandatorum legis, & in his duobus perfectio uitæ Christianæ consistit.

Ad primum ergo dicēdum, q̄ sicut Greg.* Nazianzenus dicit, Christus nō est baptizatus quasi indigeret purgatione, nec quòd aliquod illi immineret periculū differēdo baptismum, sed cuiuis alii nō in parūm redundat periculum, si exeat ex hac uita, nō inductus uestę incorruptionis, scilicet gratia. Et licèt bonū sit post baptismum baptismi mūditiam custodire, potius tamē est (ut ipse dicit*) interdum paulisper maculari, quā gratia omnino carere.

Ad secundum dicendum, q̄ utilitas, quæ a Christo prouenit hominibus, præcipuè est per fidem & humilitatem, ad quorum utrūque ualet, quòd Christus in pueritia, uel adolescentia non cępit docere, sed in perfecta ętate. Ad fidem quidē quia per hoc apparet in eo uera natura humanitatis, q̄ per temporum incrementa corporaliter profecit: & ne hūismodi profectus putaretur esse phantasticus, noluit sapientiam suam uel uirtutē manifestare ante perfectā corporis ętatem. Ad humilitatem uerò, ne ante perfectā ętatem aliquis præsumptuosè prælationis gradum, & docendi officium assumat.

Ad tertium dicēdum, q̄ Christus proponebatur hominibus ī exemplum omniū. Et ideo oportuit in eo ostendi id quod cōpetit omnibus secundum legem cōmunem, ut scilicet in ętate perfecta doceret. Sed sicut Grego. Nazian.* dicit, nō est lex communis quod rarò cōtingit, sicut nec una hirūdo uer facit. Aliquibus enim ex quadā speciali dispēsatione, secūdū diuinę sapientię ordinē & rationē, cōcessum est prę ter legē cōem, ut ante perfectā ętatem, officium uel præsidendi, uel docēdi haberēt: sicut Salomon, Daniel & Hieremias.

Ad quartum dicēdum, quòd Christus nec primus, nec ultimus debuit à Ioanne baptizari, q̄a ut Chryso.* dicit super Matt. Christus ad hoc baptizabatur, ut cōsecraret prædicationem & baptismū Ioannis, & ut testimoniū acciperet à Ioanne. Non autem credi tū fuisset testimonio Ioannis, nisi postquā fuerunt multi baptizati ab ipso. Et ideo nō debuit primus à Ioanne baptizari. Similiter etiā nec ultimus; quia (sicut ipse ibidē subdit) sicut lux Solis nō expectat occasum Luciferi, sed eo præcedēte egredit, & suo lumine obscurat illius candorē, sic & Christus non expectauit, ut cursum suum Ioannes impleret, sed adhuc eo docente & baptizante, apparuit.

* Ho.4. in Mat. 1 opere imperf. circa prin. illius, t. 2.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm Christus debuerit in Iordane baptizari.

AD quartū sic proceditur. Videtur, q̄ Christus non debuerit baptizari in Iordane. Veritas enim dēt respondere figurę. Sed figura baptismi præcessit in trāsitu maris Rubri, ubi Aegyptij sunt submersi, sicut peccata delētur in baptismo. Ergo videtur, q̄ Christus magis debuerit baptizari in mari Rubro, quàm in flumine Iordanis.

¶ 2. Præterea, Iordanis interpretatur descēsus. Sed per baptismū aliquis ascēdit magis, q̄ descēdat, vnde etiam Matt. 3. dicitur, quòd baptizatus Iesus confestim ascēdit de aqua. Ergo videtur inconueniens fuisse, quòd Christus in Iordane baptizaretur.

¶ 3. Præterea, Transeuntibus filiis Israel, aquę Iordanis cōuersę sunt retrorsum, vt legitur Ioluę. 4. & sicut etiā in Psal. 113. dicit.

217 Mat 3. co. 4. fin.

Hæc apertio cęlorū multis fuit manifesta.

Duplicitèr intelligitur apertio cęlorū Ezech. 1

D. Hiero.

D. Chryso.

officium vel præsidendi, vel docē di haberēt: sicut Salomon, Daniel & Hieremias.

¶ Secundo dico, quòd de visione apertionis cęlorum sunt duæ sententiæ patrum, quidam dicunt fuisse imaginariam, quali Ezechiel vidit cęlos apertos Ezech. 1. & similiter vt est verosimile Stephanus, cum ipse solus cęlos apertos videret: atq; in hac sēnia videtur esse D. Hierony. super Matthæum c. 3. idē videtur sentire Chrysostomus in secunda expositione in Matthęū. Sed secūda sententia, quę mihi magis probatur, est q̄d apparuit claritas magna ad modum hiatus, sicut solet in coruscationib⁹ apparere. Videbantur itaq; oculis corporalibus cęli aperti, quia in suprema aeris parte refulsit q̄dam claritas ad modum aperturæ, & hiatus sensibilis, q̄ quidem ad hoc facta est secdm literalem rationem, vt columba Spiritum sanctū referēs, & vox patris nō aliunde quam è cęlis ꝓficisci videretur. Et q̄d hęc sententia sit amplectēda probatur. Tū quoniam cętera omnia præcepta sunt sensibus exteriorib⁹, columba, vox, tum deinde quia hęc historia est vera narratiōe disposita, ergo ad literā est intelligenda, tum denique; quoniam cęli aperti sunt non tantum Christo & Ioanni, sed multis aliis talis apertio fuit manifesta ad commendationem, & gloriā Christi, vt omnes crederent per ipsum, ad hoc. n. directa est illa vox: ipsum audite.

¶ Tertiò dico quòd ista apertio cęlorum vt iam dictum est multis fuit manifesta, tū quia ista apertio non fuit imaginaria, sed corporalis, tū vero

Vtrum columba quę apparuit fuerit verum ālal. D. Auguſt.

Tertullia. D. Thom. VValdenſ.

Caietani ſententia & aliorū.

colūba, colūba. n. hæc nō aduenit nisi vt signaret & mox pteriret, vt ēt ipse Augustinus testatur 2. lib. de Trin. Nec argumentū Augustini cōcludit, filius. n. Dei sic in corpore humano apparuit, vt verè dicatur & sit homo, spūs vero nō dictus est nec fuit colūba, nec per hoc spiritus veritatis aliquē fefellit, q̄d in apparentū & nō in vera colūba apparuit, quę tñ a plerisq; vera colūba ē reputata, nō. n. fallit, q̄ sine intētiōe fallē di aliquid dicit aut facit, ad q̄d ālio seqūt error non pniciosus. Certè in die Pētecostes dr̄ Spūs sanctus descendisse tanq̄ ignis cum tñ ēm omnes nō esset verus ignis. Eadē phrasi locutionis dr̄ Spiritus sanctus descēdere tāquā colūba. Et ꝓfectò D. Aug. epist. 102. ī hac magis inclinat sniam, vt dicat non fuisse verum ālal. Idē asserit in libro de mirabilibus scripturæ, & D. Chrysost. hom. 12. in Matthęū. Idē sentit Glossa Ordinaria super Matthęum. c. 3. D. Tho. in hoc ar. sequitur opinionem D. Augustini in libro de Agone Christiano, cui⁹ tū contrarium tenuit in 1. d. 16. arti. 3. ad 3. Sed tenendo hanc opinionem Augustin, quæstio laboritur. Vtrū columba fuerit vnita Spiritui sancto hypostatičè in vnitate personę. Tertullian⁹ loco ꝓnota to tenet ptē affirmatiuam, & ꝓbatur sic esse. Nā Spiritus sanctus dicitur descendisse, at nō descendit secundum diuinitatem, vt planè cōstat, ergo ēm naturā assumptā, sicut Chr̄s dicitur descendisse.

218 Infr. q. 49. art. 5. 3. Et 3. dist. 18. arti. 6. q. 3. 2. & di. 22. q. 3. ar. 1. 4. Et opu. 60. ca. 9.

Auguſt.

Chryſoſt. Gloſſa. D. Thom.

Vtrum columba fuerit vnita hypostatičè Spiritui sancto. Tertullią.

Art. 1. huius quæst. Prim. arg.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrùm Christo baptizato, cęli debuerint aperiri.

AD quintū sic procedi tur. Videtur, q̄ Christo baptizato non debuerint cęli aperiri. Illi enim aperiendi sunt cœli, qui indiget intrare in cęlum, quasi extra cęlum existens. Sed Christus semper erat in cælo: secundum illud Ioa. 3. Filius hominis, qui est in cælo. Ergo videtur, quòd non debuerint ei cęli aperiri.

¶ 2. Præterea, Apertio cælorum aut intelligitur spiritualiter aut corporaliter. Sed non potest intelligi corporaliter: quia corpora cælestia sunt impassibilia, & infrangibilia: secūdū illud Iob 37. Tu forsitan cū eo fabricatus es cęlos, q̄ solidissimi, qua si ære fusi sunt. Similiter etiam nec potest intelligi spiritualiter: q̄a ante oculos filii Dei cœli anteà clausi non fuerant, Ergo videtur inconueniēter dici, quòd baptizato Chr̄o, aperti fuerit eicęli.

¶ 3. Præterea, Fidelibus cęlum apertum est per Christi passionem, secundum illud Heb. 10. Habemus fiduciam in introitu Sanctorum in sanguine Christi. Vnde etiā nec Christi baptismo baptizati, si qui ante eius passionem decesserint, cęlos intrare potuerunt. Ergo magis debuerunt aperiri cęli Christo patiente, quā eo baptizato.

Sed contra est, quod dicitur Luc. 3. Iesu baptizato & orante, apertum est cęlum.

Rēspondeo dicendū, quòd sicut dictum est. * Christus baptizari voluit, vt suo baptismo cōsecraret baptismum, quo nos baptizaremur. Et ideo in baptismo Christi ea demōstrari debuerunt, quę pertinēt ad efficaciam nostri baptismi. Circa quam tria sunt consideranda. Primò

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secũdum.

¶ Deinde, si Spiritus sanctus nõ assumpsit columbam in vnitatẽ personę, consequens est, quòd nõ potius Spiritus sanctus dicat' descẽdisse in specie columbę, quã patet aut filius, si quidem opera Trinitatis ad extra sunt indiuisa. Hoc ipsum cõfirmatur, nã vel Spiritus sanctus particulari rõne,, & vnione fuit illi columbę vnitus, an potius communi quæ cõpetit toti Trinitati formando, conseruãdo columbam, ordinandoq; vt ꝓprietates Spiritus sancti designaret: si primũ dederis, habeo quod desidero, si secundũ, ergo nõ potius Spiritus sanctus descẽdit in specie columbæ quàm pater aut filius.

Tertium.

¶ Præterea, si assumptio columbę fuit cõs toti trinitati, & effectus inde subsequutus fuit etiã cõis toti Trinitati, cur potius hæc apparitio tribuit' Spiritui sancto, quàm toti Trinitati?

* Bed. ca. 10. super Luc.

1. Conclu.

¶ In huius dubii gratiã dico primo; Valdè certũ est, qd Spiritus sanctus non assumpsit columbã in vnitatem personæ. Patet hoc, nam ẽm lege ꝑa cõem non potuit assumere nisi creaturã rationalẽ, & de facto Deus non assumpsit nisi naturam humanã, vt hẽc sana fides doctrina.

Secunda.

¶ Sedo dico, nõ assũpsit Spiritus sanctus corpus columbę, vt ī corpore assumpto appareret sicut Angeli apparent in corporibus assumptis, nã Angelus qui apparet ī corpore assũpto claudit intra illud & mouetur ad motũ illius, at Spiritus sanctus ímutabilis est, & in nulla claditur creatura.

* Ho. 4. in Mat. a medio illius, in opere imperfecto. to. 2. † Ho. 4. in Matth. in opere imperfecto, in medio illius, to. 2. Tertia.

¶ Tertio dicendum, quòd Spiritus sanctus dicitur descendisse, quia apparuit in specie columbæ, quidẽ principalis virtus, ex qua baptismus habet efficaciã: quæ quidẽ est virtus cęlestis. Et ideo baptizato Christo, apertũ est cęlum, vt ostenderetur, quòd de cętero cęlestis virtus baptismũ sanctificaret.

¶ Secundò operatur ad efficaciam baptismi fides Ecclesię, & eius qui baptizatur, vnde & baptizati fidem profitẽtur: & baptismus, fidei dicitur sacramentum. Per fidem autem inspicimus cęlestia, quę sensum & rationẽ humanam excedũt. Et ad hoc significandum Christo baptizato aperti sunt cęli.

¶ Tertiò, quia per baptismum Christi specialiter aperitur nobis itroitus regni cęlestis: qui primo homini pręclusus fuerat per peccatum.* Vnde baptizato Christo aperti sunt cęli, vt ostenderetur, quòd baptizatis patet via in cælum. Post baptismum autem necessaria est homini iugis oratio, ad hoc quòd cęlum introeat. Licèt enim per baptismum remittantur peccata, remanet tamen fomes peccati, nos impugnãs interius, & mundus, & dæmones, qui impugnant extetius. Et ideo signanter dicitur Luc. 3. quòd Iesu baptizato & orante, apertum est cęlũ, quia scilicet fidelibus necessaria est oratio post baptismum. Vel vt detur intelligi, quòd hoc ipsum quòd per baptismum cælum aperitur credentibus, est ex virtute orationis Christi. Vnde signanter Matt. 3. dicitur, quòd apertum est ei cælum. id est omnibus propter eũ, sicut si Imperator alicui pro alio petenti dicat, Ecce, hoc beneficium non illi do, sed tibi, id est, propter te illi: vt Chryso. dicit super Matt. *

Ad primum ergo dicendum, quòd sicut Chrysostо. dicit super Matth. † sicut Christus secundum dispensationem humanam baptizatus est, quamuis ipse propter se baptismo nõ indigeret: sic etiam secundum humanam dispensationem aperti sunt ei cęli, secundum autem naturam diuinam semper erat in cęlis.

Ad secundum dicendũ, quòd sicut Hierony. dicit super Matt. * cęli aperti sunt Christo baptizato non reseratione elementorum, sed spiritualibus oculis: sicut & Ezechiel in principio voluminis sui cælos apertos esse commemorat. Et hoc probat Chrysostо. super Mat. † dicens, Quod si ipsa creatura, scilicet cęlorum, rupta fuisset, nõ dixisset, aperti sunt ei, quia quod corporaliter aperitur, omnibus est apertum. Vnde etiã Marci primo expresse dicitur, quòd Iesus statim ascendens de aqua, vidit apertos cęlos: quasi ipsa apertio cęlorum ad visionẽ Christi referatur. Quod quidem aliqui referunt ad visionem corporalem, dicentes, quòd circa Christum baptizatum tantus splẽdor fulsit in baptismo, vt viderentur cęli aperti. Potest etiam referri ad imaginariã visionem: per quem modum Ezechiel vidit cęlos apertos. Formabatur enim ex virtute diuina & voluntate rationis talis visio in imaginatione Christi: ad designãdum, quòd per baptismũ, cęli auditus hominibus aperitur. Potest etiam & ad visionem intellectualẽ referri, prout scilicet Christus vidit iam baptismo sanctificato, apertum esse cęlum hominibus: quod tamen etiam antè viderat esse fiẽdum.

Ad tertium dicendum, quòd per passionem Christi aperitur cęlum omnibus, sicut per causam communem apertionis cęlorum. Oportet tamen hanc causam cõmunem apertionis cælorum singulis applicari ad hoc, quod cælum introeant, quod quidem fit per baptismum: secundum illud Roman. 6. Quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. Et ideo potius fit mentio de apertione cælorum in baptismo, quàm in passione Christi.

* Bed. ca. 10. super Luc.

* Ho. 4. in Matth. in opere imperfecto, a medio illius, to. 2.

† Ho. 4. in Matth. in opere imperfecto, a medio illius, to. 2.

* Hier. in Matth. in opere imperfecto, a medio illius, to. 2.

† Ho. 4. in Matth. in opere imperfecto, a medio illius, to. 2.

Quarta.

¶ Quarto dico, columbã illã visibilẽ tota Trinitas operata est, in facta est ad demonstrandum specialiter Spiritus sancti personã. Sicut n. diuersis nominib' significatur Pater, & Filius, & Spiritꝰ sanctus, ita & diuersis rebus pñt significari, quãuis iter eos nulla sit separatio aut diuersitas. Et hęc est vna rõ, quare hęc apparitio in specie colũbę tribuat' soli Spiritui sancto, nõ qđ solus Spiritus sanctus illã columbã sibi unierit, aut formauerit, sed ꝙ colũba solum Spiritum sanctũ significauerit.

* Circa finem commentarii in 3. capi. Mat. to. 3.

Mat. to. 3.

¶ Sed altera rõ est ex recõdita Theologia, q̃ accep i ex Diui Tho. 1. ꝑ. q. 43. ar. 7. in solut. 3. & 5. argumenti. Spiritus sanctus erat in spẽ colũbę sicut signatũ in signo, & non Pater aut Filius, & ió ẽm eã Spiritus sanctus dr visibiliter mitti & nõ Pater aut Trinitas. Oportet.n. vt intelligat Theologus qđ missio in sui rõne importat processionẽ ab alio, & ī diuinis ẽm originẽ, vn de cũ Pater, aut Trinitas nõ sit ab alio, nullo mõ cõuenit sibi mitti, sed solum Filio aut Spũ sãcto, qb' cõuenit esse ab alio. Sed Filius visibiliter missus ẽt a quã sãctificationis auctor, Spũs sanctus tanq̃ sãctificatiõis indicũ, vt in baptismo Chri apparuit. Rõ hui' difficultatis satis accõmoda reddit ex cõditionibus notionalib. q. a. f. Filꝰ est principiũ Spiritus

Ratio elegans.

D. Thom.

Spũs sãcti, ipse aũt Spũs sactus est donũ in quãtũ ꝓcedit vt amor. Et hac doctrina facile est itelligere, qũo Spũs sãctus sit missus a Patre & Filio, vt sub spẽ colũbę repsẽtaret, & qũo hęc missio nõ cõpetat Patri, nõ toti Trinitati ex ꝑdictis ẽt argumẽta ī principio huiꝰ dubitatiõis posita solutionẽ hñt.

¶ Sed circa visionẽ columbæ alia qõ solet moueri, qñ. f. visa fuit. Dñs Caietanus explicãs caput tertiũ Matthæi tenet, ꝙ columba bis visa fuit: qđ sibi persuasit hoc argumento. Nã constat, inquit, qđ prius fuit visa a Ioanne quàm a Christo, a Ioanne eñ scribitur visa ante baptismũ, quia qui misit eũ baptizare, dixit ei: super quẽ videris spiritum vt columbam, ipse est, &c. & ipse Ioannes in hoc cognouit primò Ionam Christi, quia nesciebat eũ, sed ex colũba cognouit, cõstat autẽ quod cognouit ante baptismũ, dicendo: ego a te debeo baptizari. Alii aũt Euãgelistæ expresse dicunt baptizato Chro visam columbã a Chro. Sed communis sententia patrum est, ꝙ semel tm fuerit visa. Et ad illud, quod adducit Caietanus ex Diuõ Ioanne capit. 1. Ego nesciebã eum, sed qui misit me baptizare, &c. uariè respondent doctores sacri. Quidam enim, inter quos Erasmus & Faber dicũt Dominum a Ioanne, cum ad baptismum venisset, nõ sum mũ illum Messiã filiũ Dei agnitum, sed aliàs insigniter piũ, quod ipsis oculis, totoque vultu & incessu ad mirabilis ei' ꝓ-

* Ho. 4. in Matth. in opere imperfecto, a medio illius, to. 2. Dubium quãdo fuerit visa columba. Caietan'.

219 Infr. q. 46. art. 4. 2. & opusc. 60. cap. 9.

* q. 34. art. 4.

Sanctorũ sũia explicatur locus. Ioã. 1. Erasmus. Faber.

¶ Vel sicut Chryso. dicit super Matth. * baptizato Christo, cæli tantũ sunt ei aperti: postquã vero tyrannum uicit per crucẽ, quia non erant necessariæ portæ cælo, nunquã claudendo, non dicunt Angeli, Aperite portas, iã enim erant apertæ, sed, Tollite portas. Per quod dat intelligere Chrysost. ꝙ obstacula, quibus prius obsistentibus animæ defunctorum introire non poterãt cælos, sunt totaliter per passionem Christi ablata: sed in baptismo Christi sunt aperta, quasi manifestata iam via, per quam homines erant in cælum intraturi.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrùm conueniemter Spiritus sanctus super Christum baptizatum descenderit in specie columbæ.

AD sextum sic procedi tur. Videtur, quòd incõueniẽter Spiritus sanctus super Christũ baptizatũ dicatur descẽdisse in specie columbæ. Spiritus enim sanctus habitat in homine ꝑ gratiam. Sed in homine Chro fuit plenitudo gratiæ a principio suæ cõceptionis, quia fuit vnigenitus a patre: vt ex supradictis patet.* Nõ ergo debuit Spiritus sanctus ad eum mitti in baptismo.

¶ 2. Præterea, Christus dicitur in mundum descendisse per mysterium Incarnationis, quãdo ex inaniuit semetipsum, formã serui accipiẽs. Sed Spiritus sanctus non est incarnatus. Ergo incõueniẽter dicitur, quòd Spiritus sanctus descenderit super eum.

¶ 3. Præterea, In baptismo Christi ostendi debuit, sicut in quodã exemplari id quod fit in nostro baptismo. Sed in nostro baptismo non fit aliqua missio uisibilis Spiritus sancti. Ergo nec

* q. 34. art. 4.

in baptismo Christi debuit fieri visibilis missio Spiritus sancti.

¶ 4. Præterea, Spiritus sanctus a Christo in omnes alios derivatur: secundum illud Ioan. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Sed sup Apostolos Spiritus sanctus descendit, non in specie columbæ, sed in specie ignis. Ergo nec super Christum debuisset descẽdere in specie columbæ, sed in specie ignis.

¶ Sed contra est, quod dicitur Lucę. 2. Descendit Spiritus sanctus corporali specie, sicut colũba, in ipsum.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ hoc quod circa Christum factũ est in eius baptismo (sicut Chrysosto. * dicit super Matth.) pertinet ad mysterium omniũ, qui postmodum fuerant baptizandi. Omnes autẽ qui baptismo Christi baptizantur, Spiritum sanctũ recipiunt, nisi ficti accedant, secundum illud Matth. 3. Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto. Et ideo conueniens fuit, ut super Christum baptizatum Spiritus sanctus descenderet.

Ad primum ergo dicendum, quòd sicut Augustin. * dicit 15. de Trinita. absurdissimum est dicere, quòd Christus cùm iam triginta esset annorum acceperit Spiritum sanctum, sed venit ad baptismũ, sicut sine peccato, ita non sine Spiritu sancto. Si enim de Ioanne scriptum est, quòd Spũ sancto replebitur ab utero matris suę, quid de homine Christo dicendum est, cuius carnis ipsa conceptio nõ carnalis, sed spiritualis fuit? Tunc ergo, id est, in baptismo, corpus suum, id est Ecclesiam, præfigurare dignatus est, in qua baptizati precipuè accipiunt Spiritum sanctum.

Ad secũdum dicẽdum, quòd sicut Augustinus * dicit in 2. de Trinitate. Spiritus sanctus descendisse dicitur super Christum corporali specie, sicut columba: nõ quia ipsa substantia Spiritus sancti videretur, quæ est inuisibi-

bitas sese exereret, atque ob id Ioannem nullo certo elogio dignitatem Domini honorasse. Verum hæc solutio non satis firma est. Nã quamlibet prius homo vilis fuisset Ioanni, nõ potuisset tamen ei dixisse. Ego a te debeo baptizari, nisi certo sibi persuasisset eum esse Christũ, cũ sciret neminem ꝑter se, & Christum ad baptizãdi ritum constituendũ missum a Deo fuisse. Simili ratione nõ probabiliter ab aliis dr Ioannẽ ante baptismum cognouisse quidem Iesum esse Christum, ignorasse autem ipsum esse qui baptizaret in Spiritu sancto, atque id de eo didicisse ꝑ descensum Spiritus sancti super eũ. Quam sententiã refert super Ioannem Theophylactꝰ. Cum enim suo baptismo prępararet hoies ad baptisma Chri, vt per illud consequerentur peccatorum remissionem; cũque prius dixerit de Chro, ipse uos baptizabit ī Spiritu sancto, constat id nequaquam ignorasse eum, si agnouit esse Christum. Probabilius tamẽ hũc nodum Augustinus soluere conatus est super Ioannem dicẽs, Ioãnẽ scisse qdẽ, Iesum esse Christum, quodque baptizaret in Spiritu sancto: ignorasse autẽ quod solus ipse in Spiritu sancto baptizaret, hoc est, quod autoritatiũ potestatẽ baptizandi, q̃ potuit fidelibus cõmunicare, sibi retinuerit. Cõstitit aũt illa propria Chro potestas in eo, qꝰ baptismꝰ ex ipsius institutione & merito habet efficaciã, quodq; sine sacramẽto effectũ baptismi conferre

Theophy. * Hom. 4. in Matt. in opere imperfect. a med. præcip. to. 2.

* li. 2. ca. 6. tom. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cõferre possit. Verũ hæc solutio ut subtiliter inuenta est ab Augustino in odiũ Donatistarũ asserentiũ baptismũ à malo ministro collatũ nihil operari: ita sanè coactior videtur, quã vt genuinę intelligẽtiæ cõueniat. Proinde ꝓbabilior est cõciliatio Chrysostomi intelligẽtis, Ioanne nõ agnouisse Chm priusquã ad baptismũ veniret, vt quẽ de facie pr̃i nõ viderat, agnouisse autẽ tũc cũ ad baptismũ petendũ veniret, idq; afflatu Spũs sancti, quo plenus erat ex vtero matris suæ, sicut & Elisabeth ex afflatu Spũs nouerat Mariã ad se uenirẽ esse matrẽ Dñi, & Messiæ. Nec obstat, qđ signum illi datũ erat descendẽtis spiritus, quod tũc necdũ viderat. Hoc enim signũ ei datũ fuit non quo Dñm primũ agnosceret, sed quò confirmaret & eo antea cognito ex reuelatione Dei, quoq; certius aliis Chm demõstrare posset. Sic enim & Moysi legimus dixisse Dñm, cũ ipsum suo popu. Exod. 3. lo educẽdo præficeret, Exodi. 3. Hoc (inquit) habebis signũ, qđ miserim te, cum eduxeris populũ meũ ex Ægypto immolabis Deo super montem istũ. Porrò Moyses longè anteq̃ hoc fieret certus euasit, se diuinitus missum. Ita * Ho. 12. in Mat. ante mediũ tom. 2. Ioãnes ab eo q̃ signũ descẽdẽtis Spũs sancti dederat, monitus fuit, Chm illũ esse q̃ tũ baptismũ ab ipso perebat, anteq̃ signũ ei datũ appareret. Vtq; Moysi illud ad fidei cõfirmationẽ, non tã sibi q̃ toti populo, cui signũ ad pñtium ꝓdicabat, seruiuit: Ita & Ioanni vtile fuit hoc de Chri

Legitima expositio Chrysost.

lis, neque ita quòd illa visibilis creatura in vnitatem personæ diuinæ assumeretur: neque enim dicitur, quòd Spiritus sanctus sit columba, sicut dicitur, quòd filius Dei est homo ratione vnionis. Neque etiam hoc modo Spiritus sanctus visus est ĩ specie columbæ, sicut Ioannes vidit agnũ occisum in Apocalipsi: ut habetur Apocalyp. 2. Illa enim visio facta fuit in Spiritu: per spirituales imagines corporũ: de illa verò columba nullus vnquã dubitauit, quin oculis uisa sit. Nec ẽt hoc modo in specie colũbæ Spiritus sanctus apparuit, sicut dicitur 1. ad Corin. 10. Petra autem erat Christus. Illa enim petra iã erat in creatura, & per actionis modum nunc ꝑata est nomine Christi, quem significabat: illa autem columba ad hoc tantùm significandum repentè extitit, & postea cessauit, sicut flãma, quæ in rubo apparuit Moysi. Dicitur ergo Spiritus sanctus descẽdisse super Christum, nõ ratione unionis ad columbam: sed, vel ratione ipsius columbæ significantis Spiritum sanctum, quæ descendẽdo super Christum venit. Vel etiam ratione spiritualis gratiæ, quæ à Deo per modum cuiusdam descensus in creaturam deriuatur: secundũ illud Iacob. 1. Omne datum optimum, & omne donum perfectum, desursum est descendens a Patre luminum.

Ad tertium dicendum, quòd sicut Chrysosto. * dicit super Matth. in principijs spiritualium rerũ semper sensibiles apparent visiones, propter eos qui nullatu intelligentiam incorporalis naturæ suscipere possunt: vt si postea non fiant, ex his quæ semel facta sunt, recipiant fidem. Et ideo circa Christum baptizatum corporali specie Spiritus sanctus visibiliter descendit, vt super omnes baptizatos inuisibiliter postea credatur descendere.

Ad quartum dicẽdum, quòd Spiritus sanctus in specie columbæ apparuit super Christum baptizatum propter tria. Primò quidem propter dispositionem quę requiritur in baptizato, vt scilicet non fictus accedat: quia sicut dicitur Sapien. 1. Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum. Colũba autẽ est animal simplex, astutia & dolo carens: unde dicitur Matth. 10. Estote simplices sicut columbæ: Secundò ad designandum septẽ dona Spiritus sancti, quæ colũba suis proprietatibus significat. Columba enim secus fluenta habitat, vt inde viso accipitre, mergat se, & euadat: quod pertinet ad donum sapientię, per quã sancti secũs Scripturæ diuinæ fluenta residẽt, ut incursum diaboli euadant. Item columba meliora grana eligit: quod pertinet ad donum scientiæ, qua Sancti sententias sanas, quibus pascã tur, eligunt. Item columba alienos pullos nutrit, quod pertinet ad donum cõsilii, quo sancti homines, qui fuerunt pulli, id est, imitatores diaboli, doctrina nutriunt & exemplo. Item columba non lacerat rostro: quod pertinet ad donum intellectus, quo sancti bonas sententias, lacerãdo non peruertunt, hæreticorũ more. Item colũba felle caret: quod pertinet ad donum pietatis, per quam sancti ira irrationabili carent. Item columba in cauernis petræ nidificat, quod pertinet ad donum fortitudinis, qua Sancti in plagis mortis Christi, qui est petra firma, nidum ponunt, id est, suum refugium & spem. Itẽ columba gemitum pro cantu habet: quod pertinet ad donum timoris, quo sancti delectantur in gemitu pro peccatis. Tertiò apparuit Spiritus sanctus in specie columbæ, propter effectum proprium baptismi, qui est remissio peccatorum & reconciliatio ad Deum, colũba enim est animal mansuetum. Et ideo sicut Chrysost. * dicit super Matth. in diluuio apparuit hoc animal, ramũ ferens oliuæ, & communẽ orbis

hi complacui. Additur autem apud Græcos articulus duplex emphasi non carens. Tu es ille filius meus ille dilectus, nimirum vnicus filius meus per naturam non per adoptionem. Iam quod sequitur: In te complacui mihi, quamuis hunc videatur habere sensum: In te oblector & ipsi mihi placeo, tamẽ si cõsideremus vsum verbi Græci, qđ hoc loco ponitur, hic potius erit sensus: In te est mihi beneplacitũ, hoc est, tu singulariter mihi places & gratus es, adeò vt præter te, nemo placeat nisi per te, per quem etiam in hominibus iam erit beneplacitum meũ, quibus hactenus offensus fui. Est enim, Eudochisa, verbum peculiare diuinis literis, quo propensum animum ac præcipuum quẽdam erga alios affectum significant, constituturque cum ablatiuo, & præpositione, in, idq; phrasi Hebraica. Nam verbum Ratsa huic correspondens apud Hebræos, sic frequẽter construitur, vt Psalm. 149. vbi nos habemus beneplacitum est Domino in populo suo; Hebræa ad verbum habent Complacet Dominus in populo suo. Græca similiter. Videtur autẽ in hac voce paterna allusum ad illud Isa. 42. vbi verbum istud, Ratsa, ponitur in hac constitutione. Ecce seruus meus suscipiam eum, electus meus, complacuit sibi in illo anima mea. Dedi spiritum meum super eũ iudicium gentib⁹ pferet. Quoniam autẽ pro-

Quartum dubium de voce patris audita. Concilian tur Matthæus & Marcus & Lucas.

¶ Quartũ dubiũ est de uoce patris audita: ratio dubii est, nã D. Matthæus describit illã ĩ tertia persona, hic est filius meus dilect⁹, &c. Marcus & Lucas dicunt vocem illã directam ad filiũ, tu es filius meus, &c. Quidã dicũt, qđ hæc vox patris licèt vnica esset diuersos tũ sonos in diuersis auribus generauit, ita qđ Chs audiuit; tu es filius meus dilectus, vt refert Lucas capit. 3. cæteri vero: hic est filius meus dilectus. Quẽadmodum etiã Apostoli in die Pẽthecostes, vno eodemque sermone audiebantur, diuersono, diuersisque linguis loqui, quod miraculum mirum est a nemine ob seruatũ. Sed uera huius rei explicatio est, quã docet Augustinus libr. 2. de cõsen. Euan. ca. 14. & dñs Caietan. sup. Matth. c. 3. quod vox patris sine dubio directa est ad filium. Tu es filius meus dilectus, Verum Matt. sẽsũ rei directè explicauit dicendo: Hic est filius meus dilectus, nõ dicẽdo, tu es, significat etiã quod hic est filius meus, &c. Sed non ab re erit explicare sensum huius sentẽtiæ. Tu es filius meus dilectus, in quo mihi

D. August. Caietanus.

* Ho. 12. in Mat. paũ ante medium to. 2. Explicatur sensus huius hic est filius meus dilectus, &c.

* Tract. 6. in Ioã. aliquantulũ a prin. t. 9. Psal. 149.

Isa. 42.

nomen, mihi, quod apud nos est in Matthæo, & Luca, in Græcis non est, sunt apud Græcos qui hanc patrem sic exponunt: Hic est filius meus, per quem complacui, & bona volui hominibus Cyprianus autem & Tertullian. legunt, in quem bene sensi, hoc est, de quo habeo bonã opinionẽ, (nã Eudochim id etiam Græcis significat) vel, cui bene affectus sũ. Sic esset erit idẽ sensus cum superiore.

Cypria. Tertullia.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrùm illa columba, in qua apparuit Spiritus sanctus, fuerit verum animal.

AD septimũ sic proceditur. Videtur, quòd illa columba in qua Spiritus sanctus apparuit, non fuerit verum animal. Illud enim videtur specie tenus apparere, quod secundum similitudinem apparet. Sed Luc. 3. dicitur, quòd descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum. Non ergo fuit vera columba, sed quædã similitudo columbæ.

126 * Ioã. 1. l. 20. co. 2. & op. 40. c 9.

¶ 2. Præterea. Sicut natura nihil facit frustrà: ita nec Deus, vt dicitur in 1. de Cælo. * Sed cùm columba illa nõ aduenerit nisi vt aliquid significaret, atque præteriret (vt Augustin. * dicit in 2. de Trini.) frustrà fuisset vera columba: quia hoc ipsum fieti poterat per columbæ similitudinem. Non ergo illa columba fuit verum animal.

li. 1. de ęel. textu 32. to. 2. lib. 2. de Trinit. 6. in fi. to. 3.

¶ 3. Præterea. Proprietates cuiuslibet rei ducunt in cognitionem naturæ illius rei. Si ergo fuisset illa columba verum animal, proprietates columbæ significassent naturam veri animalis, nõ autem effectus Spiritus sancti. Non ergo videtur, quòd illa columba fuerit verum animal.

¶ Sed contra est, quod Augustin. * dicit in li. de agone Christiano, Neque hoc ita dicimus, vt dominum Iesum Christum dicamus solum vernm corpus habuisse, Spiritum aurem sanctum fallaciter apparuisse oculis hominum, sed ambo illa corpora vera esse credimus.

cap. 22. in med. to. 3.

¶ Respondeo dicendum, quòd (sicut suprà dictum est *) non decebat vt filius Dei, qui est veritas Patris, aliqua fictione vteretur: & ideo nõ phantasticum, sed verum corpus accepit. Et quia Spiritus sanctus dicitur spiritus veritatis, vt patet Ioa. 17. ideo etiam ipse veram columbam formauit, in qua appareret: licèt nõ assumeret ipsam in vnitatẽ personæ. Vnde post prædicta verba Augustin. * subdit. Sicut non oportebat vt homines falleret filius Dei, sic etiam non oportebat vt falleret Spiritus sanctus: sed omnipotenti Deo, qui vniuersam creaturã ex nihilo fabricauit, nõ erat difficile, verum corpus columbæ sine aliarũ columbarum ministerio figurare, sicut non fuit ei difficile uerum corpus in utero Mariæ sine viri li semine fabricare, cùm creatura corporea & inuisceribus fęminæ ad formãdum hominem, & in ipso mundo ad formandum columbam, imperio Domini uoluntatique seruiret.

q. 5. art. 1.

eod. loco de agone Chriano. ca. 22. post med. to. 3.

Ad

Vtrùm illa columba, in qua apparuit Spiritus sanctus, fuerit verum animal.

Ad septimũ sic proceditur. Videtur, quòd illa columba in qua Spiritus sanctus apparuit, non fuerit verum animal. Illud enim videtur specie tenus apparere, quod secundum similitudinem apparet. Sed Luc. 3, dicitur, quòd descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum. Non ergo fuit vera columba, sed quædã similitudo columbæ.

¶ 2. Præterea. Sicut natura nihil facit frustrà: ita nec Deus, vt dicitur in 1. de Cælo. * Sed cùm columba illa nõ aduenerit nisi vt aliquid significaret, atque præteriret (vt Augustin. * dicit in 2. de Trini.) frustrà fuisset vera columba: quia hoc ipsum fieti poterat per columbæ similitudinem. Non ergo illa columba fuit verum animal.

¶ 3. Præterea. Proprietates cuiuslibet rei ducunt in cognitionem naturæ illius rei. Si ergo fuisset illa columba verum animal, proprietates columbæ significassent naturam veri animalis, nõ autem effectus Spiritus sancti. Non ergo videtur, quòd illa columba fuerit verum animal.

¶ Sed contra est, quod Augustin. * dicit in li. de agone Christiano, Neque hoc ita dicimus, vt dominum Iesum Christum dicamus solum vernm corpus habuisse, Spiritum aurem sanctum fallaciter apparuisse oculis hominum, sed ambo illa corpora vera esse credimus.

¶ Respondeo dicendum, quòd (sicut suprà dictum est *) non decebat vt filius Dei, qui est veritas Patris, aliqua fictione vteretur: & ideo nõ phantasticum, sed verum corpus accepit. Et quia Spiritus sanctus dicitur spiritus veritatis, vt patet Ioa. 17. ideo etiam ipse veram columbam formauit, in qua appareret: licèt nõ assumeret ipsam in vnitatẽ personæ. Vnde post prædicta verba Augustin. * subdit. Sicut non oportebat vt homines falleret filius Dei, sic etiam non oportebat vt falleret Spiritus sanctus: sed omnipotenti Deo, qui vniuersam creaturã ex nihilo fabricauit, nõ erat difficile, verum corpus columbæ sine aliarũ columbarum ministerio figurare, sicut non fuit ei difficile uerum corpus in utero Mariæ sine viri li semine fabricare, cùm creatura corporea & inuisceribus fęminæ ad formãdum hominem, & in ipso mundo ad formandum columbam, imperio Domini uoluntatique seruiret.

Ad

Quæst. XXXIX. Articul. VII.

sed ubi adepti sumus gratiam, restat iudicij tempus, quod significatur per ignem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad primum ergo dicendum, quòd Spiritus sanctus dicitur descendisse in specie vel similitudine columbæ: non ad excludendam veritatem columbæ, sed ad ostendendum quòd ipse non apparuit in specie suæ substantiæ.

Ad secundum dicendum, quòd non fuit superfluum formare veram columbam, vt in ea Spiritus sanctus appareret: quia per ipsam veritatem columbæ, significatur veritas Spiritus sancti, & effectuum eius.

Ad tertium dicendum, quòd proprietates columbæ eodem modo ducunt ad significandum naturam columbæ, & ad significandos effectus Spiritus sancti. Per hoc enim quòd columba habet tales proprietates, ostenditur quòd columba significat Spiritum sanctum.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrùm conuenienter Christo baptizato fuerit vox Patris audita, filium protestantis

212 Infr. q. 45. art. 4. & q. 66. artic. 6. cor. & op. 69. c. 9.

AD octauum sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter Christo baptizato fuerit vox Patris audita, Filium protestantis. Filius enim & Spiritus sanctus secundum hoc quòd sensibiliter apparuerunt, dicuntur visibiliter esse missi. Sed patri nō conuenit mitti, vt patet per Augustin.* in 2. de Trinit. Ergo etiam nec apparere.

l. 2. de Tri. c. 12. in fi. to. 3.

¶ 2. Præterea, Vox est significatiua uerbi in corde concepti. Sed Pater non est uerbum, ergo inconuenienter manifestatur in voce.

¶ 3. Præterea, Homo Christus non incepit esse filius Dei in baptismo, sicut quidam hæretici putauerunt, sed a principio suæ cōceptionis fuit filius Dei. Magis ergo in natiuitate debuit uox Patris protestari Christi diuinitatem, quàm in eius baptismo.

¶ Sed contra est, quod Matth. 3. dicitur. Ecce vox de cælis dicens. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

¶ Respondeo dicendum, quòd (sicut suprà dictum est †) in baptismo Christi, qui fuit exemplar nostri baptismi, demonstrari debuit, quod in nostro baptismo perficitur. Baptismus autem quo baptizantur fideles, consecratur in inuocatione & virtute Trinitatis, secundum illud Matt. vltimo: Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sācti. Et ideo in baptismo Christi (vt Hieronym. † dicit) mysterium Trinitatis demonstratur. Dominus enim in natura humana baptizatur, Spiritus sanctus descendit in specie columbæ, Patris vox testimonium Filio perhibentis auditur. Et ideo conueniens fuit, ut in illo baptismo Pater declararetur in uoce.

ar. 6. huius quæst.

In cōmen. 3. c. Matt. circa fi. t. 9.

Ad primum ergo dicendum, quòd missio visibilis addit aliquid super apparitionem, scilicet autoritatem mittentis. Et ideo Filius & Spiritus sanctus, qui sunt ab alio, dicuntur mitti uisibiliter, & non solum apparere: Pater autem, qui non est ab alio, apparere quidem potest, uisibiliter autem mitti non potest.

Ad secundum dicendum, quòd Pater nō demōstratur in uoce nisi sicut actor uocis, uel loquens per uocem. Et quia proprium est Patri, producere uerbum, quod est dicere uel loqui: ideo conuenientissimè Pater per uocem manifestatus est, quæ significat uerbum. Vnde & ipsa uox à Patre emissa, filiationem Verbi protestatur. Et sicut species columbæ, in qua demonstratus est Spiritus sanctus, non est ipsa natura Spiritus sancti, nec species hominis, in qua demonstratus est ipse Filius, est ipsa natura filij Dei: ita etiam ipsa uox non pertinet ad naturam uerbi uel Patris loquentis. Vnde Ioannis 5. Dominus dicit: Neque uocem eius, id est patris unquam audistis, neque speciem eius uidistis. Per quod (sicut Chrysost.* dicit super Ioann.) paulatim eos in philosophicū dogma inducens, ostendit quoniam neque uox circa Deum est, neque species, sed superior est & figuris & loquelis talibus. Et sicut columbam, & etiam humanam naturam à Christo assumptam tota Trinitas operata est, ita etiam & formationem uocis. Sed tamen in uoce declaratur solus Pater, ut loquens, sicut naturam humanā solus Filius assumpsit, & sic in columba solus Spiritus sanctus demonstratus est, vt patet per August.* in lib. de Fide ad Petrum.

Ho. 39. in Io. a med. to. 5.

ca. 9. circa prin. to. 3.

Ad tertium dicendum, quòd diuinitas Christi non debuit omnibus in eius natiuitate manifestari: sed magis occultari in defectibus infantilis ætatis. Sed quando iam peruenit ad perfectam ætatem, in qua oportebat eum docere, & miracula facere, & homines ad se conuertere, tunc testimonio Patris erat eius diuinitas manifestanda, ut eius doctrina credibilior fieret: unde & ipse dicit Ioan. 5. Qui misit me Pater, ipse testimoniū perhibet de me. Et hoc præcipue in baptismo, per quem homines renascuntur in filios Dei adoptiuos. Filii autem Dei adoptiui instituuntur ad similitudinē filii naturalis: secundum illud Ro. 8. Quos præscinit, hos & prædestinauit conformes fieri imaginis filii sui. Vnde Hilarius dicit super Matt.* quòd super Iesum baptizatum descendit Spiritus sanctus, & vox Patris audita est, dicentis. Hic est filius meus dilectus: ut ex his, quæ consummabantur in Christo, cognosceremus per aquæ lauacrum, & de cælestibus portis sanctum in nos Spiritum inuolare, & paternę vocis adoptione, Dei filios fieri.

cano. 2. in Mat. circa finem.

In

IN hac quæstione D. Thomas statuit quatuor conclusiones.

Conclu.

¶ Primaest. conueniens fuit Christum inter homines conuersari.

Secunda.

¶ Secunda conclusio, non decuit Christum vitam austeram ducere.

Tertia.

¶ Tertia conclusio, decuit Christū vitam pauperē ducere.

Quarta.

¶ Quarta cōclusio, Chrs in hac vita cōuersatus est secundum legem.

EXPOSITIO Quæstionis.

IN hac quæstione d modo cōuersationis Christi, solū volo disputare vnā ꝙstionē satis difficilē, ea est: Vtrum deuerit Christum ducere vitā pauperē, & humilē ad mendicitatē vsq;. A parte negatiua hic argumētor, nā Deuter. 15. dicitur: nō erit iter vos egenus & mendicus, in quibus verbis egestas & mendicitas videntur inter mala numerari & minimè expedientia.

Vtrū Chrs debuerit. vitam pauperē agere Prim. arg. Deute. 15.

¶ Deīdè, Christus Dns debuit vitā eligibilissimam assumere, sed vita eligibilissima est, quæ est mediocris inter paupertatē & diuitias, dicitur enim Pro. 30. mendicitatē. & diuitias ne dederis mihi, tribue tantum victui meo necessaria, ergo Chrm non decuit vitā pauperem ducere, sed moderatam.

Secūdum.

¶ Tertiò, Chrs Dns habuit vnde vitā sustentaret, dicit enim Ioan. 12. loculos habuisse, & Ioan. 4. legitur, quòd discipuli ibant in ciuitatem vt cibos emerent, ex quibus testimoniis rectè consideratis, Ioannes 22. in extrauaganti. Ad conditorem, & in extrauaganti, Cum inter nonnullos, diffinit esse certū ꝛm fidē, Chrm & discipulos habuisse aliquid in cōmuni.

222 Inst. art. 2. co. & ad 3. & 22. q. 25 art. 6. co. 7. Pro. 30.

Tertium.

Ioan. 12.

Ioan. 4.

Hiba. c. 2. med. t. 5.

Ioan. 22.

QVAESTIO XL.

De modo conuersationis Christi, in quatuor articulos diuisa.

CONsequenter post ea quæ pertinēt ad ingressum Christi i mundū, vel ad eius principiū, considerandum restat de his quæ pertinent ad progressum ipsius.

¶ Et primò considerandum est de modo conuersationis ipsius: secundò, de tentatione eius: tertiò, de doctrina: quartò, de miraculis.

¶ Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm Christus debuerit solitariam vitam ducere, an inter homines conuersari.

¶ Secundò, vtrum debuerit austeram uitam ducere in cibo & potu & vestitu, an cum alijs communem.

¶ Tertiò, vtrum debuerit abiectè viuere in hoc mundo, an in diuitijs & honore.

¶ Quarto, vtrum debuerit secundum legem uiuere.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm conueniens fuerit, Christum inter homines conuersari.

AD primū sic procedi tur. Videtur, ꝙ Christus nō debuerit inter homines cōuersari, sed solitariam vitā agere. Oportebat enim ꝙ Christus sua cōuersatione non solum se hominem ostēderet esse, sed etiam Deum. Sed Deum nō conuenit cum hominibus cōuersari: dicitur enim Dan. 2. Exceptis dijs, quorū non est cum hominibus conuersatio. Et Philosophus* dicit in primo

¶ Cōfirmatur hoc ipsum, nā oīs obseruātia pfectionis à Chro & eius discipulis originem traxit (vt planè constat) sed discipuli Christi in exordio nascentis Ecclesiæ habuerunt omnia communia, & nullus inter eos erat egenus, vt dicitur Act. 2. & 4. ergo Christus non debuit

Confir.

Act. 2. & 4.

Politicæ, quòd ille qui solitarius uiuit, aut est bestia, si scilicet propter sæuitiam hoc faciat: aut est Deus, si hoc faciat propter contemplandam ueritatem. Ergo uidetur, quòd non fuerit conueniens Christum inter homines conuersari.

¶ 2. Præterea, Christus dum in carne mortali vixit, debuit perfectissimam vitam ducere, perfectissima autem vita est contemplatiua, vt in secūda parte habitum est.* Ad vitam autem contemplatiuam maximè competit solitudo: secūdum illud Oseæ 2. Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius: ergo videtur, quòd Christus debuerit solitariā uitam ducere.

¶ 3. Præterea, Conuersatio Christi debuit esse vniformis: qa semper iit eo debuit apparere id quod optimum est. Sed quādoque Christus solitaria loca quērebat: turbas declinans. Vnde Remigius dicit super Mat. tria refugia, legitur Dominus habuisse, nauim, montem, & desertum: ad quorum alterum quotiescūque a turbis comprimeba tur, confcē debat. Ergo & semper debuit solitariam uitam agere.

¶ Sed contra est, quod dicitur Bnruch. 3. Post hæc in terris uisus est, & cum hominibus conuersatus est.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ conuersatio Christi talis debuit esse, vt cōueniret fini Incarnationis, secundum quā venit in mūdum. Venit autem in mundum, primò quidem ad manifestādū veritatem: sicut ipse dicit Ioan. 18. In hoc natus sum, & ad hoc ueni in mūdum, vt testimoniū perhibeam veritati. Et ideo non debebat se occultare, vitam solitariā agens: sed in publicum procedere, publicè prędicando. Vnde Luc. 4. dixit illis, qui uolebāt

Quartum.

Pro. 30.

*2. 2. q. 182 art. 4.

Eccl. 27.

Quintum.

Vltimum.

2. Conclu.

¶ Ad huius dubii expositionē est prima conclusio, Chrs fuit faber & filius fabri. Matt. 3. Hilarius. Matt. 14.

Chrs fuit faber & filius fabri. Qđ fuerit filius fabri distinctè asserit Matt. ca. 13. qđ ipse fuerit faber asseritur apertè Mar. 6. Sed est sciēdum, quòd Hilarius canone n Mat. 14. scribit Ioseph patrem Christi ferrarium fabrū fuisse

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuisse, his verbis. Planè hic fabri erat filius, fortum igne vincentis, omnem sæculi virtutem iudicio decoquentis, massamque formantis in omne opus vtilitatis humanę, &c. Nec secus existimare videt Beda lib. in Marc. 2. inquiens. Nam etsi humana nō sunt comparanda diuinis, typus tamen integer est, quia pater Christi igne operatur & spiritu. Vnde & de ipso. tāquā de fabri filio, præcursor suus ait: Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, & igne, qa vasa iræ, sui spiritus igne molliendo, in misericordiæ vasa commutat. Hęc Beda alludēs ad illa tria quibus potissimum fabri ferrarii utuntur ad ferrum edomandū, nēpe ad ignē, spiritū & aquam. Dius Tho. in cōmēt. sup Matth. singulariter annotauit Iosephū non exercuisse artem ferrariā, sed lignariā. Atque huic subscribunt Petrus Equilinus Episcopus li. de vitis Sāctorū. 3. Iacobus Genuēsis Episcopus in li. Fastorū, Nicolaus Lyranus, & ois plenè ichola sticorū consensus. Neq; ab hac opinione discrepat vetustissima ecclesiasticæ picturæ consuetudo, repræsentās Iosephum senē, vna cum adolescētulo Iesu ligneas tabulas tractātem. Thomas Caietanus ait incertū esse, quod genus fabricæ exercuerit Ioseph; quoniam fabri nomē genericum sit, complectens fabros aurarios, argētarios, ferrarios, lignarios, & lapidarios. Cuius iudicio fauet Græcū Matthæi verbum, tecthon quippe, vt Suidas indicat, lapidariis, ferrariis, ac lignariis est commune. Quod si quis quærat, quidnam eū detinere: Quia & alijs ciuitatibus oportet me euangelizare regnū Dei, quia ideo missus sum. Secundò venit ad hoc, vt homines à peccato liberaret: secundū illud primæ ad Timoth. 1. Christus Iesus venit in hunc mundū peccatores saluos facere. Et ideo vt Chryso. dicit, licèt in eodē loco manendo, posset Christus ad se omnes attrahere, vt eius prædicationem audirent: non tamē hoc fecit, præbens nobis exemplum, ut perābulemus & requiramus pereuntem: sicut pastor ouem perditā, & medicus accedit ad infirmū. Tertiò uenit, ut per ipsum habeamus accessum ad Deum: vt dī Ro. 5. & ideo familiariter cum hominibus conuersando, cōueniens fuit, vt omnibus fiduciam daret ad se accedendi. Vnde dicitur Mat. 9. Factum est discūbēte eo in domo, ecce multi publicani & peccatores venientes discumbebāt cum Iesu & discipulis eius. Quod exponens Hiero.* dicit: videbant publicanum a peccatis ad meliora conuersum, locum inuenisse pœnitentiæ, & ob id etiam ipsi non desperant salutem.

Mar. 2. Beda.

D. Thom.

* In ca 9. Mat. to. 9. Petrus Equlinus Iacobꝰ Genuensis.

Caiet. † 2. 2. qō. 172. art. 4. & q. 188. artī. 6.

Ad primum ergo dicendum, qꝺ Christus per humanitatē suā, voluit manifestare diuinitatem. Et ideo conuersando cum hominibus (quod est proprium hominis) manifestauit oibus suam diuinitatem, prædicando, & miracula faciendo, & innocenter & iustè inter homines cōuersando.

Ad secundum dicendum, qꝺ (sicut in secunda parte dictum est †) vita cōtemplatiua simpliciter est melior quàm actiua, quę occupatur circa corporales actus. Sed vita actiua secūdū quā aliquis prædicando, & docendo cōtemplata alijs tradit, est perfectior, quàm vita, quæ solum contemplatur: quia talis vita præsupponit abundātiā cōtemplationis. Et ideo. Christus talē vitā elegit, qui fecerit Chrīs ante baptismum Ioannis, nam de hac re nihil loquitur Euangelium. Pro hoc sit secunda conclusio. Exercuit autem fabrilem in Nazareth

2. Conclu. Chrīs ante baptismū exercuit artem fabrilem. Caietan.

Quam conclusionē asserit Caie. in introductione huius q̄stionis & Mar. 6. & ꝓbat ex his principijs. Christus fuit faber & filiꝰ fabri. Hoc expresse asserit in Euāgelio, vt iā visū est. Secūdū principiū, Chrīs in illo tempore non vacauit litteris neq; scientijs, neque doctrinæ legis acquirendæ, vt certa cognitione cognoscerent oēs eius cōciues, qꝺ scientia eius nō erat humanitus acqsita, unde cōciues obstupescebant nō solum de miraculis, sed de sapientia quæ apparebat in Iesu, unde Mar. 3. dicitur cum audissent sui, exierunt tenere eum, dicebāt enim quod in furorē versus est. Tertiū principiū, Chrīs non otiosus & vagꝰ obambulabat, hoc. n. nō decebat Chīm fabrū & filiū fabri. Ex his principijs haud obscurè colligitur ꝓdicta conclusio. Hoc. n. tēporis inter uallo, nullū eius miraculū legitur, neq; ulla eiꝰ doctrina audit. Atque hoc tā diuturnū dñi silentium, & tā lōgi tēporis vitæ eiꝰ obscuritatē, qui bꝰ humilitas, & obediētia ab eo nobis maximè commēdatæ ac ꝓdicatę sunt, ita pii viri stupent: vt qa verbis humanis ea satis explicari non possunt, singulare Spiritus sancti sapientiam semper laudent & extollant, qui sacros Euangelistas illa silentio admirari voluerit.

Mat. 6.

* l. 3. i Luc. c. cuiꝰ titulus est, De oratione Iesu i mōte ante med. to. 2. * Ho. 15. in Mat. circa prin. to 2.

3. Conclu. Chrīs & eius discipuli duxerūt uitam pauperem.

¶ Tertia conclusio, Christus Dominus & eius discipuli duxerunt vitam pauperem. Hæc veritas cōstat ex sacra scriptura

Matt. 8. D. Hiero.

scriptura Matth. 8. Vulpes foueas habent, & volucres cęli nidos, filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet, quasi diceret secundum D. Hieron. Quid me propter diuitias & sæculi lucra sequi cupis, cum sim tālæ paupertatis, vt ne hospitiolū quidem proprium habeā, & tecto non vrar meo? & sup illud Matth. 17. Ne autem scandalizemus eos, vade ad mare, &c. hoc simpliciter intellectū ædificat auditores, dū audimus tantæ Dominū fuisse paupertatis, vt vnde solueret tributa nō haberet: & ipse Dominus prædicans Euangelium regni sic inquit. Omnis qui non renuntiat omnibus, q̄ possidet, non potest meus esse discipulus, vnde adolescenti cui dixit Dominus Matt. 19. Si vis perfectus esse, vade & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, &c. & Apostoli domini constanter dicunt in eodem capite. Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te, quid ergo erit nobis?

Matt. 17. *Hom. 10. in Mar. ante med. t. 2.

Matt. 19.

Dubium.

¶ Sed contra istam conclusionem dubium solet moueri. Vtrū fecerit Christus votum paupertatis. Ratio dubitationis est, nam prælātius & melius est facere aliquid ex voto, quàm fiue illo: hoc docet

*Ar. præc.

D. Thom. D. Th. 2. 2. q. 88. ar. 6. Respondetur, pro certo tenendum est, qđ Christus non fecit votum paupertatis, & qꝺ ei nō competebat vouere, tū quoniā erat Deus, tum vero, quia in quantum homo habebat volūtatem firmatam in bono quasi comprehensor existens, & impeccabilis, Apostoli verò intelliguntur vouisse omnia quæ spectant ad perfectionis statum, quando dixerunt Christo: Ecce nos reliquimus omnia, &c. Hæc doctrina D. Thoest in 2. 2. q. prænotata art. 4. ad vltimum.

*li. 16. ca. 30. ante med. to. 6.

D. Thom. 4. Conclu. Chrīs non fuit mendicus. Caieta.

¶ Quarta conclusio, Christus non fuit mendicus. Hāc conclusionem habet Caietanus super Matthæum c. 5. explicans illud: Beati pauperes spiritu, dicit in hunc modū. Christus in rei veritate nō fuit mendicus, sed potius dans elemosynam mendicis, vt patet Io. 13. quādo putatū est Christum iussisse Iudæ habenti loculos vt egenis aliquid daret, ex quo clare habetur, Christū, nec se, nec suos discipulos inter mendicos connumerasse. Idē patet Ioā. 4. Qū discipuli ibant in ciuitatem nō vt mendicarēt; sed vt emerēt cibos. Rursꝰ, Christus Dñs non legitur aliquid petisse ab aliquo nisi potū aquæ a Samaritana. Hoc aūt nō est proprie mendicare, nam istud cuilibet ex magnatibus potuit accidere. Itaque Christus fuit in paupertate mēdicitatis, ex eo qđ nihil habuit ꝓprīū oīno præter vestes, ex quo cępit prædicare, sed non viuebat ex mendicatis, sed ex oblatis a deuotis pīonis, sm illud Io. 13. vbi habet qđ Iudas loculos habebat, & portabat q̄ mittebantur, & Luc. 8. clārissimè habetur, qꝺ mulieres ministrabant Christo discurrēti ad ꝓdicandū ex facultatibus suis. Cōtrariā sniam tenēt Doctores prientissimi D. Bernardꝰ, & D. Bonauent. quorum sniā est pia & probabilis, sed sententia Caietani est longè ꝓbabilior. Sed magna qō est, qđ genus paupertatis Chrīs, & eius discipuli obseruauerint? De hac re est magna dissensio inter Nicolaum 3. & Ioannem 22. Nā Ioannes 22.

† li. 2. c. 11. ante med. to. 4. Ioan. 4.

* li. 3. c. 12. parum a princ. to. 3.

Ioan. 13.

Luc. 8. D. Bernar. D. Bonau. Qđ genus paupertatis Christi ob seruauerit. Ioan. 12. * sup illud Ma. 2. Quare disc. tui nō ieiunāt. Est c. 12. fm ord. Bedæ, to. 2. Idem habet Ambro. li. 2. de Incar. c. de Mar. conf.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm Christus austeram vitam in hoc mundo ducere debuerit.

AD secundum sic proceditur. Videtur, qꝺ Christus debuerit austeram uitam ducere in hoc mundo. Christus enim multò magis prædicauit perfectionem vitæ, quàm Ioannes. Sed Ioannes austeram uitam duxit, ut suo exemplo homines ad perfectionem vitę prouocaret: dicitur enim Matth. 4. quod ipse Ioannes habebat uestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lūbos suos, esca aūt eius erat locustę & mel syl

223 *Inf. q. 40. ar. 3. ad 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

videtur contradicere Nicolao 5. in duobus extrauagantibus supracitatis, nam in prima diffinit, quòd vsus non distinguitur a dominio in rebus quæ vsu consumuntur, cõtra quosdam qui gloriantur se habere vsum istarum rerum, & non dominium: in secunda vero diffinit, quòd Christus & eius discipuli habuerint aliquid in communi, & quòd nõ habuerunt solũ vsum, sed etiam dominium, ex quo cõsequenter deducit, quod possidere aliquid ĩ communi non diminuit vitæ perfectionẽ nisi velis dicere Christum, & eius Apostolos imperfectã duxisse vitam. Cõtraria his definit Nicolaus 5. in cap. exijt qui seminat. de verborum significatione in 6. Totum ergo pondus quæstionis huc propendet. Vtrũ habere loculos, & possidere aliquid in communi sit opus imperfectionis, vel diminuat de vitę perfectione. A parte affirmatiua sic arguitur, nam Augustinus in libro de opere monachorum, & super illud: producens fœnum iumentis; dicit: Dominus noster Iesus Christus more suæ misericordiæ infirmioribus cõpatiens, cum ei possent Angeli ministrare, loculos habere dignatus est. Et Nicolaus 3. in decretali. Exiit q seminat, in 6. de verborum significatione dixit, quòd tũ firmorum personam Christus susceperit in loculis, & rursus: egit nanque Christus, & docuit perfectionis opera: egit etiam & infirma, sicut interdum in fuga pater, & in loculis. Sed vtrunque egit perfectè perfectus existẽs, vt perfectis & imperfectis viam salutis ostenderet, qui vtrosque saluare venerat. Vbi manifestè insinuatur, quòd habere loculos imperfectorum est.

* Ho. 13. in Mar. nõ remote a prin. to. 2.

* Ho. 16. in Euang. post med. illius.

Vtrũ possi dere aliqd in cõi diminuat pfectionẽ.

Pars affirmatiua. August.

*lib. 83. q. q. 81. in prin. to. 4.

Nicolaus 3.

non bibit: quia ille abstinẽtia meritum auget cui potentia nulla inerat naturæ. Dominus autem, cui naturaliter suppetebat delicta donare, cur eos declinaret, quos abstinentibus poterat reddere puriores?

Ad tertium dicẽdum, q̃ sicut Chryso. *dicit super Mat. Vt discas quàm magnum bonũ est ieiunii, & quale scutum est aduersus diabolum, & quoniã post baptismum non lasciuiæ, sed ieiunio intẽdere oportet: & ipse ieiunauit, non eo indigẽs, sed nos instruens. Non autem vltra processit ieiunãdo, quàm Moyses & Helias, ne incredibilis videretur carnis assumptio. Secundum mysterium autem, vt Greg. *dicit, quadragenarius numer⁹ exẽplo Christi in ieiunio custoditur: quia virtus decalogi p̃ libros quatuor sancti Euangelij implẽtur: denarius enim quater ductus, in quadragenarium surgit. Vel q̃a i hoc mortali corpore ex quatuor elemẽtis subsistimus per cuius voluptates, præceptis dominicis contrahimus, quæ per decalogũ sunt accepta. Vel secundum Augu. *in lib. 82. Quæstionum, omnis sapientię disciplina est Crearorem creaturãque cognoscere. Creator est Trinitas, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Creatura verò partim est inuisibilis, sicut anima, cui ternarius numerus attribuitur: diligere enim Deum tripliciter iubemur, ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente. Partim visibilis, sicut corp⁹, cui quaternari⁹ debetur, propter calidum, humidum, frigidum, & siccum. Denarius ergo numerus, qui totã inuinuat disciplinam, quater ductus, id est, numero qui corpori tribuitur multiplicatus, quadragenariũ conficit numerum, & ideo tempus quo ingemiscimus, & dolemus, quadragenario numero celebratur. Nec tamen incõgruum

* Ho. 15. in Mar. nõ remote a prin. to. 2.

* Ho. 16. in Euang. post med. illius.

*lib. 83. q. q. 81. in prin. to. 4.

* Id habet formaliter Amb. li. 2. in Luc. in c. de Marię turbatę cõsolatione, non remote a princ. to. 5.

*1. circa fi. cõmen. ad c. 17. Mat. to. 9.

Ioan. 22.

Directorĩũ inquisito rum.

Ad D. Au.

D. Thom. 224

* 4. contra c. 5. ad 10. & opusc. 18. c. 15. & opusc. 20. li. 3. c. 5. 1. Conclu.

D. Thom.

2. conclu.

¶ In oppositum est, nam habere loculos nihil minuit de personali perfectione, alioquin, Abraham cui dictum est, Esto perfectus, & Christus & Apostoli non fuissent perfecti personaliter: Nihil etiã minuit de perfectione status Episcopalis: alioquin tot sancti Episcopi non fuissent perfecti, vt Ambrosius, Augustin⁹, Gregorius: Nihil etiã minuit de perfectione religionis, alioquin, Benedictus, Antonius, Bernardus, Dominicus, &c. nõ fuissent perfecti religiosi. Nihil ergo minuit de perfectione habere loculos.

¶ De hac quęstione disputat latissimè D. Th. in 2. 2. q. 188. artic. 7. & ibidem Caietanus. Nos breuiter rem ex pediẽm⁹ his paucis documentis.

¶ Primum cõdemnare omnimodam paupertatem vsque ad mendicitatem, quàm profitentur fratres Diui Francisci, hæreticũ dogma é. Fuerunt enim nonnulli cõtra quos acerrimè disputat D. Th. in opus. 17. cap. 14. & 15. & in opu. 19. capit. 6. qui reprobabãt paupertatem, nisi necessaria in communi possiderentur, de quibus triumphat mirum in modum Diuus Thom. locis citatis. Legite autorem.

¶ Secundum documentum, habere loculos, & aliquid in cõmuni ex eleemosinis mendicatis vel oblatis a deuotis personis non imminuit perfectionem paupertatis Euangelicæ, quin potius hæc est perfectissima forma paupertatis Euangelicæ. Probatur, nam Christus, & eius discipuli perfectissimum modum paupertatis Euangelicæ complexi sunt, at Christus Dominus, & eius discipuli habuerunt loculos, & aliquid in communi ex eleemosynis, vt testatur diuina scriptura, ergo hic est perfectissimus modus paupertatis Euangelicę. Deinde Christus Dominus præbuit nobis exemplum perfectissimæ paupertatis Euangelicę, sed exemplum pauperta tis Christi fuit habere loculos, & aliquid in cõmuni, ergo hic modus est perfectissimus paupertatis Euangelicæ, sufficit enim nobis, q̃d simus sicut magister noster. Tertium, Ioan. vigesimo secundus, in extrauaganti, ad condi torẽ, & in extrauagãti, cũ inter nonnullos, & in extrauagãti q̃a quorũdã, de verborum significatione definit gratiosissimè esse hæreticum docere, quòd habere loculos, & aliq̃d in communi diminuat perfectionem paupertatis Euangelicæ. Et quidam fratricelli, qui adeò sunt contrarium dogma pertinaciter defendere, cõdemnati sunt tãquã hæretici, & cõbusti, vt videre est in directorio inquisitorum, quæstione decimaseptima, & decimaoctaua. Ad autoritatem D. Augustini respondetur, quòd quãdo Christus seruiebat mortalibus, formam suscepit serui, & imperfecti, quippe cui Angeli vniuersi debebant seruire. Ex hoc vero colligere, quod seruire mortalibus fuit opus imperfectionis in Christo, ineptum est ne dicam & hæreticum & impium. Ad Nicolaum 3. variè respondent doctores.

Ad Nicolaum 3.

vlti. Diuitibus huius sæculi præcipe, non altum sapere. Ergo videtur, quòd Christus non debuerit ducere pauperem vitam.

¶ Sed cõtra est, quod dicitur Matth. *Filius hominis non habet vbi caput recliner, quasi dicat, secundum Hieron. * Cur me propter diuitias, & sæculi lucra cupis sequi, cum tantæ sim paupertatis, vt nec hospitiolum quidem habeam, & tecto vtar non meo? Et super illud Matth. 17. vt non scandalizemus eos, vade ad mare, dicit Hiero. * Hoc simpliciter intellectum ædificat auditorem, dum audit tantæ Dominum fuisse paupertatis, vt vnde tributa pro se & Apostolo redderet, non habuerit.

* In illud Mat. 8. Accedens vnus scriba, ait illi, t. 9.

Respondeo dicendũ, q̃ Christũ decuit in hoc mundo pauperem vitã ducere. Primò quidem: quia hoc erat cõgruum prędicationis officio, propter quod venisse se dicit Marc. 1. Eamus in proximos vicos, & ciuitates, vt & ibi prædicem: ad hoc enim veni. Oportet autem prędicatores verbi Dei, vt omnino vacent prædicationi, omnino a sæculariũ rerum cura esse absolutos: quod facere nõ possunt qui diuitias possidẽt. Vnde & ipse Dominus Apostolos ad prędicandum mittens, dicit eis Matt. 10. Nolite possidere aurum neque argentum. Et ipsi Apostoli dicunt, Act. 6. Non est æquum nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Secundò, quia sicut mortem corporalẽ assumpsit, vt nobis vitam largiretur spiritualẽ: ita corporalẽ paupertatem sustinuit, vt nobis diuitias spirituales largiretur: secundum illud 2. ad Cor. 8. Scitis gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, vt illi⁹ inopiavos diuites essetis. Tertiò, ne si diuitias haberet, cupiditati eius p̃dicatio ascriberetur. Vnde Hiero. *dicit super Matthæũ. Quòd si discipuli eius diuitias habuissent, viderẽtur nõ causa salutis hominum, sed causa lucri prædicare, & eadẽ ratio est de Christo. Quartò, vt tanto maior virtus diuinitatis eius ostenderetur, quantò per paupertatem videbatur abiectior. Vnde dicitur in quodã sermone Ephesini concilij: Omnia paupera, & vilia elegit, omnia mediocria, & plurimis obscura, vt diuinitas cognosceretur orbem transformasse terrarum, propterea pauperculam elegit matrem, pauperiorem patriam, egens fuit pecunijs: & hoc tibi exponit præsepe.

* In illud Mat. 8. Accedens vnus scriba, ait illi, t. 9.

*1. circa fi. cõmen. ad c. 17. Mat. to. 9.

Ioan. 22.

Directorĩũ inquisito rum.

Ad D. Au.

Ad Nicolaum 3.

Benedict⁹. 12.

* In illud Mat. 10. no lite possidere aurũ, to. 9. Ioan. 22.

Prima responsio est, quod Nicolaus 3. non diffiniuit, vt pastor Ecclesiæ, quod habere loculos erat opus imperfectionis, & diminuebat perfectionem paupertatis Euangelicæ, sed asseruit, vt Doctor sententiam suam exponẽs, quapropter in hac parte errare potuit. Ad hunc modum explicat hanc decretalem Benedictus 12. vt patet in directorio inquisitorũ loco prænotato. Cæterum Ioannes 22. diffinit contrarium vt pastor Ecclesiæ in tribus extrauagantibus comburẽs multos, qui veritatẽ dictam inficiabantur.

Secunda solutio est, quòd habere loculus non dicit imperfectionem in genere moris, sed in genere naturæ, sicut esurire, sitire, siquidem præsupponit indigentiam: vel alio modo habere loculos in communi dicit imperfectionem, non quidem ad istum sensum, quòd fuerit peccatum in Christo, aut imperfectio habere loculos, sed quòd non habere loculos ex obiecto perfecti⁹ est quã habere illos, sicut perfectius est non bibere vinum, quàm bibere: & inori pro hominibus, quàm prædicare. Vtrunque tamen opus perfectum fuit.

Vltima solutio est, non esse negãdum quin in genere paupertatis strictior & maior paupertas sit nihil possidere omnino, nec priuatim, nec in communi, quàm habere loculos, sed maior paupertas non constituit perfectiorem vitam, nec perfectiorem religionem, non enim quo religio paupertior est, perfectior est: sicut instrumentum, & medicamentum non quo maius est, melius est: & paupertas non est

Universidad de Deusto
Biblioteca

perfectio vitæ Christianæ, sed instrumentũ, & ea est perfectior, quæ ad finem charitatis est magis accommoda. Sed iam respondeamus argumentis in principio factis.

Ad arg. in principio.

¶ Ad primum respondetur, quòd ex præcepto diuinæ legis non prohibetur alicui mẽdicare, sed prohibetur diuitibus ne sint tam tenaces, vt propter hoc aliqui egestate cõpulsi cogantur mendicare.

Ad primũ. * Hoc habet forma liter c. 27. Matth. su per illud. Erant ibi mulieres, to. 9.

¶ Ad secundũ ergo dicẽdum, q̃ superabũdantia diuitiarũ, & mẽdicitas vitanda vñr ab his q̃ volunt viuere secundum virtutẽ in quantũ sunt occasiones peccandi. Abundantia nanque diuitiarũ est superbiendi occasio: mendicitas aũt est occasio furãdi & mentiendi, aut ẽt periurãdi. Quia verò Christus peccati capax non erat, pp hãc causam, ex qua Salomõ hoc euitabat, Chro non erant vitanda. Neque tamẽ quælibet mendicitas est furãdi, & periurãdi occasio, vt ibidem Salomon subdere vr: sed sola illa quæ est contraria volũtati, ad quam vitandam homo furatur, & periurat. Sed pauperes voluntaria hoc periculum non habet, & talẽ paupertatem Christus elegit.

facultatibus suis. Vt. n. Hiero. * dicit contra Vigilantium, consuetudinis Iudaicæ fuit, nec ducebat in culpã more gentis antiquo, ut mulierẽs de substãtia sua uictum atq; uestitum præceptoribus suis ministrarent. Sed quia hoc scãdalum facere poterat in nationib⁹, Paulus se abiecisse cõmemorat. Sic ergo communis victus poterat esse sine solicitudine impediente prędicationis officiũ: non autem diuitiarum possessio.

Ad tertiũ dicẽdũ, q̃ in eo qui ex necessitate pauper est, humilitas non multũ cõmendat: sed in eo, qui uoluntariè pauper est (sicut fuit Christus) ipsa paupertas est maximæ humilitatis indiciũ.

Ad tertiũ.

¶ Ad tertium respondetur, q̃ Christus Dominus perfectissimum modũ paupertatis est amplexus, nihil habens proprium præter vestes, ea verò quæ conferebantur a deuotis psonis in cõmuni seruabantur ad sustentandam vitam, sed Christum mendicasse nusquam legitur. Ad cõfirmationem ex his quæ modo diximus, patet solutio.

Ad quartũ.

¶ Ad quartum argumentum ex solutione secundi patet, quid dicendum sit.

Ad quintũ.

¶ Ad quintum respondetur, quòd & propria omnia relinquere & mendicare etiam ad vitam perfectam conducit: & D. Paulus in illis verbis; Qui non laborat, non manducet, non imponit omnibus necessitatem laborandi manibus proprijs, non diuitibus, non inualidis, & infirmis, non monachis, nec cæteris ministris Ecclesiæ, qui prædicationi verbi Dei, administrationi sacrorum, contemplationi diuinæ sapientiæ vacant, sed imponitur illud præceptum, hominibus ociosis, quod patet ex verbis Pau. Qui nõ vult, inquit, operari nõ mãducet. Vnde D. Augu. in lib. de opere monachorum, quem ferè totũ in huius suiæ Paulinæ expositione consumpsit, plu ribus tum rationibus, tum diuinæ scripturæ testimonijs demõstrat quatuor ẽe monachorũ genera, quibus iure Euãgelico liceat sine manuũ laboribus vitam ducere, & aliorũ subsidijs sustẽtari. In primo loco ponit eos, q̃ prædicationi verbi Dei incũbũt, in secundo loco statuit eos qui altari seruiunt, vel aliis ministeriis Ecclesiasticis, tertium locum assignat ægris monachis, in quarto loco numerat monachos quosdam a parentibus delicatè, ac splendide educatos, qui oĩbus suis venditis ad religionem euolarunt.

D. Augusti.

¶ Ad sextum argu. respondetur, quòd quanuis secũdum se sit melius & perfectius viuere ex mendicato, quàm habere moderatas possessiones, at conSiderata sæcularium conditione, & refrigescente in cordibus eorum charitate, expedientius iudico habere moderatas possessiones, tum quoniam euagatio religiosorum per fora, plateas, & villas ad quærendum victum non permittit otium sanctum ad studium literarum, &

Ad sextũ.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum Christus in hac vita secundum legem conuersatus fuerit.

AD quartum sic proceditur. Videtur, q̃ Christus non fuerit conuersatus sm legem. Lex. 9. præcipiebat, ut nihil operis in sabbato fieret: sicut Deꝰ die septimo requieuit ab omni opere, quod patrarat. Sed ipse in sabbato curauit hoiem, & ei mandauit, ut tolleret lectum suum, ergo uidetur, quòd non fuerit secundum legem conuersatus.

¶ 2. Præterea, Eadem Christus fecit & docuit, secundum illud Act. 1. Cœpit Iesus facere & docere. Sed ipse Matt. 15. docuit, q̃ omne quod intrat in os, non coinquinat hominem, quod est cõtra præceptũ legis, quæ per esum & contactum quorundam animalium dicebat hominem immundum fieri: ut patet Leuit. 11. Ergo videtur, q̃ ipse non fuerit secundum legem conuersatus.

¶ 3. Præterea, Idem iudicium uidetur esse facientis: & consentientis: secundum illud Ro. 1. Nõ solum illi qui faciunt, sed & qui cõsentiunt facientibus. Sed Christus consensit discipulis suis soluentibus legem, in hoc q̃ sabbato spicas vellebant, excusando eos, ut habetur Matt. 12. Ergo uidetur, quòd Christus non conuersatus fuerit secundum legem.

Sed cõtra est, quod dr Mat. 5. Nolite putare qm uent soluere legem, aut Prophetas. Quod exponens Chrys. * dicit. Legem impleuit, primò quidẽ nihil transgrediendo legalium, secundo iustificãdo per fidem, quod lex per literam facere non ualebat.

Respondeo dicendũ, q̃ Christus in omnibus fm legis præcepta cõuersatus est. In cuius signũ ẽt uoluit circũcidi: circuncisio. n. est quædam protestatio legis implendæ: secundum illud Galat. 5. Testificor omni homini circuncidenti se, qm debitor est uniuersæ legis faciendæ. Voluit autem Christus secundum legẽ conuersari, primò quidem, ut legem ueterem approbaret. Secũdò, vt eã obseruando, in seipso consummaret & terminaret: ostẽdens q̃ ad ipm erat ordinata. Tertiò, ut Iudęis occasionem calumniandi subtraheret. Quartò, ut hoies a seruitute legis liberaret: secundũ illud Galat. 4. Misit Deus Filium suum factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret.

Ad primũ ergo dicendum, q̃ Dominus super hoc se excusat a transgressione legis tripliciter. Vno quidẽ mõ, quia per pceptũ de sanctificatione sabbati, nõ interdicit opus diuinum, sed opus humanum: quamuis enim Deus die septimo cessauerit a nouis creaturis condendis, semper tamen operatur in rerum conseruatione & gubernatione. Quòd autem Christus miracula faciebat, erat operis diuini. Vnde ipse dicit Ioannis quinto. Pater meus usque modo operat, & ego operor. Secundò, excusat se per hoc, quòd illo præcepto nõ prohibentur opera quæ sunt de necessitate salutis etiam corporalis. Vnde ipse dicit Luc. 13. Vnusquisque uestrum sabbato non soluit bouem suum aut asinum a præsepio, & ducit adaquare? Et infra 14. Cuius uestrum asinus, aut bos in puteum cadet, & non continuo extrahet illum die sabbati? Manifestum est autem, quòd opera mira culorum, quæ Christus faciebat, ad salutẽ corporis, & animę pertinebant. Tertiò, quia illo præcepto non prohibentur opera, quæ pertinent ad Dei cultum. Vnde dicitur Matth. 12. An non legistis in lege, quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatum uiolant, & sine crimine sunt? & Ioannis septimo dicitur, quòd circũcisionem accipit homo in sabbato. Quòd autem Christus paralytico mandauit, ut lectum suum sabbato portaret, ad cultũ Dei pertinebat, id est, ad laudem uirtutis diuinæ. Et sic patet, q̃ sabbatum non soluebat: quamuis hoc ei Iudæi falso obijcerent, dicentes Ioannis 9. Nõ est hic homo a Deo, qui sabbatum non custodit.

*Ho. 16. in Matth. 4. pag. a princip. illius to. 2.

Ad secundum dicendum, q̃ Christus uoluit ostendere per illa uerba, quòd homo non redditur immundus secundum animam ex usu ciborũ quorumcunque secundum suam naturam, sed solum secundum quãdam significationem utrumque natura immundum esse. Vnde Aug. *dicit contra Faustum: Si de porco & agno requiratur, utrum natura mundus est, dicimus, quia omnis creatura Dei bona est; quadam uero significatione agnus mundus, porcus immundus est.

*lib. 6. c. 7. non lõge à prin. to. 6.

Ad tertium dicendum, quòd etiam discipuli quando esurientes, spicas sabbato uellebãt, a trãsgressione legis excusantur, propter necessitatem famis. Sicut & Dauid non fuit transgressor legis, quando propter famis necessitatem comedit sanctos panes, quos ei edere non licebat.

QVAESTIO XLI.

De tentatione Christi, in quatuor articulos diuisa.

¶ De qua Doctores super Matthæum cap. 4.

DEinde considerandum est de tentatione Christi.

¶ Et circa hoc quærũtur quatuor.

¶ Primò, vtrũm fuerit conueniẽs Christum tentari.

¶ Secundò, de loco tentationis.

¶ Tertiò, de tempore.

¶ Quartò, de modo & ordine tentationis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Christum tentare fuerit conueniens.

AD primum sic proceditur. Videtur, q̃ Christum tentare non fuerit conueniens. Tentare enim est explorare & experiri, ut dicit Isidorus. Sed Deus non indiget explorare aliquem, quia scrutator cordium est. Ergo uidetur, q̃ Christum tentare non fuerit conueniens.

¶ 2. Præterea, Tentare est quoddam peccatum, ut patet per Augustinum. Sed Christus nullum peccatum fecit. Ergo uidetur, q̃ Christum tentare non fuerit conueniens.

¶ 3. Præterea, Tentare est quoddam malum. Sed Christus non fecit malum, sed bonum. Ergo uidetur, q̃ Christum tentare non fuerit conueniens.

Sed cõtra est, quod dr Matth. 4. Tunc Iesus ductus est in desertum a Spiritu, ut tentaretur a diabolo.

Respondeo dicendum, q̃ Christum tentare conueniens fuit. Ad cuius euidentiam sciendum est, quòd tentatio quid sit. Quid sit tentatio explicat Sanctus Thomas q. 114. artic. secundo, primæ partis, dicitque, quòd tentare propriè est rem incertam & incognitam explorare, experiri, & diligenter inquirere. Secundum quam significationem in scripturis Deus dicitur homines præceptis, & afflictionibus immissis tentare, quia scilicet, quales sint probat, non quidem vt ipse cognoscat, sed vt quales sint, ipsimet & alij cognoscant. Sic & homo dicitur Deum tentare, cum de diuina vel bonitate, vel potentia diffisus experiri vult, quid possit aut quid facturus sit, quomodo tentauerunt Deum Israelitæ dicentes; Nunquid potest Deus parare mensam in deserto? Hinc in scripturis tentationes dicuntur persæpè afflictiones, quia his homo probatur, fitque & alijs innotescit. Quoniam autem tentationes dicuntur afflictiones, ob id & tentari pro affligi ponitur, & tentare aliquem pro affligere, molestare, irritare, & ad iracundiam prouocare: secundum quam etiam significationem nonnunquam in scriptura dicuntur homines Deum tentare, hoc est prouocare, & exasperare, vt in Psalmo, & tentauerunt, & exacerbauerunt Deum excelsum, & testimonia eius non custodierunt. Et in actis Apost. Quid tentatis Deum imponere iugum super cerUices discipulorum?

Tentatio quid sit.

¶ Tentare autẽ prout significat explorare & experiri, duobus modis contingit. Aut enim quis aliquid tentat solum vt illud sciat, quomodo dicimur tentare alicuius scientiam aut amicitiam. Aut tentare aliquid dicitur aliquis, cum illud quod nescit cupit ita explorare, vt etiam aliquid conetur efficere: quomodo dicimur tentare aliquam rem quam aggredimur. & tentare aliquem de pudicitia, cum conamur ipsum ad impudicitiam pertrahere. Atque secundum hunc modum diabolus nos tentare dicitur, quia scilicet *suis* suggestionibus, & oppugnationibus & conatur experiri quales simus, & simul ad malũ nos pertrahere studet. Itaque & tentatio pro sollicitatione ad malum, & tentare pro sollicitare ad malum ponitur, quomodo apud Iacobum Deus neminem tentare dicitur. Hoc ergo respectu in scripturis diabolus appropriatè dicitur tentator, vt hoc loco. Et iterum 1. Thess. 3. Ne forte tentauerit vos is qui tentat, vbi Græcis est ea dictio quæ hoc loco, o pirazon. Satan autem Hebraica dictio est, quæ idem significat, quod aduersarius, & inimicus. Vnde 2. Reg. 19. Dauid dicebat Quid mihi & vobis filiis Saruiæ; cur efficimini mihi hodie in Satan? Ita & reuocanti a cruce Petro Christus dicebat; Vade retro me Satana. At quia veterator ille spiritus nusquam non aduersatur nobis, ac pessima vbique suadet, tum & ad ultionem postulat; peculiariter, & per antonomasiam Satan vocatur, vt 1. Paralip. 21. Consurrexit autem Satan contra Israel, & incitauit Dauid vt numeraret Israel.

Diabolus quãdo dicitur tentare.

1. Thess. 3.

2. Reg. 19.

Satan.

1. Para. 21.

¶ Nomen autem, diabolus, dictio Græca est, quæ proprie calumniatorem & criminatorem significat, ac ferè

Diabolus quid significat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nomen hoc a septuaginta interpretibus ponitur vbi in Hebræo Satan, vt loco Paralip. iam dicto, & in Psal.108. & diabolus stet a dextris eius. Vnde quem Hebræi vocant Satan, Græci cœperunt vocare diabolum: quare Petrus Græco nomine dæmonem appellans, sed Hebreæ dictionis significationem explicans, Aduersarius, inquit, vester diabolus circuit, &c. in Apoc. autem cap. 12. explicatur ratio nominis, diabolus, cum dicitur: Proiectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die ac nocte. Theophylactus tamen diabolum etiam dici vult, quòd accusauerit & infamauerit Deum apud Adam, quodque & nunc virtutem, & quæ Dei sunt apud nos calumnietur. Tantum de præfatione dictum sit.

Ps. 118.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm conueniens fuerit Christum tentari.

226 Opu. 60. c. 11. prin.

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd Christo tentari non conueniebat. Tentare enim est experimẽtum sumere, quòd quidem non fit nisi de re ignota. Sed virtus Christi erat nota etiam dæmonibus: dicitur enim Luc.4. quòd non sinebat dæmones loqui, quia sciebant eum esse Christum. Ergo videtur, quòd non decuerit Christum tentari.

¶ 2. Præterea, Christus ad hoc venerat, vt opera diaboli dissolueret: secundum illud Ioannis 3. In hoc apparuit filius Dei, vt dissoluat opera diaboli. Sed non est eiusdem dissoluere opera alicuius, & ea pati. Et ita videtur inconueniens fuisse, ꝙ Christus pateretur se tentari a diabolo.

¶ 3. Præterea, Triplex est tentatio, scilicet a carne, a mundo, & a diabolo. Sed Christus non fuit tentatus, nec a carne, nec a mundo. Ergo nec etiã debuit tentari a diabolo.

¶ Sed contra est, quod dicitur Matt.4. Ductus est Iesus a Spiritu in desertum, vt tentaretur a diabolo.

Hom.16. in Euang. non longe a prin.

Respondeo dicendum, quòd Christus tentari voluit. Primò quidem, vt nobis cõtra tentationes auxilium ferret. Vnde Greg.* dicit in hom. Non erat indignum Redemptori nostro, quòd tentari voluit, qui venerat occidi: iustum quippe erat, vt sic tẽtationes nostras suis tentationibus vinceret, sicut mortem nostram venerat sua morte superare.

Secundò, propter nostram cautelam, ut nullus quantumcunque sanctus se æstimet securum & immunem a tentatione. Vnde & post baptismum tentari voluit: quia, sicut Hilarius dicit super Matthæ.† in sanctificatis nobis maximè diaboli tentamenta grassantur: quia Victoria magis est ei exoptata de sanctis. Vnde & Eccle.2. dicitur, Fili, accedẽs ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem.

Cano.3. in Matth. nõ lõgè a prin cip.

li.4. ca.13. aliquantu lum a prin ci.to.3.

¶ Tertiò, propter exemplum, ut scilicet nos instrueret qualiter diaboli tẽtationes uincamus. Vnde Augustꝰ* dicit in quarto de Trinit. ꝙ Christus diabolo se tentandum præbuit: ut ad superandas tentationes eius mediator esset, non solùm per adiutorium, uerum etiam per exemplum.

Quartò, ut nobis fiduciam de sua misericordia largiretur. Vnde dicitur Heb.4. Nõ habemus pontificem, qui nõ possit compati infirmitatibus nostris, tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato.

li. 9. c. 21. ĩ prin. to. 3.

Ad primum ergo dicendum, quòd sicut Aug.* dicit in 9. de ciui. Dei. Christus tantum innotuit dæmonibus, quãtum uoluit: non per id quod est uita æterna, sed per quædam temporalia suæ uirtutis effecta: ex quibus quandam coniecturã habebant Christum esse filium Dei. Sed quia rursus in eo quędam signa humanę infirmitatis uidebant, non pro certo cognoscẽbat eum esse filium Dei: & ideo eum tentare uoluit. Et hoc signatur Matt.4. ubi dicitur, ꝙ postquàm esurijt, accessit Tentator ad eum: quia ut Hilarius dicit,* tentare Christum diabolus non fuisset ausus, nisi in eo per esuritionis infirmitatem, quæ sunt hominis, recognosceret. Et hoc etiam patet ex ipso modo tentãdi, cùm dixit. Si filius Dei es. Quod exponẽs Ambr.* dicit, Quid sibi uult talis sermonis exordius, nisi quia cognouerat Dei filium esse uenturum, sed uenisse per hanc infirmitatem corporis non putabat?

Canone 5. in Matth. non remote a princ.

Amb. lib. 4. in Luc. ca. 14. in ord. in tit. de 1. tentatione Christi, to mo 2.

Ad secũdum dicendum, quòd Christus uenerat dissoluere opera diaboli, nõ positiuè agendo, sed magis ab eo & eius membris patiendo, ut sic diabolum uinceret iustitia, non potestate, sicut Augustꝰ* dicit 13. de Trinita. quòd diabolus non potentia Dei, sed iustitia superandus fuit. Et ideo circa tentationem Christi considerandũ est, quid propriè uoluntatis. Vnde dicitur Matth. 4. Ductus est Iesus in desertum a Spiritu, ut tẽtaretur a diabolo. Quod Gregor.* intelligendum dicit de Spiritu sancto: ut scilicet illuc eum Spiritus suus duceret, ubi eum ad tentandum spiritus malignus inueniret. Sed a diabolo passus est, ut assumeretur, uel supra pinnaculum templi, uel etiã in mõtem excelsum ualde. Nec est mirum (ut Gregorius† dicit) si se ab illo permisit in montem duci, qui se pertulit etiam a membris ipsius crucifigi. Intelligitur autem a diabolo assumptus nõ quasi ex necessitate: sed quia (ut Origen.* dicit super Lucam) sequebatur eum ad tentationem, quasi athleta sponte procedens.

lib. 13. cap. 13. ĩ prin. to. 3.

Hom. 16. in Euang. non longè a princ.

Hom. 16. in Euang. non longè a princ.

Hom. 31. in Lucam in princ. to mo 3.

Ad tertium dicendum, quod sicut Apostolus dicit, Christus in omnibus tentari uoluit absque peccato. Tentatio autem quę est ab hoste, potest esse sine peccato: quia fit per solam exteriorem suggestionẽ. Tentatio autem quę est a carne, non potest esse sine peccato; quia huiusmodi tentatio fit per delectationem & cõcupiscentiam. Et sicut Aug.† dicit, nonnullum peccatum est quando caro concupiscit aduersus spiritum. Et ideo Christus tentari uoluit ab hoste, sed non a carne.

li. 19. de ciui. Dei ca. 4. a medio to. 5.

SVM-

Prima cõclusio. Secunda conclusio. D. Augus.

PRima conclusio est affirmatiua.

¶ Secunda cõclusio. Sua tentatio fuit a diabolo, & non a carne, nam tentatio a diabolo potest esse sine peccato, sit enim per solam suggestionem exteriorem: tentatio verò carnis ab intrinseco non potest esse sine peccato: quia fit per delectationem, & per concupiscentiam, & inquit D. Aug. lib. 19. de Ciuit. Dei, cap. 4. esse nonnullum peccatum, quod caro concupiscat aduersus spiritum.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Vtrum ois tẽtatio carnis sit cum peccato. Prim. arg. 1. Cor. 10.

DE secunda conclusione, in qua asserit D. Thom. ꝙ omnis tentatio carnis ab intrinseco proueniens est cum peccato, est magnum dubium. Nam Diuus Paulus 1. ad Corinth. 10. sic dicit: Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cum tentatione prouentum, ergo tentatio carnis non semper est cum peccato.

Secũdum.

¶ Deinde, tenemur quidem vincere omnem tentationem carnis, ergo possumus illam vincere, quòd si vincimus, non imputatur ad peccatum, vnde tentatio carnis non semper est cum peccato.

Tertium. Conc. Tri.

¶ Præterea, in Cõcilio Trident. Sess. 5. apertè diffinitur, quòd concupiscentia carnis non consentientibus nihil nocet, quin potius valet ad victoriam.

Quartum.

¶ Ad hæc, naturalibus non meremur aut demeremur, sed tentatio carnis nonnunquam est naturalis, quando præuenit vsum rationis, aut quando ratio non cõsentit, ergo non semper est cum peccato. Certè exploratum est, quòd in Christo fuerunt delectationes sensibiles, quando comedebat, vel bibebat aliquid delectabile, puta bonum vinum, aut bonum panem, ergo non omnis delectatio sensibilis est cum peccato.

Prima cõclusio.

¶ In huius rei gratiam dico primò, delectatio sensibilis potest esse sine peccato, patet, nam in statu innocentiæ fuissent delectationes sensibiles absque vllo peccato, & in congressu maritali sunt delectationes innoxiæ, & in Christo Domino non est dubitandum, quin quando fatigatus ex itinere sedebat supra puteum, quies illa erat delectabilis sesso corpori, & lux solis erat oculis amabilis, & sic de aliis.

Secunda conclusio.

¶ Secundò dico, nulla est tẽtatio carnis, quam homo non possit vincere ex Dei adiutorio: Hoc patet ex sententia Pauli superius commemorata, & ex euidenti ratione, nam alioquin Deus nos obligaret ad impossibile.

Tertia cõclusio.

¶ Tertiò dico, tentatio carnis non semper est cum peccato. Hoc probant efficaciter argumenta in principio nosita.

Quarta cõclusio.

¶ Quartò dico, quanquam in nobis non semper esset peccatum, in Christo certè esset, nam in nobis non semper est facultas ad coercendam tentationem carnis, Christus verò semper potuit coercere, & compescere, & ideo si non coerceret insurgentẽ tentationem, ad peccatum ei imputaretur.

Explicat D. Augus.

¶ Vltimò dico, quando D. Aug. dicit esse nonnullum peccatum, quòd caro concupiscat aduersus spiritum, tametsi voluntas non consentiat, sensus est, non quòd sit propriè peccatum, sed dicitur peccatum, quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat. Sic explicat Cõcilium Trident. Sess. 5. & ideo non potuit esse in Christo huiusmodi concupiscentia, nam Christus non habuit peccatum, neque inclinationem ad peccatum.

Conc. Tri.

Quo diabolus sciẽs Christum esse Deũ, ausus est eum tentare. Prim. arg. Secũdum. Tertium.

¶ Erit aliud dubiũ circa vtranq; conclusionẽ, quomodo diabolus sciens, vel valdè dubitans Christum esse verum Deum, ausus est illum tentare: sciebat enim, quòd si esset verus Deus, actum esset de regno illius, & tyrannide.

¶ Deinde, si sciebat Deũ esse, quomodo poterat illũ tentare? tentatio enim diaboli si quidem fit per suggestionẽ exteriorem nõ habet vim nisi decipiendo, at sciebat diabolus Deum nõ posse decipi, & quòd contra Dominum non sit consilium, ergo non potuit eum tentare.

¶ Præterea, vel sciebat esse verum Deum, & filium Dei, vel sciebat nõ esse verum Deũ, vel de hac re magnopere dubitabat, si sciebat, certè non potuit induci ad Deum tentandum propter rationes superius commemoratas, si sciebat non esse verum Deum, quorsum bis dixit: si filius Dei es, &c. Si autem dubitabat, inscitè & imprudenter se habuit, siquidem exposuit se magno periculo incurrendi in pœnam, & grauissimum cruciatum, quem pro tam temerario ausu promerebatur.

Quartum.

¶ Quartò, diabolus cognouit euidenter Christum esse verum Deum, ergo non potuit rationabiliter induci ad tentandum eum. Probo antecedens pluribus, tum rationibus, tum testimoniis diuinæ scripturæ.

Probatur, ꝙ dæmon cognouerit Christum esse Deum. Prim. arg. Mar. 1. Luc. 4. Secũdum.

¶ In primis Mar. 1. dicitur, quidam dæmoniacus exclamasse, quid tibi & nobis Iesu Nazarene, venisti ante tempus torquere nos, scio quòd sis sanctus ille Dei. Et in eodem capite dicitur, quòd Christus non sinebat dæmonia loqui, quoniam sciebant eum: & Luc. 4. habetur, quòd Christus non sinebat dæmonia loqui, quoniã sciebant eum esse Christum, & filium Dei. Et rursus ibidem dæmonia multa exibant clamantia, atque dicentia, quia tu es filius Dei.

Luc. 1.

¶ Præterea, ante tentationem Christi præcesserunt quædam signa admiranda, & stupenda, quæ liquidò ostendebant Christum esse verum Deum, quæ diabolus ignorare non potuit. Patet, in conceptione Christi, quando Gabriel annunciauit Mariæ concepturam filium de Spiritu sancto, & illum esse filium Dei. Luc. 1. Viderat insuper conceptum fuisse Christum sine virili semine, viderat ortum stellæ, adorationem Magorum, quæ liquidò ostendebant Christi diuinitatem, & paulo ante viderat cœlos apertos, & Spiritum sanctum descendentem super ipsum in specie columbæ, & vocem Patris audiram: Hic est filius meus dilectus.

Tertium.

¶ Præterea, Iudæi cognouerunt Christum esse filiũ Dei, ergo multò melius diabolus, qui eos perspicacitate ingenij antecedebat. Antecedens probatur ex illo Matt. 21. Hic est hæres, venite, occidamus illum. Super quem locum dicit D. Hiero. Iudæos cognouisse euidenter Christum esse verum filium Dei. Idem docet Chrysost. explicans eadem verba, & Beda Luc. 23. in illud: quia nesciũt quid faciunt. Ad hæc, diabolus videbat impletas prophetias, miracula vera effecta in cõfirmationem doctrinæ Christi. Ex quo concludo validum argumentum: Diabolus videbat Christum prædicare se esse Messiam, & verum Deum, & in huius veritatis confirmationem videbat fieri vera miracula, quæ a solo Deo fieri possunt in testimonium veritatis, Deus enim non potest decipere, nec decipi, ergo euidenter videbat esse verum, quòd Christus de sua diuinitate prædicabat.

Matth. 21. D. Hieron. Chrysost. Beda.

Quartum.

¶ Iam verò est illud argumentum sæpissimè a nobis in superioribus commemoratum. Diabolus euidenter cognoscebat Christum non subsistere propria subsistentia, ergo aliena, & non creata, quia scit euidenter, quòd nullum suppositum creatum potest suppositate alienam naturam, ergo cognouit euidenter, quòd subsistebat subsistentia increata, quod est cognoscere mysterium incarnationis.

Decisio q. stionis. Abulensis.

¶ Ad istam quæstionem explicandam in medium producam, quid Doctores de ea nobis tradiderunt. Abulensis super Matth. cap. 4. q. 22. existimat, ꝙ diabolus poterat euidenter cognoscere Christum esse Deum, sed impeditum fuisse a Deo ab huius rei cognitione, ne impediret humani generis salutem. Sed hæc ratio philosophandi mihi non probatur: tum quoniam Deum esse hominem est sacramentum supernaturale, ergo diabolus ex vi naturali sui luminis non potuit illud euidenter cognoscere, tum deinde quoniam vnio illa personalis duarum naturarum in Christo fuit supernaturalis omnino, ergo non potuit per lumen naturale euidenter cognosci. Si potissimum argumentum in huius rei confirmationem est ex sanctis Scripturis, in quibus passim habetur hoc mysterium sic esse absconditum, vt nullus potuerit illud cognoscere nisi per Dei reuelationem, & quòd Deus nobis illud reuelauit per spiritum suũ. Sancti Patres alia via pergunt ad explicandam propositam difficultatem. In primis D. Aug. lib. 9. de Ciuit. Dei, cap. 21. dicit, Christus tantum innotuit

D. Aug.

Universidad de Deusto
Biblioteca

innotuit diabolo quantum voluit, tantum autem voluit quãtum oportuit, sed sic innotuit non sicut angelis sanctis per aliquid, quod est vita æterna, sed per quædam temporalia suæ virtutis effecta, & quando signa suæ præsentiæ paulùlum supprimẽda iudicauit, & aliquanto altius latuit, dubitauit de illo Dæmonum princeps, cumq; tentauit an Christus esset exploras. Ita4; secundum D. Augustinum diabolus videns Christum esurire post ieiunij

Ambros. Hieron. Chrysost. existimauit non esse filium Dei. Idem asserit D. Ambrosius super Lucam. c. 4. Idem Hieronymus, & Chrysostomus explicantes illud Matthæi 4. Si filius Dei es, &c. Idẽ repetit Chrysostomus explicans illud Mar. 1. Scio, quod sis sanctus Dei. Quod autem ipsum confitebantur esse filium Dei magis ex suspicione erat, quàm ex certitudine.

Caietan. Hæc expositio sanctorum Patrum vera est & legitima, & omnino amplectenda. Sed videamus, quid de hac re docuerit acutissimus Caietanus, qui tractauit hanc quæstionem varijs in locis suæ doctrinæ. Et quidem super Lucã. c. 4. explicans illud; Si filius Dei es, sic scribit: Hinc apparet intellectum dæmonum ligatum, seu impeditum esse à Deo in pœnam sui peccati, vt non possint cognoscere, quæ ex vi naturali sui luminis cognoscere possent. Ex eo enim, quod post verba Gabrielis ad beatam virginem, post verba angeli ad pastores, post verba de cœlo in baptismo diabolus non cognoscit Christum esse filium Dei, & hoc tentat cognoscere ex miraculo, habetur q̃ non intellexit tot testimonia, nam nõ maiorem habuisset certitudinem ex isto miraculo, quàm ex illis testimonijs, sciebat enim diabolus Angelos cœlestes non posse mentiri.

Secundus modus dicendi Caietani. ¶ Sed hæc sententia Caietani eisdem argumentis confutatur, quibus & Abulensis sententia superius est confutata. Idem Caietanus, infra q. 44. art. 1. explicans solutionem ad secundũ hæc habet asserta. Primum in hac quæstione, Vtrũm dæmones cognouerint Christum, duæ inuoluuntur, quæstiones. Vna, vtrum cognouerint ipsum esse Christum. Altera, vtrũm cognouerint illum esse filium Dei. Et de prima quæstione tenetur pars affirmatiua autoritate Lucæ Euangelistæ dicentis; quod Christus non sinebat loqui dæmones, q̃ sciebant eum esse Christum. Sed reuera ex hac autoritate non colligitur. Sensus enim huius scripturæ est, quòd Christus non sinebat dæmonia loqui, hoc scilicet, quod sciebant esse Christum, quanuis sciebat quod tentando eum dicebant ad explorandum, an ipse esset verè Christus. De secunda ẽ quæstione certitudo non habetur, quia quanquam dæmon

Luc. 4. Luc. 4. dixerit: tu es filius Dei, exploratiue loquutus est, non ex certitudine. Sed nonnullę autoritates sanctorum videntur dicere, quòd cognouit eum esse filium Dei, de quorum sententijs infra censendum est. Secundum assertum, si superbia diaboli consideretur, consentaneum superbiæ eius videtur, quòd etsi sciuisset Iesum esse verum Deum, ad hoc tẽtasset eum, & procurasset eius mortem, vt fecit. Itaque secundum superbiam suam agens dæmon cogitauit pugnare contra ipsum, auferendo illi vitam, honorem, famam, discipulos, cogitans quod si non est Deus, sed Messias purus homo, iam postrauit eum, si est verus Deus, non parum feci, habendo hanc victoriã contra ipsum Deum, & postea videbitur, quid Deus faciet, tutiorem enim partem se putauit eligere, habẽdo primam

Beda. victoriam, vincendo Deum in hoc mundo, nescies quid postea sequeretur. Et propterea rectissimè Beda dixit, q̃ si cognouissent dæmones latens mysterium, sequentis structus, quomodo per passionem Christi regnum diabolo erat destruendum, & quomodo Christo danda esset omnis potestas in cœlo & in terra, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Non quin & ipsum Deum tentassent aggredi, quoniam scriptum est: superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper, sed quia proprium damnum vitare voluissent. Tertium assertũ, miracula Christi Do-

D. Thom. mini, & eius doctrina planè diuina sufficienter probabãt eius diuinitatem, vt demonstrat D. Tho. infra quæstione 43. art. vlt. Sed dæmones adhuc in dubio manebant: tum quoniam non penetrabant modum quo fiebant miracula, sicuti si videremus mortuum resuscitatum, sciremus ex supernaturali quadam virtute hoc fieri, sed qualiter se habeat non plane cognosceremus: tum deinde, quoniam miracula poterant ex alia causa prouenire, quàm ex gratia vnionis; tum tertio, quoniam dæmones ex affectu superbiæ & inuidiæ inopinabile esse existimabant hominem sic esse super omnes Angelos elcuatum, vt esset verus Deus, tum etiam quoniam fortasis hoc mysterium ex diuina prouidentia fuit velatum, ne suis malis artibus salutem humani generis impediret. Hæc Caietanus in loco prænotato.

Tertiꝰ modus dicẽdi Caietani verissimꝰ. ¶ Sed idem 3. parte quæst. 47. art. 5. vbi quærit D. Thomas, Vtrum crucifixores Christi eum cognouerint, sic procedit in huius rei expositionem, & ponit hæc documenta. Primum, dicẽt testimonia deitatis Christi Domini essent secundum se sufficientia ad probandam Christi diuinitatem, ijs qui fuerunt præsentes testimoniis illis, & miraculis, quæ faciebat in confirmationem suæ doctrinæ, qua dicebat se esse verum Deum, tamen gratia vnionis personalis non erat vsque adeo clara tam hominibus quam dæmonibus, antequã mysterium hoc fuisset apertum. Nam etsi sciebatur, quòd Messias erat Deus & filius Dei, non tamen intelligebatur, in quo sensu verificaretur, qũo esset Deus, an per gratiam vnionis personalis, vel per aliam excellentiam excellentissimam. Quæ dubitatio sublata esse videtur post Christi passionẽ quo ad dæmones, & post resurrectionem quo ad homines, quando aperuit discipulis sensum, vt intelligerent scripturas, & quãdo venit Spiritus sanctus, qui est doctor veritatis. Secundum documentum, principes & maiores in populo Iudæorum potuerit, & debuerunt cognoscere Iesum esse Christum, & filium Dei. Et hoc quidem satis apparet esse verum ex testimonijs miraculorum, & doctrinæ admirandæ. Hæc enim duo ipse Dominus allegat Ioan. 15. Ioan. 15. Si non venissem, & loquutus eis fuissem: hæc quantum ad doctrinam: & si opera non fecissem, quæ nemo alius fecit: hæc quantum ad miracula. Tertium documentum de facto non cognouerunt eum esse Christum, quod patet ex eo quòd omnia dicta de Christo non cognouerũt impleri in ipso, prophetatũ enim erat de ipso, quod erat futurus rex Israel, & redempturus ex captiuitate Israel. Et hoc licèt modò cognoscatur quod de Christo in secundo aduentu intelligitur temporaliter, in primo autẽ spiritualiter tantum, verum hæc distinctio ante resurrectionem non erat cognita, vnde nec ipsi Apostoli à Domino edocti cognoscebant hoc, dicitur enim Lucæ 18. Luc. 18. quòd cum Dominus prædixisset mortem, & resurrectionem suã, ipsi nihil horum intellexerunt. Discipuli quoque euntes in Emaus dixerunt: Nos sperabamus (prouidubio Iesu viuente) quod ipse esset redempturus Israel. Quia ergo distinctio ista duorum aduentuum Christi erat ignota principes Iudæorum malitia & inuidia rehqua ex scriptura, miraculis, & doctrina testimonia tanquam insufficientia abiecerunt, cum tamen essent sufficientissima. Quantum, licèt nõ cognouerint Iesum esse Christum ignorantia affectata illos velante, dicitur tamen cognouisse quia in promptu erat vnde cognoscerent tam ex debito & ex facultate eorum, quàm ex præsentia lucis tocies oblata simul cum Doctore tam claro. Hæc sententia Caietani mihi in omnibus placet, nã certè est verissima, ex vera diuinæ scripturæ consideratione & intellectione eruta: ex qua colligitur, quòd dæmones nunquam certò cognouerunt Christum esse verum Deum, vsque dum post resurrectionem iam conuicti cognoscant.

Ad primũ argum. in prin. ¶ Ad argumenta in principio posita. Ad primum respondetur, quòd si determinatè & diffinitè cognouisset esse filium Dei, non tentasset illum. Vel si determinate cognouisset ex eius tentatione & morte regnum diaboli esse destruendum, nunquam tentasset illum aut occidisset, & hunc sensum habet illa sententia Pauli 1. Corin. 2. 1. Cor. 2. Si cognouissent, nunq̃ Dominum gloriæ crucifixissent, non ergo intelligas Paulum in his verbis negare, quòd dæmon cognouerit Christum esse filium Dei, sed negat cognouisse prædictum mysterium, se videlicet per mortem Christi esse damnandum.

Ad scdm. ¶ Ad secundum respondetur, quòd sciebat diabolus eum

eum decipi non posse, & ideo si putaret Christum esse filium Dei non conaretur eum tentare, sed quia dubitauit, explorare voluit de eius diuinitate, & vtrum tentationi succumbere posset.

Ad tertiũ. ¶ Ad tertium respondetur, quòd diabolus dubitabat, an esset verus filius Dei, & cum obiicitur, quòd cautius sibi esset eum non tentare, quàm se exponere periculo, dicendum, quòd diabolus ex propria malitia peruersus est, & non considerat: quid bonum sit sibi, sed iniquitas extrema eum ad male agendum inducit, sicut apparet in hominibus qui ex malitia peccant, maximè quia dæmones per mala quæ faciunt non vident sibi pœnas augeri cum non sint in via merendi & demerendi, sed in statu, ideo quicquid iam faciunt, non correspondet illis pœna determinata pro illo actu sicut nobis correspondet. Et certè dæmones non cognouerunt per mortem Christi regnum eorum esse destruendum, vt iam dictum est.

Ad argumẽta, quæ ꝓbant diabolum cognouisse Christum esse Deũ. Ad primũ. Ad scdm. ¶ Ad quartum argumentum nego antecedens, & ad primam probationẽ in contrarium ex diuinis scripturis, iam explicatum est quo in sensu dæmonia clamabant & dicebant Iesum esse Christum & filium Dei.

Ad tertiũ. ¶ Ad secundam probationem respondeo duo, alterum est, diabolum non cognouisse ea quæ Angelus Gabriel annunciauit B. Virgini: alterum est, quòd ex superbia & inuidia, & ex praua affectione obstinati & excæcati non intelligebant scripturas, nec miracula penetrabant; vnde nõ valebant intelligere, quo in sensu vocaretur Christus filius Dei.

Ad quartũ. ¶ Ad tertiam probationem nego antecedens, & dicendum est, quòd principes Iudæorum dicuntur cognouisse Christum esse filium Dei, quia euidentia huius rei signa habuerunt, quibus tamen assentire propter odium, & inuidiam noluerunt, vt eum cognoscerent esse filium Dei.

Ad vltim. ¶ Ad quartam probationem dicendum est, quòd dæmones inuidia & superbia excæcati non penetrabant modum, quo fiebant miracula, nec rectè intelligebant sanctas scripturas.

¶ Ad vltimam probationem in superioribus memini me satisfecisse plenissimè, nunc breuiter dico, quòd licèt dæmon sciat euidenter omnia merè naturalia, non tamen quando admiscentur vel coniunguntur supernaturalibus, & quòd subsistat natura humana per subsistentiam diuinam supernaturale mysterium est. Secundò dico, quòd licèt diabolus possit cognoscere quòd humanitas Christi sustenteturper subsistentiam diuinam, non tamen cognoscit modum, quo sustentatur, & ideo non potuit cognoscere, vtrũm ille homo esset verus Deus in vnitate personæ.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm Christus in deserto tentari debuerit.

227 AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd Christus non debuerit tentari in deserto. Christus enim tentari voluit propter exemplum nostrum: vt

Ar. præce. dictum est.* Sed exemplum debet manifestè proponi illis, qui sunt per exemplum informandi. Non ergo debuit in deserto tentari.

Ho. 13. in Matt. paulò post prĩcip. to. 2. ¶ 2. Præterea, Chryso. * dicit super Matt. quòd tunc maximè instat diabolus ad tentãdum, cum uiderit solitarios: unde & in principio mulierem tentauit, sine uiro eam inueniens. Et sic uidetur per hoc, q̃ in desertum iuit, ut tentaretur, quòd tentationi se exposuit. Cum ergo eius tentatio sit nostrum exemplum, uidetur, quòd etiam alij debeant se ingerere ad tentationes suscipiendas: quod tamen uidetur esse periculosum, cum magis tentationum occasiones uitare debeamus.

¶ 3. Præterea, Matt. 4. ponitur secunda Christi tentatio, qua diabolus Christum assumpsit in sanctam ciuitatem, & statuit eum super pinnaculum templi. Quod quidem non erat in deserto. Non ergo tentatus est solùm in deserto.

Sed contra est, quod dicitur Mar. 1. quòd erat Iesus in deserto quadraginta diebus & quadraginta noctibus, & tentabatur a Satana.

Art. præce. ad 2. Respondeo dicendũ, quòd (sicut dictum est*) Christus proprìa uoluntate se diabolo exhibuit ad tentandum, sicut ẽt propria uoluntate membris eius se exhibuit ad occidẽdum, alioquin diabolus uenire ad eum non auderet. Diabolus aũt magis attentat aliquem, cũ est solitarius: quia, ut dicitur Eccles. 4. si quispiam præualuerit contra unum, duo resistunt ei. Et inde est, quòd Christus in desertum exiuit, quasi ad campum certaminis, ut ibi a diabolo tentaretur. Vnde Ambr. * dicit super Lucam, quòd Christus agebatur in desertum consilio, ut diabolum prouocaret: nã nisi ille certasset, s. diabolus, non iste mihi uicisset, id est, Christus. Addit autem & alias rationes, dicens hoc Christum fecisse mysterio, ut Adam de exilio liberaret, qui scilicet de Paradiso in desertum eiectus est: & exemplo, ut ostenderet nobis diabolum ad meliora tendentibus inuidere.

li. 4. in Lucã, in ti. de ductu Iesu in desertũ non longe a fine. to. 5.

Ad primum ergo dicendum, quòd Christus proponitur omnibus in exemplum per fidem: secundum illud Heb. 12. Aspicientes in Auctorem fidei & consummatorem Iesum. Fides autem (ut dicitur Ro. 10.) est ex auditu: non autem ex uisu. Quinimo Io. 20. dicitur, Beati qui non uiderunt & crediderunt. Et ideo ad hoc, q̃ tentatio Christi esset nobis in exemplum, non oportuit, quòd ab hominibus uideretur, sed sufficiens fuit, quòd hominibus narraretur.

Ad secundum dicẽdum, quòd duplex est tentationis occasio. Vna quidẽ ex parte hominis, puta cum aliquis se peccato propinquum facit, occasiones peccandi non euitans. Et talis occasio tentationis est uitanda, sicut dictum est * Lot. Genę. 19. Ne steteris in omni regione circa Sodomam. Alia uerò tentationis occasio est ex parte diaboli, qui sp inuidet ad meliora tendentibus: ut Ambr. † dicit. Et talis tentationis occasio non est uitanda. Vnde dicit Chrys. * super Matth. q̃ non solum Christus ductus est in desertum a Spiritu, sed oẽs filij Dei habẽtes Spiritum sanctum. Non. n. sunt contenti sedere otiosi, sed Spiritus sanctus urget eos aliquod magnum apprehendere opus: Quod est esse in deserto, quãtum ad diabolum: quia non est ibi iniustitia, in qua diabolus delectatur. Omne etiam bonum opus est desertum quantum ad carnem & mundũ: quia non est secundum uoluntatem carnis & mundi. Talẽ autem occasionem tentationis dare diabolo, non est periculosum: quia maius est auxiliũ Spiritus

* Art. præc. ad 3. & 2. 2. q. 88. ar. 4. ad 2.
† Amb. lib. 4 in Luc. c. De ductu Iesu in desertum nõ procul a fine, to. 5.
* Ho. 5. in Matth. in opere imperfecto, ĩ 3. parte a princ. to. 2.

sancti,

Universidad de Deusto
Biblioteca

sancti,qui est perfecti operis actor, quàm impugnatio diaboli inuidentis.

Ad tertium dicendum, quòd quidam dicunt omnes tentationes factas fuisse in deserto. Quorum quidam dicunt,quòd Christus ductus est in sanctam ciuitatem, non realiter, sed secundum imaginariam visionem. Quidam autem dicunt, quòd etiá ipsa ciuitas sancta,id est, Hierusalem, desertum dicitur:quia erat derelicta a Deo. Sed hoc non est necessarium: quia Marcus dicit, ꝙ in deserto tentabatur a diabolo:non autem dicit, quòd solum in deserto.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. COnclusio est affirmans, cum enim aliquis est solitarius,magis tẽtat eum diabolus. Hinc est,ꝙ Christus exiuit in desertum,quasi ad campum certaminis,vt ibi a diabolo tentaretur: nisi enim ille certasset, non vicisset eum Christus. Quod etiam fecit vt Adam de exilio liberaret, qui de paradiso electus erat in desertum. Atque exemplum nobis dedit, ostendens diabolum inuidere tendentibus ad meliora.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Dubium. IN hoc articulo breue dubium est,nam Matth.4.in secunda tentatione dicitur, quòd assumpsit eum diabolus in sanctam ciuitatẽ, & statuit eum supra pinnaculum templi,ergo tentatio omnis non fuit in deserto. Quidam in visione hæc facta esse putant,& dicunt,quòd Christus ductus est in sanctam ciuitatem non realiter sed secun-
Cyprian⁹. dum imaginariam visionem. Sic sentit Cyprianus in sermone de Ieiunio, & tentatione Christi. Sed reuera hæc corporaliter,& verè facta sunt. Nihil enim minuunt,si se
Gregor. Christus a diabolo permisit in Hierusalem, & in mõtem duci, qui se permisit a membris illius crucifigi, vt dicit Gregorius, & quanquam diabolus sic Christum assumebat,vt ab omnibus videretur,ipse tamen diabolo nescien
Chrysost. te sic egit inuisibiliter, vt a nemine videretur, vt dicit Chrysostomus super Matthæum.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm Christi tentatio debuerit esse post ieiunium.

228 AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd Christi tentatio non debuerit esse post ieiunium. Dictum est enim
q.præce.ar tic.2. suprà,* quòd Christum non decebat conuersationis austeritas.Sed maximæ austeritatis fuisse videtur, quòd quadraginta diebus & quadraginta noctibus nihil comederit: sic enim intelligitur quadraginta diebus & noctibus ieiunasse,quia scilicet in illis diebus nullum omnino
Ho. 16. in Euang. circa mediũ. cibum sumpsit: vt Greg.* dicit. Ergo non videtur, quòd debuerit huiusmodi ieiunium tentatio ni præmittere.

¶ 2.Præterea, Mar. 1. dicitur,quòd erat in deserto quadraginta diebus & quadraginta noctibus,& tentabatur a Satana.Sed quadraginta diebus & quadraginta noctibus ieiunauit:ergo videtur,quòd non post ieiunium, sed simul dum ieiunaret,sit tentatus a diabolo.

¶ 3. Præterea, Christus non legitur nisi semel ieiunasse. Sed non solum semel fuit tentatus a diabolo: dicitur enim Lucæ 4. quòd consumma ta omni tentatione, diabolus recessit ab illo vsque ad tempus. Sicut ergo secundæ tentationi non præmisit ieiunium,ita nec primæ præmittere debuit.

Sed contra est,quod dicitur Matth.4.Cum ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea esurijt, & tunc accessit ad eum Tentator.

Respondeo dicendum,ꝙ conuenienter Christus post ieiunium tentari voluit. Primò quidem propter exemplum:quia cum omnibus (sicut dictũ est*) immineat se contra tentationes tueri, ar.1.huius quæst. per hoc, quod ipse ante tentationem futuram ieiunauit,docuit,ꝙ per ieiunium nos oportet contra tentationes armari, vnde inter arma iustitiæ Apostolus ieiunia connumerat, 2. ad Cor.6. Secundò,vt ostenderet,ꝙ & ieiunantes diabolus aggreditur ad tentandũ,sicut alios, qui bonis operibus vacant,& ideo sicut post baptismũ, ita post ieiunium Christus tentatur. Vnde Chrys.† dicit Ho. 13.in Mat.paulo post princ. to.2. super Matt.vt discas, quàm magnum bonum est ieiunium,& qualiter scutum est aduersus diabolum,& qm̃ post baptismum non lasciuiæ, sed ieiunio intendere oportet: & ideo Christus ieiunauit,non ieiunio indigens,sed nos instruens. Tertiò, quia post ieiunium sequuta est esuries, quæ dedit diabolo audaciam eum aggrediendi: sicut Ar.1. ad 1. argum. dictum est.* Cum autem esurijt Dñs (vt Hilar.di Cano.3.in Matth. nõ lõgè a principio. cit super Matth. †) non fuit ex sufreptione inediæ,sed naturæ suæ hominem dereliquit: non enim erat a Deo diabolus, sed a carne vincendus. Vnde etiam vt Chryso.* dicit, non vltrà processit in ieiunando, quàm Moyses & Helias, ne incredibilis videretur carnis assumptio. Hom.5. in Matth. in opere imperfecto, ante med. tomo 2. & homi. 1. in Gen.a medio to.1.

Ad primum ergo dicendum, quòd Christum non decuit conuersatio austerioris vitæ, vt sc̃ communem exhiberet illis quibus prædicauit. Nullus autem debet assumere prædicationis officium, nisi prius fuerit purgatus & in virtute perfectus, sicut de Christo dicitur Actuum 1. quòd cœpit Iesus facere & docere. Et ideo Christus statim post baptismum austeritatem vitę assumpsit, vt doceret post carnem edomitã, oportere alios ad prædicationis officium transire:secundum illud Apostoli,Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo,ne fortè cum alijs prædicauero,ipse reprobus efficiar.

Ad secundum dicendum,quòd verbum illud Marci, potest sic intelligi,ꝙ erat in deserto quadraginta diebus & quadraginta noctibus, quibus.s.ieiunauit, Quod aũt dicitur, Et tentabatur a Satana, intelligendum est, non in illis quadraginta diebus & quadraginta noctibus,quibus ieiunauit, sed post illos:eo ꝙ Matt.dicit, Quòd cũ ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus,postea esurijt:ex quo sumpsit tentator occasionem accedendi ad ipsum. Vnde & quod

subditur,

subditur, Et Angeli ministrabant ei, consecutiuè intelligendum esse ostenditur ex hoc quod Matthæi 4.dicitur,Tunc reliquit eum diabolus,scilicet post tentationem, & ecce Angeli accesserunt & ministrabant ei. Quòd uero interponit Marc. Eratque cum bestijs,inducitur secundum Chrysosto. * ad ostendendum quale erat desertum, Ho: 15. in Matt.paulò prin. to. 2.c.1. Mar.in ca. 5.secund. eius ord. to.2. quia scilicet erat inuium hominibus & bestijs plenum.Tamen secundum expositionem Bedæ* Dominus tentabatur quadraginta diebus,& quadraginta noctibus. Sed hoc intelligẽdum est non de illis tentationibus uisibilibus, quas narrant Matthæus & Lucas, quæ manifestè factæ sunt post ieiunium: sed de quibusdam alijs impugnationibus,quas fortè illo ieiunij tempore Christus est a diabolo passus.

li.4. in Lucam, ca.3. de tẽtatione Christi & med. t.3. Ad tertium dicendum, quòd sicut Ambros.* dicit super Lucam,recessit diabolus a Christo vsque ad tempus, quia postea non tentaturus, sed apertè pugnaturus aduenit: tempore scilicet passionis. Et tamen per illam impugnationem uidebatur Christum tentare de tristitia & odio proximorum: sicut in deserto de delectatione gulæ & contemptu Dei per idololatriam.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio: COnclusio est affirmans,vt nos doceret quòd armari debemus per ieiunium contra tentationes: sicut & ipse fecit. Ostenditúe diabolum aggredi ieiunantes ad tentandum, sicut & alios,qui vacãt bonis operibus alijs. Voluit etiam post ieiunium tentari,cum esurijt, vt vinceretur diabolus non a Deo, sed a carne: vnde secundum Chrysostomum,non vltra processit in ieiunando,quàm Moyses, & Helias, ne incredibilis videretur carnis assumptio.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Dubium. IN hoc articulo est paruum dubium, Vtrum Christus Dominus in tempore quadraginta dierum sui ieiunij esurierit?

1. Solutio. ¶Ad hoc communis solutio est sanctorum Patrum, Christum tempore quadraginta dierum non esuriisse, nam dicit Euangelista:postea esurijt,in quo uidetur apertè significari, quod antea non esurierit. Sic sentiunt ferè vniuersi patres.

2. Solutio Caietani. ¶ Sed Dominus Caietanus super Matth: c.4. super illa verba: postea esurijt,tenet contrarium, tum quoniam est multiplicare miracula, dicere quod Christus in tanto tempore non esurierit, tum verò & hoc magis vrget: nam dicendo oppositum, dicitur subinde quod Iesus ex tanto ieiunio non fuerit afflictus secundum corpus, quia non affligitur corpus ex ieiunio donec deducatur ad hoc, quòd indigeat alimento & esuriat, & careat alimento,vt experientia testatur. Et sanè ex eo quod dicat Euangelista; Postea esuriit, non dicit an infra tempus illorum quadraginta dierum esurierit necne. Sententia Caietani probabilis est, sed mihi sententia sanctorum magis probatur.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm fuerit conueniens ordo & modus tentationis Christi.

AD quartum sic proceditur. Videtur,quòd Christi non fuerit conueniens tentationis modus & ordo. Tentatio enim diaboli ad peccandum inducit.Sed si Christus subuenisset corporali fami, conuertendo lapides in panem, non peccasset: sicut non peccauit, cum panes multiplicauit (quod non fuit minus miraculum)ut turbæ esurienti subueniret. Ergo videtur,quòd nulla fuerit illa tentatio. 229 Opusc.60. c.11. circa medium.

¶ 2. Præterea,Nullus persuasor conuenienter suadet contrarium eius, quod intendit. Sed diabolus statuens Christum supra pinnaculum templi intendebat, eum de superbia seu uana gloria tentare. Ergo inconuenienter persuadet ei, ut se mittat deorsum: quod est contrarium superbiæ uel uanæ gloriæ, quæ semper quærit ascendere.

¶ 3.Præterea, Vna tentatio conueniens est, ut sit de uno peccato. Sed in tentatione,quæ fuit in monte, duo peccata persuasit, scilicet cupiditatẽ & idololatriam. Non ergo conueniens uidetur fuisse tentationis modus.

¶ 4.Præterea,Tentationes ad peccata ordinantur.Sed septem sunt uitia capitalia: ut in Secũda parte habitum est. * Non autem tentauit nisi de tribus,ſ gula,uanagloria & cupiditate: non ergo videtur sufficiens tentationis modus fuisse. 1.2. q. 84. arti.4.

¶ 5.Præterea, Post uictoriam omnium uitiorum,remanet homini tentatio superbiæ uel uanę glorię: quia superbia etiam bonis operibus insidiatur,ut pereant:sicut dicit Aug.* Inconuenienter,ergo Matt.vltimam ponit tentationem cupiditatis in monte; mediam autem inanis glorię in templo,præsertim cum Luc. ordinet econuerso. In regu.3. non remotè a princ. to.1.

¶ 6. Præterea, Hierony. † dicit super Matth. quòd propositum Christi fuit diabolum humilitate uincere,non potestate. Ergo non imperiosè & obiurgando,eum repellere debuit,dicens,Va de retro Satana. Sup illud Matt.4.nõ in solo pane viuit homo.to.9.

¶ 7.Præterea, Narratio Euangelii uidetur falsum cõtinere,Non enim uidetur possibile, quòd Christus supra pinnaculum templi statui potuerit,quin ab aliis uideretur:neq; aliquis mons tam altus inuenitur,ut inde totus mũdus inspici possit, ut sic ex eo potuerint Christo omnia regna mundi ostendi. Inconuenienter ergo uidetur descripta Christi tentatio.

Sed contra est,Scripturæ sactæ auctoritas.

Respondeo dicendum, ꝙ tentatio,quæ est ab hoste, fit per modum suggestionis: vt Gregor.* dicit. Non autem eodem modo potest aliquid omnibus suggeri, sed unicuique suggeritur aliquid ex his circa quæ est affectus. Et ideo diabolus hominem spiritualem non statim tentat de grauibus peccatis: sed paulatim a leuioribus incipit, Ho. 16. in Euan.paulò post prin.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lib.31.Moral.c.32.in prin.

pit, ut postmodum ad grauiora perducat. Vnde Greg.* 31.Mora.exponens illud Iob 39. Procul adoratur bellum, exhortationem ducum & vlulatum exercitus.dicit: Bene duces exhortari dicti sunt,exercitus ululare: quia prima uitia,deceptæ menti quasi sub quadam ratione se ingerunt: sed innumera quæ sequuntur,dum hanc ad oēm insaniam pertrahunt, quasi bestiali clamore cōfundunt. Et hoc idem diabolus obseruauit in tentatione primi hominis:nam primò solicitauit mentem primi hois de ligni uetiti esu, dicens Gen.3. Cur præcepit nobis Deus, ut nō comederetis de omni ligno paradisi? secundò,de inani gloria,cū dixit, Aperientur oculi uestri. tertiò,perduxit tentationem ad extremam superbiam,cum dixit,Eritis sicut dij,scientes bonum & malum. Et hunc etiam tentādi ordinem seruauit in Christo.Nam primò tentauit ipsum de eo quod appetunt quantumcunq; spirituales uiri,s.de sustentatione corporalis naturæ per cibum: secundò, processit ad id in quo spirituales uiri quandoque deficiunt: ut. s. aliqua ad ostentationem operentur, quod pertinet ad inanem gloriam. tertiò,perduxit tentationem ad id quod iam non est spiritualium uirorum, sed carnalium, s. ut diuitias & gloriam mundi concupiscant usque ad contemptū Dei. Et ideo in primis duabus tentationibus dixit, Si filius Dei es,non autem in tertia,quæ non potest conuenire spiritualibus uiris (qui sunt per adoptionem filij Dei)sicut duæ primæ.His autē tentationibus Christus restitit testimonijs legis, non potestate uirtutis: ut hoc ipso & plus hoiem honoraret,& aduersarium plus puniret:cum hostis generis humani non quasi a Deo,sed quasi ab homine uinceretur, sicut dicit Leo Papa.*

In fer.1.de quadrag. paulo ante medium.

Ad primum ergo dicendum, q̄ uti necessarijs ad sustentationem, non est peccatum gulæ: sed quod ex desiderio huius sustentationis homo aliquid inordinatum faciat,ad uitiū gulæ pertinere potest. Est autem inordinatum, q̄ aliquis,ubi potest recursus haberi ad humana subsidia, pro solo corpore sustentādo,miraculose sibi cibum quærere uelit. Vnde & Dominus filiis Israel miraculose manna præbuit in deserto,ubi aliunde cibus haberi non poterat,& similiter Christus in deserto turbas pauit miraculose, ubi aliter cibi haberi non poterant. Sed Christus ad subueniendum fami, poterat aliter sibi prouidere,quàm miracula faciendo: sicut & Ioannes Baptista fecit (ut legitur Matth. 3.) uel etiam ad loca proxima properādo. Et ideo reputabat diabolus,quòd Christus peccaret, si ad subueniendum fami miracula facere attentaret,si esset purus homo.

lib.2.c.19. in med.to. 4.

Ad secundum dicendum, q̄ per humiliationē exteriorem,frequenter quærit aliquis gloriā, qua exaltetur circa spiritualia bona. Vnde Aug.* dicit in libro de sermone Domini in monte. Animaduertendum est, non in solo rerū corporearū nitore atque pompa, sed etiam in ipsis sordibus luctuosis esse posse iactantiam. Et ad hoc significandum diabolus Christo suasit, ut ad quærendum gloriam spiritualem, corporaliter mitteret se deorsum.

Ad tertium dicendum,quòd diuitias & honores mundi appetere peccatum est, quādo huiusmodi inordinatè appetuntur. Hoc autem præcipuè manifestatur ex hoc, q̄ pro huiusmodi adipiscendis homo aliquid inhonestum facit. Et ideo non fuit contentus diabolus persuadere cupiditatem diuitiarum & honorum:sed induxit ad hoc, q̄ propter huiusmō .i adipiscenda Christus eum adoraret,quod est maximū scelus,& contra Deū. Nec solùm dixit, Si adoraueris me: sed addidit, Si cadens: quia ut dicit Ambro.* habet ambitio domesticum periculū: ut enim dominetur aliis, prius seruit, & curuatur obsequio,ut honore donetur: & dum vult esse sublimior, fit remissior. Et similiter etiam in præcedentibus tentationibus, ex appetitu unius peccati in aliud peccatum inducere est conatus, sicut ex desiderio cibi,conatus est inducere in uanitatem, sine causa miracula faciendi:& ex cupiditate gloriæ, conatus est inducere ad tentandum Deum,per præcipitium.

li.4.in Lucam,in fi. de 3. tenta. Christi, a med. ſe

Ad quartum dicendum, q̄ sicut dicit Ambr.* super Luc.non dixisset Scriptura, q̄ consummata omni tentatione,diabolus recessit ab illo, nisi in tribus præmissis esset omnium materia delictorum:quia causæ tentationum,causæ sunt cupiditatum,scilicet carnis oblectatio, spes gloriæ, & auiditas potentię.

l.4.c.de recessu diaboli a Chro, circa prin. co. 5.

Ad quintum dicendum, q̄ sicut Augus. dicit in lib.* de consensu Euangel. incertum est quid prius factum sit,vtrùm regna terrę prius demonstrata sint ei, & postea in pinnaculum templi locatus sit,an hoc prius, & illud postea:nihil tamē ad rem,dum omnia facta esse manifestum sit. Videntur autem Euangelistæ diuersum ordiqem tenuisse: quia quandoque ex inani gloria uenitur ad cupiditatem,quandoque econuerso.

lib.2.c.16. circa med. to. 4.

Ad sextum dicendum, q̄ Christus cum passus fuisset tentationis iniuriam,dicente sibi diabolo: Si filius Dei es, mitte te deorsum,non est turbatum,nec diabolum increpauit. Quando uero diabolus, Dei sibi usurpauit honorem,dicens, Hæc omnia tibi dabo,si cadens adoraueris me,exaspe ratus est,& repulit eum dicens, Vade Satana: Vt nos illius discamus exemplo nostras quidem iniurias æquanimiter sustinere, Dei autem iniurias nec usque ad auditum sufferre.

Homi.5.in Mat. circa mediū, in ope imperfecto.to.2.

Ad septimum dicendum, q̄ sicut Chryso.* dicit,forsitan diabolus, quantum ad se,sic Christū assumebat in pinnaculum templi,ut ab omnibus uideretur,ipse autē nesciente diabolo sic agebat, ut a nemine uideretur. Quod autē dicit,& ostendit ei omnia regna mundi & gloriam eorū, non est intelligendum, q̄ uideret ipsa regna, uel ciuitates eorum,uel populos,uel aurum uel argentū. Sed partes terræ, in quibus unumquodque regnum uel ciuitas posita est,diabolus Christo digito demonstrabat: & uniuscuiusq; regni honores

&

Homil. 30 in Lu. paulo post princ. to.3.

& statum verbis exponebat. Vel secundum Origen.* ostendit ei quomodo ipse per diuersa uitia regnabat in mundo.

SVMMA TEXTVS.

Cōclusio.

CONclusio est affirmatiua, Suggerit enim diabolus diuersimode,secūdum quod aliquis est affectus. Vnde spirituales non statim tentat de grauibus peccatis: sed a leuioribus incipit, vt ad grauia perducat. Hoc idem obseruauit in tentatione primi hominis, cum primo sollicitauerit eius mentem de ligno uetiti esu. Secundo, de inani gloria cum dixit, Aperientur oculi uestri. Tertio, perduxit ad extremam superbiam,cum dixit,Eritis sicut Dii. Hunc etiam ordinem seruauit in Christo. Nam primo tentauit de sustentatione corporalis naturę per cibū. Secundo processit, vt aliqua operaretur ad ostentationē: in qua possunt quandoque viri spirituales deficere, Tertiò,perduxit tentationem ad id,quod nō est spiritualium virorum,sed carnalium,vt diuitias,& gloriam mūdi concupiscant vsque ad contemptum Dei. Quare in duabus primis tentationibus dixit. Si filius Dei es. Non autem in tertia. Atque his tentationibus restitit Christus testimoniis legis,non potestate virtutis, vt hoc ipso plus hominem honoraret & aduersarium plus puniret: cum hostis generis humani non quasi a Deo,sed quasi ab homine vinceretur.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Ludouicus Viues.

IN hoc articulo legendus est Dominus Caietanus, qui optimè loquitur. Et considerandum est,quòd Ludouicus Viues super Diuum Augustinum.9. de ciuitate Dei, capitulo vigesimoprimo, sic scribit. Dæmon cum homines tentat, hoc laborat tantum, vt peccent,cum vero Christum tentabat non admodum erat de illius peccato sollicitus, sanctiorem enim illum sciebat, quàm qui facilè induci posset, vt malè faceret:cognoscere tantum volebat,an lateret Deus sub humana forma. Annotatio hæc non omnino pessima. Sed veritas est, quòd tentationes diaboli erant, & incitationes ad peccatum, vt in littera D.Tho.exponitur,& explorationes deitatis in Christo, vt verba tentationis demonstrāt, si filius Dei es. Ita quod in ordine ad filium Dei sunt explorationes,in ordine ad purum hominem inductiones ad peccatum. Vtroque autem modo sunt tentationes,vel deitatis cognoscēdę, vel peccato polluendi. Vnde Glossa Matth.4.dicit:sic tentat, vt exploret,quod veretur:sic explorat, vt tentando decipiat.

Glossa.

QVAESTIO XLII.

De doctrina, Christi, in quatuor articulos diuisa.

1. Conclu.

INhac qstione habet D. Thom.quatuor cōclusiones quarū prima est.Cōuenit Christum Iudæis, & nōgentibus prædicare.

Secunda.

¶ Secunda,debuit Christus cū offensiōe aliquorum prædicare.

Tertia.

¶ Tertia,Christus debuit docere publice.

DEinde considerandum est de doctrina Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, Vtrùm Christus debuerit prædicare solùm Iudęis, an etiam Gentilibus.

¶ Secundo, vtrum in sua prædicatione debuerit turbationem Iudæorum vitare.

¶ Tertiò, vtrum debuerit prędicare publicè, vel occultè.

¶ Quarto, Vtrum debuerit docere solum verbo, vel etiam scripto.

¶ De tempore autem, quo docere incepit, supra dictum est,* cum de baptismo eius ageretur.

*q 39.art. 3.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum conueniens fuerit Christum Iudæis, & non Gentilibus prædicare.

AD primum sic proceditur, Videtur, quòd Christus nō solum Iudæis, sed etiam Gentilibus debuerit prædicare. Dicitur enim Isaiæ 49. Parum est, vt sis mihi seruus ad suscitandas tribus Israel, & fœces Iacob conuertendas, dedi te in lucem Gentium, vt sis salus mea vsque ad extremum terræ. Sed lumen & salutem Christus prædicauit per suam doctrinam: ergo videtur, parum fuisse, si solùm Iudæis, & non Gentilibus prædicauit.

¶ 2. Præterea, Sicut dicitur Matthæi 7. Erat docens eos, sicut potestatem habens. Sed maior potestas doctrinæ ostenditur in institutione illorum, qui penitus nihil audierunt,quales erāt Gentiles, Vnde Apostolus dicit ad Romanos 15. Sic prædicaui Euangelium hoc,non vbi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum ędificarem. Ergo multo magis Christus prędicare debuit gentibus, quàm Iudęis.

¶ 3. Præterea, Vtilior est institutio multorum, quàm vnius. Sed Christus aliquos Gentilium instruxit: sicut mulierem Samaritanam, Ioannis 4. & Chananęam, Matthęi 15. Ergo videtur,quòd multo fortius Christus debuerit multitudini Gentium prędicare.

¶ Sed contra est,quòd Dominus dicit Matt.15. Non sum missus nisi ad oues,quę perierūt domus Israel. Sed Roman.19.dicitur, Quomodo prędicabunt nisi

Sſ

¶ Quarta, Christus non debuit doctrinam suā scripto mādare.

Quarta.

EXPOSITIO quęstionis.

VTea, quæ hic ab autore dicuntur, ād doctrina Christi explicentur, est graue dubiū, & scitu dignissimum, Vtrū constet euidentibus argumentis doctrinam Christi esse veram.

Vtrum euidenter cōstet doctrinam Christi esse veram.

¶ A parte negatiua sic arguitur:nam doctrina Christi est doctrina fidei, doctrina autem fidei euidens nō est, dicit enim Paulus ad Heb. cap. vndecimo. Fides est substātia sperādarum rerum, argumētum non apparentium, id est, persuasio de rebus,quæ non videntur. Et 1. Corinth 13 inquit. Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciē. Et D. Augu. tract.40 in Ioā. dicit. Quid est fides, nisi credere quod non vides? & tractatu sexagesimo octauo. Quod quis non videt, credit, nam si vides, iam non est fides. Cui cō sonat Gregorius in Homilia Paschali, dicens; Fides non habet meritum, vbi humana ratio præbet experimentum. ergo doctrina Christi in veritate euidēs non est.

Prim. arg. 230 3.dist.1.in expositione lit. circa med.

Hebr.11.

1.Cor.13.

D.Augus.

Gregor.

¶ Deinde doctrina Christi innititur articulis fidei, vt planè constat, at articuli fidei nobis euidēres nō sunt,ergo doctrina Christi nobis euidens non est.

Secūdum.

¶ Præ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tertium. ¶Præterea, doctrina Christi est donum Dei, iuxta illud: beatus, quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum. & illud: vnctio docebit vos de omnibus, & illud Omnis qui audit, & discit à patre venit ad me. Vnde hæc doctrina est donum Dei, quod Deus distribuit singulis prout vult, ergo non euidētibus argumentis demōstratur, alioquin enim per euidētes demonstrationes compararetur.

Quartum. ¶ Ad hæc demonstratio euidens conuincit intellectū etiam inuitum & repugnantem, & sic non requirit piā affectionem voluntatis, vt ei assentiamur, at doctrina Christi requirit piam affectionem voluntatis, vt eam suscipiamus, dicit enim D. Paulus: corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutē, & D. Augu. nemo credit, nisi volens. ergo doctrina Christi, non habet euidētes demonstrationes.

Augustin.

Quintum. Isaiæ 7. ¶Itē arguitur ex illo Isa 7. secūdū translationem septuaginta: nisi credideritis non intelligetis, & ex eo, quod dicit Paulus 2. Corin. 10. quòd fides capiat intellectum in obsequium Christi: ex quibus planè habetur, quòd fidei veritas excedit omnem rationem, & intellectum, & quòd sola autoritate diuina tenetur.

* In illud verbū Matthæi 15. Non sum miss. to. 9. 2. Cor. 10.

Vltimum. ¶ Vltimò, si aliqua demonstratio euidens ostenderet legem Christi ex Deo esse, maximè ea esset, quę ex testimonijs miraculorum habetur, sed hæc non est euidens, nulla enim adeo magna opera sunt, quæ nō possit aliquis ea vllando peruertere, aut ea à dęmonibus facta asserens, aut præstigijs sic apparuisse, non tamen in veritate fuisse facta, aut ab aliqua naturali causa fuisse producta.

Exod. 7. ¶Magi enim Pharaonis vniuersa ferè opera fecerunt, quæ Moyses fecit, vt habetur Exod. 7 cap. 7. similiter apud Gentiles multa miranda acciderunt miraculis nostræ fidei similia, apud Mahometanos quoque pleraque dicūtur contigisse miracula.

¶ De vi, & momento huius argumenti, vide Augusti. Epist. 5 ad Volusianum.

Argumēta in oppositum. ¶ In contrarium est, quoniam miracula a Christo Domino effecta euidenter ostendunt illum esse verum Deū, vt constanter affirmat Diuus Thomas iusta quæstione quadragesima septima articulo quinto, & secunda secundæ, quæstione quinta articu. secundo, & de veritate, quæstione decimaquarta articulo nono ad quartum, ergo euidenter ostendunt illum non posse mentiri, vnde euidenter ostendunt doctrinam ab eo prædicatam veram esse.

Prim. arg. ¶ Deinde, dæmones, & damnati conuicti credunt doctrinam Christi esse veram, sic adeo, vt dissentiri non possint, & hoc siue lumine infuso, sed solum ex euidētibus signis diuinitatis, ergo doctrina Christi de mōstrationibus euidentibus potest ostendi.

Secūdū. Iudęis auferret caluminandi materiam. Vnde super illlud Matth. 10. In viam gentium ne abieritis, dicit Hierony. * Quoniam primum aduentum Christi nuntiari Iudæis, ne justam hæresim haberent excusationem, dicētes, ideo se Dominum reiecisse, quia ad Gentes, & Samaritanos, Apostolos miserit. Quartò, quia Christus per crucis victoriam, meruit potestatem, & dominium super Gentes. Vnde dicitur Apoc. 2. Qui vicerit dabo illi potestatem super Gentes, sicut & ego accepi à Patre meo: & Philip. 2. dicitur, quòd qa factus est obediens vsq; ad mortem crucis, Deus exaltauit illum, vt in nomine Iesu omne genuflectatur, & ois lingua ei confiteatur. Et ideo ante passionem suam noluit Gentibus prædicari suam doctrinam sed post passionem dixit Discipulis. Matth. vlti. Euntes docete omnes gentes. Propter quod, vt legitur Ioan. 12. cùm imminēte passione quidam Gentiles vellent Iesum videre, respondit, Nisi granū frumenti cadens in terrā mortuum fuerit, ipsum solùm manet: si autem mortuum fuerit, multū fructum affert. Et sicut Aug.* dicit ibidem, se dicebat granum mortificandum in infidelitate Iudæorum, & multiplicandum in fide omnium populorum.

* In illud Mat. 10. In viā gentiū ne abieritis to. 9.

Vltimum. ¶ Ad primum ergo dicēdum, quòd Christus fuit in lumē, & sapientia demonstrator ex argumentis factis p parte negatiua quæstionis: patet rursus, nā vbi demōstratio euidēs est, fides cessat, & scientia euidens generatur, sed hæc quæ commemorauimus doctrinę Christianæ documenta fide tenentur, ergo nō demonstratur euidentibus argumentis.

1. Conclu. ¶ Secunda conclusio, doctrinæ Christianæ cui humana tō experientiam, & euidētiam non præbet, adhęrere & assentiri non leuitatis est, sed maximæ, & perfectissimæ prudentiæ, est enim euidēs, quòd sit digna omni acceptione, & credulitate.

Non est leuitatis credere ea, q̄ sunt fidei.

¶ Hanc conclusionem variis argumentis p̄bāt Diuini Theologi in locis superi' citatis, nos tātum vnum argumentum in eius cōfirmationē producemus in medium. Argumentum sic procedit: credere doctrinæ diuinitus reuelatę non est leuitatis sed maximæ, & pfectissimæ prudentiæ, sed hæc doctrina Christi est sapiētia diuini' reuelata, ergo non est leuitatis, sed maximæ prudentiæ hāc doctrinam amplecti. Maior huius argumēti est euidens, nam Deus nō potest falli, nec vero falere, aut quempiam decipere. Minor vero sic probatur: reuelatio, & manifestatio aliquorum per ea visibilia opera quæ naturæ superant facultatem confirmata, nō est, nisi ab eo, qui supra naturam creatam est, sed sic ea quæ sunt fidei sunt confirmata, per ea scilicet, quæ omnem superāt naturæ facultatem, ergo &c. Probatur minor discurrēdo per miracula: primò enim ad fidei confirmationem factæ sunt mirabiles languorum curationes, mortuorum susciationes, cælestium corporum mirabiles mutationes, & multa alia circa res corporales, de quibus tam in veteri, quam in nouo testamento est nobis tradita notitia.

¶ Secundò, facta est humanis mentibus supra naturā inspiratio, quum idiotæ, & simplices dono Spiritus sancti repleti, summam sapientiam, & facūdiam sunt in instanti consecuti.

¶ Tertiò, facta est mirabilis mundi conuersio, atque supra naturam, non enim armorum potentia, aut voluptarum promissione, sed ex diuinorum operum inspectione etiam inter persecutorum tyrrannidem innumerabilis turba non tantum simplicium, sed etiam sapientissimorum hominum ad Christi fidem conuolauit: in qua humanum excedentia intellectum prędicātur, carnis cohibentur voluptates, & omnia quæ in mundo sunt, habenda esse contemptui docentur. Hoc enim miraculorū maximum est, & diuinæ inspirationis opus, quòd animi mortalium iis assenserint.

D. Augusti. ¶ Hoc argumento, tanquam fortissimo vtitur Diuus Augustinus in oratione cōtra infideles, vel enim virtute signorum, & prodigiorum totus mundus ad vitę austeritatē, & ad Christum adorandum est conuersus, vel nullis miraculis ad hāc recipiendam fidem fuit prouocatus, si fateris tractū fuisse vi miraculorum, fateri te oportet è Deo autore miraculorum religionem hanc processisse & cōprobatam fuisse, si verò neges vlla miracula interuenisse, negando mirabilia, ingens miraculum concedis.

* ca. 11. in fin. tom. 3.

¶ Quid enim dici potest mirabilius, quàm quod sine miraculis totus mundus in nouā, & inauditam Christi doctrinā fuerit conuersus.

¶ Quod si dicat, quispiam hæc, quæ commemorauimus admiranda, casu subitoq; euenisse, sciat se graviter esse deceptū: ex eo, quòd hęc se factarum Deus multis antea prophetarū prædixit oraculis, quod est euidens argumentum diuinæ dispositionis. Nullus enim potest futuros euentus prædicere, maximè qui pendent a libera Dei voluntate, nisi per reuelationem diuinam. Vnde Isaias dixit capitu. 41. Annunciate, quæ ventura sunt nobis, & scimus quia Dii estis vos. Isa. 41.

¶ Profecto magnum, & euidens indicium veritatis doctrinæ Christi est vox prophetarum, nihil enim Christus gessit, nihilq; cum illo gestum est, non prius prędictum, oreque Prophetarum prænunciatum.

¶ Hinc est illud a sacro Euangelista relatum Lucę vigesimoquarto, & incipiens a Moyse, & omnibus prophetis interpretabatur illis in omnibus scripturis, quæ de ipso erant. Luc. 24.

¶ Ex quo palam est ista neque a casu, neque subito cōtigisse, sed ex ordinatione Dei, qui solus futura contingētia cognoscit.

¶ Nec putes paucos annos prætiisse post denūciationem antequam fuerint facta, nam alii prędixerunt ea ante quingentos, alii ante mille annos, quidā ante duo millia, vel tria: unde patet, quod solum inspiratione Dei hæc prædicere potuerunt. Illud etiam demonstrat doctrinam Christi ex Deo esse, nam ante passionem Iesu

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum Christus debuerit Iudæis sine eorum offensione prædicare.

AD secūdum sic proceditur. Videtur, quòd Christus debuerit Iudęis sine eorū offensione prædicare. Quia, ut Augu.* dicit in libro de agone Christa. ī homine Iesu Christo se nobis ad exemplū uitæ præbuit filius Dei. Sed nos debemus uitare offensionē non solum fidelium, sed etiā infidelium: secundum illud 1. ad Cor. 10. Sine offensione estote Iudęis, & Gētibus, & Ecclesię Dei. Ergo uidetur, quòd etiam Christus in sua doctrina offensionem Iudæorum uitare debuerit.

¶ 2. Præterea, Nullus sapiens debet facere, vnde effectū sui operis impediat. Sed per hoc, qđ sua doctrina Christus Iudęos turbauit, impediebat effectus eius doctrinę, dicitur enim Luc. 11. quòd cum Dominus Phariseos, & Scribas reprehenderet, cęperunt graviter insistere, & os eius opprimere de multis, insidiantes ei, & q̄rentes aliquid capere ex ore eius, ut accusarent eum. Non ergo uidetur conueniēs fuisse, quòd eos in sua doctrina offenderet.

¶ 2. Conclu. Ad secundum dicendum, p nō est minoris potestatis, sed maioris facere aliquid per alios, quā per seipsum. Et ideo in hoc maximè potestas diuinaī Christo mō strata est, quòd discipulis suis tātam virtutem cōtulit in docēdo, vt Gētes, quę nihil de Christo audierant, conuerterent ad ipsum. Potestas autē Christi in docendo attenditur, & quātum ad miracula, per quę doctrinam suam confirmabat, & quantum ad efficaciam persuadendi, & quātum ad auctoritatem loquentis: quia loquebatur quasi dominiū habens super legem, cū diceret. Ego autem dico uobis, & etiam quantū ad uirtutem rectitudinis, quā in sua cōuersatione monstrabat, sine peccato viuendo.

¶ Ad tertium dicēdum, quòd sicut Christus nō debuit à principio indifferenter Gētilibus suam doctrinam communicare, ut Iudæis tanquā primogenito populo deditus obseruaretur: ita etiā nō debuit Gētiles omnino repellere, ne spes salutis eis pręcludere tur. Et propter hoc aliqui Gentilium particulariter sunt admissi, propter excellentiam fidei, & deuotionis eorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christi crux fuit omnibus ad terrorem, & maledictionē; nunc vero habet cęlestem amorem, & omnia benedicit, & colitur, & adoratur, fundąte adorata in omnibus mundi partibus, & prædicata, & glorificata, sed hoc Deus nō permisit: tēlōgo tēpore nisi Iesus fuisset verus Deus, qui hanc doctrinam docuit, & prædicauit, uera ergo est ista doctrina. Sed quid mirabilius est, quàm Ecclesiæ sanctæ maximum incrementum? impugnauit enim uniuersus orbis armatus, potens, diues, ac ferocissimus eam interimere, pauperem, infirmam corpore, & mansuetam, sicut agnus, & tamen ipsa plus potuit moriēdo, quam mundus ipsam occidendo. Quotidie Christiani crudeliter occidebātur, & quotidie crescebat numerus eorū, qui pro Christo libenter moriebantur. Sanè Roma, quæ vniuersum orbem subiugauerat, non potuit Ecclesiam Christi pauperculā subiugare, quinimo & ipsa cum omni imperio subiecit colla dulci iugo, & piscatori Petro iā subiectus est imperator Romanus. Nonne hic manifestè apparet virtus Dei, & efficiētia diuina? Præterea, doctrinam Christi esse veram, & diuinitus inspiratam confirmat excellentissimorum vitorū constantissima eiusdē doctrinę confessio, cū quibus (vt ita loquar) malo errare, quā cū cęteris dirigi, tot enim martyres tū ex Iudæis, tum ex gentibus omnis ordinis, ætatisq; nobiles docti, philosophi, & in dignitatibus constituti sanguine suo doctrinæ Christianę subscripserūt, vt dicat Diuus Hieronymus in epistola ad Heliodorum in tātum exterruisse numerū, vt singulo quoque die anni posset Ecclesia triumphare millium martyrum memorias, & festa celebrare. Hos sequuti sunt doctissimi patres Ecclesię admirabili ingenio, diti Hilarius, Basilius, Athanasius, Hieronymus, Ambrosius, Augustinus, Thomas Aquinas, & alii penè innumerabiles, qui hac fide illuminati omnia relinquentes pauperem Christum sunt secuti. Hoc etiam est magnum argumentum, quòd sacræ scripturæ doctrinam Christi continentes, sint à Deo, quoniam legētem eas, & earum amatorem, & studiosum vehementissimè inflammant amore diuino, & ad cœlestia rapiunt; ita quòd per eas homines efficiātur quasi diuersi, terrena tanquam stercora relinquentes, & ad cęlestē pulchritudinem anhelantes, nihilque in hoc mundo appetentes in quodam rerum vertice stantes.

Ecclesię incrementū.

¶ 3. Præterea, Apostolus dicit primæ ad Timoth. 5. Seniorem, ne increpaueris, sed obserua, vt patrem. Sed sacerdotes, & principes Iudæorum erāt illius populi seniores. Ergo videtur, quòd nō fuerint duris increpationibus arguendi.

¶ Sed contra est, quod Isai. 8. fuerat Prophetizatū, quòd Christus esset in lapidem offensionis, & petram scandali duabus domibus Israel.

¶ Respōdeo, dicendum, quòd salus multitudinis est, præferenda paci quorumcunq; singularium hominum. Et ideo quādo aliqui suis peruersitate multitudinis salutem impediunt non est timenda eorum offensio a prędicatore, vel doctore, ad hoc, quod multitudinis saluti prouideat. Scribæ autē & Pharisęi, & Principes Iudæorum, sua malitia plurimum impediebāt populi salutem: tum quia repugnabāt Christi doctrinę, per quam solam poterat esse salus, tū etiā quia prauis suis moribus vitam populi corrumpebāt. Et ideo Dominus non obstāte offensione eorum publicè veritatem docebat, quam illi oderant, & eorum vitia arguebat. Et ideo dicit Matthæ. 15. quod discipulis Domino dicentibus, Scis quia Iudæi audito hoc verbo, scandalizati sunt? Respondit, Sinite illos, cęci sunt, ducesque cęcorum: cęcus autem si cęco ducatum prębet, ambo in foueam cadunt.

¶ Ad primum ergo dicendum, quod homo sic debet esse sine offensione omnibus, vt nulli det suo facto, vel dicto minus recto occasionem ruinę. Sed cum de veritate scandalum oritur, magis est sustinendum scandalum, quàm veritas relinquatur: vt Gregor. dicit.

* Ho 7.a Ezech. al quanculū a princip

Ad secundum dicendū, quòd per hoc, quòd Christus publicè Scribas, & Pharisæos arguebat, non impediuit, sed magis promouit effectum suæ doctrinæ, quia cum eorum vitia populo innotescebāt, minus auertebatur a Christo propter verba Scribarum, & Phariseorum, qui semper doctrinę Christi obsistebant.

¶ Ad tertium dicēdum, quòd illud verbum Apostoli est intellegēdum de illis senioribus, qui nō solùm ætate, vel authoritate, sed etiam honestate sunt senes, secūdum illud Numer. 10. Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israel, quos tu nosti, quòd senes populi sint. Si autem auctoritatem senectutis in instrumentum malitiæ vertant, publice peccando, sunt manifestè & acriter arguendi: sicut & Daniel dixit Dan. 13. Inueterate dierum malorum, &c.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm Christus omnia publicè docere debuerit.

AD tertium sic procedi tur. Videtur, quòd Christus non omnia plublicè docere debuerit. Legitur. n. multa seorsum discipulis dixisse: sicut patet ī sermone Cęnæ, vñ & Mat. 10. dixit. Qđ ī aure audistis ī cubilibus prędicate euidenter conuincere, quòd doctrina Christi sit euidenter credibilis, & omni acceptione, & credulitate digna, prout docet Diuus Thom. in secunda secundę, quæstione prima, ar. 4. ad 7. & ad 2. Sed ex hoc nō inferat Theologus esse euidēs, quòd doctrina Christi vera sit. Nā

D. Thom.

Aristot. dicit in lib. Rhetor. esse credibilia, quæ vera non sunt, & quędam falsa sunt phabiliora, quibusdam veris. Sed d hac re in loco dudū citato fusius disputatur. Dico rursus ad satisfaciendum propositæ iterrogationi, argumēta p posita euidentia quadā morali, aut magna certitudine, probare doctrinā Christianā ex Deo cēnōsa illa, q̄ ostēdimus huic doctrinæ conuenire, non est possibile qđ humano ingenio, aut angelico esset excogitata, & prouisa. Tertio dico, quòd hæc argumenta, a nobis producta faciūt euidētiā in attestāte, id est, probant euidenter hāc doctrinam esse a Deo reuelatam. Ita docet Caietan. in 2. 2. quæstio. 1. artic. 4. & quæstio. 5. articul. 4. Sed est aduertendum, quod euidentia in attestante nō destruit, neque excludit fidē, quinimo cū tali euidētia permaneat fides, & obscurus ascensus de credibilibus in scipsis, sicut aliquis potest habere euidentiam, quòd hæc est scriptura, licēt ignoret sensum illius: & sic aliquis potest habere euidentiam, quòd rex illi loquitur, & tamen potest esse illi occultum, quod promittit. Ita sanè cum euidentia attestantis manet obscuritas reuelatæ doctrinę, circa quam est fides. Intelligat. n. Theologus versari maximam differentiam inter euidētiam de rebus ipsis, & inter euidētias in testificante, stant enim hæc duo simul, quòd intellectus sit certus ex euidētia signorum, vel Dei attestantis, quòd mysterium Trinitatis sit uerum, & quòd simul credatur, & tamen non uideat Trinitatem in se, neque in suis principiis, aut effectis, sed tantum credit, quia Deus dixit. Ita tenet Caietanus, quòd Angeli, & Prophetæ habuerunt euidentiam, quod Deus, qui mentiri non potest, proponebat illis credibilia.

Aristot.

Caietan.

Euidentia in attestante non excludit fidē.

¶ Quæ doctrina Caietan. mihi probatur, sentio enim quòd Apostoli, & maiores in Ecclesia Christi habuerint euidentiam, ex miraculis, & testimoniis, cæteram tamen turbam fidelium non intelligendi viuacitas, sed credendi simplicitas tutissimam facit. Verba sunt Diui Augustini in libro contra Epistolam fundamenti loco prænotato.

D. Auguſt.

¶ 2. Præterea, Profunda sapiētiæ non sunt nisi pfectis exponēda, secūdum illud 1. ad Cor. 2. Sapientiam l, quimur inter perfectos. Sed doctrina Christi continebat profundissimam sapientiam. Non ergo erat imperfectæ multitudini communicanda.

¶ 3. Præterea, Idem est, veritatem aliquam occultare silentio, & obscuritate verborū. Sed Christus veritatem, quā prędicabat, occultabat turbis obscuritate verborum, quia sine parabolis non loquebatur ad eos: vt dicitur Matth. 13. Ergo pari ratione poterat occultare silentio.

¶ Sed contra est, quod ipse dicit Ioann. 18. In occulto locutus sum nihil.

¶ Respondeo dicendum, q̄ doctrina alicuius potest esse in occulto tripliciter. Vno mō quātū ad intētionē docentis, qui intendit suam doctrinam nō manifestare multis, sed magis occultare. Quod quidem cōtingit dupliciter, quādoque ex inuidia docētis, qui vult per suam scientiā excellere, & ideo scientiā suam nō vult alijs cōmunicare. Quod in Christo locum nō habuit: ex cuius persona dicitur Sap. 7. Quam sine fictione didici, & sine inuidia communico, & honestatē illius non abscōdo. Quandoque vero hoc contingit propter inhonestatem eorum, quæ docentur: sicut dicebatur in tectis. Non ergo omnia publicè docuit.

¶ Tertia conclusio, doctrina Christi nulla potuit dari sanctior, neque ad consequendum summum bonum, veramque felicitatem aptior. In primis namque ostendit, in qua re constituatur sit summum bonum, & fœlicitas humanæ vitæ collocata, quòd philosophi, omnesque veritatis indagatores tanto studio, tantisq; disputationibus & contentionibus inquirebāt, nec inuenire poterant: nunc vero iter Christianos quis tā extremus idiota, vel quæ abiecta muliercula non cognoscit, vbi vera felicitas sit collocanda? De animæ immortalitate, de futura vita post mortem omnes Christiani sumus a Christo edocti, de quibus rebus summi Philosophi nihil certi statuerunt. Sed & media demonstrauit ad hunc finem consequendum aptissima, veniam omnium delictorum pœnitentibus promisit, cęlestis patris dulce nomen prorsus mortalibus ignotū reuelauit, charitatis iuta eriā ad inimicos extendi mandauit, de moribus instituendis excellentem admirandamque doctrinam præbuit, de actibus excellentissimis virtutum, qui beatitudines vocantur Matt. 5. suos discipulos instruxit, de desidirabilibus ab homine in oratione Dominica, de modo viuendi per fidem, spem, charitatem necessaria documenta præbuit, sicut experientia teste videmus Christianā vitam plenā omnis boni moris, inimicam omni vitio, neque in aliquo culpabilem, in nullo superstitiosam, in nullo phantasticam, in omnibus immaculatam, quæ a cordibus hominum voluptates, cupiditatesque eradicat, impressoque amore cœlestium suos auditores diuinos efficit. De sanctitate Christianæ doctrinæ Chrysostomus in sermone de cruce sic scribit: Superba Roma, & fortes gentilium animi magis legis nostræ sanctitate, parrūq; nostrorum exemplis, quàm miraculorū magnitudine ad

3. Conclu. *Tract. 96 circa fi. tomo 5.

Sanctitas doctrinæ Christi.

* Tra. 115. in Ioan. in medi. to. 9.

Chryſoſt.

Hierony.

Obiectio.

Solutio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christi iugum adducti sunt, quem vitæ tenorem si seruaremus, ad conuertendum quicquid de gentibus superest, signis haud quaquā opus esset. Nostra certè mala vita factum est, ut ad Christianæ religionis amorem cor non apponant, bonus enim Christianus etiam ab inimicis veneratur.

Ad argū. Ad primū.

¶ Ad argumēta in principio facta, ad primū argumentum concedimus nō constare euidentibus argumentis doctrinam hāc veram esse, cęterum cōstat euidēter, quod sit digna fide, & omni acceptione: addo etiā constare euidenter esse a Deo reuelatam, eum hoc tamen stat, quod sit de rebus, quæ nō uideniur, vt supra expositum est.

*can.10.in Matt.parū a medio.

Ad secūdū *Sup verbū Mat.circa princi. tom. 9.

¶ Ad secundū ex dictis in solutione primi patet solutio.

Ad tertiū.

¶ Ad tertium argumentū concedo esse donū Dei assentire & adhærere Christi doctrinæ, qđ Deus diuidit singulis prout vult. Secundo dico, qui tantum assentiret doctrinæ Christi conuictus testimonijs euidēnibus diuinitatis, non esset Christian⁹ quia talis assensus, & fides coacta esset, quam etiam dæmones habent, & contremiscūt, fides autem, & persuasio Christiana uoluntaria est procedens ex diuino lumine de super infuso, qđ De⁹ diuidit prout vult. Adducūtur ergo prædicta argumenta, vt confirmentur qui in fide vacillant, & vt dispōnantur incredu li ad recipiendā fidem, & ad instruendum fidelem doctorem,

*Tro.113. in Ioan.in medio illius.10.9.

*In co.ar.

*Hom.48. in Mat. circa princi. illius to. 2.

nibus, qui idonei erunt, & alios docere. Et hoc signatum est Numer.4. vbi mandatur, quòd filii Aaron inuoluerent uasa Sanctuarij, quæ Leuitæ inuoluta portarent.

¶ Ad primum ergo dicendū, q̄ (sicut Hilarius * dicit super Matt. exponēs illud verbum inductum) nō legimus Dūm solitū fuisse noctibus sermocinari, & doctrinā tradidisse in tenebris: sed hoc dicit, quia omnis sermo eius carnalibus tenebrę sunt, & verbū eius infidelibus nox est. Itaq; quod a se dictū est, cum libertate fidei, & cōfessionis uult esse loquendum. Vel secundum *Hieronymū cōparatiuè loquitur: quia, uidelicet erudiebat eos in paruo Iudææ loco respectu totius mundi, in quo erat per Apostolorum prædicationem doctrina Christi publicanda.

Ad secundum dicendum, q̄ dominus nō omnia, pfunda suæ sapiętiæ sua doctrina manifestauit, nō solum turbis, sed nec etiā discipulis, quibus dixit Ioan. 16. Adhuc multa habeo uobis dicere, quæ non potestis portare modo. Sed tamen quodcunque dignum duxit aliis tradere de sua sapientia, non in occulto, sed palàm proposuit, licèt non ab omnibus intelligeretur. Vnde Augustin: * dicit super. Ioan. Intelligendum est ita dixisse Dominum, Palam locutus sum mundo: ac si dixisset, Multi me audierunt, & rursus non erat palam, quia non intelligebant.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ turbis Dominus in parabolis loquebatur, (sicut dictum est, *) quia non erant digni, nec idonei nudam veritatem accipere, quā discipulis exponebat. Quòd autem dicitur, quod sine parabolis non loquebatur eis, secundum Chrysostomum, * intelligendū est quātum ad illum sermonem:

timentum, hoc enim refertur ad illos, qui aliter nolunt credere, nisi signis conuicti, & credunt duntaxat ut prodigiorum, & argumentorum persuasi, uerum illi, qui a Deo illuminati, sine alia probatione amplectuntur fidē, & postmodum inueniunt rationes, quibus se, & alios cōfirment in fidei doctrina, non p dunt meritum fidei, quinimo dicit Petrus. 1. canonica ca. 3. Vt simus parati ad satisfaciendum omni poscenti rationem de ea, quæ in nobis est fide, & spe. Et Dominus in Euangelio multa colligit, unde probat se esse Messiā: si mihi, ait, nō creditis, operibus credite. Et alibi, vt idem probet utiur testimonio scripturarum: scrutamini, inquit, scripturas. Horsum etiam uox patris innotuit. Hic est filius meus dilectus, &c. Horsum etiam testimonium Illustrissimum Sancti Iohannis commoratum est.

* In l.q.ex Mat.c. 15. tomo.4. in principio.

233 Ad Heb.8. leu.2. in fi.

¶ Ad quartū argumentum, iam patet ex dictis, quomodo ad doctrinam fidei requiratur assensio uoluntatis, & quomodo nō sequitur doctrina fidei, qui eā cōuictus recipit & amplectit, sed is est discipulus Christi, qui uoluntariè recipit testimoniū Dei loquētis ītra se.

Ad quartū

¶ Ad quintū idem dicēdum est. Ad vltimum commodius respōdebimus in qōne sequenti.

Ad quintū

¶ Sed restat respōdere ad illud argumētū, quo uidetur efficaciter probari constare euidenter, quòd doctrina Christi uera sit.

Aliud arg.

*Ii. 1.c.7 ante med. tom.4.

Argūm ē hmōi: miracula a Chro facta euidēter ostēdūt illū ēē Deū, ergo euidēter oīdūt illū ñ posse mētiri nec falli, ergo euidēter ostēdūt doctrinā ab eo p̄dicatā ēē veram.

¶ Ad

Solutio.

¶ Ad hoc argumentum respondeo in primis, non esse incommodum concedere, quod his qui viderant miracula fieri, & penetrabant modum faciendi miracula, erat euidens doctrinam Christi ex Deo esse, sed erat euidentia in attestante, vt dictum est. Secundo dico, quòd intēdere ad miracula Chri eo modo quo oportebat intendere, vt virtus eorum intelligeretur, erat donū Dei, & sic licèt externa miracula Christi multi viderent, eorum nō penetrabant virtutem. Vnde dicitur Act. 16. qđ Dominus aperuit cor cuiusdā mulieris, vt intenderet ijs, quæ dicebātur à Paulo: cum. n. hæc mysteria nostræ religionis sint supernaturalia, videntur deliramenta ijs, quibus Dūs non aperit cor. Item dico, quòd non penetramus modum quo miracula perpetrata sunt, nec scimus quòd à Deo solo prouenerint, nec euidēter cognoscimus, qđ sunt adducta in cōfirmationem articulorum fidei, quos credimus; & ideo euidenter non concludunt. Sed dicet Theologus, irrationabile videtur & rusticū ei doctrinæ adhærere, in qua solum exposcitur ab eius discipulis, vt credāt. Hanc obiectionē Iuliani Apostatæ, & Manichæorum, dissoluit optime Aug. libr. de vtilita. credendi & Greg. Nazianz. in prima oratione contra Iulianum Apostatā. Ipsi namque inimici nostri laudant Pythagoricæ scholæ institutum, cuius probatio inculpabilis erat: ita visum esse Py-

Act. 16.

*Eod.li.1. de cōsensu Euan. c.7. circa med. to.4.

Obiectio.

Solutio.

Augusti.

Gregor. Nazianze.

*Trac.vlt. in Euā. Io. nō procul a fine.

nullos mouere, cur ipse Dominus nihil scripserit, ut aliis de illo scribētibus necesse sit credere. Hoc enim illi, & maximè Pagani, quærunt, qui Christum culpare, aut blasphemare non audent, eique tribuunt excellentissimam sapientiam, sed tamen tā quam homini. Discipulos vero eius dicūt magistro suo amplius tribuisse, quam erat: ut eum filium Dei dicerent, & verbum Dei per quod facta sunt omnia. Et postea subdit. * Videntur parati fuisse hoc de illo credere, quod de se ipse scripsisset, non quod alii de illo pro suo arbitrio predicassent. Ergo videtur, quòd Christus ipse doctrinam suam scripto tradere debuerit.

Sed contra est, quòd nulli libri ab eo scripti habentur in canone Scripturæ.

Respondeo dicendum, conueniens fuisse Christum doctrinā suam non scripsisse. Primo quidem, propter dignitatem ipsius. Excellentiori enim doctori excellentior modus doctrinæ debetur, & ideo Christo tanquam excellentissimo doctori hic modus competebat, vt doctrinam suam auditorum cordibus imprimeret. Propter quod dicitur Matt. 7. quòd erat docens eos sicut potestatem habens. Vnde etiam apud Gentiles Pythagoras & Socrates qui fuerunt excellentissimi doctores, nihil scribere voluerunt. Scriptura enim ordinatur ad impressionem doctrinæ in cordibus auditorum, sicut ad finem. Secundo propter excellēlentiam doctrinę Christ, quæ litteris comprehendi non potest: secundum illud Ioan. vlti. Sunt & alia multa quæ fecit Iesus; quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundū capere posse eos, qui scribendi sunt libros. Quos sicut Aug.* dicit, non spatio locorum credendum est mūdum capere non posse: sed capacitate legentium comprehendi fortasse non posse: si autem Chri

thagoræ, & ipsū dixisse. Et Plato in Tymæo dicit, fieri nō posse vt deorum filius non habeatur fides, etiam si absque necessariis dicant demonstrationibus. Quæ si vera sunt, quanto plenior, & diuinior ratio nostræ disciplinæ est; Deum sic dixisse, Deum sic reuelasse, & omnes sic edoctos esse a Deo, iuxta Isaiæ vaticinium; ponam oēs filios tuos edoctos a Domino? Addo etiam, quod nostra doctrina euidentibus argumentis est confirmata, vt iam visum est.

Plato.

stus scripto doctrinam suam mādasset, nihil altius de eius doctrina homines æstimarēt, quàm qđ Scriptura contineret. Tertiò, vt ordine quodam ab ipso doctrina ad omnes perueniret, dū ipse scilicet discipulos suos immediate docuit, qui postmodum alios verbo & scripto docuerūt. Si autem ipsemet scripsisset, eius doctrina immediate ad oēs pueniisset. Vnde & de sapiētia Dei dicitur Proue. 9. q̄ misit ancillas suas vocare ad arcem. Sciendum tamen est (sicut Augu.* dicit in primo de consensu Euang.) aliquos Gentiles existimasse Christum quosdam libros scripsisse, continentes quædam magica, quibus miracula faciebat, quæ disciplina Christiana cōdemnat. Et illi tamen, qui Christi libros tales se legisse affirmant, nulla talia faciunt qualia illum libris talibus fecisse mirantur. Diuino enim iudicio sic errant, vt eosdem libros ad Petrum & Paulum dicant tanquam epistolari titulo prænotatos, eo quod in pluribus locis simul eos cum Christo pictos viderunt. Nec mirum, si à pingentibus fingentes decepti sunt: toto enim tempore quo Christus in carne mortali cum suis discipulis vixit, nondum erat Paulus discipulus eius.

*li.2.ca.6. & 10.to.4.

Ad primum ergo dicendum, quòd (sicut Augū. dicit in eodem lib.) omnibus discipulis suis tanquam membris sui corporis Christus caput est. Itaque cum illi scripserunt quę ille ostendit & dixit, nequaquam dicendum est, quòd ipse non scripserit: quandoquidem membra eius id operata sunt, quod dictante capite cognouerunt. Quicquid em̄ ille de suis factis & dictis nos legere voluit, hoc scribendum illis tanquam suis manibus imperauit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quia lex vetus in sensibilibus figuris dabatur, ideo etiam conuenienter sensibilibus signis scripta fuit. Sed doctrina Christi, quæ est lex Spiritus vitæ, scribi debuit non atramento, sed Spiritu Dei viui, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus: vt dicitur 2. ad Cor. 3.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illi qui Scripturæ Apostolorum De Christo credere noluerunt, nec ipsi Christo scribenti credidissent: de quo opinabantur, quòd magicis artibus fecisset miracula.

QVAESTIO

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quatuor conclusiones.

IN hac quæstione habet Diuus Thomas quatuor cõclusiones.

¶ Prima, Christus facere debebat miracula.

¶ Secunda, Christus diuina virtute miracula faciebat.

¶ Tertia, in nuptiis cępit Iesus facere miracula.

¶ Quarta, miracula Christi sufficienter eius diuinitatem ostendunt.

QVÆSTIO XLIII.

De miraculis à Christo factis in generali, in quatuor articulos diuisa.

EXPOSITIO quæstionis.

Probatur quod miracula Christi fuerint otiosa.

Prim. arg.

VIdebit' fortasse alicui otiosa fuisse miracula, quę Christus Dominus fecit, quia Iudęi in quorum conspectu facta sũt, non crediderũt, cęteri vero non viderunt, ad qd ergo facit miracula.

Secũdum.

¶ Deinde, ēt mali & scelerati homines possũt facere miracula vt patet ex illo: nonne in nomine tuo dæmonia ejecimus; & virtutes multas fecimus?

Tertium.

¶ Tertio nõ cõstabat euidenter esse vera miracula, nã dæmones, Magi, & incãtatores faciũt simi lia opera, Magi enim Pharaonis fecerũt fetẽ oĩa opera, q̃ fecerat Moyses virtute diuina, vt habet Exo. 7. & Apollonius Tyanensis plura edidisse miracula, quam Christ' Dñs, nobis opponitur a gentilibus, vt dicit Iustinus martyr in lib. de quęstionibus a gẽtibus Christianis propositis q. 24. & apud Mahumetanos pleraq; dicũtur cõtigisse miracula.

Exod. 7.

234 *Opusc. 2. ca. 7. & opu. 3. c. 135 & opu. 21. ar. 17. & opusc. 60. ca. 15. prine. Iustinus martyr.

Quartum.

¶ Prętera Christus Dominꝰ ad hoc venit, vt saluaret homines, sed miracula diminuũt meritũ fidei, vnde dicit Dominus Ioan. 4. nisi signa & prodigia videritis, non creditis, ergo nõ debuit

Ioan. 4.

Deinde considerandum est de miraculis à Christo factis: & primo in generali, secundò, in speciali de singulis miraculorum generibus, tertiò, in particulari de transfiguratione ipsius.

¶ Circa primum queruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm Christus debuerit miracula facere.

¶ Secundò, vtrùm fecerit ea uirtute diuina.

¶ Tertiò, in quo tempore incęperit miracula facere.

¶ Quartò, vtrùm per miracula fuerit sufficienter ostensa eius diuinitas.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm Christus debuerit facere miracula.

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd Christus miracula facere non debuerit, Factum enim Christi verbo ipsius debuit concordare. Sed ipse dicit Matt. 16. Generatio mala, & adultera signum quęrit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionę prophętę. Non ergo debuit miracula facere.

¶ 2. Prętereà, Sicut Christus in secundo aduentu venturus est in virtute magna & maiestate (vt dicitur Matt. 24.) ita in primo aduentu venit in infirmitate: secundum illud Isa. 53. Virum dolorũ & scientem infirmitatem. Sed operatio miraculorũ magis pertinet ad virtutem quàm ad infirmitatem. Ergo non fuit conueniens quòd in primo aduẽtu miracula faceret.

¶ 3. Prętereа, Christus venit ad hoc vt homines saluaret per fidem, secundum illud Ad Hebr. 12. Aspicientes in auctorem fidei, & consummatorem Iesum. Sed miracula diminuũt meritum fidei, vnde Dñs Ioã. 4. dicit. Nisi signa & prodigia videritis, nõ creditis. Ergo nõ videtur, quòd Christus debuerit miracula facere.

Sed contra est, quod ex persona aduersariorum Dei dicitur Ioan. 11. Quid facimus, quia hic homo multa signa facit.

Respondeo dicendum, q̃ diuinitus conceditur homini miracula facere propter duo. Primo qui dem & principaliter ad confirmãdam veritatem, quam aliquis docet: quia enim ea quę sunt fidei, humanam rationem excedunt, non possunt per rationes humanas probari: sed oportet q̃ probentur per argumentum diuinę virtutis, vt dum aliquis facit opera, quę solus Deus facere potest, credantur ea, quę dicuntur esse à Deo, sicut cum aliquis defert literas annulo Regis signatas, creditur ex voluntate Regis processisse quod in illis continetur. Secũdo, ad ostendendam præsentiam Dei in homine per gratiam Spiritus sancti: vt dum scilicet homo facit opera Dei, credatur Deus habitare in eo per gratiam. Vnde dicitur Galatar. 3. Qui tribuit vobis Spiritum, operatur virtutes in uobis. Vtrunque autem circa Christum erat hominibus manifestãdũ, scilicet quòd Deus esset in eo per gratiam, non adoptionis, sed unionis: & quòd ejus supnaturalis doctrina esset à Deo: Et ideo conuenientissimum fuit vt miracula faceret. Vnde ipse dicit Ioannis decimo. Si mihi non uultis credere, operibus credite. Et Ioannis quinto. Opera quę dedit mihi pater vt faciã, ipsa sunt quę testimonium perhibent de me.

¶ Ad primum ergo dicẽdum Christus facere miracula.

¶ Vltimo, dæmones vsq; ad mortẽ Christi semper dubitauerunt de diuinitate Christi, vt supra habitũ est, ergo miracula a Christo Domino effecta non sufficienter ostẽdebant eius diuinitatem, alioqui dęmones olim scrutatores, qui potestate intellectus vigẽt, hoc mysterio absq; dubio cognouissent.

Vltimum.

¶ Ad hui' dubii expositionẽ est prima conclusio. Christus dñs fecit miracula stupenda, & innumerabilia, tum per seipsum, tũ per sanctos suos. Certe si vellem numerare omnia miracula, q̃ Christus Dñs fecit, abiret opus in infinitũ. De his dicit Ioãnes ad finẽ sui Euãgelii. Si omnia opera, quæ fecit Iesus scribenda essent per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos qui scriberẽtur, libros. Resuscitauit filiũ viduę, filiam archisynagogæ, Lazarum fratrẽ Marthæ, & Magdalenæ, & alia innumerabilia edidit miracula, quę omnia breui sermone explicauit Dñs discipulis Ioannis dicens, Cęci vidẽt, claudi ambulant, leprosi mundãtur, mortui resurgũt, &c. Et Euãgelistæ ne longi essent in enarrãdis tot miraculis dicunt, qd ex of parte offerebãtur ei infirmi, & curabat eos, quia virtus de illo exibat, & sanabat oẽs, qua verborum breuitate immensum miraculorũ pelagus transcurritur. Certe tãta ẽ multitudo, & efficacia miraculorum Christi, vt posset dęmones ad saluatẽ cõuerti, si obstinati nõ essent. Et Iudæi miraculorum multitudine, & efficacia stupefacti dicunt Ioan. 11. Quid facimus, quia hic homo multa signa facit, à dimittimus sic, omnes credent in eum. Et iterum cum Iudæi quærerent signum de cælo, quasi signa quæ fecisset Dominus de terra essent, respondit eis Dominus, vt habetur Matth. 12. Generatio puersa, & adultera signũ q̃rit, & signũ non dabitur ei nisi signum Ionæ Prophetæ, &c. In quo mors Christi & resurrectio significatur, hoc est, miraculorũ a Christo factorum maximum, plures enim occidit mortuus quam uiuus, ut de Samsone in figura Christi dictum est. Profectò nõ ẽ Arithmeticus, qui possit numerare miracula a Christo Domino patrata. Sicut enim Arithmetica ars non habet finẽ innũmeris, nam cuilibet numero potest addi vnitas, & sic fit maior numerus: sic sanè numer' miraculorum Christi crescit i immensum. Sed si hæc uera sunt, quomodo verũ est, quod dicit Dñs Io. 14. Qui credit me, opera quę ego facio & ipse faciet, & maiora horũ faciet, quia ad patrẽ vado, q̃o in quam sit credibile, quòd discipuli maiora opera fecerint, quàm Dñs, cuius magnalia supern' ex posuimus? De expositione huius dubitationis loquitur latissime D. Augusti. tractat 71. & 72. in Ioannem. Sed simplex & uera explicatio est, qd Apostoli & discipuli dñi maiora quodãmõ & plura fecerũt quam Christus Dominus. Sed Christus faciebat vt ipsi facerẽt. Certe miraculum maius uidetur conuerso totius mundi, plures enim conuersi sunt Apostolorum, quàm Christi prędicatione. Prętera, Apostoli prædicauerunt in omnibus linguis, Christus non intelligitur quod prædicauerit nisi lingua Hebræa. Ad hæc, de Christo narratur vt admirabile opus, quod ex contactu vestium salnabat homines, & quotquot tangebant eum salui fiebãt, & alio in loco, omnis turba quęrebat eum tãgere, quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes, & alibi: si tetigero tãtum fimbriam vestimẽti eius, salua ero; sed maior opus vt quod sanarẽtur infirmi ad umbram Petri prætereũtis, de quo Actorum quinto. Denique, de Christo legitur quod suscitauit tres mortuos. Apłos & alios sanctos leginus plures suscitasse. Et Lucas i Actis Apostolicis reputãs impossibile oĩa Apostolorum miracula describere, sic dicit in genere: per mãs' autem Apostolorũ fiebant signa, & prodigia multa in populo. His miraculis cõdidit Christus Ecclesiam suam, tãtæ molis erat Cristianam condere gentem.

Ioan. 11. Matth. 12.

* Ho. 54. in Mat. ante med. to. 2.

1. Conclu.

Ioan. vltio

Ioan. 14.

235 *3. q. 15. q. 1. ar. 3. cor. & di. 16. q. 1. articu. 3. co. & ad 4. & 3. d. 5. q. 1. arti. 1. & opus. 11. c. 16. D. Augusti. Quomodo Apostoli fecerit maiora miracula quam Christus.

Actor. 5.

*p. 1. q. 110. ar. 3.

* Epi. 10. c. 4. parum a princ.

¶ Secunda cõclusio, Christus Dominus fecit hæc stupẽda miracula in confirmationem suæ doctrinæ, & ut euidẽtib' signis suam diuinitatẽ demonstraret. Miraculũ enim verum, quod solꝰ diuina uirtute fieri potest, est veluti quoddã sigillũ Dei, quo vtitur i testimonium, & confirmationem veritatis; sicut in attestationem veritatis reges & alii vtũtur sigillo apposito. Deꝰ autem non potest dare testimonium falsitati aut errori. Vnde recte colligit Nicodemus Ioannis tertio, ex signis, quæ sola diuina virtute fieri possunt, Chri doctrinam esse cælestem & diuinam dicens: Scimus qa à Deo

*q. 13. ar. 3. 2. Conclu.

* Ho. 50. in Mat. p. 2. a princ. tom. 2.

Ioan. 3.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm Christus fecerit miracula diuina virtute.

AD secundũ sic proceditur. Vẽ, q̃ Christus non fecerit miracula diuina virtute. Virtus enim diuina est omnipotẽs. Sed uidetur quod Christus non fuerit omnipotẽs in miraculis faciendis: dicitur enim Mar. 6. q̃ nõ poterat ibi, scilicet in patria sua virtutem ullam facere. Ergo uidetur quòd non fecerit miracula uirtute diuina.

¶ 2. Prætera, Dei nõ est orare. Sed Christus aliquando in miraculis faciendis orabat: ut patet in suscitatione Lazari Ioan. 11. & in multiplicatione panum, ut patet Matt. 15. Ergo uidetur q̃ nõ fecerit miracula uirtute diuina.

¶ 3. Præterea, Ea quę uirtute diuina fiunt, non possunt uirtute alicuius creaturę fieri. Sed ea quę Christus faciebat, poterant etiam fieri in uirtute alicuius creaturę: unde & Pharisæi ei dicebant, q̃ in Beelzebub principe dæmoniorum eiiciebat dæmonia. Ergo uidetur quòd Christus non fecerit miracula uirtute diuina.

Sed cõtra est, quòd Dominus dicit Ioã. 14. Pater in me manẽs, ipse facit opera.

Respõdeo dicendum, quòd sicut in prima parte habitum est, * uerã miracula sola uirtute diuina fieri possunt: quia solus Deus potest mutare naturę ordinẽ, quod pertinet ad rationem miraculi. Vnde Leo papa dicit in Epistola * ad Flavianum, q̃ cũ in Christo sint duæ naturæ: una earum est divina, quæ fulget miraculis: altera scilicet humana, quæ succumbit iniuriis. Et tamen una earum agit cum communicatione alterius, in quantum scilicet humana natura est instrumentum diuinę actionis, & actio humana uirtutem accipit a natura diuina, sicut supra habitum est. *

Ad primũ ergo dicendum, q̃ hoc quod dicitur, nõ poterat ibi ullã uirtutẽ facere, nõ est referẽdũ ad porentiã absolutam: sed ad id quod potest fieri congruẽter: nõ enim congruũ erat, ut inter incredulos operaret miracula. Vnde subditur. Et mirabatur p̃pter incredulitatem eorũ, secundum quem modum dicitur Gẽ. 18. Num celare potero Abrahã quæ gesturus sum? & 19. Non potero facere quicquam, donec ingrediaris illuc.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ (sicut Chrysosto. dicit super illud Matth. 14. Acceptis quinque panibus & duobus piscibus, aspi

Ioan. 14.

235 *3. q. 15. q. 1. ar. 3. cor. & di. 16. q. 1. articu. 3. co. & ad 4. & 3. d. 5. q. 1. arti. 1. & opus. 11. c. 16. D. Augusti. Quomodo Apostoli fecerit maiora miracula quam Christus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a Deo venisti magister, nemo enim potest hęc signa facere, quæ tu facis nisi fuerit Deus in eo. Sic etiam tertii Regum decimoseptimo, Mulier illa Sareptana dixit ad Heliam: nunc in isto cognoui quòd vir Dei es tu, & qđ verbum Dei maneat in ore tuo. Et Marc. vltimo dicuntur Apostoli prędicasse Domino cooperante, & confirmante sermonem sequentibus signis. Ex hac ratione diuinæ Theologiæ facile est intelligere, quâ falsa sunt, & risu digna, quæ docet Lutherus. Si enim doctrina Lutheri esset a Deo cũ tot noua, & inaudita, contraria q; ex omni parte his quæ patres Ecclesiæ antea docuerit, Deus fortissimũ prębuisset ei testimonium, & autoritatem tribuisset signis & miraculis attestantibus, nulla enim lex data est a Deo, nulla doctrina noua, nulla religio de nouo fundata, quam Deus miraculis non confirmauerit. Instituit Moysen Deus legislatorem & Prophetam, vt educeret populum suum ex Aegypto, dedit ei virgã qua faceret miracula, & prodigia, virgam hanc assume, inquit, in manu tua, in qua facturus es signa. Res est notissima, de prodigus, & portentis quæ fecit Moyses in eductione populi de Aegypto, & in introductione terræ promissionis, de signis etiam quando lata est lex. Notissima sunt signa, quæ fecit Iosuæ, & Prophęta Elias vt ostenderet prophetas Iezabel esse falsos. Quando lex Euangelica promulgata est, iam audistis quid Deus fecit per ipsum, quid vero per sanctos suos. Sed in fundãda noua religione semper miracula diuina effulsere. Beatus Franciscus, & beatus Dominicus potestate miraculorum & efficacia stabiliunt suas religiones in principio, & eas sibi placere simul attestantibus Deus declarauit. Bene scio hæreticos hæc irrisuros, sedent enim in cathedra pestilentiæ & derisorum, sed nos scimus hęc vera esse & certa.

3.Reg.17.

Mar. vlt.

Lutheri doctrina confutatur.

Omnis lex & religio data a Deo miraculis confirmatur.

Exod. 4.

¶ Sed iam veniamus ad secundam causam ob quam Christus miracula fecit, ea est, vt ostenderet suã diuinitatem. Cum enim miracula vera nõ possint fieri nisi virtute diuina, liquido ostendunt Deum esse peculiari ratione in homine faciente miracula, sed quod hęc miracula Christi ostenderint sufficienter imo euidẽter eius diuinitatem asserit Diuus Thom. hic articu. 4. & infra q. 47. artic. 5. & 22. quæstione 5. artic. 2. Et probatur ex ipsa substantia operum, quæ superant facultatem totius virtutis creatę, sicut est suscitare mortuos, oculos cæcorum a natiuitate illuminare.

Miracula Christi quomodo ostenderint suam diuinitatem. D. Thom.

¶ Secũdo, idẽ probatur ex modo faciendi miracula, faciebat enim miracula imperio & potestate, & solo verbo, & non orando sicut alii, vt habetur Matth. 8.

236 * 4.di.44. expositõe lit. & opus 11. artic. 18. & Io. 1. lc. 21. co. 1. & ca. 2. l. 1. fi & c. 15. lc. 5. fin. Matth. 8.

¶ Tertio probatur ex sua doctrina, qua prædicabat se esse verũ Deum, quæ nisi vera esset, nõ esset confirmata miraculis diuina virtute perpetratis, Deus enim nescit nec potest patrocinium dare falsitati.

¶ Ad primum argumentum in principio respõdetur, q̃ Christus multis & legitimis ex causis fecit miracula, tũ vt implerentur vaticinium Isaię, hoc enim erat de Christo vaticinatum p Isa. cap. 35. tum vero quoniam multi ex Iudęis crediderunt in eũ vi prodigiorum persuasi, tum tertio vt Iudæi in credulitate essent inexcusabiles. Vnde dicit Dominus Ioan. 15. Si opera non fecissem, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.

Ad primũ arg.

Isa. 35.

Ioann. 15.

¶ Quartò, fecit miracula propter nos, vt auditis miraculis crederemus in eum. Vnde Luc. 7. dicit Dominus. Renunciate Ioanni, quæ audistis & vidistis, cæci vident, claudi ambulant, &c.

Luc. 7.

¶ Ad secundũ argumentum respondetur, quòd vera miracula facta in confirmationẽ doctrinæ, & sanctitatis sunt euidentia signa sanctitatis: Deus enim non potest mentiri, nec testificari falsitatem, homines vero scelerati non faciunt miracula in confirmationem sanctitatis, sed in confirmationem doctrinæ. Vnde Hispani scelera-

Ad secũdũ.

tissimi apud Indos faciunt miracula in confirmationem vestræ fidei. Secundo dico, quòd facere miracula magnum indicium est sanctitatis, quando contrariũ in moribus non exprimitur. Vnde sancta Ecclesia ad referendum aliquem in cathalogum sanctorum præcipue requirit miracula.

¶ Ad tertium argumentum respõdetur illa esse vera miracula, quæ non nisi diuina virtute fieri possunt, & quæ præter communem gubernationem universi efficiũtur, vt resuscitare mortuos, illuminare oculos cæci nati. Ex hoc sequitur iustificationem impii quamuis sit supernaturalis, nõ esse verum miraculum, quoniam fit secundum constitutũ modum, & ordinarium. Sequitur secundò istã non esse rectam argumentationem. Hoc fit a solo Deo immediate, ergo est verum miraculũ, vt patet in iustificatione animę rationalis. His constitutis dico quòd diabolus & eius ministri multa possunt facere quæ videtur miracula & signa ea, quę faciunt vel per ludificationẽ sensuum, vel per cõiunctionem occultarum causarum naturaliũ.

Ad tertiũ arg. Verũ miraculũ quid sit.

* q. 39. ar. 3.

* Ho. 20. in Ioan. parum ante med. to. 3.

* Ho. 16. in Ioa. circa med. illius to. 3.

¶ Sed cõtra est, quòd dicitur Ioan. 3. Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilæa.

¶ Respõdeo dicendũ, q̃ miracula facta sunt a Christo propter confirmationem doctrinæ eius, & ad ostẽdendam virtutem diuinam in ipso. Et ideo quantum ad primũ non debuit ante miracula facere, quàm docere incepere. Non autem debuit incipere docere ante perfectam ætatem, vt supra habitum est, * cum de baptismo eius ageretur. Quantũ autem ad secundum, sic debuit per miracula deitatem ostẽdere, vt crederetur veritas humanitatis ipsius. Et ideo sicut dicit Chrysost. * super Ioa. decenter nõ incepit signa facere i prima ętate: existimassent enim phãtasma esse Incarnationẽ, & ante opportunum tẽpus cruci eũ tradidissent.

Ad primum ergo dicendum, q̃ sicut Chrisost. * dicit super Ioannem ex uerbo Ioannis Baptistæ dicentis. Vt manifestetur in Israel, propterea veni ego in aqua baptizãs, manifestũ est q̃ illa signa quę quidã dicũt in puericia a Christo facta, mẽdacia & fictiones sunt. Si enim a prima ęta te miracula fecisset Chr̃s, nequaquã Ioanes eũ ignorasset, neq; reliqua multitudo indiguisset magistro ad manifestandum eum.

Ad secundũ dicẽdum, q̃ Dei virtus operabatur in Chr̃o, secũdũ q̃ erat necessarium ad salutẽ humanã, propter q̃, carnẽ assumpserat. Et ideo sic miracula fecit virtute diuina, vt fidei de veritate carnis eius præiudicium nõ fieret.

Ad tertium dicẽdũ, q̃ hoc ipsum ad laudem discipulorũ pertinet, q̃ Christum secuti sunt, cum nulla eum miracula facere uidissent: sicut Greg. * dicit in quadã homil. Et Chrys. * dicit, tunc signa maxime necessarium erat facere, qñ discipuli iã congregati erant & deuoti, & attẽdentes his quę fiebãt. Vnde subditur. Et crediderunt in eũ discipuli eius: nõ quia tunc primum crediderunt, sed quia tunc diligentius & perfectius crediderunt. Vel discipulos uocat eos, qui futuri erant discipuli: sicut exponit Aug. * in li. de consensu Euangelistarum.

*Gre. ho. 5 in Euang.
*Chry. ho. 22. in Ioã. paulo a princ. to 3.
* li. 2. c. 17. a me to. 4.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm miracula per Christum facta sufficienter eius diuinitatem ostenderint.

AD quartum sic proceditur. Vt̃, q̃ miracula quę Chr̃s fecit, non fuerint sufficiẽtia ad ostendẽdã diuinitatẽ ipsius. Esse n. Deum & hoiẽm, proprium est Christo, Sed miracula quę Chr̃s fecit, etiam ab aliis sunt facta. Ergo uidetur, q̃ nõ fuerint sufficiẽtia ad ostẽdẽdã diuinitatẽ ipsius. Esse n. Deum & hoiẽm, proprium est Christo, Sed miracula quę Chr̃s fecit, etiam ab aliis sunt facta. Ergo uidetur, q̃ nõ fuerint sufficiẽtia ad ostẽdẽdã diuinitatẽ ipsius.

¶ Tertio, hoc possumus conspicere quando ille, q̃ operatur miracula in confirmationẽ suæ doctrinæ, docet bonos mores, & viuit secundum illos, & studet reducere homines in Deum, non quęrit propriam vtilitatem, non sectatur vana & curiosa, sed communem hominũ salutem. Ex his indiciis possumus discernere vera miracula a mendacibus prout docet Diuus Thomas in 1. dist. 7. q. 3. artic. 1. ad 2.

D. Thom. * 3. d. 15. q. 1. ar. 1. & d. 16. q. 1. ar. 3. cor & 2. con. c. 6. & 1. 4. c. 55. ad 8. & quol. 2. arti. 6 ad 4. & Io. 15. le. 5. col. 1.

¶ Ad quartũ argumentũ iam dictum est in superioribus qũo diabolus fuidia & superbia excęcatus nõ cognouit diuinitatem Christi euidentibus signis demõstratam, nũc vero conuictus iam credit, & contremiscit.

Ad quartũ

¶ Ad vltimum respondetur, quòd miracula diminuũt meritum fidei in quantum ostendunt duritiã eorum qui nolunt credere iust miraculis cõuicti, cæterũ melius est, illis credere ex miraculis, quã permanere in incredulitate. Vnde D. Paulus 1. Cor. 14. dicit quod signa data sunt infidelibus, vt scilicet ad fidem cõuertantur. Sed antequam hinc discedamus, operæpretium erit commemorare quẽadmodum inimici nostri infideles atque hæretici fateãtur miraculum verum esse euidens argumentum verę & infallibilis doctrinæ. Equibus Simon propter magnitudinem præstigiorum, quæ miracula videbantur, Romæ dicata statua publice pro Deo habitus est. Sed captus est tandem, & irretitus suis præstigiis: cum se in cœlum euolaturum iactaret, iamque diabolicis alis, fraudeque subnixus se sublimen sustulisset, repente in terram decidit. Quo casu, corpore concusso acquassato, non ita multo post misere expirauit. Veterator autem suo nomini respondens Polychronius quisus est os impudens ad confirmationem sectæ suæ vtra apud sextam œcumenicam synodum

Ad vltimũ

1. Cor. 14.

Simõ Magus.

Polychronius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

synodum act. 15. in Trullo, polliceri se mortuũ vitę redditurum. Non ita multo post allato cadauere, virtutis suę specimen editurus, cum diu frustra mortuum ad vitã reuocare tẽtasset, ab omni concione vt vanissimus nebulo explosus est, nec tamen errorem deponere voluit. Iconomachus vero (vt refert Paul' Diac. libro vltimo rerum Romanorum) sepulchro clam iclusus (quasi à mortuo ea vox prolata fuisset) magnis laudib⁹ Constantinum illum Copronimum extulit; vt eo commento hæresim illam, quæ in imagines grassabatur populo plausibilem redderet. Inter Arrianos preterea in Africa quidam Cirola falsò vocatus Episcopus, hæreticorum maxim⁹ assertor, hęresis suæ propagandę studio incitat⁹ quinquagita aureis subornat quendã, qui se cęcũ fingeret, ac repente ab eo oculorum lumen acciperet. Prætereuntem itaque Cirolam cum Cugenio, Vindemiali, & Longino sanctis Dei, & Catholicis Episcopis, lugubri voce impostorem impostor adorti, Audi, (inquit Gregorius Turonẽsis historia. lib. secundo capite tertio) beatissime Cirola, audi me sancte sacerdos Dei, respice cæcitatem meã, experiar ego medicamenta, quę sæpe cęci a te reliqui meruerũt, quæ leprosi experti sunt, quæ ipsi etiam mortui præsensunt. Adiuro te per ipsam virtutem, quam habes, vt mihi desideratam restituas lucem, quia graui sum cęcitate percussus. Tum Cirola pius homo ac minime parcus aut auarus pro sua liberalitate opem imploranti latur⁹, manum oculis eius admouens, per fidem, inquit, nostrã & rectam, quã de Deo habemus persuasionem, facessant oculorum tuorum tenebræ. Vix hæc dixerat, cum hominem, tanr incredibilis ex oculorũ cruciatu dolor opprimit, vt eos manu quanta poterat vi comprimere, ne forsan è capite prosilirent, cogeretur. Mox clamare cœpit miser ac dicere: Væ mihi, quia Deum per pecuniam irridere volui, & quinquaginta aureos accepi, vt hoc facinus perperrarem. Ad Cirolam autem aiebat. Ecce aurum tuum, redde lumen meum, quod dolo tuo perdidi.

Iconomachus.

Cirola.

Gregori⁹. Turonensis.

Tum ille Catholicos Episcopos vehementer rogabat, vt vellent ei velociter succurrere perueniti. Quem postquam hæresim Arrianam fuisset detestatus, cruce super oculos eius facta, Eugenius his verbis, In nomine Patris & Filii, & Spiritus sancti, quę trinũ in vna æqualitate, atque omnipotentia confitemur, aperiantur oculi tui; pristinæ sanitati restituit. Neque necesse est ista tam alcè ex vetustate, aut ab externis petere. Habemus enim nuper recens, & illustre, quod quæ cum omni vetustate in hoc exemplorũ genere certare possit, documentũ. Nunquam certe Arriani maiori quam nostri hodie Euangelici aduersus Catholicæ Ecclesiæ miracula odio, atque inuidia exarserũt. A quibus cum suam sectã plane nudam., & destitutam videnr, non erubescunt tamẽ manifesta, ac ridicula uanitate, etiam signa, visiones, prædictiones, & nescio quid de VVieleffo, Huso, Carolostadio Zuinglio, Lutheranis, & aliis id genus, Crispinus, Foxus, Illiricus ac alii magnifice ostentare.

*Hom. 26. in Mat. parallelo a prælo a. tom. 2.

Quorum omnium ueritatẽ ex stupẽdo illo prodigio, quod nuper Deus in cõnibus Poloniæ, & Hungariæ ostendit, & quo omnem

*Ep. 3. post med. illius tom. 2.

istam istorum arrogãtiam confudit, & confregit, metiri, & possumus, & debemus. Exortus est enim ibi nouus Polychronius, concionator, inquam, Euangelicus, qui cum Matthæo quodam ac vxore eius conuenit silentij stipulatione interposita, eoque mercede redempto, vt ille quasi mortuus ad sepulturã efferretur vxore de more atrata maritum eleugente, ac funus prosequente. Efferturque, & Ecclesiam venitur pagi Bietagæ non procul a Cracouia. Ibi nouus iste Polychronius consensu suggestu multis verbis tenaseetis Euangelii gloriam amplificauit, de quo tandem post multa tam certum ac securum se esse dicebat, vt nihil dubitaret, Deum mox ad illud magis illustrandum uitam mortuo præsenti restituturum, & quam prædicabat Euangelij veritatem tam insigni miraculo & in omnem posteritatem memorabili confirmaturum. Quare ut olim Prophetæ Iezabelis ad ignem cælitus demittendum, ita iam ille ad defunctum exclamat excitandum; In nomine Christi, cuius

Polycronius.

veritati hodierna concione testimonium dedi, Matthæe surge. Cum nihil moueret se Matthæus intendit vocem, & clamorem; & cum sic quidem nihilum proficeret, acceditur ad ipsum feretrum hominisque facies detegitur.

Nec iam impostorem simulate, sed verè mortuum repetiunt: ita, vt vxori, cui antea dolo fictas, iam dolor veras lachrymas, ac lugubrem eiulationem, & vehementem totius pseudo Euangelij execrationem exprimeret. Sed submurmurant quidam, cur, inquiunt, si fides Christiana, quę nunc persecuerat, vera est, Deumque habet autorem, cur non signis, vt olim confirmatur? cur desiere, cessauereque miracula, quæ huic fidei validissimum asseris præbere testimonium? Huic querelæ respondet Dius Gregorius. tomo secundo, homilia vigesimanona. Quod quẽadmodum noua planta iugi eget irrigatione quamdiu tenera est, & nondum bene tertiæ radicata: at vbi adoleuerit, & in firmam creuerit arborem fructũ multos afferentem, irrigare puerile foret, ac superfluum; Sic fidem quando prima in gentili tate erat plantanda, necesse erat signis crebris, ac prodigiis veracem probare confirmareque, vt inseretetur, hæreticisque mentibus infidelium, qui doctrinam tam nouã, & mirabilem non admisissent, nisi miraculorum testimonio vidissent illustrari.

* Epist. 3. ame. illius. to. 2.

Obiectio.

Solutio. D. Gregor. * Innuitur 23. trac. in Io. super illud, Maiora demonstrabit illis. to. 9. Li. de Tri. ca. 9. circa med. to. 3.

Et ad hoc respondet Augustinus. * Fatemur & nos talia quædam fecisse Prophetas: sed & ipse Moyses & cæteri Prophetæ Dominum Iesum prophetauerunt, & ei gloriam magnam dederunt.

Qui propterea talia & ipse facere uoluit, ne esset absurdum quæ per illos fecerat, si ipse etiã non faceret.

Sed tamen & aliquid proprium facere debuit, nasci de Virgine, resurgere a mortuis, cœlum ascendere: hoc Deo qui parum putat, quid plus expectet ignoro. Num homine assumpto alium mundum facere debuit, ut eum esse crederemus, per quem factus est mundus? Sed nec maior mundus, nec isti æqualis in hoc mundo fieri posset. Si autem minorem faceret infra istum, similiter hoc quoque parum putaretur. Quæ tamen alij fecerunt, Christus excellentius fecit. Vnde super illud Ioannis quintodecimo. Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, & cæteta. dicit Augustinus. * Nulla in operibus Christi uidentur esse maiora, quam suscitatio mortuorum: quod scimus etiam antiquos fecisse Prophetas. Fecit tamen aliqua Christus, quæ nemo alius fecit. Sed respondetur nobis, & alios fecisse, quæ nec ipse, nec alius fecit. Sed qui tam multa vitia, & malas valetudines vexationesque mortalium tanta potestate sanaret, nullus omnino legitur antiquorum. Vtenim taceam, quos iubendo, sicut occurrebant, saluos singulos fecit, Marcus dicit, quòd quomam infantiam reducere, eamque infirmam reddere, & miracula propter nimiam frequentiam minimè miranda reddere, vel certè fideles infideles, aut dubios in fide efficere.

Non enim a Paulo, primæ Corint. decimoquatto, frustra dictum est; Linguę in signũ sunt non fidelibus sed infidelibus: quia scilicet linguas, aut signa quærere solitæ sunt, non non qui certi sunt, sed qui dubitant, aut nequaquam firmiter in fide persuasos se sentiant. Hæc quidem sufficere possunt ad satisfaciendũ iis, qui percunctantur, cur cessauerint miracula. Veruntamẽ scire velim, omnes Christiani nominis professores, nequaquam verum dicere eos, qui miracula prorsus in Ecclesia defecisse asserunt. Nam tametsi nõ adeo crebra, vt olim fiant nunc miracula, eo quòd fides iam dudum confirmata, & roborata signorum iam non egeat adminiculis: nihilo secius tamen credendum est ad finẽ vsque sæculi in Ecclesia nunq defuturas diuisiones gratiarũ, operationes virtutum, potestates curationum, & omnia Spiritus sancti munera, cum opus fuerit, tum ad gloriam fidei conseruandam, tum ad infirmos, & imbecilles in susceptа fide alendos, & confirmandos.

1. Cor. 14.

* Trac. 71. in Ioan. a med. to. 9.

Etenim adhuc ad sepulchra sanctorum plurimæ immedicabilium vulnerum, morborumque siunt curationes. Quantisque continuè prodigijs Ecclesiam illustret Deipara Virgo, peregrini affatim testantur, qui Loretũ, Montemferratum, alique loca eidem Virgini dicata petunt. Sed libet hic commemorare quędam miracula, quę Angliæ nunc ætatis diuina virtute sunt effecta in confirmationem veræ fidei. Certè viri graues tradunt, quòd quædam mulierecula hæretica Angliæ, cum eleuaretur

Cõmemorantur quędam miracula.

Universidad de Deusto
Biblioteca

uaretur corpus Domini nostri in sacra Missa nolebat videre, neq; adorare, quæ cum ab alia admoneretur ne tantum facinus admitteret, illa dixit, ego nolo adorare hucusque panis, neque n. sum idololatra, & statim dicto citius cæcitate percussa est, quod in omni populo notum factum est. In ea dē prouincia cū esset quidā paruulus octo annorum, catholicus valdè, q maximā deuotionē habebat ad crucem Domini nostri, Iesu Christi, qui nihil aliud faciebat quàm adorare signum crucis, patres erant hæretici, & propterea reprehendebant illū, quorum verba cum non potuisset persuadere paruulo, vt ab opere tam religioso abstineret, comminati sunt magna assecutione, quod si id faceret, flagellis eum cæderent. Sed neque propterea destitit a sua deuotione, nam licèt in publico abstineret metu parentum, at in secreto nō saturabatur osculari crucem. Quod cum sciuissent Pres multis modis verbe rarunt, & fecerūt promittere, qd amplius non oscularetur. Pauc is iteriectis diebus, paruulus infirmat' est ad mortem, & dixit patrib' grandes laudes de cruce, & inter reliqua addidit. O patres mei, estote deuoti ad crucem Domini nostri Iesu Christi, quia in illa est omne bonum nostrū, & in his verbis expirauit. Patres & vicini manserunt stupefacti, & aliquot dies non etant sui compotes, verba namque paruuli impressa fuerunt in cordibus eorum. Sed cum essent durissimi & obstinatissimi in sua secta, non conuersi sunt ad fidem. Elapsis paucis diebus in die dominico petiuit mater eam sia mundā, vt mos est, portauit ancilla ex arca vnam, quę in eadem hebdomada lota fuerat, & cum eam euoluisset in lectulo, inuenit crucem magnam, quæ sursum vsq; ad deorsum occupabat, vociferatur obiurgans an cillam, quòd id fecerit, dicens illam esse Baptistam, & quod sequebatur illum miserum puellum, qui mortuus est cum simili superstitione. Ancilla iurabat millies, se nunquam tale fecisse, sed affirmabat se ita inuenisse: gnificans ait. Qui credit in me, opera q̄ ego facio, & ipse faciet. Audi ergo & intellige. Qui credit in me, opera quę ego facio, & ipse faciet. Prius ego facio, deinde & ipse faciet: quia facio vt faciat. Quæ opera, nisi vt ex impio iustus fiat? Quod vtiq; in illo, sed non sine illo, Christus operatur. Prorsus maius hoc esse dixerim, q̄ creare cœlum & terram: cœlū enim & terra transibunt, prædestinatorum aūt salus & iustificatio permanebit. Sed & in cœlis Angeli sunt opera Christi, nunquid etiam his operibus maiora facit, qui cooperatur Christo ad suam iustificationem? Iudicet qui pōt, vtrum maius sit iustos creare, quàm impios iustificare. Certè si æqualis est vtrumque potentię, hoc maioris est misericordię. Sed omnia opera Christi intelligere, vbi ait, Maiora horū faciet. nulla nos necessitas cogit: horum enim forsitam dixit, quæ illa hora faciebat. Tunc autem verba fidei faciebat: & vtique minus est verba iustitiæ prædicare (quod fecit præter nos) quàm impios iustificare, quod ita facit in nobis, vt faciamus & nos.

Ad tertium dicendum, quòd quādo aliquod particulare opus proprium est alicuius agentis, tunc per illud particulare opus probatur tota virtus agētis, sicut cum ratiocinari sit proprium hominis, ostenditur aliquis esse homo ex hoc ipso quòd ratiocinatur circa quodcunque particulare propositum. Et similiter cum propria virtute miracula facere sit solius Dei, sufficienter ostensum est Christum esse Deum, ex quocunque miraculo quod propria virtute fecit.

praecepit domina, vt aqua continuo adducta abstergeret crucem, & deleret eius signum. Ancilla fecit quod iussa erat, sed interim dum magis lauat, & delere conatur magis splendida & lucens apparebat. Ad hoc miraculum concurrunt vicini, & mirabantur vniuersi. Liquefacta sunt corda Patrū illius pauuli, & ex valde hæreticis efficiūtur valdè Catholici, videram enim, quèd digitus Dei erat iste.

QVÆSTIO XLIIII.

De singulis miraculorum speciebus, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de singulis miraculorum speciebus.

¶ Et primò de miraculis quæ fecit circa spirituales substantias.

¶ Secundò, de miraculis quæ fecit circa cœlestia corpora.

¶ Tertiò, de miraculis quæ fecit circa homines.

¶ Quartò, de miraculis quę fecit circa creaturas irrationales.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum miracula facta per Christum circa spirituales substantias fuerint conuenientia.

AD primum sic proceditur. Videtur, q̄ miracula quæ fecit Christus circa spirituales substantias, non fuerint conuenientia. Inter spirituales enim substātias sancti Angeli præpollēt dæmonibus: quia, vt Aug. *dicit in 3. de Trin. spiritus vitæ rationalis desertor atque peccator, regitur per spiritum vitæ rationalem pium & fiant suffragia eleemosynarum vel missarum.

¶ In contrarium est, quoniam tempore Christi multi fuerint arreptitij, & spiritus nequam nunquam ausus est dicere se esse animam huius vel alterius defuncti.

¶ Ad hoc dubium explicandum sciendum est primò, quòd anima potest esse in corpore vt forma, & vt motor: hoc planum est absque alia probatione.

¶ Secundò sciendum est, quòd anima extra corpus minorem virtutem habet quā in corpore. Probatur sic: tum quīa alioquin reportaret damnum ex vnione ad corpus: tum deinde quoniam aliæ formæ extra corpora sua minorem virtutem habent: tum tertiò, quoniam anima maiorem vigorem habet, quando est in naturali sua dispositione, at quādo est in corpore, est in naturali sua dispositione.

IN hac quæstione habet D. Thom. quatuor conclusiones.

¶ Prima est, conueniens fuit Christum liberare obsessos a dæmonibus. 1. Conclu.

¶ Secunda cō uenienter fecit miracula circa corpora cęlestia. Secunda.

¶ Tertia, con uenienter fecit miracula circa homines. Tertia.

¶ Quarta, cō uenienter fecit miracula circa creaturas irrationales. Quarta.

EXPOSITIO Quæstionis.

CIrca primā conclusionē est dubium, an isti arreptitij vexētur a dęmonib' semper, an vero aliquando ab animabus defunctorum. Ratio dubitādi est, nam spiritus nequam qui loquitur in istis arreptitiis dicit interdum se esse animam huius vel alterius defuncti, & admonet quòd pro se

Dubium. 238

* lib. 3. c. 4. nō procul a prin. t. 5.

D. Thom. spositione. Tertiò sciendum est ex D. Thom. 1. p. q. 117. art. 4. quòd cum anima rationalis suapte natura sit actus corporis humani, non habet nisi vnum determinatū modum mouendi corpus; scilicet animando, & vinificando. vnde membrum mortuum in corpore anima existēs nō potest mouere, & a corpore egressa non pōt mouere suum cadauer, imo nec pōt mouere lapillum Quarto sciēdum est, quòd aīæ beatæ, & quæ sunt in purgatorio non possunt peccare, & diligunt alias animas.

Prima conclusio. ¶ His constitutis dico primò, defunctorū animæ non possunt informare alienā corpora vt formæ. Patet, nam non possunt informare corpora ppria vt formæ, alioqn resurrectio corporum esset naturalis, ergo multo minus possunt informare aliena corpora vt formæ.

2. Conclu. ¶ Secundo dico, anima defuncti hominis nō potest esse in alieno corpore vt motor, hoc esse verum satis liquet ex annotationibus secunda, & tertia.

3. Conclu. ¶ Tertio dico, spiritus qui loquitur in istis arreptitiis, & illos cruciat, non est anima defuncti hominis, sed dæmon. Probatur sic, nam iste spiritus peccat, at anima beata, & anima quæ in purgatorio existit non possunt peccare, vt antea dictū est, aīa vero dānata in inferno ide exire non permittitur, ergo non est aīa defuncti hominis, sed dæmō. Deinde, spiritus iste qui loquitur ī arreptitiis revelat secreta, loquitur Græcè & Hebraicè, quæ aīa defuncti hominis nō pōt efficere; iustum. Sed Christus nō legitur aliqua miracula fecisse circa Angelos bonos. Ergo nec etiam circa dæmones aliqua miracula facere debuit.

¶ 2. Præterea, miracula Christi ordinabantur ad manifestandam diuinitatem ipsius. Sed diuinitas Christi non erat dæmonibus manifestanda, quia per hoc impeditū fuisset mysterium passionis eius, secūdum illud 1. Cor. 2. Si cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Ergo non debuit circa dæmones aliqua miracula facere.

¶ 3. Præterea, Miracula Christi ad gloriam Dei ordinabātur, vnde dicitur Matth. 9. q̄ videntes turbę paralyticum sanatum à Christo, timuerūt, & glorificauerunt Deum, qui dedit potestātē talem hominibus. Sed ad dæmones nō pertinet glorificare Deū, quia non est speciosa laus in ore peccatoris, vt dicitur Eccle. 15. Vnde & sicut dicit Mar. 1. Lu. 4. non sinebat dęmonia loqui ea quæ ad gloriam ipsius pertinebant. Ergo videtur non fuisse cōueniens, q̄ circa dæmones aliqua miracula faceret.

¶ 4. Præterea, Miracula a Christo facta, ad salutem hominū ordinātur. Sed quædam dæmonia ab hominibus eiecta fuerunt cū hominum detrimento, quandoque quidem corporali, sicut dicitur Marci 9. quòd dęmon ad prę ceptum Christi exclamās, & multum discerpens hominem, exiit ab eo, & factus ē sicut mortuus, ita vt multi dicerent, q̄a mortuus est. Quandoque etiam cum damno rerum: sicut quādo dęmones ad eorū preces missi in porcos, quos præcipitauerūt in mare. Vnde ciues illius regionis rogauerūt eum, vt transiret a finibus eorum, vt legitur Matth. 7. Ergo videtur inconuenienter fecisse huiusmodi miracula.

Sed cōtra est, quod Zach. 13. pus, at aīa defuncti hominis nō potest mouere alienum corpus, vt dictum est supra. Denique, spiritus iste cruciat, & vexat hominem vehementer, at anima existēs in purgatorio si veniret ad petendum suffragium, nō cruciaret ista animam, quā diligit, sed placidè cū ea cōmoraretur.

¶ Quarto dico, non est negādum quin aīæ defunctorū aliquando ex dispensatione diuina appareant viuis. Hoc esse verū demōstrat Soto in 4. dis. 5. q. 1. art. 4. Quod nos hactenus docuimus est, q̄ anima defuncti hominis nō potest intrare corpus alterius hominis, vt illum moueat & cruciet. 4. Conclu. M. Soto. 5. Conclu.

¶ Quinto dico, nō vt esse negandum quin de potentia Dei absoluta possit fieri vt aīa defuncti hominis ingrediatur corpus alterius hominis, vt illud moueat & cruciet, nam in hoc non videtur esse euidens impossibilitas, & contrarietas. Cęterū de potentia Dei ordinaria nunquam factū est.

¶ Circa secundam conclusionem sciendum est, quod maximum miraculū ex his quæ fecit Christus circa corpora cęlestia fuit Eclipsis Solis, quæ tempore Dominicæ passionis accidit. De hoc miraculo scribit Phlegon libr. 4. suæ historiæ, Aphricanus in sua historia. Dionysius Areopagita in epistol. ad Polycarpum, Aug. li. 3. de mirabilib' scripturæ c. 12. Ioānes Dried. in 3. li. de dogmatibus Ecclesiasti. Ioānes Lucidus de vero die passiōis Xpi. *l. 9. c. 21. parū a principio. to. 5. Eclipsis tē porepassionis Christi Autores sacri.

Hoc prænuntiatum fuerat vbi dicitur, Spiritum immundum auferam de terra.

Respondeo dicendum, quòd miracula quę Christus fecit, argumenta quędam fuerūt fidei, quā ipse docebat. Futurum aūt erat, vt per virtutē diuinitatis eius excluderet dęmonum potestatem ab hominibus crediturīs ī eum: secundum illud Ioan. 12. Nunc princeps huius mundi eijcietur foras. Et ideo conueniens fuit q̄ inter alia miracula etiā obsessos a dęmonibus liberaret.

Ad primum ergo dicendum, quòd homines sicut p Christum erant a potestate dęmonum liberandi, ita per eum erant Angelis consociandi: secundum illud Col. 1. Pacificans per sanguinem crucis eius, quę in cęlis & quę in terris sunt. Et ideo circa Angelos alia miracula hominibus demōstrare nō cōueniebat, nisi vt Angeli hominibus appareret, quod quidem factum est in natiuitate ipsius, & in resurrectione & ascēsione eius.

Ad secundum dicendum, q̄ sicut Aug. *dicit 9. de Ciui. Dei, Christus tantum innotuit dęmonibus, quantum voluit, tantum autem voluit, quātum oportuit. Sed innotuit eis non sicut Angelis sanctis p id quod est vita ęterna: sed per quędam temporalia suę virtutis effecta. Et primò quidem videntes Christum esurire post ieiuniū, æstimauerūt eum non esse filium Dei. Vñ super illud Luc. 4. Si filius Dei es, &c. dicit Ambr. * Quid sibi vult talis sermonis exordium, nisi quia cognouerat Dei filium esse vērtutum, sed venisse per infirmitatē corporis non putauit? Sed postmodū visis miraculis, ex quadā suspicatione coniecturauit eum esse filium Dei. Vnde super illud Mar. 1. Scio quòd sis sanctus Dei, dicit Chrysost. quòd nō certam aut firmam aduentus Dei habe- *libr. 4. in Luc. c. 14. in tit. de tentent. Christi, nō procul a prin. tomo 3.

c. 9. D. Th. in ar. 2. ad 2. De hac defectiōe solis sic loquēs ta scriptura Mat. 27. Ab hora āt sexta tenebræ factę sūt

Universidad de Deusto
Biblioteca

super vniuersam terram vsque ad horam nonam. Hieronymus & Caietanus dicunt super Matthæum loco assignato, has tenebras factas fuisse super vniuersam terrã non per interpositionem lunæ aut alterius corporis, sed ex eo q radij Solis sunt subtracti diuina virtute, id est, factum est diuina virtute vt radij Solis ad terram non perueniret. Ongenes homil. trigesimaquinta i Matth. asserit hoc accidisse p interpositionem nubium. Item asserit hoc contigisse super vniuersam terram Iudaicam. Neque huic sentẽtiæ obstat quod dicit Euangelium, tenebras factas esse super vniuersam terram, intelligitur enim super vniuersam terram Iudaicam. Nam in tertio libro Regum. Abdias dicit ad Heliam, viuit Dominus Deus tuus, quòd nulla est gens, nullum est regnũ, vbi Dominus meus non miserit te quærere. significãs his verbis, quòd quæsierit eum in gentibus, quæ sunt circa Iudæam. De hac solis defectione hoc certũ est, quòd non accidit per naturalem Solis Eclipsim, tũ quoniam naturalis solis Eclipsis tantum fit in nouilunio, tum vero erat Luna plena, nimirũ luna. 15. tum vero quoniam Eclipsis Solis naturalis nũquam est vniuersalis in tota terra, at illa defectio Solis fuit super vniuersa terra, vt testatur Euangelista. Neque enim est intelligendum, quòd fuerit super vniuersam terram Iudaicam. Nã Dionysius in Epistola ad Polycarpum fatetur se cum aliis philosoꝑ his hanc Eclipsim vidisse in Græcia. Itaque D. Dionysio autore tẽpore Dominicæ passionis Sol obscuratus est, & passus est defectũ lucis p interpositionem Lunæ inter ipsum & terram modo non naturali: sed miraculoso. Sed non erit ab re hic omnia ferè miracula Christi commemorasse.

* Super illud Luc. 4 Sciebãt ipsum esse Christum. Est c. 14. secund. ordi. Bedæ. ro. 2.

3. Reg. 18.

Dionysi⁹.

¶ Præter multitudinem & magnitudinem miraculorum, quibus Christi conceptio referta est: illud eximium existit: quo stella Magos a tam remota regione Bethleem duxit: donec progressa staret super locum, in quo infantulus Iesus erat. Ad hæc, miraculorũ primũ præter aquæ in vinum conuersionem, est filij reguli sanatio. Secundum sub Petri vocationem tot, & tantorum piscium captio. Tertium, hominis spiritu immũdo capti mũdatio. Quartum, socrus Petri febricitantis salus. Quintum, cui iisdam manus aridæ sanatio. Sextum, cæci & muti dæmonis ex homine expulsio. Septimũ, turbati maris sedatio. Octauum, dæmonum sæuorum ex duobus hominibus in regione Geraſenorum eiectio. Nonum, animi & corporis paralytici curatio. Decimum, mulieris inueterato sanguinis fluxu laborantis sanatio. Vndecimum, Iairi archisynagogæ filiæ vnicæ mortuæ in vitam reducto. Duodecimũ, duorum cæcorum visus receptio. Decimũtertium, hoïs muti eiecto dæmone, loquendi facultatis restitutio. Decimũquartum, leprosi purgatio. Decimumquintum, Paralytici serui Centurionis integra confirmatio.

Numerus & ordo miraculorũ Christi. Primum.

*c. 4. 5 Luc. Est in c. 14. secund. ordi. Bedæ, circa finẽ illius, to. 2.

Secũdum.

Tertium.

Quartum. * Ho. 29 5 Matt. circa med. to. 2.

Quintum.

Sextum.

Septimũ.

Octauum.

Nonum.

Decimum.

Vndecimũ

Duodecimum. * Mar. 19. sup. verbũ in argu. cit tat. tom. 9.

Decimum tertium.

Decimum quartum.

Decimum quintum.

Decimum sextum.

Decimum septimũ.

Decimum octauum.

Decimumsextum, vnici filii viduæ a morte excitatio.

Decimumseptimum, per medium ciuium illum præcipitare volentium liber transitus. Decimumoctauum, languidi illius qui ad probaticã piscinam diu iacuerat, firma corroboratio. Fuerunt etiam alia miracula innumera, quæ Euangelistæ sub breui sermone comprehendunt dicentes dñm sæpè multis vario morborum genere affligẽtis, ac multis spiritibus vexatis salutem contulisse. Qua verborũ breuitate immẽsum miraculorũ pelag⁹ tuãscurrit. Decimum nonũ quoque panis, Vigesimũ, super maris aquas ambulare. Vigesimum primum, efficere vt & Petrus quoque super eadẽ aquas incederet. Vigesimũ secundum, mare tẽpestate iratum, solius verbi imperio sedare. Vigesimum tertium, & filia mulieris Chananææ spiritum immũdum eiicere. Vigesimũ quartũ, muti & surdi aures & os aperire. Vigesimũ quintũ, septẽ panibus & paucis piscibus quatuor millia hoïum saturare. Vigesimum sextum, cæco paulatim integrum visum reddere. Vigesimũ septimum, gloriosa Dñi in mõte coram tribus discipulis trãsformatio. Vigesimum octauũ, è lunatico dæmonẽ immũdum, mutũ, & surdum expellere. Vigesimum nonum, mulieri contractę sanitatem restituere. Trigesimũ, hydropicũ curare. Trigesimum primum, decem leprosos expurgare. Trigesimum secũdum, sub ingressum in vrbẽ Hiericonticum, cæco visum figere. Trigesimum tertiũ, in egressu ex vrbe Hiericonticum duorum cæcorum oculos illuminare. Trigesimum quartũ, adulterę mulieris delatorum corda solo verbo confundere, ac deuincere. Trigesimum quintum Dñm oculis Iudæorũ, lapidibus eum obruere volentium

Decimum nonum. Vigesimũ.

Vigesimũ primum. n. 239

Vigesimũ secũdum. * ca. 4. non multũ remot. a fin.

Vigesimũ tertium.

* L. 1. a tex. 20. vsq; ad 31. com. 2.

Vigesimũ quartum.

Vigesimũ quintum.

Vigesimũ sextum.

Vigesimũ septimum.

Vigesimũ octauum.

Vigesimũ nonum.

Trigesimum.

Trigesimũ primum.

Trigesimũ secũdum.

Trigesimũ tertium.

Trigesimũ quartum.

Trigesimũ quintum.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum conuenienter facta fuerint miracula circa Christum circa cælestia corpora.

AD secundum sic proceditur. Videtur, q̃ inconuenienter fuerint a Christo facta miracula circa cœlestia corpora: vt. n. Diony. * dicit 4. ca. de Diui. no. diuinæ prouidentiæ nõ est naturã corrumpere, sed saluare. Corpora aũt cœlestia fm suam naturam sunt incorruptibilia & inalterabilia: ut probatur in primo de cœlo. * Ergo non fuit conueniens, ut per Christum fieret aliqua immutatio circa ordinem cœlestium corporum.

¶ 2. Præterea, Secundum motum cœlestium corporum, temporum cursus designãtur, fm illud Gen. 1. Fiant luminaria in firmamẽto cœli, & sint in signa, & tempora, & dies, & annos. Sic ergo mutato cursu cœlestium corporum, mutat temporũ distinctio & ordo. Sed non legitur hoc esse perceptum ab Astrologis, qui cõtemplantur sidera, & computant menses: vt dicitur Isa. 47. Ergo videtur, quòd per Christum non fuerit aliqua mutatio facta circa cursum cœlestium corporum.

¶ 3. Præterea, Magis competebat Christo facere miracula viuens & docens, quàm moriens: tum quia, ut dicitur 2. ad Corin. vlt. Crucifixus est ex infirmitate, sed viuit ex virtute Dei, secundũ quam miracula faciebat: tum etiam quia eius miracula confirmatiua erãt doctrinæ ipsius. Sed in vita sua non legitur, Christum aliquod miraculum circa cœlestia corpora fecisse: quinimo Pharisæis petentibus ab eo signum de cœlo, eis dare renuit: vt habetur Matth. 12. & 16. Ergo videtur, quòd nec in morte circa cœlestia corpora aliquod miraculũ facere debuerit.

Sed contra est, quod dicitur Luc. 23. Tenebræ factæ sunt in vniuersa terra vsque ad horam nonam: & obscuratus est Sol.

Respondeo dicendum, quòd (sicut supra dictum est *) miracula Christi talia esse debebãt, ut sufficiẽter eum esse Deum ostenderent. Hoc autem non ita euidenter ostenditur per transmutationes corporũ inferiorum, quæ etiam ab aliis causis moueri possunt, sicut per transmutationem cursus cœlestium corporum, quę a solo Deo sunt immobiliter ordinata. Et hoc est quod Diony. * dicit in Epistola ad Polycarp. Cognoscere oportet non aliter aliquando posse aliquid peruerti cœlestis ordinationis & motus, nisi causam haberet ad hoc mouentem, quæ facit omnia, & mutat secundum suum sermonem. Et ideo conueniens fuit, vt Christus miracula faceret etiam circa cœlestia corpora.

Ad primum ergo dicendum, quòd sicut inferioribus corporibus naturale est moueri a cœlestibus corporibus (quæ sunt superiora secũdum naturę ordinem) ita etiã naturale est cuilibet creaturæ, vt transmutetur a Deo secundum eius uoluntatem. Vnde Aug. * dicit 26. contra Faustum, & habetur in glo. Rom. 11. super illud, Contra naturam insertus es, &c. Deus creator & conditor omnium naturarum nihil contra naturam facit, quia id est cuique rei natura, quod Deus facit. Et ita non corrumpitur natura cœlestium corporum, cum eorũ cursus immutatur a Deo: corrumperetur autem, si ab aliqua alia causa immutaretur.

Ad secundum dicendum, q̃ per miraculum a Christo factũ, non est peruersus ordo temporum. Nam secundũ quosdam illæ tenebræ uel Solis obscuratio, quæ in passione Christi accidit, fuit propter hoc, quòd Sol suos abscõditum templo exisse. Trigesimum sextum, cæco nato visum dare. Trigesimum septimum, Lazarum in sepulchro iam fœtentem in vitam reuocare. Trigesimum octauum, ementes & vendentes è templo eiicere. Trigesimum nonum, imprecatione sola ficum arefecisse: Quadragesimũ, Dominum solo verbo hostes deiecisse. Quadragesimumprimum, qñ vultus auriculę ministri Põtificis, qđ Petrus infixerat, Dominus tacta curauit: tũ etiam, ea quæ in eius morte euenerãt magna illa Solis eclipsis, veli templi dissectio, ingens terræ motus, petrarum scissio, sepulchrorũ apertio, quorundam sanctorum virorum a morte surrectio. Miraculis Christus Dñs nõ tm potentiam suã, & in corporibus curandis egrotorum, aut a dæmone vexatorum, benignitatẽ etiã ostendit: sed illis quoq; doctrinam suam diuinã seruandis hominibus necessariã confirmauit, fidemq; eis & auctoritatẽ conciliauit; atq; se verũ Dei vinẽtis filiũ esse, & à pre missum comprobauit. Hinc ait dat Ioannes. 5. Opera quę dedit mihi pr, vt ea perficiam: ea ipsa opera q̃ ego facio, testificant de me, quòd pr misserit me. Et alibi: opera, quę ego facio i noie patris mei, hæc testimoniũ reddunt de me. Ioannes. 10. Et paulo post: Si nõ facio opera patris mei, ne credatis mihi. Si verò facio, ẽt si mihi non creditis, operibus credite: vt cognoscatis, & credatis, qđ pr in me est, & ego in eo. Ac ijs ẽt miraculis, quæ sanãdis corporibus Dñs adhibebat, se internorũ animi morborum, quibus plurimis & lethalibus homines

Trigesimũ sextum. Trigesimũ septimum. Trigesimũ octauum. Trigesimũ nonum. Quadragesimum. Quadragesimum primum. Vltimo loco miracula in Christi passione effecta.

* Arti. 4. q. præced.

* Parũ ante med. epi sto.

* l. 26. c. 3. ante med. to. 6.

Ioan. 5.

Ioan. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mines semper laborauerut ac laborant, curatorem esse significauit: vt si quis forte ijs libetari optaret, medicum agnosceret, qui illis mederi & posset, & vellet. Neque n. Christus venit corporum, sed animorum præsertim medicus. Fidelis sermo (ait Paulus 1. Tim. 1.) & omni acceptione dign⁹, quòd Christ⁹ Iesus venit in hũc mũdum, ut peccatores saluos faceret. Et Angelus Ioseph⁹ præ nunciat Matth. 1. Christum vocandum Iesum, quòd populum suum a peccatis saluum esset facturus. Neque aliud nomen est (inquit Petr. Actor. 4.) sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Quod cum hominum plurimum, mereretur cognoscere (ô immensum Dei bonitat⁹ m)mentisque humanæ tarditas, ea tantum, quæ sensibus patent videat, ac in ea quæ in animis fiunt penetrare non possit eadem misericordia, qua in hominem tanta beneficia conferre dignatus est, modũ adhibuit tarditati nostræ erudiendæ commodissimum: quo illum, salutem nostris præstantem cognosceremus, fine cuius cognitione non possemus salutis illius participes esse. Externæ ergo illæ corporis curationes cõpicuè pertinebant quõ crassi & rudes homines intelligerẽt, illum, intimis animorum curationibus præstandis maximè venisse. E corporibus Dominus & dæmones expellebat, & febres, hydropes, paralypses, & omnes morborum genus extirpabat: quò se mentes hominum ijs malis liberare ostenderet.

1. Timo. 1.

*In ca. 27. sup illud, Ab hora 6. tenebræ factæ sunt. to. 9.

Actuũ 4.

† c. 4 circa prine.

* Ho. 35. in Matth. in 5 fol. ante fi. hom. to. 3.

* In epist. ad Polycarpum, post med. illius.

radios retraxit, nulla immutatione facta circa motum cœlestium corporum, secundum quem tempora mensurantur. Vnde Hieronym. * dicit super Matth. Videtur luminare maius retraxisse radios suos, ne aut pendentem videret Dominum, aut impij blasphemantes sua luce frueretur. Talis autem retractio radiorum non est sic intelligenda, quasi sol in sua potestate habeat radios emittere uel retrahere: non enim ex electione, sed ex natura radios emittit: ut dicit Diony. † 4. capitu. de Diu. nomi. sed sol dicitur retraxisse radios, in quantum, diuina uirtute factum est, ut solis radij ad terram non peruenirent. Origenes * autem dicit hoc accidisse per interpositionem nubium. Vnde super Matth. dicit, Conueniens est intelligere quasdam tenebrosissimas nubes multas & magnas concurrisse super Hierusalem & terram Iudææ: & ideo factæ sunt tenebræ profundæ a sexta hora usque ad nonam. Arbitror enim sicut cætera signa quæ facta sunt in passione, scilicet quòd uelum templi est scissum, quod terra tremuit, &c. in Hierusalem tantummodo facta sunt, ita & hoc. Aut si latius uoluerit quis extendere ad terram Iudææ, propter hoc quòd dicitur, Tenebræ factæ sunt in uniuersa terra. Quod intelligitur de terra Iudææ, sicut in 3. libro. Regum dixit Abdias ad Eliam, Viuit dominus Deus tuus, quia non est gens aut regnum, ubi non miserit Dominus meus quærere te, ostendens quòd eum quęrierat in gentibus quæ sunt circa Iudæam. Sed circa hoc magis credendum est Dion. qui oculata fide inspexit hoc accidisse per interpositionem lunæ inter nos & solem. Dicit enim in Epist. ad Polycarpum, * Inopinabiliter soli lunam incidentem videbamus, in Ægypto scilicet existentes: ut ibidem dicitur. Et designat ibi quatuor miracula.

Quorum primũ est, ꝙ naturalis eclipsis solis, p interpositionẽ lunæ, nunq̃ accidit, nisi tpe cõiunctionis solis & lunæ: tunc aũt erat luna in oppositione ad solẽ, decimaquinta existens: quia erat Pascha Iudęorũ. Vnde dicit, † Non. n. erat coniunctionis ips⁹. Secundum miraculũ est, ꝙ cum circa horã sextã luna uisa fuisset simul cũ sole in medio cœli, in uesperis apparuit suo loco, i. in Oriente oppositus soli. Vnde dicit, * Rursus ipsam uidimus, s. lunã a nona hora (in qua. s. recessit a sole cessantibus tenebris) usq; ad uesperã supernaturaliter constitutã ad diametrum solis, i. ut diametraliter esset soli opposita. Et sic patet, ꝙ non est turbatus consuetus tẽporũ cursus: qa diuina uirtute factũ est, & ꝙ ad solem supernaturaliter accederet præter ips⁹ debitum, & ꝙ a sole recedens, in locum proprium restitueretur tpe debito. Tertiũ miraculum est, ꝙ naturalis eclipsis sp incipit ab Occidentali parte solis, & peruenit usque ad Orientalem. Et hoc ideo: quia luna ꝑm proprium motum, quo mouetur ab Occidente in Orientem, est uelocior sole in suo ꝓprio motu, & ideo luna ab Occidente ueniens attingit solẽ, & ptransit ipsum, ad Orientẽ tendens. Sed tunc luna iam pertransiuerat solẽ, & distabat ab eo quasi per medietatẽ circuli, in oppositione existẽs, vnde oportuit ꝙ reuerteretur ad Orientẽ uersus solẽ, & attingeret ipsum primò ex parte Orientali, ꝓcedẽs uersus Occidentẽ. Et hoc est quod dicit, Eclipsim ẽt ipsam ex Oriente uidimus inchoatã, & usq; ad solarem terminum venientem (quia totũ solem eclipsauit) postea regredientem. Quartum miraculũ fuit, ꝙ in naturali eclipsi, ex eadẽ parte incipit sol prius reapparere, ex qua parte incepit pri⁹ obscurari: quia. s. luna se soli subiiciens, naturali suo motu solem pertrãsit uersus Orientem: & ita partẽ Occidẽtalẽ solis, quã primò occupat, primò ẽt derelinquit. Sed tũc luna miraculose ab Oriente uersus Occidentẽ rediens, non pertransiuit solem, ut esset eo orientalior: sed postquàm peruenit ad terminum solis, reuersa est uersus Orientem: & ita partem solis quã ultimò occupauit, primò ẽt dereliquit. Et sic ex parte Orientali inchoata fuit eclipsis: sed in parte Occidentali prius incepit claritas apparere. Et hoc est quod dicit, Et rursus uidimus non ex eodem, i. non ex eadem parte solis & defectum & purgationem, sed econuerso fm diametrum factam. Quintũ miraculũ addit Chrys. * super Matth. dicens ꝙ tribus horis tunc tenebræ permanserunt, cum eclipsis solis in momẽto pertransear, non n. habet morã, ut sciũt illi qui considerauerunt. Vnde datur intelligi ꝙ luna quieuerit sub sole, nisi fortè uelimus dicere, ꝙ ips⁹ tenebrarum computatur ab instanti, quo sol incepit obscurari, usq; ad instãs in quo totaliter fuit repurgatus. Sed sicut Orig. * dicit super Matt. aduersus hoc filij seculi huius dicunt. Quomodo hoc factum tã mirabile nemo Græcorum, aut

† Loco nũc dicto.

† In prædicti. ad Polycarpũ a me. illius.

Ho. 89. in Matt. circa. Pũc. to. 2.

Ho. 89. in Matt. non multũ long a princ. to. 2.

Ho. 35. in Matt. fo. 4. & 5. in fin. ante fin. hom. to. 3.

aut Barbarorum scripsit? Et dicit, quòd quidã nomine Phlegon in Chronicis suis scripsit hoc in principatu Tiberij Cæsaris factum: sed non signauit quòd fuerit in luna plena. Potuit ergo hoc cõtingere, quia Astrologi vbique terrarum tunc tẽporis existentes non solicitabantur de obseruanda eclipsi, quia tunc tempus nõ erat: sed illam obscuritatem ex aliqua passione aeris accidere putauerunt. Sed in Aegypto, vbi ꝓrò nubes apparent propter aeris serenitatem permotus est Diony. & socij eius, vt prædicta circa illam obscuritatẽ obseruarent.

Ad tertium dicendum, quòd tunc præcipuè oportebat in Christo diuinitatẽ p miracula ostendere, quando in eo maximè apparebat infirmitas secundum humanam naturam. Et ideo in Christi natiuitate stella noua in cælo apparuit. Vnde Maximus dicit in sermone Natiuitatis, Si præsepe despicis, erige parumper oculos, & nouam in cęlo stellam, protestantem mundo natiuitatem Domini cam, contuere. In passione autem adhuc maior infirmitas circa humanitatem Christi apparuit, & ideo oportuit vt maiora miracula ostenderentur, circa principalia mundi luminaria. Et sicut Chrys. * dicit super Matt. hoc est signũ, quod petentibus promittebat dare, dicens, Generatio prauа & adultera signum quærit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ prophetæ, crucem significans & resurrectionem. Etenim multò mirabilius est in eo qui crucifixus erat, hoc fieri, quàm eo ambulante super terram.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm conuenienter Christus circa homines miracula fecerit.

240 AD tertium sic proceditur. Videtur, ꝙ inconuenienter Christus circa homines miracula fecerit. In homine enim potior est anima, quàm corpus. Sed circa corpora, multa miracula Christus fecit, circa animas verò nulla miracula legitur fecisse: nam neque aliquos incredulos ad fidem virtuose conuertit, sed admonendo & exteriora miracula ostendendo, neque etiam aliquos fatuos sapientes legitur fecisse. Ergo videtur, quòd non conuenienter sit circa homines miracula operatus.

q. præc. artic. 2. ¶ 2. Præterea, Sicut supra dictum est, * Christus faciebat miracula virtute diuina, cuius proprium est subitò operari & perfectè absque adminiculo alicuius. Sed Christus non semper subitò homines curauit quantum ad corpus: dicitur enim Marc. 8. quòd apprehẽsa manu cæci, eduxit eum extra vicum, & expuens in oculos eius, impositis manibus, interrogauit eum si quid videret: & aspiciens ait, Video homines velut arbores ambulantes: Deinde iterum imposuit manus super oculos eius, & cępit videre, & restitutus est ei visus, ita vt clarè videret omnia. Et sic patet, quòd non subitò eum curauit: sed primò quidem imperfectè & per sputum. Ergo videtur, non conuenienter circa homines miracula fecisse.

¶ 3. Præterea, Quæ se inuicem non consequuntur, non oportet quòd simul tollantur. Sed ægritudo corporalis non semper ex peccato causatur: vt patet per illud quod Dominus dicit Ioann. 9. Neque hic peccauit, neque parẽtes eius, vt cęcus nasceretur. Non ergo oportuit vt hominibus corporum curationem quærentibus peccata dimitteret: sicut legitur fecisse circa paralyticum, Matt. 9. præsertim quia sanatio corporalis cum sit minus, quàm remissio peccatorum, non videtur esse sufficiens argumentum, ꝙ possit peccata dimittere.

¶ 4. Præterea, Miracula Christi facta sunt ad confirmationem doctrinę ipsius, & testimonium diuinitatis eius: vt supra dictum est. * Sed nullus debet impedire finem operis sui. Ergo videtur incõuenienter Christus quibusdam miraculosè curatis præcepisse, ut nemini dicerent: ut patet Matth. 9. & Marc. 8. præsertim quia quibusdam alijs mãdauit, ut miracula circa se facta publicarent: sicut Marc. 5. legitur, quòd dixit ei, quem à dęmonibus liberauerat, Vade in domũ tuam ad tuos, & annuntia eis quanta tibi Dominus fecerit.

q. præc. artic. 4.

¶ Sed contra est, quod dicitur Marc. 7. Bene oia fecit, & surdos fecit audire, & mutos loqui.

Respõdeo dicendum, quòd ea, quæ sunt ad finem, debent fini esse proportionata. Christus aũt ad hoc in mũdũ uenerat, & docebat, ut homines saluos faceret: secundum illud Ioan. 3. Non enim misit Deus filium suum in mundũ, ut iudicet mũdum, sed ut saluetur mundus per ipsum. Et ideo conueniens fuit, ut Christus particulariter homines miraculosè curãdo, ostenderet se esse uniuersalem & spiritualem hominum saluatorem.

Ad primum ergo dicendũ, quòd ea quæ sunt ad finem, distinguuntur ab ipso fine. Miracula autem a Christo facta ordinabantur sicut ad finem, ad rationalis partis salutem, quæ cõsistit in sapientiæ illustratione & hominum iustificatione: quorum primum præsupponit secundum: quia, ut dicitur Sapien. 1. in maleuolam animã nõ introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Iustificare autem homines, non conueniebat nisi eis uolentibus: hoc enim esset & cõtra rationẽ iustitiæ, quę rectitudinẽ uoluntatis importat, & etiam contra rationem humanæ naturę, quę libero arbitrio ad bonum ducenda est, nõ autem per coactionẽ. Christus ergo uirtute diuina interius homines iustificauit, non tamen eis inuitis: nec hoc ad miracula pertiner, sed ad miraculorum finem. Et similiter etiã uirtute diuina simplicibus discipulis diuinam sapientiam infudit. Vnde dicit eis Lucæ 21. Ego dabo uobis os & sapientiã, cui non poterunt resistere & cõtradicere omnes aduersarij uestri. Quod quidem quãtum ad interiorem illuminationem inter uisibilia miracula non numeratur: sed solùm quantũ ad exteriorẽ actũ, in quantum scilicet uidebant homines eos q fue-

raut

Universidad de Deusto
Biblioteca

rant illiterati & simplices, tam sapienter & cōstā ter loqui. Vnde dicitur Actu.4. Videtes Iudęi Petri constantiam, & Ioannis, comperto quòd homines essent sine literis,& idiotæ,admirabantur. Et tamē huiusmodi spirituales effectus, etsi à miraculis visibilibus distinguantur, sunt tamen quędam testimonia doctrinæ & virtutis Christi,secūdum illud Heb.2. Contestante Deo signis & portentis & varijs virtutibus & Spiritus sancti distributionibus. Sed tamen circa animas hominum, maxime quātum ad immutādas inferiores vires, Christus aliqua miracula fecit. Vnde Hierony.* super illud Matt.9. Surgens secutum est eū,dicit, Fulgor ipse & maiestas diuinitatis occultæ, quæ etiā in facie relucebat humana, videntes ad se trahere poterat ex primo aspectu. Et sup illud Mat. 21. Eijciebat omnes vendentes & emētes,&c. dicit idem Hierony. †Mihi inter omnia signa quæ fecit Dominus,hoc videtur esse mirabilius,quòd vnus homo & illo tempore cōtemptibilis, potuerit ad vnius flagelli verbera tantā eijcere multitudinem. Igneum enim quiddam atque sydereū radiabat ex oculis eius,& diuinitatis maiestas lucebat in facie eius. Et Orig.* dicit super Ioan. hoc esse maius miraculum eo, quo aqua conuersa est in vinum: eo ꝙ illic inanimata subsistit matēria, hic verò tot millium hominū domātur ingenia. Et super illud Ioan.18. Abierunt retrorsum & ceciderunt in terram,dicit Augustinus.† Vna vox tantā turbam odijs ferocem, armisque terribilem sine telo vllo percussit, repulit,strauit: Deus enim latebat in carne. Et ad idē pertinet quod dicitur Luc.4. quòd Iesus transiens per medium illorum ibat. Vbi dicit Chryso. ꝙ stare in medio insidiantium & nō apprehendi, diuinitatis eminentiam ostendebat. Et quod dicitur Ioan.8. Iesus abscondit se,& exiuit de templo; vbi Augustinus dicit, Non abscondit se in angulo templi quasi timens, vel post murum aut columnam diuertens: sed diuina potestate se inuisibilem insidiantibus constituens, per medium illorū exiuit. Ex quibus omnibus patet,quòd Christus,quando voluit virtute diuina animas hominum immutauit: non solum iustificando, & sapientiam infundendo,qđ pertinet ad miraculorum finem: sed etiam exterius alijciendo, vel terrendo, vel stupefaciendo, quod pertinet ad ipsa miracula.

Sup illud Mat. 9. Cū trāsiret vidit hoīem sedentem, to. 9.

Sup illud Mat. 21. Videtes Prin. & scribæ mirabilia, quæ fecit, tom. 9. In fol. 128. qui liber primò ī Iucē prodiit anno Dñi 1555. Parisijs apud Carollum Guillart.

† Tra. 112. in Io. post med. to. 9.

Ad secundum dicēdum,quòd Christus venerat saluare mundum, non solum virtute diuina, sed per mysterium Incarnationis ipsius. Et ideo frequenter in sanatione infirmorum nō sola potestate diuina vtebatur,curando per modum imperij,sed etiā aliquid ad humanitatem ipsius pertinens apponendo. Vnde super illud Luc.4. Singulis manus imponens, curabat omnes,dicit Cyrillus. Quamuis vt Deus potuisset omnes verbo pellere morbos, tangit tamen omnes, ostendens propriam carnem efficacem ad præstanda remedia. Et super illud Marc.9. Expuēs in oculos eius impositis manibus,&c. dicit Chryso.* Spuit quidem & manus imponit cæco, volēs ostendere ꝙ verbum diuinum operationi adiunctū miracula perficit: manus enim operationis est ostensiua, sputū sermonis ex ore prolati. Et super illud Ioā. 9. Fecit lutum ex sputo,& liniuit lutū super oculos cæci, dicit Augu. † De saliua sua lutū fecit, qa verbum caro factum est. Vel etiam ad significandum, quòd ipse erat qui ex limo terræ hominem formauerat: vt Chrysosto. dicit. Est autem circa miracula Christi, cōsiderandum, quòd communiter perfectissima opera faciebat. Vnde super illud Ioan. 2. Omnis homo primum bonum vinū ponit. dicit Chrysost.* Talia sunt Christi miracula, vt multo his quæ per naturam fiunt, speciosiora & vtiliora fiant. Et similiter in instanti infirmis perfectam sanitatem conferebat. Vnde super illud Matth.8. Et surrexit, & ministrabat illis, dicit Hieron. † Sanitas quæ confertur à Domino, tota simul redit. Specialiter autem in illo cæco contrarium fuit propter infidelitatem ipsius: vt Chryso.* dicit. Vel sicut Beda† dicit. Quem vno verbo totum simul curare poterat, paulatim curat, ut magnitudinem humanæ cæcitatis ostendat: quæ vix & quasi per gradus ad lucem redeat, & gratiam suam nobis indicet, per quam singula perfectionis incrementa adiuuat.

Tract. 54. in Io. non remote à prin. to. 9.

ho. 21. in Ioan. post me. illius, to. 3.

Sup illud Mat. 8. Cū venisset Iesus in domū Petri, to. 9.

* ho. 9. in Mat. innuitur.

† Beda Matthæ. 8. Est ca. 34. sm eius ordi. to. 2.

Ad tertium dicēdum, quòd sicut supra dictū est, * Christus miracula faciebat virtute diuina, Dei autem perfecta sunt opera, ut dicitur Deuteronomij. 32. Nō est autem aliquid perfectum, si finem non consequatur: finis autem exterioris curationis per Christum factę, est curatio animę, & ideo non conueniebat Christo, vt alicuius corpus curaret, nisi eius curaret animā. Vnde super illud Ioā. 7. Totum hominem sanum fecit in sabbato, dicit Augustinus.* quòd curatus est, vt sanus esset in corpore: & credidit, vt sanus esset in anima. Specialiter autem paralytico dicitur, Dimittuntur tibi peccata: quia vt Hierony. † dicit super Matt. datur ex hoc nobis intelligentia, propter peccata plerasque euenire corporum debilitates: & ideo forsitan prius dimittuntur peccata, vt causis debilitatis ablatis, sanitas restituatur, Vnde & Ioan. 5. dicitur, Iam noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Vbi dicit Chrys.* Discimus ꝙ ex peccatis nata erat ei ægritudo. Quamuis autem, vt Chrys. † dicit super Matth, quantò anima est potior corpore, tantò peccatum dimittere maius sit, quàm corpus sanare: quia tamen illud non est manifestum, facit minus quòd est manifestius, vt demonstraret maius & nō manifestū.

q. præc. artic. 2.

Tract. 50. in Io. a medio, to. 9.

Matt. 9. super illud, quid est facilius dicere, to. 9.

Ho. 37. in Io. to. 3.

Ho. 30. in Mat. a me. to. 2.

Ad quartum dicendum, quòd super illud Matt.9. Videte ne quis sciat, dicit Chryso. * Non est hoc contrarium, quod hic dicitur, ei quod alteri dicit, Vade & annuntia gloriam Dei. Erudit enim nos prohibere eos qui volunt nos propter nos laudare: si autem ad Deum gloria refertur, non debemus prohibere, sed magis iniungere, vt hoc fiat.

Ho. 33. in Matt. non mult. lōgè a prin. t. 2.

ho. ī Matt. circa med. to. 2.

ARTI-

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm conuenienter Christus fecerit miracula circa creaturas irrationales.

241 AD quartum sic proceditur. Videtur, ꝙ inconuenienter fecerit Christus miracula circa creaturas irrationales. Brutum animalia sunt nobiliora plantis. Sed Christus fecit aliquod miraculum circa plantas: puta cum ad verbum eius est siccata ficulnea: vt dicitur Matt. 21. Ergo videtur, quòd etiam circa animalia bruta miracula facere debuisset.

¶ 2. Præterea, pœna non iustè infertur nisi pro culpa. Sed non fuit culpa ficulneæ, ꝙ in ea Chrs fructum non inuenit, qñ non erat tps fructuum. ergo videtur, ꝙ inconuenienter eam siccauerit.

¶ 3. Præterea, Aqua & aer sunt in medio cœli & terrę. Sed Christus aliqua miracula fecit in cœlo (sicut supra dictum est*) similiter ēt in terra, qñ in eius passione terra mota est. Ergo vī, ꝙ etiā in aere & aqua aliqua miracula facere debuerit, vt mare diuidere, sicut fecit Moyses; vel ēt flumē, sicut fecerunt Iosue & Helias, & vt fierent in aere tonitrua, sicut factum est in monte Sinai, quando lex dabatur: & sicut Helias fecit 3. Reg. 18.

Art. 1. & 2. huius quæstionis.

¶ 4. Præterea, Opera miraculosa pertinent ad opus gubernationis mundi per diuinam prouidentiam. Hoc aūt opus præsupponit creationem. Inconueniens ergo videtur quòd Christus in suis miraculis vsus est creatione, quando. s. multiplicauit panes. Non ergo conuenientia videntur fuisse eius miracula circa irrationales creaturas.

Sed contra est, quod Christus est Dei sapientia, de qua dicitur Sapien. 8. quòd disponit omnia suauiter.

Respondeo dicendum, ꝙ (sicut supra dictum est*) miracula Christi ad hoc ordinabantur, ꝙ virtus diuinitatis cognosceretur in ipso ad hominum salutem. Pertinet autem ad virtutem diuinitatis, ut omnis creatura sit ei subiecta. Et ideo in omnibus creaturarum generibus miracula eum facere oportuit, & non solum in hominibus, sed etiam in irrationalibus creaturis.

Art. præcc.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ animalia bruta propinque se habent secundum genus ad hominem, vnde & in eodem die cū hoīe facta sunt. Et quia circa corpora humana multa miracula fecerat, non oportebat ꝙ circa corpora brutorum aialium aliqua miracula faceret: præsertim quia quantum ad naturam sensibilem & corporalē, eadem rō est de hoībus & de aliis aialibus; præcipuè terrestribus. Pisces autem cū uiuant in aqua, magis a natura hoīum differunt, vnde & alio die sunt facti. In quibus miraculum Christus fecit in copiosa piscium captura: ut legitur Luc. 5. & Io. ulti. & etiam in pisce, quem Petrus cępit, & in eo inuenit stater em. Quòd aūt porci in mare præcipitati sunt, non fuit operatio diuini miraculi: sed operatio dæmonum ex permissione diuina.

Ho. 68. in Matt. dum agit de histo. ficulneæ. to. 3.

Ad secundum dicendum, quòd sicut Chrys.* dicit super Matt, cum in plantis vel brutis aliquid tale Dominus operatur, non quæras qualiter iustè siccata est ficus, si tps non erat. Hoc. n. quærere est ultimæ dementiæ: quia. s. in talibus non inuenitur culpa & pœna: sed miraculum inspice, & admirare miraculi factorē. Nec facit creator iniuriam possidenti, si creatura sua suo arbitrio vtatur ad aliorum salutem: sed magis (vt Hilar.* dicit super Matth.) in hoc bonitatis dominicæ argumentum reperimus. Nam ubi afferre voluit procuratæ per se salutis exemplum, uirtutis suæ potestatem in humanis corporibus exercuit, vbi verò in contumaces formam seueritatis cōstituebat, futuri speciem damno arboris indicauit, & præcipuè (vt Chrys.† dicit) in ficulnea, quæ est humidissima, vt miraculum maius appareat.

Cano. 21. in Matt. parum ante medium.

Loco iā dicto in princip. huius solutionis.

Ad tertium dicendum, quòd Christus etiam in aqua & in aere fecit miracula, quæ sibi conueniebant: quando. s. ut legitur Matt. 8. imperauit uentis & mari, & facta est tranquillitas magna. Non autem conueniebat ei qui omnia in statum pacis & tranquillitatis reuocare uenerat, ut uel turbationem aeris uel diuisionem aquarum faceret. Vnde Apost. dicit Hebr. 12. Non accessistis ad tractabilem & accessibilem ignem, & turbinem, & caliginem, & procellam. Circa passionem tamen diuisum est uelum, ad ostendendum reserationem mysteriorum legis. Aperta sunt monumenta, ad ostendendum quòd per eius mortem mortuis uita daretur. Terra mota est & petræ scissæ sunt, ad ostendendum quòd lapidea hominum corda per eius passionem emollirentur, & quòd totus mundus uirtute passionis eius erat in melius commutandus.

Ad quartum dicendum, quòd multiplicatio panum non est facta per modum creationis, sed per additionem extraneæ materiæ in panes conuersæ: Vnde Augu. super Io. dicit, * Vnde multiplicat de paucis granis segetes, inde in manibus suis multiplicauit quinque panes. Manifestum est autem quòd per conuersionem grana multiplicantur in segetes.

Tra. 24. in Io. nō procul a prin. to. 9.

QVAESTIO XLV.

De transfiguratione Christi in quatuor articulos diuisa.

¶ De qua Doctores Matth. 17. Mar. 9. Luc. 9. & Doctores in 3. dist. 16.

DEinde considerandum est de transfiguratione Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm conueniens fuerit Christum transfigurari.

In

Universidad de Deusto
Biblioteca

1. Conclu. IN hac qõne D. Thom. habet quatuor conclusiones.
¶Prima est, conueniens fuit Christum trãsfigurari.
2. Conclu. ¶Secunda, claritas Christi in transfiguratione fuit claritas gloriæ.
3. Conclu. ¶Tertia, conuenienter sunt inducti testes transfigurationis.
4. Conclu. ¶Quarta conclusio, cõuenienter vox patris intonuit. Hic est filius meus dilectus, ipsum audite.

EXPLICATIO Quæstionis.

IN hac quæstione tria sunt a nobis explicanda breuiter. Primum, qd sit trãsfigurari. Secundum, An claritas Christi in trãsfiguratione fuerit claritas gloriæ. Tertium, Qño Moyses, & Helias apparuerint, an in propria persona? & si in propria persona, an in corpore proprio, an in alieno? Trãsfigurari est trãsformari, & trãsformari est mutari secundum quãtitatem aut qualitatem, nã Angelus Satanę aliquãdo se trãsfigurat in Angelum lucis secundũ qualitatem, & in resurrectione omnes mutabimur secũdum quantitatem, & qualitatem, & secũdum lineamenta. Hic vero dñs est trãsfiguratus secundum qualitatem, & splendorem, vnde pulchrè & eleganter dicit Hierony. quod dicit Euangelista, trãsfiguratus est ante eos, nemo putet pristinã eum amisisse formam, vel veritatem corporis, vel assumpsisse corpus spirituale vel aereũ; sed qño sit trãsformatus, Euangelista demonstrat dicẽs: & resplenduit facies eius sicut sol, &c. vbi splendor faciei demõstratur, & candor vestium describitur, non substantia tollitur, sed gloria mutatur, & transformatio splendorem addidit, non faciem subtraxit. Hæc D. Hieron. Ex quibus liquet, quid sit transfigurari.

Transfigurari quid sit.

*q.5.art.1.

† Nõ compleuit mortę prævenius.

D. Hiero.

241

¶Secundò, vtrũ claritas transfigurationis fuerit claritas gloriosa.

¶Tertiò, de testibus transfigurationis.

¶Quartò, de testimonio Paternæ vocis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum fuerit conueniens Christum transfigurari.

AD primum sic procedi tur. Videtur, q̃ non fuerit conueniens Christũ transfigurari. Non. n. competit vero corpori vt in diuersas figuras mutetur, sed corpori phantastico. Corpus aũt Christi nõ fuit phãtasticum, sed verum: vt supra habitum est. *Ergo videtur quòd transfigurari non debuerit.

¶2. Præterea, Figura est in quarta specie qualitatis, claritas autem est in tertia, cum sit sensibilis qualitas: Assumptio ergo claritatis a Christo, transfiguratio dici non debet.

¶3. Præterea, Corporis gloriosi sunt quatuor dotes (ut infra dicetur†) scilicet impassibilitas, agilitas, subtilitas & claritas. Nõ ergo debuit transfigurari magis secundum assumptionem claritatis, quàm secundum assumptionem aliarum dotium.

Sed contra est, quod dicitur Matth. 17. quòd Iesus transfiguratus est ante tres discipulorum suorum.

Respondeo dicendum, quòd Dominus discipulos suos prænũciata sua passione, induxerat eos ad suæ passionis sequelam. Oportet autem ad hoc quòd aliquis directè procedat in uia, q̃ finem aliqualiter præcognoscat: sicut sagittator non rectè iacet sagittam, nisi prius signum prospexerit in quod iacendũ est. Vnde & Thomas dixit Ioan. 14. Domine, nescimus quo uadis, & quomodo possumus uiam scire? Et hoc præcipuè necessarium est, quãdo uia est difficilis & aspera, & iter laboriosum, finis uerò iucundus. Christus autem per suam passionẽ ad hoc peruenit, ut gloriam obtineret non solum aiæ, quam habuit a principio suę conceptionis, sed etiam corporis, secundum illud Luc. ulti. Hæc oportuit Christũ pati, & ita intrare in gloriam suam. Ad quam etiam perducit eos, qui uestigia suæ passionis sequuntur, secundũ illud Act. 14. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnũ cœlorum. Et ideo conueniens fuit, ut discipulis suis gloriam suę claritatis ostenderet, qd est ipsum transfigurari, cui suos configurabit, secundum illud Phil. 3. Reformabit corpus humilitatis nostrę cõfiguratum corpori claritatis suæ. Vnde Beda* dicit super Matth. Pia prouisione factum est, ut cõtemplatione semper manẽtis gaudij ad breue tẽpus delibata, fortius aduersa tolerarent.

Ad primum ergo dicendum, quòd sicut Hieron.* dicit super Matt. nemo putet Christum per hoc quòd transfiguratus dicitur, pristinam formam & faciem perdidisse, uel amisisse corporis ueritatem, & assumpsisse corpus spirituale uel aereum. Sed quomodo transformatus sit, Euangelista demonstrat dicens, Resplenduit facies eius sicut sol: uestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. Vbi splendor faciei ostenditur, & candor describit uestium, non substantia tollitur, sed gloria commutatur.

Ad secundum dicendum, q̃ figura circa extremitatem corporis consideratur: est enim figura quæ termino uel terminis comprehenditur. Et ideo omnia illa quę circa extremitatem corporis considerantur, ad figuram quodammodo pertinere uidẽtur. Sicut autẽ color, ita & claritas corporis non transparentis, in eius superficie attenditur. Et ideo assumptio claritatis, transfiguratio dicitur.

Ad tertium dicendum, quod inter prædictas quatuor dotes sola claritas est qualitas ipsius personæ in re ipsa: alię vero tres dotes non percipiunt nisi in aliquo actu, vel motu seu passione. Ostẽdit igitur Christus in seipso aliqua illarum trium dotium indicia, puta agilitatis, cum supra vndas maris ambulauit: subtilitatis, quando de clauso vtero Virginis exiuit: impassibilitatis, quãdo de manibus Iudæorũ vel præcipitare vel lapidate eum volentiũ illæsus euasit. Nec tamẽ propter illa transfiguratus dicitur, sed ꝓpter solam claritatem quæ pertinet ad aspectum personę ipsius.

Dubiũ de claritate corporis Christi.

Solutio.

*Super illud Matt. 17. transfiguratus est ante eos: to. 9.

D. Hieron.

*Mat. 9. parũ a princ. to. 2.

¶Sed ex hac diffinitione nõnulla oriuntur dubia. Primum

Dubium.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum claritas Christi in transfiguratione fuerit claritas gloriosa.

Sententia autoris. 243

3. di. 16. q. 2. art. 2.

AD secundum sic proceditur. Videtur, q̃ illa claritas non fuerit claritas gloriosa. Dicit enim quædam gloss. Bedæ super illud Matth. 17. Transfiguratus est coram eis. In corpore, inquit, mortali, ostendit non immortalitatem, sed claritatem similem futuræ immortalitati. Sed claritas gloriæ est claritas immortalitatis. Non ergo illa claritas, quam Christus discipulis ostendit, fuit claritas gloriæ.

¶2. Præterea, Super illud Luc. 9. Non gustabunt mortem donec videant regnum Dei, dicit gloss. Bedæ, id est glorificationẽ corporis in imaginaria repræsentatione futuræ beatitudinis. Sed imago alicuius rei, nõ est ipsa res. Ergo claritas illa nõ fuit claritas beatitudinis.

¶3. Præterea, Claritas glorię non est nisi in corpore humano. Sed claritas illa transfigurationis apparuit non solum in corpore Christi: sed etiam in vestimentis eius, & in nuba lucida, quę discipulos obumbrauit. Ergo videtur quòd illa claritas non fuerit claritas glorię.

Sed contra est, quod sup illud Matt. 17. Transfiguratus est ante eos, dicit Hierony.* Qualis futurus est tẽpore iudicij, talis Apostolis apparuit. Et sup illud Matthę. 17. Donec videant Filiũ hominis venientem in regno suo, dicit Chrys. † Volens monstrare quid est illa gloria, in qua postea venturus est, eis in præsenti vita reuelauit, sicut possibile erat eos discere, vt neque i Domini morte iam doleant.

Respõdeo dicendum, q̃ claritas illa, quam Christus in transfiguratione assumpsit, fuit claritas glorię quantum ad essentiam, nõ tamen quantum ad modũ essendi. Claritas enim corporis glorioſi deriuatur ab animę claritate: sicut Augu.* dicit in Epistola ad Dioscorum. Et similiter claritas corporis Christi in trãsfiguratione deriuata ẽ a diuinitate ipsius (vt Damascẽ. dicit) & a gloria animę eius. Quòd enim a principio conceptionis Christi, gloria animę nõ redundaret ad corpus, ex quadam dispensatione diuina factum est, vt in corpore passibili, nostrę redẽptionis expleret mysteria: sicut supra dictũ est.* Non tamen per hoc adempta est Christo potestas deriuandi gloriam animę ad corpus. Et hoc quidem fecit quantũ ad glorię claritatem in trãsfiguratione. Aliter tamen quàm in corpore glorificato: nã ad corpus glorificatum redũdat claritas ab aia, sicut qualitas quędam est, quomodo claritas animæ cum sit spiritualis possit producere corporis claritatem & splendorem. Ad hoc dicit Palude in prænotata dist. q̃ sicut perfectio corporis naturalis derivatur ex perfectione animæ naturali, sic pfectio supernaturalis ex supernaturali, & sic claritas corporis ĩ vita beata diffunditur ex claritate aĩæ, non quidem in genere causæ efficiẽtis, sed veluti a causa exemplari. Victoria autem aiebat, q̃ illa claritas gloriæ a solo Deo immediatè producitur, sed dicitur diffundi a claritate animę per modum cuiusdã sequelæ, nam hæc est recta argumentatio. Secũdum legem, anima est glorificata, ergo corpus est lucidum, & splendidum. Et hinc facile intelligitur, quod dicit D. Tho. essemi raculum, quòd corpus hominis beati nõ habeat claritatem & splendorem, sicut fuit Christi, nã hæc claritas debetur corpori hoĩs beati secundum legẽ. Ego vero dico, quòd visio beata producit effi cienter claritatẽ corporis hominis beati, nõ enim est incommodum, quòd spiritus agat ĩ corpus, angelus enim agit ĩ corpus, & anima rationalis spũalis, cũ sit forma corporis humani pulchritudinem corporeã ei tribuit. Dicatur ẽt quòd visio beata hẽt hoc efficere ĩ quãtum est instrumentum diuinæ virtutis.

Pater Victoria.

Secũdum dubium.

¶ Secundum dubium est, nã si hæc claritas corporis deriuatur ex glotia animę, ergo non est miraculosa, sed naturalis, siquidem redundantia ista prius impedita per miraculum, habet suum cursum naturalem. Imo sequitur quòd corpus Christi non esse splendidum & fulgidum antea, esset ingẽs miraculum, quia per miraculum impediebatur ne gloria animę redundaret in corpus, & si relinqueretur suæ naturæ, fulgeret vtique sicut sol.

Argumentum.

¶ Propter hoc argumentum quidam concionator ausus est dicere, quod claritas Christi in trãsfiguratione nõ fuit miraculosa. Sed ignorãter, & imprudenter, & quòd hæc ignorantia sit crassa & supina pater, nam licèt claritas glorię relata ad animã Christi non erat miraculosa sed naturalis, siquidem anima illa erat pfectè beata; cæterum relata ad corpus Christi erat miraculosa, & minimè naturalis, nã corpus Christi tunc erat passibile & opacũ, sicuti nostrum, quod vero corpus passibile & opacum resplendeat sicut sol, ingens miraculũ est. Certè si gloria animæ totaliter effunderet in corpus, illa claritas nõ esset miraculosa, nã reddidisset corpus illud gloriosum, sicut modo post resurrectionẽ. Sed in trãsfiguratione Xpi gloria aĩæ diffusa est ad corpꝰ p modum passionis transeuntis, & ideo manſit corpus passibile & mortale sicuti nostrum. Itaque dicendum est, vtrumque fuisse miraculũ, & corpus Christi non fulgere ab instanti suæ conceptionis, & sic fulgere in trãsfiguratione. Sed primum illud fuit antiquũ & vniuersale factum in incarnatione Dominica, quo effectum est ut corpus maneret passibile pro nostra salute. Secundum autem fuit miraculum speciale, quo præstitum est vt corpus mortale & opacum claresceret in monte Thabor. Verisimè ergo dicit D. Th. quòd claritas Christi in transfiguratione fuit miraculosa. Quod potest confirmari alio argumento, nam alioquin Christus ex miraculo moueretur & pateret, quod asserre

Claritas trãsfigurationis fuit miraculosa.

*Super illud Matt. 17. transfiguratus ẽ ante eos, tom. 9.

*hom. 57. in Mat. circa prin. to. 2.

*epi. 56. ante med. tom. 2.

*q. 14. art. 1. ad 1.

D. Thom.

Universidad de Deusto
Biblioteca

re alienum est a vera doctrina. Probatur sequela, nã gloria animæ dum redundat in corpus, nõ solum efficit corpus fulgidum, verum etiam immortale & subtile.

Ad argu. ¶Ad argumentum respondetur, suspensam fuisse diuino miraculo virtutem beatitudinis animæ Christi ne redundaret in corpus, vt corp⁹ relictum suę naturæ passibile maneret & opacũ.

Dubium. ¶Est tertium dubium qũo poterant Apostoli videre, & habere oculos intentos in Christũ, cũ illa claritas tãta esset & maior quã solis: & filij Israel non poterant intendere in faciem Moysi pp gloriam vultus ei⁹.

Durãdus. * Incipit hæc epist. Quæris tu quidẽ: circa med. illius. Henricus. ¶Ad hoc rndet Durãdus, q̃ Christus moderatus est lumen illud, vel quod venus est, cõfortauit visum Apostolorũ. Henric⁹ Gandu. alia via exponit pro positã difficultatẽ, dicens quòd illa visio fuit imaginaria. Et deceptus fuit q̃busdã verbis Bedę, quę explicat hic D. Th. ar. 2. ad 2. Hæc sniã nulla rõne defendi põt, aliquin sequeret, q̃ Christus non verè fuit transfiguratus, sed imaginariè tãtum.

Dubium. ¶Tertia q̃, qũo Moyses & Helias apparuerint, an in propria persona? & si in ꝓpria, an in corpore proprio, vel alieno? ad hanc q̃onem Glossa quædam super Lucã c. 9. sic rũdet: sciendum est, inquit, non corpora vel animas Moysi & Heliæ ibi apparuisse, sed in subiecta creatura corpora illa fuisse formata. Põt ẽt credi angelico ministerio esse factũ, vt Angeli corũ assumerẽt psonas.

* 2. 2. q. 175. art. 3. ad 2.

Glossa.

dam permanens, corpus afficiens: vnde fulgere corporaliter, non est miraculosum in corpore glorioso. Sed ad corpus Christi in transfiguratione deriuata est claritas a diuinitate & anima eius, non per modum qualitatis immanentis & afficientis ipsum corpus, sed magis per modum passionis transeuntis: sicut cum aer illuminatur a sole. Vnde ille fulgor tunc in corpore Christi apparens, miraculosus fuit: sicut & hoc ipsum quòd ambulauit super vndas maris. Vnde Dion.* dicit in Epistola 4. ad Caium, Super hominem operabatur Christus ea quæ sunt hominis: & hoc monstrat Virgo supernaturaliter concipiens, & aqua instabilis, materialium & terrenorum pedum sustinens grauitatem. Vnde non est dicendum (sicut Hugo de sancto Victo. dicit) q̃ Christus assumpsit quatuor dotes claritatis in transfiguratione: agilitatis, ambulando super mare: subtilitatis, egrediendo de clauso vtero Virginis: & impassibilitatis in cœna, quando dedit corpus suum ad edendum, sine hoc q̃ diuideretur: quia dos nominat quandam qualitatem immanentem corpori glorioso. Sed miraculosa habuit ea quę pertinent ad dotes. Et est simile quantum ad animam de uisione, qua Paulus uidit Deum in raptu: ut in Secunda parte dictum est.*

Ad primum ergo dicendum, quòd ex illo uerbo non ostendi tur, quòd claritas Christi non fuerit claritas gloriæ, sed quòd non fuerit claritas corporis glorioſi: quia corpus Christi nondum erat immortale. Sicut enim dispensatiuè factum est, ut in Christo gloria animæ non redundaret ad corpus, ita fieri potuit dispensatiuè, ut redundaret quantum ad dotem claritatis & non quantum ad dotem impassibilitatis.

Ad secundum dicendum, q̃ illa claritas dicitur imaginaria, Sed huic glossæ standum non est, tum quoniam Euangelistæ omnes dicunt Moysem & Heliam tunc attulisse dominо, tum deinde quoniam secundum istam rationem explicandi non viderentur esse testes veritatis, siquidem non vere apparuerunt, sed tantum imaginariè. Veritas ergo est, qd Helias apparuit in ꝓprio corpore, nõ ex cœlo Empireo allato, sed ex alio loco eminenti in quem in curru igneo raptus est. Moyses verò apparuit in propria alia, sed in corpore assumpto, sicut solent Angeli hoĩbus apparere in corporibus assumptis. Quod verò dicit Hiero. super Matth. 17. Moysem resurrexisse a mortuis exponendum est exꝑicante D. Th. in 3. ar. quòd vere apparuit eius aĩa in corpore assumpto. Quod autẽ scribit Augustin. lib. de mirabilibus scripturæ capit. 10. Moysem resurrexisse in ꝓprio corpore, autenticum non est. Nam ille liber falso ascribitur D. Augu. Deinde, dicit illud dubitãdo, non asserendo.

Vera solutio.

D. Hiero. * li. 32. q. in fine.

D. Augu.

* Ho. 3. in Mat. inter med. & to. 3.

Vera solutio.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum testes transfigurationis conuenienter fuerint inducti.

244

AD tertium sic proceditur. Videtur, q̃ non cõuenienter inducti fuerint testes transfigurationis. Vnusquisque.n. maximè põt perhibere testimonium de notis. Sed qualis esset futura gloria, tempore transfigurationis Christi nulli homini per experimentum erat adhuc notum, sed solis Angelis. Ergo testes transfigurationis magis debuerunt esse Angeli, quàm hoĩes.

¶2. Prętrea, Testes ueritatis non decet aliqua fictio, sed ueritas. Moyses autem & Helias non ibi uerè affuerunt, sed imaginariè: dicit.n. quędã gloss.* super illud Luc. 9. Erant autem Moyses & Helias, &c. Sciendum est, inquit, non corpora vel animas Moysi & Helię ibi apparuisse, sed in subiecta creatura illa corpora fuisse formata.

Ex li. 3. de mirabilibus sacræ scripturæ, ca. 13. colligit inter oper. Aug. to. 3.

mata. Potest etiam credi angelico ministerio hoc factum esse, vt angeli eorum personas assumerent. Non ergo videtur, quòd fuerint conuenientes testes.

¶3. Præterea, Act. 10. dicitur, quòd Christo omnes prophetæ testimonium perhibent. Ergo non soli Moyses & Helias debuerunt adesse tanquam testes, sed etiam omnes prophetæ.

¶4. Præterea, Gloria Christi omnibus Christi fidelibus repromittitur: quę per suam transfiguratione ad illius gloriæ desiderium accendere voluit. Non ergo solos Petrum, & Iacobum, & Ioannem in testimonium suæ transfigurationis assumere debuit, sed omnes discipulos.

¶In contrarium est Euangelicæ Scripturæ auctoritas.

Respondeo dicendum, q̃ Christus transfigurari voluit, vt gloriam suam hominibus ostenderet, & ad eã desiderandam homines prouocaret: sicut supra dictum est.* Ad gloriam autem æternæ beatitudinis adducuntur homines per Christum, non solùm qui post eum fuerunt, sed etiã qui eum præcesserunt. Vnde eo ad passionẽ properãte, tam turbæ, quæ sequebantur, quàm quæ præcedebant, ei clamabant, Hosanna: vt dicitur Matth. 21. quasi salutem ab eo petentes. Et ideo cõueniens fuit, vt de præcedentibus ipsum testes adessent, scilicet Moyses, & Helias, & de sequentibus ipsum, scilicet Petrus, & Iacobus, & Ioannes, vt in ore duorum * vel trium testium staret hoc verbum.

ar. 1. huius quæst.

Aliàs, &

Ad primum ergo dicendum, quòd Christus per suam transfigurationem manifestauit discipulis corporis gloriam, quæ ad solos homines pertinet. Et ideo conuenienter non Angeli, sed homines ad hoc pro testibus inducuntur.

Ad secundum dicendum, quòd gloss. illa dicitur esse sumpta ex libro, qui intitulatur de Mirabilibus sacræ scripturæ, qui non est liber autenticus, sed falsò ascribitur August. & ideo illi glossæ non est standum. Dicit enim expresè Hieronymus* super Matthæum. Considerandum est, q̃ Scribis & Pharisæis de cœlo signa poscentibus dare noluit, hic verò vt Apostolorum augeat fidem, dat signum de cœlo: Helia inde descendente, quò conscenderat, & Moyse ab inferis resurgente. Quod non est sic intelligendum, quasi anima Moysi suum corpus resumpserit: sed quòd anima eius apparuit per aliquod corpus assumptum, sicut Angeli apparent. Helias autem apparuit in proprio corpore, non quidem de cælo empyreo allato, sed de aliquo eminenti loco, quo fuerat in curru igneo raptus.

Sup illud Matth. 17. Et apparuit illis Moyses & Helias to. 9.

Ad tertium dicendum, quòd (sicut Chrys.* dicit super Matth.) Moyses & Helias in medium adducuntur propter multas rationes. Prima est hæc: quia enim turbæ dicebant eum esse Heliã, vel Hieremiã, aut unum ex Prophetis, capita Prophetarum secum ducit, vt saltem hinc appareat differentia seruorum & Domini. Secunda ratio

hom. 57. in Matth. super illud, Apparuerunt Moyses & Helias, to. 2.

est, quia Moyses legem dedit, Helias pro gloria domini æmulator fuit. Vnde per hoc quòd simul cũ Christo apparent, excluditur calumnia Iudæorum accusantium Christum tanquam transgressorem legis, & blasphemum, Dei sibi gloriã vsurpantem. Tertia ratio est, vt ostendat se habere potestatem mortis & vitæ, & esse iudicem mortuorum & viuorum, per hoc quòd Moysem iam mortuum & Heliam adhuc viuentem, secum duxit. Quarta ratio est: quia sicut Lucas dicit, Loquebantur cum eo de excessu, quem completurus erat in Hierusalem, id est, de passione & morte sua. Et ideo vt super hoc discipulorum animos confirmaret, inducit eos in medium, qui se morti exposuerunt pro Deo. Nam Moyses cum periculo mortis se obtulit Pharaoni: Helias verò Regi Achab. Quinta ratio est: quia uolebat vt discipuli sui æmularentur Moysi mansuetudinem, & zelum Heliæ. Sextam rationem addit Hilar.* vt ostenderet scilicet se per legem, quã dedit Moyses, & per Prophetas, inter quos fuit Helias præcipuus, esse prædicatum.

canone. 17. in Mat. non remotè a princ.

Ad quartum dicendum, quòd alta mysteria nõ sunt omnibus exponenda immediatè: sed per maiores suo tempore ad alios debent deuenire. Et ideo, vt Chrysostom.* dicit, assumpsit tres tãquam potiores. Nam Petrus excellens fuit in dilectione, quam habuit ad Christum, & iterum in potestate sibi commissa. Ioan. verò in priuilegio amoris, quo a Christo diligebatur propter suam uirginitatem: & iterum propter prærogatiuam euangelicæ doctrinæ: Iacobus autem propter prærogatiuam martyrij. Et tamẽ hos ipsos noluit hoc quod viderant, aliis annuntiare ante resurrectionem, ne (vt Hieron.* dicit) & incredibile esset pro rei magnitudine, & post tantam gloriã apud rudes animos sequens crux scandalum faceret, uel etiam totaliter impediretur a populo: & vt cùm essent Spiritu sancto repleti, tunc gestorum spiritualium testes essent.

Hom. 57. in Mat. uõ procul a princ. tom. 2.

Sup illud Matth. 17. Nemini dixeritis visionem, tom. 9.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm conuenienter auditum fuerit testimonium paternæ vocis in transfiguratione.

245

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod inconuenienter auditum fuerit testimonium paternæ uocis dicentis. Hic est filius meus dilectus. Quia, ut dicitur Iob. 33. semel loquitur Deus, & secundò idipsum non repetit. Sed in baptismo hoc ipsum paterna uox fuerat protestata. Non ergo fuit conueniens, quòd hoc iterum protestaretur in transfiguratione.

In cate. au. Matth. 17. libro. 2. & Marc. 9. li. 1.

¶2. Prętereà, In baptismo simul cum uoce paterna affuit Spiritus sanctus in specie columbę, quod in transfiguratione factum non fuit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Non ergo conueniens uidetur fuisse Patris protestatio.

¶ 3. Præterea, Christus docere incepit post baptismum, & tamen in baptismo vox Patris ad eum audiendum homines non induxerat, ergo nec in transfiguratione inducere debuit.

¶ 4. Præterea, Non debent aliquibus dici ea, quæ ferre non possunt, secundum illud Ioan. 16. Adhuc habeo vobis multa dicere, quę non potestis portare modo. Sed discipuli vocem Patris ferre non poterant, dicitur enim Matthæi. 17. quòd audientes discipuli ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde, ergo non debuit uox paterna ad eos fieri.

¶ In contrarium est autoritas Euangelicę Scripturæ.

Respondeo dicendum, quòd adoptio filiorũ Dei est per quandam conformationem imaginis ad filium Dei naturalem. Quod quidem fit dupliciter. Primò quidem fit per gratiam viæ, quæ est conformitas imperfecta. Secundò, per gloriam patriæ, quę erit conformitas perfecta, secundum illud 1. Ioan. tertiò. Nunc filij Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus: scimus quoniam cùm apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Quia igitur gratiam per baptismum consequimur, in transfiguratione autẽ pręmonstrata est claritas futurę glorię, ideo tam in baptismo, quàm in transfiguratione cõueniẽs fuit manifestari naturalem Christi filiationem testimonio Patris, quia solus est perfectè conscius illius perfectę generationis simul cum Filio & Spiritu sancto.

Ad primum ergo dicendum, quòd illud uerbum referendum est ad ęternam Dei locutionem, qua Deus pater, uerbum unicum protulit sibi cœternum. Et tamen potest dici, quòd licèt idem corporali uoce Deus protulerit, non tamẽ propter idem, sed ad ostendendum diuersum modum, quo homines participare possunt similitudinem filiationis ętern̄ę.

Ad secundum dicendum, quòd sicut in baptismo, ubi declaratum fuit mysterium primę regenerationis, ostensa est operatio totius Trinitatis per hoc quod fuit ibi filius incarnatus, apparuit Spiritus sanctus in specie columbę, & Pater fuit ibi declaratus in uoce: ita etiam in transfiguratione, quę est sacramentum secundę regenerationis, tota Trinitas apparuit, Pater in uoce, Filius in homine, Spiritus sanctus in nube clara. Quia sicut in baptismo dat innocentiam, quæ per simplicitatem columbæ designatur, ita in resurrectione dabit electis suis claritatem glorię & refrigerium ab omni malo, quę designantur in nube lucida.

Ad tertium dicendum, quòd Christus venerat gratiam actualiter dare: gloriam uerò promittere uerbo. Et ideo conuenienter in transfiguratione inducuntur homines, ut ipsum audiant, nõ autem in baptismo.

Ad quartum dicendum, quòd conueniens fuit discipulos in voce paterna terreri & prosterni, ut ostenderetur quòd excellentia illius gloriæ quæ tunc demonstrabatur, excedit omnem sensum & facultatem mortalium, secundum illud Exod. 33. Non videbit me homo, & uiuet. Et hoc est quod Hierony.* dicit super Mathæum, quòd humana fragilitas conspectum maioris gloriæ ferre nõ sustinet. Ab hac autem fragilitate sanãtur homines per Chr̃istum, eos in gloriam adducendo: quod significatur, per hoc quod dixit eis. Surgite, nolite timere.

Sup illo Matth. 17. Audientes discipuli ceciderũt in faciem. tom. 9.

QVAESTIO XLVI.

De Passione Christi, in duodecim articulos diuisa.

¶ De qua Doctores in 3. distinctio. 15. vsque ad distinctio. 20.

Consequenter considerandum est de his, quæ pertinent ad exitum Christi de mundo. Et primò de passione eius: secundò de morte: tertiò de sepultura: quartò, de descensu ad inferos.

¶ Circa passionem occurrit triplex consideratio: prima de ipsa passione: secunda de causa efficiente passionis: tertia de fructu passionis.

¶ Circa primum quæruntur duodecim.

¶ Primò, vtrùm necesse fuerit Christum pati pro liberatione hominum.

¶ Secundò, vtrùm fuerit alius modus possibilis liberationis humanę.

¶ Tertiò, vtrùm ille modus fuerit conuenientior.

¶ Quartò, utrùm fuerit magis conueniens quòd in cruce pateretur.

¶ Quintò, de generalitate passionis eius.

¶ Sextò, vtrùm dolor, quem in passione sustinuit, fuerit maximus.

¶ Septimò, vtrùm tota anima eius pateretur.

¶ Octauò, vtrùm passio eius impedierit gaudium fruitionis.

¶ Nonò, de tempore passionis.

¶ Decimò, de loco.

¶ Vndecimò, vtrùm conueniens fuerit, ipsum cum latronibus crucifigi.

¶ Duodecimò, utrùm passio ipsius Christi sit diuinitati attribuenda.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm fuerit necessarium Christum pati pro liberatione humani generis.

246 * 2. di. 20. arti. 1. q. 3. & art. 4. q. 1. Et op. 2. cap. 7.

Ad primum sic proceditur. Videtur, quòd non fuerit necessarium Christũ pati pro humani generis liberatione. Humanum enim genus liberari non poterat nisi a Deo: secundum illud Isa. 45. Nunquid non ego Dominus, & non est vltrà Deus absque me? Deus iustus & saluans non est præter me. In Deum autem non cadit aliqua necessitas; quia hoc repugnaret omnipotentiæ ipsius. Ergo non fuit necessarium Christum pati.

¶ 2. Præterea, Necessarium volũtario opponitur. Sed Christus propria volũtate est passus: dicitur enim Isaiæ 53. Oblatus est, quia ipse voluit, non ergo necessarium fuit eum pati.

¶ 3. Præterea, Sicut in Psalm. 24. dicitur, Vniuersæ vię Domini misericordia & veritas. Sed nõ videtur necessarium, quòd pateretur ex parte misericordiæ diuinę, quæ sicut gratis dona tribuit, ita videtur, quòd gratis debita relaxet absque satisfactione, neque etiam ex parte diuinæ iustitię, secundum quam homo æternam damnationẽ meruerat. Ergo videtur, nõ fuisse necessarium, ꝙ Christus pro liberatione hominum pateretur.

* ca. 4. nõ remotè à ptin.

¶ 4. Præterea, Angelica natura est excellẽtior, quàm humana, ut patet per Dion. * 4. capitu. de di. no. Sed pro reparatione angelicæ naturæ, quæ peccauerat, Christus non est passus. Ergo videtur quòd nec etiam fuerit necessarium eum pati pro salute humani generis.

¶ Sed contra est, quod dicitur Ioann. 3. Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto: sic oportet exaltari Filium hominis, vt omnis qui credit in eum, nõ pereat, sed habeat vitã æternã. Quod quidem de exaltatione in cruce intelligitur, ergo uidetur, quòd Christum oportuerit pati.

* l. 5. text. 6. tom. 3.

¶ Respondeo dicendum, quòd (sicut Philosophus docet in quinto Meta.*) necessariũ multipliciter dicitur. Vno quidem modo, quod secundum sui naturam impossibile est aliter se habere: & sic manifestum est, ꝙ non fuit necessarium Christum pati, neque ex parte Dei, neque ex parte hominis. Alio modo dicitur aliquid necessarium ex aliquo exteriori. Quod quidẽ si sit causa efficiens vel mouens, facit necessitatẽ coactionis: vt pote cùm aliquis non potest ire propter uiolentiam detinentis ipsum. Si verò illud exterius, quod necessitatẽ inducit, sit finis, dicetur aliquid necessariũ ex suppositione finis, quando scilicet finis aliquis aut nullo modo põt esse, aut nõ potest esse conuenienter, nisi tali fine præsupposito. Non ergo fuit necessarium Christum pati necessitate coactionis, neque ex parte Dei, qui Christum diffiniuit pati, neque etiam ex parte ipsius Christi, qui volũtariè passus est. Fuit autem necessarium necessitate finis: qui quidẽ potest tripliciter intelligi. Primò quidem ex parte nostra, qui per eius passionem liberati sumus: secundum illud Ioã. 3. Oportet exaltari Filium hominis. vt omnis qui credit in eum nõ pereat, sed habeat uitam æternam. Secundò, ex parte ipsius Christi, qui per humilitatẽ passionis meruit gloriam exaltationis. Et ad hoc pertinet quod dicitur Lucæ vlti. Nõne oportuit Christum pati, & sic intrare in gloriã suam? Tertiò, ex parte Dei, cuius diffinitionem circa passionem Christi prænũtiatam in scripturis & præfiguratam in obseruantia veteris Testamenti, oportebat impleri. Et hoc est quod dicitur Luc. 22. Filius hominis, secundum quod definitum est, uadit. Et Luc. vlti. Hæc sunt uerba quæ locutus sum ad uos, cũ adhuc essem uobiscũ, quoniam necesse est impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moysi, & Prophetis, & Psalmis de me, Quoniã sic scriptũ est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere a mortuis.

Ad primum ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de necessitate coactionis ex parte Dei.

Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit de necessitate coactionis ex parte hominis Christi.

Ad tertium dicendum, ꝙ hominem liberari per passionem Christi, conueniens fuit & misericordiæ, & iustitiæ eius. Iustitiæ quidem: quia per passionem suã Christus satisfecit pro peccato humani generis: & ita homo per iustitiã Christi liberatus est. Misericordiæ uerò, quia cum homo per se satisfacere nõ posset pro peccato totius humanæ naturæ (vt suprà habitum est.*) Deus ei satisfactorem dedit filium suum, secũdum illud Rom. 3. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius. Et hec fuit abũdantioris misericordiæ, quàm si peccata absq; satisfactione dimisisset: Vnde dicitur Ephes. 2. Deus, qui dives est in misericordia, propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, cùm essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo.

* q. 1. ar. 2.

Ad quartum dicendum, ꝙ peccatum angeli nõ fuit remediabile sicut peccatum hominis, ut ex supra dictis in prima parte patet.*

* p. p. q. 64. ar. 2.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm fuerit possibilis alius modus liberationis humanæ, quàm per passionem Christi.

247 * 3. di. 20. arti. 4. q. 1. Et opus. 1. cap. 17.

Ad secundum sic proceditur. Videtur, ꝙ non fuerit possibilis alius modus liberationis humanæ, quàm per passionẽ Christi. Dicit enim dominus Ioan. 12. Nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert, ubi dicit Augustin.* quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tra.51.in Ioan.circa med.to. 9.

seipsum granum dicebat. Nisi ergo mortē passus esset,aliter fructū nostræ liberationis nō fecisset.

¶ 2.Præterea,Matth.26.Dns dicit ad Patrem, Pater mi,si non potest hic calix transire,nisi bibā illum,fiat voluntas tua. Loquitur autem ibi de calice passionis,ergo passio Christi præterire nō poterat. Vnde & Hila. * dicit:ideo calix transire non potest nisi illum bibat, quia reparari nisi ex eius passione non possumus.

Canon.31 in Mat. nō multum re motè a fi.

¶ 3.Præterea,Iustitia Dei exigebat,vt homo a peccato liberaretur,Christo per passionem satisfaciente. Sed Christus suam iustitiam non potest præterire:dicitur enim 2. ad Timoth. 2. Si non credimus,ille fidelis permanet, negare seipsum non potest. Seipsum autem negaret, si iustitiam suam negaret,cum ipse sit iustitia, ergo videtur, quòd non fuerit possibile alio modo hominem liberari,quàm per passionem Christi,

¶ 4.Præterea,Fidei non potest subesse falsum: Sed antiqui Patres crediderunt Christum passurum,ergo uidetur,quòd non potuerit esse, quin Christus pateretur.

Ii.13.c.10. circa prin. tom.3.

¶ Sed contra est,q̄ Aug. *dicit 13.de Tri. Istū modum quo nos per mediatorem Dei, & homi num,hominem Christum Iesum, Deus liberare dignatur,asserimus bonum & diuinæ congruum dignitati:verum etiam ostendamus, non alium modum possibilem Deo defuisse, cuius potestati cuncta æqualiter subiacent.

Respondeo dicendum, quòd aliquid potest dici possibile uel impossibile dupliciter.Vno mo do simpliciter & absolutè, alio modo ex suppositione. Simpliciter igitur & absolutè loquendo,possibile fuit Deo alio modo hominem liberare,quàm per passionem Christi: quia non est impossibile apud Deum omne uerbum, ut dicitur Lucæ 1. Sed ex aliqua suppositione facta fuit impossibile: quia enim impossibile est Dei præscientiam falli,& eius uoluntatem seu dispositionem cassari,suppositis præscientia & præordinatione Dei de passione Christi, non erat simul possibile Christum non pati, uel hominem alio modo,quàm per eius passionem liberari.Et est eadem ratio de omnibus his, quæ sunt præscita & præordinata a Deo, ut in prima parte habitum est *.

P.p. q.14. art.13.

Ad primum ergo dicendum, q̄ Dns ibi loqui tur suppositā præscientia,& prędordinatione Dei secundum quam erat ordinatum, ut fructus humanæ salutis non sequeretur,nisi Christo patiente.Et similiter intelligendum est, quod secundo objcitur. Si non potest hic calix transire nisi bibam illum, scilicet propter hoc, quod tu ita dispositisti,vnde subdit,Fiat uoluntas tua.

Ad tertium dicendum, q̄ hæc etiā iustitia dependet ex uoluntate diuina,ab humano genere satisfactionem exigente pro peccato,nā si uoluisset absque omni satisfactione hominē a peccato liberare,cōtra iustitiam non fecisset.Ciuilis enim Iudex non potest salua iustitia culpam sine pęna dimittere,qui habet punire culpā in aliū cōmissam:pura,uel in alium hominem,uel in totam rē publicam, siue in superiorem principem. Sed Deus non habet aliquem superiorem,sed ipse est supremum & commune bonum totius vniuersi. Et ideo si dimittat peccatum, quod habet rationem culpæ ex eo,quòd contra ipsum committitur, nulli facit iniuriam: sicut quicunque homo remittit offensam ip̄i se commissam absq; satisfactione,misericorditer & non iniustè agit.Et ideo Dauid misericordiā petens, dicebat. Tibi soli peccaui,q.d. potes sine iniustitia mihi dimittere.

Ad quartum dicendum,q̄ fides humana, & etiā scripturæ diuinæ,quibus fides instruitur,innitūtur præscientiæ, & præordinationi diuinæ. Et ideo eadem ratio est de necessitate,quæ ,puenit ex suppositione eorum,& de necessitate,quę prouenit ex prędestinatione & uoluntate diuina.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm fuerit aliquis modus conuenientior ad liberationem humani generis, quàm per passionem Christi.

247 3. dist. 18. arti. 6.q.3. cor Et dist. 20.ar. 4.q. 2. Et quol. 2.ar.2.

AD tertium sic proceditur. Videtur,q̄ alius modus conuenientior fuisset liberationis humanæ,quàm per passionem Christi.Natura enim in sua operatione imitatur opus diuinū, ut pote a Deo mota & regulata. Sed natura nō facit per duo quod per vnum potest facere.Cùm ergo Deus potuerit hominem liberare sola propria uoluntate, non uidetur conueniens fuisse,quòd ad liberationem humani generis Christi passio adderetur.

¶ 2.Præterea,Ea quæ fiunt per naturam,conuenientius fiunt, quàm ea quæ fiunt per uiolentiam: quia uiolentia est quædam excisio seu casus ab eo,quod est secundum naturam:ut dicitur in lib.2.de cęlo.* Sed passio Christi mortem uiolentam induxit, ergo conuenientius fuisset, ut Christus naturali morte moriendo, hominem liberaret,quàm quòd pateretur.

Ex libr. 2. tex.18.t.2.

¶ 3.Præterea,Cōuenientissimū uidetur, quòd ille qui uiolenter & iniustè detinet aliquid, per superioris potentiam spolietur,unde Isa.52.dicitur:Gratis uenundati estis, & sine argento redimemini.Sed diabolus nullum ius in homine habebat,quem per fraudem deceperat,& per quādam uiolentiam seruituti subiectum detinebat. Ergo uidetur conuenientissimum fuisse, quòd Christus diabolum per solam potentiam spoliaret absque sua passione.

¶ Sed contra est,quod Augustinus * dicit 13. de Trinita.Sanandę nostrę miserię conuenientior modus alius non fuit, quàm per Christi passionem.

li.13.c.10. paulò post prin.to. 3.

Respōdeo dicēdū, q̄ tātò aliquis modus cōuenientior est ad assequendū finē,quātò per ipsum plura concurrunt,quę sunt expedientia fini. Per hoc

hoc autem,q̄ homo per Christi passionem est liberatus, multa concurrerūt ad salutem hominis pertinentia prēter liberationem a peccato.Primò enim per hoc homo cognoscit,quantū Deus hominem diligat,& per hoc prouocatur ad eum diligendum,in quo perfectio humanę salutis consistit.Vnde Apost.dicit Rom.5. Commēdat suam charitatem Deus in nobis,quoniam cum inimici essemus,Christus pro nobis mortuus est.Secūdò quia per hoc dedit nobis exemplum obedientię, humilitatis,constantię, iustitię, & cęterarum virtutum in passione Christi ostēsarum, quę sunt necessariæ ad humanam salutem.Vnde dicitur primæ Petri 2.Christus passus est pro nobis,vobis relinquens exemplum, vt sequamini uestigia eius, Tertiò,quia Christus per passionem suam non solum hominem a peccato liberauit, sed etiam gratiam iustificantem & gloriam beatitudinis ei promeruit, vt infra dicetur. * Quartò, quia per hoc est homini inducta maior necessitas, se immunē a peccato conseruandi, qui se sanguine Christi redemptum cogitat a peccato:secundum illud primæ Corinth.sexto.Empti enim estis pretio magno: glorificate, & portate Deum in corpore uestro. Quintò, quia hoc ad maiorem dignitatem hominis cessit: ut sicut homo uictus fuerat,& deceptus a diabolo,ita etiam homo esset qui diabolum uinceret:& sicut homo mortem meruit, ita homo moriendo, mortem superaret: unde dicitur 1.ad Corint.15. Deo gratia, qui dedit nobis uictoriam per Dominum nostrum Iesum Christum. Et ideo conueniētius fuit quòd per passionem Christi liberaremur,quàm per solam Dei uoluntatem.

*quæst.48.

Ad primum ergo dicendum,quòd natura etiā ut aliquid conuenientius faciat, plura ad unum, assumit, sicut duos oculos ad uidendum. Et idē patet in aliis.

Ad secundum dicendum,quòd sicut Chrysostomus dicit,Christus non sui mortem, quam nō habebat,cùm sit uita, sed hominum mortem uenerat consumpturus. Vnde non propria morte corpus deposuit, sed ab hominibus illatam sustinuit. Sed etsi ægrotauisset corpus eius, & in conspectu omnium solueretur, iuconueniens erat eum, qui sanaret aliorum languores,habere proprium corpus affectum languoribus. Sed & si absque morte corpus alicubi seorsum deposuisset, ac deinde se offerret,non crederetur ei de resurrectione differenti. Quomodo enim pateret Christi in morte uictoria,nisi coram omnibus ea patiens, per incorruptionem corporis probasset extinctam?

Ad tertium dicendum,quòd licèt diabolus iniustè inuaserit hominem. tamen homo propter peccatum, iustè erat sub seruitute diaboli derelictus à Deo.Et ideo cōueniens fuit, ut per iustitiā homo a seruitute diaboli liberaretur, Christo satisfaciente pro ipso per suam passionem.Fuit etiā hoc conueniens ad uincēdam superbiam diaboli,qui est desertor iustitię, & amator potentiæ, ut Christus diabolum uinceret, & hominem liberaret, non per solam potentiam deitatis, sed etiam per iustitiam & humilitatem passionis, ut Aug. * dicit 13.de Trinitate.

*lib.13.ex c.13.& 19 simul.t.3.

SVMMA TEXTVS. Artic. I. II. III.

AD hanc quęstionem articuli primi explicandam D.Tho.constituit tres propositiones.

¶ Prima, Christum pati nō fuit,necessarium absolutè, nam tam ex parte Dei, quam ex parte Christi qui voluntariè passus est, possibile fuit aliter se habere. 1. Conclu.

¶ Secunda conclusio, Christum pati non fuit necessarium necessitate coactionis.Probatur,quia Deus qui diffiniuit Christum pati non potest cogi, & ipse Christus, qui passus est, voluntariè passus est, oblatus est enim quia voluit. 2.Conclu.

¶ Tertia conclusio,Christum pati fuit necessarium necessitate suppositionis. Et ex parte nostri vt habeamus vitam æternam secundum illud Ioannis 3.Oportet exaltari filium hominis, vt omnis qui credit in eum non pereat,sed habeat vitam æternam.Secundò,ex parte ipsius Christi, qui per humilitatem passionis meruit gloriam exaltationis.Et ad hoc pertinet, quod dicitur Lucæ vltimo. Hæc oportuit Christum pati, & sic intrare in gloriā suam.Tertiò,ex parte Dei,cuius diffinitionem circa passionem Christi prænunciatam in scripturis,& prefiguratam in obseruantia veteris testamenti oportebat impleri. Et hoc est,quod dicitur Luc.22. Filius hominis secundū quod diffinitum est,vadit.Et Lucæ vltimo.Hæc sunt verba,quæ locutus sum ad vos,cum adhuc essem vobiscum quoniam necesse est impleri omnia, quæ scripta sunt in lege Moysi & Prophetis,& Psalmis de me.Quoniam sic scriptum est,& sic oportebat Christum pati & resurgere a mortuis. 3. Conclu. Ioan.3. Luc.vlt. Luc.22. Luc.vlt.

CONclusio articuli secundi est affirmatiua,quia non est impossibile apud Deum omne verbum,sed suppositā prælcientia ac diffinitione Dei aliter liberari hominem, quàm per passionem, erat impossibile. Cōcl.vnic.

CONclusio articuli tertii est negans,propter multitudinem concurrentium ad salutem hominum vltra liberationem a peccato,sic enim cognouit homo quantum eum Deus diligat, vnde ad eum amādum prouocatur.Secundò, per hūc modum exemplum dedit obedientię,& humilitatis,& aliarum virtutum ad nostram salutē necessarium. Tertiò,non solum liberauit a peccato, sed etiam gratiam iustificantem, & gloriam beatitudinis nobis promeruit.Quartò,quia empti sumus pretio magno, & sic induxit nobis maiorem necessitatem conseruandi nos immunes a peccatis. Quintò, sic cessit in maiorem hominis dignitatem, vt sicut homo victus, & deceptus erat a diabolo, ita etiam homo esset qui illum vinceret, & mortem superaret moriendo. Cōcl.vnic.

EXPOSITIO ARTICVLORVM.

GRauis quæstio, & scitu dignissima,quæ in his articulis proponitur,ea est.Vtrū fuerit necessariū Christum pati pro liberatione generis humani? A parte affirmatiua hæc sunt argumenta. An fuerit necessariū Christū pati.

¶ In primis,in sanctis Euāgeliis sæpissimè repetitur, q̄ oportuerit Christum pati Ioan.3. Sicut Moyses exaltauit serpentē in deserto,ita exaltari oportet filium hois, vt oīs qui credit in ipsum non pereat,sed habeat vitam æternam.Et in alio loco,oportet filium hois multa pati a principibus sacerdotū & scribis & Pharisæis.Et rursus, nōne hæc oportuit filium hominis pati & ita intrare in gloriam suam? Item,quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati, &c. Si nulla necessitate pas- Prim. arg. Ioan.3. Mar.8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ioan. 12. sus est Christus, quid est, quòd in scriptis Euangelicis repertitur toties illud, oportet Christum pati. Et Ioan. 12. dicit dominus, nisi granum frumenti cadens in terra mortuũ fuerit, ipsum solum manet, si autẽ mortuum fuerit, multum fructum affert. Vbi dicit Aug. o. seipsum granũ dicebat. Nisi ergo mortem passus esset, aliter fructum nostræ liberationis non feciſſet. Insuper Matth. 26. Dominus dicit ad patrem: Pater mi, si non potest hic calix trãsire nisi bibam illum, fiat voluntas tua; loquitur autem ibi de calice passionis, ergo passiõ Christi præteriri non poterat. Vnde Hilarius cap trigesimoquinto in Matthæ. sic inquit: ideo calix transire non potest, nisi illum Christus bibat; quia reparari nisi ex eius passione non possumus.

Matth. 26.

Secũdum. ¶ Secundò sic argumentor, quæ Deus pollicitus erat, necessariò erat præstaturus, alioquin eius promissio fallax esset; at verò mortem suam promiserat per Prophetas suos, vt Paulus scribit ad Ro. 1. dicens de Euangelio; quod ante promiserat per Prophetas suos. Et in Cantico Zachariæ traditur, iusiurandum quod iurauit ad Abrahã patrem nostrum daturum se nobis, si ergo iureiurando promiserat Deus mortem Christi, necessario erat exequtioni mandanda; alioquin & promissio, & iusurandum Dei res essent mobiles & inconstantes, quę duo immobilia dicit Paulus ad Hebræos 6.

Rom. 1.

Hebr. 6.

Tertium. ¶ Præterea, fideri nõ potest subesse falsum, sed antiqui Patres crediderunt Deo reuelanti Christum esse passurum, ergo videtur quòd non potuerit esse quin Christus pateretur.

Vltimum. ¶ Vltimò, iustitia Dei exigebat, vt homo liberaretur Christo per passionem satisfaciente, sed Deus suam iustitiam non potest præterire, dicitur enim 2. Ad Timothæ. 2. Si non credimus, ille fidelis permanet, negare seipsum non potest, seipsum autem negaret si iustitiam suam negaret, cum ipse sit iustitia, ergo videtur, quòd non potuerit homo a suis peccatis liberari aliter quàm per passionem Christi.

2. Timo. 2.

Heb. 2. ¶ In contrarium est, quod dicit Paulus ad Hebr. 2. decebat autorem salutis per passionem mortis consummari, ergo si solum decens erat, non erat omnino necessarium.

An congruum fuerit Christũ pati. Prim. arg. ¶ Sed iam videamus argumenta, quibus probari videtur modum istum liberandi hominem, per pretium sanguinis innocentis, non esse diuinæ sapientiæ ac maiestati congruum.

¶ Nam vel Deus non potuit salua sua iustitia aliter liberare genus humanum, quàm per mortem innocentis Christi Domini nostri, vel potuit, si aliter non potuit, vbi est eius omnipotentia? Si verò potuit, & noluit, vbi est eius sapientia & iustitia? Qui pro impiorum liberatione, & satisfactione exegit supplicium, & mortem innocentis.

Secũdum. ¶ Præterea, quomodo potuit diuinæ sapientiæ congruũ esse, Christum incarnari & pati, & pretium sui sanguinis soluere, vt liberet è suo carcere sui ipsius victũ, quem solo nutu si voluit potuit liberare? præsertim cum diabolus neque habuerit dominium aut ius in hominẽ, neque vsquam potuerit hominem manumittere, Deus autem est omnium Dominus, omnia enim illius sunt, infernus, diabolus, carcer, regnum cælorum.

Tertium. ¶ Ad hæc, Deus præcepit vt peccantibus in nos plene dimittamus, neque aliquam vindictam aut satisfactionẽ exigamus, & certè conueniẽs videtur, vt quæ Deus facienda præcepit, etiam ipse faciat, consequens traque est maximè decere Deum, vt omnia remittat peccata absque alia qua exactione pretii aut satisfactionis.

Quartum. ¶ Huic annectitur aliud argumentum. Iudæi crucifigendo Christum, plus peccauerunt quàm Adam trãgrediendo præceptum Dei, per vnius pomi gustum, si ergo peccatum Adæ tantum fuit, vt expiari non potuerit nisi per mortem Christi, sequitur quòd peccatum maius maiori expiatione opus habuerit. Quam ergo expiationem habuit hic homicidium in Christum commissum, aut quomodo per mortem Christi potuit redimi aut reconciliari genus humanum, siquidem homines ipso facto graiuis peccauerunt, & multò amplius prouocauerũt illum ad iracundiam fuit, qui crucifigentes illum, quam primus parens in cuius peccati remediũ Christus venit? Explicatur hoc euidentius. Nam tam malum fuit occidere Christum, quàm bonum fuit illius vita, sed Christi vita Deo vnita fuit influxit vniuersi & pretii, fuit ergo occisio Christi infinitæ malitiæ. Quomodo igitur potuit mors eius superare, & delere peccata illorum, qui illum occiderunt, simul & aliorum.

¶ Vltimò, occidere insontem & tradere illũ in mortem est intrinsecè malum, at Deus non potest facere ea quæ sunt intrinsecè mala, ob idque mentiri non potest, decipere, & mœchari non potest, ergo non potuit in mortem tradere innocentem, & insontem. Certe si Deus exigit pœnam, & supplicium hominis innocentis in pretiũ pro peccatis, videtur delectari in morte hominis innocẽtis, quod videtur ab omni Dei bonitate, & æquitate esse alienum. Nam pœna comitari debet sceleris autorem, & mors solum peccati stipendium est, vt scribit Paulus Ro. 6. illi ergo duntaxat debetur, qui patrauerit iniquitatem: igitur non solum indecorum, & indecens esse videtur imò iniquum quòd Deus tantas pœnas tamque horrendum supplicium mortis imposuerit illi, qui nihil peccauit, nec meruerat quicquam vt pateretur.

Vltimum.

Rom. 6.

¶ Sed pergamus ad demonstrandum, non solum non fuisse necessarium, sed nec possibile quidem, vt Christus pateretur. Nam fieri non potest, vt summum gaudium cum summa tristitia simul sit coniunctum, sed Christus ab instauti suæ conceptionis vsque ad finem vitæ beatus erat, & diuina visione fumino cum gaudio fruebatur, ergo non potuit simul maximè tristari in passionis & mortis cruciatibus propter quos dicebat; repleta est malis anima mea. Et iterum, Tristis est anima mea vsque ad mortem.

An fuerit possibile Christum pati. Prim. arg.

¶ Hoc ipsum confirmatur. Nam gratia Dei assistens quibusdam martyribus ita absorbuit sensum doloris, vt gauderent ipsi magis sub tormẽtis, quàm alii possent inter splendissimam epulas, quomodo ergo hoc non contigit in Christo, qui simul erat Deus & homo, & gaudio vitæ beatæ summo fruebatur.

Consit.

¶ De quæstione proposita primum referam sanctorum patrum sententias: deinde more scholastico per conclusiones eas distribuam. Diuus pater Augustinus libro de agone Christiano ca 11. refert hæresim quorundam, qui tradebant Deum pro reparando homine necessario mortem subiturum, neque alius Deo erat modus possibilis, ideoque alium non elegit. Contra quam hæresim disputat eleganter eo in loco D. Aug. quam etiam nos labefactabimus in sequentibus. Ipsemet August. 13. de Trin. c. 10. & 11. sic dicit. Alius modus liberandi hominem possibilis Deo non defuit, sed salnandæ nostræ miseriæ conuenientior non fuit, quàm iste, in quo nobis non solum conferret remedium, sed & humilitatis, & patientiæ, & dilectionis præbuit exemplum. Leo Papa in serm. 14. de passione Domini, de Dominic in ram palmarum sic scribit. Filius Dei ex omnipotentia, qua est æqualis patri posset solo verbo hominem reparare, sed operibus Dei congruebat vt hostilis aduersitas de eo vinceretur de quo vincerat. Gregorius in 20. libr. moralium ca 26. idem docet. Cum Deus ex nihilo fecit, omnia fecit; posset etiam ex nihilo hominem reparare. Anselmus vero lib. cur Deus homo, necessitatem dixit Domini mortem, nec tamen obid putandus est diuersus a commemoratis patribus; siquidem necessarium vocat non simpliciter, sed ex Dei ordinatione. Bernardus in his, inquit, scire licet, quia fecerit Deus (scilicet, redemptionem generis humani) sed cur ita fecerit, & non aliter, mihi curiose scrutari non licet. Igitur decisio quæstionis propositæ iuxta sanctorum, & scholasticorum doctorum placita in his propositionibus consistit.

Aug. de agone Christiano cap. 11.

Leo serm. 14. de passione dñi.

D. Gregor. 20. moral.

Ansel. libr. cur Deus &c.

Bernar.

¶ Prima propositio, potuisset Deus non liberare hominem de massa perditionis, & citra iniuriam, vel iustã ipsius querelam potuisset eum dimittere in damnatione perpetua. Natura enim humana tota per peccatum fuit corrupta, & tota per peccatum erat damnationi obnoxia, & ideirco si tota in damnatione fuisset dimissa, nõ fuisset iniustitia. Vnde huius cõsiderationẽ scriptura Sapiẽ. 12. sic inquit. Quis tibi imputabit, si perierint omnes nationes terræ? Neque aliquid intuebatur Apostolus ad Romãn. 9. Deus cuius vult miseretur, & quem vult indurat: & electos omnes vocat vasa gloriæ, vasa misericordiæ vtitur, probos autem vasa ire, vasa diuinæ iustitiæ, apta in interitum. Quemadmodum & ipse ad Roman. 9 inquit: Misebor, cui voluero, & clemens ero in quem mihi placuerit. Certè Deus dum ex massa humani generis quosdam ad saluationem assumit, gratia, & misericordia vtitur, quos secundum sua ipsorum merita iuste damnare potuisset. Meruit ergo homo peccando, vt & totum quod erat, & id totum ad quod factus erat perderet. Deus aũt pro sua sapientia noluit totum hominem damnare, ut permaneret tam id quod ex iustitia puniretur, quam id cui misereretur, & innotesceret super humanũ genus, tã iustitia quam illius misericordia, quorum neutrum appareret, si tota humana natura ab Adam in nihil perisset. Neque vtrumque sic innotesceret, si vel tota humana natura damnaretur, vel tota saluaretur. Neq; hoc qđ perderet totum genus humanum Dei ordinem læderet, aut subuertere, sicut nec lædit quòd maxima pars hominũ damnatur, & magna angelorum: qui omnes nitebantur ex magno merito suo fini beato, ad quem assequendum rationales omnes creaturę sunt institutæ, & eòditæ, imò formaretur tunc ordo Dei pulcher, si quidem omnes in Adam peccauimus, ad Roma 5. & sumus ex nobis rei coram Deo. Vnde si omnes obtasset sua gratia vnde damnaremur, iustus esset Dei ordo. Quia Deus est Dominus mortis & vitæ, & omniporens nomẽ eius, neque vlli potest fieri debitor, & non est qui resistat eius voluntati, aut dicat, cur fecisti sic?

Rom. 9.

Sap. 12.

Rom. 5.

2. Conclu. ¶ Secunda cõclusio, potuisset Deus vel sola miseratione, vel solo verbo, vel sola incarnatione, vna vel denique guttula sanguinis, sudoris, alijsue infinitis modis liberare totum genus humanum absque diris illis tormentis passionis, & execrando illo supplicio mortis. Patet, quia ipse est Dominus vitæ & mortis, & nõ potest fieri debitor vlli alteri, & ita quemadmodum rex temporalis nulli reipublicæ subtectus maleficum detrusum in carcerẽ potest liberare vel per solam misericordiam & gratiam, vel per acceptam recompensationem, veluti si quis soluat pro liberatione illius pecuniã. Sic Deus permanente salua sua iustitia potuit vnũ aut alterum modum eligere: qui si genus humanum sola sua voluntate liberasset, iniustiam non fecisset diabolo; qui non dominus, sed solum custos erat carceris, & nudus diuinæ iustitiæ exequutor: non quòd in exequutione sui operis velit Deo, quẽ sum mè odit obedire, sed q̃ inuidia commotus velit miserum hominem iusto Dei iudicio sub sua potestate derelictũ, torquere & affligere.

3. Conclu. ¶ Tertia conclusio, modus quo nos Deus liberare dignatus est per mediatorem Iesum cruci affixum bonus est, & diuinæ congruus dignitati, & quamuis alius liberãdi modus Deo possibilis non defuit, sed saluandæ nostræ miseriæ conuenientior alius non fuit. Hanc sententiam docet Augustinus in locis citatis; docent vniuersi Patres & Theologi superius commẽmorati. Certè opus redemptionis per passionem filii Dei inuocentis, fuit ex omni parte pulchrum, omni item ex parte vtile, habens omni ex parte manifestum summæ charitatis symbolũ, exemplarque omnium virtutum cum summa misericordia, & summa cum iustitia coniunctum. Pulchrum quidẽ Deo patri, talem tamque spontaneum habere filium. Pulchrũ item æterno iudici, sic temperasse iustitiam misericordia, & vt peccata hominũ fuit pro meritis vindicata, & tamen non nisi morte vnius inter posita, qui & ipse mariendo, vt aliis, ita & sibi vitæ adinuenit. Pulchrum insuper filio quoniam obediendo patri vsque ad mortẽ, hæreditatis fuit nomen, quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus in gloria est Dei patris. Pulchrum denique generi humano habere Pontificem assumptum de suis visceribus, iuxta illud: Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deũ, vt offerat dona, & sacrificia pro peccatis. Nec minus congruum, talem habere Pontificem, qui posset compati infirmitatibus nostris, tentatum per omnia pro similitudine absque peccato. Sic quoque vtile Deo Patri (sit tamen hoc dictum cum gratia eius, qui bonorũ nostrorum nõ eget) quoniam instaurata sunt omnia in Christo, & quæ in cælo, & quæ in terra in ipso: quod est vtile rerum vniuersitati, cuius curam gerit Deus. Vtile etiam Christo passo; quia obediendo vsque ad mortem, constitutus est a Deo patre iudex viuorum, & mortuorũ habens omne iudicium, omnemque potestatem; tam in cælo, quam in terra positam in manu sua. Ad hæc, vtile nobis hominibus super terram, quoniam per mortem Christi translati sumus de morte ad vitam, transferendi ulterius de exilio in patriã, de miseriis huius mũdi ad fœlicitatem gloriæ Dei. Rursus, vtile nobis, quia de hoc dedit nobis exemplum obedientiæ, humilitatis, cõstantiæ, iustitiæ, & cæterarum virtutum in passione Christi ostẽsarum. Vnde dicitur 1. Petri 2. Christus passus est pro nobis, vobis relinquẽs exemplum, vt sequamini vestigia eius. Deinde quia Christus per passionem suam nõ solũ hominem a peccato liberauit, sed etiam gratiam iustificantem, & gloriam beatitudinis ei promeruit. Præterea, quia per hoc est inducta homini maior necessitas se immunem a peccato conseruandi, qui se sanguine Christi redemptum cogitat a peccato, secũdum illud primæ Corinth. 6. Empti enim estis pretio magno, glorificate, & portate Deum in corpore vestro. Tũ, quia hoc ad maiorem dignitatem hominis cessit, vt sicut homo victus fuerat & deceptus a diabolo, ita etiã homo esset qui diabolum vinceret: & sicut homo mortem meruit, ita homo moriẽdo mortem superaret. Vnde dicitur 1. ad Corinthi. 15. Deo gratias qui dedit nobis victoriam per Iesum Christum. Et ideo conuenientius fuit, quòd per passionẽ Christi liberaremur, quàm per solam Dei voluntatem. Vtile Angelis in cœlo, quoniam instauratur nũc passim ruina lapsorum spirituũ animabus iustis. Vtile denique existentibus sub terra, quoniam ex o, inquit, mors tua ô mors, ero morsus tuus inferne. Quod autem passio Christi habeat omni ex parte symbolum summæ, ardentissimæq; charitatis, patet, quia maior charitas esse nequit, quàm ut quis det vnigenitum suum pro inimicis suis, iniustis, & rebellibus. Hoc autem fecit Deus Pater tradendo filium pro nobis peccatoribus, cum adhuc inimici essemus, vt habes ad Roma. 5. Iterum, quia maiorem hac dilectionem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis, quod fecit Christus patiendo, vt habes Ioannis. 15. Tertiò, quia nequit purior esse affectus dilectionis in filio erga patrem, quam vt obediat vsque ad mortem, & proposito sibi gaudio, magis sustinere crucem, quàm non per omnia placere Patri. Testatur autem Apostolus de Christo Philippen. 2. quòd factus est obediens patri, vsque ad mortem, mortem autem crucis. Vt in & nos essemus in charitate radicati, & fundati, quod flexis genibus orat Paulus, vt possimus comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo & longitudo, & sublimitas, & profundum, consiliorum, scilicet, Dei in opere redemptionis generis humani, scire etiam supereminentem scientiæ charitatem Christi, inquit Apostolus, supereminentem scientiæ in datino casu, quia maior est charitas Christi, quam exhibuit patiendo, quàm sciri a nobis aut intelligi possit. Et quamuis nunc patefacta sit charitas Christi tum operis exhibitione, tum scripturarum testimonijs, tamen non tam mentis acumine intelligitur, quam amoris affectu comprehenditur. Hinc Apostolus in charitate, inquit, radicati & fundati, vt possitis cõprehendere, vt is cum amoris erga nos & pœnis eius non tam desciuntur, quam lætantur, & quò magis redamaueris, eò cõprehendis plenius, similitudine amoris, quo ipse in corda tua ignescis.

Rom. 5.

Ioan. 15.

1. Petr. 2.

1. Cor. 6.

4. Conclu. ¶ Quarta conclusio, qualitercunque alio modo fecisset Deus reparationem, & redemptionem generis humani, stolidi homines contendere cum Deo præsumerent, atque

Universidad de Deusto
Biblioteca

atque inuenirent quòd dicerent, & secundum suarum mentium stultitiam quærerent cur Deus sic, & non aliter voluisset facere. Hanc conclusionem docet Diuus Augustinus libro de agone Christiano capitu. 11. & planè constat.

Auguſt. de agone. Chriſtiano ca. 11.

¶ Quinta conclusio, passio Christi multis modis dicitur fuisse necessaria ad reparationem generis humani. Pro cuius declaratione obseruandum est ex Arist. 5. Metaphysi. tex. 6. necessarium multipliciter dici. Vno quidē modo simpliciter & absolute, quod impossibile est aliter se habere, & in hoc sensu supra est demonstratum non fuisse necessarium Christum pati ad reparationem generis humani; alio modo dicitur necessarium ex suppositione finis, quando scilicet finis aliquis aut nullo modo potest esse, aut non potest esse conuenienter nisi per tale medium illum finem consequamur, sicut necesse est comedere viuenti, licèt non sit simpliciter necessarium, in quo etiam sensu dicimus necessarium esse equum ad iter. Alia etiam est necessitas immutabilitatis, quo in sensu necessum est ea euenire, quæ Deus ordinauit fienda, quia ordinatio eius diuina immutabilis est, & inuiolabilis. Dico igitur quòd necessitas passionis Christi, quam sæpè numero commemorat scriptura, oritur primò ex decreto diuinæ præordinationis immutabili, quod antè sęcula factū erat in Deo, & in diebus antiquis est manifestatū per ora Prophetarum. Hinc post passionē ait ad Apostolos. Hæc sunt verba quæ loquimus sum ad vos cū adhuc essem vobiscum, quoniam necesse est impleri omnia quæ scripta sunt i lege Moysi, & Prophetis, & Psalmis de me. Tunc aperuit illis sensum, vt intelligerēt scripturas, & dixit eis: Quoniā sic scriptum est, & sic oportuit Christū pati, & resurgere tertia die. Itaque ob eam causam fieri oportebat, quoniam scriptum decretū diuinitatis debebat impleri. Secundo nascitur dicta necessitas ex mandato, quod Christus homo, hoc est secundum quod homo acceperat a Deo patre, siue a diuinitate, de quo mandato dicitur Ioan. 14. Et sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio: surgite, eamus hinc, scilicet ad locum vbi tradar in manus iniquorum. Tertiò, nascitur ex fine intento, qui est redemptio generis humani talis in qua scilicet relucēat simul misericordia Dei & iustitia eius, qui finis obtineri non potuit sine sanguinis effusione, vti multis rationibus probat Apostolus, potissimè ca. 9. ad Hebr. Omnia tamen hæc videlicet, decretum diuinitatis, mandatū Dei patris, determinatio medij, quo fieret redemptio generis humani, omnia, dico, hæc præsupponunt liberam voluntatem filii, (ua sponte ex commiseratione hominum acceptantis. Itaque vt indecens est & indecorum atque iniquum rapere inuitum ad supplicia, quæ non ipse, sed alij commeruerunt: ita decentissimum est, & pulcherrimum acceptare hostiam sua sponte sese offerentē pro liberatione patriæ, parentum & cognatorum. Nā & hoc olim apud Romanos statua ad monumentum immortalitatis dignum putabatur, nō obstāte quòd occumbens pro patria prorsus interiret citra spem futurę resurrectionis. Hic verò certum erat, & Deo patri, & ipsi filio illud Propheræ: Quoniā nō derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionē. Notas mihi fecisti vias vitæ, replebis me iucunditate cū facie tua. Itaque filius Dei patris hoc genere mortis non erat interiturus, sed post modici temporis passionē æternum victurus in gloria patris, cum eisdem quos mōriendo Deo lucificaret. Item alia de causa dicunt diuini Theologi necessarium fuisse Christum pati pro redemptione generis humani, quia nulla creatura potuit sicuti Christus ad plenum, & ex toto rigore iustitiæ satisfacere pro delictis generis humani, prout demonstrat D. Tho. in 3. p. in principio. Sed iam tempus est, vt argumētis in principio positis satisfaciamus, & in primis ad illa respōdendum est, quæ probant necessarium fuisse omnino Christum pati pro redemptione generis humani.

Luc. 24.

Ioan. 14.

Heb. 9.

Pſalm. 15.

D. Thom. 3. p. i prin.

Ad primū. ¶ Ad primum ex sanctis scripturis iam patet ex vltima conclusione, quibus ex causis oportuerit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam.

Ad ſecūm. ¶ Ad secundum argumentum respondetur, necessitatē ex promissione aut iureiurando non esse necessitatem simpliciter, sed ex suppositione, suppposito quòd Deus promiserit, & iurauerit, & ideo in sensu composito, hæc pugnantia sunt; Deus pollicitus est, & non impleuit, siue implebit. Verum hæc inter se non pugnant: Deus pollicitus est, & potuit aliter efficere.

Ad tertiū. ¶ Ad tertium argumentum respondetur, quòd ea quæ fidei sunt, sæpenumero sunt contingentia, & quæ aliter fieri possunt, sunt tamen necessaria ex hypothesi supposito, quòd illa Deus renelauerit.

Ad quartū. ¶ Ad quartum respondetur, quòd hæc etiam iustitia dependet ex voluntate diuina ab humano genere satisfactionem exigente pro peccato, nam si voluisset absque omni satisfactione hoc hominem a peccato liberare contra iustitiam non fecisset; nam Deus est Dominus omnium, supremam habens potestatem, & ideo si dimittat peccatum, quod habet rationem culpæ ex eo quòd contra ipsum committitur, nulli facit iniuriam, sicut quicunque homo qui remittit offensam in se commissam absq; satisfactione, misericorditer, & nō iniuste agit, & ideo David misericordiā petens dicebat; tibi soli peccaui. Quasi dicat, potes sine iustitia mihi dimittere.

Ad pr. arg. in ſecunda parte addu ctum. ¶ Sed deinceps satisfaciamus ad alia arg. quæ videbātur probare modum istum liberandi hominem per crucem, & mortem Christi nō esse congruum diuinę sapiētiæ, ac maiestati. Ad 1. argu. dicimus consequentiam esse inualidam; nam quamuis alius modus liberandi genus humanum Deo fuerat possibilis; non tamen inde consequens est, quòd iste fuerit aut irrationabilis aut superfluus, vnde iste modus liberandi congruebat diuinæ sapientiæ propter causas superius commemoratas.

Ad ſecun. arg. ¶ Ad 2. argu. respondetur, quòd Dei potentia & sapiētia claruit in mirabili fabrica mūdi, & in humani generis creatione, dum solo verbo creauerit omnia, faciens hominem ad similitudinem suam, sed nondum declarata erat ipsius iustitia & misericordia, & benignitas, quā iam toti manifestat it mundo in humani generis redemptione, quemadmodum ait Apostolus ad Tit. 3. Apparuit benignitas & humanitas Saluatoris nostri, &c. Certè si Deus solo verbo redimeret hominem, nulla iniuria diabolo fieret, voluit tamen in hoc tā magnifico redemptionis nostræ opere nō solum nobis suam declarare potentiam, sed suam sapientiā, iustitiam, & misericordiam.

Tit. 3.

Ad ter. ar. ¶ Ad tertium argumentum respondetur, inter homines verum esse, quod sit maioris clementiæ condonare iniuriā nulla satisfactione exacta quàm effugitādo satisfactionem, aliquā vtilitatem inde adipisci, & auferre aliquid ab eo qui satisfacit, sed Deus in Christo donat nobis vnde satisfaciamus diuinæ iustitię, iuxta illud Isa. 53. propter sceleus populi mei percussi eum. Et in persona Christi dictum est quæ non rapui tūc exoluebam. Et D. Greg. in benedictione cerei. O mira dignatio charitatis, vt seruum redimeres filium tradidisti. Vel dicendum, versari discrimen inter priuatam personam & iudicem, cuius munus est promouere bonum commune. Nam priuatam personam decet remittere offensam sine satisfactione. Sed iudex sic debet misericordiam ostēdere, vt iustitiæ non obliuiscatur, ne detur occasio impunè peccandi. Deus autem noster, & est pater misericordiarū, & est iudex rectissimus. Quæ propter sic remisit offensam hominibus gratis atque si esset persona priuata; sic exegit satisfactionē in Christo atque si esset seuerissimus iudex. Illud etiam animaduertione dignum est, quòd opus in quo Deus ostendit simul & summam misericordiam, & summam iustitiam, est incarnationis mysterium. Nam in hoc ostenditur summa misericordia in summo gradu, atque etiam summa iustitia demōstratur. Deus enim & est pater misericordiarū, & est rectissimus iudex, propter quod excogitauit artificium supremum diuinæ sapientiæ, vt summam misericordiam cum summa iustitia conciliaret; & inuenit difficillimi solutionem, vt inquit Damas. 3. lib. orthod. fidei. c. 1. Vnde D. Paulus cōsiderās exuberantiam misericordiæ, & iustitiæ exagerat hoc mysterium ad Rom. 5. dicens. Non solum hoc, sed & gloriamur in Deo per Iesum Christum, id est, gloriamur quod

2. Solutio.

Dam. 3. lib. fid. orth. 1.

quòd habemus Christum, qui pro delicto generis humani de omni rigore iustitiæ satisfecit. Vt verò melius hæc solutio intelligatur, nota ex D. Tho. 1. p. q. 21. art. 4. quòd in omnibus operibus Dei est misericordia & iustitia, quod probat ex illo Psal. 42. Omnes viæ Domini misericordiæ & veritas. Ex quo efficaciter concluditur illud opus esse perfectissimū & oībus numeris absolutū, in quo splendent simul summa misericordia & summa iustitia.

D. Thom. 1. p. q. 21. art. 4. Pſal. 42.

Aug. 14. de ciui. c. 13.

¶ Ad quartum dicet fortassis aliquis quòd quāuis habita consideratione ad peccati speciem grauius videatur homicidium Christi ex intentione commissum, quàm in obedientia Adæ, neque odientis, neque blasphemantis Deum, neque intendentis, aut se, aut alios occidere, pensata tamen conditione personæ peccantis grauius peccatum videbitur transgressio Adæ. Vnde D. Aug. 14. de ciuit. Dei ca. 15. magna fuit inquit, Adę iniquitas in peccādo, cui tanta erat non peccandi facilitas. Sicut Abrahæ, magna, inquit, obedientia prædicatur, quia vt occideret filium vnicum quem diligebat res difficillima est imperata, in paradiso tantò maior inobedientia fuit, quanto id quod præceptum erat nullius difficultatis fuit. Horum igitur habita consideratione non oportet, quòd populus Iudæorum plus peccauerit occidendo Christum, quàm Adam, qui transgressus est præceptum interficiēs simul etiam (licet præter suam opinionę) vniuersum genus humanum, si quidem propter illius peccatum moritur vniuersi. Sed dato populum Iudęorum plus peccasse crucifigendo, quàm Adam transgrediendo, non idcirco cōsequens est, peccatum illud Iudæorum non potuisse expiari morte Christi, nam in hoc maximè declaratur sapientia, & benignitas Saluatoris, quòd mala Iudęorū voluntate vsus est ad ipsorum & aliorum hominum salutem, siquidem adeo placuit Deo patri voluntas & amor Christi patientis, vt sufficeret ad expiandum peccatum Iudęi crucifigentis, quia longè maius fuit meritum Christi patientis, quam fuerit peccatum populi Christum occidentis. Quod si dixeris non esse congruum satisfactionis modum, quo peccatum additur peccato. Respondeo quamuis Iudæi Christum occidendo addiderunt peccatum peccato, Christus tamen voluntariè moriendo non peccauit. Inordinatus esset satisfaciendi modus, si is cuius est satisfacere, adderet peccatum supra peccatum satisfaciendo.

Ad quintū. ¶ Ad quintum argumentum respondetur, non oportere tam malum fuisse occidere Christum quam bona fuit illius vita, nam Iudæi qui illum occiderunt, illum esse Deum ignorauerunt, si cognouissent, inquit Apostolus, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Et idcirco illud peccatum infinitum non fuit. Sed etiam si scissent illum esse Deum, peccatum illorum non fuisset infinitū, non enim omne peccatum contra Deum infinitum est simpliciter, vt in materia de peccatis euidentius ostensum est.

Ad ſextū. ¶ Ad sextum negatur, occidere innocentem semper esse intrinsecè malum, nam Deo iubente liceret etiam filium interficere innocentem, vt patet in facto Abrahę parantis se ex iussu Dei ad inferendam mortem filio suo vnigenito. Et ratio huius est, nam Deus est Dominus vitæ, & mortis. Vnde sine iniustitia potest innocenti mortem inferre. Neque propterea concedendum est Deum delectari in passione Christi, & in morte hominis innocentis. Delectabatur quidem in passione Christi, quatenus fuit voluntariè tolerata pro iustitia, & salute humani generis, nō quatenus fuit afflictiua & destructiua naturę. Si cur Deus delectatur non in pęnis peccatorum damnatorum, sed in decore suæ iustitię merita eorum mala puniēntis. Christus qui immeritè occiditur, placet, inquit Ambrosius, Deo, non quia occiditur, sed quia vsque ad mortem iustitiam conseruauit. Iam si dixeris, quæ iustitia est damnare innocentem, vt absoluatur reus ac nocens, quę ratio æquitatis vt moriatur innocens, quò impius viuat? Certè nō est, inquit Bernardus, iustitia sed misericordia, si iustitia esset, Christus nō gratis, sed ex debito mortuus esset, Christus autem si ex debito moreretur, mors eius non valeret pro altero, mortē nostram Christus abstulit quia eam ipse quam non meruit pro nobis pertulit: quāuis iustitia non est, vt innocens moriatur: non tamen cōtra iustitiam est, si volens pro iustitia mortem patiatur.

Ad primū. ¶ Supereest vt satisfaciamus iis argumentis q̄ suadere videbantur fieri nō posse vt Deus & homo patereatur. Ad primum dicendum, quòd anima quæ est pars altera naturę humanæ, vt i reliquis hominibus ita & in Christo habuit duas partes; superiorem qua contemplabatur diuina, ac superiora: inferiorem qua intendebat rebus agendis circa corpus, quæ sensui proxima est. Secundum illā toto tempore vitæ suæ etiam sub tormentis, eqam in morte semper fruebatur contemplatione diuinitatis: secundum alteram vero sensui vicinam, timebat, dolebat, mœstus erat vsque ad mortem, eratque dispensatione diuina sic affectum, sicq; temperatum in hac dualitate naturarū, voluntatum, ac partium animæ, vt summum diuinæ fruitionis gaudium non mitigaret in eo vllius cruciatus sensum, neque acerrimus corporis cruciatus minueret gaudium illud diuinæ fruitionis. Vnde quod vnus simul gaudeat & doleat, fruatur & patiatur, sic quòd nec passio fruitionem, nec gaudium minuat dolorem, nequa quam mirum est, si ad diuersas naturas, diuersasque vnius naturæ partes inspicias. Verum secundum vnam naturam eandemque naturæ partem, id fieri non potest. Quemadmodum enim gaudere secundum spiritum ac rationem, & pati simul secundum carnem & sensum, vt in multis contigit; Ita euidenter accidit in Apostolis; Ibant gaudentes a conspectu cōcilii, quoniam digni habiti sunt contumeliam pati pro nomine Iesu. Rursum, tristari, turbari, atque horrere, secundum partem animæ inferiorem, propter cruciatum crucis: interim tamen secundum partem animæ superiorem fide, spe, firmissimaque dilectione inhærere Deo in martyribus adeò palā est demonstratum sexcentis, & eo amplius exemplis, vt pleniori probatione non egeat. Porrò si nihil aduersi, nullumque tormentum separat hominem sanctum a fide, fiduciaque, & amore quibus firmissimè adhęret Deo, quid mirum si nihil tale impediuent fruitionem, qua Christus Deo fruebatur secundum superiorem partem animæ propter vnionem hypostaticam? Rursus, si fides, spes amor quibus martyres inhærebant Deo, atque gaudium inde natum non auferebant ab eis sensum doloris; quid mirum si diuina fruitio, quæ erat in parte animæ Christi superiori, non abstulerit tristitiam, & dolorem, cruciatum, mortem, quæ erant in carne ipsius, ac parte animæ inferiori? Ex quibus benè perspectis facile confutatur argumentum propositum: nam dicendum est non esse impossibile, q̄ fuerint simul in Christo gaudium fruitionis, & tristitia summa. Gaudium enim fruitionis non contrariatur directè dolori passionis, quia nō sunt de eodem, nihil autem prohibet contraria eidem inesse non secundum idem, & sic gaudium fruitionis pertinet ad superiorem portionem per proprium actum, dolor autem passionis secundum suum subiectum. Neque est eadem ratio de cruciatibus martyrum. Nam Deus plentissimus solet nonnunquam martyrum eeuciatus, & tormenta per diuinæ consolationis infusionem ita temperare, vt fere dolorem non sentiant. At vero Christum Dominum prorsus omnis solatij expertem reliquit, Deo enim sic dispensante nulla consolatio a superiori parte animæ in inferiorē redundauit, vt nostra salus tanto plenius & perfectius repararetur, quanto absque vllo consolationis adminiculo in vera resignatione, & derelictione peracta, & consummata est.

Ad ſecūm. ¶ Ad secun. arg. respon. q̄ non ita repugnat Deo vnū sicut aliud. Itaq; dico, quod Deo non repugnat velle mori, nec esse causa mortis in aliis, & in se, repugnat autem peccare. Et ratio discriminis duplex est. Prior est, quoniam mors est malum pœnæ, & bonum simpliciter ordinabile in Deum, sed peccatum nō est a Deo, nec ordinabile ad Deum, quin potius est auersio a Deo, & contra Deum. Altera ratio est, quoniam ex eo quod Deus patitur pœnam in natura assumpta, non sequitur quòd patiatur in natura diuina pœnam. At si Deus peccaret etiam per humanitatem ipse vellet peccare, & velle peccare, est peccare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

peccare. Cæterum vellem ori in natura assumpta, non est mori secundum naturam quę vult mori.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm Christus pati debuerit in cruce.

249 * 3. di. 20. arti. 4. q. 2. ad 1. Et 4. cõtr. c. 55. ad 17. & 18. Et 2. quol. q. 1. ar. 2. Et op. 3. ca. 235.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd Christus non debuerit pati in cruce. Veritas enim debet respondere figurę. Sed in figura Christi præcesserunt omnia sacrificia veteris Testamenti, in quibus animalia gladio necabantur, & postmodum igne cremabãtur. Ergo videtur, quòd Christus non debuerit pati in cruce, sed magis gladio vel igne.

¶ 2. Præterea, Damascę. * dicit, quòd Christus non debuerit assumere detestabiles passiones. Sed mors crucis videtur fuisse maximè detestabilis & ignominiosa, vnde dicitur Sapien. 2. Morte turpissima condemnemus eum. Ergo videtur, quòd Christus non debuerit pati mortem crucis.

* l. 3. orth. fid. cap. 20.

¶ 3. Præterea, De Christo dicitur, Benedictus qui venit in nomine Domini, vt patet Matth. 21. Sed mors crucis erat mors maledictionis, secundũ illud Deut. 21. Maledictus est à Deo qui pendet in ligno. Ergo videtur, quòd non fuerit conueniens Christum crucifigi.

Sed contra est, quòd dicitur Phil. 2. Factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis.

Respondeo dicendum, quod conuenientissimum fuit Christum pati mortem crucis. Primò, quidem propter exemplum virtutis. Dicit enim Aug. * in lib. 83. q. Sapientia Dei hominem ad exemplum, quo rectè viueremus, suscepit. Pertinet autem ad vitam rectam, ea quæ nõ sunt metuenda, non metuere. Sunt autem homines, qui quamuis mortem ipsam non timeant, genus tamen mortis horrescunt. Vt ergo nullum genus mortis rectè viuenti homini metuendum esset, illius hominis cruce ostendendum fuit: nihil enim erat inter omnia genera mortis, illo genere execrabilius & formidabilius. Secundò, quia hoc genus mortis maximè conueniens erat satisfactioni pro peccato primi parentis, quòd fuit ex eo, quòd contra mandatum Dei, pomum ligni vetiti sumpsit. Et ideo conueniens fuit, quòd Christus ad satisfaciendum pro illo peccato seipsum patereturligno affigi, quasi restituens quod Adã fuitulerat: secundum illud Psal. 64. Quę non rapui, tunc exoluebam. Vnde Aug. dicit in quodã sermone de passione. Contempto Adam præceptum, accipiens ex arbore pomum: sed quid quid Adam perdidit, Christus in cruce inuenit. Tertia ratio est, quia (vt Chrysosto. * dicit in serm. de passione) in excelso ligno, & non sub te

li. 83. quæs. qõ. 25. in prin. to. 4.

*In ho. de cruce & latrone, quæ incipit. Hodierna die, nõ remotè a prin. t. 3.

cto passus est, vt etiam ipsius aeris natura mundetur, sed & ipsa terra simile beneficium sentiebat decurrentis de latere sanguinis stillatione mũdata. Et super illud Ioan. 3. Oportet exaltari filium hominis, dicit. Exaltari audiens, suspensionem intelligas in altum, vt sanctificaret aerem, qui sanctificauerat terrã, ambulãdo in ea. Quarta ratio est: quia per hoc quòd in alto moritur, ascensum nobis parat in cęlum, vt Chrysost. dicit. Et inde est, quòd ipse dicit Ioa. 12. Ego si exaltatus fuero a terra, omnia trahã ad meipsum. Quinta ratio est, quia hoc cõpetit vniuersali saluationi totius mundi. Vnde Gregor. Nissen. dicit, quòd figura crucis a medio *cõtractu in quatuor extrema partita, significat virtutem & prouidentiam eius, qui in ea pependit, vbique diffusam. Chrisosto. etiam dicit quòd in cruce expansis manibus moritur, vt altera manu veterem populum, altera, eos qui ex Gẽtibus sunt, trahat, Sexta ratio est, quia per hoc genus mortis diuersę virtutes designantur. Vnde Augustin. * dicit in libr. de gratia veteris & noui Testamenti. Non frustra tale genus mortis elegit, vt latitudinis, & altitudinis, & longitudinis, & profunditatis, de quibus Apostolus loquitur, magister existeret. Nam latitudo quę est in eo ligno quod trãsuersum desuper figitur, hoc ad bona opera pertinet: quia ibi extenduntur manus. Lõgitudo in eo quod ab ipso ligno vsque ad terrã conspicuũ est: ibi enim quodãmodo statuit, id est, perstitutur & perseueratur, quod lõganimitati tribuitur. Altitudo est in ea ligni parte, quæ ab illa quę transuersum figitur, sursum versus relinquitur, hoc est, ad caput crucifixi: quia benè sperantium superna expectatio est. Iam verò illud ex ligno quod fixũ occultatur, vnde totũ illud exurgit, profunditatẽ significat gratuitę gratię. Et sicut Aug. * super Ioan. dicit. Lignum, in quo fixa erant membra patientis, etiam cathedra fuit magistri docẽtis. Septima ratio est: quia hoc genus mortis plurimis figuris respondet: Vt enim Aug. dicit in sermone de passione, De diluuio aquarũ, humanum genus arca lignea liberauit. De Aegypto Dei populo recedente, Moyses mare virga diuisit, & Pharaonem prostrauit, & populũ Dei redemit. Idem Moyses lignum in aquam misit, & amaram aquam in dulcedinem cõmutauit. Ex lignea virga de spirituali petra salutaris vnda profertur. Et vt Amalec vinceretur, circa virgam Moyses expansis manibus extenditur: & lex Dei arcæ Testamenti creditur ligneæ, vt his omnibus ad lignum crucis, quasi per quosdam gradus veniatur.

*alias tractu.

In ep. 120. c. 26. a medio to. 2.

Trac. 119. in Ioan. pũ a primo to. 9.

Ad primum ergo dicẽdum, quòd altare holocaustorũ, in quo sacrificia animalium offerebantur, erat factum de lignis, vt habetur Exod. 26. & quantum ad hoc veritas respondet figurę. Nõ autem oportet, quòd quantũ ad omnia: quia iã non esset similitudo, sed veritas, vt Damasc. * dicit in 3. lib. Specialiter tamen, vt Chryso. dicit non caput ei amputatur, vt Ioanni, neque sectus est, vt Isaias.

l. 3. orthod. fid. ca. 26. non longe a fine.

Isaias: ut corpus integrum & indiuisibile morti seruet, & non fiat occasio uolentibus Ecclesiam diuidere. Loco autem materialis ignis, fuit in hoc locausto Christi, ignis charitatis.

Ad secundum dicendum, quòd Christus dete stabiles passiones assumere renuit, quę pertinebant ad defectum scientię uel gratię aut etiã uirtutis. Non autem illas, quę pertinent ad iniuriã ab exteriori illatam: quinimò, ut dicitur Heb. 12. sustinuit crucem, confusione contempta.

lib. 14. c. 3. & 4. to. 6.

Ad tertium dicendum, q̃ sicut Aug. * dicit 14. contra Faustum) peccatum maledictum est, & per consequens mors & mortalitas ex peccato proueniens. Caro autem Christi mortalis fuit, similitudinem habens carnis peccati: & propter hoc Moyses eam nominat maledictum: sicut & Apostolus nominat eam peccatum: dicens secundæ ad Corinth. 5. Eum qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit, scilicet propter pœnam peccati. Nec ideo maior inuidia est: quia dixit, Maledictus est a Deo: nisi enim Deus peccatum odisset, non ad eam suscipiendam atque tollẽdam filiũ suũ mitteret. Confitere ergo male dictum suscepisse pro nobis, quem cõfiteris mortuum esse pro nobis. Vnde ad Galat. 3. dicitur, Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio Phil. 2.

CONclusio est affirmatiua, & patet ex illo ad Philip. 2. Factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, cuius mysterii variæ rationes, & in primis elegantes demõstrantur hic à D. Tho. Prima, propter nostrum exemplum: vt nullum mortis genus propter salutem timeremus, nullum enim erat execrabilius mortis genus. Secunda; quia sic conueniebat satisfactioni peccati primi parentis, qui pomum vetiti ligni sumpsit, vnde in ligno affigi Christus voluit, vt exolueret, quod nõ rapuerat. Tertia, ideo suspensus est in alto, vt etiam ipsius aeris natura mundetur: cum terra stillatione sanguinis de latere currentis simile beneficiũ senriret. Quarta, quia in alto moriens ascensum parauit in cælum, omnia trahens ad seipsum, vt dicitur Ioannis 12. Quinta, extendit manus, vt vna traheret veterem populum, altera eos, qui ex gentibus sunt. Figuraque illa crucis per quatuor cornua vniuersalem mundi liberationem, designabat. Sexta per longitudinem, latitudinem, atque profunditatem, crucis diuersæ virtutes significabãtur. Septima, hoc mortis genus plurimis figuris respõdebat. Nã de diluuio humanũ gen' arca lignea liberauit, Moyses mare virga diuisit, & Pharaonem prostrauit, populumque redemit, lignumque in aqua missum amaritudinem sustulit, & lex Dei arcæ ligneæ testamenti creditur.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Eusseb. libr. 4. c. 7.

IN graciam huius articuli scire oportet fuisse quosdam hæreticos, qui negarunt Christum crucifixum fuisse sed Simonem Cirenæum, qui angariatus portauit crucem. Huius hæresis autor primus fuit Basilides tempore Apostolorum, cuius meminit Eusebius libro quarto historiæ capit. 7. Post hunc Marcus, a quo Marcitæ hæretici appellati sunt, eundem exsuscitauit errorem. Contra quẽ non est necesse multa afferri à nobis, cum vniuersa pagina noui testamenti planissimè testificetur Christum pro nobis crucifixum. Certè omnes quatuor Euangelistæ enarrantes Christi passionem huius rei locupletissimum testimonium perhibent. Et Paulus hoc sæpissime in suis epistolis repetit. In priore enim epistola ad Corinthios ait: Nos autem prædicamus Christum crucifixum. Et iterum: Nihil me scire iudicaui inter vos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum. Et vt omnia alia omittam, Petrus Apostolus eo die, quo Spiritum sanctum recepit cum aliis, populo ait. Viri Israelitæ, audite verba hęc. Iezum Nazarenum virum approbatum à Deo in vobis, virtutibus, & prodigiis, & signis quę fecit Deus per illũ in medio vestri sicut scitis, hunc, definito consilio, & prę scientia Dei traditum, per manus iniquorum affigentes interemistis. Et infra. Certissimè sciat ergo omnis domus Israel, quia & dominum eum, & Christum fecit Deus hunc Iesum quem vos crucifixistis. Hæc veritas refertur inter articulos fidei in symbolo Niceno, & in symbolo Apostolorum, dum confitemur Christum passum, crucifixum & mortuum. Quapropter necessum est, vt quiuis Christianus distinctè, & explicatè credat Christum Dominum pro nobis cruci affixum, & non sufficit credere, quòd sit pro nobis mortuus. Nam cum hęc veritas de cruce Christi contineatur inter articulos fidei præcipuos, necessum est illam distinctè credere. Maximè cum dicat Paulus, nihil se scire nisi Christum, & hunc crucifixum. Ecclesia quoque celebrat festa Sanctę crucis, vt populus omnis huius veritatis ignorantiam nõ possit prętexere. Quare Prophetæ ante Christi aduentum, Apostoli post eius Mortem, & resurrectionem tantoperè laborarunt, vt hominibus persuaderent hũc esse mundi redemptorem, cosq; in crucifixi potestatem, atque obedientiam redigerent. Hinc etiam ortum habuit Ecclesię consuetudo, crucem Christi digitis efformandi, & frontem consignandi, vt per hoc signum ad gratã memoriam sui mysterii, atque beneficii, quod nobis in cruce peractum, ac amplissimè donatum est, excitemur, nullaque obliuio ex memoria hominum delere queat. Obidque nullum sacramentum in Ecclesia Christi sine figura crucis administratur. Vnde Tertullia. lib. de corona militis, huius signationis consuetudinem tam vsitatam scribit, vt omnes Christianorum actiones, ac cogitationes præiret, ac quasi consecraret.

1. Cor. 1.

lib. Act. 3.

Tertullia. lib. de corona militis.

¶ Sed contra hanc veritatem fidei potest obiici illud ex Deuter. 21. Maledictus à Deo omnis, qui pendet in ligno, sed Christus non est maledictus a Deo; quomodo enim est maledictus a Deo, qui venit benedictus in nomine Domini? ergo nõ pependit in ligno crucifixus. Propter hoc argumentum Faustus Manichęus, vt refert D. Augustl. lib. 14. contra eum, Moysem, & eius legem non recipiebat, eò quòd Christum filium Dei, qui nostrę salutis causa pependit in ligno, diro demonionis conuicio lacessiuit dicens illum fuisse maledictum a Deo. Contra quem accerrimè disputat Augustinus loco indicato. Sed & quidam Christiani putauerunt soluendam esse istam obiectionem, vt Iudam dicant a Moyse maledictum, qui laqueo se suspendit, non Christum crucifixum, nõ enim dixit maledictus est crucifixus in ligno, sed qui pendet in ligno. Sed istam explicationem rudium Christianorum euidenter redarguit Paulus ad Galat. 3. cum inquit: Christus nos redemit de maledicto legis factus pro nobis maledictum, quia scriptum est; Maledictus omnis qui pendet in ligno. Itaque illa scriptura ad Christum crucifixum refertur. D. Hieronymus ob id existimat D. Paulum prætermittere in Epistola ad Galat. c. 3. nomen Dei, ne quis infamiam nobis inureret, qui in Christũ a Deo maledictum credimus, vnde arbitratur doctissimus patet. quòd post passionem Christi & in Hebræis, & in nostris codicibus ab aliquo, Dei nomẽ appositum in illo loco Deuteronomii in nobis adducto. Sed profecto Dei nomẽ habetur in Hebræo; & sic omnes transtulerunt interpretes, & nostra editio Vulgata sic habet, sicque legit D. Augu. disputans contra Faustum Manichæum. Quamobrem alia est quærenda obiectioni solutio. Pro cuius intellectu obseruandum

Argumentum. Deute. 21.

Augustl. li. 14. contra Faustum.

Ad Gala. 3

D. Hiero.

Augu. vbi supra.

Universidad de Deusto
Biblioteca

seruandum est, quòd illa sententia ex Deut. 21. Maledictus a Deo omnis, qui pendent in ligno, variè à variis ex Hebræo transfertur. Septuaginta transtulerunt, maledictus a Deo, omnis qui pendet in ligno. Aquila vero, & Theodotio, maledictio Dei est, qui suspensus est. Symmachus, propter blasphemiã Dei est suspensus. Alius, iniuria Dei est suspensus. Sunt qui ad hunc modum legant. Contumelioſe Deus suspensus est. Cum Symmacho consentiunt apud Latinos Pagninus, Vatablus, Caietanus. Sed iam veniamus ad catholicam expositionem. Hieronymus dicit in Deuteronomio, non ideo maledictũ apud Deum quempiam pronũciari, quia crucifixus, sed quòd in talem inciderit reatum, vt meruerit crucifigi. Si inquit, Ananias, & Azarias, & Misael nolẽtes adorare idolũ Nabuchodonosor fuissent in ligno suspẽsi, nequaquã iuxta Moysem maledicti fuissent, sic nec Mardochæus si (non pro suo merito) in crucem quam ei Aman parauerat, adactus fuisset. Videtur ergo Hieronymus negare locum Deuteronomii ad Christum pertinere, qui innocẽs suspensus est: & si inspiciamus Deuteronomium, planè vidimus ad sceleratos pertinere. Sensus enim literæ hic est: Si quis admiserit peccatum, quod cruce plectendum est, is adeo execrabilis est Deo, vt nec cadauer illius ferat in lumine, vt eadem die velit sepeliri, & absũdi, siue obrui terra. Tam execrata res est apud Deum homo pẽdens in ligno ob meritum suum, vt etiam cadauer terram polluat. Sed ex hoc oritur difficultas, nam si hic est sensus Deut. & solum ad sceleratos pertinet, quomodo a Paulo Christo innocenti accommodatur? Dicendum est, Christum quodam sensu ad locum Deutero. pertinere, quem admodum sceleratis; hæc tamen differentia, quòd alii propter sua scelera adigantur in crucem, Christus vero non propter sua propriè, sua tamen aliquo tropo. Nam in
Psal. 21. Psal. 21. ipse Christus sic loquitur. Deus meus respice in me, quare me dereliquisti? longè à salute mea verba delictorũ meorum. Rursus in alio Psal. cuius initium est, Expectans expectaui, vocat iniquitates suas. Nostra ergo delicta sunt quodam sensu Christi delicta, quia propter illa Deus pater voluit eũ conterere, & eatenus Christus maledictus, & execrabilis dicitur Deo, quia Deus odit blasphemias, execrationes, peccata humani generis, quę sunt imputatiuè in Christo, quia in se susceperit illa castiganda. Alio modo exponit propositam difficultatem D. August. lib. 14. contra Faustum. c. 3. & 4. Videamus, inquit, quam intelligẽtiam habeat, quod execrabiles hæretici de male dictione pendentis in ligno a Moyse prolata vituperant. Sciendum est, quòd sicut lingua, & manus aliquo modo ipsas corporis partes, ac membra significant, aliquo vero modo opera, quę ex ipsis sequuntur, veluti hominum sermo; lingua dicitur, quia per linguam fit, & hominis scriptura manus dicitur, eo quòd manu facta sit, ita peccatũ vel maledictum, quod idem est, non tantum ipsum opus malum sed etiam ipsam mortem, in scripturis sanctis significat, quia mors ex peccato est, quod dicitur maledictum. Quo sensu Moyses Christũ appellauit maledictũ, quia Christus sine reatu susceperit mortem, maledicti nostri supplicium. Quo etiam sensu Paulus Christum nuncupauit peccatum, & maledictum, cum dixit; Eum, qui non nouit peccatum, fecit pro nobis peccatum: hoc est, peccati nostri supplicitũ. Et factus pro nobis maledictũ hoc est pro nobis mortuus. Idẽ est enim mortuus, quod maledictus, quia mors ipsa ex maledicto est, & maledictum est omne peccatum. Potest etiam obiici contra prędictam sententiam fidei ex more Iudaici populi, in eo enim populo non erat consuetudo, vt rei, qui in ligno suspẽdebantur, manibus, & pedibus clauo transfixis cruci affigerentur, ita prȩcipiente lege, vt suspensi, & nõ trãs fixi in cruce penderent. Vnde quidam hæretici irridentes quòd Ecclesia aptet ad Christi crucifixionem verba illa. Foderunt manus meas, & pedes meos, diuiserunt vestimẽta mea. Nam prȩterquam quòd Hebræi aliter legunt verba illa, dicẽtes. Sicut leo manus meas, & pedes meos obseruauerunt, cuidens est ex ratione commemorata Christum non fuisse clauis cruci affixum.

¶ Ad hanc obiectionem respondendum est, quòd in exemplari Hebræo habetur expresse sententia, quam nostri interpres reddit. Vnde translationem Chaldaicã, tanquam Hebraicæ veritati repugnãtem abiicimus. Nec quicquam nos mouet, quòd lex non iusserit manus, & pedes damnatorum crucifigi, quia cum illo tempore Iudæis potestas iudicandi esset per Romanos ablata, iam non exactè secundum Mosaycam legem noxii puniebãtur, sed vt præses Romanus, qui prouinciæ Iudęo rũ præerat, sententiam tulisset, sic pœnæ infligebantur. Vnde & Ioseph rogauit Pilatũ, vt illi donaret corpus Iesu, quod tamen secundum legem ante Solis occasum non erat deponendum. Crurifragium quoque, & transfixio pectoris ex lege non fuit. Atque eadẽ ratione & clauorũ infixio.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrùm Christus omnes passiones sustinuerit.

AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd Christus omnes passiones sustinuerit. Dicit enim Hilar. * 10. de Trinit. Vnigenitus Dei ad peragendum mortis suę sacramentũ, consummasse se omne humanarum genus passionum testatur, cùm inclinato capite emisit spiritum. Videtur ergo, quòd omnes passiones humanæ sustinuerit. 150 Infr. q. 47. art. 2. * lib. 10. in 2. fo. à principi. libri.

¶ 2. Prætereà, Isa. 52. dicitur, Ecce intelliget seruus meus, & exaltabitur, & eleuabitur, & sublimis erit valde, sicut obstupuerunt super eũ multi, sic inglorius erit inter viros aspectus eius, & forma eius inter filios hominũ. Sed Christus est exaltatus secundum hoc quòd habuit omnẽ gratiã & omnem scientiam, pro quo super eum multi admirantes obstupuerunt. Ergo uidetur, quòd inglorius fuerit, sustinendo omnem passionem humanam.

¶ 3. Prætereà, Passio Christi ordinata est ad liberationem hominis à peccato, vt suprà dictum est. * Sed Christus venit liberare homines ab omni genere peccatorum, ergo debuit pati omne genus passionum. Arti. 3. huius quæst.

Sed contra est, quod dicitur Ioã. 19. quod milites. primi quidem fregerũt crura, & alterius qui crucifixus est cum eo: ad Iesum autẽ cùm venissent, non fregerunt eius crura. Non ergo passus est omnem humanam passionem.

Respondeo dicendum, quòd passiones humanę possunt cõsiderari dupliciter. Vno modo quãtum ad speciem, & sic nõ oportuit Christum pati omnem passionem, quia multæ passionum species sibi inuicem cõtrariãtur, sicut combustio in igne, & submersio in aqua. Loquimur enim nũc de passionibus ab extrinseco illatis, qa passiones ab intrinseco causatas (sicut sunt ęgritudines corporales) nõ decuit eum pati, vt suprà dictũ est. * Sed secundum genus passus est omnem passionẽ humanam. Quod quidem potest considerari tripliciter. Vno modo ex parte hominum, à quibus passus est. Passus est enim aliquid & a Gẽtilib⁹ & a Iudęis: & a masculis & a fœminis, vt patet de ancillis accusantibus Petrum. Passus est etiam & a principibus & a ministris eorũ & populariq. 14. art. 1.

secundum illud Psalmo secundo. Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt Reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christũ eius. Passus est etiam a familiaribus & notis, sicut patet de Iuda eum prodente, & Petro ipsum negante. Alio modo patet idem ex parte eorum in quibus homo potest pati. Passus est enim Christus in suis amicis, eum desẽrentibus, In fama per blasphemias contra eum prolatas, In honore & gloria, per irrisiones & contumelias ei illatas, In rebus, per hoc, quòd etiam vestibus spoliatus est, In anima per tristitiam, tædium & timorem, In corpore per vulnera & flagella.

¶ Tertio potest considerari quantum ad corporis membra. Passus est enim Christus in capite pungentium spinarum coronam, in manibus & pedibus fixionem clauorum, in facie alapas, & sputa, & in toto corpore flagella. Fuit etiam passus secundum omnem sensum corporeum: secundum tactum quidem, flagellatus & clauis cõfixus: secundum gustum, felle & aceto potatus: secundum olfactum, in loco fœtido cadauerum mortuorum (qui dicitur Caluariæ) appensus patibulo: secundum auditum, lacessitus vocibus blasphemantium & irridentium: secundum visum, videns matrem & Discipulum, quem diligebat, flentes.

Ad primum ergo dicendum, quòd verbum illud Hilarij * est intelligendum quantum ad omnia genera passionum, non autem quantum ad omnes species. Citat in argum. 1.

Ad secundum dicendum, quòd similitudo ibi attenditur, non quantum ad numerum passionum, & gratiarum, sed quantum ad magnitudinem vtriusque: quia sicut sublimatus est in donis gratiarũ super alios, ita deiectus est infra alios per ignominiam passionis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd secundũ sufficientiam vna minima passio Christi sufficisset ad redimendum genus humanum ab omnibus peccatis: sed secundum conuenientiam, sufficiẽs fuit quòd pateretur omnia genera passionum, sicut iam dictum est.* In cor. art.

SVMMA TEXTVS.

Prima conclusio. PRima conclusio. In hac quæstione explicanda tantum loquimur de passionibus ab extrinseco illatis, quia passiones ab intrinseco causatas, sicut sunt ægritudines corporales, non decuit eum pati, prout supra dictum est.

2. Conclu. ¶ Secunda conclusio. Non decuit Christum pati omnem humanam passionem secundum speciem, cum sic multæ inuicem sint contrariæ, vt combustio in igne, & submersio in aqua.

3. Conclu. ¶ Tertia conclusio. Passus est omnem humanam passionem secũdum genus, idque tripliciter. Vno modo, ex parte hominũ passus est a Gẽtilibus, & Iudęis, masculis, & fœminis, a principibus, & popularibus, a familiaribus negantibus, & Iuda prodente. Alio modo passus est in suis amicis desẽrentibus, in fama per blasphemias cõtra eum prolatas, in honore per contumelias, & irrisiones, in rebus prout spoliatus est, in anima per tristitiam, & timorem, in corpore per vulnera, & flagella. Tertio modo passus est quantum ad omnia corporis membra: quia passus est in capite coronam spineam, in pedibus clauorum fixionem, in facie alapas, & in toto corpore flagella. Passus est & secundum omnem sensum: quia secũdum tactum fuit clauis confixus, secundum gustum acero, & felle potatus, secundum olfactum in loco fœtido cadauerum appensus, secundum auditum blasphemiis, & irrisionibus lacessitus, secundum visum matrem & Ioannem vidit flentes.

EXPOSITIO ARTICVLI.

VT veritas huius conclusionis euidentius pateſiat, sciendum est, quòd Hilarius explicans illud ex Psalmo 68. Saluum me fac Deus, quoniam intrauerũt aquæ vsque ad animam meam, ponit aliquot sententias, quibus innuere videtur humanitatem Christi fuisse suapte natura doloris ac miseriæ expertem, famem vero, sitim, mœrorem, timorem, & dolorem, cæteraſque corporis passiones, nõ fuisse illi naturales, sed vltro assumptas nostri gratia. Hanc rem copiosius, & clarius persequitur libro decimo de Trinitate, vbi ostẽdere nititur nullũ in Christo fuisse mortis metum, sumpto inde argumento, q⁹ si Christus mortem formidasset; aut spiritus, aut corporis causa timuisset, quorum neutrum euenisse potuit, nam secundum spiritum tanto mentis ardore mortem appetebat, vt mortem timere non posset, carni vero similiter meruere nequibat, quippe qui sciret carnem se habere naturæ impatibilem, quam licèt hostes plagis, ictibus, & vulneribus scindere, & confodere possent, dolore tñ affi re non valebant, vt telum aliquod, aut aquã perforans, aut ignem compungens, aut aera vulnerans, omnes quidem has passiones naturę suæ infert, vt perforet, vt compungat, vt vulneret, sed naturã suam in hæc passio illata non retinet, dum in natura non est vel aquam forari, vel pungi ignem, vel aera vulnerari. Multa similia docet Hilarius in loco citato in confirmationem huius sentẽtię. Hilar. super Ps. 68.

Idem affirmare videtur in Canone trigesimoprimo. in Matth. Hieronymus libro in Matthæi 4. exponẽs initũ capituli vigesimiſexti. Hilario subscribere videtur, dum inquit: Erubescant, qui dicunt saluatorem timuisse mortem, & passionis pauore dixisse: Pater si fieri potest, transeat a me calix iste. August. super Psal. vigesimũprimũ in enarrat. 2. videtur sentire Christum non verè timuisse, nec verã habuisse tristitiam. Consimilem sententiam habet in Epistola ad Probam, capitulo sexto, & septimo, & in enarratione Psal. centesimitertij. Iustinianus Imperator vir in cæteris catholicus ita Hilariano dogmati adhæsit, vt ipsum imperiali edicto præceperit a sacerdotibus publice in Ecclesia doceri, & ab omni plebe recipi, & firmiter credi, scilicet, corpus Dominicum ab instanti suæ conceptionis fuisse impatibile, sicut post resurrectionem. Testis huius rei est Euagrius libro quarto eccle siast. histo. capitulo trigesimonono. Contra hũc errorem scripsit Anastasius Antiochiæ Episcopus, illeque magna sapientia, & eloquentia demonstrauit, q⁹ diuini Apostoli, & sancti Patres corpus Christi naturalibus, & inculpatis passionibus corruptibile fuisse, & cognouerint, & tradiderint. Hæc Euagrius. Ioann. Damascen. libro de centum hæres. capitulo octuagesimoquarto hunc errorẽ tribuit Escharodocitis hæreticis, qui & Gaianitæ dicti sũt, qui corpus Dominicum ex ipsa plasmatione incorrupti bile venerantur. Et quòd in Christo nec dolor, nec tristitia locum habuerint potest suaderi his argumentis. Augu. in Psalm. 21. enarrat. 2. Epistola ad Probã. c. 6. & 7. & in Ps. 103. Euagrius lib. 4 hist. c. 39. Damasc. de cẽtum hæres. c. 84.

Isaiæ enim quadragesimo secundo, scribitur de Christo, non erit tristis, nec turbulentus. Et Ecclesiastici decimoquarto fœlix dicitur, qui non habet tristitiã. Et Ecclesiastici trigesimo, longe fac a te tristitiam, Ad hæc, Christus vltro, sponteq; sua mortuus est: Ioannis decimo. Animam meam nemo tollit a me. Et Lucæ duodecimo, baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor donec baptizer illo? At tristitia est ex inuoluntario pro- Isai. 42. Eccl. 14. & 30. Ioã. 20. & Luc. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Prouer.28. cedens, ergo in Christi anima non fuit tristitia. Quibus accedit illud ex Prouerb. 28. Iustus vt leo confidens sine terrore erit, ergo Dominus, qui est iustus & Sanctus nun quam habuit terrorem. Et certe Dominus ad suos ait: Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem

Mat.10.& 26. occidere non possunt. Matth.10 ergo ipse Dominus non timuit mortem.

¶ In contrarium est Matth. 26. vbi habetur, quòd cępit Dominus pauere, & tœdere, & męstus esse ingruente mortis hora.

Decisio dub. ¶ In gratiam huius quæstionis non est necesse demonstrari a nobis quomodo Christus corpus passibile habuerit sicut & nos, & quemadmodum verè doluerit, timuerit, tristatus fuerit; Nam hæc veritas demonstrata est superius contra hæreticos. Nunc tantum in animo est demonstrare, si tamen demonstrare potero, quomodo Christus passus sit omnes passiones. Certè non potero omnes commemorare, nam omnes non sunt ab Euangelistis scriptæ, & quæ sunt scriptæ, communerare exactè nunquam potero.

Prima propositio. ¶ Sit ergo prima propositio. Passiones spirituales, vt decipi, & priuari virtute, & huiusmodi, longè fuerunt a Christo, quia derogarent perfectioni animę ipsius, quippe quę includunt in se imperfectionem, & detrimentum animæ patientis.

2. Conclu. ¶ Secũda conclusio. Passiones ab intrinseco causatas, cuiusmodi sunt ægritudines corporales, non decuit eum pati, vt supra habitum est.

3. Conclu. ¶ Tertia conclusio. Christus non sustinuit omnem passionem secundum speciem, multæ enim passionum species sibi inuicem cõtrariantur, vt combustio in igne, & submersio in aqua.

4. Conclu. ¶ Quarta conclusio. Christus passus est omnem humanam passionem secundum genus. Probat hanc conclusionem Diuus Thomas ex vniuersitate personarum a quibus passus est. Passus nanque est ab vniuersa hominũ genetatione. Probat rursus ex eo, quod passus est in omnibus rebus suis. Probat demum ex eo, quòd afflictus est in omnibus suis membris, & potentijs. Atqui hic obseruandum est; quòd Diuus Thomas sub quadam generalitate comprehendit. Nam si ad numerum, & calculum essent reducendæ omnes conditiones passionum eius, & differentiæ earum, humanum ingenium fortè deficeret. Verum multitudinem earum patefacit nobis non solum Euangelia historia, sed & Prophetarum, & Psalmorum vaticinia. Si quidem passus est non ab vno duntaxat, aut altero, sed ab vniuersis statibus hominum, qui tunc erant: a Pilato præside, ab Herode Rege, a tribuno, & cohortibus militum Romanorum, a Pontificibus Anna, & Caipha, a Legisperitis, & Scribis, a Pharisæis & a Senioribus populi, a Seruis & Ancillis Iudęorum, a ꝓprijs Discipulis fugientibus, a Petro negãte, a Iuda traditore, a Latronibus simul crucifixis. Passus est in omnibus, quę hominis esse possunt, in rebus, quia diuiserunt vestimenta sua, & super vestem suam miserunt sortem: in fama dicentibus Iudæis: hunc inuenimus subuertentẽ gentem nostram, & prohibentem tributa dari Cæsari. Iterumrecordati sumus, quia seductor ille dixit, & cætera. Passus est obiectiones superbiæ, blasphemiæ, seductionis, ambitionis, rebellionis contra Cæsarem, & vsurpationis diuinæ autoritatis. Passus est simpliciter, & comparatiue ad Barrabam. Passus est in omnibus membris: in capite quidem spinea corona, in facie vero alapis, & spuro impu-

Isai. 53. rissimorum hominum, adeo vt dicat Propheta: Nõ est ei species, neque decor, absconditus, & despectus est eius vultus, & nos reputauimus eum quasi leprosum. In oculis insuper velamine superposito ad irrisionem: in gustu felle & aceto: in lingua, & omni virtute corporali, quia atuit tanquam testa (dicit in persona eius Propheta) virtus mea, & adhæsit lingua mea faucibus meis. Aures opprobriis saturatæ, cernix colaphis cæsa, malæ alapis percussæ, brachia in cruce extensa, manus clauis transfixæ, latus lancea perfossum, pedes ligno affixi. Passus est per omnem ætatẽ vitæ suæ, non enim passus est in fine tantũ vitę, sed ab incunabulis suis, & per omnem vitæ suæ ætatem, vt supra demonstratum est. Passus est per omne genus passionum, & improperiorum, per irrisionẽ, & ignominiam, per opprobrium, & defectum, per inuidiam & maleuolentiam, per libidinem denique saturãdi animã eius contumelijs, iniurijs, ac pœnis. Nam Herodes indutum illum veste alba illusit quasi fatuũ, & milites exprobrantes ei quod se regem fecisset, imposuerunt ei coronam de spinis, & vestem coccineam circundederũt ei, & arundinem posuerunt in manu eius, atque genuflexo illudebant ei, dicentes: Aue rex Iudæorum. Alii colaphis cædebant eum, alii pala as dederunt in faciem eius, dicentes: Prophetiza nobis Christe, Quis est, qui te percussit? etiam hoc velut imꝑperantes, quòd prophetam se gessisset. Tandem suspenderunt eum viuum in patibulo crucis, suspenderuntque inter duos latrones, quasi vnum ex eis, medium autem Iesum tanquam illis sceleratorem. Pendet in cruce corpus illud corporum præstantissimum & diuinitati coniunctissimum, collisum, tortum, cæsum, flagellarum, fœdum cruore, plagis, tuberibus, vibicibus, liuore, vulneribus horridum.

¶ Interim blasphemabant eum mouentes capita sua, & dicentes. Vah qui destruis templum Dei, & in triduo reædificas illud, salua temetipsum. Si filius Dei es, descende de cruce. Similiter & principes Sacerdotum illudentes cum Scribis, & Sacerdotibus dicebant: Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere, si rex Israel est, descendat de cruce, & credimus ei, confidit in Deo, liberet eum nunc, si vult, dixit enim, quia filius Dei sum. Id ipsum & latrones, qui cum ipso crucifixi erant, improperabant ei. Passus est etiam post mortem, nam cum mortuus esset, lancea latus eius perforarunt, vt exiret quod reliquum erat sanguinis & aquæ de ventriculo cordis ipsius. Sed & alio modo potest demonstrari, quomodo Christus passus sit omnes passiones, quas homines peccando promeriti fuerant.

¶ Prima enim pœna propter peccatum irrogatum fuit Gene. 2. mors, dicente Domino Genesis secundo. In quacunque die comederis ex hoc ligno morte morieris. Hanc ergo pœnam Saluator suscepit, vt mortis reus a morte per eius mortem liberaretur.

¶ Deinde vero ad omnes huius vitæ miserias peccati merito damnatus est homo, omnia quippe genera pœnarum, quibus in hac vita affligimur, peccatum inuexit, cui diuina iustitia pœnam esse non patiatur, vbi culpa non est. Has ergo pœnas mitissimus agnus Christus Dominus pro nobis suscepit, in vita hac mortali apud nos degens, esuriuit, sitiuit, sudauit, alsit, fatigatus est, persecutionibus & laboribus confectus.

¶ Vltima vero, & quidem grauissima pœna ad quã miser homo dãnatus fuit, gehennæ supplicium est, in quo quidem supplicio tria sunt maxime tristia, & horrenda, quorum imaginem quandam Saluator in se susceꝑe dignatus est.

¶ Primum enim præuaricator homo potestati dæmonum, quibus consenserat, traditus est, quòd quidem supplicium Saluator noster ex parte subire non abhorruit, quandoquidem passus est a Satanæ ministris capi, ligari, & in crucem tolli, & hoc est, quod ille dixit: hęc est hora vestra, & potestas tenebrarum. Aliud genus pœnarum patiuntur damnati in inferno, nempe quòd omni solatio carent: nulla enim calamitas in hac vita adeo grauis est, quæ aliqua ex parte leuari non possit. Quiddam ergo huic simile redemptor noster sustinere dignatus est, qui omne a se solatium, & consolationis remedium in passione abdicauit, quod illa eius verba testantur: Et sustinui, qui simul contristaretur, & non fuit, consolantem me quæsui, & non inueni. Hoc ipsum testatur illa vox. Deus, Deus meus, vt quid derelinquisti me? Est etiam damnatorum pœna non solum omnis solatii expers, sed etiã omnes hominis partes, atque sensus peruadens, & crucians sic adeo, quòd nihil in homine siue in corpore, siue in anima dolore vacuum relinquat. Hac igitur de causa multiplicem, imo omnigeniam pœnarum acerbitatem perpeti dignatus est, prout iam supra expositũ est.

¶ Quinta conclusio. Christus dominus generalitatem seu 5. Conclu. Caietan.

seu vniuersalitatem passionum susceꝑit, vt vniuersum quo ad mala deificaret. Hæc conclusio est Domini Caietani in hoc articulo, & quæ attentissime considerãda est. Certe sicut verbum diuinum susciꝑiendo humanam naturam assumpsit quodammodo totum vniuersum quoad bona, in homine nanque omnes creaturæ quodammodo inueniuntur, & continentur, prout in exordio huius libri expositum est, ita susciꝑiendo mala hominum in omni genere humanarum passionum, deificauit quodammodo totũ vniuersum quo ad mala; in malo enim hominis omnia mala quadam genus ratione inueniuntur, vt omnino impletum esse videamus, quòd sic Deus dilexit mundum secundum bo ꝺ, & secundum mala, vt filium suum vnigenitum daret. Prodest nanque vel maxime malorum huiusmodi tanta dignitas humano generi, quoniam malorum incursus post Adæ peccatum inuitabilis est, & necessarius in via virtutis, ambulantibus ad cœlestem patriam. Naturaliter autem exosa fugibilia, & tristitia sunt mala, & propterea arcta duraque dicitur via virtutis. Sed vbi assumpta a verbo Dei in propria persona mala sunt, deificata proculdubio sunt, & inde reddita sunt desiderabilia super aurum, & lapidem pretiosum, cum non habentur, & dulciora super mel & fauum cum habentur, vt gesta martyrum testantur, dicentium: hoc est, quod semper optaui, videor mihi, quòd super roseos flores incedam, & hinc virtutis via patiẽdo mala, facta est humano generi amabilis, atque delectabilis secundum seipsam, sed animalis homo non percipit quæ Dei sunt, palato enim non sano pemo non percipit quæ Dei sunt, palato enim non sano pena est panis, qui sano est suauis, & oculis ægris odiosa lux, quæ puris est amabilis. Hæc Caietanus doctissime, & acutissime.

Ad argumenta. Ad D. Hilarium. ¶ Sed iam superest, vt argumenta contra veritatem adducta confutemus. Ad Hilarium respondet Magister in tertia distinctione decimaquinta. Diuum Hilarium nec verum timoris, doloris, ac passionis sensum, nec naturalem necessitatem timendi, dolendi, & patiendi Christo ademisse; sed causam, & meritum patiendi, dolendi ac timendi, quæ in nobis est. In nobis enim est naturalis patiendi necessitas, propter Adæ peccatum inducta, in Christo vero naturalis verè patiẽdi necessitas est, non vitio humanæ conceꝑtionis illata, sed vltro ex eius libera voluntate susceꝑta. Eodem modo exponit Hilarium D. Thom. supra quæstione decimaquinta articulo quinto. ad primum. Atqui vt hæc veritas intelligat, sciat

D. Thom. Passiones Christi & nostræ tripliciter differunt. Theologus, inter Christi passiones & nostras triplex vsati discrimen. Primum, passiones nostræ ortum habent ex primi hominis peccato, Christi vero non ex peccato, deriuabantur, sed ex naturæ humanæ conditione.

¶ Deinde passiones nostræ sæpenumero mentem perturbant, & non reguntur rationis imperio: At in Christo non hoc modo se habebant; etenim nunquam Christi mens perturbari potuit, nunquam eius affectiones ab imperio rationis defiexere. Tertium discrimen est, passiones nostras sꝑenumero esse inuoluntarias, timemus, & trepidamus inuiti, nonnunquam carnis concupiscentia contra nostram voluntatem insurgit; Christus voluntarias habuit passiones, quia in potestate eius erat timere quando volebat, & desistere a timore pro sua voluntate, ipseqoe sibi præfigebat pro suo arbitratu huiusmodi passionum terminum, vsque dum progredi deberent:

Explicatur D. Auguſt. Pſal. 93. ¶ Ad Diuum Augustinum respondetur esse liquidum D. Augu. non ita sensisse, ex his quæ contra hanc opinionem attulit in enarratione Psal. 93. his verbis: Nolite putare nõ fuisse tristem Dominum, si enim hoc dixerimus, quia non erat tristis, cum Euangelium dicat: Tristis est anima mea vsque ad mortem: ergo: quando dicit Euangelium; Dormiuit Iesus, non dormiuit Iesus, manducauit Iesus, non manducauit. Et ita nihil sanum relinquimus Iesus, non manducauit. Et ita nihil sanum relinquimus, vt dicatur; Etiam corpus non erat verum, & carnem veram non habuit. Quicquid ergo de illo scriptum est, factum est, verum est, ergo tristis fuit, prorsus tristis, sed voluntate susciꝑiens tristitiam, quomodo voluntate susciꝑiens carnem. Magister sententiarum in 3. distinctione. Magiſter.

Paſsio, & propaſsio. D. Hiero. ne. 15. ait Augustinũ in locis citatis in argumento significasse, quòd Christus non uere timuit, nec doluit secundum passionem. In Psalmo autem. 93. ostendisse, quòd Christus secundum propassionem vere timuerit. Hanc phrasim locutionis accepit Magister ex Diuo Hieronymo aiente, in Christo non fuisse passiones, sed propassiones, nam passio, vt autor est Cicero, est quædam animi perturbatio, & ægritudo præter ductum rationis: propassiones vero significant affectiones animi moderatas, vel initia passionum, & per hanc intelligentiam expli catur facile D. Hieronymus in loco adducto contra nostram conclusionem.

Scripturæ teſtimonia explicant. ¶ Ad auctoritates scripturæ, in quibus videtur vituperari tristitia, respõdetur, quòd sermo est de tristitia immoderata, & præter ordinem rationis immodica. Hęc enim vituperationem meretur, non illa, quæ secũdum Deum & rectam rationem tristitia est. Ad aliud argumentum, quo probatur in Christo tristitiam non potuisse incidere, cum tristitia sit de his quæ nobis nolentibus accidũt, Christus autem ommes dolores, & passiones volũtarie pertulit? Respondendum est breuiter, nam de hac re tractatum dicam copiosius, quòd voluntas Christi considerata vt natura quædam est, refugiebat mortem, & dolorem, vt aduersantem naturæ humanę, nam dolor & mors dissoluunt naturam. Rursus voluntas Christi sequens rationem inferiorem formidabat, & nolebat mortem secũdum quid, nam consulens rationem inferiorem, hoc est, obseruata propria innocẽtia, & quòd ipse ind gnus erat morte, nedum turpissima, quæ illi iam imminebat, reformidabat mortem, & dolore tristabatur, cæterum obseruando supremam regulam, & rationem, videlicet diuinã voluntatem simpliciter volebat mori, & mortem desiderabat. Vnde Luc. 12. dixit: baptismo habeo baptizari, & Luc.12. quomodo coarctor donec baptizer illo? Sed & illud est obseruandum in confutationem huius argumenti; quod etiam in sequẽtibus vberius explicabitur, hęc duo simul fuisse in Christo, & gaudium, & tristitiam, neque enim in Christo erant contraria, quia non erant de eodẽ sub eadem ratione, nam pœnitens gaudet quod pœniteat, & dolet, quòd peccauerit. Dominus itaque gaudebat ex visione diuinæ essentiæ, gaudebat etiam de morte, quatenus diuinæ uoluntati consentanea erat, at tristabatur ex eadem vt erat dissolutiua proprij corporis, & quatenus erat ex primo peccato deriuata.

Ad vltim. ¶ Ad aliud argumentum de timore respõdetur, quòd iustus dicitur esse absque terrore secundum quòd terror importat perfectam passionem auertentem hominem ab eo, quod est rationis, & sic timor non fuit in Christo, sed solum secundum propassionem, vt iam dictum est.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrùm dolor passionis Christi fuerit maior omnibus doloribus.

251
3. di. 15. q. 2. ar. 3. q. 3. & opuſ. 3. ca. 238. & 239.

AD sextum sic proceditur. Videtur, ꝙ dolor passionis Christi non fuerit maior omnibus alijs doloribus. Dolor. n. patientis augetur secundum grauitatem & diuturnitatem passionis. Sed quidam martyres, grauiores passiones, & diuturniores sustinuerunt, quàm Christus, sicut patet de Laurentio, qui est assatus in craticula: & de Vincentio, cuius carnes sunt vngulis ferreis laceratæ, ergo videtur, quòd dolo Christi patientis non fuerit maximus.

lib. 2. Ethi. c. 3 & 9. tom. 5. ¶ 2. Præterea, Virtus mentis est mitigatiua doloris, in tantum quòd Stoici posuerunt, tristitiam in animum sapientis non cadere, & Arist. ꝓposuit

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd virtus moralis medium tenet in passionibus. Sed in Christo fuit perfectissima virtus mentis, ergo uidetur, quòd in Christo non fuerit maximus dolor.

¶ 3. Præterea, Quantò aliquod patiens est magis sensibile, tanto maior sequitur dolor passionis. Sed anima est sensibilior, quàm corpus, cum corpus sentiat ex anima. Adam etiam in statu innocentiæ vt corpus sensibilius habuisse, quàm Christus, qui assumpsit corpus humanum cum naturalibus defectibus, ergo uidetur, quòd dolor animæ patientis in purgatorio, uel in inferno, uel etiam dolor Adæ, si passus fuisset, maior fuisset quàm dolor passionis Christi.

¶ 4. Præterea, Maioris boni amissio causat maiorem dolorẽ. Sed peccator peccando amittit maius bonum, q̃ Christus patiendo: quia uita gratiæ est melior, quàm vita naturæ. Christus etiam qui amisit uitã, post triduum resurrecturus, minus aliquid amisisse uidetur, quàm illi qui amittunt uitam, permãsuri in morte. Ergo uidetur, quòd dolor Christi non fuerit maximus dolorum.

¶ 5. Præterea, Innocentia patientis diminuit dolorem passionis. Sed Christus innocenter est passus, ſm illud Hier. 11. Ego autẽ quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam. ergo uidetur, q̃ dolor passionis Christi non fuerit maximus.

¶ 6. Præterea, In his, quæ Christi sunt, nihil fuit superfluum. Sed minimus dolor Christi sufficisset ad finem salutis humanæ: habuisset enim infinitam virtutem ex persona diuina. Ergo superfluum fuisset assumere maximum dolorem.

Sed contra est, quod Thren. 1. dicitur ex persona Christi, Attendite & uidete, si est dolor, sicut dolor meus.

q. 15. art. 5. & 6.

Respondeo dicendum, q̃ sicut supra dictum est, * cum de defectibus assumptis a Christo aga retur, in Christo patiente fuit verus dolor & sensibilis, qui causatur ex corporali nociuo: & dolor interior qui causatur ex apprehensione alicuius nocumenti, qui tristitia dicitur. Vterque autem dolor in Christo fuit maximus inter dolores præsentis uitæ, quod quidem contingit propter quatuor. Primò quidem, propter causas doloris: nam doloris sensibilis causa fuit læsio corporalis, quæ acerbitatem habuit, tum propter generalitatem

q. 15. & ar. præcedẽti.

passionis, de qua dictum est, * tum etiam ex genere passionis: quia mors confixorum in cruce est acerbissima: quia configuntur in locis neruosis, & maxime sensibilibus, s. in manibus & pedibus, & ipsum pondus corporis pendentis continue auget dolorẽ, & cum hoc etiam est doloris diuturnitas: quia non statim moriuntur, sicut hi qui gladio interficiuntur. Doloris autem interioris causa fuit, primo quidẽ omnia peccata humani generis, pro quibus satisfaciebat patiendo, vnde ea quasi sibi ascribit dicens in Psal. 21. Verba delictorum meorum: secundo, specialiter casus Iudæorum & aliorum in eius morte delinquentiũ, & pcipue discipulorum, qui scandalum passi sunt in Christi passione: tertio, etiam emissio vitæ corporalis, quę naturaliter est horribilis humanæ naturæ. Secundo potest magnitudo doloris eius considerari ex perceptibilitate patientis, & secundum aiam & secundum corpus. Nam & secundum corpus erat optime complexionatus, cum corpus eius fuerit formatum miraculosè operatione Spiritus sancti, sicut & alia, quę per miracula facta sunt, fuerunt aliis potiora (ut Chrys.* dicit de uino, in quod Christus aquam conuertit in nuptiis) & ideò in eo maxime uiguit sensus tactus: ex cuius perceptione sequitur dolor. Anima etiam secundum uires interiores, efficacissime apprehendit oẽs causas tristitiæ. Tertiò, magnitudo doloris Christi patientis potest considerari ex doloris, & tristitiæ puritate. Nam in aliis patientibus mitigatur tristitia interior, & etiã dolor exterior, ex aliqua consideratione rationis, per quandam deriuationem, seu redundantiam a superioribus uiribus ad inferiores: quod in Christo patiente non fuit, quia unicuique uirium, permisit agere quod est sibi proprium sicut Damascẽ. * dicit. Quartò, potest considerari magnitudo doloris Christi patientis, ex hoc q̃ passio illa, & dolor a Christo fuerunt assumpta uoluntariè, propter finem liberationis hominum a peccato. Et ideo tantam quantitatem doloris assumpsit, quæ esset proportionata magnitudini fructus, qui inde sequebatur. Ex his igitur omnibus causis simul consideratis manifestè apparet, quòd dolor Christi fuerit maximus.

hom. 21. in Ioan. a medio illius, to. 3.

li. 3. c. 15. à medio.

Ad primum ergo dicendum, q̃ ratio illa procedit ex uno tantum prædictorum, s. ex læsione corporali, quę est causa sensibilis doloris. Sed ex aliis causis multo magis dolor Christi patientis augetur, ut dictum est. *

Ad secundum dicendum, quòd uirtus moralis aliter mitigat tristitiã interiorem, & aliter exteriorem dolorem sensibilem. Tristitiam enim interiorem diminuit directè, in ea medium cõstituendo, sicut in propria materia. Medium autem in passionibus uirtus moralis constituit (ut in secunda parte habitum est *) non secundum quantitatem rei, sed secundum quantitatem proportionis, ut scilicet passio non excedat regulam rationis. Et quia Stoici reputabant, quòd nulla tristitia esset ad aliquid utilis, ideo credebant quòd totaliter a ratione discordet, & per consequens quòd totaliter esset sapienti uitanda, sed secundum rei ueritatẽ tristitia aliqua laudabilis est (ut Aug.* probat in 14. de ciui. Dei,) quando. s. procedit ex sancto amore, utpote cum aliquis tristatur de peccatis propriis uel alienis. Assumitur etiam, ut utilis ad finẽ satisfactionis pro peccato, secundum illud Apost. 2. ad Cor. 7. Quæ secundum Deum est tristitia, pœnitentiam in salutem stabilem operatur. Et ideo Christus ut satisfaceret pro peccatis omnium hominum, assumpsit tristitiam, maximam quidem quantitate absoluta, non tñ excedentem regulam rationis. Dolorem autem

in corp. ar.

* p. 2. q. 64. art. 1. & 2.

li. 14. ca. 9. tomo 5.

autem exteriorem sensus, virtus mortalis directè non minuit: quia talis dolor non obedit rationi, sed sequitur corporis naturam. Diminuit tamen ipsum indirectè, per redundantiam à superioribus viribus in inferiores, q̃ in Christo nõ fuit, vt dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd dolor animæ separatę patientis, pertinet ad statum futurę dãnationis, quę excedit omne malum huius vitę, sicut sanctorum gloria excedit omne bonum præsentis vitæ. Vnde cum dicimus Christi dolorem esse maximum, non comparamus ipsum dolori aiæ separatæ. Corpus autem Adæ pati non poterat nisi peccaret, & sic fieret mortale & passibile, & minus doleret patiens, quàm corpus Chri, propter rationes prædictas. Ex quibus etiam apparet, quòd etiam si per impossibile ponatur, quòd Adam in statu innocentiæ passus fuisset, minor fuisset dolor eius, quàm Christi.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Christus non solum doluit pro amissione vitæ corporalis propriæ, sed etiam pro peccatis omnium aliorũ, qui dolor in Christo excessit omnem dolorem cuiuscunque contriti: tum quia ex maiori sapientia & charitate processit, ex quibus dolor contritionis augetur, tum etiam quia pro omnibus peccatis simul doluit, secundum illud Isa. 53. Vere dolores nostros ipse tulit. Vita autem corporalis Chri, fuit tantę dignitatis, & præcipue propter diuinitatem vnitam, q̃ de eius amissione etiam ad horam, magis esset dolendum, quàm de amissione vitæ alterius hominis per quantumcunque tempus. Vnde & Philosophus dicit 3. Ethic. * quòd virtuosus plus diligit vitam suam, quanto scit eã esse meliorem, & tamẽ eam exponit propter bonum virtutis. Et similiter Christus vitam suam maxime dilectam, exposuit propter bonum charitatis, secundum illud Hiere. 12. Dedi dilectam animam meam in manibus inimicorum eius.

libr. 3. ca. 9. circa medium, t. 5.

¶ Ad quintum dicendum, quòd innocentia patiẽtis minuit dolorem passionis quantũ ad numerum: quia cum nocens patitur, dolet non solum de pœna, sed etiam de culpa: innocẽs autem solum de pœna. Qui tamen dolor in eo augetur ex innocentia, in quantum apprehendit nocumẽtum illatum, vt magis indebitum. Vnde etiam & alij magis sunt reprehensibiles, si ei non compatiuntur, secundum illud Isa. 75. Iustus autem petit, & non est qui recogitet in corde suo.

¶ Ad sextum dicendum, q̃ Christus voluit genus humanum a peccatis liberare non sola potestate, sed etiam iustitia. Et ideo non solum attendit quantam virtutem dolor eius haberet ex diuinitate vnita, sed etiam quantum dolor eius sufficeret secundum humanam naturam ad tantam satisfactionem.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio sic habet. In Christo fuit maior dolor omnibus aliis, tam interior, quàm exterior. Probatur in hunc modum. Primo quidem, quia acerbitatem habuit, tum propter generalitatem passionis, tum etiam ex genere passionis: cum mors crucis sit acerbissima, propter confixionem clauorum in locis neruosis, & maxime sensibilibus, & pondus corporis pendentis continue augens dolorem, diuturneq; viuunt, qui tali pœna plectũtur. Doloris autem interioris causa fuit: Primo quidem oĩa peccata humani generis, pro quibus patiendo satisfaciebat. Secũdo casus delinquentium in eius morte, & scandalũ discipulorum. Tertiò etiam amissio vitæ corporalis: quæ naturaliter est horribilis. Consideratur etiam magnitudo doloris ex perceptibilitate ipsius patientis, q̃ erat optime complexionatus: vnde anima secũdum vires interiores efficacissimè apprehendebat omnes causas tristitiæ.

¶ Tertio consideratur magnitudo doloris eius: quia in aliis patientibus tam interior tristitia, quam exterior dolor mitigatur ex aliqua consideratione rationis, per quandam redundantiam a superioribus viribus ad inferiores, quod nõ fuit in Christo, quia vnicuique virium permisit agere, quod est sibi proprium, vt dicit Damascẽ.

¶ Quartò consideratur magnitudo doloris ex hoc, qd illa passio fuit assumpta voluntarie propter finem liberationis hominum a peccato: vnde tantum dolorem assumpsit, quantus proportionabatur magnitudini fructus, qui inde sequebatur: vnde fuit maximus.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Videtur certe, quòd dolor passionis Christi nõ excesserit vniuersos dolores, quos vnquam sustinuit vllus mortalium in hac vita. Nam in primis dolor Christi fuit mixtus, & temperatus consolatione non minima, apparuit enim Angelus confortans eum, vt habetur Lucæ 22. Certe si admittebat extraneam consolationem, non potest negari, quin etiam admiserit intraneam. Arguitur contra cõclusionẽ. Primum. Lucæ. 22.

¶ Hoc ipsum cõfirmatur exemplo, quod adhibuit Dominus de oue perdita, Lucæ. 15. Nam certe pastor cũ inuenit eam, imponit in humeros suos gaudens, & veniẽs domum conuocat amicos suos, & vicinos, dicens illis, congratulamini mihi, quia inueni ouem meam, quæ perierat. Cũ ergo Christus ĩ cruce inuenerit ouem, quæ perierat, scilicet genus humanum, exploratũ esse videtur, quòd in cruce aliquod de hac re gaudium habuerit. Cui consonare videtur illud ad Hebræ. 12. proposito sibi gaudio sustinuit crucem. Confir. Lucæ. 15. Hebr. 12.

¶ Præterea, passus est valde voluntatie ex maximo amore, & ex maxima fortitudine, isthęc vero in quouis homine leuant, & extenuant pœnæ dolorem. Secũdum.

¶ Adhæc, Christus Dominus habebat maiores causas consolationis internas, & externas, quàm omnes sancti martyres, cur ergo non vtebatur illis? Quid est quòd nõ confortabatur ex gloria animæ? Quid est, quod non reciperet consolationes ex aliis causis, sicut viri fortes, atque prudentes. Tertium.

¶ Insuper, gratia Dei assistens quibusdam martyrib⁹, ita absorbuit sensum doloris, vt gestirent ipsi magis sub tormentis, quàm alii possent inter splendidissimas epulas. Mirum igitur, tale quid non contigisse in Christo, qui simul Deus erat, & homo. Legitur B. Laurentiũ, dũ assaretur super cratem ferream ad Decium tyrannum dixisse. Dísce miser, quia carbones isti mihi refrigerium præstant. Legitur & Stephanus in passione positus vidisse cęlos apertos, & Iesum stantem a dextris virtutis Dei. Quamobrem & lapides torrentis illi dulces fuerunt, quemadmodum de illo canit Ecclesia. Insuper legitur, quod B. Andreas crucem a longe aspiciens gaudebat, & gratulabatur, pro uoto ac desiderio clamans. Salue Crux sancta, quæ ex corpore Christi dedicata es. Antequam ascenderet in te magister meus Christus timorẽ terrenũ habuisti, nunc autem pro uoto suscipieris. Quartum. B. Lauren. B. Steph. B. Andrea.

¶ Sed & aliud argumentũ potest fieri contra cõclusionem D. Th. nam potest esse tanta doloris acerbitas, vt subito hominem perimat, sicuti quando quis comburitur, sed maximus Christi dolor fuit in cruce, in qua duravit vsque ad horam nonam adhuc post oẽs cruciatus præce Quintum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dentes, ergo Christi dolor non fuit maximus.

Confir. ¶ Hoc ipsum confirmatur. Siquidem alius dolor interfecisset per spatium dimidiæ horæ, ergo talis dolor esset maior, quàm dolor, quem habuit Christus, maxime quia Christus non conseruabat vitam suam miraculose, quinimo mors Christi tunc naturaliter subsequuta est, quando naturaliter illi cruciatus, & dolores alium interfecissent.

Vltimum. ¶ Præter hæc, aliud argumentum obijcitur contra doctrinam D. Tho. nam D. Tho. cum dicit: Christo dolore fuisse maximum inter oēs, quos alij homines passi sunt, non explicat exacte an excesserit omnes dolores simul sumptos, quos alij homines passi sunt, an vero sentiat, quòd excesserit omnes cruciatus, & dolores, fueritque longe maior, quàm omnes dolores cuiuscunque hominis singularis.

Prima conclusio. ¶ Pro explicatione veritatis est prima conclusio. Dolor passionis Christi non fuit infinitus. Patet, nam non potest dari res infinita neque in substantijs, neque in accidentibus, quòd nunc statuo pro certo, & euidenti ex vera Theologia.

2. Conclu. ¶ Secūda conclusio. Nō fuit maximus inter eos, quos potest pati homo mortalis in hac vita; nam & ipse Christus potuit plura sufferre flagella, maioraq; sustinere tormenta, potuitq; Deus facere hominē de potentia sua absoluta, qui haberet meliorem, & robustiorem complexionem, qui proinde posset acerbiores cruciatus sufferre.

3. Conclu. ¶ Tertia conclusio. Dolor passionis Christi non fuit maior, quàm oēs omnium martyrum simul, quanquam nonnulli concionatores incnnctanter id asserant. Probatur, nam vt dictum est, in præcedenti quæstione, non fuit infinitus, vnde ergo habetur, quòd excesserit omnium hominum dolores simul in vnum collectos? Certe si hoc modo excessit omnes omnium hominum dolores, vixisset tempore quo passus est per miraculum.

4. Conclu. ¶ Quarta conclusio. Dolor, quem sustinuit Dominus in passione, quòd sit maximus inter eos, quos alii homines sunt passi, est intelligendum de dolore totali, non de partiali, nam fieri potest, quòd D. Laurentius maiorem sentiret dolorem, cum combureretur, quàm Christus in vno aut altero flagello.

5. Conclu. ¶ Quinta conclusio. De lege ordinaria, & secundum communē cursum nō potest esse maior dolor, neq; acerbior cruciatus vllo in homine, quàm fuerit in Christo.

Causæ propter quas dolor Christi fuit summus. ¶ Huius veritatis sancti Patres scripturis illuminati assignarunt sex causas. Prima est, multitudo rerum dolorem ingerentium. Secunda, nobilissima tenerrimaque complexio corporis Christi cū summa viuacitate sensuū tam interiorum, quàm exteriorum. Tertia, destitutio omnis solatii dolorem mitigantis. Quarta, quia passus est citra culpam, & pro beneficio, atque ab his, a quibus honorari debuisset, imo a suis, qui sine eo, neque esse quidem poterant, quos venerat docere veritatem, & saluos facere. Quinta causa, amissio corporalis vitæ diuinæ psonæ, & tam excellentis animæ. Sexta causa, ex omnibus peccatis humani generis. Multitudinem rerum dolorem ingerentium in superiori articulo euidenter demonstrauimus. Quantum vero ad secundam causam, scilicet magnitudinis doloris eius, poterimus illam colligere ex eo, quòd incarnatus sit de purissimis sanguinibus sanctissimæ virginis, idque non hominis, sed Spiritus sancti operatione, vt habetur Lucæ. 1. Item ex eo, quòd spirauit cū clamore valido, dicens. Pater in manus tuas commendo Spiritum meum; adeo, vt in admirationem ducerentur Centurio, & qui cum ipso erant. Ex quibus abunde, & satis constat, quòd fuerit nobilissima, tenerrimaque caro corporis Christi, cum summa pariter viuacitate sensuum ad mortem vsque, quapropter plagæ, & tormēta naturaliter causauerunt in carne ipsius multo maiorem dolorem quàm in quouis alio possent. Et certè, dolor est motus asper in corpore a sensibus alienus, id est, quem sensus maximè refugit. Bona igitur complexio Christi, & carnis teneritudo, & sensuum viuacitas effecerunt, vt Christus grauiorem sentiret dolorem a flagellis, a spinea corona, a crucis patibulo, quàm quiuis purus homo sentire potuisset ab eisdem.

Lucæ. 1. Lucæ. 22.

Quomodo Chris fuerit destitutus omni solatio. ¶ Sed deinceps explicemus tertiam causam, quomodo Christus destitutus fuerit omni solatio dolorem mitigante. Certe primi, & nouissimi de populo non solum reliquerunt Dominum, sed & persequuti sunt, contumeliis ac pœnis saturantes animam eius, vti iam demonstratum est. Inter notos vero, & Apostolus eius, vnus vendidit, ac tradidit ipsum, vt Iudas: alius negauit eum cum iuramento, quia non nouisset eum, vt Petrus: cæteri relicto eo fugerunt omnes: adeo vt dicat per os Prophetæ. Factus sum sicut homo sine adiutorio inter mortuos liber, destitutus scilicet omni auxilio, solatioque, haud secus atque destituuntur vulnerati dormientes in sepulchris. Quia notos meos fecisti longe a me, & derelictus sum ego solus. Sed vt euidentius videatur, quomodo omni penit⁹ solatio destitutus dolorē passionis sustinuerit, clara voce dixit Dominus in cruce: Deus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? Adeo, vt in nullo subuenias mihi secundum humanam naturam, quam te autore ex virgineis visceribus matris meæ sumpsi, quasi protectū, & ad te vltra non pertinentem, permittens in tormentis excruciari quantum secundum proprias qualitates illius naturæ ferre possum, imo pluſquam ferre possum, quia ad interitum vsque. Vbi aduertendum est, quòd ista vox Christi, Deus Deus meus, vt quid dereliquisti me? Nō est vox, vt quidam mentiuntur, hominis impatientis, aut diffidentis de Deo, sed est vox, quæ continet querelam amoris plenam, contnet insuper excessum passionis Domini nostri Iesu Christi, & causam, atque adeo ex quo affectu hæc vox proficiscatur. Igitur hæc vox quatenus est querela explicat naturalem affectum rationalis animi refutantis ignominias, derisiones, cruciatus, patibulum crucis, & similia, explicatq; naturalē affectum carnalis sensus refutantis contrarios sibi clauos, flagella, & cęteta ideē: vt vero est admiratiua, explicat excessum passionis supra modum rationis humanę etiam habita ratione ad redemptionem generis humani, quæ fiebat per crucem.

Mar. 14.

Explicatur vox Christi Deus Deus meus vt quid dereliquisti me.

Luc. 9.

Nam ratio humana id tantum expostulasset, vt sufficienti remedio saluaret genus humanum, non autem vt medio excessiuo, Christus autem cum potuisset vna gutta sui sanguinis sufficientissime saluare genus humanum, tam excessiue passus est, vt excedat omnem rationem humanam, vnde Moyses, & Helias in transfiguratione Christi dicebant excessum eius, quem completurus erat in Hierusalem, Lucæ nono. Cæterum Christus dicit se derelictum a Deo non simpliciter, & absolute, sed quo ad aliquid, scilicet quantum ad præseruationē a tali morte, & dolere, & propterea dicit, longe a salute mea. Vbi est considerandum, quòd derelictionem ista describit non per modum defectionis, sed per modum distantiæ dicens: Longe es a salute mea, vt significetur Deus stans a remotis, hoc est, non præseruans a passione, & morte. Et vt nemo sibi persuadeat, quòd hæc admiratiua querela: Deus meus quare me dereliquisti, procederet ex supremo cōsilio, mentisque affectu, quod est falsum, subdit secundum Hebræos. Verba rugitus mei, hoc est, verba hæc non sunt supremi, sed naturalis affectus; rugitus siquidem naturalis est vox leonis famem patientis, seu tristitia affecti. Ex hac sententia sic explicata colliguntur Theologi in primis graues, quòd Christus Dominus in hominū redemptione, vt sustineret dolores, & cruciatus omni penitus solatio destitutos consolationem omnem & omnes causas, quę possent eius cruciatus exterminare, & eleuare, represit. Itaque sicut per totam vitam Dominus gloriam animæ quasi premebat ne in corpus efflueret, sic in passione sua omnes causas, quæ poterant solatium afferre, sic compressit, & detinuit, vt nullū inde solatium deriuaretur. Vt autem hæc causa tertia melius intelligatur, sciendum est, quòd ex gloria animę qua fruebatur, nullum solatium in partem inferiorem deriuabatur, alioquin nullum sensisset dolorem, erat.n. maior consolatio, quàm omnes sanctorum. Vnde diuina dispensatione factum est, vt in passione Christi ex beatitudinis gloria nullum solatium, nullumque leuamen humanitas eius perciperet. Illud etiam est certum, quòd a patre

a patre æterno fuerit destitutus, & derelictus modo superius exposito.

Psal. 141. ¶ Inter homines quoq; consolantem non inuenit, vt de illud Psal. 141. Considerabam ad dexteram, & videbā, & nō erat qui cognosceret me. Et illud: Consolantē me & nō erat qui consolaretur me. Et illud: Consolantē me quæsui, & non inueni. De qua re multa habētur in Psal. 87. cuius initium est. Domine Deus salutis meæ. Verum vero Christus Dominus internam aliquam consolationem habuerit ex eo, quòd volūtatiè, & ex maximo amore, & fortitudine patiebatur, insuper ex eo, quòd anima eius multas considerationes habebat, quæ animi eius dolorem temperare possent, contrà dicunt inter se Theologi. Doctissimus Pater Victoria ait, quòd dolor Christi Domini in passione non fuit omnino purus, sed quod habuit admixtam consolationem, quam viri prudentes solent admittere cum in calamitates incidunt, cum hoc tamen rectè cohæret, quòd fuerit maximus dolor.

Dubium.

Pater Victoria. Christ nullam habuit ab intrinseco consolationem.

D. Thom. Damasce. D. Bonau. Gabriel. Richard⁹.

¶ Contrarium huius sententiæ tenet communis opinio Doctorum. Ita videtur docere hic D. Tho. in tertia ratione, & Damascenus libro tertio, capito. 15. & D. Bonauent. in tertia distin. 16. quæstione secunda, artic. 2. & Gabriel distin. 15 & Richardus, & alij Theologi. Et certè hæc communis opinio amplectenda est, si quidem reddit nobis Christum maximè amabilem, & maiores in nobis igniculos excitat, tum amoris, tum gratitudinis. Et certè cum ex gloria animæ nullum solatium ad humanitatem Christi fuerit derivatum, neque ex rationibus æternis, quæ in visione beata videbantur, non videtur esse consentaneum, quòd ex aliis causis consolationem reciperet. Nam si consolatio, quæ ex gloria animæ poterat subsequi, impedita est, vt pro nobis sine consolatione pateretur, quomodo aliæ causæ vnde poterat habere solatium non sunt impeditæ? Sed de tertia causa satis dictum est.

Quarta cā explicat.

¶ Ad explicationem quartæ accedamus. Sanè nihil æque angit, ac cruciat animum hominis patientis, atque illud, quòd immeritus, quòd pro bene factis, quòd a suis patiatur, quòdque cum ignominia, & ex crudelitate, & quadam velut libidine petendi: idque ab iis, a quibus merito summe amari, & venerari, & coli debuisset. Deniique, & illud summe angit, frustra, & in vacuum vitam impendere, sanguinemque cordis, vt salui fiant illi, qui per te saluari nolunt, imo te saluatorem vilipendunt, iudibrio habent, perdere quærunt.

Aristot.

¶ Propter quod dicit Arist. 3. Ethich. c. 9. quòd virtuosus diligit vitam suam, quanto scit eam esse meliorem, & tamen eam exponit propter bonum virtutis: sic sane Christus vitam suam maxime dilectam exposuit propter bonum charitatis, secundum illud Hier. 12. Dedi dilectā animam meam in manibus inimicorum eius.

Hier. 12.

Sexta causa.

¶ Sextam causam exaggerant maxime diuini Theologi. Pro cuius explicatione obseruandum est, q⁹ Christus Dominus doluit pro peccatis omnium hominum sufficientissimè, qui dolor in Christo excessit omnem dolorem, cuiuscunque contriti, tum quia ex maiori sapientia, & charitate processit, ex quibus dolor contritionis augescit, tum etiam quia pro omnibus peccatis simul doluit, secundum illud Isa. 53. verè dolores nostros ipse tulit, &c. vnde quidam Theologi non infimæ classis sentiunt, quòd ex ista causa dolor Christi fuit summus, sicut ipsa gratia fuit summa, sic adeo quòd secundum speciē dati maior non possit. Ex quo videtur colligi id quod D. Th. apertè docet in solutione 6. q. satisfecit pro omnibus peccatis omnium hominum sufficientissimè, non solum, quia opera eius erant suppositi diuini (ex quo opus Christi quodcunq; erat infiniti valoris, & pretij) verum etiam eius dolor secundum humanam naturā, erat sufficientissimus ad tantam satisfactionem. Itaque si fingeremus Christum fuisse purum hominem, habuissēq; super se omnia omnium hominum peccata, & peccasse illa, si postmodum ad Deum fuisset conuersus, & habuisset dolorem, quem de facto habuit, dolor ille erat sufficiens satisfacere ex iustitia, & absolueretur a culpa, & ab omni pœna. Cum ergo esset liberator, & redemptor omnium, sic se habuit, atque si ipse omnia peccata commisisset. Et hoc est, quod dicitur in scriptura, peccata nostra ipse tulit super lignum. Ex his ergo causis simul iunctis, quarū collectio in nullo alio mortalium fuit, recte tradiderunt Patres, cruciatus, & dolores quos sustinuit Christus incomparabiliter excedere omnem cuiuscunque creaturæ passionem. Lege, & reuolue diligenter diuinas litteras, quæ euidenter commemorāt passionis Domini tormenta tanquam cæteris omnibus omnium aliorum hominū grauiora, signanter lege Hieremiæ capitulum trigesimū quintum, & in primis Threnos eiusdem. Lege Isaiam insuper. c. 5. & 53. Lege & Psal. 27. 57. & 68. vbi inter cæ tera dicitur in persona Christi. Infixus sum in limo profundi, & non est substantia, veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me, confortati sunt, qui persequuntur me inimici mei iniustè, quæ non rapui tunc exolue bam, &c. quibus verbis docet psalmista grauissimū fuisse supplicium passionis Domini. Per aquam intelligens copiam passionum inundantium super corpus ipsius, & penetrantium vsque ad interiora animæ eius. Per limū, seu lutum profundi, in quo non est substantia, neq; fundamentum, ubi pedibus fixis valeat consistere ne submergatur, intelligens extremā in passione desertionem, siue desolationem, donec absorberetur a morte. Per mare significans populum Iudæorum insanientium contra ipsum, per elationem, altitudinem seu tempestatem matis intelligens concitatum illius populi furorem, insaniam, & seditionem, ingerētis quicquid potuit facere ad exagerandum eius dolorem.

Hier. Isaiæ 5. & 53. Psl. 27. 57. & 68.

Ad argumenta. Ad primū. Hilarius. Hierony. Epiphanius. Irenæus.

¶ Ad argumenta. Ad primum de confortatione Angeli in primis dicendum est, quòd multi peruetusti catholicorum codices istam historiam non habuerunt, quemadmodum Hilarius testatur lib. 10. de Trin. Hoc & Hiero. in 2. Dialogo aduersus Pelagianos aperte indicat. Et Epipha. in lib. Anchorato. Hoc ipsum planè ostendit haberi in exemplaribus incorruptis, & vitur eo testimonio Sanctus Irenæus in opere contra hæreses aduersus eos, qui dixerunt Christum in apparentia apparuisse dicunt. Verum ortho doxi quidam sustulerunt verbum timentes, & non intelligentes ipsius finem, ac vim, constituetus enim Christus in anxietate sudauit, & fuit sudor ipsius velut guttę sanguinis, & conspectus est Angelus confortans ipsum. Hęc Epiphanius. Constat rursus hanc historiam, quam antiqui Patres citant, communi totius Ecclesiæ consensu in canonem sacrarum scripturarum esse receptam.

Qūo Angelus confortauit Christum.

¶ Sed videamus, quomodo Angelus confortauit Christum, & quomodo confutetur argumentum propositū. Certè in Christo, vt cōstat ex vera Theologia, nulla erat redundantia partis inferioris ad superiorem, aut è cōuerso. Itaque motus timoris, & tristitiæ, atque doloris non pertingebant superiorem partem animæ, quæ ex visione diuinæ essentiæ gaudio ineffabili perfruebat, & vice versa, gaudium hoc continuum superioris partis de diuina essentia visa non tollebat, neque mitigabat tristitiam, & cruciatū inferioris partis, & propterea magnitudo tristitiæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

stitiæ, ac pauoris tanta describitur in infectioris parte animæ Christi, vt indiguerit mitigatione, & confortatione, quæ quoniã ab intrinseco non erat, quia inuiolatus perseuerabat dictus ordo, facta est ab extrinseco, aduenit. n. Angelus, tanquam homo exteriori colloquio confortãs eum. Sicut namque olim in deserto non fuit intus tentatus, sed diabolus exteriori suggestione tantum tentauit eum, ita modo exteriori tantum colloquio Angelus confortauit eum, sicut amicos solemus confortare. Et hac confortatione opus fuit, ne absorberetur nimia tristitia, & ne plus pateretur tunc, quam congruum erat. Ex hac itaque historia non rectè colligitur Christum Dominum aliquo solatio, ac doloris temperamẽto calicem hausisse passionis, imo quia erat maximus dolor ab intrinseco opus habuit confortatore.

Ad confirmationẽ. ¶ Ad confirmationem dicendum est, Christum Dominum vsum fuisse in cruce ista cõsideratione, & aliis multis quæ in argumentis commemorantur, ne absorberet ex nimia tristitia. Ita vt miraretur præses, videns suã constantiam, tranquillitatem, æquanimitatem. Non tamen vtebatur illis ad minuendum dolorem, vt pateretur pro nobis absque omni solatio, ac doloris temperamento.

Ad 2ndm. Ad tertiũ. ¶ Ad secundum argumentum idem respondẽdum est. ¶ Ad tertium idem prorsus est adhibendum rẽsum. Et de gloria animæ dicendum est, q̃ ex ea nullam in parte inferiori sentiebat consolationem, quoniam si illa vteretur, nullum prorsus sensisset dolorem, aut cruciatum. Neque fuit miraculum, q̃ aliis cõsiderationibus eius dolor, & cruciatus non imminueretur, nam poterãt illis non vti, & vtebatur quidem, ne nimia tristitia absorberetur, sed non vtebatur illis ad minuendum dolorem.

Ad quartũ. ¶ Ad aliud argumentum de martyribus, qui in medio tormentorum gaudebant, & exultabant, respondetur, sacramentum vnionis hypostaticæ, qua in Christo fuerunt coniuncta diuina & humana natura, ita fuisse dispensatum, vt nec diuina natura impediret proprietates, actiones, & passiones naturæ humanæ, neque humana excluderet omnipotentiam aliasque proprietates naturæ diuinæ, & vt mysterium redemptionis esset consummatissimum, tantum est passa humana natura in Christo, quantum in vllo puro homine pati potuisset, diminitate in nullo impediente sensum doloris. Ex eadem dispensatione factum est, sicque temperatum, vt summũ diuinæ fruitionis gaudium, q̃ Christus in anima habebat ex visione diuinæ essentię, non mitigaret in vllo cruciatu sensum, neq; acerrimus corporis cruciatus minueret gaudium illud diuinæ fruitionis. Quod si cui mirum, & incredibile videatur, quòd vnus idem simul gaudeat & doleat, fruatur & patiatur, sic quod nec dolor gaudium, nec gaudium minuat dolorem, expectet huius rei explicationem vsq; ad articulum octauum, vbi de hac re copiosius edisseretur. Illud tamen nunc intelligat, quòd cum sancti martyres in doloribus sæpè triumpharent, & quasi diem festum agerent, nihil horum in Christo vidimus, de cuius plenitudine martyres robur, & virtutem acceperunt.

Ad quintũ. ¶ Ad quintum cum sua confirmatione negãda est consequentia, aliqui enim moriuntur nullo, vel paruo dolore, vt animaduertere licet in his, qui iugulantur, aut suffocantur, ij enim non moriuntur ex dolore, sed quia tolluntur eis necessaria ad vitam, vt caput, respiratio. Ad hæc, minor dolor in corde citius perimit, quam maior in alia corporis parte, vnde paruum vulnus in corde statim inortem affert.

¶ His accedit, quod Christus habuit complexionem optimam omnium, ex quo sequitur, quòd habebat maius robur, maioremque virtutem ad resistendum morti, & ad sufferendum tormenta.

Ad vltim. ¶ Ad vltimum argumentum iam in superioribus exposítum dedimus, quemadmodum Christi dolor excesserit omnes dolores cuiuscunque hominis in hac vita mortali existẽtis, non quòd ex cesserit omnes dolores omnium hominum in vnum collectos.

¶ Sed ex hoc enascitur aliud dubium, an Christi dolor excesserit dolorem inferni, aut purgatorij?

Dubium. ¶ Hoc dubium mouet hic D. Tho. in tertio argumẽto, & dicit in summa, quòd dolor animæ separatæ patientis pertinet ad statum futurę damnationis, quæ excedit omne malum huius vitę, sicut sanctorum gloria excedit omne bonum præsentis vitæ. D. Thom. Dolor inferni intensior est dolore Christi. Gabriel.

¶ Vnde cum dicimus Christi dolorem esse maximum, non comparamus ipsum dolori animæ separatæ. Gabriel in 3 dist. 15. q. vnica existimat, quòd dolor purgatorij sit maior, quàm fuerit Christi, & tribuit hanc sententiam D. Thomæ, & D. Bonauenturæ.

¶ Sed ego hoc non inueni in D. Thoma, sed tantum de dolore damnatorum in 3. dist. 15. q. 2. art. 3. quæstiuncula 3. ad 5. Verum est tamen, quòd D. Augustin. libro de vera, & falsa pœnitẽtia, capitulo decimooctauo, exaggerat multum dolorem purgatorij, asseritque esse longe maiorem, quàm omnes, quos in hac vita patimur, & consequenter videtur asserere, quòd dolor Christi fuerit minor, quàm dolor animarum purgatorij. Sed quicquid sit de hoc, illud tamen mihi est certum, quòd quicunque dolor Christi, vel minimus, sufficiens fuit ad satisfaciendum de toto rigore iustitiæ pro omni cruciatu, & dolore, quem patiuntur, & patientur animæ in purgatorio, & in inferno. D. Augustin.

¶ Quicunque enim dolor Christi ex vnione hypostatica habebat infinitum valorem, & infinitam vim ad satisfaciendum pro infinitis hominibus si essent. Existimo etiam non esse absurdum concedere, quòd dolor Christi intensiuè fuerit maior, quàm dolor aliquarum animarum, quæ sunt in purgatorio. Nota.

¶ Aliquæ enim animæ ibi existentes leuissima puniuntur pœna, meritis earum non magnum cruciatum ex postulantibus.

¶ Sed iam examinemus, quæstionem aliam de sudore Christi sanguineo, qui fuit primus, & maximus cruciatus, quo interius anima Christi sanctissima premebatur. Quæritur ergo, an fuerit naturalis, an miraculosus? & quæ fuerint eius causæ? Certè naturaliter posse accidere sudorem sanguineum, testatur Arist. lib. 7. de hist. animalium. c. 16. & lib. 3. de partibus animalium. c. 5. Ita etiam medici attestantur omnes, & varias causas huius sudoris assignant. Albertus Magnus inquit, posse prouenire ex abundantia sanguinis, vel ex eius aquositate. Galenus lib. de vtil. relaxationis scribit, quòd quando pori sunt nimis dilatati sudant sanguinem. Arist. indigesti sanguinis, & minus bonæ complexionis, secundum naturam accidens esse existimat. An sudor Christi sanguineus fuerit naturalis. Aristot. Albertus Magnus. Galenus.

¶ Nos vero de sudore sanguineo Christi Domini dicamus in primis quòd fuit naturalis, non miraculosus. Quod demonstro tribus argumentis, tum quoniam sudor hic sanguineus fuit secundum interpretationem Patrum, ad ostendendam veritatem humanæ naturæ, ac si esset miraculosus, huius rei demonstrationem non faceret. Tum vero, nam cum in secreto sudauerit sanguine, quorsum opus erat miraculo? Tum tertio, quoniam sudor iste sanguineus non potuit prouenire ex sanguine indigesto, & impuro, vt planè constat, nec vero ex abundantia sanguinis, (erat enim abstinentissimus Iesus, ergo optimæ cõplexionis) sanguineum sudorem emisit, sicut natura in parte generatiua, deficiente semine ministrat sanguinem, simili namque modo deficiente aquositate sanguinis, quæ est materia sudoris, Christi sanguinem sudauit, erat. n. corpus Iesu exhaustum, & magnitudo passionum pellens violente sudorem, pepulit simul aliquid sanguinis deficiente sudoris materia. Hæc fuit vera causa, & naturalis quidem sudoris sanguinei. Et ipse quidẽ Christus, quum esset totus iuuidus, ac ætate iuuenis, omnium, quos vnquam terrarum orbis habuit multo pulcherrimus, atque amabilissimus: tantam hic luctam sustinuit, tantaque vi ipsam naturam sensitiuam in horribiles cruciatus cõsentire coegit: vt pro nimio labore ruerentus sudor ex oĩbus illius mẽbris erumperet. Etenim oblorationis feruorem, & metum, ac horrorem mortis, sanguis eius ad cor confluxerat. Tum vero amor validus, & ardens desiderii paternã exequendi voluntatẽ, nosq; redimendi, ceu malleus quidã, aut vis ingens accedens, vicit timorẽ illum, & sensualitatẽ, sanguinemq; fortiter expulit, Autoris sententia.

expulit, ita vt in hac præclara victoria, ex subita violentia sanguis è poris omnibus nimio labore patefactis, abũ de cum alio sudore erumpẽs, defluret in terram. Ex his ergo documentis facile discet Theologus sudorem Christi sanguinem naturalem fuisse, nõ miraculosum, mirabilem tamen, & inauditum, discetque causas huius rei demonstrare idoneas, quas supra breui sermones insinuauimus.

Vtrũ mors Christi sit lugenda. Theophilactus. ¶ Sequitur alia quæstio, Vtrum mors Christi lugenda sit? Theoph. explicans illud Lucæ. 23. Filiæ Hierusalem nolite flere super me, inquit, in hunc modum. Mulieres genus hominum est, facile lachrymans, & plorãs, quasi graue quiddam accidisset, gemino, plorant, compassionem præseferentes magnam, & iniustitiam lamentantes. At ille non approbat, sed magis increpat illas; voluntariè enim patiebatur. Non deeet autem lamentari eum, qui sponte, & pro salute omnium patitur: sed cõgruum est, ut ille magis laudibus efferatur, & celebretur. Per crucem enim, & mors destructa est, & infernus captiuus factus. Lamenta enim his, qui sponte patiuntur nullam consolationem afferunt. Proinde Dominus eas, quæ ipsum lugebant, increpat. Erasmus ex his verbis colligit non licete Christiano viro passionẽ Christi deflere, mortemq; ipsius prosequi lachrymis, q̃a Christus mortem suam non lugubrem, sed gloriosam esse voluerit, nec deplorari voluit, sed adorari, vt quæ sponte, & salute totius mundi susciperetur. Confirmat hãc sententiam Bedæ testimonio, qui lib 6. comment. in Lucam sic scribit: Ne me, inquit Christus, morituũ lamentemini, cuius cita resurrectio mortẽ soluere põt, cuius mors, & omnem mortem; & ipsum mortis destructura est autorẽ. Rursus Bedæ adiungit Ambrosium, qui licèt hũc sermonem Domini ad fœminas prætercurrat, tamẽ ad crucis mentionem statim erumpit in verba triumphalia, nõ lugubria. Sed iam trophæũ, inquit, victor suum attollat. Ac deinde, nunc quoniam trophæum iam vidimus, currum suum triumphator ascendat, &c. Hanc Erasmi opinionem Facultas Parisiensium Theologorum in cẽsuris contra Erasmum condemnat, tanquam hæreticum dogma, condemnatq; vniuersus Christianorum populus, & consensus totius Ecclesiæ, quæ singulis annis memoriã passionis, & mortis Christi lugubri pompa, & flebilibus cæremonijs concelebrat. Erasmus. Beda. Ambros. Vera sentẽtia Parisiẽsium Academiæ.

Zachar. 12 ¶ Hoc & Propheta Zacharias præcipuè monuit c. 12. inquiens: Plangent eum omnes tribus terræ. Vnde prædicta Patrum authoritates accipiẽdę sunt eo in sensu, quo Christus ad lugentes mulieres dixit. Filiæ Hierusalem nolite flere super me, sed super vos flete. Quibus verbis non prohibuit se defleri pio quodam charitatis affectu prudenter, & decore. Neq; n. credibile est Christum voluisse, quòd humanæ naturæ sensus suggerit, amicitiæ ratio suadet, & diuina oracula futurũ prædixerant. Nam ut cætera prætermittam, Mariæ matris animam iuxta Simeonis vaticinium doloris gladius in morte filij transfixit. Huius autẽ dolores, ac lachrymas a Christo fuisse damnatas nemo sanæ mentis dixerit. Prohibuit ergo illis in verbis Christus dominus mulierculaũ aliquot cæcum, & indecorum luctum, quæ etiam collactymari solent, cum homines sceleratissimi, & improbissimi suppliciũ afficiuntur sua peccata nihil considerantes. Et certè illæ mulieres Hierosolymitanæ lugebãt Christũ, vt mirum, & imbecillem hominem, nec se potentem ab iniurijs defendere. Huiusmodi indignum fletum compescẽs Christus admonet, vt seipsas potius, ac filios suos hac lugendi ratione deplorent, quibus immineret ineluctabilis calamitas, & ineuitabile vrbis excidium. Lutherani

¶ Sed antequam hinc discedamus sciendum est, quòd hæretici Lutherani obijciunt nobis, quòd Christi statuã sepulchro impositã, & psalmis planctum, tãdem circa diluculum in die Resurrectionis cũ candelis, ac acclamatione è sepulchro eripimus, & hinc inde cursitantes circumagimus ad Ethnicorum planè sceleratam imitationem, qui Adonidem Veneris amasium mortuũ, deinde reuiuiscentem annua solennitate concelebrant. Sed hęc tam execrãda est blasphemia, vt nõ mereat cõfutationẽ.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrùm Christus passus fuerit secundum totam animam.

252 5. dist. 15. q. 2. ar. 1. q. 3. & art. 3. q. 2. & ver. q 2. ar. 3. ad 1. & art. 8. & 9. Et quo li. 7. arti. 5. Et opus. 3. c. 235. * Ex lib. 3. ex tex. 6. & 12. to. 2.

AD septimum sic proceditur. Videtur, quòd Christus non fuerit passus secũdum totam animam. Anima enim patitur patiente corpore per accidẽs, in quantum est corporis actus. Sed anima non est actus corporis secundum quamlibet partem eius: nam intellectus nullius corporis actus est, vt dicitur in 3. de anima. * Ergo videtur, quòd Christus non fuerit passus secundum totam animam.

lib. 12. c. 7. in fi. to. 3. ¶ 2. Præterea, Quælibet potentia animæ patitur a suo obiecto. Sed superioris partis rationis obiectum sunt rationes æternæ: quibus inspicien dis, & consulendis intendit, ut August. * dicit in 12. de Trin. Ex rationibus autem æternis nullum potuit Christus pati nocumentum, cum in nullo ei contrarientur. Ergo uidetur, quòd non fuerit passus secundum totam animam.

Hier. super illud Matt. 2. Cœpit cõ tristari, & mœst⁹ esse, to. 9. ¶ 3. Præterea, Quando passio sensibilis vsq; ad rationem pertingit, tũc dicitur completa passio, quæ in Christo non fuit, sed solum propassio, ut Hiero. * dicit. Vnde & Diony. dicit in epist. * ad Ioannem Euangelistam, quod passiones sibi illatas patiebatur secundum iudicare solum. Non ergo uidetur, quòd Christus secundum totam animam pateretur.

* Incipit hæc epistola. Diony. Saluto te animã, &c. circa mediũ illius. ¶ 4. Præterea, Passio dolorem causat. Sed in intellectu speculatiuo non est dolor: quia delectationi, quę est ab eo quod est considerare, nulla tristitia opponitur, ut Philosophus * dicit in 1. Topic. Ergo uidetur, quòd Christus non pateretur secundum totam animam.

* 1. Topic. ca. 13. in lo co. Ab his in quibus reperiť alterũ contrarium, to. 1. Sed contra est, quod in Psal. 87. dicitur ex persona Christi, Repleta est malis anima mea. Glo. * non uitijs, sed doloribus, quibus anima carni compatitur, uel malis, scilicet pereuntis populi compatiendo. Non autem fuisset anima eius his malis repleta, si non secundum totam animam passus esset. Ergo Christus est secundum totam animam passus.

* Psal. 87. Et Augustibi. tom. 8. Respondeo dicendum, quòd totum dicitur respectu partium: partes autem animę dicuntur potentię eius. Sic ergo dicitur anima tota pati, in quantum patitur secundum suam essentiam, uel in quãtum secundum oẽs suas potentias patitur. Sed cõsiderandum est, quòd aliqua potentia animę põt pati dupliciter. Vno modo passione propria, quę quidem est secundum quod patit a suo obiecto, sicut si uisus patiatur ex superabundãti uisibili. Alio modo patit aliqua potentia passione subiecti, super quod fundatur, sicut uisus patitur patiente sensu tactus in oculo, super quẽ fundatur uisus, puta cum oculus pungitur, aut ẽt distemperatur per calorem. Sic igitur dicẽdum est, quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod si intelligamus totam animam ratione suæ essentiæ, sic manifestum est totam animam Christi passam esse. Nam tota essentia animæ coniungitur corpori, ita quòd tota est in toto, & tota in qualibet parte eius, & ideo corpore patiente, & dispositio ad separationem ab anima, tota anima patiebatur. Si verò intelligamus totam animam secundum omnes potentias eius, sic loquēdo de passionibus propriis potētiarum, patiebatur quidem secundum omnes vires inferiores: quia in singulis viribus inferioribus animæ, quæ circa temporalia operātur, inueniebatur aliquid quod erat causa doloris Christi: sicut ex supradictis patet. * Sed secundum hoc superior ratio non patiebatur in Christo ex parte sui obiecti, s. Dei, qui non erat animæ Christi causa doloris, sed delectationis, & gaudij. Secundum autem illum modum passionis, quo potentia aliqua dicitur pati ex parte sui subiecti, sic omnes potentiæ animæ Christi patiebantur: omnes enim potentię animę radicātur in essentia eius ad quam peruenit passio, passo corpore, cuius est actus.

art. 5. & 6. huius q.

Ad primum ergo dicendum, quòd licèt intellectus, secundum quod est potentia quædā, non sit corporis actus: essentia tamen animę est corporis actus, in qua radicatur potentia intellectiua, vt in prima parte habitum est. *

P. p. q. 77. art. 1. & 8.

Ad secundum dicendum, quòd illa ratio procedit de passione, quæ est ex parte proprij obiecti secundum quā superior ratio in Christo passa non fuit.

Ad tertium dicendum, q̄ dolor tunc dicitur esse passio perfecta, per quā anima perturbatur, quando passio sensitiuæ partis pertingit vsq; ad immutandum rationem a rectitudine sui actus, vt. s. sequatur passionem, & non habeat liberum arbitrium super eam. Sic autem passio sensitiuæ partis non peruenit in Christo, vsq; ad rationem, sed ex parte subiecti, sicut dictum est. *

In cor. ar.

Ad quartum dicendum, q̄ intellectus speculatiuus non potest habere dolorem, vel tristitiam, ex parte sui obiecti, quod est verum absolutè consideratum, quod est perfectio eius. Potest tamen ad ipsum pertingere dolor, uel causa doloris per modum iam dictum. *

In cor. ar.

SVMMA TEXTVS.

1. Conclu. PRima conclusio. Tota anima Christi ratione suæ essentiæ passa est, cum tota essentia animæ corpori coniungatur, vnde corpore patiente, & dispositio ad separationem ab anima, tota anima patiebatur.

2. Conclu. ¶Secunda conclusio. Si intelligamus animam secundū omnes eius potentias inferiores, sic patiebatur passionibus proprijs illarum potentiarum, quia in singulis vitibus infetioris animæ, quæ circa sensibilia operantur, inueniebatur aliquid quod erat causa doloris in Christo.

3. Conclu. ¶Tertia concl. Ratio superior non patiebatur in ipso ex parte sui obiecti, videlicet, Dei, cum ipse Deus non sit causa doloris animæ Christi, sed delectationis & gaudij.

4. Conclu. ¶ Quarta conclu. Ex parte sui subiecti omnes potentiæ animæ Christi patiebantur, omnes enim potentiæ animæ radicantur in essentia eius, ad quam peruenit passio passo corpore, cuius est actus.

EXPOSITIO ARTICVLI.

VIdebitur fortassis alicui, quòd ratio superior in Christo per proprium actū doluit de passione Christi, tū quia erat contra naturalem appetitum ipsius rationis superioris: tum quia erat contra conditionatum velle eiusdem: quicquid autem nobis nolentibus, vel naturali voluntate commodi, vel conditionato velle, accidit, sufficiēs causa tristitiæ est, vt patet de miseria, quo ad primū, & de proiectione mercis in mare quo ad secundum. Amplius, Christus tristatus est de peccatis hominum, vt sunt offensæ Dei: sed hoc s. tactat ad rationē superiorem, quia hæc tristitia est secundum Deum, est secundum rationes æternas consultas, quæ sunt secundum Augu. 12. de Trinit. obiectum rationis superioris, ergo. Sed & doctissimus Cano. lib. 12. de locis. c. 14. in solutione vlt. Alia argumenta his similia proponit contra conclusionem D. Thom. Nam Dominus habuit in voluntate actum, quo mortem verè noluit, at tristitia est de his quæ nobis nolentibus accidunt, vt August. ait. Prior propositio, quoniam ab aliquibus negatur, sic probatur. Primo ex D. Tho. 2. p. q. 18. art. 6 Vbi dicit, quòd voluntas naturalis, & voluntas sensualitatis aliud voluit in Christo, quàm diuina voluntas. Et art. 5. refert August. contra Maximinum in hæc verba: in hoc quod Christus ait, non quod volo, sed quod tu: aliud se ostendit voluisse, quàm pater. Quod nisi humano corde non posset. Ac reuera ex illo Euangelij testimonio non solum sancti veteres, sed synodus sexta sub Agathone collegit, & duas volūtates in Christo, & duas voluntatum operationes, Sanè qui ait, non sicut ego volo, is actum voluntatis aperte significat. Verum aliquis elaberetur dicens, appetitū sensitiuum vocari interdum voluntatem. De qua Ambrosium hunc locum explicare, D. ipse Thomas interpretatur 3. par. q. 18. art. 2. Quin D. Tho. q. 18. 3. par. ar. 5. argumentum tertium non poterat refellere si admisisset, Christi voluntatem aliquid velle, quod non habuerit. Beatus enim est, vt Augu. docet qui habet quæcunque vult. In reliquis certè beatis probabilissimè aliquis posset eiusmodi nolleitates negare, quoniam in illo statu otiosæ sunt. Cum ergo Christus secundum intellectū, & voluntatem perfectè fuerit beatus, nō videtur eiusmodi nolitiones habuisse. Confirmantur hęc omnia, & probatur, quod in voluntate Christi intellectuali quę propriè voluntas est, non tristitiam modo, sed summam, maximamque fuisse. Quia. n. in hostia pro peccato cordis contritio, voluntārisque tristitia potissimè desideratur, sacrificium quippe Deo Spiritus contribulatus, &c. & tristitia spiritualis hæc contraria est peccato medicina, quod sedem suam præcipuè in volūtate habet: consentaneum profectò erat, vt filius Dei hostiam se pro peccato exhibiturus, non solum corporis & animæ sensitiue dolores, sed angores quoque spiritus, & voluntatis tristitiam susciperet: qui pro culpis nostris omnibus hostia illa Deo acceptissima omnibus oīno modis contereretur. Sic vere languores (Isa. 53.) nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Sic non modo vulneratus est pp iniquitates nostras, sed attritus est pp scelera nostra. Sic disciplina pacis nostræ super eum, & liuore atque dolore eius sanati sumus. Sic Dominus eum voluit in infirmitate conterere, qui posuit pro peccato animam suam. Augu. insuper 14. lib. de ciuita. afferit Christum eos naturæ nostræ defectus suscepisse, qui perfectioni gratiæ non repugnant quidem, sed de amore boni, & sancta charitate veniunt. At commendat magis charitatem suam Christus, si tristitiam quoque eam Deo pro culpis nostris in sacrificium prębuit, quam nos Deo pro illis debemus maxime. Iam Ambrosius ad Gratianum Imperatorē dixit, sicut susceperat voluntatem meam, suscepit tristitiam meā. Nam voluntas proprię appetitus intellectualis est. Et velle propriè actus voluntatis est: ait autem, non sicut ego volo. Voluntatis etiam dolor hominis proprie tristitia est: nam qui in solo appetitu sensitiuo reperitur, hic animantis magis dolor est, quàm hominis. Decuit autem, vt per dolorem proprie humanum humana peccata soluerentur

Vtrū r… perior … buerit … lorem … proprium actum.

Prim. arg.

Secūdum …

Augusti.

Cano.

D. Thom.

Sexta synodus.

D. Thom.

Ambro.

Confir.

Isa. 53.

Miracula eximia.

Documenta notāda.

soluerentur. Ita cum dixit; Repleta est malis anima mea, omnem animæ appetitum repletum dolore intellexit, siue sensualem, siue rationalem. Quoniam & pronomen, mea, rationalem magis, quàm sensualem præfert.

¶ Pro explicatione veritatis, & confutatione istorum argumentorum nonnulla documenta ex diuina Theologia sunt obseruanda.

¶ Primum est, q̄ in Christo fuerunt coniuncta diuina, & humana natura in vnitatem suppositi, hoc enim est admirandum vnionis hypostaticæ sacramentum.

¶ Secundum documentum, ita fuit dispensatum hoc Sacramentum, vt nec diuina natura impediret proprietates, actiones, & passiones naturę humanæ, neque humana excluderet omnipotentiam, aliasque conditiones diuinæ naturæ.

¶ Tertium habendum est præ oculis, quòd secundum eiusmodi naturarum diuersitatem fuit in Christo gemina vita, increata, videlicet, quæ mori non potest, & creata, quæ est humanæ naturæ secundum quam mortuum esse Christum in cruce per separationem animæ a corpore testantur omnes Euangelistæ.

¶ Quartum documentum, In Christo secundum diuersitatem naturarum est gemina voluntas, altera diuina, altera humana, & qui alteram istarum voluntatum inficiatur, alteram quoque naturam negat in Christo.

¶ Quintum documentum, Humana voluntas in Christo variè distribuitur a Theologis, in primis in voluntatem, vt naturam, & vt rationem, prior dirigitur ex naturæ impulsu, posterior ex rationis consilio. Sic distinguit Damas. lib. 3. c. 14. & has duas voluntates non re, sed rōne arbitror esse distinctas ex officiorum diuersitate. Sic sentit D. Th. in pluribus locis suæ doctrinæ, quos non oportet in præsentia commemorasse. Rursus, voluntas vt rō duplex est, (vel, vt verius loquamur) aīa, quæ est altera pars humanæ naturæ in Chro habuit duas partes, superiorē, qua contemplatur diuina ac cœlestia, & inferiorem, qua intendebat rebus agendis circa corpus, quæ sensui proxima est. Ex his documentis si bene inspiciane, haud difficile erit intelligere, quo superior pars animæ Christi ois doloris, & tristitiæ fuerit expers: siquidē superior pars aīæ Christi ēt sub tormentis, etiam in morte semper fruebatur cōtemplatione diuinitatis, & in ea, vt sic, tristitia locum habere non potuit. Verum eadem voluntas Christi, quæ re idem est cum ratione superiori, vt natura refugiebat mortem, vt aduersantem naturæ humanæ, dolebatq; de eius cruciatu. Insuper voluntas Christi, vt rō inferior etiam formidabat mortem, dolebat, tristitia & mœrore afficiebatur, nam consulens rōnem inferiorem, hoc est, obtemperata propria innocentia, & quòd indignus erat tali morte, eam formidabat, sed obtemperando supremam, dui namque regulam simpliciter volebat mori, & eam affectabat, & de ea magnopere gaudebat, & ex diuina dispēsatione sic effectū est, & temperatum in hac dualitate naturarū voluntatum, ac partium animæ, vt summum fruitionis gaudiū, cruciatum, & dolorem in nullo minueret, neque acerrimus corporis cruciatus gaudium illud diuinæ fruitionis. Quod si dicat Theologus miraculum videri, q̄ simul in eadem volūtate fuerit summum gaudium simul, & summa tristitia, dicendum est ei miraculū fuisse, quòd idem homo esset & viator, & comprehensor: miraculum, quòd a gloria animæ nihil deriuaretur ad corpus: miraculum, quòd a superioris gaudio potentiæ nihil solatij in inferiores redunderet: miraculum, quòd inferioribus perturbatis, nec superiores turbarentur, nec a sua perpetua operatione cessarent, nec remitterēt opus, nec quietem, & delectationē, vel ex minima parte resoluerent. Inter hæc miracula pp mysterium nostræ redemptionis explendum quamquam voluntas Deo visio fruebatur, susceptit tri tristitiam quantam maximam capere potuit: potuit aūt capere tantam, quanta maxima in rerum natura esse potest. Vt dolor pro peccatis non minor esset, quàm charitas, & scientiæ ipse quoque supremine ret. Illud ēt oportet scire pro explicatione sententiæ, D. Tho. q̄ D. Th. non inficiatur partem animæ superiorem in Christo Domino passam fuisse tristitiam, sed solum q̄

Damasce.

D. Thom.

Solutio q̄onis.

D. Thom.

Caietan.

Scotus.

Nolle, dupliciter cō tingit.

Soluuntur argumēta Scoti.

Obiectio.

Solutio.

D. Thom.

non patiebatur a proprio obiecto, quod est Deus, non vti que patiebatur, sed fruebatur diuinę essentiæ visione. Sed Caietanus aliter pergit ad propositā difficultatem expli- candam, dicit. n. in primis, quòd cum secundum August. tristitia sit de ijs, quæ nobis nolentibus accidunt, necessum est, q̄ tristitia sit de eo, quod est contra nostram voluntatem. Rursus statuit Caiet. pro certo, quòd nostrum nolle quadrupliciter inueniatur, vel per actum elicitum, vt si nolo visitari, vel per naturalem contrarietatem ad voluntatem ſm se, vt nolumus miseriam, vel per naturalem contrarietatem ad voluntatem colligatam appetitui sensitiuo, vt nolumus vri, vel per conditionatū actum voluntatis, puta, nolleitatem, vt nollemus proicere merces in mare, quas tamen proicimus. Tertio loco statuit Caiet. Scotum existimasse quodlibet istorum nolle, sufficienter causare tristitiam in voluntate, si contra himōi nolle, eueniat nobis aliquid. Sed in hoc fallitur Scotus, nam beatis multa possunt sic volita euenire, qui tamen tristari non possunt. Certè pater, qui beatus est, nollet filium damnari, vt patet, & tamen beatus non tristatur, si filius dānatur. Ex simile est de iniurijs, quæ fiunt sanctis circa eorum corpora, sunt enim contra naturalem voluntatem eorum, & tamen non tristantur. Quo circa distinguendum est de nolle, quòd siue naturale, siue conditionatum sit, dupliciter sumi pōt, vel absolutè, hoc est quantum est ex parte voluntatis, seu boni voliti, aut mali noliti, & taliter nolle non sufficit ad causandā tristitiam. Alio modo sumitur nolle secundum præsentem statum voluntatis, aut nolentis, quia secūdum præsentem statum habet nolleitatem, & hoc modo nolle sufficit ad tristitiam: propterea enim tristor proiiciendo merces, quia secundum præsentem statum habeo nolleitatem perdendi illas, & è contra propterea beati de nullo tristantur, quia de nullo contrario euenturo hūt nolleitatem in illo statu. Et in proposito, ideo Christus Dominus beatus ſm portionem superiorem non tristabatur de sua passione, quia ſm illam nec nolleitatem illius habebat: sed tanquam beatus illam nullo modo refutabat. Vnde patet falsum esse, q̄ tationi superiori Christi, vt natura, contrariebatur passio Christi: quoniam pars illa secundum illum statum non habuit aliquid contrarij. Et similiter falsum est, quòd habuerit nolleitatem mortis eadem ratione: quia. s. beata erat. Ex his documentis conatur Caietanus dissoluere omnia argumenta Scoti, & dicit, quòd non est contra naturalem inclinationem superioris appetitus beati, passio Christi, & similiter, nec contra velle conditionatum illius, & similiter, nec cōtra eundem, quamuis colligatum corpori, quia non habuit locum redundātia in Christo. Ad illud de contritione peccatorum nostrorum dicit, q̄ dolor ille est rationis inferioris: quoniam obiectum talis actus est aliquid temporale, scilicet offensa Dei. Nec obstat, quòd secūdum rationes ęternas sit hæc tristitia, q̄m stat, quòd secūdum rationes superiori, & ab illa superior ratio inferior regulatur ex ratione superiori, & ab illa sumit principia: secundum enim obiecta, scilicet temporale, vel æternum distinguuntur ratio superior, & inferior, vt in 1. p. q. 79. art. 9. habes. Vel dicatur de contritione, vt in 2. p. q. 77. art. 9. habes. Vel dicatur de contritione, & subiectiuè erat in peccatorum, quòd dolor elicituè, & subiectiuè erat in pecatorum, quòd dolor elicituè, & subiectiuè erat in sequens, in voluntate autem imperatiuè, & sic non est consensus, q̄ dolor fuerit in parte rationali, sicut imperās seruo, quòd patiatur, non sentit in se dolorem. Sed certè præstat dicere, quòd in parte rationali fuerit summus dolor, prout iam supra expositum est. Sed sciendum est, q̄ Scotus existimat esse falsum, quòd anima patiebatur ſm suam essentiam, quia dolor siue tristitia non est in essentia animæ, sed in appetitu sensitiuo, vel intellectiuo, ergo perperam dicit D. Tho. quòd dolor erat in anima Christi. Respondetur tñ quod S. Thom. non dicit, quòd dolor erat in aīa, sed quòd anima patiebatur, tristabatur. His accedit ex doctrina D. Th. de verit. q. 26. ar. 10. documentum obseruandum, inter animam, inquit, & eius potentias est tāta harmonia, & connexio, vt mala oīa & bona sint cōia, & ideo si anima tristatur, tristitia etiam ad corpus redundat, iuxta illud: spiritus tristis exiccat ossa: si anima lætitia afficitur, ad corporis quoque vires lætitia eius deriuatur: si corpus gaudet, aut læditur redundat in animam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

animam,& sic de potentia animæ sentiendū est,& figuradet vnum membrum,congaudent cætera membra. Vnde in Christo corpore patiente tota anima passa est, & omnes eius potentiæ,quæ in essentia animæ radicantur.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrùm tota anima Christi in passione frueretur fruitione beata.

253 3.di.15.q.2.ar.3.q.2.& ve.q.10.ar.11.ad 3.& q.26.ar.9.& 10. Et quol.1.q.2.ar.2.cor.& opusc.3.c.238.& 239. *q.15.art.10. * lib.10.c.5.& lib.7.c.vlt. * art.6.huius quæst. * P.2.q.4.

AD octauum sic proceditur. Videtur,ꝙ anima Christi in articulo illius passionis non tota frueretur fruitione beata.Impossibile est enim simul dolere, & gaudere, cum dolor, & gaudium sint contraria. Sed anima Christi tota patiebatur dolorem in tempore passionis: vt supra habitum est.*Non ergo poterat esse vt tota frueretur.

¶ 2. Præterea, Philosophus dicit in 7. Ethic. * quòd tristitia si sit vehemens,non sinit impedit delectationem contrariam, sed quamcunque, & è conuerso.Dolor aūt passionis Christi fuit maximus,(vt ostēsum est*) & similiter delectatio fruitionis est maxima: vt in principio Secundæ partis habitum est. * Non ergo potuit esse, quòd anima Christi tota simul pateretur,& frueretur.

¶ 3.Præterea, Fruitio beata est secundum cognitionem , & amorem diuinorum , vt patet per Aug.* in primo de doctrina Christiana.Sed non omnes vires animę attingunt ad cognoscendum, & amandum Deum.Non ergo tota anima Christi fruebatur .

lib.1.ex c.4.& 10.tomo 3.

Sed contra est,quod Damascenus * dicit in 3. lib.quòd diuinitas Christi permisit carni agere,& pati quæ propria . Ergo pari ratione cum proprium esset animæ Christi, in quantum erat beata,quòd frueretur,passio eius fruitionem non impediebat.

lib.3.c.15. post med.

ar.præced.

Respondeo dicendum,quòd sicut dictum* est prius,tota anima potest intelligi , & secūdum essentiam, & secundum omnes eius potentias. Si autem intelligatur secundum essentiam , sic tota anima fruebatur,in quantum est subiectum superioris partis animæ,cuius est frui diuinitate: vt sicut passio ratione essentiæ attribuitur superiori parti animæ , ita è conuerso fruitio ratione superioris partis animæ attribuatur essentiæ . Si vero accipiamus totam animam ratione omnium potentiarum eius,sic non tota anima fruebatur,nec directè quidem, quia fruitio nō potest esse actus cuiuslibet partis animæ , nec per redundantiam gloriæ: quia dum Christus erat viator,non fiebat redundantia gloriæ a superiori parte in inferiorem,nec ab anima in corpus. Sed quia nec è conuerso superior pars animę impediebatur,circa id quod est sibi proprium , per inferiorem , consequēs est, quod superior pars animæ perfectè fruebatur Christo patiente.

Ad primum ergo dicendum,ꝙ gaudium fruitionis non contrariatur directè dolori passionis: quia non sunt de eodem, nihil autem prohibet contraria eidem inesse non secundum idem . Et sic gaudium fruitionis potest pertinere ad superiorem partem rationis per proprium actum,dolor autem passionis secundum suum subiectum . Ad essentiam vero animæ pertinet dolor passionis ex parte corporis,cuius est forma:gaudiū vero fruitionis ex parte potentiæ, cui subiicitur.

Ad secundum dicendum,quòd verbum illud Philosophi habet veritatem ratione redundantiæ,quæ naturaliter fit ab vna potentia animæ in aliam . Sed hoc in Christo non fuit, vt supra dictum est. *

In cor.ar. & art.6.

Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procedit de totalitate animæ , quantum ad eius potentias .

SVMMA TEXTVS.

1.Conclu. PRima conclusio. Anima Christi tota secundum essentiam fruebatur. Probatur,quia tota essentia est subiectum portionis superioris,quæ fruebatur.Et declaratur a simili præcedentis articuli , vt sicut portio superior dicta est pati propter essentiam patientem,ita è contra essentia fruitur ratione partis superioris fruentis .

2.Conclu. ¶Secunda conclusio. Anima Christi totalitate potentiarum,non tota fruebatur. Probatur : non directè,quia non quælibet pars animæ capax est fruitionis,nec per redundantiam , quia in Christo, quandiu fuit viator non erat redundantia.

3.Conclu. ¶Tertia conclusio.Superior pars animæ proprio actu fruebatur Christo patiente.Probatur,quia non impediebatur a coæua sibi fruitione per inferiorem partem patientem .

EXPOSITIO ARTICVLI.

Probatur, quod summum gaudiū nō fuerit simul cum tristitia. Prim. arg. Confirm.

IN hoc articulo porissima difficultas est,quomodo summum gaudium fuerit simul cōiunctum in anima Christi cum summa tristitia, & dolore. Nam videtur esse euidens impossibilitas , ꝙ simul in eodem sit summum gaudium,& summa tristitia secundum eandem partem,sicut est euidens impossibilitas,quòd sit summa albedo & summa nigredo in eadem corporis parte.Hoc igitur confirmatur , nām anima Christi secundum voluntatem erat beata perfectè , ergo nullam in voluntate sentiebat tristitiam,beatitudo enim est status omnium bonorum aggregatione perfectus.Deinde fieri non potest,quòd Deus in seipso habeat dolorem,aut tristitiam, ergo fieri non potest,vt voluntas beati tristitia afficiatur.

Secūdum .

¶Consequentia inde probatur,nam ideo Deus nō potest tristari , quia habet in se omnem rationem boni, sed etiam beatus habet omnem rationem boni , & quicquid vult,ergo non tristatur,Christus autem beatus erat.Præterea,anima Christi Domini erat in suprema deitatis cōtemplatione,igitur nō poterat passionis sentire cruciatū.

Tertium.

¶ Consequentia inde probatur , nam Paulus raptus in tertium cœlum ait se nescire,an in corpore,an extra corpus passus fuerit , & vehemens motus impedit minoris sensum,& sæpè experimur, si aliquando immergimur in profundam meditationē,non sentire quæ ob oculos versantur . Difficultas horum argumentorum variis modis a Theologis explicatur , & nos in superioribus aliquot adhibuimus expositiones , sed nunc ex professo rem accuratè inuestigemus.

Ad 1. arg. D. Thom. 1. Solutio.

¶Ad primum ergo arg. D.Tho.de passione animæ.ar.10.ad 9.duas adhibet solutiones . Prior est, contraria,vt gaudium,& tristitia non posse in eodē per se quidem,sed bene per accidens, vt cum quis in naui deambulans fert in contrarium eius ad quod nauis mouetur, ita inquit in superiori ratione animæ Christi erat gaudiū per se, quia per

per actū proprium,dolor verò per accidens,quia per corporis passionem. Deinde respondet,ꝙ gaudium illud , & dolor non erant contraria,quia nō erant de eodē sub eadē rōne,& Dominus gaudebat ex visione diuina,& gaudebat ex morte, quatenus diuinæ voluntati erat conformis, tristabatur tamē ex eadē, quia erat corporis proprii dissolutiua. Vtrumq; responsum huius argumēti calūniā patitur.Primum sic solet impugnari,quoniā motus localis contrarii si aliqui in eodem existunt, ex eo est , ꝙ tota ferè eorū substātia , & ratio est externus quidā respectus, propter quā rationē Pater & filius, licèt cōtrarias relationes præseferāt, in ordine ad diuersos terminos in eodem esse possunt,idem enim potest esse pater & filius ad diuersa cōparatus;cæterū ꝙ duæ qualitates absolutæ sint in eodē simul, vt quòd aqua simul sit calida,& frigida,præsertim in summo,impossibile prorsus apparet. Gaudiū verò & tristitia qualitates sunt absolutæ. Sic impugnatur primū responsum D. Tho. Et alterū responsum habet etiā suas impugnationes , siquidem Christus videns rationes in Dei essentia diuinas lætabatur,& de sua morte gaudebat,quā cernebat diuinæ voluntati conformē,tristabatur autē de eadē,quia erat malū naturę contrariū,vnde obiectū materiale gaudii,& tristitię idem erat; vt autem gaudium tristitiæ contrariū sit,sat est vtrumq; in materiali obiecto conuenire, nā formalis gaudii, tristitięque rō semper discrepant,siue de eadē re,sine de alia gaudeamus, & tristemur.nō ergo videtur negandū si in Christi voluntate summū gaudiū,summaq; tristitia de morte sua fuit,quin duo simul in eodē fuerint cōtraria.Rursus,prædictę animi affectiones vicissim se expellunt , quāius non sint de eadē re.Certè cùm ex animis nostris tristitiam depellere curamus, aliis rebus,quæ letitiam & gaudiū afferre possunt,animam intēdimus. Propter hæc argumenta quidā auctores acuti deserunt respōsiones D.Th. quæ alioquin non improbę sunt. Sed de earum defensione alio in loco cōmodius agetur. Alium modum cōfutandi propositum argumētum quidā Theologi inuenerunt dicētes,ꝙ summum gaudium, & summa tristitia in Christo non fuerunt in eodē subiecto,sed gaudium in voluntate,tristitia in appetitu sensitiuo. Sed hic modus dicendi,quòd sit improbabilis,in superiori articulo demonstratum est a nobis. Sunt qui dicunt,quòd per potentiā Dei supernaturalem per magnum miraculum gaudium summum, & summa tristitia in eodem subiecto fuerunt,maximè quia nō propriè contraria erant,quia oppositio debet esse de eodem, & circa idem. Doctissimus P.Cano.quem honoris causa nomino, introduxit nouum dogma in Theologorum scholam,dicens,quòd in cruce anima Christi non habebat gaudium de visione diuinitatis. Ex dispensatione nāque diuina factum est quòd Christus in cruce retinuerit gaudium,quod suapte natura ex clara Dei notitia prodiret,idque factum est,vt Christus Dominus cruciatus perferret summos absque aliqua delectatione , aut consolatione. Inter istos modos dicendi nullus mihi displicet , excipio vltimum,qui meritò displicere debet , continet enim nouum dogma contra sententiā omnium Theologorū.Atque hactenus de confutatione primi argumēti.

1.Solutio.

Arguitur contra primā solutionem.

Impugnatur secūda solutio.

3.Solutio.

M. Canus dogma.

Ad confir.

¶Ad confirmationem dicendum est,quòd anima Christi erat beata essentialiter,& intensiuè,non autem extēsiuè,erat enim Christus viator,& diffinitio beatitudinis intelligitur de perfecta beatitudine. Vel dicatur,quod ex vi fruitionis diuinæ essentiæ omne gaudium subsequebatur, & omne malū,& omnis tristitia depellebatur, sed ex dispēsatione per miraculum factum est, vt Christus Dñs viator,& mortalis manēs,tristitię,& dolori fuerit obnoxius.

Ad secūm.

¶ Ad secundum arg.negandā est cōsequentia,& ratio discriminis demonstrata est in præcedenti solutione.

Ad tertiū.

Ad secundum argumentum dicendum est,quòd quando intellectus vehementer rapitur præter naturam suam ex efficacia obiecti,tum sensus simul rapitur ex raptu intellectus,& sic homo extra se ponitur,& extasim patitur, Christus vero non rapiebatur ex diuina visione , nam ab exordio vitæ suæ anima Christi beata fuit,& fuit illi animæ beatitudo, quasi naturalis, ideoque liber erat ad sentiendum quoscumque alios motus interiores,& exactius illos sentiebat,quàm quiuis alius homo ex puritate complexionis,& temperaturæ .

ARTICVLVS NONVS.

Vtrùm Christus fuerit conuenienti tempore passus.

254 Infr.ar.10 cor.

AD nonum sic proceditur, Videtur , quòd Christus non fuerit conuenienti tempore passus. Passio enim Christi figurabatur per immolationem agni paschalis: vnde & Apostolus dicit 1.ad Corinth.5. Pascha nostrum immolatus est Christus. Sed agnus paschalis immolabatur decima quarta die ad vesperam: vt dicitur Exod.12. Ergo videtur,quod Christus tunc debuerit pati , quòd patet esse falsum. Nam tūc pascha cum suis discipulis celebrauit (secundum illud Marc.14. primo die azymorum , quando pascha immolabant) sequenti autem die passus fuit.

¶ 2. Præterea, Passio Christi dicitur eius exaltatio:secundum illud Ioan.3.Oportet exaltari filium hominis. Ipse autem Christus dicitur sol iustitię:vt patet Malach.vlt.Ergo videtur quòd debuerit pati hora sexta,quando sol est in sua maxima exaltatione, cuius contrarium videtur per id quod dicitur Marc.15.Erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum.

¶ 3. Præterea, Sicut sol in hora sexta maximè exaltatur quolibet die,ita in solstitio æstiuali maximè exaltat quolibet anno . Debuit ergo magis pati circa tempus solstitii æstualis,quàm circa tēpus æquinoctii vernalis.

¶ 4.Præterea,per præsentiam Christi in mundo,mundus illuminabatur , secundum illud Ioa.9.Quamdiu sum in mundo,lux sum mundi.Cōueniens igitur fuisset humanæ saluti,vt diutius in hoc mundo vixisset,ita quòd non pateretur in iuuenili ętate, sed magis in senili.

Sed contra est,quòd dicitur Ioan.13.Sciēs Iesus quia venit hora eius,vt transeat de hoc mūdo ad patrem.Et Ioan.2. dicit, Nondum venit hora mea.Vbi dicit Augusti. * Vbi tantum fecit,quantum sufficere iudicauit:venit hora eius,nō necessitatis,sed voluntatis.Conuenienti igitur tempore passus est.

Trac 8. in Ioan. non procul a fine.

Respondeo dicendum, quòd (sicut supra dictum est *) passio Christi subiecta erat eius voluntati.Voluntas autem eius regebatur diuina sapiētia:quæ omnia conueniēter & suauiter disponit, vt dicitur Sap.8.Et ideo dicendum est,quòd conuenienti tempore passio Christi celebrata est.Vnde Aug.in li.Quęstionū vet.& no. Test.dicit,Omnia propriis locis & temporibus gessit Saluator.

ar.1.huius quæst.

Ad primum ergo dicendum,quòd quidam dicunt Christum fuisse passum decima quarta luna quando Iudęi pascha immolabant. Vnde & Ioā. 18.dicitur,quòd Iudæi non introierunt in prætorium

Universidad de Deusto
Biblioteca

torium Pilati ipso die passionis,vt nō contaminarentur,sed vt manducarent Pascha.Vbi Chryso.* dicit, quòd tūc Iudæi faciebant pascha,ipse verò ante vnam diem celebrauit pascha, reseruans suā occisionem sextæ feriæ,quando uetus pascha fiebat.Cui uidetur consonare:quòd dicitur Ioan.13. quod ante diem festum paschę,Christus facta cęna,pedes discipulorum lauit.Sed cōtra hoc uidetur esse quod dicitur Matth.26. quod prima die azymorum accesserunt discipuli ad Iesum dicentes. Vbi uis paremus tibi comedere pascha ? Ex quo patet, ꝙ cum primus dies azymorū dicatur decimus quartus dies mensis primi,quādo agnus immolatur, & luna plenissima est (ut Hieronym.* dicit) cōstat decima quarta luna Christum cęnam fecisse,& decima quinta eum esse passum. Et hoc expressius manifestatur per id quod dicitur Mat. 14.Primo die azymorum, quando pascha immolabant,&c.Luc.22.Venit dies azymorum,in quo necesse erat occidi pascha.

¶ Et ideo quidam dicunt ꝙ Christus die cōuenienti in 14.luna pascha cum discipulis suis māducauit,demonstrans ꝙ usque ad ultimum diem non erat contrarius legi,ut Chrysost.*dicit super Matth.Sed Iudæi occupati circa procurationem mortis Christi contra legem celebrationem paschæ in crastinum distulerunt.Et propter hoc dicitur, ꝙ in die passionis Christi noluerunt intrare prætorium,vt non contaminarentur, sed manducarent Pascha.

¶ Sed nec istud videtur esse consonum verbis Marci dicentis. Primo die azymorum quādo pascha immolabant. Simul ergo Christus & Iudæi uerus pascha celebrauerunt.Et sicut Beda dicit super Mar.* licet Christus,qui est pascha nostrum, sit crucifixus sequenti die,hoc est,decima quinta luna:attamen nocte qua agnus immolabatur,corporis sanguinisque sui,discipulis tradēs mysteria celebranda,& a Iudęis tentus ac ligatus ipsius immolationis,hoc ē passionis suę sacrauit exordiū. Cum autem dicitur Ioā.13. ante diem festum paschæ,intelligitur hoc fuisse decima quarta luna, quod tunc euenit 5.feria:nam luna existēte decima quinta erat dies solēnissimus paschę apud Iudæos.Et sic eundem diem,quem Ioannes nominat ante diem festum paschæ,propter distinctionē naturalem dierum,Matthæus nominat primū diem azymorum:quia secundū ritum Iudaicę festiuitatis,solennitas incipiebat a vespera prędentis diei. Quod autem dicitur,eos comesturos esse pascha in decima quinta luna, intelligendum est quòd ibi pascha non dicitur agnus paschalis(qui immolatus fuerat decima quarta luna)sed dicitur cibus paschalis, id est azymi panes:quos oportebat comedi a mūdis.Vnde Chrys.* ibidem aliā expositionem ponit, quòd pascha potest accipi pro toto festo Iudæorum,quod septem diebus agebatur.

Ad secundum dicendum,quòd sicut Augu.* dicit in lib.de cons.Euange,hora erat quasi sexta, cùm traditus est Dominus crucifigendus a Pilato, vt Ioannes dicit: Non enim erat plenè sexta, sed quasi sexta, id est, petacta quinta, & aliquid etiam de sexta esse cęperat,donec cōpleta sexta, Christo pendente in cruce, tenebræ fierent. Intelligitur autem fuisse hora tertia, cum clamauerūt Iudæi, vt Dominus crucifigeretur:& veracissimè demonstratur,tunc eos crucifixisse quando clamauerunt. Ergo ne quisquam cogitationem tanti criminis auersus à Iudæis in milites cōuerteret, erat, inquit, hora tertia,& crucifixerunt eum, vt illi eum potius crucifixisse inueniantur, qui hora tertia,vt crucifigeretur,clamauerunt. Quāquā non desunt qui parasceuen, quam Ioan.commemorat,dicens.Erat parasceue hora quasi sexta,horam diei tertiā velint intelligi. Parasceue quippe interpretatur præparatio. Verum autem pascha quod in passione Domini celebratur,incepit præparari ab hora noctis nona,quādo scilicet omnes principes Sacerdotum dixerunt,Reus est mortis. Ab illa ergo noctis hora, vsque ad Christi crucifixionem,occurrit hora parasceues sexta, secundum Ioan.& hora diei tertia secundum Mar.Quidam tamen dicunt,quòd hęc diuersitas ex pecca to scriptoris apud Græcos contingit:nam figuræ quibus tria & sex repræsentantur, satis sunt propinquæ apud eos.

Ad tertium dicendum,quòd sicut dicitur in l. de Quęstionibus vet.& no.Testamenti,* tunc voluit Dominus passione sua mundum redimere & reformare,quando eum creauerat,id est,in æquinoctio.Et tunc dies super noctem increscit: quia per passionem Saluatoris à tenebris ad lucē perducimur.Et quia perfecta illuminatio erit in secūdo aduentu Christi:ideo tempus secundi aduētus ęstati comparatur.Matt.24. vbi dicitur, Cum ramus eius iam tener fuit & folia nata, scitis quia propè est ęstas: ita & vos cùm videritis hęc oīa, scitote quia propè est, & in ianuis. Et tunc etiam erit maxima Christi exaltatio.

Ad quartum dicendum,ꝙ Christus in iuuenili ętate pati voluit propter tria.Primò, quidē, vt ex hoc magis suā dilectionem cōmēdaret,quod vitā suā pro nobis dedit, quādo erat in perfectissimo statu.Secundò,quia non conueniebat vt in eo appareret naturæ diminutio,sicut nec morbus,vt supra dictū est.* Tertiò, vt in iuuenili ętate moriēs & resurgens,futurā resurgentiū qualitatē in seipso Christus præmonstraret.Vnde dicitur Eph.4. Donec occurramus omnes in unitatem fidei & agnitionis filii Dei in uirum perfectum,in mensuram ætatis plenitudinis Christi.

hom. 82. in Ioā. parū a med. t.3.

Sup illud Matth.26. prima die azymorū accesserūt. to.9.

hom.8. in Mat.paulo a prin. t.2.

Beda in c. Mar.14.in c.43 secundum Bedæ ordinē,t.2.

hom. 82. in Ioā.a med. to.3.

†lib.3. 13. nō procul a prin. t.4.

* in lib.q. ex no. Testa.q.55.a pric.to.4. inter opera Aug.

q.14.art.4.

SVMMA TEXTVS.

Cōclusio.

Conclusio est affirmatiua,quia voluntas eius regebatur diuina sapientia suauiter omnia disponente,tātum enim sterit,quantū sufficere iudicauit,voluit namq; in iuuenili ætate pati, vt magis suā dilectionem demonstraret, atque ea ætate moriens, & resurgens futuram resurgentium qualitatem in se ipso figurauit. Vnde ad Ephes.

Ephes.ca.4. dicitur.Donec occurramus in virum perfectum in mensuram ætatis plenitudinis Christi.

EXPOSITIO ARTICVLI.

IN hoc articulo tres quęstiones moueri solēt,& difficiles quidē.Prima,qua die mortuus fuerit Christus. Secūda,qua hora. Tertia,quo anno vitæ suę. Vt prima quæstio exponatur sic argumētor, & est argumentum primū D.Thom.Passio Christi figuraliter per immolationem agni paschalis,vnde & Apost.dicit..ad Cor.5.pascha nostrū immolatus est Christus, scil. agnus paschalis immolabatur 14.die ad vesperam,vt dicitur Exod.12.ergo videtur,ꝙ Christus tunc debuerit pati:quod patet esse falsum,nam tunc pascha cum suis discipulis celebrauit,secundum illud Mar.14.Primo die azymorum, quādo pascha immolabāt,sequenti autem die passus fuit.Et certè quòd Christus Dominus luna quartadecima fuerit crucifixus alio argumēto suaderi potest.Nam 15.luna illius mensis erat celebris, ita quòd nil operis erat licitū in ea exceptis his quæ ad vescendum sunt, vt patet Exo.12.cōstat autem in illa die,qua Christus passus est, licita fuisse opera,quæ in festis fuissent illicita, vt patet, tū ex operibus Iudæorum,qui in illo die iudiciales actus in Christum exercuerunt,tum ex actibus Ioseph.& Nicodemi,qui sepelierunt Christū,quod non fuisset licitū in sabbatho , propter parasceuen enim festinata sepultura est,vt Aug. admonuit.Idem patet ex eo quod mulieres sanctæ se cōtinuerunt in sabbatho ab officio circa Christum sepultū. Vnde est illud Ioā Euāg. Erat autem parasceue paschæ, ideſt erat vigilia paschæ.Idem probāt Græci inuincibili argumento,vt ipsi existimant ex Euangelio Ioannis, in quo legitur cap.decimotertio , Christum cœnasse cum discipulis ante diem festum paschæ , hoc est, luna , vt ipsi exponūt , tertia decima quando adhuc fermentatus panis erat in domibus . Habetur etiam in eodē Euangelio.c.18.Christum occisum esse in die parasceues dicente Ioāne,& ipsi non introierunt in prætorium,ne contaminarentur,sed vt comederent pascha. Et rursum infra. Erat autem parasceue,& post pauca : ibi posuerunt eum propter parasceuen Iudæorum: quæ verba videntur ostēdere Christum occisum ea die, qua agnus occidebat, id est, luna quartadecima, in qua erat parasceue,id est præparatio paschæ, eius enim vespere agnus immolabatur, & azymorū esus incipiebat,ex quo deducūt Græci Christum dispensatiuè anticipasse vna die legalem cœnam, & ante legitimum tēpus perfecisse pascha,ne passio crucis illi facultatem adimeret edendi mysticum agnum cum discipulis suis,nouerat enim se luna quartadecima occidendum,vt ea die,qua immolabatur figuratiuus agnus, verus quoque agnus immolaretur , & veritas hoc pacto responderet figuræ.Hæc sunt argumenta Græcorum.

¶ De quæstione proposita Euthymius in Matthæi cōmētariis explicans illud Matth.26.Vespere autem facto discumbebat cū duodecim, & Chrysost.hom.82.in Ioā. Dicunt,ꝙ Christus Dominus mortuus est quartadecima luna,quando Iudæi faciebant pascha, ipse verò ante vnam diem celebrauit pascha reseruans suam occisionē sextæ feriæ,quādo vetus pascha fiebat.Sed hęc sententia expugnari videtur euidētibus testimoniis sacri Euangelii. Nam Matth.26.dicitur, quòd prima die azymorum accesserunt discipuli ad Iesum dicentes, vbi vis paremus tibi comedere pascha ? ex quo patet, quòd cum primus dies azymorum dicatur quartusdecimus dies mēsis primi,quando agnus immolatur,& luna plenissima est,cōstat quartadecima luna Christum cœnam fecisse,& quintadecima eū esse passum, idq; euidētius liquet Mar. 14. vbi sic scribitur:primo die azymorum,quādo pascha immolabāt.Et Luc.22.venit dies azymorū, in quo necesse erat occidi pascha.His argumentis quidam conuicti dicunt , quòd Christus die conuenienti in quartadecima luna cum suis discipulis māducauit , demonstrans quòd vsque ad vltimum diem non erat cōtrarius legi, vt Chrysosto.dicit hom.8.in Matth.sed Iudæi occupati circa procurationem mortis Christi contra legem celebrationem paschæ in crastinum distulerunt, & propter hoc de eis dicitur, quòd in die passionis Christi noluerunt intrare prætorium , vt non contaminarentur , sed vt manducarent pascha.Sed neque ista sententia consona videtur verbis Matth. dicentis primo die azymorum quando pascha immolabant.Et idem fere dicunt Marcus,& Lucas.

¶ Hac ergo sententia ad hunc modum labefactata ponit D.Tho.suam sententiam in solutione primi, dicitq; ꝙ Christus & Iudæi verus pascha simul celebrauerūt, & sicut Beda dicit sup Marcū.c.14.licēt Christus qui est pascha nostrum sit crucifixus sequenti die,hoc est 15.luna, attamen nocte qua agnus immolabatur , corporis sanguinisq; sui discipulis tradēs mysteria celebrāda,& a Iudæis tētus ac ligatus ipsius immolationis,hoc est,passionis suæ sacrauit exordium. Cum autem dicitur Ioan.13. Ante diem festū paschæ,intelligitur hoc fuisse 14. luna, quod tūc euenit 5.feria:nam luna existente 15.erat dies solennissimus paschæ apud Iudæos.Et sic eundem diē, quem Ioannes nominat ante diem festū paschæ,propter distinctionem naturalem dierum Matthæus nominat primā diem azymorū:quia secūdū ritū Iudaicæ festiuitatis , solennitas incipiebat a vespera præcedentis diei. Quod autem dicitur eos comesturos esse pascha in 15. luna , intelligendum est. ꝙ ibi pascha nō dicitur agnus paschalis,qui immolatus fuerat decimaquarta luna,sed dicitur cibus paschalis,id est,azymi panes.quos oportebat comedi a mūdis.Vnde Chrysost. ibidem aliam expositionem ponit,quòd pascha potest accipi pro toto festo Iudæorum,quod septem diebus agebatur. Ex hac sententia D.Tho.constat Christū perfecisse cœnam die mensis quartadecima ad vesperā paschæ, cōstat rursus luna 15. fuisse crucifixum. Sed neque ista sententia D.Th.suis caluniis caret , calumniatur enim eā Burgensis sup Mat.c. 26.præcipuè illud assertum D.Th.quòd illud verbū Ioānis,vt non cōtaminarētur,sed vt māducarent pascha,intelligatur de azymis,nam inquit,quòd lactucæ agrestes nunquàm vocātur pascha in diuinis scripturis,ergo neque azym..Et certè in cōsuetudine scripturarū diuinarū nūquā est azymos uocare pascha.His accedit aliud arg. non leue,nā in tota serie veteris testamēti nō est lex præcipiens,vt mūdi manducarent panes azymos, imo talis lex esset intolerabilis. Tū quia vix omnes tot diebus mūdi essent,cum tam facilè ex minimis rebus cōtaminarētur.Tū quia illis diebus non poterat esse alius panis,quā azymus , vnde si quispiam esset immundus septem diebus integris panem non ederet.

¶ Pro explicatione veritatis dico primò Christum prius quàm pateretur,sacramētum instituisse,quod liquido constat ex Euāgelio Ioan. & ex aliis Euangelistis , & Paul.1.Corint.11.inquit,quòd Dominus Iesus,in qua nocte tradebatur accepit panē, &c. & ecclesia in canone. Qui pridie quam pateretur,&c. Secundo dico esse certū secūdum fidem,quòd passus est in vigilia sabbathi , hoc est feria sexta.Hoc assertum colligitur expressè ex Euangelio Marci & Lucæ , vbi habetur : cùm esset parasceue , quod est ante sabbathum. Tertio dico,pro certo habendum est,quòd Christus Dominus quartadecima,luna cænauit agnumque edidit paschalem,sicut & cęteri Iudęi. Hoc asserūt apertè tres Euāgelistæ,Mætthæus,Marcus, & Lucas,adeò vt Græci Doctores non sciant aliud respōdere ad tres Euāgelistas,nisi quòd erraverūt,& quòd correcti fuerint a Ioanne, quod asserere blasphemum est, & hæreticum dogma.Quod si ex me quæras, sit ne dogma fidei quòd Christus cænauerit luna quartadecima? Respondeo esse periculosum,imò erroneum oppositum docere,cùm expresè tres Euangelistæ in locis commemoratis id asserant adeò euidenter, vt Græci non inuenerint aliam huius rei solutionem,nisi negare tres Euāgelistas verum dixisse. Et vt rectè hic aduertit Caietanus in huius quæstionis explicatione , non solum certa incertis præponenda sunt,sed ex certis,ea quæ ambigua videtur, interpretanda sunt, quo circa certitudo scripta a tribus Euāgelistis,Matthæo,Marco, & Luca de primo die azymorū,qui quintadecima luna est,quòd scilicet fuit feria

D. Thom.

Beda.

Ioann. 13.

Chrysost.

Prim. arg. cōtra sententiā D. Thomæ.

2.argum.

1.Conclu.

2.Conclu.

3.Conclu.

Græcorū error.

Caietanus

Prima q̄stio de die quo Christus fuit passus.

1. argum. 1.Cor.5. Exod. 12. Mar. 14.

2. argum.

Exod. 12.

Augustt.

Ioan. 13.

Ioan.18.

Corollar. Græcorū.

Euthym.

Chrysost.

Arguitur contra istā sententiā. Matth.26.

Marci 14. Lucæ 22.

Chrysost.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sexta,& dies veneris, in qua Christus passus est, debet præponi incertis,hoc est,variis expositionibus, quæ solens adhiberi ad verba Ioannis Euangelistæ, non quo ad veritatem,& falsitatē,quia omnia sunt vera, sed quo ad securitatem sensus literalis. Verba siquidem illorum nō possunt exponi ad literam,nisi intelligendo diem illum veneris fuisse lunam quintamdecimam;quia expresse dicunt primū diem azymorum inchoatum vespere præcedēte,vocantes diem Iouis ad vesperam diem azymorū. Verba autem Ioānis Euangelistæ possunt aliter interpretari,quàm,quòd sabbatho fuerit quintadecima luna, vt patet ex expositione Doctorum,igitur fatēdū est ipsum diem Veneris fuisse quintamdecimā lunam. Hoc ipsum confirmatur,quia idem Ioannes ibidem appellat vnum, idemque tempus parasceuē paschæ,& pascha,dicit enim de illo die Veneris,erat autem parasceue paschę. & codē introducit Pilatum dicētem: Est autem vobis cōsuetudo, vt dimittam vobis vnum in pascha,si enim tam propriè Ioannes nomine paschę vtitur,vt Græci existimant, nō debuit idem tēpus dici parasceue paschæ, & pascha, constat enim quòd stricte loquendo aliud est tempus paschæ,& aliud est parasceue paschæ: vocauit ergo vtrobique pascha solēnitatem paschalem,sicut etiā Lucas act. 12. tota solennitatē paschalem pascha vocat tractās de Petro occidendo. Erāt autem dies azymorum,& subditi volens post pascha producere eum. Quarto dico, dicere Iudæos non comedisse eadem die agnum paschalē, quo Christus Dominus,non est dogma, quod fidei aduersetur. Potest enim dici,quòd Iudæi occupati morte Christi nō potuerunt eadem die agnum edere paschalem, vel ꝙ multis retro annis Iudæi errabant in computatione dierum,& sic dies Veneris erat 14.luna apud Iudæos, est secundum veritatem esset quintadecima. Christus autem ea in re non errauit. Sic tenet Burgēsis loco citato. Sed profecto in eius impugnatione non immorabur,nā certè sequitur somnia Iudæorū absque aliquo veritatis fundamēto. Maneat ergo ex hac disputatione pro certo, & immoto,ꝙ Christus Dominus passus fuit feria sexta in die Veneris,in quo omnes tam Græci, quàm Latini cōueniunt,quodq; cuidēter asserimus in sacro Enāgelio, vt dudum probatum est. Maneat rursus tanquàm certum, & verè exploratum,quòd Christus Dominus passus fuerit luna 15.& hoc quidem contra Græcos.

Act.12.

4. Conclu:

Ad primū argum. Beda.

¶ Ad argumenta in principio facta satisfaciēdum est. Ad primum argumentum respōdetur ex Beda sup Mar. c.14.quòd licèt Christus, qui est pascha nostrū fit crucifixus sequenti die,hoc est, quintadecimā luna, cæterum nocte qua agnus immolabatur corporis sanguinisque sui discipulis tradens mysteria celebranda, & a Iudæis tentus ac ligatus, ipsius immolationis,hoc est,passionis suæ sacrauit exordium.

Ad scdm.

¶ Ad secundum argumētū dicendum est,ꝙ quia præceptum de obseruatione illius festi excipiebat specialia ad præparationem ciborum,q̄ tamen erant prohibita in sabbatho, colligitur fuisse licita illo die, quæ sabbatho nō licuissent. Nam lex sub vna exceptione comprehendit omnia similia,& propterea ex hoc ipso, quod in die primo paschę poterāt parari necessaria ad cibum, consequens est,ꝙ etiam licita fuerunt omnia quæ occurrēs necessitas naturæ, ac pietatis exegisset, ac per hoc opus sepulturæ maximæ pietatis gratia, vt fuit circa Christū, licitum fuit. Actus verò iudiciales cum non sint inter opera seruilia non videntur in veteri lege prohiberi, legimus enim Petrum captum inter dies azymorum.

Ad tertiū.

¶ Ad tertium argum.respōdetur,ꝙ diem illum,quem tres Euangelistæ appellarunt diem azymorum primum, Ioānes ante diem festum paschæ nuncupauit,hoc est, luna 14.in cuius vesperæ solennitas azymorum,siue pascha incipiebat,& agnus immolabatur. Pro quo sciēdū est,ꝙ ante diem festum paschę erat luna 14. vt patet ex Exodi volumine,& Leuitici 23.mense primo,quartadecima die mēsis ad vesperam phase Domini est, & quinta decima die mēsis huius solennitas azymorum Domini est. Ad id verò quod dicit Ioānes Iudæos noluisse ingredi prætorium,ne contaminarentur,sed māducarēt pascha, dicendum est cum D Tho.quòd pascha in eo loco nō significat agnum paschalem, cum enim iam comederant Iudæi præterita nocte,dicēte Matthæo, & prima die azymorū,qñ pascha immolabāt, &c.sed significat azymos panes,quos septē diebus cōtinuis edere oportebat,quorum primus & celebertimus dies ille erat, quo Christus occisus est,luna nempe quintadecima ab ipso quartedecimæ lunæ vespere incipiēs. Neque contra istam expositionem argumēta Burgensis aliquid valent. Nam quicquid dicat Burgēsis: Magister historiarum, & Innocentius,& D. Th. constanter affirmant, quòd neque azyma toto paschate poterat ab immūdis manducari, & fortassis hæc erat traditio inter Iudæos celebertima. Si quis tamen esset pollutus statim ex legis remedio poterat emūdari. Illud verò quod addit Ioannes fuisse ea die parasceuen,non est interpretandum de parasceue paschę,in quo Iudæi parabāt se ad esum agni, sed de parasceue sequentis sabbathi, quod dicebatur sabbathum paschæ, qa intra hebdomadam paschalē incideret. Vnde & celebrius habebatur,quàm alia sabbatha, sicut Euāgelista indicat dicens:erat enim magnus ille dies sabbathi,& ideo magna præparatione ad eius celebrationem opus erat. Et hæc de prima quæstione sufficiant.

Soluuntur argumēta contra D. Thomam.

¶ Secunda quæstio,num Christus hora tertia crucifixus fuerit? Ratio quæstionis est,nam Marcus c.15.apertè dicit: Erat autem hora tertia,& crucifixerunt eum. In contrarium est,nam D.Ioannes c.19.sic ait: erat autem parasceue paschæ,hora quasi sexta,& dicit Iudæis: Ecce rex vester, &c. Ex quo apertè colligitur hora ferè sexta eum fuisse damnatum.

2.quæstio. de hora, qua Chs crucifixus est. Mar.5. Ioann.19.

¶ Ad hāc quæstionem tres solutiones solent adhiberi. Prima est D.Hieronymi: Theophilacti, & Caietani,ꝙ deprauata sit nota numeri vitio scriptoris,& legi debere hora sexta. Secunda solutio est D.Augustini,quod linguis Iudæorum hora tertia crucifixus est, sicut Marcus dicit;hora verò sexta facto ipso,sicut alii Euangelistæ testantur. Tertia solutio est,quòd totus dies secundum Iudæorum computationem diuidebatur in quatuor partes siue horas,videlicet,mane,seu diluculum,& tertiam, & sextam,& nonam, seu vesperam, singulis ternas horas amplectentibus,vt patet ex historia passionis, vbi de omnibus mentio fit,& patet ex parabola vineæ, & sic nulla dissonantia est. Nam Ioannes dicit hora fere sexta,quia tam ferme erat finis tertiæ, & initium sextæ, completa autem sexta tenebræ factæ sunt vsque ad horam nonam, & tunc emisit Christus spiritum.

1. Solutio. Hieronym. Theophy. Caietanus 2. Solutio Augustini. 3. Solutio.

¶ Tertia quæstio est, quo anno vitæ suæ Chīs Dominus in cruce passus sit? De hac quęstione sunt variæ sentētiæ Patrū. Irenæus li.2. de hæres. c. 49. existimat Christū Dominum mortuū fuisse anno quadragesimo sexto vitæ suæ,vel circa quinquagesimum, & probat ex illo Ioā. Quinquaginta annos nōdum habes. Dicebatque hic author,seniores sui temporis dicere solere a Ioāne Euangelista ita accepisse. Et certe ætas grādior decebat magistrū Christi,quia erat magister etiam seniorum, vnde secundum istos Christus Dominus per 16.annos prædicauit. Tertul.li.2 contra Iudęos affirmat, quòd anno trigesimo vitę suæ fuerit crucifixus. Idē docet Lactantius Firmianus, Paulus Orosius, Et probatur hęc sntia,quia Christus natus est quadragesimo secūdo anno Augusti Cæsaris,& crucifixus est decimo quinto Tyberii,& secūdum omnes historias Augustus Cæsar regnauit 56.annos. Ex qua computatione si vera est,liquidū est, quòd vixit Dominus 30.annos,quindecim numeratis in vita Augusti Cæsaris,& quindecim numeratis in vita Tyberii. Ignatius in Epistola ad Trebellianos,Chrysl.ho.10.sup Mat. Bæda in libro de temporibus.c.49. Auc.li.2. de doctrina Christi, hi omnes auctores dicūt, ꝙ passus fuerit anno trigesimo tertio incipiēte. Ignatius quòd paulo post trigesimum tertium. Sed fortassis Ignatius cōputat vitam Christi a cōceptione,alii vero a natiuitate. Ita tenet Ioānes Lucidus de emēdat.temporis lib.7.ca.2. & in opusc. perquā elegans de vero passionis die Domini nostri Iesu Christi. Idem docet cōstanter Abulensis 2.parte defensorii a cap.11. usque ad 20. Veritas ergo est,quòd anno trigesimo

3. quæstio. quo anno Christꝰ est mortuus. 1. Sentētia Irenæus. 2. Sentētia. Tertullia. Lactātius. Paulꝰ Orosius. 2. Sentētia Ignatius. Chrysost. Bæda. August. Ioānes Lucidus. Abulensis.

trigesimo tertio vitę suæ inchoato per tres mēses,& paulo amplius Christus in cruce passus est,videlicet anno 4. Olympiadis. 202. Tūc quoq; currebat annus 18. Tyberii,auctoribus Eusebio, Hieronymo, Augustino, Eutropio,& Bæda. Reprobantur in hoc Africanus, & Tertullianus, quia dicunt Christum passum anno 15. Tyberij, quod est penitus falsum, & contra Euangelicam veritatem,cum Lucas dicat Christum baptizatū anno 15.Tyberii,& inde tribus annis,& tribus mēsibus prędicauerit Quidam autem Græci putant Christum passum vlterius per annū,anno vitæ suæ 34.inchoato per tres menses decimo Calēdas Aprilis,hoc est,23. Martij. quia tūc fuit luna 15.primi mēsis. Nonnull tamen Latinorum partim sequuti sunt Græcos putantes eum 34.anno vitę suę passum,partim ab eis dissentiunt dicentes eum passum 8.Calendas Aprilis,hoc est,25.Martii. Sed hi omnes proculdubio errauerūt non solum contradicentes historiographis,sed etiā veritatem Euangelicam destruentes: nam Christus non venit legem soluere,sed adimplere,secundum ergo legē,quę præcipit,exo.12. vt comedatur agnus paschalis luna. 14. primi mēsis ad vesperam. Christus eadem 14.lūna pascha cum discipulis comedit iuxta legis edictum Nam dicitur Luc.22. Venit autem dies azymorum,in quo necesse erat occidi pascha, &c. Tunc autem luna.14.fuit feria quinta;die verò sequēti, scilicet luna 15. Christus in cruce passus est feria sexta, cum dicatur, Marci 15.Erat autem parasceue,quod est ante sabbathū, scilicet quando Christus crucifixus est. Duo ergo secundum veritatem euangelicam firmiter tenenda sunt,videlicet,quòd Christus passus est luna. 15.& quod tunc erat feria sexta. Anno autem 34.vitæ Christi, quamuis luna. 15.primi mensis fuerit die.23.Martii, vt Græci computāt,nō tamen fuit feria sexta,sed feria tertia,vt patet per tabulam literarum Dominicalium. Sic ergo Græci errauerunt considerantes tantum lunam, & nō feriam: Similiter defecerunt quidam ex Latinis, quoniam eo anno. 34.Christi non solum 15 luna, non fuit 25. die Martii, quæ tunc fuit luna.17.sed nec tunc fuit feria 6.sed feria 5.& ideò manifestius est eorum error contra Euāgeliū. Vt ergo saluemus Euangelicam veritatem dicimus Christum passum anno.33. vitæ suæ inchoato,quia tunc fuit simul luna 15.& feria 6. Nā eo anno 33.luna prima primi mēsis fuit die 20. Martii. & luna paschalis 15.fuit die 3.Aprilis,sole existente in 10.gradu arietis,& luna ei opposita in 10 gradu libræ iuxta veram computationem secundum medium motum,quo vtuntur Hebræi. Eo igitur die fuit feria sexta,quoniā eo anno fuit littera Dominicalis D.& die 3. Aprilis assignatur littera B. quæ tunc fuit feria 6. Sed Euangelistæ non nominant diem 3. Aprilis,quia non vtebantur calendario Romano stabiliter fixo, sed sequebantur menses lunares mobiles iuxta Hebræos, qui nomināt dies mēsis ab ætate lunę. Et ideo passionis Christi diem secundum lunam descripserunt. Quare iuxta menses Iudęorum lunares,& mobiles Christus passus est luna 15 primi mensis, qui ab Hebræis dicitur Nisan. Hic autem primus mēsis iuxta æquinoctium vernale apud nos dicitur Martius,vt Romulus decreuit: nam ipse est primus a Septembri,Octobri,& cęteris. Vnde illa fuit lunatio Martii;quæ partim fuit in Martio,& partim in Aprili. Hinc orta est communis omnium opinio,quòd Christus in Martio passus est: quia in lunatione Martii crucifixus est,quæ est prima lunatio ꝙ noctii vernalis,licèt ingrediatur mēsem Aprilis. Propterea celebrat Ecclesia Pascha Resurrectionis Dominicæ iuxta ordinem seruatum a Christo, scilicet quādoque in Martio quandoque in Aprili,iuxta lunæ motum, videlicet in Dominica sequente post quartam decimam lunam primi mensis; & præcedenti feria 6. celebrat Christi passionē. Cōis etiam fidelium est opinio iuxta sententiam Cyrilli, quòd Christus eo die passus est,quo & cōceptus. Quæ vera est,si referatur ad diē hebdomadis,quia sicut feria sexta cōceptus est,ita & eadem feria sexta passus est. Sed nō est vera,si referatur ad diem mensis, quia die 25. Martii conceptus,& die 3. Aprilis passus est. Eo autem die quo passus est Dns,sol contra cursum naturę eclypsim passus

Africanus & Tertullianus decepti.

Quorundā Græcorum & Latinorum falsa sententia.

Exod.12.

Lucæ 22.

Marci 15.

Veritas catholica.

Cyrillus.

est,vt Euangelia testantur,a 6.videlicet hora vsque ad 9. Hanc mirabilem eclypsim vidit Dionysius Arcopagita in Aegypto existens ante suam conuersionem,vt ipse testatur in Epistola ad Polycarpum. De qua eclypsi scripsit etiam Phelgon Olympiadum egregius supputator in 14.libro ita dicens: Quarto autem anno ducentesimæ secundæ Olympiadis magna, & excellens inter omnes, quæ ante eam acciderant,defectio solis est facta. Diei hora sexta ita in tenebrosam noctem versus, vt stellæ cœlo visæ sint. Hæc ille. Vixit autem Christus annos 32.menses tres. & dies decem. Hæc de ista quæstione,nam argumenta quæ facta sunt in contrarium,friuola sunt.

Dionysius.

ARTICVLVS DECIMVS.

Vtrùm Christus fuerit conuenienti loco passus.

255 Supra q. 35.ar.7.ad 1.& inf.q. 83.ar.3.ad 1. Et opu. 60. ca. 18. col. 2.

AD decimum sic proceditur. Videtur, quòd non conuenienti loco Christus passus fuerit. Christus enim passus est secundum carnem humanā, quę quidem concepta fuit ex uirgine in Nazareth,& nata in Bethlehem. Ergo uidetur, quòd non in Hierusalem,sed in Nazareth, uel in Bethlehem pati debuerit.

¶ 2. Præterea, Veritas debet respōdere figurę. Sed passio Christi figurabatur per sacrificia veteris legis. Sed huiusmodi sacrificia offerebātur in templo. Ergo uidetur,quòd & Christus in templo pati debuerit, & non extra portam ciuitatis.

¶ 3. Præterea, Medicina debet morbo respondere, Sed passio Christi fuit medicina contra peccatum Adæ. Adam autem non fuit sepultus in Hierusalem,sed in Hebron, dicitur enim Iosue. 14. Nomen Hebron antè uocabatur Cariath Arbe: Adam maximus ibi inter Enacim situs est. Ergo uidetur,quòd Christus in Hebron,& non in Hierusalem,pati debuerit.

Sed contra est,quod dicitur Luc. 13. Non capit Prophetā perire extra Hierusalem. Sed Christus fuit Propheta. Conuenienter ergo passus est in Hierusalem.

Aug.in li. q. ex nou. Test.q.55. in princi. to.4.

Respondeo dicendum, quòd sicut dicitur in lib.* quæstionum. Omnia propriis locis & temporibus gessit Saluator: quia sicut omnia tempora sunt in manu eius, ita etiam omnia loca. Et ideo sicut conuenienti tempore Christus passus est,ita etiam conuenienti loco.

Ad primum ergo dicendum, quòd Christus cōuenientissimè in Hierusalem passus est. Primò quidem, quia Hierusalem erat locus a Deo electus ad sacrificia sibi offerenda. Quę quidē figuralia sacrificia figurabāt Christi passionem, quod est uerum sacrificium, secundum illud Ephes. 5. Tradidit semetipsum hostiam & oblationem in odorem suauitatis. Vnde Beda * dicit in quadam homilia, quod appropinquante hora passionis. Dominus appropinquare uoluit loco passionis, scilicet in Hierusalem, quo peruenit

ho. in Dominica Palmarum in prin. quęre eam in homiliario totius anni.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nit ante sex dies Paschæ: sicut agnus Paschalis ante sex dies Paschæ, i. dest, decima luna secundum præceptum legis ad locū immolationis ducebatur. Secūdò, quia virtus passionis eius ad totum mūdum diffundenda erat, in medio terrę habita bilis pati voluit, id est, in Hierusalem. Vnde dicitur in Psal. 73. Deus autem rex noster, ante sæcula operatus est salutem in medio terræ, id est in Hierusalē: quæ dicitur esse vmbilicus terræ. Tertiò, quia hoc maximè cōueniebat humilitati eius: ut scilicet sicut turpissimū genus mortis elegit, ita etiam ad eius humilitatem pertinuit, q̄ in loco tam celebri confusionem pati non recusauit. Vnde Leo Papa dicit in quodā sermone Epiphaniæ. * Qui serui susceperat formam, Bethlehem prælegit natiuitati, Hierusalē passioni. Quartò, vt ostenderet a principibus populi Iudæorū exortam esse iniquitatem occidēdum ipsum: & ideo in Hierusalem, vbi principes morabantur, voluit pati. Vnde dicitur Actuum. 4. Cōuenerunt in ista ciuitate aduersus sanctum puerum tuum Iesum, quem unxisti, Herodes & Pontius Pilatus cum Gentibus & populis Israel.

In ser. 1. an te mediū.

Ad secundum dicendum, q̄ Christus non in templo aut in ciuitate, sed extra portam passus est propter tria. Primo quidē, vt veritas responderet figuræ: nam uitulus & hircus, qui solennissimo sacrificio ad expiationem totius multitudinis offerebantur, extra castra comburebantur, ut præcipitur Leuit. 16. Vnde dicitur Hebræo. 13. Quorum animalium infertur sanguis pro peccato in Sancta per Pontificem, horum corpora cremantur extra castra: propter quòd & Iesus, vt sanctificaret per suū sanguinem populū, extra portā passus est. Secundò, ut per hoc daret nobis exēplum exeundi à mundana conuersatione. Vnde ibidem subditur. Exeamus igitur ad eum extra castra, improperium eius portantes. Tertiò, ut Chrysost. * in serm. de passione dicit. Noluit Dominus pati sub tecto, non in templo Iudaico, ne Iudæi subtraherent sacrificium salutare, ne putares pro illa tantum plebe oblatum. Et ideo foras ciuitatem, foras muros, ut scias sacrificium esse commune, quod totius terræ est oblatio, quod communis est purificatio.

In ser. qui incipit: hodierna die dñs noster aliquantulū a princ. to. 3.

Ad tertium dicendum, q̄ (sicut Hierony. * dicit super Matthæum.) Quidam exposuit Caluariæ locum, in quo sepultus est Adam, & ideo sic appellatum; quia ibi antiqui hominis sit conditū caput. Fauorabilis interpretatio & nō ulcens autē populi, nec tamē uera. Extra vrbem enim & foras portam, loca sunt in quibus truncantur capita damnatorum, & Caluariæ, id est, decollatorum sumpsere nomē. Propterea autem ibi crucifixus est Iesus, vbi prius erat area damnatorum, ut ibi erigerentur vexilla martyrij. Adam verò sepultū iuxta Hebron & Arbee in Iesu filii Naue volumine legimus. Magis autem Iesus crucifigēdus erat in loco communi damnatorū, quàm iuxta sepulchrum Adæ, ut ostenderetur quòd crux Christi non solum erat in remedium contra peccatum personale ipsius Adæ, sed etiam contra peccatū totius mundi.

Super illud Mar. 27. Et venerūt in locū q̄ dicitur Golgotha, t. 9.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio. Conclusio est affirmatiua, quia loca, & tempora sunt in manu eius. Elegit enim Hierusalem, qui erat locus sacrificiorum, cum ne tradiderit hostiam & oblationem in odorem suauit(ā)tis. Et sicut turpissimum genus mortis elegit, ita ad eius humanitatem pertinuit in celebri loco confusionem pati, passusque est extra portam, vt daret nobis exemplum exeundi a mundana cōuersatione, & vt veritas correspōderet figuræ: quia vitulus, & hircus, qui offerebantur solennissimo sacrificio ad expiationem totius multitudinis, extra castra comburebantur.

EXPOSIO ARTICVLI.

D. Hiero. Hieronymus in epistola sub nomine Pauli, & Eustochii ad Marcellā to. 1. In hac, inquit, vrbe (id est Hierusalem) imo in hoc tunc loco habitasse dicitur, & mortuus esse Adam. Vnde & locus, in quo crucifixus est Dominus noster Caluaria appellatur, scilicet quod ibi sit antiqui hominis Caluaria condita, ut secundus Adā & sanguis Christi de cruce stillans primi Adam, & iacētis prothoplasti peccata dilueret. Et tunc ille sermo Apostoli complerētur. Excitare qui dormis, & exurge a mortuis, & illuminabit te Christus. Hæc ille, nō quasi opinionem suā, sed quasi antiquam retulit. Similiter Cyprianus in sermone de resurrectione Christi fo. 469. Ita nos, inquit, ad Christum pertinentes, cuius sanguine conspersa credimur Adam Caluaria, q̄ sub loco quo crux Domini fixa est, humatus traditur ab aliquibus, &c. Hieronym. uero enarrans 5. cap. epist. ad Ephes. refert sese hoc a quodam apud populum concionāte audisse, remque magno omnium assensu fuisse exceptam, etiam si negat hoc cum cæteris Pauli uerbis quadrare, hoc, inquam, excitare qui dormis, &c. Nam incertum est, an Paulus è Prophetā sumpserit hæc uerba, qui non extet, an ipse prophetico afflatus spiritu hæc dixerit. Erasmus sentit hoc rideri quasi fabulam a Hieronymo, quod & apposuit margini Cypriani. Et ipse li. 2. Ecclesia. fol. 164. loquens de exordio orationis dicit. Hac in parte quidam peccant, quòd ficta pro veris narrant. Velut is qui commentus est Adā in monte Caluarię fuisse sepultum sub ipsa cruce, qui contactus sanguine Domici reuixerit, Christo sepultum his uerbis appellante, huc detorquens quæ legūtur apud Paulum Ephes. 5. incerto autore. Surge qui dormis, & exurge a mortuis, & continget te Christus. Sic enim habent quidam Græci codices. Cæterum Hieronymus in 9. heb. super Genes. 23. sentit Adam fuisse sepultum in ciuitate Arbee, quæ est Hebron, ubi Abraham, & Sara, Isaac, & Rebecca, Iacob, & Lya conditi iacent. Vide Genes. 23. in principio, & Iosue 14. in fine.

Eraſmus.

Hieronym.

Geneſ. 23. Ioſue. 14.

ARTICVLVS VNDECIMVS.

Vtrùm conueniens fuerit Christum cum latronibus crucifigi. 256

Ad vndecimum sic proceditur. Videtur, quòd non fuerit cōueniens Christum cum latronibus crucifigi, dicitur enim 2. ad Corinth. 6. Quæ participatio iustitiæ cū iniquitate? Sed Christus factus est nobis iustitia a Deo, iniquitas autem pertinet

tinet ad latrones. Non ergo fuit conueniens, vt Christus simul cum latronibus crucifigeretur.

Ori. hom. 35 in Matt. poſt 5. fol. a prin. ho. to. 3.

¶ 2. Præterea, Super illud Matth. 26. Si oportuerit me mori tecum, non te negabo, dicit Origenes. * Mori cum Iesu pro omnibus moriente, hominum non erat. Et Ambrosius * dicit super illud Luc. 22. Paratus sum tecum & in carcerem, & in mortem ire, Passio, inquit, Domini æmulos habet, pares non habet. Mulrò igitur minus conueniens videtur, quòd Christus simul cum latronibus pateretur.

*lib. 10. in Luc. c. cui⁹ tit. eſt reſpōſione premij. t. 8

¶ 3. Præterea, Matth. 27. dicitur, quòd latrones qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei. Sed Luc. 23. dicitur quod vnus eorum, qui crucifixus erat cum Christo, ei dicebat, Memento mei Domine, dum veneris in regnum tuum. Ergo videtur, quod præter latrones blasphemantes fuerit cum eo crucifixus, alius nō blasphemans. Et sic videtur inconuenienter ab Euangelistis narratū, q̄ Christus fuerit cum latronibus crucifixus.

¶ Sed contra est, quod Isa. 53 fuerat prophetatum: Et cum sceleratis reputatus est.

¶ Respondeo dicendum, quòd Christus inter latrones crucifixus est, alia quidem ratione quantum ad intentionem Iudæorum, alia verò quantum ad Dei ordinationem. Quantum enim ad intētionem Iudæorum, duos latrones vtrinque crucifixerunt (sicut dicit Chryso. *) vt eorū suspicionis fierent particeps. Sed non ita euenit: nam de illis nihil dicitur. Huius autem vbique crux honoratur, Reges diademata deponētes, assumunt crucem in purpuris, in diadematibus, in armis, in mensa sacrata, vbique terrarum crux emicat. Quā tum verò ad Dei ordinationem, Christus cum latronibus crucifixus est: quia vt Hieronym. * dicit super Matthęum. Sicut pro nobis maledictū crucis factus est Christus, sic pro omnium salute inter noxios quasi noxius crucifigitur. Secūdò, vt dicit Leo * papa in sermone de passione, duo latrones, vnus ad dexteram, & alius ad sinistram crucifiguntur: vt in ipsa patibuli specie monstraretur illa quæ in iudicio ipsius, omnium hominū faciē da est discretio. Et August. * dicit super Ioan. ipsa crux, si attendas, tribunal fuit: in medio enim iudice constituto, vnus qui credidit, liberatus, alius qui insultauit, damnatus est: iā significabat quid facturus est de viuis & mortuis, alios posituras ad dexterā, alios vero ad sinistram. Tertio, secundum Hilarium * duo latrones læuę ac dextrę affiguntur, omnem humani generis vniuersitatem vocārī ad sacramentum passionis Domini ostendēdes. Sed quia per diuersitatē fideliū ac īfideliū, fit omnium secundum dextram sinistramque diuisio, vnus ex duobus ad dexterā eius situs, fidei iustificatione saluatur. Quarto, quia vt Beda * dicit super Marc. latrones qui cum Domino crucifixi sunt, significant eos, qui sub fide & confessione Christi vel agonē martyrii, vel quelibet arctioris disciplinę institutā subeūt. Sed qui hoc p̄ æterna gloria gerūt, dexteri latrones fide designātur. Qui vero humanæ laudis iuuuitu, sinistri latronis mentem imitantur, & actus.

Ori. hom. 35 in Matth. aliquātulū a prin. to. 2.

Mat. 27. ſu p illud Venerūt i locū qui dicitur Golgotha. t. 6. * in 4. ſer. de paſſiōe Dñi a prī.

Ang. trac. 31. in Ioā. in fi. to. 9.

cano. 33. i Matt. ante med.

cap. 15. in Mar. to ca 44. ſecundum eius ord. circa med. to. 2.

Ad primum ergo dicendum, quòd sicut Christus debitum mortis non habuit, sed mortem voluntariè subiit, vt sua virtute uinceret mortem, ita etiam nō habuit meritum, ut cum latronibus poneretur, sed uoluit cū iniquis deputari, ut sua uirtute iniquitatem destrueret. Vnde Chrys. * dicit super Ioan. quod latronem in cruce conuertere, & in paradisum inducere, non minus fuit, quam concutere petras.

hom. 84. in Io. non remotè a prin. to. 3.

Ad secundum dicendum, quòd non conueniebat, ut cum Christo aliquis alius pateretur ex eadem causa. Vnde Orig. ibidē subdit. Omnes fuerant in peccatis, & omnes opus habebant, ut pro eis alius moreretur, non ipsi pro aliis.

finitis 5. fo. prioribus a prin. ho. 35. in Matth. humerando to. 3.

Ad tertium dicendum, quòd sicut Aug. * dicit in lib. de consensu Euangelistarum, possumus intelligere Matth. posuisse pluralem numerum pro singulari: cùm dixit, latrones improperabāt ei. Vel potest dici secundum Hierony. * quòd primum uterq; blasphemauerit, deinde uisis signis unus eorum crediderit.

*lib. 3. cap. 16. in medio to. 4. Sup illud Mat. 27. latrones improperabant ei t. 9.

SVMMA TEXTVS.

Concluſ. Conclusio est affirmatiua. Nam sicut pro nobis maledictum crucis factus est, sic pro omnium salute inter noxios quasi noxius crucifigitur: Atque duo latrones designabant iudicium, quod facturus est de viuis, & mortuis, alios posituras ad dexteram, alios verò ad sinistram, Et, vt Beda dicit, latrones qui eū Domino crucifixi sunt, significant eos, qui sub fide, & confessione Christi disciplinæ, vel martyrii institutā subeunt. Sed qui hæc pro æterna gloria gerunt, dextri latronis fide designātur. Qui vero humanæ laudis intuitu, sinistri latronis mentem imitantur, & actus.

Beda.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Latrones fuerūt clauis affixi. In hoc articulo non sunt magna dubia. Primum est, vtrùm latrones fuerint clauis crucifixi. In cuius explicationem dico breuiter esse indubitatum; quòd fuerint clauis crucifixi, quicquid pictores fingant. Id quod persuadeo quatuor argumentis. Primò, quia nobis nō constat Christum clauis crucifixum nisi ex verbis Euangelistarum. Sed illi eodem modo loquuntur de Christo, & latronibus dicentes. Et crucifixerunt iuxta eum duos latrones, ergo clauis confixi sunt. Deinde, nam aliter mori non potuissent crucifixi, nisi fame, neque enim ex sola suspensione, vel alligatione funium mori poterant. Tertiò. Quia crucifixi sunt more communi, & certò constat ex historijs, Gentiles clauis consueuisse crucifigere. Quartò. Idem constat ex historiis in inuentione crucis per Helenam, vbi refertur quod iunctis tribus crucibus non poterant discernere, quæ nam esset crux Christi propter similitudinem. Habetur hæc historia libro. 10. Eccle. histor. capitulo 7. & 8. & tripart. libro 2. capit. 18. At si latrones non essent clauis affixi, facilè erat discernere crucem Domini a cęteris in quibus nulla apparerēt clauorum foramina. Ita tenet Picus in libro de prænotione, & Abulens. parad. 2. a ca. 42. vsque ad 58. De pictura quæ solet in Ecclesiis adhiberi nulla est habenda ratio, nam etiā Ioseph vir Mariæ pingitur vt senex decrepitus, & senio confectus, quod est falsissimum. Fortassis latrones pinguntur funibus alligati

Hiſtoria eccleſiaſtica & tripartita.

Picus.

Mirandula.

Abulenſis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ligati ad crucem propter reuerentiam Christi.

Nō est certum quod ambo pedes Chri cōfixi fuerint vno clauo.

¶ Dubium aliud est, vtrùm pedes ambo Christi vno clauo confixi sunt, vel pluribus? De hac re nihil certi, & explorati habetur in sacris scriptoribus. Communis pictura habet, quòd vno clauo fuerint cruci affixi. Verum est tamen, quòd aliquæ imagines antiquæ ostēdunt Christum cruci affixum quatuor clauis. Itaque pedes Christi duobus clauis affixos planè indicant. Quamobrem Abulensis parad. 3. a capit. 7. vsque ad 12. ita docet. Sed de hac re, vt dixi in initio dubii, nulla certitudo ex historiis haberi potest. Verosimilior videtur sententia illa, quæ asserit quatuor clauis fuisse cruci affixum.

ARTICVLVS DVODECIMVS.

Vtrùm passio Christi sit eius diuinitati attribuenda.

257 4.cōt.c.55. ad 14.

AD duodecimum sic proceditur. Videtur, q̄ passio Christi sit eius diuinitati attribuenda. Dicitur enim primæ ad Corinth. 2. Si cognouissent, nunquam dominum gloriæ crucifixissent. Sed dominus gloriæ est Christus secundum diuinitatem, ergo passio Christi competit ei secundum diuinitatem.

¶ 2. Prætereà, Principium salutis humanæ est ipsa diuinitas, secundum illud Psal. 36. Salus autem iustorū a Domino. Si ergo passio Christi ad eius diuinitatem non pertineret, videretur, quòd non posset nobis esse fructifera.

¶ 3. Præterea, Iudæi puniti sunt pro peccato occisionis Christi, tanquam homicidæ ipsius Dei: quod magnitudo pœnæ demonstrat. Hoc autem non esset, si passio ad diuinitatem non pertineret: ergo passio Christi ad diuinitatē eius pertinuit.

Icipit hæc epist. Ego arbitrabat.

¶ Sed contra est, quod Athanasius dicit in Epistola ad Epictetum. † Natura Deus manens verbum est impassibile. Sed impassibile non potest pati, Passio ergo Christi nō pertinebat ad eius diuinitatem.

q. 2. arti. 2. & 3.

Respondeo dicendum, quòd (sicut suprà dictum est †) vnio humanę naturę & diuinę facta est in persona & hypostasi & suppositō, manente tamen distinctione naturarum: vt scilicet sit eadē persona & hypostasis diuinę & humanę naturæ, salua tamen vtriusque naturę proprietate. Et ideo (sicut supra dictum est †) suppositō diuinę naturę attribuenda est passio, non ratione diuinæ naturæ, quæ est impassibilis, sed ratione humanæ

q. 16. ar. 5.

Habetur 1 prima synodo Eph. canon. 12.

naturę. Vnde in epistola synodali Cyrillus dicit. † Siquis non confitetur, Dei uerbum passum carne, & crucifixum carne, anathema sit. Pertinet ergo passio Christi ad suppositum diuinæ naturæ, ratione naturæ passibilis assumptæ, non autem ratione diuinæ naturæ impassibilis.

Ad primum ergo dicendum, quòd Dominus glorię dicitur crucifixus, non secundum quòd est Dominus glorię, sed secundum quòd erat homo passibilis.

Ad secundum dicendum, quòd (sicut dicitur in quodam sermone Ephesini cōcilii) mors Christi tanquam facta mors Dei, scilicet per vnionem in persona, destruxit mortem: quoniam Deus & homo erat qui patiebatur. Non enim natura Dei læsa est, sed humana, neque mutatione sua suscepit passiones.

In illo ser. Cōc. Ephesini.

Ad tertium dicēdum, quòd sicut subditur ibidem, * non purum hominem crucifixerunt Iudęi, sed Deo intulerunt præsumptiones. Ponenim principem loqui per verbum, & hoc formari per literas in charta aliqua & dirigi ciuitatib⁹, & aliquis inobediēs, chartam disrumpat, ad mortis sententiam deducetur, non tanquam chartam disrumpens, sed tanquam verbum imperiale disrumpens. Non ergo securus sit Iudæus, tanquam purum hominem crucifigens: quod enim videbat, quasi charta erat: quod autem in ea celebatur imperiale uerbum erat, natum ex natura, non prolatum per linguam.

SVMMA TEXTVS.

Cōclusio.

COnclusio sic habet. Attribuenda est passio Christi diuino suppositō, non ratione diuinæ, sed humanę naturæ. Quia vnio vtriusque naturę facta est in persona, salua vtriusque naturæ proprietate, vnde si quis non confitetur Dei verbum carne passum, & crucifixum carne, anathema sit, vt dicit D. Cyrillus.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Locutiōes interpretādæ.

IN hoc articulo non sunt quæstiones, quę magnoperè nos detineant. Nam iam in superioribus saris, superque est demonstratum, quemadmodum istæ locutiones in proprietate sermonis veræ non sunt: Diuinitas patitur, diuinitas mutatur, diuinitas moritur, diuinitas est crucifixa. Et similiter istæ: Diuinitas nascitur, & generatur. Vnde si aliquando istæ loquutiones reperiantur in sanctis patribus piè sunt interpretandæ, non extendendæ, & sensus est, quòd Deus moritur, Deus patitur, Deus mutatur, sed ratione humanæ naturæ. Itaque quatiquā Diuus Paulus sæpenumerō dicat, quòd filius Dei passus est, quod Dominus gloriē crucifixus est, intelligendum est, quòd passus est nō secundum diuinam naturam, sed humanam, hoc est, Christus passus est, non vt Deus, neque vt filius Dei, sed vt homo, & filius hominis. Vnde cum passus sit secundum humanam naturam, passus est & in anima, & in corpore, cum perfectio humanæ naturæ consistat in corpore, & anima. Pro cuius declaratione sciendum est, quòd Christo tribuitur triplex operum genus. Primum genus est eorum, quæ sunt solius Dei vt viuificare, iustificare, peccatum remittere, sanctum, diuinum, sempiternum, atque beatum facere, & similia. Secundum genus est eorum operum, quæ non conueniunt Deo ratione diuinitatis, nisi ratione humanitatis, vt obedire, orare, pauere, tædere, mori. Tertium genus est eorum operum, quæ non possunt esse, nisi eius qui simul est Deus & homo, vt pro voluntate ponere animam suam, & iterum resumere illam, suscitare seipsum ex mortuis, pretium condignum soluere pro peccatis totius mundi. Ex quibus facile est intelligere diuinas scripturas, quæ tribuunt Christo opera diuinitatis, quales sunt: ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum &c. Item, remittuntur tibi peccata tua. Item, adolescēs tibi dico, surge, vel Lazare veni foras, & id genus alia. Illas in super quę tribuunt ei opera veri hominis, quales sunt. Cæpit Iesus pauere, & tædere, & mœstus esse, expirauit, mortuus est. Intelligęsque quòd secūdum

Triplex genus operū Christi.

dum duplicem naturam, in Christo gemina fuit vita, increata videlicet, quæ est sempiterna deitas, quæ mori non potest, & creata, quæ est humanæ naturę ex carne & anima consistentis, secundum quam mortuum esse Christum in cruce per diuisionem animæ a corpore, testatur Euangelium Mat. 27. Mar. 15. Ioan. 19. Dominus, expirauit, emisit spiritum, tradidit spiritum, id est, animam. Ex his documentis si animaduersa sunt, liquido constat esse dogma fidei, verbum Dei carne passum, & crucifixum fuisse, diuinitate eius immortali, impassibili que permanente. Hoc mysterium appellat Paulus verbū crucis, quod quidem pereuntibus stultitia est, his autem qui salui fiunt Dei virtus, & Dei sapientia est, vt ipse met Paulus testatur. Et certè hoc est præclarissimum signum, ex quo homo potest dignoscere, an ne sit ex electorum numero, si cum audierit prædicari filium Dei crucifixū pro nobis, non reuocat hoc ad quæstiones, si hoc erat cō ueniens nec ne, an ne sit opus stultitiæ, an ne sapientiæ. Quin potius confitens vera, & integra fide passum fuisse filium Dei, in hoc verbo cognoscat, quanta sit Dei potentia, & virtus, qui pœna temporaria Christi filii sui liberauit omne genus hominum a cruciatibus sempiternis, & per ignominiam crucis temporariam, suis fidelibus æternam gloriam est elargitus, & moriens per mortem dedit vitam. O verè infinita Dei virtus, quæ ex vno contrario scivit, & potuit elicere alterum, ex morte vitam, ex ignominia gloriam, ex pœna beatitudinem. Appellat hoc verbum Diuus Paulus stultitiam Dei, quoniam sic a sapientibus huius mundi existimabatur, sapientes enim mundi huius, omnes res expendunt, & ponderant per regulas suæ sapientiæ, & quoniam hæc beatissima passio crucis non quadrabat illorum regulis, existimabant esse stultitiā. Sed non videbant miseri causam veram, ob quā regulæ suæ sapientiæ hoc admirandum opus non quadrabat; vera si quidem causa est, quoniam excedebat, & exuperabat in infinitum eorum sapientiam. Ob idque dicit Paulus, quòd id quod stultum est Deo, sapientius est hominibus: propter quod dicit Dominus: Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Deus enim fecit hoc grande opus, per quod stulti, & ignorantes salui fiunt, damnatis, & reprobatis sapientibus, & prudentibus huius mundi, qui in sua sapientia, & prudentia confidebant. Denique Diuus Paulus istud opus, & verbū crucis appellat Dei infirmitatem, & impotentiā. Talis enim à principibus huius mundi reputata est, qui ex sua humana potentia, & autoritate omnia metiuntur, & ponderant, tum vero quoniam si humano more loquendum est, is qui patitur, & iniuria afficitur, occiditur, crucifigitur, reputatur impotens, & imbecillus ad se defendendum. Verum D. Paulus dicit, quòd hoc, quod ab hominibus reputatur impotens, & infirmum, fortius est omnibus hominibus. Cuius rei duplicem demonstrat in alio loco rationem. Prior est Gratia, & benignitas Dei, propter quam vnigenitus Dei gustauit mortem pro omnibus. Posterior est. Vt destrueret sua morte eum qui mortis habebat imperium, hoc est, diabolū, & liberaret suos a mortis timore. Est ne minima gratia mori pro aliis? est ne parua potentia, quòd moriens sua morte destruat eum, qui mortis habebat imperium? & quòd liberet suos a timore mortis? qui propter Christum spōte, & maximè voluntariè ad mortem quamlibet horrendam currunt de resurrectione securi.

Matth. 27. Mar. 15. Ioan. 19.

Præclarū signū diuinæ electionis.

QVAESTIO XLVII.

De causa efficiente Passionis Christi, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de causa efficiente passionis Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm Christus fuerit ab aliis occisus, vel à seipso.

¶ Secundò, ex quo motiuo seipsum passioni tradiderit.

¶ Tertiò, vtrùm Pater tradiderit eum ad patiendum.

¶ Quartò, vtrùm fuerit conueniens, vt per manus Gentium pateretur, vel potius à Iudæis.

¶ Quintò, vtrùm occisores eius eum cognouerint.

¶ Sextò, de peccato eorum qui Christum occiderunt.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm Christus fuerit ab aliquo occisus, an à seipso.

258 Infr. q. 50. art. 1. ad 2. & q. 51. ar. 3. cor. Et opu. 3. ca. 337. & 338.

AD primum sic proceditur. Videtur, q̄ Christus non fuerit ab alio occisus, sed à seipso. Dicit enim ipse, Ioannis. 10. Nemo tollit animam meam à me, sed ego pono eam. Ille autem dicitur aliquem occidere, qui animam eius tollit. Non est ergo Christus ab alijs occisus, sed à seipso.

¶ 2. Prætereà, Illi qui ab alijs occiduntur, paulatim debilitata natura deficiunt, & maximè hoc apparet in crucifixis: vt enim dicit Augustin.* in 4. de Trinitat. longa morte cruciabantur ligno suspensi. In Christo autem non hoc accidit: nam clamans voce magna, emisit spiritū: vt dicitur Matt. 27. Non ergo Christus est ab aliis occisus, sed a seipso.

li. 5. ca. 13. paulo post prin. to. 3.

¶ 3. Præterea, Illi qui ab aliis occiduntur, per violentiam moriuntur, & ita non voluntariè: quia violentum opponitur voluntario. Sed August.* dicit in 4. de Trini. quòd spiritus Christi non deseruit carnem inuitus, sed quia voluit, quando uoluit, & quomodo uoluit. Non ergo Christus est ab aliis occisus, sed à seipso.

li. 4. ca. 13. non lōgè a prin. t. 3.

¶ Sed contra est, quod dicitur Luc. 18. Postquam flagellauerint, occident eum.

¶ Respondeo dicendum, quòd aliquid potest esse causa alicuius effectus dupliciter, Vno modo directe ad illud agendo. Et hoc modo persecutores Christi eum occiderunt, quia sufficientem causam mortis ei intulerunt, cum intentione occidendi ipsum, & effectu subsequēte: quia scilicet ex illa causa est mors subsecuta. Alio modo dicitur aliquis causa alicuius indirectè, scilicet quia non impedit cùm impedire possit: sicut si dicatur aliquis alium perfundere, quia non clausit fenestram,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtram, per quam imber ingreditur. Et hoc modo ipſe Chriſtus fuit cauſa ſuæ paſſionis & mortis. poterat enim ſuam paſſionē & mortem impedire. Primò quidem aduerſarios reprimendo, vt eū aut non vellent, aut non poſſent interficere. Secū dò, quia ſpiritus eius habebat poteſtatem conſeruandi naturam carnis ſuæ, ne à quocunque læſiuo inflicto opprimeretur. Quod quidem habuit anima Chriſti, quia erat verbo Dei coniuncta in vnitate perſonæ: vt Auguſt. * dicit in 4. de Trini. Quia ergo anima Chriſti non repulit a proprio corpore nocumentum illatum: ſed voluit quòd natura corporalis illi nocumento ſuccumberet, dicitur ſuam animam poſuiſſe, vel voluntatiè mortuus eſſe.

lib. 4. c. 13. de Tri. t. 3.

Ad primum ergo dicendum, quòd cum dicitur. Nemo tollit aimam meam a me, intelligitur, me inuito: quod enim aliquis ab inuito aufert, q reſiſtere non poteſt, illud propriè dicitur tolli.

Ad ſecundum dicendum, quòd vt Chriſtus oſtenderet, quòd paſſio illata per violētiam, eius animā nō eripiebat, naturam corporalem in ſua fortitudine conſeruauit, ut etiā in extremis poſitus voce magna clamaret, quod inter alia miracula mortis eius computatur. Vnde dicitur Mar. 15 Vidēs autem Cēturio qui ex aduerſo ſtabat, quia ſic clamans expiraſſet, ait. Verè hic homo filius Dei erat. Fuit etiam & mirabile in Chriſti morte, quòd velocius mortuus fuit aliis, qui ſimili pena afficiebantur. Vnde dicitur Ioan. 19. quod eorum qui cum Chriſto crucifixi erant, fregerunt crura, vt cito morerentur: ad Ieſum autem cùm uenifſent, ut uiderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura. Et Marc. 15. dicitur, quòd Pilatus mirabatur, ſi iam obiiſſet. Sicut enim eius uoluntate, natura corporalis conſeruata eſt in ſuo uigore uſque ad extremum: ſic etiam quando uoluit, ſubitò ceſſit nocumento illato.

Ad tertium dicendum, quòd Chriſtus ſimul & violentiam paſſus eſt ut moreretur, & tamen uoluntariè mortuus fuit: quia uiolentia corpori eius illata eſt, quæ tamen tantum corpori eius præualuit, quantum ipſe uoluit.

SVMMA TEXTVS.

1. Conclu. PRima cōcluſio. Chriſtus ab aliis directè occiſus fuit, & non a ſeipſo, quia perſequutores illi intenderunt ſufficientem cauſam mortis in intentione occidendi, & effectu ſubſequente.

2. Conclu. ¶ Secunda concluſio, indirectè Chriſtus fuit cauſa mortis ſuæ, quia non impediuit, poterat enim illos impedire, vt eum, aut non vellent, aut non poſſent interficere, quia ſpiritus eius habebat poteſtatem conſeruandi naturam carnis ſuæ, ne à quocunque lædente opprimeretur, quod quidem habuit anima Chriſti, cum eſſet coniuncta verbo Dei in vnitate perſonæ. Quare dicitur animam ſuam poſuiſſe, & voluntarie mortuum fuiſſe.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Primū dubiū. Vtrū Chriſtꝰ in

IN hoc articulo variæ ſolent moueri quæſtiones, quas breui ſermone perſtringā. Prima illa eſt, vtrum Chriſtus in cruce verè & naturaliter mortuus fuerit? A parte negante ſic arguitur. Nam ſi fuit mortuus, aut hoc fuit quia ipſe animam à corpore ſeparauit, aut propter vulnera, ſed non primo modo, ſic enim ſequeretur, quòd Iudæi Chriſtum non occidiſſent, ſed quòd ipſe ſui ipſius fuit homicida, quod eſt inconueniens. Nec ſecundo modo, quia mors quæ occidit propter vulnera prouenit homini ex ſumma debilitate præueniente quod in Chriſto non fuit, quia clamans expirauit, ergo Chriſtus in cruce nullo modo mortuus fuit.

cruce natu raliter mo tuus fuerit Prim. arg

¶ Præterea, natura humana non fuit in Chriſto debilior, quàm in aliis hominibus, ſed nullus alius homo tā cito moreretur propter vulnera manuum, & pedum, vulnus autem lateris fuit ſi inflictum poſt mortem, ergo in cruce mortuus non fuit, cum nulla cauſa mortis eius eſſe videatur.

Secūdum.

¶ In contrarium eſt, quod dicitur Ioan. 19. quòd Chriſtus in cruce pendens, inclinato capite tradidit ſpiritum. Mors autem eſt per ſeparationem animæ a corpore, ergo Chriſtus in cruce mortuus fuit.

In oppoſ Ioan. 19.

¶ Secunda quæſtio ſubſequitur, an in Chriſto eſſet neceſſitas moriendi? Et videtur, quod nō. Ex illo, quòd habetur Iſa. 53. Oblatus eſt, quia ipſe voluit. Et Marc. 15. de Domino traditur, exclamantem voce magna ſpiritum emiſiſſe, id quod aduerſeus Centurio confeſſus eſt Chriſtum filium Dei eſſe. Idem videtur colligi ex illo Ioann. 10. Nemo tollit animam meam à me, ſed ego pono eā. Et Auguſt. 4. de Trinit. capit. 13. dicit, quòd ſpiritus Chriſti non deſeruit carnem inuitus, ſed quia voluit, quando voluit, & quomodo voluit. Et ibidem dicit inuitam mortem pœnam eſſe peccati. Dominus autem fuit expers peccati, ideoque non paſſus eſt mortem inuitam, ſicut nos patimur.

Scām dū bium, an Chriſto eſ ſet neceſſ tas morien di. Iſa. 53. Marc. 15. Ioan. 10. Auguſt.

¶ In contrarium eſt, nam Chriſtus naturam humanam habuit mortalem, at omne mortale neceſſario tandem morietur, igitur neceſſe erat Chriſtum mori.

Magiſter.

¶ Tertia queſtio ea eſt, vtrùm mors Chriſti fuerit naturalis, an ne miraculoſa? & apparet, quòd fuerit miraculoſa, nam ſi fuit voluntaria, ergo non naturalis, ſi non naturalis, ergo miraculoſa.

Tertiū dubiū, vtrūm mors Chri fuerit naturalis. Prim. arg.

¶ Deinde arguitur, nam D. Tho. in ſolutione ſecundi miraculo tribuit, & quòd Chriſtus Dominus exclamans expiraucrit, & quòd tam citò ex vulneribus mortuus fuerit. Et in quodlibeto 1. q. 1 ar. 3. ſcribit, quòd natura reſtitit virtute diuinitatis pluſquam in aliis hominibus. Vnde ſumpſit vires ad clamandum, propter quod Centurio admirans dixit. Vere filius Dei erat iſte.

D. Thom.

¶ Sunt præterea nōnulli Theologi, qui tribuunt miraculo quòd in tanto dolore, & cruciatu per tot horas duraueri, & quòd vixit miraculoſe in tantis tormentis, dicuntque conſeruaſſe naturam humanam, vt amplius pro nobis pateretur.

Secūdum.

¶ In contrarium eſt, nam ſi vulnera Chriſto Domino inflicta non fuerunt naturaliter ſufficientia ad tollendā vitam, conſequens eſt, quòd Chriſti crucifixores nō occiderunt illum, ſed ipſe fuit potius ſui ipſius homicida.

In oppoſi.

¶ Quarta quæſtio ſolet moueri circa ſecundam concluſionem Scotus namque in 3. d. 16. q. 2. tenet, q̄ anima Chriſti non habuit poteſtatem præſeruandi corpus ſuū a morte, & propterea non eſt mortuus voluntariè cauſaliter, ſed affectiuè in hoc ſenſu: quod complacuit ſibi ſua mors; ſicut etiam ſancti Martyres dicuntur voluntariè mori.

Quartū dubium, vtrū anima potuerit præſeruare corp a morte. Scotus. Prim. arg.

¶ Et probat hoc ex parte corporis Chriſti, quia corpus Chriſti erat neceſſario paſſiuum mortis ab illis actiuis, ſcilicet flagellis, clauis.

¶ Ex parte vero animæ, quia ſi potuiſſet præſeruare corpus ſuum ab omni extrinſeca violentia, tenebatur ſe cuſtodire in corpore, ac per hoc non cuſtodiens peccaſſet. Probatur ſequela. Quia quilibet homo tenetur ſe cuſtodire à malis, tenetur ſiquidem poſt Deum, & animam diligere proprium corpus ex charitate.

Secūdum.

¶ Tertio arguitur in fauorem Scoti, quoniam nec vnio animę Chriſti ad verbum manifeſtat animam Chriſti habuiſſe hanc poteſtatem, nec autoritas D. Auguſtini, quam hic citat D. Tho. ita hoc tradit, vt non poſſit gloſſari,

Tertium.

gloſſari, quod intendit de voluntate ſecundum affectum, & non ſecundum cauſam, ſicut etiam autor ſuperius q. 13. articu. 3. ad 1. gloſſat Damaſc. Eſuriuit, ſitiuit, mortuus eſt Chriſtus, quia voluit, ſcilicet voluntate diuina, quæ tamen autor hic humanæ Chriſti voluntati tribuit.

1. Conclu.

¶ Quæſtiones propoſitæ non habent magnā difficultatem in ſe, qui verè ſunt Theologi, & diuinas ſcripturas verè ſcrutantur. Pro quarum facilior intellectu eſt prima concluſio. Fide catholicā aſſerendum eſt Chriſtum in cruce verè mortuum fuiſſe. Hæc concluſio liquida eſt ex ſuperioribus, neque habet obſcuritatem.

2. Conclu. Mors Chriſti fuit naturalis.

¶ Secunda cōcluſio. Mors Chriſti fuit naturalis, volo dicere in hac concluſione, quòd mors Chriſti fuit totaliter cauſata a natura, ita quòd dato, quòd Chriſtus nullam volitionem habuiſſet dimittendi animam, fuiſſet anima nihilominus pro illomet inſtanti ſeparata a corpore, neque ante, neque poſt, ita quod neque anima fuit retenta in corpore virtute diuinitatis vltrà quàm naturaliter poſſit manere, neque etiam fuit dimiſſa antequam agentia naturalia expellerent eam a corpore. Nam certè ſi vulnera non eſſent ſufficientia ad occidendum Chriſtum, non dicerētur crucifixores eius eum occidiſſe. Alia etiam de cauſa mors Chriſti fuit naturalis. Etenim ipſa compoſitio naturæ humanæ quæ eſt ex elementis cōtrariis exigit mortem, eratque neceſſe ex tantis tormentis Dominum breuiter animam exhalare, quia ergo Dominus Ieſus carnem gerebat ex contrarijs compoſitam, ſecundum naturæ ordinē non poterat nō mori. Et hoc eſt quod ait Magiſter Deum accepiſſe neceſſitatem moriendi. Cæterum quia temperatiſſima erant contraria in carne Domini, & anima Chriſti erat virtute plena, & optimè ſciebat quæ erant carni ſuæ noxia, quæ vè ſalubria, & in quo pondere eſſent accipienda, propterea vixiſſet naturaliter vitam longiſſimam. Verum tandem ſenio confecta morereretur, niſi violenta morte eſſet occiſus.

Magiſter.

3. Conclu.

¶ Tertia concluſio. Mors Chriſti ſimpliciter non fuit miraculoſa. Hæc concluſio ex præcedenti liquido cōcluditur. Etenim ſi fuit naturalis, non fuit miraculoſa. Quod ſi obiicias in contrarium, quòd anima Chriſti ab exordio ſuæ creationis fuit beata, at vero ex Augu. ſententia ex beatitudine animæ naturaliter reſultat immortalitas corporis. Igitur caro Chriſti miraculoſe habuit mortem, ſiquidem ex natura beatitudinis animæ immortalitatem ſibi vendicabat, & miraculum erat, quòd immortalis non eſſet.

Obiectio. Solutio.

¶ Ad hoc argumentum dicēdum eſt, in exordio incarnationis Domini miraculum fuiſſe, quòd anima beata vnieretur corpori mortali, & paſſibili, at verò præeunte, & præſtituto hoc miraculo caro Chriſti manebat verè paſſibilis, & mortalis. Quòd ſi fieret ex Dei diſpenſatione vt non moreretur, neque pateretur, hæc diſpoſitio eſſet miraculoſa, & contra ordinem naturæ. Itaque miraculū fuit, gloriam animæ Chriſti in corpus non redundare, at non fuit miraculum corpus Chriſti non habens iſtam redundantiam eſſe paſſibile, & mortale, imo erat neceſſarium ex naturæ ordine. Caro ſiquidem Chriſti dimiſſa eſt in propria natura, vt redemptioni, quam Chriſtus per carnem ſuam parabat, eſſet locus.

D. Thom.

4. Conclu. Mors Chriſti fuit naturalis, & violēta, & quodāmodo miraculoſa.

¶ Quarta concluſio. Mors Chriſti fuit naturalis, volūtaria, violenta, & quodammodo miraculoſa, hoc eſt, habens quædam miracula cōiuncta. Quòd fuerit naturalis ex dictis patet euidenter. Quòd fuerit voluntaria in hūc modum oſtenditur, nam in primis fuit voluntaria voluntate diuina, voluit enim verbum diuinum ſecundum carnem acceptam mori. Rurſus fuit voluntaria, ſi ad voluntatem humanā deliberatam referatur. Voluit enim Chriſtus deliberatè vitam pro nobis ponere, & in ea re ſibi cō placuit. Tertiam cauſam huius rei demonſtrat hic D. Thom. ex recondita Theologia. Pro cuius intelligentia obſeruet Theologus, quòd de anima Chriſti dupliciter loqui poſſumus, tum ſecundum virtutem naturalem, vel gratuitam in ea manentē, quia ſcilicet ipſa dicitur potens, & ſic anima Chriſti non poterat præſeruare corpus ſuum ab illatis nocumentis, niſi gloriam animæ deriuādo in corpus, & reddendo illud impaſſibile, quod fuiſſet noſtræ redemptionis impedire myſterium, & contra ordinem incarnationis, quo ab exordio diſpoſitum eſt, vt anima exiſtēte gloriosa corpus maneret paſſibile, diſcurrendo namque per omnes gratias infuſas manentes in anima Chriſti liquido apparet nullam in ea fuiſſe potentiam aliam ad præſeruandum corpus ab illatis inēōmodis. Alio modo loqui poſſumus de anima Chriſti, vt eſt inſtrumentū coniunctum diuinitati, & ſic vt ſuperius q. 13. arti. 2. & 3. dixit D. Thom. poteſtatem habuiſſe faciendi omnia miracula ordinabilia in finem incarnationis, hoc eſt, omnes mutationes creaturarum præter ſpectantes ad creationem, & annihilationem, & ſic loquitur D. Tho. in hoc loco, cum inquit: quòd ſpiritus eius habebat poteſtatem conſeruandi naturam carnis ſuæ, ne à quocū que læſiuo inflicto opprimeretur. Quod quidem habuit anima eius, quia erat verbo Dei coniuncta in vnitate perſonæ. Vnde & poterat voluntates perſequutorum immutare, & poteſtatem eorum impedire, ſicut poterat alia miracula in cælo, & in terra facere, & ſimiliter poterat cōſeruare carnem ſuā, ne læderetur a flagellis, clauis, & quibuſcunque læſuis, ſicut potuit ſeruare Petrum ſuper aquas ambulātem: Et hac ratione mors Chriſti præcipuè fuit ei voluntaria. Quod vero mors Chriſti fuerit violēta ſic oſtenditur. Nam violentum eſt cuius principium eſt extra, paſſo non conferente vim, flagella autē & tormenta cæterique cruciatus erant a principio extrinſeco nempè a tortoribus, paſſo nō conferente vim, caro enim Chriſti repudiabat, vt propriæ naturæ cōtraria, alioquin non doluiſſet. Et creſcit Dominicę mortis violētia quia mortuus eſt in ætate iuuida, florenteque, annum agens trigeſimum tertium, & iuuenibus mors violentior eſt, vt planè conſtat. Quod verò mors Chriſti habuerit miraculum aliquod coniunctum aſſerit D. Thom. hic in ſolutione ſecundi, & in quodlib. 1. arti. 3. dicens, quòd natura reſtitit virtute diuinitatis pluſquam in aliis hominibus, reſtitit inquam non ad hoc vt impediret ſeparationem animæ a corpore, ſed vt oſtenderet aliquod ſignum ſuæ diuinitatis, quod fecit per hoc, quòd ſumpſit vires ad clamandum. Vnde Centurio admirans dixit. Vere filius Dei erat iſte. Itaque miraculū in hoc cōſtitit, quod Chriſtus permiſit quidem corpus pati, & nihil minuendo de paſſione miraculoſè cōſeruauit fortitudinem naturæ ad clamandum. Itaque cōſeruatio fortitudinis fuit miraculoſa, qua conſeruatione deſinente ſtatim paſſio effectum mortis habuit, clamans enim expirauit.

D. Thom.

¶ Sed iam ad argumenta in principio propoſita reſpondeamus.

Ad argu. 1. 2. & 3. quæſt.

¶ Ad arg. primæ quæſtionis ex dictis patet cōfutatio, ſi rectè animaduerſa fuerint. Ad argu. ſecundæ quæſtionis ſatisfecimus euidenter, cum demonſtratum eſt a nobis, quomodo paſſio Chriſti fuerit voluntaria.

¶ Ad argu. tertiæ quæſtionis non eſt opus diſtinctè reſpondere, nam iam, ni fallor, expoſitum dedimus, quēadmodum mors Chriſti fuerit naturalis, voluntaria, violenta, & miraculoſa.

Ad primū 4. quæſt.

¶ Sed operæ pretium eſt argu. quartę quæſtionis ſigillatim confutare. Ad primum Scoti reſpondetur tantum probare, quòd corpus Chriſti, & eius anima ſanctiſsima ſecundum ſe non poterant ſe præſeruare ab illatis incōmodis, verum ut anima illa eſt organum uerbi, potuiſſet, ſi voluiſſet, impedire paſſionem.

Ad ſcām.

¶ Ad 2. argu. reſpōdetur, quòd ex vera Theologia euidenter conſtat non peccare, ſed rectè facere, qui cū poſſit non cuſtodit proprium corpus, nec propriam vitam propter ſalutem animarum, Chriſtus autē paſtor bonus fuit ponens animā, hoc eſt, vitam ſuam pro ouibus ſuis.

Ad tertiū.

¶ Ad 3. argu. reſpondetur, quòd cum ſit confeſsio catholica ab omnibus approbata, quòd anima Chriſti fuit coniunctum organum verbi Dei, cōſequens eſt, vt quòd ſingulariter, & ineffabiliter aſſumptum eſt organum, ad omnia effectum ſit organum, ad quæ poteſt inſtrumētaliter concurrere. Sicut enim Chriſtus eſt caput omnium, & in ſcientia, & gratia, & virtutibus prælatus eſt omnibus, ita etiam in potentia, & virtute inſtrumentaria exiſtit ſuper omnia, quæ poſſunt diuino organo fieri. Omnia

Universidad de Deusto
Biblioteca

nia enim,quæ excellentia sunt, & non dedecent Christianum,sed maximè congruunt eius excellentiæ, credẽda sunt inesse illi,& sic ex unione animæ Christi ad verbum ostenditur non obscurè potestas hæc præseruandi corpus proprium ab illatis nocumentis.Et sic certè explicandus est D.Augustinus in loco indicato.Quod autem
D. Thom. D.Tho.in loco citato tribuerit voluntati diuinæ, quod hic humanæ,non est mirandum, quia ipsemet in articulo 3 iam indicato regulam generalem tradidit nobis interpretãdi dicta de potestate instrumentali animæ Christi.Cum enim instrumentum nõ propria,sed principalis agentis potestate agat,ideo opera animæ Christi, quãdo operatur vt organum diuinitatis, attribuitur diuinitati,& propterea verumque est verũ, scilicet,quòd Christus esuriuit, sitiuit,mortuus est, quia uoluit voluntate diuina,ut causa principali, & voluntate humana, vt causa potente instrumentaliter impedire, & non impediente. Et hoc est,quod dicit Dominus: Nemo tollit animam meam à me,sed ego pono eam.Hoc verbum nullus martyrum quantumcunque voluntarius ad mortem potest verè dicere,sed proprium fuit Christo,& sic non sola voluntas cõplacentiæ,sed etiam causalua mortis in Christo fuit. Neque ex hoc sequitur, quod Christus fuerit sui homicida.Nam vt aliquis dicatur esse causa suæ mortis,qui potuit tueri vitam,& non fecit,tria sunt necessaria.Quòd potuerit.Quod non fecerit.Et quòd ad tuendam uitam fuerit obligatus. Vt eleganter docet D.Tho.
D. Thom. 1.2.q.7.cum agit de voluntario. Nemo autem tenetur suam vitam tueri,quando expedit eam periculo exponere propter bonum commune,& salutem animarum.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm Christus fuerit ex obedientia mortuus.

259 Infr.q.48. arti.2 & 3. co.Et 4.cõtra cap.55. ad 13. & 16.Et opu. 3.cap.234. Et Ro.5.l. 2.fi. & l.5. co.5.fi.

AD secundum sic proceditur.Videtur, quòd Christus non fuerit ex obedientia mortuus. Obedientia enim respicit præceptum.Sed non legitur Christo fuisse præceptum,quòd ipse pateretur. Non ergo ex obedientia passus fuit.

¶ 2.Præterea,Illud dicitur aliquis ex obedientia facere,quod facit ex necessitate præcepti.Christus autem,non ex necessitate,sed uoluntariè passus fuit,Non ergo passus est ex obedientia.

¶ 3.Præterea, Charitas est excellentior virtus quàm obediẽtia.Sed Christus legitur ex charitate passus: secundum illud Ephe. 5. Ambulate in dilectione,sicut & Christus dilexit nos,& tradidit semetipsum pro nobis.Ergo passio Christi magis debet attribui charitati,quàm obedientiæ.

¶ Sed contra est,quod dicitur Philip.2.Factus est obediens Patri usque ad mortem.

Respondeo dicendum, quòd conuenientissimum fuit, ꝙ Christus ex obedientia pateretur. Primò quidem, quia hoc conueniebat iustificationi humanæ:vt sicut per unius hominis inobedientiam peccatores constituti sunt multi,ita per unius hominis obedientiam, iusti constituantur multi,ut dicitur Ro.5.Secundo hoc conueniens fuit reconciliationi Dei ad homines.Vnde dicit Rom.5.Reconciliati sumus Deo per mortem filij eius,in quantum scilicet ipsa mors Christi fuit quoddam sacrificium acceptissimum Deo:secũdum illud Ephes.5.Tradidit seipsum pro nobis, oblationem & hostiã Deo in odorem suauitatis. Obediẽtia verò omnibus sacrificiis antefertur, secũdum illud primi Reg.15.Melior est obedientia quàm victimæ.Et ideo conueniens fuit,vt sacrificium passionis & mortis Christi ex obedientia ,pcederet.Tertiò hoc cõueniẽs fuit eius victorię,qua de morte & autore mortis triumphauit. Nõ enim miles vincere potest,nisi duci obediat: & ita homo Christus victoriã obtinuit per hoc quod Deo fuit obediens: secũdum illud Prouer. 12.Vir obediens loquitur victorias.

Ad primum ergo dicendum, quòd Christus mandatum accepit a Patre,ut pateretur: dicitur enim Ioã. 10. Potestatem habeo ponendi animã meam,& potestatem habeo iterum sumẽdi eam, & hoc mandatũ accepi a Patre meo, scilicet ponẽdi animã,& sumendi eam. Ex quo (vt Chryso.* dicit) nõ est intelligendum,quòd prius exho. 59.in Ioã. i pag. 3.a princ. to.3. pectauerit audire,& opus ei fuerit discere:sed voluntatium monstrauit processum , & contrarietatis ad Patrẽ suspicionem destruxit. Quia tamẽ in morte Christi lex vetus consummata est (secũdum illud quod ipse moriens dixit Ioa.19.Consummatum est) potest intelligi quòd patiendo, omnia uetetis legis præcepta impleuit. Moralia q̃dẽ quæ in præceptis charitatis fundãtur, impleuit in quantum passus est,& ex dilectione Patris (secũndum illud Ioa. 14. Vt cognoscat mundus quia diligo Patrem,& sicut mandatum dedit mihi Pater,sic facio,surgite eamus hinc.s.ad locum passionis) & etiam ex dilectione proximi:secũdum illud Gal.2.Dilexit me,& tradidit semetipsum pro me. Cæremonialia uerò præcepta legis, quæ ad sacrificia & oblationes præcipue ordinãtur,impleuit Christus sua passione,in quãtũ omnia antiqua sacrificia figuræ fuerũt illius ueri sacrificii, qđ Christus obtulit, moriendo ꝓ nobis. Vnde dicitur Colo. 2. Nemo uos iudicet in cibo aut in potu,aut in parte diei festi,aut neomeniæ, quæ sunt umbra futurorum,corpus autem Christi:eo scilicet,quod Christus comparatur ad illa, sicut corpus ad umbrã.Præcepta uerò iudicialia legis quę præcipuè ordinantur ad satisfaciendam iniuriã passis,impleuit Christꝰ sua passione:quoniã (ut in Psal.68.dicitur) quę nõ rapuit, exoluit, permittens se ligno affigi, pro pomo , quod de ligno homo rapuerat contra Dei mandatum.

Ad secundum dicẽdum,quòd obedientia etsi importat uolũtatem respectu eius quod præcipitur,tamẽ importat uolũtatem respectu impletionis præcepti,& talis fuit obedientia Christi.Nam ipsa passio & mors secundum se considerata,naturali voluntati repugnabat:volebat tamen Christus Dei uoluntatem circa hoc implere: secundũ illud Psa.39.Vt facerem uoluntatem tuam Deus meus uolui.Vnde dicebat Matt.26.Si nõ põt trã sire a me calix iste,nisi bibã illũ, fiat uolũtas tua.

Ad

Ad tertium dicendum , ꝙ eadem tõne Christus passus est ex charitate & obedientia: quia & p̃cepta charitatis ex obedientia impleuit,& obediens fuit ex dilectione ad patrẽ p̃cipientem.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. CONclusio est affirmatiua.Et probatur primo,quia sic conueniebat humanæ iustificationi , vt sicut per vnius hominis inobedientiam p̃uaricatores constituti sunt multi; ita per obedientiam vnius hominis iusti cõstituantur multi . Secundò,hoc conueniens fuit reconciliationi Dei ad homines: quia mors Christi fuit quoddam sacrifi-
Ephes. 5. cium Deo acceptissimum, vt dicit Apost. ad Ephes. 5. Sed
1.Reg.15. obedientia omnibus sacrificiis antefertur 1.Reg.15. Tertiò,hoc conueniens fuit eius victoriæ , qua de morte & actore mortis triumphauit: non enim miles vincere potest nisi duci obediat . Quare & ipse victoriam obtinuit pro eo,quòd Deo patri obediuit.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Vtrũ Chꝛs habuerit p̃ceptũ patiendi. DVbium certè videtur,& non omnino facilè.Vtrum Christus in quantum homo habuerit præceptum patiendi,& redimendi genus humanum.

Prim. arg. Ioann.20. ¶A parte affirmante hæc sunt argu.In primis hoc videtur probari ex sanctis scripturis.Ex illo Io. 10 . Potestatem habeo ponendi animam meam , & iterum sumendi eam,& Hoc mandatum accepi a patre, scilicet ponendi animam meam,& sumendi eam. Et Ioan. 14. Vt cognoscat mundus,quia diligo patrem,& sicut mandatum dedit mihi pater , sic facio , surgite eamus hinc,scilicet ad locum passionis. Facit etiam ad hoc illa scriptura . Calicem quem dedit mihi pater, non vis vt bibam illum ?
Ioann.14. Matth.26. & Matth.26.Si non potest transire a me calix iste,nisi bibam illum , fiat voluntas tua . si enim hoc non fuisset
Philip. 2. præceptum , poterat vltrò non bibere calicem . Fauet etiam multum huic sententiæ illud ad Philip.secundo, vbi dicitur de Christo . Factus est obediens patri vsque ad mortem .

Secũdum. ¶ Secundo probatur eadem sententia ex autoritate D.Thom.in hoc articulo, maximè & ad primum , & ad secundum .

Tertium. ¶Tertio probatur rationibus Theologicis . Prima est, quoniam in Christo fuit præstantissima obedientia,hæc autem non est , quando præceptum superioris non instat,prout docet D.Thom in 2.2. in materia de obedientia . Huic accedit altera ratio . Nam Christus in quantum homo obligari potuit præcepto , vt supra multis argumentis est demonstratum , & affirmat scriptura euidenter , quòd habuit præceptum , & mandatum patiendi,& moriendi pro genere humano , ergo ita assentandum est .

Pars nega tiua proba tur. Primum. Ioann.10. Isa. 53. ¶Contrarium esse verum.hæc argumenta suadent. In primis Io.10. sic habetur . Nemo tollit animam meam a me,sed ego pono eam a meipso,id est,sponte,& vltrò.Facit etiam in fauorem huius partis illud Isa. 53 . Oblatus est,quia ipse voluit. Certè si habuit præceptum non omnino vltrò , & sponte patiebatur , si non poterat aliter vitare mortem, quàm peccando , & offendendo patrem æternum.

Secũdum. D. Chryſ. ¶Secundo probatur idem autoritate patrum.Profectò Chryso.homil. 59. in Ioan.apertè docet , quòd Christus non habuit præceptum moriendi. Vnde dicit quòd in illo loco,hoc mandatum accepi a patre, mandatum nihil aliud signat , quàm eum patre concordiam . Idem docet
D.Ansel. Ansel mus in meditationibus,inquiens:ex nulla cogente obedientia , sed ex libera prouidentia passus est Chri-
D. Thom. stus.Eandem sententiam videtur docere D.Tho.in multis locis suæ doctrinæ.Nam supra quæst. 37. art. 1.ad 3. sic scribit : sicut Christus propria voluntate mortem nostrã suscepit,quæ est effectus peccati,nullum in se habens peccatum,vt nos a morte liberaret,ita etiam & circuncisionem,quæ est remedium originalis peccati , suscepit absque hoc quòd haberet originale peccatum,vt nos a legis iugo liberaret . Quibus in verbis significare videtur, quòd sicut circuncisionem spontè , & vltro suscepit absque aliqua obligatione peccati , sic etiam & mortem pro nobis degustauit. Et in sequenti articulo ad primum sic scriptum reliquit . Innocentem hominem passioni & morti tradere contra eius voluntatem est impium , & crudele , sic autem Deus pater Christum non tradidit, sed inspirando et voluntatem patiendi pro nobis . Et in eodem articulo docet D. Thom. Christum traditum a patre passioni propter tria , inter quæ non ponit præceptum.

¶Tertio loco probatur hæc sentẽtia rationibus Theologicis.Prima ratio est,quoniam præceptum solum ponitur eis qui possunt illud transgredi, vnde ad Gala.3 dicitur.Lex propter transgressores posita est,& alibi dicitur: Lex iusto nõ est posita. sed Christus non potuit transgredi præceptum,si quidem peccare non potuit. Prima rõ. Gal.3.

¶Secunda ratio est,quia ita efficax erat simplex voluntas patris sicut præceptum,ergo non expediebat ponere præceptum. Etenim si prælatus cognoscit subditos absq; præcepto rectè facere eius voluntatem , non esset rectè consultum præcepta constituere. Secunda.

¶Tertia ratio est,quia dedecet dignitatem Christi,& eius excellentiam habere præceptum . Præceptum enim videtur esse quædam comminatio, perinde enim est dicere:præcipio hoc tibi sub præcepto, ac si diceret,si non feceris eris mihi inimicus,& ingratus . Et certè Christus non potuit esse extra gratiam Dei,cum sit ipse Deus. Et reuera hoc videtur dignius persona Christi,quòd ipsemet spontè & vltro mortuus fuerit,quàm quòd præcepto astrictus opus redemptionis perfecerit. Tertia.

¶Alia ratio est,nam magis pium videtur hoc dici , vt magis debeamus Christo,si gratis pro nobis mortuus est. Videtur enim beneficium minuere obligatio. Quarta.

¶Quinta ratio est , quia impeccabilitas tollit libertatẽ contradictionis respectu præceptorũ, hoc est,facit vt nõ sit libertas ad faciendum, & non faciendũ . Nam si talis esset libertas , non esset impeccabilitas,igitur si Christus habuit præceptum patiendi, videtur ꝙ necessariò passus fuerit,postquam fuit impeccabilis . Explicatur hoc euidentius . Si Christus habuit præceptum moriendi , ergo potuit peccare,sed hoc est falsum, ergo non habuit præceptum moriendi.Probatur prima consequentia. Nã potuit non mori, potestatem enim habuit ponendi animã, & non ponendi.At si non moreretur peccaret,si quidem ageret contra præceptum, si habuit præceptum moriendi,ergo potuit peccare. Quod si forte dicas,ꝙ in sensu diuiso potest non mori , verum in sensu composito esto ꝙ habuit præceptum,non potuit non mori,vnde stante præcepto necessariò moritur.In contrarium sic arguitur. Nã stante præcepto Christus est liber, ergo potest non mori, ergo peccare.Consequentia prima inde probatur,quia libertas est ad vtrunque,ad mori,& non mori. Propter hęc argumenta Doctissimus Pater Victoria aiebat sibi videri probabilius,& dignius persona Christi, quòd non habuerit a patre præceptum moriẽdi. Et ad scripturas diuinas, quę videbantur sonare oppositum dicebat,quòd adimplere voluntatem Dei sine quocunque præcepto dicitur obedientia,& voluntas Dei,vel missio ad redimentum vocatur mandatum. M. Victoria.

¶In explicationem huius dubij non est necesse edisse ex nobis, an Christus secundum quòd homo possit obligari legibus . Nam de hoc disputauimus copiosè supra , & affirmatiuam partem sequuti sumus . Nunc verò id quod de mandato moriendi instat,exponamus . Decisio q̃stionis.

¶Pro quo sit assertum primum. Christus non tenebatur ex lege naturali mori. Poterat enim quis existimare, ꝙ teneretur ad subeundã mortem ex vinculo legis naturalis pro salute generis humani. Ius enim naturę exposcit, vt pars se exponat periculo ꝓ toto; & boni ciuis officium est dare vitã pro republica. Sed hęc existimatio falsa est. Nã mors Christi non erat necessaria ad salutẽ generis humani, nec mediũ per se ordinatum ex dictamine legis naturalis, sed solum ex voluntate diuina , præsertim 1.Conclu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd talis vita præstat bono totius mundi, & qñ pars est melior,& maius bonum,quàm totum,non est obligatio vt exponatur pro toto,nec pro salute reipublicæ.

2. Conclu. ¶Secundum assertum. Christus in quantum homo habuit præceptum moriendi. Ita sentio profectò,licèr argumenta Doctissimi Patris Victoria possent Theologũ partum attentum in contrarium adducere. Pro huius rei intelligentia cõsiderandum est,q̃ mandatũ, & præceptum bifariam accipiuntur,tum vt exponant tantummodo voluntatem superioris illam subditis patefaciendo, tum vt designent obligationem vel ad peccatum veniale, vel ad mortale. Priori modo vsurpatur hæc vox Luc. 15. in illo

Mandatũ, & ꝓceptũ dupliciter accipiunt. Luc. 15. Mar. 8. verbo nunq̃ mandatum tuũ præteriui, & in illo Mar. 8. præcepit eis,vt discumberent,& alio in loco,præcepit eis ne cui dicerent. Posteriori modo vsurpatur hæc vox in illo loco Matth. 22. Quod est mandatum magnum in lege. Et ibidem. Maximum mandatum,& primum est, &c. In eadem acceptione accepit hanc vocem D. Paul. 1. Corin. 7. dicens. De virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do. Illud etiam obseruandum est, q̃ D. Th. docet in 2. 2. q. 104. obedientiam esse specialem virtutem,obidque habere speciale obiectum,speciale autem obiectum obedientiæ est præceptum stricte sumptũ, obligationem præseferens,& certè propriè inobedientia non est, nisi quando quis præceptum strictè sumptum transgrediatur. Ad hæc obseruandum est, quòd Christus verè,& propriè fuit obediens, & ex obedientia mortuus est,vt patet ex illo ad Phi. 2. Factus est obediens vsque ad mortem,mortem autem crucis. Idem patet ex illo ad Roma. 5. Sicut per vnius inobedientiam peccatores constituti sunt multi,ita per vnius obedientiam iusti cõstituentur multi. Ex hoc sequitur, q̃ Christus ẽm quod homo verè,& propriè habuit prælatum, & superiorem,scilicet patrem. Obedientia. n. propriè voluntatẽ superioris considerat, vnde Christus secundum quod homo est minor patre, & dicitur seruus patris Ex his documentis,si rectè expendantur, colligitur euidenter, q̃ pater potuit Christo quatenus homo erat imponere præcepta, & cum sanctæ scripturæ,& rationes Theologicę videantur sonare, quòd habuerit præceptum moriendi,& diuinæ scripturę in proprietate sermonis debeant explicari, quando sensus proprius non habet aliquod incommodum, videtur vtique asserendum, quòd habuerit præceptum moriendi,& redimendi genus humanum.

Chris propriè fuit obediens. Philip. 2. Rom. 5.

Ad argu. pro parte negatiua. Scripturæ explicant. ¶Ad argumenta in contrarium satisfaciendum est. Ad scripturas diuinas dicendum est rectissimè cohærere, inter sese,quòd Christus sponte, & vltro mortuus fuerit,& quòd habuerit a patre præceptum moriendi. Itaque in diuinis literis vtrumque explicatur, & quòd mortuus est voluntariè,in hoc,videlicet,sensu,quod nemo eo inuito poterat ab eo tollere vitam, & quòd mortuus fuerit ex mandato patris,ad quod ipse vltro se obtulit,vt patet ex illo:In capite libri scriptum est de me, vt facerem voluntatem tuam, Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei.

Explicant sancti patres. ¶Ad autoritates patrum respondetur. Ad D. Chrysostomum dico, quòd sancti patres illius ætatis vehementer dimicabant contra Arrianos docentes Christum esse puram creaturam, ob idque magnopere fugiebant Christo tribuere id quod puræ creaturæ esse videbatur, cuiusmodi est superioris obligari præcepto. Ad D. Anselmum respondetur,quòd fuit contrariæ sententiæ, neque enim eius dicta vllo modo glossari possunt. Ad D. Thomam dicendum est tantum docere, quòd Christus Dominus non inuitus,aut reluctans gustauit mortem,sed maximè voluntariè.

Ad primã rationem. ¶Deinde ad rationes Theologicas satisfaciẽdum est. Ad primam dicendum, quòd lex positiua, & præceptum positiuum,secundum communem,& virtutum cursum propter transgressores constituuntur,sicut medicina propter infirmos,lex autem naturalis consequitur naturalem inclinationem, ob idque non propter transgressiones cõstituitur. Vnde etiã in beatis lex naturalis integra perseuerat,vbi trãsgressio esse non potest,sed & præceptum positiuum nonnunquam ponitur non propter transgressores,sed vt opus sit magis meritorium,& maioris perfectionis. Et certum est, quòd quando opus pertinet ad plures virtutes,tanto magis perfectum est. Vnde opus, quod fit ex voto magis meritorium est, quàm si fiat sine voto.

Ad secundam. ¶Ad secundam rationem eodem modo respondendum est.

Ad tertiã. ¶Ad tertiam rationem respondetur, quòd magis commendatur charitas Christi erga nos, & magis debemus Christo,quòd voluerit pro nobis subditus esse, & præceptо superiori obligari.

Ad quartã. ¶Ad quartam rationem idem dicendum censeo.

Ad quintã. ¶Ad quintam rationem cum sua confirmatione respondetur in primis, quòd idem argumentum potest fieri de præceptis naturalibus, quæ sine dubio obligant Christum,Deinde dico,quòd dato,quòd Christus habuerit præceptum moriendi, non potuit non mori in sensu composito, id est, non potest esse hæc copulatiua vera. Christus habet præceptum moriendi,& non moritur,verum absolutè, & in sensu diuiso potuit non mori. Nam hæc copulatiua vera est. Christus præceptũ habuit, & potuit absolutè non mori, necessitas. n. ex suppositione non tollit libertatem,neque possibilitatem ad oppositum.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm Deus pater tradiderit Christum passioni.

260 3. di. 20. ar. 5. q̃. 1. Et quol. 1. art. 3. fi. & Mat. th. 26. co. 2. AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd Deus pater nõ tradiderit Christum passioni. Iniquum enim & crudele videtur esse, quòd innocens passioni & morti tradatur. Sed,sicut dicitur Deut. 32. Deus fidelis & absq; vlla iniquitate: Ergo Christum innocentem non tradidit passioni & morti.

¶ 2. Præterea, Non uidetur, q̃ aliquis a seipso & ab alio morti tradatur. Sed Christus tradidit semetipsum pro nobis: secundum quod dicitur Isa. 53. Tradidit in mortem animam suam. Non ergo uidetur quòd Deus pater eum tradiderit.

¶ 3. Præterea, Iudas uituperatur ex eo q̃ tradidit Christum Iudæis: secundum illud Io. 6. Vnus ex vobis diabolus est: quod dicebat propter Iudam,qui eum erat traditurus. Similiter etiam vituperantur Iudæi, qui eum tradiderunt Pilato: secundum quod ipse dicit Ioan. 18. Gens tua & Pontifices tui tradiderunt te mihi. Pilatus etiam tradidit ipsum, ut crucifigeretur, vt habetur Io. 19. Non est autem participatio iustitiæ cum iniquitate, vt dicitur 2. ad Corinth. 6. Ergo uidetur quòd Deus pater non tradiderit Christum passioni.

Sed contra est,quod dicitur Rom. 8. Proprio filio suo non pepercit Deus,sed pro nobis omnibus tradidit illum.

Resp. Att. præc. Respondeo dicendum, q̃ (sicut dictum est*) Christus passus est voluntariè ex obedientia Patris. Vnde ſm tria, Deus pater tradidit Christum passioni. Vno quidem modo, ſm quod sua æterna uoluntate præordinauit passionem Christi ad humani generis liberationem, ſm illud quod dicitur Isa. 53. Dñs posuit in eo iniquitatem oĩum nostrum: & iterum, Dñs uoluit conterere eum in

in infirmitate. Secundò inquantum inspirauit ei voluntatem patiendi pro nobis, infundendo ei charitatem. Vnde ibidem sequitur, Oblatus est, quia ipse voluit. Tertiò, non protegendo eum a passione, sed exponendo persequentibus. Vnde & legitur Matt. 27. quòd pendens in cruce Christus dicebat, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? quia scilicet potestati persequentium eum exposuit, vt Aug. dicit, de gratia noui Testamenti.

In epi. 120. ex ca. 6. & 10. to. 2.

Ad primum ergo dicendum, q̃ innocentem hoĩem passioni & morti tradere contra eius voluntatẽ, est impium & crudele: sic autem Deus pater Christum non tradidit, sed inspirãdo ei voluntatem patiendi pro nobis. In quo ostenditur & Dei seueritas, qui peccatum sine pœna dimittere noluit (quod signat Apostolus dicens. Proprio filio suo non pepercit) & bonitas eius in eo, quòd cum homo sufficienter satisfacere nõ posset per aliquam pœnam quam pateretur, ei satisfactorem dedit. Quod signauit Apostolus dicẽs. Pro nobis omnibus tradidit illum, & Rom. 3. dicit. Quem scilicet Christum, proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius.

Ad secundum dicendum, q̃ Christus secundum quod Deus, tradidit semetipsum in mortẽ, eadem voluntate & actione, qua & Pater tradidit eum: sed in quantum homo tradidit seipsum voluntate a Patre inspirata. Vnde non est contrarietas in hoc, quòd Pater tradidit Christum, & ipse tradidit semetipsum.

Ad tertium dicendum, quòd eadem actio diuersimodè iudicatur in bono vel in malo, secundũ quod ex diuersa radice procedit. Pater enim tradidit Christum, & ipse semetipsum, ex charitate, & ideo laudantur. Iudas autem tradidit ipsum ex cupiditate, Iudæi autem ex inuidia, Pilatus ex timore mundano, quo timuit Cæsarem: & ideo ipsi vituperantur.

SVMMA TEXTVS.

Conclu. COnclusio est affirmans, & est vera propter tria. Vno modo, prout sua voluntate præordinauit illum pati debere ad humani generis liberationẽ. Secundò, in quantum inspirauit ei voluntatem patiendi pro nobis infundendo ei charitatem. Tertiò, non protegendo eum a passione, sed exponendo persequentibus: vnde pendens in cruce dicebat, vt quid dereliquisti me?

EXPOSITIO ARTICVLI.

Arguitur contra cõclusionẽ. Prim. arg. COnclusio huius articuli non est admodum difficilis, sed nihilominus, vt examinetur, arguitur aduersus eam. Nam si beneplacito Dei patris traditus est Christus in dictas passiones mortis, videtur profecto, q̃ non peccauerunt Iudæi crucifixores Christi facientes, quod ſm decretum Dei faciendum erat. Peccatum enim est dictum, vel factum, vel concupitum contra voluntatem Dei.

Secũdum. ¶Ex alio capite obiicitur contra prædictam conclusionem. Nam non videtur in ea exactè explicari, quomodo accipiatur pater, cum dicitur, quòd Deus pater tradidit filium ad mortem. Accipitur ne essentialiter pro Deo patre omniũ, an potius personaliter pro persona patris, quæ genuit filium ab æterno?

Tertium. ¶Sed & tertiam causam dubitandi offerunt nonnulli Theologi, debeamus ne magis patri æterno, qui nobis tradidit filium suum in mortem, an vero filio, qui etiam se tradidit in mortem propter scelera nostra, & ipsemet gustauit mortem, quod non fecit pater æternus?

Solutio. ¶Pro explicatione veritatis non ab re erit commemorare, quo consilio sit factum decretum diuinitatis super incarnatione & passione filij Dei. Pro cuius rei intellectu sciendũ est, q̃ B. Aug. & D. Bernar. & nonnulli alij patres tradiderunt ex scripturis quandam quasi forentem discretionem diuinarũ virtutũ inter se, vt pura, æternæ Dei sapientiæ, iustitiæ, misericordiæ, veritatis, & pacis, non q̃ in Deo sicut in hoĩe vlla sit succedentium cogitationum disceptatio, sed ad imbecillitatem intellectus nostri aptarunt eiusmodi disceptationem, vt ex similitudinibus rerum corporaliũ aliquam rõnem iudiciorũ Dei alioquin incomprehensibiliũ habere possimus. Disceptatio in hũmodum proponitur a sanctis patribus. Misericordia Dei volens Deum ꝑstabilem esse ac propitium super miseria, & peccatis hoĩum sic exorditur. Suauis es Dñe, & misera tionum tuarum non est numerus, aut finis, tui igitur memor esto, condonans peccata hoĩbus pp nomen tuum, tuamq; bonitatem. Econtrario verò iustitia, iustus es, inquit, Dñe, & iustitia tua in æternum permanet, si citra dignam punitionem donueris hoĩbus peccata, quid dicerent illi, quibus tu mãdasti exercere iustitiam. Sed & Pax accedit in patrocinium misericordię. Tu Dñe nõ es dissensionis Deus, sed pacis, adeo vt in scripturis appelleris Deus pacis, & Deus totius consolationis, at vindicare, perdere, exterminare sunt opera potius inimicitias exercentium, quã eius, qui natura bonus est, & pacificus. Cui à diuerso sic resistebat veritas inquiens: Dñe Deus nonne inter Angelos vt bonos tibi adunasti inseparabiliter, ita & malos perdidisti irrecuperabiliter? nonne in volumine legis tuæ scriptum est: Odibilis Deo impius, & impietas eius? Ad hæc iuxta mensuram delicti erit & plagarũ modus? vbi leges tuæ? vbi comminationes tuæ? vbi quod dici solet, Deus est pura, prima que veritas? profectò mendacium inueniretur in ore oĩum Propheratum, si non perderis impium iuxta impietatẽ suam. Hæc & alia similia lectu dignissima proponunt sancti patres inter virtutes diuinas fuisse cõtrouersia in concistorio sanctissimæ Trinitatis. Tunc æterna sapientia sic decreuit. Ad æquitatis iudicium confugiendum, censeo, nempe, vt peccatum homĩs pp veritatem quidem morte puniatur, propter misericordiam verò gratis remittatur. Sic fit rigor vindictę quantũ satis est iustitiæ, sit spes veniæ, quantum optare põt misericordia, vnus innocens, & continentis animæ, cuius non est digna ponderatio, luat pro omnibus, & omnes in vno misericordiam consequantur. Hac enim via & iustitia reuerẽda permanebit, & misericordia fiet amabilis cunctis præbẽs spem veniæ miseris peccatoribus & ita misericordia, & veritas obuiauerunt sibi, vt dicit Psal misita, Iustitia & pax oscułatæ sunt. Nihilominus quæstio alia suboriebatur, vbi nam inueniretur iste vnus qui lueret solus pro omnibus, & eadem decretum est, quòd solus Deus poterat tanto succurrere malo, & pro totius humani generis peccatis perfectè satisfacere, idq; negotij alicui creaturæ non posse committi, cum enim longe maius sit redimi, quam creari, indignum profecto videbatur, vt Deo gratias ageret homo, q̃ illum creasset, alij verò quòd eum a morte redemisset, Deo quòd ab eo esse naturæ percepisset, illi q̃ esse gratiæ, hoc est, esse diuinum contulisset, Deo quòd mortalem hominis filium condidisset, illi vero quod immortalem, & Dei filium hæredemque regni cœlorum effecisset. Itaque æquum erat, vt qui conditor erat hominis, redemptor esse vellet, & qui hominem ad imaginem suam fecerat, collapsum instauraret, & ad pristinam formam renouaret. Aliam ẽt causam huius rei demonstrãt diuini Theologi, ea est, ne homo amorem suum inter duos diuideret, cum idem Dominus & creationis, & redemptionis sit autor. Hinc pulcherrimè D. Anselmus: ne amorem diuideres inter creatorem & redemptorem, idem tibi factus est conditor & redemptor. His auditis æternus Dei filius, & verbũ Dei

Diuinę ꝑuidẽtię cõsilium.

Virtutũ diuinarũ disceptatio.

Misericordia.

Iustitia.

Pax.

Veritas.

D. Anſel.

Universidad de Deusto
Biblioteca

patris huius negotij,& redẽptionis humani generis prouinciam lubenter suscepit. Nam æquum erat omnino, vt per verbum, quo facta sunt oĩa, instaurarentur oĩa siue quæ in cœlis sunt, siue quæ in terra. Hac rõne vtitur D. Paulus sæpissimè in suis epistolis. Alias rõnes huius conuenientiæ prosequitur idem Paulus in epi. ad Heb. c. 2. per totum, & in c. 4. ad finem. His itaque peractis concluſit sanctissima Trinitas immutabile quoddam æternitatis decretum, videlicet, debere fieri, quod dictauerat æterna sapientia, ac deinde exequendum suscepit filius ante sæcula genitus, & veniente plenitudine temporis datũ est decretum istud exequtioni, & verbũ caro factum est, & habitauit in nobis, & vidimus duo in eo. Vidimus, inquit Ioannes, gloriam eius, videlicet in doctrina, & virtute, in miraculis, & resurrectione ipsius quasi gloriã vnigeniti a patre, vt merito pluſquam hõ esse crederetur. Rursum, Isa. 53. Et vidimus eum, & non erat ei aspectus, & nos putauimus eũ quasi leprosum, & percussum a Deo, & adeõ totus deformatus fuit pẽnis, ſputis, liuore, vulneribus, sanguine pp peccata nostra. Ex præmiſſis clarè colligitur, quomodo patet æternus, imo tota Trinitas tradiderit filium Dei passioni, & morti propter peccata nostra.

Hebr. 2. & 4.

Ioan. 1.

Isa. 53.

Ad 1. arg. ¶Ad argumenta in principio facta. Ad primum, q̃ eadem actio diuersimode iudicatur in bono & in malo, secundum quod ex diuersa radice procedit. Pater enim tradidit Christum, & ipse semetipsum ex charitate, & ideo laudantur. Iudas autem tradidit ipsum ex cupiditate, Iudæi verò ex inuidia, Pilatus ex timore mundano, quo timuit Cæsarem, & ideo ipsi vituperantur.

Ad 2. arg. ¶Ad secundum argumentum respondetur, quòd eum dicitur, Christum traditum esse a Patre, potest accipi nomen patris essentialiter pro Deo patre omnium. Sed verò similius est, quòd accipiatur personaliter, quia in diuinis vna persona dicitur mitti ab alia, a qua procedit, prout dicitur plenius in materia Trinitatis.

Ad 3. arg. ¶Ad vltimum arg respondetur ex D. Th. q. de vnione verbi incarnati ar. 1. ad 9. quòd Deus non est factus melior post incarnationis mysterium, quàm prius erat, ex quo sequitur, quòd verbum incarnatum non est magis diligibile, quàm verbum simpliciter, quanquam est diligibile, secundum aliam rationem. Ex eadem doctrina sequitur, quòd quamuis vnio incarnationis sit facta in vna persona, & non in alia, non est concedendum, quòd vna persona sit magis diligenda quàm alia, nec quòd vni personæ magis debeamus, quàm aliæ.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm fuerit conueniens, Christum pati a Gentilibus.

261 AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd non fuerit conueniens Christũ pati a Gentilibus. Quia enim per mortem Christi homines erant a peccato liberandi, conueniens videbatur, vt paucissimi in morte eius peccarent. Peccauerunt autem in morte eius Iudæi, ex quorum persona dicitur Matth. 21. Hic est hæres, venite occidamus eum. Ergo videtur conueniens fuisse, quòd in peccato occisionis Christi Gentiles non implicarentur.

¶2. Præterea, Veritas debet respondere figuræ. Sed figuralia sacrificia veteris legis non Gentiles, sed Iudæi offerebant. Ergo neque passio Christi, quæ sunt verum sacrificium, impleri debuit per manus Gentilium.

¶3. Præterea, sicut dicitur Io. 5. Iudæi quærebant Christum interficere non solùm quia soluebat Sabbathum, sed etiam quia patrem suum dicebat Deum, æqualem se Deo faciens. Sed hoc videbatur esse solum contra legem Iudæorum, vnde & ipsi dicunt Io. 19. Secundum legem debet mori, quia filium Dei se fecit. Videtur ergo conueniens fuisse, quòd Christus non a Gentilibus, sed a Iudæis pateretur, & falsum esse quod dixerunt, Nobis non licet interficere quenquã: cùm multa peccata secundum legem morte puniantur, vt patet Leui. 20.

Sed contra est, quod ipse Dominus dicit Matth. 20. Tradent eum Gentibus, ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum.

Respondeo dicendum, quòd in ipso modo passionis Christi præfiguratus est effectus ipsius. Primo enim passio Christi effectum salutis habuit in Iudæis: quorum plurimi in morte Christi baptizati sunt: vt patet Act. 2. & 3.

Secundò verò Iudæis prædicantibus, effectus passionis Christi transiuit ad Gentes, Et ideo conueniens fuit, vt Christus a Iudæis pati inciperet, & postea Iudæis tradentibus, per manus Gentilium, eius passio finiretur.

Ad primum ergo dicendum, quòd Christus ad ostendendum abundantiam charitatis suæ, ex qua patiebatur, in cruce positus veniam perse cutoribus postulauit. Et ideo vt huius petitionis fructus ad Iudęos & Gentiles peruenirent, uoluit Christus ab utrisque pati.

Ad secundum dicendum, quòd passio Christi fuit sacrificij oblatio, inquantum Christus propria uoluntate mortem subſtinuit ex charitate. In quantum autem a persecutoribus est passus, non fuit sacrificium, sed peccatum grauissimum.

Ad tertium dicendum, quòd sicut Aug. *dicit Iudęi dicentes, Nobis non licet interficere quenquam, intellexerunt non sibi licere interficere quenquam, propter festi diei sanctitatem, quam celebrare iam cœperant. Trac. 114. in Ioan. circa me. t. 9.

Vel hoc dicebant (vt Chryso. *dicit) quia volebant eum occidi, non tanquam transgressorem legis, sed tanquam publicum hostem, quia Regem se fecerat: de quo non erat eorum iudicare, Vel quia non licebat eis crucifigere (quod cupiebant) sed lapidare: quod in Stephano fecerunt. Vel melius dicendum est, quòd per Romanos, quibus erant subiecti, erat eis potestas occidi interdicta. Ho. 82. in Ioan. post illius, to. 3.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. COnclusio est affirmatiua, nam incœpit passio a Iudæis, & mediantibus ipsis per Gentiles finitur, & sic in ipso modo passionis Christi præfiguratus est ipsius effectus. Nam primò in Iudæis effectum salutis habuit, cum plurimi eorum tunc fuerint baptizati. Ipsis verò prædicantibus effectus transiuit ad gentes, Christus. n. in cruce positus pro omnibus persequutoribus rogauit, quare fructus ad omnes peruenit.

EXPO-

EXPOSITIO ARTICVLI.

Obiectio. VIdeo inter quosdam reuocari in duhium, quomodo si iudex tenetur sententiam pronunciare secũdum allegata, & probata, etiam si iudex euidenter intelligat reum esse innocentem, prout aperte docet D. Tho. in pluribus locis suæ doctrinæ, quomodo inquam verum est, quòd peccauerit Pilatus, siquidem pronuntiauit sententiam contra Christum secundũ allegata & probata, quãtis ipse sciret Christum esse innocentem. Sed hæc obiectio non est, cur moueat virum sobrium, vt deferat sentẽtiam illam D. Thomæ satis celebrem, videlicet, q̃ iudex teneatur pronuntiare sententiam secundum allegata, & probata. Nam hæc sententia intelligenda venit, quando testimonia contra reum producta nulla ratione possunt labefactari, aut conuelli, aut verò infirmari, quod in causa Christi non habuit locum: adeo enim erant infirma testimonia, & sibi non constantia, vt facile labefactari potuissent: adeo iniquitas accusatorum, & testium erat manifesta, vt facili opera potuerit demonstrari, & conuinci. Quod vt melius intelligatur, sciẽdum est, quòd Christus passus est publicè sub Pontio Pilato iudice, qui inter Iudæos prædicti, iudicandique potestatem acceperat ab Imperio Romano, valdè quidem tumultuariè, & perturbato iuris ordine, non tamen sic, quin fuerit simul & forma iudicij seruata, & potestatis auctoritas interposita, nã ex decreto summorum Pontificum, Seniorum, Scribatũ, ac Phariſæorum accusatus est coram Pontio Pilato. Pilatus autem multis interpositis iudiciarijs actibus tãdem sedens pro tribunali in prætotio adiudicauit fieri petitionem eorum. Testes horum sunt quatuor Euangelistę scribentes historiam passionis Domini. Sed Christus iniustè iudicatus est, & ita scriptura aperte testatur, dicens. Tradebat aũt se indicanti iniuste. Et certè contra omnem æquitatem iudicatus est, & patet, quia peccatũ non fecit primæ Petr. 2. patet rursus, quia iudicatus est pp indebitam causam, a Pilato quidem propter timorem humanũ, ne, s. perderet amicitiam Cæsaris, quoniam si hunc dimittis, inquiunt, non es amicus Cæsaris. Præterea ideo indebite, & contra æquitatem, quia non est iudicatus a iudice congruo, & conuenienti, siue, vt iurisperiti loquũtur, cõpetente, sed a suis sibi omni iure subiectis, qui non habẽt iudicii potestatem in superiorem suum. Si enim non licet iudicare alienum seruum, eo q̃ Domino suo stat, aut cadit, ad Rom. 14. ergo multo minus licet seruis iudicare Dominum suum, benefactorem suum, Doctorem suum, miraculis iam toti mundo illustrem. Sed & illud demonstrat iudicium fuisse plenum iniquitate, dicit. n. Pilatus: Ecce ego coram vobis interrogans nullam causam inuenio in homine isto, ex his in quibus accusatis eum. Rursus, pronuntiatutis sententiam lauit manus suas dicens: Innocens ego sum a sanguine iusti huius, vos videritis, indubiè non potest esse iustum iudicium, quod procedit ex falsis testimoniis: testatur vero Euangelista de Pontificibus dicens: Et quærebant, inquit, summi sacerdotes falsum testimonium aduersus Iesum, & cum multi falsi testes accessissent, &c. Sed dicet Theologus: si immerito, & contra iustitiam passus est Christus, ergo nõ per formam iudicii, quia iudicium est iusti intrisque determinatio. Dicendum est, q̃ iniqui iudices cum intendunt iudicare iniustè, tunc maximè obseruant communes formulas iudicandi, vt meditata iniustitia fucum accipiat ex consuetis iudicandi formulis. Sic Iudæi eradicare volentes Christũ per fas, perque nefas, studuerũt omnibus modis hoc perficere, ordine ac modo iudiciario, intercedente tam sui, quàm Romani iudicii auctoritate, ne oppressione, odio, vel inuidia id ipsum fecisse criminarentur a populo, vti in Naboth, & Susanna contigisse legimus, itaque iniustum quidem iudicarunt iudicium, sed tamen consuetas iudicandi formulas seruarunt ad fucum, & velamen iniquitatis suæ. Veruntamen non vniuersa, quæ passus est Christus in hoc mundo, passus est per formam iudicii.

Obiectio. Chris contra omnẽ æquitatem iudicatus est.

2. Petri. 2.

Solutio.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrùm Christi persecutores eum cognouerint.

262 AD quintum sic proceditur. Videtur, q̃ persecutores Christi eum cognouerint. Dicitur enim Matt. 21. q̃ agricolæ uidentes filium dixerunt intra se, Hic est hæres, uenite occidamus eum. Vbi dicit Hieron. * Manifestè Dominus probat ex verbis Iudæorum, principes non per ignorantiam, sed per inuidiã, Dei filium crucifixisse: intellexerunt enim eum esse illum, cui Pater per Prophetam dicit, Postula a me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam. Ergo uidetur, quod cognouerint eum esse Christum, uel filium Dei.

Opusc. 60. c. 18. in fi. & 1. ad Corin. 2. lc. 2. co. 1.

*Id innuit c. 21. Mat. in fi. illius to. 9. & ẽt in glo. ord.

¶2. Præterea, Io. 15. Dominus dicit, Nunc autem & viderunt & oderunt & me & Patrem meum. Quod autem videtur, manifestè cognoscitur. Ergo Iudæi cognoscentes Christum, ex causa odij, ei passionem intulerunt.

¶3. Præterea, In quodam sermone Ephesini concilij dicitur, Sicut qui chartam imperialem discerperit tanquam Imperatoris disrumpens verbum, ad mortem addicitur: sic crucifigens Iudæus quem uiderat, pœnas dabit, tanquam in ipsum Deum, uerbum præsumptionis iniiciens. Hoc autem non esset, si eum esse Dei filium, non cognouissent: quia ignorantia eos excusasset. Ergo uidetur, quòd Iudæi crucifigentes Christum cognouerint eum esse filium Dei.

Sed contra est, quod dicitur 1. ad Corin. 2. Si cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent, & Act. 3. dicit Petrus, Iudæis loquens, Scio quia per ignorantiam fecistis, sicut & principes uestri. & Dominus in cruce pendens dicit, Pater, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt.

Respondeo dicendum, q̃ apud Iudæos quidã erant maiores, & quidam minores. Maiores quidem qui eorum principes dicebantur, (ut dicitur in lib. Quæstionum vet. & noui Testam. *) sicut & dæmones, cognouerunt eum esse Christum, promissum in lege: omnia enim signa uidebant in eo, quæ dixerant futura prophetę. Mysterium autem diuinitatis eius ignorabãt: & ideo Apostolus dicit, Quòd si cognouissent, nunquam Dominum glorię crucifixissent. Sciendum tamen, q̃ eorum ignorantia non eos excusabat a crimine: quia erat quodammodo ignorantia affectata: uidebant. n. euidentia signa diuinitatis ipsius: sed ex odio & inuidia Christi, ea peruertebant, & verbis eius quibus se Dei filium fatebatur, credere noluerunt. Vnde ipse de eis dicit Io. 15. Si nõ uenissem, & locutus eis non fuissem, peccatum non haberent, nunc autem excusationem nõ habent de peccato suo. Et postea subdit, si opera nõ fecissem in eis, quę nemo alius fecit, peccatum non haberent. Et sic ex persona eorum accipi potest quod dicitur Iob 21. Dixerunt Deo, Recede

Aug. in li. q. ex no. testa. qui incipit. Deus certè. q. 66. a me. to. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a nobis,scientiam viarum tuarum nolumus. Minores verò,i.populares, qui mysteria Scripturæ non nouerant,nō plenè cognouerunt ipsum esse nec Christum, nec filium Dei: licèt enim aliqui eorum in eum crediderint, multitudo tamen nō credidit. Et si aliquando dubitauerunt, an ipse esset Christus, propter signorum multitudinem & efficaciam doctrinę (vt habetur Ioan.7.)tamē postea decepti fuerunt a suis principibus,vt eum non crederent, neque filium Dei,neque Christū. Vnde & Petrus eis dixit,Scio quia per ignorantiā fecistis, sicut & principes vestri:quia scilicet per principes seducti erant.

¶ Ad primum ergo dicēdum, quòd illa verba dicuntur ex persona colonorum vineæ,per quos significantur rectores illius populi: qui eum cognouerunt esse hęredem,in quantū cognouerunt eum esse Christum promissum in lege. Sed cōtra hanc responsionem esse videtur, quod illa verba Psalmi,Postula a me,& dabo tibi Gentes hæreditatem tuam, eidem dicuntur, cui dicitur, Filius meus es tu,ego hodie genui te.Si ergo cognouerunt eum esse illum,cui dictum est,Postula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, sequitur, hom.40.in Mat. in opere imp. a me. to.2. ſca. 94.secund. ord. φ cognouerint eum esse filium Dei. Chrysosto.* etiam ibidem dicit, quòd cognouerunt eum esse filium Dei.Beda etiam dicit super illud† Luc.23. Quia nesciunt quid faciunt. Notandum,inquit, φ non pro eis orat, qui quem filium Dei intellexerunt, crucifigere, quàm confiteri maluerunt. Sed ad hoc pōt responderi, φ cognouerunt eum esse filium Dei, non per naturam,sed per excellē tiam gratiæ singularis.Possumus tamen dicere, φ etiam verum Dei filium cognouisse dicuntur,q̄a euidentia signa huius rei habebāt: quibus tamen assentire,propter odium & inuidiam noluerunt, vt eum cognoscerent esse filium Dei.

Ad secundum dicēdum,φ ante illa verba præmittitur, Si opera non fecissem in eis,quæ nemo alius fecit,peccatum non haberent,& postea subditur.Nunc autem viderunt & oderunt & me,& patrem meum. Per quod ostenditur, φ videntes opera Christi mirifica, ex odio processit, φ eum filium Dei non cognouerunt.

Ad tertium dicendum, φ ignorantia affectata nō excusat a culpa,sed magis videtur culpam aggrauare:ostendit enim hominem sic vehementer esse affectum ad peccandum,φ vult ignorantiam incurrere,ne peccatum uitet. Et ideo Iudæi peccauerunt, non solum hominis Christi, sed etiam tanquam Dei crucifixores.

SVMMA TEXTVS.

1. Conclu. PRima conclusio. Principes cognouerunt eum esse Christum promissum in lege, quia omnia signa videbant in eo,quæ dixerant futura Prophetæ.

2. Conclu. ¶ Secunda conclusio,mysterium diuinitatis eius ignorabant,si enim cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent,vt dicit Paulus.

3. Conclu. ¶ Tertia conclusio. Ista ignorantia non excusabat eos a crimine, cum esset quodammodo affectata, ex odio nanque, & inuidia peruertebant euidentia signa diuinitatis ipsius, neque verbis eius credere voluerunt, quibus se filiū Dei fatebatur. Vnde de eis dicebat Io.15. Si nō venissem, & loquutus eis fuissem,peccatum non haberent. Ioan. 15.

¶ Quarta conclusio. Minores,i.populares, qui mysteria scripturæ non nouerant, non plenè cognouerunt ipsum esse Christum, & filium Dei, licet aliqui eorum, in eum crediderint: multitudo tamen non credidit, quanuis aliquando dubitauerit propter multitudinem signorum,& efficaciam doctrinæ.Fuerunt tamen postea decepti a suis principibus,vt non crederent,propter quod dixit Petrus. Scio,quòd per ignorantiam fecistis per principes seducti. 4. Conclu. Actuum 3.

EXPOSITIO ARTICVLI.

IN hoc articulo duæ quæstiones solent moueri. Altera est, Vtrùm dæmones cognouerint Christum esse verū Messiam in lege promissum, & esse verum Dei filium. Sed ab huius quæstionis expositione hic supersedēdum censeo,quoniam de ea actum est diligenter, & accurate in superioribus. Vtrum dæmones cognouerint Chrīm esse verū Messiam.

¶ Altera quæstio est,Vtrum Iudæi cognouerint Iesum esse verum Messiam,& eius diuinitatem? Et φ cognouerint videtur probari ex illo Matt.21. hic est hæres, venite occidamus eum. Super quem locum sic scribit Strabo in glossa. Patet ex verbis his Iudæorum principes non per ignorantiā, sed per inuidiam Dei filium crucifixisse, intellexerunt enim eum esse illum, cui Pater per Prophetam dicit. Postula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam. Hunc locum citat hic D. Tho.in primo argumento sub nomine Hieronymi, qui in sententia idem dicit, cap.21.Matth.ad finem illius.In contrarium est id,quod dicit Apostolus. 1.Cor.2 Si cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Vtrum Iudæi cognouerint Christi diuinitatem. Argumentum. Mat.21. Strabus. D. Thom. 1.Cor.2.

¶ Ad illam quæstionem explicandam, & enodandam repugnantiam, quæ videtur esse inter loca scripturæ citata,dicit D.Tho.in solutione.1.Dicendum,quòd illa verba;Hic est hæres, dicuntur non ex persona totius populi Iudæorum,sed ex persona colonorum vineę,per quos significatur rectores illius populi, qui eum cognouerunt esse hæredem, in quantum cognouerunt eum esse Christum promissum in lege. Sed contra hanc responsionem esse videtur,quòd illa verba Psalmi. Postula a me,& dabo tibi gentes hæreditatem tuam, eidem dicuntur,cui dicitur,Filius meus es tu, ego hodie genui te. Si ergo cognouerunt eum esse illum,cui dictum est. Postula a me,& dabo tibi gentes hæreditatem tuam, sequitur, φ cognouerint eum esse filium Dei. Chrysost. etiam ibidem dicit,φ cognouerunt esse filium Dei. Beda ēt super illud Luc.23. Quia nesciunt, quid faciunt, Notandum, inquit,φ non pro eis orat,qui quem filium Dei intellexerunt,crucifigere,q̄ confiteri,maluerunt. Sed ad hoc potest respōderi,φ cognouerunt eum esse filium Dei non per naturam, sed per excellentiam gratiæ singularis. Possumus autē dicere, φ etiam verum Dei filium cognouisse dicuntur, quia euidentia signa huiūs rei habebant,quibus tamen assentiri propter odium, & inuidiam noluerunt, vt eum cognoscerent esse filium Dei. Cæterum Caietanus non obstante sententia S. Th. dicit,φ omnino,nec principes cognouerūt Iesum esse Christum. Et ratio eius est,quia omnes credebant,quòd Messias esset rex futurus, & redempturus ex captiuitate Israel. Vnde responderunt: Magis quęrentibus, vbi est,qui natus est rex Iudæorum? in Bethleem Iudæ,&c. Hoc autem non videbant compleri in Iesu. Imo Apostoli erant in ista errorem illum ante resurrectionem,vnde illud: Nos sperabamus,φ redempturus esset Israel,&c. & illud: Dic, vt sedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram, & alter ad sinistram,&c. Et Lucæ 18. cum Dominus prædixisset mortem suam,dicitur: Et ipsi nihil horum intellexerunt. Et certè ego omnino credo eos,vel nunquam cognouisse eum esse Messiam, vel si aliquando crediderunt, tamen excæcatos postea odio, & inuidia, pessimis consultoribus, vt hoc non crederent tempore passionis. Nam quòd Petrus dixit.Et nunc scio fratres, Caietan. Lucæ 18. Autoris sententia.

fratres,quòd per ignorantiam fecistis, sicut & principes vestri, omnino non videtur solum loqui de ignorantia diuinitatis, nec enim dicerentur ex ignorantia peccasse, si scienter Messiam suum crucifixissent. Caietanus exponit illud, sicut & principes vestri,vt illa dictio,sicut,non cadat super ignorantiā, sed super factum, vt sit sensus: Vos per ignorantiam imitati estis principum vestrorum factum,non quòd ignorauerint, sicut principes ignorauerunt.Sed hoc est detorquere literam,nam planus sensus est,quòd fecerunt ignorantes, sicut & principes fecerunt ignorantes. Facit ad hoc propositum,φ Apost.dicit Ro. 10.testimonium enim illis perhibeo,quòd æmulationem quidem Dei habent,sed non secundum scientiam. Vbi Paulus loquitur de Iudæis, nec videtur solum loqui de plebe, imo potius de principibus, & legispertis,qui moti quidem zelo Dei persequebantur Christianos, quod vtique esse non potuisset, si scienter Christum persequerentur. Hoc ipsum confirmatur de ipso Paulo,qui certè non erat ex plebeis,sed ex legispertis, qui tamen ignorabat Iesum esse Christum, vt ipse dicit:misericordiam consequutus sum,quia ignorans feci. Caietan. Romā.10.

¶ Sed operæpretium erit resolutionem huius dubitationis in conclusiones destribuere. Prima conclu. Iudæi non cognouerunt euidenter Iesum esse Christum, & filium Dei Nam tantum hoc poterant cognoscere ex scripturis,miraculis, & Christi doctrina,hæc omnia nō causabant euidentiam de eius diuinitate,& officio,sed tantū fidem.Et certè nulla demonstratio euidens potuit ostendere Christum esse verum Deum, & verum hominem, quod supra abundantius est demonstratum. 1.Conclu.

¶ Secunda conclusio.Ex scripturis,miraculis, & Christi doctrina sufficienter probatur, Iesum esse Messiam & filium Dei. Et hoc certè intendebat probare ex scripturis dicens: Scrutamini scripturas, quia ipsæ testimonium perhibent de me; & operibus miraculosis, dicens: Si opera non fecissem,quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.Et postea subditur:nunc autem & viderunt, & oderunt me,& Patrem meum. Ex hoc sequitur, φ eorum ignorantia non erat inuincibilis, & inculpabilis, sed in principibus, & maioribus erat affectata, in plebeis erat vincibilis,& culpabilis,tenebantur enim credere, & vincere poterant ignorantiam, potissimè si adissent Christum,vt illos illuminaret,& doceret veritatem. Ioan. 5. Ioan. 15. 2.Conclu.

¶ Sed difficultas est,quomodo principes,& maiores illum cognouerunt.D.Thom.docet cognouisse Iesum esse Christum,sed non esse filium Dei naturalē. Alij sentiūt, quòd cognouerunt eum esse Christum,& filium Dei verum Deum. Ita videntur sentire Hieronymus,Strabus, Chrysostomus in locis citatis,atque etiam Lyranus. Caietanus, & Abulensis, φ neutrum. Et hæc sententia mihi probatur,& suaderi potest ex argumentis iam positis pro sententia Caietani, & ex illo Actor.3. φ dicit Petrus ad Iudæos loquens: Scio quia per ignorantiam fecistis, sicut & principes vestri.Et Dominus in cruce pendens ait:Dimitte illis,non enim sciunt,quid faciunt. Et Paulus: Si cognouissent, nūquam Dominum gloriæ crucifixissent. Et certè illud argumentum superius adductum efficaciter,vt mihi videtur,tē persuadet.Nam Apostoli in schola Domini edocti non aperte cognouerunt hoc mysterium,vt supra ostensum est. Quō principes Iudæorū cognouerint Christum. D. Thom. D. Chrysost. Strabus. Caietan⁹. Abulensis. Luc.23. 1.Corin.2. 3.Conclu.

¶ Sit ergo tertia conclusio. Iudæi siue Principes, siue plebei odio & inuidia excæcati non cognouerunt Iesum esse Christum, nec filium Dei. Hoc probant argumenta dudum facta,cum hoc tamen rectè cohæret, φ aliqui ex Iudæis rectè in scripturis instructi considerantes miracula Christi, & eius vitæ progressum cognouerint illum esse Messiam,& verum Deum.

¶ Ad argum. in principio factum, & ad autoritatem D.Tho. respondetur,φ dicuntur cognouisse Christum, quia habuerunt argumenta apertissima ex quibus tenebantur credere,& sola malitia impediuit eos,sicut S.Th. hic ad primum dicit,quòd possumus dicere, φ cognouerunt esse Dei filium, quia euidentia huius rei signa habebant,quæ excæcati odio perspicere noluerunt.Illud tamen considerandum est,φ cum dicit D. Paulus 1.Cor.2. Ad argu. in prin. D.Thom. 1. Cor. 2.

Si cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent,non intelligas Paulum negare his verbis, quòd dæmon cognouit Christum esse filium Dei, sed negat cognouisse, & præuidisse se morte illius esse damnandum. De hoc enim mysterio a sæculis abscondito loquitur cum dicit, quòd nemo principum huius sæculi cognouit, si enim cognouissent nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Hic est verus commentarius huius sententiæ Diui Pauli.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrùm peccatum Christum crucifigentium fuerit grauissimum.

AD sextum sic proceditur. Videtur, φ peccatum crucifigentium Christum, non fuerit grauissimum. Non.n.est grauissimum peccatum, quod excusationem habet.Sed ipse Dominus excusauit peccatum crucifigentium eum,dicens,Pater ignosce illis,quia nesciunt quid faciunt.Non ergo peccatum eorum fuit grauissimum. 263 Supr.ar.4. ad 2.fin.& opuſ.60.c. 18.fi.

¶ 2.Præterea,Dominus dixit Pilato Io.19.Qui tradidit me tibi, maius peccatum habet.Ipse autem Pilatus fecit Christum crucifigi per suos ministros. Ergo videtur fuisse maius peccatū Iudæ proditoris,peccato crucifigentium Christum.

¶ 3.Præterea,Secundum Philosophum* in 5. Ethicor.Nullus patitur iniustum volens: & sicut ipse ibidem dicit, Nullo patiente iniustum,nullus facit iniustum: ergo volenti nullus facit iniustum.Sed Christus voluntariè est passus: vt supra habitum est.* Non ergo iniustum fecerunt crucifixores Christi, & ita eorum peccatum nō fuit grauissimum. li.5.Ethic. c.9.to.5. ar.2.huius quæst.

Sed contra est,quod super illud Matth.23. Et vos implete mensuram patrum vestrorum, dicit Chrys.* quantum ad veritatem excesserunt mensuram patrum suorum: illi enim occiderunt homines,isti Deum crucifixerunt. Ho.45.in Matt.in opere imp. aliquantulum a me. to.2.

Respondeo dicendum, φ sicut dictum est.* Principes Iudæorum cognouerunt Christum: & si aliqua ignorantia fuit in eis, fuit ignorantia affectata, quæ eos non poterat excusare. Et ideo peccatum eorum fuit grauissimum, tum ex gene re peccati,tum ex malitia voluntatis.Minores autem Iudæi grauissimè peccauerunt quantum ad genus peccati:in aliquo tamen diminuebatur eorum peccatum,propter eorum ignorantiam.Vnde super illud Luc.23.Nesciunt quid faciunt:dicit Beda: * Pro illis rogat qui nescierunt quid facerent: zelum Dei habentes, sed non secundum scientiam. Multò autē magis fuit excusabile peccatum Gentilium,per quorum manus crucifixus est,qui legis scientiam non habebant. *ar.præce. in arg.1.& in respon. c.49.secū. ord. Bedæ, circa prin.

Ad primum ergo dicendum, φ excusatio illa Domini non refertur ad principes Iudæorū, sed ad minores de populo:sicut dictum est.* In cor. ar.

Ad secundum dicendum,quòd Iudas tradidit Christū,non Pilato, sed principibus Sacerdotū, qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui tradiderunt eum Pilato: secundum illud Io. 18. Gens tua & pontifices tui tradiderũt te mihi. Horum tamen omnium peccatum fuit maius, quàm Pilati, qui timore Cæsaris Christum occidit. Et etiam quàm peccatum militum qui de mandato præsidis Christum crucifixerunt: non ex cupiditate, sicut Iudas, nec ex inuidia & odio, sicut principes Sacerdotum.

Ad tertium dicendum, quòd Christus voluit quidem suam passionem, sicut & Deus eam voluit. Iniquam tamen actionem Iudæorum non voluit, & ideo occisores Christi ab iniustitia non excusantur. Et tamen ille qui occidit hominem, iniuriam facit, non solum homini occiso, sed etiã Deo & reipublicę. Sicut etiam & ille qui occidit seipsum, vt Philosophus dicit in 5. Eth.* Vnde & Dauid dãnauit illum ad mortem, qui nõ timuerat mittere manum vt occideret Christum Domini, quamuis eo petente: vt legitur 2. Reg. 1.

Lib. 5. Eth. c. vlti. non longè a princ. to. 5.

SVMMA TEXTVS.

Prima conclusio. Secunda conclusio. Tertia cõclusio.

PRima conclusio. Peccatum principum fuit grauissimum ex genere peccati, & ex malitia voluntatis.

¶ Secunda conclusio. Peccatum aliorum Iudæorum fuit grauissimum ex genere peccati, minus tamen ex circunstantia ignorantiæ.

¶ Tertia conclusio. Peccatum gentilium fuit grauissimum ex genere peccati, multò autem magis excusabile ex ignorantia legis, & scripturarum. Certè q̃ peccatum crucifixionis Christi sit grauissimum ex suo genere inde demonstratur, quia ex suo genere fuit occisio non solum hominis tam excellentis innocentiæ, & vitæ, sed etiam Dei. Genus enim peccati ex obiecto, seu materia circa quam est, sumitur. Constat autem quòd illa occisio ad personam verbi Dei terminata est. Persona enim illa crucifixa & mortua est.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Probatur, q̃ occisio Christi nõ sit maximum peccatũ ex genere suo. Prim. arg. Secũdum.

IN hoc articulo dubium est, quid intelligat D. Thom. cum inquit occisionem Christi fuisse grauissimum peccatum ex genere suo. Nam certè odium Dei, quo quis desiderat Deum non esse, videtur esse maius peccatum. Odium enim æquiualet homicidio, vnde dicit Aug. qui odit fratrem suum homicida est. Et certè qui desiderat Deum non esse, quod est ex sese occidit Deum, voluntas enim pro facto reputatur.

¶ Deinde, si Iudæi crucifigendo Christum plus peccauerunt, quàm Adam transgrediendo præceptum Domini, & peccatum tantum fuit, vt expiari non potuerit nisi per mortem Christi; sequitur q̃ peccatum maius maiori expiatione opus habuerit. Quam ergo expiationem habebit hoc homicidium in Christum commissum?

Tertium.

¶ Tertiò, non videtur esse congruus satisfaciendi modus, quo peccatum additur peccato, & grauissimum peccatum permittitur, vt leuius peccatum sanetur.

In oppositum arguitur primo. Confum.

¶ In contrarium est, nam tam malum fuit occidere Christum, quàm bonum fuit illius vita, sed Christi vita deitati vnita fuit infiniti valoris, & pretij. Fuit igitur occisio Christi infinitæ malitiæ. Hoc ipsum cõfirmatur, & arguitur ad ostendendum hoc peccatum fuisse grauissimum comparando ad omnia peccata oĩum hominum. Itaque volo probare, q̃ hoc vnum peccatum fuerit grauius, quàm omnia peccata simul quæ homines commiserunt, aut committent. Nam occidere Deum est grauius quam occidere infinitos homines si essent, cũ Deus excedat omnes homines in infinitum. Iudæi vero occiderunt, & crucifixerunt Deum verum, & sic videtur, q̃ peccatum illud excesserit omnia peccata oĩum hominum.

¶ Ad huius dubij expositionem dicendum est, quòd quamuis habita cõsideratione ad genus peccati grauius videatur homicidiũ Christi ex intentione commissum, quàm transgressio Adæ inobedientis, neque odientis, neque blasphemantis Deum, neque intendentis aut se, aut filios suos occidere: pensata tamen conditione peccantis personæ grauius peccatum videbitur transgressio Adæ. Vnde Auguſt. Magna fuit, inquit, Adæ iniquitas in peccando, cui tanta erat non peccandi facilitas. Sicut Abrahæ magna, inquit, obedientia prædicatur, quia vt occideret filium vnicum, quem diligebat, res difficillima est imperata, & in paradiso tanto maior inobedientia fuit, quãto id quod præcepũ erat, nullius difficultatis fuit. Quis nam facilè explicet quantum malum sit non obedire in re facili, & sub tantæ potestatis imperio, & sub tã terrenti supplicio? Viuebat homo in paradiso sicut volebat, quandiu hoc volebat, quod Deus iusserat: viuebat sine vlla egestate, ita semper viuere habens in potestate. Cibus aderat, ne esuriret, potus, ne sitiret, lignum vitæ, ne illum senecta dissolueret: nihil erat, quod vllas molestias vllis eius sensibus ingereret, nullus intrinsecus morbus, nullus ictus metuebatur extrinsecus, summa in carne sanitas, & in anima tota tranquillitas, nihil omnino triste, nihil inaniter lætum, gaudium verum continuum erat ex Deo, in quem flagrabat charitas ex corde puro, & cõscientia bona, & fide non ficta, concors mentis & corporis vigilia, nullus remissus contra legem mentis, nulla repugnantia, nulla rationalis voluntatis, & libidinis rixa, non lassitudo fatigabat otiosum, non somnus premebat inuitum. In tanta facilitate rerum, & felicitate hominũ, facillima & sine labore erat mandati custodia, Populus autem Iudæorum omnibus his malis sub peccato erat venundatus. Horum igitur consideratione habita non oportet, quòd populus Iudæorum plus peccauerit inuidiæ stimulis agitatus, occidendo Christum, quàm Adã, qui intus nõ turbatus vlla passione transgressus est præceptum interficiens simul etiam, licèt præter suam opinionem, vniuersum genus humanum. Siquidem pro illius peccato morimur vniuersi. Hic tã si dixeris obstare Bernardum in homilia de passione Domini, distinguentem triplex genus peccati, videlicet, originale, personale, & singulare, vbi docet graue esse peccatũ originale, grauius personale, grauissimum singulare. Graue, inquit, est originale peccatum, quod non solum personam inficit, sed naturam: quod ea ratione maximũ vocatur, quia occupat totum genus humanũ. sed grauius tamen est cuiq; personale, quod propria voluntate committitur: grauissimum est tamen singulare, quod commissum est in Diuinam maiestatem, cum viri impij sacrilegas manus inieceruntin Dominum ipsum Dei filium, crudelissimi homicidæ; immo, si fas est dicere, etiã Deicidæ. Quid duo præcedentia ad tertium? Ad hoc expalluit, & expauit tota machina mundialis. Respondeo tamen Bernardum non comparare peccatum ipsum personale, quo peccauit Adam ad proprium vniuscuiusque personale peccatum: neque ibi, neque alibi docuit, q̃ Adam peccauerit minus cæteris hominibus nunc peccantibus, sed comparauit originale peccatum, quod sola origine, & non propria voluntate contrahitur, ad peccatum vniuscuiusque personale, volens peccatum personale esse vnicuique grauius, quàm originale. Quod etsi sit maximũ magnitudine extensionis, nõ tamen est grauissimum pro vniuscuiusque persona. Deinde D. Bernardus ibidem docens omne peccatum personale esse minus graue, si conferatur ad singulare illud peccatũ homicidij Christi, pensat grauitates peccatorum, nõ ſm conditiones personarum peccantium, sed secundum peccatorum obiecta. Insuper sub personali peccato non complectitur primum Adæ peccatum, quo perdita est originalis iustitia, seu innocẽtia, quo & infecta est humana natura in posteros propaganda, loquens solum de personali peccato transeunte duntaxat in personam eius, qui peccat. Sed hæc missa faciamus, quia nihil ad hanc rem confert scire, vtrum grauius sit peccatum, supposita illius veritate, populum videlicet Iudæorum plus peccasse crucifigendo, quàm Adam

Solutio dubij.

Peccatum Adæ, & Iudæorum conferunt. D. August.

Obiectio ex D. Bernardo.

Solutio.

Peccatum Iudęorum morte Christi deleri potuit.

Adam transgrediendo, non idcirco oportet consequens esse peccatum illud Iudæorum non potuisse expiari morte Christi. Nam in hoc maximè declaratur sapientia, & benignitas Christi Saluatoris, quòd mala Iudæorum voluntate vsus est ad ipsorum, & aliorum hominũ salutem. Adeo placuit Deo patri voluntas, & amor Christi patientis, vt sufficeret ad expiandũ peccatum Iudæi crucifigentis, quia lõgè maius fuit meritũ Christi patientis, quàm fuerit peccatum populi Christum crucifigentis. Christus flagellis cæsus, spinis coronatus, confossus clauis, patibulo affixus, opprobrijs saturatus, omnium tamen malorũ immemor in cruce clamat. Pater ignosce illis, quia nescIunt quid faciunt. Et exauditus est pro sua reuerentia. Quamuis igitur magna fuerit Iudæorum iniquitas, supra modum tamen fuit maior Christi patientis pietas. Ex his facile est intelligere quàm acutè, quàm circunspectè dixerit D. Tho. illud peccatum fuisse grauissimum ex genere suo, aperte significans, quòd ex circunstantiis potuit aliud peccatum esse grauius: facilè etiam erit intellecta sententia Diui Thomæ, confutare argumenta in oppositum.

Luc. 23.

D. Thom.

Ad primũ.

¶ Ad primum argumentum, vt prætermittam dicere, quòd odium Dei fortassis in aliquo casu est maximum peccatorum, sicut charitas est maxima virtutum, prout docet D. Thom. in 2. 2. in materia de odio, dico odium Dei communiter & regulariter non esse grauius peccatum, quàm occidisse Christum. Et cum dicitur, quòd voluntas pro facto reputatur, non est sermo de quacunque voluntate, sed solum de voluntate efficaci, cuiusmodi nõ potest esse vt pereat, aut vt occidatur Deus. Volũtas enim efficax non est impossibilium. At voluntas efficax fuit occidendi Christum in natura humana, qui erat persona diuina. Et ideo hoc peccatum grauius fuit, quàm odium Dei.

D. Thom.

Ad scãm.

¶ Ad secundum argumentum ex dictis potest patere solutio.

Ad tertiũ.

¶ Ad tertium argumentum respondetur, inordinatum esse modum satisfaciendi, si is cuius est satisfacere addere t peccatum supra peccatum satisfaciendo. At Christus sarisfaciendo non peccauit, vt iam dictum est.

Ad quartum.

¶ Ad quartum in quo dicitur tam malum fuisse occidere Christum, quàm bonum vita eius, respondetur hoc non oportere, nam Iudæi qui illum occiderunt, cum esse Deum ignorauerunt, & idcirco illud peccatum non fuit infinitum. Ad hoc, inquit Diuus Bernardus, illi singulari peccato ignorantiam copulauit, abscondens ab illis suæ diuinitatis sacramẽtũ, vt sub aliqua iustitiæ vmbra ignorantibus posset ignosci. Sed dato, quòd ex certa scientia cognouissent illum esse Deum, non est consequens peccatum illud fuisse infinitæ malitiæ, nam vt actus sit bonus, vel malus infinitè non sat est, quòd obiectum sit infinitum, alioquin omnis actus voluntatis nostræ, quo Deũ amamus esset infiniti pretii, & valoris, quandoquidem obiectum ipsum est infiniti valoris. Ad hoc igitur, quòd occisio Christi esset infinita malitia, cui omnia peccata omnium hominum comparari non possint, necessum erat, quòd obiectum esset infinitum, & actus voluntatis quo peccatur infinitus esset, quod in præsentia verum non est.

D. Bernar.

Matth. 16.

Peccatum Iudæ fuit graui? peccato Iudęo tum.

¶ Alia dubia non magni momenti solent hic moueri, quale est illud, An peccatum Iudæ fuerit grauius peccato principum Iudæorum, quod inuestigat D. Tho. hic in solutione 2. Aliud etiam dubium submoneri solet, an milites crucifigentes Christum ex mandato Iudicis possint a crimine excusari? Sed hæc facilem habent expositionem. Nam ad primum dicendum est peccatum Iudæ fuisse grauius ob multas causas. In primis ipse in maiori erat gradu constitutus, vtpotè Apostolus. Deinde ipse nõ solum viderat miracula Christi, verumetiam fecerat miracula in nomine Christi accepta ab ipso potestate, sicut & cæteri Apostoli. Tertio, confessus fuerat Iesum Christum Matt. 16. approbando responsionem Petri pro omnibus discipulis. Tu es Christus filius Dei viui. Et supra malitiam communem sibi, & principibus habuit excellentem ingratitudinem, & supra genus peccati addidit turpitudinem proditionis, fuitque peccatum ex malitia, obidque in Psalmo peccatum Iudæ vt grauius commemoratur, cum dicitur. Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem vtique, & si is qui oderat me, super me magna loquutus fuisset, abscõdissem me forsitan ab eo. Tu vero homo vnanimis, dux meus, quantum ad oculos, & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos. Hæc de primo dubio.

Psal. 54.

Milites crucifigentes Chrm non excusant a peccato.

¶ Ad secundum dubium, videbitur fortassis alicui, q̃ quemadmodum lictores non tenentur exquirere num sententia Iudicis iusta sit, an iniusta, sed tenentur exequi illam, sic etiam milites illi excusationem possunt habere. Sed re vera hic discursus fallax est, & deceptorius, nã sicut si constaret lictori sententiam esse iniustam, & contra innocentem pronunciatam peccaret grauiter exequendo illam: sic sane milites crucifigentes Dominum nullam excusationem habent, nam intellexerunt aperte iudicium esse iniquum, audieruntque Pilatum dicentem; Ego nullam inuenio causam, ob quam condemnari mereatur.

QVAESTIO XLVIII.

De modo passionis Christi quantum ad effectum, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de effectu passionis Christi. Et primo de modo efficiendi. secundo de ipso effectu.

¶ Circa primum quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm passio Christi causauerit nostram salutem per modum meriti.

¶ Secundò, vtrùm per modum satisfactionis.

¶ Tertiò, vtrùm per modum sacrificij.

¶ Quartò, vtrùm per modum redemptionis.

¶ Quintò, vtrùm esse redemptorem, sit proprium Christi.

¶ Sextò, vtrùm causauerit effectum nostræ salutis per modum efficientiæ.

INTRODVCTIO. Quæstionis.

Quæ sunt beneficia p Christum nobis exhibita.

HIC aggreditur D. Thom. ad explicandum qui sunt fructus passionis Christi, & quomodo nobis applicentur, vt prosint, cuius rei notitiam operæpretium est, vt vir Theologus perspectam habeat, tum vt agnoscat ingẽtia beneficia, quæ per Christi mortem nobis sunt præstita, tum vt intelligat sacras, ac diuinas scripturas, quæ de his beneficiis sæpè, & multum loquuntur; tum præterea, vt sciat prædicare Iesum Christum, & hunc crucifixum, docereque omnes populos hanc artem frugiferam maximè, quomodo fructus passionis Christi nobis applicentur, vt prosint. Nam si nobis non applicentur, & coniungantur, quamuis in se magnam virtutem habeant, nihil nobis proderunt: tum demum, vt sciat difficultates grauissimas, quę in hoc tractatu se offerunt explicare, ac defendere catholicam fidem contra hæreticos Lutheranos, qui amplificantes meritũ passionis Christi ita insaniunt, vt negent merita, & opera nostra esse necessaria ad salutem, sed satis esse fidem, per quam applicatur nobis meritum iustitiæ Christi, ac imputatur nobis tanquam proprium, atque si nos fecissemus illud. Vt ergo hic tractatus rectè procedat, necesse sum erit in hac introductione explicare in genere, quæ sint incommoda, quæ ex peccato incurrerit genus humanum, a quibus per Christi mortem liberati

Quæ sint incõmoda q̃ ex peccato incurrerit genus humanũ. Ge. 1. & 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

liberati sumus. Atqui ex scripturis Gen. 1. & 3. capitulis manifestum est ante peccatum omnia fuisse fœlicia, & condita bona a Deo, nihilque fuisse subiectum maledictioni, & miseriæ, sed hanc intrasse per Adæ peccatum in hominum genus. Sunt autem huiusmodi maledicta necessitates in miseriis, in ærumnis, in laboribus, & in lege peccati. Item eiectio de paradiso deliciarum, & mors, & vincula, & carceres, & tenebræ sub inimici potestate. Et vt hæc omnia ad certa capita reducamus, octo præcipuè mala sunt, in quæ homo propter peccatum mortale incidit. Primum igitur per huiusmodi peccatum homo a Dei gratia, & amicitia cadit, & in eius iram, & inimicitiã incurrit, odio est enim Deo impius, & impietas eius. Vnde ipse Dominus Isaiæ 59. inquit: Peccata vestra diuiserunt inter vos & Deum vestrum, & prohibuerunt bonũ a vobis. Secundo per peccatum a cœlesti regno excludimur, dicente Domino. Qui peccauerit mihi, delebo eum de libro meo, qui planè est electorum liber, in quo hi cõscripti sunt, & cęli ciues decreti. Tertiò, per peccatum non solum a regno excludimur, sed etiam ad æterna gehennæ supplicia damnamur. Stipendium enim, (vt Apostolus ait,) peccati mors, nõ solum temporaria sed etiam æterna, quam Ioannes Apocaly. 21. secundam mortem appellat his verbis. Timidis autem, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & omnibus mendacibus pars illorum in stagno ardenti igne, & sulphure, quod est mors secunda. Quartò, per peccatum tradimur in potestatem diaboli, vnde est illud Apostoli. 2. ad Timoth. 2. vt resipiscant a diaboli laqueis, a quo captiui tenentur ad ipsius voluntatem. Verum hic sciendum est huiusmodi captiuitatem longè esse diuersam ab ea qua tyranni bello captos homines in captiuitatem adigunt. Hi nempè subijciunt sibi homines inuitos, & cum tumultu reductantes. Sub dæmonum autem potestatem nõ adigit nos vlla vis, non hostis cogens, non Deus ipse humanum genus instituens: sed serpens, idest, diabolus suggerens, atque insidians, & nostra in primo parente voluntas eidem serpenti cõsentiens. Et ita nos ipsi sumus nobis captiuitatis nõstræ, & miserię causa. Fuit Adam in paradiso liber, immunis ab oĩ captiuitate, seruitute, & ab oĩ malo miseriæ, & culpæ, vbi & sua pace fruebatur, habens virtutem continẽdi omnia, & in illo omnes fuimus liberi, immortales, absque vlla corruptione transferendi sine morte in vitã cœlestem. Periit Adam, in illo perijmus omnes: eiectus est extra paradisum deliciarum in vallem lachrymarum, & reatum mortis sempiternæ, & sub potestate dæmonis, cuius acquieuit consilio: & in illo Adam eiecti sumus omnes, traditi etiam omnes in potestatem eiusdem diaboli ad sempiternum mortis interitum. Diabolus ergo ab initio sibi deuincens humanum genus non coegit, nõ vim intulit: sed inuitauit, suasit, suggessit per fraudẽ, decepit, atque persuasit. Nequaquam, inquit serpens, moriemini, sed eritis sicut Dii. Homo igitur dum magis consensit diabolo præmia fallaciter pollicenti, quàm Deo creatori suo, sub commination mortis præcipienti, efficitur reus mortis, & è paradiso in vallem miseriæ deiicitur: atque ita vniuerso generi humano clausa fuit cœlestis regni ianua, vt nec Adam, nec vllus posterorum potuerit sine Christo intrare in regnum cęlorum. Sic tradit tota Christianorum schola, omnes Adæ filios manere sub potestate diaboli captiuos, donec per Christi gratiam fuerit peccati reatus regeneratione soluetus.

Octo mala in quæ homo propter peccatum incidit. Homo a Dei gratia per peccatum excidit. Isa. 59.

A cœlesti regno excluditur.

Per peccatũ ad æterna supplicia damnatur.

Traditur in potestatẽ diaboli.

¶ Vincula verò, quibus hic tyrãnus subditos sibi constringit, sunt etiam illa quoque voluntaria, sed quæ miseros homines ad inconcessas voluptates potenter pertrahunt, inter quæ præcipuum vinculum est lex membrorum, quæ spiritum post se captiuum trahit in legem peccati non quidem cogendo, sed vehementer ad malum alliciendo. Sunt etiam vincula variæ cupiditates, quibus homines a diuinis rebus abducuntur, & maximo impulsu ad vetita rapiuntur. Vnde est illud Salomonis Prouer. 5. Iniquitates suę capiunt impium, & funibus peccatorũ suorum constringitur. Sunt etiam alia vincula tartarei ignis, quo damnati in inferno colligantur in perpetuũ. De hac captiuitate, & de his vinculis, & de potestate, sub

Vincula quibus diabolus captuos homines detineat.

Prou. 5.

qua homo miser tenetur captiuus, multus est sermo in diuinis literis.

¶ Sed nos commemoremus iam quintum incommodum peccati. Fit certè homo peccati maculis impurus, & deformis. Vnde Dominus per Hieremiam dicit: Si laueris te nitro, & multiplicaueris tibi herbam Borith, maculata es in iniquitate tua coram me. Et Ezech. 16. dicitur ad peccatricem animam. Ad omne caput vitę ædificasti signum prostitutionis tuæ, & abominabilem fecisti decorem tuum. Quemadmodum enim in rebus corporeis vbi candida vestis cœnum, vel sordes contingit, ipsa quoque maculatur, & sordidatur; ita homo per peccatũ a Deo recedens, rebus, ne terrenis, fœdisque voluptatibus adhærescens, earum quoque fœditatem, & sordes cõtrahit, dicẽte Domino Oseæ. 9. Abominabiles facti sunt, sicut ea, quæ dilexerunt. Sed libet hic adducere scripturas, in quibus euidentius habetur peccatum commaculare animam. Patet ex illo. Beati immaculati in via. & illud. Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam. & alia scriptura. Beatus dives, qui inuentus est sine macula, id est, sine peccato & Christus: ex hibebit, inquit Apostolus, Ecclesiam suam sine macula, & ruga. Quibus si ad iungas illud Hebræ. 1. purgationem faciens veterum delictorum. & illud. 1. Corinth. 6. Sed abluti estis, &c. non poterit dubitari, quin maculet animam, & deformem illam reddat.

Homo sit deformis per peccatum.

Oseæ. 9.

Hebr. 1.

1. Corin. 6.

¶ Sextum incommodum, quod incurrit peccator est, quòd efficitur cęcus, & in tenebris agere dicitur. Sic enim de improbis dicitur Prouerb. 4. Via impiorum tenebrosa, nesciunt vbi corruant, & illud ex Psal. 81. nescierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant. & D. Paul. Eph. 4. sic loquitur. Hoc ergo dico, & testificor in Christo Iesu, vt iam non ambuletis, sicut & gentes ambulant, in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati a vita Dei, per ignorantiam, quæ in illis est, propter cæcitatem cordis ipsorum, &c.

Per peccatum homo cæcus efficitur.

Prou. 4. Psal. 81. Ephes. 4.

¶ Quod autem peccatum vltra hæc infirmum, & debilem reddat hominem ad omnia pietatis officia, quodque peccatum vulneret animam, satis indicat ille, qui descendens ab Hierusalem in Hiericho, & incidit in latrones, quem non modo spoliauerunt, sed grauiter etiam vulneratum reliquerunt. Hanc autem peccatoris infirmitatem illa prophetæ verba significant: miserere mei Domine, quoniam infirmus sum, sana me Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea. Ossium autem nomine, præcipuas animæ vires intelligit. Et Isai. ca. 1. loquens de spirituali languore, & vulneribus animæ dicit: Omne caput languidum, & omne cor mœrens, a planta pedis vsque ad verticem non est in eo sanitas. Vulnus, & liuor, & plaga tumens non est circumligata, nec curata medicamine, nec fota oleo. Hæc Isaias, docens quòd a principibus vsque ad extremam plebem, a Doctoribus vsque ad imperitum vulgus omnis anima sit ex peccatis vulnerata. Ea enim nostræ naturæ infirmitas est, vt sine cęlestis gratiæ præsidio suam sanitatem, & integritatem tueri nequeat. Quemadmodum enim si a cadauere myrrham abstraxeris, continuo putrescet, & in vermes abibit; ita sanè si diuinæ gratiæ præsidium ab anima nostra secreueris.

Peccatum infirmũ & debilem reddit hominem.

Isai. 1.

¶ Hæc de vulneribus, quæ peccatũ infert. Quod vero vltra hæc vulnera mortem spiritualem inducat peccatũ docet expresse Iacobus Apostolus dicens: Peccatum cum consummatum fuerit, generat mortem. Et sapiens: Homo per malitiam occidit animam suam. Paulus vero insignuat eleganti phrasi dicens: Stimulus mortis peccatum, quia dum transit ad interiora, videlicet, ad consensum voluntatis, tunc diuidit gratiam Dei viuificantem ab anima. Etenim per peccatum mortale amittitur gratia, qua homo Deo salutis & vitæ suæ autori vnitus erat, a quo vitalem spiritum hauriebat. Ab his omnibus malis per quem modum Christus nos liberauit, explicat D. Tho. in hac quæstione eleganter in primis, ac copiosè. Certè meruit nobis gratiam, adoptionem, regnum, & gloriam Dei Patris, & sic per modum meriti operatus est nostrã salutem. Reuera satisfecit iustitiæ vindicatiuæ Dei pro peccatis nostris moriens in cruce. Reuera liberauit nos

Peccatum mortẽ spirituale inducit.

à captiuitate, emit, redemit interposito iusto pretio. Reuera obtulit pro nobis sacrificium reconciliationis, gratum Deo in odorem suauitatis. Reuera abluit nos, regenerat, viuificat, sanat, sanctificat sanguine suo effuso tormentis passionum. Reuera facit pacem inter cœlestia, & terrestria. Reuera vicit mundum, diabolum, mortem, & omnem tyrannicam machinationem eorum, nobisque parauit victoriam trophæo crucis, de vniuersis inimicis nostris. Hæc quomodo se habeant, & firmiter in veritate consistant ex sanctis scripturis, & ex diuina Theologia ostendit D. Thomas in articulis sequentibus. Nunc ipsum D. Thomam audiamus.

D

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm passio Christi causauerit nostram salutem per modum meriti.

264 Inst. q. 62. art. 5. & 3. & 18. art. 5. & 4 d. 1. q. 4. ar. 4 q. 3. & veri. q. 26. ar. 6. ad 20. & co. 4.

AD primum sic proceditur. Videtur, ꝙ passio Christi non causauerit nostram salutem per modum meriti. Passionum enim principia non sunt in nobis. Nullus autem meretur vel laudatur, nisi per id, cuius principium est in ipso. Ergo passio Christi nihil est operata per modum meriti.

q. 19. art. 4. & q. 34. ar. 2.

¶ 2. Præterea, Christus ab initio suæ conceptionis meruit & sibi & nobis: vt supra dictum est. * Sed superfluum est aliquem iterum mereri id quod ante meruerat. Ergo Christus per suam passionem non meruit nostram salutem.

¶ 3. Præterea, Radix merendi est charitas: Sed charitas Christi non fuit magis augmentata in passione, quàm ante. Ergo non magis meruit salutem nostram patiendo, quàm ante fecerat.

Trac. 104. in Io. non procul a fin. to. 9.

Sed contra est, quòd super illud Philip. 2. Propter quòd & Deus exaltauit illum, &c. dicit August. *Humilitas passionis, claritatis est meritum, claritas humilitatis est præmium. Sed ipse clarificatus est, non solùm in seipso, sed etiam in suis fidelibus: vt ipse dicit Ioan. 17. Ergo videtur quòd ipse meruerit salutem suorum fidelium.

Quæst. 8.

Respondeo dicendum, quòd (sicut suprà dictum est†) Christo data est gratia, non solùm sicut singulari personæ, sed in quantum est caput Ecclesiæ: vt scilicet ab ipso redundaret ad membra. Et ideo opera Christi hoc modo se habent tam ad se, quàm ad sua membra, sicut se habent opera alterius hominis in gratia constituti ad ipsum. Manifestum est autem quòd quicunque in gratia constitutus, propter iustitiam patitur, ex hoc ipso meretur sibi salutem, secundum illud Matthæi. 5. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Vnde Christus per suam passionem non solum sibi, sed etiam omnibus membris suis meruit salutem.

Ad primum ergo dicendum, quòd passio, in quantum huiusmodi, non est meritoria: quia habet principium ab exteriori. Sed secũdum quòd eam aliquis noluntarie sustinet, sic habet principium ab interiori: & hoc modo est meritoria.

Ad secundum dicendum, quòd Christus a principio suę conceptionis meruit nobis salutem æternam: sed ex parte nostra erant quædam impedimenta, quibus impediebamur consequi effectum præcedentium meritorum. Vnde ad remouendum illa impedimenta oportuit Christum pati: vt supra dictum est.

q. 46. ar. 3.

Ad tertium dicendum, quòd passio Christi habuit aliquem effectum, quem non habuerunt præcedentia merita: non propter maiorem charitatem, sed propter genus operis quod erat conueniens tali effectui: vt patet ex rationibus* suprà inductis de conuenientia passionis Christi.

q. 46. ar. 3. & alijs.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio

COnclusio sic habet. Christus per passionem suã non solum sibi, sed omnibus membris suis salutem meruit: fuit enim ei data gratia non solùm vt singulari personæ: sed etiam vt capiti Ecclesiæ, vnde eius opera se habẽt tam ad se, quàm ad sua membra, sicut opera alterius hominis in gratia constituti, qui ex hoc ipso salutem sibi meretur, quòd propter iustitiam patitur, vt dicitur Matth. 5.

Matthę. 5.

EXPOSITIO ARTICVLI.

De merito Christi quæstio.

QVanquam de merito Christi multa disputauimus in superioribus, non desunt tamen aliæ quæstiones graues, & perdifficiles, quas operæpretium est vt diligenter, & accuratè examinemus. Inter eas prima est, Vtrùm Christus per passionem suam aliquid meruerit, quod prius in vitæ suæ discursu non meruerat? A parte negante in hunc modum arguitur. In primis, Christus ab instanti suæ conceptionis meruit sibi, & nobis, fuitque meritum illud infinitum, quia erat suppositi infinitè grati Deo. Hæc omnia facilè concedunt vniuersi Theologi, ergo nihil datur nobis, nec dari potest, quod in primo actu suo, quem habuit in instãti conceptionis, non meruerit.

Vtrùm per passionem suã meruerit, quod prius non meruerat.

A parte negante argumenta.

Prim arg.

¶ Deinde, superfluum est, & vanum aliquem iterum mereri id quod antea meruerat, sed Christus ante passionem suam meruit quicquid vnquam postea habuit, ergo Christus per suam passionem nihil prorsus meruit.

Secũdum.

¶ Præterea, si Christus Dominus per suam passionem aliquid est prometitus, consequens est nos aliquem gradum gratiæ, vel gloriæ ex merito passionis suæ esse consequutos, quem non haberemus merito circuncisionis, vel aliorum operum Christi, quæ gessit in vita, quod asserere falsum est. Nam quodlibet Christi opus fuit infinitum, vt iam dictum est.

Tertium.

¶ Ad hæc, quodlibet opus Christi fuit infinitè meritorium, & satisfactorium, ergo non magis passio Christi causauit nostram salutẽ per modum meriti, quàm quodlibet aliud opus Christi.

Quartum.

¶ Amplius, si Christus per passionem suam aliquid promeruit, quòd antea non promeruisset, consequẽs est, quòd profecisset in meritis per vitæ discursum, quod asserere a veritate fidei videtur alienum. Augustinus enim in quæstionibus super Exodũ sic scribit: Non habuit omnino Christus iuxta animæ meritum, quo potuisset proficere. Et Gregor. Nazianze. in Epistola. 1. ad Clidonium scriptum reliquit, quòd Christus non promouit in merito, nec in virtute merendi. Damascẽ. libro. 3. capitulo. 22. ait sentire cum Nestorio, qui dicunt Christum profecisse in meritis.

Quintum.

Augustin.

Grego. Nazianze.

Damascẽ.

¶ Sextò, radix merendi charitas est, vt constat ex vera Theologia, sed Christus tempore passionis suæ non habuit maiorem charitatem, vel aliam, quàm prius, ergo nihil meruit, quod prius non promeruisset.

Sextum.

¶ Septimò,

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Septimò, Christus orauit Deũ pro gratia nobis communicanda, & pro remissione peccatorum nostrorum, et pro salute nostra, imò ipse etiam iam in cœlis existens orat pro nobis. Nam apertè dicit Paulus Christũ interpellare pro nobis, sedentem ad dexteram patris, videtur ergo Christus hæc non meruisse nobis. Orationes enim & supplicationes ad quempiam directæ innituntur gratiæ & misericordiæ eius qui oratur, non meritis iustitiæ.

Vltimum.

¶Iam verò quomodo stare potest Christi meritum fuisse sufficiens pro peccatis totius mundi, cum ipse nec pro omnibus orauerit, neque omnium hominum salutem voluit, sed pro electis solum, quemadmodum ipse ait Ioan. 17. Ego non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi. Certè Christus orans ad patrem sic loquitur aduersus inimicos suos: Nõ misereris omnibus, qui operãtur iniquitatem, appone iniquitatem super iniquitatem ipsorum, & non intrent in iustitiam tuam, deleantur de libro viuentium, &c.

Ioan. 17.

Prima conclusio. Christus Dominus in passiõe maximè promeruit. Philip. 2.

¶ Pro explicatione veritatis est prima cõclusio. Certũ est Christum Dominum in passione maximè promeruisse. Hæc conclusio patet ex illo ad Philipp. capitu. 2. Factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen. Dictio illa, propter quod, significat Christi humilem obedientiam tantę fuisse æstimationis, & tanti meriti apud patrem, vt propter eam ipsum extulerit in summam sublimitatem. Sic veteres omnes tam Græci, quã Latini interpretes, quod notandum propter Caluinum, qui nouè interpretatur dictiones (propter quod) vt nimirum cõsequentiã significent, non causam vt sensus sit: Christus humiliauit se, & factus est patri obediens vsque ad mortem, post hanc humiliationem & obediẽtiam Deus Pater ipsum exaltauit: Sed nemo non videt extortum istud esse. Sunt etiam aliæ nobilissimæ scripturæ de meritis Christi Apocaly. 5. Dignus est agnus qui occisus est accipere virtutem, & dignitatem. Isai. 53. Pro eo quod laborauit, videbit, & saturabitur, &c. id est, merito laboris, quem pertulit in cruce videbit, & saturabitur. Et rursus in Psalmo 109. De torrente in via bibit, propterea exaltabit caput. Cuius sensus est: Messias tãtum sanguinis effundet, vt sanguis effusus efficiat torrentem, in quo quis bibat, & quia tam insigniter triumphauit de inimicis suis, propterea exaltabit caput, id est, euehetur ad summam sublimitatem, & dabitur ei nomen super omne nomen. Est præterea Psalmus 44. plenus meritorum Christi, Diffusa est, inquit, gratia i labijs tuis. Quorum verborum sensus est, sanctissimè doces, & concionatis, propterea benedixit te Deus, id est, propter sanctissimas tuas cõciones, & doctrinam benedixit te Pater in æternum, hoc est, voluit, vt semper præstares noua opera, quibus agnoscaris plenus gratia & benedictione, & infra, Dilexisti iustitiã, & odisti iniquitatẽ, propterea vnxit te Deus, &c. Meruit ergo Christus ob meritum virtutis, & obedientiæ exaltationem sui nominis, & sublimitatem. Deinde probatur nostra conclusio, quia in sanctis scripturis apertè asseritur, quòd merito passionis Domini sumus redempti, & a peccato liberati, ex illo Ro. 3. Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius. Apoc. 1. Dilexit nos, & lauit nos in sanguine suo. Et Rom. 5. Reconciliati sumus Deo per fidem in sanguine ipsius, per mortem filij eius. Ad Galat. 3. Christus nos redemit de maledicto legis factus pro nobis maledictum, scilicet in cruce, & tunc liberati sumus a potestate dæmonũ. Vnde Ioan. 12. imminente passione dixit Christus. Nunc princeps mundi huius eijcietur foras. Tunc aperta est nobis ianua cęlestis, iuxta illud Hebr. 10. Habemus fiduciam in introitu Sanctorum, scilicet, cęlestium in sanguine Christi. Tunc ex latere Christi dormientis fluxerunt sacramẽta, per quæ saluata est Ecclesia, ex glossa. Rom. 5. Hinc est, quòd sanguis quem effudit Christus patiendo, vocatur primò sanguis redemptionis, quia per ipsum veluti per pretium facta est redemptio generis humani. Secundò sanguis propitiationis, quoniam Deus proposuit propitiatorem per fidem in sanguine ipsius, & nos qui longe eramus facti sumus propè in sanguine ipsius. Tertiò sanguis ablutionis, quia sanguis Christi cmũ dat nos ab omni peccato. 1. Ioan. 1. & nos lauamus conscientias nostras in sanguine ipsius. Vt dicitur in Apoc. c. 7. Hi sunt qui venerunt ex magna tribulatione, & laue runt stolas suas, & dealbauerunt eas in sanguine agni. Quartò dicitur sanguis aspersionis, & sanctificationis, quia per fidem veluti aspergimur sanguine oblati agni in sanctificationem. Quintò dicitur sanguis testamenti, quoniam per sanguinem pactionis cõfirmatum est testamentum, quo hæredes instituimur in æternam fœlicitatem dicente Domino 6ta die est sanguis noui testamenti, qui pro vobis, & pro multis effundetur. Nam & vetus testamentum nõ sine sanguine dedicatum est. Heb. 9. Sextò vocatur sanguis pretiosus, eo q̃ pretiũ eius excedat oĩa, quæ pretio æstimari possunt. 1. Pet. 1. Scientes q̃ non corruptibilibus auro, & argento, &c. Tertio probatur, quia omnis actus viatoris existens in potestate eius & charitate informatus, est meritorius, sed passio Christi ab ipso acceptata est huiusmodi, oblatus est enim quia ipse voluit, & etiam a maxima charitate processit, quia charitatem maiorem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Ioan. 15. ergo passio Christi fuit maximè meritoria.

Pfal. 44.

Rom. 3.

Apoc. 1.

Rom. 5.

Ad Gal. 3.

Ioan. 12.

Hebr. 10.

1. Ioan. 1. Apo. 7.

Heb. 9.

2. Pet. 1.

Ioan. 15.

¶ Secunda conclusio. Christus meruit non secundum diuinam naturam. Quia secundum hanc æqualis est patri, & meritum expectat præmium ab alio, & vt sic inferioris est.

2. Conclu.

¶ Tertia conclusio. Christus Dominus meruit secundum humanam naturam Hæc. n. in ipso est dignissima, creatura sublimiter exaltata vsque ad vnitatem diuinæ personæ, per quam est nobis communicata gratia, remissio peccatorum, & iustitia. Quemadmodum passim docet scriptura, gratiam, & remissionem peccatorum, iustitiam, & vitam æternam dari nobis per merita Christi Domini.

3. Conclu.

¶ Quarta concl. Christus non solum sibi, sed oibus mẽbris suis salutẽ meruit. Hæc propositio variis modis demonstratur a diuinis Theologis. Primus modus est, quẽ hic habet Diuus Thomas, ex eo enim quòd data fuit gratia Christo non solum vt singulari personæ, sed etiam vt capiti Ecclesiæ, cõsequens est, quòd eius opera se habeãt tam ad se, quam ad sua membra, sicut opera alterius in gratia constituti, qui ex hoc ipso salutem sibi meretur, quòd propter iustitiam patitur.

4. Conclu. Christus meruit sibi & nobis.

¶ Alter modus explicandi propositam conclusionem procedit hoc modo. Nam meritum Christi fuit actio personæ, quæ magis fuit digna, quàm omnes exteræ personæ simul collectæ, & possibiles esse in tota natura humana. Quamuis enim actio Christi meritoria fuerit actio voluntatis creatæ in humana natura, eadem tamẽ actio fuit & actio voluntatis increatæ, quæ in operibus redemptionis nostræ vsa est humana natura, & voluntate illius creata, ceu instrumentis quibusdam deificatis efficaciam merendi ab ipsa diuinitate accipientibus. Vnde quemadmodum in Christo natura humana, voluntasque illius creata sunt deificata propter vnionem hypostaticam ad verbum diuinum, ita & actiones eius creatæ in operibus redemptionis propter huiusce modi vnionem erant tanquam deificatæ, dignissimæ, atque sublimiores, quàm possit esse actio quantumlibet excedens, aut laudabilis vnius puræ creaturæ. Sanè vt inquit Damasc. Christus vtebatur humana voluntate, ceu instrumento quodam agẽte ex libero rationis iudicio. Vnde sicut instrumentum ab artifice motum in se accipit impulsum, & vim quandam artificis, dirigiturque in finem secundum ipsius artificis intentionem: ita & natura humana in Christo, voluntasque ipsius creata mota a diuinitate accepit in se vim quandam plane diuinam ad perficiendum opus humanæ redemptionis. Durandus in 3. dist. 18. quæst. 3. vt propositam veritatem explicet procedit alio modo dicens: Vnus non potest mereri alteri sic, quòd meritum vnius cedat alteri ad meritum, potest tamen mereri sic, quòd fructus meriti vnius redundet in alterum. Primum patet, quia ex hoc operatio bona habet rationem meriti, vel demeriti, quia est in potestate operantis, sed operatio vnius

Vñ actiones Christi habuerit vim merendi pro alijs.

Durãdus.

vnius nunquam est in potestate alterius, ergo operatio vnius nũ potest alij imputari ad meritũ. Secundũ assertum probat, quia nõ minus apud Deum põt amicitia charitatis, quàm apud homines amicitia ciuilis, sed apud homines ratione amicitiæ ciuilis vnus potest fructũ operis sui in alterum transferre, vt cum aliquis seruit diuiti, vt pauper ei in aliquo obligatus à debito liberetur, ergo apud Deum propter charitatẽ mutuam potest vnus alteri fructum sui meriti cõmunicare. Hoc autem modo Christus meruit nobis per passionẽ suam, quatenus multipliciter fructus passionis eius in nos redundat, neq; in hoc, inquit, est differentia inter meritum, quo vnus purus homo meretur alteri, & quod Christus meruit nobis. Hoc vltimũ existimo esse falsissimũ, cum Christus meruit nobis de condigno, alij autẽ homines solum de congruo, & Christus Dominus meruit omnibus eo modo quo vnus homo meretur sibi. Et hæc sententia est verissima, & amplificat maximè meritũ Christi, quam hic docet D. Thomas. Palude in eadem distin. quæst. 2. in fine dicit, quòd hoc meritum Christi non potest reduci in gratiam aliquam creatam habitualem, sed in gratiam increatam. Si enim propter hoc pura creatura non potest mereri alteri primam gratiam, vel aliquid aliud de condigno, quia finita gratia vix sibi sufficit, secundum illud: ne forte non sufficiat nobis, & vobis, &c. Pari ratione gratia Christi cum sit creata licèt sit maior quàm alia, tamen pro infinitis hominibus sufficere non potest, ad quod tamen eius meritum se se extendit, & ideo hæc sufficientia in gratiam increatam reducenda est. Sed hæc ratiocinatio Palude non multum valet, nec omnino efficax est.

Palude.

Quid meruit nobis Christ⁹ in passione diligenter explicat.

¶ Nam non est illa ratio, quam adducit Palude ob quam vnus homo non potest alteri mereri de condigno, sed quia nõ est caput aliorum, sicut Christus, imo etiam si alius homo haberet infinitam gratiam, non potuisset alteri mereri de condigno. Ex his ergo liquido constat, quam efficax, quamque solida sit probatio D. Thom in hoc articulo constituta.

¶Sed videamus iam id, quod habet difficilem explicationem, quidnam meruit nobis Christus in passione, quod antea non meruerat? Diuus Thomas in 3. dist 18. & ibi ferè vniuersi Theologi, cùm Magistro eam rem ad hunc modum explicat. Meritum trifariam accidit. Est enim meritum ex quo fit, vt ex non debito fiat debitum, vt cum peccator iustificatur, habet meritum, vt sibi debeatur vita æterna, quæ antea non debebatur. Rursus, est meritum, vt id quod debebatur, ampliori ratione debeatur, qua ratione iustus in bonis operibus crescens augmentum gratiæ promeretur. Est præterea meritum, ex quo fit, vt id quod debebatur vno titulo, alio etiam titulo debeatur. Exemplum aptum est in Iacob, qui Rachelis connubium iam meruerat, at seruiens de nouo per septennium idem meruit alio titulo.

D. Thom.

¶Dicit ergo Diuus Thomas Christum Dominum per meritum, quod habuit in primo instanti, tantum meruisse, quantum postmodũ meruit per opera subsequentia. Itaque per alia opera subsequentia non magis meruit, sed idem pluribus titulis. Eandem sententiam repetit fermè eisdem verbis in 3. parte quæst. 34. art. 3. ad 3. Sed & ipse Doctor Sanctus in hoc articulo in solutio. 2. sic inquit: Licèt Christus Dominus à principio suæ conceptionis meruerit nobis salutem æternam: verum ex parte nostra erant quædam impedimenta, quibus impediebamur consequi effectum præcedentium meritorum. Vnde ad remouendum illa impedimenta oportuit Christum pati tum ad confirmandũ nos in charitate, tum ad præbendum exemplum obedientiæ eximiæ, humilitatis, patientiæ, iustitiæ ac fortitudinis, tum vt doceret hominẽ contemnere vitam, & mortem. Maximè enim ad fortitudinem, & virtutẽ pertinere videtur, vt etiam nec timore mortis à virtute recedat. Vnde dicit Apost. Hebr. 2. de passione Christi loquens: vt per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, id est, diabolum, & liberaret eos à timore mortis, qui per totã vitam obnoxij erant seruituti, dum enim pro veritate mori nõ recusauit, excussit timorem moriendi. Certè qui credit resurrectionem, & fretus morte Christi, quam semper præ oculis habet, cui & se se studet conformare, confidit sese perventurum ad beatã immortalitatẽ: is liberatus est metu, cuius meminit Paulus, & assequutus est iam id, propter quod Deus fieri voluit homo mortalis. Denique per passionẽ Christi aperuit nobis Christus ianuam cœli. Vnde Heb. 10. dicit Paulus: Habemus fiduciam in introitum sanctorum, id est, cęlestium in sanguine Christi, & ca. 9. Christus assistens Pontifex futurorum bonorũ per propriam sanguinem introiuit in sancta, æterna redemptione inuenta: & in eodẽ inquit Paulus: figuris tabernaculi Mosayci, quibus sacerdotes alij qui in priori tabernaculo ministrabãt prohibebantur intrare in sancta sanctorum, solus autem Pontifex semel in anno in illa intrabat, idq; nõ sine sanguine. Significauit itaque Spiritus sanctus tamdiu dum staret vmbratile illud tabernaculum nõ esse propalatam viam, donec Christus summus sacerdos per oblatum sanguinem suum viam istam aperuit. Et idcirco in morte eius velum templi scissum est. Ex his sequitur secundum doctrinam Diui Thomæ, mortem Christi nõ tam fuisse necessariã, vt de nouo aliquid nobis promereretur, quam vt impedimẽta cõmemorata remoueret. Quam doctrinã exponens Caietanus in loco prænotato sic scribit: quòd passio Christi, & meritum passionis eius addit supra priora merita, quia per ipsam meruit Christus tollere impedimenta nostræ salutis, meruit enim tollere & culpam, & omnem pœnam tam naturæ nostræ, quam singulorum membrorum. Sed hæc expositio Caietani falsa est, & aduersatur expresè doctrinæ Diui Thomæ, asserentis expresè, quòd per meritum passionis nõ meruit aliquid de nouo, sed idem meruit alio titulo. Derogat etiam hæc sententia Caietani infinito merito Christi, quod habuit in primo instanti suæ conceptionis. Aduersari etiam videtur sanctorum dictis, in quibus habetur, quòd Christus non profecit in meritis. Sed & sententia Diui Thomæ, quam dudum cõmemorauimus non satis, quantum ego iudico, explicat meritum eximium passionis Dominicæ. Nam si quodlibet opus Christi oblatum est, & acceptum tanquam meritum perfectum, & infinitum, & in infinitum excedens peccata omnium hominum, superflua fuissent profectò omnia opera subsequentia.

Caietan⁹.

Hebr. 10. & 9.

Hebr. 2.

¶Præterea, non magis per passionem nos redemisse, quam per alia opera, cuius contrariũ affirmant apertè diuina eloquia. Atq; adeo nec sacramenta ab eadẽ passione potius quàm ab alio opere haberent virtutẽ, & efficaciam: nisi velit dicere discipulus D. Tho. quòd Christus non solum voluit operari nostram salutem per modum meriti, sed etiam per modum sacrificij, & oblationis, emptionis, & redemptionis, & satisfactionis, propter quod dicit D. Thom. in 3. dist. 20. quæstione vnica, ad 4. quod quamuis gutta sanguinis, quam in circuncisione fudit esset sufficiens ad omnem satisfactionẽ, non tamen quantum ad genus pœnæ, quia pro morte ad quam genus humanum obligatum erat, oportebat mortem exoluere. Sed & idẽ D. Tho. hanc solutionẽ explicans in 3. p. q. 46. art. 6. ad 6. sic scribit, quòd Christus voluit genus humanum à peccatis liberare, non solum potestate, sed iustitia, & ideo nõ solum attendit, quantam virtutem dolor eius haberet ex diuinitate vnita, sed etiam quantũ dolor eius sufficeret secundum humanam naturam ad tantam satisfactionẽ. Ad idem valet id quod dicit D. Tho. in 3. d. 18. q. vnica. art. 5. ad 1. Emptio, inquit, est principaliter propter habendam rem, quæ emitur, & ideo postquã semel empta est vlterius non emitur, sed actio qua quis meretur nõ est principaliter propter præmium consequendũ, sed propter bonũ charitatis. Vnde homo habẽs charitatem eũ operaretur, si nulla retributio sequeretur, vnde etiã postquã meruit, aliquid operatur, & id quod sibi primo vno modo debebatur, alio modo sibi debetur. Quibus verbis insinuat Diuus Thomas, quod quãuis multis meritis vitæ suæ Christus nobis meruerit vniuersa nostræ salutis beneficia, at in sola passione emit nos, atque redemit exsoluto pretio infiniti valoris. Hactenus dictum est, & explicatum quid senserit D. Thom. de proposita quæstione. Sed videamus quid alij teneant Doctores. Duran-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dus in 3.dist.18.quæst.3.cui suffragari videtur Soto in 4. dist.1.quæst.3 artic.1.docet,quod licèt Christus quolibet opere suo sufficienter meruerit ad satisfaciendū pro infinitis delictis,quia meruit infinitè, tamen quo ad applicationem,& efficientiā,quanto plura opera effecta sunt, tanto plus gratiæ in sacramentis nobis confertur.Vult di
Durandus Soto. cere Durand quòd si Christus tantum fuisset circuncisus, & nullum aliud opus perfecisset, non tantū gratiæ nobis impenderetur,quando efficimur Christi membra,absurdum enim est dicere,quod singulis operibus Christi non correspondeat aliquis in nobis effectus gratiæ pro meritis , alioquin frustra quod attinet ad nos illa opera fuissent exhibita. Ex hoc deducunt prædicti Doctores,quòd Christus meruit successiuè.Volunt dicere,quòd nos maiorem gratiā consequimur per sacramenta,& per actus nostros ex merito Christi propter plures suos actus , quàm haberemus,si nō tot habuisset.verbi gratia,per baptismū consequimur ex opere operato decem gradus gratiæ.

Dico,q; si Christus solū mortuus fuisset pro nobis & non circuncisus , non habuissemus decem , sed pauciores,ita quod ratione eius natiuitatis habemus aliquem gradum gratiæ,& ratione circuncisionis alium, & sic de aliis actibus meritoriis Christi. Et si arguas contra , quia quilibet actus Christi fuit infiniti præmij meritorius , ergo nihil datur nobis nec dari potest, quin primo suo actu meruerit. Respond.primo,quòd quamuis quolibet actu meruit nobis infinitū præmiū,non tamen applicatur nobis totū quod ipse sufficienter meruit,nō enim applicatur nobis, nisi mediantibus sacramentis,vel actibus nostris. Ideo dico,quòd plus applicatur nobis propter multos actus,quā propter vnum tantum. Secundo dico,qnòd sicut quilibet actus eius fuit sufficiens ad redemptionem generis humani,non tamen efficax,sed oportebat de lege eum mori,& ideo particulariter dicitur redemisse nos sua morte: ita licèt quolibet suo actu sufficienter meruerit nobis quamlibet gratiam , tamen non efficaciter, nec fuissent tot gradus applicati,nisi habuisset tot actus. Sicut quolibet actu
Philip.2. suo meruit exaltationem sui corpotis sufficienter,sed nō efficaciter,sed solum per passionem iuxta illud Philip.2. factus est obediens vsq; ad mortem , mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltauit illum, &c.& oportuit Christum pati,& ita intrare in gloriam suam. Sententia hæc Durandi probabilis est , & placuit mirum in modū Doctissimo , & incōparabili viro Francisco de Victoria , Alium modum dicendi (si modo alius est,) excogitauit
Soto. Pater Soto in loco dudum indicato,quod de vita Christi quantum ad eius meritum & satisfactionem attinet, ita sentiendū est,ac si tota fuisset vnus actus ex pluribus partialibus actionibus constans,quæ quidē vita consummata fuit in passione. Enimuero cum Christus redemturus nos esset à peccatis,quæ per Adam contraxinus,& illi si de ligno scientiæ boni, & mali ederet , proposita fuerit pœna mortis(vnde Paulus,per vnum hominem introiuit peccatum in orbem,& per peccatū mors)decuit,vt Christus, non nisi per suam mortē plenè satisfaceret pro peccatis : quare hæc fuit potissima,& sapientissima Dei constitutio. Ex hoc ergo fit consequens, quod cordatissimè in præsentiarum animaduertendū est Christum,& si per quemlibet actum nobis meruerit , nullū tamen obtulisse tanquam plenarium meritum,totalemq; satisfactionem redemptionis nostræ : sicuti si per vnam actionem prolixam statuisset nos redimere, non singulas partes obtulisset tanquā integrum pretium redemptionis,sed tanquā partem. Consequitur ergo,quòd per passionem non solum magis meruit,aut satisfecit,quàm per alium actum, sed quod tunc expleuerit, ac persoluerit redemptionis pretium. Quapropter vbique Sacræ Scripturæ passioni meritissimè attribuunt redemptioaem nostram,vt supra citatum est. Vltima explicatio huius dubitationis est cuiusdā Neotherici Theologi dicentis in omnibus operibus Christi fuisse eandem qualitatem meriti , sed non fuisse eandem qualitatem quo ad satisfactionem, existimat enim , quòd Christus in omnibus operibus meruit nobis infinitè gratiā & gloriam : verum nō satisfecit pro peccato generis humani,nisi moriens in cruce.Et probat sic: nam qui amat martyrium meretur quidem ex voluntate martyrij,sed nō meretur gloriam martyrij, nisi actu moriatur pro Christo. Rursus,si quis vult dare eleemosynam,& nō actu dat,non satisfacit,& qui vult ieiunare,& flagellari in satisfactionē suorum delictorū, nō satisfacit nisi actu ieiunet,& flagelletur,& qui vult mori,& nō moritur. Ratio horum omnium hæc est, quoniā licèt actus exterior nullam addat bonitatem ad actum interiorem, quantum ad virtutem merendi,addit tamen quantum ad satisfactionem . Et confirmatur ista sententia : nam vniuersa scriptura redemptionē generis humani,& reconciliationem cum Deo tribuit passioni,& morti Christi.

¶Inter has expositiones hæc vltima videtur mereri reprehensionem , & reprobationem , nam quilibet actus meritorius Christi Domini,& quælibet pœna, vel minima,quam subiit pro genere humano, est satisfactoria de toto rigore iustitiæ pro infinitis hominum peccatis , si essent , nam maius est , quòd Deus ipse patiatur , vel leuissimam pœnam,quàm vt totum genus humanum pereat in sempiternum,& vna gutta sanguinis Domini nostri Iesu Christi de se est sufficiens pro vniuersis delictis generis humani , prout est diffinitum in extrauaganti , Vnigenitus de pœnitentiis.

¶Sed iam tempus est, vt argumenta in principio facta confutemus. Ad primum argumentum vsq; ad sextum inclusiuè facile est ex dictis habere solutionē. Nam iam expositum est,quemadmodū quodlibet opus Christi fuerit infinitè meritorium,& quemadmodū Christus in meritis non profecerit,nihilominus tamen voluit,vt quantum ad efficaciam maior nobis daretur gratia ex circuncisione,& passione simul,quàm ex sola circuncisione. Ad argumēta vsq; ad sextū argum.

¶Ad septimum argumentum dicendum est,quòd cum dicitur Rom.8.Christum interpellare pro nobis , non sic accipiendum est,quasi Christus patri preces, & supplicationes etiam nunc pro nobis offerat : veluti anxius , & sollicitus ad modum aduocati.Hoc siquidem fecit in diebus carnis suæ, iam cum patre largitur nobis omnia omnem habens potestatem,vtpote ad dexteram Dei sedens, nec vlla ratione sinit pater, vt gloria iam & honore coronatus deinceps sese humiliet. Vide Chrysost. super hunc locum . Vide præterea Rupertum Abbatem lib 9. de diuinis officiis cap.3.vbi doctissimè de hac re disserit,& eo vsque deducit , vt neget catholicum illum, qui Christum ad hoc vt roget patrem iam inuocat . Ad septimū arg. D.Chrys. Rupert'.

¶Cautè proinde legenda est homilia Origenis in Leuiticum , quæ est num.7.vbi Christum facit adhuc orantem patrem,& anxium in modum aduocati,vbi & multa alia tribuit ei , quæ lectori parum erudito perniciosam opinionem ingerere possunt. Quomodo autē intelligendus sit ille locus Apostoli, quo dicit Christū interpellare pro nobis , explicat Chrysost.qui per interpellationem intelligit fauorē, ac vigorē dilectionis Christi erga nos. Rupertus vero Abbas cum suæ diffinitioni opposuisset hæc verba Apostoli,subiecit pro solutione:illa interpellatio non submissa est postulatio , sed eius passionis , quæ semel suscepta , semel pro nobis in sacrificiū oblata est, æterna cōmemoratio , semel in conspectu sanctæ Trinitatis admissa,sanguinis eius innocentis exclamatio. Orig. Quomodo Christus nunc interpellet pro nobis.

¶Sensus ergo Apostoli secundum Rupertum est , qui interpellat pro nobis per victimam suam,quæ patri semper est præsentissima , in quam pater aspiciens largitur nobis remissionem peccatorum,iustitiam, & alia quæ ad salutem nobis necessaria sunt . Ad vlti. D.Augus.

¶Ad vltimum argumentum dicendum est, quòd Christus Dominus licèt sufficiens,& exuberans dederit pretiū ad redimendos infinitos homines si essent, verumtamen sciat Theologus, quòd Christus etiam secundū formam humanam omnium futurorū præscius sciebat, vt inquit August. eos pro quibus sanguinem suum effundebat.

¶Videns itaque tam eos , qui erant in eum credituri , quam & eos,qui crediturі non erant, non pro permansuris reprobis,& incredulis orabat, sed pro illis,quos videbat credituros,quēadmodū & ipse testatur apud Ioan.17. ad patrem loquens . Ego pro eis rogo , non pro mundo rogo,sed pro his, quos dedisti mihi : & pro eis sanctificeo meipsum, Ioan.17.

meipsum,vt sint, & ipsi sanctificati in veritate : non pro eis autem tantum rogo, sed & pro eis, qui crediturі sunt per verbum eorum in me,vt omnes vnum sint:sicut tu pater in me,& ego in te,& vt ipsi in nobis sint vnum,vt credat mundus,quia tu me misisti. Quòd si quis quærat , cur
Quid est, qđ Christus non pro omnibus rogauit. pientissimus Christus , & clementissimus Dominus , qui iuxta propheticū verbum non vult mortem peccatoris , sed magis,vt conuertatur,& viuat , non pro omnibus rogauit,vt crederent,qui vtique credidissent omnes , si pro omnibus orasset . Certè non habemus hic, quod conuenientius respondeamus,quàm vt dicamus,quòd Christus suam voluntatem semper habuit diuinæ voluntati conformem, ob idque pro illis duntaxat rogauit, quos Deus secundum æternū prædestinationis iudicium illis dederat , vt crederent , vt credentes per Christum vitam æternam consequerentur.

Ad cōfir. ¶Ad cōfirmationem argumenti, in qua dicitur,si Christus meruit vnicuique electorum primam gratiam,& remissionem peccatorum , qua ratione orauit Deum pro gratia illis communicanda . Respondetur, quòd & ipsa oratio Christi meritoria fuit,quam pater tenebatur exaudire pro sua reuerentia . Sicut ergo iusti innixi gratiæ,& meritis Christi orantes,adueniat regnum tuum, merentur illud apud Deum;ita Christus innitens gratiæ diuinitus acceptæ in humana natura porrigens preces pro nobis meruit nobis & gratiam,& vitam æternam.Scripturę vero in hac vltima obiectione recitatæ,quibus videtur significari Christum orasse patrem , vt non misereretur omnium , perfacilem habent expositionem . Dicendum namq; est Christum hæc dixisse per verba imperatiui , vel optatiui modi,non affectu optantis, & orantis contraria saluti eorum,sed iudicio prænunciantis,& conformantis se diuinæ voluntati .

¶Quæ igitur filius ad patrem dicit : Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum:& non intrent in iustitiam tuam: deleantur de libro viuentiū,& cum iustis non scribantur appone iniquitatem super iniquitatem eorum. Hæc & id genus alia sunt accipienda,nō tanquam in se optata quædam,ac desiderata à filio,qui non delectatur in perditionibus nostris:sed tanquam prænunciata quędam futura à Deo,non solum vt permittente,sed vt iudice irato,& vindicante vnum peccatum per aliud peccatum,apponendo causas quibus ille populus durus est,de peccato in peccatum ruiturus . Aut si optantis voto talia quædam dixerit, veluti quod ait; Non miserearis omnibus,qui operantur iniquitatem , postulat , vt illorum peccata in hac vita non remaneant impunita,vt conuertantur emendabiles, inemendabiles autem auferantur,vt non praualeant aduersus iustos.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm passio Christi causauerit nostram salutem per modum satisfactionis .

265 4.cō.c.55. ad 23. & 24.& opu. 60.ca.18. co.6. AD secundum sic proceditur . Videtur, quòd passio Christi nō causauerit nostram salutem per modum satisfactionis. Eiusdem enim videtur esse satisfacere,cuius est peccare:sicut patet in aliis pœnitentiæ partibus:eiusdem enim est conteri, & confiteri, cuius est peccare. Sed Christus non peccauit:secundum illud 1.Petri 2.Qui peccatum non fecit. Ergo non satisfecit propria passione .

¶2.Præterea, Nulli satisfit per maiorem offensam.Sed maxima offensa fuit perpetrata in Christi passione : quia grauissimè peccauerunt,qui eū occiderunt : vt supra dictum est. * Ergo videtur, quòd per passionem Christi non potuerit Deo
¶ præ. artic 6. satisfieri .

¶ 3. Præterea , Satisfactio importat æqualitatem quandam ad culpam, cum sit actus iustitiæ . Sed passio Christi non videtur esse æqualis omnibus peccatis humani generis,quia Christus nō est passus secundum diuinitatem,sed secundum carnem : secundū illud 1.Petri 4.Christo igitur passo in carne . Anima autem in qua est peccatum , potior est quàm caro.Non ergo Christus sua passione satisfecit pro peccatis nostris .

¶Sed contra est, quod in persona eius dicitur in Psal.68.Quę non rapui,tunc exoluebam.Non autem exoluit,qui perfectè non satisfecit.Ergo videtur,quòd Christus patiendo,perfectè satisfecerit pro peccatis nostris.

¶Respondeo dicendum, quod ille propriè satisfacit pro offensa, qui exhibet offenso id , quod æquè vel magis diligit,quā oderit offensam.Christus autem ex charitate, & obedientia patiendo , maius Deo aliquid exhibuit , quàm exigeret recompensatio totius offensę humani generis .

¶Primo quidem propter magnitudinem charitatis,ex qua patiebatur .

¶Secundo,propter dignitatem vitę suę,quam pro satisfactione ponebat : quæ erat vita Dei , & hominis .

¶Tertio , propter generalitatem passionis , & magnitudinem doloris assumpti,vt supra dictum est.* Et ideo passio Christi non solum sufficiens , sed etiā superabundans satisfactio fuit pro peccatis humani generis:secundum illud 1.Ioan.2.Ipse est propitiatio pro peccatis nostris,nō pro nostris autem tantum,sed etiam pro totius mundi. quæst. 46. artc.6.

¶ Ad primum ergo dicendum , quod caput & membra sunt quasi vna persona mystica , & ideo satisfactio Christi ad omnes fideles pertinet,sicut ad sua membra.In quantum etiam duo homines sunt vnum in charitate , vnus pro alio satisfacere potest,vt infra patebit. Non autem est similis ratio de confessione,& contritione : quia satisfactio consistit in actu exteriori , ad quem assumi possunt instrumenta , inter quæ computantur etiam amici .

¶Ad secundum dicendū , ꝙ maior fuit charitas Christi patientis, quàm malitia crucifigentiū. Et ideo plus potuit Christus satisfacere sua passione , quàm crucifixores offendere,occidendo : in tantum,quòd passio Christi sufficiens fuit,& superabundans ad satisfaciendum pro peccatis occidentium ipsum .

¶Ad tertium dicendum,quòd dignitas carnis Christi non est æstimanda solùm secundum carnis naturam , sed secundum personam assumentem,in quantum scilicet erat caro Dei,ex quo habebat dignitatem infinitam .

SVMMA TEXTVS.

CONclusio sic habet.Passio Christi non solū fuit sufficiens, sed etiam superabundans satisfactio pro peccatis humani generis.Cuius rei hæc est demonstratio. Cōclusio.

¶Quia ille propriè satisfacit offenso,qui exhibet illi,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod æquè, vel magis diligit, quàm oderit offensam. Sed Christus per passionem magis exhibuit Deo, quam exigeret offensa.

¶Primo, propter magnitudinem charitatis, ex qua patiebatur.

¶Secundo, propter dignitatem vitæ suæ, quam ponebat pro satisfactione, quæ erat vita Dei, & hominis.

¶Tertio propter magnitudinem, & generalitatem doloris assumpti, vnde passio Christi causauit salutem per modum satisfactionis.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Cõera cõclusionem argumenta quædã.

QVomodo Christus Dominus satisfecerit sufficientissimè, & exuberantissimè pro delictis generis humani copiosè satis demonstratimus supra quæst. 1. art. 2. cuius rei demõstratio si præ oculis habeatur magnã afferet lucem his, quæ in hoc articulo breuiter edisserenda sunt. Vt ergo conclusio articuli expendatur, & examinetur, obiicitur sic contra eam.

Prim. arg.

¶In primis, sufficientissimè, & exuberantissimè Christus satisfecit pro peccatis humani generis, superflua ergo erit omnis alterius hominis satisfactio. Et cur rogo à nobis exigitur alia satisfactio postquam Christus Dominus sufficientissimè, & exuberantissimè pro nostris debitis patri æterno satisfecit?

Secundũ.

¶Deinde, si quispiã accepit iniuriam ab alio, & tertius vult illi resarcire irrogatã iniuriam reddẽdo æquiualens, potest qui iniuriam passus est, eam satisfactionem non acceptare, poteritq; dicere. Volo omnino, vt qui fecit iniuriam ipse resarciat, sed vnum hoc tantum exigo, vt suppliciũ ferat, qui mihi iniurius fuit, ergo poterat Deus ipse satisfactionem Domini Iesu nõ recipere, tametsi equialentem, & superexcedentem, quia erat pro alio, nempe pro genere humano, quod reus tenebatur.

Tertium.

¶Præterea, si ex rigore iustitiæ fecit satis, ergo eramus restituendi ex integro in bona amissa per peccatum. Sed non restituimur in integrũ, nobis enim nõ donatur paradisi locus, quo fruebatur homo in statu innocentiæ. Non confertur originalis iustitia, neque immortalitas, & peccatum originale ab omnibus non aufertur.

Rom. 5.3

¶In contrarium est illud Roman. 5. vbi abundauit delictum, superabundauit, & gratia. Igitur Christi mors superauit humana debita.

¶Ad explicandam propositam dubitationem explicãdũ est, quid sit satisfactio, & quomodo à merito differat, & quemadmodum in varias species distribuatur, ac demũ quomodo Christus Dominus sufficiẽtissimè, & exuberantissimè pro delictis humani generis satisfecerit.

Satisfactio quid sit.

¶Satisfactio est actio voluntaria, vel passio voluntariè tolerata, qua operans sua sponte tantũ facit, quantum iustitiæ sat est, aut soluens creditori, quod illi debuit, aut voluntariè assumens humiliationis disciplinam, quam peccatum cõmeruit. Vel, vt breuius definiam, satisfactio est redditio equialentis pro offensa cõmissa. Differtq; satisfactio, & meritum: satisfactio enim præsupponit, aut eum qui satisfacit, aut eum pro quo satisfacit esse debitorem. Meritum autem non denotat, vt is qui meretur aut pro quo meretur debitor sit, sed facit eum apud quem meretur debitorem esse. Potuisset certè homo apud Deũ habere meritum bonum, etiam si non præcessisset peccatum vllum. Satisfacere autem Deo, quemadmodum nunc de satisfactione sermonem facimus, nemo potest nisi debitor sit, & offenderit, iniuriamq; intulerit. Vt autem videamus, quam varij atque diuersi sunt modi satisfaciendi, oportet considerare multiplex esse genus debiti. Est debitum, quod ex iniuncto superioris mandato nascitur, hoc ex soluitur per obedientiæ subiectionem. Est debitũ, quod oritur ex suscepto beneficio. Hoc soluitur per gratiarum actionem. Est rursus debitum, quod nascitur ex quãtitate meritorum, atqui hoc soluitur distribuendo vnicuiq; secundum merita. Est aliud debitum, quod ex contractu consentientium inter se suboritur, vt in emptione, venditione, locatione, mutuo, tunc autem fit satis huic debito quando fit id quod in contractu statutum est, & positum.

Differentia inter satisfactionẽ, & meritum.

Varij modi satisfaciendi.

Aliud debitum enascitur ex alteni ablatione, ex læsione, vel damnificatione personæ, vt in furto, homicidio. Hoc debitum persoluitur æquialentis restitutione. Demum est debitum, quod offendendo superiorem contrahitur, quod exsoluitur humili, & pœnali subiectione. Sub his duobus debitis postremis cõtinentur delicta, quę contraxit humanũ genus peccando. Ex his liquido constat, quòd aliud est satisfacere ratione iniuncti mandati, & aliud ratione accepti beneficij: aliud vero satisfacere Deo ratione cõmissi peccati, & sic satisfacere est honorẽ Deo debitum restituere. Verum sic satisfacere rursus bipartitum est, aut enim est vincere tantum, quantum ipsius offensi beneuolentiæ, & misericordiæ satis est, aut est facere tantum quantum ipsius offensi iustitiæ satis est. Et hoc propriè est satisfacere. Etenim satisfactio in æqualitate rei ad rem cõsistit, hoc est, in adæquatione rei quæ soluitur ad id quod debetur. Et quidem priori modo etiã alius à Christo potuisset pro peccato humani generis satisfacere, potuisset enim Deus pro sua beneuolentia, & misericordia mortem alterius etiam puræ creaturæ pro sufficienti pretio acceptare, & condonare oẽm iniuriam aduersus se cõmissam. Verum posteriori modo satisfaciendi solus Christus potuit satisfacere, vt abundanter, & copiosè fuit à nobis comprobatum in 1. quæst. artic. 2. & probatur nunc breuiter, & suspensa manu, quod aiunt. In primis, vita Christi pro peccato humanæ naturæ exposita sufficiens fuit pretium, imo excedens, quia in se ratione personæ, quæ erat Deus & homo, magis fuit digna, atque dilecta, quàm exosa fuerit offensa. Deinde, Christus Dominus pro delictis nostris verè passus est voluntariã pœnam diuinæ iustitiæ sufficientem. Nam hæc passio tanti esse pretij, & valoris apud Deum patrem esse existimatur, quantus erat is, qui mortiebatur.

Qđ Christus, & solus Christus satisfecit Deo de omni rigore iustitiæ.

¶Sicut autem fuerat Deus immensus, qui erat offensus, ita erat Deus immensus, qui pro peccatis nostris dedit vitam, proinde si offensa dicitur infinita propter dignitatem infinitæ personæ, quæ offenditur, multo magis satisfactio impensa erit infinita propter dignitatem Christi, qui dedit semetipsum pro nobis. Insuper, charitas Christi patientis longe fuit maior, quàm libido humani generis transgredientis, & ideo ipsius Christi supplicia longe superant omnium peccatorum debita: vna siquidẽ gutta sanguinis sufficiens fuit pretium ad diluendã omnia crimina. Neque ex hoc inferat Theologus, quòd Christus aliquid inordinate fecerit ex eo, quòd patiendo plus soluit, quàm totius humanæ naturæ peccatũ cõmeruit. Nam certè nil iniustè facit, qui homini offenso plus voluntariè soluit, quam debeat.

¶De hac Christi exuberantissima satisfactione, quam satisfecit iustitiæ Dei vindicatiuæ pro nobis, apud Isaiam est vox Ecclesiæ de Christo. Posuit, inquit, Deus in eo iniquitatem omnium nostrum, hoc est, supplicia quæ nos nostris merueramus peccatis: disciplina pacis nostræ super eum, hoc est, castigationem peccatis nostris debitam ipse sustinuit pro nobis, ex quo nos pacem habemus ad Deum. Item, Christus, inquit Petrus, semel pro peccatis nostris est mortuus, iustus pro iniustis, vt nos offerret Deo mortificatos quidem carne, viuificatos autem spiritu, peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum: quia supplicium mortis peccatis nostris debitum pertulit in corpore suo, adeo vt ipse per Psalmistam dicat: Quæ non rapui (hoc est, quæ ipse non commeui) subrahendo Deo obedientiam, honorem, aut cultum optimo iure ei debita) tunc exoluebam. Si patiendo soluit pro rapinis, siue peccatis nostris, si supplicia pro peccatis nostris debita pertulit, si supra eum disciplina qua solet resarciri pax inter offendentem, & offensum, ergo Christus reuera satisfecit id, quod iustitia vindicatiua Dei pro peccatis hominum requirebat.

Ad argumenta in principio facta. Ad primum argumentum respondetur, consequentiam non valere, & eius modi argumentationem esse hæreticorum telum iam olim contractum. Nam simili ratione possemus concludere, frustra fuisse sanctorum martyrum orationes, quibus orauerunt pro impiis, frustra oratio Stephanũ pro lapidantibus

Ad argu. Ad primum.

pidantibus, siquidem Christus sufficienter orauit pro omnibus electis, & orando meruit omnibus vitam æternam.

¶Sed, & Christus ipse iam in cœlis ad dexteram patris residens nunc etiã sufficienter orat pro nobis, nõ tamen propterea sequitur nos nõ oportere orare pro nobis iuxta illud, vt saluemur. Orationes Domini Nostri Iesu Christi sunt orationum nostrarũ fontes, & fundamenta, & veluti causæ vniuersales, quibus videlicet factum est, vt orationes nostræ sint apud Deũ meritoriæ, quæ ãbsque meritis Christi inualidæ essent, & inefficaces. Certè ex superioribus liquidum est, quòd omnis dignitas, seu valor orationum nostrarum, & satisfactionum, & bonorum operum fuit ex meritis Christi Domini, de plenitudine enim eius omnes accepimus.

¶Hoc ipsum explicatur alio exemplo, nam Christus sufficienter docet omnem veritatem, sufficienterq; custodit omnem iustum, sed non inde consequens est non oportere Magistros, Doctores, ac Prædicatores accedere, aut non oportere nos esse solicitos, de custodia nostri cordis. Christus voluit nos debere non segnes esse, & ociosos præparans valorem meriti suæ passionis applicandũ concurrentibus hominum ministeriis, ex quibus sumuntur diuersæ rationes remunerandi.

¶Et hinc est, quòd valor meriti ac satisfactionis Christi non æqualiter transit in omnes.

Ad secundum.

¶Ad secundum argumentum respondetur, Christum de rigore iustitiæ satisfecisse plenissimè pro omnibus delictis generis humani, quia reddidit Deo æquiualẽs, & superabundans, non tamen inde cõsequens est, quòd Deus tenebatur eam satisfactionem necessario acceptare. Poterat enim, vt argumentum adductum probare videtur, vniuersos homines perpetuo addicere supplicio, & nullam admittere pro eis debitorum satisfactionẽ. Vel dicatur, quòd supposita lege, quam Deus statuit, vt vnus pro alio satisfacere possit, necessario tenebatur acceptare Christi satisfactionẽ pro delictis generis humani. Insuper dico, quòd supposito, quòd Christus filius Dei offerebat suam vitã, & mortẽ in satisfactionem scelerum humani generis, tenebatur vtique pater eam acceptare. Nam non potuit esse contrarietas voluntatum inter patrem, & filium.

Ad tertiũ.

¶Ad tertium argumentum dicendũ est, Christum Dominũ sua morte reconciliasse hominem cum Deo, & amicitiã, & gratiam ei restituisse, immortalitatem vero in spe donat modo, daturus postmodum in corporum resurrectione, in qua maiora dona donabit homini, quam perdiderat. Quid autem sit quod a pœnalitatibus, & miseriis huius vitæ nos continuo non liberauerit, exponit D. Tho. luculenter 3. par. quæst. 69. art. 3.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm passio Christi operata sit per modum sacrificij.

366 Inf q. 49. art. 4. cor. & q. 73. art. 4. co. & ad 3. & q. 83. arti. 1. co. & op. 60. ca. 18. col. 6.

ADtertium sic proceditur. Videtur quod passio Christi, non sit operata per modum sacrificij. Veritas enim debet respondere figuræ. Sed in sacrificiis veteris legis, quæ erant figuræ Christi, nunquã offerebatur caro humana, quinimo hæc sacrificia immũda, & nefanda habebantur: secundum illud Psal. 105. Effuderunt sanguinem innocentem, sanguinem filiorum suorum, & filiarum suarum, quas sacrificauerunt sculptilibus Chanaam. Ergo videtur quòd passio Christi sacrificium dici non possit.

lib. 10. c. 5. paulo à prin. to. 5.

¶2. Præterea, August. * dicit in 10. de Ciuit. Dei, quòd sacrificium visibile, inuisibilis sacrificij sacramentum, id est, sacrum signum est. Sed passio Christi non est signum, sed magis signatum per alia signa. Ergo videtur, quòd passio Christi non sit sacrificium.

li. 10. c. 6. in princi. tom. 5.

¶3. Præterea, Quicunq; offert sacrificium, aliquod sacrum facit, vt ipsum nomen sacrificij demonstrat. Illi autem, qui Christum occiderunt, non fecerunt aliquod sacrum, sed magnam malitiam perpetrauerunt. Ergo passio Christi magis fuit maleficium, quàm sacrificium.

¶Sed cõtra est, quod Apostolus dicit Ephe. 5. Tradidit semetipsum pro nobis, oblationem, & hostiam Deo in odorem suauitatis.

¶Respondeo dicendum, quòd sacrificiũ propriè dicitur aliquid factum in honorem propriè Deo debitũ ad eum placãdum. Et inde est, quòd August.* dicit in 10. de Ciuitat. Dei. Verum sacrificium est omne opus quod agitur, vt sancta societate inhæreamus Deo, relatum scilicet ad illũ finem boni, quo veraciter beati esse possimus. Christus autem (vt ibidẽ subditur) seipsum obtulit in passione pro nobis, & hoc ipsum opus qđ voluntariè passionem sustinuit, Deo maximè acceptum fuit, vt pote ex charitate maximè proueniens. Vnde manifestum est, quòd passio Christi fuerit verum sacrificium. Et sicut ipse postea subdit in eodem lib. Huius veri sacrificij multiplicia variaq; signa erant sacrificia prisca Sanctorum: cum hoc vnum per multa figuraretur, tanquam verbis multis res vna diceretur, vt sine fastidio multũ cõmendaretur. Et cum quatuor considerentur in omni sacrificio, (vt August.* dicit in 4. de Trinit.) scilicet cui offeratur, à quo offeratur, quid offeratur, pro quibus offeratur, idem ipse vnus verusq; mediator per sacrificium pacis reconcilians nos Deo, vnum cum illo maneret, cui offerebat, vnũ in se faceret, pro quibus offerebat, vnus ipse esset qui offerebat, & quod offerebat.

li. 4. ca. 14. non longe à fine tom. 3.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd licèt veritas respondeat figuræ, quantum ad aliquid: nõ tamen quãtum ad omnia: quia oportet, quòd veritas figuram excedat. Et ideo conuenienter figura huius sacrificij, quo caro Christi offertur pro nobis, fuit caro non hominum, sed aliorum animalium significantium carnem Christi, quæ est perfectissimum sacrificium.

¶Primo quidem, quia ex eo quod est humanę naturæ caro, congruè pro hominibus offertur, & ab eis sumitur sub Sacramento.

¶Secundo, quia ex eo quod erat passibilis, & mortalis, apta erat immolationi.

¶Tertio, quia per hoc quod erat sine peccato, efficax erat ad emundanda peccata.

¶Quarto, quia ex eo quod erat caro ipsius offerentis, erat Deo accepta propter ineffabilem charitatem, suam carnem offerentis. Vnde Aug.* dicit in 4. de Trinitate. Quid tam congruenter ab hominibus sumeretur, quod pro eis offerretur, quam humana caro? Et quid tam aptum huic immolationi, quam caro mortalis? & quid tam mundum pro mundandis vitiis mortalium, quam sine contagione carnalis concupiscentiæ caro, na-

li. 4. c. 14. in med. to mo. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ta in vtero,& ex vtero virginali? & quid tam grauè offerri, & suscipi posset, quam caro sacrificij nostri corpus effectum sacerdotis nostri ?

Loco citato in argum. ¶Ad secundum dicendum, quòd August.* ibi loquitur de sacrificiis visibilibus figuralibus. Et etiam ipsa passio Christi licèt sit aliquid signatum per alia sacrificia figuralia, est tamen signum alicuius rei obseruandæ à nobis: secundum illud 1. Pet. 4. Christo igitur passo in carne, & vos eadem cogitatione armamini: quia qui passus est in carne, desiit à peccatis, vt iam non hominum desideriis, sed voluntate Dei, quod reliquum est in carne viuat temporis.

¶Ad tertium dicendum, quòd passio Christi ex parte occidentium ipsum, fuit maleficium: sed ex parte ipsius ex charitate patientis, fuit sacrificium. Vnde hoc sacrificium ipse Christus obtulisse dicitur: non autem illi, qui eum occiderunt.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. COnclusio est. Passio Christi fuit verum sacrificium. Quia omne opus actum in charitate, vt inhæreamus Deo ordinatum ad ipsum Deum, est verum sacrificium. Sed Christus se ipsum obtulit Deo, voluntariè passionem sustinendo, vt patri pro omnibus satisfaceret. Erat ergo verum sacrificium, cuius multiplicia, variaq; signa erant sanctorum prisca sacrificia, cum hoc vnum per multa sacrificia designaretur.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Argum. cõtra cõcl. Prim. arg. VIdetur certè, quòd conclusio D. Thom. vera non sit. Nam veritas debet correspondere figuræ, sed in sacrificijs veteris legis, quæ erant figuræ Christi, nunquam offerebatur caro humana, quinimo hæc sacrificia nefanda habebantur, secundum illud Psalm. 105. Effuderunt sanguinem innocentem, sanguinem filiorum suorum, & filiarum suarum, quas sacrificauerunt sculptilibus Chanaam, ergo videtur, quod passio Christi sacrificium dici non possit.

Psal. 105.

Secundũ. D. Augu. ¶Præterea August. lib. 10. de ciuit. cap. 5. dicit, quòd sacrificium visibile inuisibilis sacrificij sacramentum, id est sacrum signum est. Sed passio Christi non est signum, sed potius signatum per alia signa, ergo videtur, quòd passio Christi non sit sacrificium.

Tertium. ¶Præterea, quicunq; offert sacrificium, aliquod sacrum facit, vt ipsum nomen sacrificij demonstrat. Illi autem, qui Christum occiderunt non fecerunt aliquod sacrum, sed magnam malitiam perpetrarunt, ergo passio Christi potius fuit maleficium, quam sacrificium.

Quartũ. ¶Ad hæc, sacrificium immolatur, & sacrificatur à sacerdote sacrificante, sed Christus Dominus non sacrificauit, neque immolauit seipsum. Nec verò dici potest, quòd Iudæi, qui illum occiderunt, sacrificauerunt ipsum, ergo, &c.

Quintũ. ¶Præterea, alienum videtur ab omni veritate, & Theologia diuina afferere Deum appetentem sanguinis innocentis, & præcipere filij sui Christi Domini vitam in patibulo sibi offerri, quasi innocentis hominis nece, & sanguinis effusione delectaretur.

Sextum. ¶Deinde, si Christus in Cruce se obtulit in hostiam, & sacrificium, eum illud sacrificiũ sit infiniti valoris, & pretij ad placandum Deo, vt sit propitiatio pro peccatis nostris, non tantum autem pro nostris, sed totius mundi, consequens est, quòd non sit necesse in Ecclesia Dei iuge sacrificiũ Eucharistiæ. Nam si necessum est aliud sacrificium, illud sacrificium primum in cruce oblatum sufficiens, & abundans non fuit.

Vltimum. ¶Vltimo, quòd Christus se obtulerit in hostiam, oblationem, & victimam in diuinis scripturis inuenio, quod vero se obtulerit in sacrificium nusquam legitur. Imo videtur profectò loquutiones esse Metaphoricas dicere, quòd Christus se obtulit in hostiam, oblationem, & victimam, ergo non vere, sed metaphorice in passione Christi fuit sacrificium.

¶In contrarium est illud ad Ephes. 5. tradidit semetipsum pro nobis oblationem, & hostiam Deo in odorem suauitatis. Ephes. 5.

¶In hac quæstione explicanda si paulò diutius immoremur, quàm in aliis annotationibus, nemo nobis vitio verteret, quod operæpretium fore putemus eam materiam, quæ hoc sæculo vel maximè controuertitur, quam fieri potest dilucide tractari & expediriq;. Disputabo ergo in præsentia, quid sit sacrificium, & cuinam sacrificium offerri debeat, deinceps vnde nam introductũ sit, quod homo Deo optimo maximo sacrificium offerre debeat.

Quid sit sacrificiũ. ¶Præterea, quotnam sint sacrificiorum species, & tandem, quomodo omnia sacrificia in vno Christi sacrificio quod in cruce obtulit, contineantur, & cõprehendantur. Sed omnia hęc pro instituta breuitate edisserentur. Et vt à ratione vocabuli auspicemur, nemo Grãmaticæ vtcunque peritus, ignorat sacrificium à verbo sacrificare deductum, quod est sacrum facere. Dicitur itaq; sacrificium, quasi sacrum factum. Vnde quidam Theologi, qui rem non exactissimè expendunt dicunt sacrificium esse oblationem sacratam Deo, tanquam vniuersali omnium Domino. Sunt qui alio modo rem diffiniant dicentes: sacrificium dicitur, quod est Deo peculiariter dicatum, oblatũ, & nuncupatum. Sed prædicti autores pro eodẽ accipiunt oblationem Deo spontaneè factam, & sacrificiũ, cum tamen non omnis oblatio sacrificium sit, quod colligo efficaciter ex diuina Theologia. Etenim D. Paul. ad Hebr. 5. sic ait. Omnis Pontifex constituitur, vt offerat dona, & sacrificia, ergo non omnis oblatio doni est sacrificium. Et ad Heb. 8. omnis Pontifex ad offerendum munera, & hostias cõstituitur. Et Chrys. hom. quadã in epist. ad Heb. exponens illud. Sacrificium & oblationem noluisti, aperte docet non omnem oblationem sacrificium esse, quod vel ex eo efficaciter probatur, quòd cum animalis viui iuxta legis pscriptũ fiebat oblatio, nusquã hæc, aut hoxta, aut sacrificium vocabatur, alioquin dicendum esset à Iudæis immolati filios in sacrificium, cum post purificationis cæremonias, Domino offerebantur, quod asserere absurdissimum est. Vt igitur sacrificij diffinitio perfecta, & absoluta habeatur, sciendum est, quòd diffinitio sacrificij integra, & perfecta hęc est. Sacrificiũ, ppriè est oblatio sacra soli Deo facta, circa quam aliquid exercetur. In qua diffinitione, primũ asseritur esse necessariũ ad rationem sacrificij, vt sit oblatio, & non quæcunque, sed sacra. Sacrificium. n. vt nomen ipsum præfert, & docet Gregan. multi. Prima, q. 1. est quasi sacrum factum in reuerentiam, & cultum Dei. Virtus autem religionis versatur circa cultum Dei, vnde oportet vt sit oblatio sacra pertinens ad cultũ Dei. Insuper necesse est, vt soli Deo sit facta, multæ enim cæremonię sacræ, & religiosę adhibentur in cultum Dei, & hominum, si quidem colimus, & Deũ, & sanctos, at sacrificium vni Deo est tantũ offerendum. Quod docet expresè D. Th. in 2. 2. q. 85. ar. 2. & D. Aug. li. 10. de ciuit c. 4 & contra aduersarium legis, & Prophetarũ li. 1. cap. 18. & in concilio Tridentino sessione. 22. in doctrina de sacrificio Missæ. ca. 3. Sed quid est opus tot testimoniis, cum hæc veritas expresse habeatur Act. 14. Vltimum quod requiritur ad veram rationẽ sacrificij est, vt aliquid circa res oblatas exerceatur, ipsas cõficiendo, consumendo, conterendo, frangendo, tunc oblatio habet rationem sacrificij, & oblatio est immolatio.

Sacrificiũ, & oblatio. idem non sunt. Hebr. 5. Heb. 8. Chrysost. Act. 14.

¶Hanc doctrinam docet D. Tho in 2. 2. q. 85. ar. 3. ad 5. & q 86. ar. 1. & Theophylact. ad Hebræ. 8. & Chrysost. hom. 18. in epist. ad Hebr. Atqui hæc doctrina satis consentanea est diuinis literis, in quibus tunc sacerdos verè sacrificium faciebat, si circa rem quæ offerebatur quidpiam sacri faciebat, vt si animalis fundebat sanguinem, si illius ardere faciebat, si conterebat frumentum, si oleo simila consperfam frigebat in sartagine, vt patet Leuitic. 2. & 6. D. Thom. Theoph. Chrysost. Leu. 2. & 6.

Num. 5. 2. Par. 28. & 6. Num. 5. & 2. Paralip. 28. Sapienter ergo ac præclarè docuit D. Thom. rationem sacrificij in eo sitam esse, si eit ea rem Deo oblatam aliquid fieret, quo res ipsa quodammodo sacra conficeretur. Sed est hic apprimè aduertendum ex doctrina D. Tho. in solutione tertij, & ex domino Caietano expliçante eandem solutionem, quòd iuxta diuersam sacrificij naturam diuersimode inuenitur facere sacrum. In sacrificiis enim quæ consistunt in actione, inuenitur facere sacrum ad extra; vt patet in sacrificiis animalium. Sed in sacrificiis, quæ consistunt in actione, inuenitur facere sacrum secundum actionem interiorem, qua sponte quisque offert Deo suum pati, & sic Christus fecit sacrum actione interiori. Occisores autem eius fecerunt actione exteriori nõ sacrum, sed sacrilegium maximum. Hæc de sacrificij diffinitione dixisse sufficiat. Nam fuisse huius rei tractatio ad materiam de sacra Eucharistia omnino pertinet. Sed iam videamus, quomodo soli Deo sacrificium sit offerendum. Id ostendit D. Tho. in 2. 2. in quæst. 85. hoc pacto. Nam oblatio sacrificij sit ad aliquid significandum, & sacrificium exterius significat spirituale sacrificiũ, quo anima Deo se offert. Anima vero offert se Deo sicut principio suæ creationis, & fini suæ beatitudinis, cum ipse solus sit creator animarum nostrarum, & in eo solo beatitudo nostra cõsistat, ideo sicut ipsi soli debemus sacrificium spirituale; ita ei soli sacrificia exteriora offerre debemus. Ad idem facit exemplũ, quod inter homines cernimus. Regi enim, summo Reip. capiti, illi dicati sunt honores, quos alteri inferiori deferre crimen esset læsæ maiestatis. Debet enim præ ciuibus in ea esse excellentia, vt ei quempiam exæquare nefarium sit. Hanc veritatem apertè testatur Diuus Paulus ad Rom. 1. vbi impudentissimam illam gentium idololatriam reprehendit; araſq; eorum & lucos, ac nefaria sacrificia abominatur, quæ cum honores essent soli immortali Deo iure suo debiti, infimis creaturis impendebant. Atqui Diuus August. 10. de Ciuitate Dei capite 4. & subsequentibus hanc veritatem copiosius demonstrat, quem legendum esse omnino censeo. Nam assertio proposita vsque adeo vera est, vt ne Ethnici quidem censuerint vlli alij sacrificandum, quam ei quem Deum aut sciuerint, aut putauerint. Qui etiam nõ ob hoc culpantur, quòd sacrificia fecerint, verum quòd hæc non secundum inspirationem, atq; doctrinam veri Dei, sed secundum adinuentiones proprias non vero Deo, sed idolis, & dæmoniis exhibuerint. Nec dæmonia quidẽ sibi sacrificium fieri exposcerent, nisi id soli Deo vero deberi scirent, falsus enim Deus sic vult honorari ab his, quos decipit, quemadmodum verus Deus honoratur ab iis, quibus consulit. Atque hæc de secundo dixisse sufficiat.

Rom. 1.

August.

Sacrificia cur Deus ab homine exquirat? ¶Deinde ramen hoc nobis indagandũ est, quid nam sit quòd Deus ab homine sacrificiũ tanquã sibi proptiè debitũ requirat. Certè ex naturali ratione procedit, quòd homo qui ex sensibilibus cognitionẽ accipit, quibusdam rebus sensibilibus vtatur offerens eas Deo in signum debitæ subiectionis, & honoris secundum similitudinẽ eorum, qui dominis suis aliqua offeruut in recognitionem dominij. Naturalis enim ratio hoc dictat, vt propter defectus quos in seipso sentit homo subdatur alicui à quo possit dirigi, & adiuuari in quibus eget, & sic honorem, & subiectionẽ exhibeat; hoc autem pertinet ad rationẽ sacrificij, & ideo sacrificiũ ex iure naturæ procedit, vnde nulla vnquam fuit tam Barbara natio, quæ non Deum coleret, sacerdotesq; haberet, & sacrificia. Hæc enim sunt, quibus semper vniuersa Respublica cõstat, sacerdotium, sacrificium, lex, & gubernator, præmiũ, & pœna.

Origo sacrificiorũ. ¶Sed libet hic explicare fusius originem, & fontem sacrificiorum omnium. Certè Deus non ob vllam indigentiam, sed tantum propter ineffabilem suam bonitatem omnia tam visibilia, quam inuisibilia creauit, hominem autem omnium postremo non vt cætera visibilia, sed ad imaginem, & similitudinem suam condidit, indiditq; ei non tantum vitam, motum, & sensum, sed & mentem, & rationem, in qua diuinitatis imago reluceat.

¶Deinde eundem in paradisum voluptatis collocauit, vt operaretur, & custoditet illum subiectis ei omnibus, quibus dominaretur; & ne quicquam ei deesset, dedit ei edere ex omni ligno paradisi, in quo & lignum vitæ constituit, vt ex eo vescens (modo vellet) viueret immortalis, quæ omnia liquido ostendũt Deum diuinæ bonitatis sæ diuitias in vnum hominẽ copiosè effudisse. Illud etiam euidens est, Deum paternum officium erga tam mirificè condituin, & tam pulchrè condecoratum hominẽ egisse, proindeq; ne homo male vtens libero arbitrio diuina illa dona disperderet, adiecit etiam mandata, & præcepta, ostenditq; illi bonum, & malum, vt si voluisset mandatum conseruare, conseruaretur in bono, & perpetuo viueret. Sed & gratiam insuper addidit, quam si per liberum arbitrium nõ deseruisset, eadem adiutrice perpetuo bonus, beatusq; esse posset: sin deseruisset, merte moreretur. Porro pro tantis beneficiis quæ à Deo beneficentissimo creatore acceperat, hoc tantum expostulat Deus, vt rẽddat, vt perpetuo erectus, & eleuatus semper oculis in Deum nunquam non intueretur, & respiceret in creatorem, ad cuius imaginem, & similitudinem erat conditus, illiq; soli fideret, soli crederet, soli adhæreret, soli obediret, solum amaret, solum coleret, solum prædicaret, laudaret, confiteretur, inuocaret, adoraret, glorificaret, solo denique frueretur, in cuius fruitione omnis beatitudo consistit. Hæc ergo erant sacrificia laudis, quæ Deus pro tot tantisq; beneficiis tantum repposcebat, idq; non propter suam indigentiã, sed magis propter maximam hominis vilitatem, quòd sine his beatus esse, ac permanere non posset. Potuissetq; hæc sacrificia homo ante lapsum per adiutorium summi Dei adiutus mediante libero arbitrio Deo præstitisse, verum male vtens libero arbitrio, deserta ac contempta gratia creatoris, per præuaricationem mandati in mortem misere collapsus est, & se, & suam posteritatem ad perpetuam damnationem condemnauit. Ex primo namq; parente omnes cõcreximus peccatũ originale, & natura eramus omnes filij iræ, quibus necessarius erat reconciliator, qui hanc iram sacrificij singularis oblatione placaret. Hunc autẽ reconciliatorem talem esse oportebat, vt Dei voluntati omnino satisfaceret, nosq; purgatos, & immaculatos coram Deo efficeret, quique quicquid nos transgressionis causa merueramus, nec tamen perferre poteramus, ipse nostri causa portaret, ac ferret, & diaboli tyrannidẽ iusto certamine vinceret, ac rantãm, & talem hostiã Deo offerret, quæ ad hæc omnia sufficeret. Ergo ne desperaret homo perditus, Deus optimus, qui nouit etiam de malis benefacere, misertus hominis aliena fraude decepti, spem futuræ liberationis captiuo facturus, in hũc modum serpentem, qui hominem decepit, affatus est: inimicitias, inquit, ponam inter te, & mulierem, inter semen tuum, & semen illius, & ipsum conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo illius. Ex quibus verbis Adam spem firmam concepit omnino fore, vt aliquando prodiret semen illud benedictum, quod serpentis tyrannidem, hoc est, peccatũ, mortem, infernum superaret, & hominem ex diabolica captiuitate liberaret, sed nõ sine grandi conflictu, & concertatione, vnde non dubium ille collegit, ac intellexit eam liberationem humani generis rationem fore, vt scilicet, hoc benedictum semen se velut mediatorem inter Deum offensum, & hominẽ volens offerret, & veluti deuouens se pro nobis omnibus graues inimicitias antiqui hostis fraude subortas tolleret funditus, atq; subuerteret. Huius itaque fiduciæ alendæ, aut confirmandæ causa à primordiis mundi homines quicunq; vera fide, & pietate erant prædíti sacrificia Deo de primogenitis, ac selectissimis animalibus gregum suorum faciebant. Non q. etederent Deum, qui spiritus est, & omnia in manu, ac potestate sua habet ex eiusmodi pecudum mactatione delectari, sed potius quòd verum illud sacrificium Christi Domini, quo Deus placaretur, designare studerent. In primis siquidẽ his sacrificiis protestabantur, vt quemadmodum illa animalia immaculata erant à corporum vitiis, ita indubiè tenebant, & sperabant futurum, vt is immolaretur aliquando pro nobis, qui solus immaculatus esset à peccatis. Quod Paulus ad Hebr. 11. de hostia iusti Abel manifestè explicat; & oblatio Isaac typus erat

Christi,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christi, vt D.Paulus ibidem testatur: ob idq; Deus postea per Moysem tot sacrificia instituit, vt hoc vnicum, & singulare sacrificium per multiplicia signa figuraretur, atq; in memoria reconderetur, quòd aliter nulli hominum ab exordio mundi salus, nisi per huius hostiæ fiduciam, contingere potest. Hæc itaq; hostia Christus est, splendor gloriæ, & figura substantiæ æterni patris, portans omnia verbo virtutis suæ, purgationę peccatorũ faciens, in similitudinę hominũ factus, & habitu inuentus, vt homo, vt gratia Dei pro omnibus gustaret mortem, & per mortę destrueret eum, qui habebat mortis imperiũ, id est, diabolũ, & liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxij etant seruituti. Et idcirco eos, qui sacrificia illa externa alia intentione offerebant, vel φ existimarent se effusione pecuini sanguinis Deum placare, vel ea ratione tantum se iustos esse coram Deo, & nõ magis respiciebant in agnum illum immaculatũ Christum ab æterno prædestinatum ad tollendum peccata mundi, eos, inquam Deus non secus reprehendit, quam si ea ipsa sacrificia quę per Moysem præcepit, penitus reprobaret.

Heb.10. Sic enim loquitur Christus Heb.10 sacrificium, & oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi; holocaustomata & pro peccato nõ postulasti, non tibi placuerunt: tunc dixi, Ecce venio, in capite libri scriptum est de me, vt faciam voluntatę tuam, &c. Sacrificiũ, inquit, & oblationem noluisti. Voluit certè sacrificia, quæ instituit: noluit vero eo modo quo illi offerebant, & quomodo absultis illa velle credebatur, veluti suæ gratia voluptatis. Profectò sacrificia legis nihil aliud erant, quàm vmbræ quædã per quas Christus adumbratus est, & præsignatus. Hoc ferè tota illa epistola ad Hebręos declarat ostendęs, & si pleraq; fuerint propitiatoria sactificia apud Iudęos, veluti hostia pro peccato, holocaustum, agnus; fuere tamen significatiuę, & figuraliter. Vnum tamen reuera propitiatorium sacrificiũ esse pro peccato per tot, & tam varia veteris legis sacrificia adumbratum, non exhibitum, vnde hæc veteris legis sacrificia vnica Christi oblatione facta penitus sunt euacuata, quemadmodum fieri erat necesse, nam quatenus ex se erant, non iustificabant, nec poterant iuxta conscientiam perfectum facere seruientem, nihil enim ad perfectum adduxit lex, vmbram tantum futurorum non ipsam rerum imaginem habens. Exhibuit enim lex, vt subiungit Apostolus, exemplaria cęlestium, & verorum quæ non potuerunt auferre peccata, sed Christus est, quem adumbrabat illa, qui vnam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternũ sedet in dextera Dei, qui tradidit semetipsum pro nobis oblationem, & hostiam Deo in odorem suauitatis, & vt alibi Paulus ait, de peccato damnauit peccatum, id est, peccatũ deleuit per hostiam pro peccato. Nam Hebræi hostiam peccatum vocant, quemadmodum Latini piaculum. Ex quibus omnibus manifestum est, vnde sacrificia vniuersa originem traxerint, & quomodo patres veteris legis omnibus sacrificiis in primis hanc vnicam pro peccatis hostiam Christi significauerint, per cuius vnius fiduciã quotquot pij fuerunt Deo reconciliati sunt, & salutem sunt consequutti, quèmadmodũ de Abraham scriptura meminit

Ioan.8. Ioan.8. quòd viderit diem Christi, & gauisus sit. His constitutis sequuntur nonnullæ conclusiones.

Prima cõclusio. Christus causauit nostram salutem per modum sacrificij. Heb.7. Prima est. Christus causauit nostram salutem per modum sacrificij. De quo quidem sacrificio nimirum quo seipsum Christus Deo patri in cruce se obtulit, tota ferme ad Heb. epist. testificatur. Nam inter cætera in cap.7. illius Epistolæ sic legitur: Christus Pontifex ille sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, & excelsior cœlis factus, non habet necessitatem quotidię, quemadmodum sacerdos veteris legis, prius pro suis delictis hostiam offerre, deinde pro populi. Hoc enim fecit semel se offerendo. Nam vt subdit Apost. per proprium sanguinẽ introiuit semel in sancta, æterna redemptione inuenta. Et paulò post: neque vt sæpe offerat semetipsum, quemadmodum Pontifex intrat in sancta per singulos annos in sanguine alieno. Alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi. Nunc autem semel in consummatione sæculorũ ad destructionem peccati per hostiam suã apparuit. Item Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata. Item, in qua voluntate sanctificati sumus per oblationẽ corporis Iesu Christi semel. Et post pauca. Hic vnam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei. Vna enim oblatione consummauit in sempiternum sanctificatos. His accedunt aliæ duæ scripturæ. Prima est ad Ephes. ca.5. Tradidit, inquit Apostolus, semetipsum pro nobis oblationem, & hostiam Deo in odorem suauitatis. Posterior est 2.Cor.5 Eum qui non nouerat peccatum, hoc est, Christum, Deus pro nobis peccatum fecit, id est, hostiam pro peccatis secundum communem interpretationem, vt nos efficeremur iustitia Dei in illo.

Ephes.5. 2.Cor.5.

Secunda cõclusio. Sacrificia omnia veteris legis figurabãt vnicum Christi sacrificium.

¶Secunda conclusio. Omnia veteris legis sacrificia figurabant vnicum Christi sacrificium. Hæc conclusio ex dictis facile demonstratur. In cuius certiorem demonstrationem sciendum est, quòd sicuti res vna quandoq; per multa dicitur verba, sic multa veteris legis sacrificia figurabant vnicum illud sacrificium, Christum sacerdotem magnum semel offerentem in cruce seipsum Deo patri. Vnde & canit Ecclesia: Deus, qui legalium hostiarum differentias vnius sactificij perfectione sanxisti. Verum quidem est, multa veteris legis sacrificia significasse, vt inquit August. 10. de ciuit. Dei cap. 5. opera multa, seu sacra facta, quæ quotidie nos facimus in Christianorum Ecclesia, vt dilectionem, gratiarum actionem, laudem, contritionem, ac humiliationem cordis: vt cum ad illum habemus cor sursum, altare illius est cor nostrum, & ipsum, & in ipso sacrificium offerimus, cruentas illi victimas cædimus quando vsq; ad sanguinẽ pro eius veritate certamus, suauissimum illi adolentes incensum, cum in eius conspectu pio, sanctoq; amore flagramus, holocaustum illi offerimus dum in ara cordis feruemus igne charitatis, sed non inde consequens est multa illa non significasse vnicum illud sacrificium semel oblatum in cruce, cuius solius virtute & merito suauia, & odorifera, id est, Deo accepta sunt cætera omnia sacrificia nostra: & ipsa videlicet Ecclesia, & cor nostrũ, & preces, & vota, ac omnia quæ fiunt bona opera in tota Christianorũ Ecclesia. Proinde in veteri lege etsi diuersa fuerint animalia quæ offerebantur, vt hircus pro peccato principis, capra pro peccato alicuius de populo, vitulus pro peccato sacerdotis Leuit.4. iuge tamen sacrificiũ, & quotidianum; quod offerebatur manè, & vesperè erat agnus. Num.28. Quo designabatur verus agnus, Christum esse omnium aliorum sacrificiorum finis, & consummatio, qui peccata mundi suo sanguine expiaret.

Leuit.4. Num.28.

Tertia cõclusio. Christi⁹ est perfectio omniũ sacrificiorũ veteris legis.

¶Tertia conclusio, Christus est, in quo omne sacrificium veteris legis perficitur, & completur, imo Christus est omnigenum sacrificium. Pro cuius conclusionis explicatione sciendum est ex Diuo Thoma 1.2. quæst. 102. art. 3 ad 8. quòd in veteri lege triplex erat sacrificiorum genus; quoddam erat, quod totum comburebatur, & hoc dicebatur holocaustum, quasi totum incensum. Huiusmodi enim sacrificium offerebatur Deo specialiter ad reuerentiam maiestatis ipsius, & amorem bonitatis eius, & conueniebat perfectionis statui in impletione consiliorum, & ideo totum comburebatur: vt sicut totum animal resolutum in vaporem, sursum ascendebat, ita etiam significaretur totũ hominem, & omnia quæ ipsius sunt, Dei dominio esse subiecta, & ei esse offerenda. Aliud autem erat sacrificium pro peccato, quod offerebatur Deo ex necessitate remissionis peccati: & conueniebat statui pœnitentium in satisfactione peccatorum, quod diuidebatur in duas partes. Nam vna pars eius comburebatur: alia vero cedebat in vsum sacerdotũ, ad significandum quod ex piatio peccatorum fit a Deo per ministerium sacerdotum, nisi quando offerebatur sacrificium pro peccato totius populi, vel specialiter pro peccato sacerdotis: tunc enim totum comburebatur. Non enim debebant in vsum sacerdotũ venire ea, quæ pro peccato eorum offerebantur, vt nihil peccati in eis remaneret: & quia hoc non esset satisfactio pro peccato. Si enim cederet in vsum eorum pro quorũ peccatis offerebatur, idem esse videretur ac si non offerretur. Tertium sacrificiũ vocabatur

eabatur hostia pacifica, quæ offerebatur Deo, vel pro gratiarum actione, vel pro salute, & prosperitate offerẽtium ex debito beneficij, vel accipiendi, vel accepti: & cõuenit statui profitentium in impletione mandatorum. Et ista diuidebatur in tres partes, nam vna pars incendebatur ad honorem Dei, alia pars cedebat in vsum sacerdotũ: tertia verò pars in vsum offerentium; ad significandum, φ salus hominis procedit a Deo dirigentibus ministris Dei, & cooperantibus ipsis hominibus, qui saluantur. Hoc autem generaliter obseruabatur, φ sanguis, & adeps nõ veniebant, neq; in vsum sacerdotum, neq; in vsum offerentium: sed sanguis effundebatur ad crepidinem altaris in honorem Dei, adeps verò adurebatur in igne, cuius ratio vna quidem fuit ad excludendam idololatriam. Idololatræ enim bibebant de sanguine victimarũ, & comedebant adipes, secundum illud Deut.32. De quorũ victimis comedebant adipes, & bibebant vinum libaminum.

Deut.32.

¶Secunda ratio est ad informationem humanæ vitæ. Prohibebatur enim eis vsus sanguinis ad hoc, φ horrerent humani sanguinis effusionem: vnde dicitur Gen.9. Carnem cum sanguine nõ comedetis: sanguinem enim animarum vestrarum requiram. Esus verò adipum prohibebatur eis ad vitandam lasciuiã: vnde dicitur Eze.34. Quod crassum erat, occidebatis.

Genes.9.

Exech.34.

¶Tertia verò ratio est, pp reuerentiam diuinam: quia sanguis est maximè necessarius ad vitã, ratione cuius dẽ anima esse in sanguine, adeps autem abundantiam nutrimenti demõstrat: & ideo, vt ostenderetur, quod a Deo nobis est, & vita, & omnis bonorum sufficientia, ad honorem Dei effundebatur sanguis, & adurebatur adeps.

¶Quarta ratio est, quia per hoc figurabatur effusio sanguinis Christi, & pinguedo charitatis eius, per quam se obtulit Deo pro nobis. De hostiis autẽ pacificis in vsum sacerdotis cedebat pectusculũ, & armus dexter ad excludendam quãdam diuinationis speciem, quæ vocatur spatulamantia: quia ex spatulis animalium immolatorum diuinabant; & similiter in osse pectoris, & ideo ista offerentibus subtrahebantur. Per hoc etiam significabatur, φ sacerdoti erat necessaria sapientia cordis ad instruẽdum populum, quod significabatur per pectus, qđ est tegumẽtum cordis: & etiam fortitudo ad sustentandũ defectus, quæ significatur per armum dextrum. Hæc D. Thomas.

Rupertus Rupertus verò Abbas super Leuit. lib.1.c.2. sic diuidit sacrificia. Oblationum, siue sacrificiorum alia sunt, quæ dicuntur holocaustomata, alia quæ pacifica, alia quæ pro peccato. Rursus eorum, quæ pro peccato dicuntur, alia sunt, quæ pro peccato sacerdotis simul & multitudinis, alia quæ pro peccato cuiuscunq; hominis principis, siue popularis. Sed quæ pro peccato sunt sacerdotis tñ, atq; pro peccato sacerdotis simul & multitudinis, parum aut nihil differre videntur, vtraq; enim extra castra cremari iubentur, & hoc ab holocausto differunt, φ holocaustum in altari, illa autem extra castra cremantur. Itẽ, quæ pro peccato principis, & quæ pro peccato sunt hominis plebei sub eandem legem rediguntur, vtraque verò pari modo separato memoriali in pastum iguis do minici, adipe scilicet, qui operit vitalia, & omni pingue dine interiori duobus renibus cum adipe quo teguntur illa, & reticulo iecoris cum renunculis, his, inquam, separatis, cætera cedunt in vsum sacerdotis. Sunt qui sactificia in sex genera distribuant, in holocaustum, quod Hebraicè dicitur, haholah, in sacrificium pro peccato, quod Hebraicè dicitur, hatat; & in sacrificium pro delicto, qđ Hebraicè assom dicitur; & in hostiã pacificatorum, quæ Hebraicè dicitur zehah aselamin; & in munus, quod cherbonah secũdum veritatem Hebraicam nuncupatur, fuit etiam munus, quod minha dicunt Hebræi. Hæc omnia sacrificia perfecit Christus, fuitq; omnigenum sacrificium. Fuit hostia, holocaustum, sacrificium pro peccato, & pro delicto, sacrificium pacificorum, oblatio, & munus. Certè hostia, & victima illa est, quæ offertur, vt docent autores linguæ Latinæ, quando quis aggreditur hostes, aut ex eis victoriã, vel triũphũ reportat. Vnde Poeta quidam; Victima quæ dextra cecidit victrice vocatur, Hostibus a domitis hostia nomen habet. Christus itaque aggressus hostem humani generis seipsum obtulit patri hostiam viuam, & eum deijciens, & debellans se in victimam mactauit, vt simul victoriam reportaret, & se in hostiam hostibus debellatis offerret. Ideo, inquit Paulus in epist. ad Ephes. Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem, & hostiam Deo in odorem suauitatis. Et in epist. ad Hebræos sic ait. Nunc autem semel inconsummationem sæculorum ad destructionem peccati per hostiam suam apparuit. Fuit etiam Christus holocaustũ, qđ apud Latinos totum combustum significat, combustus enim fuit igne amoris, & totus transmutatus. Fuit quoque sacrificium pro peccato, & pro delicto, de quo inquit Paulus. Eum, qui non nouit peccatum, pro nobis peccatum fecit, id est, hostiam pro peccato. Fuit etiam hostia pacificorum, quod clarissimè testatur Paulus ad Colosſ. scribẽs, pacificans per sanguinẽ crucis eius, siue quæ in cœlis, siue quæ in terris sunt. Et vos cum effetis aliquando alienati, & inimici sensu in operibus malis, nunc reconciliauit in corpore carnis huius per mortem exhibere vos sanctos, & immaculatos, & irreprehensibiles coram ipso, si tamen permaneris in fide fundati, & stabiles, & immobiles a spe Euangelij, quod audistis, & prædicatum est in vniuersa creatura, quæ sub cœlo est. Fuit etiam Christus munus, seu oblatio, qua in re optimè denotatur Christus, qui sponte sua oblatus est, vt inquit Esaias, & Paulus ad Ephesios, inquit, quòd tradidit semetipsum oblationem, & hostiam Deo in odorẽ suauitatis. Et iterum in epistola ad Hebræos: Sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel. Fuit quoque munus, quod minha dicunt Hebræi, quod etiam significat donum sponte oblatum, quasi in signũ amoris absque aliqua obligatione, & differt a munere, siue oblatione dudum commemorata, nam oblatio proximè commemorata dabatur in signum feudi, & subiectionis.

Paulus.

Hoc igitur donum in signum amoris datum, quod optime Christum significet, explicat Paulus ad Romanos. Dominus Deus proprio filio suo non pepercit, sed pro omnibus nobis tradidit illum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donabit?

Quartacõclusio.

¶Quarta conclusio. Tametsi Christus semel se obtulit in ara crueis, quotidie offerimus ipsum, qui in sacramento altaris dignatur nobis præsens adesse; semel quidẽ voluntariè oblatus est in mortali carne vsque ad mortem, vt mereretur omnibus mortis destructionem, resurrectionem, & vitam, quotidie autem nos eum offerimus nõ in mortem, Christus enim resurgens a mortuis iam nõ moritur, sed in mortis suę recordationem, vt fructus passionis, ac mortis eius simus, aut maneamus participes semper, iuxta suã ipsius doctrinam: Hæc quotiescunque feceritis, inquit, in mei memoriam facietis. Quemadmodũ Chrysost. in homil.17. super epistolam ad Hebr. testatur. Semel oblata est hostia ad salutem sempiternam potens, nos autem per singulos dies offerimus ad recordationẽ mortis illius. Et ne quis forsitan arbitretur inde consequens esse in quotidiana oblatione, quam in memoriam illius facimus non esse verum Christum, sed tantum veri Christi memoriale signum, continuo adiecit. Vnus vbique est Christus hic plenus existens, & illic plenus: & sicut quod vbique offertur vnum est corpus, & non multa corpora, ita & vnum est sacrificium. Hactenus ille. Vnus quidem secundum substantiam formæ a diuina natura susceptæ, sed aliter secundum eiusdem formæ mortalitateni, infirmitates, passiones, & dolorem, quæ transierũt nunquam reiteranda. In hunc sensum, inquit Aug. 10. de ciuit. Dei. Sacerdos est ipse Christus offerens, ipse est & oblatio, cuius rei sacramentum voluit quotidianũ esse sacrificium. Putare igitur in celebratione Missæ Eucharistiam, idcirco non esse sacrificium, quia est perfectissimum Dominicæ passionis memoriale, ac sacramentum, ridicula valde est, & erassa ratio, quia sicuti iam patuit ex Dionysio, & Chrysost Missæ officium continet hæc omnia facere, videlicet memoriale passionis Dominicæ, cõficere, seu confecrare Eucharistiam, eamq; de manu Domini acceptam rursus offerre Domino, camq, sumere, & manducare. Ex his valde retunditur hæreticorum præ-

D.Chryſ.

D.Auguſ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

præsumptio, qui persanctum,& iuge sacrificium Eucharistiæ abrogare nituntur ex illo Pauli ad Hebr.10. vna oblatione consummauit sanctificatos in sempiternum. Certè si illi hæretici ad sanctorū patrum se conuertissent explanationes, ipsius Pauli verba mutuo contulissent, in tantam non lapsi fuissent blasphemiam. De oblatione nempè vniuersalis redemptionis, quæ semel duntaxat facta est, non autem de sacrificio placationis, quod necesse est quotidie offerri pro quotidianis redemptorum peccatis, inibi Paulū constat fuisse loquutum. Nec enim, vt redimamur, Christus offertur in altari (consummata quippe in cruce fuit nostra omnium redemptio) sed vt redemptos, qui peccando beneficium redemptionis amiserint, reconciliet patri, restituatq; in gratiam, ne pereat in eis sanguis Christi, si nō iustificarentur, in gratiamq; restituerentur. Si enim altare habemus, de quo edere nō habent potestatem, qui tabernaculo deseruiunt, sequitur, ne vacuum maneat illud altare aliquod dari sacrificium, quod in eo immolatur altari. Si omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur, vt offerat dona, & sacrificia pro peccatis, hinc sequitur, Pontifices nostros aliquod excellens habere sacrificium, quod pro quotidianis suorum populorum offerant peccatis. At cum pro peccatis nullum habeant præter Christū dignum sacrificiū ad placandū cęlestem patrē in ingratos filios iuste irritatum; manifeste colligitur ex Pauli verbis bene perspectis, Christum iugiter in Ecclesia offerri, non vt hostiam redemptionis, sed placationis pro iis, qui fallente carne, mundo, aut diabolo, delinquendo, redemptionis, filiorumq; adoptionis iura perdiderunt. Ex eadē doctrina detegitur alius hæreticorum dolus asserentium Missæ officium nihil aliud esse, quàm sacramentū, & ad nihil aliud esse, quàm vt sacrificiū passionis Christi, quæ in cruce semel prætenit, quotidie repræsentetur, & recordatione quadam sub vmbris, & figuris, mentibus hominum obiiciatur, atq; eo solum Eucharistiam à patribus appellari sacrificium, q̄ sit instituta, vt figura quædā imago seu repræsentatio Christi, qui olim in cruce seipsum obtulit in sacrificium, sicuti imago plerunq; nomine illius rei cuius est imago consueuit appellari. Quod autem hoc sit inopinabile, hinc considerare possumus, quod ex traditione Apostolorū, simul & ex scripturis sacris Ecclesiastici patres ab initio Ecclesiæ ad hæc vsq; tempora secundū seriem successionis, intellexerunt sacrificiū Missæ veritatē corporis, & sanguinis Christi continere, & pariter etiā exemplar esse, & memoriale sacrificij semel pro nobis in cruce oblati, & in huiusmodi officio nos quotidie pro viuis & mortuis offerre ipsum, commemorantes oblationem eius semel in cruce factam, videlicet, passionem, & mortē illius, & nos manducare carnem, & bibere sanguinem eius, vt fide sancta, & charitate maneamus in ipso, ambulantes in fortitudine cibi illius vsque ad montem Dei cęlestem Hierusalem. Testimonia autē sanctorum patrum de vero Christi corpore, veroq; sacrificio Missæ afferemus in materia de Eucharistia. Nunc autem ad argumenta in principio facta satisfaciendum est.

Heb.10.

Ad argu. Ad primū argum.

¶Ad primum respondetur non esse necesse, quòd veritas correspondeat figuræ quantum ad omnia, quia oportet quòd veritas figuram excedat. Itaque satis est, quòd quadret figuræ quantum ad aliquid, & ideo cōuenienter figura huius sacrificij, in quo caro Christi offertur pro nobis, fuit caro non hominum, sed aliorum animalium significantium carnem Christi, quæ est perfectissimū sacrificium. Tum, quia ex eo q̄ est humanæ naturæ caro congrue pro hominibus offertur, & ab eis sumitur sub sacramento; tum deinde, quia ex eo quod erat passibilis, & mortalis apta erat immolationi. Tertiò, quia per hoc quòd erat sine peccato, efficax erat ad emundanda peccata; quartò, quia ex eo, quod erat caro ipsius offertētis, erat Deo accepta propter charitatē offerentis. Vnde Augustinus in 4. de Trinitate ca. 14. dicit. Quid tam congruenter ab hominibus sumeretur? Quid pro eis offerretur, quam humana caro? & quid tam aptum huic immolationi, quàm caro mortalis? & quid tam mundū pro mundandis vitiis mortaliū, quam sine contagione carnalis cōcupiscentiæ caro nata in vtero, & ex vtero virginali? & quid tam grate offerri, & suscipi posset, quam caro sacrificij nostri, corpus effectum sacerdotis nostri?

Augustinus.

¶Ad secundum argumentum respondetur, q̄ Diuus Augustinus in sententia commemorata facit sermonem de sacrificiis visibilibus figuralibus. Dicendum est etiam, quòd quanquam passio Christi sit aliquid signatum per alia sacrificia figuralia, est tamen signū alicuius rei obseruandæ à nobis secundum illud primæ Petri quarto: Christo igitur passo in carne, & vos eadem cogitatione armamini, quia qui passus est in carne, desiit a peccatis, vt iam non hominum desideriis, sed voluntate Dei quod reliquum est temporis in carne viuat.

Ad secundum. 1.Pet.4.

¶Ad tertium argumentū iam dictū est à nobis quemadmodum si passio Christi ex parte occidentium ipsum consideretur, fuit maleficium, sed ex parte ipsius ex charitate patientis, & offerentis seipsum, fuit verum sacrificiū. Vnde sacrificium hoc Christus dicitur obtulisse, non autem illi qui eum occiderunt. Certè si ouis, vel agnus cum mactatur & immolatur haberet intellectum, & voluntatem, qua seipsum offerret in victimam, & sacrificium, vere ipse offerret sacrificium, & fortassis multo melius, quàm illi qui agnum immolant, & sacrificant. In cuius rei confirmationem illud animaduersione dignum est, quòd etiam in veteri lege quædam sacrificia fiebant per solam eleuationem rei oblatæ coram Domino. Eiusmodi erat sacrificium, in quo offerebatur fasciculus spicarum, de quo legitur Leuit.23. Qui fasciculus eleuabatur coram Domino. Item Leuit.7. & 24. præcipitur offerri sacrificium similæ, præcipiuntur etiam offerri panes. Sufficit ergo ad rationem sacrificij, quod benedicatur, vel eleuetur coram Domino. Quod si verum est, facile explicatur quomodo Christus passus habuerit rationem sacrificij. Nam est exaltatus, & eleuatus coram Domino in odorem suauitatis.

Ad tertiū. Leuit. 23. Leuit.7. & 24.

¶Ad quartum argumentum respondetur, non esse inconueniens concedere, imo videtur ex necessitate concedendum, quòd Christus se sacrificauit, & immolauit pro salute generis humani. Nam Christus pascha nostrum immolatus est, & non à Iudæis, ergo à seipso. Deinde, Christus fuit verus sacerdos, ergo verè sacrificauit hostiam at ipse est vera hostia, ergo seipsum sacrificauit. Et Diuus Augustinus in lib. sententiarū Prosperi inquit: semel immolatus est in semetipso Christus, & tamē quotidie immolatur in sacramento. Itaque verè, & propriè Christus se immolauit, & sacrificauit. Non tamen ita propriè videtur concedendum, quòd se mactauit, nam in hoc videtur significari, quòd seipsum occiderit, quod nulla ratione est concedendum.

Ad quartum.

¶Ad quintum respondetur, quòd Deus delectabatur in passione Christi, nō quatenus fuit afflictiua, seu destructiua naturæ, sed quatenus fuit voluntariè tolerata pro iustitia & salute humani generis. Sicut Deus delectatur nō in pœnis peccatorum damnatorum, sed in decore suæ iustitiæ merita eorum mala punientis. Christus qui immeritus occiditur, inquit Ambrosius, placet Deo, non quia occiditur, sed quia vsque ad mortem iustitiam conseruauit. Et ita Deus pater amauit non pœnam Christi, aut mortem, sed voluntatem piam, qua tam vtiliter voluit mortem pro genere humano sustinere. Quemadmodū Deus exigit a nobis & mandatorum suorum obseruantiam, & nostram erga se dilectionem & obedientiam, nō propter suam vel vtilitatem, vel indigentiam, tanquam sit Dominus solum aut princeps mundi huius, indigens aliorum hominum ministeriis, sed propter vtilitatem, & indigentiam omnium nostrorum, quibus summa fœlicitas est illi adhærere, illiq; obedire. Ita & ipse exigit pro peccato Adæ satisfactionem non propter suam, sed Adæ indigentiam. Deus tradidit Christum in mortem, non quia maluit mortem filij sui, quàm vitam: sed quia maluit salutem totius mundi per temporalem mortem filij mox resuscitandi ad vitam sempiternam, quàm vitam Christi absque temporali morte, & absque salute totius mundi. Melius erat ipsi Christo temporaliter mori, & per mortem illam temporalem voluntariè susceptam acquirere sibi

sibi nomen, quod est super omne nomen per resurrectionis gloriam in corpus gloriosum, & immortale, quàm sic in carne mortali semper viuere.

Ad sextū.

¶Ad sextum quod est argumentum hæreticorum, quo incantant plebes suas, planè & distinctè sic respondeo. Certè Christus Dominus sacratissimi sui corporis hostia in ligno crucis plenam perfectamq; toti mundo salutem obtinuit, ac meruit, & pro omnium hominum delictis abundantissimè satisfecit: quod ex cuidentibus scripturis euidēter colligimus, quoniam, vt inquit Paulus 2.Cor.5. Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi. Et ad Coloss.1. in ipso complacuit omnem plenitudinem diuinitatis inhabitare, & per eum reconciliare, omnia in ipso pacificans per sanguinem crucis eius, siue quæ in terris siue quæ in cœlis sunt. Et ad Ephesios 1. Proposuit Deus omnia instaurare in Christo quæ in cœlis, & quæ in terra sunt in ipso. Et 1.Ioan.2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, & non pro nostris tantum, sed & totius mundi. Et vt semel dicam. Hic est fons, de cuius plenitudine omnes accepimus, ex hoc vno fonte quicquid ad salutem nostram pertinet, procedit, ac proficiscitur. Ex eodem fonte gratiam, remissionem peccatorum, nostri liberationem, salutem omnem, & beatitudinem haurimus, & participamus. Vnde falso, atque iniuria in nos id confertur criminis, quod hostiæ in cruce oblatæ, & meritis Christi tenebras offundere, ac derogare velimus, cum sacrificiū Eucharistiæ quotidie in Ecclesia offeramus, cum tamen in hac oblatione nostrum propositum, & institutum sit, non vt de nouo redimamur, non vt aliud pretium nostræ redemptionis quæramus, sed vt merita Christi Domini, & vberrimos fructus passionis eius nobis applicemus, atq; nostræ salutis causa participemus. Certè vt in baptismo veluti medio quodam vtimur, per quòd Christi merita nobis applicemus, & adiungamus vt prosint, non certè in eo quærentes nouam redemptionē, sed vt per hoc medium passionis sanguinisq; Christi fructus nobis communicentur, sic sanè hoc sacrificium in Ecclesia quotidie offerimus, neque ex hoc catholici sunt accusandi, aut insimulandi, quòd obscurent, vel diminuant valorem sacrificij in cruce oblati. Nam profecto impia esset calumnia, si quis baptisma percipientem velit insimulare peccati, quòd Christi Iesu in cruce confectam liberationem obscurare, atque despicere videatur. Similis calumnia est, quam nobis hæretici Lutherani monent contra iuge Eucharistiæ sacrificium.

1.Cor.5. Coloss.1. Ephes.1. 1.Ioan.2.

Ad vltimum.

¶Ad vltimum argumentum respondetur, quòd quanquam locutio hæc, quòd Christus se obtulerit in sacrificium, in sanctis scripturis expressè nō inueniatur, res tamen ipsa expresè inuenitur. Legimus enim quòd Christus se obtulerit in hostiam, oblationem, & victimam, quæ omnia ad sacrificia pertinent. Et certè nō solum secundum metaphoram, sed verè, & propriè Christus Dominus se obtulit in sacrificium, & non tantum per metaphoram: nam ex diuinis reuelationibus constat, quòd in sacramento altaris Christus verè & propriè immolatur & sacrificatur, & quòd verè & propriè Christus sit Christianorum victima, & sacrificium, & nullum aliud præterea ab eo, nec est, nec erit sacrificium.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm passio Christi operata sit nostram salutem per modum redemptionis.

267. Infr.q.49 art.2.& 2.d.19 ar.2. & 3.d.19. artic.4. & opu.60.c. 28.col.6.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd passio Christi non sit operata nostram salutem per modum redemptionis. Nullus enim emit vel redimit quod suum esse non desiit. Sed homines nunquam desierunt esse Dei secundum illud Psalm.23. Domini est terra & plenitudo eius orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo. Ergo videtur, quòd Christus non redemerit nos sua passione.

¶2. Præterea, Sicut Augustinus * dicit 13. de Trinitate, Diabolus à Christo iustitia superandus fuit. Sed hoc exigit iustitia, vt ille qui inuasit dolosè rem alienam, debeat priuari ea, quia fraus & dolus nemini debet patrocinari, vt etiam iura humana dicunt. Cum ergo diabolus creaturam Dei, scilicet hominem, dolosè deceperit, & sibi subiugauerit, videtur, quòd non debuerit homo per modum redemptionis ab eius eripi potestate.

Lib. 13. de Tri. c.13. in princi. tom.3.

¶3. Præterea, Quicunque emit aut redimit aliquid, pretiū soluit ei, qui possidebat. Sed Christus non soluit sanguinem suum (qui dicitur esse pretium redemptionis nostræ) diabolo, qui nos captiuos tenebat. Non ergo Christus sua passione nos redemit.

¶Sed contra est, quod dicitur 1. Petr.1. Non corruptibilibus auro, vel argento redempti estis de vana vestra cōuersatione paternæ traditionis, sed pretioso sanguine, quasi agni immaculati & incontaminati Christi. Et ad Galatas 3. dicitur, Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. Dicitur autem pro nobis factus maledictum, in quantum pro nobis passus est in ligno, vt suprà dictum est.* Ergo per passionem suam nos redemit.

q.46.ar.4. ad 3.arg.

¶Respondeo dicendum, quòd per peccatum dupliciter homo obligatus erat. Primò quidem seruitute peccati, quia qui facit peccatum, seruus est peccati: vt dicitur Ioan.8.& 1.Petr.2. A quo quis superatus est, huius & seruus est. Quia igitur diabolus hominem superauerat, inducendo eum ad peccatum, homo seruituti diaboli addictus erat. Secundò, quantum ad reatum pœnæ, quo homo erat obligatus secundum Dei iustitiam. Et hoc etiam est seruitus quædam, ad seruitutem enim pertinet, quòd aliquis patiatur quod non vult: cum liberi hominis sit vti seipso, vt vult. Quia igitur passio Christi fuit sufficiens & superabundans satisfactio pro peccato & reatu pœnæ generis humani: eius passio fuit quasi quoddam pretium, per quod liberati sumus ab vtraq; obligatione. Nam ipsa satisfactio qua quis satisfacit, siue pro se, siue pro alio, pretium quoddam dicitur, quo seipsum vel alium redimit à peccato & à pœna: secundum illud Danie.4. Peccata tua eleemosynis redime: Christus autem satisfecit non quidem pecuniā dando, aut aliquid huiusmodi: sed dando id quod fuit maximum, seipsum scilicet pro nobis. Et ideo passio Christi dicitur esse nostra redemptio.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd homo dicitur esse Dei dupliciter. Vno modo in quantum subiicitur potestati eius. Et hoc modo nunquam homo desiit Dei esse: secundum illud Daniel.4. Dominatur excelsus in regno hominum, & cuicunque voluerit, dabit illud. Alio

modo

Universidad de Deusto
Biblioteca

modo per vnionem charitatis ad eum: secundum quod dicitur Romanorum octauo, Si quis spiritum Christi non habet, hic non est eius. Primo ergo modo nunquàm homo desiit esse Dei: secundo verò modo desiit esse Dei per peccatum. Et ideo in quantum fuit à peccato liberatus, Christo passo satisfaciente, dicitur per passionem Christi esse redemptus.

¶Ad secundum dicendum, quòd homo peccando obligatus erat & Deo & diabolo: quantum enim ad culpam Deum offenderat, & diabolo seipsum subdiderat, ei consentiens. Vnde ratione culpæ non erat factus seruus Dei: sed potius à Dei seruitute recedens, diaboli seruitutem incurrerat, Deo iustè hoc permittente, propter offensam in se commissam. Sed quantum ad pœnam, principaliter homo erat Deo obligatus sicut summo iudici; diabolo autem tanquam tortori; secundum illud Matth. 5. Ne forte tradat te aduersarius tuus iudici, & iudex te ministro, id est, Angelo pœnarum crudeli: vt Chrysost.* dicit, Quamuis igitur diabolus iniustè, quantum in ipso erat, hominem sua fraude deceptum sub seruitute teneret, & quantum ad culpam, & quantum ad pœnam: iustum tamen erat hoc hominem pati, Deo permittente hoc quantum ad culpam, & ordinante quantum ad pœnam. Et ideo per respectum ad Deum, iustitia exigebat, quòd homo redimeretur, non autem per respectum ad diabolum.

Hom. 11. in Matt. in opere imper. nõ longè à fi. tom 2.

¶Ad tertium dicendum, quòd quia redemptio requirebatur ad hominis liberationem per respectum ad Deum, non autem per respectum ad diabolum, non erat pretium soluendum diabolo, sed Deo, & ideo Christus sanguinem suum (qui est pretium nostræ redemptionis) non dicitur obtulisse diabolo, sed Deo.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. 1. Pet. 1. Conclusio est affirmans, quam probat D. Thomas ex illo 1. Petr. 1. non corruptibilibus auro, vel argento redempti estis de vana vestra conuersatione, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati, & incontaminati Christi. Et ad Galatas tertio dicitur: Christus nos redemit de maledicto legis factus pro nobis maledictum. Dicitur autem pro nobis factus maledictum in quantum pro nobis passus est in ligno, ergo per passionem suam nos redemit. Hoc ipsum probatur altero argumento, scilicet homo obligatus erat dupliciter per peccatum, primò quidem quia erat seruus diaboli, à quo superatus erat, & secundò quia tenebatur ad pœnæ reatum, quo obligatus erat secundum Dei iustitiam: passio ergo Christi cum fuerit sufficiens, & superabundans ab vtraque obligatione nos liberauit. Nam ista satisfactio, qua quis satisfacit siue pro se, siue pro alio, pretium quoddam dicitur, quo seipsum, vel alium redimit à peccato, vel à pœna. Vnde passio Christi nostra est redemptio, cum satisfecerit non dando pecuniam, aut aliquid simile, sed seipsum, quod maximum fuit propter supradictas rationes.

Gal. 3.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Argum, cõtra cõcl. Non est facile explicare id quod frequententissimè in sacris eloquiis inuenitur, quemadmodum Christus Dominus per passionẽ, & crucem suam operatus sit nostram salutem per modũ emptionis, & redemptionis. Et vt veritas accuratè, & diligenter expendatur arguitur ad probandum, quòd liberatio hæc qua Christus nos liberauit, non propriè sit appellanda emptio, seu redemptio.

Primũ argumentũ.

¶In primis. posita causa sufficienti ponitur effectus, & vt sit effectus nulla re alia est opus, si ergo Christus sanguine suo tanquam pretio condigno, & sufficienti emerit nos, consequens est omnes filios Adæ liberatos, atq; solutos à captiuitate, pretio iam per Christum ex soluto.

Secundũ

¶Præterea, in hac vita diabolus non habet potestatem in homines nisi tentandi, suggerendi, instigandi, sed hæc omnia operabatur in Adam antequã peccaret, & operatur in hominibus etiam nunc post exhibitam à Christo passionem, videtur igitur quòd per passionem Christi à captiuitate diaboli non simus redempti.

Tertium.

¶Tertiò, quicunq; vel emit, vel redimit rem aliquam, soluit pretium ei qui possidet, sed Christus non soluit pretium sui sanguinis diabolo, qui iuxta Pauli sententiã 2. ad Timoth. 2. nos captiuos detinebat ad suam ipsius voluntatem: apparet igitur, quòd in reparatione generis humani redemptio locum non habeat. Hic si dixeris Christum dedisse se in pretium non diabolo, sed Deo patri, in contrarium sic arguitur.

2. Tim. 2.

Quartũ.

¶Nam nõ videtur sapiens esse mercator, qui emit rem carius, quàm valeat, dans rem infiniti valoris pro rebus valoris finiti, sed Christus verus Deus & homo est valoris infiniti, non ergo dedit seipsum tanquam pretium pro humano genere.

Quintũ.

¶Certè si Christus vitam suam tanquam pretium pro humano genere exposuit, ergo humanum genus magis est pretiosum. Et si pater ita dilexit humanum genus, vt daret filium suum vnigenitum verum Deum, & hominẽ tanquam pretium pro humano genere, consequens esse videtur Deum patrem magis dilexisse genus humanum, quàm Christum filium suum vnigenitum, quia quod emitur, pluris æstimatur quàm pretium quo emitur. Deus autem non magis dilexit genus humanum, quàm Christum Dominum, ergo non dedit eum tanquam pretium pro humano genere.

Sextum.

¶Ad hæc, neque Deus pater, neq; Christus debuit diabolo quicquam propter quod illi oportuerit illum pretiũ soluere, nec diabolus ius habuit in hominem, quem fraudulenter per mendacium deceperat, cum igitur vt dicit Augustinus 13. de Trinit. c. 13. diabolus à Christo iustitia superandus fuit, & hoc exigat iustitiæ lex, vt ille qui inuasit dolosè rem alienã, debeat priuari, quia fraus, & dolus nemini debent patrocinari, vt etiam iura humana præscribunt. Videtur profecto, quòd non debuerit homo per modum redemptionis ab eius eripi potestate.

D. Aug.

De emptione & redẽptione facta p Christum scripturæ. Matt. 18. & 20. 1. Cor 6. 1. Pet. 1.

¶His argumentis non obstantibus de emptione, & redemptione facta generis humani per Christum sunt euidentes scripturæ. Filius hominis venit saluare quod perierat, & dare animam suam redemptionem pro multis, Matt. 18. & 20. Item, empti estis precio magno, glorificate, & portate Deũ in corpore vestro 1. Cor. 6. Addidit beatus Petrus exprimendo pretium quo empti sumus. Non corruptibilibus, inquit, auro & argento redempti estis de vana vestra cõuersatione paternæ traditionis, sed pretioso sanguine agni immaculati. 1. Pet. 1. Item in cœna vltima, Hoc est, inquit Dominus, corpus meum, quod pro vobis tradetur, alibi; quod pro multis datur. Item: hic est sanguis meus, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Igitur sanguis Christi effusus per passiones, item corpus Christi traditum est in tormentum mortis. Tertiò, anima, hoc est, vita Christi data in redemptionem pro nobis est pretium, & quidem pretium iustum, quod soluit Christus pro nobis patiendo in cruce. Pro nobis inquam venundatis per peccatum, & redactis in seruitutem peccati, captiuitatem insuper mortis, & dominatum diaboli. Quare fuit ibi vera emptio, veraq; redemptio exuens iugum seruitutis, & damnationis, ab iis qui fide confugiunt ad Christum, vt emptio hæc habeat effectũ in nobis veræ libertatis, inta illud:

ta illud: Si filius vos liberauit, verè liberati estis. Sed vt hoc mysterium redemptionis exactius, & plenius percipiatur, oportet in primis exponere, quid significet redemptio, quid vero emptio, & quid sit emere, & redimere, & liberare.

Redimere quid sit.

¶Redimere nonnunquam accipitur pro suo simplici, scilicet emere, aliquando verò significat, iterato suum facere, quod in alterius potestatem venerat, pretio interposito. Et ita sanè accipitur hoc in loco, nempè pro liberatione qua genus humanum prius venundatum sub peccato, denuò vindicatur in libertatem a seruitute peccati, a captiuitate ac dominatu illius, qui potestatem accepit a Deo in eos qui malè agunt, pretio sufficienti annumerato, iuxta illud: Solue vincula colli tui, captiua filia Sion, quia hæc dicit Dominus: Gratis venundati estis, & sine argento redimemini. Gratis, id est, sine cõmodo, quia quod peccando quærebatis, non estis consequuti. Et sine argento redimemini, quia non corruptibilibus, vt ait Pet. auro, vel argento redempti estis de vana vestra conuersatione paternæ traditionis, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi. 1. Pet. 1. Præsupponit itaq; redemptio, de qua hic est sermo, venundationem, captiuitatem, & seruitutem, in qua coniectus erat homo peccando, & includit pretium non qualecunque, sed pretium iustum, illiusq; pretij exhibitionem, vt sit vera emptio eius, quòd venundatum erat. Insuper, redemptio, vt optimè admonet Apost. in illud Rom. 3. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionẽ quæ est in Christo Iesu, significat propriè redemptionem captiui persoluto pro capite ipsius pretio. Vnde aliud est liberare, aliud emere, aliud redimere. Liberare est vinctum, siue redactum in necessitatẽ aliquam, liberum ac solutum facere. Emere est rem pretio dato suam facere. Proinde emptio supra liberationem addit pretij solutionem. Redemptio autem propriè sonat iterationem quandam iuris, possessionis, aut libertatis reddito pretio pro re semel amissa. His constitutis mysterium huius admirandæ redemptionis paucis conclusionibus explicabo.

1. Pet. 2.

Rom. 3.

Liberare quid sit. Emere qd sit.

Prima cõclusio.

¶Prima conclusio. Reddere condignum pretium pro captiuitate totius humani generis non potest nisi is, qui est infinitæ dignitatis. Profectò purus homo ipse totus propriò suo peccato obligatus, & obstrictus, non potuit nec pro se, nec pro alio interponere redemptionẽ, & totum genus humanũ dignius est, quàm res aut actio, passiove, aut oblatio cuiuscunque priuati hominis. Sed de hac re abundantius, & copiosius dictum esse existimo.

Secũda cõclusio.

¶Secunda cõclusio Christus Dominus dedit sufficiens pretium pro redimendis omnibus hominibus, & pro solvendis debitis totius mundi, imo infinitorum mundorũ si essent. Patet, nam vita Christi deitati vnita, quam tradidit pro nobis in pretium redemptionis, est maioris pretij, magisq; a Deo dilecta, quàm tota progenies, quæ fuerat ex Adam propaganda, & eius charitas pro nobis patientis, magis erat amabilis, quàm collectio omnium peccatorũ totius mundi. Certè copiosa fuit apud Deum hæc redemptio, qua nec iustior cogitari potest ad nostrã iustructionem, & magna apud Deum misericordia, qua nec ad commendationem charitatis duleior haberi potest. Quid iustius, quàm si Deus dicat, accipe pretium maius omni pretio, vt habeas quo soluas omne debitum? Quid benignius, & misericordius potest audire miser, & damnatus nihil habẽs vnde se redimat, quàm si Deus illi dicat, accipe vnigenitum meum, & da pro te. atq; ipse filius dicat: Tolle me, & redime te? Hic tamen sciendum est, quòd pretium illud fuit quidem sufficiens pro peccatis totius mundi, sed non omnibus prodest, quia nec prodest his, qui repellunt illud, quemadmodum de quibusdam dicit scriptura. Psal. 61. pretium meum cogitauerunt repellere. neque his qui confidunt in virtutibus suis, & in multitudine diuitiarum suarum gloriantur, qui suam volunt constituere iustitiam, ignorantes eam, quæ a Deo est per Iesum Christum: sed his duntaxat proficit, qui gratanter recipiunt ipsum, & ampletuntur, vt Christo redemptori suo deinceps viuant. De paruulis autem qui nondum habent rationis iudicium alia est ratio, quam inuestigare non est præsentis instituti.

Obserua quę hic dicuntur de sufficiẽcia redẽptionis.

Psal. 61.

¶Tertia conclusio. Pretium huius redemptionis est Christi sanguis diuinitati vnitus, imo totus ipse Christus, & ideo qui erit præmium nostrum in vita beata, simul & fuit pretium nostrum in vita præsenti. Hæc conclusio liquida est, & patet ex dictis.

Tertia cõclusio.

¶Quarta conclusio, merces empta, est hæreditas Christi, & Ecclesia Christi sanguine quæsita, & in toto mundo collecta, & colligenda viq; in consummationem sæculi, de qua hæreditate ait Propheta. Psal. 126. Ecce hæreditas Domini, filij merces, fructus ventris, ac si dicat Hæreditas Domini sunt filij, qui merces sunt emptæ a Iesu, fructu ventris Mariæ. Sed quicquid sit de intelligentia huius loci ex Psalmo cõmemorato, nam aliò videtur sensus eius referri posse, certum est nos esse populum acquisitionis, quos Christus redemptionis pretio abundantissimo ex seruitute diaboli liberauit, & seruos suos constituit.

Quartacõclusio. Psal. 126.

¶Quinta conclusio. Homo dicitur per passionẽ Christi redemptus a seruitute peccati, & a diaboli captiuitate, & tyrannide. Pro cuius expositione sciendum est, quòd homo nunquam desiit esse Dei quantum ad dominij potestatem, secundum illud Psal. 23. Domini est terra, & plenitudo eius, orbis terrarum, & qui habitant in eo. verum homo cum peccat mortaliter desiit esse Dei quantum ad vnionem charitatis, secundum illud Rom 8. Si quis spiritum Christi non habet, hic non est eius. & ideo in quantum homo fuit a peccato liberatus per passionem Christi, dicitur quoq; per eandem esse redemptus. Illud etiam sciendum est, quòd homo peccando obligatus erat Deo, & diabolo, quantum enim ad culpam Deum offenderat, & diabolo se subdiderat ei consentiens: vnde ratione culpæ non erat factus seruus Dei, sed potius a Dei seruitute recedens diaboli seruitutem incurrerat, Deo hoc iustè permittente propter offensam in se commissam: sed quantum ad pœnam principaliter homo erat Deo obligatus sicut summo iudici, diabolo vero tanquam tortori, secundum illud Matth. 5. ne fortè tradat te aduersarius tuus iudici, & iudex tradat te ministro, id est, angelo pœnarum crudeli, vt Chrysost. hom. 11. in Matth. in opere imperfecto scribit. Ab hac ergo seruitute diaboli, ab eiusq; carcere, & cruciatibus æternis nos liberauit Dominus, & in libertatem asseruit exoluens pretium nostræ redemptionis.

Quinta cõclusio. Psal. 23. Rom. 8. Matt. 5. Chrysost.

¶Sexta conclusio. Christus in hac redemptione non soluit pretium diabolo, sed Deo, & ideo Christus sanguinem suum qui est pretium nostræ redemptionis non dicitur obtulisse diabolo, sed Deo. Et certè redemptio requirebatur ad hominis liberationem per respectum ad Deum, & non per respectum ad diabolum, ergo nõ erat pretium soluendum diabolo sed Deo. Ex quo sequitur, quòd quemadmodũ Christus emit nos a Deo patre, cui & satisfecit, & pretium persoluit pro delictis nostris, ita Deus pater accipiens hoc pretium in solutionẽ pro debitis peccatorum nostrorum, quodammodo vendidit nos filio suo, quanquam enim hic iermo in sanctis scripturis non inueniatur, non obscurè ex dictis colligitur. Si enim Christus emit nos a Deo patre, non absurdus erit sermo, si & Deus Pater dicatur vendidisse nos Christo, nec tamen inde cõsequens est, Deum nos sic venditos alienasse a se. Nam & dationis vocabulum alienationẽ quandam significare videtur, nõ tamen Deus facit alienos a se quos dat filio suo. Quemadmodum pater dat filio gentes, non ita vt ipse Deus amittat illas, & non pertineant ad se amplius, nam & ipse filius, vbi dixit: pro his rogo, quos dedisti mihi, continuò adiecit: Omnia mea tua sunt: Ita Deus Pater vnus cũ Filio, & Spiritu sancto vendidit nos Christo filio suo, non quidem alienando nos a sua potestate, aut dominio, sed alienando nos a potestate iræ suæ, & acquirendo nos filios vitæ sub gratia sua, qui eramus serui iræ, damnati sub rigore iustitiæ suæ.

Sexta cõclusio. Pater vendidit nos filio suo.

¶Ad argumenta in principio facta satisfaciendum est, & ad primum dicendum non prouenire ex insufficientia pretij, quòd Christus exhibuit, quòd non prosit omnibus, pretium enim hoc non prodest vlli homini ad

Ad argumenta. Ad primum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

deletionem peccatorum, nisi ei applicetur, & adiungatur per fidem, vel fidei sacramentum. Quemadmodum peccatum Adæ non transiit in alios, quàm in eos qui ab ipso propagantur; ita sanè satisfactio Christi, & redemptio non transiit in alios, quàm in eos, qui per Christum regenerantur, aut credentes, aut sacramentum fidei suscipientes. Statuit enim Deus hanc regulam generalem, ut tantum huius redemptionis non prodesse cuiquam sine concursu liberi arbitrij, vel proprij, vel alieni, in adulto est motus liberi arbitrij credentis in eum, qui iustificat impium, in paruulis autem est motus liberi arbitrij alieni applicantis sacramentum. Quia ergo non omnes filij Adæ suscipiunt hoc pretium applicantes illud sibi, in captiuitate perpetua permanent.

Ad secundum. ¶Ad secundum argumentum negatur, diabolū in hac vita non habere potestatem in hominem, nisi tentandi, suggerendi, & instigandi. Nam homo nondum gratia Christi liberatus est captiuus diaboli, æternę mortis reus. Docere, ergo genus humanum esse in potestate diaboli solum vt potentis tentare, & suggerere eo tentandi modo, secundum quem Adam ante peccatum tentabatur habens potestatem liberam, & subiici diabolo, & non subiici, est euacuare gratiam Christi. Sed quomodo homo per passionem Domini fuerit erutus, & liberatus ex potestate diaboli, & tenebrarum, dicetur vberius in quæstione sequenti, & hic ad tertium.

Ad tertiū. ¶Ad tertium argumentum respondetur, quòd Christus redemit nos a potestate, seu tyrannide diaboli, non quòd diabolus esset Dominus, sed erat tanquā lictor, & minister diuinæ iustitiæ vindicantis: proinde Christus nō tam liberauit nos a potestate diaboli, quàm a manu, siue potestate itæ Dei, transferens nos, vt simus sub manu gratiæ, & misericordiæ suæ, qui alioqui eramus vasa iræ sub manu iustitiæ diuinæ. Cùm ergo Christus appellat diabolum principem huius mundi, sensus est, hominum secundum hunc mundum viuentium. Cùm insuper Apostolus docet 2. ad Timoth. 2. diabolum habuisse mortis imperiū, impiosq; tenere captiuos ad ipsius voluntatem, intelligendum est illum principatum habuisse non tanquā sit iudex, aut Dominus vitæ, & mortis, sed vt minister iustitiæ Dei, vt lictor torquens, non quidem ex amore iustitiæ, sed ex odio, & inuidia. Verum tamen est, quòd diabolus iustam habuit potestatem in homines, id est, iuste desuper a Deo datam propter mala merita hominū, non propter bona merita eius. Ad argumentum ergo dicat Theologus, quòd qui emit, vel redimit rem aliquam soluit pretium ei, qui possidet tanquam Dominus, & proprietarius, sed non ei qui possidet solùm tanquā custos & tanquā minister, & exequutor iustitię, secundum quem modum diabolus possidet damnatas animas: Iudex autem, & Dominus damnati hominis est Deus Pater, qui potestatem habet vitæ, & mortis, qui & hominem damnatum iussit torqueri sub potestate diaboli, illi ergo pretium soluendum erat non diabolo.

2. ad Ti. 2.

Ad quartum. ¶Ad quartum argumentum, ex quo inferebatur Deum magis dilexisse genus humanum, quàm filium suum vnigenitum, quem pro genere humano morti exposuit, respondeo non valere consequentiam arguenti. Per mortem enim filius Dei non prorsus periit, aut in sempiternum defuit esse, sed ad resurrectionis gloriā, ad vitam immortalem, ad dignitatem & excellentiam super omnem creaturam peruenit. Et cum dicitur in argumento non videri esse sapientis mercatoris rem maioris valoris perdere velle pro rebus minoris valoris, dico sapientissimi mercatoris esse pro releuanda aliorū inopia, ad tempus rem maioris valoris tradere non vt funditus pereat, sed vt inde incrementum suscipiat, Christus autem vitam suam quam pro nobis ex posuit, non prorsus perdidit in perpetuum, sua enim virtute reassumpsit animam suam resurgendo, qua etiam posuit animam suam temporaliter vsque ad mortem patiendo.

Ad quintum. ¶Deinde, quod dicitur non esse sapientis mercatoris emere rem carius, quàm valeat, veritatem dicit in mercatore, qui habet indigentiam pretij, intendens seipsum ditare potius, quā alienę subuenire inopię, & miserię, Deus autem eiusmodi mercator non est, qui dines est in misericordia, & bonorum nostrorum non indiget, qui etiam neq; emit, neq; redemit nos ab alio, sed a seipso secundū manuum suę misericordię eripiens hominem a manu suæ iustitiæ, per condignam tamen exsolutionem pœnæ peccatis nostris debitæ.

Ad vltimum. ¶Ad vltimum argumentum dicendum est, q̄ nec Deus nec Christus debuit diabolo quicquam, sed Deo offenso factus est debitor reus homo; homine autem non habente vnde solueret, Christus misertus hominis pro homine se debitorem fecit suscipiens in se supplicia peccato hominis debita. Vnde & ipse iuxta Isaiæ vaticinium iniquitates nostras portauit, & q̄, ccata multorum tulit. Et apud Ioannem dicitur: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrùm esse redemptorem, sit proprium Christi.

268

3. dist. 19. art. 4. q. 1.

AD quintum sic proceditur. Videtur, q̄ esse redemptorem, non sit proprium Christi. Dicitur enim in Psal. 30. Redemisti me Domine Deus veritatis, Sed esse dominum Deum veritatis, conuenit toti Trinitati. Non ergo est proprium Christi.

gl. interli. ibidem.

¶ 2. Præterea, Ille dicitur redimere, qui dat pretium redemptionis: Sed Deus pater dedit filium suum redemptionem pro peccatis nostris, secundum illud Psalm. 100. Redemptionem misit Dominus populo suo. Gloss. * id est Christum, qui dat redemptionem captiuis. Ergo non solum Christus, sed etiam Deus pater nos redemit.

¶ 3. Præterea, Non solum passio Christi, sed etiam aliorum Sanctorū proficua fuit ad nostrā salutem: secundum illud Coloss. 1. Gaudeo in passionibus pro vobis, & adimpleo ea quæ desunt passionū Christi in carne mea, pro corpore eius, quod est Ecclesia. Ergo non solum Christus debet dici redemptor, sed etiam alij Sancti.

Sed contra est, quod dicitur Galat. 3. Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. Sed solus Christus factus est pro nobis maledictum. Ergo solus Christus debet dici noster redemptor.

Respondeo dicendum, quòd ad hoc quòd aliquis redimat, duo requiruntur, scilicet actus solutionis, & pretium solutum. Si enim aliquis soluat pro redemptione alicuius rei, pretium, quod nō est suum, sed alterius, ipse non dicitur redimere principaliter: sed magis ille, cuius est pretium. Pretium autē redemptionis nostrę est sanguis Christi, vel vita eius corporalis, quæ est in sanguine, quam ipse Christus exoluit. Vnde vtrunque istorum ad Christum pertinet immediatè, in quantum est homo, sed ad totam Trinitatem, sicut ad causam primam & remotam: cuius erat & ipsa vita Christi, sicut primi auctoris, & à qua inspiratum fuit ipsi homini Christo, vt pateretur pro nobis. Et ideo esse immediatè redemptorem, proprium est Christi, in quantū est homo: quamuis ipsa redemptio possit attribui toti Trinitati, sicut primæ causæ.

Ad

Elicitur ex gl. ibi. Ad primum ergo dicendum, quòd Gloss.* hoc sic exponit, Tu Domine Deus veritatis, redemisti me in Christo clamante: In manus tuas Domine cōmendo spiritum meum. Et sic redemptio immediatè pertinet ad hominē Christum: principaliter autem ad Deum.

Ad secundū dicendū, q̄ pretium redemptionis nostræ homo Christus soluit immediatè sed de mandato Patris, sicut primordialis auctoris.

Ad tertium dicendum, q̄ passiones Sanctorū proficiunt Ecclesię, non quidem per modum redemptionis, sed per modum exempli & exhortationis, secundum illud 2. ad Corinth. 1. Siue tribulamur pro vestra exhortatione & salute.

SVMMA TEXTVS.

Cōclusio Ad Gal. 3. COnclusio est affirmatiua; patet ex illo ad Galatas 3. Christus nos redemit de maledicto legis factus pro nobis maledictum, sed solus Christus factus est pro nobis maledictum, ergo solus Christus est redemptor noster. Idē patet ista ratione, qua efficaciter probatur proprium esse Christo, prout homo est, esse redemptorem. Quamuis enim attribui possit redemptio toti Trinitati, vt primæ causæ, actus tamen solutionis, & pretium solutum pertinet ad ipsum immediatè: quia pretium nostræ redemptionis est vita corporalis ipsius, quam ipse exoluit. Sancta autem Trinitas prima causa dicitur, quia inspirauit animæ illi, vt vitam poneret: Christus ergo soluit, & vitam suam pro nobis posuit, & redemptor est appellandus.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Cōtra cōclusionē arguitur. Prim. arg. Matt. 20. Matt. 26. Ioan. 17. IN hoc articulo est grauis, & difficilis quæstio, Vtrùm Christus Dominus merito suæ passionis satisfecerit pro omnium hominum delictis sic vt dicatur omnium redemptor, & reconciliator? A parte negatiua arguitur ex scripturis diuinis. Nam Matt. 20 dicitur: Filius hominis venit in hunc mundum dare animā suam in redemptionem pro multis, ergo non pro omnibus. Et ca. 26. dicitur de calice passionis: Qui pro vobis, & pro multis effundetur. Et Ioan. 17 dicit Dominus: non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi, tui erant, & tu dedisti eos mihi, ergo non pro omnibus oravit Christus, nec pro omnibus satisfecit.

Secundū. ¶Præterea, si pro omnibus satisfecit, & vniuersos homines redemit exsolués pro illis pretium redemptionis copiosum, consequens est quòd omnes sumus a Christo redempti, quod asserere à vera fide alienum est.

Tertium. ¶Item, si Christus meruit remissionem peccatorū omnium, & pro omnibus satisfecit, consequens est omnes filios Adæ habere gratiam, & reconciliationem cū Patre, alioqui Pater æternus iniustus esset, qui præmium debitum obedientiæ filij sui non persolueret.

Quartum. ¶Adhæc, pueris qui moriuntur in vtero secundum veram Theologiam Christus Dominus nullum reliquit remedium, vnde omnes tales pereunt in sempiternum. Simile est de his, qui post peccatum mortale in perpetuam amentiam inciderunt, de quorum salute actum est in æternum, ergo non pro omnibus dedit sufficiens redemptionis pretium.

Vltimum. Hieron. ¶Vltimò, redimere (vt autor est D. Hieronymus in cōmentariis ad Galat. c. 4. explicans illud, cum autem venit plenitudo temporis) est quod distractum est à nostra ditione rursus transmittere in nostrum ius, sed gentes non erant diuinæ ditionis, sed solum Iudæi, ergo solum videtur Christus redemisse israeliticum populum, si quidem hic erat hæreditas, & peculium Dei. In contrarium est illa autoritas scripturæ, quam D. Thom. allegauit in articulo.

¶Pro expositione veritatis sciendum est, q̄ D. Hieron. in loco prænotato eruere videtur ex significatione huius verbi, redimo, Christum redemisse Israeliticum populū, gentes autem non redemptas fuisse, sed solùm liberatas per Christi sanguinem, quia gentes non erant diuini peculij sicut Iudæi. Et videtur huic sententiæ fauere, quia Paulus 1. ad Corinth. 6. ait: Empti estis pretio magno, glorificate Deum in corpore vestro. Non dixit Corinthios redēptos, sed emptos. Et certè Deus in scripturis peculiariter nominatur redemptor Israel, vt Isa. 41. & alibi sæpenumero, cum quo facere videtur illud Matthæi. 15. nō 1. Cor. 6. Isaiæ 41. Matt. 15. fuisse missus nisi ad oues, quæ perierunt domus Israel. Illud etiam obseruare oportet, quòd inter alios articulos, D. Augustinus falsò impositos, hic fuit primus, quòd Dominus noster Iesus Christus non pro omnium hominum redemptione sit passus, quem vehementer refellit Diuus pater Augustinus in exordio illius libri, quo refellit articulos aliquot falsò sibi impositos. Vnde sit conclusio certissima secundum fidem, quòd Christus est verè redemptor omnium hominum, & eorundem reconciliator. Itaque expresè profitemur Christum Iesum Dei filium pretioso sanguine suo, plenam perfectamq; toti mundo salutem obtinuisse, & pro omnibus omnium peccatis satisfeciſſe, dedisseq; sufficientissimum pretium pro redimendis omnibus hominibus, & pro infinitis quidem si essent. Patet hæc veritas ex illo 2. Corint. 5. Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi. Et ad Colossen. 1. in ipso complacuit omnem plenitudinem diuinitatis inhabitare, & per eum reconciliare omnia in ipso, pacificans per sanguinem crucis eius siue quæ in terris, siue quæ in cœlis sunt. Et Ephes. 1. Proposuit Deus omnia instaurare in Christo siue quæ in cœlis, siue quæ in terra sunt in ipso. Et Isaiæ. 53. Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit, vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra, disciplina pacis nostræ super eum, cuius liuore sanati sumus. Et 1. Pet. 2. Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, vt mundum damnationi obnoxium Deo reconciliaret. Et 1. ad Timoth. cap. 2. homo Christus Iesus qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus. & cap. 4. dicitur Saluator omnium hominum, maximè fidelium. Ad idem valent autoritates scripturæ multæ, in quibus passim asseritur Christum mortuum esse pro omnibus; Sed potissimè hæc veritas persuadetur ex illo 1. Ioan. 2. ipse est propitiatio pro peccatis nostris, & non pro nostris tantum, sed & totius mundi. Certè ex Christo Domino crucifixo tanquam ex fonte perenni abundè satis promanat quicquid ad salutem omnium hominum necessarium est, & sufficiens liberandis, atq; saluandis omnibus, his tamen solis profi cit ad salutem, qui ad hunc fontem accedere, gratiamq; inde profluentem haurire, sibiq; adiungere volunt, per fidem operatoriam per charitatem. Quotquot enim vi ua hac aqua attinguntur, & lauantur salui fiunt, ad quos verò non peruenit, pereunt in sempiternum, non ex defectu aquæ, aut redemptionis, sed quia non bibitur non prodest, & quia non accipitur pretium, a captiuitate non fit liberatio, Sed libet hic commemorare ea, quæ adducit Diuus Augustinus in loco prænotato ad persuadendum Dominum nostrum Iesum Christum pro omnium hominum redemptione fuisse passum, & quomodo omnes redempti dicantur, non tamen omnes a captiuitate sunt eruti. In summa sic inquit: Sicut vulnus originalis peccati tale fuit, vt per illud in Adam omnium hominum corrupta, & mortificata est natura, & vnde omnium concupiscentiarum morbus inoleuit; sic & potens, & singulare remedium est mors filij Dei Domini nostri Iesu Christi, qui liber a mortis debito, & solus absque peccato, pro peccatoribus & debitoribus mortuus est. Quod ergo ad magnitudinem, & potentiam pretij, & quod ad vnam pertinet causam generis humani, sanguis Christi redemptio est totius mundi. Sed qui hoc sæculum sine fide Christi, & sine regenerationis sacramento pertransierunt, redemptionis alieni sunt. Itaque omnes redempti rectè dicuntur, quod

1. Cor. 6. Isaiæ 41. Matt. 15. Auguſt. Cōclusio fidei catholicæ. Christ⁹ redemptor omnium. 2. Cor. 5. Coloss. 1. Ephes. 1. Isa. 53. 1. Pet. 2. 1. ad Ti. 2. & 4. 1. Ioan. 2. Auguſt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

attinet ad magnitudinem, & potentiam pretij, nō tamen omnes sunt a captiuitate eruti. Vnde pretium quod datū est pro vniuersis per singulare sacramentum prodest in singulis. Poculum quippè immortalitatis, quod confectū est de infirmitate nostra, & virtute diuina, habet quidem in se, vt omnibus prosit, sed si non bibitur, non proficit. Præclara certè, & digna Diuo Augustino quęstionis propositæ explicatio, obidq; ad argumenta proposita satisfaciendum est.

Ad argumenta.

Ad primum.

¶Ad primum argumentum ex sanctis scripturis dicendum est, quòd pretium Christi fuit pro omnibus exhibitum quantum ad sufficientiam, sed pro multis tantum quantum ad effectum remissionem peccatorum. Fuit certè pro omnibus sufficientissimum, & excedens pretium quo ad magnitudinem, & potentiam, sed non prodest omnibus, quia non accipitur ab omnibus vt prosit, quin potius multi repellunt illud. Atqui hæc est purgata, & communis solutio huius argumenti. Altera solutio est, quòd, multi, secundum phrasim scripturarum idem valet aliquando quòd omnes, vt animaduertere licet in illo Rom. 5. Vnius delicto multi, id est, omnes mortui sunt.

Rom. 5.

Ad secundum.

¶Ad secundum argumentum iam dictum est ex D. Augustino quemadmodum rectè, & verè potest concedi, q̄ omnes sumus redempti, at non omnes sumus a captiuitate eruti, quia hoc pretium redemptionis solum applicatur his, qui in Christo regenerantur per fidem, vel fidei sacramentum.

Ad tertiū.

¶Ad tertium dicendum, quòd omnes in Christo, & per Christū habemus vnde possimus cum patre æterno reconciliari, & redire in gratiam, sed oportet quòd hæc vniuersalis redemptio applicetur, & adiungatur nobis, alioquin non proderit nobis, quemadmodum poculum immortalitatis quod in Eucharistia reconditur si non bibatur, non proficit.

Ad quartum.

¶Ad quartum respondetur, quòd Christus Dominus pro pueris qui moriuntur in vtero, & pro amentibus sufficiens dedit pretium, & pro infinitis hominibus si essent, at hoc pretium non potest illis applicari, & ideo non prodest. Quemadmodum lumen Solis sufficiens est ad omnium hominum oculos illuminandos, at nunquam illuminat cœcos, nec talpas, non quidem ex insufficientia luminis, sed quia eis lumen applicari non potest.

Ad vltimum.

¶Ad vltimum argumentum respondetur, quòd illud discrimen quod comminiscitur Hieronymus non certa constat ratione. Nam 1. Pet. 1. dicitur: Redempti estis de vana vestra conuersatione non corruptibilibus auro, vel argento, sed pretioso sanguine, &c. Certè hoc in loco D. Petrus non solum loquitur de Iudæis, sed etiam de gentibus, quas tamen dicit redemptas esse a Christo.

1. Pet. 1.

1. ad Ti. 2.

Et Paulus. 1. ad Timoth. 2. appellauit Christum redemptorem omnium.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrùm passio Christi operata sit nostram salutem per modum efficientiæ.

269 Inf. q. 49. art. 1. cor. Et opu. 3. c. 238. fin. & ad Ro. 4. fin. & 1. Co. 1. lect. 2. co. 4.

AD sextum sic proceditur. Videtur, quòd passio Christi non sit operata nostram salutem per modum efficientię. Causa enim efficiens nostrę salutis est magnitudo diuinæ virtutis: secundum illud Isa. 59. Ecce non est abbreuiata manus eius, vt saluare non possit. Christus autem crucifixus est ex infirmitate: vt dicitur 2. ad Corint. 13. Non ergo passio Christi efficienter operata est nostram salutem.

¶ 2. Præterea, Nullum agens corporale efficienter agit nisi per contactum, vnde etiam & Christus tangendo, mundauit leprosum, vt ostenderet carnem suam salutiferam virtutem habere: sicut Chrysost.* dicit. Sed passio Christi non potuit contingere omnes homines. Ergo non potuit efficienter operari salutem omnium hominum.

Ho. 26. in Matth. & in opere imper. ho. 21. id inuit, to. 2.

¶ 3. Præterea, non videtur eiusdem esse operari per modum meriti, & per modum efficientiæ: quia ille qui meretur, expectat effectum ab alio. Sed passio Christi operata est nostram salutem per modum meriti. Non ergo per modum efficientiæ.

Sed contra est, quod dicitur 1. ad Cor. 1. quòd verbum crucis, his qui salui fiunt, est virtus Dei. Sed virtus Dei efficienter operatur nostram salutem. Ergo passio Christi in cruce efficienter operata est nostram salutem.

Respondeo dicendū, q̄ duplex est efficiens, principale & instrumentale. Efficiens quidem principale humanæ salutis, est Deus. Quia verò humanitas Christi est diuinitatis instrumentum (vt supra dictū est*) ideo ex consequenti omnes actiones & passiones Christi, instrumentaliter operantur in virtute diuinitatis ad salutem humanam. Et secundum hoc passio Christi efficienter causat salutem humanam.

q. 13. ar. 2. & 3. & q. 43. ar. 2.

Ad primum ergo dicēdum, quòd passio Christi relata ad Christi carnem, congruit infirmitati assumptę: relata verò ad diuinitatem, consequitur ex ea infinitam virtutem, secundum illud 1. ad Corinth. 1. Quod infirmum est Dei, fortius est hominibus: quia scilicet ipsa infirmitas Christi, in quantum est Dei, habet virtutem excedentem omnem virtutem humanam.

Ad secundū dicendum, quòd passio Christi, licèt sit corporalis, habet tamen spiritualem virtutem ex diuinitate vnita. Et ideo per spiritualem contactum efficaciam sortitur, scilicet per fidem & fidei sacramentum: secundum illud Apostoli, Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius.

Ad tertium dicendum, quòd passio Christi secundum quod comparatur ad diuinitatem eius, agit per modum efficientiæ: in quantū verò comparatur ad voluntatem animæ Christi, agit per modum meriti: secundum verò quod consideratur in ipsa carne Christi, agit per modum satisfactionis, in quantum per eam liberamur a reatu pœnæ: per modum verò redemptionis, in quantum per eam liberamur a seruitute culpę: per modum autem sacrificij, in quantum per eam reconciliamur Deo, vt infra dicetur.*

q. 49. ar. 4.

SVMMA TEXTVS.

CŌclusio.
1. Cor. 1.

CONclusio est affirmatiua, & patet ex illo 1. Corin. 1. Verbum crucis his, qui salui fiunt, est virtus Dei, sed virtus Dei efficienter operatur nostram salutem, ergo passio Christi in cruce operata est nostram salutem per modum efficientiæ. Pro cuius expositione sciendum est, quòd causa efficiens principalis nostræ salutis est Deus: causa autem efficiens instrumentalis passio Christi,

Christi, quia humanitas eius instrumentum est deitatis. Vnde omnes actiones, & passiones instrumentaliter operantur virtutem deitatis ad salutē humanam. Quare passio Christi secundum quod comparatur ad eius diuinitatem, agit per modum efficientiæ. Prout verò comparatur ad voluntatem animæ Christi, agit per modum meriti. Prout considerarur in carne Christi, agit per modum satisfactionis, in quantum per eam liberamur a reatu pœnę: sed per modum redemptionis, in quantum per eam liberamur a seruitute culpæ: per modum verò sacrificij, prout per ipsam reconciliamur Deo.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Quomodo omnes actiōes ac passiones Christi cōcurrāt efficienter ad nostrā salutem.

LIbet hoc in loco inuestigare illam quæstionem satis obscuram, & difficilem, Vtrùm, omnes actiones, & passiones Christi sint causæ efficientes nostræ iustificationis, & salutis? Et certè apud D. Thomam, & eius sectatores celebre est & receptissimum, passionem, mortem, sepulturam, ascensionem Christi in cœlos, & generaliter omnes actiones ipsius, & passiones, & quicquid circa corpus Christi vsque ad resurrectionem contigit, salutiferum nobis fuisse, & efficienter operatum esse nostram salutem. Id autem quomodo sit verum, diligenter est inuestigandum; quia quibusdam hoc esse falsissimum, & inopinabile videtur: Inter quos est D. Bonauentura in 3. distin. 19. quæst. 1. cuius sententiam his argumentis comprobare possumus.

D. Bonau.

Prim. arg.

¶Primò, quia quod nō est in rerum natura, non potest verè, & propriè esse instrumentum alicuius actionis, quia agere præsupponit esse, at illæ actiones Christi iam transierunt, neq; vnquam amplius erunt, ergo nō possunt esse causæ nostræ iustificationis instrumentariæ. Et de morte Christi occurrit certè euidens argumentū, quia priuatio est, quæ nihil agit, neq; agere potest: De sepultura verò difficile, imo impossibile videtur, quomodo sit operata nostram salutem per modū efficientiæ, cum nullam operationem neq; contactum habeat ad homines qui iustificantur. Sed de descensu ad inferos videtur inintelligibile dogma, maximè si sentiamus cum Diuo Thoma, quòd instrumentū debet habere aliquam operationem propriam, qua mediante eleuatur ad effectum principalis agentis. Quam enim rogo actionē habet sepultura Christi circa homines qui iustificantur? Sed quis valeat comprehendere rationes, propter quas resurrectio Christi causa sit resurrectionis corporum nostrorum?

Secundū.

Secundò, quia si per Christum vt homo est, resurrectio hominum fiat, erit ipsius humanitas causa resurrectionis nostræ per coniunctionem, qua vt instrumentum diuinitatis coniungit animam hominum cum propriis corporibus. Verum quòd resurrectio Christi quæ iam pertransiit, sit causa instrumentaria nostræ iustificationis, aut resurrectionis, prorsus inexplicabile est idemq; argumentum efficaciter probare videtur, quòd ascensio Christi in cœlum non sit causa nostræ ascensionis efficiens. Nam rogo ex eo, quòd anima Christi fuerit coniuncta ex virtute diuinitatis suo corpori, quam virtutem habuit, aut quid operata est per modum efficientiæ circa corpora exsuscitanda? Aut quid rogo ascensio Christi in cœlum efficientiæ habuit, vt corpora gloriosa in cœlum conscendant?

Prima cōclusio.

¶Pro expositione sit prima conclusio. Certū est, & exploratum apud diuinos Theologos, quòd aliquæ Christi actiones sunt causæ efficientes nostræ iustificationis, & salutis. Et probatur primo. Quia illa verba Christi Domini ad paralyticum dicta. Remittuntur tibi peccata tua, & similia ad Magdalenam, euidens est q̄ erant sermones operatorij, & faciebant quod significabant. Idem iudicij ferendum est de illis verbis. Accipite Spiritum sanctum, & de illis. Hoc est corpus meum. Atqui horum efficacia, & efficientia in hoc consistit, q̄ deferunt imperium operatorium ad creaturas, in quibus efficaciter operantur.

Secūda cōclusio.

¶Secunda cōclusio. Omnia opera, & passiones Christi vsque ad mortem eius fuerunt causæ meritoriæ nostræ iustificationis. Hæc conclusio liquida est, nec potest reuocari in dubium, quia Christus Dominus erat in statu merendi, & satisfaciēdi, & quicquid faciebat, & patiebatur, liberum erat, & voluntarium, & ex maximo Dei amore procedebat, erat ergo meritorium.

Tertia cō clusio.

¶Tertia conclusio. Quæ a morte vsq; ad resurrectionē a Christo Domino gesta sunt, & a resurrectione vsq; ad ascensionē, causæ meritoriæ non fuerunt, vt D. Thomas, & omnes Theologi constanter affirmant, quia anima Christi iam erat extra statum merendi.

Quarta cō clusio.

¶Quarta conclusio. Resurrectio Christi, & Ascensio in cœlum fuerunt, & sunt causæ efficientes nostræ Resurrectionis, & Ascensionis. Patet hoc argumento, quia in diuinis litteris crebrerimè asseritur quòd Resurrectio Christi, & Ascensio in cœlum sint causæ nostræ Resurrectionis, & Ascensionis, sed iam non erant causæ meritoriæ, ergo efficientes instrumentariæ.

Quinta cōclusio. Resposiua quęstionis. Variatesti monia D. Thomæ.

¶Quinta conclusio. Non solum hoc quod diximus verum est, sed etiam passionē, mortem, sepulturam, descensum ad inferos, resurrectionē, & ascensum Domini fuisse causas efficientes nostræ iustificationis, & quicquid circa corpus contigit Christi nobis fuisse salutiferum, habereq; diuinam virtutem. Hanc conclusionem potissimè ex D. Thom. comprobo, qui vnicè in huius mysterij reconditi a sæculis in Deo inuestigatione desudauit. Libet ergo diuersa loca, in quibus id asseruit ob oculos ponere. In hoc articulo expressè ait. Deum quidem esse causam principalem nostræ salutis, instrumentū verò Christi passionem, haberenim spiritalem virtutem ex diuinitate cui erat coniuncta humanitas ad viuificandos, & sanandos homines. Et infra quæst. 50. artic. 6. idem dicit de morte Christi in fieri, & in facto, & de corpore Christi mortuo subdidit causasse illud efficienter nostram salutem, & salutiferum nobis fuisse ex virtute diuinitatis ei vnitæ, quicquid contigit etiā circa carnem ipsius etiam anima separata. Et idem repetit ad secundum & tertium. Et in quæst. 51. artic. 1. ad 2. asserit mortem, & sepulturam Christi efficienter esse operatam nostram salutem. Et quæst. 52. art. 1. ad 2. ait passionem Christi fuisse velut causam vniuersalem nostræ salutis viuorum, & mortuorum, & virtutem eius applicatam esse mortuis per virtutem descensus Christi ad inferos, viuis verò per sacramenta applicari. Et in artic. 8. ad secundum, ait descensum Christi ad inferos non fuisse satisfactorium sicut sacrificium missæ, operatum tamen fuisse in virtute passionis Christi, quæ fuit satisfactoria. Et in quæst. 56. art. 1. scribit resurrectionem Christi causam esse efficientem resurrectionis corporum nostrorum. Et in quæst. 57. art. 6. Ascensionem, inquit, Christi causam esse efficientem nostræ salutis, & ascensionis in cœlos. Inductus est autem D. Thom. ad tribuendam hanc virtutem iustificandi nos operationibus Christi, partim ex testimoniis sanctorum patrum, partim ex verbis scripturæ, partim ex vi reconditæ Theologiæ, quam meditari erat solitus. Actiones, & passiones Christi vt nobis salutiferas, exaltare ille voluit, quantum potuit, quicquid in carne filius Dei pro salute nostra egit, vel pertulit. Et hæc quidem omnia consequi videntur ad ea, quæ superius tradidimus de efficacia humanitatis Christi ad nostrā iustitiam causandam. Nam sicut humanitas Christi ex coniunctione ad diuinitatem, specialem virtutem, & efficaciam consequuta est ad iustificandum nos, eadem omnino ratione & ipsius actiones, & passiones habuisse necesse est. Debet quippe instrumentum proprium propriam aliquam habere operationem, per quam agenti principali deseruiat in operationem ipsius perfectam. Hoc idem insinuat Ambrosius Psal. 36. explicans illud Ioan. 1. Quod factum est in ipso vita erat. Cuius hæc verba sunt: Caro facta est, in ipso vita est: infantia facta est, in ipso vita est: iudicium factum est, in ipso vita est: mors facta est, in ipso vita est, remissio peccatorum facta est, in ipso vita est, vulnus factum est, in ipso vita est, illusio facta est, in ipso vita est, diuisio facta est, in ipso vita est, sepultura facta est, in ipso vita est, resurrectio facta est, in ipso vita est. Vide quanta in ipso facta sunt, quibus vitæ nostræ conuersio facta est, vt quæ perierant redderet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad postremum venditio facta est, in ipso vita est, redemptio facta est, in ipso vita est, ad mortem venditus est a Iuda, emptus a Iudæis ad mortem, vt pretioso eius sanguine reddi mereremur ad vitam.

Sexta cõclusio.

¶Sexta conclusio. Explicare modũ quo prædictæ operationes, & passiones Christi operatæ sint nostrã salutem per modum efficientię pertinet ad mysterium recondítæ Theologiæ, propter quod diuini Theologi in huius misterij explicatione varias introduxere sentẽtias. Doctissimi Victoria, & Soto, quos honoris causa nomino, aiebãt passionẽ Christi esse causam nostræ iustificationis, quia causalis ista est vera. Quia Christus passus est, nobis remittuntur peccata, & donatur iustitia; & resurrectionẽ Christi esse causam nostræ resurrectionis, quia ista causalis vera est, quia Christus resurrexit, nos resurgemus; & de ascensione similiter. Statuit enim Deus neminẽ resuscitare, aut in cœlũ deducere, nisi quia resurrexit Christus, & ascendit in cœlos. Sed hæc ratio explicandi non videtur sufficiens, quia ad harum causalium veritatem nulla humanitatis Christi vera, & propria efficientia ad causandũ in nobis iustitiam necessaria est, satisq; est eum satisfecisse ad plenum pro nobis, & hæc omnia nobis ad plenũ promeruisse. Nam & verè dicimus Paulum iustificatum esse, quia orauit pro illo Stephanus, nec tamen oratio Stephani aliam habuit efficientiã respectu ipsius, quàm meritoriam. Et verisimè asserimus, quòd quia Petrus habuit magna merita habebat magnum gloriæ cumulum. Ad cuius causalis veritatem sat fuit, quòd opera Petri fuerint causa meritoria gloriæ ipsius. Caietanus aiebat, quòd D.Thom. veram, & propriam efficientiam tribuebat operationibus, & passionibus Christi, & quomodo hoc sit verum sic exponebat. Christi, inquit, humanitas est velut vniuersale principium, & instrumentũ ad miracula omnia facienda, quæ ad nostram iustificationẽ, & glorificationem, & renouationẽ totius orbis expectant, determinatur tamen ad hoc, vel illud miraculum faciendũ per hanc, vel illam operationẽ, seu passionem. Vnde sibi per passionem appropriata videtur virtus, seu efficacia ad remissionem peccatorũ, per resurrectionẽ virtus ad cooperandum nostræ resurrectioni, & idem de ascensione.

Impugnatur hic modus dicendi.

Caietan°.

Mod° hic dicẽdi deficiens.

¶Hæc tamen explicatio curta, & deficiens videtur esse, quia non explicat quomodo operationes Christi, & passiones concurrant efficienter ad nostrã iustificationẽ, licèt quadã tenus ratione eluceãt, quomodo humanitas Christi cõcurrat. Et certè non explicat, quid agat Christi passio per modum efficientiæ, quid Christi resurrectio, quando nunc homines iustificantur, & renouantur.

Terti° modus explicandi verissimus.

¶Alij viri doctissimi sic exponunt, quomodo passio Christi quæ non est, sed transiit, nunc animas hominum iustificet, & quo pacto sanguis Christi existens cum Christo in cœlis possit abluere peccata nostra nunc existentium in terris, cum ablutiones non fiant nisi per contactum. In gloriosa, inquiunt, passione Christi Domini est inuenire quatuor, meritum nempè infinitę dignitatis, pretium infiniti valoris, efficaciam infinitæ actionis, hostiam denique & sacrificium infinitè gratum, id est, gratum citra modum, & mensuram. Quod autem est infinitum, omnino excedit omnem finitarum rerum, quam videmus actionem, & modum. Cuius quidem præmissi tota probatio in hoc est, quòd Christus passus pro nobis erat filius Dei viui, consubstantialis, & coæternus Deo patri, ideoq; te vera, & essentialiter Deus. Quam vnam ob causam omnia quæ sunt Christi, etiam ea quæ conueniunt ei ratione humanitatis, sortiuntur infinitatẽ quandam ex parte suppositi cuius sunt, quod est filius Dei, Deus de Deo. Hinc anima Christi quam dedit in redemptionem, sanguis etiam quem effudit in remissionem peccatorum, habent pretium infiniti valoris, habent efficaciam infiniti valoris & infinitæ actionis, non vtique ea ratione quòd anima, aut sanguis in se suisq; proprietatibus contineant vim, vel dignitatem aliquam infinitam, sed ratione personæ cuius sunt, hoc est, Christi, qui Deus & homo est, ratione diuinitatis suæ excedẽs infinitis modis omnia, ratione humanitatis suæ factus est Dominus mundi, pater futuri sæculi, caput super omnẽ Ecclesiam, iudex viuorum, & mortuorũ, habens in se per hypostaticam vnionem plenitudinem diuinitatis, vt etiam hinc liceat colligere ineffabilem, imo incomprehensibilem valoris dignitatem, vim quoque virtutis, qua potens est subiicere omnia corpori suo, quod tradidit pro nobis. Hinc & labor Christi, orationes eius, passiones eius, & obedientia meritum habent infinitæ æstimationis. Actiones enim, & passiones sortiuntur modum, siue mensuram meriti sui ex qualitate personæ cuius sunt. Eadem enim sufficientia laborum plus meretur nobilis, quàm ignobilis, quare in infinitum plus meretur is, qui est infinitæ dignitatis qualis est Christus, habens meritum passionum suarum, quàm homo habeas huius meriti infinitam æstimationem est homo Deus. Hinc denique hostia qua se obtulit in ara crucis in infinitum grata fuit, quia erat hostia filij Dei offerentis non fruges, non aurum, vel argentum, sed semetipsum sub atrocissimo tormento crucis ex summo amore, promptissimaq; obedientia. Non quòd delectetur Deus sanguine, vel mactatione hircorũ aut hominum, sed quia multum per omnia delectatur in affectu, & amore personę offerentis & oblatione cognoscentis omnia a Deo procedere, in ipsumq; esse referenda, iuxta illud: Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius; ita respexit ad Christum tanquã ad filium, in quo sibi benè complacuit, deinde ad hostiam, quam obtulit zelo amoris, pretiosissimaq; habuit, nempè vitã, animã, sanguinemq; cordis, & seipsum denique totum, quod omnibus holocaustomatibus maius est. Omnia enim quæ habet homo, debet pro anima sua, sed & pondus charitatis eleuat vniuersa.

Solutio quæstionis.

¶Quibus constitutis respondetur verum esse, quòd res quæ deest esse non operatur secundum eam efficientiã, quam habet ex naturæ suæ proprietatibus, benè tamen secundũ meritum, & valorem, quem reliquit in extimatione sui, sicut symbola amicitiæ, obsequia, seruitia, item labores, passiones, discrimina, quę quis præstat, aut subiit, siue vt placet animum offensi, siue vt impetret gratiam alioquin indebitã, operantur sanè per modum meriti, & reconciliationis etiam postquam esse desierunt, imo non habent vim illam meriti, nisi vbi fuerint consummata. Eodem modo corporalis afflictio Christi, & mors eius transierunt quidem secundum actum, manent tamen in conspectu Dei secundum meritum earum, manet & pretium, vtrumq; infiniti valoris ob rationem supradictam. Eodem modo sacrificiũ illud cruentũ in ara crucis erauisit olim, nec repetitur vnquã in ea qualitate, qua cruentum fuit, versũ res oblata, hoc est, Christus manet inæternum, sempiternum habens sacerdotium, vnde & saluare in perpetuum potest, accedens per seipsum ad Deum, semper viuens ad interpellandũ pro nobis. Heb. 7. Ad interpellandum pro nobis dico, sui olim pro nobis passi repræsentatione, non autem fusis ibi coram patre precibus, vt quidam opinantur. Dicunt enim prædicti autores, quòd sicut lixiuium, aut sapo, vel herba fullonum mundat, & emaculat non ea qualitate quam vides, quia illius contactu magis poluit, sed virtute occulta, quam non vides, sic sanguis Christi abluit peccata non quidem sua qualitate naturali, sed virtute occulta, quæ inest ex merito, & dignitate Christi. Siquidem virtus diuina assistens, & vis meriti peracti in effusione sanguinis nunc eidem æternaliter inhærent, faciunt ablutionem præsentium, præcedentium & subsequentium delictorum, omniumq; quæ vnquam committentur vsque ad consummationem sæculi. Et licèt iam sanguis Christi sit in cœlo, tamen virtus hæc, siue vis meriti extendit se ad omnem ætatem hominum, ad omnem partem mundi, omniaq; tempora, & momenta vitæ cuæ, & meæ. Non spatio frustratur, non rebus intercipitur, neque vlla cõmunicatione sui diminuitur, quia infinita est, nequaquam tamen facit actualem horum, vel illorum emaculationem absque contactu non vtique corporali, sed spirituali per fidem, aut fidei sacramentum. Itaque sanguis Christi diluit peccata, quia Christus hoc facit per sanguinem, facit autem per sanguinem, non quomodo nos lauamus per aquam, aut lixiuium, sed ea ratione qua sanguinis effusione meruit

Heb.1.

nobis

nobis aquam quandam spiritalem fide transeuntem ad animam nostram, quæ est gratia Spiritus sancti, quam licèt haurire de fontibus saluatoris iuxta modũ loquendi Isaiæ. Et sicut sanguis Christi nec tunc quidem quando fundebatur, abluebat peccata vllius per contactũ, aut qualitatem naturalem, ita nec modo; sed vt tunc, ita & nunc abluit peccata per gratiam Spiritus sancti transeuntem ad cor, vel fide, vel fidei sacramento. Quę gratia eam ob causam in scripturis sacris nunc aquæ, nunc roris, nunc pluuiæ, nunc luci inuenitur comparata. Hæc ratio explicandi non videtur sufficere, nam tantum explicat quemadmodum actiones, & passiones Christi sint causæ meritoriæ nostræ iustificationis.

Esaiæ. 12.

Autoris sententia.

¶Sed iam tempus est, vt nostram sententiam concludamus. Dico ergo, quòd quando agens principale per seipsum est coniunctum passo contactu physico, non est opus, quòd instrumentum illius per seipsum contingat passum contactu physico, quoniam contactus instrumenti physici requiritur, magis vt agens principale, quod principalius operatur coniungatur cum passo, & cum effectu, quàm vt ipsum instrumentum quod non principaliter operatur, coniungatur cum passo: quando autem ipsum agens, quod principaliter operatur iam coniunctum est cum passo, cessat ista ratio coniungendi illud cum passo. Cum ergo Deus sit intimè in vniuersis rebus, non est opus, quòd instrumentum diuinum attingat passum contactu physico, sed satis est quòd virtus diuina, per quam instrumentum eleuatur sit intimè in ipso passo. Et propter hanc causam dici potest, quòd ipsum instrumentum contingit passum, non quidem contactu formali, sed virtuali. Quæ doctrina colligitur planè ex loco dudum citato, & est exemplum in natura. Anima enim sensitiua bruti per actum existentem in capite, in æstimativa tantum subiectiuè mouet tanquam per instrumentum immediatum pedem ad ambulandum, quoniã ipsa anima quæ est principale agens est in pede. Hæc itaq; solutio negat contactum esse necessarium ad rationem instrumenti, siue causæ naturalis, vel artificialis. Illud etiam est observandum, quòd quæcunque actio cuiuscunq; naturæ, quæ conuenit ei ratione propriæ formæ, vt ablutio aquæ, prolatio verborum in sacramentis, aut in operibus miraculosis, vt illud. Sol ne moueris. Lazare veni foras. Etiã si sit actio immanẽs, siue exterior vt visio, auditio per quam nihil perducitur ad extra, siue interior vt intellectio, cogitatio, siue sit passio, vt vulneratio, lanceatio, sepultura, potest eleuari à Deo per absolutam potentiam, vt sit instrumentum ipsius ad effectum ipsius Dei, qui est principale agens, etiam si talis actio propria ipsi instrumento nihil prorsus agat erga passum ratione propriæ formæ, potestq; eleuari vt sit instrumentum ad rem corpoream distantem loco, & tempore, siue præsentem. Potest vtique Deus statuere, vt per visionem colotis producatur gratia in anima hominis absentis; & multo melius potest sua omnipotentia dare hanc efficaciam Christo, vt per eius visionem homines iustificarentur. Sufficiet etiam, vt talis actio, vel passio ratione propriæ formæ dicatur disponere per modum instrumenti, quòd præueniat actio illa eleuationem, qua eleuatur instrumentum à Deo ad actionem instrumentalem, & ad effectum Dei producendum. Sic enim veræ deprehenduntur rationes D.Thom. quòd non frustrà assumit ad operandum tale instrumentum, quandoquidem operatur ratione propriæ formæ. Itaque vt resurrectio Christi, & ascensio sint veræ causæ efficientes nostræ resurrectionis & ascensionis, non est necesse vt habeant contactum alicuem realem circa homines qui excitantur à mortuis, aut ascendunt in cœlum, sed sat fuerit, quòd habuerint contactum ad humanitatem Christi, quo mediante vniuersa natura humana virtute diuinitatis coniunctæ excitatur à mortuis, & ascendit in cœlum. Quod exponitur

Soluũtur argumenta.

Ad Eph. 2.

Ephes. 2. Conuiuificauit nos in Christo, consuscitauit, & consedere fecit in cœlestibus in Christo Iesu, id est, viuificando Christum, & excitando à mortuis, nostram naturam viuificauit, & coaresuscitauit, & consedere fecit in cœlestibus.

¶Sed ex hac ratione exponendi nascitur grauis dubitatio, quia ex ea sequitur quòd possit Deus vti creatura vt instrumento ad creandum. Nam si vera sunt quę diximus vt instrumentum operetur efficienter instrumentaliter non est necesse quod ponat aliquam actionem præuiam circa passum, in quo operatur, sed sat fuerit quòd ponat suam operationem in alio subiecto distincto, ergo creatura potest esse instrumentum creationis, quia iuxta documentum D.Thom. creatura ideo non potest assumi vt instrumentum creationis, quia non potest ponere suam operationem præuiam circa nihilum. Cùm ergo hæc ratio non sit necessaria, vt iam probatum est, poterit assumi, vt instrumentum creationis. Respondetur tamen, quòd creaturæ omnes habent inter se ordinem veluti fides in cythara, & ideo fieri potest, vt mota creatura vna, cæteræ virtute diuina moueantur præcipuè si illa quę mouetur & tangit sit caput aliarum omnium. Nihil ergo impossibilitatis continet illa assertio, quòd resurrectio Christi, & ascensio in cœlum, & id quod circa corpus ipsius gestum est tum in vita, tum in morte, atque post resurrectionem sit causa nostræ resurrectionis, & ascensionis, licèt resurrectio Christi, & eius ascensio nullum contactũ circa alios homines resuscitãdos habeat. Satis enim est, quòd habuerit contactum ad humanitatem Christi Domini. De creatione autem non est eadem ratio, quia creaturæ non habent ordinem ad id, quod nihil est, & ideo non possunt assumi, vt instrumentum creationis.

Argumẽtum difficile.

Solutio.

QVAESTIO XLIX.

De Effectibus passionis Christi, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de ipsis effectibus passionis Christi.

¶Et circa hoc quęruntur sex.

¶Primò, vtrùm per passionem Christi simus liberati à peccato.

¶Secundò, vtrùm per eam simus liberati à potestate diaboli.

¶Tertiò, vtrùm per eam simus liberati à reatu pœnæ.

¶Quartò, vtrùm per eam simus Deo reconciliati.

¶Quintò, vtrùm per eam sit nobis aperta ianua cœli.

¶Sextò, vtrùm per eam Christus adeptus sit exaltationem.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm per passionem Christi simus liberati à peccato.

270 3.dist.19. art.1.

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd per passionẽ Christi non simus liberati à peccato. Liberare enim à peccato, est proprium Dei: secũdum illud Isa.43. Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me. Christus autem non est passus secundum quod Deus, sed secundum quod homo. Ergo per passionem Christi non sumus liberati à peccato.

¶2. Præterea, Corporale non agit in spirituale. Sed passio Christi est corporalis, peccatum autẽ non est nisi in anima, quæ est spiritualis creatura.

Ergo

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ergo passio Christi non potuit nos emundare à peccato.

¶ 3. Præterea, Nullus potest liberari à peccato quod nondum commisit, sed quod in posterum est commissurus. Cùm igitur multa peccata post Christi passionem sint commissa, & tota die committantur, videtur quòd per passionem Christi non simus liberati à peccato.

¶ 4. Præterea, Posita causa sufficienti, nihil aliud requiritur ad effectum inducendū. Requiruntur autem adhuc alia ad remissionem peccatorum, scilicet baptismus & pœnitentia. Ergo videtur quòd passio Christi non sit sufficiens causa remissionis peccatorum.

¶ 5. Præterea, Prouer. 10. dicitur, Vniuersa delicta operit charitas. & 15. dicitur, Per misericordiam & fidem purgātur peccata. Sed multa sunt alia de quibus habemus fidem, & quę sunt prouocatiua charitatis. ergo passio Christi non est propria causa remissionis peccatorum.

¶ Sed contra est, quod dicitur Apoc. 1. Dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris i sanguine suo.

Respondeo dicēdum, quòd passio Christi est propria causa remisiònis peccatorum tripliciter. Primò quidem, per modum prouocantis ad charitatem: quia vt Apost. dicit Rom. 5. Commendat Deus suam charitatem in nobis, quoniam cùm adhuc inimici essemus; Christus pro nobis mortuus est. Per charitatem autem consequimur veniam peccatorum, secundum illud Lucæ. 7. Dimissa sunt ei peccata multa, quoniā dilexit multū. Secundò, passio Christi causat remissionem peccatorum per modum redemptionis: quia enim ipse est caput nostrum, per passionem suam, quam ex charitate & obedientia sustinuit, liberauit nos tanquam membra sua à peccatis: quasi per pretiū suæ passionis. Sicut si homo per aliquod opus meritoriū, quod manu exerceret, redimeret se à peccato quod pedibus commisisset. Sicut enim naturale corpus est vnum, ex membrorum diuersitate consistens, ita tota Ecclesia, quæ est mysticum corpus Christi, computatur quasi vna persona cum suo capite quod est Christus. Tertiò, per modum efficientiæ, in quantum caro secundum quam Christus passionem sustinuit, est instrumentum diuinitatis; ex quo eius passiones & actiones operantur in virtute diuina ad expellendum peccatum.

Ad primum ergo dicendum, quòd licèt Christus non sit passus secundum quòd Deus, tamen caro eius est diuinitatis instrumentum. Et ex hoc passio eius habet quandam diuinam virtutem di
In corp. ar. mittendi peccata, vt dictum est. †

Ad secundum dicendum, quòd passio Christi licèt sit corporalis: fortitur tamen quandam spiritualem virtutem ex diuinitate, cuius caro ei vnita est vt instrumentum. Secundum quam quidem virtutem, passio Christi est causa remissionis peccatorum.

Ad tertium dicendum, quòd Christus sua passione nos à peccatis liberauit causaliter, id est, instituēs causam nostrę liberationis, ex qua possent quæcunque peccata quandocunque remitti, vel præterita, vel præsentia, vel futura. Sicut si medicus faciat medicinam, ex qua possint quicunque morbi sanari, etiam in futurum.

Ad quartum dicēdum, quòd quia passio Christi præcessit, vt causa quædam vniuersalis remissionis peccatorum (sicut dictum est *) necesse est q. 46. ar. 4. & aliis.
ꝙ singulis adhibeatur ad deletionē propriorum peccatorum. Hoc autem fit per baptismum & pœnitentiam & alia sacramenta, quæ habent virtutem ex passione Christi, vt infra patebit.* q. 62. ar. 5.

Ad quintum dicendum, quòd etiam per fidē applicatur nobis passio Christi ad percipiendum fructum ipsius: secundum illud Rom. 3. Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine eius. Fides autem per quam à peccato mundamur, non est fides informis: quæ potest esse etiam cùm peccato, sed est fides formata per charitatem, vt sic passio Christi nobis applicetur, nō solum quantum ad intellectum, sed etiam quantum ad effectum. Et per hunc etiam modum peccata dimittuntur ex virtute passionis Christi.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio. Conclusio est affirmatiua, & patet ex illo Apocaly. 1. Dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Et quidem passio Christi est propria causa remissionis peccatorum tribus modis. Primò per modum prouocātis ad charitatem: quia cum adhuc inimici essemus, Christus pro nobis mortuus est. Apoc. 1. Per charitatem autem dimittuntur peccata, vt habetur Lucæ. 7. Secundò causat remissionem peccatorū per modum redemptionis: quia ipse est caput nostrum per passionem, cuius pretium liberauit nos membra sua cum tota Ecclesia, quæ est corpus mysticum Christi, & computatur quasi vna persona cum suo capite, quod est Christus. Luc. 7. Tertiò per modum efficientiæ, in quantum caro, secundum quam Christus passus est, instrumentum est diuinitatis: vnde actiones, & passiones eius operantur in virtute diuina ad expellendum peccatum.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Argumenta contra conclusionem. De quæstione huius articuli disputant Doctores cum Magistro in 3. distin. 19. & Marsilius quæst. 12. multa de hac re disputat. Sed Durandus quæst. 1. distinctionis commemoratæ difficultatem huius rei exactius pertractat. Vt ergo veritas propositæ quæstionis accuratius exponatur, operæpretium erit in medium adducere ea, quę contra conclusionem Diui Thomæ obiici solent.

Prim. arg. ¶ Primum omnium; passio Christi iam non est, sed transiit, sed id quod non est, non operatur, ergo passio Christi non potest remittere peccata hominum nunc viuentium.

Secundū. ¶ Deinde, sanguis Christi existit nunc cum Christo in cœlis, quomodo ergo potest remittere, & abluere peccata nostra nunc existentium in terris?

Tertium. ¶ Tertiò, omnis causa præcedit sum effectum, sed peccata antiquorum patrum præcedentium Christum, fuerunt ante passionem Christi, & multis antè diebus illis, remissa, ergo per passionem Christi non fuerunt omnia peccata remissa.

Quartum. ¶ Demum, posita causa sufficienti nihil aliud requiritur ad effectum inducendum sed post passionem Christi adhuc multa alia requiruntur, vt fiat peccatorum remissio, ergo passio Christi nō fuit causa sufficiens remissionis

nis peccatorum.

¶ Hæc sunt, quæ solent obiici contra veritatem fidei, quam hic docet Diuus Thomas, quę breui sermone sunt à nobis dissoluenda. In primis tamen statuendum est pro certo, quòd per passionem Christi simus ab omni peccato liberati. Id quod ex diuinis litetis in superiore quæstione multis in locis est demonstratum.

Ex scripturis probatur cōclusio articuli. ¶ Hic sufficiat duas, vel tres scripturas diuinas in huius rei confirmationem in medium adducere. Prima est ad Colossen. 2. Viuificauit nos in illo donans nobis omnia delicta. Secunda est Apocaly. 1. dilexit nos, & lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Tertia est, primæ Ioā. 2. ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. Itaque de veritate conclusionis non potest esse dubium, est enim catholica, & irrefragabilis. Sed de modo quo per passionē Christi simus à peccato liberati, est magna dissensio inter Theologos, nam ferè vniuersi non inueniunt alium modum, quo Christus liberauerit nos, nisi meritoriè. Contra quos dimicauimus in superiori quæstione articulo vltimo, & probauimus efficaciter quemadmodū passio Christi nō solum causauerit nostram salutem per modum meriti, sed etiam per modum efficientiæ, & ideo hac disputatione in illum locum relegata, & statuto pro certo quòd passio Christi operata sit nostram salutem & causauerit remissionem peccatorum, tum per modum meriti, tum per modum efficientiæ, oportet hic animaduertere, quòd liberare a culpa, vel delere culpam contingit bifariam, formaliter, & effectiuè: sicut tenebras deleri lumen formaliter, & Sol efficienter. Oportebit ergo in

Per quid deleat peccatum remitti dicatur per quid formaliter ex plicat Durandus. præsentia explicare diligenter per quid formaliter delea tur peccatum, & per quid efficienter. Eam rem explicat in primis eleganter Concilium Tridentinum Sessio. 6. ferè per totam. Sed videamus primum, quomodo in huius rei expositione procedat Durandus in 3. distin. 19. quæst. 1. qui diligenti sanè inter omnes scholasticos de hac re videtur esse loquutus. Communis, inquit, doctrina est, quòd peccatum deletur formaliter per gratiam, cuius ratio est, quia priuatio in vniuersum deletur formaliter per habitū oppositum, sicut tenebra per lumen, sed gratia opponitur peccato mortali sicut habitus priuationi, ergo peccatum mortale deletur formaliter per gratiam. Sed hæc sententia non placet Durando in loco prænotato, & impugnat eam hisce argumentis, volens probare, quòd gratia, & peccatum mortale directè, & per se non opponantur sicut habitus, & priuatio. Tum nam habitus, & priuatio respiciunt idem subiectum immediatum, sed gratia, & culpa saltem actualis mortalis non respiciunt idem subiectum immediatum, gratia enim habet pro immediato subiecto essentiam animæ secundum doctrinam D. Thom. culpa autem actualis mortalis habet pro immediato subiecto actum voluntatis, ergo non se habent per se, & directè vt habitus, & priuatio. Tunc sic, priuatio primæ perfectionis habet rationem pœnæ, non culpæ, vt patet, sed priuatio gratiæ est priuatio primæ perfectionis, ergo talis priuatio non est culpa, sed pœna, ergo peccatum mortale non est priuatio gratiæ. Tertiò, priuatio, & habitus contradicunt sibi circa proprium subiectum, ita vt necesse sit alterum eorum inesse subiecto, sed non est necesse gratiam, vel culpam inesse nobis, nam si homo esset conditus in puris naturalibus, non haberet gratiam, neque culpam, ergo gratia, & culpa non opponuntur vt habitus, & priuatio. Vltimo, vni habitui secundum speciem non opponitur nisi vna priuatio secundum speciem, quia ratio priuationis sumitur ex habitu, sed gratia gratum faciens est vnus habitus secundum speciem, peccata autem mortalia sunt plura, & specie differentia, ergo non omne peccatum mortale opponitur gratiæ, sicut priuatio habitui, & cum nō sit maior ratio de vno peccato mortali, quam de altero, consequens est, quòd peccatum mortale non opponatur gratiæ sicut priuatio habitui.

¶ His argumentis veluti re cōfecta procedit Durandus ad rei explicationem dicens, quòd in culpa mortali tria sunt consideranda, in ordinatio actus saltem quantum ad peccatum cōmissionis, & macula quæ est carentia gratiæ, quæ ea ratione dicitur macula animæ, qua gratia dicitur eius pulchritudo, dicitur etiam offensa, quia gratia solum est ad amicum, ob idq; subtractio gratiæ dicitur offensa quasi subtractio amicitiæ. Tertiò, est ibi confide rare reatum, qui nihil aliud est quàm obligatio ad pœnam. In peccato originali non inuenitur primum istorum, quia peccatum originale in actu nostro non consistit, nihilominus tamen inuenitur secundum, & tertium, scilicet carentia gratiæ, & debitum pœnæ damni. In peccato autē veniali inuenitur primum, scilicet actus deordinatio, inuenitur etiam tertium, videlicet, obligatio ad pœnam temporalem, sed non inuenitur secundum, siquidem peccatum veniale stat simul cum gratia. Hæc Durandus clarissimè sicut solet omnia. Addit præterea, quòd cum loquimur de remissione peccati quo ad culpā per gratiā, non loquimur de remissione peccati venialis, quia cum eo stat gratia, nec peccati originalis, quia in eo non est culpa, prout nunc loquimur de culpa, scilicet, quæ est inordinatio actus. Loquimur itaque remissione actualis mortalis. His fundamentis superædificat iste autor suam sententiā dicens, quòd culpæ acceptæ pro deordinatione actus opponitur formaliter ordinatio actus, tunc ergo dicimus culpam dimissam, & deletam formaliter, quando voluntas deordinata prius per malam complacentiam, ordinatur, vt ita dixerim, & in ordinem reducitur per bonam displicentiam, quod fit in contritione, & quia talem contritionem, seu displicentiam concomitatur gratia, ideo culpa dicitur deleri formaliter per gratiam, non per se directè, sed concomitanter.

Opinio Durandi non omnino probatur. ¶ Hæc Durandus, quæ profectò omnino a veritate aliena non sunt, sed vt verum fatear, non ex omni parte veritati consentanea sunt, melius enim, & verius distinxisset, quòd peccatum mortale posset cōsiderari vt actus, vt offensa, vt inimicitia, vt macula. Si consideretur vt actus inordinatus opponitur ei, vt probè dicit Durādus, actus ordinatus pœnitentiæ, verum vt est offensa, macula, & inimicitia, directè & formaliter opponitur gratia, & sic formaliter, & directè remittitur per gratiam. Inimicitia enim directè tollitur per amicitiam, offensa per gratiam, macula per pulchritudinem, de qua re diximus plura in materia de gratia, & statim dicemus nonnulla ex Concilio Tridentino Sessione 6. vbi sacrum Concilium numerans causas formales nostræ iustificationis non numerat pœnitentiam, sed gratiam, & charitatem quæ in cordibus nostris infunduntur, & inhærent. Ex his patet per quid deleatur formaliter culpa. Vt verò exponat Durandus per quid deleatur effectiuè, admonet aduertendum esse, quòd causa efficiens remissionis peccatorum est triplex, vna principalis & perficiens, quæ introducit principalem effectum ex virtute propria. Alia disponens materiam. Tertia instrumentalis. Causa principalis delens culpam est solus Deus, quia ipse solus est, qui infundit gratiam, vt iam expositum est, & ipse solus monet principaliter voluntatem, vt benè ei displiceat, quod malè prius placuerat. Verum passio Christi est veluti causa disponens ad remissionem culpæ. Quod patet, quia illud disponit hominem ad deletionem culpæ, & receptionem gratiæ, quod natum est inclinare voluntatem ad dilectionem Dei, & detestationem peccati, sed passio Christi est huiusmodi, quia Christus ex maxima charitate pro nobis passus est, propter quod tenemur eum diligere & ab offensis contra Deum admissis discedere, liberauit enim nos a debito mortis æternæ, ratione cuius peccatum est maximè odibile. Si autem loquamur de causa instrumentaria sic sacramenta, maximè baptismus, & pœnitentia, quæ sunt instituta ad iustificandum hominem sunt causa remissionis peccatorum.

Durandus explodit. Hactenus Durandus, & profectò, vt verum fatear, multum diminutè, & tenuiter explicauit, quemadmodum Christus Dominus per passionem suam fuerit causa efficiens remissionis peccatorum. Longè melius, & doctius D. Thom. in articulo commemorat tres modos, propter quos Christus verè dicatur causa efficiens remissionis peccatorum. Inter quos ille modus, quo liberauit nos a

peccato

Universidad de Deusto
Biblioteca

peccato per modum efficientiæ maximè pertinet ad diguitatem, & autoritatem Christi. In cuius rei explicationem multa attulimus digna scitu, vel ego fallor, in superiori quæstione.

Causæ remissionis peccatorũ ex Concilio Tridẽtino.

¶Sed vt Theologus ante oculos habeat omnes causas nostræ iustificationis, & remissionis peccatorum, nõ erit ab re eas hic commemorasse. ex Concilio Tridentino Sessione. 6. cap. 7. cuius verba hæc sunt: Dispositionem, seu præparationẽ ad iustificationẽ iustificatio ipsa consequitur, quæ non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, & renouatio interioris hominis per voluntariã susceptionem gratiæ, & donorum. Vnde homo ex iniusto fit iustus, & ex inimico amicus, vt sit hæres secundum spem vitæ æternæ. Huius iustificationis causæ sunt, finalis quidem, gloria Dei, & Christi, ac vita æternæ: efficiens verò misericors Deus, qui gratuitò abluit, & sanctificat, signans, & vngens spiritu promissionis sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ: meritoria autem, dilectissimus vnigenitus suus, Dominus noster Iesus Christus, qui cum essemus inimici propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, sua sanctissima passione in ligno crucis nobis iustificationem meruit, & pro nobis Deo patri satisfecit: instrumentalis item, sacramentum baptismi, quod est sacramentum fidei, sine qua nulli vnquam contigit iustificatio; demum vnica formalis causa est iustitia Dei, non qua ipse iustus est, sed qua nos iustos facit, qua videlicet ab eo donati, renouamur spiritu mentis nostræ, & non modò reputamur, sed verè iusti nominamur, & sumus, iustitiam in nobis recipientes vnusquisque suam secundum mensuram, quam Spiritus sanctus partitur singulis prout vult, & secundum propriam cuiuscunque dispositionem, & cooperationem.

Ad argumenta. Ad primum.

¶Sed iam ad argumenta in principio posita respondeamus. Ad primum argumentum dicendum est in primis, quòd passio Christi est instrumentum diuinæ virtutis, & diuina virtus potest vti instrumento quocunq; ad effectum producendum ad quamcunq; distantiam loci, & temporis, prout à nobis expositum est sufficimè in quæstione præcedenti articulo vltimo. Recolite ea, quæ ibi dicta sunt. Secunda soluto huius argumẽti est, quòd Christus sua passione nos à peccatis liberauit causaliter, id est, instituens causam nostræ liberationis, ex qua possent quæcunq; peccata quandocunq; remitti vel præterita, vel præsentia, vel futura, sicut si medicus faciat medicinam, ex qua possint quicunque morbi sanari etiam in futurum. Communis solutio Doctorum, ad istud argumentum est, quòd illud quod desiit esse non operatur secundum eam efficientiam, quam habet ex naturæ suæ proprietatibus, operatur tamen secundum meritum, & valorem, quæ reliquit in æstimatione sui. Vnde corporalis afflictio Christi, & mors eius transierunt quidem secundum actum, manet tamen in conspectu Dei meritum eorum, manet & pretium vtrumq; infiniti valoris. Vera quidem est solutio, sed non explicat omnes rationes propter quas passio Christi causauerit remissionem peccatorum.

Ad secundum. Ad tertiũ.

¶Ad secundum argumentum eædem solutiones adhibendæ sunt, & sapienter applicandæ.

¶Ad tertium argumentum respondetur, quòd peccata patrum præcedentium passionem Christi fuerunt remissa virtute passionis Christi, non quidem exhibitæ, sed creditæ, & hac ratione propter passionem Christi ab æterno præuisam, & determinatã dicitur Christus agnus occisus ab origine mundi, dataq; est remissio peccatorum Patribus ante Christum sic, quòd tunc temporis nemo est iustificatus sine merito passionis Christi, & redemptione quæ est in sanguine illius. Et cum dicitur, quòd omnis causa debet præcedere suum effectum, vera est sententia de causa efficienti, materiali, & formali, cæterum de causa finali, qualis fuit Christus Patribus antiquis, satis est quòd sit prior in intentione, & desiderio, & sic Patres omnes antiqui per fidem, spem, & charitatem in Christum futurum, salutem sunt consequuti. Vel dicatur, quòd Patribus antiquis data est gratia remissionis peccatorum propter merita Christi præuisa, & hæc præuisio prior fuit quàm peccatorum remissio.

Ad quartum.

¶Ad quartum dicendum, quòd passio Christi fuit vniuersalis causa remissionis peccatorum, quam oportet applicare, & adiungere ad singulos, vt in eis sortiatur suum effectum, quæ applicatio fit per fidem, spem, & charitatem, & sacramentorum susceptionem, propter quod talia superuacanea non sunt.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm per passionem Christi simus liberati à potestate diaboli.

271 2. dist. 19. art. 2. & 3. d. 19. ar. 2. & veritat. q. 29. ar. 7. ad 9. & opu. 60. ca. 18. col. 8. & He. 2. le. 4. c. 1.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd per passionem Christi non simus liberati à potestate diaboli. Ille enim non habet potestatem super aliquos, in quibus nihil sine permissione alterius facere potest. Sed diabolus nunquam potuit aliquid in nocumentum hominum facere, nisi ex permissione diuina: sicut patet Iob. 1. & 2. quòd potestate diuinitus accepta, eum primo in rebus, & postea in corpore læsit. Et similiter Matth. 8. dicitur, quòd dæmones nisi Christo concedente, non potuerunt in porcos intrare. Ergo diabolus nunquã habuit in hominibus potestatem. Et ita per passionem Christi non sumus liberati à potestate diaboli.

¶2. Præterea, Diabolus potestatem suam in homines exercet tentando, & corporaliter vexando. Sed hæc adhuc in hominibus operatur post Christi passionem. Ergo non sumus per passionem Christi ab eius potestate liberati.

¶3. Præterea, Virtus passionis Christi in perpetuum durat (secundũ illud Hebræ. 10. Vna oblatione consummauit sanctificatos in sempiternum) similiter etiam vbique extenditur. Sed liberatio à potestate diaboli, nec est vbique (quia in multis partibus mundi adhuc sunt idololatræ) nec etiam erit semper: quia tempore Antichristi maximè suam potestatem exercebit diabolus in hominum nocumentum: de quo dicitur 2. ad Thes. 2. quòd eius aduentus erit secundum operationem Satanæ in omni virtute, & signis, & prodigijs mendacibus, & in omni seductione iniquitatis. Ergo videtur, quòd passio Christi non sit causa liberationis humani generis à potestate diaboli.

¶Sed cõtra est, quod Dominus dicit Ioan. 12. imminente passione, Nunc princeps huius mundi eiicietur foras: & ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. Est autem exaltatus à terra per crucis passionem. Ergo per eam diabolus est à potestate hominum electus.

Respondeo dicendum, quòd circa potestatẽ, quã diabolus in homines exercebat ante Christi passionem, tria sunt consideranda. Primum quidem ex parte hominis, qui suo peccato meruit, vt in potestatem traderetur diaboli, per cuius tentationem fuerat superatus. Aliud autem est ex parte Dei, quem homo peccando offenderat, qui per suam iustitiam hominẽ reliquerat potestati diaboli. Tertium est ex parte ipsius diaboli, qui sua nequissima voluntate hominẽ à consecutione salutis impediebat: Quantum ergo ad primum, homo est à potestate diaboli liberatus per passionẽ Christi, in quantum passio Christi est causa remissionis peccatorum. Quantum autem ad secundum dicendum, q̃ passio Christi nos à potestate diaboli liberauit, in quantum nos Deo reconciliauit, vt infra dicetur. † Quantum verò ad tertium, passio Christi nos à diabolo liberauit, in quantum in passione Christi excessit modum potestatis sibi traditæ à Deo, machinando in mortẽ Christi, qui non habebat meritum mortis, cùm esset absque peccato. Vnde August. dicit in 13. de Tri. Iustitia Christi victus est diabolus, quia cùm in eo nihil morte dignum inueniret, occidit eum tamen: & vtique iustum est, vt debitores, quos tenebat, liberi dimittantur, in eum credentes, quem sine vllo debito occidit.

ar. 3. huius quæst.

Ri. 3. c. 14. 06 longe à fin. to. 3.

Ad primum ergo dicendum, quòd non dicitur sic diabolus in homines potestatem habuisse, quasi posset eis nocere, Deo nõ permittente. Sed quia iustè permittebatur nocere hominibus, quos tentando, ad suum consensum perduxerat.

Ad secundum dicendum, quòd diabolus etiã nunc potest quidem Deo permittente homines tentare, quantũ ad animam, & vexare quantum ad corpus. Sed tamen præparatum est homini remedium ex passione Christi, quo se potest tueri cõtra hostis impugnationes, ne deducatur in interitum mortis æternæ. Et quicunque ante passionem Christi diabolo resistebant, per fidem passionis Christi hoc facere poterant, licèt passio nẽ Christi nondum peracta. Quantum autem ad aliquid nullus poterat diaboli manus euadere: vt scilicet non descenderet in infernum, à quo post passionem Christi, se possunt homines eius virtute tueri.

Ad tertium dicendum, quòd Deus permittit diabolo posse decipere homines in certis personis, temporibus & locis, secundum occultam rationem iudiciorum suorum. Semper tamen per passionem Christi est paratum hominibus remedium se tuendi contra nequitias dæmonum, etiam tempore Antichristi. Sed si aliqui hoc remedio vti negligant, nil deperit efficaciæ passionis Christi.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. Ioan. 12.

CONclusio est affirmatiua, & patet ex illo quod dicit Dominus Ioan. 12. imminente passione. Nunc princeps huius mundi eiicietur foras, & ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum; est autem exaltatus à terra per crucis passionem, ergo per eam diabolus à potestate hominum est deiectus. Idem patet ex hoc discursu. Nam diabolus ex tribus habebat potestatẽ circa homines, tum quoniam eos tentando superauerat, tum quoniam Deus offensus per suam iustitiam reliquerat hominẽ sub potestate diaboli, tum tertiò quoniã diabolus ex sua nequissima voluntate illum impediebat à consequutione salutis. Quantum ad primum, homo liberatus est à potestate diaboli, prout passio Christi est causa

remissionis peccatorum Quantum ad secundum, liberauit homines prout reconciliauit nos Deo. Quantum ad tertium, passio Christi nos a potestate diaboli liberauit, prout ipse diabolus machinando in mortem Christi, qui non habebat meritum mortis, cum esset sine peccato, excessit modum potestatis sibi traditæ a Deo. Vnde Augu. 13. de Trin. Iustitia Christi victus est diabolus; quia cum nihil in eo morte dignum inueniret, occidit eum, & sic iustum fuit, vt debitores, quos tenebat, liberi dimittentur. D. Augu.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Explicat quomodo Christ⁹ liberauerit nos a potestate diaboli, & in contrariũ arguitur.

NOn videtur facilè ad explicandum, quomodo Christus per passionem suam a potestate diaboli nos liberauerit. Nam diabolus potestatem suam in homines exercet tentando, & corporaliter vexando, sed hęc adhuc in hominibus operatur post Christi passionem, ergo nõ sumus per passionem Christi ab eius potestate liberati.

Secundũ.

¶Deinde, quomodo stat hæc liberatio a potestate diaboli facta per Christum cum tanta libertate, ac potestate diaboli in mundo apparente, regnat enim in terra plusquam Christus, adeo creuit secta Mahometi, Lutheranorum hæresis, & Christianorum iniquitas.

Tertiò.

¶Tertiò, diabolus tempore Antichristi maximè suam potestatem exercebit in hominum nocumentũ, de quo dicitur. 2. ad Thes. 2. quòd eius aduentus erit secundum operationem Sathanæ in omni virtute, & signis, & prodigiis mendacibus, & in omni seductione iniquitatis.

2. Thes. 2.

Quartum.

¶Præterea, si Christus Dominus tanquam fortis bellator, victor, triumphator, & apud Isaiam velox spoliorum detractor è faucibus diaboli verè dicitur, & est, qua ratione dici poterit, quòd nos pretioso sanguine suo mercatus fuerit, præliari enim, vincere, prædari, spoliare, cum emptionis, & venditionis commercio pugnare videntur.

Quintũ.

¶Ad hæc, si Christus tanquam fortis pugnator diabolum vicit, qua ratione ipse Christus dicitur victima, hostia, sacrificium, & propitiatio pro peccatis nostris? Modus enim placandi Deum iratum per sacrificia spontanea, non videtur conuenire præliandi, & vincendi modo, qui fit cum tumultu, & strage violenta. Hæc sunt argumenta contra conclusionem D. Thom.

Sextum.

¶Sed & illud obiicitur contra processum D. Thom in articulo, quomodo sit verum, quòd diabolus machinando in mortem Christi excessit modum potestatis sibi traditæ a Deo, cum diabolus non potuisset inferre Christo per ministerium Iudæorum, Pilati, & suorum, passionem aut mortem, nisi Deo potestatem dante, vt patet in tentatione Iob. Et certè multò minus potuisset in Christum, quàm in Iob. Hoc ipsum confirmatur, quia cum semper diabolus inique vtatur potestate sibi data, aut semper ex parte sua excedit modum potestatis, aut nunquam, quia nunquam facit plus, quàm sibi permittatur facere.

Confir.

¶His non obstantibus veritas catholica est, quam hic affirmat D. Thom & probat efficaciter ex diuinis literis, & rationibus Theologicis. Certè de hac liberatione loquitur Dominus cum inquit. Si vos filius liberauerit, verè liberi eritis. Et ad Colos. cap. 2. de hac victoria Paulus magnificè loquens sic scribit. Et spolians principatus, & potestates traduxit confidenter palàm triumphans illos in semetipso. Sensus germanus istius sententiæ est. Christus Dominus dæmones exutos sua potestate, & nudatos imperio ostentauit, ac spectandos omnibus proposuit more triumphatorũ, confidenter palàm, id est, cum magna confidentia, triumphans illos, id est, de illis triumphum ducens, siue illos in triumpho circunducens, in semetipso, id est, fretus semetipso, virtute solius sanguinis sui. Ecce graphicè descriptum triumphum Christi de dæmonibus.

Coloss. 2.

¶Sed veniamus ad solutionem argumentorum, nam veritas satis confirmata est, & in confutatione argumentorum euidentius patebit. Ad primum dicendum, quòd dæmon etiam nunc temporis potest quidem Deo permittente homines tentare quantum ad animam, & vexare quantum

Ad arg. Ad primum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quantum ad corpus, sed tamen præparatum est homini remedium ex passione Christi, quo se potest tueri contra hostis impugnationes, ne deducatur in interitū mortis æternæ, & quicunque ante passionem Christi diabolo resistebant, per fidem passionis Christi hoc facere poterant, licèt passione Christi nondum peracta; quantum autem ad aliquid nullus poterat diaboli manus euadere, vt scilicet non descenderet in infernum, à quo post passionem Christi se possunt homines eius virtute tueri.

Ad secundum. ¶ Ad secundum argumentum respondetur, quòd Deus permittit diabolo posse decipere homines in certis personis, temporibus, & locis secundū occultam rationem iudiciorum suorum, semper tamen per passionem Christi, est patatum hominibus remedium se tuendi contra nequitias dæmonum etiam tempore Antichristi. Sedsi alqui hoc remedio vti negliguunt, nihil deperit efficacię passionis Christi. Ex his patet confutatio tertij argumenti.

Ad tertiū. Ad quartum. ¶ Ad quartum argumentum respondetur, quòd Christus simul fuit mercator, & bellator: mercator autem quia emit nos non à diabolo, sed à Deo patre, dum suo sanguine acquisiuit nos non à diabolo, sed à Dei patris ira, & ex potestate diaboli cupientis insatiabili rabie torquere, & detinere nos. Bellator verò nō contra Deum patrē, sed contra diabolum, dum confundens ipsum destruxit opera illius, scilicet mortem, & peccatum, quæ diabolus desiderabat esse perpetua. Diabolus suis se armis sensit victum, dum cōperit sese hoc ipso ejectum, superatum, & condemnatum, quo putabat se fore victorem, experitur enim crucem, & mortem Christi, quam putabat exitium, & ignominiam, esse mortis destructionem, mundi vitam & gloriam. Diabolus qui zelum, iuquit Ambrosius, passus est cōtra Saluatorem, videns eum docere homines, quomodo sibi Deum facerent propitium, abrenunciantes peccato, suasit occidi illum, nesciens aduersus se fore mortem Christi, qui descendens ad inferos, quia peccatum nesciebat, à morte teneri non potuit, quam in suis membris destruxit. Diabolus itaq; futurorum nescius, dum quod pro se facere putabat, contra se fecit, facti sui pœnitentia torquetur, & iusta ratione victus dicitur.

Ad quintum. ¶ Ad quintum argumentum patet responsio ex præcedenti solutione, nam Christus dicitur sacrificium, quia voluntariè se obtulit patri, dicitur bellator, atque trium phator, quia diabolum expugnando vicit, modus autem placandi Deum iratum per voluntarium sacrificium stat cum modo pugnandi, atque vincendi diabolum.

¶ Ad obiectionem illam, qua impugnatur processus D. Thom. dicendum est quòd non est hic sermo de potestate diaboli absolutè, de qua procedit obiectio, sed de potestate illa, quam diuina iustitia ob peccata humana diabolo super hominem reliquerat. Homo enim suo peccato meruit, vt in potestatē traderetur diaboli, Deusq; per suam iustitiam hominem reliquerat potestati diaboli. Et certum est, quòd infra huius potestatis latitudinem non cadit actio aliqua contra Iesum Christum, qui omnino expers erat demeriti illius, quo homines sub diabolica erant relicti potestate. Excessit ergo diabolus, vt minister diuinæ iustitiæ limites potestatis suæ, dum contra Christum processit, quamuis non excesserit vires potestatis sibi permissæ simpliciter, & absolutè. Vnde licèt semper iniquè vratur sua potestate, quia ex iniqua voluntate exequitur iustitiam, non vt iustitiam exequatur, sed vt impleat malam voluntatem, incitando tamen, & procurando contra Christi vitam corpoream singulari modo excessit, nam contra alios diuinæ sententiæ opus iustum ex demerito patientium, originali saltem peccato, exercebat quamuis inique; contra Christum autem nulla erat ratio sæuiendi, in quo nullum erat demeritum. Hæc satis erant pro argumentorum confutatione. Sed operæpretium est euidentius, & fusius declarare, quomodo à potestate diaboli simus eruti per Christi passionem, & mortem. Certè diabolus per lapsum humani generis triplicem acquisiuit potestatem super hominem. Vnam regnandi super vniuersum hominem, trahendique illum ex morte huius vitæ in mortem sempiternam. Hanc potestatem abstulit Christus à suis electis, ita in hanc vitā liberās illos, vt quamuis sentiant inuiti impugnationes, seu tentationes diaboli, tamen non prorsus consentiunt agnoscentes iam delicta carnis huius mundi esse tationali animæ virus mortiferum. Alteram acquisiuit potestatem detinendo vniuersum genus humanū, etiam semen iustorum per gratiam Christi liberatum, extra regnum cœlorum, & trahendi secum ad claustra inferorum, donec veniret Christus, qui aperiret ostium cœli. Hanc etiā potestatem iam prorsus à suis electis abstulit per mortem suam, descendens ad inferos, claustra inferni penetrans, suos captiuos redimens. Vnde non potest hominem vllū iussum in hac vita plen. purgatum, iam morientem trahere secum in tartarum. Vltra huiusce modi geminas potestates acquisiuit post Adæ peccatum tertiam potestate, quæ est quodam speciali modo impugnandi, atque tentandi hominem, quandiu tinit in hoc mundo, secundū quam potest ad interiora hominis accedere, & per carnē pulsare, vt auertatur mens à Deo conditore suo. Hæc antequam virtus Christi vementis in hunc mundum innotuisset gentibus, erat latior, maior, fortior, & super humanum genus magis generalis. Et secundum hanc sententiam interpretandum est, quòd Ioannes Apostolus ait Apoc. 20. Vidi angelum descendentem de cœlo, id est, Christum, habentem clauem abyssi, & catenam magnā, id est, virtutem insuperabilem, in manu sua, & tenuit draconem illum, serpentem antiquum, qui cognominatus est diabolus, aut sathanas, & alligauit eum mille annis, & misit illum in abyssum in gregem porcorum, sese in mare præcipitantium, id est, in corda reproborū, & clausit, & signauit super eum, vt non seduceret iam gentes, per misericordiam Christi ex vniuerso mūdo electos, donec finiantur mille anni. Post hæc oportet eum solui breui tēpore. Alligatio hæc diaboli in mille annos, est impedimentū fortitudinis, seu roboris in potestate eius, quia videlicet nō permittitur exercere totam tentationē, quam potest, vel vi, vel dolo, ad seducendas gentes, id est. Ecclesiam iam credentium in mille annis, id est, toto tempore ad nouissimum Christi vsque aduentum. Quod si permitteretur diabolus in tam longo tempore, & in tanta hominum credentium infirmitate, plures fideles deiceret, & ne crederet impediret. Quod ne faceret, alligatus est, hoc est, priori potestate priuatus, & missus in abyssum, vsque ad mille annos, id est, ad tempus futuri aduentus Christi, tunc autem soluetur. Nam iuxta Danielis vaticinium, tribus annis, & mensibus sex, totis suis, suorumq; viribus sæuiturus est per Antichristum, & alios Ecclesiæ persequutores. Verum tunc tales erunt fideles, cum quibus ei bellum gerendum erit, quòd etiam vinci tanto eius impetu, & insidiis non poterunt, sed tam parentes pro baptizādis paruulis, quam hi qui tunc primum sunt credituri, erunt ad credendum quod non credebant, firmiores, & ad vincendum etiam diabolum, tunc non sic ligatum, fortiores. Sed & illud aduertendum est, quòd eiicit Christus inimicum diabolum foras, non vtique statim extra mundum, sed extra cor tuum, meum, & aliorum quos iustificat, relinquens illum adhuc in aere circa, & circum te; inhiantem quidem prædæ, attamen impotentem deprædari nostras Christianorum animas, baculo crucis adeò confracta virtute eius, ita quoque viribus nostris gratia Spiritus sancti consolidatis, armatura insuper Dei adeò circum munitis, vt non possit vincere nos, quantumcunque circumeat tanquam Leo rugiens, nisi per vnum nostræ voluntatis consensum. An non probè superatus, ac victus pro te, qui non potest, neque vincere te, neque incommodare tibi, nisi ru tua ipsius voluntate velis? Veruntamen, quoniam ille habet mille nocendi artes, mille modos trahendi in consensum, nūc per illecebras carnis, nunc per mundi deceptionem, nūc per notos, & ignotos, per amicos, & inimicos homines, ideo oportet nos vigiles esse, & sobrios secundum monitionem Petri.

De triplici potestate diaboli, à qua g Christū liberati sumus.

Apoc. 20.

Victoria per Christum.

Oportet & vndique circummunire nos armis Dei; secundum adhortationem Pauli ad Ephes. 6. Tandem autem p olicietur ipse diabolus cum omni satellitio dæmonum,

Ephes. 6.

monum, malorumq; hominum penitus foras extra omnem ditionem electorum Dei cum pronunciabit Christus terribilem illam sententiam Ite maledicti in ignem æternum, qui præparatus est diabolo, & angelis eius, vt sint in æternum, & glorificaturi sanctorum fœlicitatem, & deploraturi suam ipsorum infœlicitatem gemitibus inenarrabilibus, prout est videre Sapien. 5. Igitur non statim sit, quod statim futurum post mortem suam prædicabat Christus inquiens. Nunc princeps mundi huius eiicietur foras. Cœptum est id quidem fieri statim a Christo passo, & perficitur indesinenter, sed ordine quodam. Nam primo eiicitur ē iras extra animas iustificatas, deinde deiicitur, ac depellitur quotidiè a conatibus suis, per armaturam Dei, sumē & diligentiam nostram. Tertiò, longissimè abigitur ab animis sanctorum, cum transferuntur ad sinum non quidem Abrahæ, vt olim, sed fœlicitatis æternæ. Nouissimè autem per iudicium extremum proiicietur totus foras extra omnes terminos regionis viuorum, iuxta illud Dauidis. Quoniam qui malignantur, exterminabuntur.

Sapien. 5.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm per passionem Christi homines sint liberati à pœna peccati.

272 Infr. q. 52. art. 5. cor. & q. 86. ar. 1. 4. ad 3. 3. d. 19. q. 3. & ve. 86. q. 29. & 7. ad 9.

AD tertium sic proceditur. Videtur, q per passionem Christi non sint homines liberati a pœna peccati. Præcipua enim pœna peccati est æterna damnatiō. Sed illi qui damnati erant in inferno pro suis peccatis, non sunt per Christi passionem liberati: quia in inferno nulla est redemptio. Ergo videtur, quòd passio Christi non liberauit homines a pœna peccati.

¶ 2. Præterea, Illis qui sunt liberati a reatu pœnæ, non est aliqua pœna iniungenda. Sed pœnitentibus iniungitur pœna satisfactoria. Non ergo per passionem Christi sunt homines liberati a reatu pœnæ.

¶ 3. Præterea, Mors est pœna peccati: secundū illud Ro. 6. Stipendium peccati mors. Sed adhuc post passionem Christi homines moriuntur, ergo per passionem Christi non sunt homines liberati a reatu pœnę.

Sed contra est, quod dicitur Isa. 53. Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit.

Respondeo dicendum, quòd per passionem Christi liberati sumus a reatu pœnæ dupliciter. Vno modo directè, in quantū scilicet passio Christi fuit sufficiens & superabundans satisfactio pro peccatis totius humani generis. Exhibita autem satisfactione sufficienti, tollitur reatus pœnæ. Alio modo indirectè, in quantum scilicet passio Christi est causa remissionis peccati, in quo fundatur reatus pœnæ.

Ad primum ergo dicendum, q̄ passio Christi sortitur effectum suum in illis, quibus applicatur per fidem, & charitatem, & per fidei sacramenta. Et ideo damnati in inferno, qui prædicto modo passioni Christi non coniunguntur, effectum eius percipere non possunt.

Ad secundum dicendum, quòd (sicut supra dictum est*) ad hoc, quòd consequamur effectum passionis Christi, oportet nos ei configurari. Configuramur autem ei in baptismo sacramentaliter: secundum illud Rom. 6. Consepulti sumus ei per baptismum in mortem. Vnde baptizatis nulla pœna satisfactoria imponitur: quia sunt totaliter liberati per satisfactionem Christi. Quia verò Christus semel tantum pro peccatis nostris mortuus est (vt dicitur 1. Pet. 3.) ideo non potest homo secundariò configurari morti Christi per sacramentum baptismi. Vnde oportet, quòd illi qui post baptismum peccant, configurentur Christo patienti, per aliquid pœnalitatis vel passionis, quam in se ipsis sustineant: quæ tamen multò minor sufficit, quàm esset condigna peccato, cooperante satisfactione Christi.

ar. 1. huius q. in cor & ad 4.

Ad tertium dicendum, quòd satisfactio Christi habet effectum in nobis, in quantum incorporamur ei, vt membra suo capiti: sicut supra dictum est.* Membra autem oportet capiti consormari. Et ideo sicut Christus primò quidem habuit gratiam in anima cum passibilitate corporis, & per passionem ad gloriam immortalitatis peruenit, ita & nos qui sumus membra eius, per passionem ipsius liberamur quidem a reatu cuiuslibet pœnę: ita tamen, quòd primò recipimus in anima spiritum adoptionis filiorum, quo ascribimur ad hęreditatem gloriæ immortalis, adhuc corpus passibile & mortale habentes. Postmodum verò cōfigurati passionibus & morti Christi, in gloriam immortalem perducimur: secundum illud Apostoli Roman. 8. Si filij, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohęredes autem Christi, si tamen compatimur, vt & conglorificemur.

ar. 1. huius quæst.

SVMMA TEXTVS.

Cōclusio. Isa. 53.

COnclusio est. Per passionem Christi liberati sumus à reatu pœnæ, idque probat D. Tho. ex illo Isa. 53. Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Deinde probat, nam passio Christi liberat nos a reatu pœnæ duobus modis. Vno modo directè, in quantum passio Christi fuit sufficiens, & superabundans satisfactio pro peccatis humani generis. Alio modo etiam indirectè, prout passio Christi est causa remissionis peccati, in quo fundatur reatus pœnæ: applicatur enim nobis per fidem, & charitatem, & per fidei sacramenta, per quæ incorporamur ei, vt membra suo capiti. Vnde sicut Christus primò habuit gratiam in anima cum passibilitate corporis, & per passionem ad gloriam immortalitatis peruenit, ita & nos, qui sumus mēbra eius, per passionem eius liberamur à reatu pœnæ: ita tamen, quòd primò recipimus in anima spiritum adoptionis filiorum, quo ascribimur ad hæreditatem gloriæ immortalis, adhuc passibile corpus habentes. Postmodum verò configurati passioni, & morti Christi, in gloriam immortalem perducimur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

EXPOSITIO ARTICVLI.

OPortet in hoc articulo interrogare, vt veritas eluceſcat, quomodo per paſſionē Chriſti ab omni reatu peccati, & ab omni damnatione ſimus liberati, cum moriamur etiam nos Chriſtiani, patiamur quoq; æruminas, & calamitates, & quem noſtrum nō premunt duriſſima ſeruitute mala mundi, corpus aggrauans animam, formido damnationis æternæ? Nonne carne ſeruimus legi peccati etiam ſi nolimus? Quomodo ergo ab omnibus incomtnodis peccatorum per Chriſti mortem ſumus liberati, & emuti? Sed huius interrogationis expoſitio hæc eſt. Liberat quidem nos Chriſtus per paſſionem ſuam ab omni peccati incommodo, ſed ordine quodam. Eſt enim liberatio incipiens, eſt liberatio proficiens, eſt & conſummata victoria. Omnis autem liberatio, & victoria eſt per Chriſtum Dominum, ſic tamen vt ab imperfecto paulatim proficiat ad ſui conſummationem, quam conſequetur, cum tradiderit Chriſtus regnum Deo, & patri, & euacuauerit omnem principatum, & poteſtatem, & virtutem, vt habetur primæ Corinth. 15. Certè per Chriſtum liberamur ab omni morte, dicit enim Iſaias. Iniquitates veſtræ diuiſerunt inter vos & Deum. Vnde ſicut Deus per gratiam Spiritus ſancti eſt vita animæ, ſic diuiſio intra Deum & animam per peccatum, mors eſt eiuſdem.

Libertas per Chriſtū ab omni reatu pœnæ ordine quodam procedit.

1.Cor.15.

Ab hac morte ſic liberauit nos Chriſtus, nam merito ſuæ paſſionis diſſoluit mediam hanc maceriam peccati reddens hic propitium Deum, ſic propenſum in nos, vt dignetur ipſe inhabitare in nobis, iuxta illud. Ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. ſicq; coniunxit animam cum Deo per fidem, ſpem, charitatem, vt vnus ſpiritus efficiatur cum eo. Quod autem per Chriſtum liberemur etiam a morte corporali, optimè

1.Cor.15. demonſtrat Paulus primæ Corinth. 15. Tranſtulit igitur Chriſtus nos de morte ad vitam, primò ſecundum animam, quod quoniam præcipuum eſt, vnde omnis alia liberatio a morte dependet, ideo ſimpliciter pronunciat

1. Ioan.3. Ioannes Apoſtolus 1. Ioannis 3. dicens: Nos ſcimus, quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Sed & de corporis morte ſcriptura luce clarius loquitur, dicens: Qui viuit, & credit in me, non morietur in æternum. Item, ſi quis ſermonem meum ſeruauerit, non morietur in æternum, morietur vtique corpore, ſed non morietur morte durante in æternum.

Ioan.6. Quod clare inſinuatur Ioann. 6. Qui manducat, inquit Chriſtus, meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die. Quaſi diceret, licèt ad tempus moriatur ſecundum corpus, tamen nō ſemper manebit in illa morte, ſed ego reſuſcitabo illum, & ſicut nemo triumphat de morte animæ per Chriſtum, niſi qui in eam per peccatum fuit prolapſus, ſic nemo triumphat de morte corporis, niſi poſtquam guſtata eſt, & proſtrata.

Venit enim Ieſus quærere, & ſaluum facere quod perierat, venit & inſtaurare omnia, quæ in cœlis, & quæ in terris ſunt: inſtaurare dico, non creare de nouo. Venit igitur viuificare eos, qui mortui erant ſecundum animā, viuificare inſuper eos, qui mortui ſunt ſecundum carnē, quod eſt transferre de morte ad vitam, non autem venit præſeruare mortales, ne morianturi, quia nec ſeipſum præſeruauit. Effecit itaq; Chriſtus ſua paſſione, vt mors corporis, quæ ſua natura eſt æterna, Chriſtianis non ſit æterna, ſed tantummodo temporanea. Effecit rurſus, vt reſurgant corpora noſtra ex mortuis multo cum fœnore,

Philip. 3. & gloria magnifica, dicente Apoſtolo ad Philippen. 3. Qui reformauit corpus humilitatis noſtræ conformatum corpori claritatis ſuæ ſecundum operationem, qua etiam poſſit ſubiicere ſibi omnia. Liberamur quoque a morte æterna per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Ieſu, cuius ſolius ſanguine inſcribuntur libro vitæ quotquot ſalui fiunt per ipſum. Itaque ordine quodam liberamur ab omni morte per Chriſtum, primum a morte animæ, deinde a morte corporis, atque ita de morte prima. Mors enim prima eſt, qua moritur homo vſque ad iudicium extremum, nouiſſimè autem de morte ſecunda, cum mortale hoc induerit immortalitatem. Nam tunc fiet ſermo, qui ſcriptus eſt. Abſorpta eſt mors in victoriam.

¶Sed deinceps exponamus, quomodo a Chriſto liberati ſimus ab omni peccato, ſed paulatim, & ordine quodam. Nam in primis tollitur peccatum mortale ab anima credente, & amante Chriſtum, deinde debilitatur peccatum habitans in carne, videlicet, fomes, ſiue lex membrorum, adeò vt licet ſit tibi, non tamen regnet. Peccatum enim, inquit Apoſtolus ad Romanos ſexto, non dominabitur vobis, quia non eſtis ſub lege, ſed ſub gratia. Nam & Paulo tertiò rogante pro liberatione a ſtimulis carnis, dictum eſt illi: ſufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Sed & alia peccata venialia, quæ citra mortem animæ admittuntur, atque ita omne peccatum originale, mortale, veniale, denique & carnale illud habitaus perpetuo in anima, deſtruetur penitus, quādo reſurget homo in vitam immortalem, & gloriosam. Ad eundem modum ſumus liberati per Chriſtum ab omni ſeruitute peccati, primum enim liberat Chriſtus animā a peccati ſeruitute, vt poſſit ſeruire Deo liberè, & vtiliter in iuſtitia, & ſanctitate coram ipſo omnibus diebus, vt habetur Lucæ 1.

Rom. 6.

Luc. 1.

Deinde liberat & carnem noſtram mediante pædagogia ſpiritus, ne ſeruiat voluptatibus, & ſpurcitiis. Quòd ſi interim relinquit nos Chriſtus ſeruire miſeram quandam ſeruitutem ſub ſtimulis carnis, & infinitis ærumnis mundi huius, facit hoc, vt in iſto exercitio per ſuam gratiam habeamus lucrum vitæ, & inæſtimabilem meritorum theſaurum, ſicut optimè exponit Apoſtolus ſecundæ Corinth. quarto, dicens. Propter quod non deficimus, ſed licèt is qui foris eſt noſter homo corrumpatur, tamen is qui intus eſt, renouatur de die in diem. Id enim quod in præſenti eſt momentaneum, & leue tribulationis noſtræ ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quæ videntur, ſed quæ non videntur: Quæ enim videntur temporalia ſunt, quæ autem non videntur æterna. Tandem liberabit carnem noſtram ab omni penitus ſeruitute cum mortale hoc induerit immortalitatem. Sed & illud animaduerſione dignum eſt, quod ad victoriam Chriſti explicandam potiſſimum pertinet, liberabit vtique nos Chriſtus Dominus ab omni inferno, ſed ordine quodam.

2. Cor. 4.

Nam primum ſtatim a paſſione ſua abſtulit totū limbum patrū, ſimul ac ſemel veluti morſum vnum de inferno, iuxta illud. Ero morſus tuus ô inferne, ſecum ducens ad regnum patris totam illam captiuitatem patrū, quæ erat in limbo; deinde a purgatorio quotidie ſpolia detrahit tranſmittendo indeſinenter animas purgatas ad gloriam patris; præterea, inferni damnatorum fauces ſic concluſit, vt vltra deglutire non poſſit animas vllas Chriſti ſanguine purgatas a peccatis. Tandem per iudicium finale proiecturus eſt totum infernum cum morte in ſtagnum ignis, vt habetur Apocalyp. vigeſimo.

Apoc. 20.

Quod ſi dicat Theologus, quid eſt, quòd Chriſtus non ſanauit totum hominem ſimul & ſemel, cur non ſtatim liberauit nos per gratiam ſuam a miſeriis, & ærumnis huius vitæ, & a cupiditatibus carnis, quæ militat aduerſus ſpiritum, reſponſum habemus in promptu. Id namque fecit Chriſtus multis ex cauſis, prima, quia per gratiam Chriſti in vita præſenti homo efficitur Chriſti membrum: quare conueniens eſt, vt id agatur in membro incorporato, quod actum eſt in capite. Chriſtus autem a principio ſuæ conceptionis fuit plenus gratia, & veritate: habuit tamen corpus paſſibile, & mortale, quod poſt mortem, & paſſionem ad vitam glorioſam reſurrexit. Vnde Chriſtianus in iuſtificatione gratiam conſequitur, quantum ad animam, habet tamen corpus paſſibile, vt pro Chriſto pati poſſit, ſed tandem ad impaſſibilem vitam reſuſcitabit. Secundò, hoc fuit conueniens propter ſpirituale exercitium, vt pugnans homo contra concupiſcentiam, & alias paſſibilitates,

Iudi. 3. rates, victoriæ coronam acciperet, cuius figura eſt Iudi. 3. Hæ ſunt gentes, quas Dominus dereliquit, &c. Tertiò, hoc fuit conueniens, ne homines ad Chriſtum accederent propter impaſſibilitatem præſentis vitæ, & non propter gloriam vitæ æternæ: diminuitur tamen concupiſcentia, vt non dominetur, nec ab ipſa iuſtificatus inuitus ſuperetur. Quartò, conueniens fuit, vt ſicut natura procedit de imperfecto ad perfectum, ita & gratia primum eſt ſemen, deinde gramen, tertiò ſeges, tandem panis ad vſum commodus. Similiter in generatione hominis primum fœtus humanus, deinde infans, poſtea puer, exinde adoleſcens, denique vir perfectus: ſic in regeneratione ſpirituali ſant veluti quædam initia futuræ fœlicitatis per meritum Chriſti nobis conceſſa, quæ deinceps tempore noſtraq; diligentia paulatim creſcunt in operis conſummationem.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum per paſſionem Chriſti ſimus Deo reconciliati.

273 ſupra q. 49. arti. 4. cor. & 3. dis. 18. art. 5. queſt. 1. & epiſ. 60. c. 18. co. 8.

ADquartum ſic proceditur. Videtur, quòd per paſſionem Chriſti non ſimus Deo reconciliati. Reconciliatio enim nō habet locum inter amicos. Sed Deus ſemper dilexit nos: ſecundum illud Sapien. 11. Diligis omnia quæ ſunt, & nihil odiſti eorum quæ feciſti. Ergo paſſio Chriſti non reconciliauit nos Deo.

¶2. Præterea, Non poteſt idem eſſe principium & effectus: vnde gratia, quæ eſt principium merendi, non cadit ſub merito. Sed dilectio Dei eſt principium paſſionis Chriſti: ſecundum illud Ioann. 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret. Non ergo videtur, quòd per paſſionem Chriſti ſimus reconciliati Deo, ita quòd de nouo nos amare inciperet.

¶3. Præterea, Paſſio Chriſti impleta eſt per homines Chriſtum occidentes, qui ex hoc grauiter Deum offenderunt: Ergo paſſio Chriſti eſt magis cauſa indignationis, quàm reconciliationis Dei.

¶Sed contra eſt, quod Apoſtolus dicit Romanorum 6. Reconciliati ſumus Deo per mortem filij eius.

Reſpondeo dicendum, quòd paſſio Chriſti eſt cauſa reconciliationis noſtræ ad Deum dupliciter. Vno modo, in quantum remouit peccatum per quod homines cōſtituuntur inimici Dei: ſecundū illud Sapien. 14. Similiter odio ſunt Deo impius & impietas eius, & in Pſal. 6. Odiſti omnes qui operantur iniquitatem. Alio modo in quantum èſt ſacrificium Deo acceptiſſimum: eſt enim hoc propriè ſacrificij effectus, vt per ipſum placetur Deus. Sicut cum homo offenſam in ſecōmiſſam remittit propter aliquod obſequium acceptum, quod ei exhibetur. Vnde dicitur 1. Regum vigeſimo ſexto. Si Dominus incitat te aduerſum me, odoretur ſacrificiū. Et ſimiliter tantum bonum fuit, quòd Chriſtus voluntariè paſſus eſt, quòd propter hoc bonum in natura humana inuentum, Deus placatus eſt ſuper omni offenſa generis humani, quantum ad eos, qui Chriſto paſſo coniunguntur ſecundum modum præmiſſum.

Ad primum ergo dicendum, quòd Deus diligit omnes homines, quantum ad naturam, quam ipſe fecit: ſed odit omnes quantum ad culpam, quam contra eum homines committunt: ſecundum illud Eccle. 12. Altiſſimus odio habet peccatores.

Ad ſecundum dicendum, quòd paſſio Chriſti non dicitur quantum ad hoc Deo nos reconciliaſſe, quòd de nouo nos amare inciperet: cum ſcriptum ſit Hieremiæ trigeſimoprimo. In charitate perpetua dilexi te. Sed quia per paſſionem Chriſti, ſublata eſt odij cauſa, tum per ablutionem peccati, tum per recompenſationem acceptabilioris boni.

Ad tertium dicendum, quòd ſicut occiſores Chriſti homines fuerunt, ita & Chriſtus occiſus. Maior autem fuit charitas Chriſti patiētis, quam iniquitas occiſorum. Et ideo paſſio Chriſti magis valuit ad reconciliandum Deum toti humano generi, quàm ad prouocandum ad iram.

SVMMA TEXTVS.

Concluſio. Rom. 6.

COnclusio eſt affirmans, & probatur ex illo quod dicitur Rom. 6. Reconciliati ſumus Deo per mortem filij eius. Idem confirmatur manifeſta ratione. Nam paſſio Chriſti eſt cauſa noſtræ reconciliationis ad Deum, vno modo redimendo nos a peccato, per quod eramus inimici, alio modo prout fuit Deo ſacrificium acceptiſſimum, ita vt per ipſum Deus placatus ſit ſuper omni offenſa generis humani quantum ad eos, qui Chriſto coniunguntur.

EXPOSITIO ARTICVLI

Quomodo Chriſtus dominus fuerit cauſa qđ Deus nos amet.

APpareat profecto, quòd Chriſtus Dominus per ſuam paſſionem cum Deo patre nos non reconciliauerit. Nam quòd ſimus Deo reconciliati per mortem Chriſti ſignificat planè, & aperte, quod Chriſtus fuerit cauſa, q Deus nos amauerit, at hoc impoſſibile omnino videtur, nam actus amoris, & dilectionis in Deo, & quicquid eſt in Deo, eſt ipſe Deus, ergo non habet cauſam, & ex conſequenti, Chriſtus non fuit in cauſa, quòd Deus nos amauerit. Vt hæc obiectio repellatur ſcire oportet, reconciliationem, qua ſumus Deo per mortem filij eius recōciliati, non ſic, vt etiam inquit Auguſtinus, accipiendam

Auguſt. eſſe, quaſi filius ideo nos Deo reconciliauerit, vt iam Deus inciperet amare nos, quos oderat, ſicut reconciliatur inimicus inimico, vt deinceps ſint amici, & inuicem diligant, qui oderant: ſed ſic accipiendam eſſe, vt iam nos reconciliati ſimus ei ab æterno diligenti nos, cum quo nos propter peccatum inimicitias habebamus, ille verò charitatem erga nos habebat, etiam cum inimicitias aduerſus eum operaremur, ille ſemper dilexit nos, & tamen ei veriſſimè dictum eſt. Odiſti omnes, qui operantur iniquitatē. Proinde & miro, atq; diuino quodam modo nos diligebat etiam quando nos oderat, odiens iniquitatē in nobis, diligens tamen nos ad gratiæ ſuæ beneficium largiendum propter Chriſti meritum. Sed vt argumentum propoſitum in principio euidentius confutetur, dicat Theologus, Chriſtum Dominum per ſuam mortem fuiſſe cauſam, vt reconciliati ſimus Deo, & vt Deus nos amet, & diligat, in Chriſto nanque, & per Chriſtum elegit nos ante mundi conſtitutionem, ſed vt hæc vera ſint, non eſt neceſſe, quòd Chriſtus Dominus per ſuam mortem fuerit cauſa dilectionis, aut

Universidad de Deusto
Biblioteca

actus amandi, qui in Deo existit, sed satis est, quòd Christus fuerit causa, propter quam Deus conferat nobis gratiam, & amicitiam, cæteraq; munera, quæ suis electis concedere solet. Hæc est doctrina D.Thom. 1. par. quæst. 23. artic. 5. cum quæritur, inquit, an detur causa diuinæ prædestinationis, aut voluntaris, nullus est tam insanæ mentis, qui dicat merita Christi Domini, aut cuiuscunque alterius creaturæ esse causam diuinæ voluntatis ex parte actus volendi. Nam actus volendi in Deo Deus est, vnde nullam potest habere causam, sed potest assignari ratio ex parte volitorum in quantum Deus vult esse aliquid propter aliud, & sic Deus voluit condere mundum propter hominem, & ad nostrum propositum confirmandum Deus amat nos, & elegit nos propter Christum, vult enim vnum propter aliud. Ex hoc tamen non est consequens, quòd Christus fuerit causa actus volendi, qui est in Deo. Eandem doctrinā habet Diuus Thomas 1. par. quæst. 19. artic. 5. Vidi ego quendam hominem doctissimum dicentem, quod licet Christus Dominus per passionem suam non fuerit causa actus volendi, qui est in Deo absolutè, & simpliciter, fuit tamen causa eiusdem actus, vt terminatur ad homines, quos diligit propter Christum. Dicebat insuper Christum Dominum non solum meruisse nobis gratiam creatam, quæ animis nostris infunditur, sed etiam increatam, eiusmodi est ille actus amandi, qui in Deo ab æterno existit. Sed vt verum fatear, hæc sententia visa est mihi plusquam falsa, & hominis non intelligentis, in quo sensu Christus dicatur fuisse causa nostræ reconciliationis cum Deo, & prædestinationis omnium hominum. Certè non est sensus, quòd causauerit actum volendi, aut prædestinandi, qui est in Deo, nam hic actus cum sit ipsemet Deus incausabilis est, altoquin aliquid causatum ab alio esset in Deo, quod asserere a Catholica doctrina videtur alienum. Sensus ergo prædictarum propositionum verus, & Catholicus iam a nobis demonstratus est. De qua etiam re videndus est D.Thom. hic in solutione secundi.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrùm Christus sua passione aperuit nobis ianuam cœli.

274 3.dist. 18. art. 6. q. 2. & 3. & d. 19. art. 3. & 4. di. 4. q. 2. art. 2. q. 6. & veri. q. 29. artic. 7. ad 9.

AD quintum sic proceditur. Videtur, q. Christus sua passione non aperuit nobis ianuam cœli. Dicitur enim Prou. 11. Seminanti iustitiā, merces fidelis. Sed merces iustitiæ est introitus regni cœlestis. Ergo videtur, quòd sancti Patres qui operati sunt opera iustitiæ, fide consecuti essent introitum regni cœlestis etiam absque Christi passione. Non ergo passio Christi est causa apertionis ianuæ regni cœlestis.

¶ 2. Præterea, Ante passionem Christi Helias raptus est in cœlum: vt dicitur 4. Reg. 2. Sed effectus non præcedit causam. Ergo videtur, quòd apertio ianuæ cœlestis non sit effectus passionis Christi.

¶ 3. Præterea, Sicut legitur Matthæi. 3. Christo baptizato aperti sunt ei cœli. Sed baptismus præcessit passionem. Ergo apertio cœli non est effectus passionis Christi.

¶ 4. Præterea, Mich. 2. dicitur, 'Ascendit pandēs iter ante eos. Sed nihil aliud videtur esse pandere iter cœli, quàm eius ianuam aperire. Ergo videtur, quòd cœli ianua sit nobis aperta, nō per passionem Christi, sed per ascensionem eius.

Sed contra est, quod Apostolus dicit Heb. 10. Habemus fiduciam in introitu Sanctorum, scilicet cœlestium, in sanguine Christi.

Respondeo dicendum, quòd clausio ianuę est obstaculum quoddam prohibēs homines ab ingressu. Prohibebantur autem homines ab ingressu regni cœlestis propter peccatum, quia sicut dicitur Isa. 35. via illa sancta vocabitur, & non transibit per eam polluta 35. Est autem duplex peccatum impediens ab ingressu regni cœlestis. Vnum quidem commune totius humanæ naturæ, quod est peccatum primi parentis, & per hoc peccatum præcludebatur homini aditus regni cœlestis. Vnde legitur Gene. tertio, quòd post peccatum primi parentis, collocauit Deus cherubim, & flammeum gladium atque versatilem, ad custodiendam viam ligni vitæ. Aliud autem est peccatum speciale vniuscuiusque personæ, quod per proprium actum committitur vniuscuiusq; hominis. Per passionem autem Christi liberati sumus, non solùm a peccato communi totius humanæ naturæ, & quantum ad culpam, & quantum ad reatum pœnæ, ipso soluente pretium pro nobis, sed etiam a peccatis propriis singulorum, qui communicant eius passioni per fidem, & charitatem, & fidei sacramenta. Et ideo per passionem Christi aperta est nobis ianua regni cœlestis. Et hoc est, quod Apostolus dicit Hebr. nono, quòd Christus assistens pontifex futurorum bonorum, per proprium sanguinem introiuit semel in Sancta, æterna redemptione inuenta. Et hoc figuratur Numeri 35. vbi dicitur, quòd homicida manebit ibi, scilicet in ciuitate refugij, donec Sacerdos magnus, qui oleo sancto vnctus est, moriatur, quo mortuo poterit in domum suam redire.

Ad primum ergo dicendum, quòd sancti Patres operando opera iustitiæ, meruerunt introitum regni cœlestis per fidem passionis Christi (secundum illud Heb. 11. Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam) per quam etiam vnusquisque a peccato purgabatur, quantum pertinet ad emundationem propriæ personæ. Non tamen alicuius fides, vel iustitia sufficiebat ad remouendum impedimentum, quod erat per reatum totius humanę creaturæ: quod quidem remotum est pretio sanguinis Christi. Et ideo ante passionem Christi nullus intrare poterat regnum cœleste, adipiscendo scilicet beatitudinem æternam, quæ consistit in plena Dei fruitione.

Ad secundum dicendum, q. Helias subleuatus est in cęlum aereum: non autem in cœlum empyreum, qui est locus Sanctorum. Et similiter etiam Enoch raptus est ad Paradisum terrestrem: vbi cum Helia simul creditur viuere vsque ad aduentum Antichristi.

Ad tertium dicendum, quòd (sicut supra dictum est.*) Christo baptizato aperti sunt cœli, nō propter ipsum Christum, cui semper cęlū patuit, sed ad significandum, quòd cœlum aperitur baptizatis baptismo Christi, qui habet efficaiam ex passione ipsius. q. 39. ar. 5.

Ad quartum dicendū, quòd Christus sua passione meruit nobis introitum regni cœlestis, & impedimentum remouit. Sed per suam ascensionem nos quasi in possessionem regni cœlestis introduxit. Et ideo dicitur, quòd ascendit pandens iter ante eos.

SVMMA TEXTVS.

Cōclusio. Heb. 10. CONclusio est affirmās, & patet ex illo Heb. 10. Habemus fiduciam in introitum sanctorum, scilicet cęlestium in sanguine Christi. Idem patet ex ratione Theologiæ, nam tollere peccata, quo ad culpam, & pœnam est aperire ianuam regni cœlorū; per ipsam autem passionem non solum liberati sumus à peccato communi totius humanæ naturæ, sed etiam à peccatis propriis singulorum qui communicant eius passioni per fidem, charitatem, & fidei sacramenta. Quod figurabatur Num. 35. vbi dicitur, quòd homicida manebit in ciuitate refugij, donec sacerdos magnus, qui oleo sancto vnctus est, moriatur, quo mortuo poterit in domum suam redire. Num. 35. Hebr. 9. Et Apostolus ad Hebr. 9. Christus assistens Pontifex futurorum bonorum, per proprium sanguinem introiuit in sancta, æterna redemptione inuenta.

EXPOSITIO ARTICVLI.

IN hoc articulo non sunt admodum difficiles dubitationes, illa tamen est prima. Vtrùm, si virgo beatissima mortua fuisset ante Christi passionē statim euolasset in cœlum, pateretq; illi ianua regni cœlorum? Ratio quæstionis est; nam beatissima Virgo erat in gratia, & non habuit peccatum originale, vt pia quorundam Thologorum opinio præsefert, ergo statim euolasset in cœlum. Secunda dubitatio est, quid est, quòd hic docet Diuus Thomas per passionem Christi apertā fuisse ianuam regni cœlorum, cum in aliis locis suæ doctrinæ minimè paucis asserat per baptismum ianuam regni cœlorum nobis esse apertam. Vt istæ dubitationes exponantur, tria ex diuina Theologia sunt obseruanda. Primum est, quòd clausio regni cœlorum est priuatio diuinæ fruitionis post hanc vitam, orta, & causata ex peccato, & propterea aperire cœlum, nihil aliud est prorsus, quàm auferre peccatum, quo ad culpam, & quo ad pœnam. Sublato siquidem sic peccato, exploratum est, quòd tollitur fruitionis diuinæ priuatio, vt pœna peccati, ac per hoc simpliciter tollitur, quia non nisi vt pœna priuationem illam diuina benignitas retinebat. Secundò obseruandum est, quòd Christus sua passione liberauit membra sua ab omni culpa, & ab omni pœna, quoniam vt Apostolus scribit: abundantius est Christi donum, quàm fuerit Adæ damnum, sed vt experientia testatur, & ex dictis in præcedentibus articulis liquidum est, liberatio ista paulatim, & ordine quodam in executionē mandatur configurando nos ipsi Christo. Quo fit, vt Christus liberauerit nos ab omni pœna peccati tam originalis, quam actualis, sed ordine quodam, & media configuratione ad Christum consequimur immunitatē à culpa, & pœna totaliter. Tertiò aduertendum est, quòd quia primus homo peccauit, non solum vt singularis persona, sed etiam vt principium humanæ naturæ, ideo peccatum originale erat dupliciter mundandum, & ex parte, quæ singularium est personarum, & ex parte, qua totius humanæ naturæ seminaliter ab Adam descendentis. Et quo ad personalia quidē olim per circuncisionem, vel aliquod sacrificium, & nunc per baptismum purgatur humanum genus ab originali peccato. Ad secundum autē nec circuncisio olim, nec baptismus postea suffecit vt patet de baptizatis baptismo Christi mortuis ante Christi passionē. Nullus n. illorū liber fuit a pœna clausuræ regni cœlorum. Hæc enim pœna, sicut & mors corporalis ex peccato originali vt naturę est, consequuta est, & ad vtranque abolendam passio Christi fuit necessaria, quamuis diuersimodè ab hac, & illa nos eripuerit: quoniam a spirituali pœna priuationis diuinæ fruitionis, sic nos liberauit, quòd statim exhibuit effectum. Et inde est, quod modo baptizati, si moriuntur, statim, beati sunt: beneficium siquidem hoc, est baptismi non simpliciter, sed ratione status, quo scilicet Christi passio consummata est. Et quia baptismus ad hoc institutus est, vt esset sacramentum in tali statu, quamuis inchoatiuè parum ante cœperit; ideo baptismo attribuitur aperire cœlestem ianuam, quod præfiguratum est, cum Christo baptizato cęli aperti sunt. Sed immortalitatis beneficium non statim exhibuit, quamuis tunc fecerit, cum mortem nostram moriendo destruxit: sed media conformitate nostra ad ipsum morientem, immortalitatem longè excellentiorem illa, quæ fuit in statu innocentię, nobis exhibebit in tempore resurrectionis: cum hoc etiam, quod in capite nostro, ipso scilicet Christo homine, iam immortalitatem corporis cōsequuti sumus per ipsius passionem. His constitutis. Ad primum argumentum dicendum est, esse certissimum ianuam regni cœlorum semper fuisse clausam vsque ad mortem Christi, vnde si beatissima Virgo ante hoc tempus mortua fuisset, illuc statim nun ascendisset. Quanquam enim beata Virgo non contraxerit peccatū originale, vt est in opinione multorum, descendit tamen ab Adam per actiuam generationem, in quo, & per quē contraxit debitum moriendi, debitum quoquo non intrandi in regnum cęlorum, donec per Christi passionem eius ianua reseruata esset. Aliter baptismo, aliter passioni Christi attribuitur apertio ianuæ regni cœlorum. Beatissima Virgo si ante passionē Christi mortua fuisset, nō statim in cęlū ascendisset.

¶ Ad secundum argumentum ex dictis patet, quid dicendum sit, & ideo ad alium articulum progrediamur.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrùm Christus per suam passionem meruerit exaltari.

175 3.dist.18. art.4.q.3.

AD sextum sic proceditur. Videtur, quòd Christus per suam passionem non meruerit exaltari. Sicut enim cognitio veritatis est proprium Deo, ita & sublimitas: secundum illud Psal. 112. Excelsus super omnes gentes Dominus: & super cœlos gloria eius. Sed Christus, secundum quod homo, habuit cognitionem omnis veritatis, non ex aliquo merito præcedente, sed ex ipsa vnione Dei & hominis: secundum illud Ioann. 1. Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti a patre, plenum gratiæ & veritatis. Ergo neque exaltationem habuit ex merito passionis, sed ex sola vnione.

¶ 2. Præterea, Christus meruit sibi a primo instanti suæ conceptionis, vt supra habitum est, * non autem maior charitas fuit in eo tempore passionis, quàm ante. Cùm ergo charitas sit merendi principium, videtur, quòd non magis meruerit per passionem, suam exaltationem, quàm ante. q.19.ar.4. & q.34.artic.4.

¶ 3. Præterea, Gloria corporis resultat ex gloria animæ, vt Augu. * dicit in Epistola ad Dioscorum. Sed Christus per passionē suam non meruit exaltationem quantum ad gloriam animæ, quia anima eius fuit beata a primo instanti suæ cōceptionis. Epist. 56. ante med. tom. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ptionis. Ergo neq; etiam per passionem meruit exaltationem, quantum ad gloriam corporis.

¶Sed contra est, quod dicitur Philip. 2. Factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltauit illum.

Respondeo dicendum, quòd meritum importat quandam æqualitatem iustitiæ: vnde & Apostolus dicit Romanorum quarto, quod ei, qui operatur, merces imputatur secundum debitum. Cùm autem aliquis ex sua iniusta voluntate sibi attribuit plùs, quàm sibi debeatur, iustum est, vt diminuatur etiam quantum ad id quod sibi debebatur: sicut cùm furatur quis vnam ouem, reddet quatuor, vt dicitur Exod. vigesimo secundo. Et hoc dicitur mereri, in quantum per hoc punitur eius iniqua voluntas. Ita etiam cum aliquis sibi ex iusta voluntate subtrahit, quod debebat habere, meretur vt sibi amplius superaddatur, quasi merces iustæ voluntatis. Et inde est, quòd sicut dicitur Lucæ 14. Qui se humiliat, exaltabitur. Christus autē in sua passione seipsum humiliauit infra suam dignitatē, quantum ad quatuor. Primò quidem, quantum ad passionem & mortem, cuius debitor non erat. Secundò, quantum ad locum, quia corpus eius positum est in sepulchro, & anima in inferno. Tertiò, quantum ad confusionem & opprobria, quæ sustinuit. Quartò, quantum ad hoc, quòd est traditus humanæ potestati, secundum quod ipse dicit Pilato. Ioan. decimonono. Non haberes in me potestatem, nisi datum tibi esset desuper. Et ideo per suam passionem meruit exaltationem quantum ad quatuor. Primò quidem, quantum ad resurrectionem gloriosam: vnde dicitur in Psal. 138. Tu cognouisti sessionem meam, id est, humilitatem meæ passionis, & resurrectionem meam. Secundò, quantum ad ascensionem in cœlum: vnde dicitur Ephes. 4. Descendit primùm in inferiores partes terræ: qui autem descendit, ipse est & qui ascendit super omnes cœlos. Tertiò, quātum ad consessum paternæ dexteræ, & manifestationem diuinitatis ipsius: secundum illud Isa. 52. Exaltabitur & eleuabitur, & sublimis erit valde: sicut obstupuerunt super te multi, sic inglorius erit inter viros aspectus eius. Et Philip. secundo, dicitur. Factus est obediens vsq; ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen: vt scilicet ab omnibus nominetur Deus, & omnes ei reuerentiam exhibeant, sicut Deo. Et hoc est quod subditur. Vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum. Quartò, quantū ad iudiciariam potestatem: dicitur enim Iob 36. Causa tua quasi impij iudicata est, causam iudiciumq; recipies.

Ad primum ergo dicendum, quòd principiū merendi est ex parte animæ, corpus autē est instrumentum meritorij actus. Et ideo perfectio animę Christi, quæ fuit merendi principium, nō debuit in eo acquiri per meritum, sicut perfectio corporis, quod fuit passionis subiectum, & per hoc fuit ipsius meriti instrumentum.

Ad secundum dicendū, quòd per priora merita Christus meruit exaltationem ex parte ipsius animæ, cuius voluntas charitate & alijs virtutibus informabatur. Sed in passione meruit suam exaltationem per modum cuiusdam recompensationis, etiam ex parte corporis: iustum est enim, vt corpus quod fuerat ex charitate passionis subiectum, acciperet recompensationem in gloria.

Ad tertium dicendum, quòd dispensatione quadam factum est in Christo, vt gloria animæ ante passionem non redundaret ad corpus, ad hoc quòd gloriam corporis honorabilius obtineret, quando eam per passionem meruisset. Gloriam autem animæ differri non conueniebat, quia anima immediatè vniebantur Verbo, vnde decens erat, vt gloria repleretur ab ipso Verbo: sed corpus vniebatur Verbo mediante anima.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio. Phil. 2.

COnclusio est affirmatiua, persuadetur q́ ex illo ad Philip. 2. Factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltauit illum. Certè Christus meruit per suam passionē exaltari, quia humiliauit semetipsum infra suam dignitatē quantum ad quatuor. Primò, quantum ad passionem, & mortem, cuius nō erat debitor. Secundò, quantum ad locum, quia corpus fuit positum in sepulchro, & anima in inferno. Tertiò, quantum ad confusionem, & opprobria quæ sustinuit. Quartò, quantum ad hoc, quòd est traditus humanæ potestati, id est, Pilato. Vnde quantum ad quatuor est exaltatus. Primò, quantum ad gloriosam resurrectionem. Secundò, quantum ad ascensionem in cœlum. Tertiò, quantum ad manifestationem diuinitatis ipsius, & confessum dexteræ. Quartò, quantum ad iudiciariam potestatem.

EXPOSITIO ARTICVLI.

QVemadmodum Christus per passionem suam meruit exaltari, non est necesse in præsentia edisseranobis. Nam de hac re diximus copiosissimè supra cum de merito Christi ageremus. Hoc in loco solum libet commemorasse illam sententiam Diui Pauli ad Philip. 2. Factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltauit illum. Dictio illa (propter) significat Christi humilitatem, & obedientiam tantæ fuisse existimationis, & tanti meriti apud patrem, vt propter eam ipsum exaltauerit, & euexerit in summam sublimitatem. Sic doctores omnes, tam Græci, quam Latini interpretantur. Quod est animaduertendum propter Caluinum, qui noue interpretatur dictiones, propter quod, vt nimirum consequentiam significent, non causam. Vt sensus sit. Christus humiliauit se, & factus est patri obediens vsque ad mortem, post hanc humiliationem, & obedientiam Deus pater ipsum exaltauit. Sed nemo non videt istam interpretationem esse extortam, & minimè quadrare cum sententia Diui Pauli. Meruit itaque suam exaltationem. Sed quidam interpretantur, quòd exaltauit illum, dum excitauit a mortuis, & impassibilitatem, & immortalitatem donauit. Rursus, cum consedere eum fecit ad dexteram suam in cœlestibus. Aliis magis placet, quod hæc exaltatio intelligatur in eo, quod dederit ei nomen, quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu, &c. Itaque merito obedientiæ Christo donatum est nomen

Explicatur locus Pauli ad Phil. 2. de exaltatione Christi.

Dei, sed tunc accipiendum est secundum tropum scripturæ familiarem, quo res dicitur fieri, quando innotescit. Dedit igitur ei nomen, id est, patet fecit, vt diuinitas Christi, vel nomen Dei, quod ab initio habuit, innotesceret orbi, & ab omnibus agnosceretur passim, & prædicaretur Deus, meritq́; hanc exaltationem, non merito de congruo, quo genere merendi nos meremur bona temporalia, verum etiam merito de condigno, & de toto rigore iustitiæ. Nihil enim Christus meruit, quod propter merentis dignitatem non debeatur ei de toto rigore iustitiæ. Nam dedit pro eo non solum æquale, sed etiam superexcedens pretium. Hæc de isto articulo, & de tota quæstione.

FVSIOR, ET COPIOSIOR quæstionis quadragesimænonæ expositio.

Quid habemus in Christo & per Christum.

INquæstione quadragesimaoctaua, & quadragesimanona fusissimè disputauimus de vberrimis fructibus passionis Domini nostri Iesu Christi, ostendimusq; ex diuinis literis Christum Iesum Dei filium per passionem suam, plenam perfectamq; toti mundo salutē obtinuisse, ac meritum esse, pro omnium hominum peccatis abundè satisfecisse, ipsum q; factum esse nobis redemptorem, victorem, liberatorem, reconciliatorem, mediatorem, viuificatorem, restauratorem, victimam, & sacrificium, sapientiam, iustitiam, satisfactionem, redemptionem, viam, vitam, veritatem. Sed quia non omnes ex merito Christi saluantur, neque omnes fructus vberrimos suæ passionis participant, operæpretium est considerare, cur fructus passionis Christi in quosdam Adæ filios perueniat, in quosdam verò non perueniat, & vtrūm diuersitas hæc contingat propter diuersitatem hominum secundum liberas voluntates diuersimodè sese habentium ad Christi meritum, præparantium, videlicet, se, aut non præparantium, credentium, aut nō credentium, obedientium Euangelio Christi, aut verò illud contemnentium. Vt ergo disputatio hæc certiori methodo procedat nonnulla axiomata fidei nostræ sunt præmittenda.

Primum axioma fidei nostræ ad explicādū quid habeam⁹ de Christū.

¶Primum est. Christus Dominus est redemptor omnium, & pro omnibus mortuus est, proq́; omnium hominum delictis abundè satisfecit. Hoc axioma est primum principium religionis Christianæ, & asseritur planè in diuinis literis 2. Cor. 5. Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi. Ad Coloss. 1. in ipso complacuit omnem plenitudinem diuinitatis inhabitare, & per eum reconciliare omnia in ipso, pacificans per sanguinē crucis eius, siue quæ in terris, siue quę in cœlis sunt. Ad Ephes. 1. proposuit Deus omnia instaurare in Christo, quæ in cœlis, & quæ in terra sunt in ipso. Et primæ Ioan. 2. ipse est propitiatio pro peccatis nostris, & non pro nostris tantum, sed & totius mundi. Et ad Hebræos secundo dicit Paulus: Christū minoratū ab Angelis in modico propter passionem mortis, gloria, & honore coronatum, vt gratia Dei gustaret mortem pro omnibus. Quem locum exponens Chrysostomus in cōmentariis in Epistola ad Hebræos, sic scribit. Gratia Dei pro omnibus gustauit mortem, non pro fidelibus tantum, sed pro mundo vniuerso, & ipse quidem Christus pro omnibus mortuus est, tametsi non omnes credunt, ille quod suum erat impleuit. Vnde Leo Papa, Dominus noster Iesus peccati mortisq́; destructor sicut nullum a reatu liberum reperit, sic liberandis omnibus venit. Idem probatur ex illa insigni sententia secundæ ad Timoth. ca. 2. vnus est mediator Dei & hominum Iesus Christus, qui dedit semetipsum in redemptionem pro omnibus. Et secundæ Corint. 5. apertè dicitur, quòd Christus mortuus est pro omnibus.

Ephes. 1. 1. Ioan. 2. Hebr. 2. Chrysost. Leo Papa. 2. Tim. 2. 2. Cor. 5.

2. axioma. Ratio & methodus salutis acquirendæ.

¶Secundum axioma. In eo salutis nostræ ratio sita est, & consistit, vt sciamus, quomodo salutarem hunc, atque ditissimum thesaurum nobis applicare, atque adiungere possimus. Certè Christus est fluuius aquæ viuæ, est fons de cuius plenitudine nos omnes accepimus, ex hoc vno fonte quicquid ad salutem pertinet humani generis procedit, ac proficiscitur. Ex Christo namq́; atque aliunde Dei gratiam, peccatorum remissionem, nostri liberationem, salutem omnem, & beatitudinē haurire possumus, & debemus. Sed oportet, & omnino necessarium est, vt bibamus ex hoc fonte, alioquin nihil proficit; vt hunc thesaurū ditissimum arripiamus, & ad nostros vsus adiungamus, alioquin nihil cōmodi, aut vtilitatis habebimus. Vt enim si quis fons nostras præterfluat ædes, siti neutiquā nos leuat, nisi arrepto poculo aquam inde exhausftam potemus: ita, quamuis hæc generalis reconciliatio reuera confecta sit per mortem Christi, nihilominus tamen necessum est, vt in peccatis suis moriantur, quicunque non sciunt hanc rationem, & methodum, qua sibi quisque fructus passionis Domini adiungere, & applicare sibi possit. Quod apertè significat Paulus secundæ Cor. 5. inquiens: quoniam quidem Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, & posuit in nobis verbum reconciliationis, pro Christo ergo legatione fungimur, tanquā Deo exhortante per nos, obsecramus pro Christo reconciliamini Deo. Audis hic Deum in Christo mundū omnem reconciliasse sibi, Turcas vtique, & Æthnicos, haud secus quàm nos, & hanc generalem humani generis redemptionem per vniuersum orbem denunciat, & per apta, atq; opportuna media offert his verbis. Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo: fecisse Deum quod illius erat, & totius orbis reconciliationem in Christo statuisse manifestum est, ergo quod vestri est muneris etiam vos facitote, thesaurum quem Christus acquisiuit apprehendere non pigeat, coq; perfruamini, & ad æternam vobis cedet salutem. Certè tota ratio nostræ salutis in eo consistit, vt induamus Christum, iuxta illud: induimini Dominum Iesum Christum, bibere, & manducare Christum, iuxta illud: nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis. Et iterum. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinē, in me manet, & ego in illo. Debet vtique manere in Christo, sicut palmes manet in vite, iuxta illud Ioan. 15. Ego sum vitis, vos palmites, qui manet in me, & ego in illo hic fert fructum multum, si quis in me non manserit, mittetur foras, & arescet, &c. Et post pauca. Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint, quodcunq; volueritis, petetis, & fiet vobis. Et vt semel explicem, qua ratione Christū, & eius vberrima beneficia, vt nobis profint, suscipiamus, in hoc certè consistit totum negocium salutis humanæ, vt suscipiamus & retineamus in corde nostro magnum illud donum, quod pater cęlestis nobis contulit, hoc est, Christum Dominū filium Dei vnigenitum. Hoc est opus veri, & perfecti Christiani recepisse scilicet Christum, vt nō sit ex illorum numero, de quibus dicit Ioannes in Euangelio. In propria venit, & sui eum nō receperunt, sed potius sit ex illorum cœtu, de quibus subdit idem Ioannes. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri. Sed si quæras modum, quomodo Christus sit suscipiendus, vt prosit ad vitam æternā, ipse Dominus distinctè docuit Ioan. 3. dicens. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam æternā. Ex qua sententia manifestè colligitur, quòd tunc Christum ad salutem suscipimus, quando credimus in eum per fidem, quæ per charitatem operatur. Ieaq; in hac fide operatoria per charitatem ratio nostræ salutis cōsistit, per quam merita Christi Domini, & eius vberrima beneficia nobis applicantur, vt prosint. De qua re infra erit abundantissimus sermo.

Ioan. 6. Ioan. 15. Ioan. 3.

3. axioma

¶Tertium axioma, quod sequitur ex præcedentibus. Tametsi Christus pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis eius beneficium recipiunt, sed hi duntaxat quibus meritum passionis eius cōmunicatur. Nam sicut reuera homines nisi ex semine Adæ propagati nascerentur, non nascerentur iniusti, cum ea propagatione, per ipsum dum concipiuntur, propriam iniustitiam contrahunt, ita nisi in Christo renascerentur, nunquam iustificarentur, cum ea renascentia, per meritum passionis eius gratia, qua iusti fiunt, illis tribuatur. Pro hoc beneficio Apostolus gratias nos semper agere hortatur patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorū in lumine, & eripuit

Universidad de Deusto
Biblioteca

eripait de potestate tenebrarum, transtulitq; in regnum filij dilectionis suæ, in quo habemus redemptionem, & remissionē peccatorum. Quod vt euidentius explicetur, sciendum est, quòd quanquam Christus passione mortis suæ sufficienter meruit omnibus gratiam, & salutem, sic quod ex parte mrtiti eius, nulla est insufficientia ad propitiandum Deum pro peccatis totius mundi, tamen hoc ipsum eius meritum non operatur actu salutem, nisi in his qui regenerantur sanguine passionis eius, & regenerati manent in fide ipsius, & obedientia, iuxta has scripturas. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnū Dei, Ioan. 3. Qui verò crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit, scilicet per meritum passionis Christi, Marc. vlt. Item. Qui factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis. Non quidē factus effectu causa salutis omnibus simpliciter, neque omnibus credentibus quocunq; modo, sed omnibus obtemperantibus sibi, hoc est, omnibus sic credentibus, vt fides adcor transeat, & in debitam obedientiam credentis affectum commutet, sicut supra demonstratum est. Vnde Ioannes: Qui dicit se in Christo manere (hoc est, qui dicit se participem esse eorum quę Christi sunt) debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. 1. Ioan. 2.

Ioan. 3.

Mar. vlt.

1. Ioan. 2.

4. axioma

¶ Quartum axioma. Ex supradictis scripturis euidenter colligitur distinctio, quæ in omnium Theologorum ore versatur, de sufficientia, & efficientia meritorū Christi: Quantum ad sufficientia omnibus valet, quia pretium pro omnium hominū peccatis sufficeit, & prodesset omnibus, si vellent credendo ipsum recipere, dicente scriptura, Ioan. 1. Quotquot autem receperūt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri. Quantum ad efficaciam verò nō omnibus prodest, sed obtemperantibus solum, seu recipientibus illum. Factus inquit Apostolus, est causa salutis omnibus obtemperantibus sibi. Quam distinctionem vt probe intelligas, semper tibi præ oculis habendum est, quòd quemadmodum Adam fuit constitutus non vt singularis persona, sed vt principium totius humanæ naturæ a se propagandæ; ita Christus fuit constitutus a Deo Patre, non vt singularis quædam persona, sed vt principium, & caput omnium renascentium ex illo per propagationem spiritualē veluti secundus quidam Adam, iuxta has scripturas. Et ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius, & plenitudo eius, qui omnia in omnibus adimpiet, ad Ephes. 1. & Isa. 9. Factus est principatus super humerū eius, & vocabitur nomen eius admirabilis, cōsiliarius, Deus, fortis, pater futuri seculi. Futuri, inquam, seculi in quo fiet regeneratio saluandorum, quod tunc futurū erat. Hanc comparationē Adæ ad Christum elegantер explicat Paulus ad Rom. 5. docens, quòd Adam primus forma, seu figura fuit secundi, scilicet Christi. Forma, inquam, quia sicut per illum peccatum, ita per istum iustitia, & sicut per illum mors, ita per istum vita, addens tamen hanc formam non ex omni parte esse conformem, vade dicit. Non sicut delictum, ita & donum. Quasi dicat, fortius est donum & vberius quàm delictum, fortius dico, non effusius, aut latius propagatum, nam donum Christi non prodest pluribus, quàm nocuit delictum Adæ. Prodest tamen omnibus regeneratis per Christum, sicut & illud nocuit omnibus genitis ex Adam, multoq; magis, ac largius profuit, quia plus mali tollit, & plus boni præstat Christus regeneratis, quàm mali attulerit Adam ex se generatis. Adam per vnū delictum transmisit in filios vnū peccatū originale. Christus vero per donum suum non solum hoc vnum, sed cætera omnia abstulit regeneratis. Ex hac similitudine rectè considerata facilè intelliges id quod supra dictum est de sufficientia, & efficientia meritorum Christi. Nam etiā si decies centena millia hominū nascerentur, supra eos qui vnquā nascituri sunt, omnibus sufficeret ad damnationem vnum peccatum Adæ. Tamen hoc nō operatur efficiuè, nisi in illis qui generantur actu ex visceribus Adæ, nec diutius operatur in ipsis, quàm manent in Adam. Eodem modo etsi centies centena milia hominū nascerentur, vltra eos qui fuerunt, vel vnquā erunt, sufficeret tamen omnibus saluandis vnum vnius passionis Christi meritum, quia infinitum est. Infinitum vero neq; vsu finiri potest, neque ablatione. Verum effectiuè non operatur salutem nisi in illis, qui actu regenerantur in ipso, & hoc quandiu manent fide & obedientia conglutinati cum illo. Nam si rursum excidant a Christo, cōuersi ad opera tenebrarum, & carnis, iam iterato computantur in veteri Adam, expertes meritorum, quæ præparauit hominibus Christus, donec per pœnitentiā reconcilientur, vt rursum Christi, & meritorum eius participes fiant. Meritum enim passionis Domini, & pretium redemptionis eius, hostia insuper, quam obtulit in odorem suauitatis, sunt velut immensus thesaurus, quæsitus, & conseruatus in vtilitatem omnium nascentium in mundo. Verum hic thesaurus non incipit esse meus, aut tuus, vel alterius, vt salutemur per ipsum, nisi Christus fiat noster, nosq; incipiamus reuera esse ipsius subditi, membra, & filij familias. Nam ipsius sunt merita, actu non cōmunicanda nisi suis, qui scilicet facti sunt vnum corpus cum ipso, vt sic per fidei copulam ipsa Christi opera, merita, hostia, fiant quodammodo nostra opera, nostra merita, nostra hostia. Quo crūte vel sic cōstat vniuersalis veritas illius, quod dicitur 2. Cor. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis prout gessit, siue bonum, siue malum. Et alibi. Tu reddes vnicuiq; secundū opera sua, docente August. in Epist. ad Vitalem; vitam æternam (etiā dum parvulis datur propter Christi merita) simul dari propter ipsorum merita, ac opera. Nam Christi merita efficiuntur ipsorum, dum regeneratione fiunt membra vna corporis eius, siquidem quæ capitis sunt, ea etiam sunt totius corporis, & per cōsequens omnium membrorū eius. His constitutis, quæ certissima sunt, procedamus ad disputationē grauissimam ad explicandum per quid, & quomodo merita Christi nobis applicentur, & adiungantur, vt prosint.

Ioan. 1.

Ephes. 2. Isa. 9.

Rom. 5. Vide quomodo Apostol⁹ explicet similitudinem & dissimilitudinem Christi & Adam.

2. Cor. 5.

August.

QVAESTIO GRAVIS.

Per quid, & quomodo fructus passionis Christi, & merita eiusdem applicentur, & adiungantur nobis, vt prosint, in articulos diuisa.

An fructus meritorū Christi reddeant ad eos qui ex viribus naturę faciūt quod in se est, absque fide in Iesum.

D. Thom.

ARticulus primus. Verum fructus passionis Christi applicetur his, qui faciunt quantum in se est, & talento rationis internæ benè vtentibus absque fide in Christum Iesum, de quo nihil audierunt? A parte affirmatiua sic arguitur. Facienti quod in se est ex facultate naturæ, & liberi arbitrij viribus, Deus nunquā denegat gratiam, ergo viribus naturæ possumus consequi fructus passionis Christi. Antecedēs asseritur a doctissimis Theologis, a D. Thom. de verit quæst 14. art. 11. ad 1. consensit Alexander Alensis 3. p. q. 69. art. 3. Altisiodorensis 3 par. quæst. 5. tract. 2. Gerson in regul. moral. alphabeto. 24. litera. m & Gabriel, & alij multi: imò D. Thom. in 2. dist 28. quæst. 1. art. 4 scribit, quòd homo ex viribus liberi arbitrij, potest se ad gratiam, & iustificationem disponere, & in huius rei confirmationē adducit illud veluti decantatum axioma. Nam facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam. Et distinctione præcedenti. q. 1. art. 4. ad 4. dicit, quòd homo meretur de congruo primam iustificationem: & in cōment. super Epist. ad Heb. ca. 6. elucidans illam sententiam, nō enim iniustus est Deus, vt obliuiscatur operis vestri, scribit, quòd homo meretur de congruo primam iustificationem.

Argum. partis affirmatiuę. Prim. arg. D. Thom. Alexāder Alens. Altisiodo. Gerson. Gabr. Secundū.

¶ Deinde sic arguitur, puer cum pervenit ad vsum rationis, si proponat ex viribus naturæ sequi bonū, & fugere malum, continuò infunditur ei gratia: ergo ex viribus naturæ potest consequi fructus passionis Christi. Antecedens asseritur a D. Thom. 1. 2. quæst. 89 art. 6. & patet euidenti ratione. Nam si differatur gratiæ infusio in illo temporis intermedio, poterit esse peccatum veniale cum solo originali; quod existimatur absurdum ab omnibus Theologis. Ex hac doctrina D. Tho. colligitur fieri posse, vt primo tempore vsus rationis puer non modo Christum,

D. Thom.

stum, sed ne Deum quidem agnoscat, vt pote apud barbaros sine vlla religione, notitiaue diuini nominis educatus. Is ergo, vt faciat quod in se est, satis erit si se conuertat in honestum finem naturæ ratione comprehensum. Sed tūc ille mortaliter non peccat, cū beneficiat p ætate, & institutione, quam habet, nec est si solo originali, vt D. Thom. autore nos habemus, ergo cōsequet gratiam sine cognitione Dei, ac proinde sine fide Christi.

Tertium.

¶ Præterea, quoniam hæc vrgere angustius volumus, vt D. Thom. 2. 2. quæst. 10. arti. 1. docet, infidelitas nullū peccatum est in ijs, qui de rebus fidei nihil penitus audierunt. Cognoscat itaque puer ex dictamine aliqd esse honestum, aliquid contra turpe, statuatq; se se honestam viuendi rationem secuturum, in honestam repudiaturum, quemadmodum de Hercule, in somnio fernit fabulæ. Iam quæro, num ille peccet? Minimè verò gentium. Non enim peccatum infidelitatis, vt ex illa quæst. 10. patet, nec peccatum omissionis cùm conuertat se in honestum finem, quantum ei per scientiam, & ætatem licet. Est igitur in gratia, si D. Thom. autorem sequimur.

Quartum.

Rom. 10.

¶ Præterea, vt vrgentius idem instantiusque premamus, fides ex auditu est, auditus autē non est sine prædicante, quod Apostolus ad Roman. c. 10. tradit. Non ergo potest puer statim a principio vsus rationis fidem habere sine prædicatore. At non est præsto, vt supponimus, prædicator, qui in ipso videlicet temporis articulo credenda proponat, ergo iuxta D. Tho. puer ille circa fidei actum iustificabitur.

Quintū.

¶ Faciamus insuper, vt primus actus pueri vtentis ratione sit velle accipere baptismum: quia scilicet vidit pueros alios a sacerdote baptizari, cuius rei exemplum habes 10. hist. eccl. lib. cap. 14. referturque a Gratiano 1. quæst. 1. c. Spiritus sanctus. de pueris baptizatis ab Athanasio puero. Tunc ergo cum baptizatus nō ponat obicē, recipit gratiam, recipit autem sine fide. Nihil ergo vetat, vt homo citra fidem iustificetur, & vberrimos passionis Christi fructus consequatur.

Sextum.

¶ Præterea, in quocunque temporis puncto, atque momento potest homo iustificari, sed non in quocunque potest cognoscere Deum secundum ordinariam, & moralem potestatem. Igitur sine Dei, & Christi fide possumus a peccato sanari, ac remissionem peccatorum consequi.

Septimū. Rom. 2.

¶ Adde huc, quòd vt Apostolus ad Roma. 2. dicit: Gentes, quæ legem nō habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt; qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis. Sed factores legis iustificabuntur, vt eodem c. Apostolo air, ergo sola cognitione naturali potest homini obuenire iustificatio. Vnde & D. Tho. in comment. super hunc ipsum locum, naturaliter, inquit, id est, per legem naturalem ostendentem eis, quid sit agendum, & tamen non excluditur gratia ad mouendum affectum. Hactenus D. Thom. non ergo exigitur gratia ad mouendum intellectum, vt homo iustificetur, sed per solam naturæ rationem potest iustificari.

Octauū.

Hebr. 11.

¶ Præterea, non est necessaria alia cognitio, vt quis accedere possit ad Deum, nisi qua intelligitur Deus esse, & remunerator esse inquirentium se, iuxta illud D. Paul. Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quòd inquirentibus se remunerator sit, ad Hebr. 11. At verò vtra que istius rei cognitio haberi potest ex lumine naturali, ergo si quis istiæc cognoscat, & accedat ad Deum recto corde, vtique iustificabitur, & salutem æternam consequetur.

Nonum.

¶ Ad hæc, non solum in lege naturæ, verum etiam in lege scripta satis erat ad salutem seruare mandata, iuxta illud, quod dicit Dominus: si vis ad vitam ingredi, serua mandata: at decem mādata legis de quibus sermo erat, naturali ratione continebantur, ergo si homo faciat, quod in se est ex talento rationis humanæ, & ex viribus naturæ, poterit consequi gratiam, & gloriam, quæ sunt fructus Dominicæ passionis. Hæc omnia confirmantur. Nam Deus, cuius misericordię non est numerus, ab exordio mundi, etiam hominibus ignorantibus præparauit saluatorem Iesum, in cuius sanguine abstulit omnia peccata mundi. Si enim in paruulis operatur gratia Dei remissionem peccatorum etiam ipsis ignorantibus, cur non simili ratione eadem gratia per Christum operatur eandem peccatorum remissionem, præsertim in eos, qui secundum legem naturę viuunt, qui nec contemnūt, nec contemnere possunt Christum, aut eius sacramentum, de quibus audire non potuerunt?

Confir.

Decimū.

¶ Præterea vsu venire potest quosdam homines gratiā Christi ignorātes sic esse affectos, vt nō contemnerent, sed crederent in Christum, & magnificarent illum, quando ipsis esset reuelatus. Certè ex eo, quod scriptura docet, omnes iustos esse iustificatos per gratiam Iesu, id est, per misericordiam Iesu interpellātis etiam pro his, qui ignorant illum, non videtur consequens esse, necessarium esse omnes iustos habere fidem in Iesum, sed eos solum, qui audierunt illum, iuxta illud quod dicit Dominus Ioan. 15. Si non venissem, & loquutus eis non fuissem, peccatum non haberent. Vnde Mar. 16. cum dixisset; Qui non crediderit condemnabitur, iam præmiserat; Euntes in vniuersum mundum prædicate Euangelium omni creaturæ; Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit; Qui verò non crediderit, condemnabitur. Quibus verbis planè indicatur, quòd is, qui prædicatione audita non crediderit, condemnabitur, secus de eo, qui audire non potuit. In contrarium est illud ad Hebr. 11. Sine fide impossibile est placere Deo, & illud Romanor. 3. Iustitia per fidem Iesu Christi in omnes, & super omnes qui credunt in eum.

Ioan. 15.

Mar. 16.

Hebr. 11.

Rom 3.

De proposita quæstione varie rores.

¶ In hac quæstione exponēda si longior fuero, quàm solco, lector veniam præstabit, nam operæpretium est demonstrare, quę nam iustitia in pretio sit apud Deum, per quam homo reputetur, & iustus sit apud illum, placeatque Deo, & vitam æternam consequatur, sine cuius rei notitia nemini vnquam potest contingere salus. De qua re diu multumq; in Ecclesia Christi controuersum est.

Iudæi gratiā Christi Iesu ignorabant.

¶ Igitur Iudæi in gratiam Christi iniurij, libero arbitrio & suis operibus plus iusto tribuentes, existimabāt errantes se suis viribus sine gratia Christi posse ex obseruatione legis iustos esse coram Deo, contra quos D. Paulus acerrimus gratiæ Christi assertor pugnauit fortissimè in Epistola ad Rom. & in Epist. ad Galatas docet omnes esse peccatores, & egere gratia Dei, & quoniam ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo.

Pelagi⁹ ingram Dei iniurius.

¶ Hunc errorem post quadringentos annos suscitauit Pelagius, qui ausus est Deo dicere: Tu fecisti nos homines, nos verò facimus nos iustos. Atqui hic Pelagius distinguens tria tempora dicebat, in primo tempore ante legem Moysi vixisse homines iustos ex naturæ vi, & facultate, tum enim ratione duce cognoscebatur creator omnium, & quemadmodum viuendum esset, iussum erat in cordibus hominum non lege literæ, sed naturæ. Et quidem in hoc statu ante legem, hāc gratiam Dei Pelagius agnoscebat, quòd fecerit nos homines libero arbitrio pollentes, verum iam facti homines ipsi per vires naturæ se faciebant iustos bonum operantes. Verum deprauatis moribus vbi cœpit deficere natura iam depraua ta, lex Dei, inquit, adhibita est in præsidium naturæ iam deficientis. Porrò in hoc statu etiam agnoscebat Pelagius donum Dei fuisse legem diuinitus datam, & propositam, cæterum aiebat hæreticus, quòd homo lege diuina instructus poterat per naturæ vim & per facultatem liberi arbitrij vniuersam legem implere, & reputari, & fieri iustus ex operibus suis coram Deo. Nouissimè autem postquam præualuit nimia, inquit, peccandi consuetudo, cui succurrit lex parum confert; Christus aduenit, & tanquā morbo desperatissimo non per discipulos, sed per seipsum medicus ipse subuenit; i quo quidem statu Pelagius etiam aiebat gratiam Dei esse, & eximiam quidem præ dicasse, & proposuisse mortalibus Euangelium, proposito tamen, & prædicato Euangelio, aiebat hæreticus, in facultate liberi arbitrij esse positum credere, & fidem illi adhibere, omniaque eius præcepta obseruare, & ample cti; Vnde dicebat Christum venisse in carnem solum ad erudiendum, & docendum. Hæc dogmata, & alia id genus continet hæresis Pelagiana.

¶ Post

Universidad de Deusto
Biblioteca

Scintillæ Pelagianę hæresis.

¶Post Pelagium insurrexerunt alij, huius sectæ reliquiæ, qui dixerunt iustum passionis Christi, quem isti autores agnoscunt; in quo & a Pelagio differunt; applicari omnibus, qui faciunt, quod in se est, & talento rationis iuxta vsum bene vtentibus absque fide in Iesum, de quo nihil audierunt. Aliud dogma ex officina Pelagianæ hæresis subortum esse audio nostra tempestate cuiusdã hominis asserentis homines, qui faciunt, quod in se est, & ex facultate naturæ rectè viuunt seruantes legem naturæ etiam si ignorent Christum non condemnari ad ignem inferni, quanquam non consequantur vitam æternam. Sed neque in his erroribus desit Pelagianæ sectæ scintilla, & pernicies, existimo enim ad hanc sectam pertinere opinionem aliam, si opinio est, quæ asserit fructum passionis Christi prodesse his, qui ex vi naturæ cognoscunt Deum esse & remuneratorem esse, & intra huius cognitionis regulam quæcunque seruire Deo, licet Christum non agnoscant, neq; aliquid supernaturale percipiant traditionem illis innotescat. Itaque aut hæc opinio, quòd sola cognitione rerum naturalium potest homini obuenire iustificatio, est tamen necessarium auxilium gratiæ ad mouendum, & sanandum voluntatis affectum, atque etiam ad præstandam eam certitudinem, & inimobilitatem ex parte intellectus, vt firmiter, & infallibiliter absq; omni formidine veritatibus agnitis adhæreat. Contra istos errores veritas catholica stabilienda est, quæ in his propositionibus consistit.

Prima cõclusio.

¶Prima conclusio. Opera bona, quæ homines suis viribus adiuti doctrina legis naturalis, aut scripturæ, præstare possunt, non sufficiunt; vt illis applicetur fructus passionis Christi; vt liberentur a peccatis, & iusti fiant. Itaq; facientibus, quod in se est ex facultate, & vi naturæ

Facientib. quod in se est ex viribus naturæ nõ applicatur merita Christi, vt prosint.

nõ applicatur meritum Christi, vt profit illis ad salutem. Hanc veritatem demonstrat D. Paulus in omnibus suis epistolis, præsertim in ea, quæ est ad Romanos, & in ea, quæ est ad Galatas. In his Epistolis hoc agit præcipuè, vt gratiam Iesu Christi super humanum genus commendet, ostendens omnem hominẽ tam Iudæum, quam Gentilem iustificari non ex operibus, ne quis gloriẽtur, sed per gratiam Dei, & fidem in Christum Iesum. Vnde sic pronuntiat Paulus ad Rom. 3. Quia ex operibus legis non iustificatur omnis caro coram illo.

Rom. 3.

¶Huius autem rei varias adducit D. Paulus demonstrationes. Prima est, quia nemo est qui facit legem; sed omnes sunt transgressores legis; & hoc est quod dicit D. Paulus; Omnes peccauerunt, & egent gloria Dei, peccatori autem non præmium iustitiæ, sed pœna debetur. Alteram demonstrationem affert D. Paulus, quoniam ex operibus legis, quæ faciunt homines, etiam si vniuersa præstentur, non potest aliquis iustificari apud Deum, liquidem iustificatio coram Deo, de qua hic sermo est, prorsus est gratuita cum homine peccatore reconciliatio, ad quam efficiendam inualida sunt omnia opera, quæ homo ex vi naturæ præstare potest. Hanc rationem insinuat Paulus ad Rom. 4 inquiens: Si Abraham ex operibus iustificatus est, habet gloriam, sed nõ apud Deum, id est, si Abraham ex operibus iustificatus est, habet gloriam, id est, laudem insignis viri, viri insigniter iusti; sed apud homines, non apud Deum, qui non habet pro insigni, nisi eum, quem ex sua gratia gratum habet, & pro amico, remittendo illi peccata sua. Eandem demonstrationẽ repetit ad Rom. 10. in illis verbis: Ignorantes enim iustitiam Dei, & suam quærentes statuere, iustitiæ Dei non sunt subiecti. Quibus verbis duplex iustitia designatur, vna quam homines suis viribus adiuti doctrina legis conantur præstare. Cui iustitiæ opponitur alia, quæ iustitia Dei dicitur, id est, quam Deus in homine efficit, quæ secundum August. in libro de spiritu, & litera complectitur non solum remissionem peccatorum, sed etiam opera iusta, & legis implectionem, & animi nostri interiorem renouationem per gratiam diffusam in cordibus nostris. Ad idem demonstrandum induxit D. Paulus aliud argumentum, cum inquit ad Rom. 3. Per legem cognitio peccati. Et iterum ad Roma. 4. Lex iram operatur. & ad Rom. 10 finis legis Christus est ad salutẽ omni credenti.

Rom. 10.

August.

Rom 3.
Rom 4.
Rom. 10.

Sensus istorum locorũ est, lex in hoc data est, vt demonstraret peccatum, & iræ condemnationem, non vt vi sua, aut merito operum, quæ præscribit, aboleat peccatum. Certè finis ad quem omnia officia legis ducunt, & vocant; Christus est ad iustitiam omni credenti, id est, non est data lex vt ex ea per vires suas iustificetur homo, sed vt per eam ducatur ad Christum, per cuius fidem iustificetur. Sed & aliud argumentum non minus euidens insinuat Paulus, cum inquit ad Galatas. Si per legem iustitia, ergo Christus gratis mortuus est; ita sanè si per naturam iustitia, ergo etiam Christus gratis, & sine causa mortuus est. Huiusmodi argumenta sunt innumera in D. Paulo passim sparsa ad ostendendum quòd ex meritis operum nostrorum non iustificamur coram Deo. Vnde est illud veluti prouerbium a D. Paulo decantatum: Non ex operibus ne quis glorietur. Et illud: non ex operibus, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit.

Ad Gala.

¶Sed est valde aduertendum, quòd cum D. Paulus demonstret ex operibus legis neminem coram Deo iustificari, potuisset omittere genitiuum, legis, & absolutè dixisse: Ex operibus nõ iustificatur omnis caro. Verũ aduertere voluit, vt magis vegeret Iudæos, qui in lege sibi data acquiescebant, tanquam illa vim haberet iustificandi. Alij opera legis accipiunt, non solum ea, quæ legi Moysi propria sunt, verumetiam ea, quæ cõmunia habet cum lege naturæ, vt sensus sit: Ex merito operum legis, nõ tantum cæremonialis, verum etiam decalogi non iustificabitur omnis caro, id est, nullus homo iustificabitur apud Deum. Hæc sententia est D. August. ca. 8 libro de spiritu & litera. Hæc veritas diffinita est in Concilio Mileuitano, & Arausicano & Tridentino. Sed Concilium Arausicanum præcipuè nostram sententiam confirmat. cap. 7. inquiens: Si per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare vt expedit, aut eligere, siue saluari, id est, euangelizantis prædicationi consentire posse, confirmat absque illuminatione, & inspiratione Spiritus sancti, qui dat omnibus suauitatem in consentiendo, & credendo veritati, hæretico fallitur spiritu, nõ intelligens vocem Dei in Euangelio dicentis: Sine me nihil potestis facere. Et illud Apostoli. 2 Cor. 3. Non quod idonei simus cogitare aliquid ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Sed desino amplius immorari in huius rei confirmatione, nam abundè confirmata est, & eius euidentior demonstratio non est præsentis loci, sed pertinet ad materiam de gratia.

Quẽ sensum habet Paulus cũ inquit, ex operib⁹ legis nõ iustificatur homo.

August. Concilio Mileuit. Concilio Arausi. Concilio Trid.

Ioan. 15. 2. Cor. 3.

¶Secunda conclusio, Sine fide in Christum nemo vnquam salutem est consequutus. Itaque nisi credenti in Christum nunquam applicatur meritum Christi, ve libertura peccato, & iustus fiat, neque vnquam ab exordio mundi contigit salus siue fide in Christum. Hæc conclusio probatur in primis euidentibus scripturis. Prima est. 2. ad Corint. 4 habentes eundem spiritum fidei, sicut scriptum est: Credidi propter quod loquutus sum, & nos credimus propter quod & loquimur. Secunda est. 1. ad Corint. 10 Patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes in Moyse baptizati sunt in nube, & in mari, & omnes eandem escam spiritualem manducauerunt, & omnes eundem potum biberunt, Bibebant autẽ de spirituali consequente eos petra: Petra autem erat Christus. Tertia ad Rom. 5. Sicut per vnius delictum in omnes homines in condemnationem; sic & per vnius iustitiã in omnes homines in iustificationem. Quarta est ad Rom. 3. Omnes peccauerunt, & egent gloria Dei, iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiatorem per fidem ad ostensionẽ iustitiæ suæ propter remissionem præcedentium delictorum, vt sit ipse iustus, & iustificans eum, qui est ex fide Iesu Christi. Vnus est enim Deus, qui iustificat circumcisionem ex fide, & præputium per fidem. Quinta in eod. cap. Iustitia Dei per fidem Iesu Christi in omnes, & super omnes, qui credunt in eum. Et ne hoc solum putemus referendum ad tempus gratiæ iam sub Euangelio reuelatæ, subiungit Paulus, quòd Abraham per hanc fidem iustificatus

Secũda cõclusio. Sine fide Christum nunquam applicatur meritum Christi.

2. Cor. 4. 1. Cor. 10.

Rom. 5.

Rom. 3.

Actor. 15.

Actor. 10.

Ioan. 8.

Genes. 4.

Cant. 1.

Matth. 4.

ficatus est, & Pater credentium meruit appellari. Sexta Actorum. 15. Sic enim, inquit Petrus Apostolum principes, per gratiam Domini nostri Iesu Christi credimus saluari, quemadmodum & illi, Patres, videlicet, veteris testamenti. Huic concinit alia scriptura Actor. 10 Huic omnes prophetæ testimonium perhibent remissionem peccatorum accipere per nomen eius, quem & propterea desiderauerunt videre veteris legis Patres, & Prophetæ. Abraham, inquit Christus Ioan. 8. desideranit videre diẽ meũ, vidit, & gauisus est. Pro hoc Christo mittendo orauit Moyses Exod. 4. Obsecro Domine mitte, quem missurus es, tanquam dicat alium dignũ rem me es missurus, hunc obsecro mittas ad liberandum populum de seruitute infernalis Pharaonis. Ad hunc suspirabat olim iustorum synagoga in Canticis. 1. Osculetur me osculo oris sui. Sonet vox tua in auribus meis; tanquam dicat, Qui loquebatur iam in Patribus, & Prophetis, loquatur mihi ore proprio in assumpta carne. Veteris ergo legis homines suo modo Christum cognouerunt, eademq; saluari fide, qua nos facti sumus salui: sed nondum erat modus redemptionis sic distinctim, & vniuersaliter declaratus. Sed illud est insigne testimoniũ, quod habetur Actor. 4. Non est aliud nomen sub cœlo datũ hominibus, in quo oporteat nos fieri saluos. Hoc est nomen Domi tetragramaton, quod in scriptura veteris legis vocatur nomen Domini, & salutare, & misericordia, via, & veritas, & humen, quod ex fide inuocabant omnes veteris legis iusti. Cui & Abel iustus obtulit munera, quod & Enos, & Abraham inuocauerunt. Enos inuocare cœpit nomen Domini, ædificauitq; Abraham altare Domino, & inuocabant ibi nomen Domini. Vbi veritas Hebraica habet nomen Domini tetragramaton, de quo nomine dicit Hieremias Propheta. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & suscitabo Dauid germen iustum, & regnabit rex, & sapiens erit, & hoc est nomen quod vocabunt eum, Dominus iustus noster, siue Dominus iustitia nostra. Vbi Hebraica veritas habet nomen Domini tetragramaton. In nomine hoc salutem petuerunt, qui cunque sanati fuerunt, dicentes. Deus in nomine tuo saluum me fac. Propter gloriam nominis tui libera nos. Ostende nobis Domine misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis. Vnde Abraham, Moyses, Iob, Dauid, Isaias, cæteriq; Prophetæ suis sæculis Christum nondum natum in lumine fidei viderunt viuentem, Redemptorem, resurgentem, iudicantem, in quo & Gentes acciperent benedictionem. Cunctis diebus, inquit Iob, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea. Credo quòd Redemptor meus vivit, & in nouissimo die de terra resurrecturus sum, & rursus circundabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quem visurus sum ego ipse, & non alius quis, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo. Cupiens autem hæc verba sua in perpetuũ durare, ita vt non possint vlla vetustate a memoria humani cordis deleri, vult illa exarari in plumbi lamina, aut sculpi in silice, docens ex spe resurrectionis, & futuræ vitæ cõtemnere hoc præsens sæculum. Deinde & Christum fuisse reuelatum populo illi, docet Saluator in Euangelio. Si crederetis Moysi, crederetis vtique & mihi, de me etenim ipse scripsit. Quod & Stephanus iam lapidandus planè docet. Duræ ceruicis, inquit, & incircuncisi corde, vos semper Spiritu sancto restitistis, sicut & Patres vestri. Quem prophetarum non estis persequuti? & occidistis eos, qui prænunciabant de aduentu iusti. Habes igitur Spiritum sanctũ sufficienter illis reuelasse aduentũ iusti Messiæ, sed eos restitisse spiritui suggerenti. Moyses, inquit Paulus Heb. 11. maiores diuitias æstimauit thesauro Ægyptiorum, improperiũ Christi, aspiciebat enim in remunerationẽ. Item Apostolus Iudas, commonere vos, inquit, volo scientes semel omnia, quoniam Iesus populum de terra Ægypti saluans, & eos, qui non crediderunt, perdidit. Omnes igitur sancti veteris legis non fiti sus operibus, sed ex fide salui facti sunt, desiderantes Saluatorem, & aduentum Messiæ, hoc est, Christi, non expectantes repromissionem tempotalem in hac vita, vbi se peregrinos, & aduenas esse cognouerunt, demorantes etiam, vt ait Apostolus, in terra sancta, nõ tanquã in patria, sed tanquam in loco peregrinationis.

Ioan. 8.

Genes. 4.

Cant. 1.

Matth. 4.

¶Probatur etiam hæc sententia autoritate Patrum. Hierony. in 2 cap. Epist. ad Galat super ea verba, scientes quòd nõ iustificatur homo ex operibus legis, nisi per fidẽ Iesu Christi, admonere, inquit, debemus sanctos qui antiquitus fuerunt, ex fide Christi iustificatos. Siquidem Abraham vidit diem Christi, & lætatus est. Et Moyses maiores diuitias extimauit thesauro Ægyptiorum improperium Christi, aspiciebat enim in remunerationem. Et Isaias vidit gloriã Christi, vt Ioannes Euangelista cõmemorat, & Iudas de omnibus generaliter. Item in 4 ca. eiusdem Epistolæ. Hæres iste paruulus, qui nihil differt a seruo, sed sub tutoribus est, vsque ad præfinitum tempus a Patre, rotum humanum genus, inquit, vsque ad aduentum Christi significat. Quomodo enim omnes in protoplasto Adam necdum nati moriuntur, ita & omnes, & hi, qui in aduentu Christi nati sunt, in secundo Adam viuificantur. Iste intellectus Ecclesiæ catholicæ conuenit, quæ & veteris, & noui testamenti vnam asserit prouidentiam, nec distinguit tempore, quos conditione sociauit. Omnes ædificati sumus super fundamentum Apostolorum, & Prophetarũ continente nos angulari lapide Iesu Christo, omnes vnus panis sumus, & duo consensimus super terram. Et quomodo nos super Propheras fundati sumus, ita & Patriarchæ in Apostolorum fundamine constiterũt. Hactenus D. Hieronymus. Præclara certè, & tali viro digna interpretatio. Quemadmodum enim paruulus hæres idem est, & adultus, sic populus ille antiquus, & hic nouus eadem fide, & religione contentus, eadem quoq; Ecclesia est, ac sicut in paruulo implicitè continetur, quod postea explicatur in adulto; ita fides illa antiquorum paruula fuit, & vi sua cõtinebat implicitè, quod deinde crescens habuit explicitè. Diuus item August. hanc sententiam frequentissime repetit lib 1 cõtra duas Epist. Pelagianorum cap. 21 & super Ioann. tract. 45 & Epist. 157. quæ scribitur ad Optatum, vt multa alia loca prætermittam. Illa sit fides salua, inquit, qua credimus nullum hominem siue maioris, siue paruulæ quamlibet, & recentis ætatis liberari a contagione mortis antiquæ, & obligatione peccati, quod prima nativitate contraxit, nisi per vnum mediatorem Dei, & hominum Christum Iesum. Cuius hominis eiusdemq; Dei salubertima fide, etiam illi iusti salui facti sunt, qui priusquam veniret in carne, in carne crediderunt esse venturum. Eadem namq; fides est & nostra, & illorum. Quoniam hoc crediderunt illi futurum, quod nos credimus factum: Et sacramenta quidem potuerunt esse pro temporum diuersitate diuersa, sed ad vnitatem tamen eiusdem fidei concordissimè recurrentia. Proindè cum omnes iusti, siue ante incarnationem, siue post incarnationem Christi, nec vixerint, nec viuant, nisi ex fide incarnationis Christi: profectò quod scriptum est, non esse aliud nomen sub cœlo, in quo nos oporteat saluos fieri, ex illo tempore valet ad saluandum genus humanum, ex quo in Adam vitiatum est. Hactenus Augustinus. Gregorius quoque hom. 17. in Ezechielem in huius rei figuram asserit, turbas, quæ præcedebant & sequebantur, veraſq; pariter acclamasse filio Dauid, Osanna in excelsis.

Sententiæ patrũ pro secunda conc. Hieron.

August.

Gregor.

¶Tertia cõclusio Cognoscenti Deum esse, & remuneratore esse ex facultate intellectus naturali nõ applicatur meritum Christi, vt illi prosit ad salutem, sed opus est, vt credat aliquid supernaturale, putà, apud Deum esse propitiationem, & delictorum condonationem, præmiumq; supernaturale pœnitentibus esse promissum.

Tertia cõclusio.

¶Volo dicere hac assertione esse dogma fidei certum, semper fuisse necessarium ad salutem, credere aliquid supernaturale, puta Deum esse impij iustificatorem, & propitiatorem pro peccatis, & contrarium decerno esse dogma hæreticum. Probatur hæc conclusio in primis ex scripturis diuinis superius commemoratis, in quibus planè asseritur semper fuisse necessarium credere in propitiatorem Christum, credere autem in Christum propitiatorem veritas est supernaturalis, nec cognitione naturali constare potest. Rursus probatur ex diffinitione fidei, quam

Semp fuit necessarium ad salutem per gratiã obtinẽdã credere aliqd supernaturale.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hebr.11. quam statuit Paulus ad Heb.11.Fides inquit, est substantia sperandarum rerum,argumentum non apparentium. Quod si naturalis cognitio ad iustificationem satis est, iam profecto aliud fundamentū ponitur præter id, quod positum est. Ait ergo Paulus fidem esse rerum, quæ sperantur,fundamentum, sine quo res,de qua est fides,neq; sperari potest. Et rursus,notitia quædam, siue,vt in diffinitione dicitur,apprehensio non apparentium, hoc est, persuasio certa earum rerum,quæ ratione humana comprehendi non valent. Estq; omniū huiusmodi sola fides argumentum rapiens intellectum in certum, firmumq; assensum, licèt non videat ratio,sed nec videre possit earum rerum veritatem. Quod hic sit sensus diffinitionis

Ambros. D. Pauli planè sentiunt ferè vniuersi Patres, præcipuè Ambrosius, Basilius, Augustinus. Vnde D.Ambr.tractās dictam diffinitionem fidei loco vocis, Argumentum,ponit coniunctionem, dicens: Fides est coniunctio earum rerum, quæ non videntur, quia fides quasi compellit in assensum eorū, quæ viribus rationis humanæ inuestigari nequeunt, Vti pulcherrimè demonstrant ex aliis scripturis D. Basilius, & D.Augustinus.Diuus quidem Basi-

Basilius. Actor.3. lius exponens Psal.115 ex illo Actorum 3. In nomine Iesu Christi Nazareni surge, & ambula, Fides, inquit, non Geometricis, aut necessariis niritur probationibus. Die,quæso,quid ad fidē faciendā,veritatemq; persuadendam vehementius, an Dialecticæ propositiones secum sympetasmata cōsequentia trahentes?an potius tale,tantumq; ostentum ab omnibus clarissimè visum,omnemq; virtutem excedens? Diuus vero Augustinus ex illo Isa.7.

August. nisi credideritis,non intelligetis,contra eos, qui dicunt, fidem non adhibendam ante rationem, sed primo ratione intelligendum quod proponitur,deinde credendum, quem admodum impiè docuit Petrus Abailardus, cuius

Bernard. insaniam depingit Bernardus Epist.190. Habet, inquit Augustinus,& fides ipsa lumen suū in scripturis,in Prophecia,in Euāgelio,in Apostoleis lectionibus. Et paucis interpositis subdit: Videtis ergo fratres, quàm sint perueršī,& properando vitiosi, qui tanquam immaturi conceptus ante ortum quærunt abortum, qui nobis dicunt, quid me iubes credere, quod non video? Videam ego aliquid vt credam. Iubes credendum,quod non videam? Ego videre volo, & videndo credere, & non audiendo. Dicit Propheta: Nisi crediderit is,nō intelligetis. Ascendere vis,& gradus obliuisceris. Vtique peruersè homo,si iam tibi posset ostendere, quid videres,non hortarer vt crederes. Quid enim est fides,nisi credere quod nō vides? vt in mysteriis Dei concipiendis,fides debeat esse præambula:intelligētia verò pedissequa.Quod si obiicias, Thomas Apostolus credidit,quia vidit & palpauit, nec credere voluit, priusquā vidisset,dicens: Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum,& mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius non credam. Dicendum est, quòd aliud vidit Thomas, aliud credidit. Hominem vidit, & Deum confessus est, dicens: Dominus meus,& Deus meus,fide credendo hominem illum,quem palpabat,& videbat,Deum suum,ac Dominum esse, quod vrique videre, aut palpare non potuit. Vnde subdit Saluator. Quia vidisti me Thoma,suppleri, surrexisse a mortuis,credidisti: Beati,qui non viderunt(hoc scilicet,resurrectionis meæ miraculum)& crediderunt, scilicet me esse Deum suum, ac Dominum.

Rom.4. Certè fides,quam laudat Paulus ad Rom.4.In Abraham omniū credentium Patre, eam cōmemorat fuisse, quòd contra spem in spem credidit, hoc est,in rebus desperatis secundum humanam cogitationem. Et præterea, cum

Hebr.11. D.Paulus ad Heb.11. in loco citato docere vellet proprietates fidei,& eius virtutem, per quam Patres antiqui operati sunt iustitiā,ea tantum recensēt, quæ ratione humana inuestigari non possunt, si accurate intelligantur.

Sapien.9. Præterea Sap.9.Da mihi,inquit,sedium tuarū assistricem sapientiam,& noli me reprobare a pueris tuis,Quoniam homo infirmus sum,& exigui temporis, & minor ad intellectum iudicij, & legum. Et si quis erit consummatus inter filios hominum, si ab illo abfuerit sapientia tua in nihilum computabitur. Mitte illam de cęlis sanctis tuis, vt mecum sit,& mecum laboret.Et sciam quid acceptum sit apud te omni tempore, & deducet me in operibus meis sobriè,& erunt accepta opera mea. Quis enim hominum poterit scire consilium Dei? aut quis poterit cogitare, quid velit Deus? Cogitationes enim mortalium timidæ,& incertæ prouidētiæ nostræ. Corpus enim,quod corrumpitur,aggrauat animam,& deprimit sensum multa cogitantē terrena inhabitatio. Et difficile æstimamus, quæ in terra sunt, & quæ in prospectu sunt, inuenimus cum labore: quæ in cœlis sunt autem quis inuestigabit, nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spiritum sanctum tuum de altissimis? Nam per sapientiā sanati sunt quicunq; placuerunt tibi Domine a principio. Est ne igitur, qui post adeò clarum, irrefragabileq; veritatis testimonium audeat veritati refragari? Ecce sapiens quod nos asseruimus manifestissimè docet, nō sat esse mortalium cogitata, humanaq; consilia ad animi salutem nisi Spiritus sancti dono,cęlestis homini scientia conferatur,scientia videlicet illa salutis plebi Dei data in remissionem peccatorum ipsius. Hoc ipsum confirmatur autoritate Ambros.

Patrum. Ambr.in primis in illud 1.ad Timoth.2. Qui vult omnes homines saluos fieri, conditio, inquit, latet, si accedant ad eum: fides est enim,quæ dat salutē, quam nisi mens tota se ceperit voluntate, nō solum nihil proderit,sed & oberit. Fidei enim gratia hanc habet potestatem,vt deuotis sibi diuinam infundat medelam, indeuotis verò conferat morbum, per quem totus homo intereat. Et 1.lib.off.fidem,ait,esse iustitiæ fundamentum. Et ad Demetriadem Epist.84.lib.10. quòd scientia naturali ingenio & industria cōparata non sufficiat ad animi

1.Cor.1. Rom.1. salutē ostendit ex illo: Vbi sapiens? Vbi scriba? Nonne stultam fecit Deus sapientiam huius sæculi? 1.Cor.1.& ex illo ad Rom.1. Qui cum cognouissent Deum, &c.

Prouer.2. Quòd autem scientia, quæ ad salutem animi satis est, a Dei gratia & munere proueniat, ostendit ibidem ex Prou.2.Dominus dat sapientiam, & ex ore eius prudētia

1.Cor.12. & scientia,tunc intelliges iustitiam,& iudicium,æquitatem,& omnem semitam bonam. Et 1.ad Cor.12. Nemo

2.Cor.3. potest dicere Dominus Iesus nisi in Spiritu sancto, & dimissiones gratiarū sunt,&c. Et 2.Cor.3. Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis,quasi ex nobis,sed sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis,sed sufficientia nostra ex Deo est. & Hier.9. Non glorietur sa-

Hier.9. Psal.88. piens,&c.Et Psal.88. Domine in lumine vultus tui ambulabunt,& in nomine tuo exultabūt tota die,quoniā gloria,&c. Et ne quis possit refragari legat librū primum de vocatione gentiū, vbi hæc sententia manifestissimè com probatur. Fides, inquit cap.penulti.quæ bonæ voluntatis, & iustæ actionis est genitrix,quo ipsa fonte nascatur Apostolus Paulus exponat,&c. Probat autem multis ex

Psal.42. locis fidem esse donū Dei,&c. & cap.vlt. Abunde,inquit, demonstrarum est fidem, qua iustificatur impius, nisi ex Dei munere non haberi,& ad hoc donari vt principium

Prouer.8. Hier.10. possit esse meritorum. Subdit deinde illud ex Psal.42. Emitte lucem tuam,& veritatem tuam,ipsa me deduxerunt, &c. Et Prouer.8. Meum est consilium, & æquitas, mea est prudentia, mea est fortitudo, & Hier.10. Scio Domine, quia non est hominis via eius, nec viri est, vt dirigat gressus suos. Dirigere autem gressus ad intellectum deliberantem pertinet,vel, vt verbis Ambrosij vtar,

Hier.24. Ioan.6. ad rectam sapientiam. Et Hier.24. Dabo eis cor,vt sciant me.& Ioan.6.Erunt omnes docibiles Dei, omnis qui audiuit a Patre,& didicit,venit ad me,&c.& lib.denique.2. de voca.gent.cap.1. Dubitandum inquit, non est ad ipsam cognitionem veritatis, & perceptionem salutis neminē nisi ope diuinæ gratiæ peruenire,& cap.2.Cum nemo nisi gratia Dei iustificatus fuerit per spiritum fidei, Quis ambigat eos, qui de quibuscunq; nationibus quibuslibet temporibus Deo placere potuerunt,spiritu gratiæ Dei fuisse discretos?&c. Chrysost.hom de fide,& le-

Chrysost. ge naturæ, ante opera primum, ait,fides inducenda est. Eum enim,qui operatur iustitia sine fide,nō possum probare viuum fuisse. Nullus sine fide vitā habuit,&c.& homil.32.in Ioan.Vbique fide nobis opus est, bonorum mater,salutis medicina, sine qua nullam magnarum rerum doctrinam percipere quisquam potest. Idipsum in commentarijs quidē super Epist.ad Rom.sæpè tradit, sed hom.8. vel maximè. D.August.disertissimè eandem sententiam profitetur lib.83.quæst.q.66.lib.de correct.& gra.cap.2. & 7.de gratia,& lib.arb.ca.7. de spiritu,& litera.c.29.30. 31.& lib.1.retract.cap.23.& super Ioan.tract.25.& 26 in illud nisi manducaueritis,&c. & super Psal.13.31.& 67.

Hieron. ne Epistolæ ad Optatum verba etiam, atque etiam resumamus. Hieron.ad Ephes.3.in illud: habitare Christum per fidem in cordibus vestris, habitatio, inquit, ista per exordium fidei fabricatur. Et ad Galat.3. in illud: Itaque lex pædagogus noster fuit in Christo, &c. Omnes enim filij Dei estis per fidem,Deo nos generat,ait,nō lex aboli

Cœ.Mil. ta, sed mater fides. Hoc idem probatur autoritate conciliorum,& in primis autoritate Concilij Mileuit.cap.4. vbi sic dicitur: Quicunq; dixerit gratiam Dei,in qua iusti ficamur,ob hoc nos iuuare ad non peccandum,quia per ipsam nobis datur,vt sciamus quid appetere, quid fugere debeamus,non autem per illam nobis præstatur,vt quod faciendum cognouerimus, etiā diligere, & facere valeamus,anathema sit, cū sit vtrumq; donū Dei,& scire quid facere debeamus,& diligere,vt faciamus.Non ergo iuxta

Psal.93. Concilij diffinitionē gratia Dei solum requiritur ad monendū affectum, sed ad mouendum etiam intellectum. Concilij Carthagi. 2.Cor.3. Quod ex Psal.93. cōciliū probat,Qui docet hominē scientiam, Dñs scit cogitationes hominū,quoniā vanæ sunt; Beatus homo,quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum. Concilium vero Carthaginen.in Epist.ad

Celestin. Papa. Innocentiū refert in huius rei confirmationē illud ex 2. ad Cor.8. Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis,quasi ex nobis,sed sufficientia nostra ex Deo est. Item, Cœlestinus Papa in Epist.ad omnes Galliarum Episcopos.ca.9.vbi de fide contra Pelagianos decernit.Ita Deus in cordibus hominum, atq; in ipso libero,inquit,operatur arbitrio,vt sancta cogitatio, pium cōsilium,omnisq; motus bonæ voluntatis ex Deo sit. Ad hanc enim professionem Papa Zozimus nos instituit, inquiens: Quod tempus interuenit,quo Dei non egeamus auxilio. In omnibus igitur actibus,causis,cogitationibus,motibus,adiutor,& protector orandus est. Superbū est enim vt quicquā sibi humanæ naturæ præsumat. & ca.12 Ecclesiasticis ex diuina sumptis autoritate documentis omnium bonorū affectum, & omnium studiorū, quibus ab initio fidei ad Deum tenditur,Deum fatemur autorem, & non dubitamus ab ipsius gratia omnia hominis merita præueniri. Sed dicunt aduersarij, qui defendunt istam sententiam, quam impugnamus, argumenta proposita tam fuse dilatata cōtra illos minimè pugnare, nam ipsi nō affirmant, quòd cognitio naturalis sufficiat ad salutē, neq; inficiantur fidem supernaturalē esse necessariā ad salutem, neq; vnquā negant istam fidem ex dono Dei hominibus contingere,sed tantum affirmant, q̄ cognitio,quam habent homines ex diuina reuelatione, & ex dono Dei,qua cognoscunt Deum esse. & remuneratorē esse,quæ veritates naturali lumine sunt cognoscibiles, sufficiat ad salutem hominibus,qui ignorant Euangeliū, si tamen credantur ea firmitate,quę ad vitam rectè confirmandam exigitur. Verum isti nostra argumenta non euadunt,nam,vt existimo, sufficienter probatum est in superioribus, fidem de rebus, quæ humana ratione inuestigari nequeunt, necessariam esse ad salutem. Quod nunc euidentibus argumentis ex diuina Theologia adductis iterum confirmo. Nam si ex parte intellectus non est necesse credere aliquid supernaturale, ergo ex parte voluntatis non est necesse amare aliquid supernaturale,cōsequentia inde probatur,nam nihil est amatum,& volitum, nisi cognitum. Quod si ita est,necessum est cōcedatur,quòd ex parte voluntatis non est necesse virtus spei, qua speremus a Deo bona supernaturalia, quæ superant omnem intellectum, & captum,quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, quæ nec in cor hominis ascenderunt. Rursus consequens est quòd ex parte voluntatis non sit necessaria charitas infusa,qua bona supernaturalia diligamus.

¶Ad hæc, semper fuit necessarium credere in Deum iustificatorem impij, & peccatorum condonatorem,sed hæc veritas per naturam cognoscibilis non est,ergo non satis est ad salutem veritates eas cognoscere, quæ ratione humana inuestigari possunt.

¶Quarta conclusio. Qui dicit, quòd seruantes legem naturalem sine fide Christi non condemnantur, hæretici sunt. Pro huius conclusionis intelligentia sciendum est fuisse quosdam autores,qui aiebant homines ignorantes Christum, qui nihil de Euangelio audierunt, si rectè viuant secundum præscriptum legis naturæ,non damnari. Dico istam sententiā esse hæreticā ex officina Pelagiana. Et quidē si isti sentiant,non condemnantur, id est saluantur,ipsissimi sunt Pelagiani, & contradicunt D.Paulo,& diuinis scripturis.vt supra visum est.Si vero sentiunt,non damnari vllo modo, etiam sunt Pelagiani, nam saltem isti cōtraxere peccatum originale,a quo nisi per gratiam Dei, & Christi liberari non possunt, vt testatur vniuersa scriptura. Verum si sentiant non damnari pœna sensus, sicut nec paruuli,qui discedunt cum solo originali peccato,nō adeo hæretica est eorum sententia.Nam inquiunt, si homo perueniens ad vsum rationis proponat sequi bonum,& viuere secundum rectam rationem, si illico moriatur,non habet nisi peccatum originale,ergo non habebit nisi pœnam peccato originali debitam, quæ secundum veram Theologiam non est pœna sensus, sed damni,id est,carentia diuinæ visionis. Hoc ipsum confirmatur. Nam sententia illa Diui Thomæ quòd puer perueniens ad vsum rationis tenetur se in Deum conuertere, non est certa secundum fidem, vnde opposita est probabilis, poterit ergo homo peruenięs ad vsum rationis per aliquod temporis spatium esse cum solo peccato originali,& viuere secundum rectam rationem, ob idq; si fatim moriatur, non condemnabitur pœna ignis æterni. Sed his non obstantibus ego existimo, q̄ iste sensus etiā sit hæreticus, nam in sanctis scripturis apertè asseritur, q̄ omnes adulti comparere debeant in die iudicij reddituri rationē de operibus propriis,& qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam, qui vero mala in ignem æternū: non datur locus medius pro adultis,qui ex operibus sunt iudicandi. Rursus in Euangelicis literis planissime habetur, quòd omnes adulti stabunt ante tribunal Christi, vt referat vnusquisq; propria corporis prout gessit,& qui a sinistris stabunt in ignem æternū,qui vero a dextris benedictionem æternæ vitæ consequentur. Hæc est fides catholica,hæc est traditio Ecclesiæ,& cōmunis Christianorum sensus. Et quanquam illa sententia D.Tho.de puero perueniente ad vsum rationis sit tantum probabilis, illa tamen certa est,& indubitata, quòd homo adultus saltem semel in vita tenetur se conuertere in Deum, & diligere Deū super omnia,quæ opera si faciat homo, illuminabitur a Deo, vt Christum cognoscat,& illum diligat.

¶Sed iam tempus est vt argumentis obiectis respondeamus.

Ad argumenta. Ad primū, ¶Ad primum dicendum in primis, quòd homo non potest facere quod in se est, nisi diuina gratia excitetur. Scriptum est enim: Sine me nihil potestis facere, ergo sine adiutorio diuinæ gratiæ non potest homo facere, quod in se est vt iustificetur. Hæc solutio est D.Tho.1.2. quæst.109.art.6.ad secundum. Secundo dico esse probabilem sententiā Doctorum, quòd facienti quod in se est ex facultate naturæ,Deus ex sua misericordia non denegat gratiam. Atqui hæc sententia multis differt a sententia Pelagij,quam impugnauimus.Pelagius enim dicebat hominem ex facultate naturæ sine fide supernaturali, & sine infusione diuini amoris posse consequi gratiam & gloriam. Sed catholici autores,quos in argumento citamus, fatentur, quòd homini facienti quod in se est ex facultate naturæ est necessaria fides supernaturalis, & amor desuper infusus, sine quo nemo viuit, quæ dona confert Deus facienti,quod in se est,vt ad gratiam præparetur. Vltimo dico esse probabilius, & magis consentaneum sanctis Patribus,præcipuè Diuo Augustino,nō esse legem infallibilem,quòd detur gratia facienti quod in se est ex facultate naturæ, cuius rei fecimus euidentem demonstrationē 1.2.quæst.109.art.6.idq; probatur nūc efficaci argumento.Nam si esset lex infallibilis,certè initiū, & bona pars iustificationis esset ex nobis, siquidē ex facultate

4.conclu. Qui dicūt nō damnari eos qui viuunt secundū legem naturalē etiāsi ignorent Christū, & non habeant fidē in illū,hæretici sūt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cultacę naturæ facimus aliquid, ad quod infallibiliter sequitur gratia, & hominis iustificatio.

Ad secun cum. ¶Ad secundum argumentū, multa meditantur Theologi de puero peruenięte ad vsum rationis, multaq; discipuli Diui Thomæ in defensionę diui ii Doctoris excogitauerunt, de quibus nos longum tractatum edidimus super 1.2. quæst 89 art. c 6. Inde poterit lector petere, quæ huic argumento confutando necessaria videbuntur. Nunc breuiter dico, quòd si puer peruenięns ad vsum rationis proponat sequi bonum, & fugere malum, certę illu minabitur a Deo, vt credat in Christum, & illum diligat. Ob idq; sine fide in Christum nunquam iustificabitur, nec vitam beatam consequetur. Qui plura desiderat de hac re, legat obsecro, in loco indicato. Ex eadem solutione patet confutatio tertij argumenti.

Ad quar tum. ¶Ad quartum argumentum dicendum Paulum Apostolum de fide explicita in Christum habere sermonem, hanc enim statuit Deus per homines administros homi nibus impartiri, vnde & subdit Apostolus: Nunquid nō audierunt, & quidem in omnem terram, &c. Ex his itaq; colligit, ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi. Cæterum fides, quæ in lege naturæ, & in hoc casu proposito de puero, qui nihil audiuit de Euangelio homine extrinseco docente non indigebat, sed interius, vel inuisibiliter, vel visibiliter per Angelos administrabatur.

Ad quin tum. ¶Ad quintum dicendum, quòd Adrianus in 4. quæst. 1. de baptismo, artic. 3. tenet eiusmodi puerum non recipere gratiam, nec satis esse velle suscipere baptismum, requirit namque conueniens dispositio in adultis. Vnde Actorum 8. cum Eunuchus Philippo dixisset: Quid prohibet me baptizari? ait: Si credis ex toto corde, &c. Itaque in homine adulto volente accipere sacrum baptisma vt iustificetur, necessum est actus fidei in Christum, & in sacrum baptisma.

Ad sextū. ¶Ad sextum respondetur, quòd in momento temporis potest Deus fidei lumen supernum fundere ex gratuita sua misericordia, & subito honestare pauperem, & iustificare hominem.

Ad septi mum. ¶Ad septimum D. August. de spiritu, & litera cap. 16. & 27. exponit naturaliter quæ legis sunt, faciunt, id est, per naturam gratia sanatam, & perfectam. Respondere quoque possumus, præcepta, legis naturaliter cognosci a gentibus, & singula naturaliter etiam fieri, licet omnia sine auxilio Dei speciali impleri non valeant. Ob quam causam D. Thomas dixit, opus esse gratia ad mouendum affectum, nec enim voluntas perficere naturalia omnia præcepta potest, quæ naturæ lumine intellectus ante cognouerit. Aliam solutionem possumus adhibere prædicto argumento dicentes, quòd non dixit Paulus, naturaliter omnia, quæ legis sunt, faciunt, sed ea, quæ legis sunt, faciunt, videlicet, aliqua bona opera, & fortassis plura, quàm Iudæi, quorum faustum, & arrogantiam Dius Paulus deprimere volebat.

Ad octauum, variis solutionibus respondent Doctores. In primis Caietanus explicans illum locum Pauli, dicit, quòd Deum esse remuneratorem inquisitorium se oportet fide tenere, quoniam nulla speculatiua scientia hoc pertingere potest. Et profecto Dius Paulus de remuneratione supernaturali, & quæ sola fide tenetur sermonem facit, vt patebit textū scripturæ legenti. Adde aliam solutionem, falsum esse non alterius rei fidem necessariam esse, quàm credere Deum esse, & remuneratorem esse. Oportebat namque etiam credere Deum esse iustificatorem, cuius videlicet gratia peccata hominibus remitterentur. Oportebat item credere mortales a cœlesti regno peregrinos, & alienos effectos patriā illam, quam sperabant, non aliter adepturos, quàm per aliquod diuinæ prouidentiæ remedium præparatum.

Ad nonū. ¶Ad nonum dicendū est, quòd inter præcepta decalogi, præcepta fidei, spei, & charitatis erga Deum continentur, quæ omnia ad cultū vnius Dei referuntur, quæ præcepta sine gratia Dei impleri non possunt. Possumus etiam dicere seruantem omnia præcepta naturalia vitam habiturum. Qui enim fecerit ea, viuet in eis, at non ex eis, sed ex fide, iuxta sententiā Apostoli ad Galat. 3. Nam, vt superius dictum est, seruanti legem naturæ Deus non denegabit gratiam suam, qua adiutus & seruabit ea, quæ naturam omnem excedunt, fidem, spem, & charitatem.

Ad cōfir. ¶Ad confirmationem respondetur esse ex officina & reliquiis Pelagianæ hæresis. Pelagius enim solus docere potest Deum præparasse salutem, & gratiam etiam homi nibus ignorantibus illam, contra quem militat tota scriptura, dicens: Sine fide impossibile est placere Deo. Et iterum: Iustitia per fidem Iesu Christi in omnes, & super omnes, qui credunt in eum. Vade Iudæi, qui zelum erga vnum Deum creatorē cœli, & terræ habebāt, supra modum studentes seruare legem, quia crediderunt ex operibus legis se fieri iustos, non fuerunt iustificati, quia gratiam hanc ignorauerunt, quemadmodum dicit Paulus: Israel sectando legem iustitiæ, in legem justitiæ non peruenit, quia non ex fide, sed quasi ex operibus.

Ad deci mum. ¶Ad decimum in quo dicitur, quosdam sic natura esse dispositos, vt non contemnerent fidem, si eis prædicaretur. Respondeo, neq; illos sine fide saluos esse posse, dicit enim Saluator Matth. 11. Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethsayda, quia si in Tyro, & Sydone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egissent. Quod tractans Augustinus in libro de prædestinatione Sanctorum docet homines ex Tyro, & Sydone fuisse credituros, si magna illa Christi opera vidissent, & audissent facta. Nihilominus propter sua peccata condemnati sunt. Quos sciebat Dominus credituros in ipsum, si Euangelium audissent.

Ad cōfir. ¶Ad vltimum argumentum concedendum est illos, qui nihil audierunt de Euangelio non teneri in crimine ex eo, quòd Euangelium contempsere, aut in Christum non credidere. Horum enim infidelitas non imputatur illis ad peccatum, condemnabuntur tamen propter alia peccata, quæ in hac vita constituti commiserunt, a quibus nisi per fidem in Christum liberari non possunt. Et hæc de ista quæstione dixisse sufficiat.

Vtrūm p solā fidē in Christū applicentur nobis merita Christi.

ARticulus secundus. Vtrūm per solam fidem in Christum applicentur nobis merita Christi, vt prosint efficaciter ad salutem? A parte affirmatiua educuntur varia argumenta ex sanctis scripturis. In primis Christus Dominus in Euangelio nihil aliud ab homine peccatore exigere videtur, vt salvus fiat præter solam fidem, seu fiduciam in Iesum. Ioan. 3. Nicodemo fidem commendans Christus, Sic, inquit, Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret, vt omnis, qui credit in illum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Cum dicit, Omnis, inquit Ambrosius de pœnitentia cap. 10 nullus excluditur, hoc est, ex quocunque lapsu, ex quocunque statu, si credat, perire non timeat. Scriptum est enim; Omnis, qui credit in illum, non confundetur. Rom. 10. & 1. Ioan 4. Omnis spiritus, qui confitetur Iesum in carne venisse, ex Deo est.

Ad argumēta pro affirmatione quę stionis.

Præterea, de adulto baptizando nihil exigit Saluator Mar. 16. nisi solā fidem. Qui crediderit, inquit, & baptizatus fuerit, saluus erit. Item centurionis expetentis filium tantum solam commendauit fidem Christus, Non inueni tantam fidem, inquit Matth 8. in Israel, & pro mensura fidei sanitatem contulit. Vade inquit, & sicut credidisti, fiat tibi. Insuper ad mulierem patientem sanguinis fluxum, inquit Matt. cap. 9. Fides tua te saluam fecit. Ad mulierem Chananæam Matth. 15. O mulier magna est fides tua, fiat tibi, sicut vis. Cuidam petenti filium a dæmone liberari, respondet Mar. 9. Si credis, omnia possibilia credenti sunt. Ille respondens cum lachrymis ait: Credo Domine, adiuua incredulitatem meam, & quod petunt, mox impetrauit. Magdalenam saluam fecit Christus nō eo quod staret retro secus pedes eius, sed pro fide peccata remisit, Remittuntur, inquit, tibi peccata tua, fides tua te saluam fecit vade in pace. Christus ergo fidem solam exegit, non veteris vitæ pœnitentiam, non gemitum, non planctum, non contritionem, aut sacramentum, non confessionem, nō opus aliud; consequens videtur solam fidem in Iesum impiis iustificandis sufficere, vt participes fiant fructus passionis Christi. Si ergo omnis Christi actio, nostra est instructio, & pusquam in Euangelio

Euangelio Christus peccata remittens iniunxerit iustificandis pœnitentiam, vel opera, sed solā fidem exegerit: Neque enim Magdalenę, neq; Matthæo publicano, neq; adolescenti quid facerent interrogantibus, neq; adulteræ, neq; Chananæ mulieri legimus Christum quicquam operis adiunxisse, sed commendasse solam fidem: consequens igitur videtur, solā fidem sufficere ad hoc, vt participes efficiamur fructuum, seu meritorū passionis Christi. Illud etiam videtur istam sententiam confirmare. Nam Christus Dominus cum interrogaretur a Iudæis, quid facerent, vt operarentur opera Dei, hoc vnum præscribit eis, dicens: Hoc est opus Dei, vt credatis in eum, quem misit ille, ergo sola fides sufficit ad salutem. Secūdò D. Paulus in suis Epistolis, præsertim ad Rom. 3. & 4. luce clarius affirmare videtur remissionem peccatorum, seu iustificationem impij esse non ex operibus, sed ex fide. Arbitramur, inquit, hominem iustificari per fidem sine operibus legis, & ad Rom. 4. Ait enim: Si Abraham ex operibus legis iustificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum. Quid enim dicit scriptura? Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiam: ei autem, qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum, ei vero qui non operatur, credenti autem in eum, qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iustitiam secundum propositum gratiæ Dei. Vnde & Dauid decantat beatitudinē hominis, cui Deus accepto fert iustitiam sine operibus: Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Beatus vir cui non imputauit Dominus peccatū. Et paulo post: Non enim per legem promissio Abrahæ, aut semini eius, vt hæres esset mundi. Si enim qui ex lege hæredes sunt, exinanita est fides, abolita est promissio.

Roma. 3. & 4.

Tertium. ¶Tertium argumentum. Certè Apostoli in primitiua Ecclesia nihil ab adultis baptizandis exigebant præter fidem, quemadmodū Philippus baptizaturus eunuchum reginæ Æthiopum, si credis, inquit, in toto corde tuo, nihil prohibet te baptizari, & eunuchus nihil plus dixit, quàm credo filium Dei esse Iesum Christum, & continuo baptizatus est. Habetur hæc historia Actorum. 8. Insuper latro, qui in cruce pendebat, ex sola fide iustificatus est, qua confessus est Christum esse Saluatorem mundi. Huic rei astipulatur euidentissime Paulus, dum inquit: Si confitearis in ore tuo Dominum Iesum, & in corde tuo credideris, quòd Deus suscitauit eum a mortuis, saluus eris. Et iterum, Finis legis Christus est ad iustitiam omni credenti. & antea adduxerat oraculum illud Prophetæ memorabile: Iustus ex fide viuit. Multæ aliæ sententiæ Euangeliorum, & Apostolorum poterant adduci, quæ idem sonare videntur, sed adductæ sufficiant pro instituta breuitate.

Actor. 8.

Quartum. ¶Quartum argumentum est. Nam si quispiam asserat opera alia præter fidem esse necessaria ad salutem, & ad ea remittat hominem iustificandum, profecto cogit illum ad desperationem; nam omnia opera hominis sunt culpabilia, peccata, & damnanda, iuxta illud Apost. Omnes peccauerunt, & egent gloria Dei. Et iterum, non est iustus, nō est qui faciat bonum, omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt. Quare cuiuslibet Christiani prima cura esse debet, vt posita operum opinione sola fides magis, ac magis roboretur, & per eandem crescat in cognitione non operum, sed Christi Iesu pro ipso passi, & suscitati: in quem, vt ait Petrus, credentes exultabitis lætitia inenarrabili, reportantes finem fidei vestræ salutem animarum vestrarum.

Vltimum. ¶Vltimo produco in medium argumentum sophisticum, quo quidam hæreticō spiritu vtuntur ad probandum, quòd per solam fidem satisfaciamus omnibus operibus, & cæremoniis, & vniuersis præceptis affirmatiuis diuinæ legis. Faciunt namque scripturam bipartitam, in præcepta, scilicet, & promissa, & præcepta docere quidem a nobis facienda, quæ non possunt fieri, verum ad id ordinata, vt cognoscat homo impotentiā propriam, & de suis viribus desperet. Nam lex dicit, non concupisces, nemo tamen est, qui possit non concupiscere, & pari modo de aliis præceptis. Vnde cum moueatur de impotentia propria ad legem obseruandam, cuius vel minimum iota, aut apex præteriri non debet non obseruatum, inde desperet, ad nihilumq; redigatur in oculis propriis necesse est, nec audeat accedere ad alteram partem scripturæ, quæ sunt promissa, quibus annunciatur gloria Dei, & ibi audiat: Si vis legem adimplere, vt ipsa exigit, vade ad Iesum, in quo promittitur tibi gratia, pax, iustitia, libertas, & omnia. Quæ habebis, si credes, si non credis, carebis. Hic promissa Dei donant, quod præcepta exigunt, & implet ibi, quod lex iubet, & sicut tactu Christi sanabatur infirmus, sic verbo, & fide Christi tenerrimus in fide iustificatur, sanctificatur, vinificatur, pacificatur, liberatur, omni bono repletur, & efficitur filius Dei credens in nomine eius. Et hanc sententiam longo prosequuntur sermone, & persuasionibus repetentes, & affirmantes, aliis & aliis verbis asseuerantes id, quod sæpius dixerant. Nam & Abrahæ, vt prosequuntur, fides reputata fuit ad iustitiam, non opus aliquod. Idem de aliis sentiendum adiudicant.

Vltimum.

¶In contrarium est illa sentētia Iacobi, Fides sine operibus mortua est, & iterum: Dæmones credunt & contremiscunt. Sed veniamus ad Euangelium, & ad sententiam Iesu Christi, qui est testis fidelis, Hic enim, qui dixit: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit, alibi quoque dixit, Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. & quod maius est, totum negotium salutis, & beatitudinis concluſit in operibus, dicens: Ab his duobus mandatis tota lex pendet, & prophetæ. non dixit a sola fide, sed a dilectione Dei, & proximi, quæ in opere cōsistunt, non in credulitate. De quæstione proposita breuiter edisseram, nam de ea fusissimè disputaui super 1.2. quæstione. 113. artic. 4. Sciendum tamen est pro eius explicatione quòd ex supradictis scripturis perpetam intellectis hæretici in tres errores lapsi sunt.

Iacobi. 1.

De propo fita quæstione hæreses variæ.

¶Primus, si Augustino credimus, olim etiā erat in veteri lege, & temporibus Apostolorum. Aiebāt enim quidā hæretici, fructū passionis Christi peruenire quidē in animas nostras per fidem in Iesum solam, id est, absque operibus. Aiebant præterea omnem hominem, qui tempore gratiæ crediderit, & baptizatus fuerit, tandem esse saluandum, tametsi perseueret in peccatis quantumlibet grauibus vsque in finem vitæ, modo fidem in Iesum in corde teneat, & caueat, ne vel schismate vllo, vel hæresi ab Ecclesia præscindatur. Ita, inquiunt, Paulus dicit 1. Cor. 3. Si quis supra hoc fundamentū, id est, fidem in Christum superædificauerit ligna, id est, grauiora peccata, fœnum, & stipulam, id est, leuiora peccata, saluus erit, sic tamen quasi per ignē, quia omnis, qui credit in eum nō confundetur in æternū. Nec recens est hic error, nam ante Christi aduentū iam pseudo prophetę docebāt huiusmodi hæresim, beatificātes populū, quēadmodū habes Michææ 3. Principes eius in muneribus iudicabāt, & sacerdotes eius in pecunia diuinabant, & super Dominū requiescebant, dicentes: Nunquid non Dominus in medio nostrum est? Non veniet super nos malū. Actī dicant: Nos sumus populus peculiaris, & Deus habitat in medio nostri, qui nos elegit de cunctis gentibus, non venient super nos mala. Sic ex sententiis aduersariorū docentiū sola fidem sufficere, sumpserūt sibi causam errandi nōnulli pseudo prophetæ huius sæculi dicēces: Vos estis populus, Christi sanguine redēptus, ipse soluit pro omnibus hominū peccatis debita, ipse meruit regnū cœlorū, nō oportet facere opera, satis est in Deū credere, & cōfidere. Huius quoq; erroris meminerunt ante nos Ecclesiastici Patres, Hieronymus in ca 3. in Mich. Pseudo, inquit, prophetæ quondā populum Dei errore decipiebāt, & accipientes munera, promittebant eis pacem, & regna cęlestia dicentes: Non est necesse vt viuatis cōtinenter, & sanctè; habetote fidem, quam docemus, & omnia promissa Domini consequemini. Eundē insuper errorem citat August. in Enchiridio. ca. 67. dicens se de hac quæstione scripsisse libru de fide, & operibus, in quo hunc errorem prorsus contriuit.

Prima hæresis de sola fide.

1. Cor. 3.

Hieronym.

August.

¶Secundus error est eorū hominū, qui ad accipiendū fructum passionis Christi, seu ad habendam remissionem peccatorū, satis esse ex fide deinceps seruare mandata,

Secunda hæresis de sola fide.

Universidad de Deusto
Biblioteca

data, & interiorem pœnitentiam, veterisq; vitæ displicentiam non esse necessariam ad remissionem peccatorum, sed satis esse a peccatis cessare, & deinceps facere opera bona, & agere bonam vitam, etiamsi nunquam pœniteat veteris vitæ.

Tertia hæresis Lutheranorum de fide sola.

¶Tertius error est Lutheranorũ, qui in hac ætate grassatur. Arbitrantur enim isti hæretici fidem per quã pertinente in vnumquemq; fructus passionis Christi, esse eam, qua quisque certissimè credit sibi per Christi meritũ peccata esse remissa, vocantq; istam fidem specialem, ꝙ per eam credant nõ in genere tantum pœnitentibus remitti peccata per Christum, sed specialiter sibi iam remissa peccata, sibiq; Deum propitium factum propter Christum.

Prima cõclusio.

¶Istos errores conuellere, atq; destruere haud erit difficile, vnde in primi erroris confutationẽ erit 1. conclusio. Credenti non cõmunicatur fructus passionis Christi, si diuina mandata nõ obseruet, non inquam cõmunicatur, vt prosit efficaciter ad salutem. Probatur hæc in primis con

Matt. 7. clusio ex illo Matt 7. Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorũ, sed qui facit voluntatem Patris mei. Et Matt. 19. Si vis ad vitam ingredi

Matt. 19. Matt. 25. serua mandata. Et Matth. 25. docet Dominus hædos a sinistris statuendos damnandos fore nõ propter fidem, sed propter neglecta pietatis opera. Vnde inquit: Ite maledicti in ignem æternum, esuriui enim, & non dedistis manducare, &c. & Ioan. 13. Si hæc scitis, beati eritis si feceritis ea. Et Ioan. 14. Qui diligit me diligetur a Patre meo.

Ioan. 13. Ioan. 14. Et iterum. Qui diligit me sermonem meum seruabit. Eandem veritatem demonstrant diuini Apostoli Paulus, Ioannes, Iacobus. Paulus quidem ad Rom. 2. Non enim auditores sed factores legis iusti sunt apud Deũ & cap. 8.

Rom. 2. Rom. 8. Si secundũ carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis: & ibidem. Ipse spiritus testimonium perhibet spiritui nostro, quòd filij Dei sumus, si tamen cõpatimur, vt conregnemus: & 1. Cor 6.

1. Cor. 6. Nolite errare, nec fornicarij, nec idolis seruientes, nec masculorum concubitores regnum Dei possidebunt: & cap. 10. Nolo vos ignorare fratres, quòd patres nostri omnes

1. Cor. 10. sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes in Moyse baptizati sunt, & tamen nõ in pluribus eorum beneplacitũ est Deo. Adidẽ pertinet illud 1. Cor. 13.

1. Cor. 13. Si habuero omnem fidem ita vt montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Eandem veritatem confirmat D. Ioan. dicens: Filioli nolite errare, qui facit iustitiam, iustus est: & cap. 2 dixerat: Qui facit iustitiam, ex Deo natus est. Quibus verbis subindicat apertè istum errorem de sola fide sua ætate iam fuisse subortum. Diuus Iacobus studiosius direxit suam Epistolam aduersus istum errorem, dicit enim, quòd fides sine operibus mortua est, & otiosa: Et ibidem demonstrat Abraham ex operibus iustificatum esse.

Secũda cõclusio.

¶Secunda conclusio ad confutandum secundum errorem sic habet. In homine peccatore, vt iustificetur, & vt ei communicetur fructus passionis Christi necessum est vitæ præteritæ pœnitere, & proponat deinceps recrè & ad normam diuinæ legis vitam instituere. Hæc conclusio leuiter, & suspensa, quod aiunt, manu hoc in loco demonstranda est, nam fulior eius demonstratio ad materiam de pœnitentia referenda est. Probatur hæc conclusio ex

Ezech. 18. illo Ezech. 18. Si auerterit se impius ab impietate sua, & fecerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, & fecerit iudicium, & iustitiam, ipse animam suam viuificabit, & secundum translationem septuaginta; Quacunque hora ingemueris, saluus eris. Vbi Deus per prophetam suum ab impijs non fidem, sed pœnitentiam, & conuersionem cordis exigit. Loquebatur enim tunc nõ ad Paganos, sed ad Iudæos credentes in Deum, quem colebãt Abraham, & Prophetæ. Exceptis, inquit Augustinus, paruulis cæterorum hominum nullus transiit ad Christum, vt incipiat esse, quod non erat, nisi cum pœnituit fuisse, quod erat.

Actor. 2. Nam & Petrus Actor. 2. dum Christum colendum annuntiaret, Iudæis interrogantibus quidnam facerent, respondit: Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum. Accedentibus quoq; ad baptismum Ioannes dixit. Matt. 3. Pœnitentiam agite, ac si diceret: Pœnitemini

Matt. 3. vos veteris vitæ, & baptizemini ex fide in Christum. Hic si dixeris, pœnitentiam agere, nõ est illud quod dicimus pœnitudinẽ veteris vitæ habere, sed id quod dicimus resipiscere, id est, cessare a peccato. Noua hæc adinuentio est, & Lutheranorum glossemma, cui contradicit scriptura dicens Eccl. 21. Fili peccasti, non adiicias vltra, sed &

Eccle. 21. deprecare de pristinis vt tibi remittantur. Si a peccato desistere, hoc esset quod nõ habere peccatum, sufficeret, inquit Augustinus, vt hoc nos moneret scriptura, Fili peccasti, nõ adiicias vltra, & quia hoc non sufficit, continuo adiecit, & deprecare de pristinis, vt ibi remittantur.

Nec habes in hac parte ꝙ hunc librum Ecclesiastici ab autoritate canonica submoueas. Nam & ad Simonem Magum iam iam baptizatũ, & iam pridem credentem, & adhærentem Philippo, postea in dono gratiæ Spiritus

Actor. 8. sancti errantem, inquit Petrus Actor. 8. Pœnitentiam age ab hac nequitia tua, & roga Deum, si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. Exploditur etiam iste sensus Lutheranorum hæreticus, & demonstratur quemadmodum aduersetur & autoritatibus Latinæ, & Græcæ linguę, & vniuersę philosophię, & diuinæ Theologiæ apertissimè.

Cicero. Cicero enim in Epist. ad Atticum non semel ait. Me pœnitet, ꝙ te offenderim. Et in Tusculanis, Sapiẽtis, inquit, est proprium nil quod pœnitere possit facere. & lib. de inuentione. Vtrum id facinus sit, quod pœnitere sit necesse. Quibus aliisq; simillimis locis manifestè eximitur respectus ad præteritum malum, cuius dolore, & tristitia

Ausoni⁹. affici eum oportet, quem facti pœnitet. Et Ausonius in illa parœmia, Nosce tempus, Metanœam ipsam inducit sic loquentem. Sum Dea, quæ facti, non factiq; exigo pœnas, Nempè vt pœniteat, sic Metanœa vocor. Nomen ergo Metanœa detestationem præteriti mali includit, ac subinde dolorem, & mœrorem gignit. Vnde non solum autor libro de vera & falsa pœnitentia, verum & omnes Grammatici dicunt pœnitere idem esse, quod pœnam tenere. Certè diuini, & naturalis iuris est pro omni peccatore volente assequi misericordiã, vt agnoscat culpam, pœniteat de illa, & postulet væniam. Neque de his fuit vnquam quæstio, aut controuersia inter Ecclesiæ Patres.

Isa. 43. Sic scriptũ est Isa. 43. Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorũ tuorum nõ recordabor. Reduc in memoriã, narra si quid habes, vt iustificeris, vbi translatio 70. habet. Dic tu iniquitates tuas primus, vt iustificeris. Cæterum nihil prodesset, inquit Bernardus, pœnitere de culpa, & non supplicare pro vænia. Vnde & ab exordio nascentis Ecclesiæ, ab hominibus baptizandis solet Ecclesiæ minister exigere, Abrenuntias Satanæ, & omnibus operibus eius? Quomodo placeret vitæ nouitas, cui nõ displiceat peccati vetustas? Et hoc est, quod Augustinus verbis sentit, Nemo voluntatis suæ arbiter constitutus potest nouam vitam inchoare, nisi eum veteris pœnituerit. Atqui exemplum inter homines, ex quibus ad Deum argumentũ ducitur, id facit manifestũ. Qui enim amicum iniuria affecerit, quamuis dicat ei propositum habere non amplius eum iniuria afficiendi, nisi dicat se pœnitere illatæ iniuriæ, non facit satis, vt in eius redeat amicitiam. Haud enim satis est a malo cessare, nisi, quam

Lactanti⁹. iniuriam intuleris, satisfactione repenses. Vnde Lactantius lib. 6 diuin. instit. cap. 24. Metanœam, inquit, Græci eam vocant, quam nos resipiscentiam. Resipiscit autem ille, quem errati piget, & seipsum castigat dementiæ, & confirmat ad restitus viuendum. Eleganter in Antonium Cicero, Optimus, inquit, portus pœnitenti mutatio consilij, Propositum ergo bene agendi non tota est pœnitentia, sed pœnitentiæ portus.

Tertia cõclusio.

¶Tertia conclusio. Specialis illa fides, quam ponunt Lutherani, qua sola & merè gratis absque respectu bonorum operum dicunt hominibus cõmunicari, & applicari fructus passionis Domini, non habet fundamentum in scripturis, imo eisdem aduersatur, & contradicit, fictitia est, & multorum errorum mater. Errant certè, & tota via errant, primo in particula exclusiua, sola, quam nunquã adiectam inuenies, quoties fidei in scripturis tribuitur iustificatio, sed neq; addi potest salua veritate aliarũ scripturarũ, prout supra palam fecimus. Secundo errant in

aduerbio,

aduerbio, gratis, in sensu quo ipsi docent, dicũt enim nos ita gratis, a Deo per Christum iustificationẽ, & salutem accipere. vt si quid nos ipsi ea in re, aut eius rei gratia nostrorum operum nostræ præparationis, nostri studij, aut conatus adiunxerimus, hoc ipsum ad diminæ gratiæ iniuriam pertinere intelligãt, atq; ideo plerumq; addunt nos merè gratis iustificari per Christum. Hic sensus hæreticus est, vt ex dictis planè constare poterit, catholicus tamen sensus est nos iustificari gratis per Christum, iuxta illud: iustificati gratis per gratiam ipsius, gratis, id est, absque meritis, non tamen in hoc sensu, quòd ex parte nostra nulla requiratur animi præparatio. Tertio errant in eo quod addunt, absque vllo respectu operum, quasi non posset iustitia in nobis accrescere, & consummatior effici exercitio bonorum operum, & virtutum meritis. Quarto errant in voce, fides, per fidem intelligentes non vtique fidem catholicam, ac veram, sed fidem quandam specialem, vt vocant, qua quis adeò certò, adeoq; infallibiliter statuit sibi remissa esse peccata, atque certò credit Christũ natum, ac passum pro nobis, ob idq; specialem vocant, quòd per eam credant non in genere tantũ pœnitentibus remitti peccata per Christum, sed specialiter esse iam sibi remissa, sibiq; Deum propitium factum propter Christum. Hanc fidem specialẽ dico esse fictitiam, & scripturis, & Patribus penitus incognitam. Quod sic demonstro: Id est credendum fide infallibili, & Christiana, quod a Deo est reuelatum, & illud solum, & credendum est, quia ita reuelatum est a Deo, vt legitimo testimonio matris Ecclesiæ nobis constat, sed nõ inuenitur reuelatum, mihi aut tibi, aut cuipiam nunc viuentium, ꝙ Deo grati sumus, & accepti tanquã filij eius. Est enim certo certius neq; in scripturis, neq; in traditionibus Apostolicis, neq; in sacris Conciliis factum esse talem reuelationem. Fuerunt quædã hinc pertinentia olim reuelata Deiparæ virgini Angelo dicente, Aue gratia plena, &c. dixit & saluator de Nathanael: Ecce vere Israelita, in quo dolus non est, dixit insuper paralytico: confide fili, remittuntur tibi peccata tua, & de Magdalena; remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum, & ad ipsam: Fides tua te saluam fecit, vade in pace. merito ergo potuerunt isti omnes credere fide indubitata, & infallibili sibi esse remissa peccata per Christum, de me autem, vel de te vbi quæso sumtæ quid reuelatũ inuentur, vt fide speciali certò credam, & statuã me esse per Christũ iustificatum? His accedit aliud argumentum. Nam salus non offertur per Christum, nisi certo modo qualificatis, & affectis, ficat patet ex subiunctis scripturis. Ioan. 3. nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire

Ioan. 3. Matt. 4. Luc. 13. Hebr. 5. in regnum Dei. Matt. 4. pœnitentiã agite, appropinquauit regnum Dei. Luc. 13. nisi pœnitentiã habueritis, omnes similiter peribitis. Hebr. 5. factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ; at dato quòd sis verè credens, verè pœnitens, & volantariè obtemperans, non potes infallibili fide de te certo statuere, quòd verè, & sincerè credas, pœniteas, obtemperes, nisi per diuinam reuelationẽ, ergo citra illam nemo potest fidem talem habere. Poteris certè per coniecturas, & per nonnullã experientiam hæc de te ipso cognoscere, sed per reuelationẽ diuinam non vtique tibi constat, sed hæc notitia ex proprio sensu, vel ex testimonio conscientiæ, infallibilis nõ

1. Cor. 4. est, propterea quòd cor hominis instabile est, & pariter instantabile, quemadmodum dicit Apostolus 1. Corint. 4. Nihil mihi conscius sum, sed nõ in hoc iustificatus sum. Quasi diceret, non testatur mihi conscientia, quòd aliquid eorum omiserim, quæ requirit Deus, vt iustus sim, attamen propter hoc non audeo certò statuere, quòd coram Deo iustus existam. Quinto errant dicentes, hominem non posse excidere a fide speciali semel obtenta. Vt autẽ falsitas huius rei appareat, cõstituamus quod tibi sit reuelatum te nunc iustificatum esse, vt fuit reuelatum Magdalenæ verbo Christi, non propterea secutus eris, & citra omnem formidinẽ certus, te semper talem mansurum, ac saluum fore, nam expresse tradunt scripturæ ho-

2. ad Tim. 2. 1. ad Tim. 6. minem excidere a veritate. 2 ad Timoth. 2. excidere circa fidem. 1. ad Timoth. 6. excidere a gratia, excidere a simplicitate, excidere a propria firmitate, item euacuari a Christo, & naufragium facere circa fidem, hæc enim omnia habet Scriptura Sancta. Scribit Apost Galat. 1. semel Christo incorporatis: Euacuati estis a Christo, qui in lege iustificamini, a gratia excidistis. Sic Romanis credentibus Rom. 11. scribit: Tu autem fide stas, noli altum sapere, sed time. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat, ad Rom. 11. & rursum. 1. Cor. 10. Qui existimat se stare, videat ne cadat. Hinc hortatur Philip. 2. dicens: Itaque charissimi mei, sicut semper obedistis, non in præsentia mea tantum, sed multo magis nunc in absentia mea, cum metu, & tremore vestram salutem operamini. Hinc saluator tam inculcat studiose repetitis vicibus illud Euangelicũ, Vigilate, dicens: Itaque vigilate, vigilate semper. Iterum dico vigilate. Quod vobis dico, omnibus dico, vigilate. Denique errantes hanc fidem specialem nunquam esse, nec posse esse sine charitate. Quem errorem vel vna sententia Diui Pauli manifestè conuincit. Inquit enim 1. Cor. 13.

Rom. 11. 1. Cor. 10. Philip. 2. 1. Cor. 13. Si habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.

¶Sed de hoc in alio loco commodius disputabimus, nunc satis fuerit confutasse hæresim Lutheranam de sola fide, & eius riuulos planè indicasse; reliquum est, vt argumentis in principio tactis satisfaciamus.

Ad argumenta.

¶Ad primum argumentum dicendum est, quòd fides quam Christus in primis expostulat, est fides per dilectionem operans, quæ & includit odium peccati, pro quo tollendo Christus est mortuus: Christus a Iudæis impiis exigens fidem, simul & exegit veteris vitæ abrenuntiationem, displicentiam, & vitæ nouæ initiandæ in ipso voluntatem. Hoc planè significauit Petrus loquens Iudæis nondum credentibus, nondum baptizatis. Pœnitemini, inquit, & credite Euangelio, & baptizetur vnusquisq; vestrum in nomine Iesu Christi in remissionẽ peccatorum. Aliis etiam plurimis verbis exhortabatur illos dicens: Saluamini a generatione ista praua. Homo igitur peccator iustificatur quidem gratis, id est, sine operum meritis incipiens sic habere fidem per dilectionem operantem, sed non manet iustificatus nisi ex percepta fide, visibili sacramento insitus corpori Christi operetur instè dum tempus est operandi. De tali fide loquitur ipse Christus

Ioan. 12. Ioan. 12. Ego lux, inquit, in hunc mundum veni, vt omnis qui credit in me, nõ maneat in tenebris, hoc est, non maneat in peccatis. Fides Abrahæ, quæ reputata est illi ad iustitiam, cooperabatur (inquit Apost. Iacobus. 2. ca.) operibus eius, & per ipsa opera est consummata. Ad habendam hanc intelligentiam non oportet multas limitationes, glossas, seu additiones adiicere scripturis de fide iustificante loquentibus. Nam & Spiritus sanctus de huiusmodi fide sermonẽ sic vbique temperauit, vt ex his, quæ præmittuntur, & sequuntur planè indicet intellectum, & de quadam fide scripturarum loqui, vtpotè de ea, quæ est viua, & victoriosa, qua incipit is qui credit pugnare, & vincere mundum, de qua Apost. Ioan. 1. Ioan. 5. Hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra. Esse autem alteram quandam fidem, ex qua non iustificatus est homo, indicat Apost. 1. Cor. 13. Si habuero omnem fidem, vt montes transferam, nihil mihi prodest.

Iacob. 2. 1. Ioan. 5. 1. Cor. 13.

Augusti. ¶Secunda solutio huius argumenti est, quam apud D. Augustinum lib. de fide, & operibus ca. 7. & lib. de vtilitate credendi. ca. 13. planè inuenio, quæ sic habet. Ab his, qui religionem Christianã profiteri volebant, ab iis, inquam, primo, & præcipuè fides exigebatur, vt salutis tantæ. Sed postquam in Christianismum erant recepti de operibus pœnitentiæ, & charitatis multus, & assiduus erat sermo. Christus ergo quoniam hoc præcipuè agebat, vt homines ad se traheret, in exordio fidem exponebat, fidem prædicabat, fidem spirabat, totus denique in hoc incumbebat, vt a lege veteri homines abstraheret, & ad fidem Christi conduceret: postquam vero se susceperant, edocebat illos quemadmodum oportebat illos ambulare in Ecclesia sua, & in operibus charitatis se exercere deberent, vt remissionem peccatorũ, & iustitiam apud Deum consequerentur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Tertia solutio est, ex eodem August. qui sic inquit; Non omnia quæ in scripturis tacentur, negantur. Christus nunc fidem cõmendabat, nunc voluntatem deinceps non peccandi exigebat, nunc autem pœnitentiam, cordisq; conuersionem. Ipse nouit accõmodare sermonem pro vtilitate eorũ, ad quos loquebatur, quibus opus erat nunc fidem cõmendare tanquã fundamentum, sine qua nihil valent cætera, nunc autem gemitum, & pœnitentiam. Ab homine iam pœnitente & resipiscente de peccatis, remissionemq; peccatorum postulante, fidem exigebat Iesus, vt ostenderet pœnitentiã, gemitum, & lachrymas sine fide in Iesum non posse saluare animas. Ab his autem qui talem iam fidem habebant, sed adhuc delectabat eos hic mundus secundum eam fidem non mutantes vitam in melius exigebat gemitum, & pœnitentiam. Ex his patet solutio ad confirmationem argumenti.

Ad secundum. ¶Ad secundum argumentum variis modis solent respondere Theologi, quos in 1.2. quæst. 113. nos latissimè expolimus, nunc breuiter, & in summa eos cõmemorabo. Si quis desiderat fusiorem tractatum ex illo loco petet. Primus modus dicendi est, quòd loquitur Paulus de fide perfecta, quæ per charitatem operatur: sic enim dicit ipse Paulus ad Galatas. 5. In Christo Iesu nec præputium aliquid valet, nec circuncisio, sed fides, quæ per charitatem operatur. Secundus est: Quando dicit Paulus, Fides iustificat, sensus est, lex fidei iustificat, id est, id quòd docet fides iustificat. Explicatio est D. August. lib. de spiritu, & litera ca 12. 13. 14. Tertius modus est, quando dicit Paulus, hominem iustificari per fidem sine operibus, loquitur de operibus ante fidem factis, non de operibus factis ex fide. Quartus modus est, quando dicit Paulus, quòd fides iustificat, sensus est; fides est initium, & radix nostræ iustificationis. Sic explicat Concil. Trident. Sess. 6. ca. 8. Est etiam alius modus: fides iustificat, id est, fides ostendit, vnde sit perenda vera iustitia, nimirum ex misericordia Dei, & passione Christi. Vltimus modus (qui maximè probatur) est, quòd cum dicit Paulus, fidem iustificare, non opera, sensus est, iustificari hominem gratis, & non ex meritis.

Ad Gal. 5.

August.

Cõc. Tri.

Ad tertiũ. ¶Ad tertium argumentum ex dictis in solutione. 1. patet euidens solutio.

Ad quartum. ¶Ad quartum argumentum dicendum est, quòd quando non aliud supperet argumentum ad nostram fidem confirmandam, hoc abundè sanè esset, quod aduersarij intentant. Nam si verum cõcluderet argumentum, quid sequitur nisi exitium, & pernicies Reipublicæ, & vt retrahantur fideles a bonis operibus, pro quibus vita, & salus promittitur. Certè apud omnes Christianos clarissimum est, quòd salus non est data per legem, aut sanguinem animalium, aut per opera nostra, quæ fecimus nos, sed per Christum, & Messiam, in quo complacuit patri omnem plenitudinem inhabitare facere, & per eum reconciliari omnia, dummodo nos adiuti gratia credamus in ipsum fide viua per charitatem, accipiamusq; nos eum nostram laborantes, decertantes, operantes, & vim nobis inferentes, vt a vitijs abstineamus, & operemur bonum pro viribus nostra. Hæc certè est legitima præparatio, vt fructus passionis Domini nobis communicetur, scimusq; quòd fornicatores, adulteri, masculorum concubitores, & omnes iniquitatem facientes regnum Dei nõ possidebunt. Et quanquam opera, quæ nos facimus quatenus a nostro libero arbitrio proficiscuntur parum, aut nihil valeant coram Deo ad salutem æternam obtinendam, nihilosecius tamen opera, quæ procedunt ex fide, & ex gratia Spiritus sancti in nobis habitantis certè sunt in magno pretio coram Deo, & valent vt fructus passionis Domini nobis applicentur, vt prosint. Atqui dicere omnia opera hominis esse culpabilia, & peccata, hæresis est manifesta, quæ in Concilio Tridentino latissimè est confutata. Neq; ex hoc quòd omnes peccauerunt, infertur legitimè, quòd omnia opera hominis peccata sint, præcipuè si de homine iustificato sermo sit.

Ad vltimum. ¶Ad vltimum argumentum dicendum est, illud esse sophisticum, & hæretico spiritu excogitatum, neque aliquid affert, quod verum sit.

¶In primis statuit, quòd Deus impossibilia dederit præcepta, cui cõtradicit scriptura, dicens: Præcepta eius grauia nõ sunt; & vouersi sancti, qui dicunt anathema his, qui dicunt Deum aliquid impossibile præcipere.

¶Deinde statuit argumentum pro certo, quòd non possimus implere illud præceptum legis; Non concupisces, quod est hæreticum, vt ex modo dictis facilè cõstat. Illud tamen quod proponit argumentum, quòd si debemus legem implere ad Christum debemus recurrere, in quo promittitur gratia, pax, libertas, verum esse libenter concedo, sed ad Christum non accedimus nisi per fidem viuam operantem per charitatem, vt supra multis argumentis demonstratum dedimus. Atque de hac quæstione tantum dictum sit.

Quę sit vera præparatio per quã applicentur nobis merita Christi.

ARticulus tertius, quæ nam sit vera præparatio, & causa per quam homini communicetur fructus passionis Christi, vt ad salutem prosit? Et videtur certè, quòd nullum opus ex parte hominis requiratur, quia vt Apostol. dicit Rom 4. Et qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum: sed præparatio hominis per liberum arbitrium non est nisi per aliquam operationem, ergo tolleretur ratio gratiæ.

Argumenta ad probandũ quòd ex parte nostra nullum opus requiratur. Prim. arg. Secundũ. Actor. 9. Tertium.

¶Secundo. Ille qui in peccato progreditur, non se præparat ad gratiã habendam: sed aliquibus in peccato progredientibus data est gratia, sicut patet de Paulo, qui gratiam consequutus est, dum esset spirans minarum, & cædis in discipulos Domini, vt dicitur Actor. 9. ergo nulla præparatio ad gratiam requiritur ex parte hominis.

¶Tertio. Agens infinitæ virtutis non requirit dispositionẽ in materia, cum nec ipsam materiã requirat, sicut in creatione apparet, cui collatio gratiæ cõparatur, quæ dicitur noua creatura ad Galatas vltimo. Sed solus Deus, qui est infinitæ virtutis, gratiã causat, ergo nulla præparatio requiritur ex parte hominis ad gratiã consequendã.

Vltimum. ¶Vltimo. Si per aliquod opus nostrum communicarentur nobis merita Christi Domini, & eorum fructus vberrimi, consequens est, quòd illud opus per quod fructus passionis Domini ad nos peruenit, nõ cadat sub merito Christi, siquidem ipsum opus est ratio per quam merita Christi nobis applicentur, vt prosint: hoc autẽ asserere ab omni Theologia alienum est, siquidem veritas est irrefragabilis omnino, quòd omnia bona nobis concessa, propter Christum, & eius merita nobis concedantur; in quo omnia, per quem omnia, &c.

Ioan. 3. ¶In contrarium est illud Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret, vt omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam. In qua sententia aperè significatur, quid a nobis exigat Deus vt vitam æternam consequamur, & non pereamus in æternum, nempè credere in Christum, per quod opus nobis datur Christus, & fructus meritorum suorum nobis communicantur.

In Ecclesia est ministerium quo edocemur quibus modis Christo incorporemur eiq; vniamur.

¶Pro explicatione huius quæstionis, ex cuius notitia omnis nostra salus dependet, scire oportet, quòd in Ecclesia est ars quædam, & ministerium quo edocemur, quibus modis Christo incorporemur, eiq; vniamur, qui factus est nobis sapientia, iustitia, sanctificatio, & redemptio his qui credunt in nomine eius, id est autor est, & causa sapientiæ, iustitiæ, sanctificationis, & redemptionis nostræ. Exponendum itaque nobis est quid facere debeamus, vt communicet nobis suam sapientiam, iustitiam, redemptionemq;, vt illuminati a Deo sapientiam, iustitiam, & redemptionem Christi suscipientes in vitam æternam regnemus cum Iesu. Vt autem hanc doctrinam probe perspectam habeamus, hæc documenta diuinæ Theologiæ animaduertenda sunt, quæ ferè omnia ex Concilio Tridentino Sess. 6. transcripta sunt.

Documẽta quædã præambula ad hãc doctrinã intelligendam.

¶Est igitur primum documentum. Oportet in primis vt vnusquisque agnoscat, & fateatur, quòd cum omnes homines in præuaricatione Adæ innocentiam perdidissent facti immundi (& vt Apostolus inquit) natura filij iræ vsque adeo serui erant peccati, & sub diaboli ac mortis potestate, vt non modo gentes per vim naturæ, sed ne Iudæi quidem per ipsam literam legis Moysi inde liberari aut surgere possent, tametsi in eis liberum arbitrium minimè

minimè extinctum esset, viribus, licèt attenuatum, & inclinatum.

¶Secundum documentum. In remedium humani generis cœlestis Pater, pater misericordiarũ, & Deus totius consolationis Christum Iesum filium suum, & ante legẽ & legis tempore multis sanctis patribus declaratum, ac promissum, cum venit plenitudo temporis ad homines misit, vt & Iudęos qui sub lege erant redimeret, & gentes quæ nõ sectabantur iustitiam, iustitiam apprehenderent, atq; omnes adoptionem filiorum reciperent. Hunc proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius pro peccatis nostris, non solùm autem pro nostris, sed etiam pro totius mundi.

¶Tertium documentum. Etsi Christus pro omnibus mortuus est, non tamen omnes mortis eius beneficiũ recipiunt, sed hi duntaxat quibus meritum passionis eius cõmunicatur. Vt autem hæc veritas melius intelligatur, sciendum est, quòd sicut peccatum, & mors illata mundo per Adam nõ transeunt nisi in homines ex semine Adæ per generationem carnalem propagatos, adeo vt si Deus, aut creatione, aut operatione Spiritus sancti produceret homines absque semine Adæ, illi non haberent peccatũ Adæ: ita salus, quam attulit mundo Christus, hominibus nisi in Christo renatis non communicatur, vt habetur Ioan. 3. caq; renascentia per meritum passionis Christi, gratia qua iusti fiunt, illis tribuitur. Atqui pro hoc beneficio Apostolus gratias nos semper agere hortatur Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine, & eripuit de potestate tenebrarum, transtulitq; in regnũ filij dilectionis suæ, in quo habemus redemptionẽ, & remissionem peccatorum. Etenim quanquam Christus passione mortis suę sufficiẽter meruerit omnibus gratiã, & salutem, sic quòd ex parte meriti eius nulla est insufficientia ad propitiandum Deum pro peccatis totius mundi, tamen hoc ipsum eius meritum non operatur actu salutem, nisi in his qui regenerantur in sanguine passionis eius, & regenerati manent in fide ipsius, & obedientia, iuxta has scripturas: Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritus sancto non potest introire in regnũ Dei Ioan. 3. Qui vero crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit, scilicet, per meritum passionis Christi Matth. vltimo.

Vltimum.

¶Item, qui factus est omnibus obtemperãtibus sibi causa salutis, non quidem factus efficaciter causa salutis omnibus simpliciter, nec omnibus credentibus quocunque modo, sed omnibus obtemperantibus sib, hoc est, omnibus sic credentibus, vt fides ad cor transeat, & in debitam obedientiam credentis affectum cõmuneat, sicuti supra demonstratum est. Vnde Ioan. Qui dicit se in Christo manere, hoc est, qui dicit se participem esse eorum, quę Christi sunt, debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. 1. Ioan. 2. Vt igitur probe intelligas ea, quę Doctores de sufficientia, & efficientia meritorum Christi dicunt, semper tibi præ oculis habęndum est simile, quod posuimus de Adam. Nam etiam si decies centena millia hominum nascerentur supra eos, qui vnquam nascituri sunt, sufficeret ad damnationem vnius peccatum Adæ, tamen hoc nõ operatur effectiuè, nisi in illis, qui generantur actu ex viciis Adæ, nec diutius operatur in ipsis, quàm manens in Adam. Eodem modo etsi centies centena millia hominum nascerentur vltra eos qui fuerũt, vel vnquam erunt, sufficienter tamen omnibus saluandis vnũ vnius passionis Christi meritum sufficeret, quia infinitum est: Infinitum vero neque vsu finiti potest, neq; adolatione. Verum effectiuè non operatur salutem nisi in illis qui actu regenerantur in ipso, & hoc quamdiu manent fide, & obedientia conglutinati cum illo.

¶Nam si rursum excidant a Christo conuersi ad opera tenebrarum & carnis, iam iterato cõputantur in veteri Adam expertes meritorum, quæ præparauit hominibus Christus, donec per pœnitentiã reconcilientur, vt rursum Christi, & meritorum eius participes fiant. Meritũ enim passionis Domini, & pretiũ redemptionis eius, hostia insuper quã obtulit in odorẽ suauitatis, sunt velut immensus thesaurus quæsitus, & conseruatus in vtilitatẽ omniũ nascentium in mundo. Verum hic thesaurus non incipit esse meus, aut tuus, vel alterius, vt saluemur per ipsum, nisi Christus fiat noster, nosq; incipiamus reuera esse ipsius subditi, membra, & filij familias. Nam ipsius merita actu non sunt communicanda, nisi suis, qui scilicet facti sunt vnum corpus cum ipso, vt sic per fidei copulam ipsa Christi opera, merita, hostia, fiat quodammodo nostra opera, nostra merita, nostra hostia. Quo etiam vel sic consistat vniuersalis veritas illius, quod dicitur 2. Cor. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisq; propria corporis, prout gessit siue bonum siue malum. Et alibi. Tu reddes vnicuique secundum opera sua docente August. in Epistola ad Vitalem vitam æternam (etiam dum paruulis datur propter Christi merita) simul dari propter ipsorũ merita, ac opera. Nam Christi merita efficiuntur ipsorum dum regeneratione fiunt viua membra corporis eius, siquidem quæ capitis sunt, ea etiam totius sunt corporis, & per consequens omnium membrorum eius.

Prima cõclusio. Præparatio quędã necessaria est, vt beneficia a Chro Domino nobis ꝓmerita, nobis communicentur.

¶His constitutis est prima propositio. Vt beneficia a Christo Domino nobis præstita, & magnis laboribus ab ipso promerita nobis communicentur, vt efficaciter prosint, necessum est, vt quisq; se ad eorum susceptionem dignè præparet. De hac dispositione scriptum est. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Et illud: Accedentẽ ad Deum oportet credere, quia est, & quod inquirentibus se remunerator sit. Et, Omnis qui audit, & didicit, venit ad me. Et, quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri iis, qui credunt in nomine eius. Et, Confide fili, remittuntur tibi peccata tua, &, Timor Domini expellit peccatum. Et, Pœnitentiã agite. Et, Baptizetur vnusquisq; vestrum in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum. Et accipietis donum Spiritus sancti. Et, Euntes ergo docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, docentes eos seruare quæcunque mandaui nobis.

Secũda cõclusio. Exordiũ salutis vnde sumendum.

¶Secunda propositio. Exordium, & principium huius præparationis a Deo per Christum Iesum præueniẽte gratia sumendũ est, hoc est, ab eius vocatione, qua nullis eorum existẽtibus meritis vocantur. De hac vocatione scriptum est, quos prædestinauit, hos & vocauit. Rursus & illud: vocauit vos in admirabile lumẽ suum. Certè hac vocationis gratia misericorditer fit, vt qui p peccata a Deo auersi erant, per eius excitantem, atque adiuuantem gratiam ad conuertendum se ad suam ipsorum iustificationem eidem gratiæ liberè assentiendo, & cooperando disponantur, ita vt tangente Deo cor hominis per Spiritus sancti illuminationem, inspirationem illam liberè recipiat, quippe qui illam & abiucere potest. Nec tamen sine gratia Dei præparare se ad iustitiam libera sua voluntate potest: vnde in sacris literis cum dicitur.

Tertia cõclusio.

¶Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos, libertatis nostræ admonemur, cum respondemus; Conuerte nos domine ad te, & conuertemur, Dei nos gratia præueniri confitemur.

Fides est humanæ salutis initium fundamentũ, & radix.

¶Tertia propositio. Disponitur homo, vt fructus passionis Domini nostri Iesu Christi percipiat dum excitatus diuina gratia, & adiutus, fidem ex auditu concipiens liberè mouetur in Deum, credens vera esse quæ diuinitus reuelata, & promissa sunt. Asserimus ergo in hac assertione, quod fides est humanæ salutis initium, fundamentum, & radix, sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum eius consortium peruenire.

¶De hac fide Apostolus loquitur cum dicit, iustificari hominem per fidem. Per hanc fidem cognoscimus maxima Dei beneficia per Christum Dominum generi humano præstita, præcipuè illud, a Deo iustificari impium per gratiam eius per redemptionem, quæ est in Christo Iesu. Atqui hoc lumen fidei donum Dei est diffusum per Spiritum sanctum in corda nostra. Nam sine Spiritu sancto, quo instruimur, nec credere possumus Deum patrem misisse Messiam, nec Iesum esse Christum. Nullus enim, inquit Paulus, dicere potest, Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto.

4 cõclusio Spes etiã

¶Quarta propositio. Disponitur etiam homo, vt sibi communicentur, & applicentur fructus passionis Christi per

Universidad de Deusto
Biblioteca

In Deum per Iesum necessaria est.

per spem, quæ est certa vitæ æternæ expectatio, cuius est Spiritus sanctus arrabo, & pignus. Porro hic affectus innascitur in nobis, dum peccatores nos esse intelligentes, a diuinæ iustitiæ timore, quo vtiliter concutimur, ad considerandam Dei misericordiam, nos conuertendo in spem erigimur, fidentes Deum nobis propter Christum propitium fore.

Rom. 5. Rom. 2. 1. Ioan 3.

¶De hac spe, & confidētia est multus sermo in scripturis diuinis, ad Rom. 5. Spes autem non confundit. Et c. 8. Spe salui facti sumus. Et 1 Ioan. 3. Omnis, qui habet spem hanc in eo sanctificat se, & illud ex Euangelio. Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.

Quinta cōclusio. Pœnitētia veteris vitæ perneccssaria est.

¶Quinta propositio. Pœnitentia veteris vitæ, conuersio cordis ad Deum sunt in iustificatione tanquam media, quibus vtitur Deus faciendo cor hominis idoneum ad iustitiam suscipiendam. Scriptum est enim. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos.

¶Item. Pœnitentiā agite, appropinquauit enim regnū cęlorum. Et illud. Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis. Et iterum Pœnitentiā agite, & baptizetur vnusquisque vestrum in remissionem peccatorum.

6 cōclusio. 1. Ioan. 3. De charitatis necessitate, vt merita Christi domini nobis cōmunicentur.

¶Sexta propositio. Charitas præcipuè disponit nos ad iustificationē nostram. Scriptum est enim 1. Ioan. 3. Qui nō diligit, manet in morte, & nos scimus, quoniā translati sumus de morte ad vitam, quoniā diligimus fratres. Et illud. Qui diligit me, diligetur a patre meo. Et, ego diligentes me diligo. Et, dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.

7. cōclusio Sacramentis Ecclesiæ applicantur nobis fructus passionis Domini.

¶Septima propositio. Sacramentis Ecclesiæ applicātur nobis fructus passionis Domini, & eius merita eximia. Illis enim Deus vtitur, tanquā valis gratiæ suæ transfundendæ, & sunt veluti instrumenta per quę agens principale Deus operatur in nobis iustitiam, & sanctitatem propter merita Christi. Quomodo autem sacramenta sint instrumenta quædam viuifica ad nostram iustitiam causandam, demonstratum est copiosè in materia de sacramentis, quapropter ab huius rei abundantiori demonstratione hoc in loco supersedendum est.

8. cōclusio

¶Octaua propositio Hominibus sic præparatis, & dispositis Deus desuper infundit iustitiam suam, ad merita Christi respiciens, per quam sanctificatur homo, & renouatur interius, siquidem ex iniusto iustus, ex inimico amicus, membrumq; Christi viuum, & hæres secundū spem vitæ æternæ. Pro huius cōclusionis explicatione animaduertendū est, quòd causa iustificationis nostræ finalis est gloria Dei, ac Christi, ac vita æterna, efficiens vero misericors Deus, qui gratuito abluit, & sanctificat signans, & vngens spiritu promissionis sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ. Causa autem meritoria est dilectissimus vnigenitus filius Dei Dominus noster Iesus Christus, qui cum essemus inimici, propter nimiam charitatem qua dilexit nos, sua sanctissima passione in ligno crucis nobis iustificationem meruit, & pro nobis Deo patri satisfecit. Instrumentales causæ nostræ iustificationis sunt sacramēta, quę Christus instituit ad viuificandum nos. Præparatoriæ causæ ad iustitiā, & gratiam Dei suscipiendam in nobis sunt fides, spes, dilectio, veteris vitæ pœnitentia, conuersio cordis ad Deum, quibus vtitur Deus tanquam mediis ad faciendum cor hominis idoneum ad iustitiam Christi suscipiendam. Demum vnica causa formalis est iustitia Dei, non qua ipse iustus est, sed qua nos iustos facit, qua videlicet a Deo donati renouamur spiritu mentis nostræ, & nō modo reputamur, sed verè iusti nominamur, & sumus, iustitiam in nobis recipientes, vnusquisq; suam secundum mensuram, quam Spiritus sanctus partitur singulis prout vult, & secundum cuiuscunque dispositionem, & cooperationem. Quod autem in iustificatione hominis fiat viuificatio, & renouatio interioris, vt sic iustus, planè asserunt scripturæ diuinæ.

Causæ nostræ iustificationis diligenter enumeratur.

In iustificatiōe hominis fit quædā viuificatio, & renouatio interior p gratiā Christi.

Galat. 3.

¶Ad Galat. 3. sic habetur. Si enim data esset lex, quæ posset viuificare, vere ex lege esset iustitia.

¶Vbi notabis, quod viuificare est viuum facere, non sanè vita corporali, sed vita animæ, qua secundum Deum viuimus, qua & filij Dei nominamur, qua siquidem vita id quod potest viuificare, potest & iustificare, quod verò hac vita non potest viuificare, nec potest iustificare. Item Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnū Dei. Et iterum. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto non potest introire in regnum Dei. Quod natum est ex spiritu, spiritus est. Et ad Titū. 3. Saluos nos fecit per lauacrū regenerationis, & renouationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abunde. Et Iaco. 1. voluntariè genuit nos verbo veritatis, vt simus initium aliquod creaturæ eius, quam scilicet destinauerat in gloria beatitudinis. Et rursum Rom. 8. Spiritum accepistis adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba pater. Insuper & D. Petrus, per cognitionē, inquit, eius qui vocauit nos propria gloria, & virtute, per quę maxima, & pretiosa nobis promissa donauit, vt per hoc efficiamini diuinę consortes naturæ, fugientes eius, quæ in mundo est cōcupiscentiæ corruptionem. Possent adduci, & infinitæ aliæ scripturæ huc pertinentes, vt illæ. Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit manet in morte, diligit, inquam, ea charitate, quę ex Deo est, & diffunditur in cordibus nostris per Spiritū sanctū, qui datus est nobis. Manet in morte, & per consequens longe extra illam rectitudinem, qua idonei sumus ad finem creationis nostræ. Et hæc quidem copiosissimè docent vniuersi patres, in primis D. Augustinus toto ferè libro de spiritu, & litera. Item de peccatorū meritis, & remissione dicens libr. 1. cap. 10. Legimus iustificari hominem in Christo propter occultam cōmunicationem, & inspiratione occultæ gratiæ spiritualis, qua quisquis adhæret Domino vnus spiritus. Et lib. de nat. & grat. cap. 66. Qui scilicet Christus præstat Spiritum sanctum, qui datus est nobis, per quem diffunditur charitas in cordibus nostris, per quam iusti sunt, quicunque sunt iusti. Nam charitas spiritus Dei viuifica diffusa est in cordibus nostris, & reponit hominem eo, vnde apcus sit fini exactionis suæ, & ordinem ponit in omnibus viribus, in omnibusq; actibus eius. Quapropter charitas ab Augustino non incongruè vocatur ipsamet iustitia, qua iusti sumus coram Deo. Hæc autem per merita passionis Domini nostri Iesu Christi nobis cōmunicantur, dum eiusdem sanctissimæ passionis merito per Spiritum sanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui iustificantur, atque ipsis inhæret. Vnde in ipsa iustificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per Iesum Christum, cui inseritur, fidem, spem, & charitatem.

Ioan. 3. Tit. 3. Iacob. 1. Rom. 8. Galat. 5.

Sententiæ patrum. D. Augu.

¶Nam fides nisi ad eam spes accedat, & charitas, nec vnit perfectè cum Christo, nec corporis eius viuū membrum efficit, qua ratione verissimè dicitur fidem sine operibus mortuam, & otiosam esse, & in Christo Iesu neque circumcisionem aliquid valere, neque præputium, sed fidem, quæ per charitatem operatur. Hæc omnia charissima, & dona impartitur nobis Spiritus sanctus propter merita Christi Domini. Insuper & ea, quę cōmemorat Paulus ad Galat. 5. dicens: fructus autem spiritus est charitas, gaudiū, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, cōtinentia, castitas. Per hęc dona diuinitus infusa iusti, & recti efficimur coram Deo, vt asserit proposita cōclusio. Nunc ad aliam transeamus; quæ sit noua propositio.

Nona cōclusio.

¶Vt fructus passionis Domini putificatis, & sanctificetis a peccatis per gratiam Christi efficaciter prosint ad salutem æternam, necessum est, vt voluntatē eius operibus bonis sectantes, quæ carnis sunt abnegemus, ac liberè seruiamus ei in iustitia, & sanctitate omnibus diebus nostris, vt per bona opera, quæ præparauit Deus, vt in illis ambularemus in obseruatione mandatorū Dei nos exerceamus, dicimus namque anathema his, qui dicunt Dei præcepta homini iustificato ad obseruandū esse impossibilia; nam Deus impossibilia non iubet, sed iubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, cuius mandata grauia non sunt, cuius iugum suaue est, & onus leue.

¶Qui enim sunt filij Dei Christum diligunt, qui aūt diligunt eū (vt ipsemet testatur) seruāt sermones eius, quod vtique cum diuino auxilio præstare possunt, licet enim in hac mortali vita quantūuis sancti, & iusti in leuia saltim, & quotidiana, quæ etiā vænialia dicuntur, peccata quandoq; cadant, non propterea desinunt esse iusti. Nam iustorū illa vox est, & humilis, & verax. Dimitte nobis debita nostra, quo fit vt iusti ipsi eo magis se obligatos ad ambulandum in via iustitiæ sentire debent, quo liberati iam a peccato, serui autem facti Deo sobriè, iustè, & piè viuentes proficere possunt per Christum Iesum, per quē accessum habuerunt in gratiam istam. Deus namque sua gratia semel iustificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur. Itaque nemo sibi in sola fide blanditi debet putans se fide sola hæredem esse constitutū, hæreditatemq; cōsequuturum, etiam si Christo non compatiatur, vt conglorificetur. Nam & Christus ipse (vt inquit Apost.) cum esset filius Dei didicit ex his, quæ passus est, obedientiam, & consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ.

Decima cōclusio.

Vndecima cōclus.

¶Proptetea Apostolus ipse monet iustificatos dicens. Nescitis, quod ij qui in stadio currunt, omnes quidē currunt, sed vnus accipit brauium? sic currite, vt comprehendatis. Ego igitur sic curro non quasi in incertum, sic pugno non quasi aerem verberans, sed castigo corpus meū, & in seruitutem redigo, ne forte cum aliis prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Item princeps Apostolorum Petrus. Satagite, vt per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis, hæc enim facientes non peccabitis aliquando. Vnde constat eos orthodoxæ religionis doctrinæ aduersari, qui dicunt iustum in omni bono opere saltim venialiter peccare, aut, quod intolerabilius est, pœnas æternas mereri, atque etiam eos qui statuunt in omnibus operibus iustos peccare, si in illis suam ipsorum excitando socordiam, & sese ad currēdum in stadio cohortando cum hoc, vt in primis glorificetur Christus, mercedem quoque intueatur æternam, cum scriptum sit: Inclinaui cor meū ad faciendas iustificationes tuas propter retributionem.

Duodecima cōclu.

¶Duodecima propositio. Tandem iis communicatur gratia Christi, qui perseuerauerint vsq; in finē, sicut scriptum est. Qui perseuerauerit vsq; in finem, hic saluus erit per Iesum Christum seruatorem nostrū. Præter hoc fundamentū nemo aliud potest ponere, optatq; Paulus anathema esse, qui aliam fidem, & salutem annuntiauerit, quàm per Iesum Christum, etiam si fuerit Angelus de cœlo, quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia, cui cū Patre, & Spiritu sancto, honor, & gloria in sæcula sæculorum, Amē. Sed inquiet Theologus, potestne ne bre-

ui sermone comprehendi summa eorum operum, quæ requiruntur, vt fructus passionis Domini nobis communicentur? Poterit sanè. Summa est, si fidem habuerit in Iesum per dilectionem operantem, fidem viuam, ac perfectam, & vsq; in finem perseuerantem. De hac fide intelligitur illud Ioan. 1. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri iis, qui credunt in nomine eius, videlicet perfecta fide, & viuente per charitatē. Et illud ex ca. 3. sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Et illud D. Pauli In Christo Iesu, nec circuncisio aliquid valet, nec præputium, sed fides quæ per charitatem operatur. Hanc fidem ante baptismi sacramentum ex Apostolorū traditione cathecumeni ab Ecclesia petunt, cum petunt fidem vitam æternam præstantē, quam sine spe, & charitate fides præstare non potest. Hæc autē fides perfecta, & viua spem, & charitatem, & omnia charismata Spiritus sancti comprehendit, & obedientiam fidei in omnibus. Quam ob causam quando legimus apud Diuum Paulum, vel Euangelistas fidei tribui iustificationem, intelligere debemus de fide, quæ planè creditur mente, & corde, siue amore, & sponta nea voluntate prosequendi, & præstandi omnia quę fides docet, & præscribit.

Ioan. 1. Ioan. 3. Rom. 1.

¶De hac fidem scriptū est. Iustus ex fide viuit. De hac intelligo illud Diui Pauli ad Rom. 1. inquientis, iustitia Dei in Euangelio reuelatur ex fide in fidem, id est, ex fide perfecta. Illa enim geminatio vocis Hebraismus est, quæ perfectionem fidei planè denotat. De hac loquuntur diui ni Theologi cū dicunt, merita Christi Domini nobis applicari per fidem in Iesum. Sed iam tempus est, vt argumenta in principio facta dissoluamus.

Ad argu. Ad 1. arg.

¶Ad primum dicendum est, quòd præparatio hominis ad gratiam habendam quædā est simul cum ipsa infusione gratiæ, & talis operatio est quidem meritoria, sed non gratiæ, quæ iam habetur, sed gloriæ quæ nondum habetur. Est autem alia præparatio gratiæ imperfecta, quæ aliquando præcedit donum gratiæ gratum facientis, quæ tamen est a Deo mouente, sed ista non sufficit ad meritum, nondum homine per gratiam iustificato, quia nullum meritum potest esse nisi ex gratia, vt infra dicetur.

Ad secun dum.

¶Ad secundum dicendum, quod cum homo ad gratiā se præparare nō possit, nisi Deo eum præueniente, & mouente ad bonum, nō refert vtrum subito, vel paulatim aliquis ad perfectam præparationē perueniat. Dicitur enim Eccl. 11. Facilè est in oculis Dei subito honestare pauperem. Contingit autem quandoq; quòd Deus mouet hominem ad aliquod bonum nō tamen perfectum, & talis præparatio præcedit gratiam, sed quandoq; statim perfectè mouet ipsum ad bonum, & subito gratia homo accipit, secundum illud Ioan. 6. Omnis qui audiuit a patre, & didicit, venit ad me, & ita contigit Paulo, quòd subito dum esset in progressu peccati, perfectè motum est cor eius a Deo audiendo, & addiscendo, & veniendo, & omnino subito gratiam est consequutus.

Eccl. 11. Ioan. 6.

Ad tertiū.

¶Ad tertium dicendum, quòd agens infinitæ virtutis non exigit materiam, aut dispositionem materiæ, quasi suppositum ex alterius causæ actione, sed tamen oportet, quòd secundum conditionem rei causandæ in ipsa re causet & materiam, & dispositionem debitam ad formam. Et similiter ad hoc, quòd Deus gratiā infundat animæ, nulla præparatio exigitur, quam ipse non faciat.

Ad vltimum.

¶Ad vltimum argumentum, dicendum est rectissimè cohærere, quòd merita Christi Domini applicentur per fidem, vt prosint, & quòd fides, etiam sit ex meritis Christi.

¶Itaque fides est, veluti præparatio, quam nobis meruit Christus, quæ quidem nō indiget alia præparatione, alioquin esset abitio in infinitum, quemadmodum ad gratiam habendam requiritur præparatio, verum ad istam præparationem non requiritur alia præparatio, sed ipsa est qua mediante præparamur ad gratiam habendam. Sic fides applicatur immediatè per meritum Christi, & per fidem præparamur, vt Christus Dominus nobis communicetur.

Articulus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quomodo nō indigeamus medio, vt in Christum Dominū mediatorē deueniamꝰ.

ARticulus quartus. An indigeamus medio, vt in hūc Christum mediatorem deueniamus? Ab hac quæstione breuiter me expediens dico, quòd cum nō sit mediator mediatoris, ne progrediamur in infinitum, non requiritur aliud medium, neque aliud nomen in quo nos oporteat saluos fieri. Dico tamē quòd bene exiguntur dispositiones pręuiæ per quas ipsum suscipiamus, atque eidem vniamur, prout superius demonstratum est. Certè vt nobis Christus communicetur, necessum est, vt pro talentis nobis creditis fideliter laboremus, & sequamur vestigia ipsius mediatoris, qui dixit Ioan. 13. Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis, quiq; ad ipsius sequelam nos hortatur, dicens. Qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Lumen certè illud, quod illuminat omnem hominem venientē in hunc mundum, dum modo ne quis in tenebris peccatorum obuolutus sponte recuset hoc lumē, per quod stante diuina electione possumus vni ri cum mediatore, & suscipere pro captu vestro omnia quæ explicauimus in prędcedenti articulo communicari a supra mundano fonte omnibus membris Christiani corporis per caput & mediatorem nostrum Christum, de cuius plenitudine vnusquisq; accipit partem sibi conuenientem. Hæc de isto articulo.

Vtrū fiat iniuria meritis Christi, ex eo quod non omnes saluantur.

ARticulus quintus. Vtrum meritis Christi fiat iniuria ex eo quòd non omnes homines saluantur? Ratio quærendi est, quoniam Christus Dominus meruit, redemptionisq; pretium posuit pro omnibus citra exceptionem nationis, vel personæ, iuxta illud Ioan. 1 2.

¶Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris tantū, sed etiā pro totius mūdi. Et illud, Vnus est mediator Dei, & hominum homo Christus Iesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus. at perennt infiniti, alij in infidelitate sua, alij in peccatis suis, fit ergo iniuria Christo. Explicatur hoc ipsum. Nam Christus redemit omnes, ergo omnes sunt redempti, ergo si nō omnes redimantur, & in libertatem asserantur, iniuria fit meritis Christi. Augetur difficultas. Nam si non omnes saluantur per merita Christi, sed aliqui quos Christus Dominus nouerat esse saluandos, & non alios, quid est quod posuerit infinitum pretiū pro infinitis hominibus, quos sciebat non esse saluandos? Videtur hoc ad prodigalitatis vitium pertinere.

Argumē. pro affirmatione. Prim. arg. Secundū.

Tertium.

Duplex sensus quæstionis ꝓpositæ.

¶Vt hæc quæstio exponatur: sciendū est posse versari in duplici sensu. Prior est, an pater æternus iniuriam irroget meritis Christi ex eo quod nō omnes homines saluos faciat, & ad vitam perducat. Alter sensus est, vtrū homines faciant iniuriam meritis Christi, eo quod tantum pretium redemptionis repellant nolentes tanto thesauro vti, vt saluentur. Et quidē quæstio proposita in priori sensu sic expedienda est, vt dica mus patrem æternum nullā iniuriā irrogat iniuriam licèt multi homines nō saluentur. Cuius resolutionis duæ sunt causæ. Altera est, quòd licèt Christus Dominus sufficiens dederit pretiū pro omnibus hominibus saluandis, verum efficaciter nolunt, vt prodesset, nisi illis qui actu regenerantur in ipso, manentq; in fide, & charitate cum illo conglutinati.

Meritis Christi pater æternus nullā irrogat iniuriam licèt multi homines nō saluentur.

¶Altera ratio referenda est ad prædestinationis arcanum inuestigabile. Dicendum est ergo, quòd secundum regulam iuris certam, volenti, & scienti non fit iniuria. Christus Dominus Deus erat, & homo habens iuxta distinctionē naturarum duas etiam distinctas voluntates, diuinam scilicet & humanam. Estq; diuina ipsius voluntas prorsus eadem cū Dei patris, sed voluntas eius humana nunquā se deflexit, aut deflectere potuit a beneplacito voluntatis diuinæ. Quod ex scripturis manifestè demonstratur. Descendi de cœlo, in quit Christus, non vt faciam voluntatem meam, sed eius, qui misit me. Item, Amen, amen dico vobis, non potest filius a se facere quid quam, nisi quod viderit patrem facientem. Quæcunque enim ille facit, hæc & filius similiter facit. Deus autem non omnes ab æterno prædestinauit, vt salui fierent, neq; omnes trahit pater ad Christum, sed cuius vult misereur, & quem vult indurat, id est, deserit, vt sit sensus, cuius vult misereri, trahendo ipsum ad Christum, vt meritis illius saluetur, illius miseretur, quē vero vult obdurati, illum obdurat relinquendo eū sine pulsu, tactu, aut inspiratione, quibus conuertatur ad Christum. Dicit autem Christus. Nemo potest venire ad me, nisi pater meus traxerit illum. Nemo enim potest saluari per Christum nisi incipiat esse vnum cum Christo, & membrū eius. Quanquam ergo omnibus sufficienter meruit Christus patiendo, non tamen ad omnes peruenit fructus meritorum eius, quia non omnes prædestinati sunt, vt salui fiant per Christum.

¶Huic autem prędestinationi, & diuinæ voluntatis decreto semper mansit conformis voluntas Christi, ideoq; non fit ei iniuria, si nō detur omnibus salus, quam omnibus patiendo meruit, quā noluit meritis suarum passionum finaliter saluari nisi illos, quibus ab æterno placuit Deo patri dare regnum, iuxta illud Matth. 20. Sedere autem ad dexteram meam, vel ad sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est a patre meo. Cui consonat illud. Hic est sanguis meus, qui pro vobis, & pro multis effundetur, indicās nō pro omnibus, sed pro multis effusum esse, nempè pro illis, quibus ab æterno placuit Deo patri dare regnū. Sed ex hac ratione diuinæ Theologiæ, quæ certissima est, emergunt graues, & perdifficiles quæstiones. Prima est, nam videtur profecto qd iniquitas sit apud Deum, siquidem eorum, quos fin xit manus eius, vnum trahit, & alium nō trahit, vnius miseretur, alterius non miseretur, vnum diligit, alium vero odio habet.

Matt. 20.

Graues, quæstiones q̄ ad secretū diuinæ prædestinationis referē de sunt.

¶Altera quæstio enascitur, nam ex dictis videtur inferri, quòd Deus per Christum suum non dederit omnibus hominibus, ea quæ sunt necessaria, & sufficientia, vt salui fiant, siquidē vt salui fiant, necessum est, vt merita Christi Domini illis applicentur, quibus efficiantur membra Christi, ergo si Christus noluit efficaciter applicare sua merita omnibus hominibus ad salutem, non dedit certè omnibus ea, quæ sunt necessaria ad salutē. Ex quo aliud incōmodum subsequitur, nempè quòd homines, qui pereunt, possunt se excusare coram Deo, quòd ad eum non conuertantur, dicentes se non habere gratiam Christi, quæ est necessaria, vt ad eum conuertantur, ob idq; ad peccatum non sibi imputari debere.

¶Tertia quæstio emergit ex dictis. Nam si Deus non vult omnes homines saluare per Christum, quomodo verum est id quod dicit Paulus 1. ad Timot. 2. Hoc bonum est, & acceptum coram Saluatore nostro Deo, qui vult omnes homines saluos facere, & ad agnitionem veritatis venire.

Explicatio primæ q̄stionis.

¶Ad primam quæstionē respondet Apostolus in Epistol. ad Rom. vt dicat: Absit, vt apud Deū sit iniquitas, de quo dicit Psalmista. Iustus es Domine, & rectum iudiciū tuum. Item. Iustus est Dominus, & iustitias dilexit, æquitatem vidit vultus eius. Sed altitudo est apud Deum inenarrabilis sapientiæ, qua sic moderatur mundū, vt reluceat in eius modératione iustitia simul, & misericordia ipsius, non sola misericordia, nec sola iustitia, sed misericordia simul & iustitia. Quod vt perspicias saltim aliquo vsque, cogitandū tibi est omnes homines, hoc est, Adam cum tota posteritate eius, facere vnam massam perditionis propter peccatum originale, aliaq; superaddita. Omnes enim sunt filij iræ, omnes digni morte.

¶De hac autē massa perditionis quos eripit Deus, misericorditer eripit, quos deserit, iusto iudicio suo deserit propter peccatum, quod habent. istos relinquens quia in illus ad ostensionem iustitiæ suæ, illos misericorditer eligens quia bonus, vt ostendat diuitias misericordiæ suæ in ipsis, habens liberam, meram, & omnimodam potestatem vtrumq; faciendi. Dicit enim Apostolus, an non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam? Porro sicut lutum se habet ad manū figuli, ita se habet genus humanum venundatū sub peccato ad beneplacitum creatoris. Dei habentis liberam potestatē eligendi ex hac massa quosdā vt sint sibi vasa misericordiæ, aljis relictis in massa perditionis, velut vasa iræ, & indignationis ad ostensionem iustitiæ suæ in eos, qui malè agunt, vt sic secundum electionē propositum Dei maneat, prout loquitur

tur Apostolus. Propositum, inquam, quo ab æterno, & ante secularia tempora quosdam prædestinauit in gloriā suam, alios vero reprobauit, vt hoc, dico, propositum maneat, non quidem secundum vllum, vel Christi, vel hominis meritum, sed secundum meram electionem voluntatis Dei libere disponentis an æterno conferre quibusdam auxiliū gratiæ suæ, præparādo eis redemptorem Christum, cuius meritis, & beneficiis perueniant ad futuram gloriam, quod est prædestinare, aut (vt scriptura dicit) eligere secundum propositum gratiæ, vel diligere ab æterno; quibus vero non conferre opem gratiæ, sed ipsos sibi ipsis relinquere in illa massa perditionis, cui per peccatum annumerati sunt, quod est reprobare, aut odio habere priusquam aliquod bonum fecissent, vel malum secundum Apostolū ad Rom. 9. adeo vt tam reprobationis, quam prædestinationis prorsus nullum sit meritum, neque Christi, neque nostrum, sicut & illius liberalitatis qua nobis præparauit mediatorem, & redemptorem potentem instaurare omnia, nullum est meritum.

Rom. 9.

¶Si quidem hoc, nec Christus pro nobis, neque quisquam hominum ipse sibi promeruit.

¶Verum enimuero, quod reprobis non datur actu auxilium gratiæ, quo salui fiant, quodq; finaliter damnentur ad tormentum mortis æternę, haud dubiè hoc est pro merito, quia propter peccatum eorum, vel originale, vel actuale, vel vtrumq; simul, iuxta illud; Stipendium peccati mors est.

¶Item, quòd electus sic trahatur ad Christū, sicut Deus aptum nouit, vt veniat, quodque veniens purgetur a peccatis suis, & sanctificetur in peculium, & quod plus est, in filium Domino, hoc certè partim gratiæ Dei, partim gratiæ Dei simul, & meritis non quidem nostris, sed Christi meritis acceptum ferre oportet.

¶Ad hæc, quod exinde iustè viuendo perueniat ad gloriam, in quā ab æterno prædestinatus fuerat, hoc gratiæ Dei, insuper meritis Christi, simul ac nostris bonis operibus gratia Dei peractis imputari potest, vt sit verum, gratia Dei vita æterna. Nihilominus sit etiā verum, id quod de se loquitur Christus: sine me nihil potestis facere.

Ioan. 5. 1. Cor. 15.

¶Tertio sit & hoc verum, merces vestra multa est in cęlis. Et hoc. Itaque fratres mei dilecti stabiles estote, & immobiles abundantes in opere Domini semper scientes, quòd labor vester non est inanis in Domino, adeo vt in ipsa saluatione prædestinatorum non desit ostensio iustitiæ Dei reddentis meritis Christi ea, quibus iustificantur prædestinati, vt habes Rom. 3. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiatorem in sanguine ipsius ad ostensionem iustitiæ suæ propter remissionem præcedentium delictorum in sustentatione Dei ad ostensionē iustitiæ eius in hoc tempore, vt sit ipse iustus, & iustificans eum, qui est ex fide Iesu Christi. Obserua singula, dicit enim gratis per gratiam ipsius, comparatione scilicet nostri. Addit per redemptionem, quæ est in sanguine eius, ergo per meritum passionum Christi, idq; ad ostensionem iustitiæ, &c. ergo iustè, & per iustitiam, quia propter condignum meritum Christi.

Rom. 3.

Explicatio secundæ quæstionis.

¶Ad secundam quæstionem dicendum est, Christum quidem dedisse omnibus sufficiens, & necessarium auxilium gratiæ suæ, & infinitum thesaurum ad omnium hominum reparationem, & redemptionē præparasse, quod si homines pretium hoc vel repellunt, vel eo non vtuntur, non in Christum culpa reiicienda est, sed in hominum liberas voluntates.

Explicatio tertiæ q̄stionis.

¶Quemadmodum, qui resistunt lumini solis, & eius splendore nolunt illustrari: non possunt culpam suæ cæcitatis in solem refundere, sed in suam peruersam voluntatem. Sed de hac re, quomodo Deus vniuersis hominibus dederit auxilium gratiæ suæ sufficiens, quo possint salui fieri, alio in loco a nobis est diligentius demonstratum.

¶Ad tertiam quæstionem tres solutiones solent adhiberi. Prima est, quòd illud signū vniuersalitatis faciat distributionem, non pro singulis generum, sed pro generibus singulorum. Et ita in scripturis hoc passim obuiam habemus, vt in istis. Et erunt oēs docibiles Dei. Ioan. 6.

Ioan. 6.

¶Item, effundam de spiritu męo super omnem carnem. Actor. 2.

¶Item, omnia animalia fuerunt in arca Noe, quia de omni genere animalium aliqua fuerunt in arca. Ita hoc loco per omnes homines omne hominum genus quibuslibet differentiis distributum intelligimus, quia non est ratio, qualitas, siue status hominum cui nō velit Deus salutem impartiri: reges, principes, plebeios, nobiles, & ignobiles, doctos, & indoctos vult saluos fieri, ideoq; pro omnibus statibus orandum, vt saluentur, sicut & Christus pro omnibus citra exceptionem nationis, vel personæ seipsum redemptionem dedit.

¶Ista interpretatio est propria secundum literam. Nihilominus si velimus hoc loco esse distributionem pro singulis generum, hoc est, pro omni individuo humanæ naturæ, oportet tunc dicere, (& hæc est secunda solutio) hic sermonem esse, non vtique de voluntate beneplaciti diuini, de qua scriptum est. Omnia quæcunque voluit Deus fecit in cœlo, & in terra. Item, Non est qui tuæ resistat voluntati. Certum est enim quod Esau, quod Pharaonem, quòd gentes multas ab æterno reprobauerit, imo quòd ex vocatis multis paucos elegerit, iuxta illud: Multi sunt vocati, pauci vero electi. Sed accipiendum est de voluntate signi, id est, de voluntate Dei, quatenus nobis præceptis eius, doctrinaq; fidei innotescit, quibus omnes homines citra exceptionē inuitat ad salutem, omnibusq; salutis media proponit, ideoq; præcipit, vt pro omnibus oremus quo saluentur. Siquidē attendendo ad signa voluntatis eius de nullo scire possumus, num a beneplacito Dei eligentis reiectus sit velut vas quoddā iræ, & indignationis diuinæ. Itaq; pro omnibus orandū, vt saluentur. Tertia solutio est, q̄ ibi sit sermo de voluntate optatiua, vt sit sensus, Deū velle quantū in se est omnes saluos facere, si ipsi nō contradicant. Et quòd hic actus voluntatis reperiatur in Deo absque vlla imperfectione demonstratum est a nobis in 1. parte quæst. 19. Sed iam exponamus quęstionē principalē in secūdo sensu. In cuius elucidationē dicendū est, quòd homines, qui cognoscunt Christū, & eius infinitū pretium pro genere humano, patri æterno oblatum, si nolunt eo vti in suā redemptionē, & liberationē, iniurij quodāmodo sunt Christo Dño, & eius meritis, copiosæq; redemptioni. De hac iniuria conqueritur Dominus in illis verbis. Pretiū meū cogitauerūt repellere. Et in illis. Tota die expandi manus meas ad populū non credentem, & contradicentē mihi.

¶Item in illis. Hierusalem, Hierusalem quoties volui congregare filios tuos, sicut gallina congregat pullos suos, & noluisti. Et Proue. 1. conqueritur sapientia se ab hominibus contemni. Quia vocaui, inquit, & renuistis, ego quoque in interitu vestro ridebo, &c.

Quæ sit causa, cur in tā paucos perueniat fructꝰ passionis Christi.

ARticulus sextus. Potest ne legitima causa demōstrari cur in tam paucos perueniant fructus passionis Christi? Certè cum Christus Dominus in omnū redemptionē sit traditus, dicente Paulo, pro omnibus nobis tradidit illū, & Isaia: Positæ sunt in eo iniquitates omnium nostrum, & quod eius liuore sanati sumus, nō mediocrem difficultatē affert nobis ad inuestigandū, quæ nam sit vera causa, cur nō omnes saluentur, imo cur tam pauci saluentur? An scilicet, hoc sit quia nō omnes sunt prædestinati, aut electi, aut quia nō cōmunicantur fructus passionis Christi, nisi volentibus? Sed assignare primā causam, videtur derogare clementiæ diuinæ, quæ ait. Deus vult omnes homines saluos fieri. Recurrere autē ad secundā causam inferte videtur calumniam electioni diuinę dum dicimus eam dependere a consensu, & voluntate nostra.

Hoc partim prouenit ex electione diuina, partim ex libera volūtate.

¶Sed, ni faliōr, ad propositam quæstionem dicendum est, quòd ab vtraque causa procedit. Nam licèt diuina electio a nostro consensu nō dependeat, sed velit nos cooperatores, in his, quæ ad nostram salutē spectant, nam sicut corona regni parata est nobis a constitutione mundi, nō tamen coronabitur, nisi qui legitimè certauerit, cōsimilimodo, nec vitā suscipiunt oēs a Christo Domino fluuio vitę existente, nisi qui se disposuerint ad ipsam vitā suscipiendā, quæ ideo clamat in Apocalypsi. Qui sitit, veniat ad me, & qui vult, accipiat aquā vitæ gratis. Nec solummodo

Universidad de Deusto
Biblioteca

modo consensum exquirit a nobis, sed strenuitatem nostram, qua bellando vincamus, sicut scriptum est. Vincenti dabo edere de ligno vitę, quod est in paradiso Dei mei, & in carne mortali degens, clamabat in templo Si quis sitit, veniat ad me, & bibat. Qui igitur nō vult audire vocantem, neque acquiescere attrahenti, neque a donante munus suscipere, merito a tanto beneficio secluditur. Vnde Paulus & Barnabas cōstanter dixerunt ad Iudęos. Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, sed quoniā indignos vos iudicastis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes. Et sanè quod ex parte nostra sit impedimentum, cur nō proueniant in nos fructus passionis Christi, clare discimus ex doctrina parabolica Saluatoris Matth. 22. & Luc. 14. in qua docemur, quòd multi se indignos tanto cōuiuio iudicauerunt contemnentes vocantē nunciū, & ideo repulsi sunt. Quod ergo talium hominū genus non percipiat fructus meritorum passionis Christi, nō est ob defectum vocationis diuinæ, quia studiosè, ac diligenter inuitati erant, & vocati: non est etiā propter insufficientiam meritorum Christi, quia dicit scriptura: Omnia parata sunt. sed est propter negligentiam, vel contemptum, aut malitiam eorum, qui vocati erant, quia vel neglexerunt, vel noluerunt se aptare ad percipiendum fructum passionis, aliò affectum conuertentes.

Matt. 22. Luc. 14.

Qui tractus, & inuitatus nō venit culpā habet. Sed q nō tractus nō venit, quo modo culpa non caret?

¶Sed ex hoc enascitur magna, & obscura quæstio. Nā facilè, & perspicuè intelligitur esse reiiciendam culpā in eos, qui inuitati, & vocati nolunt venire, verum quæ culpa potest fingi in his, qui nunquā sunt attracti a patre, nunquam vocati, neq; inuitati, qui nihil prorsus de Euangelio audierunt, cum nemo possit venire ad Christum, nisi tractus a patre, vocatus, & inuitatus? Magna profecto quæstio est, quam vt ego dissoluam, in quatuor genera distribuo omnium hominum status. In primo genere sunt qui Christum per fidem accipere noluerunt, iuxta has scripturas: in propria venit, & sui eum non receperunt. Ioan. 1. Hierusalem, Hierusalem quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregare pullos suos sub alas, & noluisti. Matt. 23. In secūdo genere sunt, qui postquam acceperunt, rursus repulerunt a se: de quibus Apostolus ad Galat. 5. Euacuati estis a Christo, qui in lege iustificamini, a gratia excidistis. Tertij non habent, quia meruntur non accipere, de quibus Rom. 1. Quod illos tradidit Deus in reprobū sensum, & Psalmista dicit. Obscurentur oculi eorum, ne videant, & dorsum eorum semper incurua, appoue iniquitatem super iniquitatem, & nō intrent in iustitiam tuam, &c. Quarti denique non habent, quia Deus non dedit eis, vt acciperent, quemadmodum paruulis quibusdam non datur, vt perueniant ad lauacrum regenerationis, quibusdam etiā adultis non datur, vt possint audire Euangelium, & esse Christiani. Itaque primi, secundi, & tertij generis homines non possunt prætexere villam contra Deum querimoniam propria conscientia illos arguente, nimirum se iusta ratione derelictos esse propter suam ipsorum culpam. Quarti item generis homines cum videbunt se iusto Dei iudicio, vel propter originale peccatum, quod Deus in eis non condidit, sed malitia naturæ superaddidit, vel propter originale simul, ac alia contra legem naturæ superaddita derelictos in massa perditionis, atque damnatos, tunc & ipsi obmutescent nullum habentes iustæ defensionis prætextum. Quia etsi non sit eis damnabile, siue imputabile, quòd non habuerunt fructum passionis Domini, tamen imputabilia sunt illis ea peccata, cum quibus ad iudicium veniunt. Sed dices, nunquid iusta erit querela dicentium sibi non fuisse datam eam gratiam, qua resurgere potuissent a peccatis? Respondetur, minimè, nam si inter duos vel tres æquè reos vni fiat gratia, alteri vero non, iniuria non est. Item possumus respondere illud Pauli Rom. 9. An nō habet figulus potestatem ex eadem massa facere aliud vas in honorem, & aliud in contumeliam? Et illud Euangelicum Matt. 20. Amice, tolle quod tuum est. i. tibi pro meritis debitum. Postremo, vt omne os obstruatur dicimus Deū omnibus hominibus, quantumcunq; sceleratis, dedisse auxilium sufficiens quo possint saluari. De qua re alibi disputatum est.

Grauis q̄stio. Ioan. 1. Matt. 23. Galat. 5. Rom. 1. Rom. 9. Matt. 20.

QVAESITO L.

De morte Christi, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de morte Christi.

¶Et circa hoc quæruntur sex.

¶Primò, vtrùm conueniens fuerit Christum mori.

¶Secundò, vtrùm per mortem fuerit separata diuinitas a carne.

¶Tertiò, vtrùm fuerit separata diuinitas ab anima.

¶Quartò, vtrùm Christus in triduo mortis fuerit homo.

¶Quinto, vtrùm corpus eius fuerit idem numero viuum, & mortuum.

¶Sextò, vtrùm mors eius sit aliquid operata, ad nostram salutem.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm conueniens fuerit Christum mori.

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd non fuerit conueniens Christum mori. Illud enim quod est primum principium in aliquo genere, non dispōnitur per illud quod est contrarium illi generi: sicut ignis, qui est principium caloris, nunquam potest esse frigidus. Sed filius Dei est fons, & principium omnis vitæ: secundum illud Psalm. 35. Apud te est fons vitæ. Ergo videtur, quòd non fuerit conueniens Christum mori.

276 Infr. q. 51. art. 1. cor. & 4. con. c. 55. ad 1. & quolib. 2. ar. 2 cor. & opusc. 2. c. 7. & opusc. 3. ca. 234. & 238. fin. & opusc. 60. cap. 19.

¶2. Præterea, Maior est defectus mortis, quàm morbi: quia per morbum peruenitur ad mortem. Sed non fuit conueniens Christum aliquo morbo languescere: vt Chryso. dicit. Ergo etiam non fuit conueniens Christum mori.

¶3. Præterea, Dominus dicit, Ioan. 10. Ego veni, vt vitam habeant, & abundātius habeant. Sed oppositum non perducit ad oppositum. Ergo videtur, q̄ non fuerit conueniens Christum mori.

¶Sed contra est, quod dicitur Ioan. 11. Expedit nobis, vt vnus homo moriatur pro populo, & non tota gens pereat. Quod quidem Caiphas prophetice dixit, vt Euangelista testatur.

¶Respondeo dicendum, quòd cōueniens fuit Christum mori. Primo quidem ad satisfaciendū pro humano genere, quod erat morti adiudicatū propter peccatum: secundum illud Gen. 2. Quacunq; die comederitis, morte moriemini. Est aūt conueniēs satisfaciēdi pro alio modus, cū aliquis se subiicit pęnę, quam alius meruit. Et ideo Christus mori voluit, vt moriendo, pro nobis satisfaceret: secūdū illud 1. Pet. 3. Christus semel pro peccatis nostris mortuus est. Secūdo ad ostendendū veritatē naturæ assumptæ: sicut. n. Eusebius dicit.

Si aliter

Si aliter post conuersationem cum hominibus, euanescens subito euolaret fugiens mortem, ab omnibus compararetur phantasmati. Tertiò, vt moriendo, nos a timore mortis liberaret: vnde dicitur ad Heb. 2. quòd communicauit carni & sanguini, vt per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, id est, diabolum, & liberaret eos, qui timore mortis per totam uitam ob noxii erant seruituti. Quartò, vt corporaliter moriendo similitudini peccati, id est, pœnalitati, daret nobis exemplum moriendi spiritualiter peccato, vnde dicitur Romano. 6. Quòd enim mortuus est peccato: mortuus est semel: quòd autem uiuit, uiuit Deo: ita & uos existimate uos mortuos quidem esse peccato, uiuentes autem Deo. Quintò, ut a mortuis resurgendo, & uirtutem suam ostenderet, qua mortem superauit, & nobis spem resurgendi a mortuis daret. Vnde Apostolus dicit 1. ad Cor. 15. Si Christus prædicatur, quod resurrexit a mortuis, quomodo quidam in uobis dicunt, quod resurrectio mortuorum non est?

Ad primum ergo dicendum, quòd Christus est fons uitæ secundum quòd Deus, non autem secundum quòd homo: mortuus est autem secundum quòd homo, non secundū quòd Deus. Vnde August.* dicit contra Felicia. Absit, quòd Christus sic senserit mortem, ut quantum in se est uita, uitam perdiderit, si enim hoc ita esset, uitæ fons aruisset. Sensit ergo mortem participatione humani affectus, quem sponte susceperat, non naturæ suæ perdidit potentiam, per quam cuncta uiuificat.

* cōf. Fe. c. 14. in fin. to. 6.

Ad secundum dicendum, quòd Christus non sustinuit mortem ex morbo prouenientem, ne uideretur ex necessitate mori propter infirmitatem naturæ. Sed sustinuit mortem ab exteriori illatam, cui se spontaneum obtulit, ut mors eius uoluntaria ostenderetur.

Ad tertium dicendum, quòd unum oppositū per se nō ducit ad aliud, sed quandoque per accidens, sicut frigidum, quandoque per accidens calefacit. Et hoc modo Christus per suam mortem nos perduxit ad uitam, dum sua morte mortem nostram destruxit, sicut ille qui pœnam pro alio sustinet, remouet pœnam eius.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio Ioan. 10.

CONclusio est affirmatiua. Et patet ex illo Ioannis 10. Expedit vt vnus homo moriatur pro populo, ne tota gens pereat. Quod quidem Cayphas Prophetice dixit, ut Euangelista testatur. Probatur insuper rationibus Theologicis, quarum prima est. Vt satisfaceret pro genere humano, quod erat morti adiudicatum propter peccatum. Subiecit enim se pœnæ, quam merebatur homo. Secunda, ad ostendendum se esse hominem verum: quia phantasma esse credidissent, si fugiens mortem subito euolasset. Tertia, mortus est vt nos a mortis timore liberaret. Quarta vt corporaliter moriendo similitudini peccati, id est, pœnalitati, daret nobis exemplum moriendi spiritualiter peccato: ita ut Deo viueremus. Quinta, vt a mortuis resurgendo, virtutem suam ostenderet, qua mortem superauit, & nobis spem resurgendi a mortuis daret. Remansitque caro Christi post mortem vnita verbo Dei.

EXPOSITIO ARTICVLI.

NOn solum docet fides Catholica, Christum Dominum pro nobis passum, & crucifixum, verum etiam mortuum in cruce. Nam etiam contingit pati variis modis etiam citra crucis suspendium. Insuper posset quis cruci affigi, & rursus deponi, at Christus sic est passus, vt sustinuerit simul illud ignominiosum crucis supplicium ad mortem vsque. Atque mortem suam Christus in Euangeliis vocat consummationem, non consumptionem aut perditionem, sicut etiam vocat eam exitum & assumptionem & exaltationem & baptismū. Per illam enim Dominus magis est perfectus, & consummata sunt omnia quæ de ipso erant scripta, & charitas eius vsque ad summum peruenit fastigium, iuxta illud: Maiorem charitatem nemo habet quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Et illud, cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos. In finem. Id est, vsque ad mortem, vel vsque ad ultimum potentiæ.

Obiectiones contra cōclusionē 1. obiectio.

¶ Sed certè difficile videtur ad intelligendum, quod Christus mortuus fuerit. Nam filius Dei est fons vitæ, secundum illud Psalm. 35. apud te est fons vitæ, ergo mori non potuit. Ignis enim qui est principium caloris, nū quam potest esse frigidus.

2. obiectio.

¶ Ad hæc euidens contradictio est, quòd vita moriatur, sicut euidens contradictio est, quòd veritas mentiatur, & quòd bonitas sit mala, sed Christus est vita, ergo impossibile est vt moriatur.

3. obiectio.

¶ Certè, si Christus peccaret, Deus peccaret, vt constat ex vera Theologia, ergo si Christus moritur diuinitas ipsa moritur. Quod omnino esse impossibile manifestum est.

4. obiectio. Ioano. 10.

¶ Præterea Ioan. 16. dicit Dominus, Ego veni vt vitam habeant, & abundantius habeant, sed oppositum non perducit ad oppositum, ergo videtur quòd non fuerit conueniens Christum mori. Sed hæc argumenta non difficilem habent solutionem. Dicendum est enim quòd Christus est fons vitæ, imo ipsa vita secundū quod Deus non autem secundum quod homo, mortuus est autem secundum quod homo. Vnde Augustin. lib. contra Felicianum capitu. 14. dicit, absit quòd Christus sic senserit mortem, vt quantum in se est vita, vitam perdiderit, si enim hoc ita esset, fons vitæ aruisset. Sensit ergo mortē participatione humani affectus, quam sponte susceperat, non naturæ suæ perdidit potentiam per quam cuncta viuificat. Ex hoc patet ad primum, & secundum argumentum. Ad tertium dicendum, non esse eandem rationem de peccato & morte, cuius diferiminis rationes variæ supra sunt demonstratæ, & nunc breuiter dico, quòd si Christus peccaret, diuinitas ipsa peccaret, si quidem vellet peccare, & approbaret peccatum, at ex eo quòd Christus moritur in humana natura, non est consequens, quòd diuinitas moriatur in se ipsa. Satis enim est, quòd in Christo uero homine separetur anima a corpore, in qua re mors essentialiter consistit, quam ex eo quod approbat diuinitas, non rectè deducitur, quod diuinitas in se ipsa moriatur.

Solutio obiectionum.

Ad primā & ad secūdam.

Ad tertiā.

¶ Ad quartum dicendum, quòd unum oppositum per se non ducit ad aliud oppositum, sed quandoque per accidens, Sicut frigidum quandoque per accidens calefacit, & hoc modo Christus per suam mortem nos perduxit ad uitam, dum sua mortem nostram destruxit, sicut ille qui pœnam pro alio sustinet amouet pœnam eius.

Ad quartā.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum in morte Christi fuerit separata diuinitas a carne.

277 3.di.2.q.2.ar.1.q.1.& di.21.q.1.ar.1.q.1.& quol.2.ar.1.cor.& quo.4 art.6.cor.& opuſ.3.cap.236. & 237. & op.60.c.19.fi. * lib.10.in Luc. in tit. de cõmẽd. ſpiritus ieſu,in med. tom.5 * q.6.ar.1.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd in morte Chriſti fuerit ſeparata diuinitas a carne. Vt enim dicitur Matth.27. Dominus in cruce pendẽs clamabat, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me? Quod exponẽs Ambr.* dicit. Clamabat homo, ſeparatione diuinitatis moriturus: nã cùm diuinitas a morte libera ſit, vtique mors ibi eſſe non poterat, niſi vita diſcederet: quia vita diuinitas eſt. Et ſic videtur, quòd in morte Chriſti ſit diuinitas ſeparata a carne.

¶ 2. Præterea, Remoto medio, ſeparãtur extrema. Sed diuinitas vnita eſt carni mediante anima: vt ſupra habitum eſt.* Ergo videtur, quòd cũ in morte Chriſti anima ſit ſeparata a carne, quòd per conſequens diuinitas ſit a carne ſeparata.

¶ 3. Prętrerea. Maior eſt virtus viuificatiua Dei, quàm animæ. Sed corpus mori non poterat, niſi anima ſeparata: ergo multo minus mori poterat niſi ſeparata diuinitate.

Sed contra eſt, quòd ea quæ ſunt humanæ naturæ, non dicuntur de filio Dei, niſi ratione vnionis, vt ſupra habitum eſt.* Sed de filio Dei dicitur id quod conuenit corpori Chriſti poſt mortem, ſcilicet eſſe ſepultum: vt patet in Symbolo fidei, vbi dicitur, quòd filius Dei conceptus eſt, & natus ex Virgine, paſſus, mortuus, & ſepultus. Ergo corpus Chriſti non fuit in morte a diuinitate ſeparatum.

q.16.ar.4.

Reſpondeo dicendum, quòd illud, quod per gratiam Dei conceditur, nunquam abſque culpa reuocatur, vnde dicitur Roma.11. quòd ſine pœnitentia ſunt dona Dei & vocatio. Multò autem maior eſt gratia vnionis, per quam diuinitas unita eſt carni Chriſti in perſona, quàm gratia adoptionis, per quam alii ſanctificantur, & etiam magis permanens ex ſui ratione: quia hæc gratia ordinatur ad unionem perſonalem, gratia autem adoptionis ad quandam unionem affectualem, & tamen videmus, quòd gratia adoptionis nunquam perditur ſine culpa. Cùm igitur in Chriſto nullum fuerit peccatum, impoſſibile fuit quòd ſolueretur vnio diuinitatis a carne ipſius. Et ideo ſicut ante mortem caro Chriſti unita fuit ſecundum perſonam & hypoſtaſim verbo Dei, ita & remanſit unita poſt mortem, vt ſcilicet non eſſet alia hypoſtaſis verbi Dei & carnis Chriſti poſt mortem, ut Damaſce.* dicit in 3. lib.

lib.3. orth. fi.c.27 circa finem.

Ad primum ergo dicendum, quòd derelictio illa non eſt referenda ad ſolutionem unionis perſonalis: ſed ad hoc quòd Deus pater eum expoſuit paſſioni. Vnde derelinquere ibi, nõ eſt aliud, quàm nõ protegere a perſequentibus. Vel dicit ſe derelictum quantum ad illam orationem, qua dixerat, Pater ſi fieri poteſt tranſeat a me calix iſte: ut Auguſtin.* exponit in libro de Gratia noui Teſtamenti.

in epi.120. ex ca.6. & 10.tom.2.

Ad ſecundum dicendum, quòd verbum Dei dicitur unitum carni, mediante anima, in quantum caro per animam pertinet ad humanam naturam, quam filius Dei aſſumere intendebat: nõ autem ita quòd anima ſit quaſi medium ligans unita. Habet autem caro ab anima quòd pertineat ad humanam naturam, etiam poſtquã anima ſeparatur ab ea: ſi quantum ſcilicet in carne mortua remanet ex diuina ordinatione quidam ordo ad reſurrectionem. Et ideo non tollitur vnio diuinitatis ad carnem.

Ad tertium dicẽdum, quod anima habet uim uiuificãdi formaliter: & ideo ea præſente, & vnita formaliter, neceſſe eſt corpus eſſe uiuũ. Diuinitas autem non habet uim viuificandi formaliter, ſed effectiuè: nõ enim poteſt eſſe corporis forma. Et ideo non eſt neceſſe, quòd manente vnione diuinitatis ad carnem, caro ſit uiua: quia Deus non ex neceſſitate agit, ſed ex uoluntate.

SVMMA TEXTVS.

Concluſio.

COncluſio ſic habet. Poſt mortem Chriſti caro eius manſit vnita verbo. Probationes huius concluſionis legitimè procedũt. Prima ſic habet. Nam ea quæ ſunt humanæ naturæ non dicuntur de filio Dei, niſi ratione vnionis, vt ſupra habitum eſt, ſed de filio Dei dicitur, id quod conuenit corpori Chriſti poſt mortem, ſcilicet eſſe ſepultum, vt patet ex ſymbolo, ubi dicitur de filio Dei, quòd cõceptus eſt, & natus eſt ex Maria Virgine, paſſus, mortuus, & ſepultus, ergo corpus Chriſti non fuit ſ mor te a diuinitate ſeparatum. Alia ratio. Quia donũ a Deo conceſſum per gratiam, nunquam ſine culpa reuocatur. Gratia autem vnionis maius, & permanentius donum eſt ex ſua ratione, quàm gratia adoptionis, quæ nunquã in hominibus amittitur ſine culpa. Cum itaque in Chriſto nullum fuerit peccatum, impoſſibile erat ſolui unionem diuinitatis a carne ipſius. Sed ſemper remanſit vnita, ita vt eadem eſſet hypoſtaſis uerbi Dei: & carnis Chriſti poſt mortem, quæ tamen non viuificabat carnem illam, vt animæ præſentia, quia anima eſt corporis forma. Deus autem & ſi efficienter cauſet vitam, non tamẽ agit ex neceſſitate, ſed ex voluntate.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Argumẽtũ prim. arg. D. Auguſt.

VIdetur profecto, quòd mors Chriſti diuiſerit diuinitatẽ a carne, etenim verbum fuit unitum carni mediante anima, ergo ſemota anima a carne, ſemotaetiã fuit diuinitas a carne. Antecedens patet ex Auguſtino libro de agone Chriſtiano, & in epiſtola ad Voluſianum. Conſequentia inde probatur, nam remoto medio remouentur extrema.

Secũdum.

¶ Deinde corpus Chriſti in ſepulchro erat inanime, & irrationabile, creatura autem irrationabilis, ſecũdum Theologorum ſententiam, non poteſt eleuari ad vnionem hypoſtaticam, ergo corpus illud emortuum non manſit uuitum verbo hypoſtaticè.

Tertium.

¶ Prætrerea, ſi corpus illud emortuum & inanime mãſit unitum verbo diuino, conſequens eſt, quòd verè propriè potuiſſet dici, filiũ Dei eſſe illud corpus. Quod aſſerere ab omni Theologia uidetur alienum & abhorrens. Quod rectè ſequatur patet. Nam propter vnionem ad totum hominem filius Dei veiè dicitur homo, ergo propter unionem ad corpus illud verè dicetur filius Dei eſſe illud corpus.

¶ Ad

Quartum.

¶ Ad hæc ſi vere dicitur corpus Chriſti manſiſſe vnitũ diuinitati, maximè, vt verificaretur Chriſtum & Deum fuiſſe mortuum, ſed hęc cauſa non eſt ſufficiens. Nam etiam ſi corpus Chriſti non remanſiſſet vnitum diuinitatis vere diceretur quòd Chriſtus vere eſſe mortuus. Etenim ad huius rei veram demonſtrationem ſatis erat, q̃ Chriſtus ruperat vitam humanam, & quod in triduo ia non viuebat. Pro explanatione & iſtorum argumentorũ confutatione ſciendum eſt, quòd ex diuina Theologia duo ſunt in hac parte dogmata certiſſima. Primum eſt, Dei verbum in Chri morte fuiſſ ſeparatum a tota natura humana. Secundum, permanſit nihilominus hypoſtaticè vnitum cum partibus eſſen ialibus & integralibus naturæ humanæ ſeorſum, hoc eſt, cum anima & corpore. Primum dogma haud difficilè eſt demonſtrare, namque Chriſtus vere mortuus eſt, at mors ſeparatio eſt animæ a corpore, ergo vere anima reliquit corpus ſuum inanime, & natura humana Chriſti fuit diſſoluta, & facta diſſolutione naturæ to tius, vnio diuinitatis cum tota humana natura non poterat perſiſtere. Secundum vero dogma ſatis eſſe probatum exiſtimo ex dictis. Quibus poteſt aliud argumentum accedere. Nam corpus Domini ſe exa morte, vt patet ex illo Ioan.10. Poteſtatem habeo ponendi animam meam, & iterum ſumendi eam, id eſt, poteſtatem habeo me excitandi a mortuis, hæc autem poteſtas non erat corporis, ſed diuinitatis, ergo illud corpus habuit vnitam diuinitatem.

Verbũ Dei in triduo mortis nõ mãſit vnitũ toti humanæ naturæ. Verbũ mã ſit vnitum cũ carne.

Ioan.10.

Ad argumenta. Ad primũ.

¶ Ad argumenta in contrarium ſatisfaciendum eſt. Ad primum dicendum, quòd verbum Dei dicitur vnitum diuinitati mediante anima in quantum caro per animam pertinet ad humanam naturam, quam filius Dei ſibi copulare intendebat, non autem ita quòd anima ſit quaſi medium ligans vnita. Habet autem caro ab anima, quod pertineat ad humanam naturam, etiam poſtquam anima ſeparatur ab ea, in quantum ſcilicet in carne mortua manet ex diuina ordinatione quidam ordo reſurrectionis, & ideo non tollitur vnio diuinitatis ad carnem.

Ad ſecãm.

¶ Ad ſecundum dicendum, mihi videri eſſe omnino improbabile aſſerere, Deum non poſſe ſibi copulare creaturam irrationabilem. De qua re ſupra ad plenum tractatum eſt. Et certè contra illud placitum omnino irrationabile, non eſt omnino inualidum argumentum, quod fecimus de corpore Chriſti exanimi & emortuo, ſed & alio modo poteſt confutari propoſitum argumentum. Si dicamus, quòd hypoſtatica vnio cum corpore illo non fuit omnino noua, ſed ex vi aſſumptionis, quæ facta eſt cum tota natura humana, reliqua eſt.

Ad tertiũ.

¶ Ad tertium dicẽdum, quod verbũ Dei propter vnionem ad humanam naturam non dicitur humana natura, ſed homo, quod eſt habens naturam humanam. Anima autem & corpus ſunt partes eſſentiales humanę naturæ, vnde propter vnionem verbi ad vtrumque horum non ſequitur, quod verbum Dei ſit anima vel corpus, ſed quod ſit habens animam vel corpus. Certè vt conſtat ex vera Theologia, ſanguis Chriſti fuit & eſt vnitus verbo diuino hypoſtaticè, at ex hoc nõ ſequitur, quòd ſanguis ſit Deus, nam vnitur ſanguini tanquam parti. Sed de hoc aliàs.

Ad quartum.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd ſi non haberemus aliud argumentum ad perſuadendum corpus manſiſſe vnitum diuinitati, niſi quòd habemus ex ſcriptura Chriſtũ fuiſſe mortuum, non omnino videretur valens, & conueniẽs argumentum, quanquam & ex hoc poſſit probari, quòd ſi pro inſtanti quo humanitas moriebatur, vel ſeparabatur anima a corpore, corpus non erat vnitum diuinitati, non erat verum dicere Deus moritur, quandoquidẽ non moriebatur niſi ratione humanitatis propter vnionem. Sed quando argumentum validum non eſſet, alia argumenta ſuperius commemorata id euidenter conuincunt.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm in morte Christi fuerit facta separatio diuinitatis ab anima.

278 3.di.21.q.1.ar.1.q.2. & quoli.2. ar.1.cor & opuſc.3.c. 236 & op. 60 c.19.fi. & Pſal.21. co.2.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd in morte Chriſti fuerit facta ſeparatio diuinitatis ab anima. Dicit enim Dominus Ioan.10. Nemo tollit animam meam a me, ſed ego pono eam a meipſo, & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam. Non autem videtur, quòd corpus animam ponere poſſit, eam a ſe ſeparando: quia anima non ſubiicitur poteſtati corporis, ſed potius econuerſo. Et ſic videtur quòd Chriſto, ſecundum quod eſt verbum Dei, conueniat animam ſuam ponere. Hoc autem eſt eam a ſe ſeparare. Ergo per mortem anima eius fuit a diuinitate ſeparata.

refertur 3. ſenten. di. 2. paragrapho. 6.

¶ 2. Præterea, Athanaſ.* dicit maledictum, qui totum hominem quem aſſumpſit Dei filius, denuo aſſumptum vel liberatũ, tertia die a mortuis reſurrexiſſe non confiteatur. Sed non potuit totus hom o denuo aſſumi, niſi aliquando fuerit totus homo a verbo Dei ſeparatus. Totus autem homo componitur ex anima & corpore. Ergo ali quando fuit facta ſeparatio diuinitatis & a corpore & ab anima.

¶ 3. Prętterea, Propter vnionem ad totum hominem, filius Dei verè dicitur homo. Si ergo ſoluta vnione animę & corporis per mortem, verbũ Dei remanſit vnitum animę, ſequeretur quòd verè dici potuiſſet, filium Dei eſſe animam. Hoc autem eſt falſum: quia cum anima ſit forma corporis, ſequeretur, quòd verbum Dei fuerit corporis forma, quod eſt impoſſibile, ergo in morte Chriſti anima fuit à verbo Dei ſeparata.

¶ 4. Prętterea, Anima & corpus ab inuicem ſeparata, non ſunt vna hypoſtaſis, ſed duæ. Si igitur verbum Dei remanſit vnitum tam corpori, quam animę Chriſti, ſeparatis eis ab inuicem per mortem Chriſti, videtur ſequi, quòd verbum Dei durante morte Chriſti, fuerit duę hypoſtaſes: quod eſt inconueniens. Non ergo poſt mortem Chriſti remanſit anima verbo vnita.

lib.3.orth. fid.c.27.in medio.

Sed contra eſt, quod dicit Damaſc.* in li. Etſi Chriſtus mortuus eſt vt homo, & ſancta eius anima ab incõtaminato diuiſa eſt corpore: diuinitas tamen inſeparabilis ab vtriſque permãſit, ab anima dico & corpore.

Reſpondeo dicendum, quòd anima unita eſt verbo Dei immediatius & per prius, quã corpus, cum corpus vnitũ ſit verbo Dei mediãte anima, vt ſupra dictum eſt.* Cum ergo verbum Dei nõ ſit ſeparatum in morte a corpore, multò minus ſeparatum eſt ab anima. Vnde ſicut de filio Dei prędicatur id quod conuenit corpori ab anima ſeparato, ſcilicet eſſe ſepultum; ita de eo in Symbolo dicitur, q̃ deſcendit ad inferos, quia anima eius a

ar.præc. in arg.2.& q 6.art.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

corpore separata, descendit ad inferos.

Tra. 47. in Ioan. post med. to. 9.

Ad primum ergo dicendum, quòd Augu.* exponens illud verbum Ioan. inquirit, cùm Christus sit verbum, anima, & caro, vtrum ex eo quod est verbum, ponat animã, an ex eo quod est anima, an iterum ex eo quod est caro. Et dicit, quòd si dixerimus, quòd verbum Dei animam posuit, sequitur, quòd aliquando anima illa separata est a verbo, quod est falsum: mors enim corpus ab anima separauit, a verbo autem animam separatam esse non dico. Si vero dixerimus, quòd ipsa se anima ponat, sequitur, quòd anima ipsa a se separata sit, quòd est absurdum. Relinquitur ergo, ꝙ ipsa caro animam suam ponit, & iterum eam sumit, non potestate sua, sed potestate Verbi inhabitantis carnem: quia sicut supra dictum est,* per mortem non est separata diuinitas Verbi a carne.

In cor. art.

Ad secundum dicendum, quòd in verbis illis Athanasius non intellexit, quòd totus homo denuo sit assumptus, id est, omnes partes eius, quasi verbum Dei partes humanæ naturæ deposuerit per mortem: sed quòd iterato totalitas naturę assumptæ, sit in resurrectione reintegrata per iteratam vnionem animæ & corporis.

Ad tertium dicendum, quòd verbum Dei propter vnionem humanæ naturæ, non dicitur humana natura: sed dicitur homo, quod est habens humanam naturam. Anima autem & corpus sunt partes essentiales humanę naturæ. Vnde propter vnionem Verbi ad vtrunque eorum, non sequitur, quòd verbum Dei sit anima vel corpus, sed quòd sit habens animam vel corpus.

lib. 3. orth. fid. ca. 27. a medio.

Ad quartum dicendum, quòd sicut Damasc.* dicit in 3. libr. quòd in morte Christi est separata anima a carne, non est vna hypostasis in duas hypostases diuisa, nam & corpus & anima Christi secundum idem ex principio in verbi hypostasi habuerunt existentiam, & in morte inuicem diuisa, singulum eorum mansit vnam hypostasim verbi habens. Quare vna Verbi hypostasis, Verbi & animæ & corporis extitit hypostasis: nũquam enim neque anima, neque corpus propriam habuerunt hypostasim, præter Verbi hypostasim. Vna enim semper Verbi hypostasis & nũquam duæ.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio.

COnclusio est negatiua. Quæ probatur primum auctoritate D. Damasc. lib. 3. cap. 27. dicentis, & si Christus mortuus est vt homo, & sancta eius anima ab incontaminato diuisa est corpore, diuinitas tamen inseparabilis ab vtrisque permansit, ab anima dico & corpore. Deinde probatur. Quia anima per prius & immediatius vnita est verbo Dei quàm corpus, ergo si corpus mansit in morte vnitum diuinitati multo magis anima: vnde sicut de filio Dei prædicatur id, quod conuenit corpori ab anima separato, videlicet esse sepultum, ita dicitur de Deo, quòd descendit ad inferos, quia anima eius a corpore separata, descendit ad inferos.

EXPOSITIO ARTICVLI.

IN hoc articulo non nulla dubia sunt exponenda. Primum occurrit dubium, quod insinuat D. Tho. in solutione primi. Nam Dominus dicit Ioan 10. Nemo tollit animam meam a me, sed ego pono eam, & iterum sumo eam, non autem videtur quòd corpus animam ponere possit, eam a se separando, quia anima non subiicitur potestati corporis, sed potius e conuerso, & sic videtur quòd Christo secundum quod est verbum Dei, conueniat animam suam ponere, hoc autem est eam a se separare, ergo per mortem anima eius fuit a diuinitate separata. Ioan. 10.

Quomodo dicatur Chr̃s ponere animã & iterũ sumere eam.

¶ Vt hæc dubitatio exponatur, sciendum est, Dominũ Iesum peculiari ratione dicere se ponere animam suam, cum alioquin secundum phrasim Hebraicam in scripturis, ponere animam omnibus conueniat hominibus, & sit idem quod mori. Vnde Petrus de se Domino dicit, animam meam pro te ponam, id est, pro te mortiar, vel morti exponã. Et Ioannes nos exhortatur. Sicut Christus animam suam pro nobis posuit, ita & nos debemus pro fratribus nostris animas ponere, hoc est, mori, aut morti exponere. At Dominus singulariter de se dicit, potestatem habeo ponendi animam meam, quia ipse solus eam emittere potuit, quãdo voluit. Cæterum hoc in loco præcipuè dubitatur, quomodo nomen animæ hic debeat accipi, an pro ipso spiritu hominis, qui est altera hominis pars, an pro vita corporali, quomodo frequenter accipitur. Et quidem D. August. accipit pro ipso spiritu altera hominis parte, atque ex hoc loco docet refelli hæresim Apollinistarum, qui negabant Christum habuisse animam rationalem, sed ipsam diuinitatem illius suppleuisse in carne locum. Verum tam quærit idem Augustinus secundũ quod Christus dicendus sit posuisse animam, an secundum suam diuinitatem, an secundum humanitatem, & si secundum humanitatem, num secundum animam, an ne secundum carnem? Et probat ipsum non secundum diuinitatem posuisse animam, quia illa a diuinitate etiam in morte non fuit separata. Dicit rursus ipsum secundum animam non posuisse animam, eo quod anima a seipsa non potuit esse separata, proinde concludit ipsum secundum carnem posuisse animam, & iterum assumpsisse, non quod caro eam habuerit ex se potestatem, sed ex diuinitate carni vnita. Cæterum Caietanus hoc in loco, & super Ioannem, animam sic accepit pro vita corporali, quemadmodum accipi videtur, cum dicitur, Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. quo in sensu potest dici, Christum filium Dei etiam secundum diuinitatem, aut hypostasim diuinam, posuisse animam suam, & iterum assumpsisse, quia diuinitas vitam corporalem, quam nascendo assumperat, in morte deposuit, dum spiritum a carne separauit, & eandem vitam rursus assumpsit, cum a mortuis resurrexit. Hæc explicatio Caietani germanior & literalior apparet. D. August. Caietan.

An filius Dei posse dicit in tri duo corp̃ vel anima pp vnionẽ ad vtrãque partem. Prim. arg. Confir.

¶ Sed & aliud dubium non omnino facile, (quod iam ex parte explicatum est in præcedenti articulo) potest lectorem commouere, illud est, num posset dici filium Dei esse animam aut cadauer, si quidem mansit vnitus vtrique parti seorsum. A parte affirmatiua sic arguitur.

¶ Nam Christus propter vnionem ad humanitatem dicitur homo, ergo propter vnionem ad corpus dicetur corpus, & propter vnionem ad animam dicetur anima.

Secũdum.

¶ Hoc ipsum confirmatur, nam filius Dei dicitur descendisse ad inferos, dicitur sepultus, ex eo quod anima eius sanctissima descendit ad inferos, & eius corpus sepultum fuerit, quæ vera non essent, nisi filius Dei esset in triduo, anima, & corpus sepultum.

¶ Præterea, si filius Dei seorsum copulasset sibi naturam cadaueris, profectò cadauer existeret, sicut si copularet sibi naturam lapidis, lapis esset, ergo si in triduo naturam cadaueris habuit sibi copulatam, verè cadauer fuit. Nec valet solutio huius argumenti, quam in superiori articulo ex Diuo Thoma insinuauimus, videlicet, quòd ista communicatio idiomatum non est in partibus naturæ humanæ, sed in homine, corpus autem & anima sunt partes essentiales humanæ naturæ. Non inquam valet hæc solutio, nam cadauer pars hominis non est, sed compositum per se subsistens, vt constat ex uniuersa philosophia.

Explicatio propositæ difficultatis. Filius Dei in triduo nõ erat ca to neque seorsum erat aĩa.

¶ In expositionem huius dubii dicendum est, nulla ratione posse concedi, quòd in triduo filius Dei, aut fuerit anima, aut vero corpus emortuum, sed dicebatur habens animam, & habens corpus sibi vnitum, sicut filius Dei non dicitur humanitas, sed habens humanitatem, communicatio namque idiomatum non est in partibus vnitis, sed in composito ex partibus. Cuius rei alterum argumentum est, Nam si filius Dei in triduo erat anima propter vnionem, item erat corpus propter eandem coniũctionem, cõsequens est, quòd anima esset corpus, vel saltem res quæ est corpus, quod ita esse concedendum, conuincitur hoc syllogismo. Filius Dei est anima, & filius Dei est corpus, ergo corpus est anima. Certè syllogismus legitimus est, vnde si antecedens verum est, consequens verum esse debet. Certè omnes ferè Theologi in 3. distinctione 22. nobiscum consentiunt. Sentit quoque Diuus Thomas in solutione tertii argumẽti, & Diuus Bonauẽtura in commemorata distinctione quæst. 1. Sed dubitatur, vtrum aliquam denominationem dederit Christo anima separata, vel corpus mortuum, præter commemoratas, quibus dicebatur habens animam vnitam, vel habens corpus. Certè Diuus Bonauentura videtur sentire, quòd nullas præterea, vnde non dicebatur filius Dei rationalis. Ad hoc enim requiritur, quòd habeat animam rationalem vnitam corpori, nec erat albus, quia communicatio partis, non tribuebatur filio Dei, itaque videtur in vniuersum esse asserendum, & pro regula habẽdum, quòd istæ partes essentiales non communicant sua idiomata verbo, nisi mediante toto composito. Sicut si filius non suppositaret, nisi solam albedinem, vel solã quantitatem vel qualitatem, non diceretur albus, nec quantus, quia non communicant suas denominationes illa accidentia, nisi mediãte subiecto. Sed videtur profecto, quòd hæc regula non sit certa, nam anima & corpus cõmunicauere verbo, quòd descẽderit ad inferos, quòdque sepultum fuerit, ergo potuit communicare alias denominationes præter eas quas cõmemorat prędicta regula. Præterea dicitur quòd fuit sepultus propter corpus, ergo etiã potuit denominari albus, propter corpus, si quidem fuit album. Ad hæc si Christus ab exordio incarnationis habuisset solum corpus album, diceretur vtique albus, ergo cum in triduo filius Dei habuerit corpus albũ, albi denominationem sine dubio habuit. Insuper, in triduo intelligebat intellectione creata, & poterat ratiocinari, ergo erat rationalis: tum vltra filius Dei in triduo ita sustẽtabat animam rationalem, sicut quando viuebat, cõsimiliter & corpus, ergo si in vita communicabantur idiomata ratione animæ, & ratione corporis, sic etiã in mortis triduo. Certè videtur quòd filius Dei tunc vere diceretur corporeus, vulneratus, figuratus, quãtus, imo quòd vere diceretur corpus, nã quicquid ego habeo ratione cuius ego dicor corpus, habuit filius Dei in triduo, ego enim dicor corpus, quia sum subsistẽs in corpore, & filius Dei idem habuit in triduo mortis, ergo poterat dici vere corpus. Nec est eadem ratio de anima, nam anima est altera pars compositi, corpus vero non sumitur in præsentia pro altera parte compositi, nam cadauer nõ est pars, sed totum per se subsistens. Profecto hæc argumenta, aliquid persuadere videntur, nec enim sunt omnino infirma. Verum mihi omnino non persuadent, Nam licèt corpus cadaueris non sit pars, vt euidenter probatum est, est tamen compositum, quod ex corpore viuente, quando moritur, naturali cõsequio deriuatur, estque veluti appẽdix eius. Et ideo quamuis habuerit illud filius sibi vnitum in triduo, non est consequens, quòd debeat dici corpus, quẽadmodum licèt filius Dei habuerit sanguinem in cruce fusum diuinitati unitum, non est cõsequens, quòd Deus fuerit sanguis. Illud tamen animaduersione dignum est, quòd licèt Theologus concedat filium Dei in triduo fuisse corporeum vel corpus, nunquam debet concedere eas appellationes, quæ consequuntur coniunctionem animæ cum corpore, vnde nec erat homo, nec animal, nec sensibile. His ad hunc modum explicatis restat soluere argumenta adducta.

Ad argu. Ad primũ.

¶ Ad primum dicendum, quod cum anima & corpus sint partes essentiales hominis, communicatio idiomatum non fit in eis, vnde ista prædicatio vera non fuit, Filius Dei est anima, aut filius Dei est corpus.

Ad confir.

¶ Ad confirmationem dicendum est, quòd ex synedoche commemoratæ propositiones veræ sunt, Christus descendit ad inferos, Christus iacuit in sepulchro. Ex eadem locutionis figura istæ enuntiationes prædicant uerum, S. Petrus Romæ sepultus est, S. Petrus est in cœlo.

Ad secũdum.

¶ Ad secundum argumentum dicendum est, quòd licèt filius Dei seorsum naturam cadaueris sibi copulasset hypostaticè, non esset vera hæc locutio, filius Dei est corpus, si quidem semper corpus cadaueris est veluti pars ad suppositum perfectum destinata, veluti etiam si filius Dei sibi copulasset seorsum sanguinem, nunquam me iudice, diceretur sanguis. Ex quo patet euidenter solutio tertii argumenti, quod in contrarium propositum fuit.

Ad tertiũ. Explicatur prouerbiũ illud, Deus qã semel assumpsit, nunquam dimisit.

¶ Aliud dubium subsequitur, vtrum filius Dei, aliquas partes humanę naturę assumpserit, quas postea dimiserit? pro parte negatiua arguitur ex illo prouerbio ore omnium Theologorũ decãtato. Quod Deus assumpsit, nũquam dimisit. Ad hoc dubium facilis est & prompta responsio. Namque hoc prouerbium omnium Theologorum suffragiis intelligendum est de partibus essentialibus humanæ naturæ, & integralibus etiam, quæ pertinẽt ad perfectionem naturæ, in reliquis vero partibus verum non est. Nam sanguis vt habet sana doctrina, vnitus est in Christo hypostaticè, at non totus sanguis, qui effusus est, reassumptus fuit. Rursus capilli uniti sunt diuinitati hypostaticè, si quidem informantur rationali anima, vt physici dicunt, at non omnes capilli, quos habuit Christus ab ineunte ætate reassumpti sunt. Sed & partes quæ vi caloris naturalis, vel per sudorem resolutæ sunt, non fuere reassumptæ, alias deberemus ponere in Christo incredibilem quantitatem, verum est tamen, quòd prædictæ partes, non propriè dicuntur dimissæ. Ad hoc enim vt aliquid dicatur separari uel dimitti ab alio necessium est, vt illud sit, & quod non maneat vnitum; certum est tamen, quòd aliquot partes fuerunt vnitæ diuinitati, quæ postmodum defierunt esse vnitæ, non tamen permanserunt in rerum natura.

Non fuit facta noua vnio I triduo mortis.

¶ Aliud dubium moueri solet, vtrũ fuerit noua vnio, qua verbum Dei in triduo mortis fuit vnitum animæ, & corpori seorsum? Certè non fuit noua vnio, sed antiqua, vel ex antiqua virtute. Quod his argumentis demõstro. In primis ad hoc valet illud prouerbium supra commemoratum. Quod Deus assumpsit, nũquam dimisit, ergo antiqua assumptio semper perseuerauit. Deinde eadem subsistentia subsistebant illæ partes in triduo mortis, atque antea, & nunquam diuina subsistentia ab illis fuit separata, ergo noua vnio nõ fuit. Ad hæc, alias nouum esset miraculũ, si in triduo denuo assumptæ fuissent. Insuper, quando Deus partes essentiales humanæ naturæ assumpsit, ad hunc finem assumpsit, vt in triduo mortis eas sibi vnitas retineret, ergo denuo non assumpsit eas. Qđ si dicat Theologus, corpus cadaueris assumpsit in triduo mortis, hoc autem a principio non assumpserat, ergo noua fuit vnio vel assumptio. Respondeo, quòd hæc assumptio non fuit facta ex principali destinato, sed veluti ex consequenti, & ex ui principalis assumptionis. Ex eo enim quod a principio sibi naturam humanam & corpus copulauit; statuit cum corpore etiam informato forma cadaueris vnitus permanere. Hæc de isto articulo dixisse sufficiat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum Christus in triduo mortis fuerit homo.

279 3.di.22.q.1.arti.1.& quol.2.ar.1.&quol.3.ar.4.cor.fi.& quol.4.ar.1.& op.3.c.236.& opu 60.ca.20.fin. * l.1.c.13. circa prin. tom.3. † li.9.ca.4. ante med. tom.5.

AD quartum sic proceditur. Videtur, ꝙ Christus in triduo mortis fuerit homo. Dicit enim August.* in primo de Trinit. Talis erat illa susceptio, quæ Deum hominem faceret,& hominē Deum. Sed illa susceptio non cessauit per mortem. Ergo videtur,quòd per mortem non desierit esse homo.

¶ 2. Præterea, Phil. † dicit in 9. Ethico. quòd vnusquisq; homo est suus intellectus, vnde & post mortem,animam Petri alloquentes dicimus, Sācte Petre ora pro nobis. Sed post mortem filius Dei non fuit separatus ab anima intellectuali. Ergo in illo triduo filius Dei fuit homo.

¶ 3. Præterea, Omnis sacerdos est homo, Sed in illo triduo mortis, Christus fuit sacerdos: aliter enim non verum esset quod dicitur in Psal. 109. Tu es sacerdos in ęternum. Ergo Christus in illo triduo fuit homo.

Sed contra, Remoto superiori, remouetur inferius. Sed viuum siue animatum est superius ad animal & ad hominem: nam animal est substantia animata sensibilis. Sed in illo triduo mortis corpus Christi non fuit viuum neque animatū. Ergo non fuit homo.

Respondeo dicendum, quòd Christum verè fuisse mortuum, est articulus fidei. Vnde asserere omne illud, ꝙ quod tollitur veritas mortis Christi, est error cōtra fidem. Propter quod in epistola synodali * Cyrilli dicitur, Si quis non confitetur Dei verbum passum carne, & crucifixum carne, & quòd morte gustauit carne, anathema sit. Pertinet autem ad veritatem mortis hominis vel animalis, quòd per mortem desinat esse homo vel animal: mors.n. hominis, vel animalis, puenit ex separatione animæ, quæ cōplet rationem animalis, vel hominis, Et ideo dicere Christū in triduo mortis hominem fuisse, simpliciter & absolutè loquēdo, erroneum est. Potest tamen dici, ꝙ Christus in triduo fuit homo mortuus. Quidam tamen cōfessi sunt Christum in triduo hominē fuisse, dicentes quidem verba erronea, sed sensū erroris nō habētes in fide. Sicut Hugo de sancto Vict. * qui ea ratione dixit Christum in triduo mortis fuisse hominem, quia dicebat animā esse hominē, quod tñ est falsum: vt in prima Parte est ostensum,† Magister etiam sententiarum in 22. dist. * tertii lib. posuit, quòd Christus in triduo mortis fuit homo alia ratione: quia credidit qđ vnio animæ & carnis non esset de ratione hominis, sed sufficeret ad hoc, quòd aliquid sit homo, quòd habeat animam humanam & corpus, siue coniuncta, siue non coniuncta. Quod etiā patet esse falsum ex his quę * dicta sunt in 1. parte: & ex his quæ supra dicta sunt † circa modum vnionis.

Habetur ī Concil. 1. Eph. c. 12.

In li. 2. de sacra. 1. parte cap. 11.

q. 75. ar. 4. Lib. 3 sent. dist. 22. partę. 1.

P.p. q. 75. artic. 4.

† q. 2. ar. 5.

Ad primum ergo dicendum, quòd verbum Dei susceptum animam, & carnem vnitam, & ideo illa susceptio fecit Deum hominem, & hominē Deum. Non autem cessauit illa susceptio per separationem Verbi ab anima uel a carne, cessauit tamen unio carnis & animæ.

Ad secundum dicendum, quòd homo dicitur esse suus intellectus, non quia intellectus sit totus homo, sed quia intellectus est principalior pars hominis, in quo uirtualiter consistit tota dispositio hominis. Sicut si rector ciuitatis dicatur tota ciuitas, quia in eo consistit tota dispositio ciuitatis.

Ad tertium dicendum, ꝙ esse sacerdotem, cōuenit homini ratione animæ, in qua est ordinis character. Vnde per mortem homo non perdit ordinem sacerdotalem, & multo minus Christus qui est totius sacerdotii origo.

SVMMA TEXTVS.

Prima conclusio.

PRima conclusio. In triduo mortis simpliciter & absolute loquendo, Christus dici non poterat homo: quia mors consistit in separatione animæ, quæ complet rationem hominis & animalis. Asserere autem aliquid per quod tollatur veritas mortis Christi, est cōtra fidem. Propter quod in epistola Synodali Cyrilli dicitur; Si qs nō confitetur, Dei uerbum passum carne, & crucifixum carne, & quod mortem gustauit, anathema sit; pertinet autem ad veritatem mortis hominis vt per mortem desinat esse homo vel animal.

Cyrillus.

2. Conclu.

¶ Secunda conclusio. Potest dici, quòd Christus in triduo mortis fuit homo mortuus. Et in promptu ratio est, quia hæc dictio, mortuus, est conditio diminuens, sicut cum dicitur, homo pictus aut lapideus.

3. Conclu.

¶ Tertia conclusio, fuit tamen eo tempore sacerdos: quia hoc conuenit homini ratione animæ in qua character consistit.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Argumēta contra cōclusionem.

NEcesse est soluere quædam argumenta, quæ fiunt ad probandum, quòd Christus in triduo mortis homo fuerit, nam his exagitati quidam Theologi magni nominis in eum errorem inciderunt. Argumenta sunt huiusmodi.

Prim. arg.

¶ Primum, hæc propositio, Christus est homo, est per se, sicut hæc Petrus est homo, ergo semper est & fuit verū Christum esse hominem. Consequentia inde probatur, nam propositiones per se necessitatem habent, vt constat ex Aristot. 1. posterio. in principio.

Aristot. Secūdum.

¶ Deinde Christus ī triduo fuit Christus, ergo fuit homo. Cōsequentia inde liquet. Nam Christus ex sua essentia est Deus & homo, & essentia rei nūquā pōt separari.

Tertium.

¶ Præterea, totus Christus fuit in sepulchro, vt dicūt antiqui Theologi cum Magistro in 3. dist. 22. sequentes doctrinam magni Augustini, ergo fuit homo cum in sepulchro iacebat, si quidem totus Christus non solū denotat filium Dei, sed etiam verum hominem.

Quartum.

¶ Insuper, quod habet animam rationalem & corpus humanum, homo est, at Christus in triduo mortis habuit animam rationalem, & corpus humanum, ergo homo fuit.

Quintum.

¶ Amplius si in triduo mortis non fuisset verus homo, ergo resurgens a mortuis denuo fieret homo, & bis factus esset homo. Quod si admittas, iam bis incarnatus fuisset Deus, cum semel tantum legamus, Verbum caro factum est.

Vltimum. August.

¶ Vltimo D. Augustinus lib. 1. de Trinit. ca. 13. sic inquit, talis erat illa susceptio, quę Deum hominē faceret, &

& hominem Deum, sed illa susceptio non cessauit post mortem, ergo videtur quòd per mortem non desierit esse homo.

Hugo lib. 2.

¶ In contrarium est conclusio prima articuli, quæ sine dubio vera est. Pro cuius rei expositione sciendum est, quòd Magister Sententiarum in 3. distin. 22. existimauit quòd Christus in triduo mortis fuit homo: quia arbitratus est, vnionem animæ cum corpore, non esse de ratione hominis, sufficereque vt aliquid sit homo, quod habeat animam humanam & corpus siue coniuncta, siue non coniuncta. Hugo de sancto Victore 1. parte de sacramentis capi. 11. alia via graditur, dicitque Christum sub triduo mortis fuisse hominem, existimat enim hominē esse animam rationalem, ex quo concludebat in illo tēpore fuisse hominem, si quidem habuit animam vnitam diuinitati. Hanc sententiam fortasse hausit ex Philosophis Platonicis. Aiunt isti Philosophi, animam esse tanquam nautam, corpus vero tanquam nauim, vt testatur Aristo. 2. de anima, vel hausit eam ex Stoicis, qui credidērunt corpus non esse hominis partem, sed esse carcerem, & ergastulum animæ, in quod lapsa propter culpas prioris vitę luebat pœnas. Ioannes VViclephus, vt autor est Thomas Vualdensis doctrinalis antiquæ fidei attic. 2. ca. 34. secutus Stoicum dogma, ait, animam seu immortalē spiritum esse Christum. Quibus omnibus subscripsit Aureolus, vt fertur. Horum autorum sententia catholica non est, veritas nanque fidei in contrarium est, quòd in triduo mortis homo non fuerit. Nam homo mortuus simpliciter & absolutè homo non est, sed in triduo fuit homo mortuus, ergo simpliciter homo non fuit. Deinde remoto superiori necessum est vt inferius remoueatur, sed viuum siue animatum est superius ad hominem, sed in illo triduo mortis corpus Christi non fuit viuum, neque animatum, ergo nec homo. Præterea dicere, quòd Christus in illo triduo mortis fuerit simpliciter & absolute homo, est asserere aliquid qđ tollit veritatē mortis Christi, quam omnes ex fide tenemur confiteri. Nam ad veritatem mortis hominis vel animalis, necessum est, quod desinat esse homo vel animal; mors enim cōtingit ex separatione animę, quæ complet rationē animalis vel hominis. Ad hęc, si homo fuit in triduo mortis, certè ille homo mortuus non fuit, neque morietur vnquam, ergo fuit homo immortalis. Tandem vbi non est humanitas, homo non est, sed sub illo triduo mortis non fuit humanitas, siquidem humanitas est dissoluta per separationem animæ, ergo homo non fuit.

Platonici.

Stoici.

VViclephus.

Aureolus.

In triduo mortis Chris homo nō fuit

Ad argu. Ad primū.

¶ Sed non est opus amplius in hac re morari, quę manifestissima est, ad argumentorum solutiones deueniamus. Ad primum argumentum confutandum multa asserunt Theologi, quæ mihi non videntur necessaria. Dico igitur breuiter, quòd in hac propositione, Christus est homo, sicut in hac, Petrus est homo, aut refertur prædicatū ad essentiam rei, & tunc dico vtramque propositionem esse per se, & necessitatem habere, esseque perpetuæ veritatis; si vero referatur ad existentiam actualem, falsa est Christus est homo in triduo mortis, sicut mortuo Petro falsum dicit hæc propositio, Petrus est homo, si verbum est, dicat existentiam, nam quod non existit non existit homo. Quando autem quæritur, vtrum Christus sub triduo fuerit homo, de existentia loquimur, non de rerum essentiis, quæ perpetuæ suut, & secundum philosophiam non generantur, nec corrumpuntur.

Ad scām. Durand.

¶ Ad secundum argumentum dicendum est, quòd Durandus in 3. dist. 22. questione 2. propter hoc argumentum dixit, Christum non fuisse in triduo, vnde putat falsum esse id, quod dicitur a Magistro, & a D. Thom. & a plerisque Theologis, totum Christum iacuisse in sepulchro, totum Christum descendisse ad inferos, quia si nō erat Christus in triduo, non erat totus Christus. Verum hæc solutio nisi exponatur rectè, non consonat prædictis Theologis, atque potissime Diuo Augustino, ex cuius sententia dixit Magister, totum Christum descendisse ad inferos, totūque iacuisse in sepulchro. Dicat ergo Theologus, quòd si totū masculine vsurpetur, vt denotet personam, totus Christus iacuit in sepulchro licēt non secundum se totum, sed secundum corpus, totusque descendit ad inferos, licēt non secundum totum, sed secundum animam, totus tamen propter personæ totalitatem, ne diuidamus Christum in duas personas. Certum tamē est non descendisse propter diuinitatem, sed ratione animæ, item non esse sepultum nisi ratione corporis. At vero postquam de re constat non litigemus de nomine. Exploratum enim est ex synecdoche esse veras, Christus descendit ad inferos, Christus iacuit in sepulchro, vt istę veræ sunt, Petrus sepultus est Romæ, Petrus est in cœlo. Verum si sumatur hoc nomen totum, Vt signi ficet in neutro genere naturam, tunc falsum est, totum Christū descendisse ad inferos. Nam significat Christum secundum vtramque naturam descendisse. Ex hoc patet ad tertium.

Ad tertiū.

¶ Ad quartum dicendum, non valere collectionem. Nam Christus Dominus licēt in triduo habuerit animā & corpus, at vero non coniuncta, sed diuisa, & ideo homo non erat, quandoquidem corpus & anima diuisa, homo non sunt.

Ad quartum.

¶ Ad quintum argumentum dicendum ex D. Athanasio. libro 6. de beatitudine, anathema esse, dicentem, Christum resurgentem ex mortuis non fuisse factum denuo hominem. Itaque concedenda est propositio, Christus resurgens ex mortuis factus est denuo homo. Et certè Hilarius exponens verba Psal. 2. Filius meus es tu, ego hodie genui te, hæc retulit ad Christi resurrectionem. Non tamen concedendum est, Christum Dominum bis fuisse incarnatum. Nam incarnatio significat primam humanitatis assumptionem.

Ad quintum.

Hilarius.

¶ Ad sextum argumentum respondetur, quòd verbum Dei susceptum animam & carnem vnitam, & ideo illa susceptio fecit hominem Deum: & Deum hominem, non autem cessauit illa susceptio per separationem verbi ab anima vel a carne, cessauit verò vnio carnis, & animæ;

Ad sextū.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrùm fuerit idem numero corpus Christi viuentis & mortui.

280 quol. 2. ar. 1. & quol. 3. art. 4. ad 1. & quol. 4. q. 5.

AD quintum sic proceditur. Videtur, ꝙ nō fuerit idem numero corpus Christi viuentis & mortui. Christus enim verè mortuus fuit, sicut & alii homines moriuntur. Sed corpus cuiuscunque alterius hominis, non est simpliciter idem numero mortuum & viuum, quia differunt essentiali differentia. Ergo neq; corpus Christi est simpliciter idem numero mortuum & viuum,

li. 5. meta. tex. 12. t. 3.

¶ 2. Præterea, secundum Philos.* in 5. Metaph. Quęcunque sunt diuersa specie, sunt etiam diuersa numero. Sed corpus Christi viuum & mortuū fuit diuersum specie, quia non dicitur oculus aut caro mortui, nisi æquiuocè: vt patet per Philosophum in 2. de anima, & 7. Meta.* Ergo corpus Christi non fuit simpliciter idem numero viuum & mortuum.

li. 2. de aīa tex. 9. & 7. meta. text. 35. to. 2. & 3.

¶ 3. Præterea, Mors est corruptio quędam. Sed illud quod corrumpitur corruptione substātiali, postquam corruptum est, iam non est: quia corruptio est mutatio de esse in non esse. Corpus ergo Christi postquā mortuū fuit, non remansit idē numero, cùm mors sit substantialis corruptio.

¶ Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

eirca me.il lius Inci. Ergo arbitrabar.

¶ Sed contra est, quod Athanas.* dicit in Epistola ad Epictetum: Circuncisio corpore, & potato, & manducante, & laborāte, & in ligno affixo, erat impassibile & incorporeum Dei verbum, hoc erat in sepulchro positum. Sed corpus Christi viuum fuit circuncisum & in ligno affixū. Corpus autem Christi mortuum fuit positum in sepulchro. Ergo hoc idem corpus, quod fuit viuū, fuit etiam mortuum.

lib.2. Top. in fi. illius to.1.

Respondeo dicendum, quòd hoc quod dico simpliciter, potest accipi dupliciter. Vno modo secundum quod simpliciter idem est quod absolutè: sicut simpliciter dicitur quod nullo addito dicitur, vt Philoso.* dicit. Et hoc modo corpus Christi mortuum & viuum simpliciter fuit idem numero: dicitur enim aliquid esse idem numero simpliciter, quia est suppositi idem. Corpus autem Christi viuum & mortuum, fuit suppositi idem: quia non habuit aliam hypostasim viuum & mortuū, præter hypostostasim verbi Dei, vt supra dictum est.* Et hoc modo loquitur Athan.† in autoritate inducta. Alio modo simpliciter idē est, quod omnino vel totaliter: & sic corpus Christi mortuum & viuum non fuit simpliciter idem numero, quia non fuit totaliter idem, cum vita sit aliquid de essentia corporis viuentis: est enim p̄dicatum essentiale, non accidentale. Vnde consequens est, quòd corpus, quod desinit esse viuum, non totaliter idem remaneat. Si autem diceretur, quòd corpus Christi mortuum totaliter idem remaneret, sequeretur quòd non esset corruptum, corruptione dico mortis: quod est hæresis Gaianitarum, vt Isido.* dicit, & habetur in Decretis† 24.q.3. Et Dam.* dicit in 3.lib. quòd Corruptionis nomen duo significat: vno modo separationē animæ a corpore, & alia huiusmodi: alio modo perfectam dissolutionem in elemēta. Ergo incorruptibile dicere corpus Domini (secundum Iulianum & Caianum) secundum primum corruptionis modum ante resurrectionem, est impiū, quia corpus Christi non esset consubstantiale nobis, nec in veritate mortuum esset, nec secundum veritatem saluati essemus. Secundo autem modo corpus Christi fuit incorruptum.

Arti.2.huius quæst. In argum. Sed cōtra.

Isid.8. ety. mo. cap.5. *In Decr. 24.q.3. ca. Quidā autem hæretici a med. *Dam.l.3. cap.28. in princi.

In cor.art.

Ad primum ergo dicēdum, quòd corpus mortuum cuiuscunque alterius hominis, nō remanet vnitum alicui hypostasi permanenti, sicut corpus Christi mortuum. Et ideo corpus mortuum cuiuscunque alterius hominis, non est idem simpliciter, sed secundum quid, quia est idem secundū materiam, non autem idem secundum formam. Corpus autem Christi remanet idem simpliciter propter identitatem suppositi, vt dictum est.†

Ad secundum dicendum, quòd quia idem numero dicitur aliquid secundum suppositum, idē autem specie est idem secundum formam, vbicū que suppositum subsistit in vna sola natura, oportet, quòd sublata vnitate speciei, auferatur vnitas numeralis. Sed hypostasis verbi Dei subsistit in duabus naturis, & ideo quanuis in Christo non remaneat corpus idem secundum speciem humanæ naturę, remanet tamen idem numero secundum suppositum verbi Dei.

Ad tertium dicendū, quòd corruptio & mors non competit Christo ratione suppositi, secundū quod attenditur vnitas, sed ratione naturæ, secundum quam inuenitur differentia mortis & vitæ.

SVMMA TEXTVS.

1.Conclu. PRima cōclusio. Simpliciter est idem numero corpus Christi viuentis & mortui, si hæc dictio (simpliciter) accipiatur absolute: quia viuum & mortuum non habuit aliam hypostasim, præter hypostasim verbi Dei.

2.Conclu. ¶ Secunda conclusio. Si verò hæc dictio (simpliciter) capiatur vt idem sit quod totaliter, sic corpus Christi viuum, & mortuum non fuit idē numero simpliciter: quia vita est aliquid de essentia corporis viuentis cum prædicetur essentialiter, & non accidentaliter. Vnde consequēs est, corpus quod desinit esse viuum, non totaliter idem remanere. Nam si diceretur totaliter idem remanere, sequereтur, quòd non esset corruptum corruptione mortis, quod est hæresis Caianitarum.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Quomodo fuerit idē corpus viuens & mortuum variè exponitur. Durand.

IN expositionem propositæ quæstionis Doctores Theologi variis viis incedunt. Durandus nanque in 3. dist. 21. quæstione. 1. sic procedit. In primis dicit, quòd si in homine ponatur pluralitas formarum substantialium, ita quod corpus sit corpus per aliam formam ab anima quę manet eadem in corpore viuo & mortuo, secundū hanc opinionem corpus Christi viuum & mortuum fuit idem numero, non solum identitate suppositi sed etiam naturæ: quia mansit ante mortem, & post mortem eadem forma & eadem materia numero, per quam idem corpus Christi fuit idem numero, omni modo identitatis umeralis, & hæc opinio autore Durando, multum consonat cum dictis scripturæ, & cum omni modo loquendi fidelium, qui credunt & dicunt, quòd idem corpus Christi, quod fuit natum de Virgine, & passum in cruce, fuit positum mortuum in sepulchro. Deinde ait Durandus, quòd si teneamus aliam opinionem, quòd in homine non sit alia forma substantialis, præter animam rationalem, difficile videtur, imo videtur impossibile explicare, quomodo simpliciter sit idem corpus Domini mortuum & viuens, nam corpus dicit compositum ex materia, & forma, sed non mansit idem compositum ex materia & forma, si quidem corpus emortuū aliam formam habet, ergo non mansit idem corpus simpliciter. Confirmat amplius hoc ipsum, nam re vera corpus & humanitas suppositā vnitate formarum in homine sunt idem realiter, quamuis differant secundum rationem, ergo sicut non mansit humanitas in triduo, sic certè non mansit idem corpus. Et confirmat iterum. Nam sicut nō mansit verbum vnitum humanitati in triduo, sic nec mānsit eidem corpori composito ex materia & forma substantiali, hæc Durandus. Henricus quolib.1. quæstione. 4. alia via pergit, affirmat enim corpus Christi emortuū, non esse compositum ex materia & forma cadaueris, vt nostra cadauera, sed fuisse tantum materiam primam, cum quantitate & accidentibus. Et hoc (inquit) probabile dogma videtur, si quidem si tunc corpus Domini cadaueris habuit formam, utiq; fuisset corruptum, & in cineratum. Etenim cadaueris forma, est forma corruptionis, cuius contrarium dicitur Psal. 15. non dabis sanctum tuum videre corruptionem, quæ verba a Diuo Petro Actorum 2. & 13. de corpore Domini mortuo intelligūtur. Huius etiam opinionis est alterum argumentum. Quia si corpus Christi mortuum haberet formam cadaueris, & non corrumperetur, miraculum vtique esset, at miracula multiplicare in hac parte non est necesse. Idē

Henricus

Henricus

Psalm.15.

Actorū 2. & 13.

Henricus quolib.2. quæstione.2. ad explicandam huius rei difficultatem non contentus prædicta solutione, recurrit ad formam corporeitatis. Existimat enim in corporibus mistis, præter formam specificam, esse formam corporeitatis substantialem, de qua supra meminimus commemorando Durandi placitum.

Scoti sentētia de forma corporeitatis sua dicetur. Prim. arg.

¶ Istam sententiam de forma corporeitatis amplectitur Scotus in 4. distinct. 11. quæstione 3. & quòd sit vera suadetur his argumentis. In primis arguitur ex sacra Theologia. Nam idem corpus Christi, quod viuebat iacuit in sepulchro, vt fides diuina docet, ergo eadem forma adest corporeitatis. Nam certè si idem corpus numero est, eandem formam substātialem habet, non rationalem, non sensitiuam non vegetabilem, ergo corpoream. Hoc ipsum confirmatur. Nam id non est asserendum, ex quo sequitur aliquid periculosum cōtra fidem, sed si nō asseratur hæc forma corporeitatis sequitur ali quid periculosum contra fidem, videlicet quòd non fuerit idem corpus Christi mortuum & viuum, vt iam deductum est, ergo asserenda est hæc corporeitatis forma.

Confirm.

Secūdum.

¶ Certè nō videtur aliter posse defendi identitas vinē tis corporis, & mortui in Christo, nisi ex hac corporeitatis forma. Nanque dicere, quòd est idem ex identitate suppositi hypostatice, non videtur sufficere. Nam si Christus dimisisset animam humanam, & aliam animam eidem materiæ copulasset, non esset idem homo, quanuis esset eadem hypostasis diuina, ergo si aliam formā corporeitatis in triduo habuit non debet dici idem corpus.

Tertium.

¶ Accedit his. Nam si noua forma cadaueris accessit materiæ primæ, quæ prius non erat, consequitur verbū Dei aliam fecisse vnionem de nouo cum cadauere Christi, si quidem erat nouum suppositum cadauer illud, cuius naturam Deus ante non sibi copulauerat.

Quartum.

¶ Sed ex physica hæc sententia comprobati potest. Nā in hominis generatione, aliqua forma substantialis generatur, non rationalis, quæ de foris venit secundum veram philosophiam, ergo forma corporeitatis.

Quintum.

¶ Explicatur hoc euidentius. Si in homine nō est nisi vnica forma rationalis, sequitur quòd homo non generat hominem propriè Probatur sequela. Anima rationalis producitur a Deo per creationem, & est terminus creationis, ergo non est terminus generationis, ac subinde homo nō generat hominem, quia in omni generatione forma geniti est terminus generantis.

Sextum.

¶ Quòd si dicas, quòd ideo homo generat hominem, quia diponit materiam ad introductionem animæ rationalis, & ita homo dicetur generare totum compositū, contra, anima rationalis non est forma, quæ producitur per generationem, ergo dispositio vltima illius formæ non potest fieri ab agente naturali: quia dispositio debet formæ proportionari, Et confirmatur. Quoniam dispositio vltima est consequens creationem animæ, igitur si homo non concurrit ad creationem animæ, nec vero ad vltimam dispositionem, & sic homo non dicetur generare hominem.

Confir.

Septimū.

¶ Ad hæc, anima rationalis non introducitur in materiam nudam, ergo ante ipsam præcedit forma corporeitatis. Antecedens probatur, quia in instanti introductionis formæ est materia nuda, quare magis introducitur ista forma quàm alia. Nec sufficit dicere, quòd maior est ratio, de forma cuius dispositiones præcesserunt propter præsentiam sui agentis, quia ante erant dispositiones, & præsentia agentis & non erat introductio huius formæ.

Octauum.

¶ Ad hæc, anima rationalis est indiuisibilis & inextēsa, ergo non potest tribuere homini esse corporeum & extensum, ergo per aliam formam habet homo, quod sit extensus & diuisibilis.

Vltimum.

¶ Vltimo, omnia cadauera sunt eiusdem speciei, ergo habent formam eandem in specie, & non aliam quam corporeitatis, ergo, &c. Sed illa non producitur recētur, quoniam forma eiusdem speciei non potest produci a diuersis corrumpentibus in specie, vt ab homine, aqua, igne, &c.

Prima conclusio.

¶ Pro expositione veritatis est prima cōclusio. Secūdū catholicam fidem asserendum est, corpus Christi viuum & mortuum fuisse idem. Quæ conclusio ex euangelica lectione comprobatur. Nam in Euāgelio habetur, quòd corpus Christi, quod fuit vulneratum, & cruci affixum, fuit in sepulchro. Etenim Ioan. 20. Thomæ incredulo dixit Dominus, Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus. Præterea Athanasius in Epistola ad Epictetum idem tradidit dicens, idem corpus pependisse in cruce, iacuisse in sepulchro, & resurrexisse. Et certè si aliud est Christi corpus nunc regnans in cœlo, quàm sepulcum, ergo corpus quod vulneratum & passum est, nō fruitur gloria, imo sequitur, quòd nō verè resurrexit. Sequitur subinde, quòd passio Christi non meruit sui corporis gloriam, quæ omnia sunt dogmata contra fidem catholicam. Demum omnes sumus resurrecturi in carne & corpore, quod habuimus in vita mortali, alioquin non esset vera resurrectio, igitur & Christus resurrexit in eo corpore, quod vulneratum iacuit in sepulchro.

Qūo corpus Christi viuū & mortuum fuerit idē explicatur Ioann. 20. Athanas⁹.

2. Conclu.

¶ Secunda conclusio. Non solum materia prima Christi Domini iacuit in sepulchro. Hæc conclusio etiam est certissima, si prima rectè fuerit animaduersa. Nam corpus Christi, quod iacuit in sepulchro vulneratū erat figuratumque, ergo formam substantialem habebat, forma siquidem requirit certam figuram & quantitatem. Deinde, corpus illud frigidum erat, eratque subiectum aliorum accidentium, ergo non erat materia prima sola: si quidem materia prima sola non potest esse subiectū accidentium, & fortassis non potest esse siue forma etiā de potentia Dei absoluta, ut saltim est miraculū quòd existat siue forma, & excogitare noua miracula, quando fides aut Ecclesiæ autoritas non cogit vana cogitatio est. Multis aliis argumentis poterat hæc veritas confirmari, sed adducta sufficiunt.

Qđ Christi corpus fuerit sub forma cadaueris indecens nō fuit. Damasce.

¶ Sed dicet Theologus, indecens uidetur, quòd corpus Christi fuerit sub forma cadaueris, quia ista forma est corruptionis principium, & corpus Domini fuit illæsum à corruptione. Respondetur tamen secundum Damasceнum lib. 3. de fide capit. 28. duplicem esse corruptionem, aliam ex separatione animæ, aliam vero esse resolutionem corporis in elementa, & priorem quidem corruptionem admittere catholica fides docet, quia omnis mors est corruptio substantialis, at vero Christus verè passus est mortem, ergo corruptionem. Verum non fuit corruptum corpus Domini ex corruptione secunda de quo loquitur Psal. 15. Non dabis sanctum tuum videre corruptionem.

Psalm. 15.

An fuerit noua vnio ad formā cadaueris. Durandus.

¶ Sed iterum obiiciet Theologus, quia uidetur esse cōcedendum, si fuit noua forma quòd fuerit noua vnio, & noua copulatio verbi ad istam formam. Propter quod argumentum Durandi. q. 1. distinctionis vicesimæ primę, nouam fatetur vnionem diuini uerbi cum corpore mortuo. Sed respondetur, neque concedendam esse nouam vnionem, neque nouam assumptionem, siquidem vt antea dictū est, ex vi antiquæ assumptionis, facta est assumptio corporis mortui, siquidem hæc ex illa priori dependebat, nam viuo non assumpto, non assumeretur mortuum. Sed pergit dubitare Theologus. Nam quorsum assumpsit hanc formam cadaueris, quam statim dimissurus erat? Respondebimus, quod vt veritas corporis viuentis demonstraretur, vtque ostenderetur, corpus Christi emortuum esse eiusdem rationis cum nostris quando morti traduntur, corpora autem nostra emortua sine dubio habent formam cadaueris substantialem.

3. Conclu.

¶ Tertia conclusio. Non est opus ponere formam eādem corporeitatis in corpore viuente & mortuo, vt dicatur idem corpus viuens & mortuum, imo hæc forma corporeitatis secundum Philosophiam non est constituenda. Probatur hæc assertio optimis & quantum ego iudico euidentibus argumentis. Primum argumentum est. Nam hęc forma corporeitatis tollit omnino genetationem simpliciter. Ex eaque consequitur, quòd nulla res generetur simpliciter, generatio nanque simpliciter ea est, quæ fit ex ente in potentia puta, quod est materia prima, vt plane docet Arist. 1. de generatione tex. 24. & 25. igitur

De forma corporeitatis. Aristot.

Universidad de Deusto
Biblioteca

25. igitur fieri non potest vt ex materia actuata forma substantialis corporeitatis generetur substantia, hoc est ens simpliciter, vt ignis, vel aqua, forma enim ignis adueniens aduenit enti in actu, nempe composito ex materia & forma corporeitatis. Vt autem vis huius argumenti expendatur, legatur obsecro D. Thom. 1. parte quæst. 76. artı 3. & 4. Secundum argumentum est. Nam hæc forma corporeitatis non saluat identitatem corporis Domini, cum viuum esset & mortuum: quia hæc forma cum sit generica non facit eus in actu completo, vn de oportet formam specificam, imo eandem numero demonstrare, vt ostendatur, quòd fuerit idem corpus viuens & mortuum. Tertium argumentum est. Nam secūdum autores huius opinionis de forma corporeitatis, etiam si corpus Christi esset combustum, & in cineres resolutum, idem corpus maneret sicuti modo. Quartum argumentum est. Nam isti autores miraculum coguntur concedere, videlicet quòd fuit corruptio sine generatione, cum tamen corruptio vnius semper sit generatio alterius secundum veram philosophiam. Quod vero hoc cogantur fateri, patet, etenim mortuo Domino non fuit generatio nouæ formæ substantialis. Forma enim corporeitatis secundum istorum placitum semper manet cum materia, & est illi coæua. His accedit aliud argumē tum ex diuina Theologia. Nam hæc forma corporeitatis si est coæua materiæ, & semper illi coniuncta, non est corruptibilis, sicut nec materia prima. Qua propter nō est opus aliquod miraculum excogitare, vt fateamur corpus Domini, non fuisse putredini obnoxium, quod asserere à veritate fidei alienum est. His opinionibus labefactatis, iam tempus est vt veritatem exponamus. Sciat ergo Theologus, quòd corpus Christi mortuum erat eiusdem rationis cum nostris. Sicut enim viuens erat eiusdem rationis cum nostris, ita & in morte; vnde corpus Christi mortuum habuit nouam formam corporeitatis, & fuit assumpta a verbo. Illud etiam est sciendum, quòd corpus variis modis accipitur, tum vt est de prædicamento quantitatis, tum vt est de prædicamento substantiæ, & hoc tripliciter, vel pro altera patre compositi, vel pro aggregato ex illa & forma substantiali, vltimo pro supposito de prædicamento substantiæ habente naturam corpoream. Vnde si loquamur de corpore spectante ad prædicamentum quantitatis, non manet alio modo idem quam in aliis hominibus mortuis, quia secundum iuniores philosophos, manet eadem quantitas in corpore viuo, & mortuo, at si sequamur doctrinam D. Thom. non manent eadem accidentia in genito & corrupto, quia accidentia sunt in toto composito, vnde si mutatur subiectum, necessum est, vt accidentia omnia mutentur, Dicatur ergo secundum D. Thom. quòd in corpore mortuo manet eadem quantitas, quia succedit in eodem situ, loco, figura, & mensura. Vt fluuius qui decurrit modo ex eodem fonte dicitur idem quia succedit in eodē situ, loco, figura, & ordine. Verum si loquamur de corpore, prout est altera pars compositi, certè mansit idem in Christo, atque in nobis. Nam eadem est materia geniti & corrupti, secundum documenta veræ philosophiæ. Atqui, si faciamus sermonem de corpore prout est compositum ex materia & forma, eadem identitas est in Christo, atque in nobis, nam metaphysicè non manet idem, quia non habet eandem formam substantialem, vt probatum est, physice vero idem manet, quia est eadem materia, & succedit similis forma in eodem situ, & loco, figura, & mensura, sed in Christo plus est idem quā in aliis hominibus, quia idem suppositum permanet, verbum enim diuinum, quod antea naturam humanam sibi copulauerat, idem in persona manet vnitum corpori mortuo in sepulchro.

D. Thom.

Ad argumenta Duran.

¶ Ad argumenta in contrarium. Ad argumentum Durandi nō est necesse distincte respondere. Iam enim sufficienter explicatum est, quomodo etiam si non detur forma corporeitatis, saluatur identitas corporis Christi viuentis, & mortui sine aliquo fidei periculo.

Ad argumenta Hēnici.

¶ Ad argumenta Henrici contra formam cadaueris euidenter satisfactum est in superioribus, & ideo non oportet in eorum confutatione amplius immorari. Ad alia argumenta Henrici, & Scoti pro defensione formæ corporeitatis adducta, operæ pretium est respondere. Ad primum argumentum cum sua confirmatione iam sufficienter expositum est, quemadmodum corpus Christi viuens & mortuum sit idem, triplici identitate, primum identitate suppositi, quia ei suppositum mansit vnitum, deinde identitate existentiæ diuinæ corpori emortuo communicatæ, & identitate materiæ. Non autem oportuit, quòd esset omnino identitas formæ, prout explicatum est.

Ad argumenta pro forma corporeitatis.

¶ Ad secundum argumentum dicendum, quòd tunc non esset idem corpus, neque in triduo mortis, quia non successit similis forma in figura, situ, ordine, & mensura.

Ad secūm.

¶ Ad tertium argumentum dicendum, iam a nobis ostensum esse, quemadmodum in mortis tempore non fuerit facta noua vnio, nec noua assumptio.

Ad tertiū.

¶ Ad alia argumēta ex physica disciplina adducta. Ad primum respondetur, quòd homo generat hominem p hoc quod concurrit ad vnionem animæ cum corpore, & ita ipsa anima est terminus generationis, & creationis diuersa ratione. Nam creationis est secundum quod suscepit esse in se, & illud prius natura habet quàm det cōposito, & ad hanc actionem consequuntur potētiæ, quæ manent in ipsa anima, scilicet voluntas, intellectus, memoria, &c. generationis vero terminus est secundum quod vnitur corpori, & communicat suum esse corpori. Per quam vnionem & communicationem resultat totus homo, qui est terminus generationis & non creationis. Attingit autem homo ad istam vnionem, quia disponit ipsam materiam secundum vltimam & perfectissimam dispositionem, quam potest homo facere, quia habet animam rationalem, cuius virtus in semine relinquitur ad istum opus faciendum, dispositio vero ista nunquā consequeretur animam rationalem, nisi quia est vnita materiæ, & quoniam homo attingit ad istam vnionem, & ad corpus ipsum, productio dispositionis non debet tribui soli Deo.

Ad quartū Ad quintū, & sextum. Ad septimum.

¶ Et sic confutatur secundum argumentum, & tertiū cum sua confirmatione. Ad quartum argumentum respondetur, quòd aliud est loqui de materia nuda absolute, & aliud est de materia nuda immediate post tales dispositiones, materia siquidē nuda indifferens est ad omnes formas simpliciter & absolute, materia vero nuda post explicationem formæ per dispositiones immediate præcedentes non est indifferens ad omnes formas, sed necessitatur & coarctatur ad talem formam, cuius dispositiones immediate præcesserunt, est enim natura necessitatis earum, vt necessitent pro instanti immediate sequēte tempus earum. Secundò respondetur. In tempore seu in instāti quo introducitur forma rationalis sunt dispositiones priores in genere causæ materialis, quæ determinant materiam ad istam formā, & non ad aliam. Tertiò, agens in instanti introductionis formæ est in termino actionis suæ, quia quod in illo iustanti generabatur, in tempore præcedenti generabatur, ut dicit Arist. 6. Physi. tex. 52. quare non requiritur, quòd eo in instanti introducat dispositiones in materiā nudam, sed satis fuerit, quòd immediate disposuerit materiam ad introductionē formæ substātialis, quę sequitur in termino actionis.

Ad vltimū.

¶ Ad vltimum argumentum respondetur, quòd inter formam pure indiuisibilem, qualis est angelus, & formā pure diuisibilem, vt sunt omnes formæ materiales, mediat forma media indiuisibilis formaliter, & diuisibilis virtualiter, cui formaliter competit, quòd non sit quanta, sed virtualiter conuenit, quòd faciat corpus formaliter extensum & figuratum. Et nota quòd quando dicimus, quòd anima humana dat esse extensum cōposito, intelligimus non de esse actualis existentiæ, sed de esse essentiæ. Illud enim indiuisibile & immateriale est, sicut ipsa anima, hoc vero diuisibile & materiale. Anima igitur rationalis indiuisibilis cum sit, quia corpori vnitur, corporeum facit hominem, sicut incorruptibilis cum sit hominem facit corruptibilem.

ARTI-

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrùm mors Christi aliquid operata sit ad nostram salutem.

281 Infr. q. 52. ar. 2. cor. & q. 56. art. 1. ad 4. & ad Gal. 1. col. 4.

AD sextum sic proceditur. Videtur, quòd mors Christi nihil operata sit ad nostram salutem. Mors enim est quædam priuatio: est enim priuatio vitæ. Sed priuatio, cùm non sit res aliqua, non habet aliquam virtutem agendi. Ergo non potuit aliquid operari ad nostram salutem.

¶ 2. Præterea, Passio Christi operata est ad nostram salutem per modum meriti. Sic autem nō potuit operari mors Christi: nam in morte separatur anima a corpore, quæ est merendi principium. Ergo mors Christi non est operata aliquid ad nostram salutem.

¶ 3. Præterea, Corporale non est causa spiritualis: Sed mors Christi fuit corporalis: non ergo potuit esse causa spiritualis nostræ salutis.

Ii. 4. c. 3. circa fin. to. 3.

¶ Sed contra est quod Auguſt.* dicit in 4. de Trin. Vna mors nostri Saluatoris (scilicet corporalis) duabus mortibus nostris (id est, animę & corporis) saluti fuit.

Respondeo dicēdum, quòd de morte Christi dupliciter loqui possumus. Vno modo, secūdum quod est in fieri: alio modo, secundum quod est in facto esse. Dicitur autem mors esse in fieri quā do aliquis per aliquam passionem vel naturalem vel violētam tendit in mortem. Et hoc modo idē est loqui de morte Christi & de passione ipsius. Et ita secundum hunc modū mors Christi causa est salutis nostrę secundum id quod de passione suprà dictum est.* Sed in facto esse, mors Christi consideratur, secundum quòd iam facta est separatio corporis & animæ: & sic nunc loquimur de morte Christi. Hoc autem modo mors Christi non potest esse causa salutis nostræ per modum meriti, sed solùm per modum efficientiæ: in quātum scilicet nec per mortē diuinitas separata fuit a Christi carne: & ideo quicquid contigit circa carnem Christi, etiam anima separata, fuit nobis saluti ferum virtute diuinitatis vnitæ: Cōsideratur autem propriè alicuius causæ affectus secundum similitudinem causæ. vnde quia mors est quędā priuatio vitæ propriæ, effectus mortis Christi attenditur circa remotionem eorum quę contrariā tur nostrę saluti, quę quidem sunt mors animę & mors corpotis, & ideo per mortem Christi dicitur esse destructa in nobis & mors animæ, quæ est per peccatum nostrum (secūdum illud Rom. 4. Traditus est, scilicet in mortem, propter delicta nostra) & mors corporis quę consistit in separatione animę: secundum illud primę ad Corint. 15. Absorpta est mors in victoria.

Quæst. 49.

Ad primum ergo dicendum, quòd mors Christi est operata salutem nostram ex virtute diuinitatis unitę, & non ex sola ratione mortis.

Ad secundum dicendum, quòd mors Christi secundum quòd consideratur in facto esse, etsi non est ad nostram salutem operata per modum meriti: est tamen operata per modum efficientię, ut dictum est.* In cor. ar.

Ad tertium dicendum, quòd mors Christi fuit quidem corporalis: sed corpus illud fuit instrumentum diuinitatis sibi unitæ, operans in uirtute eius etiam mortuum.

SVMMA TEXTVS.

Prima conclusio. Mors Christi si consideretur in fieri aliquid operata est ad nostram salutem, quia idem iudicium est, atque de eius passione. 1. Conclu.

¶ Secunda conclusio. Si consideretur in facto esse non potuit operari ad nostram salutem per modum meriti, quia post mortem nullum est meritum, non enim est status merendi. 2. Conclu.

¶ Tertia conclusio. Mors Christi in facto esse operata est ad nostram salutem per modum efficientiæ, quia per mortem deitas non fuit separata a carne Christi. Vnde quidquid circa carnem Christi contigit, fuit nobis saluti ferum virtute diuinitatis vnitæ, & quia effectus alicuius causæ consideratur secundum similitudinē causæ, ideo mors Christi operata est destructionem vtriusque mortis nostræ, videlicet animæ & corporis, prout mors est quædam priuatio vitæ. Quare dicitur 1. Cor. 15. absorpta est mors in victoria. 3. Conclu. 1. Cor. 15.

EXPOSITIO ARTICVLI.

IN hoc articulo potest moueri quæstio prima, quid est quòd Christus in morte sua si consideretur in facto esse non meruit. Ratio dubitandi est triplex, prima est. Quoniam martyres in morte merentur, tum præmium essentiale, tum laureolam, quod ad præmium accidentarium spectat. Dicunt enim Theologi, quòd mors perpessa pro Christo, est de ratione martyrii, vnde ante mortem & emissionem spiritus, nemo verus martyr computatur. Altera ratio dubitandi est, quia vulnus lateris inflictum Christo post mortem, meritorium fuit, ex illo nāque fluxerunt sacramenta, & eorum vis sanctificatur. Tertia ratio est, quia cum moritur homo, vt physici dicunt definit esse in instanti per primum non esse, hoc modo nunc non est, & immediate antea fuit, sed in hoc instanti vltimo vitæ, multi concedunt meritum posse dari, prout videre est in martyribus de quibus paulo ante. Et conspicere licet hoc ipsum in hominibus iustis, qui moriuntur cum proposito peccandi venialiter, vel in peccatis venialibus, quæ antea admiserant, istis secundum Theologiam remittuntur hęc peccata venialia, quando emigrant a vita per feruorem charitatis in instanti quo moriuntur. Expēditur secūda cōclusio articuli. Prim. arg. Secūdum. Tertium.

¶ Ad istam quæstionem dicendum est, esse certum, qđ post mortem nullum est meritum. Patet, nam Christus Dominus fuit verus homo, & viator, ergo meritum eius non se extendit post mortem, meritum enim viatorum, vt habet sana doctrina, in morte finitur & terminum habet. Præterea, si Christus post mortem meruit, etiam modo in cælo ad dexteram patris residens mereretur, & sic meritum illius nunquam terminaretur, quod asserere ab omni veritate abhorrens est, & alienum, vnde ipse in cruce dixit: Consummatum est. Post mortē non est meritum.

¶ Sed iam respondeamus argumentis in contrarium. Nam veritas est manifesta. Ad primum dicendum, non esse huius instituti, disputare, quando martyres mereantur, & veri martyres computentur. Nam de hac re ex professo traditur in 2. 2. in materia de martyrio. Nunc dico, quòd quando dicit D. Tho. quòd mors in facto esse non fuit meritoria, vult dicere, quòd post mortem non meruit, huic autem non contradicit, quod in instanti mortis, quando emisit spiritum, promeruerit. Ad argumenta. Ad primū.

¶ Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad secundum argumentum dicendum, quòd Chrysostomus hom. 89. in Matthæum post expositionem horum verborum sequentia Matthæi verba in hunc modũ subiungit. Putauerunt enim, inquit, Heliam ab eo vocari, & aceto illico ipsum potauerunt: alius autem accedẽs lãcea latus eius aperuit. Deinde, apposita enarratione horum verborum, iterum ex eodem Euangelista subnectit. Iesus autem clamãs voce magna emisit spiritum. Hac lectione Chrysostomi abutitur incertus quidã Cornelii Agrippæ scholiastes ad confirmationem detestandi erroris, quem idem Cornelius in libro de vanitate scientiarum capite. 110. scriptum reliquit, affirmans Matthæũ Euangelistam errasse, cum dixerit; Christum lancea per cussum antequam expiraret, contra Ioannis autoritatẽ, qui eum post mortem lancea perfossum narrauit. Hanc Agrippæ vanitatem scholiastes ille vteri voles astruit exposita Chrysostomi lectione præsentem locum in Matthæi codicibus ita habuisse, & in hunc modum legisse eum, & exposuisse Chrysostomum. Cæterum, cum hæc lectio nusquam reperiatur apud Matthæum, neque in exemplaribus Græcorum, neque Latinorum, neque aliquis veterum expositorum vllam fecerit huius rei mẽtionem; fateri oportetet verba hæc vna cum expositione Chrysostomi scriptorũ incuria fuisse transposita, præsertim cum ipsemet autor hoc loco assequeretur Christi prorsus exanimati latus fuisse vulneratum, atque idipsum repetat hom. 84. in Ioannem, explicans illud, vnus militum lancea latus eius aperuit. Suspicor Agrippam, hæreticorum dogmatum studiosissimum, accepisse ansam huiusce temerariæ affectionis non ex Matthæi Euangelio, vbi nulla rei huius extat mentio, sed ex deliramentis Petri Ioannis Minoritæ: qui, vt in libro aduersus hæreses testis est Guido Eluensis Episcopus, hunc errorem stulto zelo primus diuulgauit. Is enim, cum passionem & mortem Christi pro concione enarraret, finxit Christum adhuc viuentem lancea vulneratum, vt ex amplificatione dolorum Christi populum magis ac magis ad misericordiam, & fletum concitaret. Quam sententiam cum postea pertinaciter defendere perseueraret, demum in Concilio Vienensi damnatus est. Extat huius erroris damnatio libro primo Clementinarum sanctionum titulo primo. Dicendum est igitur, quòd vulnus lateris non fuit meritorium, nisi fortasse hac de causa, quia in vita fuit acceptarum sponte & voluntariè, fuit tamen causa nostræ salutis per modum efficientiæ, sicut hic dicit D. Tho. de morte Christi in facto esse.

Cornelius. Agrippa.

Guido.

Concilium Vienense.

¶ Ad tertium iam patet ex solutione primi. Altera quæstio poterat moueri in hoc articulo, quomodo mors Christi in facto esse, operata sit nostram salutem per modum efficientiæ, nisi quòd hæc quæstio explicata est fusissime supra in materia de passione, proinde ad aliã quæstionem progrediamur. Si prius admoneamus, quòd cũ dicitur mortem Christi fuisse causam nostræ salutis effectiue, sensus est, quòd caro Christi ratione mortis operata sit ad nostram salutem efficienter, mors siquidem priuatio est, quę non potest esse per se causa efficiens alicuius rei.

Ad tertiũ.

QVAESTIO LI.

De sepultura Christi, in quatuor articulos diuisa.

¶ De qua commemorant vniuersi Euangelistæ, Matth. 27. Marc. 15. Lucæ 23. Ioannis 19.

DEinde considerandum est de sepultura Christi.

¶ Et circa hora quęrũtur quatuor.

¶ Primò, vtrùm conueniens fuerit Christum sepeliri.

¶ Secundò, de modo sepulturæ eius.

¶ Tertiò, vtrum corpus eius fuerit in sepulchro resolutum.

¶ Quartò, de tẽpore quo iacuit in sepulchro.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm fuerit conueniens, Christum sepeliri.

AD primum sic proceditur. Videtur, ꝙ non fuerit conueniens Christum sepeliri. De Christo enim dicitur in Psa. 87. Factus est sicut homo sine adiutorio, inter mortuos liber. Sed in sepulchro includuntur corpora mortuorum, quod videtur esse contrarium libertati. Ergo non videtur fuisse conueniens, quòd corpus Christi sepeliretur.

283 Infr. q. 52. ar. 4. cor. & opusc. 3. ca. 241. & 242 & op. 60. c. 20. prin. & 1. Co. 15. l. 1. c. 3.

¶ 2. Præterea, Nihil circa Christum fieri debuit, quod nõ esset salutiferum nobis. Sed in nullo videtur ad salutem hominum pertinere, quòd Christus fuit sepultus. Ergo non fuit conueniens Christum sepeliri.

¶ 3. Præterea, Inconueniens esse videtur, quòd Deus qui est super cęlos excelsus, in terra sepeliretur. Sed illud quod conuenit corpori Christi mortuo, attribuitur Deo ratione vnionis. Ergo in conueniens videtur, Christum fuisse sepultum.

¶ Sed contra est, quod Dominus dicit Matth. 26. de muliere quę eum inunxerat, Opus bonum operata est in me, & postea subdit. Mittens enim hoc vnguentum in corpus meum, ad sepeliendũ me fecit.

Respondeo dicendum, quòd conueniens fuit Christum sepeliri. Primò quidem ad comprobandum veritatem mortis: nõ enim in sepulchro aliquis ponitur, nisi quando iam de veritate mortis constat. Vnde & Marc. 15. legitur, quòd Pilatus antequam concederet Christum sepeliri, diligẽti inquisitione cognouit eum mortuum esse. Secundò, quia per hoc quòd Christus de sepulchro resurrexit, datur spes resurgendi per ipsum, his qui sunt in sepulchro: secundum illud Ioan. 5. Omnes qui in monumentis sunt, audient vocẽ filii Dei, & qui audierint, viuent. Tertiò, ad exemplum eorum qui per mortem Christi, spiritualiter moriuntur peccatis: qui scilicet absconduntur a conturbatione hominum. Vnde dicitur Colos. Mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Vnde & baptizati, qui per mortem Christi moriuntur peccatis, quasi cõsepeliuntur Christo per immersionem, secundum illud Rom. 6. Consepulti sumus cum Christo, per baptismum in mortem.

Ad primum ergo dicendum, quòd Christus sepultus, se inter mortuos liberum fuisse ostẽdit, in hoc quòd per inclusionem sepulchri nõ potuit impediri, quin ab eo resurgendo exiuerit.

Ad secundum dicendum, quòd sicut mors Christi efficienter operata est nostram salutẽ, ita etiam & eius sepultura. Vnde Hierony. dicit super Matt. Sepultura Christi resurgimus. Et Isa. 53. super

gl. ord. ibi. ad hab. illud, Dabit impios pro sepultura, dicit gl.* ideſt, Gentes, quæ sine pietate erant, Deo patriq; dabit: quia mortuus & sepultus eos acquisiuit.

Ad tertium dicendum, quòd sicut dicitur in quodam sermone concilij Ephesini, nihil horum quæ saluãt homines, iniuriã Deo facit, quæ ostendunt eum non passibilem, sed clementem. Et in alio sermone eiusdem concilii legitur: Nihil putat iniuriam Deus, quod sit occasio salutis hominibus: tu quidem non ita vilem Dei naturam arbitraberis, tanquam quę aliquando subiecta possit esse iniurijs.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. Matt. 26. COnclusio est affirmatiua. Patetq; ex illo Matt. 26. de muliere, quæ eum inunxerat, opus bonum operata est in me, & postea subdit, mittens enim hæc vnguentum in corpus meum ad sepeliendum me fecit. patetque rationibus Theologicis, quarum prima est, vt veritas mortis comprobaretur: quia non sepelitur quis, nisi de mortis veritate constet. Secunda, vt detur spes resurgẽdi his, qui sunt in sepulchris, sicut & Christus resurrexit, secundum illud Ioan. 5. Omnes qui in monumentis sunt, &c. Ioan. 5. Tertia ad exemplum eorum, qui per mortem Christi spiritualiter moriuntur peccatis, qui absconduntur a conturbatione hominum: vnde & baptizati, qui per mortem Christi moriuntur peccatis, quasi consepeliuntur Christo per immersionem, secundum illud ad Roma. 6. Consepulti sumus Christo per baptismum in mortem.

EXPOSITIO ARTICVLI.

DE veritate huius conclusionis nullus relinquitur dubitandi locus, nam omnes Euangelistæ in locis citatis consentiunt Iesum sepultum esse, narrantque diligenter gloriam sepulturæ eius. Illud tamen scire oportet, qđ hæc veritas ad corpus Christi refertur, quod vere sepultum est, sed quoniam diuinitas nunquam diuisa fuit a corpore, quod in sepulchro conditum est, recte confitemur, Deum sepultum esse. Quemadmodum ex fidei catholicę regula verissimè etiam dicimus Deum mortuum, & ex virgine natum esse. Illud etiam considerare oportet, quòd hæc veritas de sepultura Christi non nouam aliquam difficultatem habet præter ea, quæ iam de morte Christi dicta sunt. Nam si Christum mortuum credimus facilè etiam nobis persuaderi potest, eum sepultum esse. Verum hoc additum est, ptimum vt minus dubitare de morte liceat, cum maximo argumento sit, aliquem mortuum esse, si eius corpus sepultum probemus. Deinde vt resurrectionis miraculum magis declaretur atque eluceat, quibus si accedant rationes quas D. Thom. in articulo habet, efficaciter demonstratur, quàm fuerit conueniens Christum sepeliri.

Rom. 6.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm conuenienti modo Christus fuerit sepultus.

283 AD secundum sic proceditur. Videtur, non conuenienti modo Christum fuisse sepultum. Sepultura enim eius respondet morti ipsius. Sed Christus fuit passus mortem abiectissimam: secundum illud Sapien. 2. Morte turpissima condemnemus eum. ergo inconueniens videtur fuisse, quòd Christo exhibita fuit honorabilis sepultura, in quantum a magnatibus fuit tumulatus, scilicet à Ioseph ab Arimathia, qui erat nobilis Decurio (vt habetur Mar. 15.) & à Nicodemo qui erat princeps Iudęorum: vt habetur Ioan. 3.

¶ 2. Præterea, Circa Christum non debuit aliquid fieri, quod esset superfluitatis exemplum. Videtur, autem superfluitatis fuisse, quòd ad sepeliendum Christum Nicodemus venit ferens mixturam myrrhæ & aloes quasi libras centum (vt dicitur Io. 19.) præsertim cum mulier pręuenerit corpus eius vngere in sepulturã, vt dicitur Marc. 14. Non ergo fuit hoc conuenienter circa Christum factum.

¶ 3. Præterea, Non est conueniens, vt aliquod factum sibiipsi sit dissonum. Sed sepultura Christi fuit simplex ex vna parte: quia scilicet Ioseph inuoluit corpus eius in sindone munda (vt dicitur Matth. 27.) non autem auro aut gemmis, aut seico, vt Hieron.* ibidem dicit: ex alia vero parte videtur fuisse ambitiosa, in quantum eum cum aromatibus sepelierunt: Ergo videtur, non fuisse cõueniens modus sepulturę Christi.

Super hoc ver. 6. Mat. 27. to 9. & Beda sup. Mar. c. 43.

¶ 4. Præterea, Quæcunque scripta sunt, præcipue de Christo, ad nostram doctrinam scripta sunt, vt dicitur Roman. 15. Sed quędam scribuntur in Euangelijs circa sepulchrum Christi, quę in nullo videntur ad nostram doctrinam pertinere: sicut quòd fuit sepultus in horto, quòd in monumento alieno, & nouo, & excisо in petra. Inconueniens ergo fuit modus sepulturę Christi.

¶ Sed contra est, quod dicitur Isa. 11. Et erit sepulchrum eius gloriosum.

Respõdeo dicendum, quòd modus sepulturę Christi ostenditur esse cõueniens quantũ ad tria. Primò quidem quantum ad confirmandã fidem mortis & resurrectionis ipsius. Secundò, ad commendandam pietatem eorum, qui eum sepelierunt. Vnde Aug.* dicit in 1. de Ciuita. Dei: Laudabiliter commemorantur in Euangelio, qui corpus eius de cruce acceptum, diligenter atque honorificè tegendũ sepeliendumque curarunt. Tertio, quantum ad mysterium, per quod informantur illi qui Christo consepeliuntur in mortem.

Li. 1. c. 13. circa med. to. 5.

Ad primum ergo dicendum, quòd circa mortem Christi commendantur patientia & constantia ipsius, qui mortem est passus, & tanto magis quanto mors fuit abiectior. Sed in sepultura honorifica consideratur virtus morientis, qui contra intentionem occidentium etiam mortuus honorificè sepelitur, & prefiguratur deuotio fidelium qui erant Christo mortuo seruituri.

Ad secundum dicendum, quòd in hoc, quod Euangelista dicit, Quòd sepelierunt eũ, sicut mos est Iudęis sepelire (sicut Aug.* dicit super Ioan.) admonnit in huiusmodi officijs, quę mortuis exhibentur, morem cuiuslibet gentis esse seruãdũ.

Trac. 120. in Euang. Io. a med. to. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Erat autem istius gentis consuetudo, vt mortuorum corpora varijs aromatibus condirentur, vt diutius seruarentur illæsa. Vnde & in tertio de doctrina Christiana dicitur, *ꝙ in omnibus talibus, non vsus rerum, sed libido vtentis in culpa est. Et postea subdit: † quod in alijs personis plerunque flagitium est, in diuina vel prophetica persona maximæ cuiusdam rei signũ est. Myrrha enim & aloes propter sui amaritudinem significant pœnitentiam, per quam aliquis in seipso Christum conseruat absq; corruptione peccati: odor autem aromatum significat bonam famã.

lib. 3. c. 12. parũ a principio. 3. †cod. loco nũc dicto.

Ad tertium dicẽdum, ꝙ myrrha & aloes adhibebantur corpori Christi, vt immune a corruptione seruaretur, quod videbatur ad quandã necessitatem pertinere. Vnde datur nobis exemplum, ꝙ licitè possumus aliquibus pretiosis vti medicinaliter pro necessitate nostri corporis cõseruandi. Sed innolutio corporis pertinebat ad solã quãdã decentiam honestatis: & in talibus, simplicibus debemus esse contenti. Per hoc tamen significabatur (vt Hier. *dicit) quòd ille in sindone mũda innoluit Iesum, qui mente pura eum susceperit. Et hinc, vt Beda dicit super Marc. † Ecclesiæ mos obtinuit, vt sacrificium altaris non in sẽrico, neq; in pãno tincto, sed in lino terreno celebretur: sicut corpus Domini est in sindone mũda sepultũ.

Sup illud Matt. 27. tom. 9. Beda in prædictum verb. Mat. c. 44. secũ. ord. Bedæ nõ procul a fiu.

Ad quartum dicendum, quòd Christus sepelitur in horto, ad significandum, ꝙ per mortem & sepulturã ipsius, liberamur a morte, quam incurrimus per peccatum Adæ in horto paradisi commissum. Ideo autem Saluator in aliena ponitur sepultura (vt Augustꝰ. *dicit in quodam sermone) quia pro aliorum moriebatur salute: sepulchrum autem, mortis est habitaculum. Per hoc etiã considerari potest paupertatis abundantia pro nobis susceptæ: nam qui domum in vita non habuit, post mortem quoque in alieno sepulchro reconditur, & nudus existens, a Ioseph cooperitur. In nouo autem ponitur monumento (vt Hieronymus dicit*) ne post resurrectionem, cæteris corporibus remanẽtibus, surrexisse alius fingeretur. Potest autem & nouum sepulchrum, Mariæ virginalem vterum demonstrare. Per hoc etiam datur intelligi, ꝙ per Christi sepulturam omnes innouamur, morte & corruptione destructa.

Serm. 2. in vig. Paschę q est 133. in ordine post med. tomo 10.

Super hoc verbum Matt. 27. t. 9. & Bed. e. 94. super Lucam.

¶ In monumento autem excisо in petra cõditus est (vt Hierony. † dicit) ne si ex multis lapidibus ædificatum fuisset, tumuli fundamentis suffossis ablatus furto diceretur. Vnde & saxum magnum quod appositum fuit, ostendit quòd non absque auxilio plurimorum sepulchrum potuisset reserari. Si etiam sepultus fuisset in terra, dicere poterant: Suffoderunt terrã, & furati sunt eum: sicut Augustꝰ. *dicit. Significatur autem mysticè per hoc, (vt Hilar. † dicit) quòd per Apostolorum doctrinam in pectus duritiæ Gentilis quodam doctrinæ opere excisum, Christus infertur, rude scilicet ac nouum, & nullo antea ingressu timori Dei peruium. Et quia nihil præter eum oportet

Super hoc ver. Matt. 27. to. 9. & Beda super Lucam.

In vig. Paschæ Iser. 2. a medio tom. 10. †Hil. can. vlt. i Matt. nõ multũ procul a fi.

in pectora nostra penetrare, lapis ostio aduoluitur. Et sicut Orig. * dicit, non fortuito scriptum est, quòd Ioseph inuoluit corpus Christi sindone munda, & posuit in monumento nouo, & quòd aduoluit lapidem magnum: quia omnia quæ sunt circa corpus Iesu, munda sunt, & noua, & valde magna.

Ho. 35. in Matth. in vlt. fo. ho. tom. 3.

SVMMÆ TEXTVS.

Conclusio est affirmãda. Demonstraturque efficaciter ex illo Isaiæ. 11. & erit sepulchrum eius gloriosum. Idque fuit maxime conueniens. Primo ad confirmãdam fidem mortis, & resurrectionis ipsius. Secundo, ad commendandam pietatem eorum, qui honorifice sepelierunt eum. Tertio, quantum ad mysterium, per quod informãtur illi, qui Christo consepeliuntur in mortem. Fuitque honorifica sepultura, vt consideraretur virtus morientis, qui contra intentionem occidentium, etiam mortuus, est honorifice sepultus. Præfigurabaturque deuotio fidelium, qui Christo mortuo erant seruituri.

Cõclusio. Isaiæ. 11.

EXPOSITIO ARTICVLI.

EXpositionem huius articuli commodissimè auspicabimur ex illo Isaiæ 11. In die illa radix Iesse, qui stat in signum populorum ipsum gentes deprecabuntur, & erit sepulchrum eius gloriosum. in die inquit, illa, plane designans diem mortis Domini, erit radix Iesse, id est, Iesus Christus, qui secũdum naturam humanam fuit filius Dauid, qui in Cruce eleuatus stat in signum populorum, quod vtique signum omnes nationes & populi, qui desiderabunt salutem, conspicient, deprecabunturq; vt salutem æternam illis concedat, & erit sepulchrum eius gloriosum, si quidem in se reconder non corpus mortuum solum, sed corpus vnitum & copulatum diuinitati filij Dei. Obidque omni gloria & splendore erit prorsus admirabile.

Explicat locus. Isaiæ. 12.

¶ Sed videamus quomodo illud corpus diuinissimum fuerit sepulturę traditum. Certè sepulturæ traditus est Dominus & ab honorificis magnisque personis & sumptu, modoque honorifico. Personæ autem sepeliẽtes duæ fuerunt, ambo principes Iudæorum magni apud Iudæos nominis. Prior Ioseph dictus est ab Arimathia ciuitate nobilis. decurio, vt habet Marcus Euangelista. Est autem pro dictione, decurio, Græcis alia vox, quæ consiliariũm, aut senatorem significat. Non est ergo nomen, decurio, hoc loco nomen officii militaris, sed nomen dignitatis municipalis, vt hinc intelligere liceat, hunc Ioseph senatorem fuisse vrbis Hierusalem. Nam cum fuisse incolam ciuitatis Hierusalẽ, satis comprobare videtur sepulchrũ, quod sibi exciderat extra muros Hierusalem in suo horto, fuitque vir iste vir bonus & iustus, vt ait D. Lucas, & ipse discipulus, hoc est auditor erat Iesu, licèt occultus propter metum Iudæorum vt habet Ioannes, qđ non est diuersum ab eo, quod Marcus & Lucas dicũt, etiã eum expectasse regnũ Dei, Commemorat etiam Lucas, hunc non consensisse cõsilio & actibus Iudæorum. Hic itaque qui prius metu Iudæorum dissimulabat se discipulũ esse Iesu, nunc omni postposito metu, & pudore, qđ virtutem crucifixi declarat, audacter accessit ad Pilatum petens, sibi donari corpus Iesu. Pilatus autem mirabatur si iam obiisset, quòd multis non solum horis, sed etiam diebus crucifixi soleant in cruce viuere. Cæterum vbi ex Centurione, cui custodiendos crucifixos commiserat, intellexisset mortem Iesu, tunc demum donauit corpus Iesu ipsi Ioseph. Ioseph, ergo donato sibi corpore, primo quidẽ illud deposuit de cruce, deinde depositum inuoluit in sindone eaque munda, quam ad hoc mercatus fuerat, illudque sic inuolutum posuit in monumento, quod sibi recẽter parauerat, idque magno sumptu, nimirum quod excisum fuerat in petra. Adiunctus est Ioseph teste Ioãne & alter, similibus est Ioseph præditus cõditionibus, Nicodemus

Modus sepulturæ Christi explicatur.

demus nomine, quem principem Iudæorum vocat Ioannes. Dicitque non consensisse ipsum actibus & consilio Iudæorũ, vt patet ex c. 7. vbi illius pro Christo cõtra Pharisæos defensionẽ recenset. Colligiturque ex c. 3. eiusdem Euãgelij, discipulũ fuisse Iesu, occultum licèt pp metum Iudæorum, & expectasse regnum Dei. Hic similia pietatis officia cũ Ioseph erga Iesum exhibuit, vt enim ille sindonẽ, ita hic attulit mixturã myrrhæ, & aloes, vnguẽtum scilicet, magni pretij. Idque in multo pondere ad libras, scilicet, fermè centum, vt intelligere hinc liceat eorpus Domini non leuiter perunctum fuisse vnguento, sed in illo fuisse sepultũ, penitusque immersum. Accipiens autem & ipse corpus Domini & linteis illud ligans cum suis aromatibus pro more Iudaico, posuit sic ligatum & vnctum in sepulchro cum Ioseph. Quòd autem Iudæi corpora mortua aromatibus peruncta sepelirent, omnino verosimile est, eos fecisse ob spẽ resurrectionis, ob quã & honore ea corpora afficienda indicauerunt. Itaque & hunc morem in sepeliendo Christi corpore obseruauerunt. Ex quorum exemplo monemur pium defunctis officium exhibere, iuxta illud Eccle. 7. mortuo non prohibeas gratiam. Nec reprehendendum esse quidquid iuxta regionis gratiam in mortuorum exequiis impenditur, maximè si tale sit, vt fiat ex fide resurrectionis. Erat autẽ in loco vbi crucifixus est Iesus hortus, & in horto monumentum nouum in quo nõdum quisquam positus erat. Ibi ergo propter paraseeuem Iudæorum, quia iuxta erat monumentum, posuerunt Iesum, & aduoluit Ioseph saxum magnum ad ostium monumenti, quod ad Iudæorum petitionem ex mandato Pilati munitum fuit, idque duobus modis. Nam & adhibuerũt circa illud custodes, & lapidem, qui claudebat os sepulchri obsignauerunt, & sigillauerunt. Et ita dum resurrectiuro conantur exitum occludere, auxerunt miraculum & fidem resurrectionis. Hæc est historia admirabilis de gloria sepulturæ Christi circa quam duæ quæstiones moueri solent.

Quo intelligatur, quòd Nicodemus attulerit mixturam myrrhę, & aloes quasi libras cẽtum. Budæus.

¶ Prior est, quomodo intelligatur, illud qđ Nicodemꝰ attulerit mixturam myrrhæ & aloes quasi libras centũ. Ratio dubitandi est. Nam centum libræ myrrhę & aloes satis erant ad corpora multorum hominum inungenda, propter quam rationem quidam autores hic recurrunt ad libram nummariam, voluntque his verbis significari mixturam myrrhæ & aloes emptam Nicodemo fuisse pretio centum librarsim nummũ. Hoc enim genere mensuræ vtuntur multi populi in pecuniis connumerandis. Cæterum Budæus lib. 2. de asse, dicit, quòd libra nũmaria millæ æris valet, id est, mille dipondia, vt apud Hispanos consuetum est appellari. Quòd si verum est, istorum autorum sententia incommodum habet non ferendum. Nam significat sumptum fuisse tam magnum, vt in emenda mixtura hac centum milia æris fuerint consumpta. Quod videtur supra fidem veri consistere. Præstat ergo dicere, quòd libra hoc in loco pro pondere myrrhæ & aloes vsurpanda sit, nusquam enim in scriptura pro libra nummaria hoc vocabulum vsurpatum est. Sed est sciendum, quòd libra non est eiusdem ponderis apud omnes, fortassis apud Iudæos libra vncia erat, sed secundum communem cursum libra duodecim vncias habet, & tota quantitas centum librarum mixturæ myrrhæ & aloes insumpta fuit in corpore Christi vngendo, vt intelligamus corpus Domini nõ leuiter perunctum fuisse sed sepultum fuisse in hac mixtura & pene immersum, vel fortassis erat consuetudo apud Iudæos vt obuoluerentur corpora mortuorum in sindone plena myrrha & aloes.

De ritu sepulchrorũ tria axiomata. Augustꝰ. Primum axioma.

¶ Alia quæstio solet moueri hoc in loco de sepulchris & ritu sepulchrorum, qui inter Christianos obseruatur. Sit ne licitus, an potius reprehendendus? vtpote qui gentilium fastum & vanitatem præseferre videatur. In huius rei expositionẽ tria axiomata diuinæ Theologiæ edisserenda sunt, quæ ferè ex D. Augustꝰ. 1. de ciuit. Dei cap. 12. & 13. transcripta sunt. Primum vitis Christianis, non multum de sepultura corporum curandum est. Nam etiã si Christianis denegata fuerit, nihil adimit. Neque enim istud pia fides nimium reformidat, tenens prædictũ, nec absumentes bestijas resurrecturis corporibus ob futuras, quorum capillus capitis non peribit. Nec vllo modo diceret veritas, Nolite timere eos, qui corpus occidũt, animam autem non possunt occidere, si quicquam obesset futuræ vitæ quicunq; inimici de corporibus occisorũ facere voluissent. Nisi fortè quispiam sic absurdus est, vt cõtendat eos qui corpus occidant non debere timeri ante mortem ne corpus occidant, & timeri debere post mortem, ne corpus occisum sepeliri non sinant. Falsum est ergo, quod ait Christus, qui corpus occidunt, & postea nõ habent; quid faciant: si habẽt tanta, quæ de cadaueribus faciant? Absit vt falsum sit, quod veritas dixit. Dictum est enim aliquid eos facere cũ occidunt, quia in corpore sensus est occidendo: postea vero nihil habere quod faciant, quia nullus sensus est in corpore occiso. Multa itaq; corpora Christianorum terra non texit, sed nullum eorum quisquam a cœlo & terra separauit, quam totã implet præsentia sui, qui nouit vnde resuscitet quod creauit. Dicitur quidem in Psalmo. Posuerunt mortalia seruorum tuorum escam volatilibus cœli, carnes sanctorũ tuorum bestiis terræ. Effuderunt sanguinẽ eorum sicut aquã in circuitu Hierusalem, & non erat qui sepeliret: sed magis ad exaggerandam crudelitatem eorum, qui ista fecerunt, non ad eorum infelicitatem, qui ista perpessi sunt. Quanuis enim hæc in cõspectu hominum dura & dira videantur: sed pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius. Proindè omnia ista, id est, curatio funeris, cõditio sepulturę, pompa exequiarum magis sunt viuorum solatia quã subsidia mortuorũ. Si aliquid prodest impio sepultura pretiosa, oberit pio vilis aut nulla. Præclaras exequias in conspectu hominum exhibuit purpurato illi diuiti turba famulorum, sed multo clariores in conspectu Domini vlceroso illi pauperi Lazaro ministeriũ pbuit Angelorũ, qui eũ nõ extulerunt in marmoreũ tumulũ sed in Abrahæ gremium sustulerunt. Rident illi hęc cõtra quos defendẽdam suscepimus veritatem propositam. Certe, sepulturæ magna cura apud Romanos. Hinc multa de religione sepulchrorum & pœnæ legibus additæ, qui hoc vel illud commiserit, insepultus abiiciatur: sicut illud apud declamatores, qui parentes in calamitatibus deseruerit, insepultus abiiciatur. Sic ad popularem sensum ꝑ Milone loquitur Cicero, cum infelicius dicit cadauer Publii Clodii fuisse, quòd honore illo, & cõsueta funeris pompa caruerit. Verumtamen sepulturę curam etiam philosophi contempsere, vt Diogenes Cynicus, qui se canibus auibusque exponi mortuum iussit: cumque amici admonerent de laniatione cadaueris, apponite, inquit, mihi baculum, quo aues & canes abigam. Atqui nihil senties, inquiunt illi. Si nihil sentiam, respondit Diogenes, quid mihi oberit laniatio? Idem fecit Menippus, & pene fuit istud Cynicis omnibus commune. Theodorũ Cyreneum, Cicero in Tusculanis scribit Lysimacho cruẽ minanti respondisse. Terribilis sic hęc purpuratis tuis, mea nihil interest humi ne an sublime putrescam? Eadẽ est Socratis sententia in Phædone Platonis. Sæpe vniuersi exercitus dum pro terrena patria morerentur, vbi postea iacerent, vel quibus bestiis esca fierent, non curarũr. Licuitque de hac re Poetis plausibiliter dicere;

Secũdum axioma. Augustꝰ.

Cælo tegitur, qui non habet vrnam.

Inde declamator ille apud Senecam, Omnibus natura sepulturam dedit. Naufragorum idem fluctus, qui expulit: suffixorũ corpora crucibus in sepulturam suam defluunt eos qui viui vruntur, pœna funerat. Et Virgilius, qui pœnas apud inferos insepultis statuit, tamen verbis Anchisæ facilem sepulchri tacturam esse dicit. Versiculus ille Mecænatis, in primis laudatur a veteribus.

Nec tumulum curo, sepelit natura relictos.

¶ Secundum axioma. Non sunt contemnenda & abiicienda corpora defunctorum, imo honorifice sepeliẽda, maximè fidelium hominum & iustorum. Sic pronunciat D. Augustꝰ. in loco citato, cuius verba libet hic ferè ad literam commemorare. Certè sunt honoranda cor-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pora mortuorum, quibus tanquam organis, & vasis ad omnia bona opera, sanctus vsus est spiritus. Si enim paterna vestis & annulus, ac si quid huiusmodi, tanto charius est posteris, quanto erga parentes maior affectus: nullo modo ipsa spernenda sunt corpora, quæ vtique multo familiarius atque coniunctius, quàm quælibet indumenta gestamus. Hæc enim non ad ornamentum vel adiutorium, quod adhibetur extrinsecus, sed ad ipsam naturam hominis pertinent. Vnde & antiquorum iustorum funera officiosa pietate curata sunt, & exequiæ celebratæ, & sepultura prouisa, ipsique dum viuerent, de sepeliendis, vel etiam transferendis suis corporibus filiis mandauerunt, & Tobiæ 2. & 12. Tobias sepeliẽdo mortuos, Deum promeruisse, teste angelo commendatur. Ipse quoque Dominus die tertio resurrecturus religiosæ mulieris bonũ opus prædicat, prædicandumque commendat, quòd vnguentum pretiosum super membra eius effuderit, atque hoc ad eum sepeliendum fecerit. Et laudabiliter commemorantur in Euangelio, qui corpus eius de cruce acceptum diligenter, atque honorifice tegendum sepeliendumque curarunt. Verum istæ autoritates non hoc admonent, quòd insit vllus cadaueribus sensus: sed ad Dei prouidentiam, cui placent etiam talia pietatis officia, corpora quoque mortuorum pertinere significant, propter fidem resurrectionis astruendam. Vbi & illud salubriter discitur, quàta possit esse remuneratio pro eleemosynis, quas viuentibus & sentientibus exhibemus, si neque hoc apud Deum perit, quod exanimis hominum membris officii, diligentiæque persoluitur. Sunt quidem & alia, quæ sancti Patriarchę de corporibus suis vel condendis, vel transferendis prophetico spiritu dicta intelligi voluerunt. Iacob moriẽs iniunxit Ioseph filio, vt in monumentum maiorum suorum inferretur, nec relinqueretur in Ægypto Gene. quadragesimoseptimo. Ipse quoq; Ioseph fratribus mandauit, vt ipsi meminissent, & ita posteris traderent, cum migrarent in terram illam patribus a Deo promissam, ossa sua in eam vti transferrent. Genesis vltimo.

Tobiæ 2. & 12.

Gene. 47.

Gene. vlti. Tertium axioma.

¶ Tertium axioma. Omnis fastus & vanitas in struendis sepulchris cauenda sunt. Cenè pudere debet nostros Christianos præsertim sacerdotio dicatos funeris, ac sepulchri pompam expetere, cum Petri, & Pauli, præterea Stephani, Laurentii, Hieronymi, Gregorii, torque aliorum sanctorum, & martyrum corpora videamus humi Romæ iacere, nullis in aere pendentibus mausoleis. Sed ne hanc tantum nostris conuenire dicamus, videamus, quod Cyrus moriens apud Xenophõtem loquitur. Meũ corpus pueri cum decessero, nolite neque in auro, neque in argento, neque in aliquo lapide collocare, sed terræ statim reddite. Marcus Æmilius Lepidus, qui princeps Senatus fuerat antequam spiraret, præcepit filiis, vt se sine linteis, sine purpura efferrent, in reliquum funus ne plus quã æris denos consumerent, imaginum specie non sumptibus nobilitari maximorum virorum funera solere. Autor est Liuius Decada 3. Cicero lib. 2. de legibus ad finem inquit, lege sancitum esse, ne quis sepulchrum faceret operosius, quàm quòd decem homines effecerint triduo. Aliam commemorat legem, quæ in hũc modum statuit. Super terræ tumulum ne quid statuatur nisi columella tribus cubitis non altior, aut mensa, aut labellum.

Liuius. Cicero.

Sed & alia lex vetat strui sepulchrum altius, quàm quod quinque diebus absolverint, nec ex lapide excitari plus, neque imponi quàm quòd captat laudem mortui incisam, neque plus quatuor heroicis versibus. Hæc de sepulchrorum religione dixisse sufficiat.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm corpus Christi in sepulchro fuerit incineratum.

AD tertium sic proceditur. Videtur, q̃ corpus Christi in sepulchro fuerit incineratum. Sicut enim mors est pena peccati primi parentis, ita etiã & incineratio: dictum est enim primo homini post peccatum, Puluis es, & in puluerem reuerteris: vt dicitur Gene. 3. Sed Christus mortem sustinuit, vt nos a morte liberaret. Ergo etiam incinerari debuit corpus eius, vt nos ab incineratione liberaret.

284 Infr. q. 53. ar. 1. cor. & ad 1. & 3. d. 21. q. 11. art. 2. & q. 2. art. 1. ad 1. & op. 3. cap. 241. & op. q. 69. c. 20. co. 2.

¶ 2. Præterea, Corpus Christi fuit eiusdem naturæ cum corporibus nostris. Sed corpora nostra statim post mortem resolui incipiunt, & ad putredinem disponuntur: quia exhalante calido naturali, superuenit calor extraneus, qui putrefactionem causat. Ergo videtur, quòd similiter in corpore Christi accideret.

¶ 3. Præterea, Sicut dictum est, *Christus sepeliri voluit, vt daret hominibus spem resurgendi etiam de sepulchris. Ergo etiam incinerationem pari debuit, vt spem resurgẽdi incineratis post incinerationem, daret.

ar. 1. huius quæst.

¶ Sed contra est, quod in Psal. 15. dicitur. Non dabis sanctum tuum videre corruptionẽ. Quod Dam. *exponit in 3. lib. de Corruptione, quæ est per resolutionem in elementa.

li. 3. ortho. fid. c. 18.

Respondeo dicendum, q̃ nõ fuit conueniens corpus Christi putrefieri, vel quocunque modo incinerari. quia putrefactio cuiuscũque corporis prouenit ex infirmitate naturæ illius corporis, q̃ non potest amplius corpus continere in vnum. Mors autem Christi (sicut supra dictum est *) nõ debuit esse ex naturæ infirmitate, ne crederetur non esse voluntaria: & ideo non ex morbo, sed ex passione illata voluit mori, cui se obtulit sponte. Et ideo Christus, ne mors eius naturæ infirmitati scriberetur, noluit corpus suum qualitercunque putrefieri, aut qualitercunque resolui: sed ad ostensionem virtutis diuinæ voluit corpus illud incorruptum permanere. Vnde Chrysost. * dicit, quòd viuentibus alijs hominibus, his scilicet qui egerunt strenue, arridẽt propria gesta: his autem pereuntibus, pereunt. Sed in Christo est totum contrarium: nam ante crucem omnia sunt mœsta & infirma: vt autem crucifixus est, omnia clariora sunt facta, vt noscas non purum hominẽ crucifixum.

q. præc. ar. 1, ad 2.

In tra. qui dẽ, Aduersus gẽtiles demonstratio, quòd Christ* sit Deus, parũ ante med. to. 5.

Ad primum ergo dicendum, q̃ Christus cum non esset subiectus peccato, neque morti erat ob noxius, neque incinerationi: voluntariè tamen mortem sustinuit propter nostram salutem, secũdum rationes suprad ctas. *Si autem corpus eius fuisset putrefactum vel resolutum, magis hoc fuisset in detrimentum salutis humanæ, dum non crederetur in eo esse virtus diuina. Vnde ex persona

In cor. ar. & q. 50. ar. 1.

sona eius in Psalmo 29. dicitur. Quæ vtilitas in sanguine meo, dum descẽdo in corruptionem? quasi dicat. Si corpus meum putrescat, perdetur effusi sanguinis vtilitas.

Ad secundum dicendum, q̃ corpus Christi quantum ad conditionem naturæ passibilis putrefactibile fuit: licèt non quantum ad meritum putrefactionis, quod est peccatum. Sed virtus diuina corpus Christi a putrefactione præseruauit, sicut & resuscitauit a morte.

Ad tertium dicendum, q̃ Christus de sepulchro resurrexit virtute diuina, quæ nullis terminis coarctatur. Et ideo hoc, q̃ à sepulchro surrexit, sufficiens argumentum fuit, q̃ homines erant resuscitandi virtute diuina non solum de sepulchris, sed etiam de quibuscunque cineribus.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio. Psal. 15. Damasce.

CONclusio est negans. Et probatur ex illo Psalm. 15. Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. Quod Damas. exponit in 3. li. de corruptione, quæ est per resolutionem in elementa. Deinde probatur. Quia putrefactio cuiuslibet corporis prouenit ex infirmitate naturę illius corporis, quæ non potest amplius corpus continere in vnum: sed sicut Christus non debuit mori ex infirmitate, ne crederetur non esse voluntaria mors illius, sed ex passione illata, cui sponte se obtulit: ita etiam noluit corpus suũ qualitercunque putrefieri aut resolui, vt ostenderetur diuina virtus in cõseruatione illius corporis. Vnde Chryso. viuentibus alijs hominibus arridẽt propria gesta, & pereuntibus pereunt, sed in Christo est cõtrariũ: quia ante crucem omnia sunt mœsta, & infirma, post crucem omnia sunt clariora facta, vt noscas non purum hominem crucifixum.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Probationes Durandi pro conclusione articuli reprobantur.

DE quæstione huius articuli disputant Theologi in 3. d. 21. & quidem Durandus q. 2. aliter probat conclusionem huius articuli. Corpus Christi, inquit, non debuit incinerari, nec pati aliquam corruptionem putrefactionis, quia talis defectus aut fuissent a Christo contracti, aut voluntarie assumpti, non contracti, quia sicut nõ contraxit peccatum originale, sic etiam non contraxit defectus consequentes peccatum originale, de quorum numero sunt prædicti defectus. Item, nec eos voluntariè assumpsit, nec assumere debuit, tum propter dignitatem diuinitatis cui vniebatur, tum quia Christus non assumpsit defectus humanæ naturæ, nisi quantum expediebat ad finem redemptionis nostræ, & ideo cum opus nostræ redemptionis fuerit in morte Christi completum, iuxta illud, quod dixit in cruce: Cõsummatum est. Propter hoc putrefactio vel incineratio, quæ sunt defectus mortẽ cõsequentes, non debuerunt esse in corpore Christi. Sed probatio Durandi mihi omnino non probatur, nam quantum Christus non contraxit peccatum originale, ad quòd mors consequebatur, contraxit quidem mortem. Vnde Christus si non violenter occisus fuisset, naturaliter moreretur, & in senium deueniret. Et profecto corpus Christi mortuũ ex sua natura fuisset in pulueres solnendũ, nisi diuina virtus obstitisset. Oportet ergo, vt vir Theologus demonstret veras causas, ob quas corpus Domini iacens in sepulchro nulli incinerationi, tabefactioni, aut corruptioni fuerit obnoxium, num virtute illius mixturæ ex myrrha & aloe confectæ, num quia corpus incontaminatum fuit & innocuum? num quia vnitum diuinitati? num quia modicas egit moras in sepulchro, vbi si diutius moraretur, putresceret? In huius rei expositionem dico primo, mixtura myrrhæ & aloes, non erat sufficiens causa, ob quam corpus Domini sepultum in corruptibile esset. Hoc manifestum est. Nam corpus ex elementis compositum, quantumcunque a virtute naturali aromatum præseruetur, statim disponitur ad corruptionem, vt hic dicit D. Thom. in solutione secundi. Secundo dico, hoc factum fuisse diuina virtute. Hoc liquido colligitur ex præcedenti dicto. Tertiò dico, si corpus Christi fuit præseruatum a corruptione ex miraculo, hoc fuit ex nouo miraculo, & non solum ex virtute ipsius vnionis. Hoc est manifestum, quia prius erat vnitum & erat passibile. Patet hoc ipsum. Nam vt existimo corpus, Christi suapte natura esset in pulueres resoluendum nisi diuina virtus obstitisset. Non quidem virtute illius male dictionis, Puluis es, & in puluerem reuerteris. Nam hæc maledictio nos non solum persequitur ex peccato primi parentis, sed ex natura corporis corruptibilis. Quartò dico, non fuisse causam ob quam non putresceret, quia erat corpus innocuum & immaculatum, siquidem tam innocuum erat viuum, quam defunctum, at viuum mortale erat, atque passibile. Vnde certum habemus etiam si Domini defunctum corpus non peruenisset aloe & myrrha, non putresceret ex diuina virtute, illud ab omni corruptione præseruante. Et hoc præsefert illa sententia Psalmi. Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. Sed dicet Theologus, ex hoc loco non efficaciter ista sententia comprobatur. Etenim ex eo resurrectio Christi solum persuadetur, vt patet Actorum 2. vnde videtur, quòd in illa sententia nullus sit sermo de tabefactione, & incineratione. Respõdetur tamen, quòd ex hac autoritate simul cum ratione Theologica, dogma hoc confirmatur. Etenim quòd illic sit sermo de corruptione in sepulchro euidens est, itaque sensus est, quòd Christus Dominus nullam habuit in sepulchro corruptionem, idque suadet ratio ex Theologia deducta. Nam talis corruptio non erat meritoria, nec expediens ad finem nostræ redemptionis, vt supra dictum est.

Act. 2.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm Christus fuerit in sepulchro solùm vna die & duabus noctibus.

285 Inf. qõ. 52. ar. 4 cor. & q 53. ait. 2. co. & opu. 3. c. 243. & opu. 60. ca. 20. co. 2 fi. & 1. cor. 15. li. 1. co. 2.

AD quartum sic proceditur. Videtur, q̃ Christus nõ fuerit in sepulchro solũ vna die & duabus noctibus. Dicit enim ipse Matth. 12. sicut fuit Ionas in ventre Ceti tribus diebus, & tribus noctibus; ita Filius hominis erit in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Sed in corde terræ fuit in sepulchro existens. Non igitur fuit in sepulchro solum vna die & duabus noctibus.

¶ 2. Præterea, Gregor. * dicit in Hom. Paschali, quòd sicut Samson abstulit media nocte portas Gazæ, ita Christus media nocte auferens portas inferni, resurrexit. Sed postquam resurrexit, non fuit in sepulchro. Ergo non fuit in sepulchro duabus noctibus integris.

hom. 21. in Euãge. declinando ad fi.

¶ 3. Præterea, Per mortem Christi lux præualuit tenebris. Sed nox ad tenebras pertinet, dies autem ad lucem. Ergo conuenientius fuit, quòd corpus Christi fuerit in sepulchro duobus diebus, & vna nocte, quàm econuerso.

Sed contra est, quòd sicut Aug. *dicit in 4. de Trin. à vespere sepulturæ vsque ad diluculum resurrectionis, triginta sex horæ sunt, id est, nox tota cum die tota & noctę tota.

lib. 4. ca. 6. post med. to. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Respondeo dicendum, quòd ipsum tempus, quo Christus in sepulchro mansit, effectum mortis eius repræsentat. Dictum est autem supra, * quòd per mortem Christi liberati sumus a duplici morte, scilicet a morte animę & a morte corporis, & hoc significatur per duas noctes, quibus Christus in sepulchro permansit: Mors autē eius, quia non fuit ex peccato proueniens, sed ex charitate suscepta, non habuit rationem noctis, sed diei, & ideo significatur per diem integrum, quo Christus fuit in sepulchro. Et sic conueniens fuit, quòd Christus vna die & duabus noctibus esset in sepulchro.

a1.6.q.præcedenti.

lib.3.c.24. in me. t.4.

Ad primum ergo dicēdum, quòd sicut Aug. * dicit in libro de Consensu Euangelistarum: Quidam modum loquutionis Scripturæ nescientes, noctem voluerunt annumerare tres illas horas, a sexta usque ad nonam, quibus sol obscuratus est, & diem tres horas alias quibus iterum terris est redditus, id est, a nona usque ad eius Occasum: sequitur enim nox futuri Sabbathi, qua cum suo die computata, erunt iam duæ noctes & duo dies. Portò autem post Sabbathum sequitur nox primi Sabbathi, id est, illucescentis diei Dominici, in qua tunc Dominus resurrexit, & ita adhuc nō constabit ratio trium dierum, & trium noctium. Restat ergo, vt hoc inueniatur, illo Scripturarum vsitato loquendi modo, quo a parte totum intelligitur, ita. s. quòd vnam noctem, & unā diem accipiamus pro uno die naturali. Et sic primus dies computatur ab extrema parte sui, qua Christus in sexta feria est mortuus & sepultus: secundus autem dies est integer cum 24. horis nocturnis & diurnis: nox autem sequens pertinet ad tertium diem. Sicut enim primi dies propter futurum hominis lapsum, a luce in noctem; ita isti propter hominis reparationē, a tenebris cōm putantur in lucem.

lib.4.ca.5.to.3.

Ad secundum dicendum, quòd sicut Augu. * dicit in 4. de Trinit. Christus in diluculo resurrexit, in quo aliquid lucis apparet, & adhuc tamen aliquid remanet tenebrarum noctis. Vnde de mulieribus dicitur, Ioan. 20. quòd cum adhuc essent tenebræ, uenerunt ad monumentum. Ratione ergo harum tenebrarum Gregor. * dicit Christum media nocte surrexisse: non quidem diuisa nocte in duas partes æquales, sed infra ipsam noctem. Illud enim diluculum, & pars noctis & pars diei dici potest propter conuenientiā, quam cum utroque habet.

Ho. 21. in Euang. nō remotè a fine.

Ad tertium dicendum, quòd in tantum lux in morte Christi prævaluit (quæ significatur per unam diem) quòd tenebras duarum noctium, id est, duplicis mortis nostræ, remouit, ut dictum est. *

In cor.art.

SVMMA TEXTVS.

Cōclusio. D. August.

CONclusio est affirmatiua. Probaturque in primis auctoritate D. Augost. 4. lib de Trin. cap. 6. a vespere sepulturæ, vsque ad diluculum resurrectionis, triginta sex horæ sunt, id est, nox tota cum die tota & nocte tota. Patet rursus. Tempus enim sepulchri effectum mortis eius repræsentat. Per duas itaque noctes vtraque mors animę & corporis, a quibus liberati sumus, figuratur. Mors vero eius, quia non fuit ex peccato proueniens, sed suscepta ex charitate, non habet rationem noctis, sed diei: vnde significatur per diem integrum, quo fuit in sepulchro.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Explicatur locus difficilis scripturæ de tribus diebus & tribꝰ noctibus quibus Christus fuit in sepulchro. Matth. 12. Mar. 8.

NOn facilè intelligitur, neque explicatur quidem, quomodo conclusionem huius articuli non labefactet & subuertat illud, quòd dicit Dominus Matthæi 12. sicut fuit Ionas in ventre Ceti tribus diebus & tribus noctibus, ita Filius hominis erit in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus, sed in corde terræ fuit in sepulchro existens, quomodo ergo dicit Dnus Thom. quod fuit in sepulchro solum vna die & duabus noctibus? cuius etiam assertioni contrariatur illud, quod habetur Marci 8. Oportet Filium hominis multa pati, & reprobari a senioribus, & a summis sacerdotibus, & scribis, & occidi, & post tres dies resurgere, ergo amplius, quàm per tres dies Christus in sepulchro commoratus est.

D.August.

¶ Ad hoc dubium variæ sunt expositiones doctorum. In primis D. Augustinus libro 5. de consensu Euangelistarum ca. 24. in hunc modum scribit. Quidam modum loquutionis scripturæ nescientes, noctem voluerunt annumerare tres illas horas a sexta vsq; ad nonam, quibus sol obscuratus est, & diem, tres horas alias, quibus iterum terris est redditus, id est, a nona vsque ad occasum: sequitur enim nox futuri Sabbathi, qua cum suo die computata erunt iam duæ noctes & duo dies. Post Sabbathum autem sequitur nox primi Sabbati, id est, illucescentis diei Dominici, in qua tunc Dominus resurrexit, & ita adhuc non constabit ratio trium dierum, & trium noctium. Restat ergo, vt hoc inueniatur illo scripturarum vsitato loquendi modo, quo a parte totum intelligitur, ita scilicet quòd vnam noctem, & vnā diem accipiamus pro vno die naturali. Et sic primus dies computatur ab extrema parte sui, qua Christus in sexta feria est mortuus & sepultus: secundus autem dies est integer cum 24. horis nocturnis & diurnis, nox autem sequens pertinet ad tertium diem: sicut enim primi dies propter futurum hominis lapsum, a luce in noctem, ita isti propter hominis reparationem, a tenebris computantur in lucem. Dominus Caietanus adhibet duas explicationes huius difficultatis. Prior est tropum esse scripturæ sanctæ, vt quoties exprimere velit diem naturalem continentem 24. horas ferè coniunctim dicat, diem & noctem veluti scriptura dicēs, primo Moysen, deinde Heliam, tertio Christum ieiunasse quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, voluit indicare, eos spatio quadraginta dierum naturalium abstinuisse ab alimento corporali. Eodem modo dicens, cum Ionam in ventre Ceti, tùm Christum fuisse in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus, significat tribus diebus naturalibus, illum fuisse in ventre Ceti, Christum vero in sepulchro. Quod sepositā omni dubietate verissimum est. Quia a die Veneris ante occasum solis fuit in sepulchro, vsque ad diem Dominicum, mane circa ortum solis, ergo tribus diebus naturalibus. Vna die naturali, quæ incepit post occasum solis diei Iouis, durans vsque ad occasum solis diei Veneris, quo die ante solis occubitum sepultus erat, altera die naturali, quæ incepit post occasum solis diei Veneris, durans vsque ad occasum solis diei Sabbathi, tertia quoque die naturali, quæ incepit post occasum solis diei Sabbathi, durans vsque ad occasum solis diei Dominicæ, qua die Dominica ab Euangelistis appellata prima Sabbathi, surrexit Dominus. Fuit igitur reuera in sepulchro tribus diebus naturalibus. Altera explicatio est, quòd licèt Iesus fuerit in corde terræ actu ab hora mortis tantum, fuit tamen in eodem secundum actionem inferentem ipsi mortem ab hora illa, qua captus est: dicente ipso

Caietan.

ipso tunc. Hæc est hora vestra & potestas tenebrarum. Ex tunc enim pro mortuo haberi potest: quia ad hoc tempus, captus ac vinctus est vt occideretur, & indesinenter ad hoc opera data est efficax. Ab illa autem hora computando constant inueniri artificiales tres tam noctes quam dies. Nam interuenit nox parasceues, nox Sabbathi, & nox Dominicæ, & interuenit dies parasceues, dies Sabbathi, & dies Dominicus, in quo vt dicitur Marci vlt. Iesus surrexit mane: ac per hoc interuenit prima pars diei Dominicæ.

Marc. vlti.

QVAESTIO LII.

De descensu Christi ad inferos, in octo articulos diuisa.

DEinde cōsiderandum est de descensu Christi ad inferos.

¶ Et circa hoc quæruntur octo.

¶ Primò, vtrùm fuerit conueniēs Christum ad inferos descendere.

¶ Secundò, in quem infernum descenderit.

¶ Tertiò, vtrùm totus fuerit in inferno.

¶ Quartò, vtrùm aliquam moram ibi traxerit.

¶ Quintò, vtrùm sanctos Patres ab inferno liberauerit.

¶ Sextò, vtrùm damnatos ab inferno liberauerit.

¶ Septimò, vtrùm liberauerit pueros in peccato originali defunctos.

¶ Octauò, vtrùm liberauerit homines de purgatorio.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm fuerit conueniens, Christum ad infernum descendere.

286 3. di.22.q.2.ar.1.q.1. & opu.3.c.142. & op.60.ca.21. Prin. * Epist.99. inter prin. & me. t.2.

AD primum sic proceditur. Videtur, q non fuerit cōueniens Christum ad infernum descendere. Dicit enim Aug. * in epist. ad Euodium. Nec ipsos quidem inferos vspiam scripturarum in bono appellatos potui reperire. Sed anima Christi non descendit ad aliquod malum: quia nec animæ iustorum ad aliquod malum descendunt. Ergo videtur, quòd non fuerit conueniens, Christum ad inferos descendere.

¶ 2. Præterea, Descendere ad inferos, non potest Christo conuenire secundum diuinam naturam (quæ est omnino immobilis) sed solùm conuenire potest ei secundum naturam assumptam. Ea verò quæ Christus fecit vel passus est in natura assumpta, ordinātur ad humanam salutem, ad quam non uidetur necessarium fuisse, quòd Christus descenderit ad inferos, quia per passionem suam, quam in hoc mūdo sustinuit, nos liberauit a culpa & pœna, vt supra dictum est. * Nō igitur

3o. ar.6.

non fuit conueniens, quòd Christus ad infernum descenderet.

¶ 3. Præterea, Per mortem Christi separata est anima a corpore eius, quod quidem in sepulchro positum fuit: vt supra habitum est. * Non autem videtur, quòd secundum animam solam ad infernum descenderit: quia anima, cum sit incorporea, non videtur quòd localiter possit moueri: hoc enim est corporum, vt probatur in 6. Phys. * descensus autem motum corporalem importat. Non ergo fuit conueniens, quòd Christus ad infernum descenderet.

q. præced.

li. 6. Phys. tex. 32. t. 2.

Sed contra est, quod dicitur in Symbolo. Descendit ad inferos. Et Apostolus dicit Ephe. 4. Quòd autem ascendit, quid est nisi quia & descendit primum in inferiores partes terræ glos. id est ad inferos.

Gl. interl. ibidem.

Respondeo dicendū, q̄ conueniens fuit, Christum ad infernum descēdere. Primò, quidē: quia ipse venerat pœnā nostram portare, vt nos a pœna eriperet, ſm illud Isa. 53. Verè languores nros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Ex peccato autem homo incurrerat non solùm mortem corporis, sed ēt descensum ad inferos. Et ideo sicut fuit conueniens eum mori, vt nos liberaret a morte; ita conueniens fuit, enm descendere ad inferos, ut nos a descensu ad inferos liberaret. Vnde dicit Oseæ 13. Ero mors tua ò mors, ero morsus tuus inferne. Secundò, quia conueniens erat, vt victo diabolo per passionem vinctos eius eriperet, qui detinebantur in inferno, ſm illud Zac. 9. Tu quoque in sanguine Testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu. Et Col. 2. dicitur. Expolians principatus & potestates, traduxit confidenter. Tertiò, vt sicut potestatem suam ostendit in terra, uiuendo & moriendo, ita etiam potestatem suam ostenderet in inferno, ipsum visitando & illuminando. Vnde dicitur in Psalm. 23. Attollite portas principes vestras, gloss. * id est, principes inferni auferte potestatē vestram, qua usq; nunc homines in inferno detinebatis: & sic in nomine Iesu omne genu flectatur, non solum cœlestium, sed etiam infernorum, vt dicitur Philip. 2.

Gl. ordi. & interlo. simul ibid. ex August.

Ad primum ergo dicendum, quòd nomen infernorum sonat in malum pœnæ, nō autem in malum culpæ. Vnde decuit Christū in infernum descendere, non tanquā ipse esset debitor pœnæ, sed ut eos qui erant pœnæ obnoxij, liberaret.

Ad secundum dicendum, quòd passio Christi fuit quasi quædam causa uniuersalis humanæ salutis, tam uiuorum, quàm mortuorum. Causa autem uniuersalis applicatur ad singulares effectus per aliquid speciale. Vnde sicut uirtus passionis Christi applicatur uiuentibus per sacramēta configurantia nos passioni Christi, ita etiam applicata est mortuis per descensum Christi ad inferos. Propter quod signanter dicitur Zachar. 9. quòd eduxit uinctos de lacu in sanguine Testamenti sui, * id est, per uirtutem passionis suæ.

Vt exponit Gl. interl. ibid.

Ad tertium dicendum, quòd anima Christi

Universidad de Deusto
Biblioteca

non descendit ad inferos eo genere motus, quo corpora mouẽtur, sed eo genere motus, quo Angeli mouentur, sicut in prima Parte habitũ est. † P.p.q.53.

SVMMA TEXTVS.

Conclus. Conclusio est affirmatiua, quæ probatur ex eo, quod habetur in Symbolo, Descendit ad inferos. Et ex eo quod habetur ad Ephes. 4. Descendit ad inferiores partes terræ. Et quòd ita fuerit conueniens, probatur ex rationibus Theologicis, quarum prima est, quia ipse venerat portare ęgrotos nostros: vnde sicut nos liberauit a morte, ita descendit ad inferos, vt a pœnis eius nos eriperet. Secunda, quia conueniens erat, vt victo diabolo per passionem, vinctos eius, qui detinebãtur in inferno, liberaret, vt dicitur Zach. 9. & Colo. 2. Tertia, vt ostenderet potestatem suam in inferno, ipsum visitando & illum illuminando: sicut ostendit in terra viuendo, & moriendo, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, non solum cœlestium, sed etiam infernorum.

Ephes. 4.

Zach. 9. Colo. 2.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Vtrũ Christus secundum aĩam reali ꝓsentia ad inferos vsq; pertraxit.

IN hoc articulo est grauis & perdifficilis qõ. Vtrum sit fides certa animam Christi descẽdisse ad inferos re & præsentia secundum substantiam suam, an solum secundum operationem vel virtutem? Et videtur, quòd anima Christi non ad inferos peruenerit, sed solum eius virtus. Id quod potest ostendi hisce argumentis.

Argumen. partis negatiuæ.

¶In primis, animę separatæ non potest conuenire motus, nisi eo modo, quo reliquis substantiis spiritualibus, sed substantiæ spirituales & Angelicæ solum mouentur per operationem, vt nunc statuo pro certo ex 1.p. q.52.

Prim. arg.

ergo anima Christi solum descendit ad inferos per virtutem suæ operationis.

Secũdum.

¶Deinde in eodem instanti mortis anima Christi fuit apud inferos, ergo non secundum substantiam descẽdit ad inferos. Consequentia inde probatur, quia motus etiam in Angelis non potest fieri in instanti. Antecedens vero probatur. Nam animæ sanctorum in instanti mortis Christi viderunt eum, & habuerunt claram diuinitatis visionem, anima autem Christi fuit causa illius visionis per suum descensum, ergo in eodem instanti mortis fuit ad inferos.

Tertium.

¶Præterea, spiritus non põt esse in pluribus locis definitiuè, sed anima Christi in die mortis fuit in paradiso cum anima latronis, cui dictum est. Hodie mecum eris in paradiso. Luc. 23. ergo non fuit in inferno. Nec valet

Luc. 23.

quod habetur ad Ephes. 4. descendit ad inferiores partes terræ. Et quòd ita fuerit conueniens, probatur ex rationibus Theologicis, quarum prima est, quia ipse venerat portare ęgrotos nostros: vnde sicut nos liberauit a morte, ita descendit ad inferos, vt a pœnis eius nos eriperet. Secunda, quia conueniens erat, vt victo diabolo per passionem, vinctos eius, qui detinebãtur in inferno, liberaret, vt dicitur Zach. 9. & Colo. 2. Tertia, vt ostenderet potestatem suam in inferno, ipsum visitando & illum illuminando: sicut ostendit in terra viuendo, & moriendo, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, non solum cœlestium, sed etiam infernorum.

Ephes. 4.

Zach. 9. Colo. 2.

non obstat, imo confirmat id, quod conamur demonstrare. Nam similiter possemus dicere, quòd anima Christi descendit ad inferos secundum suam operationem, & non secundum substantiam. In contrarium est articulus fidei, qui habetur in Symbolo, Descendit ad inferos.

1. Conclu.

¶Vt hæc quæstio breuiter a nobis elucidetur, sit prima conclusio. Articulus fidei est, quem omnes explicite tenemur credere, Christum descendisse ad inferos. Hæc conclusio sic certa est, vt de veritate ipsius nullus relinquatur dubitandi locus, cum sit expressus articulus fidei, quẽ in Symbolo confitemur, cum dicimus, descendit ad inferos. Cumq; hæc veritas sit definita in capitulo, Firmiter. de summa Trinit. & inueniatur in diuinis literis. Nam

Symbolũ Apostolorum Cap. firmiter. Psalm. 15. Act. 2. Psalm. 29. Ephes. 4. Act. 2. Oseæ 13.

Psal. 15. habetur, Non derelinques animam meã in inferno, quod de Christo intelligitur Act. 2. & Psal. 29. Domine eduxisti ab inferno animam meam. Et ad Ephe. 4. Descendit ad inferiores partes terræ. Et Act. 2. dicit Petrus, quòd Deus suscitauit Christum solutis inferni doloribus, iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo. Et Oseæ 13. Ero mors tua ò mors, ero morsus tuus ò inferne. Sed vt hæc veritas melius intelligatur, libet aduersus eam nonnulla obiicere.

¶In primis obiicio, quòd hæc veritas non inuenitur expressè in sanctis scripturis. Sed hæc obiectio nullius ponderis existit. Nam vt aliqua veritas inter dogmata fidei recenseatur satis est, quòd in Symbolo Apostolorum, vel in sacris conciliis, aut vero in traditionibus Apostolicis inueniatur. Quãuis ergo hæc veritas in sanctis scripturis non inueniretur, non est consequens, quòd fidei dogma non sit. Deinde dico cum D. Augustino, quòd quamquam hæc veritas in Euangelica historia non inueniatur, inuenitur tamen in Psalmis, Prophetis, & in literis Apostolicis, prout supra demonstratum est.

1. obiectio. Solutio obiectionis. Augustin.

¶Deinde obiicio aduersus eandem conclusionem. Nam in Concilio Niceno primo, & in Symbolo fidei ibi compositio nulla huius articuli fit mentio aut commemoratio.

2. obiectio.

¶Ad hanc obiectionem dicunt viri docti, in Symbolo Niceno nullam huius articuli factam fuisse mentionem, quoniam vsq; ad tempus illius concilij super istum articulum nulla erat exorta hæresis, nullusque error, ad cuius labefactionem & extirpationem solent congregari concilia, & ideo absque alia declaratione dereliquere hanc veritatem, vt iam satis determinatam in Apostolorum Symbolo. Cum non esset opus istam veritatem amplius explicasse, cum de se esset manifesta, nullaque occasio errandi ex ea nata esset.

Solutio.

¶Altera solutio huius dubij est, hanc veritatem comprehensam fuisse a patribus Concilij Niceni in illo verbo, Passus est. Nam in his verbis non solum comprehenditur id, quod pertinet ad corporis passionem, sed etiam ad passionem animæ, cuius postrema & vltima fuit descensus ad inferos, in quo quomodo anima Christi passa fuerit in sequentibus explicabitur. Nunc sequitur tertia obiectio.

Altera solutio.

¶Nam videtur prorsus impossibile, quòd eadem persona Christi eodem temporis momento apud inferos fuerit, & in sepulchro iacuerit.

3. obiectio.

¶Sed hæc obiectio non difficilẽ habet expositionem, quam habemus ex Concil. Lateranensi sub Innocentio tertio celebrato. Nam in hoc articulo fidei confitemur, Christum Dominum descendisse ad inferos ratione animæ, a qua diuinitas nunquam fuit separata. Itaque sensus articuli est, ꝙ anima Christi descendit ad inferos, in quo declaratur, quid de anima Christi actum sit, cum a corpore in morte fuit separata: sicut alius articulus fidei de sepultura Christi, demonstrat plane quid actum sit de corpore Christi mortuo postquam a cruce depositum fuit, cui etiam diuinitas mansit vnita, ob idq; nulla est repugnãtia aut impossibilitas eandem Christi personam in eodem temporis momento in sepulchro fuisse, & ad inferos descendisse.

Solutio.

Articulus fidei de descẽsu Christi ad inferos declaratur.

¶Secunda conclusio. Certum est secundum fidem, animam Christi descendisse ad inferos re & præsentia secundum substantiam suam, & non solum secundũ effectum suę virtutis. Priusquam demonstrem huius conclusionis veritatem, præmittendum est, quid senserint doctores quidã de modo, quo anima Christi vel Christus descenderit ad inferos. Durandus in 3. dist. 22. q. 3. discedens a communi scientia Theologorum omnium, in huius rei expositionẽ sic procedit. Cum sit inquit, articulus fidei, Christum descendisse ad inferos, & non possit intelligi ratione diuinitatis, quæ vbique est, nec ratione corporis, secundum quod fuit in sepulchro, reliquum est, vt intelligatur ratione animæ. Quo statuto videndum est, quomodo anima Christi ad infernos descenderit. Pro quo ponit conclusiones.

2. Conclu. Demõstratio ꝙ Christi aĩa reali præsentia ad inferos descendit. Durãdus.

¶Prima, non potest dici, quòd anima Christi descenderit ad infetos eo genere motus, quo corpora mouentur. Secunda, quòd anima moueatur eo genere motus, quo Angeli mouentur, non clare patet. Angeli enim dicuntur moueri de loco ad locum, in quantum successiue operantur in diuersis locis. Anima autem separata non potest habere aliquam operationem circa locum, vel circa corpus existens in loco, quia cum ex natura sua sit determinata ad certum corpus, nõ potest mouere, nec agere in aliud, nisi mediãte corpore proprio, sed illud caret

Durandi conclusiones.

dum

dum est separata, ergo non potest moueri de loco ad locum ratione operationis, quam habet circa locum, vel circa corpus existens in loco. Tertia conclusio. Anima separata potest descendere ad infernum dupliciter. Vno modo per depurationem, & sic animæ damnatorum dñr esse in inferno, propterea quia deputatæ sunt ad illum locum post reassumptionem corpotum. Animæ autem patrum propter deputationem conditionatã, quia nisi fuissent liberatæ, etiam reassumpto corpore permansissent in inferno, & hoc modo anima Christi non descendit ad infernum, vt patet. Alio modo dicitur descendere anima quantum ad effectum, & hoc modo potest descendisse anima Christi ad infernum, prꝑter duplicem effectum, quem habuit in illis, qui erant in inferno. Vnus effectus fuit exhibitio visionis diuinæ, qui effectus attribuitur animæ, quia meritum attribuitur animæ, tanquam principio merendi, per quod meritum animæ beatæ consecutę sunt visionem beatam. Item per appropriationem, quia sicut Christus secundum animam fuit beatus, sic secundũ eam attribuitur ei fuisse causam beatitudinis in aliis. Alius effectus attribuitur ei secũdum quosdam ad quem se habuit anima Christi directè per modum agentis, scilicet illuminare de credendis ipsas animas patrum. Secundum enim Dionysium cap. 7. cœlestis Hierarchiæ, Christus habet docere Angelos, & multo magis animas. Et ratione huius effectus dicitur ad infernũ descendisse. Quarta conclusio Durandi. Licèt sint probabilia & videantur sufficienter saluare articulum fidei, tamen quia diuina virtus multa potest, quæ nos non intelligimus, ideo non est pertinaciter negandum, animam Christi alio modo nobis incognito descendisse ad infernum, nec nos negamus esse alium modum fortassis veriorem, sed fatemur nos illum ignorare. Hæc Durandus, & sic videtur Durando, quòd anima Christi non fuit in inferno per realem præsentiam, nisi eo modo, quo nunc possemus dicere, quòd est apud nos, quia habet fortasse aliquem effectum in nobis. Istam sententiam Durandi amplexus est Picus Mirandulanus in sua Apologia. Cuius prima conclusio hæc erat. Christus non veraciter, nec quantum ad realem præsentiam, descẽdit ad inferos, vt ponit Thomas & communis via, sed solum quo ad effectum. Hanc sententiam Durandi & Pici Mirandulani aio in conclusione esse hæreticam, quòd sic demonstro. Primum ex definitione Ecclesiæ. Etenim in Symbolo Apostolorum aperte habetur, ꝙ Christus descendit ad inferos, & cum hæc veritas constituatur inter alias de morte, & resurrectione Christi, facilè & verè intelligitur, quòd sicut Christus verè mortuus est, & resurrexit, sic sane verè descendit ad inferos. Vnde in magno Concil. Lateranensi sub Innocentio III. sicut refertur in cap. Firmiter, de summa Trinitate. ad hunc modum hæc veritas declaratur. Descendit ad inferos, resurrexit a mortuis, ascendit in cœlum, sed descendit in anima, resurrexit in corpore, ascenditque pariter in vtroque. Vbi clare ponitur descensus in anima, & non solum in effectu. Quibus namque verbis patres in concilio definissent euidentius, & distinctius, descensum animæ ad infernum, secundum realem præsentiam, quàm prædictis? Secundò idem probatur ex sanctis scripturis. Nam scripturæ diuinæ aperte dicunt, quòd anima Christi fuit apud inferos, sicut animæ patrum. Nam Psal. 15 secundum expositionem Petri Actorum 2. dicitur, quòd fuit liberatus, in illis verbis, non derelinques animam meam in inferno, vbi etiam Petrus dicit, solutis inferni doloribus, iuxta quod impossibile erat, teneri illũ ab eo. Et in alio Psalmo, Eduxisti ab inferno animam meam. sed animæ patrum re & secundum præsentiam erant apud inferos, ergo etiam anima Christi. Tertiò probatur ex definitionibus patrum Damascẽ. sic sentit lib. 3. ca. vltimo. glossa super Psalmum 23. eluci dans illud. Attollite portas principes vestras. Idem dicit Chrysostomus in homilijs paschalibus, referturq; verbum illud Ioannis 1. Et lux in tenebris lucet, vt dicat animam Domini esse lucem illustrantem tenebras inferi ex sua præsentia, subscribit Hieronymus in quæstionibus ad Algasiam, & illa verba, Tu es qui venturus es, an alium

Dionys.

Vrsus Mirandulanus.

Symbolũ Apostolorum.

Concil. Lateranense. Cap. firmiter.

Psalm. 15. Actor. 2.

Damascẽ. Glossa. Chrysost. Hieron.

expectamus? refert ad hoc propositum. Nam Ioannes hoc discere volebat a Christo, an Christus ipse ad inferos descensurus esset, cui cõcinit Gregorius in homilia, & Athanasius in Epist. ad Epictetum. His testimoniis accedũt rationes ex diuina Theologia, quarum prima est. Nam Ecclesia aperte definit, animam Christi fuisse triduo apud inferos, & hoc non propter effectum, illum. n. subito operatus est, ergo fuit apud inferos secundum realem præsentiam. Vnde in benedictione cerei sic canit Ecclesia, Hęc est illa dies, quæ sola nouit tempus & horam, qua Christus surrexit ab inferis. ergo vsq; ad tempus resurrectionis anima illa beatissima apud inferos commorata est. Secunda ratio. Nã si satis est, vt dicatur aĩam Christi ad inferos descendisse, quòd secundum virtutem & operationem eò peruenisset, sequitur apertè & corpus Domini ad infernã descendisse. Nam virtus corporis Domini & mortis eius vsque ad infernos penetrauit. Tertia ratio est. Nam si hoc sat est, quotidie anima Christi ad infernum descendit, si quidem eius virtus quotidie apud inferos operatur, & habet effectum. Quarta ratio. Quando proprietas sermonis diuini si seruata fuerit, nullum habet incommodum aut absurdum, ea sine dubio amplectenda est ex regula D. Augustini 3. de doctrina Christiana, cap. 10. & 16. At verò si dicamus, animam Christi propriè descendisse ad infernum, nihil absurdi sequitur, ergo ita asserendum est. Quinta ratio. Certè anima Christi sub illo triduo alicubi erat, nam si nusquam erat, ergo non erat, quia quidquid est, alicubi est, quod si alicubi erat, quid obstat, quominus dicamus aĩam Domini apud inferos fuisse. Sexta ratio. Descensus ad inferos animabus sanctorum conueniebat olim, & modo ad purgatorium descendunt animæ, & contrarium asserere hæreticum dogma est, quid ergo miraculi est, aĩam Christi ad inferos descendisse? Vltima ratio. Nam si operatione tantum dicitur anima Christi ad inferos descendisse, dicere quoq; Durandus debet ad infernum damnatorum descendisse, quia illos exterruit, vt autor est Athanasius in Epist. dudum citata. Dicendum etiam erit ascendisse animam Domini in cœlum, quia anima Christi in illo triduo Angelos lætificabat ex celebrata per Christum humana salute, quæ tamen nemo dicit. Hæc sufficiant pro confutatione huius erroris.

D. Augustin.

Athanas.

¶Ad argumenta in principio posita. Ad primum respondetur, quòd licet anima separata non possit habere aliquem effectum circa corpus, vt bene probat D. Tho. 1.p.q 117. arti. 4. tamen potest operari in corpus diuina virtute, & maximè anima Christi, quæ est instrumentum diuinitatis, vt expressè dicit D. Thom. in illo 4. articulo. Et si quæras, quam operationem habuit anima Christi in infernõ? dico, quòd illuminauit corporali lumine locum illum, vt Sanctus Thomas dicit in 3. distin. 22. q. 2. articulo 2. quæstiuncula prima, quia ex quo tenebræ exteriores correspondent interioribus, & Christus expulit interiores tenebras, congruum fuit, vt etiam exteriores expelleret. Dico secundo, quòd anima & quælibet substantia separata potest esse in loco sine hoc, quòd operetur in loco, sed sufficit, quòd virtus eius contingat ipsum locum, vt dicit S. Thomas quodlibeto primo, quæst. 5. & quodlibeto tertio, quæstione 10. dicit Diuus Thomas, quòd Angelus potest dici esse in loco per operationem, si quis vocet operationem contactum virtutis, ita quod per operationem non solum intelligamus motionem, sed quamcunque vnionem vel præsidendo, vel continendo, vel quocunque alio modo, vel sufficit, quòd locus sua virtute contingat substantiam spiritualem, sicut anima alligatur igni in inferno secundum panam doctrinam, & hoc licet non possit corpus sua virtute, potest tamen superiori virtute, sicut anima est alligata corpori humano. Similia docet D. Thomas in 4. distinct. 44. quæstione 3. art 3. quæstiuncula 3. Item 4. contra Gentes cap 90. Aduertat tamen Theologus, quòd substantia spiritualis vbi operatur, ibi est eius substantia, sicut enim corpus est in loco per quantitatem, sic substantia spiritualis est in loco per suam operationem. Vnde vbi operatur Angelus, ibi est eius substantia, hoc intelli-

Ad argu. Ad primũ.

go

Universidad de Deusto
Biblioteca

go secundum ordinem naturæ, nam ex supernaturali ordine animæ separatæ sunt in inferno, aut in purgatorio, etiam si in his locis nihil operentur, imò dñr esse in illis ex eo, ꝙ a Deo ibidem violente detinentur. Illud ẽt obseruet Theologus, quòd animæ dãnatorum vel sanctorum patrum non dicebantur descendere ad infernum vel esse in inferno solum per depurationem, vt imaginatur Durandus, sed secundum realem præsentiam: & oppositum docere, me iudice, hæreticum dogma est.

Ad 5ędm. Caietan. ¶ Ad secundum argumentum Do. Caietanus in hoc articulo videtur docere, quòd in instanti anima Christi ad infernum descenderit, quod placitum ab aliis Theologis probari video. Quam sententiam si sequamur oportet et dicere, quòd transiuit de extremo ad extremum, non transeundo per medium, sicuti de corpore Christi in sacramento altaris tenent Theologi. Oportet etiam concedere, quòd talis descensus ex quo fuit in instanti potius est dicendus indiuisibilis mutatio, quàm motus proprius, quia omnis motus successiuus est. Illud tamen pro certo habendum est, illud instans primum non esse vitæ corporalis Domini fuisse primum instans beatitudinis sanctorum patrum. Verum fortassis non est necessarium dicere, quòd in primo instanti mortis fuerit in inferno, neque hoc inuenio in Diuo Thoma, sed fuit subito & in tempore imperceptibili.

Ad tertiũ. D. August. ¶ Ad tertium argumentum nego antecedens, & ad illam probationem, Hodie mecum eris in paradiso, non de paradiso terreno intelligendum est, vt Augustinus docet ad Dardanum Epist. 57. neque de paradiso cœlesti, sed tantum de paradiso spirituali, qui est beata Dei visio. Hæc de isto art. dixisse sufficiat.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm Christus descenderit ad infernum damnatorum.

287 3. di. 22. q. 2. ar. 1. q. 2. & opu. 60. c. 21. circa medium. AD secundum sic proceditur. Videtur, ꝙ Christus descenderit ẽt ad infernũ damnatorum: dicitur. n. ex ore diuinæ Sapientię Eccl. 24. Penetrabo omnes inferiores partes terræ. Sed inter partes inferiores terræ computatur etiam infernus damnatorum secundum illud Psal. 62. Introibunt in inferiora terræ. Ergo Christus, qui est Dei sapientia etiam vsq; ad infernum damnatorum descendit.

¶ 2. Præterea, Act. 2. dicit Petrus, quòd Deus Christum suscitauit solutis doloribus inferni iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo. Sed dolores non sunt in inferno Patrum, neq; etiam in inferno puerorum: qui non puniuntur pœna sensus propter peccatum actuale, sed solum pœna dãni propter peccatum originale. Ergo Christus descendit in infernum damnatorum: vel etiam purgatorium, ubi homines puniuntur pœna sensus pro peccatis actualibus.

¶ 3. Præterea, 1. Pet. 3. dicitur, ꝙ Christus his qui in carcere cõclusi erant, Spiritu veniens prædicauit, qui increduli fuerant aliquando. Quod, sicut Athanas. * dicit in Epist. ad Epictetum, intelligitur de descensu Christi ad inferos: dicit. n. ꝙ corpus Christi fuit in sepulchro positum, quãdo ipse perrexit prædicare his, qui in custodia erãt, spiritibus; sicut dixit Petrus. Constat autem quòd increduli erant in inferno damnatorum. Ergo Christus ad infernum damnatorum descendit.

circa med. istius.

¶ 4. Præterea, Augu. * dicit in Epistola ad Euodium. Si in illum Abrahæ sinum, Christum mortuũ venisse sacra Scriptura dixisset, non nominato inferno eiusq; doloribus, miror, si quisquam ad inferos eum descendisse asserere auderet: sed quia euidentia testimonia & infernum commemorant & dolores, nulla causa occurrit, cur illò credatur uenisse Saluator: nisi ut ab eisdem doloribus saluos faceret. Sed locus dolorum est infernus damnatorum. Ergo Christus in infernum damnatorum descendit.

Est epi. 99. inter prin. & me. t. 2.

¶ 5. Præterea, Sicut Augusł. * dicit in quodam sermone de resurrectione, Christus ad infernum descendens, omnes iustos, qui originali peccato astricti tenebantur, absoluit. Sed inter illos erat etiam Iob, qui de seipso dicit, Iob 17. In profundissimum infernum descendent omnia mea. Ergo Christus etiam usque ad profundissimum infernum descendit.

In ser. 2. de resurrec. q est in ord. 137. paulo a prin. to. 10.

Sed contra est, quod de inferno damnatorum dicitur, Iob 10. Antequam vadam, & non reuertar ad terram tenebrosam & opertam mortis caligine, vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Nulla autem est conuentio lucis ad tenebras, ut dicitur 2. ad Corinth. 6. Ergo Christus qui est lux, ad illum infernum damnatorum non descendit.

Respondeo dicendum, ꝙ dupliciter dicitur esse aliquid alicubi. Vno modo per suũ effectum: & hoc modo Christus in quemlibet infernorum descendit, aliter tñ & aliter. Nam in infernum damnatorum habuit hunc effectum, ꝙ descendẽs ad inferos, eos de sua incredulitate & malitia confutauit. Illis uerò, qui detinebantur in purgatorio, spem glorię consequendę dedit. Sanctis autem Patribus, qui pro solo peccato originali detinebantur in inferno, lumen ęternę glorię infudit. Alio modo dicitur aliquid esse alicubi per suam essentiam, & hoc modo anima Christi descendit solum ad locum inferni, in quo iusti detinebantur; ut quos ipse per gratiam interius uisitabat secundum diuinitatem, eos etiam ſm animam uisitaret & loco. Sic autem in una parte inferni existens effectum suum aliqualiter ad omnes inferni partes deriuauit, sicut & in vno loco terrę passus, totum mundum sua passione liberauit.

Ad primum ergo dicendum, quòd Christus qui est Dei sapientia, penetrauit omnes inferiores partes terrę non localiter secũdum animam, omnes circumeundo, sed effectum suę potentiæ aliqualiter ad omnes extendendo. Ita tamẽ quòd solos iustos illuminauit: sequitur enim. Et illumi nabo omnes sperantes in Domino.

Ad secundum dicendum, quòd duplex est dolor, unus de passione pœnæ, quem patiuntur homines pro peccato actuali: secundum illud Psal. 17. Dolores inferni circundederunt me. Alius autem dolor est de dilatione speratę glorię: secundum illud Prou. 13. Spes quę differtur, affligit animam. Quem quidem dolorem patiebantur sancti

ti Patres in inferno, ad quod significandum Augu. * in sermone de resurrectione, dicit, ꝙ lacrymabili obsecratione Christum orabant. Vtrosq; autem dolores Christus soluit ad inferos descendens: aliter tamen & aliter. Nam dolores pœnarũ soluit, præseruando ab eis: sicut medicus dicitur soluere morbum, a quo præseruat per medicinã: dolores autem causatos ex dilatione gloriæ, actualiter soluit, gloriam præbendo.

Ad tertium dicendum, ꝙ illud quod ibi dicit Petrus a quibusdã refertur ad descensum Christi ad inferos, sic exponentes verbum illud. His qui in carcere inclusi erant, i. inferno; spiritu, idest, secundum animam, Christus veniens prædicauit, qui increduli fuerant aliquando. Vnde & Dam. * dicit in 3. lib. ꝙ sicut his, qui in terra sunt, euangelizauit: ita & his, qui in inferno. Non quidem ut incredulos ad fidem cõuerteret, sed vt eorum infidelitatem confutaret. Quia ipsa prædicatio nihil aliud intelligi põt, quàm manifestatio diuinitatis eius, quę manifestata est infernalibus per virtuosum descensum Christi ad inferos. Augu. * tamen melius exponit in Epist. ad Euodium, ut referatur non ad descensum Christi ad inferos: sed ad operationem diuinitatis eius, quam exercuit a principio mundi. Vt sit sensus, quòd his qui in carcere conclusi erãt uiuentes, i. in corpore mortali (quod est quasi quidam carcer animæ) spiritu suæ diuinitatis veniens prædicauit per internas inspirationes: & etiam exteriores admonitiones per ora iustorum. His inquam prędicauit, qui increduli fuerant aliquando, Noe scilicet prædicanti, quando expectabant Dei patientiam, per quã differebatur pœna diluuij: vnde subdit, in diebus Noe, cum fabricaretur arca.

Ad quartum dicendum, quòd sinus Abrahæ potest secundum duo considerari; uno modo secundum quietem quæ ibi erat a pœna sensibili, & quantum ad hoc non competit ei nec nomen inferni, nec sunt ibi aliqui dolores. Alio modo potest considerari quantum ad priuationem glorię speratę: & secundum hoc habet rationem inferni & doloris. Et ideo nũc dicitur sinus Abrahę illa requies beatorum, non tamen dicitur infernus, nec dicuntur nunc in sinu Abrahę esse dolores.

Ad quintum dicendum, quòd sicut Greg. * ibidem dicit, ipsa loca superiora inferni profundissimum inferni uocat. Si enim quantum ad celsitudinem cœli aer iste caliginosus infernus est, quãtum ad eiusdem aeris altitudinem, terra quę inferius iacet, & infernus intelligi & profundũ, potest. Quantum uero ad eiusdem terrę altitudinem, & loca illa inferni, quę superiora sunt aliis receptaculis inferni, hoc modo inferni profundissimi appellatione significantur.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio. CONclusio sic habet. Descendit Christus in quemlibet infernum per suum effectum, aliter tamen & aliter. Nam in infernum damnatorum descendit confutans illos de sua malitia & incredulitate: illis vero, qui detinebantur in purgatorio spem gloriæ consequendæ dedit, sanctis autem patribus, qui solo peccato originali detinebantur in inferno, lumen æternæ gloriæ infudit. Sed secundum substantiam anima Christi descẽdit solum ad infernum patrum. Nam quos per gratiam interius visitabat secundum diuinitatem, eos etiam secũdum animam voluit visitare & loco: sic autem in vna parte inferni existens effectum suum aliqualiter ad omnes inferni partes deriuauit, sicut & in vno loco terræ passus totum mundum sua passione liberauit.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Inferorũ vocabulo quid significetur in præsentia. VT hæc veritas de descensu Christi ad inferos euidentius pateat, operæpretium est docere quid hoc loco inferorum vocabulo intelligendum sit. Et in primis inferos hoc loco pro sepulchro non accipi vt quidam non minus impie, quã imperite putauerunt, certum est. Nam in superioribus demonstratũ est ex fide Catholica, Christum Dominum sepultum esse, ob idque cum rursus docemus descendisse ad inferos, liquido constat inferos in hoc tractatu pro sepulchro non accipi, vnde inferorum nomen abdita illa receptacula significat, in quibus sub terra animæ detinẽtur, quæ cœlestem beatitudinem non sunt consecutæ. Ita veto sacræ literæ hãc vocem multis in locis vsurpant. Nam apud Apostolum ad Phil. 2. Legimus, In nomine Iesu omne genu flecti cœlestium, terrestrium, & infernorum. Et in Actis Apostolorum ca. 2. Petrus testatur Christum Dominum suscitatum solutis inferni doloribus. Et ad Ephes. 4. dicitur, quòd Christus descendit in inferiores partes terræ. Et Apoc. c. 5. expressius habetur, quòd inferna sunt sub terra, his verbis. Et nemo poterat neque in cœlo, neque in terra, nec subtus terram aperire, &c. Hæc receptacula sunt in triplici differentia. Vnde in Symbolo dicitur, quòd Christus descendit ad inferos, plane indicans esse plura inferna. Et ita scriptura testatur esse infernũ superiorem & inferiorem. Est n. æternus & obscurissimus carcer, in quo perpetuo & inextinguibile igne damnatorum animæ simul cum immundis spiritibus torquentur, & vocatur infernus inferior, ignis æternus, ignis inextinguibilis, gehenna ignis, locus supplicij sempiterni, lacus ignis & sulphuris. Præterea est purgatorius ignis, quo piorum animę ad definitũ tempus cruciatæ expiantur, vt eis in æternã patriam ingressus patere possit, in quam nihil coinquinatum ingreditur. Tertium receptaculi genus est, in quo animæ sanctorum ante Christi aduentum excipiebantur, ibique sine vllo doloris sensu beata redemptionis spe sustentatæ quieta habitatione fruebantur, atque istum locum sancti patres limbum patrum & sinum Abrahæ appellant, Hebræi vero solent appellare idem receptaculum patriarcharum apotheeam cellariam, seu locũ conseruatorium animarum iustorum hominum, quòd ibi extra tormenta consolabantur expectantes beatam spem & aduentũ Saluatoris nostri Dei. Hæc & non plura, nec pauciora sunt receptacula subtus terram, in quibus animæ defunctorũ detinentur. Quòd si in contrarium obiiciat Theologus. Nam datur quartum receptaculum, scilimbus puerorum, qui sine sacro baptismate ex hac vita emigrarũt. Respondendum est istatim, quòd hic locus sub inferno damnatorum comprehenditur. Nam isti pueri in perpetua damnatione existent in perpetuum priuati visione diuinæ essentiæ & beatitudinis participatione, iuxta illud Ioannis 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Et quidem ad omnia inferna descendit Christus, iuxta illud Eccle. 24. loquentis sub nomine sapientiæ de filio Dei, Penetrabo, inquit, omnes inferiores partes terræ, & inspiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes sperantes in Domino. Sed aliter & aliter, vt D. Tho. exponit in litera. Et hęc autoritas adducta in qua dicitur, ꝙ Christus, qui est Dei sapientia penetrauit omnes inferiores partes terræ, plane indicat non localiter secundum animam omnes

Varia esse inferna ex scripturis demonstratur.

Infernũ triplex, dãnatorum, purgatorius, limbus patrum.

Limbũ puerorũ qui sine baptismo discedunt, ad infernũ damnatorũ reduci dẽt. Ioan. 3. Eccles. 24.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nes circumeundo, sed effectum suæ potentiæ aliqualiter ad omnes extendendo penetrasse, ita tamen quod solos iustos illuminauit. Sequitur enim in scriptura citata: Et illuminabo omnes sperãtes in Domino. Sed dicet Theologus, vnde demonstrabit Theologus efficaciter, quòd anima Christi non descendit ad infernum damnatorum cum scriptura dicat expresè, quod penetrauerit omnes partes terræ Nam interpretari scripturam, quòd penetrauerit per effectum suę virtutis, habet incõmodum. Nam videtur quòd incidamus in sensum Durandi superius damnatum. Respondetur tamen, quòd hæc veritas efficaciter comprobatur, tum quoniam de inferno damnatorum dicitur Iob 10. Antequam vadam, & non reuertar Iob 10. ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine, vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Nulla autem est conuentio lucis ad tenebras, vt dicitur 2. Cor. 6. 2. Cor. 6. ergo Christus, qui lux est, ad infernum damnatorum secundum substantiam non descendit. Hoc ipsum confirmatur. Nam videtur dedecere vt Christus Dominus in infernum damnatorum fuerit ingressus, quos virtute suę potentiæ perterrefacere poterat. Accedit his, quòd ita sentiunt vniuersi Theologi, & vniuersi Christiani, communis autem sensus populi Christiani fallax esse nõ potest. Illud autem obseruandum est illam argumentationem, qua quidam vtuntur in huius rei confirmationem, haud validam esse, dicunt enim, quòd si anima Christi in infernum damnatorum ingressa fuisset, omnes visione glorię suæ beatificasset, hanc rationem dico non esse multum validam, nam omnes damnati in die iudicij conspicient cuidenter humanitatem Christi, at non beatificabuntur, nam beatitudo non in visione humanitatis Christi, sed in visione diuinitatis cõsistit. Ex dictis ergo constat, quomodo & qua ratione sit dicendum, quòd anima Christi penetrauerit partes inferni, secundum effectum, & non secundum substantiam.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm Christus fuerit totus in inferno.

288 Opu. 3. ca. 236. AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd Christus non fuerit totus in inferno. Corpus enim Christi est pars eius. Sed corpus Christi non fuit in inferno: ergo totus Christus non fuit in inferno.

¶ 2. Præterea, Nihil cuius partes ab inuicem separatæ sunt, potest dici totum: Sed corpus & anima quæ sunt partes humanæ naturæ, fuerunt ab inuicem separatæ post mortem, vt supra dictum est. * Descendit autem ad infernum mortuus existens. Non ergo potuit esse totus in inferno. q.50. ar.4.

¶ 3. Præterea, Illud totum dicitur esse in aliquo loco, cuius nihil est extra locum illum. Sed aliquid Christi erat extra infernum: quia & corpus erat in sepulchro, & diuinitas vbique. Ergo Christus non fuit totus in inferno.

Sed contra est, quod Augu. * dicit in libro de Symbolo: Totus Filius apud Patrem, totus in cœlo, totus in terra, totus in vtero Virginis, totus in cruce, totus in inferno, totus in paradiso, quò Latronem introduxit. 13. c. 7. cit ca prin. to. 9.

Respondeo dicendum, quòd sicut patet ex his, quæ in Prima * parte dicta sunt, masculinum genus refertur ad hypostasim vel personam, neutrum autem genus pertinet ad naturam. In morte autem Christi, licèt anima fuerit separata a corpore, neutrum tamen fuit separatum a persona filij Dei, vt supra dictum est. * Et ideo in illo triduo mortis Christi, dicendum est, quòd totus Christus fuit in sepulchro: quia tota persona fuit ibi per corpus sibi vnitum, & similiter, totus fuit in inferno: quia tota persona Christi fuit ibi ratione animæ sibi unitę; totus etiam Christus tunc erat vbique ratione diuinę naturę. P. p. q.51. art.2.ad 4. argum. q.50. ar.2. 3.& 4.

Ad primum ergo dicendum, q̃ corpus quod tunc erat in sepulchro, non est pars personę increatę, sed naturę assumptę. Et ideo per hoc, quòd corpus Christi non fuit in inferno, non excluditur, quin totus Christus fuerit; sed ostenditur quòd non fuit ibi totum, quod pertinet ad humanam naturam.

Ad secundum dicendum, quòd ex anima & corpore vnitis, constituitur totalitas humanę naturę, non autem totalitas diuinę personę. Et ideo soluta vnione animę & corporis per mortem, remansit totus Christus, sed non remansit humana natura in sua totalitate.

Ad tertium dicendum, quòd persona Christi est tota in quolibet loco, sed non totaliter: quia nullo loco circunscribitur. Sed nec omnia loca simul accepta, eius immensitatem comprehendere possunt, quinimo ipse sua immensitate omnia comprehendit. Hoc autem locum habet in his, quę corporaliter & circunscriptiuè sunt in loco: quòd si totum sit alicubi, nihil eius sit extra: sed hoc in Deo locum non habet. Vnde August. * dicit in sermone de Symbolo. Non per diuersa tempora vel loca dicimus vbique Christum esse totum, vt modo ibi totus sit, & alio tempore alibi totus, sed vt semper vbique sit totus. li.3.c.7. in med. to.9.

SVMMA TEXTVS.

CONclusio est affirmatiua, & probatur primo ex D. Augustin. in loco citato a D. Thom. Deinde quia licèt anima Christi fuerit ab eius corpore separata, neutrum tamen fuit separatum a persona filij Dei, quapropter in triduo mortis asserendum est totum Christum fuisse in inferno, quia tota persona fuit ibi per animam sibi vnitam. Cõclusio. Augustin.

EXPOSITIO ARTICVLI.

DVrandus in 3. distinct. 22. quæst. 2. disputat quęstionem huius art. dicitque in huius rei expositionem esse duplicem modum. Vnus est quem hic habet Diuus Thomas, quòd Christus in triduo mortis fuit totus in sepulchro, & totus in inferno ratione personæ quæ vtriq; parti mansit vnita. Sed non totum quod erat Christi fuit in inferno, nam caro Christi in sepulchro remansit. Alter modus dicendi est multo clarior, quòd secundum veritatem, quam omnes fideles tenemur fateri, Christus secundum diuinitatem est vbique, secundum vero humanitatem quando viuebat fuit in determinato loco, in triduo Explicat quo totus Chs fuerit in infer no: Durand.

triduo autem mortis fuit secundum corpus in sepulchro, secundum vero animam in inferno.

¶Vnde istæ locutiones, Christus fuit in sepulchro, Christus fuit in inferno per synedochen sunt explicandæ, sicut istæ, Petrus est sepultus Romæ, Petrus est in cęlo.

¶Vnde dicit Durandus ad autoritatem Augustin. citatam in articulo, quòd Diuus Augustinus, vsus est nomine Christi pro nomine filij Dei.

¶Vnde sic explicandus est. Totus filius est apud patrẽ totus in inferno, imo sic dicit expresse. Certè in his quæ dicit Duran. nihil improbabile mihi videtur.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm Christus aliquam moram traxerit in inferno.

289 3.di.22.q. 2.ar.1.q.3. Et op.60. c.21.circa fin. AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd Christus nullam moram traxerit in inferno. Christus enim ad hoc in infernum descendit, vt ex eo homines liberaret. Sed hoc statim ab eo factum est in ipso suo descensu: facile enim est in conspectu Dei, subito honestate pauperem: vt dicitur Ecclesiast. 11. Ergo videtur, quòd nullam moram in inferno traxerit.

In ser. 2. de resurre. q. est in ordi. 23.7. de temp. a med. illius tom. 10. ¶ 2. Præterea, Augustinus * dicit in sermone de resurrectione quòd sine aliqua mora, ad imperium Domini ac Saluatoris, omnes ferrei confracti sunt vectes: vnde ex persona Angelorum concomitantium Christum dicitur. Tollite portas principes vestras. Ad hoc autem Christus illuc descendit, vt vectes inferni confringeret. Ergo Christus in inferno nullam moram traxit.

¶ 3. Præterea, Luc. 23, dicitur, quòd Dominus in cruce pendens dixit Latroni. Hodie mecum eris in Paradiso. Ex quo patet, quòd eodem die Christus fuit in paradiso. Non autem secundum corpus, quod positum fuit in sepulchro, ergo secundum animam, quæ ad infernum descenderat. Et ita videtur, quòd non traxerit moram in inferno.

¶Sed contra est, quod Petrus dicit Actor. 2. Quem Deus suscitauit, solutis doloribus inferni, iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo. Ergo videtur, quod vsque ad horam resurrectionis manserit in inferno.

¶Respondeo dicendum, quòd sicut Christus, vt nostras pœnas in se susciperet, voluit corpus suum in sepulchro poni, ita etiam voluit animam suam ad infernum descendere. Corpus autem eius mansit in sepulchro per diem integrum, & duas noctes ad comprobandum veritatem mortis suæ. Vnde etiam tantundem credendum est, animam eius fuisse in inferno: vt simul anima eius educeretur de inferno, & corpus de sepulchro.

¶Ad primùm ergo dicendum, quòd Christus statim ad infernum descendens, sanctos ibi existentes liberauit, non quidem statim educendo eos de loco inferni, sed in ipso inferno eos luce gloriæ illustrando. Et tamen conueniens fuit, vt tandiu anima eius remaneret in inferno quandiu corpus manebat in sepulchro.

¶Ad secundum dicendum, quòd vectes inferni dicuntur impedimenta, quibus sancti Patres de inferno exire prohibebantur, reatu culpæ primi parentis: quos Christus, statim descendens ad inferos, virtute suæ passionis, & mortis confregit. Et tamen voluit in inferno aliquandiu remanere, propter rationem prædictam.* In corp. ar.

¶Ad tertium dicendum, quòd illud verbum Domini est intelligendum, non de Paradiso Terrestri corporeo, sed de Paradiso spirituali: in quo esse dicuntur quicunque diuina gloria perfruuntur. Vnde Latro, loco quidem cum Christo ad infernum descendit, vt cum Christo esset: quia dictum est ei.* Mecum eris in Paradiso. Sed præmio in Paradiso fuit: quia ibi diuinitate Christi fruebatur, sicut & alij Sancti. Luc. 23.

SVMMA TEXTVS.

CONclusio. Credendum est animam Christi fuisse in inferno quandiu corpus eius fuit in sepulchro. Hæc conclusio colligitur ex Actuum 2. capit. Deinde probatur, Christus Dominus, vt nostras pœnas in se susciperet, voluit corpus suum in sepulchro poni, & animam suam ad infernum descendere, ergo sicut voluit vt corpus maneret in sepulchro per duos dies, & duas noctes ad comprobandam veritatem mortis suæ, ita etiam credendum est animam eius tantundem fuisse in inferno, vt simul anima eius educeretur de inferno & corpus de sepulchro. Conclu.

EXPOSITIO ARTICVLI.

IN hoc articulo est difficilis quęstio. Vtrũ anima Christi sanctissima apud inferos existens passa sit aliquam tristitiam, vel cruciatum? In cuius rei expositionem nõ defuere Doctores, qui ausi sunt affirmare animam Christi voluisse pati pœnam quam damnati patiuntur, aliter tamen quàm illi, nam damnati patiuntur illam pœnam inuiti, & reluctantes, & sine spe liberationis, at Christus patiebatur illam pœnam voluntariè, sicut passus est mortem & tantum gustauit de illa, quantum voluit, & non propter peccata sua, sed propter nostra, & non solum cum certa spe liberationis, verum etiam cum potestate finiendi, & terminandi cruciatum illum, quando sibi collibitum fuerit. Et mouentur ad istam sententiam tenendam. An anima Christi in inferno existẽs passa sit cruciatum.

¶In primis ex illis verbis Diui Petri Actuum 2. Quem Deus suscitauit a mortuis solutis inferni doloribus, iuxta quod impossibile erat illum teneri ab eo, quibus in verbis videtur significari, quòd Christus Dominus a doloribus inferni fuerit liberatus, & solutus, & sic quod in eisdem fuerit detentus. Argumẽ. pro parte affirmatiua quęstionis. Prim. arg. Act. 2.

¶Idem confirmari potest ex Psal. 17. vbi post cruciatus, & dolores mortis dicit Christus se circundatum fuisse doloribus inferni, & prœoccupatum fuisse laqueis mortis, quibus verbis videtur significari, fuisse detentum, & veluti ligatum in inferno, ita vt inde per triduum non posset exire. Secundũ. Psal. 17.

¶Alium locum adducunt ex Psal 87. in quo secundum expositionem D. Hierony. continentur sacramenta passionis Domini, vbi sic dicitur, quia repleta est malis anima mea, & vita mea inferno appropinquauit, æstima- Tertium. Psal 87.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tus sum cum descendentibus in lacum, factus sum sicut homo sine adiutorio, inter mortuos liber; posuerunt me in lacu inferiori in tenebrosis, & in vmbra mortis.

¶Certè his verbis describuntur varij dolores, & varij cruciatus, quos Christus Dominus passus est post mortē.

Psal. 141. ¶Sed & ille locus ex Psal. 141. istam videtur confirmare sententiam, vbi dicitur.

¶Educ de custodia animam meam ad cōfitendum nomini tuo, me expectāt iusti donec retribuas mihi, quibus verbis secundum expositionem Diui Hieronymi, præcatur Christus, vt liberetur a carcere inferni, quod quidem non fecisset, si aliquam tristitiam non afferret.

Quartū. ¶Deinde sic arguitur, nam si Christus Dominus voluit mori, vt liberaret nos a morte prima, & donaret resurrectionem, & vitæ immortalitatem, quid est quod dubitemus voluisse inferni cruciatus sustinere, vt nos ab illo, & a morte secunda eriperet?

Quintū. ¶In pattocinium etiam huius sententiæ solent adduci aliæ rationes probabiles.

¶Etenim Petrus meruit grauem reprehensionem, & notatur a Christo, vt ignaras secretorum diuinorum, & Sathanas, quia sibi videbatur res Christo indigna pati pro nobis crucis mortem: similem profecto merentur reprehensionem, qui obstinate negant animam sanctissimam Christi Domini passam fuisse cruciatum inferni, quia vt sibi videtur, est res indigna Christo Domino talem pœnam sustinuisse, merentur vtique reprehensionē, vt ignorantes infinitam bonitatem, & misericordiam Christi Domini.

Sextum. ¶Adducunt præterea aliam rationem, nam quanto plura pro nobis Christus Dominus fecit, & pertulit, tanto magis sumus obstricti ad cognoscendum, & confitendum grauitatem, & abominationem nostrorum peccatorum, & ad Christum amandum, prostrandumq; nos coram illius pedibus.

Septimū. D.Thom. ¶Accedit his, quòd Diuus Thomas in hoc articulo expressè docet, quòd passiones, & dolores Christi Domini non habuerunt finem vsque in diem resurrectionis, & inter illius dolores numerat in hoc articulo existentiam Christi, apud inferos.

Caietan⁹. ¶Et Dominus Caietanus in hoc articulo, & expressius in secundo articulo affirmat, quòd anima Christi in inferno patiebatur aliquam pœnalitatem.

¶Et mouetur ex illo, quia inter beneficia Dei reputatur per Prophetam, quod non dereliquit animam Christi in inferno.

fc. ¶Et in fauorem Caietani facit, quod Sanctus Thomas dicit in principio articuli primi, quòd quia Christus venerat portare pœnam, vt nos a pœna liberaret, ex peccato autem homo incurrerat, non solum mortem corporis, sed etiam descensum ad inferos, ideo conueniens fuit, vt Christus descenderit ad inferos.

¶Ex quibus verbis videtur, quòd quia nos ex peccato incurrimus illam pœnam inferni, Christus illam portauerit.

Confir. ¶Confirmatur hoc ipsum, quia non est magis inconueniens, quod anima pateretur tunc quam ante mortem. Videtur enim quod anima fuerit passibilis ante resurrectionem. Et profecto non videtur maius inconueniens, quòd anima pateretur in inferno, quàm corpus in sepulchro, at corpus patiebatur in sepulchro, ergo & anima in inferno.

¶De hac quæstione, an anima Christi Domini fuerit omnino impassibilis, disputant Doctores in tertia distinctione vigesima secunda, nominatim Bonauentura, Bonauen. Gabriel, Gabriel, Dionysius. Dionys.

¶In cuius rei elucidationem pro certo statuendum est, quòd post mortem anima Christi nullam passa est tristitiam nec pœnam. Post mortē anima Chri nullam passa est tristitiā nullumq; cruciatū.

¶Idq; in primis confirmo ex illis verbis dictis ad latronem, hodie mecum eris in paradiso. In quibus aperte videtur significare, quòd post mortē, neq; in Christo, neq; in latrone fuerit aliqua tristitiæ species; alioquin quomodo propriè dici posset, quòd essent in paradiso? Sed & illa sententia scripturæ, Cōsummatum est, eandem veritatem declarat, nam non habet alium sensum, nisi quòd erat finitum, & consummatum totum mysterium Christi cruciatibus, & doloribus coniunctum.

¶Ad hæc anima Christi post mortē erat perfecte beata, ergo erat omnis doloris expers, secus in via quia erat vnita corpori passibili, & non beato, & ideo patiebatur.

¶Præterea, non est maior ratio de anima Christi post mortem, quàm de alijs animabus beatis, sed aliæ animæ beatæ nullum patiuntur dolorem, ergo neque anima Christi.

¶Item anima illa sanctissima iam erat extra statum merendi, vt quid ergo cruciatus, & dolores patiebatur?

¶Deinde ille dolor non, potest poni in anima beata, nisi per miraculum, & extra legem.

¶Nam secundum legem anima beata expers omnis cruciatus, & doloris est, miracula vero sine necessitate inducenda non sunt.

¶Amplius tristitia est de ijs, quæ nobis nolentibus accidunt, sed anima Christi non detinebatur inuita, & reluctans, sed voluntarię, vt patet ex illo Actor. 2. solutis in- Act.2. ferni doloribus, iuxta quod impossibile erat illum detineri ab eo. Sane scriptura dicit, quod in descensu confregit vectes ferreos, vincula disrupit, aperuit carcerem, & sancti asserunt, quòd descendit vt victor, triumphator, non vt captiuus.

¶De qua re optime loquitur Diuus Augustinus sermone D.Augu. 137. de tempore. Ex his manet certum, & exploratum, quòd Christus Dominus post mortem nullam gassus est tristiam, aut pœnam, & existimo esse temerariam sententiam, asserere quòd sustinuerit dolores inferni, quos patiuntur damnati. Nam hæc sententia cum sit suspenda, & inaudita non debet affirmari, sine autoritate scripturæ, aut Ecclesiæ. Et plusquam temerarium iudico dicere, quòd Christus Dominus in inferno detentus fuerit inuitus.

¶Sed iam respondeamus argumentis in contrarium adductis, & in summa ad omnia illa argumenta respondeti potest, quòd Deus pater suscitauit Christum solutis inferni doloribus, id est, solutis doloribus mortis, vt habet alia lectio. Ad arg. Quomodo Christus sit liberatus solutis inferni doloribus variè explicat. Caietan. Pagnin*. D. Thom. Psal. 17. Prou. 13.

¶Ita interpretatur, Caietanus, Pagninus. Vt sit sensus, quòd per resurrectionem liberatus sit a doloribus, quos passus est in morte.

¶Secunda explicatio est, quam habet D. Thom. art. 2. ad 2. quòd duplex est dolor, vnus de passione pœnæ, quem patiuntur homines pro peccato actuali, secundum illud Psal. 17. dolores inferni circumdederunt me.

¶Alius autem dolor est de dilatione speratæ gloriæ, secundum illud Proue. 13. spes quæ differtur, affligit animam. Quem quidem dolorem patiebantur Sancti Patres in inferno, ad quod significandum Augustinus in sermone de resurrectione, dicit, quod lacrymabit obsecratione Christum orabant. Vtrosque autem dolores Christus soluit ad inferos descendens: aliter tamen & aliter. Nam dolores pœnarum soluit, præferuando ab eis: sicut medicus dicitur soluere morbum, a quo præseruat per medicinam. Dolores autem cautatos ex dilatione gloriæ actualiter soluit gloriam præbendo. Itaque sensus est, quòd Christus Dominus liberauerit patres a doloribus inferni. D. Augu.

¶Tertia explicatio est, quòd Christus Dominus fuerit suscitatus a patre solutis doloribus, & pœnalitatibus ipsius Christi. Tres namq; pœnalitates habuit Christi anima apud inferos. De pœnalitatibus quas Christus apud inferos passus est.

¶Prima erat esse separatam a corpore.

¶Secunda erat, quòd esset in inferno loco vili, & abiecto, & longe a beatorum patria distincto.

¶Tertia ad idē pertinebat, quòd corpus iacebat exanime in sepulchro. Istæ omnes pœnalitates erant pœnæ peccati nostri non sui, quas ipse pro nobis voluntariè sustinuit. Ex eis vero nullam tristitiā patiebatur in anima, sicuti anima separata, quæ in vita beata consistit, licèt nonnullla pœnalitas sit, quod sit a corpore separata, nullam tamen inde tristitiam habet.

ARTI-

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrùm Christus descendens ad inferos, sanctos Patres inde liberauerit.

190 3. dist. 22. quæst. 2. artic. 2. q. 1. Et opusc. 3. capit. 142. Est epi. 99. declinando ad meā illius, tom. 2.

AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd Christus descendēs ad inferos, sanctos Patres inde non liberauerit. Dicit enim Augu. in Epistola ad Euodium.* Illis iustis qui in finu erant Abrahæ, cum Christus in inferna descenderet, nondum quid contulisset inueniæ quibus eum secundum beatificam præsentiam suæ diuinitatis, nunquā videndo recessisse. Multum autem eis contulisset, si eos ab inferis liberasset. Non ergo videtur, quòd Christus sanctos Patres ab inferis liberauerit.

¶2. Præterea, Nullus in inferno detinetur, nisi propter peccatum. Sed sancti Patres dum adhuc viuerent, per fidem Christi iustificati fuerant a peccato. Ergo non indigebant liberari ab inferno, Christo ad inferos descendente.

¶2. Præterea, Remota causa, remouetur effectus. Sed causa descendendi ad inferos est peccatum, quod fuit remotum per passionem Christi, vt supra dictum est.* Non ergo per descensum Christi ad inferos, sancti Patres sunt de inferno educti. q. 50. ar. 6.

In ser. 2. de resurr. q est 137. in ordin. post med. tom. 10. ¶Sed contra est, quod Aug.* dicit in sermone de resurrectione, quòd Christus quando ad inferos descendit, portam inferni, & vectes confregit & omnes iustos, qui originali peccato astricti tenebantur absoluit.

Art præc. ad 2. arg. ¶Respondeo dicendum, quòd (sicut supra dictum est*) Christus descendens ad inferos, operatus est in virtute suæ passionis, Per passionem autem Christi liberatum est genus humanū, non solum a peccato, sed etiam a reatu pœnæ, vt supra dictum est.* Dupliciter autē homines reatu pœnæ erant astricti. Vnò modo pro peccato actuali, quod quilibet in sua persona cōmiserat. Alio modo pro peccato totius humanæ naturæ, qđ a primo parente in omnes originaliter deuenit: vt dicitur Rom. 5. Cuius quidem peccati pœna est mors corporalis, & exclusio a vita gloriæ, (vt patet ex his quæ dicuntur Genes. 2. & 3.) nam Deus hominem de paradiso post peccatū eiecit, cui ante peccatum mortem fuerat cōminatus, si peccaret. Et ideo Christus descēdēs ad inferos, virtute suæ passionis ab hoc reatu Sanctos absoluit, quo erāt a vita gloriæ exclusi, vt possent Deū per essentiā videre, in quo consistit perfecta hominis beatitudo, vt in secunda parte dictum est.* Per hoc autem sancti Patres detinebantur in inferno, qđ eis ad vitam gloriæ, propter peccatum primi parentis, aditus nō patebat. Et sic Christus descendens ad inferos, sanctos Patres ab inferis liberauit. Et hoc est quod dicitur Zach. 9. Tu vero in sanguine Testamenti tui, eduxisti vinctos de lacu, in quo non erat aqua. Et Colossen. 2. dicitur, quòd expolians principatus, & potestates, scilicet infernales, auferendo Abraham, Isaac & Iacob & cæteros iustos, traduxit eos, id est, longè ab hoc regno tenebrarum ad cœlum duxit, vt glo.* ibidem dicit. P. 2. q. 3. artic. 8. glo. interlinea. & ord. simul. Loco cita to in arg.

¶Ad primum ergo dicendū, quòd Augu.* ibi loquitur contra quosdam, qui æstimabant antiquos iustos ante aduentū Christi, in inferno doloribus pœnarū fuisse subiectos. Vnde parum ante verba inducta præmittit dicens.* Addunt quidam hoc beneficium antiquis etiā Sanctis fuisse concessum, vt Dominus cum in infernum venisset a doloribus soluerentur. Sed quonam modo intelligatur Abrahā, in cuius sinum etiā pauper ille susceptus est, in illis fuisse doloribus: ego quidem nō video. Et ideo cum postea subdit, se nōdum inuenisse, quid descēsus Christi ad inferos antiquis iustis contulerit, intelligendum est quantum ad absolutionem a doloribus pœnarum: contulit tamen eis quātum ad adeptionem gloriæ, & per consequens soluit eorum dolorem, quem patiebantur ex dilatione gloriæ. Ex cuius tamen spe magnum gaudiū habebāt: secundū illud Ioan. 8. Abraham pater vester exultauit, vt videret diem meum. Et ideo subdit, A quibus eum secundum beatificam præsentiam suæ diuinitatis, nunquam video recessisse: in quantum scilicet, ante aduentum Christi erāt beati in spe, licèt nondum essent perfectè beati in re. Est Epist. 99. ante med. to. 2.

¶Ad secundum dicendum, quòd Sancti Patres dum adhuc viuerent, liberati fuerunt per fidem Christi ab omni peccato tam originali, quā actuali, & a reatu pœnæ actualium peccatorum: non tamen a reatu pœnæ originalis peccati per quem excludebantur a gloria, nondū soluto pretio redemptionis humanæ. Sicut etiā nunc fideles Christi liberātur per baptismum a reatu actualium peccatorum, & a reatu originalis quantum ad exclusionem a gloria: remanent tamen adhuc obligati reatu originalis peccati, quantum ad necessitatem corporaliter moriendi, quia renouantur secundum spiritum, sed nondum secundum carnem: secundum illud Roma. 8. Corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus vero viuit propter iustificationem.

¶Ad secundū dicendum, quòd statim Christo mortem patiente, anima eius ad infernū descendit, & suæ passionis fructum exhibuit Sanctis in inferno detentis, quāuis ex loco illo nō exierint, Christo apud inferos cōmorante: quia ipsa Christi præsentia pertinebat ad cumulum gloriæ.

SVMMA TEXTVS.

Cōclusio Auguſt. COnclusio est affirmatiua. Quę probatur ex D. Augu. in sermone de passione. Vbi dicit, quòd Christus, quando ad inferos descendit, portam inferni & vectes confregit, & omnes iustos qui originali peccato astricti tenebantur absoluit. Deinde probatur, quia per passionem eius, liberatum est genus humanum non solum a peccato, sed etiam a reatu pœnæ, videlicet pro peccato actuali, quod quilibet in sua persona commiserat, & pro peccato originali, quod a primo parente originaliter in

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnes deuenit: cuius peccati pœna mors corporalis est, & exclusio a vita gloriæ.

¶Quare descendens ad inferos Christus virtute suæ passionis ab hoc reatu sanctos absoluit, quo erant a vita gloriæ exclusi, vt possent Deum per essentiam videre, in quo perfecta nostra beatitudo consistit: aditus enim ad vitam gloriæ illis nõ patebat. Vnde sicut dicitur Zach. 9. Tu vero in sanguine testamenti, &c. & ad Colossenses 2. Expolians potestates, & principatus, descendens Christus ad inferos Sanctos liberauit.

Zach.9. Ad Col.1.

EXPOSITIO ARTICVLI.

De limbo patrũ scripturæ. Luc.16.

DE limbo Patrum, siue de sinu Abrahæ in quo animæ sanctorum Patrum detinebantur expectantes aduentum magni Saluatoris nostri Dei, satis & abundè testatur nobis scriptura diuina Lucæ.16. in quo fit sermo de sinu Abrahæ. Vbi extra tormenta positus Lazarus consolationem habebat:

¶Descendit itaq; Christus ad inferos, vt sanctos illos Patres, cæteroſq; pios secum adduceret in cœlum.

Patres sanctos Christus ab inferno liberauit. Oseæ.13.

¶Hanc vero piorum Patrum liberationem Oseas multo ante prædixerat in hunc modum cap.13. Ero mors tua, ò mors, morsus tuus ero inferne. Quasi dicat redemptione, quæ est in sanguine meo, mors quidem ero totius mortis, sed non nisi morsus inferni, quia non auferam totum infernum sed tantummodo limbum Patrum. Nam certè limbum, seu sinum Abrahæ prorsus abstulit Christus confringens illius portas, vectes ferreos, & vincula vniuersa, hoc est, omnem vim & potestatem vltra retinendi purgatas animas Sanctorum; vnde sic canit Ecclesia. Inferni claustra penetrans, tuos captiuos redimens, victor triumpho nobili, ad dexteram Patris residens. Hoc etiam significauit Zachatias Propheta cum ait: Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu, in quo non est aqua. Id ipsum denique expressit Apostolus illis verbis, Expolians principatus, & potestates, traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso. Verum, vt huius mysterij vim melius intelligamus, sæpè illud memoria repetere debemus, pios homines, non solum qui post aduentum Domini in lucem editi erant, sed qui illam post Adam antecesserunt, vel qui vsque ad finem sæculi futuri sunt, eius passionis beneficio salutem consecutos esse. Quamobrem antequã ille moreretur ac resurgeret, cœli portæ nemini vnquam patuerunt: sed piorum animæ, cum quinis excessisset, vel in sinum Abrahæ deferebantur, vel quod etiam nunc iis contingit, quibus aliquid diluendum, & persoluendum est, Purgatorij igne expiabantur.

Zach.9.

Sãma Dei benignitas in descensu ad inferos declaratur.

¶Est illa præterea causa, cur descenderit ad inferos Christus Dominus, vt ibi etiam (quemadmodum in cœlo, & in terris) vim suam, potestatemq; declararet, & omnino vt in nomine eius omne genu flecteretur cœlestium, terrestium, & infernorum.

¶Quo loco quis summam Dei benignitatem in genus humanum non admiretur, & obstupescat? qui non modo pro nobis acerbissimam mortem subire, sed infimas etiam terræ partes penetrare voluerit, vt sibi charissimas animas inde ereptas ad beatitudinem traduceret? His ad hunc modum cõstitutis est parua quæstio, vtrum patres existentes in limbo paterentur aliquam afflictionem, & tristitiam ex gloriæ dilatione, quam expectabãt? Et videtur, quod non. Nam Patres sancti expectantes beatam spem non erant peioris conditionis, quàm pueri decedentes cum solo peccato originali, sed isti pueri non habent tristitiam, aut afflictionem, vt sentiunt plerique Theologi, sed tantum pœnam damni, quæ in priuatione diuinæ visionis consistit, ergo nec sancti illi Patres aliquam afflictionem sentiebant. Caietanus tamen in hoc articulo contrarium tenet, cuius hæc sunt verba. Aduerte, quòd cum hoc, quòd sancti Patres in limbo immunes essent a pœna sensus, stat dolor, seu afflictio ex spe dilata: quia huiusmodi dolor spectat ad pœnam damni, contra quam diuiditur pœna sensus: ita quòd cum negatur ab eis pœna sensus, intelligitur de pœna sensu di-

Patres in limbo existentes pœnã aliquã patiebantur. Caietan°.

stincta contra pœnam damni, & per se concomitantia illam. Nec est mirum, quietem Sanctorum Patrum inquietudinem hanc habuisse admistam, cum Sanctorum animæ in patria cœlesti, non nihil inquietudinis habeant, qua suspirant ad corporum resurrectionem, ita vt dictum sit illis. Sustinete adhuc modicum tempus donec adimpleatur numerus fratrum vestrorum. Apoc.6. vtrorumque siquidem inquietudo imperfectionis cuiusdam in eis existentis testis est. Hæc autem sententia Caietani quam consentanea sit doctrinæ D. Thom. facilè est intelligere ex artic 2. huius quæstionis ex solutione secundi. Vbi distinguit duplicem dolorem, & cruciatum. Vnum de passione pœnæ quem patiuntur homines pro peccato actuali. Alterum de dilatione spei gloriæ secundum illud Proue.13. Spes quæ differtur affligit animam, quem quidem dolorem patiebantur sancti Patres in inferno.

Apoc.6. S. Thom. Prou.13.

¶Ad argumentum in contrarium respondetur, non esse absonum neque alienum a vera Theologia asserere, quòd pueri discedentes cum solo peccato originali tristentur de carentia diuinæ visionis. Neq; ex hoc inferat Theologus quòd crucientur pœna sensus. Nam hæc tristitia ad pœnam damni refertur non ad pœnam sensus, quæ in cruciatu ignis consistit. Secundò respondetur nõ militare eandem rationem, quia pueri eiusmodi cum videant fieri non posse, vt beatitudinem consequantur, de hac re non tristantur. Vident enim tristitiam nihil proficere. Verumtamen Patres sancti in limbo sperabant quotidie gloriam suæ beatitudinis, & spes quæ differtur affligit animam, vt iam dictum est.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrùm Christus aliquos damnatos ab inferno liberauerit.

291 3.dist.22. quæst.2.artic.2.q.2. Eropus.x. cap.242.

ADsextum sic proceditur. Videtur, ℘ Christus aliquos damnatos ab inferno liberauit: Dicitur enim Isai.24. Congregabitur congregatione vnius fascis in lacum, & claudentur ibi in carcere, & post multos dies visitabuntur. Loquitur autem ibi de damnatis, qui militiam cœli adorauerant. Ergo videtur, quòd etiam damnati, Christo descendente ad inferos, sint visitati: quod ad eorum liberationem videtur pertinere.

¶2. Præterea, Super illud Zacha.9. Tu autem in sanguine Testamenti tui, eduxisti vinctos de lacu, in quo non erat aqua, dicit glos.* Tu eos liberasti, qui tenebantur vincti carceribus, vbi nulla misericordia eos refrigerabat, quã diues ille petebat. Sed soli damnati includuntur carceribus absque misericordia: ergo Christus liberauit aliquos de inferno damnatorum.

gl.interlinear.ibid.

¶3. Præterea, Potentia Christi non fuit minor in inferno, quàm in hoc mundo: vtrobique enim operatus est per potentiam suæ diuinitatis. Sed in hoc mundo de quolibet statu aliquos liberauit: ergo etiam in inferno liberauit aliquos etiam de statu damnatorum.

¶Sed contra est, quod dicitur Oseæ.13. Ero mors tua ò mors, morsus tuus ero inferne, glo. * Electos educendo, reprobos ibidem relinquendo. Sed soli reprobi sunt in inferno damnatorũ. Ergo per descensum Christi ad inferos, non sunt aliqui de inferno damnatorum liberati.

gl.interlinear.ibid.

Respondeo

aut præce.

Respondeo dicendum, quod (sicut supra dictum est.*) Christus descendens ad inferos, operatus est in virtute suæ passionis. Et ideo eius descensus ad inferos, in illis solis liberationis contulit fructum, qui fuerunt passioni Christi coniuncti per fidem charitate formatam, per quam peccata tolluntur. Illi autem, qui erant in inferno damnatorum, aut penitus fidem passionis Christi nõ habuerant, sicut infideles, aut si fidem habuerant, nullam conformitatem habebant ad charitatem Christi patientis. Vnde nec a peccatis suis erant mundati. Et propter hoc, descensus Christi ad inferos non contulit eis liberationem a reatu pœnæ infernalis.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd Christo descendente ad inferos, omnes qui erant in quacunque parte inferni sunt aliqualiter visitati: sed quidam ad suam consolationem, & liberationem, quidam autem ad suam confutationem, & confusionem, sicut damnati. Vnde ibidem subditur, Et erubescet luna, & confundetur sol, &c.

¶Potest etiam hoc referri ad visitationem, qua visitabuntur in die iudicij: non vt liberentur, sed vt amplius condemnentur: secundum illud Sophoniæ.1. Visitabo super viros defixos in fæcibus suis.

¶Ad secundum dicendum, quòd cum dicitur in gloss.* Vnde nulla misericordia eos refrigerabat, intelligendum est, quantum ad refrigerium perfectæ liberationis: quia sancti Patres ab illis inferni carceribus ante Christi aduentum non poterant liberari.

Posita in argum.2.

¶Ad tertium dicendum, quòd non fuit propter Christi impotentiam, quòd non sunt aliqui liberati de quolibet statu infernalium, sicut de quolibet statu mundanorum: sed propter diuersam vtrorumque conditionem. Nam homines quandiu viuunt possunt ad fidem, & charitatem conuerti, quia in hac vita non sunt homines confirmati in bono, vel malo, sicut post exitum ab hac vita.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. Oseæ 13.

COnclusio est negatiua. Quæ probatur ex eo, quod dicitur Oseæ.13. Ero mors tua, ò mors, morsus tuus ero inferne, glo. Electos educendo, reprobos ibidem relinquendo: sed soli reprobi sunt in inferno damnati, ergo per descensum Christi ad inferos, non sunt aliqui de inferno damnatorum liberati. Præterea, quia operatus est salutem in virtute suæ passionis. Vnde liberationis fructum illis solis contulit, qui passioni Christi coniuncti fuerunt per fidem, & charitatem, damnati autem fidem passionis non habebant, nec aliquam conformitatem ad charitatem Christi patientis, & ideo descensus Christi ad inferos non contulit eis liberationem a reatu pœnæ infernalis.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Argumenta contra conclusionem. Prim. arg. Isa.24.

CONtra conclusionem propositam sunt quatuor argumenta, quæ cuique Theologo possunt facere negotium. Dicitur enim Isaiæ.24. Congregabuntur congregatione vnius fascis in lacum, & claudentur ibi in carcere, & post multos dies visitabuntur.

¶Loquitur autem ibi de damnatis, qui militiam cœli adorauerant, ergo videtur quòd etiam damnati Christo descendente ad inferos sint visitati, quod ad eorum liberationem videtur pertinere.

¶Præterea illud Zacha.9. Tu autem in sanguine testamenti tui eduxisti vinctos de lacu, in quo non erat aqua, dicit glos. Tu eos liberasti, qui tenebantur vincti carceribus, vbi nulla misericordia eos refrigerabat, quam diues ille petebat: sed soli damnati includuntur carceribus absque misericordia, ergo Christus liberauit aliquos de inferno damnatorum.

Secundũ. Zach.9.

¶Præterea, Potentia Christi non fuit minor in inferno, quàm in hoc mundo: vtrobique enim operatus est per potentiam suæ diuinitatis: sed in hoc mundo, de quolibet statu aliquos liberauit, ergo etiam in inferno liberauit aliquos etiam de statu damnatorum.

Tertium.

¶Vltimo, suffragia Ecclesiæ prosunt damnatis ad salutem, ergo multo magis potuit prodesse descensus Christi ad inferos, vt inde eos eriperet.

Vltimũ.

¶Antecedens probatur ex verbis Augustini in Enchiridion capitulo centesimo decimo dicentis, quòd quibus valent suffragia, vel ad hoc prosunt vt sit plena remissio, vel ad hoc, vt tolerabilior sit eorum damnatio: sed plena remissio non fit nisi in Purgatorio, & damnati nulli sunt nisi in inferno: ergo illis prodesse possunt, vt tolerabilius crucientur.

Auguſt.

¶Accedit, quòd vt in historia quadam vitæ Gregorij refertur, Traianus, qui magno annorum numero in inferno cruciabatur, precibus eiusdem diui inde fuit liberatus. Quin vero Damascenus in egregio illo sermone, de his qui in fide hinc migrarunt, idipsum testatur dicens, quòd illius historiæ testis est Oriens omnis, & Occidens.

Gregorij. Damasce.

¶Ad hæc argumenta statim satisfaciendum est.

¶Ad primum dicendum, quòd Christo descendente ad inferos, omnes qui erant in quacunque parte inferni, sunt aliqualiter visitati: sed quidam ad suam consolationem, & liberationem, quidam autem ad suam confutationem, & confusionem, sicut damnati.

Ad argumenta. Ad primũ.

¶Vnde ibidem subditur, & erubescet luna, & confundetur sol, &c.

¶Potest etiam hoc referri ad visitationem, qua visitabuntur in die iudicij non vt liberentur, sed vt amplius condemnentur, secundum illud Sophoniæ.1. Visitabo super viros defixos in fæcibus suis.

Sopho.1.

¶Ad secundum dicendum, quòd cum dicitur in gloss. Vbi nulla misericordia eos refrigerabat, intelligendum est, quantum ad refrigerium perfectæ liberationis: quia Sancti Patres ab illis inferni carceribus ante Christi aduentum non poterant liberari.

Ad secundum.

¶Ad tertium dicendum, quòd non fuit propter Christi impotentiã, quòd non sunt aliqui liberati de quolibet statu infernalium, sicut de quolibet statu mundanorum, sed propter diuersam vtrorumq; conditionem. Nam homines quandiu viuunt possunt ad fidem, & charitatem conuerti, quia in hac vita non sunt homines confirmati in bono, vel malo, sicut post exitum ab hac vita.

Ad tertiũ.

¶Ad vltimum prætermissis multis glossis interpretum iuris Canonici super capitulum tempus 13. quæst. 2. dicendum est, antecedens argumenti falsum esse. Diuisio enim trimembris Augustini manifestè de tribus diuersis receptaculis intelligitur: appellat enim valde bonos cunctos cœlices in Paradiso existentes, & ideo ait, quòd suffragia respectu illorum qui illis non indigent, sunt gratiarum actiones: sed valde malos appellat per contrarium extremum vniuersos, qui sunt in inferno, tam Christianos, quam infideles, etiam si in minimo peccato mortali discesserint, idem enim est valde mali, quod inimici Dei, & iis ait nullatenus suffragia nostra esse adiumenta, sed sunt qualescunq; virorum consolationes. Et idem est de existentibus in limbo puerorum. Igitur per non valde malos, omnes, solosq; intelligit existentes in Purgatorio, qui dicuntur esse & mediocriter boni, & mediocriter mali: qui ita sunt amici Dei, vt tamen in tempus arceantur ab eius conspectu.

Ad vltimum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Et de istis duntaxat subdit suffragia illis, vt propitiationes, prodesse, vel vt sit plena remissio, vel vt tolerabilior sit damnatio: non enim loquitur de damnatione inferni, sed appella: damnationem illam cõdemnationem Purgatorij. Nam cum pœnæ illæ sint longè inæquales, & pariter suffragia, quandoq; contingit, vt per vnum suffragium tota pœna tollatur, quandoq; vero non, nisi quòd vna pars remittatur.

Historia de Traiano ab inferno liberato.

Historia vero illa de Traiano Diuum Thomam, Altisiodorensem, & Theologorum plerosq; non parum mouet. Nam quamuis apud Gregorium ipsum non reperiatur, Damascenus tamen illi autoritatem adrogat. Et primum omnes consentiunt non potuisse Traianum ab inferno eripi nisi per eius contritionem & conuersionem: repugnaret namq; legi Dei aliter fieri. Et ideo aiunt precibus Gregorij resuscitatũ in paruulum tempus, quo conuersus iterum defunctus est, & saluus factus.

¶Quin vero Altisiodorensis in illo capit. de damnatis, lib. 4. plures existimat ab Apostolis ex damnatis infidelibus resuscitatos, qui ideo potuerunt salui fieri. Quod si ita est, necesse est subinde dicere conclusionem perpetuitatis inferni intelligi secundum legem ordinariam, sed ex priuilegio posse inde animas erui. Sed de Traiano, an precibus beati Gregorij fuerit ab inferno liberatus in vita Gregorij legitur, quòd orauit pro eo, & exauditus est, & in pœnam temeritatis, quia talia postulare ausus est, accepit optionem, vel quod esset duobus diebus in Purgatorio, vel quod duceret totam vitam in languoribus, & eligens secundum laborauit podagra, & dolore stomachi.

Gregori⁹.

Damasce.

¶Sed ista non magnam fidem faciunt, cum ipse Gregorius in suis operibus nullam huius rei faciat mentionem, cæterum Damascenus, in quodam sermone testatur hoc idem, quòd Gregorius orauit pro eo, & audiuit vocem dicentem sibi. Vocem tuam audiui, & veniam Traiano do. Et addit; quòd huius rei testis est Oriens omnis, & Occidens. Et Damascenus est magnæ autoritatis. Et S. Thom. hoc refert, quarto, distinctione quadragesima quinta, quæstione secunda, articulo secundo ad quintum. Et iterum in primo sententiarũ distinctione quadragesima tertia, quæstione secunda, articulo secundo ad quintum. Sed re vera Damascenus antiquior fuit Gregorio ducentis annis.

D.Tho.

¶Nam floruit sub Theodosio Imperatore, & fuit illi a secretis. Gregorius vero sub Mauritio, ergo non potuit de eo talia scribere, sed necesse est illud opus alterius esse, & non magni Damasceni. Denique si vera est illa historia, cuiuscunque sit, necessario videtur dicendum, non quòd translatus sit ex inferno ad gloriam, quod est omnino contra legem, sed quòd est reuocatus ad vitam, & egit pœnitentiam, sicut & alij multi Gentiles, qui suscitati leguntur.

Abulẽsis.

¶Hoc enim non est contra legem. De Traiano quatuor sunt opiniones, sed nulla est tolerabilis præter istã. Vide quæstionem longissimè disputatam ab Abulensi super 4 Regum. 4. quæst. 57.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Vtrùm pueri qui cum originali peccato decesserant, fuerint a Christo liberati.

292 3. dist. 22. quæst. 2. artic. 2. q. 3. Et opus. 3. cap. 242.

AD septimum sic proceditur. Videtur, quòd pueri qui cum originali peccato decesserãt, fuerint per descensum Christi, liberati ab inferno. Non enim tenebantur in inferno, nisi pro peccato originali, sicut & sancti Patres: Sed sancti Patres sunt ab inferno liberati per Christum, vt supra dictum est. * Ergo & pueri similiter per Christum sunt ab inferno liberati. art. 4. hui⁹ q. 2. ad 2.

¶2. Præterea, Apostolus dicit Roman. 5. Si vnius delicto multi mortui sunt, multo magis gratia Dei, & donum, in gratia vnius hominis Iesu Christi, in plures abundauit. Sed propter peccatum primi parentis, pueri cum solo originali peccato decedentes, in inferno detinentur. Ergo multo magis per gratiam Christi sunt ab inferno liberati.

¶3. Præterea, Sicut baptismus operatur in virtute passionis Christi, ita & descensus eius ad inferos, vt ex dictis patet. * Sed pueri per baptismum liberantur a peccato originali, & ab inferno. Ergo similiter liberati sunt per descensum Christi ad inferos. art. 5. & 6. præceden.

¶Sed contra est, quòd Apostolus dicit Roman. 3. quòd Deus proposuit Christum propitiatorem per fidem in sanguine eius. Sed pueri, qui cum solo peccato originali decesserant, nullo modo fuerant participes fidei Christi. Ergo non perceperunt fructum propitiationis Christi, vt per ipsum ab inferno liberarentur.

¶Respondeo dicendum, quòd (sicut supra dictum est *) descensus Christi ad inferos, in illis solis effectum liberationis habuit, qui per fidem, & charitatem passioni Christi coniungebantur, in cuius virtute descensus Christi ad inferos liberatorius erat. Pueri autem, qui cum originali peccato decesserant, nullo modo fuerant coniuncti passioni Christi per fidem, & dilectionem. Neque enim fidem propriam habere potuerant, quia non habuerant vsum liberi arbitrij: neque per fidem parentum, aut per aliquod fidei sacramentum fuerant a peccato originali mundati. Et ideo descensus Christi ad inferos, huiusmodi pueros non liberauit ab inferno. Et Præterea Sancti Patres ab inferno sunt liberati, per hoc quod sunt ad gloriam diuinæ visionis admissi, ad quam nullus potest peruenire, nisi per gratiam, secundum illud Roman. 6. Gratia Dei vita æterna. Cùm igitur pueri cum originali peccato decedentes, gratiam non habuerint, non fuerunt ab inferno liberati. art. præce.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd Sancti Patres: etsi adhuc tenerentur astricti reatu originalis peccati, in quantum respicit humanam naturam, tamen liberati erant per fidem Christi ab omni macula peccati, & ideo capaces erant illius liberationis, quam Christus attulit descendens ad inferos. Sed hoc de pueris dici non potest, vt ex supra dictis patet. * In corp. ar.

¶Ad secundum dicendum, quòd cum Apostolus dicit, quòd gratia Dei in plures abundauit, ly plures, non est accipiendũ comparatiuè: quasi plures numero sint saluati per gratiam Christi, quàm damnati per peccatum Adæ: sed absolutè: ac si diceret, quòd gratia vnius Christi abũdauit in multos, sicut & peccatũ vnius Adæ peruenit ad

ad multos. Sed sicut peccatum Adæ ad eos tantum peruenit, qui per seminalem rationem carnaliter ab eo descenderunt, ita gratia Christi ad illos tantum peruenit, qui spirituali regeneratione, eius membra sunt facti, quod non comperit pueris decedentibus cum originali peccato.

¶Ad tertium dicendum, quòd baptismus adhibetur hominibus in hac vita, in qua homo potest transmutari de culpa in gratiam, sed descensus Christi ad inferos, exhibitus fuit animabus post hanc vitam, vbi non sunt capaces transmutationis prædictæ. Et ideo per baptismum pueri liberantur a peccato originali & ab inferno: non autem per descensum Christi ad inferos.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. Rom. 3.

COnclusio est negans. Et patet primo ex illo Rom. 3. vbi habetur, quòd Deus proposuit Christum propitiatorem per fidem in sanguine ipsius, sed pueri qui cum solo peccato originali decesserant, nullo modo fuerunt participes fidei Christi, ergo non perceperunt fructum propitiationis Christi, vt per ipsum ab inferno liberarentur. Deinde probatur. Nam pueri illi non erant iuncti Christo, nec per fidem propriam, nec charitatem, nec in fide parentum, aut per aliquod fidei sacramentum. Quod etiam patet, quia liberatio ab inferno est admissio ad gloriam, ad quam nullus potest peruenire nisi per gratiam, pueri autem cum originali discedentes ipsa carebant.

EXPOSITIO ARTICVLI.

De limbo puerorũ, & quid ibi egerit Christus.

DE limbo in quo pueri discedentes cum solo originali peccato detinentur, non loquitur expresse sancta scriptura, nec vero sancti Patres de hoc loco distincte loquuntur, quippe qui istum locum sub inferno damnatorum comprehendunt. Sunt enim illi pueri in perpetua damnatione, & in eodem carcere, quo alij detinentur damnati, quamuis sint eiusdem carceris diuersæ mansiones, itaque inferior pars inferni diuisa est in duas mansiones. In priori pueri isti detinentur, in posteriori damnati qui puniuntur, & pœna damni, quæ in carentia diuinæ visionis consistit, & pœna sensus, quæ est ignis perpetuo excruciantis. Et quidem quòd isti pueri non fuerint a Christo liberati satis efficaciter demonstrant probationes D. Thom quæ omnino sunt legitimæ, certè de vtraque parte inferni damnatorum intelligitur illud, in inferno nulla est redemptio, & de pueris, qui emigrant ex hac vita cum solo peccato originali, loquitur illa scriptura Ioan. 3. nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto non potest introire in regnum Dei. Quo autem pœnarum genere illi pueri in perpetua damnatione existentes puniantur, explicatum est a nobis copiosè ac diligenter in 1. 2. in tractatu de peccato originali. Ex hoc loco poterunt peti, si quæ ad huius articuli expositionem videbuntur necessaria. Sed dubitari potest, num isti pueri saltem sciuerint vel cognouerint descensum Christi ad inferos? Illi autores, qui tenent, quòd ne in iudicio quidem vniuersali debent comparere, ne cognoscentes suam damnationem, inde tristentur, ex consequenti dicent, eos non sciuisse aduentum Domini ad inferos. Verum mihi verosimile videtur, quòd triumphum Christi cognouerint & tanti regis potentiam, vel ex inferniturbatione, trepidatione, & tremore. Vniuersus namq; ille teterrimus carcer ex tam potentissimi Regis aduentu contritus est. Quid quòd supra commemoramus illam sententiam scripturæ, in qua Christus de se Ioan. 3.

ipso dicit, Penetrabo omnes partes teriæ. Et ipsemet articulus fidei dicit, Christi animam descendisse ad inferos, videlicet ad omnes inferos, & ad omnes eorum partes. Sed hæc probabilia sunt.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Vtrùm Christus suo descensu liberauerit animas à purgatorio.

293 3 dist. 22. quæst. 2. artic. 2. q. 4. Et opus. 3. cap. 242. Est epi. 69. in ord. epistolarum non remote ante med. to. 2.

AD octauum sic proceditur. Videtur, quòd Christus suo descensu ad inferos, liberauerit animas a purgatorio. Dicit enim Augustinus in Epistola ad Euodium, * Quia euidentia testimonia & infernum commemorant & dolores, nulla causa occurrit, cur illò credatur venisse Saluator, nisi vt ab eisdem doloribus saluos faceret. Sed vtrum omnes quos in eis inuenit, an quosdam quos illo beneficio dignos iudicauit, adhuc requiro, fuisse tamen Christum apud inferos, & in eorum doloribus constitutis hoc beneficium præstitisse non dubito. Non autem præstitit beneficium liberationis damnatis: sicut suprà dictum est. * Præter eos autem nulli sunt in doloribus pœnalibus constituti, nisi illi, qui sunt in purgatorio. Ergo Christus animas de purgatorio liberauit. ar. 6. hui⁹ qstionis.

¶2. Præterea, Ipsa Christi præsentia non minorem effectum habuit, quam sacramẽta ipsius. Sed per sacramenta Christi liberantur animæ a purgatorio, & præcipuè per Eucharistiæ sacramentum, vt infra dicetur. * Ergo multo magis per præsentiam Christi ad inferos descendentis sunt animæ a purgatorio liberatæ. q. 79. ar. 2.

¶3. Præterea, Christus quoscunque curauit in hac vita, toraliter curauit, vt Augustin. * dicit in lib. de pœnitentia, & Ioan. 7. Dominus dicit, Totum hominem saluum feci in sabbato. Sed Christus eos qui in purgatorio erant, liberauit a reatu pœnæ damni, quo excludebantur a gloria. Ergo etiam liberauit eos a reatu pœnæ purgatorij. * in li. de vera & falsa pœnit. ca. 8. post medium to. 4.

¶Sed contra est, quod Greg.* dicit in 13 Moral. Dum conditor ac redemptor noster claustra inferni penetrans, electorum exinde animas eduxit, nos illò ire non patitur, vnde iam alios descendendo liberauit. Patitur autem nos ire ad purgatorium: ergo descendens ad inferos, animas a purgatorio non liberauit. li. 13 c. 20. circa finẽ.

¶Respondeo dicendum, quòd (sicut sæpe dictum est *) descensus Christi ad inferos, liberatorius fuit in virtute passionis ipsius. Passio autem eius non habet temporalem virtutem & transitoriam, sed sempiternam, secundum illud Hebr. 10. Vna oblatione consummauit in sempiternum sanctificatos. Et sicut patet, quòd non habuit tunc maiorem efficaciam passio Christi, quàm habeat nunc. Et ideo illi, qui fuerunt tales, quales nunc sunt, qui in purgatorio detinentur, art. 4. 5. 6. & 7. huius quæst.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur, non fuerunt a purgatorio liberati per descensum Christi ad inferos. Si qui autem inuenti sunt tales, quales etiam nunc virtute passionis Christi a purgatorio liberantur, tales nihil prohibet per descensum Christi ad inferos, a purgatorio esse liberatos.

Ad primum ergo dicendum, quòd ex illa auctoritate Augustini non potest concludi, quòd omnes illi qui in purgatorio erant, fuerint a purgatorio liberati, sed quòd aliquibus eorum fuerit hoc beneficium collatum: illis scilicet qui iam sufficienter purgati erant, vel etiam qui dum adhuc viuerent, meruerunt per fidem & deuotionem ad mortem Christi, vt eo descendente, liberarentur a temporali purgatorij pœna.

Ad secundum dicendum, quòd virtus Christi operatur in sacramentis per modum sanationis & expiationis cuiusdam, vnde sacramentum Eucharistiæ liberat hominem a purgatorio, in quantum est sacrificium quoddam satisfactorium pro peccato. Descensus autem Christi ad inferos, non fuit satisfactoria, operabatur tamen in virtute passionis, quæ fuit satisfactoria: vt supra habitum est. * Sed erat satisfactoria in generali, cuius virtutem oportebat applicari ad vnumquemque per aliquid specialiter ad ipsum pertinens. Et ideo non oportet, quòd per descensum Christi ad inferos, omnes fuerint a purgatorio liberati.

q.49.ar.3. & aliis eiusdē quæstionis.

Ad tertium dicendum, quòd illi defectus, a quibus Christus in hoc mundo simul homines liberabat, erant personales, propriè ad vnumquemque pertinentes; sed exclusio a gloria Dei, erat quidam defectus generalis, pertinens ad totam humanam naturam. Et ideo nihil prohibet eos, qui erant in purgatorio, per Christum esse liberatos ab exclusione a gloria: non autem a reatu pœnæ purgatorij, qui pertinet ad proprium defectum. Sicut econtrario sancti Patres ante Christi aduentum liberati sunt a propriis defectibus: non autem a defectu communi, sicut supra dictum est. *

q.49.ar.5.

SVMMA TEXTVS.

Prima cō clusio.

PRima conclusio. Animæ quales sunt illæ, quæ nunc in Purgatorio detinentur, non fuerunt per Christi aduentum liberatæ. Quia passio Christi non habet virtutem transitoriam sed sempiternā, vt habetur ad Hebr. 10. Vnde non habuit tunc maiorem efficaciam, quàm nunc passio Christi.

Hebr.10.

Secunda cōclusio.

¶Secunda conclusio. Si qui inuenti sunt tales, quales etiam nunc virtute passionis Christi a Purgatorio liberantur, nihil prohibet per descensum ipsius ad inferos, a Purgatorio esse liberatos.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Pientissima opinio asserit Christum Dominum suo descensu omnes animas existentes in purgatorio liberauerit, maximè eas, quæ feruentius Christi descensum exoptabant. Ita piè credendum esse existimant pientissimi Theologi. D. Bonauent. in 3. dist. 22. quæst. 3. Gabriel. Marsilius, Thomas de Argentina, & Ioannes Maior, & doctissimus pater Victoria, quem semper honoris causa nomino. Argumenta huius opinionis hæc sunt. In primis per indulgentias ex quibus applicatur meritum Christi & Sanctorum, educuntur animæ a purgatorio. Quæ alioquin, si suffragia hæc non applicarentur illis, in eo loco diutius permanssissent, ergo cum dies descensus Domini fuerit triumphalis, & indulgentior dies, quàm cæteri, imo dies indulgentissimus, rationi consentaneum videtur, quòd omnes animas in purgatorio existentes in illo die liberauerit.

Pientissima quædam opinio refertur, quòd Christus Dominus suo descensu omnes animas existentes in purgatorio liberauerit, maximè eas, quæ feruentius Christi descensum exoptabant. Ita piè credendum esse existimant pientissimi Theologi. D. Bonauent. in 3. dist. 22. Gabriel. Marsilius. Victoria.

¶Deinde principes in magna victoria & triumpho solent omnes captiuos & detentos in carcere inde eruere, vt lætitiæ causæ ad omnes deriuentur. Certè glossa super illud Oseæ cap. 13. Ero mors tua o mors, dicit, quòd eduxit omnes electos, sed qui erant in purgatorio electi erant, ergo omnes illos eduxit ac liberauit. Vetum opposita sententia, quam hic docet D. Thom. verior est. Et probationes D. Thom. in articulo videntur legitimæ. Quibus accedit alia. Nam animæ existentes in purgatorio ex debito proprio, tenebantur luere pœnas illas ignis purgatorij, cæterum istæ animæ non poterant habere actum meritorium, vel gratiæ, vel gloriæ, vel remissionis illius pœnæ: quia erant extra statum merendi, nec illis poterant sacramenta prodesse, nec aderant suffragia Ecclesiæ, vnde videtur, quòd tunc non fuerint a pœnis purgatorij liberatæ.

Oseæ.13.

Sententia D. Thomæ probabilior est.

¶In cuius rei confirmationem adest alterum argumentum. Quia lex diuinæ iustitiæ præcipiebat, vt illæ animæ suorum suppliciorum iusta absoluissent spatia, & nobis non constat, Dominum applicasse illis peculiariter vim suæ passionis, vt celerius liberarentur, ergo tunc non sunt liberatæ. Confirmatur hoc ipsum, nam non videtur conuenire diuinæ iustitiæ, vt purgatorius locus tunc penitus euacuaretur, & tanto beneficio gauderent, quæ magnas debebant luere pœnas, & in longum tempus, imo quæ exiguas tenebantur persoluere pœnas. Hæc sententia Diui Thomæ secundum communem doctrinam probabilior videtur.

minū suo descensu omnes animas existentes in purgatorio liberasse. Bonauen. Gabriel. Marsilius. Victoria.

QVÆSTIO LIII.

De resurrectione Christi, in quatuor articulos diuisa.

¶De quâ Doctores in tertia distinctione vigesima prima, & distinctione vigesima secunda, & in quarto Sententiarum ad finem. Et interpreres diuinarum scripturarum super Matth. vigesimum octauum. Mar. decimum sextum. Luc. vigesimum quartum. Ioannis vigesimum cap.

ONsequenter considerandum est de his quæ pertinent ad exaltationem Christi.

Et primò, de eius resurrectione.

Secundò, de eius ascensione.

Tertiò, de eius sessione ad dexteram Patris.

Quartò, de iudiciaria potestate ipsius.

¶Circa primum occurrit quadruplex consideratio.

Quarum prima est de ipsa Christi resurrectione.

Secunda

Secunda de qualitate resurgentis.
Tertia de manifestatione resurrectionis.
Quarta de eius causalitate.
¶Circa primum quæruntur quatuor.
¶Primò, de necessitate resurrectionis eius.
¶Secundò, de tempore.
¶Tertiò, de ordine.
¶Quartò, de causa.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm fuerit necessarium Christum resurgere.

294 4. dist. 21. q. 2. art. 1. Ecopu. 60. c. 22. prin cip. * lib. 4. ord. fid. ca. vlti prin.

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd non fuerit necessarium Christum resurgere. Dicit enim Damascē.* in quarto lib. Resurrectio est secunda eius quod dissolutum est, & cecidit, animalis surrectio. Sed Christus non cecidit per peccatum, nec corpus eius est dissolutum, vt ex supra dictis patet. † Non ergo propriè conuenit sibi resurgere.

q.51.ar.3.

¶2. Præterea, Quicunque resurgit, ad aliquid altius promouetur: quia surgere est sursum moueri. Sed corpus Christi remansit post mortem diuinitati vnitum, & ita non potuit in aliquid altius promoueri. Ergo non competebat sibi resurgere.

¶3. Præterea, Ea quæ circa humanitatem Christi sunt acta, ad nostram salutem ordinantur. Sed sufficiebat ad salutem nostram passio Christi, per quam simus liberati a pœna & culpa, vt ex supra dictis patet. * Non ergo fuit necessarium quòd Christus a mortuis resurgeret.

q.44.ar.5. & per totā quæst.

Sed contra est, quod dicitur Luc. vlt. Oportebat Christum pati & resurgere a mortuis.

Respondeo dicendum, quòd necessarium fuit Christū resurgere propter quinque. Primo quidem, ad commendationem diuinæ iustitiæ, ad quam pertinet exaltare illos qui se propter Deum humiliant: secundum illud Luc. 1. Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Quia igitur Christus propter charitatem & obedientiam Dei, se humiliauit vsque ad mortem crucis, oportebat quòd exaltaretur a Deo vsque ad gloriosam resurrectionem. Vnde ex eius persona dicitur in Psal. 138. Tu cognouisti, id est, approbasti, sessionem meam, id est humilitatem & passionem, & resurrectionem meam, id est glorificationem in resurrectione: sicut gloss.* exponit.

gl. interli nea. ibid.

Secundo, ad fidei nostræ instructionem: quia per eius resurrectionem confirmata est fides nostra circa diuinitatem Christi, quia vt dicitur 2. ad Corinth. vlt. Etsi crucifixus est ex infirmitate, sed viuit ex virtute Dei. Et ideo primæ ad Corinth. 15. dicitur, Si Christus non resurrexit, inanis est prædicatio nostra, inanis est & fides nostra. Et in Psalm. 29. dicitur, Quæ vtilitas in sanguine meo, id est in effusione sanguinis mei, dum descendo, quasi per quosdam gradus malorum, in corruptionem? quasi dicat, nulla. Si enim statim non resurgo, corruptumque fuerit corpus meum, nemini annuntiabo, nullum lucrabor, vt gloss.* exponit.

Psalm. 29. gl. ord. ad iuncta & interlinearis, ex Augusti.

Tertiò, ad subleuationem nostræ spei, quia dum videmus Christum resurgere, qui est caput nostrum, speramus & nos resurrecturos. Vnde dicitur primæ ad Corinth. 15. Si Christus prædicatur quòd resurrexit a mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est? Et Iob. 19. dicitur, Scio, scilicet per certitudinem fidei, quòd redemptor meus, id est Christus, viuit, a mortuis resurgens, & ideo in nouissimo die de terra surrecturus sum, reposita est hæc spes mea in sinu meo.

Quartò, ad informationē vitæ fidelium: secundum illud Roman. 6. Quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Et infra, Christus resurgens ex mortuis, iam non moritur: ita & vos existimate vos mortuos quidem esse peccato, viuentes autem Deo.

Quintò, ad complementum nostræ salutis: quia sicut per hoc quòd mala sustinuit, humiliatus est, moriendo, vt nos liberaret a malis: ita glorificatus est resurgendo, vt nos promoueret ad bona: secundum illud Rom. 4. Traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram.

Ad primum ergo dicendum, quòd licet Christus non ceciderit per peccatum, cecidit tamen per mortem: quia sicut peccatum est casus a iustitia, ita mors est casus a vita. Vnde ex persona Christi potest intelligi, quod dicitur Mich. 7. Ne lætaris inimica mea super me, quia cecidi, consurgam. Similiter etiam, licèt corpus Christi non fuerit dissolutum per incinerationem, ipsa tamen separatio animæ a corpore, dissolutio quædam fuit.

Ad secundum dicendum, quòd diuinitas erat carni Christi post mortem vnita vnione personali, non autem vnione naturæ, sicut anima vnitur corpori, vt forma ad constituendam humanam naturam. Et ideo per hoc, quòd corpus eius vnitum est animæ, promotum est in altiorem statum naturæ, non autem in altiorem statum personæ.

¶Ad tertium dicendum, quòd passio Christi operata est nostram salutem, propriè loquendo, quantum ad remotionem malorum: resurrectio autem, quantum ad inchoationem & exemplar bonorum.

SVMMA TEXTVS.

Conclu. Luc. vlt.

CONclusio est affirmans. Patet q; ex illo Lucæ vltimo Oportebat Christum pati & resurgere a mortuis.

Huius

Universidad de Deusto
Biblioteca

Huius autem necessitatis quinque causæ demonstrari solent. Prima, propter commendationem diuinæ iustitiæ, ad quam pertinet exaltare illos, qui se humiliant propter Deum. Sed Christus propter obedientiam & charitatem humiliauit se vsq; ad mortem crucis, ideo oportet exaltari a Deo vsq; ad gloriosam Resurrectionem.

1.Cor.15. ¶Secunda ad institutionem nostræ fidei, quæ confirmata est circa eius diuinitatem. Vnde 1.ad Cor.15.dicitur, si Christus non resurrexit, inanis, &c.

Iob.19. ¶Tertia, ad subleuationem nostræ spei: quia dum videmus Christum resurgere, qui est caput nostrum, speramus & nos resurrecturos esse, vt dicitur Iob.19. De terra resurrecturus sum.

Rom.5. ¶Quarta, ad informationem vitæ fidelium, secundum illud Apostoli ad Rom 6. Quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus.

¶Quinta ad complementum nostræ salutis: quia sicut per hoc, quòd mala sustinuit, humiliatus est moriendo, vt nos liberaret a malis, ita glorificatus est resurgendo, vt nos promoueret ad bona, secundum illud ad Rom.6. Traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Resurrectiõis mysterũ difficile intellectu. Actor.7. HVcusque tractauimus de crucis mysterio, quod a sapientibus huius mundi stultitia reputatum est, cum tamen sit Dei virtus & sapientia. Nunc vero aggredimur explicare resurrectionis verbum, de quo cum Paulus Athenis prædicasset, a multis fuit reputatus vt stultus, & insanus. Alij vero paulo modestiores cum hoc verbum audissent, dixerunt, audiemus te de hoc iterum. Quidam vero ei adhærentes crediderunt, in quibus & Dionysius Arcopagita, & mulier nomine Damaris, & alij cum eis. Quidam autem Epicurei & Stoici Philosophi disputantes cum Diuo Paulo de verbo hoc, iniuriam ei intulere dicentes. Quid vult seminiuerbius hic dicere, id est, seminator verborum, & nouæ inauditæq; doctrinæ, & non defuerunt qui tanquam nouorum dæmoniorum annunciatorem eum existimauerint: quia Iesum & resurrectionem annunciabat eis, arbitrantes talem tantamq; insaniam, quantam ipsi existimabant esse resurrectionẽ mortuorum, non posse ab alio quàm a dæmone prosicisci. Inuenio etiam quòd cum Diuus Paulus de hoc verbo co

Actor.26. ram Agrippa Rege & Festo rectore Iudææ disputasset, dixit et Festus. Insanis Paule, multæ literæ ad insaniam te conuertunt. Et certè inter ea, quæ in religione Christiana proponuntur credenda nihil est, quod indigeat testimonio magis euidenti magis perpetuo atq; authentico, quam hoc de resurrectione verbum.

Resurrectiõis verbo ab omnibus in principio contradictum est, Acto.1. ¶Hinc enim in principio ab omnibus contradictum est, & ex parte diaboli & Iudæorum omnes machinæ sunt admotæ, vt nulla huic mysterio adhiberetur fides. Et quod ita sit patet. Nam nos legimus, quòd Apostoli Domini ordinati & electi a Deo vt testimonium redderent de Christi resurrectione, vt dicit D. Petrus, quiq; ne sacratus duodenus numerus Apostolorum deficeret, elegerunt Matthiam in testem resurrectionis, in hac re in fide dubitarũt, & grauiter sunt periclitati. Legimus quoq; quòd verbum hoc resurrectionis a mulieribus annunciatum, imo ab Angelis, sed & a Christo, visum est Apo-

Ioan.20. stolis, vt stultum & insanum. Legimus etiam in Euangelio, quòd cum alij Apostoli dixissent Thomæ se vidisse Deum, respondit ipse. Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius non credam. Nonne exploratum est, quòd priusquam apparuisset Thomæ, apparuerat aliis discipulis, cumque eis locutus fuerat ostenderatq; eis latus & manus, & tamen nonnulli illorum non crediderunt? nonne scriptum est

Matt.vlt. apud D.Matthæum ad finem sui Euangelij, quòd Iudæi audito tumore de Christi resurrectione congregati cum senioribus consilio accepto copiosam pecuniam dederunt militibus, vt dicerent quia discipuli eius nocte venerunt, & furati sunt eum nobis dormientibus, & ita factum est, & diuulgatum est verbum hoc apud Iudæos vsq; in hodiernum diem. Vniuersa hæc difficultatem huius verbi demonstrant, ad quam tollendam sancti Patres in Symbolo Niceno hanc veritatem hisce verbis posuere, Resurrexit a mortuis secundum scripturas. Quod quidem ab Apostolo acceptum est, qui Corinthios instruens in prima Epistola.cap.15.solicite addit eandem particulam dicens; Tradidi enim vobis quod & accepi, quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas, & quia sepultus est & resurrexit secundum scripturas, ideo iocatur Ecclesia sequens documentum Apostoli, ne velut figmentum hominum abiiciat aliquis potissimum Iudæus, quod credimus de morte & resurrectione Christi. Demonstratur enim ex proprio suorum prophetarum testimonio. Secundò ideo facit, quòd resurrectionis mysterium maximè necessarium est. Quod idem Apostolus docuit his verbis; Si Christus nõ resurrexit, inanis ergo est prædicatio nostra, inanis est & fides vestra. Quare D.Augustinus super Psal.120. cum hoc mysterium admiraretur, ita scripsit: non magnum est credere, quia mortuus est Christus. Hoc & Pagani & Iudæi, & omnes iniqui credunt: hoc omnes credunt, quia mortuus est: fides Christianorum resurrectio Christi est: hoc pro magno habemus, quia credimus eum resurrexisse. Ex quo factum est, vt frequentissime Dominus de sua resurrectione locutus sit: ac nunquam fere de passione sua cum discipulis collocutus est, quin de resurrectione loqueretur. Quare cum dixisset: Filius hominis tradetur gentibus, & illudetur, & flagellabitur & conspuetur, & postquam flagellauerint occident eum: ad extremum addidit: & tertia die resurget. Et cum Iudæi abeo peterent, vt aliquo signo & miraculo doctrinam suam comprobaret, respondit, nullum aliud signum eis datum iri, quàm Ionæ Prophetæ signum. Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus, sic futurum affirmauit filium hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus.

Symbolũ Nicenũ. Ionæ.2. 1.Cor.15. Matt.12. Luc.11. Matt.17. & 20. Marci.9. & 10. Lucæ. 9. & 16. August. Matt.12. Luc.11.

¶Sed dicet Theologus, quæ nam sunt scripturæ de resurrectione Christi testantes? permultæ quidem. In primis est illa Psal.3 & 70. Ego dormiui & soporatus sum & exsurrexi, quia Dominus suscepit me, conuersus viuificasti me, & de abyssis terræ reuocasti me.

Scripturæ diuinæ de resurrectiõe Christi loquentes. Psal.70. Psal.15. Actor.2.

¶Secunda est illa ex Psal.15. Caro mea requiescet in spe, quoniam nõ derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Hæc secunda scriptura certissima est ex verbis Petri Actor.2. applicantis dictam prophetiã hoc modo. Viri Israelitæ audite verba hæc: Iesum Nazarenum virum approbatũ a Deo in vobis, virtute & prodigiis, & signis, quæ fecit Deus per illum in medio vestri, sicut vos scitis, hunc definito consilio & præscientia Dei traditum, per manus iniquorum affligentes interemistis, quem Deus suscitauit solutis doloribus inferni, iuxta quod impossibile erat teneri illã ab eo. Dauid enim dicit in eum, nota in eum, Prouidebam Dominum meum in conspectu meo semper, quoniam a dextris est mihi ne cõmouear. Propter quod lætatum est cor meum, & exultauit lingua mea, insuper & caro mea requiescet in spe. Quoniã non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Notas mihi fecisti vias vitæ, replebis me iucunditate cum facie tua. Addit Petrus: viri fratres liceat audenter dicere ad vos de Patriarcha Dauid, quoniã & defunctus est, & sepultus est, & sepulchrum eius manet apud vos vsq; in hodiernum diem. Propheta igitur cum esset, & sciret, quia iureiurando iurasset illi Deus, de fructu lumbi eius sedere super sede eius, præuidens locutus est de resurrectione Christi. Quia neq; derelictus est in inferno, neque caro eius vidit corruptionem. Hunc Iesum resuscitauit Deus, cuius nos omnes testes sumus. Hucusq; Petrus Apostolus, cuius interpretatione non potest alia dari verior, aut certior. Tertia scriptura est Oseæ ca.6. in quo depingit prophetice, & tempus resurrectionis & fructum inde secuturum in nobis. Nam dicit, vnificabit nos, id est, nostram naturam post duos dies, in die

Oseæ 6.

tertia suscitabit nos, & viuemus in conspectu eius. Quoniã tertia die incepit in Christo, & multis aliis cum Christo resurrectio, quæ in nobis omnibus consummabitur, qui morimur in Christo. Quarta & manifesta scriptura est Ionæ 2. nõ solum literis & syllabis prophetans, sed & historia rei gestæ in persona Ionæ, prout Saluator testatur dicens; Generatio mala & adultera signũ quærit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophetæ. Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, sic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Matt.12. Lucæ 11. Præter hæc autem Christus sæpius prædixit quam Resurrectionẽ tertia die futuram. Matt.17.20. Marci.9.10. Lucæ.9.& 16.& fere quoties mentionem facit imminentis mortis suæ & passionis, statim subiungit. Et tertia die resurget, vt scandalum passionis promissa temperetur Resurrectione.

Quartum.

¶His prædefinitis quæ præparant discipulum ad veritatem huius mysterij intelligendã, quæstio proponitur, an Resurrectio sit possibilis? A parte negante sic arguitur. Nam veritas fidei nostræ non aduersatur veritati cognitæ lumine naturali, verum enimuero consonat, sed est veritas lumine naturæ cognita & veluti primum principium animis hominum insitum, quòd a priuatione ad habitum non est regressio, de morte ad vitam, de cæcitate ad visum, ergo Resurrectio possibilis non est.

Prima cõclusio. Possibilitas resurrectionis, rationib⁹ doceri nõ potest cui dentibus, sed sola fide tenet. Hebr.11. ¶Deinde, cõmunis animi conceptio fallax esse non potest. Est enim a Deo animis omnium hominũ impressa, veluti illa lex, quod tibi non vis alteri ne feceris, sed quòd homo mortuus non possit resurgere, est communis animi conceptio non solum inter barbaros rerum ignaros, sed etiam inter sapientes, ergo fallax esse non potest.

¶Tertio, vt sit resurrectio mortuorum possibilis oportet, vt sit possibile, quòd idem homo, qui mortuus est ipse idem resurgat, sed hoc fieri nõ potest: plures enim actiones non possunt terminari ad eundem terminum, sed generatio hominis & resurrectio, sunt diuersæ actiones, vt de se patet, ergo non possunt terminari ad eundem terminum, ergo non est possibile quòd homo genitus, & homo resurgens sit idem homo.

¶Vltimo, Philosophus summus Arist.lib.2. de generatione testatur, quòd illa, quorum substantia deperit, non redeunt eadẽ secundũ numerum, sed substantia hominis deperit in eius morte, aliàs homo nõ esset verè mortuus, ergo non videtur, quòd possit idem homo resurgere.

¶In contrarium est veritas catholicæ fidei, quæ docet Christum Dominum a mortuis resurrexisse, & confitetur, & credit omnium hominum resurrectionem esse futuram in vltimo die.

¶Pro expositione veritatis est prima cõclusio. Non potest rationibus naturalibus euidenter demonstrari, quòd resurrectio sit possibilis. Patet, nam quod resurrectio sit possibilis pertinet ad dogmata religionis Christianæ, quæ sola fide tenentur. Hoc enim mysterium superat omnem captum & intellectum humanum secundum illud D.Pauli. Oculus non vidit, neque auris audiuit, neque in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus se. Vnde Paulus definiens fidem ad Hebr.11. sic inquit; Fides est substantia sperandarum rerum, argumentum non apparentium. Id est, persuasio de his, quæ ratione humana videri & inuestigari non possunt.

¶Hinc est etiam, quòd persuasio huius veritatis in sacris literis & in sanctis conciliis ad diuinas reuelationes refertur, ob idq; in symbolo sub his verbis ponitur. Christus resurrexit a mortuis secundum scripturas. Harum enim testimonium diuturnæ efficax, firmum, ac stabile est ad demonstrandã hanc veritatem vsq; in finem mundi. Nam iam sunt mortui Apostoli, quibus Dominus sæpe sæpius apparuit a morte suscitatus, & comedit cum illis. Sunt etiam defunctæ mulieres quibus Angeli resurrectionem Christi annunciauerunt, & cum quibus collocutus est Christus, quibusq; præcepit, vt Euangelium suæ resurrectionis ad Apostolos referrent.

¶Hinc etiam per mortem emigrarunt quingenti illi fratres, quibus ipse Christus apparuit, vt testatur Paulus. Sunt etiam demortui illi qui in monte Oliueti viderunt Dominum ascendentẽ in cœlum. Mortuus est & D.Stephanus, qui cum pateretur vidit Iesum stantem a dextris virtutis Dei. Mortuus est quoque abortiuus ille discipulus, qui quondam minimus Apostolorum indignus vocari Apostolus, cui apparere Dominus de cœlo dignatus est. Sed quanquam testes isti mortui sunt, reliquere nobis testimonium certissimum sanguine suo sigillatum & rubricatum. Sunt præterea diuina oracula, quæ hoc verbum resurrectionis expresse nobis parefaciunt, de quibus paulo ante dictum est.

Secũda cõclusio. Possibilitas resurrectionis potest rationibus⁹ probabilibus suaderi. ¶Secunda conclusio. Quod resurrectio sit possibilis potest probabiliter suaderi rationibus & exemplis humanitus consideratis.

Durãdus. ¶In cuius rei declarationem prius cõstituam modum, quo Theologi scholastici huius resurrectionis possibilitatem suadere nituntur.

Rationes quibus vtuntur scholastici pro resurrectione. 1.Ratio. ¶Deinde quid sancti Patres de hac re excogitauerunt in medium adducam. Sunt enim in hac disputatione longe diligentiores, vtpotè quibus cum Paganis erat acerrima, difficillimaq; concertatio de hoc verbo resurrectionis ex mortuis. Sed vt ad rem ipsam deueniamus. Durandus in 4 dist.43.q.1. sic lucidissime procedit, statuto primum, quòd in homine non sit alia forma, quàm rationalis anima; tunc ponit huius rei primã persuasionẽ. Quia secundum quòd habetur octauo metaphysicę, non est alia quærenda causa seu ratio quare ex materia & forma fiat vnum, præter agens, quod introducit formam in materiã. Ex hoc sic arguitur, manentibus principijs essentialibus rei corruptæ, scilicet, materia & forma eiusdem secundũ numerũ & agente, quod potest illa vnire, possibile est rem corruptam eandẽ numero reparari, sed corrupto homine remanent principia essentialia eius eadem quæ prius, scilicet materia & forma, & Deus qui potest illa vnire, ergo homo corruptus potest idem numero reparari. Maior patet, quia sicut corruptio compositi est per separationẽ suarum partiũ, siue post corruptionẽ partes remaneant, siue non, ita eius reparatio est per hoc quod ab inuicem partes eius reuniantur, quæ si vt prius eædem sint, & compositũ erit idem quod prius. Minor patet similiter, quia corrupto homine remanent materia, quæ est ingenerabilis & incorruptibilis, sicut dicitur in fine primi Physicorũ, remanet etiã anima rationalis, quæ supponitur incorruptibilis, & esse sola forma substantialis hominis, Deus etiã illa potest vnire, quia potest omne quod non implicat contradictionẽ, formam autem vniri materiæ non implicat contradictionem, imo habet magnam aptitudinem, cum forma sit de se nata perficere materiã, & materia sit de se nata perfici a forma, ergo.

Arg.1.cõtra rationem. ¶Sed cõtra rationem istam instatur dupliciter. Primo, quia non est eadem res numero, vbi non est idem esse numero. Sed homo reparatus & prius existens non habet idem esse numero, ergo non est idem homo numero. Maior de se patet, sed minor probatur, quia sicut generatio est de non esse ad esse, ita corruptio est ab esse ad non esse, sed in generatione non esse tollitur, & esse acquiritur, ergo in corruptione esse tollitur, & non esse acquiritur, sed esse hominis corrupti non reparatur idem secundum numerum, vel saltem præcedens ratio hoc nõ probat, quia non dicit aliquid idem numero redire, nisi per hoc quod partes eius remaneant, ergo.

Arg.2. ¶Secundo sic, quia videtur quòd si illa ratio esset bona, posset dici, quòd resurrectio posset fieri sola virtute naturæ, nec requireretur ad eam aliqua actio Dei præter illam, qua Deus conseruat res in esse, quia maior est inclinatio formæ ad materiam, quàm inclinatio corporis naturalis ad locum suum, sed corpus naturale extra locum suum existens, puta graue existens sursum ad hoc quod descendat deorsum non requirit aliquid per se mouens, sed solũ remouens prohibens (vt appatet ex octauo Physicorum) quia ad naturam grauis conseruatam in esse per se sequitur talis motus remoto prohibente, ergo similiter ad hoc quod forma separata a materia, vt anima, reuniatur materiæ, nõ requiritur aliquod agens effectiue & per se, quod noua actione vniat ipsam materię, sed sufficit cõseruatio naturæ eius ad quam sequitur talis vnio naturaliter

Universidad de Deusto
Biblioteca

liter remotis dispositionibus contrariis a materia, quæ prohibebant vnionem.

¶Istæ autem remouentur in generatione singulorum hominum, ergo videtur, quòd in generatione singulorum hominum animæ quæ erant separatæ naturaliter materiæ vniantur.

Ad primū. ¶Ad primum argumentum istorum dicendum, quòd non concludit siue esse sit aliquid additum supra essentiā siue vnū cum essentia. Si enim sit additum essentiæ, tunc non competit cōposito nisi ratione formæ, per materiam enim compositum nō habet aliquod esse actuale de quo loquimur, sed tantū posse, ita vt materia primo recipiat formam, & mediante forma esse actu sic quod forma est immediatum receptiuum ipsius esse, & ratio recipiendi ipsi materiæ, & hoc modo corrupto homine nō corrumpitur esse, sed manet in anima separata, & idem redit anima reunita. Et quod dicitur contra hoc quòd per corruptionem esse amittitur, verum est, non tamen vt omnino non sit, sed vt non sit esse compositi quod corrumpitur. Quod si dicatur, quòd oportet ipsum corrumpi omnino vt non sit, sicut in generatione oportet esse acquiri, ita vt de nouo sit. Dicendum quòd non valet, quia secundum Philos 12. metaph. causæ formales non præexistunt generato: forma enim quæ est terminus generationis nullo modo præexistit generationi aut genito, post corruptionem tamen nihil prohibet aliquam formam remanere, vt ibidem dicitur, & idem est de esse consequente formā. Et sic patet, quòd nō oportet esse hominis simpliciter corrupti corrupto homine. Dato etiam quòd corrumperetur, nec iteraretur idem numero, nō propter hoc sequeretur, quòd non rediret idem homo numero, quia secundū hanc viam esse non pertinet ad essentiam, sed est aliquid posterius cōsequens eam, & ideo facta variatione in esse nō oportet necessario variationem fieri in essentia. Si autem esse sit idem cum essentia, tunc per resurrectionem redibit idem numero, propter rationē prius factam, quia esse vel est idem materia, vel cum forma, vel cum toto cōposito. Sed quidquid istorū detur habetur propositū, quia tam materia, quam forma hominis remanent, & compositū etiam idem redit propter identitatem partiū, quare & esse similiter redit, si sit idem cum composito.

Ad secundum. ¶Ad secundum dicendum concedendo totum processum rationis vsque ad illud, quod dicitur, quòd in generatione singulorum hominum remouentur ea, quę impediunt animam separatā vniri materiæ: hoc enim non est verum, licèt enim materia prima secundum se nata sit recipere omnem formam, non tamen vt subest virtuti talis motoris (scilicet virtui formatiuæ, quæ est in semine) sic enim disponitur solū ad susceptionem animæ de nouo creatæ, quia in actionibus naturalibus semper disponitur materia ad formam recipiendam nondum existentem, sed de nouo producendā. Cursus enim naturæ non habet quòd forma, quæ est terminus generationis, vel cum sibet actionis naturalis præexistat generationi vt habetur. 12. metaph. Item si per agens naturale disponeretur materia ad susceptionem animæ separatæ, qua ratione disponeretur ad vnam, eadem ratione disponeretur ad aliam & ad quamlibet, non est dicendū quòd ad quamlibet, quia qua ratione reciperetur vna, eadem ratione omnes, quod non est possibile, ergo ad nullam.

Secunda ratio. ¶Secunda ratio principalis talis est. Qui potest maius potest & minus in his saltem in quibus minus includitur in maiori, sed maius est principia hominis producere, & producta vnire quàm ipsa supponere producta, & ipsa vnire solum, hoc enim includitur in primo, sed Deus potuit principalia essentialia hominis producere, & producta vnire, sicut & fecit in prima rerum creatione, ergo a fortiori ratione potest principia essentialia hominis iam producta & manentia vnire, quod est hominum iam corruptum reparare.

Arg. cōtra secundam rationem. ¶Sed contra hoc diceret aliquis, quia videmus quod agens naturale potest producere fotmam, & producendo vnire, quam tamen productam & præexistentem non potest vnire materiæ. Si enim esset aliqua forma substantialis vel accidentalis separata a materia virtute diuina, agens naturale non posset eam vnire materiæ, ergo dato quòd Deus possit principia essentialia hominis producere & producendo vnire, non sequitur tamen quòd possit ea producta & existentia vnire ad inuicem.

Solutio argumenti. ¶Sed dicendum ad hoc, quòd non est simile de Deo, & agente naturali, quia Deus habet virtutem super formā, siue sit in materia, siue separata, agens vero naturale non habet virtutem super formam separatam a materia, quia omnis actio agentis naturalis circa materiam est, & ideo ad ea, quæ sunt a materia separata nullo modo attingit. Ex quo potest sic argui. Nihil potest facere vnionem aliquorum, cuius virtus & actio non attingunt ambo extrema vnionis, sed virtus seu actio naturalis agentis non attingit formam a materia separatam, siue sit separata ex natura propria (vt anima humana) siue virtute diuina, vt aliæ formæ immateriales siue substantiales, siue accidentales, virtus autem & actio diuina se extendunt æqualiter ad formam separatam, & nō separatam, quare virtus diuina potest vnire formam separatam, non autem virtus naturalis agentis; quod ergo dictum fuit prius, quòd maius est producere, & producta vnire, quàm solū vnire præsistentia, verū est de agente, cuius virtus se extendit ad formam separatā sicut ad non separatam. Tunc enim vnum includitur in altero, sicut minus in maiori.

Tertia ratio. ¶Tertia ratio principalis est illa. Non est difficilius animam intellectiuā reuniri corpori postquā fuit separata, quàm si fuisset producta per se existens ante corpus, quia non minorem ordinem, nec minorem inclinationē habet ad corpus anima, quę iam fuit corpori vnita, quam si nunquā fuisset corpori vnita, sed Deus potuit animam intellectiuā producere per se existentem antequā fuisset corpori coniuncta & postea corpori vnire. Hoc enim August. sensit de anima humana primi hominis, scilicet quòd fuit producta cum Angelis, & sexta die in formatione hominis corpori fuisse vnitam, ergo multo fortius potest Deus animā a corpore separatā corpori reunire, quod est hominem corruptū reparare per resurrectionē. Patet, ergo quòd si in homine non sit alia forma substantialis præter animā intellectiuā & illa sit incorruptibilis, quòd Deus potest ipsum corruptum ipsum eundem numero reparare, & idem esset si in homine esset corporeitatis forma ingenerabilis & incorruptibilis, vt quidam posuerunt. Patet etiam, quòd talis reparatio non esset naturalis, quamuis esset via ad naturam, quia esset via ad formam, quæ potissime dicitur natura: tum quia non esset a principio actiuo naturali, tum quia nō esset secundum modum & ordinem naturalem. Hæc Durandus.

Rationes quibus vtuntur sancti pro resurrectione. ¶Sed iam producamus in medium quæ patres sancti de hac re excogitauerunt. Nam quamuis hoc mysterium de resurrectione ex fide certissimum sit, multum tamen prodest, per rationes & exempla quę sancti Patres excogitauere, offendere id quod fides credendū proponit a natura & ab humanæ mentis intelligentia non abhorrere. Ratio Dui Pauli. Itaq; Apostolus, quærenti quomodo resurgent mortui, sic respondit 1. Cor. 15 Insipiens tu, quod seminas, non viuificatur, nisi prius moriatur: & quod seminas, nō corpus quod futurū est, seminas, sed nudum granum, vt puta tritici, aut alicuius cæterorū. Deus autem dat illi corpus sicut vult. Et paulo post inquit: Seminatur in corruptione, surget in incorruptione. Obserua tantā rem Apostolū solis a natura acceptis exemplis, ac similitudinibus probare, vt eos qui id non aduertant insipientes & stultos appellet, quasi rem ita patentē non intelligant. D. August. in multis locis suorum operum resurrectionē carnis esse possibilem variis argumentis demonstrat. Probat in primis lib. 12. super Gen. c. 35. ex naturali animarū appetitu his verbis. Si quem mouet, quid opus sit spiritibus defunctorum corpora sua in resurrectione recipere, si potest eis etiā sine corporibus summa illa beatitudo præberi: difficilior quidē quæctio est, quàm vt perfectè possit hoc sermone finiri. Sed tamen minime dubitandū est, & raptā hominis a carnis sensibus mentem, & post mortē ipsa carne depositā, & transeuntis etiā similitudinibus corporalium, nō sic videre posse incōmutabilē substantiā vt sanctī Angeli videntsiue alia latēciore causa, siue, ideo quia ineſt

Rationes Augustini. nest illi naturalis quidam appetitus corpus administrandi: quo appetitu retardatur quodammodo ne tota intentione pergat in illud summum cœlum, quandiu non subest corpus eius administratione appetitus ille conquiescat.

¶Idem etiā probat libro de Catechismo, sermone primo, Non fuistis, & estis, & non resurgent mortui qui fuerunt? Si ergo potens est Deus facere quod non fuit, non potest reparare quod fuit? non dubitet charitas, etsi non apprehendit infirmitas. Et lib. de verbis Domini, sermone vltimo. Puto quia cum dicitur, Deus mortuos suscitaturus est: non res incredibilis dicitur, quia de Deo, nō de homine dicitur. Magna res est & incredibilis, sed nō sit incredibilis, quia Deus est qui facit. Ille suscitabit te, qui creauit te. Non eras & es, & factus non eris? absit, ne credas. Mirabilius aliquid fecit Deus quando fecit quod non erat, quàm faciet reparaturus quod fuerat. Et in Epistola ad Consentium. Si Deus potest addere quod nō erat in vno semine, multo magis potest reparare quod fuerat in hominis corpore. Libro de sex quæst. ad Deo gratias, quæstione prima. Christi corpus nō dissolutum tabe atque putredine, die tertio resurrexit, nostra vero post longum tempus, ex ea in quam soluta discesserant cōfusione, reparabuntur, humanæ facultati vtrumq; impossibile est, diuinæ autem potestati facillimum est. Incredibilia sunt hæc quibusdam, quia inexperta, cum omnis natura rerum tam sit plena miraculis, vt nō quasi facili peruestigatione rationis sed euidenti consuetudine, nulla non sint, atque ob hoc, nec consideratione, nec inquisitione digna videantur. Nam ego & quicunque mecum inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt intelligere moliuntur, aut nō minus aut amplius admiramur in vno seminis tam paruulo grano, omnia quæ laudamus in arbore tanquam mortua latuisse: quam mundi huius tam ingentem sinum quæ de corporibus humanis dum dilabuntur assumit, resurrectioni futuræ tota & integra redditurum. Libro secundo de consolatione mortuorū ca. 2. Si quis requirit a me dubius & incredulus quomodo mortui resurgent, quo autem corpore venient: respondebo ei ore atq; verbis Apostoli. Insipiens, tu quod seminas, non viuificatur, nisi prius moriatur: & quod seminas granum tritici aut alterum cuiusque seminis, mortuum & aridum, siue humore, cum putrefactum fuerit, fœcundum surgit, fitq; vestitum folliculis, aristis armatum. Qui ergo granum tritici suscitat propter te, non poterit te suscitare propter se; qui solem suum quotidie quasi de sepulchro noctium suscitat, & lunam veluti de interitu reparat, & tempora recedentia reuocat ad visitatem nostram: nos ipsos, propter quos omnia reparat, non requiret, & cineres patietur extingui, quos suo flatu accendit, & quos suo spiritu animauit, & non perpetuo iam viuat homo, qui illum pie & cognouit & coluit? Si iterum dubitas quomodo possis reparari post mortē, & restitui post cineres & ossa consumpta. O homo si dicere velimus, quid fuisti ante quam in matris vtero concipereris, nihil vtique. Deus ergo qui te creauit ex nihilo, nonne facilius poterit reparare de aliquo? nonne facilius potest facere, quod ante iam fuit, qui potuit creare quod non fuit? qui te ex gutta informis liquoris in tuæ matris vtero in nervos, venas & ossa iussit excrescere, poterit mihi crede, de vtero terræ iterū generare. Sed times ne forte tua ossa arida pristina carne non possint vestiri. Noli secundum fragilitatē tuam Dei existimare maiestatem. Deus ille omnium creator, qui vestit arbores foliis, & arua floribus, poterit & tua ossa illo certo veris tempore in resurrectione vestire. Dubitauerat aliquando de hoc ipso propheta Ezechiel, & interrogatus a Domino, vtrum viuerent ossa arida quæ videbat dispersa per campum, respondit, tu scis. Sed postquā Deo iubente & ipso prophetante vidit ossa ad sua loca & ad iuncturas currentia, postquā vidit ossa arida nervis ligari, venis intexi, carne contegi, cute vestiri, postea prophetauit de spiritu. Et veniens spiritus vniuscuiusque introiuit in corpora illa iacentia, & surrexerunt, & mox steterunt. Sic confirmatus de resurrectione Propheta, scripsit visionem, vt ad posteros tan- Ezech 37.

tæ rei cognitio perueniret. Merito ergo clamat Isaias. Exurgent mortui, & resurgent qui in monumentis sunt, & lætabuntur qui sunt in terra. Ros enim qui abs te est, sanitas est illis. Verè enim sicut rore madefacta semina germinant & exurgunt. Sic rore Spiritus sancti ossa fidelium visitata, cum suo corpore, & in æternam gloriam germinabunt. Isa. 26.

¶Sed dubitas quomodo de paruis ossibus totus possit homo restitui. Reuera tu ex modica sciatilla ignis, ingentem suscitas flammam: Deus non poterit ex modico cineris fermento totum corpusculi tui redintegrare conspersum? nam si dicas. Nunquam comparent reliquiæ carnis ipsius. Forsitan enim aut igne combustæ sunt, aut a bestiis deuoratæ sunt. Hoc primū scito, quia quidquid consumitur in terræ visceribus continetur, vnde rursus poterit Deo præcipiente produci. Nam & tu cum non appareat semen ignis, adhibes lapillum & modicū ferri, & excutis de visceribus lapilli quantum opus est ignis. Quod ergo per tuam industriam & sapientiam, quam tibi Deus ipse concessit, tu facis vt producas quod non apparet: maiestas illa diuina facere sua virtute non poterit, vt quod interim non videtur excutiat? mihi crede, potest omnia Deus. Hoc tantum require, vtrum promisit se facere resurrectionem, & cum promissam tantorum didiceris testimoniis, imo cum ipsius Christi Domini certissimam teneas cautionem, confirmatus fide mortem desine iam timere. Qui enim timet adhuc non credit: qui enim non credit, peccatum contrahit insanabile: quia sua incredulitate Dominum, aut impotentem, aut certè asseuerat mendacem, sed non ita beati Apostoli, non ita sancti martyres probant. Apostoli propter hanc prædicationem resurrectionis dum Christum resurrexisse prædicant, & ipsos mortuos suscitamros annunciant, nec mortem, nec tormenta recusauerunt, nec cruces. Si ergo in ore duorum & trium stat omne verbum, resurrectio mortuorū, cui tot & tam idonei testes existunt, cui cum effusione sanguinis testimonium dicunt, quomodo potest in dubium reuocari? Sancti enim martyres, si non habuissent certam ipsem resurrectionis, non itaq; per tantos cruciatus & pœnas mortem pro lucro maximo suscepissent. Non enim cogitabant supplicia præsentia, sed futura præmia sequutura. Idem persequitur latissime libro de verbis Apostoli sermone trigesimoquarto: idem libro de catechizandis rudibus cap. 27. & lib. de Symbolo versus finem cap. 11. Sed & D. Ambrosius in lib. de fide resurrectionis idem probat luculenter multis argumētis ex omni literatura addūctis. Diuus quoque Gregorius lib. 14. moralium. cap. 30. idem argumentum pertractat. Et vt in summa referantur istorum Patrum rationes omnes ferè ad istas reducuntur. In primis cum anima immortalis sit, & tanquā pars hominis ad humana corpora naturalem propensionem habeat, eam a corpore seiunctam perpetuo manere, præter naturam existimandum est, quoniam vero, quod naturæ aduersatur ac violentū est, diuturnum esse non potest, consentaneū fore videtur, vt denuo eum corpore coniungatur, ex quo etiam sequitur, vt corporum resurrectio futura sit. Quo quidem argumentandi genere Saluator ipse noster vius est, cum aduersus Saducæos disputans, ex animarum immortalitate corporum resurrectionem concluſit. Deinde cum malis supplicia, bonis præmia a iustissimo Deo sint proposita, ex illis vero quam plurimi, ante quam debitas pœnas persoluant, ex his magna ex parte nullis affecti virtutis præmiis e vita decedant: necesse est iterum animas cum corporibus coniungi, vt sceleribus, aut rectè factis, corpora, quibus veluti peccati sociis homines vtuntur, vna cum anima pœna aut præmio afficiantur. Qui locus diligentissime tractatus est a sancto Chrysostomo in homil. 50. ad populum Antiochenum. Quare Apostolus cum de resurrectione dissereret, si in hac vita, inquit, tantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus. Quæ quidem verba nemo ad animæ miseriam referri existimabit, quæ cum immortalis sit, quamuis corpora non resurgerent, in futura tamen vita beatitudine frui posset. Verum de toto homine intelligenda sunt. Rationes Ambrosij, & D. Gregorij. Chrysost. hom. 50.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nisi enim corpori debita pro laboribus præmia reddantur, necesse est, vt qui, quemadmodũ Apostoli, tot ærumnas & calamitates in vita perpessi sunt, omnium sint miserrimi. Idem vero multo apertius docet ad Thessalonicenses his verbis: Gloriamur in Ecclesijs Dei pro patientia vestra, & fide in omnibus persecutionibus vestris, & tribulationibus, quas sustinetis in exemplum iusti iudicij Dei, vt digni habeamini in regno Dei, pro quo & patimini: si tamen iustum est apud Deum retribuere tribulationem iis, qui vos tribulant, & vobis, qui tribulamini, requiem nobiscum in reuelatione Domini Iesu de cœlo, cum Angelis virtutis eius, in flamma ignis dantis vindictam iis, qui non nouerunt Deum, & qui nõ obediunt Euangelio Domini nostri Iesu Christi. Adde etiam, non posse homines, quandiu anima a corpore seiuncta est, plenam felicitatem, & bonis omnibus cumulatam adipisci, vt enim quælibet pars à toto separata, imperfecta est: ita etiam anima, quæ corpori non est adiuncta. Ex quo sequitur vt illi ad summam felicitatem nihil desit, corporum resurrectionem necessariam esse.

Tertia cõclusio. ¶Tertia conclusio, possibilitas resurrectionis ex diuinis scripturis efficaciter probatur. Hæc conclusio liquidò constat ex scripturis diuinis, quas in principio huius articuli adduximus ad probandam Christi resurrectionem.

Ad argumenta. Ad primũ, & ad secundum. ¶Sed iam tempus est, vt argumenta in principio posita euidenter dissoluamus. Ad primum, & ad secundum dicendum, quod resurrectio mortuorum non aduersatur neque his, quæ lumine naturali sunt nota, neque communi hominum conceptioni. Nam lumen rationis naturale & cõmunis omnium hominũ consensus tantummodo docet, quòd resurrectio mortuorũ fieri non potest per virtutẽ naturæ, huic autem nõ contradicit, quòd supernaturali virtute fieri possit. Multa enim Deus potest facere pro sua omnipotenti virtute, quæ humana mens capere nõ potest. Certè nõ esset Deus omnipotens ille, qui iolũ posset facere, quæ humana mens inuestigare possit.

Ad tertiũ. ¶Ad tertium argumentũ dicendum, quòd plures actiones per quarum quamlibet producitur terminus actionis, ita vt sit, & non solum vt sit in hoc, non possunt terminari ad eundem terminum numero, sed secundũ multiplicationem talium actionum est multiplicatio terminorum. si autem sint tales actiones per quarum neutram acquiratur terminus, vt sit per se, sed solum vt sit in alio, vel aliud in ipso, vel si per vnam illarum acquiratur terminus vt sit, per aliam vero non acquiratur vt sit, sed solum vt sit in hoc, vel aliud in ipso, tales actiones possunt esse ad eundem terminum numero, sicut pater in motibus localibus, quia enim per motum non acquiritur locus vt sit, sed solum vt mobile sit in loco, ideo plures motus possunt esse ad eundem locum, nunc est ita quòd generatio & resurrectio sunt tales actiones, quòd per generationem acquiritur terminus, vt sit hoc completiue, siue dispositiue, per resurrectionem vero non acquiritur vt sit, sed solum vt sit in hoc, hoc est, vt anima sit in tali materia, & ideo hæ duæ actiones possunt ad eundem terminum numero terminari, illud autem magis patebit infrà. Secundo respondetur, quòd generatio & resurrectio sunt duæ actiones diuersæ secundum speciem, quæ proinde habent duos terminos diuersos secundum speciem. Prioris terminus est homo genetatus, posterioris vero est homo exsuscitatus.

Ad vltimum. ¶Ad vltimum dicendum, quòd dictum Philosophi veritatem habet in his, quorum subitantia deperit, non solum quo ad totum compositum, sed etiam quo ad aliquam eius partem, scilicet quo ad formam, quæ per corruptionem cedit in potentiam materiæ, qualia sunt generabilia omnia & corruptibilia præter hominem, si autem habeat veritatem in omnibus generabilibus & corruptibilibus, oportet quòd hoc intelligatur quo ad actionem naturæ, & non quo ad virtutem diuinam, quæ præter curſum naturæ multa facere potest.

Testimonia resurrectionis Domini. ¶Alia quæstio, num resurrectio Christi facta fuerit? Cuius rei veritas cum sit contingens non potest probari, nisi ex testimoniis, & ex facti euidentia. Complures tamen testes habemus, qui testantur Christum resurrexisse ex mortuis, atque dedisse suæ veræ resurrectionis signa euidentissima, se enim visibilem præbuit, non tantum Apostolis & mulieribus, sed & quingentis simul fratribus, vt Paulus refert, & multis qui aderant quãdo cœlum ascendit. Insuper se palpabilem Thomæ exhibuit, manus & latus ei ostendens, vt esset fidelis, & non incredulus. Hinc ille Thomæ clamor maxima ratione ortus, quo ait, Dominus meus & Deus meus. Attestati sunt quoq; ipsius Christi resurrectionem cęlestes spiritus, qui mulieribus dixerunt. Iesus, quem quæritis, non est hic, surrexit & præcedet vos in Galilæam. Sed ne relatione mulierũ tantummodo attestatio Angelorum nobis innotesceret, proinde ascendẽte Christo idem Angeli obstupescentem turbam his verbis sunt allocuti. Viri Galilæi quid admiramini, aspicientes in cœlum, hic Iesus, qui assumptus est a vobis in cœlum, sic veniet quemadmodum vidistis eum ascendentem in cœlum. Atqui hoc verbum resurrectionis Christi, Apostoli prout viderant, nõ solum verbis, sed prodigiis multis, & tandem vitæ dissimine comprobarunt. Et ad tollendam omnem suspicionem temeritatis & fraudis, quæ ex hac attestatione Apostolis posset ascribi sapienter arguit Paulus dicens. Nisi Christus surrexisset, præbuissetq; nobis resurrectionis spem certam, miserabiliores essemus cunctis hominibus. Verus etenim Christianus ab omnibus voluptatibus carnis se abstinet, vt illis fruatur bonis, quæ in alia vita iustis hominibus sunt præparata. Hinc merito Apostoli & Euangelici viri omnes, qui ab omnibus voluptatibus corporeis abstinent, vt incorruptibilem coronam illam accipiant, nisi ipsam post resurrectionem promissam plenissime a toto homine fruendam consequerentur, vere essent miserabiliores omnibus aliis creaturis, quæ saltem aliqua voluptate potiuntur. Nec parum firmitatis habet hæc veritas, quæ ab omnibus non depranatis suscipitur, omni lege asseritur, ab omnibus expectatur, nisi sint aliqui tot sceleribus coinquinati, vt nullam sibi futuram vitam persuadeant, nullum tantorum scelerum iudicem. Horrida enim scelera, vt quidam Philosophus ait, omnem fidem, omnem Deum, omnem denique iudicem ab excæcatis mentibus auferunt. Ex his, quæ attulimus testimoniis, & ex euidentia facti facis probatum existimo Christi resurrectionem esse factam. Quanquam & alia præclara testimonia in sequentibus subiiciemus.

Quomodo sit euidens euidentia facti Christum surrexisse ex mortuis, & tamen sit articulus fidei. Sed dicet Theologus, quomodo verum est id, quod dicimus fuisse euidens euidentia facti, Christum Dominum resurrexisse, cum hæc sit veritas fidei, quæ sola fide tenetur? Huic percontationi duo respondeo. Alterum est, quòd discipuli Domini qui viderant Christum mortuũ, & post modum a mortuis suscitatum, aliud viderunt, & aliud crediderunt. Viderant quidem hominem illum, qui mortuus fuerat a mortuis exsuscitatum, crediderunt vero illum hominem esse verum Deum, & propria virtute a mortuis resurrexisse. Hoc est primum responsum. Alterum est, esse quædam mysteria fidei nostræ, quæ antequam facta sunt fide sola tenentur, vt quod resurrecturus sit futura, verum postquam facta sunt iam oculis videntur, sicut qui viderunt Lazarum mortuum, & postea vitæ restitutum, euidenter cognouerunt eum a mortuis resurrexisse. Hæc de isto articulo.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm fuerit conueniens Christum tertia die resurgere.

295 Sup.q.51. ar.1. Et 3. d.21. q.1. art.2. Et d. 28.q.2.ar. 2.q.2.ad 2. Et op.3.c. 243. hor.p. 60. ca.20. circa fi. Et Psal.5.co. 6. Et Ioan. 2.lec.3.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd non fuerit conueniens, Christum tertia die resurgere. Membra enim debent capiti conformari. Sed nos qui sumus membra Christi, non resurgimus a morte tertia die, sed nostra resurrectio differtur vsq; ad finem mundi. Ergo videtur, quòd Christus,

Christus, qui est caput nostrum, non debuerit tertia die resurgere: sed debuerit eius resurrectio differi vsque ad finem mundi.

¶ 2. Præterea, Act. 2. dicit Petrus, quòd impossibile erat Christum detineri ab inferno & morte. Sed quãdiu aliquis est mortuus, detinetur a morte. Ergo videtur, quòd Christi resurrectio non debuerit differri vsque ad tertiam diem, sed statim eadem die resurgere, præsertim cum gl. supra * inducta, dicat, nullam esse vtilitatẽ in effusione sanguinis Christi, si non statim resurgeret.

art. præce. in cor.

¶ 3. Præterea, Dies incipere videtur ab ortu solis, qui sua præsentia diem causat. Sed ante ortum solis Christus resurrexit: dicitur enim Ioann. 20. Quòd vna Sabbathi Maria Magdalene venit mane, cum adhuc tenebræ essent, ad monumentum. & tamẽ Christus iam resurrexerat: quia sequitur. Et vidit lapidem sublatum a monumento. Non ergo resurrexit Christus tertia die.

Respondeo dicendum, quòd (sicut dictum est *) resurrectio Christi necessaria fuit ad institutionem fidei nostræ. Est autem fides nostra & de diuinitate & de humanitate Christi: non enim sufficit alterum sine altero credere, vt ex prædictis patet. * Et ideo ad hoc, quòd confirmaretur fides de veritate diuinitatis ipsius, oportuit, quòd citò resurgeret, & eius resurrectio non differretur vsque ad finem mundi. Ad hoc autem quòd confirmaretur fides de veritate humanitatis & mortis eius, oportuit moram esse inter mortẽ & resurrectionem, si enim statim post mortem resurrexisset, videri posset quòd eius mors vera nõ fuerit, & per consequẽs nec resurrectio vera. Ad veritatem autem mortis Christi manifestandam, sufficiebat quòd vsque ad tertiam diem eius resurrectio differretur: quia non contingit, quin infra hoc tempus, in homine qui mortuus videtur cùm viuat, appareant aliqua indicia vitæ. Per hoc etiam quod tertia die resurrexit, commendatur perfectio ternarii: qui est numerus omnis rei, vt pote habens principium, medium, & finem: vt dicitur in primo de Cælo. * Ostenditur etiam secundum mysterium, quòd Christus vna sua morte corporali, quæ fuit lux propter iustitiam, duas nostras mortes destruxit, scilicet corporis & animæ; quæ sunt tenebrosæ propter peccatum. Et ideo die integra & duabus noctibus permansit in morte, vt Aug. * dicit in 4. de Trin. Per hoc etiam significatur, quòd per resurrectionem Christi, tertium tempus incipiebat, nam primum fuit ante legem, secundum sub lege, tertiũ sub gratia. Incepit etiam in Christi resurrectione tertius status Sanctorum: nam primus fuit sub figuris legis: secundus sub veritate fidei: tertius erit in æternitate gloriæ, quam Christus inchoauit resurgendo.

art. præce.

2.2.q.2.ar 11.7.& 8.

1.p. ter.2. to.2.

lib.4.ca.5. to.3.

Ad primum ergo dicendum, q̃ caput & membra confirmãtur in natura, sed non in virtute: excellentior est enim virtus capitis, quàm membrorum. Et ideo ad demonstrandam excellentiã virtutis Christi, conueniens fuit, ipsum tertia die resurgere, aliorum resurrectione dilata vsque ad finem mundi.

Ad secundum dicendum, quòd detentio coactionem quandam importat: Christus autẽ nulla necessitate mortis tenebatur astrictus, sed erat inter mortuos liber. Et ideo aliquãdiu in morte mãsit: non quasi detentus, sed propria voluntate, quãdiu iudicauit hoc esse necessarium ad institutionem fidei nostræ. Dicitur autem statim fieri quod fit breui interposito tempore.

Ad tertium dicendum, quòd (sicut supra dictum est *) Christus resurrexit circa diluculum illucescente iam die, ad significandum, quòd per suam resurrectionem nos ad lucem gloriæ inducebat: sicut mortuus est aduesperascente iam die, & recedente in tenebras, ad ostendendum quòd per suam mortem destrueret tenebras culpæ & pœnæ. Et tamen dicitur tertia die resurrexisse, accipiendo diem pro die naturali, qui continet spatium 24. horarum. Et sicut dicit Aug. * in 4. de Trinit. nox vsque ad diluculum quo domini resurrectio declarata est, ad tertium pertinet diem: quia Deus, qui dixit, de tenebris lucẽ clarescere, vt per gratiam noui Testamenti, & participationem resurrectionis Christi audiremus. Fuistis ali quãdo tenebræ, nunc autem lux in Domino: insinuat nobis quodammodo, quòd a nocte dies sumar initium. Sicut enim primi dies propter futurum hominis lapsum a luce in noctẽ: ita isti propter hominis reparationem a tenebris ad lucẽ cõputantur. Et ita patet, quòd etiam si media nocte surrexisset, posset dici eum die tertia surrexisse, intelligendo de die naturali. Nunc autem cum diluculo surrexerit, potest dici, quòd tertia die resurrexit, etiam accipiẽdo diem artificialem, quę causatur ex præsentia solis: quia iam sol incipiebat aerem illustrare. Vnde & Marc. vltim. dicitur, quòd mulieres venerunt ad monumentum orto iam sole. Quod non est contrarium ei quod Ioan. dicit. Cum adhuc tenebræ essent: vt August. * dicit in libro de consensu Euangelistarum: quia die surgente reliquiæ tenebrarum tanto magis extenuantur, quanto magis oritur lux. Quod autem dicitur Marci vltimo. Orto iam sole, non sic accipiendum est, tanquam iam sol ipse videretur super terram, sed tanquam de proximo aduenięte in has partes.

q.51.ar.4. ad 3.

li.4.c.6.an te med.to. 3.

li.3.c.24.i ter prin. & med.to.4.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. Matt. 20.

COnclusio est affirmatiua. Et patet ex illo Matthæi. 20. Tradent eum gentibus ad illudendum & flagellãdum, & crucifigendum, & tertia die resurget. Probatur etiam, quia ad confirmationem nostræ fidei oportuit cito resurgere, vt de veritate diuinitatis eius constaret. Sed aliquam moram esse oportebat inter mortem, & resurrectionem, vt veritas humanitatis etiam confirmaretur. Nam si statim resurrexisset, videretur, quòd eius mors,

Universidad de Deusto
Biblioteca

nō fuisset vera: & per hoc, quod fuit tertia die commendatur perfectio ternarii, qui est numerus omnis rei, vt habens principium, medium, & finem. Ostenditur etiā mysterium, quod Christus vna morte sua, quæ iux fuit propter iustitiam duas nostras mortes destruxit, scilicet corporis, & animę, quæ tenebrosæ sunt propter peccatū vnde vna die integra & duabus noctibus in morte permansit. Per hoc etiam designatur, quòd per Christi resurrectionem tertium tempus incipiebat. Nam primum fuit ante legem, secundum sub lege, tertium sub gratia. Incepit etiam in Christi resurrectione tertius status sanctorū: Nam primus fuit sub figuris legis, secundus sub veritate fidei, tertius erit in æternitate gloriæ, quam Christus resurgendo inchoauit.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Quō Christus resurrexit tertia die.

QVod Christus Dominus resurrexerit tertia die non solum patet ex Symbolo fidei, verum ex sanctis scripturis. Nam triduana mors Domini passim & prædicta est, & præsignata per Propheras, Ionæ enim Propheræ typus quo spectet, ipse Dominus indicauit, cum ait ad Iudæos: generatio hæc, generatio nequam est; signum quærit, & non dabitur ei nisi signum Ionæ Prophetæ. Sicut enim Ionas fuit in ventre Ceti tribus diebus & tribus noctibus, ita oportet esse filium hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus, quod per synecdochen intelligitur. Nam vt dictum est supra q. 51. artic. vltimo, Christus solū fuit in sepulchro, vna die & duabus noctibus. Sed quomodo potest huic veritati quadrare, quod dicitur Matth 27. videlicet quòd principes sacerdotum conuenerunt ad Pilatum dicentes. Domine recordati sumus quia seductor ille dixit, adhuc viuens, post tres dies resurgam, ergo videtur quòd resurrexerit post tres dies integros.

Quō fuerit Christus in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Matth. 27.

¶ In huius rei expositionē Faber Stapulensis fecit tractatum de resurrectione Christi, in quo per altissimas tenebras persuadere adnititur, quod surrexit post tres dies completos. Verum iste turpiter erratur, prout demonstratum est supra quæstio. 51. loco indicato. Et certè hic autor loquitur contra traditionem Ecclesię. Nam ex eius sententia sequitur euidēter, quòd passus fuerit Dominus feria quarta. Græci autores alio modo explicant propositam difficultatem dicentes, quòd Christus Dominus passus est feria quinta, & sic facile explicant, quomodo post tres dies a mortuis resurrexit. Verum istorum sententiam in superioribus euidenter confutauimus. Sunt qui dicāt, quòd in illo loco Matthæi vbi nostra lectio habet, post tres dies, debet legi per tres dies. Nam propositio Græca (meta,) nō solum significat post, sed etiā (per) vel (in.) Sed cum nostra lectio autētica sit & irrefragabilis, istud suffugium non habet locum. Et ideo alii dicunt quòd illa verba non sunt Euangelistæ, neque Christi sed Iudęorū. Verum contra istam solutionem est argumentum in Prōpta. Nam Marci 8 ipse Dominus dicit, oportet filium homines pati, & post tres dies resurgere. Et ideo dicendum est, idem esse post tres dies & tertia die. Vnde Iudæi. Matth. 27. ad Pilatum dixerunt, Iube ergo custodiri sepulchrum vsque in diem tertium.

Faber Stapulensis.

Mar. 8.

Mat. 27.

¶ Aliud dubium est, an surrexerit nocte, an vero die iam illucescente. Ratio dubitandi est diuersitas opinionum inter sanctos patres. In cuius rei expositionem dico primum: quando resurrexerit Christus, primo mane an nocte nullus Euāgelista plane indicauit. Solus enim hoc nouit qui solus resurrexit vt voluit. Secūdo dico certum esse, quòd prima Sabbathi surrexit, quia tertia die resurrexit sicut prædixerat. Tertio dico certum etiam esse, quod resurrexerit antequam ad sepulchrum peruenirent mulieres, & angelus descenderet, qui dixit mulieribus, surrexit non est hic. Quarto dico quanto tempore ante resurrexit, non patet ex Euangelii. Et in hoc est varietas opinionum D. Augustini. 4. de Trinitate c. 5. & 6. sentit Dominum surrexisse in ipso diluculo. Idemque docet D. Tho. in hoc articulo in solutione tertii, cui sententię apertè videtur conuenire, quod dicit postea Marcus. Surgens autem Iesus mane prima Sabbathi, apparuit primo Mariæ Magdalene. At D. Hieronymus in quæstionibus ad Hedibiam, similiter & Theophylactus atque Euthimius volunt illa verba, mane prima Sabbathi, separanda a præcedentibus, & jungenda cum sequentibus. Non enim inquit Theophylactus, surrexit mane. Quis enim vidit qñ surrexit? sed apparuit mane prima Sabbathi. Omnes autem, inquit Euthimius, vnanimiter sancti patres & doctores tempus resurrectionis eius fuisse dicunt circa primum gallicinium, qui iam Dominici diei lucem præbebat. Ideo quoque post secundam noctis horam virtutis spectatores soluto ieiunio lęti etiam auspicantur. Est enim primum gallicinium non ita diu post medium noctis, hoc est, sextam noctis horam. Et D. Hieronymus loco prædicto significat Dominum surrexisse tempore mediæ noctis, atque gallorum cantus. Confirmat hanc sententiā typus resurrectionis Dominicæ, qui in Samsone præcessit, vt interpretatur D. Gregorius in homilia paschali, cū enim Samson Gazam ciuitatem Philistinorum fuisset ingressus, Philistæi ingressu eius cognito, ciuitatem repente obsidionibus circundederunt, custodesque deputauerunt, fortissimum Samsonem se iam comprehēdisse putantes. At is media nocte portas ciuitatis abstulit, & vertem montis ascendit. Quo facto redemptorem nostrum D. Gregorius cum aliis designatum intelligit, qui cum secundum animam infernum, secundum corpus sepulchrū esset ingressus, Iudæi custodes illico deputauerunt, eumque inferni ac sepulchri claustris retentum, quasi Samsonem in Gaza se comprehēdisse lætati sunt. Samson vero non solum media nocte exiit, sed etiam portas tulit, quia videlicet redemptor noster ante lucem surgens nō solum liber de inferno exiit, sed ipsa etiam inferni claustra destruxit. Eadem sententia videtur confirmari, quia in benedixione cærei. & in præfatione Missæ, & in canone dicitur fuisse sacratissimam noctē in qua Christus resurrexit. Et olim in nocte resurrectionis celebrabatur Missa, vt in die natiuitatis, vt autor est Sylvester verbo Missa 1. ¶. 6. Idem videtur sentire Ambrosius 5 illud, vesperę autem Sabbathi, &c. Et potest cōfirmari ex isto Euāgelio cum adhuc tenebræ essent. Ex his patet incertū esse, quo præcise tempore Dominus surrexerit. Quinto dico, omnium esse sententiam, Dominum surrexisse post mediam noctem, & ante lucem. Vltimò dico, esse communem opinionem, quòd surrexerit circa diluculum illucescente iam die ad significandum quòd per suam resurrectionem nos ad lucem gloriæ inducebat, sicut mortuus est aduesperascente iam die, & recedēte in tenebras, ad ostendendum quòd per suam mortem destrueret tenebras culpæ & pœnæ. Conuenit etiam hoc tempus eius resurrectioni, vt sicut ante solis ortum natus est ex vtero Virginis, ita & ante solis orrum procederet à sepulchro, vt ratione vtriusque intelligi possit dictum de Christo, ex vtero ante luciferum genui te. Nam eius resurrectio veluti secunda fuit generatio, vnde resurrectionem scriptura vocat regenerationem. Et Paulus Actuum tertiodecimo, illud psalmi. 2. Filius meus es tu, ego hodie genui te, in Christi resurrectione interpretatur impletum. Christus ergò ante luciferum prodiens, & ex vtero Virginis, & ex claustris sepulchri, declarauit se non solum esse solem veriorem vulgari sole, vt cuius ortum suo ortu præuenit, nouum adferens mundo diem nouamq; lucem, propter quod non sine mysterio in prima Sabbathi resurrexit, vt sicut in mundi creatione, prima die formata est lux, ita in prima hebdomadæ die noua lux mundo ex resuscitata, qua mundus est restitutus & renouatus, ob quam mundi innouationem Christi resurrectione perfectam in prima Sabbathi, religione Sabbathi ab Apostolis translata in hanc diem, cœpit ipsa vocari Dominicus dies, cuius meminit Ioannes Apocalypsis primo.

Hieron. Theophy. Euthimi⁹. Gregor. Sylvester. Cōmunis opinio est, Christum Dūm resurrexisse circa diluculum illucescente iam die. Act. 13. psalm. 2.

¶ Tertium dubium est, quid est illud, quod dicitur, Vesperę autem Sabbathi quæ lucescit in prima Sabbathi, venit Maria Magdalene, &c Et Diuus Marcus dicit Valde mane vna Sabbathorum venunt ad monumentum orto iam sole, & alius Euangelista dicit. Cum adhuc tenebræ

tenebræ essent. Videtur certè in his verbis esse contradictio. Sed reuera non est, vt hic D. Thomas explicat in solutione tertii. Nam illud, vespere autem Sabbathi, quę lucescit in prima Sabbathi, significat totam noctem post Sabbathum, quæ lucescit in primam Sabbathi, id est, durat vsque ad diem Dominicum. Illud vero quod dicit Marcus, mulieres venisse ad monumentum orto iam sole, non est contrarium ei, quod Ioānes dicit. Cum adhuc tenebræ esset, vt Augustinus dicit in libro de consensu Euangelistarum: quia die surgente reliquiæ tenebrarum tanto magis extenuantur, quāto magis oritur lux. Quod autem Marcus ait, orto iam sole, non sic accipiendum est tanquam iam sol ipse videretur super terram, sed tanquam de proximo aduenient⁹ in has partes.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm Christus primo resurrexerit.

396 ad. 42. ar. 1. ad 3. opuſ. 3. ſp. 243. 46. & 47. fin. Et Cor. 5. l. in prin. ad Col. 5. co. 1.

AD tertium sic proceditur. Videtur, q̄ Christus nō primò resurrexerit. Nam in veteri Testamento per Heliam, & Helisæum aliqui resuscitati leguntur: secundum illud Hebræo. 11.: Acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. Similiter & Christus ante passionem suam tres mortuos suscitauit, non ergo Christus fuit primus resurgentium.

¶ 2. Præterea, Matth. 27. inter alia miracula quæ in passione Christi acciderunt, narratur q̄ monumenta aperta sunt: & multa corpora Sāctorum, qui dormierāt, surrexerunt. Non ergo Christus fuit primus resurgentium.

¶ 3. Præterea, Sicut Christus per suā resurrectionem est causa nostræ resurrectionis: ita per suam gratiam est causa nostræ gratiæ: secundum illud Ioan. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Sed alij prius tempore gratiam habuerūt, quàm Christus: sicut omnes Patres veteris Testamenti. Ergo etiam aliqui prius ad resurrectionem corporalem peruenerunt, quàm Christus.

Sed contra est, quod dicitur 1. ad Corinth. 15. Christus resurrexit a mortuis primitiæ dormientium. glos.* Quia prius tempore & dignitate surrexit.

Glo. inter literaris. ibi.

Respondeo dicendum, quòd resurrectio est reparatio a morte in vitam. Dupliciter autem aliquis eripitur a morte. Vno modo solum a morte in actu, vt scilicet aliquis viuere incipiat qualitercunq; postquam mortuus fuerat. Alio modo, vt aliquis liberetur non solum a morte, sed etiam a necessitate & quod plus est, a possibilitate moriendi. Et hæc est vera & perfecta resurrectio: quia quamdiu aliquis viuit subiectus necessitati moriēdi, quodāmodo mors ei dominatur. secundum illud Roman. 8. Corpus quidem mortuum est propter peccatum. Illud etiam quod possibile est esse, secundum quid dicitur esse, id est, potentialiter. Et sic patet, quòd illa resurrectio, qua quis eripitur solum ab actuali morte, est resurrectio imperfecta. Loquendo igitur de resurrectione perfecta, Christus est primus resurgentium: quia ipse resurgendo, primo peruenit ad vitam penitus immortalem: secundum illud Roma. 6. Christus resurgens ex mortuis, iam non moritur. Sed resurrectione imperfecta quidam alii surrexerunt ante Christum, ad præmonstrandum quasi in quodam signo resurrectionem ipsius.

¶ Et sic patet responsio ad primum: quia & isti qui suscitati in veteri Testamento sunt, & illi qui suscitati sunt a Christo, sic redierunt ad vitā, vt iterum morerentur.

Ad secundum dicendum, quòd de illis qui resurrexerunt cum Christo, duplex est opinio: quidam enim asserunt, quòd redierunt ad vitam tāquam non iterum morituri: quoniam magis illis esset tormentum si iterum morerentur, quàm si non resurgerent: Et secundum hoc intelligēdum erit, sicut Hieronym. * dicit super Matth. quòd non ante surrexerūt, quàm resurgeret Dominus, vnde & Euangelista dicit, q̄ exeuntes de monumentis, post resurrectionem eius venerūt in sanctam ciuitatem, & apparuerunt multis. Sed Augusti. * in Epistola ad Euodium hanc opinionem commemorans dicit, Scio quibusdā videri morte Domini Christi iam talem resurrectionem prę stitā iustis, qualis nobis in fine promittitur. Qui si non iterum repositis corporibus dormierunt, videndum est, quomodo intelligatur Christus primogenitus a mortuis, si eū in illa resurrectione tot prœcesserunt. Quod si respōdetur, hoc esse dictum per anticipationem, vt monumenta illo tertiæ motu aperta intelligantur, cùm Christus in cruce penderet, resurrexisse autem iustorum corpora non tunc, sed cùm ille prior resurrexisset: illud adhuc restat quòd moueat, quomodo Petrus non de Dauid, sed de Christo asseruit fuisse prędictum, carnem eius non vidisse corruptionem; per hoc quòd apud eos erat monumentum Dauid: & sic Illos non conuincebat, si corpus Dauid ibi iam non erat: quia etsi ante in recenti sua morte resurrexisset, nec caro eius vidisset corruptionem, posset nihilominus illud monumentum manere. Durum autem videtur, vt Dauid non fuerit in illa resurrectione iustorum, si eis iam æterna donata est, cuius Christus ex semine commendatur. Periclitabitur etiam illud quod ad Hebręos de istis antiquis dicitur. Ne sine nobis consummarentur, si iam in illā resurrectionis incorruptione constituti sunt, quæ nobis perficiendis in fine promittitur. Sic ergo Augusti. * sentire videtur, quòd resurrexerint iterum morituri. Ad quod etiam videtur pertinere quod Hiero.* dicit super Matth. Quòd sicut Lazarus resurrexit, sic & multa corpora Sanctorum resurrexerunt, ut Dominum ostenderent resurgentem. Quamuis hoc in sermone de Assumptione sub dubio relinquat, rationes tamen Au-

In illud Mat. 27. Et multa corpora sanctorū. t. 9. Epi. 99. nō lōgè ante med. to. 2. in p̄d. verbis, ex epi 99. tom. 2. eodē loco citato, circa prī. solutionis huius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gust.multo efficaciores videntur.

Ad tertium dicendum, quòd sicut ea quæ præ cesserunt Christi aduẽtum, fuerunt præparatoria ad Christum, ita gratia est dispositio ad gloriam, Et ideo ea quæ sunt gloriæ siue quantum ad animam (sicut perfecta Dei fruitio) siue quantum ad corpus (sicut resurrectio gloriosa) prius tempore debuerunt esse in Christo sicut in autore gloriæ gratiã vero conueniebat prius esse in his quæ ordinabantur ad Christum.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio, 1.Cor.15. CONclusio est affirmatiua. Et probatur ex illo 1. ad Corinth.15. Christus resurrexit a mortuis primitiæ dormientium. Glossa, quia prius tempore & dignitate resurrexit. Probatur deinde, quia alia est resurrectio perfecta & alia imperfecta,in imperfecta Lazarus & multi alii Christum præcesserunt, in resurrectione autem perfecta Christus primitiæ est resurgentium, quia primus venit ad vitam penitus immortalem secundum Apostolum ad Roma.6. Christus resurgens ex mortuis iam non moritur. Rom.6.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Matt.27. IN hoc articulo dubium est,de eo quod dicitur Matth. 27. Nam inter alia miracula, quæ in passione Christi acciderunt,narratur, quòd monumenta aperta sunt, & multa corpora sanctorum,qui dormierant,surrexerunt. Super quæ verba duplex oritur quæstio. Altera est,an surrexerunt in passione Domini?Nam Matthæus id videtur insinuare. Altera est, verum isti qui iam resurrexisse dicũtur,resurrexerint ad vitam immortalem sicut Christus, an surrexerint sicut Lazarus rursum morituri? Et quidẽ ad primam quæstionem dicunt ferè vniuersi,monumenta quidem aperta esse in ipsa morte Domini,cæterum in ipsa primum resurrectione Domini corpora illa sanctorum ex monumentis surrexisse, quia Matthæus dicit, quòd exeuntes de monumentis post resurrectionem eius venerunt in sanctam ciuitatem. Non enim conueniebat, vt ante Christum resurgerent.Christus enim est primitiæ dormientium, & primogenitus ex mortuis. Horumque resurrectio in confirmationem resurrectionis Christi facta est. Multos resurrexisse cũ Chro, certũ est.

Quod illi qui resurrexerũt cũ Chro rursum obdormierit, veteres pres docuerunt D. August.

Ad secundam quæstionem, veteres ferè omnes sentiunt eos rursum obdormisse postquam testimonium resuscitato Domino perhibuissent multis illis quibus apparuisse dicuntur. Hanc sententiam docet D. Augu. in epistola 99. ad Euodium, allegatque in suum patrocinium, illud de Petro Actorum 2. capit. Contendebat enim illic Apostolus illud Psalm.15. Non derelinques animam meã in inferno,nec dabis sanctum tuum videre corruptionẽ, non de ipso Dauide, sed de Christo intelligendum esse, Quod inde cõprobat, quòd Dauid mortuus est & sepultus,& sepulchrum,inquit,eius apud nos est. Si autem nõ intelligeret ossa Prophetæ illic iacere,nihil vtiq; probasset;& tamen Dauid,inquit Augustinus, cum illis resurrexit.Deinde,cum illa resurrectio tantum fuerit,vt mortui testimonium Dominicæ resurrectionis prẽberent, profectò videtur illud priuilegium non fuisse illis indultum amplius quàm ad id muneris necessarium fuerit,& ideo illo munere perfecto ad mortem rediere.Quid quòd concedere Christum paucos quosdam gratia resurrectionis in perpetuum donasse aliis relictis , non est facile ad credendum,postquam ad testificandam resurrectionem Domini non fuerat necessarium. Huic argumento alterum connectitur non leue, quia si surrexerunt nunquam amplius morituri, non est credendum mansisse in terris,sed certissime in cælos cum Christo ascendisse. Si vero illuc ascenderunt,nõ est dubium quin Euangeli ste inter enarrandam Christi ascensionem tam præclara m historiam commemorassent. Accedit in confirmationem huius, qđ Moyses in transfiguratione Domini resurrexit secundũ veriorem opinionem, quæ est D.Hieronymi super Matthæum ca.17.& tamen non dubitatur,quin postea fuerit mortuus, absurdum enim esset concedere Moysen in vitam perpetuam prius Christo resurrexisse, Ad hæc sic arguitur. Nam si illi resurrexerunt nunquam morituri,facti sẽ de aliis viris iustis noui Testamenti hoc idem credere tur,& tamen hæc tam ardua res est,vt etiam de beata Virgine non sit adhuc tanquam veritas fidei definita. Adde his,quòd profectò Iob,qui quasi Euangelicè resurrectionẽ Christi,& uniuersalem omnium prænunciauit,pie credendus est inter alios sanctos resurrexisse,& tamẽ ait,qđ in nouissimo die de terra erecturus est.Imo & de Ioanne Baptista,qui Christi fuit præcursor aduentum eius prænuncians,maximè sic credibile inter illos tunc resurgentes fuisse, cuius tamen caput postmodum inuentum est. Et sane hæc sententia videtur confirmari ex illo,quod legitur Ioã.5. Omnes,nemine excepto, qui in monumentis sunt,audient vocem filii Dei, & loquitur de voce finalis iudicii,loquiturque de hominibus qui eum illo surrexerunt, siquidem tunc in monumentis iacebant. Postremo adhibetur optima ratio ex illo quod ad Hebræos 11. de iustis antiquis dicitur. Nondum repromissionem , hoc est, resurrectionem eos suscepisse, Deo pro nobis melius aliquid prouidente,vt non sine nobis consummarentur. Quod verum esse non videtur, si iam in illa resurrectionis incorruptione cõstituti sunt. Ad quod pertinere etiã videtur,quod Hiero.dicit super Mat. c.27.quod sicut Lazarus resurrexit sic & multa corpora sanctorum resurrexerunt,vt Dominum ostenderent resurgentem.Qui hãc opinionem tenuerint , dicere proinde debent, non fuisse propriè resurrectionem sed suscitationem quandam , vt Lazari & aliorum,& fortassis isti manserũt cum Christo vsque ad eius ascensionem , & tunc relictis corporibus ascenderunt animæ cum illo simul cum cæteris quæ de limbo exierunt, iuxta verbum Pauli, ascendens Christus in altum captiuam duxit captiuitatem. Et profectò ad istam opinionem videtur esse consequens,quòd non surrexerint nisi in corporibus corruptibilibus, quale Christus habuit ante passionem.Nam cum illa resurrectio nõ esset beatorum , non erat opus dotes gloriæ diffundi in corpora. Præsertim cum illa tam breui deberẽt relinquere.Item quia alioqui sua claritate illos exterruissent quibus apparebant,& Moyses nõ creditur in transfiguratione apparuisse in corpore glorioso , alioqui perinde vt Christus resplenduisset.Opposita sententia placet recentioribus Theologis. Nominatim Caiet.in hoc art.cuius opinionis hæc sunt argumẽta. Primum,nam alioqui nõ fuissent certi,& firmi testes resurrectionis Christi,si iterũ morituri resurrexissent. Secundum, quia non fuisset illis beneficium ipsorum resurrectio , quia maius illis fuisset tormentum, si iterum fuisset ipsis moriendum, quàm si non resurrexissent.Tertium argumẽtum,quia non sunt visi nisi a paucis,at si resurrexissent,sicut Lazarus ad vitã mortalem,passim quibuslibet apparuissent sine discrimine,sicut Lazarus Quartum argumentum,quia non surrexerunt ad conuictum hominum communem , sicut illi, qui viuunt vitam mortalem.Quintum argumentũ,quia si resurrexerunt ad vitam mortalem,iterũ morituri,ergo erant viatores,& sic mereri & demeteri potuerunt, potuerintque condemnari , etiam si ex sanctis viris essent, ex his qui ex limbo prodierunt. Nec leue argumentum est,quòd hic commemorat Caiet. Minus enim corporalis hre vr aliquid, si desit corporalis societas.Est n. homo secundum vitã corporeã animal sociale,non solum propter indigentiã necessariorũ ad vitam,vt in hoc mundo contingit, sed & propter naturalẽ delectationem in ipsa corporali societate consistentẽ.Et quidẽ D.Hieron.in sermone de assumptione Virginis , hanc quæstionẽ sub lite reliquit , quanquam ipse magis propẽdit in hoc, quod resurrexerint ad vitam immortalem.Et D.Thom.in 4.d. 43.& in additionibus q.77. huic sententiæ videtur fauere.Verum est tamen quod in hoc loco August. sequitur planè. Verum si quis istam sententiam recentiorum voluerit

D. Hiero.

Ioann.15.

Hebr.11.

Hieronym.

Caietanus & alii recẽtiores sentiũt, eos q cum Chro surrexere ad vitã immortalem consurrexisse.

D. Hiero.

D. Thom.

luerit sequi , poterit respondere ad illud Act.2.quod in suum patrocinium adducit Augustinus,quod in eo loco non significat,quòd tunc corpus Dauidis esset in sepulchro , sed quòd vos vidistis sepulchrum eius , & corpus eius corruptum, ergo illa scriptura,Non dabis sanctum tuum videre corruptionem , non debet intelligi de Dauide,sed de Christo.Ad aliud quod adduxit in medium D. Augu. ex epistola.ad Hebræos,scilicet patres antiquos nondum adeptos esse repromissionem Deo pro nobis aliquid melius prouidente,ne sine nobis cõsummarentur , potest responderi in primis , quòd sic intelligendam de gloria animæ.Nam hanc nouerãt patres veteris testamenti.Secundò,qđ hoc fuit priuilegiũ quibusdam concessum, sicut concessum est beatissimæ Mariæ , & beato Ioanni,vt quidam dicũt.Potest tertio dici,quod illi qui perfectè resurrexerunt cum Christo,non sunt sine nobis consummati,quia nostro tempore sunt consummati,s.tempore reuelatæ gratię & gloriæ inchoatę.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm Christus fuerit causa suæ resurrectionis.

AD quartum sic proceditur. Videtur, q̃ Christus non fuerit causa suæ resurrectionis . Quicunque enim suscitatur ab alio;non est suæ resurrectionis causa.Sed Christus suscitatus est ab alio,secundũ illud Actorum. 2. Quem Deus suscitauit solutis doloribus inferni;& Roman. 8.Qui suscitauit Iesum Christum a mortuis,viuificabit & mortalia corpora nostra,&c. Ergo Christus non est causa suæ resurrectionis.

¶ 2. Præterea , Nullus dicitur mereri, qui ab alio petit aliquid,cuius ipse est causa. Sed Christus sua passione meruit resurrectionem (sicut Augustin.* dicit super Ioannem,quòd humilitas passionis meritum est gloriæ resurrectionis.) Ipse etiam petiit à Patre se resuscitari:secundum illud Psalm.30. Tu autem Domine miserere mei, & resuscita me. Ergo non fuit causa suæ resurrectionis.

¶ 3.Præterea,Sicut Damasc.* probat in quarto libro,resurrectio non est animæ,sed corporis, quod per mortem cadit.Corpus autẽ non potest sibi animam vnire,quæ est eo nobilior . Ergo id quod resurrexit in Christo , non potuit esse causa suæ resurrectionis.

¶ Sed contra est,quod Dominus dicit Ioãnis. 10.Nemo tollit animam meam a me,sed ego pono eam,& iterum sumo eam.Sed nihil est aliud resurgere,quàm iterato animam sumere, ergo videtur,quòd Christus propria virtute resurrexit.

¶ Respondeo dicendum , quòd (sicut supra dictum est *) per mortem non fuit separata diuinitas,nec ab anima Christi,nec ab eius carne.Potest igitur tam anima Christi mortui, quam eius caro,considerari dupliciter. Vno modo ratione diuinitatis.Alio modo ratione ipsius naturę creatæ.Secundum igitur vnitæ diuinitatis virtutem, & corpus resumpsit animam, quam deposuerat, & anima corpus resumpsit,quod dimiserat,& sic

Christus propria virtute resurrexit. Et hoc est quod de Christo dicitur 2. ad Corinth.vltim.q̃ etsi crucifixus est ex infirmitate nostra,sed viuit ex virtute Dei.Si autem consideremus corpus & animam Christi mortui secundum virtutẽ naturæ creatæ,sic non potuerunt sibi inuicem reuniri,sed oportuit Christum resuscitari a Deo.

Ad primum ergo dicendum , quòd eadem est diuina virtus & operatio Patris & Filij. Vnde hæc duo sese consequuntur,quòd Christus sit suscitatus diuina virtute Patris,& sui ipsius.

Ad secundum dicendum,quòd Christus orãdo petiit & meruit suam resurrectionem in quãtum homo:non autem in quantum Deus.

Ad tertium dicendum,quòd corpus secũdum naturam creatã non est potentius anima Christi, est tamẽ ea potentius secũdum virtutem diuinã, quæ etiam rursus secundum diuinitatem vnitã est potẽtior corpore , secundum naturam creatam. Et ideo secundum virtutem diuinã corpus & anima mutuò se resumpserunt:non autem secundum uirtutem naturæ creatæ.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio Ioan. 10. CONclusio est affirmatiua.Pater ex illo Ioannis decimo. Nemo tollit animam meam a me , sed ego pono eam,& iterum sumo eam.sed nihil est aliud resurgere , quàm iterato animam sumere , ergo videtur quòd Christus propria virtute resurrexerit. Deinde probatur. Nam tam anima,quam caro Christi mansit vnita diuinitati,& ideo tam anima , quam caro Christi ratione diuinitatis coniunctæ ex virtute propria resurrectionẽ causauit , ex virtute vero suæ naturæ , nec anima , nec caro causauit resurrectionem , sed oportuit Christum resuscitari à Deo.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Explicatur fusius qũo Chris propria virtute resurrexerit. OPerępretium est hic,paulò fusius declarare,quomodo Christus sua virtute resurrexit,siquidem iã mortuus erat.Certè Christus in morte Deus permanebat,neque sua diuinitas vnquã dereliquit,quod semel assumpserat.Ipse quidem vt homo veraciter mortuus est p realem separationem corporis & animæ: sicut nos vere mortui sumus,dum anima separata est a corpore nostro, tamen semper viuens vt Deus,semper etiam vnitã habẽs suam diuinitatem,& cum anima dum esset in limbo, & cum corpore dum iaceret mortuum in sepulchro.Et hac suæ diuinitatis virtute surrexit dum voluit,velut soporatus a somno. Vnde Christus de se per os Prophetę dicit, Ego dormiui & soporatus sum. Et ad Iudæos inquit. Solute templum hoc,loquens de templo corporis sui, sicut Ioannes testatur;& in tribus diebus excitabo illud , ego inquit excitabo illud non alius,sed ego ipse. Ad idem pertinet,quod dicit Dominus.Propterea,inquit,me diligit pater,quia ego pono animam meã , & iterum sumã eam,nemo tollit eam a me,sed ego pono eam a me ipso, potestatem habens ponẽdi eam,& potestatẽ habẽs iterũ sumendi eam.Verum est tamẽ,quod in multis locis scripturæ dicitur, quòd Deus suscitauerit Christum Iesum. Sic dicitur Actorum.2. & Psal. 15. Propheta in persona Christi sic alloquitur Deum. Non derelinques animam meam ĩ inferno,& Apostolus:Quod si spiritus eius, qui suscitauit Iesum,habitat in vobis , qui suscitauit Iesum Christum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christum a mortuis viuificabit & mortalia corpora vestra propter inhabitantem spiritu eius in vobis. Hinc palam testamur, quòd Deus suscitauit filium suum Iesum a mortuis. Nihilominus scimus & cõfitemur, quòd Christus ipse cum voluit reassumpsit animam suam, ipseque surrexit a mortuis seipsum viuificans, neque vlla est hic repugnantia. Nam cum in scripturis legamus Christum Dominum a patre suscitatum esse, hoc ad eũ, vt ad hominem referendum est. Cum vero legimus Christum sua virtute resurrexisse, hoc ad eundem, vt Deum, omnino reducendum est. Itaque diuinitas Christi quæ non moritur, est quæ eadem cum diuinitate Patris & Spiritus sancti excitauit ipsum secundum humanitatem, secundum quam mortuus fuit, vt verissime dicatur, Deus suscitauit illum, verissime etiam, Christus suscitauit se ipsum. Sed hic est obseruandum tres versari differentias inter resurrectionem Christi & aliorum hominum. Primaria est. Nam Christus sua ipsius uirtute, & potestate surrexit, vt dudum declaratum est, & hoc præsefert illud verbum Symboli, resurrexit a mortuis. Cæteri namque homines aliena virtute resuscitati sunt vel resuscitabuntur. Secunda differentia est, quod ex suscitati ante cum exsuscitati sunt ad vitam mortalem, non longe post denuo morituri. Christus vero suscitatus est ad vitam immortalem. Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur, ob idque D. Paulus appellat illum primogenitum ex mortuis. Fuit enim primus qui resurrexit in corpore beato, atque glorioso, non plus morti obnoxio, quin potius de morte triumphauit. Ob eandem causam D. Ioannes in Apocalypsi vocat illum viuentem per sæcula. Et angeli Domini in die resurrectionis dixere mulieribus. Quid quæritis viuentem cum mortuis, non est hic, sed surrexit. Tertia differentia est, nam alii resuscitati sunt, vt viuerent iterum in tali corpore, quale prius seminatum erat in corruptione, in ignobilitate, in infirmitate, vt Paulus explicat. 1. Corin. 15. At Christus surrexit in gloria, & in uirtute, habens nunc corpus spiritale. Nam quod mortale fuerat in eo & corruptibile, iam induerat immortalitalem & incorruptionem, morte prorsus absorpta in victoria. 1. ad Cor. 15.

Vtrumque uerum est, Deus suscitauit Christum, & Christus suscitauit seipsum.

Differunt multis resurrectio Christi & aliorum.

1. Cor. 15.

QVAESIO LIIII.

De qualitate Christi resurgentis, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de qualitate Christi resurgentis.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm post resurrectionem, Christus habuerit verum corpus.

¶ Secundò, vtrùm resurrexerit cum corporis integritate.

¶ Tertiò, vtrùm corpus eius fuerit gloriosum.

¶ Quartò, de cicatricibus in corpore eius apparentibus.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm Christus post resurrectionem habuerit verum corpus.

298 Inf. ar. 3. c. Et opu. 60. c. 22. col. 4.

AD primum sic proceditur. Videtur, ꝙ Christus post resurrectionem non habuerit uerum corpus. Verum enim corpus non potest simul esse cum alio corpore in eodem loco. Sed corpus Christi post resurrectionem fuit simul cum alio corpore in eodem loco: intrauit enim ad discipulos suos ianuis clausis, ut dicitur Ioann. 20. Ergo videtur, quòd Christus post resurrectionem non habuerit uerum corpus.

¶ 2. Præterea, Verum corpus non euanescit ab aspectu intuentium, nisi fortè corrumpatur. Sed corpus Christi euanuit ab oculis discipulorum eum intuentium, ut dicitur Luc. ultim. Ergo uidetur, quòd Christus post resurrectionem non habuerit verum corpus.

¶ 3. Præterea, Cuiuslibet veri corporis est determinata figura. Sed corpus Christi apparuit discipulis in alia effigie, ut patet Marc. ultimo. Ergo uidetur quòd Christus post resurrectionem nõ habuerit verum corpus humanum.

¶ Sed contra est, quod dicitur Luc. vltimo, ꝙ Christo discipulis apparente, conturbati & conterriti, existimabant se spiritum uidere. ac si non haberet uerum corpus, sed phantasticum. Ad quod remouendum ipse postea subdidit, Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me uidetis habere. Non ergo habuit corpus phantasticum, sed uerum.

I. 5. c. 25. & est vl. li. nõ multum a ptin

Respondeo dicendum, quòd sicut Damasc. * dicit in 4. libro, illud resurgere dicitur, quod cecidit. Corpus autem Christi per mortem cecidit, in quantum scilicet fuit ab eo anima separata, quæ erat eius formalis pfectio. Vnde oportuit ad hoc ꝙ esset uera Christi resurrectio, vt idem corpus Christi iteratò idem animæ uniretur. Et quia ueritas naturæ corporis est ex forma, consequens est quòd corpus Christi post resurrectionem & uerum corpus fuerit, & eiusdem naturę, cuius fuerat prius. Si autem eius corpus fuisset phantasticum, non fuisset uera resurrectio, sed apparẽs.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ corpus Christi post resurrectionem, nõ ex miraculo, sed ex cõditione glorię (sicut quidam dicunt) clausis ianuis ad discipulos introiuit, simul cũ alio corpore in eodẽ loco existens. Sed utrùm hoc habere possit corpus gloriosum ex aliqua proprietate sibi indita, ut simul cum alio corpore in eodem loco existat, inferius * discutietur, ubi agetur de resurrectione communi. Nunc autem quantum ad propositum sufficit dicendum esse, quòd non ex natura corporis, sed potius ex uirtute diuinitatis unitę, illud corpus ad discipulos (licèt uerum esset) ianuis clausis introiuit. Vnde Auguſt. * dicit

Nõ cõpleuit morte præuẽtus. In fer. ſt. in Dñica in octaua Paschę ẽ ſer. 148. i ordine to. 10.

cit in quodam sermone Paschali, quod quidã sic disputãt. Si corpus erat, si hoc surrexit de sepulchro quod pepẽdit in ligno, quomodo per ostia clausa intrare potuit? Et respondet. Si comprehẽdis modum, nõ est miraculum: vbi deficit ratio, ibi est fidei ædificatio, Et super Ioan. * dicit. Moli corporis, vbi diuinitas erat, ostia clausa nõ obstiterunt: ille quippe nõ eis apertis intrare potuit, quo nascente Virginitas matris inuiolata permãsit. Et idem dicit Gregorius * in quadam Homilia de octaua Paschę.

Ad secundum dicendum, ꝙ sicut dictũ * est, Christus resurrexit ad immortalem gloriæ vitã. Hæc est autem dispositio corporis glorioſi, vt sit spirituale, id est, subiectum spiritui, vt Apostolus dicit 1. ad Corinth. 15. Ad hoc autem quòd sit omnino corpus subiectum spiritui, requiritur ꝙ omnis actio corporis, subdatur spiritus voluntati: Quod autem aliquid uideatur, fit per actionẽ visibilis in visum, vt patet per Philosophum * in 2. de Anima, Et ideo quicunque habet corpus glorificatum, in potestate sua habet videri quãdo vult: & quãdo non vult, non videri. Hoc tamẽ habuit Christus nõ solum ex conditione corporis glorioſi, sed etiam ex virtute diuinitatis, per quam fieri potest, vt etiam corpora non gloriosa miraculosè non videantur, sicut præstitum fuit beato Bartholomæo miraculosè, vt si uellet uideretur, non autem uideretur si non vellet. Dicitur ergo quòd Christus ab oculis discipulorum euanuit, non quia corrumperetur aut resolueretur in aliqua inuisibilia: sed quia sua voluntate desiit ab eis videri, vel eo præsente, uel etiam eo abscedente uelociter per totem agilitatis.

Ad tertium dicendum, ꝙ sicut Seuerianus dicit in sermone Paschali. Nemo putet Christum sua resurrectione sui uultus effigiem commutasse. Quod est intelligendum quantum ad lineamenta membrorum, quia nihil inordinatum & deforme fuerat in corpore Christi per Spiritum sanctum concepto, quod in resurrerectione corrigendum esset: accepit tamen in resurrectionem gloriam claritatis. Vnde idem ibidem subdit. Sed mutatur effigies, dum efficitur ex morta li immortalis: vt hoc sit acquisiuisse uultus gloriam, non uultus substantiam perdidisse. Nec tamen illis discipulis in specie glorioſa apparuit: sed sicut in potestate eius erat ut corpus suum uideretur uel non uideretur, ita in potestate eius erat, ut ex eius aspectu formaretur in oculis intuentium, uel forma glorioſa uel non glorioſa, aut etiam commixta, uel qualitercunque se habens. Modica tamen differentia sufficit ad hoc ꝙ aliquis uideatur in aliena effigie apparere.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio. CONclusio est affirmãs. Probatur ex eo quod dicitur Luc. 24. vbi habetur, quòd Christo discipulis apparente, conturbati & conterriti existimabant se spiritum videre. ac si non haberet verum corpus sed phantasticũ. ad quod remouendum Christus ipse subdit. Palpate, & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere, non ergo habuit corpus phantasticum sed verum. Hoc ipsum probatur sic. Nam illud resurgere propriè dicitur, quod prius ceciderat, vnde ad hoc quod Christi resurrectio vera esset, oportuit vt idem corpus iterum eidem animæ uniretur, veritas enim naturæ corporis ex forma est. Quod si eius corpus fuisset phãtasticum, nõ esset vera resurrectio sed apparens. Fuit itaque eiusdẽ naturæ corpus Christi, sed alterius gloriæ.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Arg. cõtra conclu. CONtra hanc conclusionem obiicit D. Tho. tribus argumentis quæ oportet dissolucre.

Prim. arg. ¶ Primum argumentum est. Verum corpus nõ potest simul esse cum alio corpore in eodem loco, sed corpus Christi post resurrectionem fuit simul cum alio corpore in eodem loco: intrauit enim ad discipulos suos ianuis clausis, vt dicitur Ioan. 20. ergo videtur quòd Christus post resurrectionem non habuerit verum corpus.

Ioan. 20.

Secũdum. ¶ Secundum argumentum est. Verum corpus nõ euanescit a conspectu intuentium, nisi forte corrumpatur: sed corpus Christi euanuit ab oculis discipulorum eum intuentium, vt dicitur Luc. vlti. ergo videtur quòd Christus post resurrectionem non habuerit verum corpus.

Luc. ulti. Tertium. ¶ Tertium argumentum. Cuiuslibet veri corporis est determinata figura: sed corpus Christi apparuit discipulis in alia effigie, vt patet Marc. vlt. ergo videtur quòd Christus post resurrectionem non habuerit verum corpus humanum.

Marc. ulti. Hæreticũ dogma qđ corpus nostrũ in resurrectionis gloria futurũ sit impalpabile, & inuisibile. Autor huius erroris Eutichius. Gregor. cõtra futuiristũ errorem.

¶ Pro explicatione istorum argumentorum sciendũ est fuisse antiquam hæresim, quæ docet corpus nostrum in illa resurrectionis gloria futurum impalpabile, & inuisibile. Huius hæresis autor fuit quidam Eutichius Constantinopolitanus Episcopus dicens, corpus post resurrectionis gloriam futurum aere & vẽto subtilius, ita vt nec palpari, nec videri possit. Huius autem hæresis causa beatus Gregor. postea sũmus Pontifex, fuit a sede Apostolica missus legatus Constantinopolim, quo perueniens, coram Tyberio Constantino tunc Imperatore, eundem Eutichium in fide nostræ resurrectionis errasse conuicit. Quo facto, ipse Imperator librum quem Eutichius de resurrectione ediderat cõburi iussit. Aduersus hunc errorẽ in primis arguitur ex eo quod redemptor noster dubitãtibus de sua resurrectione discipulis, ostendens manus & latus, palpanda ossa carnemque præbuit, dicens, palpate & videte, quia spiritus carnẽ & ossa nõ habet, sicut me videtis habere. Aduersus eũdem errorem est illud, quod ait Iob. Scio enim quòd redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra resurrecturus sum. Et rursum circũdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum. Quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Si corpus quod modo palpabile & uisibile est, postea non est palpabile, neque visibile, sed aere & omni uento subtilius: ergo alius erit homo, qui postea resurget, & alius qui modo uiuit. Et hoc innuere videtur glosa super illum locum Iob, quæ sic ait, Expresse indicat veritatem resurrectionis. Non enim alius moritur, & alius resurgit (vt qui dicunt corpus inuisibile & impalpabile futurum, sicut Eutichius dixit) sed idem ipse. Hæc glosa quæ dicitur ordinaria. Qui de hac hæresi amplius nosse cupit, legat beatum Gregorium in moralibus super 10. caput Iob circa finem.

Ad argu. Ad primũ. ¶ Hac veritate cõstituta ad primum argumentum respondet D. Thomas, quòd corpus Christi post resurrectionem non ex miraculo, sed ex conditione gloriæ, sicut quidam dicũt, clausis ianuis ad discipulos introiuit, simul cum alio corpore in eodẽ loco existens. Sed vtrùm hoc habere possit corpus glorioſum ex aliqua proprietate sibi indita, ut simul cum alio corpore in eodem loco existat, inferius discutietur, ubi agetur de resurrectione communi:

Universidad de Deusto
Biblioteca

communi: nunc autem quantum ad propositum sufficit, dicendum est, quòd non ex natura corporis, sed ex virtute diuinitatis vnitæ, illud corpus ad discipulos, licèt verum esset, ianuis clausis introiuit. Vnde Augustinus dicit in quodam sermone paschali, quòd quidam sic disputant, si corpus erat, si hoc surrexit de sepulchro quod pependit in ligno, quomodo per ostia clausa intrare potuit? & respondet. Si comprehendis modum non est miraculũ, vbi deficit ratio, ibi est fidei ædificatio. Et super Ioannem dicit, moli corporis, vbi diuinitas erat, ostia clausa non obstiterunt: ille quippe nõ eis apertis intrare potuit, quo nascente virginitas matris inuiolata permansit. Et idem dicit Greg. in quadam homilia de octaua paschę. Vt hęc solutio D. Tho. euidentius exponatur, hæc axiomata ex diuina Theologia sunt obseruanda. Primum per diuinã omnipotentiam fieri potest, vt duo corpora in eodem loco consistant. Hæc conclusio videtur esse certa secundũ fidem & secundum communem scriptoræ sacræ interpretationem. Nam Christus illæsis clausisque virgineis claustris natus est de Virgine Maria, & occluso sepulchro resurrexit, & ad discipulos clausis ianuis ingressus est, & pcælorum corpora ascendens ad patrem absque eorũ incisione penetrauit. Et similiter in die iudicii ascendent cum eo beati in corporibus gloriosis penetrantes cœlos vsque ad cælum empyreum. Verum est tamen quòd Durand. in 4.d.44.q.6.cui Paludanus consentit q.3. dicit esse probabile, quòd per nullam potentiam fieri potest, vt duo corpora in eodem loco se penetrent simul. Et quidẽ isti autores ad omnia illa quæ adduximus respondere nituntur quasi non sint de fide. Aiunt quippe quòd forte latera vasis intemeratæ Virginis absq; ruptione poterãt dilatari, & cæli scindi virtute diuina. Neque expresse habetur, vt aiunt, in Euangelio, quòd Christus clauso sepulchro resurrexerit, aut quod per fores clausas fuerit ingressus, sed quòd erant clausæ dum venit. Sũt autem istæ solutiones indignæ & textui scripturæ aduersariæ. Ob id que Damascenus libro 3. cap. 28. Corpus, inquit, gloriosum erit spirituale, quale fuit corpus Domini post resurrectionẽ clausis ianuis pertransiens. Secundum axioma. Quòd corpus gloriosum cum alio se penetret, nõ habet virtute subtilitatis & spiritualis, qua corpus gloriosum præditum est. Pro huius axiomatis explicatione sciẽdũ est, quòd de hac re duo extitere errores, & variæ opiniones Theologorum versantur. Vnus error est, quem supra retulimus illius Eutichii Constantinopolitani, quòd corpora glorificata virtute dotis subtilitatis erũt aerea, atque adeò poterũt per poros cuiuscunque alterius corporis penetrare. Hæc tamen ablurda hæresis est, quæ veritatem humani corporis tollit. Sanè illud corpus tũc nõ esset palpabile, nec veram haberet carnem & ossa, cuius contrarium Christus discipulis persuasum curauit. Nam caro & ossa aeream raritatem nõ ferunt. Sed alius fuit error, paulominus absurdus, quòd virtute subtilitatis habet corpus glorificatum posse suã figuram variare, & in quamcunque paruissimam quantitatem trahere, vt possit per quemcunque potum quantumuis paruum sese colare. Et ita dicunt natum fuisse Christum, intrasseque ianuis clausis per orificium exiguum & rimulas, atque ita dicunt posse penetrare per cælum. Sed tamen & hæc cogitatio veritatem tollit humani corporis: salua enim corporis consistentia nõ potest quantitas nisi per condẽsationem minui, vt quando aqua congelatur, corpus autem humanum tantam condensationem non suffert: & multo minus gloriosum, quod cum sit incorruptibile, non est condensabile. Imo licèt fieret, vel per condensationem, vel per subtractionem alia via quantitatis, nõ posset humana figura sub tam exigua quantitate seruari, imo fieret monstrum hominis, vt formica, quod decentiam corporis gloriosi absurdissime dedeceret. Præterquã quod cæli non habent poros per quos corpus posset beati transire. Sed hæc sunt deliramenta. Videamus iã opiniones doctorum. Scotus in d.49.q.16. ait, penetrationẽ hanc ratione subtilitatis prouenire. At vero S. Th. d.44. q.2.ar.2. id negat. Cum quo Duran. cõsentit d.44.q.5. Et Ricard. distin. præsenti art.4.q.5. Aliũ modum refert Ricardus, neque omnino reputat improbabilem, nempe quòd impossibilitas penetrationis non solum ex dimensionibus proueniat, sed ex debilitate virtutis ad subintrandum corpus alterius. Corpora autem non gloriosa sunt ad hoc debilia. & ideo se nequeunt penetrare. Corpus vero gloriosum habet illam virtutem subtilitatis, & ideo intrat locum corporis non glorioſi, quod resistere non potest, non tamen locum alterius corporis glorioſi: nam sicut vnum habet virtutem intrandi, aliud habet virtutem resistendi. Hæc autem inanis fictio est, nam se penetrare cum alio corpore, non est agere, & quantitas natura sua resistit, non tanquam virtus actiua, sed quia locum replet. Sunt qui similitudinem huius penetrationis ex coexistentia luminis cum aere, & ignis cũ ferro ducũt. Hæc vero exempla licèt ad explicãdam rem vulgo conferant, non tamen reuera sunt legitima, quoniã lumen non est corpus, neque in ferro ignito est substantia ignis, quippe quæ tam densam materiam nõ secum permittat. Quapropter neque illic est tam intensus calor quam in flamma candelæ, quia tanta intensio non est nisi cum forma ignis. Veruntamen propter multitudinem & densitatem materiæ ferri imbibitum illic est plus caloris, ob idque vehementius vrit, quàm flamma candelæ. Alij fingunt, vt ipse Scotus refert, quòd dos subtilitatis quamuis quantitatem a corpore non adimat; facit tamẽ vt non occupet locum, & ideo potest cũ alio se penetrare. Hæc tamen fictio vana est, cum quia natiuum est quãtitati, & ab illa inseparabile, locum occupare, tũ quia vanissimum est dicere corpus glorioſum non occupare locum; tũc enim quodcunque aliud corpus posset naturaliter eundem locum intrare. Neque illa esset in corpore glorioſo penetrationis virtus, sed euacuandi locum, cũ tamen corpus glorioſum locum repleat, quare quando aliud est secum in eodem loco, vtrumque per se illud replet. Item sequeretur, quòd unum corpus glorioſum posset se penetrare cum alio glorioſo, quod nullus Theologorum admittit, nec admittendum est, quia est contra illorum corporum decentiam, & decorem. His ad hunc modum confutatis probatur nostrum axioma. quod asseritur hic expresse a D. Th. Nulla virtus, quæ in corpore glorioſo existit, potest illud facere cum alio penetrabile, nisi tollendo penetrationis impedimẽtum, quod est quãtitatis dimensio: hoc autem virtus subtilitatis efficere nõ potest. Nam si ponatur esse qualitas siue corporalis, siue spiritualis non est actiua, vt sic illam valeat quantitatẽ, corpulentiamque tollere, ratione cuius nequit cum alio se penetrare. Item quia illam tollere non posset nisi corrumpendo: nam quantitas illa compositionem corporis insequitur: est enim cõditio materiæ, quæ vere est in corpore glorioſo, corpus autem illud non est corruptibile.

Præterea, quamuis fingeretur posse citra corruptionẽ corporis quantitas tolli, nihilominus ablatio illa defectus esset potius corporis, quàm perfectio, dos autẽ subtilitatis ad perfectionẽ spectat. Et rationes istæ, quamuis quomodolibet de hac dote loquamur, energiã habeant, efficaciorem tamen habebunt si huiusmodi dos non ponatur esse qualitas & virtus adiecta corpori, quod Scot* concedit. Tertium axioma. Quãquam corpus glorificatum virtute diuina possit penetratiue se habere cũ alio corpore, nihilominus corpori glorificato ratione sui status hoc deberur. Itaque penetratio illa corporis glorioſi cum non glorioſo, quamuis sit supernaturalis, non tamen est miraculosa, sicut si duo corpora non glorificata se penetrarent, sed potest dici naturalis illius status. Et enim sicut ratione status naturæ integræ homo virtute diuina tanquam illi statui debitum seruabatur, ne ei aliquod incõmodum posset accidere, ita ratione status beatorũ cõuenit corpori glorificato cũ alio se penetrare, quamuis hoc fiat virtute diuina, quæ nõ est in corpore. Et quia illi statui non necessarium est, neque vero cõdecẽs, vt corpus glorificatum cum alio glorificato se penetret, non est eis hoc debitum ratione status. Et hoc ait Sãctus Thomas in 4. dist. 44. quæst. 2. art. 2. quæst. 4. Et ideo dicitur quòd corpus glorificatum potest se penetrare cũ non glorificato, non tamen cum alio glorificato. Quod si

D. Auguſt.

Grego.

Duo corpora ex diuina virtute possunt in eodem loco consistere.

Durand. Palud.

Damasce.

Vnde sit, qd corpus glorioſum cũ alio corpore penetrare se possit.

Scotus. D. Thom. Durandus. Ricardus.

Quod possit corpus glorioſum cũ alio corpore penetratiuè se habere debetur ei ratione statꝰ beatifici.

D. Thom.

si roges, vtrùm hoc quod ratione status possit se penetrare cum corpore non glorioſo possit aliquo modo virtuti subtilitatis ascribi: respondetur eatenus id posse concedi, quod cum virtus subtilitatis sit illa habilitas corporis, qua subiicitur animæ in suscipiendis potentijs & vitibus ad operandum & existendum in loco, dicere possumus illa ratione Deum pepigisse quotiescunque opus esset, concurrere, vt beatus se posset cum cœlo penetrare & cum illo existere. Nam penetratio cum corpore subtilitatem designat: qualis est in aere & in igne, atque adeò spiritualitatem: quo ideo nomine Apostolus hanc designauit dotem, dicens. Seminatur animale, resurget spirituale. Est tamen annotandum discrimen inter penetrationes corporis Christi ante resurrectionem & post: nam penetratio illa dum exiuit ex clauso vtero matris, nullatenus fuit ratione dotis, quia corpus tunc neq; erat impassibile, neque habebat dotem: sed fuit simpliciter miraculosa, veluti ambulatio super aquas & claritas transfigurationis. Etenim neque illa fuit dos agilitatis, neque hæc claritatis, sed ambo fuerunt miracula. Resurrectio autem clauso sepulchro, & ingressio ianuis clausis, fuit ratione corporis glorificati, atque adeò ad sensum expositum per dotem subtilitatis. Quamuis in Christo, vt supra diximus, non fuerit ratio dotium. Vnde quod in homilia paschali ait Gregor. Corpus Domini intrauit ad discipulos ianuis clausis, quod ad humanos oculos per natiuitatem suam clauso exiit vtero Virginis, non eadem prorsus ratione euenisse affirmat. Et hæc sufficiant pro expositione solutionis primi argumenti.

¶Nunc ad secundum dicendum est cum T. Tho. quòd Christus resurrexit ad immortalem gloriam & vitam, hæc est autẽ dispositio corporis glorioſi, vt sit spirituale, id est, subiectum spiritui, vt Apostolus dicit 1. ad Cor. 15. ad hoc autem quod sit omnino corpus subiectum spiritui, requiritur quòd omnis actio corporis subdatur spiritus voluntati: quod autem aliquid videatur fit per actionem visibilis in vitum, vt patet per Philosop. in 2. de anima. Et ideo quicunque habet corpus glorificatum, in potestate sua habet videri quando vult, & quando non vult non videri: hoc tamen habuit Christus non solum ex conditione corporis glorioſi: ed etiam ex virtute diuinitatis, per quam fieri potest, vt etiam corpora non glorioſa miraculose non videantur, sicut præfatum fuit beato Bartholomæo miraculose, vt si vellet videretur. non autem videretur, si non vellet. Dicitur ergo quòd Christus ab oculis discipulorum euanuit, non quia corrumperetur, aut resolueretur in aliqua inuisibilia: sed quia sua voluntate desijt ab eis videri, vel eo præcedente, vel etiam eo abscedente velocitate per dotem agilitatis. Hæc D. Thom. Verum eius solutio non probatur Scoto in 4.d.49.q.15. dicit enim non posse fieri, vt in potestate beati sit facere corpus aum visibile & inuisibile: quia actiones naturales non inuadunt voluntati beati. Verum hæc obiectio nullas vires habet contra D. Thom. Nam D. Thom. dicit quòd hoc conuenit beatis virtute dotis & supernaturali.

¶Ad tertium argumentũ respondetur, quòd sicut Seuerianus dicit in sermone paschali. Nemo putet Christum sua resurrectione sui vultus effigiem commutasse. Quod est intelligendum quantum ad lineamenta membrorũ: quia nihil inordinatum & informe fuerat in corpore Christi per Spiritum sanctum concepto, quod in resurrectione corrigendum esset: accepit tamen in resurrectione gloriam claritatis. Vnde idem ibidẽ subdit, sed mutatur effigies, dum efficitur ex mortali immortalis, vt hoc sit acquisiuisse vultus gloriam, non vultus substantiam perdidisse: nec tamen illis discipulis in specie gloriosa apparuit. sed sicut in potestate eius erat, vt corpus suum videretur vel non videretur: ita in potestate eius erat, vt ex eius aspecto formaretur in oculis intuentium, vel forma glorioſa vel non glorioſa, aut etiam commixta, vel qualitercunque se habens: modica tamen differentia, sufficit ad hoc quòd aliquis videatur in aliena effigie apparere. Sed hic cauendus est error, iam a nobis prænotatus, qui asserit quòd corpus glorioſum potest suam figuram variare, & in quamcunque paruissimam quantitatem contrahere. Sed contra hunc errorem iam supra dimicauimus.

Ad secun.

Cor. 15.

Christo.

Scotus.

Ad tertiũ.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm Christi corpus resurrexerit integrum.

299 Locis supra art. 1. induc.

AD secundum sic proceditur. Videtur quòd corpus Christi non resurrexerit integrum. Sunt enim de integritate humani corporis caro & sanguis: quæ Christus non videtur habuisse: dicitur enim 1. ad Cor. 15. Caro & sanguis regnum Dei nõ possidebunt. Christus autem resurrexit in gloria regni Dei. Videtur ergo, quòd non habuerit carnem & sanguinem.

¶2. Præterea, Sanguis est vnus de quatuor humoribus. Si ergo Christus habuit sanguinem, pari ratione habuit alios humores, ex quibus causatur corruptio in corporibus animalium. Sic ergo sequeretur, quòd corpus Christi fuerit corruptibile, quod est inconueniens. Non igitur Christus habuit carnem & sanguinem.

¶3. Præterea, Corpus Christi quod resurrexit, in cœlum ascendit. Sed aliquid de sanguine eius in quibusdam Ecclesiis reseruatur pro reliquiis. Non ergo resurrexit corpus Christi cum integritate omnium suarum partium.

¶Sed contra est, quod Dominus dicit Lucæ vltimo, post resurrectionem discipulis loquens, Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.

Respondeo dicendum, quòd (sicut suprà dictum est *) corpus Christi in resurrectione fuit eiusdẽ naturę, sed alterius glorię. Vnde quicquid ad naturã corporis humani pertinet, totum fuit in corpore Christi resurgentis. Manifestum est autem quòd ad naturam corporis humani pertinent carnes, & ossa, & sanguis, & alia huiusmodi. Et ideo omnia ista in corpore Christi resurgentis fuerunt, & etiam integraliter absque omni diminutione, alioquin non fuisset perfecta resurrectio, si non fuisset reintegratum quicquid per mortem ciderat. Vnde & Dominus fidelibus suis promittit dicens Matt. 10. Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. & Luc. 21. dicitur. Capillus de capite vestro non peribit. Dicere autem quòd corpus Christi carnem & ossa non habuerit, & alias huiusmodi partes humano corpori naturales, pertinet ad errorem Euthicij Constantinopolitanæ vrbis Episcopi: qui dicebat quòd corpus nostrum in illa resurrectionis gloria erit impalpabile, & ventis aereque subtilius: & quòd Dominus post confirmata corda discipulorum palpantium, omne illud quod in eo palpari potuit, in subtilitatem aliquam redegit. Quod ibidem improbat Gregor.* quia corpus Christi post resurrectionem, immutatum non fuit, secundum illud Rom. 6. Christus resurgens

art. præce.

Ho 26. in Euan. non remotè a prin.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gens exmortuis iam non moritur. Vnde & ille quę dixerat, in morte retractauit. Si enim incõueniẽs est, vt Christus alterius naturæ corpus in sua conceptione acciperet, puta cœleste, sicut Valentinus asseruit, multò magis inconueniens est, ꝙ in resurrectione alterius naturę corpus resumpserit, quia corpus in resurrectione, resumpsit ad vitam immortalem, quod in conceptione assumperat ad vitam mortalem.

Ad primum ergo dicendum, quòd caro & sanguis ibi non accipitur pro natura carnis & sanguinis, sed vel pro culpa carnis & sanguinis: sicut Greg.* dicit in 14. Mor. Vel pro corruptione carnis & sanguinis: quia (vt August. dicit ad Consentium, * de resurrectione carnis) non ibi erit corruptio & mortalitas carnis & sanguinis. Caro igitur secundum substantiam possidet regnum Dei: secundum quod dictum est. * Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Caro autem cùm secundum corruptionem intelligitur, non possidebit, vnde continuò additum est in verbis Apostoli. Neque corruptio incorruptelam.

li. 14. mor. ca. 32. non procul a fine.
* August. epi. 146. to. 2. Luc. vlt.

Ad secundum dicendum, quòd sicut August. dicit in eodem libro, * fortassis accepta occasione sanguinis, vrgebit nos molestior perscrutator, & dicet. Si sanguis in corpore Christi resurgentis fuit, cur non & pituita, id est, phlegma, cur non & fel flauum, id est cholera, & fel nigrum, id est melancholia, quibus quatuor humoribus naturâ carnis temperari, etiam medicinæ disciplina testatur? Sed quod libet quisquis addat, corruptionẽ addere caueat, ne suæ fidei sanctitatem, castitatemq; corrumpat. Valet enim diuina potentia de ista visibili atq; tractabili natura corporum, quibusdam manentibus auferre, quas voluerit qualitates, vt absit labes, scilicet corruptionis, absit effigies, absit motio, absit fatigatio, absit vescendi potestas, absit esuriendi necessitas.

ep. 146. nõ multũ iõge a prin. to. 2.

Ad tertium dicẽdum, quòd totus sanguis, qui de corpore Christi fluxit, cum ad veritatẽ humanæ naturæ pertineat, in corpore Christi resurrexit: & eadem ratio est de omnibus particulis ad veritatem & integritatem humanæ naturæ pertinentibus. Sanguis autem ille, qui in quibusdam Ecclesiis pro reliquiis conseruatur, non fluxit de latere Christi, sed miraculosè dicitur effluxisse de quadam imagine Christi percussa.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. Luc. vlt.

COnclusio est. Corpus Christi resurrexit integrum cum carnibus, ossibus, sanguine. Probatur conclusio ex illo, quòd Dominus dicit Lucæ vltimo, post resurrectionem discipulis loquens. Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Probatur deinde. Nam corpus Christi in resurrectione fuit eiusdem naturæ, & alterius gloriæ, ergo totum habuit quod pertinet ad naturam corporis humani, ergo omnia ista fuerunt in corpore Christi: omnia siquidem hæc ad naturam humani corporis pertinent. Idem ostenditur alia via: quia alioquin non fuisset resurrectio perfecta, si non fuisset integratum quidquid per mortem ecciderat. Hoc ipsum confirmatur autoritate Domini Lucæ 21. capillus de capite vestro non peribit. Ad hæc probatur eadem veritas: quia dicere corpus Christi carnisse partibus naturalibus humani corporis pertinet ad errorem Eutichij aientis, corpus nostrum in resurrectione futurum impalpabile, ventis aereq; subtilius, qui rursus aiebat Christum post confirmata corda discipulorum palpantium omne quod erat in eo palpabile in subtilitatem corpus suum redegisse. Sanè si inconueniens est, vt Christus alterius naturæ corpus in sua cõceptione acciperet, puta cęleste, sicut Valentinus asserit, multo magis inconueniẽs est, quòd in resurrectione alterius naturę corpus resumpserit, quia corpus in resurrectione resumpsit ad vitam immortalem, quod in conceptione assumpserat ad vitam mortalem. Luc. 21.

EXPOSITIO ARTICVLI.

De sanguine Christi quem in resurrectione Christũ Dominum reassumpsisse testatur D. Thomas, & in articulo, & in solutionibus argumentorum, varias solent Theologi mouere quæstiones. Vtrùm ne sit pars humanæ naturæ informata anima rationali? vtrum fuerit in Christo vnitus diuinitati hypostaticæ? vtrùm in morte a deitate fuerit separatus? vtrum in resurrectione fuerit re assumptus? vtrùm repugnet veritati fidei aliquid de vero sanguine Christi in terra reperiri? vtrùm saltem hoc repugnet doctrinæ D. Thomæ? vtrùm talis sanguis si reperiatur in terra sit adorandus adoratione latriæ? De his quæstionibus disputat copiosè Syluester in rosa aurea. q. 30. 31. 32. 33. quas omnes quęstiones volo sub breuitate perstringere, & referã eas in duas quæstiones, quas hic disputat Caietanus. Prima est, vtrùm Christus in resurrectione sanguinem reassumpserit? Secunda est, an totus sanguis in passione effusus resurrexerit cum eo? Et quidem primæ quæstionis non solus autor, sed communis & Theologorum, & Ecclesiæ sententia, partem tenet affirmatiuam. Sed in contrarium sunt magna argumenta, quæ quique Theologo possunt negotium facessere. Pro quorũ introductione recolere oportet ex doctrina Diui Pauli. 1. Corint. 15. quod corpus nostrum hic est animale, resurget autem spirituale, & secundũ Augustinum tandiu corpus est animale quandiu indiget alimento, & tũc est spirituale cum non amplius indiget alimento. De sangui ne Christi, variæ quæstiones. Syluester. Quæstio grauis. Vtrũ christ⁹ sanguinem in resurrectiõe reassumpserit. 1. Cor. 15.

¶Ex qua doctrina eruitur tale argumentum. Corpus Christi surrexit non animale sed spirituale, hoc est, non indigens alimento: at sanguis in corpore humano nihil aliud est quam alimentum humani corporis, vt expresse Arist. affirmat lib. 2. de partibus animalium cap. 3. & 4. & lib. 2. de generatione animalium ca. 4. ergo corpus Christi resurgens non indiguit sanguine: eiusdem enim rationis est indigere alimento exteriori & interiori. Prim. argg. partis negatiuæ. Aristot.

¶Deinde, alimentum quantumcunque vltimum non est actu pars animalis, sed potentia tantum, ergo sanguis non est pars animalis & consequenter neq; hominis, ex quo consequens est, quòd sanguis non est de integritate humanæ naturæ, atque adeo nec de veritate, Christus autem in resurrectione non reassumpsit nisi quod est de integritate & de veritate humanæ naturæ. Neque obstat quod exangues effecti morimur, nam ex hoc tantũ colligitur sanguinem esse de necessitate requisitum ad vitã animalium habentium sanguinem: quoniam vt docet Arist. in 2. de partibus animalium. cap. 3. tamdiu viuunt, quandiu aluntur: vnde videtur, quòd sanguis pertinet ad necessitatem humani corporis secundum vitam animalem, quia est vltimum alimentum vitæ animalis, at non pertinet ad necessitatem humani corporis spiritualis, quale fuit corpus Christi in resurrectione. Certè quòd sanguis nõ sit pars humanæ naturæ asserũt Doctores Theologi in primis graues D. Tho. in 1. p. q. vltima art. 1. in solutione tertij dicit, quòd sanguis est in via ad suscipiendam naturam speciei, ergo si est in via, actu non informatur anima rationali, ac subinde non est actu pars humanæ naturæ, & in 3. p. q. 51 arti. 5. ad 1. probat D. Tho. quòd caro Christi non fuit facta ex carne virginis aut ex alia parte coporis: quia talis pars demi non poterat fine Secundũ. Aristot. D. Tho. Vltimũ.

ne corruptione aut diminutione corporis virginei, quod non decebat Christum, qui corrupta & deperdita venit restaurare, sed facta est caro ex sanguinibus purissimis beatissimæ Virginis, ergo sanguis non est pars humani corporis. Durandus in 4. d. 10. apertè docet, quòd sanguis nõ est pars corporis humani. Idem habet Capreolus in 2. d. 15. q. 1. in solutionibus argumentorũ, & in 4. d. 10. q. 2. ad 4. contra primam conclusionem. Pater Soto in 4. d. 10. q. 1. art. 2. in eandem descendit sententiam. Abulensis in paradoxa secunda capite 40. expresse tenet, quòd sanguis non fuit in Christo vnitus hypostaticè neque in vita, neq; in triduo mortis, ob hanc causam, quia censet sanguinem nõ esse partem humanæ naturæ, sed eius alimentum; vnde infert quod in triduo mortis si quis conseerasset sanguinem, non fuisset ibi verbũ, sed solum sanguis, cui verbum vnitum non erat. Verum hæc sententia, quòd sanguis non sit pars humanæ naturæ placuit multis alijs viris doctissimis, & præter argumenta dudum commemorata habet pro se alia non omnino inualida, &, quę ex diuina Theologia & ex physica disciplina erui possunt. Durandus. Capreol⁹ Soto. Abulẽsis.

¶Primũ sic habet. Alimentum nõ est pars animalis donec sit conuersum in eius substantiam, sed sanguis est alimentũ decoctũ, quod in iocinore existens conuertitur in neruos, carnẽ, & ossa, quod ex Physicorũ medicorumq; sententia patet, ergo non est pars humanæ naturæ. Tertium.

¶Tum deinde, nam sanguis non continuatur alijs partibus, sed per venas & arterias suum habet motum, ergo non informatur anima rationali, habetq; aliam formã. Consequentia, inde probatur: quia eandẽ animam duo corpora discontinua informare prorsus est impossibile. Quartũ.

¶Tum tertio. Nam omnis pars abscissa causat dolorẽ, sane si quis digitum, aut carnem sibi abscindat dolorem sentit, at sanguis sine dolore fluit, ergo non est pars humanæ naturæ. Quintũ.

¶Tum quarto. Sanguis qui diminutione cadit in patellam eiusdem speciei est cum sanguine qui manet in venis: sed ille non informatur anima rationali, neque est pars humanæ naturæ, ergo neque is qui manet in venis. Maior probatur. Nam non statim fuso sanguine soluitur species, & certè continuatur cum sanguine corporis dum continuo motu ex brachio in patellam descendit. Minor probatur, quia non viderut quomodo anima possit informare corpus a se saparatum. Adducitur etiam in confirmationem huius sententiæ Albertus Magnus, qui de partibus corporis materialibus & formalibus & medijs fecit longam distinctionem, & sanguinem non nominauit. Et in lib. 3. de animalibus dicit, quòd sanguis non est pars actu animalis sed in potentia. Sextum. Albertus.

¶Sed ex diuina Thologia fiunt alia argumẽta. In primis aliqua particula sanguinis corporis Domini nostri Iesu Christi non erat informata anima rationali neque erat pars humanæ naturæ: sed omnes sanguinis particulæ sunt eiusdem speciei, vt constat, ergo sanguis non informatur anima rationali, neq; est pars humanæ naturæ. Maior probatur. Tum quia sanguis qui effusus est in die circuncisionis non erat vnitus verbo, nec vero animæ rationali: vnde nec reassumptus est in die resurrectionis. Tum etiam, quia multæ particulæ sanguinis Saluatoris nostri seruãtur adhuc apud nos, vt definit apertè Pius II. quam definitionem refert fideliter Siluester q. 41. super Euangelia. Argumẽta alia ex diuina Theologia. Prim. arg. Pius II. Siluester.

¶Item, si omnes particulæ sanguinis fuerunt informatæ anima rationali ac, subinde vnitæ verbo diuino in Christo, cum istæ particulæ sanguinis in infinitum fuerint diuisæ & separatæ, consequens est, quòd quælibet particula esset Deus, & quòd in triduo infinita ferè entia deberent dici Deus. Secundũ.

¶Hoc idem confirmatur, quia multę particulæ conuersæ sunt in lutum, cui subinde vnita fuisset diuinitas, ac mox lutum fuisset Deus. Confir.

¶Vltimo sic confirmatur hæc sentẽtia. Nam si sanguis in Christo Domino fuit vnitus diuinitati, & etiam separatus a corpore in tridno, consequens est, quòd Deus esset sanguis, & quòd proprietates sanguinis de Deo prædicarentur, diceretur q; Christum effusum vel Christum esse in cruce propter sanguinem ibi existentem & sic de alijs. Quod rectè sequatur patet. Nam vbi est vnio diuinitatis, est communicatio idiomatum: quia secundum Augustinum & Damascenum eiusmodi vnio est causa talis communicationis. Vltimũ.

¶Cæterum, quòd sanguis sit pars humanę naturæ valida demonstrant argumenta. In primis D. Tho. in 4. dist. 44. q. 1. art. quæstiuncula. 2. in corpore & in solutione ad tertium, apertè docet quod sanguis est pars, quæ pertinet ad veritatem & integritatem humanæ naturæ. Idem docet constanter in hoc articulo ad tertium. Atque etiã quodlibeto. 5. art. 5. ex quo infert, quòd sanguis fuit vnitus verbo, & quòd in corpore Domini resurrexerit. Cuius rei alterum argumentum est & irrefragabile quidem. Nam sanguis erat vnitus diuinitati in Christo, ergo erat pars humanæ naturæ. Consequentia patet. Quia filius Dei non assumpsit nisi quod pertinet ad humanam naturam. Antecedens huius argumenti demonstratur in hunc modum. Tum quia guttula sanguinis effusi a Domino, erat infiniti valoris & pretij propter vnionem ad verbum diuinũ, vt definit Clemens V I. in extrauaganti vnigenitus, de pœnitentiis & remissionibus. Tum vero, quoniam hæc veritas disputata est, & inuestigata coram Pio II. a magistris magni nominis: quorũ nomina sunt. Frater Iacobus de Brixia. Frater Gabriel de Barchinona. Frater Vercelius de Bercellis. De qua re videndus est Siluester in Rosa aurea. q. 39. Probatur idem antecedens efficaciori argumento. Nam quidam prædicator Anno Domini 1351. Barchinonæ prædicauit cõtrarium. Et frater Nicolaus Roselli Inquisitor processit contra eum, & condemnauit illum de mandato Clementis V I. vt patet per copiam literarum domini Cardinalis Sabinensis, quam Siluester dicit se vidisse, & Brixiæ in archiuis Inquisitionis. Patet etiam per Ioannem Dominici, & directorium Inquisitorum, & processus delatus est postea Romam & examinatus est per dominũ Bernardum Cardinalẽ cum plena autoritate per Pium II. & eius autoritate processus fuit approbatus, & approbatio habetur vbi supra, & etiã Ioannes Dominici Cardinalis meminit huius cõdemnationis, & in directorio Inquisitionis etiã habetur, quod Clemens V I. illum articulum damnauit tanquam hæreticum. Itaque sequendo determinationem illam ita tenendum est omnino, quòd sanguis Christi fuit hypostaticè vnitus verbo diuino ante passionem, & post passionem. In cuius rei confirmationem, quando aliud argumentum nõ supperet, illud quod ex hoc articulo eruitur irrefragabile est. Nam communis & Theologorum, & Ecclesiæ sententia tenet Christũ in resurrectione sanguinem reassumpsisse. Ex quo euidens concluditur argumentum, quòd sit de integritate & de veritate naturæ humanæ. His argumentis Theologicis accedit aliud ex Physica, nam sanguis nutritur crescitq; veluti capilli & ungues, ergo est de integritate naturæ humanæ, & anima rationali informatur sicut illæ partes. Rursus Arist. 3. de partibus animalium cap. 5. apertè testatur, quòd sanguis aliquando fluit cum dolore & tristitia, quod si pars non esset, certè non causaret tristitiam. Augustin. Damasce. Argumẽta quę probant sanguinẽ esse partẽ humanæ naturæ. Clemens Sextus. Siluester. Aristo.

¶In hac quæstione perdifficili explicanda in primis referam, quid de hac re antiqui Theologi excogitauerunt, deinde explicabo distinctè sententiam meam. Durandus in loco dudum citato affirmat incunctanter, quòd sanguis non est pars corporis humani, ac subinde, quòd non fuit vnitus verbo diuino hypostaticè. Sententiam istam Durandi secuti sunt quidã Theologi nostræ ætatis, & vt verum fatear habet magnum fundamentum in Physicis disciplinis. Sed iam nõ scio quomodo possit sustineri cum sit aperta definitio Ecclesiæ condemnans talem doctrinam erroris. Sed argumenta quibus Durandus & eius sectatores in huius opinionis confirmationem vtebantur ista sunt. Sanguis enim Christi non fuit illi magis vnitus quàm mihi, sed mihi non est vnitus hypostaticè cum habeat propriam subsistentiã & propriam formam, & distinctum suppositum velut alimentum corporis humani, vt supra probatum est, ergo sanguis verbo diuino non est vnitus hypostaticè. Deinde probatur, Durand.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nam alioquin sequitur, quod filius Dei assumpsisset duas naturas distinctas, atque adeo quod sanguis esset Deus, si quidem copulauit ibi naturam sanguinis, imo quod sanguis esset homo. Quod isto syllogismo probatur. Filius Dei est sanguis, filius Dei est homo, ergo sanguis est homo. Pater Soto in loco iam indicato vt habet pro cõperto, quod sanguis non est pars humani corporis, ita habet pro certo, quod vniatur verbo diuino hypostaticè, quod prius docuerat Capreolus in locis supra citatis. Et Caietanus hic reputat probabilius, quantũ videtur quod non est pars, sentit tamen quod omnino est in corpore Christi, & fuit reassumptus, nihil tamen dicit, vtrum vnitus sit hypostaticè vel non. Sed ego non video, quomodo ista cohæreant. Etenim argumenta, quæ modo adduximus me conuincunt, quod si sanguis non est pars corporis humani, nõ vniebatur verbo diuino hypostaticè. Siluester, qui diligentissime hanc quæstionẽ est scrutatus, distinguit geminum sanguinem, alter est nutrimentum virimum, quod destinatur a natura, vt in neruos, ossa, carnem cõuertatur, & tale non vnitur animæ rationali, nec ea informatur, alter vero sanguis est, qui est de integritate humanę naturæ & veritate, qui proinde necessarius est ad constitutionem hominis, etiam si nullo indigeret alimento, & iste informatur anima rationali, & fuit vnitus verbo diuino hypostaticè. Idem sentiunt debili, flegmate, melancholia. Ista solutio minora habet inconuenientia, sed rẽ vera habet contra se omnia argumenta ferè, quæ in principio quæstionis sunt posita, quæ probant de sanguine vero in vniuersum, quod non possit informari anima rationali. Item est aliud argumentum, quia ista diuisio de sanguine apud probatos autores nusquam reperitur, atque etiam dicere, quòd sanguis in corpore humano omnis non sit continuus, nouum est, & absurditatem habet.

Soto. Capreol⁹ Caetan⁹. Siluester.

Sententia autoris explicatur.

¶Sed vt ego aliquid dicam, ista mihi occurrunt scribenda. In primis firmiter tenendum est conformiter ad definitionem Ecclesiæ, quòd sanguis Christi fuerit vnitus verbo diuino hypostaticè. Deinde ex necessario consequio dicendum est, quod sanguis est pars humanæ naturæ, & informatur anima rationali, a qua tantum habet esse corporeum vel ad summum vegetabile, quemadmodum capilli & vngues. Præterea dicendum est, quòd sanguis vnitur reliquis partibus corporis permanentibus. In qua re explicanda non est maius negotiũ, quam explicare, quomodo cum ossibus partes carnis continuentur. Vnum tamen est hic obseruandum, quòd sanguis non eum omnibus partibus quibus adhæret continuatur, sed solum continuatur cum parte præcipua cui adiungitur, forte cum corde, quòd vero non continuetur cum omnibus partibus, eius motus intra venas conuincit. Vltimo dicendum est cum Domino Caietano in hoc artic. quod sanguis & reliqui humores non sunt tam perfectæ partes corporis humani, quam sunt partes solidæ & permanentes, quarum comparatione dixit D. Thom quod sanguis non erat pars corporis humani.

Quod explicat satis elegãter Dominus Caietanus sub his verbis, sanguis, inquit, licèt sit pars in potentia respectu carnis & membrorum, est tamen cum hoc etiam pars in actu respectu totius animalis, ita quòd est & materia transiens partium posteriorum, & materia permanens respectu totius: sicut elementa in mundo sunt partes in potentia, & materia transiens respectu mistorum, & sunt partes in actu & materia permanens respectu vniuersi. Probaturq; hoc ex eo, quod triplex compositio in animali inuenitur, vt habetur in 2. de partibus animalium. Prima est compositio ex elementis seu eorum virtutibus. Secunda est ex partibus similaribus puta carne, osse, neruo. Tertia est ex partibus heterogeneis, vt manu, capite, &c.

Ad primam autem compositionem spectat compositio animalis ex humoribus, quorum vnus est sanguis, & propterea quemadmodum componentia tam in secunda, quam in tertia compositione sunt partes in actu animalis, ita componentia in prima compositione affirmanda sunt quod sunt partes in actu animalis. Et ideo licet in resurrectione non sit opus sanguine vt est pars in potentia, est tamen opus illo, vt est pars in actu: alioquin non resurgeret homo integer, deficeret enim sibi aliqua partium eius in actu. Atqui ex hac doctrina facile confutantur omnia argumenta, quæ ex Physica disciplina adducta sunt in contrarium. Aduertat tamen Theologus, quòd licèt filius Dei copulauerit sibi hypostaticè sanguinem, non est consequens, quod filius Dei sit sanguis. Nam vniuit sibi sanguinem tanquam partem humanæ naturæ: sicut etiam vniuit sibi animam, at filius Dei anima non est. Hæc de prima quæstione.

An totus sanguis in passiõe effusus resurrexerit cum eo, an vero aliquis sanguis effusus perseueret in terra post resurrectionem? De hac quæstione Siluester vbi supra disserit copiosè, & multas distinctiones ponit de sanguine. Sed tandem dicit, quòd etiam de vero sanguine effuso in passione, aliquis sanguis mansit in terra, & citat determinationem Pij Secundi in diplomate ad Abbatem Sanctæ Marię Xantonensis diœcesis. In qua sic habetur. Petitio exhibita continebat, quòd licèt tanto tempore cuius memoria non existit, in Ecclesia dictæ domus, vt piè creditur, quædam particula pretiosissimi sanguinis Domini nostri Iesu Christi in ligno crucis pro redemptione humani generis salubriter effusi, &c. & infra; nos igitur attendentes, quòd veritati fidei nullatenus repugnat affirmare redemptorem nostrum de sanguine præfato ob ipsius passionis memoriã aliquam partem in terra reliquisse, &c. Qua statuta diffinitione difficile quibusdam videtur ad defendendum, quod sanguis fuit vnitus diuinitati, & tamen quod aliqua particula perseueraverit in terra: quia certum est, quod illi non est diuinitas nunc vnita. Ob idq; Siluester vertit se in omnem faciem ad concordandũ hoc, dicitq; quod sanguis necessarius solum ad vitam, erat vnitus, facitq; alias distinctiones sanguinis, quæ profecto quam sint absurdæ & voluntariè assertæ facilè patebit legenti.

An totus sanguis in passiõe effusus resurrexerit cum eo, an vero aliquis sanguis effusus perseueret in terra post resurrectionem? Siluester. Pius II.

Turrecremata in capitulo Inuitat. de consecratione distinctione secunda, pro errore habet dicere, quod aliquis sanguis effusus in passione permanserit in terra. Caietanus hic dubitat, an aliquis sanguis saltem nutrimentalis permanserit in terra, sed dicit nihil pertinaciter esse de hoc neq; asserendum nec negandum. Certum est autem, inquit, quod sanguis nutrimentalis, qui in terra inuenitur, etiamsi in passione effusus sit, non est vnitus verbo personaliter, quia nunquã fuit actu pars humanę naturæ. Sed vt veritatem dicam nunquam hæc quæ viros tantos cõmouerunt difficilia mihi visa sunt. Nam vt existimo, perfacilem habent explicationem. Dicendum namque est, quòd licèt sanguis Domini fuerit pars humanæ naturæ & totus vnitus verbo diuino, non tamen in totum fuit reassumptus in resurrectione.

Turrecremata. Caietan⁹.

¶Vnde sine errore & absurditate aliqua potest cõcedi, quod quædam particulæ sanguinis Domini nostri Iesu Christi perseuerent in terra apud nos, etiamsi modo non maneant vnitæ verbo personaliter. Et illa sententia, quòd Christus assumpsit nunquam dimisit, ex ponenda est de partibus quæ secundum se totas pertinent ad veritatem & integritatem humanæ naturæ, quemadmodum & capilli erant partes humani corporis & vniebantur verbo diuino hypostaticè, at nõ omnes reassumpti sunt, sed tantum illi qui ad ornatum spectabãt, vngues quoq; partes erant humanæ naturæ in Christo, sed non omnes vagues secti reassumpti sunt.

Sine errore põt concedi quasdam particulas sanguinis Domini nostri Iesu Christi perseuerare in terra adhuc pmanere.

¶Sed restat dubium de aliis humoribus, vtrum fuerint vniti verbo personaliter, & vtrum assumpti post resurrectionem? Caietanus hic de sanguine apertè docet & indubie credit iuxta doctrinam Ecclesiæ, quod in corpore Christi post resurrectionem exitit, de aliis humoribus nihil dicit. Sed quid de his sit sentiendum explicat optime Diuus Thomas in solutione secundi ex D. Auguſt. Epistola 146. Fortassis, inquit, accepta occasione sanguinis, vigebit nos molestior persecutator, & dicet; Si sanguis in corpore Christi resurgentis fuit, cur non & pituita, id est, phlegma, cur non & fel flauum, id est, cholera, & fel nigrum, id est, melancholia, quibus

De aliis humoribus corporis, vtrum fuerint reassumpti resurrectione. D. Tho. Auguſt.

quibus quatuor humoribus naturam carnis temperari, etiam medicinæ disciplina testatur? Sed quodlibet quisquis addat, corruptionem addere caueat, ne suæ fidei sanctitatem castitatemque corrumpat. Valet enim diuina potentia de ista visibili atque tractabili natura corporum, quibusdam manentibus auferre quas voluerit qualitates, vt absit labes, scilicet corruptionis, adsit effigies, adsit motio, absit fatigatio, adsit vescendi potestas, absit esuriendi necessitas.

An fuerit præputium reassumptum. Bonauen. Turrecremata. Siluester.

¶Sed quid de præputio dicendum est, nam omnium istorum rationem oportet vt reddat Theologus. D. Bonauentura in 4. distin. 12. sic respondet vt dicat, quòd forte non fuit ablatum aliquid, quod proprie esset pars sed aliqua pellicula, vel si fuit, quod id videtur, quòd defecerit esse, & Christus resurrexerit integer eo assumpto: quanquam alij dicunt, quòd omnes beati erunt sine præputio, de quo ipse dicit esse dubium. Sed non videtur dubitandum, quin Christus habeat præputium in cœlo, quanuis Cardinalis Turrecremata videatur hoc relinquere, subdubio in loco supra indicato. Siluester in Rosa aurea in quæstionibus super Euangelia in die sanctæ Paschæ dicit ex Iacobo de Voragine, quòd Angelus attulit præputium Christi Carolo Magno, qui illud posuit Aquisgrani, nunc est Romæ in Ecclesia quæ dicitur Sancta Sanctorum. Sed quidquid sit de hoc habeo pro certo Christum habere præputium in cœlo vel reassumptum idem, quod habuit in terra, vel formatum ex alia materia.

Ho. 26. in Iohan. paulo post princ.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum Christi corpus resurrexit gloriosum.

300 Inf. q. 15. ar. 6. ad 4. & quol. 5. q. 3. arti. 1. & opus. 3. c. 245.

AD tertium sic proceditur. Videtur, q̃ corpus Christi non resurrexerit gloriosum. Corpora enim gloriosa sunt fulgentia, secundum illud Matth. 13. Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum, sed corpora fulgida videntur secũdum rationem lucis, non autem secundum rationem coloris. Cum ergo corpus Christi visum fuerit sub coloris specie, sicut & prius videbatur, videtur quòd non fuerit gloriosum.

¶2. Præterea, Corpus gloriosum est incorrupti bile. Sed corpus Christi non videtur fuisse incorruptibile: fuit enim palpabile, sicut & ipse dicit Luc. vltimo, Palpate, & videte. Dicit autem Greg. in quadam Homilia, * quòd corrumpi necesse est, quòd palpatur, & palpari non potest quod non corrumpitur. Non ergo corpus Christi fuit gloriosum.

¶3. Præterea, Corpus gloriosum non est animale, sed spirituale: vt patet 1. ad Corinth. 15. Sed corpus Christi videtur fuisse animale post resurrectionem: quia cum discipulis manducauit & bibit: ut legitur Lucæ ultimo, & Ioannis vltimo. Ergo videtur, quòd corpus Christi non fuerit gloriosum.

Sed contra est, quòd Apostolus dicit ad Philip. 3. Reformabit corpus humilitatis nostræ, conformatum corpori claritatis suæ.

Respondeo dicendum, quòd corpus Christi in resurrectione fuit gloriosum, & hoc apparet triplici ratione. Primò quidem quia resurrectio Christi fuit exemplar & causa nostræ resurrectionis, ut habetur primæ ad Corin. 15. Sancti autem in resurrectione habebunt corpora gloriosa, sicut ibidem dicitur, Seminatur in ignobilitate, surget in gloria. Vnde cum causa sit potior causato, & exemplar exẽplato, multo magis corpus Christi resurgentis fuit gloriosum. Secundò, quia per humilitatem passionis meruit gloriam resurrectionis. Vnde & ipse dicebat, Nunc anima mea turbata est: quod pertinet ad passionem, & postea subdit, Pater clarifica nomen tuum, in quo petit gloriam resurrectionis. Tertiò, quia sicut supra habitum est, * anima Christi a principio suæ conceptionis fuit gloriosa per fruitionem diuinitatis perfectam. Est autem dispensatiuè factum (sicut supra dictum est *) vt ab animę gloria nõ redundaret in corpus, ad hoc quòd mysterium nostræ redemptionis sua passione impleret. Et ideo peracto hoc mysterio passionis & mortis Christi, statim anima in corpus in resurrectione resumptum, suam gloriã deriuauit: & ita factum est corpus illud gloriosum.

q. 14. ar. 4.

q. 14. ar. 1. ad 2. argu.

Ad primum ergo dicendũ, quòd omne quod recipitur in aliquo, recipitur in eo secundum modum recipientis. Quia igitur gloria corporis deriuatur ab anima (vt Augustin. * dicit in Epistola ad Dioscorum) fulgor seu claritas corporis gloriosi est secundum colorem humano corpori naturalem: sicut vitrum diuersimodè coloratum recipit splendorem ex illustratione solis secundum modum sui coloris. Sicut autem in potestate hominis glorificati est, ut corpus eius uideatur, uel non uideatur (sicut dictum est *) ita in potestate eius est, quòd claritas eius uideatur uel non uideatur, unde potest in suo colore sine aliqua claritate uideri: & hoc modo Christus suis discipulis post resurrectionem suam apparuit.

Epi. 56. ante me. t. 2.

ar. 1. huius 2. ad 2. arg.

Ad secundum dicendum, q̃ corpus aliquod dicitur esse palpabile, non solum ratione resistentiæ, sed ratione suæ spissitudinis. Ad rarum autẽ & spissum sequitur graue & leue, calidum & frigidum, & alia hmõi contraria, quę sunt principia corruptionis corporum elementarium. Vnde & corpus quod est palpabile humano tactu, est naturaliter corruptibile. Si autem sit aliquod corpus resistens tactui, quod non sit dispositum secundum prædictas qualitates, quæ sunt propria obiecta tactus humani (sicut est corpus cœleste) tale corpus non potest dici palpabile: Corpus autem Christi post resurrectionem verè fuit ex elemẽtis compositum, habens in se tangibiles qualitates, secundum quod requirit natura corporis humani, & ideo naturaliter erat palpabile. Et si nihil aliud habuisset supra corporis humani naturam, fuisset etiam corruptibile. Habuit autem aliquid aliud quod ipsum incorruptibile reddidit, non quidem naturam cœlestis corporis, ut quidã dicunt (de quo infra * magis inquiretur) sed gloriam

Materiam de dotibus videtur respicere, q̃ non compleuit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Epi. 56. an te me. t. 2.

redundantem ab anima beata, quia vt Auguſt. † dicit in Epiſto. ad Dioſcorum, Tam potenti natura Deus fecit animam, vt ex eius pleniſſima beatitudine, redundet in corpus plenitudo ſanitatis, id eſt incorruptionis vigor. Et ideo ſicut Greg. * dicit ibidem, Oſtenditur corpus Chriſti poſt reſurrectionem fuiſſe eiuſdem naturæ, ſed alterius gloriæ.

Ho. 26. in Euan. non remotè a prin.

Ad tertium dicendum, ꝙ ſicut Aug. † dicit 13. de ciui. Dei. Saluator noſter poſt reſurrectionē, iam quidem in ſpiritali carne, ſed tamen uera, cibum & potum cum diſcipulis ſumpſit, non alimentorum indigentia, ſed ea qua hoc poterat poteſtate. Vt enim Beda * dicit ſuper Lucam, aliter abſorbet aquam terra ſitiens, aliter ſolis radius calens: illa indigentia, iſte potentia. Manducauit ergo poſt reſurrectionem, non quaſi cibo indigens, ſed ut eo modo naturam corporis reſurgentis aſtrueret. Et propter hoc non ſequitur, quòd fuerit eius corpus animale, quod eſt indigens cibo.

li. 13. c. 22. circa fi. t. 5.

Beda c. 97. & eſt vl. in Luc. ſuper illud: Habetis aliqd vt manducetur?

SVMMA TEXTVS.

Cōcluſio. Philip. 3.

CONcluſio eſt affirmatiua. Et probatur ex eo, quod dicit Apoſtolus ad Philip. 3. reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ. Et hoc apparet eſſe verum triplici ex cauſa. Prima, quia reſurrectio Chriſti fuit exemplar, & cauſa noſtræ reſurrectionis. Nos autem ſurgemus in gloria, vt ait Apoſtolus, ergo multo magis Chriſtus. Secunda, quia per humilitatem paſſionis meruit gloriam reſurrectionis, vnde poſtquam dixit, nunc anima mea turbata eſt, ſequitur, pater clarifica nomen tuum, quòd pertinet ad gloriam reſurrectionis. Tertia, quia anima Chriſti a principio ſuæ conceptionis fuit gloriola per fruitionem diuinitatis: ſed per diſpenſationem factum eſt, vt ab anima non redundaret gloria in corpus propter myſterium noſtræ redemptionis. Vnde peracta paſſione ſtatim ab anima redundauit gloria in corpus.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Qūo corp⁹ Dñi poſt reſurrectionem lucidū fuerit. Gregor.

IN hoc articulo primum dubium eſt, vtrum corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti glorioſum, ſic fuerit lucidum & clarum, quòd fuerit transparens vt cryſtallus? Ratio dubitandi eſt, nam D. Gregor. 18. moralium c. 31. explicans illud, non comparabitur ei aurum, &c. inquit, quod in auro intelligitur beatorum claritas & in vitro perlucentia ſeu tranſparentia. Quod verbum exponens D. Tho. in 4. diſt. 44. q. 2. credit, quòd corpora beatorum erunt tranſparentia. Verum Scotus & Richardus contrarium tenent & non ſine magna probabilitate. Dicunt enim corpora beata eſſe opaca, eo quod denſitas corporis humani tranſparentiæ repugnat. Et certè D. Gregor. non loquitur in contrarium. Non enim ait corpora beatorū forè vt vitrum, eo quod ſint tranſparentia, & pertia reſpectu oculi corporalis, ſed quia eſt perlucēs oculis mentis, nempè quia vnus beatus videt alterius cor ſub eius corpore latens. Ait quippe illam beatorum ſocietatem eſſe vt aurum & vitrum, quorum corda ſibi inuicem & claritate fulgent & puritate translucent. Nihilominus tamen opinio Diui Thomæ in 4. probabilitate non caret; quia illa corpora erunt veluti ſpiritualia aptimis ad nutum obſequentia. Et ideo ait, quòd ſicut in poteſtate corporis glorioſi eſt oſtendere ſe non glorioſo vel ſe occultare, ita & occultare corpus poſt ſe exiſtens, hoc pacto, quod quādo oſtendit ſe ipſum, tūc occultabit aliud: quia eius colores impedient ne per ipſum videatur alicD. Thom. Scotus. Richard⁹.

rum coloratum, eo quod duo diuerſi colores per idē medium non videntur; ſicut depicta vitrea non permittit, vt colores alieni trans ipſam videantur. Quando vero non oſtendit, tunc non occultabit aliud, quin poſſit per ipſum tranſuideri. Itaque, quando Chriſtus ab oculis cuntium in Emaus diſparuit, ſi illic permanſit, potuerūt diſcipuli tranſ ipſum videre alia corpora ſicut per lucidam cryſtallum.

¶ Alterum dubium eſt, vtrum Chriſtus verè comederit poſt reſurrectionem? Pro cuius dubij expoſitione libet hic referre, quid patres de hac re concordi ſententia definiere. In primis Luc. 24. habetur expreſſe, quòd Chriſtus manducauit cum diſcipulis ſuis. Et Actor. 1. ſic habetur, & conuerſcens præcepit eis, ab Hieroſolymis ne diſcederent. Et in Concil. Toletano Vndecimo decernitur, quòd conuictus ille ſuæ conſcientia erat vt Apoſtoli probatiſſimam haberent Domini reſurrectionem. Et certè nullum eſſe euidentius argumentum hominis viui, quam cibum capere, & ideo Dominus Ieſus puellæ reuocatæ in vitam iuſſit dari cibum. Beda in homilia feriæ tertiæ Paſchæ, ſimpliciter, inquit, & pie ſentiendum eſt reſuſcitatum a morte & immortale iam factum corpus Dominicum, nullam quidem neceſſitatem, & tamen facultatem habuiſſe veſcendi. Ideoque vbi opportunitas probandæ ſubſtantiæ naturalis exigebat, cibis eſſe refectum, qui niſi rum cibi nullum ſaginæ adiumentum, vt mortalium corporibus ſolent, illi præbuerint: ſed quomodo in igne miſſa aqua, mox comeſti, ſpeciali eius ſunt virtute abſumpti. Hæc ille. D. Aug. lib. 3. de mirabilibus ſacræ ſcripturæ ca. 14. de cibo Domini poſt reſurrectionem ſic loquitur. Hunc autem carnalem cibum qualiter poſt reſurrectionem Dominus ſuſcepit, docti requirunt, dum reſurrecturа corpora ſpiritualia eſſe cuncti fideles ſciunt, vt reſurget corpus ſpirituale,

De comeſtione chriſti poſt reſurrectionem, an vera fuerit. Luc. 24. Actor. 1. Cōc. Toletano XI. Beda. Auguſt.

Quapropter reſurrecturа corpora & ſi non indigent, vt verè ſano ſenſu creditur, poſſibilitatem tamen edendi cibos, & ſi neceſſe foret habere, hoc Domini exemplo minime denegatur, vt Angeli iuxta ilicem Mambre. Sed hi, non vt tumultuatos cibos ſtomacho & inteſtinis conferunt: ſed ſtatim vt velut videntur deguſtare, in ſpiritualem naturam, non ex parte ſed ex toto transformantur. Et 13. de ciuitate Dei cap. 22. Idem Auguſtinus inquit, non poteſtas ſed egeſtas edendi, ac bibendi talibus corporibus immortalibus, ſcilicet auferrur. Et Epiſtola 49. futuræ inquit, reſurrectionis corpus imperfectæ poteſtatis erit ſi cibos ſumere non potuerit, imperfectæ ſ. licitatis ſi cibis eguerit. Sed aliter abſorbet terra aquam ſitiens, aliter Solis radius candens. Idem docet expreſſe Ambroſius in commentariis ſuper Lucam ca. vltimo. Et eodem exemplo quo Auguſtinus vtitur, rem demonſtrat. Damaſcenus lib. 4. de fide cap. 1. teſtatur Dominum poſt reſurrectionem ſuam non lege naturæ edidiſſe ſed diſpenſatione. Albertus Magnus commentariis ad Lucam capitulo vltimo, duplicem commentatur comeſtionem & poteſtatis, & infirmitatis. Primam tribuit beatis corporibus, poſtremam mortalibus. Diuus Thomas quodlibeto 3. articulo 5. veram credens eſſe Chriſti poſt reſurrectionem comeſtionem, veram etiam nonnunquam fuiſſe Angelorum commemorat duplicem veritatem, & ſignificationis, & naturæ. Et quidem primo modo veram ait fuiſſe comeſtionem Angelorum. Geneſis 18. & Tobiæ 12. quia Angelorum inſtitutum non erat verè comedere, ſed ſolum familiares reddere ſe hominibus. At vero huiuſmodi Angelica comeſtio non erat vera ſecundum veritatem naturæ, qualis fuit Chriſti qui palato guſtabat, & dentibus alterabat cibaria quæ edebat naturalibus inſtrumentis ad hunc actum ordinatis. Quod autem cibus conuertatur in corpus, eſt quoddā conſequens ad comeſtionem. Vnde etiam in nobis etiam ſi cibus non conuertatur, ſed ſtatim per vomitum eiiciatur, eſt nihilominus vera comeſtio, quæ præceſſit. Non autem conueniebat vt in corpus Chriſti cibus conuerteretur, quod iam erat extra ſtatū generationis & corruptionis. Vnde cibus ille fuit virtute Chriſti reſolutus in præcedentem ſiue præiacentem materiam. Idem D. Thomas

Ambroſ. Damaſcen. Albertus Magnus. D. Thom. Gene. 18. Tobiæ 12.

8. parte quæſtione 51. art. 3. ad 5. dicit, fuiſſe veram comeſtionem, quia quanuis cibus reſoluereturin præiacentem materiam, tamen corpus erat talis naturæ in cuius ſubſtantiam conuerti poſſet niſi eſſet extra indigentiæ ſtatum. Angeli vero qui ſæpè in corporibus aſſumptis apparuerunt licèt comedere viderentur, non verè comedebant, quia quanuis cibum manderent, & traiicerent, corpus tamen aſſumptum non erat talis naturæ in quod poſſet alimentum conuerti. Quod Angelus reuelauit Tobiæ 12. cum eſſem, inquit, vobiſcum videbar quidē manducare, & bibere, ſed ego potu inuiſibili & cibo vtor. Eandem doctrinam habet D. Thomas in ſolutione tertij. Ex qua doctrina manifeſtè liquet, quomodo comeſtio Chriſti poſt reſurrectionem vera fuerit, & rurſus patet, quid factum fuerit de cibo quem edebat, cuius rei difficultas, quoſdam ſic abſorbuit vt dixerint, quòd fuerit cibus conuerſus & tranſubſtantiatus in corpus Chriſti glorioſum. Cuius ſententiæ eſt Thomas Valdenſis libro de ſacramentis cap. 71. Durandus quoque in 3. diſt. 22. q. 6. ad 2. huic opinioni fauere videtur, a quibus non diſcedit Ioannes Maior. Sed hæc opinio delira eſt & inſana, quæ proinde non meretur impugnationem.

Thomas Valdēſis. Durādus.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm corpus Chriſti debuerit cum cicatricibus reſurgere.

3or 3d. 21. q. 1. arti. 4. q. 3. & op. 3. c. 145. Et opuſc. 60. c. 22. col. 4.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd corpus Chriſti non debuerit cum cicatricibus reſurgere. Dicitur enim primæ ad Corin. 15. quòd mortui reſurgent incorrupti. Sed & cicatrices & vulnera ad quādam corruptionem pertinent & defectum. Non ergo fuit conueniens, vt Chriſtus, qui eſt reſurrectionis auctor, cum cicatricibus reſurgeret.

2. huius quæſt.

¶ 2. Præterea, Corpus Chriſti integrum reſurrexit: ſicut dictum eſt. * Sed aperturæ vulnerum contrariantur integritati corporis: quia per eas diſcontinuatur corpus. Non ergo uidetur, fuiſſe conueniens, quòd in corpore Chriſti aperturæ vulnerum remanerēt: ſi remanerent ibi quędam vulnerum inſignia, quæ ſufficiebant ad aſpectum, ad quem Thomas credidit: cui dictum eſt, Quia vidiſti me Thoma, credidiſti.

¶ 3. Præterea, Damaſce. * dicit in quarto libro quòd poſt reſurrectionem de Chriſto dicuntur quædam verè, quæ non habuit ſecundum naturam, ſed ſecundum diſpenſationem, ad certificandum quòd ipſum quod paſſum eſt corpus, reſurrexit: ut cicatrices. Ceſſante autem cauſa, ceſſat effectus. Ergo videtur, quòd certificatis diſcipulis de ſua reſurrectione, cicatrices vlterius non habuerit. Sed non conueniebat immutabilitati gloriæ quòd aliquid aſſumeret quod perpetuò in eo non remaneret. Ergo videtur, quòd non debuerit corpus cum cicatricibus in reſurrectione reſumere.

lib. 4. c. 19. paulò ante finem.

Sed contra eſt, quod Dominus dicit Thomæ Ioan. 20. Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli eſſe incredulus, ſed fidelis.

Reſpondeo dicendum, quòd conueniens fuit, animam Chriſti in reſurrectione corpus cū cicatricibus reſumere. Primò quidem propter gloriam ipſius Chriſti: dicit enim Beda ſuper * Lucam, quòd non ex impotentia curandi, cicatrices ſeruauit, ſed ut in perpetuum victoriæ ſuę circumferat triumphum. Vnde & Aug. dicit in 22. † de Ciuitate Dei, Quod fortaſſis in illo regno in corporibus martyrum videbimus vulnerum cicatrices, quæ pro Chriſti nomine pertulerunt. Non enim deformitas in eis, ſed dignitas erit, & quædam quanuis in corpore, non corporis, ſed uirtutis pulchritudo fulgebit. Secundò, ad confirmandum corda diſcipulorum circa fidem ſuę reſurrectionis. Tertiò, vt Patri pro nobis ſupplicans, quaſi genus mortis pro homine pertulerit, ſemper oſtendat. Quartò, vt ſua morte redemptis, quàm miſericorditer ſint adiuti, propoſitis eiuſdem mortis indiciis, inſinuet. Poſtremò, vt in iudicio quàm iuſtè damnentur, ibidem denunciet. Vnde ſicut Auguſt. * dicit in lib. 2. de Symbolo, ca. 8. Sciebat Chriſtus quare cicatrices in ſuo corpore ſeruaret: ſicut enim demonſtrauit Thomæ non credenti niſi tangeret & uideret, ita etiam inimicis vulnera demonſtraturus eſt ſua, ut conuincens eos ueritas dicat: Ecce hominem quem crucifixiſtis, videtis vulnera quæ infixiſtis, agnoſcitis latus quod pupugiſtis: quoniam per uos & propter vos apertum eſt, nec tamen intrare voluiſtis.

Sup' illud Luc. oſtendit eis manus, ca. 97. in Luc. & eſt vltimū. † lib. 22. c. 20. in principio, to. 5. Has rōnes oēs habet Beda loco citato.

Beda c. 97. in Lucam id innuit.

Ad primum ergo dicendum, quòd cicatrices illę quę in corpore Chriſti permanſerunt, non pertinent ad corruptionem uel defectum: ſed ad maiorem cumulum glorię, in quātum ſunt quędam uirtutis inſignia, & in illis locis vulnerum quidam ſpecialis decor apparebit.

Ad ſecundum dicendum, quòd illa apertura vulnerum, quamuis ſit cum quadam ſolutione continuitatis, totum tamen hoc recompenſatur per maiorem decorem glorię, ut corpus non ſit minus integrum, ſed magis perfectum: Thomas autem non ſolum uidit; ſed etiam vulnera tetigit: quia (ut *dicit* Leo Papa) ſuffecit ſibi ad fidem propriam, vidiſſe quod uiderat, ſed nobis operatus eſt, ut tangeret quem uidebat.

Ad tertium dicendum, quòd Chriſtus in ſuo corpore uoluit cicatrices vulnerum remanere, non ſolum ad certificandum diſcipulorum fidē, ſed etiam propter alias rationes. Ex quibus apparet, quòd ſemper in eius corpore cicatrices illę remanebunt: quia (vt Auguſt. * dicit ad Conſentium, de reſurrectione carnis) Domini corpus in cœlo eſſe credo, ut erat quando aſcendit in cœlum. Et Gregor. † 14. Moralium dicit. Quòd ſi quid in corpore Chriſti poſt reſurrectionem potuit immutari, contra ueridicam Pauli ſententiam, poſt reſurrectionē Dominus rediit in mortem, quod quis dicere niſi ſtultus præſumat, qui ueram carnis reſurrectionem denegat? Vnde patet, quòd cicatrices, quas Chriſtus poſt reſur-

Aug. epiſt. 146. paulò a prin. t. 2. † li. 14 moral. c. 31. a medio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rectionem in suo corpore ostendit, nunquam postmodum ab illo corpore sunt remotæ.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. Ioan. 20.

COnclusio est affirmatiua. Et patet, nam Dominus post resurrectionem suam dicit Thomæ Ioann. 20. Infer digitum tuum huc, & vide manus meas & affer manum tuam & mitte in latus meum, & noli esse incredulus sed fidelis. Idque fuit conueniens multis de causis. In primis propter gloriam eius: vt in perpetuum victoriæ suæ circunferat triumphum, vt dicunt August. & Beda. Secunda causa fuit ad confirmandum discipulorum corda circa fidem suæ resurrectionis. Tertia vt patri pro nobis supplicans, semper ostendat quale mortis genus pro homine pertulerit. Quarta, vt sua morte redemptis, pro positis eiusdem mortis indiciis insinuet, quam misericorditer sint adiuti. Postremo ad damnatorum confusionẽ, vt conuinceris eos veritas dicat secundum Augustinum de Symb. ecce hominem quem crucifixistis, videtis vulnera, quæ infixistis.

August. Beda.

August.

EXPOSITIO ARTICVLI.

De cicatricibus Dñi, an sint vulnera patiẽtia. Abulensis. Ioan. 20.

DE his cicatricibus corporis Domini nostri Iesu Christi varias Theologi solent mouere dubitationes.

¶Prima dubitatio est, num vulnera Christi Domini remanserint patentia, an potius pro vulneribus cicatrices relictæ fuerint? De hac re disserit optime Abulensis paradoxa 5. c. 25. & 26. & tenet, quòd manserunt patentia. Idque probat efficaciter ex verbis Domini Io. 20. Infer digitum huc & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus sed fidelis, cum ergo iusserit D. Thomæ in latus suum manum mittere, euidens est quòd latus erat patens, alioquin impossibile erat in latus Christi Domini manum immittere. Idem liquet de fixuris pedum & manum. Etenim in locis citatis dicitur, & mitte digitum tuum in loca clauorum. & non dictum est a Domino, pone digitum tuum super cicatrices manuum, aut pedum relictas ex fixura clauorum. Ex his ergo infertur, quòd vulnera redemptoris nostri post resurrectionem suam, ita aperta, patentiaque relicta sunt, vt in passione patuerant quando crucifixus fuit. Paret quoque id quod mirabile est, fixuras vulnerum ita manere in corpore Christi glorioso, vt per eas intuentibus lux & rerum species viderentur nulla carnis substantia interposita. Hoc autem mirabilius apparet in lateris fixura. Etenim profundus hiatus carnis substantiam penetrans vsque ad præcordia viam facit intuenti.

Mirabile de lateris vulnere. Causæ ob quas vulnera in corpore Christi Domini glorioso permaneant.

¶Aliud dubium est, quorsum hæc vulnera in Christi corpore glorioso permaneant, permansuraque sint in æternum? Huius rei varias demonstrat causas D. Tho. in articulo: Præcipuæ sunt istæ. Non certè vt calumniantur Gentiles, quòd non valuerit ea curare, sed per dispensationem quandam, vt his argumentis apud suos assereret assumpti corporis veritatem, atque nunc sedens in dextera patris, puis fiduciæ maioris præberet occasionem, q̃ vultui patris se pro nobis exhibens, atque pro nobis patri supplicans, quale genus mortis pro nobis subierit semper ostendat, simulque olim in extremo die Iudæorum confutaret impietatem, quando iuxta Prophetiam; videbunt in quem transfixerunt, & omnium impiorum iustam denunciaret condemnationem, per ostensionem eorum, quæ pro omnibus passus est. Beatus Augustinus Epistola 49. ad Deogratias in solutione primæ quæstionis, pulchrè respondet pagani cuiusdam calumnius, qui hinc calumniabatur futuram nostram resurrectionem. Sciat, inquit, qui has proposuit quæstiones, Christum post resurrectionem cicatrices non vulnera demonstrasse dubitantibus, propter quos etiam cibum ac potum sumere voluit, non semel, sed sæpius, ne illud non corpus, sed spiritum esse arbitrarentur, & sibi non solide sed imaginaliter apparere.

August.

¶Tertium dubium est, vtrum Christus Dominus cum resurrexit habuerit vestes? Hoc dubium pertractat Abulensis in paradoxa 5. per multa capita, a capite 24. & deinceps vsque ad c. 34. & 35. & concludit, quòd non habuerit vestes. Sed doctissimus Pater Victoria tenet contrarium, & probat. Nam saltem cũ apparuit vt peregrinus, certum est quod habebat vestem. Itidem cum apparuit Magdalenæ sub specie hortulani. Sed de hac quæstione tantum dictum sit, nam de ea nihil explorati in diuinis literis, aut in sanctis habetur.

Christus, vtrum habuerit vestes I resurrectione. Abulensis.

QVAESTIO LV.

De manifestatione resurrectionis, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de manifestatione resurrectionis Christi.

¶Et circa hoc quæruntur sex.

¶Primò, vtrum Christi resurrectio omnibus manifestari debuerit, an solum quibusdam specialiter personis.

¶Secundò, vtrum fuisset conueniens, quod eis uidentibus resurgeret.

¶Tertiò, vtrum post resurrectionem debuerit cum suis discipulis conuersari.

¶Quartò, vtrum fuerit conueniens, quòd suis discipulis in aliena effigie appareret.

¶Quintò, vtrum resurrectionem suam argumentis manifestare debuerit.

¶Sextò, de sufficientia illorũ argumentorum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum resurrectio Christi debuerit omnibus manifestari.

302 Sup. q. 56. arti. 2. cor. Et op. 3. ca. 245. Et 1. Corin. 15. co. 3.

AD primum sic proceditur. Videtur, q̃ resurrectio Christi debuerit omnibus manifestari. Sicut enim publico peccato debetur pœna publica (secundum illud 1. ad Timoth. 5. Peccantes coram omnibus argue) ita merito publico debetur præmium publicũ. Sed claritas resurrectionis est præmium humilitatis passionis: ut Augu. dicit super Ioan. * Cum ergo passio Christi fuerit omnibus manifestata, eo publicè patiente, uidetur, quòd gloria resurrectionis ipsius, omnibus manifestari debuerit.

tract. 120. in Io. circa fin. to. 9.

¶2. Præterea, Sicut passio Christi ordinatur ad nostram salutem, ita & eius resurrectio: secundũ illud Ro. 4. Resurrexit propter iustificationem nostram. Sed illud quod ad communem vtilitatem pertinet, omnibus debet manifestari. Ergo resurrectio Christi omnibus debuit manifestari, & non specialiter quibusdam.

¶3. Præterea, Illi quibus manifestata est resurrectio Christi, fuerunt resurrectionis testes: unde dicitur Actor. 3. Quem Deus suscitauit a mortuis, cuius nos testes sumus. Hoc autem testimonium ferebant publicè prædicando. Quod quidem

dem non conuenit mulieribus: secundum illud 1. ad Cor. 14. Mulieres in Ecclesiis taceant; & 1. ad Timoth. 2. Docere mulieri non permitto. Ergo videtur, quòd incõuenienter resurrectio Christi manifestata fuerit primò mulieribus, quàm omnibus communiter.

Sed contra est, quod dicitur Actor. 10. Hunc Deus suscitauit tertia die, & dedit eum manifestum fieri non omni populo, sed testibus præordinatis a Deo.

Respondeo dicendum, quòd eorum, quæ cognoscuntur, quædam cognoscuntur communi lege naturæ, quædam autem cognoscuntur ex speciali munere gratiæ, sicut ea quæ diuinitus reuelantur. Quorum quidem, vt Diony. dicit in libro Cœlest. hier. * hæc est lex diuinitus instituta, vt a Deo immediatè superioribus reuelentur, quibus mediantibus deferantur ad inferiores, sicut patet in ordinatione cœlestium spirituum. Ea verò, quæ pertinent ad futuram gloriam, communem hominum cognitionem excedunt: secundum illud Isa. 64. Oculis non vidit, Deus absque te, quæ præparasti expectantibus te. Et ideo eiusmodi ab homine non cognoscuntur diuinitus reuelata, sicut Apostolus dicit 1. ad Corin. 2. Nobis reuelauit Deus per spiritum suum. Quia igitur Christus resurrexit gloriosa resurrectione, ideo eius resurrectio non omni populo manifestata est, sed quibusdam quorum testimonio deferretur in aliorum notitiam.

4. Cœl. ...r. a me... illius.

Ad primum ergo dicendum, q̃ passio Christi peracta est in corpore adhuc habente naturam passibilem, quę communi lege nota est omnibus. & ideo passio Christi omni populo immediatè manifestari potuit. Resurrectio autem Christi facta est per gloriam Patris: vt Apost. dicit Rom. 6. & ideo immediatè manifestata est, nõ omnibus, sed quibusdam. Quòd autem publicè peccantibus pœna publica imponitur, intelligendum est de pœna præsentis vitæ: & similiter publica merita publicè præmiari oportet, vt alij prouocentur. Sed pœnæ & præmia futuræ vitæ non publicè omnibus manifestantur, sed specialiter illis, qui ad hoc prærordinati sunt a Deo.

Ad secundum dicendum, q̃ resurrectio Christi sicut est ad communem omnium salutem, ita in notitiam omnium peruenit. Non quidem sic, quòd immediatè omnibus manifestaretur, sed quibusdam, per quorum testimonium deferretur ad omnes.

Ad tertium dicendum, quòd mulieri non permittitur publicè docere in Ecclesia: permittitur autem ei priuatim aliquos domestica admonitio ne instruere. Et ideo sicut Ambros. dicit super Luc. * Ad eos fœmina mittitur, qui domestici sunt, non autem mittitur ad hoc quòd resurrectionis testimonium ferat ad populum.

cap. vlti. in Luca, non mulieũ ante med. c. 5.

Ideo autem primò mulieribus apparuit, vt mulier, quę primò nuntium mortis ad hominem detulit, primò etiam vitam resurgentis Christi in gloria nuntiaret. Vnde Cyrillus * dicit, Fœmina quæ quondam mortis fuit ministra, venerãdum resurrectionis mysterium prima percipit, & nuntiat: adeptum est igitur fœmineum genus, & ignominiæ absolutionem, & maledictionis repudiũ.

Lib. 12. in Io. c. 51. super illud, Vade ad fratres tuos, & dic eis.

¶Similiter etiam per hoc ostenditur, quòd quantum ad statum glorię pertinet, nullum detrimentum patietur fœmineus sexus: sed si maiori charitate feruebunt, maiori etiam gloria ex visione diuina potientur, eo quòd mulieres quæ Dominum arctius amauerunt, intantum, vt ab eius sepulchro discipulis etiam recedentibus non recederent, primò viderunt Dominum in gloria resurgentem.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio Actor. 10.

COnclusio est negatiua. Et patet ex illo Actorũ. 10. quem Deus suscitauit tertia die & dedit eum manifestum fieri, non omni populo sed testibus præordinatis a Deo, hoc enim accidit in his, quæ diuinitus reuelãtur, vt à Deo immediate superioribus patefiant, quibus mediantibus ad inferiores deueniant, sicut patet in ordinatione cœlestium spirituum, cum ergo resurrectio Christi fuerit gloriosa, ideo non omni populo manifestata est.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Quid est, quod mulieribus primum resurrectio Christi manifestata est.

IN hoc articulo primũ dubium est, quid est quòd mulieribus primum resurrectio Christi manifestata est? Secundum dubium est de beata virgine, vtrum apparuerit ei & quando? Tertium dubium, quid est quod virgo mater non visitauerit solicite sepulchrum sicut aliæ mulieres? Hæc dubia breuiter explicanda sunt. Nam ad primum dubium dicendum est, quòd ideo primo mulieribus apparuit, vt mulier, quæ primo nuncium mortis ad hominem detulit primo etiam vitam resurgentis Christi in gloria nunciaret. Vnde Cyrillus lib. 12. in Ioannem c. 51. dicit; Fœmina quæ quondam mortis fuit ministra, venerandum resurrectionis mysterium prima percipit, & nuntiat. Adeptum est igitur fœmineum genus, & ignominiæ absolutionem, & maledictionis repudium. Similiter etiam per hoc ostenditur, quòd quantum ad statum glorię pertinet, nullum detrimentum patietur fœmineus sexus: sed si maiori charitate feruebũt, maiori etiam gloria ex visione diuina potientur, eo quod mulieres quæ Dominum arctius amauerũt, in tantum, vt ab eius sepulchro discipulis etiam recedentibus non recederent, primo viderent Dominum in gloria resurgentem.

Cyrillus.

Ad secundum dubium vt respondeatur sciendum est, quod Marci. 16. sic habetur. Surgens autem Iesus mane prima sabbathi apparuit primo Mariæ Magdalenæ, de qua ejecerat septem dæmonia. Bene autem notandum est, quòd inter mulieres ipsi Magdalenæ primo Dominus apparuit, quæ olim fuerat in ciuitate peccatrix & dæmoniorum habitaculum. Sic enim factum est, vt vbi abundauit delictum, ibi superabundaret & gratia.

Marci. 16.

Beatissimę Marię christus Dominus primũ in resurrectione apparuit.

¶Cæterum quanquam Dominus primo dicatur apparuisse Magdalenæ, pietas tamen non parum persuadet vt credamus Dominum prius apparuisse dilectissimæ suæ matri, licet eam prætermiserint Euangelistæ, quod ad cõfirmandam filij resurrectionem inefficax esset matris testimonium. Ita factum esse testatur D. Ambrosius in libro. 3. de Virginibus in prima parte. Id si verum est, primo dicitur Magdalenæ visus Dominus, quod inter omnes discipulos illa prima fuerit, quæ Dominum viderit; quanquam etiam videri possit, Dominũ ideo non apparuisse subito matri, quod illam in fide resurrectionis sciret non vacillare. Propter quod non ita cum reliquis sepulchrum adijt sicut cum reliquis astitit cruci. Ex quo facilè tertij dubij a nobis propositi patet solutio.

Quid est, quod beatissima Virgo nõ visitauerit solicitè sepulchrũ sicut alię mulieres.

¶Sed ex his duplex nascitur quæstio nõ parua. Altera

est

Universidad de Deusto
Biblioteca

est,an hæc Maria Magdalene cui Dominus primo apparuit sit Matia soror Lazari,an altera Maria Magdalene. Nam Marcus Euangelista addit illud verbum,de qua eiecerat septem dæmonia ad distinctionem, vt quidam volunt,huius Magdalenæ ab alia.

An fuerit vna Magdalena tantum.

¶Altera quæstio est,vtrum omnes discipuli Domini in Christi passione perdiderint fidem? Ad primam quæstionem sic respondendum censeo, quòd hæc Maria,quæ in Euangelijs vocatur Magdalena,sit ea Maria quæ fuit soror Marthæ & Lazari ex Euangelijs apertè probari non potest. Nam illis in locis in quibus fit mentio de Maria, quæ fuit soror Marthæ & Lazari, nō vocatur illa Maria Magdalena,sed tātum Maria,vt Lucę 10.& Io.11.& 12. imo ex Euangelijs videri potest,quòd non sit eadem mulier. Nam Maria,quę dicitur Magdalena,fuit Galilæa,vt patet Marci.15.vbi numeratur inter mulieres,quę secutę erant Iesum ex Galilæa in Iudæam. Maria autem soror Marthæ videtur fuisse Iudæa,cum Bethania Iudææ Castellum dicatur Io.11. quod erat Mariæ & Marthæ sororum Lazari. Cæterum cum sententia ab Ecclesia recepta teneat Mariam sororem Marthæ fuisse eam Mariā,quæ dicitur in Euangelijs Magdalena, & eā etiam,quæ apud Lucam c.7. dicitur peccatrix, de qua dicitur Marci. 16. quod eiecerat septem dæmonia,huiusmodi; primo Dominus in resurrectione apparuit, ab hac sententia nulla ratione discedendū est,cui non obstat,quod ex Euangelijs obiectum est. Creditur enim Mariam sororem Marthæ ex progenie quidem fuisse Iudæā,& ex paterna hæreditate simul cum sorore Martha & Lazaro fratre obtinuisse castellum Iudææ Bethaniam, sed eandem nupsisse marito cuius erat castellum quoddam Galilææ nomine Magdalum vbi habitauerit, Christo in Galilæa prædicante, & vnde accepit nomen vt diceretur Magdalena vel Magdalene,quæ Christum comitata in Iudæam, fecit eum etiā Marthæ & Lazaro familiarem. Quod autē dicitur a D. Luca c.8.& a D.Marco capite vltimo, Septem dæmonia Dominū eiecisse ab hac Maria Magdalena, Diuus Gregorius & post eum plerique de septem vitijs capitalibus intelligunt, a quibus Dominus hāc mulierem liberauit, remittendo ei peccata multa, vt dicitur a Luca in capite præcedenti. Verūm potius intelligendum est de corporali dæmonum eiectione,patet satis ex eo,quod in Luca præcedit, & mulieres aliquæ quæ erant curatæ a spiritibus maliguis. Illud enim non videtur Lucas dixisse, nisi de huiusmodi curatione & expulsione dæmonum quales multæ leguntur in Euangelijs ;de quali intellexisse

Luc. 10. Ioan.11.& 12. Mar. 15. Ioan. 11. Luc.7. Mar. 16. Luc. 8. Marc. vlti.

Ambrosius. D.Ambrosium patet ex eo,quod scribit c.5.de Salomone Dum inquit, largum in sanguine fluxum siccat in Martha,dum dæmones pellit ex Maria, dum corpus reduuni spiritus calore constringit, & quod mors sibi vendicauerat ad pœnam,lux denuo recepit ad vitam. Vbi D. Ambrosius inter reliqua corporalia Christi miracula, connumerat etiam dæmonum expulsionem, vbi etiam dum Martham præmittit ante Mariam, & post miraculum in Maria factum, subiungit miraculum factum in Lazaro satis significat se putasse eam Mariam de qua Dominus eiecit dæmonia,& quæ dicitur Magdalena,fuisse sororē Marthæ & Lazari. In qua sententia etiā fuisse D.Hieronymum,patet ex eo,quod quęstione quarta ad Hedibiā quatuor vel tres dicit legi in Euangelijs Marias, sic scribens. Quatuor autem fuisse Marias, in Euangelijs legimus, vnam matrem Domini Saluatoris, alteram materteram eius,quæ appellata est Maria Cleophæ,tertiā Mariam matrem Iacobi & Ioseph, quartam Mariam Magdalenam. Licet alij matrem Iacobi & Ioseph,materteram eius fuisse cōtendant. Hæc ille. Quod si Maria soror Marthæ diuersa fuisset secundum Hieronymū a Maria quæ dicitur Magdalene,debuisset quintam posuisse Mariam. Sed ad propositum,Cum, vt habet communis sententia, eadem est Maria ista Magdalena cum Maria sorore Marthæ,& peccatrice ea, quæ vnxit Dominum vnguento,& eiectio ista dæmonum intelligenda sit de corporali eiectione,dicendum videtur cum Roffensi & alijs quibusdā mulierem hanc demerito peccatorum suorum a diabolis aliquando possessam, ac posteaquam a Domino fuisset liberata,peccatorum suorum magnitudinem cœpisse agnoscere, eorūdemque remissionē lachrymarum profluuio impetrasse, ac tum deinceps indiuulsam Christo adhæsisse, & opes suas in illius ministerium & vsum cum alijs mulieribus impendisse, pro duplici beneficio, corporali scilicet & spirituali,quo affecit eā Dominus. Potrò mulier secundo nominata,nempe,Ioanna,cuius Lucas meminit etiam in cap.vltimo inter eas,quæ sepulchrum adierunt Dominum vncturæ, dicitur a Luca fuisse vxor Chuzæ procuratoris Herodis, vt significaret mulieris huius opes, & deuotionē non solum ipsius,sed etiam mariti, qui permiserit vxorem suam in comitatu Iesu,in quo vtique eam Dominus non admisisset, nisi viro permittente. Sic & Susanna quædā nominatur, quod eo tempore esset mulier nota,& celebris nominis.

Luc. vlti. Luc.8.

¶ Alia quæstio est, vtrum Apostoli omnes tēpore passionis Domini fidē amiserint? De qua quæstione disputat fusissime Cardinalis Turrecremata lib. 3. suæ summæ c. 61. Et probat partem affirmatiuam huius quæstionis cōplurimis argumentis. Et arguitur in patrocinium huius sententiæ in hunc modum. In primis ex illo, quod per Matthæum Dominus dicit cap. 26. Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte, scriptū est enim,percutiam pastotem, & dispergentur oues gregis, id est,ab vnitate fidei soluentur, sic enim glossa interlinearis exponit. Deinde apud Lucam cap.24. expresse habetur verba mulierum nuntiantium Christi resurrectionem visa esse Apostolis quasi deliramenta.

An Apostoli omnes tēpore passionis Domini fidem perdiderint. Turrecremata. Argumenta pro parte affirmatiua. Matt 26. Luc.24. Marc 16. Augustin.

¶ Præterea idem confirmatur ex eo, quod Marcus c. 16.tradit Christum exprobasse omnibus Apostolis incredulitatem & duritiam cordis Ad hæc D. August. in illud Psalmi 68.Defecerunt oculi mei,inquit Discipuli desperauerunt quod ipse esset Christus, a latrone Apostoli victi sunt,qui tunc credidit,quando ipsi defecerunt. Addu cit etiam in confirmationem huius sententiæ Hieronymum, Ambrosium, Gregorium, Isidorū, Doctores quoq; scholasticos atque etiam Doctores iuris Canonici. Illud etiam confirmat hanc doctrinam. Nam Gulielmus in rationali diuinorum officiorum testatur, quòd candela quæ in diebus tenebrarum hebdomadæ sanctæ per totam Christi Ecclesiam accēsa relinquitur,designat Christi fidem, quæ in sola virgine remansit, per quam omnes fideles docti & illuminati sunt. His argumentis Turrecremata in loco dudum indicato persuasum habet Apostolos in illo tempore fuisse infideles, quanquam non audet concedere fuisse hæreticos.

Hieronym. Ambros⁹. Gregori⁹. Iuristarum.

¶Contrariū huius sententiæ esse verum hæc argumēta persuadent. Principiò argumētor ex illa Domini promissione, quæ fallax esse non potest, ego rogaui pro te Petre vt non deficiat fides tua, ergo Petrus post illā promissionem, fidē nunquam amisit. Deinde, Matthæi vltimo habetur, Discipuli abierunt in Galilæam in montem vbi constituerat illis Iesus,& videntes eum adorauerūt, quidam autē dubitauerunt, quidam ait,non omnes. Sed & illud confirmat istam sententiam,quod D.Marcus refert Christum Dominum increpasse incredulitatem & duritiam discipulorum,quia ijs qui viderant eum resurrexisse non crediderāt, constat autem ex alijs Euangelistis hanc causam ad omnes Apostolos non pertinere. Petrus nanq; & Ioannes audito nuntio cucurrerunt ad monumentum,& Iacobus ab hora qua biberat Domini calicem, iurauit se nō comesturum panem, donec Christum videret resurgentem, vt autor est Hieronymus in catalogo scriptorum Ecclesiasticorum. Insuper absurdum est & iniuriosum in Apostolos Domini sentire aut dicere sine vrgentibus causis omnes Apostolos Domini fuisse infideles & perdidisse fidē,ex quo cōsequens est manifestē esse concedendum,quòd fuerint hæretici vel apostatę a Christi religione. Fides enim semel a Christiano suscepta nō amittitur nisi aut per hæresim aut apostasim. Hæc omnia confirmantur, nam in literis Euangelicis apertè demonstratur,causa, quare discipuli dubitauerunt aut vero non crediderunt, quia videlicet nondū intellexerant scripturas, ergo non contradixere pertinaciter reuelationibus diuinis ac subinde fidem non perdiderunt.

Ad argumenta in contrariū, quæ verū cōcludūt. Matt. vlti.

Hieronym.

¶ Argu-

Solutio argumentorum.

¶Argumenta in contrarium obiecta vno verbo confutantur. Nam si aliquid probant id solum,probant, Apostolos in fidei confessione defeciſſe aut etiam in fide viua, quæ per dilectionem operatur. Et ad hoc significandum referri potest consuetudo illa Ecclesiastica extinguendi omnes cereos præter vnum, quanquam Rupertus Abbas aliò referat istam consuetudinem in libro de diuinis officijs.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum fuisset conueniens, quòd discipuli viderent Christum resurgere.

303

AD secundum sic proceditur. Videtur conueniens fuisse, quòd discipuli viderent Christum resurgere. Ad discipulos enim pertinebat resurrectionem Christi testificari: secundum illud Act. 4. Virtute magna reddebant Apostoli testimonium resurrectionis Iesu Christi Domini nostri. Sed certissimum est testimonium de visu. Ergo conueniens fuisset, vt ipsam resurrectionem Christi viderent.

¶ 2. Præterea, Ad certitudinem fidei habendā discipuli ascēsionem Christi uiderunt,secundum illud Act. 1. Videntibus illis eleuatus est. Sed similiter oportet de resurrectione Christi certam fidem habere. Ergo videtur, quòd discipulis videntibus,debuerit Christus resurgere.

¶ 3. Præterea, Resurrectio Lazari quoddam indicium fuit futuræ resurrectionis Christi. Sed discipulis uidentibus,Dominus Lazarum suscitauit: ergo uidetur, quòd etiam Christus resurgere debuerit,discipulis uidentibus.

Sed contra est,quod dicitur Marc.vlti. Resurgens Dominus mane prima Sabbathi, apparuit primò Mariæ Magdalenæ. Sed Maria Magdalena non uidit eum resurgere: sed cum eum quæreret in sepulchro, audiuit ab Angelo, Surrexit, non est hic. Ergo nullus uidit eum resurgere.

Respondeo dicendum, ꝙ sicut dicit Apostol. Rom.13. Quæ a Deo sunt,ordinata sunt. Est autem hic ordo diuinitus institutus, vt ea quæ supra homines sunt, hominibus per Angelos reuelentur,vt patet per Diony. * 4. cap.Cœlest. hier. Christus autem resurgens non rediit ad vitam communiter hominibus notam, sed ad vitam quandam immortalem & Deo conformem: secūdum illud Ro.6. Quod enim viuit,viuit Deo. Et ideo ipsa Christi resurrectio non debuit immediatè ab hominibus uideri, sed eis ab Angelis nunciari. Vnde Hilarius dicit super Matt. † quòd ideo Angelus prior resurrectionis est index, ut quodam famulatu paternæ uoluntatis resurrectio nuntiaretur.

Ad primum ergo dicendum, quòd Apostoli potuerunt testificari Christi resurrectionem etiā de visu: quia Christum post resurrectionem uidentem,oculata fide uiderunt, quem mortuum sciuerant. Sed sicut ad uisionem beatam perueniunt per auditum fidei: ita ad uisionem Christi resurgentis,peruenerunt homines per ea,quę prius ab Angelis audierunt.

Ad secundum dicendum,quòd ascensio Christi quantum ad terminum a quo, non transcendebat hominum communem notitiam: sed solum quantum ad terminum ad quem. Et ideo discipuli potuerunt uidere ascensionem Christi quantum ad terminum a quo, id est, secundum quod eleuabatur a terra: non autem uiderunt ipsam,quantum ad terminum ad quem, quia non uiderunt quomodo reciperetur in cœlo. Sed resurrectio Christi transcendebat communem notitiam, & quantum ad terminum a quo (secundum quod anima rediit ab inferis, & corpus de sepulchro clauso exiuit) & quantum ad terminum ad quem, secundum quod est adeptus uitam gloriosam. Et ideo non debuit resurrectio fieri sic quòd ab homine videretur.

Ad tertium dicendum,quòd Lazarus resuscitatus est, ut rediret ad uitam qualem prius habuerat, quæ communem notitiam hominum non transcendit. Et ideo non est similis ratio.

SVMMA TEXTVS.

Cōclusio. Marci vlt.

COnclusio est negatiua. Et probatur sic ex eo, quòd dicitur Marci vlti. resurgens Dominus mane prima Sabbathi apparuit primo Mariæ Magdalenæ, sed Maria Magdalena non vidit eum resurgere,sed cum eum quæreret in sepulchro audiuit ab Angelo,surrexit nō est hic, ergo nullus vidit eum resurgere. Et sane ordo diuinitus institutus exigit vt ea, quæ sunt super homines cognoscibilia, hominibus per Angelos reuelentur, vt patet ex Diuo Dionysio cap. 4 cœlestis hierarchiæ,resurrectio autem Christi transcendebat omnem notitiam & quātum ad terminum a quo,secundum quod anima rediit ab inferis & corpus de clauso sepulchro exiuit, & quantum ad terminum ad quem secundum quod est adeptus vitam gloriosam.

EXPOSITIO ARTICVLI.

An Angeli ab hominibus eruditur. Origenes. Chrysost.

IN hoc articulo faciles sunt dubitationes. Prima est, vtrum milites custodientes sepulchrū viderint Christum resurgentem? Certè videtur quod non. Nam scriptura dicit,quod exterriti sunt custodes, & facti sunt veluti mortui strepitu videlicet Angeli descendentis & remouentis lapidem, & sic solum dixere principibus sacerdotum ea quæ facta sunt,nimirum se vidisse Angelum & lapidem a sepulchro sublatum, Christum vero resurgētem non viderunt.

¶Alia dubitatio est, vtrum Angeli ab hominibus eruditur, & ab his etiam discant mysteria incarnationis Domini & eiusdem resurrectionis. Ratio dubitandi est. Nam multi patres ex antiquis tenent partem affirmatiuam huius quæstionis. Origenes hom.13. in Lucam aperte dicit Angelos ab hominibus eruditi & ab his ēt discere. Chrysost. homilia 1. sue in præfatione homiliarum in Ioannem innuit Angelos ex Ioannis Euangelistæ prædicatione multa didicisse, quæ prius ignorabant,sic enim scribit. Ioannes nihil nobis humanū,sed a Spiritus sancti profundis & abditis thesauris omnia perloquit, quæ neque Angeli prius quam hic diceret nouerunt, nanque & ipsi nobiscum didicerunt per Ioānis vocem & per nos

didice-

Universidad de Deusto
Biblioteca

didicerunt, quę cognouimus. Quod beatus etiam Paulus his verbis significauit: vt innotesceat nunc principatibus & potestatibus in cœlestibus per Ecclesiam multiformis sapientia Dei. S. igitur principatus & potestates Cherubim & Seraphim hæc per Ecclesiam didicerunt: planè constat ipsos Angelos summa cum attentione eius esse auditores exhibuisse. Quippe idcirco non parum honoris consequimur, quod nobiscum Angeli didicerunt, quæ nesciebant. Eiusdem sententiæ est Theodoretus in immutabili: Diuus quoque Hieronymus libr. 2. in Epistolam ad Ephesios elucidans illud, vt innotesceret nunc principatibus & potestatibus per Ecclesiam multiformis sapientia Dei, idem videtur dixisse. Sedulius Hieronymo consentit explicans eundem locum Pauli. Et certè illa sententia Pauli quæ habetur ad Ephesios cap. 3, quæ nunc commemorata est, id videtur significare aperte.

Theodoretus.
Hierony.
Sedulius.
Ephes. 3.

¶Istam dubitationem exponit luculenter Diuus Thomas explicans illum locum Pauli supra citatum, in cuius expositione sic procedit. Vnus inquit, intellectus huius sententiæ potest esse, quòd Angeli didicerunt ab Apostolis. Et hoc videtur quandam rationem habere. Videmus enim quòd in cœlo inter Angelos superiores, qui immediatè à Deo illuminantur, illuminant & docent inferiores Angelos, qui non immediatè illuminantur a Deo. Non videtur ergo irrationabile, quòd Apostoli qui immediatè a Deo sunt edocti (secundum illud Ioann. 1. vnigenitus filius, qui est in sinu patris ipse enarrauit) doceant Angelos. Sed hoc quidem satis sufficienter dici posset nisi aliud occurreret. Cum enim in Christo sint duæ naturæ, diuina scilicet & humana, edocti quidem sunt Apostoli a Christo immediatè, quantum ad humanam naturam. Angeli autem immediatè naturam diuinam vident etiam inferiores: aliàs non essent beati, cum in sola visione diuinæ essentiæ rationalis creaturæ beatitudo consistat. Non est ergo conueniens nec ratio aliqua, vt dicamus sanctos qui sunt in patria doceri a quantumcunque perfectis viatoribus. Nam licèt inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista: tamen qui minor est in regno cœlorum maior est illo, vt dicitur Lucæ septimo. Dicere autem quòd dæmones doceantur ab hominibus, hoc absque præiudicio credibile est. Sed quòd beati, qui immediatè verbum conspiciunt, quod est speculum sine macula in quo relucent omnia, a viatoribus doceantur, dici non debet nec conueniens videtur. Dicendum est ergo, quòd innotuit Angelis per Ecclesiã, id est, per Apostolos prædicantes, vt dicit glossa. Non quòd Angeli hoc didicerunt ab eis, sed in eis. Nam sicut dicit Augustinus super Genesim ad literam, Deus antequam creaturas crearet, ante, dico ordine naturæ, non ordine temporis, cum secundum tempus simul omnia creata sint, rationes rerum naturalium indidit mentibus Angelorum: quo fit vt Angeli dupliciter res naturales cognoscerent: quia cognouerunt eas in verbo, & hæc cognitio dicitur matutina, item cognouerunt eas in naturis propriis, & hæc dicitur cognitio vespertina. Vlterius notandum est, quòd sunt quædam rationes mysteriorum gratiæ totam creaturam excedentes: & huiusmodi rationes non sunt indicæ mentibus Angelorum, sed in solo Deo sunt occultæ. Et ideo Angeli non cognoscunt eas in se ipsis, nec etiam in Deo, sed cognoscunt eas secundum quod in effectibus explicantur. Cum igitur rationes pertinentes ad multiformem sapientiam Dei sint huiusmodi, scilicet, in solo Deo absconditę: & postmodum in istis formatis effectibus explicatæ, manifestum est quòd Angeli eas nec in se ipsis nec in verbo ipso, nec etiam ab Apostolis, nec a viatoribus alijs cognouerunt, sed in ipsis Apostolis explicatas prius in mente diuina latentes cognouerunt. Sicut domum quę est in mente artificis vel conceptum de domo faciendą, nullus scire potest quandiu latet in mente, nisi solus ille, qui solus illabitur animabus, scilicet Deus, sed postquam conceptus est iam in effectu extrinseco explicatus, quia domus iam facta est, sic aliquis de domo iam facta, quæ prius latebat in mente artificis edoctus, non autem edoctus per domum, sed in domo. Vnde iam patet vt aliter exponatur hoc quod dicitur. Vt innotesceat principibus, &c. vt illa coniunctio, vt, accipiatur non causaliter, sed quòdammodo consecutiue vel egatur sic: Illuminare quæ sit dispensatio sacramenti absconditi a seculis in Deo, qui omnia creauit: ita tamen absconditi, vt innotesceat principibus, &c. id est, illud sacramentum ita absconditum fuit in Deo, quod inde innotuit principibus & potestatibus nõ ab æterno, sed a sæculo; quia omnis creatura principiũ habet. Et hoc non per Ecclesiam terrenam, sed cęlestem: quia ibi est vera Ecclesia quæ est mater nostra, & ad quã tendimus, & a qua nostra Ecclesia militans est exemplata. Et sic dictio, per, designat ordinem naturæ tantum, vt dicatur per Ecclesiam cęlestem, id est, de vno in aliud: sicut dicitur illud factum est notum per totum regnum vel ciuitatem: quia nouæ currunt ab vno in alium, secundum quod verba currunt. Sicut dicitur Actorum 9. de suscitatione Thabitæ. Notum autem factum est per vniuersam Iopem, & crediderunt multi, &c. Magister tamen aliter recitat lecturam Augustini hoc modo. Illuminare quæ sit dispensatio, &c. & hoc per Ecclesiam, id est, omnes qui sunt in Ecclesia tertena, sed huiusmodi non est secundum intentionem Augustini.

Ioan. 1.
Luc. 7.
August.
Actor. 9.

¶Hic posset quæri, vtrum Angeli a principio mundi cognouerunt mysterium incarnationis. Respondet Magister dicens, quòd Angelis maioribus notum fuit, sed non minoribus. Vnde ipsi, scilicet, minores Angeli interrogant Isa. 63. Quis est iste qui venit de Edom tinctis vestibus de Bosra? Sed opinio hæc est contra beatum Dionysium. Dionysius enim duas interrogationes Angelorum de Christo factas ex sacra scriptura accipit. Vnam ex Psal. quis est iste rex gloriæ? Item accipit aliam ex Isa. 63. Quis est iste qui venit de Edom, &c. Prima autem interrogatio secundum eum est inferiorum Angelorum. Secunda suprematis. Quod patet, quia primæ non Deus respondet sed alius. Vnde dicitur, Dominus virtutum ipse est rex gloriæ. Secundæ vero respondet ipse Deus immediatè. Vnde dicitur, Ego qui loquor iustitiam & propugnator sum ad saluandum. Vult ergo Dionysius, quòd vtrique aliquid ignorauerunt, & vtrique aliquid sciuerunt: quia a principio omnes sciuerunt mysterium incarnationis in generali, sed rationes in speciali didicerunt processu temporis secundum quod in effectibus extrinsecis explicabantur. Hæc Diuus Thomas. De quibus etiam agit in 1. parte quæst. 57. artic. 5. & in opusculo. 1. cap. 26. Et 2 Sententiarum dist. 11. q. 2. art. 4. quærit hanc eandem quæstionem, vtrum Angeli aliquid addiscant per homines. Et respõdet neganter cũ Augustino & Dionysio, nisi quantum ad modum expletionis rerum quas videbant expleri prædicantibus Apostolis, non tamen sunt edocti ab illis. Sed dicos: si hæc vera sunt, consequens est, quòd probatio D. Thomæ in hoc articulo non sit legitima. Ait etiam, quòd homines illuminantur a Deo mediantibus Angelis, cuius contrarium modo dictum est de quibusdam mysterijs, quæ immediatè sunt reuelata Apostolis, ex quorum prædicatione Angeli cognouerunt. Respondetur, id quod dicit D. Thomas in hoc articulo esse regulare & consuetum, huic autem nõ obstat quòd aliquando Deus sua reuelet mysteria hominibus immediatè.

D. Thom.

An angeli a principio mysteria fidei nostræ cognouerint?

Magister. Esaiæ. 63. Dionysi⁹.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm Christus post resurrectionem debuerit continuè cum discipulis conuersari.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quòd Christus post resurrectionem debuerit continuè cũ discipulis conuersari. Ad hoc enim discipulis post resurrectionẽ apparuit, vt eos de fide resurrectionis

304 ⁊ 3. dist. 21. q. 2. artic. 3. cor. & dist. 22 q. 3. art. 2. q. 3. cor. Et Ioã 20. l. 6. prin. & c. 21. prin.

nis certificaret, & consolationem perturbatis adferret: secundum illud Ioan. 20. Gauisi sunt discipuli viso Domino. Sed magis fuissent certificati & consolati, si eis continuè suam præsentiam exhibuisset. ergo videtur, quòd continuè cum eis debuerit conuersari.

¶2. Præterea, Christus resurgens à mortuis non statim ascendit in cœlum, sed post dies quadraginta, vt habetur. Act. primo. Illo autem tempore intermedio, in nullo alio loco potuit conuenientius esse, quàm vbi discipuli eius erant pariter congregati. ergo videtur, quòd continuè cũ eis conuersari debuerit.

¶3. Præterea, Ipso die resurrectionis Dominicæ, quinquies Christus apparuisse legitur: vt Augu. * dicit in lib. de Consensu Euangelistarum. Primò quidem mulieribus ad monumentum: secundò, eisdem regredientibus a monumento in itinere: tertiò, Petro: quartò, duobus discipulis euntibus in castellum: quintò, pluribus in Hierusalem, vbi non erat Thomas. Ergo etiam videtur, quòd & alijs diebus ante suam ascensionem, ad minus pluries debuerit apparere.

¶4. Præterea, Dominus ante passionem eis dixerat Matthæi. 26. Postquam resurrexero, præcedam vos in Galilęam: quod etiam angelus & ipsemet Dominus post resurrectionem mulieribus dixit. Et tamen antea in Hierusalem ab eis visus est, & ipso die resurrectionis (vt dictum est *) & etiam die octauo, vt legitur Io. 20. Non ergo videtur, quòd cõuenienti modo post resurrectionem cum discipulis fuerit conuersatus.

Sed contra est quod Io. 20. dicitur, quòd post dies octo, Christus discipulis apparuit. Non ergo continuè conuersabatur cum eis.

Respondeo dicendũ quòd circa resurrectionem Christi duo erant discipulis declaranda, scilicet ipsa veritas resurrectionis, & gloria resurgẽtis. Ad veritatem autem resurrectionis manifestãdam, sufficit quòd pluries eis apparuit, & cũ eis familiariter est locutus & comedit, & bibit, & se eis palpandum præbuit. Ad gloriam autem resurgentis manifestandã, noluit continuè conuersari cum eis, sicut prius fecerat, ne videretur ad talem vitam resurrexisse, qualem prius habuerat. Vnde Luc. vltim. dicit eis. Hæc sunt verba, quæ locutus sum ad vos cùm adhuc essem vobiscum. Tunc quidem erat cum eis presentia corporali, sed ante cum eis fuerat nõ solum corporali præsentia, sed etiam per similitudinem mortalitatis. Vnde Beda* prædicta verba exponẽs dicit. Cùm adhuc essem vobiscum, id est, cùm adhuc essem in carne mortali, in qua estis & vos: tunc quidem in eadẽ carne resuscitatus erat, sed cum illis in eadem mortalitate non erat.

Ad primum ergo dicendum, quòd frequens Christi apparitio sufficiebat ad certificandum discipulos de veritate resurrectionis. Conuersatio autem cõtinua eos potuisset ducere in errorem, vt ad similem vitam eum resurrexisse crederent, quam prius habuerat. Consolationem autem de cõtinua sui præsentia eis in alia vita repromisit: secundum illud Ioann. 16. Iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.

Ad secundum dicendum, quòd Christus non ideo non continuè cõuersabatur cum discipulis, quia reputaret se alibi cõuenientius esse: sed quia hoc discipulis instruendis conuenientius iudicabat, si non cõtinuè conuersaretur cum eis ratione prædicta. Incognitum autem est quibus in locis intermedio tempore corporaliter esset: cum hoc scriptura non tradat, & in omni loco sit dominatio eius.

Ad tertium dicendum, q̃ ideo prima die frequentius apparuit: quia per plura indicia erãt admonendi, vt à principio fidẽ resurrectionis reciperent. Postquam autem iam eam receperant, nõ oportebat eos iam certificatos, tam frequentibus apparitionibus instrui. Vnde in Euãgelio non legitur, quòd post primũ diem eis apparuerit nisi quinquies: vt enim Aug.* dicit in lib. de Consensu Euangelistarum, post primas quinque apparitiones sextò eis apparuit, vbi vidit eum Thomas. Septimò, de mare Tyberiadis in captione piscium. Octauò, in monte Galilææ, secundũ Matthæum. Nonò, quod dicit Mar. Nouissimè recumbentibus: quia iam non erant in terra cum illo cõuiaturi. Decimò, in ipso die Ascensionis, non iam in terra: sed eleuatus in nube, cùm in cęlum ascẽderet. Sed non omnia scripta sunt, sicut Io. fatetur. Crebra enim erat eius cum eis cõuersatio, priusquam ascendisset in cęlum, & hoc ad consolationem ipsorum: Vnde & 1. Cor. 15. dicitur, quòd visus est plusquam quingentis fratribus simul, deinde visus est Iacobo, de quibus apparitionibus in Euangelio non habetur mentio.

Ad quartum dicendum, q̃ sicut Chrys.* dicit exponens illud quod dicitur Matt. 26. Postquam resurrexero, præcedã vos in Galilæam. Non, inquit, in longinquam quandã regionem, vt eis appareat, vadit: sed in ipsa gẽte & in ipsis ferè regionibus, in quibus cũ eo plurimum fuerant cõuersati: vt & hic crederent, quoniam qui crucifixus est, ipse est & qui resurrexit. Propter hoc etiam in Galilæam se ire dicit, vt a timore Iudęorum liberarentur. Sic ergo, vt Ambr.* dicit super Luc. Dominus mandauerat discipulis, vt in Galilęa eũ viderent: sed illis ob metum intra cõclaue residẽtibus, ipse primum se obtulit (nec hoc est promissi transgressio, sed potius festinata ex benignitate impletio) postea verò cõfirmatis animis, illi Galilęã petierunt. Vel nihil obstat, si dicamus pauciores intra conclaue, & complures in monte fuisse. Vt enim Eusebius dicit, duo Euangelistę, scilicet Lucas & Ioãnes solis vndecim hunc scribunt apparuisse in Hierusalem: cęteri verò duo in Galilęam properare, non solis vndecim, sed vniuersis discipulis & fratribus dixerunt angelum & Saluatorem iussisse. De quibus & Paulus meminit dicens.

l. 3. ī pag. 2. ante finem libr. to. 4.

Ho. 83. in Matt. ante med. to. 2.

Ambro in fine commentariorũ ī Luc. to. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cens. Deinde apparuit plusquam quingentis fratribus simul. Est autem verior solutio, q̃ prius in Hierusalem latitantibus semel aut bis visus est, ad eorum consolationem: in Galilæa vero non clam aut semel aut bis, sed cum multa potestate ostensionem sui fecit, præbens se eis viuentem, post passionem in signis multis: vt Lucas testatur in Actibus. Vel, sicut dicit Aug. * in lib. de Consensu Euangelistarum, quod ab angelo & Domino dictum est, quòd præcederet eos in Galilæam, propheticè accipiendum est: in Galilæa enim secundum transmigrationis significationem intelligendum occurrit, quòd Christi gratia de populo Israel transmigratura erat ad Gentes, quibus Apostoli prædicantes non crederentur, nisi eis ipse Dominus viam in cordibus hominum præpararet: & hoc intelligitur præcedet vos in Galilæam. Secundum illud autem quod Galilæa interpretatur reuelatio, non iam in forma serui intelligendus est, sed in illa in qua æqualis est Patri, quam promisit dilectoribus suis: & quò nos precedens non deseruit.

lib. 3. non procul ante finē li. to. 4.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. Ioan. 2.

Conclusio est negatiua. Et patet, nam Ioan. 20. dicitur, quod post dies octo Christus discipulis apparuit, non ergo continue conuersabatur cum eis, Præterea, quia discipulis duo declaranda erant, veritas scilicet resurrectionis, & gloria resurgentis. Sed ad primam sufficiebat, quòd pluries cum eis conuersatus fuerit bibendo & manducando, & pluries apparuerit: & ad secundam noluit cum eis, vt prius conuersari, ne videretur ad talem vitam resurrexisse, qualem prius habuerat.

EXPOSITIO ARTICVLI.

De loco vbi Christ⁹ fuit cõmorat⁹ illis quadraginta diebus ante ascẽsionẽ. D. Tho.

Dubitatur a plerisque, vbi nam Christus Dominus fuerit in illis quadraginta diebus ante Ascensionem in cœlum. Certè non fuit in cœlo, nam ad Magdalenam ipse dixit, nondum ascendi ad patrem, & Diuus Thomas hic in solutione secundi ait, incertum esse quibus in locis intermedio tempore corporaliter esset, cum hoc scriptura non tradat, & in omni loco sit dominatio eius, & quidem ipsemet Diuus Thomas in 3. sententiarum d. 22. dixerat in paradisum terrenum, cum sanctis animabus cõsessisse. Sed probabilius est in Iudea Prouincia mansisse Dominum cum beatis animabus inuisibilem, & plane diuinam habentem consuetudinem, siquidem animę sanctorum inuisibiles erant. At vero Domini corpus, vtpote glorioſum, latere poterat humanum conspectum, cum Christo placuisset.

Explicatio illi⁹ loci Ioã. 20. noli me tangere.

¶ Aliud dubium est, quid est quod dixerit Dominus Ioan. 20. ad Magdalenã, Noli me tangere, nondũ enim ascendi ad patrẽ. Attamen Matthæi vltimo dicitur apertè. Illę autem mulieres accesserũt & tenuerũt pedes eius. Certè in his sententijs multiplex ratio dubitandi se offert, prima, quare Dominus se tangi noluit a Magdalena cum se mox a mulieribus tangi permisit, cum illis occurreret in via, & deinde Apostolis se tangendum obtulerit, dicẽs. Palpate & videte, quoniam spiritus carnem & ossa non habet. Alia etiam consurgit dubitatio, qualis esset illa ratio, nondum enim ascendi ad patrem, videtur enim his verbis significari non posse se contingi prius quam ad patrem ascenderet.

¶ Ad primam rationem dubitandi dicendum est, Dominum noluisse tunc a Magdalena tangi, quòd illa solita familiaritate ipsum tangere vellet, ignara quòd iam corpus haberet immortale, maiore quam olim veneratione tractandum. Et fortassis Magdalena, non vt postea mulieres tantum tenere & osculare pedes Domini voluit, sed etiam præ nimio amore & gaudio amplecti, quod Dominus prohibuit.

Augusti.

¶ Ad secundam dubitationem D. Augustinus sic respondet. Noli me tangere, quia necdum in corde tuo ascendi ad patrem meum, hoc est, necdum de me dignam habes opinionem, necdum agnoscis me patri æqualem, necdum credis me diuinam assecutum secundum corpus vitam. Cæterum huic intelligentiæ non rectè conuenit, quod statim iubet Dominus Apostolis nunciari se ascendere ad patrem, significans se nondum verè ascendisse ad patrem secundũ corpus, & non solum non ascendisse in corde Magdalenæ. Certè multo melius explicat Chrysostomus intelligens Dominum significasse per subiunctam rationem, se iam longè diuinioris esse secundum corpus vitæ quàm erat olim, atque ob id non se solita attrectandum familiaritate. Hanc autem rationem non significat solum per hæc verba, necdum enim ascendi ad patrem meum, sed per hæc simul cum sequentibus, quibus iubet renunciari fratribus suis se ascendere iam, hoc est, iam iam ascensurum. Hic ergo est sensus. Noli me tangere secundum pristinam corporalẽ consuetudinem, iam enim excellentioris sum conditionis quàm olim. Nam quanquam necdum ascenderim ad patrem meum, sed adhuc in terris degam, tamen iam iam ascensurus sum ad illum: id quod te volo fratribus meis renunciare, vt sciant non vt olim cum ipsis, & cum omnibus continuam me habiturum conuersationem. Sed simplicius exponitur iste locus, & explicatur vtraque ratio dubitandi propositа, vt sit sensus. Noli me tangere, &c. id est, ne sis occupata in me tangendo, nondum enim discedo, nam totos quadraginta dies apud vos futurus sum, quibus me per otium & contingere & amplecti poteris, sed potius festina ire ad Apostolos, & reuoca illis in memoriam, ea quæ ante supplicium illis dicebam ascensurum me ad patrem, quod tamen non faciam nisi prius videro eos.

Chrysost.

Vera explicatio illius sentẽtiæ propositæ.

¶ Aliud dubium occurrit, vnde probetur, quod ipso die resurrectionis Dominicæ Christus quinquies apparuerit, sicut asserit Diuus Thomas in solutione tertij. Ad hoc respondetur, quod D. Augustinus lib. 3. de consensu Euangelistarum cap. vlt. ex sanctis Euangeliis efficaciter colligit, quòd Christus Dominus in ipso resurrectionis die quinquies apparuerit. Primo Mariæ Magdalenæ. Secundo sanctis mulieribus è sepulchro redeuntibus, tertiò Petro, vt Lucas cap. 24. significauit, quartò, duobus discipulis euntibus in castellum, quintò, pluribus in Hierusalem vbi non erat Thomas. Et ob id prima die frequentius apparuit, quia per plura indicia erant admonendi, vt a principio fidem resurrectionis reciperent. Postquam autem iam eam receperant, non oportebat eos iam certificatos, tam frequentibus apparitionibus instrui. Vnde in Euangelio non legitur, quòd post primum diem eis apparuerit, nisi quinquies, vt enim Augustinus dicit in libro de consensu Euangelistarum, post primas quinque appatitiones, sexto, eis apparuit, vbi vidit cum Thomas, septimo, ad mare Tyberiadis in captione piscium, octauo, in monte Galilææ secundum Matthæum, nono, quod dicit Marc. Nouissimè recumbentibus: quia iam non erant in terra cum illo conuiuaturi, decimo, in ipso die ascensionis iam non in terra: sed eleuatus in nube cum in cœlum ascenderet. Sed non omnia scripta sunt sicut Ioann. fatetur, crebra enim erat eius cum eis conuersatio, priusquam ascendisset in cœlum, & hoc ad consolationem ipsorum. Vnde & 1. ad Cor. 15. dicitur, quod visus est plusquam quingentis fratribus simul, deinde visus est Iacobo, de quibus apparitionibus in Euangeliis non habetur mentio. Sed di ces, quomodo verum est, quòd visus est plusquam quingentis fratribus simul, cum Actorum 1. dicatur. Erat turba hominum ferè centum & viginti cum Apostolis scilicet a die Ascensionis vsque in diem Pentecostes in oratione vnanimiter persuerantium. Ad hoc dicendum est,

Christus Dominus in ipso die resurrectionis quinquies apparuit. D. Augu. Luc. 24.

Dñs a resurrectiõe ad ascẽsionem vsq; plusquam decies discipulis apparuit. Euangelistæ tamẽ, tantũ decẽ apparitiones cõmemorãt. 1. Cor. 15. Act. 1.

est, quod etiam si post ascensionem non erant in Hierusalem discipuli supra cẽtum & viginti collecti cum Apostolis, multi tamen alij erant in Galilæa, & in alijs locis, quibus simul collectis potuit Christus ante Ascensionem apparere. Sed & illud probabiliter dici potest, q̃ Apostoli ex iussu Domini abeuntes in Galilæam etiam ex eiusdem iussu indicauerint plerisque quos in ea regione nouerunt Domino bene affectos resurrectionem eius, collegerintque eos ad montem quempiam, prout constituerat illis Iesus.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm Christus debuerit discipulis in alia effigie apparere.

305 Addit. 21. q. 2. art. 4. q. 1. ad 3. Et 80. qui. 60. ca. 22. co. 5. fi.

Ad quartum sic proceditur. Videtur, q̃ Christus non debuerit discipulis in alia effigie apparere. Non enim põt apparere secundum veritatem, nisi quod est. Sed in Christo nõ fuit nisi vna effigies. Si ergo Christus in alia effigie apparuit, non fuit apparitio vera, sed ficta: quod est inconueniens, quia vt Augustꝰ. * dicit in lib. 83. q. Si fallit Christus, veritas non est, est autem veritas Christus. Ergo videtur, quòd Christus non debuerit discipulis in alia effigie apparere.

83. quę. 24. to. 4.

¶ 2. Præterea, Nihil potest in alia effigie apparere, quàm habeat, nisi oculi intuentium aliquibus præstigijs detineãtur. Huiusmodi autem præstigia cum fiant magicis artibus, non conueniunt Christo, secundum illud 2. ad Corin. 6. Quæ conuentio Christi ad Belial? Ergo videtur quòd non debuerit in alia effigie apparere.

¶ 3. Præterea, Sicut per sacram scripturam nostra fides certificatur, ita discipuli certificati sunt de fide resurrectionis per Christi apparitiones. Sed sicut Augu. * dicit in Epistola ad Hieron. si vel vnum mendacium in sacra Scriptora recipiatur, infirmabitur tota sacræ Scripturæ autoritas. Ergo si vel in vna apparitione Christus discipulis apparuit aliter, quàm esset, infirmabitur quicquid discipuli post resurrectionem viderunt in Christo, quod est inconueniẽs. Non ergo debuit in alia effigie apparere.

Rei. 18. 19. Ordine, to. 4.

Sed contra est, quod dicitur Marc. vltim. Post hæc duobus ex eis ambulantibus, ostensus est in alia effigie euntibus in villam.

vt art. 1. & 2. huius q.

Respondeo dicendum q̃ (sicut dictum est *) resurrectio Christi manifestanda fuit hominibus per modum, quo eis diuina reuelantur. Innotescunt autem diuina hominibus diuersimodè, secundum quod diuersimodè sunt affecti. Nam illi, qui habent mentem bene dispositam, secundũ ueritatem diuina percipiunt. Illi autem, qui non habent mentem bene dispositam, diuina percipiunt cum quadam confusione dubietatis, vel erroris. Animalis enim homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei, vt dicitur 1. ad Corin. 2. Et ideo Christus quibusdam ad credendum dispositis, post resurrectionem apparuit in sua effigie. Illis autem in alia effigie apparuit, qui iam uidebantur circa fidem tepescere. Vnde dicebant, Nos autem sperabamus, quia ipse esset redempturus Israel. Vnde Grego. dicit in homi. * quòd talem se exhibuit eis in corpore, qualis apud illos erat in mente: quia enim adhuc in eorum cordibus peregrinus erat a fide, ire se longius finxit, scilicet ac si esset peregrinus.

Ho. 25. in Euang. nõ procul a prin.

Ad primum ergo dicendum, q̃ sicut Augusti. dicit in lib. de Quæstionibus Euangel j. † Non omne quod fingimus, mendacium est: sed quando illud fingimus, quod nihil significat, tunc est mendacium, cum autem fictio nostra refertur in aliquam significationem, non est mendacium, sed aliqua figura veritatis. Alioquin omnia quæ a sapientibus & sanctis viris, uel etiam ab ipso Domino figurate dicta sunt, mendacia deputabuntur: quia secundum usitatum intellectum nõ consistit veritas in talibus dictis. Sicut autem dicta, ita etiam finguntur facta sine mendacio ad aliquam rem significandam, & ita factum est hic: vt dictum est. †

li. 2. ca. vlt. in princi. to. 4.

Ad secundum dicendum, quòd sicut Aug. dicit in libro de Consensu Euang. † Dominus poterat transformare carnem suam, ut alia reuera esset effigies ab illa quam solebant illi intueri: quandoquidem & ante passionem suam transformatus est in monte, vt facies eius clarescceret sicut sol: sed non ita nunc factum est. Non autem incongruenter accipimus hoc impedimentum in oculis eorum a Satana factum fuisse, ne agnosceretur Iesus. Vnde Lucæ vltim. dicitur, quòd oculi eorum tenebantur, ne eum agnoscerent.

in istamet solutione. li. 3 ca. 26. in 2. pag. a prin. to. 4.

Ad tertium dicendum, quòd ratio illa sequeretur, si ab alienæ effigiei aspectu non fuissent reducti ad uerè uidendum Christi effigiem. Sicut enim Augustꝰ. dicit ibid. * Tantum a Christo facta est permissio, ut scilicet prædicto modo oculi eorum tenerentur usque ad fractionem panis, ut unitate corporis eius participata, remoueri intelligatur impedimentum inimici, vt Christus possit agnosci. Vnde ibidem subditur, quòd aperti sunt oculi eorum & cognouerunt eum: non quòd ante clausis oculis ambularent: sed inerat aliquid quo non sinerentur agnoscere quod uidebant, quod scilicet caligo & aliquis humor efficere solet.

li. 3. ca 25. in pag. 2. a prin. to. 4.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. Marc. vlti.

Conclusio est affirmatiua. Et probatur ex eo quod dicitur Marci vltimo. Post hæc duobus ex eis ambulantibus ostensus est in alia effigie euntibus in villam. Deinde probatur, quia habentibus mentem bene dispositam aliter diuina reuelantur, quam habentibus indispositam, cum animalis homo non percipiat ea quæ Dei sunt, sed cum quadam confusione dubietatis vel erroris. Et ideo Christus quibusdam ad credendum dispositis post resurrectionem apparuit in sua effigie, illis vero qui circa fidem tepescebant, in alia effigie apparuit, dicebant enim discipuli illi, Nos autem sperabamus, &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

EXPOSITIO ARTICVLI.

Vtrum in fractione panis dederit Dñs corp⁹ suũ duobus discipulis euntib⁹ in castellum. Roffensis.

IN hoc articulo dubium est, vtrũm Christus Dominus dederit corpus suum discipulis euntibus in castellum in fractione panis? Ad hoc dubium Roffensis art. 16. contra Lutherum tenet partem affirmatiuam his verbis. Lucas refert Christum duobus discipulis in castellũ Emaus profiscentibus se comitem adiunxisse, quorum oculi tenebantur ne Christum agnoscerent donec intrans ipse cum eis recumberet, tunc.n. gustato pane quem ille prius suis manibus benedixit, fregitque atque porrexit illis, aperti sunt eorum oculi, at mox vt cognouerunt eum euannit, & a conspectibus eorum subduxit se. Vides hic, inquit Roffensis, quòd isti discipuli corpus Christi sub vna panis acceperit specie. Quæ res vt confirmatior fiat, Aug. lib. 3. de consensu Euang. id ipsum testatur inquiens, non incongruenter accipimus hoc impedimentum in oculis eorum a Sathana factum fuisse, ne agnoscerent Iesus, sed tamen a Christo facta est permissio vsque ad sacramentum panis, vt vnitate corporis eius participata remoueri intelligatur impedimentum inimici, vt Christus posset agnosci. Hæc August. Similia dicit Chrysost. homil. 10. ex variis in Matthæum locis, sed & Theophi. in Lucam ca 24. ait. Sed & aliud innuit, quòd scilicet, fumentibus sacrum panem aperiuntur oculi, vt eum agnoscant. Magnam enim & ineffabilem vim habet Domini caro. In eãdem sententiam descendit Thomas VValdensis lib. de sacramentis ca. 89. Itaque vniuersi isti doctores sentiunt discipulos illos in fractione panis, hoc est, in administratione corporis Christi sub specie panis Dominũ cognouisse. Similem locutionem habet sancta scriptura Act. 2. cum dicitur de fidelibus Christianis, quòd erant perseuerantes in doctrina Apostolorum & in communicatione, & fractione panis. Vbi secundum sanctos patres de Eucharistia fit mentio. Sed si teneamus non dedisse illis discipulis suum corpus, exponere oportet illam sententiam apud Lucam c. 24. & factum est dum recumberet cum eis accepit panem & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis, & post pauca, cognouerunt eum in fractione panis. Certè illud verbum, benedixit, hunc sensum habet, id est, gratias egit. In conuiuiis enim Hebræorum ante cibum gratias agebat Deo, qui inter conuiuus erat pręcipuæ autoritatis, & ille deinde panem frangebat. Illud autem verbum, in fractione panis, istam habet intelligentiam, id est, ex consuetudine frangendi panem, gratiis actis. Hæc sufficiant pro hoc articulo. Nam illud de fictione qua Christus finxit se longius ire, quomodo sine mendacio sit factum, explicat optime D. Tho. in solutione primi, & D. August. lib. 2. de quæstionibus Euangelij cap. vlt. Illud etiam quod solet mouere dubitationem, quomodo Christus potuit apparere in alia effigie sine eo quod oculi intuentium aliquibus prestigiis detinentur, explicat etiam optime D. Tho. in solutione secundi. Et dicendum est huius rei duas esse rationes veridicas. Altera affertur ex parte videntis quæ tangitur ab Euangelista, oculi autem eorum tenebantur ne eum agnoscerent: & hæc attribuitur deceptioni diaboli ab Augustino tertio, lib. e. 9 de consensu Euang. Altera est posita in quæst. 25. præcedente art. 1. ad 3. & tenet se ex parte actionis obiecti: quia scilicet corpus gloriosum, eo quod spirituale est, in potestate sua habet agere in visum secundum aliquid sui, & secũdum aliquid non: puta immutare visum secundum quædam lineamenta sua, & secundum quædam non: & similiter secundum quendam colorem, & secundum quendam non, & sic facilè apparet visui alia effigies corporis in se tamen immutati. Et hanc causam rationabile est fuisse in errore Magdalenæ existimantis hortulanum, de qua non est scripta causa ex parte oculorum.

Exponitur illud Euãgelij, finxit se longius ire. D. August. Qũo apparuit Christus in alia effigie.

Chrysost. Theophy. Thomas. VValdensis. Act. 2. Luc. 24. D. August.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrùm Christus veritatem resurrectionis debuerit argumentis declarare.

AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd Christus veritatem resurrectionis non debuerit argumentis declarare. Dicit enim Ambro. * Tolle argumenta vbi fides quæritur, sed circa resurrectionem Christi quæritur fides. Non ergo habent ibi locum argumenta.

¶ 2. Præterea, Greg. * dicit. Fides non habet meritum, vbi humana ratio præbet experimentum. Sed ad Christum non pertinebat meritum fidei euacuare. Ergo ad eum non pertinebat resurrectionem per argumenta confirmare.

¶ 3. Præterea, Christus in mundum uenit, ut per eum homines beatitudinem adipiscantur: secundum illud Io. 10. Ego ueni ut uitam habeant, & abundantius habeant. Sed per hmõi ostensiones argumentorum uidetur humanæ beatitudini impedimentum præstari: dicitur enim Io. 20. Beati qui non uiderunt, & crediderunt. Ergo uidetur, quòd Christus non debuerit per aliqua argumenta, resurrectionem suam manifestare.

Sed contra est, quod dicitur Act. 1. quòd apparuerit discipulis Christus per dies quadraginta in multis argumentis, loquens de regno Dei.

Respondeo dicendum, quòd argumentum dicitur dupliciter. Quandoque dicitur argumentũ quæcunque ratio, rei dubiæ faciens fidẽ. Quandoque autem dicitur argumentum aliquod sensibile signum, quod inducitur ad alicuius veritatis manifestationem: sicut etiam Aristo. * in libris suis aliquando utitur nomine argumenti.

Primo igitur modo accipiendo argumentum, Christus non probauit discipulis suam resurrectionem per argumenta, quia talis probatio argumentatiua processisset ex aliquibus principiis, quæ si non essent nota discipulis, nihil per ea eis manifestaretur: quia ex ignotis nõ potest aliquid fieri notum. Si autem essent eis nota, non transcenderent rationem humanam, & ita non essent efficacia ad fidem resurrectionis astruendam, quæ rationem humanam excedit. Oportet enim principia ex eodem genere assumi, vt dicitur in primo Posteriorum. * Probauit autem eis resurrectionem suam per autoritatem sacræ Scripturæ (quæ est fidei fundamentum) cum dixit. Oportet impleri omnia quæ scripta sunt in Lege & Psalmis & Prophetis de me, vt habetur Lucæ vltimo. Si autem accipiatur secundo modo argumentum, sic dicitur Christus suam resurrectionem argumentis declarasse, in quãtum per quædam euidentia signa, se verè surrexisse ostendit. Vnde in Græco, ubi nos habemus, In multis argumentis, loco argumenti, ponitur tecmirion, quod est signum euidens ad probandum. Quæ quidem

306 3. di. 21. q. 2. arti. 3. & 4. Et op. 3. ca. 24 5. Et op. 60. ca. 22. co. 4. * li. 1. de fi. cap. 5. non procul a fine to. 2. Ho. 26. in Euang. in princ. illi⁹.

In Rhetor. ad Alexandrũ, c. 14. 2 med. to. 6.

1. tex. 20. to. 1.

quidem signa resurrectionis, Christus ostendit discipulis propter duo. Primo quidem, quia non erant corda eorum disposita ad hoc, quòd de facili fidem resurrectionis acciperent, vnde ipse dicit eis Luc. vltimo. O stulti & tardi corde ad credendum, & Mar. vlt. exprobrauit illis incredulitatem eorum & duritiam cordis. Secundò, vt per huiusmodi signa eis ostensa, efficacius eorum testimonium redderetur, secundum illud 1. Io. 1. Quod vidimus, & audiuimus, & manus nostræ contrectauerunt, hoc testamur.

Ad primum ergo dicendum, quòd Ambros. ibi loquitur de argumentis secundum rationem humanam procedentibus, quæ inualida sunt ad ea quæ sunt fidei ostendenda: sicut ostensum est. *

In cor. ar.

Ad secundum dicendum, quòd meritum fidei est ex hoc, quòd homo ex mandato Dei credit quod non videt. Vnde illa sola ratio meritum excludit, quæ facit videri per scientiam id quod credendum proponitur, & talis est ratio demonstratiua. Huiusmodi autem rationes Christus non induxit ad resurrectionem suam declarandam.

In solutio ne præced. ad 2.

Ad tertium dicendum, quòd (sicut dictum est *) meritum beatitudinis, quod causat fides, non totaliter excluditur, nisi homo nollet credere, nisi ea quę uidet, sed quòd aliquis ea quę non uidet, credat per aliqua signa uisa, non totaliter fidem euacuat nec meritum eius. Sicut & Thomas, cui dictum est. Quia uidisti me, credidisti, aliud vidit & aliud credidit: vidit vulnera, & credidit Deum. Est autem perfectioris fidei, qui nõ requirit huiusmodi auxilia ad credendum. Vnde ad arguẽdum defectum fidei in quibusdam Dominus dicit Ioan. 4. Nisi signa & prodigia uideritis, non creditis. Et secundum hoc potest intelligi, quod illi qui sunt tam prompti animi, vt credant Deo, etiam signis non uisis, sint beati per comparationem ad illos, qui non credunt nisi talia videant.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. Act. 1.

CONclusio est affirmatiua, demonstraturque ex illo Act. 1. vbi habetur, quòd apparuit discipulis Christus per dies quadraginta, & in multis argumentis apparens eis, & loquens de regno Dei.

¶ Pro cuius euidentiori declaratione sciendum est, q̃ Christus nõ debuit declarare resurrectionem suam argumentis, prout argũm est ratio rei dubiæ faciens fidẽ: quia talis probatio processisset ex aliquibus principiis, quæ si non essent nota discipulis, nihil per ea manifestaretur eis, cum ex ignotis non possit aliquid fieri notum. Quod si essent illis nota, non transcenderent rationem humanam: & sic non essent sufficientia ad astruendam fidem resurrectionis, quæ excedit rationem humanam. Sed per argumenta, vt euidentia signa designant, illam probauit: videlicet per autoritates sacræ scripturę, quę est fidei fundamentum, & per alia signa euidentia, quibus vsus est.

¶ Primò, vt de facili fidem resurrectionis acciperent: cum essent increduli & duri corde.

1. Ioan. 1.

¶ Secundò, vt per hæc signa eorum testimonium efficax redderetur. Vnde primæ Io. 1. Quod vidimus, & audiuimus, & manus nostræ contrectauerunt, testamur.

EXPOSITIO ARTICVLI.

De signis euidẽtibus resurrectionis Dñi disceptatio. Primũ argumẽtum ad suadendũ qd̃ non fuerint euidentia.

VTrùm Christus Dominus dederit euidentia signa suæ resurrectionis, vt hic statuit D. Thomas pro certo, dubitationem habet. Nam mysterium resurrectionis sola fide tenetur, at ea quæ fide tenentur non demonstrantur euidenter: fides enim, autore Diuo Paulo, est substantia sperandarum rerum argumentum non apparentium, id est, persuasio de rebus quæ nec videntur, nec demonstrantur.

¶ Deinde, D. Ambrosius li. 1. de fide c. 5. sic inquit, Tolle argumenta vbi fides quęritur, ergo fides resurrectionis ex argumentis euidentibus probari non potest.

Secũdum.

¶ His accedit illud dictum Diui Gregorij hom. 26. in Euangelia. Fides non habet meritum, cui humana ratio prębet experimentum. ergo meritum fidei euacuatur, si resurrectionis mysterium euidentibus argumentis confirmatur.

Ambros. Tertium. Gregor.

¶ Præterea, Christus in mundum venit, vt per eum homines beatitudinem adipiscantur, secundum illud Io. 10. Ego veni vt vitam habeant, & abundantius habeant, sed per huiusmodi ostensiones argumentorum, videtur humanæ beatitudini impedimẽtum præstari. Dicitur enim Ioan. 20. Beati qui non viderunt & crediderunt, ergo videtur quòd Christus non debuerit per aliqua argumenta resurrectionem suam manifestare.

Quartum. Ioan. 10. Ioan. 20.

¶ In contrarium est illud, quod habetur Act. 1. quòd apparuit discipulis Christus per dies quadraginta in multis argumentis. Et in Græco, vbi nos habemus in multis argumentis, loco argumenti ponitur (tecmirion) quod est signum euidens ad probandum.

Argumẽta in contrarium. Act. 1.

¶ Certè hoc dubium libenter in medium produxi, vt demonstrarem ex D. Th. quemadmodum non sit impossibile aut repugnans, vt ea quæ fide tenentur signis euidentibus demonstrent esse vera. Vnde illa sententia quæ ait quòd euidentia ex signis, & ex testificatione non repugnat fidei, sp̃m hi probata fuit, & eam D. Tho. omni dubio procul in hoc articulo in corpore, & in solutionibus argumentorum incunctanter affirmat. Dicat ergo Theologus, quòd discipuli Domini qui cũ eo collocuti sunt, & conuersati post resurrectionem, euidentibus signis cognouere Christum ex mortuis resurrexisse. Quæ aũt fuerint signa & argumenta, quæ euidenter hoc demonstrauerint, in sequenti art. sunt referẽda. Sed illud addo nobis ẽt relicta esse argumenta huius veritatis certissima. Nam vt prętermittam testimonia scripturarum, predicationem Apostolorum, qui ad hanc rem testificẽdam a Dño sunt electi, illud argũm commemorabo, quod valde amplificat D. Aug. lib. 22. de ciuit. c. 5. Ecce iam credidit mundus, sublatum terrenum Christi corpus in cœlum, resurrectionem carnis, & ascensionem in supernas sedes, paucissimis remanentibus atque stupentibus vel doctis, vel indoctis, iam crediderunt, & docti & indocti. Si rem incredibilem crediderunt, videant quam sint stolidi qui nõ credunt. Si autem res incredibilis credita est, ẽt hoc vtique incredibile est, sic creditum esse, quod incredibile est. Et post pauca, ipse modus quo mundus credidit, si consideretur, incredibilior inuenitur, ineruditos liberalibus disciplinis, & oĩno quantum ad istorum doctrinas attinet, impolitos, non peritos Grammatica, non armatos Dialetica, non Rhetorica inflatos, piscatores, Christus cũ retibus fidei ad mare huius sæculi paucissimos misit, atq; ita ex omni genere tam multos pisces, & tãto mirabiliores, quãto rariores, ẽt ipsos philosophos cepit. Duobus illis incredibilibus si placet, imo quia placere debet addamus hoc tertium. Iam ergo tria sunt incredibilia, quæ tamen facta sunt. Incredibile est.n. Christum resurrexisse in carne, & in cœlũ ascendisse cũ carne. Incredibile est mundũ rem tam incredibilem credidisse. Incredibile est, hoĩes ignobiles, infimos, pauci ssimos, imperitos rẽ tam incredibilem, tam efficaciter mundo, & in illo ẽt doctis persuadere potuisse. Horũ trium incredibilium primum nolunt isti, cũ quibus agimus, credere: secundũ cogũntur & cernere quod non inueniunt, vnde sit factum, si nõ credunt

D. August.

Euidentia signu & testimonia non repugnãt fidei.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tertium. Resurrectio certè Christi, & in cœlum cum carne in qua resurrexit ascensio, toto iam mundo prædicatur & creditur: si credibilis non est, vnde toto terrarum orbe iam credita est? Si multi nobiles, sublimes, docti etiam se vidisse dixerunt, & quod viderunt diffamare curarunt, eis mundum credidisse, non mirum est: sed istos adhuc credere nolle, perdurum est. Si autem, vt verum est, paucis, obscuris, minimis, indoctis eam se vidisse dicentibus & scribentibus credidit mundus, cur pauci obsti natissimi, qui remanserunt, ipsi mundo iam credenti adhuc vsque non credunt? qui propterea numero exiguo ignobilium, infirmorum, imperitorum hominum credidit, quia in tam contemptibilibus testibus multo mirabilius diuinitas seipsa persuasit.

¶Eloquia namque persuadentium, quæ dicebant, mira fuerunt facta non verba. Qui enim Christum in carne resurrexisse, & cum illa in cœlum ascendisse non viderant, id se vidisse narrantibus, non loquentibus tantum, sed etiam mitifica signa facientibus credebant. Homines quippe quos vnius, vel vt multum duarum linguarum fuisse nouerant, repente linguis omnium gẽtium loquentes mirabiliter, audiebãt claudum ab vberibus matris ad eorum verbum in Christi nomine post quadraginta annos incolumen constitisse. Sudaria de corporibus eorum ablata sanandis profuisse languentibus: in via, qua fuerant transituri positos in ordine innumerabiles morbis variis laborantes, vt ambulantium super eos vmbra transiret continuo salutem solere recipere: & alia multa stupenda in Christi nomine per eos facta signa, postremo etiam mortuos surrexisse, cernebant.

¶Quæ si vt leguntur, gesta esse concedunt, ecce tot incredibilia tribus illis incredibilibus addimus, & vt creda tur vnum incredibile, quod de carnis resurrectione atq; in cœlum ascensione dicitur, multorum incredibilium testimonia tanta cõgerimus, & nondum ad credendum horrenda duritia incredulos flectimus. Si vero per Apostolos Christi, vt eis crederetur, resurrectionem atque ascensionem prædicantibus Christi, etiam ista miracula facta non esse credunt, hoc nobis vnum grande miraculum sufficit, quòd ea terrarum orbis sine vllis miraculis credidit. Hæc Augu. Sed iam superest argumentis in contrarium positis satisfacere.

Ad argu. Ad primũ. ¶Ad primum argumentum respondetur, quòd ea quę sunt fidei non probantur argumentis quæ educuntur ex ratione humana, sed rectè probatur ex signis & testimoniis euidentibus, quæ efficaciter ostendunt illa esse vera, & ex hoc patet ad secundum argumentum.

Ad scđm. Ad tertiũ. ¶Ad tertium respondetur, quòd illa sola ratio meritum fidei excludit, quæ facit videri per scientiam, id quod credendum proponitur, & talis est ratio demonstratiua, huiusmodi autem rationes Christus non induxit ad resurrectionem suam declarandam, alioquin vero meritum fidei est ex hoc quòd homo ex mandato Dei credidit, quod non vidit.

Ad quartum. ¶Ad quartum dicendum, quòd sicut dictum est meritum beatitudinis, quod causat fides, non totaliter excluditur nisi homo nollet credere nisi ea quæ videt, sed quod aliquis ea quæ non videt credat per aliqua signa visa non totaliter fidem euacuat, neque meritum eius, sicut & Thomas cui dictum est, quia vidisti me, credidisti, aliud vidit, & aliud credidit. Vidit vulnera, & credidit Deum. Est autem perfectionis fidei qui non requirit huiusmodi auxilia ad credendum, vnde ad arguendum defectum fidei in quibusdam dicit Dominus Ioan. 4. nisi signa & prodigia videritis non creditis. Et secundum hoc potest intelligi, quòd illi qui sunt tam prompti animi, vt credant Deo etiam signis non visis, sint beati per comparationem ad illos, qui non credunt, nisi talia videant.

Ioan. 4.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrùm argumenta, quæ Christus induxit, sufficienter manifestauerint resurrectionem eius.

307 Locis supra arti. 5. not.

AD sextum sic proceditur. Videtur, quòd argumenta quæ Christus induxit, non sufficienter manifestauerint veritatem resurrectionis eius. Nihil enim ostendit Christus discipulis post resurrectionem, quod etiam Angeli hominibus apparentes, vel non ostenderint, vel ostendere nõ potuerint: nam Angeli frequenter in humana effigie se hominibus ostenderunt: & cum eis loquebantur, & conuersabantur, & comedebant, ac si essent homines veri: sicut patet Gen. 18. de Angelis, quos Abrahã suscepit hospitio, & in libro Tobiæ, de Angelo qui eum duxit & reduxit. Et tamen Angeli non habent vera corpora naturaliter sibi vnita, quod requiritur ad resurrectionem. Non ergo signa quæ Christus discipulis exhibuit, fuerunt sufficientia ad resurrectionem eius manifestandam.

¶2. Præterea, Christus resurrexit resurrectione glorioſa, id est, habens simul humanam naturam cum gloria. Sed quædam Christus ostendit discipulis, quæ videntur esse contraria naturæ humanæ (sicut quòd ab oculis eorum euanuit, & quòd ad eos ianuis clausis intrauit) quędam autem videntur esse contraria gloriæ: puta quòd manducauit & bibit, & quòd habuit vulnerum cicatrices. Ergo uidetur, quòd illa argumenta non fuerint sufficientia neque conuenientia ad fidem resurrectionis ostendendam.

¶3. Præterea, Corpus Christi non erat tale post resurrectionẽ, vt tangi deberet ab homine mortali, unde & ipse dixit Magdalenæ Ioan. 20. Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum. Non ergo fuit conueniens, quòd ad manifestandam veritatem resurrectionis suæ, seipsum discipulis palpandum exhiberet.

¶4. Præterea, Inter dotes glorificati corporis, præcipua videtur esse claritas, quam tñ in resurrectione nullo argumento ostendit. Ergo uidetur, quod insufficientia fuerint illa argumenta ad manifestandam qualitatem resurrectionis Christi.

Ho. 26. in Euan. non remote a fin.

¶5. Præterea, * Angeli in testes resurrectionis inducti; ex ista dissonantia Euangelistarũ, insufficientes vñr. Nam apud Matth. Angelus super lapidem reuolutum, apud Marcum vero intus Angelus describitur visus a mulieribus ingressis monumentum. Et rursus ab istis vnus, a Ioanne duo sedentes, a Luca verò duo stãtes describuntur. In cõuenientia ergo vñr testimonia resurrectionis.

Argumen. suppleta.

Sed contra est, quòd Christus, qui est Dei sapientia; suauiter & conuenienter disponit omnia: vt dicitur Sap. 8.

Respondeo dicendum, quòd Christus resurrectionem suam dupliciter manifestauit, scilicet testimonio & argumento, siue signo. Et vtraque manifestatio in suo genere fuit sufficiens.

Est

Est enim vsus duplici testimonio ad manifestandam suam resurrectionem discipulis: quorũ neutrum potest refelli. Quorum primum est testimonium Angelorum, qui mulieribus resurrectionẽ annunciauerunt, ut patet per omnes Euãgelistas. Aliud autẽ est testimonium Scripturarum, quas ipse proposuit ad ostensionem suæ resurrectionis, vt dicitur Luc. vlt. Argumenta etiam fuerunt sufficientia ad ostendendam veram resurrectionem, & gloriosam. Quòd autem fuerit vera resurrectio, ostendit vno modo ex parte corporis. Circa quod tria ostendit, primò quidem quòd esset corpus verum, & solidum, nõ corpus phantasticum vel rarum, sicut est aer. Et hoc ostendit per hoc, quòd corpus suum palpabile præbuit. Vnde ipse dicit Lucæ vltimo. Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Secundò, ostendit quòd esset corpus humanum, ostendendo eis veram effigiem, quam oculis intuerentur. Tertiò, ostendit eis q̃ esset idem numero corpus: quod prius habuerat, ostendendo eis vulnerum cicatrices. Vnde vt legitur Luc. vlti. dixit eis. Videte manus meas & pedes meos, quia ego ipse sum. Alio modo ostendit eis veritatem suæ resurrectionis ex parte animæ, iteratò corpori vnitæ. Et hoc ostendit per opera triplicis vitæ. Primo quidem per opus uitæ nutritiuæ, in hoc quòd cum discipulis manducauit, & bibit: vt legitur Lucæ vltimo. Secundò, per opera vitæ sensitiuæ, in hoc quòd discipulis ad interrogata respondebat, & præsentes salutabat, in quo ostendebat se, & uidere & audire. Tertiò, per opera vitæ intellectiuæ, in hoc quod eis loquebatur, & de Scripturis disserebat. Et ne quid deesset ad perfectionem manifestationis, ostendit etiam se habere diuinam naturam, per miraculum quod fecit in piscibus capiendis, & vlterius per hoc quòd eis uidentibus ascendit in cœlum: quia vt dicitur Ioannis 3. Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis qui est in cœlo. Gloriam etiam suę resurrectionis ostendit discipulis, per hoc q̃ ad eos ianuis clausis intrauit: secundum enim quod Gregor. * dicit in Homil. palpandam carnem Dominus prębuit, quam ianuis clausis introduxit: ut esse post resurrectionem ostenderet corpus suũ, & eiusdem naturę & alterius glorię. Similiter etiam ad proprietatem glorię pertinebat, quòd subito ab oculis eorum euanuit, ut dicitur Lucę vltimo, quia per hoc ostendebatur quòd in potestate eius erat uideri, & non uideri: quod pertinet ad conditionem corporis glorioſi, ut supra * dictum est.

Ho. 26. in Euan. paulo a princ.

q. 54. ar. 1. ad 2. argu. & art. 1. ad 3. arg.

Ad primum ergo dicendum, q̃ licèt singula argumentorum non sufficerent ad manifestandam perfectè Christi resurrectionem, tamen omnia simul accepta perfectè Christi resurrectionẽ manifestabant: maximè propter scripturę testimonium, & Angelorum dicta, & etiam ipsius Christi assertionem miraculis confirmatam. Angeli autem apparentes non asserebant se homines esse: sicut asseruit Christus verè se hominem esse. Et tamen aliter Christus manducauit, & aliter Angeli. Nam quia corpora ab Angelis assumpta, nõ erant corpora viua vel animata, non erat vera comestio, licèt esset vera cibi contritio, & traiectio in interiorem partem corporis assumpti. Vnde & Angelus dixit Tob. 12. Cum essem vobiscum, videbar quidem vobiscum manducare & bibere: sed ego cibo inuisibili vtor. Sed quia corpus Christi verè fuit animatum, vera fuit eius comestio. Vt enim Aug. * dicit 13. de ciuitate Dei, non potestas, sed egestas edendi corporibus resurgentium aufertur. Vnde sicut Beda * dicit, Christus manducauit potestate, non egestate.

li. 13. c. 22. circ. fi. to. 2. cap. 27. in Luc. parũ ante med. to. 2.

Ad secundum dicendum, quòd (sicut dictum est) argumenta quædam inducebantur a Christo ad probandam ueritatem humanæ naturæ, quædam vero ad probandam gloriam resurgentis. Conditio autem naturę humanę secũdum quod in se consideratur (quantum scilicet ad statum presentem) contrariatur conditioni gloriæ: secundum illud 1. Corin. 15. Seminatur in infirmitate, surget in virtute. Et ideo ea quę inducuntur ad ostendendam conditionem glorię, uidentur habere contrarietatem ad naturam, non simpliciter, sed secundum statum presentem, & econuerso. Vnde Greg. * dicit in homil. quòd duo mira & iuxta humanam rationem sibi valde contraria, Dominus ostendit, dum post resurrectionem corpus suum, & incorruptibile & tamen palpabile demonstrauit.

Ho. 26. in Euan. paulo a princ.

Ad tertium dicendum, q̃ (sicut Aug. * dicit super Io.) hoc quod Dominus dixit. Noli me tangere: nondum. n. ascendi ad Patrem meum: sic dictum est, vt in illa fęmina figuraretur Ecclesia de Gentibus, quæ in Christum non credidit, nisi cum ascendisset ad Patrem: aut sic in se credi voluit Iesus, hoc est, sic se spiritualiter tangi, q̃ ipse & pater vnum sunt. Eius quippe intimis sensibus quodammodo ascendit ad Patrem, qui sic in eo profecerit, ut patri agnoscat ęqualem, hęc autem carnaliter adhuc in eum credebat, quem sicut hominem flebat. Quod autem Maria alibi legitur Christum tetigisse, quando simul cum aliis mulieribus accessit, & tenuit pedes eius, quęstionem non facit, vt Seuerianus dicit. Si quidem illud de figura est, hoc de sexu: illud de diuina gratia, hoc de humana natura.

Trac. 122. a med. illius. to. 9.

Vel sicut Chrysost. * dicit, volebat hęc mulier adhuc cum Christo conuersari, sicut & ante passionem, & præ gaudio nihil magnum cogitabat: quamuis caro Christi multo melior facta fuerit resurgendo. Et ideo dixit, Nondum ascendi ad Patrem meum: quasi dicat. Non æstimes me iam terrenam uitam agere: quod enim in terris me vides, hoc est, quia nondum ascendi ad Patrem meum, sed in promptu est quod ascendam, unde subditur, Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum.

Ho. 85. in Ioan. super illud, Noli me tangere. to. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In dial. 65. quæst. q. 14. in ptin. to. 4.

Ad quartum dicendum, quòd sicut Aug.* dicit in Dial. ad Orosium, Clarificata carne Dominus resurrexit: sed noluit in ea clarificatione discipulis suis apparere, quia non possent oculis suis talem qualitatem prospicere. Si.n. antequam moreretur pro nobis, & resurgeret, quando transfiguratus est in monte, discipuli sui eum videre nõ potuerunt, quanto magis glorificata carne Domini, eum videre non potuerunt? Est etiam considerãdum, quòd post resurrectionem Dominus hoc præcipuè volebat ostendere, quòd idem ipse esset, qui mortuus fuerat, quod multum poterat impedire, si eis sui corporis claritatem ostenderet. Nam immutatio quæ fit secundum aspectũ maxime ostendit diuersitatem eius quod videtur: quia sensibilia communia (inter quæ est vnum & multa, uel idem & diuersum) maxime diiudicat visus. Sed ante passionem, ne infirmitatem passionis eius discipuli despicerẽt, intendebat Christus eis gloriam maiestatis suæ ostendere: quam maximè demonstrat claritas corporis. Et ideo ante passionem, gloriam suam demonstrauit discipulis per claritatem: post resurrectionem autem per alia indicia.

lib. 3. c. 24. to. 4.

Ad quintum dicendum, quòd sicut Augustꝰ.* dicit in libro de Consensu Euang. possumus intelligere vnum Angelum visum a mulieribus, secundum Matth. & Marc. vt eas ingressas in monumentum accipiamus: in aliquod. s. spatium, quod erat aliqua materia communitum, atq; ibi vidisse Angelum * sedentem a dextris: quod dicit Marc. Deinde dum introspicerent locum in quo iacuerat corpus Domini, uisos ab eis alios duos Angelos, primo quidem sedentes (vt dicit Ioan.) & postea eos surrexisse: ut stantes uiderentur, ut dicit Lucas.

Supra lapi dẽ reuolutũ a monumẽto, sicut dicit Mat. vt hoc sic sedentem.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio.

Sap. 8.

Luc. vlt.

CONclusio est affirmatiua, & patet, nam Christus qui est Dei sapientia, suauiter & conuenienter disponit omnia, vt habetur Sap. 8. Et in primis adfuit testimoniũ Angelorum resurrectionem annunciantium, & etiam scripturarum testificatio, vt dicitur Luc. vlt. ostenditurque resurrectio ex parte corporis, quod erat solidum & palpabile, veramque effigiem humanam habebat, quam oculis intuebantur, idemque corpus cum cicatricibus vidébatur, & ex parte animæ iterato corpori vnitæ ostendebatur opus vitæ nutritiuæ manducando, vitæ sensitiuę ad interrogata discipulis respondendo, atque vitæ intellectiuæ de scripturis disserendo. Ostenditq; diuinam naturam per miraculum pisces capiẽdo, & gloriam, ianuis clausis ad discipulos intrando, proprietatem vero glorię, prout ab oculis eorum euanuit.

Vtrum discipuli Domini corpus ei⁹ palpauerint, cum Dominus se obtulit palpãdum.

Abulensis.

EXPOSITIO ARTICVLI.

ADeo minutatim & euidenter persequitur D. Th. argumenta resurrectionis Dominicæ, atque si fuisset eorum oculatus testis, & ideo ea euidentius explicare opus non est. Vnum tñ dubium superest. Vtrum discipuli corpus Domini palpauerint cum Dñs se obtulit palpandum dicens, Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Abulensis paradoxa 5, cap 37. pro euidenti habet quòd non ceteri carnem eius, quod cessit in magnũ eorum meritũ. Quod probat efficaciter, nam si palpassent, & ideo credidissent, fides sua ex experimento humano ortum habuisset, sicq; minimi meriti esset coram Deo, atque eos Christus reprehẽdisset, sicut Thomam discipulum, quem his verbis increpauit Dominus, quia vidisti me Thoma credidisti, beati qui me non viderunt, & crediderũt, vt patet Io. 20. alios autem discipulos quibus Christus apparuit dicens, Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa nõ habet sicut me videtis habere, non reprehendit. Efficaciter ergo concluditur eos simpliciter credidisse, nihil manibus attrectantes. Ob id aũt Christus, alterum eis resurrectionis suæ argumentum demonstrare dignatus est, vnde coram eis comedit dicens: Habetis aliquid quod manducetur? at illi obtulerunt ei partem piscis assi & fauum mellis, & cum manducasset coram eis, sumens reliquias, dedit eis, vt habetur Luc. 24. hoc aũt demonstrabat ipsum viuere. Nam cibum sumere solis animalibus competit. Hoc aũt etsi conueniens fuerit argumentum resurrectionis, minoris tamen efficaciæ est quàm palpare, & manibus attrectare. Nam Angeli hoibus appatentes cum eis loquebantur & conuersabantur, & comedebãt atque si essent homines veri, vt patet Genes. 18. & Tobiæ 12.

Ioan. 20.

Luc. 24.

Genes. 18. Tob. 12.

QVAESTIO LVI.

De resurrectionis Christi causalitate in duos articulos diuisa.

DEinde considerandum est de causalitate resurrectionis Christi.

¶Et circa hoc quæruntur duo.

¶Primò, vtrùm resurrectio Christi sit causa nostræ resurrectionis.

¶Secundò, vtrùm resurrectio Christi sit causa nostræ iustificationis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm resurrectio Christi sit causa resurrectionis corporum.

AD primum sic proceditur. Videtur, ꝙ resurrectio Christi non sit causa resurrectionis corporum. Posita enim causa sufficienti, necesse est effectum poni. Si ergo resurrectio Christi est causa sufficiens resurrectionis corporum, statim eo resurgente omnes mortui resurgere debuerunt.

308 4. di. 43. ar. 2. q. 1. Et 4. cõ. c. 78. Et ver. q0. 27. ar. 3. ad 7. & opusc. 3. cap. 246. Et opu. 60. c. 22. co. 7. Et 1. co. 15. lect. 1. co. 2. c. vl. pat. 3. a med. Dama. lib. 4. cap. 24.

¶2. Præterea, Causa resurrectionis mortuorum est diuina iustitia, vt scilicet corpora simul præmientur vel puniantur cum animabus, sicut communicauerunt in merito uel peccato: ut dicit Diony. vlti. ca. Cœlest. hier. & etiam Damasc.* in 3. libro. Sed iustitiam Dei necesse esset impleri, etiam si Christus non resurrexisset. Ergo etiam Christo non resurgente, mortui resurgerent. Non ergo resurrectio Christi est causa resurrectionis corporum.

¶3. Præterea, Si resurrectio Christi sit causa resurrectionis corporũ, aut eẽt causa exẽplaris, aut causa effectiua, aut meritoria. Sed non est causa exemplaris: quia resurrectionẽ corporum Deus operabitur: secundum illud Io. 5. Sicut pater suscitat mortuos, Deus autem nõ indiget inspicere ad aliquod exemplar extra se. Similiter ẽt non est causa effectiua: quia causa efficiens non agit, nisi per contactum, vel spiritualem, vel corporalem, manifestum est autẽ quòd resurrectio Christi non habet contactum corporalem ad mortuos, qui resurgent, propter distantiã temporis, & loci, similiter etiam nec contactum spiritualem, qui est per fidem, & charitatem, quia etiam infideles, & peccatores resurgent. Neque etiam est causa meritoria: quia Christus resurgens iam nõ erat uiator, & ita non erat in statu merendi. Et ita nullo modo resurrectio Christi uidetur esse causa nostræ resurrectionis.

Ioan. inter-linea. ibid.

¶4. Præterea, Cum mors sit priuatio uitę, nihil uidetur esse aliud destruere mortem, quàm reducere uitam: quod pertinet ad resurrectionem. Sed Christus moriendo, mortem nostram destruxit. Ergo mors Christi est causa nostræ resurrectionis, non ergo eius resurrectio.

Sed contra est, quod super illud 1. ad Cor. 15. Si Christus prædicatur, quod resurrexit a mortuis, &c. dicit glos.* Qui est causa efficiens resurrectionis nostræ.

Respondeo dicendum, quòd illud, quod est primum in quolibet genere, est causa omnium, quę sunt post, ut dicitur in 2. Metaphy.* Primum autem in genere veræ resurrectionis fuit resurrectio Christi, sicut ex supra dictis* patet. Vnde oportet, quòd resurrectio Christi sit causa nostræ resurrectionis. Et hoc est quod Apostolus dicit 1. ad Cor. 15. Christus resurrexit a mortuis primitiæ dormientium, quoniam quidem per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum. Et hoc rationabiliter: nam principium humanæ viuificationis est verbum Dei, de quo dicitur in Psal. 35. Apud te est fons uitæ. Vnde, & ipse dicit Io. 5. Sicut pater suscitat mortuos, & uiuificat, sic & Filius quos vult viuificat. Habet autẽ hoc naturalis ordo rerum diuinitus institutus, ut quælibet causa primo operetur in id, quod est sibi propinquius, & per illud operetur in alia magis remota: sicut ignis primo calefacit aerem sibi propinquum, per quem calefacit corpora distantia, & ipse Deus primo illuminat substantias sibi magis propinquas, per quas illuminat magis remotas, vt Diony.* dicit 13. capit. Cœlest. Hierar. Et ideo uerbum Dei primo tribuit uitam immortalem corpori sibi naturaliter unito, & per ipsum operatur resurrectionem in omnibus aliis.

2. com. to. 3. §. 53. ar. 3.

q. 13. non multũ pro cal a prin.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ (sicut dictum est*) resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis per uirtutem Verbi uniti, quod quidem operatur secundum uoluntatem. Et ideo non oportet, quod statim sequatur effectus: sed secundum dispositionem Verbi Dei: ut. s. primo conformemur Christo patienti, & morienti in hac uita passibili, & mortali, deinde perueniamus ad participandũ similitudinẽ resurrectionis ipsius.

In cor. ar.

Ad secundum dicendum, quòd iustitia Dei est causa prima resurrectionis nostræ: resurrectio autem Christi est causa secundaria, & quasi instrumentalis. Licèt autem uirtus principalis agentis non determinetur ad hoc instrumentum determinate: tamen ex quo per hoc instrumentum operatur, instrumentum illud est causa efficiens. Sic ergo diuina iustitia, quantum est de se, non est obligata ad resurrectionem nostram causandam per resurrectionem Christi: potuit enim alio modo nos Deus liberare, quàm per Christi passionem, & resurrectionem, vt supra* dictum est. Ex quo tamen decreuit hoc modo nos liberare, manifestum est, quòd resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis.

q. 46. ar. 2. & 3.

Ad tertium dicendum, quòd resurrectio Christi non est propriè loquendo causa meritoria nostræ resurrectionis, sed est causa efficiens, & exemplaris. Efficiens quidem, in quantum humanitas Christi secundum quam resurrexit, est quodammodo instrumentum diuinitatis ipsius, & operatur in uirtute eius, vt supra dictum est.† Et ideo, sicut alia quæ Christus in sua humanitate fecit, uel passus est, ex uirtute diuinitatis eius sunt nobis salutaria, (vt supra dictum est,*) ita & resurrectio Christi est causa efficiens nostræ resurrectionis virtute diuina: cuius proprium est mortuos uiuificare. Quæ quidem uirtus præsentialiter attingit omnia loca, & tempora, & talis contactus virtualis sufficit ad rationem huius efficientiæ. Et quia (vt dictum est*) primordialis causa resurrectionis humanæ est diuina iustitia, ex qua Christus habet potestatem iudicium facere, in quantum filius hominis est, virtus effectiua resurrectionis eius se extendit, non solum ad bonos, sed etiam ad malos, qui sunt eius iudicio subiecti. Sicut autem resurrectio corporis Christi, ex eo quod corpus illud est personaliter Verbo unitum, est prima tempore, ita etiam est prima dignitate, & perfectione: ut dicit gloss.† 1. ad Corinth. 15. Semper autem id quod est perfectissimum, est exemplar eius quod est minus perfectum secundum suum modum: & ideo resurrectio Christi est causa exemplaris nostræ resurrectionis. Quod quidem necessarium est, non ex parte resuscitantis, qui non indiget exemplari, sed ex parte resuscitatorum, quos oportet illi resurrectioni conformari: secundum illud Philip. 3. Reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ. Licèt autem efficientia resurrectionis Christi se extendat ad resurrectionem, tam bonorum, quàm malorum: exemplaritas tamen eius se extendit propriè solum ad bonos, qui sunt facti conformes filiationis ipsius, ut dicitur Rom. 8.

In sol. præced. ad 2.

Gl. interl. super illud 1. Cor. 15. Primitiæ Christus.

Ad quartum dicendum, quòd secundum rationem efficientiæ, quę dependet ex uirtute diuina, communiter tam mors Christi, quàm etiam resurrectio, est causa tam destructionis mortis, quam

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam reparationis vitæ. Sed secũdum rationem exemplaritatis, mors Christi, per quam recessit a vita mortali, est causa destructionis mortis nostræ, resurrectio vero eius, per quam inchoauit uitam immortalem, est causa reparationis vitæ nostræ. Passio tamen Christi est insuper causa meritoria: vt supra dictum est.*

q. 48 ar. 1.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. COnclusio est affirmatiua. Probatur, quia primum in quolibet genere est causa omnium, quæ sunt postea, sed in genere resurrectionis nostræ, primum fuit resurrectio Christi. Vnde oportet, quòd resurrectio Christi sit causa nostræ resurrectionis, & hoc est, quòd dicit Apostolus 1. Corin. 15. Christus resurrexit a mortuis primitiæ dormiẽtium, quoniam quidem per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum, & hoc rationabiliter. Principium enim viuificationis nostræ, est verbum Dei fons vitæ, qui ad similitudinem ordinis naturalis, primo tribuit vitam immortalem corpori sibi naturaliter vnito, & postea per ipsum operatur resurrectionem in omnibus aliis.

1. Cor. 15.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum resurrectio Christi sit causa resurrectionis animarum.

309. Locis supra arti. 1. no. Tra. 23. in Euang. Ioanne med. tom. 9.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd resurrectio Christi non sit causa resurrectionis animarum. Dicit enim Augustin.* super Ioannem, qđ corpora resurgunt per dispensationem humanam, sed animæ resurgunt per substantiam Dei. Sed resurrectio Christi non pertinet ad substantiam Dei, sed ad dispensationem humanam. Ergo resurrectio Christi, & si sit causa resurrectionis corporum, non tamen videtur esse causa resurrectionis animarum.

¶ 2. Præterea, Corpus non agit in Spiritum. Sed resurrectio Christi pertinet ad corpus eius, quod cecidit per mortem. Ergo resurrectio Christi non est causa resurrectionis animarum.

¶ 3. Præterea, Quia resurrectio Christi est causa resurrectionis corporum, omnium corpora resurgent: secundum illud 1. ad Corinth. 15. Omnes quidem resurgemus. Sed non omnium animę resurgent, quia quidam ibunt in supplicium ęternum, vt dicitur Matthæ. 25. Ergo resurrectio Christi non est causa resurrectionis animarum.

¶ 4. Præterea, Resurrectio animarum sit per remissionem peccatorum. Sed hoc factum est per Christi passionem: secundum illud Apocalyp. 1. Lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Ergo resurrectionis animarũ, magis est causa Christi passio, quàm eius resurrectio.

¶ Sed contra est, quòd Apostolus dicit Roma. 4. Resurrexit propter institicationem nostram. Quæ nihil aliud est, quàm resurrectio animarũ.

Et super illud Psalm. 29. Ad uesperum demorabitur fletus, dicit glos. quòd resurrectio Christi est causa resurrectionis nostrę, & animę in presenti, & corporis in futuro.

Respondeo dicendum, ꝙ (sicut dictum est*) resurrectio Christi agit in uirtute diuinitatis, quę quidem se extendit non solũ ad resurrectionem corporum, sed etiam ad resurrectionem animarum: a Deo enim est, & quòd anima uiuat per gratiam, & quòd corpus uiuat per animam. Et ideo resurrectio Christi habet instrumentaliter uirtutem effectiuam, non solum respectu resurrectionis corporum, sed etiam respectu resurrectionis animarũ. Similiter etiam habet rationem exemplaritatis respectu resurrectionis animarũ: quia Christo resurgenti debemus etiam secundum animam conformari, vt sicut, secundum Aposto. Roma. 6. Christus surrexit a mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate uitæ ambulemus: & sicut ipse resurgens ex mortuis, iam nõ moritur, ita & nos existimemus nos mortuos esse peccato, vt iterum viuamus cum illo.

ar. præ. ad 5.

Ad primum ergo dicendum, quòd Aug.* dicit resurrectionem animarum fieri per Dei substantiam, quantum ad participationem: quia. s. participãdo diuinam bonitatem, animę fiunt bonæ & iustę, non autem participando quamcunq; creaturam. Vnde cum dixisset,* Animę resurgũt per substantiam Dei, subdit, Participatione enim Dei fit anima beata, non participatione animæ sanctę. Sed participando gloriam corporis Christi, efficiuntur corpora nostra gloriosa.

Tra. 23. in Ioan. inter principiũ, & me. to. 9.

Eodẽ loco nũc. dicto.

Ad secundum dicendum, quòd efficientia resurrectionis Christi pertingit ad animas, non per propriam virtutem ipsius corporis resurgentis, sed per uirtutem diuinitatis, cui personaliter unitur.

Ad tertium dicendum, quòd resurrectio animarum pertinet ad meritum, quod est effectus iustificationis, sed resurrectio corporum ordinatur ad pœnam, uel premium, quę sunt effectus iudicantis. Ad Christum autem non pertinet iustificare omnes, sed iudicare: & ideo omnes resuscitat secundum corpus, sed non omnes secundam animam.

Ad quartum dicendum, quòd in iustificatione animarum duo concurrunt, s. remissio culpę, & nouitas uitę per gratiam. Quantum ergo ad efficientiam, quę est per uirtutem diuinam, tam passio Christi, quàm resurrectio est causa iustificationis, quo ad vtrunque. Sed quãtum ad exemplaritatem propriè passio & mors Christi, est causa remissionis culpę, per quam morimur peccato; resurrectio autem Christi, est causa nouitatis uitę, quę est per gratiam, siue iustitiam. Et ideo Apostolus dicit Ro. 4. quòd traditus est (scilicet in mortem) propter delicta nostra (scilicet tollenda) & resurrexit propter iustificationem nostram: sed passio Christi est etiam causa meritoria: ut dictum est.*

ar. præced. ad 3. argu.

SVMMA

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. Roman. 4. Psalm. 29. COnclusio est affirmatiua. Et probatur ex illo Rom. 4 resurrexit propter iustificationẽ nostrã, quæ nihil aliud est quã resurrectio animarum. Et super illud Psalmi. 29. Ad vesperum demorabitur fletus, dicit glossa.

¶Quòd resurrectio Christi est causa resurrectionis nostræ, & animæ in præsenti, & corporis in futuro. Habet namque resurrectio Christi virtutem instrumentaliter effectiuam respectu resurrectionis, tum corporis, tum animæ, quia agit in virtute diuinitatis ad omnia se extendentis. Est etiam causa exemplaris resurrectionis animarum, vt ipsi resurgenti secundum animam conformemur. Sicut enim mors Christi est causa remissionis culpæ, per quam morimur peccato, ita resurrectio est causa nouitatis vitæ, quæ est per gratiam, siue iustitiam.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Argumen. cõtra cõcl. Primũ argumẽtum. Non est facile explicare, quomodo resurrectio Christi sit causa nostræ resurrectionis, quapropter vt hæc veritas explicetur arguitur in hunc modum. Posita vera causa ponitur effectus, posita autem resurrectione Christi nondum subsecuta est hominum resurrectio, ergo illa non est causa.

Secũdum. ¶Præterea; si resurrectio Christi sit causa resurrectionis, tum corporis, tum animæ, aut esset causa exẽplaris aut effectiua, aut meritoria, sed non est causa exemplaris: etenim resurrectionem corporum Deus operabitur, secundum illud Ioann. 5. Sicut pater suscitat mortuos, Deus autem non indiget inspicere ad aliquod exemplar extra se, similiter etiam non est causa effectiua: quia causa efficiens nõ agit, nisi per contactum, vel spiritualem, vel corporalem. Manifestum est autem, quòd resurrectio Christi, non habet contactum corporalem ad mortuos, qui resurgent propter distantiam temporis, & loci. Similiter etiam nec contactum spirituale, qui est per fidẽ, & charitatem, quia etiam infideles, & peccatores resurgent. Neque etiam est causa meritoria, quia Christus resurgens iam non erat viator, & ita non erat in statu merendi, vnde nullo modo resurrectio Christi videtur esse causa resurrectionis nostræ.

Ioan. 5.

Tertium. ¶Explicatur hoc euidentius, nam Diuus Thomas non solum asserit in conclusione, quòd Christus resurgẽs sit causa nostræ resurrectionis efficiẽs, quòd facile est intellectu, sed etiam quòd resurrectio Christi sit causa nostræ resurrectionis efficiens, quod fere non intelligitur. Nam id quod præterijt, & iam non est a multo temporis spatio, non operatur: sed resurrectio Christi iam præterijt, & non est, ergo non operatur tanquam efficiens causa.

3. cõcl. Deꝰ est prima causa gr̃æ, & gloriæ, & omniũ beneficiorum. Ioan. 3. 2. cõclusio Christus quatenus redemptor est causa gratiæ, & gloriæ, & omniũ beneficiorũ, quæ ad sanctam ordinantur. Ioan. 5. Matt. 18. Ioan. 1.

¶In huius rei expositionem est prima cõclusio. Deus sua autoritate est causa prima gratię & gloriæ nostræ atque omnium quæ ad nostram salutem pertinent. Hæc conclusio apertissima est. Nam omnia a Deo procedunt, & per ipsum sunt omnia, ob idque & ipsius Christi incarnationis Deus fuit causa, atque adeo omnium beneficiorum quæ per Christum humano generi sunt præstita. Vnde illud Ioan. 3. sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret, &c.

¶Secunda conclusio. Christus etiam quatenus redemptor est causa etiam eorundem beneficiorum per potestatem sibi a patre diuinitus collatam. Hæc conclusio inde efficaciter probatur, quia Christus Deus & homo nostram operatus est redemptionem copiose, vnde constat regem fuisse regni cęlorum, hoc est, iure sibi competere rationem nostrarum actionum exigere, præmiaque & supplicia decernere, iuxta illud Ioan. 5. Omne iudicium dedit pater filio, dedit enim ei iudiciũ facere, quia filius hominis est. Et Matth. 28. Data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra. Et Ioan. 1. Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti a patre plenum gratiæ & veritatis, & de plenitudine eius nos omnes accepimus.

¶Tertia conclusio. Certissimè asserendum est, quòd resurrectio Christi nostræ resurrectionis sit causa. Patet ex illo Rom. 4. Traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationẽ nostram. Vbi notandum est discrimen inter passionẽ, & resurrectionẽ. Nam resurrectio nõ eodẽ modo fuit causa salutis nostræ, quo passio: hæc enim fuit causa meritoria, illa vero nequaquã, quoniã meritũ nõ est nisi viatoris opus, terminus autem viæ in Christo mors fuit. Igitur cum ait Apostolus, traditum Christum propter delicta, & resurrexisse propter iustificationẽ nostram, non idem genus causæ vtrobiq; designat illa præpositio (propter) siquidem passio nõ modo vt instrumentum, sed vt meritum fuit causa remissionis culpæ, & iustificationis, resurrectio vero Christi non potest operari nostrã resurrectionem, vt meritũ, bene tamen vt instrumentum diuinitatis, & vt causa exemplaris, quod iam iam explicare paramus. Et vt de causa exemplari aliquid statim dicam, sciendum est, quòd quia iustificatio motus est quodãmodo inter duo extrema, puta, quia, ex peccatis extinctis in nouam resurgimus vitam, & termi nus ille à quo similitudinẽ gerit mortis Christi, qua etucifixa sunt, & abolita nostra peccata, resurrectio vero effigies est termini ad quem, scilicet nouæ vitæ, appositissimè dixit Apostolns, traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostrã. Fuit enim Christi resurrectio exemplaris causa nostræ à delictis resipiscẽtiæ, iuxta illud, quomodo Christus resurrexit a mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Quanquam Hieronymus nihil hic amplius mysterij speculatus est, quàm quòd resurrectio Christi fuit necessaria, vt confirmaretur iustitia credentium.

Hierony.

¶Et certè cum Apostolus 1. Cor. cap. 14. tribuat non modo iustificationem, sed etiam remissionem peccatorũ ipsi resurrectioni, dum inquit, si Christus non resurrexit adhuc estis in peccatis vestris, intelligentia Diui Hieronymi videtur amplectenda. Vt videlicet abolitio peccati, & iustificatio tribuatur morti Christi, tanquam causæ sufficienti, quippe qui tantum dependit in carne sua, quantum peccatis nostris debebatur, sed resurrectioni tribuatur consecutio remissionis peccati, vtpote per quã ad fidem perducti sumus, qua virtutis passionis, & mortis Christi nobis fieret applicatio. Sed profecto plus videtur tribuere D. Paulus resurrectioni Christi.

1. Cor. 15.

¶Quarta conclusio. Resurrectio Christi est causa exẽplaris nostræ resurrectionis. Hæc cõclusio ex dictis vtcunque patere potest. Sed probatur distinctè. Etenim corpora nostra instar sui corporis suscitanda sunt, iuxta illud Diui Pauli ad Philip. 3. Saluatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Quod verbum Ecclesia in die Transfigurationis canit, propterea quod illic Dominus, & viuis, & defuncto Moysi & seruato Eliæ ostendit quemadmodum ad eius exemplum omnes debeamus resurgere.

4. cõclusio. Philip. 3.

¶Quomodo autem sit exemplar resurrectionis, & iustificationis animæ in superiori conclusione tactum est.

¶Hoc autem exemplar non est necessarium ex parte resuscitantis, qui non indiget exemplari, sed ex parte resuscitatorum, quos oportet illi resurrectioni conformari.

¶Quinta conclusio. Resurrectio Christi non est causa meritoria nostræ resurrectionis.

5. cõclusio.

¶Hæc conclusio sufficienter probatur ex argumento, quod in litera insinuat D. Thom. nam Christus resurgẽs iam non erat viator, eratque extra statum merendi, ergo in resurrectione sua nihil nobis promeruit.

6. cõclusio. Quomodo resurrectio Christi sit causa efficiẽs nostræ resurrectionis difficilem habet explicationem. Caietanus.

¶Sexta conclusio. Resurrectio Christi fuit & erit causa efficiens nostræ resurrectionis.

¶Hanc conclusionem affirmat hic aperte Diuus Thomas. Sed eius veritatem ostendere arduum opus est. Dominus Caietanus in primo articulo in huius rei expositionem sic procedit.

¶Aduerte, inquit, quòd humanitas Christi, quia est organum coniunctum personaliter verbo Dei, est velut vniuersale instrumentum Dei ad miracula faciẽda, vt ex superius dictis habetur. Determinatur autẽ ad esse instrumentum ad hoc vel illud opus miraculosum per aliquã ipsius

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipsius cõditionem: ita quod ex hoc quod passa est, intelligimus communicatam sibi per quãdam appropriationẽ virtutem remissiuam peccatorum, & ex hoc quod resurrexit, communicata similiter est sibi virtus resuscitatiua mortuorũ, & sic de alijs, similibus instrumẽtalibus actionibus, quæ humanitati Christi tribuuntur instrumẽtaliter, Deo autem principaliter: sic enim resurrectio Christi dicitur causa nostræ resurrectionis: quoniã per ipsam, vt dictum est, Christus homo instrumentum efficax cõstitutus est ad resuscitandos homines in vitã æternam. Aliam expositionẽ huius adhibet Caietanus in secundo articulo dicens in hunc modũ. Vt intelligatur quomodo resurrectio Christi sit causa efficiẽs nostræ resurrectionis oportet ex superioribus recolere, quòd potentia, seu omnipotentia humanitatis Christi licèt instrumentaria sit, extẽdit se ad quæcunq; mirabilia opera exceptis his quę spectant ad primam rerum creationem. Vnde si virtus deitatis principalis extẽdit se ad vitam corporum, & animarum, extendit etiam se virtus instrumẽtalis humanitatis Christi. Rectæ videtur esse istæ expositiones Caietani: Verũ, vt mea fert opinio, in hoc deficiunt, exponunt siquidem, quomodo humanitas Christi resurgentis sit causa nostræ resurrectionis efficiens, de quo nihil in præsentia inquiritur, at nõ exponunt id quod desideratur, quomodo resurrectio Christi quæ iam præterijt, sit causa efficiens nostræ resurrectionis.

¶Pro cuius explicatione sciendũ est, quod si sit sermo de causa agenti, & principali, nõ est nisi diuinitas vnita in Christo. Eadẽ enim quæ fuit causa resurrectionis suæ, erit & nostræ. Et certum est, quòd humanitas quæ in triduo nõ habuit partes coniunctas, nõ fuit causa suę resurrectionis, sed diuina virtus Christo communicata, qui & animam habebat diuinitati cõiunctam, & simul corpus, quare eadem virtute eaſdem partes coniũxit, & eadẽ virtute nos quoque resuscitabit. Et hoc est, quod ait Paulus ad Rom. 7. Qui suscitauit Christũ a mortuis, viuificabit mortalia corpora nostra. Si vero de causa instrumentali fiat sermo, resurrectio ipsa Christi, hoc est, cõiunctio corporis & animæ suæ est instrumẽtum cõiunctum eius diuinitati, quo mediante nostræ resurrectionis erit causa.

Quemadmodum, vt libro tertio cap. 15. ait Damascenus, tactu corporali mundauit leprosum, & linitione oculos aperuit cæco. Et cum sit instrumentum diuinæ virtutis, quæ ad omnia se se extendit, potest operari ad distans loco, & tempore, & per contactum, quem habuit ad humanitatem Christi cum resurrexit à mortuis, assumpta est a diuina virtute, vt habeat vim exuscitandi mortuos in fine dierum.

¶Sed quomodo actiones omnes Christi fuerint nobis saluti ferę, & quomodo sint causæ efficientes nostræ salutis explicatum est fusissime supra quæst. quadragesima octaua, art. 6. Nunc ad argumenta in principio facta satisfaciendum est.

¶Ad primum respondetur, quòd resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis per virtutem verbi vniti, quod quidem operatur secundum voluntatem, & ideo non oportet quòd statim sequatur effectus, sed secundũ dispositionem verbi Dei, & secundum definitionem, & decretum diuinæ sapientiæ, vt scilicet, primo conformemur Christo patienti, & morienti in hac vita mortali, deinde perueniamus ad participandam similitudinem resurrectionis ipsius.

¶Ad secundum argumentum iam expositum est a nobis quemadmodum resurrectio Christi proprie loquẽdo non sit causa meritoria nostræ resurrectionis, sed efficiẽs, & exẽplaris. Efficiens quidem virtute diuina, cuius proprium est mortuos viuificare, quæ quidem virtus præsentialiter attingit omnia loca, & tempora; & talis cõtactus virtualis sufficit ad rationẽ huius efficientiæ. Et quia proximalis causa resurrectionis humanæ est diuina iustitia, ex qua Christus habet potestatẽ iudiciũ facere in quã rũ filius hominis est, virtus effectiua resurrectionis eius se extendit non solum ad bonos, sed etiam ad malos, qui sunt eius iudicio subiecti. Licèt autẽ efficientia resurrectionis Christi se extendat ad resurrectionẽ tam bonorũ quam malorum, exemplaritas tamen eius se extendit propriè solum ad bonos, qui sunt facti conformes filiationis ipsius, vt dicitur Rom. 8.

Rom. 8.

¶Ad tertium argumentum ex dictis patet solutio. Nã cum sit instrumentũ diuinæ virtutis, nihil efficitiæ perdit resurrectio Christi iam facta, & præterita, liquidẽ diuina virtus præsentialiter attingit omnia loca & tẽpora.

Ad tertiũ.

QVAESTIO LVII.

De Ascensione Christi, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de Ascensione Christi.

¶Et circa hoc quæruntur sex.

¶Primò, Vtrũ fuerit conueniens Christum ascendere.

¶Secundo, secundum quam naturam conueniat sibi ascensio.

¶Tertio, vtrum propria virtute ascenderit.

¶Quarto, vtrum ascenderit super omnes cœlos corporeos.

¶Quinto, vtrum ascenderit super omnes spirituales creaturas.

¶Sexto, de effectu ascensionis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum fuerit conueniens Christum ascendere.

AD primũ sic proceditur. Videtur, quod non fuerit conueniens Christum ascẽdere. Dicit enim Philosophus * in 2. de Cœl. quòd illa quæ optimo modo se habent, possident suum bonum sine motu. Sed Christus optimè se habuit: quia & secundum diuinam naturam est summum bonum, & secundum humanam naturam est summè glorificatus: ergo suum bonum habet sine motu. Sed ascensio est quidam motus: ergo non fuit conueniens, quòd Christus ascenderet.

3. dist. 22. q. 3. art. 1. Et opus. 3. ca. 247. Et opus. 60. c. 23. princi. * sibr. 2. cõ. 64. 65. 66. tomo. 2.

¶2. Præterea, Omne quod mouetur, mouetur propter aliquid melius. Sed Christo non fuit melius esse in cœlo, quàm in terra: nihil enim accreuit sibi per hoc quod fuit in cœlo: neque quantum ad animam, neque quantum ad corpus. Ergo videtur, quòd Christus non debuerit in cœlum ascendere.

¶3. Præterea, Filius Dei humanam naturam assumpsit ad nostram salutem. Sed magis fuisset salutare hominibus, quòd semper conuersaretur nobiscum in terris: vnde ipse dixit discipulis suis Lucæ. 17. Venient dies, quando desiderabitis videre vnum diem Filij hominis: & non videbitis. Videtur ergo, quòd non fuerit conueniens Christum ascendere in cœlum.

¶4. Præterea, Sicut Gregor. * dicit 14. Moral. Corpus Christi in nullo mutatum fuit post resurrectionem. Sed nõ immediatè post resurrectionem

lib. 14. cap. 31. a med.

ctionem ascendit in cęlum: quia ipse dicit post resurrectionem, Ioan. 20. Nondum ascendi ad Patrem meum. ergo videtur, quòd nec post quadraginta dies ascendere debuerit.

¶Sed contra est, quod Dominus dicit Ioã. 20. Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum.

¶Respondeo dicendum, quòd locus debet esse proportionatus locato. Christus autem post resurrectionem, vitam immortalem, & incorruptibilem inchoauit. Locus autem, in quo nos habitamus, est locus generationis, & corruptionis, sed locus cęlestis est locus incorruptionis. Et ideo non fuit conueniens, quòd Christus post resurrectionem remaneret in terris, sed conueniens fuit, quod ascenderet in cœlum.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd illud optimè se habens, quod sine motu possidet suum bonum, est ipse Deus: quia est omnino immutabilis, secundum illud Malach. 3. Ego Dominus, & non mutor. Quælibet autem creatura est mutabilis aliquo modo, vt patet per Augu.* 8. super Genes. ad literam. Et, quia natura assumpta à filio Dei, remansit creatura, (vt patet ex his quæ supra * dicta sunt) non est inconueniens, si ei aliquis motus attribuatur.

lib 8. c. 14. Idem 3. q. 1. art. 1.

¶Ad secundum dicendũ, quòd per hoc, quòd Christus ascendit in cœlum, nil ei accreuit, quantum ad ea quæ sunt de essentia gloriæ, siue secundum corpus, siue secundum animam, tamẽ accreuit ei aliquid quantum ad loci decentiam: quod est ad bene esse gloriæ: non quòd corpus eius aliquid aut perfectionis, aut conseruationis acquireret ex corpore cœlesti, sed solummodo propter quandam decentiam, hoc autem aliquo modo pertinebat ad eius gloriam. Et de hac decentia gaudium quoddam habuit nõ quidem quòd tunc de nouo de hoc gaudere inciperet, quando in cęlum ascendit, sed quia nouo modo de hoc gauisus est, sicut de re impleta. Vn de super illud Psalm. 15. Delectationes in dextera tua vsque in finem, dicit * glo. Delectatio, & lætitia erit mihi in conspectu tuo, humanis obtutibus subtracto.

Glos. ordi.

¶Ad tertium dicendum, quòd licèt præsentia corporalis Christi fuerit subtracta fidelibus per ascensionẽ, præsentia tamẽ diuinitatis ipsius semper adest fidelibus: secundũ quod ipse dicit Matthæ. vlti. Ecce, ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad cõsummationem seculi. Qui enim ascendit in cęlos, nõ deserit adoptatos: vt Leo Papa dicit. Sed ipsa ascẽsio Christi in cęlum, & qua corporalem suam præsentiã nobis subtraxit, magis fuit vtilis nobis, quã præsentia corporalis fuisset. Primo quidẽ propter fidei augmentum, quæ est de nõ visis. Vnde ipse Dominus dicit discipulis suis Ioan. 16. quòd Spiritus sanctus aduenies arguet mundum de iustitia, scilicet eorũ qui credunt: vt Aug.* dicit super Ioan. Ipsa quippe fidelium cõparatio, infidelium est vituperatio. Vnde subdit, Quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me: beati enim qui nõ vident, & credunt. Erit igitur vestra iustitia, de qua mundus arguetur, quoniam in me quem non videbitis, credetis. Secundo ad spei subleuationem. Vnde ipse dicit Io. 14. Si abiero, & præparauero vobis locum, iterũ veniam, & accipiam vos ad me ipsum, vt vbi ego sum, & vos sitis. Per hoc enim, quòd Christus humanam naturam assumptam in cœlo collocauit, dedit nobis spem illuc perueniendi: quia vbi fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ: vt dicitur Matth. 24. Vnde & Mich. 2. dicitur, Ascendit pandens iter ante eos. Tertio, ad etigendum charitatis affectum in cęlestia. Vnde dicit Apost. Colossens. 3. Quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terrã: vt enim dicitur Matthæ. 6. Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Et quia Spiritus sanctus est amor, nos in cęlestia rapiens, ideo Dominus dicit discipulis Ioan. 16. Expedit vobis vt ego vadam: si enim non abiero, Paracletus nõ veniet ad vos: si autem abiero mittam eum ad vos. Quod exponens August.* super Ioan. dicit, Non potestis capere spiritum, quamdiu secundum carnem persistitis nosse Christũ. Christo autem discedente corporaliter, non solum Spiritus sanctus, sed & Pater, & Filius illis affuit spiritaliter.

Tra. 94 in Ioan. post med. to. 9.

¶Ad quartum dicendum, quòd licèt Christo resurgenti in vitam immortalem, congrueret locus cælestis: tamen ascensionem distulit, vt veritas resurrectionis comprobaretur. Vnde dicitur Act. 1. quòd post passionem suam præbuit seipsum viuum discipulis, in multis argumentis per dies quadraginta. Vbi dicit quædam glo. * quòd quia per quadraginta horas mortuus fuerat, quadraginta diebus se viuere confirmat. Vel per quadraginta dies tempus præsentis seculi, quo Christus in Ecclesia conuersatur, potest intelligi: quia homo constat ex quatuor elementis, & eruditur contra transgressionem decalogi.

Gl. or. ibi.

SVMMA TEXTVS.

CONclusio est affirmatiua Et probatur ex illo Io. 20. Ascendo ad patrem meum, & patrem vestrũ. Et certè conueniens nõ erat, Christum post resurrectionem in terris remanere, quia locus debet esse proportionatus locato, ipse autem post resurrectionem, immortalem, & incorruptibilem vitam inchoauit, locus vero in quo nos habitamus est locus generationis, & corruptionis, vnde secundum decentiam locus cœlestis ei competebat.

Cõclusio. Ioan. 20.

EXPOSITIO ARTICVLI

INdubitata fide credendum est, quòd Christus post resurrectionem suam à mortuis non mãserit in hoc mũdo, aut paradiso aliquo terrestri, sed ascẽderit corpore in cęlos ad thronum vsq; gloriæ Dei, siquidem consummato redemptionis nostræ mysterio, & animabus sanctis de limbi captiuitate liberatis, ascendit Christus cum triumpho in cœlos. Quæ quidem veritas in scripturis habetur expresse; dicit enim apud Ioannem, Ascendo ad patrem meum. Marcus dicit, Elevatus est in cœlum. Lucas, Ferebatur in cœlum. Paulus, Penetrauit cœlos, quibus addit

Tra. 95. in Ioan. ante med. to. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

addit Marcus, Et sedet a dextris Dei. Et quidem ex verbis Euāgelistarum ad coronidem suorum Euangeliorū, & ex Actorum cap. 1. licet clare deducere quæcunq; spectant ad hanc materiam, quando ascenderit, quo ascenderit, & quomodo ascenderit, quid ante, quid post, quid in ipsa factum sit ascensione, ex his enim facilè intelligitur, quādo Christus ascenderit. Ascendit certè quadragesimo post resurrectionem suam die, vt habetur Actor 1. Non vtique statim a resurrectione, sed debuit mora temporis intercedere, quo præberet seipsum vivum post passionem suam in multis argumētis per dies quadraginta apparens eis, loquens ad cōsolationem eorum de regno Dei, scilicet, quale esset, in quibus consisteret, & quibus mediis primo ius in illud, deinde possessionem eius obtinemus. Disposuit quoq; in hoc temporis interstitio, quæ pertinent ad Hierarchiam Ecclesiæ. Constituit namque Petrum pastorem vniuersalem totius gregis sui Ioan. 21. Quod est munus, & officium summi sacerdotis, & Pontificis vsque nunc perseverans in Ecclesia catholica. Omnes autē Apostolos misit eū potestate, qua ipse venerat docendi, regendi, plantandi, euellendi, ligandi atque soluendi, remittendi denique & retinendi peccata hominū Io. 20. Quod similiter est munus Episcopale, & sacerdotale perseverans in Ecclesia vsque in hodiernum diē. Ad quæ munera rite peragenda aperuit eis tunc sensum, vt intelligerent scripturas, ne, scilicet, indocti ad gubernandam Ecclesiam deuenirent. Inter alia etiā hoc præcepit Apostolis suis iam ascensurus, ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarent promissum patris, & hæc omnia cum dixisset videntibus illis eleuatus est.

Acto. 1.

Quando ascenderit Christus.

Acto. 1.

Ioan. 21.

Ioan. 20.

¶ Sed interrogabit discipulus, ex quo loco ascenderit Dominus. Nam Diuus Matthæus videtur dicere, quòd ex Galilæa ex monte Thabor. Marcus vero, quod ex Hierusalem. Dicit enim, quòd recumbentibus illis vndecim, videlicet in ciuitate Hierusalem, apparuit, & exprobrauit incredulitatem eorum, & duritiā cordis, quia his qui viderant eum resurrexisse non crediderant, & Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis assumptus est in cælum. Sed Lucas aperte dicit, Eduxit autem eos foras in Bethaniam in montem, qui est Olineti sabbathi iter habens a ciuitate, & eleuatis manibus benedixit eis, & factum est dum benediceret illis recessit ab eis, & ferebatur in cœlum Itaque certissimè asserendum est, quòd Christus ascensurus ad Patrem eduxit discipulos foras in Bethaniam, vt vnde perrexit ad passionem, inde & pergeret ad patrem, locumque sibi ob Magdalenam, Martha, & Lazarum charissimum sua honoraret ascensione, ac designaret ad quem locum descensurus sit, cum venturus est ad iudicandum viuos & mortuos. Is enim locus videtur ex Ioelis. 3. futurus valis Iosaphat, qui est in pede montis Olineti, cui & adiacet atque coniuncta est Bethania, vnde è monte Olineti in Actis Lucas Dominum indicat ascendisse, cum Apostolos post ascensionem narrat a monte Olineti reuersos Hierosolymam.

Ex quo loco ascēdit Christus.

Ioel. 3.

¶ Sed & illud solet quæri, vtrum ascēderit in multorū præsentia. Et quidem certum est ibidem fuisse præsentes numero plures. Quia dicitur Actorum. 1. Igitur qui conuenerant, interrogabant eum dicentes: Domine si in tempore hoc restitues regnum Israel? Præterea est certum ibi fuisse vndecim Apostolos præsentes. Nam Lucas dicit: Eduxit autem eos, scilicet, vndecim Apostolos in Bethaniam, &c. Insuper vix dubium esse potest, quin fuerint ibi præsentes, plusquam quingenti fratres, hoc est Christi fideles. Nam illos, de quibus Paulus dicit 1. ad Cor. 15. Deinde visus est plusquam quingentis fratribus, verisimile est in ascensione Domini fuisse, eo quod eisdem se tam amicè tamque familiariter spectandum præbuerat. Imo quidam sancti Doctores intelligunt præfata verba Pauli, de ea apparitione, qua apparuit Christus suis in die ascensionis, eo quod particula ista (deinde) tertio repetita, non indicet eo loco ordinem rei gestæ, sed magis seriem narrationis, qua articulatim narrantur, quæ autea gesta fuerant. Omnibus itaq; congregatis circa montem Olineti, venit eo Iesus cū vndecim Apostolis velut ducibus ac capitibus Ecclesiæ, & religionis. Quod autē venerit cum illis in montem Olineti ambulans cum eis, certum est quia Lucas ait: & eduxit illos foras in Bethaniam.

Ascendit Christus ī præsentia multorū. Actor. 1.

1. Cor. 15.

¶ Sed quomodo ipsa ascensio facta sit, in sequentibus articulis elegantet in primis explicat D. Tho.

Ascendens Chīs in cælum benedixit suis.

¶ Nunc tantum commemorandum est, quòd ascensurus ad Patrem benedixit suis, id est, bene precatus est, & pacem, & salutem illis precatus est. Dicere autem Dei semper efficax est.

¶ Quare & benedicere eius non potuit nō esse efficax, vt eo signo benedictionis verba penitius discipulorum cordibus insiderent, ac benedictionis gratia ipsis veluti impertiretur, & infunderetur: Qui ritus, & in veteri Ecclesia vsitatus fuit, siquidem de Aaron dicitur Leuiti. 9. quòd expleto sacrificio extendens manum ad populum benedixit eis vnde & Christiana respublica hunc morem suscepit, vt in benedictionibus sacerdos manum eleuet signum crucis formans, vnde omnis pendet benedictionis efficacia.

Leuit. 9.

¶ An vero Christus benedicendo, hoc est, bona illis imprecando vsus fuerit signo crucis tacet Euāgelium. Sed vero simile est Christum hoc signo vsum fuisse, maximè tunc post triumphum victoriæ per agonem crucis, ad declarandum Deum Patrem nos benedicere omni benedictione in cœlestibus per triumphum crucis.

¶ De illo etiam verbo, quòd commemoratur in Actis Apostolicis, & conuescens præcepit eis, ſolet moueri quæstio, an rectè hoc dictū, & interpretatum sit. Valla, Erasmus, & multi alij græcizantes dicunt, quòd in Græco nō habetur conuescens, sed conuersans, siue congregans illos. Sed Hieron. Chryso. & ferè omnes Patres sequuntur nostram lectionem, quæ certè nullum incommodum habet, quin potius significat, quòd in discessu comedit cum illis ad ostendendam suæ resurrectionis, & ascensionis veritatem.

Explicatur illud Euangelij, & cōuescens præcepit eis.

¶ Sed vtrum solus ascenderit Christus interrogant nonnulli Theologi. Certè non solus ascendit, sed simul alij cum ipso.

Probat, q̄ Christ⁹ nō ascenderit solus.

¶ Nam Matth. 27. post narrationem passionis legitur sic; Et multa corpora Sanctorum surrexerunt, & exeuntes de monumentis post resurrectionem eius venerunt in sanctam ciuitatem, & apparuerunt multis. Et hęc sane corpora Sanctorum verosimile est ascendisse simul cum Christo, & præterea infinitus numerus animarum sanctarum, quas de limbo eduxerat, afferēs secum primitias ex oī genere nationis humanæ, ex Patriarchis, ex Prophetis, ex Regibus, ex sacerdotibus, ex plebæis, ex martyribus, ex eis etiam qui mundo quidem incogniti, tamen eximiè fuerunt sancti. Quod ita factum esse testatur scriptura ad Ephes. 4. cum inquit, Ascendens Christus in altum captiuam duxit captiuitatem.

Ephe. 4.

¶ In cruce quidem Christus omnes cepit captivos, quos redemit, ascendens vero è terris ad Patrem spolia cepit inferni, hoc est Sanctorum animas quæ ibi tenebantur inclusæ, quas secum in cœlum victor adduxit.

Chīs post ascensionē aliqñ descendit ad terram. Actor. 9. Acto. 26.

¶ Postremo dubitatur, vtrum postquam ascendit in cœlum descenderit ad terram, vt cum apparuit Paulo, vel Petro Romæ. Actorum enim 9. sic habetur, Ego sum Iesus, quem tu persequeris. Et infra, Dominus Iesus misit me, qui apparuit tibi in via. Et Actorū 26. Ad hoc enim apparui tibi.

1. Cor. 15.

¶ Ad hoc dicendum est, quòd Christus semel ascendēs in cœlum, adeptus est sibi & nobis in perpetuum ius, & dignitatem mansionis cœlestis: cui tamen dignitati non derogat, si ex aliqua dispensatione Christus quandoque corporaliter ad terram descendat, vel vt ostendat se omnibus, sicut in iudicio, vel vt ostēdat se alicui specialiter, sicut Paulo; vt habetur Act. 9. Et ne quis credat hoc factū fuisse non Christo ibi corporaliter præsente, sed aliqualiter apparente, contrarium apparet per hoc, quòd ipse Apostolus dicit 1. ad Corin. 15. Ad confirmandam resurrectionis fidem, nouissimè omnium tanquam abortiuo visus est, & mihi.

¶ Quæ quidem visio veritatem resurrectionis nō probaret, nisi verum Christi corpus visum fuisset ab eo.

ARTI-

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum conueniat Christo ascendere in cœlum secundum diuinam naturam.

3 11 3. dist. 22. q. 3. ar. 1. ad 2. Et opus. 3. c. 247.

AD secundum sic proceditur. Videtur quòd ascendere in cælum conueniat Christo secundum diuinam naturam. Dicitur enim in Psalmo 46. Ascendit Deus in iubilatione & Deuteronomio. 33. Ascēde super cœli, auxiliator tuus. Sed ista dicuntur de Deo etiam ante Christi incarnationē. Ergo Christo conuenit ascendere in cœlum, secundum quod Deus.

¶ 2. Præterea, Eiusdem est ascendere in cœlū, cuius est descendere de cælo: secundum illud Io. 3. Nemo ascendit in cælum, nisi qui de cælo descēdit, & Ephes. 4. Qui descendit, ipse est & qui ascēdit. Sed Christus descendit de cęlo, non secū dum quod homo, sed secundum quod Deus: nō enim humana eius natura ante in cęlo fuerat, sed diuina, ergo videtur, quòd Christus ascenderit in cœlum, secundum quod Deus.

¶ 3. Præterea, Christus sua ascensione ascēdit ad Patrem: Sed ad Patris æqualitatem nō peruenit, secundum quod homo, sic enim dicit, Pater maior me est, vt habetur Ioan. 14. ergo videtur, quòd Christus ascendit secundum quod Deus.

Sed contra est, quod Eph. 4. super illud, Quod autem ascēdit, quid est nisi quia & descendit? dicit glos.* Constat quòd secundum humanitatem Christus descendit & ascendit.

Ex glo. interlineari,

Respōdeo dicendum, quòd ly secūdum, duo potest notare, scilicet conditionem ascendētis, & causam ascensionis. Et si quidem designet cōditionem ascendentis, tūc ascendere non potest cō uenire Christo secundum conditionem diuinæ naturæ, tum quia nihil est diuinitate altius, quo possit ascendere: tum etiam quia ascensio est motus localis, qui diuinæ naturę non competit, quę est immobilis & inlocalis. Sed per hunc modū, ascensio competit Christo secundum humanam naturā, quę continetur loco, & motui subiici potest. Vnde sub hoc sensu poterimus dicere, quòd Christus ascendit in cælum secundum quod homo, non secundum quod Deus. Si verò ly secundum, designet causam ascensionis, cùm Christus ex virtute diuinitatis in cęlum ascenderit, nō autem ex virtute humanę naturę, dicendum est q̄ Christus ascendit in cęlum, non secundum quod homo, sed secundum quod Deus. Vnde Aug.† dicit in serm. de Ascensione, De nostro fuit, quòd filius Dei pependit in cruce, sed de suo, quòd ascendit.

In ser. 3. & est 176. in ordine a me. 10. 10.

Ad primum ergo dicendum, q̄ auctoritates illę propheticè dicūtur de Deo, secundum quod erat incarnādus. Potest tamen dici, quòd ascendere, etsi nō propriè conueniat diuinę naturę, potest tamē ei metaphoricè cōuenire, prout scilicet dicitur in cor hominis ascendere, quādo cor hominis se subiicit, & humiliat Deo. Et eodē modo metaphoricè dicitur ascēdere, respectu cuiuslibet creaturæ, ex eo quòd eam subiicit sibi.

Ad secundum dicendum, quòd ipse idem est qui ascendit & qui descendit (dicit enim Aug.† in libro de Symbolo, Quis est qui descēdit? Deus homo, quis est qui ascendit? idem ipse Deus homo.) Descensus tamen duplex attribuitur Christo: vnus quidē, quo dicitur descendisse de cœlo, qui quidem attribuitur Deo homini, secundum quod Deus. Non enim est iste descensus intelligendus secundum motum localem, sed secundū exinanitionem, qua cum in forma Dei esset, seruiformam suscepit. Sicut enim dicitur exinanitus non ex eo, quòd suā plenitudinem amiserit, sed ex eo, q̄ nostram paruitatem suscepit: ita dicitur descendisse de cælo, non q̄ cœlum deseruerit, sed quia naturam terrenam assumpsit in vnitatē personę. Alius autem est descensus, quo descendit in inferiores partes terræ: vt dicitur Ephes. 4. Qui quidem est descensus localis, unde cōpetit Christo secundum cōditionem humanę naturę.

lib. 4. ca. 7. circa principiū, to. 9.

Ad tertium dicendum, quòd Christus dicitur ad Patrem ascendere, inquantum ascendit ad cō sessum paternę dexterę: quod quidem conuenit Christo aliqualiter secundum diuinam naturā, aliqualiter autem secundum humanam, secundū quod infra dicetur. *

q. 58 ar. 2. & 3.

SVMMA TEXTVS.

Prima conclusio. PRima conclusio. Ascendere, si dictio, secundum, designat conditionem ascendentis, non conuenit Christo secundum diuinam naturam, quia nihil est diuinitate altius, quo possit ascendere, nec diuinitati motus localis competit.

2. Conclu. ¶ Secunda conclusio. Secundum istum modum cōuenit Christo ascensio secundum humanam naturam, quę loco continetur & moueri potest. Vnde in hoc sensu Christus dicitur ascendisse in cælum secundum quod homo, & hoc est quod dicit glossa super illud ad Ephesios. 4. quod autem ascendit, quid est nisi quia & descēdit, glossa inquit. Constat, quod secundum humanitatē Christus descendit & ascendit.

Ephe. 4.

3. Conclu. ¶ Tertia conclusio, Si agitur de causa ascensionis, dicendum est, Christum in cælum ascendisse non ut homo, quia ex virtute diuinitatis ascendit & non ex virtute humanæ naturæ. Quare Augustinus dicit in sermone de ascensione, de nostro fuit, quod filius Dei pependit in cruce, sed de suo quod ascendit.

Augus.

EXPOSITIO ARTICVLI.

IN hoc articulo Diuus Thomas explicat dubiū, quod hominibus occurrit de ascēsione Domini, nam Christus erat Deus, Deus autem vbique est, neque vsquā absens esse potest, quomodo igitur credi poterit ipsum ascēdisse de loco inferiori ad locum superiorem? Huic percōtationi respondet Diuus Thomas, quòd Christus etiam verus homo erat, cuius natura humana non vbiq; est, sed certo loco præsens existit. Vt Deus igitur & secundum diuinam naturam non ascendit, sic enim implet cęlum & terram & nusquam absens est, verū vt homo & secundum humanam naturam ascendit, quia in illa natus hic de virgine Maria nondum fuerat in cæ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lo. Hinc dicit ad Magdalenam, Noli me tangere sed uade ad fratres meos, & dic illis, Ascendo ad Patrem meũ & Patrem vestrum, Deum meum & Deum vestrum, quasi diceret. Ego qui loquor tecum, & secundum naturam qua loquor tecum, qua mortuus sum, & resurrexi qua & illis frater sum ego homo, & in hoc natura ascendo non in natura qua Deus sum, quia in diuinitate vniuersum mundum impleo cum Deo Patre, sumque Alpha, & O principium & finis.

Vna & eadem persona secũdũ vnã naturam ascendit, & secũdum aliam immota persistit.

¶ Sed dices valde mirabile est personam vnam eãdemque secundum vnam naturam ascendere, & secundum aliam nõ ascendere, imo manere immotam. Respondetur, id neque esse impossibile nec mirabile omnino. Simile nanque exemplum in omnibus hominibus reperitur. Siquidem constamus ex duabus naturis anima & corpore anima intelligimus, ratiocinamur, nihil horum facit̃es corpore, rursum corpore nutrimur, & crescimus, & decrescimus, cũ nihil horũ fiat in anima, & sæpè mouemur vna parte corporis, manẽtes immoti in reliqua parte totius, vt puta dum sedentes aut lingua loquimur aut manibus operamur. Et certè albũ & nigrum possunt esse simul in eodem homine in diuersis corporis partibus. Albũ enim & nigrum, & ascendere & non ascendere respectu diuersarũ naturarum nullam habent oppositionem. Etenim oppositio est affirmatio & negatio eiusdẽ de eodem respectu eiusdem & pro eodem tempore, &c. Sed hic obseruandum est, quòd aliter Christus dicitur ascẽdisse in cælum, quàm de cælo descendisse, quamuis qui descendit ipse est & qui ascendit, ut dicit Paulus ad Ephesios. 3. descensus siquidem duplex attribuitur Christo: vnus quidẽ qũo dicitur descendisse de cælo, quo quidem attribuitur Deo homini, secundũ quod Deus, non enim est iste descensus intelligendus secundum motum localem, sed secundum exinanitionem, qua cum in forma Dei esset, serui formam susc̃epit: sicut enim dicitur exinanitus non ex eo, quòd suam plenitudinem amiserit, sed ex eo quòd nostram paruitatem susc̃epit. Ita dicitur, descendisse de cælo, non quòd cælum deseruerit, sed quia naturam terrenam assumpsit in vnitatem personę. Alius autem est descensus, quo descendit in inferiores partes terræ, vt dicitur Ephesiorum, 4. qui quidem est descensus localis, vnde competit Christo secundum conditionem humanæ naturæ.

Ephe.4.

¶ Aliud dubium solet moueri in præsentia, vtrũ Deus possit moueri? Et certè si Deus non esset extra cælum difficilè explicaretur, quomodo Deus non posset moueri, nam si creet aliud cælum antea nõ erat in illo loco & modo est, ergo acquisiuit locum de nouo. Sed quia nos ĩ cũctanter asserimus, quòd Deus existit extra cælum in infinitis spatiis imaginariis, facilè confutamus propositam argumẽtationem dicentes, quòd Deus antea erat in illo loco. Quòd si quis sentiat oppositum esse verum, ipse confutabit argumentum, & vt existimo haud facilè.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum Christus ascenderit propria virtute.

312 Opusc. 3. c. 247. Et opusc. 60. c. 23. co. 2.

AD tertiũ sic proceditur. Videtur, quòd Christus nõ ascenderit propria virtute. Dicitur enim Marc. vlti. quòd Dominus Iesus postquam locutus est discipulis, assumptus est in cælum. Et Actor. 1. dicitur, Videntibus illis eleuatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorũ. Sed illud quod assumitur & eleuatur, ab alio videtur moueri. Ergo Christus non propria virtute, sed aliena ferebatur in cœlum.

¶ 2. Præterea, Corpus Christi fuit terrenum, sicut & corpora nostra. Corpori autem terreno, contra naturam est feri sursum. Nullus autem motus est ex propria virtute eius, quod contra naturam mouetur. Ergo Christus non ascendit propria virtute in cœlum.

¶ 3. Præterea, Propria virtus Christi est virtus diuina. Sed motus ille non videtur fuisse ex virtute diuina: quia cum virtus diuina sit infinita, motus ille fuisset in instanti, & sic non potuisset vtdentibus discipulis eleuari in cœlum: vt dicitur Actorum. 1. Ergo uidetur, quòd Christus nõ ascenderit propria uirtute.

Sed cõtra est, quod dicitur Isa. 63. Iste formosus in stola sua gradiẽs in multitudine fortitudinis suæ. Et Gregorius * dicit in homil. Ascensionis, Notandum est, quòd Helias in curru legitur ascendisse: vt videlicet apertè demonstraretur, quia homo purus adiutorio indigebat alieno. Redemptor autem noster non curru, non angelis subleuatus legitur: quia qui fecerat omnia, super omnia, sua virtute ferebatur.

Homi. 29. in Euang. circa med.

Respõdeo dicendum, quòd in Christo est duplex natura, diuina scilicet & humana, vnde secũdum vtrãque naturam potest accipi propria virtus eius. Sed secundum humanam naturã potest accipi duplex virtus Christi. Vna quidem naturalis, quæ procedit ex principiis naturæ, & tali virtute manifestum est, quòd Christus in cælum non ascendit. Alia autem virtus in humana natura Christi, est uirtus gloriæ, secundum quam Christus in cælum ascendit. Cuius quidem uirtutis rationem quidam accipiunt ex natura quintę essentiæ, quæ est lux, ut dicunt, quam ponunt esse de compositione humani corporis, & per eam elementa contraria conciliari in unum: Ita quòd in statu huius mortalitatis natura elementaris in corporibus humanis denominatur: & ideo secũdum naturam elementi prædominantis, corpus humanum naturali virtute deorsum fertur. In statu autem gloriæ prędominabitur natura cœlestis: per cuius inclinationem & uirtutem corpus Christi & alia Sanctorum corpora feruntur in cœlum. Sed de hac opinione & in Prima parte * habitum est, & infra magis agetur in tractatu de Resurrectione communi.

P.p. quæst. 75. art. 7.

¶ Hac autem opinione prætermissa, alii assignãt rationem prędictæ uirtutis ex parte animę glorificatę, ex cuius redundantia glorificabitur corpus, ut Aug. * dicit ad Dioscorum. Erit. n. tanta obedientia corporis glorioſi ad animam beatam (vt sicut Augustinus † dicit 22. de ciuitate Dei,) Vbi volet spiritus, ibi protinus erit corpus, nec uolet aliquid spiritus quod nec spiritum possit decere, nec corpus. Decet autem corpus gloriosum & immortale esse in loco cœlesti, sicut dictum est. * Et ideo ex uirtute animę uolentis, corpus Christi ascendit in cœlum. Sicut autem corpus efficitur gloriosum participatione animę, ita vt Augusti. † dicit super Ioann. participatione

Non compleuit.

Epist. 56. ante med. tom. 2. † lib. 22. c. vlt. non re motè a princ. to. 5.

Artic. 1. Tract. 25. in Ioan. in ter prin. & med. to. 9.

Dei

Dei sit anima beata. Vnde prima origo ascensionis in cælum est virtus diuina. Sic igitur Christus ascendit in cælum propria uirtute, primo quidẽ uirtute diuina, secundo uirtute animæ glorificatæ mouentis corpus, prout uult.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut Christus dicitur propria virtute surrexisse, & tamen est susc̃itatus a Patre, eò quòd eadem est virtus Patris & Filii: ita etiam Christus ex propria uirtute ascendit in cęlum, & tamen a Patre est eleuatus & assumptus.

Ad secundum dicendum, quod ratio illa probat quòd Christus non ascendit in cælum propria virtute, quæ est naturæ humanæ naturalis: ascendit tamen in cœlum propria virtute, quæ est virtus diuina, & propria uirtute, quæ est animæ beatæ. Et licèt ascendere sursum, sit contra naturam humani corporis secundum statũ præsentem, in quo corpus non est omnino subiectũ spiritui: tamen non erit contra naturam neque violentum corpori glorioſo, cuius tota natura est omnino subiecta spiritui.

Ad tertium dicendum, quòd etsi virtus diuina sit infinita, & infinitè operetur quantum est ex parte operantis, tamen effectus virtutis eius recipitur in rebus secundum earum capacitatẽ, & secundum Dei dispositionem. Corpus autem non est capax, vt in instanti localiter moueatur: quia oportet, quòd commetiatur se spatio, secũdum cuius diuisionem diuiditur tempus: vt dicitur 6. * Physicorum. Et ideo non oportet, quòd corpus motum a Deo, moueatur in instanti: sed moueatur ea velocitate, qua Deus disponit.

6. text. 37 38. & 39. to. 2.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio. Isa. 63. Gregor.

COnclusio est affirmatiua. Probatur q; ex eo, quod dicitur Isa. 63. Iste formosus in stola sua gradiens in multitudine fortitudinis suæ: Et ex Gregorio homil. 29. in Euangelia. Et quidem propria uirtute ascendit. Primò vt Deus erat, secũdo ex parte animæ glorificatę, ex cuius redundantia corpus redditur glorioſum, tanta est enim obedientia corporis glorioſi ad animam beatam, sicut dicit Augusti. 22. de Ciuit. ca. vlti, quòd protinus ibi est corpus vbi vult spiritus, neque aliquid vult spiritus quod nõ possit decere spiritum & corpus.

August.

EXPOSITIO ARTICVLI.

VIdetur certè, quòd Christus Dominus non ascenderit in cœlum propria virtute. Nam Marci vltimo habetur, quòd Dominus Iesus postquam locutus est discipulis suis assumptus est in cœlum. Et Actuum. 1. dicitur, Videntibus illis eleuatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum. Et Luc. ca. 24. quod ferebatur in cęlum, id autẽ quod assumitur, eleuatur, fertur, ab alio videtur moueri & portari, ergo Christus non ascendit propria virtute.

Argumẽta contra cõclusionem prim. arg. Marci vlt. Actor. 1. Luc. 24.

¶ Secundò præcipuè sic arguitur. Anima non potest ascendere, ergo corpus Christi non habuit a virtute animæ vt ascenderet. Antecedens probatur. Tum, quoniam actiones vnicuique rei competunt iuxta naturam propriam, cum igitur anima non sit suppositum, sed forma suppositi, videtur esse consequens, quod quamuis anima separata possit per se intelligere, & velle, quia illæ sunt actiones a corpore non dependentes, non tamen posset

Secũdum.

secundum locum moueri, eo quod motus localis corporalis sit. Tum deinde, nam si anima separata posset localiter seipsam mouere, consequens fieret vt posset mouere corpus aliquod, quemadmodum angelus postquam spiritus est, cui corpora subsunt, hoc autem esse falsum ostendit D. Thomas 1. p. 117. artt. 4. ob id nanque, quia suapte natura est actus corporis, non habet nisi vnicum modum ipsum mouendi, scilicet animãdo, viuificando, quare nec membrum emortuum dum est in corpore mouere potest, nec dum è corpore emigrauit, potest suum mouere cadauer. Tum tertio, nam si posset mouere ipsum, consequeretur quòd posset dum vellet corpus relinquere & abire nuda. Tum quarto, quia animæ beatorũ deferuntur in cœlum ab angelis, & quæ descendunt ad inferos a dæmonibus, ergo animę separatæ non possunt se mouere localiter.

¶ Tertio arguitur principaliter. Nam propria virtus Christi est virtus diuina, sed ascẽsus ille non videtur fuisse ex virtute diuina, quia cũ virtus diuina sit infinita, motus ille fuisset in instanti, & sic non potuisset videntibus discipulis eleuari; cuius contrarium dicitur Actor. 1.

Tertium. Actor. 1.

¶ Quartò, vt Christus dicatur verè conscendisse in cęlum propria virtute, oportet omnino vt propria virtute penetrauerit cęlos, sed hoc non potuit facere propria virtute, ergo non ascendit in cœlum propria virtute.

Quartum.

¶ Quintò, tametsi Christus suis suffultus viribus ascẽdere potuisset, rationabile tamen valde erat, quod a creaturis subseruientibus in tanto triũpho adiuuaretur. Etenim magnatum & nobilium hominum habet cõsuetudo, vt quamquam plurima possent per seipsos facere, nihilominus tamen a suis seruis ea effici demandant. Deus quoque ipse quanquam omnia opera ipse solus valeat perficere, suis tamen creaturis mediantibus mundum gubernat: non ergo alienum a ratione videtur dicere, quòd quanquam Christus propria virtute in cęlum potuerit ascendere, tamen ab aliquo angelo vel nube, honoris ergo sit portatus, debitum obsequium a creatura suscipiens non quasi alieno præsidio egens.

Quintum.

¶ Sexto arguitur, nam motus corporis terreni sursum violentus est, non naturalis, ergo nõ propria virtute Christus ascendit, sed ab alio eleuatus siue portatus.

Sextum. Demõstratur, quod Christus propria virtute ascenderit.

¶ Ad explicandum hoc dubium, & ad hęc argumenta confutanda sciendum est breuiter, quòd lapis fertur sursum ab extrinseco natura lapidis nõ conferente vim, sic ferebatur Abacuc in Babylonẽ manibus angeli, & Elias in aera curru igneo, feruntur & aues sursum non quidẽ ab extrinseco, sed virtute propria per alas & plumas: nubes itẽ rẽdunt versus cęlum propria leuitate sibi inhærẽte, & oleum positum sub aquis fertur statim supra aquas, eo quod plus habent de natura aeris & ignis quam de natura aquæ vel terræ. Hoc modo Christus Dominus ferebatur in cęlum suauissimè a propria virtute inhærẽte: cuius rei quatuor demonstrationes afferunt Theologi. Quarum prima est, quoniam Deus verus erat, & ideo quodcunque facere voluisset facillimum erat executioni dare nullo egens alieno subsidio. Secunda demonstratio idipsum ostendit de Christo quatenus homo est. Quanuis enim naturali vi non potuerit in cęlum ascendere, tamen virtus illa, qua beata Christi anima prędita erat, corpus vt libuit mouere potuit, corpus vero quod iam gloriam adeptum erat mouentis animæ imperio facilè parebat. Hanc demonstrationem elucidat amplius D. Tho. in articulo ex autoritate D. Augustini. Tertiam demonstrationem adducunt qu. dam ex conditione corporis glorificati. Est enim conditio corporis beati & glorificati, vt in momento vbicunque voluerit, esse possit, hac ergo agilitate Christi corpus donatum potuit in cœlum propria virtute conscendere. Aliam rationem meditantur quidam Theologi non omnino malam ex parte termini ad quem. Sicut enim lapis dum fertur deorsum naturaliter illuc fertur nulla parte lapidis retinẽte, quin potius viribus omnibus vim conferentibus, quoniam in terra est prorius locus eius, indeque sumpsit præcipuam qualitatem naturæ suæ, sic Christus dum ferebatur in cęlum, ferebatur facillimè & naturalissimè secun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum naturam corporis glorificati, quoniam in cœlo est proprius locus hominis glorificati, inde dotes, inde habet proprietates gloriæ ac spirituum, quæ longè ac latè dominantur super vniuersas qualitates acceptas a parẽtibus carnis nostræ. Ferebatur autem Christus in cœlum non raptim aut imperceptibiliter, sed sensim vt intuerentur euntem eum in cœlum donec nubes lucida susciperet eum ab oculis eorũ, Acto. 1. non dicitur & nubes suscepit eum, quoniam nullum fuit ibi nubis adminiculum, sed nubes suscepit eum ab oculis eorum, quia subduxit eum ab oculis eorum. Neque aliam intellige nubem, quã nube m splendoris, quam proprium corpus Iesu cum longius versus cœlum iisset, genuit. Cuius similitudinem videmus in cælo in ea, quæ vocatur via lactea, Quę sensum si intellexisset Abulensis liberatus fuisset a labore magno quo premitur in paradoxa 5 capit. 8 9. & 10. ad explicandum, quæ fuerit ista nubes, quæve officia habuerit in Domini ascensione. In primis dicit Christum voluisse, vt ei tanquam creatura suo creatori aliquem famulatum exhiberet circundando corpus eius dum ascendebat. Deinde dicit, quòd cum nubes per se solam hoc efficere nequiret, iussit Christus angelis suis vt eam de loco aliarũ nubium deducerent. Præterea dicit, quòd angeli eam vsque ad Christi pedes humiliauerunt, cum autem Christus ascendere cæpit, angeli quoque illam nubem mouerunt vt ei coniuncta foret sub eo posita quasi sedes & circunstans corpus eius, alioqui enim nubes ista directè ascẽdere nequiuisset in cœlum vt ascendit, Insuper addit hãc nubem non portasse Christum in cælum, neque ideo ad pedes Christi stantis in montem Oliuarum descendisse, vt inde Christum ad cælos deferret, tum quoniam cũ ad regionem ignis peruenisset, eam comburi necesse erat ni si Deus eam miraculose conseruaret, miraculum autem sine necessitate non est ponendum; tum deinde, quoniam & si Deus custodisset nubem illam per aeram regionem ne flammis cederet, corpora tamen cælestia penetrare nõ poterat, siquidem corpora cælestia dũtaxat a corporibus cælestibus penetrantur. Ex prædictis infert iste autor hãc nubem a Christo non ob hoc assumptam fuisse vt in ea tãquam in sede gestatoria portaretur, sed vt ea ascendẽs circundatus foret. Christus nanque in cœlum ascendens vt amplius teneriusq; ad dulcedinem quandam & ad amorem sui promoueret, non instãtanea eleuatione penetrauit cœlos, sed successiuis progressibus ferebatur, ve discipuli qui eum ascendentem in cœlum intuebantur, paulisper eum cernerent eleuari. Hoc autem tandiu factum est, quousque discipulorum oculi conspicere ascendentem sustinuerunt. Et quoniam honestius Christus ascẽdẽs in hac nube videretur, quasi in gestatoria sede portaretur, quam si cunctæ eius superficiales corporis partes viderentur, cõueniens valde fuit vt hac nube circumamictus foret. Cum vero aerea regionis magna parte transmissa, Christus Apostolorum oculis subductus esset, nubẽ quã assumpserat in proprio aeris elemento reliquit, cœlosq; ascendit, nubes autem nullum cælestium attigit orbem, neque ad igneam spetam peruenit, neque cæterarũ nubium regionem excessit. Hæc Abulensis alioqui vir doctus, sed nugæ sunt & fabulæ. Veritas est, quam supra eluc idauimus ex Domino Caietano. Certè nubes suscepit eum ab oculis discipulorum, vt par in honore patri videatur De quo scriptum est, nubes & caligo in circuitu eius.

Acto. 1. Quæ fuerit nubes, quæ ascendentem Christũ suscepit ab oculis discipulorũ, Abulensis.

Caietan.

¶ Sed iam tempus est vt argumẽtis initio positis satisfaciamus. Ad primum, quòd sicut Christus dicitur propria virtute surrexisse, & tamen est suscitatus a patre, eo quod eadem est virtus patris & filij, ita etiam Christus ex propria virtute ascendit in cœlum, & tamen a patre est eleuatus & assumptus.

Ad argu. Ad primũ.

¶ Ad secundum argumentum dicendum est in primis, quòd anima separata potest se mouere secũdum locum, id quod persuadeo hisce argumẽtis. Tum quoniam anima separata est per se subsistens, ergo si secluso auxilio gratiæ & gloriæ consideretur, & non posset se mouere localiter, consequens esset, quòd eodem loco quo è corpore egrederetur deberet ppetuo manere, quod afferere absurdissimum apparet. Arist. namque sumus Philosophus animalia, quæ de loco ad locum deferri nequeunt, imperfectissima iudicauit. Tum deinde, quoniam animæ separatæ possunt gregatim vitam ducere, & rempublicam suo ordine constituere ac gubernare, possunt ergo mouere se secundum quod earum prudentia ordinauerit, possetque vnaquæque incommodum fugere ab eo loco in quo sibi immineret & inde discedere. Tum tertio, nam anima ipsa corpori proprio virtutẽ motricẽ impartitur, ergo postquam motus localis non repugnat spiritui separato, non est cur hanc vim mouẽdi separata a corpore nõ retineat. Ad hæc, diuini Theologi cõcedunt, quòd animæ separatę possunt de suis receptaculis exire, & viuis apparere, ita asserit D. August. lib. de cura pro mortuis habenda, & D. Thom. 1. p. q. 89 art. 8. Et ad probationes in contrarium breuiter dicendum est. Ad primam dicendum, quòd licet anima non sit suppositum, est tamen per se subsistens, & ideo potest se ipsam mouere localiter, quemadmodum cæteri spiritus solent. Ad secundam respondetur, non esse cõsequens, quòd si anima separata potest seipsam mouere, posset quoq; alia corpora mouere. Etenim angeli qui sunt substãtiæ spirituales, quorum virtutes non determinantur per ordinem ad corpus, habent vt corpora quæcunque obediant eis ad motum localem, animę vero nõ habent virtutem motricem corporũ nisi determinatam ad certum corpus, & ad certum modum, & ideo nõ possunt mouere corpora nisi viuificando, animando que. Ad tertiam dicendum, multo minus posse deferre proprũ corpus, & ex illo emigrare quoties sibi collibitum fuerit: quia cum suapte natura sit actus corporis, sicut non põt illud ingredi nisi per generationem hominis: ita non potest abire nisi per hominis corruptionem. Ad quartam dicendum, quòd animæ defunctorum ab angelis in sua receptacula deferuntur, non quidem necessitate, quasi non valeãt propria virtute illuc deferri, sed aliis de causis. Animę nanque beatæ, quæ nihil purgandum iam habent, per se ipsas possunt in cęlũ euolare, nihilominus angelico ministerio euehuntur honoris gratia, & præsertim vnaquęque anima a suo angelo custode eleuatur. Animę vero damnatæ a dęmonibus in barathrum damnatorum rapiuntur, quia nec viam sciunt & renuunt illuc ire. Animæ quoque puerorum sine baptismo discedentium eorundem dæmonum ministerio ad limbum asportantur. Dæmones nanque sunt executores diuinæ iustitiæ, & illius sententiæ contra Adam latæ. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto non potest introire in regnum Dei. Cęterum animæ purgatorio destinatæ, vt ego existimo, ab angelis suis custodibus deferuntur, quanquam & ipsæ quia obedientes sunt diuinis mandatis, & scientes ad patriam cui destinatæ sunt, non nisi per purgatorium ignem posse ascendere, absque alio spiritu qui eas deferret, sponte sua irent. Sed iam adhibeamus secundam solutionem argumento secundo, vt dicamus, quòd licet anima separata vel coniuncta non haberet vim ad mouendum corpus suum in locum superum, eandem tamen vim habuit anima Christi, quippè quæ erat prędita diuina virtute, & doribus glorię exornata.

Caietan. Ad argu. Ad primũ. Ad secũ. Aristot. Auguſt. Ad tertiũ. Ad quartũ. Ad quintum. Abulenſis.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd licet virtus diuina sit infinita, & infinitè operetur quãtum est ex parte operãtis, tamen effectus virtutis eius recipitur in rebus secundum earum capacitatem, & secundum Dei dispositionem, corpus autem non est capax, vt in instanti localiter moueatur, quia oportet quod commensuretur spatio, & secundum eius diuisionem diuidetur tempus, & ideo nõ oportet quod corpus motum a Deo moueatur in infinitum, sed mouetur ea velocitate qua Deus disponit. Quanta vero in cęlos ascendit in sequenti articulo commodius eludabitur.

¶ Ad quartum dicẽdũ, quòd corpora gloriosa propria virtute possunt cęlos penetrare, corpus autem Christi in cęlum ascendens gloriosum erat.

¶ Ad quintum respondet latissimè, vt de more habet Abulensis paradoxa. 5. c. 10. & 11. in summa dicit, quòd eum accidit, actiones aliquas illaboriosas esse, nihilque indignitatis prę se ferentes. nequaquam oportet qui præsunt, subditis hoc inuingãt, si ipsi per se ipsos satis efficere valent,

valent, huiusmodi autem erat ascensionis in cælũ actio. Christo nãque plena erat in cælum ascendendi facultas ex animæ corporisque glorioſi virtute, & ideo non oportuit aliũde petere ascẽsionis subsidium. Deinde, Christi erat verus Deus, & ipsius velle erat efficere, nec quidquã velle potest, quod efficere præsto non sit. Hæc autẽ ascendendi actio in cælum nullam indignitatem, aut neglecti status abiectionem importat, quin potius magnam, præpotentemque virtutem demonstrat: hanc autem excellẽtiam nequaquam ostenderet, si alterius præsidio eleuatus ascenderet. Ad hæc, cum Dominus Iesus ascendere in cælum in promptu haberet, si ab alio eleuatus ascenderet, potius ex hoc suam ostenderet infirmitatem. Veluti si quispiam principum, qui progressiuam haberet virtutem per se, nec duobus quidem passibus moueri uellet, aliorum auxilium semper poscens, inde suam infirmitatem euidenter declararet.

Ad vltimũ

¶ Per hæc ad vltimum argumentum cum suis confirmationibus satis arbitror satisfactum esse.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm Christus ascenderit super omnes cęlos.

3 15 d. 21. q. 1. ar. 3. q. 1. & 4. cõtra cap. 87. Et opu. 6. c. 9.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd Christus non ascenderit super omnes cęlos. Dicitur enim in Psalm. 10. Dominus in templo sancto suo, Dominus in cælo sedes eius. Quod autem est in cęlo, non est supra cœlũ, ergo Christus nõ ascendit super omnes cęlos.

lib. 1. text. 69. tom. 2.

¶ 2. Præterea, Super omnes cęlos non est aliquis locus, ut probatur in primo de Cęlo. * Sed omne corpus oportet esse in loco. Ergo corpus Christi non ascendit super omnes cœlos.

¶ 3. Præterea, Duo corpora non possunt esse in eodem loco. Cùm igitur non sit transitus de extremo in extremum, nisi per medium, videtur, quòd Christus non potuisset ascẽdere super omnes cœlos, nisi cœlum diuideretur, quod est impossibile.

¶ 4. Præterea, Act. 1. dicitur, quòd nubes suscepit eum ab oculis eorum. Sed nubes non possunt eleuari supra cælum, ergo Christus non ascendit super omnes cęlos.

¶ 5. Præterea, Ibi credimus Christum in ppetuum permãsurum, quò ascendit. Sed quod contra naturam est, nõ potest esse sempiternum. quia id quod est secũdum naturam, est vt in pluribus, & vt frequentius. Cum ergo contra naturam sit corpori terreno, esse supra cęlum, videtur, q̃ corpus Christi supra cœlum non ascenderit.

Sed contra est, quod dicitur Ephe, 3. Ascendit super omnes cœlos, ut adimpleret omnia.

Reſpõdeo dicendum, quòd quãto aliqua corpora perfectius participant bonitatem diuinam, tãto sunt superiora corporali ordine, qui est ordo localis. Vnde videmus q̃ corpora q̃ sunt magis formalia, sunt naturaliter superiora (vt patet per Philosophum in quarto Physi. & in secũdo * de Cęlo) per formam enim vnumquodque corpus participat diuinum esse, vt patet in 1. Physic. † Plus autẽ participat de diuina bonitate corpus per gloriã, quàm quodcunque corpus natu-

li. 2. de cælo, tex. 30.

lib. 1. text. 8 1. tom. 2.

tale per formã suæ naturæ. Et inter cætera corpora glorioſa, manifestum est, quòd corpus Christi maiori refulget gloria, vnde conuenientissimum est sibi, quòd sit supra omnia corpora constitutũ in alto. Et ideo super illud Eph. 4. Ascẽdens in altum, dicit gloſſ.* Loco & dignitate.

glos. interlinear. ibi.

Ad primũ ergo dicendum, quòd sedes Dei dicitur esse in cęlo, nõ sicut in continente, sed magis sicut in cõtento. Vnde non oportet aliquam partem cæli eo superiorem esse: sed ipsum esse super omnes cælos, sicut & in Psal. 8. dicitur, Eleuata est magnificentia tua super cœlos, Deus.

Ad secũdum diceudum, q̃ locus habet rationem continentis, vnde primum cõtinens habet rationem primi locantis, quod est primum cœlum. Intãtũ igitur corpora indigent esse in loco per se, inquãtum indigent cõtineri a corpore cælesti. Corpora autem glorioſa, & maximè corpus Christi, nõ indiget tali continentia: quia nihil recipit a corporibus cælestibus, sed a Deo mediãte anima. Vnde nihil prohibet, corpus Christi esse extra totam continentiam cælestium corporum, & non esse in loco continente. Nec tamen oportet, quòd extra cœlum sit vacuum: quia non est ibi locus. Nec est ibi aliqua potentia susceptiua alicuius corporis: sed potentia illuc perueniendi, est in Christo. Quod autem Aristoteles * probat 1. de Cęlo. quòd extra cœlum non est corpus, intelligendũ est de corporibus in solis naturalibus constitutis: vt per probationes apparet.

li. 1. co. 69. tom. 2.

Ad tertiũ dicendum, quòd quanuis de natura corporis nõ sit, quod possit esse in eodem loco cum alio corpore: tamẽ potest hoc Deus facere per miraculum: quod in eodem loco possit esse simul cum alio corpore: sicut & fecit ut corpus Christi de clauſo vtero beatæ Virginis exiret, & quod intrauit ianuis clauſis ad discipulos: sicut dicit beatus Grego. † Corpus ergo Christi simul potest esse cum alio corpore in eodem loco, nõ ex proprietate corporis; sed per virtutem diuinã assistentem, & hoc operantem.

Ho. 26. in Euan. non procul a princip.

Ad quartum dicendum, quod nubes illa non præbuit adminiculum Christo ascendenti per modum vehiculi: * sed apparuit in signum diuinitatis, secundum quod gloria Dei Israel apparebat super tabernaculum in nube.

Vide Grego. ho. 29. in Euang. in med.

Ad quintum dicendum, quod corpus glorioſum non habet ex principiis suę naturæ, quod possit in cœlo aut supra cœlũ esse: sed habet hoc ex anima beata, ex qua recipit gloriam. Et sicut motus glorioſi corporis sursum non est uiolentus, ita nec quies est violenta: vnde nihil prohibet eam esse sempiternam.

SVMMA TEXTVS.

Conclusio Epheſ. 4.

COnclusio est affirmatiua. Patet ex illo Epheſi. 4. Ascendit super omnes cælos, vt adimpleret omnia. Patet rursus optima ratione, quia quanto aliqua corpora perfectius diuinam bonitatem participant, tanto localiter sunt superiora, sed corpus Christi inter corpo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ra gloriosa excellentiori gloria refulget, vnde conuenit ei super omnia in alto constitui. Quare glossa super illud ad Ephes.4. Ascendens in altum, dicit, loco & dignitate.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Chrysost. CONtra conclusionem huius articuli varia solent obiici, quæ facillimè a me confutabuntur. In primis obijcitur, quòd non sit nisi tantum vnum cœlum. Chrysostomus enim hom.3. in Genesim asserit, eos qui multos cœlos esse docent, non ex diuina scriptura, sed contra diuinam scripturam & Ecclesiasticā dogmata ex suo capite & ex suis violentis opinionibus ad id dicendum impelli. Moyses enim vnum tantum esse cælum nos docuit. Id vero, quod in Psalmo legitur, Laudate eum cœli cœlorum, non ideireo dictum est, quia multi sunt cęli, sed quia mos sit linguę Hebraicæ cęlū aquā multasque alias singulares, numero plurali nominare. Deinde, obiicitur contra id quod dicit D. Thom ex Ecclesiastica doctrina, quòd Christus Dominus sic est supra cælos omnes, quòd planta pedis eius sit supra superficiem conuexam supremi cœli, quòd est empyreum. Obiicitur contra hoc dupliciter. Tum, quoniam hoc cœlum empyreum sine autoritate scripturæ aut Philosophię asseritur, imo quidam Augustinus Chisamensis Episcopus in sua cosmopeia explicans illum locum, In principio creauit Deus cęlum & terram, ait, cęlum empyreū non esse creatum. Tum deinde, obiicitur a Durando in 3.d. 22.ar.vltimo, quia sequeretur inquit, quòd Christus nec se nec alia videret corporali visione. Quia visio fit per diaphanum medium & per multiplicatas species visibiles, at tale medium diaphanum supra conuexum supremi cœli non inuenitur. Certè D.Tho. quodlibet.6. ar.2. & Siluester in rosa aurea super Euangelium de Domini ascensione planè docent, quòd Christus Dominus sit intra cęlum, itaque censent corpus Christi Domini collocatum esse super omnes cęlos mobiles & esse in suprema parte cæli immobilis, quod est cęlum empyreum.

Durādus.

Prima conclusio. Ad Eph. 4. ¶ Pro explicatione veritatis catholicæ est prima cōclusio. Certissimè asserendum est Christum Dominum ascendisse super omnes cœlos. Ita enim asserit scriptura ad Ephes. 4. Quòd Christus ascendit supra omnes cęlos vt adimpleret omnia. Quia nimirum tam imè seu profundè descendit, vt non potuerit profundius, ita tam altè ascendit, vt non potuerit altius. Hinc summa & infima compleuit, & per consequens intermedia quæque adeo omnia. Eadem sententia probatur ex illo ad Hebræo.7. Excelsior cœlis factus. Et Ecclesia sit canit, Qui ascendens super omnes cælos promissum Spiritum sanctum &c.

Heb.7.

2. Conclu. Quod multi sunt cœli. 2.Cor.12. Matth.3. Ezech.1. Acto.7. Hebr.4. ¶ Secunda conclusio. Certissimè tenēdum est esse plures cœlos. Sic testatur omnium Philosophorum consensus, licèt fortassis in numero cælorum cōstituendo differant. Idē testatur scriptura vtriusque testamenti. Nam affirmat Paulus se raptum fuisse in tertiū cęlum. 2. Corint. 12. & Ioāni Baptistæ aperti sunt cæli, & vidit gloriā Dei, Matth. 3. Sed & Ezechiel Propheta ca. 1. inquit, Aperti sunt cæli & vidi. Et Stephanus Actorum. 7. Ecce video cælos apertos, &c. cui consonat Paulus ad Hebræos. 3. dicens; Nos habete aduocatum Pontificem magnum, qui penetrauit cælos Iesum filium Dei. Verissimum est igitur Christum ascendisse supra omnes cœlos, essęque constitutum super eminentissimum illud cælorum, vbi est sedes Dei & thronus gloriæ eius. Quando autem Marcus & Lucas dicunt Christum ascendisse in cælum loquentes singulariter, tunc per cælum intelligunt vniuersum corpus omnium cælorum.

3. Conclu. Strabo, Basilius. Beda. D. Thom. ¶ Tertia conclusio. Christus Dominus est in loco dignissimo & in suprema parte illius cæli vbi est thronus Dei, & hoc est certissimè tenendum. Hoc autem cælum lucidissimum & splendidissimum vocatur ab antiquis cælum empyreum, ab Strabone, Basilio, & Beda, De qua re D.Tho.1.p.q.66.

4. Conclu. ¶ Quarta conclusio. Christus secundum corpus est supra cælos omnes, sic quòd planta pedis eius est supra superficiem conuexam supremi cæli. Ita asserit D. Tho. in articulo, præcipuè in solutione secundi. Hoc ipsum ratio a D.Tho. in articulo allata sufficienter persuadet, Quòd quāto corpus est perfectius, tanto est superius secūdum locum. Hoc autem esse satis cōsentaneum diuinis literis in superioribus satis est demonstratum.

Ad argumenta. ¶ Ad argumenta in principio facta. Ad autoritatem Chrysostomi respondet D.Tho.1.p.q.68.ar.4. non dam nari Theologos ac Philosophos, qui cælum sidereum, hoc est, totum illud cæleste corpus, quod hunc inferiorē mundum & elementorum globum complectitur, in multos particulares cælos distinguunt, sed hæreticos quosdā ac Philosophos, qui extra hunc totum sidereum globū alios sidereos cælos & mundos alios esse tradiderunt.

Ad primū.

Ad scdm. ¶ Ad secundum argumentum de cælo empyreo respōdetur, quòd hoc cælum empyreum tenent autores Ecclesiastici autoritate Strabonis, Basilii, & Bedę, vt iam dictū est. Sed de hac re non digladietur Theologus, dummodo asseratur Christum Dominum super omnes cælos ascendisse, & esse constitutum in suprema parte cæli supremi, vbi est sedes & thronus gloriæ Dei. Id vero, quod dicit iste autor, cælum empyreum non esse creatum, hæreticum dogma est. Nam fides docet omne, quod est in rerū vniuersitate, a Deo esse creatum.

Ad tertiū. ¶ Ad tertium argumētum dicitur, quod sicut supra natura ordinem corpus Christi locatur supra cōuexum cæli supremi, ita supra naturæ ordinem exercetur ibi visio corporalis absque diaphano medio continuo vsque ad oculum. Et mirādum est certè de Durādo & de aliis obiicientibus contra D. Thomam. Nā interrogo illos, quomodo tam Christus quam alii sancti post resurrectionē si intra cōuexum cæli continentur, auditionem corporalem exercebunt. cum auditus fiat per medium aereū, quoniam ibi nō est, nec cælum supplet vicem aeris, nec percuti poterit? Sed mittamus hæc supernaturalia futuri seculi scientiæ futuri seculi, vt rectè admonet Caietanus.

Caietanus. Christus ascendens in cælū totū mediū pertrāsiuit. Abulensis. ¶ Aliud dubiū solet hic moueri, vtrum Christus ascēdens super omnes cælos totum medium pertransierit, id est, totum spatium interiectum inter montem Oliueti, & cælum empyreum in quo nunc ætherea sede permanet. Hoc dubium tractat Abulensis paradoxa. 5. a c. 13. vsque ad 16. & in summa dicit, ascensionis Christi hunc fuisse modum. Ipse enim in monte Oliuarum prope Hierosolymam cum beata Virgine matre discipulisque & aliis qui aderant multa locutus est, consolatus illos, ne de suo discessu secūdum carnem tristarentur. Ipse enim illis parare locum ibat, & nisi ipse ab eis tolleretur non veniret spiritus paracletus. Cum autem huic cōsolationi terminum imponeret, descendit de aerea regione quædam nubecula usque ad pedes Saluatoris, factaque est in modū throni aut gestatoriæ sedis, vt sic Christus in ea sessurus videretur, quanquam vt prælibatum est, hæc nubecula Christum non tollebat, quin potius suis ipse utribus nitebatur. Tollebatur autem illa nubes paulatim in excelsum, Christus quoq; in ea ascendebat ach in ea sederet. Maior tñ pars corporis Saluatoris nostri nube velata nō erat, ut discipulis vultus ille videndus concederetur, corporis quoque reliqua præcipua portio. Hæc autem successiua per aeris primum interstitium facta ascensio, tādiu durauit, quousque ab intuentium obtutibus frustraretur, tunc autem hunc aeris locum adeptus, nō vt prius successiua eleuatione vsus est: sed simul in instāti in ethereis sedibus vbi permansurus foret, collocatus est. Si autem Christus ab illo aereæ regionis loco in empyreas sedes in instanti conscendit, potuisset quoque a monte Oliuarum in quo matri & discipulis collocutus fuerat, in instanti ascendisse. Conueniens tamen non extitit propter alias causas. Sed hic modus dicendi Abulensis totus falsus est. Nam illud de nube iam supra labefactatū est, id vero quod dixit corpus posse moueri in instanti, etiam in superioribus euidenter est confutatum. Similiter, & illud corpus posse moueri de extremo ad extremū sine medio, impossibile iudicat D. Tho. in 2. artic. in solutione ultimi. Sed de hoc satis.

ARTI-

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrùm corpus Christi ascenderit super omnem creaturam spiritualem.

314 Infr.q.58. arti.3.cor. Et Phil.2. fi. Et Eph. 1. lec.7. fi. & c.4.le.3. fi. AD quintum sic proceditur. Videtur, quòd corpus Christi non ascenderit super omne creaturam spirituale. Eorum enim quæ non dicuntur secundum vnam rationem, non potest conuenienter fieri comparatio. Sed locus nō eadem ratione attribuitur corporibus & spiritualibus creaturis, vt patet ex his, quæ dicta sunt in prima parte. † Ergo videtur, quòd non possit dici corpus Christi ascendisse super omnem creaturā spiritualem.

quæst.52.

cap.55. aliquātulū a prin. to.1. ¶ 2. Præterea, Aug. * dicit in libro de Vera religi. quòd omni corpori spiritus præfertur. Sed nobiliori rei sublimior debetur locus, Ergo videtur, quòd Christus non ascenderit super omnem spiritualem creaturam.

¶ 3. Præterea, In omni loco est aliquod corpus, cùm nihil sit vacuum in natura. Si ergo nullum corpus obtinet altiorem locum, quàm spiritus in ordine naturalium corporum, nullus locus erit super omnem spiritualem creaturam. Non ergo corpus Christi potuit ascendere super omnē spiritualem creaturam.

¶ Sed contra est, quod dicitur Ephes. 1. Constituit illum supra omnem principatum & potestatem, & supra omne nomen quod nominatur siue in hoc seculo, siue in futuro.

Respondeo dicendum, quòd tanto alicui rei debetur altior locus, quanto est nobilior: siue debeatur ei locus per modum contactus corporalis, sicut corporibus: siue per modum contactus spiritualis, sicut spiritualibus substantijs. Exinde enim spiritualibus substantiis debetur secundum quandam congruentiam locus cęlestis, qui est supremus locorum, quia illæ substantię sunt supremæ in ordine substātiarum. Corpus autem Christi, licèt considerando conditiones naturæ corporeæ, sit infra spirituales substantias, considerando tamen dignitatem vnionis, quæ est personaliter Deo coniunctum, excellit dignitatem omniū spiritualium substantiarum. Et ideo secundum prædictæ congruentiæ rationem debetur sibi locus altior vltra omnem creaturam etiam spiritualem. Vnde & Greg. * dicit in homil. Ascensionis, quòd qui fecerat omnia, super omnia sua virtute ferebatur.

Ho.29. in Euang. in med.

Ad primum ergo dicendum, quòd licèt alia ratione attribuatur locus corporali & spirituali substantiæ: tamen hoc est in vtranque ratione commune, quòd digniori rei attribuitur superior locus.

Ad secundum dicendum, ratio illa procedit

de corpore Christi secundum conditionem naturæ corporeæ, non autem secundum rationem vnionis.

Ad tertium dicendum, quòd comparatio ista potest attendi vel secundum rationem locorum: & sic nullus locus est tā altus, qui excedat dignitatem spiritualis substantiæ, secundum quod procedit obiectio. Vel secundum dignitatem eorū, quibus attribuitur locus: & sic corpori Christi debetur, vt sit supra spirituales creaturas.

SVMMA TEXTVS.

Cōclusio. Ephes.1. COnclusio est affirmans. Et patet ex illo Ephes. 1. Cōstituit illum supra omnem principatum & potestatem, & supra omne nomen, quod nominatur siue in hoc sæculo siue in futuro. Probatur rursus: Quia tanto altior locus rei debetur, quāto nobilior existit; sed corpus Christi secundum personalem dignitatem excellit omnes substantias spirituales, ergo constituitur super omnem creaturam etiam spiritualem.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Caietan. Quō ī corpore perfectè sphæri co possit altior para inueniri. IN hoc articulo mouet dubium perfacile Dominus Caietanus. Etenim quæstio huius articuli vana videtur. Nam supra conuexum cęli empyrei non datur locus altior, aut minus altus cum sit perfectè sphæricum, constat autē illic esse angelos beatos, & corpus Christi illic esse, conclusum est in præcedenti articulo, ergo quæstio præsentis articuli vana est. Respondetur tamen cum Dominо Caietano, quòd licèt secundum longitudinem diametri à centro ad circunferentiam, nulla pars conuexæ superficiei corporis perfectè sphærici, sit altior alia, vt patet ex eo quòd omnes lineæ ductæ a centro ad circunferentiam sunt æquales. Si tamen eadem superficies cōuexa consideretur vt ordinata ad aliquid vnum in ea agendum. v.g. ad exercendum actum iudici, sic vnus locus siue vna pars eius inuenietur altior altera iuxta approximationem ad solium principis. Sumitur enim pars illa solij vt altior, & reliquæ vt inferiores. Et sic diuina sapientia superficiem cœli empyrei, quamuis secundum se fecerit æqualem, secundum tamē, quod venit in vsum habitationis creaturarum beatarum, disposuit vnam partem quasi solium, & reliquas in ordine ad illam superiores vel inferiores. Et sic Christus secundum corpus in parte illa solij stans, in suprema parte, supremoque loco residere dicitur. Et reliquæ creaturæ beatæ hinc & inde inferiores partes obtinent.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrùm ascensio Christi sit causa nostræ salutis.

315 AD sextum sic proceditur. Videtur, quòd ascensio Christi non sit causa nostræ salutis: Christus enim fuit causa nostræ salutis, in quantum salutem nostram meruit. Sed per ascēsionem nihil nobis meruit: quia ascensio pertinet ad præmium exaltationis eius. Non est autem idem meritum & præmium,

Universidad de Deusto
Biblioteca

mium, sicut nec via & terminus, ergo videtur, quòd ascensio Christi non sit causa nostræ salutis.

¶ 2. Præterea, Si ascensio Christi est causa nostræ salutis, maximè hoc videtur quantum ad hoc, quòd ascensio eius sit causa nostræ ascensionis, sed hoc collatum est nobis per eius passionem: quia, vt dicitur Hebr. 10. Habemus fiduciã in introitu Sanctorum per sanguinem ipsius. Ergo videtur, quòd ascensio Christi non fuerit causa nostræ salutis.

¶ 3. Præterea, Salus nobis per Christum collata, est sempiterna: secundum illud Isa. 51. Salus autem mea in sempiternum erit. Sed Christus nõ ascendit in cœlum, vt ibi in sempiternum esset: dicitur enim Act. 1. Quemadmodum vidistis eũ ascendentem in cœlum, ita veniet. Legitur etiam, multis Sanctis se demonstrasse in terris post suã ascensionem: sicut de Paulo legitur Acto. 9. Ergo videtur, quòd eius ascensio non sit causa nostræ salutis.

¶ Sed contra est, quod ipse dicit Ioan. 16. Expedit vobis, vt ego vadam, id est, vt recedam a vobis per ascensionem.

Respondeo dicendum, quòd ascensio Christi est causa nostræ salutis dupliciter. Vno modo ex parte nostra: alio modo ex parte ipsius. Ex parte quidem nostra, in quantum per Christi ascensiõ mens nostra mouetur in ipsum: quia per eius ascensionem (sicut supra *dictum est) primo quidem datur locus fidei, secundo spei, tertio charitati. Quartò etiam per hoc reuerentia nostra augetur ad ipsum, dum iam non existimamus eum sicut hominem terrenum, sed sicut Deum cœlestem, sicut & Apostolus dicit 2. ad Corint. 5. Et si cognouimus secundum carnem Christũ, (id est mortalem, per quod putauimus eum tantum hominem: vt gloss.* exponit) sed nunc iam non nouimus. Ex parte autem sua quantum ad ea quæ ipse fecit, ascendens propter nostram salutẽ. Primo quidem viam nobis præparauit ascẽdendi in cœlum, secundum quod ipse dicit Ioan. 14. Vado parare vobis locum: & Micheæ. 2. Ascendit, pandens iter ante eos. Quia enim ipse est caput nostrum, oportet illuc sequi membra, quo caput præcessit, vnde dicitur Ioan. 14. Vt vbi ego sum, & vos sitis. Et in huius signum, anima Sanctorum, quas de inferno eduxerat, in cœlum tra duxit: secundum illud Psal. 67. Ascendens Christus in altum, captiuam duxit captiuitatem: quia scilicet eos, qui fuerant a diabolo captiuati, secum duxit in cœlum, quasi in locum peregrinum humanæ naturæ, bona captione captiuos, ut pote per victoriam acquisitos. Secundo, quia sicut Pontifex in veteri Testamento, intrabat Sanctuarium, ut assisteret Deo pro populo: ita & Christus intrauit cœlum ad interpellãdum pro nobis, ut dicitur Heb. 7. Ipsa enim repræsentatio sui ex natura humana, quam in cœlum intulit, est quædam interpellatio pro nobis: ut ex quo Deus humanam naturam sic exaltauit in Christo, etiam eorum misereatur, pro quibus filius Dei humanam naturam assumpsit. Tertio, vt in cœlorum sede quasi Deus & Dominus constitutus, exinde diuina dona hominibus mitteret, secundum illud Ephes. 4. Ascendit super omnes cœlos, vt adimpleret omnia, scilicet donis suis, secundum glossam. *

Ad primum ergo dicendum, quòd ascensio Christi est causa nostræ salutis, non per modum meriti, sed per modum efficientiæ: sicut supra * de Resurrectione dictum est.

Ad secundum dicendum, quòd passio Christi est causa nostræ ascensionis in cœlum propriè loquendo, per remotionem peccati prohibentis, & per modum meriti, ascensio autem Christi est directè causa ascensionis nostræ, quasi inchoando ipsam in capite nostro, cui oportet membra coniungi.

Ad tertium dicendum, quòd Christus semel ascendens in cœlum, adeptus est sibi & nobis in perpetuum, ius & dignitatem mansionis cęlestis. Cui tamen dignitati non derogat, si ex aliqua dispensatione Christus quãdoque corporaliter ad terram descendat, vel vt ostendat se omnibus, sicut in iudicio: vel vt ostendat se alicui specialiter, sicut Paulo, vt habetur Acto. 9. Et ne quis credat hoc factum fuisse, non Christo ibi corporaliter præsente, sed aliqualiter apparente, contrarium apparet per hoc quod ipse Apostolus dicit. 1. ad Corint. 15. ad confirmandam resurrectionis fidẽ: Nouissimè omnium tanquam abortiuo visus est & mihi. Quæ quidem visio veritatem resurrectionis non probaret, nisi verum Christi corpus visum fuisset ab eo.

Ar. 1. huius q. ad 3.

Glossa interlin. ibi.

quæst. 56. art. 1. ad 3.

Gloss. ordinaria & interlinearis ibid.

SVMMA TEXTVS.

CO ncluſio est affirmans. Et patet ex illo Ioan. 16. expedit vobis vt ego vadam, id est, vt discedam a vobis per meam ascensionem. Huius autem rei variæ demonstrantur causæ a D. Thom. quarum quædam se tenent ex parte nostra, quædam vero ex parte ipsius Christi, ex parte nostra quidam in quantum per eius ascensionem, mens nostra in ipsum mouetur, ex quo datur locus fidei, spei, & charitati, & ad maiorem reuerentiam inclinamur, dum existimamus eum non iam vt hominem, sed Deum cęlestem. Sed & ex parte Christi salutifera nobis fuit eius ascensio, in quantum ascendit propter nostram salutem, parãdo nobis viam, vt dicitur Ioan. 14. Et, vt vbi est nostrum caput, ibi & nos simus. At que in cœlum ingressus est ad interpellandum pro nobis, vt Pater nostri misereatur, pro quibus filius humanam sibi copulauit naturam. Cuius figura erat in veteri testamento Pontifex sanctuarium intrans, vt dicit Apostolus ad Hebr. 7. Ob id etiam ascendit in cœlum, vt in cælorũ sede constitutus Deus & Dominus, inde dona hominibus mittat.

Cõcluſio. Ioan. 16.

Ioan. 14.

Heb. 7.

EXPOSITIO ARTICVLI.

CErtè diligentissimus fuit D. Thomas in enarrandis causis ascensionis Domini. Sed non erit abs re eas paulò

Argumẽt. cõtra coc.

paulò vberius extendere & amplificare. Vt autem hoc commodius fiat, arguitur sic.

Primũ argumentũ.

¶ Nam filius Dei naturam humanã assumpsit ad nostram salutem, sed magis fuisset salutare hominibus, quòd semper conuersaretur nobiscum in terris, vnde ipse dixit discipulis suis. Lucæ 17. venient dies quando desideretis videre vnum diem filii hominis, & non videbitis, videtur ergo quòd nobis nõ fuerit salutiferum Christum ascendisse in cęlum.

Secũdum.

¶ Deinde, si Christus pro nobis ascendit in cælum, maximè vt interpellaret pro nobis apud patrem cæleste, & vt officio aduocati fungeretur, vt dicit D. Ioannes 1. Ioan. 2. Filioli mei, inquit D. Ioannes, hæc scribo vobis vt non peccetis, sed & si quis peccauerit aduocatum habemus apud patrem Iesum Christum iustum. Sed videtur profectò quod Christus Dominus in die carnis suæ supplicationes, preces que obtulit Deo patri, modo vero accepta iam potestate a patre super omnia, & ad dexterã patris residens nulla ratione sinat pater, vt gloria & honore iam coronatus deinceps sese humiliet. Ita ratiocinatur Chrysost. elucidans illud ad Rom. 8. qui etiam interpellat pro nobis.

1. Ioan. 2.

Chrysost. Rom. 8.

¶ In gratiam dubitationis propositæ operæ pretium erit persequi diligenter causas ascensionis Domini in cęlum, & quæ inde beneficia nobis subsecuta sint. Primum ascendit, propterea quòd eius corpori quod iam per gloriam resurrectionis erat immortale, non terrenæ habitationis locus, sed altissimum & splendidissimum cæli domicilium conueniret. Deinde, vt etiam ea quæ ad salutem nostram pertinebant curaret. Est enim societas quædam inter Christum Iesum, & eius corpus mysticum, cuius societatis negotia & lucra ex cælo a patre cælesti expediuntur, propter quòd conueniens fuit Christum nostrum caput illuc conscendere, vt negotia nostra & lucra inde curaret & expedita redderet. Prætereà, vt reguũ suum nõ esse ex hoc mundo re ipsa comprobaret. Nam mundi regna terrena & fluxa sunt, Christi vero regnũ spirituale & æternũ est, cuiusque opes & diuitiæ spirituales sunt. Quod ipse palàm ostendit cum sedem suam in cælis collocauit. Sed & illa causa ascensionis Domini commemoratur, vt nos eum ascendentem mente & desiderio prosequeremur. Nam ascensu suo nos docet, vt in terris positi in cęlum nos cogitatione conferamus, confitentes nos peregrinos & hospites esse super terram, ac patriam inquirentes ciues esse sanctorum & domesticos Dei: nostra enim, vt inquit Apostolus, conuersatio in cęlis est. Ad hæc ex Christi Domini ascensu inexplicabilia bona in nos deriuata sunt. Vnde dictũ est illud, ascẽdens in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Nam decimo die Spiritum sanctum dedit, & vere tunc magnifica illa promissa persoluit, expedit vobis vt ego vadam, si enim non abiero paracletus non veniet ad uos, si autem abiero mittam eum ad vos. Ascẽdit etiam in cęlum ex Apostoli sententia ad Heb. 9. vt appareat nunc vultui Dei pro nobis, & apud patrem aduocati officio fungatur, vt dicitur 1. Ioan 2. Ascendit alia de causa, parauit namque nobis locum, quòd etiam se facturum promiserat: atque omnium nostrum nomine caput ipse Iesus Christus venit in cælestis gloriæ possessionem.

De causis & fructib⁹ ascẽsionis Domini.

Heb. 9.

1. Ioan. 2.

¶ Iam verò ex ascensione Domini mirabiles nobis fructus sunt subsecuti. Nam fides est earum rerum quæ sub aspectum non cadunt, atq; ab hominis ratione ac intelligentia remotæ sunt. Quare si Dominus a nobis nõ discessisset, fidei nostræ meritum minueretur: siquidem a Christo Domino beati prædicantur, qui non viderunt & crediderunt. Prætereà, Christi in cælum ascensus ad confirmandam spem in cordibus nostris magnum momentum habet. Nam quoniam Christum hominem in cęlum ascendisse & humanam naturam in dextera Dei patris collocasse credimus, magna in spe sumus vt nos etiam eius membra illuc ascendamus, atque ibi cum capite nostro coniungamur, quod ipse Dominus his verbis testatus est, pater quos dedisti mihi, volo, vt vbi sum ego, & illi sint mecum. Hoc quoque beneficium consecuti sumus, quod amorem nostrum ad cælum rapuit. Nã verissimè dictum est, ibi cor nostrum esse, vbi thesaurus noster est, nam profecto si Christus Dominus in terris versaretur, omnis nostra cogitatio in ipso hominis aspectu, & consuetudine defixa esset, eumque terrena quadã beneuolentia prosequeremur, id autem intelligimus Apostolorum exemplo, quibus dum præsens adfuit Dominus, humano fere sensu de illo iudicare videbãtur, idque ipsius Domini testimonio confirmatum est, cum inquit, expedit vobis vt ego vadam. Nam imperfectus ille amor quo Christum Iesum præsentem diligebãt, diuino amore perficiendus erat, idque Spiritus sancti aduentu, quare statim addit, si enim non abiero paracletus nõ veniet ad vos.

Ioann. 3.

¶ Ad extremum illud obseruet Theologus, quod ante de mortis & resurrectionis mysterio docuimus, idẽ etiã de ascensu sentiendum, quamuis enim Christi passioni salutem & redemptionem nostram debeamus, qui merito suo aperuit nobis in cælum ianuam, tamen eius ascẽsio non solum ueluti exemplar nobis propositum est, quo cælum ascendere discamus, sed diuinam etiam virtutem qua id efficere possimus largitus est. Sed dicet Theolog⁹ quo modo est intelligendum illud quod dicit Dominus Ioan. 3. Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo filius hominis qui est in cælo. Quæ igitur spes relicta est nobis, qui non descendimus de cælo? Hæc sententia Domini varias habet expositiones, duas tantum in medium adducam. Prior est. Nemo nouit res cæleſtes præter me qui descendi de cælo, cui consonat illud, vnigenitus qui est in sinu patris ipse narrauit. Sed aduertat Theologus, quòd ascendit, & descendit, sunt præteriti temporis. Altera explicatio est, quòd nemo mortalium ascendet in cęlum, nisi prius genus ducat & originem ex cælo, adeò vt uere sit, & nominetur filius Dei, viuatq; cum Christo in cælo, primo conuersatione, iuxta illud Apostoli ad Philip. 3. Nostra conuersatio in cælis est. Secundo, affectu quia existit in charitate, Deus autem charitas est, & qui manet in charitate, in Deo, manet, & Deus in eo. 1. Ioan. 4. Sed de causis & vtilitatibus ascensionis Domini satis dictum sit.

Phil. 3.

1. Ioan. 4.

¶ Nunc respondeamus duobus argumentis in principio propositis. Ad primum dicendum est, quòd licèt præsentia corporalis Christi fuerit substracta fidelibus per ascensionem, præsentia tamen diuinitatis ipsius semper adest fidelibus, secundum quod ipse dicit Matthæi vltimo. Ecce ego vobiscum sum, vsque ad consummationem sæculi. Quod autem ascensio Domini multas vtilitates nobis attulerit, iam suprà à nobis expositum est.

Ad argu. I contrarii. Ad primũ.

Mat. vlt.

¶ Ad secundum argumentum dicendum est, quod Christus Dominus dicitur interpellare pro nobis apud patrem cęlestem, non quod modo se humiliet, & veluti genibus flexis submissa postulatione orationes, & supplicationes offerat. Interpellat itaque pro nobis per virtutem suam, quæ patri semper est præsentissima, in quam pater aspiciens largitur nobis remissionem peccatorum, & alia quæ ad salutem nobis sunt necessaria.

Ad sẽdm.

QVAE-

QVAESTIO LVIII.

De sessione Christi ad dexteram Patris, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de sessione Christi ad dexteram Patris.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm Christus sedeat ad dexteram Dei patris.

¶ Secundò, vtrùm hoc conueniat sibi secundum diuinam naturam.

¶ Tertiò, vtrùm conueniat sibi secundum humanam naturam.

¶ Quartò, vtrùm hoc sit proprium Christi.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm Christo conueniat sedere ad dexteram Dei patris.

316 3.di.32.q.3.ar.3.q.2. Et op.3.c.247. Et opu.6.ca.9. Etad Heb.8.lec.1.co.1.

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd Christo non conueniat sedere à dextris Dei patris. Dextera enim & sinistra sunt differentiæ positionum corporalium. Sed nihil corporale conuenit Deo: quia Deus spiritus est, vt habetur Ioannis. 4. Ergo videtur, quòd Christus non sedeat ad dexteram Patris.

¶ 2. Præterea, Si aliquis sedet ad dexteram alicuius, ille sedet ad sinistram eius. Si ergo Christus sedet ad dexteram Patris, sequitur quod Pater sedeat ad sinistram Filii: quod est inconueniens.

¶ 3. Præterea, Sedere & stare videntur oppositionem habere. Sed Stephanus dicit Act. 7. Ecce video cœlos apertos, & filium hominis stantem a dextris virtutis Dei, ergo videtur, quòd Christus non sedeat ad dexteram Patris.

¶ Sed contra est, quod dicitur Marci vltimo. Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, ascendit in cœlum, & sedet a dextris Dei.

Respondeo dicendum, quòd in nomine Sessionis possumus duo considerare, videlicet quietem, secundum illud Lucæ vltimo. Sedete hic in ciuitate. Et etiam regiam vel iudiciariam potestatem, secundum illud Prouerb. 20. Rex qui sedet in solio iudicii, dissipat omne malum intuitu suo. Vtroque ergo modo Christo conuenit sedere ad dexteram Patris. Vno quidem modo in quantum æternaliter manet incorruptibilis in beatitudine Patris, quæ eius dextera dicitur: secundum illud Psalm. 15. Delectationes in dextera tua vsque in finem. Vnde Augustinus * dicit in libro de Symbolo, Sedet ad dexteram Patris: Sedere, habitare intelligite, quomodo dicimus de quocunque homine, in illa patria sedit per tres annos. Sic ergo credite Christum habitare in dextera Dei patris: beatus enim est, & ipsius beatitudinis nomen est dextera patris. Alio modo dicitur Christus sedere ad dexteram Dei partis, inquantum patri coregnat, & ab eo habet iudiciariam potestatem: sicut ille qui considet Regi ad dexteram, assidet ei in regnando, & iudicando. Vnde Augustin. * dicit in alio sermo. de Symbolo. Ipsam dexteram, intelligite potestatem quam accepit ille homo susceptus a Deo, vt veniat iudicaturus, qui prius venerat iudicandus.

li.1.c.4.in prin.to.9.

libro 2.de Symbo.c.7. nõ lõgè a prin.c.9.

Ad primum ergo dicendum, quòd (sicut Damasce. * dicit in 4. libro) non localem dexteram patris dicimus: qualiter enim qui incircunscriptibilis est, localem adipiscetur dexteram? Dextera enim & sinistra eorum quæ circunscribuntur sunt. Dexteram autem patris dicimus gloriam & honorem diuinitatis.

lib.4.orth. fid.cap.2.

Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit, secundum quod sedere ad dexteram, intelligitur corporaliter. Vnde Augustinus * dicit in quodam sermone de Symbolo. Si carnaliter acceperimus quòd Christus sedet ad dexteram patris, ille erit ad sinistram. Ibi autem, scilicet in æterna beatitudine, omnis dextera est: quia nulla est ibi miseria.

l.1.de Symbo.c.4. circa med.to.9.

Ad tertium dicendum, quòd (sicut Gregor. * dicit in homil. ascensionis) sedere iudicantis est: stare verò pugnantis, vel adiuuantis. Stephanus ergo in labore certaminis positus, stantem vidit, quem adiutorem habuit. Sed hunc post ascensionem Marc. sedere scribit, quia post ascensionis suæ gloriam, iudex in fine videbitur.

ho.29.in Euãg.post med.illius

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm sedere ad dexteram patris conueniat Christo secundum quod Deus.

317 Heb.1.l.3.co.1.& lo.1.in princ. & r.8.lo.7.co.1.& 2.co.4.

AD secũdum sic proceditur. Videtur, quòd sedere ad dexteram patris, non conueniat Christo, secundum quod Deus. Christus enim, secũdum quod est Deus, est dextera patris. Sed non videtur idẽ esse dextera alicuius, & ille qui sedet ad dexterã eius. Ergo Christus secundum quod est Deus, nõ sedet ad dexteram patris.

¶ 2. Præterea, Marc. vltim. dicitur, quòd Dominus Iesus assumptus est in cœlũ, & sedet a dextris Dei, Christus autem non est assumptus in cœlum, secundum quod Deus, Ergo etiam, neque secundum quod Deus sedet a dextris Dei.

¶ 3. Præterea, Christus, secũdum quod Deus, est

est æqualis patri & Spiritui sancto. Ergo si Christus, secundum quod Deus, sedet ad dexteram Patris, pari ratione & Spiritus sanctus sedebit ad dexteram Patris & Filij, & ipse Pater ad dexterã Filij & Spiritus sancti, quod nusquam inuenitur.

l.4.cap.2.

¶ Sed contra est, quod Damas. dicit, quòd dexteram Patris dicimus gloriã & honorem diuinitatis, in qua filius Dei extitit ante sæcula, vt Deus & patri consubstantialis.

art.præce.

Respondeo dicendum, quòd vt ex prædictis * patet, nominæ dexteræ tria intelligi possunt. Vno modo, secundum Damasce. * gloria diuinitatis: alio modo, secundum Augustin. * beatitudo Patris: tertio modo, secundum eundem, iudiciaria potestas. Sessio autem, vt dictum est, * vel habitationem, vel regiam seu iudiciariam dignitatem designat. Vnde sedere ad dexteram Patris nihil aliud est, quàm simul cum patre habere gloriã diuinitatis, & beatitudinem, & iudiciariã potestatẽ: & hoc immutabiliter & regaliter. Hoc autem conuenit filio Dei secundum quod Deus. Vnde manifestum est, quòd Christus, secundum quod Deus, sedet ad dexteram Patris. Ita tamen quòd hæc præpositio (ad) quæ transitiua est, solam distinctionem personalem importat, & originis ordinem, non autem gradum naturæ, vel dignitatis, qui nullus est in diuinis personis: vt in prima parte habitum est. *

l.4.cap.2. lib.1.de Sym.ca.4. to.9. art.præce.

1.p.quæst. 42.ar.3.

Ad primum ergo dicendum, quòd filius Dei dicitur dextera Patris appropriatè, per modum, quo etiam dicitur virtus Patris. Sed dextera Patris secundum tres significationes prædictas, * est aliquid commune tribus personis.

In cor. ar.

Ad secundum dicendum, quòd Christus secundum quod homo, est assumptus ad diuinum honorem, qui in prædicta sessione designatur. Sed tamen ille honor diuinus conuenit Christo, inquantum est Deus, non per aliquam assumptionem, sed per æternam originem.

Ad tertium dicendum, quòd nullo modo potest dici, quòd pater sedeat ad dexteram Filii vel Spiritus sancti: quia Filius & Spiritus sanctus tra hunt originem a Patre, & nõ econuerso. Sed Spiritus sanctus propriè potest dici sedere ad dexteram Patris vel Filii, secundum sensum * prædictum: licèt secundum quandam appropriationẽ attribuatur Filio, cui appropriatur æqualitas: sicut dicit Aug. * quòd in Patre est vnitas, in Filio æqualitas, in Spiritu sancto vnitatis æqualitatisq; connexio.

In cor.ar. lib.1.de doct. Christia.c.5.circa finem.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm sedere ad dexteram patris, conueniat Christo secundum quod homo.

318 Locis sup. art.2.indu ctis. li.4.c.2.a med.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd sedere ad dexteram patris, non conueniat Christo, secundum quòd homo. Vt enim Damas. * dicit, dexteram Patris dicimus gloriam & honorem diuinitatis. Sed honor & gloria diuinitatis non cõuenit Christo, secundum quod homo. Ergo videtur, quòd Christus secundum quod homo, non sedeat ad dexteram Patris.

¶ 2. Præterea, Sedere ad dexteram regnantis, subiectionem excludere videtur: quia qui sedet ad dexteram regnantis, quodam modo illi conregnat. Christus autem, secundum quod homo, est subiectus Patri: vt dicitur 1. ad Corin. 15. Ergo videtur, quòd Christus secundum quod homo, nõ sit ad dexteram Patris.

¶ 3. Præterea, Rom. 8. super illud, Qui est ad dexteram Dei, exponit gloss. † id est æqualis Patri in honore, quo Deus Pater est: vel ad dexterã Patris, id est in potioribus bonis Dei. Et super illud Hebr. 1. Sedet ad dexteram maiestatis in excelsis gloss. * id est ad æqualitatem Patris, super omnia, & loco, & dignitate. Sed esse æqualẽ Deo non conuenit Christo, secundum quod homo: nam secundum hoc ipse dicit Ioann. 14. Pater maior me est. Ergo videtur, quòd sedere ad dexteram Patris, non conueniat Christo, secundum quod homo.

† gl. Amb. in hoc loco, tom.2. gl.interlinea. ibid.

¶ Sed contra est, quod Augustin. † dicit in sermone de Symbolo, Ipsam dexteram, intelligite potestatem, quã accepit ille homo susceptus a Deo, vt veniat iudicaturus, qui prius venerat iudicandus.

† libr.2.de symbolo, c.7.non lõgè a prin. to.9.

Respondeo dicendum, quòd (sicut dictum est *) nomine dexteræ Patris, intelligitur vel ipsa gloria deitatis ipsius, vel beatitudo æterna eius vel potestas iudiciaria & regalis. Hæc autem præpositio, Ad, quendam accessum ad dexteram designat, in quo designatur conuenientia cum quadam distinctione, vt supra dictum est. * Quod quidem potest esse tripliciter. Vno modo, vt sit conuenientia in natura, & distinctio in persona. & sic Christus, secundum quod filius Dei, sedet ad dexteram Patris, quia habet eandem naturam cum Patre. Vnde prædicta * conueniunt essentialiter Filio, sicut & Patri, & hoc est esse in æqualitate Patris. Alio modo secũdũ gratiã vnionis, quæ importat econuerso distinctionem naturæ & vnitatem personæ. Et secundum hoc Christus, secundum quod homo, est filius Dei, & per consequens sedens ad dexteram Patris: ita tamen

art.præce. art.præce. in istom ear.

quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd ly ſecundum quod, non deſignet conditionem naturæ, ſed vnitatem ſuppoſiti: vt ſuprà expoſitum eſt.* Tertio modo poteſt prædictus acceſſus intelligi ſecundum gratiam habitualé, quæ abūdantior eſt in Chriſto prę omnibus aliis creaturis, in tātum quòd ipſa natura humana in Chriſto eſt beatior cęteris creaturis, & ſuper omnes alias creaturas habens regiam & iudiciariam poteſtatem. Sic igitur ſi ly ſecūdum quod, deſignet conditionem naturæ, Chriſtus ſecundum quod Deus, ſedet ad dexterā Patris, id eſt, in æqualitate Patris: ſecundum autem quod homo, ſedet ad dexteram Patris, id eſt, in bonis paternis potioribus, præ cæteris creaturis, id eſt, in maiori beatitudine, & habens iudiciariam poteſtatem. Si verò ly ſecundum quod, deſignet vnitatem ſuppoſiti, ſic etiam ſecūdum quod homo ſedet ad dexteram Patris ſecundum æqualitatem honoris: in quantum ſcilicet, eodem honore veneramur ipſum filium Dei cum natura aſſumpta, vt ſupra dictum eſt. *

Quæſt. 16. art. 10. & 11.

Quæſt. 25. ar. 1.

Ad primum ergo dicendum, quòd humanitas Chriſti ſecundum conditiones ſuę naturę nō habet gloriam vel honorem deitatis: quam tamen habet ratione perſonæ, cui vnitur. Vnde ibidem Damaſcen. * ſubdit. In qua ſcilicet gloria deitatis, Dei filius exiſtens ante ſæcula, vt Deus & Patri conſubſtantialis, ſedet conglorificata ei carne eius: adoratur enim vna hypoſtaſis vna adoratione cum carne ſua, ab omni creatura.

Ii. 4. cap. 2. a med.

Ad ſecundum dicendum, quòd Chriſtus ſecundum quod homo, ſubiectus eſt Patri, prout ly ſecundum quòd deſignat conditionem naturæ, & ſecundum hoc non competit ei ſedere ad dexteram Patris, ſecundum rationem æqualitatis, ſecundum quod eſt homo. Sic autem competit ei ſedere ad dexteram Patris, ſecundum quod per hoc deſignatur excellentia beatitudinis & iudiciaria poteſtas ſuper omnem creaturam.

Ad tertium dicendum, quòd eſſe in æqualitate Patris, non pertinet ad ipſam naturam humanam Chriſti, ſed ſolùm ad perſonam aſſumentem: ſed eſſe in potioribus bonis Dei, ſecundum quod importat exceſſum aliarum creaturam, conuenit etiam ipſi naturæ aſſumptæ.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm ſedere ad dexteram Patris, ſit proprium Chriſti.

319 3. diſt. 22. queſt. 3. ar. 3. q. 3.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod ſedere ad dexteram Patris, nō ſit propriū Chriſti. Dicit enim Apoſtolus Eph. 2. quòd Deus conreſuſcitauit nos, & cōſedere fecit in cęleſtibus in Chriſto Ieſu. Sed reſuſcitari non eſt proprium Chriſti. Ergo etiam pari ratione nec ſedere ad dexterā Dei in excelſis.

¶ 2. Præterea, Sicut Aug. dicit in lib.* de Symbolo, Chriſtum ſedere ad dexteram Patris, hoc eſt, habitare in eius beatitudine. Sed hoc multis aliis conuenit. Ergo videtur, quòd ſedere ad dexteram Patris, non ſit proprium Chriſti.

lib. 1. de ſymbolo ca. 4. ante med. 10. 9.

¶ 3. Præterea, Ipſe dicit Apocalip. 3. Qui vicerit, dabo ei ſedere mecum in throno meo, ſicut & ego vici, & ſedi cū Patre meo in throno eius. Sed per hoc ſedet Chriſtus ad dexteram Patris, quod ſedet in throno eius, ergo etiam & alij qui vincunt, ſedent ad dexteram Patris.

¶ 4. Præterea, Matth. 20. Dominus dicit, Sedere ad dexteram meam vel ſiniſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt à Patre meo. Hoc autem fruſtrà diceretur, niſi eſſet aliquibus paratum. Non ergo ſedere ad dexterā, conuenit ſoli Chriſto.

¶ Sed contra eſt, quòd dicitur ad Hebr. 1. Ad quem angelorum dixit aliquando, Sede à dextris meis? id eſt, in meis bonis potioribus, vel mihi ſecundum diuinitatem æqualis? quaſi dicat, ad nullum. Sed angeli ſunt ſuperiores aliis creaturis, ergo multo magis nulli alii conuenit ſedere ad dexteram Patris quàm Chriſto.

Reſpondeo dicendum, quòd (ſicut dictum eſt *) Chriſtus dicitur ſedere ad dexteram Patris inquantum ſecundum diuinam naturam eſt in æqualitate Patris, ſecundum autem humanam naturam in excellenti poſſeſſione diuinorum bonorum præ cæteris aliis creaturis. Vtrumque autē ſoli Chriſto conuenit. Vnde nulli alii, nec angelo, nec homini conuenit ſedere ad dexteram Patris, niſi ſoli Chriſto.

arti. 1. 2. & 3. huius q.

Ad primum ergo dicendum, quòd quia Chriſtus eſt caput noſtrum, illud quod collatum eſt Chriſto, eſt etiam nobis in ipſo collatum. Et propter hoc quia ipſe iam reſuſcitatus eſt, dicit Apoſtolus, quòd Deus nos quodammodo ei conreſuſcitauit, qui tamen in nobiſipſis nondū ſumus reſuſcitati, ſed reſuſcitandi: ſecūdum illud Rom. 8. Qui ſuſcitauit Ieſum a mortuis, viuificabit & mortalia corpora noſtra. Et ſecundum eundem modum loquendi ſubdit Apoſtolus, quod conſedere nos fecit in cęleſtibus, ſcilicet in hoc ipſo, quod caput noſtrum, quod eſt Chriſtus, ibi ſedet.

Ad ſecundum dicendum, quod quia dextera eſt diuina beatitudo, ſedere in dextera, non ſignificat ſimpliciter eſſe in beatitudine, ſed habere beatitudinē cum quadam dominatiua poteſtate, & quaſi propriam & naturalē, quod ſoli Chriſto conuenit, nulli autem alii creaturæ. Poteſt tamen dici, quòd omnis ſanctus, qui eſt in beatitudine, eſt ad dexteram Dei conſtitutus, vnde & dicitur Mat. 25. Quod ſtatuet oues a dextris.

Ad tertium dicendum, quòd per thronum ſignificatur iudiciaria poteſtas, quam Chriſtus habet, per omnes iudiciariam habens poteſtatem. Vnde Chriſtus ſecundum quòd Deus dicitur ſedere ad dexteram patris, id eſt, in æqualitate patris: ſecundum quòd homo ſedet ad dexteram patris, id eſt, in maiori beatitudine præ cæteris creaturis. Ratione etiam ſuppoſiti ſecundum quòd homo ſedet ad dexteram patris, ſecundum æqualitatem honoris, prout eodem honore veneramur ipſum filium Dei cum eadem natura aſſumpta.

bet à Patre: & ſecundum hoc dicitur ſedere in throno Patris. Alij autem Sancti habent eam à Chriſto: & ſecundum hoc dicuntur in throno Chriſti ſedere: ſecundum illud Matt. 19. Sedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſrael.

Ho. 66. in Matt. inter principium & med. ſup illa verba Matt. Caliçé quidé tom. 2.

Ad quartum dicendum, quòd (ſicut Chryſo.* dicit ſuper Matth.) locus ille, id eſt, conſeſſus dexteræ, inuius eſt omnibus, non ſolum hominibus, ſed etiam angelis, ſicut enim præcipuum vni geniti ponit Paulus dicens. Ad quem autē angelorum dixit vnquam, ſede à dextris meis? Dominus ergo non quaſi exiſtentibus quibuſdam, qui ſeſſuri ſint, ſed condeſcendens interrogantium ſupplicationi reſpondit: hoc enim vnum ſolum quærebant præ alijs, ſtare apud ipſum. Poteſt tamen dici, quòd petebant filij Zebedæi, excellentiam habere præ alijs in participando iudiciariā poteſtatem eius. Vnde non petebant quòd ſederent ad dexteram vel ſiniſtram Patris, ſed ad dexteram vel ſiniſtram Chriſti.

SVMMA ARTICVLORVM I. II. III. & IIII.

Cōcluſio. Mar. vlt.

COncluſio articuli primi eſt affirmans. Et patet ex illo Marci vlti. Dominus quidem Ieſus poſtquam locutus eſt eis, aſcendit in cœlum, & ſedet à dextris Dei. Probatur deinde, quia nomine Seſſionis hic quietem, atque iudiciariam poteſtatem intelligimus. Iſta enim quies beatitudo æterna eſt, quæ competit filio Dei, vnde in Pſalmo, delectationes in dextera tua vſque ad finem. Sic etiā dicitur ſedere in dextera Dei patris, prout patri conregnat, & ab eo iudiciariam poteſtatem habet: qui venturus eſt ad iudicandum, vt venit iudicandus.

Cōcluſio. Damaſcc.

COncluſio articuli ſecundi eſt affirmatiua. Et probatur auctoritate Damaſceni lib. 4. cap. 2. vbi dicit, quòd dexteram patris dicimus gloriam & honorem diuinitatis in qua filius Dei extitit ante ſæcula, vt Deus & patri conſubſtantialis. Patet rurſus. Nam nihil aliud eſt iſtud ſedere quàm ſimul cum patre gloriam deitatis, beatitudinem atque iudiciariam poteſtatem immutabiliter & regulariter habere, hæc autem cōueniunt Chriſto, vt Deus eſt. Ita tamen quod hæc propoſitio, Ad, quæ tranſitiua eſt, ſolam diſtinctionem perſonarum importat, & ordinem originis, non autem gradum naturæ vel dignitatis, qui nullus eſt in diuinis perſonis.

Cōcluſio. D. Augu.

COncluſio tertij eſt affirmans. Probaturq; ex Auguſtino in lib. 2. de Symbolo capit. 7. Explicatur euidentius hæc concluſio. Nam hæc propoſitio, ad, quendam ad dexteram acceſſum deſignat, in quo ſignificatur conuenientia cum quadam diſtinctione. Vno modo, vt ſit conuenientia in natura, & diſtinctio in perſona, & ſic Chriſtus ſecundum quod filius Dei ſedet ad dexteram patris, quia habet eandem naturam cum patre. Vnde prædicta conueniunt eſſentialiter filio ſicut patri, quod eſt eſſe æqualem patri. Alio modo ſecundum gratiam vnionis, quæ importat cconuerſo diſtinctionem naturæ & vnitatem perſonæ, & ſecundum hoc, Chriſtus, vt homo, eſt filius Dei, & per conſequens ſedens ad dexteram patris, ita tamen quod, ly ſecundum quod, non deſignet conditionem naturæ, ſed vnitatem ſuppoſiti. Tertio modo poteſt prædictus acceſſus intelligi ſecundum gratiam habitualem, quæ abundantior eſt in Chriſto præ omnibus aliis creaturis, in tantum quod ipſa natura humana in Chriſto beatior eſt cæteris creaturis ſuper omnes iudiciariam habens poteſtatem. Vnde Chriſtus ſecundum quòd Deus dicitur ſedere ad dexteram patris, id eſt, in æqualitate patris: ſecundum quòd homo ſedet ad dexteram patris, id eſt, in maiori beatitudine præ cæteris creaturis. Ratione etiam ſuppoſiti ſecundum quòd homo ſedet ad dexteram patris, ſecundum æqualitatem honoris, prout eodem honore veneramur ipſum filium Dei cum eadem natura aſſumpta.

Cōcluſio. Heb. 1.

CONcluſio articuli quarti eſt affirmans. Et colligitur aperte ex illo ad Hebræos 1. Ad quem angelorum dixit aliquando, ſede à dextris meis: in qua ſententia apertè ſignificatur, hoc ſoli Chriſto conuenire, & quidem hoc illi conuenit in primis propter diuinam naturam ſecundum quam eſt æqualis patri. Propter naturam vero humanam eſt in excellenti poſſeſſione diuinorum bonorum præ cæteris alijs creaturis. Et quia caput eſt noſtrum, id quod collatum eſt ei, nobis etiam in ipſo eſt collatum. Vnde dicit Apoſtolus ad Epheſios 2. quod Deus conreſuſcitauit nos & conſedere fecit in cœleſtibus in Chriſto.

Epheſ. 2.

EXPOSITIO Quæſtionis.

IN gratiam huius quæſtionis ſolet dubium moueri, quid eſt quod cum apud omnes nationes vſitatiſſima ſit conſuetudo, vt qui ſedet, ſiue qui incedit ad dexterum alicuius obtineat locum priorem, Chriſtus in variis ſcripturæ locis dicatur ſedere ad dexteram patris cum quatenus filius & homo eſt, cedere debeat patri primam ſedem. Item cum in Pſalm. 109. iubeatur Chriſtus ſedere ad dexteram patris, tamen in eodem etiam Dominus dicitur eſſe à dextris Chriſti. Item cum honorificentius ſit ſedere ad dexteram, quomodo Salomon iam tanquā rex ſedens ſuper thronum ſuum iuſſit matri thronum poni ad dexteram ſuam, vt eſt 3. Regum 2. Rurſus quomodo dicitur Pſalm. 44. Aſtitit regina à dextris tuis in veſtitu deaurato, cum priorem locum non debeat filius matri iam publico fungens magiſtratu, aut ſponſus ſponſę ſuę. Antonius Nebriſſenſis in libello annotationum in quinquaginta ſacræ ſcripturæ locos hæc accurate ſecum reputans & inquirens oſtendit, antiquis temporibus alium fuiſſe ordinem, quam qui eſt iam apud nos receptus, nempe vt qui ſedet ad ſiniſtrā, fuerit potior eo, qui ſedebat ad dexteram. Antiquitus enim qui potentiores affectabantur ſiue armati, ſiue inermes, tum ſatellites, tum ſtiparores, tum laterones ſiue latrones dicti fuerunt, eidemq; apud autores dicebantur, tegere latus aut cingere latus, aut claudere latus. Latus quoque intectum ſiue nudum dicebatur illius, quem nemo comitabatur. Vnde Ambroſius in ſermone de obitu fratris: quod ſi quādo ſine altero prodeundū fuit, intectum latus putares. Is præterea, qui alium comitabatur, dictus erat ire exterior, cui vero præſtaretur comitatus, ire interior. Vnde Ouid. lib 5. Faſtorum, loquens de ſene, cui debetur honos a iuuenibus: & medius iuuenum, non indignantibus ipſis, ibat, & interior, ſi comes vnus erat. Quod autem is qui exterior dicebatur, ad dexteram erat alterius: & interior, qui ad ſiniſtram, ex variis oſtendit. Et inter alia ex illo Vergilij 5. Æneidos. Radit iter læuum interiores; vbi Seruius interior exponit, pro ſiniſterior. Hinc factum putat, vt in diplomatis Pontificum ſigillo munitis Paulus ſemper ſit Petro dexter, quemadmodum & pictores fere obſeruant in illorum imaginibus diſponendis. Itaque iuxta hanc antiquitatem reſpondet tandem, quod & pater tanquam ſedens in throno maieſtatis ſuæ iubet filium ſibi ſedere a dextris, hoc eſt, ſecundo loco ſedere, & idem tanquam ſe præſtans filio quaſi ſtiparorem, & protectorem, dicitur illi eſſe à dextris. Vnde ſubditur, confregit in die iræ ſuæ reges. Et Propheta dicit: prouidebam Dominum in conſpectu meo ſemper, quoniam à dextris eſt mihi, ne commouear.

Vtrū ſedere ad dexterā ſit honorificentius quam ad ſiniſtrā. Pſal. 109.

3 Reg. 2. Pſal. 44.

Antonius Nebriſſenſis.

Ambroſius.

Ouidius.

Vergilius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

An dextrũ & sinistrum sint in Deo.

¶Secundum dubium est, quomodo dicatur Christus sedere ad dexteram Dei, cum Deus nec dextrum nec sinistrum habeat. Respondetur vtrumq; & sedere ad dexteram Patris, dictũ esse per figuram & metaphoram secundum quam sedere ad dexteram idem est, quod accipere potestatem super omnem principatum, & potestatem vel super omnes subditos. Nam qui sedet ad dexteram regis, videtur eadem aut certè secunda ab eo potestate polle re. Quid sit sedere ad dexteram patris declarat Paulus ad Ephesios primo. Subiecit omnia sub pedibus eius. Sedet igitur ad dexteram Dei, quoniam in summo honore est receptus super omnia, quæ nominari possunt, & eo collocatus, vnde omnem potestatem, omneq; iudicium exercere potest in quiete & cum maiestate citra laborem & contradictionem. Sedere enim est vel iudicantis ex tribunali vel regnantis pacifice, iuxta phrasim scripturæ, stare autem præparare ad prælium. Sedet igitur Christus à dextris virtutis Dei quia eo exaltatus est, vt primas habeat in summo, in optimo, in felicissimo Regno Dei, adeò vt omnes in cęlo acclament ei dicentes, dignus est accipere virtutem & diuinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem. Imo audiuit Ioannes Euangelista omnem creaturam dicentem, sedenti in throno, & agno, benedictio & honor, & gloria, & potestas in sæcula sæculorum, Amen. Hæc fusissimè in Apocalypsi Ioannis cap. 5.

Ephes. 1.

Apoc. 5.

Sedere quomodo cõueniat Christo.

¶Tertium dubium, an Christus Dominus sedeat iuxta positionem corporis, quomodo nos sedemus? Respondetur Christum non sedere iuxta positionem corporis. Nõ enim in sedendo, sed in stando est naturalis situs corporis secundum Philosophum. Nam sedere est imbecilli tatis, in statu autem beatitudinis, vt optimè dispositum ita & naturalissime collocatum esse oportet corpus homi nis. Itaque beati non sedent, nec iacent, sed stant.

Sedere a dextris, & sedere a dextris virtutis Dei, idem est.

¶Quartum dubium est, quid est quòd solus Marcus Euangelista asserit Christũ sedere à dextris Dei? Respondetur, & si solus assereret satis esset ad testificandã infallibilem veritatem, quoniam non loquitur nisi verbum Dei, verumtamen idem asserunt aliæ scripturæ. Christus adiuratus à Caypha summo Pontifice dixit assertiue. Ego sum filius Dei, & amodo videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cœli. Insuper B. Stephanus ait, ecce video cœlos apertos, & filium hominis stantem à dextris virtutis Dei. Est etiam illa insignis sententia ex Psal. 109. quam commemorat Paulus ad Hebræos 1. Dixit Dominus Domino meo sede à dextris meis.

Hebr. 1.

Quid agat Christ⁹ ad dexterã patris residens. Act. 1.

¶Quintum dubium, quid faciat Dominus Iesus ad dexteram patris iam constitutus, & quodnam est Christi regnum post ascensionem eius in cœlum. In huius rei expositionẽ libet producere in medium illud Actorũ 1. cumq; intuerentur Apostoli euntẽ illum in cœlum quasi lumnibus & affectu sequentes eo quo corpore insequi non potuerunt: ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis, qui & dixerunt. Viri Galilæi quid statis aspicientes in cœlum? hic Iesus, qui assumptus est à vobis in cœlum sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum. Viri isti qui astiterunt Apostolis indubie angeli erant missi de cœlo stantes erecto corpore in aere, tam propinqui Apostolis, vt rectè scribat Lucas astiterunt iuxta illos. Quod autem astiterint in aere non super terram ex eo colligitur, quoniam si astitissent super terram suspicio orti potuisset illos fuisse homines aduentitios subito superuenientes ipsis oculis intentis in cęlũ, minusq; certum fuisset testimonium quod attulerunt. In veste vero alba apparuerunt, vt & habitu exprimerent triumphũ festiuitatis, quam pepererat angelis ascensio Domini. Causæ autem ob quas apparuerunt angeli, ex ipsius eorũ verbis colliguntur. Nempe Apostoli vltra quam oportuit, aut otiosa aliqua expectatione hæterent ibi in monte oculis curiosè intentis in cœlum. Secundò, vt eos certiores redderent oraculo cęlesti de duobus: quorum primum est Iesum non permansisse in regione aeris, vbi nubes suscepit eum ab oculis eorum, sed vltra assumptum esse vsque in cœlum.

Secundum est, quod non modo, sed aliquando, videlicet in nouissimo die, sic veniet, quemadmodum viderant eum euntem in cœlum, nempè, propria virtute in corpore glorificato, motu libero ad modum gradientium sociatus sanctorum milibus.

Exprimentes quidem modum quo veniet, non autem tempus quando veniet, non enim est viuentium in tertis, vt Saluator prædixerat, nosse tempora & momenta, quæ pater posuit in sua potestate, imò de die illo, & hora nemo scit neque angeli cœlorum, nisi solus pater, Matt. vigesimoquarto. Ideoq; non vltra vobis expectandum est hic in monte Oliueti. Qui sanè informatione accepta facta adoratione regressi sunt a monte Oliueti in Hierusalem, non cum mœrore & tristitia, sed cum gaudio magno, tum quia congratulabantur gloriæ sui quem amabant Domini: tum quia iam firmius intellexerunt certitudinem suę de Iesu fidei, & promissionum sibi factarum de paracleto, & alijs. Nec transitorium aut momentaneum fuit hoc gaudium, sed præ gaudij magnitudine erat semper in templo, laudantes & benedicentes Deum. Quamquam videri possit non improbabiliter hanc partem referendam non ad tempus quod erat inter ascensionem & spiritus missionem. Sed ad tempus post spiritus missionem. Post hanc enim Lucas Actuum 2. & alijs aliquot capitibus dicit Apostolos quotidie perduraſſe in templo vnanimiter collaudantes Deum, & euangelizantes Iesum Christum, cum post ascensionem eos dicat reuersos ascendisse in cœnaculum, ibique mansisse perseuerantes vnanimiter in oratione cum mulieribus, & Maria matre Iesu.

Matt. 24.

Act. 2.

Quod autem dicitur, erant semper in templo, intelligendũ est omni die, & temporibus diei opportunis, quomodo & Paulus iubet semper orare. Marcus autem paucis commemorans Domini ascensionem claudit suum Euangelium conuenienter, clausula qua breuiter complexus est Apostolorum vitam extra Hierusalem post digressionem & dispersionem eorum. Illi autem, inquit, profecti prędicauerunt vbique, hoc est, non in Iudæa tantum, sed & in Samaria, & in omnibus gentibus, omnibusq; locis nullum locum declinantes, sed sine exceptione vbiuis gentium prędicãtes. Sic enim intelligitur illud, prædicauerunt vbique, cum alioqui eorũ prædicatio, tunc necdum ad omnia peruenisset loca, sed vbiq; prædicauerunt, qui in omnibus præcipuis, & tunc notis mundi partibus prædicauerunt, neq; aliquem locum dedita opera declinauerunt. Vt autem sic vbiq; prædicarent non illorum virtute factum est, sed per cooperationem Domini: quia vbique eis aperuit ostium sermonis, & dedit eis os, & sapientiam, cui non poterant efficaciter resistere omnes Euangelij hostes, vimq; suam per spiritum suum demonstrauit in Apostolis, & denique sermonem eorum, hoc est, prædicationem confirmauit per signa sequentia, quæ per eos sicut promiserat operabatur. His enim modis Dominus eis cooperabatur. Vnde Paulus gloriatur prædicationem suam non fuisse in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus & virtutis. Sic ergo progrediebatur & proficiebat regnum Christi qui ex cœlo Ecclesiam suam regebat gubernabatq;. Illud enim sciat Theologus, & tanquam compertum habeat. Est enim certissimum nihil in Ecclesia fieri, quod ad finem redemptionis spectet, quod à Christo Domino in cęlis existente nõ ordinetur, disponatur, præcipiatur, expediatur, per ipsum enim fiunt omnia. Sed in Psal. 109. in primis eleganter Christi regnum post ascensionem describitur, cuius Psalmi duos aut tres versus breuiter elucidabo, sequarque in huius rei expositione Vatablum, cuius elucidatio mihi in hac parte maximè probatur. Sic habet Psalmus. Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, id est, dicet Dominus Christo suo in ascensione. Nam est Prophetia de futuro per præteritum more Prophetarum, Sede à dextris meis, id est, do tibi potestatem super omnem principatum, & potestatem vel super omnes subditos. Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum, id est, donec conficiantur reprobi in tenebras exteriores, per te dicentem, ite

Psal. 109.

maledicti

maledicti in ignem æternum. Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion, id est efficiet Dominus, vt Euangelium, quod est robur Christi, prædicetur vndique ducto initio a Hierosolymis, vt dicitur Luc. 24. In hoc versu Euangelium dicitur virga. Nam est virtus & potentia Dei, Romanorum primo. Dominare in medio inimicorum tuorum, id est, dominaberis, futurum pro imperatiuo, phrasis est Hebrææ linguæ. Habes promptissimum populum, cum educes tuas copias. Hic versus non habetur sic in editione vulgata. Dicunt tamen Hebræorum periti sic haberi in textu Hebræo. Et Profecto hic versus optimè explicat progressum regni Christi post eius ascẽsionem. Vnde sensus est, ac si dicat, o Christe Apostoli tui sponte sua non coacti volentes prædicabunt Euangelium, & hoc eo tempore, quo quali virtute bellica mundum, & Sathanam tibi subiugabis, & hoc in splendoribus sanctitatis, id est, in Hierusalem vrbe splendida, vbi primum illuxisse cæpit Euangelij splendor. His omnibus insignem fore Christi victoriam prędicat Propheta, propter quam victoriam multum attolletur, & euadet clarissimus Christus.

Luc. 24.

Rom. 1.

¶Vltimum dubium est, quem sensum habeat illa sententia ex Psalmo 109 iam commemorata, quam etiam commemorat D. Paulus ad Hebræos ca. 1. Sede a dextris meis, quoadusque ponam inimicos tuos scabellum pedũ tuorum. Nunquid postquam Dominus subiecerit sibi omnes inimicos suos, non amplius sedebit a dextris virtutis Dei? Certè illud (quoadusque, vel donec,) & si terminum quendã statuere videatur, non tamen eam habet vim, vt excludat id, quod postea sequitur, sed ob eam dun taxat causam ponitur, vt illud tutum reddatur, de quo supicari quis posset, nam post subactos hostes non metuit quis, ne de sede ejiciatur, sed si timendũ est, id ante quam subacti sint, est faciendum. Securus ergo iubetur esse, qua parte vereri quis posset, post periculum vero, nihil est necesse ista commemorare. Sic dictum est, non cognouit eam, donec peperit, vt quo tempore suspicari quis posset illud ne quauis suspitione liberaretur, nam post editum filium, non fuerat hac de re cogitandum, cum iam ex Virgine natus esset.

Psal. 109. Hebr. 11.

QVÆSTIO LIX.

De iudiciaria potestate Christi, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de iudiciaria potestate Christi.

¶Et circa hoc quæruntur sex.

¶Primò, vtrùm iudiciaria potestas sit attribuenda Christo.

¶Secundò, vtrùm conueniat sibi, secundum quod est homo.

¶Tertiò, vtrùm eam fuerit ex meritis adeptus.

¶Quartò, vtrùm eius potestas iudiciaria, sit vniuersalis respectu omnium hominum.

¶Quintò, vtrùm præter iudicium, quod agit in hoc tempore, sit expectandum aliud vniuersale iudicium futurum per ipsum.

¶Sextò, vtrùm eius iudiciaria potestas etiam ad Angelos se extendat.

Nõ cõpleuit more præcitus.

¶De executione autem finalis iudicij * conuenientius agetur, cùm considerabimus de his quæ pertinent ad finem mundi: nunc autem sufficit ea sola tangere, quæ pertinent ad Christi dignitatem.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm iudiciaria potestas sit specialiter Christo attribuenda.

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd iudiciaria potestas non sit specialiter attribuenda Christo. Iudiciũ enim aliquorum videtur pertinere ad Dominum, vnde dicitur Romanorum 14. Tu quis es qui iudicas alienum seruum? Sed esse Dominum creaturarum, est commune toti Trinitati. Non ergo specialiter debet attribui Christo iudiciaria potestas.

¶2. Præterea, Daniel. 7. dicitur, Antiquus dierum sedit, & postea subditur, Iudicium sedit, & libri aperti sunt. Sed antiquus dierum intelligitur Pater: quia vt Hilarius * dicit, in Patre est æternitas. Ergo iudiciaria potestas magis est attribuenda Patri, quàm Christo.

libr. 2. de Tri. paulò a princ. & li. de synodis, paulo post prin.

¶3. Præterea, Etusdem videtur iudicare, cuius est arguere. Sed arguere, pertinet ad Spiritum sanctum. dicit enim Dominus Ioan. 16. Cùm autem venerit ille (scilicet Spiritus sanctus) arguet mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio. Ergo iudiciaria potestas magis debet attribui Spiritui sancto, quam Christo.

¶Sed contra est, quod dicitur Actuum 10. de Christo, Hic est, qui constitutus est a Deo iudex viuorum & mortuorum.

Respondeo dicendum, quòd ad iudicium faciendum tria requiruntur. Primò quidem potestas subditos coercendi. Vnde dicitur Eccles. 7. Noli quærere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates. Secundò requiritur rectitudinis zelus: vt scilicet aliquis non ex odio vel liuore, sed ex amore iustitiæ iudicium proferat: secundum illud Prou. 3. Quem enim diligit Dominus, corripit. & quasi pater in filio complacet sibi. Tertiò requiritur sapientia, secundum quam formatur iudicium. vnde dicitur Eccl. 10. Iudex sapiens iudicabit populum suum.

¶Prima autem duo præexiguntur ad iudicium sed propriè tertium est, secundum quod accipitur forma iudicij: quia ipsa ratio iudicij, est lex sapientiæ vel veritatis, secundum quam iudicatur. Et quia Filius est sapientia genita, & veritas a Patre procedens, & ipsum perfectè repræsentans, ideo propriè iudiciaria potestas attribuitur filio Dei. Vnde Augustus * dicit in libro de vera religione. Hæc est incommutabilis illa veritas, quæ lex omnium artium rectè dicitur, & ars omnipotentis artificis. Vt autem nos, & omnes animæ rationales, secundum veritatem de inferioribus rectè iudicamus, sic de nobis quando eidem cohæremus, sola ipsa veritas iudicat. De ipsa vero, nec Pater non enim minor est, quam ipse. Et ideo quæ Pater iudicat, per ipsam iudicat. Et postea concludit, Pater ergo non iudicat quemquã: sed omne iudicium dedit Filio.

cap. 31. in prin. to. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad primum ergo dicendum, quòd ex illa ratione probatur quòd iudiciaria potestas sit communis toti Trinitati: quod verum est. Sed tamen per quandam appropriationem, iudiciaria potestas attribuitur Filio, vt dictum est.*

In corp. ar. li.6. c.10. citra prin. to.3. Eodē nūc dicto c.10. to.3.

Ad secundum dicendum, q̄ sicut Aug.* dicit in sexto de Trini. Patri attribuitur æternitas propter commendationem principij: quod importatur in ratione æternitatis. Ibidem etiam August. * dicit, quòd Filius est ars Patris, in quantum est principium Filij. Sed ipsa ratio indicij attribuitur Filio, qui est ars & sapientia Patris: vt scilicet, sicut Pater facit omnia per Filium, inquantum est ars eius, ita etiam iudicet omnia per Filium, in quantum est sapientia & veritas eius. Et hoc significatur in Daniele: vbi primò dicitur, quòd Antiquus dierum sedit: & postea subditur, quòd Filius hominis peruenit vsque ad Antiquum dierum, & dedit ei potestatem & honorem & regnum. Per quod datur intelligi, quòd autoritas iudicandi est apud Patrem, a quo Filius accepit potestatem iudicandi.

Tract. 95. in Ioā. inter prin. & med. to. 9.

Ad tertium dicendū, quòd (sicut August.* dicit super Ioan.) ita dixit Christus, quòd Spiritus sanctus arguet mundum de peccato: tanquam diceret, ille diffundet in cordibus vestris charitatem, sic enim timore depulso, arguendi habebitis libertatem. Sic ergo Spiritui sancto attribuitur iudicium, non quantum ad iudicij rationem, sed quantum ad effectum iudicandi quem homines habent.

SVMMA TEXTVS.

Cōclusio. COnclusio est affirmatiua. Tria enim ad iudicium requiruntur. Primò quidem, Potestas coercendi subditos ad irrumpendas iniquitates. Secundò, rectitudinis zelus, vt scilicet non ex odio, sed ex amore iustitiæ iudicū proferat. Tertiò, requiritur sapientia secundum quam formatur iudicium, & quia filius est sapientia genita, & veritas a patre procedens, & ipsum perfectè repræsentans, ideo propriè iudiciaria potestas attribuitur filio, vt

D. Augu. dicit Aug. lib. de vera religione. c. 31.

EXPOSITIO ARTICVLI.

IN hoc articulo illud habet dubitationem. Vtrum conclusio art. intelligatur de Christo secundum diuinitatem, nam videtur, quòd non. Etenim quis nescit scripturam dicentem, omnium iudicem esse Deum, quia Deus est Dominus omnium: & vera est illa scriptura, eos qui foris sunt Deus iudicabit, & exploratum est in diuina Theologia, omnia opera ad extra esse communia toti Trinitati. Pater ergo iudicat, Filius iudicat, Spiritus san-

Ioan. 5. ctus iudicat. Contrarium esse verum probat illud Ioan. 5. Pater non iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit filio, quod certè de diuinitate intelligendum est. Nam dixit Christus vt intelligerent nihil ad æqualitatem cum patre illi deesse.

¶ Pro explicatione veritatis sciendum est, ex scripturis diuinis liquidò constare, quòd Christus Dominus iudica-

Christus vniuersorū iudex bit tanquam iudex legitimè constitutus potestatem habens & iurisdictionem, non ab homine, aut per hominē, sed a Deo patre, & iudicabit non ciuitatem vnam aut alteram, sed orbem terrarum, non populum Christianum

Psal. 97. tantum, sed omnes populos, vnde est illud Psal. 97. Iudicabit orbem terrarum in iustitia & populos in æquitate.

Et Psalmus 95. Iudicabit orbem terræ in æquitate, & populos in veritate sua. Hanc etiam potestatem iudicandi explicat Dauid Psal. 2. Postula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuā, & possessionem tuam terminos terræ. Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos, &c. Et Ioan. 5. ca. Pater nō iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit filio. Et Act. 10. Hic est qui constitutus est a Deo, iudex viuorum & mortuorum. Iudicabit ergo Christus filius Dei non semel atque iterum, sed semper & in æternum, & tandem in nouissimo die semel vniuersa iudicabit per semetipsum, etiam eos per quos nunc iudicat alios, quoniam ipse iudicabit iudices terræ, & euacuabit tandem omnem principatum, & potestatem & virtutem.

Psal. 95. Psal. 2. Ioan. 5. Act. 10.

Quid sit iudex, qd iudicare, quid iudicium.

¶ Sed videamus quis propriè dicatur iudex, quid sit iudicare, quid vero iudicium. Iudex est qui ius dicit, si iuris dicendi potestatem habet, vel ex se, quia Dominus aut superior, vel ab alio, quia in hoc constitutus est legatus, aut a superiore delegatus. Iudicare autem est ius dicere super controuersiis, iudicium vero est iuris iustiq; definitio. His constitutis, quæ facillima sunt, dicendum est ad propositam dubitationem, quòd D. Tho. in hoc art. loquitur de Christo secundum diuinitatem, cui asserit specialiter inter diuinas personas attribui iudicandi potestatem. Qua in re apertè sequitur D. Aug. in loco citato. Vnde in solutione primi, sic inquit, Iudiciaria potestas communis est toti Trinitati, sed tamen per quandam appropriationem iudiciaria potestas attribuitur filio. In cuius rei confirmationem adduxit D. August. illud Ioan 5. Pater non iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit filio, quod indubie de filio secundum diuinitatem intelligendum est. Reseruabitq; D. Thom. illam quæstionem difficilem; Vtrùm iudiciaria potestas conueniat Christo, secundum quòd est homo, ad sequentem articulum, vnde euidens est, quòd conclusio præsentis articuli de Christo secundum diuinitatem est intelligenda. Argumenta vero in contrarium posita facillima sunt, namque concedendum est, quòd pater iudicat, & filius iudicat, & Spiritus sanctus similiter iudicat. Sed potestas iudicandi specialiter attribuitur filio, quia est sapientia genita, & veritas a patre procedens.

Christo secundū diuinitatem specialiter tribuitur iudiciaria potestas. Ioan. 5.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrùm iudiciaria potestas conueniat Christo secundum quod est homo.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd iudiciaria potestas non conueniat Christo, secundum quod est homo. Dicit enim Aug.* in lib. de Vera religione: quòd iudicium attribuitur filio: in quantum est ipsa lex primæ veritatis. Sed hoc pertinet ad Christum, secundum quod est Deus. Ergo iudiciaria potestas non conuenit Christo, secundum quod est homo, sed secundum quod est Deus.

321

ca. 31. circa princi. tom. 1.

¶ 2. Præterea, Ad iudiciariam potestatem pertinet præmiare bene agentes, sicut & punire malos. Sed præmium bonorum operum est beatitudo æterna, quæ non datur nisi a Deo: dicit enim Aug.* super Ioan. quòd participatione Dei fit anima beata, non autem participatione animæ sanctæ. Ergo videtur, quòd iudiciaria potestas non conueniat Christo, secundum quòd est homo, sed secundum quod est Deus.

Tract. 23. in Ioā. inter prine. & med. to. 9.

¶ 3. Præterea, Ad iudiciariā Chri potestatē pertinet

tinet iudicare occulta cordium: secundum illud primæ ad Corinth. quarto. Nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Sed hoc pertinet ad solam virtutem diuinam: secundum illud Hieremiæ decimoseptimo. Prauum est cor hominis, & inscrutabile, quis cognoscet illud? ego Dominus scrutans corda, & probans renes: qui do vnicuiq; iuxta viam suam. Ergo iudiciaria potestas non conuenit Christo, secundum quod est homo, sed secundum quod est Deus.

Sed contra est, quod dicitur Ioan. quinto. Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est.

Respondeo dicendum, quòd Chrysostomus

Ho. 38. in Ioā. parū ante med. tom. 3. * super Ioan. sentire videtur, quòd iudiciaria potestas non conueniat Christo, secundum quod est homo, sed solùm secundum quod est Deus. Vnde autoritatem Ioan. inductam, sic exponit.

loco iam citato. * Potestatem dedit ei iudicium facere, (& postea subditur) quia filius hominis est; nolite mirari hoc, non enim propterea suscepit iudicium, quoniam homo est: sed quia ineffabilis Dei filius est, propterea iudex est: quia verò ea quæ dicebantur, erant maiora, quàm secundum hominem, ideo hanc opinionem soluens dixit. Ne miremini, quia filius hominis est: etenim ipse est etiam filius Dei. Quod quidem probat per resurrectionis effectum. Vnde subdit. Quia venit hora, in qua omnes qui in monumentis sunt audient vocem filij Dei. Sciendū tamen, q̄ quamuis apud Deum remaneat primæua autoritas iudicandi, hominibus tamen committitur a Deo iudiciaria potestas respectu eorum, qui eorum iurisdictioni subiiciuntur. Vnde dicitur Deuteronomio 1. Quod iustum est iudicate, & postea subditus. Quia Dei est iudicium, cuius scilicet autori-

Quæst. 8. tate vos iudicatis. Dictum est autem suprà* quòd Christus etiam in natura humana est caput totius Ecclesiæ, & quòd sub pedibus eius Deus omnia subiecit. Vnde ad eum pertinet, etiam secundum naturam humanam, habere iudiciariam potestatem. Propter quod August. * autoritatem prædictam Euangelij sic dicit esse intelligendam. Potestatem dedit ei iudiciū facere, quia Filius hominis est, non quidem propter conditionem naturæ: quia omnes homines huiusmodi potestatem

Trac. 19. Ioan. post med. to. 9.

Ho. 38. in Ioan. parum ante med. to. 3. haberent (vt Chryso.* obiicit) sed hoc pertinet ad gratiam capitis, quam Christus in humana natura accepit. Competit autem Christo hoc modo secundum humanam naturam iudiciaria potestas, propter tria. Primò quidem propter conuenientiam & affinitatem ipsius ad homines: sicut enim Deus per causas medias, tanquam propinquiores effectibus operatur, ita iudicat per hominem Christum homines, vt sit suauius iudicium hominibus. Vnde Apostolus dicit Heb. 4. Non habemus pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum per omnia pro similitudine absque peccato: adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ eius. Secundò, quia in finali iudicio (vt Aug.* dicit super Ioan.) erit resurrectio corporum mortuorum, quæ suscitat Deus per Filium hominis, sicut per eundē Christum suscitat animas, in quantum est filius Dei. Tertiò, quia vt August.* dicit in lib. de verbis Domini, rectum erat vt iudicandi viderent iudicem, iudicandi autem erant boni & mali: restabat vt in iudicio, forma serui & bonis & malis ostenderetur: forma Dei solis bonis seruaretur.

Trac. 23. Ioan. ante med. tom. 9.

In ser. 64. & est vlti mus a med. illi*, to. 10.

Ad primum ergo dicendum, q̄ iudicium pertinet ad veritatem, sicut ad regulam iudicij: sed ad hominem, qui est veritate imbutus pertinet secundum quod est vnum quodammodo cum ipsa veritate, quasi quædam lex & quædam iustitia animata. Vnde & ibidem Aug. † introducit quod dicitur 1. Cor. 2. Spiritualis iudicat omnia. Anima autem Christi præ cæteris creaturis magis fuit vnita veritati, & magis ea repleta: secundum illud Ioan. 1. Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis. Et secundum hoc ad animam Christi maximè pertinet omnia iudicare.

l. de ver. religi. c 31. a med. to. 4.

Ad secundum dicendum, quòd solius Dei est, sui participatione animas beatas facere. Sed adducere homines ad beatitudinem, conuenit Christo, in quantum est caput & autor salutis eorum: secundum illud Heb. 2. Qui multos filios in gloriam adduxerat, autorem salutis eorum per passionem consummari.

Ad tertium dicendum, q̄ cognoscere occulta cordium, & diiudicare, per se quidem pertinet ad solum Deum. Sed ex refluentia diuinitatis ad animam Christi, conuenit etiam ei cognoscere & iudicare occulta cordium, vt suprà † dictum est cùm de scientia Christi ageretur. Et ideo dicitur Rom. 3. In die cùm iudicabit Deus occulta hominum per Iesum Christum.

q. 10 ar. 2.

SVMMA TEXTVS.

Cōclusio. COnclusio est. Ad Christum etiam secundum humanam naturā pertinet habere iudiciariam potestatē. Quod patet ex hac demonstratione, quia ista potestas committitur hominibus a Deo respectu eorum qui illarū iurisdictioni subduntur, remanente primaria potestate iudicandi apud ipsum Deum, Christus autem, etiam in natura humana, est caput totius Ecclesiæ, & sub pedibus suis Deus omnia subiecit, vnde ad ipsum pertinet, etiam secundum humanam naturam, iudiciariam potestatem habere. Primò, propter conuenientiam & affinitatem ipsius ad hominem. Sicut enim Deus per causas medias tanquam propinquiores effectibus cooperatur, ita iudicat homines per Christum hominem, vt sit suauius iudicium hominibus, vt dicit Paulus ad Hebræ. 4. Hebr. 4. Non habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris. Secundò, quia in finali iudicio (vt Augustinus dicit super Ioannem tractat. 19.) erit resurrectio corporum mortuorum quæ suscitat Deus per filium hominis, sicut per eundem Christum suscitat animas, in quantum est filius Dei. Tertiò, quia, vt dicit Augustin. in lib. de verbis Domini, rectum erat vt D. Augu. iudicandi viderent iudicem. Iudicandi erant enim boni & mali, quare restabat, vt in iudicio forma serui, & bonis, & malis ostenderetur, forma autem Dei solis bonis

Universidad de Deusto
Biblioteca

resecuaretur. Probat etiam eandem cõclusionẽ D.Tho. ex illo Ioan.5. Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est, quem locum explicans D.Chrysost. ho.38. arbitratus est Christo hanc iudicis facultatem nõ quatenus homini, sed quatenus Deo, per generationem æternam esse communicatam, & ideo autoritatem inductam Ioannis sic legit. Potestatem dedit ei iudicium facere, & posteà subditur, quia filius hominis est, nolite mirari hoc. At verò profectò lectio hæc, non tam textui quadrat, quam alia D.Augustinus quæ communis est, vnde D.Augustinus tract.19. in Ioan. autoritatem prædictam sic dicit esse intelligendam. Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est, non quidem propter conditionem naturæ, quia omnes homines huiusmodi potestatem haberent (vt Chrysostomus obiicit) sed hoc pertinet ad gratiam capitis, quam Christus in humana natura accepit.

Augustinus.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Scotus. Argumẽta contra concl.

SCotus in 4.d.48.q.1. impugnat conclusionem huius articuli. Nam inquit, si hæc dictio, inquantum homo, dicat concomitantiam, tunc nihil aliud est dicere, nisi q̃ tunc Christus erit homo. Si verò dicat causalitatem, conclusio in hoc sensu asserta falsum dicit, nam causa illius autoritatis est diuinitas, & certè illud iudicium non potest conuenire humanitati, quia ad iudicium requiritur primo determinatio, & dictamen secundum intellectũ, quid cuique est reddendum, secundò, velle efficax ad reddidionem premijat secundum humanitatem, hoc posterius non conuenit Christo, ergo nec iudicium. Verũ istæ obiectiones Scoti (vt bona venia dicam) friuolæ sunt & inanes, & veritas conclusionis D.Tho. est constitutissima. Christus siquidem ea ratione qua filius Dei est, habuit indubie per essentiam ac per æternam generationem intellectum & æternum vt homo, & secundum humanam naturam, non habet eam nisi donatione, siue constitutione Dei patris. Hinc Petrus Act.10. sic loquitur. Qui constitutus est a Deo iudex viuorum, & mortuorum: si constitutus, ergo nõ ex naturæ qualitate, sed a constituente habet iudicij potestatem, & sic ratione diuinitatis tantum hęc autoritas ei non cõpetit. Habet igitur per constitutionẽ tatione naturæ humanæ assumptæ. Hæc eadem veritas pater ex illo Psal.2. Postula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ, reges eos in virga ferrea, &c. quibus verbis duo ad nostrum propositum spectantia, insinuantur. Alterũ est, Christum iudicem esse constitutum a Deo patre, alterum est, hanc iudicandi potestatem Christo competere secundum humanitatem, quod significatur in illo verbo, Postula a me. Per istam postulationem, intellige orationem & meritum Christi, quibus a Deo patre hanc autoritatẽ obtinuit. Dicat ergo Theologus & pro indubitato habeat, quòd Christo homini qui natus est de Virgine Maria, Pater omne iudicium dedit, & cuncta posuerit in manu eius, omneq; iudicium, particulare, vniuersale, interlocutorium, definitum, discussionis, damnationis, ante mortem, post mortem positum est in eius potestate, vt ipse exerceat illud circa hominem tanquam homo, hominumq; frater, & Dominus, siquidem diuina prouidentia, ne exercendo iudicium videri posset durum (durum enim est iudicari ab extero, qui qualitatem populi, ac regionis ignorat) ideo voluit illud fieri per eum qui habitauit in nobis, & in medio nostri, in hac regione vmbræ mortis. Ne etiam ipse iudex videri posset implacabilis, ideo per eum fieri voluit, qui nouit compati infirmitatibus nostris, per omnia tentatus & passus vt nos, imo magis quam nos, aut suspectus, ideo per eum, qui proprius pastor est animarum nostrarũ, insuper Redemptor & Saluator, qui propter nos, nostramq; salutem, semetipsum dedit, nedum sua. Ne denique suspicari queat iudicium illud fuisse superficiale, minusq; exactum, ideo fieri voluit per eum qui vt homo, ita esset & Deus, scrutans corda & renes. Quem nullum latet secretum, eo quod omnia nuda sunt, & aperta in conspectu eius.

Demonstratur, q̃ Christo secundũ qd homo est iudiciaria potestas cõueniat. Act.10.

Psal.2.

¶Ad argumenta Scoti, ad primum dico, quòd illa dictio, inquantum, non dicit concommitantiam, sed causalitatem, non primariam, sed secundariam. Apud Deum itaque manet primæua autoritas iudicandi, apud Christum verò manet potestas iudicandi ex commissione diuinitatis.

Ad argu. Ad primũ.

¶Ad secundum argumentum dicendum est, quòd anima Christi ex coniunctione ad diuinitatem cognoscit & iudicat occulta cordium, vt supra dictum est, cum de scientia Christi ageretur, & ideo dicitur Rom.2. in die cum iudicabit Deus occulta hominum per Iesum Christum. Illud etiam addendum est, quòd licèt solius Dei sit sui participatione animas beatas efficere, sed adducere homines ad beatitudinem conuenit Christo inquantum est caput & autor salutis eorum. Secundũ illud ad Heb.2. Qui multos filios in gloriam adduxerat autorem salutis eorum per passionem consummari.

Ad secundum. Rom.2. Hebr.2.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrùm Christus ex meritis adeptus fuerit iudiciariam potestatem.

422 4.dist.48. q.1.art.1. Et 4 contra ca.95. princip. Et opusc.3. ca.249.

AD tertium sic proceditur. Videtur, q̃ Christus nõ ex meritis fuerit adeptus iudiciariam potestatem. Iudiciaria.n. potestas assequitur regiam dignitatẽ, secũdum illud Prou.20. Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malum intuitu suo. Sed regiã dignitatem Christus obtinuit absq; meritis: competit enim ei ex hoc ipso, q̃ est vnigenitus Dei, dicitur enim Luc.1. Dabit ei Dominus Deus sedẽ Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum. Ergo Christus iudiciariam potestatem non obtinuit ex meritis.

¶2. Præterea, Sicut dictum est,* iudiciaria potestas competit Christo, in quantum est caput nostrum. Sed gratia capitis non competit Christo ex meritis, sed consequitur personalem vnionem diuinæ & humanæ naturę: secundũ illud. Vidimus gloriam eius quasi Vnigeniti a Patre, plenũ gratię & veritatis, & de plenitudine eius nos omnes accepimus: quod pertinet ad rationẽ capitis. Ergo videtur quòd Christus non habuerit ex meritis iudiciariam potestatem.

ar. præce.

¶3. Præterea, Apostolus dicit 1.ad Cor.2. Spiritualis iudicat omnia. Sed homo efficitur spiritualis per gratiã, quę non est ex meritis; alioquin iam nõ esset gratia, vt dicitur Ro.11. Ergo videtur, quòd iudiciaria potestas non conueniat, nec Christo, nec alijs ex meritis, sed ex sola gratia.

Sed contra est, quod dicitur Iob 36. Causa tua quasi impij iudicata est, causam iudiciumq; recipies, & Augustinus* dicit in lib. de verbis Domini. Sedebit iudex, qui stetit sub iudice, damnabit verò reos, qui falsò factus est reus.

In ser. vlt. aliqaantulum a meto.10.

Respondeo dicendũ, q̃ nihil prohibet vnũ & idem deberi alicui ex causis diuersis, sicut gloria corporis resurgentis debita fuit Christo, nõ solũ propter cõgruentiã diuinitatis, & propter gloriã animę, sed ẽt ex merito humilitatis & passionis. Et similiter dicendũ est, quòd iudiciaria potestas homini Christo cõpetit, & propter diuinã personam, & propter capitis dignitatem, & propter pleni-

plenitudinem gratiæ habitualis: & tamen etiam ex merito eam obtinuit, vt scilicet secundum Dei iustitiam iudex esset, qui pro Dei iustitia pugnauit & vicit, & iniustè iudicatus est. Vnde ipse dicit Apoc.3. Ego vici, & sedi in throno Patris mei. In throno autem intelligitur iudiciaria potestas,* secundum illud Psal.9. Sedisti super thronum, qui iudicas iustitiam.

Clóss. ordin. ibi. ex Cass. exponit.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de iudiciaria potestate secundum quod debetur Christo ex ipsa vnione ad verbum Dei.

Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit ex parte gratiæ capitis.

Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procedit ex parte gratiæ habitualis, quæ est perfectiua animæ Christi. Per hoc tamen quòd his modis debetur Christo iudiciaria potestas, non excluditur quin debeatur ei ex merito.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio.

COnclusio est affirmatiua. Christo namque homini competit iudiciaria potestas, & propter diuinam personam, & propter capitis dignitatem, & propter plenitudinem gratiæ habitualis. Et vltra hæc ex merito eam obtinuit, vt secundum Dei iustitiam iudex esset qui pro Dei iustitia pugnauit & vicit atque iniuste iudicatus est, vnde dicitur Apoc.3. Ego vici & consedi in throno, nihil enim prohibet vnum & idem alicui deberi ex pluribus causis, vt dictum est de gloria corporis resurgentis.

Apoc.3.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Explicantur causæ ob quas Chrõ homini conueniat iudiciaria potestas.

IN hoc articulo D.Thom. explicat causas vniuersas, propter quas Christo homini competit iudiciaria potestas. Prima est ex ipsa vnione ad verbum Dei, iudiciaria enim potestas consequitur regiam dignitatem. Secundum illud Proue.20. Rex qui sedet in solio iudicij dissipat omne malum intuitu suo, sed regiam dignitatem Christus habet, ex hoc ipso quod est vnigenitus Dei. Dicitur enim Luc.1. Dabit ei Dominus Deus sedem Dauid Patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum, hæc causa magnam de se mouebat quæstionem. Num Christus Dominus secundum quod homo habuerit regiam potestatem. Sed de hac quæstione commodius differetur in articulo sequenti. Secunda causa est ex eo, quòd Christus est caput nostrum, vnde etiam iudiciaria potestas conuenit Christo, propter quod dicitur Ioan.1. ¶Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti a Patre plenum gratiæ & veritatis, & de plenitudine eius omnes accepimus, quod pertinet ad rationem capitis. Tertia causa est, ex gratia habituali, dicitur enim ad Corint.1.cap.2. spiritualis iudicat omnia, & ipse a nemine iudicatur, Christus autem habuit gratiæ plenitudinem. Quarta causa est ex meritis, & colligitur ex illo Iob.36. Causa tua quasi impij iudicata est, iudicium causamq; recipies. Vnde Augustinus dicit in sermone vltimo de Verbis Domini, sedebit iudex qui stetit sub iudice, damnabit vero reos, qui falso factus est reus. Hæc eadem veritas, quòd Christus ex meritis obtinuerit iudiciariam potestatem demonstratur apertè ex duobus testimoniis Sanctæ Scripturæ. Primum est illud ex Psalmo.2. Postula me & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Reges eos in virga ferrea, &c. Ecce in eo, quod dicit, postula, significat, quòd meritis & orationibus eam potestatem obtinuit. Secundum testimonium est ad Rom.14. In hoc Christus mortuus est & resurrexit, vt & viuorum & mortuorum dominetur, siquidem filius Dei quoniam eximanuit se formam serui accipiens, propter seruos qui perierant factus obediens patri pro homine vsque ad mortem, mortem autem crucis, reuiuiscensq; ex mortuis idque omnibus hominibus in spem viuam futuræ resurrectionis, ideo sanè donatum est illi a Deo, vt sit Dominus & iudex viuorum & mortuorum hoc est omnium hominum.

Reuel.3. Ioan.1. 1.Cor.2. Iob.36. Augustin. Psal.2. Rom.10.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrùm Christo conueniat iudiciaria potestas quantum ad omnes res humanas.

323 Quol.10. art.2. cor.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd ad Christum non pertineat iudiciaria potestas quantum ad omnes res humanas. Vt enim legitur Luc.12. Cùm quidam de turba Christo diceret, Dic fratri meo, vt diuidat mecum hæreditatem: ille respondit, Homo, quis me constituit iudicem aut diuisorem super vos? Non ergo habuit iudicium super omnes res humanas.

¶2. Præterea, Nullus habet iudicium, nisi super ea quæ sunt sibi subiecta. Sed Christo nondum videmus omnia esse subiecta: vt dicitur Heb.2. Ergo videtur, quòd Christus non habeat super omnes res humanas iudicium.

¶3. Præterea, Augustinus dicit 20. de Ciuitate Dei,* quòd ad iudicium diuinum pertinet hoc, quòd interdum boni affliguntur in hoc mundo, & interdum prosperantur, & similiter mali. Sed hoc fuit etiam ante Christi incarnationem. Ergo non omnia iudicia Dei circa res humanas pertinent ad iudiciariam potestatem Christi.

li.20.c.2. to.5.

Sed contra est quod dicitur Ioan.5. Pater omne iudicium dedit filio.

Respondeo dicendum, quòd si de Christo loquamur secundum diuinam naturam, manifestum est, quòd omne iudicium Patris pertinet ad Filium: sicut enim Pater facit omnia verbo suo, ita & omnia iudicat verbo suo. Si vero loquamur de Christo secundum naturam humanam, sic etiam manifestum est, quòd omnes res humanæ subduntur eius iudicio. Et hoc manifestum est, primò quidem, si consideremus habitudinem animæ Christi ad verbum Dei. Si enim spiritualis iudicat omnia (vt dicitur primæ ad Corinth.2.) inquantum mens eius verbo Dei inhæret, multò magis anima Christi, quæ est plena veritate Verbi Dei, super omnia iudicium habet.

¶Secundò apparet idem ex merito mortis eius: quia vt dicitur Rom.14. in hoc Christus mortuus est & resurrexit, vt viuorum & mortuorum dominetur. Et ideo super omnes habet iudicium: propter quod & Apostolus ibi subdit, quòd omnes stabimus ante tribunal Christi. Et Dan.7. dicitur, quòd dedit ei potestatem & honorem & regnum, & omnes populi, tribus & linguæ seruient ei.

Tertiò

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Tertiò apparet idem ex cõparatione rerum humanarum ad finem humanæ salutis. Cuicunq; enim committitur principale, committitur & accessorium. Omnes autem res humanæ ordinantur in finem beatitudinis, quæ est salus æterna, ad quam homines admittuntur, vel etiam repelluntur iudicio Christi: vt patet Matt. 25. Et ideo manifestum est, quòd ad iudiciariam potestatem Christi pertinent omnes res humanæ.

Art. præce. in argu.

Ad primum ergo dicendum, quòd sicut dictum est, *iudiciaria potestas cõsequitur regiam dignitatem. Christus autem quamuis esset rex constitutus a Deo: non tamen in terris viuens terrenum regnum temporaliter administrare voluit: vnde ipse dicit Ioan. 18. Regnum meum nõ est de hoc mundo. Similiter etiam iudiciariam potestatem exercere noluit super res temporales, qui venerat homines ad diuina transferre: vnde Ambr. ibidem dicit, *Bene terrena declinat, qui propter diuina descenderat: nec iudex dignatur esse litium, & arbiter facultatum, viuorum habens mortuorumq; iudiciũ, arbitriumq; meritorum.

l. 7. in Lu. sup illud: Quis me constituit iudicẽ inter vos. tom. 5.

Ad secundum dicendum, quòd Christo sunt omnia subiecta quantum ad potestatem, quam a Patre super omnia accepit: secundum illud Matt. vlt. Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. Nondum tamen sunt omnia ei subiecta quantum ad execurionem suæ potestatis, quod quidem erit in futuro: quando de omnibus voluntatem suam adimplebit, quosdam quidem saluando, quosdam autem puniendo.

Ad tertium dicendum, quòd ante Incarnationem huiusmodi iudicia exercebantur per Christum in quantum Dei verbum est, cuius potestatis facta est particeps per Incarnationem anima, ei personaliter vnita.

SVMMA TEXTVS.

Prima cõclusio. Ioan. 5.

PRima conclusio, secundum diuinam naturam omnium iudicium conuenit Christo. Quia Pater omnia facit per verbum, vnde Ioan. 5. dicitur, Pater omne iudicium dedit filio.

Secunda cõclusio.

¶Secunda conclusio. Secundum humanam naturam etiam subduntur Christo omnes res humanæ. Primo propter habitudinem animæ Christi ad verbum, nam si spiritualis omnia iudicat propter mentem eius verbo Dei inhærentem, multo magis anima Christi plena veritate omnia iudicat. Secundò, apparet idem ex meritis mortis eius, quia in hoc Christus mortuus est & resurrexit, vt viuorum & mortuorum dominetur, vnde Dan. 7. dicitur, Dedit ei potestatem honorem & regnum, &c. Tertiò, patet ex comparatione rerum humanarum ad finem humanæ salutis, quia cuicunq; committitur principale, cõmittitur & accessorium, sed omnes res humanæ ordinantur ad beatitudinem ad quam homines admittuntur vel repelluntur iudicio Christi.

Dan. 7.

EXPOSITIO ARTICVLI.

IN hoc articulo D. Thom. in solutione primi vltra conclusiones positas ponit vnam, quæ de se magnam mouet quæstionem. Conclusio sic habet, Christus quamuis esset rex constitutus a Deo, non tamen in terris viuens terrenum regnum administrare voluit. Prima pars huius conclusionis probatur a D. Thom. quia iudiciaria potestas consequitur regiam dignitatem, sed Christus habuit iudiciariam potestatem super omnes homines, vt iam dictum est, ergo etiam habuit regiam dignitatem. Secunda pars assertionis, patet ex illo Ioan. 18. Regnum meũ non est de hoc mundo, vnde etiam iudiciariam potestatem exercere noluit super res temporales, qui venerat homines ad diuina transferre.

Ioan. 18.

Quæstio grauis. Vtrũ Christus fuerit rex temporalis. D. Thom.

¶Hæc sententia D. Thom. magnam de se mouet quæstionem, Vtrũm Christus Dominus fuerit rex temporalis, habueritq; regiam dignitatem? A parte affirmante hæc sunt argumenta. In Omis D. Tho. in opusculo 2. de regimine principum lib. 3. cap. 12. & deinceps vsque ad 15. hanc sententiam expresse docere videtur. Idem docet hoc in loco, vt patet euidenter ex litera in solutione primi. Hoc ipsum confirmat in solutione secundi, si attente legatur. Hanc eandem sententiam tenent alij autores graues, nominatim Burgensis additione 2. super cap. 1. Matthæi & Ioannes Faber super lege, cunctos Populos. C. de summa Trinitate. Atqui isti autores postremo citati non mouentur alia ratione, nisi quia erat Deus, alij vero qui modo profitentur doctrinam D. Thomalia via incedunt, & probant Christo Domino regiam dignitatem ex vnione hypostatica verè competere, habereq; regnum & dominium temporale supra totum orbem.

Burgensis Ioannes Faber.

Prim. arg.

¶Et ad confirmandam istam sententiam vtuntur istis rationibus, quarũprima est, quæ è sanctis scripturis educitur, in quibus sæpè dicitur, quòd Christus Dominus, sit nasciturus de stirpe regia Dauid, & quòd regnaturus est in populo Iudæorum: scriptum est enim in Psal. 131. Iurauit Dominus Dauid veritatem, & non frustrabitur eum, de fructu ventris tui ponam super sedem tuam. & hoc promisit per Nathan Prophetam. 2. Reg. 7. vbi dicitur, Cumq; completi fuerint dies tui, & dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum post te, quod egredietur de vtero tuo, & firmabo regnum eius. Hoc tamen promissum primò fuit impletum in Salomone filio Dauid, qui in regno ei successit, & multo perfectius in Christo, descendente a Dauid secundum carnem, cuius Salomon figura fuit, & in quo Dauid regni accepit perpetuitatem, vt dicit Lyranus, exponens locum illius prophetiæ. Angelus etiam dixit Virgini Mariæ, cum eam exoptatissima benedictione salutasset: Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum: Ecce concipies in vtero, & paries filium & vocabis nomen eius Iesum. Hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur. Et dabit illi Dominus sedem Dauid Patris eius, & regni eius non erit finis.

Psal. 131.

2. Reg. 7.

Secundũ. Augustin.

¶Secunda probatio sumitur ex dictis D. Augustini. nam D. Augustin. in multis locis suæ doctrinæ videtur hoc signi ficasse, signanter lib. 1. de consensu Euangelistarum ca. 2. & ca. 3. & lib. 83. quæstionum q. 61. & secunda parte quæstionum ex nouo Testamento quæst. 49. & super Psal. 63. exponens illud, partes vulpium erunt. In his locis affirmat Augustinus quòd Christus Dominus fuit rex Iudæorũ. Vnde arcano instinctu in titulo qui cruci superfixus erat, præcepit scribi, Rex Iudæorum.

Tertium.

¶Tertia ratio sumitur ex doctrina D. Thom. 3. parte quæst. 13. artic. 2. vbi concedit animæ Christi omnipotentiam, ad res naturales immutandas omni mutatione, præterquam creatione & annihilatione, sed potestas hæc gubernandi orbem dominio temporali potestas quædam est, & quidem eximia, ergo communicata est animæ Christi.

Quartum.

¶Quarta ratio. Nulla perfectio deneganda est animæ Christi, ex his quæ communicari ei potuerunt, sed gubernate & regere orbem terrarũ dominio temporali, perfectio quædam est, tum quoniã hæc potestas designat superioritatem & dignitatem in gubernante. Tum vero, nam actus huius potestatis sunt maximè perfecti, videlicet edi tis legibus promouere subditos ad officia virtutũ, auocare illos a vitiis, distribuere benemeritis præmia & puaire reos. Tum vltimo, quoniã hæc potestas dominij temporalis verè & formaliter competit Deo, ergo dicit perfectionem.

Prima cõclusio.

ctionem. Consequentia inde probatur, nam id quod non dicit perfectionem non prædicatur de Deo, vt docet D. Thom. 1. parte quæst. 4.

¶In huius quæstionis explicationem est prima cõclusio. Christus inquantum Deus, Dominus est vniuersorũ, tam in spiritualibus, quam temporalibus, cuncta siquidẽ ex nihilo condidit & in nihilum redigere potest.

Secunda cõclusio. Christus vnie⁹ Rex regni cœlorum.

¶Secunda conclusio. Christus Dominus, quatenus homo, iure redemptionis vnicus est rex regni cœlorum, vnde ei ex officio incumbit, cuncta dispensare, & administrare, quæ ad sempiternã hæreditatem spectant. Nimirum Ecclesiam fundare, sacramenta instituere, magistratus Ecclesiasticos creare, leges condere, ac demum omnes iudicare, & cuique pro meritis præmia æterna, ac supplicia decernere, Regesq; vniuersos, vt suis legibus pareant cogere, eorumq; leges qua parte suis aduersantur, abrogare, & vniuersa temporalia quoties ad vitæ spiritualis finem opus esset, in suum assumere. Hæc conclusio patet ex illo Psal. 2. Ego autem constitutus sum rex ab eo, super Sion montem sanctum eius, prædicans præceptum eius. Dominus dixit ad me, filius meus es tu, Ego hodie genui te, postula a me & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.

Psal. 2.

Matt. 28.

Et Matt. 28. Data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra, euntes ergo docete omnes gentes, &c. quibus verbis planè indicat regnum eius spirituale esse, & in prædicatione & doctrina fidei consistere. Vnde ad Pilatum respondit Dominus; Regnum meũ non est de hoc mundo, docens, vt Isa. ca. 9. prædixerat, regnum suum in sempiternum duraturum, & vt est in Psalmo. Regnum tuum Regnum omnium sæculorum, & Ioan. dixit in Apocal. Rex regum & Dominus dominantium. quia spirituale eius regnũ omnibus regnis temporalibus longè præmi net. Vnde in sacris eloquiis cum fit mentio de regno Christi, nunquam cõmemoratur nisi regnum spirituale, vnde Isa. 33. sic habetur, Dominus iudex noster, Dominus legifer noster, Dominus rex noster, statim vero subdi tur, ipse saluabit nos. Et Isa. 44. hæc dicit Dominus rex Israel & Redemptor eius Dominus exercituum. Et hac de causa Christus Dominus simul fuit Rex & Sacerdos, vt dicit Paulus in Epist. ad Hebr. Rex itaque est Christus, & pastor noster, qui regit nos & pascit in spiritualibus ad cœlestia tendentes, idemq; fuit sacerdos, vt nos sanctificaret, & interpellaret pro nobis. Certè si in medium vellem afferre loca quibus asseritur regnum Christi futurum esse spirituale, & duraturum vsque ad sempiternum nunquam esse finis. Et ideo ne immoremur in re apertissima constituitur tertia conclusio.

Isa. 9.

Isa. 33.

Isa. 44.

Tertia cõclusio.

¶Christus Dominus non habuit regnũ hæreditarium ex eo quod descendebat ex Dauidis Prosapia. Pater, tum quoniam illud regnũ peculiare erat super tribus Israel, tum verò, quoniã hoc regnũ, iam cessauerat in Ioachim filio Iechoniæ seu in eius patruo Sedechia, iuxta vaticinium Hier. ca. 22. hęc dicit Dominus; Scribe virum istum sterilem, virum qui in diebus suis non prosperabitur. Neque enim erit de semine eius vir, qui sedeat super solium Dauid, & potestatem habeat vltra in Iuda. Post captiuitatem Babylonicam nemo fuit de semine Dauid, qui libere regnum administraret in Iuda, sed parebant exteris gentibus nũc Medis, nunc Græcis, donec Machabæi, qui erant de genere sacerdotali, excusserunt iugum Græcorum, quibus domus Herodis subrepsit, nullus ergo fuit post Ioachin, qui regnum libere administraret, & ob id vocat hic Propheta Ioachin orbatum. Nec his dictis aduersatur id quod habetur Gen. 49. Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est. Nam in libris Machabæorũ scriptum est quòd principes fuerunt de stirpe Iuda, qui censuram habebant in populum, præsertim senatus qui vocabatur Sanhedrin, sed nato Christo omnis potestas fuit illis adempta. Ex his cõcluditur argumentum, nam regnum Iudæorum hæreditarij iam cessauerat, & planè extinctũ fuerat, ergo iure hæreditario hoc titulo quia descendebat ex Dauidis prosapia Christus Dominus non habuit. Ad cuius rei confirmationem alterum argumentũ adne-

Hier. 22.

Gen. 49.

Quarta cõclusio. Christus Dominus secundũ quòd homo non habuit dominium temporale, supra totum orbem. Hæc conclusio sic demonstratur. Prima demonstratio, quotiescunque in diuinis eloquiis fit sermo de regno Messiæ, & de eius principatu, cõmemoratio fit, vt de regno spirituali, vt patet in illo Psal. 2. Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum eius prædicans præceptũ eius. Et Hiere. 23. Ecce dies veniunt dicit Dominus, & suscitabo Dauid germen iustum, & regnabit rex & sapiens erit, & faciet iudicium & iustitiam in terra. In diebus illis saluabitur Iuda, & Israel habitabit confidenter, & hoc est nomen quod vocabunt eum, Dominus iustus noster. Et populus Iudæorum, vt honorificentius, & excellentius reciperet Christum, Hierusalem ingredientem, clamabat dicens, Osanna filio Dauid, benedictus qui venit in nomine Domini Osanna in altissimis. Veniebat vtique Saluator & rector in spiritualibus saluũ facere populum suum a peccatis eorum. Vnde Ephesiorũ. 1. dicit Paulus, Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali, (ne quis existimaret regnum temporale) in cœlestibus in Christo. Vnde Christius Dominus. 18. Ioan præclare dixit, Regnum meum non est de hoc mundo. Et Matth. vlt. Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra, euntes ergo docete omnes gentes.

Quarta cõclusio. Christus Dominus secundũ quòd homo non fuit rex temporalis. Psal. 2. Hiere 23. Ephes. 1. Ioan. 18.

Secunda demonstratio, potestas quæ ad actum nunquam reducitur otiosa est & inutilis prorsus, vt patet ex omni philosophia, sed non decuit vt Christus haberet actum potestatis temporalis, vnde quãdo populus volebat illum regem constituere fugit, & cuidam roganti vt componeret litem, dixit, homo quis me constituit iudicem inter vos, ergo non habuit talem potestatem. Hic si dicat aliquis, quòd habere talem potestatem spectabat ad Christi perfectionem: In contrariũ hic argumentor, & est tertia demonstratio, nam multo maior dignitas & perfectio est abitere & floccipendere regnum temporale, simul & vsum, quam vsum tantum. Vnde Christus Dominus Matt. 19. dixit cuidam, Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & sequere me, & sic apertissimè docuit ad perfectionẽ Euangelicam pertinere, nihil proprium possidere. Vnde hæc quarta conclusio, videtur mihi certa, quam etiam docent viri doctissimi Victoria in relectione prima de potestate Ecclesiæ, & pater Soto, lib. 4. de iustitia & iure quæst. 4 art. 1.

Matt. 19.

Victoria Soto.

¶Ad argumenta in aduersum posita. Ad primum dicendum, quòd ex Sanctis scripturis adductis in argumento, haud obscure colligitur nostra sententia, quòd Christus non fuit rex temporalis. Theophilactus enarrans locum illum ex Luca, Dabit ei Dominus sedem Dauid Patris eius & regnabit in domo Iacob in æternũ &c. Sedem Dauid, inquit, non putes sensibile regnum, sed diuinum, quo regnabit super omnes gentes per prædicationem. Domus enim Iacob sunt ij, qui ex Hebræis crediderunt, atq; etiã qui ex aliis gentibus. Illi tamen propriè Iacob & Israel, & ex eo sedet super sedem Dauid, quia sicut Dauid per mansuetudinem vicit & regnauit, ita Dominus per mansuetudinem susceptã crucẽ regnauit, & sicut Dauid sensibile regnum suscepit, ita & Dominus spirituale. Astipulatur & Theophilacto venerabilis Beda eundem locum explicans, vbi dicit Dominum Deum dedisse Christo Israelitica plebem, cui Dauid & filij eius temporalis regni gubernacula præbuerunt. Huius regnum spirituale datum est Christo quando dispositũ est a Deo, vt de semine Dauid incarnaretur, qui illam gentem in perpetuum vocaret regnum, & non solum in vna gente Iudæorum, sed regnabit in domo Iacob in æternum, hoc est in tota Ecclesia, quæ per fidem & confessionem Christi ad Patriarcharũ pertinet sortem. Nec diuersæ est sententiæ Lyranus, dicens Christum non fedisse temporali regno super thronũ Dauid, nec regnum Christi habitarum esse finem, quia Christus nõ solum quatenus Deus, sed

Theophilactus.

Beda.

Lyranus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed quatenus homo regnabit in æternum non solum super homines, sed etiam super Angelos Nam cùm resurrexit, accepit etiam quatenus homo potestatem & imperiũ super omnẽ creaturam, dicit enim in Euãgelio Matthæi; Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra.

Ad ſedm Augustin. ¶Ad secundum argumentum dicendum, quòd D. Augustin. apertè pronuntiat Christum Dominum fuisse Iudæorum regem, quod nos neutiquam inficimur, sed tamen ex hoc non concluditur quòd fuerit rex temporalis.

Ad tertiũ. ¶Ad tertium dicendum, quòd Christus Dominus secundum quod homo, habuit omnipotentiam ad immutandas omnes res naturales, & vniuersas respublicas quando expediens esset & commodum ad finem redemptionis, & ista usus est potestate, subuertit nanque patrias leges, consuetudines omnium populorum inuertit, & doctrinam crucis vbique plantauit.

ad quartũ. ¶Ad quartum dicendum, quod omnis potestas & auctoritas tribuenda est Christo, si tamen decens sit ad officium redemptionis, at quod fuerit rex temporalis totius orbis minimè decuit Christum, obidque istam autoritatem non accepit. Certè magna perfectio esset habere beatitudinem corporis & eius immortalitatẽ, at in hac vita mortalis fuit & passibilis carne, vt pro nobis pateretur in cruce. Id vero quod adducitur a quibusdam Christum fuisse Dominum totius orbis temporaliter, ratione vnionis hypostaticæ friuolum est & sine fundamento. Nam Deus non assumpsit hominem, vt regnaret temporaliter, sed ut regnaret in iustos spiritualiter, restauraretque omnia siue quæ in cælis, siue quæ in terris sunt, quæ per peccatum fuere deperdita.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtrùm post iudicium quod agitur in præsenti tempore, restet aliud iudicium.

324. 4.di 47 q. 1.ar.1.q.1. Et 4.cõtra c.95.prin. Et opus.3. ca.249. Et op.10.art. 27. Et Isa. 30 lect. 3. prin.

AD quintum sic proceditur. Videtur, q̃ post iudicium, quod in præsenti tempore agitur, non restet aliud iudicium generale. Post vltimam enim retributionem præmiorum & pœnarum, frustrà adhibetur iudicium. Sed in hoc præsenti tempore fit retributio præmiorum & pœnarum: dixit enim Dominus Latroni in cruce Luc. 23. Hodie mecum eris in paradiso, & Lucæ. 16. dicitur, quòd mortuus est diues & sepultus est inferno. Ergo frustrà expectatur finale iudicium.

¶ 2. Præterea, Nahum primo dicitur secundũ aliam literam, Nõ iudicabit Deus bis in idipsum. Sed in hoc tempore Dei iudicium exercetur, & quantum ad temporalia & quantum ad spiritualia. Ergo videtur, quòd non sit expectandũ aliud finale iudicium.

¶ 3. Præterea, Præmium & pœna respondent merito & demerito. Sed meritum & demeritum non pertinent ad corpus, nisi inquantum est animę instrumentum, ergo nec præmium seu pœna debetur corpori, nisi propter animam. Non ergo requiritur aliud iudiciũ in fine, ad hoc quòd homo præmietur, aut puniatur in corpore, ꝑter illud, quo nunc puniuntur aut præmiantur animę.

¶ Sed contra est, quod dicitur Ioan. 12. Sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum in nouissimo die. Erit ergo quoddam iudicium in nouissimo die præter iudicium quod nunc agitur.

Respondeo dicẽdum, quòd iudiciũ de aliqua re mutabili, perfectè dari non potest ante eius cõsummationem: sicut iudicium de aliqua actione, qualis sit perfectè dari nõ potest, antequam sit cõsummata, & in se & in suis effectibus: quia multę actiones videntur esse vtiles quę ex effectibus demonstrantur nociuę. Et similiter de homine aliquo iudicium perfectè dari non potest, quoad eius vita terminetur, eo quòd multipliciter potest mutari de bono in malum, aut è conuerso: vel de bono in melius, aut de malo in peius. Vnde Apostolus dicit Heb. 9. quòd hominibus statutum est semel mori, post hoc autem, iudicium.

¶ Sciendum tamen, quòd licèt per mortem vita hominis temporalis terminetur secundum se, remanet tamen ex futuris, secundum quid dependens. Vno quidem modo, secũdum quod adhuc viuit in memorijs hominum, in quibus quãdoq; contra veritatem remanet bonę famæ vel malę. Alio modo in filijs, qui sunt quasi aliquid patris (secundum illud Eccles. 30. Mortuus est pater, eius, & quasi non est mortuus: similem enim reliquit sibi post se) & tamen multorum bonorum sunt mali filij, & econtratio.

¶ Tertio modo, quantum ad effectum suorum operũ, sicut ex deceptione Arrij & aliorum seductorũ, pullulat infidelitas vsque ad finem mundi: & vsque tunc proficit fides ex prędicatione Apostolorum. Quarto modo, quantum ad corpus, qd quãdoque honorificè traditur sepulturę, quãdoque vero relinquitur insepultum, & tandem, incineratũ omnino resoluitur. Quinto modo quãtum ad ea, in quibus homo suum affectum defixit: puta in quibuscunque temporalibus rebus, quarum quędam citius finiũtur, quędam diutius durant. Omnia autem hęc subduntur existimationi iudicij diuini. Et ideo de his omnib. perfectũ & manifestum iudicium haberi non potest, quãdiu huius temporis cursus durat. Et propter hoc oportet esse finale iudicium in nouissimo die, in quo perfectè id quod ad vnumquenque hominẽ pertinet, quocunque modo perfectè & manifestè iudicetur.

Ad primum ergo dicẽdum, quòd opinio quorundam fuit, quòd animę Sanctorum nõ præmiãtur in cęlo, nec animę damnatorum puniuntur in inferno vsque ad diem Iudicij. Quod quidem apparet falsum ex hoc, quod Apostolus 2. ad Cor. 5. dicit, Audemus, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore, & præsentes esse ad Dominum: quod est iam nõ ambulare per fidem sed per speciem, vt patet ex his quę subsequũtur. Hoc autem est videre Deum per essentiã, in quo consistit vita ętern: ut patet Io. 17. Vnde manifestum est animas a corporibus separatas esse in vita ętena.* Et ideo dicendum est, quòd post mortem quantum ad ea quę sunt animę, homo sortitur quendam immutabilem statum. Et ideo quãtum ad præmium animæ, non oportet vlterius differi iudicium. Sed quia quædam alia sunt ad hominem pertinentia, quæ toto temporis cursu aguntur, quæ non sunt aliena à diuino iudicio, oportet iterum in fine temporis, omnia hæc in iudicium adduci. Licèt enim homo secundum hæc non mereatur neque demereatur: tamen pertinent ad aliquod eius præmium vel pœnam. Vnde oportet hæc omnia æstimari in finali iudicio.

Idẽ ex eodem loco colligit Lyranus ibid.

Ad secundum dicendum, quòd Deus non iudicabit bis in idipsum id est secundum idem: sed secundum diuersa, non est inconueniens Deum bis iudicare.

Ad tertium dicendum, quòd licèt præmium vel pœna corporis dependeat ex præmio vel pœna animæ: tamen quia anima non est mutabilis nisi per accidens propter corpus, statim separata à corpore, habet statum immutabilem, & accipit suum iudicium. Sed corpus remanet mutabilitati subiectum vsque ad finem temporis. Et ideo oportet quòd tunc recipiat suum præmium vel pœnam in finali iudicio.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. COncluſio ſic habet, vltra iudicium quod in cuiuſlibet hominis morte fit, oportet eſſe finale iudicium in nouiſſimo die. Hæc concluſio probatur, in primis ex

Ioan. 12. illo Ioan. 12. Sermo quẽ locutus ſum, ille iudicabit eum in nouiſſimo die, ergo erit quoddam iudiciũ in nouiſſimo die præter iudicium quod nunc agitur. Idem patet alia ratione, nam iudicium de aliqua re mutabili dari nõ poteſt perfectè, ante eius conſummationem, ſed vita hominis licèt ſit per mortem terminata ſecundum ſe, remanet tamen ſecundum quid ſubiecta mutabilitati vſque ad finem mundi ex futuris dependens, vnde non poteſt ſecundum id quod quomodolibet ad vnumquenq; pertinet perfectè iudicari ante finem mundi. Viuit enim alii quis in memoriis hominum in quibus quandoq; contra veritatem remanet bonæ famæ vel malæ. Viuit etiam in filiis, qui ſunt aliquid patris, & tamen multorum bonorum ſunt mali filij, & econtra. Tertiò, viuit aliquis quantum ad effectum ſuorũ operum: vt ex deceptione Arrij, & ſimilium pullulat infidelitas, vſque ad finem mundi, & vſq; nunc proficit fides ex Apoſtolorum prędicatione. Quarto quantum ad corpus, quod quandoq; honorificè ſepelitur, & quandoq; inſepultum relinquitur, & incineratum reſoluitur. Quinto, quantum ad ea, in quibus homo ſuum affectum dẽixit, putà in temporalibus rebus, quarum quædam citius finiuntur, alia diutius durãt, quæ omnia diuini iudicij exiſtimationi ſubduntur. Vnde perfectum, & manifeſtum iudicium de his haberi non poteſt, quamdiu huius temporis curſus durat: ideò finale iudicium expectatur, in quo id, quod ad vnumquenq; hominem pertinet quocunque modo, perfectè, & manifeſtè diiudicetur.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Argumenta contra concluſionem. Prim. arg. IN hoc articulo nonnulla dubia explicanda ſunt breui tamen ſermone, ſi tamen res tanta breuiter comprehendi poteſt. Eſt ergo primum dubium, cur additur vniuerſale iudicium poſt particulare cuiuſquam? nam de quolibet iudicatur per ſententiam definitmam in morte, quorſum ergo opus eſt ſuperaddere iudicium vniuerſale, nunquid vt prior ſententia reuocetur?

Secundũ. Naum 1. ¶Deinde, Naum. 1. legitur, Non conſurget duplex tribulatio, & ſecundum ſeptuaginta interpretes, non iudicabit Dominus bis in idipſum, vnuſquiſque autem in morte iudicatur, & ſecundum merita retributionem ſuſcipit, vt habet ſana doctrina, ergo ſuperaddere aliud iudicium vniuerſale non eſt neceſſe.

Tertium. ¶Præterea, ſi neceſſarium eſſet vniuerſale iudicium maximè propter corpora, quæ in vltima reſurrectione retributionem ſuam ſuſcipient, ſed ad hoc minimè eſt neceſſarium vniuerſale iudicium, nam ad corpora non pertinet meritum aut demeritum, cum non ſint niſi animarum inſtrumenta, ergo cum iudicium futurum ſit vt pro meritorum ratione præmia aut ſupplicia reddantur, non eſt neceſſe vt vſque ad nouiſſimum diem differatur. Quod videtur confirmari ex illo Ioan. 12. nunc iudicium eſt mundi. Ioan. 12.

Quartũ. ¶Vltimo, ratio D. Thom. in hoc articulo propoſita non omnino rem ita fore perſuadet, nam inquit, iudicium de aliqua re mutabili, perfectè non poteſt ante eius conſummationem proferri. Hæc probatio inualida videtur, nam Deus æterno iudicio ſingula perfectiſſimè iudicat antequam fiant, Chriſtus etiam ſecundum quod homo ab inſtanti conceptionis ſuæ perfectiſſimæ cognouit omnes has reliquias, antequam fiant, ergo ratio D. Thom. non efficaciter procedit. In contrarium eſt illud Ioan. 12. Sermo quem locutus ſum iudicabit eum in nouiſſimo die. Ioan. 12.

Borboriani hæretici negant iudicium vniuerſale futurũ. Ioann. 5. & 12. Matt. 11. Matt. 12. Matt. 13. Matt. 19. 1. Cor. 4. 2. Cor. 5. Auguſt. Symbolũ Nicenũ. Symbolũ Conſtantinopolitanum. Veritas de vniuerſali iudicio futuro, eſt irrefragabilis.

¶Pro expoſitione veritatis catholicæ ſciendũ eſt fuiſſe quoſdam hæreticos, qui iudicium vllum forè negabant. Quem errorem tribuit Philaſter Borborianis hæreticis, quæ hæreſis manifeſtis teſtimoniis ſanctarum ſcripturarum facillime confutatur. Ioan. 12. ille iudicabit eum in nouiſſimo die. Et Ioan. 5. procedent qui bona fecerunt in reſurrectionem vitæ, qui vero mala fecerunt in reſurrectionem iudicij. Et Matt. 11. Væ tibi Chorozain, dico vobis, remiſſius erit terræ Sodomorũ in die iudicij quàm vobis. Et apud eundem ca. 12. Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cum generatione iſta & condemnabunt eam. Et Matth. 13. In zizaniorum parabola, ait quod in conſummatione ſæculi mittet filius hominis Angelos ſuos, & colligent de regno ſuo omnia ſcandala & eos qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus, & ſtridor dentium, tunc iuſti fulgebunt ſicut ſol in regno Patris eorum. Et Matth. 19 dicit Dominus diſcipulis, Amen dico vobis quòd vos qui ſequuti eſtis me in regeneratione, cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos iudicantes duodecim tribus Iſrael. Et 1. ad Cor. 4. ait Apoſtol. Nolite ante tempus iudicare, quoadùſque veniat Dominus, qui illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium, & tunc laus erit vnicuique à Deo. Et 2. ad Cor. 5. Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſiue bonum, ſiue malum. Vnde D. Auguſt. 20. de Ciuitate ca. 5. euidentiſſime, inquit, teſtimonia ſacra diem iudicij prædicant eſſe venturum. Et ca. 30. eiuſdem lib. recenſitis oraculis diuinis iam commemoratis, ſic concludit, nullus igitur vel negat, vel dubitat per Ieſum Chriſtum tale, quale iſtis ſacris literis prænuntiatur, futurum eſſe nouiſſimum iudicium, niſi qui eiſdem literis incredula animoſitate ſeu cæcitate, non credit. Sed in Symbolo Niceno ſic dicitur, venturus eſt iudicare viuos & mortuos. Et in Symbolo facto in Concilio Conſtantinopolitano, Sedet ad dexteram patris, inde venturus eſt cum gloria iudicare viuos & mortuos. Id eſt, vniuerſitatem omnium hominum qui fuerunt, ſunt, & erunt.

¶Hæc ergo veritas certiſſima eſt in conſummatione ſæculi venturum Chriſtum, qui generali iudicio iudicaturus eſt viuos & mortuos. Neque verò rationes deſunt optimæ ex diuina Theologia, quibus demonſtratur conuenientiſſimũ eſſe vt poſt particulare iudiciũ cuiuſquã, vniuerſale ſuperaddatur. Quarum prima eſt, quia licèt per mortem vita hominis temporaliter terminetur ſecundum ſe, remanet tamen ex futuris, ſecundum quid dependens. Vno modo ſecundum quod adhuc viuit in memoriis hominum, in quibus, quandoq; contra veritatem bonæ famæ remanet vel malæ. Alio modo in filiis qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eccl.30. qui sunt aliquid patris, secundum illud Eccl. 30. Mortuus est pater illius, & quasi non est mortuus, similem enim reliquit post se: & tamen multorum bonorum sunt mali filij & econtrario. Tertio quantum ad effectum operum suorum, sicut ex deceptione Arrij, & aliorum seductorum pullulat error infidelitatis vsq; ad finem mundi, & vsq; tunc proficit fides ex prædicatione Apostolorum. Quarto modo, quantum ad corpus, quod quandoq; traditur honorificæ sepulturæ: quandoq; vero remanet insepultum, & tandem intumulatum resoluitur omnino. Quinto modo, quantum ad ea, in quibus homo suum affectum defixit, puta in quibusdam temporalibus rebus, quarum quædam citius finiuntur, quædam diutius durant. Omnia autem hæc subduntur existimationi diuini iudicij, & ideo de his omnibus perfectum & manifestum iudicium haberi non potest, quandiu huius temporis cursus durat, & propter hoc oportet esse finale iudicium in nouissimo die. In quo perfectè id quod ad vnumquemq; hominem pertinet quocunque modo, perfectè & manifestè diiudicetur.

Explicatur probatio. D.Tho. ¶Sed vt vis huius demonstrationis intelligatur, sciendum est, quòd licèt Deus Opt. Max. singularia omnia perfectissimè cognoscat antequã fiant, & Christus etiam secundum animam ab instanti suæ conceptionis, perfectissimè & plenissimè cognouerit omnes has reliquias priusquam fiant, ratio tamen D.Tho. legitimè procedit, nam hæc quæ dicta sunt de cognitione Dei, aut Christi, procedunt ex parte cognoscentis, probatio autẽ D. Tho. ex parte rei cognitæ vires habet, & id assumit quod est per se notum, videlicet quòd rei mutabilis perfectum iudicium dari non possit ante illius consummationem. Et si adiungas quòd diuina sapientia disponit omnia suauiter, videbis apertè, quam sapiens quamq; conueniens dispositio fuerit præstituere diem nouissimum ad hoc iudicium celebrandum, suauis enim dispositio iudicij rei mutabilis existit vt discutiatur secundũ modum naturæ suæ. His accedit, quòd reddere præmium vel supplicium perfectè præsupponit consummationem operis puniendi vel præmiandi, & secundum istum sensum præclarissimè procedit prima probatio superius posita. Sed & illud animaduersione dignum videtur, quòd licèt apud nostra iudicia reliquiæ, quas hic commemorat D.Tho. videantur per accidens, & cõsequenter alienæ ab examinatione iudicij, tamen apud diuinum iudicium omnia hæc existimanda esse, ex sacris literis potest colligi. Legimus enim Nabuchodonosor præmiatum à Deo ob seruitium sibi præstitum satis per accidens in oppugnatione Tyri,

Ezech.28. vt patet Ezech. 28. Dauid quoque punitum legimus, ob effectum satis per accidens, quia inquit Nathan Propheta, inimicos fecisti blasphemare nomen Domini, filius

2.Reg.12. qui natus est ex te morietur 2. Reg. 12. Vnde patet ad ea etiam, quæ per accidens sunt, diuina iudicia se se extendere. Secunda ratio est, quia confusio est hominis pœna, & laus propriũ præmium, quia inter creaturas corporeas solus homo est capax vtriusq;, vt autem recipiat plenè vt gessit, siue bonum siue malum, oportet vt in publico laudetur de bono, vel vituperetur de malo. Tertia ratio est, vt Christus Dominus de vniuersis triumphet, victoriaq; admirandã in conspectu orbis demonstret, vtque iustificetur ab omnibus. Sanè triumphum Christi esse seruatum in nouissimum iudicium, planè testantur diuinæ literæ. Vt illa, Dixit Dominus Domino meo sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum, illa dictio, donec, tempus intermedium inter ascensionem Domini & finale iudicium designat, in quo Christus regnaturus est, etiam sensibiliter in toto vniuerso. Sed & alia scriptura triumphum eundem designat ad

Ad Phil.2. Phil. 2. Factus est obediens vsq; ad mortem, mortẽ autem crucis, propter quod & Deus exaltauit illũ, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu omne genu flectatur cęlestium terrestriũ & infernorũ, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus in gloria est Dei patris, hoc est, vt omnes ipsum adorent & ei dignos honores impendant, omneq; velint, nolint, confiteantur diuinam maiestatem in Christo, quod in finali iudicio plenè adimplendum est. Huc etiam pertinet illa scriptura 1.Cor. 15. deinde finis, cum tradiderit regnum Deo & patri, cum euacuauerit omnem principatum & potestatem & virtutem, oportet enim illum regnare donec ponat inimicos omnes sub pedibus eius, nouissimè autem inimica destruetur mors, omnia enim subiecit sub pedibus eius. Cum autem dicat omnia subiecta sunt ei, sine dubio præter eum qui subiecit ei omnia, cum autem subiecta illi fuerint omnia, tunc & ipse filius subiectus erit ei, qui subiecit sibi omnia, vt sit Deus omnia in omnibus. Describitur hic Christus quasi dux à patre missus sit, ad subigendum regnum aliquod, deinde regressus à certamine, vires suas patri ostentet, & subactos principes ante se agat, & generosè actam prouinciam profiteatur, quam suscipere iussus fuerit, & tunc, inquit, inimica destruetur mors, quasi hostilis exercitus dux, & signum certę victoriæ vsq; in sempiternum. Quarta ratio inde colligitur, quod legitimum operum pretium ex intentione quę iustus in corde latet expendendũ est, ex quo vt ait Dominus exeunt cogitationes siue bonæ, siue malæ, quo fit, vt quàm plurimum insit fallaciæ in iudicandis hominibus ex operum exteriorum specie. Sunt enim quàm plurimi, qui in vestimentis ouium sunt lupi rapaces, & vice uersa, multi vitæ sanctitatem, & egregia alioquin facinora externè dissimulant, ne videantur ab hominibus sed à patre cęlesti, qui videt in abscondito. Vnde fuit apprimè necessarium, vt in generali hominum angelorumq; conspectu arcana cordium patefiant, & tunc sit laus vnicuiq; 1.Cor.4. à Deo. Vnde Paulus 1.Cor.ca.4. Nolite, inquit, ante tempus iudicare quoadusq; veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarũ & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit vnicuique à Deo. Quinta ratio

Augustin. eruitur ex similitudine sementis, & messis. Tempus enim præsentis sæculi, tempus sementis est, vbi grana cum paleis admista concrescunt, & zizania simul cum tritico. Expedit enim, vt ait Augustinus super Psal. 54 probos in hoc sæculo cum reprobis commixtim viuere, vt mali, consiliis exemplisq; bonorum in viam redeant, & boni, peruersa iniquorum opera caueant. Est igitur operæpretiũ, vt Dominus messis quemadmodum ait Baptista Matt. 3. Matt.3. ventilabro suo, hoc est, discretionis iudicio, permandet aream suam, triticumq; in horreum suum congreget, & paleas igne comburat inextinguibili.

Ad argumenta. Ad primũ Ad secundum. ¶Ad argumenta in principio posita. Ad primum iam dictum est, ob quas causas vniuersale iudicium futurum sit, quas non oportet iterum repetere.

¶Ad secundum argumentum dicendũ est, quòd Deus non iudicat bis id idipsum ad sensum Prophetæ. Sensus enim prophetæ est, quòd pro eodem delicto non congeminat pœnas, at vero secundum diuersas rationes ac causas repetere iudicium, non est iniquum, videlicet, vt qui occulte tanquam singularis persona iudicatus fuit, publicius, quasi pars reipublicæ iudicetur iterum, & præmium aut supplicium, quod secundum animam suscepit, suscipiat etiam in corpore, nihil iniustitiæ præsefert, sed plurimum sapientiæ & æquitatis lumen, non tamen dicimus in confutationem huius argumenti, animas ante diem iudicij, nec donari præmiis, nec supplicijs plecti. Nam hanc sententiam esse hæreticam in alio loco demonstratum dedimus.

Ad tertiũ. ¶Ad tertium argumentum dicendum, quòd corpus non est vt instrumentum animæ separatum, sed coniunctum tanquam pars suppositi. Et ideo sicut fuit particeps laboris, & voluptatis, debet esse præmij, & supplicij, atq; adeo licèt anima quæ per se subsistit in ipso statim exiit à corpore retributionem suscipiat, corpus tamen quia manet mutabilitati obnoxium, in fine mundi est illam recepturum. Illud autem Ioann. 12. Nunc iudicium est mundi, hunc habet sensum, loquebatur certè Dominus de iudicio, quod fecit, dum per suam passionem de diabolica tyrannide liberauit genus humanum. Sic explicat D. Augustin. tract 52. super Ioannem.

Ad vltimum Augustin. ¶Ad vltimum argumentum iam satisfecimus supra explicantes vim demonstrationis D.Thom. & quam recte procedat.

¶ Dubium

De loco iudicij vniuersalis. An sit futurũ iudiciũ in valle Iosaphat. ¶Dubium aliud est, vbi locorum fiet vniuersale iudiciũ, est ne certũ, quod fiet in valle Iosaphat, quæ est media inter montẽ Oliueti. Ratio dubitãdi est duplex. Prior est, qa ille locus Ioel. 3. qui solet adduci ad huius rei confirmationem, congregabo omnes gentes, & educã eas in vallem Iosaphat, & disceptabo cum eis ibi super populo meo, non videtur esse efficax ad id probandum, quando quidem Iosaphat sonat Hebræis iudicium Domini, vt sit sensus, deducam eos in vallem Iosaphat, id est, in vallem iudicij Domini, ex quo non infertur, ergo illa pars terræ media inter montem Sion, & Hierusale erit locus iudicij extremi. Posterior ratio est, nam iudicandorum vniuersitas erit ferè innumerabilis, & copiosior, quàm vallis vna possit tantam multitudinẽ capere, præcipuè damnatorũ, quorum corpora nõ habebunt subtilitatis dotem, qua se valeant penetrare, nec dotem agilitatis, vt eleuentur in aerem, sed omnes stabunt in terra. In contrarium est pia omnium Christianorum intelligentia.

Prima cõclusio. ¶Pro explicatione huius dubitationis est prima cõclusio. Certum est secundum fidem iudicium futurum non in cœlo, aut throno gloriæ magni Dei, sed in parte mũdi inferioris futurum vniuersale iudicium. Patet ex articulo fidei, ascẽdit in cœlum & inde venturus est iudicare viuos & mortuos, inde, hoc est, de cœlo. Sic insup dicit scriptura Actor. 1. Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum? hic Iesus, qui assumptus est a vobis in cœlum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cœlũ. Huius rei etiam est ratio euidens, quia vniuersale erit omnibus coram tribunali astantibus. Mortui autem siue damnandi, maliq; dæmones limina cœlorum, & thronũ gloriæ contingere non possunt. Ratio est in promptu. Quoniam, vt inquit Ioãnes: foris canes, & venefici, & impudici, & homicidæ, & idolis seruiẽtes, & omnis, q amat, & facit mendacium. Non intrabit in illam sanctam ciuitatẽ aliquid coninquinatum, aut abominationem faciens, & mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vitæ agni. Alia etiam ratio assignari potest ob quam cõuenit fieri sub cœlo, quia ibi merita, & demerita hominum peracta sunt, ibi Christus omnia mysteria redemptionis nostræ peregit, ibi denique & ipse, & omnes sui impiè iudicati sunt a malis atq; impiis hominibus.

Secũda cõclusio. Magister. ¶Secũda prodositio. Piè creditur iudicium vniuersale in valle Iosaphat esse futurũ, nõ tamen necessario sic habendũ est. Vnde Magist. Sent. in 4.d. 48. referens quandã glossam in locum citatũ Ioelis, quæ ait, pueriliter eundẽ locũ a quibusdam sic intelligi, quòd in valle Iosaphat sit celebrandum iudicium, cũ tamen Dominus non in terra, sed in aeris spatio ad iudicandũ sedebit, opinatus est cum illa glossa locum Prophetæ nõ esse intelligendum in sensu literali de illa valle, sed secundum nominis etymologiã. Iosaphat, quippe interpretatur dom⁹ iudicij. Et ideo tantum sonat, deducam eos in vallẽ Iosaphat, ac si dixisset in domum iudicij quicunque ille fuerit locus. Sed nostra secunda conclusio longè probabiliorem continet sen

D.Tho. tentiam, quam etiã docet D. Tho. in opusc. 60. de humanitate Christi. ca. vltimo de aduẽtu Christi, probabiliter, inquit, creditur Christus venturus ad iudiciũ, circa locum montis Oliueti & vallis Iosaphat, quæ subiacet mõti Oli

Ioelis.3. ueti secundũ illud Ioelis. 3. Cõgregabo omnes gentes, & educam eas in vallẽ Iosaphat, & disceptabo cum eis, tum vt idẽ ostendatur esse qui descendit, & qui ascendit, tum quia cõueniens est, vt ibi veniat cum gloria iudicaturus, vbi fuerat cum ignominia iudicatus. Possumus etiam rationẽ huius conuenientiæ sumere ex nominibus locorũ. Mons enim Oliueti misericordiã designat, Iosaphat qđ interpretatur iudicium, iustitiam iudicat: quia vero in extremo iudicio tractandũ est opus misericordiæ, & præcipuè iustitiæ, cõuenienter dicitur Christus venturus ad indicandum in valle Iosaphat. Probatur rursus cõclusio ex loco citato Ioelis. Nã quando locus scripturæ in sensu literali explicari potest, nõ est ad metaphoram, vel etymologiam recurrendũ, propheta vero loquitur illic quasi futurã historiam prænuncians, & locum iudicij designans. Alioquin non fuisset opus latine transcribere in valle Iosaphat, sed in domo iudicij, & profectò contextus verborum, congregabo eos, & deducam in vallem, indicat planè locum singularem designari.

Ad argumenta in contrariũ. ¶Ad argumenta in contrariũ. Ad primum ex his, quæ modo dicta sunt patet solutio euidens. Ad secundũ dicendum, quòd de corporibus electorum nulla est difficultas. Cum enim per dotem agilitatis sint in aerem subleuãdi, poterũt alij aliis sublimius eleuari, qua vtique ratione in paruo spatio respectu terræ possunt, oẽs aerem replentes existere, damnatos vero nõ est necesse omnes intra vallis spatiũ cõtineri, sed erit vallis plena, & circumiacẽtia loca quanta illis capiendis sufficiãt. Nam quãuis humanitatẽ Christi visuri sint oẽs, tantus tñ erit splendor supernaturalis Christi, vt à quam maxima distantia videri possit.

De forma, & maiestate, quavenier Christ⁹ ad iudicium. Argumenta ad probandum, quod non veniet in forma humana. Ioan.5. Daniel.7. Secundũ. Phil.2. Eccl.7. Tertium. ¶Aliud dubium subsequitur, vtrum Christus Dominus in forma humana gloriosa veniat ad iudicium maxima cum maiestate. A parte negatiua hæc sunt argumenta. In primis Ioan. 5. sic legitur, omne iudicium dedit filio vt omnes honorificent filium, sicut honorificãt patrem, honor autem æqualis nõ debetur patri, & filio, nisi secundum diuinitatem filij, ergo iudicabit non in forma humana, sed in diuina. Cui alludere videtur illud Daniel. 7. Aspiciebam donec throni positi sunt, & antiquus dierũ sedit, nam throni iudicandi potestatem significant, & dierum antiquitas Deo ratione æternitatis conuenit, vt in libro de diuinis nominibus ait Dionysius.

¶Deinde, forma humana est forma serui, quod patet ex illo ad Philip. 2. Formã serui accipiens, ergo nõ iudicabit nisi in forma Dei quæ est inuincibilis. Probatur consequẽtia argumenti. Nam iudiciũ & potissimè illud supremum autoritatem in iudice requirit, iuxta illud Eccl. 7. Noli fieri iudex nisi valeas virtute rumpere iniquitatem.

Augustin. ¶Præterea, si Christus nõ iudicabit in forma Dei cõspicua, maximè, quia diuinitas Christi ab iniquis nõ est conspicienda, alioquin essent beati, cum beatitudo in visione diuinæ essentiæ consistat, sed hæc ratio non est multum valens, quoniã ea, quę sunt in affectu non de necessitate, ad ea quæ sunt in intellectu consequuntur. Solet enim, vt ait Augustinus, præcedere intellectus, vbi sequitur aut tardus, aut nullus affectus. Imo videntur posse illam videre, & de visu tristari: nam vt sensus ad sensibile, ita se habet intellectus ad intelligibile: sed in sensibus, vt inquit Augustinus, palato nõ sano pœna est panis, qui sano

Augustin. est suauis, ergo pari modo damnati Deitatem intuentes possunt ob eius odium tristari: quidquid enim recipitur ad modum recipientis aptatur. Quare licèt visio per se sit effectrix lætitiæ, potest in odiente ipsam mœstitiam gignere: nulla ergo est ratio cur non illam videant.

Confirmatio argumenti. ¶Confirmatur hæc ratio. Damnati euidenter cognoscunt Christum esse Dei filium, ergo videbunt eius diuinitatem postquam præsens est.

Secũda cõfirmatio. ¶Confirmatur hoc ipsum. Etenim damnati videbunt humanitatẽ Christi gloriosam, quæ suapte natura maximæ voluptatis est causa, & tñ nullam in de voluptatẽ capient, ergo similiter res dispensati possunt, vt diuinitatẽ videntes nulla afficiantur lætitia, imo ingentiori mœrore quàm solam humanitatẽ intuentes, siquidẽ maiori odio Christũ quatenus Deũ prosequuntur iniqui, quàm quatenus hominem, vnde colligitur diuinitatem visuros.

Tertia cõfirmatio. ¶Præterea, in eiusdem rei cõfirmationẽ potest adduci aliud argumentũ. Nam damnati omni dubio procul habebũt lumen supernaturale, quo mediante intuebuntur omnia occulta cordium & omnia illa, quæ in illo diuino iudicio geruntur, idq; in momento temporis, ergo mediante hoc lumine supernaturali poterunt Deum videre.

Vltimũ argumentũ. Ioan.19. Matt. 24. Chrysost. ¶Vltimo arguitur ad probandũ, quòd nõ veniet in forma gloriosa. Legitur enim Ioan. 19. Videbunt in quem transfixerunt. Et Matt 24. habetur, quòd apparebit signũ filij hominis in cœlo, id est, signũ crucis. Vbi ait Chrysostomus, quòd veniet nõ solum vulnerũ cicatrices, sed etiã ipsam mortẽ exprobatissimã ostendẽs, quæ oĩa formæ gloriosæ cõperere nõ valent, præsertim, quòd est etiã a malis cõspicendus; & tñ oculus non glorificatus ineptus videtur, vt splendorẽ glorioſi corporis intueri valeat. In cõtrariũ est illud Lucæ. 21. Videbunt filium hominis, id est, in humanitate, venientẽ in nube cũ potestate magna & maiestate. Lucæ 21.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Prima cō clusio. Christ⁹ veniet ad iudicium in forma humana.

¶In gratiam huius quæstionis sit prima cōclusio. Christus veniet ad iudicium in forma humana. Hæc conclusio liquido colligitur, & demōstrata est cuidēter ex his, quæ diximus in Primo articulo huius quæstionis. Certè vt in summa dicam, Christo Domino non solum, vt Deo, sed etiam vt homini hoc iudiciū datum esse, sacræ literæ declarant. Quāuis enim iudicādi potestas omnibus sanctæ Trinitatis personis cōmunis sit: præcipuè tamen filio eā tribuimus, quod ipsi quoque sapientiam conuenire diximus. Quod autem, vt homo mundum iudicaturus sit, Domini testimonio cōfirmatur, qui inquit: sicut pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio habere vitā in semetipso, & potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est. Decebat autem maximè à Christo Domino hoc iudicium exerceri, vt cum de hominibus decernendum esset, illi corporeis oculis iudicem videre, & auribus sententiā, quę proferebatur audire possent, & omnino iudicium illud sensibus percipere, ac præterea æquissimum erat, vt homo ille, qui iniquissimus hominum sententiis cōdemnatus fuerat, omnium deinde iudex sedere ab omnibus conspiceretur. Quamobrē Apostolorum princeps, cum in Cornelij domo summa Christianæ religionis capita exposuisset, docuissetq; Christum a Iudæis in ligno suspensum atque occisum, tertia vero die ad vitam resurrexisse, subiunxit: & præcepit nobis, prædicare populo, & testificari, quia ipse est, qui constitutus est a Deo iudex viuorum, & mortuorum.

Secūda cō clusio. Christ⁹ veniet ad iudicium in formagloriosa. Augusti.

¶Secunda conclusio, Christus tunc apparebit iudex in forma gloriosa. Hanc conclusionem asserit Aug. lib. 1. de Trin. c. 13. proculdubio Christum videre nō poterunt mali, nisi secundū formam qua filius hominis est, sed tamen in claritate, qua iudicabit, non in humilitate in qua iudicatus est. Eadem veritas demonstratur ex Symbolo Nicæno, ex quo sic profitemur: inde venturus est cum gloria iudicare viuos & mortuos. Sacræ enim literæ duos filij Dei aduētus esse testantur, alterū humilitatis cum salutis nostræ causa carnem assumpsit, & homo in vtero virginis effectus est, alterum cū in consummatione sęculi cum gloria ad iudicādos omnes homines veniet. Hic aduētus in sacris literis dies Domini appellatur, in quo quia descensurus est, vt iustitiā patris atque adeo eius potestatem in nos exerceat, necessum est vt suam humanitatem diuina maiestate vestitam iudicandorum oculis obiiciat. Atqui hoc est, quod Matthæ. 26. legitur, nam cum sub articulū mortis iam Iudæi trepidassent suspicantes illū esse Messiam, admiratus eum Princeps sacerdotum, vt respōderet si esset Christus filius Dei viui, cui respōdens Christus, tu dixisti, subiunxit. Veruntamen dico vobis amodo videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cœli, quasi diceret, ob id non me cognoscitis, quia sub habitu infirmitatis humanæ me cernitis, videbitis me tamen postea in eo habitu, vt in filio hominis filium Dei latere confiteamini.

Matt. 26.

Tertia cō clusio. De maiestate, qua veniet Christ⁹ ad iudicādū. Maiestas quid sit.

¶Tertia cōclusio. Christus Iesus veniet ad iudicādū cū maiestate summa maxima, & ineffabili. Quia sic ipse futurum promittit, dicēs ita. Cum venerit filius hominis in maiestate sua, vtiq; illa, quam habuit ab initio priusquā mūdus fieret, & nunc possidet in corpore glorificato supra omne id, quod nominari potest. Maiestas à magnitudine dicitur autore Festo. Est autem maiestas eximium decus, honor, & amplitudo imperatoris, magistrat⁹, aut populi. Videbunt autem omnes venientem Christum cum virtute multa, & maiestate secundum Matthæum: cum potestate magna, & maiestate, secundum Lucam: cum virtute multa, & gloria, secūdum Marcum. Sed dices, ergo nō est maxima maiestas, qua veniet, quia Euangelistę loquūtur gradu positiuo non superlatiuo. Respondetur ideo Euangelistas dicere per positivum, quoniam virtus, potestas, gloria, maiestas, vt sunt in Christo, comparationem recipere non possunt ad ullam aliam. Excedunt enim infinitis modis. Imperatoria maiestas, si illi comparetur, fit obscura, euanescit.

¶Quidquid enim in hac miramur ex parte est, finē habet, perit cito: quidqd vero in illa spectare iubet, vt plenitudine superabundat, ita finem nescit quaqua versum spectas: sine fine ditionis, sine fine potestatis, siue fine durationis gloriæ diuitiarum dulcedinis fœlicitatis. Necdum dixi totum. Excedit enim longè nostram dicentium facultatē, venientis Domini diuina maiestas. Interim scio, quòd alij pro maiestate legunt gloriam Matt. 24. & 25. quo etiam loco addit Saluator. Tunc sedebit super sedē maiestatis suæ. Quod si iterū perconteris, quid est quod Saluator addit, tunc sedebit super sedem maiestatis suæ? Respondetur id tropice dictum esse, ad similitudinem iudicantium inter homines, quorum est sedere pro tribunali, eo quod & paccatos esse oporteat iudices, & autoritate fungi. Quomm alterum in sessione, alterum per tribunal intelligitur. Sedes ergo maiestatis Christi, autoritas eius est, super qua sedebit.

Matt. 24. & 25. Quomodo Christus sedeat super sedem maiestatis.

De nubibus cęli in quibus veniet Christus.

¶Quia citra affectionē & perturbationē, cum plenitudine potestatis iudicabit. Quod si pergat iterū discipulus interrogare, quid est quod dicitur in Euangelio, quod veniet Christus in nubibus cœli? Respondetur, quod inter autores est disceptatio, tam de substantia nubiū, an eæmt naturales ex vaporibus, an vero supernaturales; quam de necessitate, & officio earū. Et re vera quamuis qui miraculum excusare cōenderint, asserere cogitauerint, nubes illas fore naturales, vix tamen id defendi potest. Nam illo resurrectionis momento motus cœli cessabunt: quare neq; vapores eleuari poterunt. Vnde verosimilius est, q̄ Dei virtute condensabuntur, vt diuina filij Dei virtus illustrior appareat, & maiori sit videntibus admirationi. Sic n. in transfiguratione nubes lucida apparuit, vt habetur Matt. 17. Atqui si sequamur istā sententiā dicendū est, quod necessitas istarū nubium non est sustinere, aut euehere, seu Christi, seu aliorum Sanctorū corpora, quippe quæ per dotē agilitatis propria virtute per aerem mouentur, imo virtus Christi nubes ipsas sustinebit. Quocirca ille nubes non erunt ex solo splendore Christi manantes, sed ex condensatione aeris factæ, vt sint quodammodo sedilia iudicātiū honoris gratia, & quasi vehicula eorū, qui assurgēt Christo obuiam. Quidā opinantur nō incongrue per nubes cœli in præfatis scripturis intelligi corpora glorificata sanctorū, quæ neutiquā obnubilabunt, sed mirum in modum decorabunt venientis Christi gloriā, ad pleniorem confusionem eorum, qui non crediderunt. Et profecto apparet esse certissimum, quòd non erunt nubes in media aeris regione cōdensatæ. Nam & ignis conflagrationis præcedens faciem Domini aerem & omnia inferiora redder purgatissima, gloria quoq; Domini faciet serenum quale nunquā visum est in mundo inferiori. Non ergo tunc erunt nubes in aere suspensæ.

Matt. 17.

Quarta cō clusio.

¶Quarta conclusio. Non solum in corporis glorioso splendore demonstrabit Christus se esse Deum, & filium Dei, sed etiam in maiestate, & apparatu, qualis decet filiū Dei ad iudicium omnium hominum vniuersale venientem. Hæc conclusio patet ex dictis. Et certè hoc designat verbum illud, amodo videbitis filium hominis sedentem a dextris virtutis Dei, quibus verbis expressit ineffabilem apparitionis Dominicæ maiestatem, quæ nulla verborum facundia explicari potest.

Ad argumenta. Ad primū.

¶Ad argumenta in principio facta. Ad primum argumentum dicendū est, quòd ex hoc quòd Christus genus humanū fuit redimere sufficiens, efficaciter demonstrauit suam diuinitatē, quia purus homo id efficere nō poterat, & ideo quia iudicaturus est tanquā redemptor, & vniuersorū rex, æqualis ei debetur honor atq; patri. Quod vero ex Daniele adductū est hanc habet intelligentiam. Aspiciebam donec throni positi sunt, id est, donec sedilia posita sunt, & antiquus dierū significatur, quia senes multa experientia edocti melius iudicāt: & merito antiquus dierum introducitur, quoniā & agnus dicitur ab origine mundi occisus, atq; adeo in principo erat apud Deum. Quod autem postea dicitur, eum vsq; ad antiquū dierum peruenisse, pulchre subindicat cœternum patri filium. Illud vero, quod sequitur, iudiciū insedit & libri aperti sunt, significat, quod iudex cum assessoribus cognoscet causas singulorum, & veluti ex aperto libro proferet hominū malefacta. Subdit vero propheta, Aspiciebam ego in visione noctis, nempe appropinquante aurora.

¶Tunc

¶Tunc enim celebrandum iudicium creditur, & ecce eum nubibus cęli, id est, cum angelis illum stipantibus, quasi filius hominis veniebat, & vsq; ad antiquum dierum peruenit, & dedit ei potestatem, scilicet, pater filio & honorem, & regnū, & omnes populi, tribus & linguæ ipsi seruient, scilicet, quatenus redemptor, & potestas eius potestas æterna, quæ non auferetur.

Ad secundum. 1. Cor. 15. Hebr. 2.

Ad secundum respondetur, quòd licēt Christus Dominus, quatenus Deus est, primæuum idemq; habeat naturale rerum dominium, nihilominus, & quatenus homo habet participatum acquisitumq; dominium, quia vt 1. Cor. c. 15. Et ad Heb. 2. dicit Paulus, Omnia subiecta sunt pedibus eius: & eadem ratione habet inuincibilem iudicandi potestatem, quam nemo subterfugere valet.

Ad tertiū.

¶Ad tertium concedo pe. similam rationem, ob quam non iudicabit Christus in forma Dei esse eam, ne diuina essentia ab iniquis hominibus videretur, quæ sine gaudio beatitudinis videri nō potest. Quod si dicas, Deum posse sua omnipoteti virtute suum concursum suspendere, ne visio diuinæ essentiæ gaudium aliquod in damnatis pareret. Respondetur id fieri posse de potentia Dei absoluta, sed illud esset miraculū extraordinariū, nos loquimur de his rebus, quæ secundum legē ordinariam fieri solēt, & quid natura diuinæ visionis suapte natura pariat, parit autem de se summa delectationem, quæ nullā tristitiam admittit. Sed operæpretiū est respondere sigillatim ad argumenta, quæ probant non esse incommodum concedere, quòd mali viderent diuinam essentiam.

Ad primā confir.

¶Ad primum nego, quòd possit videri diuina essentia sine gaudio, & fruitione beatæ vitæ. Quod enim ait Aug. intellectum quandoq; præuolare, quem effectus non sub sequitur, intelligitur in rebus temporalibus, quæ licēt sub aliqua ratione delectabiles apprehendantur, habent nihilominus alias propter quas non delectant.

Ad secundam.

¶Præterea respectu bonorum temporaliū sæpè potentia proportione caret, vt illa possit satis percipere, & ideo palatum non sanum, nequit dulce gustare. Sed tamen dispositio praua damnatorum non tollit proportionem ad essentiam diuinam, quæ est per se bona, ad quam idcirco natura inclinatur, ob idque si illam viderent, non possent non oblectari, neq; odium quo illam prosequuntur, vim tunc haberet ad generandum tristitiam, quia odium est finæ efficaciæ; essentia vero diuina infinitæ ad illud deum cēdum. Item dico, quòd si quis videret diuinam essentiā, non posset non amare illam super omnia, vt in alio loco est à nobis demonstratū, & ideo impossibile iudico, quòd quis videns diuinam essentiam odio illam prosequatur.

Ad tertiā.

¶Ad secundam confirmationē respondetur, quod damnati ex affectibus, scilicet, ex splēdore glorię, & maiestate cognoscēt euidenter Christum esse Deum, veruntamen ex hoc non est cōsequens, quòd videant diuinitatē eius, sicut ex rebus creatis cognoscimus Deum esse rectorem, & primam causam huius mundi, at per res creatas non videmus Dei quidditatem, & essentiam.

Ad quartam.

¶Ad tertiam confirmationem respondetur, non esse eandē rationē de humanitate, & diuinitate Christi, tum quoniā sine lumine gloriæ potest naturaliter videri, tum quod non sit ipsa ratio bonitatis, quæ de se possit rapere corda hominum in sui amorem, sicut est diuinitas, tum tertio, nam nō est infinitæ actiuitatis, sed res participata, & finita, & ideo nō valet odium damnatorū extinguere.

Ad vltimū arg.

¶Ad quartam confirmationē respondetur, quòd licet damnati aliquo lumine desuper infuso vtantur, vt argumentum efficaciter persuadet, at non habent lumen gloriæ, quod est necessarium ad videndam Dei essentiam.

De iudicio vltimo, an fit peragēdū vocaliter. Magister.

¶Ad vltimum argumentum respondetur, quòd quamuis crucifixores Christi visuri fiut formā quam transfixerunt, nō tamen in illa ignominia qua illam affecerūt, sed in gloria, per quam confusione repleantur. Gloria enim quę amicos delectat, inimicos cōtristat, & mœrore replet.

¶Est aliud dubium, Vtrum iudicium illud sit peragendum vocaliter, an nō nisi mētaliter? & præcipuè hoc quęritur de pronuntiatione sententiæ. De hac dubitatione nihil ex sacris litteris habetur explorataūitaq; res ex coniecturis est inuestigāda. Certè Magist. in 4. di. 47. hoc tāquā problema anceps in vtranq; partem disputādū reliquit. Dicunt enim quidam, quòd iudicium mentaliter sit peragendum propter verbū Apost. 1. Co. 15. in momento, & in ictu oculi. Sed hoc argumentū nō multū probat, nam ibi Apost. non loquitur de iudicio, sed de resurrectione. Magis fauet illud verbū Rom. 2. vbi ait, Testimoniū illis reddente cōscientia ipsoū, &c. Verumtamen D. Aug. 20. de ciuit. Dei videtur asserere iudicium hoc voce esse celebrandū. Et Greg. 26. lib. mor. ait, Quòd illi saltem verba iudicis audient, qui eius verbo fidē tenuerunt. Theologi scholastici verè, & sapienter rem diffiniūt dicentes, quòd sicut Christus est Deus, & homo, ita partim mentaliter, partim vocaliter iudicabit. Itaq; discussio, & examinatio operū, accusatio, & defensio mentaliter duntaxat peragetur, nam si hæc negotia vocaliter examinanda essent, & excutienda, immensum temporis spatium exigeretur. Verumtamen sententiæ illæ Christi, quę Matt. 25. referuntur. Venite benedicti patris mei, &c. & ite maledicti, &c. voce proferentur. Opinio hæc est Abulensi, super eundem locū Matt. q. 333. & probatur, quoniā textus Euāgelicus sine incōmodo aliquo habet istū sensum, ergo sic interpretandus. Consequentia probatur ex illa regula certa, quòd quando textus scripturæ potest ad literā explicari, nō debemus ad tropum, aut figuram recurrere. Deinde, Christus iudicare debet inquantū homo, venturusq; est in forma humana visibili, & vniuersi in suis corporibus ad iudicium sunt cōuocandi, voce & sono tubæ, & reuera sunt ad dexterā, & ad sinistram loco separandi, ergo pari ratione audibili voce per sententiam approbandi, vel reprobandi. Certè si mente essent omnia peragenda nō tanta appareret celebritas, & solennitas illius concilij.

1. Cor. 15. Rom. 2. Augusti. Gregor. Matt. 25. Abulēsis.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum iudiciaria potestas Christi se extendat ad Angelos.

AD sextum sic proceditur. Videtur, q̄ potestas Christi iudiciaria, nō se extendat ad Angelos. Angeli enim tam boni, quam mali iudicati sunt a principio mundi, quando quibusdam cadētibus per peccatum, alij sunt in beatitudine confirmati. Sed illi qui iudicati sunt, non indigent iterum iudicari. Ergo potestas iudiciaria Christi non se extendit ad Angelos. 525

¶2. Præterea, Non est eiusdē iudicare, & iudicari. Sed angeli venient cum Christo iudicaturi: secundum illud Matth. 25. Cùm venerit filius hominis in maiestate sua, & oēs angeli cū eo. Ergo videtur, quòd angeli nō sint iudicandi à Christo.

¶3. Præterea, Angeli sunt superiores aliis creaturis. Si ergo Christus est iudex non solum hominum, sed etiam angelorū, pari ratione erit iudex omnium creaturarū. Quod videtur esse falsum, cum hoc sit proprium prouidentiæ Dei. Vnde dicitur Iob. 34. Quem cōstituit alium super terram, aut quem posuit super orbem, quem fabricatus est. Non ergo Christus est iudex angelorum.

¶Sed cōtra est, quod Apostolus dicit 1. Co. 6. An nescitis, quoniam angelos iudicabimus? Sed sancti non iudicabunt, nisi auctoritate Christi. Ergo multo magis Christus habet iudiciariam potestatem super angelos.

¶Respondeo dicendum, quòd angeli subsunt iudiciariæ potestati Christi, non solum quantum ad diuinā naturā, prout est verbum Dei, sed etiā ratione humanæ naturæ. Quod patet ex tribus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Primò quidem, ex propinquitate naturæ assumptæ ad Deũ, quia, vt dicitur Heb.2. nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit. Et ideo anima Christi magis est repleta virtute verbi Dei, quàm aliquis angelorũ, vnde & angelos illuminat: sicut Dionys. dicit 7.cap. cę lest. Hierarch. Vnde de eis habet iudicare capit. 7. a medio.

¶Secundò, quia per humilitatem passionis, humana natura in Christo meruit exaltari super angelos ita, sicut dicitur Phil.2. Vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum. Et ideo Christus habet iudiciariam potestatem, etiã super omnes angelos, & bonos, & malos. In cuius signum dicitur Apoc.7. quòd omnes angeli stabant in circuitu throni.

¶Tertio ratione eorum, quæ circa homines operantur: quorum Christus speciali quodam modo est caput. Vnde dicitur Hebr.1. Omnes sunt administratorij spiritus, in ministeriũ missi, propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis.

¶Subsunt autem iudicio Christi; vno quidem modo quantum ad dispẽsationem eorum, quæ per ipsos aguntur, quæ quidem dispensatio fit etiam per hominem Christum: cui angeli ministrabant, vt dicitur Matth.24. & a quo dæmones petebant, vt in porcos mitterentur: vt dicitur Matth.8.

¶Secundò, quantum ad alia accidentalia præmia bonorum angelorum, quæ sunt gaudia, quę habent de salure hominum, secundum illud Lucæ 15. Gaudium erit coram Angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente: & etiam quantũ ad pœnas accidentales dæmonum, quibus torquentur, vel hic, vel recluduntur in inferno. Et hoc etiam pertinet ad hominem Christum. Vnde Mar.1. dicitur, quòd dæmon clamauit: Quid nobis & tibi Iesu Nazarene? veniisti ante tempus perdere nos.

¶Tertiò, quantum ad præmium essentiale bonorum angelorum, quod est beatitudo ęterna: & quantum ad pœnam essentialem angelorum malorum, quæ est damnatio ęterna. Sed hoc factum est per Christum, inquantum est verbum Dei, a principio mundi.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de iudicio quantum ad præmium essentiale, & pœnam principalem.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut dicit * Augustin. in lib. de Vera religione, licèt spiritualis iudicet omnia, tamen iudicatur ab ipsa veritate. Et ideo licèt angeli, ex eo quod sunt spirituales, iudicent: iudicantur tamen a Christo, inquantum est veritas. * c.31.to.1.

¶Ad tertium dicendum, quòd Christus habet iudicium non solum super angelos, sed etiam super administrationem totius creaturæ. Si enim (vt * Augustin. dicit in 3. de Trinit.) inferiora quodam ordine reguntur a Deo per superiora, oportet dicere, quòd omnia regũtur per animã Christi, quæ est supra omnem creaturam. Vnde & Apostolus dicit Heb.2. Non enim angelis subiecit Deus orbem terræ futurum (scilicet subiectum ei, de quo loquimur, id est Christo.) Nec tamen propter hoc alium constituit Deus super terram: quia vnus & idem est & Deus, & homo, Dominus Iesus Christus. De cuius Incarnationis mysterio ad præsens dicta sufficiant. * Lib.3.c.4. tom.3.

SVMMA TEXTVS.

Cõclusio. 1.Cor.6.

COnclusio est affirmatiua, & patet ex illo 1.Corin.6. An nescitis, quoniam angelos iudicabimus?

¶Sed sancti non iudicabunt nisi autoritate Christi, ergo multo magis Christus habet iudiciariam potestatem super angelos.

¶Certè subduntur angeli iudiciariæ potestati Christi etiam inquantum homo est.

¶Primò, ex propinquitate naturæ assumptæ ad Deũ, quia repleta anima illa virtute verbi Dei angelos illuminat, vnde & de eis iudicare habet.

¶Secundò, quia per humilitatem passionis meruit natura humana exaltari super angelos, vt dicitur Apoca.7. Stabant omnes angeli in circuitu throni. Apoc.7.

¶Tertiò, ratione eorum, quæ circa homines operantur, quorum Christus speciali quodam modo est caput, omnes enim sunt administratorij spiritus. Subsunt ergo iudicio Christi.

¶Primò, quantum ad dispensationem eorum, quę per ipsos aguntur, quæ dispensatio fit per hominem Christum, cui angeli ministrabant, vt dicitur Matth. 4. & dæmones in porcos mitti petebant. Matth.8. Matth.4. Matth.8.

¶Secundò, quantum ad accidentalia præmia, quę gaudia sunt de salute hominum, vt habetur Luc.15. Luc.15.

¶Tertiò, quantum ad præmium essentiale bonorum angelorum, & pœnam malorum, quod factum est per Christum, vt Dei verbum est a principio mundi.

EXPOSITIO ARTICVLI.

Peracto iudicio vniuersali duo sequẽtur finis mundi, & pfectio regni Christi. 1.Cor.15.

VLtimum dubium in hac materia est, quid futurum sit iudicio extremo iam peracto? Certè duo sequentur post iudicium Dei peractum, vt constat ex scripturis, finis mundi, & perfectio regni Christi.

¶Dicit enim Diuus Paulus 1.Corint.15. Deinde finis, cum tradiderit regnum Deo, & patri, cum euacuauerit omnem principatum, & potestatem, & virtutem. Oportet enim illum regnare, donec ponat inimicos omnes sub pedibus suis.

¶Nouissimè autem inimica destruetur mors. Omnia enim subiecit sub pedibus eius.

¶Cum autem dicat; Omnia subiecta sunt ei, sine dubio præter eum, qui subiecit ei omnia. Cum autem subiecta fuerint illi omnia, tunc & ipse filius subiectus erit ei, qui subiecit sibi omnia, vt Deus omnia in omnibus. Hæc verba Diui Pauli, quæ plena mysteriorum existunt, breuiter a nobis sunt exponenda.

Finis mũdi.

¶Tum finis, inquit Apostolus, vltra quem nihil est expectandum. Res omnes terminatur initio, medio, & fine. Post initium restat medium, post medium finis, post finem denique nihil. Finis enim est vltimus gradus, vltimus status, postremaque, vel abolitio, vel consummatio rerum cuiusque in sua qualitate. Nunc proficiunt, deficiuntur alij in bono, alij in malo, alij in honoribus, alij in sordibus, vt sit verum ad extremum vsq; iudicium. Qui iustus est, iustificetur adhuc, qui in sordibus est, sordescat adhuc. At tunc finis, non quidem huius, vel illius rei, sed finis simpliciter, quia omnium rerum finis. Omnia enim tunc accipient, aut finem consumptionis suæ, aut finem consummationis suæ. Finẽ consumptionis, vel abolitionis suæ accipient principatus, potestates, ac ministrationes, merita, & demerita, accessus, & recessus, generationes, & corruptiones, motiones, & tempora.

¶Finem

¶Finem vero consummationis, hoc est, statum æternitatis accipient, quæcunq; permanebunt vel ad ornatum regni Dei, vt mundi partes, vel ad ostensionem iustitiæ eius, vt infernus, & quæ illius sunt.

Apoc.10. ¶Quem finem cõsummationis pereleganter explicat Ioann. Apocaly. cap. decimo dicens: Et Angelus, quẽ vidi stantem super mare, & super terram, leuauit manũ suam ad cœlum, & iurauit per viuentem in sæcula sæculorum, qui creauit cœlum, & ea quæ in eo sunt, & terram, & ea quæ in ea sunt, & mare, & ea quæ in eo sunt, quia tempus non erit amplius, sed in diebus vocis septimi angeli, cum cœperit tuba canere consummabitur mysterium Dei, sicut Euangelizauit per seruos suos prophetas.

¶Hæc Ioannes. Igitur completo hoc tempore per iudicium vniuersale non erit amplius tempus, quare nec motiones.

¶Quia tempus est mensura motionum. Si non amplius ergo motiones, ergo nec generationes, neq; corruptiones, & cætera huiusmodi, quæ tempore fieri solent.

¶Iterum tunc consummabitur mysterium Dei, non hoc quidem, vel illud, sed quicquid nomine mysteriorum Dei intelligi potest. Sicut Euangelizauit per seruos suos Prophetas, id est, per sanctos Dei homines prænunciantes de futuris.

¶Ergo quicquid prænunciatum est de vindicta, & supplicijs iniquorum, hoc tunc consummabitur, id est, ponetur in esse pleno, & consummato cum statu perenni æternitatis.

¶Sic quicquid vsquam prænunciatum est siue in veteri, siue in nouo testamento de felicitate, gloria, & dotibus sanctorum, de regno Christi, de elementorum, & mundi transitu, de morte, de vita, totum prorsus consummabitur per iudicium extremum Christi, nihilq; prorsus expectandum erit.

Quid est, quod finis mundi appellet in scripturis cõsumma tio sæculi. Christus cõsummator appellatur.

¶Nulla omnino rerum mutatio fiet postea. Hinc scriptura sancta appellat finem mundi consummationem sæculi Matt.13.24. & 28. Sic erit in consummatione sæculi, &c. Ego vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi.

¶Et Christum quia via iuris, & iustitiæ, ac iudicij deducit in hanc consummationem, vocat consummatorem dicens.

Hebr.12. ¶Ideoq́ue & nos tantam habentes impositam nubem testium, deponẽtes omne pondus, & circunstans nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in authorẽ fidei, & consummatorem Iesum. Hebr.12. Valde obseruanda sunt hæc in scripturis, scilicet plenitudo legis, plenitudo temporum, tempus regenerationis, consummatio sanctorum, consummatio sæculi, finis præcepti, finis legis, finis simpliciter.

¶Quoniam plenitudo legis est dilectio implẽs opus, & præceptum, & modum qui erat in voto præcipientis. Plenitudo temporum est tempus reuelatæ gratiæ, in quo est inuenire omnia illa, quæ vllis vnquã temporibus expectata sunt, aut expectari possunt in hoc mũdo. Post plenitudinem nulla amplius est expectanda immutatio religionis, vel doctrinæ de Deo. Regeneratio, siue cursus regenerationis est ille status, qui durat à Christo baptizante vsque in diem iudicij.

Matt.19. ¶Pro quo statu promisit, & dedit Christus Apostolis suis, eorumq́; successoribus cathedras tribunalia in quibus præsideant, & ius dicant super credentes, Matth.19. Consummatio sanctorum est extrema perfectio, seu beatitudo eorum secundum animam, & corpus.

¶Consummatio sæculi est finis mundi terminãs quidem, & abolens peritura, alia vero cõsummans statu perpetuo, & immutabili. Finis legis Christus. Finis præcepti charitas. Finis charitatis vnum, seu vnio cum Deo, & Christo in amplexibus felicitatis. Finis vitiorũ mors. Finis simpliciter, status rerum æternitatis.

¶Hæc & alia huiusmodi qui non obseruant, hallucinantur in scripturis, sæpè non intelligentes, neque quid dicant, neq; de quo loquantur. Ex his, vt existimo, facile intelligitur, quomodo peracto iudicio vniuersali finis mundi erit.

¶Sed iam operæpretium est explicare, quomodo tunc subsequetur perfectio regni Christi. Quam quotidie petimus dicentes, & orantes, adueniat regnum tuum. Perfectio regni christi perac-to iudicio.

¶Fortassis quispiam dicet, quomodo tunc aduenier regnum Dei, & Christi? nunquid modo non regnat Deus, & Christus eius? & regnat certè.

¶Sed hoc regnum vehementer ab hostibus impugnatur, non solum ab hominibus peruersis, & à carne, & sanguine, sed etiam a malignis spiritibus, fortioribus, & potentioribus, quàm nos simus.

¶Cæterum in illa perfectione regni Dei non amplius erunt, neque consistent huius regni inimici, & hostes; si quidem omnes destructi erunt vsque ad mortem, & tandem inimica destructa erit mors, & sic omnia erunt subiecta Iesu Christo Domino nostro, & sub pedibus eius constituta.

¶Cum autem dico omnia subiecta esse Christo Domino, sine dubio præter eum, qui ei subiecit omnia, quin potius Christus ipse subiectus erit ei, qui subiecit ei omnia, à quo susceptt imperium, & dominium super omnia, & vt vno verbo, & simplici rem cõcludam dico cum Diuo Paulo, perfectionem illius regni in hoc esse constitutam, vt Deus sit omnia in omnibus. Quod verbum dignum omni acceptione in corde est insculpendum, & memoria perpetua recolendum, quando dicimus illud verbum; Adueniat regnum tuum, volumus siquidẽ dicere. Concede pater æterne Deus Opt.Max. vt tu sis omnia in omnibus. Quæ sententia vt recte intelligatur scire oportet, nullam rem in orbe terrarũ existere, in qua interdum aliqua imperfectio non inueniatur, quæ imperfectio siue defectus nõ debet in Deum refundi, neq; enim potest verè dici, q̃ Deus huius defectus, & imperfectionis causa existat, & sic Deus non est omnia in omnibus, si quidem non est causa, neque ratio imperfectionum, & defectuum, qui in rebus vniuersis creatis inueniuntur. Verũ in regno Dei, quando ad vltimam perfectionem fuerit adductum, & omnibus numeris absolutum, atq; perfectum, verè dici poterit, quòd Deus est omnia in omnibus. Nihil enim in regno illo inuenietur, cuius Deus ratio, & causa non sit, & quod non possit in Deum ipsum referri. Perfectio regni christi in hoc cõsistit vt Deus sit omnia in omnibus.

¶Non erit imperfectio, nõ defectus in illo felici statu. Quod quidem exemplis adductis fiet illustrius.

¶In hac vita caduca, & mortali interdum Solis lumen deficit, interdum vero obscuratur & Luna, & Stellæ lumen non dant. Ex quo fit, quòd homines lucernæ lumine aliquando indigeant.

¶Vnde rogo illi defectus? imperfectiones istæ, & penuriæ? Certè quia Deus non est omnia in omnibus, quia nondum regnum Dei ad suam perfectionem est deductum. Cæterum in perfectione regni Dei sicut in Isaia scriptum est, & in reuelationibus Ioannis Euangelistæ, non deficiet Sol noster, nec Luna perdet lumen suum, neque extinguetur lucerna eius amplius. Nam claritas Dei illuminabit illud, & lucerna eius est agnus.

¶In hac vita per singulos dies peccatum committitur, & prævalescit. Vnde rogo, hæc imperfectio manat, & originem trahit? Certè, quia nondũ Deus est omnia in omnibus, nec regnum Dei vndiq; perfectionem accepit.

¶Verumtamen post vniuersale iudicium peractum, quando Deus erit causa, & ratio omnium nostrorum operum, peccatum amplius non cõmittetur, tuncq; perfectè verificabitur promissio illa, quæ legitur apud Mich. q̃ erunt submersæ in abyssum omnes iniquitates nostræ, quia non solum obtinebitur remissio peccatorum, verum etiam amplius peccatum in regno Christi non videbitur. In hac vita variis ex causis planctus, dolor, suspirium, mors, quarum omniũ ærumnarũ origo ex Deo non est, sed quia nõ est Deus omnia in omnibus; at in pfectione regni Dei. O magna felicitas, ô immensa lætitiæ ratio, Deus erit omnia in omnibus, & regnũ Dei erit perfectũ, iam non erit amplius neq; luctus, neq; lachrymæ, neq; labor, non suspiria, non mors. Nam in illo felici regno, & statu vox illa suauissima audietur: Ecce ego noua facio omnia, & antiqua cum omni vetustate peccati iam transierunt, & sic erit perfectio regni Dei, & finis.

¶Hæc

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hæc habui, quæ de mysterio Dominicæ incarnationis, de vita Iesu sacrosancta, de eius conuersatione plane diuina, de eius morte, & passione, resurrectione, in cœlos ascensione, deque aduentu eius ad iudicium, & de regno eius sempiterno vobis scriberem, Lectores candidissimi, si vtilitati vestræ, aut Reipublicæ Christianæ aliquid commodi allatum est; benedictus Deus, sin minus; etiam benedictus Deus, qui dedit mihi & loqui, & scribere de Christo Iesu, nihil enim legitur, auditur, prædicatur, canitur suauius, sic dulcius, & vt cum Diuo Bernardo dicam.

¶Hæc meditari dixi sapientiam, in his iustitiæ mihi perfectionem constitui, in his plenitudinem scientiæ, in his diuitias salutis, in his copias meritorum.

¶Hæc mihi in ore frequenter, hæc in corde semper, hæc stylo meo admodum familiaria, hæc mea sublimior interim philosophia scire Iesum, & hunc crucifixum.

Iesu Christo crucifixo, qui autor atque consummator est sapientiæ, iustitiæque nostræ, gloria sempiterna. Amen.

INDEX QVAESTIONVM

D. Thomæ, quæ in his Commentarijs edisseruntur.

De conuenientia incarnationis. q.1.
De modo vnionis verbi incarnati, quo ad ipsam vnionem. q.2.
De mō vnionis ex parte psonæ assumētis. q.3.
De modo vnionis ex parte naturæ humanæ assumptæ. q.4.
De modo vnionis ex parte partium humanæ naturæ. q.5.
De modo assūptionis quantū ad ordinem. q.6.
De assumptis à filio Dei ī humana natura ptinentibus ad perfectionem, scilicet, de gratia Christi, prout est singularis homo. q.7.
De gratia Christi, secundum quod est caput Ecclesiæ. q.8.
De coassumptis à filio Dei in natura humana pertinentibus ad perfectionem, scilicet de scientia Christi in communi. q.9.
De scientia beata, quæ pertinet ad animam Christi. q.10.
De sciētia indita, vel infusa ātæ Christi. q.11.
De scientia animæ Christi acquisita, vel experimentali. q.12.
De potentia animæ Christi. q.13.
De defectibus quos Christus in humana nanatura assumpsit quātum ad corpus. q.14.
De defectibus, quos Christus assumpsit in humana natura quantum ad animam. q.15.
De his, quæ consequuntur vnionem quantum ad ea, quæ conueniunt Christo secundum se. q.16.
De his quæ pertinent ad vnitatem Christi, quantum ad esse. q.17.
De his, quæ pertinent ad vnitatem Christi, quantum ad voluntatem. q.18.
De his, quæ pertinent ad vnitatem, quantum ad operationem Christi. q.19.
De his, quæ conueniunt Christo secundum subiectionem eius ad patrem. q.20.
De oratione Christi. q.21.
De sacerdotio Christi. q.22.
De adoptione Christi. q.23.
De prædestinatione Christi. q.24.
De adoratione Christi. q.25.
De hoc, quòd Christus dicitur Dei, & hominum mediator. q.26.
De sanctificatione B. Virginis. q.27.
De virginitate B. Mariæ. q.28.
De desponsatione matris Dei. q.29.
De annunciatione B. Virginis. q.30.
De cōceptione Saluatoris, quantum ad materiā, de qua corpus eius est conceptum. q.31.
De conceptione Christi quantum ad principium actiuum. q.32.
De modo, & ordine cōceptionis Christi. q.33.
De perfectione prolis conceptæ. q.34.
De natiuitate Saluatoris. q.35.
De manifestatione Christi. q.36.
De legalibus circa puerū Iesū obseruatis. q.37.
De baptismo Ioannis. q.38.
De baptizatione Christi. q.39.
De modo conuersationis Christi. q.40.
De tentatione Christi. q.41.
De doctrina Christi. q.42.
De miraculis à Christo factis in generali. q.43
De miraculis Christi in speciali. q.44.
De tranfiguratione Christi. q.45.
De passione Christi. q.46.
De causa efficiente passionis Christi. q.47.
De modo efficiendi passionem Christi. q.48.
De effectibus passionis Christi. q.49.
De morte Christi. q.50.
De sepultura Christi. q.51.
De descensu Christi ad inferos. q.52.
De resurrectione Christi. q.53.
De qualitate Christi resurgentis. q.54.
De manifestatione resurrectionis. q.55.
De causalitate resurrectionis Christi. q.56.
De ascensione Christi. q.57.
De sessione Christi ad dexteram patris. q.58.
De iudiciaria potestate Christi. q.59.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX HAERETICORVM,
QVORVM IN HOC OPERE ERRORES
confutantur, & reprobantur.

APollinarij error,quo asseruit,Christum Dominum non assumpsisse carnẽ ex Virgine Maria, quinimo aliquid diuinitatis in carnem fuisse conuersum.in introd.q.3. 26.b

Appollinarij error asserentis in Christo solam animam sensitiuam sine intellectu,& mente, dicentisq; diuinitatem esse in eo loco intellectus,& mentis. 45.a.100.b

Arrij error, quo negabat, Christum esse Deũ, & asserebat,eum esse creaturam.in introductio.q.3. 25.b

Arrij error,in Christo non fuisse animam, sed carnem duntaxat assumptam, cui diuinitas erat loco animæ. 45.a.100.b

Basilides, & Marcus negauerunt,Christũ passum in cruce, sed loco eius dixerunt fuisse crucifixum Simonem Cyreneum. 515.a

Borboriani negabant, futurum iudicium vniuersale. 695.a

Caluini error, Christum nihil sibi promeruisse. 264.a

Cerdo,Manichæus, Valentinus, Apelles circa veram carnẽ Christi impugnantur.in introduct.q.3. 29.b

Durandi, & Pici Mirandulani error circa descensum Christi ad inferos. 620.b.621.a

Eutichetis error,q; Christus constat ex duabus naturis,sed non in duabus naturis. 31.b

Eutichi Episcopi Constantinopolitani error,q; corpus post resurrectionis gloriam futurum sit aere,& vento subtilius, ita vt nec palpari, nec videri possit. 645.b

Erasmi error, quòd non licet viro Christiano passionem Christi flere, mortemq; ipsius prosequi lachrymis. 525.a

Erasmi error circa partum B. Virginis. 565.a

Feliciani,Ichonoclasti,& Lutherani existimant cultum imaginum, esse meram idololatriã. 321.a

Fotini error, quòd Christus Dominus per bona opera diuinitatem sibi promeruit. 61.a

Guido Heluensis Episcopus asseruit, Christũ viuentem lancea vulneratum. 612.a

Heluidij error, quòd mater Christi post partũ fuit a Ioseph carnaliter cognita, & alios filios genuit. 369.a

Iulianus,Gallus,Iustinianus asseruerũt, Christum assumpsisse corpus impassibile. 204.b

Lutheranorum error,circa hominum iustificationem describitur. 592.a

Lutherani sunt infestissimi in signum crucis. 332.b

Lutherani execrantur reliquiarum sanctarum venerationem. 336.a

Lutheranorũ error, quo negãt sanctos esse mediatores, seu aduocatos pro nobis apud Deum. 337.b

Manichæorum error ponentiũ in Christo Domino corpus phantasticum. in introductio. q.3.26.b.96.a.204.b

Marcioniſtæ idipsum asseruerunt. ibid.

Melchisedechianorum error asserentium,Melchisedech fuisse quãdam virtutem Dei Christo superiorem. 292.a

Nestorij error, ponentis duplicem personam in Christo. 34.b

Nestorij error,q; caro Christi prius fuit concepta,& animata,quã à verbo assumpta. 409.a

Origenis error,quòd Christus venerit ad reparandos Angelos. 25.b

Origenis error, vniuersas animas à principio creaturæ esse conditas. 106.a

Pauli Samosatheni error, quòd caro Christi prius fuit concepta,& animata,quàm à verbo assumpta. 409.a

Pelagij errores, circa iustificationem referuntur. 585.b

Pelagiani asseruerunt Christum Dominũ nullam gratiam nobis promeruisse. 268.b

Pelagianorum error, quòd in Christo fuerint motus inordinati appetitus sensitiui. 212.a

Petri Abaylardi error, quòd Christus non venerit ad redimendum genus humanum.21.a 268. b

Petri Abaylardi error,quòd in Christo nõ fuerit donum timoris. 122.a

Simonis Magi error,q; Christus Dominus non suffecerit ad reconciliandum genus humanum cum Deo. 268.b

Valentini error,q; Christus habuit corpus cœleste, & quòd per Virginem veluti per fistulã trãsiuit.in introduct. q.3.26.b. 204.a. 565.a

VViteleff error, quòd humanitas Christi secundum se sit adoranda cultu latriæ. 319.a

VVitcleff error, quòd inter Ioseph & beatam Virginem non fuit verum matrimonium. 378. a

LOCO-

LOCORVM SACRÆ SCRIPTVRAE, QVAE SPARSIM
ab Autore explicantur,& citantur,
INDEX SECVNDVM ORDINEM
Librorum Veteris,ac Noui Testamenti.

A, Indicat primam columnam, B, secundam.

EX GENESI.

2 ACTAMVS hominem ad imaginem & similitudinem nostram 277.a & b
Vidit Deus cuncta quę fecerat, & erant valda bona 3.b
3 Ipsa conteret caput tuum 345.a
4 Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius 16.b 132.a
6 Non permanebit spiritus meus in homine, quia caro est. in introductione.q.2. 5.a
Omnis quippe caro corruperat viam suam ibid.
9 Carnem cum sanguine non comedetis 561.a
14 Melchisedech Rex Salem proferens panem & vinum (erat enim sacerdos Dei altissimi) benedixit, &c. 285.a 293.a
18 Adorauit Abraham Angelos pronus in terram 317.a
19 Adorauit Abraham filios Heth 317.a
20 Nunc ergo redde viro suo vxorem,quia Prophera est, & orabit pro te, & viues 125.a
22 Per memetipsum iurauí, dicit Dominus, quia fecisti hanc rem, & non pepercisti filio tuo vnigenito,benedicam tibi in introduct.q.3. 29.b
33 Sic vidi faciem tuam quasi viderim vultum Dei 317.a
49 Iuda te laudabunt fratres tui, manus tua in ceruicibus inimicorum tuorum,adorabunt te filij fratris tui, quia non auferetur sceptrum de Iuda,donec veniat qui mittendus est. in introduct.q.3. 20.a 317.a 387.a 433.b

EX EXODO.

3 Ecce rubus ardens in igne, & rubus non comburebatur 563.a
Hoc habebis signum,quod miserim. Cum eduxeris populum meum ex Ægypto immolabis Deo super montem istum 464.a
4 Primogenitus meus Israel 27.a in introd.q.3. 298.b
7 Ecce constitui te Deum Pharaonis, & Aaron frater tuus erit Propheta tuus 124.b & 125.a
20 Non facies tibi sculptile,neq; omnem similitudinem, vt adores ea 321.a
25 Duos quoque Cherubim aureos, & productiles facies ex vtraque parte oraculi 322.a
28 Applica Aaron fratrem tuum, vt sacerdotio fungatur mihi 285.a

EX LEVITICO.

5 Anima quæ iurauerit, & protulerit labijs suis, vt vel male quid faceret,vel bene,& non fecerit, & id ipsum iuramento,& sermone confirmauerit, oblitaq; postea intellexerit delictum suum agat pœnitentiam pro peccato suo,&c. 455.a
12 Mulier si suscepto semine pepererit masculum, &c. 450.b 562.b
Cum expleti fuerint dies purificationis, siue pro filio, siue pro filia deferent agnum anniculum in holocaustum 449.a
13 Omne masculinum adaperiens vuluam sanctum Domino vocabitur 449.a
23 Omne opus seruile non facietis in eo 328.b
Numerabis septem hebdomadas plenas vsq; ad alteram diem expletionis hebdomadæ septimæ 434.b
25 Numerabis septem hebdomadas annorũ, qui faciunt annos quadraginta,nouem.in introduct.q.3 20.b 434.b
26 Non facietis vobis idolũ, vel sculptile, nec titulos erigetis,nec insignẽ lapidẽ ponetis in terra vestra 321.a

EX NVMERIS.

5 Vir siue mulier cum fecerint ex omnibus peccatis, quæ solent hominibus accidere, & per negligentiã transgressi fuerint mandatum Domini, atque deliquerint, confitebuntur peccatum suum 455.a
12 Si quis fuerit inter vos Propheta Domini in visione apparebo ei, vel per somnium loquar ad illum,at non talis seruus meus Moyses,qui in omni domo mea fidelissimus est 125.a
21 Fecit Moyses serpentem æneum, posuitq; eum pro signo, & quicunq; percussi à serpentibus aspiciebant illud sculptile sanabantur 322.b

EX DEVTERON.

5 Ego sequester,& medius fui inter Dominum,& vos in tempore illo 338.b
12 Non facies Deo tuo abominationes omnes,quas gentes faciunt dijs suis sacrificantes filios suos, & filias suas in igne 286.b
17 Si difficile, & ambiguum iudicium apud te esse perspexeris inter sanguinem, & sanguinem,&c. ascende ad locum,quem elegerit Dominus Deus tuus, veniesq; ad sacerdotes Leuitici generis, & quæres ab eis. Qui indicabunt tibi iudicij veritatem 284.a
18 Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum,&c. 20.a in introduct.q.3. 124.b
20 Si exieris ad bellum contra hostes tuos, & videris equitatus,& currus,& maiorẽ,quam tu habeas aduersarij exercitus multitudinem, non timebis eos, quia Dominus Deus tuus tecum in medio vestri 284.a
21 Maledictus omnis qui pendet in ligno 515.b
32 De quorum victimis comedebant adipem, & bibebant vinum libaminum 562.a

EX LIBRO IVDICVM.

6 Si ros fuerit super vellus tantum, & super totam terram siccitas, tunc sciam quòd saluabis in manu mea Israel 563.a

EX I. REG.

10 Obuium habebis gregem Prophetarum descendentium de excelso,& ante eos psalterium & cytharam,& tympanum,& tibiam, ipsosq; prophetantes,& insiliet in te spiritus Domini, & prophetabis cum eis,& mutaberis in virum alium 125.a
15 Caput in tribubus Israel factus es 151.a
18 Inuasit spiritus Dei malus Saul,& prophetabat in medio domus 125.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

EX II. REG.
7 Cumque completi fuerint dies tui, & dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum post te 692.b
7 Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium 27. in introductione.q.3.
16 Et fidelis erit domus tua, & regnum tuum vsque in æternum ante faciem tuam 28.b.in introduct.q.3.
EX III. REG.
10 Regina Sabba dixit ad Regem, verus est sermo quem audiui in terra mea super sermonibus tuis, & super sapientia tua 431.b
EX IIII. REG.
11 Athalia occidit omne semen regium 386.b
18 Ezechias confregit serpentem æneum, quem fecerat Moyses 321.a
22 Colligam te ad patres tuos, & colligeris ad sepulchrũ tuum in pace, vt non videant oculi tui omnia mala, quæ introducturus sum super istum locum 338.a
EX I. PARALIP.
21 Consurrexit Sathan contra Israel, & incitauit Dauid, vt numeraret Israel 473.b
29 Benedixit omnis Ecclesia Domino Deo patrũ suorũ, & adorauit populus Deum, deinde Regem 347.a
Vlti. Quæ de manu tua accepimus, reddimus tibi 12.b
EX LIB. TOBIÆ.
12 Cum essem vobiscum videbar comedere, sed ego cibo inuisibili vtor 66.b
EX LIB. IVDITH.
4 Et induerunt se sacerdotes cilicijs, & infantes prostrauerunt coram facie templi Domini, & altare Domini operuerunt cilicio, & clamauerunt ad Dominũ Deum Israel vnanimiter 279.b
EX LIB. IOB.
2 Cum quadam die venissent filij Dei, & starent coram Domino, affuit & Sathan inter eos 297.b
9 Vere scio ita esse, quòd non iustificabitur homo compositus Deo, si voluerit contendere cum eo; non respondebit ei vnum pro mille 10.b
14 Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu, qui solus es? 10.b 196.b
17 Libera me, & pone me iuxta te & cuiusuis manus pugnet contra me 18.b
19 Scio, q. Redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum, & rursus circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deũ. Quem visurus sum ego ipse, & oculi mei cõspecturi sunt, & nõ alius 587.a
25 Stellæ non sunt mundæ coram ipso 146.b
33 Semel loquitur Deus, & secundò idipsum non repetit 29.b.in introduct.q.3.
36 Causa tua quasi impij iudicata est 691.a
37 Ab interioribus egreditur tempestas & ab aquilone frigus 181.b
38 Cum me laudarent astra matutina, & iubilarent omnes filij Dei 297.b
41 Ipse rex super omnes filios superbiæ 133.a
EX PSALMIS.
2 Quare fremuerunt gentes 22.a
Dominus dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te. in introduct.q.3. 21.a 29.a 193.b 195.a 277.a 448.b
Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam 688.a 690.a 691.a 693.a
3 Ego dormiui, & soporatus sum, & exsurrexi, quia Dominus suscepit me 634.b
4 Signatum est super nos lumen vultus tui Domine 19.b in introduct.q.3. 430.b
8 Omnia subiecisti sub pedibus eius 22.a
15 Non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem 416.b 512.a 609.b 617.b 620.a 634.a
17 Constituit me in caput gentium 152.a
21 Longe à salute mea verba delictorũ meorũ 18.b 19.a
Spes mea ab vberibus matris meæ 416.b
23 Quis est iste rex gloriæ? 149.a
24 Dirige me in veritate tua & doce me, quia tu es Deus Saluator meus. in introduct.q.3. 28.a
Omnes viæ Domini misericordia, & veritas 9.a
29 Domine eduxisti ab inferno animam meam 620.a
30 Accelera, vt eruas me 27.a
42 Emitte lucem tuam & veritatem tuam, ipsa me deduxerunt, &c. 588.b
44 Speciosus forma præ filijs hominum 207.b
Diffusa est gratia in labijs tuis, propterea benedixit te Deus in æternum 261.a 552.a
Thronus tuus in sæculum sæculi, virga directionis virga regni tui 28.b.in introduct.q.3. 60.b 418.b 552.a
Astitit regina à dextris tuis 683.b
50 Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea 25.a
54 Si inimicus meus maledixisset mihi sustinuissem vtique, & si is, qui oderat me, super me magna locutus fuisset, abscondissem me forsitan ab eo: Tu vero homo vnanimis dux meus, & notus meus, &c. 549.b
61 Ipse Deus, & Saluator meus 192.a in introduct.q.3.
68 Quæ non rapui tunc exsoluebam 197.a
Extraneus factus sum fratribus meis. in introdu.q.3. 24.b
71 Et adorabunt eum omnes reges, omnes gentes seruient ei. in introduct.q.3. 27.a
81 Nescierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant 550.b
87 Quia repleta est malis anima mea, & vita mea inferno appropinquauit 625.b
88 Quis similis Deo in filijs Dei? 28.b.in introduct.q.3.
Domine in lumine vultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabunt tota die 588.b
Ponã in sæculũ sæculi semen eius, &c. 23.a.in introd.q.3.
Si dereliquerint filij eius legem meam, &c. 62.b
95 Qui docet hominem scientiam, Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt 589.a
96 Adorate eum omnes Angeli eius 27.a.in introductione.q.3. 28.b
97 Iudicabit orbem terrarum in iustitia 688.a
98 Adorate scabellum pedum eius 322.b
101 Et tu Domine in principio terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cœli 29.a.in introduct.q.3.
103 Omnia in sapientia fecisti 5.b.
105 Effuderunt sanguinem innocentem, sanguinem filiorum suorum, & filiarum suarum, quas sacrificauerunt sculptilibus Chanaam 286.b 558.a
109 Dixit Dominus Domino meo sede a dextris meis, Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum 29.in introduct.q.3. 685.b 687.a
Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech 284.b
De torrente in via bibit, propterea exaltauit caput 261.a
110 Memoriam fecit mirabilium suorum misericors, & miserator Dominus, escam dedit timentibus se 85.a
122 Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in cœlis 277.a
126 Ecce hæreditas Domini filij merces fructus ventris 565.b
129 Copiosa apud eum redemptio 15.a
131 De fructu ventris tui ponam super sedem tuam 387.a 691.b
Super ipsum autem efflorebit sanctificatio mea 139.a
134 Simulachra gentium argentum, & aurum: opera manuum hominum 321.b
141 Considerabam ad dexteram, & videbam, & non erat, qui cognosceret me 523.a
144 Miserationes eius super omnia opera eius 7.b
149 Educ de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo 626.a
EX PROVERBIIS.
2 Dominus dat sapientiam, & ex ore eius prudentia, & scientia, tunc intelliges iustitiam, & iudicium, æquitatem, & omnem semitam bonam 588.b
4 Ego fui patris mei tenellus, & vnigenitus coram matre mea 188.a
Via impiorum tenebrosa, nesciunt vbi corruant 550.b
5 Vbera eius inebrient te omni tempore, in amore eius delectare iugiter 430.a

Iniquitates suæ capiunt impium, & funibus peccatorum suorum constringitur 550.a
8 Meum est consilium, & æquitas, mea est prudentia, mea est fortitudo 588.a
Dominus possedit me in initio viarum suarum, in introduct.q.3. 25.b
Cum eo eram cuncta componens. in introduct.q.3. 28.b
Deliciæ meæ esse cum filijs hominum 82.b
12 Qui negligit damnũ propter amicum, iustus est 85.a
16 Omnia pp semetipsum operatus est Deus 35.a 196.b
25 Scrutator maiestatis opprimetur à gloria. in introduct.q.1. 2.a
EX CANTICO CANTIC.
1 Osculetur me osculo oris sui 587.b
4 Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te 345.b
5 Dilectus meus candidus & rubicundus electus ex milibus 207.b
8 Fortis est vt mors dilectio 6.a
EX LIBRO SAPIEN.
3 Iustorum autem animæ in manu Dei sunt 340.a
7 Infinitus thesaurus est hominibus, quo qui vsi sunt participes facti sunt amicitiæ Dei 262.b 430.a
8 Sapientia attingit à fine vsque ad finem fortiter, disponit omnia suauiter 3.a
9 Da mihi sedium tuarum assistricem sapientiam, & noli me reprobare à pueris tuis, quoniam homo infirmus sum, & exigui temporis, & minor ad intellectum iudicij, & legum, &c. 588.b
11 Omnia in numero, & pondere, & mensura disposuisti 129.a.b
12 Quis tibi imputabit si perierint omnes nationes terræ? 511.a
15 Quoniam omnia idola nationum deos existimauerunt, quibus neque oculorum vsus est ad videndum, neque nares ad percipiendum spiritum, neq; aures ad audiendam, neq; digiti manuum ad tractandum, sed & pedes eorum pigri ad ambulandum, &c. 321.b
20 Rex qui sedet in solio iudicij dissipat omne malum intuitu suo 691.a
EX ECCLESIASTICO.
3 Altiora te ne quæsieris, in introduct.q.1. 2.a
4 Non confundaris confiteri peccata tua, & ne subiicias te omni homini pro peccato 455.a
7 Noli fieri iudex, nisi valeas virtute rumpere iniquitatem 697.b
21 Facile est in oculis Dei subito honestare pauperem 597.b
21 Fili peccasti, non adiicias vltra, sed & deprecare de pristinis, vt tibi remittantur 592.a
24 Ego ex ore altissimi prodij primogenita ante omnes creaturas. in introduct.q.3. 25.b 27.b.ibid.
Ab initio, & ante sæcula creata sum. in introduct.q.3. 25.b
Dicit mihi creator omnium, & qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo 25.b ibid.
Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inspiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes sperantes in Domino 624.a
27 Propter inopiam multi deliquerunt 467.b
30 Mortuus est pater illius, & quasi nõ est mortuus 695.b
42 Gloria Domini plenum est opus eius 196.b
EX ISAIA.
1 Omne caput languidum, & omne cor mærens, à planta pedis vsq; ad verticem non est in eo sanitas 550.a
2 Erit in nouissimis diebus præparatus mons domus Domini. in introduct.q.3. 22.b 29.a
Exaltabit Dominus solium suum, & idola penitus conterentur 29.a 14.b
4 Apprehendent septem mulieres virum vnum. in introduct.q.3. 21.a 120.b
7 Ecce virgo concipiet & pariet filium 21.a 365.a
8 Accelera, spolia detrahe 27.a
9 Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis. in introduct.q.3. 21.b 31.b 364.b 584.a
10 Consummatio abbreuiata inundauit iustitiam 15.a
11 Egredietur virga de radice Iesse, in introduct.q.3. 23.a 281.a 566.b
Requiescet sup eũ spiritus Dñi 113.b 120.b 157.a 161.a
Repleuit eum spiritu timoris Domini 121.a.b
Non secundum visionem oculorum iudicabit, neque secundum auditum aurium audiet 161.a
Fides cinctorium renum eius 416.b
In die illa erit radix Iesse, qui stat in signũ populorum, ipsum gentes deprecabuntur, & erit sepulchrum eius gloriosum. in introduct.q.3. 22.b 614.b
26 Ciuitatem sublimem conculcabit, humiliabit eam pes pauperis, & gressus egenorum. in intro.q.3. 15.a 432.b
33 Dominus iudex noster, Dominus legifer noster, Dominus Deus noster, ipse veniet, & saluabit nos 8.a 185.a 695.a
35 Lætabitur deserta, & inuia, & florebit quasi lilium, germinans germinabit, & exultabit lætabunda 429.a
Confortamini, & nolite timere, ecce Deus vester, ipse veniet, & saluabit vos. in introduct.q.3. 29.a
Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt. in introduct.q.3. 21.b
37 Protegam ciuitatem hanc propter me, & propter puerum meum Dauid 338.a
40 Quis audiuit spiritum Domini, aut quis consiliarius eius fuit & ostendet nobis? 26.a
41 Annunciate quæ ventura sunt nobis, & dicemus, quia dij estis vos 483.a
43 Non est absque me Saluator 196.a
Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me, peccatorum tuorum non recordabor 592.b
45 Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum 27.b
49 Seruus meus es tu Israel, in te gloriabor 273.b
Hæc dicit Dominus, formans me ex vtero seruum sibi 273.b
Parum est, vt sis mihi seruus ad suscitandas tribus Iacob 273.b
50 Iuxta est qui me iustificat, quis contradicet mihi? stemus simul, qui est aduersarius meus, accedat ad me 18.b
53 Desideauimus eum, despectum, & nouissimum virorum 207.b 544.a
Vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra 567.b
Posuit in eo Dominus iniquitatem omnium nostrum 25.a 197.a
Oblatus est, quia ipse voluit 538.b
Sicut ouis ad occisionem ductus est. in introd.q.3. 22.b
Generationem eius quis enarrabit. in introductione.q.3. 7.b 21.a
Propter scelus populi mei percussi eum 9.a
Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longæuum, & voluntas Domini in manu eius dirigetur. in introduct.q.3. 23.b 25.b 157.a 161.a 166.b
Pro eo quòd laborauit, & videbit, & saturabitur 197.a 261.a 416.b
Iustificabit ipse seruus meus multos 273.b
55 Et feriam vobiscũ pactum sempiternũ misericordias Dauid fideles. Ecce testem in populis dedi eum, ducem ac præceptorem gentibus 7.b 184.b
56 Et non dicat Eunuchus, ecce ego lignum aridum, quia hæc dicit Dominus Eunuchis, qui custodierint sabbatha mea, & elegerint, quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum, dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius filijs, & filiabus 372.a
57 Iustus perit, & non est qui recogitet in corde suo 9.a 523.a
59 Peccata vestra diuiserunt inter vos, & Deum vestrum 550.a
60 Ecce tenebræ operient terram. in introduct.q.3. 23.a
61 Spiritus Domini super me, eo q. vnxerit me, ad annunciandum mansuetis misit me. in introduct.q.3. 21.b
62 Vocabitur tibi nomen nouum. in introduct.q.3. 22.b
63 Quis est iste, qui venit de Edom 147.a 149.a 658.b
Ego qui loquor iustitiam, & propugnator sum ad saluandum 147.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index sacræ scripturæ.

Abraham nescivit nos, & Israel ignorauit nos 338.a
64 Vtinam dirumperes cœlos, & descenderes, à facie tua montes defluerent. in introduct.q.2 7.a
Omnes iustitiæ nostræ sicut pannus menstruatæ 11.b
66 Antequam parturiret peperit, antequam veniret partus peperit masculum 429.a
Ego qui generationem cæteris tribuo, sterilis ero? 3.a

EX HIEREMIA.

2 In omni colle sublimi, & sub omni ligno frondoso tu prosternebaris meretrix. in introduct.q.1. 3.b
3 In tempore illo vocabunt Ierusalem solium Domini. in introduct.q.3. 23.a
10 Scio Domine quia non est hominis via eius, nec viri est, vt dirigat gressus suos 588.b
14 Quare quasi colonus futurus es in terra, & quasi viator declinans ad manendum? 212.b
15 Si steterint Moyses & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum 338.b
22 Scribe virum istum sterilem, neq; enim erit de semine eius, qui sedeat super solium Dauid 386.b 433.b 693.a
23 In diebus illis saluabitur Iuda, & Israel habitabit confidenter. in introduct.q.3. 21.b 29.a 693.a
Cœlum & terram ego impleo. in introduct.q.3. 34.a
31 Nouum creauit Dominus super terram; fœmina circundabit virum 118.b 363.a 415.b
Ecce dies veniẽt dicit Dominus, & feriam domui Israel, & domui Iuda fœdus nouum. in introduct.q.3. 25.a
Dabo legem meam in visceribus eorum 285.a
32 Deus fortis incomprehensibilis cogitatu 165.b

EX BARVCH.

3 Hic est Deus noster, non æstimabitur alius aduersus eum. in introduct.q.3. 21.b
In terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. in introduct.q.3. 32.a 49.a

EX EZECHIELE.

14 Tu signaculum similitudinis plenus sapientia, & perfectus decore, in deliciis paradisi fuisti 430.b
16 Ad omne caput viæ ædificasti signum prostitutionis tuæ 50.b
17 Ego Dñs humiliaui lignũ sublime. in introd q.3. 22.b
18 Si auerterit se impius ab impietate sua, & si egerit pœnitentiã ab omnibus peccatis suis, & fecerit iudicium, & iustitiam, ipse animam suam viuificabit 592.b
34 Et suscitabo super eas pastorem vnum, seruum meum Dauid ipse pascet eas 279.b
38 Et iudicabo eum peste, & sanguine, & imbre vehementi, & lapidibus immensis, ignem, & sulphur pluam super eum 155.a
39 Et congregabo super eos terram suam, nõ relinquam ex eis quenquam. in introduct.q.3. 28.b
44 Hæc porta clausa erit, & non aperietur, non transiet vir per eam 345.b 563.a 567.a

EX DANIELE.

3 Deos tuos non colimus, & statuam quam erexisti non adoramus 321.a
7 Aspiciebam donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedit 324.a 697.a
9 Septuaginta hebdomades abbreuiatæ sunt super populum tuum, & super vrbem sanctam vt consumetur præuaricatio. in introduct.q.3. 21.a 434.a
Et post 70. hebdomades occidetur Christus. in introduct.q.3. 21.a 25.a
10 Ego Daniel lugebam trium hebdomadarum diebus 434.b

EX OSEA.

1 Ponent sibimet caput vnum 152.a
3 Dies multos expectabis me. in introduct.q.3. 22.b
6 Viuificabit nos post duos dies, die tertia suscitabit nos 634.b
9 Abominabiles facti sunt sicut ea quæ dilexerunt 550.b
Abiciet Dominus eos, qui non audierunt eum, & erunt vagi in nationibus. in introduct.q.3. 14.a
11 Ex Ægypto vocaui filium meum 298.b
13 Saluator non est præter me 196.a
Perditio tua ex te, tantummodo in me auxiliũ tuũ 10.b
Ero mors tua ò mors, ero morsus tuus inferne 620.a 618.a

EX IOELE.

3 Congregabo gentes & educam eas in vallem Iosaphat 697.a

EX MICHÆA.

2 Congregatione congregabo Iacob totum. in introduct.q.3. 23.a
5 Principes eius in muneribus iudicabant, & sacerdotes eius in pecunia diuinabant 591.b
5 Et tu Bethleem Ephrata paruulus es in millibus Iuda, ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israel. in introduct.q.3. 21.a 284.b

EX ABDIA.

2 Opus tuum in medio annorum viuifica illud, in medio annorum notum facies 29.a

EX SOPHONIA.

1 Visitabo super viros defixos in fœcibus suis 630.a
2 Exterminabit omnes Deos gentium terræ, & adorabunt eum. in introduct.q.3. 14.b
3 Dominus Deus in medio tui fortis ipse te saluabit. in introduct.q.3. 29.a

EX AGGÆO.

1 Interroga sacerdotem legem 284.a

EX ZACHARIA.

1 Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos 12.a
3 Adducam seruum meum orientem 273.b
6 Sic dixit Deus exercituum, germen est nomen eius. in introduct.q.3. 25.a
9 Ecce rex tuus venit tibi iustus, & saluator. in introduct.q.3. 21.b 264.b
Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo non est aqua 628.a 629.b
12 Plangent eum omnes tribus terræ 525.a
13 In die illa confundentur Prophetæ vnusquisque ex visione sua cum prophetauerint, nec operientur pallio saccino, vt mentiantur 125.b

EX MALACHIA.

1 In omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda. in introduct.q.3. 288.b
2 Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est 284.a
Conuertimini, & videbitis, quid sit inter iustum, & impium. in introduct.q.3. 19.b

EX II. MACHAB.

15 Hic est qui multum orat pro populo, & vniuersa sancta ciuitate Ieremias propheta 338.b

EX D. MATTHÆO.

1 Liber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham. in introduct.q.3. 30.a
Cum esset sponsata mater Iesu Maria Ioseph, antequam conuenirent inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto 562.b
Ipse saluum faciet populum suum à peccatis eorum 22.b
Hoc autem totum factum est, vt adimpleretur, quod dictum est à Domino per Prophetam dicentem. Ecce virgo in vtero habebit, &c. 562.b
Peperit filium suum primogenitum 96.b 563.a
2 Et tu Bethleem terra Iuda nequaquam minima es in principibus Iuda 431.b
3 Veniebant ad Ioannem confitentes peccata sua 451.b
Hic est filius meus dilectus 115.a
4 Dominũ Deum tuũ adorabis, & illi soli seruies 316.b
Accesserunt Angeli, & ministrabant ei 146.b 186.a
5 Nolite putare quoniam veni soluere legem, aut Prophetas. Non veni soluere, sed adimplere 274.a
Ne forte tradat te aduersarius tuus iudici, & iudex tradat te ministro 565.b
7 Non omnis qui dicit mihi Domine Domine intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit voluntatem patris mei 592.b
8 Vade, & sicut credidisti fiat tibi 550.b
8 Vade ostende te Sacerdoti 285.a
Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos, filius autem hominis nõ habet vbi caput suum reclinet 469.a

9 Vt

Index sacrę scripturę.

9 Vt sciatis quia filius hominis potestatem habet in terris dimittendi peccata, &c. 193.a
Cepit autem omnes timor, & glorificabant Deum, qui dedit talem potestatem hominibus 122.b
Fides tua te saluam fecit 590.b
10 Dedit potestatem Apostolis super omnes spiritus immundos, vt eos eiicerent, & omnem langorem curarent 190.b
21 Væ tibi Corozain, Væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro, & Sydone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cinere, & cilicio pœnitentiam egissent 590.b 695.b
12 Filius hominis Dominus est etiam Sabbathi 444.b
Generatio peruersa, & adultera signum quærit, & signum non dabitur ei nisi signum Ionæ Prophetæ 489.a
Sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus, ita filius hominis erit in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus 618.b
Viri Niniuitæ surgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam 695.b
Non est propheta sine honore nisi in patria sua 124.b
13 Simile est regnum cœlorum sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium congreganti 141.a
Et docebat eos in synagoga eorum in patria sua ita vt stupererent, & dicerent: Nonne hic est filius fabri 369.b
Mittet eos in caminum ignis 144.b
14 Pater omnia sunt tibi possibilia 282.b
15 Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus 299.a
O mulier magna est fides tua, fiat tibi sicut vis 590.b
17 Hic est filius meus dilectus, ipsum audite. in introduct.29.b.q.3. 77.b
38 Filius hominis venit saluare quod perierat 564.b
19 Si vis ad vitam ingredi, serua mandata 192.a
Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus 464.a 693.b
20 Sedere ad dexteram meam, vel sinistrã non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à patre meo 598.b
Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare 273.b
Filius hominis venit dare animam suam in redemptionẽ pro multis 7.b 197.a 367.a
21 Hic est hæres, venite occidamus eum 475.b 546.b
23 Hierusalem, Hierusalem, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodũ gallina congregat pullos suos sub alis, & noluisti 600.a
24 Amen dico vobis, non manebit lapis super lapidem. in introduct. 14.a
Erit tunc tribulatio magna, &c. 155.a
Fulgor exit ab Oriente, & apparet vsque in Occidentem 181.b
De die illa & hora, nemo scit, neq; Angeli in cœlo, neq; filius, nisi pater. 26.a. in introduct.q.3. 26.a 684.b
25 Simile est regnum cœlorum decem virginibus, quarũ quinque erant fatuæ, quinque prudentes 143.a
Euge serue bone, & fidelis, intra in gaudiũ Dñi tui 299.b
Ite maledicti in ignem æternum. Esurui enim, & non dedistis mihi manducare, &c. 592.a 699.a
26 Prima die azymorum accesserunt discipuli ad Iesum dicentes. Vbi vis paremus tibi comedere pascha? 531.a
Omnes vos scandalũ patiemini in me in ista nocte. Scriptum est enim; Percutiam pastorem & dispergentur oues gregis 656.b
Cepit contristari & mœstus esse 215.b
Tristis est anima mea vsque ad mortem 100.b 217.a
Pater mi, si nõ potest hic calix transire, nisi bibam illum, fiat voluntas tua 282.b 510.a
Non sicut ego volo, sed sicut tu 282.b
27 Multa corpora sanctorum, qui dormierant resurrexerunt 642.a
Erant autem ibi & mulieres multæ à longè expectantes 369.a.b
Principes sacerdotum conuenerunt ad Pilatum dicentes: Domine recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc viuens. post tres dies resurgam 640.a
28 Data est mihi omnis potestas in cœlo 174.a 190.b 192.b 197.b 278.b 669.a 693.a
Ite, & docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. in introduct.q.5. 28.a

EX D. MARCO.

1 Ioannes baptizabat in deserto, prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum 451.a
Expulit eum spiritus in desertum 121.a
Quid tibi & nobis Iesu Nazarene? venisti ante tempus torquere nos? Scio quòd sis sanctus Dei 475.b
2 Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus 196.a
3 Circunspiciens eos cum ira tristatus est super cæcitate cordis eorum 215.b
8 Oportet filium hominis multa pati, & reprobari à senioribus, & à summis sacerdotibus, & scribis, & occidi, & post tres dies resurgere 509.b 618.b
12 Multi vestimenta sua strauerunt in via. Alij frondes cædebant de arboribus, & qui præibant, & qui sequebantur, clamabant, Osanna, benedictus qui venit in nomine Domini, benedictũ quod venit regnum patris nostri Dauid. in introduct.q.3. 30.b
13 De die illa, & hora, nemo scit, neque Angeli in cœlo, neque filius, nisi pater 168.a 416.b
4 Primo die azimorum quando Pascha immolabant. 531.a
Tristis est anima mea vsque ad mortem 215.b
16 Surgens Iesus manè prima Sabbathi, apparuit primo Mariæ Magdalenæ, de qua ejecerat septem dæmonia 655.b
Euntes in mundum vniuersum, prædicate Euangelium omni creaturæ 586.b 590.b

EX D. LVCA.

1 Ecce concipies, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. in introduct.q.3. 30.a
Dabit ei Dominus Deus sedem Dauid patris eius 691.a
Spiritus sanctus superueniet in te 64.a
Quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. in introduct.q.30.a 60.a 302.b
Vnde hoc mihi, vt veniat mater Dñi mei ad me? 122.b
Per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex alto 8.a 61.a
2 Natus est vobis hodie Saluator 148.a 264.b
Iesus proficiebat sapientia, ætate, & gratia apud Deum, & homines 182.b
2 Hic est filius meus dilectus 464.a
Ipse Iesus erat incipiens quasi annorum triginta, vt putabatur filius Ioseph, qui fuit Heli 588.a
4 Agebatur ab spiritu 121.a
Christus non finebat dæmonia loqui, quoniam sciebant eum esse Christum 475.b
Exi à me Domine, quia homo peccator sum 122.b
6 Erat pernoctans in oratione Dei 276.b 282.b
Virtus de illo exibat, & sanabat omnes 190.b 193.b
7 Ite renunciate Ioanni quæ audistis, & vidistis, cæci vident, claudi ambulant, &c. 490.b
Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum 13.a 97.b
8 Ecce mater eius, & fratres stabant foris quærentes loqui cum eo 369.a
Sentio de me virtutem exisse 190.b 193.b
12 Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor, donec baptizer illo 517.b
13 Nisi pœnitentiam habueritis omnes simul peribitis 593.a
Ite dicite vulpi illi. Ecce dæmonia eiicio, & sanitates perficio hodie, & cras, & tertia die consumor 124.b
17 Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, serui inutiles sumus 11.b
Venient dies quando desideretis videre vnum diem filij hominis, & non videbitis 680.b
18 Cum filius hominis veniet, putas inueniet fidem in terra? 27.a
Duo homines ascenderunt in templum vt orarent, vnus Phatisæus, alter Publicanus 357.a
19 Filius hominis venit saluare quod perierat 21.a
22 Ego in medio vestrum sum, sicut qui ministrat 273.b

Ego

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index sacræ scripturæ.

Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum 195.a
Non mea voluntas, sed tua fiat 247.a
Apparuit ei Angelus confortans eum 185.b
24. De Iesu Nazareno, qui fuit vir Propheta potens in opere & sermone 124.b
Incipiens à Moyse, & omnibus Prophetis interpretabatur illis in omnibus scripturis, quæ de ipso erant 53.a
Oportebat Christū pati, & ita intrare in gloriā suā 266.a
Finxit se longius ire 66 2.a
Accepit panem & benedixit ac fregit & porrigebat illis 966.a
Palpate, & videte, quia spiritus carnem & ossa non habent, sicut me videtis habere 96.b
Hæc sunt verba quæ locutus sum ad vos cum adhuc essem vobiscum. Quoniam necesse est impleri omnia, quæ scripta sunt in lege Moysi, & Prophetis, & Psalmis de me 512.a
Eduxit autem eos foras in Bethaniam, & eleuatis manibus benedixit eis 672.a

EX D. IOANNE.

1. In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum 26.b
Omnia per ipsum facta sunt 35.a
Dedit eis potestatem filios Dei fieri 294.a 297.b 300.a 597.b
Verbum caro factum est 35.a 54.a 96.a 49.a 111.a 113.a 129.a & 130.b 161.a
Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à patre plenum gratiæ, & veritatis 111.a 113.a 129.a 130.b 161.a 193.a 195.b 264.a 302.b 691.a
Gratia & veritas per Iesum Christum facta est 60.a 193.a 195.a 416.b 669.a
Deum nemo vidit vnquam, vnigenitus qui est in sinu patris, ipse enarrauit 198.a
Ego baptizo in aqua, sed ille qui me misit baptizare dixit mihi, Super quem videris spiritum descendentem, & manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto 193.b 198.a
Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatū mundi 24.a 25.b
2. Vt gustauit Architriclinus aquam vinum factam 26.b in introductione.
Post hæc descendit Capharnaum ipse, & mater eius, & fratres eius 369.a
Soluite templū hoc, & in tribus diebus reædificabo illud 34.b
Ipse sciebat quid esset in homine 166.b
3. Scimus quia à Deo venisti magister 85.a
Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei 584.a 593.a 596.b
Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo filius hominis, qui est in cœlo 417.a 681.b
Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis 507.a
Sic Deus dilexit mūdū, vt filiū suū vnigenitū daret 468.a 21.a 59.a 61.a 85.b 183.b 590.b 594.b 597.b 669.a
4. Iesus fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontē 357.a
Discipuli ibant in ciuitatem, vt cibos emerent 467.a
Veri adoratores adorabunt patrem in spiritu & veritate 321.a
Nam & pater tales quærit adoratores, qui adorent eum in spiritu & veritate 316.b
Nisi signa & prodigia videritis non creditis 488.a
5. Pater meus vsq; mō operat, & ego operor 193.a 445.b
Quærebāt eū Iudæi interficere, quia nō solū soluebat Sabbathū, sed & patrē suū dicebat Deū 26.b. in introduct.
Quæcunque pater facit, hæc & filius similiter facit 26.b in introductione. b. 3. 296.a
Omnia pater demonstrat filio quæ ipse facit, & maiora demostrabit opera 416.b
Pater non iudicat quēquā, sed oē iudiciū dedit filio 688.a
Omnes honorificent filiū, sicut honorificāt patrem 29.a in introductione. q. 3. 697.a
Sicut pater habet vitam in semetipso, sic dedit filio vitam habere in semetipso 26.b. in introductione 27.a
Oēs qui in monumēto sunt, audient vocē filij Dei 641.b
Procedent qui bona fecerunt in resurrectionē vitæ 695.b
Ego habeo testimoniū maius Ioanne 13.a. in introduct.
Scrutamini scripturas. Ipsæ enim testimonium perhibent de me 13.b. in introduct.
6 Descendi de cœlo, non vt faciam voluntatem meā, sed eius, qui misit me 26.b. in introduct. 247.a
Nemo potest venire ad me nisi pater, qui misit me, traxerit eum 19.b. in introduct. 168.a
Omnis qui audit à patre, & discit, venit ad me 268.a
Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem habet vitam æternam 85.a 578.a 583.b
7 Dixerunt fratres eius ad eum, transi hinc, & vade in Iudæā, vt & discipuli tui videāt opera tua q̄ tu facis 369.a
Quomodo hic literas scit cū nō didicerit? 161.a
8 Etsi ego testimonium perhibeo de meipso, verum est testimonium meum 159.a
Principium qui & loquor vobis. 27.a. in introduct.
Ille homicida erat ab initio, & in veritate nō stetit 147.a
Ego cognosco eum, & mandata eius obseruo 157.b
Abraham desideranit videre diem meum, vidit, & gauisus est 587.a
Antequam Abraham fieret, ego sum 236.a
10 Ego veni vt vitā habeant, & abundantius habeant 8.a
Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas, & cognoscunt me meæ 141.a
Animā meā nemo tollit à me 517.b 538.b 541.a 604.a
Potestatem habeo ponendi animam meam 100.b 603.a
Opera quæ ego facio in nomine patris mei, ipsa testimonium perhibent de me. in introduct. q. 3. 13.a
Pater quod dedit mihi, maius oībus est 28.a. in introduct.
Ego & pater vnum sumus 31.a 35.b 28.a. in introduct.
Sustulerūt lapides Iudæi, vt lapidarent eū 27.b. in introd.
Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus est: quem pater sanctificauit, & misit in mundum, vos dicitis, quia blasphemas 15.b 26.a. in introduct. 27.b
11 Qui credit in me nō morietur in æternū 31.a. in introd.
12 Nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet 510.a
Volo pater, vt vbi ego sum, illic sit minister meus 282.b
Nunc iudicium est mundi 695.a
13 Cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos 8.b. in introductione 85.a 85.b
Exemplū dedi vobis, vt sicut & ego feci vobis, ita & vos faciatis 6.a 21.a
Si hæc scitis, beati eritis si feceritis ea 592.a
14 Pater in me manens, ipse facit opera 193.a
Qui credit in me opera quæ ego facio, & ipse faciet 489.a
Ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis 59.a 278.b
Qui diligit me, diligetur à patre meo 592.a
Vt cognoscat mundus, quia diligo patrē, & sicut mādatū dedit mihi pater, sic facio. Surgite, eamus hinc 541.a
15 Sine me nihil potestis facere 586.b
Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem sicut dilexi vos 274.a
Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis. 8.a
Iam non dicam vos seruos, sed amicos 299.a
Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent 13.a. in introductione 585.b
16 Omnia quæ habet pater, mea sunt. 281.a
In illo die in nomine meo peteris. 278.b
17 Pater venit hora, clarifica filium tuum, vt filius tuus clarificet te 277.a
Hæc est vita æterna, vt cognoscant te verum Deum, & quem misisti Iesum Christum 26.a 28.b. in introduct.
Non pro mundo rogo, sed pro ijs, quos dedisti mihi, quia tui sunt 15.a 152.a 567.a
Mea, omnia tua sunt, & tua, mea sunt 266.b. in introd.
Pater serua eos in nomine tuo, vt sint vnum, sicut & nos 26.a. in introductione
Sicut tu pater in me, & ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint 27.b. in introductione.
18 Et ipsi non introierunt in prætorium ne contaminarentur, sed vt manducarent Pascha. 551.a
Regnum meum non est de hoc mundo 692.b 693.a

Ego

Index sacræ scripturæ.

Ego ad hoc natus sum, & ad hoc veni, vt testimonium perhibeam veritati 21.a 184.b
20 Noli me tangere 660.a
Ascendo ad patrem meū, & patrem vestrum 296.a 275.b
Accipite Spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis 197.b
Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis 30.a.b. in introduct. q. 3. 654.a
21 Si omnia opera, quæ fecit Iesus scribenda essent per singula, neq; ipsum arbitror mundū posse capere eos qui scriberentur libros 13.a. in introduct. q. 3. 488.a

EX ACTIS APOSTOLORVM.

1 Cœpit Iesus facere, & docere 8.a
Quibus & præbuit seipsum vinum post passionem suam in multis argumentis per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei 39.b 665.b
Conuescens præcepit eis ab Hierosolymis ne discederent 652.b
Videntibus illis eleuatus est 675.a
Nubes suscepit eum ab oculis eorum 676.a
Hi omnes erāt stantes vnanimes in oratione cum mulieribus, & Maria matre Iesu, & fratribus ipsius 369.b
2 Effundam de spiritu meo super omnē carnem 599.b
Viri Israelitæ, audite verba hæc. Iesum Nazarenū virum approbatum a Deo, in verbis, virtutibus, & prodigijs, quæ fecit Deus per illum in medio vestri, sicut scitis, hunc definito cōsilio, & præscientia Dei traditum per manus iniquorū affligentes interemistis 634.b 515.b
Sciat igitur omnis domus Israel, quia Dominum ipsum, & Christum fecit Deus hunc Iesum, quem vos crucifixistis 26.a 515.b
Pœnitentiā agite, & baptizetur vnusquisq; vestrū 592.b
3 Quod habeo, hoc tibi do, surge, & ambula 191.b
4 Neque aliud nomen est sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri 498.a 587.a
Domine tu es, qui Spiritu sancto per os patris nostri Dauid dixisti. Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? &c. 27.a
Facere quæ manus tua, & consilium tuum decreuerunt fieri 305.b
Erat cor credentium vnum, & anima vna 27.b
7 Ecce video cœlos apertos 677.a
8 Pœnitentiam age ab hac nequitia tua, & roga Deum si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui 592.b
9 Ego sum Iesus quem tu persequeris 672.b
10 Hic est constitutus à Deo iudex viuorum & mortuorum 688.b
Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent remissionem peccatorum accipere per nomen eius 287.a
15 Per gratiam Domini nostri Iesu Christi credimus saluari quemadmodum & illi 587.a
19 Multi credentium veniebant ad Paulum confitentes, & annunciantes actus suos 454.b
20 Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos posuit Spiritus sanctus Episcopos regere Ecclesiam Dei 27.a. in introduct. q. 3.

EX EPIST. AD ROMANOS.

1 Paulus seruus Iesu Christi Vocatus Apostolus segregatus in Euangelium Dei, quod ante promiserat per Prophetas suos in scripturis sanctis. in introductione. q. 3. 27.b 29.b 31.b
Qui prædestinat est filius Dei 15.a 23.b 26.a. in intro. q. 3.
Iustitia Dei in Euangelio reuelatur ex fide in fidē 597.b
Inuisibilia ipsius a creatura mundi per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur 8.a. in introduct. q. 2.
2 Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt faciunt 585.a
Testimonium illis reddente conscientia ipsorum 699.a
3 Nunquid incredulitas illorum fidem Dei euacuauit? Absit. Est autem Deus verax 62.b
Ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo. in introduct. q. 2. 5.a 586.a
Iustitia Dei per fidem Iesu Christi in omnes, & super omnes, qui credunt in eum 586.b
Omnes peccauerunt, & egent gloria Dei 10.b 60.b
Iustificati gratis p gratiā ipsius 7.a 11.a 13.a 60.a 270.a
Quem proposuit Deus propitiatorem per fidē in sanguine ipsius 8.a 15.a 22.a 197.b 311.b 312.a 552.a 587.a. 599.a
Arbitramur hominem iustificari ex fide sine operibus legis 561.a
4 Si Abraham ex operibus legis iustificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum 586.a 591.a
Ei qui operatur merces non imputatur secundum gratiā, sed secundum debitum 13.b 268.a 591.a
Non enim per legem promissio Abrahæ & semini eius, vt hæres esset mundi 62.b
Si enim qui ex lege hæredes sunt, exinanita est fides, abolita est promissio 298.a
Ideo ex fide, vt secundū gratiā firma sit promissio 626.a
Traditus est propter delicta nostra, resurrexit propter iustificationem nostram 669.a
Per Christum accessum habemus in gratiā istam, & gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei 298.b
Spes autem non confundit 396.a
Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis 59.a
Commēdat autem charitatem suam Deus in nobis, quòd cum adhuc inimici essemus, secundum tempus, Christus pro nobis mortuus est 8.a 271.a
Non solū hoc, sed & gloriamur in Deo per Iesum Christum 9.a
Sicut per vnū hominē peccatum in hunc mundū intrauit, & per peccatū mors, ita per vnum hominē iustitia intrauit in hunc mundū, & per iustitiā vita 15.a 197.a
Non sicut delictum ita & donum 15.b 16.a 24.b 269.b
Vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia 15.b. 24.b
Si enim vnius delicto multi mortui sunt, multo magis abundantiā gratiæ, & donationis, & iustitiæ accipientes, in vita regnabunt per Iesum Christum 16.a 269.b
Sicut per vnius delictum in omnes homines in condemnationē, sic per vnius iustitiam in omnes homines in sanctificationem 197.b 587.a
6 Peccatum in vobis non dominabitur. Non enim sub lege estis, sed sub gratia 449.a 578.b
7 Qui suscitauit Christum a mortuis, viuificabit mortalia corpora nostra 670.a
8 Misit Deus filium suum in similitudinem carnis peccati 26.b in introduct. q. 3. 212.b
Si quis spiritū Christi nō hēt, hic nō est eius 142.b 565.b
Si secundum carnem vixeritis, moriemini, si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. 592.a
Non accepistis spiritum seruitutis in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum 297.b 596.b
Ipse spiritus testimonium perhibet spiritui nostro, quòd filij Dei sumus 592.a
Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futurā gloriam, quæ reuelabitur in nobis 11.b
Nos ipsi primitias spiritus habentes intra nos gemimus adoptionem filiorum Dei expectantes redemptionem corporis nostri 300.a
Quod videt quis quid sperat? 119.a & b. 418.b
Spiritus sanctus orat pro nobis gemitibus inenarrabilibus 277.a 278.b
Quos præscivit, & prædestinauit, conformes fieri imaginis filij sui 195.b 299.b 305.b 312.a
Quos vocauit, hos & iustificauit. 18.b 196.a
Si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui proprio filio nō pepercit, sed pro nobis tradidit illum, quomodo non etiam omnia cum illo nobis donauit? 68.b 278.a
Optabam ego ipse anathema esse pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secūdū carnē, q̄ sunt Israelitæ 370.a
Ex quibus est Christus secūdū carnē, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula 6.a 27.a. in intro. q. 3. 226.a
Moysi dicit Dominus. Miserebor cuius misereor, & misericordiam præstabo cuius miserebor 314.a
Non est volentis, neq; currentis, sed Dei miserentis 313.b
Deus cuius vult miseretur, & quem vult indurat 511.a

Aa

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index sacrę scripturę.

An non habet figulus potestatem ex eadem massa facere aliud vas in honorē, aliud vero in contumeliā? 600.a
Deus reprobauit vasa apta in interitum ad ostensionem gloriæ gratiæ suæ in vasa misericordiæ 9.b
10 Testimonium enim illis perhibeo, quòd æmulationē quidem Dei habent, sed nō secundū scientiam 547.a
Ignorantes enim iustitiam Dei, & suam quærentes statuere, iustitiæ Dei non sunt subiecti 586.a
Finis legis Christus ad iustitiam omni credenti 586.b
Omnis qui credit in illum non confundetur. 590.b
11 Si ex operibus, iam non est gratia 13.b
Si radix sancta, & rami. Quod si delibatio sancta & massa 345.b
O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei 3.b
Quis cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? 3.b
Quis prior dedit illi, & retribuetur ei? 11.a
Quī per ipsum, & in ipso, & ex ipso sunt oīa 163.a 269.a
12 Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. 2.a.in introduct.q.3.
13 Omnia quæ à Deo sunt, ordinata sunt 3.b
14 In hoc Christus mortuus est & resurrexit, vt & viuorū & mortuorum dominetur 691.a
15 Vnanimes vno ore honorificemus Deum 225.a

EX I. AD CORINT. I.

1 Idipsum dicamus omnes, & non sint in vobis schismata 225.a
Nunquid Paulus pro vobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati estis? 338.b
Vbi sapiens? Vbi scriba? Nonne stultam fecit Deus sapientiam huius sæculi? 588.b
Videte fratres vocationem vestram, quòd nō multi potentes secundum carnem, non multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapiētes 13.b
Qui factus est nobis iustitia, sanctificatio, & redemptio 5.a 7.b 147.b 148.a 196.a
2 Non iudicaui me scire inter vos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum 2.a.in introduct.q.3.
Sapientiam loquimur inter perfectos, sapientiā vero non huius sæculi, nec principū huius sęculi, qui destruūtur, sed loquimur Dei sapientiā in mysterio 304.a 305.b
Si cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent 476.b 546.b
Nobis aūt reuelauit Deus p spiritū suum 2.a.in intro.q.3.
Animalis homo non percipit ea, quæ sunt Dei 315.b
Spiritualis iudicat omnia & ipse a nemine iudicat 691.a
3 Si quis supra hoc fundamentū ædificauerit ligna, fœnum, & stipulā saluus erit, sic tn quasi per ignē 591.b
Omnia vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei 22.b 312.a
4 Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum 593.a
Nolite ante tēpus iudicare, quoadusq; veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum 695.b 696.b
Quid habes, quod non accepisti, & si accepisti quid gloriaris quasi non acceperis? 11.a
5 Pascha nostrum immolatus est Christus 531.a
6 Nolite errare. Nec fornicarij, nec idolis seruientes, nec masculorū concubitores regnū Dei possidebunt 592.b
Nescitis quia corpora vestra membra sunt Christi 138.b
Qui adhæret Deo vnus spiritus est cum eo 34.b 59.b
Empti estis pretio magno, glorificate, & portate Deum in corpore vestro 8.a 177.a 567.b
Qui nubit benefacit, qui non nubit melius facit 371.b
9 Nunquid non habemus potestatem manducandi, & bibendi? 369.b
Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne cum alijs prædicauerim ipse reprobus efficiar 375.b
10 Patres nostri omnes sub nube fuerunt, omnes mare transierunt, & omnes eundem potum biberunt, bibebant autem de spirituali consequente eos petra. Petra autem erat Christus 586.b 592.b
Nos sumus in quos fines sæculorum deuenerunt 29.a
Qui existimat se stare, videat ne cadat 593.a
Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis 27.a.in introduct.q.3.
11 Vir caput est mulieris 152.a
Omnis vir orans, aut Prophetans velato capite deturpat caput suum 125.a
12 Nemo potest dicere Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto 588.b
13 Si habuero omnē fidem ita vt montes transferā, charitatē aūt non habuero nihil mihi prodest 592.b 693.a
Cum venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est 158.b
Sapiebam vt paruulus, loquebar vt paruulus; cum venerit quod perfectū est, euacuabitur qd ex parte est 416.b
Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem 173.b
14 Mulieres in Ecclesia taceant. Si quid autem scire voluerint domi viros suos interrogent 370.b
15 Tradidi vobis quod & accepi, qm Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas, & quia sepultus est, & resurrexit secundum scripturas 634.b
Visus est pluſquā quingentis fratribus simul 660.b
Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur 197.a
Si Christus nō resurrexit, adhuc estis ī peccatis vīs 646.a
Christus primitiæ dormientium 352.a
Subiecta sunt illi omnia præter eum, qui illi omnia subiecit 174.b 696.a 698.b
Cum subiecta fuerint illi omnia, tunc & ipse filius subiectus erit patri 447.b 449.a 700.b
Insipiens tu; quod seminas non viuificatur, nisi prius motiatur 636.b
Prius quod animale est, deinde quod spirituale 216.a
Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cœlo cœlestis 26.b
In momento, in ictu oculi mortui resurgent 699.a
Itaque fratres mei dilecti stabiles estote, & immobiles abundantes in opere Domini semper, scientes, quòd labor vester non est inanis in Domino 599.a

EX II. AD CORINT. II.

3 Non sumus sufficientes cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis 10.b 586.b 588.b
4 Deus qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiæ claritatis Dei in facie Christi Iesu 195.a
Habentes eundē spiritum fidei, sicut scriptum est; Credidi propter quod locutus sum, & nos credimus propter quod & loquimur 586.b
Propter quod non deficimus. Sed licet is, qui foris est noster homo corrumpatur, tamen is, qui intus est, renouatur de die in diem 578.b
5 Quandiu sumus in corpore peregrinamur à Domino Per fidem enim ambulamus, non per speciem 118.b
Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisq; propria corporis, prout gessit, siue bonum siue malum 534.b 695.b
Si Christus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt 347.b
Vetera transierunt, ecce noua facta sunt omnia 193.b
Deꝰ erat in Chro mūdū reconciliās sibi 563.a 567.b 583.a
Eum qui non nouerat peccatū, pro nobis peccatū fecit, vt nos efficeremur iustitia Dei in illo 18.b 197.a 560.b
6 Quæ conuentio Christi ad Belial, lucis ad tenebras, vitæ ad mortem? 143.a
10 Fides captiuat intellectū in obsequium Christi 482.a
12 Datus est mihi stimulus carnis meæ Angelus Sathanæ qui me colaphizet 355.b

EX EPIST. AD GALATAS.

1 Paulus Apostolus nō ab hominibus, neq; per hominē sed per Dominum nostrum Iesum Christum 27.a
Ascendi autem secundum reuelationem, & neminē, vidi, nisi Petrum, & Iacobum fratrem Domini 369.b
2 Si per legem iustitia, ergo gratis Christus mortuus est 16.b 298.a 586.a
3 Qui ab opibꝰ legis obstringunt, sub maledicto sūt 449.a
Christus nos redemit de maledicto legis factus pro nobis maledictum 552.a

Priusquam

Index sacræ scripturæ.

Priusquam veniret fides, sub lege custodiebamur conclusi in eam fidem, quæ reuelanda erat 299.a
Lex propter transgressionem posita est, donec veniret semen, cui promiserat, ordinata per Angelos in manu mediatoris 448.b
Si data esset lex, quæ posset viuificare, verè ex lege esset iustitia 596.a
Abrahæ dictæ sunt promissiones, & semini eius, non dicit & seminibus eius, quasi in multis, sed quasi in vno, & semini tuo, qui est Christus 29.b
4 Quanto tempore hæres paruulus est, nihil differt à seruo cum sit dominus omnium 21.a 96.b 232.a 295.a
Quando venit plenitudo temporis, misit Deus filiū suum factū ex muliere, &c. 6.b. in introd.q.2.4.b 298.a 449.a
Quoniam autem estis filij Dei, misit Deus spiritum filij sui in corda vestra clamantem, Abba pater 312.b
Itaque iam non est hæres, sed filius, qu od si filius, & hæres per Deum 299.b
Itaque fratres iam non sumus ancillæ filij, sed liberæ, qua libertate Christus nos donauit 299.b
5 Fructus autē spiritus est charitas, gaudiū, pax, &c. 196.b
6 Apud Deum, neque præputium aliquid valet, neq; circuncisio, sed noua creatura 193.b

EX EPIST. AD EPHESIOS.

1 Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo 269.a 271.a 313.b
Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem 22.a 270.a 313.b
Prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Christum 271.a 270.a 305.b 312.a 353.b
Gratificauit nos ī dilecto filio suo 21.a 195.b 269.a 314.b
Proposuit in eo in dispensatione plenitudinis temporis instaurare omnia in Christo, siue quæ in cœlis, siue quæ in terris sunt in ipso 147.a 193.b 588.a
In quo nos sorte vocati sumus prædestinati secundū propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ, vt simus in laudem gloriæ eius, qui ante speraūimus in Christo 313.b
Deus suscitauit Christum à mortuis, & constituit eum super omne principatum 146.b
Omnia subiecit sub pedibus eius, & ipsum dedit caput Ecclesiæ, q̄ est corpus eius, & plenitudo ipsius, q̄ omnia in omnibus adimplet 138.b 139.a 193.b 312.a 584.a
2 Deus qui dives est in misericordia propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, conuiuificauit nos in Christo Iesu 8.a 61.a
Conresuscitauit, & consedere nos fecit in cœlestibus in Christo 19.a
Ipsius enim sumus factura in operibus bonis, vt in ipsis ambulemus 190.b 193.b 269.a
Vos qui eratis longe facti estis prope in sanguine Christi 31.a
3 Sacramentum hoc dispensatum in tempore, absconditum tamen à sæculis in Deo 706.a & b
4 Vnicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi 269.a
Ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem 672.a
Quod autem ascendit quid est, nisi quia descendit primū in inferiores partes terræ? 261.a 266.b 620.a 623.b
Hoc dico, & testificor in Christo Iesu, vt non ambuletis sicut & gentes ambulant 550.b
Veritatem facientes in Christo crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus 193.b 269.a
5 Tradidit semetipsum pro nobis oblationē & hostiam Deo in odorem suauitatis 197.a 286.a
Vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiæ, &c. 138.b 152.a 375.b

EX EPIST. AD PHILIPPEN.

2 Cum in forma Dei esset non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo 24.a 31.a 35.a
In similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo 31.b 44.b 48.b
Christus factus est obediens vsq; ad mortem 273.b 542.a
Propter quod & Deus exaltauit illū, & donauit illi nomē, quod est sup oē nomen 60.b 261.a 266.b 554.a 696.a
Vt in nomine Iesu omne genuflectatur cœlestium, terrestrium, & infernorum 147.a 270.b
Vtque charissimi mei sicut semper obedistis nō in præsentia mea tantū, sed multo magis nunc in absentia mea cum metu, & tremore vestrā salutem operamini 593.b
Deus operatur in nobis & velle, & perficere pro sua voluntate 11.a
3 Nostra conuersatio in cœlis est 681.b
Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ 141.a 195.b 578.a 669.b

EX EPIST. AD COLOSSEN.

1 Qui est imago inuisibilis Dei primogenitus omnis creaturæ quoniam in ipso sunt condita vniuersa, siue quæ in cœlis, siue quæ in terra 269.b
Ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principium primogenitus ex mortuis, vt sit in oībus ipse primatum tenens 138.b
In ipso complacuit omnem plenitudinem diuinitatis habitare 34.b
Pacificans per sanguinem eius, siue quæ in cœlis, siue quæ in terra sunt 147.a 567.b 583.a
Adimpleo ea quæ desunt passionū Christi in carne mea pro corpore eius, quod est Ecclesia 15.a 18.b
2 In quo sunt abscondiri omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei 5.a 160.a 161.a
Videte ne quis vos seducat per philosophiam & inanem fallaciam 2.b.in introduct.q.3.
In ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter 28.a.in introduct.q.1.
Et spolians principatus, & potestates traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso 575.b

EX I. AD THESSALONI.

2 Quæ est spes nostra, aut gaudium, aut corona gloriæ? nonne vos ante Dominum? & ij ad quos sermo Dei factus est, vocantur dij 339.b

EX II. AD THESSALONI.

2 Reuelabitur homo peccati filius perditionis 155.a

EX EPIST. AD TIMOTH.

1 Iesus venit in mundum peccatores saluos facere 8.a. 21.a 498.a
1 Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus, &c. 338.b
6 Præcipio tibi coram Deo, qui viuificat omnia, & Christo Iesu, qui confessus est sub Pontio Pilato bonam confessionem, vt serues mandatum sine macula irreprehensibile, &c. 26.a in introduct.q.3.

EX II. AD TIMOTH.

2 Si non credimus, ille fidelis permanet, negare seipsum non potest 510.a
3 In magna autem domo non solum sunt vasa aurea, & argentea, sed & lignea, atque fictilia, & quædam quidem in honorem, quædam vero in contumeliam 143.b 144.b
4 Quam reddet mihi dīs in illa die iustus iudex 14.a 15.b

EX EPIST. AD TITVM.

2 Apparuit gratia Saluatoris nostri Dei 21.a 27.a 61.a 31.b
3 Apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris nostri Dei 5.a 61.a 268.a
Saluos nos fecit per lauacrū regenerationis, & renouationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abundē 596.b

EX EPIST. AD HEBR.

1 Quem constituit hæredem vniuersorum 22.b 84.b
Qui cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ 27.a 28.a. in introduct.q.3.
Tanto melior angelis effectus quanto differentius præ illis nomen hæreditauit 25.b.in introduct.q.3.
2 Eum, qui in modico ab angelis minoratus est videmus Iesum propter passionem mortis, gloria, & honore coronatum 31.a.in introduct.q.3.
Decebat eum, per quē omnia, & propter quē omnia, qui multos filios in gloriā adduxerat auctorē salutis eorum per passionem consumari 35.a 266.b 510.a 690.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index sacræ scripturæ.

Propter quod non confunditur vocare nos fratres 147.a
Nusquam angelos apprehendit 148.a
Debuit per omnia fratribus assimilari 44.b 199.a 20.b
3. Considerate apostolum, & Pontificem confessionis nostræ Iesum, qui fidelis est ei, qui fecit illum 25.b. in introductione.q 3
4. Adeamus ergo cũ fiducia ad thronũ gratiæ eius 337.b
5. Omnis pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in ijs, quæ sunt ad Deum, vt offerat dona, & sacrificia pro peccatis 284.a
In diebus carnis suæ preces, supplicationesq; ad Deũ, qui possit illum saluum facere à morte, cum clamore valido, & lachrymis obtulit 16.b 282.a 289.b
Exauditus est pro sua reuerentia 16.a 122.b 132.b 196.b 273.b 281.a 284.a
Factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ 593.a
6. Homines per maiorem sui iurant 447.b
7. Manifestum est, q̃ ex Iuda ortus sit dñs nr̃ 284.b 387.a
Solus Christus sempiternum habet sacerdotiũ per semetipsum accedens ad Deum Patrem semper viuens ad interpellandum pro nobis 337.b
Christus pontifex ille sanctus non habet necessitatẽ quotidie, quemadmdũ sacerdos veteris legis, prius pro suis delictis hostiam offerre, deinde pro populi 560.a
6. Christus assistens Pontifex futurorum bonorũ per proprium sanguinem introiuit in sancta, æterna redemptione inuenta 291.a 682.a
Si enim sanguis hircorũ, aut taurorũ, & cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad æmundationẽ carnis, quãto magis sanguis Christi, &c. 30. in introd.q.3. 338.a
Introiuit in ipsum cœlum, vt appareat nunc vultui Dei pro nobis 278.a
Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata 157.a
10. Impossibile est sanguine taurorum, & hircorum auferri peccata. Propter quod ingrediens in mundum dicit, Holocaustomata, & oblationes noluisti, corpus autem adaptasti mihi 16.a 263.b 413.a 560.a
Vna oblatione consummauit in sempiternum sanctificatos 291.a
Voluntariè peccantibus nobis, &c. iam non superest hostia pro peccatis 29.a
11. Fides est substantia sperandarum rerum argumentum non apparentium 416.b 118.b 588.a 635.a
Abraham fide demoratus est in terra promissionis tanquã in aliena, tanquam in casulis habitando. 298.b
accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quòd inquirentibus se remunerator sit 585.a
Sine fide impossibile est placere Deo 585.b
Moyses maiores diuitias æstimauit thesauro Ægyptiorũ impropertum Christi. Aspiciebat enim in remunerationem 587.b
12. Aspiciẽtes in autorẽ fidei & cõsummatorẽ Iesum 701.a

EX EPIST. IACOBI.

1. Voluntariè genuit nos verbo veritatis, vt simus initium aliquod creaturæ eius 596.b
2. Fides sine operibus mortua est 144.b 591.b
3. In multis offendimus omnes 346.a
Quæ autẽ de sursum est sapientia primũ quidẽ pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, &c. in intro.q.1.3.a

EX I. PETRI.

1. Non corruptibilibus auro, & argento redempti estis de vana vestra conuersatione paternæ traditionis, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati, & incontaminati Christi. 32.a in introd.q.3. 16.a 197.a 564.b 565.a
2. Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius 268.b 511.b
Qui peccata nostra ipse tulit super lignum, vt mundum damnationi obnoxium Deo reconciliaret 597.b
3. Vt simus parati ad satisfaciendũ omni poscenti rationẽ de ea, quæ in nobis est fide & spe 486.b
Christus sane pro peccatis nostris est mortuus, iustus pro iniustis, vt nos offerret Deo, mortificatos quidem carne, vnificatos autem spiritu 197.a 274.a
4. Christo igitur passo in carne, & vos eadem cogitatione armamini, quia qui passus est in carne, desijt à peccatis, vt iam non hominum desiderijs, sed voluntate Dei, quod reliquum est temporis in carne viuat 562.b

EX I. IOANNIS.

1. Sanguis Iesu Christi filij Dei emundat ab omni peccato 32.a in introduct.q.3. 25.a
Si dixerimus quoniam peccatum non habemus ipsi nos seducimus 346.a
2. Filioli hæc scribo vobis, vt non peccetis, sed & si quis peccauerit, aduocatũ habemus apud patrẽ. 278.a 680.b
Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris tantum, sed pro totius mundi 15.b 25.b 169.b 337.b 563.a 567.b 583.a
Filioli nouissima hora est, & sicut audistis, quia Antichristus venit, & nunc Antichristi multi facti sunt 154.a
Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis 300.a
3. Videte qualem charitatem dedit nobis pater, vt filij Dei nominemur, & simus 298.a 300.a
Nunc filij Dei sumus, sed nõdũ apparuit qd erimus 300.a
Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres 548.a 596.a
In hoc cognouimus charitatem Dei, quoniam ille animã suam pro nobis posuit in introduct.q 3. 27.a
4. Nolite credere omni spiritui, sed probate spiritus, vtrũ ex Deo sint 324.b 379.a
Omnis spiritus qui confitetur Iesum in carne venisse, ex Deo est 590.b
Omnis spiritus qui non confitetur Iesum Christum in carne venisse ex Deo non est, & hic est Antichristus. in intr.q.3. 32.b
Antichristus iam venit, & nunc iam est in mundo 154.a
Diligamus Deum, quoniam ipse prior dilexit nos 8.a
5. Omnis q̃ credit, qm̃ Iesus est Christus, ex Deo est 300.a
Hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra 595.b
Est peccatũ ad mortẽ, non pro illo dico, vt roget quis 25.a
Scimus qm̃ filius Dei venit, & dedit nobis sensum, vt cognoscamus verum Deũ, & simus in vero filio eius. Hic est verus Deus, & vita æterna 27.a in intro.q.3. 229.a
Custodite vos à simulacris 323.a

EX EPIST. IVDÆ.

Commonere vos volo scientes semel omnia, quoniam Iesus populum de terra Ægypti saluans, & eos qui non crediderunt perdidit 587.b

EX APOCALYPSI.

1. Dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo 25.a
Ego sum Alpha & O, principium & finis. in intro.q. 1. 1.b
5. Et nemo poterat, neq; in cœlo, neq; in terra, nec subtus terram apprehendere librum. 613.b
Vicit Leo de tribu Iuda radix Dauid 387.a
Dignus es Domine aperire librum, & soluere signacula eius, quia occisus es 274.a
Dignus est agnus qui occisus est accipere gloriam, & virtutem 261.a 266.b
6. Sustinete adhuc modicum tempus, donec adimpleatur numerus fratrum vestrorum 628.b
7. Hi sunt qui venerũt ex magna tribulatione, & lauerũt stolas suas, & dealbauerũt eas in sanguine agni 552.b
10. Et Angelus quem vidi super mare & super terram, leuauit manum suam, & iurauit per viuentem in sæcula sæculorum 700.b
13. Et vidi de mari bestiam ascendentẽ habentem capita septem, & cornua decem, & super cornua eius decem diademata, &c. 154.b
19. Vestitus erat veste aspersa sanguine, & vocabatur nomen eius verbũ Dei, & habebat in fœmore suo scriptũ Rex regum, & Dñs dominantium. in intro.q.3. 33.a
20. Vidi Angelum descendentẽ de cœlo habentẽ clauem abyssi, & cathenam magnam in manu sua 576.b
Et desæcdit ignis à Deo de cœlo, & deuorauit eos, & diabolus qui seducebat eos missus est in stagnũ ignis 155.a
21. Dixit q̃ sedet in throno, ecce noua facio omnia 193.b
22. Conseruus tuus sum, & fratrum tuorum 299.b 319.a

INDEX RERVM
ET SENTENTIARVM MEMORABILIVM, quę in hoc opere continentur.

A, Indicat primam columnam, B, secundam.

Abstractio duplex. 71.b
Abstractis per intellectum personalitatibus natura diuina posset assumere. 72.a

¶Accidentia.

Accidentia non subsistunt formaliter per subsistentiam substantiæ. 36.b
Accidentia possunt assumi à Deo. 85.b
Accidentia quæ sunt in Christo, omnia sunt in eius humanitate. 426.a
Accidentia solo numero differentia non possunt simul esse in eodem subiecto. 428.a
Accidentia solo numero differentia quomodo repugnant in eodem subiecto. 262.a

¶Actio.

Actio assumendi communis est tribus personis. 74.a
Actiones Christi duplicẽ habent conditionem. 11.b
Actiones Christi fuerunt nobis salutiferæ per modum meriti, & per modum efficientiæ. 139.b
Actiones Christi vnde habuerint virtutem merendi. 552.b
Actiones, & passiones Christi quomodo se habuerint respectu nostræ iustificationis. 569.a. & b
Actiones Christi ad extra quomodo soli filio tribuũtur. 210.a
Actio vnionis dupliciter consideratur. 50.b
Actiones sunt suppositorum. 16.b
Actiones Christi omnes semper regulabantur iudicio rationis. 258.b
Actus indeliberatus non fuit in Christo. 204.a
Adam non est sepultus vbi Crucifixus fuit Christus, sed in Hebron. 534.b

¶Admiratio.

Admiratio quid sit.
Admiratio est causa delectationis. 430.b
Admiratio fuit in Christo. 220.b

¶Adoptare.

Adoptare in filios proprie conuenit Deo. 294.b
Adoptare conuenit toti trinitati. 296.a
Adoptare solũ conuenit habẽti charitatẽ. 297.a.b
Adoptio diuina, & humana differunt. 294.b
Adoptio perfectius reperitur in lege euangelica quàm in veteri. 298.b

¶Adoratio.

Adoratio exhibetur hominibus. 317.a
Adoratio qualiter debeatur soli Deo. 317.a
Adoratio quid significet in sacris literis. 316.b
Adoratio Christi vna ẽ ex parte psonæ adoratæ, sed duplex ex parte rõnis ipsius adorationis. 315.b
Adultus non iustificatur extra sacramentum sine dispositione liberi arbitrij. 415.b
Aduentus Christi vltimus quare fulguri comparetur. 181.b
Agens communicat se eo modo quo agens est. 4.b
Aliud aliter substatiuè aliter adiectiuè sumit. 93.b
Almaht quid propriè significat. 562.b
Amor proprius cuiuslibet amoris radix est & mensura. 85.b

¶Angelus.

Angelus p̃ sua naturalia non cognoscit mysteriũ incarnationis esse possibile. 10. b. in introduct.q.2
Angelus qualiter Christum confortauerit tempore passionis. 185.b
Angelus custos fuit Christi vt minister. 186.a
Angelus apparuit B. Virgini in forma viri corporea. 382.b
Angeli cum assumunt corpora, non vniunt ea sibi hypostatice. 66.b
Angelis nõ est data gratia ex merito Christi. 148.b
Angeli habentes charitatem sunt vere filij Dei adoptiui. 297.b
Angeli quare dij appellentur in scripturis. 297.b
Angelus quomodo in oratione Christum confortauerit. 523.b
Angelus potest esse in loco etiam si nihil ibi operetur. 622.a
Angeli & apostoli habuerunt euidentiam in attestante de rebus reuelatis. 485.a
Angeli quomodo aliquando dicantur ab hominibus erudiri. 657.b
Angeli a principio suę conditionis non cognouerunt mysterium incarnationis quantum ad rationes particulares. 658.b

¶ Anima.

Anima rationalis diuersis nominibus appellatur. 104.a
Anima rationalis dicitur totum potentiale & respectu animæ sensitiuæ & vegetatiuæ, & respectu suarum potentiarum. 104.b
Anima rationalis non indiuiduat corpus. 116.b
Anima extra corpus minorem virtutem habet quã in corpore. 494.b
Anima separata de potentia ordinaria non ingreditur corpus alterius, vt motor. 495.b
Anima rationalis aliter est terminus generationis, aliter terminus creationis. 610.b
Animæ existentes in purgatorio non sunt per Christi descensum ad inferos liberatæ. 632.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

Animæ instorum deferuntur in cœlum ministerio angelorum. 676.b

¶ Anima Christi.

Anima Christi perfectior est alijs, & quantum ad esse, & quantum ad potentias naturales. 100.b
Anima Christi non fuit prius assumpta quàm caro. 106.a
Anima Christi fuit creata sicut animæ aliorum hominum. 109.a
Anima Christi prius fuit creata, quàm assumpta. 109.b
Anima Christi non comprehendit diuinam essentiam. 165.a
Anima Christi quid cognoscat in verbo. 166.b
Anima Christi cognoscit omnia quæ Deus scit scientia visionis. 167.a
Anima Christi non comprehendit scientiam visionis Dei. 167.b
Anima Christi scit in verbo infinita in potentia. 196.b. & seq.
Anima Christi cognoscit finitas substantias secundum numerum. 170.a
Anima Christi cognoscit omnes cogitationes hominum & angelorum quæ erunt infinitæ. 170.b
Anima Christi in verbo cognoscit infinita in actu. 170.a
Anima Christi perfectius videt diuinam essentiam, quàm quælibet alia creatura. 171.b
Anima Christi per scientiam inditam nouit omnia excepta diuina essentia. 173.a
Anima Christi per scientiam infusam cognouit euidenter mysterium Trinitatis. 174.b
Anima Christi poterat vti scientia infusa non conuertendo se ad phantasmata. 175.b
Anima Christi sciuit per scientiam acquisitam, ea quæ cognosci possunt per actionem intellectus agentis. 181.a. & seq.
Anima Christi non habuit omnipotentiam simpliciter. 187.b
Anima Christi non potest habere omnipotentiam etiam respectu aliorum à se. 188.a
Anima Christi habet virtutem instrumentalem faciendi miracula. 190.a
Anima Christi præter vnionem non habuit virtutem inhærentem ad facienda miracula. 192.a
Anima Christi propria virtute homines iustificat. 192.b
Anima Christi efficienter concurrit ad nostram iustificationem. 192.b. & seq. 196.b
Anima Christi per propriam virtutẽ non habuit omnipotẽtiã respectu proprij corporis 199.a. & seq.
Anima Christi quomodo se habuerit in executione suæ voluntatis. 200.b. & seq.
Aia Xpi aliqñ nõ fuit sancta qũo intelligatur. 411.a
Anima Christi in passione secundum suam essentiam patiebatur. 527.b
Anima Christi tota secundum essentiam fruebatur in passione. 528.b
Anima Christi reali præsentia descendit ad inferos. 620.b
Anima Christi post mortem nullam passa est tristitiam vel pœnam. 626.a
Anna mater beatæ Virginis non habuit plures viros. 370.a
Annibilare solius Dei est. 190.a

¶ Annunciatio.

Annunciatio congruè facta fuit B. Virgini. 329.a
Annunciatio quare non fuit facta per supremum angelum. 380.a
Annũciatio cõuenientissimo ordine fuit facta. 384.a

¶ Antichristus.

Anti christus erit singularis persona. 154.b
Antichristus erit de populo iudaico. 155.a
Antichristi definitio. 154.a
Antichristi conditiones. 154.b. & seq.
Antichristi finis quis erit. 155.a
Apollinaris error circa carnem Christi & eius animam. 26.b. *in introduct. q.* 3. 100.b
Apostoli omni tempore passionis non amiserunt fidem. 654.b
Appetitus sensitiuus fuit in Christo. 244.b
Applicatio meritorum Christi fit per fidem, spem, & charitatem. 595.b. & seq.
Aquæ quomodo intelligantus sanctificatæ in baptismo Christi. 459.a
Arreptitij non cruciantur ab anima alicuius defuncti, sed a dæmonibus. 495.a
Argumentum ab autoritate negatiue aliquando est efficax. 22.a
Arrij error circa diuinitatẽ Christi. 25.b *in intr. q.* 3.

¶ Ascensio Christi. Vide Christi ascensio.

Assumptionis terminus aliquando absolutũ est. 53.b
Assumptio & vnio quo distinguuntur. 53.a. 56.a
Assumere naturam creatam proprie conuenit personæ diuinæ. 65.a. 74.a.b

B

¶ Baptismus.

Baptismus Ioannis forsan non fuit sub aliqua forma verborum. 451.b
Baptismus Ioannis quomodo fuerit à Deo. 452.b
Baptismus Ioannis non conferebat gratiam. 455.a
Baptismus Ioannis multis de causis fuit institutus. 453.b
Baptismus Christi & Ioannis multis differunt. 455.a
Basiliense concilium aliquando acephalum. 349.a
Beatitudo hominum in quo consistat. 17.a. *in introductione q.* 3.
Beati non sperant gloriam corporis futuram per virtutem spei. 120.a
Beati non habent fidei actum, neque habitum. 118.b
Beati quomodo cognoscunt in verbo quæ pertinent ad suum statum. 167.a
Beati sunt perfectissimi filij Dei adoptiui. 300.a
Bestiarum nomine quid in scriptura sacra intelligatur. 24.b. *in introduct. q.* 3.

¶ Beata Virgo.

Vide Maria Virgo.

Beata Virgo fuit proprie reparata, & redempta per Christum. 347.b

Beatam Virginem non contraxisse peccatum originale probabiliter, & pie creditur. 347.a. 348.a *& sequen.*

C

Capitis nomen hominibus etiam tribuitur in sacra scriptura. 152.a
Caput Ecclesiæ etiam dicitur summus Pontifex. 151.b. & *seq.*
Cainam, vtrum fuerit filius Arphaxad, & pater Saleth. 391.a

¶ Christus.

Christus Dominus est subiectum huius libri. 1.a. & 5.b. *in introduct. q.* 1.
Christi virtus eximia. 15.b. *in introduct. q.* 3.
Christi sententia de vltimo fine. 17.a. *ibid.*
Christus proprie est compositus ex diuinitate & humanitate. 41.b
Christus nõ est humanitas, & diuinitas. 42.a. 242.a
Christus habet duplicem rationem subsistendi. 43.a
In Christo non est speciem communem assumere, quomodo intelligitur. 45.b
Christus quomodo fuerit ab Angelo confortatus tempore passionis. 187.b
Christus nullo modo potuit peccare. 209.b
Christus est vnus, & vnum. 241.b
In Christo est tantum vnum esse, & vnica subsistentia. 243.a. 244.a
Christus duplicem habet voluntatem. 247.a.b
In Christo duplex operatio, altera diuinitatis, altera humanitatis. 556.b
Christus est mediator Dei, & hominum. 338.a
In Christo sunt duæ filiationes, æterna, & temporalis. 425.b
Christus non tenebatur lege Moysi. 448.a
Christus vtrum teneretur aliqua lege, disputatur. ibidem.
Christus fecit miracula. 488.b
Christo triplex operum genus tribuitur. 536.b
Ex Christo maxima bona deriuantur. 583.a.b
Christi, & Adam comparatio. 584.a

¶ Christi incarnatio.

Vide incarnatio.

¶ Christi gratia.

Vide gratia.

Christus habuit gratiam habitualem. 113.a
Christus etiam de potentia Dei absoluta non potuit esse ingratus, & inuisus Deo. 114.a
Christus licèt nullam gratiam habitualem habuisset mereretur coram Deo. 115.a
Christus habuit plenitudinem gratiæ. 129.b. 130.a
In Christo triplex plenitudo gratiæ intelligi potest. 131.a
Christo Domino aliter tribuitur plenitudo gratiæ, aliter plenitudo scientiæ. 132.a

¶ Christi virtutes.

Vide virtus.

Christus habuit virtutes in gradu heroico. 116.b
Christus non habuit fidem. 118.a
Christus licèt non habuit spem, quæ est virtus, habuit tamen spem aliquorum, quæ nondum erat adeptus. 119.b
Christus habuit excellentissime dona. 120.b
Christus habuit donum timoris. 121.b
Christus habuit gratias gratis datas. 123.b

¶ Christus caput Ecclesiæ.

Christus est caput Ecclesiæ. 138.b
Christus secundum naturam humanam est caput Ecclesiæ. 139.a
Christus est caput Ecclesiæ militantis, triumphantis, & in purgatorio existentis. 139.b
Christus etiam ante incarnationem dicitur caput Ecclesiæ. 140.b
Christus non dicitur hominum caput propter causalitatem decoris, & pulchritudinis corporalis. 141.b
Christus quomodo sit caput omnium hominum. 142.a.b
Christus etiam secundum quod homo, est caput angelorum. 146.b

¶ Christi scientia.

Vide scientia.

Christus in scientia acquisita quomodo profecerit. 182.b
Christus nihil didicit ab homine, vt à magistro. 184.b
Christus nihil didicit ab angelis, ut a magistris. 185.b
Christus non habuit ignorantiam positiuã. 113.b
Christus etiam de potentia Dei absoluta non potuit habere errorem. 214.a
Christus ab instanti suæ conceptionis habuit scientiam beatam. 158.a
Christus habuit scientiam infusam. 166.a.b
Christus habuit scientiam acquisitam. 162.b

¶ Christi oratio.

Christo conuenit orare. 276.b
Christo conuenit oratio quatenus homo est. 119.a
Christus quomodo orat in cœlo. 277.a.b
Christus orauit pro se. 280.b
Christus orat pro his, qui sunt in purgatorio. 281.a

¶ Christi sacerdotium.

Christus fuit verè sacerdos. 283.b
Christus non fuit verè sacerdos legalis. 284.b
Christus fuit simul sacerdos, rex, & legislator. 285.a
Christus fuit simul sacerdos, & hostia. 286.a.b
Christus fuit sacerdos secundum ordinem Melchisedech. 292.b.293.a
Christus aliquos recepit sui sacrificij effectus. 290.a
Christus quotidie offertur in sacramento altaris. 561.b
Christus est perfectio omnium sacrificiorum veteris legis. 561.a.b
Christus non traxit originem ex sacerdotibus veteris legis. 284.b

¶ Defectus quos Christus in humana natura assumpsit.

Christus non contraxit defectus corporales, sed voluntariè suscepit. 205.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index rerum.

Christus non debuit assumere omnes defectus seu infirmitates humanas. 206.b
Christus nullum habuit morbum. 206.b
Christus naturaliter fuisset mortuus, etiam si non occidissent illum. 207.a
Christus an fuerit pulcher secundum corporis dispositionem. 207.b
Christus non habuit fomitem peccati. 209.a
Christus nunquam habuit motum inordinatum appetitus sensitiui. 212.a
Christus habuit passiones appetitus sensitiui sicut nos. 215.b
Christus verè doluit. 217.a
Christus verè timuit. 219.b
In Christo fuit admiratio. 220.b
Christi admiratio quomodo intelligenda. 221.a
Christus fuit simul viator, & comprehensor. 222.b
Corpus Christi subiacuit defectib. humanis. 202.b
Corpus Christi fuit subiectum necessitati mortis, & aliorum defectuum similium. 203.b
Christus quomodo dicitur aliqua nescire, & ignorare in introduct. q. 3. 33.a.b

¶Propositiones quæ verificantur, aut falsificantur de Christo.

Christus est creatura, non est vera propositio in rigore. 234.a
Christus incepit esse, est falsa propositio. 236.a
Christus secundum quod homo est creatura, est vera propositio. 237.a.b
Christus secundum quod homo est Deus, non est vera propositio in rigore. 239.a
Christus secundum quod hic homo est Deus, est vera propositio. 239.a

¶Christi prædestinatio.

Vide prædestinatio.

Christus dicitur, & est verè prædestinatus. 307.a.b
Christus secundum quod homo est prædestinatus esse filius Dei. 310.a.b
Christus quomodo dicitur prædestinatus in filium Dei. 307.a
Christus fuit primus prædestinatus. 22.a
Christus fuit prædestinatus in remedium peccati. ibidem.

¶Christi adoratio.

Vide adoratio.

Christus est adorandus vt Dei verbum cultu latriæ. 318.b
Christus adoratur cultu latriæ propter diuinitatem, cultu autem hyperduliæ propter humanitatem. 319.b

¶Christi conceptio

Vide conceptio.

Conceptio Christi quare attribuitur Spiritui sancto. 400.b
Conceptio carnis Domini, infusio animæ, & vnio hypostatica fuerunt in eodem instanti. 409.a
Christus fuit sanctificatus per gratiam. 411.a
Christus in primo instanti conceptionis habuit vsum liberi arbitrij. 413.a
Christus in primo instanti conceptionis tantum meruit, quantum alijs operibus mereri potuit. 414.b
Christus ab instanti cõceptionis fuit comprehensor. 418.b
Christus quomodo habuerit fratres. 369.b
Caro Christi fuit sumpta de Adam. 385.a
Caro Christi fuit sumpta de Dauid. 386.a
Christus descendit per lineam masculinam ex tribu Iuda, & ex stirpe regia. 387.a
Corpus Christi non successiuè, sed in instanti fuit formatum. 107.b

¶Christi natiuitas.

Christus debuit nasci ex Virgine desponsata. 375.a
Christus duplicem habet natiuitatem, alteram æternam, alteram temporalem. 421.b
Christus vere dicitur bis natus. 421.b
Christus est verè filius B. Virginis. 425.b
Christus est natus sine dolore matris. 429.a
Christus habuit se penetratiuè cum partibus claustri virginalis, cum natus fuit ex Virgine. 366.a
Christus debuit nasci in Bethleem. 431.b
Christus quare voluit in diuersorio nasci, & non Romæ. 432.a

¶Christi baptismus.

Christus quare voluit baptizari. 457.b
Cæli non fuerunt corporaliter aperti in baptismo Christi. 461.a
Columba quæ apparuit in baptismo Christi fuit verum animal. 461.a
Columba quæ apparuit in baptismo Christi non fuit vnita hypostaticè Spiritui sancto. 461.b
Columba quæ apparuit semel tantũ fuit visa. 463.a

¶Christi passio.

Vide passio.

Christum pati non fuit absolutè necessarium ad reparationem generis humani. 511.a
Christum pati pro reparandis hominibus congruentissimum fuit. 511.a.b
Christi passio quomodo dicatur necessaria ad reparationem generis humani. 512.a
Christus congruè passus est in Cruce. 515.a.b
Christus in passione habuit summum gaudium cum summa tristitia coniunctum. 417.b
Christus quomodo passus fuerit omnes passiones. 518.a
Christus vniuersalitatem passionum suscepit, vt vniuersum quo ad mala deificaret. 519.a
Christus quomodo fuerit destitutus omni solatio tẽpore passionis. 522.a.b
Christus in passione nullam habuit ab intrinseco consolationem. 523.a
Christus quartadecima luna cœnauit, & agnum edidit paschalem, sicut cæteri Iudæi. 513.b
Christus Crucifixus est hora tertia. 532.b
Christus passus est anno vitæ suæ trigesimotertio inchoato. 533.a
Christus contra omnem æquitatem iudicatus est. 545.a
Christus in passione sua meruit. 552.a

Chri-

Index rerum.

Christus per passionem quomodo liberauerit nos à potestate dæmonis. 576.b
Christus per passionem liberauit nos ab omni peccato. 578.b
Cæli aperti sunt nobis per Christi passionem, aliter quam per baptismum. 588.b
Christus volens passionem suam noluit iniquam Iudæorum actionem. 204.a

¶Christi crux.

Crux in qua Christus pependit duplici titulo est adoranda. 332.b.& seq.
Crucis huius particulæ sit maxima reuerentia venerandæ. 333.b
Crucis excellentia in introductione. q. 3. 16.a
Crucis signaculum obseruantissimum in Ecclesia. 515.b
Christus qualiter dicatur maledictus. 516.a

Christi mors.

Christi mors fuit naturalis. 539.a
Christus non tenebatur ex lege naturali mori. 541.b
Christus in quantum homo habuit præceptum moriendi. 542.a
Christus mortuus est quintadecima luna, feria sexta. 531.a
Christus quomodo dicitur ponere animam suam, & iterum eam assumere. 604.b
Christus in triduo mortis non fuit homo. 606.b

Christi sepultura.

Christus quomodo fuerit in sepulcho vna die & duabus noctibus 607.a
Christus quomodo fuerit totus in sepulchro & totus in inferno. 624.b

Christus Redemptor.

Christus est redemptor omnium hominum, & eorum reconciliator. 567.b
Christus liberauit nos à pœna peccati. 578.a
Christus Deus venit in mundum vt magister, & vt redemptor. 7.b.21.a
Christus venit ad tollenda omnium hominum peccata. 25.a
Christus non venit ad reparandos Angelos. 25.b
Christus principaliter venit ad tollendum peccatum originale. 25.b
Christus propter vnum actuale peccatum, vel propter pauca non veniset. 26.a

¶Descensus Christi ad infernum.

Christus descendit ad inferos. 620.a
Christus ad omnem infernum descendit per suum effectum. 623.b
Christus quomodo sit liberatus solutis inferni doloribus. 626.b
Christus liberauit ab infernis sanctos patres. 628.a
Christus per descensum ad inferos non liberauit animas damnatorum. 630.a
Christus non liberauit existentes in lymbo. 631.b
Christus non eripuit omnes animas existentes in purgatorio. 632.b

¶Christi resurrectio.

Vide resurrectio.

Christi resurrectio suadetur. 634.b
Christi resurrectio fuit tertia die. 640.a
Christi resurrectio fuit Dominica die illucescente iam sole. 640.b
Christus propria virtute resurrexit. 643.b
Christi resurrectio, & aliorum differunt. 644.a
Christus euanuit ab oculis discipulorum absque aliqua sui corruptione. 647.a
Christus post resurrectionem verè comedit. 652.a
Cicatrices vulnerum Christi post resurrectionem patentes permanserunt. 654.a
Christi resurrectio mulieribus primum manifestata est. 655.b
Christus post resurrectionem in Iudæa permansit vsque ad ascensionem. 660.a
Christus post resurrectionem quare noluit tangi à Magdalena. 660.b
Christus die ipsa resurrectionis quinquies apparuit. 661.b
Christus dedit corpus suum discipulis euntibus in Emaus. 662.a
Christus quomodo apparuit in alia effigie post resurrectionem. 662.b
Christus exhibuit signa euidentia suæ resurrectionis. 663.a.b
Christi resurrectio quomodo sit causa nostræ resurrectionis. 669.a

¶Christi ascensio.

Christus quando ascenderit. 672.a
Christus ascendit in præsentia multorum. 672.a
Christus non ascendit solus. 672.b
Christus post ascensionem aliquando descendit in terram. 672.b
Christus secundum quòd homo ascendit in cœlum. 674.a
Christus ascendit in cœlum propria virtute. 675.b
Christus ascendit super omnes cœlos. 678.a.b
Christus ascendẽs in cœlum totum medium pertransiuit. 678.b
Christi ascensionis fructus & causa. 684.a
Christus quomodo dicatur sedere à dextris virtutis Dei. 686.a
Christus quid agat sedens à dextris Dei. 686.a

¶Iudiciaria potestas Christi.

Christus sedebit iudicaturus in sede maiestatis, & quomodo. 698.a
Christus veniet ad iudicandum in forma humana. 697.a
Christus veniet ad iudicium in forma gloriosa. 698.a
Christus partim mentaliter, partim vocaliter vltimum peraget iudicium. 699.a
Christi regnum erit perfectum post iudicium vniuersale. 701.a
Christus vnicus rex regni cœlorum. 692.b
Christus dominus secundum quòd homo non fuit rex temporalis. 693.a
Christo secundum diuinitatem specialiter tribuitur iudicia-

Universidad de Deusto
Biblioteca

iudiciaria potestas. 688.b
Christo secundum quod homo conuenit iudiciaria potestas. 690.a
Christo homini quare conueniat iudiciaria potestas. 691.a

¶Christi meritum.

Vide meritum.

Christus meruit sibi, & nobis. 261.a.552.b
Christus patiendo quid promeruit de nouo. 553.b
Christus nunquam cessauit ab operibus meritorijs. 415.b
Christus meruit secundum legem ordinariam. 261.a
Christus meruit secundum humanitatem. 261.a
Christus nō meruit per visionem beatificam, nec per dilectionem, quæ inde deriuatur. 261.b
Christus meruit per actum cuiuslibet uirtutis. 262.a
Christus non meruit præmium infinitum, nec visionem infinitam. 263.a
Christus non plus meruit, quam Deus possit præmiare. 263.a
Christus meruit in primo instanti suæ conceptionis. 263.b
Christus non meruit sibi animæ beatitudinē. 264.b
Christus potuit de potentia absoluta mereri sibi gloriam animæ. 265.a
Christus directè meruit gloriam corporis, & exaltationem sui nominis. 260.b
Christus meruit nobis omnem gratiam, & omnia charismata, & bona Spiritus sancti. 268.b
Christus non meruit suam incarnationem. 60.a. 270.a
Christus meruit nobis omnem motum bonum intellectus, & voluntatis. 270.b
Christus dominus potuit mereri, vt pater incarnaretur, aut Spiritus sanctus. 61.a
Christus meruit, quod humanitas post triduum iterum vniretur diuinitati. 61.b
Christus non meruit sibi gratiam habitualem. 137.a

¶Christi causalitas.

Christi humanitas quomodo fuerit causa efficiens nostræ iustificationis. 194.b.197.a
Christi humanitas fuit causa præcipua meritoria nostræ iustificationis. 196.b
Christus operatus est nostram salutem per modum sacrificij. 197.a
Christus in quantum homo est causa principalis, secundaria tamen, nostræ gratiæ. 197.b
Christus non est causa meritoria diuinæ volitionis, vt est in Deo. 291.a
Christus quomodo fuerit causa, quòd Deus nos amauerit. 579.b

¶Christi satisfactio.

Christus satisfecit ex iustitia propria, non metaphorica. 15.b.16.b
Christus quantum ad sufficientiam satisfecit pro omnibus, sed non quantum ad efficaciam. 15.b
Christus satisfecit ex toto rigore iustitiæ. 15.b
Christus solus satisfacit iustitiæ vindicatiuæ pro peccatis nostris. 197.a

¶Christus homo.

Christum esse hominem ostenditur ex sacris literis. in introductione.q.3.31.b. 32.a
Christus quare dicitur factus minor patre, & subiectus patri. 33.a.ibid.
Christus quomodo dicitur factus peccatum. 18.b. 197.a
Christus ponitur in prædicamento. 79.b
Christus est compositus ex corpore, & anima rationali. 41.a
Christus habet animam corpori vnitam. 44.a
Christus est homo vniuocè cum alijs hominib. 44.b
Si Christus generaret, purum hominem generaret. 46.a
Christus non est res, quæ est humanitas. 87.b
Si Christus relinqueret naturam humanam, humanitas illa explicaret se in propriam personalitatem absque noua actione. 90.b
Christus est vere persona humana. 91.a.93.a
Christus non habuit actus indeliberatos. 107.a
Contrarietas voluntatum non fuit in Christo. 253.b.254.a.b
Christus quatenus homo subijcitur legi æternæ, & naturali. 447.b
Christus factus est sub lege; licet sub lege non fuerit. 449.a
Christus fuit faber, & filius fabri. 467.b
Christus ante baptismum exercuit artem fabrilem in Nazareth. 468.a
Christus, & eius discipuli duxerunt vitam pauperem. 468.b
Christus non emisit votum paupertatis. 469.a
Christus non fuit mendicus. 469.b
Christus proprie fuit obediens. 542.a
Christus quomodo sit subiectus patri. 273.a
Christus in sacris literis seruus patris appellatur. 273.b
Christus Dominus legem impleuit. 274.a
Christus quomodo sit sibi ipsi subiectus. 275.b
Christus etiam secundum quod homo, non est filius adoptiuus. 307.b.402.b
Christus secundum quod homo, est mediator Dei, & hominum. 342.b
Christus non potuit habere patrem naturalem in terris. 392.b
Si Christus assumeret materiam cœli, non esset homo. 393.a
Christus non fuit decimatus in lumbis Abrahæ.

¶Christi anima. Vide anima Christi.

¶Corpus Christi.

Corpus Christi viuum, & mortuum fuit idem. 609.b
Corpus Christi in triduo sub forma cadaueris fuit. 609.b
Corpus Christi mortuum fuit eiusdem rationis cum nostris. 910.a

Corpus

Corpus Christi fuit ex purissimis sanguinibus B. Virginis. 394.b
Corpus Christi non fuit in antiquis patribus secundum aliquid signatum. 396.a
Corpus Christi in morte non fuit incineratum. 617.b
Corpus Christi post resurrectionem præputium habet. 651.a

¶Caro Christi.

Caro Christi in antiquis patribus non fuit absolutè obnoxia peccato. 397.b
Christi caro aptissima fuit vt pro nobis immolaretur. 562.a.b
Caro Christi mansit vnita diuinitati post mortem. 603.a

¶Christus Deus.

Christum esse verum Deum sancti patres multis probauerunt. in introduct.q.3.11.b
Christum esse Deum ex pluribus locis scripturæ ostenditur. 21.a.26.b.& seq. *in introduct.q.3.*
Christus in sacris literis nominauit se verum Deum. ibidem.
Christum esse Deum ex eius perfectionibus constat. 28.a.ibidem
Christum esse Deum ex testimonijs veteris testamenti probat D. Paulus. 29.b.& seq.
Christus non est factus simpliciter. 55.a
Christus quatenus Deus non potuit obligari aliqua lege aut præcepto. 447.a
Cicatrices vulnerum Christi post resurrectionem patentes permanserunt. 654.a
Circuncisio omnibus Christianis prohibita. 449.a.b
Claritas transfigurationis fuit miraculosa. 503.b
Conditiones, quæ per prophetas de Messia prædictæ sunt, Christo conueniunt. 20.a.*in introductione.* q 3.
Communicare se creaturæ importat profectionem. 4.b.
Communicatio Dei ad creaturas in quadruplici differentia. 5.a
Communicationis Christi in incarnatione & eucharistia discrimen. 85.b
Conuersio vnius in alterum duplex est. 32.b
Compositum appellationem importat. 41.b
Compositum aliquādo non est perfectius rebus componentibus. 42.b
Contemplatio est causa delectationis. 429.b
Confessio peccatorum quomodo fiebat in baptismo Ioannis. 454.b
Confessio publica duplex. ibidem.
Conceptionis festiuitas qualiter est intelligenda. 348.a
Consensus in copulam coniugalem non est consensus in copulam carnalem. 376.b

¶Confirmatus.

Confirmati in gratia sunt impeccabiles ab extrinseco. 354.b
Confirmati in gratia in triplici gradu considerantur. ibidem
Confirmati in gratia libere se habent in obseruatione mandatorum Dei. 355.b
Confirmati in gratia non sunt exempti ab omni lege. ibidem.
Confirmatus non potest tollere confirmationem ex diuino decreto semel positam. 536.a
Confirmatio in gratia quid requirat. ibidem.

¶Corpus.

Corpus post resurrectionem palpabile est, & diuisibile. 645.b
Corpora duo ex diuina virtute possunt esse in eodem loco. 646.a
Corpus glorioſum vnde habet, quòd cum alio corpore penetratiuè se possit habere. 646.a.b
Corpora gloriosa post resurrectionem forsan sunt transparentia. 652.a
In corpore perfecte sphærico quomodo possit altior pars inueniri. 676.b
Cæli sunt plures. 678.a
Credere ea, quæ sunt fidei non est leuitatis. 483.a
Credere aliquid supernaturale est necessarium ad salutem æternam. 587.b. & seq.

¶Creatura.

Creatura pura non potest attingere vnionem hypostaticam humanitatis cum verbo. 405.a
Creaturarum ordo est quasi speculum diuinæ sapientiæ. 430.a
Creatura non potest concurrere ad annihilandum. 190.a

D

Debitum in multiplici differentia. 556.a
Delectatio carnis potest esse sine peccato. 485.a
Delectatio maxima ortum habet ex veritatis contemplatione. 429.a.b
Dæmonum illusiones variæ. 525.a.b
Dæmones non cognouerunt euidenter Christum esse Deum. 476.a.b
Dæmones quid cognoscunt in mysterio incarnationis. 66.a.375.b

¶Demonstrationes Theologiæ.

Demonstrationes ad probandum Christum esse Deū ab his, quæ ab omnibus concessa sunt incipiunt. 12.a.*in introduct.q.3.*
Demonstratio prima sumitur ex miraculorum efficacia. ibid.b
Demonstratio secunda ex concordia veteris, & noui testamenti. 13.1.ibid.
Demonstratio tertia ex prædicationis efficacia. ibidem.b
Demonstratio quarta ex victoria Ecclesiæ. ibid.
Demonstratio quinta ex subuersione synagogæ. 14.a ibidem.
Demonstratio sexta ex idolorum destructione. ibidem.b
Demonstratio septima ex Romani Imperij conuersione. ibid.b

Demon-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Demonſtratio octaua ex martyrum, & ſanctorum Patrum confeſſione. 15.a.ibid.
Demonſtratio nona, decima, & vndecima, ex virtute Chriſti admiranda. ibidem.b
Demonſtratio duodecima ex operibus Chriſti. 16.b ibidem.
Demonſtratio tertiadecima ex doctrina eiuſdem plane diuina. 17.a.ibid.
Demonſtratio decimaquarta & decimaquinta ex ſapientia Chriſti. ibid.b
Demonſtratio ſextadecima ex infinita virtute ſapientiæ Chriſti. 18.b.ibid.
Demonſtratio decimaſeptima ex comparatione ſapientiæ Chriſti ad Philoſophorum ſcientiam. ibid.b
Demonſtratio decimaoctaua ex modo procedendi diuinæ ſapientiæ. 19.a.ibid.
Demonſtratio decimanona, & vigeſima de eodem. ibidem.
Demonſtratio vigeſimaprima ex ſanctitate mandatorum legis Chriſti. ibid.b
Demonſtratio vigeſimaſecunda ex occulta diuinarũ ſcripturarum energia. 20.a.ibid.
Demonſtratio quomodo non minuat meritum fidei. 438.a
Demonſtratio realis quomodo non poſſit alicui aduenire ſine ſubiecti mutatione. 9.a. *in introduct.q.2.* 233.a

¶Deus.

Deus nihil facit, aut vult, quod in ſe bonum non ſit. 3.b
Deus proprie nulli debet. 17.b
Deus quare non poteſt eſſe alicuius rei forma. 32.b
Diuinitas non poteſt ſupplere vicem animæ quomodo intelligitur. 45.b
In diuinis ſunt tres ſubſiſtentiæ perſonales & vna eſſentialis. 69.b
Deus poteſt quamlibet naturam aſſumere excepta materia ſine forma. 83.a
Deus poteſt aſſumere naturam cuiuſlibet ſuppoſiti creati. 92.a
Deus poteſt facere vt melius operetur quis ſine virtutibus, quàm cum illis. 116.a
Deus ſolus eſt cauſa prima efficiens & finalis noſtræ iuſtificationis & gratiæ. 196.a
In diuinis, quomodo ſit tantum vnum eſſe. 245.a
Deo conuenit creaturas rationales in Dei filios adoptare. 294.a
Deus maius bonum vult prædeſtinato exiſtenti in peccato mortali, quàm præſcio iuſto. 301.b
Diuinitas non eſt nata de patre per generationem æternam. 419.b
Deus potuit non liberare hominem de maſſa perditionis ſine aliqua iniuſtitia eius querela. 510.b
Deus poteſt innocentem occidere ſine alicuius iniuria. 513.a

¶Deus homo.

Deus quatuor modis ſe communicat creaturis. 5.a
Deus in incarnatione, omnium rerum gradus ad ſuũ eſſe eleuabit. 4.b
Deum incarnari quomodo fuerit neceſſarium. 6.b 7.a
Dei filium de cælo deſcendere quomodo intelligatur. 34.a *in introduct.q.3.*
Deus non incarnaretur, ſi homo non peccaſſet. 21.b
Deus ex eo quod humanæ naturæ vnitur, non mutatur. 8.b *in introduct.q.2.*
Deum eſſe hominem non eſt perfectio Dei ſed hominis. ibidem.
Deum eſſe hominem, neque eſt Deus abſolute, neque humanitas, neque tertia entitas diſtincta, vt res à re, bene tamen formaliter. 54.b
Deum fieri hunc hominem, quomodo intelligatur. 55.a
Deum fieri hominem non eſt ſimpliciter fieri neque cauſari. 55.a
Deum eſſe hominem melius eſt quam Deum videre. 58.a
Deum eſſe hominem donum creatum & increatum dici poteſt. 59.a
Deus eſt homo, eſt vera propoſitio, & in materia naturali. 224.b.225.b
Deus factus eſt homo, eſt vera propoſitio. 232.a ibidem.b
Deus non dicitur prædeſtinatus, ſicut dicitur mortuus & ſepultus. 307.b
Diuinitas non eſt nata de virgine per generationem temporalem. 416.b
Deus quod ſemel aſſumpſit, nunquam dimiſit. 605.b
Dextrum & ſiniſtrum quid ſint in Deo. 686.a

¶Diabolus.

Diabolus quid ſignificat. 473.b
Diabolum tentare quid ſit. 473.b
Diabolus per lapſum humani generis triplicem acquiſiuit poteſtatem ſuper hominem. 576.b
Diabolus quomodo ſit malorum caput. 153.a
Dignitas regalis & ſacerdotalis iure diuino non ſunt diuiſæ. 285.a.b
Diſcipuli Chriſti Philoſophis præferuntur in veritatibus perſuadendis. *in introduct.q.3.* 16.b
Diſpoſitio ad iuſtificationem qualis ſit neceſſaria. 596.a
Diſtinctio rationis nonnũquam falſificat propoſitionem. 37.a.73.a
Doctrina Chriſti omnibus ſapientior. *in introduct. q.3.* 17.b
Doctrina Chriſti non habet euidentiam in his quæ potiſſimum docet. 482.b
Doctrina Chriſti eſt ex diuina reuelatione. 483.a
Doctrina Chriſti ſumma ſanctitate conſtat. 485.b

¶Dolor.

Dolor ſenſibilis eſt in appetitu ſenſitiuo. 217.b
Dolor requirit veram corporis læſionem, & non ſolum imaginariam. 218.a
Dolor & triſtitia diſtinguuntur. 239.a
Dolor ſenſibilis fuit in Chriſto. 227.a.& b

Dolor

Dolor Chriſti in paſſione quomodo fuit omnium maximus. 521.b
Dolor paſſionis Chriſti fuit ſufficientiſſimus, vt ſatisfaceret pro omnibus peccatis. 523.b
Dolor inferni intenſior eſt dolore paſſionis Chriſti. 524.b
Dona Spiritus ſancti excellẽtiſſime fuerunt in Chriſto. 120.b
Dona Spiritus ſancti quare ponũtur in hoĩb. 120.b
Donum timoris fuit in Chriſto. 221.b
Duliæ & latriæ diſcrimen. 317.b

E

EA quæ conueniunt filio hominis poſſunt prædicari de filio Dei, & econuerſo. 227.b
Eccleſia qua ratione dicitur eſſe ſancta. 144.b
Eccleſiæ incrementum. 484.a
Eclypſis tempore paſſionis Chriſti fuit miraculoſa. 495.b.533.b
Effectus vnus quomodo non dependet à pluribus cauſis totalibus. 77.a
Effectus formalis duplex eſt. 114.a
Entia abſoluta aliter ſpecificantur, quàm reſpectiua. 52.a
Ens rationis aliquando dicitur eſſe ſecluſa operatione intellectus. 426.a
Ens rationis quid ſit. ibid.
Ens rationis in quadruplici differentia. ibid.b
Eraſmus perperã interpretatur ſcripturas de Chriſti diuinitate, in introduct.q.3. 27.b
Error eſt blaſphemus, aſſerere in Chriſto fuiſſe lepram, ſpaſmum, animæ deliquium. 207.a
Eſſe ſupernaturale non ſemper ſequitur operatio ſupernaturalis. 81.b
Eſſe quomodo ſit effectus ſolius Dei. 198.a
Eſſe in triplici differentia. 244.a
Euangeliſtæ nuſquam memoria lapſi ſunt. 432.a
Eutichetis error circa incarnationem. 31.a.& ſeq.
Euchariſtiæ ſacramẽtum habet rationem ſacrificij. 561.b.& ſeq.
Euidentia in atteſtante aliquo modo non excludit fidem. 119.a.165.a.485.a
Euidentia in rebus ipſis, & euidentia in atteſtante diſtinguuntur. 485.a.b
Ex duobus entibus in actu, quomodo non poſſit fieri vnum per ſe. 32.a
Exemplũ quo explicatur vnio verbi incarnati. 49.a
Exiſtentia eſt ratio conſtitutiua ſuppoſiti. 88.b
Exiſtentia nõ eſt propria paſſio naturæ creatæ. 88.b
Exiſtentia reductiuè eſt in prædicamento ſubſtantiæ. 88.b

F

FAcienti qđ in ſe eſt ex viribus naturæ ſolũ, non applicãtur merita Chriſti, vt proſint. 586.a

¶Fides.

Fides non fuit in Chriſto. 118.a
Fides in patria non manet, neq; quantum ad actum, neque quantum ad habitum. 118.b
Fides quæ eſt gratia gratis data fuit ĩ Chriſto. 123.b
Fides diuina eſt neceſſaria, vt merita Chriſti nobis applicentur. 856.b.588.b
Fides ſola ſine operibus non ſufficit ad iuſtificationem. 592.a
Fides ſpecialis quam inuenerunt Lutherani, non habet fundamentum in ſacris literis. 592.b
Fidei quomodo attribuatur iuſtificatio. 594.b.595. b.597.b

¶Filius Dei.

Filius Dei aſſumpſit naturam in athomo. 37.b.45. b.117.a
Filio Dei conuenientior fuit incarnatio quam alijs perſonis. 81.a
Filius Dei non aſſumpſit perſonam. 86.b
Filius Dei non aſſumpſit hominem. 91.b
Filius Dei aſſumpſit verum corpus. 96.a
Filius Dei conuenienter aſſumpſit corpus terrenum. 97.a.b
Filius Dei aſſumpſit animam. 100.b
Filius Dei aſſumpſit intellectum. 102.a
Filius Dei aſſumpſit carnem mediante anima ſecundum ordinẽ dignitatis, & cauſalitatis. 103.a.b
Filius Dei aſſumpſit animã mediante ſpiritu. 104.a 112.b
Filius Dei humanos defectus aſſumere debuit. 202. a.b
Filius Dei eſt prædeſtinatus, vt ſit homo, eſt vera propoſitio. 306.b
Filiatio qua Chriſtus refertur ad matrem, eſt relatio rationis. 425.b
Filius Dei in triduo non poterat dici caro vel anima. 605.a
Filius adoptiuus non eſt proprie filius Dei. 296.a
Finis & humanæ vitæ fœlicitas in quo ſita ſit, in introduct.q.3. 17.a.& ſeq.

¶Fomes.

Fomes peccati quid ſit. 212.a.351.b
Fomes peccati non fuit in Chriſto. 212.a
Fomes ſupra appetitũ ſenſitiuũ duo cõnotat. 351.b
Fomes quo fuerit ſublatus beatæ Virgini. 351.b
Fomes ſolum auferetur per gratiam. 352.b
Fœminæ in viſionibus plerumque falluntur. 322.a
Forma corporeitatis non eſt ponẽda in materia. 69.b
In formatione corporis tria concurrunt. 107.b
Fratres Chriſti qui dicantur. 370.a
Fratres in ſacris literis quatuor modis dicuntur. 370.a
Fructus paſſionis & meritorum Chriſti quomodo nobis proſint. 584.a.& ſeq.
Fructus paſſionis Chriſti quare tam paucis hominibus communicetur. 599.b
Fundamentum relationis duplex. 61.b
Futura contingentia certo cognoſcuntur per ſcientiam infuſam Chriſto. 174.a.b
Futura contingentia à Chriſto in ſuis cauſis cognoſcuntur. 174.a.b

G

GAbriel quid ſignificat. 380.
Gaudium ex duobus oritur. 429.

Gaudium

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index rerum.

Gaudium summum fuit in passione Christi simul cum summa tristitia. 470.b.513.b.529.b
Gaudium fruitionis non contrariatur directe dolori passionis. 513.b
Genealogia Christi ex D. Matthæo, & ex D. Luca explicatur. 387.a.b
Generatio æterna filij Dei quibus nominibus in scriptura declaretur in introduct.q.3. 32.b
Gentium vocatio prædicitur.in int.q.3.32.b.& seq.
Gog, & Magog quid sint. in intr.q.3.25.a.155.a
Grammaticorum audacia describitur in introductione.q.1. 4.a.b

¶Gratia.

Gratia est aliquid creatum inhærens animæ hominis grati. 113.b
Gratiam esse habitum non est de fide. 114.a
Gratia habitualis de potentia Dei absoluta non est ad meritum necessaria. 115.a
Gratia non creatur. 140.a.189.b
Gratia prima est ex meritis Christi. 270.a
Gratia collata Adæ ante peccatum,non fuit ex meritis Christi. 23.b.312.a
Gratia miraculorum non est qualitas inhærens, neque in anima Christi,neq; in alijs sanctis.192.a

¶Gratia Christi.

Gratia Christi triplex. 113.b
Gratia siue vnionis, siue habitualis quo est Christo naturalis. 64.a
Gratia vnionis excellentior est, quàm communicatio Corporis Christi in Eucharistia. 85.a
Gratia siue vnionis, siue habitualis non potest esse medium in assumptione humanæ naturæ. 110.b
Gratia habitualis fuit in Christo. 113.a.b
Gratia habitualis non fuit necessaria in Christo ad merendum. 115.a
Gratiæ gratis datæ fuerunt in Christo. 123.b
Gratiæ plenitudo fuit in Christo. 129.a.b.130.a.b
Gratia vnionis in Christo est infinita. 129.b
Gratia habitualis Christi licèt in genere gratiæ sit infinita, tamen in ratione entis est finita.129.b 133.a.b
Gratia Christi & nostra licèt secundum essentiam sint eiusdem speciei, differunt tamen ex modo essendi, & ex parte subiecti. 131.a.b
Gratia Christi in ordine ad subiectum finita est in genere gratiæ. 133.b.& seq.
Gratia Christi in ordine ad beatitudinem finita est. 134.a
Gratia Christi in ordine ad vnionem hypostaticam est infinita. 134.a
Gratia Christi vt est principium gratificandi homines est infinita in genere gratiæ. 134.a
Gratia Christi est summa de lege ordinaria. 134.b
Gratia vnionis est solum prior natura quàm gratia habitualis. 136.a.411.b
Gratia vnionis non est facta mediante gratia habituali. 136.b
Gratia Christi eadem erat secundum rem,& quatenus caput Ecclesiæ, & quatenus erat singularis persona licèt diuersa secundum rationem. 115.a.b
Gratia Christi habitualis fuit per dispositionem liberi arbitrij. 411.b.& seq.

H

*H*Ebdomada in sacris literis dupliciter accipitur.in introductione.q.3. 21.a.434.b
Hebdomadarum Danielis computatio. 435.a
Hæreticorum & Grammaticorum scientia qualis.in introductione. q.1. 3.a
Hæreticorum sectæ circa mysterium incarnationis referuntur. in introductione.q.2. 11.a
Hic Deus,& hæc persona diuina,in diuinis non æquipollent. 36.a
Hic Deus formaliter subsistit deitate, persona vero proprietate personali. 69.b
Hic Deus potest immediate assumere naturam humanam. 72.b

¶Homo, & humanitas.

Homo dicitur minor mundus. 4.b
Homo purus quis dicatur in materia satisfactionis. 11.b
Homo cum iustificatur nullo modo meretur remissionem peccatorum. 13.a
Homo quomodo dicitur hominem generare. 610.b
Homo est Deus,est vera propositio. 226.b
Homo factus est Deus, est falsa propositio. 232.a
Homo est prædestinatus vt sit Deus, est vera propositio. 306.b
Homo non est assumptus à filio Dei. 91.b.& sequentibus.
Si homo non peccasset, Deus non incarnaretur. 21.b
Humana natura est magis assumptibilis,quàm quælibet alia natura. 82.b.& seq.84.b
Humana natura Christi non est nata de Virgine Maria. 419.b
Humana natura ex vnione ad verbum quid fuerit consecuta. 111.a.b
Humana natura vnita est verbo Dei substantialiter. 47.b
Humanitas aduenit filio Dei quodammodo accidentaliter. 48.b
Humanitas verbo vnita quare assimilatur vestimento. 49.a
Humanitas Christi,& eius operationes aliter comparantur ad verbum,aliter ad Patrem,& Spiritum sanctum. 49.b
Humanitas Christi quomodo inclinatur ad propriam personalitatem. 90.a
Humanitas quomodo sit assumpta à verbo mediantibus partibus. 108.b.& seq.
Humanitas non est assumpta à verbo mediante gratia, siue vnionis, siue habituali. 110.b.& sequen.
Humanitas Christi concurrit instrumentaliter ad facienda miracula. 190.b.& seq.

Huma-

Index rerum.

Humanitas Christi cõcurrit,vt causa secunda principalis ad nostram iustificationem. 190.b.193.a 194.a.197.a.197.b
Humanitas Christi quem contactum habeat circa homines iustificandos. 194.b.& seq.
Si humanitas Christi peccaret,actus peccati tribueretur supposito diuino. 210.a
Humanitas Christi,vt vnita verbo,est adoranda cultu latriæ. 318.b
Humanitas Christi non est ratio adorandi adoratione latriæ. 319.a
Honor aliquis internus est soli Deo exhibendus. 317.b
Hostia quid sit. 286.a
Humores omnes permanent in Corpore Christi glorioso. 650.b.& seq.
Hypostasis, persona, & suppositum in rationali natura idem sunt. 39.a
Hypostasis est nomen æquiuocum. 39.a

I

*I*Acobus Alphæi quare dicitur frater Domini. 370.a
Idolorum destructio.in introduct.q.3. 14.b
Ieremias,& Ioannes Baptista fuerunt in vtero sanctificati. 360.b
Ignorantia multiplex. 213.b
Ignorantia positiua non fuit in Christo. 213.b

¶Imaginum cultus.

Imaginum cultus pius,& Catholicus est. 321.b
Imagines fuerunt in veteri Testamento. 322.a
Imaginum vilitas. 322.b.& seq.
Imaginum adoratio tripliciter considerari potest. 322.b
Imaginum, & idolorum cultus longe differunt. 323.a
Imago dupliciter consideratur. 330.b
Imago verè & proprie est adoranda ea adoratione, qua res,cuius est imago. 329.b
In imagine quid adoratur. 330.b
Imago vna vnius sancti potest magis cæli,quam altera imago eiusdem. 323.b
Imagines phantasticæ quæ in visione apparent,quomodo adorandæ. 324.a.b
Imagines Trinitatis,& Angelorum colere, non est superstitio. 323.b.324.a
Imaginibus non est offerendum sacrificium. 331.b

¶Incarnatio.

Incarnationis nomen est proprium, & elegans ad explicandum mysterium vnionis humanæ cum diuina natura. in introduct.q.1. 4.b
Incarnari plus significat quàm exprimit. 5.b.ibidem.
Incarnationis cognitio necessaria.in introductione. q.1. 2.b
Incarnationis mysterium est possibile. in introductione.q.2. 6.a
Incarnationis possibilitas ratione naturali non potest demonstrari. in introduct.q.1. 7.a
Incarnationis impossibilitas non demonstratur euidenter. 7.b.ibidem
Per incarnationem verbi omnium creaturarum gradus eleuantur. 4.b
Incarnatio quomodo fuerit necessaria. 7.a.b
Incarnationis opus fuit excellentius ad reparadum genus humanum. 8.a
Incarnationis vtilitates referuntur. 8.b
Incarnationis conuenientia ratione D. Tho.probabiliter ostenditur. 3.b
Incarnationis opus nõ debuit differri vsque in finem mundi. 29.a
Incarnari conuenientius fuit filio, quàm alijs personis. 81.a
Inferorum vocabulo quid significetur. 623.b
Infernus in triplici differentia. 623.b
Infinitas in gratia, & in operationibus Christi non est aliqua entitas absoluta vel relatiua. 134.b
Inserta non coeuinuantur cum arbore præexistenti. 49.a
Instrumentorum causalitas, & ratio explicatur. 191.a
Instrumentum duplicem habet actionem. 257.a
Instrumentum quem contactum requirat circa passum. 571.a
Intellectus perfectior in naturalibus cum æquali lumine gloriæ non videbit Deum perfectius. 171.b
Intellectio increata non potest communicari creaturæ. 157.a
Ille homo, demonstrato Christo,incepit esse,est falsa propositio. 157.a
Ioannes Baptista in vtero habuit rationis vsum accelleratum. 360.b
Ioannes Baptista cognouit Christum in baptismate. 463.a
Ioseph sponsus virginis non exercuit artem ferrariam,sed lignariam. 468.a
Ioseph vir Mariæ non fuit bigamus. 369.b
Iudæi conuincuntur circa diuinitatem Christi.in introduct.q.3. 20.a
Iudæorum argumenta contra diuinitatem Christi. 23.a.ibidem.
Iudæorum principes non cognouerunt Christum esse Deum. 476.b
Iudæi quomodo cognouerint Iesum esse Messiam vel filium Dei. 482.a
Iudæi gratiam Christi ignorauerunt. 585.b
Iudex a priuata persona distinguitur in remittendis iniurijs. 512.a
Iudicare quid sit. 688.b
Iudicium vniuersale futurum est,& quare. 675.b
Iudicium vniuersale in valle Iosaphat futurum est. 696.b
Iudicium vniuersale partim vocaliter partim mentaliter peragendum erit. 699.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iudicio vniuersali peracto sequetur perfectio regni Christi. 701.a
Iudiciaria potestas Christi etiam ad Angelos extendetur. 700.b
Iuramentum Dei quomodo sit accipiendum. 447.b
Iustinianus Imperator asserit Christum assumpsisse corpus impassibile. 204.b
Iustinianus Imperator quare inuisibili plaga interiit. 204
Iustificatio impij fit omnino gratis. 13.b
Iustificare animas absolute competit animæ Christi. 192.b
Iustificationis causæ recensentur. 574.a.596.a
Iustitia, & misericordia maximè ostenditur in mysterio incarnationis. 512.b
Iustitia quomodo sit inter patrem, & filium. 16.b

L

Latriæ & duliæ distinctio. 317.b
Latrones cum Christo Crucifixi fuerunt clauis affixi. 535.b
Legales ceremoniæ quomodo pertinuerint ad Christum. 449.b
Lex purificationis non obligabat Christum. ibid.
Liberalitas maxima ostenditur in opere incarnationis. 4.a
Liberum arbitrium secundum se non est potentia peccandi. 210.b
Liberum arbitrium fuit in Christo. 250.b
Liberum arbitrium quid. 250.b
Libertas aliter in Deo, aliter in nobis reperitur. 250.b
Libertas per Christum ab omni pœna peccati ordine quodam præcedit. 578.a
Lymbus puerorum ad infernum damnatorum reducitur. 623.b.631.b

M

Machabæi an fuerint ex tribu Iuda. 434.a
Machometani Christum mirabilem in multis prædicant in introduct. 12.b
Machometi lex qualis in introduct.q.3. 13.b
Magi qui venerunt ad adorandum Christū fuerunt veri reges. 440.a
Magia non est licita. 442.a
Magica duplex. 443.a
Maius quomodo ad minus ordinetur. 23.b
Mandatum & præceptum dupliciter accipiuntur. 542.a
Manichæi argumenta contra Christi humanitatem dissoluuntur in introduct.q.3. 33.b
Manichæorum error circa veritatem Corporis Christi in introduct.q.3. 26.b
Manifestatio alicuius rei dupliciter cōtingit. 437.a

¶ Maria Virgo.

Maria Virgo fuit in vtero sanctificata. 344.a
Maria Virgo fuit propriè redempta per Christum. 347.b
Mariam Virginem contraxisse peccatum originale verisimilius est. 348.a
Maria Virgo nullum habuit actuale peccatū. 353.b
Maria Virgo nullum habuit inordinatum motum appetitus sensitiui. ibid.
Maria Virgo fuit quodāmodo impeccabilis. 354.a
Maria Virgo nunquam fuit passa spasmum vel animæ deliquium. 356.b
Maria Virgo rectè dicitur gratia plena. 358.a
Maria Virgo excessit in gratia supremum Angelū etiam in prima sanctificatione. 358.b
Mariæ Virgini quomodo data fuerit gratia in secunda sanctificatione. 359.a
Maria Virgo crescebat in meritis, & gratia. 359.a
Maria Virgo habuit gratias gratis datas. 359.a
Maria Virgo si ante Christi passionem mortua fuisset, non statim ascendisset in cœlum. 181.b
Maria Virgo vouit virginitatem. 371.b
Maria Virgo quomodo fuit desponsata, vt partus eius diabolo celaretur. 375.b
Maria Virgo non meruit de condigno vt esset mater Dei, sed de congruo. 61.b.62.b
Maria Virgo non concurrit actiuè ad generationem filij. 404.a
Maria Virgo dicitur mater naturalis, & supernaturalis Dei. 410.a
Maria Virgo quandam habet infinitatem ex coniunctione ad filium. 422.a
Maria Virgo est verè mater Dei, sed non cā. 425.b
Maria Virgo peperit filium sine dolore. 429.a
Maria Virgo peperit eadem via, qua aliæ mulieres. 365.a
Maria Virgo in omnibus assimilabatur proprio filio. 429.b
Maria Mater Christi Virgo permānsit in conceptione. 562.b
Mariæ Virgini Christus Dominus primus in resurrectione apparuit. 655.b
Maria Virgo Mater Dei quomodo sit adoranda. 334.a.& seq.
Mariæ Virginis laudes referuntur. 334.b.335.a
Maria Magdalena vna fuit tantum. 656.a
Martyres proprio sanguine fidem Christi testantur, in introduct.q.3 15.a
Martyrum passiones non habent rationem sacrificij. 286.b
Materia non potest esse sine forma. 83.b
Matrimonium verum fuit B. Virginis cum Ioseph. 328.a
Medium dupliciter comparatur ad extrema. 103.a
Melchisedech quis fuerit. 293.a
Meritum, & satisfactio distinguuntur. 61.b
Meritum & præmium possunt esse simul tempore. 61.b
Meritum creaturarum, aliter ad Deum, aliter ad ipsas creaturas ordinatur. 261.b

Meritum Christi.

Meritum Christi quid sit. 261.b.& seq.
Meritum Christi fuit in primo instanti suæ conceptionis. 263.b

Meritum

Meritum & vltimum præmium non possunt esse simul. 265.b
Meritum Christi applicatur nobis per fidem. 270.a
Meritum Christi maius fuit peccato Iudæorum occidentium ipsum. 513.a
Meritorū Christi applicatio quid requirat. 595.a.b
Merita Christi non applicantur efficaciter ad salutem habentibus solam fidem sine operibus. 592.a
Meritis Christi nulla irrogatur iniuria etiam si multi homines condemnentur. 598.a
Meritum Christi quomodo infinitum. 262.b
Meritum non est post mortem. 611.b
Milites crucifigentes Christum, non excusantur a peccato. 549.b

¶ Miracula.

Miraculorum efficacia ostendit incarnationis mysterium. in introd.q.3.12.b
Miraculorum operatio dupliciter conuenit alicui. 192.a
Miracula multa ad sanctorū imagines edita. 322.b
Miracula facta ab Apostolis quomodo dicuntur maiora miraculis Christi. 489.a.b
Miracula sunt facta à Christo in confirmationem suæ diuinitatis, & suæ doctrinæ. 489.b.490.b
Miraculis confirmantur nouæ leges datæ a Deo, & nouus religionis modus. 490.a
Miracula vera non possunt fieri, nisi diuina virtute. 490.b
Miracula Christi qualiter ostenduntur esse vera miracula. 491.a
Miracula quorundam ficta referuntur. 491.b. & seq.
Miracula quare nunc temporis cum tanta frequentia non fiant. 493.a.b
Miracula à Christo facta recensentur. 496.b
Misericordia & iustitia conueniunt in incarnatione verbi. 9.a.512.b
Misericordia non ita luceret in electis si omnes homines saluarentur. 9.b
Mysteria nostræ fidei quomodo sint supra rationem. in introduct.q.2. 8.a
Mons quid significet in sacra scriptura. in introduct. q.3. 23.b
Morbi non fuerunt in Christo. 206.b.& seq.

¶ Mors Christi.

Mors Christi fuit conueniens. 601.a.b
In morte Christi caro mansit vnita diuinitati. 602.b
Mors Christi quomodo sit operata nostram salutem. 611.b
Mors Christi, & eius passio, merito cum lachrymis & luctu celebratur ab Ecclesia. 525.a
Mors Christi fuit naturalis. 539.a
Mors Christi fuit violenta, & quodammodo miraculosa. 539.a
Mortuorum corpora quare cum aromatibus sepelie bantur apud Iudæos. 615.a
Motus naturalis proprie quid sit. 410.a
Motus instrumenti duplex, simplex, & artificiosus 450.a
Motus inordinatus appetitus sensitiui non fuit in Christo. 212.a
Motus indeliberatus appetitus sensitiui non fuit in Christo. 248.b
Motus aliqui naturales necessariò ponendi sunt in Christo. 249.b
Mulieres in statu innocentiæ nec parerent, nec conciperent sine corruptione integritatis. 563.b
Mulieres in noua lege non tenentur lege purificationis. 459.b

N

¶ Natiuitas Christi.

Natiuitas Christi mirabilis. in introduct.q.3. 21.a
Natiuitas Christi congruenter manifestata. 436.a
Natiuitas Christi ex syderum constellatione deprehendi non potuit. 429.b.& seq.

¶ Natura.

Natura humana est quæ mutatur & perficitur in mysterio incarnationis. in introd.q.2. 9.a
Natura creata non potest in diuinam naturam transubstantiari. 32.b
Naturam cōpositam ex materia & forma esse communicabilem pluribus indiuiduis, quomodo intelligitur. 33.a
Natura & suppositum in rebus creatis necessario distinguuntur. 35.b
Natura diuina est incarnata, est vera propositio. 70.b
Natura humana est magis assumptibilis quàm quælibet alia natura. 83.a
Natura quomodo a supposito distinguatur. 87.b
In natura singulari duo sunt consideranda. 89.a
Natura & essentia comparantur ad personalitatem sicut causa & effectus. 90.b
Natura & forma communis non possunt esse ad aliquam personam determinata. 63.b
Natura humana non debuit in omnibus indiuiduis assumi. 94.a
Natura humana Christi conuenienter assumpta fuit ex stirpe Adæ. 95.a
Natura non dicitur proprie prædestinata. 306.a
Naturale dupliciter dicitur. 64.a
Necessarium multipliciter dicitur. 512.a
Nestorius duplicem personam ponebat in Christo. 34.b
Nestorij errorem suscitauit Petrus Episcopus Antiochiæ. 35.a
Nicodemus quomodo in sepultura Christi adduxerit myrrhæ, & aloes quasi libras centum. 615.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

Notitia futurorum, & singularium, fuit clara, & distincta in Christo. 174.a
Notitia futurorum per scientiam infusam non est intuitiua. ibid.
Nouis adinuentis rebus, noua adinuenienda sunt nomina. in introduct.q.2.5.a
Nubes quæ adfuit in ascensione Christi, qualiter sit intelligenda. 676.a
Nubes quæ apparebunt in die iudicij erunt miraculosæ. 688.a.b

O

Occasionatum dupliciter dicitur. 24.a
Offensa contra Deũ qualiter sit infinita. 12.a
Omnipotentia quid sit. 187.b
Operatio in Christo duplex. 256.b
Operationes Christi dicuntur Dei viriles. 257.b
Opera legis quomodo non iustificent. 586.a
Opera extra gratiam non sunt satisfactoria, neque aliquo modo meritoria. 11.b
Opera legis quomodo dicuntur non iustificare. 10.b
Opera Christi ostendunt illum esse Deum. in introduct.q.3. 28.b
Operari sequitur formam non esse immediatè. 245.a
Ordo triplex obseruandus in rebus à Deo ordinatis. 22.a
Ordo diuinæ cognitionis in nostra prædestinatione. ibidem.
Oratio conuenit Christo quatenus homo. 276.b
Orationis Christi, & nostræ differentia. 277.a
Oratio non potest esse actus sensualitatis elicitus. 279.b
Oratio Christi duplex. 282.b
Oratio Christi absoluta semper fuit exaudita. 282.a
Oratio Christi quibus fuerit applicata. 555.a
Origenes asseruit, Christum venisse ad reparandos angelos. 25.b
Origenis error circa productionem animarũ. 106.a

P

Papa est re vera caput ecclesiæ. 152.a
Partes humanæ naturæ quare dicantur prius assumptæ a verbo quàm totum. 104.b

¶Passio.

Passio Christi erat contra motum voluntatis naturalem, sed non erat contra voluntatem deliberatam. 104.a
Passio & propassio distinguuntur. 204.b.519.b
Passiones appetitus sensitiui fuerunt in Christo. 315.b
Passiones animæ in Christo semper sequebantur iudicium rationis. 216.a
Passio Christi non fuit simpliciter necessaria ad reparationem hominum. 511.a
Passio Christi fuit conuenientissimus reparationis modus. 511.a.b
Passio Christi commendatur. 511.a.b
Passio Christi quomodo dicatur necessaria ad salutem generis humani. 512.a
In passione Christi fuit summum gaudium cum summa tristitia licèt secundum diuersas partes. 513.b
Passionem omnem secũdum genus, passus est Christus. 518.a
Passiones Christi, & nostræ tripliciter differunt. 519.a
Passio Christi fuit maximè meritoria. 552.a
Passio Christi quid nobis meruit quod alijs operibus promeritum non erat. 553.b
Passio Christi operata est nostram salutem per modum redemptionis. 564.a.b
Passio Christi quibus prosit. 565.a
Passio Christi redemit hominem à seruitute peccati, & à tyrannide diaboli. 565.b.566.a
Passio Christi operata est nostram salutem per modum efficientiæ. 569.a
Per passionem Christi à peccato liberati sumus. 572.b.& seq.
Passio Christi liberauit nos a potestate diaboli. 575.b
Passio Christi quomodo nos à reatu pœnæ liberauerit. 578.b
Passio Christi aperuit nobis ianuam regni cælorum. 581.a

¶Pater.

Patres veteris legis meruerunt de congruo incarnationem. 63.a
Patres veteris legis habentes charitatem fuerunt verè & propriè filij Dei adoptiui. 284.a
Patres veteris testamenti fuerunt simul verè & typice filij Dei adoptiui. 293.a.b
Pater eadem paternitate refertur ad plures filios. 427.a
Patres in lymbo existentes pœnam aliquam patiebantur. 628.a
Paupertas vsque ad mendacitatem non est condemnanda. 470.b
Pax tempore Christi allata qualis sit. in introd. q.3. 24.a

¶Peccatum.

Peccatum quare non potest assumi à Deo, in vnitatem personæ. in introduct.q.2.10.a
Peccatum mortale quare dicatur Deum destruere. 17.a
Peccatum originale quare dicitur peccata in sacris literis. 25.b
Peccati originalis, & actualis comparatio. 26.a
Peccatũ nullo modo potuit esse in Christo. 209.a.b
In peccato originali duo sunt consideranda. 347.a.b
Peccatum originale fuit in beata Virgine. 348.b
Peccare repugnat Deo etiam in aliena natura, mori vero minime. 513.b
Peccatum Adæ, & Iudæorum occidentium Christum conferuntur quantum ad granitatem. 548.b

Peccatum

Peccatum Iudeorum morte Christi deleri potuit. 549.a
Peccatum Iudæ fuit grauius peccato Iudæorum. 549.a
Peccati primi parentis effectus. 550.a
Peccatum per quid formaliter, per quid vero efficienter deleatur. 573.b
Peccator dum iustificatur nullo modo meretur remissionem peccatorum. 13.a
Peccator non meretur pœnam infinitam intensiue. 17.a
Peccatores habentes veram & catholicam fidem, sunt Christi & Ecclesiæ membra. 143.b
Peccatores sine charitate non sunt membra viua Christi. 144.a
Pedes Christi duobus clauis affixi sunt in Cruce. 536.a
Pœnitentia quomodo sit actus iustitiæ vindicatiuæ. 14.a.b
Pœnitentia præcedentium delictorum requiritur ad iustificationem. 592.a

¶ Persona.

Persona verbi post incarnationem non est magis diligibilis, quàm persona Patris, aut Spiritus sancti. in introd.q.28.b
Persona, hypostasis, & suppositum sunt idem in rationali natura. 39.a
Persona addit super naturam singularem. 39.b
Persona Christi est composita ex humanitate & diuinitate. 41.b
Persona Dei non est composita. 42.b
Persona Christi potest considerari secundum se, & secundum rationem personæ. 42.b
Personalitas debita naturæ humanæ, est terminus à quo assumptionis diuinæ. 55.b
Personæ proprissime conuenit assumptio. 65.a. 67.a
Persona creata non potest subsistere in duabus naturis. 65.b
Persona terminat immediate vnionem. 69.b
Personalitas verbi diuini est infinita in terminando. 67.b
Plures personæ possunt eandem numero naturam humanam assumere. 76.b.& seq.
Si plures personæ assumerent eandem numero humanitatẽ, essent plures homines simpliciter, & vnus secundum quid. 78.a
Persona diuina potest plures naturas humanas assumere. 79.b
Persona in tali casu esset vnus homo simpliciter & vnus secundum quid. 79.a
Personalitas comparatur ad naturam & essentiam sicut causa & effectus. 90.b
Personalitas & propria passio distinguuntur. 90.b
Philosophia quam Diuus Paulus reiecit quæ sit. in introd.q.1. 4.a
Philosophorum cognitio, scientia Christi perficitur. in introduct.q.3. 18.b

Pilatus grauissime peccauit in morte Christi. 545.a
Possibilitas incarnationis ex eius conuenientia ostenditur in introduct.q.2. 11.a
Possibile, & conueniens in ordine ad diuinam potentiam conuertuntur. in introductione. ibidem.
Possidere aliquid in communi nihil minuit de perfectione paupertatis Euangelicæ. 470.b. & sequentibus.
Potentia naturalis, & obedientialis mediam habent congruentiam. 85.a
Potentia peccandi quid sit. 210.b
Præceptum moriendi Christo impositum, quomodo intelligendum. 450.b
Præceptum, & mandatum dupliciter accipiuntur. 542.a
Prædicationis efficacia. in introductione. q.3. 13.b

¶ Prædestinatio.

Prædestinatio Christi supponit præscientiam peccati. 22.a.309.a.b
Prædestinati existentes in peccato mortali non sunt filij Dei adoptiui. 300.b
Prædestinatio Christi quomodo intelligatur. 306.a a.& seq.
Prædestinare quid proprie significat. 305.b
Prædestinatio Christi est omnium singularissima. 306.a
Prædestinatio Christi non est eiusdem rationis cum nostra. 308.a
Prædestinatio Christi est exemplar nostræ prædestinationis. 311.a
Prædestinatio Christi quomodo sit causa efficiès meritoria nostræ prædestinationis. 313. b. & sequentibus.
Præscitus in tempore quo est in gratia, magis diligitur à Deo, quàm prædestinatus in peccato mortali. 301.b
Præscitus in gratia constitutus, est vere filius Dei adoptiuus. 300.a
Progressus victoriæ Christi qualis. in intr. q.3. 12.a
Prophetia fuit in Christo. 124.b
Propheta in sacris literis varias habet significationes. 125.a.b.& seq.
Prophetia non habet intrinsecam obscuritatem. 126.a
Pulchritudo corporea quid requirat. 207.a
Pulchritudo corporea fuit in Christo. 207.b
Purus homo quis dicatur in satisfactione pro culpa. 10.b
Pura creatura ex viribus suis non potest perfectè vel imperfectè Deo satisfacere pro peccato suo vel alieno. 11.a
Purus homo etiam in gratia nõ potest perfectè Deo satisfacere pro peccato suo vel alieno. 11.a
Purus homo in gratia Dei existens de potentia Dei absoluta potuit mereri de condigno incarnationem filij Dei. 62.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

Purus homo de potentia absoluta potuit pro toto genere humano satisfacere. 16.a

Q

Quantitas materiæ cui anima rationalis infunditur non consistit in indiuisibili. 409.b
Quicquid Deus potest facere cum causa secunda potest facere se solo, quomodo intelligatur. 12.b
Quicquid prædicatur de prædicato, prædicatur de subiecto, quomodo intelligatur. 226.a
Quomodo Christus factus sit peccatum pro nobis. 18.b
Quod est in potentia, reducitur in actum per id, quod est in actu. 159.a
Quod semel assumpsit, nunquam dimisit, quomodo intelligitur. 99.a.605.b

R

Rabinorum dogmata circa Carnem Christi, & Beatæ Virginis Mariæ. 395.b
Ratio naturalis non attingit euidenter incarnationis possibilitatem, aut impossibilitatem. 6.b.& 7.a. *q.2. in introduct.*
Ratio Diui Thomæ ad ostendendam incarnationis conuenientiam est profundissima. 4.a
Rationibus probabilibus potest mysterium incarnationis ostendi supposita fide. 8.b *in introd.q.2.*
Redimere quid sit. 565.a
Regulæ scripturæ quòd ea, quæ dicuntur de capite verificantur de membris, & econtra. 18.b.& *sequentibus.*
Regulæ ad examinandas locutiones in mysterio incarnationis. 229.a
Regulæ ad cognoscendum spiritũ malignum. 324.b
Regulæ ad dijudicandas veras, & falsas apparitiones. 325.b
Regulæ ad cognoscẽdum veras reuelationes. 327.a
Relationis fundamentum duplex. 51.b
Relatio diuina importat perfectionem. 70.a
Relatio non est principium agendi. 67.a
Relationes non multiplicantur ex terminis sed ex causis, & ex fundamentis. 427.a
Relatiua denominatio potest aduenire alicui sine sui mutatione. 233.a
Reliquiæ sanctorum dignè venerantur in Ecclesia. 336.a.& b
Remissio peccatorum, & iustificatio impij fiunt omnino gratis. 13.b
Reprobationis non datur causa, etiam si Christus sit primus prædestinatus. 23.a

¶Resurrectio.

Resurrectionis mysterium difficile est intellectu. 534.b
Resurrectionis verbum ab omnibus in principio contradictum est. 634.b
Resurrectionis possibilitas non potest rationibus eui dentibus demonstrari bene tamen probabilibus. 635.b.636.b
Resurrectio Christi probatur. 635.a.638.a.b
Resurrectio Christi fuit tertia die. 640.a
Resurrectio Christi fuit Dominica die illucescente iam sole. 640.b
Resurrectio Christi mulieribus primo manifestata est. 655.b
Resurgentes cum Christo an rursus obdormierint. 642.a.b
Romana Ecclesia est totius Ecclesiæ caput. 432.b
Romani Imperij ad Christum conuersio. 14.b *in introductione.q.3.*

S

¶Sacerdos.

Sacerdos quid sit. 223.b
Sacerdotum munera, & officia. ibid.
Sacerdos cum celebrat, Christum ipsum offert in sacrificium. 288.b

¶Sacerdotium.

Sacerdotium Christi habuit plenariam vim ad expianda peccata. 288.a
Sacerdotij Christi effectus, quomodo ad alios pertinuit non ad seipsum. 290.a
Sacerdotium Christi qua ratione dicatur æternum. 291.a
Sacerdotium Christi fuit secundum ordinem Melchisedech. 291.a.292.b

¶Sacrificium.

Sacrificium quid sit. 286.a.558.a.b
Sacrificium non est imaginibus offerendum. 331.b
Sacrificium & oblatio non sunt idem. 558.b
Sacrificium soli Deo offerendum est. ibid.b
Sacrificia cur ab hominibus exigantur. 559.a
Sacrificiorum origo. ibid.
Sacrificium Christi veteribus sacrificijs designabatur. 559.b.& seq.
Sacrificia veteris legis in triplici differentia. ibid.b
Sacrificare homines iure humano, & diuino est prohibitum. 288.a
Salus nostra in applicatione meritorum Christi consistit. 583.b
Samson typus, & figura fuit Christi. 640.b

¶Sancti.

Sancti sunt intercessores pro nobis ad Deum. 33.b.& seq.
Sanctorum intercessio multis differt ab intercessione Christi pro nobis. 338 b.& seq.
Sanctorum cultus qualis sit. 339.b
Sancti in cælis cognoscunt hominum in terra viuentium desideria. 340.b
Sanctitas mandatorũ Christi in introduct. q.3. 19.b

¶Sanguis.

Sanguis in Christo fuit vnitus verbo hypostatice. 98.a.650.a.& seq.

Sanguis

Sanguis vnitus diuinitati non est Deus. 98.b
Sanguis licèt fuerit vnitus hypostaticè non tamen est totus reassumptus in resurrectione, & quomodo. 650.b
Sanguis est pars humanæ naturæ, & quomodo. 98.b.99.a.650.a
Sanguis continuatur cum alijs partibus corporis. ibidem.b
Sanguis Christi varijs nominibus appellatur. 552.a.b

S

¶Sapientia.

Sapientia Christi mirabilis. 17.b. 18.a.b *in introd. q.4.*
Sapientia philosophorum si comparetur cum sapientia Christi nihil est. 18.b.ibid.
Sapientiæ diuinæ ordo in electione & reprobatione hominum. 598.b.& seq.

¶Satisfactio.

Satisfactio sufficiens duplex est. 6.a
Satisfactionis natura & essentia. 10.a.11.a
Satisfactio puræ creaturæ neque est perfecta neque imperfecta pro peccato. 10.b
Satisfactio puris hominis etiam in gratia constituti non est perfecta. 13.a
Satisfactio Christi quomodo adæquat culpam commissam. 15.a
Satisfactio Christi & puri hominis differunt specie. 12.b
Satisfactio & meritum distinguuntur. 13.b
Satisfactio pro culpa quomodo intelligatur. 14.a
Satisfactio Christi fuit ex iustitia propria non metaphorica. 18.b
Satisfactio Christi est ex toto rigore iustitiæ. 16.b. 556.a
Satisfactio Christi quomodo infinita. 17.a
Satisfactio Christi fuit sufficiẽs in gratiarum actionem pro vniuersis beneficijs a Deo receptis. 17.a
Satisfactio Christi & aliorum differunt. 17.b
Satisfactio nostra ex duobus habet efficaciam. 18.a
Satisfactio nostra quomodo habeat efficaciam ex satisfactione Christi. 18.a.b
Satisfactionis multiplex ratio. 556.a.b
Sceptrum de Iuda quomodo non fuerit ablatum tẽpore Machabæorum. 20.b. *in introductione. q.3.*
Schismatici qua ratione dici possunt membra Christi & Ecclesiæ. 145.b

¶Scientia.

Scientia vera quid sit. 3.a.q.1 *in introd.*
Scientia acquisita fuit in Christo. 162.b.& *sequentibus.*
Scientia infusa & acquisita in Christo non fuerunt eiusdem speciei. 163.a
Scientia beata animæ Christi est finita in ratione qualitatis & in genere scientiæ. 170.a.b
Scientia infusa animæ Christi potuit esse maior. 173.b
Scientia infusa Christi quomodo attingat mysterium trinitatis. 174.b.& seq.
Scientia infusa, per se non dependet à phantasmatibus. 176.a
Scientia infusa Christi licèt secundum se non fuerit collatiua, vsus tamen illius poterat esse cum discursu. 177.a
Scientia infusa Christi quomodo fuerit maior & certior angelorum scientia. 177.b
Scientia infusa Christi habet rationem habitus. 178.b.& seq.
Scientia infusa Christi quomodo intelligatur distincta per diuersos habitus. 179.a
Scientia acquisita respectu rerum, quas nunquam expertus est quomodo fuit in Christo. 181.a.& *sequentibus.*
Scientia acquisita Christi quomodo habuerit profectum. 182.b
Scientia creata fuit in anima Christi. 157.a
Scientia increata non potest communicari creaturæ. 157.a
Scientia beata fuit in anima Christi ab instanti suæ conceptionis. 158.a.b
Scientia infusa fuit in Christo. 160. a.& *sequentibus.*
Scientia infusa & acquisita distinguuntur. 16.b. & seq.
Sedere quomodo conueniat Christo in cælis. 686.a
Sensualitas varia significat. 248.a
Serpens æneus quare ab Ezechia confractus. 323.a

¶Sepultura.

Sepultura Christi & eius modus explicatur. 614.& seq.
Sepulturæ curam aliqui ex philosophis contempsere. 615.b
Sepulchrorum cultus Christianis qualiter sit exhibendus. 615.a.b
Signa quibus poterunt discerni veræ & falsæ apparitiones. 325.b
Silo quid significat in scripturis. 20. b. *quæst.* 3. *in introduct.*
Similitudo Athanasii de vnione animæ & corporis quomodo sit intelligenda. 33.a
Similitudo est causa delectationis. 429.b
Singularium cognitio pertinet ad perfectionem intellectus practici. 173.b.& seq.
Sol non est viuentium causa, sed solum causæ instrumentum. 191.a
Solus pater est Deus, non est ex vi sermonis vera propositio. 33.a. *in introduct.q.3.*
Spasmus vel animæ deliquium nunquam fuit in beata Virgine. 396.a
Species infusa vna & eadem repræsentat omnia singularia eiusdem speciei. 173.b

¶Spiritus

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Spiritus Sanctus.

Spiritus sanctus quomodo sit causa, quod iste homo sit filius Dei naturalis. 400.a
Spiritus sanctus non dicitur pater Christi. 402.b
Spiritus sanctus non fuit vnitus columbæ hypostatice. 462.a
Spiritus sanctus est in specie columbæ sicut signatū in signo. 462.b
Subsistentia est intrinseca supposito. 88.b
Subsistere magis est esse personale quam essentiale. 69.b
Sudor Christi sanguineus fuit naturalis. 524.b

¶ Suppositum.

Suppositum creatum non potest vnire sibi alienam naturam hypostatice etiam de potentia Dei absoluta. 65.b
Supposita creati & increati discrimen. 70.a
Suppositum & natura in rebus creatis realiter distinguuntur. 87.b
Suppositum & natura singularis realiter distinguuntur. 88.a
Suppositum addit supra naturam positiuum aliquid intrinsecum. ibidem.
Suppositum est substantia. 88.b
Suppositum quomodo sit subiectum generationis. 419.b
Synagogæ subuersio in introd.q.3. 13.a

T

Tentatio quid sit. 473.b
Tentatio duplex. ibid.
Tentatio carnis non semper est cum peccato. 475.a
Tentationes Christi omnes non in imaginaria visione, sed in rei veritate contigerunt. 478.a
Tentationis Christi rectus ordo describitur. 481.a
Terminus resultans ex vnione verbi cum humanitate est Christus. 37.a
Terminus assumptionis est aliquid absolutum. 53.b
Terminus assumptionis est persona verbi inquantum est homo. 54.a
Terminus à quo huius assumptionis est personalitas debita naturæ humanæ. 55.a.67.a
Terminare non est agere. 55.a

¶ Theologia.

Theologiæ munus, & eiusdem in partes distributio. in introd.q.1. 1.a
Theologia est de necessarijs. 2.a.ibid.
Theologia scholastica de quibus disserit.3.a. ibidem.
Theologus verus quis sit. ibid.
Theologorum quorundum curiosa vanitas. 2.b
ibidem.
Theologorum & Grammaticorum differentia.4.a. ibidem.
Theologi munus quod sit. 3.b
Timor fuit in Christo. 121.b.& seq.
Timoris donum quem actum habuit in Christo. 122.a.& b
Timor qui est passio quomodo fuit in Christo.216.b. 219.b
Tormenta quæ Christus patiebatur quomodo erant contra eius voluntatem. 204.a
Transfigurari quid sit. 502.a
In transfiguratione charitas Christi ex deitate, & animæ felicitate deriuata fuit. 502.b
In transfiguratione quomodo apparuerint Moyses & Helias. 504.a.b
Traianus Imperator, vtrum fuerit D.Gregorij precibus ab inferno liberatus. 630.a
Tristitia fuit in Christo. 216.b
Tristitia distinguitur a dolore. 216.b
Tristitia summa fuit simul cum summo gaudio in Christi passione. 528.b.& seq.

V

Valentinus posuit in Christo corpus cœleste.in introduct.q.3. 26.b
Valentini argumenta soluuntur. in introductione. quæst.3. 33.a.b

¶ Verbum diuinum.

Verbum Dei assumpsit naturam in athomo. 33.b 45.b
Verbum comparatur ad naturam humanam in ratione principij efficientis, & in ratione suppositi terminantis. 67.b
Verbum diuinum mãsit vnitum carni in triduo mortis. 603.a
Verbum Dei in triduo non poterat dici caro vel anima. 605.a
Victoria Ecclesiæ describitur. in introductione. q. 3. 13.b
Victoria Christi contra dæmonem describitur. 576.b

¶ Virginitas Mariæ.

Virginitas permansit in Maria in conceptione. 362.b.& seq.
Virginitas Mariæ in partu, quomodo explicatur à sanctis. 366.a
Virginitas Mariæ fuit perpetua. 369.b
Virginitas beatæ Mariæ fuit ex voto. 371.a
Votum virginitatis beatæ Mariæ fuit simplex. 361.b
Votum beatæ virginis ante desponsationem fuit conditionale. 372.b
Votum virginitatis non contrariatur matrimonio. 373.a

Virginitas

Virginitas non erat prohibita in veteri lege. 372.a
Virgines qui fuerunt in veteri testamento. 372.a
Virgo permanens virgo, naturaliter non potest concipere. 363.b.367.b

¶Virtus.

Virtutes in Christo fuerunt in gradu heroico. 116.b
Virtutes quæ fuerunt in Christo non repugnant cũ statu beatifico. 117.a.123.a
Virtutes Christi non fuerunt infinitæ. 117.b
Virtutum diuinarum acceptatio circa incarnationem, & passionem Christi. 543.b
Virtus agentis duplex, principalis, & instrumentalis. 458.b
Visio beatifica producit efficienter claritatem corporis hominis beati. 503.a
Visio beata animæ Christi est perfectissima. 171.b
Visiones imaginum vt plurimum sunt de falsitate suspectæ. 325.a
Viuere viuentibus est esse. 244.b

¶Vnio.

Vnio verbi incarnati non fuit facta in natura. 31.a
Vnio verbi incarnati facta est in persona. 34.b
Vnio verbi incarnati facta est in suppposito vel hypost.asi. 38.b
Vnio potest fieri in hoc Deo immediate. 36.a
Vniri in persona quid sit. 36.b
Vnio animæ & corporis est in Christo. 44.a
Vnio naturæ humanæ cum filio Dei est substantialis. 48.a
Vnio hæc non est dicenda accidentaria. 47.b
Vniri in persona,& vniri secundum personam differunt. 48.b
Vnionis huius exemplum quo vtitur D. Paulus explicatur. 48.b
Vnio animæ,& corporis,qualiter explicat vnionem verbi cum humanitate. 47.a.48.b
Vnio humanæ naturæ cũ verbo diuino,aliquid creatum est. 50.b
Vnio multiplicem habet significationem. 50.b
Vnitas personalis naturæ humanæ cum verbo est aliquid increatum. 51.a
Vnitas personæ cœpit communicari naturæ humanæ non per mutationem Dei, sed ipsius naturæ humanæ. 51.a
Vnitas personalis verbi, quomodo sit fundamẽtum relationis creatæ explicatur. 51.a
Vnitas personalis verbi diuini habet rationem fundamenti, & termini in relatione vnionis. 52.a
*Vnio & assumptio tripliciter differunt.*53.a. 55.b
Vnio humanæ naturæ cum persona diuina quomodo sit maxima. 56.b.& seq.
Vnitas Trinitatis in essentia diuina est maxima vnitas. 57.b
Vnio in persona est maior quàm vnio per visionem beatificam. 58.a
Vnio humanæ,& diuinæ naturæ, quomodo sit facta per gratiam. 58.b
Vnio hypostatica de potentia ordinaria non potest cadere sub merito, bene tamen de potentia absoluta. 62.a
Vnio non est facta immediate in natura & essentia diuina. 69.a
Vna persona diuina potest plures naturas humanas assumere. 79.b
Vnio hypostatica excellentior multò est visione beatifica. 57.a.48.b
Vnio hypostatica maior gratia est,quàm communicatio Corporis Christi in Eucharistia. 85.b
Vnio hypostatica non est facta mediante gratia habituali, 136.b
Vnio noua non fuit facta in triduo mortis Christi. 605.b
Vnibile per potentiam passiuam est mutabile, non tamen per potentiam actiuam. in introdu.q.2.9.b
Vnum tripliciter ex duobus, vel ex pluribus constituitur. 31.a

¶Voluntas.

Voluntatis naturalis, & deliberatæ discrimen. 249.b
Voluntas multiplicatur in Christo. 247.a
Voluntas humana Christi quomodo fuerit conformis diuinæ voluntati. 251.a.252.a
Voluntatum contrarietas non fuit in Christo. 253.b
Voluntas Christi in passione quomodo dolebat, & tristabatur. 527.a
Voluntas Christi efficax in faciendis per se, vel per alios, semper fuit impleta. 201.a
Voluntatis diuinæ, & humanæ notandum discrimen. 201.b
Vsus scientiæ infusæ non indiget alio lumine distincto ab ipsa scientia infusa. 180.a
Vtilitates quæ ex incarnationis sacramento proueniunt. 8.b
Vulnera Christi in eius corpore glorioso permanserunt. 654.a

FINIS INDICIS RERVM.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Regiſtrum.

a b c d, A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii KK Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii KKK Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq.

Omnes ſunt Terniones, præter a, Quaternionem, & Nnn Ooo, Duerniones.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca